

NORDISKA RÅDET

12:e SESSIONEN

1 9 6 4

STOCKHOLM

STOCKHOLM 1964

KUNGL. BOKTRYCKERIET P.A. NORSTEDT & SÖNER

Redaktör: Olof Wallmén

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	8
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och par- tier	11
Saklista	21
Sakernas fördelning på utskott	31
Översikt över sessionen	39
 Protokoll	 41
 Saker m. m.	 291
Medlemsförslag (A-saker)	293
Regeringsförslag (B-saker)	1364
Berättelser (C-saker)	1410
Meddelanden (D-saker)	1586
Dokument utanför saklistan	1971
 Utskottsförslag m. m.	 2019
Riktlinjer för utskottsarbetet	2021
Juridiska utskottet	2023
Kulturutskottet	2050
Socialpolitiska utskottet	2085
Trafikutskottet	2118
Ekonomiska utskottet	2143
 Beslut	 2181
Rekommendationer	2183
Övriga beslut (utom val)	2246
Val	2253
 Författningar m. m. rörande Nordiska rådet	 2255
 Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	 2259
 Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	 2265

Register	2271
Översikt över sakernas behandling	2273
Personregister	2292
Ämnesregister	2300
 Plan över sessionssalen	 2309

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar samt valda medlemmar och suppleanter av Nordiska rådet.

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets tolfte session, får presidiet härmed jämlikt § 1 arbetsordningen meddela, att rådets tolfte session kommer att äga rum i Stockholm med början den 15 februari 1964 i riksdagshuset.

Enligt 3 § arbetsordningen för rådet skall regerings- och medlemsförslag ha ingivits till vederbörande lands sekretariat senast den 16 december 1963. Av hänsyn till tryckningssvårigheter vore önskvärt, om meddelanden och berättelser kunde lämnas före utgången av 1963.

Oslo den 20 oktober 1963

För Nordiska rådets presidium

Nils Hønsvald

Medlemslista

(Upprättad enligt § 6 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 15 februari med ändringar vid möten den 18 februari, 19 februari och 20 februari)

Lista godkänd den 15 februari:

Regeringsrepresentanter

<i>Andersson, Sven</i> , Sverige [närv. 18/2—21/2]	<i>Kling, Herman</i> , Sverige
<i>Aspling, Sven</i> , Sverige	<i>Krag, Jens Otto</i> , Danmark [närv. 15/2—17/2]
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kull, Magnus</i> , Finland [närv. 18/2—21/2]
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Lange, Gunnar</i> , Sverige [närv. 16/2—21/2]
<i>Cappelen, Andreas</i> , Norge [närv. 20/2—21/2]	<i>Lange, Halvard</i> , Norge [närv. 19/2—21/2]
<i>Edenman, Ragnar</i> , Sverige	<i>Lehto, Reino</i> , Finland [närv. 15/2—18/2]
<i>Erlander, Tage</i> , Sverige	<i>Lie, Trygve</i> , Norge
<i>Gerhardsen, Einar</i> , Norge	<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark
<i>Gíslason, Gylfi P.</i> , Island [närv. 20/2—21/2]	<i>Lindström, Ulla</i> , Sverige
<i>Gjærevoll, Olav</i> , Norge [närv. 15/2—18/2]	<i>Mattila, Olavi</i> , Finland [närv. 16/2—18/2]
<i>Gundersen, O. Chr.</i> , Norge [närv. 16/2—20/2]	<i>Merimaa, Olavi</i> , Finland
<i>Hallama, Jaakko</i> , Finland [närv. 15/2—19/2]	<i>Niini, Aarno</i> , Finland [närv. 15/2—17/2]
<i>Hansen, Poul</i> , Danmark [närv. 20/2—21/2]	<i>Nilsson, Torsten</i> , Sverige [närv. 19/2—21/2]
<i>Helveg Petersen, K.</i> , Danmark [närv. 15/2—18/2 och 19/2—20/2]	<i>Niskala, Martti</i> , Finland
<i>Himle, Erik</i> , Norge	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Holmqvist, Erik</i> , Sverige	<i>Oittinen, R. H.</i> , Finland [närv. 18/2—21/2]
<i>Hækkerup, Hans</i> , Danmark	<i>Palme, Olof</i> , Sverige
<i>Hækkerup, Per</i> , Danmark [närv. 16/2—21/2]	<i>Philip, Kjeld</i> , Danmark [närv. 15/2—19/2]
<i>Jensen, Lars P.</i> , Danmark [ej närv.]	<i>Rekola, Esko</i> , Finland [närv. 15/2—18/2 och 20/2—21/2]
<i>Johansson, Rune</i> , Sverige [närv. 18/2—21/2]	

Sivertsen, Helge, Norge
Skoglund, Gösta, Sverige
Sträng, Gunnar, Sverige [närv. 19/2
 —21/2]

Thoroddsen, Gunnar, Island [närv.
 16/2—21/2]

Valda medlemmar

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christensen, N. Chr., Danmark
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Helén, Gunnar, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Klemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge

Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kuusinen, Hertta, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Saarinen, Aarne, Finland
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Söderhjelm, J. O., Finland
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Ändringar den 18 februari:

Bland de valda medlemmarna ersattes Hertta Kuusinen, Finland, av *Georg Backlund*, Finland, och Gunnar Helén, Sverige, av *Ingrid Segerstedt Wiberg*, Sverige.

Ändring den 19 februari:

Bland de valda medlemmarna ersattes N. Chr. Christensen, Danmark, av *Vagn Bro*, Danmark.

Ändringar den 20 februari:

Bland de valda medlemmarna ersattes Fridolf Thapper, Sverige, under behandlingen av punkterna 1—10 på dagordningen av *Nils Kellgren*, Sverige, och Sigrid Ekendahl, Sverige, under behandlingen av punkterna 1—10 på dagordningen av *Tage Johansson*, Sverige, samt därefter för återstoden av sessionen av *Sven Hammarberg*, Sverige.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämfte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

D a n m a r k

Regeringen

(Representanterna utsedda den 28 januari 1964)

<i>Krag, Jens Otto</i>, f. 14. Statsminister, Frederiksberg. (S) <i>Hækkerup, Per</i>, f. 15, Udenrigsminister, Allerød. (S) <i>Hansen, Poul</i>, f. 13, Finansminister, Virum. (S) <i>Bomholt, Julius</i>, f. 96. Minister for kulturelle anliggender, Roskilde. (S) <i>Hækkerup, Hans</i>, f. 07. Justitsminister, Frederiksberg. (S)	<i>Lindberg, Kai</i>, f. 99. Minister for offentlige arbejder, København. (S) <i>Philip, Kjeld</i>, f. 12. Økonomiminister, Rungsted kyst. (RV) <i>Jensen, Lars P.</i>, f. 09. Indenrigsminister, Silkeborg. (S) <i>Normann, A. C.</i>, f. 04. Fiskeriminister, Helsingør. (RV) <i>Helveg Petersen, K.</i>, f. 09. Undervisningsminister, København. (RV)

Folketinget

(Val den 2 oktober 1963 för tiden intill nästa val)

Socialdemokratiet (S)

Delegerede

- Petersen, Carl*, f. 94. Fhv. minister, Ågerup.
- Andersen, K. B.*, f. 14. Undervisningskonsulent, København.
- Andersen, Nina*, f. 00. Frue, København.

Stedforträdere

- Groes, Lis*, f. 10. Fhv. minister, København.
- Mørk, Niels*, f. 09. Maskinarbejder, Helsingør.
- Hansen, R. Lysholt*, f. 19. Overlærer, Nykøbing F.

Delegerede

- Eriksen, Holger*, f. 94. Redaktør, Århus.
Andresen, Kaj, f. 07. Overlærer, Horsens.
Horn, Svend, f. 06. Maskinarbejder, Nyborg.
Pedersen, Gustav, f. 93. Folketingets formand, statsrevisor, København.

Stedfortrædere

- Pedersen, Axel Ivan*, f. 05. Fhv. borgmester, Nykøbing M.
Teichert, Fr. W., f. 02. Husmand, Kliplev.
Larsen (Bjerre), Hans, f. 10. Redaktør, Rønne.
Rasmussen, Hans, f. 02. Forbundsformand, København.

V e n s t r e (V)

Delegerede

- Eriksen, Erik*, f. 02. Fhv. statsminister, Ringe.
 (Förfall vid 12:e sessionen; ersatt av *K. Damsgaard*, se under *Stedfortrædere*)
Christensen, N. Chr., f. 96. Chefredaktør, Horsens.
 (Förfall vid 12:e sessionen 19/2—21/2; ersatt av *P. B. Thisted Knudsen* (se under *Stedfortrædere*)
Nielsen, Harald, f. 96. Partisekretær, Frederiksberg.
Poulsen, Johan, f. 90. Lagtingsmedlem, førstelærer, Strænder, Færøerne.
 (Förfall vid 12:e sessionen; ersatt av *P. B. Thisted Knudsen* 15/2—18/2; av *Vagn Bro* 19/2—21/2, se under *Stedfortrædere*)

Stedfortrædere

- Damsgaard, Kresten*, f. 03. Konsulent, Vester Skerninge.
 (Medlem vid 12:e sessionen)
Thisted Knudsen, P. B., f. 04. Landsretssagfører, Ringsted.
 (Medlem vid 12:e sessionen)
Eriksen, Niels, f. 02. Gårdejer, Ringe.
Bro, Vagn, f. 94. Fhv. politimester, Præstø.
 (Medlem vid 12:e sessionen 19/2—21/2)

D e t k o n s e r v a t i v e F o l k e p a r t i (KF)

Delegerede

- Sørensen, Poul*, f. 04. Fhv. minister, Charlottenlund.
 (Förfall vid 12:e sessionen; ersatt av *Jørgen Jensen*, se under *Stedfortræder*)
Møller, Poul, f. 19. Statsrevisor, landsretssagfører, Skodsborg.
Thestrup, Knud, f. 00. Dommer, Herning.

Stedfortrædere

- Jensen, Jørgen*, f. 15. Underdirektør, Rungsted Kyst.
 (Medlem vid 12:e sessionen)
Toft, H. C., f. 14. Gårdejer, Uglev.
Thomsen, Knud, f. 08. Direktør, civilingeniør, Hellerup.

Det radikale Venstre (RV)

*Delegeret**Stedfortræder*

Larsen, Helge, f. 15. Adjunkt, Nykøbing F.

Kirkegaard, Jacob, f. 01. Gårdejer, Holstebro.

Socialistisk Folkeparti (SF)

*Delegeret**Stedfortræder*

Larsen, Aksel, F. 97. Fhv. minister, København.

Madsen, Chr., f. 12. Jord- og betonarbejder, Ålborg.

Finland

Regeringen

(Representanterna utsedda den 31 januari 1964)

Lehto, Reino, f. 98. Statsminister, Helsingfors.

Niskala, Martti, f. 11. Kommunikationsminister, Helsingfors.

Hallama, Jaakko, f. 17. Utrikesminister, Helsingfors.

Niini, Aarno, f. 05. Bitr. handels- och industriminister, Helsingfors.

Oittinen, R. H., f. 12. Undervisningsminister, Helsingfors.

Rekola, Esko, f. 19. Finansminister, Helsingfors.

Mattila, Olavi, f. 18. Handels- och industriminister, Helsingfors.

Kull Magnus, f. 24. Andre socialminister, Helsingfors.

Merimaa, Olavi, f. 08. Justitieminister, Helsingfors.

Riksdagen

(Val den 6 februari 1964 för tiden intill nästa val)

Maalaisliitto (Agrarförbundet) (MI)

*Medlemmar**Suppleanter*

Kleemola, Kauno, f. 06. Riksdagens talman, förutv. minister, lantbruksråd, Kannus.

Lahti, Marja, f. 01. Husmor, Vederlax.

- Kähönen, Urho*, f. 10. Förutv. minister, generaldirektör, Helsingfors.
Ruutu, Paula, f. 06. Lektor, Joensuu.
Sukselainen, V. J., f. 06. Förutv. statsminister, generaldirektör, Esbo.
Lahtela, Olavi, f. 15. Förutv. minister, överombudsman, Kemijärvi.
Väänänen, Hilja, f. 96. Husmor, Muuruvesi.
Mattila, Matti, f. 12. Agronom, Røykä.

Suomen kansan demokraattinen liitto — Demokratiska förbundet för Finlands folk (Skdl)

Medlemmar

- Kuusinen, Hertta*, f. 04. Förutv. minister, redaktör, Helsingfors.
 (Förfall vid 12:e sessionen 17/2—21/2; ersatt av *Georg Backlund*, se under *Suppleanter*)
Nederström-Lundén, Judit, f. 98. Bokförelse, Åbo.
Rosenberg, Gösta, f. 11. Redaktör, Helsingfors.
Saarinen, Arne, f. 13. Förbundsordförande, Helsingfors.

Suppleanter

- Backlund, Georg*, f. 05. Redaktör, Närpes.
 (Medlem vid 12:e sessionen 17/2—21/2)
Torvi, Irma, f. 13. Studiesekreterare, Uleåborg.
Rosnell, Irma, f. 27. Pol. kand., Björneborg.
Tiekso, Anna-Liisa, f. 29. Förbundsordförande, Kemi.

Sosialidemokraattinen puolue — Socialdemokratiska partiet (Sd)

Medlemmar

- Fagerholm, Karl-August*, f. 01. Förutv. statsminister, generaldirektör, Helsingfors.
Henriksson, Gunnar, f. 05. Chefredaktör, Träskända.
Pitsinki, Kaarlo, f. 23. Partisekreterare, Helsingfors.

Suppleanter

- Sirén, Eino*, f. 09. Vicehäradshövding, Helsinge.
Lindeman, Lars, f. 20. Förbundssekreterare, Ingå.
Siltanen, Sylvi, f. 09. Bokförelse, Åbo.

Kansallinen kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)

Medlemmar

- Hallberg, Raino*, f. 90. Bankdirektör, Joensuu.
Hara, Erkki, f. 14. Vicehäradshövding, Helsingfors.

Suppleanter

- Hamara, Irma*, f. 04. Agronom, Säminki.
Borg-Sundman, Margit, f. 02. Fil. mag., Helsingfors.

Rihtniemi, Juha, f. 27. Direktör, Helsingfors.

Lähteenmäki, Olavi, f. 09. Teol. dr, Åbo.

Svenska folkpartiet i Finland (Sv)

Medlem

Suppleant

Söderhjelm, J. O., f. 98. Jur. dr, förutv. minister, Helsingfors.

Högström, Sven, f. 08. Förutv. minister, häradshövding, Ekenäs.

Suomen kansanpuolue (Finlands folkparti) (Kp)

Medlem

Suppleant

Kyttä, Harras, f. 12. Förutv. minister, försäkringsdirektör, Helsingfors.

Hyttiäinen, Veikko, f. 19. Vicehäradshövding, Jyväskylä.

Island

Regeringen

(Representanterna utsedda den 31 januari 1964)

Benediktsson, Bjarni, f. 08. Forsætisráðherra (statsminister), Reykjavik. (Sj.)

Gislason, Gylfi P., f. 17. Menntamála- og viðskiptamálaráðherra (undervisnings- och handelsminister), Reykjavik. (A)

Thoroddsen, Gunnar, f. 10. Fjármálaráðherra (finansminister), Reykjavik. (Sj.)

Alþingi (altinget)

(Val den 11 december 1963 för tiden intill nästa val)

(Efri deild (Övre avdelningen) = E; Neðri deild (Nedre avdelningen) = N)

Sjálfstæðisflokkurinn (Självständighetspartiet) (Sj)

Fulltrúar (Ombud)

Varafulltrúar (Suppleanter)

Jónsson, Magnús, f. 19. Bankastjóri (bankdirektör), Reykjavik. E.

Mathiesen, Matthías Á., f. 31. Sparisjóðsstjóri (sparkassedirektör), Hafnarfjörður. N.

Bjarnason, Sigurður, f. 15. Ritstjóri (redaktör) Reykjavik. N.

Björnsson, Ólafur, f. 12. Prófessor (professor), Reykjavik. E.

Framsóknarflokkurinn (Framstegspartiet) (F)

Fulltrúar (Ombud)

Bjarnason, Ásgeir, f. 14. Óðalsbóndi gárdsägare), Ásgarður, Dalasýslu. E.

Jóhannesson, Ólafur, f. 13. Prófessor (professor), Reykjavík. E.

Varafultrúar (Suppleanter)

Bergs, Helgi, f. 20. Verkfræðingur (civilingenjör), Reykjavík. E.

Skaftason, Jón, f. 26. Hæstarittarlögmaður (advokat), Kópavogur. N.

Alþýðuflokkurinn (Folkpartiet) (A)

Fulltrúi (Ombud)

Ingimundarson, Sigurður, f. 13. Efnaverkfræðingur (diplomingenjör), Reykjavík. N.

Varafultrúi (Suppleant)

Finnsson, Birgir, f. 17. Framkvæmdastjóri (verkställande direktör), Isafjörður. N.

Norge

Regeringen

(Representanterna utsedda den 9 januari 1964)

Gerhardsen, Einar, f. 97. Statsminister, Oslo. (A)

Lange, Halvard, f. 02. Utenriksmi-
nister, Oslo. (A)

Lie, Trygve, f. 96. Statsråd, sjef for Handels- och skipsfartsdepartementet, Oslo. (A)

Gundersen, O. Chr., f. 08. Statsråd, sjef for Justisdepartementet, Oslo. (A)

Cappelen, Andreas, f. 15. Statsråd, sjef for Finans- og tolldepartementet, Oslo. (A)

Sivertsen, Helge, f. 13. Statsråd, sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo. (A)

Gjærevoll, Olav, f. 16. Statsråd, sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Trondheim. (A)

Himle, Erik, f. 24. Statsråd, sjef for Samferdselsdepartementet, Oslo. (A)

Stortinget

(Val den 13 december 1963 för tiden den 1 januari 1964 till och med den 31 december 1964)

(Lagtinget = L; Odelstinget = O)

Det norske arbeiderparti (A)

Representanter

Hegna, Trond, f. 98. Redaktør, Stavanger. O.
Hønsvald, Nils, f. 99. Fhv. statsråd, lagtingspresident, Sarpsborg. L.
Moe, Finn, f. 02. Fhv. ambassadør, Oslo. L.
Hagelia, Magnhild, f. 04. Revisor, Fjære. L.
Johnsen, Håkon, f. 14. Lagerarbeider, Trondheim. O.
Klippenvåg, Harry, f. 13. Forretningsfører, Kirkenes. O.
Jacobsen, Nils, f. 08. Småbruker, Skjervøy. L.
Løbak, Harald, f. 04. Fhv. statsråd, småbruker, Trysil. O.

Varamenn

Johannessen, Guri, f. 11. Fru, Hol. O.
Svendsen, Hartvig, f. 02. Bygnings- snekker, Ski. O.
Remseth, Jakob, f. 97. Fabrikkarbeider, Sauda. O.
Engelstad, Gunvald, f. 00. Smed, Verran. O.
Kalrasten, Gunnar, f. 05. Skogsarbeider, Biri. O.
Reinsnes, Peter O., f. 04. Gårdbruker, Sortland. O.
Salvesen, Salve, f. 09. Sekretær, Kristianstad S. L.
Berntsen, Parelius, f. 10. Arbeider, Nord-Rana. L.

Høire (H)

Representanter

Lyng, John, f. 05. Fhv statsminister, fylkesmann, Skien. O.
Møller Warmedal, Johan, f. 14. Lærer, Nøtterøy. O.
Rognerud, Berte, f. 07. Avdelingsbestyrer, Oslo. O.

Varamenn

Petersen, Erling, f. 06. Professor, Oslo. O.
Willoch, Kåre Isaachsen, f. 28. Fhv. statsråd, konsulent, Oslo. O.
Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker, Sigdal. L.

Senterpartiet (Sp)

Representanter

Leirfall, Jon, f. 99. Gårdbruker, Hegra. O.
Borten, Per, f. 13. Fylkesagronom, Flå. O.

Varamenn

Sandberg, Ole, Rømer, f. 00. Gårdbruker, Nordfold. O.
Hovdhaugen, Einar, f. 08. Gårdbruker, Ringebu. O.

Kristelig folkeparti (Kf)

<i>Representanter</i>	<i>Varamenn</i>
<i>Bondevik, Kjell</i> , f. 01. Fhv. statsråd, rektor, Sauda. O.	<i>Ommedal, Hans</i> , f. 01. Skolinspektør, Gloppen. O.
<i>Toven, Knut</i> , f. 97. Gårdbruker, Neset. O.	<i>Berg, Hans</i> , f. 02. Gårdbruker, Bodin. O.

Venstre (V)

<i>Representant</i>	<i>Varamann</i>
<i>Røiseland, Bent</i> , f. 02. Gårdbruker, Holum. L.	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , f. 01. Gårdbruker, Inderøy. O.

Sverige

Regeringen

(*Representanterna utsedda den 31 januari 1964*)

<i>Erlander, Tage</i> , f. 01. Statsminister, Stockholm. (s)	<i>Skoglund, Gösta</i> , f. 03. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Umeå. (s)
<i>Nilsson, Torsten</i> , f. 05. Minister för utrikes ärendena, Stockholm. (s)	<i>Edenman, Ragnar</i> , f. 14. Statsråd och chef för ecklesiastikdepartementet, Uppsala. (s)
<i>Sträng, Gunnar</i> , f. 06. Statsråd och chef för finansdepartementet, Spånga. (s)	<i>Johansson, Rune</i> , f. 15. Statsråd och chef för inrikesdepartementet, Ljungby. (s)
<i>Andersson, Sven</i> , f. 10. Statsråd och chef för försvarsdepartementet, Mariehäll. (s)	<i>Holmqvist, Eric</i> , f. 17. Statsråd och chef för jordbruksdepartementet, Kallhäll. (s)
<i>Lindström, Ulla</i> , f. 09. Statsråd, Stockholm. (s)	<i>Aspling, Sven</i> , f. 12. Statsråd och chef för socialdepartementet, Sundbyberg. (s)
<i>Lange, Gunnar</i> , f. 09. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Bromma. (s)	<i>Palme, Olof</i> , f. 27. Statsråd, Vällingby. (s)
<i>Kling, Herman</i> , f. 13. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Stockholm. (s)	

Riksdagen

(Val den 16 januari 1964 för tiden intill nästa val)

(Första kammaren = F; andra kammaren = A)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

Medlemmar

Andersson, Birger, f. 01. Redaktör, Tidaholm. F.

Gillström, Anselm, f. 99. F. d. chefredaktör, Skönsberg. F.

(Förfall vid 12:e sessionen; ersatt av Dagmar Ranmark, se under Suppleanter)

Ahlkvist, Emil, f. 99. Riksbanksfullmäktig, Jordholmen. F.

Pettersson, Georg, f. 07. Skyddsassistent, Visby. F.

Suppleanter

Ranmark, Dagmar, f. 99. Rektor, Värmlands Bro. F.

(Medlem vid 12:e sessionen)

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisationens i Sverige ordförande, Stockholm. F.

Larsson, Lars, f. 21. Typograf, Lottorp. F.

Johansson, Tage, f. 21. Assistent, Jönköping. F.

(Medlem vid 12:e sessionen 20/2 under punkterna 1—10)

Ekendahl, Sigrid, f. 04. Ombudsman, Stockholm. A.

(Förfall vid 12:e sessionen 20/2—21/2; ersatt av Tage Johansson 20/2 under punkterna 1—10, därefter av Sven Hammarberg (se under Suppleanter)

Gustafsson, Hans, f. 12. Metallarbetare, Stockholm. A.

Thapper, Fridolf, f. 99. Talman, Finspång. A.

(Förfall vid 12:e sessionen 20/2 under punkterna 1—10; ersatt av Nils Kellgren (se under Suppleanter)

Lassinantti, Ragnar, f. 15. Förste kriminalassistent, Luleå. A.

Mellqvist, Sven, f. 12. Förste kontorist, Falun. A.

Alemyr, Stig, f. 24. Rektor, Vimmerby. A.

Kellgren, Nils, f. 15. Sekreterare, Stockholm. A.

(Medlem vid 12:e sessionen 20/2 under punkterna 1—10)

Hammarberg, Sven, f. 12. Ombudsman, Västerås. A.

(Medlem vid 12:e sessionen 20/2 fr. o. m. punkt 10 a och 21/2)

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Lundström, Birger, f. 04. Redaktör, Bromma. F.

Suppleanter

Andersson, Axel, f. 99. Chefredaktör, Örnsköldsvik. F.

Gärde Widemar, Ingrid, f. 12. Advokat, Stockholm. A.

Segerstedt Wiberg, Ingrid, f. 11. Journalist, Göteborg. F.

(Medlem vid 12:e sessionen 18/2—21/2)

Ohlin, Bertil, f. 99. Förutv. statsråd, professor, Stockholm. A.

Gustafsson, Henning, f. 00. Kommunalarbetare, Skellefteå. A.

Helén, Gunnar, f. 18. Docent, Salt-sjö-Duvnäs. A.

Edström, Gunnar, f. 98. Med. dr, professor, Lund. F.

(Förfall vid 12:e sessionen 18/2—21/2; ersatt av *Ingrid Segerstedt Wiberg*, se under *Suppleanter*)

Högerpartiet (h)

Medlemmar

Andersson, Ebon, f. 96. F. d. bibliotekarie, Stockholm. F.

Suppleanter

Hernelius, Allan, f. 11. Chefredaktör, Stockholm. F.

Cassel, Leif, f. 06. Jur. kand., lantbrukare. A.

Braconier, Jean, f. 07. Redaktör, Malmö. A.

Centerpartiet (cp)

Medlemmar

Sundin, Sven, f. 15. Lantbrukare, Nordingrå. F.

Suppleanter

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan. F.

Gustafsson, Einar, f. 14. Lantbrukare, Österstad. A.

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund. A.

Saklista

(Fastställd enligt § 9 arbetsordningen vid mötet den 15 februari)

Medlemsförslag

- A 1. Uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (A 1/1963).
- A 2. Uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion (A 6/1963).
- A 3. Uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal (A 11/1963).
- A 4. Uppskjutet medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik (A 35/1963).
Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (väckt av Hans Gustafsson).
- A 5. Uppskjutet medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmidlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjordsområdet (A 37/1963).
- A 6. Uppskjutet medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet (A 38/1963).
- A 7. Uppskjutet medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (A 39/1963).
- A 8. Uppskjutet tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster (D 24/1963).
- A 9. Uppskjutet tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge (D 13/1963).
Ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge (väckt av V. J. Sukselainen).
- A 10. Uppskjutet tilläggsförslag om teaterverksamhet inom Nordkalottområdet (D 13/1963).
- A 11. Uppskjutet medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (A 34/1963).
- A 12. Uppskjutet tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare (D 12/1963).
- A 13. Uppskjutet tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (A 8/1963).
- A 14. Uppskjutet tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin (D 51/1963).
- A 15. Uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden (A 13/1963).
- A 16. Uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (A 14/1963).
Ändringsförslag om harmonisering av skattereglerna för bolag (väckt av John Lyng och Kåre Willoch).

- A 17. Uppskjutet medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (A 19/1963).
- A 18. Uppskjutet tilläggsförslag om likställighet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk (D 18/1963).
Ändringsförslag om samordnad politik beträffande mark, avsedd för fritidsbruk (väckt av Ragnar Lassinantti).
- A 19. Uppskjutet tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg (C 4/1963).
- A 20. Medlemsförslag om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden (väckt av Sven Högström, Harry Klippenvåg och Sven Sundin).
Ändringsförslag om förbättrade mottagningsförhållanden för svensk television på Åland (väckt av Gunnar Helén).
- A 21. Medlemsförslag om inrättande av en nordisk investeringsbank (väckt av K. B. Andersen, Trond Hegna, Gisli Jónsson, Nils Kellgren, Helge Larsen, Carl Petersen och Juha Rihtniemi).
Ändringsförslag om inrättande av nordisk investeringsbank (väckt Juha Rihtniemi)¹.
- A 22. Medlemsförslag om rättsligt skydd för växtförädlingsprodukter (väckt av Hugo Osvald).
- A 23. Medlemsförslag om bibliotekersättning till nordiska författare (väckt av Anselm Gillström).
- A 24. Medlemsförslag om ändrade arbetsformer för Nordiska rådet (väckt av Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald, Gisli Jónsson och Bertil Ohlin).
- A 25. Medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker m. m. (väckt av Nina Andersen, Birger Andersson, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Judit Nederström-Lundén och Hannibal Valdimarsson).
- A 26. Medlemsförslag om liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden (väckt av Ebon Andersson och Poul Møller).
- A 27. Medlemsförslag om förenhetligande av veterinärbestämmelserna för köttkontroll (väckt av Hugo Osvald).
- A 28. Medlemsförslag om samråd i internationella handelspolitiska frågor (väckt av Nils Kellgren, Helge Larsen och Birger Lundström).
- A 29. Medlemsförslag om harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor (väckt av Jean Braconier, Holger Eriksen och Knud Thestrup).
- A 30. Medlemsförslag om barns skadeståndsansvar (väckt av Ingrid Gärde Widemar, Harras Kytä och Knud Thestrup).
- A 31. Medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia (väckt av Trond Hegna och Helge Larsen).
- A 32. Medlemsförslag om höjda anslag för utbytesresor mellan nordiska skolor (väckt av Stig Alemyr, Kaj Andresen och Håkon Johnsen).
- A 33. Medlemsförslag om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna (väckt av Sven Högström, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Hugo Osvald och Dagmar Ranmark).
- A 34. Medlemsförslag om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (väckt av Leif Cassel, Allan Hernelius och Juha Rihtniemi).
- A 35. Medlemsförslag om statistiskt samarbete (väckt av Erkki Hara).

¹ Ändringsförslaget väcktes först den 16 februari.

- A 36. Medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitekturket i Norden (väckt av Nina Andersen och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 37. Medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning (väckt av Kaarlo Pitsinki och Aarne Saarinen).
- A 38. Medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi (väckt av Paula Ruutu).
- A 39. Medlemsförslag om reguljär bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (väckt av Sven Högström, Urho Kähönen och Birger Lundström).
- A 40. Medlemsförslag om revision av medborgarskapslagstiftningen (väckt av Hugo Osvald och Knud Thestrup).
- A 41. Medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område (väckt av Hugo Osvald).
- A 42. Medlemsförslag om samordning av järnvägstaxorna för godstrafik (väckt av Harry Klippenvåg och Hugo Osvald).
- A 43. Medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen (väckt av Sven Högström).
- A 44. Medlemsförslag av sänkt rösträttsålder i Norden (väckt av Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Veikko Hyytiäinen, Hertta Kuusinen och Gösta Rosenberg).
- A 45. Medlemsförslag om inrättande av en nordisk kommission för trafik-samarbete (väckt av Vagn Bro, Leif Cassel, Svend Horn, Nils Hønsvald och Aksel Larsen).
- A 46. Medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete (väckt av Jean Braconier och Hugo Osvald).
- A 47. Medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering (väckt av Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Hertta Kuusinen, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg, Paula Ruutu och Aarne Saarinen).
- A 48. Medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort (väckt av Ragnar Lassinantti).
- A 49. Medlemsförslag om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon (väckt av Aksel Larsen och Chr. Madsen).

Regeringsförslag

- B 1. Uppskjutet regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området (B 1/1963).
- B 2. Regeringsförslag om nordisk kulturfond (väckt av Danmarks regering).
Ändringsförslag om nordisk kulturfond (väckt av Helge Larsen, Bertil Ohlin, Paula Ruutu och J. O. Söderhjelm)¹.
- B 3. Regeringsförslag om inrättande av nordiskt musikpris (väckt av Danmarks regering).

Berättelser

- C 1. Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Sveriges regering).

¹ Ändringsförslaget väcktes först den 16 februari.

- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Norges regering).
- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Sveriges regering).
- C 4. Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (överlämnad av Sveriges regering).
- C 5. Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (överlämnad av Norges regering).
- C 6. Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (överlämnad av Norges regering).
- C 7. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Danmarks regering).
- C 8. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (överlämnad av Danmarks regering).
- C 9. Berättelse om samarbete mellan språknämnderna (överlämnad av Sveriges regering).
- C 10. Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Sveriges regering).
- C 11. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (överlämnad av Sveriges regering).
- C 12. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (överlämnad av Danmarks regering).
- C 13. Berättelser om samarbete mellan de nordiska postförvaltningarna (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- C 14. Berättelser om samarbete mellan de nordiska teleförvaltningarna (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om enhetlig nordisk telefontaxa (väckt av Ragnar Lassinantti).
- C 15. Berättelse om frågan om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande (överlämnad av Sveriges regering).
Tilläggsförslag om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande (väckt av Gunnar Helén).

Meddelanden

- D 1. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (överlämnade av Danmarks och Islands regeringar).
- D 4. Meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).
- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (överlämnade av Islands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 6. Meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (överlämnat av Finlands regering).
- D 7. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 8. Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 9. Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 12. Meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 16. Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 18. Meddelanden om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagsstiftning m. m. (överlämnade av Finlands och Islands regeringar).
- D 19. Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 20. Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 21. Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 22. Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- D 23. Meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om motverkanade av oljeföroreningar i havet (väckt av Birger Lundström).
- D 24. Meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningsskatt för flyttgods (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 29. Meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 30. Meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 31. Meddelanden om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- D 32. Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (överlämnat av Sveriges regering).
- D 33. Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läskarmarknad (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 35. Meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen (överlämnade av Islands och Sveriges regeringar).
- D 36. Meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 37. Meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (överlämnat av Danmarks regering).
- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).

- D 39. Meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigeringsskollärare (väckt av Gunnar Henriksson).
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 43. Meddelanden om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- D 44. Meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen (överlämnat av Danmarks regering).
- D 45. Meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 46. Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresunds-regionen (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om samarbete rörande samespörsmål (väckt av Ragnar Lassinantti).
- D 54. Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 55. Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 57. Meddelanden om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om reselegitimation för medborgare i Benelux-länderna vid inresa i nordiskt passområde (väckt av Birger Lundström).
- D 58. Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (överlämnat av Sveriges regering).
- D 59. Meddelanden om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 61. Meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- D 62. Meddelande om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar (överlämnat av Finlands regering).
- D 63. Meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- D 64. Meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 65. Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 66. Meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 67. Meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- D 68. Meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (överlämnat av Finlands regering).
- D 69. Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 70. Meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 71. Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående kontrollbestämmelser för elmateriel (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).

- D 72. Meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 73. Meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- D 74. Meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 75. Meddelanden om rekommendation nr 6/1963 angående försäkring av icke-nordiska motorfordon (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 76. Meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 77. Meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 78. Meddelanden om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 79. Meddelanden om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 80. Meddelanden om rekommendation nr 11/1963 angående kursverksamhet för universitetsstudenter i nordiska språk m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 81. Meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 82. Meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 83. Meddelanden om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- D 84. Meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 85. Meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om införande av ny normalt看id i Norden (väckt av Magnhild Hagelia).
- D 86. Meddelanden om rekommendation nr 17/1963 angående ekonomiskt samarbete (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- D 87. Meddelanden om rekommendation nr 18/1963 angående lagstiftning om radions juridiska ansvar (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- D 88. Meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).

- D 89. Meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av »Nordens hus» i Reykjavik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 90. Meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 91. Meddelanden om rekommendation nr 22/1963 angående samarbete beträffande fiskexport (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 92. Meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- D 93. Meddelanden om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- D 94. Meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
Tilläggsförslag om odontologisk materialprovningsanstalt (väckt av Sven Sundin).
- D 95. Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräkning av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 96. Meddelanden om rekommendation nr 27/1963 angående inrättande av permanent organ för elkraftsproduktion (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- D 97. Meddelande om rekommendation nr 28/1963 angående fast Öresundsförbindelse (överlämnat av Danmarks regering).
- D 98. Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

Utanför saklistan förelades följande dokument för rådet:

1. *Rapport från Nordiska rådets presidium.*
2. *Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté.*
3. *Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté.*
4. *Rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté.*
5. *Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté.*
6. *Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt».*

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

- A 3. Uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal.
- A 18. Uppskjutet tilläggsförslag om likställighet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk.
Ändringsförslag om samordnad politik beträffande mark, avsedd för fritidsbruk.
- A 22. Medlemsförslag om rättsligt skydd för växtförädlingsprodukter.
- A 24. Medlemsförslag om ändrade arbetsformer för Nordiska rådet.
- A 30. Medlemsförslag om barns skadeståndsansvar.
- A 40. Medlemsförslag om revision av medborgarskapslagstiftningen.
- A 44. Medlemsförslag om sänkt rösträttsålder i Norden.
- C 1. Berättelse om samarbete på lagstiftningens område.
- D 2. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent.
- D 4. Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet.
- D 7. Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område.
- D 11. Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter.
- D 12. Meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål.
- D 18. Meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m.
- D 23. Meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförening i Östersjön.
Tilläggsförslag om motverkande av oljeföreningar i havet.
- D 24. Meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden.
- D 28. Meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningsskatt för flyttgods.
- D 35. Meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen.

- D 42. Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.
- D 53. Meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål.
Tilläggsförslag om samarbete rörande samespörsmål.
- D 76. Meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen.
- D 87. Meddelanden om rekommendation nr 18/1963 angående lagstiftning om radions juridiska ansvar.

Kulturutskottet

- A 1. Uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier.
- A 6. Uppskjutet medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet.
- A 7. Uppskjutet medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk.
- A 10. Uppskjutet tilläggsförslag om teaterverksamhet inom Nordkalottområdet.
- A 11. Uppskjutet medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet.
- A 14. Uppskjutet tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin.
- A 20. Medlemsförslag om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden.
Ändringsförslag om bättre mottagningsförhållanden för svensk television på Åland.
- A 23. Medlemsförslag om biblioteksersättning till nordiska författare.
- A 32. Medlemsförslag om höjda anslag för utbytesresor mellan nordiska skolor.
- A 33. Medlemsförslag om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna.
- A 46. Medlemsförslag om nordiskt forsknings-samarbete.
- B 2. Regeringsförslag om nordisk kulturfond.
Ändringsförslag om nordisk kulturfond.
- B 3. Regeringsförslag om inrättande av nordiskt musikpris.
- C 2. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen.
- C 9. Berättelse om samarbete mellan språknämnderna.
- D 34. Meddelanden om rekommendation nr 111/1960 angående forskning i arktisk medicin.
- D 36. Meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion.
- D 41. Meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning.

- D 55. Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning.
- D 64. Meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare.
- D 69. Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.
- D 80. Meddelanden om rekommendation nr 11/1963 angående kursverksamhet för universitetsstuderande i nordiska språk, m. m.
- D 82. Meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna.
- D 89. Meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av »Nordens hus» i Reykjavik.

Socialpolitiska utskottet

- A 8. Uppskjutet tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktions-sjukgymnaster.
- A 12. Uppskjutet tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare.
- A 17. Uppskjutet medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden.
- A 25. Medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker m. m.
- A 27. Medlemsförslag om förenhetligande av veterinärbestämmelserna för köttkontroll.
- A 37. Medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning.
- B 1. Uppskjutet regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området.
- C 3. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén.
- C 7. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet.
- C 10. Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan.
- D 14. Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter.
- D 16. Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer.
- D 32. Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land.
- D 33. Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam lärarmarknad.
- D 39. Meddelande om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk.

Tilläggsförslag om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigationsskollärare.

- D 51. Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
- D 85. Meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid. Tilläggsförslag om införande av ny normaltid i Norden.
- D 94. Meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiska institut för odontologisk materialprovning. Tilläggsförslag om odontologisk materialprovningssanstalt.
- D 95. Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräkande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt.

Trafikutskottet

- A 4. Uppskjutet medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik. Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik.
- A 5. Uppskjutet medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstligaste Skagerak och i Oslofjordsområdet.
- A 39. Medlemsförslag om reguljär bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige.
- A 42. Medlemsförslag om samordning av järnvägstaxorna för godstrafik.
- A 45. Medlemsförslag om inrättande av en nordisk kommission för trafik-samarbete.
- A 48. Medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort.
- C 4. Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén.
- C 6. Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen.
- C 13. Berättelser om samarbete mellan de nordiska postförvaltningarna.
- C 14. Berättelser om samarbete mellan de nordiska teleförvaltningarna. Tilläggsförslag om enhetlig nordisk telefontaxa.
- D 48. Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen.
- D 57. Meddelanden om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet. Tilläggsförslag om reselegitimation för medborgare i Benelux-länderna vid inresa i nordiskt passområde.
- D 60. Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om rescbyråverksamhet i utlandet.
- D 61. Meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige.

- D 72. Meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet.
- D 74. Meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning.
- D 83. Meddelanden om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar.
- D 97. Meddelande om rekommendation nr 28/1963 angående fast öresunds-förbindelse.

Ekonomiska utskottet

- A 15. Uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden.
- A 16. Uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning.
 - Ändringsförslag om harmonisering av skattereglerna för bolag.
- A 21. Medlemsförslag om inrättande av en nordisk investeringsbank.
 - Ändringsförslag om inrättande av nordisk investeringsbank.
- A 26. Medlemsförslag om liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden.
- A 28. Medlemsförslag om samråd i internationella handelspolitiska frågor.
- A 29. Medlemsförslag om harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor.
- A 34. Medlemsförslag om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning.
- A 47. Medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering.
- A 49. Medlemsförslag om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon.

- C 5. Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete.
- C 8. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor.
- C 11. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål.
- C 12. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål.
- C 15. Berättelse om frågan om Nordiska FN-styrkor.
 - Tilläggsförslag om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande.

- D 9. Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden.
- D 26. Meddelanden om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete.
- D 37. Meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna.

- D 38. Meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem.
- D 46. Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen.
- D 47. Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter.
- D 66. Meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar.
- D 86. Meddelanden om rekommendation nr 17/1963 angående ekonomiskt samarbete.
- D 91. Meddelanden om rekommendation nr 22/1963 angående samarbete beträffande fiskexport.
- D 92. Meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete.

Följande saker avgjordes av rådet utan utskottsbehandling

- A 2. Uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion.
- A 9. Uppskjutet tilläggsförslag om frihamn för Finland i Nordnorge.
Ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge.
- A 13. Uppskjutet medlemsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige.
- A 19. Uppskjutet tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg.
- A 31. Medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia.
- A 35. Medlemsförslag om statistiskt samarbete.
- A 36. Medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden.
- A 38. Medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi.
- A 41. Medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område.
- A 43. Medlemsförslag om revision av sjömansskattelagstiftningen.
- D 1. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring.
- D 3. Meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen.
- D 5. Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafiknykterhet.
- D 6. Meddelanden om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem.

- D 8. Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare.
- D 10. Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning.
- D 13. Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
- D 15. Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster.
- D 17. Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av valtenkrafttillgångarna.
- D 19. Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter.
- D 20. Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.
- D 21. Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst.
- D 22. Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
- D 25. Meddelanden om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade.
- D 27. Meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten.
- D 29. Meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten.
- D 30. Meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft.
- D 31. Meddelande om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exporthdokument.
- D 40. Meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi.
- D 43. Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
- D 44. Meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen.
- D 45. Meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter.
- D 49. Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen.
- D 50. Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare.
- D 52. Meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.
- D 54. Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation.

- D 56. Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordisk institution för sinologi.
- D 58. Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut.
- D 59. Meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensionering.
- D 62. Meddelande om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar.
- D 63. Meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare.
- D 65. Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering.
- D 67. Meddelande om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner.
- D 68. Meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen.
- D 70. Meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer.
- D 71. Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående kontrollbestämmelser för elmateriel.
- D 73. Meddelande om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden.
- D 75. Meddelanden om rekommendation nr 6/1963 angående försäkring av icke-nordiska motorfordon.
- D 77. Meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap.
- D 78. Meddelanden om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten.
- D 79. Meddelanden om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island.
- D 81. Meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation.
- D 84. Meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar.
- D 88. Meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg.
- D 90. Meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television.
- D 93. Meddelande om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler.
- D 96. Meddelanden om rekommendation nr 27/1963 angående inrättande av permanent organ för elkraftproduktion.
- D 98. Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik.

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i första kammarens plenisal i Riksdagshuset. Platsfördelningen i salen framgår av den sist i sessionsförhandlingarna intagna planen. För utskottens, delegationernas och presidiets möten, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Lördagen den 15 februari kl. 11.00—11.33 och 15.00—18.09
 Söndagen den 16 februari kl. 14.00—18.35
 Tisdagen den 18 februari kl. 15.00—17.00
 Onsdagen den 19 februari kl. 15.00—17.05
 Torsdagen den 20 februari kl. 11.00—14.03 och 15.00—18.10
 Fredagen den den 21 februari kl. 10.00—12.09

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Lördagen den 15 februari kl. 12.00—12.10
 Måndagen den 17 februari kl. 10.00—12.40 och 15.00—17.15
 Tisdagen den 18 februari kl. 10.00—12.15
 Onsdagen den 19 februari kl. 10.00—10.45 och 12.00—12.15

Kulturutskottet

Lördagen den 15 februari kl. 12.00—12.05
 Måndagen den 17 februari kl. 10.00—12.00 och 15.00—17.00
 Tisdagen den 18 februari kl. 10.00—12.00
 Onsdagen den 19 februari kl. 10.00—11.40

Socialpolitiska utskottet

Lördagen den 15 februari kl. 12.00—12.15
 Måndagen den 17 februari kl. 10.00—11.45 och 15.00—17.20
 Tisdagen den 18 februari kl. 10.00—12.20
 Onsdagen den 19 februari kl. 10.00—11.45 och 14.45—15.00

Trafikutskottet

- Lördagen den 15 februari kl. 12.00—12.10
 Måndagen den 17 februari kl. 10.00—12.30 och 15.00—17.35
 Tisdagen den 18 februari kl. 10.00—11.50
 Onsdagen den 19 februari kl. 10.00—11.40
 Torsdagen den 20 februari kl. 9.30—9.50

Ekonomiska utskottet

- Lördagen den 15 februari kl. 12.00—12.08
 Måndagen den 17 februari kl. 10.00—11.45 och 15.00—16.45
 Tisdagen den 18 februari kl. 10.00—12.45
 Onsdagen den 19 februari kl. 10.00—11.20 och 14.00—14.40
 Torsdagen den 20 februari kl. 14.30—14.40

Särskilda arrangemang

- Lördagen den 15 februari: Lunch i Riksdagshusets sammanbindningsbana
 (värd: riksdagen)
 Mottagning i Stadshuset (värd: Stockholms stad)
- Söndagen den 16 februari: Besök på Hässelby slott jämte lunch (värd:
 styrelsen för Stiftelsen Hässelby)
 Föreställning på kungl. teatern: G. Verdi,
 Maskeradbalen
 Mottagning i utrikesdepartementets representa-
 tionsvåning (värd: Nordiska rådets svenska dele-
 gation)
- Måndagen den 17 februari: Middag (värdar: Danmarks, Finlands, Islands
 och Norges ambassader)
- Tisdagen den 18 februari: Visning av utställningen »Dansk guldålder» på
 nationalmuseum
 Sammankomster i riksdagspartiernas regi
- Torsdagen den 20 februari: Middag på Karlbergs slott (värd: Sveriges rege-
 ring)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet (1:a avd.)

Lördagen den 15 februari 1964 kl. 11.00

Presidenter: Nils Hønsvald (1—3) och Bertil Ohlin (4—7)

Dagordning:

1. Öppningsanförande av presidenten Nils Hønsvald
2. Namnupprop; godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Anförande av den nyvalde presidenten
5. Fastställande av saklista
6. Tillsättande av utskott
7. Val av medlemmar i utskotten
8. Rapport från Nordiska rådets presidium
9. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté
10. Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté
11. Rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté
12. Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
13. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
14. Spörsmål, huruvida vissa saker må avgöras utan utskottsbehandling
15. Sak A 2: uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion

16. Sak A 9: uppskjutet tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge och ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge

17. Sak A 13: uppskjutet tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige

18. Sak A 19: uppskjutet tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg

19. Sak A 31: medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia

20. Sak A 35: medlemsförslag om statistiskt samarbete

21. Sak A 36: medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden

22. Sak A 38: medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi

23. Sak A 41: medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område

24. Sak A 43: medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen

25. Sak D 8: meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare

26. Sak D 10: meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning

27. Sak D 25: meddelanden om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade

28. Sak D 27: meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten

29. Sak D 29: meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten

30. Sak D 30: meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft

31. Sak D 62: meddelande om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar

32. Sak D 75: meddelanden om rekommendation nr 6/1963 angående försäkring av icke-nordiska motorfordon

33. Sak D 96: meddelanden om rekommendation nr 27/1963 angående inrättande av permanent organ för elkraftsproduktion

34—72. Övriga saker, som föreslås skola avgöras utan utskottsbehandling

73—179. Återstående saker på saklistan

Presidenten: På presidietts vegne har jeg den ære å ønske velkommen til Nordisk Råds 12. sesjon. Jeg takker den svenske delegasjonen for innbydelsen og Riksdagen ved dens talmenn for at de har stilt sin bygning til vår disposisjon, med de følger det får for Riksdagens eget arbeid. Det er for alle de nordiske nasjonalforsamlinger og regjeringer et offer å sende så mange representanter til rådsmötet, men störst er offeret for den nasjonalforsamling som har vertsskapet. Jeg kan bare håpe at de resultater vi oppnår, er offeret verd.

Det foreligger også denne gangen en lang dagsorden, med mange nye og enda flere overliggende saker. Men såvidt jeg kan se vil det også i år være mulig å avskrive en rekke saker som ferdigbehandlet, idet våre rekommandasjoner er helt eller delvis gjennomført. Vår viktigste oppgave er å gjøre fortegnelsen over slike saker så lang som mulig.

Det har lykket oss i årenes løp å anse som sluttbehandlet og gjennomført en nokså lang rekke saker. Ikke alle har vært omfattet med like stor oppmerksomhet, men de som har lest gjennom det heftet i Nordisk Råds utredningsserie som handler om rekommandasjonenes skjebne, vil være klar over at resultatene har bragt de nordiske landene betydelig nærmere hinannen, selv om ingen vel vil påstå at de har skapt epoke.

Vi har befattet oss med mange saker, kanskje for mange. Men det er igrunnen bare et bevis på at samarbeidsoppgavene så å si står i kø, og det er for övrig ingen grunn til å klage over at rådsmedlemmene sender så mange saker til Presidiet. De peker alle på samarbeidsoppgaver og er et bevis på interesse for og tro på at Nordisk Råd kan bidra til å bryte ned det som skiller, og bringe de nordiske land nærmere sammen.

Det året som har gått siden den 11. sesjonen, har vært fylt av arbeid for å utrede og löse de samarbeidsspørsmål

som er innbragt for Rådet. Hovedformålet har vært å sette Helsingfors-overenskomstens prinsipper og retningslinjer ut i livet, og vi har gjort den erfaring at den overenskomsten er et godt og hensiktsmessig grunnlag å bygge på.

Jeg har inntrykk av at samarbeidet mellom statsrådene og rådskomiteene stadig blir bedre, og det letter arbeidet og avkorter den tiden det må gå mellom reisingen av en sak og sluttbehandlingen i Rådet.

Presidiet har til denne rådssesjonen lagt fram et forslag som i hovedsaken tar sikte på å forenkle saksbehandlingen. Det er kanskje litt av et eksperiment, og det er fra flere hold ytret engstelse for at den nye ordningen kan svekke kontakten mellom Rådet og regjeringene. Jeg håper at det ikke blir resultatet, og jeg kan ikke skjønne annet enn at det må være mulig å få til en behandlingspraksis som bevarer kontakten og lar sluttbehandlingen tre fram som et resultat av regjeringenes og rådskomiteenes forente anstrengelser, slik som forutsetningen har vært.

Vi samles i et fredelig Norden, hvor samarbeid er den naturligste ting av verden, og hvor det ikke kan tenkes å oppstå så alvorlige tvistesporsmål at de ikke kan løses på fredelig vis. Men drønnet fra krigerske sammenstöt ute i verden kan merkes også her i nord. Endog i vår egen verdensdel har vi nå fått en konflikt som minner om begynnende borgerkrig, og som lett kan utvikle seg til noe enda verre.

Hvert enkelt av de nordiske land kan kanskje ikke gjøre så mye for å sikre den universelle freden, men vi kan med vårt eksempel vise at det er samarbeid og sameksistens som gir de beste resultater, og som sikrest fører fram til målet for alle fredskrefters anstrengelser.

Vi venter ikke at det skal være full enighet om alle de sakene som blir lagt fram for Rådet. Hvis så var tilfelle ville det ikke være nødvendig med disse store mötene. Da kunne sakene mere hen-

siktsmessig behandles ad administrativ vei. Men vi har i en rekke tilfelle opplevd at kontroversielle spørsmål er blitt löst gjennom samarbeid, og selv om det ikke lykkes alltid, har våre diskusjoner sin betydning og bidratt til modning av problemene. Vi har vennet oss til samarbeid. Det har blitt en del, en viktig del, av vår politikk, og ved felles anstrengelser skal det lykkes oss å befeste dette samarbeid ytterligere. Overfor utenverdenen trer de nordiske land ofte fram som en enhet, og med rette. Få grupper av land har et så velutviklet samarbeid som de 5 nordiske. Det er i seg selv en fredsskapende faktor, og det gir oss et godt grunnlag for i fellesskap å gjøre en innsats for fredens sak ute i verden.

I håp om at også denne sesjonen vil bidra til å befeste og utbygge vårt samarbeid, erklærer jeg Nordisk Råds 12. sesjon for åpnet.

Namnupprop; godkännande av medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 6 arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Andersson, Sven, Sverige¹
 Aspling, Sven, Sverige
 Benediktsson, Bjarni, Island
 Bomholt, Julius, Danmark
 Cappelen, Andreas, Norge¹
 Edenman, Ragnar, Sverige
 Erlander, Tage, Sverige
 Gerhardsen, Einar, Norge
 Gislason, Gylfi þ., Island¹
 Gjærevoll, Olav, Norge
 Gundersen, Oscar Christian, Norge¹
 Hallama, Jaakko, Finland
 Hansen, Poul, Danmark¹
 Helveg Petersen, K., Danmark¹
 Himle, Erik, Norge
 Holmqvist, Erik, Sverige
 Hækkerup, Hans, Danmark¹
 Hækkerup, Per, Danmark¹

¹ *Ej närvarande vid uppropet.*

Jensen, Lars P., Danmark¹
 Johansson, Rune, Sverige¹
 Kling, Herman, Sverige
 Krag, Jens Otto, Danmark
 Kull, Magnus, Finland¹
 Lange, Gunnar, Sverige¹
 Lange, Halvard, Norge¹
 Lehto, Reino, Finland
 Lie, Trygve, Norge
 Lindberg, Kai, Danmark
 Lindström, Ulla, Sverige
 Mattila, Olavi, Finland¹
 Merimaa, Olavi, Finland
 Niini, Aarno, Finland
 Nilsson, Torsten, Sverige¹
 Niskala, Martti, Finland
 Normann, A. C., Danmark
 Oittinen, R. H., Finland¹
 Palme, Olof, Sverige
 Philip, Kjeld, Danmark
 Rekola, Esko, Finland
 Sivertsen, Helge, Norge
 Skoglund, Gösta, Sverige
 Sträng, Gunnar, Sverige¹
 Thoroddsen, Gunnar, Island¹

Valda medlemmar

Ahlkvist, Emil, Sverige
 Andersen, K. B., Danmark
 Andersen, Nina, Sverige
 Andersson, Birger, Sverige
 Andersson, Ebon, Sverige
 Andresen, Kaj, Danmark
 Bjarnason, Asgeir, Island
 Bjarnason, Sigurður, Island
 Bondevik, Kjell, Norge
 Borten, Per, Norge
 Cassel, Leif, Sverige
 Christensen, N. Chr., Danmark
 Damsgaard, Kresten, Danmark
 Ekendahl, Sigrid, Sverige
 Eriksen, Holger, Danmark
 Fagerholm, Karl-August, Finland
 Gustafsson, Einar, Sverige
 Gustafsson, Hans, Sverige
 Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
 Hagelia, Magnhild, Norge
 Hallberg, Raino, Finland
 Hara, Erkki, Finland
 Hegna, Trond, Norge

Helén, Gunnar, Sverige
 Henriksson, Gunnar, Finland
 Horn, Svend, Danmark
 Hønsvald, Nils, Norge
 Ingimundarsson, Sigurður, Island
 Jacobsen, Nils, Norge
 Jensen, Jørgen, Danmark
 Jóhannesson, Ólafur, Island
 Johnsen, Håkon, Norge
 Jónsson, Magnús, Island
 Kleemola, Kauno, Finland
 Klippenvåg, Harry, Norge
 Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
 Kuusinen, Hertta, Finland
 Kyttä, Harras, Finland
 Kähönen, Urho, Finland
 Larsen, Aksel, Danmark
 Larsen, Helge, Danmark
 Lassinantti, Ragnar, Sverige
 Leirfall, Jon, Norge
 Lundström, Birger, Sverige
 Lyng, John, Norge
 Løbak, Harald, Norge
 Moc, Finn, Norge
 Møller, Poul, Danmark
 Møller Warmedahl, Johan, Norge
 Nederström-Lundén, Judit, Finland
 Nielsen, Harald, Danmark
 Ohlin, Bertil, Sverige
 Pedersen, Gustav, Danmark
 Petersen, Carl, Danmark
 Pettersson, Georg, Sverige
 Pitsinki, Kaarlo, Finland
 Ranmark, Dagmar, Sverige
 Rihtniemi, Juha, Finland
 Rognerud, Berte, Norge
 Rosenberg, Gösta, Finland
 Ruutu, Paula, Finland
 Røiseland, Bent, Norge
 Saarinen, Aarne, Finland
 Sukselainen, V. J., Finland
 Sundin, Sven, Sverige
 Söderhjelm, J. O., Finland
 Thapper, Fridolf, Sverige
 Thestrup, Knud, Danmark
 Toven, Knut, Norge

Medlemslistan godkändes.

¹ Ej närvarande vid uppropet.

3

Val av presidium

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till president skulle väljas Bertil Ohlin, Sverige, och till vicepresidenter Sigurdur Bjarnason, Island, Karl-August Fagerholm, Finland, John Lyng, Norge, och Harald Nielsen, Danmark.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

Bertil Ohlin övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

4

Anförande av den nyvalde presidenten

Presidenten: Å det nyvalda presidiet vägnar vill jag framföra ett tack för det förtroende, som har visats oss. Vår strävan blir att tillsammans med rådets övriga ledamöter, sekretariatet och naturligtvis med regeringarnas ledamöter och experter göra Nordiska rådet till ett så effektivt arbetsredskap som möjligt. Stor roll spelar därvidlag den goda kontakt rådet haft och har med tidningspress, radio och television. Den kontakten hoppas jag vi får räkna med även framdeles.

Som ett uttryck för ett internationellt intresse för Nordiska rådet får man kanske se den omständigheten, att under året förbindelserna utvecklats med Beneluxrådet, som är en parlamentarisk systerinstitution för Belgiens, Hollands och Luxemburgs vidkommande. Likaledes gläder det mig att konstatera, att man inom EFTA följer rådets verksamhet. Vi hälsar dess representant, biträdande generalsekreteraren Knut Hammarskjöld, hjärtligt välkommen som observatör i vår krets.

I den offentliga debatten har det ibland fällts kritiska yttranden om vår verksamhet, som om man hade väntat att Nordiska rådet skulle göra underverk och utan egna maktbefogenheter ändå på något mystiskt vis genomföra

en radikal nordism. Men detta har varit en orimlig förväntan. I varje fall hittills har förutsättningar för en sådan politik inte funnits i de nordiska parlamenten. Till stor del beror detta väl på att de internationella förhållandena har rest svårigheter i vägen för långtgående åtgärder. Det blir historiens sak att avgöra, om inte i alla fall vid några tidpunkter möjlighet fanns till handling — tillfällen som försumrades.

En väsentlig fråga gäller om de nordiska staterna kan tänka sig att uppgge en del av den exklusiva egna bestämmanderätten till förmån för beslutanderätt hos gemensamma nordiska organ. Danmark, Norge och Sverige har förklarat sig beredda att inom viktiga områden avstå från den nationella bestämmanderätten och överlämna den till västeuropeiska organ, där vårt inflytande bleve begränsat. Däremot har det — överraskande nog — ansetts verklighetsfrämmande att ifrågasätta en motsvarande samordning på nordiskt plan. Ur denna synvinkel sett är det danska förslaget om en nordisk kulturfond med överstatlig beslutanderätt av intresse. Det kanske är en liten blyg svala, som förebådar en kommande sommar. Hur länge skall det dröja innan opinionen mognar för en överstatlig nordisk beslutanderätt, t. ex. inom vissa forskningsområden och trafikspörsmål? Erfarenheter på dessa områden kan visa sig värdefulla den dag större spörsmål blir aktuella.

Nordiska rådet är en arbetande församling. Våra kommittéer och utskott utträttar åtskilligt också mellan rådets sessioner. Det är med glädje man kan konstatera, som den avgående presidenten nyss gjorde, att samarbetet med regeringens ledamöter och berörda ämbetsmän har blivit livligare och mer friktionsfritt än någonsin tidigare. För omsättande i praktisk handling av olika rådsförslag är detta samarbete självfallet av en avgörande betydelse.

Att vi, som deltar i arbetet under sessionerna, träffas även på kvällarna har en del kritiker ansett som en onödig

lyx. »Kongressen dansar och ler» har blivit ett bevingat ord, men der karakteristiken träffar knappast oss, även om vi har trevligt tillsammans. De informella kontakterna mellan regeringsledamöter, parlamentariker, experter och journalister från hela Norden saknar förvisso inte praktisk betydelse.

Drivkraften i vårt arbete är inte främst tanken på de ekonomiska vinster som nordisk samverkan kan medföra. Nej, det är känslan att Nordens folk hör samman och bör komma varandra närmare i det dagliga arbetet. Envar av oss i Norden borde känna sig som meddelägare i den nordiska kultur, som är vår rikedom och vår förpliktelse. När vi har nått dithän, att alla i våra länder upplever detta som en verklighet, då har drömmarna från den förhånade studentskandinavismens dagar förverkligats. Då har skaldens ord blivit sanning: »Vi er kun en flok, men folket kommer nok» — ord som citerades av rådets förste president Hans Hedtoft i hans inledningstal vid rådets första session för elva år sedan.

Med stor glädje kan man konstatera att föreningarna Norden och många andra organisationer utför ett arbete, som bidrar att utbygga och befästa den nordiska samhörighetskänslan inom alla kretsar av våra folk. Flocken har vuxit mer än någon kunde ana för några årtionden sedan.

Men också på den politiska organisationens område kommer utvecklingen — trots tidigare misslyckanden — att gå vidare, därom är jag övertygad. De internationella politiska förutsättningarna blir så småningom andra än nu — kanske inom ett årtionde radikalt förändrade. Låt oss inte binda våra förhoppningar vid tanken på en västeuropeisk politisk federation, i vilken Nordens stater inträder och där de främst gör sin insats. Kanske blir det inte den vägen över ett politiskt förenat Väst-europa, som leder fram till ett maktförsett och fredstryggande förbund av alla jordens nationer. Måhända blir nästa stora etapp i Västerlandet i stället ett

förbund, vilande mer på demokratisk gemenskap och annan åsiktsfrändskap än på geografisk närhet. Inom dess ramar kan i så fall en väsentlig nordisk enhet uppbyggas.

Den världspolitiska utvecklingen kan också på annat sätt skapa helt nya betingelser för Nordens insatser och politiska organisation. Kanske mildras i framtiden motsättningarna mellan de tvenne statsgrupper i vår världsdal, som nu står mot varandra. Vad som i dag ter sig som oöverstigliga hinder för en politisk gemenskap i Norden, kan då kanske försvinna inom ett eller ett par årtionden. Det är inte en fastlåsning vid vissa former för nordiskt eller europeiskt samgående som nu behövs, utan en beredskap och vilja att handla när nya förutsättningar måhända — jag vill säga sannolikt — en dag inställer sig. Låt oss inte släppa tanken att i mänsklighetens strävan att befria sig från nationella motsättningar och konflikter samt gemensamt avlägsna svältens, otrygghetens och krigens gissel har våra nordiska folk en roll att spela — inte ledande men likväl betydelsefull. Vår samverkan här i Norden kan ses som ett litet led i detta stora arbete — att göra jorden till ett hem för alla människor. Vem vet — kanske Norden en gång kan framstå som en vrå av världen där former, traditioner och tänkesätt utvecklats, som gör en lösning av internationella samlevnadsproblem lättare även på andra håll.

Detta må kallas en vag förhoppning, ty mer än så är det knappast i dag. Vårt nordiska samarbete har på kort sikt mera begränsade, jordbundna uppgifter. Några högtflygande planer har näppeligen vi försiktiga nordbor. Men inför de krav, som utvecklingen i världen ställer på oss alla — inför frågan: Vad gör Ni för att skapa mänskligare förhållanden? — kan de nordiska folken svara: Vi arbetar. Vi söker lösa de näralliggande problemen i vår del av världen, och vi deltar helhjärtat i de stora internationella organisationerna. Det räcker ett stycke — om vi kan till-

lägga, att vi är beredda till kraftigare tag längre fram — och ganska snart, när det gäller stödet åt de unga, fattiga nationerna. Mycket mer än så kan vi just nu inte göra. Mindre än så kan vi inte inför oss själva försvara.

En steg för steg vidgad praktisk samverkan i Norden är — alla pessimister till trots — en omistlig del av vår strävan att göra vår insats för mellanfolklig förståelse, vänskap och fred. Det är också en väg att bättre utnyttja de möjligheter till rika upplevelser, som den nordiska kulturgemenskapen skänker oss.

5

Fastställande av saklista

Rådet beslöt fastställa saklista i enlighet med föreliggande förslag (se s. 21—30).

6

Tillsättande av utskott

Arbetsutskottet hade föreslagit, att det skulle tillställas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialpolitiskt utskott och ett trafikutskott, samtliga med 13 medlemmar, samt ett ekonomiskt utskott med 17 medlemmar.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

7

Val av medlemmar i utskotten

Arbetsutskotten hade föreslagit följande fördelning av rådets medlemmar på utskotten:

Juridiska utskottet

Danmark: Holger Eriksen (S)
Gustav Pedersen (S)
Knud Thestrup (KF)
Finland: Erkki Hara (Kok)
Harras Kyttä (Kp)
Gösta Rosenberg (Skdl)

Island: Magnús Jónsson (Sj)
Norge: Nils Hønsvald (A)
Johan Møller Warmedal (H)
Knut Toven (Kf)
Sverige: Emil Ahlkvist (s)
Ingrid Gärde Widemar (fp)
Ragnar Lassinantti (s)

Kulturutskottet

Danmark: Kaj Andresen (S)
N. Chr. Christensen (V)
Helge Larsen (RV)
Finland: Herlita Kuusinen (Skdl)
Paula Ruutu (MI)
J. O. Söderhjelm (Sv)
Island: Ólafur Jóhannesson (F)
Norge: Per Borten (Sp)
Håkon Johnsen (A)
Berte Rognerud (H)
Sverige: Gunnar Helén (fp)
Dagmar Ranmark (s)
Fridolf Thapper (s)

Socialpolitiska utskottet

Danmark: Nina Andersen (S)
Jørgen Jensen (KF)
Harald Nielsen (V)
Finland: Gunnar Henriksson (Sd)
Urho Kähkönen (MI)
Judit Nederström-Lundén (Skdl)
Island: Sigurður Bjarnason (Sj)
Norge: Kjell Bondevik (Kf)
Magnhild Hagelia (A)
Harald Løbak (A)
Sverige: Birger Andersson (s)
Sigrid Ekendahl (s)
Einar Gustafsson (cp)

Trafikutskottet

Danmark: P. B. Thisted Knudsen (V)
Svend Horn (S)
Aksel Larsen (SF)
Finland: Karl-August Fagerholm (Sd)
Raino Hallberg (Kok)
Kauno Kleemola (MI)
Island: Ásgeir Bjarnason (F)

Norge: Nils Jacobsen (A)
 Harry Klippenvåg (A)
 Jon Leirfall (Sp)

Sverige: Leif Cassel (h)
 Birger Lundström (fp)
 Georg Pettersson (s)

Ekonomiska utskottet

Danmark: K. B. Andersen (S)
 Kresten Damsgaard (V)
 Poul Møller (KF)
 Carl Petersen (S)

Finland: Kaarlo Pitsinki (Sd)
 Juha Rihtniemi (Kok)
 Aarne Saarinen (Skdl)
 V. J. Sukselainen (MI)

Island: Sigurður Ingimundarson
 (A)

Norge: Trond Hegna (A)
 John Lyng (H)
 Finn Moe (A)
 Bent Røiseland (V)

Sverige: Ebon Andersson (h)
 Hans Gustafsson (s)
 Bertil Ohlin (fp)
 Sven Sundin (cp)

Meddelanden

Det meddelades, att till sekreterare i utskottet hade utsetts: i juridiska utskottet kontorchef Poul Eefsen, i kulturutskottet sekreteraren Håkan Branders, i socialpolitiska utskottet jur. kand. Birgitta Malmros, i trafikutskottet ekspeditionssekretær Axel Gormsen, i ekonomiska utskottet konsulent Lars Blaaflat och förste byråsekreteraren Sven Holmstedt.

Det meddelades vidare, att telegram anlämt från förre medlemmen av presidiet Gisli Jónsson, Island. Telegrammet hade följande lydelse:

Tilsender præsidium og hele sessionen hjertelig hilsen og tak for mange års samarbejde. Må Nordisk Råd altid blive den førende magt i kampen for voksende kultur, tryggere fred og bedre verden. Til dette hjælpe jer Gud.

Förhandlingarna avbröts kl. 11.33.

Härefter skedde utdelning av Nordiska rådets litteraturpris.

Arbetsutskottens förslag bifölles.

Protokoll

1:a mötet (2:a avd.)

Lördagen den 15 februari 1964 kl. 15.00

President: Ohlin

Meddelande

8

Det meddelades, att utskotten konstituerat sig och till förmän och vice förmän valt

i juridiska utskottet:

förman: Harras Kyttä, Finland,

vice förman: Magnús Jónsson, Island,

i kulturutskottet:

förman: Ólafur Jóhannesson, Island,

vice förman: N. Chr. Christensen,

Danmark

i socialpolitiska utskottet:

förman: Nina Andersen, Danmark,

vice förman: Judit Nederström-

Lundén, Finland,

i trafikutskottet:

förman: Jon Leirfall, Norge

vice förman: Leif Cassel, Sverige,

i ekonomiska utskottet:

förman: Hans Gustafsson, Sverige

vice förman: Bent Røiseland, Norge.

Angående debattordningen

Rådet beslöt, att presidenten skulle äga rätt att under sessionens debatter med frångående av den i § 14 arbetsordningen stadgade ordningsföljden mellan talarna ge medlem ordet för replik till föregående talare under högst två minuter.

Rapport från Nordiska rådets presidium

Møller, Danmark: Hr. præsident! Jeg synes ikke, vi kan starte en generaldebat i Nordisk Råd, uden at vi erindrer hinanden om, at Europa stadig er delt i to markedsområder.

Vi samledes i fjor i Oslo just efter sammenbruddet af forhandlingerne i Bruxelles den 28.—29. januar. Vi var alle meget optaget af den markedsituation, der var skabt med Europas splitelse, og vi håbede alle, at denne splitelse måtte blive midlertidig.

Et år er nu forløbet, og ingen af os kan sige, at det i dag ser ud til at lysne. Faren ved det todelte Europa er vi måske tilbøjelige til at dølge for os selv i kraft af den velstandsstigning, som alle europæiske samfund er underkastet så lykkeligt i disse år. Vi kan alle endnu ekspandere inden for vort eget markedsområde og derigennem skjule den kendsgerning og den fare, som ligger i, at toldmure rejses igennem Europa, midt i Europa, som adskiller den ene del af den vesteuropæiske kultur fra den anden del. Ud fra et nordisk synspunkt er det en ulykke ikke alene økonomisk men også kulturelt og politisk, hvis denne splittelse, denne todeling bliver permanent. Vi må derfor se med bekymring på de toldmure, der rejses omkring fællesmarkedet, og som efter

min mening for alvor kommer til at spærre Europas nordlige del og vestlige del af fra det centrale Europa; ikke mindst for Norden betyder det noget økonomisk. Vi skal leve af en stor udenrigshandel, vi er afhængige af en stor udenrigshandel, og vi må derfor være interesserede i at kunne afsætte vore produkter hos vore nærmeste naboer her i vor egen verdensdel. Vi krydser fingre i disse dage for den Kennedy-runde, der skal indledes i maj måned, og håber på at vi gennem et nordisk samarbejde og gennem en gensidig støtte imellem de nordiske stater under forhandlingerne med andre folk om en nedbrydning af toldskrankerne i verden kan nå frem til et virkeligt resultat også for vore folk. Ellers må vi vel afvente de valg, der skal finde sted i Storbritannien. Allerede nu føler jeg imidlertid trang til at opfordre vore nordiske regeringschefer til at være opmærksomme på, at de en skønne dag, hvis de kan samarbejde og hvis de vil samarbejde, vil være de eneste og dem, for hvem det vil være mest naturligt at tage initiativ til mægling og samling i Europa. Stormagter kan som bekendt tåle meget, men en ting kan de ikke tåle: de kan ikke tåle at tabe ansigt. Det kan de små lande, for det er de vant til; og små lande, der samarbejder, og nordiske lande, der samarbejder, vil i visse situationer være de eneste, som kan prøve på at lede frem til nye europæiske forhandlinger.

Vor samlede styrke som importør af varer for 10 milliarder dollars berettiger os til at tage et fælles initiativ, når de politiske forudsætninger herfor er tilstede.

Men det er jo ikke alene Europa, vi er samlet om og for. Hvad gør vi for Norden? Hvordan skal vi styrke vore egne økonomiske bånd? Der synes af og til at være lidt af et virvar med hensyn til midlerne, og der foreligger ved denne tolvte session en række forslag om nordisk samarbejde på flere områder. Vi er imidlertid ikke enige om disse forslag. Komitébehandlingen vil vise,

om vi kan blive enige, men det viser, at vi er interesserede i at udbygge det nordiske samarbejde.

Af og til føler jeg, som vi vel alle gør det her i det 20. århundrede med den voldsomme forandring, vi er underkastet, at vor sjæl ikke rigtig er nået frem, og vi må gøre ophold nogle gange for at vente på, at den skal nå den tekniske udvikling. Det tænker man også på, når man spekulerer over, hvilke veje vi skal gå for at skabe nordisk økonomisk samarbejde. Jeg tænker f. eks. på det ved spørgsmålet om harmonisering af selskabsskatterne. Man siger, at det må være en følge af, at beskyttelsen — toldmurene — forsvinder mellem de nordiske lande, at man så ovenfra, fra Nordisk Råds side, fra de nordiske organers side og fra statsmagtens side harmoniserer de nordiske selskabsskatter, ikke alene således, at vore regler bliver ensartede men også vore satser.

Vil vi have samme skatteregler og samme skattesatser, må vi imidlertid også have samme udgiftsramme om vor offentlige politik, om vore offentlige udgifter. Er vi klar hertil, er vi klar til at følge stort set den samme udgiftspolitik, så havner vi jo i den union, man ikke ville for få år siden. Havde vi valgt unionen, måtte vi ovenfra have dikteret alle de ting, som man f. eks. må gøre det i fællesmarkedet, alt det, som — uden unionen — i frihandelsområdet skulle vokse frem som en følge af sig selv, som en naturlig følge af den beslutning, vi har truffet: at vi har et frihandelsområde. Man har fornægtet unionstanken, og derfor bør man tage frihandelsrådets konsekvens, og den er ikke, at vi i Nordisk Råd skal sørge for, at vi alle bliver lige kullede og lige ragede. Frihandelsrådets idé fornægter ikke, at en harmonisering kan blive aktuel og kan indtræde, men da sker det ved, at de stater, og de regeringer, som har lagt for megen vægt på en enkelt skat, på en enkelt indtægtskilde, som viser sig at være utålelig i den frie konkurrence, selv må frigøre sig for denne byrde for at klare sig i konkur-

rencen. Opgaven er de enkelte staters. Opgaven er at stille vore borgere bedst muligt i en fair og fri konkurrence, og det må være de enkelte stater, der tager stilling til, hvordan de skal gøre det. Det, vi skal sikre i Nordisk Råd, er at der er en fri konkurrence.

Hr. præsident. I præsidentens indledningstale hed det: Gør jorden til et hjem for alle mennesker. Det er et mål, som vi vel alle i beskedenhed må stræbe efter i al politisk virksomhed, men her i Nordisk Råd skal vi først gøre Norden til et hjem for alle mennesker. I et hjem er der ingen låsede døre, dér er alle døre åbne. Den første opgave er derfor, at vi åbner de døre, der i dag er lukkede.

Lad mig i den forbindelse nævne et andet forslag, der foreligger her ved den 12. session: investeringsbanken. Nogle gange har man en fornemmelse af, at de nordiske folk skulle være til for regeringernes skyld, for Nordisk Råds skyld, for vor skyld, men vi må ikke glemme, at det er os, der er til for de nordiske folks skyld. Derfor skal vi være varsomme med, at vort samarbejde ikke udvikler sig til et overregeri. Lad os bare undersøge mulighederne for en nordisk investeringsbank, om der er behov derfor, om den har nogen opgaver, som ikke kan løses lige så vel eller bedre uden denne investeringsbank, uden nogen ny institution, for det er ikke i sig selv et nordisk formål at skabe fælles institutioner, hvis der ikke er brug for dem. Vi har såmænd hver for sig i vore lande institutioner nok, og der er ingen nordiske borgere, der længes efter flere institutioner med mere papir. Den nordiske investeringsbank kan udvikle sig til at blive en overstatlig centralbank, man vi får ikke flere penge ved at bygge en ny bank, ved at starte en ny institution. Vi kan vel heller ikke af den grund tiltrække os en større udenlandsk kapital. Det har ikke været vanskeligt i de senere år for de nordiske lande at sikre sig international kapital. Spørgsmålet er derfor, om investeringsbanken kan flyt-

te midler til områder, hvor der er særlig behov for investeringer. Sker det på en forretningsmæssig eller bankmæssig basis, tror jeg, pengene kan skaffes i dag gennem de almindelige kanaler, som vi har i vort bank- og pengesystem, men sker det ikke på forretningsmæssig eller bankmæssig basis, betyder det ikke derfor, at det er uvigtigt. Formålet kan være vigtigt, men det kan bare ikke underkastes en bankmæssig, forretningsmæssig prøvelse. Men det forekommer mig, at et nordisk statslån til den eller de stater, som har brug for en sådan kapital, vil være en genvej, medens investeringsbanken vil være en omvej.

Vi skal gøre Norden til et hjem for de nordiske borgere, og det skal vi tænke på ved det tredje forslag, jeg gerne vil have lov til at omtale, nemlig forslaget om fri kapitalbevægelighed. Er tilgangen af risikovillig kapital for lille nogle steder i Norden, hvad jeg nok tror, den er, så forekommer det mere umiddelbart let at fjerne restriktionerne for de frie kapitalbevægelser, lukke dørene op og ikke holde dem låsede. Igennem et frit arbejdsmarked, en fri etableringsret og i konsekvens heraf et frit kapitalmarked skal vi udvide mulighederne for de nordiske folk, give dem et større albuerum og gøre Norden til deres hjem og ikke blot deres eget lille, nationale samfund til deres hjem. Jeg tror, det er vigtigt, at vi på dette område kan komme de europæiske koncerner i forkøbet, således at den dag der i Europa kommer fri etableringsret og fri kapitalbevægelse mellem alle europæiske samfund, er de nordiske virksomheder og de nordiske samfund udbygget, således at de kan stå for den konkurrence, der kan komme fra ikke-nordiske virksomheder. Opgaven må være at indstille os på frihandelsområdets konsekvenser.

Jeg ved godt, at der vil komme indvendinger mod fri kapitalbevægelighed med hensyn til den ene eller den anden stats adgang til dette frie kapitalmarked. Som dreng lærte jeg en nordisk

sang, der lød således: »Men vem skulle sjunga om våren den unga, om alla var kloka som de». Jeg vil gerne sige, at alle disse indvendinger, med hvad der står i den ene og i den anden paragraf, tror jeg ikke kan og bør hindre, at den nordiske tanke avancerer, marcherer frem, ikke ved at skabe flere institutioner, vi ikke har brug for, men ved at give større albuerum til vore medborgere i de nordiske lande.

I disse år, hvor der fra alle sider arbejdes og tales for et forenet Europa, også af alle dem, som ikke vil have med hinanden at gøre, tror jeg, at det er rigtigt, at vi i vort nordiske arbejde styrker os til den samling, der en dag vil finde sted på bredere basis i hele Europa. Den dag vil det være anderledes, og da bør Norden være rede til at handle, da bør vi have handlet, så vi er rede til at tage de europæiske vilkår.

Meddelande

Det meddelades, att undervisningsminister K. Helveg Petersen, Danmark, och justitieminister Hans Hækkerup, Danmark, intagit sina platser i rådet.

Statsminister Erlander, Sverige: Herr president! Det må tillåtas mig att först rikta ett ord av välkommen till delegationerna vid Nordiska rådets tolfte session.

Ni kommer till en stad, som just har fått ett exempel på vad nordiskt samarbete kan betyda såsom stimulans för en vidgad livssyn, för ett djupare historiskt medvetande och för den moderna tekniska utvecklingen. Jag syftar på de danska veckorna, som otvivelaktigt har haft ett stort värde, när det gäller att lära oss, vad de nordiska kontakterna betyder. Kunde Nordiska rådet ge motsvarande impulser, så måste jag säga, att vi hade lyckats rätt bra med vår verksamhet.

Vi möts i dag i en situation, då vi har ett starkt behov av att resonera med varandra. Det är inte de interna nordiska förhållandena som i och för sig motiverar detta behov, utan det är —

såsom herr Møller framhöll — vad som händer utanför Nordens gränser. Lika litet som herr Møller tänker jag därvid på de kraftiga politiska spänningar, som otvivelaktigt just nu fördystrar vinden, utan även jag tänker på huru som verkningarna av Europas splittring i två handelsblock kan komma att te sig mera hotande än vad som hittills varit fallet. Hittills har vi ju kunnat glädja oss åt en stark expansion och högkonjunktur i hela Europa, att det varit tämligen lätt för våra varor att klättra över tullmurarna. Men allt eftersom tullmurarna höjs blir naturligtvis situationen mörkare.

De varningstecken, som sålunda framträder, gör det särskilt värdefullt, att vi här i Norden kan resonera om dessa saker och åtminstone försöka bestämma oss för var vi står. Flertalet av oss sluter ju enigt upp bakom EFTA. Det finns en fast vilja att gå vidare på den väg, som hittills visat sig så fruktbar och detta är något av det mest glädjande i den nuvarande handelspolitiska situationen. Jag tror liksom herr Møller, att de nordiska staterna har betydande möjligheter att inom EFTA:s ram bidra till att öka förutsättningarna för världshandelns frigörelse, och jag skall gärna för min del ta med mig hem hans maning. Jag tror, att vi på denna punkt är helt överens.

När herr Møller resonerade om vad vi inom Norden kan göra, framförde han också tankegångar, som jag i stora delar kan ansluta mig till, dock med en liten reservation. Vi skall inom Norden undvika sådant, som försvårar för oss att hävda oss utåt. Vi skall inte företa oss något, som skulle strida mot de förpliktelser, som vi har iklätt oss eller är beredda att ikläda oss i det större europeiska sammanhanget.

Herr president! Det är frestande att låta tankarna gå tillbaka ett hundratal år i tiden, då också frihandelsvänliga strömningar kämpade om herraväldet över den europeiska handelspolitiken, i stor utsträckning med framgång. Men det pågick också andra frihetsrörelser.

Februarirevolutionen sände svallvågor även hit upp till Skandinavien. Först kom Danmark med sin grundlov 1849 och sedan efter rätt lång tid den svenska representationsformen och dess grundfästade av den kommunala självstyrelsen i vårt land med allt vad det betyder av en fördjupad och intensifierad demokrati. Ekonomiskt skapades förutsättningarna för det industriella genombrottet i hela Norden. Det var faktiskt en tid av stark optimism. Och i denna tid av stark optimism växte också drömmarna om ett närmare samarbete inom Skandinavien på alla områden. Det var de stora och vackra ordens skandinaviska epok.

Men så kom sammanbrottet år 1864. Hänförelsen och trosvissheten, det i mäktiga ord och i historieromantisk utstyrsel manifesterade idealet, dukade under för den nya tidens kyliga realpolitik. Skandinavismen delade, såsom en svensk forskare har sagt, samma öde, som så många andra av epokens vackra tankar och ord.

Besvikelsen över att de många vackra orden hade visat sig så vanmäktiga och utan kraft, framkallade en storm av protester och nya ord — nya maktlösa ord, sade cynikerna. Men inte allt visade sig vara maktlösa ord. En del av dessa protester kom att spela en stor, kanske avgörande roll framför allt för de efterföljande ungdomsgenerationerna. Jag tänker på en sådan sak som Ibsens »Brand». Dramat skrevs som en reaktion mot vad Ibsen uppfattade som en skandinavisk katastrof. Vad var skulden till denna? Jo, säger han, att människorna inte tog sina egna ideal på allvar. De hade, såsom han uttrycker det, varken kraft eller vilja att följa sina ideal. Hans botemedel var att tvinga människorna till att lära sig, att man inte kan skilja livet från tron och läran.

Jag vågar påstå, att ingen ungdomsgeneration har sedan kommit förbi denna problematik. Ungdomen har begrundat, stimulerats av eller kanske rent av utgått från formuleringarna hos

Ibsens »Brand», framkallade av en skandinavisk katastrof.

Denna konflikt mellan ideal och verklighet har ständig aktualitet inte bara för de unga, utan också för oss politiker. Den som utifrån ser vår gärning, kan väl ibland få föreställningen att den i stor utsträckning består i ständiga nederlag för idealen, ständiga kompromisser med en brutal och hård verklighet.

Det är inte så. All politisk verksamhet, som kan utträta någonting, måste grundas på en uppfattning inte bara om vad som är förståndsmässigt riktigt, utan också om vad som är etiskt riktigt. Politikernas uppgift är inte att kompromissa bort sina ideal, utan att söka förvandla verkligheten efter sin idealbildning. Ju större spänningen är, ju större avståndet är mellan utopien och den verklighet som man vill förändra, desto besvärligare kan det vara och desto hårdare törnar får man. Det viktiga är att man vet, att man har en marschriktning — utan den kan ingen politiker arbeta.

Nå, herr president, hur har vi lyckats med Nordiska rådets begränsade uppgifter, om man har denna bedömning? Har den likhet med de drömmar som manade Hans Hedtoft och Nils Herlitz till deras insatser för skapande av Nordiska rådet?

Ja, får man döma av kritikerna, så har vi inte lyckats särskilt väl. Det sägs ju många hårda ord om oss, och ibland tycker vi väl själva, att våra arbetsformer är en smula tunga. Vi har för mycket tryck på våra bord, och det är omöjligt för delegaterna och experterna att följa med alla frågor eller ens de frågor, som intresserar. Så säger man, att arbetsresultaten är för små i jämförelse med den väldiga apparat som varje session utgör, att det inte händer någonting inom Nordiska rådets ram.

Det är riktigt att Nordiska rådet rymmer föga av dramatik och spänning. Våra överläggningar ger föga stoff till världspressens eller kvällspressens förs-

tasidor. Men det förefaller mig ändå, som om kritiken här grundade sig på en missuppfattning. De parlament, där vi i vanliga fall lägger ned vårt arbete, sysslar till åtminstone 95 procent med allvarliga ting, som inte ger upphov till stora rubriker, men i våra parlament kommer då och då in en fläkt av dramatisk spänning, man känner att man är med om ett stort beslut som kanske bildar början till en ny epok eller slutet på en gammal epok. En sådan spänning kan aldrig en rådgivande församling av Nordiska rådets typ ge. Här störtas inga regeringar. Nordiska rådet har ingen beslutande fullmakt. Den spänning kan vi alltså inte skapa här som ibland ger dramatik åt våra parlaments sammanträden.

Nordiska rådets uppgift är en helt annan. Nordiska rådet skall vara en pådrivande faktor och är det också. Det är Nordiska rådets uppgift att hålla administration, regeringar och även riksdagar varma, att inte låta de nordiska synpunkterna drunkna i det vardagliga arbetet. Jag tror, att varje fackminister skulle kunna leta upp exempel på hur Nordiska rådet i verkligheten har tjänstgjort som en effektiv pressure group, ibland irriterande och besvärlig — det vill jag inte bestrida — men oftast utomordentligt välgörande nyttig.

Jag kan inte heller förstå kritiken mot att det har blivit så många människor på sessionerna. Det har klagats över att plenisalar och korridorer vimlar av experter. Skall vi vara ledsna för det, herr president? Är det inte en fördel, att alla dessa människor i administrationen, som har att effektuera våra råd och skall stå i kontakt med varandra, vid något tillfälle får se hur motparten ser ut? Det kanske kan bli en besvikelse, men i varje fall kan det vara av värde att de får möta varandra och slippa att bara skriva brev eller tala med varandra i telefon. Jag tror faktiskt, att vi på denna punkt har råd att visa litet av generositet, eftersom

effekten måste komma det nordiska samarbetet tillgodo.

Vi har vid den här sessionen att ta ställning till en del förslag till förändringar av Nordiska rådets arbetsformer, och det finns förvisso mycket som talar för att man följer förslagen. Om det kan leda till att vi får föredragningslistorna rensade, så att vi slipper en mängd frågor, som vi över huvud taget inte har möjlighet att ta ställning till, så är det självfallet någonting vi kan hälsa med tillfredsställelse. När de nordiska statsministrarna träffade Nordiska rådets presidium i fjol i Köpenhamn var vi överens om att det var klokt att göra detta på två villkor, nämligen att det skulle vara ett försök och att försöket icke fick utformas så, att det ledde till en minskning av kontakterna mellan regeringsledamöterna och de valda rådsdelegaterna. Jag glädde mig åt att herr Hønsvald strök under den synpunkten i sitt tal i dag på morgonen — jag tror den är väsentlig. I varje fall är det väsentligt för regeringsledamöterna att få möjlighet till denna intima kontakt med de valda politikerna. Jag tror att detta experiment kommer att visa sig vara ett effektivt led i de såsom jag hoppas aldrig upphörande strävandena att effektivisera den värdefulla institution som Nordiska rådet utgör.

Statsminister Gerhardsen, Norge: Under forrige sesjon i Nordisk Råd var vi enige om at det ville være i nordisk interesse å bygge ut et konstruktivt samarbeid innen EFTA og innen det vi kaller FINEFTA. Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid har nå avgitt en rapport som på en slående måte bekrefter at dette synet var riktig. Rapporten understreker at vi gjennom EFTA-samarbeidet gradvis får etablert et felles marked mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige. Handelen og arbeidsdelingen mellom de nordiske land blir stadig sterkere stimulert med de for-

delar som det gir for produktivitet og levestandard. Dette blir belyst med statistiske oppgaver som virker overbevissende. Ministerkomiteen gir også interessante opplysninger om de nordiske lands økonomiske samarbeid på internasjonalt plan, et samarbeid som er overmåte viktig for alle våre land, og som etter hvert utvikler seg til å bli mer selvfølgelig og naturlig.

Imidlertid ville det vel være uklokt å overse den kjernsgjærning at de nordiske land ikke alltid har økonomiske interesser som faller sammen. På flere områder, som f.eks. i jordbrukspolitikken og i fiskeripolitikken, kan vi ha motstridende interesser. I slike tilfelle kan vi ikke vente annet enn at hvert land på internasjonalt plan søker å vareta sine nasjonale interesser. Noe annet ville være politisk umulig. Men når slike interessemotsetninger fra tid til annen må gjøre seg gjeldende, så er ikke dette i og for seg et uttrykk for dårlig samarbeid. Og vi skal heller ikke på grunn av slike motsetninger glemme de mange tilfeller da våre interesser faller sammen.

Om produksjonssamarbeidet i Norden sier Ministerkomiteen at også det er under sterk utvikling så vel mellom organisasjoner som mellom bedrifter.

Rapporten er på mange måter gledelig og oppmuntrende. Den bør bli lest også av andre enn rådsmedlemmer og regjeringsrepresentanter. Jeg tror at mange da vil oppdage at det økonomiske samarbeid i Norden har større betydning enn de kan ha forestilt seg.

Presidiet har forutsatt at økonomisk samarbeid skal være et hovedemne under denne sesjonen. I den anledning vil jeg gjerne peke på det verdifulle i at parlamentarikere og regjeringsrepresentanter fra de nordiske land har et felles forum hvor de kan drøfte markedsproblemer og andre viktige økonomiske samarbeidsproblemer.

Det er også grunn til å gi uttrykk for tilfredshet over at det andre hovedemne under sesjonen skal være prak-

tiske tiltak for å bygge ut det kulturelle samarbeid. I Norge er det en sterk og økende interesse nettopp for det kulturelle samkvem med de øvrige nordiske land, og nye og større resultater på dette felt vil være velkomne. I Stortinget er det spesielt uttrykt et ønske om at regjeringene utvirker et nærmere samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden.

Den dokumentsamling som foreligger til rådsesjonen, inneholder en mengde opplysninger om den utbygging av det kulturelle samarbeid som foregår på mange fronter. Jeg går ut fra at undervisningsministrene vil kommentere disse opplysningene nærmere og peke på de muligheter som foreligger for ytterligere utbygging. For min del skal jeg begrense meg til et par korte bemerkninger om et spesielt problem.

Under det kulturelle samarbeid står Danmark, Norge og Sverige språklig sett i en gunstigere stilling enn Finland og Island. Etter mitt skjønn krever derfor forholdet til Finland og Island en særlig oppmerksomhet. Det er en fordel for oss alle at en betydelig del av den finske befolkning behersker svensk så godt at den uten videre er på talefot med andre nordboer. Det må være en viktig nordisk oppgave å bevare disse kunnskaper hos den finske befolkning. I Nord-Norge og i Nord-Sverige er det ikke så få nordmenn og svensker som snakker finsk. Det må være en oppgave også å arbeide for å utvide kjennskapet til finsk språk i disse områder og å arbeide for at noen flere ellers i våre land lærer seg finsk.

For Islands vedkommende vil jeg gjerne nevne at vi har grunn til å være glade for at vi nå i Reykjavik vil få et Nordens hus som kan komme til å bidra til å styrke samhørigheten med det øvrige Norden.

Vi har i de tidligere sesjoner stadig kommet tilbake til spørsmålet om Rådets arbeidsordning. Jeg skal ikke ofre mange ord på det nå, men bare få gjøre oppmerksom på at Nordisk Råd fra

starten av på många måter vel var et litt tungrodd apparat. Det har ikke vært lett å få til de endringene i arbeidsmåten som erfaringene etter hvert har gjort nødvendige. For mitt vedkommende synes jeg at Nordisk Råds ledelse fortjener anerkjennelse fordi den til enhver tid har vært innstilt på å lære av erfaringene, og fordi den etter hvert har gjort Rådet til et mer effektivt arbeidende organ.

De forslag som nå foreligger om endringer i rådets arbeidsformer, er etter min mening et nytt skritt i riktig retning. At utvalgene skal kunne holde møter mellom sesjonene når det anses formålstjenlig, er en av de ting jeg tror vil kunne bli av stor betydning.

Hr. Poul Møller uttalte seg om en del av de foreliggende skattepolitiske forslag, bl. a. om det forslag som er fremmet av hr. Lyng og hr. Willoch om en harmonisering av bestemmelsene om bedriftsbeskatningen. Det er om dette forslaget innhentet en rekke uttalelser. Det norske finansdepartement har gitt uttrykk for at etter dets mening er tiden ennå ikke inne til å ta forslaget fra hr. Lyng og hr. Willoch opp til nærmere behandling. Begrunnelsen er at det for tiden pågår utredninger av en rekke skattepolitiske spørsmål. Dette standpunktet faller vel da i konklusjonen i det vesentlige sammen med den uttalelse som er gitt fra representantene Poul Møller, Carl Petersen og Axel Strand i 9-mannskomiteén, mens flertallet i komiteén, som anbefaler å rekommandere regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å utarbeide et program for en fremtidig harmonisering av selskapsbeskatningen, altså gir uttrykk for et noe annet syn på behandlingsmåten.

Jeg vil gjerne få si at for mitt vedkommende vil jeg ikke kunne ha noe å innvende mot det forslag som her er antydnet fra flertallets side, men jeg ville gjerne se at mandatet kunne bli utvidet slik at det skulle omfatte også de alminnelige konkurranseforhold i Norden, slik som Industridepartementet

i Norge har gitt uttrykk for i en uttalelse til Nordisk Råd.

Hr. Poul Møller begynte sitt innlegg med å peke på den beklagelige splittelse i Europa. Jeg tror alle her vil være enige i å beklage en slik situasjon. Kanskje er det ennå langt fram, men vi har vel alle et felles håp om at utviklingen kan komme til å gå slik at det en gang vil bli naturlig for et samlet Norden å gå inn i et samlet Europa.

Harald Nielsen, Danmark: Hr. president! Jeg tror, det var nordmanden Fridtjof Nansen, der engang uttalte det bevingede ord: »Vanskelighederne løser vi straks, det umulige vil tage lidt længere tid». Når der mange steder i Norden kommer en vis skepsis til orde over for Nordisk Råds virksomhed, over for de bestræbelser, der udfoldes for at udvide det nordiske samarbejde — og en sådan skepsis kommer til orde, det må vi gøre os klart — hænger det utvivlsomt sammen med de højspændte forventninger, man i sin tid nærede om at tilvejebringe et nordisk forsvarsforbund og en nordisk toldunion, højspændte forventninger, der ikke blev opfyldt. Der var nemlig umiddelbart efter den sidste storkrigs ophør, det gjaldt i hvert tilfælde i Danmark, en meget levende interesse for at få udbygget det nordiske samarbejde. Det stod for mange således, at havde vi forud for 1939 —40 haft et nordisk forsvarsforbund, ville alt måske have fået et ganske andet forløb, og Danmark og Norge havde måske undgået en tysk besættelse. Derfor var det med meget store forventninger, man så hen til de forhandlinger, der efter krigens ophør blev optaget om dannelsen af en sådan nordisk forsvarsalliance. De mislykkedes imidlertid. Den opgave, man her havde stillet sig, hørte til det, som det ikke var muligt at gennemføre; efter min mening ganske simpelt fordi en fælles forsvarspolitik forudsætter en fælles udenrigspolitik, og en sådan var ikke tilstede, og en sådan var det ikke muligt at tilvejebringe. Man fik derefter navnlig

iblandt nordiske parlamentarikere, i hvert tilfælde nede i Danmark, en stærk følelse af, at skulle det ikke gå helt i fisk, som man siger på dansk, med et udvidet nordisk samarbejde, måtte man have et ganske anderledes fast greb om tingene; der måtte skabes et organ bestående af aktive parlamentsmedlemmer fra alle nordiske lande, et organ, der kunne være egnet til at forberede et yderligere fremstød i retning af en styrkelse af nordisk samhørighed og af nordisk samarbejde. Dette var i virkeligheden baggrunden for oprettelsen af Nordisk Råd.

Jeg undervurderer ikke det store og nyttige og helt uundværlige arbejde, som foreningen Norden har gjort og stadig gør i de forskellige landes befolkninger til styrkelse af nordisk samhørighed og forståelse af det arbejde, Rådet udfører, men det siger sig selv, at et organ som Nordisk Råd, selv om det kun er rådgivende og uden besluttende myndighed, har langt bedre betingelser for at få de enkelte landes regeringer og rigsdage i tale. Rådet har jo også anledning til at få regeringsdepartementerne til rådighed med hensyn til at foretage undersøgelser og fremskaffe oplysninger om de områder, på hvilke man mener nye fremstød kan gøres. Det er sikkert ganske rigtigt, hvad vi nys hørte, at Nordisk Råd her virker påtrykkende og fremskyndende over for de enkelte landes regeringer og rigsdage.

Nu gik det som bekendt sådan, at den første meget store opgave, som Nordisk Råd tog fat på, nemlig skabelsen af en nordisk toldunion, også viste sig at høre til det, som det var umuligt at gennemføre. Det mislykkedes af mange forskellige grunde, som jeg ikke her skal komme nærmere ind på, men måske mislykkedes det mest af alt, fordi man også på dette felt var alt for sent på færde. Nye store markedsdannelse var under opsejling, og et fælles nordisk marked ville være alt for lille til at byde så store fordele som de store europæiske markedsområder, der da

var ved at fremstå. Det være nu hermed som det være vil, men for mig står det sådan, at de skuffelser, befolkningerne led med hensyn til realisering af de to her nævnte meget store opgaver, er blevet årsag til, at man derefter i den store brede befolkning ligesom har tabt noget af interessen for det nordiske samarbejde og for den virksomhed, som udøves af Nordisk Råd. Det så for mange ud til, at det ikke rigtig lod sig gøre at udrette noget, som virkelig betød noget.

Derfor har jeg den opfattelse, at det er overmåde nødvendigt, at vi også fra Nordisk Råds side interesserer os for at tage et oplysningsarbejde op på en bredere folkelig basis. Her kommer naturligvis skolerne ind i billedet, og selv om jeg erkender, at den moderne skole er overbebyrdet med fag, må der blive plads for oplysning også om dagsaktuelle nordiske spørgsmål og for klargørelse af, på hvilke måder man kan fremme det nordiske samarbejde. Der kan naturligvis også på skolerens område gøres noget mere for sprogforståelsen. Sidst men ikke mindst betyder fælles radio og fjernsyn jo overordentlig meget. I hvilken grad disse massemeddelelsesmidler kan gøre en indsats i oplysningens tjeneste, er vi alle fuldt klar over, men de må også tages i brug for at fremstille det nordiske samarbejde. For der er jo — som det også før er nævnt — sket betydelige fremskridt på forskellige felter, fremskridt, som, omend de er sket på et mere beskedent plan, dog har overmåde stor betydning for de forskellige nordiske landes befolkninger.

Jeg tror, at navnlig televisionen kan betyde meget. Jeg har således i den senere tid bemærket de TV-konkurrencer mellem byer beliggende i forskellige nordiske lande, som man har taget op, og som i hvert fald i Danmark har vakt en kolossal interesse. Disse udsendelser er sikkert i højere grad end mange foredrag og artikler velegnede til at øge interessen i det ene land for andre landes forhold og til at fremme sprogfor-

ståelsen. Det har imidlertid ærgret mig en lille smule, at se, at denne konkurrence for en væsentlig del har været formet som en konkurrence om klude-tæpper og om, hvem der kan fremtrylle de fleste barnevogne, samt har indeholdt spørgsmål vedrørende mærkværdigheder i Nordens historie som f. eks. Marias eller Birgittas særk i Lund. Det underholdende må naturligvis have sit, og det skal ikke forsømmes, det er et krydderi, der lokker maden ned. Men jeg vil gerne henlede opmærksomheden på, at man her har en enestående lejlighed til at få mange i tale, og når man endelig skal dykke ned i bøgerne og ringe til eksperter for at fremskaffe oplysninger, så kunne man også søge at fremskaffe oplysninger om dagsaktuelle nordiske problemer og måske også komme ind på Nordisk Råd og dets virke, komme ind på, hvorledes Nordisk Råd fungerer, hvad der i kraft af Nordisk Råd allerede er nået — og vi er jo alle klar over, sådan som det også før blev antydet, at vi ville ikke være kommet nær så langt frem i det nordiske samarbejde, hvis vi ikke havde haft Nordisk Råd.

Alt hvad jeg her har sagt kan naturligvis ikke rumme noget som helst nyt for denne forsamling eller for folk, der er kyndige i nordiske forhold. Alligevel har jeg fundet det nyttigt at gøre opmærksom på, at det også i det arbejde, vi her i Rådet udfører, er yderst nødvendigt at holde offentligheden bedst muligt orienteret. Vi må indlede et folkeligt oplysningsarbejde om betydningen af at udbygge det nordiske samarbejde og sprede kendskab til, hvorledes arbejdet foregår, samt oplyse om, hvad der er udrettet, og hvori det egentlig består. Når jeg har sagt, at vi har fået et fælles arbejdsmarked, så har man svaret: Nå ja, man har jo før kunnet rejse til Sverige og tage arbejde, hvad er der egentlig sket? Man kender det ikke i detaljer, ved ikke, hvad det virkelig betyder, og ved ikke, at man nu har fået en meget bedre, tryggere tilværelse for dem, der søger arbejde

i et andet nordisk land. Vi må nemlig gøre os klart, at vi kan ikke komme længere i vort nordiske samarbejde, såfremt vi ikke har de nordiske landes befolkningers store flertal bag os, og derfor er et folkeligt oplysningsarbejde meget presserende.

Jeg glæder mig over, at Nordisk Råd nu lader lave en film, der skal vises i skoler og foreninger og oplyse om de forskellige nordiske landes forhold. Det er naturligvis et af de midler, vi kan tage i brug. Men der mangler, synes jeg, en virkelig dybtgående folkelig oplysning om betydningen af et nordisk samarbejde, sådan som det udfolder sig nu, og en udredning af de aspekter, det kan have for fremtiden. I denne henseende appellerer jeg altså til Rådet om at gøre mere, end man allerede har gjort, og navnlig appellerer jeg til presse, radio og fjernsyn, for de er i stand til at gøre mere end nogen anden.

Statsminister Krag, Danmark: Hr. præsident! Jeg tror, det er rigtigt, når det svenske »Dagens Nyheter» i dag skriver i sin ledende artikel, at Nordisk Råds virksomhed nu i dets tolvte år er blevet stabiliseret inden for en ramme, der ikke kendetegnes af overdrevne forventninger. Snarere mærkes der en tendens til at undervurdere Nordisk Råd og den betydning det har, at rådets eksistens tvinger både regeringer og rigsdage til stedse at have de nordiske perspektiver for øje.

Når vi til Nordisk Råds tolvte session møder med begrænsede forventninger, skyldes det naturligvis de nederlag, som de store nordiske tanker og samarbejdsplaner har lidt. Jeg tænker herved ikke så meget på det skandinavismens sammenbrud i 1864, som statsminister Erlander omtalte, og som for Danmark var ganske særlig smerteligt, men jeg tænker især på de sidste 15 års nederlag, som også andre talere her i dag har berørt. Mest vidtrækkende var forsvarsforhandlingernes sammenbrud i 1949. Noget mindre vidtrækkende var

sammenbruddet for forhandlingerne om et frit nordisk varemarked, fordi EFTA, som det også er blevet påpeget, i praksis stort set har givet os den frie nordiske samhandel, vi tilstræbte gennem disse forhandlinger.

Men trods fortidens nederlag og trods nutidens begrænsede forventninger er den nordiske tanke ukuelig. Også på denne session skal vigtige emner drøftes. I morgen får vi en markedsdebat med hele spørgsmålet om et stærkere handelspolitisk samvirke mellem de nordiske lande. Jeg deler ganske de bekymringer, som andre har givet udtryk for fra denne talerstol over Europas splittelse og over de tab, Europas splittelse kan påføre os, og måske i særlig grad kan påføre Danmark og dansk jordbrugseksport.

Jeg er enig med en af de tidligere danske talere, hr. Poul Møller, i, at vi fra nordisk side har en særlig mæglende mission. Denne mission, det at kunne mægle mellem stridende europæiske interesser, har tidligere kunnet spille en rolle i europæiske økonomiske forhandlinger, og jeg tror, den kan komme til det igen. Alle disse forhold vil jo imidlertid komme til nærmere debat i morgen, når markedsministrene vil være til stede her ved rådets møde.

Vi skal også drøfte mulighederne for større ensartethed i skatternes udformning. Jeg tror ikke, man her så meget skal hæfte sig ved skatteniveauet. Jeg erkender, at skatteniveauet naturligvis har en meget central interesse, og det er vel med en vis glæde, vi danskere ser af materialet, at der er en tendens til, at skattebyrden er lavest i Danmark. Men det må også være centralt at drøfte en harmonisering af beskatningsmetoderne. En sådan harmonisering vil kunne få særlig betydning, hvis den ikke blot omfatter de nordiske lande, men kunne udstrækkes til alle EFTA-lande, og hvis den kunne foretages på en sådan måde, at forskellene mellem EFTA-landene og EEC derved blev gjort mindre. Herved kunne fremtidige forhandlinger om det store, brede vesteuropæ-

iske marked, der dog stadig må være det fælles mål, gøres lettere.

Også friere kapitalbevægelser inden for Norden skal drøftes. Her må man naturligvis tage hensyn til de internationale regler, der findes. Jeg tror, at forslaget om en nordisk investeringsbank vil kunne påregne en stærk interesse. Den vil næppe i særlig grad være i modstrid med de økonomiske regler, der er aftalt andre steder.

Store trafikproblemer vil blive berørt, herunder det dansk-svenske problem, Øresundsbroen. Jeg tror, der er en voksende nødvendighed for, at dette spørgsmål snart klares op. Vi må finde en dansk-svensk enighed om, hvor denne bro skal placeres, og det er mit indtryk, at udviklingen trækker i retning af en placering mellem Malmø og København.

På det kulturelle område har regeringerne bedt rådet give sin mening til kende om ønskeligheden af udvidede kulturbevillinger, og jeg lyttede med interesse til rådets præsidents indledningstale, hvor hr. Ohlin gjorde gældende, at der i tanken om en fælles nordisk kulturfond måske lå den første begyndelse til en overstatslig dannelse. Jeg er ikke uenig i denne tankegang og håber, at man kan føre den frem til virkeliggørelse.

Det er den danske regerings håb, at der ud af hele dette vægtige arbejdsstof må komme gode og saglige resultater. Jeg tror at turde sige, at hele den danske delegation vil yde sit bedste bidrag hertil.

Flere af talerne her i generaldebatten har allerede berørt den verdenspolitiske situation som en baggrund eller en del af baggrunden for vort arbejde her. Jeg tror, at forudsætningerne verdenspolitisk under denne rådssamling er lidt gunstigere, end de har været ved tidligere tilfælde. Måske skal man ikke overvurdere betydningen af atomstop-aftalen, der blev indgået i Moskva i sommeren 1963. Denne aftale har sine svage sider, som det ikke er vanskeligt at få øje på, og den løser ikke i sig selv

de store internationale problemer, men hvis man sammenligner de nuværende internationale forhandlingsmuligheder med situationen i oktober 1962, da verden politisk stod på den yderste rand af risiko for udbruddet af en frygtelig krig, hvor både raketter og brintvåben ville blive anvendt — ja, så er fremskridtet iøjnefaldende. Det er vort håb i Danmark som i det øvrige Norden, at nye forhandlinger mellem øst og vest, bl. a. i afrustningskomiteen i Genève, kan lede til nye fremskridt, der kan gøre freden sikrere og ved store magters medvirken føre til nye fremskridt til hindring af udbredelsen af atomvåben, til at forhindre, at flere regeringer opnår selvstændig kontrol over disse våben. Jeg er overbevist om, at en international politik i denne retning vil have vore landes sympati og støtte, ganske som atomstopaftalen i Moskva fik det i sommer.

På dette punkt skal vort nordiske samarbejde i De Forenede Nationer nævnes.

Det er måske gennem arbejde for FN og den internationale rets- og samarbejdstanke, at vi kan yde den største indsats for freden og forståelsen mellem nationerne. De forberedelser, der for tiden træffes i Danmark, Finland, Norge og Sverige med henblik på oprettelse af permanente beredskabsstyrker, der med kort varsel kan stilles til rådighed for FN, er et håndgribeligt udtryk for vor fælles vilje til at bidrage til at styrke De Forenede Nationers fredsbevarende muligheder.

Det kan også være rimeligt i denne forbindelse at nævne Sydafrikaproblemet, hvor sikkerhedsrådet som bekendt for kort tid siden har vedtaget et resolutionsforslag, der falder i tråd med tanker, som oprindeligt er ført frem fra nordisk side — tanker om at finde frem til en mere konstruktiv politik, der måske kan blive et alternativ til den nuværende oprørende og farlige racepolitik.

Med disse ord skal jeg medgive Nordisk Råds tolvte session mine bedste

ønsker. Ikke mindst fra dansk side er vi særlig glade ved at mødes i Stockholm, hvor danske farver endnu præger Sveriges hovedstad i følge med de danske uger. Et stykke dansk-svensk samarbejde har i disse uger udfoldet sig i praksis, og vi takker Sverige og Stockholm for et generøst og charmerende værtskab.

Må jeg til alt dette føje et lille personligt hjertesuk. Vi synes, at Stockholm i dag udgør en smuk ramme for Nordisk Råds arbejde. Men tænk, hvor endnu smukkere den kunne være i tiden fra juni til september! Er det virkelig nødvendigt, at Nordisk Råd altid skal have association med vinterens kulde og korte dage — og aldrig med den nordiske sommers klarhed af lys og sol?

Statsminister **Lehto**, Finland: Herr President! Finlands regering betraktar Nordiska rådets årliga sessioner som välkomna tillfällen till saklig debatt och man sätter stort värde på den personliga kontakt, som mellan de officiella mötena erhålles med rådets och regeringarnas medlemmar.

Av de värdefulla resultat, som rådets arbete lett till, kan man som färskt exempel nämna det straffrättsliga samarbetet. De nordiska länderna hyser verkligen stort förtroende för varandra, då man är beredd att i eget land verkställa straffdom som ådömts i annat nordiskt land.

Rådets arbetsformer har ofta varit under diskussion och rådet har även kritiserats. Rådets presidium har velat tillmötesgå framställda önskemål om att effektivera rådets arbete och i detta syfte framlagt förslag om att rådets fem utskott skulle arbeta även mellan sessionerna. Man har hyst vissa betänkligheter för att kontakten mellan utskotten och regeringsrepresentanterna skulle försvagas som en följd av reformen. Därest rådet besluter att försöksvis tillämpa ny arbetsform, är Finlands regering för sin del beredd att aktivt medverka till att kontakten mellan rådet

och regeringarna icke försvagas, utan om möjligt ytterligare utbygges.

Mellan de nordiska folken råder en nära gemenskap i fråga om kultur samt om rätts- och samhällsuppfattning. Särskilt i kultursamarbetet är släktskapen mellan de nordiska språken av stor betydelse. I detta avseende har ju Finland speciella problem. Den betydande svenskspråkiga befolkningen, för vilken språket underlättar de nordiska kontakterna, har på ett utmärkt sätt bidragit till förmedling av kultur mellan Finland och de andra nordiska länderna. Men det nordiska samarbetet vore ofullständigt, om inte den finskspråkiga befolkningen, som utgör det stora flertalet, även hade direkt kontakt med de andra nordiska ländernas kultur. Det är därför synnerligen tillfredsställande att man inom Nordiska rådets krets under de senaste åren ägnat större uppmärksamhet än tidigare åt den finskspråkiga befolkningens införlivande med det nordiska kultursamarbetet.

Vi är tacksamma för att Sveriges regering i budgeten upptagit anslag för en professur i finska vid Stockholms universitet och vi gläder oss åt att man upprättar ett lektorat i finska i Reykjavik, ty vi anser det synnerligen önskvärt att de nordiska medborgare, som vill orientera sig i finska språket och den finska kulturen, får möjlighet därtill vid sina egna läroanstalter.

Vi hoppas, att de talrika finnar, vilka efter upprättandet av den gemensamma arbetsmarknaden tagit anställning i de andra nordiska länderna, särskilt här i Sverige, även skall bidra till kulturutbytet. Det intresse, som i de andra nordiska länderna visas finsk kultur är ägnat att ytterligare stimulera den finskspråkiga befolkningens känsla för allt nordiskt.

De strävanden att på bred front möjliggöra för ungdomen i de nordiska länderna att utvidga kontakten med varandra, vilka kommer till uttryck i ett par medlemsförslag, har fullt stöd även i Finland. På kontakten mellan dagens

ungdom bygges ju det framtida nordiska samarbetet.

På socialpolitikens område har man i det nordiska samarbetet uppnått goda resultat. De nordiska ländernas medborgare åtnjuter, tack vare överenskommelserna om social trygghet, i alla nordiska länder samma sociala förmåner som vistelselandets egna medborgare. Norden har i social mening blivit ett slags förbundsstat, som kan vara förebild för andra stater.

På det sociala arbetsfältet vill jag särskilt understryka betydelsen av det nordiska samarbetet i ärenden som ansluter sig till revalideringen av invalider, varöver Nordiska socialpolitiska kommittén uppgjort plan och förslag till samtliga nordiska regeringar. Revalideringsarbetet ägnas överallt i världen stor uppmärksamhet och en effektivisering av detsamma med gemensamma åtgärder i de nordiska länderna skulle innebära icke endast ett socialpolitiskt framsteg, utan även ha en viss nationalekonomisk betydelse, då ökad arbetskraft därigenom skulle fås att tjäna produktionen.

Socialvården står i alla de nordiska länderna, åtminstone legislativt, på en hög nivå, men vi behöver också kompetenta personer för att verkställa bestämmelserna. Då vi säkerligen genom nordiskt samarbete kan främja socialarbetarnas kompletterings- och fortsättningsutbildning, hoppas jag, att det från Finlands sida i detta syfte tagna initiativet måtte vinna rådets sympati och att gemensam utbildning snabbt måtte fås i gång.

Särskilt betydelsefullt är medlemsförslaget om harmonisering av den sociala lagstiftningen, som också kommer att behandlas vid denna session. Ehuru det torde vara klart, att lagar på det sociala området icke i allmänhet kan helt för enhetligas, är det lika säkert, att vi kan godkänna vissa gemensamma grundprinciper, enligt vilka den ifrågakvarande lagstiftningen kan utarbetas så enhetligt i alla de nordiska länderna, som

i varje enskilt fall är ändamålsenligt. Då ett sådant förenhetligande skulle innebära en förenkling av tillämpningen och tolkningen av ifrågavarande lagar, har man i Finland intagit en positiv ståndpunkt till detta förslag, vars genomförande dock fordrar grundligt beredningsarbete på de olika lagstiftningsområdena.

Ifråga om det nordiska ekonomiska samarbetet skall jag, trots sakens utomordentliga betydelse och det stora värde som Finlands regering tillmäter detta samarbete, fatta mig rätt kort, eftersom det ekonomiska samarbetet förtjänstfullt redovisats i den föreliggande berättelsen från Nordiska ministerutskottet för ekonomiskt samarbete.

Av denna berättelse framgår bland annat, att det på sistone intensifierade samarbetet inom FINEFTA, genom att fyra av de deltagande åtta länderna är nordiska, samtidigt lett till en påskynad fördjupning av det nordiska ekonomiska samarbetet. Detta framgår såväl av de glädjande uppgifterna om ökningen av handeln mellan de nordiska länderna som om vad som i berättelsen sägs om utvecklingen i övrigt.

Mot bakgrunden av det intensifierade nordiska ekonomiska samarbetet kan den ståndpunkt, som Finlands regering nyligen intog i den bekanta frågan om anläggandet av en finsk-norsk cellulosa-fabrik i Kirkenäs, kanske förefalla överraskande. Jag ville emellertid begagna detta tillfälle till att understryka, att regeringens ställningstagande grundade sig på mycket noggranna undersökningar av råvarutillgångarna, vilka befanns vara otillräckliga.

Finlands regering beklagar uppriktigt att man på grund av hårda ekonomiska realiteter varit tvungen att skrinlägga planerna på en industrianläggning i Kirkenäs, till vilka planer man såväl i Norges som Finlands nordligaste delar knutit så stora förhoppningar. Jag är övertygad om att man inom nordkalottområdet kommer att finna andra samarbetsprojekt, vilka även ur strängt ekonomisk synpunkt är realiserbara.

Redan då Finland anslöt sig till Nordiska rådet, enades Finlands regering och riksdag om att Finlands representanter icke borde deltaga i handläggningen av »frågor, vilka äro militärpolitiska eller skulle leda till ställningstagande i intressekonflikter mellan stormakterna», om rådet i strid med rådets praxis skulle till behandling uppta sådana frågor. Denna reservation anser jag böra tillämpas även på det medlemsförslag, som berör atomvapenfria zoner, helt frånsett dess slutliga syftemål.

Birger Andersson, Sverige: Herr president! I en generaldebatt kan man ju — ungefär som i en svensk remissdebatt — tala om litet av varje, men jag skall nöja mig med bara några reflexioner närmast i anknytning till det tal statsminister Erlander nyss höll.

Där framskymtade den reform av rådets arbete som skall ske i och med denna session, i det att niomannakommittéerna skall avskaffas och i stället utskotten skall arbeta även mellan sessionerna. Jag har visserligen inom arbetsutskottet biträtt det förslaget, men hyser ändå vissa betänkligheter. Niomannakommittéerna har ju kunnat arbeta tämligen otvunget och fritt mellan sessionerna. Skall nu utskotten arbeta mellan sessionerna, kommer en hel del svårigheter att uppstå därigenom att man tänker sig att utskotten skall fungera på samma sätt som de gör under sessionerna. Detta leder till att kontakterna med departementen kommer att avsevärt försvåras. Av egen erfarenhet från den sociala niomannakommittén kan jag säga, att skall vi mellan sessionerna få kontakt med de departement som våra frågor har anknytning till, blir det ett mycket stort antal departementschefer som tvingas resa med till sammanträdena, vilka ju ambulerar mellan olika, mindre orter runt om i Norden. Dessutom kan det ju förekomma att en fråga, som i Sverige behandlas av låt mig säga socialdepartementet, i ett annat land behandlas av ett helt annat departement.

Åtskilliga svårigheter kommer alltså att uppstå; men det är ju endast fråga om ett experiment. Naturligtvis vill man hoppas, att experimentet skall utfalla lyckligt, även om jag personligen hysar vissa tvivel.

En annan sak, som statsminister Erlander snuddade vid, och som jag vid något tillfälle behandlat bl. a. i Nordisk Kontakt, gäller Nordiska rådets funktion som pådrivande kraft. Det är i och för sig riktigt, att rådet skall vara en pådrivande kraft på regeringarna och parlamenten, men rådet får inte utnyttjas som ett slags instrument för påtryckningar. Ibland har det ju förekommit att en grupp inom något av de nordiska parlamenten känt behov av hjälp i sina strävanden och fördenskull via ett medlemsförslag sökt få Nordiska rådet att rekommendera vederbörande regering att genomföra det eller det. Det kanske mest observerade exemplet på detta är att man genom ett medlemsförslag sökte att inom Nordiska rådet få till stånd en rekommendation, som uppfordrade regeringarna att påskynda genomförandet av likalönsprincipen. Förhållandet var ju då, att här i Sverige parterna på arbetsmarknaden begärde att slippa ifrån all yttre inblandning. Andra frågor av liknande slag kan tänkas, som man bör undvika att föra fram i rådet. Jag anser för min del, att det är att missbruka Nordiska rådet, om man försöker använda det som ett påtryckningsmedel i frågor, där man inte internt i det egna landet kan driva igenom sin uppfattning.

Cassel, Sverige: Herr president! Vi i Nordiska rådet är, såsom flera talare redan sagt, ständigt föremål för en kritisk uppmärksamhet. Man menar, att vi talar mycket men att föga blir gjort.

I den mån kritiken är någonting annat än ett utslag av vanlig leda vid parlamentariska arbetsformer, i den mån den är ett uttryck för en entusiasm, som tycker sig se sina drömmar förverkligade i alltför långsam takt, är

denna kritiska uppmärksamhet Nordiska rådets bästa tillgång.

Visst måste vi i långa stycken ge kritiken rätt. Jag behöver bara peka på sådana uppenbara brister som den, att vi fortfarande inte kan se och höra varandras television eller radio och att försök att på privat väg råda bot på detta missförhållande — som häromsistens skedde på Åland — måste bestraffas; jag kan peka på att det fortfarande är oklart om vägplaneringen är så samordnad att vägar, som byggs av Norge och Sverige i riktning mot gränsen, når den samtidigt och på samma ställe; och slutligen kan jag peka på att turistpropagandan för de nordiska länderna ute i världen har haft påfallande svårt att samarbeta.

Men till Nordiska rådets försvar har vi rätt att erinra våra kritiker om rådets alldeles speciella svårigheter. Nordiska rådet befinner sig ständigt i en kampställning, i en konfliktsituation. Vi tvingas oavslätligen att söka hävda den nordiska gemenskapens intressen gentemot nationella särintressen och bygdesynpunkter. Därtill kommer att samtliga de nordiska länderna inte bara är nordiska utan också ingår i kraftfält med starka dragningar åt öster, söder och väster.

Samarbete får man aldrig gratis, varken i äktenskap, i församlingar eller mellan folk. Samarbete kräver ofränkomenligen offer av särintressen.

Nordiska rådet är ingen överstatlig institution. Det har ingen makt att tvinga sig fram. Det störtar, som statsminister Erlander nyss sade, inga regeringar; men det gör ju inte heller den svenska riksdagen. Rådets styrka har legat och måste alltid komma att ligga i rådsmedlemmarnas entusiasm och vilja, i deras förmåga att driva de nordiska aspekterna inom regeringar och parlament och alldeles särskilt inför den allmänna opinionen. Utan resonans hos denna allmänna opinion, med känsla för betydelsen av de nordiska folkens kamratskap till inbördes stöd, har Nordiska rådet ingen möjlighet att bli nå-

gonting annat än en ljudande malm och en klingande cymbal.

Eftersom en sådan allmän opinion är förutsättningen, grunden för vårt arbete, har vi anledning att stanna inför det problemet och undersöka om den opinionen existerar. Finns i dag den nödvändiga emotionella bakgrunden för det nordiska samarbetet? Finns den inte eller är den för svag, vad kan vi då göra från rådets sida för att åstadkomma en bättring, för att stärka och fördjupa samkänslan och göra den mer utbredd?

Det kan ju synas som om en sådan frågeställning vore en smula naiv, som om man hellre borde kasta sig rätt in i behandlingen av det hundratal konkreta saker som är upptagna på dagordningen. Men jag tror inte att det är så. Den nordiska samhörighetskänslan är till syvende og sist vårt enda maktmedel, och utan det maktmedlet kommer vi ingen vart på något specialområde.

Låt oss nu inte göra oss några illusioner. Efter de svåra motgångar som de nordiska strävandena tid efter annan har lidit — det blev, såsom här redan har nämnts, ingenting av med det nordiska försvarsförbundet och inte heller med tullunionen — har människorna i våra länder blivit en smula misräknade och desillusionerade. Den gemensamma nordiska kulturkrets, som dominerade de sista decennierna av 1800-talet, existerar inte längre. Besvikelsen över misslyckandena har kommit den nationella chauvinismen att få luft under vingarna. Vi går alla i den nordiska familjen omkring fyllda av lust till nationell självhävdelse. Det gäller oss svenskar lika mycket som de andra. Vi har en lust att söka höja oss själva i vårt eget anseende genom att nedvärdera våra grannar. Och vi sätter klichéer på varandra: finner släss, svenskar är nyrika, normmän är sig selv nok och danskar snyder oss allihop! Ja, vi förstår inte ens varandras språk. Finskan är för oss andra, säga vad man vill, praktiskt taget omöjlig att lära, och vi andra nordbor är i Finland nästan hjälplösa eftersom kunskaperna i svens-

ka synes vara på retur. De danska räkneorden bringar oss svenskar nära nog till förtvivlan.

Vad kan nu praktiskt göras för att råda bot på dessa missförhållanden? Att det inte hjälper med högtidstal och blommor vid solenna tillfällen borde vi ha reda på vid det här laget — det har vi ju försökt med i över hundra år. Nej, det gäller vardagslivet — vi måste lära oss att dag för dag leva inte bara som danskar, finnar, isländare, normmän eller svenskar, utan att därjämte verkligen känna oss som nordbor, som medlemmar av den nordiska kretsen. Detta är ingenting som kommer av sig självt eller som kan tillskapas över en natt — grunden måste läggas i barnkamrarna. Den nordiska sagoskatten — de isländska sagorna, H. C. Andersen, Asbjörnsen och Moe o. s. v. — måste bli gemensam egendom för alla nordiska barn, så långt möjligt på originalspråket. Jag tror att man är inne på rätt väg, när de nordiska TV-företagen sänder gemensamma rapporter från vinterolympiaden i Innsbruck och när de nordiska idrottsmännens prestationer bejublas av alla de fem nordiska folken — liksom när man tävlar i knipslughet och fågelholkestillverkning. Föreningarna Norden gör också dagligen och stundligen ett arbete som vi har anledning att vara tacksamma för, liksom den nordiska pressen. Men allt detta räcker ändå liksom inte till.

Nordiska rådet måste därför enligt min mening ägna en mycket betydande del av sitt arbete åt att fundera ut medel som kan stärka nordismen och därmed rådets egen position. En sådan förstärkning av den nordiska samkänslan är i hög grad av nöden. Utan den blir vårt arbete till föga nytta.

Ärade rådsmedlemmar! Låt oss inte förtrötta i vårt arbete utan undan för undan stärka våra ställningar, nordismens ställningar, inom de nordiska folken och hela tiden komma ihåg att det nordiska samarbetet — liksom allt annat mellanfolkligt samarbete — måste växa fram sakta, under tålmodigt arbete där sten fogas till sten.

Statsminister Bjarni Benediktsson, Island:

Veist, ef vin átt þanness vel trúir
far þú at finna oft
því at hrisi vex
ok háu grasi
vegr, es vætki tröðr.

Det er ikke mere end 1000 år siden vore forfædre sagde dette til hinanden, og på den tid ville jeg ikke have behøvet at oversætte det, men meningen, som jeg nu i dag må oversætte, er:

Hvis du har en god ven
og tror på hans venskab,
så skal du ofte gå og besøge ham,
fordi småskov og højt græs gror
på de veje som ingen går.

Jeg tror, at når man tænker på Nordisk Råd og dets betydning, bør man erindre denne enkle sandhed. Vi, som er her forsamlede, er alle politikere, og vi har sikkert alle haft den samme følelse: Når en god gammel ven pludselig dukker op, så spørger man sig selv: Er det for venskabets skyld, eller er det, fordi han ønsker at få noget ud af mig?

Nu ved vi alle, at vi mødes her ikke som privatpersoner, fordi staten betaler alle omkostningerne, men alligevel ved vi, at det at vi mødes og kan lære hinanden at kende, har stor betydning for os alle og for vore nationer; ikke kun for Island eller islændinge, som ikke kan følge med i alt, men som behøver gode venner, som vi, uden nogen bagtanke om magt og indflytelse, kan tale med og rådføre os med.

Jeg kan kun sige, at da jeg var ung og tænkte på Islands stilling i verden, tvivlede jeg på, om det nordiske samarbejde havde virkelig betydning for mit land. Nu har jeg fået mine grå hår, og jeg kan kun spørge om Island overhovedet kunne leve som selvstændig stat uden nordisk samarbejde. Da ville det sikkert blive noget helt andet end det, jeg og vi alle ønsker.

Så kommer jeg til de praktiske ting, som plager os alle nu til dags.

I det forløbne år har det vist sig — i hvert fald fra et korttidssynspunkt,

at konsekvenserne af det, som skete for et år siden, næppe bliver så alvorlige, som man i begyndelsen frygtede. Men Island har dog, til en vis grad, en særstilling. Island er ikke medlem af EFTA, og deltager derfor ikke i det frie marked for industrivarer, som dannes inden for EFTAS rammer.

Der er vægtige grunde for, at Island ikke har søgt om at blive medlem af EFTA. En af de betydningsfuldeste er den, at samarbejdet inden for EFTA fortrinsvis gælder industrielle produkter, men kun i ringe grad de produkter, som har en alt overvejende betydning for os, fiskeriprodukterne. Dette betyder igen, at Island, hvis det blev medlem af EFTA, måtte sænke sin told på industriprodukter, uden at kunne få en tilsvarende begunstiggelse for sine produkter. Den generelle regel om gensidighed er ikke blevet opfyldt.

EFTA-landene har over 35 % af Islands udenrigshandel, og deraf udgør handelen med de øvrige nordiske lande over det halve. Island har en relativt større andel af sin import fra Norden end noget af de andre nordiske lande. Derimod er Nordens andel i den islandske eksport forholdsvis lav, og lavere end for de øvrige nordiske lande med undtagelse af Finland.

Jeg tror kun, det er rimeligt, at man overvejer dette i de andre nordiske lande, nu, da man hører, at der er en mulighed for, at der skal træffes foranstaltninger til at udelukke et af de islandske små flyveselskaber fra konkurrencen med det store SAS.

Uden at gå nærmere ind på denne sag er det klart, at man fra islandsk side må spørge, om det er helt rimeligt, at man hindrer en meget begrænset konkurrence på et meget begrænset område, samtidig med at man har en meget fordelagtig handel med Island. Naturligvis er denne handel ikke af særlig stor betydning for de andre lande, selv om den er af stor betydning for os, men på den anden side kan en begrænset konkurrence fra det lille islandske flyveselskab, når alt kommer til

alt, ikke kunne få udslagsgivende betydning for andre, medens det er af stor betydning for os, at vi kan udbygge vort alt for ensidige erhvervsliv. Endnu lever vi i Island hovedsagelig af den »flygtige» fisk, som man først må søge at finde i havets dyb, og som det siden ofte ikke er helt let at sælge, selv om man har fanget den.

Derfor ser vi ikke uden bekymring på udviklingen i markedsspørgsmålet.

Toldpræferencer EFTA-landene imellem truer især vor eksport af frossen fisk til Storbritannien, en eksport, som vi ellers havde store forhåbninger til. Hertil kan føjes, at Island har alvorlige bekymringer for den fremtidige handel med fællesmarkedets lande, som nu har omkring 20 pct. af vor udenrigshandel. Da de seks ikke fuldt ud har markeret deres fiskeripolitik, kan de skadelige virkninger på vore interesser endnu ikke overskues. Den høje fælles todsats på fiskeriprodukter peger dog klart henimod, at skaden bliver stor.

Selv om de europæiske markedssammenslutningers indflydelse på vor fremtidige udenrigshandel således på nuværende tidspunkt ikke klart kan præciseres, kan man fastslå, at Islands handelsforbindelser med de nordiske lande og med Vesteuropa vil lide væsentlig skade, hvis disse sammenslutninger bliver fast formede, uden at der kommer et samarbejde i stand med de lande, som står udenfor.

Når disse problemer er under debat, understreger vi islændinge gerne, hvor meget mere vi er afhængige af udenrigshandel end de fleste andre folk. Vor eksport af varer og tjenester — og da også importen — er omkring 45 pct. af bruttonationalproduktet. Næsten halvdelen af hvad vi producerer af varer og tjenester bliver eksporteret i en eller anden form og næsten halvdelen af, hvad vi bruger af varer og tjenester, kommer udefra. Selve vareeksporten, som næsten udelukkende består af fiskeriprodukter, er omkring 1/3 af bruttonationalproduktet. Når hertil føjes, at det for en økonomi af Islands

type er en fundamental betingelse for en fortsat vækst, at udenrigshandelen stiger stærkere end produktionen, er det ganske klart, at en delvis eller fuldstændig udelukkelse fra EFTA og fællesmarkedets lande, hvor Island nu har omkring 50 pct. af sin udenrigshandel, let ville tvinge os til at søge forøgede handelsforbindelser andre steder end i Vesteuropa og i Norden. Sådanne ændrede handelsforbindelser kunne have økonomiske og politiske konsekvenser, som ville stride mod vore egne og vore venners interesser.

Disse problemer og deres eventuelle løsning har selvfølgelig været under stadig og nøje overvejelse hos Islands regering. Fra første tid siden markeds-sammenslutningerne kom på dagsordenen, har islandske myndigheder taget det standpunkt, at de var rede til forhandlinger om toldnedsættelse på industriprodukter, for så vidt afskaffelse af importrestriktioner og toldnedsættelser for vor eksport kunne opnås.

På den anden side har vi ikke kunnet godtage det synspunkt, at handelsfrihed for fiskeriprodukter skulle kobles sammen med konsumentlandenes adgang til eksportlandenes territoriale vande. Argumenter af denne art fremføres slet ikke for handelsfrihed med andre varer. Hvorfor skulle de da godtages for fiskeriprodukter? Island viger ikke fra sit standpunkt vedrørende de territoriale vande, et standpunkt, som vi med andre nationers samtykke har gennemført.

Vi islændinge er klar over, hvor vanskelige og indviklede de problemer er, som markedssammenslutningerne i Europa har skabt, ikke bare for os selv, men også for andre. Det er derfor vort oprigtige håb, at de forsøger på at løse problemerne, der nu gøres på internationalt niveau — og jeg tænker her specielt på de bebudede toldforhandlinger i GATT — må føre til et gunstigt resultat, det vil sige, resultere i en generel toldnedsættelse, der også omfatter told på fiskeriprodukter. Fra vor side har vi taget det skridt at søge om proviso-

risk tilslutning til GATT for at sikre os deltagelse i de forhandlinger, som nu påtænkes.

De nordiske lande har tilsammen Europas største eksport af fiskeriprodukter. Det er derfor i fælles interesse at arbejde henimod en generel handelsfrihed på dette felt. Fra Islands side håber vi, at et nordisk samarbejde om dette bliver sikret bedst muligt i den nærmeste fremtid.

Økonomiminister **Philip**, Danmark: Hr. præsident! Statsminister Gerhardsen nævnte med god grund i sit anførendes her i dag, at den nordiske samhandel er blevet stærkt udvidet i de senere år. Det er virkelig påfaldende, når man ser på vor statistik, at lægge mærke til, i hvilken grad handelen mellem de nordiske lande indbyrdes er steget. Handelen er steget for os alle og med næsten alle lande, men der er ganske særlige, undertiden endda meget stærke stigninger i handelen mellem de nordiske lande. Når det er tilfældet, skyldes det først og fremmest, at fire af vore lande er medlemmer af eller har tilknytning til EFTA; jeg anser det for et eksempel på, hvordan et samarbejde, der strækker sig over flere lande end vore, får en så ganske særlig betydning for de nordiske lande. Jeg tager det som et bevis for, at det, vi stræbte efter, da vi i sin tid arbejdede på den nordiske toldunion, var rigtigt. Vi havde dengang den opfattelse, at kom der et nærmere økonomisk samarbejde, ville det virkelig betyde noget for de nordiske lande. Det tyder på, at der er bånd mellem de nordiske lande, der er endnu stærkere end dem, der binder os til de andre lande.

Det samme gælder for så vidt det, som statsminister Gerhardsen også nævnte, nemlig det udvidede produktionssamarbejde. Det forekommer mig, at hvad der her er sket, nemlig at vi har fået et samarbejde inden for EFTA, sammenholdt med, at det ikke i sin tid lykkedes at skabe den nordiske toldunion, til trods for at vi i dag kan se,

at der havde været meget, der talte for at skabe den, kan give anledning til visse refleksioner over, om vi bærer os ad på den rette måde. Forud for den nordiske toldunion foretog vi mange og dybtgående undersøgelser for at se, hvordan den ville virke. Vi havde den ene udredning efter den anden og hver gang der var kommet en sådan, rejste der sig røster rundt omkring fra, der gik ud på, at man var bange for at gå ind i dette arbejde. Der var altid nogen, der følte, at deres interesser blev trådt for nær.

Kommer vi derimod til EFTA-samarbejdet, gik det til på den måde, at politikerne traf beslutningen; vi har derefter måttet tilpasse os til de beslutninger, der blev truffet. Det har vist sig, at det gik godt. Vi må også vende vore øjne til det store fællesmarked, hvor man har båret sig ad på samme måde, idet man stort set begyndte med beslutningen og derefter har måttet tilpasse sig den beslutning, der blev truffet.

Jeg vil nu ikke heraf drage den konklusion, at det rigtige er, at begynde med den politiske beslutning. Det må være i overensstemmelse med den måde, vi nu engang handler på i de nordiske lande, at vi begynder med at undersøge tingene og først, når vi har undersøgt dem, træffer vore beslutninger. Jeg tror også, det gælder for store dele af det nordiske samarbejde, at det ikke ville være kommet til at fungere så gnidningsfrit, som tilfældet er, dersom vi ikke var begyndt med at undersøge. Jeg tænker på samarbejdet på det socialpolitiske område og det fællesnordiske arbejdsmarked. Jeg kan også nævne alle de regler, der er fællesretlige inden for Norden. Et undersøgelsesarbejde skal imidlertid også afsluttes, og vender vi os til de økonomiske spørgsmål, der er til debat nu, forekommer det mig, at de er på lidt forskelligt stade.

Vi har her spørgsmålet omkring investeringsbanken. Her gælder det vel, at dette spørgsmål har gennemgået en

ganske grundig undersøgelse, og der står ikke meget tilbage. Nogle vil måske endda sige, at der ikke står noget tilbage af undersøgelsen, men lad mig være forsigtig og sige, at der står i alt fald kun lidt tilbage at undersøge på dette område. Her står vi over for det tidspunkt, hvor vi må bestemme os til, om vi vil, eller vi ikke vil, eller om vi eventuelt vil lade sagen ligge indtil videre.

Vender vi os dernæst til spørgsmålet om det fællesnordiske kapitalmarked, gælder det, at her er der sikkert meget tilbage, der bør undersøges. Vi ved, at der er problemer på dette område med vore internationale overenskomster. Vi må på den anden side også sige, at her er der et område, hvor det egentlig var naturligt, at der var et nærmere nordisk samarbejde. Vi har for længst fået et nordisk arbejdsmarked, og det er naturligt dertil at føje et nordisk kapitalmarked. Vi ved, at det vil betyde, at der må finde en vis koordination sted af andre former for økonomisk politik, og vi ved også, at det er vanskeligt at gennemføre et fælles kapitalmarked i en tid, hvor renteforskellene er store, men i alt fald i øjeblikket lever vi i en periode, hvor renteforskellene er mindre end før. Men det forekommer mig, at vi må bede om, at der foretages yderligere dybtgående undersøgelser; det er et vigtigt område, og det er et område, der vil være overordentligt kompliceret, og det kunne få konsekvenser.

Lad mig så dernæst til sidst nævne det tredje spørgsmål, der er til debat, nemlig skatterne. Jeg synes, at vi for det første må sige, som allerede i dag Poul Møller har sagt det, at vi kan ikke regne med at komme frem til ensartede skatter i de nordiske lande. Vi har nu engang forskelligt udgiftsniveau. Vi har måske først og fremmest et forskelligt skattegrundlag, og så vil jeg også gerne føje til, at det skattesystem, vi har, har dog en vis funktion, har en vis afhængighed af den økonomiske struktur, man har i vore lande, og trods alle ligheder er der store forskelle mellem de økonomiske strukturelle forhold i vore 5 lan-

de. Jeg tror derfor ikke, vi i dag er klar til at kunne få et ensartet skattesystem, men derfor kan man godt på visse punkter nærme skattesystemerne til hinanden.

Lad mig her sondre mellem de direkte og de indirekte skatter. For de indirekte skatters vedkommende er der vel i virkeligheden større grund til at forsøge at skabe en koordination end der er for de direkte skatters vedkommende. Indirekte skatter har en indflydelse på varepriserne, og med den megen rejsen og konkurrence der er, kan der være grund til at skabe en koordination for de indirekte skatters vedkommende. Alt det, der hedder indkøbsrejser, er vel i hvert fald en form for nordisk samarbejde og koordination, som vi ikke i særlig grad behøver at fremme. Derfor forekommer det mig, at der kan være grund til at overveje først og fremmest de indirekte skatter.

Vender vi os til de direkte skatter, vil jeg også fremhæve, at der kan være visse områder, hvor det kan være rimeligt at overveje. Det er nu engang sådan, at vi anser det nordiske fælles arbejdsmarked for at være noget af det vigtigste, vi har skabt. I visse henseender generes det fælles arbejdsmarked af de forskellige skatteregler, vi har i de nordiske lande. Der kan derfor være grund til nøjere at overveje, om vi kan skabe en bedre koordination på visse områder. Det er imidlertid først og fremmest aktieselskabsbeskatningen, der er til debat, og her gælder naturligvis ikke det moment, jeg her har talt om. Jeg vil derfor kun sige så meget, at der selvfølgelig kan være grund til at undersøge det. Jeg tror imidlertid ikke, det er så afgørende, om man på dette punkt kommer til mere ensartede regler, end vi har i dag.

Det må være vigtigt, at vort samarbejde fortsætter på disse og andre områder for at nærme vore lande økonomisk til hinanden. Det forekommer mig at være ret underordnet, om denne tilnærmelse kommer til at finde sted specielt mellem de nordiske lande eller

inden for en større kreds, såsom EFTA, eventuelt OECD eller måske engang et endnu større fællesmarked, der måtte komme. Når jeg anser dette for underordnet, hænger det sammen med, at vor interesse er at skabe et samarbejde mellem de nordiske lande, men vel at mærke et samarbejde, der ikke på nogen måde lukker af udadtil. Havde vi det formål, så måtte vi stile mod specielt nordisk samarbejde, men dette er der ingen af os, der har. Vort formål er at samarbejde på en sådan måde, at vi i enhver henseende også er åbne over for et samarbejde med lande uden for Nordens kreds.

Ingrid Gärde Widemar, Sverige: Herr president! Jag hoppas, att mina åhörare ursäktar mig, om jag för några minuter kommer att försöka föra bort Edert intresse från det ekonomiska området och över till ett annat område, som det enligt min åsikt är mycket viktigt att uppmärksamma även i nordiska sammanhang.

Genom tidningarna har vi sett, hur olika den lagligen föreskrivna filmgranskningen sker i de nordiska länderna, och man har väl inte kunnat undgå att ställa sig frågan, om det kan vara rimligt att film bedöms så olika, att en och samma film anses vara farlig för ungdomen i ett land, medan den i ett annat land får visas utan vidare och i ett tredje land också godkännes för visning sedan någon del har klippts bort. Givetvis finns det olikheter mellan kulturmönsterna i våra länder, men dessa skillnader kan inte gärna vara så stora som synes framgå av den debatt, som förts i dessa frågor.

Det måste vara något fel på reglerna för filmgranskningen, inte bara därför att de tillämpas olika i våra länder utan också därför att de väcker så mycket diskussion. Och varför väcker de diskussion? Jo, därför att reglerna inte helt accepteras vare sig av allmänheten, specialister av olika slag eller filmskaparna själva.

Vilka krav bör då ställas på en film-

granskning och vilka syften skall en sådan tillgodose? En utgångspunkt, som jag för min del vill slå fast, är konstnärernas och filmskaparnas självklara rätt att använda filmen som konstnärligt uttrycksmedel och att därvid utnyttja de speciella möjligheter, som filmen erbjuder framför andra uttrycksmedel, när det gäller att förmedla sinnesintryck och mänskligt skenande. Det är ett livsvillkor för ett demokratiskt samhälle med liberal målsättning, att de konstnärliga uttrycksmedlen i princip skall vara fria. Man får inte, utan att noga tänka sig för, lägga hinder i vägen för dem.

Det måste finnas starka skäl för att frånga frihetens princip härvidlag. Ett sådant skäl är att filmen kan utöva skadligt inflytande på barn och ungdom. Huruvida en film kan anses ha sådant skadligt inflytande, blir givetvis en subjektiv bedömning utgående från gällande uppfattning om och målsättning för ungdomens fostran ur mentalhygienisk synpunkt. Är verkligen denna bedömning så olika i våra länder?

I strafflagen uppställs vissa begränsningar angående vad som är tillåtet att visa ifråga om bilder. Givetvis måste för filmens del gälla samma begränsade regler som för andra bilder, under förutsättning att bilden i sitt sammanhang uppfattas som tukt- och sedlighetssärande.

Förutom dessa regler i strafflagen gäller specialregler för bilder som mångfaldigas och som kanske sprids i stor mängd. För sådana bilder, som är att beteckna som tryckta, gäller tryckfrihetsförordningens speciella stadganden. Där återfinns både bestämmelser om ett särskilt förfarande för ansvarets fastställande, tryckfrihetsprocessen och särskilda regler om beslag och andra straffprocessuella hjälpmedel.

För filmens del har man utöver strafflagsbestämmelserna de speciella regler för filmcensur, som jag nyss talade om. Denna filmcensur har motiverats med den suggestiva kraft, som film utövar på åskådarna. Jag vill inte förneka, att

filmen har en sådan kraft, men det kan väl ifrågasättas, huruvida det specialförfarande som filmcensuren utgör alltså jämt behövs. Även om någon form av filmgranskning kan vara önskvärd, synes knappast den nuvarande filmcensuren motsvara tidens krav på en sådan granskning. Är det motiverat med en förhandsgranskning, eller räcker det med straffbestämmelser för överträdelse av vissa normer, eventuellt möjlighet till indragning av en film? Det är måhända möjligt, att för filmens del skapa en ordning, liknande den som gäller för tryckfrihetsprocessen.

Även om man inte är villig att rubba på frihetens princip, skulle man kanske kunna acceptera en granskning, som är byggd på ett samhällligt ansvar för den uppväxande generationen. I varje fall bör det väl vara möjligt att stävja den undervegetation inom filmen, som onekligen finns och som innebär, att man inte drar sig för att utnyttja bland annat våld i säljande syfte.

Enligt min åsikt erfordras en grundlig utredning av olika alternativ — en förutsättningslös utredning — för att komma fram till den lämpligaste formen för filmens del.

Frågeställningen kompliceras ytterligare genom att TV-utsändningar av film förekommer. Delvis uppställer sig naturligtvis samma problem, när det gäller sådana TV-utsändningar som för vanlig filmvisning. Ansvarsfrågorna på televisionens och radions område är under särskild utredning. I följd nöjde vi oss med ett beslut om att undersöka huruvida hinder förelåg för en nordisk samordning av radions och televisionens ansvarsfrågor. Men dessa frågor kan inte ses helt fristående från sådana överväganden som kan göras beträffande visning av film utanför televisionen. Hithörande problem synes böra lösas med utnyttjande av de erfarenheter, som vunnits vid den nordiska undersökningen av radions juridiska ansvar.

Jag skulle vilja sluta mitt anförande med att uttala en önskan om en utredning på nordiskt plan i anknytning del-

vis till den i följd beslutade utredningen på radions och televisionens område och delvis till den filmdebatt, som pågår i alla de nordiska länderna.

Thestrup, Danmark: Hr. præsident! Mellem de forslag, der kommer til behandling på denne session, er der et, som jeg gerne vil sige et par ord om her ved generaldebatten; der er forslaget om en revision af statsborgerrets- eller medborgerskabslovgivningen.

De ved alle, at statsborgerret er den ret, et lands egne børn har til at nyde de rettigheder, landets statsforfatning tilsikrer dem, og at denne ret som regel begrundes på fødsel i landet, forældrenes statsborgerlige stilling og fast bopæl i landet. Men alle stater åbner endvidere adgang for personer, der kommer fra andre lande, til under visse betingelser at blive statsborgere i opholdslandet. En betingelse, der som regel stilles herfor, er ophold i en vis tid, bl. a. ud fra den betragtning, at de bør indleve sig i opholdslandets forhold, inden de bør have adgang til de rettigheder, der følger med statsborgerretten.

Med hensyn til denne erhvervelse af statsborgeret gælder der i dag ordninger i de nordiske lande, der ikke er ensartede, og som stemmer dårligt med det faktiske kendskab til og den mulighed for hurtig indleven i et andet nordisk lands forhold, som statsborgere fra et nordisk land har.

I Danmark, Norge og Sverige findes to forskellige former for denne særlige erhvervelse af statsborgerret, nemlig ved anmeldelse efter 10 års ophold i landet i henhold til nogle mellem de tre lande i 1950 indgåede aftaler og ved naturalisation.

Medens den første erhverves ved anmeldelsen alene — men kan næsten sige automatisk — bliver ved naturalisation hver enkelt ansøgning særskilt bedømt. Der har imidlertid også her udformet sig en vis praksis for længden af den opholdstid i landet, man kræver, og her er det, at forskelligheder er kommet frem, idet Danmark som regel

kræver 7 år, medens Norge og Sverige samt Finland og Island, der kun har denne form for erhvervelse af statsborgerret, kun kræver ca. 5 år, noget forskelligt i de forskellige tilfælde.

På Nordisk Råds møde i 1960 vedtog rådet en rekommandation til regeringerne om at søge gennemført lettere adgang for nordiske statsborgere til at erhverve anden nordisk statsborgerret, bl. a. ved lempelse af kravene om en vis tids ophold. I denne anledning nedsatte regeringerne komiteer til undersøgelse af problemerne. Disse komiteers arbejde forventes afsluttet i foråret 1964, og der er inden for disse komiteer ønsket om at lempe kravet om opholdstidens længde.

Det er under disse forhold, at Hugo Osvald og jeg i efteråret 1963 fremsatte forslag om at rekommandere regeringerne at ændre bestemmelserne således, at statsborgere i et nordisk land, som har taget bopæl i et andet nordisk land, kan få statsborgerret i dette gennem naturalisation efter blot kortere tids ophold dér, og vi nævnte ét års opholdstid som en mulighed.

Den juridiske 9-mandskomité har siden da indhentet oplysninger fra medlemslandene om spørgsmålet, og det har været genstand for en drøftelse mellem de nordiske justitsministre og komiteen på et møde i København i januar i år.

Fra alle sider har man været enig om, at en afkortning af den hidtil krævede tidsfrist er rimelig, men fra flere sider har der været ytret betænkelighed ved at gå ned under en opholdstid på 3 år, idet man har betvivlet, at det under en sådan tid vil være muligt at opnå det kendskab til og den indlevelse i forholdene i opholdslandet, som må kræves, når man skal opnå statsborgerret deri.

Idet komiteen tillige har fundet det rimeligt, at forberedelsen af en lovgivning i denne retning nu henlægges til regeringerne, har komiteen derfor indstillet, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at gennemføre sådanne

ændringer i de gældende bestemmelser og praksis vedrørende erhvervelse af statsborgerret, at nordiske statsborgere kan erhverve statsborgerret ved naturalisation i andet nordisk land efter højst 3 års ophold. Og det er dette forslag, jeg gerne vil anbefale.

Siden Nordisk Råd begyndte sin virksomhed er en ligestilling af nordiske statsborgere gennemført på flere vigtige områder på det sociale område, gennem det fælles nordiske arbejdsmarked, på en række af næringsrettens områder, på forskellige områder med hensyn til uddannelse og undervisning og på visse områder inden for retsvæsendet, men der er stadig meget vigtige områder, hvor der stilles krav om statsborgerret for udøvelse af en bestemt rettighed; det gælder 1. valgret, 2. adgang til statstjeneste, 3. adgang til visse specielle næringer, 4. visse forhold inden for aktieselskabslovgivningen og 5. med hensyn til erhvervelse af fast ejendom, hvor der i et vist omfang kræves statsborgerret.

En lempelse af opholdskravet kan ikke antages at give anledning til vilkårligt skifte af statsborgerskab, idet det kun er de, der har virkelig interesse deri, der søger derom. På den anden side kan man af de oplysninger, der foreligger for komiteen, se, at det ikke er så lille et antal statsborgere, der søger om en sådan naturalisation, og at antallet er stigende fra år til år.

Jeg vil gerne tilføje, at kravet jo er et gammelt krav, oprindeligt rejst af foreningen Norden. Jeg tillader mig at citere en udtalelse fra årsmødet 1963.

I 1943 rejste foreningen Norden kravet om fælles borgerret i Norden. Siden da er der indført lettelser i adgangen til at erhverve statsborgerskab efter 10 års fast ophold, lettelser som udelukkende er forbeholdt borgere fra det øvrige Norden. Næste skridt bør være at give den nordbo, der har haft fast ophold ét år i et andet nordisk land, adgang til at blive borger i denne stat med alle de herhen hørende rettigheder, fremfor alt retten til at drive næring, erhverve fast ejendom, beklæde embeder og deltage i offentlige valg. En sådan begunstiggelse af nordiske landes

borgere er naturlig på grund af det nære slægtskab i kultur, samfundssyn og retsopfattelse, som forener alle Nordens folk.

Jeg vil også gerne henvide til artikel 3 i Helsingforsoverenskomsten, hvori det udtrykkelig siges, at landene skal søge at lette for statsborgere i et nordisk land, der har ophold i et andet nordisk land, at blive statsborgere i dette.

Endelig må det også erkendes, at de grunde, der har ført til at stille krav om en vis længere tids ophold i et land for erhvervelse af statsborgerret, nemlig at der må være en vis tid til at lære dette land og dets folk at kende og indleve sig i dets forhold, netop gør det naturligt at stille lempeligere krav om opholdstid til nordiske statsborgere, der jo på grund af den ensartede kultur, de på mange områder ensartede livsforhold, en fælles retsopfattelse og ikke mindst den store lighed mellem vore sprog har lettere end andre ved at lære forholdene i opholdslandet at kende og indleve sig i dem.

Kähönen, Finland: Jag vill här i generaldebatten beröra vissa sådana frågor om den nordiska samfärdseln, vilka under de senaste åren varit aktuella och diskuterats här i rådet samt även upptagits till behandling i den Nordiska samfärdselkommittén, som varit verksam i över 6 år.

Härvid tillåter jag mig till en början av rådets trafikutskott emotse, att det skulle ägna alldeles särskild uppmärksamhet åt det fortsatta utvecklandet av trafikförhållandena inom Nordkalotten. Detta område erbjuder beträffande trafikfrågorna ett synnerligen intressant samnordiskt arbetsfält. Om det sköts på ett förnuftigt sätt skapas en grundval för en totallösning i fråga om kalottprogrammet. Och vidare, härför kommer den befolkning, som är bosatt däruppe i vårt nordliga gränsområde, att känna stor tacksamhet gentemot Nordiska rådet.

Med gemensamma krafter från finskt och norskt håll borde den ca 100 km

långa »riksspångväg», som senaste höst blev färdig från Kaamanen i Enare kommun till Sevettijärvi, fortsättas i riktning mot norska gränsen och däri- från vidare till Neiden vid den norska riksvägen nr 50. Sådana sjö- och ödemarksvyer, som denna sträckning erbjuder för turisterna, finner man blott på få ställen i det finska Lappland. Såsom den rakaste förbindelsen från norra Lappland till Ishavet skulle denna sträckning i ekonomiskt hänseende äga oersättlig betydelse åtminstone så länge till dess att en annan förbindelse direkt från Ivalo till Kirkenes blir färdig.

Inom Kalottområdet behövs dessutom vägförbindelser genom vidsträckt ödemarker från Enare kyrkby i sydvästlig riktning längs Lemmenjoki till svenska gränsen. Åstadkommandet av denna förbindelse intresserar ej endast Finland, utan den skulle möjliggöra en direkt förbindelse från Nord-Norge genom Kalottområdet och Sverige till Stockholm och Oslo. Med tanke på förbättrandet av trafikförhållandena och det ekonomiska livet i de nordligaste delarna av de nordiska länderna bör det även anses utgöra en brådskande uppgift att förbättra trafikförbindelserna över Torneälv i gränsområdet mellan Sverige och Finland samt byggande av de vägförbindelser till de nordliga svenska och norska gränstrakterna, som varit föremål för behandling inom samfärdselkommittén.

Biltrafikens explosionsartade ökning från de nordiska länderna till kontinenten och i motsatt riktning har aktualiserat en fråga, som är brådskande och som vi inte kan förbigå, nämligen frågan om utbyggande av fastare och mera effektiva förbindelser över Ålands hav från Finland till Stockholm och över Öresund från Sverige till Danmark. Förbättrandet av färg- och broförbindelserna genom den åboländska skärgården och Åland i riktning mot Stockholm kommer att innebära en dyrbar experimentverksamhet och ett osäkert trevande intill dess att de bå-

da ländernas regeringar samfällt fattar beslut om huvudsträckning för denna förbindelse. Först då denna sträckning utrustats med tillräckligt effektiva broar och materiel samt hamnar i ändpunkterna kommer frågan om effektiviteten hos den nordligaste delen av den över 5 000 km långa, från Lissabon till Helsingfors ledande Europavägen N:o 4 att vara löst.

Genomförandet av den s. k. Öresundsplanen, d. v. s. skapandet av en fast förbindelse antingen från Hälsingborg till Helsingör eller från Malmö till Köpenhamn via Saltholm, är för de nordiska länderna ännu viktigare än Ålands-rutten, ty det skulle eliminera en av de besvärligaste flaskhalsarna för trafiken från Finland, Norge och Sverige till kontinenten. Det är naturligt, att planen därför intresserar dessa länder långt mera än den kanske kan intressera danskarna. Det är även lätt att förstå, att då man i Danmark inom en snar framtid nödgas ta ställning till de olika alternativen, nationella synpunkter i Danmark vid avgörandet av frågan om brons placering ofta kommer starkare fram än samnordiska. Genomförandet av Öresundsplanen är under alla omständigheter en fråga av sådan betydelse, att dess genomförande förutsätter allt stöd från Nordiska rådets sida.

I takt med motorfordonsbeståndets ökning har också antalet trafikolyckor starkt ökat i de nordiska länderna. År 1956 utgjorde det sammanlagda antalet motorfordon i Sverige, Norge och Danmark samt Finland ca 2 146 000 fordon, men år 1961 utgjorde det redan 3 327 000 fordon. Under motsvarande tid har antalet döda i vägtrafikolyckor ökat från 2 350 till 3 000. Antalet smärre personskador har varit cirka 20 gånger större än dessa siffror. Detta förpliktar oss att fästa uppmärksamhet vid alla åtgärder som är ägnade att förbättra trafiksäkerheten samt att utveckla trafikreglerna på ett likartat sätt i alla de nordiska länderna. Dessa frågor borde erhålla en central ställning i

rådets och dess trafikutskotts arbete. I detta sammanhang bör framhåvas den stora betydelse det av Sverige fattade beslutet om att övergå till högertrafik sommaren 1967 kommer äga. Motorfolket i Norden och i hela Europa känner stor tacksamhet härför gentemot Sverige. Det är att hoppas, att bilisterna i de nordiska länderna i lugn och ro skall invänta denna dag, även om somliga föreslagit, att under det förestående mellanskedet åtminstone de svenska bilisterna borde för att »vänja sig» tillåtas köra antingen på högra eller vänstra sidan beroende på hur envar själv önskar.

Jag önskar, herr president, till slut beröra en samnordisk fråga, som enligt min åsikt utgör en skamfläck i vårt gemensamma umgänge. De som t. ex. vid resa från Sverige till Finland och vice versa har kommit att använda bilfärjor, har kunnat lägga märke till att livet på dessa färjor, tack vare den så gott som obegränsade alkoholförsäljningen ofta i hög grad påminner om livet i fortidens Vilda västerns salooner. Berusade, ofta unga människor, uppför sig under all kritik och på ett för övriga passagerare störande sätt. Det utgör för de nordiska länderna en gemensam uppgift att avlägsna denna skamfläck och andra missförhållanden, som sänker samtrafikens anseende, och förtjänar också uppmärksamhet från rådets sida, försåvitt vi inte vill gå miste om vårt anseende som bildade och utvecklade nationer.

Lundström, Sverige: Herr president! »Sin store heim» kallade Nordiska rådets pristagare herr Vesaaas de nordiska länderna, och under alla de år, som Nordiska radet har funnits till, har strävan varit att skapa sådana förhållanden, att vi skulle känna oss hemma vart vi än kom inom Norden.

Men den målsättningen är inte och får inte vara den enda, som är tillfyllest.

Rådets president herr Ohlin vidgade också vyerna i sitt tal i dag på förmid-

dagen, när han fällde de ord, som redan har citerats en gång här, nämligen att jorden är ett hem för alla människor. Radio och TV har vidgat vyerna hos oss alla och stärkt förståelsen för att vi är en del av världen. Stigande levnadsstandard med ökade resemöjligheter och kommunikationsmedlens enorma utveckling har givit allt fler människor känslan av världsmedborgarskap.

Mot denna mer internationella bakgrund vill jag peka på samfärdselfrågornas starkt växande betydelse i Nordiska rådets arbete. Skulle jag våga en gissning, så kommer inom mycket kort tid kommunikationsfrågorna att bli en av de viktigaste punkterna på rådets arbetsprogram vid sidan av den ekonomiska politiken, de handelspolitiska integrationssträvanden, kulturfrågor och allt sådant, som hittills i större utsträckning tagit rådets uppmärksamhet i anspråk.

Vissa av samfärdselfrågorna inom Norden kommer att ha inte bara nordisk, utan global betydelse. Redan den utveckling, som hittills har skett, vittnar om detta. Det kan t. ex. nämnas, att när vissa arrangemang i fråga om bilfärjetrafiken mellan Sverige och Finland blev mera kända, så stegrades snabbt intresset för deras utnyttjande inte bara i Norden och inte bara i Europa, utan även på andra sidan Atlanten, därifrån förfrågningar och beställningar strömmade in.

Det europeiska vägsystemet har skapat grundstommen till ett samarbete över gränserna, som får stor betydelse allteftersom bilismen utvecklas. Det torde inte dröja så länge, förrän det finns en bil i varje familj här i Norden, och i allt större utsträckning kommer färderna att gå utanför våra länders gränser till övriga länder i Europa.

I likhet med den föregående talaren vill jag peka på två av de frågor som har direkt samband med det europeiska vägsamarbetet, nämligen Öresundstrafiken och bilfärjeförbindelserna mellan Sverige och Finland.

Om man bortser från enstaka ekonomiska intressenter, torde alla vara överens om att mellanstatliga åtgärder är naturliga och berättigade i det ena eller i det andra avseendet. En fast förbindelse över eller under Öresund är självfallet en angelägenhet, som måste beslutas av berörda länder och genomföras under deras medverkan. Den regelbundna färjetrafiken över Ålands hav, å andra sidan, är en fri näring, som i och för sig inte kräver några statliga ingripanden i den mån den omhänderhas tillfredsställande, men den är absolut beroende av tillgången på goda hamnar och snabba tillfartsvägar. För att regler för den internationella trafikens huvudleder mellan Sverige och Finland och mellan Danmark och Sverige skall skapas och för att illa genomtänkta planeringar med risker för felinvesteringar i samband med hamn- och vägbyggen skall förhindras i görligaste mån har däremot de statliga myndigheterna ett betydande egenintresse att tillvarata.

Jag skall här inte gå in på detaljerna i dessa frågor, som vi får behandla under den kommande veckan. Jag nämner dem uteslutande därför, att båda är så betydelsefulla, att de inte bör få försvinna ut i de oändliga utredningarnas och intresseskiftningarnas djungel, med påföljd att ingenting annat sker än att tiden går.

Vad beträffar Öresundsbron är det med största tillfredsställelse man noterar presidietts beslut att ordna en informationskonferens i dessa frågor inom kort. Även när det gäller en i E 4 ingående huvudled över Ålands hav tycks åtskilligt vara på väg, framför allt i Sverige, men även i Finland. I båda fallen finns det dock betydande särintressen, som hotar att få förödande verkningar. I Sverige har man nu fått in ett stort antal remissvar i frågan om en Öresundsled, och skall man döma efter dessa, lär Öresundsleden komma att ligga ganska långt i framtiden. Uppfattning står mot uppfattning, expertis mot expertis, och en lekman som försöker

vara objektiv og døma efter de framkomna yttrandena vet varken ut eller in.

Här måste verkligen Nordiska rådet fylla sin uppgift som pådrivare. Såsom flera talare har sagt förut i dag är ju detta den enda framgångsväg som rådet för närvarande har. Det torde väl ännu dröja åtskilliga år, innan vi får den överstatliga myndighet för trafikfrågor som rådets ärade president i sitt tal i dag tecknade som en möjlig framtidsbild.

Men sin uppgift som ett levande samvete för berörda stater och intressen bör Nordiska rådet fullgöra med kraft och uthållighet. Det är nämligen alldeles nödvändigt — jag instämmer helt i vad den föregående talaren sade på den punkten — att snart komma till ett avgörande i de viktiga frågor som jag har nämnt här. Det är nödvändigt att berörda regeringar inte bara överlägger och lyssnar och utreder, utan också kommer sams. Även sedan planerna har lagts fast kommer det ju att dröja många år innan de är realiserade.

Liksom föregående talare vill också jag till sist peka på att det svenska beslutet om att övergå till högertrafik undanröjer många av de hinder som har legat i vägen för en vidare utbyggnad av en gemensam trafiklagstiftning för Norden.

Jag har med stort intresse sett att Nordiska vägtrafikkommittén har fått tillskott till sitt förut — och kanske alltjämt — otillräckliga sekretariat. Arbetet där borde nu snabbt aktiveras och ett utkast till gemensam lagstiftning kunna framläggas vid nästa möte med Nordiska rådet.

Leirfall, Norge: När det gjelder nordiske samferdselsspørsmål tror jeg vi har rett til å konstatere at Nordisk Råd har hatt sin andel i at flere viktige problemer er bragt til løsning. Arbeidet med å lette den internordiske samferdselen gjennom forenkling av tollkontroll og sløyfing av passkontroll må sies å

være på det nærmeste tilendebragt, og de rekommandasjoner som Nordisk Råd har vedtatt i denne sektor, er så å si alle sammen gjennomført. Vi kan i dag bare konstatere at den frihet som nå er etablert på dette område, og som enkelte næret en viss engstelse for ville føre til uholdbare tilstander, virker tilfredsstillende og til fordel for alle. I dag merkes de nordiske grenser praktisk talt ikke for de reisende, og jeg tror at dette har i vesentlig grad bidradd til å øke kontakten mellom de nordiske land. Jeg vil også gjerne ved denne anledning takke tollmyndighetene og passmyndighetene i de nordiske land for den samarbeidsvilje og vilje til å se bort fra tilvante forhold som de har vist ved behandlingen av disse spørsmål.

Når det gjelder spørsmål som angår trafikksikkerheten og harmoniseringen av trafikklovgivningen i de nordiske land, trafikkforskningen osv. står det imidlertid igjen en rekke uløste spørsmål av stor viktighet. Jeg vil her spesielt nevne en harmonisering av bilbeskatningen for lastebiltransporter. De forskjellige systemer som her praktiseres i Norge og Sverige, skaper en »snevridning» av trafikken som ingen av de to land i lengden er tjent med, og det er i Norge et sterkt ønske om at disse spørsmål skal tas opp i Nordisk Råd. Jeg vil også nevne en harmonisering av jernbanetakstene og mer ensartede regler for utstedelse og fornyelse av kjørekort.

Jeg håper at vi under trafikkutskottets arbeid kan bringe disse og flere andre viktige saker et skritt nærmere sin løsning. Vi må i det hele tatt ta konsekvensen av at Norden, som flere talere allerede har sagt, må betraktes som, og mer og mer vil bli et felles samferdselsområde, og gjennomføre de tiltak som dette krever. Det som er gjennomført, er ikke lite. Nordisk Råd har bare en rådgivende oppgave, men jeg tror nok at vi uten overdrivelse kan si overfor dem som sier at Rådet er overflødig og uten betydning, at Rådets initiativ og de stadige påminnelser fra det

har hatt sin virkning på de besluttede myndigheter.

Når det gjelder de internordiske flyforbindelser, spesielt på Nordkalotten, kan det vel også sies at de henvendelser som er foretatt av Rådet, har hatt en viss virkning og påskyndet en løsning. På norsk side har vi nå fått helårs forbindelse til Kirkenes, og ved flyforbindelsen Ivalo—Kirkenes er de finske og de norske innenlandsruter knyttet sammen. Likeledes er det svenske og norske flynett knyttet sammen i turisttiden ved tverruten Kiruna—Bardufoss.

Det er min faste overbevisning at utviklingen både i den alminnelige trafikk og i turisttrafikken i den nærmeste fremtid vil skape trafikkgrunnlag for flere tverruter mellom de to land, og den nordiske samferdselskomité har i denne forbindelse særlig arbeidet med å få flyselskapene til å interessere seg for en flyforbindelse mellom Stockholm og Röros og mellom Östersund og Trondheim.

Jeg må også få lov til å komme litt inn på de spesielle nordkalottspørsmål. Her tjener det ikke til noe å undersøke det faktum at vi har hatt mange skuffelser når det gjelder samarbeidet. Det er i Norge stor skuffelse over at Kirkenes-prosjektet ikke er blitt realisert, og vi kan bare med statsminister Lehto håpe at andre samarbeidsprosjekter vil føre til et mer positivt resultat. Personlig tror jeg at i det lange løp vil de store tømmerinteresser i Enare-området på en eller annen måte, foredlet eller uforedlet, finne veg til havnene på Finnmarkskysten. Ett prosjekt av mindre format, men av stor lokal betydning, er i ferd med å realiseres i Tröndelag og Jämtland, hvor de store løvtrereservene på begge sider av grensen er planlagt foredlet ved en norsk bedrift som reises med deltakelse av svensk kapital som for en del reises av en svensk kommune. Jeg tror at den ånd som har preget arbeidet med denne bedriften, kan tjene som et forbilde når det gjelder økonomisk samarbeid mellom de to

land om utnyttelse av råstoffreservene.

Når det gjelder utbyggingen av de nordiske mellomriksveger, spesielt mellom Norge og Sverige, er dessverre ikke resultatene noe å rope hurra for, og Nordisk Råds initiativ har ikke ført til noe vesentlig. Finnene skal ha all honnør for sin vegbygging på Kalotten, men det ser ut som om det skorter noe på forståelsen på annet hold for å få et sammenhengende internordisk vegnett i området. Vegen Enantekio—Kau-tokeino, som de norske myndigheter viste så liten interesse for, har allerede markert seg som en viktig turistveg og vært et vesentlig bidrag til utviklingen av næringslivet i indre Finnmark. En veg fra Sevettijärvi til Neiden i Norge vil ha ikke mindre betydning, og jeg håper de to lands vegmyndigheter så snart som mulig vil kunne bli enige om en samordnet plan for fullførelse av denne vegen.

Mellomriksvegen fra Kiruna til Norge er også en av de store oppgaver som må løses så snart som mulig, og når det gjelder Graddisvegen som har vært oppe så mange ganger her i Nordisk Råd, burde det forholdsvis enkle spørsmål om å gi tilsagn fra norsk side om å komme fram til grensen samtidig med svenskene ikke lenger skape vanskeligheter.

Jeg vil bare til slutt understreke at når resultatene når det gjelder mellomriksvegene ikke er kommet så raskt som mange ønsker, må kritikken ikke rettes mot Nordisk Råd. Pianisten har gjort sitt beste, og det bør ikke skytes på ham.

Lassinantti, Sverige: Herr president! I debatten kring Nordiska rådet och dagens nordiska samarbete överhuvudtaget möter man ofta två påståenden: det ena, att stora frågor saknas på Nordiska rådets sessioner, och det andra, att många utmärkta samarbetsfrågor inte resulterat i konkreta åtgärder på det praktiska planet, trots att Nordiska rådet anvisat vägar och gett goda skäl för

sina rekommendationer. Man menar, att situationen kan tolkas så här: i brist på stora frågor har våra småfrågor visat sig vara alltför svåra att lösa, i varje fall inom rimlig tid.

I den mån en sådan formulering inefattar kritik av det rådande systemet, riktar sig kritiken knappast mot Nordiska rådet. Dess olika organ har presterat ett i många fall mycket gott utredningsarbete, som via rekommendationerna överförs till det administrativa planet i de olika länderna.

De som arbetar inom Nordiska rådet och dess olika organ har måhända lättare att se det, som enar över gränserna, än vad de kan, som på det nationella planet i de olika länderna skall omsätta rekommendationerna i konkreta åtgärder. Man har svårt att värja sig för intrycket att svårigheterna många gånger överbetonats av dessa senare. De psykologiska hindren i form av ett gammalmodigt gränstänkande utgör på sina håll ett besvärligt hinder för det praktiska samarbetet över riksgränserna. Det finns många exempel på ett sådant sterilt gränstänkande även i de saker, som nu skall behandlas av Nordiska rådet.

Rådets arbete har sålunda kanske inte alltid funnit ett harmoniskt gensvar inom administrationen i våra länder. Nordiska rådets kompetens räcker inte till att göra ingripanden för att få till stånd en bättre balans mellan rådets intentioner och den praktiska politiken i de olika länderna.

En sak kan också konstateras som självklar; även om allting inte är som vi skulle önska, så skulle mycket ligga sämre till, ja, betydligt sämre till, om vi inte haft Nordiska rådet som en mäktig och psykologiskt inspirerande pådrivare.

Våra nordliga områden — det s. k. kalottområdet — har nämnts av de närmast föregående talarna. Deras problem fördes 1957 med pukor och trumpeter in i Nordiska rådet. Då skulle de tre kalottländerna — Finland, Norge och Sverige — inleda en ny era där-

uppe genom ett välutvecklat ekonomiskt samarbete. En del har gjorts och en del planeras. Torne och Kalix älvars utbyggnad är inte aktuell för dagen. Det inledda kraftsamarbetet kunde vara mer utvecklat och omfatta även detaljdistribution i gränstrakterna. Frågan har aktualiserats i Tornedalen, men gränstänkandet tycks innebära, att folk som bor vid gränsen skall bära gränsens bördor men förmenas dra nytta i ekonomisk bemärkelse av sin bosättning vid gränsen.

Ett alldeles särskilt kapitel utgör våra mellanriksvägar, som bl. a. stortingsman Leirfall redan har talat om. Från Finland till Norge har man under senare år öppnat två nya förbindelser, en över Kaamanen och Utsjoki till Varangerområdet och den andra över Enontekiö till Kautokeino, med förbindelse till Altaområdet. Det berättades mig i Kautokeino, att tack vara sistnämnda väg kunde man lätt och bekvämt transportera renkött vintertid från Kautokeino till Oslo. För näringslivet i inre Finnmark bedömdes denna vägs betydelse som utomordentlig.

Dessa två vägar kommer att ge turismen möjlighet till en betydande expansion, vilket gagnar alla parter uppe på Nordkalotten. Mot denna turistiska bakgrund vore det önskvärt om anläggandet av broarna vid Pello och vid Karesuando kunde något påskyndas.

Goda landsvägsförbindelser i norr mellan Sverige och Norge tycks alljämt vara en intern angelägenhet för Finland.

Det är som bekant nära hundra år sedan man började diskutera den av herr Leirfall omnämnda viktiga förbindelsen mellan Arvidsjaur- och Arjeplogsområdena i södra Norrbotten samt Bodöområdet i Norge. På senare år har det klarlagts, att näringslivet i såväl Sverige som Norge skulle ha en väsentlig nytta av denna vägförbindelse. Från svensk sida har vägen kunnat påbörjas som beredskapsarbete. Vederbörande ministrar har tillsatt ett kontaktorgan bestående av två representan-

ter från vartdera landet för bl. a. samordningen av utbyggnad och förbättring av mellanriksvägarna mellan Sverige och Norge. Detta har dock ännu inte åtminstone påskyndat projektets realisering, vad beträffar Graddisvägen. Kommunalnämndens ordförande i Arjeplog meddelade mig för en tid sedan, att arbetena praktiskt taget avstannat även på den svenska sidan.

Befolkningen i de berörda områdena bör inte hållas på sträckbänken mer än som redan skett. Det bör vara möjligt för regeringarna, tycker man, att lämna upplysning, hur det faktiska läget är — blir det en väg över Graddis och i så fall när? Blir det ingen väg, borde även det kunna meddelas. År 1961 var dock den svenska riksdagen övertygad om behovet av denna väg och ville påskynda dess utförande. Även den skulle ha utomordentligt stor betydelse för turismen.

Också vägen från Kiruna till Narvik och Nord-Troms borde påskyndas. Man kan inte i längden försvara att stora befolkningscentra i Malmfälten inte har landsvägskontakt med Nordnorge. Denna väg får stor social betydelse. Det finns en mycket stor bilpark i Malmfälten, och folk som arbetar under jord har ytterst legitima behov av miljöombyte. Kontakten med den norska kusten vore mycket naturlig härvidlag.

Goda vägförbindelser har avgörande betydelse för näringslivets utveckling. På det området borde vi ha åtskilligt att lära av varandra.

Näringslivets lokalisering är ett brännande aktuellt problem i Nordkalottområdet men också på andra håll i Norden. Statsminister Gerhardsen tog upp lokaliseringsfrågorna i ett tal på Nordkalottkonferensen i Kiruna för drygt ett år sedan. Han nämnde att man i samband med debatten om den gemensamma marknaden hade från norsk sida framhållit att utkantdistrikten utsattes för svåra påfrestningar i samband med övergång till en större marknad. Därför var det nödvändigt, fortsatte statsministern, att glesbygdsområdena fick särskilt stöd för utveckling

av sitt näringsliv. Med hänsyn till vad som skett på norsk sida i Nordnorge var det ganska naturligt att man tog upp detta spörsmål till behandling just från norsk sida.

Vi har åtminstone i Sverige åtskilligt att lära av det sätt, varpå man i Nordnorge angripit besvärigheterna på selsättningsfronten. Efter kriget var ju Finnmark lagt i ruiner, liksom även Lapplands län i Finland. Jag har hört ekonomiskt sakförståndiga människor hävda, att det hade varit klokt av Finland att inte återuppbygga Lappland utan i stället hysa in lapplänningarna för återstoden av deras liv på hotell i Helsingfors. Också folket i Finnmark reste efter förödelserna tillbaka till sitt land mot myndigheternas rekommendationer. Vi kan lätt föreställa oss hur situationen i dag skulle varit där uppe, ifall man hade följt dessa sakförståndiga rekommendationer.

Naturligtvis kan vi inte räkna med samma ekonomiska aktivitet inom glesbygdsområdena som på andra håll, men det borde vara möjligt, att man i de områden, där det dock finns rika råvarutillgångar, försökte dämpa tillbakagången i efterfrågan på arbetskraft. I den aktuella svenska debatten har det hävdats, att planen för Nordnorge skulle ha inneburit ökad arbetslöshet där. Enligt min mening har ett sådant påståendet inget samband med verkligheten. Jag var för några månader sedan i tillfälle att ganska grundligt studera utvecklingen i Finnmark och blev överraskad av den ekonomiska aktivitet som kännetecknade utvecklingen inte bara inom småindustrier utan också inom jordbruket, renskötseln o. s. v. Människorna präglades av framtidstro och den företagsamhet, som statsminister Gerhardsen nämnde såsom en grundförutsättning för att någonting skulle kunna ske i kalottområdet, var påtaglig. Jag har sagt till min vän Leirfall, att framtidstron till och med var så kraftig att man i Kirkenes-området hade grundat en lokalavdelning av norska Centerpartiet!

Nordkalotten är ett viktigt turistland

och kommer säkerligen i framtiden att betyda oerhört mycket både för det samlade Norden och för Europa. Nordkalottområdet är för närvarande i väsentlig mån hänvisat till att fungera som en välfärdsländernas välgörenhetsstat. Jag tror inte, att den ordningen kan bestå länge till. Koncentrationstendenserna inom näringslivet bör enligt vårt förmenande dämpas något och hjälp till självhjälp lämnas även genom samverkan över gränserna. Jag kan inte neka mig att citera biskop Eivind Berggrav, som kännetecknade Nordkalotten med följande ord: Vi är inte en landsända — vi är själva landet, akkurat som Romerike och Agder.

I en tid, då vi anstränger oss för att bistå u-länderna, får vi inte låta u-landsproblemen bli övermäktiga inom ett betydelsefullt område i själva Norden.

Herr president! Åtskilligt vore att säga om radio- och TV-samarbetet liksom beträffande övriga samarbetsfrågor inom den kulturella sektorn. Statsminister Gerhardsen och statsminister Lehto har nämnt kontakterna mellan det finskspråkiga Finland och det övriga Norden. Till dessa frågor blir det ju möjlighet att återkomma senare under mötet.

Jag började med att säga någonting om gränstänkandet. I svenska Pello påstods det att gränskontrollen numera var så effektiv att det blivit svårare att umgås med släktingar på andra sidan gränsen än det var på den tid då tsarens kosacker bevakade gränsen. Det finns alltså även i mindre sammanhang ett gränstänkande som vi bör göra upp med. Vi måste börja med det som är smått för att vi skall kunna skörda resultat i det som är stort.

Klippenvåg, Norge: Vi möter jo her i rådet fra våre respektive land og det betyr jo også at vi möter fra ulike deler i de forskjellige land.

Nå har det vært nokså mye snakk her om Nordkalott-samarbeidet og spørsmålene i den forbindelse, så både de som hører på og de som ser på, begynner

vel så smått å bli trette av det temaet. Men som en som har vært med på en rekke av forslagene om Nordkalott-samarbeidet, synes jeg likevel at jeg må legge beslag på oppmerksomheten noen minutter, selv om tiden går og det er sagt mange vakre ord både fra hr. Leirfall, hr. Lassinantti og hr. Kähönen.

Man kan trygt si at Nordisk Råd har vært sterkt opptatt av disse Nordkalottspørsmålene. Når rådet i sin tid ble så sterkt opptatt av dem, henger det kanskje sammen med at interessen for Nordisk Råd og de arbeidsoppgavene som rådet arbeidet med akkurat da, lå litt i dødvanne, slik at Nordkalottspørsmålet gav en kjærkommen anledning til at det iallfall utad skulle se ut som Nordisk Råd hadde noe å gjøre.

Min hensikt med disse forslag var at man kanskje kunne få skapt et samarbeid på dette området, og forslagene har vakt interesse ikke bare i rådet, men også blant befolkningen i de distrikter som dette samarbeidet skulle omfatte, en befolkning som bor i et område som geografisk sett skiller seg ut fra de nordiske land for øvrig, og der leveforholdene for den enkelte er mye karrigere enn i det øvrige land. Der er det lange avstander, mørketid og framfor alt mangel på arbeidsplasser, og da disse tingene i sin tid ble tatt opp, fulgte befolkningen på begge sider av grensen ganske nøye med i hva Nordisk Råd holdt på med, og hva de enkelte regjeringer gjorde når de fikk disse rekommandasjonene, eller påtrykkene som hr. Cassel var inne på, til behandling.

Nå skal jeg ikke stå her og prøve å nevne opp alle veganleggene — som det dessverre ikke i alle tilfelle har gått så fort med — og jeg skal heller ikke komme inn på turisttrafikken og flytrafikken. Det blir det anledning til siden.

Statsminister Lehto var inne på spørsmålet om Kirkenes-fabrikken og beklaget sterkt at det ikke ble noe av den. Det beklager vi alle sammen. Det er ikke noe å gjøre med det. Vi får være like gode venner allikevel. Ialffall ser

jeg det han sa på slutten av sitt innlegg, at han er overbevist om at det finnes andre samarbeidsoppgaver av økonomisk art som kan løses i disse områder, som en oppmuntring. Så er det spørsmål: Har vi de rette organer til å få tatt opp disse arbeidsoppgaver? Er den energi de enkelte regjeringer arbeider med når det gjelder disse spørsmål, tilstrekkelig? Her tror jeg at man kanskje burde få de respektive kommuner i grensområdene mer aktivt med. De kjenner de lokale forhold, og de kjenner problemene mer på kroppen, for å bruke det uttrykket. Og hvorfor ikke animere fylkene, få dem mer interessert i dette? Jeg tror det skulle ligge store muligheter på dette området hvis man kunne finne fram til en fornuftig nøkkel, men den måtte man finne fram til.

Jeg ser heller ikke bort fra at nasjonale interesser selvfølgelig spiller en stor rolle når det gjelder slike samarbeidstiltak. Det er ikke noe å legge skjul på, og heller ikke på det at det av

den grunn kan være vanskelig å få dette til, men jeg har den tro at det allikevel må lykkes.

La meg bare til slutt få nevne at for ganske kort tid siden tok man på norsk hold for Finnmarks og Nord-Troms' vedkommende opp drøftelser med Sovjet-Samveldet for å finne fram til samarbeidsformer på det økonomiske område — på en måte en slags fortsettelse av det samarbeid man i sin tid hadde i den såkalte Pomor-handelen. Den handelen kan ikke drives likedan i dag. Det sier seg selv. Men man kommer iallfall på talefot og kan få undersøkt om det er muligheter for å skape et bedre økonomisk grunnlag i disse distrikter. Når man der er kommet på talefot for å prøve å skape nye bedrifter og nye arbeidsplasser, må det også kunne gå an mellom oss her i Sverige, Finland og Norge.

Fortsatt behandling av rapporten oppsköts.

Mötet avslutades kl. 18.09.

Protokoll

2:a mötet

Söndagen den 16 februari 1964 kl. 14.00

Presidenter: Sigurður Bjarnason (1 och 1—172) och Harald Nielsen (1)

Dagordning

1. Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt behandling)
2. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté
3. Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté
4. Rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté
5. Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
6. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
7. Spörsmål huruvida vissa saker må avgöras utan utskottsbehandling
8. Sak A 2: uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion (A 6 1963)
9. Sak A 9: uppskjutet tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge (D 13/1963)
10. Sak A 13: uppskjutet medlemsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (A 8/1963)
11. Sak A 19: uppskjutet tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg (C 4/1963)
12. Sak A 31: medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia
13. Sak A 35: medlemsförslag om statistiskt samarbete
14. Sak A 36: medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden
15. Sak A 38: medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi
16. Sak A 41: medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område
17. Sak A 43: medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen
18. Sak D 8: meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare
19. Sak D 10: meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning
20. Sak D 25: meddelande om re-

kommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade

21. Sak D 27: meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten

22. Sak D 29: meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten

23. Sak D 30: meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft

24. Sak D 62: meddelande om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar

25. Sak D 75: meddelanden om rekommendation nr 6/1963 angående försäkring av icke-nordiska motorfordon

26. Sak D 96: meddelanden om rekommendation nr 27/1963 angående inrättande av permanent organ för elkraftsproduktion

27. Sak D 1: meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring

28. Sak D 3: meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen

29. Sak D 5: meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet

30. Sak D 6: meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem

31. Sak D 13: meddelande om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.

32. Sak D 15: meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

33. Sak D 17: meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna

34. Sak D 19: meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter

35. Sak D 20: meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.

36. Sak D 21: meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst

37. Sak D 22: meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

38. Sak D 31: meddelande om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exporthandlingar

39. Sak D 40: meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi

40. Sak D 43: meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.

41. Sak D 44: meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen

42. Sak D 45: meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter

43. Sak D 49: meddelanden om re-

kommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen

44. Sak D 50: meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare

45. Sak D 52: meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.

46. Sak D 54: meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

47. Sak D 56: meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi

48. Sak D 58: meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

49. Sak D 59: meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen

50. Sak D 63: meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare

51. Sak D 65: meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering

52. Sak D 67: meddelande om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner

53. Sak D 68: meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

54. Sak D 70: meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer

55. Sak D 71: meddelanden om re-

kommendation nr 2/1963 angående kontrollbestämmelser för elmateriel

56. Sak D 73: meddelande om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden

57. Sak D 77: meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

58. Sak D 78: meddelanden om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten

59. Sak D 79: meddelanden om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island

60. Sak D 81: meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation

61. Sak D 84: meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar

62. Sak D 88: meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg

63. Sak D 90: meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

64. Sak D 93: meddelande om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler

65. Sak D 98: meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik

66—172. Återstående saker på saklistan

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Gunnar Lange, Sverige, intagit sin plats i rådet.

1

Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt behandling)

Statsrådet Lange, Sverige: Herr president! Det har blivit något av en tradition, att Nordiska rådets sessioner sammanfaller med händelseladdade handelspolitiska skeenden. År 1958, erinrar jag mig, kunde de nordiska samarbetsministrarna inte delta i hela rådssessionen, eftersom sjuttonmaktsförhandlingarna om ett europeiskt frihandelsområde inträtt i ett kritiskt skede, vilket senare övergick i det definitiva sammanbrott som ledde till den än rådande ekonomiska splittringen i Europa. Förra årets rådssession ägde rum kort efter det att förhandlingarna mellan England och EEC strandat.

Låt oss hoppas, att de två världsomfattande handelspolitiska överläggningar vi står inför i år — Kennedy-ronden i GATT och FN:s världshandelskonferens — skall resultera i en betydligt gynnsammare rapportering vid kommande rådssessioner än de förhandlingar jag nyss nämnt. Ett glädjande besked kan jag leverera omgående. De nordiska EFTA-ministrarna kan delta i årets session i Nordiska rådet med positiva och hoppingivande intryck från överläggningar med sina kollegor i de andra EFTA-länderna.

Eftersom händelseförloppet såväl inom vårt eget nordiska ekonomiska samarbete som inom EFTA och GATT redovisats i den rapport, vilken ekonomiska ministerkommittén överlämnat till rådet, skall jag inskränka mig till att kommentera utvecklingen endast punktvis. Jag kommer också att lämna en kort redogörelse för det EFTA-ministermöte helt nyligen, som ägde rum i Genève.

Dagens handelspolitiska situation skiljer sig i så måtto från läget under den senaste rådssessionen, att den framstår som mindre ödesmättad och dramatisk. Vår överläggning då färgades dels av den besvikelse som sammanbrottet i Bryssel förhandlingen utlöste även i EFTA-kretsen, dels av ovissheten, om vi skulle lyckas i våra försatser att stärka EFTA-samarbetet. Vi frågade oss, hur vi skulle kunna bidra till att häva det dödläge, som uppstått i Europas ekonomiska samarbete. Än mer akut var problemet att söka nå en gemensam handlingslinje inom EFTA. Inte minst gällde det att finna en gemensam nämnare för de nordiska länderna, vilkas handelspolitiska intressen på grund av den ekonomiska strukturen var delvis skiljaktiga.

Vi befann oss med andra ord i ett osäkert mellanläge, en flytande situation, som krävde snabba och väl avvägda beslut, vilka skulle föra EFTA framåt utan att rubba den i Stockholmskonventionen omsorgsfullt inbyggda intressebalansen mellan de sju medlemsländerna. Vi ville ha ett starkare EFTA, som inte förlorade sin utåtriktade målsättning och vars verksamhet inte fick försvåra en framtida uppgörelse med EEC.

Hur ter sig då läget i dag? I vad mån har situationen ändrats sedan förra året? För oss här är det väl naturligt att först notera den internationellt uppmärksammade kraftutveckling som EFTA svarat för. Vi är medvetna om att denna aktivering kan få stor betydelse för både Kennedy-ronden och världshandelskonferensen. Vi behöver alltså inte längre sväva i ovisshet om EFTA:s ställning och arbetsprogram. I det avseendet har helhetsbilden ljusnat. Men detta betyder inte att en oinskränkt idyll råder. Den handelspolitiska splittringen i Europa består. Vi vågar inte räkna med något snart närmande mellan EEC och EFTA. Detta innebär att frihandelssammanslutningens medlemmar liksom tidigare målmedvetet inriktar sig på att bereda våra länder än

bättre möjligheter att utnyttja de fördelar som EFTA medför. Målsättningen måste vara att inte vidga klyftan mellan de två marknadsblocken i Europa.

EFTA:s medlemsländer och det associerade Finland kan med rätta vara tillfredsställda över det intensifierade och mer beslutsamma samarbete, som utvecklats under det gångna året. Den nya tidtabellen för avveckling av återstående tullar och kvarvarande importrestriktioner innebär, att vi om mindre än tre år kommer att ha skapat en tullfri marknad i Europa med över 90 miljoner invånare. Vi har samtidigt utsträckt samarbetet på jordbrukets och fiskets omåden, bland annat genom bilaterala överenskommelser de nordiska länderna emellan, inom EFTA:s ram. Genom inrättandet av den ekonomiska utvecklingskommittén har vi öppnat dörren för nya samarbetsuppgifter, främst för lösning av tekniska och ekonomiska problem, som aktualiseras av företagens anpassning till de ändrade konkurrensbetingelserna på stormarknaden.

Detta har skett i medvetande om att i samma takt som tullar och importrestriktioner röjs ur vägen, kommer vi inom EFTA att få ta itu med andra frågor, som tränger fram och fordrar sin lösning, om vi skall uppnå den fullständiga frihandel vi eftersträvar. Vi bör alltså räkna med att behovet av en harmonisering av den ekonomiska politiken kommer att göra sig gällande med växande styrka. Andra spörsmål vi i sinom tid måste ge oss i kast med för att underlätta upprättandet av en gemensam Europamarknad gäller kapitaltransfereringar, socialpolitik och skatteförhållanden.

Redan nu ägnar EFTA ett förberedande studium åt de problem, som sammanhänger med standardisering, varumärkning och patentlagstiftning. Även om EFTA i sig inte är tillräckligt omfattande för en slutlig lösning av kanske flertalet av dylika samordningsproblem, bör man enligt min mening inte försumma att i god tid diskutera och

förberedelsevis utreda dessa frågeställningar inom frihandelssammanslutningen.

Inte minst är det av betydelse att företagen kan lägga upp sin långsiktiga planering i vetskap om att vi på EFTA-basis söker komma tillrätta med samordningsfrågorna i snabbast möjliga takt. Jag vill bara erinra om vilken tillgång det är för våra näringsliv att kunna grunda den affärsmässiga bedömningen på förhandskännedom om de förestående tullreduceringarna inom EFTA. I detta sammanhang vill jag understryka betydelsen av de förslag och idéer, inte minst rörande koordinationsfrågor, som tillförs EFTA:s ministerråd genom den konsultativa kommittén. Under dess möte i höstas framfördes en hel serie värdefulla uppslag och impulser till intensifierad samverkan, som ministerrådet tacksamt tagit upp för studium och behandling.

Denna samverkan mellan regeringarna, arbetsmarknadens parter och organisationerna är nödvändig för ett smidigt utnyttjande av den stormarknad vi är i färd med att etablera. Vi själva visste det, men för omvärlden har det kommit som något av en överraskning att EFTA odiskutabelt är en av världens ledande handelsgrupperingar, som står för över 16 procent av världshandeln. Trots att EFTA-marknadens folkmängd utgör endast hälften av USA:s eller Gemenskapens är vår handel med omvärlden lika stor som Amerikas och ligger i närheten av EEC:s.

Det säger sig självt, att en så stor och aktiv marknadsbildning som EFTA är särskilt tilldragande för våra små nordiska länder. Vår satsning på EFTA har väl egentligen mer än motsvarat förväntningarna.

Den nordiska marknad, som vi sedan länge eftersträvat, håller nu på att förverkligas, även om det inte sker i fullunionens utan i frihandelsområdets form. Detta framgår klart av den redogörelse för den nordiska utrikeshandelns omfattning, som bilagts samarbetsministrarnas rapport. Den glädjan-

de utveckling, som vi redan vid förra sessionen kunnat konstatera, har fortsatt. Nya rekord kan genomgående noteras för de siffror, som på olika sätt illustrerar den nordiska utrikeshandeln. Samhandeln mellan de nordiska länderna, som stigit år för år och som — jag håller mig nu till exporten — år 1961 utgjorde 18,8 % av ländernas totalexport till alla nationer, hade år 1962 stigit till 19,4 % och år 1963 till 20,1 %. Den nordiska samhandeln har alltså fått allt större betydelse för de nordiska länderna.

Förutom en gemensam marknad har vi i EFTA ett ändamålsenligt instrument för behandlingen av de handelspolitiska problemen på ett bredare plan. EFTA har lättare att vinna gehör för sina synpunkter än vad en organisation bestående av enbart nordiska länder skulle ha haft. För att undvika eventuella missförstånd vill jag bara inskjuta att de nordiska länderna naturligtvis inte stämmer av sina synpunkter och enas om samarbetslinjer, även om detta numera sker inom EFTA:s ram. Vi har inte glömt vad den nordiska samverkan lärt oss av internationell disciplin och ömsesidigt hänsynstagande och vilken omistlig tillgång detta varit, bl. a. i EFTA-samarbetet.

Just nu är det, som jag tidigare antytt, naturligtvis inte mycket vi kan göra för att överbrygga splittringen i den europeiska marknadsfrågan. Fastän läget är oklart och sikten skymd, finns det dock i den senaste tidens skeende några moment att ta fasta på. Sexstatsunionen har utan tvivel klarat sig genom de kriser, som drabbade Gemenskapens samarbete under inledningskedet. Dess inbördes tullar har sänkts med 60 %, och den gemensamma yttre tullmurens första stenar är lagda. Strax före jul enades De sex om en kompromiss i jordbruksfrågan. Även om denna kompromiss är svåröverskådlig, bör vi kunna räkna med att man snart kommer fram till konkreta beslut på viktiga områden inom den gemensamma jord-

brukspolitiken. EEC:s ställning synes vara starkare nu än tidigare. Om detta resulterar i bestående inre konsolidering, vilket återstår att se, kan man kanske hoppas på ett ökat intresse från EEC:s sida att inleda ett intensivare samarbete med nationerna och organisationerna utanför Gemenskapen.

Tecken på en viss islossning härvidlag saknas inte. Således har sexstatsgruppen accepterat att vid regeringssammanträden inom västeuropeiska unionen regelmässigt behandla förhållandet mellan Storbritannien och Gemenskapen. Även andra EFTA-medlemmar har bilaterala kontakter med EEC. Men hur värdefulla dessa än är, skall vi inte falla för frestelsen att läsa ut för mycket ur dem. De är varken avsedda eller kan ersätta den stora gemensamma lösningen av den europeiska marknadsfrågan. Klimatet har blivit mildare, det är sant. Ett uppmärksammat bevis härför är den tyske ekonomiministern Schmückers förslag till arbetsprogram för Gemenskapen, vari återfinns klara maningar till samarbete med EFTA-staterna. Denna uppmjukade atmosfär ger oss dock inte skäl att räkna med en ny förhandlingsöppning under innevarande år. Fortfarande är de krafter verksamma, som 1958 bromsade försöken vid Maudlings-förhandlingarna att med en ekonomisk metodik övervinna splittringen i Europa. Frankrike som förra året satte en käpp i hjulet för Storbritanniens politiskt baserade förhandling om ett samgående med sexstatsunionen har inte så vitt jag kunnat se ändrat sin inställning.

Slutsatsen blir alltså tyvärr den, att ett ekonomiskt förenat Västeuropa inte ligger i det omedelbara synfältet. Det betyder att EFTA och EEC tills vidare kommer att vandra skilda vägar enligt tidigare fastlagda riktlinjer. Jag har redan betonat EFTA:s uppriktiga önskan att söka undvika åtgärder, som skulle vidga klyftan mellan oss och Gemenskapen. Det finns ingen anledning förmoda att man inom EEC resonerar annorlunda. Men hur vi än på önse sidor

bemödar oss att förhindra en fortsatt sprickbildning, glider vi ändå isär. Vi måste därför skärpa ansträngningarna att söka finna likartade lösningar på de många praktiska problem, som den ekonomiska integrationen genom den nuvarande uppspaltningen i två block ställer de deltagande staterna inför. Utan att uppge hoppet på längre sikt om ett ekonomiskt samgående mellan EFTA och EEC tvingas jag för nuläget delkonstatera, att vi nog inte kan göra mycket mer än vårda de bilaterala kontakterna och gemensamt med EEC söka bibehålla en god atmosfär för att underlätta behandlingen av de praktiska frågor jag nyss berört.

Även om EFTA i den utåtriktade delen av sin verksamhet är nödgad att inta en avvaktande hållning i fråga om den gemensamma Europamarknaden, saknas ingalunda uppgifter på det internationella handelspolitiska fältet. Främst tänker jag då på Kennedy-ronden i GATT. Såväl inom den nordiska kretsen som inom EFTA i dess helhet är vi eniga om Kennedy-rondens utslagsgivande betydelse för en snar, vidare frigörelse av världshandeln. Vi är också medvetna om att EFTA i de kommande förhandlingarna kan spela en huvudroll vid sidan av EEC och USA.

Har man då kommit någon vart i förberedelsearbetet? Hur ter sig utsikterna att lyckas, när förhandlingarna dras i gång i vår? Det är, som alla inser, inte alldeles enkelt att i några få ord beskriva de ofta tekniskt komplicerade förberedelserna. Det politiska läget är också svårt att överblicka just nu, präglad som det är av motstridande tendenser. Vi skall under alla förhållanden inte vänta oss några snabba resultat. Mycket tålmodigt arbete återstår, innan vi kan ens skönja slutuppgörelsen.

Redan på det intensiva förberedelsestadiet, som vi befinner oss mitt i, har det framkommit avsevärda svårigheter att enas om själva förhandlingsuppläggningsen. I ministerrådsbesluten från förra årets GATT-möte fastslogs att antalet

undantag från den eftersträlvade allmänna lineära tullsänkningen om 50 procent borde begränsas till ett minimum. Tyvärr har man inte hittills kunnat komma överens på denna punkt. De nordiska länderna med deras beroende av utrikeshandeln har starka intressen att bevaka härvidlag. Alltför många undantag kunde försätta oss i en besvärlig situation.

Ett annat svårlöst problemkomplex sammanhänger med de avsevärda skillnaderna i tullsatserna för enskilda varor de olika länderna emellan. EEC har gjort denna fråga till en huvudpunkt, under det att USA:s delegater framhållit att deras fullmakter för Kennedy-ronden inte medger något större svängrum i förhandlingarna i detta avseende. Det är av väsentlig betydelse för EFTA-länderna att antalet disparitetsfall reduceras till lägsta möjliga. Ett särskilt ansvar åvilar EEC i detta sammanhang.

En tredje fråga avser jordbruksområdet. Också här är diskussionerna än så länge av preliminär natur. Stor vikt tillmäts även på denna punkt EEC:s ministermöte före jul, då riktlinjerna för en gemensam jordbrukspolitik drogs upp. Om den konkreta utformningen av denna går i lås, kommer kanske diskussionerna i Genève att inträda i ett mera förhoppningsfullt skede.

De frågor jag här snuddat vid visar, att GATT-förhandlingarna kommer att bli både långvariga och svåra. Vi försöker ju alla skapa en så god atmosfär som möjligt för att undvika försämringar i förhandlingsklimatet. Jag vill emellertid stanna inför en händelse, som ingivit oro på många håll. Jag avser Höga Myndighetens beslut att höja medlemsländernas stältullar. Även om vi inte sett slutet på historien bör man redan nu understryka risken för att denna ensidiga, diskriminerande aktion kan utlösa motåtgärder från andra länders sida. De protektionistiska tongångar, som i så fall ges större svängrum, kunde knappast inträffa vid en olyckligare tidpunkt än nu, då så många nationer förbereder en av de viktigaste interna-

tionella tullsänkningar, som någonsin ägt rum.

Ingen kan förutsäga utgången av Kennedy-förhandlingen, även om man anlägger minimikrav på fakta. Vi kan inte ens utesluta ett totalt misslyckande. Dessbättre vågar jag tro — trots reservationen för politikerns nästan professionella optimism — att allt flera känner ökat ansvar, att allt flera vill motverka de tendenser till bilateralism och protektionism som än så länge enbart är krusningar på ytan. Ingen vill väl heller framstå som den huvudansvarige för att ha sökt hejda den utveckling mot ökad frihandel, som vi upplevt under efterkrigstiden.

En bidragande orsak härtill är säkert den av alla industriländer manifesterade omsorgen om u-ländernas handel och ekonomiska utveckling. Kennedy-ronden blir otvivelaktigt ett testfall för de högindustrialiserade nationernas uppriktighet i fråga om den substantiella hjälp till u-länderna, som en friare handel odiskutabelt skulle medföra.

Om GATT-förhandlingarna vill jag slutligen säga, att även om de förs lyckligt i hamn, skall vi inte räkna med en snabb seglats. Jag tror inte att vi får en överenskommelse om ett konkret tullsänkingsprogram redan under 1964. Kan vi i år begränsa problematiken till rimliga proportioner och enas om metodiken, vore detta ett viktigt steg framåt.

Jag övergår nu, herr president, till att säga några ord om det nyligen avslutade EFTA-ministermötet i Genève, varifrån flera av de närvarande återvände så sent som i går. Detta möte medförde inga dramatiska beslut, inga spektakulära deklARATIONER. Dess stora betydelse är dock odiskutabel. Som vi alla vet utförs det löpande arbetet inom EFTA — de kontinuerliga, operativa insatserna — av medlemsländernas ständiga representanter i Genève. Men deras förtjänstfulla arbete låter sig med fördel kompletteras av möten mellan ministrarna. Vid dessa överlägg-

ningar sker en översyn av EFTA:s verksamhet i stort. Riktlinjerna för det fortsatta arbetet dras upp. Och inte sällan tillförs frihandelssammanslutningen en och annan impuls — det må väl ministrarna få smickra sig själva med — som verkar stimulerande för EFTA-arbetet i dess helhet.

Det senaste mötet resulterade inte i några konventionsändringar. Problemen på den inre verksamhetsfronten är inte överskuggande. Vi företog dock en utvidgning av det interna samarbetet. Intressantast härvidlag är kanske frågan om industriell standardisering. Beslut fattades om upprättandet av en arbetsgrupp, som skall studera och utreda denna fråga med tonvikten lagd på sektorn för obligatoriska standardföreskrifter. Vägledande för EFTA:s verksamhet inom detta område är vår fasta önskan att nå fram till vidast möjliga harmonisering för hela Västeuropa. Detta kräver givetvis — vilket också betonades vid mötet — att man även i detta sammanhang eftersträvar så nära samarbete som möjligt med EEC.

Beträffande EFTA:s inre verksamhet vill jag också notera, att ministrarna med tillfredsställelse hälsade aktiveringen av den konsultativa kommittén, enligt förslag som härrör från dess egna ledamöter. Den under förra året inrättade ekonomiska utvecklingskommittén har nu också kommit i gång, och generalsekreterarens redogörelse härför gav anledning till att med tillförsikt emot dess fortsatta arbete.

Av naturliga skäl ägnades emellertid huvudparten av ministermötet åt EFTA:s förhållande till omvärlden. Det är med uppriktig glädje som jag kan meddela, att det på samtliga punkter rådde fullständig enighet om riktlinjer och målsättningar för EFTA:s utåtriktade verksamhet.

Främst dryftade ministrarna Kennedy-ronden i GATT. Man betonade att EFTA-länderna redan från början välkomnat och understött det amerikanska initiativet till en allmän lineär tull-

sänkning om 50 procent, och att antalet undantag skulle vara ett absolut minimum. En tullsänkning av sådan omfattning är av största vikt inte bara för en utvidgning av världshandeln utan även — i högsta grad — för bibehållandet av den intereuropeiska handelns nuvarande stora omfång och inriktning. Att stora intressen står på spel framgår av att EFTA-staternas export till Gemenskapen uppgår till 6 miljarder dollar och deras import därifrån till 8 miljarder dollar.

EFTA-medlemmarna bekräftade vid mötet sin fasta föresats att också i fortsättningen verka för den 50-procentiga tullreduktionen. Naturligtvis måste deras medgivanden på tullsänkingsområdet motsvaras av likvärdiga fördelar för deras egen export. Man framhöll som ett exempel att de EFTA-länder, som är starkt beroende av sin utförsel av jordbruksvaror, givetvis måste ta stora hänsyn till utformningen av den ännu icke skönjbara överenskommelsen för sådana produkter inom GATT, när de skall ta ställning till frågan om medgivanden.

Beträffande disparitetsfrågan förklarade ministermötet att man insåg det speciella problem, som denna innebar för Gemenskapen. Man vill nu liksom tidigare verka för att nå en lösning, vilken kan accepteras av alla parter. Det är av vikt att begränsa antalet specialregler vid behandlingen av disparitetskomplexet, eftersom man annars löper risk att urholka den ursprungliga målsättningen för Kennedy-ronden. Särskilt angeläget är att från sådana specialarrangemang uteslutes den mängd disparitetsfall då ett tredjeland, och *inte* högtullandet, är huvudleverantör av den berörda varan till en nation med låga tullar. Om inte detta iaktas kommer specialreglerna att hårdast drabba »oskyldiga» tredjeländer.

Det bör kanske framhållas att EFTA, som ju inte är en tullunion, varken kan eller vill förhandla som en enhet. Vad som sker inför Kennedy-ronden är att

vi samordnar våra synpunkter. Det rådde vid ministermötet en glädjande enighet om hur vi skulle gå fram i denna förhandling. Vi kunde också notera, att man på amerikanskt håll uppmärksamt följt våra överläggningar, vilket vi tolkar som ett välkommet bevis på USA:s tilltagande uppvärdering av EFTA och vårt intresse av en framgångsrik Kennedy-rond.

Ministermötet diskuterade även FN:s konferens om handel och utveckling. Det slogs fast att EFTA-länderna målmedvetet går in för att konferensen inriktas på konkreta och konstruktiva rekommendationer, som verkligen underlättar en gynnsammare utveckling av u-ländernas handel och ekonomi. Inte minst bland de nordiska länderna finns en bred och stark opinion för ökat stöd åt u-länderna. Låt mig understryka att u-landsbiståndet överhuvudtaget på lång sikt inte kan få full effekt, om det inte kompletteras med en generös, världsomfattande frihandelspolitik. Liksom i fråga om GATT skall nära konsultationer äga rum mellan EFTA-länderna.

Från nordiskt håll framfördes ett förslag att den västeuropeiska fiskerikonferensen inte bara skulle gälla fiskegränser och härmed sammanhängande frågor, utan att den även skall göra handeln med fisk till föremål för behandling.

Med anledning av den tilltagande uppmärksamhet som kommer EFTA till del från omvärldens sida beslöt ministrarna att frihandelssammanslutningens informationsverksamhet skulle stärkas ytterligare, Kombinerat med intensifierat upplysningsarbete inom de egna länderna och Europa i övrigt rekommenderade ministrarna flera och kraftigare insatser främst i USA och Latinamerika.

Sammanfattningsvis vill jag understryka att samtliga ministrar var överens om nyttan och nödvändigheten av detta EFTA-möte. Sekretariatets utomordentliga förberedelsearbete möjlig-

gjorde en ingående och livlig diskussion av alla punkter på dagordningen. Det var en verklig diskussion av fakta och inte bara en serie deklamationer.

Detta helhetsomdöme gäller i lika hög grad för det FINEFTA-möte som hölls i anslutning till det reguljära ministermötet. Det har kostat Finland betydande ansträngningar att så snabbt anpassa sig till utvecklingen och arbetet inom EFTA. Frihandelsammanslutningens medlemmar har med stor tillfredsställelse noterat det associerade Finlands oavslåtliga strävan att verksamt bidra till de gemensamma målsättningarnas genomförande. Finlands uppslutning kring EFTA:s frihandelsideal har varit av stort värde för oss alla.

Tillåt mig tillfoga ett rent personligt intryck från ministermötet. Jag tror mig även tala å min vän den danske utrikesministerns vägnar, när jag vill understryka med vilken glädje och stolthet vi betraktade den norske statsmannen Tryggve Lies inträde i EFTA-ministerkretsen. Handelsminister Lies betydande internationella bakgrund var en värdefull tillgång för diskussionen vid ministermötet. Vi hyser djup tacksamhet för hans bidrag till vårt gemensamma arbete.

Jag har, herr president, kommit till slutet av mitt anförande. För oss som under en följd av år haft förmånen att få delta i Nordiska rådets arbete är det slående, i vilken hög grad vår verksamhet internationaliserats, gått utöver den nordiska ramen. Denna process har inte minskat den känsla av speciell samhörighet, som präglat vår egen nordiska samverkan. Snarare gäller motsatsen. I alla de internationella organisationer för ekonomiskt samarbete, där vi deltar, har det varit självfallet för de nordiska representanterna att inbördes utbyta informationer och åsikter. Vi är förvissade om att så blir fallet även i framtiden.

Jag betraktar det som en styrka, att samma känsla som drev fram det nordiska samarbetet — insikten om att vi ensamma endast förmår föga — fört

oss in i EFTA. Det är enligt min mening naturligt för oss att betrakta EFTA som den gemensamma plattform, varifrån vi skall angripa de stora handelspolitiska problemen, det må gälla Europamarknaden, GATT eller världshandelskonferensen. EFTA:s ställning som en av världens ledande handelsgrupperingar, dess sammanhållning, utbyggnaden och aktiveringen under det gångna året utgör bevis på att vi satsat rätt, när vi i det utåtriktade frihandelsområdets form ville lämna vårt bidrag till en fortsatt frigörelse av världshandeln.

Vi måste alla efter bästa förmåga söka skapa en internationell arbetsfördelning, som ger det enskilda landet möjligheter att effektivast tillvarata sina förutsättningar för ekonomisk expansion och högre levnadsstandard. Parallellt med denna målsättning löper ett demokratiskt rättvisekrav. Internationell ekonomisk samverkan medför en rättvisare fördelning av välståndet mellan medlemmarna i världssamhället. Den ekonomiska integrationens vinster skall komma varje stat till del — den må vara stor eller liten, underutvecklad eller högindustrialiserad, befinna sig i eller utanför ett handelsblock.

Meddelande

Det meddelades, att udenrigsminister Per Hækkerup, Danmark, intagit sin plats i rådet.

Moe, Norge: I sin öppningstale pekte vår president, Bertil Ohlin, på at verdenspolitiske forhold i dag ter seg som uoverstigelige hindringer for et politisk fellesskap i Norden.

Jeg tror trygt man kan si at ikke bare politisk, men også økonomisk og på mange andre måter kan det nordiske samarbeidet ikke sees isolert. Det må sees i relasjon til utviklingen i første rekke i Europa, men også til utviklingen i verden for øvrig. Det var internasjonale forhold som veltet det planlagte nor-

diske forsvarssamarbeid, det var markedsdannelsene som stanset eller veltet det planlagte nordiske marked like før det skulle settes ut i livet, og det er jo ganske typisk, som det også har vært pekt på i denne debatt, at i dag gjennomføres det som har vært planlagt innenfor en nordisk ramme, som et ledd i videre europeisk samarbeid, nemlig EFTA-samarbeidet. Derfor er det jo helt naturlig at det nordiske samarbeid, i særdeleshet når det gjelder økonomiske og handelspolitiske spørsmål, er kommet noe i bakgrunnen. Nordisk Råd gjennomlever vel derfor akkurat nå, om man ikke akkurat skal bruke et så sterkt ord som en krise, så iallfall en vanskelig periode. Vi beskjeftiger oss med en rekke saker av mindre betydning, som jo gjør at dagsordenen og sakslisten får en noe oppsvulvende form. Jeg må derfor si at jeg hilser med glede den reform som presidentskapet nå har foreslått, og jeg vil håpe at man vil gå videre på den vei, slik at man for hver sesjon får en stor sak som debatten og saksbehandlingen kan konsentrere seg om. Det skulle ikke være så vanskelig, for om meget av det nordiske samarbeid bare kan gjennomføres på et videre europeisk plan, er det mange store saker som kan gjennomføres på et nordisk grunnlag.

På den foreliggende dagsorden nevner jeg som eksempel fra den komité jeg selv tilhører, investeringsbanken og skattespørsmål.

Ellers er det etter min oppfatning et område hvor det er store muligheter for et samarbeid, og det er på det kulturelle og undervisningsmessige område. De nordiske land er små land — ja, selv Sverige er et lite land i europeisk eller internasjonal målestokk — og i Norge gjør det seg typisk nok gjeldende en viss frykt for påkjenning fra det stigende internasjonale samarbeid på vår kultur, særlig i språklig henseende. Jeg tror personlig ikke faren er så stor, men likevel ville vi jo naturlig stå sterkere om vi i felleskapet dyrker vår felles nordiske kultur. Fordi

de nordiske land er så små — de er jo faktisk ikke større enn store europeiske byer — har de vel også visse vansker med å følge med i den rivende vitenskapelige og tekniske utvikling, og nettopp her tror jeg det er et område hvor vi kan fordele oppgavene mellom oss, særlig foreta en fordeling mellom våre respektive universiteter. Men jeg har et sterkt inntrykk av at her gjør det seg en viss nasjonal motstand gjeldende. Man vil ikke overlate til andre å beskjeftige seg med et bestemt område innen forskningen, man vil gjøre det selv. Så her tror jeg det er rom for påtrykk fra rådets side.

Ellers er det med full rett sagt at samarbeidet innen Nordisk Råds ramme er en god forskole for et videre internasjonalt samarbeid som må komme, og som vil komme. På denne måten er det kanskje en fordel at Nordisk Råd beskjeftiger seg med så mange felter som det gjør, fordi vi må venne oss til harmonisering på praktisk talt alle områder.

Her er jeg enig med den foregående taler i at også EFTA-samarbeidet har meget stor betydning, og jeg skulle gjerne se at rådet vendte blikket utover og fremover, og, som også den foregående taler pekte på, studerer og gjør oss opp en mening om utviklingen av markedssituasjonen og markedsforhold. Jeg vil da gjerne også understreke det som statsminister Erlander sa i sitt innlegg i debatten i går, at vi ikke må foreta oss noe som kan vanskeliggjøre forbindelseene med Europa.

Jeg tror det er ett av spørsmålene på dagsordenen som må sees under en videre synsvinkel enn den nordiske, som må sees i sin internasjonale sammenheng. Det gjelder spørsmålet om en atomfri sone i Norden. Det er vel kanskje tvilsomt om det ikke strider litt mot Nordisk Råds forutsetninger at dette spørsmål er satt opp på dagsordenen, men siden det er ført opp, vil jeg gjerne si litt om det.

Forslaget går ut over Nordisk Råds ramme, for i tillegg til Norden som en

atomfri sone, foreslår det også at man skal arbeide for å få opprettet en atomvåpenfri militært uttynnet sone i Europa i tillegg til Norden som atomfri sone.

Når det gjelder Norden som en atomfri sone, kan en jo spørre hva som egentlig er hensikten med forslaget, for forslagsstillerne sier selv:

I intet af de nævnte fire nordiske lande befinder sig atomvåben, og deres regeringer har gentagne gange erklæret, at de ikke har planer om at anskaffe sådanne våben. Med andre ord er Skandinavien i dag et atomvåbenfrit område.

Men forslagsstillerne vil gjerne ha dette traktatfestet, og om denne traktaten sier de da i sin begrunnelse:

En sådan traktat eller sådanne erklæringer vil ikke nødvendiggjøre nogen ændring i de fire landes udenrigspolitik og vil ikke anfægte deres sikkerhed. Den vil heller ikke skade nogen stat udenfor Norden. Dens afslutning kræver ikke godkendelse af andre landes regeringer, og den kan udformes og afsluttes uanset andre landes politik i sikkerhedsspørgsmål.

Det som forslagsstillerne her sier, vil jeg erklære meg dypt uenig i. Spørsmålet må i høy grad sees under en internasjonal synsvinkel. Det har ingen hensikt å traktatfeste allerede eksisterende forhold som er fastlagt gjennom høytidelige erklæringer fra regjeringene — erklæringer som er like gode som en traktat.

Hvis det skulle være tale om en traktat, måtte det være en traktat med andre land. Men da blir den nordiske sone et ledd i en internasjonal nedrustningspolitikk og må sees og vurderes under denne synsvinkel.

Det er vel kanskje ikke uten grunn at forslagsstillerne taler om en uttynnet sone i Europa. Men da blir det hele et internasjonalt spørsmål som krever forhandlinger mellom andre makter enn bare de nordiske land. Imidlertid er det ikke bare når man tenker seg en utvidet europeisk sone at den internasjonale synsvinkel kommer inn. Den gjør det også når det gjelder tanken om å traktatfeste den nåværende politikk.

Den internasjonale synsvinkel melder seg når man ser det hele i forbindelse med balansen i Norden. Balansen i Norden er kanskje et litt delikat tema å snakke om i en nordisk forsamling, men hele denne saken har jo vært gjenstand for offentlig debatt, så jeg kan like godt ta den opp her.

Hele spørsmålet om en atomfri sone er et typisk eksempel på hvordan nordisk samarbeid må sees i sammenheng med internasjonale forhold.

Når det gjelder selve balansen i Norden kan jeg bare henviser til den artikkel som en av Norges fremste utenrikspolitiske skribenter, redaktør Tomas Torsvik, skrev i »Samtiden» i desember i fjor. Torsvik peker her på:

Men generelt må det være riktig å si at nettopp blokkdannelsen Øst-Vest har klemt nordisk samarbeid i en tvangstrøye.

Og han sier videre:

Likevel er der i Norden etablert en slags »sikkerhetspolitisk balanse» som man i hvert fall i Norge har tillagt en viss vekt, og som man trodde ble forstått og satt pris på i våre naboland. Balansen har det nøytrale Sverige som balansepunkt. I øst ligger så Finland, nøytralt i fred, engasjert sammen med Sovjetsamveldet i krig. I vest ligger NATO-landene Danmark og Norge, to svake NATO-land fordi de ikke tillater stasjonering av fremmede tropper og lagring av atomvåpen. I Norge akter man å følge denne politikk så lenge der ikke er »krig eller trusel om krig».

Balansen framkommer ved at både Finnlands og Danmark-Norges status kan forandre seg. I Norge har man sett en trusel mot Finnlands nøytralitet som en oppfordring til å ta basepolitikken opp til revisjon. Hvis f. eks. russiske tropper skulle bli stasjonert i Finland, turde det norske svaret bli å krysse tettere inn under NATO's vinger. Nettopp denne situasjon så ut til å kunne bli aktuell høsten 1961. Da antydet Sovjetsamveldet at det kunne bli aktuelt med militære forhandlinger med Finland i henhold til vennskapsavtalen av 1948. Sverige garanterte den gang fortsatt nøytralitet i overensstemmelse med sitt prinsipp. Norge reagerte mer aktivt: En endring i Finnlands nøytrale status kunne føre til at Norge reviderte basepolitikken. Da president Kekkonen møtte statsminister Krusjtsjov i november, spilte han det kortet han hadde fått fra Oslo. Han fikk fortalt Krusjtsjov at Norden var

et verdenshjørne fritt for atomvåpen og for fremmede tropper, og at denne tilstand var i fare hvis Finnlands nøytralitet blir rørt.

Så langt Torsvik. Det er ganske klart at vår begrunnelse for å stille oss tvilende til hele tanken om å traktatfeste en atomfri sone, er nettopp tanken på den nordiske balanse. Det er den balansen som vi ikke ville ha forstyrret. Når man skal se på dette spørsmålet, er det eneste man kunne tenke seg, et omfattende system av erklæringer, hvor de mindre stater erklærte at de ikke ville motta atomvåpen eller produsere atomvåpen, og stormaktene eller atommaktene forpliktet seg til ikke å hjelpe til med produksjon av og ikke innføre atomvåpen i andre land. Men alle er jo klar over at i et slikt system er en avtale mellom atommaktene et meget viktig, for ikke å si det viktigste ledd.

Jeg tror at man av alt dette kan trekke den konklusjon at vil man drive spørsmålet om Norden som en atomfri sone lenger enn der hvor det står i dag, kan det bare gjøres innenfor en videre ramme enn Norden. Bare Norden er en snever ramme.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd O. Chr. Gundersen, Norge, intagit sin plats i rådet.

Ohlin, Sverige: Herr president! I sitt intressanta anförande nyss påpekade herr Finn Moe, att de nordiska samarbetsplanerna får bedömas mot bakgrund av den internationella utvecklingen, och detta belystes för övrigt även av handelsminister Lange i hans i många avseenden mycket klarläggande redogörelse.

Får jag lov att peka på ett enda exempel härpå utan att därför beträda en omstridd problematiks område. Det kan väl sägas, att orsaken till att vi inte fick en nordisk tullunion för något över ett decennium sedan till stor del var att de nordiska länderna mer eller

mindre kom att bedöma frågan mot bakgrunden av de stora europeiska planerna på en europeisk stormarknad. Man var belänsam mot att då göra något på det nordiska planet, som skulle binda händerna för respektive länder vid förhandlingarna på den större arenan och där försvåra tillfredsställande lösningar. Inte minst framstod det väl för oss alla som naturligt, om man t. ex. på danskt håll väsentligt intresserade sig för det danska jordbrukets framtida avsättningsmöjligheter på den europeiska kontinenten.

I detta avseende tycks nu utvecklingen medföra betydande förändringar. För det första har den jordbrukspolitik, som den gemensamma marknaden EEC bedriver, fått en inriktning, som väl framstår såsom ganska allvarlig för den nordiska jordbruksexporten. För det andra pekar siffrorna på att jordbruket nere på kontinenten och kanske särskilt i Tyskland har betydande outnyttjade produktionsmöjligheter. Man får räkna med en väsentlig produktivitetstegring inom det tyska jordbruket under de närmaste åren och därmed en minskning av importbehovet i Tyskland. Då en sammanslagning mellan EFTA och EEC ser ut att dröja, ter sig utsikterna för den nordiska livsmedelsexporten söderut allt annat än ljusa, om man bedömer frågan på litet längre sikt.

Om jag som ett led i en mycket kort skissering av några bakgrundsfaktorer sedan tillägger, att EFTA:s snabba inre tullsänkningar skapar en fri marknad för EFTA-länderna, bl. a. de nordiska staterna, vad beträffar industrivaror redan om något år, medan däremot möjligheterna att tillåta en fri import och handel med jordbruksprodukter som bekant är begränsade, så är det klart, att båda dessa omständigheter tillsammans måste i rätt hög grad påverka det nordiska ekonomiska samarbetet särskilt på handelspolitikens område.

Om man därtill lägger ännu en tredje faktor, att vi visserligen kan hoppas på en allmän tullsänkning i världen genom

Kennedy-ronden och vad därefter följer, men att det är långt ifrån säkert, att det blir en väsentlig tullsänkning, måste man fråga, om dessa tre omständigheter, som jag här har nämnt, motiverar några andra slutsatser än dem man drog för några år sedan i fråga om det nordiska handelspolitiska samarbetet.

Ja, i detta läge, där vi, såvitt man nu kan se, får tullfrihet för industriprodukter men har begränsade möjligheter att tillåta fri handel med jordbruksprodukter i Norden och EFTA, synes det mig vara naturligt att de nordiska länderna i eget intresse tillsammans försöker stödja t. ex. den danska exporten av t. ex. kött till kontinenten. Vi vet hur viktig den saken är ur dansk synvinkel. Vi vet, att där vidare finns en naturlig marknad och att denna marknad kan hotas av EEC:s politik. Vi vet också, att de nordiska länderna tillsammans har möjligheter att resonera med Den gemensamma marknadens företrädare.

Jag ser inte detta som något försök att gynna det danska jordbruket på andras bekostnad — det är klart, att även de andra nordiska ländernas jordbruk direkt och indirekt skulle kunna dra nytta därav. Inte heller ser jag det som något försök att skjuta åt sidan vårt intresse av att handelspolitiskt försvara industriexporten söderut, men jag ser det såsom ett naturligt led inte bara i en dansk, utan i en nordisk handelspolitik. Det måste för oss alla här uppe vara en fördel att uppnå en gemensam marknad för industriprodukter och söka undvika allvarliga ekonomiska störningar i något av våra länder.

Det jag här har sagt innebär, att förutsättningarna för en i viss mån samordnad nordisk handelspolitik enligt min mening är gynnsammare nu än de var för några år sedan, även om orsakerna närmast är en del faktorer av icke önskvärd karaktär — jag tänker på utvecklingen av förhållandet mellan EEC och EFTA — samtidigt som andra förutsättningar är uttryck för en

gynnsam förändring, nämligen den snart förefintliga friheten i handeln med industriprodukter.

Med mitt sätt att se bör det finnas möjligheter att göra den nordiska handelspolitiken till en realpolitik med större grepp än förut, under en förutsättning: att man i tid är villig att samordna de nordiska staternas intressen, inte bara träffas för kontakt — vilket i och för sig är mycket värdefullt och vilket man har gjort länge. Nej, mer än hittills bör man försöka åstadkomma en avvägning av de olika ländernas intressen i förväg, så att man sätter in en i viss mån samlad styrka vid förhandlingarna och kan stödja varandra, även om EFTA eller de nordiska länderna inte förhandlar som en enhet eller bildar en formell gruppering.

Herr president! Handelsminister Lange talade nyss bl. a. om världshandelskonferensen, som ju i rätt hög grad sysslar med frågan, hur man skall hjälpa utvecklingsländerna genom att skapa gynnsammare förutsättningar för deras export av primärprodukter till någorlunda hyggliga och någorlunda stabila priser. Jag tror, att det finns en betydande risk för att utvecklingsländerna — troligen också Sovjetblocket och möjligen Frankrike — vid denna världshandelskonferens kommer att visa intresse för en betydande utvidgning av s. k. blockköp, d. v. s. inköp av stora kvantiteter av vissa råvaror till fasta priser. Detta framstår för många av ekonomerna i utvecklingsländerna som mer betryggande än de internationella prisstabiliseringsaktioner som man med ganska blandad framgång — i många fall utan väsentlig framgång, i andra fall med tillfälliga resultat — har arbetat med västerut under de senare årtiondena.

En stark utvidgning inom världshandeln av denna metod med blockköp skulle naturligtvis inte stå i god överensstämmelse med de principer för världshandeln som GATT har utvecklat och som utövat ett så gynnsamt inflytande under det senaste årtiondet.

Enligt min mening vore det önskvärt att de länder, som vill hävda GATT:s principer så mycket som möjligt, i god tid förberedde alternativa handlingslinjer, alltså förslag som kan framstå såsom alternativ till blockköpmetoden men ger utvecklingsländerna en känsla av trygghet för att de kan få en substantiell hjälp så ordnad, att de någorlunda vet var de står ekonomiskt och inte kastas in i en serie av betalningsbalanskriser.

Skulle det inte vara möjligt att de nordiska länderna i god tid förberedde ett initiativ som till en början kunde diskuteras inom EFTA och sedan framföras vid världshandelskonferensen? Handelsminister Lange talade om konkreta och konstruktiva förslag. Ja, just det! Jag hoppas, att vi redan vid denna rådssession i de kommande utskottsförhandlingarna skall kunna få litet närmare informationer om det konkreta nordiska samarbete, som här borde vara möjligt.

Att EFTA har utvecklats gynnsamt och att detta betyder mycket för Nordens ekonomi och det nordiska samarbetet underströk hr Lange med all rätt. Jag vill också för min del instämma i vad han sade om den glädje vi alla känner över att Finlands infogande i EFTA har gått så snabbt och effektivt och att Finland blivit en för alla de övriga EFTA-länderna mycket värdefull partner. Naturligtvis beror EFTA:s utveckling inte bara på de inre tullsänkningarna utan också på sådana frågor som industriell standardisering i nära kontakt med EEC, och även andra ting som hr Lange bara antydde. Enligt min mening är det utomordentligt betydelsefullt, att EFTA bygges ut på det sättet; och de nordiska staterna tycks ju verka därför, vilket är mycket tillfredsställande. Jag tror, att om det en dag blir aktuellt att slå tillsammans den gemensamma marknaden i EEC och EFTA, då är det en trygghetsfaktor för oss alla, om EFTA framstår som en någorlunda fast hoptimrad byggnad.

Men till sist, herr president, tillåter

jag mig den reflexionen: lat oss inte stirra så mycket på denna eventuellt kommande sammanslagning av de båda stormarknaderna EFTA och EEC, att vi underlåter att ta hänsyn till att den kan dröja och dröja längre, än t. o. m. vad pessimisterna i dag räknar med. Vi bör i Norden vid lämpliga tillfällen diskutera möjliga framtidslinjer för EFTA:s politik, som också tar hänsyn till det tyvärr tänkbara fallet, att man inte på mycket länge i praktisk politik kan förverkliga en sammanslagning av EFTA och EEC. Vad skall EFTA göra då? Finns det möjligheter att inleda speciella kontakter med Nordamerika på det handelspolitiska området, t. ex. genom att man särskilt intresserar sig för varuslag som har stor betydelse för handeln mellan Nordamerika och EFTA-staterna? Vi vet, att man för någon tid sedan i det västeuropeiska samarbetet lyckades komma fram till metoder som kunde betyda en del och som inte på något sätt stred mot likabehandlingsprincipen. Naturligtvis skulle det vara en stor olycka, om den gemensamma marknaden i EEC kom att följa en protektionistisk kurs i sin politik. Hur stor den risken är vågar jag inte uttala mig om. Jag tror att ju mer utanförstående länder är beredda även på denna eventualitet och på ett långt uppskov med sammanslagningen av de två stormarknaderna i Europa, desto mindre blir risken för en sådan föga önskvärd utveckling som en protektionistisk politik inom EEC innebär. Låt oss därför vara beredda både på att man — som vi väl helst önskar — redan inom något år skall kunna samordna de två stormarknaderna i Europa, och på att det kanske kan dröja mycket länge innan detta sker.

Vad jag förordar, herr president, är alltså att vi skall skapa en beredskap för olika handelspolitiska utvecklingslinjer. Liksom militärerna genom sina generalstaber utarbetar konkreta handlingsalternativ för olika krigsfall, olika förutsättningar, borde man inom handelspolitiken, tycker jag, i stora drag utar-

beta konkrete riktlinjer for — eller i varje fall något tänka över — en politik som räknar med alternativa utvecklingslinjer framöver. Och eftersom denna problematik till mycket stor del är densamma for alla de nordiska länderna — kanske mer än i handelspolitiken på kort sikt — vore det väl naturligt att tänka sig en nordisk handelspolitisk generalstab eller studiegrupp, en för de fem nordiska länderna gemensam institution.

Jag vågar, herr president, framkasta tanken på den möjligheten att man både för att öka effektiviteten, utvidga det nordiska samarbetet och spara på den sällsynta vara, som heter handelspolitisk expertis, och även av andra skäl överväger att skapa en gemensam nordisk handelspolitisk stab som får arbeta med de för vår ekonomiska utveckling under alternativa förutsättningar utomordentligt viktiga långsiktiga problem, som stormarknadsfrågorna enligt allas vår mening är.

Meddelande

Det meddelades, att handels- och industriminister Olavi Mattila, Finland, intagit sin plats i rådet.

Statsråd Lie, Norge: Da jeg i 1959 ble anmodet av den norske regjering om å påta meg oppgaven som agent, kan man vel nærmest kalle det, for å bringe kapital til Norge, sa jeg ja. Jag ble da av noen av mine venner i fremmede land spurt om mitt nye arbeid var i overensstemmelse med det internasjonale arbeid jeg hadde hatt för. Mitt svar den gangen var ja, og mitt svar er fremdeles ja. Det å arbeide for et enkelt land, det å være god nasjonalist og ikke sjävinist, det er grunnlaget for alt internasjonalt arbeid. Det å være glad i det land man hörer til, det å være glad i det folk man representerer, og å ville gjøre det aller beste nettopp for alle de kvinner og menn man representerer, det er grunnlaget for god internasjonallisme. Derfor ser

jeg i gode nasjonalister også gode internasjonallister, og det er mot denne bakgrunn jeg vil legge opp dette korte innlegget. Vi skal hver enkelt innen hvert vårt land söke å skape grobunn for internasjonall forståelse. Men grunnlaget for dette arbeid må alltid være at vi gjør vårt ytterste for å gjøre det best mulig for flest mulig i våre respektive land.

Jeg vil her ikke innlate meg på å snakke om den rapporten som er fremlagt for Nordisk Råd av ministerkomiteen for ökonomisk samarbeid, som er kommet i stand etter anmodning av rådets presidium og de nordiske statsministre. Bakgrunnen for mine korte bemerkninger er statsminister Einar Gerhardsens innlegg i går. Det er et avsnitt i den talen som jeg må få lov å sitere. Han sa fölgende:

Imidlertid ville det vel være uklokt å overse den kjensgjerning at de nordiske land ikke alltid har ökonomiske interesser som faller sammen. På flere områder, som f. eks. i jordbrukspolitikken og i fiskeripolitikken, kan vi ha motstridende interesser. I slike tilfeller kan vi ikke vente annet enn at hvert land på internasjonallt plan söker å vareta sine nasjonale interesser. Noe annet ville være politisk umöjlig.

I tilknytning til den rapporten som er fremlagt på oppfordring fra presidiet og statsministrene, foreligger det imidlertid en statistikk som jeg vil feste oppmerksomheten ved. Kanskje jeg som gjest i Sverige ikke skulle trekke fram den statistikken, men det ville være uærlig mot meg selv og de fölelser av internasjonallt ansvar jeg har, hvis jeg ikke gjorde oppmerksom på denne statistikken. Den viser at i nordisk samhandel er det av de nordiske land bare Sverige som har överskudd. Överskuddet var i 1962 på ca. 2,1 milliard danske kroner, og statistikken viser at i 1963 var det tendens til ytterligere stigning. Alle de övrige land hadde underskudd i den nordiske samhandelen. For Norge har underskuddet i de senere år ligget noe over 1 milliard kroner pr. år, og underskuddet hadde i 1963 kraftig stigende tendens.

Så å si hele Norges underskudd i denne samhandelen oppstår i samhandelen med Sverige. Nå er det jo ikke lenger god latin å tale om underskudd og overskudd i handelen med de enkelte land. Frigjøringen av handelen og de multilaterale betalingsordninger har gjort at vi kan se mer romslig på tingene. Men det er et gammelt ord som sier at kunden har alltid rett, og det må også gjelde landene imellom. Når vi gjennom etterkrigsårene har arbeidet for å skape en rimeligere balanse i handelen, er det bra. Balansen mellom Sverige og Norge bør etter min mening bli bedre enn hva tilfellet er nå. Men vi kjøper ikke i Sverige for svenskenes blå øyne. Vi kjøper fordi vi får det billig, vi kjøper fordi vi får det raskt, og vi kjøper fordi vi får det godt.

Det er et område hvor jeg mener samarbeidet kan utvikles videre, og det er på kraftområdet, hvor svensk kapital allerede er satt inn for utbygging av kraft i Norge, og hvor tilbakebetalingen skjer i form av kraftleveranser fra Norge.

Jeg vil si mange takk til min venn Gunnar Lange for hans vakre ord om mitt bidrag ved forskjellige anledninger.

I Genève har jeg — som en observatør — villet studere og overveie saken. Spørsmålene var ikke nye for meg, de var av gammel dato, men de hadde kanskje skiftet karakter. Framfor alt var det nye menn jeg møtte, og som jeg gjerne ville lære å kjenne, særlig representantene fra Sverige og Danmark. Jeg er svært takknemlig for det.

Det er særlig Kennedy-runden som vi er opptatt av fra norsk side, og hva den vil bety for norsk eksport. Her er vi formodentlig ikke i konkurranse med de andre skandinaviske land. De forberedende drøftelser mellom De seks og USA viser at vår eksport er i en meget utsatt stilling. Jeg kan bare nevne at nylige beregninger foretatt i Oslo viser at nesten en fjerdepart av vår industrivareeksport, som nå går til De seks, vil bli rammet av den nye disparitets-

regel som Kommisjonen i Brussel har foreslått. Det *kan* innebære at disse varer ikke fullt ut vil få del i den alminnelige tollnedsettelse som ellers vil bli resultatet av konferansen.

Når vi fra norsk side på EFTA-møtet fant å måtte gjøre en henvisning til fiskerikonferansen i London, skyldes det at britene på EFTA's ministermøte i Lisboa i mai i fjor ganske sterkt understreket betydningen av denne konferanse og anmodet om at de øvrige EFTA-land sluttet opp om den. Det var derfor vi uttrykte håpet om at det i siste omgang skulle bli mulig å finne fram til en løsning som tok vare på alle EFTA-lands berettigede interesser. Etter min mening vil det ikke bare bidra til en styrkelse av EFTA, men også hjelpe til å skape et felt der man kunne finne veien til et samarbeid mellom De seks og EFTA.

La meg så til slutt få lov å uttale min store tilfredshet over at alle nordiske land nå er medlemmer av FN. Vi kom inn i forskjellige etapper. Det arbeid som de nordiske land har nedlagt i FN, har alltid gledet meg og det gleder også min etterfølger, Dag Hammarskjöld.

Gjennom de enkelte land, gjennom Norden, gjennom Europa og fram til verden — det synes jeg er et riktig program, og bak det står alle de nordiske land i arbeidet for fred og forståelse. Hvilket annet bilde av Norden har vi ikke i dag enn det vi hadde like etter krigen fra 1940 til 1945 — med de nordiske land splittet, vi nordmenn okkupert, Danmark okkupert, Finland på den annen side, Island som løsrev seg og Sverige nøytralt.

Men nå gir Norden et ganske annet bilde for hele verden — et bilde av trygghet og sikkerhet, og fred og forståelse folkene imellom. Norden er sett på som et av de store, gode eksempler — med et demokratisk styresett i våre land som er et mønster nær sagt verden over. Norden er et forbilde. Derfor vil jeg slutte med å uttale min takk til de menn og kvinner som

skapte Norden og Nordisk Råd. Det er ikke bortkastede penger å ha det, som det er blitt sagt. Noen brukes til dokumenter, noe brukes til reiser, og noen tilstelninger av festlig art har man vel også. Men hvilken politisk betydning har ikke Nordisk Råd! Norden er i dag en oase i en verden av strid, en verden av motsetninger og Norden er et forbilde som alle ser opp til, og ser som et mønster de gjerne vil etterligne.

Saarinen, Finland: Herr president! Tanken på förverkligandet av en allmän och fullständig nedrustning har behandlats i internationell utsträckning under hela detta århundrade. Många internationella konferenser mellan olika stater har hållits. Frågan har även ofta varit framme i det förra Nationernas förbund och efter det andra världskriget inom Förenta nationerna. Tanken har fått ett allt större understöd bland folken och efter andra världskriget även inom ledande kretsar i olika länder. Härtill har framför allt medverkat den väldiga ökningen av vapnens förödelseeffekt samt kärnvapnen, till följd av vilka krigen ändrat karaktär från strider mellan militära enheter och soldater till totalitära krig, som förintar hela folk och deras kulturer.

Som ett första allmänt godkänt mål på vägen till allmän nedrustning kan man anse ett upphörande med kärnvapenkonkurrensen. Härtill ansluter sig som första steg ett inställande av kärnvapenproven, varefter upphörandet med deras tillverkning kommer som följande fråga på dagordningen liksom förstörande av de transportmedel som är avsedda för transport av redan existerande förråd av kärnvapen.

I en strävan mot dessa mål har man framfört planer och förslag om inrättande av kärnvapenfria zoner. Vi känner ju den s. k. Rapacki-planen. Sveriges förre utrikesminister Östen Undén föreslog år 1961 bildande av en klubb av kärnvapenfria stater. President Urho Kekkonen gjorde i maj 1963 ett för-

slag, som avser, att de nordiska länderna skulle förbinda sig att avhålla sig från deltagande i kärnvapenrustningen och motsätta sig kärnvapen för andra staters räkning på sina områden.

Såsom det bland annat framgår av de motiveringar, som president Kekkonen framfört, har man i diskussionen om den s. k. Undén-planen utgått från att en av grundförutsättningarna för dess förverkligande vore ett avtal mellan de nuvarande atomvapenmakterna om ett förbud mot kärnvapenprov. Efter det president Kekkonen framställt sitt förslag har ett avtal undertecknats mellan Förenta Staternas, Englands och Sovjetunionens regeringar rörande förbud mot kärnvapenprov i atmosfären, den yttre rymden och under havsytan. I inledningen till avtalet proklamerar signatärstaterna högtidligt att deras avsikt är att så snabbt som möjligt åstadkomma ett avtal i enlighet med Förenta Nationernas målsättning om allmän och fullständig nedrustning under en noggrann internationell kontroll, som skulle få rustningskonkurrensen att upphöra och avskaffa impulsen till produktion och experimentering med alla slag av vapen, kärnvapen inberäknade. Signatärmakterna meddelar att de strävar till att åstadkomma ett inställande av alla kärnvapensprängningar för eviga tider.

Moskva-avtalet har i världen emottagits med stor tillfredsställelse och det har undertecknats av nästan alla regeringar, inbegripna är även alla nordiska länders regeringar. Det har uppfattats som det första verkliga framsteget mot ett förbud för alla kärnvapenprov. Samtidigt har det på ett anmärkningsvärt sätt förbättrat möjligheterna att komma framåt på vägen mot en allmän nedrustning. Den internationella spänningen har som en följd av avtalet tydligt avtagit och den internationella atmosfären är nu gynnsam för nya framsteg. Nordens länder kunde med egna och självständiga åtgärder på ett anmärkningsvärt sätt uppmuntra inledandet av utvecklingen i denna gynn-

samma riktning. En sådan åtgärd vore ett avtal mellan de nordiska ländernas regeringar som ytterligare skulle ratificeras av deras parlament. Avtalet skulle gå ut på en vägran att delta i kärnvapenupprustning och vägra att tillåta att kärnvapen för övriga länders räkning tages in på de nordiska ländernas områden.

Ärendet är nu före i Nordiska rådet. Medlemsförslagets kläm är i detta hänseende rätt hovsam, däri föreslås blott att regeringarna skulle undersöka möjligheterna att proklamera Norden som en kärnvapenfri zon, antingen genom ett avtal eller genom en flersidig deklaration. Men även detta förslag har på olika inflytelserika håll inom Norden väckt motstånd. Rådets finländska medlemmar Rihntiemi och Pitsinki meddelar i rådets ekonomiska niomannakommittés utlåtande, att de inte deltar i behandlingen av föreliggande medlemsförslag, då deras »medverkan därvid skulle stå i strid med det förbehåll, som Finlands riksdag enhälligt uppställde i samband med Finlands anslutning till Nordiska rådet i fråga om handläggningen av utrikes- och försvarspolitiska frågor inom rådet».

Ett liknande uttalande hörde vi i går av den finske statsministern. Denna tolkning av Finlands riksdags ståndpunktstagande är synnerligen godtycklig och ensidig. Finlands riksdags ståndpunkt har år 1955 uttalats i följande ord: »Finlands representanter borde inte delta i handläggningen av sådana frågor, som är försvarspolitiska eller skulle leda till ståndpunktstaganden i intresse motsättningar mellan stormakterna, om sådana frågor mot hittillsvarande praxis skulle upptas till behandling.» Såsom det framgår av citatet användes i beslutet uttrycket »borde inte», som är mera förbehållsamt än uttrycket »bör ej». Men denna formulering är inte den viktigaste i ståndpunktstagandet utan det är det politiska innehållet och avsikten med ståndpunktstagandet.

Ärenden, som Finlands representan-

ter »inte borde» medverka i är sådana »som är försvarspolitiska eller skulle leda till ståndpunktstaganden i intresse motsättningar mellan stormakterna».

Nu gäller frågan fredspolitiska strävanden, som Finlands riksdag inte i ifrågavarande reservation har förutsatt, även om fredspolitiken på grund av sin natur ansluter sig till försvarspolitiken. Fredspolitiken utgör dock försvarspolitikens andra sida, dess motsats.

Men kan man tolka ett ställningstagande till förmån för ett säkerställande av en kärnvapenfri zon i Norden som ett ståndpunktstagande i förhållande till stormakternas intresse motsättningar? På vilka fakta grundar sig en dylik uppfattning? Det har ingen hittills försökt förklara. Det är säkert att den inte står i strid med de principer som ingår i inledningen till ovan nämnda avtal, som slöts mellan stormakterna Förenta Staterna, Sovjetunionen och England i Moskva i augusti senaste år. — Det föreligger således inte någon sakligt motiverad synpunkt, enligt vilken Finlands medlemmar inte borde delta i handläggningar av föreliggande ärende. Tvärtom borde Finlands representanter uttryckligen med tanke på Finlands men även hela Nordens säkerhet verka för att Nordens kärnvapenfrihet skulle kunna tryggas. På denna tanke grundar sig ju president Kekkonens förslag.

Vi vet nog, att sakens ömma punkt ligger däri, att Danmark och Norge är medlemmar av Atlant-pakten, av vilken dessa länder är »beroende», som den finska högertidningen *Uusi Suomi* uppgav den 8 februari 1964. Men utgör denna en sådan orsak, på grund av vilken ärendet inte sakligt och grundligt skulle kunna behandlas i Nordiska rådet och på andra forum?

Ofta hör och ser vi, att medlemskapet i Atlant-pakten kombineras med vederbörande lands säkerhetshänsyn. På basen av all den erfarenhet man har av efterkrigstidens utveckling, är det uppenbart att Finlands folk har svårt att föreställa sig att dess ställning vore

tryggad om det skulle tillhöra något militärt block. Situationen i världen har förändrats mycket sedan Danmark och Norge anslöt sig till Atlant-pakten. Detta gäller särskilt kärnvapnen och deras användningsmöjligheter, förstörelse-kraft och frågan om vem som besitter dessa vapen. Dessutom har det inträtt betydelsefulla förändringar i det världspolitiska läget. Detta har i sådan utsträckning förändrats att uttryckligen säkerhetssynpunkterna talar för skapandet av en garanterat kärnvapenfri zon i Norden. Dessutom håller i Danmark och Norge den åsikten på att få allt mera understöd, att man av hela Norden skulle skapa ett neutralt område. Vore det inte verkligen värdefullt att sträva till att alla Nordens länder skulle omfatta neutralitetspolitiken, gemensamt proklamera Norden som en atomvapenfri zon, inhämta stormakternas stöd och tillräckliga garantier för neutraliteten och kärnvapenfriheten? Finns det någon stormakt, som skulle vägra detta, om man här i Norden gemensamt och med allvarliga avsikter skulle eftersträva en sådan lösning.

Då man dryftat frågan om bildandet av atomvapenfria zoner, har motargument framställts, att deras förverkligande rubbar maktbalansen mellan stormakterna eller maktblocken. Men då frågan gäller Norden som en atomvapenfri zon, kan frågan inte avse någon rubbning av maktbalansen, emedan Norden hittills varit och även fortfarande är ett kärnvapenfritt område. Ett avtal om ett kärnvapenfritt Norden skulle blott bekräfta att det inte i fråga om Norden skulle inträffa någon rubbning i maktbalansen.

Dessutom bör man här beakta den tanke som för någon tid sedan framfördes av Polens regering. Detta förslag ansluter sig till Rapacki-planen och skulle innebära, att Nordens kärnvapenfria zon skulle ansluta sig till en kärnvapenfri zon i Mellan-Europa, varvid en första åtgärd vore att »infrysa» mängden av existerande kärnvapen i Europa.

Det förefaller mig klart, att om Nordens länder gemensamt skulle fatta ett självständigt och djärvt beslut att proklamera Norden som en kärnvapenfri zon, skulle detta ha den största positiva inverkan på skapandet av nya, motsvariga zoner, på ett totalförbud mot kärnvapenprov samt åstadkommande av ett avtal om allmän nedrustning. Och det vill jag tillägga, att detta med tanke på Nordens trygghet skulle ha den mest positiva inverkan.

Med hänvisning till allt det jag ovan anfört hoppas jag, att ekonomiska utskottet skall revidera ekonomiska nio-mannakommitténs negativa utlåtande och underställa rådets godkännande ett positivt förslag i denna fråga.

Aksel Larsen, Danmark: Hr. præsident! Jeg ønsker at benytte anledningen til at takke præsidiets for det udarbejdede forslag til en ny og bedre arbejdsordning for Nordisk Råd. Forslaget er godt, det vil effektivisere og lette rådets arbejde, dæmme op for papirfloden og hjælpe os til hurtigere at nå gode resultater til gavn for de nordiske folk og for vore lande.

Tillad mig samtidig at sige, at det forekommer mig lidet gavnligt og i øvrigt overflødigt at fortsat benytte en del af generaldebattens tid til at udtrykke beklagelser over, at de høje mål, man satte sig — eller om man vil: de samme ønskedrømme man nærede — da virksomheden i Nordisk Råd begyndte, ikke endnu er blevet omsat i virkelighedens realiteter. Også jeg nærer de samme ønskedrømme, men har den opfattelse, at dels er der opnået adskilligt i årenes løb, dels er vi kommet ind i et tidehverv, hvor vi har kunnet begynde at virkeliggøre de høje mål eller i hvert fald at skaffe det solide økonomiske grundlag for deres virkeliggørelse.

Det er rigtigt, at just som man var færdig med det omfattende og uhyre værdifulde arbejde på det vi vel kan kalde 1958 årets planlægning af det nordiske samarbejde, indtrådte en si-

tuation og begivenheder, som bevirkede, at planerne om nordisk toldunion og anden form for udvidet økonomisk, politisk og statsligt samarbejde blev lagt på hylden — eller til handlingerne, om man vil forsøge at udtrykke det på svensk. Men som det har vist sig: kun for en tid. Den tid er forbi nu. Med den forandrede situation i de europæiske markedsdrøftelser — tillad mig at sige: efter det lykkelige skibbrud i Bruxelles — har vi kunnet tage tråden fra 1958 op igen og har taget den op igen. Det skete med den enstemmige vedtagelse af rekommandation nr. 17 fra rådets ellefte session i Oslo for et år siden.

Tillad mig, hr. præsident, at citere denne rekommandation. Dens ordlyd er sådan:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne,

1. når de internationale markedsproblemer behandles, så vidt muligt at optræde på fælles grundlag for at bevare forudsætningerne for økonomisk samarbejde i Norden.

2. i videst mulig udstrækning at samarbejde for at opnå de bedste resultater af de på EFTA-ministtermødet i Genève iværksatte multilaterale og bilaterale forhandlinger med henblik på i den nuværende markedssituation at opretholde og udvide handelen, ikke bare med industri — men også med landbrugsvarer og fiskeriprodukter, og *under disse forhandlinger til stadighed at holde sig de øvrige nordiske landes konkrete interesser for øje,*

3. videre at støtte alle bestræbelser for at fremme verdenshandelen.

Denne rekommandation har fundet godkendelse i alle vore landes parlamenter. I det danske folketing skete det i form af enstemmig godkendelse af en udvalgsbetænkning, hvori det bl. a. siges:

Udvalget vil i tilslutning til det her nævnte pege på de ønsker, der fra alle sider i rådet fremførtes om styrkelse af det økonomiske samarbejde i Norden. Af oplysninger, regeringerne forelagde sessionen, fremgår, at de nordiske landes næringsliv allerede har udnyttet toldsatsernes halvering som følge af EFTA til en kraftig forøgelse af samhandelen og den industrielle arbejdsdeling. Under debatterne på sessionen tilrådedes dog, at statsmagterne i hø-

jere grad end hidtil fremmer denne udvikling bl. a. ved at gennemføre en række af de forslag, som indeholdes i ekspertbetænkningerne fra 1957 og 1958 om det nordiske fællesmarked.

Som det har været til gavn for alle EFTA-lande, at man besluttede sig til handelspolitisk at støtte hverandre, således har det, som alle ved, været yderst gavnligt for vore nordiske lande, at vi — hvadenten det skete af helt fri vilje eller under den indtrådte situations bud — tog resolut fat på at virkeliggøre en del af de tanker, der er nedlagt i 1958-årets planer, og dette bør animere til at gå videre, men aldeles ikke til at lytte til de røster fra en vis fortid, som hævder, at unionstanken — altså tanken om en nordisk toldunion — er blevet fornægtet.

Et af de betydningsfuldeste forslag, vedrørende konkrete forholdsregler til udvidelse og effektivisering af de nordiske landes økonomiske samarbejde, der foreligger til bedømmelse på denne session, er forslaget om oprettelse af en nordisk investeringsbank. Det er af en betydning, som ikke kan overvurderes, at den kapital, der står til Nordens rådighed (eller kan komme til at stå til Nordens rådighed) udnyttes og fordeles til de bedste og mest hensigtsmæssige investeringer i næringsliv, trafikforbindelser o. a. Dette kan ikke i tilstrækkeligt omfang sikres ved at etablere et frit kapitalmarked og lade det være godt hermed, eftersom det er en økonomisk lov, at den såkaldte fri kapital helst søger derhen, hvor den mener at kunne sikre sig størst mulig profit så fort som muligt. Det er fælles samfundsgavnlig investeringer og ikke investeringer i det, vi i Danmark ville kalde askebæger- og papnæseindustri, vi bør være interesseret i. Derfor bør vi tilstræbe en passende styring af investeringerne, og hertil kan investeringsbanken blive et meget nyttigt instrument og den behøver aldeles ikke at blive en bureaukratisk institution med overflod af papir.

Selv om det ikke så vidt jeg kan be-

dømme, i særlig grad bliver et spørgsmål om investering af nordisk kapital, ønsker jeg i forbindelse med det hidtil sagte at udtale min absolutte enighed med hr. statsminister Krag angående nødvendigheden af meget snart at tage fat på at bygge den faste Øresundsforbindelse. Den er af øjeblikkelige trafikale årsager en nødvendighed, men den er det i endnu højere grad, fordi den ved at fremme udbygningen af Øresundsregionen til en Ørestad — et erhvervsøkonomisk kraftcentrum af uovervurderlig betydning for Norden — vil være til meget stor gavn for vore landes næringsliv og befolkning.

Hvad de rejste spørgsmål om samordning af beskatningen angår, vil jeg udtale min fulde tilslutning til hr. økonomiminister Philip. Det er så ganske givet vigtigere end alt andet på beskatningens område, at vi når til en så vidt mulig ensartet forbrugsbeskatning i de nordiske lande.

Hr. præsident! Realiteterne turde gøre det klart, at mulighederne for Norges og Danmarks medlemskab i det såkaldte europæiske fællesmarked — EEC — ikke mere eksisterer, og vi har som allerede omtalt taget konsekvenserne af den ved bruddet i Bruxelles opståede situation. Hermed er en yderligere økonomisk og politisk splittelse af Norden undgået, den ville ellers følge, hvis Norge og Danmark sluttede sig til de 6, mens Sverige, Norge og Island holdt sig udenfor. Dette bør animere os til i størst mulig grad at samordne vor udenrigspolitik og i særdeleshed, når det gælder at skabe størst mulig tryk for vore lande til at bidrage til at den internationale afspænding, som indledtes efter Cubakrisens lykkelige løsning i 1962 og markeredes ved Moskvaaftalen om prøvestop, gør yderligere fremskridt.

Det er min overbevisning, at det første og det bedste, vi kan gøre, er at bidrage til at hindre en yderligere spredning af atomvåbenene. Jeg ved og erkender, at de nordiske landes regeringer hidtil har erklæret, at de støtter

bestræbelserne for at få oprettet en atomvåbenfri, gerne militært udtyndet zone i Central- og Nordeuropa, og jeg går ud fra, at rådet i enighed vil kunne opfordre vore regeringer til at fortsætte hermed. Vore lande kan ikke træffe afgørelse herom, men de kan støtte bestræbelserne for at nå til en sådan afgørelse.

Vore regeringer og parlamenter kan imidlertid træffe afgørelser, hvad de nordiske landes selv angår. Det kan kun fremme bestræbelserne for at nå til afslutning af en traktat om en større atomvåbenfri zone i Europa, at de nordiske lande selv erklærer deres område for atomvåbenfrit. Noget sådant vil være i fuldgod overensstemmelse med de tanker, der fremsattes af f. d. udenrigsminister Östen Undén i en tale i De forenede Nationers politiske udvalg den 26. oktober 1961, hvor han beskæftigede sig med mulighederne for at atommagterne enedes om et stop for kærnevåbenprøver og bl. a. udtalte:

De kärnvapenfria staterna skulle kunna gå ett steg längre än att godtaga ett provstopp. De skulle självmant deklarerera sin vägran att delta i kärnvapenrustningar och sin avsikt att inte själva tillverka kärnvapen eller tillåta lagring av kärnvapen på sina territorier för egen eller annan stats räkning.

Så vidt hr. Östen Undén. Det er sådanne tanker, såvel som de tanker, der er fremført af Finlands præsident, hr. Kekkonen, der ligger til grund for det forslag till rekommandation, hr. Christian Madsen og jeg har fremsat. Vi finder vedtagelsen af en sådan rekommandation i god overensstemmelse med det Nordiske Råds hidtilværende principper for rådets arbejde. Disse principper for rådets arbejde og for de nordiske landes samarbejde i øvrigt er jo sådanne, at man bare fastlægger i fælles beslutninger, aftaler eller traktater de forhold eller tilstande, som faktisk er rådende og almindelig anerkendt. Et af de mest markante udtryk herfor er jo Helsingforsaftalen, som var en parafere-

ring af det faktisk eksisterende samarbejde mellem de nordiske lande.

Jeg har bemærket, at hr. Finn Moe nu mener, at det ikke er nogen idé at traktatfæste faktisk eksisterende tilstande, men det må være en ny mening, hr. Finn Moe har anskaffet sig. Om jeg ikke mistager mig, var han i Helsingfors af den mening, at vi gennem Helsingfors-traktaten burde traktatfæste faktisk eksisterende tilstande.

I øvrigt har jeg også bemærket, at hr. Finn Moe er dybt uenig med den motivering, vi bl. a. har anført i vor begrundelse for vort forslag til rekommandation. Hr. Finn Moe citerede, jeg skal tillade mig det samme, den del af motiveringen, han var særlig uenig i. Den lyder sådan:

»En sådan traktat eller sådanne erklæringer vil ikke nødvendiggøre nogen ændring i de fire landes udenrigspolitik og vil ikke anfægte deres sikkerhed. Den vil heller ikke skade nogen stat uden for Norden. Dens afslutning kræver ikke godkendelse af andre landes regeringer, og den kan udformes og afsluttes uanset andre landes politik i sikkerhedsspørgsmål.»

Det interesser mig meget, at hr. Finn Moe finder, at disse synspunkter er aldeles urigtige. Jeg anser dem for rigtige, og jeg mener ikke, at det gør dem mere urigtige, at de falder fuldkommen sammen med de synspunkter, Finlands president, hr. Kekkonen har fremført.

Sveriges, Norges, Finlands og Danmarks regeringer har med fuld godkendelse af parlamenterne fastslået, at landene er atomvåbenfri, og at de ikke har til hensigt eller har planer om at anskaffe atomvåben. Det skandinaviske område er altså faktisk et atomvåbenfrit område. Det vil være et stort fremskridt, om denne faktisk bestående tilstand fastlægges, enten ved en højtidelig aftale eller konvention herom eller ved samtidige enslydende erklæringer fra de skandinaviske landes regeringer om, at deres område er og fortsat vil være atomvåbenfrit. Den — om jeg må

udtrykke det sådan — moralske virkning heraf i det øvrige Europa bør ikke undervurderes, og en sådan deklARATION vil kunne underlette arbejdet for at få tilvejebragt en større atomvåbenfri zone i Europa.

Statsminister **Erlander**, Sverige: Herr president! Vi har ju inom Nordiska rådet en väl etablerad praxis, att inte diskutera utrikespolitiska eller försvarspolitiska frågor, som kan vara av kontroversiell natur, en praxis, som bl. a. motiverades av den svenske utrikesministern herr Undén — som de två senaste talarna så ofta citerade — i ett anförande, som sedermera herr Krag i allt väsentligt instämde i. Men när jag nu gör ett avsteg från denna enligt min mening kloka praxis, sker det därför att jag har intrycket att de två senaste ärade talarna i någon mån hade missuppfattat den svenska regeringens ståndpunkt och även vad Undén-planen innebar. Därför hoppas jag, att herr presidenten tillåter mig att, så kortfattat som jag nu kan det, försöka göra ett tillrättaläggande.

Självfallet hälsades det provstoppsavtal, som träffades i Moskva med den allra största tillfredsställelse, även om det var ofullständigt. Avtalet ingav ju över hela världen förhoppningar om att det skulle vara ett första steg på vägen mot en mera definitiv nedrustning. Det finns säkert ingen i denna sal som inte delar dessa förhoppningar. Jag tror också det är riktigt att säga, att bland de nukleära stormakterna finns en allvarlig oro för att innehavet och produktionen av kärnvapen skall spridas — om några har klart för sig vilka fruktansvärda risker ett kärnvapenkrig kan dra över mänskligheten, så är det säkerligen de makter som själva har kärnvapen. Det föreföll därför den svenska regeringen, som om här fanns ett område på nedrustningens bana där överensstämmelse i intressen föreligger mellan stormakterna och småstaterna, mellan stormakternas intresse att förhindra spridningen av kärnvapen och

småstaternas intresse att, i den mån de kunde göra någonting, hindra en fortsatt upprustning på atomvapnets område. I den situationen var det ganska naturligt för förre utrikesministern Undén och för den svenska regeringen att ta ett initiativ — den s. k. Undénplanen — för att söka utröna om det fanns ett gemensamt intresse hos de stora och de små makterna att här komma fram till ett resultat. Detta var bakgrunden till Undénplanen och till den svenska regeringens initiativ i FN.

Vad var det då vi ville utreda och utröna? Jo, vi ville ha reda på vilka motprestationer — om jag skall tala öppet — som de stora makterna var villiga att göra för att nå ett mål, vilket borde vara gemensamt för de stora och de små. Från den svenska regeringens sida var det aldrig tal om — den saken vill jag gärna begagna denna talarstol för att framhålla, eftersom jag sett att en aktad rysk tidning har en annan uppfattning — att detta skulle vara en ensidig nordisk eller centraleuropeisk deklaration. Man ville också gärna höra: vad kan de stora makterna göra för att bidra till det enligt vår mening gemensamma syftets förverkligande?

Vilka var då våra villkor? Ja, de är i dag oförändrat desamma som då planen fastställdes. Man hittar dem kanske enklast om man läser svenska regeringens svar till FN:s generalsekreterare, formulerat i februari 1962 av den dåvarande utrikesministern Undén. Det gläder mig att kunna säga, att regeringens uppfattning delas av praktiskt taget hela den svenska opinionen såsom den är företrädd i utrikesnämnden. Vi uppställde villkoret att ett sådant här avtal om kärnvapenfri zon skulle omfatta så många som möjligt av staterna i Mellan- och Nordeuropa. Ett annat mycket väsentligt villkor, som uppställdes redan i svaret var, att man skulle nå fram till ett fullständigt provstoppsavtal. Sedan dess har alltså hänt, inte att vi fått någon anslutning från Central-europa men att ett begränsat provstoppsavtal undertecknats. Vi anser in-

te att detta är tillräckligt — det är inte en tillräcklig motprestation från de stora makternas sida i den mening vi avsåg, när den svenska regeringen tog sitt initiativ.

Nu ligger ju inte dessa frågor i Nordiska rådet utan i avrustningskonferensen i Genève och i FN, och där kommer vi att arbeta efter dessa linjer — som jag hoppas med stöd av alla som har denna inställning; och jag antar att vi delar den med de flesta här församlade — fortfarande med utgångspunkt från att här finns ett gemensamt intresse.

Jag kan sluta dessa korta, men — som jag ändå hoppas — klarläggande bemärkningar kring den svenska regeringens ståndpunkt och Undénplanens tillkomst med att citera vad den nuvarande utrikesministern, som tyvärr inte kan närvara här, sade i den svenska riksdagen för inte så länge sedan. Han sade att

det inte gäller för oss att endast skapa garantier för att Sovjetunionen och Förenta staterna exempelvis skall stödja Kekkonenplanen eller en plan som avser en större eller mindre del av Europa. Vi är inte nöjda med att dessa makter vill stödja en sådan plan, utan vi säger: gör själva något ytterligare, fortsätt på den med provstoppet inslagna vägen och genomför i första hand ett beslut om definitivt provstopp som även omfattar underjordiska prov och gå sedan vidare på den nedrustningens väg, som i det långa loppet kanske är det viktigaste.

Herr president! Jag har velat klargöra att den svenska regeringen icke ändrat uppfattning från det ögonblick den tog initiativet till Undénplanen. Vi väntar alltså på mera långtgående åtgärder från de två stormakterna för världsfredens trygghet.

Aksel Larsen, Danmark: Jeg har hørt nogle gange, at det ikke er praksis i Nordisk Råd at diskutere forsvarspolitik eller udenrigspolitik. Jeg accepterer ikke, at det forslag til rekommandation, vi har stillet, har noget med forsvarspolitik at gøre; vi har altså ikke

taget initiativ til at fa drøftet forsvarspolitik her. Hvad udenrigspolitik angår troede jeg, at den diskussion var afsluttet i København i 1961, da der blev enighed om, at Nordisk Råd i mangfoldige tilfælde har diskuteret udenrigspolitik. Og når jeg tænker på det foredrag, vi nu har hørt af Sveriges handelsminister, hr. Lange, tror jeg ikke, vi kommer udenom at sige, at det i høj grad var udenrigspolitik, hr. Lange talte om. Vi kan jo ikke tale om handel, international handel, EFTA, EEC eller hvad det drejer sig om, uden at tale om udenrigspolitik. Derfor synes jeg, at man skal lade være med at erklære, at vi ikke taler om udenrigspolitik her. Vi taler også om udenrigspolitik i Nordisk Råd; det er uundgåeligt, og jeg anser det ikke for skadeligt.

Jeg ønsker ikke i øvrigt at gå ind i et forsøg på polemik med hr. statsminister Erlander. Jeg takker for de oplysninger, vi har fået. Måske kan der gives yderligere oplysninger om den finske, den norske og den danske regerings stilling. Jeg kan tilføje, at jeg vil naturligvis ikke have noget imod, om rådet skulle foretrække at undersøge dette spørgsmål nøjere, inden det træffer beslutning. Hvis rådet skulle ønske at modtage udførlige oplysninger fra de nordiske landes regeringer i anledning af det forslag til rekommandation, der er stillet af Chr. Madsen og mig, så kan jeg ikke have noget imod det.

Finansminister **Gunnar Thoroddsen**, Island: Herr president! Grunderna och förutsättningarna är olika för det ekonomiska och det kulturella samarbetet. Man skulle i stort sett kunna säga, att argumenten borde vara materiella för det ekonomiska samarbetet och ideologiska för det kulturella samarbetet. Men här blandas ofta dessa argument samman och verkar växelvis. De ideologiska förutsättningarna kan ha inflytande på det ekonomiska samarbetet, och å andra sidan bygger det kulturella samarbetet i så hög grad på ekonomiska förutsättningar att utan dem blir det kulturella en lju-

dande malm och en klingande cymbal.

Det handelspolitiska samarbetet bygger främst på det ekonomiska läget. Ett folk tvekar ibland att ingå handelsavtal med en stormakt, även om en dylik överenskommelse skulle vara ekonomiskt fördelaktigt, om ett dylikt handelsavtal används som en politisk förpliktelse och ett intrång på den politiska självbestämmanderätten. Vi har färska och äldre exempel härpå, både på nära håll och längre bort. Å andra sidan kan ett avtal, som vid första påseendet ej verkar så fördelaktigt och ekonomiskt sympatiskt, te sig motiverat av vänskapliga och ideella grunder.

De nordiska folken konkurrerar på många områden. Norrmän och islänningar om fiskemarknaden, finnar och svenskar om trävarumarknaden, för att nämna något exempel. Och ändå är konkurrensen sund, då den sker i samarbetets tecken. Det gemensamma målet för de nordiska folken är att med bättre ekonomiska villkor skapa välbefinnande och lycka för den enskilda människan. Därför är investeringar, som sker i syfte att skapa full sysselsättning och ökad produktivitet nödvändiga åtgärder i våra länder.

Investeringar för utbyggandet av näringslivet kräver ekonomiskt bistånd från utlandet. Därför hälsar vi islänningar med glädje tanken på upprättandet av en gemensam nordisk investeringsbank. Även om en sådan bank inte vore av större betydelse för Danmark, Norge och Sverige, skulle den ha stor betydelse för Finland och Island. Av de yttranden, som vi erhållit, framgår, att danska, norska och svenska banker och ekonomiska experter avstyrker förslaget. Men det är ännu ett lysande exempel på den nordiska andan, att regeringarna, trots avstyrkande utlåtanden från de ekonomiska experterna, är positivt inställda till frågan.

Regeringarnas ställningstagande är ett talande exempel på, hur ideella synpunkter spelar in, även i ekonomiska frågor. Jag tror inte, att man för en nordisk investeringsbank skulle behöva

ställa krav på stora ekonomiska insatser från de nordiska länderna. Jag tror, att en dylik institution skulle kunna göra stor nytta som garant för lan, som upptagits på den internationella penningmarknaden. Några större risker skulle ej behöva befaras i detta sammanhang. Utan att skryta är det kanske skäl att påminna om det faktum, att både Finland och Island alltid till punkt och pricka uppfyllt de förpliktelser, som pålagts dem i samband med utländska lan och skuldförbindelser.

I det nordiska samarbetet har det kulturella varit det mest synbara. Det har nått längst och gett de förnämligaste och mest påtagliga resultaten. Utbytet av tusentals studerande ungdomar är ett levande bevis för den nordiska tanken, omsatt i praktisk handling. Föreningarna Norden är banbrytande, de har fört den nordiska fanan framåt. är ett levande bevis för den nordiska samarbetet, då det gäller att ha kontakt med de breda folklagren i våra länder.

Men för det kulturella arbetet krävs både levande ideal — *och pengar*. Utan ekonomiska resurser har kulturen svårt att hävda sig. Skulle inte en av våra viktigaste uppgifter vara, att finansiera kulturen och kultivera finanserna?

Bondevik, Norge: Det vart både i går og i dag mint om dei store nederlag som den nordiske tanken fekk den gongen det ikkje lukkast å koma fram til ei semje på eit par svært viktige område. Det galdt forsvarsspørsmålet og det galdt ein nordisk marknad. Likevel treng me ikkje å gråta over spilt mjölk, som det heiter på mitt mål. Me har mange nok store oppgaver å ta fatt på. Det spørst berre om vår vilje er sterk nok. Den nordiske tanken er på ingen måte knekt. Han lever og skal leve.

Då me for eit år sidan kom fram til ein samrøystes avtale i Helsingfors, var det mange som meinte at i og for seg var det ikkje naudsynleg å festa noko på papiret for å syna korleis dei nordiske landa burde samarbeida på område der det fall naturleg. Eg sa den gong-

en mellom anna at denne avtalen i det minste kunne vera ei minnebok som me burde slå opp i når det synte seg at det nordiske samarbeidet ikkje lukkast slik som me gjerne ville det. Denne samarbeidsavtalen kunne friska opp att våre idear og våre ønske dersom dei skulle ha kolna under marsjen.

Når eg minner om dette i dag, er det fordi eg synest at stundom har me meir eit nordisk samarbeid i vakre talemåtar enn i realitetar. Det er stundom me får inntrykk av at det nordiske samarbeidet ikkje er så godt som det burde vera, jamvel på område der ein i årevis har førebudd og hatt eit slikt samarbeid. For meg ser det i alle fall ut til at kontakten har svikta nokre gonger, og det synest eg er leitt. Eg kjenner ikkje bakgrunnen for desse sakene som eg gjerne vil dra fram, og det er mogleg at dersom eg kjende bakgrunnen, så ville eg ha forma mine tankar på ein noko annan måte. Men det er i alle tilfelle sikkert at ute mellom folket verkar det ikkje så lite rart at ein til dømes i FN i fjor ikkje syntest å ha det samarbeid som ein skulle, når det galdt det brennande spørsmålet rasediskrimineringa i Sør-Afrika. Der måtte dei nordiske landa gjera eit steg tilbake etter den første framstøyten, og eg fekk inntrykk av at dette steget tilbake kom fordi ein ikkje på førehand hadde førebudd dette samarbeidet, så ein visste kor langt ein kunna gå og ha dei nordiske landa bak seg.

Eg skal ikkje utdypa dette emne vidare, men vil hoppa over til det neste for å syna at visse ting i det nordiske samarbeidet etter mitt skjøn kan gjerast betre, slik at ein ikkje gjennom presse og kringkasting og på annan måte får eit skeivt inntrykk som syner at me ikkje er komne så langt som me burde på dette området. Eg tenkjer no på den aktuelle saka Kypros-konflikten. Der har eg også eit levande inntrykk av at kontakten ikkje har vore fullt i orden. Det som vart gjort gjeldande i denne saka, burde på førehand ha vore kjent av og diskutert med dei andre maktene

i desse landa, slik at det ikkje gjennom pressa og kommentarar kom ut ting som har veikt dette spørsmålet i høg grad. Dersom det vert naudsynleg kan eg ved eit seinare høve koma nærare inn på dette og gjera nøyre greie for akkurat det eg siktar til.

Den tredje saka som eg synest det også er rett å nemna, er fiskerikonferansen i London, der dei nordiske landa sjølvsagt var med og burde vera med.

Me har høyrdd eit par gonger før her i dag, vorte minte om det som statsminister Einar Gerhardsen sa i går, at av og til har me ikkje felles interesser. Det hendar at me kan ha interesser som står i strid med einannan — og då er det sjølvsagt ikkje lett å samarbeida. Men eg vil likevel seia at også i slike spørsmål må det kunna lata seg gjera at den eine parten er med og hjelper den andre, for det kan snart vera den eine som treng hjelp og snart den andre. Og dersom ein ikkje kan töva seg eit stykke på veg her, og også vera med å stö eit nordisk land i ei sak der ein sjölv ikkje har så store interesser — og i dette tilfelle økonomiske interesser — måtte det vera råd å koma fram med ei hjelpande hand. Eg synest at den hjelpande handa fekk i alle tilfelle ikkje mitt land under denne konferansen. Det var ingen som venta at alle dei andre nordiske landa skulle ta same standpunktet og kanskje hevda det same, men me skulle ha venta noko meir stönad frå våre vener og grannar i dei nordiske landa.

Ein annan ting som synest vera vanskeleg, er dette at jamvel me som er med i det nordiske samarbeidet, og me som er med i EFTA-samarbeidet, står heller ikkje saman når det verkeleg gjeld. Eit faktum er at England, som vel er det förande EFTA-land, på eige initiativ har brote ut av samarbeidet i EFTA, og gått til EEC utan at EFTA-partnarane var orienterte og visste kor langt England ville gå.

Der me kan koma lengst, er utan tvil der me har geografiske og næringspolitiske interesser som ligg tett opp til einannan, og på det sosiale og kul-

turelle området. Og eg er glad for at her har me kome langt. Det er mange ting som no syner at mellom anna når det gjeld kulturelle tiltak, kulturelt samarbeid, er me på retteleg god veg. Det same kan ein vel også seia når det gjeld sosialpolitikken, endå der har me visse vanskar å stri med på grunn av at me gjennom ei lengre tid mange gonger har köyrt etter kvar vår line, og ikkje har greidd å samordna dei sosiale institusjonar. trygder og anna på ein måte som me vel kunne ha gjort betre den gongen samarbeidet ikkje var så særleg godt.

Eg skal ikkje hefta med mange ting, men vil gjerne seia eit par ord om dei saker som kanskje har vore av dei sentrale i denne debatten.

Eg gler meg over at me kan sjå fram imot ei meir fri kapitalrørsle i dei nordiske landa, til dömes gjennom ein investeringsbank.

Og så litt om det spørsmålet som akkurat no har vore mest brennende, spørsmålet om ei nordisk atomfri sone. Eg trur ikkje det er nokon som er i tvil om kvar dei nordiske landa står i så måte, kva dei önsker og vil, og kva dei vil arbeida for. Faktum er at me har ei atomfri sone, så noko meir kan me ikkje få for vårt vedkomande. Eg er heilt samd med statsminister Erlander i det svenske synet. Me har soner i Europa der det er atomkrefter som kan setjast i verk, og kvifor vil ikkje desse landa vera med? Dersom dei vil vera med og få til den atomfrie sone, då skal Norden vera den förste som går inn for dette. Men å ta eit isolert steg når ein veit at dei som sit inne med atomkrafta i dag ikkje kan eller vil gjera det, synest eg er svært unaturleg. Og eg trur ikkje at den moralske sida ved dette spørsmålet er så stor at me i denne vanskelege verda skal gå på noko som er så uförebudd som dette spørsmålet er for oss.

Når det gjeld kulturelle tiltak, synest eg det måtte vera mogleg for oss å koma noko lenger på sams basis, forom synsmåtane her vel kan vera noko

ulike, men ikkje så motsette at det ikkje skulle vera mogleg å koma noko lenger. Eg siktar då mellom anna til den ting at iallfall tre av dei nordiske landa har teke nokså ulikt standpunkt til filmsensur og filmar som eg trur kan vera på grensa av det som burde visast fram i dei nordiske land. Eg undrast om det ikkje på det området kunne vera mogleg å koma fram til eit større samarbeid. Eg går ut frå at alle som er i denne salen, kjenner dei ulike standpunkt som Norge, Sverige og Finland til dømes har teke i det spørsmålet. Eg kunne peika på mange andre spørsmål, til dømes om det var råd å koma fram til same metode når det gjeld sensur av film. Den er ikkje lik i dei nordiske land, og eg kan ikkje skjøna at det skulle vera nokon særleg grunn til å ha det ulikt på dette område i desse landa under eitt. Dei personlege synsmåttane kan sjølvsagt skilja, men den kulturelle grunn som me står på er ikkje så svært ulik.

Det siste som eg gjerne vil seia i denne debatten, er dette at eg gler meg over det framlegget som går ut på at me skal prøva å koma fram til ei rasjonalisering av arbeidet i Nordisk Råd. Alle som vil vedgå det veit at den papirmølla me har hatt, kjem det ikkje svært mykje ut av i mange tilfelle. Me kunne gjera det mykje betre og enklare og få like stort, ja, større resultat enn i dag. Eg trur jamvel at det kunne vera råd å gå eit steg lenger enn det som presidiet har tenkt, men det steget kan me ta neste gong.

Handels- og industriminister Mattila, Finland: Minister Lange og mina øvriga nordiska kolleger har i dag utførlig og kompetent redogjort for den senaste handelspolitiske utviklingen og dess forholdande til vårt nordiska samarbeide. Jag skall därför fatta mig rätt kort.

Først og främst vill jag säga, att jag helt omfattar minister Langes syn på FINEFTA:s betydelse som den av oss

alla länge eftersträvade gemensamma nordiska marknaden. Å andra sidan tror jag även, att vårt traditionella samarbete här i Norden i många avseenden berikat FINEFTA:s arbete — oss till väl och ingen till skada.

Vid den senaste råds-sessionen i Oslo kännetecknades läget för vårt vidkommande av att Finland några dagar tidigare i Genève fått taga del av ett preliminärt program, som gick ut på att stärka samarbetet mellan EFTA-länderna. Finlands regering kunde givetvis icke genast utan att noggrant fördjupa sig i frågan taga ställning till detta program. Under det FINEFTA-ministermöte, som senaste september avhölls i Helsingfors, fattade vi som bekant sedan vårt beslut, varpå FINEFTA kunde utvecklas i stort sett i samma påskyndade takt som EFTA-länderna sinsemellan kommit överens om i Lissabon föregående maj. I detta sammanhang vill jag framföra min regerings tack till våra nordiska vänner för det stöd och den förståelse, som kom oss till del. På samma sätt som när vårt associeringsavtal tillkom möjliggjorde detta nordiska tillmötesgående en lösning, som tog hänsyn till Finlands speciella problem. — Denna intensifiering av FINEFTA:s verksamhet kommer säkert att ytterligare öka den nordiska samhandeln och därigenom befordra den naturliga framväxten av vår gemensamma marknad.

Såsom minister Lange riktigt påpekade, kommer övriga ekonomiska frågor med nödvändighet att tränga sig på i vår frihandelssammanslutning ju längre tullavvecklingen framskrider.

En av dessa övriga ekonomiska frågor hänför sig enligt min åsikt till kapitalmarknaden. Jag tänker härvidlag på det föreliggande medlemsförslaget om inrättande av en nordisk investeringsbank, som skulle vara i stånd att för medlemsländernas räkning anskaffa internationella långfristiga lån i större utsträckning än vad som hittills varit möjligt. Finlands regering hoppas, att den redan år 1957 framförda

tanken på en nordisk investeringsbank kunde i princip antagas ännu under denna råds-session.

Jag vill begagna detta tillfälle till att uttrycka min regerings tillfredsställelse med resultatet av det FINEFTA-ministermöte som i förgår hölls i Genève. Som bekant låg förhandlingarnas tyngdpunkt denna gång på den kommande Kennedy-rundan och FN:s handels- och utvecklingskonferens.

Som GATT-medlem vill Finland naturligtvis medverka i alla världsomfattande, icke-diskriminerande strävanden att nedbygga handelshindren. Vi meddelade därför på FINEFTA-mötet, att Finland kommer att aktivt delta i Kennedy-rundan.

Beträffande FN:s stora handels- och utvecklingskonferens vill jag nämna, att Finlands regering är väl medveten om utvecklingsländernas behov och problem. Vi välkomnar därför sådana åtgärder, särskilt på handelsområde, som är lägnade att påskynda dessa länders ekonomiska utveckling. Finland kommer sålunda att medverka även i denna konferens.

En framgångsrik utgång av båda dessa viktiga konferenser torde ligga i alla nordiska länders intresse. Herr president, jag är tacksam för att inför detta forum ha fått bekräfta min regerings syn på dessa centrala handelspolitiska problem.

Møller Warmedal, Norge: Inntil markedsspørsmålene i Europa har fått en endelig løsning er det ganske naturlig at disse spørsmål vil stå sterkt i sentrum for oppmerksomheten i de nordiske land. Disse spørsmål fremtrer da også som et meget aktuelt debattenne i Nordisk Råd, hvilket mange av de innlegg som hittil er holdt i generaldebatten, tyder på. Et annet spørsmål er — når vi skal se helt realistisk på det — hvor meget det til syvende og sist kan komme ut av slike debatter. Vi er nok alle klar over at avgjørelsen ligger ikke her og ikke hos oss.

Vi ser det vel, de fleste av oss, som en ønskeløsning at vi kommer fram til en nærmere tilknytning til EEC. Men samtidig er de fleste av oss villige til å innrømme at en slik løsning er lite realistisk i dag, og sannsynligvis heller ikke vil bli det på atskillige år. Den utvei som står i reserve, er en generell nedbygging av tollsatsene over hele verden, en sak som er aktualisert gjennom Kennedy-runden i GATT. Det er kanskje klokest for oss å se i øyene at utsiktene til at man skal nå fram ad denne vei, ikke er nevneverdig større enn at man skal nå fram ad hovedveien.

For en stor del er det de samme momenter som spiller inn i begge spørsmål for landene i EEC. I begge tilfeller, enten det blir gjennom imøtekommenhet under forhandlingene i GATT eller det blir gjennom imøtekommelse av de foreliggende ansøkninger om medlemskap eller assosiasjon, vil det innebære en viss omformning — noen vil si utvanning — av det økonomiske, og ikke minst det politiske fellesskap innen EEC.

Men godtgjørelsen for å akseptere en slik omformning eller utvanning blir noe forskjellig i de to tilfeller. Skjer det gjennom imøtekommelse av ansøkninger om medlemskap eller assosiasjon, oppnår EEC-landene en nærmere kontakt med resten av Vest-Europa som de for så vidt er interessert i, om enn i vekslende grad. Skjer det gjennom imøtekommenhet under Kennedy-runden i GATT, blir resultatet et større globalt handelssamkvem, det er så, men med mer reduserte politiske fremtidsutsikter for EEC.

Personlig har jeg liten, eller iallfall forholdsvis liten tro på at vi gjennom forhandlingene i GATT skal nå særlig langt fram. Jeg vil tro at den avvissende holdning overfor utvidet medlemskap i EEC som Frankrike hittil har vært nok så alene om, vil ha større bredde blant EEC-statene overfor innrømmelser gjennom GATT.

Jeg tror derfor at det er realistisk

å konsentrere oppmerksomheten i de kommende år om hva vi kan gjøre for å oppveie svakhetene ved den handelspolitiske splittelse i Europa, hvilket igjen vil si styrkelse og utbygging av EFTA.

Det er i denne forbindelse slett ikke min hensikt å gjøre forsøk på å legge fram revolusjonerende nye tanker på dette område, men jeg vil gjerne understreke ett spesielt problem. Diskriminering mot utenlandsk produksjon er ikke noe som bare er knyttet til tollbestemmelser og offentlige reguleringer. Like viktig er den individuelle diskriminering som forekommer hos hver enkelt kjøper. Såvel den enkelte forbruker som den store eller lille næringsdrivende tar svært ofte rent nasjonale hensyn ved plasseringen av sine kjøp. Jeg tror ikke det er noen grunn til å tvile på at såvel de økonomiske organisasjoner som de offentlige myndigheter stundom støter aktivt opp under prefereringen av hjemmenæringene. Fra norsk næringsliv er det i senere tid kommet mange klager over at konkurransen av den grunn svært ofte ikke blir reell.

At en kjøper fritt skal kunne velge blant varene, er en selvfølgelig ting. At han skal kunne ta nasjonale hensyn om han så ønsker, må være like selvfølgelig. Men skal EFTA få liv, og skal EFTA kunne bidra til større økonomisk vekst i medlemslandene, må man arbeide henimot å trenge de nasjonale hensyn i denne sammenheng noe tilbake.

Innenfor EEC hadde man på et tidlig tidspunkt noe som ble kalt Europa-feber. Den ga seg utslag i at forbrukere og næringsdrivende så seg selv som ambassadører for Europa-tanken for hvem det var en æressak å medvirke til realiseringen av den økonomiske integrasjon. Det er kanskje ikke noe rart i at noen tilsvarende EFTA-feber ganske glimrer ved sitt fravær. EFTA er ikke noen geografisk enhet på samme måte som EEC. EFTA har ikke noen følelsemessig bakgrunn i et stort politisk perspektiv. Følgelig har EFTA

heller ikke permanent arbeidende organer som kan bidra til å holde EFTA levende i folks bevissthet.

Skal vi styrke og utbygge EFTA til noe mer enn en interimsordning mens vi venter på nye muligheter i forholdet til EEC, er det først og fremst på dette punkt vi må arbeide i den kommende tid. Det måtte være mulig med forholdsvis beskjedne midler å stimulere samhörigheten innen EFTA, f. eks. ved messer, utstillinger og opplysnings tiltak av forskjellig art. Det ble gjort små tilløp til dette umiddelbart etter at EFTA-avtalen var underskrevet, men det døde snart bort, så vidt jeg har forstått. Jeg kan ikke skjønne annet enn at det måtte være verdifullt å stimulere til gjenopplagelse av en slik generell propagandavirksomhet, fortrinnsvis i regi av et eget organ innen EFTA, som da måtte få dette til hovedoppgave.

La meg til slutt få si at når jeg legger slik vekt på dette, er det ikke bare fordi det er en enkel og ganske konkret arbeidsoppgave. Jeg har en følelse av at jo flere konkrete oppgaver vi gir oss i kast med, desto sterkere vil vi knytte samarbeidet. Det er også fordi jeg er nokså pessimistisk når det gjelder mulighetene for å komme til en ordning med EEC i overskuelig fremtid, og fordi jeg tror at EFTA har positive muligheter laågt ut over det å være en interimsordning. På mange måter er EFTA også et alternativ til EEC. Kan EFTA utbygges med fast tilknytning til Det britiske samveldet og til USA, kan det bli en sterkere faktor også rent politisk enn EEC kan make alene. Jeg tror man må være blind for ikke å se vanskelighetene, men man bør heller ikke stirre seg blind på dem. Det var den feilen vi gjorde da EEC var i utvikling. La oss ikke gjøre den samme feil nå overfor det forbund vi selv er med i.

Utviklingen går raskt. Det som i dag synes som uoverstigelige hindringer, kan om et par år være problemer som lar seg løse forholdsvis lett. Men det

å skape samarbeidsånd og gjensidig goodwill er en oppgave som alltid tar tid, og som alltid må løses før man kan komme videre. Derfor er det også denne oppgave vi først må begynne med.

Hegna, Norge: Etter gjennom en del år å ha fulgt generaldebatten i Nordisk Råd, som jeg har hatt anledning til å gjøre, har jeg med glede kommet til det resultat at man kan observere en utvikling i retning av en mer og mer nøktern vurdering av de forskjellige sider og behandlingen av de forskjellige spørsmål som naturlig reiser seg i generaldebatten. Det er mindre av overdrevne og overspente forventninger omkring det som man kunne kalle positive sider, mindre irritasjon og skuffelse der hvor det kunne være berettiget. Vi kan snakke til hverandre om problemene, både om det som er positivt, og det som vi gjerne ville kritisere, i all ro og uten at det har annen betydning også når vi er inne på mindre behagelige ting, enn at vi er enige om å ta spørsmålene opp.

Jeg kommer med denne generelle bemerkningen i forbindelse med det som min kollega i det norske storting, hr. Bondevik var inne på når det gjelder forholdet på den internasjonale arena i samarbeidet mellom nordiske representanter. Jeg skal ikke gjenta det han sa; jeg vil vise til det, og jeg tror det er all mulig grunn til at man legger vekt på det.

Ellers er det én enkelt ting som jeg i mitt innlegg vil få lov å peke på i denne generaldebatten. Det er for så vidt ikke noe nytt poeng, men det er et poeng som jeg mener er overmåte viktig, og som det er god grunn til understrekes også av flere enn dem som allerede har vært inne på det samme punkt. Det gjelder dette at etter som tiden er gått, så har vi alle sammen fått en sterkere og sterkere følelse av at det nordiske samarbeidet har en vesentlig, viktig og dyp forbindelse med samarbeid og forhold på større områder — i forhold til det europeiske område, man kunne si i

forhold til det atlantiske område, men jeg tror ikke vi skal stoppe her — gjerne også på det globale området. Vi har høstet erfaringer som forteller oss at nettopp denne forbindelsen spiller en overordentlig stor rolle.

Her i denne generaldebatten som i mange tidligere generaldebatter har man oppholdt seg ved at i Norden forsøkte man å lage et forsvarspolitisk samarbeid, det gikk ikke; et nærmere utenrikspolitisk samarbeid av en mer forpliktende karakter, det gikk ikke; en tollunion og et økonomisk samarbeid av langt mer forpliktende karakter, det gikk ikke. Man har jo i svært mange tilfelle da vært tilbøyelig til å si at det nordiske samarbeidet kan egentlig ikke føre fram til noen ting av vesentlig betydning når det gjelder viktige områder.

Men hvis vi ser nærmere på hva som egentlig er bakgrunnen for at samarbeidsbestrebelsene på disse felter ikke førte fram i forbindelse med spesielle konkrete situasjoner, bestemte hendelser, så tror jeg man med nokså stor sikkerhet kan si at det i alle tilfelle skyldtes nettopp denne forbindelsen mellom Norden og den øvrige verden; og fordi det i den øvrige verden, enten på det europeiske område eller på et videre område, var motsetninger, var konflikter og var vanskeligheter av den ene eller den annen art, så ble det også slik at dette førte inn i forholdet mellom de nordiske land forhold som vanskeliggjorde det å føre et mer vidtgående samarbeid fram til avsluttende resultater.

Jeg tror nesten man kan si det slik at alle de vanskeligheter vi har hatt med å nå de store mål som vi har tatt sikte på i det nordiske samarbeid, avspeiler i virkeligheten tilsvarende vansker, konflikter og motsetninger i den verden som vi har forbindelse med, og som vi må ha forbindelse med, fordi vi vel alle er klar over at Norden isolert har ingen framtid og utviklingsmuligheter foran seg. Og dette tror jeg er en meget viktig ting å ta med i betraktningen, for det fører til den konklusjon etter min

mening at det fra Nordens side ut fra hensynet til det nordiske samarbeid alltid blir av en primær interesse å bidra til å avdempe motsetninger, overvinne vanskeligheter overalt i den del av verden som vi har forbindelse med.

Vi kan gå videre og si at mens vår egen økonomiske og sosiale utvikling på det nøyeste er forbundet med utviklingen utenfor våre landegrenser, så vil det samme naturlig føre til at vi ønsker inderlig økonomisk framgang, sosial utvikling innenfor alle de områder som vi på denne måte eller på andre måter er direkte knyttet til, og de tiltak som gjøres utenfor våre egne grenser — som på den ene eller den annen måte bidrar til framgang og utvikling — vil vi ut fra våre nordiske interesser og den plattform vi står på som nordisk land, se på med glede og tilfredshet, og i den utstrekning vi kan bidra til å fremme dem, vil vi gjerne gjøre det.

Ut fra disse mer generelle betraktninger vil jeg komme med et par bemerkninger om hvordan man står akkurat på det nåværende tidspunkt når det gjelder markedsutviklingen, spesielt da markedsutviklingen i Europa.

I 1962 da de nordiske land stod oppe i behandlingen av problemene knyttet til deres forhold til EEC, framstod jo EEC som en framgangsrik og løfterik organisasjon, et tiltak av epokegjørende betydning — så det ut til — i Europas utvikling. Det sier seg selv at dette måtte, ut fra denne forbindelsen mellom Norden og landene utenfor, og især de nærmeste land — de betraktninger som jeg her har antydnet — naturligvis komme til å spille en ganske overordentlig stor rolle for de nordiske land. Alle kjenner jo til hvordan det førte til standpunkter som tildels kom til å bidra til å understreke og tildels øke tendensen i retning av å gå hver sin vei, som jo svært ofte vil være til stede i forholdet mellom land.

Hva var så stillingen et år senere — i 1963? Da hadde man nettopp hatt bruddet i Brussel, og det skapte en stor usikkerhet og vi kan vel si at akku-

rat på det tidspunkt da man hadde forrige rådssesjon — i Oslo i 1963 — var det vel egentlig ingen som hadde noen særlig klare forestillinger om hvordan dette ville komme til å utvikle seg videre. Hvis man skulle tale om noen forestilling som kanskje hadde en viss dominans, og som gjorde seg gjeldende sterkere enn noen andre, så var det kanskje den at dette var noe som var skjedd nærmest som et slags innfall eller et påhitt av en bestemt betydningsfull politiker, og at det bare ville ha en rent forbigående karakter, og så ville det komme til å svinge tilbake igjen til en situasjon som man i alminnelighet betraktet som naturligere enn den som egentlig svarte til situasjonens krav og utviklingens gang.

Kan man egentlig si at det er gått den veien? Er det i dag blitt større utsikter til at man kan komme tilbake til den situasjon som man hadde før bruddet i Brussel, enn det var for ett år siden?

Hvis man har lyttet til de taler som har vært holdt her, tror jeg man vel gjennomgående kan si at de går i den retning at utsiktene til at spørsmålet om EEC:s utvikling og den utvikling av EEC som kan føre til at forholdet til EEC fra Nordens side kommer til å reise seg, på samme måte som det reiste seg for to år siden, og den tid det vil ta, vel for det første er høyst uklare, men dernest vil man vel gjennomgående være tilbøyelig til å henskyte det til en meget fjern framtid.

Den som der kanskje gikk lengst, var vår president, professor Ohlin, men jeg tror i virkeligheten ikke det er svært stor forskjell i vurderingene, enten man holder seg til den ene eller den andre av de talere som har vært inne på spørsmålet. Det kan kanskje for så vidt sies å være en nyanse, for så vidt som det er noen som uttaler forvissning om at man vil komme tilbake dit. De vil kanskje ikke si noe med sikkerhet med hensyn til når man kommer tilbake, men at man kommer tilbake, skulle da i tilfelle være nesten like sikkert som noe som skjer ifølge en lovmessighet

som er uunngåelig; og det kan man jo godt resonnerer en del om. Men det er vel i og for seg nokså ufruktbart hvis man slik under alle omstendigheter må gå ut fra at det vil ta ganske lang tid for det som vi vel i første rekke skulle være opptatt av, det som kan være av betydning for det vi skal gjøre i tiden fremover.

Det er jo slett ikke sikkert at man på den måten som man sier, kommer tilbake. Man kan neppe si at vi nå i 1964 har sikre tegn på at utviklingen behøver å gå tilbake til en før-Brusselsk situasjon. Man må vel si at de forhandlinger som har vært ført innenfor EEC for videre utbygging økonomisk og politisk, har vist — jeg tror for de fleste — forbausende store vanskeligheter. Ser man på det som faktisk er blitt resultatet av denne dynamiske organisasjon i løpet av det siste år, er det jo egentlig ikke svært meget, og man har fått ganske betydelige nye problemer å hankes med. Men viktigere enn dette tror jeg det er at ved siden av de problemer som reiser seg på det rent økonomiske området, er det kommet inn politiske motsetninger som man vel kan si ikke er direkte knyttet til økonomiske forhold, men som i betraktning av den sammenheng det er mellom økonomi og politikk innenfor dette område, allikevel kan komme til å få en overordentlig stor betydning nettopp for utviklingen når det gjelder de rent markedsmessige forhold.

Man kan jo f. eks. spørre: Hva betydning kan det ha for EEC at Frankrike anerkjenner folkerepublikken Kina, og at det blir brudd mellom Formosa og Frankrike? Man kan reise det spørsmålet. Ja, hvis det bare dreier seg om en rent — jeg hadde nær sagt — diplomatisk hendelse i forholdet mellom et viktig land i Europa og verdens folkerikeste stat, så var det full grunn til å reise dette spørsmålet. Men jeg tror ingen har kunnet unngå å legge merke til, hvis de har studert denne siden av saken — og det kanskje med stigende forbauselse i løpet av de siste ukene,

hvordan denne holdning fra Frankrikes side har skapt en dyptgående og temmelig bitter krise i forholdet mellom Frankrike og Amerikas forente stater. Nå er jo heller ikke Amerikas forente stater medlem av EEC eller knyttet til det. Men, vil jeg tillate meg å spørre, hvis nå denne motsetningen holder seg og utdyper seg, hvilke utsikter tror man da det virkelig er for at det kan oppnås noe særlig gjennom den såkalte Kennedy-runden? For hvis det først der er under utvikling en virkelig dyptgående motsetning, vil det selvsagt slå ut i holdningen sannsynligvis fra begge sider under forhandlingene i GATT under Kennedy-runden, som lite vil ligge tilrette for oppnåelse av vesentlige resultater gjennom overenskomster og forhandlinger.

Men det er også andre sider av dette spørsmålet. I samme utstrekning som motsetningene mellom Frankrike og USA utdypes og gjør seg sterkere gjeldende, i samme grad reiser spørsmålet seg om Vest-Tysklands stilling. De fleste har vel observert at Vest-Tyskland har ført en ganske vanskelig politikk i løpet av den senere tid, i løpet av det siste året, for samtidig å stå i et utmerket forhold til USA og på samarbeidsavtalens grunn i forholdet til Frankrike. Det har jo gått på et vis, men hvis det nå blir en virkelig avgjørende og sterk motsetning mellom Frankrike og USA, vil da den politikk lenger kunne fortsette?

Hvis den ikke kan fortsette, kan vi tenke oss kanskje to muligheter. Den ene er at Tyskland slutter seg nærmere til Frankrike. Vil da ikke det området som man der da kom til å organisere, også være slik at det kommer lite ut av Kennedy-runden, og vil ikke resultatet bli en temmelig sterk tendens i retning av proteksjonisme og autarki? Og hvordan blir forholdet da for vårt vedkommende i forhold til en slik historie? Men vi kan også selvfølgelig meget vel tenke oss at Tyskland legger større vekt på det gode forhold til USA og muligens kan gå til et faktisk brudd — om ikke

formelt brudd — med Frankrike. Men hva er EEC dersom Frankrike og Tyskland går hver sin vei?

På bakgrunn av de ting man vet om i øyeblikket, tør jeg ikke si noen ting om den videre utviklingen i tiden utover. Det tør ikke jeg. Jeg tror ikke noen andre tør å si det med sikkerhet heller. Man kan selvfølgelig si at den politikk Frankrike nå fører, er knyttet til en bestemt person, og personer er ikke udødelige — og dette er en regel uten unntagelse. Allikevel står jo fremdeles tilbake det spørsmål om ikke kanskje den politikk som Frankrike fører, er en politikk som er lagt opp med overlegg, visse beregninger og med en bestemt generell oppfatning av Frankrikes interesser, og som en politikk som vil bli fulgt ganske uansett hvilken person som står i ledelsen i øyeblikket.

Vi kan komme til å se kanskje helt annerledes på spørsmålet om markedsforholdene om enda et år -- og kanskje om et halvt år. Kanskje forhandlingene om Kennedy-runden vil komme til å avsløre temmelig meget om hvordan situasjonen faktisk ligger an. Men det som jeg synes dette peker i retning av for vårt vedkommende, det er følgende: Når det gjelder akkurat disse forhold og motsetninger mellom de forskjellige av de store land, kan vi ikke gjøre mye. Vi kan ha vår oppfatning av hva de burde gjøre, og vi kan forsøke å fortelle dem det, men så forferdelig mye kan vi ikke gjøre i den sammenheng.

Men vi kan gjøre noe innenfor de områder hvor vi har etablert samarbeid, og her kommer jeg for så vidt til den samme konklusjon som flere av de tidligere talerne. Hele utviklingen, i hvert fall nå på kort sikt og muligens på ganske lang sikt, ligger til rette for bestrebelser når det gjelder de samarbeidsformer som vi har innenfor EFTA og det nordiske samarbeidet. Jeg nevnte tidligere at man jo ofte har uttalt skuffelse over resultatet av det nordiske samarbeidet. Hva har det ført til egentlig?

Vi har et forhold som på dette tidspunkt også har vært svært understreket av tidligere talere, dette at på tross av den nokså forvirrede markedsituasjon og de vanskelige forhold som eksisterer for internasjonalt økonomisk samarbeid, så har den nordiske samhandelen utviklet seg sterkt. Om den hadde utviklet seg sterkere dersom man hadde fått en slik ordning av det økonomiske samarbeidet i Norden som vi i sin tid var svært opptatt av, vet ikke jeg. Men den har utviklet seg meget sterkt, og man er også klar over at den har store muligheter videre. Dette samarbeidet er blitt understreket av mange tidligere talere her. Jeg vil også minne om at da vår nasjonalbanks direktør, direktør Brofoss, holdt sin tale på representantskapsmøtet i Norges Bank for 14 dagers tid siden, fant han også grunn til sterkt å understreke dette forhold.

Selvfølgelig må vi se på de enkelte sider av denne samhandel og denne økonomiske forbindelse. Det gjelder her ikke bare å spørre om varebalanse, men jeg skulle tro også at spørsmålet om ordninger av betalingsforholdene mellom de forskjellige land også har en viss betydning og bør tas med i betraktning.

Men, når alt kommer til alt, at det nordiske økonomiske samarbeid har kunnet utvikle seg slik som det har gjort i løpet av den senere tid, tror jeg er et forhold det er vel verd å legge merke til. Især er det grunn kanskje til å legge merke til at det nesten ser ut til at det har foregått ut fra givende betingelser som ligger til rette uten at kanskje siktepunktet har vært så målbevisst og så vel-organisert og ordnet som man også kunne tenkt seg at det hadde vært.

I den forbindelse vil jeg da fa lov å vise til -- kanskje mer løst, mer uformelt — det som professor Ohlin, presidenten for Nordisk Råd, pekte på i slutten av sitt innlegg, hvordan nettopp disse vilkår legger til rette mulighetene for mer aktiv innsats. Han talte om en generalstab. Vel, navnet skjemmer jo

ingen — skjönt det gör det av og til. Mer aktiv innsats tror jeg er en ting det er verd å være mer oppmerksom på og verd å ta opp til behandling både her i Rådet og i de samarbeidsorganer vi for övrig måtte ha.

Harald Nielsen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Udenrigsminister **Hækkerup**, Danmark: Hr. præsident! Jeg havde egentlig kun tænkt mig at knytte nogle ganske få bemærkninger til markedsdebatten, men der har under debatten her derudover været to spørgsmål, som jeg synes det er naturligt at kommentere ganske kort. Det ene er det indlæg, som hr. Bondevik gjorde, hvori han fik støtte nu af hr. Hegna, der berørte spørgsmålet om solidariteten mellem de nordiske lande, når vi optræder udadtil.

Jeg er for mit vedkommende helt enig i det ønskelige i, at vi — så langt det overhovedet er muligt under hensyntagen til, at vi kan have modstående interesser, som også den norske handelsminister gjorde opmærksom på — alligevel søger at koordinere vor politik og støtter hinanden. Jeg vil imidlertid gerne sige, at de eksempler, som hr. Bondevik nævnte på, at dette ikke skulle være sket, finder jeg ikke rigtige. Hr. Bondevik mente, at Norge med rette kunne føle sig svigtet under forhandlingerne på fiskerikonferencen i London. Jeg kan sige efter min bedste overbevisning, at vi — det gælder i hvert fald for Danmarks vedkommende, og jeg har også indtryk af, at det er tilfældet for Sveriges vedkommende — under drøftelserne på disse konferencer imellem de nordiske delegationer hele tiden har forsøgt at nå så vidt muligt til enighed om vore handlinger, og vi er os ikke bevidst, at vi på noget punkt har svigtet en også for os selvfølgelig solidaritetsforpligtelse over for de andre nordiske lande. Jeg må også have lov til at sige, selv om udtalelsen ikke sigtede mod Danmark eller andre nor-

diske lande, når hr. Bondevik talte om, at England adskillige gange er gået til EEC uden om sine EFTA-partnere, at det er i hvert fald ikke noget, der er mig bekendt. Mig bekendt er såvel de forhandlinger, England har ført med EEC, som de forhandlinger, Danmark har ført med EEC, og den påbegyndelse af forhandlinger, Norge foretog med EEC, sket under fuld meddelelse og med de andre EFTA-partners indforståelse.

Den anden bemærkning, jeg gerne ville gøre, var til hr. Aksel Larsen og hr. Saarinen, der begge beskæftigede sig med spørgsmålet om Norden som en atomfri zone. Hr. Saarinen gjorde den bemærkning, at når Danmark og Norge indtog en afvisende holdning til forslaget om at gøre Norden til en atomfri zone ved hjælp af en traktat eller ensidige erklæringer, så var dette bestemt af vort medlemskab af NATO.

Jeg skal ikke udtale mig på Norges vegne, men jeg kan sige, at det gælder i hvert fald ikke for Danmarks vedkommende. Det er ikke vort medlemskab af NATO, der har bestemt vor holdning til den såkaldte Kekkonenplan.

Når hr. Saarinen taler om de sidste polske nedfrysningsplaner med hensyn til atomvåben og udtalte, at disse planer skulle være eller var blevet drøftet med de nordiske regeringer under den polske viceudenrigsministers besøg for nylig og skulle omfatte Norden, er det i hvert fald ikke mig bekendt. Under de drøftelser, vi havde med den polske viceudenrigsminister, har der overhovedet ikke på noget tidspunkt været tale om, at det nordiske område skulle berøres af de såkaldte nedfrysningsplaner.

Til hr. Aksel Larsen, som er forslagsstiller til et forslag om at erklære de nordiske lande for atomvåbenfri zone, vil jeg gerne sige, at vi kan selvfølgelig godt fortsætte den diskussion, vi nu med stor fryd har haft i København. Men jeg er helt enig med den svenske statsminister, når han siger, at det er en indforståelse, som hidtil har været

gældende i Nordisk Råd, at vi ikke her drøfter forsvarsproblemer og den side af udenrigspolitikken, der vedrører forsvarsproblemerne. Det er heller ikke den side af udenrigspolitikken, vi drøfter her i dag, det er derimod den side af udenrigspolitikken, der vedrører økonomien. Selv om hr. Aksel Larsen er dygtig til at fordreje ordene, ville det utvivlsomt være vanskeligt for ham at få noget menneske til at forstå, at det at beskæftige sig med spørgsmålet om atomvåben på det nordiske område ikke skulle have noget med forsvarspolitik at gøre. Dette spørgsmål hører ikke hjemme her, det kan vi diskutere i det danske folketing, som vi ved adskillige lejligheder har gjort det.

Jeg bliver alligevel nødt til at gøre en enkelt bemærkning til, fordi der gør sig nogen misforståelse gældende omkring behandlingen af disse spørgsmål. Det er slået fast gang på gang, at de nordiske lande i dag er atomfrie. Det er ikke hele Norden, hvis vi dertil regner hele det nordeuropæiske område, der er atomfrit. Der er andre lande i det nordeuropæiske område, som har atomvåben og som ikke drømmer om at indgå nogen aftale med os om at afskaffe disse våben. Men de nordiske lande er atomfrie. Vi har afgivet erklæringer hver for sig herom. Når der nu fremsættes forslag om, at vi i en eller anden højtidelig form enten som en aftale os imellem eller ved ensidige erklæringer, samtidige enslydende erklæringer, skal gentage disse udtalelser, som vi allerede har fremsat, må jeg sige, at for så vidt det drejer sig om at gentage, hvad vi allerede har sagt, er det fuldstændig overflødigt at gøre det. Det vil kun kunne tages som udtryk for, at vi mener, man med rette har kunnet betvivle, at vi tidligere mente det, vi sagde, og hvis man vil have erklæringer af et andet indhold end de erklæringer, den danske regering har afgivet om dette spørgsmål, må jeg sige, at hertil er vi ikke beredt. Hvis vi fra dansk side skal afgive yderligere erklæringer om vor stilling som atomfrit land, kan det kun

have en fornuftig mening, hvis noget sådant sker som led i en større international aktion, der har til hensigt at bringe hele afrustningssagen videre frem. Hvis det sker som en isoleret nordisk handling, kan det kun tjene til at fremkalde tvivl om den politik, vi hidtil har ført, og jeg tror ikke, det styrker tilliden til den politik, vi fremover vil føre, hvis man finder noget sådant nødvendigt.

Til sidst vil jeg om dette spørgsmål sige, som jeg også tidligere har sagt til hr. Aksel Larsen, at jeg tvivler ikke om, at der er mennesker i Danmark og i andre lande, som er godtroende og velmenende på dette område. Det tvivler jeg ikke om. Men hvad enten man er det eller ikke er det, så gavner man ikke muligheden for at opretholde den politik, vi har fastlagt, hvis man ustandselig i den offentlige debat skal fremkalde tvivl om ærligheden og rigtigheden og holdbarheden i denne politik. Man bidrager herved til at skabe tvivl i udlandet om, hvorvidt vi virkelig mener det, når vi siger, at vi ikke ønsker, i dette tilfælde Danmark, som et atomområde. Når man ustandselig rejser dette spørgsmål i den offentlige debat, formindsker man mulighederne for, at denne politik kan holde, og man skader derfor det mål, man siger man har, ved at rejse spørgsmålet.

Så vil jeg endelig gøre den bemærkning til hr. Aksel Larsen, at når han som strøtanke indledningsvis sagde, at nu skulle man holde op med her at beklage sig over, at de høje idealer, vi havde, da Nordisk Råd blev dannet, ikke er blevet til noget, og når han føjede til, at også han havde disse idealer og den målsætning, så glæder det mig. Det havde hr. Aksel Larsen i hvert fald ikke, dengang Nordisk Råd blev dannet, for da stemte han imod det!

Så vil jeg gerne vende mig til markedsdebatten, som jeg synes har været særlig interessant. Jeg kan praktisk taget ord til andet underskrive det, den svenske handelsminister sagde, både med hensyn til den almindelige vurde-

ring af situationen og med hensyn til forløbet af vort sidste EFTA-ministermøde. Når jeg alligevel gerne vil gøre nogle få bemærkninger, er det for at supplere med synspunkter, fremsprunget af Danmarks særlige situation. Det første jeg må sige er, at i den periode, der er gået siden vi sidste gang i Nordisk Råd havde lejlighed til at drøfte dette punkt, er der sket den kendelige udvikling, som handelsminister Lange nævnte, EFTA er blevet det organ, hvorpå vi bygger vor markedspolitik.

Fra dansk side beklager vi naturligvis, at det ikke var muligt under drøftelserne i EFTA-ministermøderne i foråret at nå frem til at få EFTA til også at acceptere en fælles landbrugspolitik, men til gengæld vil jeg gerne give udtryk for taknemmelighed fra dansk side over for de andre nordiske lande, fordi det under de bilaterale forhandlinger, de tosidige forhandlinger, som vi blev henvist til at føre, da vi ikke kunne få de fælles forhandlinger inden for EFTA, viste sig, at der hos de andre nordiske lande var en ægte vilje til ud fra et solidaritetssynspunkt at komme os i møde både i vore egne, tosidige forhandlinger og i forhold til de tosidige forhandlinger. Danmark førte med ikke-nordiske medlemmer af EFTA. Derfor vil jeg gerne sige tak.

Det andet sæt af bemærkninger, jeg vil gøre omkring markedspolitikken, er, at der i den hjemlige diskussion i Danmark har været fremført en række synspunkter, som måske kan have givet anledning til, at man er kommet i tvivl om, hvorvidt Danmark stadig oprettholder sin hidtidige markedspolitik. Vi har for godt en uges tid siden drøftet dette i det danske folketings, og for så vidt skulle sagen være afklaret, men det er ikke altid, at informationerne om noget sådant når ud til alle de andre nordiske lande. Jeg er ikke sikker på, at man altid synes, det er tilstrækkelig betydningsfuldt, hvad der sker i den danske markedsdebat. Derfor vil jeg alligevel gerne gentage det. Det, der er afgørende fastslået under vor folke-

tingsdebat, er, at den markedspolitik, Danmark har ført gennem de senere år, specielt siden august 1961, fortsætter med det samme mandat for regeringen, som regeringen hele tiden har haft. Der foreligger ikke nogen ny situation, som begrunder en ny politik, set med danske øjne. Der foreligger noget andet, nemlig dette, at udviklingstempoet i virkeliggørelsen af denne markedspolitik er blevet nedsat, at vi må regne med, at det vil tage længere tid, før målsætningen for vor markedspolitik kan forventes at være nået.

I den forbindelse vil jeg gerne gøre en bemærkning yderligere, fordi der igen har været nogen uklarhed om, hvad det er for ord, vi anvender. Der er adskillige i Danmark, der har talt om, at nu skulle Danmark søge en associeringsordning med fællesmarkedet, og så håbe på, at man samtidig kunne oprettholde medlemskabet i EFTA. Jeg har gentagne gange sagt, at dette ikke er muligt. Jeg kan nu sige, at under det EFTA-ministermøde, vi havde forleden dag, blev det endnu klarere for mig, at enhver forestilling om, at man kan kombinere en associering med fællesmarkedet med et medlemskab af EFTA, er forkert. Det, man derfor står over for, hvis man vil regulere sit forhold til EEC, enten i form af et medlemskab eller en associeringsordning, vil være et brud med EFTA, det vil være et brud med de nordiske lande, og derfor tror jeg, det skal siges så klart og tydeligt. Det er konsekvensen. Dette er ikke Danmarks politik. Vi fastholder den politik, vi hele tiden har ført.

Målsætningen for os er uforandret. Vi stræber frem imod at få det store europæiske marked. Under denne debat har det været drøftet frem og tilbage, hvilke muligheder der her foreligger. Der vil jeg gerne gøre den betragtning som min iagttagelse, at det, der førte til bruddet i januar 1963, var såvel økonomiske som politiske problemer, men når det kommer til stykket, utvivlsomt først og fremmest politiske overvejelser og politiske modsætninger. Derfor

tror jeg også, at en løsning af det europæiske markedspøblem efter den formel, som man drøftede det i 1962, må forudsætte en heling af dette politiske brud.

Jeg skal ikke prøve at gå ind i nogen funderinger om, hvorledes man kan tænke sig, at den fremtidige markedsudvikling kan komme til at forme sig i Europa, heller ikke, hvorledes den amerikanske holdning heroverfor kan blive eller andre af den slags store og formentlig også afgørende problemer. Jeg ville derved komme til at inklade mig på politiske kandestøberier, som jeg ikke tror, der er tilstrækkelig baggrund for, at jeg fremfører. Men der er to bemærkninger om denne fremtidige situation, som jeg gerne vil gøre, fordi de begge vedrører den udvikling, vi står over for. Den ene er spørgsmålet om hvorledes et lykkeligt udfald af Kennedyrunden vil virke. Jeg håber, der kommer et lykkeligt udfald af Kennedyrunden. Jeg håber, den resulterer i en lineær toldnedsættelse, der nærmer sig så meget som muligt til de ønskede 50 pct. En ting skal vi imidlertid være klar over, at får vi en sådan lineær toldnedsættelse, omfattende forhåbentlig både industrielle og landbrugsvarer over et meget stort vareområde, vil det naturligvis påvirke forholdet mellem EFTA og EEC. Det vil have en virkning i dobbelt retning. Den ene virkning vil være, at i det omfang, hvori man får generelle toldnedsættelser, bliver ulemperne ved afstanden mellem de to markedsgrupperinger i Europa tilsvarende mindre, men samtidig med, at ulemperne ved, at vi bygger to adskilte markedsgrupperinger op, bliver mindre, bliver også incitamentet til at overvinde denne spaltning i Europa tilsvarende mindre, og når man skal prøve på til sin tid at vurdere de kræfter, der kommer til at virke for at hele det, som vi nu er i færd med at dele op, så kan det måske spille med ind.

Den anden bemærkning går i og for sig på nøjagtig samme linje, blot her sigtende til verdenhandelskonferencen.

I det omfang, hvori det måtte lykkes, og det håber jeg, det vil, på verdenshandelskonferencen at nå frem til internationale vareaftaler, der på den ene eller den anden måde betyder en stabilisering af u-landenes afsætningsmuligheder i de industrialiserede lande, må man være klar over, at der her igen sker en rent faktisk tilnærmelse mellem EEC og EFTA. Men samtidig sker der bindinger i forhold til u-landene og de to markedsdannelse, som gør, at den dag, hvor man forhåbentlig når til at overvinde afstanden mellem de to markedsdannelse, er der endnu flere såkaldte »vested interests«, der rejser sig mod det. Derfor er det, vi står over for her, interessante muligheder, men vi må samtidig være klar over, at de kan påvirke den måde, hvorpå vore drøftelser, de seks og de syv imellem, vil komme til at foregå.

Jeg skal altså ikke prøve på at skitserer, hvilke veje vi skal forsøge på at gå. Jeg er enig med hr. Hegna, der siger, at vi skal ikke tro, at vi vender tilbage til den situation, vi havde i januar 1963. Siden er der sket så meget og vil der fortsat ske så meget, at man ikke vender tilbage til en situation, der er slavisk den samme. Men jeg mener, at vi skal holde vore øjne åbne over for udviklingen. Jeg mener ikke, vi skal være dogmatiske og binde os fast på forhold til bestemte institutionelle eller andre løsninger, men at vi skal være fleksible, smidige og parate til at overveje enhver mulighed, der bringer os nærmere målsætningen: det store europæiske fællesmarked.

Om vi her skal tage et nordisk initiativ eller ej, eller rettere, hvornår vi skal tage et nordisk initiativ, må afhænge af en konkret bedømmelse af situationen. Men i al almindelighed at tro på, at vi i Nordens lande, der er medlemmer af EFTA, skulle have specielle forudsætninger for at optræde som mæglere mellem EFTA og EEC, det anser jeg for at være en fejlurdering af den faktiske politiske og økonomiske situation. Derimod gælder det, at ethvert initiativ

till at bane nye veje i den europæiske markedspolitik, som fører frem mod den målsætning, vi er enige om, tror jeg roligt, jeg tør sige, at vi alle i de nordiske regeringer er enige om bør tages, så snart der viser sig en mulighed for det.

Statsrådet **Kling**, Sverige: Herr president! När den handelspolitiska debatten nu har ebbat ut och generaldebatten lider mot sitt slut skulle jag vilja rikta uppmärksamheten på en fråga, som är av allra största betydelse för just denna session.

Efter varje möte med Nordiska rådet har det så långt jag kan minnas förekommit en livlig debatt inom den nordiska tidningspressen. Diskussionen har städse berört två saker: Nordiska rådets betydelse för det nordiska samarbetet och Nordiska rådets arbetsformer. Därvid har det i tidningspressen — jag måste göra en reservation för den isländska, som jag inte har tillfälle att dagligen följa — nästan genomgående förekommit en negativ kritik. Jag skall inte nu närmare ingå på denna kritik — statsminister Erlander redogjorde i går för huvuddragen av kritiken. Men jag vill förklara att jag har en annan syn på Nordiska rådet och dess arbete än den som kommit till uttryck i denna kritik. Denna min syn är i huvudsak positiv, och i den mån som den är kritisk, skulle jag vilja kalla den för kritisk i positiv riktning.

På mitt eget område, det judiciella, har det nordiska samarbetet pågått i mer än 125 år. Vi har nu invanda former för vårt samarbete och det är, såsom jag har tillåtit mig framhålla i annat sammanhang, lika naturligt för statssekreteraren i det svenska justitiedepartementet att lyfta på telefonluren och ringa till sin danska, finska, isländska eller norska kollega för att diskutera ett problem som att trycka på knappen till lokaltelefonen och tala med en av sina närmaste medarbetare. Man skulle kanske därför tycka att Nordiska rådet inte har någon betydelse för lagstiftningssamarbetets del. Men

detta är felaktigt. Om man tror, att Nordiska rådet saknar betydelse härvidlag, överskattar man sig själv. Låt mig ta ett exempel.

Vid Nordiska rådets förra session i Oslo förelåg ett medlemsförslag om en undersökning av möjligheterna att åstadkomma en enhetlig nordisk lagstiftning om radions juridiska ansvar. Justitieministrarna var ganska eniga om att det på detta område inte fanns några möjligheter till en lagstiftning på gemensam grund. Men Nordiska rådets juridiska utskott framhårdade och genomdrev en rekommendation till regeringarna att i varje fall låta undersöka möjligheterna för en gemensam lagstiftning. Regeringarna har sedan pliktskyldigast gjort en sådan undersökning och vad har den givit vid handen? Ja, sätillvida blev justitieministrarna sannspådda, att man har kunnat konstatera, att förutsättningar saknas för en ensartad lagstiftning på området, men man har samtidigt kunnat konstatera — och detta har godkänts av samtliga justitieministrar — att en lagstiftning om radions juridiska ansvar skulle kunna byggas på ensartade grunder.

Herr president! Detta exempel från ett område, där det nordiska samarbetet har gamla anor, där detta samarbete har funnit naturliga och friktionsfria banor och där det fungerar med en intensitet som saknar motsvarighet på andra områden, visar väl att Nordiska rådet har en betydelse. Hur mycket större betydelse måste då inte Nordiska rådet och dess verksamhet ha för andra områden, där man inte på förhand är inställd på att frågorna skall lösas i ett nordiskt sammanhang.

Den som dagligen följer verksamheten inom Nordiska rådet och dess olika organ får nog en helt annan uppfattning om Nordiska rådets betydelse än den som under en snabbt förflytande sessionsvecka ägnar sin uppmärksamhet åt Nordiska rådet och dess verksamhet. Jag tror, att det är alldeles felaktigt att vänta sig, att det vid varje session skulle inträffat något stort, viktigt och

dramatiskt. Det är felaktigt att inbilla sig att Nordiska rådets huvudsakligaste betydelse skulle ligga på det planet. Nej, i Nordiska rådet har de för nordiskt samarbete intresserade ett forum för att framföra nya idéer och tankar om uppgifter för nordiskt samarbete, uppgifter som vi inom administrationen kanske inte skulle ha kommit att tänka på. Nordiska rådet tjänstgör ofta som en idéspruta för oss inom administrationen. I stället för att fråga sig, vilka stora problem som har behandlats under en session och som är värda att refereras för allmänheten, bör man tänka på hela raden av stora och små ärenden, som tillsammans bildar resultatet av Nordiska rådets verksamhet. Och då, herr president, blir bilden en helt annan. Det är i det långa loppet som rådets betydelse och verkningarna av dess arbete visar sig.

En annan viktig uppgift har Nordiska rådet däri att det utgör en pådrivande faktor. Har det framkommit en tanke om nordiskt samarbete på ett visst område, kan en påtryckning från Nordiska rådets sida ha sin betydelse för den kanske ibland trögt arbetande administrationen. Det som jag nyss berättade om frågan angående radions juridiska ansvar är endast ett exempel härpå. Rådets ledamöter kan nog alla erinra sig andra exempel.

Den andra sidan av kritiken mot Nordiska rådet har gällt dess arbetsformer. Frågan om dessa arbetsformer är ett av de betydelsefullaste ämnen som rådet har att diskutera under denna session. Jag medger också gärna att det i åtskilliga hänseenden har funnits fog för denna del av kritiken. Vi är alla medvetna om att arbetet har varit tungrott, att vi har översvämmats av tryckta papper o. s. v. Vi har också ofta diskuterat detta spörsmål och sagt oss, att något måste göras. Men det har varit svårt att finna ut vad som skall göras.

Kritiken i denna del har nu föranlett Nordiska rådets presidium att till den innevarande sessionen framlägga ett medlemsförslag som innebär en ganska

radikal omändring av rådets arbetsformer. Förslaget, vars innebörd redan förut utförligt redovisats för rådets medlemmar, går i korthet ut på att man skulle dels utsprida Nordiska rådets utredande och förberedande arbete över hela året, dels koncentrera frågornas behandling vid sessionerna. Låt mig genast säga, att jag såsom samordnande inom den svenska regeringen av nordiska frågor i huvudsak hälsar förslaget med största tillfredsställelse. Men jag tillåter mig att i samma andedrag uttala vissa farhågor för de följdverkningar som förslaget kan komma att ha.

Till förslagets obestridliga förtjänster hör att det skulle medföra att vi på saklistorna vid Nordiska rådets sessioner inte skulle finna hundratals ärenden, som antingen inte alls är utredda eller färdiga för realbehandling eller som absolut inte kan vid tidpunkten i fråga bli föremål för någon allvarlig diskussion. En annan förtjänst är att Nordiska rådets egna organ kan på ett tidigare stadium och utan den brådskan, som präglar utskottsbehandlingen under sessionerna, ta ställning till den mångfald av initiativ som kommer från rådets medlemmar.

Förslaget har emellertid också några avsigtsidor som vi i detta ögonblick inte bör glömma. Nordiska rådets verksamhet bygger på en intim samverkan mellan de valda parlamentsrepresentanterna och regeringarnas representanter. Denna samverkan har hittills etablerats under utskottens arbete vid rådets sessioner. I utskotten har det förekommit otvungna meningsutbyten mellan de valda representanterna och regeringsrepresentanterna. Missförstånd har kunnat klaras upp, alltför långt gående entusiasm har kunnat avsvannas. Resultatet har oftast blivit en lösning, som legat inom möjligheternas gräns.

Detta tillfälle till fria och otvungna meningsutbyten mellan de parlamentsvalda och regeringarnas representanter skulle till stor del gå förlorat med den nya formen för frågornas förberedande, som medlemsförslaget innebär. Det

måste anses utslutet att ministrarna skulle kunna följa de mera permanenta utskottens arbete på samma sätt som utskottsarbetet vid sessionerna. Detta är svagheten i medlemsförslaget, och jag vet att förslagsställarna själva är medvetna därom. Saken var, såsom statsminister Erlander i går framhöll, föremål för ingående diskussion vid det möte mellan statsministrarna och Nordiska rådets presidium som ägde rum i Köpenhamn förra året. Statsministrarna fann sig därvid böra tillstyrka förslaget men endast som ett försök, och de underströk betydelse av att den nya ordningen icke skulle få medföra någon försvagning av förbindelsen mellan regeringsrepresentanterna och rådets utskott.

Nordiska rådets juridiska nio-man-nakommitté har anslutit sig till den mening, som statsministrarna uttalade. Jag hoppas, att Nordiska rådet också skall följa samma linje och jag vill därtill foga den förhoppningen, att vi genom detta försök skall finna en möjlighet att effektivisera och vidareutveckla det utomordentligt värdefulla arbetet för nordisk samhörighet och för förverkligandet av de tankar som ligger till grund för Helsingfors-överenskommelsen.

Sigurður Bjarnason övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Sundin, Sverige: Herr president! Nordiska rådets sessioner är tillfällen, då det ofta förekommer högstämda deklamationer om våra gemensamma demokratiska strävanden, om det nordiska frihetsidealet, om alla människors lika rätt o. s. v. Dessa deklamationer bärs helt säkert upp av en sann och uppriktig övertygelse. Men dessa manifestationer bör inte leda till en tro på vår egen ofelbarhet eller en tro, att vi bara bör diskutera våra egna fri- och rättigheter.

På dagordningen återfinns frågan om den kränkning av de mänskliga rättigheterna och den grova rasdiskrimine-

ring, som äger rum i Sydafrika. Då jag i andra sammanhang intresserat mig för detta spörsmål, vill jag här lägga några synpunkter på detsamma.

Diskriminering på grund av hudfärg förekommer på olika håll i världen, men merendels söker de ansvariga komma till rätta med problemen. I Sydafrika däremot är diskrimineringen systematisk. Man bygger helt enkelt ett samhällssystem på ett undertryckande av de grupper, den majoritet av folket, som har en annan hudfärg än vit. De ansvariga vill att denna ordning skall bli bestående. Det är detta som gör förhållandena i Sydafrika så anmärkningsvärda.

Men om vi vänder oss mot denna rasdiskriminering, får vi för den skull inte glömma bort, att de mänskliga rättigheterna, såsom de formulerats i FN:s förklaring, kränkes också på andra sätt och på andra håll än i Sydafrika. Enligt min mening, herr president, bör rådet vid sitt ställningstagande till denna speciella fråga i sin skrivning också vända sig mot kränkningar av de mänskliga rättigheterna, även om ras-tillhörigheten inte kommer in i bilden.

Den sydafrikanska frågan bör ses mot bakgrunden av behandlingen i Förenta Nationerna. Genom sina resolutioner den 7 augusti och 4 december 1963 har säkerhetsrådet uppmanat FN:s medlemsstater att omedelbart upphöra med försäljning och skeppning av vapen och militära förnödenheter till Sydafrika och av materiel som kan användas vid framställning av vapen o. dyl. För min del har jag tolkat detta så, att man ansett lönlöst att fortsätta med enbart uppmaningar, som den sydafrikanska staten aldrig hört sammat. Man har ansett att sanktionsåtgärder är nödvändiga och riktiga.

På denna punkt har alltså en omsvängning skett inom säkerhetsrådet. Det är troligt att säkerhetsrådets hållning påverkats av generalförsamlingens resolution i Sydafrika-frågan hösten 1962. Åtminstone här i Sverige har den resolutionen varit föremål för diskus-

sion, dels emedan den antogs av generalförsamlingen och inte säkerhetsrådet, dels emedan de förordade sanktionsåtgärderna var långtgående i sitt första steg. Resolutionen hörsammades emellertid av en del stater, och detta kanske har påverkat medlemmarna av säkerhetsrådet till att ändra sin hållning.

Det är vanskligt att fastställa orsak och verkningar, men tyder ändå inte detta på att även små stater kan påverka den internationella opinion som utgör grunden för FN:s ställningstaganden, särskilt om dessa små samfällt vidtar vissa åtgärder? Om så är fallet, bör detta givetvis beaktas vid Nordiska rådets ställningstagande till Sydafrikafrågan.

De nordiska länderna berörs knappast direkt av de båda säkerhetsrådsresolutionerna. Det ingår inte i vår praxis att exportera vapen o. dyl. till sådana områden som Sydafrika.

Det nordiska initiativet vid FN-sessionen i höstas gick ut på att FN skulle medverka till att säkerställa ordningen vid en regimförändring i Sydafrika och förhindra en motsatt diskriminering. I och för sig borde väl vara självklart att det är en sådan rättfärdig ordning man eftersträvar, om man har FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna som rättesnöre. Men framför allt strandar ju detta förslag på att regimen i Sydafrika hittills ställt sig helt avvisande till varje form av medverkan.

Det är möjligt och troligt att det nordiska initiativet tillfört debatten värdefullt stoff -- det är svårt för mig att bedöma den saken -- men för närvarande, det vill jag speciellt understryka, förefaller det som om andra åtgärder nu borde vara mer aktuella.

Mot bakgrunden av denna lilla överblick finns det anledning att ställa frågan, om inte de nordiska länderna bör överväga om de gemensamt kan genomföra lämpliga sanktioner. Som jag nämnde sammanfaller säkerhetsrådets sanktionsuppsmaning i stort sett med praxis i vara länder, men det kan ju finnas andra åtgärder som är möjliga

och lämpliga för oss. Syftet skulle givetvis vara detsamma som säkerhetsrådet avsett, nämligen att utöva påtryckning mot regimen i Sydafrika. Men de skulle också kunna påverka, som jag ser saken, den internationella opinionen och ställningstagandena inom FN. Om de nordiska länderna i konkret handling ger uttryck för sin uppfattning, skulle det väl också ge tyngd åt deras gemensamma framträdande såväl i FN som i andra sammanhang.

Alltså skulle jag, herr president, hälsa med tillfredsställelse, om rådets behandling av Sydafrika-frågan utmynnar i en hemställan till regeringarna att skyndsamt uppta överväganden om åtgärder i denna riktning. Det skulle självfallet inte innebära något underkännande av det nordiska initiativet från i höstas. Det initiativet får ju ses på sikt. I dag synes dock andra åtgärder vara mer aktuella, om man vill medverka till mildring och avskaffande av rasdiskrimineringen i Sydafrika.

Helén, Sverige: Herr president! Hösten 1963 stod Norden i FN-arbetets centrum mer än kanske någon gång, sedan Trygve Lie och Dag Hammarskjöld upphörde att vara FN:s generalsekreterare. Anledningen var just det initiativ som herr Sundin avslutningsvis nämnde: förslaget till åtgärder avsedda att vidtagas i Sydafrika i samband med att det nuvarande apartheidsystemet väntas övergå i ett demokratiskt styrelseskick.

Det förslaget har i den internationella debatten framstått som ett gemensamt nordiskt initiativ för världsfreden. Detta gör det angeläget att här diskutera, vad Norden i framtiden kan göra för att följa upp förslaget om åtgärder, som syftar till att minska och om möjligt avlägsna rasdiskriminering och förföljelse mot minoriteter.

Jag behöver väl inte understryka den självklara plikten för oss att »sopa rent för egen dörr», att visa omtanke och generositet mot minoriteter som kan urskiljas också här. Utan att acceptera ett uns av det sydafrikanska betraktel-

sesättet, att vi här i Norden, på hemmaplan, skulle ägna oss åt att förtrycka minoriteter, vill jag ändå markera den plikt vi har att i det dagliga livet bekämpa främlingshat och varje sorts kallsinne mot minoriteter.

Men vi vet ju alla, att läget i Sydafrika är ett helt annat och värre än på de fiesta håll i världen. Det var därför väl motiverat, att de nordiska regeringarna för litet mer än ett år sedan genom utrikesministrarna började överlägga om hur ett nytt initiativ skulle se ut som syftade till att dels förbereda övergången till en demokratiskt godtagbar ordning i Sydafrika, dels fastlägga arten av de internationella förpliktelser och den internationella medverkan som kunde komma att fordras. Kanske hade de kritiker inte alldeles orätt som hävdade att drivkraften till detta utrikesministrarnas initiativ var en olust över att några av de nordiska länderna i flera sammanhang känt sig tvingade att lägga ned sin röst vid viktiga FN-voteringar, på grund av respekt för FN-stadgan och en obenägenhet att i FN använda ett språk som skulle framtvinga säkerhetsrådets behandling även i lägen där veto hotar att lamslå FN.

Att fränkänna de i somras tjänstgörande regeringarna ett levande engagemang mot rasföljelserna och orättvisorna — såsom skett i en del uttalanden exempelvis från politiskt engagerad ungdom, från fackföreningar och ideella organisationer — tror jag är att gå för långt. Det finns ett häftigt engagemang, som kan utgöra och säkert också har utgjort ett värdefullt tillskott till den demokratiska debatten här hemma i dessa frågor, men ingen kan väl begära att ansvariga regeringar skall använda samma språk och att de skulle blunda för sådana formella och sakliga hinder som måste ha sin giltighet i själva FN-behandlingen. Det som försvarar regeringarnas inställning är, såvitt jag förstår, att man har satt in Sydafrika-frågan i dess stora FN-sammanhang, så att man inte genom inkonsekvenser i ställningstagandena riskerat att slå sönder det ömtåliga in-

strument som FN och dess stadga utgör.

Men viktigt är nu — när man har kommit över en tröskel och funnit vissa former för regeringarnas initiativ utan att bryta mot den försiktighet som måste prägla regeringspolitiken — att förslaget föres vidare, även sedan det i vissa delar vunnit FN:s gehör, och förvaltas på ett sådant sätt att praktiska resultat kommer ut av det. Och där har jag några kritiska reflexioner att framföra, som tar sikte bl. a. på vad som hände i höstas.

Jag menar att detta initiativ, som hade sitt embryo i utrikesministermötet och de därur följande utredningarna, på ett inte alldeles lyckligt sätt kom att glida över till att bli den danske utrikesministerns personliga fosterbarn och i alltför ringa utsträckning blev en gemensam nordisk angelägenhet. Jag menar inte därmed, att inom de andra länderna skulle ha saknats intresse för dessa tankegångar om ett förberedande av en situation, där apartheid kan avlösas av ett demokratiskt system. Tvärtom — från svensk sida ställdes ju redan under FN-sessionen 1962 klara och rätt långt gående krav på vad en sådan planering borde innebära. Men det visade sig, att de var för tidigt framme — det var inte möjligt att vinna gehör för dessa synpunkter vid 1962 års session, då känslornas vågor gick så högt i FN, att flertalet afrikanska delegationer krävde att avkoloniseringen och de svartas frigörelse skulle vara fullständigt genomförd redan i oktober 1963. Så blev som bekant inte fallet.

Nej, viljan att medverka till ett framgångsrikt utnyttjande av det nordiska initiativet fanns nog på alla håll, men det råkade ju bli så att de nordiska delegationerna i FN kom att få spela en alltför ringa, försiktig och återhållsam roll i det viktiga skede av utskottsarbetet då det nordiska initiativet skulle behandlas. Det var egentligen bara de afroasiatiska staterna som framställde detta som ett nordiskt initiativ, som ju i själva verket under ett par avgörande månader sköttes så gott som helt av den danska delegationen, och där-

för blev det en något ironisk effekt, att även sådana nordiska delegationer som var kritiska till vissa moment i det danska arbetet kom att framstå såsom hjältar, havande utträttat någonting som de i själva verket var ganska kritiska mot.

När man hörde en indisk delegat hylla »dessa länder under midnattssolen, från vilka ljusets pelare skall komma», då undrade man, om midnattssolen möjligen hade flyttat sig och om skälet till att man i Danmark är så tveksam angående värdet av sommartid är att man vill flytta själva solen och inte nöja sig med någon halvmesyr.

Jag menar att i fortsättningen en mera ingående förberedelse av de här frågorna bör ske. Det är angeläget att de delegationer, som skickas ut från de nordiska länderna, redan innan de lämnar hemlandet har överläggningar med företrädare för de andra nordiska delegationerna, så att arbetet inom FN och dess utskott flyter smidigare och det inte knakar så påtagligt i det nordiska samarbetets fogar, att det såsom i höstas hörs ända upp till 38:e våningen i FN-skrapan, där generalsekreteraren håller till.

Får jag så ange några synpunkter på vad det är särskilt angeläget att inte försumma i detta utredningsarbete.

Jag syftar först och främst på den snabba utveckling i enligt min mening olycklig riktning, som pågår i Sydafrika, där man i stället för den hittills förda apartheidpolitiken söker camouflera ett särskiljande av de vita och svarta grupperna genom att skapa en skenstat Transskai, ett område som förses med en skenstyrelse, egen flagga och egen nationalsång men inte får någon som helst verklig självstyrelse. Det är angeläget att även de nordiska delegaterna och de nordiska utrikesdepartementen håller ögonen på denna snabba folkomflyttning och allt vad den för med sig.

Vidare menar jag, att man i den nordiska debatten har alltför litet uppmärksammat den öppningsmöjlighet till faktiska åtgärder, måhända även av

sanktionsnatur, som kan komma ur internationella domstolens behandling av Sydvästafrikafrågan. Det är ju så groteskt, att den sydafrikanska regimen har tillåtit sig införa apartheidmetoderna även i ett område, som man förvaltar under internationellt mandat. Redan denna höst eller senast i vår väntas internationella domstolens beslut falla i det mål, som Liberia och Etiopien har anhängiggjort mot Sydafrika för brott mot mandatet.

I höstens FN-debatt gjorde både USA:s och Storbritanniens delegater det mycket långtgående uttalandet, som tyvärr inte uppmärksammats så mycket i debatten, att man, om Sydafrika icke skulle ställa sig internationella domstolens beslut till efterrättelse i Sydafrikafrågan, var beredd att acceptera en behandling i FN, grundad på artikel 94, vilken öppnar möjlighet för säkerhetsrådsbehandling även om ett hot mot fred och säkerhet för dagen icke anses föreligga. Med tanke på vad dessa uttalanden från två stora handelspartners som Sydafrika är beroende av kan innebära menar jag att det är angeläget att vi även under den tid då den särskilda utredningskommittén arbetar söker skapa en beredskap inför den väntade rapporten och inför det läge som kan uppstå när internationella domstolens beslut har fallit.

I det läget — skulle jag vilja säga till de regeringsledamöter som till äventyrs hör på — bör det inte få finnas några dissonanser mellan de nordiska delegationerna, ingenting, som anses hemligt eller olämpligt att diskutera med de parlamentariska delegaterna, ingenting, som gör, att Nordens anseende i FN kan komma i fara.

Judit Nederström-Lundén, Finland:
Herr president! Jag önskar i denna generaldebatt uttala mina åsikter om Nordiska rådets arbete under den tid och i de sammanhang, i vilka jag har haft möjlighet att närmare följa Nordiska rådets verksamhet.

Jag anser för det första, att Nordiska rådets verksamhet utgör ett samarbete

mellan de nordiska länderna för uppnående av vänskap mellan folken samt åstadkommande av bättre resultat på de kulturella, juridiska, sociala och ekonomiska områdena. Det faktum, att de nordiska regeringarna och medlemmarna av Nordiska rådet i stor utsträckning använt sig av motionsrätten, är ett tecken på att man värdesätter denna sammanslutnings verksamhet och att man genom den tror sig kunna avlägsna rådande bristfälligheter samt befrämja folkens samhörighet och de skilda nordiska ländernas lagstiftning. I detta hänseende har man även fått till stånd fördelaktiga beslut.

Särskilt då jag ser på saker och ting ur mitt eget lands synpunkt, måste jag beteckna det såsom synnerligen viktigt att de sociala rättigheterna göras likvärdiga för den arbetande befolkningen i de nordiska länderna. Från vårt land har på grund av bristen på arbetsmöjligheter många arbetare begivit sig till Sverige för att där söka arbete. Det är alldeles riktigt att dessa där kommer i anslutning av samma sociala rättigheter som det egna landets arbetare. Det är vidare en utomordentlig sak att man på basen av medlemsförslag börjat utreda frågor rörande arbetsskydd jämte andra arbetstagare tillkommande rättigheter. Även en smidig skötsel av ålderdomspensioner mellan de nordiska länderna ger åldringarna en möjlighet att lättare än tidigare t. ex. flytta till sina barn för att hos dem tillbringa sin alderdom. De förstnämnda jämte många övriga frågor framträder mångskiftande och ökar sakförteckningen. De är goda gemensamma uppgifter, som förbättrar förhållandena eller skapar nya idéer.

De sociala frågorna har stått mitt arbetsfält nära och därför ville jag närmast uttala mig om dem. Jag kan dock inte låta bli att uttrycka min glädje över det nordiska litteraturpriset, som igår för tredje gången utdelades, nu åt norrmannen Tarjei Vesaas. Den förste litteraturpristagaren Eyvind Johnsons »Hans nådes tid» är väl översatt till finska och de finska läsarna är mycket

nöjda. Jag hoppas, att vår författare Väinö Linnas verk har blivit bekanta inom Norden. I dessa arbeten ges en klar bild av det liv och de svårigheter vi upplevt i Finland. När man dessutom planerar ett nordiskt musikpris, kan vi vara glada över att Nordiska rådet genom sina beslut har berikat invanarnas liv i de nordiska länderna. Vi lever dock i en tid då en ständig krigsfara fördunklar vårt liv. När stora kriser uppstår, såsom t. ex. den ytterst allvarliga krisen på Karibiska havet, känner speciellt vi som redan upplevt två världskrig, stor rädsla. När kriserna lösts på fredlig väg, är folken tacksamma mot alla dem som medverkat till spänningens lättande. Under sådana omständigheter hälsades Moskva-avtalet om partiellt teststopp för kärnvapen med känslor av stor lättnad och man glädde sig över det positiva mottagande det fick av världens stater. Det vore blott önskvärt att även ett förbud mot underjordiska försök skyndsamt skulle fås till stånd.

Vid sidan av dessa resultat har förslagen om kärnvapenfria områden fått ett omfattande godkännande till del. Så har fallet varit med Sveriges förre utrikesminister Undéns förslag om bildandet av en klubb för kärnvapenfria stater. Redan dessförinnan, år 1957, framförde Polen i NF:s generalförsamling den så kallade Rapacki-planen, som förutsatte en atomvapenfri zon i Mellaneuropa. Till dessa nyss nämnda förslag ansluter sig många andra värdefulla framställningar om skapande av atomvapenfria områden. Speciellt nära berör oss nordbor förslaget att proklamera Norden som en atomvapenfri zon, vilket gjorts av Finlands president Kekkonen. Detta förslag har väckt stora förhoppningar om godkännande, inte blott i de nordiska länderna, utan i stort utsträckning bland världens folk. I dag har vi ett förslag av samma art av danska medlemmar i Nordiska rådet.

I detta sammanhang är det skäl att minnas, att ett liknande medlemsförslag behandlades vid Nordiska rådets nionde session i Köpenhamn. I detta med-

lemsförslag som framställdes från finländskt håll, föreslogs att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att inleda underhandlingar om ett ömsesidigt avtal för upprättande av en regional atomvapenfri zon i Norden.

Vid klarläggandet av denna fråga hänvisades till ett utlåtande av förre utrikesminister Undén, där han med hänvisning till bl. a. Rapacki-planen, framför tanken, att innan man kan fatta beslut om regionala atomvapenfria områden, borde man få till stånd ett förbud mot kärnvapenprov. Nu har ett rätt vitt omfattande förbud mot kärnvapenprov astadkommit, varför situationen i detta avseende har förändrats i fördelaktigt hänseende för de ovannämnda medlemsförslagen. Jag vill här ändå säga, att man får av ministrarnas uttalanden den uppfattningen, att Nordiska rådet skall i denna sak vänta och vänta på färdigt och dock är saken av den art att man bör sträva av alla krafter mot en atomvapenfri zon. Vid denna Nordiska rådets tolfte session har Nordiska rådets ekonomiska niemannakommitté ifråga om föreliggande medlemsförslag dock föreslagit, att ärendet inte ger anledning till några åtgärder. Detta sitt förslag motiverar den nämnda kommittén med att Nordens länder i realiteten utgör ett atomvapenfritt område. Under sådana förhållanden föreligger enligt dem ingen anledning att ingå en särskild överenskommelse här om mellan de nordiska länderna.

Mot denna motivering vill jag svara genom att använda president Kekkonens egna ord:

De nordiska länderna bildar alltså redan nu de facto en kärnvapenfri zon. Detta faktum vilar dock i detta skede endast på unilaterala ståndpunktstaganden. En bekräftelse av det rådande läget i detta avseende med ömsesidiga utfästelser på det sätt som förutsatts i Undén-planen skulle inte innebära någon ändring i den politik som de nordiska länderna tillägnat sig och skulle inte försvaga deras säkerhet. Den kunde inte heller rubba de rådande styrkeförhållandena i världen och alltså inte inverka skadligt på någon utomstående stats intressen. Men jag är övertygad om att proklamerandet av Norden som kärnvapenfri zon på ett betydelsefullt sätt

skulle stabilisera alla nordiska staters ställning. Detta skulle ovedersägligen föra de nordiska länderna utanför ramen för de spekulationer som har vållats av kärnvapenstrategins utveckling och skulle säkra att detta område hölls utanför den internationella spänningen.¹

Jag har läst de yttranden som hölls om denna fråga vid Nordiska rådets nionde session samt tagit del av det uttalande som ingår i motiveringen till regeringspropositionen rörande Finlands anslutning till Nordiska rådet. Jag avser likväl att fattande av beslut rörande den rekommendation, som skulle beröra åtgärder för åstadkommande av en atomvapenfri zon i Norden inte skulle kunna utgöra en sådan sak vartill hänvisas i motiveringen till regeringens proposition och som avser att Finlands medlemmar inte borde delta i behandlingen av frågor, som är försvarspolitiska eller skulle leda till ståndpunktstaganden i intressekonflikterna mellan stormakterna.

Här skulle ju ifrågakomma en åtgärd för bevarande av freden, som skulle komma att gagna världens alla folk. Frågan om en proklamation om Norden som en kärnvapenfri zon har starkt uppmärksammats inom Norden och även i stor utsträckning annorstädes. Vid de fredsmöten som hållits i de nordiska länderna och de som i en snar framtid avhålls, vid möten för nordiska kvinnor m. fl. tillfällen behandlas denna fråga. Det vore värdefullt om Nordiska rådet nu kunde förhålla sig positivt till tanken att proklamera Norden som en atomvapenfri zon. Ett positivt beslut skulle skapa en fast grund för det mångsidiga arbete, som jag i början av mitt tal berörde. Det skulle föra Nordiska rådet nära folken och även dem som bor i avlägsna ödemarckbyar i Finland och som ofta även på grund av språksvårigheter har svårt att följa rådets arbete, men som för fredens sak skrivit sina namn under ett budskap till världens folk via Förenta nationerna. Denna adress, som i Fin-

¹ Citatet är taget ur president Kekkonens tal vid Paasikivi-Samfundets möte den 28 maj 1963.

land samlat över 600 000 namn, betonar möjligheten och fördelarna av en fredlig koexistens.

Ekonomiska utskottet borde ytterligare fördjupa sig i frågan och söka finna en positiv lösning.

Hara, Finland: Herr president! Man hörde här vid sessionens öppningstillfälle bland annat en viss kritik mot Nordiska rådets verksamhet. Orsaken till kritiken har varit, att man tycker, att rådet inte i alla hänseenden infriat de förhoppningar man hyst och att rådet inte heller uppnått sådana resultat, som man med skäl hade kunnat vänta. Personligen hör jag inte till dem som riktar en sådan kritik mot rådets verksamhet och dess resultat. Tvärtom måste man — om man försöker se objektivt på det arbete rådet utträttat — medge, att arbetet har varit både effektivt och resultatrikt, särskilt om man tar i betraktande, att rådet inte äger någon som helst makt eller befogenhet att själv genomdriva sina önskemål eller beslut. Rådet är inte något övernordiskt organ utan blott ett internordiskt samarbetsorgan, som högst kan ge vissa rekommendationer åt medlemsstaternas regeringar och myndigheter, som efter fri bedömning fritt kan följa eller negligera dessa rekommendationer. Att regeringarna i så hög grad som verkligen varit fallet förverkligat dessa rekommendationer är ett tecken på att rådets arbete varit både effektivt och sakligt. Så vitt jag har kunnat följa rådets verksamhet överhuvudtaget och särskilt juridiska utskottets, har jag observerat, att arbetet inriktats på mycket praktiska och aktuella saker, vilka ofta alla nordiska länder har visat intresse för och vilka, efter det enighet i form av positivt beslut i rådet fattats, med framgång har ordnats på likadant eller parallellt sätt i alla nordiska länder. Man kan således med rätta säga, att Nordiska rådets arbete medfört positiva och mången gång mycket vidlyftiga internordiska resultat.

Det måste också tas i beaktande, att det nordiska samarbetet i Nordiska rå-

dets ram endast har pågått i tolv år. Tolv år är en kort tid, under vilken man knappast kan vänta att se stora planer fullbordade eller märkliga praktiska resultat. Om dessa tolv verksamhetsår kan man dock säga, att rådet objektivt sett har utfört sitt uppdrag på ett sätt, som måste uppskattas åtminstone i så måtto, att man av framtidens arbete i rådet kan vänta ännu vackrare resultat. Härvidlag bör man inte glömma att man varit tvungen att arbeta utan några egentliga förebilder. Nordiska rådet har själv fått finna riktlinjer och former för samarbetet. I detta hänseende är det på sin plats att minnas, att t. ex. Beneluxländerna har visat ett stort intresse för vårt arbete, vilket är ett gott bevis på att rådets arbete också utanför Norden har fått ett allt större anseende.

Det arbetsfält, som rådets verksamhet inriktats på, är mycket vidlyftigt och betydelsefullt. Tack vare den historiska utvecklingen har alla skandinaviska länder samt Island mycket likartade förhållanden, om man tänker på samhällsliv, sociala uppgifter, rättsordning m. m. Därför är det också givet, att Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige i stort sett har liknande nationella problem på dessa områden. Samarbetet underlättas av det faktum, att man utgår från samma basis. Självklart är att samarbetet i fråga inte har några utrikespolitiska eller försvarspolitiska mål.

På det område, där jag närmast haft tillfälle att medverka, nämligen i juridiska utskottet, har arbetet verkligen varit resultatrikt. Såvitt jag har förstått, har samarbetet på det kulturella, ekonomiska och socialpolitiska området och ifråga om kommunikationer också varit framgångsrikt och ändamålsenligt.

Efter gemensamma diskussioner och rekommendationer kan frågorna lösas med regeringsåtgärder, som präglas av sakkunskap och framsynthet. Man måste dock ofta ta hänsyn till de begränsade ekonomiska möjligheterna att förverkliga alla goda nya planer och idéer. Om dessa förutsättningar förbises, gör man

misstag, som kan leda till omvänt resultat, det vill säga till misslyckanden.

Beträffande juridiska utskottets arbete vill jag notera, att man där, utan att jag behöver nämna detaljer, har nått många positiva resultat på lagstiftningsområdet på internordisk basis. Också beskattningsfrågorna har varit underkastade mycket resultatrik behandling i juridiska utskottet. Juridiska utskottet har haft den stora fördelen att få emottaga förberedande utredningar från olika sakkunnigas sida i alla nordiska länder. Detta är ett faktum som effektivt möjliggjort tillfredsställande och bestående resultat. När man utifrån riktad kritik mot de sakkunnigas mångfald måste man enligt min åsikt dock konstatera, att utan förberedande utredningsarbete skulle utskottens och även rådets arbete avsevärt ha lidit både kvalitativt och kvantitativt.

En detalj, som jag i all korthet skulle vilja beröra är den internordiska turismen och dess utvecklande, för vilken man här i Norden borde visa ett ännu större intresse. Särskilt i Finland har man kunnat observera, att vi inte har kunnat utnyttja alla möjligheter att främja vår turism. Då man nu för tiden genom t. ex. snabba flygplan och andra medel har förkortat avstånden, innebär resor till Norden inga praktiska problem. Vi måste därför här i Norden följa med tidens krav och göra mycket mera för turismen. Finland har under de senaste åren alltmera blivit ett transitland mellan öst och väst och kunde därför som medlem av den nordiska familjen bidra till att turistströmmen i högre grad än vad nu är fallet från olika håll riktades mot Norden. Å andra sidan kan Sverige, Danmark och Norge i sin tur se till att turisterna även hittar vägen till Finland.

Både ifråga om ren goodwill, eller rent ekonomiska aspekter, har man knappast gjort tillräckligt inom Norden. Det vore därför av vikt att på olika håll fästa uppmärksamhet vid denna fråga, som både nordiskt och internationellt sett är i ett stadium av stark utveckling. För att se realistiskt på si-

tuationen måste vi nordbor koordinera våra ansträngningar på den internationella turistreklamens område. Inget enskilt nordiskt land har resurser att framgångsrikt ta upp kampen mot turismens stormakter. Gemensamt kan vi däremot med framgång göra de allt större mängderna av internationella turister uppmärksamma på allt det vackra Norden har att bjuda.

Till slut, herr president, vill jag beröra en annan betydelsefull sak. Det föreligger ett medlemsförslag om utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden. Jag skall inte nu gå närmare in på detta förslag. Men jag vill här vittna om den stora tacksamhet, som man kände bland mina talrika landsmän, som bor och verkar i Sverige liksom även Norrbotten-finnarna, då Sveriges television lät Finlands lördagsunderhållningsprogram gå ut över det svenska TV-nätet en gång i mars senaste år. Detta tillmötesgående från Sveriges TV:s sida har visat hur en praktisk nordisk tanke kan förverkligas till glädje och behållning för många människor, som kanske saknar en dylik andlig kontakt över gränserna. Jag tror, att man vågar hoppas att ett dylikt programutbyte inom Norden kan genomföras oftare, då parallellnät för televisionen har utbyggts i de skilda nordiska länderna.

Fortsatt behandling av rapporten uppsköts.

2—65

Behandlingen av dessa saker uppsköts.

66—172

Återstående saker på saklistan

Arbetsutskottet hade föreslagit, att radet måtte hänvisa saker på saklistan till utskott i enlighet med uppställningen ovan, s. 31—36.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 18.35.

Protokoll

3:e mötet

Tisdagen den 18 februari 1964 kl. 15.00

President: Fagerholm

Dagordning

1. Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt behandling)

2. Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

3. Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

4. Rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

5. Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

6. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

7. Spörsmål huruvida vissa saker må avgöras utan utskottsbehandling

8. Sak A 2: uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion

9. Sak A 9: uppskjutet tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge

10. Sak A 13: uppskjutet medlemsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige

11. Sak A 19: uppskjutet tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg

12. Sak A 31: medlemsförslag om uni-

versitetskurser i de nordiska ländernas historia

13. Sak A 35: medlemsförslag om statistiskt samarbete

14. Sak A 36: medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden

15. Sak A 38: medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi

16. Sak A 41: medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område

17. Sak A 43: medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen

18. Sak D 8: meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare

19. Sak D 10: meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning

20. Sak D 25: meddelande om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade

21. Sak D 27: meddelanden om re-

kommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten

22. Sak D 29: meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten

23. Sak D 30: meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft

24. Sak D 62: meddelande om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar

25. Sak D 75: meddelanden om rekommendation nr 6/1963 angående försäkring av icke-nordiska motorfordon

26. Sak D 96: meddelanden om rekommendation nr 27/1963 angående inrättande av permanent organ för elkraftsproduktion

27. Sak D 1: meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring

28. Sak D 3: meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen

29. Sak D 5: meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet

30. Sak D 6: meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem

31. Sak D 13: meddelande om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.

32. Sak D 15: meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

33. Sak D 17: meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna

34. Sak D 19: meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter

35. Sak D 20: meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.

36. Sak D 21: meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårds Konst

37. Sak D 22: meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

38. Sak D 31: meddelande om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exporthandlingar

39. Sak D 40: meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi

40. Sak D 43: meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.

41. Sak D 44: meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen

42. Sak D 45: meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter

43. Sak D 49: meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen

44. Sak D 50: meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare

45. Sak D 52: meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.

46. Sak D 54: meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

47. Sak D 56: meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi

48. Sak D 58: meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

49. Sak D 59: meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensionering

50. Sak D 63: meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare

51. Sak D 65: meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering

52. Sak D 67: meddelande om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner

53. Sak D 68: meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

54. Sak D 70: meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer

55. Sak D 71: meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående kontrollbestämmelser för elmateriel

56. Sak D 73: meddelande om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden

57. Sak D 77: meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

58. Sak D 78: meddelanden om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten

59. Sak D 79: meddelanden om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island

60. Sak D 81: meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation

61. Sak D 84: meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar

62. Sak D 88: meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg

63. Sak D 90: meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

64. Sak D 93: meddelande om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler

65. Sak D 98: meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik

66. Juridiska utskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om ändrade arbetsformer för Nordiska rådet (Sak A 24)

67. Juridiska utskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhinder av oljeförening i Östersjön jämte tilläggsförslag om motverkande av oljeföreningar i havet (Sak D 23)

68. Juridiska utskottets förslag nr 3 i anledning av medlemsförslag om revision av medborgarskapslagstiftningen (A 40) samt meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen (Sak D 35)

69. Kulturutskottets förslag nr 1 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (Sak A 1)

70. Kulturutskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om biblioteksersättning till nordiska författare (Sak A 23)

71. Kulturutskottets förslag nr 3 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om teatersamarbete inom Nordkalotten (Sak A 10)

72. Kulturutskottets förslag nr 4 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet (Sak A 6)

73. Kulturutskottets förslag nr 5 i anledning av berättelse från Nordiska kulturkommissionen (Sak C 2)

74. Socialpolitiska utskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (Sak D 33)

75. Socialpolitiska utskottets förslag nr 2 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om sammordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster (Sak A 8)

76. Socialpolitiska utskottets förslag nr 3 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare (Sak A 12)

77. Socialpolitiska utskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker (Sak A 25)

78. Trafikutskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om reguljär bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (Sak A 39) samt meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (Sak D 61)

79. Trafikutskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1963 angående byggnad av mellanriksvägar (Sak D 83)

80. Trafikutskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen (Sak D 48)

81. Trafikutskottets förslag nr 4 i anledning av meddelande om rekommendation nr 28/1963 angående fast Öresunds-förbindelse (Sak D 97)

82. Ekonomiska utskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (Sak D 37)

83. Ekonomiska utskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om inrättande av en nordisk investeringsbank och ändringsförslag om inrättande av nordisk investeringsbank (Sak A 21)

84. Ekonomiska utskottets förslag nr 4 i anledning av berättelse om frågan om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande jämte tilläggsförslag

om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande (Sak C 15)

85. Ekonomiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete (Sak D 92)

Meddelanden

Det meddelades, att undervisningsministern R. H. Oittinen, Finland, och II socialministern Magnus Kull, Finland, intagit sina platser i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes till rådet, att Gunnar Helén, Sverige, insjuknat och ersatts av Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige, och att Hertta Kuusinen, Finland, lämnat sessionen och ersatts av Georg Backlund, Finland.

Rådet beslöt godkänna de härav föranledda ändringarna i medlemslistan.

1

Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt behandling)

Sedan diskussionen förklarats avslutad, beslöt rådet att lägga rapporten till handlingarna.

2

Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

3

Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

4

Rapport från rådets ekonomiska niomannakommitté

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

5

Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

6

Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Rådet beslöt lägga rapporten till handlingarna.

7

Spörsmål, huruvida vissa saker må avgöras utan utskottsbehandling

Enligt § 12 arbetsordningen kan rådet avgöra sak utan utskottsbehandling, om rådet enhälligt det beslutar. Arbetsutskotten hade föreslagit, att de saker, som nedan anges under punkterna 8—65, måtte avgöras utan utskottsbehandling.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Följande tio punkter på dagordningen behandlades i ett sammanhang.

8

Sak A 2: uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion

9

Sak A 9: uppskjutet tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nord-Norge och ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge

10

Sak A 13: uppskjutet tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige

11

Sak A 19: uppskjutet tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg

12

Sak A 31: medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia

13

Sak A 35: medlemsförslag om statistiskt samarbete

14

Sak A 36: medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden

15

Sak A 38: medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi

16

Sak A 41: medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område

17

Sak A 43: medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen

Arbetsutskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta behandlingen av spörsmålen till nästa ordinarie session.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

Följande nio punkter på dagordningen behandlades i ett sammanhang.

18

Sak D 8: meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare

19

Sak D 10: meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning

20

Sak D 25: meddelanden om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade

21

Sak D 27: meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten

22

Sak D 29: meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkar-konsten

23

Sak D 30: meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av el-kraft

24

Sak D 62: meddelanden om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar

25

Sak D 75: meddelanden om rekommendation nr 6/1963 angående försäkring av icke-nordiska motorfordon

26

Sak D 96: meddelanden om rekommendation nr 27/1963 angående inrättande av permanent organ för elkraftsproduktion

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

27—65

Övriga saker, som föreslås skola avgöras utan utskottsbehandling

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte lägga de under punkterna 27—65 avhandlade sakerna till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Rådet beslöt bifalla arbetsutskottens förslag samt oppdrog åt rådets utskott att genomgå dessa meddelanden och för presidiet anmäla behov av eventuella åtgärder.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Sven Andersson, Sverige, intagit sin plats i rådet.

66

Juridiska utskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om ändrade arbetsformer för Nordiska rådet (Sak A 24)

Utskottet hade föreslagit, att rådet med stöd av 26 § arbetsordningen för rådet måtte besluta att tills vidare för-

söksvis vidtaga sådana ändringar i arbetsordningen för rådet

1. att den utsändning av dokument som omförmåles i § 3 första stycket, begränsas till att gälla de saker, som är uppförda på presidiets förslag till saklista;

2. att den i § 4 angivna fristen för väckande av ändringsförslag bestämmes skola utlöpa på sessionens första dag;

3. att å den i § 9 nämnda saklistan endast uppföres de saker, som rådet funnit böra behandlas på sessionen, samt

4. att det — med ändring av vad där-om gäller enligt § 12 — uppdrages åt presidiet att hänvisa de i rådet väckta sakerna till utskott.

Hønsvold, Norge (utskottets talesman): Det er fra presidiet og den juridiske nimannskomite krevet såpass mye om denne saken at jeg skal innskrenke meg til noen få bemerkninger.

Da en begynte å diskutere spørsmålet om omlegging av arbeidsordningen i Nordisk Råd, var utgangspunktet en mer vidtgående plan enn den som nå foreligger. Bl. a. var det tale om en sterk utbygging av sekretariatene. Noe ble gjort på det område, men resultatet av presidets, statsministrenes og nimannskomiteens overveielser, kan best karakteriseres med ordet »forenkling»: Et ledd skjæres vekk, nemlig nimannskomiteene; deres oppgaver overtas av rådskomiteene, som skal utføre den vesentlige delen av sitt arbeid mellom sesjonene. Det forutsettes at de arbeider i nær kontakt med de respektive statsråder og deres sakkjyndige.

Sakene blir først forelagt rådet når de er ferdigbehandlet fra komiteenes side. Vi blir altså kvitt de mange saker på dagsordenen som konkluderer med at saken utsettes til en senere sesjon i påvente av ny melding fra regjeringene, eller for å innhente nye opplysninger. Slike saker som dem presidenten nylig refererte, og som det ikke skal gjøres

noe med på rådssesjonen, skulle man altså kunne unngå i fremtiden.

De årlige meldinger fra regjeringene om hva som er gjort med rekommendasjonene, vil nok bli tilstillet rådet, men da som bilag til rådskomiteenes sluttinnstilling. Det er imidlertid å anbefale at det blir etablert en slik ordning at alle rådsmedlemmene kan følge med i alle sakenes utvikling og ikke bare får sendt de dokumentene som knytter seg til deres egne komiteers saker. Det kan gjøres på den enkle måten at iallfall de viktigste dokumentene sendes rådsmedlemmene etter hvert som de løper inn. Det koster ikke så mange kroner å ordne det. Rådsmedlemmene vil på den måten bli bedre orientert enn nå, da dokumentene sendes samlet et par-tre uker før sesjonen begynner. Det er vel grunn til å anta at den svære haugen med dokumenter som vi får foran sesjonene, blir liggende der ulest, eller iallfall at man ikke rekker å gå gjennom andre saker enn dem man skal ha direkte med å gjøre under komitébehandlingen under rådssesjonen.

Jeg understreker at forutsetningen for at nyordningen skal bety en forbedring, er at rådskomiteene står i intim kontakt med departementene. I god tid før komiteenes avsluttende møter må statsrådene orienteres om problemene og få anledning til å si sin mening om dem før komiteene har bundet seg til en bestemt løsning. De bør også få beskjed om når og hvor komiteene holder sine møter og om dagsordenen for dem, slik at de, hvis de ønsker det, kan delta i behandlingen enten selv eller ved en embetsmann. Omvendt bør komiteene eller representanter for komiteene få adgang til statsrådsmøtene når man behandler saker av interesse for Nordisk Råd. Ordningen med fellesmøter bør søkes utbygd. Erfaringene viser at de kan være nyttige. Jeg mener ikke dermed å si at rådskomiteene bør delta i alle møter på statsrådsplan. Der er det sikkert en hel del saker hvis løsning ikke trenger Nordisk Råds medvirkning.

Men det vil være en fordel for begge parter — hvis en da kan snakke om parter i denne forbindelse — at de spørsmål som senere skal forelegges parlamentene, blir forelagt representanter for Nordisk Råd før de kommer så langt som til parlamentene.

En kan kanskje si at nyordningen er et eksperiment. Den juridiske komité mener derfor at det ikke er nødvendig å endre reglene for arbeidsordningen før en vet om nyordningen blir permanent. Den må prøves, antakelig et par år, før en blir klar over det. Personlig tror jeg at nyordningen vil by på atskillige fordeler hvis den blir gjennomført etter forutsetningene.

Jeg viser for øvrig til den juridiske komitéens innstilling og anbefaler den vedtatt.

Gustav Pedersen, Danmark: Hr. præsident! Jeg har ikke taget særstandpunkt eller reservation i denne sag, og jeg har ikke stillet ændringsforslag, først og fremmest fordi jeg ikke har nogen mulighed for senere at komme til at deltage i Nordisk Råds møde. Jeg ønsker imidlertid at understrege, at det medlemsforslag om ændrede arbejdsformer for Nordisk Råd, der her foreligger, og som forudsætter en senere ændring i arbejdsgangen, ikke kan betragtes som en imødekommelse af et tidligere fremsat ønske fra mig gående ud på, at der bliver færre sager og mindre papir på de få dages møder, vi har i Nordisk Råd.

Det er rigtigt, at det bliver lidt mere retfærdigt, at man, når man alligevel skal holde møder uden for sessionen, og når underkomiteerne er så store som 9 mand, at man da lader hele komiteen eller hele utskottet deltage i arbejdet. Men vi må gøre os klart, at det gør ikke møderne kortere, og det er sandsynligt efter den plan, der er skitseret, at der også vil blive flere møder. Det kommer til at betyde, at der bliver mere arbejde i sekretariaterne, altså udvidede sekretariater, og en deraf følgende øget administration. Når dertil kommer, at det

samme antal sager skal behandles, og sagerne i alle tilfælde skal ende her i Nordisk Råd, for ellers bliver der ingen mening i det, så må vi se i øjnene, at uanset at komiteerne kan udskyde en sag, så den et år eller to ikke kommer til behandling i rådet, så må den dog på et eller andet tidspunkt ende her i rådet; der kan altså højst blive tale om en udskydning.

Det eneste, der kan bringe antallet af sager ned, og samtidig bringe det store kvantum tryksager ned, er en større resignation med hensyn til hvor mange sager, der behandles i Nordisk Råd, og dér måtte det være rimeligt at lægge den linje, at en sag for at kunne optage Nordisk Råds tid bør være alment interessant eller af principiel karakter og i alle tilfælde have så stor interesse for de nordiske befolkninger, at det er rimeligt at behandle den her. Men først og sidst — det har vi konstateret gang på gang — må sager være modne til Nordisk Råds behandling, inden de indbringes her. Vi har gang på gang konstateret, at vi har vedtaget en rekommendation, og så har det vist sig, at vi alligevel ikke har kunnet overse alle vanskelighederne ved rekommendationens gennemførelse, og en skønne dag lægger man sagen bort. Det er dette, der giver de mange tryksager, og det er det, der gør, at en række sager bliver forjaget behandlet her. Dette forhold bliver altså ikke ændret ved det forslag, der er stillet henholdsvis af præsidenten og af nemandskomiteen.

Jeg gentager, at jeg har ingen forudsætning for at stille ændringsforslag til det foreliggende forslag, men jeg har ønsket at understrege disse kendsgerninger.

Statsrådet Kling, Sverige: Herr president! Jag har redan under generaldebatten utförligt motiverat min positiva inställning till det medlemsförslag det här gäller och till det utlåtande som den juridiska niomannakommittén framlagt, och jag behöver därför inte nu gå närmare in på förslaget. Jag ser med till-

fredsställelse att det juridiska utskottet har följt niomannakommitténs linje.

Under mitt inlägg i generaldebatten uttryckte jag emellertid en viss farhåga när det gäller samverkan mellan utskottet och regeringsrepresentanterna. Därför vill jag, i det ögonblick då Nordiska rådet skall besluta om en försöksvis ändring av sina arbetsformer, rikta en varm vädjan till utskottsordförandena att i god tid före varje sammanträde med utskottet underrätta vederbörande ministrar om tidpunkt, plats och dagordning för mötena och att vidare — vilket är det viktigaste — generöst låta ministrarna få tillträde till dessa möten eller också deras medarbetare i den mån ministrarna själva inte kan medverka.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

67

Juridiska utskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförening i Östersjön jämte tilläggsförslag om motverkande av oljeföreningar i havet (Sak D 23)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena angående rekommendationen nr 4/1959 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

II. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag, punkterna I och II, bifölls.

68

Juridiska utskottets förslag nr 3 i anledning av medlemsförslag om revision av medborgarskapslagstiftningen (A 40) samt meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen (Sak D 35)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i gældende bestemmelser og praksis vedrørende erhvervelse af statsborgerret, at der for nordiske statsborgeres adgang til at erhverve statsborgerret ved naturalisation i andet nordisk land stilles krav om højst 3 års ophold.

II. att rådet måtte lägga meddelandena angående rekommendation nr 12/1960 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): Hr præsident! Under generaldebatten redegjorde jeg for forslaget om revision af medborgerskabs- eller statsborgerretslovgivningen. Som man måske vil erindre, er forholdet det, at der ved sessionen i 1960 blev vedtaget en rekommendation til regeringerne angående en revision af statsborgerretslovgivningen i almindelighed. Den havde nr. 12/1960.

I henhold til denne nedsatte regeringerne nogle udvalg af sagkyndige. Hertil er kommet et forslag gående ud på at rekommandere regeringerne at overdrage til disse sagkyndige udvalg at undersøge forudsætningerne for en sådan ændring af de nugældende bestemmelser, at statsborgere i et nordisk land, som har taget ophold i et andet nordisk land, kan erhverve statsborgerret i dette land ved naturalisation -- men altså ikke på nogen anden måde -- efter blot kortere tids ophold dér.

Drøftelserne, der har fundet sted i nimanandskomiteen og på et møde mellem nimanandskomiteen og de nordiske justitsministre, har ført til den indstilling fra komiteen, at man anbefaler regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i de gældende bestemmelser og praksis, at nordiske statsborgere kan erhverve statsborgerret ved naturalisa-

tion i andet nordisk land efter højst 3 års ophold, medens det jo nu er således, at der i Danmark skal ca. 7 års ophold til og i de andre nordiske lande ca. 5 års ophold. Det var det forslag, jeg omtalte og anførte grunde for under generaldebatten, og jeg skal naturligvis ikke gentage det, jeg da sagde. Ved behandlingen i udvalget var der tilslutning til forslaget, og jeg skal derfor på udvalgets vegne -- idet udvalget tillige medtager rekommendation nr. 12/1960 -- anbefale:

I. at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i gældende bestemmelser og praksis vedrørende erhvervelsen af statsborgerret, at nordiske statsborgere kan erhverve statsborgerret ved naturalisation i andet nordisk land efter højst 3 års ophold, og

II. at rådet tager meddelelserne angående rekommendation nr. 12/1960 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste session.

Statsrådet **Ulla Lindström, Sverige**: Herr president! Bara några synpunkter på den här frågan! Jag har sedan tio år varit ansvarig inom den svenska regeringen för handläggningen av medborgarskapsärenden, och jag vill här gärna betona min allmänna sympati för en uppmjukning och mildring av gällande praxis respektive regler för beviljande av medborgarskap i annat nordiskt land.

Denna inställning bygger på övertygelsen att det är praktiskt att låta en nordisk arbetsmarknad så snart som möjligt åtföljas av medborgarrätt i det land där man arbetar och betalar skatt. Det bygger också på uppfattningen att nordbor har så mycket gemensamt i sina värderingar av samhällsansvar och medborgarskyldigheter, att de utan nämnvärda anpassningssvarigheter kan smälta in i ett annat nordiskt land och där bli lojala medborgare mycket lät-

tare än andra européer och givetvis mycket lättare än utomeuropéer kan.

I Sverige gäller den praxis att nordbor normalt skall ha fem års hemvist i Sverige för att förvärva svenskt medborgarskap. För purfinnar har av språkliga skäl krävts ett extra år, alltså sex år. För samtliga nordbor gäller att äktenskap med en svenska ger ett års rabatt på hemvistvillkoret. Äktenskapet och familjen erbjuder alltså en liten genväg in i den svenska folkgemenskapen, och det är väl för övrigt en gammal iakttagelse, att bästa sättet att lära ett annat språk är att älska någon som talar det.

Nu kan vi förstås inte utplåna de nordiska språkskiljaktigheterna på det sättet. Kvar står att det krävs ett metodiskt och aktivt studium för att lära finska eller lära isländska om man är svensk, och jag förmodar vice versa, och visst är det också ibland svårt för en uppsvensk att förstå en köpenhammare och för denne att förstå en stockholmare. Man måste hinna bli något så när bekant med språket i sitt nya hemland innan man naturaliseras — bortsett från att det är önskvärt med hänsyn till arbetet så krävs det också för att man skall kunna ta ståndpunkt vid allmänna val, utöva sin rösträtt, begripa vad man gör när man fullgör värnplikt o. s. v.

Att generellt nedbringa villkoret om viss hemvisttid från fem år till ett år, såsom föreslås i det här medlemsförslaget, har förefallit både niomannakommittén och utskottet och även mig vanskligt ur många synpunkter. Ett år är för kort tid för inväxande i ett annat land, det må vara ett grannland aldrig så mycket. En sådan hemvisttid är också för kort om vi skall bibehålla det nuvarande villkoret om hederlig vandel för förvärv av medborgarskap. Under ett år kan till och med en notorisk lagbrytare hålla sig i skinnet, och ett år är otillräckligt för att polismyndigheterna i våra länder skall hinna undersöka, om en som söker nytt medborgarskap är fågel eller fisk, och

kanske en ful fisk som helst bör stanna i det vatten, varifrån han eller hon kommer. Men mellan ett år och fem år och sex för svenskt vidkommande samt ett år och sju — som är den strängare danska fordran på hemvisttid — bör finnas ett mellanting, såsom anges i rekommendationen från utskottet: en förkortning av hemvisttiden till kanske högst tre år.

Detta får nu 1961 års utredning om översyn av medborgarlagstiftningen närmare överväga, men självfallet bör utredningens blivande rekommendationer bygga på reciprocitet. Minskning av hemvisttiden bör från våra olika utgångslägen syfta till en gemensam nivå, en gemensam tidspraxis, inte innebära en minskning av exempelvis två år, som i Danmark subtraheras från sju och i Sverige från fem. Även skillnaden i behandlingen av purfinnar och svensk-finnar bör rimligen försvinna i det sammanhanget.

Vi har redan en dispensregel som allt oftare utnyttjas åtminstone i Sverige — jag syftar på att hemvisten kan avkortas om ett bifall till sökandens framställning anses vara till rikets gagn. Knapphet på viss kvalificerad arbetskraft i Sverige har gjort, att vi generellt tillgriper den möjligheten när det rör sig om nordiska läkare som vill tjänstgöra på svenska provinsialläkarbefattningar, i fråga om tandläkare för folktandvården, lärare i naturvetenskapliga ämnen — inte minst vid skolor i norrlandslänen — och präster i gränstrakterna; givetvis sänks kravet på hemvisttid även beträffande professorskompetenta personer — om det behövs, krymper vi gärna ner tiden till något års hemvist i sådana fall.

Jag vill med detta bara ha sagt att den vanliga långa vägen om fem, sex eller sju år innan medborgarrätt i ett annat land förvärvas rimligen bör kunna förkortas, och jag hoppas livligt att Nordiska rådet 1965 skall få se ett resultat av sina initiativ på detta område.

Sedan diskussionen förklarats avslu-

tad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Åsgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Borten, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Kleemola, Thisted Knudsen, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Leirfall, Lundström, Løbak, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rithniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Mot förslaget röstade Saarinen.

Sigurður Ingimundarson *avstod från att rösta.*

Fagerholm *deltog ej i omröstningen.*

Frånvarande var:

Bondevik, N. Chr. Christensen, Holger Eriksen, Hara, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Kyttä, Lassinantti, Lyng, Moe, Ohlin, Carl Petersen, Ingrid Segerstedt Wiberg och Söderhjelm.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

69

Kulturutskottets förslag nr 1 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (Sak A 1)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undanröja de återstående hinder, som föreligger för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier.

Votering skedde medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Åsgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Løbak, Moe, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rithniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

N. Chr. Christensen, Holger Eriksen, Hara, Kyttä, Lyng, Møller, Harald Nielsen, Ohlin och Söderhjelm.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

70

Kulturutskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om bibliotekersättning till nordiska författare (Sak A 23)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar re-

geringarna i de nordiska länderna att i samråd med vederhörande fackorganisationer utreda möjligheterna för att genomföra en sådan ordning beträffande ersättning till författare för bibliotekslån m. m., att likställighet uppnås mellan författare från samtliga nordiska länder.

Kaj Andresen, Danmark (utskottets talesman): Allerede ved sessionen i 1956 behandlede Nordisk Råd spørgsmålet om gennem biblioteksafgifter at skabe ensartede forhold for forfatterne i de nordiske lande, således at afgiften skulle komme forfatterne til gode også fra andet nordisk land. På dette tidspunkt eksisterede sådanne udlånsafgifter imidlertid kun i tre lande, Danmark, Norge og Sverige, og i betragtning heraf og af, at reglene ikke var ens, blev sagen dengang henlagt.

Begrundelsen for, at spørgsmålet nu igen er taget op, er for det første, at det stadig må anses for overordentlig værdifuldt at skabe ligestilling mellem forfatterne i de nordiske lande i forhold til biblioteksudlån af deres bøger, og for det andet, at der nu også er gennemført en afgiftsordning i Finland. Desværre ligger det sådan — det fremgår af det materiale, kulturudvalget har fået forelagt — at formerne for afgiften stadig er væsentlig forskellige og af forskellig størrelsesorden. I Sverige drejer det sig om ca. 2 mill. kr. årligt, i Danmark om ca. 1 mill. kr. og i Norge om ca. 150 000 kr., og alene det svenske og danske system falder delvis sammen. Denne uensartethed indebærer, at et grundlag for en ligestilling af de nordiske forfattere ikke er til stede. Det må anses for urealisabelt at skabe en tilfredsstillende løsning, før mere ensartede regler for biblioteksafgifter er tilvejebragt.

Kulturudvalget skal derfor indstille til rådet, at man rekommanderer regeringerne i forhandling med vedkommende organisationer at undersøge mulighederne for en sådan ordning af afgiftsspørgsmålet vedrørende biblioteks-

udlån, at en ligestilling derefter kan opnås.

Jeg anbefaler udvalgets indstilling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Leirfall, Lundström, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sukselainen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

N. Chr. Christensen, Holger Eriksen, Hara, Nils Jacobsen, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kytä, Lassinantti, Lyng, Ohlin, Sundin och Söderhjelms.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

71

Kulturutskottets förslag nr 3 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om teatersamarbete inom Nordkalotten (Sak A 10)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vidtaga åtgärder för att stärka teaterutbytet över gränserna inom Nord-

kalott-området och bevilja nödiga anslag härför.

Dagmar Ranmark, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Till kulturutskottet har hänvisats ett från förra året uppskjutet tilläggsförslag om teaterverksamhet inom Nordkalotten.

Förslaget går ut på dels upprättande av fasta teatrar inom Nordkalotten, dels ett vidgat teaterutbyte inom området. Det har nu varit ute på remiss, och remissinstanserna är överlag positivt inställda till ett vidgat teaterutbyte; när det gäller inrättandet av fasta teatrar går meningarna däremot isär.

Nordiska rådets kulturella niomannakommitté skriver i sitt utlåtande:

Enligt kulturella niomannakommitténs mening bör frågan om inrättande av fasta teatrar i nordligaste Norge och Sverige närmast handläggas som en nationell och kommunal angelägenhet, varför kommittén icke anser sig böra framlägga förslag till rekommendation till regeringarna angående denna del av medlemsförslaget. Kommittén vill dock i detta sammanhang framhålla, att förekomsten av fasta scener i berörda områden givetvis skulle vara ägnad att skapa en fastare grundval även för teaterutbytet över gränserna i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige.

Vad beträffar det vidgade teatersamarbetet säger man:

Kulturella niomannakommittén finner för sin del, att ett vidgat teatersamarbete inom Nordkalotten bl. a. i form av turnéverksamhet, gästspel av fasta teatrar i grannländerna samt utbyte av gästregissörer är av stor betydelse för utvecklandet av de kulturella förhållandena inom de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Det är därför glädjande, att en viss verksamhet redan kommit i gång på området. Såvitt kommittén kan bedöma, uppmuntrar erfarenheterna till fortsatt utbyggnad av teatersamarbetet inom Nordkalotten.

Utskottet delar niomannakommitténs uppfattning, att inrättandet av fasta teatrar är en nationell och kommunal angelägenhet, varför utskottet med samma motivering som niomannakommittén avstår från förslag om inrättande av fasta teatrar inom Nordkalotten.

Utskottet vill däremot rekommendera i likhet med kommittén ett vidgat teaterutbyte länderna emellan, bl. a. i form av gästspel och utbyte av gästregissörer, en verksamhet, som redan i viss utsträckning kommit i gång. I likhet med kommittén vill utskottet också rekommendera ett vidgat teaterutbyte länderna emellan. Enligt utskottets mening har ett sådant utbyte stor betydelse för utvecklingen av det kulturella livet inom de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Utskottet anser även att nödiga medel bör anslås för detta ändamål.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Lassinantti, Sverige: Herr president! Jag är i stort sett nöjd med det yttrande kulturutskottet har avgivit.

I närvarande läge är det kanske svårt att etablera ett samarbete över gränserna för att skapa nya fasta teatrar. Jag är emellertid övertygad om att det är motiverat att man har blicken riktad över gränserna när man diskuterar tillkomsten av nya fasta teatrar uppe i norr, detta på grund av det glesa befolkningsunderlag vi har där.

Jag har inte något yrkande härvidlag, men jag vill fästa uppmärksamheten på det andra avsnittet i medlemsförslaget, som nu har bedömts av kulturutskottet och som gäller samarbetet över gränserna. Inom den kulturella sektorn finns knappast något annat område där samarbetet har varit så givande som just inom teaterns. Det har visat sig lättare att övervinna språksvårigheterna här än på många andra håll. Sedan sex år tillbaka har de fasta nordfinska teatrarna gjort turnéer i den finskspråkiga delen av Norrbotten, men också givit föreställningar inom tämligen renodlat svenska språkområdet. Även från svensk sida har man under senaste året gjort gästbesök i Rovaniemi, Kemi, Uleåborg och en del andra orter — svensk operett har kanske inte någonstans uppmärksammats så mycket som i det nästan helt finsk-

sprakiga Rovaniemi. Erfarenheten har visat att denna verksamhet kostar avsevärda pengar, och jag är mycket tacksam för att kulturutskottet har understrukit det angelägna i att statsmakterna inom respektive länder lämna ökade ekonomiska bidrag till denna verksamhet, som ganska tydligt fyller en stor nordisk uppgift.

Herr president! Jag är alldeles övertygad om att diskussionen beträffande samarbete när det gäller tillkomsten av fasta teatrar inte stannar vid detta utan säkerligen kommer att föras av teaterintresserade på Nordkalotten och även av ansvariga kommunalmän på olika sidor om riksgrensarna. En dag blir det utan tvivel aktuellt att återkomma i denna fråga till Nordiska rådet, men för dagen ber jag att få instämma med föredraganden och yrka bifall till kulturutskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Åsgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Sigríð Ekendahl, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksen, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarienen Ingrid Segerstedt Wiberg, Sukse-lainen, Thestrup och Toven.

Damsgaard, Hans Gustafsson och Thisted Knudsen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Cassel, N. Chr. Christensen, Lyng, Ohlin, Sundin, Söderhjelm och Thapper.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

72

Kulturutskottets förslag nr 1 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet (Sak A 6)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att, för att möjliggöra en av förhållandena påkallad kraftigt ökad utlandsinformation om de nordiska länderna och om nordiskt samarbete, snarast undersöka möjligheterna för att etablera ett omfattande samarbete här- om mellan de ställigt finansierade eller understödda institutionerna, däribland om en utbyggnad av den nordiska kurs-, lektorats- och publikationsverksamheten samt om en undersökning av förutsättningarna för att grunda ett nordiskt kultur- och informationscentrum i västra USA, samt ställa nödvändiga medel till förfogande för ett gradvist genomförande av ett sådant samarbete.

Helge Larsen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Til sessionen i Oslo i fjor var der indkommet medlemsforslag om at udbygge samarbejdet mellem de nordiske landes institutioner for oplysning i udlandet. Forslaget henviste til, at der med det stærkere internationale samarbejde var brug for en udbygning af denne informationstjeneste både om de enkelte lande og om det samarbejde, som finder sted mellem dem.

Forslaget blev henvist til senere behandling, og i årets løb har kulturudvalgets 9-mands komité behandlet forslaget, og udvalget er nu enig om at

indstille til rådets godkendelse en re-kommandation, som falder i to afsnit:

For det første anbefaler man en øget udbygning af samarbejdet på kursus-, lektorats- og publikationsområdet.

For det andet skal jeg erindre om, at der tidligere er udgivet en bog om skandinavisk demokrati, Scandinavian Democracy, i fællesskab af de nordiske lande. En ny udgave er under forberedelse.

Endvidere anbefaler udvalget, at man indstiller til regeringerne at foretage en undersøgelse af mulighederne for at opbygge et fællesskandinavisk informations- og kulturcentrum i det vestlige USA. Når det sidste navnlig er fremhævet, er det ud fra den betragtning, at i den vestlige del af USA foregår den stærke befolkningstilvækst og befolkningsudvikling, og det er det område, hvor der bor flest efterkommere af skandinaviske emigranter i USA.

Hele udvalget anbefaler rekommandationen til vedtagelse.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Cassel, Damsgaard, Sigrid Eken-dahl, Holger Eriksen, Fagerholm, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leir-fall, Lundström, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Gustav Peder-sen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Berte Rog-nerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røise-land, Saarinen, Ingrid Segerstedt Wi-berg, Thestrup och Toven.

Rihtniemi *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

N. Chr. Christensen, Einar Gustafs-son, Håkon Johnsen, Lyng, Ohlin, Suk-selainen, Sundin, Söderhjem och Thap-per.

Rekommendationen hade sålunda an-tagits med 59 röster.

73

Kulturutskottets förslag nr 5 i anledning av berättelse från Nordiska kultur-kommissionen (Sak C 2)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingar-na.

Utskottets förslag bifölls.

74

Socialpolitiska utskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekom-mendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (Sak D 33)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

75

Socialpolitiska utskottets förslag nr 2 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruk-tionssjukgymnaster (Sak A 8)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar re-geringarna att gemensamt utreda förut-sättningarna för en samnordisk utbild-ning av instruktionssjukgymnaster.

Sigrid Ekendahl, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Jag kan fatta mig mycket kort och bara hänvisa till socialpolitiska utskottets behandling av denna fråga. Utskottet finner det angeläget att den utredes gemensamt och föreslår, att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation: Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktions-sjukgymnaster.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Holger Eriksen, Fagerholm, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

N. Chr. Christensen, Einar Gustafsson, Horn, Håkon Johnsen, Leirfall, Lundström, Lyng, Sukselainen, Sundin, Söderhjelm och Thapper.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

76

Socialpolitiska utskottets förslag nr 3 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare (Sak A 12)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i enlighet med tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ingå en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare i huvudsaklig överensstämmelse med det i NU 1962:6 framlagda förslaget.

Birger Andersson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Redan 1957 gjorde rådet en rekommendation angående fri arbetsmarknad för läkare och tandläkare.

Det har nu, vad beträffar tandläkarna, förekommit en omfattande och ingående utredning om utbildningens likvärdighet i de olika nordiska länderna, och man har kommit fram till att utbildningen är i stort sett lika. De farhågor som man tidigare hade hyst, att ett eller annat av länderna skulle på något för de andra oförmånligt sätt dra till sig tandläkare, har genom vissa föreslagna arbetsmarknadspolitiska åtgärder eliminerats. Det gör att man nu utan några som helst betänkligheter kan anta en slutlig rekommendation och ge även denna grupp av yrkesutövare den fria arbetsmarknad som så många andra under årens lopp har fått genom Nordiska rådets försorg.

Jag skall nöja mig med detta och yrka bifall till det förslag till rekommendation, som socialpolitiska utskottet framlägger.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Anders-

son, Kaj Andresen, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Cassel, Damsgaard, Sigríð Ekendahl, Holger Eriksen, Fagerholm, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Løbak, Moe, Møller, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenbergs, Paula Ruutu, Røiseland, Saarienen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Thestrup och Toven.

Magnús Jónsson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

N. Chr. Christensen, Einar Gustafsson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Lyng, Møller Warmedal, Sukselainen, Sundin, Söderhjelm och Thapper.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

77

Socialpolitiska utskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker (Sak A 25)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

78

Trafikutskottets förslag nr 1 i anledning av medlemsförslag om reguljär bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (Sak A 39) samt meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (Sak D 61)

Utskottet hade föreslagit.

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att tillätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag till huvudsträckningen för en i Europavägsystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland;

II. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelandena till nästa ordinarie session.

Georg Pettersson hade i en reservation yrkat, att rådet icke skulle företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lundström, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Jag vill understryka vad jag sade redan i generaldebatten, att detta medlemsförslag huvudsakligen gäller en planeringsfråga och fastställande av en huvudled. Förslaget gäller däremot icke att statsmakterna på något sätt skall begränsa det fria utövandet av sjöfartsnäringen. Detta framgår tydligt av medlemsförslagens formulering, att leden bör komma till stånd oavsett vem eller vilka som skall trafikera den. I framtiden kommer säkert flera olika linjer att finnas mellan Sverige och Finland. För min personliga del vill jag understryka betydelsen av att det finns valmöjligheter, bl. a. på grund av den inverkan på priserna som konkurrens i trafiken har.

Bakgrunden till förslaget är det förhållandet, att inte bara sjöresans snabbhet är viktig, utan att tillfartsvägaras beskaffenhet är nästan lika viktig. Vi har ju lärt oss att om en flygresa tar aldrig så kort tid, kan det — om flygplatsen är illa belägen — ta lika lång tid att komma till och från flygplatsen på grund av att vägarna inte är bra.

Här stannar förslagsställarna inför ett speciellt förslag, som gäller anslutning till Europavägnätet av en viss led.

Det är väl möjligt att senare också andra hamnar och andra vägar kan komma att upprustas, men därpå går man inte in nu.

När detta förslag väcktes, konstaterades det att det hade skett mycket litet i anledning av den rekommendation som tillkom för två år sedan. När nordiska samfärdselkommittén sammanträdde den 9 januari hade den tydligen samma uppfattning. Den underströk att det inte skett särskilt mycket och att det därför var önskvärt att man gjorde en ny rekommendation.

Nu visar det sig emellertid att det har skett en hel del. Den svenska regeringen har t. ex. fattat ett definitivt beslut om att förbättra vägen från Kapellskär, som är en av de huvudpunkter det här gäller, och man har dessutom tillsatt en särskild arbetsgrupp som skall ta upp vissa frågor vilka sammanhängar med den reguljära trafiken över Ålands hav.

Även på finsk sida har atskilligt skett, men där haller man ännu på med utredningar. Någon arbetsgrupp har inte tillsatts, och regeringen har inte tagit ståndpunkt. Det är av det skälet som trafikutskottet menar att det kunde vara anledning att nu anta en rekommendation, där man förordar att båda regeringarna tillsätter en *gemensam* arbetsgrupp, eftersom det kanske är den enda möjligheten att snabbt komma till resultat i den här frågan.

Jag tror att den här saken är av ganska stor betydelse. Dels har ju trafiken mellan Sverige och Finland över huvud taget tilltagit, dels har biltätheten i Finland ökat. Intresset för Finland som turistland har stigit över hela Europa och även långt därutöver. När Sverige övergår till högertrafik om några år, kommer trafiken med all säkerhet att ytterligare tillta, och jag skulle gissa att om några år antalet överfärder är långt större än vi nu kan föreställa oss.

Jag vill med dessa ord hemställa, att Nordiska rådet ville godta den rekommendation, som föreslås av trafikutskottet.

Georg Pettersson, Sverige: Herr president! Som framgått av herr Lundströms anförande är denna fråga rätt långt på väg, och det har även framgått av de handlingar rådets ledamöter fått sig tillställda. Vid föredragningen i utskottet lämnades ytterligare upplysningar som visar hur långt man nått.

Då frågar jag mig: kan det vara vetligt att lämna en rekommendation i en fråga, där man redan vet att lösningen är på väg? Det kan nästan bli snudd på beskäftighet att avge rekommendationer i sådana sammanhang. Man skall inte rekommendera för rekommendationens egen skull — det kan lätt bli inflation i rekommendationer från rådet.

I detta fall bör man alltså gå varmsamt fram, och av den anledningen har jag förordat, herr president, att rådet inte nu antar någon rekommendation utan låter ärendet vila och inväntar nya meddelanden till nästa session. Det kan hända att frågan då är löst, även om rådet inte nu gör någon rekommendation.

Enligt mitt sätt att se är rekommendationen obehövlig och jag vill därför, herr president, yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets utlåtande.

Lundström, Sverige: Herr president! Jag vill påpeka att utskottets rekommendation stöds av samtliga finska och svenska ledamöter i trafikutskottet utom reservanten. Det kan tilläggas att rekommendationen direkt tillstyrkts från finsk sida, då man tydligen ansett att det skulle vara värdefullt att ha den som stöd för rationellare åtgärder än hittills.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

K. B. Andersén, Nina Andersen, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Åsgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason,

Bondevik, Cassel, Sigrid Ekendahl, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Sigurdur Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kytta, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Løbak, Judit Nederström-Lundén, Carl Petersen, Pit-sinki, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenbergl, Paula Ruutu, Røiseland, Saari-nen, Ingrid Segerstedt Wiberg och Toven.

Mot utskottets förslag röstade Hans Gustafsson, Hønsvald och Georg Pettersson.

Ahlkvist, Birger Andersson, Dams-gaard, Moe, Møller, Harald Nielsen, Gustav Pedersen, Dagmar Ranmark och Thestrup *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Borten, N. Christensen, Håkon Johnsen, Lyng, Møller Warmedal, Ohlin, Sukselainen, Sundin, Söderhjelm och Thapper.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster mot 3.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Rune Johansson, Sverige, intagit sin plats i rådet.

79

Trafikutskottets förslag nr 2 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellan-riksvägar (Sak D 83)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Klippenvåg (utskottets talesman): De veiene det her gjelder i Nord-Sverige og Nord-Norge, er veien over Umbukta, Graddisveien og eventuelt Kiirunaveien.

Det er ikke så svært mye som har skjedd i det året som er gått, men helt fritt er det da ikke. Man er på svensk og norsk side blitt enig om å nedsette et utvalg med to representanter fra hvert land, og utvalget har fått det mandat å undersøke mulighetene for å komme fram til en ordning som skal gi en viss prioritet når det gjelder disse veiene.

Man kan selvfølgelig si at dette kommer sent, men jeg tror på samme tid at det kommer godt, og jeg tror ikke Nordisk Råd, i hvert fall ikke i dagens situasjon, kan gjøre noe annet enn å ta det til etterretning og samtidig håpe på at dette utvalget arbeider fort, slik at man kan få noe konkret å holde seg til.

Jeg vil gjerne understreke hva trafikutskottet her har sagt, og vil ikke si noe mer om saken i dag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag*.

Följande två ärenden på dagordningen behandlades i ett sammanhang.

80

Trafikutskottets förslag nr 3 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen (Sak D 48)

81

Trafikutskottets förslag nr 4 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 28/1963 angående fast Öresunds-förbindelse (Sak D 97)

Utskottet hade föreslagit, att meddelandena om rekommendation nr 5/1962 och 28/1963 måtte läggas till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Horn, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg takker, fordi man har indvilget i at lade de to sager behandle under ét, idet de jo er afhængige af hinanden. Man kan vel sige det på den måde, at hvis ikke det var aktuelt med en fast forbindelse over Øresund, var tanken om en Øresundsregion ikke blevet rejst på nuværende tidspunkt. Man kan se af de betænkninger, som trafikudvalget har afgivet, at man i begge tilfælde indstiller til rådet at tage meddelelserne til efterretning og afvente nye meddelelser i spørgsmålet til næste session — dette gælder altså for begge forslag.

Jeg vil gerne knytte nogle enkelte bemærkninger til disse to sager, fordi det jo er sådan, at alle kan udtale sig om trafikspørgsmål; det hænger vel sammen med, at når det drejer sig om trafik, har alle nogle følelsesmæssige forestillinger om, hvordan det skal være!

Vedrørende spørgsmålet om Øresundsregionen vil jeg gerne pege på, at der jo er sket en hel del, siden vi sidst drøftede denne sag. Der er nemlig nu nedsat et Øresundsråd, og medlemmer hertil vil i løbet af ganske kort tid blive udpeget — en del er udpeget — og rådet kan begynde sin virksomhed. Man vil dernæst se, at Nordisk Råds præsidium har besluttet, at der den 13. og 14. april skal afholdes en konference dels i København dels i Malmø, hvor man vil drøfte de mange problemer, som knytter sig til et så stort problem for såvel det danske som det svenske Øresundsområde i henseende til den industrielle udvikling, som foregår her.

Udvalget har bemærket, at man er klar over, at kommunerne ikke alene kan klare alle opgaverne, og her er der jo navnlig tænkt på den planlægning, som skal finde sted, der må ske på en sådan måde, at man skaber de bedste muligheder for erhvervslivets trivsel og for de mennesker, der skal leve på hver sin side af Øresund. Det er jo også et spørgsmål om at få den størst mulige nyttevirkning af de penge, man sætter

ind på dette område. Derfor er det rimeligt, at man grundigt drøfter de mange problemer, som knytter sig hertil. I den foreløbige dagsorden, der er opstillet for konferencen den 13. og 14. april, er der også taget en lang række problemer op, så at der bliver lejlighed for de interesserede parter — institutioner, organisationer og offentlige myndigheder — til at drøfte disse mange ting. Det er klart, at det er et stort problem at tage stilling til et så vigtigt spørgsmål som den faste forbindelse over Øresund, således som det også er omtalt i meddelelse nr. D 97.

Jeg tror, det er nyttigt, at der også herfra bliver gjort et par bemærkninger om den faste forbindelse udover det, som udvalget har sagt: at man tager meddelelserne til efterretning. Der er mange, der mener, at det haster meget med at få lavet denne faste forbindelse; det gør det vel egentlig ikke af trafikmæssige grunde, for de få dage om året, hvor der er kø, er til at overse, men det haster, som vi også tidligere har givet udtryk for det her i rådet med at tage stilling til spørgsmålet af hensyn til de kommunale myndigheder og erhvervslivet, så at de kan tage stilling til, hvordan man fremover skal investere. Her vil man også se, af den betænkning, som udvalget har afgivet — det er forslag nr. 4 — at man har fået en oversigt over de forhandlinger, som man har ført på svensk side, den remiss som nu har stået på et års tid. Jeg kan meddele, at Københavns kommune har ladet en lignende remiss foregå i det københavnske område og videre ud. Også her foreligger sikkert inden længe udtalelser om, hvad de danske myndigheder, institutioner og organisationer mener om en sådan fast forbindelse, bl. a. også hvor den skal placeres.

Man vil se af dokumentet, at de to regeringer, den danske og den svenske, har besluttet at nedsætte en fælles arbejdsgruppe som skal gennemgå de udredninger, der nu foreligger fra svensk side, og dem der kommer til at

foreligge fra dansk side. Det er vel naturligt at man også organiserer yderligere forundersøgelser af bundforholdene i Øresund og fra den danske trafikminister foreligger der et tilbud om, at det boreplan som Danmark har bygget til undersøgelser i Store-Bælt og som nu ligger og venter på at få andre opgaver, kan indgå i en sådan undersøgelse. Endvidere er der peget på, at alle de oplysninger som måtte komme frem om sagen, bør samles og opstilles i et vist skema, så det bliver lettere overskueligt at tage stilling både til de følelsesmæssige og til de økonomiske synspunkter i sagen og med henblik på såvel erhvervslivets og befolkningens almindelige trivsel.

Man har fra udvalget sagt, at man ønsker, at der snarest træffes en beslutning. Jeg har peget på, at årsagen hertil navnlig må være, at kommunerne og institutionerne får mulighed for at tage stilling til, hvorledes broen placeres. Den danske statsminister Jens Otto Krag nævnte forleden dag, at stemningen i Danmark vel nærmest går i retning af at det skal være en København—Malmø linje. Det er vel ikke noget vi skal diskutere, i hvert fald ikke så længe det ikke er afklaret, bl. a. hvilke økonomiske muligheder der er, men det er rigtigt at stemningen er sådan, og det er også sandsynligt at man vil beslutte det til sin tid.

Jeg vil gerne slutte med, hr. præsident, at sige, at hvis man i Sverige eller i Danmark eller andetsteds her i Norden forestiller sig, at der ikke sker noget med disse to sager, så er det forkert. Somme tider får man indtryk af, at pressen ligesom har en forestilling om — det er vel en folkestemning de mærker —, at der ikke sker noget med disse sager. Det er i alt fald sådan, at der ikke har kunnet ske noget m.h.t. den faste forbindelse, så længe alle spørgsmål ikke var besvaret. Der er enkelte, der endnu ikke er indkommet besvarelse af. Man må også have rimelig tid til at undersøge disse besvarel-

ser. Vi kan vel sige i almindelighed, at den omtale pressen har givet de svar, der er kommet, i høj grad er afledt af en vurdering af denne betænkning, som de to øresundsudvalg i sin tid afgav.

Nu kan man gøre mange kritiske bemærkninger, og man kan undervurdere en række af de beregninger, som de to udvalg i sin tid foretog, men jeg vill dog gerne sige, at uden disse udredninger fra de to udvalg havde der ikke været basis for at få den folkelige drøftelse af disse ting som der nu har været på møder rundt omkring, flere møder vil komme, og der har også været drøftelser i pressen. Derfor er det måske nok sådan, at de to udvalg føler, at de har fået en lidt dårlig behandling. Jeg for min del mener, at de er kommet med det egentlige grundlag for, at vi i det hele taget til sin tid kan komme til et virkelig fornuftigt samarbejde om, hvor broen skal bygges, hvordan den skal bygges, og senere, hvorledes Øresundsregionen skal indrettes.

Med disse bemærkninger skal jeg, hr. præsident, endnu engang anbefale, at disse to indstillinger vedtages.

Cassel, Sverige: Herr president! Jag har inte mycket att tillägga sedan utskottets ärade talesman har talat, och jag kan i nästan allt instämna med honom. Jag vill bara ytterligare understryka hur viktigt det är att man nu snarast möjligt kommer till ett beslut om var denna bro skall förläggas.

Att det skall bli en bro har Nordiska rådet redan uttalat sig bestämt om, men problemet är var den skall ligga. Det är klart att det gäller en stor investering, som man inte kan besluta om utan noggrant övervägande, men det är också klart att det för de människor som arbetar och verkar där nere är helt omöjligt att handla, om man inte får till stånd ett beslut om var bron skall ligga. Alla trafikledsbyggen, all utbyggnad av industri och annan verksamhet är beroende av var storbron kommer att

förläggas, och det måste man därför veta.

Nu kommer det i dagarna att tillsätts en gemensam dansk-svensk arbetsgrupp. Det är inte meningen att det skall bli en ny utredning, men låt mig uttala den förhoppningen, att det inte i verkligheten blir en ny utredning, utan att man koncentrerar sig på att göra färdiga de utredningar som redan är påbörjade, att man sätter in expertis och annat i betydande utsträckning och gör det snart.

Jag vill uttala den förhoppningen, att när Nordiska rådet härnäst samlas ett definitivt beslut skall vara taget angående denna brosförläggning och att man sedan utan att tveka och utan att vänta ytterligare sätter i gång med bronns projektering, som — om vi har förstått rätt — kommer att ta åtminstone fyra år. Det finns ingen anledning att vänta med detta.

Lundström, Sverige: Herr president! Det kanske bör sägas att det inte är klart att det blir bara *en* bro — det är väl ingen som har klart för sig om det blir en eller två broar. Det väsentliga i den här saken är emellertid att det så snart som möjligt ges prioritet åt ett av de två alternativ som finns. Frågan huruvida man bör bygga ytterligare en bro får komma i efterhand — det absolut avgörande är vilken av de två broarna som skall byggas först.

Att man här tränger till ett resultat är alldeles tydligt, då man vet att det kanske tar åtta, tio år från det att beslutet är fattat och till dess en bro är färdig. Skall vi få en bro i mitten på 1970-talet, som man hoppas på, kan det inte bli fråga om fortsatta utredningar i det oändliga, utan ett beslut måste med det snaraste fattas om vilken bro som skall byggas först.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag beträffande punkterna 80 och 81 på dagordningen.

Ekonomiska utskottets förslag nr 1 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna
(Sak D 37)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Statsrådet Ulla Lindström, Sverige: Herr president! Jag ber om ursäkt för att jag återkommer i talarstolen, men såsom varande en av de fyra ledamöterna i nordiska ministerkommittén för u-landsbistånd vill jag på allas våra vägnar tacka ekonomiska utskottet för dess utlåtande om de nordiska insatserna i Tanganyika. Det är ett utlåtande som uttrycker tillfredsställelse med kommitténs ansträngningar och som präglas av insikt om att det krävs en kraftsamling för varje etapp av detta ömtåliga samarbete, där fyra länder gemensamt försöker hjälpa ett femte. Tanganyika, i dess födslovänder som fri och oberoende nation.

Denna inställning är så mycket tacknämligare som den är ovanlig. I Sverige fick vi i fjol lära oss att iveren att tillmötesgå en otålig opinion som ropade på större och snabbare insatser har sina risker och lätt resulterar i bakslag. Man kan anslå mycket pengar till stora planer, men det är mottagarlandets möjligheter att absorbera hjälpen och att prestera en egen andel av ett gemensamt projekt som ytterst bestämmer takten i u-hjälpens utbyggnad — det gäller särskilt i länder med politiskt labila förhållanden.

Östafrika har ju under den senaste tiden överraskat den västerländska världen med en del politiska konvulsioner. Samtidigt som våra tidningar oroligt ifrågasatt, om de nordiska experterna i Tanganyika och deras familjer — sammanlagt ett 80-tal personer — varit, är eller kommer att råka

i fara, har några av dessa tidningar varit snara att förebrå oss för att det gått för långsamt att förverkliga Nordiska rådets beställning av ett samnordiskt projekt. Det är enligt min mening en inkonsekvent hållning. Just risken för politiska oroligheter kräver en omsorg som gör vårt samnordiska projekt oantastligt. Men denna risk kräver på samma gång den lugnande effekten av snabba resultat som de maktavande kan peka på. Dagens läge i Tanganyika och det övriga Östafrika utgör därför enligt min mening en god grund för en utvecklingstakt som förenar omsorgsfullhet och skyndsamhet.

Inom parentes sagt är det väl sört för att de 20—25 skandinaviska experterna och deras familjer skall, om någonting skulle inträffa, få ett omedelbart stöd av Sveriges nye chargé d'affaires i Tanganyika.

För övrigt arbetar man orubbligt efter sitt program för det blivande Nordie Center och det är därvidlag i djupaste och mest egentliga mening fråga om ett nordiskt program. Ett norskt konsultbolag uppför med stöd av en svensk arkitekt, en dansk boliginspektör och tanganyikansk entreprenör en anläggning vars första institution, en jordbruksskola, får en finsk rektor. I nordiska ministerkommittén har vi bitt vår norske kollega att inviga denna skola för allas vår räkning då den i maj—juni är färdig att tas i bruk. När avtalet undertecknades var det vår danske kollega Kjeld Philip som representerade de nordiska regeringarna. Jag vet inte om jag har sagt det någon gång förut inom Nordiska rådet, men detta var första gången på århundraden som den svenska regeringen lät en dansk minister på sina vägnar underteckna ett bindande internationellt avtal — i varje fall är det enligt min mening värt att på nytt påminna om saken. Händelsen är unik i vår historia och jag skulle tro att den är ovanlig i det mellanfolkliga umgänget överhuvudtaget.

Jag har bara velat, när mötet nu be-

handlar rapporten om den gemensamma nordiska u-landshjälpen, understryka att Nordiska rådet har fyllt och fyller en viktig funktion även på detta område såsom pådrivare och tillika förstående och nyanserad bedömare av u-landshjälprojektet i Tanganyika.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jag läste för någon tid sedan i pressen en artikel av personer som sysslade med det nordiska projektet i Tanganyika och som i denna artikel redogjorde för dess utveckling. Man ansåg att utvecklingen var tillfredsställande men påpekade samtidigt att arbetet med projektet givetvis gick långsammare därför att det hela skulle ordnas på nordisk bas; det blev därigenom en extra omgång att få till stånd olika beslut. Mot denna bakgrund kunde det möjligen finnas anledning till en viss kritik. Den som inte närmare känner till förhållandena tycker kanske också att detta låter rätt klokt.

Jag har, herr president, bara begärt ordet för att framhålla att jag tillhör dem som inte menar att det nordiska samarbetet har ett av sina mera lovande områden när det gäller att ordna gemensamma u-landsprojekt. Jag tror att det krävs åtskilligt nordiskt samarbete vid planeringen av vår u-landshjälp och att vi då kan stödja varandra på olika sätt. Men enligt min mening kan det endast mera i undantagsfall vara lämpligt att göra projekten nordiska även från administrativa och andra synpunkter.

Med denna min allmänna inställning har jag inte, herr president, funnit anledning att uttrycka någon avvikande mening i förhållande till flertalet inom utskottet. Jag hoppas, ehuru det inte varit möjligt för mig att tränga djupare in i saken, att det skall visa sig vara hållbart omdöme som utskottsmajoriteten gör, när man i slutet av utlåtandet konstaterar att samordningen mellan de nordiska länderna också på angivna område synes vara tillfredsställande — det gäller samarbetet mellan nordiska

myndigheter och administrativa organ för övrigt.

Jag känner inte till något som för dagen skulle berättiga till en annan slutsats, men jag har velat betona att vi inte haft tillfälle att i detalj tränga in i denna fråga.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

83

Ekonomiska utskottets förslag nr 2 i anledning av medlemsförslag om inrättande av en nordisk investeringsbank och ändringsförslag om inrättande av nordisk investeringsbank (Sak A 21)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller till regeringene snarest å utrede behovet og forutsetningene for opprettelse av en nordisk investeringsbank eller et finansieringsinstitut.

K. B. Andersen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Den sag, der her fremlægges for rådet, spørgsmålet om en nordisk investeringsbank, er ikke en sag af ny dato i de nordiske drøftelser. Til forskel fra flere andre sager inden for det økonomiske samarbejdes meget store område er det et ret konkret og klart afgrænset forslag, det her drejer sig om. Forslaget, som der har været arbejdet med i omkring 10 år, blev midlertidigt stillet i bero, da det europæiske økonomiske samarbejde distancerede de nordiske planer. Siden er der stadig blevet arbejdet med tanken på forskellig vis.

I den rapport, som det nordiske udvalg for finansielle sager afgav i december 1961, blev der i enighed givet udtryk for, at ordningen med blot nationale finansieringsinstitutter kunne føre til, at projekter af fælles nordisk interesse ikke blev tilstrækkelig tilgodeset. Udvalget udtalte også, at om man øns-

kede at udvide det nordiske økonomiske samarbejde, ville et nordisk finansieringsinstitut kunne få betydning.

De nordiske samarbejdsministre har indtaget en positiv stilling til spørgsmålet om at aktualisere sagen, så en politisk beslutning kan træffes. På denne baggrund må medlemsforslaget og ændringsforslaget ses. Det økonomiske udvalg indstiller, at rådet henstiller til regeringerne at udrede behovet og forudsætningerne for oprettelse af en nordisk investeringsbank eller et finansieringsinstitut, og udvalget peger herunder på, at det bør søges klarlagt, om der foreligger økonomisk sunde investeringsobjekter, som de hidtil eksisterende finansieringsveje ikke har kunnet finansiere, ligesom det peger på, at man skal prøve at vurdere mulighederne for, at kapital til de nordiske lande vil øges som følge af en sådan institution. Udvalget udtaler endvidere — ikke i sin rekommendation men i sit forslag til indstillingen her — at det finder det ønskeligt, at den fortsatte udredning sker hurtigt med sigte på en snarlig principiel stillingtagen, sådan at projektet enten kan bearbejdes videre eller helt skrinlægges.

Jeg håber for min del, at denne tanke bliver realiseret, men jeg er enig i, at om den efter de endelige undersøgelser, der nu skal tages stilling til i rådet, ikke kan gennemføres med en principbeslutning i den kommende radssamling, så bør den fjernes fra rådets dagsorden, da der ikke er rimelig grund til at holde en sag på rådets dagsorden alene for at udsætte en endelig standpunkttagen.

Jeg skal anbefale det økonomiske udvalgs indstilling om, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at udrede behovet og forudsætningerne for oprettelse af en nordisk investeringsfond eller et tilsvarende finansieringsinstitut.

Rihtniemi, Finland: Herr President! Frågan om grundandet av en nordisk investeringsbank har varit aktuell redan i mera än tio år. Under denna tid

har saken utretts och såvitt jag förstår föreligger tillräckligt och allsidigt material för fattande av ett principbeslut om grundande av en investeringsbank. Ekonomiska niomannakommittén har i sitt eget förslag kommit till den konklusionen, att regeringarna skulle utreda behovet och förutsättningarna för en nordisk investeringsbank eller ett motsvarande finansieringsinstitut. I motiveringen till rekommendationen konstaterar även kommittén dock att fattande av ett politiskt beslut i brådskande ordning vore önskvärt för sakens vidare utveckling eller helt skrinläggande.

Mitt ändringsförslag baserar sig på tanken, att behovet av en investeringsbank är tillräckligt utrett och att det redan vid denna session skulle föreligga förutsättningar för fattande av ett principbeslut varefter regeringarna skulle ha möjlighet att i brådskande ordning uppgöra praktiska bestämmelser för bankens eller finansieringsinstitutets verksamhet.

Ekonomiska utskottets majoritet har likväl inte ansett att möjligheter föreligger för fattande av ett dylikt principbeslut i detta skede. Jag vill dock med tillfredsställelse konstatera, att motiveringen i utskottets förslag betonar det principiella avgörandets brådskande natur och i rekommendationen förutsättes att regeringarna snarast låter utreda saken.

När det redan föreligger rikligt med material i saken, kan den förutsatta utredningen ske så snabbt, att denna viktiga sak vid rådets följande session kan avgöras och som jag hoppas med ett positivt beslut.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Åsgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia,

Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksen, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Moe, Møller, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Rihtniemi, Røiseland, Saarinen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Thestrup och Toven.

Rosenberg avstod från att rösta.

Frånvarande var: N. Chr. Christensen, Nils Jacobsen, Håkon Johnsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Sukselainen, Sundin, Söderhjelm och Thapper.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

84

Ekonomiska utskottets förslag nr 4 i anledning av berättelse om frågan om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande jämte tilläggsförslag om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande (Sak C 15)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna;

II. att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Moe, Norge (utskottets talesman): Det dreier seg her ikke om noen rekommendasjon, men jeg vil ikke la denne saken passere uten å si et par ord.

Som det fremgår av innstillingen, har regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige allerede besluttet å organisere slike beredskapsstyrker for FN, og utvalget har fått en redegjørelse for det som er gjort i så henseende, og jeg tror jeg kan si at det alminnelige inntrykk var at det er gjort et utmerket ar-

beid. Det er en god organisasjon og styrker som sikkert er meget effektive for den oppgave de skal utføre.

Det er noe som er ganske interessant nettopp fra Nordisk Råds synspunkt, og det er at disse styrkene synes å være integrert i ganske høy grad, at det her faktisk dreier seg om en nordisk styrke og ikke bare om separate styrker fra de forskjellige land. Jeg synes at det fra Rådets side er all grunn til å rette en takk til de respektive forsvarsministre og deres medarbeidere for det arbeid som de her har utført.

Dette med de nordiske beredskapsstyrker for FN er et tilfelle av nordisk samarbeid som godt kunne stå som et eksempel også for Nordisk Råd.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag, punkterna I och II.

85

Ekonomiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete (Sak D 92)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 17.00.

Protokoll

4:e mötet

Onsdagen den 19 februari 1964 kl. 15.00

President: Lyng

Dagordning

1. Juridiska utskottets förslag nr 5 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal (Sak A 3) jämte meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning (Sak D 42)

2. Juridiska utskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningskatt för flyttgods (Sak D 28)

3. Juridiska utskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om rättsligt skydd för växtförädlingsprodukter (Sak A 22)

4. Juridiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 7), meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (Sak D 24) och meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål jämte tilläggsförslag om

samarbete rörande samespörsmål (Sak D 53)

5. Juridiska utskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 11) jämte meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (Sak D 76)

6. Socialpolitiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (Sak D 14)

7. Socialpolitiska utskottets förslag nr 6 i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3)

8. Socialpolitiska utskottets förslag nr 8 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om harmoniseringen av sociallagstiftningen i Norden (Sak A 17)

9. Socialpolitiska utskottets förslag nr 9 i anledning av meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående

tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (Sak D 32)

10. Socialpolitiska utskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området (Sak B 1)

11. Trafikutskottets förslag nr 5 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik jämte ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (Sak A 4)

12. Trafikutskottets förslag nr 6 i anledning av berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 6)

13. Trafikutskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om samordning av järnvägstaxorna för godstrafik (Sak A 42)

14. Ekonomiska utskottets förslag nr 3 i anledning av medlemsförslag angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden (Sak A 26)

15. Ekonomiska utskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1959 och rekommendation nr 17/1963 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 26 och Sak D 86) samt berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (Sak C 5)

16. Ekonomiska utskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om samråd i internationella handelspolitiska frågor (Sak A 28)

17. Ekonomiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem

(Sak D 38) samt meddelanden om rekommendation nr 22/1963 angående samarbete beträffande fiskexport (Sak D 91) jämte berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (Sak C 12)

18. Juridiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om lagstiftning rörande barns skadeståndsansvar (Sak A 30)

19. Juridiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak D 4) jämte meddelanden om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m. (Sak D 18)

20. Juridiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 18/1963 angående lagstiftning om radions juridiska ansvar (Sak D 87)

21. Kulturutskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare (Sak D 64)

22. Kulturutskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin (Sak A 14) och meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (Sak D 34)

23. Socialpolitiska utskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk jämte tilläggsförslag om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigationsskollärare (Sak D 39)

24. Socialpolitiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om

rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (Sak D 16)

25. Trafikutskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och Oslofjords-området (Sak A 5)

26. Ekonomiska utskottets förslag nr 14 i anledning av berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor (Sak C 8)

27. Socialpolitiska utskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid jämte tilläggsförslag om införande av ny normaltids i Norden (Sak D 85)

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att N. Chr. Christensen, Danmark, lämnat sessionen och ersatts av P. B. Thisted Knudsen, Danmark.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

Meddelande

Det meddelades, att utenriksminister Halvard Lange, Norge, och statsrådet Gunnar Sträng, Sverige, intagit sina platser i rådet.

1

Juridiska utskottets förslag nr 5 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal (Sak A 3) jämte meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning (Sak D 42)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsför-

slaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at indgå en nordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale hovedsaglig i overensstemmelse med OECDs mønsteraftale;

II. att rådet måtte lägga meddelandena angående rekommendation nr 11/1961 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Magnús Jónsson, Island (utskottets talesman): Hr. præsident! Der behøves næppe mange ord for at forklare nødvendigheden af at løse problemet om at undgå dobbeltbeskatning inden for Norden, for man kan vist være enig om, at det er nok at betale skat af sine indtægter én gang. Problemet bliver af større betydning, eftersom bevægelsen mellem landene af kapital og arbejdskraft forstærkes. Mellem enkelte nordiske lande er der allerede indgået bilaterale beskatningsaftaler, men sådanne aftaler mangler endnu mellem nogle af landene.

Man har peget på den mulighed at udvide de bestående bilaterale beskatningsaftaler til multilaterale aftaler, men den juridiske 9 mands komité's nærmere undersøgelse af problemerne viser, at det er ikke formålstjenligt på den måde at løse de problemer, som rekommendationen fra rådet i 1961 pegede på. 9 mands komiteen synes imidlertid, at det kan være hensigtsmæssigt til erstatning for de nordiske bilaterale beskatningsoverenskomster at indgå en fælles nordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale baseret på OECD's mønsteraftale. Det juridiske udvalg er enstemmig af den mening, at denne mulighed bør undersøges.

Angående den nærmere begrundelse herfor kan jeg nøjes med, hr. præsident, at henvise til det juridiske udvalgs motivering. Jeg indstiller, at rådet vedtager udvalgets forslag til rekommendation til regeringerne i denne

sag og at meddelelserne angående re-kommandation nr. 11/1961 tages til ef-terretning.

Sedan diskussionen förklararats av-slutad, skedde votering medelst elekt-risk omröstningsapparat beträffande ut-skottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Ander-
sen, Birger Andersson, Ebon Andersson,
Backlund, Asgeir Bjarnason, Bondevik,
Borten, Damsgaard, Sigrid Ekendahl,
Fagerholm, Einar Gustafsson, Ingrid
Gärde Widemar, Magnhild Hagelia,
Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriks-
son, Horn, Hønsvold, Sigurður Ingimun-
darson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen,
Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen,
Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg,
Kyttä, Kähönen, Leirfall, Lundström,
Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal,
Ohlin, Gustav Pedersen, Pitsinki, Dag-
mar Ranmark, Rihtniemi, Paula Ruutu,
Røiseland, Saarinen, Sukselainen, Sun-
din, Söderhjelm, Thapper, Thestrup och
Toven.

*Nina Andersen avstod från att rösta.
Lyng deltog ej i omröstningen.*

Frånvarande var:

Kaj Andresen, Sigurður Bjarnason,
Bro, Cassel, Holger Eriksen, Hans Gus-
tafsson, Thisted Knudsen, Aksel Lar-
sen, Helge Larsen, Lassinantti, Judit
Nederström-Lundén, Harald Nielsen,
Carl Petersen, Georg Pettersson, Berte
Rognerud, Rosenberg och Ingrid Seger-
stedt Wiberg.

*Rekommendationen hade sålunda an-
tagits med 50 röster.*

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

2

**Juridiska utskottets förslag nr 6 i an-
ledning av meddelanden om rekomen-
dation nr 15/1959 angående borttagande
av dubbel omsättningsskatt för flyttgods
(Sak D 28)**

Utskottet hade föreslagit, att rådet
måtte lägga meddelandena till hand-
lingarna och anse spörsmålet för rå-
dets del slutbehandlat.

Erkki Hara, Finland (utskottets tales-
man): Den rekommendation, saken
gäller, tog sikte på att regeringarna
skulle ingå en konvention om att en
nordisk medborgare vid flyttning från
ett nordiskt land till ett annat inte
skulle behöva erlägga omsättningsskatt
för sitt flyttgods i inflyttningslandet, i
vidare mån än vad skatten översteg det
som redan erlagts i sådan skatt, då
egendomen förvärvades i det land, från
vilket han utflyttade. Av meddelandena
från regeringarna framgår, att den in-
terna lagstiftningen i de nordiska län-
derna numera i stort sett är så utfor-
mad att någon omsättningsskatt eller
därmed jämförlig avgift inte uttages
vid inflyttning såvitt gäller vanligt flytt-
gods, t. ex. möbler och husgeråd. Det
har dock även blivit klart, att man inte
i alla länder är beredd att behandla bi-
lar, som medförs vid inflyttning, på
samma sätt som det vanliga flyttgodset.
Omsättningsskatten på bilar spelar stor
roll dels på grund av bilarnas förhål-
landevis höga värde, dels på grund av
att omsättningsskatten därå kan vara
mycket hög, såsom är fallet i Danmark.
Från dem, som inflyttat till Danmark,
har därför klagats just över att man
vid erläggandet av omsättningsskatt på
den medförda bilen inte fått tillgodo-
räkna sig vad man redan erlagt i om-
sättningsskatt vid bilens förvärv i det
land, från vilket man kommer.

Juridiska utskottet har ansett, att frå-
gan om uttagande av omsättningsskatt
på bilar vid inflyttning är ett fristå-
ende spörsmål av så speciell natur, att
det inte kan lösas tillsammans med
frågor om omsättningsskatt på flytt-
gods i vanlig mening, utan bör tas upp
till särskild behandling. Då frågan om
beskattningen av vanligt flyttgods
synts löst på ett i stort sett tillfreds-
ställande sätt genom interna lagstift-
ningsåtgärder, har utskottet föreslagit,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser saken slutbehandlad.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

3

Juridiska utskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om rättsligt skydd för växtförädlingsprodukter (Sak A 22)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for tilvejebringelse af en fælles nordisk lovgivning angående beskyttelse af vækstforedlingsprodukter.

Toven, Norge (utskottets talesman): Det juridiske utvalg har behandlet medlemsförslag om rettslig beskyttelse av vekstforedlingsprodukter. I forslaget henstilles det at Rådet rekommenderer regjeringene å undersøke mulighetene for å få tilveiebragt en felles nordisk lovgivning på dette område. De respektive lands departementer og andre offentlige institusjoner som har uttalt seg, har gitt forslaget sin støtte, omenn kanskje på noe forskjellige premisser. Rådets juridiske nimannskomité har også ment at det må antas at det vil være vesentlige fordeler ved å få en ensartet nordisk lovgivning på dette område.

To av de nordiske land har deltatt under utarbeidelsen av den konvensjon som fem EEC-land har undertegnet om beskyttelse for vekstforedlingsprodukter. Danmark har alt vedtatt en lov om beskyttelse for vekstforedlingsprodukter. I Norge og Sverige er spørsmålet om slike lovregler for tiden under utredning. At det vil være en fordel å få en så noenlunde felles nordisk lovgivning på dette område, synes å være innlysende.

Det juridiske utvalget innstiller at rådet henstiller til regjeringene å under-

søke mulighetene for å få tilveiebragt felles nordisk lovgivning om beskyttelse for vekstforedlingsprodukter. Jeg viser til sakens dokumenter, der det er gitt en utførlig redegjørelse om medlemsforslaget og saken ellers, og anbefaler rådet å vedta utvalgets innstilling.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Kleemola, Klippenvåg, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Sukselainen, Sundin, Söderhjelrn, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

Kaj Andresen, Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Hans Gustafsson, Nils Jacobsen, Magnús Jónsson, Thisted Knudsen, Helge Larsen, Moe, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Carl Petersen, Georg Pettersson och Ingrid Segerstedt Wiberg.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

4

Juridiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 7), meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (Sak D 24) och meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål jämte tilläggsförslag om samarbete rörande samespörsmål (Sak D 53)

Utskottet hadde foreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att — med biträde av ett nordiskt organ för behandling av gemensamma samespörsmål och renskötselfrågor — föra redan inlett samarbete på detta område vidare i syfte att stärka den samiska kulturen och förbättra den samiska kulturens levnadsvillkor;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendationerna nr 20/1956, 5/1959 och 13/1962 till handlingarna och anse däri berörda spörsmål såsom slutbehandlade.

Hønsvald, Norge (utskottets talesman): Denne saken gjelder tre tidligere og en ny rekommandasjon angående samenes levetilstand og kulturelle spørsmål på Nordkalotten.

Det kan sies atskillig om de problemer den samiske befolkningen på Nordkalotten representerer, men da Nordisk Råd har beskjeftiget seg med dem flere ganger, og det nå synes å være enighet om de retningslinjer som bør følges for å løse problemene, skal jeg være ganske kort.

Det første spørsmålet som ble tatt opp — det var i 1956 — gjaldt samarbeid om renskjøtsel. I en rekommandasjon ble regjeringene i Finland, Norge og Sverige bedt om å undersøke mulighetene for et slikt samarbeid. En tenkte seg vel nærmest en undersøkelse av beitetilstandene og de veterinære forhold og dessuten markedsføringen av produksjonen.

Hva som er gjort, og om det overhodet er gjort noe i nordisk regi, kjenner jeg ikke til. Men på norsk side har myndighetene tatt visse skritt for å bedre forholdene for flyttsamene. Det er bevilget penger til innkjøp av rein for dem som har for liten hjord, det er opprettet slakterier for å bedre kjøttets kvalitet og øke utbyttet av produksjonen, og det er gjennom Statens Hus-

bank lagt til rette en ordning som vil bedre samenes boligforhold. Dessuten er en del rein flyttet fra sterkt utnyttede beiter i Finnmark til Troms fylke, hvor forholdene skulle ligge bedre til rette.

I en rekommandasjon i 1959 ble regjeringene bedt om å samarbeide om tiltak for å utvikle samenes kultur og bedre deres levetilstand.

Også på dette område er det vel de nasjonale tiltakene som betyr noe. Jeg har bare oversikt over den politikken de norske myndigheter følger. I en melding som er tiltrådt av Stortinget, heter det om undervisningen av samisktalende barn at det er en forutsetning at den første leseopplæring og skriftlige språkövninger skal foregå på samisk. Undervisningsspråket bygger imidlertid på frivillighetsprinsippet, og det er den samisktalende befolknings egen holdning til språkspørsmålet som bestemmer utviklingen. Språkets bevaring er en hovedbetingelse for bevaring av den samiske kulturen, og etter stortingsvedtaket er det samebefolkningen selv som skal bestemme om dens barn skal undervises på samisk eller ikke.

Så vidt jeg skjønner, er det meningen å opprette en samisk linje ved Finnmark off. landsgymnas i Alta. Samene vil helst ha sitt eget gymnas. De vil også ha et samisk institutt med vitenskapelig standard. De har også en rekke andre ønskemål som de har gitt uttrykk for, som jeg ikke skal komme inn på og vurdere her, men jeg har et bestemt inntrykk av at de norske myndigheter er positivt innstilt til tiltak som kan trygge og utvikle den samiske kulturen.

I en rekommandasjon i 1962 blir det bedt om at regjeringene tilsetter et nordisk organ for behandling av felles samespørsmål, også når det gjelder renskjøtsel, som jo er den andre hovedpilaren som den samiske kulturen bygger på. De tre regjeringene har erklært seg villige til å opprette et slikt organ, og medlemmene er allerede utnevnt på

svensk og finsk side, men ennå ikke på norsk, av en eller annan grunn. Stortinget anbefalte i mai i fjor at dette nordiske samerådet med offisiell status blir opprettet, og det norske landbruksdepartement sier i et brev av januar i år:

Stortingets vedtak vil føre med seg en mere aktiv politikk fra myndighetenes side med tanke på å bedre samenes levevilkår. Det må imidlertid satses på mange felter, og det vil ta tid å løse de forskjellige spørsmål. Alt avhenger foreløpig av hvor hurtig en kan få satt Stortingets vedtak om et samisk råd med tilhørende organer ut i livet.

En kan vel gå ut fra at dette samerådet nå blir konstituert med det aller første og begynner sin virksomhet uten drøysmål.

De ønskene som lå til grunn for de tre rekommandasjoner kan betraktes som imøtekommet så langt det er mulig for tiden, og rekommandasjonene kan derfor avskrives. Men på initiativ av Nordkalottens spesielle venn, riksdagsmann Ragnar Lassinantti, har den juridiske komiteen lagt fram en ny rekommandasjon, hvori regjeringene blir bedt om å føre videre arbeidet for å styrke den samiske kulturen og bedre befolkningens levevilkår i samarbeid med det nye nordiske samerådet. Jeg anbefaler at denne rekommandasjonen blir vedtatt.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst elektrisk omrøstningsapparat betræffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersen, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Fagerholm, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg,

Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Pit-sinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Røise-land, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sukse-lainen, Söderhjelm, Thapper, Thestrup och Toven.

Damsgaard och Poul Møller *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kaj Andresen, Sigrid Ekendahl, Holger Eriksen, Hans Gustafsson, Hara, Hegna, Thisted Knudsen, Helge Larsen, Moe, Carl Petersen, Rosenberg, Saارين och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 5/4 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

5

Juridiska utskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 11) jämte meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (Sak D 76)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Statsrådet Holmqvist, Sverige: Herr president! Jag har haft tillfälle att inför utskottet redogöra för hur vi på svensk sida, som är koordinerade i de här frågorna, ser på de problem som hör samman med fridlysnings- och jakttiderna.

Sedan rådet sist var samlat har det inträffat, att det har kommit igång ett arbete i syfte att på vetenskaplig grund

kartlägga de grundläggande förutsättningarna för att bevara vårt bestånd av vilt på olika områden. Vi har emellertid erfarit att det förmodligen kommer att ta lång tid innan kartläggningen har skett, och självfallet kommer det att dröja ännu längre innan det framkommer några resultat av en forskning på detta område.

I det läget har jag inför utskottet framhållit, att jag anser att man inte har anledning att vänta, utan att man bör ta ställning i den här frågan och att det bör vara möjligt att samordna vissa bestämmelser som gäller jakttiden. Jag betonade emellertid också, att detta självfallet bara kunde gälla begränsade geografiska områden, där det kunde finnas ett gemensamt intresse av att skydda en viss art av det vilda eller där man kunde ha anledning att vänta resultat genom gemensamma åtgärder.

Jag har bara velat göra det här inlägget — som kanske innebär en precisering av det som blev sagt i utskottet — för att ingen av rådets ledamöter skall få föreställningen att det nu finns möjligheter att koordinera våra jakttider i vidare omfattning. Här gäller det blott avgränsade områden. Jag har full förståelse för att utskottet naturligtvis skriver kortfattat och inte kan redovisa allt i sitt utlåtande, men jag har ändå för egen del velat understryka detta, herr president, innan rådet går till beslut.

Jag har självfallet inget yrkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

6

Socialpolitiska utskottets förslag nr 5 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (Sak D 14)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handling-

arna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

7

Socialpolitiska utskottets förslag nr 6 i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

8

Socialpolitiska utskottets förslag nr 8 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (Sak A 17)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring;

II. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session i vad det avser en harmonisering av sociallagstiftningen i övrigt.

Bondevik, Norge (utskottets talesman): Dette er ei sær s viktig, men ei komplisert sak, som ein på nordisk basis har arbeidd med i mange år. Grunnen til at det viste seg å vera vanskelig på få år å koma fram til ei større harmonisering av lovgjevinga, heng saman med den ting at alle dei nordiske landa gjennom lange tider har bygd ut sitt sosialsystem delvis etter ulike retningslinjer. Men det er ingen tvil om at når ein får noko meir tid på seg, vil ein kunna harmonisera lovgjevinga på fleire område.

Den sosialpolitiske komitéen har kome til det resultat at det no berre er på eitt område ein kan sjå ei nær løysing, og det går då fram av den rekommandasjonen som ein ber om at rådet vil vedta, og som går ut på at ein i første rekkje skal samla seg om arbeidsløysetrygda, arbeidsløshetsförsäkringen, der vilkåra ligg best til rette og der ein reknar med at ein på stutt tid kan koma fram til eit resultat.

Når det gjeld dei andra sidene av sosiallovgjevinga, meiner det sosialpolitiske utskottet, komiteen, at dei må ein venta med, fordi ein har ein nordisk komité som stadig er i arbeid for å finna löysingar på dei mange problema.

Eg råder difor til at rekommandasjonen vert vedteken.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Backlund, Åsgeir Bjarnason, Sigurður, Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Lundström, Lyng, Løbak, Møller, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Sukselainen, Söderhjelm, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

Kaj Andresen, Holger Eriksen, Hans Gustafsson, Håkon Johnsen, Thisted Knudsen, Helge Larsen, Lassinantti,

Leirfall, Moe, Møller Warmedal, Carl Petersen, Rosenberg, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

Meddelande

Det meddelades, att ministern för utrikes ärendena Torsten Nilsson, Sverige, intagit sin plats i rådet.

9

Socialpolitiska utskottets förslag nr 9 i anledning av meddelande om rekommandation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (Sak D 32)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Henriksson, Finland (utskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet godkände år 1960, således för fyra år sedan, en rekommandation angående tjänstepensionsförmån i Sverige för löntagare från andra nordiska länder. Till rådet har denna gång överlämnats ett meddelande från svenska regeringen, i vilket det sägs, att frågan om den svenska tilläggs pensioneringens tillämpning ifråga om andra medborgare än svenska ligger hos nordiska socialpolitiska kommittén för vissa pensionsfrågor och lösningen på vissa hithörande spörsmål är beroende av de ändringar i den svenska lagstiftningen, som kan komma att föreslås av en av den svenska regeringen tillsatt utredning. Socialpolitiska utskottet föreslår, att meddelandet skall läggas till handlingarna i väntan på nya meddelanden till nästa ordinarie session. Må det tillåtas mig att tillfoga några randanmärkningar till utskottets saktliga förslag, vilket jag hoppas, att rådet

skall godkänna. De arbetstagare det är fråga om, alltså arbetstagare från andra nordiska länder, som arbetar i Sverige, kommer på grund av det svenska pensionssystemets utformning att ligga utanför tjänstepensioneringen. År 1960 ansåg rådet, att denna brist borde avhjälpas. Det är framför allt fråga om danska och finska medborgare. Det vore synnerligen viktigt, om det svenska utredningsarbetet kunde ske så snabbt, att nordiska socialpolitiska kommittén inom nära framtid kunde taga befattning med frågan. Såsom det här sägs, är socialpolitiska kommittén nödsakad att vänta på utredningen. Vi har att göra med en brist i det internordiska trygghetssystemet, som man bör sträva till att avlägsna snabbast möjligt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

10

Socialpolitiska utskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området (Sak B 1)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av regeringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett vidgat samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området, särskilt inriktat på kompletterande utbildning och fortbildning av kvalificerad personal.

Judit Nederström-Lundén, Finland (utskottets talesman): Herr president! Sak B 1 rörande samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området har väckts på initiativ av Finlands regering och saken har varit föremål för beredning i Finlands socialministerium. I den promemoria, som där upprättats (bilaga 3), har man utförligt klarlagt det sociala arbetets många

områden, som är underkastade en snabb utveckling omfattande allt flera områden och former. Av remissyttranden avgivna av olika myndigheter och inrättningar framgår att vidare utbildning av personal, särskilt sådan som befinner sig i ledande ställning, är nödvändig. När det inte föreligger uppgifter om omfattningen av utbildningsbehovets storlek, vore det ändamålsenligt att sköta saken genom samnordisk fortsättningsutbildning, kurser och utbyte av personal på olika områden mellan de nordiska länderna. Den ovannämnda möjligheten till gemensamma studier vore ägnad att skapa intresse och inspirera till nya initiativ.

För min egen del som finsk representant har jag ibland ställt mig tveksam till frågan, om finnarna med tanke på språksvårigheterna har förutsättningar att delta i dylika gemensamma nordiska studietillfällen. I den nordiska hälsovårdshögskolans berättelse har jag dock observerat, att finnarna väl har fyllt de platser, som reserverats för dem. Socialpolitiska utskottet har varit i tillfälle att höra värdefulla sakkunnigutlåtanden i förevarande fråga samt funnit det nödvändigt att i sitt förslag även beakta de områden som står de social-medicinska områdena nära.

Med beaktande av det ovan sagda har utskottet gjort en dylik ändring i niomannakommitténs förslag.

Herr president, jag föreslår att rådet måtte godkänna utskottets förslag i föreliggande ärende.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Backlund, Åsgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Wide-mar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Høns-

vald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sukselainen, Söderhjelm, Thapper, Thestrup och Toven.

Mot utskottets förslag röstade Damsgaard.

Frånvarande var:

Kaj Andresen, Holger Eriksen, Hans Gustafsson, Moe, Møller Warmedal, Carl Petersen, Rihtniemi och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster mot 1.

11

Trafikutskottets förslag nr 5 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik jämte ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (Sak A 4)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av såväl medlemsförslaget som tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Cassel, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Till den elfte sessionen väckte Per Borten och Harry Klippenvåg ett medlemsförslag, betecknat Sak A 35, som gick ut på att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att snarast låta utreda spörsmålet om att främja de internordiska transporterna genom en gemensam nordisk transportpolitik, som kunde genomföras utan att man bryter med det internationella samarbetet i ett större sammanhang. Förslaget upptogs inte till ut-

skottsbehandling vid förra sessionen, men en rad yttranden infordrades från myndigheter i de berörda länderna.

I ett tilläggsförslag till denna session, Sak A 4, har Hans Gustafsson hemställt, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att lägga de av den svenska riksdagen antagna nya riktlinjerna för den statliga svenska trafikpolitiken till grund för en gemensam nordisk transportpolitik. Herr Gustafsson syftade därvid på en proposition om trafikpolitikens utformning, som fått nr 191 och som just i de dagarna hade framlagts för den svenska riksdagen. Huvudpunkterna i den propositionen, som antogs i praktiskt taget oförändrat skick och egentligen utan några meningsskiljaktigheter i riksdagen, är mycket kort följande.

Alla de konkurrenshämmande regleringar, som för närvarande gäller på transportmarknadens område, skall i möjligaste mån avvecklas. Varje trafikgren bör i princip svara för sina kostnader och förutsättningar även i övrigt skapas för en konkurrens på lika villkor, något som sägs vara av betydelse för att nå en samhällsekonomiskt riktig uppdelning av trafiken mellan de olika trafikgrenarna. Man måste gå fram i etapper vid avvecklingen av de konkurrensbegränsande regler som nu finns, och man måste särskilt se till att befria järnvägarna från de tyngande förpliktelser dessa nu har. I Sverige är bara 47 procent av det nu trafikerade bannätet ekonomiskt bärande, affärsbanor i egentlig mening; jag antar att förhållandena i våra grannländer är likartade. Alla övriga banor är tärande; trafiken på dem ger förlust för SJ. Man strävar nu att förvandla statens järnvägar till ett i egentlig mening affärsdrivande verk — SJ skall bara upprätthålla sådan trafik som kan anses vara rimlig ur ekonomisk synpunkt och sköta den fullt affärsmässigt. All övrig trafik, som riksdagen av sociala, lokaliseringspolitiska eller andra skäl anser det nödvändigt att uppehålla, skall

riksdagen beställa av statens järnvägar och betala för genom en s. k. »kollektivbiljett».

Hans Gustafssons tilläggsförslag gick alltså ut på att man skulle överväga om inte detta svenska system kunde användas som en »rikslikare», så att vi inom hela Norden fick ett liknande system. Yttranden över tilläggsförslaget har inhämtats från en mängd myndigheter. Jag skall inte ta upp tiden med att referera deras innehåll; i många fall är de tämligen negativa.

Nordiska samfärdselkommittén behandlade frågan på sitt möte i december och framhöll att förslaget berör ett stort komplex av problem och fordrar ingående studium av ett omfattande material. Kommittén ansåg att frågan ännu inte blivit så långt utredd att den lämpade sig för utskottsbehandling vid denna session.

Ärendet har emellertid kommit upp i trafikutskottet. En föredragning om det nya svenska systemet har därvid hållits av statssekreteraren Hörjel i vårt kommunikationsdepartement, och kommunikationsminister Skoglund har kompletterat med en rad kommentarer. Från svensk sida har man mycket starkt understrukt, att det naturligtvis inte är vare sig förslagsställarens eller den svenska delegationens mening att man skulle söka förmå våra grannländer att i rask takt genomföra samma trafikpolitik som vi; det är inte vår avsikt att gå ut som något slags missionärer på detta område. Men vi anser i alla fall, att det är nödvändigt att få till stånd någon form av samordning i trafikpolitiken, om man eftersträvar en gemensam ekonomisk marknad mellan de nordiska länderna eller en marknad, där våra länder ingår i ett större sammanhang, exempelvis inom EFTA. För en rad produkter har transportkostnaden helt avgörande betydelse, och en olikartad politik kan därför snedvrída konkurrensförhållandena. Vidare utföres en mängd godstransporter i gränsdistrikten — man behöver bara peka på hur rundvirket förflyttas mellan den

svenska och norska eller svenska och finska marknaden. En betydande transitotrafik äger också rum både genom Sverige och genom Danmark, varvid dessa länders ekonomiska transportpolitik inverkar på grannländernas förhållanden. Det är därför nödvändigt, att man i någon form söker ta hänsyn till varandra och harmonisera reglerna.

I utskottet förklarades från svensk sida, att vi skulle vara fullt tillfredsställda om Hans Gustafssons, Bortens och Klippenvägs förslag fick den följden att trafikutskottet tog upp dessa svåra problem på sin dagordning, beslöt noggrant studera de regler som gäller i samtliga nordiska länder på detta område och undersökte möjligheterna att åstadkomma en gradvis skeende harmonisering.

De danska representanterna i utskottet förklarade, att man i Danmark sedan länge tillämpade ett system som i verkligheten var långt mera liberalt än det nya svenska. Yrkesmässig godstransport är t. ex. i princip inte underkastad tillståndsvång, så länge transporten inte sker som regelbunden linjetrafik. Eftersom de danska reglerna var ännu mera liberala än de svenska, fanns det anledning, sade danskarna, att studera om inte det danska systemet borde kunna läggas till grund för gemensamma regler.

Från norsk sida upplystes, att regeringen nyligen lagt fram en proposition om ny samfärdsellag, som innebar en viss liberalisering. Denna proposition behandlas just nu i Stortingets samfärdselkommitté, och man utgår från att därvid kommer att övervägas om det är möjligt att i Norge ta upp en del av de nya reglerna för den svenska trafiken. I Norge har vidare en kommitté förra året framlagt ett förslag till omorganisation av de norska statsjärnvägarna och deras ställning. Man kommer att i det sammanhanget undersöka huruvida de nya reglerna kan utformas mer eller mindre i överensstämmelse med de svenska reglerna beträffande järnvägstrafiken. Från norsk sida

har man också velat framhålla de olikheter och besvärligheter som uppkommit genom att transportererna med dieseldrivna lastbilar är underkastade olika beskattningsregler på ömse sidor om gränsen.

Trafikutskottet säger, att man skall eftersträva friare konkurrensförhållanden på transportområdet till gagn för näringslivet, men att problemkomplexet är så stort, att det av tidsskäl inte varit möjligt för myndigheterna i övriga länder att genomgå och ta ställning till de föreliggande förslagen. Härtill kommer, säger utskottet, att förhållandena i de andra länderna skiljer sig från förhållandena i Sverige. Efter överläggningarna i utskottet har man därför kommit till den uppfattningen, att ett närmande mellan de nordiska ländernas transportpolitik bäst kan ske etappvis. Ett av de särskilda spörsmål, som det är aktuellt att ta upp, gäller de olika systemen för beskattning av dieseldrivna lastbilar i Norge och Sverige och därmed konkurrensförhållandet mellan dessa bilar. Utskottet har emellertid med tillfredsställelse konstaterat, att ett norsk-svenskt utskott med representanter för båda ländernas avgifts- och samfärdselmyndigheter tillsatts med uppgift att utreda det spörsmålet. Såframt trafikutskottet blir ett permanent arbetande organ skall det, säger utskottet, under kommande år ha uppmärksamheten riktad på möjligheterna att gradvis harmonisera de nordiska ländernas transportpolitik.

Utskottet föreslår, att rådet uppskjuter den vidare behandlingen av såväl medlemsförslaget som ändringsförslaget till nästa ordinarie session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

12

Trafikutskottets förslag nr 6 i anledning av berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskning (Nordiska transportforskningskommittén) (Sak C 6)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölles.

13

Trafikutskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om samordning av järnvägstaxorna för godstrafik (Sak A 42)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, at de i overensstemmelse med et af Nordisk Tarifkomité i sommeren 1963 fremsat forslag forsøgsvis vil anvende et system af ensartede skridt henimod indførelse af en nordisk enhedstarif for jernbanegods.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, Birger Andersson, Ebon Andersson, Backlund, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Sigrid Eken Dahl, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Møller, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Sukselainen, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Nina Andersen, Kaj Andresen, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Fagerholm, Hans Gustafsson, Jørgen Jensen, Moe, Møller Warmedal, Carl Petersen, Ingrid

Segerstedt Wiberg, Sundin och Söderhjelrn.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

14

Ekonomiska utskottets förslag nr 3 i anledning av medlemsförslag angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden (Sak A 26)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige snarest å utrede spørsmålet om en liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden, samt eventuelt å fjerne hindringene, forsåvidt en liberalisering av slik art er forenlig med forpliktelsene i henhold til OECD-koden.

Reservation hade avgivits av Aarne Saarinen, som förklarar sig icke kunna förena sig om ekonomiska niomannakommitténs förslag i andra avseenden än i fråga om att saken utredes och klarlägges.

Møller, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Bortset fra reservationen har der i det økonomiske udvalg været en stor interesse for løsningen af problemet vedrørende frie kapitalbevægelser inden for de nordiske lande.

Man har især samlet opmærksomheden om 2 sæt problemer. Det ene har været, at de reservationer, de nordiske lande har taget over for OECD:s aftaler vedrørende frie kapitalbevægelser, blev ophævet, således at vi helt ud opfylder OECD-koden. Det andet, der har været drøftet, har været spørgsmålet om at gå videre med opfyldelse af aftalerne inden for OECD, således at de nordiske lande derudover frigør kapitalbevægelserne for sit eget vedkommende.

Der er fra alle sider enighed om, at vi naturligvis skal respektere de internationale aftaler, som er afsluttet for de nordiske landes vedkommende inden for OECD, og på denne baggrund indstiller flertallet med undtagelse af Arne Saarinen,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige snarest at udrede spørgsmålet om en liberalisering af kapitalbevægelserne i Norden, samt eventuelt at fjerne hindringerne, for så vidt en liberalisering af slig art er forenelig med forpligtelserne i henhold til OECD-koden.

Saarinen, Finland: Herr president! I föreliggande ärende förefaller grundtanken vara att skapa bättre förutsättningar för bildandet av nordiska trustar och karteller. I medlemsförslaget betonas uttryckligen att »fri nordisk kapitalmarknad utgör en förutsättning för en effektiv stordrift på nordisk basis, innebärande att vi står bättre rustade gentemot europeiska trustar och karteller».

Med beaktande av den oro, som i Finland två gånger uppstått med anledning av att aktiemajoriteten i Oy Strömberg Ab hotar att överföras till ett svenskt företag samt att Finlands riksdag uppmanat regeringen att dra försorg om att så ej skulle få ske, förefaller det egendomligt att ekonomiska niomannakommitténs finländska medlemmar har förenat sig om kommitténs klämförslag, enligt vilket bl. a. Finlands regering uppmanas att undanröja hindren för fria kapitalrörelser mellan Nordens länder. Denna inställning är så mycket mera anmärkningsvärd, då medlemsförslaget baserar sig på liberaliseringsbeslut inom OECD således på beslut av ett sådant organ som Finland inte ens är med i och vars beslut inte binder Finland.

Jag kan inte förena mig om niomannakommitténs förslag i andra hänseenden än i fråga om att saken utredes och klarlägges.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Ohlin, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognrud, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sukselainen, Thapper, Thestrup och Toven.

Mot utskottets förslag röstade:

Backlund, Judit Nederström-Lundén, Rosenberg och Saarinen.

Aksel Larsen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kaj Andresen, Holger Eriksen, Fagerholm, Jørgen Jensen, Leirfall, Moe, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Carl Petersen, Sundin och Söderhjem.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster mot 4.

15

Ekonomiska utskottets förslag nr 6 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1959 och rekommendation nr 17/1963 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 26 och Sak D 86) samt berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (Sak C 5)

Utskottet hade föreslagit, att

I. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendationerna nr 12/1959 och nr 17/1963 till handlingarna och anse dem för rådets del slutbehandlade.

Ohlin, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Detta utskottets förslag talar för sig självt. Det innebär, att utskottet konstaterar, att samarbetet bedrivs enligt tidigare uppdragna riktlinjer och att det inte givit anledning till några särskilda observationer. Under sådana omständigheter anser utskottet, att de berörda båda rekommendationerna kan anses slutbehandlade för rådets vidkommande.

Den ministerredogörelse för det ekonomiska samarbetet som föreligger gäller så gott som uteslutande de handelspolitiska frågorna. Någon särskild anledning att i år, när det inte föreligger något vidare material rörande övrigt ekonomiskt samarbete, ta upp en allmän debatt om dessa andra slag av ekonomiskt samarbete har inte utskottet ansett föreligga. Därför hemställer utskottet, att rådet tar redogörelsen från den nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete till efterrättelse och anser rekommendationerna 12/1959 och 17/1963 som färdigbehandlade för rådets vidkommande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag, punkterna I och II.*

16

Ekonomiska utskottets förslag nr 7 i anledning av medlemsförslag om samråd i internationella handelspolitiska frågor (Sak A 28)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Hans Gustafsson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! I det medlemsförslag som ligger till grund för utskottsbehandlingen under föreliggande

punkt har det hemställts, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att överväga ytterligare åtgärder i syfte att inför såväl bilaterala som multilaterala handelsförhandlingar skapa organisatoriska förutsättningar för en effektiv samordning av de nordiska staternas handelspolitik.

Ekonomiska utskottet har i anknytning till vad som anförts av ekonomiska niomannakommittén pekat på att det försiggår ett intimt samarbete nu mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om internationella marknadsproblem och om handelspolitiskt samarbete inom EFTA, FINEFTA och GATT. Denna samordning tar sig olika former påpekar man: det förekommer i den nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, nordiska ekonomiska samlingsutskottet, de s. k. handelschefsmötena, rådplägingar mellan de nordiska ländernas representanter vid olika organisationer och s. k. ad hoc-möten mellan tjänstemän i huvudstäderna som förberedelse till viktiga internationella förhandlingar.

Utskottet menar, att det samarbete man på detta sätt har kommit fram till, kan betraktas som tillfredsställande. Utskottet understryker dock i utlåtandet med hänvisning till artikel 22 i det nordiska samarbetsavtalet, att man bör söka att ytterligare intensifiera detta samarbete på längre sikt. Med hänvisning till det anförda, herr president, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag, som innebär, att rådet inte företar sig någonting i anledning av förslaget.

Ohlin, Sverige: Jag har anslutit mig till utskottsförslaget. Jag fäster ganska stor vikt vid den sista meningen i utskottsförslaget, där utskottet hänvisar till artikel 22 i det nordiska samarbetsavtalet och understryker betydelsen av att ifrågasvarande samarbete intensifieras, »bl. a. vil spörsmålet om närmere overveielser i forbindelse med utviklingen på lenger sikt kunne bli reist».

Sista meningen är ju i högsta grad

diplomatisk, men den innebär i alla fall, att man pekar på en problematik rörande eventuell gemensam förberedelse av den nordiska handelspolitikens på längre sikt. Jag skulle förmoda, att Nordiska rådet vid någon senare session ganska snart får tillfälle att återkomma till denna tanke. I år föreligger som bekant inget formellt förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

17

Ekonomiska utskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem (Sak D 38) samt meddelanden om rekommendation nr 22/1963 angående samarbete beträffande fiskeexport (Sak D 91) jämte berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (Sak C 12)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendationen nr 5/1961 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 22/1963 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

III. att rådet måtte lägga berättelsen från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål till handlingarna.

Røiseland, Norge (utskottets talesman): Rådet vil senere få innstilling om spörsmålet om fiskerigrensen, og det økonomiske utvalget kommer i den sammenheng inn på det overmåte viktige spörsmål om fiskerikonferansen i London. Men det er naturlig å la disse spörsmål ligge i dag og ta dem opp når den nevnte innstillingen kommer.

De meldinger som foreligger i dag handler stort sett om det arbeid som kontaktutvalget for fiskerinæringen har utført. Dette er et forholdsvis nytt utvalg. Det har hatt et par møter, og har

arbetet med flere spørsmål, men har ikke oppnådd så særlig store resultater. Det kunne en heller ikke vente. Mange av sakene er vanskelige, og dertil kommer at i den senere tid har dette kontaktutvalget levd i skyggen av fiskerikonferansen i London. Utvalget har prøvd å løse noe av de nordiske problemer som melder seg i samband med fisket i Skagerak og i Kattegat, men det har ikke lyktes.

Jeg vil gjerne ha lagt til at jeg mener det er overmåte viktig at dette arbeidet ikke blir lagt på is, men at forhandlingene her kan fortsette uten omsyn til hva resultatet blir av fiskerikonferansen i London.

Det er vanskelige forhandlinger. Vi må innrømme at det er reelle interesse-motsetninger, men det er også grunn til å tro at i flere tilfelle er det mer ulikt syn som foreligger enn virkelig ulike interesser, og alle er visstnok innforstått med og enige i at status quo er ikke tilfredsstillende, og så er det spørsmål om å komme videre. Jeg vil innstendig be om at disse spørsmål ikke blir lagt på is, men at de blir tatt opp uten omsyn til resultatet av Londonkonferansen. Skal rivningene få lov til å leve, kan de bre seg til andre felter.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jeg tänker inte beröra den viktiga frågan om fiskegränserna, utan en annan aspekt av det föreliggande viktiga problemet.

Det har under senare tid förekommit en hel del diskussioner i Norge rörande en inskränkning av andra nordiska fiskares rätt t. ex. att föra i land fisk för försäljning eller omlastning. Det har ryktats att norska regeringen förbereder ett lagförslag som skulle medföra en icke oväsentlig inskränkning i den rätt som t. ex. svenska fiskare hittills har haft.

Skulle detta vara det verkliga förhållandet, så tror jag vi har anledning i Nordiska rådet att ägna saken en ganska stor uppmärksamhet. Visst kan vi väl vara överens om att det förelig-

ger särskilda svårigheter att införa friare bestämmelser för näringsfång inom Norden vad beträffar jordbruk och fiskeri, och det finns väl ingen som för dagen vågar uttala någon mening om hur fort man kan komma framåt på detta fält, men det bör vara ett allmänt nordiskt intresse, att vi försöker undvika tillbakasteg, som begränsar och inskränker de nordiska medborgarnas rätt till vissa slag av yrkesutövning.

Efter de senaste årens händelser på hithörande fält, som jag inte nu behöver erinra om, är det klart att det på olika håll finns en ganska stor känslighet för tillbakasteg på området, som skulle kunna medföra mycket betydande reella svårigheter och ge upphov till nog så allvarliga psykologiska problem.

Jag tror, att denna fråga ingalunda är oviktig för grannskapsförhållandet exempelvis mellan Norge och Sverige och vi är alla angelägna om att förbättra detta grannskapsförhållande. Jag tillåter mig därför uttala en förhoppning om att man på norsk sida ville se handläggningen av frågan i belysning av sådana rätt enkla och självklara omständigheter, som jag här pekat på. Låt oss försöka att inte ta ett steg tillbaka, så får vi sedan se hur fort vi kan ta steg framåt.

Jag konstaterar med tillfredsställelse, att man i utskottsutlåtandet hänvisar till rekommendationer, som avser i första hand en samverkan i syfte att åstadkomma tullåttnader vid export av fisk till EEC-länderna. Man har tydligen en positiv inställning till den tankegången, att vi skall försöka åstadkomma friare förhållanden när det gäller handeln med fisk till dessa länder. Jag ansluter mig också helt till denna tankegång, men jag vill framhålla att det väl är bäst, om vi inte samtidigt gör någonting som kan betraktas såsom snarast en utveckling i protektionistisk eller restriktiv riktning inom Norden. Annars kan det mot oss anföras argument av nog så allvarligt slag.

Herr president! Det föreligger ju inte till behandling något utarbetat förslag

av den art jag här antytt, men det finns så pass mycket upplysningar i saken, att problematiken rätt hastigt kan bli aktuell. Därför har jag tillåtit mig fäs- ta uppmärksamheten på att det hela nog är en större fråga för det nordiska sam- arbetet än som det kan förefalla i förs- ta ögonblicket.

Røiseland, Norge: Hr. Ohlin og jeg er enig om at dette med fiskerisamarbei- det i Norden er det store spørsmål som må løses. Nå nevnte hr. Ohlin at den norske regjering hadde under utarbei- delse et lovforslag om landing som vil- le føre til en innskrenkning i retten for svenske fiskere. Jeg kan ikke svare noe større på dette. Dessverre er det slik at den norske regjering orienterer ikke meg om alle sine planer og alle proposisjoner. Men hvis det virkelig skulle være slik at de tenker på dette som hr. Ohlin nevnte, vil også jeg be- klage det — dersom da ikke svenskene i mellomtiden har gjort gale ting.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jag ber att få tacka herr Røiseland för hans positiva inställning. Den reservation som han gjorde oroar mig inte. Jag hoppas att den svenska regeringen till- sammans med riksdagen skall sörja för att denna reservation inte kommer att betyda någon inskränkning. Och då kan vi alltså påräkna att herr Røiseland kommer att göra sitt inflytande gällan- de för en behandling av denna fråga i ungefär samma anda som jag gav ut- tryck åt.

Sedan kan man naturligtvis inte und- gå den reflexionen att det inte borde vara uteslutet — när vi har förmånen att vid Nordiska rådets session se när- varande ett så stort antal regeringsle- damöter även från Norge — att den ovisshet som allt fortfarande präglar så- väl herr Røiseland och mig skulle kun- na, om inte skingras så dock bli något mindre markerad än i dag. Men det är en sak som måhända får tas upp vid de nordiska regeringsöverläggningarna,

om man nu inte i dag anser sig kunna göra något för att skingra denna oviss- het — tillfället finns ju.

Statsminister Gerhardsen, Norge: Jeg kan for så vidt gi min tilslutning til de synsmåter som både hr. Ohlin og hr. Røiseland har gitt uttrykk for, og uten at jeg kan gå i noen detaljer med hensyn til det antydede lovforslag, tror jeg at jeg kan gi en forsikring om at det ikke går i den retning som hr. Ohlin frykter.

Presidenten: Presidenten vil for sitt vedkommende gi uttrykk for en viss beklagelse over at ikke også han har anledning til å anføre hypoteser om den nåværende norske regjerings kom- mende lovgivningsplaner.

Sedan diskussionen förklarats avslu- tad, *bifölles utskottets förslag, punkter- na I, II och III.*

18

Juridiska utskottets förslag nr 11 i an- ledning av medlemsförslag om lagstift- ning rörande barns skadeståndsansvar (Sak A 30)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Ingrid Gärde Widemar, Sverige (ut- skottets talesman): Herr president! Det medlemsförslag, som behandlas i före- liggande utskottsutlåtande, syftar till att i de nordiska länderna åstadkomma gemensamma regler för barns skade- ståndsansvar.

De regler som gäller på detta områ- de är i vissa avseenden olika inom våra länder och för närvarande pågår i så- väl Danmark, Finland som Norge ut- redningar i ämnet. Även en svensk kom- mitté har nyligen avgivit ett betänkan- de i frågan. Förslagsställarna har an- sett, att man, eftersom ny lagstiftning

i ämnet sålunda förberedes, borde begagna tillfället för att få till stånd gemensamma regler. Dessutom ifrågasätter förslagsställarna, om de principer som ligger till grund både för gällande lagstiftning och för det utredningsarbete som pågår eller delvis avslutats, verkligen är de mest lämpliga och numera tillgodoser rimliga ersättningskrav från den skadelidandes sida.

De nuvarande reglerna bygger på principen att endast den som är vållande till en skada, d. v. s. kan bevisas ha skuld till dess uppkomst, kan bli skadeståndsskyldig. Då det gäller barn, som vållat en skada, kan dessutom deras skadeståndsskyldighet inskränkas eller helt bortfalla, om det med hänsyn till barnets utvecklingsgrad, handlingens beskaffenhet eller omständigheter i övrigt kan anses obilligt att ålägga barnet en sådan skadeståndsskyldighet. Jämkningsreglerna är något olika utformade i våra nordiska länder, men det är i stort sett samma princip som ligger till grund för bestämmelserna. Man tar på den skadelidandes bekostnad hänsyn till barnet, dess utvecklingsgrad och situationen i övrigt. Därigenom minskas den skadelidandes rätt och möjlighet att få ersättning. I vissa fall kanske han kan täcka sig för detta genom en försäkring som han själv skaffar sig, men i andra fall gör han onekligen en förlust.

Man måste fråga sig, om det är riktigt att den skadelidandes rätt till ersättning skall stå tillbaka av hänsyn till barnet. Ur den skadelidandes egen synpunkt är det säkert helt likgiltigt, huruvida skadan vållats av ett barn eller av en vuxen.

Enligt medlemsförslaget är det riktigare med ett system, som medger ersättning för en uppkommen skada, oavsett om vederbörande kan anses ha skuld till skadans uppkomst eller icke. Det skulle med andra ord ske en övergång till vad som kallas för objektivt ansvar och detta skulle kombineras med en regel om en obligatorisk ansvarsförsäkring, som vore avsedd täcka

alla uppkommande skador, vare sig vållande i lagens mening kunde anses föreligga eller icke. Man anser, att problemet därigenom skulle förenklas och att många rättstvister skulle kunna undvikas. Dessutom skulle den skadelidande få större möjligheter att erhålla full ersättning för sina skador.

Juridiska niomannakommittén har vid sin behandling av frågan kommit till den uppfattningen, att det borde vara möjligt att åstadkomma likartade skadeståndsregler på detta område inom Norden. Man har också ansett det förtjäna övervägas, om inte den utformning av skadeståndsreglerna som föreslagits i medlemsförslaget är att föredraga framför den ordning, som nu gäller. Kommittén har emellertid funnit det vara för tidigt att ta slutlig ställning till denna sak och därför framhållit att frågan bör ytterligare utredas. Man har även betraktat såsom mycket viktigt att det, innan några åtgärder vidtas, klarlägges huruvida det finns ett större behov av nya regler för sådana fall då skador har uppkommit genom vållande av barn än då skadorna har uppkommit på annat sätt, t. ex. genom vållande av vuxna personer.

Niomannakommittén har av dessa skäl föreslagit att medlemsförslaget uppskjutes i avvaktan på slutförandet av pågående utredningar.

Juridiska utskottet säger i sitt utlåtande att man har för avsikt att till Nordiska rådets nästa ordinarie session införskaffa erforderliga upplysningar, eventuellt i samarbete med vederbörande myndigheter och organisationer i de nordiska länderna. Även utskottet föreslår därför att behandlingen av förslaget skall uppskjutas.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

19

Juridiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak D 4) jämte meddelanden om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m. (Sak D 18)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade.

Utskottets förslag bifölls.

20

Juridiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 18/1963 angående lagstiftning om radions juridiska ansvar (Sak D 87)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Hønsvald, Norge (utskottets talesman): Uttalelsen fra den juridiske komiteen må leses slik at det er små muligheter for en ensartet nordisk lovgivning om radioens ansvar. Det heter at hvert enkelt land må gjennomføre den nødvendige lovgivning, men det uttales også et ønske om at regjeringene under sitt arbeid holder kontakt med hinanden. Det må jo sies å være nokså spin-kelt, og for så vidt et svakt resultat av den rekommendasjon som i sin tid ble vedtatt.

Men denne saken har også vært behandlet av en gruppe sakkyndige fra alle de nordiske landene, og det som denne gruppen skriver, har betydelig interesse. De sakkyndige er også av den mening at det er vanskelig å komme fram til helt overensstemmende lovregler om radioens ansvar, men, sier de sakkyndige, det bør kunne innføres bestemmelse i hvert enkelt land om an-

svar for radiosendinger og program som følger ensartede grunnprinsipper og retningslinjer, iallfall i hovedsaken. Det er av betydning at det på dette område finnes lover som i så stor utstrekning som mulig følger likeartede retningslinjer, sier de sakkyndige.

Jeg er dessverre nødt til å sitere litt fra den uttalelse som foreligger fra de sakkyndige. Det er på svensk, og jeg er visst ikke noe særlig flink i å lese svensk, men jeg anser det som så viktig at disse uttalelsene kommer noe bedre fram enn det som hittil har vært tilfelle, at jeg er nødt til å ta sjansen på å lese dem opp. Det heter her:

Utgangspunktet for reglerna bör enligt sakkunniggruppens mening vara ett erkännande av radioinstitutionernas fria och självständiga ställning som informationsorgan och underrättelsemedel och deras betydelse som förmedlare av konst och kulturupplysning. Institutionernas ansvariga ledning bör sålunda i princip ha samma ställning och ansvarsförhållande, som en redaktör enligt gällande tidningspraxis i den demokratiska världen har vid redigering av sin tidning. Detta betyder, att utanför radioföretaget ingen myndighet eller annat offentligt organ kan medgivas möjlighet att t. ex. förhandsgranska radio-program eller att utfärda förbud mot att sända program, bortsett från de reservationer som hänsynen till rikets säkerhet, krigs fara eller liknande omständigheter kan kräva.

En slik prinsipklæring som denne synes jeg må ha stor betydning for dem som skal utferdige lovreglene.

Om ansvarsspørsmålet sier den sakkyndige gruppen:

De gemensamma riktlinjerna och grundprinciperna för de nordiska radioinstitutionernas ansvar bör såsom utgångspunkt ha, att i en rundradioverksamhet skall finnas en eller flera, som ansvarar för programverksamheten på liknande sätt som hos en tidning finns en eller flera ansvariga redaktörer, och en högsta ledning med en särskild instruktions- och tillsynsplikt.

Så endelig noen få ord om et punkt som jeg tror jeg berørte under fjorårets sesjon ved behandlingen av denne saken, nemlig anonymitetsretten. Der heter det:

Sakkunniggruppen är vidare enig om att det med avseende å anonymitetsrätt och skydd för upplysningskälla bör finnas regler, som i varje land tar hänsyn till önskvärdheten av likhet mellan förhållandena i pressen och radion.

Et annat punkt som også var under diskusjon på det forrige møte, var retten til å korrigere uriktige opplysninger gjennom radio eller televisjon. Om det heter det i de sakkyndiges uttalelse:

Når det gäller reglerna om beriktiganden och genmälen i radion är sakkunniggruppen av den oppfattningen att det foreliggende behovet svarligen kan tillgodoses med lagregler på det sätt som vissa nordiska länder gjort i fråga om pressen. Sakkunniggruppen foreslår, att det hemställes till de nordiska radioinstitutionerna att ägna detta spörsmål särskilt intresse och att genom underhandlingar försöka komma fram till sådana likartade regler om beriktiganden och genmälen, som på bästa möjliga sätt forenar de motstridande intresen vilka här gör sig gällande.

Jeg synes at de sakkyndiges uttalelser inneholder prinsipper som helt ut dekker det som var hensikten da denne saken ble reist, og hvis vi i hvert enkelt land får en lovgivning som følger disse prinsippene, spiller det liten rolle om lovparagrafene ikke er helt like.

Jeg ber om unnskyldning for at jeg har sitert så meget av et dokument som alle rådsmedlemmene har fått, men dette dokumentet er betegnet som et supplement til Sak D 87, og er ganske enkelt en melding fra den finske regjeringen, og jeg er redd for at det hører til de dokumenter som ikke blir studert så nøye. I virkeligheten er det et meget viktig dokument, hvis synsmåter bør legges til grunn ved det lovgivningsarbeid som nå skal påbegynnes.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

21

Kulturutskottets förslag nr 9 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare (Sak D 64)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

22

Kulturutskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin (Sak A 14) och meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (Sak D 34)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 11/1960 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast slutföra och för rådet framlägga resultatet av den inom det för planläggning av forskningen rörande arktisk medicin tillsatta expertorganet pågående utredningen angående inrättandet av ett nordiskt institut för arktisk medicin, anknutet till en medicinsk fakultet.

J. O. Söderhjelm, Finland (utskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet konstaterar, att frågan om samnordisk forskning av arktisk medicin har under tiden sedan senaste rådsmöte vidare behandlats av de nordiska undervisningsministrarna samt av Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin. Något slutligt resultat har man emellertid ännu inte kommit till. En enkätundersökning skall nu företagas

bland de på ifrågavarande område verkande läkarna och andra i hälsovårdsarbetet engagerade personer angående deras uppfattning om aktuella och speciella problem. Denna gång får jag följaktligen nöja mig med att tillstyrka utskottets förslag, men jag vill tillägga, att jag med beklagande konstaterar, att denna sak har dragit alltför långt ut på tiden utan att något konkret kommit till stånd.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag, punkt I.*

Beträffande utskottets förslag, punkt II, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Backlund, Åsegeir Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Kleemola, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Møller, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Saarinen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sukselainen, Söderhjelm, Thapper, Thestrup och Toven.

K. B. Andersen, Damsgaard, Thisted Knudsen och Paula Ruutu *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kaj Andresen, Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Hegna, Horn, Hønsvald, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Leirfall, Moe, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Carl Petersen och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.

23

Socialpolitiska utskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk jämte tilläggsförslag om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigationsskollärare (Sak D 39)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för att genomföra en samnordisk utbildning av navigationsskollärare.

Utskottets förslag, punkt I, bifölles.

Beträffande utskottets förslag, punkt II, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Backlund, Åsegeir Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Horn, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Møller, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Sukselainen, Söderhjelm, Thapper, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

Kaj Andresen, Sigurður Bjarnason, Holger Eriksen, Hegna, Hønsvald, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Klippenvåg, This-

ted Knudsen, Leirfall, Moe, Møller War-medal, Judit Nederström-Lundén, Carl Petersen, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

24

Socialpolitiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (Sak D 16)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

25

Trafikkutskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpedlen i nordöstliga Skagerak och Oslofjords-området (Sak A 5)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Nils Jacobsen, Norge (utskottets talesman): Decca-systemet er som kjent et hjelpemiddel i navigasjon hvorved man på de forholdsvis nære avstander mest presis kan bestemme et skips posisjon. Decca-systemet har derfor den største betydning for sjøfarten langs våre kyster og for fiskeriene i disse farvann. Det er allerede utbygget en rekke Decca-anlegg i Europa — også i nordiske farvann, f. eks. i Östersjøen og i danske farvann, men i norske kystfarvann og tilstøtende områder er man ennå ikke kommet i gang med denne utbygging.

Det er for Norges vedkommende nå behov for å bygge 5 såkalte Deccakjeder. Det gjelder den norske kysten fra Rogaland til grensen mot Russland, og det er tale om en investering på ca. 50 mill. norske kroner til det man nå i Norge vil søke gjennomført.

Utenom dette kommer så den Deccakjede som omhandles i den foreliggende sak, og som skal dekke Oslofjordområdet og nordøstlige del av Skagerak. Denne utbygging vil koste 8,8 mill. kroner hvorav en fjerdedel vil falle på Norge og tre fjerdedeler på Sverige. Fra sakkynndig hold foreligger sterke anbefalinger for denne utbygging, og vi er i trafikkutskottet enig i at en snarlig utbygging av denne Decca-kjede er sterkt ønskelig.

Under sakens behandling i trafikkutskottet er det gjort kjent at det allerede er innledet et samarbeid mellom svenske og norske myndigheter om denne utbygging, og utskottet har derfor ikke funnet det påkrevet å foreslå for rådet å vedta noen rekommendasjon i saken til de angjeldende regjeringer. Utskottet uttaler imidlertid ønskeligheten av at utbyggingen gjennomføres så snart det er mulig, og går også ut fra at det vil bli tilfellet.

Avbenyttelsen fra de Decca-anlegg som nå bygges til hjelp for navigasjonen, skjer ved anlegg som installeres i fartøyene på leiebasis. Leien for dette instrumentelle utstyr er imidlertid av en slik størrelse at det gjør det sterkt ønskelig med størst mulig anvendbarhet — noe som da forutsetter at kjedene blir utbygget, og at disse farkoster da kan ha høve til å utnytte dette forholdsvis kostbare hjelpemiddel hvor de så måtte befinne seg i våre kystfarvann.

Også av denne grunn er det ønskelig med en rask utbygging av anleggene.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, *bifölls utskottets förslag.*

26

Ekonomiska utskottets förslag nr 14 i anledning av berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (Sak C 8)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

27

Socialpolitiska utskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommertid jämte tilläggsförslag om införande av ny normaltid i Norden (Sak D 85)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att undersöka lämpligheten av att införa en ny nordisk normaltid, överensstämmande med den finska.

Av Nina Andersen, Kjell Bondevik, Einar Gustafsson, Jørgen Jensen och Harald Nielsen hade avgivits en reservation till utskottets förslag, punkt II, i vilken föreslås, att rådet icke företager sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Statsråd Gjærevoll, Norge: Spørsmålet sommertid, evt. ny normaltid, er kanskje ikke av de store problemer Nordisk Råd har behandlet, men det opptar opinionen i ganske høy grad, og jeg synes derfor at det er verdt å si noen ord om det.

Spørsmålet om sommertid ble overfor Nordisk Råd reist fra norsk side i 1956, men presidiet fant den gang ingen

grunn til å foreta seg noe i saken. I 1958 henstilte den daværende finske sosialminister Leskinen og den svenske representant Nihlfors i et medlemsforslag at regjeringene i de nordiske land skulle anbefales å bli enige om å innføre sommertid etter felles regler. Det ble i november 1958 vedtatt en rekommendasjon til regjeringene om nærmere å undersøke forutsetningene for en slik felles sommertid. Saken var senest oppe under Nordisk Råds 11. sesjon i Oslo i fjor, hvor det ble vedtatt å anbefale regjeringene i Danmark, Norge og Sverige forsøksvis å gjennomføre sommertid etter ensartede regler.

Norge har i år sommertid for 6. året på rad. Vi hadde håpet at i første rekke Sverige ville følge etter, men så er ennå ikke skjedd. Jeg forstår det imidlertid slik at man i Sverige er sterkt interessert i spørsmålet.

Bakgrunnen for innføring av sommertid er å utnytte sollyset bedre, særlig om våren og høsten. Den lyse delen av ettermiddagen forlenges med en time og stimulerer menneskene til mer friluftsliv, som i og for seg må tillegges helsemessig betydning. Ved siden av denne indirekte virkning vil en bedre utnyttelse av dagslyset virke direkte stimulerende på den menneskelige organismen i alt vesentlig på grunn av den fotokjemiske virkning av den ultrafiolette stråling i dagslys. Dette er blitt sterkt understreket av både de svenske og de norske helsemyndighetene. Den svenske sakkundige, professor dr. Hans Ronge, antar at innføring av sommertid skulle øke den sammenlagte bestrålingsdosen av biologisk virkende ultrafiolett stråling med 20—30 %.

Antall lyse timer etter kl. 18 i løpet av sommerhalvåret utgjør for steder på Stockholms og Oslos breddegrad ca. 550. Innføring av sommertid vil øke antallet med ca. 180 timer. Dette betyr at befolkningen i byene og tettbebyggelsene i særdeleshet vil kunne utnytte idretts- og rekreasjonsanleggene i mye større grad enn hittil.

Det er selvfølgelig ikke lett å bevise

de medisinske fordeler av sommertiden. Uten tvil øker D-vitaminproduksjonen i den menneskelige organisme. Ellers tror jeg at man får falle tilbake på den alminnelige erfaring av dagslysets stimulerende effekt som ethvert menneske føler.

Vi lever store deler av året i en relativt lysfattig verden, og det skulle ha sin betydning å bruke det lys som finnes på den mest fornuftige måte.

Vi har i dag en helt annen døgnrytme enn da den nåværende normaltids ble fastlagt i forrige århundre. Vi legger oss én time før midnatt, og står opp 6—7 timer etter midnatt. Det skyldes ikke minst påvirkningen fra radio og televisjon. Det har vært hevdet at sommertid, evt. ny normaltids, vil være et brudd på det naturlige. Til det er å si at normaltiden er et menneskelig verk. Hvis noe skulle være »naturlig», måtte det være å følge solen, og vi er kommet i utakt med den. Sommertiden retter atskillig på dette forhold.

Opinionsundersøkelser i Norge viser at ca. 2/3 av innbyggerne er for sommertid. Argumentene imot er i første rekke at tidsforskyvningen vår og høst bringer uro og uregelmessigheter inn i folks daglige rytme. Også husdyrenes rytme forstyrres, selv om det ikke konkret kan påvises noen nedgang i mjølkeproduksjonen.

Fra et kommunikasjonssynspunkt medfører sommertiden ulemper i våre ruteforbindelser med utlandet. Skiftarbeidere har reagert mot sommertiden, spesielt om våren.

Det er altså ulemper tilstede og spørsmålet blir: Kan man så bevare sommertidens fordeler og samtidig redusere ulempene? Det mener jeg kan gjøres ved å forandre normaltids med 1 time, dvs. gå over til finsk tid. Dermed forsvinner ulempene som oppstår ved at man endrer tiden to ganger om året.

Midt på vinteren er det mørkt når man står opp, uansett hvilken tid man velger. Midt på sommeren er det lyst døgnet rundt. Det er vår og høst man har de største fordelene. Det skulle derfor etter min mening ikke være noe i veien for å velge en ny normaltids.

Jeg vil gjerne gjøre oppmerksom på at en rekke land har forandret sin normaltids én time. Det gjelder bl. a. Spania, Portugal, Frankrike, Holland, Belgia og Sovjet-Samveldet.

Jeg forstår at Danmark har betenkligheter på grunn av sin sterke kommunikasjonskontakt med Tyskland. For Sverige og Norge vil det føre til den fordel at vi får samme tid som Finland.

Mens jeg berører spørsmålet om kommunikasjoner, får jeg også nevne at den svenske utredning peker på at en tidsforskyvning på én time vil føre med seg at dagens største trafikk-rush etter normal arbeidstids slutt ved 16.30—17.30 tiden vil foregå i lyset også størstedelen av vinterhalvåret, noe som ville medføre en nedgang i trafikkulykkene som henger sammen med denne trafikkkonsentrasjon.

Forandring av normaltids er i bunn og grunn en logisk konsekvens av den forandring i den daglige rytme som er skjedd siden nåværende normaltids ble fastlagt. Det er et spørsmål om trivsel og helse og bør i første rekke vurderes med dette som bakgrunn.

Jeg er klar over at en omlegging av normaltids reiser endel problemer av bl. a. meteorologisk, geografisk og astrofysisk art, og dette nødvendiggjør en utredning av spesielt sakkyndige. Og det er ikke noe mer det er snakk om i denne omgang, enn en slik sakkyndig utredning.

Den fortsatta behandlingen av saken oppsköts.

Mötet avslutades kl. 17.05.

Protokoll

5:e mötet (1:a avd.)

Torsdagen den 20 februari 1964 kl. 10.00

President: Harald Nielsen

Dagordning

1. Kulturutskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete (Sak A 46) och meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning (Sak D 41)

2. Kulturutskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (Sak D 82)

3. Kulturutskottets förslag nr 8 i anledning av regeringsförslag om nordisk kulturfond (Sak B 2) samt ändringsförslag om nordisk kulturfond (Sak B 2)

4. Kulturutskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om höjda anslag för studieutbytesresor mellan nordiska skolor (Sak A 32)

5. Kulturutskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden jämte ändringsförslag om förbättrade mottag-

ningsförhållanden för svensk television på Åland (Sak A 20)

6. Kulturutskottets förslag nr 14 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (Sak A 7)

7. Kulturutskottets förslag nr 15 i anledning av medlemsförslag om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna (Sak A 33)

8. Kulturutskottets förslag nr 18 i anledning av regeringsförslag om inrättande av nordiskt musikpris (Sak B 3)

9. Kulturutskottets förslag nr 20 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (Sak A 11)

10. Kulturutskottets förslag nr 22 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av »Nordens hus» i Reykjavik (Sak D 89)

11. Socialpolitiska utskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid jämte tilläggsförslag om in-

förande av ny normaltids i Norden (Sak D 85) (Fortsatt behandling)

12. Ekonomiska utskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (Sak A 16)

13. Ekonomiska utskottets förslag nr 15 i anledning av ändringsförslag om harmonisering av skattereglerna för bolag (Sak A 16)

14. Ekonomiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (Sak A 34)

15. Ekonomiska utskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor (Sak A 29)

16. Ekonomiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar (Sak D 66)

17. Juridiska utskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om sänkt rösträttsålder i Norden (Sak A 44)

18. Ekonomiska utskottets förslag nr 16 i anledning av medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta Nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering (Sak A 47)

19. Ekonomiska utskottets förslag nr 17 i anledning av medlemsförslag om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon (Sak A 49)

20. Socialpolitiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om förenhetligande av veterinärbestämelseerna för köttkontroll (Sak A 27)

21. Socialpolitiska utskottets förslag nr 14 i anledning av medlemsförslag

om arbetstagares rätt till trygghet i anställning (Sak A 37)

22. Trafikutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (Sak D 60)

23. Trafikutskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (Sak D 72)

24. Ekonomiska utskottets förslag nr 9 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden (Sak A 15)

25. Juridiska utskottets förslag nr 14 i anledning av berättelse om samarbete på lagstiftningens område (Sak C 1)

26. Juridiska utskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (Sak D 2)

27. Kulturutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (Sak D 69)

28. Kulturutskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning (Sak D 55)

29. Kulturutskottets förslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion (Sak D 36)

30. Kulturutskottets förslag nr 19 i anledning av berättelse om samarbete mellan språknämnderna (Sak C 9)

31. Kulturutskottets förslag nr 21 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1963 angående kurs-

verksamhet för universitetsstudering i nordiska språk m. m. (Sak D 80)

32. Socialpolitiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (Sak D 51)

33. Socialpolitiska utskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning jämte tilläggsförslag om odontologisk materialprovningsanstalt (Sak D 94)

34. Socialpolitiska utskottets förslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (Sak D 95)

35. Socialpolitiska utskottets förslag nr 18 i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 10)

36. Socialpolitiska utskottets förslag nr 19 i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 7)

37. Trafikutskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (Sak D 74)

38. Trafikutskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort (Sak A 48)

39. Trafikutskottets förslag nr 12 i anledning av berättelser om samarbete mellan de nordiska postförvaltningarna (Sak C 13)

40. Trafikutskottets förslag nr 13 i anledning av berättelse om samarbete mellan de nordiska teleförvaltningarna

jämte tilläggsförslag om enhetlig telefontaxa (Sak C 14)

41. Ekonomiska utskottets förslag nr 18 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 9)

42. Ekonomiska utskottets förslag nr 19 i anledning av berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksförslag (Sak C 11)

43. Ekonomiska utskottets förslag nr 20 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (Sak D 46)

44. Ekonomiska utskottets förslag nr 21 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (Sak D 47)

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes, att Fridolf Thapper, Sverige, fått förfall och ersatts av Nils Kellgren, Sverige.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

Meddelande

Det meddelades, att finansminister Poul Hansen, Danmark, intagit sin plats i rådet.

Följande tio saker på dagordningen behandlades i ett sammanhang.

1

Kulturutskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete (Sak A 46) och meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete ifråga om högre utbildning och forskning (Sak D 41)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget om nordiskt forskningssamarbete;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 10/1961 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

2

Kulturutskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (Sak D 82)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

3

Kulturutskottets förslag nr 8 i anledning av regeringsförslag om nordisk kulturfond samt ändringsförslag om Nordisk kulturfond (Sak B 2)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av ändringsförslaget till nästa ordinarie session;

II. att rådet i anledning av regeringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en närmare undersökning av spörsmålet om anskaffande av dispositionsmedel, härunder ett samnordiskt dispositionsbelopp, för kulturella samarbetsändamål.

4

Kulturutskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om höjda anslag för studietbytesresor mellan nordiska skolor (Sak A 32)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i varje nordiskt land årligen ställa avsevärt förhöjda medel till förfogande för studietbytesresor, så att en successiv utbyggnad av elevutbytesverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna blir möjlig.

5

Kulturutskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden jämte ändringsförslag om förbättrade mottagningsförhållanden för svensk television på Åland (Sak A 20)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast förbättra möjligheterna att i de nordiska länderna taga del av radio- och televisionsprogram från de övriga nordiska länderna.

II. att rådet i anledning av ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att träffa överenskommelse om förbättrad mottagning för svensk television inom de svenskspråkiga bosättningsområdena i Finland samt att finna medel så att den finskspråkiga befolkningen i Sverige i större utsträckning än för närvarande kan få tillfälle att följa radio- och televisionsprogram på det egna språket.

Håkon Johnsen och Berte Rognerud hade i en reservation förklarat sig anse det obehövt och överflödigt att antaga en ny rekommendation om samarbetet mellan de nordiska radioföretagen i allmänhet.

6

Kulturutskottets förslag nr 14 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (Sak A 7)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att snarast vidtaga åtgärder för att stärka undervisningen i de nordiska ländernas språk vid folkskoleseminarier och lärarhögskolor;

2. att vidtaga åtgärder för anordnande av en effektiv efterundervisning i berörda språk för redan utexaminerade lärare;

3. att vidtaga åtgärder i syfte att de blivande lärarna instrueras i den moderna undervisningsmetodikerna i fråga om utnyttjandet av audiovisuella hjälpmedel vid språkundervisningen, samt

4. att ställa nödiga anslag till förfo-gande för anordnande av utbyte av lärare mellan seminarier och lärarhögskolor, utbyte av lärarkandidater, besök av reselektorer eller språkassistenter, föredrag av författare och andra kulturpersonligheter samt utbyggnad av bibliotekens vid seminarierna och lärarhögskolorna bestånd av nordisk litteratur samt prenumeration på nordiska tidskrifter till dessa.

7

Kulturutskottets förslag nr 15 i anledning av medlemsförslag om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna (Sak A 33)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av

motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna;

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

8

Kulturutskottets förslag nr 18 i anledning av regeringsförslag om inrättande av nordiskt musikpris (Sak B 3)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av regeringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genomföra det av Nordiska kulturkommissionen i samråd med Nordiska kompnistrådet framlagda förslaget om inrättande av ett nordiskt musikpris å 50 000 danska kronor att utdelas var tredje år eller med kortare tidsintervaller, såframt vid en revision efter den första utdelningen år 1965 enighet här-om uppnås mellan de nordiska ländernas regeringar.

9

Kulturutskottets förslag nr 20 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (Sak A 11)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

10

Kulturutskottets förslag nr 22 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av »Nordens hus» i Reykjavík (Sak D 89)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Ólafur Jóhannesson, Island: Herr president! Det har sagts, att de stora ekonomiska och internationella frågorna under de senaste åren mest har synts utåt i samband med Nordiska rådets sessioner, och så är väl fallet. Det är på det hållet man kan vänta sig sensationella nyheter. Det är också riktigt, att den sidan av vårt nordiska samarbete tilldrar sig vårt intresse, ty i mycket är vårt väl och ve i världen av idag beroende av hur de frågorna sköts och hur vi förhåller oss till dem. Men är det inte så, att grundvalen för vår nordiska samhörighet utgör de kulturella traditioner vi har gemensamma, vår litteratur, vår konst, vår bildning? Utan vår kulturella gemenskap vore vi inte ett Norden. Jag tror, att det är först och främst på det kulturella området som vi verkligen kan stärka grunden för vår samhörighet.

På kulturens område kan vi inte leverera några världssensationer. Där arbetar vi oförtrutet vidare med alla de otaliga frågor, som tillsammans är ägnade att stärka denna vår samhörighet. Vi har denna gång velat avdela en del av vår debatt för kulturen, och vi vill i dag presentera det kulturella samarbetet utåt.

Kulturutskottet har vid denna session haft en lång saklista. Utskottet förelägger rådet sammanlagt tolv förslag om rekommendationer till regeringarna. Jag skall här bara nämna några av dem. Språkligt har vi kanske ibland litet svårt att förstå varandra. Men musikens språk förstår vi alla. Med utgångspunkt från ett danskt regeringsförslag föreslår vi, att ett nordiskt musikpris skall instiftas på samma sätt som vi redan har vårt litteraturpris. Med tanke på det kulturella utbytet och informationen inom Norden tillmäter vi radion och televisionen den största betydelse. Kulturutskottet föreslår, att det skall bli möjligt att bättre än hittills höra radio och se television mellan de nordiska länderna. — Den växande ungdomen är i en mottaglig ålder för nya intryck. Vi tillmäter det nordiska samarbetet inom

skolans område stor betydelse och föreslår en rad åtgärder, som avser att stärka det. Det danska regeringsförslaget om en nordisk kulturfond är en stor och intressant fråga. Vi tror, att det skall bli möjligt att så småningom komma fram till ett resultat i positiv riktning i denna sak.

Det må vara mig tillåtet att som islänning fästa särskild uppmärksamhet vid en av de saker vi behandlat denna gång, nämligen »Nordens hus» i Reykjavik. Vi har i kulturutskottet med stor glädje konstaterat, att de nordiska ländernas regeringar genast gått in för denna sak, som är av så stor betydelse för oss i Island, och handlat mycket snabbt.

Jag förklarar härmed kulturdebatten öppnad.

Meddelanden

Det meddelades, att handels- och undervisningsministern Gylfi Gislason, Island, och statsråd Andreas Cappelen, Norge, intagit sina platser i rådet.

Statsrådet Edenman, Sverige: Herr president! Ett nordiskt samarbete i fråga om högre utbildning och forskning har under de senaste åren alltmer diskuterats och behandlats av såväl Nordiska rådet som de nordiska undervisnings- och kulturministrarna. När Nordiska rådet i dag håller en generaldebatt om nordiskt samarbete på det kulturella området faller det sig därför naturligt att redovisa hur vi, d. v. s. ministrarna för den högre utbildningen och forskningen, ser på ett nordiskt samarbete inom detta verksamhetsområde.

Först skall jag emellertid ge en mycket kort tillbakablick på de åtgärder regeringarna vidtagit med anledning av bl. a. initiativ från Nordiska rådet.

Vid Nordiska rådets session i februari 1961 rekommenderade rådet regeringarna att utarbeta en programskiss för de närmaste tre årens utbyggnad av samarbetet mellan de nordiska länder-

nas högre undervisnings- och forskningsinstitutioner med förslag till prioritering av de olika åtgärderna. Dessutom rekommenderade regeringarna att upprätta ett permanent planeringsorgan. Med anledning härav beslöt ministrarna — för övrigt vid ett möte månaden därefter — att utarbeta en översikt av den aktuella utbyggnadssituationen beträffande den högre utbildningen och forskningen. Samtidigt med att den detaljerade översikten gjordes, redovisades även den planerade utbyggnaden i varje enskilt ämne vid våra nordiska universitet och högskolor samt insamlades statistiska data för att belysa den allmänna utvecklingen av verksamheten vid universiteten och högskolorna. Vid en analys av materialet blev vi emellertid fullständigt övertygade om att det inte är en praktisk och framkomlig väg att göra en sådan treårsplan som Nordiska rådet uttalat sig för. Av de erfarenheter under arbetets gång, som vi fått, har vi lärt oss, att de handlingslinjer vi bör följa, är följande:

1. Planläggningen och utbyggnaden av högre utbildning och forskning bör i framtiden försiggå på grundval av ett nära samarbete mellan ministrarna i de nordiska länderna. Som ett led häri har undervisnings- och kulturministrarna beslutat reorganisera Nordiska kulturkommissionen, så att den knytes närmare till departementen och ministrarna.

2. Den primära utbyggnaden av centrala ämnen och ämnesområden bör ske på det nationella planet genom en utbyggnad av bestående institutioner men också genom upprättandet av nya universitet och högskolor. Ett nordiskt samarbete får därför självklart icke förhindra den omfattande nationella utbyggnaden, som bör genomföras så snart som möjligt och som dessutom är en nödvändig förutsättning för utvecklingen av en gemensam nordisk intellektuell arbetsmarknad.

Utvecklingen i de nordiska länderna präglas, när det gäller högre utbildning och forskning, av ett omfattande

utbyggnads- och planlägningsarbete. Som exempel på den nuvarande utbyggnadsaktiviteten skall jag nämna några siffror, av vilka en del får anses vara preliminära, bl. a. eftersom utvecklingen går så snabbt på detta område, att de prognoser, som gjordes i går, är föråldrade i dag.

Diagram I, som är uppsatt här bakom talarstolen¹, anger antalet studentexamina i de nordiska länderna. Som framgår av diagrammet visar kurvan för varje land en närmast explosionsartad stegring. Sålunda beräknas år 1970 cirka 60 000 ungdomar avlägga studentexamen i de nordiska länderna, vilket är tre gånger så många som år 1955 och dubbelt så många som år 1960.

Även intresset för fortsatta studier visar en likartad utveckling. Sålunda var antalet studerande vid universitet och högskolor i Norden år 1955 inte fullt 60 000. År 1960 hade vi i runt tal 85 000 studerande, och vid 60-talets slut har denna siffra mer än fördubblats och beräknas ligga vid över 200 000.

I diagram II har kurvorna för totalantalet studerande vid universitet och högskolor inritats. Tendensen är densamma i samtliga länder. Så kommer exempelvis antalet studerande i Sverige, som år 1960 var omkring 35 000, att år 1970 öka till över 80 000. Finland beräknas få den kraftigaste procentuella ökningen, nämligen från 20 000 till närmare 60 000. (I Danmark beräknas det ske en ökning från drygt 15 000 till 33 000, och motsvarande siffror för Norge är något mer än 12 000 respektive 27 000. Island uppvisar en ökning med inte mindre än 40 %.)

Utvecklingen har varit och är — som framgått av diagrammen — mycket snabb, och det heter ju också, att vi lever i utbildningsdecenniet; och detta därför att man mer och mer blivit på det klara med betydelsen av högre utbildning och forskning som underlag för socialt och ekonomiskt framåtskridande. Förklaringen härtill torde vara

¹ Här ej tryckt.

att söka i den strukturförändring, som framför allt sedan andra världskriget påtagligt ägt rum i bl. a. våra nordiska länder, d. v. s. det ekonomiska och samhällseliga framåtskridandet, och som bl. a. tar sig uttryck i en stigande materiell levnadsstandard för så gott som samtliga medborgare. Det medför i sin tur, att anspråken på det allmänna, på stat och kommun, från de enskilda samhällsmedlemmarnas sida i allt högre grad och i allt större omfattning inriktas på att det allmänna skall skapa nytigheter och ge service på sådana konsumtionsområden, där endast det allmänna har förutsättningar att genom tillräckliga insatser för investeringar och drift åstadkomma sådana förhållanden, som kan tillgodose de enskilda medborgarnas önskemål att på skilda sätt dra nytta av sina ökande ekonomiska resurser.

Om man nu krävde att all planläggning och utbyggnad på den högre utbildningens och på forskningens områden skulle ske gemensamt för hela Norden, skulle utvecklingen i de enskilda nordiska länderna kunna hindras. Dessutom skulle en så långtgående samordning förutsätta ett avsevärt mer långtgående ekonomiskt samarbete än det vi för närvarande har. Detta var skälen till att vi blev övertygade om att den primära utbyggnaden av centrala ämnen och ämnesområden bör ske på nationellt plan.

Det faktum att denna utbyggnad skall företas nationellt innebär naturligtvis inte att det inte blir utrymme för något nordiskt samarbete i fråga om högre utbildning och forskning. Tvärtom. Men det nordiska samarbetet bör bestå i dels en fördelning av uppgifter som icke omedelbart kan eller bör lösas av vart enskilt land och dels i gemensamma lösningar av vissa konkreta uppgifter. För att säkra genomförandet av detta samarbete måste man hålla varandra fortlöpande orienterade om föreliggande nationella utbyggnadsplaner. Det gäller alltså ett samarbete som ger det enskilda landet kvalitativa och

ekonomiska fördelar som detta eljest icke självt kan uppnå.

Innan jag pekar på ett antal samarbetsprojekt inom högre utbildning och forskning, som är på gång eller som håller på att genomföras, vill jag nämna något om studentutbytet. De nordiska regeringarna har nämligen helt nyligen beslutat att utfärda enkla bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet. Studier i ett nordiskt land skall utan vidare tillgodoräknas i hemlandet. Detta innebär, att en studerande kan t. ex. först avlägga en tentamen i exempelvis Finland, därefter en i Norge, sedan en i Danmark för att avsluta sina studier i Sverige eller i Island. De kombinationsmöjligheter som tillskapats möjliggör sålunda för en studerande att få ut examensbevis var som helst i Norden, oavsett om studierna bedrivits på olika håll. Vi hoppas att dessa bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet skall kunna lägga grunden för ett ökat student- och forskarutbyte de nordiska länderna emellan, varigenom — förutom att detta generellt kan sägas innebära en nordisk »studiemarknad», om uttrycket tillåtes — framför allt existerande specialister och specialiteter kan utnyttjas väsentligt bättre än som tidigare varit möjligt.

Samarbetsprojekten inom högre utbildning och forskning har hittills uppdelats i tre huvudformer:

1. Gemensamma institutioner i ett av de nordiska länderna. Som exempel kan nämnas Journalistakademien i Århus, som upprättades 1957 och genomsnittligt har 15 elever, i allmänhet relativt lika fördelade mellan Danmark, Norge och Sverige. Ett annat exempel är Nordiska institutet för sjö rätt i Oslo.

2. Gemensamma institutioner som kommit till stånd genom att olika ämnen läses vid olika nordiska universitet och högskolor. Den nordiska hus-hållshögskolan — vid vilken näringslära studeras i Oslo, ekonomilära i Århus och textillära i Göteborg — är ett exempel på en sådan institution.

3. Fördelning av undervisningen inom

vissa speciella fackområden; såsom bostadsmarknadslära vid Stockholms universitet, keltiska vid universitetet i Oslo, medicinsk historia vid Köpenhamns universitet, (specialpedagogik vid Jyväskylä pedagogiska högskola) och torvmarknadslära vid Helsingfors universitet. Vidare föreslår vi nu från Sveriges sida, för att ta några exempel, att vid Stockholms universitet inrättas en professur i kriminologi fr. o. m. 1 juli 1964 och en professur i sinologi från 1 juli 1965, båda räknas bli av betydelse för forskare och studerande från grannländerna. Konkreta samarbetsplaner föreligger också beträffande bl. a. oceanografi, konfliktforskning samt studiet av kulturområden såsom Centralasien, Östasien och Latinamerika. I fråga om ett annat kulturområde — Afrika — har ett nordiskt samarbete redan ägt rum några år, och vi föreslår i år från svensk sida att Nordiska Afrikainstitutet från och med den 1 juli 1964 ges en definitiv organisation.

En något ny form av samarbete avses bli igångsatt från och med hösten 1966. Då föreslås nämligen en nordisk flygteknikerutbildning att förläggas till Tekniska högskolan i Stockholm. 15 nordiska studerande skall då kunna intagas i tredje årskursen vid högskolan och de nordiska länderna får betala i förhållande till det antal platser som de önskar disponera.

Den ofullständiga uppräknings av nordiska forskningsprojekt som jag nu gjort får tjäna som en exemplifiering. Jag vill dock understyrka, att det måhända viktigaste samarbetet på den högre utbildningens och forskningens områden sker direkt mellan de nordiska forskningsråden och de nordiska forskarna. Samtliga forskningsråd har eller avses mycket snart få till stånd ändamålsenliga nordiska samarbetsorgan. Härigenom föreligger förutsättningar för ett fruktbart nordiskt samarbete på detta område.

Såsom framgått av min redogörelse är det nordiska samarbetet i fråga om högre utbildning och forskning omfat-

tande. Det är kanske inte så himlastormande som man från några håll synes ha önskat, men det är praktiskt och konkret och det inrymmer många viktiga samarbetsformer. Att samarbetet dessutom kostar en del framgår av en nyligen gjord översikt av medel till vissa nordiska kulturändamål. Översikten, i vilken icke har medtagits anslag, som beviljas av myndigheter, forskningsråd eller motsvarande institutioner, visar att för budgetåret 1963/64, eller motsvarande, har i de nordiska länderna i runt tal 7,4 milj. danska kronor anslagits för nordiska kulturändamål, och därav avser något mer än 4,1 milj. danska kronor högre utbildning och forskning. Motsvarande siffror för nästa budgetår beräknas bli inemot 10 milj. danska kronor, d. v. s. en ökning med mer än 2,5 milj. danska kronor, respektive nära 5 milj. danska kronor.

Det är enligt dessa riktlinjer som vi arbetar inom departementen och ministerierna för högre utbildning och forskning. Vi tror att det är en realistisk väg och att det konkreta sätt på vilket vi angripit frågeställningarna skall leda till ett fruktbart nordiskt samarbete på den högre utbildningen och forskningens område. En mycket god hjälp tror vi att vi därvid kommer att få av det utredande, initiativtagande och rådgivande organet på kulturens område, Nordiska kulturkommissionen, vilken, såsom jag redan nämnt, från årsskiftet omorganiserats dithän att den knyts än fastare till våra olika departement och ministerier.

Kulturminister **Bomholt**, Danmark: De nordiske lande hører til verdens privilegerede nationer. Vi har en relativt høj industrialisering. Det vil sige en høj levestandard, og det vil i vor automatiktid sige en stigende fritid.

Nogle taler i den forbindelse om et fritidsproblem. På en måde er dette skammeligt, når man tænker på, hvorledes mennesker har trællet og lidt un-

der årtusinders korporlige slid. Fritiden er en gave til mennesket. Fællesskabets samarbejde er en forudsætning for, at denne gave kan ydes. Men gaven rækkes den enkelte borger til fri benyttelse. Samfundsmagten skal ikke gribe ind i den enkeltes fritidsvalg. Samfundet kan kun medvirke til, at valgmulighederne bliver så varierede som muligt.

Det må fylde en med optimisme at følge fritidslivets kvalitetshøjelse i disse år. Kulturmulighederne bliver rigere og rigere, og deres kvalitet stiger. De fleste af de værdifulde nyere nordiske forfattere kan nu fås i billige bøger. Når skandinavener hører, at Nordisk Råd har givet sin litteraturpris til Tarjei Vesaas, kan han fra sit supermarked eller sin kiosk tage et par af Vesaas bedste værker med hjem til aftenkaffen. For den samme pris, som en pakke cigaretter koster. Litteraturen gøres til en hverdagsting. Klimaet for kunst i Norden udbredes og styrkes.

Samme virkning har udbygningen af de nordiske landes biblioteksnet. Her er der i udpræget grad tale om en samfundsopgave. Bøgenes verden må stå åben for enhver uanset hans eller hendes økonomiske formåen. Og uanset om han bor i Telemark eller i Stockholm. Den danske regering har for folketingsforslaget forelagt et lovforslag, der vil give velforsynede biblioteker overalt i landet og fri låneret for enhver dansker på et hvilket som helst bibliotek. I øvrigt viser udlånsstatistikken, at bibliotekerne bruges mere og mere. Der lånes stadig flere bøger, selv om Danmark med ca. 900 000 TV-apparater er ved at være fjernsynsdekket.

Radio og TV er blevet det 20. århundredes store kulturformidlere. Radio og TV har sprængt gamle kulturelle klasser. Sprængt modsætningen mellem underholdning og oplysning for den fine portion og for den brede hob. Det giver ikke længere mening at tale om elitekunst og folkekunst som to adskilte verdener. Er TV-spil som Cora Sandels »Kranes Konditori» eller H. C.

Branners »Søskende» for »eliten» eller for »folket»? Forhenværende kulturelle ørkener i Norden er kommet under plov og ved at blive frugtbargjort. Radio og TV har hovedæren herfor. Men også pressens orienterende og meningsdannende kulturindsats må påskønnes.

Massemediernes opgave er ikke at fortrænge det primære møde med kunsten, men at lede frem til det. De institutioner, der danner ramme om vort møde med kulturen, må derfor udbygges og gøres mere indbydende, samtidig med at massemediernes ekspanderer. Kunstmuseerne må være steder, hvor man kan lide at være, bibliotekerne må være hyggelige opholdssteder, og teatret må have bygninger, der svarer til vor tids demokratiske og udfordrende scenekunst.

Adgangen til kulturgoderne må ikke alene være demokratisk og åben, men også tiltrækkende, indbydende til oplevelse og stimulans.

Det er indlysende, at ingen af de nordiske demokratier ønsker at dirigere den kulturformidling, de støtter. Lige så lidt som der er noget ønske om at forlange bestemte resultater til gengæld for de ydelser, samfundet giver sine bedste kunstnere. Det moderne velfærdsdemokratis kulturpolitik går udelukkende ud på at give kvaliteten de bedste vækstvilkår og de bedste muligheder for at gennemtrænge samfundet. Kvaliteten er nøgleordet, og ønsket om at de mange vil benytte kvaliteten er målet.

De nordiske landes kulturpolitik har dog endnu et mål, nemlig det nordiske. Nordisk kulturenhed er et gammelt skandinavisk ideal. Men den nordiske tanke har i vor tid fået endnu en udfordring. I vor globale verden udsættes de små sprogområder for et stigende kulturelt pres udefra. Enkeltvis får de små nordiske riger svært ved at stå imod dette pres fra hovedsprogens kulturer. Hvorimod en samlet nordisk kulturfront ikke bare har mulighed for at stå sig, men også for at rykke frem. Den nordiske livsstil ejer tiltræknings-

kraft på store kredse uden for Skandinavien. Nordisk kunst og kultur har mulighed for at udvide sin påvirkningsradius, hvis vore 5 lande bliver sig bevidst som et i det væsentlige ensartet kulturområde.

Vi kan arbejde for denne sag ved i højere grad end hidtil at koordinere det skandinaviske informationsarbejde i udlandet. Et sådant samarbejde ligger i forlængelse af den nordiske samarbejdsoverenskomst af 23. mars 1962, artikel 33, om samarbejde til udbredelse af kendskabet til de nordiske lande.

Vi kan samarbejde nærmere om de publikationer, vi udsender som oplysning om vore lande. Især vil en sådan fælles skandinavisk informationsvirksomhed være nyttig i de nye lande i Afrika og Asien. Vore lektorer i udlandet kunne vel også forberedes til at orientere mere nordisk — ikke i den sprogundervisning, de primært er udstationeret for at give, men i den almene oplysningsvirksomhed, de ofte deltager i.

Vi kunne ligeledes bestræbe os for at lade Norden som helhed være indbyder til og arrangør af mange af de internationale seminarer og kurser, som de enkelte nordiske lande nu afholder.

Nu bygger vi et »Nordens hus» i Reykjavik. Det var en overvejelse værd, om vi ikke også i ikke-nordiske lande kunne slå vore kulturmissioner sammen i en nordisk bygning. Det vil lette nordiske fremstød i de pågældende lande. Også når det gælder vor mulighed for at modtage impulser fra fremmede kulturer vil sådanne nordiske bastioner i det fremmede være af værdi. Vi kender meget lidt til forskelligheder i kunst og livsform inden for Asien og især Afrika. Her er meget nyt for et samlet Norden at hente hjem.

Også inden for Skandinavien grænser melder en række kulturopgaver sig til fælles løsning. Prisuddeling til vore store kunstnere i Nordisk Råds regi har ikke bare betydning for den

kunstner, prisen hædrer. Den har også betydning for det almindelige kendskab til kunstarten. Vi har en litteraturpris. Og må jeg i al stillfærdighed uden brod til nogen side henstille til Nordisk Råds præsidium, at vi finder en form for uddeling, der svarer til litteraturprisen betydning. Det, der sker, er jo, at vi i de nordiske riger slår kredse om en åndsbedrift af særlig værdi for vor generation. Og vi har just fået en komponistpris. Prismæssigt står den bildende kunst uforløst tilbage i treklangen. Hvad om man årligt gav en stor prisopgave til en nordisk maler eller billedhugger med den klausul, at arbejdet skulle udføres i et andet nordisk land end hjemlandet? Det ville skabe større interesse omkring vore nordiske nabolandes kunstliv, når vi var vidne til, at et sådant kunstværk blev til i vort eget land.

Nordisk Kunstforbund arbejder på at skabe større kontaktflade mellem de nordiske kunstnere. Gode resultater er allerede nået. Vi behøver blot at tænke på de fællesnordiske udstillinger hvert andet år. Dette arbejde må vi give vor helhjertede tilslutning. Men også andre muligheder bør prøves. Vi har ganske enkelt for lidt kunst på vore museer fra de andre nordiske lande. Den danske guldalderudstilling på Nationalmuseet her i Stockholm afkræfter tilsyneladende min påstand. Men udstillingen er her jo kun en stakket stund. Jeg ved naturligvis, at der f. eks. hænger danske og norske billeder på nogle af museerne her i Stockholm. Og på Statens Museum for Kunst i København og på Louisiana og andre danske museer hænger der svenske malerier. Men det er for få til at give et sammenhængende indtryk af vore søsterfolks kunst. Det ville være en gevinst, hvis et museum i hvert af de nordiske lande kunne koncentrere sig om den nordiske og ikke hjemlandets kunst. Vi kunne få et museum for sammenlignende nordisk kunst i hvert land.

Som et skridt mod virkeliggørelsen af denne ønskedrøm kunne man på hvert lands statsbevilling til indkøb af

kunst sætte en ekstrapost, der skulle omfatte indkøb af kunst fra de andre nordiske lande.

Det nordiske kunsthåndværk og kunstindustri er en af de faktorer, der har gjort Norden til en enhed i omverdenens bevidsthed. Varemærket har været Scandinavian Design. En årlig fremvisning af de sidste resultater inden for Scandinavian Design ville være en ønskelig demonstration af den nordiske samhørighed på dette felt. En tilbagevendende messe, der kan give den øvrige verden et indtryk af, hvad der konstituerer den nordiske tone i kunsthåndværket og kunstindustrien.

Overbibliotekar Ib Magnussen lavede for et par år siden på Nordisk Kulturkommissions foranledning en udmærket udredning om et fælles nordisk bogmarked. Det er klart, at det trykte ord i avis og bog er den solideste måde at vænne sig til de nordiske dialekter på. Og det er jo uægtelig en fordel, at vi forstår hinandens sprog, når vi vil slå skillevæggene mellem vore stuer ned. Ib Magnussen foreslog i sin udredning bl. a., at skolernes lærebøger kunne være fælles i en lang række fag og overalt læses på det sprog, de er skrevet i. Værdien af en sådan skandinavisering af de unge bliver mere og mere evident, jo ældre skoleklasser der er tale om. I gymnasierne måtte systemet kunne gennemføres ret konsekvent. I nogen grad ville en sådan sproglig skandinavisering vel også smitte af på lærebøgernes stof. Også det tror jeg ville være en gavnlig udvikling. Tænk på det perspektiv, der ligger i en ensartet undervisning i Nordens historie.

Ib Magnussen foreslog også, at skrivende litteraturkritikere skulle have mulighed for stipendierejser i de andre nordiske lande. Denne idé ligger nu i et forslag fra Nordisk Kulturkommission til regeringerne om et årligt beløb til udveksling af litteraturkritiker. Jeg finder, at der er al mulig grund til at gennemføre denne plan. Vi er i vore dagblade og tidsskrifter gennemgående for dårligt orienteret om de rørelser,

der foregår i vore nordiske nabolanders litteratur og øvrige kulturliv. Det er den daglige dosis af aktuel viden, der kan få os til at betragte omgang med det samlede Nordens kulturliv som naturligt. Man kunne måske oven i købet tænke sig, at nogle blade en kortere periode i højsæsonen for bøger udvekslede anmeldere, så uheldede øjne kunne komme til at vurdere hjemlandets forfattere. Det kunne uden tvivl betyde en frisk vind i de nordiske hovedstæders litterære andedamme.

En tilsvarende stimulans for teaterlivet kunne hyppige teatergæstespil i vore lande blive. Også scenekunsten i Norden har sine nuanceforskelle, som det er fængslende og lærerigt for det enkelte lands teaterpublikum at iagttage. Teatergæstespil kan finansieres inden for rammerne af en nordisk kulturfond eller inden for rammen af øgede dispositionsmidler i overensstemmelse med det her stillede forslag. Men også andre økonomiske løsninger kan tænkes.

Det nordiske seminar for unge teaterinstruktører synes at kunne blive en værdifuld bestræbelse for det nordiske teatersamarbejde. Også på det professionelle plan kan en udveksling af erfaringer og synspunkter blive et nordisk plus. »Vasa-seminaret» bør fortsætte.

Det er overvejelse værd, om ikke tilsvarende møder på højt undervisningsplan bør forsøges inden for filmkunsten. Det er nok trivlsomt, om tiden er inde til realitetsforhandlinger om et nordisk filmakademi. De enkelte nordiske landes filmuddannelse befinder sig jo endnu på fosterstadiet. Og det er nok klogt at give de filmkyndige tid til at gennemprøve deres tanker i denne sag. Men en nordisk eliteskole for filmfolk var måske en plan, der forholdsvis snart kunne sættes i gang. Ikke mindst da ét af de nordiske lande i disse år har placeret sig centralt i den internationale filmverden.

Det er glædeligt, at vi har fået indført lovændringer, som åbner bedre muligheder for samnordisk filmproduk-

tion. Lad os håbe, at disse muligheder bliver udnyttet.

Inden for TV-produktionen foregår der et nordisk samarbejde, der forekommer mig at være et af de mest håbefulde tiltag i vor kulturskandinavisme. Nordvisionsudsendelserne af skuespil præsenterer os meget tit for en kvalitet og en dramatisk ægthed, der overvinder sprogproblemerne. Et eksempel — omtalt af programchef Felix Nørgaard — viser situationen: »Inden for murene» er et af de hyppigst opførte danske skuespil. På Det kgl. Teater har det indtil i dag gået 367 gange. Men også uden for Det kgl. Teater har det været meget spillet, således på teatrene i Odense, Århus og Ålborg, i alt 109 gange.

I Norge har det været opført på Nasjonalteatret i Oslo, på teatrene i Stavanger, Bergen og Trondhjem, i alt 88 gange.

I Sverige har det på Dramaten i Stockholm, i Göteborg og i svenske provinser gået i alt 93 gange, altså i alt 657 gange i de tre lande.

Men selv om man sætter, at der har været udsolgt til hver forestilling, og hver teatersal har kunnet rumme 1 000 mennesker, bliver tilskuerantallet alligevel kun godt 650 000. Og det er givet sat for højt.

I det halve århundrede, der er forløbet siden »Inden for murene» havde premiere på Det kgl. Teater, er det blevet set af godt en halv million mennesker i Norden. På én aften har fjernsynet bragt det ud til det 5- eller 6-dobbelte antal mennesker.

Også på andre af TVs programfelter foregår der en vellykket og, såvidt jeg kan skønne, stigende udveksling af udsendelser. Det gælder bl. a. sportsudsendelser og børneudsendelser, men også flere andre programtyper. Denne udvikling må det være de nordiske radiofoniers opgave at søge intensivere.

Men når vi nu ved, at der er en sprogvanskelighed, og når vi ved, hvilken dragende kraft TV har på befolkningen, hvorfor da ikke bruge TV til nordiske

sprogkurser? Undervisningen kan gøres både let og instruktiv, hvis den gøres med talent. Vi underviser i vore landes TV i engelsk med brug af de mest moderne pædagogiske hjælpemidler. Hvorfor i alverden kan der ikke undervises på tilsvarende vis i vore nordiske sprog? Selv en kortere udsendelsesrække kan blive af overordentlig værdi.

Der har været ønsket fremme i Nordisk Råd om at forbedre mulighederne for at modtage de nordiske landes radio- og TV-programmer. Jeg forstår, at der rejser sig meget store tekniske vanskeligheder for gennemførelse af dette ønske. Hvis vi vil have perfekt nordisk radioaflytning, må vi nok reservere en af vore 3 FM-muligheder for et fælles nordisk redigeret program. Musiklinjen, som nogle af vore lande har indført, ville da nok være den mest nærliggende mulighed. Men sagen indeholder både tekniske, økonomiske og juridiske problemer. Jeg er enig med nimanidskomiteen om, at disse problemer allerede nu bør søges klarlagt, således at forudsætningerne for et tættere nordisk radiofonisamarbejde er i orden den dag, den praktiske mulighed viser sig. Når Norge, Sverige og Danmark og til sin tid også Island skal have et TV-program 2, er det uhyre vigtigt, at den relativt høje nordiske TV-standard kan holdes. Meget taler for, at dette bedst kan lade sig gøre ved at gøre TV-program 2 til et nordisk program, produceret i fællesskab af Norden. Et sådant TV-program vil sikkert være den stærkeste løftestang for nordisk samfølelse og samliv, vi for tiden kan fremdrage.

En anden mulighed for nordisk programtjeneste eksisterer i feriemånederne, juni, juli og august. Ferietiden — semestertiden — er et vanskeligt praktisk problem for landenes radiofonier. En effektiv og samtidig en nordisk løsning på vanskelighederne ville det være, hvis Norge, Sverige og Danmark hver i en måned sendte sit lands radio- og TV-programmer til alle 3 lande. Programmerne måtte naturligvis tillempes pædagogisk og indholdsmæssigt til si-

tuationen og måske kun være af delvis karakter.

Massemedierne har en folkelig rækkevidde og slagkraft, som det nordiske samarbejde må forstå at udnytte også i sine kulturbestrebelse. Nordisk radio og TV er langt fra den eneste vej til en bred forståelse af værdien af en nordisk enhed. Nordisk enhed må cementeres på alle de samarbejdsområder, vi kan finde. Men just nu er radio og TV nok den dybest virkende faktor for nordisk kulturenhed. Derfor må vi vie den vores skarpeste opmærksomhed.

Hr. præsident! Kulturpolitikken vil utvivlsomt fremover mod århundredets slutning komme til at spille samme fremtrædende rolle i vore nordiske demokratier, som socialpolitikken gjorde i århundredets begyndelse. At give kulturpolitikken en organisk nordisk udvikling er en opgave i første linje.

Statsrådet Sivertsen, Norge: Når vi her i Nordisk Råd også skal drøfte saker som vedkjem skolesamarbeid i Norden, vil eg gjerne reise spørsmålet om ein felles nordisk skolepolitikk med sikte på ei felles nordisk skoleordning.

Dei nordiske land burde kunne få ei felles skoleordning. Det er ein konsekvens av at vi no gjennomfører nordisk felles arbeidsmarked. Det er også mogleg fordi vi har eit så vidt sterkt kulturelt fellesskap i våre nordiske land.

I kvart av våre land er vi klår over at vi må ha ei felles skoleordning for heile landet. Familiar med born må kunne flytte fritt i landet. Dei må kunne ta arbeid der dei ønskjer det, og der det er slikt arbeid å få som høver, utan at det skal vere ei hindring for å finne seg til rette, at skolen er ulik der dei kjem. På same måten ville det vere rett om vi no fekk ei felles skoleordning i Norden når vi har fått ein felles arbeidsmarknad eller er i ferd med å få ein felles arbeidsmarknad, ikkje minst gjennom den innsatsen Nordisk Råd har gjort og gjer.

På det sosialpolitiske området er vi

i ferd med å ta konsekvensen av den arbeidsmarknaden som på denne måten blir bygd opp. Den enkelte eller den enkelte familie som flytter innan Norden, skal kunne leve like trygt om han kjem til eit anna nordisk land. Det gjeld helseteneste og det gjeld trygder.

Det er òg viktig at ein familie som flyter, kan møte den same skoleordninga, slik at det ikkje blir unødige vanskar for born og ungdom ved å slå seg ned i eit anna nordisk land. At skoleordninga blir den same betyr ikkje at alle skolar blir like eller at undervisninga blir fargelaus og utan særpreg. Det er ikkje tale om einsretting. Men det er grunn til å understreke frå kulturell synsvinkel at felles undervisningsstoff i nordiske skolar og felles synspunkt på allment kulturstoff er med å byggje opp eit kulturelt fellesskap i Norden som kan vere avgjerande for samholdet i Norden og for å verne om vårt særpreg på lengre sikt. Det er eit kulturvern, som den danske kulturministeren just no var inne på og understreka verdien av.

No er vi i gang med å byggje opp eit felles skolesystem i våre nordiske land, og på fleire punkt går det bra. Norge og Sverige er komne lengst når det gjeld å skape eit sams skolesystem. Den svenske og den norske 9-årige skolen, slik som han no tar form, har så stor likskap i oppbygging og i innhald at vi her står framfor ein ny felles folkeskole i våre to land. Det er gjennom denne nye folkeskolen også skapt eit felles grunnlag for vidare utdanning som gjer det mogleg å utvikle den langs parallelle liner. Skolen for heile årskullet byggjer på den nye grunnutdanninga, både den skolen som meir svarer til vårt tradisjonelle gymnas, og nye former for høgre skolar.

Det er ei stor reform Sverige her har gått i brodden for, når det gjeld folkeskolen.

Det arbeid som er gjort, først i utgreiingar frå 1946 og utover, så gjennom vedtak i Regjering og Riksdag og i kommunar, og den intense innsatsen

i skoleadministrasjonen og i seinare tid også i pedagogisk forskning, er eit arbeid som det står respekt av langt utanfor Sveriges grenser og også utanfor Norden, og ikkje berre i Europa.

I Norge har det vore enklare å gå over til ein ny einskapsskole, ein 9-årig folkeskole, fordi vi så lenge som heilt fra 1920-åra har bygt på einskapsskoleprinsippet, ein felles folkeskole fram til 14 års aldere. Og tanken om eit nytt grunnlag, ein 9-årig obligatorisk folkeskole bygd på einskapsskoleprinsippet har vunne gjenklang i heile vårt land. Det er tydeleg at den foreldre-generasjonen som no lever, har sett seg føre at deira born skal ha betre utdanningsvilkår enn dei sjølve kunne få. Det ser òg ut til å vere naturleg at vi bygger vidare på einskapsskolesystemet slik vi kjenner det frå dei siste 40 åra.

Det er med stor glede vi no legg merke til at Finland er i ferd med å trekke opp retningslinene for utvikling av ein tilsvarande 9-årig einskapsskole. Slike vedtak i Finland er vedtak med stor kulturpolitisk rekkevidd i nordisk samanheng.

Det ville ha stort verd om også Danmark kunne velje same veg. Vi ville då kunne bygge opp ei felles nordisk skoleordning.

Skolesystemet er elles kulturpolitisk eit felt som skil seg ut fra andre område i kulturpolitikken, fordi riksdagane og regjeringane her har meir direkte ansvar.

Skoleordninga blir i våre land fastsett ved lov. På andre kulturområde er den innsatsen riksdagane eller regjeringane gjer, vesentleg å leggje til rette og å stimulere. Når det gjeld skoleordningane har dei det direkte ansvaret for bindande vedtak på området.

Ei felles nordisk skoleordning eller eit felles nordisk skolesystem må ha felles oppbygging, felles struktur. Det kan også ha felles innhald ganske langt på veg der det ikkje gjeld særskilt nasjonalt stoff eller morsmålsundervisning. Felles område kan vere heile realfag-

området, framandspråksundervisninga og veksande kunnskapsstoff om land og folk og kulturar utanfor Norden. Innføring av slikt felles stoff i nordisk skole vil vere med å gjere det lettare å samarbeide også på det praktiske planet når det gjeld undervisningsmiddel og når det gjeld undervisningsmetodar. Det er no i gang eit ganske omfattande praktisk arbeid når det gjeld realfaga. I den rapporten som Nordisk Kulturkommisjon har lagt fram for Nordisk Rad no, er det gjort greie for det som skjer på dette feltet. Matematikkfaget blir gjennomarbeidd heilt fram første skolesteget og opp til topps for alle skoleformer. Det blir lagt opp til ei modernisering av faget ved ei gjennomtenking av undervisningsmetodar og oppbygging av heile matematikkundervisninga. Samstundes arbeider også det nordiske ekspertutvalget for pedagogiske forsøk og forskning med å gå igjennom lærebøker i fysikk og kjemi og med å gje rettleiing for lærarar når det gjeld ei modernisering av undervisninga i dessa faga.

Samla betyr det arbeidet som no blir gjort for undervisninga i realfag i Norden, utan tvil ei kvalitetsbetring for undervisninga på dette viktige området. Det gjev òg grunnlaget for eit praktisk samarbeid om undervisningsmiddel, om audiovisuelle hjelpemiddel og om lærebøker. Vi trang samarbeid på det feltet — ikkje berre av økonomiske grunnar, men også for å kunne ta i bruk heile den pedagogiske sakkunnskap vi rår over i våre land. Vi er komne så langt på dette området i Norden no at vi er i ferd med å bli eit felles område for pedagogiske forsøk og forskning. Det gjeld særleg Norge og Sverige, der dei forsøka som skjer i den 9-årige skolen, naturleg nok blir sett i samanheng. Pedagogisk nybrottsarbeid som skjer i einskilde forsøksskolar anten dei er i Sverige eller Norge, kjem skolene i heile dette 9-årige skolesystemet til gode.

Av dei forsøk som i dag skjer, er kanskje forsøka med felles undervis-

ning i barneskolen og sein differensiering eller oppdeling av elevflokken, dei interessantaste og iallfall dei som har det vidaste sosiale perspektiv. Også på dei høgare klassestega i den einskapskolen som no tar form, må vi prøve å finne fram til differensieringsformer og undervisningsformer som ikkje skapar nye sosiale og kulturelle skilje i våre nasjonar. Elevane må kunne oppleve heile den obligatoriske skolen som eit sosialt og kulturelt fellesskap. Ein slik skole er med å gje elevane eit grunnlag for å finne seg til rette i den demokratiske samfunnsordninga som rår i våre nordiske land. Og ikkje berre det: Ein slik skole vil vere med å setje den nye generasjonen i stand til å gjere nordisk demokrati sterkare. Ei felles skoleordning i Norden med einskapskole vil avspegle det likestillingsssamfunnet som hos oss avløyser klassesamfunnet, og ein slik skole vil kunne gje rom for dei demokratiske ideal som er ein vesentleg del av nordisk kultur.

Ändring i medlemslistan

Det annåldes, att Sigrid Ekendahl, Sverige, lämnat sessionen och ersatts av Tage Johansson, Sverige.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

Paula Ruutu, Finland (utskottets talesman i punkterna nr 7 och 9 på dagordningen): Herr president! Förslaget om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna tillstyrktes av alla nordiska länder i remissyttrandena. Det vore alltså önskvärt att man kunde utvidga både det egentliga lärarutbytet och också reselektorernas verksamhet på det sätt utskottet föreslår. I de övriga nordiska länderna är det endast fråga om ökade anslag för dessa ändamål, men i Finland är det också en språkfråga. De svenskspråkiga skolorna utgör ca 10 % av det totala antalet skolor i Finland. Endast en omfattande användning av

vikarier kan möjliggöra ett större utbyte mellan lärarna i finskspråkiga skolor och de övriga nordiska länderna. Finskspråkiga lärare kan ha svårigheter att verka som lärare i de andra länderna medan de lättare kanhända kan fungera som reselektorer. Också annars vore det viktigt att anslag kunde användas såsom vikarielöner. Då har utbyteslärarna tillfälle att träffas under besöken och då läraren inte skulle ha ett stort antal timmar av egentlig undervisning i den skola han besöker skulle han bättre kunna koncentrera sig på sin huvuduppgift, att göra grannländernas barn och ungdom förtrogna med hans eget land och uppväcka intresse för det. Lärarnas inflytande är stort, därför har de i många stycken en nyckelställning i landet. Lärarna kan också förmedla till vidsträckta samhällslager i våra länder kunskap om vår nordiska samhörighet. För att uppnå detta mål måste lärarnas och reselektorernas verksamhet starkt utvidgas och utsträckas till att omfatta alla slag av skolformer.

Helge Larsen, Danmark (utskottets talesman i punkterna nr 3 och 8 på dagordningen): Hr. præsident! I sin redegørelse for samarbejdet om forskning og højere undervisning tog statsråd Edenman sit udgangspunkt blandt andet i den rekommandation, som blev vedtaget i 1961 om et udvidet nordisk samarbejde netop på dette område. Statsråd Edenman redegjorde for den udvikling, som er sket siden den tid, og som betyder, at man har opgivet tanken om treårsplaner — hvad jeg, selv om jeg var medforslagsstiller, må erkende var rigtigt — og at man nu har lagt planlægningen af en fælles udbygning af forskningen ind under Nordisk Kulturkommission, efter at denne kommission er omorganiseret.

Jeg er også ganske enig i, at tanken om et udvidet samarbejde mellem de nordiske lande på dette område naturligvis ikke skal hindre den nationale udbygning af den højere undervisning og af forskningsmulighederne. Men når

det er sagt, bliver tilbage dette, at på en lang række områder vil det være naturligt, at de nordiske lande løser opgaver i fællesskab. Det vil være naturligt, både fordi det er den mest overkommelige måde for dem økonomisk, og fordi det i mange tilfælde slet ikke vil være muligt at skaffe tilstrækkeligt mange kvalificerede folk til den specielle højere uddannelse. Det er ganske givet, at med den udvikling, der foregår på det tekniske område og på andre områder inden for forskningen i disse år, vil behovet for en hurtig udbygning af specielle uddannelsesformer blive stadig større. Jeg håber derfor, at det, man er kommet i gang med, må kunne udbygges og fortsættes og udbygges i hurtigere tempo.

Statsråd Edenman sagde, at de resultater, der var nået, ikke var himmelstormende, og det kan jeg være ganske enig i. Det er små skridt, i mange tilfælde praktiske skridt, værdifulde skridt, selv om de er små; men i en tid, hvor de store stater sender raketter langt ud i verdensrummet, er det vel ikke urimeligt, at vi her i Norden prøver at nærme os vort ideale Gimle med en noget større hast, end det er sket i de senere år. Derfor tror jeg, at disse problemer stadig væk må optage Nordisk Råd stærkt, og jeg håber, at vi ved kommende sessioner både kan erfare om yderligere fremskridt og samtidig vil være i stand til at påvise nye veje, nye opgaver, som det vil være naturligt for de nordiske lande at løse på dette meget store og meget vigtige område.

Jeg vil i øvrigt gerne, idet jeg samtidig skal rette mig efter præsidentens henstilling om at tale kort, gøre et par bemærkninger til den tale, som statsråd Sivertsen holdt om skolepolitik. Jeg skal afstå fra at gå ind på enkeltheder men blot sige, at det, som statsråd Sivertsen nævnte om fællesnordisk skolepolitik, har meget store perspektiver, som jeg er overbevist om, at Nordisk Råd i de kommende år vil komme til at beskæftige sig med. Men der er ét synspunkt, som jeg meget gerne vil knyt-

te til det, som statsråd Sivertsen sagde, og det er dette, at når vi i de nordiske lande stræber efter at udbygge vore samfund til eksemplariske demokratier, hvor der er frihed for alle borgere, så er netop uddannelsesområdet i dets videste perspektiver et af de områder, der må interessere os allerstærkest. Politisk frihed eksisterer hos os, men frihed for den enkelte borger til at vælge det erhverv eller den beskæftigelse, som han har mest lyst til, muligheden for at skifte erhverv, hvis han er kommet på en forkert hylde, alt dette, som friheden i et demokratisk samfund skal indeholde, forudsætter, at vi har et fleksibelt undervisningssystem, sådan at der gives alle mulighed for at få den uddannelse, deres evner berettiger dem til, og mulighed for at skifte fra én uddannelsesretning til en anden og skifte fra erhverv til erhverv. Derfor tror jeg, at hele dette store problem, som er det moderne demokratis vigtigste problem, ikke blot er et spørgsmål om forskning og højere uddannelse, ikke blot er et spørgsmål om folkeskolen; det er i virkeligheden et spørgsmål om at skabe den rette samordning mellem alle former for uddannelse, derunder også de faglige uddannelser og de teoretiske uddannelser inden for den egentlige yrkesuddannelse.

Borten, Norge (utskottets talesman i punkt nr 6 på dagordningen): Mens undervisningsministrene her har uttalt seg om — skal vi si konkrete departementale forføyninger, forefaller det meg mer naturlig for oss parlamentarikere i ethvert fall å uttale oss mer generelt. Ved åpningen av sesjonen, og også ellers, høres det av og til röster som sier at de savner mer eksekutiv makt i Nordisk Råd, gjennom overstatlige institusjoner. Jeg for min del tror ikke at vi skal gräte over mangel på makt. Det som i virkeligheten styrker samholdet i Norden, er den fellesskapsfølelse som har en naturlig forankring i kjennskap til og respekt for hverandres levesett

og livsstil, og som kanskje mest grunner seg på det fellesskap som ligger i at alle nordiske land har vilje til å realisere og effektivisere en demokratisk samfunnsordning.

Den norske professor Francis Bull, som vi husker fra hans mesterlige kåseri om Skandinavismen ved Rådets 10-års jubileum i Helsingfors, var nylig intervjuet i norsk kringkasting om Skandinavismen og forholdet til Danmark i 1864. Professor Bull kom i sin konklusjon inn på nåtidens tendenser til mellomfolkelig samarbeid og poengterte at det er ikke i nye institusjoner med overstatlig makt vi har å vente det verdifulle, men i de økte muligheter for gjensidig påvirkning kulturelt som den moderne teknikk muliggjør.

Dette forhold gjelder naturligvis så å si universelt, men det er klart at de praktiske muligheter er størst innenfor de områder hvor man forstår hverandres språk, som f. eks. i Norden. Og det er i relasjon til denne mulighet vi må bedømme de framstøt som gjøres i den sektor som behandles av den såkalte kulturelle komité i Nordisk Råd.

Jeg er litt i tvil om hele opplegget, om vi med denne form for debatt som vi nu har reist, skal uttale oss generelt og så etterpå kommentere de enkelte forslag på dagsordenen, men det vil jo ta for lang tid, så jeg velger å kommentere også en del av de konkrete forslag allerede i den generelle debatt.

De foregående talere har som sagt beveget seg over hele registret. De nevnte bl. a. rasjonaliseringen ved den koordinering av forskning og utdanning som er mulig, og bestrebelsene i retning av økt kjennskap til hinanden gjennom utveksling av lærere, gjennom skolareiser og undervisning i nabolandenes språk for lærere. Det er alt verdifulle tiltak etter min oppfatning. Men det er et felt som jeg mener er viktigere enn alle de andre som jeg har nevnt, og det er de muligheter som bys i framtiden gjennom TV og radio. Jeg tenker på de muligheter som åpner seg når vi kommer så langt teknisk i alle

nordiske land at vi har parallelle programmer, slik at det enkelte individ selv kan velge mellom i det minste to programmer. Jeg ser noe verdifullt i en slik utvikling, da i relasjon til det faktum at vi i Norden har statsmonopol i alle land på et så viktig medium som radio og TV. Jeg tror at hvis vi kommer så langt at vi får parallelle programmer slik at en kan ta et annet lands program, får vi et verdifullt korrektiv til statsmonopolet, og det vil også bli et nyttig inspirerende insitament for de enkelte lands programledelse når de vet at hver enkelt kan velge mellom sitt nasjonale program og et annet lands TV og radio.

Vel, jeg vet vi har begynnende samarbeid på TV-området gjennom Nordvisjon, og den når veldig mange, slik som minister Bomholt så riktig fremhevet. Han spurte hvorfor det ikke kan undervises i nordiske språk likeså vel som det nå rekommanderes felles nordisk språkopplæring for lærere, og jeg er for så vidt enig i det — dvs. jeg er ikke enig i at vi nødvendigvis skal gå så langt som å undervise i nordiske språk og ta mye av tiden til det foreløpig. Da synes det meg langt mer nærliggende og naturlig å spørre hvorfor en så stor del av underholdningsprogrammene som nå går over Nordvisjon skal foregå på ikke-nordiske språk.

Det synes meg — og det tror jeg er et felles nordisk trekk — at særlig de såkalte popartistene må betjene seg av et ikke-nordisk språk hvis de vil ha suksess. I hvert fall gjelder det for mitt eget land, jeg skal ikke uttale meg så sterkt for de øvrige lands vedkommende. Hos oss er det kommet så langt at det i en årsrevy over norske popartister stod i en Oslo-avis at det var stor forundring over at en plate var kommet så langt opp på popbarometeret, for teksten *var jo på norsk!* Det sier atskillig, i hvert fall om våre forhold i denne bransjen. Det synes meg en smule inkonsekvent at vi her rekommanderer å lære opp lærerne til å undervise i nabolandenes språk, og så samtidig negli-

sjerer et så viktig medium som vi har i Nordvisjon for å nå så mange som vi der gjør, og mange i den alder som er mottakelige for å lære sine respektive nabolands språk. Dette er en ærbødig henstilling til programledelsen i de enkelte land om å ofre en smule mer oppmerksomhet på dette forhold hvis det er mulig.

Det foreligger nå på våre benker fra fru Berte Rognerud og hr. Håkon Johnsen et forslag som kom akkurat idet jeg gikk opp på talerstolen. Det er et forslag som henstiller om at kvaliteten i Nordvisjon-programmene bedres, og det er et tilleggsforslag som jeg istemmer av fullt hjerte i samsvar med det jeg her nettopp har prøvd å holde fram.

Men i rekommandasjonen når det gjelder Sak A 20 om forbedret radio- og televisjonssamarbeid i Norden, er det også en reservasjon fra de samme to representanter, som ikke kan si seg enig i komitéens innstilling og rekommandasjon. Og fordi jeg er med i flertallet i komitéen, og for så vidt ikke er på linje med mine norske kollegaer, må jeg med et par ord begrunne hvorfor jeg går en annen vei.

Når jeg vil rekommandere et utvidet samarbeid og bedre planlegging, er det fordi jeg her ser så store muligheter i TV og radio i framtiden. Jeg er fullt klar over at vi i Norge har uløste oppgaver rent teknisk, men dem må vi løse, mener jeg, helt uavhengig av den intensjon rekommandasjonen går ut på. Det er også en rekke ting — det går fram av de sakkyndiges uttalelser — som må planlegges på forhånd. Det gjelder å utrede juridiske forutsetninger som i dag ikke er til stede for samarbeid — saker som berører opphavsretten for kunstnere osv. Og jeg mener at de spørsmålene haster det med å få utredet, fordi de er så kompliserte, og jeg vil være med på rekommandasjonen for at vi skal stå beredt når de tekniske muligheter for utvidet samarbeid er til stede i større grad enn de er i dag.

Det er dette som i korthet er motive- ringen for at jeg tar et annet stand-

punkt i dette spørsmålet enne mine ærede norske kollegaer.

Undervisningsministern Oittinen, Finland: Herr President! Tillåt mig först att ge uttryck åt min djupa tillfredsställelse över att de kulturella samarbetsfrågorna getts en så framskjuten plats vid planläggningen av denna råds-session.

För oss i Finland har det varit en källa till alldeles speciell glädje, att både Nordiska kulturkommissionen och Nordiska rådet under de senast förflutna åren lagt en särskild tonvikt vid frågan om att i högre grad än hittills göra den finskspråkiga delen av vårt lands befolkning delaktig i det nordiska kultursamarbetet. Det är givet, att detta samarbete för oss har sina speciella aspekter och problem. En av grunderna, om ock ej den enda, för den nordiska kulturgemenskapen är ju den språkliga samhörigheten. Det är något enastående i världen, att i umgänget inom en grupp av länder envar nyttjar sitt eget språk, som utan större svårigheter förstås av invånarna i grannländerna. Men den övervägande delen av Finlands befolkning står utanför denna språkliga gemenskap. Endast ungefär 7 % av den har numera svenska som sitt modersmål. De övriga 93 % är finnar, vilkas finska modersmål ligger mycket långt från de skandinaviska språken. Och inom kulturlivet i Finland, det högre likaväl som det lägre, är det finska språket i våra dagar det absolut förhärskande, i motsats till vad fallet var ännu för ett halvt sekel sedan.

För Finlands kontakt med Norden har den svenskspråkiga befolkningen tack vare sin språkliga gemenskap västerut haft sin utomordentligt stora betydelse. Uppgiften att våra brobyggare västerut har finlandssvenskarna gärna velat utföra och betydelsen av deras insats härvidlag har icke heller på finskt håll förnekats. Men å andra sidan är det uppenbart — och därom är man ense på bägge sidor om språkgränsen i Finland — att en kulturell gemenskap med Norden, som bygger endast eller

huvudsakligen blott på den svenska folkgruppen i Finland som en förmedlande länk, icke kan få någon djupare innebörd för landet i dess helhet. Skall Finland delta i det nordiska kulturella samarbetet med en känsla av att faktiskt befinna sig på lika fot med de övriga länderna, så måste detta samarbete vara baserat på en känsla och övertygelse hos den finskspråkiga befolkningen, att arbetet gäller den i lika grad som det gäller Nordens övriga folk.

För våra nordiska broderländer innebär detta, att om de anser Finlands delaktighet i det nordiska kultursamarbetet som något för detta samarbete väsentligt, så bör utformningen av det gestaltas med särskild hänsyn tagen också till den finska befolkningen i Finland, dess existens och dess speciella behov.

De konkreta åtgärder, som kan tjäna syftet att närmare inlemma Finlands finsktalande befolkning i det nordiska samarbetet måste av naturliga skäl rikta sig åt två håll. Det gäller dels att bibringa denna befolkning de bästa möjliga förutsättningar att tillgodogöra sig detta samarbete och aktivt delta i det. Spridandet av ökad kunskap i de skandinaviska språken, närmast svenska, är därför en central fråga i detta sammanhang. Men detta är blott den ena sidan av saken. Varje form av samarbete måste bygga på ömsesidighet. Skall den stora finska befolkningsmajoriteten i Finland kunna känna sig helt hemmastadd i den nordiska familjen, skall den kunna känna Nordens sak som sin, så måste den också ha en känsla av att å sin sida vara erkänd och respekterad som en fullvärdig medlem av denna familj, vars särdrag och egenheter förfullständigt bilden av Norden som helhet. Kort sagt, det intresse för de nordiska grannfolken, som vi vill fördjupa och sprida inom det finska Finland och göra det mera mottagligt för, det bör ha sin motsvarighet i motsvarande intresse inom det övriga Norden.

Vi har sett glädjande exempel på att

de förhoppningar jag nyss antytt vunnit genklang hos våra grannfolk. Att en professur i finska språket vid Stockholms universitet ingår i den svenska regeringens statsverksproposition för i år ser vi i Finland som ett bevis för att dessa synpunkter vunnit gehör i Sverige. Beslutet att i Reykjavik inrätta ett lektorat i finska språket visar i samma riktning. Vi kan inte vänta oss, att kunskap i finska skall bli allmän i de övriga nordiska länderna, men för den direkta kulturkontakten med det finska Finland är det ovärderligt, att det i grannländerna finns åtminstone en begränsad kader av personer med kunskap i vårt språk och med en på egna intryck baserad uppfattning om vår litteratur och vårt finska kulturliv i övrigt. Det är därför vår varma förhoppning, att dessa nya lärostolar i finska skall bidra till att göra vårt språk och vår kultur mera kända än hittills och att de skall följas av ytterligare brofästen för finsk kultur i våra nordiska grannländer. Finland har för sin del velat befästa de möjligheter som öppnas genom dessa lärostolar och har beslutat att från början av nästa höst lediganslå ett 8-månaders stipendium för en nordisk forskare i finska.

Sedan gammalt finnes i norra Sverige en icke obetydlig befolkning, vars modersmål är finska. Att man inom den svenska skolläningen under de senare åren i växande grad börjar ägna dess speciella problem uppmärksamhet i positiv bemärkelse är en källa till tillfredsställelse även i Finland, där man i dessa åtgärder gärna ser ett erkännande av finska språket som ett av de nordiska språken. Kurserna i finska för lärare och andra invånare i Tornedalen och även i Nordnorge, som i sitt dagliga värv har användning för detta språk, ingår som ett led i den samnordiska språkkursverksamheten.

De senare åren har emellertid utöver den sedan gammalt där bofasta finska befolkningen tillfört Sverige ett numerrätt betydelsefullt tillskott av finnar, som sökt sin utkomst på den svenska

arbetsmarknaden. Deras i många fall bristfälliga eller t. o. m. helt obefintliga kunskaper i svenska språket har skapat speciella problem, som ännu till stor del är olösta. För dem av dessa, som förblir bofasta i Sverige — och det är tydligen många tiotusental — gäller det att inpassa sig i det svenska samhället. Men kan de samtidigt bibehålla något av de traditioner de för med sig från sitt forna hemland, så kan de måhända i sin mån bidra till brobyggandet mellan våra länder. Ett förståelsefullt beaktande av dessa finska emigranternas speciella problem och behov av myndigheterna i deras nya hemland är ägnat att i sin mån bidra till att ge det finska Finland en känsla av likställighet i den nordiska familjen.

Jag vill även antyda förhoppningen, att Finlands finska litteratur i större utsträckning än vad hittills har varit fallet skall vinna insteg på den nordiska bokmarknaden och där sidoställas med den litteratur, som utkommer på de skandinaviska språken. Av naturliga skäl är man härvid hänvisad till översättningar. Men det vore ändå angeläget, att i de bokkataloger, enligt vilka inköp till folkbiblioteken rekommenderas, den finska översättningslitteraturen skulle jämföras med skandinavisk originallitteratur, att kritikerna i högre grad än hittills skulle ges möjlighet att följa med bokutgivningen i Finland.

Hur långt man än må kunna främja utbredningen av finsk språkkunskap i de övriga Nordiska länderna så är vi dock i det nordiska umgänget hänvisade till att samtala med varann på ett skandinaviskt språk. Språkgemenskapen är en ytterst viktig faktor i det kulturella umgänget och nyttjandet av de med varandra besläktade nordiska språken kan aldrig ersättas med nyttjande av något utomnordiskt stort kulturspråk. För Finlands deltagande i det nordiska samarbetet är därför en ökad kunskap i svenska språket en första rangens angelägenhet.

Det var en tid, då inställningen till det svenska språket i Finland bland den

finska befolkningen var negativ och då undervisningen anammades motvilligt och med sorgliga resultat. Förhållandet mellan språkgrupperna har sedan dess undergått en avsevärd förbättring och med en viss utveckling av undervisningsmetoderna har väl också resultatet av undervisningen blivit bättre. Man kan säga att det studeras nuförtiden mera svenska i Finland än någonsin. 40 % av årskullen går i läroverk och har svenska till ett obligatoriskt ämne. Frivilligt läses det mera och mera svenska i folkskolan och i medborgarskolan. Också yrkesskolorna och arbetarinstituten har ordnat undervisning i svenska. Jag vågar säga att åtminstone 60 % av årskullen får undervisning i detta språk. Men intresset för att lära ett språk är i hög grad beroende av, i vad mån man anser sig ha nytta av kunskaper i det. Nu förhåller det sig ju så, att ehuru svenska språket är Finlands andra nationalspråk, så kan de flesta finnar inom landet komma utomordentligt väl tillrätta endast med sitt modersmål. I kontakten mellan språkgrupperna inom Finland nyttjas så gott som enbart finska, som behärskas väl av de flesta finlandssvenskar. Det är endast inom de tvåspråkiga delarna av landet, som kunskap i svenska är en förutsättning för en del allmänna värv och anställningar inom affärs- och serviceyrkena. Tvåspråkigheten i Finland är icke som sådan en tillräcklig stimulans för finnar att lära sig svenska.

Vi står här på sätt och vis inför ett slags *circulus vitiosus*. De möjligheter till nordiska kontakter, som kunskapen i svenska öppnar bör vara en stimulans för intresset att lära sig svenska. Men dessa möjligheter till kontakt är å andra sidan beroende av en viss förhandskunskap i svenska eller något annat nordiskt språk.

Inför detta problem synes de strävanden att öka kontakterna mellan nordisk skolungdom, som kommer till uttryck även i vid denna råds-session föreliggande saker, värda allt understöd. Nordiska kulturkommissionen har

digare ställt sig bakom ett förslag om en stipendieordning, varigenom årligen en elev från varje finskspråkigt gymnasium skulle beredas tillfälle till en tids vistelse i ett av de nordiska grannländerna. Detta förslag bollnade i tanken, att skolelever även i de rent finska trakterna skulle få ett handgripligt bevis på att kunskap i svenska ger ett reellt utbyte. Man avsåg att därigenom stimulera intresset för svenska språkstudier i skolorna. Vi kan med tillfredsställelse notera beredvillighet inom de andra länderna att sörja för mottagningen av dessa stipendiater och vi hoppas, att den nödiga ekonomiska basen för detta system inom en snar framtid skall kunna ävägäbringas i Finland. Men elevutbyte även under andra former tjänar samma syfte och är därutöver ägnat att i en mottaglig ålder hos ungdomen inympa en känsla för den nordiska samhörigheten och en grunduppfattning om grannländernas förhållanden. Särskilt besök i rent finska skolor av elevgrupper från andra nordiska länder kan vara ägnade att på bredare bas ge värdeleverna känslan, att svenska språket även för dem är ett språk, som öppnar kontakter utåt. Ju flera elever som fås in under ett sådant utbyte, en desto stabilare grund lägges för ett framtida levande kulturutbyte. Jag vill inte här förbigå strävandena att öka lärarnas i de finskspråkiga skolorna förutsättningar att ge en effektiv undervisning i svenska språket. Det stöd, som härvidlag har getts av den svenska skolöverstyrelsen, har varit av ovärderlig betydelse och jag vill gärna nyttja detta tillfälle att tacka för den svenska insatsen. Många tiotal lärare eller blivande lärare i svenska språket vid finska skolor har årligen under de senaste åren fått förkovra sin praktiska svenska kunskap dels genom att följa med vid sommarkurser i svenska folkhögskolor dels vid de särskilt för dem anordnade kurserna i Umeå, som bekostats gemensamt av Sverige och Finland. Då frågan om språkundervisning i folkskolorna under den senaste tiden har blivit högak-

tuell i Finland, har det varit av värde, att även för folkskollärare anordnats motsvarande kurser, de s. k. Sigtuna-kurserna.

De strävanden jag här skisserat upp, har som sitt egentliga syfte att skapa det breda underlaget även hos den finska befolkningen för det nordiska kulturella samarbetet och för kontakterna genom olika organisationer i vänortsrörelse, personliga besök etc. Den verksamhet, som utföres av föreningarna Norden och som jag här icke kan närmare ingå på, är naturligtvis ett ytterst väsentligt komplement till de övriga strävandena att skapa den folkliga basen för samarbetet.

Finlands möjligheter att dra nytta av olika samnordiska föranstaltningar är för övrigt i viss mån hämmade genom de antydde språkliga faktorerna. Tänker vi på den gemensamma arbetsmarknaden för olika intellektuella yrken, så är det i ytterst ringa grad denna kan väntas medföra någon rörelse i riktning mot Finland — språkkunskaperna ställer där hinder i vägen. Däremot kan den åtminstone i nuvarande läge leda till en rörelse från Finland, som kan innebära en åderlätning i fråga om den del yrkesgrupper, beträffande vilka vi faktiskt egentligen icke skulle ha råd att avsta från någon arbetskraft. Men för principens skull och i hopp om en utjämning så småningom har vi det oaktat även hos oss ställt oss positiva till åtgärder, som är ägnade att underlätta den fria flyttningsrörelsen inom Norden.

Vid placeringen av samnordiska inrättningar — jag tänker på den nordiska folkakademin, institutet för teoretisk atomfysik, hushållshögskolan, institutet för sjörätt, institutet för folkdiktning etc. — ha främst språkliga skäl lett till, att Finland än så länge utgör ett vacuum. Jag tror, att det icke minst med tanke på opinionsbildningen inom landet, för att visa, att också Finland är ett tänkbart alternativ i dylika sammanhang, kunde vara en värdefull investering i nordism, om en sådan gemen-

sam inrättning kunde få sitt säte i Finland. Tankarna går närmast till det tillfänkta institutet för arktisk forskning, för vilket intresset hos oss är mycket starkt och vilket förvisso skulle hälsas välkommet till Uleåborg, om man kommer till ett samfällt beslut att inrätta institutet i samband med universitetet där.

De problem, som möter Finland i det nordiska samarbetet, har många beröringspunkter med dem, som präglar Islands roll i detta samarbete. Jag vill avsluta mitt anförande med att ge uttryck för den tillfredsställelse och stolthet det väckte i vårt land, då undervisningsministrarna i fjol enades om att avstå från en arkitektävlan gällande Nordens Hus i Reykjavik och i stället anförtrodde uppdraget att planera detta hus åt var frejdade landsman Alvar Aalto. Därigenom sättes ett litet finskt bomärke i den isländska huvudstaden. Kanske någon gång, då Nordens Hus är förverkligat, den tanken kan dyka upp, att någonstans i hjärtat av det finska Finland, t. ex. i Jyväskylä eller Kuopio ett liknande institut kunde skapas med uppgift att fungera som en katalysator för impulser från det finska Finland till det övriga Norden och vice versa.

Till slut vill jag konstatera, att de synpunkter, som statsrådet Sivertsen framförde här är mycket intressanta och beaktansvärda. Norden bildar redan nu en pedagogisk och skolpolitisk enhet och jag tror att utvecklingen i den riktningen kan hjälpa oss att utveckla våra skolsystem och pedagogiska förhållanden. Därför anser jag att statsrådet Sivertsen framförde sådana tankar, som måste utredas och begrundas inom Nordiska kulturkommissionen och i kretsen av nordiska kulturministrar.

Undervisningsminister **Helveg Petersen**, Danmark: Hr. præsident! Det er min opgave at sige lidt om folkeoplysningsarbejdet i Norden og i tilslutning hertil gøre et par bemærkninger om læreruddannelserne og yrkesuddannelserne. Det er karakteristisk for folke-

oplysningsarbejdet i Norden, at det er udsprunget af folkerørelserne, men støttet af staten. Både folkehøjskolerne og oplysningsvirksomheden i almindelighed er begyndt i små kredse og under meget beskedne former, og de bygger helt på frivillig søgning.

Folkehøjskolerne er blevet selvejende institutioner — i nogle af landene fylke- eller landstingsskoler. Oplysningsarbejdet i aftenskoler, aftenhøjskoler og studiecirklar varetages i tiltagende grad af organisationer, som har taget form af store oplysningsforbund. Hovedprincippet er overalt, at offentlige myndigheder yder støtte og fører et vist tilsyn, men myndighederne blander sig ikke i arbejdets pædagogiske tilrettelægning og udførelse. Arbejdet foregår under frie og smidige former. Overalt i stad og på landsbygden søger unge og ældre til skoler og sognegårde, hvor de hører forelæsninger, driver gruppearbejde eller diskuterer væsentlige livs- og samfundsproblemer i studiecirklar. Andre samles om manuelle fag, der giver hjælp til at udfylde fritiden med en aktiv og personligt skabende indsats.

Lærerne og lederne i dette oplysningsarbejde skal være kvalificerede, men behøver ikke at have nogen bestemt eksamen. Derfor karakteriseres lærergrupperne af højt forskelligartet baggrund, men samtidig kan man sige af meget alsidige forudsætninger. Der er i det hele over dette felt med dets rige mangfoldighed i undervisningsformer, med elevernes arbejds glæde og lærelyst et liv og en friskhed, som fascinerer.

Jeg kan ikke lade være med i parentes at sige til statsråd Sivertsen netop med udgangspunkt i denne mangfoldighed, at vi meget vel efter min opfattelse inden for vore folkeskoler i Norden kan have forskellige strukturer, uden at det forringer vore samarbejds muligheder. Så bestemmende er strukturen heller ikke. Vi må ikke glemme, at der er helt afgørende, hvilket indhold der lægges i undervisningen, og hvilke undervisningsmetoder der benyttes, og her kan

jeg da sige, at der i Danmark i øjeblikket på disse områder sker en meget betydelig udvikling.

Jeg skal lade det ligge og gå tilbage til det folkeoplysende arbejde. Det folkeoplysende arbejde har en meget stor søgning i vort land. I 1962 var der i Sverige næsten 100 000 studiecirkler med over 1 million deltagere, i Danmarks samlede aften- og aftenhøjskoler i det samme år omkring 355 000 elever. I Norge var der over 10 000 studieringe og flere tusinde klasser i kvældsskoler. I Finland var der over 100 000 elever på arbejderinstitutter og i studiecirkler. Det er klart, at der knytter sig megen interesse til nordisk samarbejde på hele dette område, hvor vi kan lære af hinanden, og derved udvikle og højne kvaliteten af hele denne vigtige og værdifulde virksomhed.

Nordiske Kulturkommission har bedt kontorchef Brikt Jensen i Oslo om at give en udredning af oplysningsarbejdet i de forskellige lande og afgive en indstilling om de nordiske samarbejds-muligheder. Det fremgår af Brikt Jensens udredning, der blev afgivet til Kulturkommissionen i fjor, at der allerede er et omfattende samarbejde i gang organisationerne imellem.

Også mellem de nordiske folkehøjskoler er der et levende samarbejde. Det samlede årlige elevtal på de nordiske folkehøjskoler ligger nu på omkring 35 000 unge kvinder og mænd, og tallet er i stadig stigning i de nordiske lande. De forskellige landes lærerforeninger har dannet et Nordisk Folkehøjskoleråd. I de allerseneste år er der en voksende interesse for fælles kursus for nordiske folkehøjskolelærere og for elevudvekslinger mellem folkehøjskolerne. Staterne giver mulighed for udveksling af lærere. Også Foreningen Norden arrangerer udvekslinger. Hele denne virksomhed fortjener at styrkes og udbygges i den kommende tid.

Det bør også nævnes, at adskillige folkehøjskoler har lærere fra de andre nordiske lande og særlige hold, hvor de andre landes kultur og forhold tages op

til behandling. En enkelte skole, Den nordiske Folkehøjskole i Kungälv, har fast nordisk lærerstab og et stort antal elever fra de nordiske nabolande. De, der har besøgt denne skole, kan bevidne, at man har oplevet, at sprogbarriererne hurtigt sprænges, og det er et frugtbart incitament i skolearbejdet, at eleverne stammer fra alle de nordiske lande og oplever det nordiske fællesskab på skolen.

Der er flere gange fra Nordisk Råd udtrykt ønske om, at et samarbejde kunne finde sted inden for yrkesskolernes felt. Nordisk Kulturkommission har nedsat et særligt udvalg med den opgave at undersøge problemerne for de unge, der modtager en teknisk uddannelse, der er placeret mellem den rent faglige uddannelse, altså lærlingsuddannelsen, og den helt akademiske uddannelse. Arbejdet vil nu efter en henstilling, der er fremkommet i kulturudvalget forleden dag, blive udvidet til også at omfatte selve lærlinguddannelsen. Det er et overordentlig vigtigt felt, der altså nu her skal belyses. I øvrigt vil udvalget over for Kulturkommissionen komme med forslag til ændringer i de kortere tekniske uddannelser og til koordinering af disse uddannelser de nordiske lande imellem. Her kan man se, at koordineringstankerne må trænge igennem. Jævnside hermed vil man undersøge det behov, der findes for tilgang til disse uddannelsesområder. Det er en svær opgave, men der er en væsentlig opgave på et tidspunkt, hvor der sker så store forskydninger inden for alle grene af samfundet og erhvervslivet.

Et par ord om folkeskolelæreruddannelsen. Det kan siges, at der i alle de nordiske lande er en meget stærk forståelse af den umådelige betydning, læreruddannelsen har, og man diskuterer til stadighed med stor iver, hvordan man kan forbedre uddannelsen. Generelt kan man vel sige, at udviklingen går i retning af at lægge større vægt på de pædagogiske fag og i retning af større fagmæssig differentiering og linje-

deling. Af speciel interesse her er undervisningen i de nordiske landes sprog. Den undersøgelse, de nordiske seminarieelevers organisation har foretaget, viser, at undervisningen er højst forskellig ikke så meget fra land til land, men mere fra seminarium til seminarium. Det er derfor særdeles velmotiveret, når der over for Nordisk Råd er fremsat medlemsforslag om at styrke denne undervisning gennem udveksling af seminarielærere og udveksling af seminarieklasser, ved udsendelse af nordiske rejselektorer og foredragsholdere og ved at forsyne seminariernes biblioteker med nordiske bøger og tidsskrifter.

For kort tid siden fremlagde seminarieelevernes fællesnordiske sammenslutning et forslag om en nordisk højskole for seminarielever. Forslaget går ud på, at enhver seminarielev, som en obligatorisk del af sin uddannelse skal gennemgå et kursus på en nordisk højskole sammen med elever fra andre nordiske lande. Kursus skulle vare ca. 1 uge. Jeg finder, at dette forslag er overordentlig interessant, og ikke mindst er det interessant, fordi det kommer fra de vordende lærere, der i høj grad får indflydelse på hele den udvikling, vi her taler om. Det er vel ikke muligt uden videre at gennemføre denne fortrinlige idé, men man kunne måske starte på forsøgsbasis med en gradvis og frivillig ordning.

Nordisk Kulturkommission har udarbejdet forslag til en fællesnordisk ordning af nordiske sprogkurser, som efteruddannelseskurser for lærere. Ordningen er den, at hvert land skal give undervisning i sit eget sprog til lærere fra nabolandene. Derved opnås naturligvis en særlig effektiv sprogundervisning. Ordningen vil træde i kraft allerede til sommer, og der vil blive tilrettelagt kurser både for folkeskolelærere og for gymnasieskolelærere.

Om gymnasieskolens modersmålslærere gælder det, at de allerede i deres uddannelsestid på universiteterne modtager en ikke ubetydelig undervisning

i de nordiske nabolandes sprog og litteratur. Denne undervisning er i de senere år efter forslag fra Nordisk Kulturkommission og med anbefaling af Nordisk Råd blevet effektiviseret derved, at der i studietiden er indlagt 6 ugers kursusophold i et naboland med undervisning i dette lands sprog og litteratur. Kursus afsluttes med en eksamen, og resultatet tæller med i de studerendes embedseksamen.

Endvidere vil jeg gerne i forbindelse med læreruddannelsen minde om de bestræbelser, der udfoldes for at skabe et fællesnordisk arbejdsmarked for lærere. En særlig komité under Nordisk Kulturkommission arbejder på at finde frem til en praktisk løsning af dette vigtige spørgsmål.

Men lad mig pege på nogle af de skridt, der på alle felter kan styrke det nordiske samarbejde i folkeoplysningen. Kontorchef Brikt Jensens udredning munder ud i forslag til et fællesnordisk forsknings- og dokumentationscenter for voksenundervisning, et sted, hvor man kan foretage en bearbejdelse af de mange pædagogiske erfaringer, som dagligt indhøstes. Vi må erkende, at hele dette område trænger til virkelig belysning. Vi trænger til at klargøre os, hvilke metoder, der er mest hensigtsmæssige, hvilket materiale der skal anvendes, hvilken instruktør- og læreruddannelse, der vil være formålstjenlig. Jeg tror, at en sådan institution vil være af stor betydning for hele det arbejde, der foregår inden for dette brogede og mangfoldige felt. Et nordisk forsknings- og dokumentationscenter har vi brug for, men vi har også brug for en fælles central for audio-visuelle hjælpemidler, og den skulle naturligvis stå til rådighed for alle skoleformer. Den, der har haft lejlighed til at se den indsats, der gøres fra National Film Boards side i Canada for at skabe filmbånd, lys- og lydbilleder til alt folkeligt oplysningsarbejde, må fyldest af beundring.

Jeg ved meget vel, at man i de enkelte lande her har nationale institutioner, der løser en del af opgaven, men her er

et område, hvor kræfterne øges med et samvirke, og jeg synes derfor, at denne tanke bør tages op til grundig overvejelse og lad mig føje til, at det behøver ikke at tage så lang tid at føre denne tanke ud i livet, som det har taget at etablere Det nordiske folkelige Akademi i Kungälv.

Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om det folkelige akademi. Jeg skal ikke fordybe mig i akademiets forhistorie, men kan med glæde fastslå, at de nordiske landes parlamenter nu har fået stillet de fornødne midler til rådighed, således at instituttet kan gå i gang. Det er tanken, at Det nordiske folkelige Akademi skal udvikle sig til et centrum i nordisk oplysningsarbejde, men jeg vil gerne føje til, at her må vi ikke standse.

Efter min mening bør man på akademiet i arbejdet inddrage hele spørgsmålet om, på hvilken måde de nordiske folk kan øve en indsats i et større fællesskab, i øvrigt de tanker, som kulturminister Bomholt var inde på i anden sammenhæng. Det nordiske samarbejde må ikke udvikle sig til en lukkethed, en selvtillstrækkelighed. Samtidig med at vi er åbne for strømninger udefra og søger at omforme værdifulde træk, så at de passer ind i vore livsformer, bør vi prøve på ude i den store verden at vinde forståelse for ideer og synspunkter inden for vort nordiske kulturliv, som vi mener vil kunne fremme en rig og god udvikling i andre lande.

Nu lyder ordet ekspansion jo ikke så godt, når man taler om kulturliv, men jeg vover alligevel at bruge det i forbindelse med folkehøjskolen. I mange lande står man netop i dag i en situation, der minder om den, vore forfædre stod i, da de første folkehøjskoler blev oprettet og kom til at virke som arnested for udvikling af ansvarsfølelse hos den enkelte og som inspiration til en virksomhed til gavn, ikke blot for den enkelte, men for det fællesskab, han tilhørte, og her står vi efter min mening i de nordiske lande over for en udfordring, som vi bør tage op

som en særlig nordisk opgave, og diskussionen kunne passende i særlig grad tage sit udgangspunkt ved Det nordiske folkelige Akademi, men vi bør i øvrigt, hvor vi har mulighed derfor, og hvor vi møder interesse derfor, søge at interessere andre lande for folkehøjskoleideen og for ideen bag hele vort frie og mangfoldige folkeoplysningsarbejde.

Det må i øvrigt være et krav, ikke blot til vore folkehøjskoler, men også til alle andre uddannelsesformer, fra vore folkehøjskoler til universiteterne, at man i stigende grad tager mellemfolkelige og internationale problemer op til behandling. Det må blive en realitet for vore folk, at vi har en forpligtelse og et ansvar over for de lande, hvis befolkninger lever under tryk af fattigdom og elendighed.

Hr. præsident! Man kan vel dårligt tale om folkeligt oplysningsarbejde uden at også pressen inddrages i debatten. Nu skal jeg ikke dømmes om pressens indsats, men jeg vil gerne sige, at jeg tror, det ville være værdifuldt, om man i den nordiske presse lagde større vægt på at skildre hverdagslivet i andre nordiske lande. Det hænder, at danske aviser bringer kronikker, skrevet på svensk eller norsk. Det er en god idé, der må kunne udbygges. Levende og velskrevne artikler af den art vil både kunne styrke interessen for det nordiske samarbejde og virke stimulerende på sprogundervisningen overalt i vort uddannelsessystem.

Et af de forslag, der skal tages stilling til her i rådet i eftermiddag, er forslaget om større dispositionsbeløb i de enkelte lande, og i forbindelse hermed spørgsmålet om et fællesnordisk rådighedsbeløb til anvendelse inden for uddannelses- og kulturlivet. Det er min overbevisning, at hvis de overvejelser, der nu skal i gang i forbindelse med denne resolution, som forhåbentlig bliver godtaget, fører til et positivt resultat, så vil der være skabt mulighed for, at der på uddannelsens og kulturlivets område vil kunne handles hurtigere i det nordiske samarbejde, hvor vi ofte

hæmmes af de vanskeligheder, der opstår, når 5 lande på samme tid, men hver for sig skal søge at gennemføre andragender, og, hr. præsident, større handlekraft også inden for folkeoplysningsarbejdet, vil gøre det muligt for os at styrke udviklingen på dette område inden for de enkelte lande, samtidig med at vi styrker det nordiske samarbejde.

K. B. Andersen, Danmark: Hr. Præsident! Jeg skal søge at begrænse mig til nogle ret korte bemærkninger til to bestemte punkter, der er taget op under denne debat.

Den norske undervisningsminister talte om fællesnordisk skolepolitik. For en dansk delegat i rådsmødet lå der et meget interessant perspektiv i disse udtalelser, og selv om de måske ikke kan realiseres i morgen, men i overmorgen, eller hvornår det nu bliver, er det godt, at vi er blevet præsenteret for dem her og nu og i en form, der stærkt understregede, at der ikke var tale om en uniformering. Det var en inspiration og en udfordring til Danmark, hvor vi stadig kun sikrer børnene 7 års undervisning, omend mange frivilligt deltager i undervisning derudover.

Der er her efter min mening ikke så meget tale om en pligt som om at sikre danske børn en ret til undervisning på linje med den ret, deres kammerater i de andre nordiske lande har. Jeg er enig i, at når det tidspunkt kommer, hvor vi skal udvide børnenes tilsikrede ret til undervisning, så må det ikke blot blive det ottende, men det ottende og det niende skoleår, på linje med hvad der er sket i de andre nordiske lande og på linje med, hvad også de danske lærere har udtalt sig for.

Jeg er også sikker på, at tiden i Danmark arbejder for en enhedsskoleordning uden den nuværende deling i 6. og 7. klasse. Det betyder ikke, som også den norske undervisningsminister understregede, samme uniformerede tilbud til alle, men betyder samme tilbud efter evner og anlæg, og det vil netop

sige en rig variation af tilbud. Vi ved jo alle sammen, at skal vi behandle børn »ens« — og det gælder også over landegrænserne — så skal vi behandle dem forskelligt, fordi de nu engang er så forskellige, og det gør enhedsskolen også.

Jeg vil gerne sige tak for den udfordring og for den inspiration til dansk skolelovgivning, som lå i den norske undervisningsministers udtalelse.

Jeg vil også gerne, hr. præsident, gøre en kort bemærkning til spørgsmålet om kulturfonden. Der er, som vi alle ved, et meget stærkt behov for fællesnordiske midler. Der er jo den forskel på det kulturelle samarbejde, og samarbejdet på f. eks. det juridiske, det socialpolitiske og på andre felter, at de kulturelle projekter meget ofte kræver økonomiske midler, samtidigt vedtaget af de forskellige landes beviligende myndigheder, og det er svært. Vi har, som mange af medlemmerne af rådet ved, en lang række eksempler på vedtagelser i Nordisk Kulturkommission fulgt op af vedtagelser på nordiske undervisningsministermøder og yderligere understregelser og vedtagelser i Nordisk Råd, men derefter er der absolut intet sket. Hvis vi vil fortsætte med at tale om det kulturelle samarbejde som det, vi kan falde tilbage på, når det er svært at komme igennem på andre felter, så må den tilstand uvægerlig bringes til ophør. Jeg er glad for, at man vil undersøge spørgsmålet om fonden, men jeg håber, at man ikke vil gøre vanskelighederne større end de er, og jeg må sige, at når jeg ser, at kulturudvalget begynder at tale om de statsretlige problemer i denne sammenhæng, så håber jeg oprigtigt, at man får evne til i løbet af det kommende år i disse undersøgelser at klare de statsretlige problemer, der kan ligge i bevilling af ret fællesnordiske dispositionsmidler.

Da spørgsmålet om fællesnordiske midler sidst var fremme, var foreningerne Norden stærkt med i undersøgelsen af spørgsmålet. Jeg håber, at man også denne gang vil inddrage den ener-

gi, den viden och den erfaring, som foreningerne Norden representerer, både under forberedelsen og når planen skal føres ud i livet.

Jeg håber, at vi ved næste Nordisk Råds samling kan vedtage de nordiske dispositionsmidler som en af forudsætningerne for et øget kulturelt samarbejde. Det gælder her helt bogstaveligt og konkret, at vil man målet, så må man også ville midlerne, også de kontante økonomiske fællesnordiske midler. Erfaringen viser, at et sådant skridt er nødvendigt.

Handels- og undervisningsministern Gylfi Gíslason, Island: Herr president! I dag taler vi om nordiskt samarbeide i kulturella frågor. Island har i vissa hänseenden en särställning i dessa frågor. Den beror på den ringa folkmängden, det stora avståndet från de andra nordiska länderna och olikheten i språket. I samband med den svårighet som det är, att vi liksom finnarna talar ett språk, som man inte förstår i den övriga Norden, kan man erinra om att detta inte alltid varit fallet. För åtta eller nio hundra år sedan skulle en islänning ha kunnat tala sitt modersmål här och alla skulle ha förstått honom. Nu måste jag tala ett främmande språk.

Men islänningarnas fåtalighet, deras avstånd från det övriga Norden samt språksvårigheterna medför inte, att vi saknar intresse för det nordiska samarbetet. Vi har tvärtom ett levande intresse för det och inte minst för kulturellt samarbete, och det är också först och främst kulturella band som binder oss samman. Island har inte varit på väg bort från Norden under de sista åren eller årtiondena. Tvärtom. Jag vågar påstå, att aldrig har den åsikten varit mer utredd än just nu bland islänningarna, att de är ett nordiskt folk och vill så förbli för alltid. Aldrig förr har intresse varit så levande som nu för att ta aktiv del i samarbetet mellan Nordens folk. Till en del bottenar detta säkerligen i känslor, som blir naturliga genom det gemensamma ur-

sprunget, det gemensama kulturarvet, liknande livsåskådning och tro på samma ideal. Men islänningarnas intresse för nordiskt samarbete, inte minst kulturellt, beror säkert också på en växande förståelse för att nutiden har ställt oss inför nya problem, nya svårigheter, som gör det nordiska samarbetet nödvändigt. Jag skulle vilja säga några ord om detta.

I teknikens och materialismens barn-dom var det inte ovanligt att näringslivets föregångsmän var likgiltiga för det som brukar kallas andliga värden. De ryckte på axlarna, när andra talade om kultur och utbildning utom sådan utbildning, som hör samman med någon yrkesfärdighet. På de senaste åren har man dock i allt större utsträckning fått upp ögonen för att individens utbildning inte endast är grundvalen för hans personliga lycka, ett villkor för att han skall få glädje av livet. Utbildning är ett grundvillkor för produktionsökning och ökat handelsutbyte i dagens samhälle en nödvändig förutsättning för alla framsteg och för stigande levnadsstandard. Detta gäller inte bara högre utbildning och specialutbildning av olika slag utan i grund och botten lika mycket varje medborgares allmänna bildning. All verksamhet, som pågår i en väl utvecklad industristat, är mer eller mindre specialinriktad, och kraven på den arbetande förändras allt oftare. Han kan inte anpassa sig efter de ständigt ändrade förhållandena och tillägna sig ständigt nya specialkunskaper utan en solid allmänbildning. Och grundvalen för all högre utbildning är god allmänbildning. Därför är utbildningen i dagens samhälle inte bara en kulturfråga. Utbildningen har en enorm ekonomisk betydelse. Även bortsett från alla kulturella synpunkter har utbildningen ett oskattbart värde. Ett gammalt isländskt talesätt säger att bokvettet kan man inte lägga i matskålen. Men nu är det faktiskt så att ingenting fyller matskålen bättre än boklig lärdom. Utgifter för utbildning är inte slöseri utan en

investering, och till och med den mest räntabla investeringen som kan göras i dagens samhälle.

Men utbildningsverksamhet, både allmän och högre, och inte minst verksamhet på forskningens område är dyrbar. Den blir alltid svår för de små nationerna. Och vi är alla ganska små folk här i Norden. Uppgifterna blir allt större och allt dyrare. Men vi förblir få till antalet. Det blir tydligare och tydligare att vi inte ensamma kan klara av åtskilliga av de problem som har uppstått och ständigt uppstår. Därför måste vi samarbeta, ty tillsammans kan vi kanske uträtta en del storverk som vi inte var för sig klarar av. Nordiskt samarbete om utbildning, forskning och kulturella frågor är inte längre en känsloangelägenhet enbart. Samarbetet är nu nödvändigt inte bara därför att vi har ett gemensamt kulturarv att värna om och vill knyta vänskapens band allt fastare med våra nordiska bröder. Nya skäl gör sig gällande. Nordiskt kulturellt samarbete är nödvändigt — det är nödvändigt för att vi skall kunna lösa uppgifter som vi måste lösa, det är en förutsättning för att vi skall få andel i den kunskap som är nyckeln till framtidens hemligheter och grundval för framsteg och växande välfärd.

Det förvånar väl ingen, att det minsta nordiska folket har särskilt stark kännning av de svårigheter som vållas av ständigt större och dyrare uppgifter. Vi islänningar har fullt klart för oss att de uppgifter som vi inte kan lösa på egen hand blir fler och fler. Men vi vill vara med om att lösa dem. Och härvid vill vi helst samarbeta med er, våra nordiska bröder. Fast vi är få behöver vi inte nödvändigtvis vara enbart mottagande part i samarbetet. På åtskilliga områden har de speciella förhållandena på Island medfört att islänningar har förvärvat kunskaper som är värdefulla och kan komma andra till gagn. Inom humaniora gäller detta om nordisk språk- och kulturforskning och inom naturvetenskaperna om marinbio-

logi, geologi samt de vetenskaper som hör samman med jordvärmen och dess utnyttjande. Inom fiskeriet har islänningarna också förvärvat erfarenheter och tillämpat nya metoder som andra kan ha nytta av. Sådana kunskaper och erfarenheter skulle islänningarna kunna ge i utbyte för deltagande i samarbete om uppgifter där andra har kunskaperna och erfarenheten och vi först och främst skulle bli mottagande part. Sanningen är den, att fast det isländska samhället är litet, har islänningarna lyckats bli stora på ett begränsat område, inom fiske och fiskexport, först och främst genom att utnyttja den modernaste tekniken. De isländska fiskarnas produktivitet är mycket högre än några andra fiskares i hela världen, därför att det är fråga om stordrift på detta begränsade område. Och islänningarnas andel i världshandeln med fiskprodukter är jämförelsevis stor, även om fiskprodukternas andel i världshandeln är förhållandevis liten.

Jag har hittills främst betonat utbildningens praktiska värde för samhället. Folkbildningens reella värde har mycket klart ådagalagts i Islands moderna historia. Det har på Island lyckats att på endast ett drygt halvt århundrade förvandla ett otroligt fattigt bondesamhälle till en modern industristat, som bjuder sina invånare livsvillkor som kan jämföras med dem man finner i de tvåhundraåriga industristaterna i Västeuropa. Förklaringen till denna rätt fantastiska utveckling är enkel men intressant. Fastän islänningarna omkring år 1900 var fattiga, så var de inte okunniga. De var ett gammalt kulturfolk. De läste böcker fast de knappast visste att det fanns maskiner. Och när de plötsligt fick maskindrivna fartyg och verkstäder, gick det otroligt fort för dem att lära sig nya arbetsmetoder och tillägna sig en ny teknik, eftersom folkbildningen var god och solid. Man behövde inte uppfostra en ny generation som skulle lära sig maskinålderns arbetsmetoder, såsom nu får ske i många av de nya staterna. Dagens is-

ländska samhälle är nytt, den isländska staten är ung, men folket är gammalt och likaså dess kultur. Därför var den nämnda utvecklingen möjlig.

Jag är inte säker på att utbildningens praktiska värde ännu har blivit tillräckligt allmän erkänt. Det är därför som det är nödvändigt att särskilt understryka det. Men vi måste för allt i världen akta oss för att börja betrakta utbildningen enbart eller ens först och främst med utgångspunkt från den ekonomiska vinst man kan dra av den. Bildningens och kulturens högsta värde kan aldrig ligga i deras ekonomiska betydelse. Naturligtvis bör vi sträva efter stigande välstånd och högre standard. Men livets högsta mål kan detta aldrig bli. En sann människa söker mognad. Förbättrade livsvillkor kan underlätta hennes sökande efter det målet. Men de garanterar inte att hon når det. Endast om stigande kultur följer i den växande rikedomens spår, ökar människans mognad och därmed också hennes lycka.

I Havamal heter det, att guldet gör mången till en narr. Vi moderna människor står inför nödvändigheten att förhindra att guldet gör oss till narrar, att tekniken gör oss till robotar, att vi förlorar vår själ på vägen till månen. Vi har väl alla hört historien om japanen som kom med jettflyg från Tokio till Paris. Han satte sig där ned på flygplatsen och man kunde inte få honom att lämna den på en god stund. Han sade att han satt och väntade på sin själ, som inte flög med jettflyg och som han absolut inte ville vara utan.

Detta är en av nutidens paradoxer, att den lysande kultur som blivit grundval för sagolika framsteg under de senaste årtiondena, inte automatiskt förstärkes av sina segrar. Tvärtom tycks man behöva skydda kulturen mot dess segrar. Jag menar nu inte de djupt liggande och ödesdigra problem, som uppstått genom att människan fortare får makt över naturen än över sig själv, vilket gör att glädjen över människans

växande makt tyvärr blandas med en viss ängslan. Jag tänker på de kulturella problem som uppkommer genom att tekniken och maskinerna har en del sådana verkningar på människan som blir henne till hinder i hennes sökande efter sin sanna natur. Goethe låter Faust säga att det bor två själar i hans bröst. I den moderna människans bröst bor det också två krafter: maskinkulturens energi och humanismens glädjeämnen. De kan komma i konflikt med varandra, men de behöver inte göra det. Det som emellertid absolut inte får hända är att de förlamar varandra. Knappast något är angelägnare för nutiden än att göra allt för att dessa krafter skall stödja varandra.

Förr i världen var kulturen först och främst individuell. Den fick sin kraft och skapande förmåga från individens tankar och känsloliv. Den moderna civilisationen grundar sig däremot på massproduktion, mekanisering, organisation. Den gör individen till en länk i en lång kedja, en droppe i havet, både som producent och konsument. Ju större maskin han ingår i och ju smidigare han underordnar sig den, desto nyttigare är han i produktionen. Ju smidigare han rättar sig efter reklamen och massans smak, desto bättre konsument är han. Ett av nutidens viktigaste problem är att förena den materiella civilisation som grundar sig på massproduktion med den andliga civilisation som måste vara bunden till individen. Om vi försummar den materiella kulturen, stagnerar framåtskridandet, vi blir fattigare och svagare. Om vi försummar den andliga kulturen, så slutar vi att utvecklas, vi blir okunnigare, får mindre glädje av livet. Den moderna människan måste kunna vara en länk i en lång kedja utan att uppslukas av en ansiktslös massa. Hon måste kunna fortsätta att utveckla sin individuella natur, fast hon måste vara en kugge i en stor maskin.

Vi bör göra klart för oss, att maskinåldern har skapat ett nytt läge i de kul-

turella frågorna. Naturligtvis är många av de företeelser, som vi iakttar i det moderna kultur- och samhällslivet, icke önskvärda och t. o. m. skadliga; det talas ju också mycket om dem med tillbörlig indignation. Vi bör givetvis motarbeta dem. Men vi får inte låta vårt omdöme påverkas enbart av vad som syns på ytan. Sakens kärna är, att välståndet i det moderna samhället har skapat tidigare okända möjligheter för nya människor, nya grupper, nya klasser. Unga och gamla står nu inför problemet att välja och vraka. Somliga väljer väl, andra väljer mindre väl. Detta är inget nytt. Det nya ligger i att så många fler än förr kan välja mer eller mindre väl, att så många fler nu måste välja. Förr i världen var det inte bara de materiella bekvämligheterna som var en fåtalets egendom. Så var i själva verket fallet också med kulturen. I det moderna industrialiserade samhället har bekvämligheterna blivit allmän egendom. Och kulturen håller även på att bli det. Den västerländska människan kunde icke utan konflikter förvandla ett samhälle, där den stora massan levde i fattigdom och förtryck, till ett rike av allmän välmåga och social rättvisa. Varför skulle det gå utan konflikter, utan misstag, utan svårigheter att göra varje samhällsmedlem till medägare i de kulturella värden som förr var några få utvaldas egendom?

Kulturen håller alltså på att bli allmän egendom. I massproduktionens spår är en masskultur på väg att uppstå. Det gäller bara att se till att den inte blir ytlig. Somliga egendomliga företeelser nu för tiden är utslag av denna masskulturs födslovänder. Vi får inte underskatta de svårigheter som är förknäpade med dess tillkomst. Men förutsättningen för att komma till rätta med dessa svårigheter är att urskilja och förstå dem. Det är lättare att göra flertalet delaktiga av en stark materiell civilisation än av en levande tankecivilisation. Men i grund och botten är materiell civilisation en väg till det mål,

som den andliga civilisationen uppsätter för en sann människa.

Jag är förvissad om att ett av de viktigaste problemen för den västerländska kulturen av i dag är just att skapa en fast grundval för den nya masskulturen och leda den på rätta vägar. Vi här i Norden har varit lyckliga nog att vara banbrytare i strävan att göra alla delaktiga av den växande rikedom som vi skapar med teknikens hjälp. Vi har försökt minska klyftan mellan rika och fattiga, vi har försökt att befria alla från fruktan för otrygghet och sjukdomar, vi har sökt göra var och en, ung som gammal, delaktig i de sociala förmaner och det välstånd som nya kunskaper och ny teknik har medfört. Vi har överfört det politiska demokratiska idealet till det ekonomiska området. Borde vi nu inte också försöka vara banbrytare i den strävan, som måste bli en av vår tids huvuduppgifter — strävan att låta masskulturen bli till välsignelse för hela folket.

Det är min bergfasta övertygelse, att i dessa saker kan de nordiska folken nå goda resultat och vara ett viktigt föredöme för andra. Våra nationer äro visserligen små. Även Norden i sin helhet skulle kallas en småstat i det internationella sammanhanget. Många av de uppgifter tekniken ställer oss inför överstiger vår förmåga. Men vår gamla och djuprotade kultur och vår orubbliga aktning för de mänskliga rättigheterna och människovärdet borde göra det lättare för oss än för många större folk att skapa det skydd för individen, den individuella mognaden och den individuella smaken, som är en av tidens mest tvingande nödvändigheter. Detta blir lättare för oss om vi samarbetar. Och om vi når resultat härvidlag, om vi lyckas uppställa ett vackert föredöme för världen på detta område, då har vi också åstadkommit ett betydande bidrag till verkliga framsteg och en större lycka för alla — liksom de som frigjorde atomenergien, liksom de som håller på att erövra rymden åt människan.

Herr president! Detta är såvitt jag förstår det nordiska kulturella samarbetets viktigaste uppgift. Vi här i Norden borde visa världen att människan är maskinens herre och inte dess tjänare, att tekniken kan befrämja sann kultur och gör den till allas gemensamma egendom.

Kyttä, Finland: Herr President! Då man varit i tillfälle att följa med generaldebatten, kan man på basen av allt det man här hört, konstatera att de dominerande ämnena i debatten varit frågor rörande det ekonomiska och kulturella samarbetet. Man har kunnat lägga märke till uppenbara framsteg i det kulturella samarbetet och det har alldeles särskilt glatt oss finnar att man i de övriga nordiska länderna visat ett ökat intresse för det finska språket, vilket statsminister Gerhardsen i sitt anförande omnämnde. Härvidlag bör man inte glömma de finskspråkiga minoriteter i Nord-Sverige och Nord-Norge vilkas möjligheter att tillfredsställa sina kulturbehov på sitt eget modersmål har varit mycket begränsade.

I det uttryck för tillfredsställelse som statsminister Lehto gav över att Sveriges regering har vidtagit åtgärder för att förbättra möjligheterna att studera det finska språket vid Stockholms universitet samt att Islands regering vidtager motsvarande åtgärder, ber jag för egen del att få instämma samtidigt som jag vill tillägga det önskemålet att möjligheterna att få primärundervisning på eget språk för de svenska undersåtar, vilkas modersmål är finska, skulle effektiviseras. Jag framställer detta önskemål med optimistiskt sinne och medveten om att man nu i alla nordiska länder bättre än tidigare inser det faktum, att språkliga minoriteter i våra länder inte utgör börador — så obetydliga är de därav betingade ekonomiska uppoffringarna — utan en faktor, som skapar ett mångsidigt kulturliv, underlättar samarbetet mellan våra länder och härigenom utgör ett nödvändigt eller

åtminstone ett synnerligen nyttigt inslag, som fungerar på samma sätt som en katalysator i en kemisk reaktionsprocess: En kvantitativt obetydlig faktor får en reaktion till stånd. Då jag säger detta, är det inte att uppfatta som resultat av någon teoretisk spekulation. Efter att i två år ha fungerat som stadsdirektör i Åbo stad, vars svenskspråkiga minoritet uppgår till ca 8 %, vet jag synnerligen väl, vilken betydelse svenskheten i Åbo haft t. ex. vid utbygandet av vänskapsförbindelserna till vänskapsorterna Göteborg, Bergen och Aarhus. Dessa vänskapsband, som knöts under svåra tider för 20 år sedan, är alltjämt mycket starka. I kontakterna mellan städerna har alla befolkningsgrupper utan hänsyn t. ex. till partitillhörighet deltagit och speciellt effektiv har den verksamhet varit, som gått ut på placering av skolelever under deras sommarlov i dessa vänskapsorter.

En dylik verksamhet, som har fått mycket stora proportioner, är, tror jag, den allra effektivaste verksamheten för att bryta ned den språkmur, som alltjämt tyvärr skiljer en stor del av Finlands ungdom från en direkt kontakt med övrig nordisk ungdom. En sådan kontaktverksamhet kräver emellertid medel och det är därför på sin plats att rikta ett tack till den av Sveriges regering bildade kulturfonden för Sverige och Finland för att man även med dess medel börjat befrämja utbytet av skolelever. Jag tror att man med denna verksamhet i hög grad kan reparera de brister, som man överhuvudtaget kan iaktta i de finska studenternas kunskaper i det svenska språket. Det är i Finland så, att målet för undervisningen i svenska i de finska lärdomskolorna blott är, att en student, när han börjar sina universitetsstudier, utan större svårigheter skall kunna tillgodogöra sig texten i svenskspråkiga läroböcker. På basen av min egen erfarenhet kan jag konstatera, att även dessa skolkunskaper för en person med finska till modersmål, är mödosamma att förvärva, och att de visat sig vara otillräckliga i

det nordiska umgänget. Det är därför nödvändigt att bedriva fortsättningsstudier — med speciell inriktning på praktisk övning. — Jag tror att statsminister Gerhardsen såg situationen något ljusare än den verkligen är, då han konstaterade att »en betydlig del av den finska befolkning behersker svensk så godt att det uten videre er på talefot med andre nordboer».

Mina egna studieerfarenheter ligger över 30 år tillbaka i tiden. Förhållandena har sedan dess utvecklats dels i positiv men dels även i negativ riktning. Som en positiv omständighet bör man nämna att mellanskolan i en allt växande utsträckning utgör medborgarnas grundskola och att allt vidare kretsar härigenom får en viss grundutbildning i svenska språket. I många städer är situationen redan sådan att mera än hälften av ungdomen efter fyra år av folkskola övergår till mellanskolan. Det må nämnas att i Åbo 54 % av 11-åriga barn går i mellanskola och att de flesta på detta sätt åtminstone lär sig läsa och förstå vanlig svenskspråkig text. Men det finns även negativa omständigheter. Jag förmodar att det starka intresset för det engelska språket, som i och för sig är nyttigt, har medfört det tråkiga faktum att förmågan att behärska svenska samtidigt har minskat bland den finska ungdomen. Det är därför så mycket viktigare, att vi finnar själva fäster allvarlig uppmärksamhet vid denna sak. Med engelska klarar man sig naturligtvis någotsånär överallt i världen, även överallt inom Norden. Men jag anser det som ett axiom att Nordiska rådets språk alltid kommer att vara de nordiska språken, som engelskan aldrig kan ersätta.

I detta sammanhang önskar jag framhålla att jag till alla delar förenar mig om de tankar framlidne universitetskanslern Edwin Linkomies framförde, då han starkt betonade att upprätthållande av kunskap i svenska i Finland utgör grunden för ett effektivt deltagande på vår sida i nordiskt samarbete.

Personligen medger jag, att jag

ibland, då jag talat med mina danska vänner, känt frestelsen att ta engelskan till hjälp, men jag har dock alltid låtit bli. När jag gjort så, har jag tänkt att Nordiska rådet ändå inte är Indiens parlament.

Backlund. Finland (utskottets talesman i punkt nr 5 på dagordningen): Herr president! Kulturutskottet har behandlat medlemsförslaget om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisions-samarbete i Norden samt ett ändringsförslag om förbättrade mottagningsförhållanden för svensk television på Åland.

Det förstnämnda förslaget väcktes redan till Nordiska rådets session 1962 och föranledde antagandet av en rekommendation, som rådet vid sin session 1963 ansåg slutbehandlad. Förslagsställarna tog emellertid upp frågan på nytt till detta års session, då de för sin del inte kunde anse frågan slutbehandlad.

Kulturella niomannakommittén har vid sitt möte i januari detta år på basen av medlemsförslaget ånyo i detalj behandlat frågan och gett ett utlåtande som utmynnar i förslag om att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast förbättra möjligheterna att i de nordiska länderna taga del av radio- och televisionsprogram från de övriga nordiska länderna.

Kulturutskottet förenade sig efter att ha tagit del av de tryckta handlingarna med niomannakommitténs ståndpunkt om att frågan bör tillmätas så stor betydelse med tanke på information och kulturellt utbyte mellan de nordiska länderna, och då speciellt gränsbygderna, att myndigheterna inte får sky några ansträngningar att söka uppnå förbättringar — såsom framgår av utskottets förslag.

Endast de norska utskottsmedlemmarna ansåg att det, då rådet redan tidigare uttalat en liknande rekommendation, vore onödigt med en ny.

Så långt var frågan om medlemsförslaget klart. Men så kom utskottet till det av rådsmedlemmen Gunnar Helén väckta ändringsförslaget om förbättrade mottagningsförhållanden för svensk TV på Åland. Från allmänna formuleringar kom utskottet här in på en konkret fråga — och argumenten blev genast något livligare. Frågan om förbättrade möjligheter att kunna se svensk TV på Åland har länge dryftats bland ålänningarna som ett allmänt åländskt intresse. Den aktualiserades vid jultiden denna vinter genom en privat aktion — eller pirataktion, om man vill använda ett sådant uttryck. Denna aktion torde också ha varit inspirationskällan till herr Heléns ändringsförslag.

Från åländskt och övrigt finlandssvenskt håll har framställningar gjorts för att få en relä — eller s. k. slavsändare på Åland för att förbättra sebarheten från Sveriges TV. Emellertid lägger internationella bestämmelser svåra hinder i vägen för en sådan åtgärd, komplicerar den och skapar en mängd svårbemästrade problem. Ingenting får nämligen vara så enkelt och naturligt som den enkla naturliga människan skulle önska.

Kulturella niomannakommittén synes också ha behandlat detta särfall, att döma av en passus i motiveringen till kommittéutlåtandet, där det talas om att »Ålands intresse av att se svensk television bör tillgodoses genom lämplig placering av en svensk sändare». Detta hade ju varit ett sätt att i all stillhet lösa denna gordiska knut.

I samband med behandlingen av ändringsförslaget rullades frågan om behovet av svenskspråkiga TV-program för hela den svensktalande befolkningen i Finland upp. Denna fråga är långtifrån nöjaktigt löst. Som det främsta hindret har angetts tekniska svårigheter — en förklaring som man delvis men inte helt kunnat godta på finlandssvenskt håll. Det finns också något som heter god vilja.

Emellertid har det på senaste tid öppnat sig nya möjligheter för Finlands

rundradio att åstadkomma väsentliga förbättringar för den finlandssvenska TV-publikens del — om ovannämnda goda vilja finns — varför det inte är skäl att här längre uppta tiden med denna fråga, som ju dessutom är en intern finländsk angelägenhet och åtminstone tillsvidare helst och bäst bör och kan skötas på hemmaplan.

Utskottet fann dock skäl att utvidga det önskemål som framställdes i ändringsförslaget till att omfatta hela det svenska bosättningsområdet i Finland, men samtidigt framställer man önskemål om att också den finskspråkiga befolkningen i Sverige i större utsträckning än för närvarande bör få tillfälle att följa radio- och televisionsprogram på det egna språket. En allmän formulering som vederbörande instanser senare närmare må precisera och arbeta vidare på.

Slutligen vill jag uttrycka en förhoppning om att det nordiska samarbetet i fråga om utbyte av TV-program måtte kunna utökas. Nordvision har gett goda och uppskattade program och denna stora möjlighet till nordiskt kulturutbyte bör kunna intensifieras. TV öppnar nästan oanade möjligheter för oss att bekantgöra oss med och för varandra. Denna bekantskap bör dock förmedlas på något av de nordiska språken — och inte, som i fråga om några underhållningsprogram varit fallet, på engelska. En blygsam och i all ödmjukhet framförd begäran.

Då jag inte är minister vill jag inte längre upptaga sessionens tid. Jag ber endast, Herr President, att få hemställa om att kulturutskottets förslag måtte godkännas.

Håkon Johnsen, Norge (utskottets talesman i punkt nr 10 på dagordningen): Jeg vil, i likhet med den siste taler, begynne med å beklage den situasjon vi er kommet opp i her. Her har presidiet og sekretariatet på forhånd bestilt timelange taler av de nordiske undervisningsministre, og når vi da kommer så langt at rådets medlemmer

skal få anledning til å kommentere eller diskutere de taler som ministrene har holdt, skal vi settes under et slikt press som vi nå er kommet under.

Jeg vil også gjøre oppmerksom på at blant de talere som nå står igjen, og som blir behandlet på denne måten, er en rekke av talsmennene for viktige innstillinger fra de utvalg som de er med i. Jeg vil som sagt beklage at rådet blir behandlet på denne måten.

Jeg vil i korthet få si noen få ord om det framlegg eller den tanke om felles nordisk skoleordning som statsråd Sivertsen reiste her i dag. Etter min mening er dette en av de største og viktigste idéer som er fremmet i Nordisk Råd i de 12 sesjoner som jeg har vært med her. Kan vi gjennomføre denne tanken, har vi skapt mulighetene og det praktiske grunnlaget for alt annet samarbeid også om den høyere undervisning opp til høyskoler og universiteter. Jeg tror heller ikke dette er luftkasteller. Jeg tror det er en tanke som kan gjennomføres i praksis, hvis det finnes politisk vilje i de nordiske parlamenterne til å gjennomføre denne store idé.

Men jeg vil si at det var med en viss spenning jeg da ventet på de danske representantene som har talt om dette her i dag. Jeg skal ikke her ta opp noen skolepolitisk diskusjon, verken med den danske undervisningsminister eller med hr. Helge Larsen, men jeg vil gjerne si til hr. Larsen at det er intet i den svenske eller den norske skoleordning som står i motsetning til prinsippet om et fleksibelt undervisningssystem eller til mulighetene for å skifte utdanningsveg. Disse to ting, som hr. Helge Larsen nevnte i sitt innlegg, er nettopp av de ting som vi har vært mest opptatt av å vurdere i Norge og Sverige etter hvert som vi har utformet den skoleordning som vi nå er i ferd med å gjennomføre.

Så må jeg dessverre bruke noen få minutter på spørsmålet om samarbeid om televisjon og radio. Da jeg er en av de to som her har reservert seg, håper jeg presidenten ikke blir altfor utålmo-

dig hvis jeg omtaler dette problemet noe mer utførlig. Det kunne være mye å si til dette forslaget, og det kunne også være noe å si til hr. Heléns tilleggsforslag, også fra interessert norsk hold. Men da våre finske venner nå er blitt enige om en ordlyd på rekommendasjonens punkt 2 som de kan godta, er saken nå bare en sak som angår Sverige og Finland, og for vårt vedkommende vil det bare bli spørsmål om å begrunne vår reservasjon når det gjelder punkt 1 i innstillingen.

Hvis man ser tilbake på alle de medlemsforslag som er kommet til Nordisk Råd om samarbeidet mellom de nordiske lands kringkastingsinstitusjoner, må en utenforstående få det inntrykk at det er svært vanskelig å få disse institusjoner til å samarbeide. Men i virkeligheten er det ikke slik. Rådet har selv konstatert at det foregår et godt samarbeid mellom dem, så godt som de tekniske og økonomiske forutsetninger gjør det mulig. Men det synes av og til å være slik i Nordisk Råd at såkalte medlemsforslag om samarbeid har en tendens til å konsentrere seg om områder der samarbeidet er i gang, og så lar man områder hvor det kan være vanskeligere å oppnå resultater, ganske enkelt ligge. Medlemsforslaget som opprinnelig ble stilt, går ut på at regjeringene skulle undersøke de tekniske forutsetningene for å skape bedre mottakingsmuligheter for radio og televisjon mellom de nordiske land, særlig i grensebygdene. I 9-mannskomiteéns framlegg er det imidlertid blitt til et framlegg om en rekommendasjon om samarbeidet i sin rene alminnelighet, et forslag som rådet tidligere — i 1959 — har betraktet som ferdigbehandlet og tatt av dagsordenen. Kulturutvalgets flertallsforslag har samme ordlyd som nimannskomiteéns.

Jeg kan godt forstå tanken bak det medlemsforslaget som ble reist i mai 1963. På det tidspunkt da medlemsforslaget kom, forelå det nemlig i hvert fall et teknisk utredningsprosjekt som var viktig og aktuelt. Det var nemlig da

spørsmål om å utrede mulighetene for å føre norske fjernsynsprogrammer fra vårt programsenter i Oslo over svenske linjer nord for Trøndelag og fram til Nord-Norge, som en midlertidig ordning inntil vi kunne nå fram til Nord-Norge med vårt stamnett for fjernsyn.

Dette spørsmål er nå utredet, og det viser seg at det blir billigere og det går hurtigere å bygge ut vårt eget linjenett til Nord-Norge. Den 20. januar la styret i Norsk rikskringkasting fram et forslag om å forsere utbyggingen av norsk TV, slik at man kunne nå fram til Kirkenes innen utgangen av 1965 mot som opprinnelig planlagt i 1969. Dette forslaget er nå til behandling i Kirkedepartementet, og personlig håper jeg det kan bli lagt fram for Stortinget som egen sak, slik at man får nytten også våren og sommeren 1964 fullt ut til dette arbeidet.

Jeg vil også gjøre oppmerksom på at samtidig som vi nå har bestemt oss for denne store oppgaven, har kringkastingen i Norge flere andre store utbyggingsoppgaver som står igjen når det gjelder selve lydradioen.

Nå er det blitt hevdet i debatten idag, også av hr. Borten, at i mellomtiden, inntil man får bygd ut norsk fjernsyn over hele landet, kan man undersøke hvilke muligheter som finnes for å ta imot nabolandets programmer, eller sende spesielle programmer fra det ene landet til det andre, av omsyn til grenseboerne.

Jeg viser her til den redegjørelsen som Norsk rikskringkasting har gitt, og som er tatt inn i sakens dokumenter. Den viser at spørsmålet om de tekniske forutsetninger er utredet. Med de linjer for radio og fjernsyn som Norge er tildelt etter internasjonal overenskomst, kan vi framtidig dekke Norge med to programmer for radio og fjernsyn.

Om den tekniske utvikling går hurtigere enn den kan etter hva vi i dag kjenner til, og det kan finnes slike muligheter som man var inne på i det opprinnelige medlemsforslag, kan vi etter min oppfatning på et senere tidspunkt

ta saken opp her i Nordisk Råd. Det har vært hevdet at de juridiske problemene kan vi da i hvert fall ta til med å utrede, altså alle problemene som har med spørsmål om opphavsrett og åndsverkslov å gjøre. Vi kan nytte tiden til å utrede dem. Til det er å svare at de spørsmålene er allerede under utredning. Vi har alt en felles nordisk lovgivning om opphavsrett bygget på det forhold at alle de nordiske land er med i Bern-konvensjonen og i andre overenskomster når det gjelder disse ting. Vi er også med i Den Europeiske Kringkastingsunion, som for tiden utreder hele dette spørsmål om TV- og radioprogrammer over grensene mellom de forskjellige land. Sverige er med som representant for Norden i dette arbeidet. Så begge de spørsmålene som man foreslår at man skal utrede er, etter hva jeg nå har påvist, allerede under utredning. Vi er derfor kommet til at forslaget om rekommandasjon som foreslås av flertallet i kulturutvalget, er unødvendig og overflødig i den form som kulturutvalgets flertall har gitt det. Men vi vil sterkt presisere at vi ikke er motstandere av et nordisk samarbeid på radio- og televisjonsområdet. Vi føler oss overbevist om at det samarbeidet som er i gang mellom de nordiske land på dette området, bør bli og vil bli utdypet og forsterket.

Vi har da også i utvalget under diskusjonen der pekt på et område som man burde se nærmere på og hvor det er muligheter for å oppnå resultater i forholdsvis nær framtid. Det gjelder spørsmålet om en utvidelse og en forbedring av Nordvisjonssendingene. Her er det mye å gjøre. Mulighetene for en utvidelse av sendingene bør drøftes, og kvaliteten bør forbedres. La meg i denne forbindelse, når jeg snakker om kvalitet, komme med et lite hjertesukk: Amerikaniseringen av våre land fortsetter. Det er visst ikke særlig mye å gjøre ved det. Men det bør ikke være en oppgave for Nordvisjonen å påskynde denne utvikling.

Jeg summerer da opp: Vi vil stemme

mot rekommandasjonen i den form den har fått. Etter vår mening vil den bare føre til nye meddelelser fra år til år og til overflødig arbeid for rådet, regjeringene og kringkastingsinstitusjonene. I så måte er jeg dypt og inderlig enig i alt det representanten Gustav Pedersen sa under behandlingen av rådets arbeidsordning forleden dag. Men for at det ikke skal bli sagt at vi er fullstendig negative til nordisk samarbeid, har representanten Berte Rognerud og jeg fremmet et forslag til rekommandasjon, som vi mente kunne være et alternativ til punkt 1 i kulturutvalgets forslag. I det forslaget heter det:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å undersøke mulighetene for å utvide nordvisjonssendingene og bedre deres kvalitet.

Forslaget er utdelt på representantenes plasser.

Da jeg tok opp dette forslaget tidlig i morges, forstod jeg de sakkyndige sekretærer jeg rådførte meg med, slik at det var anledning til å fremme et slikt forslag. Nå er jeg blitt oppmerksom på at det er visse kauteler i forbindelse med et slikt forslag, og at det er rådet selv som kan beslutte om et slikt forslag skal settes under votering her i rådet. Jeg legger imidlertid forslaget fram, og så får rådet selv avgjøre om det vil votere over det. Det er blitt hevdet av flere i salen at de ønsker å stemme både for flertallsinnstillingen, for punkt 1 i utvalgets forslag og for vårt tilleggsforslag, som er kommet i dag. Hvis rådet bestemmer at det skal voteres over vårt forslag, kan jeg derfor tenke meg at vi vil stemme mot punkt 1 i flertallets forslag idet vi betrakter det forslag som jeg nå har fremsatt, som et tilleggsforslag til kulturutvalgets henstilling.

La meg, fordi jeg er talmann for saken, få lov å nevne med tre setninger en annen sak som er ført opp under den bunken av saker som nå er under behandling. Det gjelder spørsmålet om »Nordens Hus» i Reykjavik. Når jeg med et par ord vil nevne det, er det fordi jeg synes det er en fornøyelse for

engangs skyld å kunne nevne en sak som har vært behandlet raskt og med energi og som har ført til resultater når det gjelder det nordiske samarbeidet. Man er her kommet så langt at man allerede til høsten kan ta til å bygge dette »Nordens hus» i Reykjavik, som den finske arkitekt Aalto har levert tegningene til. Men jeg vil føye til en liten bemerkning for egen regning. I samtale i kulturutvalget om saken ble det hevdet at de nordiske land nå har gitt de nødvendige bevilgninger til dette »Nordens hus». I visse kretser har man drøftet spørsmålet om å gå til inskrenkninger i forhold til de planer som er lagt fram og som islendingene, så vidt jeg forstar, har sagt seg tilfredse med, hvis bevilgningene ikke strekker til. Men jeg synes at når vi først har bestemt oss for å reise et »Nordens hus» i Reykjavik, og når islendingene er enig i og glad for det forslag som er fremsatt av byggekomiteen, bør vi være romslige. Og blir det for lite penger, bør vi gjennom en tilleggsbevilgning skaffe de kronene det kan bli spørsmål om for å få reist dette »Nordens hus» i Reykjavik.

Söderhjelm, Finland: Innan jag går till mitt egentliga ämne tror jag att det kan vara skäl att jag, som här representerar den finlandssvenska befolkningen, ger uttryck för den tillfredställelse jag och säkerligen även mina kamrater här erfor över det undervisningsminister Oittinen här nyss sade om det finska folkelementet och det finska språkets ställning och svårigheter i det nordiska samarbetet. Jag vill säga, att vi är alla i Finland eniga kring de synpunkter han anlade på frågan.

Egentligen ville jag tala om samma saker som herr Backlund här, nämligen frågan om televisionssamarbetet mellan Sverige och Finland och främst den finlandssvenska befolkningens behov av televisionsutsändningar på svenska. Herr Backlund talade om saken, men då hans referat av vad jag sagt var så pass bristfälligt att man kunde få en felaktig uppfattning och då

han dessutom sade att det var en intern fråga för Finland och jag ju tagit upp detta som en gemensam fråga för Sverige och Finland måste jag ändå återkomma till dessa saker.

Svenskspråkiga radioprogram utsändes över de lokala stationer i Finland som arbetar i områdena med svensk befolkning. Utöver dagsnyheter, väderlek o. dyl., som sändes parallellt med det motsvarande finska programmet, har de svenska stationerna alla dagar egna program av varierande längd, sammanlagt omkring 25 timmar i veckan. Härtill kommer rent lokala program. Dessa utsändningar dirigeras av en självständig svensk programavdelning inom det statsägda rundradiobolaget. Tyvärr har de personer, som bor inom de helt finska delarna av Finland icke tillgång till något som helst svenskt program varken nyheter eller annat. Rikssändningen är enspråkigt finsk. Hänvisande till några ord i den allmänna debatten av herr Gerhardsen måste jag med beklagande konstatera att den omständigheten att den finska befolkningen i största delen av landet icke i radion hör ett enda ord svenska, naturligtvis bidrar till att minska den allmänna förmågan att förstå detta språk, en förreteelse som ur det nordiska samarbetets synpunkt är ytterst beklaglig.

Medan radioförhållandena i alla fall måste betecknas som väl ordnade, har televisionens problem icke hittills kunnat lösas på ett för den svenska befolkningen tillfredställande sätt. Detta förhållande har väckt bekymmer på svenskt håll i Finland med hänsyn till TV:ns centrala ställning som opinionsbildare och kunskapsförmedlare, speciellt hos yngre årsklasser. En i huvudsak enspråkigt finsk TV kan för denna ungdom utvecklas till en effektiv förfiningsfaktor.

Den finska TV:n är i detta skede så utbyggd att den i huvudsak täcker våra svenskspråkiga med undantag av Åland. Några nyheter, väderlek el. dyl. ges dock icke ut på svenska. Svenskt program utsändes tisdagar en timme mel-

lan 1/2 10 och 1/2 11 på kvällen samt fredagar en halv timme kring klockan sex. Svensk gudstjänst förekommer i TV en gång i månaden. Med hänsyn till att rundradiobolaget hittills haft till sitt förfogande endast en kanal, är det förståeligt att den stora finska majoriteten ogärna vill lämna plats för program som den ej förstår, åtminstone icke under de mest populära timmarna eller t. ex. i samband med nyhetsutsändningarna. På svenskt håll i Finland har vi dock ansett att mera svenska kunde inrymmas i TV:n utan att oskäligt inkräkta på de finska programmen.

I slutet av senaste år har emellertid en ny faktor tillkommit som ändrar situationen. Vid sidan av rundradiobolaget har ett privat företag, benämnt Tesvisio, bedrivit TV-verksamhet i Finland. Detta har haft sin egen kanal och byggt ut ett nät med stationer i Helsingfors, Åbo och Tammerfors. Då företaget av ekonomiska skäl blivit oförmöget att fortsätta sitt arbete inköptes Tesvisios hela verksamhet och samtliga anläggningar av rundradiobolaget. Detta har sålunda fått till sin disposition en andra kanal och därmed möjligheter att utsända två program samtidigt. Ur språklig synpunkt innebär detta att i TV svenskspråkigt program utan att störa det finskspråkiga kan sändas över Tesvisios stationer i södra Finland så att det når största delen av det svenska bosättningsområdet i Nyland och Åboland. Åland och Österbotten ligger tillsvidare utanför Tesvisios räckvidd, men enligt uppgifter från rundradiobolaget är avsikten att utbygga Tesvisios nät till att omfatta också Österbotten. Det kan nämnas att under de Olympiska vinterspelen ett extra parallellprogram på svenska sändes just över Tesvisios nät.

Från ansvarigt svenskt håll i Finland har hos rundradiobolaget hemställts om att dagliga program på svenska här efter borde utsändas i TV, främst dagsnyheterna och därtill en timme annat program. Vi vet icke ännu vilken reaktionen till detta krav blir hos rundra-

diobolagets ledning. Men sedan bolaget nu fått två kanaler till sitt förfogande, och ökad svensk utsändning sålunda icke betyder inskränkning av de finska programmen bör man enligt finlandssvensk uppfattning kunna gå icke blott hit utan ännu mycket längre. Nu är det emellertid så att vi finlandssvenskar icke är flera till antalet än ca 400 000. Vi kan väl prestera det ljudradions programplan förutsätter, men med TV ligger saken annorlunda till. Fordringarna på programmen är så mycket svårare att tillfredsställa i TV än i radio. Vi har helt enkelt icke egna programresurser för mera än låt oss säga en timme om dagen. Tankarna går då till Sveriges TV. Här öppnar sig enligt finlandssvensk mening ett konkret, positivt och högaktuellt samarbetsobjekt för finländsk och svensk TV. Med hjälp av s. k. slavsändare hämtas nu redan Nordvision- och Eurovision-program över Sverige till Finland. Vad skulle hindra att regelbundet t. ex. kulturella och underhållningsprogram skulle överföras från Sveriges TV till Finland och gå ut över sändare i våra svenska bygder. Alltså icke sålunda att vi i Finland direkt skulle taga in svensk TV utan så att Finlands TV skulle komplettera sin ordinarie utsändning på svenska med av den finländska programledningen utvalda delar av det rikssvenska programmet. Härtill skulle enligt uppgift i Nyland och Åboland inga nya tekniska anordningar erfordras. På Åland torde behövas en slavsändare. En sådan har redan tidigare av rundradiobolaget erbjudits ålänningarna, men väckt mindre intresse, då man på Åland icke förstår de finskspråkiga programmen. Men det är ju helt annat om slavsändaren förmedlar i huvudsak svenskspråkigt program. En sådan lösning av Ålands problem borde bättre motsvara finländska eventuella prestigehänsyn, än att speciella anordningar vidtagas i Sverige för att ålänningarna direkt skall kunna taga in Sveriges TV-program såsom herr Helén i sin hemställen föreslagit. När Tesvisios paral-

lell-nät utsträckes till Österbotten kan samma system tillämpas där som i södra Finland.

I olika utlåtanden till Nordiska rådet från det finländska rundradiobolagets sida har man hänvisat till svårigheter av juridiskt slag när det gällt en sådan överföring av TV-program, som jag här skisserat. Ostridigt kräver ett dylikt samarbete en klar överenskommelse i frågor av upphovsmanrättslig karaktär. Men i samband med avtal om nordiska och europeiska transfereeringar av program har ju många sådana överenskommelser ingåtts. Det kan väl ej heller vara svårare att nå enighet mellan endast två parter, Finland och Sverige. Att Finlands rundradio måste erlagga en viss tilläggsersättning till författare, kompositörer, artister o. s. v. för de program vilka visas också i vår TV är givet. Men om fråga är endast om slavsändare på ett relativt litet område, ej om överföring till hela det finländska nätet, kan kostnaderna ej bli alltför stora. Redan moraliskt har Finlands rundradio en plikt att göra något för de svensktalande i Finland, som betalar samma licensavgift för radio och TV som de finsktalande.

Som jag redan nämnde, är svenskspråkig TV-sändning av sådan omfattning, att icke den svenska ungdomen i Finland direkt tvingas att ty sig till finskspråkiga program, av en utomordentlig betydelse för det svenska folkelementets framtid i Finland. Det vore därför av största betydelse att ett sådant system, som det jag här ritat upp, eller ett bättre om ett sådant kan påfinnas, genom förhandlingar mellan finländska och svenska myndigheter skulle fås till stånd. Jag vill icke dölja att något större intresse för nordiskt samarbete av detta slag icke hitills visats av det finländska rundradiobolaget, därom bär bl. a. bolagets i denna sak givna yttrande till Nordiska rådet klart vittnesbörd. Men jag är övertygad om att med de möjligheter den nya kanalen ger tonen från finländsk sida skall ändra sig, och jag hoppas att man på

svenskt håll skall vara beredd att vid sakliga underhandlingar övervinna eventuellt oppdykande svårigheter.

Hegna, Norge: Jeg har ikke selv bruk for svært meget tid til de korte bemerkninger jeg skal gjøre. Men jeg vil slutte meg til den beklagelse som ble uttalt av hr. Håkon Johnsen over den måte hvorpå dagens forhandlinger er lagt opp. Jeg tror at den beklagelsen var helt berettiget; og en kan også si at av beklagelsen springer der ut en kritikk. Etter min mening kan den kritikken ikke ramme sekretariatet, for sekretariatet er for oss funksjonærer for Rådet. Men for så vidt som noen kritikk skulle springe ut av beklagelsen, vil den ramme med full tyngde presidiet som ikke har overveiet på tilfredsstillende måte hvordan dagens debatt skulle legges opp.

Mine bemerkninger knytter seg til to ting. Den ene er det forhold at jeg har vært aktiv i Nordisk kulturkommissjon gjennom noen tid, har vært dens formann i de to siste årene, og jeg har også vært med i Nordisk Råd og har stått her ved forskjellige anledninger under debatten om Nordisk kulturkommisjons stilling. Jeg vil da bare gjerne få lov til å konstatere at de problemer som har vært knyttet til Nordisk kulturkommisjons organisasjon og arbeidsmåte og dens plassering innenfor det nordiske kulturelle samarbeid, har nå fått en naturlig konklusjon og avslutning. Nordisk kulturkommisjon er plassert som en særlig viktig og vesentlig del i dette samarbeid. Av det som er skjedd når det gjelder dette, er kulturkommisjonen nærmere tilslutning til administrasjonens og til ministrenes samarbeid av særlig betydning. Jeg tror at dette, av det som har vært fremført her i debatten i dag fra ministrenes side, om opplegget både når det gjelder forskning og høyere undervisningsvesen, folkeskolevesen og folkeopplysning, og Nordisk kulturkommisjons plassering i forbindelse med utviklingen av dette arbeid, vil være klart for de fleste. Jeg

mener det er riktig å si at man her har funnet fram til arbeidsformer som vi kan være tilfreds med på disse forskjellige områder. Mer skal jeg ikke si om den ting.

Så vil jeg si et par ord om den sak som angår det videre arbeid med å legge forholdene til rette for at man i de enkelte land skal kunne høre radio og se TV fra nabolandene. Når man ser på den saken, vil man legge merke til at to av den norske delegasjons medlemmer, fru Berte Rognerud og hr. Håkon Johnsen, var imot det forslag som er fremmet av den kulturelle nimannskomite, mens derimot hr. Borten og jeg, som er medlemmer av nimannskomiteen, har gått inn for dette forslag. Man kan vel da være tilbøyelig til å tro at det som foreligger, er et norsk stridsspørsmål av tverrpolitisk karakter og av stor rekkevidde, som da skulle gi grunnlag for å tro at her er det sterke motsetninger.

Jeg oppfatter det ikke slik. For mitt eget vedkommende fikk jeg først kontakt med hele dette problemet under behandlingen i den kulturelle nimannskomite. Og jeg må tilstå at vi var ganske skeptiske overfor muligheten av å foreta seg noe her, ut fra de ganske sterke innvendinger som ble gjort gjeldende fra eksperter og fra myndigheter fra forskjellige hold. Men etter hvert som drøftelsene gikk, syntes jeg nok at mer og mer talte i retning av at det initiativ som var tatt opp i medlemsforslaget, skulle få den sjanse at man skulle arbeide videre med det i form av en rekommandasjon.

Det er riktig, tror jeg, som det er sagt i den kulturelle nimannskomite, at man kan ikke — i hvert fall på det nåværende tidspunkt — vente seg så store resultater. Men man bør ikke fordi om man ikke i alle tilfelle kan vente seg store resultater, avstå fra å arbeide for framtiden. Og man kan kanskje nå små resultater som kan være av betydning for folk som kan ha spesielle interesser i en slik sammenheng. Og det tror jeg er tilfelle her.

Dersom det hadde vært riktig å si at å fremme det forslaget fra nimannskomiteen ville ha ført til at man — la oss si — ville forsinke eller vanskeliggjøre eller hemme den nasjonale utvikling av radio og fjernsyn, da ville det likevel ikke ha vært den ringeste tvil om at jeg ville si som så: De positive resultater av forslaget er så små at det må bestemte frarådes at man foretar seg noen ting, fordi det kan hemme utviklingen på viktige og vesentlige områder. Men jeg har vanskelig for å forstå at det skulle være noen sånn hemning, og derfor vil jeg i likhet med hr. Borten anbefale den rekommendasjon som er fremmet, først av den kulturelle nimannskomite og nå av det kulturelle utskott under Nordisk Råd.

Når det gjelder det forslag som er fremsatt av fru Berte Rognerud og hr. Håkon Johnsen som et tilleggsforslag, vil jeg si at jeg vil være ganske ute av stand til å oppfatte det som et alternativt forslag. Men det er det vel heller ikke. Hr. Johnsen nevnte at hvis det skulle fremmes i Rådet og voteres over, måtte Rådet selv beslutte at det skulle gjøres. Det er vel da en av finessene i vår forretningsorden som gjør det, jeg kjenner ikke noe spesielt til det. Men dersom dette er forholdet, vil jeg for mitt vedkommende si at jeg vil stemme for at Rådet stemmer over det forslag som fru Berte Rognerud og hr. Johnsen har fremsatt, ikke som reservasjon, men som tilleggsforslag, og jeg vil i tilfelle stemme for det.

Jeg vil slutte med å anbefale det forslag, som kulturutskottet har fremmet, og som fru Berte Rognerud og hr. Johnsen ville reservere seg imot og stemme imot. Jeg tror rekommendasjonen kan gjøre noe nyttig på et område som ellers alle erkjenner har en overordentlig stor betydning.

Berte Rognerud, Norge: På grunn av den korte tid som er til rådighet, skal jeg innskrenke meg til bare å kommentere forslaget om utvidet radio- og TV-

samarbeid, hvor jeg er en av dem som har reservert meg. Men jeg vil også gjerne gi uttrykk for at jeg deler den misnøye som den foregående taler ga uttrykk for når det gjelder dagens forhandlinger.

Det nordiske samarbeid har både sin naturlige styrke og sin naturlige begrensning. Vi samarbeider i Norden og vi vil fortsette å samarbeide i Norden, forhåpentlig i stadig større utstrekning, men vi gjør det best når det ikke skjer på bekostning av påtrengende nødvendige nasjonale oppgaver. Ethvert fruktbart samarbeid forutsetter at alle deltagende parter også har noe å gi til det felles beste. På radio- og televisjonsområdet er vi i Norge ennå i den situasjon at vi ikke har så særlig meget å gi til et samarbeid. Vi er ikke kommet så langt med vår egen utbygging enda at vi for alvor kan vie oss til nordisk samarbeid. Dette er dessverre et faktum som vi er nødt til å konstatere.

Jeg vil ikke bli oppfattet som negativt innstillet når det gjelder samarbeid innen radio og televisjon her i Norden. Jeg skal være den første til å understreke hvilken enorm betydning det har for våre respektive land at vi kan samarbeide og skape gjensidig forståelse også for hverandres problemer. Jeg vil heller ikke nøle med å betegne radio og fjernsyn som de mektigste media menneskene i dag rår over i opplysningsarbeid og på annen måte. Og det er da heldigvis også allerede et intimt samarbeid i gang mellom de nordiske kringkastingsinstitusjoner, et samarbeid som Nordisk Råd tidligere har understreket at vi må tilstrebe å få utviklet videre så hurtig som de tekniske forutsetninger gjør dette mulig.

Når jeg er med på en reservasjon her, skyldes det bl. a. at vi i Norge ennå ikke har nådd frem til det samme nivå i utbyggingen av radio og fjernsyn som de andre nordiske land. Jeg finner det derfor nødvendig å se dette spørsmål også i relasjon til våre hjemlige norske problemer.

Det er ingen enkel og lett sak å bygge ut radio og fjernsyn i Norge. Det er også en alt annet enn billig affære, og våre landsmenn i nord og vest har de samme behov for og krav på disse kulturelle goder som de som bor mer sentralt til. Jeg ser det slik at på det nåværende tidspunkt må vi på norsk side bruke de resurser som vi overhodet er i stand til å skaffe til veie for å forsere utbyggingen av fjernsynet slik at det kan dekke hele landet. Det er en nasjonal oppgave som vi er nødt til å gi den største prioritet. Og det er en kostbar oppgave — så kostbar at vi ikke er i stand til samtidig å påta oss også de økte utgifter som jeg er redd vil følge med bygging av et nytt sendernett for et program 2 til et felles nordisk program.

Det er en ærlig sak å være økonomisk liten. Det er heller ingen skam å vedkjenne seg det. På norsk side er vi i dag nødt til å bruke de økonomiske midler vi har til å bedre lytterforholdene, særlig i Vest- og Nord-Norge, og til en forsert utbygging av spesielt fjernsynet så det dekker hele landet. Men da makter vi ikke mer i første omgang — det er i hvert fall min absolute overbevisning.

Dette var den økonomiske side av saken. I tillegg har vi de juridiske, administrative og tekniske spørsmål som melder seg og krever løsning dersom man skal gå til en fast nordisk programutveksling. Jeg skal ikke gå nærmere inn på disse ting, som bl. a. berører lov om opphavsrett til åndsverker, som våre nasjonalforsamlinger har vedtatt.

Jeg vil be om at man i denne omgang først og fremst bygger videre på det nordiske radio- og televisjonssamarbeid som allerede er etablert, en videre utvikling av Nordvisjonssamarbeidet slik det er i dag. Det skulle vel kanskje også være mulig å få en mer organisert utveksling av erfaringer og ideer mellom de nordiske land.

Ellers vil jeg håpe at Rådet beslutter å vedta den fremsatte rekommanda-

sjon som hr. Johnsen og jeg har underskrevet.

Lassinantti, Sverige: Herr president! Jag hade ursprungligen tänkt fatta mig tämligen kort, men jag ser att de flesta delegaterna har stärkt sig med lunch, och därför finns det kanske inte anledning att iakta den ursprungligen avsedda restriktionen. De som till äventyrs inte har ätit lunch låter sig säkerligen inte påverkas av det här anförandet att stanna kvar.

När kulturutskottets ordförande öppnade denna debatt påpekade han mycket riktigt, att det kulturella fältet inrymmer alldeles speciella möjligheter till samverkan över gränserna. Minister Bomholt nämnde sedan i sitt anförande hur denna samverkan redan hade kunnat genomföras på många områden — han sade att televisionen och radion hade sprängt de hävdvunna gränserna. Statsrådet Edenman pekade också på praktiska resultat i olika avseenden.

Det skulle vara mycket att säga om vad exempelvis reformeringen av Nordiska kulturkommissionen, som numera knutits närmare till departement och ministerier, kunnat åstadkomma. Jag vill här nämna tillkomsten av en professur i finska språket och kulturen vid Stockholms universitet, en sak, som statsminister Lehto berörde redan i generaldebatten, och jag kan också nämna den stabilisering av de olika lärarkurserna i grannländernas språk som håller på att genomföras.

Med den uppdelning som här är ganska given skall jag beröra några frågor av speciellt intresse för de nordligaste delarna inom Norden, men tillåt mig först, herr president, göra en liten personlig deklaration.

Under mina kontakter med statsminister Einar Gerhardsen har jag lärt uppskatta honom utomordentligt mycket, av flera olika skäl. Det är mig en personlig njutning att han är här i vår församling — även om han inte är närvarande för tillfället — men ändå är jag litet besviken över att han inte var

norsk kirkeminister för 200 eller åtminstone för 100 år sedan. Statsminister Gerhardsens yttrande i generaldebatten om att de finskspråkiga i Norge och Nordsverige var värdefulla kontaktinstrument mellan det finskspråkiga Finland och det övriga Norden skulle — om det fällt för 200 eller 100 år sedan — ha gjort kulturutvecklingen på Nordkalotten mer harmonisk än den varit. Denna språkliga kontakts stora betydelse har sedermera minister Oittinen utförligt behandlat under debatten. Finlandssvenskarnas betydelse för det nordiska samarbetet är ju känd och erkänd och har här ytterligare berörts bl. a. av herr Söderhjelm.

När man kommer in på de kulturella frågorna, måste man försöka finna den verklighetsgrund som man har att stå på. Man kan säga att Nordkalotten fortfarande är ett område i vardande i detta avseende. Man kan säga att Nordkalotten är något av en kulturell häxkittel — nya gudar har kommit och gamla gudar har blivit avsatta. Man har sagt att Nordkalotten är ett förlovat men också ett förbannat land. Där finns tre riken, fyra språk och fem stammar — finnar, norrmän, svenskar, samer och torne-dalingar och även andra schatteringar, som kanske inte direkt utgör egna raser men i varje fall populationer. Man har också sagt att det är ett naturligt område som onaturligt splittrats av riksgränser. Eftersom det finns bara tre riken men fyra språk och fem folkstammar — eller kanske fler — fordras det att man samsas; eljest blir det ett språk för mycket eller ett par populationer för mycket. Detta medför att nya idéer måste inpassas med försiktighet och varsamhet. Man möter där gränser — riksgränser, språkgränser och religiösa gränser — som manar till tolerans och förståelse.

Enligt min mening är det alldeles omöjligt att på Nordkalotten i radio- och TV-sammanhang strikt iakttä de olika riksgränserna. Det som händer i Finland och Norge intresserar oss svenskar nästan lika mycket som norrmännen

och finländarna själva, och omvänt. Det finns många finländare och många norrmän som genom släktförbindelse eller på annat sätt har kontakt med Sverige. Samerna, återigen, är i hög grad ett gemensamt folkslag på Nordkalotten. På samma gång finns det även olikheter mellan de nordliga delarna av Sverige, Norge och Finland, olikheter som klart framträder om man studerar de senaste hundra årens historia där uppe. I Finland är det skogsarbetarna — jätkät — som har satt sin prägel på den sociala utvecklingen, i Norge är det fiskarna, och i Sverige är det järnvägsrallarna och gruvarbetarna som har kommit till norr och berikat de gamla miljöerna.

Om rådet skulle anta den reservation, som här presenterats av herr Håkon Johnsen och fru Rognerud, är jag rädd att följden skulle bli en hämning av det nordiska samarbete som numera har inletts i norr. Jag tror att de myndigheter som handlägger dessa frågor inte har uppmärksammat — man får den uppfattningen när man studerar aktstyckena — det intresse som finns uppe i norr för att få ta del av grannländernas radioprogram.

Herr Söderhjelm har utförligt redovisat hur de svenskspråkiga i Finland är beroende av svenska radio- och TV-program. I Sverige finns det många som i årtionden har betalt sin svenska radiolicens men som aldrig har kunnat utnyttja de svenska radioprogrammen av den anledningen att de — trots att de kanske är födda inom landet och har svenska medborgare till föräldrar — inte behärskar svenska språket. Man skall i detta sammanhang komma ihåg att språkgränsen inte är identisk med riksgränsen. Vi har i norra Sverige ett ganska stort finskspråkigt område; jag tror inte att det är någon överdrift om jag säger, att 20 å 25 procent av befolkningen i vårt nordligaste län, Norrbottens län, behärskar finska språket.

Jag tycker att TV- och radiosamarbete är ganska naturligt t. ex. i Narvik- och Kirunaområdet. Kirunaborna är in-

tresserade av det som händer i Norge därför att malmen ju utskeppas över Narvik. Kontakterna är också livliga mellan Kiruna, Narvik och deras omgivning.

Karesuando, Enontekiö och Kautokeino utgör ett annat samarbetsområde. Det är inte i första hand ett svenskt intresse att man skickar TV-program till Enontekiö och Kautokeino — jag kan omvittna detta av erfarenhet: i augusti förra året var nordiska samfärdselkommittén på resa i nordkalottområdet och jag följde med till Kautokeino; då vi hade skilts var det en man som sprang fram till en bil med skylten Sveriges Radio och frågade: »När får vi i Kautokeino se de svenska TV-sändningarna?» Det är inte mer än 7 mil fågelvägen till Karesuando, och man har där byggt en TV-sändare; men man har tydligen velat vara så försiktig att bilderna inte skulle synas i utlandet, att man inte ens har täckt hela det svenska området. Detta har väckt en mycket stor förbittring där uppe i norr. En fullgod TV-sändare i Karesuando skulle ha täckt hela det svenska området där uppe men dessutom gjort det möjligt för människorna i Enontekiö, Kautokeino och även i delar av Nordnorge att se svensk TV. På samma sätt är det av intresse för den svenska befolkningen i Tornedalen att kunna se de finska TV-programmen. Vi hoppas innerligt att sändaren i Tervola, när den blir färdig, inte skall betyda slutstenen i byggandet av TV-stationer i finska Lappland. Jag hoppas att man också har mellersta och övre Tornedalens intressen i åtanke när man planerar nya sändare.

I detta sammanhang ber jag att få hänvisa till det yttrande som länsstyrelsen i Norrbottens län avgivit över det föreliggande medlemsförslaget; yttrandet ingår bland handlingarna i denna sak.

Det är ganska naturligt att man i en gränsbygd via radio och television följer utvecklingen i grannlandet. Jag tror att det är utomordentligt viktigt för för-

staelsen av det som sker i grannlandet. Vi skall inte underskatta värdet av att man håller kontakt med den allmänna debatten på annat håll än i det egna landet. Många människor i norra Sverige tar exempelvis gärna in det finska programmet när någonting är aktuellt i Finland, låt mig säga på det politiska planet.

Herr president! Det finns flera andra frågor som jag gärna skulle ha velat beröra, men jag skall nu inskränka mig till att säga några ord beträffande det medlemsförslag som avhandlar folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk.

Av yttrandena över detta medlemsförslag framgår att Svenska språket är obligatoriskt ämne vid folkskoleseminarierna i Torneå och Raumo. Jag vill understryka detta faktum, som visar att man i Finland kanske bättre än på många andra håll har insett värdet av att behärska grannländernas språk. Exemplet manar till efterföljd i Sverige och Norge. Det vore enligt min mening mycket värdefullt, om de finskspråkiga i Nordnorge och Nord sverige kunde i ännu större utsträckning än hittills beredas möjlighet att förkovra sig i finska språket genom deltagande i språkurser på finsk botten.

Här i Sverige finns det ju möjlighet att ge exempelvis skolbarn som vill studera finska sådan undervisning i klass 7 och 8 av grundskolan under förutsättning att fem elever anmäler sig till kursen. Detta skapar behov av lärare i finska språket på olika håll, och var skall man få sådana? Ja, i norra Sverige bor många människor som är kunniga i finska språket, men jag vill också erinra om att det i Mellansverige finns ett rätt stort antal finska emigranter och dera barn är säkerligen snart i sådan ålder att de kan vinna inträde vid folkskoleseminarium.

Värden om finska språket i Mellansverige kräver emellertid alldeles speciella åtgärder och till dessa saker finns det anledning att återkomma.

Herr president! Den av utskottet till-

styrkta samverkan på radions och televisionens område är ett av de betydelsefullaste steg till nordiskt samarbete som rekommenderats av Nordiska rådet. Skulle utskottsförslaget avvisas av rådet, uppfattar jag detta som ett mycket allvarligt bakslag för det internordiska skeendet.

Hara, Finland: Herr president! Nordiska rådet äger ingen verkställande makt, men det är väl inte för mycket sagt om man här påstår, att rådet genom det allt närmare samarbetet och den bättre koordinationen med medlemsländernas regeringar fått en allt större auktoritet för varje år som rådet vuxit i ålder. Samtidigt har av rådet omfattade rekommendationer fått en allt större vikt och bäring för medborgarnas vardagsliv inom Norden. Om rådet nu vill dokumentera sin vilja att öka trivsel och kulturell behållning för hundratusen, ja miljoner nordbor är en utvidgning av speciellt televisionssamarbetet en angelägen nordisk uppgift. Lat mig genast här säga, att rådets kulturella niomannakommitté har gjort ett gott arbete genom att presentera sakkunnigutlåtanden både från radio- och TV-företagen i Norden och andra viktiga remissinstanser.

Utvecklingen av radio- och TV-verksamheten har på en samnordisk bas redan under ett antal år varit föremål för Nordiska rådets intresse. År 1957 rekommenderade rådet, att regeringarna i Finland, Norge och Sverige måste utveckla internordiskt samarbete på Nordkalotten. Denna rekommendation bidrog därtill, att även samarbetet på radions och televisionens område började utveckla sig på Nordkalotten. Finskspråkiga radiosändningar var betydelsefulla för den del av befolkningen i Norrbotten som inte behärskade annat än finska. Sveriges radios finskspråkiga utsändning vidtog hösten 1957. Dessförinnan — 1951 — hade man redan börjat sända program för samerna. Vid den tredje Nordkalottkonferensen 1962 var frågan om radio och televi-

sionssamarbetet en av huvudpunkterna på dagordningen. Härvid konstaterades att det på detta område förelåg möjligheter att befrämja speciellt programutbyte.

I fråga om televisionen äger utbytet rum inom ramen för Nordvisionen. Ett fortsatt samarbete på detta område ansågs dock i synnerhet kräva att de tekniska betingelserna måste utvecklas i syfte att möjliggöra en aktiv programpolitik, som även riktas över gränserna. I detta hänseende måste medlemsförslaget om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden hälsas med tillfredsställelse. Det kompletterar i väsentliga avseenden den år 1962 givna rekommendationen, som avser ett utvidgande av radio- och televisionssamarbetet i gränsområdena.

På basen av de utlåtanden som avgivits om detta nya medlemsförslag, vilket år 1963 inlämnats av medlemmarna Högström, Klippenväg och Sundin, kan man konstatera att det från både Finland och Sverige fästes särskild uppmärksamhet vid programutbyte inom såväl radio som television. — För Finlands vidkommande måste en utveckling av programutbyte inom detta område på det varmaste anbefallas. Detta bör inte gälla enbart Nordkalotten på ömse sidor av riksgården i Tornedalen. Även ett vidare programutbyte, som utsträcker över det övriga Sverige, skulle på ett välkommet sätt betjäna de finners behov, vilka flyttat från Finland till Sverige och alltså saknar kontakter av detta slag med hemlandet. Nordvisionen innebär det första steget i denna riktning. Nordvisionsprogrammen från alla nordiska grannländer har erbjudit mycket av intresse även i Finland. Också experimentet med sändningen av ett rent finskspråkigt underhållningsprogram direkt från Stockholm var mycket lyckat och måste betecknas som ett framsteg. Tacksamheten för detta program har varit odelad hos mina landsmän som bor och verkar i Sverige.

I anslutning till ett utvidgat TV-utbyte mellan de nordiska länderna anmäler sig här både praktiska och principiella problem. När det gäller de praktiska betingelserna för ett dylikt samarbete måste vi självfallet förlita oss på teknisk expertis. Med intresse har jag tagit del av direktörens vid svenska telestyrelsen Erik Espings promemoria i saken. Ett utvidgat TV-utbyte inom Norden bör antingen förverkligas på så sätt att de nationella TV-näten tar in grannens program när det nationella företaget inte sänder egna program eller på så vis att grannländernas program tas in på parallellnät som tillsvidare blott i begränsad utsträckning existerar i ett nordiskt land — Finland. Av direktör Espings promemoria framgår att man i Sverige planerar ett parallellnät. Vidare säger direktör Esping att antalet sändningstimmar här i Norden kommer att bli så stort att det borde vara möjligt att över de nationella näten sända ett urval av andra nordiska länders program. Det framgår alltså att de tekniska förutsättningarna för programutbyte mellan de nordiska länderna skulle kunna anses föreligga.

Som ett idealtillstånd, till vilket vi med teknikens hjälp bör sträva, vill jag beteckna möjligheten för TV-innehavarna i ett nordiskt land att ta in, inte bara det egna landets program, utan alternativt och samtidigt även de övriga nordiska ländernas program. Helt förverkligat, skulle ett sådant idealtillstånd kräva att varje lands TV sänder på fyra olika kanaler, en för varje nordiskt program. Jag är dock medveten om att detta nu är orealistiskt och av ekonomiska och tekniska skäl knappast kan förverkligas inom överskådlig tid.

Redan igångsättandet av ett parallellprogram i varje land, vilket däremot inte är orealistiskt, skapar emellertid en möjlighet att ta ett stort steg framåt, ett steg som dessutom är förenat med avsevärt lägre kostnader än vad som normalt har förutsatts för ett parallellsant program. Jag syftar på följande arrangemang: I stället för att i varje land

alltid sända två egna parallellprogram innebärande dubbla produktionskostnader, sänds i varje land vid sidan av det nationella programmet av övriga nordiska länder pågående program det som ger det intressantaste alternativet till det egna programmet. För att välja dessa nordiska program tillsättes lämpligen ett programråd av de olika nordiska TV-företagen. TV-innehavarna får därmed ett nordiskt »program 2» utan att själva programkostnaderna avsevärt ökar. Här återstår givetvis upphovsrättsliga frågor att lösa. Men då dessa redan kunnat regleras inom ramen för Nordvisionen, tror jag inte, att dylika frågor skall utgöra något oöverstigitligt hinder för TV-sändningar över gränserna.

Slutligen har vi den principiella sidan av saken, en fråga i vilken rådet självt måste kunna uttala sig med auktoritet. Innan vi åstadkommit parallellnät i de nordiska länderna, måste vi sträva till att betjäna de språkliga minoriteterna med radio- och TV-program på deras eget språk. Jag förutsätter, att detta kommer att förverkligas på ett framsynt sätt med ett allsidigt beaktande av olika minoriteter inom de nordiska länderna.

Klippenvåg, Norge: Det har nå for annen gang falt i min lodd å være siste taler, og jeg er jo svært takknemlig for at i hvert fall presidenten sitter igjen på sin plass. I grunnen hadde jeg ikke tenkt å forlange ordet, men som en av forslagsstillerne når det gjelder dette nordiske radio- og TV-samarbeidet som skal utbygges, synes jeg allikevel jeg må få kommentere forslaget litt.

Nå er det jo ikke fritt for at det har vært antydninger til misstemning fra norsk side fordi en fra norsk hold har vært med på dette forslaget, og la meg derfor begrunne hvorfor jeg var med på det. Vi som bor i det nordligste Norge, har i grunnen ikke noen problemer med TV og hva som foregår i TV enten programmene er gode eller dårlige av den enkle grunn at vi ikke har noe TV-

apparat å slå på. Vi har heller ikke noe TV-apparat å slå av.

I den utredning som foreligger på norsk side, er det forutsatt at Nord-Norge i 1967—1969 skal få del i dette kulturelle gode som det øvrige Norge allerede nyter godt av. I Sverige og Finland er man jo kommet atskillig lenger enn vi.

Vel, det er mange oppgaver som skal løses i denne sektoren, og vi nordpå har for så vidt ellers i svært mange tilfeller måttet lære oss til å ta situasjonene med ro og se tiden an. Men så begynte den nordnorske pressen å skrive om saken. Det ble holdt store nordkalottmöter i Kiruna og Piteå i 1962, hvor disse spørsmål ble drøftet, og hvor det ble holdt gode foredrag av flinke representanter fra radio- og TV-tjenesten i de forskjellige land. I den sammenheng ble det utgitt en publikasjon som heter »Vänner i norr», og der kan alle lese hva man kom fram til. Den nordnorske pressen og befolkningen deroppe kom til at hvis man kunne bruke et av nabolandenes utbygde TV-nett, ville det kanskje være mulig å få fram TV til det nordlige Norge tidligere enn man kunne på vanlig måte gjennom en utbygging i vårt eget land.

Dette var i grunnen mye av bakgrunnen for at jeg ville bli med på det forslaget.

Men hva skjedde så? Jo, da de nordnorske avisene hadde begynt å interessere seg for dette, da Nordkalott-konferansen i Kiruna og Piteå gjorde det samme, og da dette forslaget forelå i

mai 1963, ja, da vil jeg si at man — uten at jeg dermed vil fornærme dem som sitter i Kirkedepartementet hjemme i Norge — liksom fikk tempoet opp også hos oss. Da skulle det utredes hvorvidt det var mulig å få dette til noe før enn i 1967—1969.

Den kommisjonen som da ble nedsett, og som har gjennomgått dette materialet, er så kommet til at det er muligheter for å få dette hit, bare vi har penger. Vel, dette med penger er en sak for seg, men jeg vil gjerne ha understreket her at uten denne medvirkningen fra nord-norsk presse — og dette forslaget — så ville ikke interessen hjemme blant dem som stiller med dette, vært så aktiv og så positiv som en i dag får inntrykk av at den er.

Jeg skal ta til følge presidentens anmodning om å være kort. Jeg vil bare si at jeg tror det er så mye som binder sammen befolkningen i disse nordligste områdene i våre land, at det som skiller, er bagatellmessig i forhold.

Det snakkes veldig mye om nordisk samarbeid, og det har kanskje lett for å bli mye ord av det. Men den befolkning som bor i disse øde traktene har ikke det samme utgangspunkt som menneskene ellers i de nordiske land har. Og hvis det er noen distrikter i Skandinavia der man virkelig har behov for å snakke med hverandre over grensene, så er det i disse nordligste distriktene.

Mölet avbröts kl. 14.03.

Protokoll

5:e mötet (2:a avd.)

Torsdagen den 20 februari 1964 kl. 15.00

Presiderter: Fagerholm (1—7, 18) och Sigurður Bjarnason (17)

1—10

(Fortsatt behandling)

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skred rådet till beslut beträffande punkterna 1—10 på dagordningen.

1

Kulturutskottets förslag nr 6 i anledning av medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete (Sak A 46) och meddelanden om rekommendation nr 10 1961 angående samarbete ifråga om högre utbildning och forskning (Sak D 41)

Utskottets förslag, punkterna I och II, bifölls.

2

Kulturutskottets förslag nr 7 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (Sak D 82)

Utskottets förslag bifölls.

3

Kulturutskottets förslag nr 8 i anledning av regeringsförslag om nordisk kulturfond samt ändringsförslag om Nordisk kulturfond (Sak B 2)

Utskottets förslag, punkt I, bifölls.

Beträffande utskottets förslag, punkt II, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Cassel, Damsgaard, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Tage Johansson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kellgren, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røisland, Saarinen, Sundin, Söderhjelm, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

Bro, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Harald Nielsen, Pitsinki, Rihtniemi, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

4

Kulturutskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om höjda anslag för studieutbytesresor mellan nordiska skolor (Sak A 32)

Votering skedde medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andersen, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Tage Johansson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kellgren, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kytä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinannti, Leirfall, Lundström, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Sundin, Söderhjelms, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

K. B. Andersen, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Lyng, Pitsinki, Rihtniemi, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

5

Kulturutskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden jämte ändringsförslag om förbättrade mottagningsförhållanden för svensk television på Åland (Sak A 20)

Votering medelst elektrisk omröstningsapparat skedde beträffande huruvida spörsmålet om utvidgade och förbättrade Nordvisions-sändningar, vilket innefattades i det av Håkon Johnsen under överläggningen framlagda rekommendationsförslaget, skulle upptagas till behandling i rådet. För spörsmålets upptagande röstade 33 mot 27. Då sålunda det enligt § 3 fjärde stycket arbetsordningen på rådet erforderliga 2/3 flertalet ej uppnåtts, hade rådet *beslutat att ej medgiva spörsmålets upptagande till behandling.*

Votering medelst elektrisk omröstningsapparat skedde därefter beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andersen, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hallberg, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Tage Johansson, Magnús Jónsson, Kellgren, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kytä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinannti, Lundström, Lyng, Løbak, Møller, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Rosenberg, Paula Ruutu, Saarinen, Sundin, Söderhjelms, Thestrup och Toven.

Mot utskottets förslag röstade:

Nina Andersen, Håkon Johnsen, Leirfall, Moe, Møller Warmedal, Berte Rognerud och Røiseland.

Frånvarande var:

Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hara, Sigurður Ingimundarson, Harald Nielsen, Pitsinki, Rihtniemi, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster mot 7.

Även beträffande utskottets förslag, punkt II, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Tage Johansson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kellgren, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Løbak, Møller, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Saarinen, Sundin, Söderhjel, Thestrup och Toven.

Mot utskottets förslag röstade Leirfall och Harald Nielsen.

Nina Andersen, Lyng, Moe och Møller Warmedal avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Sigurður Ingimundarson, Aksel Larsen, Pitsinki, Rihniemi, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster mot 2.

6

Kulturutskottets förslag nr 14 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (Sak A 7)

Votering skedde medelst elektrisk omröstningsapparat:

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Ás-

geir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Tage Johansson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kellgren, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Sundin, Söderhjel, Thestrup och Toven.

Frånvarande var:

Sigurður Ingimundarson, Harald Nielsen, Pitsinki, Rihniemi, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

7

Kulturutskottets förslag nr 15 i anledning av medlemsförslag om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna (Sak A 33)

Votering skedde medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Tage Johansson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen,

Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Berte Røgnerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Sundin, Söderhjelm, Thapper, Thestrup och Toven.

Damsgaard avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Holger Eriksen, Sigurður Ingimundarson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

8

Kulturutskottets förslag nr 18 i anledning av regeringsförslag om inrättande av nordiskt musikpris (Sak B 3)

Votering skedde medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Åsgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Cassel, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Tage Johansson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kellgren, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kytä, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Røgnerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Saarinen, Sundin, Söderhjelm, Thestrup och Toven.

Mot utskottets förslag röstade Leirfall.

Damsgaard avstod från att rösta.

3† - 630600. Nordiska rådet.

Frånvarande var:

Ahlkvist, Bro, Magnbild Hagelia, Hegna, Sigurður Ingimundarson, Lyng, Pitsinki, Rihtniemi, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster mot 1.

9

Kulturutskottets förslag nr 20 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (Sak A 11)

Utskottets förslag bifölls.

10

Kulturutskottets förslag nr 22 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av »Nordens hus» i Reykjavik (Sak D 89)

Utskottets förslag bifölls.

Ändringar av medlemslistan

Det meddelades, att Fridolf Thapper, Sverige, återtagit sin plats i rådet och att Tage Johansson, Sverige, ersatts av Sven Hammarberg, Sverige.

Rådet beslöt godkänna de härav föranledda ändringarna i medlemslistan.

11

Socialpolitiska utskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid jämte tilläggförslag om införande av ny normaltid i Norden (Sak D 85)
(Fortsatt behandling)

Birger Andersson, Sverige: Herr president! Denna debatt inleddes redan i går av den norske socialministern. Emellertid är det angeläget att också någon från socialpolitiska utskottet får motivera utskottsmajoritetens ställningstagande.

Redan förra året antogs en rekommendation, ställd till regeringarna i Danmark, Norge och Sverige om införande av sommartid. Norge har ju ett flertal år haft sommartid. I Danmark är icke frågan aktuell, enligt de meddelanden som har inkommit till socialpolitiska utskottet, och det förstår vi av den debatt som fördes förra året, då den danska delegationen sade bestämt nej till införande av sommartid. I Sverige är frågan om en övergång till sommartid enligt de regler som hittills har tillämpats i Norge fortfarande under prövning.

I år har det kommit till ett nytt element i och med att den norska delegaten Magnhild Hagelia har föreslagit att rådet skulle rekommendera regeringarna att övergå till en ny normaltid, till vad man kallar den finska tiden, eller — populärt uttryckt — att man skulle ha sommartid året runt.

Det har framförts åtskilliga motiveringar för övergång till denna nya normaltid. Man skulle vinna många soltimmar, och framför allt skulle trafiksäkerheten på våra vägar förbättras. Det har ju statistiskt bevisats att de flesta trafikolyckorna, och särskilt de allvarliga, inträffar i kvällsmörker och när människorna på eftermiddagen reser hem från sina arbeten. Om den nya normaltid infördes som här är föreslagen, skulle man få ytterligare en soltimme på eftermiddagen, och hemresorna skulle i allt större utsträckning ske i dagsljus. Man skulle därmed eliminera en del av de risker som alltid uppstår på vägarna just i skymningen, när det är allra farligast att föra fram motorfordon.

När det i Sverige har gjorts utredningar om införande av sommartid har den svenska järnvägsstyrelsen sagt att en övergång till sommartid skulle medföra vissa svårigheter på grund av att man vore nödgad att vidta tidtabellsförändringar både på våren och på hösten. Däremot skulle det inte innebära någon olägenhet, har det förklarats från

det hållet, att så att säga ha sommartid året runt. Det är också givet att det är förenat med en del besvär att ställa om både vår och höst, såsom det har vittnats om från norskt håll.

När nu medicinalstyrelsen i Sverige har uttalat att det ur hälsosynpunkt är angeläget att på ett bättre sätt utnyttja soltimmarna och när järnvägsmyndigheterna anser att det — om man skall övergå till en annan tid — är bättre att ha den året runt, så har majoriteten inom den socialpolitiska kommittén beslutat tillstyrka det tilläggsförslag som har väckts av Magnhild Hagelia.

Vi är medvetna om att detta är ett brännbart ämne, inte därför att det är fråga om solbränna, utan därför att det finns så många olika meningar inte bara i de olika länderna, utan också inom varje land. Det är väl bara den danska delegationen som är enig — den vill inte införa sommartid av något slag. Av allt att döma har den norska delegationen delat sig när det gäller övergång till en ny normaltid. I Finland har man inte dessa bekymmer. Det gäller ju att knyta an vår tid till Finlands, och i Finland har man ingen anledning att protestera mot det. Vi i Sverige är heller inte fullt eniga — här har det höjts röster mot att över huvud taget vidta några som helst förändringar.

När den socialpolitiska niomannakommittén för en del år sedan för första gången behandlade ett förslag om att införa sommartid, menade någon av dagens motståndare till sommartid, att om man skulle vidta några förändringar, borde man övergå till östeuropeisk tid. En del av oss tyckte nog att det var att driva saken litet väl långt. Vi som den gången var anhängare av sommartid förmenade att det skulle vara tillräckligt att ändra klockans visare bara över sommaren. Under det år som har gått har det emellertid i varje fall enligt mitt förmenande framkommit många argument för att man åtminstone bör pröva möjligheten att övergå till en ny normaltid. För den skull ber jag att få

yrka bifall till det förslag som det socialpolitiska utskottets majoritet har framlagt.

Bondevik, Norge: Eg har gått inn for innføring av sommartid i Noreg fordi eg rekna med at den har fleire pluss-sider enn minus-sider, men under den föresetnad at Danmark og Sverige ville följja med. Ein hadde lenge den vona at desse tre landa skulle finna fram til ei sams löysing på dette området, og då ville sommartida ha ei verkeleg mein-ning. Men som eit isolert norsk fenomen bör me ikkje halda på den ordninga me har hatt dei siste 5—6 åra. Sett ut frå tilhøvet til middagsmid-meridianen, som er det naturlege utgangspunkt-liggja nærare til ei sommartidsordning, skulle både Danmark og Sverige enn Noreg, men også andre faktorar kjem inn, og dei skal eg ikkje ta med i denne samanhengen. Grunnlaget for å gå inn for norsk sommartid har derfor falle bort for mitt vedkomande.

Ut frå eit helsemessig synspunkt trur eg framleis at sommartida har noko for seg om våren og om hausten, men *ikkje* om vinteren. Ved å ha sommartid om vinteren óg, vil ein nok få eliminert det irritasjonsmoment ein har ved at ein to gongar om året må skifta tid. Dette skiftet har mellom anna trafikkmessig ei uheldig side — noko som ein nok har vore klår over heile tida. Men det pluss ein vil oppnå ved å ha sommartid sommar som vinter, vert slått heilt ut ved dei mange minussider som dette fører med seg.

Det vestlegaste Noreg ligg på om lag 5° aust. Skal denne delen få finsk normalt- id, som fölgjer den meridianen som går om lag gjennom Leningrad og Kiev, vil denne delen av mitt land få ei tid som ligg om lag 1 time og 50 minuttar for den naturlege soltida. Heile Sør-Noreg og heile Vest-Noreg, dvs. heile vårt land sør for Bodö by, vil delvis ha sommartid heile året også etter den tida som me i dag reknar som normalt- id, altså den tida som fölgjer den meridia-

nen som ligg på 15° aust. Då ligg altså delar av Noreg om lag 3/4 time før normalt- id i vinterhalvåret. Ein skal heller ikkje gløyma at heile Danmark og heile Vest-Sverige i dag også ligg før si normalt- id.

Midt på vinteren har Oslo soloppgang litt over klokka 10 etter klokka i dag. Skal folk her stå opp klokka 5, får dei om lag halvparten av sin dag i mørkret. I juni, juli og august har Oslo ca. 20 minutt og Bergen ca. 40 minutt som- martid sammanlikna med den verkelege soltida utan at ein i det heile rører ved klokka slik som ho går i dag.

Hr. Birger Andersson nemnde mange av dei pluss-sidene ein har ved å gå over til austuropeisk eller finsk tid. Eg ser det som mi oppgåve å nemna minus- sidene for å få den rette balansen. I alle tilfelle er det heilt opplagt at det vil bli svært vanskeleg å nytta ut morgontimane der ein treng eit naturleg lys under arbeidet. Det gjeld mellom anna heile vårt skogbruk og for ein stor del vårt jordbruk ved sida av visse andre yrke. Med austuropeisk normalt- id vil om lag halvannen time kvar dag vera lite effektive mange stader ute på landet. Dette vil i alle tilfelle gjelde tre, fire månader om året i den svar- taste tida. Med den normaltida som me og dei andre nordiske landa i dag har, — eg ser bort frå Finland og Island — kan ein stort sett arbeida i fullt dags- lys til klokka 17.

Det andre momentet som talar mot å gå over til normalt- id heile året, er i mitt land dei mange skuleelevar som har lang, lang veg å reise til skulesta- den. Dei må i alle tilfelle i vintertida etter ny normalt- id stå opp seinast kl. 6 om morgonen for å nå skulestaden i rett tid. Det er mørker både når dei står opp og når dei kjem fram til skule- staden. Den negative helsemessige sida av dette må ein også ta med i rekninga, og den er det mange som gløymer.

For det tredje vil eg nemna dei arbeidarar som har lang veg til sine arbeidsstader. Det gjeld i første rekkje

dei som skal inn til dei store sentra, dei større byane. Dei må etter ny normaltids stå opp i svarte natta, i 5- og 6-tida om morgonen, midt på vinteren, og det kan ikkje vera særleg klokt helsemessig. Det er mange i mitt land som har klagt over at desse arbeidarane måtte opp for tidleg i sommarhalvåret, som altså har den same normaltids hjå oss som ein i tilfelle skal få etter det framlegget som ligg føre. Og klagene har kome akkurat fordi dei må opp så å seia om natta og i kulda. Det er klart at dersom ein skal gjennomføra dette heile året, så vil det til dømes i desember, januar og februar, verta nokså mykje verre for denne kategorien.

Statsråd Gjærevoll nemnde i går visse land som har endra si normaltids 1 time. Han tok med m. a. Spania, Portugal, Frankrike, Holland og Belgia, og det er rett at dei har det. Men kvifor har desse landa gått over til ei anna normaltids? Så vidt eg skjönar, er det fordi dei ville koma på line med resten av Sentral-Europa og Vest-Europa, og ved at dei gjekk over til ei ny normaltids, så oppnådde ein den store ting at så å seia heile det vestlege Europa fekk same klokkeslutt, og det er ein stor føremon.

Dersom me no skulle gå bort frå den tida som alle dei andre sentral- og vest-europeiske landa har — eg må gjera eit unntak for England, men iallfall på kontinentet har dei alle den same tida — så ville me her i Norden hoppa ut or dette selskapet, og me ville koma i utakt med heile det sentrale Europa, dersom me skulle gå over til den normaltids som Finland har, som er ei isolert normaltids som heller ikkje eingong Sovjetsamveldet har, etter det eg har fått opplyst.

Då det ikkje har lukkast å få Danmark og Sverige med på ei prøveordning med sommertids — som eg gjekk inn for i Nordisk Råd i fjor — så kan eg ikkje skjöna at desse landa no kan tenkja seg å gå over til sommertids heile året — altså også om vinteren — og dette er grunnen til at eg ikkje kan vera med på å få regjeringane til å gå i gang

med eit arbeid som eg meiner alt på førehand er dømt til å mislukkast. Då treng ein inga utgreiing når ein veit at m. a. Danmark — og eg går ut fra at mi vurdering er rett — ikkje i noko høve vil verta med i dette selskapet. Då oppnår me ikkje det som me måtte ønskja. Resultatet er etter mitt skjön gjeve på førehand, og det er grunnen til at eg ikkje kan vera med på å røysta for noko som eg meiner ikkje har framtida for seg.

Harald Nielsen, Danmark: Jeg havde sidste år i Nordisk Råd lejlighed til at gøre rede for, hvorfor vi fra dansk side ikke ønskede at tiltræde forslaget om indførelse af sommertid; det skyldtes hensynet til landbruget og hensynet til trafikplanlægningen for de forbindelser, vi har med det øvrige Europa. Nu foreligger der et nyt forslag, som om jeg så må sige går ud på, at man skal indføre sommertid hele året. Heller ikke det synes jeg, vi kan være med til. Nu har hr. Bondevik jo meget udførligt gjort rede for de ulemper, der knytter sig til et sådant forslag, som måske på andre områder fjerner visse ulemper. Forslaget fra majoriteten går imidlertid ud på at undersøge mulighederne for at gå over til, hvad man kan kalde østeuropæisk tid, men jeg mener, at der foreligger så mange oplysninger om sommertid, både pro et contra, at det ikke tjener noget formål at fortsætte disse undersøgelser. Vi har tilstrækkeligt grundlag for at tage endelig stilling, og jeg vil derfor anbefale, at man stemmer imod majoritetens forslag.

Einar Gustafsson, Sverige: Herr president! Herr Birger Andersson anförde att meningarna också i Sverige var delade om införande av sommertid, och det är sant.

I Sverige har tre ämbetsverk gjort utredningar om verkningarna av sommertid, och herr Birger Andersson nämnde medicinalstyrelsen. Utredningar gjordes dessutom av lantbruksstyrelsen och järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen var inte intresserad av sommartid på grund av de tidtabellbundna trafikmedlens svårigheter när det gäller anslutningarna främst söderut.

Lantbruksstyrelsen avvisade också tanken på sommartid, från den utgångspunkten att det moderna jordbruket blir allt mer och mer mekaniserat och därigenom allt mer och mer beroende av de klimatiska förhållandena. Skördemetoderna utvecklas ju i den riktningen, att en allt större och större del av grödan skördetröskas. Det medför att vi måste vänta med skörden tills vattenhalten i säden blivit lägre. Alternativet är att man i större utsträckning än nu övergår till effektivare torkning av skördegodset, och det är både en kostnads- och en utrymmesfråga. Många andra faktorer påverkar också bedömningen.

Självfallet skulle man kunna tänka sig att jordbruket tillämpade en annan arbetstid än övriga näringar. Under de egentliga sommarmånaderna, skördemånaderna, skulle jordbruksarbetarna då börja en timme senare och arbeta en timme längre varje dag än övriga kategorier; på det sättet skulle man i någon mån komma ifrån svårigheten exempelvis beträffande utnyttjandet av övertid. En sådan ordning är dock otänkbar av den anledningen att jordbruket åtminstone i Sverige tvingas till en skarp konkurrens med andra näringsgrenar om den kvalificerade arbetskraften. Denna konkurrens gör att vi inte kan ha en annan arbetstid inom jordbruket än i övriga näringar. Skulle sommartid genomföras, bleve effekten att vi inom jordbruket måste tillgripa övertid i större utsträckning, men det är inte så att jordbrukets folk vill arbeta mer än övriga grupper under sommaren, då ju de flesta har semester.

För jordbrukets vidkommande måste sålunda en övergång till sommartid innebära stora svårigheter.

När det gäller medicinalstyrelsens yttrande anförde hr Birger Andersson

att hälsoskålen hade framhållits som mycket starka argument för sommartid. Jag ber då att få nämna att medicinalstyrelsen föreslog en försöksverksamhet på två år och sade att detta förslag betingas av att de hälsoargument, som åberopas till förmån för sommartidens införande, ur vetenskaplig synpunkt är otillfredsställande underbyggda. Det ligger därför inte alls så till som man skulle kunna tro på grund av vad herr Birger Andersson yttrade, att medicinalstyrelsen från hälsovårdssynpunkt skulle vara alldeles bestämd på att införande av sommartid vore till fördel.

När det gäller tilläggsförslaget kan jag i allt väsentligt instämma med herr Bondevik. Då man först såg det förslaget tänkte man kanske att det var ett utslag av norskt skämtlygne, men sedan man hört socialministern i socialpolitiska utskottet och här i rådet förstår man att det ligger något slags allvar bakom.

Det väsentligaste skälet mot detta tilläggsförslag är självfallet, att vårt samhälle inte är så konstruerat att alla människor har en uppvärd och uppläst arbetsplats i närheten av bostaden. Hade vi ett samhälle med den strukturen skulle det inte vara något problem att under de mörka månaderna införa sommartid, som det kallas. Men nu arbetar faktiskt stora grupper av människor utomhus och är beroende av dagsljuset. Hela jordbruks- och skogsbruksgruppen är beroende av dagsljuset för att kunna arbeta, och detsamma gäller en stor del av byggnadsarbetarna och vägarbetarna. Dessa stora grupper skulle efter ett genomförande av sommartid få kämpa ännu hårdare med det problem de redan har, nämligen att de måste invänta dagsljuset för att kunna bedriva arbetet i normal utsträckning.

Stora grupper måste också färdas långa vägar från bostaden till sina arbetsplatser, och vi vet att redan nu avsevärda svårigheter är förknippade med detta. De svårigheterna skulle

skärpas ytterligere genom sommartiden.

Ur alla dessa synpunkter framstår tilläggsförslaget som helt oantagligt.

Härtill kommer att skolväsendet, åtminstone i Sverige, koncentreras mer och mer. Följden blir att allt fler och fler barn får längre och längre skolvägar. Genomföres sommartiden, skulle våra barn tvingas att ännu tidigare än nu ge sig ut på sina långa färdvägar. Följden bleve naturligtvis också att de borde komma i säng tidigare på kvällen, och jag tycker att det vore av stort värde om någon från Norge ville meddela huruvida barnen i det landet — där man ju har genomfört sommertid på sommaren — verkligen går i säng så mycket tidigare än förut. Jag tror att en sådan upplysning skulle vara av stort intresse för den svenska allmänheten.

Min konklusion blir sålunda, att jag hemställer om bifall till den reservation vars första namn är fru Nina Andersen.

Magnhild Hagelia, Norge: Sommertiden har mött forskjellige innvendinger, bl. a. i jordbruket, men det er slett ikke alle jordbruksfolk som er imot sommertiden. Den største ulempen ved sommertiden skaper nok omleggingen om våren når klokken skal settes en time fram, og om høsten når den skal settes en time tilbake. Menneskene er nå engang sterkt bundne av vanen — og her blir det tilvante brutt to ganger i året.

For samferdselen skaper det vansker at rutetidene i samtrafikken må omlegges både om våren når sommertiden begynner, og om høsten når den slutter. Men allikevel er fordelene ved sommertid store — det gjelder både det trivselsmessige og det helsemessige område. Jeg skal her bare vise til det statsråd Gjærevoll og utskottets talman, Birger Andersson sa.

Som det er opplyst er spørsmålet om felles sommertid i Norden oppe til utredning, og jeg har reist dette tilleggs-

forslaget som et alternativ til sommertid for å be regjeringene om også å overveie dette. Jeg skal ikke gå i detaljer, men jeg vil bare peke på at overgang til finsk tid vil gi oss fordelene ved sommertida og det vil ta bort ulempene ved at vi må bytte tid både vår og høst.

Jeg er klar over at det kan reises innvendinger mot en ny normaltids. Selvsagt kan det det. Det kan reises innvendinger mot alle forandringer. Jeg vil spørre: Er det noen gang foretatt en forandring i verden uten at det har møtt innvendinger og motstand? Spørsmålet er om fordelene er større enn ulempene. Det skal ikke jeg si noe om i dag. Nordisk Råd har ingen muligheter for å kunne vurdere det spørsmålet i dag. Mitt tilleggsspørsmål går nettopp ut på å be regjeringene undersøke det. Ved å vurdere spørsmålet vil vi bringe to ting på det rene, for det første om det er formålstjenlig å innføre finsk tid, om det vil være bedre enn en sommertid.

Nå forstår vi at Danmark stiller seg avvisende både til sommertid og til ny normaltids. Spørsmålet blir da: Kan Norge og Sverige bli enige om enten å innføre felles sommertid eller sammen å gå over til finsk tid? — Mitt tilleggspørsmål er altså et alternativ til sommertiden. Rådet skal ikke i dag ta avgjørelse i dette spørsmål. Tilleggsforslaget er en oppfordring til regjeringene om å overveie saken, og jeg håper at Rådet kan gi en rekommandasjon til regjeringene, og så får Rådet senere på grunnlag av de utredninger som måtte bli foretatt, ta stilling til spørsmålet om sommertid eller ny normaltids for Norge, Danmark og Sverige, eller eventuelt for Norge og Sverige sammen med Finland.

Birger Andersson, Sverige: Herr president! Jag ber att få tacka för presidentens vänlighet att ge mig tillfälle replikera herr Einar Gustafsson, och jag lovar att inte ta många sekunder i anspråk.

Av herr Einar Gustafssons inlägg verkade det nästan som om jag skulle ha pressat medicinalstyrelsens yttrande väl långt. Så är inte alls fallet. När den svenska medicinalstyrelsens chef var närvarande vid behandlingen av denna fråga i socialpolitiska utskottet talade han mycket varmt för sommartid, särskilt under framhållande av det värde sommartiden skulle få ur trafiksäkerhetens synpunkt.

Vidare påpekade herr Einar Gustafsson att det som medicinalstyrelsen i Sverige tidigare varit med om var en försöksverksamhet under två år. Men det är ju inte nu ens fråga om en försöksverksamhet, utan bara om att göra en utredning, och det kan väl inte vara så farofyllt.

Herr Einar Gustafsson undrade också — han riktade för all del den frågan närmast till de norska representanterna — om barnen verkligen går och lägger sig på kvällen när det är ljus. Ja, man kan också fråga människorna i norra Sverige där solen praktiskt taget skiner dygnet runt under en viss del av högsommaren. Såvitt jag förstår inverkar inte detta på något sätt menligt, utan människorna drar bara nytta av solljuset. Och skulle man vara så beroende av ljusförhållandena att man inte kan lägga sig när solen skiner, så skulle man ju inte kunna gå upp då det är mörkt, men det gör vi ju vintertid.

Einar Gustafsson, Sverige: Herr president! I anledning av vad herr Birger Andersson sade om förhållandena i Norrland vill jag framhålla att skillnaden efter införandet av sommartid ju framför allt blir den att människorna får börja sitt arbete en timme tidigare på dagen.

Vad beträffar mitt uttalande om medicinalstyrelsen citerade jag direkt ur Nordiska rådets egen utredningsserie, där medicinalstyrelsens yttrande står att läsa.

Kähönen, Finland: Herr president! I samband med föreliggande fråga är det

skäl att i korthet notera, att Finlands normaltid är två timmar, men Danmarks, Norges och Sveriges blott en timme före Greenwich' tid. Däremot är Islands tid en timme efter denna tid. Ytterligare bör vi i detta sammanhang komma ihåg att Finlands tid är densamma som den s. k. östeuropeiska tiden och att Moskvas tid är en timme före denna tid.

Ett antagande av rekommendationen skulle innebära, att man i Danmark, Norge och Sverige allvarligt skulle låta utreda frågan om det föreligger möjligheter att övergå till den tid man nu använder sig av i Finland. Jag förstår saken så, att om dessa utredningar vore positiva skulle följande praktiska steg vara, att Danmark, Norge och Sverige skulle frångå Skandinavien tid och övergå till östeuropeisk tid. Frågan har i denna nya utformning framförts på norskt initiativ och baserar sig på de erfarenheter, som man i Norge erhållit av experiment med sommartid under fem år. Denna sommartid som använts i Norge har i praktiken inneburit, att man den tredje söndagen i mars flyttat visarna en timme framåt och således övergått till samma tid som begagnas i Finland. Efter sommaren har man den tredje söndagen i september åter flyttat visarna tillbaka en timme och återgått till den skandinaviska tiden. En dylik två gånger i året inträffande tidsförskjutning förorsakar givetvis mycket besvär på många verksamhetsområden. Därför skulle även norrmännen — visserligen då närmast blott regeringskretsarna — önska lämna vinterns mörker åt sitt eget öde och året runt övergå till ny normaltid à la Finlande. Långtifrån alla norrmän omfattar emellertid, såsom jag kunnat lägga märke till, denna linje. Såsom framgår av utskottets förslag, önskar åtminstone Danmarks representanter hålla fast vid den tid de nu begagnar. Det är svårt att veta om alla företrädare för Sverige och Danmark här är av den åsikten att saken inte ens behöver utredas. Det torde även förhålla sig så,

att också norrmännens åsikter är delade i denna fråga. Jag vet att många sakliga grunder påverkar denna negativa inställning — grunder, som Finlands rådsmedlemmar inte exakt kan känna till. Finlands representanter i socialpolitiska utskottet har förenat sig om rekommendationen. Denna inställning har självfallet påverkats av att vi anser Finlands tid så utmärkt, att vi gärna önskar att våra nordiska vänner skall bli delaktiga av de tidiga morgontimmarnas njutning. Vi har även, då saken fått ett så stort understöd i utskottet, ansett att den åtminstone är värd att bli utredd. Och om denna utredning som sagt skulle ge positiva resultat, är vi beredda att säga åt våra nordiska vänner: »Hjärtligt välkomna till Finlands samnordiska tid.»

Herr president! Då jag tillsammans med utskottets övriga finska medlemmar kommer att rösta för godkännande av framställningen, så beror detta på, att jag också i andra nordiska frågor röstat för åstadkommande av enhetlighet.

Jag vet dock, att det inom Finlands delegation finns stöd också för *den* uppfattningen, att den fråga, som nu behandlas, är en dansk, norsk och svensk angelägenhet, varför finnarna inte borde blanda sig i saken. Givetvis kan också den ståndpunkten fullt motiveras.

Røiseland, Norge: Ja, dessverre. Hr. Kähönen har nok rett i at initiativet til dette er kommet fra Norge. Men i Norge er synet på sommertid om sommeren svært delt, og det var nylig en interpellasjon i Stortinget som tok sikte på å bli kvitt sommertida. Da var det at statsråden, sosialministeren, for første gang offentlig iallfall, lanserte sin redningsaksjon for sin kjære sommertid — ny normaltids.

Med den normaltids vi har nå, må skogsarbeiderne i Norge begynne arbeidsdagen sin kl. 8.30 i de mørke vintermånedene. Det samme er tilfellet for

en god del av anleggsarbeiderne. Skal vi nå få sommertid også om vinteren, så blir det å begynne kl. 9.30. Vel de får kompensasjon på ettermiddagen med noe lengre tid da, men det blir jo en nokså merkelig arbeidstid.

Vanskeligere blir det for skolebarn og skoleungdom, slik som hr. Bondevik var inne på. Jeg synes det er en av de vesentligste innvendingene mot den nye normaltids. Sentraliseringen av skolene går sin gang i Norge. Den går raskt, og resultatet blir at en vesentlig del av skolebarna og skoleungdommen må kjøres med bil til skolen, og en god del må gå til fots på forhånd for å komme fram til bilen, kanskje 2—3 km. Denne skoleungdommen er lite begeistret for sommertida nå. De er lite glade for at de halvdelen av mars og i april og om høsten skal stå opp en time tidligere enn nødvendig. Men hvordan vil det bli hvis vi får sommertid også om vinteren? Så må de opp hele vinterhalvåret i mørke og kulde, kanskje i regn og snø og må ut en time tidligere enn det hadde vært nødvendig.

Den som mener at dette er til fordel for helse og at dette vil fremme arbeids glede og godt humør, får tro det, hvis han kan og vil. Men jeg skulle tro at dersom sosialministeren og hans helse direktør tok en tur ut på landsbygda i Norge og snakket med denne skoleungdommen og disse skolebarna og foreldrene, så ville det være utredning god nok.

Cassel, Sverige: Herr president! Jag vill erinra de ärade rådsmedlemmarna om hur det gick till när denna rekommendation förra året beslutades. Det var ganska sent på dagen och vi skulle bort på middag, och ett tjugotal ledamöter hade gått hem för att klä om sig. En del mer plikttrogna ledamöter hade stannat kvar och av dem röstade 25 för rekommendationen om sommertid, medan 19 röstade emot rekommendationen och 5 avstod från att rösta. Det var

alltså inte fråga om någon stark majoritet; enligt Nordiska rådets regler var det bara två rösters övervikt.

Så kom då rekommendationen till regeringarna. När den danska regeringen hade studerat rekommendationen sade man uttryckligen ifrån att man inte ett ögonblick kunde tänka på att införa sommartid i Danmark. Och då den svenska regeringen fått kännedom om den danska regeringens ståndpunkt, framhöll man att det inte fanns några förutsättningar för att i en nära framtid införa sommartid i de nordiska länderna.

Därmed, ärade rådsmedlemmar, borde denna sak vara ur världen. Danmark kan och vill inte införa sommartid och Sverige kan inte i denna fråga handla annorlunda än Danmark. Tanken på en ensartad sommartid i Norden borde därmed ha fallit.

I denna situation är det som vår ärade rådskollega Magnhild Hagelia har kommit med sitt nya förslag, nämligen att man i stället skulle övergå till en annan normaltid, den finska normaltiden, som skulle gälla året runt.

Eftersom denna sak är av speciellt intresse ur trafiksynpunkt måste jag beklaga att inte trafikutskottet fått tillfälle behandla problemet innan ärendet kom upp till avgörande i rådet. Om så hade skett, är jag ganska övertygad om att trafikutskottet skulle ha avstyrkt förslaget. Herr Birger Andersson tog i detta sammanhang upp trafiksäkerhetsynpunkten. Det är emellertid uppenbart att han inte hade — jag vet inte hur det förhåller sig med de andra ledamöterna av socialpolitiska utskottet — tillräckligt studerat handlingarna på denna punkt. Om damer och herrar rådsledamöter slår upp sidan 318 i trycket skall ni finna att en av de främsta sakkunniga på detta område, nämligen statens trafiksäkerhetsråd i Sverige, visserligen är med på sommartid men absolut motsätter sig införandet av finsk normaltid. Man framhåller att därigenom skulle trafiken till arbetsplatserna under vintern i ökad ut-

sträckning försiggå i mörker. Det blir mörkerkörning på morgonen och skymningskörning på eftermiddagen, vilket kan väntas öka trafikolyckorna. Inom socialpolitiska utskottet har inte tagits hänsyn till den sidan av saken.

Ur allmän trafiksynpunkt är det av avgörande betydelse att trafikströmmarna i nord-sydlig riktning mellan Norden och kontinenten flyter utan störningar och utan särregler som kan vålla förvirring och förseningar. Detta är ju ett av de starkaste skälen till att vi i Sverige efter lång tövan har kommit överens om att övergå till högertrafik.

Danmark är bryggan mellan det övriga Norden och kontinenten. Att Danmark skulle bryta sig ur sitt naturliga samband med det kontinentala trafiksystemet är nog helt uteslutet. Jag behöver bara peka på en sådan sak som att Kastrup är en av Västeuropas allra största lufthamnar. Danmarks skäl att inte ett ögonblick överväga en övergång från mellaneuropeisk till östeuropeisk tid är så uppenbara att det knappast är nödvändigt att ytterligare understryka dem. Och så länge Danmark intar den positionen, har Sverige enligt min bestämda mening ingen möjlighet att inta en motsatt position. Våra järnvägs- och flygförbindelser med Danmark är så täta och så betydelsefulla för oss att en särskildnad i tidsavseende är praktiskt otänkbar. Vi behöver bara tänka oss framåt i tiden till den dag — som jag hoppas inte är alltför avlägsen — då det finns en fast förbindelse över Öresund och kanske ett gemensamt storflygfält på Saltholmen, så förstår vi hur orimligt det skulle vara med en sådan ordning.

Herr president! Med utgångspunkt från dessa trafiktekniska hänsyn måste jag beteckna det såsom världsfrämmande och en smula orimligt att Nordiska rådet nu skulle rekommendera regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att införa en nordisk normaltid som överensstämmer med den finska. Jag kommer därför att rösta

för reservationen av fru Nina Andersen m. fl.

Borten, Norge: Skjønt dette er en sak som berører mange, vil jeg betrakte den som en liten sak tross alt, i likhet med statsråd Gjærevoll. Det er karakteristisk for argumentasjonen, eller mangelen på argumenter i debatten at da den svenske medisinalstyrelsen, som hr. Birger Andersson anførte, skulle finne argumenter for sommertiden, måtte de ty til trafikkmessige ulemper, mens trafikkstyrelsen som sakkyndig har gått like bestemt imot.

Jeg var en av dem som stilte meg villig til å få spørsmålet om sommertid utredet for om mulig å koordinere det, ut fra det resonnement at skulle først et land i Norden ha sommertid, er det meget som taler for at det kun innføres hvis alle andre eller noen av de andre land gjør det, slik at de påtakelige ulemper ved en times forskyvning ved grensepassering kan elimineres. Ut fra den vurdering var jeg med på å anbefale en utredning av mulig koordinering.

Siden den gang har vi høstet en del erfaringer i Norge. Vi har hatt sommertid i seks år, og mitt inntrykk er at ulempene er etter hvert kommet sterkere fram og er stadig blitt mer og mer betydelige i forhold til fordelene. Fordelene er som sagt, bl.a. at en del mennesker skal få større muligheter for å nytte den lyse del av døgnet til å ferdes ute i naturen etter endt arbeidstid, og det er positivt.

Jeg vil også nevne et annet positivt trekk på plussiden. Ved at det på ettersommeren, når det begynner å bli mørkt, blir en time lenger lyst etter arbeidstiden, kunne man få avviklet idrettsarrangementer på den tid og man kunne legge flere arrangementer til hverdager i stedet for å nytte søndagen.

Men også minussidene har, som sagt, fått en mer og mer tyngende karakter. Det er nevnt, og jeg skal ikke gjenta det, lang skolebarnskys, barna må tid-

lig opp og de som skal reise til sitt arbeid må opp en time tidligere i grålysningen om vinteren. Det er ingen fordel. Jeg synes, som sagt, at argumenteringen for den helsemessige fordel er etter hvert blitt mer og mer noe anstrengt. Vi har jo den gledelige utvikling i alle de nordiske land at flere og flere folk får fri både lørdag og søndag, og det er mange som har god anledning til å ferdes ute i naturen disse dagene. Jeg er glad i å ferdes ute i naturen, og jeg ser ofte at hvis det er et arrangement som vises i fjernsyn, kan det være en så fin dag som det være vil, men storparten av folk forsaker det fine været og utelivet til fordel for det å sitte inne også de dagene for å følge et sportsarrangement i fjernsynet.

Vi kan nytte disse mulighetene fullt ut for vi begynner å påtvinge noen yrkesgruppe ulemper ved å påføre dem en tidsrytme som de ikke er tilfreds med. Min konklusjon blir at tross alt er ulempene større enn fordelene. Og da tar jeg med det trafikkmessige faktum at Danmark åpenbart ikke kan tenke seg å gå over til sommertid, Sverige kanskje heller ikke. Situasjonen er da den, synes jeg, at en videre utredning av problemet må fortone seg som nok så overflødig. Jeg vil derfor gå imot rekommendasjonen på det punkt.

Løbak, Norge: Dette blir jo nærmest et norsk oppgjør. Jeg vil gjerne i motsetning til hr. Cassel understreke at det vi står overfor her, er en rekommendasjon om å *undersøke* spørsmålet om en ny normaltid i Danmark, Sverige og Norge. Det skal ikke være en realitetsavgjørelse, men man finner det berettiget å gjøre en undersøkelse.

Jeg har hørt på de innlegg som har vært i debatten, og jeg må si at det jeg har hørt, og de innvendninger som er kommet, ytterligere har bestyrket min oppfatning av at det er nødvendig for rådet å få en skikkelig undersøkelse av dette. Jeg synes ikke det er riktig at rådet avviser en undersøkelse på et område hvor meningene står såpass

delt, uten at man har det nødvendige materiell for hånden slik at man kan si at her tar vi et standpunkt på et skikkelig grunnlag, og det kan vi først når vi har undersøkelsen fullt utarbeidet og forelagt oss.

Man har spurt hvorledes vi ser på sommertiden i Norge. Jeg tror ikke det er nødvendig å si noe mer om det. Det er et stort flertall i Norge som fortsatt vil ha sommertid. Og når man her snakker om de ulemper og de problemer som sommertiden reiser for befolkningen, vil jeg bare understreke at det ikke kan registreres helsemessige skadevirkninger på folk i Norge på grunn av sommertiden, hverken på barn eller voksne. Vi har hatt sommertiden nå i en del år, og hvis det var slik som mine venner fra Norge sier her, skulle man vel ha kunnet registrere det på en eller annen måte.

Det som i grunnen skaper irritasjon, er at man skal flytte klokka to ganger i året og omstille seg, slik som Magnhild Hagelia har anført, og det er en ulempe. Det som også da er en ulempe, er de trafikkmessige problemer dette reiser med våre naboland, Sverige især, og det er for å få undersøkt mulighetene for å ta vekk den ulempen bl. a. at man her ber om å få undersøkt problemet hvorledes det vil stille seg med en ny normaltid. Det synes jeg er et såpass tungtveiende argument at jeg for min del må si at jeg er forbauset over at man avviser en slik anmodning fra flertallet i det sosialpolitiske utskottet.

Jeg skal ikke oppta tiden med noen lengre debatt. Jeg har på grunnlag av de erfaringer vi har høstet i Norge, ment at sommertiden burde bibeholdes. Men jeg kan innrømme at det som nå er kommet fram og som statsråd Gjærevoll reiste i Stortinget og Magnhild Hagelia har tatt opp her, for så vidt er et alternativ til sommertiden. Det vil da etter mitt syn være nye problemer som reiser seg, og det vil være behov for planlegging og undersøking av de problemer som gjennomføringen av dette alternativet kan føre med seg. Og det er

denne undersøkelse jeg mener bør være så grundig som mulig.

Det er fra norsk side spesielt nevnt ulemper og virkningene for jordbruket. Det kan selvfølgelig være noe i at duggfallet om morgenen kan volde ulemper når man skal begynne med forskjellig arbeid i jordbruket, men når man anfører dette, kan man peke på at der ikke kan påvises skadevirkninger i de produksjonsresultater og de arbeidsresultater jordbruket i vårt land har oppvist i de år vi har hatt sommertid. Man har tvert imot sett at jordbruksproduksjonen har økt, og arbeiderne har ikke kommet med noen protester mot sommertiden. Arbeiderne har arbeidet etter klokka slik som den ble omstilt, og jeg kan ikke skjønne annet enn at de også har syntes at det var godt å nyte solen litt lenger om ettermiddagen enn det de er vant til etter den andre tiden.

Jeg vil på bakgrunn av det jeg her har sagt, henstille til Rådets medlemmer at de stemmer for forslaget til rekkommandasjon som her foreligger fra det sosialpolitiske utskottet, og som går ut på at man henstiller til regjeringene å få dette spørsmålet undersøkt.

Jeg tar ikke nu realitetsstandpunkt til spørsmålet om ny normaltid eller ikke på det næværende tidspunkt. Jeg vil gjerne ha klarlagt fra spesialister og sakkyndige hvilke virkninger en løsning med normaltid som antydnet av Magnhild Hagelia kan medføre på de forskjellige sider det her gjelder.

Borten, Norge: En liten replikk til hr. Løbak som sa at de helsemessige skadevirkninger ved normaltid ikke kan registreres. Jeg vil gjerne spørre hr. Løbak hvordan de helsemessige fordelene ved sommertid er registrert medisinsk og hvordan de aktes registrert ved de mulige undersøkelser som skal foregå?

Aksel Larsen, Danmark: Denne sag har været diskuteret så længe, med en sådan iver, en sådan lidenskab, at om man ikke vidste bedre, kunne man få

det indtryk, at når diskussionen nu tager slut, skal denne forsamling umiddelbart afgøre, hvad klokken skal være slået i Norden. Jeg tror ikke, noget sådant er tilfældet. Der ligger et enstemmigt forslag fra udvalget om, at man tager meddelelserne til efterretning og fortsætter undersøgelserne af, hvorvidt der bør indføres sommertid. Der foreligger en flertalsrekommendation om, at man bør undersøge formålstjenligheden af at indføre ny nordisk normaltid, overensstemmende med den finske. Det er alt, hvad der foreligger, intet andet. Ja, så foreligger der et forslag om at afvise dette sidste. Jeg er klar over, at der er både fordele og ulemper ved at overgå til ny normaltid, overensstemmende med finsk tid, men på den anden side finder jeg, at det kunne være ønskeligt, om klokken var lige mange i hvert fald i det skandinaviske område, og derfor finder jeg, at dette i hvert fald bør undersøges.

Jeg vil derfor stemme for den foreliggende rekommandation.

Løbak, Norge: Til hr. Borten vil jeg gjerne si at det er vel helsemyndighetene som skal registrere skadevirkningene på barn og voksne, og jeg kan ikke se at de har kommet med noen slags anmerkninger når det gjelder virkningene av den sommertiden vi har hatt. Hvis det er tilfelle at sommertiden har medført skadevirkninger, måtte vi vel forlange at helsemyndighetene kom med anmerkninger, men slike anmerkninger har jeg altså ikke sett. Men jeg har sett det motsatte.

Når det gjelder det jeg sa om at det var sterk tilslutning til denne ordningen i Norge, kan jeg gjerne si at de siste gallupundersøkelser, hvis vi da har noen tro på dem, viser at det er en stigende oppslutning i Norge for fortsatt sommertid.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bijölls utskottets förslag, punkt 1.* Beträffande utskottets förslag, punkt

II, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Birger Andersson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hammarberg, Hegna, Gunnar Henriksson, Hønsvald, Nils Jacobsen, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Løbak, Judit Nederström-Lundén, Georg Pettersson och Dagmar Ranmark.

Mot utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Bondevik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Holger Eriksen, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Thisted Knudsen, Helge Larsen, Leirfall, Lundström, Lyng, Moc, Møller, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Berte Rognerud, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Sigurður Bjarnason, Fagerholm, Hallberg, Hara, Magnús Jónsson, Klemola, Kytä, Rihtniemi, Rosenberg, Paula Ruutu, Saarinen och Söderhjelms avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Ingimundarson, Pitsinki och Sukkelainen.

Rekommendationsförslaget hade sålunda förkastats med 35 röster mot 17 för förslaget.

Följande två punkter på dagordningen behandlades i ett sammanhang.

12

Ekonomiska utskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (Sak A 16)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av

medlemsforslaget i icke ferdigbehandlade delar till nästa ordinarie session.

13

Ekonomiska utskottets förslag nr 15 i anledning av ändringsförslag om harmonisering av skattereglerna för bolag (Sak A 16)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan i vad mån en harmonisering av bolagsbeskattningskonstruktion och metoder är en lämplig väg att främja de ekonomiska förhållandena i Norden.

Lyng, Norge (utskottets talesman): Disse to sakene som nå kommer til behandling, gjelder skatter, og jeg vil gjerne si et par ord om begge saker.

Det har vel vært en erfaring til alle tider og på alle steder at skattebetalerne mener at de betaler for meget skatt. Det har vel også vært alminnelig at skattebetalerne til en viss grad har vært interessert i hvor meget deres naboer betaler i skatt. Og det er vel bl. a. overveielser av denne karakter som gjorde at Nordisk Råd for noen år siden satte i gang undersøkelser om det relative skattetrykk i de skandinaviske land, undersøkelser som tok sikte på å vise hvordan aksjeselskapsbeskatningen — bolagsbeskatningen — artet seg i de skandinaviske land, og som likeså tok sikte på å undersøke den individuelle beskatningen.

Resultatet av disse undersøkelser er bl. a. to meget interessante utredninger, som er tilstillet Nordisk Råd. Jeg skal si noen ord om en av disse utredninger, nemlig den som knytter seg til aksjeselskapsbeskatningen — til bolagsbeskatningen. Den annen er ikke aktuell. Arbeidet med den er ikke kommet så langt at det har noen hensikt å foreta noe mer med den her i Rådet foreløpig.

Jeg vil da bare ganske kort peke på at denne analyse av det relative skattetrykk på bedriftslivet gjennom bolagskatten har avslørt at det foreligger forbausende stor forskjell når det gjelder denne beskatningsform i de skandinaviske land. Jeg legger jo ikke et øyeblikk skjul på at vi norske allerede lenge har hatt en følelse av at vi har ligget i toppklasse når det gjelder denne beskatningsform — som når det gjelder andre beskatningsformer. Men vi var faktisk noe forbauset da vi så uttrykt i tall hvor stor forskjellen i virkeligheten er.

La meg da, for å illustrere dette ganske kort, si at aksjeselskapskatten, inntekts- og formuesskatten for bolag, i Danmark ligger på mellom 33 og 34 pst. av nettoinntekten, mens den tilsvarende beskatning for aksjeselskaper, for bedrifter, i Norge og også i Finland ligger på mellom 57 og 58 pst. av nettoinntekten.

Det er klart at slike analyser kan ikke bli helt eksakte. Det må gjøres en rekke forskyvninger og nyanseringer på grunn av noe forskjellig beregningsgrunnlag, men disse tall, 33 à 34 %, for Danmark, sammenholdt med toppklassens på 57 à 58 %, tror jeg gir et virkelig realistisk bilde av forholdene.

Nå kan jo dette gi grunnlag for mange forskjellige refleksjoner. Det kan f. eks gi grunnlag for en analyse av den økonomiske politikk og den skattepolitikk som har ført frem til slike resultater. Jeg skal ikke komme med slike refleksjoner i denne forsamling. De hører klarligvis hjemme i en annen forsamling, i vårt Storting, hvor disse spørsmål sikkert vil bli satt i søkelyset ved en passende anledning.

Jeg skal heller ikke her ta opp noen refleksjoner om den skattepolitikk som skal føres videre. Det er ganske klart at det er også et spørsmål som de enkelte land selv får ta standpunkt til. Det er for vårt lands vedkommende også et spørsmål som vi må ta opp i vårt Storting og ikke her.

La meg tilføye en ting til: Det er

klarligvis ingen av landene i Nordisk Råd som her ønsker å påtrykke andre noen bestemt skattepolitikk; og la meg si det, minst av alt er det noen som vil prøve å påtrykke våre danske venner at de skulle forlate sin meget gunstige posisjon. Det vil være sunn, god konservativ politikk av dem å holde fast ved sine satser, på samme måte som det etter min mening vil være en sunn og god politikk for oss som ligger så høyt opp, å prøve å nærme oss de danske satsene.

Disse problemer av ren skattepolitisk karakter skal jeg da ikke gå nærmere inn på her. Jeg skal heller ikke provosere noen til å gjøre det.

Selv om det selvfølgelig ikke kan være tale om å prøve å gjennomføre noen harmonisering av satsene, har vi dog i det økonomiske utskott funnet at dette er såpass viktige problemer for det økonomiske saniarbeid i Norden, at vi har ment å burde foreslå for rådet å rekommandere regjeringene at det foretas visse ytterligere undersøkelser og vurderinger. De undersøkelser som hittil har vært foretatt, har vært en ren kartlegging, en ren innsamling av fakta. Vi har nå i utvalget ment at det ville være naturlig å gå et skritt videre og foreta en vurdering av disse fakta.

Den økonomiske 9-mannskomite var endog villig til å gå et skritt videre. Dens flertall hadde foreslått en rekommandasjon til regjeringene om »att utarbeide ett program för en framtida harmonisering av bolagsbeskattningen». Der var en reservasjon mot dette forslag, og det må jo også innrømmes at det var en ganske dristig tanke dette allerede nå å ville utarbeide et program for fremtidig harmonisering. De danske medlemmer i utvalget og et av de svenske tok da også en reservasjon på dette punkt.

Under forhandlingene i det økonomiske utskott er det imidlertid lyktes å bli enige om en formulering for en viss videre begrenset undersøkelse, en

viss nærmere fastsatt analyse av disse problemer.

Forslaget til rekommandasjon — og forslaget er da enstemmig fra det økonomiske utskott — går ut på at man skal anbefale regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å utrede spørsmålet om i hvilken utstrekning en harmonisering »av bolagsbeskattningens konstruktion och metoder är en lämplig väg» å fremme de økonomiske forhold i Norden.

Jeg vil da på utskottets vegne anbefale denne rekommandasjon vedtatt.

Møller, Danmark: Hr. præsident! Som et af de medlemmer i 9 mands komiteen, der tog reservation over for den indstilling, vil jeg gerne sige, at jeg kan tiltræde 17 mands udvalgets indstilling til rådet, ikke fordi jeg er blevet omvendt og er blevet en tilhænger af harmonisering af aktieselskabsbeskatningen, men fordi jeg mener, at denne indstilling til rådet er så tilpas neutral, at den ikke forpligter nogen til noget. Den forpligter kun regeringerne til at undersøge, om man kan og bør harmonisere reglerne for aktieselskabsbeskatningen; den taler altså ikke om en harmonisering af skattetrykket for aktieselskaber i de forskellige lande, men kun om skattekonstruktionen, og den taler for skattekonstruktionens vedkommende kun om et pålæg til regeringerne om at undersøge, hvorvidt man kan eller bør harmonisere denne. Ud fra de synspunkter, jeg redegjorde for under generaldebatten, har jeg den opfattelse, at man ikke ovenfra bør harmonisere disse skattesatser, men at det land, som har de tungeste skattesatser, selv for at fremme konkurrenceevnen må nedsætte dem til niveauet i de lande, som har lavere satser.

Jeg skal ellers ikke forlænge debatten men kun sige, at ud fra disse synspunkter har jeg kunnet tiltræde indstillingen.

Hegna, Norge: Jeg vil ut fra lignende generelle betraktninger som min forgjengers på talerstolen gi min tilslutning til den rekommendasjon som foreligger i den innstilling vi her behandler.

Det kan anstilles veldig mange betraktninger omkring spørsmålet om bedriftsbeskatning og selskapsbeskatning. Tildels vil man finne i dokumentene at framstillingen er lagt opp som om det skulle være noenlunde det samme, hva det jo egentlig ikke er. Men det som man kunne tenke seg i forbindelse med nordisk samarbeid på dette område, blir i særlig grad spørsmålet om de metoder, det system som man kan bruke for selskapsbeskatning.

Det er av mange anført at det er nesten umulig å komme fram til noen rimelig konklusjon og rimelig behandling av spørsmålet som skatteproblem rent isolert. Man må se det i sammenheng med beskatningen også når det gjelder de andre former for beskatning. Og bare å henholde seg til spørsmålet om — la oss si — selskapsbeskatningen kan ikke føre til noen fruktbare konklusjoner når det gjelder et samarbeid, et felles arbeid mellom de forskjellige land.

En annen side av saken er den at innenfor de enkelte land vil jo alltid, når man skal ta standpunkt til hva slags beskatning man skal bruke, sammenligningen med andre land ha betydning. Det gjelder da å foreta slike sammenligninger på en slik måte at man får inn i betraktningen alle de spørsmål som kan være av betydning. Og det går jeg ut fra at vi fortsatt vil komme til å gjøre i Norge. Og kanskje da på en arena som ligger bedre til rette for det, kan ta en debatt omkring de synspunkter som ordføreren her la fram. Det tror jeg man vil gjøre fortsatt i fremtiden som man hittil har gjort det.

Lyng, Norge: Jeg har inntrykk av at min venn hr. Poul Møller uttalte at han

stemte for denne rekommendasjon fordi den i grunnen ikke inneholdt noen ting. Det synes jeg jo var en litt forbausende begrunnelse for å invitere Nordisk Råd til å fatte et vedtak. Men jeg kan jo være enig med ham så langt at den inneholder intet som knytter seg til problemene om en harmonisering av skattesatsene, men derimot av skatteformene, eller som det står i forslaget »bolagsbeskatningens konstruksjon och metoder». — Det uttrykket er for øvrig ikke mitt; det er hr. Ohlins, så det er sikkert treffende.

Jeg synes nok at en undersøkelse av disse ting har ganske stor interesse.

Nå skal ikke jeg være så indiskret at jeg skal røpe noe som helst om utskottsforhandlingene i Nordisk Råd. Men jeg leste i en Oslo-avis her i går — i »Aftenposten», som ellers pleier å være vel underrettet — at en særdeles fremtredende dansk sosialdemokrat og økonomieksperter hadde karakterisert den norske bolagsbeskatningen som enestående ikke bare i hele Europa, men også i hele verden. Jeg skal som sagt ikke sitere noe som helst fra mitt utskott, men jeg leste nå dette i en ellers vel underrettet avis, og jeg har ingen grunn til å tro at den har vært mindre vel underrettet denne gang enn den pleier å være. Og er nå forholdet det at dette er et vanlig syn på visse sider ved vår beskatning, så synes jeg det er nokså klart at en gjennomgåelse og analyse av disse problemene i skandinavisk regi må ha ganske stor interesse for oss.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag beträffande punkt 12 på dagordningen.

Beträffande punkt 13 på dagordningen skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Asgeir Bjarna-

son, Sigurður Bjarnason, Bro, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hammarberg, Hara, Hegna, Horn, Hønsvold, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Thisted Knudsen, Kyttä, Helge Larsen, Leirfall, Lundström, Lyng, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berthe Rognerud, Røiseland, Saarinen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sundin, Söderhjelm, Thapper, Thestrup och Toven.

Backlund, Magnús Jónsson och Rosenberg *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Bondevik, Borten, Cassel, Damsgaard, Gunnar Henriksson, Nils Jacobsen, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Løbak, Pitinki, Paula Ruutu och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

14

Ekonomiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (Sak A 34)

Utskottet hade föreslagit att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning under särskilt beaktande av det system för denna beskattning, som förberedes inom EEC.

Ohlin, Sverige (utskottets talesman):
Herr president! Behandlingen av denna fråga utgår från en motion av herrar Cassel, Hernelius och Rihtniemi. De har föreslagit att man skall utreda

den indirekta beskattningens internationella harmonisering på ett sådant sätt, att en samverkan mellan de nordiska länderna kan komma till stånd och att alla möjligheter till en harmonisering av de nordiska systemen för denna beskattning blir tillvaratagna.

Bakgrunden till motionen är det förhållandet, att det på kontinenten inom den gemensamma marknaden EEC sedan flera år pågår ett arbete på ett enhetligt system för indirekt beskattning, ett system som är av helt annat slag än de omsättningsskatter av olika typ som vi har här i Norden. Detta system — det s. k. mervärdesskattsystemet — kan anses vara mer rationellt än våra omsättningsskatter. Den skepsis som då och då har framkommit om dessa omsättningsskatters lämplighet i längden får anses ha visat sig vara väl grundad, eftersom bördan fördelas ganska skevt med sådana omsättningsskatter.

Det nya systemet utgår från att varje företag skall betala en viss skatt på försäljningsvärdet av varor efter avdrag för alla kostnader för inköp av varor. En detaljhandlare som köper varor för 300 000 kronor och säljer varor för 400 000 kronor skall alltså betala en viss procent i skatt på 100 000 kronor. Givetvis är det avsett att denna skatt sedan överföres på konsumtionen. Med en sådan konstruktion blir det inte skatt på skatten, utan det blir skatt på mervärdet inom varje företag — därav benämningen mervärdesskatt. Man uppnår på så sätt att utrikeshandeln inte snedvrides så som förekommer med nuvarande omsättningsskatter.

Om den gemensamma marknaden EEC, som redan har fattat vissa principbeslut, skulle komma att övergå till ett sådant system — vilket förefaller ytterst sannolikt — så är det betydande risk för att nordiska exportörer, både inom industrien och inom andra näringar, som vill sälja varor till kontinenten kommer att mötas av extra importavgifter på sina varor därför att vi inte har ett sådant system för den indirekta beskattningen som importlän-

derna har. Redan nu tar en del av EEC-staterna på kontinenten ut extra importavgifter utöver tullarna på nordiska varor, vilket ganska kännbart drabbar en del av den nordiska exporten. Om vi däremot harmoniserar vårt skattesystem med deras, så att det är möjligt att enkelt påvisa hur hög beskattningen är här jämfört med deras, har man utsikt att antingen helt undgå eller få reducerade de extra importavgifter som nu pålægges. Det är följaktligen för vår export en angelägenhet av betydande vikt att på längre sikt en omläggning kan ske.

Det är klart att det också för handlen inom Norden är av viss betydelse om man kan ha ett enhetligt system för den indirekta beskattningen, även om man inte kan räkna med att skatten behöver utgå med samma procenttal — det är ju en fråga för sig, hur hög skatten skall vara. Redan detta att man har samma system gör det lätt för de olika ländernas handelsministrar, regeringar och parlament att veta hur det ligger till med skatteförhållandena och sedan anpassa åtgärderna på ett sådant sätt, att inte beskattningen snedvrider eller hindrar varuutbytet i Norden.

Under sådana omständigheter har det framstått för utskottet såsom angeläget att man på nordisk bas utreder frågan om ett sådant enhetligt skattesystem — det är ju nu endast fråga om att starta en utredning. I Sverige har vi kanske hunnit litet längre med förberedande undersökningar än man har gjort på andra håll i Norden. Den allmänna skatteberedningen har kommit ganska långt med frågan och väntas framlägga ett förslag redan i sommar. Det är då naturligt att en prövning på nordisk bas uppskjutes till dess skatteberedningens förslag föreligger, och utskottet uttalar sig också för ett sådant förfaringssätt.

Skulle de nordiska länderna och hela EFTA i en nära framtid komma att samordnas med den gemensamma marknaden söderut — vi kanske får en enda stor västeuropeisk marknad — då blir

enligt min personliga mening en sådan samordning av den indirekta beskattningen som jag här talat om en nödvändighet. Därför utgör en förberedd utredning på nuvarande stadium ett slags beredskapsåtgärd, som sätter oss i ett bättre läge ifall dessa mer radikala handlingspolitiska samarbetsfrågor i Europa skulle aktualiseras.

Utskottet har enhälligt hemställt att rådet i anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation: »Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning särskilt under beaktande av det system för denna beskattning som förbereds inom EEC».

Jag hemställer att rådet accepterar denna rekommendation.

Aksel Larsen, Danmark: Jeg havde ikke tænkt mig at tage ordet i denne sag, men de sidste bemærkninger fra hr. Ohlin gør det nødvendigt, at jeg reserverer mig. Jeg er, som det fremgår af min tale ved generaldebatten, af den mening, at det ville være yderst ønskeligt, om de nordiske lande samordner deres indirekte beskatning; men hvis rekommandationen skal opfattes sådan, som jeg forstår hr. Ohlin opfatter den, at det skal være en forberedelse til vore landes indtræden i det europæiske fællesmarked, også kaldet de seks, så kan jeg alligevel ikke stemme for den.

Jeg vil derfor afholde mig fra at stemme.

Ohlin, Sverige: Jag förstår, att Aksel Larsen är en framstående tankeläsare. Innan jag började mitt tal, fann jag nämligen på talarlistan, att Aksel Larsen begärt ordet — han hade tydligen gissat, vad jag skulle komma att säga, eftersom det var mitt yttrande, som föranelde hans inlägg.

Aksel Larsen, Danmark: Det har ingenting med tankelæsning at gøre. Jeg havde besluttet mig til, at jeg ikke ville

reservere mig over for det, der forelå trykt fra udvalget, men da hr. Ohlin kom med den motivering, han kom med, anså jeg det for nødvendigt alligevel.

Jeg er principielt tilhænger af, at vi samordner den indirekte beskatning i de nordiske lande, men jeg ønsker ikke at stemme for forslaget, når det bliver motiveret på den måde, som hr. Ohlin har motiveret det.

Hegna, Norge: Hvis man sammenligner det utkast til vedtak som forelå fra den økonomiske 9-mannskomite, med det utkast som foreligger nå fra utskottet, vil man se at det i utskottet er foretatt en omlegging i retning av noe bredere basis for de undersøkelser som man ønsker iverksatt. I det første utkastet var det jo spørsmål om så å si utelukkende å ta sikte på det system som er under utarbeidelse innenfor EEC. Jeg vil straks si at det system har ganske stor interesse. Jeg tror det har interesse for alle som beskjeftiger seg med spørsmålet om indirekte beskatning. Den indirekte beskatning spiller større og større rolle i skattesystemet i de fleste land — også i våre nordiske land. Man kan vel godt si at selve spørsmålet om de systemer man skal bruke, er gjenstand for stadig utredning, selv om man har systemer som nå allerede er inngått som meget vesentlige og viktige ledd i de enkelte lands skattesystemer.

Systemet som er under utarbeidelse i EEC, representerer noe nytt, og det er all mulig grunn til å ta det inn i betraktningen og vurderingen når man skal drøfte spørsmålet om en fremtidig ordning for den indirekte beskatning. Men hva jeg særlig vil understreke, er at den rekommendasjonen som det her foreligger forslag om, der er hele spørsmålet stillet opp som et spørsmål om en undersøkelse på bredt grunnlag om forholdet med den indirekte beskatning også — må vi gå ut fra siden det er tale om internasjonalt grunnlag — mellom de nordiske land innbyrdes.

Man har en ikke så ganske liten forskjell i systemene som brukes i de nordiske land, selv om det også er vesentlige likheter i forhold til de andre EFTA-land og i forhold til EEC-landene. Det er på dette brede grunnlag, etter min oppfatning, rekommendasjonen tilsikter å få en undersøkelse i den form som forslaget nå foreligger fra det økonomiske utskottet. Så jeg tror for mitt vedkommende at spørsmålet om forholdet til EEC i denne sammenheng, i forbindelse med denne rekommendasjonen, ikke skulle være aktuelt på noen som helst måte — med mindre man da mener at det i det hele tatt ikke under noen omstendighet kan komme noe godt derfra. Jeg tror man skal være oppmerksom på at EEC i mange henseender har vært ganske effektiv i å ta opp økonomiske spørsmål og drøfte dem. Og jeg tror det vil være riktig for oss i full utstrekning og så langt vi selv finner at det er riktig, å trekke nytte av de vurderinger og de drøftelser som foregår om viktige og vesentlige økonomiske og ikke minst finansielle og skattepolitiske spørsmål.

Ohlin, Sverige: Herr president! Får jag bara säga till herr Aksel Larsen, att det för den nordiska utrikeshandeln obestriddligen skulle vara en icke ringa fördel, både vid handeln inom Norden och vid export till kontinenten, om vi hade ett mera rationellt och med kontinentens någorlunda överensstämmande skattesystem. Skall då Norden avstå från denna fördel bara med den motiveringen, att det visserligen är bra att ha ett enhetligt nordiskt system men att det inte får lov att likna det kontinentala, även om detta i och för sig har en rationell inriktning? Skall vi avstå från att reformera vårt eget system i rationell riktning för att undvika att komma på ungefär samma linjer som andra länder i Europa, trots att vi vet att om vi lyckas genomföra ändringen kan den underlätta vår utrikeshandel?

Jag tycker, att det skulle vara att på ett egendomligt sätt binda våra händer

i det nordiska arbetet, om vi förfor på ett sådant sätt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahikvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Bro, Cassel, Damsgaard, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hammarberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Moe, Møller, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sukselainen, Sundin, Söderhjelm, Thapper, Thestrup och Toven.

Mot utskottets förslag röstade Backlund, Judit Nederström-Lundén, Rosenberg och Saarinen.

Ólafur Jóhannesson och Aksel Larsen *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Borten, Nils Jacobsen, Leirfall, Løbak, Møller Warmedal, Pitsinki, Berte Rognerud och Paula Ruutu.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster mot 4.

15

Ekonomiska utskottets förslag nr 12 i anledning av medlemsförslag om harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor (Sak A 29)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

Hegna, Norge (utskottets talesman): Denne innstilling knytter seg til et tredje eller kanskje fjerde forslag som har tatt opp spørsmålet om harmonisering av skatte- og avgiftssystemene i Norden. Og det berører det felt av skattesystemet som til dels går under forskjellige navn i de forskjellige land.

Her er da oppført harmonisering av skatter og avgifter på visse varer. I Norge kaller man disse avgifter for særavgifter, med visse varer som en del av særavgiftene. Ellers er visstnok den vanlige økonomiske betegnelse eller skattepolitiske betegnelse på disse skatter og avgifter punktskatter, altså særskatter på enkelte vareslag.

Denne beskatning står jo i en noe annen stilling enn den som vi behandlet i den foregående innstilling, som angikk den generelle indirekte beskatning, fordi formålene med de forskjellige særavgifter eller særskatter kan være overmåte forskjellige, og ikke bare økonomiske. Man kan si at når det gjelder andre avgifter, generelle avgifter, er det et spørsmål om å skaffe offentligheten inntekter, ved siden av mulige konjunkturpolitiske formål, men de er også av en ren økonomisk karakter. Når det derimot gjelder særavgiftene, kan det komme inn andre momenter. Det kan være at man vil, la oss si, ved en skattebelastning prøve å begrense forbruket av varer som man på det ene eller annet grunnlag anser for skadelige. Det kan også være andre grunner som gjør at man gjennom en større eller mindre skattebelastning vil innskrenke forbruket. Så kan det selvsagt også være mange tilfelle hvor hovedformålet er å skaffe inntekter, og stundom kan slike forskjellige formål kombinere seg på det besynderligste vis.

Jeg tror man skal være oppmerksom

på at i forbindelse med særavgiftene spiller disse ikke-økonomiske siktepunkter en såpass stor rolle og har såpass sterk tilknytning til forholdene i de enkelte land at man ikke uten videre kan stille seg som oppgave eller stille som ønskelig, rimelig eller naturlig at man har samme harmonisering eller harmonisering i samme utstrekning som når det gjelder andre skatteformer. Og til dels er da siktepunktet som man har i forbindelse med slike skatter, begrunnet i forskjellig oppfatning når det gjelder spørsmål hvor flertallet kan skifte som følge av den indre politiske utvikling i et land. Og det sier seg da selv at spørsmålet om harmonisering kommer i en helt annen stilling enn spørsmålene i forhold til avgifter som er begrunnet på en rent økonomisk måte, hvor det i høyere grad kan bli tale om noenlunde samme grunnlag i de enkelte land.

Vi kan si at denne grunnforskjell mellom avgifter og skattepolitikk når det gjelder punkt-skattesystemet i forhold til skattepolitikken for övrig, kommer meget sterkt til uttrykk i det forslag til rekommendasjon som komiteen har kommet fram med. Man legger vekt på at det kan være områder, det kan være enkelte varer hvor mangel på harmonisering kan føre til skadelige forhold. I slike tilfelle kan det bli reist spørsmål om det er formålstjenlig med harmonisering, men vi finner ikke å kunne reise spørsmålet om harmonisering generelt i forhold til den del av beskatningen som da omfattes av punkt-skattene.

Hvis man går gjennom systemet for særskattene i våre land, vil man finne at det er meget langt fra noen harmonisering. Men i det store og hele kan man kanskje si at det er heller ikke nødvendig med noen harmonisering. Og de forskjellige løsninger man er kommet til, har sammenheng med viktige indre-politiske forhold og problemer i de enkelte land. Men man kan også finne eksempler på at det burde være harmonisering fordi manglende harmoni-

sering kan føre til nokså skjeve forhold mellom de enkelte land på visse områder. Som et klart eksempel på dette kan jeg nevne de forhold som i øyeblikket eksisterer mellom Sverige og Norge med hensyn til dieselmotoroljebeskatningen. Man har helt forskjellige systemer. Det fører til en forvridning innenfor transportsektoren som, vil jeg si, ut fra ethvert synspunkt bør ansees som uheldig, med virkninger av dirigeringen av den faktiske transport som ikke på rimelig måte er knyttet sammen med transportvesenets tekniske grunnlag eller dets økonomi, men utelukkende har sammenheng med et forskjellig system for beskatning av dieselolje for motortrafikken. Der har man et klart, et eklatent eksempel på hvordan det er behov for en harmonisering. Jeg skulle tro at hvis man gjennomgikk hele systemet, ville man finne at der også kunne være andre områder, og det er å få fatt opp dette arbeid man sikter til med anslaget til rekommendasjonen.

Det jeg da vil understreke i tilslutning til det jeg her har sagt, er at rekommendasjonen går ut på at man rekommenderer regjeringene å undersøke »møjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning», og så videre — og det er det jeg særlig vil understreke — »på sådana områden, när nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter». Det er på slike områder, og begrenset til slike områder, at man vil anbefale at spørsmålet om en harmonisering blir tatt opp. Rent generelt kan man vel si at det ikke skulle være noe behov for eller noen ønskelighet av en harmonisering av de grunner som jeg har nevnt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bonde-

vik, Borten, Bro, Cassel, Damsgaard, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hammarberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hønsvald, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kytta, Kähönen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinannti, Lundström, Løbak, Moe, Møller Warmedal, Judit Norderström-Lundén, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Saarinen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Sigurður Ingimundarson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Leirfall, Lyng, Harald Nielsen, Pitsinki, Rihtniemi, Paula Ruutu, Sukselainen, Söderhjelm.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.

16

Ekonomiska utskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar (Sak D 66)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

17

Juridiska utskottets förslag nr 4 i anledning av medlemsförslag om sänkt röst-rättsålder i Norden (Sak A 44)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

I reservationen av Emil Ahlkvist, Ingrid Gärde Widemar, Ragnar Lassinannti och Gösta Rosenberg hade avgivits följande rekommendationsförslag:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en undersökning av möjligheterna att sänka rösträttsåldern i de nordiska länderna, varvid rösträttsålderns sammanhang med myndighetsåldern bör beaktas.

Hara, Finland (utskottets talesman):
Herr president! Juridiska utskottet har efter omröstning i denna fråga godkänt 9-mannakommitténs förslag, som innebär att medlemsförslaget inte skulle föranleda någon rekommendation till medlemsländernas regeringar. Utskottets ståndpunkt baserar sig i huvudsak på att föreliggande sak, det vill säga en sänkning av rösträttsåldern, inte enligt utskottets åsikt utgör en fråga som skulle hänföra sig till Nordiska rådets verksamhetsfält. Av denna anledning anser en klar majoritet i utskottet, att det inte föreligger skäl att planera utförandet av en samnordisk undersökning kring frågan om en sänkning av rösträttsåldern.

Utskottets minoritet åter utgår från att saken är av lika stort samnordiskt intresse som t. ex. frågan om myndighetsålder. Enligt utskottets majoritets åsikt, som jag själv också omfattar, föreligger det inte nödvändigtvis ett beroendeförhållande mellan frågan om rösträttsålder och myndighetsålder. Tvärtom utgör de två klart åtskilda frågor. Dessutom är frågan om röst rätt av statsrättslig karaktär, i en del länder rentav av grundlagskaraktär som till sin natur är politisk eller åtminstone i viss utsträckning beroende av vars och ens politiska åskådning. Frågan om myndighetsålder är däremot till sin natur en annan, politiska fakta har inte så mycket att göra med avgörandet av denna fråga utan andra motiv är här mera utslagsgivande. Utskottets majoritet är av den åsikten att rösträttsfrågan inte lämpligen hör till Nordiska rådets behörighet eller verksamhetsområde, utan varje land för sig bör enligt

egen prövning avgöra frågan om en eventuell justering av rösträttsåldern. En utredning i frågan kan också anses utgöra en intern uppgift för varje land. Ifall Nordiska rådet på ett eller annat sätt vill befatta sig med saken, kunde detta uppfattas såsom ett försök att utöva påtryckning på den allmänna opinionen i en viss riktning. Därför är jag övertygad om att utskottets majoritet har träffat ett riktigt avgörande då den föreslår att saken inte skulle föranleda vidare åtgärder utan att frågan skulle anses såsom slutbehandlad.

Sigurður Bjarnason övertog här efter ledningen av förhandlingarna.

Rosenberg, Finland: Herr president! Då detta medlemsförslag uppgjordes utgick man ifrån det faktum att i Finland behöver en sänkning av rösträttsåldern inte nödvändigtvis föranleda en motsvarande sänkning av myndighetsåldern och att det inte annars heller förefinns skäl till att denna gång gå in på ett så pass vidlyftigt område som frågan om en ändring av myndighetsåldern utgör. Detta i all synnerhet som denna senare fråga nyligen hade behandlats på rådets senaste möte i Oslo i fjol.

Jag är därför inte helt tillfreds med ordalydelsen i den till föreliggande betänkande bifogade reservationsklämman. Jag syftar då på en del av klämman där det talas om att »rösträttsålderns sammanhang med myndighetsåldern särskilt bör beaktas». Men för att få en enhetlig uppslutning kring reservationen, och då ju det egentliga syftet målet med förslaget inte, trots slutorden i reservationsklämman, väsentligt förändras, så har jag avstått från att komma med ett ändringsförslag beträffande ifrågasvarande kläm.

För en sänkning av åldersgränsen för valberättigande talar framförallt det, att utvecklingen under den senaste tiden har gått mycket snabbt framåt på alla områden. Den ökade industrialiseringen, jordbrukets mekanisering, den mo-

dena tekniken och vetenskapens senaste uppfinningar och rön — allt detta har ställt och ställer allt större krav på nutidens ungdom. Och detta krav på ökade kunskaper vid yngre ålder har bl. a. framtingat en modernisering och utvidgning av undervisningen i skolorna, vilket givetvis i sin tur har lett till att ungdomens sociala medvetenhet och vakenhet samt den allmänna kunskapsnivån är mycket större nu än förut. Därav följer att ungdomen vid tidigare ålder står bättre rustad för en aktiv insats i samhällslivet.

Då samhället sålunda med naturnödvändighet i allt högre grad ställer lika fordringar och förpliktelser på ungdom under 21 år som på äldre, så är det inte mer än rättvist att ungdomen också får lika medbestämmanderätt i samhället, vilket bl. a. kan ske genom att man sänker rösträttsåldern.

Rösträttsåldern här i Norden är nu 21 år, dock med den skillnaden att i Sverige och hos oss i Finland krävs det att man måste ha uppnått denna ålder året före det år, då valet äger rum. Vad detta i praktiken leder till kan jag som exempel nämna, att när vi i Finland nu i höst, närmare bestämt i oktober detta år, har kommunala val, och då de senaste kommunala valen skedde för 4 år tillbaka, så betyder det, att ingen av dem som nu för första gången har rätt att delta i ett kommunalt val, är yngre än 21 år och 9 månader. Det betyder också att omkring 1/4-del av dem har fyllt 25 år och närmar sig det 26:e, då de nu för första gången kommer att kunna utöva sin demokratiska medborgarrätt. Också detta faktum motiverar en sänkning av rösträttsåldern.

I det juridiska utskottet blev det klarlagt för oss, att utredningar pågår i denna fråga inom två av våra länders regeringar. Detta visar att frågan är aktuell och att den pochar på en snar lösning. I alla våra länder håller uppfattningen om nödvändigheten av att sänka rösträttsåldern på att sprida sig inom allt vidare medborgarkretsar, och ungdomsorganisationerna har sedan fle-

ra år tillbaka uttalat sig för en sänkning av rösträttsåldern.

Herr president! Även om vi under dessa rådsdagar har att befatta oss med frågor av mera vittgående betydelse än den nu föreliggande, så är jag dock övertygad om, att för ungdomen framstår denna fråga som en av de mest betydelsefulla som rådet den här gången har att ta ställning till, och jag vill därför, herr president, i förhoppningen om ett positivt resultat, hemställa om bifall till den rekommendation som finns upptagen i reservationen, och som innebär att rådet beslutar rekommendera regeringarna att företaga en undersökning av möjligheterna att sänka rösträttsåldern i de nordiska länderna, varvid rösträttsålderns sammanhang med myndighetsåldern särskilt bör beaktas.

Ingrid Gärde Widemar, Sverige: Herr president! Liksom föregående talare, herr Rosenberg, har jag undertecknat den reservation som fogats vid juridiska utskottets förslag nr 4. Jag delar alltså hans uppfattning att många skäl talar för att man borde kunna sänka rösträttsåldern.

Majoriteten i juridiska utskottet har dock, såsom herr Hara nyss redogjort för, avvisat medlemsförslaget under hänvisning till att frågan redan är föremål för överväganden i Sverige och Norge samt till att det är tveksamt om man i Danmark alls har något intresse för frågan; en rekommendation i saken från rådets sida vore därför överflödig.

Inte heller den juridiska niomannakommittén har visat något intresse för att få till stånd en samtidig sänkning av rösträttsåldern i Norden. Kommittén uttalar att detta över huvud taget inte är något gemensamt intresse och anser dessutom att rådet inte bör ta ståndpunkt till frågan huruvida rösträttsåldern skall sänkas. I det sammanhanget kan jag inte underlåta att nämna, att sedan niomannakommittén avgett sitt yttrande inkom ett utlåtande från danska inrikesministeriet, där man medde-

lar att danska regeringen för sin del inte har någonting emot att frågan tas upp till närmare undersökning. Tydligt är det delade åsikter på dansk sida i denna sak.

Även om jag för min del skulle föredra att spörsmålet om sänkning av rösträttsåldern kunde lösas i nordiskt samförstånd, kan jag inte finna det riktigt att en lösning enbart av den anledningen, att samförstånd inte kan uppnås här, skulle uppskjutas i de länder där man redan nu vill ha en sänkning till stånd. Men jag tycker att man kunde ha kostat på sig en utredning i frågan på nordiskt plan, innan man helt förkastar tanken på en gemensam rösträttsålder i Norden.

I reservationen till utskottsförslaget nämns att frågan om sänkning av rösträttsåldern har ett visst samband med sänkning av myndighetsåldern. Där delar jag herr Rosenbergs uppfattning och vill för min del säga ifrån, att jag, churu jag inte har någonting mot att den av oss önskade utredningen också undersöker det sambandet, personligen dock inte är övertygad om att de frågorna är avhängiga av varandra. Trots det har jag liksom herr Rosenberg biträtt reservationen, då jag ansåg det värdefullt med en gemensam, enhetlig reservation och tyckte, att jag lika bra här inför rådet kunde förklara min avvikande åsikt på denna punkt. Det är nämligen betydligt svårare att sänka den civila myndighetsåldern, som nu är 21 år inte bara i Norden utan i nästan alla västeuropeiska stater; Schweiz är med 20 år faktiskt det enda undantaget. Att sänka rösträttsåldern är betydligt mindre komplicerat och har inte alls samma konsekvenser.

Enligt min uppfattning talar också helt andra skäl för en sänkning av rösträttsåldern. Det är säkert inte bara i Sverige som ungdomarna med allt mer påträngande kraft begär att tidigare än nu få utöva inflytande på samhällslivet. I varje fall tyder det uttalande, som nyligen givits oss till känna från Ungdomens Nordiska rådsseminarium, på

att detta krav är gemensamt för ungdomarna även i de andra länderna. Många skäl talar som sagt för att man skall försöka tillmötesgå ungdomen på denna punkt. De unga tar tidigare än förr aktiv del i vad som sker i samhället. Skolornas undervisning i samhällskunskap har vidare ökat betydligt. Vi bör nog inte heller bortse från de kunskaper televisionen förmedlar och det intresse den lyckas väcka för bl. a. det politiska skeendet. En rad skyldigheter och rättigheter inträder vid tidigare ålder än 21 år. Redan vid 18 år börjar värnplikten, och samtidigt inträder rätten att få körkort; redan vid den åldern får man på egen hand driva näring och har tillträde till offentliga författningar. Exempler kan mångfaldigas.

Jag får sluta mitt anförande med att säga, att det enligt min mening skulle vara av stort värde om Nordiska rådet ville medverka till att denna fråga blir utredd i nordiskt samförstånd. Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets förslag godkända reservationen.

Magnús Jónsson, Island: Hr. präsi-
dent! Det er kun nogle få ord for at
forklare mit standpunkt i denne sag.

Jeg er i og for sig enig med forslags-
stillerne om, at man i de nordiske lan-
de burde overveje, om ikke det er rig-
tigt at nedsætte i det mindste stemme-
retsalderen og måske også myndigheds-
alderen. Men jeg er ikke sikker på, at
de behøver at falde sammen.

Jeg synes imidlertid ikke, tiden er
moden til en rekommandation fra Nor-
disk Råds side. I to af de nordiske lan-
de undersøger man allerede spørgsmå-
let, men før man diskuterede sagen på
sidste råds session, kan man næppe
sige, at de nordiske ungdomsorganisa-
tioner har fremsat krav i denne hen-
seende med nogen særlig iver. Med
hensyn til myndighedsalderen var man-
ge af ungdomsorganisationerne direkte
skeptiske. Det kan derfor naturligvis
ikke undre nogen, at ungdomsorgani-
sationerne opfatter spørgsmålet som

værende af betydelig større vægt, efter
at det er blevet taget op til diskussion
i Nordisk Råd.

Jeg deler ikke 9 mands komiteens
mening om, at sagen ikke bør drøftes
på fællesnordisk basis. I det mindste
synes jeg ikke, det kan gælde for myn-
dighedsalderens vedkommende, jeg sy-
nes blot ikke, det er formålstjenligt på
dette stadium her i rådet at vedtage en
rekommandation i en eller anden ret-
ning.

Det bør man slet ikke gøre, mens me-
ningerne er så delt inden for rådet
som i denne sag. Hvis man skal nå
praktiske resultater i vort arbejde her
i rådet, må man lægge vægt på at sam-
ordne synspunkterne så vidt som mul-
ligt. Det betyder ikke, at man ikke skal
diskutere spørgsmålet, hvor der er del-
te meninger, men at gå til afstemning
om rekommandationer i sådanne spørgs-
mål, hvor måske hele delegationen er
afvisende, er ikke en heldig fremgangs-
måde.

I denne sag har man f. eks. fra dansk
side peget på, at man i den nærmeste
fremtid sikkert ikke vil overveje spørgs-
målet, for det er kun 3 år siden stem-
meretsalderen blev fastsat til 21 år. I
Island har vel eet parti 18 års valgrets-
alder på sit program, men ellers er
spørgsmålet hos os ikke nået højt på
dagsordenen. I Island er stemmerets-
alderen fastsat i grundloven og jeg tør
sige, at man næppe er beredt til at
foretage en ændring i grundloven kun
for at forandre stemmeretsalderen.
Men til trods for disse nuværende ne-
gative forhold er jeg sikker på, hr.
præsident, at spørgsmålet kommer op
igen også her i Nordisk Råd, og man
vil sikkert inden længe i de enkelte
nordiske lande enes om en lavere stem-
meretsalder end den nugældende. Der-
for synes jeg, det var uheldigt, at man
ikke i det juridiske udvalg ville gå ind
for det forslag at udsætte sagen indtil
senere, men med henvisning til min
motivering vil jeg stemme for flertal-
lets forslag.

Karl-August Fagerholm övertog här efter ledningen av förhandlingarna.

Ahlkvist, Sverige: Herr president! Jag vill undvika att upprepa något av vad mina medreservanter redan sagt. Då jag lyssnat till debatten, har jag dock fått det intrycket att de inte helhjärtat ansluter sig till den gemensamma reservationen — varken herr Rosenberg eller fru Gärde Widemar tycktes helt vilja godta sambandet mellan å ena sidan rösträttsåldern och å andra sidan den civilrättsliga myndighetsåldern.

Ser man bort från detta samband försvinner emellertid den väsentliga motiveringen för rekommendationen. Jag kan nämligen till nöds förstå dem som menar att rösträttsåldern inte med nödvändighet är en nordisk angelägenhet, att det inte med nödvändighet bör vara samma rösträttsålder i Norden, även om jag finner detta önskvärt. Då man säger att myndighetsåldern inte behöver ha ett samband med rösträttsåldern är detta riktigt så länge som rösträttsåldern är högre än myndighetsåldern, men när rösträttsåldern blir lägre än myndighetsåldern uppstår vissa komplikationer. Jag har t. ex. svårt att tänka mig att en mentalt sjuk människa skall ha rösträtt vid 20, 19 eller rent av 18 års ålder för att sedan vid uppnådda 21 år bli omyndigförklarad och därmed åter mista rösträtten.

Som redan nämnts är rösträttsåldern något olika i de nordiska länderna. I Finland och Sverige får man rösträtt året efter det man fyllt 21 år, då det däremot i de övriga nordiska länderna räcker att man fyllt 21 år vid val tillfället. Detta innebär att man i Finland och Sverige kan sänka rösträttsåldern med cirka ett år utan att därmed komma i kollision med myndighetsåldern.

Vill man gå längre, synes det mig emellertid angeläget att man undersöker möjligheten att sänka även den civilrättsliga myndighetsåldern. Och här menar jag att det nordiska samarbetet

kommer i förgrunden. Låt vara att jag till nöds kan tänka mig olika rösträttsåldrar i Norden, så har jag svårt att tänka mig olika civilrättsliga myndighetsåldrar. I denna församling är vi ju besjälade av tanken på största möjliga nordiska samhörighet, en gemensam nordisk arbetsmarknad och mycket annat — vi har ju vid denna session bl. a. antagit en rekommendation som syftar till att göra det lättare för nordiska medborgare att erhålla medborgarrätt i annat nordiskt land. Olika myndighetsåldrar i Norden går dåligt in i den bilden.

Jag ber därför, herr president, att helhjärtat få yrka bifall till reservationsförslaget.

Lassinantti, Sverige: Herr president! Som reservant i utskottet vill jag till alla delar biträda herr Ahlkvists yttrande i rådet.

Ohlin, Sverige: Herr president! Nuvarande rösträttsregler i Sverige ger enligt min uppfattning inte ungdomen möjligheter att utöva ett naturligt medborgerligt inflytande. Får jag trots knappheten på tid nämna att en ung svensk man eller kvinna som i dag fyller 21 år erhåller rösträtt vid andrakammarval först år 1968 i en ålder av nära 25 år. Inflytande på första kammarens sammansättning får denna unga man eller kvinna i regel långt senare. Ett betydande antal av de unga kommer inte att kunna utöva något sådant inflytande förrän de har uppnått 31, 32 eller 33 års ålder — om första kammaren skulle bestå, vilket emellertid är en fråga som vi inte här skall diskutera.

Är det rimligt att ha sådana bestämmelser? Enligt min mening inte. Det är naturligt att ungdomen långt tidigare får ett medborgerligt inflytande. Fru Gärde Widemar har talat om att man vid 18 år blir skyldig att fullgöra värnplikt, kan få körkort o. s. v. Jag vill nämna att en ung kvinna som fyller 18 år kan ingå äktenskap, i vissa fall även om föräldrarna motsätter sig detta. Vid

18 års ålder inträder vidare full straffmyndighet och även på många andra sätt är 18-årsgränsen väsentlig.

Nu kanske representanterna för våra nordiska grannländer invänder att detta med den svenska rösträttsålderns samband med tvåkammerssystemet ju inte är någon nordisk fråga. Det har de otvivelaktigt rätt i; vi här i Sverige har själva ett andra system. Men om vi övergår till ett enkammersystem med samma valbestämmelser som nu gäller för andra kammaren, kommer i alla fall den som första gången röstar att ha en ålder som ligger lägst vid nära 22 år och högst vid nära 26 år. Herr Rosenberg påpekade något liknande för Finlands del.

Den riktning som jag själv företräder i Sverige betraktar inte dessa förhållanden som tillfredsställande, utan anser att rösträttsåldern bör sänkas med tre år. Därigenom skulle det bli möjligt för de unga att första gången utöva sin rösträtt i en ålder som ligger i närheten av lägst 19 och högst 23 år. Jag kan inte finna att detta är orimligt. Ungdomen nu för tiden får genom förlängd utbildning, genom radio och television och på många andra sätt en omfattande information i samhällsfrågorna.

Herr Ahlkvist ansåg att rösträttsåldern bör vara densamma som myndighetsåldern. Jag överlämnar åt juristerna att diskutera hur man skall undgå de komplikationer som eljest uppkommer när de är olika, men nog bör det vara möjligt för samhället att ordna så att en person som är mentalsjuk och som skulle erhålla rösträtt fram till 21 års ålder inte får denna rösträtt och först förlorar den i samband med att han onyndigförklaras. Vår lagstiftning har löst mycket svårare problem.

Herr president! Man kan naturligtvis fråga: är det Nordiska rådets uppgift att behandla sådant som spörsmålet om rösträttsåldern? Ja, enligt min uppfattning har vi ofta behandlat problem av samma typ. Men jag vill medge att det inte är så väsentligt eller avgörande att

de nordiska länderna har likartade bestämmelser i fråga om rösträttsåldern. Inte heller behöver man vid det fortsatta reformarbetet i varje enskilt land avvakta slutförandet av en utredning på det nordiska planet. Men jag tycker att frågan i alla fall har så pass mycket av nordiska aspekter att vi borde kunna pröva i vad mån förutsättningar någon gång i framtiden kan finnas för en samordning på basis av en väsentlig sänkning av rösträttsåldern. Endast på denna grund kan det bli tal om en enhetlighet. Och enligt min uppfattning bör tiden vara inne för att ge ungdomen ökat ansvar för samhällsangelägenheterna.

Herr president! Jag är på det klara med att röstningen inom rådet i dag inte kommer att visa hur de närvarande ställer sig till frågan om rösträttsåldern i och för sig. Röstningen gäller ju spörsmålet om Nordiska rådet skall göra någon rekommendation, och jag räknar med att många av dem som röstar för utskottet och mot reservationen i själva verket är anhängare av att man skall sänka rösträttsåldern.

För min del yrkar jag bifall till reservationen.

Aksel Larsen, Danmark: Hr. præsident. Jeg kan ikke bestride hr. Ohlins opfattelse, at det kan tænkes, nogen her stemmer imod reservationen og på nationalt område alligevel vil være tilhænger af en sænket valgretsålder. Jeg ville dog finde det heldigt, om de, der mener, valgretsalderen er for høj, også her ville stemme for den rekommandation, der er foreslået under reservationen fra de 4 medlemmer af rådet.

Jeg skal ikke holde nogen lang tale, kun sige det, at alene det, som er blevet klart for os her, at valgretsalderen reelt er langt højere i Sverige og Finland, end den er i Norge, Island og Danmark, turde tale for, at man beskæftiger sig med spørgsmålet, og at man beskæftiger sig med spørgsmålet på den måde, at man anbefaler en undersøgelse af, hvorvidt valgretsalderen bør sæt-

tes ned. Dertil kommer, at jeg også er af den mening, at man uden nogen som helst frygt af nogen art kan gå til en yderligere nedsættelse af valgretsaldere end til de 21 år, der er gældende i Norge, Island og Danmark. Jeg er ganske klar over, at eftersom vi i dette år skal have folketingsvalg i Danmark, og det bliver det første folketingsvalg, hvor ungdommen har valget fra 21 års alderen, er der ingen udsigt til, at vi på denne side af valget yderligere sætter valgretsaldere ned i Danmark. Nu vel, men det kan jo komme senere, og jeg vil i hvert fald, at man stemmer for den foreslåede rekommandation.

Helge Larsen, Danmark: Hr. præsident! På sessionen i Oslo i fjor stillede hr. Birger Lundström og jeg et forslag om at overveje en nedsættelse af myndighedsalderen. Begrundelsen var den, at samfundet stiller så store krav til de unge, at det var rimeligt at overveje ændring heri. Dette forslag blev ikke vedtaget. Nu foreligger der en reservation med en rekommandation, der går ud fra det synspunkt, at når samfundet stiller større krav til de unge, er det også rimeligt, at vi giver dem en lavere valgretsalder.

Ud fra de synspunkter, der er fremført i reservationen, vil jeg stemme for rekommandationen.

Ingrid Gärde Widemar, Sverige: Herr president! Herr Ohlin har redan svarat på herr Ahlkvists fråga om hur man skall förfara för att undvika att en mentalsjuk vid en sänkning av rösträttsåldern under den civilrättsliga myndighetsåldern skulle få rösträtt under vissa år tills vederbörande blev myndig i civilrättslig ordning. Givetvis har herr Ohlin rätt i att det måste finnas möjlighet att utforma regler varigenom sådana personer kunde berövas rösträtten på ett tidigare stadium, om nu rösträttsåldern skulle sänkas under den ålder då de eljest skulle bli omyndigförklarade.

Slutligen vill jag tillfoga några ord

eftersom jag nyss inte fick tillfälle att avsluta mitt anförande så som jag tänkt mig. Då jag gav exempel på vilka verkningar som 18-årsåldern i olika avseenden har för medborgarna, var det inte min avsikt att på något sätt binda mig för en sänkning av rösträttsåldern till 18 år, utan jag ville bara visa att 21-årsåldern inte får vara en magisk gräns då det gäller att inträda i samhällsliga rättigheter och skyldigheter. Jag är övertygad om att det finns förutsättningar för en avsevärd sänkning av rösträttsåldern, men de överväganden som med nödvändighet kommer att ske — antingen på nordiskt eller på inhemskt plan — får lämna närmare besked om hur förslaget skall utformas, vilken ålder det skall röra sig om och vilka verkningar de nya bestämmelserna skall få.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat beträffande det i den vid utskottets förslag fogade reservationen intagna rekommendationsförslaget.

För rekommendationsförslaget röstade:

Ahlkvist, Birger Andersson, Ebon Andersson, Backlund, Cassel, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hammarberg, Gunnar Henriksson, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kyttä, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Løbak, Moe, Judit Norderström-Lundén, Ohlin, Rosenberg, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sundin, Thapper och Toven.

Mot rekommendationsförslaget röstade:

K. B. Andersen, Nina Andersen, Kaj Andresen, Åsgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Bro, Damsgaard, Holger Eriksen, Hallberg, Hara, Hegna, Horn, Hønsvald, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kähönen, Leirfall, Lyng, Møller, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Gustav Pedersen, Carl Petersen.

Georg Pettersson, Saarinen och Thestrup.

Dagmar Ranmark *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Borten, Magnhild Hagelia, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Kleemola, Thisted Knudsen, Pitsinki, Rihtniemi, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Sukselainen och Söderhjelrn.

Vid den omedelbart efter voteringen företagna räkningen av rösterna utvisade denna 29 ja-röster, 28 nej-röster och 1 nedlagd röst, varför rekommendationsförslaget förklarades förkastat. Vid efterföljande fingranskning befanns 1 nej-röst vara avgiven av en icke röstberättigad rådsmedlem.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 29 röster mot 27.

Utskottets förslag förkastades.

18

Ekonomiska utskottets förslag nr 16 i anledning av medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta Nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering (Sak A 47)

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Av Arne Saarinen och Sven Sundin hade avgivits en reservation, som utmynnade i följande rekommendationsförslag:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att till prövning upptaga frågan om en för de nordiska länderna gemensam och aktiv handlingslinje i syfte att medverka till mildrande och avskaffande av apartheidpolitiken i den sydafrikanska republiken.

Røiseland, Norge (utskottets talesman): Medlemsförslaget tar direkte sikte på forholdene i Sør-Afrika. Utskottet har delt seg i et flertall og et mindretall. Flertallet konkluderer med at rådet ikke skal foreta seg noe i anledning av forslaget, mens to medlem-

mer har reservert seg og konkluderer med et forslag til rekommandasjon.

De nordiske lands syn på forholdene i Sør-Afrika og deres stilling til disse forhold må være ganske klar. La det være utgangspunktet. Dette syn og denne stilling er blitt klarlagt og fastslått gjennom drøftinger i de respektive parlamenter og særlig gjennom det initiativ som er tatt i FN.

Det initiativ som ble tatt i FN, vakte velvilje på nær sagt alle hold og ble oppfattet som et vitnesbyrd om at de nordiske land var villige til å engasjere seg i og var engasjert i disse spørsmål, og vil gjøre sitt ytterste for å nå fram til en løsning.

Initiativet ble mottatt med velvilje av de afrikanske statene, og også av stater som USA, Japan og India.

Så ble det 4. desember 1963 etter norsk forslag vedtatt en resolusjon i Sikkerhetsrådet. Den er for en vesentlig del en videreføring av det initiativ som var tatt på forhånd av de nordiske land i FN. Etter dette forslaget fikk generalsekretæren i FN fullmakt til å oppnevne et ekspertutvalg som skulle arbeide med spørsmålet. Det har han gjort, og dette ekspertutvalget er i arbeid.

Det økonomiske utskottet som har drøftet saken, viser til dette som har hendt og til det som hender. En kan vel nesten legge til at et initiativ nå fra rådets side jo kanskje også kan oppfattes som en kritikk mot regjeringene for at de ikke skulle ha gjort nok. Det er den ene side av argumentasjonen fra flertallet. Men flertallet understreker videre at det mener det ikke er formålstjenlig at rådet befatter seg med spørsmål av denne internasjonelt kontroversielle karakter, for det kan skape prejudikat for en praksis som i framtiden kan skape vansker.

Det er denne annen del av argumentasjonen jeg gjerne vil få si noen personlige merknader om — denne siste delen. Det står alt helt for egen regning.

For meg er dette sistnevnte spørsmå-

let så viktig at det alene ville ha vært argumentasjon god nok for konklusjonen. Jeg mener at Rådet må holde fast ved det som var forutsetningen fra første stund — at vi ikke skulle behandle utenriksspørsmål og forsvarsspørsmål. Det står ingen ting om dette i vedtektene, så for så vidt og formelt står Rådet fritt. Det er riktig nok. Og at utenriksspørsmål er blitt drøftet i stor utstrekning i samband med økonomisk politikk som vedkommer hele Norden, det er jo ganske klart og det er ganske naturlig. Men her er det spørsmål om utenrikspolitikk som ikke har noen sammenheng med økonomisk politikk i Norden, og der har Rådet alltid vært forsiktig. Og det som var forutsetningen fra begynnelsen, ble stadfestet på nytt da Finland ble medlem av Nordisk Råd. Det har vært ført en såpass stram praksis av og til at da det f. eks. i sin tid kom et forslag om at Nordisk Råd skulle vedta en rekommendasjon om utviklingshjelp, ble det møtt med formelle innvendinger. Det ble sagt at det lå utenfor Rådets kompetanse. Det ble derfor ikke vedtatt noen rekommendasjon, men saken ble lagt ved forhandlingene. Dersom vi i Rådet skulle ta til med å diskutere utenrikspolitikk, kan vi lett komme på glattisen. En kan spørre: Hvor skal en sette punktum? Hvor skal en stanse? Og har en først begynt, kan det bli ganske ubehagelig i konkrete saker å si: Dette vil vi ikke ta stilling til. Det ville jo ikke være utenkelig at det kunne komme opp spørsmål som Berlin-spørsmålet og Kypros-spørsmålet — ja, kanskje spørsmål om forholdet mellom Sovjet og USA eller om forholdet mellom Sovjet og China. Det kan da ikke tjene det nordiske samarbeidet om Rådet skulle innlate seg på en slik praksis.

Jeg konkluderer og slutter med å oppfordre Rådet om å stemme for innstillingen fra flertallet.

Sundin, Sverige: Herr president! Inledningsvis vill jag erinra om den debatt som fördes vid tisdagens plenar-

sammanträde om medborgarfrågan. Statsrådet Ulla Lindström beskrev på sitt sätt den språkdiskriminering som i vissa fall äger rum när det gäller medborgarskap i vårt land — det gällde den finskspråkiga delen av Finlands folk. Även om vokabulären som statsrådet använde på ett anmärkningsvärt sätt skiljer sig från gängse språkbruk, framgick till vår ledsnad att en språkdiskriminering förekommer på mycket nära håll. Jag vill, herr president, uppriktigt beklaga detta vidriga förhållande.

I går nåddes vi av meddelandet att den sydafrikanska staten har vidtagit betydligt hårdare åtgärder än tidigare. Av TV-referatet framgick bl. a. att de färgade där nere kan tvångsförvisas och att en arbetsgivare kan för 75 öre per dag utnyttja deras arbetskraft. För mig ter sig det som framgick av den TV-intervju som följde som ett allvarligt observandum när vi behandlar den här frågan.

Detta är den härskande regimen svar på de hänvändelser och vädjanden om apartheidpolitikens upphörande som FN har gjort flera gånger. Den härskande klassen, som utgör 20 procent av befolkningen, skärper alltmer förtrycket mot de färgade, som utgör 80 procent. De mest elementära mänskliga rättigheterna är helt beroende av hudfärg. De härskande tycks inte ens kunna tänka sig något annat än att apartheidpolitiken skall bestå och ytterligare skärpas.

Angår detta oss som enskilda och som stater, och angår det oss i Nordiska rådet? Jag kan inte föreställa mig annat än att envar av oss känner bestörtning och avsky inför detta som nu pågår i Sydafrika. De nordiska staterna har via FN och i andra sammanhang i ord formulerat sitt avståndstagande och fördömande av apartheidpolitiken, men när vi kommer till Nordiska rådet säger vederbörande utskott att en sådan här fråga måste vara tabu, att den ligger utanför rådets kompetens och att man inte ens kan ta upp den till sakbehandling.

Vad har utskottet motiverat sitt egen-

domliga ställningstagande med? Jo, man svävar litet fram och tillbaka, och så säger man bl. a. att det icke är förenligt med syftet för rådets verksamhet att befatta sig med frågor av denna internationellt kontroversiella karaktär, eftersom det eventuellt skulle kunna få prejudicerande verkan. Vad är det för prejudicerande verkan man talar om? Jag är medveten om att det finns militär- och försvarspolitiska frågor där de nordiska länderna har olika utgångspunkter och där man kommer i beröring med stormaktskonstellationerna i det kalla krigets värld — exempelvis kärnvapenfrågan kan inte anses lämplig att tas upp i Nordiska rådets arbete. Men denna fråga är inte av den karaktären, den är varken mer eller mindre farligt prejudicerande än andra frågor med internationell anknytning som rådet har tagit upp inom ramen för gällande praxis.

Vad är det som är internationellt kontroversiellt? Världens länder har ju varit helt ense i FN om att fördöma apartheidpolitiken. I fråga om inställningen föreligger således inga skillnader. Däremot finns det på det internationella planet olika meningar om hur man bör gå till väga för att få bort den här politiken. Jag vill dock erinra om att det nordiska utrikesministermötet i höstas var enigt om att de nordiska länderna skulle samråda inför apartheidspörsmålets behandling i FN. Vi känner alla till vad som sedan har förekommit på det området. Emot det har jag över huvud taget inga anmärkningar att göra, utan jag hälsar det med tillfredsställelse.

Jag har funderat över om det kan finnas några ideologiska eller partipolitiska bevekelsegrunder till att utskottet inte velat realbehandla den här frågan, men så kan ju inte vara fallet. Företrädarna för de politiska ungdomsorganisationerna i Norden har ju vid sitt seminarium enhälligt uttalat sig för det syfte som detta medlemsförslag har, och om jag är riktigt underrättad så har

deras uttalande också överlämnats till rådets presidium.

Säkerhetsrådsresolutionen om att FN:s medlemsländer skulle upphöra med export till Sydafrika av vapen, militära förnödenheter och andra dylika ting bör, som jag tidigare antytt, hälsas med tillfredsställelse och sammanfaller med vår praxis, men skall vi för den skull fortsätta att sova gott om nätterna och drömma om handel med den här staten? Borde vi inte i stället överväga vad de nordiska länderna kan och bör göra?

Herr president! Jag skall avslutningsvis söka sammanfatta min syn på den här frågan.

Det nordiska initiativet om garanti till alla befolkningsgrupper i Sydafrika och om bistånd från FN under en övergångstid vid apartheidsystemets avveckling bör bibehållas som mål för de nordiska ländernas fortsatta handlande. Då den sydafrikanska regimen hittills motsatt sig varje ändring och varje medverkan, är dock åtgärder i syfte att förmå regimen till en ändrad inställning det mest angelägna för tillfället. Det borde vara naturligt för regeringarna att pröva vilka åtgärder, främst av handelsrestriktiv beskaffenhet, som de nordiska länderna kan vidta gemensamt. Syftet med en sådan prövning borde vara att söka få till stånd en gemensam och aktiv handlingslinje för de nordiska länderna. Man borde också eftersträva att ge åtgärderna en sådan inriktning, att de skulle kunna få anslutning också från andra stater än de nordiska och tjäna som underlag för de nordiska ländernas uppträdande i FN.

Herr president! Vid denna sena timme, då alla väntar på att regeringsmiddagen skall serveras, skall jag inskränka mig till detta och ber att få yrka bifall till min reservation.

Den fortsatta behandlingen av saken uppskötts.

Mötet avslutades kl. 18.10.

Protokoll

6:e mötet

Fredagen den 21 februari 1964 kl. 10.00

Presidenter: Fagerholm (1—4) och Ohlin (5—36)

1. Ekonomiska utskottets förslag nr 16 i anledning av medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta Nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering (Sak A 47) (fortsatt behandling)

2. Ekonomiska utskottets förslag nr 17 i anledning av medlemsförslag om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon (Sak A 49)

3. Socialpolitiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om förenhetligande av veterinärbestämelseerna för köttkontroll (Sak A 27)

4. Socialpolitiska utskottets förslag nr 14 i anledning av medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning (Sak A 37)

5. Trafikutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (Sak D 60)

6. Trafikutskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (Sak D 72)

7. Ekonomiska utskottets förslag nr 9

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden (Sak A 15)

8. Juridiska utskottets förslag nr 14 i anledning av berättelse om samarbete på lagstiftningens område (Sak C 1)

9. Juridiska utskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (Sak D 2)

10. Kulturutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (Sak D 69)

11. Kulturutskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning (Sak D 55)

12. Kulturutskottets förslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion (Sak D 36)

13. Kulturutskottets förslag nr 19 i anledning av berättelse om samarbete mellan språknämnderna (Sak C 9)

14. Kulturutskottets förslag nr 21 i

anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1963 angående kursverksamhet för universitetsstudierande i nordiska språk m. m. (Sak D 80)

15. Socialpolitiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (Sak D 51)

16. Socialpolitiska utskottets förslag nr 15 i anledning av meddelande om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning jämte tilläggsförslag om odontologisk materialprovningensanstalt (Sak D 94)

17. Socialpolitiska utskottets förslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (Sak D 95)

18. Socialpolitiska utskottets förslag nr 18 i anledning av berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (Sak C 10)

19. Socialpolitiska utskottets förslag nr 19 i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 7)

20. Trafikutskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (Sak D 74)

21. Trafikutskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort (Sak A 48)

22. Trafikutskottets förslag nr 12 i anledning av berättelser om samarbete mellan de nordiska postförvaltningarna (Sak C 13)

23. Trafikutskottets förslag nr 13 i anledning av berättelser om samarbete mellan de nordiska teleförvaltningarna

jämte tilläggsförslag om enhetlig telefontaxa (Sak C 14)

24. Ekonomiska utskottets förslag nr 18 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 9)

25. Ekonomiska utskottets förslag nr 19 i anledning av berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (Sak C 11)

26. Ekonomiska utskottets förslag nr 20 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (Sak D 46)

27. Ekonomiska utskottets förslag nr 21 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (Sak D 47)

28. Juridiska utskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om likställighet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk (Sak A 18) jämte uppskjutet ändringsförslag om samordnad politik beträffande mark, avsedd för fritidsbruk (Sak A 18 ändringsförslag) och meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (Sak D 12)

29. Trafikutskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet jämte tilläggsförslag om reselegitimation för medborgare i Beneluxländerna vid inresa i nordiskt passområde (Sak D 57)

30. Trafikutskottets förslag nr 17 i

anledning av berättelse från Nordiska samfärdselkommittén för tiden december 1962—november 1963 (Sak C 4)

31. Trafikutskottets förslag nr 15 i anledning av medlemsförslag om inrättande av en nordisk kommission för trafik-samarbete (Sak A 45)

32. Val av redaktionskommitté för »Nordisk Kontakt»

33. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

34. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

35. Tid och plats för nästa ordinarie session

36. Sessionens avslutning

1

Ekonomiska utskottets förslag nr 16 i anledning av medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering (Sak A 47)
(Fortsatt behandling)

Backlund, Finland: Herr president! Som undertecknare och egentlig utformare av medlemsförslaget om gemensamma åtgärder i enlighet med FN:s förklaring om avskaffande av rasdiskriminering har jag bett om ordet för att få deklarerat min anslutning till den som reserverat sig mot utskottets beslut om att rådet icke skall företaga sig något i anledning av förslaget. Jag gör detta därför att jag inte haft tillfälle att delta i frågans behandling i utskotts-stadiet och där ansluta mig till reservationen.

I motiveringen till utskottets beklagliga förslag hänvisar man till den ståndpunkt de nordiska länderna intagit vid behandlingen av samma fråga i FN. I stället för att dra den logiska konsekvensen att Nordiska rådet borde

kunna ta samma inställning som länderna tog i FN, kommer man förvånande nog till en motsatt inställning, man vill inte befatta sig med den bl. a. för att man anser den ha internationellt kontroversiell karaktär. Man kan undra om detta skall fattas som en indirekt kritik mot de nordiska ländernas ståndpunktstagande under frågans behandling i FN eller om det avser att poängtera att man måste vara försiktigare i sina ståndpunktstaganden i Nordiska rådet än i FN. Argumentet är uppenbart svagt. Däremot har man litet lättare att förstå farhågorna för den prejudicerande verkan ett initiativ kunde ha. Men jag tror inte att man heller på den punkten får vara så försiktig att man inte kan företa sig någonting ens när rasdiskriminering proklamerats och systematiskt utarbetas som ett lands officiella politik såsom skett i Sydafrika. Rasdiskriminering är den mest avskyvärda och fördömliga av all diskriminering ty den diskriminerade är ju helt utan skuld till det som han diskrimineras för, på samma grunder som vi alla är utan skuld till att vi är födda.

Rasdiskrimineringen i den form den fått i Sydafrika är en utmaning mot hela världsopinionen och världens samvete, isynnerhet som de ledande i Sydafrika i stället för att bättra sig går allt längre på brottets väg — ja, jag tvekar inte att beteckna det så. Därom vittnar det faktum, att medan vi diskuterat denna fråga i Nordiska rådet har man i Sydafrika godkänt en ny raslag, som av en deputerad därefter enl. tidningsuppgifter i går betecknats som »den mest inhumana som någonsin föreslagits». Myndigheternas kontroll av afrikanernas rörelsefrihet utsträcker till att gälla hela Sydafrika från att tidigare enbart ha gällt för de större städerna. Enligt lagen kan man t. o. m. förbjuda hustrur att leva samman med sina män och man kan göra det praktiskt taget omöjligt för afrikanerna att leva familjeliv i städerna.

Att samtidigt som världsopinionen tilldelas detta nya slag i ansiktet av de

sydafrikanska rasfanatikerna besluta i Nordiska rådet att man inte vill företa sig något i anledning av föreliggande medlemsförslag vore ju, om man menar det eller inte, att indirekt solidarisera sig med de diskriminerande rasfanatikerna. Det vore också enligt min mening ett avsteg från det nordiska rättsmedvetande som vi annars i skilda sammanhang deklarerar oss som innehavare och försvarare av, och det vore slutligen att svika den mycket utbredda opinion i de nordiska länderna som yrkar på initiativ från Nordiska rådets sida i denna sak — jag ber bara att som ett exempel få hänvisa till den skrivelse från nordiska studenter som utdelats till rådets medlemmar.

Ett avvisande svar är så mycket mindre motiverat som det ju inte begäres mera i reservationen än att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att till prövning taga upp frågan om en för de nordiska länderna gemensam och aktiv handlingslinje i syfte att medverka till mildrande och avskaffande av apartheidpolitiken i den sydafrikanska republiken.

K. B. Andersen, Danmark: Hr. præsident. Jeg skal ganske kort tilråde at støtte flertallets indstilling ud fra den motivering, som også fremgår af flertallets indstilling, at det fra ethvert synspunkt må være forkert at anvende Nordisk Råd til at henstille til regeringerne at arbejde sammen, hvor de allerede gør det og gør det effektivt, og det må være lige så forkert at anvende Nordisk Råd til at opfordre regeringerne til at støtte aktioner, som de over for FN har erklæret, at de vil gå stærkt ind for. Det er ikke her, og det indtryk skal det heller ikke lykkes at skabe, et spørgsmål om overhovedet at tage stilling til apartheidpolitikken. Vedtagelsen af en rekommandation som den af hr. Sundin og hr. Saarinen foreslåede vil bidrage til at svække Nordisk Råd ved at bruge Nordisk Råd til at opfordre de nordiske landes regeringer til at gøre

det, de i forvejen med al styrke arbejder på at gøre.

Aksel Larsen, Danmark: Hr. præsident! Jeg anser mig for tvunget til at tage ordet, ikke for at give den oplysning, at jeg vil stemme for den rekommandation, der er foreslået i reservationen, det vil fremgå af afstemningen, men for at komme med et par bemærkninger om udvalgmajoritetens motivering, der ganske vist er en helt anden end den motivering, vi netop har hørt fra hr. K. B. Andersen. Hvis det virkelig skulle være den motivering, hr. K. B. Andersen er kommet med her, der er afgørende, begriber jeg ikke, at den ikke er kommet i udvalgets forklaring, men det er den altså ikke.

(Afbrydelse af K. B. Andersen: »Den står der».)

Nej, der står i udvalgets forklaring, at det er ikke så nødvendigt, da de nordiske lande helt har tilsluttet sig De Forenede Nationers forklaring om afskaffelse af alle former for racediskriminering, men i forslag til rekommandation står der, at man bør »till prövning upptaga frågan om en för de nordiska länderna gemensam och aktiv handlingslinje i syfte att medverka till mildrande och avskaffande av apartheidpolitiken». Jeg tror ikke, at dette er fuldkommen entydigt med det, de nordiske lande, deres regeringer og deres parlamenter hidtil har gjort. Derpå står der videre, »att det är enligt utskottets mening inte vidare lämpligt att rådet befattar sig med frågor av kontroversiell karaktär».

Jeg vidste ikke, at det var et kontroversielt spørgsmål; vi har i hvert fald alle erklæret, at vi er enige om — selv hr. K. B. Andersen har erklæret, at han er enig herom — at apartheidpolitikken i Sydafrika skal bekæmpes. Hvordan kan det da være kontroversielt? Ordet kontroversielt finder vi jo i anden forbindelse blandt andet i statsminister Erlanders tale den 16. februar. I denne tale siger statsminister Erlander — jeg beder om lov til at citere:

»Vi har ju inom Nordiska rådet en väl etablerad praxis, att inte diskutera utrikespolitiska eller försvarspolitiska frågor, som kan vara av kontroversiell natur.»

Det er altså allerede sådan en art indrømmelse; man kan godt diskutere udenrigspolitiske eller forsvarspolitiske spørgsmål, når de blot ikke er af kontroversiel natur. Jeg kan ikke se noget kontroversielt i det forslag, der ligger her fra reservanderne. Det forekommer mig, at alle i Norden, i de nordiske parlamenter, i de nordiske regeringer er enige om at fordømme apartheidpolitikken i Sydafrika. Det forekommer mig også, at man i De Forenede Nationer er praktisk taget enig om det, idet kun den sydafrikanske regering er modstander af at fordømme sin egen politik. Jeg kan derfor ikke indse, at det er et kontroversielt spørgsmål.

Der står videre, at man ikke anser det for »lämpligt» at rådet befatter sig med spørgsmål af denne art, »bl. a. med hänsyn till den prejudicerande verkan för framtiden som ett initiativ från rådets sida kan ha».

Se, det får en jo til at tænke meget over, hvad meningen er med dette. Det er gået op for mig, at meningen kun kan være én: hvis rådet beskæftiger sig med dette spørgsmål — som det ganske vist faktisk beskæftiger sig med, idet det diskuteres her — som ikke er kontroversielt, og hvor der i virkeligheden i selve sagen råder enighed i rådet, da får det præjudicerende virkning, derigennem, at det bliver fastslået, at det er urigtigt, når man som motivering for at afvise et andet forslag påstår, at det på nogen måde skulle være forbudt Nordisk Råd at diskutere og behandle udenrigspolitiske og forsvarspolitiske spørgsmål.

Moe, Norge: Det er litt vanskelig å forstå hva man egentlig tilsikter med dette forslag. Vil man en aksjon fra de nordiske lands side alene, eller vil man at de nordiske land skal gå inn for en aksjon fra De forente nasjoners side?

I tilfelle det er det siste man vil, er det helt unødvendig. De nordiske land har vist på den siste generalforsamling at de gikk meget sterkt inn for at De forente nasjoner skulle foreta seg noe overfor rasediskrimineringen i Sør-Afrika. Det var på nordisk initiativ at saken ble reist i De forente nasjoners generalforsamling, det var på nordisk initiativ at det nordiske land som er medlem av Sikkerhetsrådet, reiste saken der og fikk til et enstemmig vedtak av Sikkerhetsrådet som går ut på at det ble nedsatt et utvalg som skal se hva det kan gjøres i denne sak. Jeg tror det ville være ganske naturlig at man, når det på nordisk initiativ og etter nordisk forslag er nedsatt et slikt utvalg, avventet hva dette utvalget vil foreslå.

Ellers må jeg ganske enkelt si at jeg tror at hvis man virkelig vil komme rasediskrimineringen i Sør-Afrika til livs, må det være en aksjon som foregår innenfor De forente nasjoners ramme, det må være en samlet FN-aksjon. Jeg tror ikke at en isolert aksjon fra de nordiske lands side vil bety noe synderlig i denne henseende. Om f. eks. de nordiske land skulle erklære en handelsboikott overfor Sør-Afrika, kunne Sør-Afrika omlegge sin import og eksport. Og jeg tror ikke det ville ha noen synderlig virkning. Det kunne kanskje gi oss en personlig tilfredsstillelse at vi foretok oss noe i saken, men at dette skulle være et effektivt middel til å få opphevet rasediskrimineringen har jeg mine meget sterke tvil om. Derfor tror jeg at denne aksjon må foregå innenfor De forente nasjoners ramme, med tilslutning fra det størst mulige antall medlemsstater i De forente nasjoner.

Når det gjelder å forfølge saken i De forente nasjoner, har de nordiske regeringer bevist at det vil de gjøre, og jeg tror man trygt kan gå ut fra at det vil de fortsette å gjøre.

Lassinantti, Sverige: Herr president! I sakfrågan har jag ingen annan me-

ning än utskottsmajoriteten. Mot bakgrunden av den djupt tragiska verklighet, som det sydafrikanska problemet representerar, kan mitt inlägg här måhända framstå — för att använda en svensk term — som en västgötaklimax. Men med tanke på vad en av reservanterna yttrade i debattens början och även med hänsyn till vad som i övrigt förekommit vill jag säga ett par ord.

Det är några år sedan man från sydafrikanskt regeringshåll i en FN-debatt gjorde gällande, att våra svenska samer var utsatta för en förnedrande rasdiskriminering. Denna fråga avfördes snabbt från dagordningen, sedan Svenska samernas riksförbund indignerat hade tillbakavisat det sydafrikanska påståendet.

För att om möjligt bidra till att vi slipper en irriterande debatt om det, som i debattens början kallades »diskriminering av finskspråkiga», är några ord här på sin plats. Då jag som ung polisman för mer än 25 år sedan började syssla med medborgarskapsärenden innehöll de svenska författningarna en bestämmelse om att sökandens kunskaper i svenska språket skulle klarläggas. Kännedomen om svenska språket var sålunda redan då en faktor, som tillmättes betydelse vid prövningen om naturalisering kunde ifrågakomma. I regel tolkades denna bestämmelse ganska liberalt, och säkerligen behandlades finskspråkiga finländare — med andra ord finnar — mer liberalt än folk som inte härstammade från Norden. Mitt intryck är även, att så har de faktiska förhållandena varit i alla tider. Men frågan om svenska språket som en av de faktorer, som tillmättes betydelse vid beviljandet av medborgarskap, är sålunda av förhållandevis gammalt datum. Jag kan inte säga om det är Per Albin Hanssons, Carl Gustav Ekmans eller Lindmans regering som främst bör naglas vid ansvaret.

Även jag delar uppfattningen att de finskspråkigas särställning i detta avseende inte längre är motiverad. Om

vi får den tvåspråkighet på bredden, som statsminister Gerhardsen antydde i generaldebatten och som minister Oittinen brett skildrade i går, bör en enbart finskspråkig person kunna få nödig service åtminstone på större platser även i mellersta och södra Sverige.

Som finskspråkig i Sverige vill jag deklarera, att om det till äventyrs är någon som ser snett på finsktalande i Sverige, så inte är det Sveriges regering; och jag vore i denna stund djupt orätfärdig, om jag inte läte detta vitsord gälla också statsrådet Ulla Lindström. Jag har nämligen rest med henne i de finskspråkiga bygderna i Sverige och känner hennes positiva intresse för de finskspråkiga, både de infödda och de immigrerade, för finnar såväl i Finland som i Sverige.

De finsktalande arbetarna i Sverige gör ju också en av alla högt skattad insats i den svenska produktionen.

Sen till den lilla språkfrågan. Ordet purfinne bör liksom ordet fennoman kunna utmönstras ur nordiskt språkbruk. Dessa ord är onödiga arvegods från 1930-talet.

När det gäller ordens valör vill jag gärna se till sinnelaget, som det står i Bibeln, och vill då säga, att det är mänskligt att fela, gudomligt att förlåta men djävulskt att framhärda i vrånghet. Dessbättre finns väl inte plats för vrånghet i detta sammanhang.

Som finskspråkig har jag reagerat inte så mycket mot termen fennoman, som ofta har använts för att beteckna mig, utan mot tre andra ord: finnkoling, finnpajsare och finndjävul. Det är bara ett av dessa ord som jag numera reagerar mot. Jag har nämligen kommit till den uppfattningen, att med finndjävul menar folk i regel en sju tusan karl, som de högaktar. Finnkoling har gamla nordiska anor — enligt Yrjö Niiniluoto i boken »Mitä on olla suomalaisen?», »Vad är att vara finne?», användes ordet finnkoling på det svenska riddarhuset av de rikssvenska adelsmännen mot de blåblodiga, som kom från Finland. Återstår så finnpajsare,

som jag endast hört i Norrbotten, rik-
tat inte mot finlandsfinnar utan mot
oss tornedalningar, födda i Sverige. Men
även detta ord användes numera i re-
gel av pur tanklöshet och kan säkert
helt och hållet mönstras bort inom en
rimlig tid.

Herr president! Jag har gjort dessa
bemärkningar för att skilja Sydafrika
och Norden, och för att förebygga att
Jukolan veljekset, Alexis Kivis sju brö-
der, får bilda mönster för vårt nordis-
ka samarbete.

Och slutligen: det är värdefullt med
Finland som medlem av Nordiska rådet,
eftersom Finlands delegation visat
sig ha så föredömligt goda nervver.

Sundin, Sverige: Herr president! Jag
kan glädja herr presidenten med att jag
inte kommer att tala länge, utan tvärt-
om.

Jag vill endast konstatera att det väl
inte är någon som innerst inne — eller
även om man inte tränger så långt —
kan betrakta denna fråga som på något
sätt kontroversiell. Det som då för mig
blir ett bekymmer i detta slutskede,
herr president, är att Nordiska rådet
i och med att man inte redan nu vill
sakbehandla denna fråga tar avstånd
från det enligt min mening synnerligen
goda samarbete som på ministerplanet
ägt rum i denna fråga i FN.

För mig som en sann oppositionsman,
herr president, är det inte glädjande i
dessa slutskede.

Sedan diskussionen förklarats avslu-
tad, skedde votering medelst elektrisk
omröstningsapparat beträffande det i
den vid utskottets förslag fogade reser-
vationen intagna rekommendationsför-
slaget.

För rekommendationsförslaget rös-
tade:

Backlund, Bro, Cassel, Holger Erik-
sen, Einar Gustafsson, Gunnar Henriks-
son, Horn, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen,
Aksel Larsen, Løbak, Rosenberg, Saari-
nen, Sundin, Ingrid Segerstedt Wiberg.

Mot rekommendationsförslaget rös-
tade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Ander-
sen, Birger Andersson, Ebon Andersson,
Kaj Andresen, Åsgeir Bjarnason, Sigur-
ður Bjarnason, Damsgaard, Hans Gus-
tafsson, Magnhild Hagelia, Hammarberg,
Hara, Hegna, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Hå-
kon Johnsen, Magnús Jónsson, Kyttä,
Kähönen, Helge Larsen, Lassinantti,
Leirfall, Lundström, Lyng, Moe, Møller,
Møller Warmedal, Judit Nederström-
Lundén, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl
Petersen, Georg Pettersson, Berte Røg-
nerud, Røiseland, Thapper, Thestrup
och Toven.

Fagerholm och Dagmar Ranmark *av-
stod från att rösta.*

Frånvarande var:

Bondevik, Borten, Ingrid Gärde Wide-
mar, Hallberg, Kleemola, Klippenvåg,
Thisted Knudsen, Harald Nielsen, Pit-
sinki, Rihtniemi, Paula Ruutu, Sukse-
lainen och Söderhjelms.

*Rekommendationsförslaget hade så-
lunda förkastats med 39 röster mot 15.*

Cassel, Holger Eriksen och Ingrid Se-
gerstedt Wiberg anmälde, att de avsett
att rösta mot rekommendationsförsla-
get.

Utskottets förslag bifölls.

2

Ekonomiska utskottets förslag nr 17 i
anledning av medlemsförslag om förkla-
ring av de nordiska länderna som atom-
vapenfri zon (Sak A 49)

Utskottet hade föreslagit, att rådet
icke måtte företaga sig något i anled-
ning av medlemsförslaget.

I en reservation av Aarne Saarinen
hade följande förslag till rekommenda-
tion framlagts:

Nordiska rådet rekommenderar rege-
ringarna i de nordiska länderna att sluta
ett avtal, innebärande att dessa län-
der inte deltar i kärnvapenupprust-
ningen och inte heller tillåter andra

länder att införa kärnvapen på deras territorier samt utverkar erkännande av detta avtal jämte övriga erforderliga trygghetsgarantier från alla kärnvapenmaktens sida.

Moe, Norge (utskottets talesman): Det spørsmål som foreligger for rådet her, er egentlig om man skal realitetsbehandle dette forslag eller ikke, og utvalgets innstilling går ut på at forslaget ikke blir realitetsbehandlet.

Jeg vil gjerne si et par ord om selve dette spørsmål om å diskutere utenriks- og forsvarspolitiske spørsmål her i rådet. Det står jo ikke noe uttrykkelig forbud eller lignende i forretningsordenen mot at man diskuterer slike spørsmål, så det må vel sies at det er adgang til å fremsette forslaget, og presidenten kan vanskelig avvise det. Men det som forsamlingen har full rett til, er å si at vi vil ikke realitetsbehandle dette forslag. Jeg tror det er best at man holder fast ved denne ordningen. Det er meget vanskelig å komme fram til noen faste regler på dette punkt, og som det er pekt på, har jo rådet i høy grad behandlet utenrikspolitiske spørsmål, for så vidt som det har behandlet utenriksøkonomiske spørsmål — vårt forhold til EFTA, vårt forhold til EEC osv. Og jeg tror ikke man skal avskjære seg adgangen til å behandle utenrikspolitiske spørsmål hvis det er nødvendig.

Jeg har vært en av dem som har pekt på at de fleste større saker som foreligger for Nordisk Råd, har internasjonale aspekter, og jeg tror det vil være tilfellet i stigende grad. Derfor tror jeg det ville være en innskrenkning i rådets muligheter om man fikk faste regler om dette at utenrikspolitiske og forsvarspolitiske spørsmål overhodet ikke skulle behandles. Det må være opp til rådet selv i hvert enkelt tilfelle å si om det vil realitetsbehandle saken. Her foreligger det da et forslag fra utvalget om at i denne saken bør dette ikke gjøres.

Jeg skal ganske kort få lov å peke på noen av årsakene til dette. Planen om

en atomfri sone i Norden er også kjent under navnet av Kekkonen-planen. Da er det jo ganske eiendommelig at de som skulle vært nærmest til å ta opp denne saken, nemlig medlemmene av den finske delegasjon, medlemmer av president Kekkonens eget parti, reserverer seg og sier at de ikke vil være med på å behandle denne sak. Det synes jeg viser helt det umulige i situasjonen at de som selv skulle være nærmest forpliktet til å støtte denne saken, de vil det ikke. Når så et av de finske partier går sterkt inn for at man skal realitetsbehandle saken og vedta en uttalelse i saken, så vil jo faktisk rådet her komme til å gripe inn i en strid mellom finske partier, og det kan ikke være rådets oppgave.

Når det gjelder selve realiteten, kan jeg bare henvise til det jeg sa i generaldebatten, at Norden er en atomfri sone i dag, og det har svært liten hensikt å traktatfeste dette forhold. Det er grunner som taler sterkt mot det, som jeg fremhevet i generaldebatten. Jeg skal ikke gå nærmere inn på dette, men jeg vil bare peke på at her har vi jo en anledning til — som det er kommet ganske sterkt fram fra svensk side — å si til stormaktene, si til atommaktene at godt, vil dere gjøre noe alvorlig i retning av atomnedrustning, så skal vi være villige til å traktatfeste Norden som en atomfri sone.

Det var jo dette som gikk som en rød tråd gjennom det som statsminister Erlander sa, at vi stiller visse krav også til stormaktene.

Jeg må si som jeg også sa i generaldebatten, at kan man nå fram til et slags system av erklæringer, hvorved mindre land erklærer at de vil ikke produsere, de vil ikke innføre atomvåpen, og så stormaktene samtidig erklærer at de vil respektere disse mindre staters ønske, de vil ikke selv innføre atomvåpen til disse landene eller hjelpe de mindre stater med produksjon av atomvåpen — hvis man kan få det til, så har man virkelig slått et slag på nedrustningens vei.

Men hvis vi nå her uten videre vedtar en rekommandasjon om at Norden skal være en atomfri sone, så har vi ikke denne adgangen til å øve et visst press på stormaktene. Det ville være så meget mer uheldig i den nåværende situasjon, fordi det, så vidt jeg vet, arbeides nettopp med dette spørsmålet om å få til en mer omfattende avtale bygget på slike erklæringer som det her er tale om.

La meg da bare til slutt understreke at det finnes vel ikke — skulle jeg tro — i denne forsamling noen uenighet om at Norden er og bør fortsette å være en atomfri sone. Det er det ingen uenighet om. Det eneste det kan være uenighet om, er hvorvidt det vil ha noen hensikt å traktatfeste dette forholdet i dag, eller om man ser det slik at dette gjør man bare i en videre internasjonal ramme, det gjør man når man gjennom dette kan oppnå at den atomfrie sone får et større omfang, et videre omfang enn bare de nordiske land.

Det er disse tankeganger — tror jeg — som ligger bak innstillingen fra flertallet i utvalget, som da går ut på at man ikke skal realitetsbehandle denne saken.

Saarinen, Finland: Jag vill bara kort ansluta mig till herr Finn Moes tal här varför inte den finska delegationen är enstämmig i denna fråga. Statsminister Lehto gav här en förklaring men jag förmodar att det finns också den förklaringen, att man på förhand har varit klar över att majoriteten inom rådet skulle motsätta sig detta förslag.

Ekonomiska utskottets ståndpunkt, enligt vilken saken inte borde sakbehandlas i rådet, är mycket betänkelig och inte baserad på rådets arbetsordning. Jag kan inte heller godkänna en sådan motivering som framförts flera gånger att det skulle existera en vedertagen praxis att inte behandla utrikespolitiska eller säkerhetspolitiska frågor i rådet. Praxis är uttryckligen sådan att många utrikespolitiska frågor såsom hjälpen till utvecklingsländerna, bil-

dandet av säkerhetsförband för FN, frågan om stormarknaden m. m. är föremål för behandling i rådet. Under sådana omständigheter är var och en av oss fullt på det klara med att det inte existerar någon dylik praxis, enligt vilken utrikespolitiska eller säkerhetspolitiska frågor inte behandlas inom rådet och också sakbehandlas.

Däremot måste man nog konstatera, att man inte önskar behandla vissa och av vissa kretsar framställda förslag, och därför önskar man gömma huvudet i busken. Sådana frågor är konkreta förslag för tryggande av freden i Norden och i Europa, således frågor, som är av den allra största betydelse för det nordiska samarbetet och verkligen berör livsviktiga intressen för de nordiska folken.

Utskottet har nu likväl insett, att dess situation blir ohållbar, om man fortfarande håller fast vid den negativa inställningen till att behandla denna fråga. Av denna orsak motiveras den negativa inställningen till utrikespolitiska frågor med följande motivering: »att rådet bör fasthålla vid hittillsvarande praxis att icke sakbehandla frågor av militär- eller säkerhetspolitisk art». I detta konkreta fall innebär den i sak att man i rådet inte i allmänhet borde behandla fredsfrågan, emedan man alltid kan betona att den ansluter sig till militärpolitiken och säkerhetsfrågan. Det är anledning att fråga: är inte även denna motivering med tanke på rådets verksamhet och auktoritet minst betänkelig?

I ekonomiska utskottet har jag bemödat mig om att man i denna fråga inte skulle fatta ett alldeles negativt beslut och i denna avsikt har jag till utskottet framställt frågan om inte denna sak kunde uppskjutas till följande session. Då utskottets övriga medlemmar har tagit den ståndpunkt som framgår av utskottets förslag, har jag inte någon annan möjlighet än att framställa mitt eget förslag, som baserar sig på de synpunkter som jag tillsammans med riksdagsman Judit Nederström-Lundén

framförde i generaldebatten senaste söndag.

Jag föreslår därför, herr president, att rådet måtte godkänna det förslag, som ingår i min reservation till utskottets förslag.

Aksel Larsen, Danmark: Hr. præsident. Jeg er hr. Finn Moe meget taknemlig, fordi han nu har bekræftet, at der ikke findes noget til hinder for, at man i Nordisk Råd kan diskutere og behandle udenrigspolitiske spørgsmål, også om disse skulle være, som man kalder det, af kontroversiel karakter. Forhåbentlig slipper vi for, at man fremtidig forsøger at argumentere imod synspunkter eller forslag fremsat her i rådet med en bestemmelse om, at dette ikke stemmer overens med rådets praksis. I øvrigt har vi jo diskuteret netop dette spørgsmål særdeles livligt under generaldebatten, det er blevet diskuteret i det økonomiske udvalg, og det diskuteres også her, så selve praksis viser naturligvis, at det synspunkt, jeg har fremført flere gange, og det synspunkt, hr. Finn Moe har fremført nu, er i overensstemmelse med rådets praksis.

Dernæst vil jeg tillade mig at gøre opmærksom på, at jeg finder, at det økonomiske udvalg ikke i denne sag har arbejdet tilfredsstillende. Det forslag, jeg er medforlagsstiller til, indeholder to elementer. Det siger, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Sverige, Norge, Finland og Danmark for det første at fortsætte og intensivere bestræbelserne for gennem international overenskomst at få oprettet en atomvåbenfri, militært udtyndet zone i Europa, og for det andet at undersøge mulighederne for gennem en traktat eller flersidet erklæring at proklamere Norden som en atomvåbenfri zone. Jeg forstår, at der er uenighed om, hvorvidt man bør rekommandere regeringerne det sidste, men udvalget går slet ikke ind på det første.

Nu er det jo en kendsgerning, at de nordiske landes regeringer og parlamentet erklæret, at de ønsker, at der

bliver etableret en atomvåbenfri zone i Europa, altså omfattende adskilligt flere lande end de nordiske, men også omfattende de nordiske lande. Det kan altså ikke være noget kontroversielt spørgsmål, i hvert fald ikke her i Nordisk Råd. Jeg må måske med en henvisning til den debat, vi førte om det foregående punkt på dagsordenen, sige, at det forekommer mig i hvert fald at være en betænkelig, ja, jeg vil sige utilladelig praksis, hvis det skal være sådan, at majoriteten i Nordisk Råd vil afvise at forhandle spørgsmål, hvorom vi er enige. Jeg tror, at flertallet af de spørgsmål, vi behandler i Nordisk Råd, slutter i enighed med enstemmig vedtagelse af en rekommandation eller med enstemmig vedtagelse af bestemmelser for, hvordan spørgsmålet skal behandles fremover. I alle sådanne tilfælde er der altså ikke noget i vejen for, at man kan tage stilling til sager, hvorom der hersker enighed mellem de nordiske lande og i det nordiske råd. Det er derfor ganske urimeligt, om man ikke vil tage stilling til en sag, blot fordi der er enighed om den, og jeg forstår, at der er enighed om den. Jeg har med meget stor interesse læst protokollen fra et møde i den svenske rigsdag, hvor det blev fastslået, at Sveriges regering fortsat har det synspunkt, at der bør etableres en atomvåbenfri, gerne militært udtyndet zone, omfattende store dele af Europa. Men når dette er tilfældet — og jeg har som sagt indtrykket af, at de øvrige nordiske landes regeringer har samme synspunkt — så mener jeg, at det økonomiske udvalg burde have taget stilling til dette spørgsmål, sagt sin mening herom og ikke forsøgt at lade, som om der kun var stillet forslag om en atomvåbenfri zone i Norden. Det er jo det, udvalget gør, når det siger:

»I utskottet anmäldes, att det till rådets nionde session 1961 väckts ett liknande förslag om upprättande av atomvapenfri zon i Norden, ...»

Man fremstiller det her, som om det forslag, der er stillet fra min og fra hr. Chr. Madsens side, er identisk med det

forslag, der blev stillet i København i 1961, men dette er jo ikke tilfældet, og det burde det økonomiske udvalg have bemærket.

Jeg har derpå en bemærkning i anledning af spørgsmålet om, hvorvidt en vedtagelse af en rekommandation vedrørende en atomvåbenfri zone i Norden kan forrykke balancen i Europa eller forrykke den balance, hvori de nordiske lande deltager. Jeg har med meget stor interesse studeret hr. Finn Moes tale fra søndag den 16. februar, og jeg forstår, at hr. Finn Moe er ganske enig i den fremstilling, der blev givet af redaktør Tomas Torsvik i »Samtiden», den fremstilling, som hr. Finn Moe citerede yderst udførligt. Herigennem fik jeg oplysning om noget, som jeg ikke vidste før, nemlig at Norges opfattelse, eller den norske regerings opfattelse skal man vel sige, var følgende: En ændring af Finlands neutrale status kunne føre til, at Norge reviderede basepolitikken. Da præsident Kekkonen mødte statsminister Khrustjev i november, spillede han det kort, han havde fået fra Oslo. Han fik fortalt Khrustjev, at Norden var et verdenshjørne fri for atomvåben og for fremmede tropper, og at denne tilstand var i fare, hvis Finlands neutralitet blev rørt. Ifald dette er hr. Finn Moes og den norske regerings, ja, den norske delegations opfattelse, da må jeg sige, at så realitetsbehandler vi virkelig sagen her. Jeg skal ikke bestride, at dette synspunkt kan være rigtigt; jeg tør ikke sige afgjort, at det er rigtigt, men jeg skal ikke bestride, at det kan være rigtigt. Hvis det er tilfældet, kan jeg imidlertid ikke se andet, end at Finlands neutralitet må blive yderligere fastslået, hvis Finland, Sverige, Norge og Danmark uden forbehold erklærer, at ikke alene er disse lande atomvåbenfri, men de vil også i fremtiden forblive atomvåbenfri.

Det forekommer mig, at de oplysninger, hr. Finn Moe har givet — man kan læse det i protokollen fra Nordisk Råds møde søndag den 16. februar — det forekommer mig, at den argumen-

tation, hr. Finn Moe dér har givet, egentlig er en argumentation for, at man burde vedtage en rekommandation i overensstemmelse med vort forslag. Jeg ville naturligvis, som jeg har sagt, ikke have noget imod, om man forbeholdt sig at overveje denne sag og få udførligere meddelelser om de nordiske regerings syn på sagen, hvilket indebærer, at den først kunne realitetsbehandles eller overhovedet behandles på en noget senere session; men det har man altså ikke villet.

Jeg forstår så udmærket, at i denne situation har hr. Saarinen fremsat et forslag til rekommandation. Jeg må imidlertid beklage, at jeg ikke ser mig i stand til at stemme for dette forslag. Det forekommer mig, at det går videre end nødvendigt, og det forekommer mig, at der i dette forslag til rekommandation indgår noget, som ikke kan have så stor reel betydning. Der siges nemlig, efter at det er udtrykt, at de nordiske lande ikke skal deltage i kernevåbenoprustningen o. s. v., at de skal udvirke »erkännande av detta avtal jämte övriga erforderliga trygghetsgarantier från alla kärnvapenmakters sida».

Det forekommer mig, at spørgsmålet om de nordiske landes sikkerhedspolitik, om de nordiske landes indsats for international afspænding og sikring af freden, er et spørgsmål, de nordiske lande skal tage stilling til, og det skal ikke gøres afhængigt af, hvad stormagterne mener, eller hvad stormagterne vil garantere eller ikke vil garantere. Dertil kommer, at enhver, der har fulgt med i det, man kalder verdenshistorien, i staternes krigshistorie, staternes politiske historie, ved, at papiret er tålmodigt. Ja, det har vi også erfaret i Nordisk Råd i lille målestok, men papiret er tålmodigt, også når det drejer sig om staternes garantier for hinandens politik, tilværelse eller integritet. Jeg bekender, at jeg har ingen tillid til stormagternes garantier over for små lande, og derfor forekommer det mig, at vi bør ikke gøre vor stillingtagen til

et spørgsmål som det, vi her behandler, eller andre spørgsmål, afhængig af, om vi kan få stormagternes garantier eller ikke få stormagternes garantier, men vi skall træffe vore beslutninger ud fra, hvad vi anser for rigtigt, hvad vi anser for gavnligt for os selv, og hvad vi mener kan have gunstig indvirkning på det internationale arbejde for at sikre freden.

Jeg har under disse omstændigheder set mig nødsaget til at fremkomme med forslag om to rekommandationer, idet jeg igen erindrer om, at det forslag, jeg var medforslagsstiller af i Nordisk Råd, omhandlede to elementer. Jeg foreslår Nordisk Råd at rekommandere regeringerne i de nordiske lande hver for sig og i fælleskab at støtte alle bestræbelser for gennem international overenskomst at få oprettet en atomvåbenfri, gerne militært udtynnet, zone i Europa. Vi går som sagt ud fra, at dette er vi alle sammen enige om. Vi er klar over, at dette har vore regeringer hidtil gjort. Det forekommer mig, at det kun kan være gavnligt, om Nordisk Råd her med den autoritet, rådet efterhånden har erhvervet sig, siger, at dette skal fortsætte, og det har Nordisk Råds fulde billigelse. Jeg tilføjer, at man bør ikke i Nordisk Råd være bange vor at behandle sådanne spørgsmål eller tage beslutning om sådanne spørgsmål. Hvis Nordisk Råd skal have betydning, bliver man nødt til også at behandle og træffe beslutning om sådanne sager.

Jeg anbefaler endvidere en anden rekommandation — den står under II — hvor Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at undersøge mulighederne for gennem en traktat eller flersidet erklæring at proklamere Norden som en atomvåbenfri zone.

Man bemærker naturligvis, at her er kun nævnt Danmark, Finland, Norge og Sverige. Det har sin årsag i, at jeg ikke er bekendt med, hvorvidt der findes atomvåben eller ikke findes atomvåben i Island, og på grund af mit ukendskab hertil har jeg anset det for uhen-

sigtsmæssigt i denne forbindelse at nævne alle 5 nordiske lande. Jeg er klar over, at der ikke findes atomvåben i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Jeg mener, at denne tilstand bør opretholdes, og at det vil være gavnligt, om det bliver fastslået, at denne tilstand vil blive opretholdt.

Jeg anbefaler to forslag til rekommandationer til vedtagelse her i Nordisk Råd:

I. Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i de nordiske lande hver for sig og i fællesskab at støtte alle bestræbelser for gennem international overenskomst at få oprettet en atomvåbenfri, gerne militært udtynnet zone i Europa;

II. Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at undersøge mulighederne for gennem en traktat eller fælles erklæring at proklamere de skandinaviske landes territorium som atomvåbenfri zone.

Statsminister Bjarni Benediktsson, Island: Jeg synes ikke, jeg kan undlade at afgive en erklæring, efter hvad hr. Aksel Larsen sagde.

Han sagde, at han ikke vidste, om der var atomvåben i Island eller ikke.

Hvorfor har han ikke spurgt, før han afgav denne erklæring? Hvis han havde spurgt mig eller en anden, som vidste det, så kunne han være blevet forsikret om, at der ikke findes atomvåben i Island og ikke har befundet sig atomvåben i Island.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat mellan å ena sidan Aksel Larsens under överläggningen framställda rekommandationsförslag och å andra sidan det i reservationen av Saarinen framlagda rekommandationsförslaget.

Med 26 röster mot 1 för Aksel Larsens förslag till rekommandationen beslöt rådet, att Saarinen's rekommanda-

tionsförslag skulle upptagas till slutlig omröstning.

Votering medelst elektrisk omröstningsapparat skedde därefter beträffande det i reservationen av Saarinen framställda förslaget till rekommendation.

För rekommendationsförslaget röstade:

Backlund, Judit Nederström-Lundén, Rosenberg och Saarinen.

Mot rekommendationsförslaget röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andersen, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Brø, Cassel, Damsgaard, Holger Eriksen, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hammarberg, Hegna, Horn, Hønsvald, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Kyttä, Helge Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Møller, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Ohlin, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Petersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sundin, Thapper, Thestrup och Tøven.

Fagerholm, Hara, Henriksson, Kähönen, Aksel Larsen och Leirfall *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Nina Andersen, Borten, Hallberg, Sigurður Ingimundarson, Kleemola, Thisted Knudsen, Pitsinki, Rihtniemi, Paula Ruutu, Sukselainen och Söderhjelm.

Rekommendationsförslaget hade sålunda förkastats med 48 röster mot 4.

Utskottets förslag bifölls.

3

Socialpolitiska utskottets förslag nr 11 i anledning av medlemsförslag om för enhetligande av veterinärbestämmelserna för köttkontroll (Sak A 27)

Utskottet hade föreslagit, att rådet

icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Av Nina Andersen, Gunnar Henriksen, Jørgen Jensen, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen hade följande förslag till rekommendation avgivits:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att undersöka möjligheterna för utarbetande av likartade regler för bekämpande av smittosamma husdjursjukdomar och för veterinärkontrollen av kött, så att kött, som är kontrollerat på detta sätt och vid export till ett annat nordiskt land är försett med behörigt veterinärcertifikat, utfärdat i produktionslandet, kan passera gränserna i Norden utan ytterligare veterinärkontroll.

Harald Nielsen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Det drejer sig om et medlemsforslag, der er stillet vedrørende tilvejebringelsen af ensartede veterinærbestemmelser for kødkontrol, stillet i sin tid af Hugo Osvald.

Forslaget har været til udtalelse hos alle interesserede parter, og af disse udtalelser fremgår det, at veterinærudannelsen er ensartet i de nordiske lande, og at veterinærbestemmelserne vedrørende kødkontrol også i store træk følger hinanden, og der skulle derfor være gode muligheder for, at vi kunne få ensartede bestemmelser på dette område, som ville fremme vareudvekslingen vedrørende kød, flæsk og charcuterivarer.

Forholdet er imidlertid det, at det socialpolitiske udvalg har delt sig i 2 omtrent lige store dele. Den ene del siger, at spørgsmålet om at tilvejebringe sådanne ensartede regler vedrørende kødkontrollen naturligt må løses i forbindelse med en ensartet levnedsmiddellovgivning i det hele taget. De norske og svenske repræsentanter i det udvalg, som arbejder med dette spørgsmål, har altså den opfattelse, at man ikke skal foretage sig videre i sagen.

Fra finsk og dansk side mener vi for

det første, at skal man afvente en ensartet levnedsmiddellovgivning over hele levnedsmiddelfeltet, vil der jo gå temmelig lang tid, og det er jo også et spørgsmål, om det udvalg, der dér sidder, kan tage spørgsmålet vedrørende kontrollen med husdyrsygdomme op, som jo også i visse henseender kan virke hindrende på vareudvekslingen, og vi har derfor stillet en rekommandation, som kort og godt går ud på, at man skal undersøge mulighederne for at udarbejde ensartede regler for bekæmpelse af smitsomme husdyrsygdomme og for veterinærkontrollen med kød på den måde, at man ved eksport fra et nordisk land til et andet nordisk land kan udstede et veterinærtifikat, der uden yderligere kontrol har gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Jeg lægger jo ikke skjul på, at vi fra dansk side ville betragte det som en venlig handling, hvis man her ville lette en lille smule på samhandelen. Det kunne man gøre, hvis vi fik sådanne ensartede regler, fordi de forskellige regler i nogen grad virker hindrende på vareudvekslingen mellem de forskellige lande.

Man kan sige, at det er et udpræget producentstandpunkt, men det må dog også være i konsumenternes interesse i de forskellige nordiske lande, at der er den friest mulige vareudveksling, og at man har et rigeligt varesortiment at vælge imellem.

Jeg hører altså til dem, der anbefaler, at man vedtager rekommandationen, medens den øvrige del af udvalget, svenskerne og nordmændene, mener, at sagen må behandles i det udvalg, som behandler hele levnedsmiddellovgivningen.

Einar Gustafsson, Sverige: Herr president! Det är riktigt som herr Harald Nielsen säger att det pågår en utredning i syfte att så långt som möjligt åstadkomma en harmonisering av livsmedelslagstiftningen i Norden. Vad vi nu diskuterar är däremot ett medlemsförslag av herr Osvald, som i sak inne-

håller detsamma som vissa kötthandlarorganisationer i en skrivelse till de nordiska regeringarna gjort framställning om, nämligen vissa lättnader i fråga om veterinärbestämmelserna också när det gäller import och export av kött mellan dessa länder. Det skulle exempelvis innebära att man i Sverige inte skulle behöva ombesiktiga kött som importerats hit från Danmark och som är besiktigt där.

Veterinärbestämmelserna har emellertid också till ändamål att inom varje land skydda kreaturens hälsa. Det har därför exempelvis under vissa tider varit förbud mot import av kött från Danmark hit till Sverige på grund av att det inträffat mul- och klövsjukfall i Danmark. Frågan om veterinärbestämmelserna är alltså en omfattande sak som har betydelse både när det gäller människor och djur.

Jag vill tillägga att bestämmelserna inte i något land tillkommit såsom en komponent i handelsförhållandena mellan länderna, utan de har endast varit motiverade med hälsoskäl. Men allt som kan göras för att med bibehållande av en acceptabel hälsokontroll åstadkomma ett smidigt handelsutbyte är givetvis värt att pröva.

Med hänsyn härtill har vi inom utskottsmajoriteten sagt att ingenting bör hindra den sittande utredningen att genomlysna även det problem det här gäller. Någon ny rekommendation och speciell utredning erfordras inte enligt vårt förmenande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Løbak, Norge: Som det fremgår av utskottets innstilling, har de norske medlemmer av utskottet kommet med en særskilt uttalelse i den foreliggende innstilling. Vi gir vår tilslutning til de uttalelser som flertallet i utskottet kommer med, men vi har tatt det forbehold at vi gjør det i tilknytning til de reservasjoner som det norske landbruksdepartementet har tatt når det gjelder denne spesielle saken. Det vil si at vi

tar den reservasjon at når det gjelder spørsmål om å forenkle og harmonisere bestemmelsene på dette området, kan vi ikke anbefale noen form for samordning som innebærer liberalisering eller nedsettelse av de krav vårt land i dag stiller. Etter departementets syn kan en harmonisering av bestemmelser og praksis bare anbefales under den uttrykkelige forutsetning at dette skjer på grunnlag av de strengeste krav.

Årsaken til at man på norsk side går så langt når det gjelder kravet til de regler for harmonisering som her eventuelt skal utarbeides, er at Norge i en årrekke har hatt en status når det gjelder husdyrsykdommer som kan sammenliknes med status i bare ett land i Vest-Europa, nemlig i Irland. Det er også grunn til å understreke at Norge er det eneste nordiske land og det eneste land i Vest-Europa ved siden av Irland som ikke står på den amerikanske svarteliste når det gjelder amerikansk import av f. eks. livdyr.

Dette har de norske medlemmer i sosialutskottet funnet såpass betydningsfullt og såpass viktig at vi mener man i det fortsatte arbeidet her bør gå ut fra — og det vil vi gå ut fra — at det blir de norske, de strengeste krav, som legges til grunn for det videre arbeid med harmonisering av gjeldende regler på dette området.

Sedan diskusjonen forklarats avsluttad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat betræffande det i reservasjonen framställda förslaget till rekommendation.

För rekommendationsförslaget röstade:

K. B. Andersen, Nina Andersen, Kaj Andresen, Backlund, Bro, Damsgaard, Holger Eriksen, Fagerholm, Gunnar Henriksson, Horn, Jørgen Jensen, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lundström, Møller, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Rosenberg och Saarinen.

Mot rekommendationsförslaget röstade:

Birger Andersson, Ebon Andersson, Bondevik, Cassel, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hammarberg, Hara, Hegna, Hønsvald, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kähönen, Lassinantti, Leirfall, Løbak, Harald Nielsen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Ahlkvist, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Sigurður Ingimundarson och Rihtniemi *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Borten, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Thisted Knudsen, Kytta, Lyng, Moe, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Pitsinki, Paula Ruutu, Sukselainen och Söderhjelrn.

Rekommendationsförslaget hade sålunda förkastats med 27 röster mot 19.

Utskottets förslag bifölls.

4

Socialpolitiska utskottets förslag nr 14 i anledning av medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning (Sak A 37)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Gunnar Henriksson, Finland (utskottets talesman): Herr president! Frågan gäller ett av herrar Kaarlo Pitsinki och Aarne Saarinen väckt medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet vid anställning. Medlemsförslaget utmynnar i följande hemställan: »att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt låta undersöka möjligheterna för att genom likartad lagstiftning åstadkomma en för alla parter tillfredsställande lösning av spørsmålet

om arbetstagares trygghet vid anställning varvid huvudvikten bör läggas på frågan om arbetstagares fria rätt till uppsägning av anställd». I motivering- en till medlemsförslaget pekas bl. a. på att denna fråga ännu inte är löst på ett tillfredsställande sätt i de nordiska länderna. Förslagsställarna pekar vidare på att man i de nordiska länderna gått olika vägar, har olika praxis. I Norge har man sedan 1936 haft en lagstiftning, som kompletterats år 1956. I Danmark har man genom avtal skaffat möjligheter till prövning för fastställande av rätt till vissa uppsägningar. I Sverige finns det utöver vissa lagbestämmelser rörande specialfall, äktenskap, havandeskap o. dyl. knappast några fasta regler angående skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar. I stället är väl saken reglerad genom rättspraxis och genom föreskrifter och bestämmelser i olika tjänstereglementen. I Finland har vi ingenting på området, varken avtalsbestämmelser eller lagbestämmelser. Det råder således en stor brokighet i Norden och uppenbara bristfälligheter och man kan säga, att arbetstagarna har ett mycket svagt skydd. Förslagsställarna har kommit till den uppfattningen, att lagstiftningsvägen skulle vara den mest ändamålsenliga. Socialpolitiska utskottet konstaterar i sitt förslag det samma som förslagsställarna, att det föreligger stora olikheter i de nordiska ländernas system beträffande arbetstagares rätt till trygghet i anställning. Av inkomna remissyttranden framgår att vissa remissinstanser önskar att frågan om arbetstagares skydd mot obefogad uppsägning löses genom en likartad nordisk lagstiftning medan andra menar, att sådant skydd bäst åstadkommes genom avtal i varje enskilt land. Enligt utskottets mening skall man ännu inte fatta slutlig ståndpunkt i saken och de motiverar det med att det pågår förhandlingar mellan arbetsmarknadens huvudparter i Sverige och Danmark. Resultatet av dessa förhandlingar bör inväntas innan rådet uttalar sig i denna angelägenhet, som enligt socialpolitiska

utskottet är en av de viktigaste frågorna inom arbetsrätten. Utskottet föreslår således, att man ännu inte tar ståndpunkt till saken utan att ärendets vidare behandling uppskjutes till rådets nästa ordinarie session då man har en bild av vilket resultat förhandlingarna givit. Utskottet har dock tänkt att man borde sträva till gemensamma regler i de nordiska länderna och antagligen är det så att i endel länder måste lagstiftning komma till stånd medan frågan kanhända i andra kan lösas genom avtal. Herr president, jag rekommenderar ett godkännande av utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Bertil Ohlin övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

5

Trafikutskottets förslag nr 11 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (Sak D 60)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

6

Trafikutskottets förslag nr 14 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (Sak D 72)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

7

**Ekonomiska utskottets förslag nr 9 i
anledning av uppskjutet medlemsförslag
om fiskerigränserna i Norden
(Sak A 15)**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Ebon Andersson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Frågan om fiskerigränserna har behandlats i Nordiska rådet varje år sedan 1960. Det året väcktes ett medlemsförslag av herrar Fagerholm, Hønsvald och Ohlin, där det bl. a. föreslogs att Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar skulle undersöka möjligheterna för en gemensam lösning av fiskerigränsfrågan för dessa länder.

Jag skall, herr president, inte gå in på sakfrågan här — det är alldeles överflödigt, eftersom frågan återkommer. Inom parentes sagt börjar ju detta ärende få karaktär av en följetong, som jag dock hoppas skall, såsom följetonger för sed haver, sluta på lyckligt sätt.

När ekonomiska niomannakommittén den 8 januari i år behandlade frågan i Köpenhamn pågick just den europeiska fiskerikonferensen i London. Kommittén ansåg sig därför inte böra ta upp frågan till närmare behandling. Sedan dess har saken behandlats vid ett andra sammanträde i London, och man syftar till att slutbehandla den nästa vecka. Det föreligger alltså ännu inte något slutgiltigt förslag till konvention, och man vet inte hur denna konvention kommer att se ut. Det finns emellertid ett utkast till konvention, som jag helt kort skall beröra.

Som kanske bekant är de länder som deltagit i konferensen följande: EEC-länderna, EFTA-länderna samt Island, Irland och Spanien. Även om alla dessa länder skulle kunna ansluta sig till en konvention, följer inte därav att allt vatten utanför deras kuster blir berört. Medelhavet och Östersjön kommer sålunda knappast att ingå i konventions-

området. Om Kattegatt och Skagerack kommer med är däremot mera osäkert. Ett avgörande på den punkten blir, såvitt man nu kan bedöma, i första hand beroende av de skandinaviska ländernas inställning. Skulle Kattegatt och Skagerack inlemmas i konventionsområdet, finns emellertid formella förutsättningar för skandinaviska särlösningar. I konventionsutkastet finns nämligen också intagen en klausul som medger bibehållande av redan ingångna avtal och slutande av nya sådana mellan de skandinaviska staterna.

Utskottet hänvisar också i sin motivering till det uttalande som för några dagar sedan gjordes av EFTA:s minister-rådsmöte i Genève. Uttalandet lyder så här: »EFTA-ministrarna har vid EFTA:s sammanträde i Genève den 13 och 14 februari beträffande fiskerikonferensen i London uttalat förhoppningen att det skall bli möjligt att åstadkomma en lösning som tillgodoser alla berörda EFTA-länders legitima intressen.»

Det kan också vara av en viss betydelse att i det här sammanhanget påminna om det resolutionsförslag som vid Londonmötet framlagts av Sverige och som tar sikte på att de i konferensen deltagande länderna vid utformningen av sin fiskeripolitik tar hänsyn till exportländernas legitima intressen.

Ekonomiska utskottet föreslår nu att rådet uppskjuter vidare behandling av medlemsförslaget till nästa session, ett uttalande, herr president, som jag yrkar bifall till.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

8

**Juridiska utskottets förslag nr 14 i
anledning av berättelse om samarbete på
lagstiftningens område (Sak C 1)**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölles.

9

Juridiska utskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (Sak D 2)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

10

Kulturutskottets förslag nr 13 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (Sak D 69)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Socialministern Kull, Finland: Herr president! Det förslag om gemensam nordisk fortbildning av samhällsplanerare som väcktes för två år sedan från norskt håll är en fråga av utomordentligt stor betydelse.

Samhället av i dag och i morgon liknar inte det gamla statiska samhället och vi har klart för oss att de förändringar som kommer att ske under de närmaste åren och årtiondena kommer att ske i ett tempo som ideligen stegras. Detta ställer stora krav på de fackmän som ansvarar för samhällsplaneringen. — Det står även klart, att vi inte numera kan räkna med någon enda speciell utbildningsform för samhällsplanerare och vi kan inte heller räkna med att någon skild yrkesgrupp skulle ha möjlighet att behärska hela det område som samhällsplaneringen omfattar.

För att nu komma till rätta med samhällsplaneringen kräves det en öppen och förtroendefull samverkan mellan

olika fackmän och jag vill då peka på två stora grupper: dels de specialister som sysslar med den fysiska planeringen, markens användning, byggnationens tredimensionella utformning osv., och dels de fackmän som sysslar med verksamhetsplaneringen, den ekonomiska planeringen och den kommunalpolitiska planeringen.

Den fortbildning av samhällsplanerare som ingår i det betänkande som är fogat till meddelandet om rekommendationen nr 33/1962 utgår även från grundprincipen att denna utbildning bör ske på tvärvetenskaplig bas.

Genom att arkitekter, ingenjörer, samhällsvetare, kommunaladministratörer osv. ges en likartad utbildning bör förutsättningar kunna skapas för ett fruktbringande samarbete inom samhällsplaneringen.

Den samnordiska institution, som en för frågans beredning tillsatt kommitté har föreslagit, hoppas jag därför att snart skall kunna förverkligas. Kommittén har ansett att frågan är brådskande och håller före att institutionen borde kunna inleda sin verksamhet i september 1965.

Jag vill uttala den förhoppningen att då frågan vid nästa session åter tas upp skall den vara så långt förberedd att denna tidtabell kan hållas. Den enhälliga förståelse frågan rönt i kulturutskottet ger mig anledning att förmoda att så även skall bli fallet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

11

Kulturutskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning (Sak D 55)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

12

Kulturutskottets förslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion (Sak D 36)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

13

Kulturutskottets förslag nr 19 i anledning av berättelse om samarbete mellan språknämnderna (Sak C 9)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

14

Kulturutskottets förslag nr 21 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1963 angående kursverksamhet för universitetsstudenter i nordiska språk m. m. (Sak D 80)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

Socialpolitiska utskottets förslag nr 12 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (Sak D 51)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

16

Socialpolitiska utskottets förslag nr 15 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning jämte tilläggsförslag om odontologisk materialprovningsanstalt (Sak D 94)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session;

II. att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Utskottets förslag, punkterna I och II, bifölls.

17

Socialpolitiska utskottets förslag nr 17 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (Sak D 95)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

18

Socialpolitiska utskottets förslag nr 18 i anledning av berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (Sak C 10)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

19

Socialpolitiska utskottets förslag nr 19 i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 7)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

20

Trafikutskottets förslag nr 8 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafikutskottets förslag (Sak D 74)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

21

Trafikutskottets förslag nr 9 i anledning av medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort (Sak A 48)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

22

Trafikutskottets förslag nr 12 i anledning av berättelser om samarbete mellan de nordiska postförvaltningarna (Sak C 13)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

23

Trafikutskottets förslag nr 13 i anledning av berättelser om samarbete mellan de nordiska teleförförvaltningarna jämte tilläggsförslag om enhetlig telefontaxa (Sak C 14)

Utskottet hade föreslagit, I. att rådet måtte lägga berättelserna till handlingarna;

II. att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag, punkterna I och II, bifölls.

24

Ekonomiska utskottets förslag nr 18 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 9)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

25

Ekonomiska utskottets förslag nr 19 i anledning av berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (Sak C 11)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

26

Ekonomiska utskottets förslag nr 20 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (Sak D 46)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

27

Ekonomiska utskottets förslag nr 21 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (Sak D 47)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

28

Juridiska utskottets förslag nr 10 i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om likställighet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk (Sak A 18) jämte uppskjutet ändringsförslag om samordnad politik beträffande mark, avsedd för fritidsbruk (Sak A 18, ändringsförslag) och meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (Sak D 12)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att samordna sina länders planläggning vad gäller utnyttjandet av områden avsedda för fritidsbruk och att få till stånd för detta ändamål erforderlig samverkan mellan berörda myndigheter i de nordiska länderna;

II. att rådet måtte lägga meddelandena angående rekommendation nr 3/1958 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Lassinantti, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Akterna omfattar 65 sidor, och jag skall inte kommentera varje sida, men jag vill erinra om att den här frågan går tillbaka till 1958, då Nordiska rådet hade att ta ställning till ett medlemsförslag om att lagstiftning och administrativ praxis skulle utformas på sådant sätt, att likställighet för nordiska medborgare skul-

le ernås i fråga om förvärv av fast egendom och i fråga om möjlighet att erhålla bostadslån.

Sedan har det tillkommit ett tilläggsförslag till fjolårets session av herr Osvald, där det särskilt pekas på önskemålet att koordinera bestämmelserna för förvärv av fast egendom till fritidsändamål, varvid man bör tillse att inbyggarna i de nordiska länderna får samma rättsställning.

Det har också tillkommit ett ändringsförslag, som utgår från de konstateranden som gjordes på en konferens i Landskrona i juli 1963, anordnad av Föreningarna Norden under medverkan bl. a. av den svenska jordbruksministern.

Både tilläggsförslaget och ändringsförslaget har varit föremål för en omfattande remissbehandling, och juridiska utskottet har kommit till den uppfattningen att detta säkerligen är ett utomordentligt stort problem som i framtiden många gånger kommer att återfinnas på Nordiska rådets arbetsbord. För dagen nöjer sig juridiska utskottet med att instämma med juridiska niomannakommittén i att man bör be regeringarna söka koordinera respektive länders planläggning rörande fritidsområden och därvid hålla kontakt med vederbörande myndigheter i de nordiska länderna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag röstade:

Ahlkvist, K. B. Andersen, Nina Andersen, Birger Andersson, Ebon Anderson, Kaj Andresen, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Cassel, Holger Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hagelia, Hammarberg, Hara, Hegna, Sigurður Ingimundarson, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Magnús Jónsson, Aksel Larsen, Helge Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Løbak, Moe,

Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Rihtniemi, Berthe Rognerud, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sundin, Thapper och Thestrup.

Mot förslaget röstade Gunnar Henriksson.

Hønsvald och Lyng *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Backlund, Bondevik, Borten, Bro, Damsgaard, Hallberg, Horn, Nils Jacobsen, Klecmola, Klippenvåg, Thisted Knudsen, Kyttä, Kähönen, Ohlin, Pitsinki, Rosenberg, Saarinen, Sukselainen, Söderhjelm och Toven.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

29

Trafikutskottets förslag nr 16 i anledning av meddelanden om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet jämte tilläggsförslag om reselegitimation för medborgare i Benelux-länderna vid inresa i nordiskt passområde
(Sak D 57)

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Leirfall, Norge (utskottets talesman): Under sterk tvil har jeg gått med på at denne saken — jeg ser bort fra tilleggsforslaget — skal anses som ferdigbehandlet fra Nordisk Råds side. Men jeg vil understreke at det heter »inntil videre», saken er nemlig ikke *løst*. Vi har riktignok fått en ordening slik at folk fra Tyskland, østerrike, Sveits og

Frankrike nå kan komme inn i de nordiske land uten pass — det er jo en ganske viktig sak ut fra turistmessig synspunkt — men det kreves fremdeles pass for nordiske statsborgere som skal reise til et av disse landene. Og det var jo egentlig ikke meningen at saken skulle ha sitt forblivende med det. Målet må jo være at nordiske statsborgere også får de samme lettelser i disse mellom-europeiske land som innbyggerne der får når det gjelder innreise til Norden. Jeg skulle anta at det bare er rent formelle hensyn som hindrer en gjensidig ordening, og de må kunne overveies. Jeg vil henstille til regjeringene å arbeide videre med denne saken.

Lundström, Sverige: Herr president! Jag delar herr Leirfalls oppfattning att den fråga det här gäller inte är löst. Det ensidiga förhållande som existerar är inte precis vad man skulle vilja ha. Å andra sidan är frågan i varje fall ur svensk synpunkt ganska komplicerad. Det föreligger inte någon anledning för mig att nu gå närmare in på detta, men jag vill säga att jag liksom herr Leirfall tror att det blir skäl att så småningom återkomma till saken.

Herr president! Jag begärde ordet därför att jag har väckt ett tilläggsförslag i detta ärende, men ändå vid utskottsbehandlingen varit med om att rekommendera att man inte skall företa sig någonting i anledning av förslaget. Detta beror därpå att det under förhandlingarna i utskottet blev upplyst att inom EEC för närvarande undersökes möjligheterna av att de avslutna länderna utfärdar likartade legitimationskort. Om det alltså kommer till stånd likartade legitimationskort och dessa är av den art att vi i de nordiska länderna kan godta dem, kan också Beneluxländernas medborgare med hjälp av sådana legitimationskort resa in i Sverige, Danmark, Finland, Norge och Island.

Skulle det emellertid visa sig att

ingenting sker på området, förbehåller jag mig rätt att återkomma till frågan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag, punkterna I och II.

30

Trafikutskottets förslag nr 17 i anledning av berättelse från Nordiska samferdselkommittén (Sak C 4)

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

31

Trafikutskottets förslag nr 15 i anledning av medlemsförslag om inrättande av en nordisk kommission för trafiksamarbete (Sak A 45)

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller till regeringerne, at Nordisk Samferdselskomité omdannes således, at komiteens parlamentariske medlemmer udtræder, og komiteen herefter fremtidig alene består af det nuværende sekretariat.

Hønsvald, Norge: Jeg gjør oppmerksom på at trafikkutskottet har gitt sitt forslag till rekommendasjon en annen form enn den som forelå fra den nordiske samferdselskomité i dens egenkap av nimannskomité. Komiteen foreslo at den nordiske samferdselskomité nå nedlegges, og at det i stedet opprettes en kommisjon av embetsmenn fra de ministerier under hvis forretningsområde samferdelssakene henhører, til å varetta det nordiske samarbeid i samferdsels spørsmål. En ville da for disse spørsmålenes vedkommende få den samme ord-

ningen som en har på andre områder. Vi har Nordisk Kulturkomisjon, Nordisk sosialpolitisk komité. Vi har kontaktmenn for nordisk samarbeid på lovgivningens område, og vi har også et utvalg som arbeider med de økonomiske samarbeidsspørsmålene.

Trafikkutskottet har foreslått at Nordisk Samferdselskomité omdannes, således at komiteens parlamentariske medlemmer uttrer, og at komiteen heretter alene består av det nåværende sekretariat. Hvis nå alle sekretærene var hentet fra samferdselsdepartementene, så ville jeg ikke ha gjort noen innvendinger, men det er ikke tilfellet. Hvis det hadde vært teknisk mulig, ville jeg ha tatt opp den nordiske samferdselskomité's forslag til rekommendasjon. Det er det vel ikke anledning til nå. Jeg må derfor anmelde at kontaktmenn og rådgivere i samferdsels spørsmål etter min mening bør hentes fra samferdselsdepartementene og ikke fra andre departementer, som tilfellet vil bli hvis vi vedtar trafikkutskottets forslag til rekommendasjon.

Slik som rekommendasjonen er formet, har jeg vanskelig for å stemme for den, og jeg må derfor markere mitt standpunkt ved å unnlate å stemme. Jeg kan ikke stemme mot den, for hvis det forslag som nå foreligger, nedstemmes, vil vi jo komme til å beholde den nordiske samferdselskomité. Da vil vi beholde komiteen enda ett år.

Tiden tillater dessverre ingen debatt om denne saken, og jeg kan bare beklage at jeg ikke på et tidligere tidspunkt var oppmerksom på den endring i den nordiske samferdselskomité's forslag som trafikkutskottet har foretatt, så jeg hadde fått anledning til å stille et endringsforslag. Jeg må altså unnlate å stemme i denne saken.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst elektrisk omröstningsapparat.

För utskottets förslag röstade:

K. B. Andersen, Birger Andersson, Ebon Andersson, Kaj Andresen, Asgeir

Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Cassel, Holger Eriksen, Einar Gustafsson, Hans Gustafsson, Hammarberg, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Klippenvåg, Aksel Larsen, Helge Larsen, Leirfall, Lundström, Møller, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Gustav Pedersen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Sundin, Thapper, Thestrup och Toven.

Mot utskottets förslag röstade:

Hara, Judit Nederström-Lundén, Rihtniemi och Paula Ruutu.

Ahlkvist, Hegna, Gunnar Henriksson, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Kähönen, Lyng, Løbak, Moe, Ohlin, Røiseland och Ingrid Segerstedt Wiberg *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Nina Andersen, Backlund, Bondevik, Borten, Bro, Damsgaard, Fagerholm, Ingrid Gärde Widemar, Magnhild Hage-
lia, Hallberg, Horn, Kleemola, Thisted Knudsen, Kyttä, Lassinantti, Pitsinki, Berte Rognerud, Rosenberg, Saarinen, Sukselainen och Söderhjelm.

*Rekommendationen hade sålunda an-
tagits med 31 röster mot 4.*

32

Val av redaktionskommitté för »Nordisk Kontakt»

De nationella delegationerna hade till medlemmar i redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» föreslagit från Danmark K. B. Andersen och Poul Møller, från Finland Georg Backlund och V. J. Sukselainen, från Island Orleifur Thorlacius, från Norge Erling Fredriksfryd och Trond Hegna och från Sverige Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wiberg.

Delegationernas förslag bifölls.

33

Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

Den svenska delegationen hade till revisorer för »Nordisk Kontakt» före-

slagit Leif Cassel, Sverige, och Anselm Gillström, Sverige.

Delegationens förslag bifölls.

34

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet hade föreslagit, att rådet måtte bemyndiga presidiet att, i den mån det visade sig nödvändigt för att förbereda spörsmålen behandling till nästa ordinarie session, tillsätta mindre kommittéer, vilkas medlemmar i förekommande fall skulle väljas av de nationella delegationerna.

Presidiets förslag bifölls.

35

Tid och plats för nästa session

Sigurður Bjarnason, Island: Hr. præsident! Nordisk Råds tolvte session er nu kommet til afslutning. Det har været en god arbejds-session, som har omhandlet mange interessante sager på de forskellige områder i de nordiske folks kamp for fremgang, modenhed og livslykke.

Jeg ved, at jeg taler på samtlige delegaters vegne, når jeg udtrykker ønsket om, at rådets beslutninger vil blive til gavn for vore folk og til styrkelse af Nordisk Råd i fremtiden. Som den islandske delegations formand er det mig en stor glæde at få lejlighed til at fremføre en hjertelig tak på rådsmedlemmernes vegne, først til den svenske riks-
dag, som har stillet sin smukke og ærværdige bygning til vor rådighed i en hel uge. Vi er også taknemlige, fordi rigsdagens personale har bistået os og ydet os mangfoldig hjælp og støtte.

Dernæst vil jeg takke Sveriges regering for en generøs og hjertelig gæstfrihed og for værdifuld ledelse af forberedelserne til mødet.

Stockholms stad takker jeg for et for-

nøjeligt ophold inden for den gamle og sagarige porte.

Sidst, men ikke mindst, takker jeg sekretariatet, den svenske delegation og dens dygtige generalsekretær Gustaf Pettrén, for den særdeles gode organisation af hele mødet.

Til vor præsident, rigsdagsmand Bertil Ohlin, retter jeg en varm tak for hans store arbejde og for hans bidrag til det resultat, som rådet har nået i disse dage. Jeg synes også, at nordisk presse, radio og television bør takkes for sin værdifulde indsats til at skabe interesse for og bringe viden om, hvad der er sket i Nordisk Råd, ud til folket rundt om i vore lande. Det vil være af stor værdi for rådets fremtid.

Ifølge det traditionelle cirkulationsprincip, som vi har fulgt angående rådets mødesteder, skal dets næste møde være i Island. Det er derfor mig og den islandske delegation en stor glæde at foreslå, at den 13. session af Nordisk Råd træder sammen i Reykjavik på det tidspunkt, som presidiet beslutter og sandsynligvis bliver i midten af februar, ifølge den tradition, som er blevet skabt i de sidste år.

Jeg tillader mig derfor, hr. præsident, at ønske alle rådets medlemmer og andre deltagere i det 13. session velkommen til Reykjavik næste år.

Præsidenten: Jag ber att få tacka herr Sigurður Bjarnason för hans älskvärda ord till olika personer och myndigheter i Sverige.

Vidare vill jag tacka Islands delegation vid Nordiska rådet och Islands regering för deras vänlighet att vilja inbjuda oss att förlägga nästa session till Island. Vi emotser med stort intresse tillfället att åter få besöka Island för en råds-session.

Rådet beslöt förlägga nästa ordinarie session till Reykjavik med början den dag i mitten av februari 1965, som presidiet senare bestämmer.

Sessionens avslutning

Præsidenten: Jag vill tacka rådets ledamöter för ett som vanligt effektivt arbete.

Sedan vi förkortade råds-sessionen med ett par dagar händer det att en viss tidsnöd uppstår inte bara i utskotten utan framför allt när det gäller att få fram utskottsutlåtandena i god tid före mötenas början, så att medlemmarna kan studera utlåtandena i lugn och ro. Jag tror att detta är en ofrånkomlig följd av råds-sessionens sammanträngning, liksom att rådets medlemmar är väl medvetna om att man inte kan fortsätta tidigare praxis, enligt vilken vi skulle ha ungefär 24 timmar på oss för att studera ett utskottsutlåtande innan det behandlades i rådet; detta är helt enkelt inte möjligt.

Särskilda problem med hänsyn till den knappa tiden kan naturligtvis uppkomma beträffande de delar av debatten som sänds ut i det nordiska televisionen. Jag vill inte gå förbi detta kanske en smula delikata ämne utan att lämna en upplysning. Det har sagts att presidiet skulle ha beställt verkliga inledande föredrag från ministerhåll i kulturdebatten. Detta är ett missförstånd. Presidiet känner, liksom säkert alla ledamöter i rådet, stor glädje över ministrarnas deltagande i debatten, men det är alldeles klart att i princip samma villkor måste gälla för ministrarna som för rådets övriga ledamöter vad beträffar deltagande i rådets överläggningar. Enligt min mening är det önskvärt att de möjligheter utnyttjas, som rådsledamöterna har att i medlemsförslag lägga fram eller beställa längre inledande framställningar, lika väl som att regeringarna utnyttjar möjligheterna att i sina meddelanden ge översiktliga framställningar rörande vad som har skett. Om vi alla tillsammans utnyttjar dessa möjligheter, ökas naturligtvis utsikterna till koncentration i debatterna.

Jag vill till undvikande av missför-

stånd tillägga, att jag betraktar kulturdebatten i går förmiddag som mycket värdefull; jag tror att de framställningar som olika regeringsledamöter där gav var betydelsefulla bidrag. Klart är också att ett aktuellt händelseförlopp, som det inte funnits någon möjlighet att behandla i trycket, kan medföra särskilda krav på de muntliga framställningarnas längd.

Spörsmålet om arbetsformerna i dessa och andra hänseenden vid rådets sessioner får naturligtvis presidiet nu under mellantiden ta upp till närmare överväganden, för att återkomma i frågan till rådet vid nästa session.

Jag vill förena mig med herr Sigurður Bjarnason i de tack han riktade till olika myndigheter. Jag avstår från att återigen räkna upp dem alla, men vill särskilt tacka vårt sekretariat, som verkligen har att bära en mycket tung börda under sessionerna. Detsamma gäller i någon mån om de sakkunniga, i hög grad om stenograferna och riksdagens personal i allmänhet. Alla har visat en

utomordentlig vilja att utan hänsyn till personlig bekvämlighet fullgöra sina uppgifter på ett sätt som varit avgörande för att rådets arbete kunnat fungera så smärtfritt och smidigt som fallet har varit.

Likaså vill jag gärna instämma med herr Sigurður Bjarnason när han framhåller att pressens, radions och televisionens insatser är av allra största betydelse, då den opinionsbildande verkan av rådets arbete framför allt beror på det goda samarbete vi har med dessa institutioner.

Vi delar säkert alla förhoppningen att den session, som nu står inför sin avslutning, skall visa sig — även om ingalunda någonting sensationellt har förekommit — vara ett nyttigt led i det arbete som förenar oss alla: att föra de nordiska folken närmare varandra.

Med dessa ord ber jag att få förklara Nordiska rådets tolfte session avslutad.

Mötet avslutades kl. 12.09.

Godkännande av protokollen

Förestående protokoll, som innefattar stenografiskt referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 12:e session i Stockholm den 15—21 februari 1964, har förts av den vid sessionen enligt § 8 arbetsordningen fungerande sekreteraren, sekreteraren och kanslichefen i Nordiska rådets svenska delegation, hovrättsrådet Gustaf Petrén.

Jämlikt § 19 arbetsordningen godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Bertil Ohlin

SAKER M. M.

Uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier

Se Sak A 28/1962 (10:e sess., s. 744; behandl. s. 108) samt Sak A 1/1963 (11. sesj., s. 261; behandl. s. 114).

BILAGA 1

Oversigt over ansættelsesformer m. v. for bibliotekarer i de nordiske lande

DANMARK

Faglige og videnskabelige biblioteker

Hovedparten af disse biblioteker er statsdrevne, men der eksisterer private og selvejende biblioteker. Blandt de sistnævnte findes et stigende antal fagbiblioteker, drevet af større erhvervsvirksomheder og lignende. En række af de større ikke-statsdrevne biblioteker er tilsluttet det offentlige bibliotekssystem, og også fordi de i mange tilfælde oppebærer visse statstilskud, følger de m.h.t. lønninger, kvalifikationskrav m.v. de statslige biblioteker.

For statsbibliotekernes og visse ikke-statslige bibliotekers vedkommende skelnes mellem bibliotekarer og biblioteksassistenter, jfr. bekendtgørelse nr. 2 af 4. januar 1957.

Statsbibliotekernes bibliotekarer ansættes dels som statstjenestemænd (jfr. lov nr. 154 af 7. juni 1958) i 19.—24. lønklasse, dels i henhold til overenskomst mellem finansministeriet og Dansk Magisterforening og visse andre organisationer. Udover den egentlige tjenestemandsløn oppebærer de fleste bibliotekarer under forudsætning af dokumenteret videnskabeligt arbejde et særligt bestillingstillæg. Både for tjenestemænd og overenskomstansatte gives der adgang til arbejdstidsreduktion med bibeholdelse af fuld løn under forudsætning af dokumenteret videnskabeligt arbejde.

Biblioteksassistenterne ansættes som statstjenestemænd i 8.—15. lønklasse.

Som betingelse for ansættelse som bibliotekar kræves embedseksamen eller magisterkonferens samt 2 semestres kursus på statens biblioteksskole uden egentlig eksamen. For så vidt angår de overenskomstansatte kræves herudover medlemskab af den pågældene organisation.

Som betingelse for ansættelse som biblioteksassistent kræves studentereksamen eller eksamen, der kan ligestilles hermed, samt en forudgående 4-årig elevtid ved et større videnskabeligt eller fagligt bibliotek. Desuden kræves eksamen fra Dansk Biblioteksskoles særlige biblioteksassistentlinie; undervisningen her indgår som et led i elevuddannelsen.

For så vidt angår statstjenestemændene er det en ansættelsesbetingelse, at den pågældene har dansk indfødsret. I øvrigt stilles der ikke krav om indfødsret.

I de ca. 30 vigtigste videnskabelige og faglige biblioteker er ansat ca. 150 bibliotekarer, hvoraf ca. 2/3 er ansat ved de tre største biblioteker.

Det må påregnes, at man — i det omfang ansættelse af andre nordiske statsborgere efter det ovenfor anførte kan finde sted — vil kunne godtage sådan uddannelse, som kræves for opnåelse af tilsvarende stillinger i de pågældendes hjemland.

Manglen på kvalificerede ansøgere til biblioteksstillinger, hvortil der kræves akademisk uddannelse inden for de ikke-humanistiske fag, har længe været meget følelig, men meget mærkbar er nu også nedgangen i tallet af ansøgere med humanistisk uddannelse. Også antallet af ansøgere til biblioteksassistentlevstillinger er faldende, ikke mindst når talen er om de forskellige fagbiblioteker.

Folkebiblioteker

Ca. 1/3 av folkebibliotekerne er kommunale, resten er selvejende eller ejes af foreninger, dannet med offentlig biblioteksdrift som hovedformål, jfr. lovbekendtgørelse nr. 128 af 16. april 1959, hvorefter der af staten ydes tilskud til sådanne biblioteker.

For så vidt angår kommunebibliotekerne ansættes bibliotekarerne som tjenestemænd efter vedkommende kommunalvedtægt. I øvrigt finder ansættelse af bibliotekarerne sted på tjenestemandslignende vilkår.

Ved ansættelse af folkebibliotekarer kræves uddannelse på Danmarks biblioteksskole (jfr. lov nr. 132 af 25. maj 1956), d. v. s. en 4-årig uddannelse, opdelt således: 1/2 års praktisk arbejde på et bibliotek, 1/2 års kursus på biblioteksskolen, 2 års fortsat praktisk uddannelse på et bibliotek og endelig 1 års undervisning på biblioteksskolen. Som betingelse for optagelse på biblioteksskolen kræves studentereksamen eller tilsvarende eksamen.

Som hovedregel er indfødsret ikke en ansættelsesbetingelse, men der fin-

des krav om indfødsret i enkelte kommuners tjenestemandsvedtægter (bl. a. Københavns kommune).

Pr. 1. april 1961 var der i biblioteker med mindst 1 heldagsbeskæftiget bibliotekar ansat ca. 800 bibliotekarer (heri indregnet et antal dellidsbeskæftigede omregnet til heltidsbeskæftigede).

Ved ansættelse som dansk folkebibliotekar kan uddannelseskravene opfyldes ved tilsvarende uddannelse fra andet nordisk land.

Biblioteksskolens kapacitet er fuldt udnyttet, og der uddannes ca. 60 bibliotekarer om året. Alligevel er der for tiden mangel på kvalificeret arbejdskraft.

FINLAND

Videnskabelige biblioteker (herunder fagbiblioteker)

Disse biblioteker er som hovedregel statslige eller tilhører private institutioner, foreninger, stiftelser og lignende, men der findes enkelte kommunale videnskabelige biblioteker.

I almindelighed skelnes mellem følgende kategorier af bibliotekarer: amanuenser, biblioteksbitræden og kanslibitræden. Cheferne i de tre største universitetsbiblioteker samt i det største specialbibliotek har titel af overbibliotekarie. I de middelstore videnskabelige biblioteker findes sædvanligvis følgende tjenestegrader: bibliotekarie, amanuenser og biblioteksbitræde (kanslibitræde).

Ansættelse af bibliotekarer i stillinger, som er optaget på statens årlige budgetter, sker efter sædvanlig foreskreven »tjänsteansökning». Det samme gælder de større statsunderstøttede videnskabelige biblioteker. I øvrigt besættes stillingerne på videnskabelige biblioteker efter tidsskriftannoncering og lignende uden særlig »ansökan».

Uddannelseskravene ved ansættelse i de videnskabelige biblioteker varierer meget, og der findes i Finland et meget stort antal små videnskabelige og faglige biblioteker, hvor der ikke er fastsat krav om særlig uddannelse overhovedet.

I de største biblioteker er de for chefstillinger fastsatte krav varierende (bortset fra kravet om væsentlig bibliotekserfaring). Af underbibliotekarer og amanuenser samt i visse tilfælde også af biblioteksbitræden kræves amanuenseksamen ved universitetsbibliotekerne eller bibliotekseksamen fra Socialhögskolan.

Som hovedregel findes der ikke anordnet krav om indfødsret, men i almindelighed forudsættes det, at vedkommende er finsk statsborger og behersker det finske sprog.

Det samlede antal bibliotekarer ved de 10 største videnskabelige biblioteker i Helsingfors er ca. 110.

Ved nogle videnskabelige biblioteker skønnes visse biblioteksuddannelser fra andre nordiske lande at kunne erstatte amanuenseksamen ved et universitetsbibliotek eller bibliotekseksamen ved Socialhögskolan.

Der er ikke mangel på kvalificerede ansøgere til stillinger ved finske videnskabelige biblioteker.

Folkebiblioteker

Folkebibliotekerne i Finland drives af kommunerne med statsstøtte.

Blandt bibliotekarerne skelnes mellem bibliotekarere med bibliotekseksamen og bibliotekarere med bibliotekseksamen og akademisk grad.

Stillingerne besættes af kommunerne efter opslag, og de statslige myndigheder afgiver udtalelser om de respektive ansøgere.

Ved ansættelse i folkebiblioteksvæsenet kræves følgende uddannelse: studentereksamen, 1/2 års praktisk bibliotekstjeneste samt 1 års undervisning på biblioteksskole. Af studieledere, afdelingsföreståndare og biblioteksföreståndare i byer med mere end 15 000 indbyggere kræves yderligere afsluttende universitetseksamen.

Kravet om bibliotekseksamen kan opfyldes ved tilsvarende eksamen fra et andet nordisk land.

Ved almindelig kommunal ansættelse kræves finsk indfødsret samt beherskelse af det finske sprog. Af ansatte på svenske afdelinger i Helsingfors, Åbo og Vasa samt i byer med svensk som majoritetssprog kræves dog kun finsk som talesprog.

Der findes ca. 400 heltidsansatte folkebibliotekarere.

Der råder en vis mangel på uddannede bibliotekarere i byerne ude i landet. Det bemærkes i denne forbindelse, at bibliotekarlønnen i Finland ligger noget under niveauet i de øvrige nordiske lande.

ISLAND

Faglige og videnskabelige biblioteker

Størstedelen af de faglige og videnskabelige biblioteker er statsdrevne.

På statsbibliotekerne ansættes biblioteksforstandere og bibliotekarere, jfr. lov nr. 44 af 25. maj 1949 (for landsbibliotek) og lov nr. 22 af 26. april 1963 (for folkebibliotek).

Biblioteksforstanderne ansættes som statsembeds mænd, de øvrige statsbibliotekarere ansættes dels som statsembeds mænd og dels efter overenskomst.

Ved ansættelse af bibliotekarere til de faglige og videnskabelige biblioteker kræves som minimum grad af cand.phil., mag. art. eller tilsvarende. Uddannelseskravene kan opfyldes ved tilsvarende uddannelse fra andet nordisk land.

Der stilles ikke krav om indfødsret.

Der findes omkring 10 faglige og videnskabelige bibliotekarer i Island.
Der er ikke mangel på kvalificeret arbejdskraft.

Folkebiblioteker

Disse biblioteker er enten kommunale eller drives af vedkommende amt. Til begge driftsformer ydes statstilskud, varierende efter indbyggerantal, jfr. lov nr. 42 af 18. maj 1955.

På folkebibliotekerne beskæftiges bibliotekarer og biblioteksassistenter.

Hvor der er tale om heldagsbeskæftigede bibliotekarer, sker ansættelse efter vedkommende kommunes tjenestemandsvedtægter.

For ansættelse af ledere af folkebiblioteker kræves studentereksamen eller bibliotekaruddannelse. Sidstnævnte uddannelse findes dog kun som kursus-bifag ved universitetet. Uddannelseskravene kan opfyldes ved tilsvarende uddannelse i andet nordisk land.

Af biblioteksassistenter kræves ingen speciel uddannelse.

Der findes ikke krav om islandsk indfødsret ved ansættelse som bibliotekar.

Der findes 22 bibliotekarer og 8 biblioteksassistenter, hvortil kommer ca. 275 deltidsbeskæftigede, der kun for ca. 1/4's vedkomende er aflønnet.

Der er mangel på kvalificeret arbejdskraft.

NORGE

Faglige og videnskabelige biblioteker

De fleste af disse biblioteker er statsdrevne, andre er halvoffentlige eller private.

Der skelnes mellem følgende kategorier af bibliotekarer: universitets- og højskolebibliotekarer, bibliotekarer og assistentbibliotekarer.

Statsbibliotekarerne er statstjenestemænd, jfr. lov om offentlige tjenestemænd af 15. februar 1918 nr. 1.

Ved ansættelse af universitetsbibliotekarer og en del af højskolebibliotekarerne kræves fuld embeds- eller magistergradseksamen samt 3 års praktisk tjeneste ved et af de respektive biblioteker. For de øvrige bibliotekarstillinger kræves eksamen fra Statens Biblioteksskole eller tilsvarende udenlandsk eksamen. Biblioteksskolens nuværende undervisningsplan: studentereksamen, 1 1/2 års praktikanttjeneste ved et godkendt bibliotek, efterfulgt af 1 1/2 års kursus ved biblioteksskolen med afsluttende eksamen.

Der kræves ikke indfødsret ved ansættelse i de heromhandlede stillinger.

Der findes i alt ca. 200 ansatte i de ovennævnte kategorier.

De enkelte krav om uddannelse kan opfyldes med tilsvarende uddannelse fra andet nordisk land.

Der er for tiden mangel på bibliotekarer og assistentbibliotekarer.

Folkebiblioteker

I henhold til Lov om folke- og skoleboksamlinger af 12. december 1947, som ændret ved lov af 13. maj 1955, er hver kommune pligtig at oprette og drive et folkebibliotek. Staten yder tilskud til driften af bibliotekerne.

Ansættelse af bibliotekarer i de norske folkebiblioteker sker som tjenestemandsansættelse.

Der stilles krav om eksamen fra Statens biblioteksskole eller tilsvarende udenlandsk biblioteksskole. For optagelse på biblioteksskolen kræves studentereksamen eller tilsvarende uddannelse. Uddannelsen på skolen består af 1 1/2 års elevtjeneste ved et godkendt bibliotek afsluttet med en optagelsesprøve til »hovedskolen», som varer 1 1/2 år.

Indfødsret er ikke ansættelsesbetingelse.

Der findes for tiden ca. 250 bibliotekarer i heltidsstillinger.

Der er mangel på kvalificerede bibliotekarer. Den norske biblioteksskole uddanner for tiden ca. 70 bibliotekarer om året.

SVERIGE

Faglige og videnskabelige biblioteker

Alle større svenske forskningsbiblioteker er statslige. Visse specialbiblioteker drives på anden måde, ofte med statsstøtte. Desuden findes et voksende antal biblioteker, drevet af erhvervsvirksomheder og organisationer.

Der skelnes mellem bibliotekarer og biblioteksassistenter og biblioteksbiträden. Ansættelse sker i formerne ordinarie, ekstra ordinarie eller ekstra anstilling, og der finder sædvanligvis opslag af stillingen sted.

Ved ansættelse af bibliotekarer ved de større biblioteker kræves fil. licentiateksamen, godkendte vitsord i latin, engelsk, fransk og tysk ved studentereksamen samt en vis prøvetjeneste. Ved disse specialbiblioteker stilles formelt eller i praksis lempeligere eksamenskrav (fil. kand. eller lignende). Der kræves formentlig ikke indfødsret ved ansættelse af bibliotekarer.

Der findes ca. 160 bibliotekarer (heri et antal deltidsbeskæftigede omregnet til heltidsbeskæftigede).

For så vidt angår biblioteksassistenter og biblioteksbiträden kræves normalt studentereksamen og en tids prøvetjeneste. Som betingelse for advancement fordres uddannelse ved Kungl. bibliotekets uddannelseskursus eller anden tilsvarende uddannelse. Ved ansættelse som 1. biblioteksassistent i lønegrad 17 kræves herudover fil. kand. eksamen eller tilsvarende. Indfødsret er ikke ansættelsesbetingelse.

Der findes ca. 200 biblioteksassistenter og biblioteksbiträden.

Af de ovennævnte uddannelseskrav kan kravene til bibliotekaruddannelsen kun fraviges ved særlig af Kungl. Maj:t meddelt dispensation.

Det er for tiden vanskeligt at skaffe tilstrækkeligt med kvalificerede bibliotekarer.

Folkebiblioteker

Principielt drives folkebiblioteksvirksomheden af kommunerne. De 4 landsbiblioteker er statslige, men har også kommunalt ansat personale.

Inden for folkebibliotekerne findes forskellige typer af bibliotekarstillinger, (Landsbibliotekarer, centralbibliotekarer, statsbibliotekarer, førstebibliotekarer, andenbibliotekarer, bibliotekarer, første centralbiblioteksassisstenter, første biblioteksassistenter, centralbiblioteksassistenter, biblioteksassistenter).

Landsbibliotekarer ansættes af Kungl. Maj:t, de øvrige tjenestemænd ansættes i henhold til de respektive kommunale tjenestereglementer.

Ved ansættelse som landsbibliotekar kræves licentiateksamen samt indgående erfaring med hensyn til såvel videnskabeligt som folkeligt biblioteksarbejde samt mindst 1 års praktisk tjeneste.

For de øvrige kategorier er uddannelseskravene følgende: akademisk eksamen, 1/2 års praktik og i forbindelse dermed gennemgang af korrespondance-kursus, 1/2 års kursus på biblioteksskole. For ansættelse ved Stockholms stadsbibliotek godtages alternativt: studentereksamen samt ca. 3 års praktiske og teoretiske studier ved stadsbibliotekets biblioteks-skole.

Indfødsret kræves ikke for uddannelse på skolöverstyrelsens biblioteks-skole. Ved ansættelse ved kommunale biblioteker kræves i princippet ikke svensk indfødsret.

Der findes ca. 600 folkebibliotekarer (heri medregnet et antal deltidsbeskæftigede, omregnet til heltidsbeskæftigede).

De enkelte uddannelseskrav kan opfyldes gennem tilsvarende uddannelser fra de øvrige nordiske lande.

Der er for tiden mangel på kvalificerede folkebibliotekarer.

København, den 7. april 1963

BILAGA 2

PM angående villkoren för erhållande av bibliotekarietjänst i nordiskt land

(Upprättad av notarie Håkan Branders)

Den i Köpenhamn den 7 april 1963 dagtecknade översikten över anställningsvillkor m. m. för bibliotekarier i de nordiska länderna innehåller detaljerade uppgifter om de olika slagen av bibliotekariebefattningar i de nordiska länderna, utbildningen av bibliotekarier, kompetensvillkoren och öv-

riga formella förutsättningar för anställning som bibliotekarie samt uppgifter om huruvida brist råder på kvalificerade sökande till bibliotekstjänster eller icke. Materialet är uppdelat i vad gäller dels fack- och vetenskapliga bibliotek dels folkbibliotek.

Det sammanställda materialet bildar en god grundval för en bedömning av förutsättningarna för införande av en nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier. Särskilt tre faktorer är av grundläggande betydelse för den aktuella frågeställningen: 1) Huruvida medborgarskap i det land där anställning sökes är en förutsättning för erhållande av sådan? 2) Huruvida i annat nordiskt land förvärvad motsvarande utbildning kan godtas vid anställning? 3) Huruvida brist råder på kvalificerade sökande till bibliotekariebefattningar? I fråga om dessa grundförutsättningar har utarbetats en jämförande tablå (se bihang).

Följande *konklusioner* kan dragas ur det föreliggande materialet:

1. Medborgarskap. I Island, Norge och Sverige krävs icke medborgarskap i resp. land för anställning vid bibliotek. I Danmark krävs i fråga om de bibliotekarietjänster vid vetenskapliga bibliotek, vilkas innehavare tillsätts som statstjänstemän, danskt medborgarskap samt i fråga om folkbiblioteken på grund av vissa kommuners tjänsteföreskrifter (t. ex. i Köpenhamn) danskt medborgarskap. I Finland krävs vid statliga vetenskapliga bibliotek, vilkas tjänsteinnehavare är att betrakta som statstjänstemän, finskt medborgarskap. Vidare förutsätter språklagstiftningen i Finland, att vederbörande behärskar finska språket. För folkbibliotekens vidkommande krävs i Finland, att vid kommunala bibliotek som kommunala tjänstemän tillsatta bibliotekarier är finska medborgare. Därjämte förutsätts även här, att vederbörande behärskar finska språket.

2. I annat nordiskt land förvärvad utbildning. I samtliga nordiska länder godtas i de fall, där anställning enligt ovanstående kan komma i fråga, en i annat nordiskt land förvärvad utbildning, som motsvarar den för den sökta tjänsten förutsatta, för erhållande av bibliotekstjänst. Det enda egentliga undantaget utgörs av bibliotekariebefattningarna vid de större svenska vetenskapliga biblioteken, där dispens av Kungl. Maj:t måste erhållas för att de svenska utbildningskraven skall kunna frångås. Jämför för Finlands vidkommande bestämmelserna om behärskande av finska språket.

3. Tillgången på kvalificerade sökande. Med undantag för vad gäller i fråga om de vetenskapliga biblioteken i Danmark, Finland och Island råder i samtliga länder brist på kvalificerade sökande till bibliotekstjänster.

Allmänt omdöme

Det kan konstateras, att förutsättningarna för införande av en nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier är att bedöma som förhållandevis goda.

För Danmarks, Islands, Norges och Sveriges vidkommande ställer medborgarskapsbestämmelserna endast i Danmark hinder i fråga om såsom

statstjänstemän tillsatta bibliotekarier och i vissa enskilda kommuner. I samtliga länder godtas i annat nordiskt land erhållen utbildning, som motsvarar den som är föreskriven för den sökta tjänsten. I samtliga nordiska länder råder också på några undantag när brist på kvalificerade sökande till bibliotekstjänster.

Finland intar dock en särställning. För sökande från annat nordiskt land till bibliotekstjänst i Finland uppreses hinder dels av medborgarskapsbestämmelserna i Finland dels av bestämmelserna om att vederbörande bör behärska finska språket.

Skulle en uppmjukning av de i Danmark gällande bestämmelserna om medborgarskap kunna åvägbringas skulle de formella förutsättningarna för en total arbetsmarknad på berörda område mellan Danmark, Island, Norge och Sverige föreligga. För sökande till tjänster i Finland kommer de språkliga förutsättningarna i allmänhet att ställa hinder, varför en förflyttning av arbetskraft i denna riktning i praktiken kommer att bli mycket ringa.

Sammanställning angående medborgarskap, i annat nordiskt land förvärvad utbildning och tillgången på sökande som förutsättningar för en nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier:

	Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
	Vet. bibl.	Folkbibl.	Vet. bibl.	Folkbibl.	Vet.-bibl.	Folk-bibl.	Vet.-bibl.	Folk-bibl.	Vet. bibl.	Folkbibl.
1. Medborgarskap i det land där anställning sökes	<i>Krävs</i> för alla som statstj. män tillsatta; <i>krävs ej</i> vid avtalsförhållande	<i>Krävs ej</i> (undantag: vissa kommuner, t. ex. Köbenhavn, kräver)	<i>Krävs</i> för alla som statstj. män tillsatta. <i>Obs!</i> Bör behärska finska språket	<i>Krävs</i> för alla som komm. tj.män tillsatta. <i>Obs!</i> Bör behärska finska språket	<i>Krävs ej</i>	<i>Krävs ej</i>	<i>Krävs ej</i>	<i>Krävs ej</i>	<i>Krävs ej</i>	<i>Krävs ej</i>
2. I annat nordiskt land förvärvad motsvarande utbildning	<i>Godtas</i> vid avtalsförhållande (se ovan)	<i>Godtas</i>	<i>Godtas</i>	<i>Godtas</i>	<i>Godtas</i>	<i>Godtas</i>	<i>Godtas</i>	<i>Godtas</i>	<i>Godtas</i> (undantag: bibliotekariställning vid större bibl., varvid dispens av Kungl. Maj:t förutsättes)	<i>Godtas</i>
3. Tillgången på kval. sökande	<i>Brist</i>	<i>Brist</i>	<i>Ej brist</i>	<i>Brist</i>	<i>Ej brist</i>	<i>Brist</i>	<i>Brist</i>	<i>Brist</i>	<i>Brist</i>	<i>Brist</i>

BILAGA 3

Yttranden över medlemsförslaget

Nordisk Akademikerråd:

Saken har vært forelagt medlemsorganisasjonene i Akademikerrådet, og på bakgrunn av de innkomne uttalelser vil Akademikerrådet fremholde følgende:

Prinsipielt vil Nordisk Akademikerråd støtte alle tiltak som kan føre til øket mobilitet på arbeidsmarkedet. De bestrebelse som gjøres henimot et felles arbeidsmarked for de intellektuelle yrkene ser Akademikerrådet som et naturlig ledd i integreringen i Norden på de ulike områder.

En forutsetning for et i praksis fullt gjennomført nordisk arbeidsmarked, er imidlertid en øket samordning og integrering av utdannelsen.

Tiltak til harmonisering innen en rekke områder, slik som f. eks. sosiallovgivning, og en økonomisk, politisk og språklig integrasjon tør imidlertid være av like stor betydning for arbeidskraftens mobilitet som f. eks. avskaffelse av nasjonale kompetanseregler.

De arbeidsmarkedmessige konsekvenser må kunne bedømmes. Forut for et slikt felles arbeidsmarked bør man derfor ha laget nødvendige prognoser.

Til det konkrete forslag vil Akademikerrådet knytte følgende bemerkninger:

Det foreligger allerede i en viss utstrekning et felles nordisk arbeidsmarked for de vitenskapelige bibliotekene. Det synes heller ikke å være noen praktiske hindringer i veien i form av f. eks. bibliotektekniske forskjeller mellom landene i Norden. Det nordiske kurset for videreutdanning av folkebibliotekarere i Kungälv synes å kunne planlegges slik at det blir et grunnlag for en mer samordnet utdanning på dette område. Rådet sakner de prognoser som foran er anført som meget nødvendige for bedømmelse av de arbeidsmarkedsmessige konsekvenser av forslaget.

Det er fra en av medlemsorganisasjonene gitt uttrykk for bekymring for at de lønnsmessige ulikheter mellom landene kan føre til en ensidig overgang av arbeidskraft, og at dette kan komme til å motvirke hensikten med forslaget. Lønnsforholdenes virkninger bør derfor gjøres til gjenstand for en nærmere utredning enn det som er gjort i anledning forslaget.

Det fins en forskjell mellom landene hvordan kompetansekravene faktisk praktiseres for bibliotekarstillingene innen de vitenskapelige biblioteker. Dette fremgår også av oversikten som følger forslaget. Dette bør utredes nærmere.

Vår danske medlemsorganisasjon anfører at en ved overgang til et felles

arbeidsmarked for bibliotekarer samtidig bør få gjennomført regler om fri overføring av pensjonsrettigheter m. v. mellom de enkelte land.

Akademikerrådet støtter denne tanken, og viser til hva som foran er uttalt prinsipielt om harmonisering under ulike områder i de nordiske land. En separat løsning av dette viktige spørsmål for bibliotekarene syns dog lite hensiktsmessig. Pensjonsspørsmålet bør etter Akademikerrådets mening snarest tas opp til behandling med sikte på en generell løsning.

Vår finske medlemsorganisasjon anfører at for Finnlands vedkommende medfører kravet om statsborgerskap ved ansettelser i statlige og kommunale stillinger en betydelig ulempe.

Akademikerrådet antar at dette spørsmålet tildels må løses på det nasjonale plan, men vil også anbefale Nordisk Råd om at man tar spørsmålet opp i forbindelse med det foreliggende forslag.

Nordisk Akademikerråd vil be om en nærmere undersøkelse omkring de fremkomne bemerkninger, slik at en nå — såvel som senere — kan få bedre oversikt over de problemer som knytter seg til et felles arbeidsmarked for akademikere. Akademikerrådet forutsetter at det får seg forelagt saken påny når Nordisk Råd har foretatt nevnte undersøkelser.

Oslo, 19. september 1963

Nordisk Akademikerråd

Johan Haffner

President

Kolbjørn Pollen

Sekretær

D a n m a r k

Ministeriet for kulturelle anliggender:

----- skal man herved meddele, at ministeriet for kulturelle anliggender for sit vedkommende prinsipielt kan give sin tilslutning til det nævnte forslag, men at man iøvrigt skal henholde sig til de i fotokopi medfølgende erklæringer af 19., 20. og 22. august 1963 fra henholdsvis rigsbibliotekaren, biblioteksdirektøren og rektor for Danmarks Biblioteksskole.

København, den 2. september 1963

P. m. v.

E. b.

Rigsbibliotekarembedet:

Iøvrigt kan jeg ganske tilslutte mig, at man arbejder videre med forslaget, hvis gennemførelse vil få stor betydning for det nordiske videnskabe-

lige biblioteksvæsen. Det må dog understreges, at praktiseringen af forslaget vil støde på mange vanskeligheder. Således vil forskellen i den faktiske, daglige tjenestetid mellem biblioteker i Danmark og de øvrige nordiske lande sikkert virke hemmende for danskeres eventuelle ansættelse ved svenske biblioteker, ligesom naturligvis den særlige danske bestillingstil-lægs-ordning og muligheder for overenskomstansættelse vil fremkalde visse problemer.

For biblioteksassistentgruppen vil bl. a. det forhold, at man i Danmark nu har gennemført en 4-årig elevuddannelse, der ikke har noget sidestykke i de øvrige nordiske lande, samt det forhold, at man i Sverige som betingelse for ansættelse som 1. biblioteksassistent bruger fil. kand.-eksamen e. l., vil kunne fremkalde visse problemer.

Skal et fællesnordisk arbejdsmarked for personalet ved forskningsbibliotekerne få nogen virkelig betydning, bør sagen, såvidt jeg kan se, koordineres med de bestræbelser, der har været udfoldet fra biblioteksside i retning af en fællesnordisk biblioteksuddannelse eller koordinering af de nationale uddannelser, og da det er så heldigt, at der allerede eksisterer et fællesnordisk organ for alle bibliotekarer og biblioteksassistenter, nemlig Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund, hvis formand f. t. er overbibliotekar H. Schauman, Riksdagsbiblioteket, Helsingfors, vil jeg finde det rimeligt, at dette organ blev inddraget i drøftelserne for sammen med Nordisk Raad at udarbejde et mere detaljeret forslag.

København, den 19. august 1963

Palle Birkelund

Statens bibliotekstilsyn har i skrivelse den 20 augusti 1963 förklarat sig tillstyrka förslaget.

Bibliotekarsammenslutningen for de videnskabelige og faglige biblioteker:

Der skal forudskikkes den bemærkning, at man fra Bibliotekarsammenslutningens side naturligvis ikke kan tage stilling til de problemer af politisk og juridisk art, som forslaget indebærer; det er kun fra det daglige arbejdes horizon, vi kan være kompetente til at udtale os i sagen.

Den omstændighed, at nordiske videnskabelige bibliotekarer har følt det naturligt at danne en fælles forening, Nordisk videnskabeligt Bibliotekarforbund, er i sig selv et indicium for, at området føles som en enhed; denne fornemmelse accentueres af, at det drejer sig om et forholdsvis lille antal mennesker, hvorfor personlige kontakter over landegrænserne er praktisk talt daglige foreteelser. Det er således vanskeligt at forestille sig, at der ved en gennemførelse af det fælles arbejdsmarked skulle være psykologiske barrierer eller andre inpondreabilia at overvinde.

Er end de formelle kvalifikationskrav forskellige, er der så mange ligheder i den daglige arbejdsform, i den professionelle tankegang og det som man kunde kalde fagets etik, at en kollega fra et andet nordisk land let vilde glide ind i arbejdet uden at føles som et fremmedelement.

Der bør peges på, at der findes adskillige samlinger af så speciel karakter, at det meget vel kan tænkes, at det indenfor et enkelt nordisk land kan være vanskeligt altid at finde fuldt kvalificerede personer til at varetage disse. Ved universiteterne synes ansættelse af specialister fra andre nordiske lande ikke at støde på større vanskeligheder, og en lignende bevægelighed vilde det være rimeligt at indføre for de videnskabelige samlings vedkommende. Man vilde derved blive i stand til at drage gensidig nytte af hinandens erfaringer på en dyberegående måde end ved studiebesøg og møder — dette være sagt uden undervurdering af disse, der netop har skabt den ovenfor omtalte følelse af enheden i nordisk biblioteksvæsen.

For den enkelte vil det uden tvivl være en inspiration at vide, at han kan regne med et videre arbejdsfelt end det, der ligger indenfor det enkelte lands grænser. Er der end ikke i dag egentlig mangel på videnskabelige bibliotekarer, spores der dog en stærkere konkurrence fra de højere læreanstalter, hvis udbygning kræver et stedse stigende videnskabeligt personale; dette rekrutteres i ikke ringe grad fra de videnskabelige samlinger. Denne tendens er ganske vist generel, men det er dog ingeniunde sikkert, at det stigende behov for videnskabeligt personale til de højere læreanstalter samtidig vil ramme de samme fag i alle Nordens lande, og under sådanne forhold vil en friere bevægelighed på arbejdsmarkedet kunne bøde på de uheldige virkninger af en eventuel bibliotekarmangel.

Jeg har med vilje anvendt ordet tendens i denne sammenhæng, da vi ikke har fornødent materiale til at forudberegne en sådan udvikling; dette vil formentlig påhvile andre instanser, men jeg har ikke villet undlade at pege derpå. Det, man ved henvendelsen til Bibliotekarsammenslutningen har ønsket at erfare, er, formoder jeg, først og fremmest den menige bibliotekars syn på muligheden af gennemførelsen af et nordisk arbejdsmarked og hans reaktion overfor et sådants virkeliggørelse. Denne kan efter det sagte kun være positiv, og jeg må slutte mig til udvalgets konklusion, at biblioteksvæsenet er et felt, der i høj grad egner sig som fælles nordisk arbejdsmarked.

Kan man nå dertil, vil jeg udtrykke håbet om, at de formelle vanskeligheder, der i øjeblikket spærrer vejen, vil blive så effektivt reduceret, at bestræbelsernes praktiske realisation ikke hæmmes af formalia.

København, den 10. september 1963

I ærbødighed
Torben Nielsen

Formand

Danmarks Biblioteksforening har i skrivelse den 11 september 1963 in-stämt i de yttranden, som avgivits av Bibliotekarsammanslutningen for de videnskabelige og faglige biblioteker och Bibliotekarforeningen for folkebibliotekerne.

Danmarks biblioteksskole:

Under henvisning hertil skal jeg for så vidt angår uddannelsen af biblioteksassistenter ved de faglige og videnskabelige biblioteker oplyse, at den teoretiske undervisning under den nu etablerede 4-årige uddannelse forventes udvidet.

Biblioteksskolen har iøvrigt fulgt den praksis at optage bibliotekarer og biblioteksassistenter fra de andre nordiske lande på skolen, såfremt de opfyldte betingelserne for at gennemgå den tilsvarende teoretiske uddannelse i deres hjemland.

Den teoretiske uddannelse af bibliotekarer ved folkebibliotekerne forventes ligeledes udvidet inden for de nærmeste år.

Efter biblioteksskolens erfaringer er der på enkelte specielle områder forudsætninger til stede for en fælles nordisk uddannelse af bibliotekarer. Der gennemføres således i år for anden gang et fællesnordisk kursus for børnebibliotekarer på Danmarks Biblioteksskole.

På baggrund af den i store træk ensartede uddannelse af bibliotekarer m. v. i de nordiske lande er der efter biblioteksskolens opfattelse gode muligheder for at etablere et fælles nordisk arbejdsmarked for bibliotekarer m. fl.

København, den 22. august 1963

Med ærbødighed
Preben Kirkegaard

Bibliotekarforeningen for folkebibliotekerne:

Det kan endvidere oplyses, at foreningen i praksis anerkender bibliotekaruddannelsen fra nordiske biblioteksskoler, idet folkebibliotekarer fra de nordiske lande ved beskæftigelse i danske biblioteker kan optages som aktive medlemmer af foreningen.

Med hensyn til tilgangen af kvalificerede ansøgere er det korrekt, når det i den medfølgende oversigt nævnes, at der for tiden er mangel på kvalificeret arbejdskraft. Der arbejdes imidlertid med planer om en ret betydelig forøgelse af antallet af biblioteksstuderende, således at denne mangel i løbet af en årrække kan forventes afhjulpet.

Man skal endelig henlede rådets opmærksomhed på Nordiske Folkebibliotekarers Råd, hvis formål er at fremme samarbejdet mellem de nordiske folkebibliotekarforeninger ved drøftelse af spørgsmål af principiel og fælles interesse, ved gensidig løbende information og ved rekommandationer. Dette råd, hvis nuværende formand er länsbibliotekarie Ingemar Kalén, Östersund, afholder sit næste møde i Stavanger den 6. september d. å. På dette møde vil Deres henvendelse blive drøftet. Skulle der herved fremkomme supplerende oplysninger, skal disse blive tilsendt Nordisk Råd snarest muligt.

København, den 29. august 1963

Med venlig hilsen
Carsten Tofte Hansen
 Forretningsfører

Dansk Magisterforening:

Forslaget omtaler overenskomstafløbning, men berører ikke spørgsmålet om pensionsforhold. Efter Dansk Magisterforenings opfattelse må planerne om fælles arbejdsmarked for bibliotekarer i de nordiske lande også omfatte bestemmelser om overførsel af pensionsberettigelse eller pensionsgodtgørelse mellem landene.

København, den 21. juni 1963

Med venlig hilsen
 f. Dansk Magisterforening
Arthur Arnheim

--- -- skal vi tillade os at gøre opmærksom på endnu et problem, som bør tages op, nemlig spørgsmålet om de videnskabeligt uddannede bibliotekarers ret til forskning indenfor den normerede arbejdstids rammer.

København, den 25. juni 1963

Men venlig hilsen
 f. Dansk Magisterforening
Arthur Arnheim

De samvirkende Sogneforeninger i Danmark, Den danske Købstadsforening och Bymæssige Kommuner har i skrivelser den 5 november 1963, den 3 september 1963, resp. den 26 oktober 1963, förklarar sig tillstyrka förslaget.

F i n l a n d**Nämnden för de vetenskapliga biblioteken i Finland:**

— — — ber nämnden högakttningsfullt få framföra följande under påpekande av att den i sitt utlåtande begränsat sig endast till att beröra de vetenskapliga biblioteken i Finland utan att sålunda befatta sig med det som i förslaget anförts om vårt lands allmänna bibliotek och de skandinaviska länderna.

De uppgifter som i medlemsförslaget lämnas om de vetenskapliga bibliotekens ställning, besättandet av tjänster, kompetensvillkoren, tjänstemännens antal och tillgången på arbetskraft samt i medborgarskapsfrågan är riktiga och överensstämmer med de upplysningar som nämnden tidigare lämnat. Avsnittet rörande tjänstetitulaturen är dock ej fullt korrekt. Av formuleringen framgår nämligen ej att i de större biblioteken mellan chefen och amanuensen finns en kategori av underbibliotekarier och i de största ytterligare en kategori av bibliotekarier.

Notarie Håkan Branders PM ger ej för de vetenskapliga bibliotekens vidkommande anledning till några anmärkningar. Nämnden förenar sig om den däri framförda uppfattningen, att Finland i fråga om en gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier av språkliga skäl befinner sig i särställning såtillvida att skandinaviska bibliotekarier endast i sällsynta undantagsfall torde kunna uppvisa en sådan kunskap i finska språket, som kräves för att erhålla bibliotekstjänst i Finland. I enlighet därmed kan man konstatera, såsom även i promemorian framhålles, att en förflyttning av arbetskraft från de skandinaviska länderna till Finland i praktiken kommer att bli mycket ringa. I detta sammanhang vill nämnden framföra den redan tidigare av densamma uttalade förhoppningen att ett tillfälligt utbyte av tjänstemän mellan de vetenskapliga biblioteken i de skandinaviska länderna och Finland måtte befrämjas och att för detta ändamål anslag borde kontinuerligt beviljas. Ett dylikt utbyte av tjänstemän vore synnerligen önskvärt ur de vetenskapliga bibliotekens synpunkt.

Helsingfors den 26 augusti 1963

J. Vallinkoski

Ordförande för Nämnden för de vetenskapliga
biblioteken i Finland

Eino Nivanka

Sekreterare

Suomen Kirjastoseura — Finlands biblioteksforening:

Enligt Suomen Kirjastoseuras åsikt kan man förorda gemensam arbetsmarknad med beaktande av, att biblioteksarbetet i stort sett är likartat

i de olika nordiska länderna. I den nordiska bibliotekarieutbildningen finnes visserligen skiljaktigheter, men i huvuddrag följer den samma linjer. Man måste dock konstatera, att god kunskap i finska och kännedom av den finska litteraturen är en nödvändig förutsättning för att erhålla en bibliotekarietjänst även i de svenska biblioteken i vårt land. Sålunda förefaller det för närvarande blott teoretiskt möjligt för utländska bibliotekarier att komma till Finland som ordinarie innehavare av tjänst.

Å andra sidan kan det komma i fråga att finländska bibliotekarier söker sig till Sveriges eller de övriga nordiska ländernas bibliotek. Detta önskar man icke särskilt rekommendera, då det råder brist på bibliotekarier i Finland.

Utbyten av tjänstemän mellan de nordiska allmänna biblioteken skulle i stället vara synnerligen utvecklande och en form av samarbete, som är möjlig att praktiskt förverkliga.

Helsingfors den 29 augusti 1963

För Suomen Kirjastoseura

Karl-Erik Henriksson

Viceordförande

Hilkka M. Kauppi

Sekreterare

Skolrådet Kaarina Ranta¹:

— — — att man i alla de nordiska länderna i mån av möjlighet borde verka för åstadkommande av en gemensam arbetsmarknad inom biblioteksbranschen. Synnerligen positiva erfarenheter har inom biblioteksbranschen hittills erhållits av tjänstemannautbytesverksamheten mellan de nordiska länderna, vilken nära ansluter sig till en dylik arbetsmarknad.

Helsingfors den 2 september 1963

Skolråd *Kaarina Ranta*

Stadsförbundets byrå²:

Ett av de viktigaste målen för de nordiska samarbetssträvandena under de senaste åren har varit att undanröja de hinder av olika slag, som försvårar genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad på så många yrkesområden som möjligt. Åtgärderna för uppnående av sagda mål har också lett till anmärkningsvärda resultat, bland vilka som exempel bör

¹ Yltrandet översatt från finska. Skolrådet Ranta var chef för statens biblioteksbyrå, som upphörde den 1 april 1962.

² Yltrandet översatt från finska.

nämnas bl. a. det mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige år 1954 ingångna avtalet om gemensam arbetsmarknad, varigenom den nordiska arbetsmarknaden genomfördes för största delen av arbetstagare i enskilt arbetsförhållande.

Strävandena att åstadkomma en gemensam arbetsmarknad mellan de nordiska länderna stöter emellertid för de offentliga befattningarnas vidkommande på ojämförligt flera hinder och inskränkningar, vilka kan gälla såväl de allmänna som särskilda kompetenskrav som krävs av den, som skal utnämnas till befattningen. Enär med en offentlig befattning ofta är förknippad offentlig maktutövning i anställningslandet, krävs av vederbörande person i allmänhet såsom allmänt kompetenskrav ifrågavarande lands medborgarskap. Sålunda kan bl. a. till innehavare av finsk statstjänst enligt 84 § regeringsformen utses endast finsk medborgare. Undantag med avseende å medborgarskapskravet utgör endast de tekniska befattningarna, vissa lärarbefattningar, translatorsbefattningar samt särskilda befattningar vid legationer och konsulat. Enligt den nu gällande lagstiftningen utgör således finskt medborgarskap med ovannämnda undantag en ovillkorlig förutsättning för utnämning till statstjänst även för den händelse tjänsteinnehavarens uppgifter icke skulle innefatta utövning av offentlig makt, såsom uppenbarligen är fallet bl. a. i fråga om funktionärer inom biblioteksväsendet. För kommunala tjänsteinnehavares vidkommande torde kravet på finskt medborgarskap däremot icke kunna anses vara lika kategoriskt. Stadgandet i 84 § regeringsformen gäller icke kommunala tjänsteinnehavare, och något stadgande av motsvarande art förekommer icke annorstädes i lagstiftningen. Inom litteraturen rörande den kommunala lagstiftningen har frågan emellertid behandlats bland andra av presidenten i högsta förvaltningsdomstolen Reino Kuuskoski, som i sitt verk »Kunnallislaki» (Kommunallagen) (Porvoo 1960, fjärde reviderade upplagan) på sid. 72 och 270 anför, att kommunal tjänsteinnehavare, som utövar offentlig makt, bör förutsättas vara finsk medborgare. Även rättspraxis har i ett fall omfattat sagda ståndpunkt (HFD 3.11.1955 liggare 5350). Enligt vad ovan anförts borde kravet på finskt medborgarskap vid sådant förhållande icke anses utgöra en ovillkorlig förutsättning för kommunal tjänsteinnehavare då offentlig maktutövning icke är förknippad med hans tjänst. Då den största delen av tjänsterna inom vårt lands biblioteksväsende är just kommunala tjänster och dessutom sådana, till vilka icke torde kunna anses höra offentlig maktutövning, torde medborgarskapsfrågan för Finlands vidkommande icke kunna uppställa oöverbanneliga svårigheter för strävandena att genomföra en gemensam nordisk arbetsmarknad för biblioteksfunktionärer.

Angående kompetenskraven för kommunala biblioteksfunktionärer i Finland är stadgat i 12 § i biblioteksförordningen av den 30 mars 1962 (268/62). Enligt sagda förordning bestämmes kompetenskraven förutom enligt tjänsteinnehavarens ställning även enligt kommunens invånarantal. De

examina, som krävs av olika tjänsteinnehavare, kan variera från akademisk slutexamen till av skolstyrelsen godkänd biblioteksexamen eller -kurs. Enär den utbildning, som i de nordiska länderna ges, likväl kan anses vara så likartad och likvärdig, att i ett annat nordiskt land avlagda examina och genom praktik förvärvad annan yrkeskompetens i allmänhet utan särskild prövning kan godkännas även i ett annat nordiskt land, torde de i biblioteksförordningen föreskrivna kompetenskraven i fråga om avlagda examina och annan tjänstekompetens icke kunna såsom sådana utgöra hinder för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för biblioteksfunktionärer.

Såsom det allvarligaste hindret för en gemensam nordisk arbetsmarknad för biblioteksfunktionärer torde också för Finlands vidkommande böra betraktas de svårigheter, som sammanhänger med den språkkunskap som krävs av ifrågavarande tjänsteinnehavare. I den förenämnda biblioteksförordningens 13 § stadgas angående den språkkunskap, som krävs av kommunala biblioteksfunktionärer. Enligt stadgandet bör den, som antages till bibliotekstjänst, som förutsätter akademisk slutexamen, vid bibliotek i enspråkig kommun ådagalägga, att han fullständigt behärskar kommunens språk. Den som antages till annan bibliotekstjänst bör äga god muntlig och skriftlig förmåga i kommunens språk. Försåvitt fråga är om en enbart svenskspråkig kommun torde kraven på språkkunskap icke ställa större hinder för ifrågavarande gemensamma arbetsmarknad. Så är dock förhållandet i ett förhållandevis litet antal av vårt lands kommuner. Då däremot även i en sådan tvåspråkig kommun, i vilken flertalets av invånarnas språk är svenska, innehavare av bibliotekstjänst bör äga god muntlig förmåga i minoritetens språk, torde kraven på språkkunskap i praktiken för den nu ifrågavarande gemensamma arbetsmarknaden ställa ett sådant hinder, som för Finlands vidkommande medför, att den biblioteksfackliga arbetskraftens utnyttjande i samnordisk bemärkelse gestaltar sig synnerligen ringa.

Med stöd av vad ovan anförts föreligger enligt Stadsförbundets byrås uppfattning likväl i princip icke något hinder för att det med förhållandevis små ändringar i lagstiftningen vore möjligt att förverkliga en gemensam nordisk arbetsmarknad på det föreslagna yrkesområdet. Ifall så sker, kunde kommunerna i vårt land ändra de för ifrågavarande tjänster i de kommunala stadgarna eventuellt föreskrivna kraven på examina eller motsvarande tilläggskompetens i överensstämmelse med de nya grunderna.

Helsingfors den 26 juni 1963

Stadsförbundets byrå
Tf. direktör *Eero Vahtera*

Byråsekreterare *Sakari Kallio*

Maalaiskuntien liitto — Landskommunernas förbund:

Förbundet anser, att den gjorda framställningen om de svårigheter, som föreligger i saken för Finlands del, är på sin plats. I betraktande härav kan den gemensamma marknaden knappast förverkligas i praktiken åtminstone i Finska Landskommunernas Förbunds medlemskommuner, vilka omfattar alla finskspråkiga landskommuner och en del av de tvåspråkiga landskommunerna.

I förslaget nämnes, att bibliotekariernas lönenivå är något lägre i Finland än i de övriga nordiska länderna. På grund härav är det skäl att, för undvikande av eventuella missförstånd, framhålla som förbundets åsikt, att lönenivån för bibliotekarierna i Finlands landskommuner å andra sidan med beaktande av de anspråkslösa kompetensfordringarna och den korta arbetstiden för det mesta är proportionellt taget högre än de flesta andra tjänsteinnehavares lönenivå i Finland.

Helsingfors den 28 augusti 1963

Maalaiskuntien liitto

Ilo Ahtola

Eero Koivukoski

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r. f.:

Utredningarna synes rätt väl belysa det aktuella läget för avsedda arbetsgrupper vad såväl sysselsättning som kompetenskrav anbelangar. Vilka konsekvenserna av ett ev. införande av internordiskt arbetsmarknadsområde även för här avsedda kategorier komme att bli, ställer det sig i dag svårt att överblicka. Här nämnda utredning saknar dessvärre uppgifter över bl. a. löneläget i de skilda länderna, en faktor som kanhända i högre grad än andra kan påverka arbetskraftens rörlighet inom det avsedda arbetsmarknadsområdet. Däremot ger sagda utredning vid handen att graden av sysselsättning varierar såväl landvis som inom de olika bibliotekstyperna: arbetskraftsbrist föreligger sålunda på vissa håll (i samtliga länder vid folkbiblioteken), medan på andra arbetskraftutbudet synes täcka behovet.

Ser man saken ur finländsk synpunkt och härvid jämväl beaktar kompetenskraven, så förefaller förslaget ha föga betydelse i avseende å mottagande av arbetskraft från de övriga nordiska länderna. Kravet på tvåspråkighet reser härvid hinder. Med tanke på praktisk reciprocitet kunde det eventuellt länkas att lättnader i språkkunskapsfordringarna — i form av exempelvis temporär eller permanent dispens — beviljades för vissa tjänsters vid de vetenskapliga bibliotekens och härvid kanhända främst Uni-

versitetsbibliotekens, samt svensk-språkiga orters folkbiblioteks del. I övrigt kan det ur finländsk synpunkt konstateras, att förslaget ter sig tämligen odelat positivt, även om vissa språksvårigheter kan anses föreligga för finska medborgare vid övergång till arbete i annat nordiskt land.

TOC:s åsikt om förslaget till internordisk arbetsmarknad för bibliotekarier är, att förslaget synnerligen väl kan i princip accepteras, men att man innan förslaget ges verkställighet bör förela en översyn av löneläget på olika håll, i avsikt att förhindra en rörlighet från ev. undersysselsatta och lägre lönade områden till höglönade och/eller redan mättade delar av det avsedda arbetsmarknadsområdet. Översyn av kompetenskraven för vårt lands del i avsikt att underlätta reciprocitet ter sig även enligt vår mening önskvärd.

Helsingfors den 30 augusti 1963

Högaktningsfullt

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund r. f.

Direktör *Aarne I. Välikangas*

Utredningssekreterare *B. Lindholm*

Suomen kirjastonhoitajat — Finlands bibliotekarier r. y¹:

Inom biblioteksbranschen har ett livligt nordiskt samarbete redan pågått i decennier. Det har årligen förekommit gemensamma rådplägingar, möten samt kursverksamhet såväl inom ramen för de vetenskapliga biblioteken som de allmänna biblioteken. Det må nämnas, att det sedan år 1949 för bibliotekarier vid de allmänna biblioteken anordnats samnordisk fortsättningsutbildning, till en början med tre års mellanrum och numera vartannat år vid den samnordiska fortsättningsskolan för bibliotekarier i Kungälv.

I praktiken har redan i något nordiskt land avlagd biblioteksexamen godkänts som kompetensgrund för erhållande av tjänst i samtliga nordiska länder. Överflyttning till de övriga nordiska länderna från Finland har redan i någon mån förekommit, och i Finland avlagd biblioteksexamen har vid överflyttningen godkänts. Däremot har någon överflyttning från de övriga nordiska länderna till Finland veterligen icke ägt rum förutom i form av utbyte av tjänstemän för kort tid, i de flesta fall blott för några månader.

Med hänvisning till vad ovan anförts kan det konstateras, att en sam-

¹ Yttrandet översatt från finska.

nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier inofficiellt redan i någon omfattning förekommit. I Finland uppställer dock medborgarskapskravet jämte kravet på kunskap i finska språket hinder för en till Finland riktad överflyttning. Det vore önskvärt, att lättnader i fråga om medborgarskapskravet skulle kunna genomföras t. ex. genom dispensförfarande. I Finland finns ett antal enbart svenskspråkiga stads- och landskommuner, i vilka avsaknad av kunskap i finska språket icke utgör hinder, men de svenskspråkiga landskommunerna ha dock ett så lågt invånarantal, att de knappast har heltidsanställda bibliotekarier.

Det måste således med beklagande konstateras, att Finland i fråga om en samnordisk arbetsmarknad för bibliotekarier såväl på grund av medborgarskapskravet som kravet på kunskap i finska språket såtillvida är i en särställning, att en eventuell gemensam arbetsmarknad för vårt lands bibliotekarier öppnar större möjligheter till överflyttning till de övriga nordiska länderna än för de övriga nordiska ländernas bibliotekarier till överflyttning till Finland.

Helsingfors den 31 augusti 1963

Suomen kirjastonhoitajat — Finlands bibliotekarier r. y.

Kaarina Ranta

Viceordförande

Kaija Salonen

T. f. sekreterare

AKAVA:

AKAVA har i det utlåtande, som 28.8.1959 tillställts Finlands delegation i Nordiska Rådet, uttryckt sin positiva inställning till en samnordisk arbetsmarknad för de intellektuella yrkena. I enlighet härmed ställer sig föreningen positiv till den aktuella frågan om en gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier i Norden.

Samarbetet inom biblioteksbranschen i Norden har varit livligt. Bibliotekarier har i någon mån överflyttat från Finland till alla nordiska länder utom Island. Härvid har den i Finland erhållna kompetensen utan kompletterande examina godkänts. Däremot har det inte i nämnvärd grad skett någon motsvarande rörelse från de övriga nordiska länderna till Finland. Här har uppenbarligen kravet på finskt medborgarskap ställt hinder i vägen, samtidigt som det inte torde finnas många personer med kunskaper i finska språket i det övriga Norden. Medborgarskapskravet gäller såväl statliga som kommunala tjänster. Specialutbildningen i biblioteksbranschen har ansetts likvärdig i hela Norden. Däremot råder beträffande de övriga kompetenskraven olikheter, såsom framgår ur den utredning som bifogats förslaget.

Det vore ønskvært att en överflyttning av utbildad bibliotekspersonal skulle ske också till Finland. Detta skulle förutsätta ändringar i medborgarskapstipulationerna liksom också en korrigerings av lönenivån inom biblioteksbranschen till samma nivå som i de övriga nordiska länderna.

Helsingfors den 5 september 1963

AKAVA r. f.

Styrelsens ordförande *Kullervo Kuusela*

Ombudsman *Aulis Lintunen*

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet er enig i prinsippet om å søke etablert et felles nordisk arbeidsmarked for bibliotekarer. Kirke- og undervisningsdepartementet vil likevel peke på at utdannelsen i de forskjellige nordiske land er noe varierende og vil anbefale at spørsmålet om en mer likeartet utdanning på området blir vurdert, slik at et fellesnordisk arbeidsmarked kan iverksettes på et mer realistisk grunnlag.

Oslo, 2. november 1963

Etter fullmakt

Olav Hove

Leif. J. Wilhelmsen

Universitetsbiblioteket i Oslo:

I prinsippet er jeg enig i at det søkes etablert et felles nordisk arbeidsmarked for bibliotekarer, og ved Universitetsbiblioteket i Oslo har dette allerede i en viss utstrekning vært praktisert i noen år. Vanskeligheten er imidlertid at utdannelsen er så forskjellig i de nordiske land, og hvis prinsippet om felles arbeidsmarked skal få noen praktisk betydning, tror jeg det vil være nødvendig å gå inn for at utdannelsen i større utstrekning følger samme linjer. Jeg skal ikke gå i detaljer, da »Oversigt over ansættelsesformer m. v. for bibliotekarer i de nordiske lande» gir tilstrekkelige opplysninger om hvor forskjellig biblioteksutdannelsen er når vi ser den fra nordisk synsvinkel. For ikke å få papirbestemmelser om felles arbeidsmarked vil jeg foreslå at mulighetene for en tilnærming mellom bibliote-

karutdannelsen i de forskjellige nordiske land blir tatt opp til undersøkelse.

Med det samme tillater jeg meg å beklage at jeg som Statens konsulent for de faglige og vitenskapelige biblioteker i Norge ikke har fått leilighet til å uttale meg om dette viktige prinsippsspørsmål på et tidligere stadium. I januar 1963 fikk jeg gjennom Bibliotekdirektøren tilsendt et kortfattet spørreskjema som skulle utfylles og videresendes til sekretær Søren Ole Olsen, Statsministeriet, København. Det var den gang ikke spørsmål om å ta standpunkt til prinsippet, og det forundrer meg derfor å se den lange rekke med kommentarer fra de andre nordiske land som er trykt som bilag 3.

Når jeg nevner dette, er det fordi jeg har en kjensle av at kommunikasjonene mellom Nordisk Råd og de forskjellige statsinstitusjonene ikke er tilstrekkelig utbygget. Da jeg nylig deltok i et nordisk møte i Stockholm, hadde mine kolleger hatt til behandling et svensk forslag, fremmet gjennom Nordisk Råd, om en nordisk dokumentasjonssentral. Dette spørsmål, som i høy grad angår de vitenskapelige biblioteker, har jeg aldri fått leilighet til å se.

Oslo, 9. oktober 1963

Harald L. Tvetervås

Overbibliotekar

S v e r i g e

Ecklesiastikdepartementet:

Sedan medlemmar av Nordiska rådet vid rådets tionde session väckt förslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier har Nordiska rådets presidium hemställt, att ecklesiastikdepartementet ville medverka till att yttrande över förslaget avgives av kungl. skolöverstyrelsen och kungl. biblioteket.

Kungl. skolöverstyrelsens yttrande återges liksom ett flertal andra svenska yttranden i denna bilaga.

Dessutom har kungl. biblioteket i yttrande den 4 september 1963 bl. a. framhållit, att medborgarskap i annat nordiskt land ej utgör hinder för anställning vid svenska bibliotek. I vederbörande biblioteksreglementen inlagda bestämmelser om svenska examensfordringar (vissa vitsord i studentexamen och akademisk examen) kan dock frångås endast genom av Kungl. Maj:t meddelad dispens.

Kungl. biblioteket har vidare framhållit:

Ett vidgande av arbetsmarknaden för de vetenskapliga bibliotekens vidkommande till att omfatta hela Norden synes ur flera synpunkter vara att hälsa med tillfredsställelse.

Det krav på stark förtrogenhet med svensk historia och svenska förhållanden i allmänhet, som helt naturligt måste uppställas vid handhavandet av de stora bibliotekens speciella svenska trycksamlingar kommer givetvis i praktiken att i tillräcklig utsträckning tillgodoses genom en majoritet av inhemsk personal.

Det synes åtminstone tills vidare riktigtast att i mån av behov av dispens från gällande examensföreskrifter meddela sådan efter prövning i varje särskilt fall av vederbörande icke svenska examina och övriga kvalifikationer.

Stockholm den 27 december 1963

(*sign.*)

Skolöverstyrelsen:

Vid överstyrelsens biblioteksskola har som elever antagits personer utan svenskt medborgarskap.

Under senare år har vidare i ett antal fall som bibliotekarier vid kommunala bibliotek anställts personer med i annat nordiskt land förvärvat utbildning. Erfarenheterna har varit tillfredsställande, och överstyrelsen kan ansluta sig till den i handlingarna (s. 8) uttalade uppfattningen, att förutsättningarna för införandet av en nordiskt arbetsmarknad för bibliotekarier är att bedöma som förhållandevis goda.

De fall, då man i Sverige anställt folkbibliotekarier från annat nordiskt land, har varit sporadiska. Skulle total arbetsmarknad bli införd, vill överstyrelsen understryka, dels att tjänstgöringen i ett folkbibliotek i betydande utsträckning innebär kontakt med allmänheten, dels att en tjänsteman vid ett folkbibliotek måste vara väl orienterad om den i biblioteket förekommande litteraturen. Förmåga att tala nordiskt språk måste alltså vara en förutsättning för anställning. Vidare torde i biblioteksutbildningen i respektive länder böra ingå en ökad undervisning rörande grannländernas litteratur. Alternativt kan man för aspiranter på bibliotekariebefattning i grannland anordna kompletteringskurser, ev. korrespondenskurser, i första hand rörande vederbörande lands skönlitteratur.

Överstyrelsen vill slutligen tillägga, att frågan om formerna för genomförandet av nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier synes för folkbibliotekens del böra lösas i samråd med kommunförbunden i deras egenskap av representanter för bibliotekens huvudmän.

Stockholm den 28 augusti 1963

På Skolöverstyrelsens vägnar

Ragnar Lund

Bengt Hjelmqvist

Anna-Lisa Borck

Arbetsmarknadsstyrelsen:

I utredningen konstateras, att förutsättningarna för införande av en nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier är att bedöma som förhållandevis goda. Finland intar visserligen en särställning, då språket torde lägga en del hinder i vägen för arbetskraftsutbytet med övriga nordiska länder, men i praktiken torde dessa hinder bli av ringa betydelse.

Arbetsmarknadsstyrelsen, som av principiella skäl anser det angeläget att den nordiska arbetsmarknaden belastas med så få inskränkningar och undantag som möjligt, vill för sin del tillstyrka det framlagda förslaget.

Stockholm den 23 augusti 1963

Arbetsmarknadsstyrelsen

Erik Montell

Sven Skogh

Ragnar Wahlström

Svenska bibliotekariesamfundet:

Då Svenska bibliotekariesamfundet är en sammanslutning av tjänstemän tillhörande bibliotekariekategorien inom de svenska forskningsbiblioteken, har samfundet till behandling upptagit endast vad som utsäges om de svenska vetenskapliga biblioteken.

Kompetenskravet för bibliotekarier vid de större biblioteken är ej filosofie licentiatexamen utan licentiatexamen i någon universitetsfakultet. Lönegraden för förste biblioteksassistenter av högre kategori är sedan 1/7 1963 höjd från 17 till 19. Kompetenskravet för denna befattning är ej fil. kand. utan akademisk examen.

För anställning som biblioteksbiträde erfordras ej studentexamen utan realexamen (motsvarande) med betyg i tyska och engelska språken. Utbildningskurser för biblioteksassistenter och biblioteksbiträden anordnas inom Kungl. biblioteket men också inom de tre universitetsbiblioteken.

Av universitetskanslern fastställda kompetensfordringar för bibliotekstjänster vid universitetsbiblioteken biläggas [*se Bihang*].

Uppsala den 27 augusti 1963

För Svenska bibliotekariesamfundet

Lennart Grönberg

Sekreterare

**Cirkulär från universitetskanslersämbetet angående kompetenskrav för personal
vid svenska universitetsbibliotek**

Med stöd av 154 § universitetsstatuterna har jag funnit gott, i anledning av ett av överbibliotekarierna vid Universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund i gemensam skrivelse den 1 december 1959 framlagt förslag samt med upphävande av tidigare däremot stridande bestämmelser, föreskriva följande kompetenskrav för nedannämnda befattningshavare vid universitetsbiblioteken, att tillämpas tills vidare.

1. För anställning som amanuens och bibliotekarie erfordras:

a) att hava avlagt studentexamen eller undergått fyllnadsprövning till sådan examen med vitsord om minst godkända insikter i tre av de moderna språken enligt för respektive gymnasielinjer gällande timplaner samt i latin; dock att, då särskilda skäl tala därför, dispens må givas från kravet på kunskaper i latin;

b) att hava avlagt licentiatexamen inom någon av universitetens fakulteter;

c) att inom universitetsbiblioteket under en tid av minst tre månader hava genomgått provtjänstgöring, anordnad på sätt som av överbibliotekarien bestämmes, och innefattande teoretiska och praktiska prov, samt att under sådan tjänstgöring hava ådagalagt lämplighet för bibliotekstjänsten.

Befrielse från dylik provtjänstgöring kan av överbibliotekarien, helt eller delvis, medgivas den, som erhållit intyg om godkänd provtjänstgöring vid annat större vetenskapligt bibliotek eller genom tjänstgöring vid annat bibliotek vunnit likvärdig utbildning.

2. För anställning som förste biblioteksassistent och biblioteksassistent erfordras:

a) att hava avlagt studentexamen eller undergått fyllnadsprövning till sådan examen med vitsord om minst godkända insikter i tre av de moderna språken enligt för respektive gymnasielinjer gällande timplaner;¹

b) att hava undergått tre månaders teoretisk och praktisk utbildning vid universitetsbibliotek (motsvarande) eller på annat sätt hava förvärvat likvärdig biblioteksutbildning.

För anställning som förste biblioteksassistent av högre grad erfordras härjämte

c) att hava avlagt akademisk examen eller äga däremot svarande kompetens.

3. För anställning som biblioteksbiträde erfordras:

¹ [eller äga däremot svarande kompetens] enl. Kanslers brev 21/11 1961).

- a) att hava avlagt realexamen med vitsord om minst godkända insikter i engelska och tyska språken eller äga motsvarande kunskaper;
- b) att äga uppdriven färdighet i maskinskrivning;
- c) att hava undergått sex veckors teoretisk och praktisk utbildning vid universitetsbibliotek (motsvarande) eller på annat sätt hava förvärvat likvärdig biblioteksutbildning.

Stockholm den 24 maj 1960

Harald Cramér

Gösta Malmberg

Svenska folkbibliotekarieföreningen har i skrivelse den 7 augusti 1963 hänvisat till yttrande från Sveriges akademikers centralorganisation (se nedan).

Tekniska litteratursällskapet:

Tekniska litteratursällskapet har till ändamål att främja dokumentationsarbete, företrädesvis inom industriell och annan teknisk verksamhet. Bland sina till närmare 500 (486) uppgående medlemmar räknar det större delen av landets företagsbibliotekarier, litteraturingenjörer och assistentpersonal med biblioteksfunktion.

Sällskapet har sedan sitt stiftande år 1936 bedrivit en omfattande kursverksamhet, enär någon statlig utbildning icke erbjudits för denna yrkeskategori, varvid ca 800 personer genomgått dess kurser. Härvid har man inom sällskapet med hänsyn till de nordiska kollegerna alltid iakttagit en liberal inställning. Sålunda har vid så gott som varje kurs deltagare från de nordiska grannländerna varit representerade.

Det viktiga hjälpmedel för klassificering av litteratur i företagsbibliotek som den Universella decimal-klassifikationen (UDK) utgör, har genom sällskapets utgåva, som har försetts med danskt och norskt sakregister, bidragit till att inom Norden åstadkomma en gemensam bibliotekspolitik inom företagsbiblioteksområdet.

Ovanstående gynnsamma förutsättningar för ett utbyte av personal över gränserna har sedan flera år utnyttjats av företagsbibliotekarier från grannländerna som sökt och vunnit anställningar vid svenska företagsbibliotek, därmed lättande på den efterfrågan på kvalificerad personal, som länge varit rådande på detta område.

Tekniska litteratursällskapet anser därför att en gemensam marknad

med avseende på företagsbibliotekarier redan föreligger inom vårt land och att det vore lämpligt om förhållandena bleve reciproka.

Stockholm den 31 augusti 1963

Tekniska litteratursällskapet

Björn Tell

Ordf.

Brit Berg

Sekr.

Svenska stadsförbundet:

Såvitt styrelsen kan bedöma är förutsättningarna för en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier relativt goda. För Sveriges del finns inga medborgarskapshinder i fråga om de kommunala folkbiblioteken. Tillgången på kvalificerade sökande till bibliotekstjänster vid dessa bibliotek är knapp. Då det finns skäl att räkna med en betydande expansion av folkbibliotekssektorn, torde en mera uttalad bibliotekariebrist måhända uppstå.

Från de synpunkter stadsförbundet har att företråda har styrelsen intet att erinra mot förslaget om gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier. Det måste dock förutsättas att i Sverige tjänstgörande bibliotekarier är väl orienterade i svensk litteratur samt talar och förstår svenska, norska och danska. Det sistnämnda är nödvändigt vid kontakterna med den boklånande allmänheten.

Därest en gemensam arbetsmarknad kommer till stånd, erfordras överläggningar angående dess organisation samt om anställningsvillkor, meritberäkningar etc. För den kommunalanställda bibliotekariepersonalens vidkommande bör dessa överläggningar föras av kommunförbunden.

Stockholm den 13 september 1963

Svenska stadsförbundet

Hj. Mehr

Sten-Sture Landström

Tjänstemännens centralorganisation:

Under hänvisning till vad TCO anfört i sitt yttrande den 1 september 1959 över medlemsförslaget om gemensam nordisk arbetsmarknad för de intellektuella yrkena och då förutsättningarna för införande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier torde vara att bedöma som

förhållandevis goda, ansluter sig TCO i princip till det nu framlagda förslaget.

Stockholm den 9 september 1963

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Gun Lundqvist

Sveriges akademikers centralorganisation:

I sina remissvar över förslaget om gemensam arbetsmarknad för de intellektuella yrkena och förslaget om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare har SACO framfört vissa principiella synpunkter som kan sammanfattas i följande punkter:

1. SACO ställer sig positiv till att öka arbetskraftens rörlighet och ser strävandena till gemensam arbetsmarknad för olika intellektuella yrken som ett naturligt led i den nordiska integrationen inom olika områden.

2. En förutsättning för en i praktiken fullt genomförd gemensam nordisk arbetsmarknad är en ökad samordning och integrering av utbildningen.

3. Harmonisering inom en rad områden beträffande t. ex. sociallagstiftning och en ekonomisk, politisk och språklig integrering är åtgärder som i och för sig torde vara av lika stor betydelse för arbetskraftens rörlighet som t. ex. avskaffande av nationella kompetensregler.

4. De arbetsmarknadsmässiga konsekvenserna måste kunna bedömas. Förslag om gemensam marknad bör därför föregås av prognoser.

Då nu en gemensam nordisk arbetsmarknad föreslås för bibliotekarier finner SACO anledning att ånyo ge uttryck för denna sin principiella inställning.

SACO ställer sig positiv till förslaget. På grund av de livliga nordiska kontakter som sedan gammalt upprätthållits på biblioteksområdet, synes några praktiska hinder i form av t. ex. bibliotekstekniska skillnader länderna emellan icke föreligga. En gemensam nordisk arbetsmarknad föreligger dessutom redan i viss utsträckning beträffande de vetenskapliga biblioteken. För den samordning av utbildningen som SACO ser som en grundläggande princip för en i praktiken genomförd nordisk arbetsmarknad synes den nordiska fortbildningskursen för folkbibliotekarier i Kungälv kunna planeras så, att den blir grundval för en utökad integrerad utbildning på detta område. De arbetsmarknadsprognoser, som SACO anser ha stor betydelse för att hela problemet med gemensam arbetsmarknad skulle kunna överblickas, saknas i förslaget. Den översikt över bristsituationen inom de olika nordiska länderna som finns fogad till förslaget fyller icke

enligt SACO:s uppfattning tillnärmelsevis kravet på arbetsmarknadsmässig överblick.

Med hänsyn till rådande olikheter i löneförhållandena för bibliotekspersonal i de nordiska länderna kan enligt SACO:s mening ett ensidigt riktat utbyte av arbetskraft beräknas uppstå. Man kan därför riskera, att ett av syftena med de arbetsmarknadsmässiga gemensamhetssträvandena, nämligen den ökade rörligheten på arbetsmarknaden som kan utjämna brist-situationer, helt förfelas i praktiken.

SACO vill slutligen påpeka, att det framlagda förslaget icke i tillräckligt hög grad beaktar de faktiska olikheterna ifråga om utbildning och kompetensvillkor mellan olika kategorier — bibliotekarier, biblioteksassistenter och biblioteksbiträden — vid de svenska vetenskapliga biblioteken. Enligt SACO:s mening måste en mer detaljerad undersökning göras om hur en gemensam arbetsmarknad skall genomföras med hänsyn till de anförda skillnaderna av delvis betydande omfattning.

SACO tillstyrker i princip förslaget men förutsätter, att en mer detaljerad undersökning genomföres på de punkter ovan, som rör undervisning och kompetensvillkor. SACO förutsätter också, att de synpunkter av mer principiell karaktär som framförts beträffande utbildning, prognoser m. m. rutinemässigt beaktas, då inrättandet av gemensam nordisk arbetsmarknad för andra intellektuella yrken i framtiden överväges.

Stockholm den 3 september 1963

Sveriges akademikers centralorganisation

Bertil Östergren

Torkel Westling

BILAGA 4

Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över medlemsförslaget

Till grund för kommitténs handläggning av saken har legat dels en i Danmark utarbetad »Oversigt over ansættelsesformer m. v. for bibliotekarier i de nordiske lande», dels en i kommittén utarbetad promemoria angående villkoren för erhållande av bibliotekarietjänst i nordiskt land, dels och de yttranden, som under sommaren 1963 inhämtats från olika nationella instanser.

Samtliga remissinstanser — såväl statliga och kommunala som de som

företräder bibliotekarierna själva — tillstyrker, att åtgärder måtte vidtagas för införande av en nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier. Redan den omständigheten, att biblioteksväsendet bildar ett område där sedan gammalt ett väl utbyggt nordiskt samarbete försiggår, utgör en garanti för att en god grundval föreligger för en gemensam nordisk arbetsmarknad på detta fält. Samarbetet avser främst kontakt-, utbildnings- och utbytesfrågor. Som ett bevis på den starka samhörighetskänslan inom denna yrkesgrupp må nämnas att bibliotekarierna i de nordiska länderna är samlade i två samnordiska organisationer, Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet och Nordiska folkbibliotekariers råd.

Utbildningsfrågorna har spelat en framträdande roll inom det nordiska samarbetet på biblioteksområdet. Det har årligen anordnats samnordiska kurser för bibliotekarier såväl vid de vetenskapliga biblioteken som vid de allmänna biblioteken. Sedan år 1949 har det för bibliotekarier vid de allmänna biblioteken anordnats samnordisk fortsättningsutbildning, till en början med tre års intervaller och numera vartannat år vid den samnordiska fortsättningsskolan för bibliotekarier i Kungälv. Även om vissa skiljaktigheter förefinnes mellan biblioteksutbildningen i de olika nordiska länderna, har man redan i praktiken godkänt i något nordiskt land avlagd biblioteksexamen som kompetensgrund för erhållande av tjänst i samtliga nordiska länder.

Utbyte av bibliotekarier för kortare eller längre tid i studiesyfte har sedan en längre tid utgjort en permanent form av samarbete mellan biblioteken i de nordiska länderna. Erfarenheterna av denna verksamhet har varit mycket goda. Ett par remissinstanser — Nämnden för de vetenskapliga biblioteken i Finland och Finlands biblioteks förening — uttalar önskemål om att denna verksamhetsform ytterligare måtte utvecklas.

Även den situation, som med ledning av den verkställda utredningen kan konstateras föreligga i fråga om tillgången på och efterfrågan av arbetskraft på berörda område i Norden, synes tala för att naturliga betingelser för en nordisk arbetsmarknad är för handen. Det framhålls i remissyttrandena att en viss rörlighet inom branschen redan nu förefinnes. Man pekar också på det ökade behov av arbetskraft, som på sina håll kommer att uppträda i samband med utbyggnaden av läroanstalterna för högre undervisning.

Kulturella niomannakommittén kan med hänvisning till vad ovan anförts förena sig om den av förslagsställarna framförda åsikten, att särskilt gynnsamma betingelser föreligger för att skapa en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier. Med hänvisning till den utredning angående de formella förutsättningarna för en gemensam arbetsmarknad, som ingår i förenämnda promemoria angående villkoren för erhållande av bibliotekarietjänst i nordiskt land, kompletterad av de uppgifter, som ingår

i remissyttrandena, kan kommittén även konstatera, att det icke heller finnes några allvarigare formella hinder för genomförande av en nordisk arbetsmarknad på berörda område.

För Danmarks, Islands, Norges och Sveriges vidkommande reser medborgarskapsbestämmelserna endast i Danmark hinder i fråga om såsom statstjänstemän tillsatta bibliotekarier och beträffande bibliotekarier i vissa enskilda kommuner. I samtliga länder godtages i annat nordiskt land erhållen utbildning, som motsvarar den som är föreskriven för den sökta tjänsten. Skulle en uppmjukning av de i Danmark gällande bestämmelserna om medborgarskap kunna åvägbringas, skulle de formella förutsättningarna för en helt fri arbetsmarknad på berörda område mellan Danmark, Island, Norge och Sverige föreligga.

Finland intager i fråga om de formella förutsättningarna en särställning. För sökande från annat nordiskt land till bibliotekstjänst i Finland uppreses hinder dels av medborgarskapsbestämmelserna i Finland, som i fråga om såsom statstjänstemän anställda är ovillkorliga, dels av bestämmelserna om att vederbörande i de flesta fall bör behärska finska språket. Även i fråga om Finland gäller dock regeln, att i annat nordiskt land erhållen utbildning godtages för biblioteksanställning.

För sökande till tjänster i Finland kommer de språkliga förutsättningarna i allmänhet att ställa hinder, varför en förflyttning av arbetskraft i denna riktning i praktiken torde komma att bli mycket ringa. För Finlands vidkommande torde det därför vara anledning att, samtidigt som möjligheterna att exempelvis genom dispensförfarande i särskilda fall reducera de hinder de i landet gällande bestämmelserna om medborgarskap och språkkunskaper uppställer, särskilt undersöka möjligheterna att genom en utökning av bibliotekarieutbytet, isynnerhet i fråga om längre utbytestjänstgöring, skapa faktiska betingelser för en livlig växelverkan även mellan bibliotekarierna i Finland och de övriga nordiska länderna.

Niomannakommittén finner det naturligt, att den sakkunskap, som vederbörande tjänstemannaorganisationer företräder, särskilt de två existerande nordiska samarbetsorganen, Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet och Nordiska folkbibliotekariers råd, utnyttjas i samband med förberedelserna för genomförandet av en gemensam arbetsmarknad på området. Detta gäller även i fråga om den ytterligare utredningen angående en ökad samordning av bibliotekarieutbildningen samt de arbetsmarknadsmässiga konsekvenserna av en nordisk arbetsmarknad, som härvid kan vara av behovet påkallad. Ett spörsmål som i samband härmed måste ägnas särskild uppmärksamhet är frågan om möjligheterna att få tillgodoräkna sig tidigare tjänstgöring på biblioteksområdet i annat nordiskt land för erhållande av pension.

Sammanfattningsvis kan sägas, att de formella hindren för genomförande av en nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier främst är att söka i de

gällande medborgarskapsbestämmelserna i Danmark och Finland samt i språkbestämmelserna i Finland. Därutöver finns hinder av mera praktisk natur, bl. a. bristen på regler i pensionshänseende. Behörighetskraven torde blott undantagsvis vålla svårigheter.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undanröja de återstående hinder, som föreligger för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier.

Hässelby den 21 november 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Gisli Jonsson

Förman

Helge Larsen

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Uppskjutet medlemsförslag

om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion

Se Sak A 19/1960 och jur. utsk. 5/1960 (8:e sess., s. 253, 488; behandl. s. 177), Sak A 12/1961 (9. sess., 339; behandl. s. 123), Sak A 4/1962 och jur. utsk. 5/1962 (10:e sess., s. 283, 1456; behandl. 141), samt Sak A 6/1963 (11. sesj., s. 323; behandl. s. 114).

BILAGA

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över det uppskjutna medlemsförslaget

I sin udtalelse til rådets 11. session (*se Nordisk Råd 1963, s. 327—28*) indstillede nimandskomiteen, at behandlingen af det foreliggende medlemsforslag, der går ud på at rekommandere Norges og Sveriges regeringer at anerkende den europæiske menneskerettighedsdomstols domsmyndighed, blev udsat til den følgende session. Komiteen udtalte samtidig håb om, at den norske og svenske regering, der under sagens behandling på de tidligere sessioner havde givet udtryk for ønsket om tilvejebringelse af yderligere erfaringsmateriale med hensyn til domstolens virke, inden de tog stilling til spørgsmålet om anerkendelse, til den følgende session måtte være rede til at tage stilling i sagen.

På nuværende tidspunkt må det imidlertid konstateres, at de 2 landes regeringer stadig ikke er rede til at beslutte sig for en anerkendelse af domstolen.

Under disse omstændigheder vil komiteen indstille,

at sagen på ny udsættes.

København, den 7. december 1963

<i>Emil Ahlqvist</i>	<i>Ingrid Gärde Widemar</i>	<i>Erkki Hara</i>	<i>Nils Hønsvald</i>
<i>Harras Kyttä</i>	<i>Johan Møller Warmedal</i>		<i>Knud Thestrup</i>

Formand

Uppskjutet tilläggsförslag

om multilaterala dubbelbeskattningsavtal

Se Sak D 83/1962, Tilläggsförslag, och jurid. utsk. 13/1962 (10:e sess., s. 1362, 1471; behandl. s. 182) och Sak A 11/1963 (11:e sess., s. 350).

BILAGA 1

PM angående multilaterala dubbelbeskattningsavtal

(Utarbetad av kammarrättsassessor Bertil Wennergren)

Av OECD:s skattekommitté har utarbetats ett förslag till en konvention för undvikande av dubbelbeskattning med avseende å skatter å inkomst och kapital. OECD:s råd har den 30 juli 1963 beslutat rekommendera sina medlemsländers regeringar bl. a. att vid ingående av bilaterala konventioner och översyn av redan ingångna sådana konventioner eftersträva överensstämmelse med det av skattekommittén utarbetade konventionsförslaget. Regeringarna i medlemsländer, vilka är medlemmar i en regional sammanslutning, har rådet rekommenderat att, i den mån och när så finnes lämpligt, undersöka möjligheten att inom sammanslutningens ram ingå multilaterala konventioner på grundval av konventionsförslaget.

När det gäller fördelningen av beskattningsrätten fördragsslutande stater emellan i fråga om inkomst av enskild tjänst angives i konventionsförslaget, som huvudregel, att löneinkomster skall beskattas i den stat, där löntagaren är bosatt. Huvudregeln gäller även för inkomst intjänad i annat land än hemvistlandet. I den mån arbetet utförts i den andra fördragsslutande staten, må lönen dock beskattas där i stället för i hemviststaten, utom i fall då löntagaren uppehållit sig i den andra staten högst 183 dagar under skatteåret, lönen, utbetalats av arbetsgivare, som ej är bosatt i denna stat, och ej belastat ett fast driftställe e. d., som arbetsgivaren äger

i denna stat. Särskilda undantag stadgas även för sjömän, artister, idrottsmän, studerande, pensionärer m. fl. Särbestämmelser för gränsgångare förutsätts.

Det är känt att vid EFTA:s ministerrådsmöten i Lissabon den 9—11 maj 1963 och i Stockholm den 11 och 12 september 1963 diskuterats frågan om utarbetande av ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal inom EFTA:s ram. Till något beslut i frågan har diskussionerna dock ej lett.

Såsom framhålles i åtskilliga av de yttranden, som avgivits i förevarande sak, skulle det vara av stort värde att få till stånd ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska staterna, vilket till större delen ersatte gällande bilaterala avtal. Goda skäl talar för att de nordiska länderna tar fasta på OECD:s rekommendation och söker inom nordisk ram förverkliga önskemålet om ett multilateralt avtal på grundval av OECD:s konventionsförslag under beaktande av vad som inom EFTA kan komma att beslutas om ett multilateralt avtal för denna sammanslutnings del.

OECD:s förslag till dubbelbeskattningskonvention avhandlar liksom dubbelbeskattningsavtal i allmänhet blott frågor rörande beskattning av inkomst och förmögenhet.

Vid beskattning av en inkomst i en stat träder de bestämmelser om avdrag, som gäller vid beskattning av inkomst av den typ varom är fråga jämväl i funktion. Skatterättsliga avdragsregler vålla därför i allmänhet inga problem i internationella beskattningssammanhang. Hittills har avdragsfrågor i enlighet härmed ej blivit föremål för behandling i dubbelbeskattningsavtal. Ej heller i OECD:s konventionsförslag tas några sådana frågor upp. Något hinder kan dock ej i och för sig anses möta mot att man genom mellanstatliga avtal förebygger en tillämpning i internationella beskattningssammanhang av avdragsregler, vilken ger materiellt otillfredsställande resultat.

Intresset knyter sig i förevarande sammanhang till beskattningen av personer, som under tillfällig vistelse i annat land än hemvistlandet förvärvar löneinkomst eller annan inkomst av tjänst. Om man såsom huvudregel utgår från att envar stat har rätt till beskattning av alla löneinkomster, som upp bärs av dem, som är bosatta i staten, skulle man kunna tänka sig, att staten avstod från denna beskattningsrätt till fördragsslutande stat med avseende å löneinkomst, som förvärvats i sistnämnda stat under tillfällig vistelse, endast på villkor att löntagaren i fråga i avdragshänseende fullt ut likställdes med i staten bosatta löntagare.

I gällande dubbelbeskattningsavtal finns i regel non-diskriminationsklausuler, genom vilka fördragsslutande stat förpliktar sig att icke ålägga medborgare i den andra staten annan eller tyngre skattebörd än det egna landets medborgare har att bära i motsvarande situation. Medborgare i viss stat kan visserligen på grund av en sådan konventionsbestämmelse

som förut nämnts bli sämre ställd i beskattningshänseende än den som är bosatt i den stat, till förmån för vilken konventionsbestämmelsen gäller. Medborgaren i fråga blir emellertid därmed icke sämre ställd än en medborgare i den beskattande staten, eftersom konventionsbestämmelsen om beskattning vid tillfällig vistelse ej anknyter till medborgarskapet. Någon konflikt kan därför knappast anses uppkomma mellan den diskuterade konventionsbestämmelsen och dylika non-diskriminationsklausuler. Det borde därför vara möjligt att konventionsvägen lösa de i rekommendation nr 11/1961 under p. 3 och 4 upptagna spörsmålen om klassefradrag resp. Ortsavdrag samt avdrag för försäkringspremier m. m. vid beskattning i samband med tillfällig vistelse i ett land. Därest förutsättningar föreligger för ett multilateralt nordiskt dubbelbeskattningsavtal, synes bestämmelsen böra intas i ett sådant avtal. Eljest får den bilaterala avtalsvägen väljas.

Mot den föreslagna lösningen kan emellertid vägande invändningar riktas. Framför allt märkes att i den interna lagstiftningen kan finnas specialregler rörande beskattning av inkomst förvärvad vid tillfällig vistelse i landet. Så är fallet i Norge, där bestämmelser utformats om schablonavdrag, vilka syftar till definitiv källbeskattning av dem som förvärvar inkomst under tillfällig vistelse i landet. I Sverige har dubbelbeskattningssakkunniga i sitt betänkande »Internationella skattefrågor» (SOU 1962: 59) föreslagit, att en definitiv källskatt, benämnd löneskatt, av samma typ som sjömansskatten införes för samtliga i Sverige tillfälligt arbetande löntagare från annat land. De system, som utarbetas för definitiv källbeskattning av den tillfälliga arbetskraften från annat land, skulle icke kunna tillämpas på arbetskraft från ett land, som konventionsvägen betingat sig att de i landet bosatta skattskyldiga, då de förvärvar inkomst i annat land, i beskattningshänseende skall behandlas på samma sätt som detta lands egna invånare. Man skulle då bli nödsakad tillämpa två system för beskattning av den tillfälliga arbetskraften, vilket framstår som föga rationellt. Det ter sig särskilt olämpligt att sätta ett system med definitiv källbeskattning ur spel för arbetstagare från de nordiska länderna, eftersom dessa dominerar och det till stor del är med tanke på dem som systemen tillkommit.

Stockholm den 30 september 1963

BILAGA 2**Yttrande över tilläggsförslaget**

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

Med hensyn til spørsmålet om det er ønskelig å erstatte de någjeldende bilaterale overenskomster til unngåelse av dobbeltbeskatning mellom de nordiske land med en multilateral konvensjon, slutter man seg i det vesentlige til den uttalelse som 11. september 1962 er avgitt av de svenske dobbeltbeskatningssakkyndige overfor Nordisk Råd. Det tilføyes at man ikke er overbevist om hvorvidt en slik multilateral konvensjon vil innebære så store fordeler at de vil kunne motivere det omfattende arbeid som inngåelsen av konvensjonen vil innebære. I denne forbindelse viser man også til de svenske dobbeltbeskatningssakkyndiges uttalelser av 4. desember 1962¹. Ved fortolkningen av en eventuell multilateral konvensjon vil det antagelig oppstå praktiske vanskeligheter, idet løsningen av prinsipielle spørsmål vil forutsette tilslutning også av de stater som i alminnelighet ikke vil bli direkte berørt av et aktuelt skattespørsmål mellom to av konvensjonens parter.

Til orientering nevnes av det hittill ikke er inngått noen generell overenskomst til unngåelse av dobbeltbeskatning mellom Norge og Island.

Oslo, 17. desember 1963

Etter fullmakt

*A. Scheel**Stener A. Hanson***BILAGA 3****Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över
det uppskjutna tilläggsförslaget**

I Finland, Norge och Sverige beskattas den, som vid tillfälligt uppehåll i vederbörande land förvärvat arbetsinkomst där, såtillvida annorledes än den, som är bosatt i landet, som rätten till vissa omkostnadsavdrag för den förres vidkommande är begränsad eller helt saknas. Frågan är om och i vad mån det är lämpligt och möjligt att utjämna skillnaderna så att en

¹ Se 11. sesj., s. 365—367.

nordisk arbetstagare erhåller samma ställning i beskattningshänseende, vare sig han vistas tillfälligt i ett nordiskt land eller är bosatt där.

Inledningsvis kan framhållas, att utvecklingen snarare går i riktning mot än bort från specialreglering av beskattningen av dem, som vistas tillfälligt i ett land. Anledningen härtill är av praktisk natur. En uppbörd av skatt från arbetstagare, som vistas tillfälligt i ett land, kan knappast anordnas verkligt rationellt med mindre en källskatt uttages, som kommer att överensstämma med den slutligt bestämda skatten. I dagens läge kan tillräckliga förutsättningar för sådana källskatteuttag icke erhållas på annat sätt än genom att den materiella lagstiftningen differentieras och vissa förenklande specialregler meddelas beträffande skattskyldiga, som uppehåller sig tillfälligt i landet. I Norge har bestämmelser utformats om schablonavdrag, vilka syftar till definitiv källbeskattning av arbetstagare, som förvärvat inkomst under tillfällig vistelse i landet. I Sverige har dubbelbeskattningssakkunniga i sitt betänkande »Internationella skattefrågor» (SOU 1962: 59) föreslagit, att en definitiv källskatt, benämnd löneskatt, av samma typ som sjömansskatten införes för samtliga i Sverige tillfälligt arbetande löntagare. Ställning har ännu ej tagits till om förslaget skall förverkligas. I den mån system utarbetas för definitiv källbeskattning av arbetstagare, som uppehåller sig tillfälligt i ett nordiskt land, kan det knappast komma i fråga att sätta dem ur spel för arbetstagare från de nordiska länderna, eftersom dessa dominerar bland arbetstagarna i fråga. I förevarande sammanhang gäller det emellertid närmast att pröva vilka tekniska möjligheter som finnes att utjämna skillnader i beskattningen mellan i ett land bosatta arbetstagare och arbetstagare, som uppehåller sig därstädes tillfälligt.

Skatterättslig likställighet mellan dem som är bosatta i ett land och dem som vistas där tillfälligt kan man vinna genom att uppmjuka eller avskaffa de bestämmelser i den interna lagstiftningen, som innebär särbehandling av inkomsttagare, som uppehåller sig tillfälligt i landet. I Nordiska rådets rekommendation nr 11/1961 är det närmast sådana åtgärder, som ifrågasättes. I detta sammanhang torde emellertid mest-gynnad-nations-principen icke kunna åsidosättas. Det synes sålunda inte lämpligen kunna komma i fråga att uppmjuka eller upphäva reglerna om särbehandling blott beträffande nordiska arbetstagare. Skall arbetstagare, som vistas tillfälligt i ett land, i beskattningshänseende likställas med dem som är bosatta där, bör likställigheten gälla vare sig fråga är om arbetstagare från nordiska eller från andra länder. Införandet av sådan vidare likställighet måste emellertid bedömas i ett större sammanhang än det ifrågavarande. Den nu diskuterade vägen synes därför ej vara den som enklast leder till målet.

I detta läge inställer sig tilläggsförslagens tanke att med orubbad intern lagstiftning söka vinna likställighet genom mellanstatliga avtal. Bilateral eller multilateral konventioner skulle kunna ingås om att särreglerna om

beskattning av arbetslagare med tillfälligt uppehåll icke skulle tillämpas vid beskattning av nordiska medborgare. Det kan emellertid ifrågasättas, om inte även sådana konventioner skulle komma i konflikt med mestgynnad-nations-principen. Härtill kommer, att det måste tillses, att den, som under ett år vistas tillfälligt i två eller flera länder, ej får dubbelavdrag i något avseende. Svårlosta tekniska problem möter här. Ett avgörande skäl mot den diskuterade lösningen är dock framför allt att frågan knappast är av den vikt att den motiverar en sådan extraordinär åtgärd som ingåendet av särskilda konventioner skulle innebära. Det ligger i så fall närmare till hands att välja den lösningen att spørgsmålet toges upp i anslutning till redan existerande konventioner, därvid i första hand dubbelbeskattningsavtalen kommer i blickfältet.

Det faller i ögonen, att de nordiska dubbelbeskattningsavtalen är bilaterala. Såsom framhålles i yttranden från ansvariga myndigheter i samtliga hörda länder, skulle det vara av stort värde att få till stånd ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna, vilket kunde till större delen ersätta gällande bilaterala avtal.

Av OECD:s skattekommitté har utarbetats ett förslag till en konvention för undvikande av dubbelbeskattning med avseende å skatter å inkomst och kapital. OECD:s råd har den 30 juli 1963 beslutat rekommendera sina medlemsländers regeringar bl. a. att vid ingående av bilaterala konventioner och översyn av redan ingångna sådana konventioner eftersträva överensstämmelse med det av skattekommittén utarbetade konventionsförslaget. Regeringarna i medlemsländerna, vilka är medlemmar i en regional sammanslutning, har rådet rekommenderat att, i den mån och när så finnes lämpligt, undersöka möjligheten att inom sammanslutningens ram ingå multilaterala konventioner på grundval av konventionsförslaget.

När det gäller fördelningen av beskattningsrätten fördragsslutande stater emellan i fråga om inkomst av enskild tjänst angives i konventionsförslaget som huvudregel, att löneinkomster skall beskattas i den stat, där löntagaren är bosatt. Huvudregeln gäller även för inkomst intjänad i annat land än hemvistlandet. I den mån arbetet utförts i den andra fördragsslutande staten, må lönen dock beskattas där i stället för i hemviststaten, utom i fall då löntagaren uppehållit sig i den andra staten högst 183 dagar under skatteåret, lönen utbetalats av arbetsgivare, som ej är bosatt i denna stat, och ej belastat ett fast driftställe e. d., som arbetsgivaren äger i denna stat. Särskilda undantag stadgas även för sjömän, artister, idrottsmän, studerande, pensionärer m. fl. Särbestämmelser för gränsgångare förutsätts.

Härutöver är känt att vid EFTA:s ministerrådsmöten i Lissabon den 9—11 maj 1963 och i Stockholm den 11—12 september 1963 man diskuterat frågan om utarbetande av ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal inom EFTA:s ram. Till något beslut i frågan har dock dessa diskussioner ej lett.

Goda skäl talar i denna situation för att de nordiska länderna tager fasta på OECD:s rekommendation och söker inom nordisk ram förverkliga

önskemålet om ett multilateralt avtal på grundval av OECD:s konventionsförslag. Det finns möjlighet att därvid beakta också vad som inom EFTA kan komma att beslutas om ett multilateralt avtal för denna sammanslutning del.

OECD:s förslag till dubbelbeskattningskonvention avhandlar emellertid liksom dubbelbeskattningsavtal i allmänhet blott frågor rörande beskattning av inkomst och förmögenhet. Vid beskattning av inkomst i en stat träder de bestämmelser om omkostnadsavdrag m. m. i funktion, som gäller vid beskattning av inkomst av den typ varom är fråga. Skatterättsliga avdragsregler vållar därför i allmänhet inga problem i internationella beskattningssammanhang. Dubbelbeskattningsavtal har därför hittills använts blott som medel för begränsning av skattskyldighet och lösning av konfliktsituationer mellan samtidiga nationella skatteanspråk. Åtgärder, som syftar till att harmonisera eller eljest genombryta gränserna mellan staters nationella skattesystem, framstår därmed som främmande inslag vid överväganden rörande dubbelbeskattningsavtal av traditionell typ. Att sammankoppla dylika strävanden med arbetet på ett multilateralt nordiskt dubbelbeskattningsavtal synes därför ej utgöra någon lycklig åtgärd.

Den verkställda genomgången har sålunda givit vid handen, att det icke kan anses ändamålsenligt att söka åstadkomma den ifrågasatta skatterättsliga likställigheten mellan stadigvarande bosatta och tillfälligt vistades vare sig genom en särskild konvention eller i anslutning till dubbelbeskattningsavtal. Spörsmålet om beskattningen av den som har arbetsinkomst vid tillfällig vistelse i ett nordiskt land bör fastmera bli föremål för fortsatta överväganden i enlighet med rekommendation nr 11/1961. Möjligt är, att en lösning av problemet kan sökas i form av en definitiv löneskatt för de grupper av arbetstagare, om vilka här är fråga. Utvecklingen i Norge och Sverige synes peka i denna riktning.

Emellertid hör ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna eftersträvas av andra och avdragsfrågorna ovidkommande skäl. Tilläggsförslaget bör därför såtillvida bifallas, som de nordiska länderna bör rekommenderas att söka förverkliga tanken på ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal. OECD:s förslag bör därvid tjäna till förebild.

Juridiska niomannakommittén föreslår,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna att ingå ett nordiskt multilateralt dubbelbeskattningsavtal i huvudsaklig överensstämmelse med OECD:s mönsteravtal.

Köpenhamn den 7 december 1963

Emil Ahlqvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Harras Kyttä

Johan Møller Warmedal

Knud Thestrup

Förman

Uppskjutet medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik

Se Sak A 35/1963 (11. sesj., s. 857).

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

(Här ej tryckta.)

BILAGA 2

PM angående nordisk och europeisk transportpolitik

(Upprättad inom svenska kommunikationsdepartementet)

I den europeiska ekonomiska gemenskapen spelar spørsmålet om en gemensam transportpolitik en viktig roll. De trafikpolitiska frågorna får samtidigt anses som de mera svårlösta inom Romfördragets ram. Anledningen härtill är i första hand de djupgående skiljaktigheterna mellan medlemsstaterna i fråga om den grundläggande synen på transportpolitikens målsättning. Man torde därför kunna räkna med att ett förverkligande av den gemensamma trafikpolitiken kommer att möta avsevärda svårigheter.

I själva fördraget finns endast ytterst knapphändiga konkreta anvisningar rörande transportpolitiken. Bestämmelserna i fördraget ger heller icke någon klar bild av den politik som gemenskapen siktar till på transportområdet. Från ett av kommissionen i april 1961 utsänt memorandum känner man emellertid de synpunkter som torde bli vägledande för den gemensamma transportpolitikens inriktning. Enligt kommissionen bör följande grundprinciper vara vägledande på transportområdet: lika behandling av trafikföretagen i förhållande till varandra och av trafikanterna; finansiell självständighet för trafikföretagen; kommersiell rörelsefrihet

för trafikföretagen; valfrihet för trafikanterna mellan existerande transportmöjligheter; samt samordning av investeringarna på transportområdet.

Beträffande det aktuella läget kan nämnas att kommissionen utarbetat en gemensam transportnomenklatur, vilken tillställts medlemsländerna med hemställan att den skall tillämpas från den 1 januari 1962. Kommissionen har vidare anmodat medlemsstaterna att verka för en utveckling av gemenskapens infrastruktur på transportområdet.

Av det sagda framgår att lösningen av transportfrågorna inom gemenskapen får ses som en uppgift på mycket lång sikt. Detta faktum minskar inte dess betydelse för de nordiska länderna. De internordiska transportererna spelar en stor roll för samtliga nordiska länder. För Finland, Norge och Sverige är de till och med mer betydelsefulla än landtransporterna till och från kontinenten.

Danmarks, Norges och Sveriges ansökningar om anknytning i en eller annan form till gemenskapen aktualiserar därtill de nordiska transportfrågorna och gör det nödvändigt att redan nu överväga hur de nordiska intressena bäst skall tillvaratagas. Det måste således bedömas vara en i hög grad angelägen och aktuell uppgift att klarlägga vilken effekt den framtida europeiska transportpolitiken kommer att få för de nordiska länderna och deras möjligheter att vidareutveckla och anpassa den nordiska transportpolitiken i syfte att ge nordiskt näringsliv och reseliv bästa möjliga villkor för framtiden.

Stockholm den 23 november 1962

Ändringsförslag

om riktlinjer för nordisk transportpolitik

(Väckt av Hans Gustafsson)

I ett medlemsförslag till 1963 års rådssession önskade två norska medlemmar av rådet att få till stånd en utredning om bl. a. möjligheterna för en vidareutveckling av en nordisk transportpolitik, som skulle skänka nordiskt näringsliv och nordiskt reseliv de bästa förutsättningarna. Förslagsställarna angav intet om hur denna transportpolitik skulle vara utformad.

I Sverige har emellertid i dagarna i proposition till riksdagen (nr 191/1963) framlagts förslag till nya riktlinjer för svensk statlig trafikpolitik, vilka måhända kan tjäna till ledning även vid uppgörande av en nordisk politik på detta område.

I den nämnda svenska propositionen, som grundar sig på ett mångårigt utredningsarbete, föreslås en omläggning av nuvarande principer för den statliga trafikpolitiken. Syftet är att efter en övergångsperiod på fem år varje trafikgren inom landet i princip skall svara för sina kostnader. Härigenom skapas förutsättningar för en samhällsekonomiskt riktig uppdelning av trafiken mellan olika trafikgrenar syftande till att för landets olika delar trygga en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta möjliga kostnader. I den mån det ej är genomförbart att med bibehållet krav på kostnadstäckning lämna viss bygd den trafikservice, som från samhällets synpunkt bedömes som rimlig, bör enligt propositionen ersättning utgå av allmänna medel till det trafikföretag, som får i uppdrag att lämna den behövliga trafikservicen.

Mot bakgrunden av det intresse, som måste tillmätas önskemålet att få till stånd enhetliga nordiska regler för transportpolitiken, synes det naturligt, att det uppskjutna medlemsförslaget gives den inriktningen att regeringarna rekommenderas att snarast utreda, huruvida de ovannämnda riktlinjerna för den svenska trafikpolitiken kan läggas till grund också för en framtida gemensam nordisk transportpolitik, avseende gods- och passagerartrafik såväl på väg som på järnväg.

Målsättningen för en sund transportpolitik måste vara att få till stånd

en så rationell och effektiv fördelning av tillgängliga transportresurser som möjligt. Från den utgångspunkten synes många fördelar vara förknippade med den svenska linjen, som innebär att alla icke räntabla förbindelser, som av olika skäl måste upprätthållas, i kalkylerna avskiljes från övrig verksamhet och får sina underskott täckta av statsmedel. Denna grundprincip — att varje trafikgren skall svara för sina kostnader och att transportförsörjningen för varje landsdel skall ordnas tillfredsställande och till lägsta möjliga kostnader — synes kunna utsträckas att gälla för hela Norden. Därest trafikföretagen befrias från ständigt hänsynstagande till icke bärkraftiga förbindelser, öppnas möjlighet till en samfällid nordisk politik för den grundläggande trafiken i dess helhet, vilken får att följa samma ekonomiska lagar i alla länderna. Subventionerna till socialt motiverade trafikleder skulle däremot bli en helt nationell angelägenhet.

Kunde en sådan ordning genomföras, skulle t. ex. de fyra ländernas järnvägar i en framtid kunna etablera ett nära och fruktbringande samarbete. En långtgående integration torde endast kunna genomföras, därest principerna för de fyra ländernas trafikpolitik på järnvägsområdet görs likformiga. En nära samverkan mellan alla nordiska järnvägslinjer, som är ekonomiskt bärkraftiga, skulle kunna medföra betydande rationaliseringsvinster. Underskotten på åtskilliga av de icke räntabla linjerna, som varje land av samhällliga hänsyn tvingas att upprätthålla, skulle sannolikt minska och trycket på den egna statsbudgeten därmed lätta.

Liknande synpunkter gör sig gällande beträffande godstrafiken på landsväg. Även för denna trafikgren skulle en enhetlig tillståndsgivning och likartade regler i övrigt frammana en sund konkurrens och underlätta en behövlig samordning av de tillgängliga resurserna och därmed leda till ett effektivare utnyttjande av de samlade transportmedlen.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att lägga de i förslaget till svenska riksdagen framlagda nya riktlinjerna för den statliga svenska trafikpolitiken (se prop. nr 191/1963) till grund för en gemensam nordisk transportpolitik.

Stockholm den 4 december 1963

Hans Gustafsson

*BILAGA 1***PM angående riktlinjer för den statliga svenska trafikpolitiken**

Den 18 oktober 1963 framlade den svenska regeringen en proposition till riksdagen (nr 191/1963), vari föredragande departementschefer förordade en nyorientering av de allmänna riktlinjerna för den statliga trafikpolitiken.

Ur propositionen kan följande huvudpunkter antecknas:

1. De konkurrenshämmande regleringar, som f. n. gäller på transportmarknaden, skall i möjligaste mån avvecklas. Varje trafikgren bör i princip svara för sina kostnader och förutsättningar även i övrigt skapas för en konkurrens på lika villkor, vilket är av betydelse för att nå en samhälls-ekonomiskt riktig uppdelning av trafiken mellan de olika trafikgrenarna. Målet för trafikpolitiken bör vara att för landets olika delar trygga en tillfredsställande transportförsörjning till lägsta möjliga kostnader. I den mån det inte med kravet på kostnadstäckning går att lämna en viss bygd den trafikservice som från samhällets synpunkt är rimlig, bör ersättning till trafikföretaget utgå av allmänna medel.

2. För att få en mjuk övergång till det nya systemet har reformåtgärderna samordnats i ett handlingsprogram uppdelat i tre etapper. Den första etappen avses skola genomföras den 1 juli 1964 och den andra den 1 juli 1966. Riktpunkten för genomförandet av den tredje reformetappen skall vara den 1 juli 1968. En särskild delegation med representanter för bl. a. transportkonsumenter och trafikutövare skall tillsättas för att följa upp genomförandet av handlingsprogrammet.

3. I den första reformetappen föreslås i fråga om godstrafiken på landsväg att gällande regleringssystem skall uppmjukas huvudsakligen genom en mindre restriktiv tillståndsgivning. Normerande vid tillståndsgivningen skall vara en årlig ökning med 15 procent av den samlade lastförmågan hos fordon i beställningstrafik för godsbefordran. Dessutom föreslås vissa transporter skola helt undantagas från tillämpning av yrkestrafikförordningens bestämmelser eller från däri föreskriven behovsprövning. I den andra reformetappen avses restriktiviteten i tillståndsgivningen bli ytterligare mildrad. Vidare skall bl. a. tillstånd till transporter med lättare lastbilar, vissa specialbilar m. m. kunna meddelas utan behovsprövning. I den tredje reformetappen torde all behovsprövning för godstransporter på landsväg kunna slopas.

4. Av avgörande betydelse för att nå en samhälls-ekonomiskt riktig trafikuppdelning är att järnvägarna befrias från olika ekonomiskt belastande förpliktelser. I den mån dylika förpliktelser alltjämt kommer att kvarstå bör ersättning utgå som helt täcker därigenom uppkommande kostnader.

I propositionen föreslås därför bl. a. grunder för ersättningen till SJ för drift av icke lönsamma järnvägslinjer. Denna ersättning som populärt uttryckt utgör ett slags »kollektivbiljett» för resor och transporter som staten köper av SJ på de trafiksvaga linjerna, föreslås skola utgå fr. o. m. första reformetappen.

5. I propositionen föreslås vissa riktlinjer för trafikinvesteringarna och olika förslag framlägges för att främja en rationell samordning av dessa investeringar i syfte att därmed skapa ett transportsystem, där de olika trafikaneläggningarna och transportmedlen på ett optimalt sätt kompletterar varandra. En speciell sakkunnigutredning skall tillsättas för att göra en översyn av 1957 års vägplan, därvid behovet av en samordning mellan trafikledsbyggandet i städerna och vägutbyggnaden på landsbygden skall särskilt beaktas. För SJ:s del förutsättes en fortsatt koncentration av verksamheten genom nedläggningen av trafiksvaga järnvägslinjer och samtidigt härmed en upprustning av för framtiden bestående järnvägslinjer. Vidare behandlas investeringsverksamheten inom sjöfarten och luftfarten.

6. Slutligen aviseras i propositionen en utredning rörande den transportekonomiska och trafiktekniska forskningen.

Stockholm den 14 november 1963

BILAGA 2

Yttranden över ändringsförslaget

(Här ej tryckta)

BILAGA 3

Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget och ändringsförslaget

Til det oprindelige medlemsforslag om en fælles nordisk transportpolitik foreligger til Nordisk Råd's 12. session et ændringsforslag om retningslinier for en nordisk transportpolitik. De to forslag berører et stort kompleks af problemer, og en stillingtagen forudsætter gennemgang af et betydeligt materiale. Komiteen finder det endvidere ønskeligt, at der ved dens behandling af ændringsforslaget foreligger udtalelser fra de pågældende myndigheder og interesserede organisationer. Da foreløbig kun enkelte udtalelser foreligger, skal komiteen foreslå,

at såvel det udsatte medlemsforslag som ændringsforslaget hertil uden udvalgsbehandling udsættes til behandling på rådets 13. session.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Uppskjutet medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av naviga- tionshjälpmidlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjords-området

Se Sak A 37/1963 (11. sesj., s. 875; behandl. s. 115).

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

Norge

Fiskeridepartementet:

Som det vil sees har havnedirektøren i sitt brev av 24. april 1963 (se nedan) uttalt at han både av økonomiske og humanitære grunner fullt ut støtter forslaget om utbygging av navigasjonshjelpemidler i det nordøstlige Skagerak og i Oslofjorden.

Fyrdirektøren har i brev av 6. april 1963 gitt en oversikt over de maritime elektroniske navigasjonshjelpemidler, som for tiden fra norsk side dekker de ovennevnte farvann. Avgjørende for spørsmålet om en eventuell utbygging, bør etter fyrdirektørens oppfatning være at det foreligger et tilstrekkelig sterkt behov.

Losdirektøren har i brev av 10. april 1963 uttalt at en utbygging av Decca navigasjonssystem i samsvar med forslaget vil være av den største betydning for skipsfarten. For lostjenesten vil det også ha en vesentlig betydning. Redningstjenesten vil kunne bli mere effektiv og sikkerheten i sin alminnelighet betydelig styrket.

Losdirektøren anbefaler derfor at forslaget blir tatt opp til realitetsbehandling så snart råd er.

Saken har også vært forelagt fiskeridirektøren som i brev av 1. juli 1963 har uttalt følgende:

Så fremt svenskene bygger ut en Decca-kjede ved sin Skagerakkyst, bør Norge også bygge en stasjon på sin Skagerakkyst.

Fiskeridepartementet har funnet det naturlig og hensiktsmessig at det foreliggende forslag om en norsk-svensk Decca-kjede i Skagerak og Oslofjorden blir behandlet i samband med de øvrige planer som foreligger om utbygging av Decca-kjeder langs norskekysten.

Som kjent har et utvalg som ble nedsatt i november 1960, (Decca-utvalget), foreslått at det på kyststrekningen Rogaland—Finnmark utbygges et Decca-system med 5 Decca-kjeder og at det i tillegg hertil bygges 3 Consolstasjoner som forutsettes plasert på Andøya, Jan Mayen og Bjørnøya.

Utvalgets innstilling har, etter at de interesserte faginstanser og organisasjoner hadde avgitt sine uttalelser, vært forelagt Stortinget, jfr. St. meld. nr 48 og Innst. S. nr. 147 for 1961—62. Under det videre arbeid med saken har en funnet det nødvendig, før det kan tas endelig standpunkt til bygging av de foreslåtte Decca-kjeder og Consolstasjoner, at det blir utarbeidet en byggeplan med så nøyaktige omkostningsoverslag som mulig. I denne byggeplan skal også medtas den norsk-svenske Decca-kjede for Skagerak og Oslofjorden som nå er blitt aktuell og som forutsetter at det må bygges en norsk senderstasjon på Skagerakkysten.

Av budsjett-messige hensyn er det bestemt at omhandlede byggeplan skal utarbeides i 3 alternativer med en byggetid på henholdsvis 3, 4 og 5 år.

Det er videre bestemt at det skal foretas nærmere beregninger over hva de årlige driftsutgifter for anleggene i fullt utbygget stand vil beløpe seg til.

Det er overlatt til Forsvarets Fellessamband å utarbeide denne byggeplan. Arbeidet vil blant annet medføre at det må foretas en del omfattende terrengundersøkelser m. v. for plassering av de enkelte stasjoner.

En regner med at nevnte byggeplan vil kunne foreligge fullt ferdig innen utgangen av mars 1964.

Nærværende brev med uttalelsene fra fyrdirektøren, losdirektøren og havndirektøren sendes i to eksemplarer.

Oslo, den 16. september 1963

Etter fullmakt:

J. Sellæg

Magne Amdal

Ved Kgl. res. av 5. juli 1963 er det bevilget inntil kr. 200 000.— til dekning av de utgifter som påløper i 1963 til utarbeidelse av nærmere planer med omkostningsoverslag for utbygging av Decca-kjeder og konsollstasjoner.

Departementet viser förövrig til det som er anført i Fiskeridepartementets budsjettproposisjon for 1963, s. 58 under kap. 1074. Elektroniske navigasjonshjelpemidler, hvor det foreslås bevilget ytterligere kr. 300 000.— til de forannevnte undersøkelser.

I proposisjonen uttales bl. a. at det er forutsatt at en eventuell Skagerak/Kattegat-kjede blir trukket inn i disse undersøkelser. Spørsmålet om utbygging av en slik kjede er tatt opp i Nordisk Råd. For övrig skal departementet bemerke at forutsetningen for en utbygging av en Decca-kjede i Norge er at man får en tilfredsstillende avtale med Decca-konsernet i London bl. a. om den lisensavgift som konsernet skal ha for de apparater som det er forutsetningen skal fabrikeres på Kongsberg Våpenfabrikk, Kongsberg.

Oslo, den 13. desember 1963

Etter fullmakt:

J. Sellæg

Ernst Aas

Fyrdirektøren:

Det er formentlig av interesse først å gi en oversikt over de maritime elektroniske navigasjonshjelpemidler som for tiden fra norsk side dekker de ovenfor nevnte farvann. Disse er regnet nordenfra:

1. Radiofyr på Filtvet fyr, Oslofjorden.
2. » » Fulehuk fyr, »
3. » » Færder fyr, »
4. » » Stavernsodden fyr, Stavern.
5. » » Langøytangen fyr, Langesund.

Nr. 2, 4 og 5 arbeider sammen i en gruppe.

Nr. 3 arbeider sammen med et radiofyr på Svenskekysten, 2 radiofyr på Danskekysten. Videre skal disse 4 radiofyr arbeide sammen med de planlagte radiofyr på Torungen fyr, utenfor Arendal, og på Oksøy fyr, utenfor Kristiansand S.

Radiofyrene kan som kjent peiles av fartøyer som har radiopeileapparat ombord.

Med hensyn til Decca-Navigator System har Fyrdirektøren ikke annet kjennskap enn det som er kommet fram i forskjellige publikasjoner, i lærebøker, ved internasjonale konferanser, og ved enkelte demonstrasjoner. Det ansees å være det navigasjonssystem av midlere rekkevidde som har den største nøyaktighet. Såvidt en kjenner til er det for tiden 9 Decca-kjeder i virksomhet i Europa, og flere er under utbygging.

Det kreves som kjent spesielle mottakere ombord for å kunne nytte systemet. Mottakere fåes på leiebasis, og leien er forholdsvis kostbar.

Fyrdirektøren er kjent med planer som går ut på utbygging av kysten

fra Rogaland til Russlands grense med 5 Decca-kjeder. Dette først og fremst av hensyn til fiskeriene. En kjenner dog ikke til hvorvidt det også foreligger krav fra fiskerhold om utbygging av omhandlede kystområde.

Heller ikke har en kjennskap til om det fra annet navigatørhold foreligger krav om utbygging av denne kyststrekning med en Decca-kjede.

Avgjørende for spørsmålet om en eventuell utbygging, bør formentlig være at det foreligger et tilstrekkelig sterkt behov, hvilket tydelig er kommet fram for kysten forøvrig.

En vil forøvrig ikke unnlate å nevne at Decca Navigator System — ikke er godkjent av norsk myndighet som navigasjonshjelpemiddel, — i hvert fall ikke foreløpig. (I henhold til opplysning i Norsk Nautisk Almanakk og Sjøfartskalender, 1960, er systemet godkjent i England av Ministry of Transport som navigasjonshjelpemiddel i inntil 240 sjømils avstand fra masterstasjonene i kjedene.)

Oslo, 6. april 1963

F. Hasund

Losdirektøren:

En utbygging av Decca-navigasjonssystem for det udekkede området i Nord-østlige Skagerak og i Oslofjorden vil være av den største betydning for skipsfarten. For lostjenesten vil det også ha en vesentlig betydning. En ville kunne oppnå en betydelig sikrere meldetjeneste fra lossøkende fariøyer og derved en betydelig mer rasjonell disponering av materiell og arbeidskraft innen lostjenesten.

Redningstjenesten ville bli mer effektiv og sikkerheten i sin alminnelighet betydelig styrket.

Losdirektøren vil derfor sterkt anbefale at forslaget om en utbygging av Decca-navigasjonssystem i ovennevnte område blir tatt opp til realitetsbehandling så snart råd er.

Oslo, 10. april 1963

For Losdirektøren

Chr. N. Bøhmer

Losinspektør

Havnedirektøren:

Det er herfra ikke noe å bemerke til forslaget, som jeg fullt ut støtter, idet jeg er klar over den store betydning utbygging av Decca-navigasjonssystemet vil få både av økonomiske og humanitære grunner.

Oslo, 24. april 1963

Kr. Sund

S v e r i g e**Telestyrelsen:**

Bland de precisionssystem, vilka här kunna komma ifråga, har det s. k. deccasystemet vunnit den största spridningen i Europa. Den föreslagna utbyggnaden enligt detta system innebär för Sveriges del att deccasystemet, som hittills införts för Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken, tillsammans med den danska deccakedjan i stort sett kommer att täcka våra kustvatten och även Vänern.

Utbyggnaden av deccakedjan utgör ett betydelsefullt steg mot ett enhetligt europeiskt precisionsnavigeringssystem.

Eftersom tillgången på radiofrekvenser med åren blivit allt mera begränsad, är det av stor vikt, att de radionavigeringssystem som användas,

äro frekvensbesparande. Deccasystemet fyller detta krav i hög grad och gör det dessutom i dubbel måtto, då det samtidigt kan betjäna såväl sjö- som luftfart.

Telestyrelsen får därför framhålla att deccakedjan för Skagerack och Oslofjords-området om möjligt bör planeras så, att den förutom att betjäna sjöfarten också kan komma luftfarten till godo, även om systemet ännu ej har blivit internationellt antaget såsom navigeringshjälpmiddel för luftfarten.

De för kedjan erforderliga radiofrekvenserna finnas disponibla enligt den frekvensfördelningsplan, som fastställts av den internationella radio-konferensen i Genève 1959, och tillstånd för deras ibruktagande kan lämnas av telestyrelsen.

Kungl. telestyrelsen

B. Bjurel

Erik Esping

Thomas Övergaard

Stockholm den 11 april 1963

Sjöfartsstyrelsen:

I Sverige har efter kriget gjorts ingående undersökningar av moderna radionavigeringssystem för att utröna vilket som är lämpligast för svenska farvatten. Därvid har diskuterats bland annat s. k. pulshyperbelsystem (Standard Loran och Loran C), s. k. fashyperbelsystem (Decca Navigator), tröghetsnavigeringssystem samt navigeringsmetoder, baserade på användning av satelliter. Främst ur rent navigeringsteknisk synpunkt och för att få till stånd enhetlighet med andra viktiga sjöfartsområden har Decca-

Navigator-systemet framstätt som det åtminstone under överskådlig framtid lämpligaste.

År 1957 tillkom den första svenska decca-kedjan, den s. k. östersjökedjan, täckande i stort sett mellersta delen av Östersjön. Kedjan anlades av marinförvaltningen och övertogs 1961 av sjöfartsstyrelsen. År 1960 upptog styrelsen förhandlingar med Finland om decca-kedjor i Bottenhavet och Bottenviken. I samarbete med finska sjöfartsstyrelsen utfördes ett omfattande planeringsarbete med resultat att man lämpligast borde inrätta två decca-kedjor om tillsammans sex sändarstationer, därav fem längs svenska kusten (från Skutskär i söder till Kallax i norr) samt en nära Gamla Karleby i Finland. Sedan statsmakterna i de båda länderna anvisat erforderliga medel uppfördes de sex stationerna samt togs i bruk sommaren 1962.

Erfarenheterna av existerande tre kedjorna är mycket goda. Antalet till svenska handelsfartyg uthyrda decca-mottagare har från 1960 ökat från omkring 300 till över 800. Större delen av denna ökning torde sammanhånga med tillkomsten av de förenämnda två decca-kedjorna.

År 1962 upptogs norsk-svenska förhandlingar om en undersökning av de tekniska möjligheterna för anläggande av en gemensam decca-kedja för de delar av Skagerak, som icke täckes av redan befintliga eller planerade kedjor. Detta arbete, som omnämnts i medlemsförslaget, har utförts av en arbetsgrupp, som inom kort beräknas inkomma med ett konkret förslag till etablerande av en gemensam decca-kedja för Skagerak, Oslofjorden och Väneren.

Innan planeringsarbetet igångsattes gjordes förfrågningar hos berörda myndigheter och näringsorganisationer om värdet och lämplig geografisk utformning av den ifrågasatta nya kedjan. Fördelarna med en sådan kedja har redovisats i medlemsförslaget. Arbetsgruppen har emellertid även strävat att få till stånd en sådan lokalisering av stationerna, att sjöfarten på Väneren kan tillförsäkras erforderlig navigeringsnoggrannhet. Dessutom har man ansett det framsynt att, utan merkostnad och utan att eftersätta sjöfartens intressen, söka ernå ett sådant täckningsområde att, om det skandinaviska civilflyget i framtiden övergår till decca-navigering, kedjan skall kunna anpassas för detta ändamål utan större kostnader.

Såsom angivits i medlemsförslaget är en utbyggnad av deccasystemet längs Norges västra kust principiellt beslutad. Denna utbyggnad skulle omfatta 5 eller 6 kedjor om sammanlagt ett 20-tal stationer. Med hänsyn till svårtillgängligheten hos dessa norska stationer har det bedömts nödvändigt att utföra stationerna helt eller delvis för automatisk drift och för intermittent underhåll. Av denna anledning har man försökt att få till stånd en apparatutrustning, som är konstruerad med denna speciella målsättning. Sådan utrustning skulle innebära betydande rationaliseringar av kedjornas drift. Från svensk sida stödes dessa ansträngningar, som naturligtvis bör

vara vägledande även vid en utbyggnad av den planerade Skagerak-kedjan och av betydelse även för övriga kedjor.

Under förutsättning att planeringsarbetet för Skagerak-kedjan samt förhandlingarna med tillverkaren kan slutföras programenligt samt att statsmakterna i de båda länderna beviljar erforderliga anslag, skulle utbyggnaden av kedjan kunna ske under åren 1965 och 1966.

Stockholm den 18 november 1963

C. G. Widell

Sven Öberg

K.-H. Thunman

Chefen för marinen:

Chefen för marinen ansluter sig till förslaget och anser att en sådan kedja kommer att medföra fördelar även för marinen. Chefen för marinen vill dock framhålla, att det ur svensk marin synpunkt är väsentligt att masterstationen och två slavstationer står på svenskt område samt att stationerna grupperas på ett sådant sätt, att goda skärningar mellan hyperblarna och därmed god lägesbestämningsnoggrannhet erhålles utefter svenska kusten från gränsen till Norge till och med inseglingen till Göteborg.

Stockholm den 10 april 1963

För chefen för marinen

Arne Widner

tjef Chef för marinstaben

K. A. Sjödahl

Sveriges redareförening:

I skrivelse den 28 maj 1962 [*se Bihang*] till kungl. sjöfartsstyrelsen redogjorde föreningen för sin inställning till en fortsatt utbyggnad av deccasystemet. Föreningen framhöll bl. a., att upprättandet av en kompletterande deccakedja på västkusten skulle ge bättre täckning än enbart den nuvarande danska deccakedjan. Föreningens uppfattning i ärendet har, sedan ovannämnda skrivelse avläts, icke ändrats.

Göteborg den 27 mars 1963

Sveriges redareförening

Douglas Forssblad

**Skrivelse från Sveriges redareförening till Kungl. sjöfartsstyrelsen
om deccakedja för Skagerak och Vänern**

Någon fullständig täckning av deccakedjor finnes ej inom det område, som begränsas av dels en linje Hanstholm—Lindesnes, dels en linje Skagen—Göteborg. Anledning härtill är de alltför spetsiga lanevinklarna från den danska deccakedjan. Föreningen skulle därför med tillfredsställelse hälsa upprättandet av en kompletterande deccakedja på västkusten, som bättre än för närvarande täckte Skagerack. Särskilt skulle detta vara av värde vid navigering i osiktbart väder i infartslederna till Göteborg.

När det därefter gäller Vänern må framhållas att de rederier, som trafikera detta farvatten, torde komma att få stor nytta av en deccakedja, som täckte Vänern. Det torde nämligen vara sjöfartsstyrelsen bekant, att gång med ledning av magnetkompass i vissa delar av Vänern är förenat med risker på grund av de magnetiska störningarna.

På grund av vad som ovan anförts, får föreningen sålunda som sin mening uttala, att föreningen är positivt inställd till en fortsatt utredning syftande till att få bättre deccatäckning i Skagerack ävensom täckning av Vänerområdet.

Göteborg den 28 maj 1962

Sveriges redareförening

Douglas Forssblad

Sveriges fartygsbefälsförening:

Det åberopade förslaget avser en norsk-svensk deccakedja som skulle ge täckning i de ovannämnda farvattnen där den danska kedjan icke ger täckning. Med hänsyn till den allt större förekomsten av decca navigator i svenska handelsfartyg anser föreningen det ur såväl sjösäkerhets- som ekonomisk synpunkt värdefullt, därest en deccakedja, som ger god täckning i de ifrågavarande farvattnen komme till stånd. En deccakedja, som avser täcka Skagerack och Oslofjorden bör emellertid få en sådan placering, att den jämväl ger god täckning även i Vänern. Av de fartyg som för närvarande trafikerar Vänern är det en del som redan är utrustade med decca navigator och därest en deccakedja upprättas som ger god täckning även i detta farvatten, torde där trafikerande fartyg utrustas med decca navigator i större utsträckning än vad som när närvarande är fallet med ty åtföljande ökning av sjösäkerheten. Eftersom med täckning i såväl Oslofjorden, nord-

östra Skagerack som Vänern medelst en deccakedja endast lär kunna erhållas om ett norskt-svenskt samarbete etableras, får föreningen förorda, att det inom Nordiska rådet väckta förslaget förverkligas.

Stockholm den 22 mars 1963

Sveriges fartygsbefälsförening

Knut Tufvasson

Svenska västkustfiskarnas centralförbund:

Användningen av Deccan har för det svenska fisket kommit att få mycket stor betydelse. Inom mycket stora områden av Nordsjön, Skagerack och Kattegatt ger deccakedjorna en möjlighet till mycket noggranna positionsbestämningar, vilket i sin tur fått stor betydelse inte enbart beträffande möjligheten att kunna med stor precision återvända till givande fiskebankar, utan också då det gällt att undvika vrak, som annars skulle förstört de dyrbara trålredskapen. Trots den relativt höga hyran för apparaterna, är därför idag en mycket stor del av den västsvenska fiskeflottan utrustad med deccaapparater.

Allt eftersom deccasystemet kommit att få större betydelse har önskemålet om en fullständig täckning med deccakedjor av samtliga fiskevatten gjort sig allt mer påmint. Det behov beträffande vidare utbyggnad av deccakedjorna i nordöstliga Skagerack och Oslofjords-området, som de båda motionärerna påpekat, kan helt verifieras av Centralförbundet. Förbundet vill därför varmt tillstyrka att Nordiska rådet anmodar regeringarna i Sverige och Norge att gå in för utbyggnad av deccakedjor för de områden, som icke är täckta av de nuvarande kedjorna.

Göteborg den 19 april 1963

Svenska västkustfiskarnas centralförbund

Georg Åberg

BILAGA 2

**Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över det uppskjutna
medlemsförslaget**

I medlemsförslaget henstilles, at rådet vedtager en rekommandation til regeringerne i Norge og Sverige om snarest muligt at udbygge Decca-systemet til også at dække det nordøstlige Skagerak og Oslo fjord om-

rådet og om at lægge de retningslinier, som er fastlagt i den finsk-svenske aftale om Decca-samarbejdet i den Botniske bugt, til grund for et norsk-svensk samarbejde.

Af de i anledning af forslaget indhentede udtalelser fremgår, at der er en udbredt og stærk interesse for, at skibsfarten også i det omhandlede område kan tage Decca-systemet i anvendelse ved navigeringen. Komiteen er opmærksom på, at der foreligger aktuelle planer om bygning af Decca-kæder for andre norske kyststrækninger, men finder dog — uden at tage stilling til spørgsmålet om, hvilke norske kyststrækninger der først skal komme i betragtning ved anlæg af Decca-kæder — at der snarest bør optages kontakt mellem de pågældende norske og svenske myndigheder, og indstiller,

at Nordisk Råd vedtager en rekommandation herom.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Formand

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Uppskjutet medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet

Se Sak A 38/1963 (11. sesj., s. 880).

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Udenrigsministeriet:

Udenrigsministeriet finder for sit vedkommende at burde anføre, dels at den i forslaget nævnte, aktuelle baggrund for dets fremsættelse til dels er ændret, efter at Danmarks og Norges indtræden i Det europæiske økonomiske Fællesskab ikke længere forestår, dels at de opgaver, som af forslagsstillerne ønskes taget op på fællesnordisk basis ikke eller ikke udelukkende ses at henhøre under Det danske Selskabs arbejdsområde iøvrigt. Dette gælder også for de i forslaget skitserede konkrete mål: lektorsvirksomheden i udlandet, publikationsvirksomheden m. v. Udenrigsministeriet finder heller ikke, at Det danske Selskab kan sidestilles med det norske utenriksdepartements kontor for kulturelt samarbejde med udlandet eller med Svenska institutet, hvis opgaver er mere vidtrækkende. Dertil kommer, at Det danske Selskab kun har udsendinge i et begrænset antal lande.

Udenrigsministeriet kan tiltræde, at mulighederne for en intensivering af Det danske Selskabs og danske oplysningsinstitutioners deltagelse i det fællesnordiske oplysningsarbejde gøres til genstand for en undersøgelse, som formentlig må iværksættes gennem ministeriet for kulturelle anliggender og undervisningsministeriet.

Udenrigsministeriet finder imidlertid, at et fællesnordisk oplysningsarbejde som det foreslåede burde udføres med bistand af alle i betragt-

ning kommende instanser, herunder også de under dette ministerium hørende udsendte repræsentationer, som allerede i vid udstrækning samarbejder med de stedlige repræsentationer for de andre nordiske lande.

Det bemærkes, at de nordiske udenrigsministeriers pressechefer, til hvem regeringerne overgav behandlingen af de spørgsmål, som rejstes i den i forslaget til Nordisk Råd citerede skrivelse af 13. december 1961 om fremme af det fællesnordiske oplysningsarbejde, allerede har indledt et samarbejde bl. a. om udgivelsen af en fællesnordisk pjece.

Idet iøvrigt henvises til det vedlagte referat (*se Bihang*) henstiller udenrigsministeriet, om sagen måtte findes egnet til en drøftelse på departementalt plan mellem de interesserede ressortmyndigheder.

København, den 1. maj 1963

P. m. v.
(*sign.*)

BIHANG

Referat angående forslag om samarbejde mellem danske, norske og svenske institutioner for kulturel oplysning i udlandet

I. Forslaget er stillet af medlemmerne Kaj Andresen og N. Chr. Christensen til behandling på Nordisk Råds 11. mødesamling men efter henstilling fra den nordiske kulturkomité udsat til behandling på 12. mødesamling, for at der i mellemtiden kan foretages en omhyggelig gennemgang af forslaget.

Statsministeriet har i denne anledning skrevet til såvel *udenrigsministeriet* som *ministeriet for kulturelle anliggender og undervisningsministeriet* og vil drøfte svarene med *Samvirkerådet for dansk kulturarbejde i udlandet*.

II. Forslaget indeholder et rekommandationsudkast, hvorefter Nordisk Råd henstiller, at regeringerne for at muliggøre den af forholdene påkrævede stærkt øgede udlandsoplysning om de nordiske lande og om nordisk samvirke snarest undersøger mulighederne for et vidtgående samarbejde om denne opgave. Samarbejdet skal efter udkastet foregå mellem Det danske Selskab, det norske udenrigsdepartements kontor for kulturelt samkvem med udlandet og Svenska Institutet. Udover dette udkast foreslås nedsættelse af et permanent nævn, udpeget af regeringerne, til at lede samarbejdet. Det anføres endvidere, at Finland og Island bør inddrages i samarbejdet, når de får tilsvarende institutioner.

III. Forhistorien går ifølge forslagsstillerne tilbage til tanker, som udkastedes af statsminister Hans Hedtoft på Nordisk Råds 2. mødesamling

i 1954 om et »kulturelt SAS» og mulighederne for indirekte at udøve indflydelse ude i verden bl. a. på basis af udviklingslandenes interesse for velfærdsstaten i Norden og for de nordiske landes indbyrdes samarbejde. Under sin behandling af et heraf inspireret forslag til rådets 4. mødesamling konstaterede kulturkomitéen, at der allerede bestod et vidt forgrenet samarbejde, hvis videre udvikling imødesås med interesse. Komitéen udtalte, at der burde foreligge forslag om konkrete mål, inden rådet vedtog en rekommandation i sagen, og rådet fulgte komitéens forslag om ikke at foretage videre på daværende tidspunkt¹. Forslagsstillerne udtaler, at samarbejdet mellem de nordiske oplysningsinstitutioner ikke, som forventet, er udvidet i det fornødne omfang og at specielt det i forvejen ret begrænsede samarbejde mellem Det danske Selskab, Kontoret for kulturelt samkvem med udlandet og Svenska Institutet synes at være aftaget i det forløbne år.

IV. Forslagets aktuelle udgangspunkt — der også finder udtryk i rekommandationsforslaget (»den af forholdene stærkt øgede udlandsoplysning om de nordiske lande») — var dels den ved dets fremsættelse forventede optagelse af Danmark og Norge i Det europæiske økonomiske Fællesskab, dels den — bl. a. — med henblik på denne situation udarbejdede nordiske samarbejdskonvention, hvis artikel 33 forudser samarbejde også til udbredelse af kendskabet til de nordiske lande, eventuelt gennem fælles optræden, samt en henvendelse fra Nordisk Råds præsidium til regeringerne i en skrivelse af 13. december 1961.

V. Som konkrete mål — som ønsket af kulturkomitéen i 1956 — peger forslagsstillerne skitse-mæssigt på enkelte af de opgaver, det foreslåede samarbejde kunne tænkes at løse. Der nævnes

1. lektorats- og anden undervisningsvirksomhed i udlandet,
2. udgivelse af fællesnordiske publikationer,
3. afholdelse af nordiske konferencer og seminarer i udlandet,
4. afholdelse af kursus i de nordiske lande på nordisk basis eller med stærkt nordisk islæt, og der henvises som eksempel til Det danske Selskabs seminar i 1961 for pædagoger fra USA og de nordiske lande,
5. fælles informationsvirksomhed i udlandet om kursus for udlændinge i de nordiske lande, såvel som om kulturelle manifestationer (festivals og udstillinger) etc. der tager sigte på udlændinge.

Det stillede forslag giver for udenrigsministeriets vedkommende anledning til følgende bemærkninger:

1. Den (foran under IV) nævnte aktuelle baggrund for forslaget fremsættelse har ændret sig, fordi Danmark og Norge efter at Storbritannien ikke er blevet optaget i Fællesmarkedet, heller ikke nu kan ventes at indtræde i dette i en nærmere fremtid. Ordene »den af forholdene påkrævede

¹ Forslaget lod: Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for en oget samordning af det arbejde, som udføres af de nordiske landes institutioner for folkeoplysning.

stærkt øgede udlandsoplysning om de nordiske lande» måtte derfor formentlig udgå i rekommandationsudkastet.

2. Tilbage bliver som begrundelse for forslaget, dels den af forslagsstillerne fremhævede tilbagegang i Det danske Selskabs samarbejde med det norske udenrigsdepartements kontor for kulturelt samarbejde med udlandet og Svenska Institutet samt mellem de nordiske oplysningsinstitutioner iøvrigt, dels bestemmelsen i den nordiske samarbejdsoverenskomst af 23. oktober 1962, artikel 33 om samarbejde til udbredelse af kendskabet til de nordiske lande og deres samarbejde — eventuelt gennem fællesoptræden. Denne overenskomst, som blev ratificeret af Danmark den 29. juni 1962, tog ikke blot sigte på situationen i forbindelse med en eventuel dansk (og norsk) indtræden i fællesmarkedet, og er stadig både gældende og af betydning.

Om det af forslagsstillerne nævnte aftagende samarbejde mellem Det danske Selskab og det norske udenrigsdepartements kontor for kulturelt samarbejde med udlandet og Svenska Institutet (se foran III) og om årsagerne til tilbagegangen vil der formentlig fremkomme en udtalelse fra ministeriet for kulturelle anliggender, under hvis ressort, Det danske Selskab henhører, og tilsvarende må gælde for de andre under kulturministeriet og undervisningsministeriet hørende oplysningsinstitutioner iøvrigt.

Udenrigsministeriet kan for sit vedkommende kun bifalde, at mulighederne for en intensivering af samarbejdet mellem disse institutioner undersøges nærmere. Undersøgelsen bør dog formentlig foretages inden forslagets behandling i Nordisk Råd.

Det må imidlertid understreges, at det nævnte samarbejde på ingen måde udtømmende dækker, eller vil kunne dække de opgaver, som falder ind under forslaget. Dette fremtræder også klart i forklaringen til det foran under III nævnte forslag til rådets 4. mødesamling. Dette forslag var ikke begrænset til Det danske Selskabs eller andre særlige organers virksomhed, og forslagesstillerne tager i sine bemærkninger udenrigstjenestens virksomhed som udgangspunkt. Der savnes i bemærkningerne til det nu foreliggende forslag bemærkninger om denne formentlig ikke uvigtige side af spørgsmålet. Men det må yderligere påpeges, at de konkrete mål, som skitse-mæssigt nævnes af forslagsstillerne (se foran V), enten slet ikke eller ikke udelukkende ses at henhøre under Det danske Selskabs virksomhed iøvrigt. Det danske Selskab beskæftiger sig således ikke med lektoratsvirksomheden. Publikationsvirksomheden varetages også af presse- og informationsafdelingerne i de nordiske landes udenrigsministerier, og disse organer har netop, som nævnt foran, i konsekvens af henvendelsen fra Nordisk Råds præsidium til regeringerne (se IV) indledt et samarbejde bl. a. om udgivelse af en fællesnordisk pjece. Afholdelse af nordiske konferencer og seminarer i udlandet har Det danske Selskab vist ikke beskæftiget sig særligt med — i hvert fald ikke med det nævnte

Scandinavian Seminar i USA. Kursus for udlændinge afholdes af adskillige andre institutioner end Det danske Selskab, jfr. den vedlagte tilrepræsentationerne udsendte oversigt¹. Fælles informationsvirksomhed i udlandet praktiseres i et vist omfang af turistforeningens kontorer i udlandet og i hvert fald også af Informationskontoret i New York, se dettes vedlagte cirkulære¹.

Afgørende er imidlertid, at Det danske Selskab, som ganske vist oprindeligt har tjent som fortilfælde ved oprettelsen af kontoret for kulturel udveksling med udlandet og Svenska Institutet, ikke kan sidestilles med disse i henseende til arbejdsområde og medarbejderstab langt mere omfattende organer, der foruden lignende opgaver, som Det danske Selskab varetager en lang række opgaver, der i Danmark varetages af udenrigstjenesten. Det er således i realiteten fortrinsvis i vedkommende kontorer i udenrigsministeriet, som burde inddrages i det foreslåede samarbejde. En eventuel rekommandation herom ville dog formentlig bedst kunne affattes uden at forsøge at opregne landenes respektive kompetente organer, der ikke alligevel helt kan sidestilles.

Det bemærkes, at man på denne måde opnår den fordel at undgå for tiden at begrænse samarbejdet til Danmark, Norge og Sverige, hvilket formentlig ville være imod hensigten med et sådant samarbejde.

En rekommandation synes dernæst udtrykkelig at burde værne den eksisterende bestemmelse i samarbejdsoverenskomstens art. 33, og skrivelsen af 13. december 1961 til regeringerne fra Nordisk Råds præsidium, der begge omhandler de samme fællesopgaver som de, der er nævnt i rekommandationsforslaget. Rekommandationen kunne f. eks. tænkes affattet således, at det efter overenskomsten og henstillingen indledte samarbejde, som tages til efterretning, suppleres med et yderligere samarbejde mellem de regerings- og andre instanser, der beskæftiger sig med de kulturelle forbindelser med udlandet.

Det ville måske være formålstjenligt, om sagen kunne drøftes på et møde mellem de interesserede ressortmyndigheder (og -kontorer for udenrigsministeriets eget vedkommende).

P. J. III., den 1. maj 1963

Undervisningsministeriet:

— — — oplyse, at undervisningsministeriets indstilling til sagen ganske svarer til udenrigsministeriets, herunder også for så vidt angår den opfattelse, at det vil være alt for snævert, om det omhandlede samarbejde kun eller blot i første række skulle have Det danske Selskab som samarbejdspartner.

¹ *Här ej tryckt.*

Man vedlægger kopi af sagområdet for undervisningsministeriets udlandskontor¹, som dette vil blive optrykt i den kommende udgave af statshåndbogen, idet allerede denne oversigt, som iøvrigt kun indeholder de væsentligste sagområder, vil give en vis vejledning med hensyn til karakteren og omfanget af undervisningsministeriets arbejde i forhold til udlandet.

København, den 24. juni 1963

P. m. v.

E. b.

E. Drostby

BIHANG

Kursus i dansk sprog og kultur

Københavns universitet (rent sprogkursus for udenlandske studerende, som skal studere ved en højere læreanstalt i Danmark. Undervisningen falder i de normale universitetssemestre, september—december og februar—maj). Typiske deltagere vil være udenlandske stipendiater. Henvendelse: Københavns universitet, rektors kontor, Frue Plads, København K.

Feriekursus arrangeret af komitéen til udbredelse af kendskabet til Danmark i udlandet. — 5 korte kursus à 1 uge samt et længere kursus på 4 uger. Finder sted hvert år i august måned. Adgang for alle interesserede. Kursus gives på engelsk. Sprogkursus og almen orientering om Danmark. Henvendelse: Danmarks Internationale Studenterkomité, Skt. Peders Stræde 19, København K.

Det danske Selskab arrangerer årligt fra juni til september en række feriekursus med dansk og udenlandsk deltagelse på danske folkehøjskoler. Disse stævner foregår på engelsk, tysk eller fransk. Varighed 8—14 dage. Henvendelse: Det danske Selskab, Kulturvet 2, København K.

Folkehøjskolerne: De fleste folkehøjskoler arrangerer i august/september feriekursus af 2 à 3 ugers varighed. Udlændinge har principielt adgang til disse, hvoraf de fleste dog foregår på dansk. Af feriekursus på fremmede sprog kan fremhæves:

Den internationale Højskole i Helsingør. 2 feriekursus på engelsk hvert år i august. Henvendelse: Den internationale Højskole, Kongevej 72, Helsingør.

Af folkehøjskolerne er adskillige interesseret i på feriekurser at modtage udlændinge, bl. a. kan nævnes:

¹ *Här ej tryckt.*

Herning Folkehøjskole, Birk pr. Herning, og Snoghøj Folkehøjskole.

Ollerup Gymnastikhøjskole, Ollerup, Fyn afholder på engelsk et fagligt orienteret kursus i gymnastik.

Generelt henvises vedrørende folkehøjskolerne til Højskolernes Sekretariat, Vartov, opgang 6, Farvergade, København K. Sekretariatet bistår med tilrettelæggelse af individuelt planlagte ophold på højskoler.

Internationalt Studentercenter, Hald pr. Viborg, modtager fra 1. januar til 1. oktober udenlandske studerende. Program med foredrag, ekskursioner, diskussioner m. v.

Udlændinge, der ikke selv har kendskab til sådanne kursus i Danmark, vil efter et skøn over den enkeltes behov kunne henvises til disse eller andre kursus, såfremt kendskab haves til sådanne, hvorved bemærkes, at foranstående oplysninger kun er til orientering, og at eventuelle uddelelser ikke indebærer nogen stillingtagen.

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man herved meddele, at ministeriet for kulturelle anliggender principielt er velvilligt indstillet over for tanken om et nærmere nordisk samarbejde på det heromhandlede område, men at man er af den opfattelse, at der — inden nærmere forhandlinger optages på nordisk basis — bør foretages en undersøgelse af, i hvilket omfang det danske informationsarbejde i forhold til udlandet, som i dag formidles gennem forskellige ministerier og organisationer, kan koordineres, således at der i videst muligt omfang opnås en ensartet organisatorisk og arbejdsmæssig opbygning af de institutioner i de nordiske lande, som tænkes inddraget i samarbejdet.

København, den 4. maj 1963

Henning Rohde

Samvirkerådet for dansk kulturarbejde i udlandet:

— — — — —
Samvirkerådet har haft lejlighed til at gøre sig bekendt med de udtalelser, der er afgivet i sagen af udenrigsministeriet, undervisningsministeriet og ministeriet for kulturelle anliggender, og er for sit vedkommende enig i, at det omhandlede samarbejde principielt bør omfatte alle de institutioner, der beskæftiger sig med oplysningsarbejde i udlandet.

Samvirkerådet kan tilslutte sig forslaget om, at mulighederne for at udvide og styrke danske institutioners deltagelse i fællesnordisk oplysningsarbejde gøres til genstand for en undersøgelse; denne undersøgelse vil formentlig mest hensigtsmæssigt kunne foretages i et snævert ud-

valg omfattende repræsentanter for udenrigsministeriet, undervisningsministeriet og ministeriet for kulturelle anliggender samt Samvirkerådet, som blandt sine medlemmer tæller institutioner, der ikke modtager statsstøtte og derfor ikke vil være repræsenteret gennem de tre nævnte ressortministerier.

København, den 16. september 1963

Erik Eriksen

Kristjan Bure

Det danske Selskab for oplysning om Danmark og kulturelt samvirke med andre nationer:

— — — tillader man sig at erindre om, at nordisk kulturelt samvirke udadtil har været et ledemotiv for Selskabets bestræbelser siden dets stiftelse i juni 1940. I året 1943 havde Selskabets direktør lejlighed til at forhandle i Stockholm med ledende svenske personligheder (statsminister Per Albin Hansson, statsråderne Günther og Bagge) om oprettelse af en tilsvarende svensk institution for kultursamkvem med udlandet, med hvilken Det danske Selskab efter krigen kunne samarbejde, ligesom det var Selskabets håb, at der efter krigen også ville blive oprettet tilsvarende organer i Norge og Finland.

Da krigen var forbi tog Det danske Selskab initiativet til afholdelse af årlige fællesmøder mellem Svenska institutet, Kontoret for kulturelt samkvem med udlandet, Oslo, og DDS. Første møde afholdtes i København 1951. Frugten af dette samarbejde har bl. a. været udgivelsen af værket *Scandinavian Democracy*, gensidig konsultation i en række aktuelle spørgsmål samt udveksling af publikationer.

Den forskellige udvikling af det nordiske kulturarbejde i udlandet svækkede imidlertid grundlaget for det således indledede samarbejde. Medens man i Norge og Sverige koncentrerede alle væsentlige sider af de udadrettede kulturelle bestræbelser hos henholdsvis Kulturkontoret i Oslo og Svenska institutet, gik man i Danmark den modsatte vej og fordelte udlandsarbejdet på så mange institutioner, at de værdifulde fællesmøder blev praktisk uigennemførlige, idet Danmark ville være nødsaget til at møde med talstærke delegationer, hvor Norge og Sverige blot behøvede at sende enkelte personer. Hertil kom en tilsvarende afgang i den økonomiske udvikling: mens de svenske og norske organer udstyredes med relativt betydelige årlige bevillinger, blev Det danske Selskabs økonomiske stilling gennem inflationen stadig svagere. Vilkårene for det så varmt ønskede samarbejde mellem de tre nordiske organer for kulturarbejde i udlandet blev således stærkt forringet.

Håbet af en genoplivelse af det nordiske samarbejde udadtil lever dog u-

svækket i Det danske Selskab, hvilket bl. a. kommer til orde i de medfølgende udtalelser af Selskabets udsendinge i Storbritannien, Benelux-landene, Den tyske Forbundsrepublik, Frankrig og Italien (se nedan). Det danske Selskab ønsker at give udtryk for sin taknemmelighed overfor forslagstillerne i Nordisk Råd, der har indbragt ovennævnte medlemsforslag. Selskabet føler, at der i dag mere end nogensinde er behov for en samordning af det nordiske kulturarbejde i udlandet.

Det danske Selskab finder i denne sammenhæng anledning til at pege på to områder, der ikke blot i sig selv rummer betydelige perspektiver, men muligvis også kunne tjene som mønster for tilsvarende tiltag på andre felter.

I USA findes der en betydelig række folkehøjskoler og colleges, som oprindeligt blev oprettet af nordiske indvandrere, fortrinsvis i de midtvestlige stater. I begyndelsen dyrkede disse læreanstalter først og fremmest moderlandenes sprog og kultur. I dag må de betragtes som rent amerikanske læreanstalter på højt niveau. Læseplanen er amerikansk, omend der på frivillig basis gives undervisning i de respektive nordiske sprog. En stor del af lærerne og eleverne er af nordisk oprindelse, men adskillige har ingen tilknytning til Skandinavien i national henseende. Det er dog stadig således, at ungdom af nordisk oprindelse i stor udstrækning søger til disse colleges. Under et studieophold i 1962 besøgte selskabets direktør St. Olaf College i Minnesota og Dana College i Nebraska og modtog her et stærkt indtryk af muligheder for at skabe en levende kulturforbindelse, som frigjort fra enhver »emigrantromantik» kunne blive så meget mere værdifuld, som den ville blive af udpræget gensidig karakter. Det må nemlig ikke glemmes, at de to nævnte og andre tilsvarende skandinaviske colleges i USA især er eksponenter for amerikansk kultur.

Som en praktisk indledning til et konkret samarbejde med disse colleges foreslås udsendelse af nordiske rejselektorer, der nogle uger ad gangen skoleåret igennem besøger hvert af de nordiske colleges, giver foredrag, leder studiekredse, tager del i sprogundervisningen, hvor det drejer sig om de nordiske sprog, og således udvikler sig til en naturlig faktor i undervisningsarbejdet. Endvidere bør der drages omsorg for, at bibliotekerne i de nordiske colleges, der rummer betydelige, men langt fra tidssvarende bogsamlinger fra de nordiske moderlande, forsynes med righoldig litteratur, også på engelsk, om Skandinavien. Ikke blot skønlitterære værker såvel i originaludgaver som i engelsk oversættelse, men også publikationer på engelsk, der skildrer alle sider af moderne nordisk samfundskultur. Der hersker i USA en enestående goodwill for Skandinavien. Der ligger en stor og hidtil forsømt opgave for de nordiske lande i at imødekomme denne goodwill. Da de enkelte skandinaviske lande i amerikansk bevidsthed smelter sammen til en national og kulturel énhed, er der så meget mere anledning til at løse den her fremdragne opgave på fællesnordisk basis.

Dernæst bør der fra de skandinaviske landes side gøres en indsats for et langt stærkere pædagogisk samarbejde med USA. I disse år, da vore skoleformer er til debat overalt i Norden, og Sverige og Danmark er i færd med at føre nye skolelove ud i livet, er der en gunstig baggrund for at udvide kontakten med den amerikanske skoleverden, hvorfra nordiske pædagoger har modtaget så mange værdifulde impulser. På tilsvarende måde opfatter amerikanske pædagoger i dag Norden som et arnested for pædagogisk fremskridt og frisind. En af USAs største nulevende skolefolk, professor Robert Ulich, har i en udtalelse til støtte for det årlige skandinavisk-amerikanske lærerstævne i Aalborg formuleret dette syn i følgende ord:

The contribution made by the Scandinavian countries in the field of literature, the arts, social planning, science and education have attracted the attention of the whole world. And certainly, these nations have not rested on the laurels of the past; especially since World War II they have steadily been engaged in new and creative ventures, especially with regard to their schools from the elementary to the higher levels. The United States herself is undergoing a process of social and educational reevaluation. There are few if any nations from which teachers who want to play an active part in this process could learn as much as from the Scandinavian countries.

Dette skandinavisk-amerikanske lærerstævne, som Det danske Selskab har den ære at tilrettelægge, støttes af lærerorganisationerne i Danmark, Norge, Sverige og Finland. Det foregår på Frihedskollegiet i Aalborg med deltagelse af lærere såvel fra folkeskolen som fra universiteter i USA og i Norden, og det omfatter en studierejse på tre uger gennem Norge, Sverige og Finland. Der er her påbegyndt en virksomhed på fællesskandinavisk basis, som forhåbentlig også kan indgå i det foreslåede nordiske kultursamarbejde udadtil.

København, den 1. maj 1963

P. s. v.

Folmer Wisti

Det danske Selskabs udsending i Storbritannien, Mogens Kay-Larsen:

Det interesserede mig meget at læse det, for måske især når vi arbejder ude i marken, falder det ofte i tankerne, hvor naturligt et nært samarbejde skulle være mellem de nordiske lande. Det hænder jo ofte, at vi får henvendelse angående norske og svenske forhold — i visse tilfælde har vi besvaret dem selv, hvis de var ganske lige til, ellers har vi naturligvis henvist dem til de respektive institutter. Vi har et fortrinligt samarbejde med den norske kulturattaché H. Sæther, som flere gange har besøgt In-

stituttet (og det var jo også grunden til, at vi lod ambassaden rykke ind her i oktober). Derimod ikke med Svenska Institutet — vi sender visse af vore meddelelser til dem, men hører meget sjældent fram dem, — kun når vi direkte har skrevet og bedt om en svensk film. Godt samarbejde er der også mellem Institutet og den norske lektor i Glasgow, Miss Rosegg, og den svenske lektor i Aberdeen, Ljunggren, og med adskillige af de nordiske lektorer i England og Wales.

Der er slet ingen tvivl om, at man selv i et land som Storbritannien, der står os nært og skulle kende vore småforskelligheder, betragter i hvert fald de tre skandinaviske lande mere eller mindre som en helhed. Derfor har flere af de kurser, som vi har arrangeret, været skandinaviske, bl. a. i Glasgow og efterårskurset 1962 i Leeds. Her på Institutet har vi ved vore film-aftener flere gange introduceret en film fra eet af de øvrige nordiske lande. Er dette tilfældet i Storbritannien, hvor langt mere vil forholdet så ikke gøre sig gældende i afrikanske og asiatiske lande.

Det danske Selskabs udsending i Benelux-landene, Erik Jørgensen:

Jeg har med stor interesse og opmærksomhed læst det tilsendte medlemsforslag om et samarbejde mellem danske, norske og svenske institutioner for kulturel oplysning med udlandet, rejst af folketingsmændene Kaj Andresen og N. Chr. Christensen, til behandling på Nordisk Råds 12. session i Stockholm i februar 1964.

Det skal ligeledes være mig en glæde at fremkomme med en udtalelse om forslaget baseret på vore lokale erfaringer i Benelux-landene.

Generelt sagt er det min opfattelse, at det på flere men ikke alle områder vil kunne være en fordel at etablere en fælles nordisk optræden inden for kulturel udlandsoplysning.

Først og fremmest er jeg ganske enig med forslagsstillerne om, at lektorsvirksomhed og anden undervisning med fordel kan være nordisk. Ved Belgiens to statsuniversiteter foregår der undervisning i nordisk sprog og litteratur, herunder foruden dansk, norsk og svensk også islandsk, dette sidste navnlig i Liège.

Dette er ligeledes tilfældet ved de holl. universiteter i Amsterdam, Leyden, Utrecht og Groningen.

I samtlige tilfælde er det indenlandske lærerkræfter, der underviser og altså træder i nordiske lektorers sted, men hvis der fra et nordisk land påtænkes udstationering af lektorer i vedk. lands sprog, litteratur, samfundsliv m. v., vil det falde helt naturligt, at disse har de øvrige nordiske sprog som bifag. I henseende til sprog og litteratur er der ikke hernede nogen klar skillelinje, når det gælder de nordiske lande. En nordisk lektor vil endvidere kunne være en undervisningsmæssig stimulans for både de studerende og hans belgisk/hollandske kolleger. I al beskedenhed har således Deres udsending i flere tilfælde kunnet træde hjælpende til over-

for de belg./holl. lektorer i dansk/nordisk *også* når det gjaldt et andet nordisk sprog og dets litteratur. — Et nært samarbejde med en sådan nordisk lektor om Institutet ville føles helt naturligt, ganske uafhængigt af om han måtte være norsk, svensk el. dansk.

Hvad angår fælles publikationsvirksomhed stiller sagen sig straks noget vanskeligere. Det er naturligt, at der om fællesnordiske institutioner og forhold finder en sådan fælles public relation-virksomhed sted, fx. hvad ang. Nordisk Råd, nordisk fællesoptræden over for Fællesmarkedet m. v., men der er trods alt så mange særpræg inden for de enkelte nordiske lande, når talen er om kunst, socialforsorg, skoler, livsmønster, folkløse o. s. v., at det lønner sig at udgive selvstændige publikationer om disse. Tænk blot på folkehøjskolen, der er indrettet ganske anderledes i Sverige end i det land, hvor den er udklækket.

Der er også, både i Holland og Belgien, en bevidst omend uklar fornemmelse hos de grupper og enkeltpersoner, der søger mod de nordiske lande på studierejser o. lign., af disse landes særpræg. Andelsbevægelsen og folkehøjskolen vil man fx. naturligt søge i Danmark, og udgivelsen af »nationale» publikationer herom må derfor fortsat anses for mest formålstjenligt. Dette sidste er da også nævnt i medlemsforslaget (p. 5 pkt. 2).

Afholdelse af nordiske konferencer, seminarer og udstillinger vil i økonomisk, kulturel og også faglig henseende kunne være en fordel — Scandinavian seminars i et så stort land som U. S. A. vil sikkert være mere naturlige end fx. Danish seminars, men i mindre lande som Belgien og Holland bør man heller ikke her forflygtige særpræget ved hvert enkelt nordisk land, men give hver konference- og udstillingsdeltager sin naturlige plads. Et eksempel herpå kan måske være de 4 nordiske landes (Finland er med) deltagelse i den store kunstudstilling i Bruxelles til sommer »Art dans la Cité».

Kurser og konferencer for udlændinge i hvert af de nordiske lande kan sikkert på værdifuld måde spredes til de øvrige nordiske lande. Deltagere fra Benelux i nordiske kurser og studierejser, fx. DDS' kunstkurser, har alle været glade for denne form. Det interessante er her, at de samtidig med at få et nordisk overblik er blevet sat i stand til at drage nyttige og værdifulde sammenligninger mellem de enkelte nordiske lande.

Vedr. en fælles informationsvirksomhed i Benelux om fx. både Det danske Selskab, Svenska institutet og Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet, vil jeg finde det helt naturligt, at kommende nordiske lektorer hernede gør opmærksom på samtlige de kulturelle manifestationer, der fremmes gennem vore tre institutioner. Det danske Institut har ikke haft noget nævneværdigt samarbejde med fx. Svenska Institutet i Haag, hvilket egentlig burde være en naturlig ting. Vi tilsender fremdeles de svenske og norske ambassader hernede meddelelse om vor virksomhed, ligesom vi modtager årsberetninger fra begge vore søsterorganisationer i Stockholm og Oslo.

Det er mit indtryk, at hverken belgiere el. hollændere gør sig skyldige i kulturelle, sociale el. økonomiske fejlplaceringer af de nordiske lande. Man ved fx. ret nøje, at man bør henvende sig til en dansk informationsvirksomhed for at søge oplysninger om vort skolevæsen, vor arkitektur etc. Det er ganske vist rigtigt, at Skandinavien for store dele af verden udgør en helhed, og at det lønner sig for de nordiske lande at arbejde over for omverdenen med dette begreb. Men lad dette navnlig være i kommerciel og økonomisk henseende — S. A. S. gør sig jo fint på dette område (det kan dog lige fremhæves, at det nye europæiske luftfartsselskab Air Union består af lande af meget forskellig beskaffenhed, og at man her udelukkende arbejder ud fra kommercielle, finansielle og rationelle synspunkter). Et kulturelt S. A. S. er derimod en betegnelse, man efter min opfattelse skal være varsom med at anvende, thi adskillige lande — og herunder Beneluxlandene — er sig de nordiske enkeltstater og deres særpræg bevidst — selvom man er klar over den fælles baggrund.

Jeg vil derfor anbefale, at man på de områder, hvor det var naturligt og formålstjenligt, etablerede et nordisk samarbejde, men at vi i øvrigt bevarede hver vort kulturelle ansigt i den udlandsoplysningsvirksomhed, vi driver.

Det danske Selskabs udsending i Den tyske forbundsrepublik, Bent Åkjær:

Vi finder det af Kaj Andresen og N. Chr. Christensen rejste forslag om samarbejde og intensivering af de nordiske landes oplysningsarbejde i udlandet overordentlig interessant og i sin konsekvens af meget vidtrækkende betydning.

Der hersker ingen tvivl om, at jo længere man fjerner sig fra Norden desto stærkere står Norden som et begreb for det pågældende lands befolkning. Og dette står stærkere end Norge, Sverige eller Danmark alene gør det. Det er ligeledes sikkert, at man ved en samlet nordisk indsats vil være i stand til at nå større kredse af befolkningen og tage andre opgaver op, som man i dag på grund af manglende økonomiske muligheder eller manglende personale ikke er i stand til at løse.

Man har i forslaget kun foreslået et samarbejde mellem Det danske Selskab, Kontoret for kulturelt samkvem med udlandet samt Svenska institutet. Dette vil imidlertid efter vor formening ikke være tilstrækkeligt, al den tid der findes andre institutioner, som udfører opgaver, der er nært beslægtet med ovenstående institutioners. I denne forbindelse skal vi blot påpege udsendelsen af lektorer til de forskellige universiteter og de nordiske ambassaders kulturelle arbejde. Forslaget om et nærmere nordisk samarbejde i udlandet må i sin konsekvens indebære ikke alene en koncentration af de forskellige landes bestræbelser på dette område, men også en national koncentration af udlandsarbejdet.

I sin praktiske udformning må forslaget indebære, at de nordiske landes institutter i udlandet foretager en arbejdsdeling. Om denne deling skal udformes således, at de enkelte institutter får et sammensat personale, der er specialiseret på forskellige områder eller ved placering af flere mindre institutter i det pågældende land, er et praktisk spørgsmål, som må diskuteres ud fra et hensigtsmæssighedssynspunkt. I begge tilfælde vil det imidlertid betyde en stærkt øget skoling af de mennesker, som skal udsendes. Vi vil i denne forbindelse påpege den overordentlig vanskelige opgave, det vil være for udsendingene at være orienteret om fem landes udvikling, politiske problemer, litteratur og musik, sociallovgivning m. v. samt at holde sig løbende orienteret om den aktuelle situation inden for disse områder.

Til de 5 punkter, der er opstillet som eksempler på et nærmere nordisk samarbejde, har vi ingen kommentarer. Det fremgår af punkt 4, at DDS allerede på nuværende tidspunkt arbejder på nordisk plan, og det skulle vel ikke volde uoverstigelige vanskeligheder også at overføre dette til andre områder.

Imidlertid vil vi gerne til slut understrege den meget store betydning, det har, at et kulturelt arbejde udføres fra et *selvstændigt* institut i det pågældende land. Det vil efter vor formening ikke være muligt på afgørende vis at skabe et bredere nordisk oplysningsarbejde i udlandet, *uden* at man har placeret institutter i de pågældende lande. Arbejdet kan ikke laves alene fra et kontor i en af de nordiske hovedstæder. Det hviler i vid udstrækning på en personlig kontakt og et grundlæggende kendskab til det pågældende lands forhold, befolkning og interesser.

Det danske Selskabs udsending i Paris, Karen Renard:

— — — kan jeg meddele, at jeg ikke har særlige kommentarer at fremsætte hertil. Det vil være glimrende, hvis der kunne skabes et nært samarbejde mellem de nordiske institutioner og repræsentanter for det kulturelle arbejde i udlandet. Vi har allerede god kontakt med det Svenske instituts ledelse i Paris.

Det danske Selskabs udsending i Italien, Gregers Glahn:

Så vidt jeg kan skønne er det fremsatte forslag særdeles værdifuldt, idet forslagstillerne fremhæver, at Norden i udlandets øjne i høj grad udgør en enhed, såvel kulturelt, socialt og delvis også på det politiske område.

En udbygning af samarbejdet mellem Det danske Selskab, Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet og Svenska institutet forekommer mig derfor i høj grad ønskværdig.

Det påpeges i forslaget, at der bør foregå et forøget samarbejde med henblik på fremstillingen af fælles nordiske publikationer, udsendelsen af

»nordiske» lektorer, afholdelsen af fælles seminarer i udlandet og kurser for udlændinge i Norden. Ligeledes udtrykker man ønsket om en fælles informationsvirksomhed vedrørende en række kulturelle manifestationer i de nordiske lande.

Det er min opfattelse, at det ville være af største betydning, såfremt der måtte blive etableret et så nært samarbejde som muligt mellem de allerede eksisterende nordiske institutioner, der beskæftiger sig med oplysningsarbejdet i forhold til udlandet.

De skandinaviske lande har allerede på visse områder etableret et nært og effektivt samarbejde inden for andre områder over for udlandet, jeg tænker i første række på SAS samt de lande, hvor man har foretrukket at koordinere turistpropagandaen, og i konsekvens heraf, oprettet fælles nordiske turistkontorer.

Til varetagelse af lignende opgaver på det kulturelle område, der i høj grad er forbundet såvel med det politiske liv som med erhvervslivet, ville det derfor være af ikke ringe værdi, om de nordiske lande samarbejdede i højere grad, end det er tilfældet på indeværende tidspunkt.

Det danske Selskab, der i forhold til de øvrige skandinaviske lande i mere end een henseende må anses som foregangsinstitution på dette område, vil utvivlsomt med held kunne støtte disse bestræbelser.

Tanken om at oprette nordiske lektorater forekommer mig ikke at være særlig opportun, idet lektorernes opgave i første række har et rent litterært og undervisningsmæssigt formål. Derimod ville jeg anse det for rimeligt, om der måtte kunne finde en koordinering sted mellem de nordiske landes udlandsinstitutter og respektive centralorganisationer med henblik på publikationer, seminarer, alment oplysningsarbejde, udstillingsarrangementer m. v.

Naturligvis kan jeg kun udtale mig for Italiens vedkommende, hvor interessen mod Norden som helhed er særdeles levende.

Den danske Selskabs institut har ved forskellige lejligheder kunnet yde de øvrige skandinaviske lande bistand på forskellige områder. Jeg tænker i denne forbindelse i første række på Triennalen, hvor instituttet har kunnet varetage de nordiske landes interesser, netop i kraft af den fælles repræsentation. Jeg tænker yderligere på visse studierejser, der ikke blot har omfattet, og vil komme til at omfatte Danmark, men også Sverige og Norge. Endvidere må jeg erindre om den store italienske udstilling af moderne malerkunst, skulptur, industriel formgivning o. s. v., hvis præsentation instituttet formidlede i samtlige nordiske lande, bortset fra Island.

Det er min opfattelse, at seminarer i Norden vedrørende kulturelle, sociale, politiske og økonomiske forhold vil kunne udbygges og frugtbares gennem et nærmere samarbejde.

Hvad angår publikationsvirksomheden vil jeg gerne påpege, at Det danske Selskabs institut i Italien regelmæssigt modtager Svenska institu-

tets publikationer, medens de publikationer, der vedrører norske forhold, kun i ringe omfang er blevet fremsendt.

Jeg vil på enhver måde kunne anbefale det fremsatte forslag.

Det danske Selskabs udsending i Schweiz, H. J. Schultz:

Forslaget om samarbejde mellem de nordiske institutioner, som er fremsat for Nordisk Råd, kan jeg ud fra mine erfaringer kun understøtte.

Vi oplever gang på gang, at interesserede besøgende i instituttet eller deltagere i studierejser og sommerstævner ikke tænker på det enkelte nordiske land, men på Norden som en enhed. En henvisning til de nationale forskelle synes ikke umiddelbart at trænge dybere ind og forrykker ikke straks helhedsindtrykket. På baggrund af den nordiske historie fra vikingetiden over middelalderens kultur og retsfællesskab og op til nutidens fællesskab indenfor arkitektur og kunsthåndværk, de mange fælles politiske synspunkter, Nordisk Råds arbejde, etc., er det forståeligt, at mange udlændinge forestiller sig Norden som en enhed. Vi må også selv gang på gang som forklaring på en side af dansk samfundsliv eller livssyn trække paralleller med et af de andre nordiske lande.

Jeg vil tro, at det dels vil styrke instituttet, hvis det ikke blot er nationalt, men nordisk, dels vil kontaktkredsen udvides betydeligt, ikke med samme type kontakter, men også med kontakter, der supplerer hinanden.

Vi har gang på gang i arbejdet oplevet, at jo mere velkvalificeret en studiegruppe er, des stærkere er ønsket om ikke blot at lære de danske, men også de andre nordiske landes erfaringer at kende.

Uden at man straks bør søge den sikkert vanskeligt gennemførlige løsning at oprette nordiske institutter, ville jeg påskønne en øget mulighed for at blive orienteret om, hvad der sker i de andre nordiske lande. Jeg ville betragte det som en fordel, hvis instituttet også var i besiddelse af håndbogsmateriale og skønlitterære værker fra de andre nordiske lande. Det ville endvidere være en fordel at have indlæg i kulturdebatten og enkelte tidsskrifter fra de andre lande samt at råde over enkelte film indenfor bestemte centrale emner, og fremfor alt at opnå en personlig kontakt med de andre institutter.

Det er vanskeligt idag at interessere en aftenhøjskole for en foredragsrække blot om et enkelt land som Danmark eller Norge, hvorimod der er stor interesse for en foredragsrække om de skandinaviske lande. Jeg vil også gerne pege på, at vi vil kunne — ud fra mine schweiziske erfaringer — placere musikensembler, foredragsholdere og lign. fra de andre nordiske lande, hvor vi har haft en dansk begivenhed og ikke umiddelbart derefter påny kan placere danske kunstnere.

Vi betragter det som i høj grad værdifuldt, hvis der kan etableres øget

kontakt og samarbejde mellem de kulturelle oplysningsinstitutioner i de nordiske lande som en optakt til nordiske institutter, der uden tvivl under bestemte forudsætninger vil være en nærliggende og naturlig løsning.

Nordisk Kulturkommissions danske afdeling:

NKK har stedsbebet betragtet det som et af sine formål at medvirke — i det omfang det findes naturligt i tilknytning til kommissionens arbejde iøvrigt — inden for de nordiske landes kulturelle oplysningsvirksomhed over for omverdenen.

Eksempelvis kan nævnes NKK's arbejde med planen om at udgive den nordiske litteraturs klassiske værker i engelsk oversættelse. Da denne plan måtte opgives, indledte NKK et samarbejde med de nordiske landes kulturattachéer i USA om udgivelse af en mere begrænset serie omfattende moderne nordisk skønlitteratur i engelsk oversættelse, og der er i april 1963 sluttet definitivt overenskomst med et amerikanskt forlag herom.

I 1961 blev der på NKK's foranledning trykt en oversigt over skolesystemerne i de nordiske lande dels i en nordisk, dels i en engelsk udgave.

NKK har også i 1961 udgivet en brochure på engelsk om kommissionens egen aktuelle virksomhed, og det er tanken at fortsætte denne publikationsvirksomhed, således, at nye ajourførte brochurer udsendes regelmæssigt med nogle års mellemrum.

I konkrete enkeltsager har NKK haft kontakt og samarbejde med institutionerne for udlandsoplysning, og kommissionen vil gerne medvirke til en nærmere udredning af mulighederne for udbygning af et mere systematisk samarbejde.

København i april 1963.

(*sign.*)

Finland

Nämnden för informationsverksamheten i utlandet:

Som känt är, har Finland icke sådana institutioner för kulturell upplysning som framkommer i det aktuella medlemsförslaget. Däremot har man i Finland år 1962 utnämnt en ordinarie nämnd för informationsverksamhet i utlandet vars uppgift är att koordinera den på olika områden utövade informationsverksamheten. Vidare bör konstateras, att de nordiska utrikesministeriernas presschefer redan under flera år samarbetat i fråga om spörsmål hörande till den samnordiska informationsverksamheten. På initiativ av presscheferna har man senast under det nor-

diska statsministermötet i Oslo den 13—14.11.1962 behandlat i positiv anda möjligheten att åstadkomma samnordiska informationspublikationer.

Nämnden för informationsverksamheten i utlandet anser även att en vidare utveckling av den samnordiska informationsverksamheten är ytterst viktig. Även Finland bör, liksom hitintills, delta aktivt i denna verksamhet. Det faktum, att den finska utlandsinformationsverksamhetens organisation avviker från de övriga nordiska ländernas motsvarande organisationer, får ej utgöra ett hinder för ett finskt deltagande i det nordiska samarbetet på detta område.

Nämnden för Finlands informationsverksamhet i utlandet understöder det ovannämnda i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget, fastän Finlands deltagande i det däri avsedda samarbetet icke förutsatts.

Helsingfors den 17. april 1963

Matti Tuovinen

Ordförande i nämnden för informations-
verksamheten i utlandet

Pohjola — Norden r.f.:

Tanken om förenhetligandet av nordisk upplysningsverksamhet i utlandet är enligt vår mening synnerligen beaktansvärd och bör understödjas. Inom vårt förbund har samma tanke varit framme för några år sedan. Således skrev undertecknad i vår tidskrift »För Norden» nr 3/1949, hänvisande till den verksamhet som bl. a. Det Danske Selskab och Svenska Institutet bedriver, att i fall det även i Finland skulle upprättas ett likadant institut, vore det ändamålsenligt om dessa olika nationella institut skulle kunna samarbeta i utlandet. »De kunde gemensamt i olika länder grunda byråer — man kunde kalla dem 'Norden-institut' där varje land skulle ha sin egen avdelning. Härigenom kunde man givetvis spara kansliutgifter, och de nordiska ländernas gemensamma uppträdande utåt skulle säkert vara till gagn för dem alla utan att den gemensamma byrån på något sätt skulle begränsa resp. lands informationsverksamhet. — De nordiska ländernas turistföreningar har nyligen vid ett möte överenskommit om gemensam nordisk turistpropaganda. Tanken är synnerligen beaktansvärd. Önskvärt vore att även annan informationsverksamhet kunde bedrivas av de nordiska länderna gemensamt.»

Detta citat ur vår tidskrifts ledare år 1949 framvisar, att man från vårt förbunds sida redan då kom fram med ungefär likadana tankar som återkommer i det ifrågavarande medlemsförslaget. Utvecklingen därefter har ytterligare förstärkt vår uppfattning om att det vore värdefullt, om de

nordiska länderna på många områden kunde samordna sin informationsverksamhet i utlandet. Därför vill vi varmt understöda medlemsförslaget.

I Finland finns det inte något motsvarande institut för landets informationsverksamhet i utlandet. Utrikesministeriets pressbyrå, Finlands UNESCO-kommitté och vårt lands talrika s. k. utlandsföreningar bedriver var och en informationsverksamhet ang. Finland. Det säges i medlemsförslaget, att ifall det även i Finland och Island skulle upprättas ett motsvarande institut, vore det självklart, att dessa länder skulle indras i samarbetet. På denna punkt önskar vi dock framhålla, att det enligt vår mening inte borde vara en förutsättning för samarbetet, att man till ex. i Finland skulle upprätta ett speciellt institut. Vi anser det vara viktigt att de nordiska länderna samarbetar i denna sak och tycker att det är varje lands egen sak att bestämma, på vilket sätt det finner det vara ändamålsenligast att tekniskt sköta sin egen andel i den gemensamma informationsverksamheten.

Helsingfors den 4 maj 1963

Pohjola—Norden r. f.

Veikko Karsma

Verkst. dir.

N o r g e

Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet:

1. Generelt

Det initiativ som er tatt i og med det foreliggende medlemsforslag fortjener i høy grad å utredes nærmere, med sikte på en konkretisering og avgrensning av de samarbeidstiltak som kan komme på tale når det gjelder de nordiske lands opplysnings- og informasjonsvirksomhet overfor den øvrige verden.

En må imidlertid være oppmerksom på at det her reiser seg organisatoriske og praktiske problemer, som på forskjellige måter virker hemmende på samarbeidet.

De institusjoner som særlig omhandles i medlemsforslaget, nemlig det norske utenriksdepartements kontor for kulturelt samkvem med utlandet, Det danske Selskab og Svenska institutet er såvidt forskjellige administrativt sett at de ikke uten videre kan sidestilles, og tilsvarende institusjoner finnes i det hele tatt ikke i Finland og Island.

2. Arbeidets organisasjon i Norge

I Norge er alt vesentlig kulturelt samarbeid med utlandet på det offisielle plan samlet i en offentlig myndighet, nemlig Utenriksdepartementets kontor for kulturelt samkvem med utlandet.

Under dette kontor sorterer således det internasjonale kultursamarbeid i Unesco, det atlantiske i NATO, det europeiske i Europarådet, det nordiske i Nordisk Kulturkommisjon, det bilaterale i form av Norges kulturavtaler med 14 land, samt den generelle informasjonsvirksomhet overfor utlandet og kulturelt samkvem med utlandet i sin alminnelighet (utveksling av personer og grupper, utstillinger, film, teater, musikk, litteratur, publikasjoner, norske lektorater i utlandet etc. etc.).

Ved iverksettelsen av prosjekter hjemme og ute har Utenriksdepartementets kulturkontor løpende kontakt med de utenlandske ambassader i Norge og de norske ambassader og andre utenriksstasjoner i utlandet.

3. Nordiske samarbeidsmuligheter

Til sammenligning kan det nevnes, uten krav på å gi en fyldestgjørende oversikt, at tilsvarende funksjoner i Sverige sorterer under utrikesdepartementet, ekklesiastikdepartementet og Svenska institutet, i Danmark under Udenrigsministeriet, Undervisningsministeriet, Ministeriet for kulturelle anliggender, Det danske Selskab og Lektoratsudvalget.

Det er umiddelbart innlysende at en effektiv koordinering mellom alle disse organer og dessuten vedkommende finske og islandske ministerier vanskelig kan komme på tale. I praksis har en derfor måttet velge forskjellige samarbeidsformer alt etter vedkommende saks natur.

Eks. 1. Samarbeid mellom de nordiske lands Unesco-kommisjoner

Således kan det nevnes at det mellom de nordiske lands Unescokommisjoner holdes felles konsultasjonsmøter med sikte på en felles politikk innen organisasjonen. Av konkrete samarbeidstiltak kan nevnes den nordiske arkeologiske innsats i Nubia, en nordisk læremiddelutstilling som skal sirkulere i de arabiske land, samt et felles nordisk informasjonsverk om Unesco på dansk, norsk og svensk.

Eks. 2. Samarbeid gjennom Nordisk Kulturkommisjon

Et eksempel på Nordisk Kulturkommisjons utadvente virksomhet er utgivelsen av en serie nordisk skjønnlitteratur på et amerikansk forlag i Nordisk Kulturkommisjons regi og med de nordiske lands kulturutsendinger i Washington som felles koordinerende organ vis å vis forlaget. Kulturkommisjonen har også utgitt en brosjyre på engelsk om sin virksomhet og vil i 1964 la trykke en ny åjourført utgave.

Eks. 3. Samarbeid mellom forskjellige departementer

Det felles nordiske paviljonganlegg på Biennalen i Venezia, hvor Norge, Finland og Sverige har reist en paviljong i nærheten av den tidligere oppførte danske paviljong, kom i stand etter samarbeid mellom det norske utenriksdepartements kulturkontor og det finske og det svenske undervisningsministerium, og koordineringen skjedde ved hjelp av et ekspertutvalg med representanter for de forskjellige land.

Den sosiale opplysningspublikasjon »Freedom and Welfare» ble utgitt takket være et samarbeid mellom sosialdepartementene i de nordiske land.

Eks. 4. Samarbeid mellom de nordiske lands ambassader

Det store nordiske brukskunstutstilling i Paris i 1959 »Formes Scandinaves» ble koordinert av de nordiske lands kulturutsendinger i Paris, som etablerte et samarbeidsutvalg og hver for seg opprettholdt kontakten med de respektive hjemlige instanser.

Eks. 5. Samarbeid ved hjelp av en felles nordisk komité

Den nordiske bibliotek i Paris, »Bibliothèque Nordique», ledes av en såkalt »Comité de patronages», bestående av direktørene for de nordiske lands sentralbiblioteker, samt representanter for biblioteket.

Eks. 6. Samarbeid mellom organer for kulturelt samkvem

Et eksempel på et direkte samarbeid mellom Utenriksdepartementets kontor for kulturelt samkvem med utlandet, Det danske Selskab og Svenska institutet er utgivelsen av publikasjonen »Scandinavian Democracy». Det må heller ikke oversees at disse organer har løpende kontakt og er godt orientert om hverandres virksomhet.

Konklusjon

Denne oversikt skulle vise at mange veier fører til målet og at viljen til nordisk samarbeid overfor utenverdenen har vært og er tilstede. Hvor langt en kan og bør gå i retning av en større koordinering, er dels et økonomisk, dels et kulturelt og dels et praktisk spørsmål.

a. Lektoratsvirksomhet o. l. i utlandet

Lektorenes virksomhet ved utenlandske universiteter består i vesentlig grad i undervisning av vedkommende nordiske sprog. »Nordiske» lektorer i egentlig forstand kan derfor neppe komme på tale, men det vil utvilsomt være mulig å etablere et samarbeid om almen kulturell opplysningsvirksomhet der hvor man bare har én lektor. En annen mulighet som også har vært prøvd, er alternerende nordiske lektorer i én og samme stilling ved et utenlandsk universitet.

b. Publikasjonsvirksomhet

Det er ikke umiddelbart innlysende at felles nordiske publikasjoner i alle tilfelle vil være billigere eller hensiktsmessigere enn nasjonale. En publikasjon om forholdene i 5 land vil normalt bli mer omfattende og følgelig mer kostbar. I mange tilfelle er det imidlertid en fordel om en publikasjon er liten og billig, slik at den virkelig blir lest og gir svaret på de konkrete spørsmål leseren stiller seg om et begrenset emne vedrørende det land vedkommende besøker eller ønsker opplysninger om.

Allikevel vil det utvilsomt kunne gjøres mer i fellesskap på dette område, dersom det blir etablert et permanent løpende samarbeid.

c. Felles arrangementer fra utlandet

Ved planleggelse av større gjestespill, utstillinger, gruppereiser og kurs for utlendinger i de nordiske land, vil det være rimelig å søke gjennomført et nordisk samarbeid i større utstrekning enn det nå skjer. Her må man imidlertid være oppmerksom på at slike prosjekter ofte er teknisk vanskelig å gjennomføre og at en kombinasjon av fire eller fem land i visse tilfelle vil kunne umuliggjøre realiseringen av slike større planer. En må derfor konsentrere seg om tiltak hvor det virkelig er noe vunnet ved en felles opptreden.

d. Felles informasjonsvirksomhet utad

Såvidt en forstår er hovedhensikten med det foreliggende medlemsforslag å få etablert en mest mulig samlet opptreden overfor omverdenen når det gjelder informasjon om de nordiske land. Det synes i så fall rimelig å basere seg på de nordiske lands ambassader i utlandet. Dette innebærer selvsagt økt administrasjon, og det henvises i denne forbindelse til uttalelsen fra kulturråden i Paris, som hevder at han i tilfelle måtte få en ekstra medarbeider dersom en slik koordinering skulle gjennomføres.

En annen mulighet er å opprette felles nordiske kulturinstitusjoner i en rekke land, i form av nordiske institutter eller »kulturhus» av samme type som det planlagte »Nordens Hus» i Reykjavik.

En håper med dette å ha tilrettelagt et grunnlag for videre arbeid med dette vesentlige spørsmål. For ordens skyld må det presiseres at ovenstående kun gjelder den generelle opplysningsvirksomhet og ikke den politiske og aktuelle informasjonsvirksomhet overfor utlandet.

For øvrig ønsker en på det nåværende tidspunkt ikke å ta standpunkt til forslaget om en permanent nordisk komité, idet en går ut fra at formene for et utvidet nordisk samarbeid på dette område bør utredes nærmere.

Oslo, 29. april 1963

Arvind Sveum

Helene Andersen

Den norske ambassade i Washington:

Da Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet ble opprettet i 1950 ble det innledet et intimt samarbeid med Svenska Institutet og Det danske Selskab. Ikke bare ble det holdt årlige fellesmøter i de respektive hovedsteder, men direktørene og andre ansatte møttes oftere til diskusjon om felles anliggender. Når det med rette — som fremholdt i medlemsforslaget — kan sies at dette samarbeid er avtatt i intensitet i de siste år, bør det komme til uttrykk at dette ikke skyldes manglende interesse fra norsk hold. Som direktør for kulturkontoret har jeg stadig fremmet det norske syn på dette samarbeid. Jeg har også prøvet å konsolidere samarbeidet ved å trekke inn de sider ved opplysningsvirksomheten (til adskillelse fra den politisk-økonomiske informasjonsvirksomhet) som i nabolandene ikke er samlet i én institusjon som de både administrativt og faglig med fordel er samlet i Norge. (Se kulturkontorets beretning for perioden 1950—1956, St. meld.nr. 78, 1956, og perioden 1956—1960, St.meld.nr. 63, 1960—1961, samt innstilling fra den av Utenriksdepartementet nedsatte komité til utredning av norsk opplysningsvirksomhet i utlandet, trykt sammesteds). At denne konsolidering ikke er lykket har ikke vært til gagn for »Nordenbildet».

Det må være innlysende at utbyggingen av ett kulturelt Nordenbilde vil være av den største betydning i arbeidet for å fremme våre lands økonomiske og politiske interesser. Kjennskapet til vår kultur vil skape respekt for vår kultur og de mennesker som bærer den. Den gjensidig gavnlige virkning av denne prosess bør ikke undervurderes. Hvert enkelt land trenger ved forhandlingsbordet all den respekt og tillit som kan skapes.

Samtidig må det være innlysende at utbyggingen av et kulturelt Nordenbilde ikke er skamløs selvforherligelse men simpelthen en forpliktelse som vi har overfor resten av verden. Det blir ofte sagt om oss at vi er for beskjedne når det gjelder å opplyse verden om vår kunst, vår litteratur, vår sosiale standard, vårt undervisningsvesen, våre frie institusjoner innenfor styreform og rettsvesen, vårt levevis, — alt det som er uttrykk for vår kultur. De nordiske land har her noe å gi den øvrige verden, de nye såvel som de gamle land, og det er vår plikt i det mellomfolkelige samarbeid å gjøre dette bidrag tilgjengelig. Den omfattende overensstemmelse som finnes mellom de nordiske land på disse felter gjør det mulig å skape en felles — og dermed sterkere — innsats uten at noe land blir stillet i skyggen. Det enkelte land vil jo kunne markere sine særtrekk ved sine nasjonale opplysningsorganer.

Vi har i Norge beundret det danske initiativ i samarbeidet om utgivelsen av »Scandinavian Democracy». At det med fordel kan samarbeides om andre fellesnordiske publikasjoner forekommer meg innlysende. Det bør dog i denne sammenheng ikke forbigås at samarbeidet om den nordiske oversettelsesplan nettopp er bragt lykkelig i havn.

Likeledes forekommer det meg at samarbeidet om lektoratsvirksomheten kan styrkes. Det bør dog bli gjenstand for nærmere vurdering om fordelene ved felles nordiske lektorer er større enn ved alternerende lektorer for de enkelte land. Mulighetene for en geografisk arbeidsdeling eller annen form for samarbeid mellom kulturutsendingene bør også undersøkes.

Jeg vil sterkt anbefale at medlemsforslagets konklusjon om etableringen av et mere vidtgående samarbeid mellom Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet, Det Danske Selskab og Svenska Institutet blir tatt til følge. Det vil etter min overbevisning være av den største betydning for effektiviteten av et slikt samarbeid at hver av de respektive institusjoner omfatter den udelte opplysningsvirksomhet som ovenfor beskrevet, og jeg vil anbefale at man ved forberedelsene undersøker mulighetene for en slik koordinering.

Washington, D. C., 9. mars 1963

Erling Christophersen

Kulturråd

Den norske ambassade i Paris:

Det er naturlig først å peke på at nevnte skriv retter oppmerksomheten på muligheten for felles nordisk *kulturarbeid* i og utenfor Europa, mens medlemsforslaget synes å ta sikte på et større område, idet det her er spørsmål om å »gjøre verden bekjent med hva vi her oppe i Norden foretar oss kulturelt, økonomisk, sosialt og politisk på områder som kan være av interesse for andre enn oss selv».

For å ta det rent kulturelle område først, har det kanskje interesse å nevne de viktigste tiltak som er blitt gjort etter krigen her i Frankrike på felles basis for å utbre kjennskapet til nordisk kultur. I 1951 ble der i Paris arrangert en »Nordisk Soirée» (omfattende også Finland og Island). Programmet besto av foredrag om Norden av forfatteren André Maurois, fragmenter av propagandafilmer, opptreden av kjente skuespillere (bl. a. Poul Reymert, Per Aabel, Anna Borg) og musikere. I 1959 holdtes på Musée du Louvre en utstilling av nordisk brukskunst, »Formes Scandinaves», som fant meget stor gjenklang hos publikum og i pressen. I forbindelse med utstillingen ble det arrangert en konsert med program av nordiske komponister, som fikk øket rekkevidde ved at den ble sendt ut over fransk radio. Endelig besørget de nordiske ambassader i sin tid distribueringen til franske biblioteker og institusjoner av boken »Freedom and Welfare», som riktignok fikk begrenset betydning her ved at den bare ble utgitt på engelsk.

Det er ellers nærmest en selvfølge at der foregår et visst samarbeid

mellom de herværende nordiske kulturutsendinger, men uten regelmessig eller systematisk karakter. Det ville således bety en ganske inngripende forandring hvis virksomheten skulle bli gjenstand for en systematisk samordning, og det ville utvilsomt i første omgang bety en øking av arbeidsbyrden, noe som iallfall for den norske ambassades vedkommende ville skape problemer. Der måtte jo i ganske annen utstrekning enn nå foregå en felles planlegging, koordinering av propagandamidlene, kontroll med eventuell »overlapping» etc. etc. Det turde ikke være for meget sagt at en i overgangstiden ville behøve en person som bare viet seg dette arbeid.

Med hensyn til de enkelte punkter i forslaget hitsettes følgende kommentarer:

1. *»Nordiske lektorer»*. Når det gjelder lektorene ved franske universiteter, består deres virksomhet i det vesentligste i undervisning i vedkommende nordiske språk. Noen forandring her turde ikke være å anbefale. Med hensyn til universiteter som hittil ikke har hatt lektorer fra noe nordisk land, ville det jo være tenkelig at man opprettet »nordiske» lektorater, men virksomheten måtte da innskrenkes til teoretiske forelesninger over fellesnordiske emner. Det må da bli en vurderingssak om det kan være lønnsomt å opprette slike stillinger. Professoren i nordisk språk og litteratur ved Sorbonne, M. Gravier, uttaler på forespørsel at en slik virksomhet etter hans oppfatning bare ville være ønskelig i tilfelle der behandler helt bestemte områder, nemlig de felles nordiske trekk i den politiske, sosiale og økonomiske utvikling. På det rent kulturelle område mener professoren at en sammenblanding ville være mindre ønskelig. En er nå i Frankrike nådd frem til en temmelig differensiert oppfatning av de forskjellige nordiske lands kulturelle egenart, ikke minst gjelder dette ungdommen som jo reiser i ganske annen utstrekning enn tidligere, og etter professorens mening ville det være verdifullt at en slik differensiering ble opprettholdt.

2. På publikasjonsvirksomhetens område er det nærmest selvsagt at en viss koordinering ville by på adskillige fordeler. Særskilt gjelder kanskje dette for områder som brukskunst og felles sosiale og økonomiske tiltak.

3. og 4. Også her kan et samarbeid antagelig med fordel etableres. Som et konkret eksempel under pkt. 3 kan nevnes at den fransk-skandinaviske studentklubb i Paris nylig har arrangert kollokvier hvor nordisk samfunns- liv og politikk (spesielt overfor Europa) har vært emne for oversikter fulgt av diskusjon.

5. En koordinering av informasjonsvirksomheten generelt sett burde kunne gi resultater, blant annet når det gjelder kunngjøring av de kulturelle manifestasjoner som finner sted i de nordiske land. Regelmessige kommunikéer med opplysninger om slike tiltak måtte da tilstilles kulturutsendingene.

Som konklusjon kan anføres at det overfor Frankrike turde være fordelaktig med en viss samordning av den nordiske opplysningsvirksomhet

på endel ovenfor presiserte områder, men at det vil ha sine betenkligheter å gå for langt i retning av å behandle nordisk kultur som en enhet, kanskje særlig når det gjelder kunst, litteratur og folkelynne.

Paris, 6. februar 1963

H. Bugge Mahrt

Den norske ambassade i London:

— — — tillater vi oss å gi en uttalelse om saken forsåvidt angår Storbritannia.

Kulturattachéens arbeidsområde i Storbritannia kan grovt grupperes som følger:

1. Norske studenter i Storbritannia.
2. Personutveksling — enkeltpersoner eller grupper.
3. Klassiske kunstner.
4. Kulturell informasjonsvirksomhet.

Dessuten kan det tilføyes en 5. gruppe »Diverse» som omfatter saksområder som ikke naturlig faller innenfor de ovenfor nevnte områder, som lektorer i utlandet, språklærere, samarbeid med biblioteker og andre opplysningsinstitusjoner, m. v.

Ad 1. På grunn av det store antall norske studenter i Storbritannia blir vi i stigende utstrekning engasjert i arbeidet med å gjennomgå studentenes søknader samt å avgi uttalelser til universitetene, som kjent fungerer vi også som landssekretariat for ANSA. Her kan det selvfølgelig ikke bli tale om et nordisk samarbeid.

Ad 2. Når det gjelder personutveksling av enkeltpersoner eller grupper av personer innenfor kategoriene skoleungdom, studenter, lærere, vitenskapsmenn, kunstnere m. v., kan det i en rekke tilfelle være praktisk med et intimt samarbeid fordi en rekke personer ønsker samtidig å avlegge besøk i de øvrige skandinaviske land. Et intimt samarbeide har eksistert i mange år forsåvidt angår utvekslingsplaner vi har med University College, London School of Economics og Edinburgh University. Dette er som kjent nordiske utvekslingsplaner som finansieres i alt vesentlig fra de nordiske land. Det samme er tilfelle når det gjelder Manchester-skolen, Holly Royde College, University of Manchester, hvor det avholdes årlige tre måneders kurs for nordisk ungdom etter folkehøyskoleprinsippet. I en lang rekke tilfelle vil et nordisk samarbeide ikke være praktisk fordi britiske statsborgere ønsker f. eks. bare å besøke Norge, eventuelt Sverige, Danmark, Finnland. Dette gjelder det store flertall av britiske statsborgere som søker råd og veiledning og i visse tilfelle økonomisk støtte for å foreta en studiereise.

Ad 3. Når det gjelder utveksling innenfor dette feltet, støter vi i de fleste tilfelle på større arrangementer som både praktisk og økonomisk byr på store problemer. I de fleste tilfeller dreier det seg her om en énveis-trafikk fra Storbritannia til Norden. Old Vic's gjestespill kan forsåvidt stå som et eksempel på at et nordisk samarbeide er ønskelig. I mange tilfelle vil man imidlertid også her stå overfor rent nasjonale oppgaver, som f. eks. Royal Academy of Dramatic Art's besøk i Norge nylig.

Når det gjelder litteratur, er det på det rene at et nordisk samarbeid er både ønskelig og nødvendig, og det forslag som fremkom i 1960 om en Scandinavian Series of Classics er et eksempel på dette. Denne saken kan imidlertid også tjene som eksempel på vanskeligheter som melder seg ved et nordisk samarbeid, idet oversettelsesplanen ikke er blitt satt ut i livet, hovedsaklig fordi et av de nordiske land har stillet seg avventende.

Når det gjelder utstillinger av bildende kunst og brukskunst, er det sterkt ønskelig med et nordisk samarbeid med hensyn til presentasjon av slike utstillinger i Storbritannia og omvendt.

Når det gjelder musikk, vil det i mange tilfelle være praktisk med et samarbeide, og spesielt ved presentasjon av større enheter fra Storbritannia til de nordiske land. Et nordisk samarbeide den omvendte veien er neppe praktisk.

Ad 4. Denne gruppen tar normalt mest tid, idet den omfatter tusenvis av forespørsler som regel om typiske nasjonale emner. Nordisk samarbeide er imidlertid nyttig når det gjelder å lage gode publikasjoner om de nordiske lands språk, kultur, samfunnsliv, historie m. v. Dette overflødiggjør imidlertid ikke nasjonale publikasjoner om f. eks. arkitektur, brukskunst, musikk m. v.

Når det gjelder gruppen »Diverse» som blant annet omfatter norsklektorer i Storbritannia, kan opplyses at vi har tre aktive Scandinavian Departments ved universitetene i London, Cambridge og Newcastle, hvor samtlige nordiske land bortsett fra Finnland er representert med lektorer. I Glasgow har vi som kjent et Norwegian Department, mens f. eks. Aberdeen University har et Swedish Department. Denne fordelingen av språkundervisningen ved de skotske universiteter er kommet i stand ved overenskomst mellom universitetene. Samtlige lektorer lønnes nå av universitetene. Lektorene utfører et nyttig arbeide også utenfor deres eget arbeidsområde, f. eks. foredragsvirksomhet. I et tilfelle har en svensk lektor som innehar et Scandinavian Lectorship søkt vår assistanse, idet det meldte seg studenter som ønsket å lese norsk. Vedkommende lektor hadde, før han tiltrådte sin stilling, fulgt et kurs i norsk som gjorde ham i stand til å gi en elementær innføring i norsk språk og litteratur. Dette representerer imidlertid en unntakelse for Storbritannias vedkommende. Når det gjelder Storbritannia tror jeg ikke det er aktuelt eller naturlig å stasjonere nordiske lektorer som skal ha til oppgave å informere om de nordiske land og deres

kultur. Dette bringer inn foredragsvirksomheten som er ganske betydelig i Storbritannia. I de aller fleste tilfelle blir vi anmodet om å skaffe foredragsholdere som kan gi foredrag om typisk nasjonale emner. Rent unntagelsesvis kan det være tale om å gi en generell orientering om Skandinavia. Dette gjelder f. eks. sammenslutninger som Anglo-Scandinavian Societies, som det finnes ca. 15 av i Storbritannia.

Jeg tillater meg å konkludere med at et felles nordisk samarbeid på det kulturelle felt har vært praktisert med utmerket resultat i Storbritannia, spesielt innenfor universitetssektoren. De nasjonale ulikhetene er for den interesserte brite imidlertid for fremtredende til at et slikt samarbeide bør tas opp generelt i overskuelig fremtid. Det må imidlertid her tas visse reservasjoner som forøvrig vil fremgå av det som er nevnt ovenfor. Det gjør seg gjeldene spesielle forhold i Storbritannia som ikke uten videre kan overføres til andre vestlige land.

Det bør også nevnes at de nordiske kulturattachéene som regel er personlige omgangsvenner, som ofte rådfører seg med hverandre.

London, 12. mars 1963

Halvard E. Sæther

Grete Mannrud

Nordisk kulturkommisjon, norsk avdeling:

Saken har vært drøftet på avdelingsmøter 8. februar og 1. mars d. å., spesielt de deler av forslaget som omfatter felles nordisk opptreden overfor utenverdenen og et koordinert nordisk kulturelt samarbeid innenfor Europa.

Såvidt en kan se, må oppgaver av denne art i første rekke ivaretas av de nordiske lands utenriksdepartementer og de utenrikske stasjoner. Dessuten går en ut fra at en eventuell videreføring av samarbeidet om løpende utvekslingstiltak o. l. må komme i stand etter felles drøftelser mellom de respektive organer for kulturelt samkvem med utlandet. En eventuell felles nordisk opptreden innenfor de europeiske og internasjonale kulturorganisasjoner som Europarådet og Unesco bør vel fortrinnsvis gjennomføres ved en koordinering på det departementale plan.

Dersom imidlertid felles nordiske tiltak av mer generell art ønskes utredet, f. eks. oversettelse til fremmede sprog av nordisk litteratur eller utgivelse av felles publikasjoner om kulturelle forhold, planleggelse av nordiske kurser beregnet på deltagere fra ikke-nordiske land o. l., går en ut fra at slike forslag bør kunne utredes av Nordisk Kulturkommisjon.

Når det gjelder informasjon om nordisk samarbeid overfor utenverdenen, henvises til Nordisk Kulturkommisjons publikasjon »The Nordic Cul-

tural Commission 1960—61 Report on Activities». En tilsvarende publikasjon på engelsk om virksomheten i perioden 1961—64 vil i en noe endret form bli fullført i løpet av høsten 1964.

Kommisjonen antar for øvrig at medlemsforslaget bør utredes nærmere og at særlig de direkte berørte organer for kulturelt samkvem med utlandet bør uttale seg og eventuelt fremlegge en plan for koordinering på dette område.

Først etter at mer konkrete planer foreligger, vil det være mulig for Kulturkommisjonens norske avdeling å ta et nærmere begrunnet standpunkt til medlemsforslaget.

Oslo, 4. mars 1963

Trond Hegna

Formann

Hclene Andersen

Sekretær

S v e r i g e

Nämnden för internationellt bistånd:

Nämnden får här anföra några synpunkter på de speciella aspekter av förslaget, som berör de nya nationerna i Asien, Afrika och Latinamerika och det biståndsarbete som bedrivs där.

Nämnden vill gärna instämma i förslagets påpekande, att de nordiska ländernas samhällsliv kan vara av stort intresse som impuls-givare för dessa nya nationer. Det kan sålunda finnas ett speciellt motiv att där ge ökad information om de nordiska länderna, ett motiv, som ger informationen karaktär mer av tekniskt bistånd än av propaganda.

I det tekniska biståndsarbetet finns redan nu inslag som demonstrerar några för nordiskt samhällsbyggande karaktäristiska företeelser: arbets-, samarbets- och organisationsträning, medborgerlig fostran o. s. v. Såväl inom den svenska biståndsverksamheten som i det nordiska projektet i Tanganyika kan det bli anledning att ytterligare delge våra erfarenheter från dessa områden genom arbete med s. k. community development i olika former. Det förefaller självklart, att de nordiska länderna, såväl i sina bilaterala biståndsprogram som i det gemensamma projektet, mer och mer kommer att lägga tonvikten vid specialiteter av detta slag.

Beträffande frågan om och i vilka former en mer systematisk allmän upplysning bör ske just i de nya nationerna och i vilken utsträckning den i så fall borde ske i nordisk samverkan vill nämnden ansluta sig till kulturella niomannakommitténs mening att den kräver en omsorgsfull utredning, innan den kan avgöras. En sådan utredning framstår som önskvärd inte minst med tanke på den känslighet som ofta finns i dessa länder inför

aktiviteter vilka kan uppfattas som försök till påverkan i något avseende. Frånvaron av politisk eller ekonomisk »propaganda» har visat sig vara en utomordentlig tillgång för samverkan i utvecklingsarbetet.

Stockholm den 3 maj 1963

Nämnden för internationellt bistånd

Arne Björnberg

Stina Thyberg

Upplysningsberedningen:

Det av staten helt eller delvis finansierade upplysningsarbetet utomlands är f. n. föremål för samordning. Denna har även till syfte att etablera närmare samverkan mellan de statliga och privata insatserna på detta område samt att planera upplysningsarbetet på längre sikt. Samordningen och samverkan har visat sig erbjuda komplicerade problem. Det är ett ofta mödosamt arbete att samla intressenter om gemensamma projekt. Inte minst möter de stora svårigheter att enas om innehållet i upplysningsmaterial som produceras för distribution i utlandet. Eftersom sådant material erfarenhetsmässigt inte kan produceras genom kommittéarbete, måste uppgiften som regel överlämnas till en särskilt utsedd producent, som måste ges stor rörelsefrihet. Resultatet av hans arbete kan aldrig helt tillfredsställa samtliga intressenter eller ens någon av intressenterna. Mycket talar för att sådana komplikationer skulle uppträda, kanske i mera besvärande former, om den delegerade samordningen utsträcktes till att gälla regeringar och privata organisationer i de nordiska grannländerna.

Upplysningsberedningen är för den långsiktiga planläggningen f. n. samsatt med en kartläggning av vårt informationsarbets möjligheter i alla delar av världen. Denna kartläggning skall läggas till grund för en prioritering mellan verksamhetsfälten, formulering av upplysningsarbetets syften och budskap samt fastställande av konkreta upplysningsprojekt. Det är sannolikt att ett motsvarande arbete bedrivet i ett grannland kan leda till prioritet för helt andra länder, syfte, projekt och media. Det är därför inte uteslutet att en intimare nordisk samordning skulle leda inte till ett effektivare utan till ett mindre effektivt upplysningsarbete.

Slutsatsen av det sagda är inte att all samverkan är omöjlig eller onödig. En inventering skulle troligen påvisa åtskilliga fördelar vid vissa gemensamma punktåtgärder, som ibland kan vara mycket omfattande. Som ett exempel skulle kunna nämnas ett samnordiskt deltagande i 1967 års världsutställning i Montreal. I detta fall liksom i många andra torde förutsättningen emellertid vara ett inledande politiskt beslut och instruktion till

resp. myndigheter och institutioner att verkställa det samordnade deltagandet.

Förslagsställarnas uppfattning att ett nordiskt samarbete om upplysningsverksamheten utomlands är mera möjligt och önskvärt ju längre ut i världen det bedrivs, är sannolikt riktigt. Vid val av punktaktioner att samarbeta om bör detta beaktas. Närmast till hands ligger gemensamma inbjudningsresor för journalister, andra opinionsledare och opinionsförmedlare m. fl. Förslagsställarna nämner också andra exempel, vilka förefaller mig i princip väl valda. Emellertid finner jag det angeläget att här påpeka något som enligt min uppfattning alltför ofta förbises, nämligen att böcker i princip bör produceras för kommersiell distribution. Vår erfarenhet är att publikationer, som görs för att ges bort, endast undantagsvis hamnar hos just dem man helst vill nå. De som är potentiellt intresserade av böcker om nordiska förhållanden torde i allmänhet vara beredda att betala för sådana likaväl som för andra böcker. Publikationer avsedda att ges bort bör därför i stort sett utgöras av broschyrer. Jag anser f. ö. att en grundläggande enkel broschyr om Norden för massutdelning i fjärran liggande länder bör vara ett av de första eventuella samarbetsprojekten.

Slutligen är att säga att medelstildelningen för upplysningsarbete utomlands torde vara synnerligen knapp i samtliga nordiska länder. Att lägga ytterligare uppgifter på informationsorganen utan att samtidigt ge dem adekvata resurser vore därför föga realistiskt.

Stockholm den 9 april 1963

Kjell Öberg

Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet:

Institutet skulle välkomna ett återupptagande av de årliga överläggningarna mellan de nordiska upplysningsorganen. Eftersom dessa icke är enhetligt organiserade, har en viss svårighet förelegat att erhålla likvärdigt deltagande av representanter för de berörda verksamhetsområdena. Lika fullt har samråd visat sig värdefulla och framstår som en förutsättning på längre sikt för ett konkret förveckligande av de syften, som medlemsförslaget avser. Institutet, som för övrigt organiserade de senaste mötena, har i samråd med nordiska kollegor tagit initiativ till ett nytt möte.

Rent generellt önskar Institutet biträda de punkter i medlemsförslaget, som avser nordiska konferenser, kurser och seminarier i utlandet och i de nordiska länderna. På detta allmänna plan har ett samgående visat sig fruktbart. Institutet vill särskilt hänleda uppmärksamheten till de konferenser på universitetsplanet som ägt rum och planeras i USA. Ett konkret

projekt i Europa, som Institutet från början gett sitt stöd, är de sammankomster av lärare och forskare inom nordiska språk och litteratur som ägt rum i Cambridge, Lillehammer, Arnhem, Århus och som planeras i London 1964. Ett annat arrangemang av denna art, som också visat sig lyckligt, är den på Institutets initiativ inrättade, sedan 1950 årligen återkommande nordiska folkhögskolekursen vid Hollo Royde College i Manchester. I den mån bärkraftiga projekt i snarlik form framkommer, förtjänar de allt stöd och Institutet vill lämna sin medverkan.

Mellan i utlandet stationerade representanter för de nordiska kulturorganen äger redan nu samverka rum i gemensamma angelägenheter och har i flera fall resulterat i samfälliga aktioner. Med London School of Economics, University of Edinburgh och University College, London, föreligger sålunda avtal om alternerande gästföreläsare från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Av administrativa skäl skulle Institutet gärna se att dessa gästföreläsningar inlemmades i det reciproka, i British Council's regi löpande s. k. Foreign University Interchange Scheme. Hänsynstagande till de berörda universitetens önskemål synes emellertid nödvändiggöra arrangemangets bestående i nuvarande former.

På publikationsområdet har Institutet tidigare lämnat sin medverkan till de samnordiska informationsskrifterna *The Northern Countries* och *Scandinavian Democracy*. Mottagandet av dessa med stora mödor åstadkomna böcker har emellertid icke varit odelat gynnsamt och de har på en del håll ansetts ohanterliga samt föråldrade redan vid utgivandet. En koordinering i lättillgänglig form av de nordiska ländernas kulturförhållanden ställer också särskilda krav samt förutsätter mångsidig expertgranskning som med nödvändighet försenar redigeringen och äventyrar aktualiteten. För att tillgodose den sistnämnda väsentliga synpunkten har Institutet på senare år koncentrerat sin egen publikationsverksamhet på smärre, lätt utbytbara framställningar i offset-tryck av valda sidor av svenskt liv, administration och kultur. Inom ramen för en sådan skriftserie rymmes svårligen samnordiska framställningar, som kräver ett helt annat omfång.

Enligt Institutets uppfattning bör en samnordisk publikationsverksamhet i främsta rummet inriktas på skrifter och framställningar av introducerande karaktär och sikta på läsare för vilka en elementär upplysning om de skandinaviska länderna är ett nödvändigt förstadium till ett mera differentierat kunskapsinhämtande. Som ett exempel må anföras ett förslag som från Institutets sida väcktes vid konferensen mellan upplysningsorganen i Helsingfors 1960. För att möta utländska skolors påfallande behov av modernt kartmaterial över de nordiska länderna föreslogs ett gemensamt uppköp av ett antal vägkartor över Norden. Avsikten var att till större skolor i Storbritannien göra en gratisdistribution, ledsagad av en kortare, engelskspråkig framställning av Nordens geografi. Förslaget, som var

tänkt som ett första försök, avsett att följas av liknande aktioner i andra länder, kunde emellertid av olika skäl då icke realiseraras men synes vara värt att återupplivas i större, allsidigare gestalt.

Som första punkt i medlemsförslaget beröres de nordiska utlandslektorernas verksamhet, som anses särskilt lämpad för samnordisk inriktning. Givetvis utför dessa lektorer ett viktigt arbete på informationsområdet, men detta är inte deras huvuduppgift. I främsta rummet är de lärare i resp. lands språk och i denna egenskap underställda sina universitetsmyndigheter, som är deras arbetsgivare. Institutet medverkar genom sin lektoratsnämnd till de svenska tjänsternas rekrytering, bistår lektorerna med undervisningsmaterial, prenumeration på tidningar och tidskrifter samt i en del fall med lönetillskott men har inga fullmakter att inskrida i deras akademiska arbetsförhållanden och kursplaner. Att från nordiskt håll söka dirigera lektoratsverksamheten in på de banor som medlemsförslaget rekommenderar förefaller därför mindre lyckligt, särskilt som den filologiskt kvalificerade språkundervisningen är lektorernas huvuduppgift. Dessutom har tidigare försök att låta en gemensam »nordisk» lektor meddela undervisning i grannländernas språk slagit mindre väl ut.

Institutet ser med glädje att lektoratsverksamheten uppmärksammas i medlemsförslaget men ställer sig tveksamt till en nordisk koordinering av denna med nödvändighet nationellt differentierade verksamhet. En förstärkning på området borde enligt Institutets mening i stället inriktas på inrättande av flera fullständiga skandinaviska avdelningar vid utländska universitet. På de fyrtioåtta undervisningsorter för svenska språket, med vilka Institutet upprätthåller regelbunden förbindelse, finnes veterligen endast femton infödda danska eller norska lektorer. En förstärkning på denna punkt synes önskvärd. Det vore förmånligt om Nordiska Rådet till medlemsstaternas beslutande organ riktade en hemställan om ett generellt ökat stöd åt utlandslektoraten. Deras fortsatta utbyggnad längs dessa linjer synes vara ett väsentligt samnordiskt intresse.

I detta sammanhang kan möjligen nämnas de »lektoratskonferenser» i olika länder som Institutet tid efter annan ordnat. Möjligen vore det värdefullt att någon gång ordna överläggningar på nordisk bas med de lärare som i ett land undervisar i nordiska språk.

På utställningsområdet har vid ett flertal tillfällen också under det senare året samråd ägt rum med berörda organ i de olika nordiska länderna. Sålunda sker kontinuerligt samråd såväl beträffande deltagande i triennalen i Milano som beträffande biennalen i Venedig. Ett initiativ till en nordisk konstutställning i USA och andra länder provas också. Här är det svårigheten att finna lämpliga arrangörer och mottagare i olika länder som varit ett hinder snarare än bristande samarbete i Norden.

Det är Institutets uppfattning att åtskilligt mera skulle kunna göras på nordisk bas. I många fall är detta en naturlig form för organisation eller

framträdande. Det finns dock områden, och även omständigheter, som framtvingar och gör separata nationella åtgärder nödvändiga.

Institutet delar inte den uppfattning som på sina håll synes råda, att det nordiska samarbetet på det kulturella området beträffande utlandet minskat under senare år. Snarare förhåller det sig så, att de arbetsuppgifter och åtgärder, som de olika nationella upplysningsorganen ställts inför, har varit av en sådan art och omfattning, att nuvarande resurser inte räckt till ens härför, än mindre att möjliggöra i och för sig välbehövliga nordiska manifestationer.

Stockholm den 23 augusti 1963

Tore Tallroth

G. Ahlström

Till Svenska institutets yttrande var bifogad följande redogörelse för verksamheten i USA:

Svenska institutets verksamhet i USA:

Den av svenska staten och näringslivet gemensamt finansierade kampanjen i USA syftar till en bestående höjning av informationsnivån i USA i vad avser Sverige. Exportintresset ligger här i öppen dag, men aktionen syftar därutöver till en allmän och inte minst kulturell information med selektiv spridning till kvalificerade mottagarkretsar.

I dessa kretsar, såväl kommersiella som kulturella, finns en tydlig tendens att betrakta de nordiska eller skandinaviska länderna som en enhet. Av givet intresse är härvidlag alla informationer om nordiskt och skandinaviskt samarbete på skilda fält.

Detta gäller självfallet i hög grad även beträffande universitetslektorernas verksamhet. I de fall där endast en skandinavisk lektor är verksam vid ett universitet måste undervisningen — utöver den rena språkundervisningen — ges prägel av Scandinavian area studies. Den gemensamma skandinaviska produktionen av viss undervisningslitteratur på engelska bildar här en god grundval. För själva språkundervisningen synes dock tre separata lektorat vid de viktigare universiteten vara att eftersträva.

Med hänsyn till att praktiskt taget all nordisk och skandinavisk informationsverksamhet i USA av respektive land betraktas som klart underdimensionerad i förhållande till sitt avsedda primärsyfte — att inskräpa det egna landets profil i USA — kan måhända generellt sägas, att det akuta problemet i första hand inte är en kännbar brist på interskandinaviskt

eller nordiskt samarbete utan en brist på adekvata resurser när det gäller att uppnå en tillfredsställande informationsnivå avseende det egna landet. Frågan om en samordning av det skandinaviskt-nordiska upplysningsarbetet i USA torde därför bli brännande och angelägen först när tillräckligt underlag för en dylik önskvärd samverkan skapats.

John W. Walldén

Förste sekreterare

Svenska beskickningen i Bonn:

1. *Lektoraten.* Vad universitetslektoraten beträffar är vid de så att säga fasta lektoraten lektorerna tjänstemän inom vederbörande tyska delstat. Institutet kan här endast göra upp förslag till kandidater. De ämnesprofessorer, som är drivkraften bakom lektoraten, önskar icke blandade lektorat. De försök, som tidigare har gjorts, har icke slagit väl ut.

Det vore utsiktslöst att förmå de västtyska »målsmännen» för våra svenska lektorat att införa undervisning också i danska och norska. Minst lika utsiktslöst ter det sig att kunna finna svenska resp. danska och norska kandidater, som vore kapabla att undervisa i två eller tre av de nordiska språken. Vi har haft fullt tillräckligt med bekymmer beträffande undervisningen enbart i svenska. Härtill kommer att det finns mycket få lektorat i danska och i norska — för närvarande finns norska i Kiel, Köln och Berlin (och där finns även svenska).

2. *Publikationer.* Västtyskland har en så god begynnelsekännedom om de nordiska länderna, att man här som regel vänder sig till de nordiska ambassaderna och andra informationsorgan med klart preciserade önskemål. Härvid är av avgörande betydelse att publikationerna är aktuella, dvs. att de kommer ut snabbt och utan onödig omgång i form av rådplägning, dubbel kontroll etc. I all synnerhet som vi nu i så hög grad inriktat oss på de små men utmärkta offset-trycken syns det mig att vi har kommit fram till en god service i detta avseende. Jag vill härmed icke ha sagt, att jag inte anser det möjligt med nya samnordiska publikationer i frågor av verklig samnordisk betydelse, men det bör i så fall vara som en påbyggnad på den smidiga aktuella »nationella» servicen.

För övrigt har jag när det gäller publikationer det intrycket, att våra grannländer, och jag räknar då även med Finland, har ett mycket starkt intresse av att i sina publikationer framhäva sin egenart. Det förefaller mig till och med som om detta intresse vore starkare än motsvarande svenska.

3. *Nordiska konferenser och seminarier i utlandet.* Jag skulle kunna tänka mig att just det intresse förbundsrepubliken har för nordiskt samarbete är så stort, att det kunde göras till föremål för ett samnordiskt seminarium,

varvid man skulle redogöra för och diskutera alla de strävanden på kulturlivets, socialpolitikens etc. områden, som rymmes inom den nordiska samarbetsramen. Jag fruktar blott, att det hela skulle vara förenat med en myckenhet omständliga organisationsfrågor.

4. *Avhållande av kurser och konferenser i Norden för utlänningar.* Vad jag har sagt under punkt 3) kan väl gälla även punkt 4) eller kanske snarare just för denna punkt. Här är ju emellertid Institutets egen erfarenhet så omfattande, att det synes mig onödigt att komma med exempel. Att man dock inte kan jämföra förbundsrepubliken med Förenta Staterna i detta avseende syns mig egentligen också onödigt att påpeka. Vi är väl ense om, att Nordens olika länder från västtysk horisont ter sig på ett helt annat sätt profilerade och härifrån är föremål för helt andra specialiserade intresseinriktningar än vad som kan vara fallet från Förenta Staternas sida.

5. *Gemensam nordisk informationsverksamhet i utlandet om nordiska förhållanden.* Att en sådan i större utsträckning skulle kunna ske genom de nordiska lektorerna synes mig, som jag redan antytt, innebära en felsyn på våra språklektors huvuduppgift. Under förutsättning att övriga nordiska länder har publikationer av samma slag som vår »Veranstaltungen 1963» (etc.), anser jag emellertid att det vore värdefullt, om de nordiska informationsorganen utomlands, alltså beskickningar, konsulat, handelskammare och varför inte också lektorerna finge sig dessa förteckningar tillsända antingen direkt eller via de egna basorganisationerna.

G. Granberg

Ambassadråd

Svenska institutets kontor i London:

Det torde ge en alltför begränsad bild av upplysningsverksamheten om man endast håller sig till vad som uträttas av de i medlemsförslaget nämnda organisationerna. Det nordiska samarbete som äger rum på det vetenskapliga området, vidare mellan t. ex. bokförlag, press, radio-TV, film, teater och inom musiklivet avsätter betydelsefulla resultat också utanför Norden och bidrager till att befästa och fördjupa uppfattningen om Skandinavien som ett enhetligt kulturområde, i första hand inom Europa men även i andra världsdelar.

Vad samarbetet mellan de skandinaviska kulturentreprenörerna här i England angår är det riktigt att någon gemensam publikation sedan 1958 icke utsänts. Diskussioner har förts, våren 1960, om ett verk om nordisk kultur. Tre av de skandinaviska kulturattachéerna yttrade sig, efter gemensam överläggning 19/5 1960, till förmån för förslaget, och underströk i sina respektive yttranden behovet av ett sådant arbete.

Vidare har under 1960—62 diskuterats en serie översättningar av skandinavisk klassisk litteratur understödd av de tre nordiska länderna och utgiven av Oxford University Press. Enligt uppgift är projektet tills vidare bordlagt i avvaktan på dansk medverkan.

Just nu undersöker de fyra nordiska kulturattachéerna vilka ekonomiska förutsättningar som finns för att gemensamt bekosta vistelse i Norden för en engelsk konsthistoriker, som önskar samla material för ett arbete om skandinaviskt måleri 1880—1920.

Av betydelse för upplysning om skandinavisk kultur torde utgivandet av den vetenskapliga tidskriften »Scandinavica» har varit. Dess syfte är »to promote a further interest in Scandinavian studies outside the Scandinavian countries and . . . increased academic research into that field of study».

Samarbetet mellan de skandinaviska länderna fungerar tillfredsställande vad beträffar gästföreläsarutbytet vid universiten i Edinburgh, London och vid L.S.E.

Folkhögskolekursen vid Holly Royde måste väl vidare uppfattas av engelsmännen som ett exempel på skandinaviskt samarbete i praktiken och ge de många briter som deltar i diskussioner, samkväm osv. rika tillfällen att bekanta sig med »Nordenbildn».

Givetvis kan mera utträttas både centralt och här ute på fältet. Upplysning om gemensamma nordiska insatser är behövlig, liksom om de områden där de nordiska ländernas värderingar och problemlösningar överensstämmer. Arbetsmarknad, socialpolitik, skolfrågor är exempel på sådana områden. Konferenser eller seminarier i England kring dessa skulle säkerligen fylla en väsentlig uppgift. *Samgående* inom konstindustri, arkitektur, design etc. genom t. ex. en gemensam skandinavisk utställning skulle säkerligen mera slagkraftigt kunna hävda den nordiska egenarten inom t. ex. heminredning och konsthantverk än det splittrade intryck som lätt uppstår när inte bara varje land utan även de stora namnen inom varje land konkurrerar om uppmärksamhet i utlandet, för övrigt med produkter där skillnaderna ibland är så små att det kräves den tränade fackmannens öga för att urskilja dem. Frågan om det vore möjligt att starta en mera permanent verksamhet på detta område, t. ex. i form av en ständig utställning i ett statsunderstött Scandinavian Centre kan givetvis i detta sammanhang förtjäna att ställas även om den är av akademisk natur.

Vad slutligen de föreslagna »nordiska» lektorerna beträffar finns det anledning understryka nödvändigheten av att deras verksamhet planlägges detaljerat, för att undvika att onödigt dubbelarbete sker vad gäller information om skandinaviska förhållanden. Mycket av det arbete som respektive lands press- och kulturentreprenörer vid beskickningarna redan nu utför torde i själva verket kunna lika mycket betecknas som upplysning om Norden som information om det egna landet och det är mycket svårt

att sortera ut de frågor som speciellt är att hänföra till enbart Skandinavien.

Med medlemsförslagets något nebulösa utformning av dessa lektorat ligger det säkert nära till hands att de i brist på förankring till konkreta, praktiska arbetsuppgifter kommer att innebära förspild möda och onödiga utgifter för att organisera nya organ vid sidan av sedan årtal existerande.

L.-G. Warne

Fil. mag.

Svenska institutets kontor i Paris:

Om samtliga orter, där mer än ett nordiskt land är representerat, gäller, allt ett naturligt utbyte av erfarenheter och upplysningar förekommer mellan kollegorna. I Lyon, Paris och Strasbourg manifesteras samarbetet mera konkret i de program som anordnas av universitetens skandinaviska föreningar. På de platser där den svenske lektorn är ensam representant för de nordiska länderna, får han ibland företräda hela Norden såväl i fråga om språkundervisning som informationsverksamhet. Inga instruktioner eller regler existerar emellertid, utan det är lektorns personliga intresse som avgör omfattningen av detta samarbete.

Bordeaux. Endast svenskt lektorat. Föga nordisk verksamhet. *Caen.* Lektorat i norska, svenska och isländska. Institut Scandinave med fransk föreståndare (också huvudlärare) vid universitetet. I institutets lokaler finns Association Franco-Finlande, den enda nordiska organisationen i Caen. »Skandinaviska aftnar» förekommer årligen vid flera tillfällen, och varje lektor ordnar dessutom en filmafton med kortfilmer från respektive länder. Lektorerna får regelbundet från sina länder tidningar och tidskrifter. Härvidlag är den svenske lektorn bäst försedd tack vare SI:s publikationer.

Lyon. Lektorat i danska och svenska. Lektorat i norska planerat. Huvudlärartjänst i nordiska språk och nordisk litteratur inrättad från 1 juli 1963. Skandinavisk förening som ordnar aftnar, utflykter m. m.

Paris. Lektorer i samtliga nordiska språk inom ramen för ett Institut des Etudes Scandinaves. Huvudlärartjänst i »études scandinaves». Frankrikes största samling av nordisk litteratur i Bibliothèque Nordique. En nordisk bibliotekarie är anställd enligt ett rotationssystem om två år för vart och ett av de nordiska länderna, som också lämnar bidrag till bibliotekariens avlöning. Biblioteket utger en monografiserie, som från 1963 kallas »Collection de la Bibliothèque Nordique». En stödkommitté, bestående av representanter för universitetet, biblioteket och de nordiska länderna sammanträder en gång om året i Paris.

Inom universitetet anordnar Club Franco-Scandinave aftnar med nordiska program.

Rennes. Lektorat endast i svenska. Inga nordiska sammanslutningar i staden. Samkväm och filmförevisning i lektorns regi. Viss efterfrågan på informationsmaterial om Sverige och i någon mån om de övriga nordiska länderna.

Strasbourg. Lektorat i samtliga nordiska språk. Huvudlärartjänst i »études scandinaves». Skandinaviskt bibliotek. Visst samarbete mellan lektorerna i fråga om examina. Club Scandinave, som anordnar program i nordiska ämnen.

P.-A. Hildeman

Fil. lic.

Föreningen Norden:

Medlemsförslaget berör en fråga, som länge varit föremål för föreningen Nordens intresse, som den tillmäter stor vikt och vars snara och effektiva lösning den inte minst efter Helsingforsavtalets tillkomst finner oundgängligen nödvändig.

Tankegångar liknande dem, som på ett synnerligen övertygande sätt framförs i medlemsförslaget, har vid en rad tillfällen dryftats både inom den svenska föreningen och vid för de olika föreningarna Norden gemensamma överläggningar. Föreningen vill därför livligt tillstyrka medlemsförslaget och är övertygad om att ett snabbt tillsättande av den permanenta nordiska nämnd, förslagsställarna förordar, är en ytterst angelägen åtgärd.

Föreningen vill emellertid något närmare ingå på ett par av de konkreta uppgifter, som det avsedda samarbetet enligt förslagsställarna särskilt vore ägnat att lösa.

Tanken att verksamheten med utlandslektorer skulle tillrättaläggas efter nordiska riktlinjer finner föreningen övertygande. Beträffande den speciella nordiska utbildning, som skulle krävas av lektorerna utöver den nationella, vill föreningen anmäla att Stiftelsen för föreningen Nordens institut Biskops-Ärnö, tillkommen tack vare kraftigt bistånd från svenska staten och det svenska organisationslivet, sedan någon tid planerar att vid institutet införa en särskild studielinje avsedd för nordbor, som vill utbilda sig för en insats ute i världen och därför vill tillägna sig en fördjupad nordisk orientering och kunskap. Av särskilt värde i sammanhanget är att institutets rektor tidigare under en följd av år själv varit svensk utlandslektor, bl. a. vid Columbia University i New York. Föreningen tror alltså, att den skulle kunna lämna ett aktivt bistånd på denna punkt.

Utgivandet av gemensamma publikationer om nordiska förhållanden tillmäter föreningen stor betydelse. Sedan många år har föreningen dels ensam, dels i samarbete med sina systerföreningar utgivit dylika publikationer avsedda för nordisk publik. Även om man måste räkna med en delvis annan uppläggning och omfattning, när man skall vända sig till en internationell läsekrets, torde man dock få anse, att den av förslagsställarna tänkta publikationsverksamheten och den som genom föreningarna Norden pågår har så mycket gemensamt att ett nära samarbete mellan utlandsinstitutionerna och föreningarna Norden i detta sammanhang ter sig naturligt och praktiskt. Inom den svenska föreningens publikationsnämnd, vars ordförande är riksdagsman Nils Kellgren, är för övrigt Svenska institutet redan representerat genom sin verkställande direktör. Det bör vidare nämnas, att föreningarna Norden nyligen beslutat intensifiera sin gemensamma publikationsverksamhet. Av bifogade förteckning framgår att de skrifter, som för närvarande förbereds, i stor utsträckning behandlar ämnen av den art, som medlemsförslaget avser (*se Bihang*).

När det gäller anordnandet av kurser och konferenser i Norden för utlänningar är den svenska föreningen beredd samverka med utlandsinstitutet. Detsamma gäller säkert också dess systerföreningar. Såsom särskilt lämpliga kurs- och konferensställen vill föreningen nämna danska föreningen Nordens Hindsgavl, den svenska föreningens Biskops-Arnö och Bohusgården samt Nordiska folkhögskolan i Kungälv och Stiftelsen Hässelby slott. Säkert skulle det vara ett positivt värde, att kurser och konferenser av det slag om avses i största utsträckning förlades till de speciella nordiska kurscentra, som finns upprättade och vilkas miljö och traditioner på ett särskilt sätt bör kunna berika verksamheten. Även de i första hand bilaterala anläggningarna Schæffergården i Danmark och Lysebu och Voksenåsen i Norge ter sig enligt föreningens uppfattning som naturliga förläggningsplatser för de avsedda kurserna och konferenserna.

Som redan nämnts finner föreningen förslaget om tillsättandet av en permanent gemensam nämnd för det avsedda samarbetets ledning synnerligen angeläget. Mot bakgrunden av sitt mångåriga intresse för hithörande frågor och sina möjligheter att göra en insats i sammanhanget är föreningen beredd att om så skulle önskas låta representera sig i denna nämnd. Säkert har övriga föreningar Norden samma inställning.

Till slut vill föreningen starkt understryka önskvärdheten av att även Finland och Island kommer med i samarbetet. Även om de institutionella förutsättningarna härför för närvarande icke föreligger på samma sätt som i de övriga länderna, borde de dock utan alltför stora svårigheter kunna skapas. Beslutet att upprätta ett Nordens hus i Reykjavik förtjänar beaktande i sammanhanget.

Det ter sig angeläget, att helheten Norden presenteras inför den övriga

världen, som icke alltid har klart för sig att det är fem länder, som hör samman, icke endast tre.

Stockholm den 29 april 1963

För föreningen Nordens centralstyrelse

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BIHANG

Förteckning över nordiska upplysningsskrifter vilkas utgivande föreningarna Norden våren 1963 förbereder

A. Större monografier avsedda som hjälpböcker för lärare

1. *Nordisk statskunskap* av professor Nils Andrén m. fl. Utkommer sommaren 1963.
2. *Nordisk geografi*. Beräknas utkomma 1964.
3. *Litteratur i Norden efter andra världskriget*. Beräknas utkomma 1964.

B. Nordens serie

1. *Ny litteratur i Norden 1959—61*. Utkommer sommaren 1963.
2. *Likt och olikt i de nordiska språken* av professor Gösta Bergman. Utkommer hösten 1963.
3. *Nordisk arbetsmarknad* av byråsekreterare Gunnar Olsson. Utkommer försommaren 1963.

C. Gåvobok till medlemmarna 1964

Föreningarna skall gemensamt framställa ett bildverk kallat »Nordisk skulptur» på c:a 100 sidor.

D. Smärre broschyrer

Föreningarna har beslutat utge en serie mindre upplysningsbroschyrer. Broschyrerna väntas komma ut under 1963 och under 1964. Följande titlar har fastställts.

1. Föreningarna Norden — organisation och verksamhet.
2. Nordiska samarbetscentra.
3. Läroboksrevision.
4. Vänortsarbetet.
5. Nordiska rådet och andra nordiska samarbetsorgan.
6. Helsingforsavtalet.
7. Finland och det övriga Norden.

8. Nordiskt samarbete inom utrikespolitiken och inom internationella organ.
9. Nordisk trafik och samfärdsel.
10. Nordiskt samarbete på socialpolitikens område.
11. Nordisk rättsgemenskap och lagstiftningssamarbete.
12. Kultursamarbete.
13. Föreningarna Norden och skolan.
14. Island och Norden.
15. Samarbetet mellan arbetsmarknadens organisationer.
16. Det ekonomiska samarbetet.
17. Nordkalotten.
18. Samarbete mellan näringslivets organisationer.

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över medlemsförslaget

I. Medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets elfte session väckte två medlemmar av rådet ett medlemsförslag, vari de föreslog, att rådet ville rekommendera regeringarna att dessa för att möjliggöra en av förhållandena påkallad starkt ökad utlandsinformation om de nordiska länderna och om nordiskt samarbete snarast undersöker möjligheterna för att etablera ett omfattande samarbete om denna uppgift mellan de av staterna finansierade eller understödda institutionerna Det danske Selskab, Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet och Svenska institutet samt ställer nödvändiga medel till förfogande för ett gradvist genomförande av ett sådant samarbete.

I motiveringen hänvisade förslagsställarna särskilt till det under de senaste åren starkt ökade behovet av dylik information, som utgör en följd av dels en mängd staters uppkomst dels det aktuella handelspolitiska läget, särskilt de nordiska ländernas relationer i förhållande till de europeiska sammarknadsplanerna. Förslagsställarna pekade på en rad konkreta arbetsuppgifter för en verksamhet av avsedd art såsom utvidgad lektoratsverksamhet i utlandet, utgivande av gemensamma publikationer, avhållande av nordiska konferenser för utlänningar samt gemensam information i utlandet om organen för dylik information och om kulturella manifestationer etc. i de nordiska länderna.

För att erhålla nödig tid för behandling av medlemsförslaget och de i detsamma ingående detaljförslagen föreslog kulturella niomannakommittén, att rådet vid dess elfte session måtte uppskjuta medlemsförslaget

till nästföljande session, vilket även blev rådets beslut. Sedan dess har förslaget varit föremål för behandling inom kommittén, särskilt vid dess möte den 21 och 22 november 1963, till vilket kommittén inkallat företrädare för de nordiska ländernas institutioner för utlandsupplysning.

II. Remissyttranden a

Allmänt

Det framgår av de begärda remissyttranden, att, även om en mångförgrenad verksamhet i ifrågavarande hänseende för närvarande pågår, samarbetet mellan de i medlemsförslaget berörda instanserna för utlandsinformation icke på senaste tid varit så gott som ansetts önskvärt. Initiativet till ökat samarbete hälsas överlag med tillfredsställelse, och man understryker behovet av en koordinering av verksamheten och en ökad samordning på området. Art. 33 i samarbetsöverenskommelsen förpliktar dessutom direkt härtill. Angående tillvägagångssättet samt de i medlemsförslaget nämnda konkreta samarbetsformerna anför dock i viss mån avvikande åsikter.

Remissinstanserna framhåller, att det sätt på vilket utlandsinformationen är organiserad i de olika nordiska länderna bereder avsevärda svårigheter för en verkligt effektiv samordning av densamma. Endast i Norge kan ett enda organ, Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet, sägas täcka hela det åsyftade fältet. I Sverige sorterar motsvarande verksamhetsgrenar under utrikesdepartementet, ecklesiastikdepartementet och Svenska institutet, i Danmark under Samvirkerådet for dansk kulturarbejde i udlandet, udenrigsministeriet, undervisningsministeriet, ministeriet for kulturelle anliggender, Det danske Selskab och Lektoratsudvalget. Både i Danmark och Sverige intar dock de i medlemsförslaget nämnda institutionerna Det danske Selskab och särskilt Svenska institutet en framträdande plats när det gäller det praktiska förverkligandet av utlandsinformationen. I Finland och Island, vilka länder icke beaktats i medlemsförslaget men inbegripits i utredningen, finns icke organ, som direkt skulle motsvara Det danske Selskab, Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet och Svenska institutet. I Finland kan i sammanhanget främst beaktas utrikesministeriets pressavdelning, nämnden för informationsverksamheten i utlandet och Finlands Unesco-kommission. Såsom på detta område verksamma institutioner i samtliga nordiska länder bör ytterligare beaktas förutom Unesco även Nordiska kulturkommissionen och föreningarna Norden.

Det framgår emellertid av remissmaterialet, att man i de länder där utlandsinformationens organisation icke hittills varit lika centraliserad som i Norge, dvs. i Danmark, Finland och Sverige, för närvarande är syssel-

satt med eller överväger att utreda möjligheterna till en nationell samordning av verksamheten. Samvirkerådet for dansk kulturarbejde i udlandet konstaterar sålunda, att Det danske Selskabs verksamhet tillnärmelsevis icke täcker hela fältet, och tillstyrker därför det av de danska utrikes-, undervisnings- och kulturministerierna framställda förslaget om att förutsättningarna för en koordinering av den danska utlandsinformationen utreds. För Sveriges vidkommande meddelar upplysningsberedningen, att det av staten helt eller delvis finansierade upplysningsarbetet utomlands för närvarande är föremål för samordning. Genom upplysningsberedningens försorg pågår en kartläggning av det svenska informationsarbetets möjligheter i alla delar av världen, vilken skall läggas till grund för en prioritering mellan verksamhetsfälten, formulering av upplysningsarbetets syften och budskap samt fastställande av konkreta upplysningsprojekt. I Finland har Nämnden för informationsverksamheten i utlandet erhållit i uppdrag att koordinera den på olika områden utövade informationsverksamheten.

I fråga om det praktiska förverkligandet av ett samarbete på detta område ger remissmaterialet vid handen, att ett intensivare nordiskt samgående i fråga om utlandsinformationen ter sig särskilt naturligt med avseende å mera avlägsna länder och världsdelar, där Norden allmänt betraktas som en enhet och där det ställer sig alltför kostsamt för de enskilda länderna att upprätthålla en effektiv nationell informationsverksamhet. Här anses i främsta rummet behövas översiktsbetonad information av introducerande karaktär angående förhållandena i de nordiska länderna, medan man exempelvis i de europeiska länderna redan har en så god allmän uppfattning om Norden, att i dessa länder behovet anses vara mera differentierat och således störst i fråga om specialiserade framställningar av olika områden av nordiskt samhälls-, kultur- och politiskt liv.

De konkreta samarbetsförslagen

Beträffande de i medlemsförslaget nämnda konkreta samarbetsformerna framhåller remissinstanserna följande:

Lektoratsverksamheten

De i utlandet stationerade universitetslektorernas huvuduppgift är icke informationsverksamhet. De är i främsta rummet språklärare och i denna egenskap underställda sina egna universitetsmyndigheter. Tidigare försök med att låta gemensamma »nordiska» lektorer meddela undervisning i grannländernas språk uppgives ha slagit mindre väl ut. Enligt Svenska institutet borde en förstärkning på detta område inriktas på inrättande av flera fullständiga skandinaviska lektoratsavdelningar vid utländska universitet. En viss informationsverksamhet i nordisk bemärkelse kommer de nordiska lektorerna av naturliga skäl dock att full-

göra. Föreningen Norden i Sverige förklarar sig sannolikt kunna lämna bistånd när det gäller att förbereda lektorer för denna sida av deras verksamhet i utlandet genom att vid föreningens institut Biskops-Arnö anordna en studielinje avsedd för nordbor, som vill tillägna sig en fördjupad nordisk orientering och kunskap för verksamhet i utlandet. Det framgår, att Det danske Selskabs utsända i flera länder utför ett arbete, som har många beröringspunkter med lektorernas med avseende å den allmänna kulturinformationen om de nordiska länderna. Detta gäller också de nordiska ambassadernas kultur- och pressattachéer.

Publikationsverksamheten

Det är uppenbart att goda resultat kan nås genom en ytterligare samordning av publikationsverksamheten. Flera remissinstanser varnar dock för de praktiska svårigheterna i samband med åstadkommandet av samnordiska publikationer rörande specialiserade områden. Mera allmänt hållna framställningar om förhållandena i de nordiska länderna är däremot väl ägnade för samverkan. Svenska föreningen Norden, vars yttrande innehåller en redogörelse för föreningarna Nordens omfattande publikationsverksamhet, framhåller med hänvisning till föreningarnas erfarenhet av dylik verksamhet, att ett nära samarbete mellan utlandsinstitutionerna och föreningarna Norden i detta sammanhang ter sig naturligt och praktiskt.

Nordiska konferenser och seminarier i utlandet

Ett nordiskt samgående på detta område anses kunna erbjuda fördelar både i ekonomiskt, kulturellt och fackligt hänseende. Remissyttrandena innehåller uppgifter om den verksamhet som förekommit bl. a. på universitets- och folkhögskoleplanet och som varit fruktbart.

Kurser och konferenser i Norden för utlänningar

Vid planläggning av större gästspel, utställningar, gruppresor och kurser för utlänningar i de nordiska länderna synes det naturligt att söka åstadkomma ett nordiskt samgående i större utsträckning än hittills. Varningar för organisatoriska svårigheter i samband härmed uttalas dock även. Svenska föreningen Norden förklarar sig villig att samverka med utlandsinstitutionerna när det gäller genomförandet av dylika projekt och pekar på de möjligheter att erhålla lämpliga kurs- och konferensställen som de nordiska institutionerna Hindsgavl, Biskops-Arnö, Bohusgården, Nordiska folkhögskolan i Kungälv och Hässelby erbjuder. Även de bilaterala anläggningarna Schaeffergården, Lysebu och Voksenåsen förtjänar beaktas i sammanhanget.

Gemensam utåtriktad informationsverksamhet

Det framhålls, att denna verksamhetsform i mycket är avhängig av hur väl organiserat samarbetet är mellan de olika institutionerna för utlands-

informationen. Här finnes även den verksamhet, som de nordiska ländernas officiella representationer i utlandet omhänderhar, böra beaktas. Kontoret för kulturellt samkvem med utlandet framhåller, att det synes naturligt att basera den rena informationsverksamheten på ambassaderna. Kulturkontoret pekar på möjligheten att inrätta gemensamma nordiska kulturinstitutioner i främmande länder i form av nordiska institut eller »kulturhus» av liknande art som det inom Norden planerade »Nordens hus» i Reykjavik. Ett från flera håll uttalat önskemål utgör anordnandet av bättre information i utlandet om olika kulturella evenemang i de nordiska länderna.

III. Nio manna kommitténs förslag

I fråga om organisationen av det nordiska samarbetet på utlandsinformationens område är man för närvarande i de nordiska länderna sysselsatt med att åstadkomma en större centralisering av den ifrågavarande verksamheten. En sådan ordning är ägnad att avlägsna de olägenheter av organisatorisk art, som hittills försvårat ett effektivt samgående mellan dessa länder och jämna vägen för ett intensifierat samarbete. Kommittén anser dock icke, att den i medlemsförslaget framkastade tanken på en permanent samnordisk nämnd för detta ändamål under nuvarande förhållanden skulle vara den mest ändamålsenliga lösningen. Det är emellertid uppenbart, att de ledande organen för utlandsinformationen i de olika nordiska länderna bör söka finna någon form för fortlöpande kontakt sinsemellan, exempelvis genom med regelbundna mellanrum anordnade sammanträffanden mellan de ledande personerna vid institutionerna för utlandsupplysning.

En effektivisering av det nordiska samarbetet på utlandsinformationens område borde lämpligen inledas med att de nordiska länderna gemensamt går in för att lösa ett antal konkreta projekt. Härvid komme ett naturligt samarbete att växa fram mellan vederbörande i de olika länderna i samband med genomförandet av ifrågavarande projekt. På detta sätt skulle en grund för ett framtida permanent samarbete automatiskt bli lagd.

Kommittén anser sig på grundval av det material den införskaffat samt de sakkunnigas utlåtanden såsom dylika konkreta samarbetsprojekt kunna rekommendera följande verksamhetsformer.

Kursverksamheten

Det nordiska inslaget i den för utlänningar avsedda kursverksamhet, som förekommer dels i utlandet, dels i Norden, bör stärkas. Det föreligger ett klart behov av att i dylika sammanhang starkare manifesteras det nordiska samarbetet utåt. Härvid bör frågan om skolningen av personer, som behärskar den nordiska problematiken, ägnas särskild uppmärksamhet, varvid bl. a. föreningarna Norden bör kunna lämna aktivt bistånd.

Lektoratsverksamheten

Det vore önskvärt att vid de större universiteten i utlandet ha lektorer från flera nordiska länder, varvid ett samarbete mellan dessa skulle växa fram av sig självt och ett slags informella samnordiska institut eller kulturcentra uppstå. Lektoratsverksamheten i utlandet borde erhålla större anslag från statsmaktens sida, varförutom klara direktiv för lektorernas samnordiska insats i utlandet borde utarbetas. Det vore betydelsefullt att få till stånd ett permanent samarbete mellan Det danske Selskabs utsända och övriga i utlandet på detta område verksamma personer, främst universitetslektorerna och de nordiska ambassadernas kultur- och pressattachéer.

Publikationsverksamheten

Enligt kommitténs mening föreligger på detta område redan nu ett stort antal publikationer, som uppmuntrar till efterföljd. Alltjämt förefinnes emellertid ett trängande behov av specialpublikationer berörande särskilda sidor av Norden och nordiskt samarbete. Ett särskilt gynnsamt mottagande fick exempelvis den år 1958 utgivna »Scandinavian Democracy», som sedan länge ej stått att få. En redaktionskommitté torde böra tillsättas för utgivandet av en ny upplaga av detta arbete. Det bör då utvidgas att omfatta även Finland och Island.

Inrättandet av ett nordiskt institut i de västliga delarna av U.S.A.

Det har för kommittén uppgivits, att ett behov av ökad information om de nordiska länderna förefinns i de västliga delarna av U.S.A., särskilt Californien. De nordiska länderna synes därför böra undersöka förutsättningarna för att i dessa trakter inrätta ett centrum för en effektiviserad information om Norden i hela det västliga U.S.A. Härvid bör möjligheterna att intressera amerikanska universitetskretsar och andra för att bistå vid projektets genomförande undersökas.

Vid genomförandet av ovannämnda konkreta samarbetsformer ävensom den utvidgning av det nordiska samarbetet på utlandsinformationens område, som i övrigt kan emotes, förutsätter kommittén, att organen för utlandsinformation inte bör ävälvas att skära ned sina nuvarande anslag för nationellt inriktad informationsverksamhet utan att för den planerade utvidgningen av den samnordiska verksamheten ökade anslag beviljas.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet måtte rekommendera regeringarna att, för att möjliggöra en av förhållandena påkallad kraftigt ökad utlandsinformation om de nordiska länderna och om nordiskt samarbete, snarast undersöka möjligheterna för att

etablera ett omfattande samarbete härom mellan de statligt finansierade eller understödda institutionerna, däribland om en utbyggnad av den nordiska kurs-, lektorats- och publikationsverksamheten samt om en undersökning av förutsättningarna för att grunda ett nordiskt kultur- och informationscentrum i västra U.S.A., samt ställa nödvändiga medel till förfogande för ett gradvist genomförande av ett sådant samarbete.

Helsingfors den 14 januari 1964

Per Borten

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Förman

Uppskjutet medlemsförslag
om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervis-
ning i nordiska språk

Se Sak A 39/1963 (11. sesj., s. 887; behand. s. 115).

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Statskonsulenten for folkeskolen og seminarierne:

Da seminariernes obligatoriske fagrække er meget omfattende, og da uddannelsestiden i disse år afkortes som følge af vikarudsendelsen, må det anses for vanskeligt at stille øgede krav ved at fastslå, at undervisningen i svensk og norsk skal udvides, således at den bliver af større omfang end f.eks. ved studentereksamen.

Jeg må derfor mene, at de to sprogs stilling i undervisningen f. t. mest hensigtsmæssigt kan styrkes ved, 1) at undervisningen effektiviseres ved benyttelse af hånd og plader med indtalte tekster — i videre udstrækning, end det allerede er tilfældet, 2) at det henstilles til seminarierne at være opmærksom på det ønskelige i, at der anskaffes skønlitterær og faglig litteratur og abonneres på tidsskrifter på norsk og svensk, og at eleverne tilskyndes til læsning heraf, 3) at udvekslingen af lærere mellem de nordiske lande udvides, og 4) at spørgsmålet om rejselektorer tages op til behandling.

En forudsætning for en gennemførelse af de anførte punkter er, at der skaffes midler til veje til øgede tilskud (jf. pkt. 1 og 2), at bevillingen til foreningen Norden til udvekslingsrejser forøges, og at der skaffes en bevilling til rejselektorer.

København i januar 1963

(sign.)

Danmarks Lærereforening:

I princippet kan forslaget tiltrædes, idet man er ganske enig i, at seminariernes indsats er af afgørende betydning for en effektivisering af folkeskolens undervisning i de nordiske sprog. Det vil imidlertid være naturligt for Danmarks vedkommende at afvente resultatet af arbejdet i undervisningsministeriets udvalg vedrørende en omlægning af seminarieundervisningen.

En udbygning af efteruddannelsen på Danmarks lærerhøjskole både i København og i provinsen bør dog nok i samme forbindelse overvejes som en foranstaltning, der kunne give både hurtigere og større resultat.

En udveksling af lærere mellem seminarierne vil være af betydning, men en maksimal udnyttelse af sådanne højt kvalificerede læreres arbejdskraft vil sikkert bedre kunne opnås ved at inddrage dem i den meget store efteruddannelse af lærere, der for tiden foregår i alle nordiske lande.

København, den 7. januar 1963

Med venlig hilsen

(*sign.*)

Dansk Seminarieforening:

— — — skal Dansk Seminarieforening herved udtale sin varme tilslutning til det stillede forslag, idet det tilføjes, at den i forslaget nævnte fagrække sikkert bør udvides m.h.t. udveksling af lærere. Den udveksling af såvel lærere som elever, der allerede er i gang, påskønnes meget på seminarierne, men der er utvivlsomt behov for en udvidelse heraf. Det vil derfor være særdeles velkomment, om der kunne stilles noget større bevillinger til rådighed for at fremme den gensidige nordiske kulturudveksling på vore seminarier.

Århus, den 19. december 1962

P.f.v.

Paul Holt

Formand

Seminarieelevernes Landsråd:

— — — skal jeg indledningsvis bemærke, at vi helt kan give vor tilslutning til det rejste forslag og kan tilføje, at jeg føler mig i overensstemmelse med formændene for elevorganisationerne i Norge og Sverige samt formanden for Finlands svensksprogede elevorganisation, idet vi så sent som 4.5.6. januar 1963 har afholdt nordisk styrelsesmøde i Stockholm, hvor

de i forslaget rejste problemer, uden vi på det tidspunkt havde kendskab til dem, var genstand for en gennemgribende drøftelse.

Forinden jeg fremsætter bemærkninger til forslaget, vil jeg indlede med at give en redegørelse for samarbejdet i de nordiske seminarieelevorganisationer og afsluttende gøre rede for de forslag, der blev fremsat på mødet i Stockholm.

Samarbejdet mellem nordiske seminarieelevorganisationer:

Umiddelbart efter 1945 indledtes det nordiske samarbejde mellem de dengang bestående landsråd i Sverige og Danmark. Senere kom Norge også med, idet initiativet til stiftelsen af det norske landsråd blev taget på et møde på Jonstrup seminarium i 1946, ligesom de svenskprogede seminariers landsråd i Finland blev deltager.

I første omgang indskrænkede samarbejdet sig til deltagelse i landsrådsmøder i de forskellige lande, men i 1948 stiftede man DNS (Det nordiske Seminaristforbund), for at fremme det kulturelle samarbejde mellem Nordens vordende lærere. Man har således næsten hvert år afholdt et 8 dages kursus på en højskole, hvor skiftevis Norge, Sverige og Danmark stod som arrangører. Dette stævne skal i år afholdes i Danmark i begyndelsen af august. Det er hovedsagelig pædagogiske emner, der står på dagsordenen og med bred nordisk tilslutning. Emnet for sidste års stævne i Sverige var »Lejrskolearbejdet«, og man overvejer til det kommende stævne, formentlig i Hjørring, at tage emnet »Sangen i skolen« op til drøftelse. Vi har arrangeret ialt 12 af disse stævner, 10 med ren nordisk deltagelse og 2 (Esbjerg 1955 og Stockholm 1958) med deltagelse af lærerstuderende fra både øst- og vesteuropa.

1950 begyndte man udveksling af enkelte studerende, således at danske seminarier fik tilbud om at udveksle med studerende fra et norsk eller svensk seminarium, men ideen slog ikke igennem, hvilket efter vor formening skyldes, at de enkelte studerende selv skulle afholde alle udgifter, og at man ikke fandt synderlig tilskyndelse hos de enkelte seminariers ledelse til at fortsætte. Derimod har man de senere år haft udveksling mellem hele klasser, ja endog hele seminarier. I skolåret 1961/62 deltog 16 danske seminarier i udvekslingen, men vi erkender, at denne, på grund af besøgets varighed (ca. 4 dage), ikke medvirker til større sproglig forståelse.

Vi er ikke de rigtige til at vurdere betydningen af disse forskellige arrangementer, men i betragtning af, at det er det eneste arbejde, der hidtil er gjort for vordende lærere på nordisk basis, må man dog formode, at det har sin berettigelse, og at det har haft stor betydning for de c. 750 deltagere fra hele Norden, er uomtvisteligt. For mig er det et under, at man har kunnet gennemføre dem. Man må betænke, at eleverne kun er fra 2 til 4 år på seminarierne, hvilket medfører, at styrelserne i organisationerne udskiftes ret ofte. Elevorganisationerne hæfter økonomisk for arrangementet, og selv om man modtager tilskud fra staten, det år man står som ar-

rangør, et tilskud af en størrelse, der ikke tilnærmelsesvis dækker arrangementudgifterne, så må de enkelte deltagere betale et anseligt beløb i kursusafgift. Hertil kommer rejseudgifterne, der er den udgift, vi må tage størst hensyn til på grund af de store afstande. Der er et af landene, der modtager rejsetilskud fra staten, Norge, medens man gennem foreningen NORDEN kan søge om rejsestipendier til finske deltagere.

Bemærkninger til det fremsendte forslag

Oplysningerne i forslaget om undervisningen i nordiske sprog på norske og svenske seminarier er helt i overensstemmelse med mit kendskab til de pågældende seminarier, hvorfor jeg skal indskrænke mig til at supplere de givne oplysninger om undervisningen på danske seminarier ud fra egne erfaringer. Jeg er dimitteret i 1960 (altså efter 1954 loven), og jeg har ikke modtaget nogen form for undervisning i hverken norsk eller svensk. Vi har ikke i min tid på seminariet (4 år) haft besøg af gæstelærere fra nordiske lande, hvorimod vi 3 gange har haft besøg af amerikanske lærere hver 1 måned ad gangen. Noget lignende gælder for flere danske seminarier både på 4-årslinien og 3-årslinien, og hidtil har det været såre vanskeligt på provinsårskurser at indhente det forsømte.

Udveksling af lærere mellem seminarierne har jo fundet sted gennem nogle år, og selv om betydningen heraf ikke må undervurderes, så forekommer det mig, at der vil gå alt for mange år før det i praksis kan spores i undervisningen som helhed. Kontakten mellem gæstelærerne og de enkelte elever eller klasser er meget vanskelig at opnå i løbet af 14 dage. Derimod vil det få langt større betydning, hvis man kan nå frem til at udveksle en hel klasse i 14 dage, og de økonomiske problemer, der er forbundet hermed, kan da ikke være større, end de kan overvindes.

Jeg er selv ansat i en landsbyskole med eksamensoverbygning, og vi havde sidste år besøg af en norsk rejselektor, udsendt af foreningen Norden. Denne havde lejlighed til at undervise, eller rettere fortælle, i alle klasser fra 6. årgang og opad. Både børnene og vor norske gæst var glade for besøget, og jeg tror, at man skal opmuntre til en udveksling af gæstelærere, der kommer i direkte kontakt med børnene, ikke mindst fordi det vil afbøde følgerne af de fleste læreres manglende forudsætninger for at kunne undervise i de nordiske sprog.

Forslag, der blev behandlet på mødet i Stockholm januar 1963

Det har gennem lang tid stået klart for de nordiske seminarieelevorganisationer, at det nordiske samarbejde måtte intensiveres. Det er således en afgjort svaghed, at vort samarbejde med Finland indskrænker sig til kun at omfatte de to svensksprogede seminarier i Ny Karleby og Ekenäs, men vi har gennem årene gjort talrige forsøg på at kontakte de finsksprogede, og så sent som december 1962 havde et styrelsesmedlem, lærer

Kaj Hålbråd, Danmark, et møde med den finske organisations ledere, og der er meget der tyder på, at denne nu vil tilslutte sig samarbejdet. I erkendelse af, at det i løbet af et par år vil blive dimmiteret 4 000 lærere årligt i Norden, forslår vort årlige kursus, der kun besøges af 60—70 deltagere, ikke ret meget i besværet med at komme »sprogforbistringen» til livs. I erkendelse heraf foreslog den svenske formand, Bo Claesson, at man oprettede en højskole, som alle vordende lærere i Norden skulle besøge i 14 dage, som et led i deres uddannelse. Fantasi? Måske, men hvis man kan finde en centraltbeliggende højskole, der kan rumme ca. 200 mennesker, kan man i 20×2 uger huse 4 000 dimittender. Lærerproblemet løses ved, at hver klasse »medbringer» 2 lærere, kostudgifterne modsvares af den udgift, som de studerende alligevel må afholde i deres studieby, og transportudgifterne kan vel løses på nordisk basis. Forudsætningen må naturligvis være den, at holdene består af norske, svenske og danske studerende. Der vil ikke være vanskeligheder m.h.t. de svensktalende elever fra Finland, hvorimod det bliver svært at arrangere sig med studerende, der kun taler og forstår finsk.

Fra dansk side foreslog lærer Vagn Lundby at man udgav et fælles nordisk elevblad indeholdende artikler på svensk, norsk, finsk og dansk af høj pædagogisk værdi. Et sådant blad skulle udkomme 8 gange årligt til samtlige studerende i Norden (ca. 20 000). Der er ingen tvivl om, at et sådant blad også vil have stor betydning for forståelsen af de nordiske sprog.

Vi kan ikke magte disse opgaver alene, de kan kun løses ved et samarbejde mellem elevernes organisationer og seminarielærernes organisationer. På den anden side er vi ængstelige for, at det nordiske samarbejde står overfor et sammenbrud, såfremt enkelte lande bliver deltagere i et udvidet fællesmarked, som andre ikke kan eller vil tilslutte sig. Hvis Nordens vordende lærere, som et led i deres uddannelse, engageres og aktiveres i det nordiske samarbejde, vil meget være nået.

Vordingborg, den 15. januar 1963

f. Seminarieelevernes Landsråd

Peder Sjøgaard

Formand

Foreningen Norden i Danmark:

Foreningen Norden i Danmark har med glæde stiftet bekendtskab med medlemsforslaget om udbygning af folkeskoleseminariernes undervisning i nordiske sprog.

Det vil være kendt, at foreningerne Norden altid har ofret spørgsmålet

om skolernes undervisning i nordiske sprog en betydelig interesse, og i den allernyeste tid har spørgsmålet været behandlet på foreningerne Nordens fælles delegeretmøde, der afholdtes i København i oktober 1962. Man vedtog her at nedsætte en fælleskomité, der fik til opgave at underkaste hele spørgsmålet om undervisningen i nabosprogene (dansk, norsk og svensk) en indgående granskning og vurdering.

Denne fælleskomité har holdt møde i Stockholm 20.—21. april 1963. Det foreløbige resultat af komiteens virke fremgår af vedlagte udtalelse fra den danske repræsentant ved det pågældende møde. Den udtalelse viser, at man også indenfor foreningerne Nordens komité har det synspunkt, at det først og fremmest er nødvendigt at foretage en udbygning af seminariernes undervisning i nordiske sprog.

Når det drejer sig om de konkrete forslag til forbedring af seminariernes undervisning i nordiske sprog, som stilles i medlemsforslaget, kan foreningen Norden fuldt ud tilslutte sig disse forslag.

Til udveksling af lærere mellem seminarierne er i øjeblikket til rådighed i Danmark en statsbevilling på kr. 6 000 årlig, som administreres af foreningen Norden. Denne bevilling rækker til udveksling af 4 å 5 seminarielærere pr. år, og det vil derfor være ønskeligt at få bevillingen forøget, således at et større antal seminarier kunne nyde godt af lærerudvekslingen.

Udveksling i selve undervisningstiden af hele og halve klasser er, som det vil være bekendt, allerede praktiseret for folkeskolens og gymnasieskolens vedkommende takket være bevillinger, der er tilvejebragt på grundlag af rekommandationer fra Nordisk Råd. Erfaringen fra disse udvekslinger giver os anledning til varmt at anbefale, at en lignende ordning træffes for seminariernes vedkommende.

Når det drejer sig om udsendelse af rejselærere og afholdelse af foredrag af forfattere eller andre kulturpersonligheder fra broderlandene, har foreningen Norden allerede praktiseret dette. Det vil imidlertid, som medlemsforslaget også nævner, være ønskeligt, om rejselæreren, der i øjeblikket normalt kun opholder sig 2 timer ved det enkelte seminarium, kan udstrække sit besøg der over et antal dage. Foreningen Norden påtager sig gerne fortsat udsendelse af rejselærere og kulturpersonligheder fra broderlandene, og vil gerne medvirke til en betydelig udvidelse af denne virksomhed, såfremt de fornødene bevillinger kan stilles til rådighed.

København, den 30. april 1963

Med venlig hilsen

Ole Harkjær

Foreningens direktør

Undersøgelse af undervisningen i de nordiske sprog i de respektive nordiske lande

(Udarbejdet af foreningerne Nordens fælleskomité)

På de af foreningerne Norden nedsatte sprogkomiteers fællesmøde i Stockholm 20.—21./4 1963 gennemgik man de foreliggende læseplaner for de nordiske sprog i de respektive nordiske lande, samt i hvilket omfang disse læseplaner effektueres, og i hvilken grad der stilles krav om examenskontrol.

Man kom i hovedtrækkene frem til det samme resultat som forfatterne af medlemsforslaget stillet til Nordisk Råd.

Også i Stockholm var man navnlig på det rene med, at indsatsen må begynde så tidligt som muligt, og at derfor de nordiske sprogs stilling i seminarierne først og fremmest må tages op til drøftelse.

Man var også helt enige om, at hensynet til det talte sprog efter den nærmere kontakt, affødt af den større rejseaktivitet, TV, radio, lejrskoler, skoleudvekslinger, venskabsbyarbejdet o. s. v. må medføre en metodik, der afpasses herefter, f.eks. ønskede man tystlæsning afskaffet på de laveste klassetrin.

Et kardinalpunkt var det, at man ønskede de anvendte tekster valgt med større hensyntagen til aktuelt stof (samfundsforhold, politik, økonomi, sport, kunst, nyere historie o. s. v.), ligesom man stærkt understregede det ønskelige i en større integration mellem de forskellige fag, hvor noget sådant er muligt.

Hvad foreningerne Nordens rejselektorer angår, ønskede man dem i højere grad sat ind i seminarieundervisningen, ligesom man fandt det rigtigst, at også de universitetsansatte lektorer — som det tidligere har været tilfældet — får undervisningspligt også på seminarier og i gymnasier.

Foreningen Norden kan altså fuldt ud tilslutte sig medlemsforslaget og kan tilbyde sin assistance ved gennemførelsen af de 5 punkter, man har nævnt som midler til at afhjælpe situationen. Desuden vil man gerne pege på det vigtige i anvendelse af plader og bånd, et felt, som foreningen Norden med held har dyrket.

København, den 30. april 1963

Niels Holm

Adjunkt, medlem af
fælleskomiteen

Finland

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 2 april 1963 förklarat sig instämma i yttrande från skolstyrelsen (se nedan).

Skolstyrelsen¹:

Initiativtagarna nämner i motiveringen till medlemsförslaget, att kunskap i grannfolkens språk är en förutsättning för samarbetet på kulturens olika områden. De konstaterar, att undervisningen i brödrafolkens språk i folkskolorna numera är obligatorisk i Sverige, Norge och Danmark samt i Island även för danska språkets vidkommande. I grundskolan i Sverige läses till exempel från och med klass V i samband med undervisningen i modersmålet texter på norska och danska. Målet är att lära sig att i tal och skrift förstå broderfolkets språk. I anförandet nämnes vidare alldeles riktigt, att lärarens språkkunskap är en förutsättning för ifrågavarande undervisning. Samtidigt konstaterar förslagsställarna likväl, att folkskollärarna icke i tillräckligt hög grad innehar denna kunskap.

Enär finska språket intar en särställning i sitt förhållande till de övriga nordiska språken, utgör ifrågavarande fråga för Finlands vidkommande ett speciellt problem. Skolstyrelsen anser det vara sin uppgift att utreda, i vilken mån nuförtiden läses nordiska språk vid seminarierna och, såvida detta icke sker i tillräcklig utsträckning, utreda möjligheterna att effektivera dessa studier.

Av de nordiska språken kommer endast studier i svenska språket i fråga i de finskspråkiga seminarierna. I Finland finns inalles nio finskspråkiga seminarier. I två av dem, nämligen i Torneå och Raumo seminarier, är svenska språket obligatoriskt och läses som första främmande språk. I dessa seminarier är tyska språket frivilligt läroämne. I de övriga sju seminarierna är svenska språket frivilligt läroämne, medan engelska eller tyska språket är obligatoriskt, beroende på, vilketdera språket respektive elev har läst såsom första främmande språk i mellanskolan. Undervisningen i det frivilliga språket meddelas, såvida minst fem elever i årskursen vill delta däri. Det kan konstateras, att med några tillfälliga undantag svenska språket läses i samtliga klasser i seminarierna. I enlighet med undervisningsplanen användes för studerande av svenska språket i medeltal två veckotimmar under hela studietiden vid seminariet.

I de fall, då en förberedande tvåårig utbildning ersätter mellanskolan såsom villkor för intagning i seminarium, varvid seminariets lärokurs alltså är sexårig, läses vid Torneå och Raumo seminarier svenska språket under den första terminen sju timmar i veckan, av vilken tid två timmar användes för talövningar för halva klassens grupper. Därefter läses språket sex timmar i veckan under tre terminer och för gruppövningar användes på mot-

¹ Yttrandet översatt från finska.

svarande sätt en veckotimme. Efter den förberedande utbildningen läses svenska språket på vanligt sätt två veckotimmar under fyra års tid.

Man kan anse, att studerandena i seminarierna uppnår samma insikter i svenska språket som de, vilka avlagt studentexamen. Vid seminarieundervisningen strävar man till, att utöver översättningar från det ena språket till det andra bibringa eleverna en åtminstone elementär förmåga att uttrycka sig i tal.

Det har från och med år 1952 varit möjligt att i seminarierna studera svenska språket. Enligt skolstyrelsens åsikt borde den nuvarande undervisningens omfång och timantal kunna anses vara tillräckliga, men i stället borde undervisningsmetoderna i fråga om svenska språket utvecklas och effektivteras.

Skolstyrelsen hoppas, att även Finlands seminarier i mån av möjligheter måtte bli delaktiga av lärar- och elevutbytet ävensom av de övriga åtgärder, som föreslås i det till Nordiska rådet riktade medlemsförslaget angående skapande av en intimare kulturgemenskap än hittills mellan de nordiska länderna.

Skolstyrelsen önskar även konstatera, att för uppnående av det initiativet framställda önskemålet även inverkar den omständigheten, att på en del orter i Finland redan nu i de finskspråkiga folkskolorna läses svenska, och att skolstyrelsen som bäst planerar en utökning av denna undervisning samt utbildning av lärare i svenska språket vid folkskolorna.

I de två svenskspråkiga seminarierna i Finland meddelas förutom undervisning i finska språket även undervisning i övriga nordiska språk i sådan form, att eleverna under lektionerna i modersmålet får göra sig förtrogna med verk av danska och norska författare på originalspråket. Likaså göres årligen studiebesök i lärarutbildningsanstalter i de övriga nordiska länderna, varvid eleverna under några dagars tid får höra dessa länders språk. Undervisningen i danska och norska språken kunde måhända bäst främjas sålunda, att antalet lektioner i modersmålet i någon mån skulle ökas och att eleverna under dessa lektioner skulle göras förtrogna med ifrågavarande språk. Det vore även skäl att undersöka, i vilken utsträckning det vore möjligt att i de svenskspråkiga folkskolorna, i synnerhet i medborgarskolorna, göra eleverna förtrogna med danska och norska språken.

Vidare må nämnas, att majoriteten av Finlands folkskollärare numera i lärarhögskolorna utbildas på basen av studentexamen. Dessa lärare har i mellanskolan och gymnasiet läst svenska språket såsom obligatoriskt läroämne. Deras lärarutbildning omfattar icke mera studier i detta språk.

Helsingfors den 19 mars 1963

Generaldirektör *R. H. Oittinen*

T.f. skolråd *T. O. Laurilehto*

N o r g e**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Medlemsforslaget om utbygging av folkeskoleseminarienes undervisning i nordiske språk har vært lagt fram for Lærerutdanningsrådet, Kirke- og undervisningsdepartementets sakkyndige råd i lærerskolesaker. I skriv 14. mars 1963 uttaler rådet:

En kan føre i marken en hel rekke argumenter for at lærerne burde få en effektiv opplæring i svensk og dansk i studietiden. De viktigste må vel være følgende:

1. De skal undervise folkeskoleelever i å lese svensk og dansk språk. Forsøksplanen for den 9-årige skolen foreskriver et pensum på 30 sider svensk og 30 sider dansk.

2. Det kommer ut en hel del svensk og dansk pedagogisk litteratur som ikke blir omsatt til norsk. Det er verdifullt at lærerne kan orientere seg i denne litteraturen uten alt for store vansker. Til dette kommer også at en rekke sentrale pedagogiske verk er omsatt fra engelsk eller tysk til svensk, men ikke til norsk.

Etter undervisningsplanen for faget norsk på 4-årig linje i lærerskolen skal en bruke om lag 20 timer til lesing av svensk litteratur på originalspråket. Det blir nevnt et pensum på om lag 30 sider. Når det gjelder dansk, nevner ikke planen noe bestemt timetall eller pensum. Her leser en dansk mens en arbeider med den dansk-norske felleslitteraturen.

Undervisningsplanen for faget norsk på den 2-årige linjen nevner ingen ting om lesing av svensk og dansk litteratur på originalspråket, og i praksis kommer vel slik lesing sjelden til på denne linjen på grunn av det lave timetallet. Men elevene på denne linjen har selvsagt lest svensk og dansk i gymnaset.

I tillegg til dette vil en nevne at både svenske og danske tekster blir brukt i stemmebruksopplæringa det første året i lærerskolen. Dette gjelder begge linjer. Og dessuten leser elevene en del pedagogisk litteratur på svensk og dansk. Enkelte lærerskoler har også brukt svenske lærebøker i en eller annen pedagogisk disiplin, og håndbok- og hjelpeboklitteraturen i pedagogikk er for en stor del svensk eller dansk. En vil her nevne det svenske verket »Pedagogisk-psykologisk oppslagsbok», som blir mye brukt, og likeens det danske »Leksikon for Opdragare».

Det bør understrekes at en lærerskoleelev, av grunner som er nevnt foran, får meget mer trening i å lese og forstå svensk og dansk enn det undervisningsplanene tyder på. Selvsagt er det ønskelig å kunne gi lesing av svensk og dansk litteratur på originalspråket større plass i selve undervisningsplanen. Men det er i dag så mange disipliner og emner som banker på porten til lærerskolen, at den ramme skolen har, holder på å bli sprengt. Innenfor de rammer som lærerskolen har i dag, synes det å være uråd å gi lesing av svensk og dansk litteratur på originalspråket større rom i planene. Men i den nye lærerskolen som en nå holder på å bygge ut gjennom forsøksvirksomhet, skulle vel forholdene ligge bedre til rette for dette, og en vil rå til at spørsmålet blir tatt opp i samband med denne nyordningen.

Kirke- og undervisningsdepartementet slutter seg til Lærerutdanningsrådets uttalelse. Lærerutdanningen står nå foran en omlegging og styrking.

Spørsmålet om å gi dansk og svensk litteratur større plass i de nye undervisningsplanene, vil bli tatt opp til drøfting når planene skal utarbeides.

Oslo, 19. mars 1963

Etter fullmakt

Olav Hove

T. Sirevåg

S v e r i g e

Skolöverstyrelsen:

Kungl. skolöverstyrelsen anser det vara av vikt, att de svenska folkskollärarna äger god kännedom om språk och kultur i Danmark och Norge för att rätt kunna öva eleverna i att förstå danska och norska i tal och skrift.

Av 1961 års kursplaner för folkskoleseminarierna framgår att kurser i danska och norska ingår i undervisningen i ämnet modersmålet på fyra-årig folkskollärlinje (se Undervisningsplaner för folkskoleseminarierna, Kungl. skolöverstyrelsens skriftserie, 53). Lärarkandidaterna på folkskoleseminariernas tvååriga linjer och på lärarhögskolornas folkskollärlinjer förutsättes ha inhämtat kunskaper i danska och norska under gymnasietiden.

Enligt överstyrelsens uppfattning har dock ännu ej tillräcklig tid förflutit från ikraftträdandet av tim- och kursplanerna för folkskoleseminarierna för att erfarenheter av sådan art kunnat vinnas, att en ändring av kursplanen för ämnet modersmålet i vad gäller kurserna i danska och norska för närvarande är påkallad.

Seminarieorganisationen kommer dessutom till följd av lärarhögskolornas utbyggnad att successivt krympas, varför i en framtid lärarutbildningen för grundskolans mellanstadium kommer att ske endast på studentlinjer; undervisningen i danska och norska kommer då att helt vara förlagd till gymnasiet.

Med anledning härav föreslår överstyrelsen, att förslaget om utbyggnad av undervisningen i danska och norska överlämnas till gymnasieutredningen för att behandlas i samband med frågan om den gymnasiala utbildningens uppgifter, innehåll och organisation.

Stockholm den 18 april 1963

På skolöverstyrelsens vägnar

Elsa Cronsjö

Kerstin Atterfors

Läraryhögskolornas och seminariernas lärarförbund:

Styrelsen vill kraftigt understryka förslagets motivering för ovannämnda utbyggnad av undervisningen och finner det angeläget, att fastare former skapas för denna undervisning samtidigt som grundskolan genomföres i Sverige. Särskilt viktigt synes vara utbildningen av lärare för mellan- och högstadiet.

Förslaget innebär i huvudsak följande:

1. utbyte av lärare mellan seminarierna,
2. utbyte av hela eller halva klasser lärarkandidater 10—14 dagar,
3. besök av reselektorer eller språkassistenter,
4. föredrag av författare och andra kulturpersonligheter, och
5. utbyggnad av bibliotekens bestånd av nordisk litteratur samt prenumeration på nordiska tidskrifter.

Samtliga här nämnda förslag prövas redan i större eller mindre omfattning vid seminarierna. Ökat utbyte under kortare tid av lärare och reselektorer förordas varmt. Utbyte av lärarkandidater stöter ofta på stora ekonomiska svårigheter på grund av de ibland betydande geografiska avstånden. I princip bör nämnda kostnader bäras av staten. I detta sammanhang bör nämnas, att svenska allmänna resereglementet bör förses med bestämmelser, som ger möjlighet att utbetala svenskt traktamente vid studieresor inom Norden för såväl lärare som lärarkandidater.

I övrigt sker undervisningen vid seminarierna enl. kursplanen på följande sätt:

- F I⁴ Norsk (eller dansk) litteratur i original. Kurs i norska eller danska.
 F II⁴ Dansk (eller norsk) litteratur i original. Kurs i danska eller norska.
 F III⁴ Dansk och norsk litteratur i original.
 F IV⁴ Dansk och norsk litteratur i original. Metodik: danska och norska.
 F I² Dansk och norsk litteratur i original.
 F II² Metodik: danska och norska.
 Sm I³ Norsk och (eller) dansk litteratur. Kurs i norska eller danska.
 Sm II³ Dansk och (eller) norsk litteratur. Kurs i danska eller norska.

Här saknas anvisningar för Sm III³, Sm I² och Sm II².

Skall undervisningen bedrivas någorlunda likformigt och med godtagbart resultat krävs emellertid, att ett bestämt timtal — förslagsvis 1/2 veckotimme — fastställes för varje linje och språk. Infödd lärare bör undervisa och undervisningen kan med fördel koncentreras till en kortare kurs. Detta förslag innebär emellertid så stora förändringar i timplanen, att frågan måste hänskjutas till kungl. skolöverstyrelsen för närmare utredning.

Ökad användning av band i anslutning till originaltexter rekommenderas.

Ett mer ingående studium av grannländernas språk bör ske frivilligt på internordiska sommarkurser. Om genomgången sådan kurs tillsättes ett visst meritvärde, skulle anslutningen sannolikt öka.

Sammanfattning

1. Det inom Nordiska rådet väckta förslaget tillstyrkes.
2. Kungl. skolöverstyrelsen bör utreda frågan om ett bestämt veckotimalt för undervisningen i danska och norska å samtliga linjer vid folkskoleseminarierna samt formerna för undervisningens bedrivande.
3. Ökad produktion av band på originalspråken i kungl. skolöverstyrelsens regi.
4. Komplettering enl. ovan av bestämmelserna för allmänna svenska rese-reglementet.
5. Kostnaderna för utbyte bör bäras av staten.
6. Genomgången internordisk sommarkurs bör ges visst meritvärde.

Jönköping och Landskrona den 19 april 1963

För Lärarhögskolornas och seminariernas lärarförbund

Börje Svensson

Ordförande

Ake Wretfeldt

Sekreterare

Sveriges folkskolläraryrkeförbund, Sveriges folkskolläraryrkeförbundet och Sveriges småskolläraryrkeförbundet:

Den nordiska språkgemenskapen är ytterst betydelsefull för det nordiska samarbetet och för kulturgemenskapen i Norden. För skolan bör det vara en naturlig uppgift att väcka och utveckla elevernas intresse för denna språkgemenskap samt meddela kunskaper i de nordiska språken. I läroplanerna för den obligatoriska skolan ingår numera såsom moment i ämnet svenska undervisning i frändespråken. Åtgärder för att förstärka denna undervisning vill lärarförbunden gärna understödja och främja.

För att en tillfredsställande undervisning i de nordiska språken skall kunna bedrivas inom den obligatoriska skolan erfordras att dess lärare får en god utbildning i språken. I medlemsförslaget konstateras att det vid folkskoleseminarierna icke ställes särdeles höga krav på lärarkandidaternas kunskaper i de nordiska språken. Lärarkandidaternas intresse för nordiska språk och nordisk kultur bör därför väckas och förstärkas och seminarieundervisningen — i den begränsade omfattning den har — göras så stimulerande som möjligt. I detta syfte föreslås att de nordiska seminariernas lärare skulle få tillfälle att byta tjänstgöring sinsemellan, att seminarieklasser skulle växelvis få deltaga i undervisningen vid ett grannlands seminarium under en tid av 10—14 dagar, att särskilda lärare som språkasistenter skulle få undervisa vid de nordiska lärarutbildningsanstalterna, vidare att framträdande författare och andra kulturpersonligheter skulle få hålla föredrag vid seminarierna. Ytterligare föreslås en upprustning av

seminariebiblioteken med nordisk skönlitteratur, facklitteratur och olika tidningar och tidskrifter.

Förbunden anser liksom förslagsställarna att lärarutbildningen vid folkskoleseminarier och lärarhögskolor bör förstärkas inom den nordiska ämneskretsen. Den obligatoriska skolans undervisning har otvivelaktigt stor betydelse för bevarande av det nordiska kulturarvet för främjande av det levande nordiska samarbetet. Förbunden tillstyrker medlemsförslagets hemställan om en undersökning av möjligheterna att förstärka folkskoleseminariernas (lärarhögskolornas) undervisning i de nordiska språken. De olika åtgärder som förslagsställarna i detta hänseende rekommenderat synes väl lämpade att bidra till denna förstärkning inom den ram seminarieundervisningen för närvarande har på detta område. För upprustningen av undervisningen erfordras att nödiga anslag ställes till förfogande. I medlemsförslaget har som värdefulla pedagogiska hjälpmedel särskilt rekommenderats olika litteraturarter. Förbunden vill i anslutning därtill framhålla att moderna audivisueella hjälpmedel fyller en viktig kompletterande uppgift. Produktionen av AV-hjälpmedel på detta område bör därför på allt sätt främjas.

Stockholm den 19 april 1963

För Sveriges folkskolläraryrkeförbund

Harry Schultz

För Sveriges folkskolläraryrkeförbund

Gudrun Malmer

För Sveriges småskolläraryrkeförbund

Edit Rydelius

Föreningen Norden:

Liksom sina systerföreningar i Danmark och Norge har den svenska föreningen Norden alltsedan sin tillkomst för över fyrtio år sedan ägnat grannspråkens ställning i skolan livligt intresse och aktiv arbetsinsats. Föreningen har med tillfredsställelse konstaterat, att utvecklingen både i Danmark, Norge och Sverige medfört klarare och bestämdare föreskrifter om grannspråksundervisningen i skolan. Sedan några år finns i alla länderna sådana bestämmelser om grannspråksundervisning, att dylik kan bedrivas i en enligt föreningens mening tillfredsställande omfattning. Att detta lyckliga förhållande uppnåtts torde i icke ringa grad vara Nordiska rådets och Nordiska kulturkommissionens förtjänst.

Tyvärr lämnar emellertid bestämmelsernas efterlevnad i allmänhet mycket övrigt att önska. Detta gäller både för Danmark, Norge och Sverige. En huvudorsak till detta beklagliga förhållande är lärarnas bristfälliga utbildning för grannspråksundervisning. Även om denna numera kan anses täm-

ligen tillfredsställande när det gäller de blivande lärare, som studerar vid universiteten, så är förhållandet ett helt annat beträffande övriga. De genomförda skärpningarna av bestämmelserna om grannspråksundervisningen i skolorna har icke följts av några motsvarande åtgärder avseende seminarierna, där kursplanerna i mycket ringa grad tar hänsyn till att de blivande lärarna bl. a. skall undervisa i grannspråken.

Det föreliggande medlemsförslaget om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning är i linje med de strävanden, som redan tidigare varit Nordiska rådets och ter sig särskilt naturligt mot bakgrunden av Helsingforsavtalets åttonde artikel.

I förslaget konstateras, att vid seminarierna gällande bestämmelser ställer mycket anspråkslösa krav på de blivande lärarnas kännedom om grannspråken. Förslaget pekar på en rad åtgärder, som bör vidtagas dels för att väcka och stärka de blivande lärarnas intresse för grannländernas språk och kultur, dels för att göra den begränsande undervisning, seminarierna presterar, så stimulerande som möjligt. Dessa åtgärder finner föreningen väl ägnade att tjäna sitt syfte. I växlande men genomgående alltför blygsam utsträckning har de redan prövats och befunnits ändamålsenliga. Föreningen hoppas därför att medlemsförslaget skall leda till att de önskade åtgärderna blir genomförda i så stor omfattning som möjligt och skall gärna själv efter måttet av sina resurser medverka härtill. Särskild betydelse vill föreningen tillmäta en ökad insats av grannlandslektorer vid seminarierna.

En upprustning av seminariernas grannspråksundervisning kräver emellertid enligt föreningens mening också att de gällande kursplanerna, som förslagsställarna själva anser genomgående motsvara endast blygsamma krav på de blivande lärarnas kunskapsmått, blir ändrade så att de tillfredsställer åtminstone något högre anspråk. De borde enligt föreningens mening underkastas en översyn helst av något gemensamt nordiskt organ, väl närmast Nordiska kulturkommissionen, varvid den allmänna målsättningen för de nordiska samarbetssträvandena, sådan denna kommit till uttryck i Helsingforsavtalet, borde vara vägledande.

Föreningen vill i detta sammanhang meddela, att den tillsammans med sina systerföreningar tagit upp frågan om grannspråksundervisningen till gemensamma överläggningar. Senast har en av föreningarna tillsatt gemensam grannspråkskommitté varit samlad i Stockholm den 20 och 21 april [*Bihang 1*]. Avsikten är att kommitténs verksamhet skall bilda underlag för en föreningarna Nordens gemensamma framställning till Nordiska kulturkommissionen om en allmän översyn av målsättning, bestämmelser och metoder för grannspråksundervisningen på alla skolstadier. Föreningen tillåter sig att till orientering bilägga »PM rörande föreningarna Norden och undervisningen i grannspråken» [*Bihang 2*], »PM rörande svenska föreningen Nordens verksamhet avseende grannspråksundervisningen i skolor-

na» [*Bihang 3*] samt »Protokoll over forhandlingerne vid foreningerne Nordens delegeretmøde i København 11—12 oktober 1962» [*Bihang 4*]. Foreningen tror, att detta material är ägnat att ytterligare belysa den i medlemsförslaget behandlade frågan.

Avslutningsvis vill alltså föreningen uttala

att den tillstyrker genomförandet av de i medlemsförslaget rekommenderade åtgärderna samt

att den föreslår att seminariernas kursplaner avseende blivande lärares utbildning i grannspråksundervisning underkastas en översyn i syfte att göra dem bättre ägnade att tillfredsställa de krav, som inte minst Helsingforsavtalets tillkomst gör det naturligt att ställa.

Stockholm den 3 maj 1963

För föreningen Nordens centralstyrelse

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BIHANG 1

Föreningarna Nordens kommitté för grannspråksundervisning

Danmark

Direktør Ole Harkjær
Lektor Niels Holm
Undervisningsinspektør Sigurd Højby

Finland

Skolrådet Gösta Cavonius
Direktören Veikko Karsma
Docenten Björn Pettersson

Norge

Generalsekretær Henry N. Bache
Dr. philos. Philip Houm
Rektor Marius Sandvei

Sverige

Direktören Arne F. Andersson
Rektorn Rolf Hillman
Undervisningsrådet Evert Ullstad

PM inför 1962 års delegerademöte rörande föreningarna Norden och undervisningen i grannspråken

1. För föreningarna Norden i Danmark, Norge och Sverige har skolans undervisning i grannspråken varit av centralt intresse ända från deras tillkomst. I huvudsak har det härvid varit fråga om danska, norska och svenska, eftersom dessa språk så gott som utan undantag varit de enda av språken i Norden, som förekommit inom den allmänna skolan i de berörda länderna och som det ansetts naturligt att lämna undervisning i. Finska och isländska har av uppenbara skäl intagit en särställning i detta sammanhang och endast i ringa mån varit föremål för aktivitet från de tre föreningarnas sida. Den norska föreningen har emellertid nyligen gjort en kraftig insats för nyisländskans införande i högre norska skolor och den svenska föreningen har genom sin häromåret tillsatta nämnd för finskspråkig verksamhet börjat intressera sig för finska språkets ställning i svensk skolundervisning.

Föreliggande PM, avsedd som ett diskussionsunderlag, behandlar i princip endast förhållandena i Danmark, Norge och Sverige och berör endast undervisningen i danska, norska och svenska. Frågor rörande finska och isländska blir föremål för behandling under en särskild punkt på dagordningen för årets delegerademöte. Under denna kan måhända också den i Finland och Island förekommande undervisningen i de tre aktuella språken tas upp. Beträffande det svenskspråkiga Finland torde dansk- och norskundervisningens problem komma mycket nära dem i Sverige och föreningen Pohjola-Norden har här uppgifter av samma art som den svenska föreningen.

2. Det faktum, att danska, norska och svenska utgör huvudspråken i tre av länderna liksom de tre språkens nära släktskap, vilken innebär att den som behärskar ett av språken utan mera avsevärd möda kan förstå de båda andra, konstituerar vad man kallar den nordiska språkgemenskapen. Denna omfattar i olika utsträckning och på olika sätt delvis också de övriga länderna. Alla synes ense om att den nordiska språkgemenskapen är av väsentligt värde och bör vårdas, främjas och utnyttjas. Emellanåt betecknas den rent av som »den nordiska samhörighetens urgrund».

En blick bakåt ger vid handen, att de tre språken åtminstone från medeltidens början och framåt följt divergerande utvecklingslinjer och salunda mer och mer fjärrat sig från varandra. Orsaken har varit förhållanden av kommunikationsmässig och politisk art. Först under de senaste decennierna har man i de olika länderna i sina språkvårdande strävanden börjat låta synpunkter betingade av önskemål om språkgemenskapens bevarande och stärkande komma till så pass kraftiga uttryck, att de kunnat resultera i

vissa om än blygsamma åtgärder i språkgemenskapsvårdande riktning. Bildandet av nationella språkvårdsnämnder, som på sina program också har den nordiska språkvården och som regelbundet samverkar, är ett löftesrikt steg. Den defaitistiska inställning till språkens förändring, som dominerade ännu för ett halvsekel sedan — språkutvecklingen följde naturlagar som ej kunde påverkas; talspråket var det primära och viktiga i jämförelse med skriftspråket — synes numera kraftigt ha försvagats och man torde mera allmänt anse sig ha möjligheter att med allehanda hjälpmedel ändra de språkliga förhållandena. Erfarenheterna från Norge, där språkutvecklingen under de senaste hundra åren dikterats av på politisk väg genomförda reformer, har gett åskådningsmaterial. Rättstavningsreformer i Sverige i början av seklet och i Danmark vid dess mitt har visat hur förändringar i språkgemenskapsförsvagande resp. -främjande riktning kan genomföras.

Språkvårdsnämnderna, vilka står föreningarna Norden nära, har väl hittills betraktat som sitt främsta nordiska åliggande att hindra onödig ytterligare divergens. Det borde dock icke behöva vara en för dem främmande uppgift att driva en mera aktiv gemenskapsfrämjande politik. Den tid torde vara förbi, då vakthållningen om det egna språkets renhet betraktades som språkvårdens huvuduppgift och då man t. ex. i Sverige ansåg s. k. danismer och norvagismer vara långt större språkfel än de flesta andra.

Även om de nutida förhållandena med goda kommunikationer och hög levnadsstandard, som medger flitigt umgänge över gränserna, allmän läs- och skrivkunnighet, omfattande skolundervisning, utbredd tillgång till press, radio och television (Nordvision) innebär helt nya förutsättningar för effektiv språkvård, torde dock de möjligheter, som härigenom erbjuder sig att språkligt närma de ifrågavarande länderna till varandra, höra till det ganska långsiktiga. Som en mera närliggande praktisk angelägenhet framstår det att hos dem, som har danska, norska eller svenska som modersmål, öka kunskapen om de båda övriga språken resp. vanan att höra och läsa dessa.

Till de reflexioner, som framlagts ovan, bör fogas en erinran om den av Nordiska kulturkommissionen upptagna frågan om skapandet av en gemensam nordisk bokmarknad. Saken har närmast sin utgångspunkt i synpunkter och förslag, som nuvarande ordföranden i norska föreningen Norden forlagsdirektör Henrik Groth framlagt i Nordiska kulturkommissionen. Denna har därefter låtit verkställa en utredning genom statsbibliotekar Ib Magnussen. Slutligen har kommissionen anmodat föreningarna Norden att sätta till särskilda nordiska boknämnder med uppgift att på olika sätt främja tillkomsten av en gemensam nordisk bokmarknad. Föreningarna har tillsatt dylika nämnder, vilka haft sitt första gemensamma sammanträde i Åbo den 18 juni 1962. Främjandet av den nordiska språkgemenskapen, i första hand genom ökad undervisning i grannspråken, har

självfallet betecknats som ett viktigt led i arbetet på att skapa en nordisk bokmarknad, något som av ansvariga instanser alltså betraktas som angeläget.

De språkgemenskapsfrämjande uppgifterna är sålunda två. Dels skall skillnaderna mellan de tre språken göras mindre, dels skall medborgarna vänjas vid skillnaderna, så att dessas praktiska betydelse reduceras. Båda uppgifterna bör tas på allvar, så stort allvar, som bildandet av Nordiska kulturkommissionen och Nordiska rådet, ingåendet av Helsingforsavtalet och hänsynen till föreningarna Nordens syfte gör naturligt. Årets delegerademöte skall emellertid endast syssla med den senare uppgiften: grannspråksundervisningen.

3. Även om föreningarna Norden inte har underskattat värdet av vuxenundervisning har de, förvisso med rätta, ägnat huvudparten av sitt intresse åt skolornas insatser. Beträffande skolundervisningen i grannspråken är läget i de tre länderna i stort sett följande.

Som ett resultat av föreningarna Nordens insatser och initiativ av regeringarnas och riksdagarnas rådgivande organ Nordiska kulturkommissionen och Nordiska rådet gäller sedan några år i alla länderna, att undervisning i grannspråken skall äga rum på alla stadier inom den allmänna skolan. Det mått av undervisning, som föreskrives, synes i och för sig tillfyllest för att eleverna skall erhålla försvarlig färdighet i att uppfatta grannspråken i tal och skrift — det har med all rätt aldrig ifrågasatts att man skulle lära sig att muntligen och skriftligen behärska dessa språk, utan vad man skall sikta till är ömsesidig förståelse. Om också det pågående skolreformarbetet i de berörda länderna med omfattande försöksverksamhet och för närvarande tämligen flytande bestämmelser gör det svårt att närmare fixera vilka regler, som vid en viss tidpunkt gäller, torde det likväl vara befogat att säga, att kursplanerna förutser en i stort sett tillräcklig undervisning. I alla tre länderna är emellertid avståndet mellan bestämmelsernas utformning på papperet och deras efterlevnad i praktiken mycket stort. Kanske något mindre i Danmark än i de båda övriga. Det torde i allmänhet gälla, att grannspråksundervisning i det omfång som föreskrives icke meddelas. Ett flertal orsaker medverkar härtill.

a. I samtliga tre länder är *lärarnas utbildning* i att undervisa i grannspråken starkt otillfredsställande. Detta gäller både högstadiets lärare och — i ännu högre grad — låg- och mellanstadiets. En för några år sedan i samarbete mellan Nordiska kulturkommissionen och föreningarna Norden genomförd undersökning visade t. ex. för Sveriges del, att vid åtskilliga seminarier, där huvudparten av de lärare, som skall ha sin verksamhet inom den s. k. grundskolan, får sin utbildning, någon undervisning i grannspråken över huvud taget icke förekommit än mindre någon utbildning i att undervisa i dessa grannspråk. I universitetsutbildningen av högstadiets lärare ägnar man icke i nämnvärd grad intresse åt själva grannspråksun-

dervisningens metodik. Grannspråkens kursplanemässigt stärkta ställning har ännu icke föranlett åtgärder ägnade att anpassa lärarutbildningen efter de ökade kraven.

Uppenbarligen är en förbättring av lärarutbildningen en av de viktigaste förutsättningarna för att de i och för sig tillfredsställande bestämmelserna om grannspråksundervisningen icke skall stanna på papperet. Den reguljära undervisningen i grannspråken åvilar de ordinarie lärarna. Dessa måste göras skickade att meddela denna undervisning.

b. En psykologisk svårighet, när det gäller lärarnas insatser har hittills varit, att deras *attityd i förhållande till uppgiften* påverkats av de krav, som måste ställas på en lärare, vilken har att undervisa i ickenordiska språk. En sådan lärare skall själv på ett förebildligt sätt behärska det språk, han skall undervisa i både i tal och skrift. Att någon motsvarande inte alls behöver gälla för den, som skall undervisa i grannspråken, har lärarna haft svårt att inse och dra konsekvenserna av. Deras huvuduppgift måste vara att få eleverna att syssla med grannspråken och på så sätt vänja sig vid dem. Ett hjälpligt uttal är naturligtvis därvid en tillgång. Något skriftligt behärskande är det över huvud taget inte fråga om. Utnyttjandet av tekniska hjälpmedel såsom gramfon, bandspelare, skolradio, skoltelevision o. s. v. är vad det i synnerhet skall komma an på. Klara direktiv bör ges i samband med utbildningen av vad undervisningsuppgiften innebär.

c. Ett förhållande, som sannolikt spelat en negativ roll för grannspråkens ställning i skolan, är att de *sammanförts med modersmålet*. Detta kan synas vara ett vackert understrykande av hur nära släkt dessa språk är med det egna. I praktiken har det dock lett till att de övriga moment, som ingår i modersmålsundervisningen såsom rättstavning, kommatering, uppsatsskrivning och litteraturkännedom tagit huvudparten av lärarnas och elevernas intresse och arbetsinsats i anspråk medan grannspråken, som sällan synes ha haft någon effekt på terminsbetygen, kommit att höra till det, som man ägnat sig åt i mån av tid. Tidsbristen i skolorna är notorisk och detta förhållande tillsammans med lärarnas på grund av tidigare relaterade omständigheter skygga inställning till grannspråksundervisningen har lett till att dessa språk haft mycket svårt att hävda sig.

I diskussionen om dansk- och norskundervisningen i svenska skolor har i påfallande hög grad framhållits, att *intresserade lärare kan göra underverk*. Ingen torde vilja bestrida detta. Däremot har föga sagts om hur ymnig förekomsten av för dansk- och norskundervisning intresserade lärare är eller om graden av det hos dessa förekommande intresset. Det kan konstateras, att man inte i tillnärmelsevis samma utsträckning vågat lita till förekomsten av intresserade lärare, när det gällt att uppnå garantier för resultat av undervisningen i exempelvis engelska, tyska, matematik, fysik eller kemi. Där har man i stället ansett sig behöva detaljerade kursplaner,

fastställda timantal och inte minst betyg för att känna sig något så när säker.

Man kan våga förmoda, att detta förhållande sammanhänger med att man i Sverige betraktat danska och norska såsom mindre angelägna ämnen än övriga, en inställning som föreningarna Norden måste finna betänkelig och inte heller Helsingforsavtalets tillskyndare kan hälsa med glädje.

Det har ibland sagts, att grannspråksundervisningen sannolikt skulle vinna avsevärt i effektivitet, om språken vore upptagna som egna ämnen på schemat med visst timantal — åtminstone under något skolår, eller åtminstone under en hösttermin. Ämnen som inte finns på schemat behandlas inte med respekt.

Det förefaller nödvändigt att man allvarligt överväger åtgärder så att lärarna dels blir utbildningsmässigt kapabla att följa utfärdade bestämmelser, dels verkligen respekterar dessa.

4. Problemet att stärka grannspråksundervisningen i skolan har varit föreningarna Nordens följeslagare sedan de bildades och mycken tanke-möda och energi och en relativt sett stor insats av knappa administrativa och ekonomiska resurser har ägnats saken. Föreningarnas strävanden kanske dock kan betecknas som mera idoga än målmedvetna och de lagrar som skördats har varit sparsamma. Man har haft att bearbeta en hård jordmån. Olusten inför behovet att syssla med grannspråken har bland både danskar, norrmän och svenskar — tyvärr i hög grad också bland lärarna — varit lika seg som okunnigheten om dem. En svaghet har säkert varit att föreningarna icke fastställt en gemensam principiell målsättning för sina strävanden till språkgemenskapens fromma och inte heller dragit upp gemensamma riktlinjer för det praktiska arbetet. Den aktuella situationen — inte minst myndigheternas på senare år deklarerade positiva inställning till språkgemenskapens stärkande — synes göra det till ett akut behov att föreningarna tillsammans ägnar sin verksamhet på detta fält en översyn, så att det kan skapas både en fast utgångspunkt för gemensamma aktioner hos Nordiska kulturkommissionen och Nordiska rådet och en bättre prioritering av de olika momenten i föreningarnas löpande arbete.

5. Inom föreningarna Norden är det *skolnämnderna*, som i synnerhet har att ägna grannspråksundervisningen och föreningarnas insatser för denna uppmärksamhet och arbete. Skolnämnderna har genom åren också nedlagt mycket energi i sammanhanget men deras möjligheter har hämmats dels av de knappa ekonomiska och administrativa resurser föreningarna kunnat ställa till förfogande, dels av att det saknats bestämda principer för verksamheten, vilka förklarats vara föreningarna Nordens. Kontakten mellan skolnämnderna har varit mycket bristfällig. Sälunda torde representanter för dem ha träffats till gemensam överläggning endast en gång efter andra världskriget.

Mot bakgrunden av vad som i det föregående anförts ter det sig ytterst

angeläget, att företrädare för skolnämnderna träffas till ingående gemensamma överläggningar om grannspråksundervisningen. Man kunde tänka sig att en eller två representanter för varje skolnämnd utsågs till en föreningarnas gemensamma kommitté för grannspråksundervisning med uppgift att dra upp riktlinjer både för framställningar till de officiella nordiska organen och till ländernas skolmyndigheter. Självfallet bör också föreningen Pohjola-Nordens skolnämnd, som ju har att syssla med samma problem i fråga om det svensktalande Finland, vara företrädd. Kommitténs första möte bör föregås av överläggningar inom de nationella skolnämnderna och den gemensamma kommitténs arbete bör hela tiden äga rum i fortlöpande kontakt med dessa. Följande ärenden borde tas upp till behandling av den gemensamma kommittén.

a. En bedömning av vilket av de båda grannspråken, som i varje land bereder de största svårigheterna och därför bör ägnas den största insatsen.

b. Översyn av gällande bestämmelser om skolundervisningen i grannspråken; ett komparativt studium av dessa; ev. förslag till reformer.

c. Översyn av lärarnas utbildning i grannspråksundervisning; ev. förslag till reformer.

d. Översyn av föreningarnas s. k. lektoratsverksamhet, d. v. s. utsändandet av infödda språkassistenter till skolorna; ett bedömande av nuvarande systems effektivitet; ett övervägande av om icke språkassistenterna skulle göra större nytta vid seminarier och fortbildningskurser för lärare än vid den sporadiska medverkan direkt i skolklasserna, som nu upptar huvudparten av deras arbete; ett övervägande av huvuvida det icke vore värdefullt om låg- och mellanstadiets lärare, som utbildas just vid seminarierna, finge sin utbildning av infödda (föreningarnas lektorer) lika väl som högstadiets lärare nu får vid universiteten.

e. En översyn av föreningarnas kursverksamhet för modersmåls lärare med beaktande av möjligheterna att genom dessa kurser göra lärarna mera skickade för grannspråksundervisning; ett studium av i vilken utsträckning föreningarna Norden kan utnyttja Nordiska rådets rekommendation om ökade anslag för lärarkurser avseende grannspråksundervisning.

f. Ett studium av lärarutbytets möjligheter att spela större roll för grannspråksundervisningen.

g. Ett studium av möjligheterna att effektivisera skolradions och skoltelevisionens insatser för grannspråksundervisningen.

h. Skolbarnskorrespondensens betydelse och omfattning; ev. åtgärder.

i. Skolungdomsutbytets betydelse i sammanhanget; möjligheterna att med hjälp av statliga och kommunala anslag ge särskilt utbyte under pågående termin större omfattning.

j. Möjligheterna att ordna ett organiserat utbyte mellan lägerskolor.

k. De nordiska skolresornas roll i sammanhanget med beaktande av skolornas och i synnerhet lärarnas tilltagande motvilja mot att organisera dylika resor.

l. Ökad (ev. gemensam) utgivning av handledningar i grannspråksundervisningen; åtgärder för framställning av undervisningsmaterial såsom textböcker, grammofonskivor och ljudband.

m. Ett studium av skolmedlemskapets konstruktion, utbredning och betydelse.

Inför delegerademötet bör inom varje förening sammanställas en översikt över föreningens nuvarande verksamhet avseende grannspråksundervisning, av vilken bör framgå finansiering, verksamhetsområden och personella och administrativa resurser.

6. Föreningarna synes även böra gemensamt överväga sina fortsatta insatser för att stimulera de vuxnas intresse för och kunskap om grannspråken. Erfarenheterna av aktioner såsom Morokulienprogrammen, språkoffensiven o. s. v. bör studeras och ett program för kommande aktivitet dryftas. Troligen ligger det närmast till för skolnämnderna att behandla även dessa frågor, varvid dock kontakt bör hållas med ev. publikations-, propaganda- och folkbildningsnämnder.

Stockholm den 10 augusti 1962

Arne F. Andersson

BIHANG 3

PM rörande svenska föreningen Nordens verksamhet avseende grannspråksundervisningen i skolorna

1. Organisationer och resurser

a. Föreningen Nordens centralstyrelse har för verksamhet avseende skolan tillsatt en särskild skolnämnd, som har att ta olika initiativ och följa arbetet på skolans område. Nämnden, i vilken olika skolformer är representerade, har för närvarande följande sammansättning: rektor Rolf Hillman, ordförande, fil. mag. Carin Cederblad-Hansen, folkskoleinspektör Anna-Maja Edstam, skoldirektör Thorbjörn Eliasson, rektor G. A. Lindberg, läroverksadjunkt Eva Remens, småskolläraryrinnan Edith Rydelius, rektor Lenart Seth, docent Bernhard Tarschys, rektor David Thörnblom, rektor Birgit Wikström och rektor Sigurd Åstrand.

b. Liksom systerföreningarna har den svenska föreningen skolmedlemmar, sammanlagt cirka ettusen. Praktiskt taget samtliga högre skolor är anslutna, medan de obligatoriska skolorna är med i relativt ringa grad. Årsavgiften för samtliga skolmedlemmar är för närvarande 25 kronor. Olika skoltyper har delvis olika förmåner.

c. Föreningen driver sedan 1928 dansk och norsk lektoratsverksamhet avseende i första hand den högre skolan. Kostnaderna härför, utom de som gäller administration, bestrides med statsbidrag, för närvarande 80 000 kronor. För närvarande kan anordnas cirka 2 500 undervisningstimmar per år.

d. Till nordiskt lärarutbyte, som i synnerhet är av betydelse för grannspråksundervisningen, uppbär föreningen för närvarande statsanslag med 25 000 kronor årligen, varjämte mindre bidrag från fonder och kommuner förekommer. Ett 40-tal lärarutbyten om 14 dagar kan för närvarande anordnas årligen.

e. Genom Nordens skolresetjänst och sina lokalavdelningar anordnar föreningen skolresor och skolungdomsutbyte, vartill lämnas statsbidrag med 5 000 kronor årligen. Dessutom förekommer vissa bidrag från fonder.

2. Insatser och önskemål

a. Liksom systerföreningarna har den svenska föreningen ända sedan sin tillkomst på olika sätt sökt stärka grannspråkets ställning i skolan. Detta har skett genom framställningar till regeringen och skolmyndigheterna, genom tillskyndandet av riksdagsmotioner, avlåtet av begärda yttranden samt en fortlöpande underhandskontakt med de för undervisningsplanernas utarbetande ansvariga.

Föreningen har kunnat medverka vid utformningen av *metodiska anvisningar för lärare* och har dessutom utgivit *handledning i nordisk undervisning*, där i synnerhet grannspråksundervisningen behandlats. Sålunda utgavs 1945 »Nordiska inslag i skolundervisningen» och år 1960 »Nordiska inslag i skolans undervisning» av Karin Tarschys. Dessa handledningar har tillställts ett stort antal skolor och dessutom rekvirerats i icke ringa antal.

b. Föreningen har utgivit *danska och norska läseböcker*, som erhållit betydande spridning i skolorna. Ursprungligen skedde utgivningen i samarbete med Sveriges Radio men sedermera har föreningen övertagit densamma i egen regi. Häftena »Dansk läsning» och »Norske lesestykker» torde hittills ha framställts i upplagor på 12 000 ex. vardera.

Ganska stor spridning i skolorna har också föreningens *språkliga hjälpredor* »Svensken i Danmark» och »Svensken i Norge», upplaga 10 000 resp. 12 000 ex.

Föreningen har också bistått olika förlag i utgivningen av danska och norska läseböcker, antologier o. s. v.

Över huvud taget torde kunna sägas, att tillgången på danska och norska läseböcker i Sverige är synnerligen tillfredsställande.

c. Föreningen tillhandahåller för skolorna även annan undervisningsmaterial.

Ljusbildsserier har i viss mån spelat roll även för grannspråksundervisningen. De som föreningen för närvarande förfogar över är emellertid omödana, och framställning av nya överväges. Det är närmast filmband som är aktuella. Samarbete med systerföreningarna borde kunna äga rum.

Föreningen har under årens lopp framställt ett betydande antal *grammofonskivor* avsedda för grannspråksundervisningen. Dessa har dels sålts,

dels lånats ut till skolorna. Det betydande lager av 78-varvsskivor, som föreningen ännu förfogar över, är emellertid tämligen oanvändbart. Moderna 45-varvsskivor har framställts och delvis tillstålts skolmedlemmarna som medlemsförmåner. Framställningen av dylika skivor kommer att fortsätta. Ett samarbete med den danska resp. norska föreningen, ev. också den finländska, vore i detta sammanhang önskvärt.

Föreningen överväger att framställa även ljudband.

d. Föreningens danska och norska lektorer har som nämnts huvudsakligen haft sin verksamhet vid högre läroanstalter, där de dels hållit konferenser med modersmållärare, dels direkt undervisat i klasserna, vanligen 4 timmar i varje. Självfallet kan föreningen inom ramen för det möjliga timantalet, för närvarande 2 500, endast nå ett begränsat antal skolelever. Det framstår som önskvärt, att lektorernas verksamhet mera än hittills kan sättas in bland lärarna. Detta gäller dels utbildningen vid seminarier, dels fortbildning av redan verksamma lärare.

Föreningen har för budgetåret 1963—64 begärt en höjning av anslaget till dansk och norsk lektoratsverksamhet till 105 000 kronor, vilket skulle möjliggöra en utvidgning av verksamheten åtminstone till den omfattning, som den hade för ännu några år sedan, nämligen 3 000 timmar.

e. För lärarutbyte har föreningen för budgetåret 1963—64 begärt en höjning av statsanslaget till 35 000 kronor, vilket skulle medge anordnandet av cirka 50 lärarutbyten. En svårighet har hittills varit att dels tillräckligt förmånliga ekonomiska villkor icke kunnat lämnas till i utbytet deltagande lärare, dels att de anslag, som utgår i de olika länderna, varit av väsentligt olika storlek. Det har också tett sig önskvärt, att man söker åstadkomma liknande regler för utbytet i samtliga länder, så att samma skolkategorier kan deltaga.

Det har synts föreningen angeläget, att lärarutbytet i första hand omfattat modersmållärare så att det verkligen kan spela en aktiv roll i grannspråksundervisningen.

f. Föreningen håller fortlöpande kontakt med ledningen för skolradion och skoltelevisionen och söker verka för att grannspråksundervisningen får en så framskjuten ställning på dessa program som möjligt.

g. Föreningen anordnar emellanåt liksom systerföreningarna nordiska kurser för modersmållärare. Tyvärr har försök att låta dessas program i huvudsak avse grannspråksundervisning hittills icke slagit väl ut, utan mera allmänna frågor har i allmänhet fått uppta huvuddelen av programmet, medan grannspråksundervisningen måst koncentreras till någon timme dagligen.

Otvivelaktigt är anordnandet av fortbildningskurser i grannspråken för lärare en angelägen uppgift. Föreningen avser att närmare studera de möjligheter till ökad aktivitet på detta fält, som kan öppnas genom Nordiska rådets nyligen avgivna rekommendation om statliga anslag till språkkurser

för modersmåslärare. Tanken är att man i Sverige skall ordna kurser i svenska för danska och norska lärare, i Norge i norska för svenska och danska lärare och i Danmark i danska för norska och svenska lärare. Troligen kan, när det gäller dessa kurser, ett givande samarbete etableras med skolmyndigheterna och för den svenska föreningen skulle det te sig mycket tillfredsställande, om danska och norska lärare kunde tas emot på Bohusgården eller Biskops-Arnö för dylik vidareutbildning. Hindsgavl och Voksenåsen borde kunna spela motsvarande roll.

h. Det förefaller uppenbart, att nordiska skolresor av traditionell typ — i och för sig sannolikt av ringa värde ur grannspråkstillägningens synpunkter — blir allt mindre attraktiva. Inte minst torde lärarnas tilltagande ovilja att ställa sig till förfogande såsom ledare för dylika resor utom skoltiden — de har i allmänhet företagits i början av sommarferien — ha bidragit till utvecklingen. Uppenbart är emellertid att ungdomens direkta kontakt med grannspråken talade i den naturliga miljön är av stor betydelse. Föreningen arbetar för att skolungdomsutbyte under pågående termin i princip omfattande halva klasser, som verkligen följer med i undervisningen i en grannlandsskola och bor i grannlandshem, skall bli mera allmänt. Nordiska rådets rekommendation om statliga bidrag till dylika resor, så att själva reseutgifterna kan täckas, har hittills i Sverige tyvärr inte avsatt annat resultat än att det finns förhoppningar om att några tusen kronor innevarande budgetår skall anslås till försöksverksamhet. Om utbytet skall kunna ges en sådan omfattning att det verkligen blir betydelsefullt måste statsanslagen bli mycket stora, om de skall kunna täcka resekostnader. Det förefaller tveksamt att så stora anslag någonsin skall kunna uppnås. Fråga är om det icke på längre sikt vore rimligare att få dessa reskostnader täckta genom kommunala medel.

När det gäller anordnandet av lägerskoleundervisning har Danmark varit föregångslandet. Sveriges synes nu komma efter i rask takt och sannolikt blir utvecklingen densamma i de övriga länderna. Ett organiserat utbyte mellan lägerskolor, särskilt med sikte på undervisningen i grannspråken, ter sig värdefullt och är något, som föreningarna bör ägna all uppmärksamhet. Också i detta sammanhang synes det angeläget att kommunerna aktiviseras.

i. Den av föreningarna med växlande intensitet anordnade skolbarnskorrespondensen spelar naturligtvis också sin roll, när det gäller kunskaper i grannspråken. Den svenska föreningen skall överväga sina möjligheter att öka sin verksamhet på detta område.

I detta sammanhang förtjänar nämnas det försök till bokutbyte mellan skolklasser, som gjordes i samband med den svensk-norska bokbytarveckan 1958. Lärarna borde intresseras för att mera effektivt ta upp saken. Bytet skulle naturligtvis framför allt gälla äventyrsböcker, detektivböcker o. d., som ungdom läser på sin fritid.

j. För flertalet av de aktiviteter, som behandlats i det föregående, kan vänortsförbindelserna spela en väsentlig roll både som allmän stimulans och när det gäller möjligheterna att genom kommunala medel intensifiera verksamheten. Det vore säkert värdefullt, om såsom ett resultat av överläggningar skolnämnderna emellan en särskild handledning, exempelvis kallad »Nordiska vänskolor», kunde utarbetas och tillställas skolmedlemmar och lokalavdelningar och kanske också ges vidare spridning på annat sätt.

3. *Ekonomi och administration*

Redan i sin nuvarande begränsade omfattning innebär för den svenska föreningen dess verksamhet avseende grannspråksundervisningen stora ekonomiska och administrativa problem. Någon lättnad har medförts av att föreningen sedan budgetåret 1961—62 uppbär ett statligt bidrag till administrationsutgifter m. m. på 80 000 kronor årligen. Det är självfallet, att en önskvärd ökning av föreningens verksamhet på detta sätt medför större krav på ekonomi och personaltillgång. Hur dessa krav skall kunna mötas får studeras i samband med de allmänna övervägandena rörande den ökning av föreningarna Nordens resurser, som de nordiska samarbetssträvandenas aktuella situation gör starkt påkallad.

Stockholm den 6 oktober 1962

Arne F. Andersson

BIHANG

Foreningerne Norden og undervisningen i nordiske sprog¹

Arne F. Andersson indledede dette emne, idet han henviste til sit i sagen fremlagte P. M. (bilag 3, side 65), som var udarbejdet som oplæg til en almindelig diskussion og senere kombineret med specielle nationale P. M.er.

Andersson gjorde opmærksom på, at man her kun behandlede sprogene dansk, norsk og svensk, og han fandt, at det var vigtigt, at foreningerne Norden i fællesskab diskuterede igennem i en fælles komité alle de problemer, der lå i sagen. Arbejdet burde resultere i et program for foreningerne Nordens indsats på dette område.

Marius Sandvei henledte opmærksomheden på sprognævnenes arbejde for fælles ord, f. eks. i flyterminologien og andre lignende nye områder. Det var meget vigtigt at sikre, at de nye ord, der gik ind i de nordiske sprog, så vidt muligt blev de samme i alle landene.

¹ Ur »Protokol over forhandlingerne ved foreningerne Nordens delegeretmøde i København, 11—12. oktober 1962», s. 26—34.

Sandvei var enig med Arne Andersson om, at man rundt om i skolerne ikke levede op til de bestemmelser, der var fastsat for undervisning i nabolandenes sprog. Det skete — i hvert fald i norske skoler — at der slet intet blev læst af dette stof gennem hele skolen. Grunden var efter Sandveis opfattelse først og fremmest den, at man vidste, at læsningen af nabolandsprogene ikke blev kontrolleret ved eksamen.

I de norske skoler, hvor man læste dansk og svensk, var udvalget tillige nok se tilfældigt. I hvert fald i den højere skole ville det være en fordel, om der ikke blev læst tilfældige udvalg, men derimod hele værker. Der ved kom eleverne ind i hele kultursammenhængen.

Vigtigst af alt var imidlertid læreruddannelsen, særlig hvor det drejede sig om folkeskolen. Sandvei kunne nævne eksempler på, at lærerskoleelever var gået hele lærerskolen igennem uden at få en eneste time i dansk eller svensk. Derfor måtte foreningerne Norden sætte ind med krav om, at der skulle være undervisning i lærerskolerne både i nabolandenes sprog og i denne undervisnings særlige metodik. Tillige kunne foreningerne Norden lægge op til en slags efteruddannelse, ved hver sommer at arrangere regelmæssige lærerkursus med nordisk sprogundervisning som hovedindhold.

Tillige burde man sætte ind der, hvor det i bestemmelserne stod, at det, der var læst i nabolandsprogene, *kunne* blive genstand for spørgsmål ved eksamen. Dette måtte ændres til, at der *skulle* stilles spørgsmål i nabolandenes sprog og eventuelt også i nabolandenes litteratur. Sandvei var enig med Arne Andersson om, at det var forståelsen af sprogene, der var det afgørende, men det var nødvendigt at kende baggrunden i grammatik og lydlære. Endelig burde det også tælle med ved beregning af eksamenskarakter, fordi der måtte konkrete krav til for at fremme undervisningen i de nordiske sprog.

Desuden fandt Sandvei, at man burde søge at interessere pressen for i højere grad at bringe småstykker på de andre nordiske sprog, og med hensyn til skolerejserne burde disse helst tilrettelægges således, at de fandt sted i undervisningstiden og havde en sådan form, at eleverne kom til at sidde på skolebænk i nabolandets skole.

Endelig ønskede Sandvei at pege på det forhold, at der også burde være norsk ungdom med, når der arrangeredes skirejser til Norge for svenske og danske unge.

Fru Vaheri erindrede om, at Finland ifølge sin grundlov var et to-sproget land. Hun ville som finsksproget fastslå, at dette var en lykkelig ting, og at det måtte fastholdes. Det var desværre en kendsgerning, som også generaldirektør Fagerholm havde omtalt, at de svensksprogedes antal i Finland formindskedes, ikke mindst gennem emigration.

Det gjaldt imidlertid i høj grad om at bevare og udvikle det svenske sprogs stilling i Finland, og svensk var også obligatorisk i gymnasierne, bl. a. i studenterstilene. I folkeskolen var der ligeledes nu efter den nye

lov mulighed for at lære svensk efter eget valg. Fru Vaheri oplyste, at hun havde fået vedtaget i lærerforsamlingen — en slags lærernes rigsdag — at svenskundervisningen også i folkeskolen burde være obligatorisk.

Fru Vaheri gjorde opmærksom på, at man i Finland havde et rent svensksproget universitet i Åbo og to svensksprogede handelshøjskoler, den ene i Helsingfors, den anden i Åbo. Helsingforsuniversitetet var to-sproget, og der blev her givet 130 forelæsninger om ugen i svensk sprog (nordisk filologi). Ca. 1 000 studenter tog eksamen i dette fra Helsingfors universitet, hvor undervisningen blev varetaget af 1 professor, 1 assisterende professor, 3 docenter og 14 lektorer. Blandt lektorerne var der 1, der underviste i norsk og 1 i dansk. Tillige havde universitetet en professor i svensk litteratur.

På den pædagogiske højskole, hvor man uddanner finske folkeskolelærere, undervises ligeledes i svensk.

På en række andre områder gøres en lignende indsats for det svenske sprog. POHJOLA-NORDEN organiserer indenlandsk elevudveksling mellem svenske og finske elever, og arrangerer ikke så få svenskkursus, bl. a. for lærere.

Alt dette var imidlertid ikke nok. Man kunne i Finland lære at læse og oversætte svensk, men betydelige vanskeligheder opstod, når det gjaldt om at forstå og tale.

Man måtte i de andre nordiske lande forstå, at det, når det kneb med sprogforståelsen, ikke var, fordi de finsksprogede ikke *ville* tale svensk, men fordi de ikke *kunne*. Her havde den placering af finsksprogede gymnasieelever i hjem i Sverige, som foreningerne Norden i Finland og Sverige havde organiseret, været af meget stor betydning. Over 300 havde ønsket at komme med, men det havde kun været muligt at placere ca. 160. Denne virksomhed burde fortsætte og helst i meget større stil, for det var under sådanne ophold i svenske familier, man lærte sig at tale og forstå svensk. Disse Sveriges-ophold burde iøvrigt ikke blot være forbeholdt børnene, også unge der skulle uddanne sig til lærere i Finland, burde have chancen. Dette kunne hjælpe på det forhold, at man ikke i Finland havde tilstrækkelig mange kompetente lærere i svensk.

Man ville fra finsk side betale for opholdet i de svenske hjem, men den hjælp, der lå i, at svenske familier åbnede deres hjem for finske børn og unge, var helt nødvendig, hvis det svenske sprogs stilling i Finland skulle styrkes, og fru Vaheri appellerede stærkt til Sverige om denne hjælp.

Sigurd Højby udtalte indledningsvis, at sprogforståelsen var et af de vigtigste elementer i det nordiske kulturfællesskab, og det var derfor helt naturligt, at man nu, hvor man kunne stå overfor nye problemer i det nordiske samarbejde, vendte opmærksomheden mod dette vigtige felt. De synspunkter, Arne Andersson havde fremført, faldt også helt sammen med den danske forening Nordens og de danske undervisningsmyndigheders ønsker.

Ingen tænker sig, at man skal lære at skrive og tale de andre nordiske sprog, men dette kan på den anden side hæmme undervisningen, fordi det incitament, der ligger i at lære færdigheden i et sprog for at bruge det, ikke foreligger her.

Først og fremmest gjaldt det dog efter Højbys mening om at få den ulyst eller ligefremme dovenskab, man sporede overfor den nordiske sprogundervisning, erstattet af en vilje til at forstå disse sprog.

Hidtil havde det været det svenske sprog, der havde været vanskeligst, men den øgede brug af nynorsk kunne også gøre dette sprog til et problem i Danmark. Undervisningen i svensk og norsk var efter de nu gældende skolelove obligatorisk i Danmark, både i folkeskolen og i gymnasiet. I folkeskolen stilledes der kun beskedne krav til denne undervisning, hvorimod man naturligvis i gymnasiet mødte større og fastere krav. Til studentereksamen skulle opgives et norsk hovedværk samt 50 sider svensk og 20 sider norsk, som ved eksamen behandledes som en dansk tekst. Disse krav var efter Højbys opfattelse stort set tilfredsstillende, og lærerne kunne i det store og hele leve op til kravene.

Vanskeligere var forholdet i folkeskolen, hvor man var helt afhængig af lærerens initiativ og kunnen. Hermed var man efter Højbys mening ved det helt centrale problem, som var det, at læreruddannelsen ikke var fyldestgørende på dette område.

Den gældende seminarieordning krævede kun, at lærerne sættes i stand til at læse almindelige norske og svenske tekster, hvilket resulterede i, at seminariernes studenterklasser ofte helt undlod at give undervisning i svensk eller norsk. Der var derfor intet mærkeligt i, at folkeskolens undervisning på dette område endnu var mangelfuld.

I 1958, da man i Danmark overgik til de nye skolelove, fik kun ca. 3 500 elever i den eksamensfri skole undervisning i norsk og 4 400 elever i svensk, medens alle elever i realafdelningen dog fik nogen undervisning i disse sprog. Undervisningen blev givet af lærere med særundervisning fra lærerhøjskolens specialkursus, men antallet af disse særligt uddannede lærere var alt for ringe.

I gymnasiet havde så godt som alle lærere, der underviste i svensk eller norsk, universitetsuddannelse. Ved de to danske universiteter blev undervisningen varetaget af indfødte lærere, én norsk og én svensk lærer ved hvert universitet, og Højby omtalte kravene ved universiteterne, der nok resulterede i en forsvarlig uddannelse.

Højby var enig med Arne Andersson om, at der var grund til at tro, at de indfødte sprogassistenter kunne gøre større gavn i læreruddannelsen end ved besøgene på skolerne. Derimod burde man fortsætte med de mere langvarige udvekslinger af elever og lærere, som foreningerne Norden tog sig af.

Men afgørende var det imidlertid, at der skabtes et behov; at man fik lyst til at lære de nordiske sprog. Skulle undervisningen bære frugt, var

Højby enig med Frantz Wendt om, at foreningerne Norden nu burde forstærke sin aktivitet for at udbrede interesse for det nordiske spørgsmål til hele befolkningen.

Radio og fjernsyn kunne også medvirke her ved at tilrettelægge nordiske udsendelser, der kunne vække interesse, således at folk også ønskede at forstå sprogene.

Sang og musik burde man ligeledes benytte sig af, og helt på linie hermed var det, når den danske forening Norden nu ville erstatte de norske og svenske rejselektorer på danske gymnasier med kunstneriske indslag fra Norge og Sverige.

Højby konkluderede, at der efter hans opfattelse nu forelå 2 vigtige opgaver for foreningerne Norden i dette spørgsmål. Den ene var, at arbejde af mange veje for at effektivisere undervisningen især i folkeskolen ved at søge læreruddannelsen effektivt forbedret, og Højby støttede forslaget om nedsættelse af en fællesnordisk komité til undersøgelse af hele spørgsmålet. Den anden opgave var at gøre befolkningerne så interesserede i Norden som muligt for derved at skabe det større behov for undervisningen i norsk og svensk, som var nødvendigt, hvis undervisningen skulle have succes.

Rolf Hillman omtalte sprognævnens nordiske samarbejde, der var af særlig betydning, fordi man derigennem fik et videnskabeligt grundlag for det arbejde, der skulle gøres i skolerne.

Med hensyn til den undervisning, der her blev omtalt, befandt man sig efter Hillmans opfattelse i en ny sprogsituation. Tidligere søgte man at lære eleverne at læse de nordiske sprog. Når man nu begynder at tale med eleverne om de nordiske sprog, viser det sig ofte, at de ikke har læst men derimod hørt norsk og svensk. Dette kan også medføre, at eleverne medtager alle de fordomme om den manglende sprogforståelse, som præger den ældre generation.

Man måtte i skolen omlægge hele metodikken, når det gjaldt undervisning i nabolandenes sprog. Der var ikke nogen mening i stillelæsning; det læste måtte forbindes med det hørte ord. Det havde man gode muligheder for nu bl. a. gennem lydbånd, som måtte udnyttes. Dette gjaldt særligt med hensyn til dansk, som i Sverige var det svære problem i modsætning til norsk.

Hillman fandt, at det var af stor psykologisk betydning, at man ikke startede med at fortælle eleverne, hvilke ord der var forskellige i sprogene, men tværtimod fremhævede, hvor mange ord, der var ens. Man skulle heller ikke tage for alvorligt på det hele og ikke fortabe sig i grammatik og lyd-lære, men hellere søge at lege det ind i eleverne gennem læsning og samtidig aflytning af lydbånd og grammofonplader.

Det ville være urealistisk, men det ville også være ulykkeligt, om norsk og danskundervisning skiltes fra modersmålsundervisningen. Derved kun-

ne man komme til at understrege, at det var noget helt nyt, man gik i gang med. Hellere skulle man nå frem til den indstilling, at når der blev læst et interessant stykke indenfor en bestemt emnekreds, var det underordnet, om det var på dansk, norsk eller svensk, og at det var det pågældende stykkes interessante indhold, der var afgørende.

Hillman var enig med de talere, der havde fremhævet, at det vigtigste var at sætte ind overfor læreruddannelsen. Man mødte mange komplekser hos lærerne, der havde en følelse af, at de blamerede sig, når de f. eks. tog et dansk ord i deres mund. Det var imidlertid nødvendigt at de gjorde det, selv om man havde lydbånd, radio, grammofonplader m. v.

De indfødte rejsелеktorer spillede en enorm rolle ikke mindst iøvrigt for lærerne på de skoler, de besøgte. Det var vigtigt at sætte ind overfor lærerne, men man måtte ikke svigte det direkte arbejde overfor klassen.

Man måtte søge at nå hen til, at eleverne ikke blot lærte de nordiske sprog i skolerne, men at de også læste disse sprog ved siden af. Der fandtes i Sverige frivillige læsecirkler i gymnasiet som en stimulans for undervisningen, og her kunne man søge at stikke ind en norsk eller en dansk bog.

Det var også meget vigtigt, at man søgte at opruste skolernes biblioteker med bøger på norsk og dansk, og her burde man først og fremmest sætte ind med hensyn til faglitteraturen, der havde større chancer for at blive læst end skønlitteraturen.

Hillman gjorde opmærksom på, at svensk studentereksamen ikke havde faste krav i samme grad som dansk og norsk, men man havde alligevel mulighed for at sætte ind via eksamenskravene.

Hillman var ikke pessimistisk, men var på den anden side klar over, at en vældig oprustning var nødvendig indenfor dette felt og ikke mindst, hvor det gjaldt læreruddannelsen. Der måtte skaffes specielle lydbånd til brug for lærerne, og der burde udvikles en stipendievirksomhed for lærere, der underviste i nordiske sprog i samme omfang, som det, der gjaldt for lærere, der underviste i engelsk og andre fremmede sprog.

Endelig udtalte Hillman med hensyn til de finske ønsker om hjælp fra Sverige til svensk undervisning for finner, at hvad man fra svensk side kunde gøre på dette punkt, skulle man gøre.

Fru Dagmar Edqvist talte om, hvordan sprogene stadig udviklede sig. Man måtte have et nationalt sprog i hvert land, men i dialekterne var man ofte hinanden nærmere end i de egentlige nationalsprog. Når det gjaldt om at danne nye ord, et område, hvor forfatterne særlig kunne have betydning, burde man indføre synonymmer fra de andre nordiske sprog.

Ture Andersson nævnte eksempler på, hvordan sådanne ord var overført fra det ene sprog til det andet, og mindede om betydningen af »Norden«s kursusvirksomhed, også når det drejede sig om sprogforståelsen. Alle »Norden«-afdelinger burde derfor opfordres til at skaffe i hvert fald 1 deltager hvert år til et af »Norden«s kursus.

R e s o l u t i o n

Delegeretmødet vedtog følgende resolution:

Delegerademötet föreslår, att de danska, norska och svenska föreningarnas centralstyrelser tillsätter en gemensam kommitté med uppgift att underkasta hela frågan om undervisningen i grannspråken (danska, norska och svenska) i de tre länderna, liksom föreningarnas insatser för denna, en ingående granskning och värdering och därefter framlägga förslag till åtgärder.

BILAGA 2

**Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över
medlemsförslaget**

Inför Nordiska rådets elfte session föreslog två medlemmar av rådet att rekommendera regeringarna att snarast undersöka möjligheterna för att stärka folkskoleseminariernas undervisning i broderfolkens språk och ställa nödiga anslag till förfogande härför.

I medlemsförslagets motivering anföres, att undervisning i berörda språk förekommer i de nordiska ländernas skolor men att denna undervisning i mycket blir beroende av lärarnas förutsättningar och intresse för uppgiften. När det gäller att effektivisera särskilt folkskolans undervisning i de nordiska ländernas språk bör därför den utbildning seminarierna och andra lärarutbildningsanstalter skänker de blivande lärarna i dessa språk tillmätas avgörande betydelse och göras sådan, att de blivande lärarnas intresse för broderländernas språk och kultur väckes och stärkes.

Förslagsställarna pekar på följande konkreta verksamhetsformer, vilka är ägnade att främja det i förslaget avsedda syftet: 1) utbyte av lärare mellan seminarierna, 2) utbyte av hela eller halva klasser lärarkandidater under 10—14 dagar, 3) besök av reselektorer eller språkassistenter, 4) föredrag av författare och andra kulturpersonligheter samt 5) utbyggnad av bibliotekens bestånd av nordisk litteratur samt prenumeration på nordiska tidskrifter.

De införskaffade remissyttrandena ger vid handen, att man överlag är positivt inställd till förslaget. Man understryker vikten av att undervisningen i berörda språk vid lärarutbildningsanstalterna effektiviseras. Det är uppenbart, att det föreligger ett behov av skyndsamma åtgärder i ifrågavarande hänseende. Situationen är i detta nu den, att undervisning i broderländernas språk överallt gives i den grundläggande skolan men att den utbildning

de blivande lärarna erhåller vid seminarierna för att kunna fullgöra denna undervisningsuppgift är mycket blygsam. Härtill kommer, att för den lärarkår, som redan är verksam på fältet, uppenbarligen borde anordnas en effektiv efterutbildning för att förbättra dess förutsättningar att undervisa om grannländerna.

Det framhålls enstämmigt i yttrandena, att det obligatoriska kunskapsstoffet i seminariernas undervisningsplan är så omfattande, att det ställer sig svårt att i detta nu utvidga undervisningen i de nordiska ländernas språk. I samtliga länder pågår emellertid i fråga om lärarutbildningen en förskjutning från seminarieutbildning till utbildning vid lärarhögskolor. Som en följd härav kommer de blivande lärarna inom en snar framtid att erhålla sina huvudsakliga insikter i berörda språk genom den språkundervisning som ges i gymnasiet eller motsvarande skola. Skolöverstyrelsen i Sverige föreslår därför också att förslaget om utbyggnad av den ifrågavarande språkundervisningen skulle överlämnas till den svenska gymnasieutredningen, som dock nu avslutat sitt arbete.

Kulturella niomannakommittén önskar med anledning av det anförda understryka vikten av att vederbörande myndigheter i de nordiska länderna i samband med den pågående utbyggnaden och omställningen av lärarutbildningen undersöker möjligheterna att utvidga undervisningen i broderländernas språk för blivande lärare. I samband härmed är det även angeläget att överväga åtgärder för att anordna en effektiv efterutbildning i dessa språk för tidigare utexaminerade lärare.

De i medlemsförslaget nämnda konkreta samarbetsåtgärderna, som i varierande omfattning redan praktiserats särskilt genom föreningarna Nordens försorg, tillstyrkes överlag av remissinstanserna. Som en komplettering pekar man emellertid från flera håll på de möjligheter att effektivera undervisningen i de nordiska ländernas språk som utnyttjandet av audiovisuella hjälpmedel erbjuder.

Kommittén förenar sig om sistnämnda förslag och önskar understryka betydelsen av att de audiovisuella hjälpmedlen, särskilt bandinspelningar, i större utsträckning än hittills utnyttjas vid den ifrågavarande språkundervisningen. De krav, som härigenom kommer att ställas på lärarutbildningen, måste beaktas vid planeringen av denna. Som bekant spelar de audiovisuella hjälpmedlen numera en framträdande roll inom all undervisning i främmande språk. Det måste betraktas som en angelägen uppgift att de blivande lärarna vid lärarutbildningsanstalterna även vad angår undervisningen i de nordiska ländernas språk blir instruerade i denna nya och moderna undervisningsmetodik. I detta sammanhang må nämnas, att en av Nordiska kulturkommissionens II sektion tillsatt expertkommitté för närvarande är sysselsatt med att uppgöra planer för åstadkommande av bandinspelningar avseende ifrågavarande språk just med tanke på undervisningen i dessa i de nordiska ländernas skolor.

Det framgår av remissyttrandena, att de i medlemsförslaget berörda problemställningarna helt nyligen på det nordiska planet upplagits till behandling på två olika håll. Seminarieelevernes Landsråd i Danmark meddelar, att de nordiska seminarieelevorganisationerna vid ett styrelsemöte i januari 1963 utförligt dryftat dessa frågor. Föreningarna Norden, som under en lång följd av år ägnat problemen ett stort intresse, beslöt vid sitt delegerademöte 1962 tillsätta en samnordisk expertkommitté med uppgift att underkasta hela frågan om undervisningen i broderländernas språk en ingående granskning och bedömning. De danska och svenska Norden-föreningarnas yttranden innehåller en redogörelse för sistnämnda kommittés arbete, som redan kommit väl igång under innevarande år. Avsikten är att kommitténs verksamhet skall utgöra underlag för en av föreningarna Norden riktad gemensam framställning till Nordiska kulturkommissionen om en allmän översyn av målsättning, bestämmelser och metoder för den ifrågavarande språkundervisningen på alla skolstadier. Föreningarna Norden finner de i medlemsförslaget föreslagna åtgärderna väl ägnade att tjäna sitt syfte och framhåller, att de redan i viss utsträckning prövats i praktiken och befunnits ändamålsenliga. Föreningarna Norden uttalar förhoppningen, att de föreslagna åtgärderna blir genomförda i så stor utsträckning som möjligt, och förklarar sig beredda att efter sina resurser medverka härtil.

Det är för kulturella niomannakommittén tillfredsställande att kunna slå fast, att den aktuella frågeställningen är föremål för allvarligt övervägande inom förenämnda instanser. Emellertid vill kommittén framhålla vikten av att erforderliga anslag ställes till förfogande för ett genomförande av de i medlemsförslaget föreslagna åtgärderna. Vid deras verkställighet bör särskilt den sakkunskap föreningarna Norden företräder utnyttjas.

Medan problemställningarna för Danmarks, Islands, Norges och Sveriges vidkommande är i stort sett likartade, står Finland i det föreliggande hänseendet i en särställning. För Finland ter det sig naturligt att uppmärksamheten främst ägnas landets andra nationalspråk, svenskan. I Finland är undervisning i svenska obligatorisk vid läroverken och examensämne i studentexamen. I folkskolan är svenskan frivilligt ämne, men på senaste tid har undervisning i svenska meddelats i ett stigande antal skolor. Undervisning i svenska förekommer vid samtliga finskspråkiga seminarier. Enligt skolstyrelsens yttrande kan den nuvarande undervisningens omfång anses vara tillräckligt, medan undervisningsmetoderna i fråga om svenska språket borde utvecklas och effektiviseras. Vid landets två svenskspråkiga seminarier förekommer dessutom viss undervisning i danska och norska.

Skolstyrelsen har uppgjort planer för en effektivisering av lärarutbildningen i svenska, som kommer att tillföra den finskspråkiga folkskolan ett stort antal nya lärare för undervisningen i svenska. Även i Finland övergår

man alltmer till lärarutbildning vid lärarhögskolor, varvid de blivande lärarna förutsätts ha erhållit sin undervisning i svenska vid läroverken. I detta sammanhang må nämnas, att inom Nordiska kulturkommissionen på senaste tid tagits flera initiativ, som tar sikte på att stärka undervisningen i svenska vid finskspråkiga skolor.

Under återopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet måtte rekommendera regeringarna

1. att snarast vidtaga åtgärder för att stärka undervisningen i de nordiska ländernas språk vid folkskoleseminarier och lärarhögskolor;

2. att vidtaga åtgärder för anordnande av en effektiv efterundervisning i berörda språk för redan utexaminerade lärare;

3. att vidtaga åtgärder i syfte att de blivande lärarna instrueras i den moderna undervisningsmetodikerna i fråga om utnyttjandet av audiovisuella hjälpmedel vid språkundervisningen; samt

4. att ställa nödiga anslag till förfogande för anordnande av utbyte av lärare mellan seminarier och lärarhögskolor, utbyte av lärarkandidater, besök av reselektorer eller språkassistenter, föredrag av författare och andra kulturpersonligheter samt utbyggnad av bibliotekens vid seminarier och lärarhögskolorna bestånd av nordisk litteratur samt prenumeration på nordiska tidskrifter till dessa.

Roskilde den 27 september 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Gisli Jonsson

Förman

Helge Larsen

Hugo Osvald

Paula Ruutu

BILAGA 3

Undersøgelse vedrørende den nordiske sprogundervisning på seminarier i Norden

(Foretaget af Det nordiske Seminaristråd)

I erkendelse af, at det kulturelle fællesskab mellem de nordiske folk altid har været betinget af bevarelsen og udviklingen af sprogfællesskabet de nor-

diske lande imellem, har Det nordiske Seminaristråd, som er en sammenslutning af de lærerstuderendes organisationer i Norge, Sverige, Finland og Danmark, foretaget en undersøgelse af sprogundervisningen i de nordiske sprog på seminarier i Norden.

Fra forskellig side, bl. a. foreningen Norden, har der i den sidste tid været røster fremme om, at sprogundervisningen ude på seminarierne de fleste steder har ladet meget tilbage at ønske, hvad begribeligvis har medvirket til iværksættelsen af denne undersøgelse, som i øvrigt ikke påberåber sig at være endegyldig. Meningen med nærværende udarbejdelse har i en tid, hvor læreruddannelsen de fleste steder er taget op til grundig revision, været den at give myndighederne og læreruddannelsesudvalg i Norden et fingerpeg om, hvordan den nordiske sprogundervisning i almindelighed forvaltes ude på seminarierne, samt opkaste det spørgsmål, om sprogundervisningen fremover skal have en anden status.

Der eksisterer visse retningslinjer for den nordiske sprogundervisning i folkeskolen i Norden og med forlæg i Helge Larsens tale på Nordisk Råds 11. session i Oslo i februar 1963 skal disse her kort refereres.

Den svenske regering påbød i 1954, at der inden for rammerne af undervisningen i modersmålet gives eleverne noget kendskab til broderfolkens sprog og litteratur. I læseplanerne fastsættes, at der fra og med femte klasse skal læses lettere danske og norske litteraturprøver på originalsprogene. Skoleloven af 1962 fastsætter for grundskolens vedkommende, at der på mellemstadiet og højstadiet skal bibringes eleverne øvelse i at forstå dansk og norsk i tale og skrift, især ved at de lytter til sprogene og i tilslutning dertil foretager tystlæsning af tekster, hvis sværhedsgrad modsvarer de forskellige klassetrin.

I 1954 bestemte den norske regering, at der skulle læses dansk og svensk fra og med folkeskolens femte klasse. Nogen pensumkrav blev dog ikke fastlagt, bortset fra at nationalsangene skulle læres. Dog bør der, siges der, i læsebøgerne optages tekster til mindst 5 til 7 timers undervisning i dansk og lige så mange timer i svensk.

I Island undervises i dansk i begge obligatoriske realskoles klasser, som omfatter børn i alderen 13—15 år. En beføjelse til at undervise i norsk og svensk i stedet for dansk udnyttedes kun lidt.

Undervisningsministeriet i Danmark tilskyndede i et cirkulære fra 1939 til, at der efter skolernes egen beslutning blev givet en elementør vejledning i læsning og forståelse af norsk og svensk såvel i folkeskolens som i den frie mellemkoles øverste klasse. Ved skoleloven af 1958 blev det påbudt, at fra 6. skoleår skal læsning af lette norske og svenske tekster indgå i undervisningen i modersmålet. Det understreges udtrykkeligt, at der skal tilstræbes forståelse af disse sprog, men ikke sigtes mod at udvikle talefærdigheden.

Det kan af ovenstående ses, at læsning af broderfolkens sprog ligger de

respektive myndigheder meget på sinde, men at de ikke er ledsaget af egentlige påbud. Det vil således være op til den enkelte lærer, i hvor høj grad der skal gøres noget ud af den nordiske sprogundervisning i skolen. Det har da også til stadighed været Det Nordiske Seminaristråds repræsentanters opfattelse, at sprogundervisningen i skolen i overvejende grad er — foruden arbejdspresset — afhængig af lærerens seminariekundskaber i de nordiske sprog. Ankommer en lærer til en skole med gode sprogkundskaber, vil børnene modtage en god undervisning i de nordiske sprog, men ankommer han fra et seminarium, som eksempelvis ingen sådan undervisning gav, vil børnene rimeligvis modtage en mindre god sprogundervisning, hvis den da overhovedet gives.

Ligesom i skolen eksisterer der i seminarieverdenen retningslinjer for undervisning i de nordiske sprog, men af mange grunde er det, hvad vil fremgå af denne undersøgelse, overladt til seminarierne, hvorvidt de vil følge disse retningslinjer og formidle en undervisning i broderlandenes sprog, hvad i flere tilfælde — ikke mindst i en brydningstid — har medvirket til, at seminarier helt eller delvis har ekskluderet denne undervisning.

Herefter fremlægges resultaterne af den undersøgelse, de respektive organisationer i slutningen af 1963 foranstaltede på de nordiske seminarier.

Oplysningerne er de fleste steder indhentet fra elevrådene på seminarierne.

Følgende læreanstalter har reflekteret på de udsendte spørgeskemaer: Seminarierne i Trondheim, Levanger, Oslo (2), Eik, Tromsø, Stavanger, Volda, Kristiansand, Stord, Falun, Göteborg, Gävle, Haparanda, Härnösand, Jönköping, Karlstad, Kristianstad, Landskrona, Linköping, Luleå, Lycksele, Stockholm, Strängnäs, Umeå, Uppsala, Växjö, Reykjavík, København (4), Esbjerg, Gedved, Herning, Jelling, Kolding, Silkeborg (2), Tønder, Århus (2), Nr. Nissum, Odense, Ollerup, Ålborg, Hjørring, Vordingborg og Skive.

Endvidere har seminarier i Finland, hvor sprogsituationen er en anden, medvirket ved undersøgelsen.

Seminarier i Norge

Følgende spørgsmål blev udsendt til besvarelse:

1. Hvor mange skematimer pr. uge læstes der i hele undervisningstiden svensk og dansk?

2. Hvilken litteratur læstes der?

Seminarium nr.	Svensk på studenterlinjen	Dansk på studenterlinjen	Svensk på den 4-årige linje	Dansk på den 4-årige linje	Litteratur
1	Intet fast timetal	Intet fast timetal	Intet fast timetal	Intet fast timetal	Lagerkvist: Barabas. Munk: Ordet. Digte af Grundtvig.

Seminarium nr.	Svensk på studenterlinjen	Dansk på studenterlinjen	Svensk på den 4-årige linje	Dansk på den 4-årige linje	Litteratur
2	ca. 5 timer	ca. 5 timer	ca. 15 timer	ca. 15 timer	Prosa af Lagerkvist og Tom Kristensen. Lyrik af Munk og Södergran.
3	Intet fast timetal	Intet fast timetal	5—6 timer	5—6 timer	Som 2.
4	—	—	ca. 15 timer	ca. 15 timer	Den 4-årige linje som 2.
5	—	—	ca. 4 timer	ca. 4 timer	Som 4.
6	—	—	5—6 timer	5—6 timer	Jensen: Kongens fald, samt svensk lyrik.
7	—	—	ca. 20 timer	ca. 10 timer	Salberger: Svensk litt.-udvalg. Mohr og Mulbye: Dansk litt.-udvalg.
8	15 timer	15 timer	15 timer	15 timer	Forskellig lyrik og prosa
9	—	—	2 timer	2 timer	
10	—	—	ca. 9 timer	ca. 9 timer	Forskellige læsebøger.

Seminarier i Sverige

Følgende spørgsmål blev udsendt til besvarelse:

1. I hvilke sprog gives der nordisk sprogundervisning?
2. Hvor mange lektionstimer i alt gives der i norsk og dansk pr. læseår?
3. Hvilke undervisningsmetoder og hjælpemidler tages i brug ved undervisningen?
4. Kan det ske, at en lærerkandidat i sin praktikperiode skal give undervisning i nordiske sprog?

Undersøgelsen omfatter 17 folkeskoleseminarier. Af disse gav:

- 17 seminarier undervisning i dansk,
- 15 seminarier undervisning i norsk,
- 2 seminarier en vis undervisning i old-islandsk,
- 1 seminarium (3-årige linje) pr. læseår 45 timer i alt i finsk.

Følgende skema viser, hvor mange lektionstimer i alt pr. læseår, der gives i norsk og dansk. Det har ikke her været muligt at udspecificere antal timer pr. sprog.

Folkskole- seminarium nr.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Folkeskolesem. 1. kl.		20								10	10						
» 2. kl.	4	18				10				10	10					2	5
» 3. kl.					20		30	3		10	8				10	2	
» 4. kl.										10	8					2	
Folkeskolesem. 1. stud. kl.		8	4	10	10	30	4			10	6				5		5
» 2. » »		8				30	2			10	6				5		5
Småskolesem. 1. kl.	4	20	3	8	1	10	4	6	14		16			6			
» 2. kl.	4	12	3	8	5	10	4	3	14	10	11			7	10		
» 3. kl.	4	4	6				4	2		10					5		
Småskolesem. 1. stud. kl.		4	4	2	10	4	4			10	2	6					
» 2. » »	4	5					4			10	2	2					

Anmærkninger: Seminarierne nr. 4, 9, 12 og 14 uddanner kun småskolelærere. De øvrige seminarier uddanner såvel småskole- som folkeskolelærere. De tre \times 30 timers undervisning på seminarium nr. 7 er en forsøgsundervisning, der kun omfatter dansk.

Undervisningen på seminarium nr. 13 (intet fast timetal) finder sted ved nordiske udvekslingslektorer. Ved 7 af de 17 seminarier omfatter undervisningen også grammatik.

Undervisningsmetoder og hjælpemidler ved den nordiske sprogundervisning på folkeskoleseminarium i Sverige

Seminarium nr	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Stillelæsning	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times		\times	\times	\times	\times	\times	\times
Højtlesning	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times
Grammofonplader		\times	\times	\times		\times			\times	\times				\times		\times	
Grammofonplader med teksthæfte		\times	\times			\times				\times						\times	
Lydbånd			\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times	\times			\times	\times		
Lydbilledband																	\times
Film								\times			\times						\times
Lærerudveksling	\times	\times	\times		\times		\times	\times	\times	\times	\times		\times	\times		\times	\times
Elevudveksling	\times	\times				\times	\times	\times			\times		\times		\times		

På folkeskoleseminarierne 2, 5, 6 og 11 får lærerkandidaterne i deres praktikperioder lektionsopgaver i de nordiske sprog (dansk og norsk).

Seminariet på Island

På den 3-årige normallinje er der på skemaet afsat 10 timers undervisning i dansk.

Der undervises ikke på den 1-årige studenterlinje i dansk.

Såfremt *linjeundervisning* oprettes, kan der undervises i norsk og svensk.

Seminarier i Finland

De svensksprogede seminarier giver obligatorisk undervisning i svensk og finsk. Desuden gives der en smule undervisning i norsk og dansk i forbindelse med litteraturlæsning.

På de finsksprogede seminarier og lærerhøjskoler er der mulighed for undervisning i svensk.

Seminarier i Danmark

Følgende spørgsmål blev udsendt til besvarelse:

1. Hvad krævedes der i undervisningsåret 1962—63 af sprogundervisning i norsk og svensk på dit saminarium
 - a. 3-årige linje.
 - b. 4-årige linje.
2. Undervises der i forbindelse med linjeundervisning i dansk i norsk og svensk?
3. Er der mulighed for at lære a) islandsk, b) finsk, c) grønlandsk og færisk på seminariet?

Seminarium nr.	Undervisning i norsk og svensk i undervisningsåret 1962—63 a. 3-årige linje b. 4-årige linje	Svensk og norsk undervisning i forbindelse med linjelæsning i dansk	Kan der undervises i: a. islandsk b. finsk c. grønlandsk d. færisk
1	Ingen undervisning	Nej	Om kvalificeret lærer findes, kan der oprettes frilæsningshold i a, b, c. og d
2	Tre ugers gæsteundervisning af norsk og svensk rejselektor. Ellers ingen undervisning	10—20 sider svensk og norsk læses i det første år. Sprogbånd afspilles i samme tidsrum	På seminariet er oprettet en Nordisk Sprog-Litteraturlinje (i et halvt år læses kun tekster på originalsproget)
3	Ingen fast undervisning	Ja. I forbindelse med besøg af rejselektorer fra Norge og Sverige	Nej
4	Der undervistes i de første klasser i forståelse og oversættelse af et svensk og norsk tekststykke	Ja — og her kræves der rigtig udtale af sproget. Undervisningen ledes af lektor fra Norge og Sverige	Nej
5	a. Ingen undervisning b. 12 timers undervisning i alt i svensk i et år. Få timers orientering i norsk	Ja	Nej
6	a. I 1. klasse læstes Lagerkvists »Barabbas» (20 sider læses stata-	Ja	Nej

Seminarium nr.	Undervisning i norsk og svensk i undervisningsåret 1962—63 a. 3-årige linje b. 4-årige linje	Svensk og norsk undervisning i forbindelse med linjelæsning i dansk	Kan der undervises i: a. islandsk b. finsk c. grønlandsk d. færisk
	risk). I 2. klasse læstes prosa og poesi af Tarjei Vesaas (lydbånd) b. I 1. klasse undervistes efter »Svensk-norsk litteratur for gymnasiet». I 3. og 4. klasse læstes brudstykker af fire værker af A. Strindberg		
7	a. Ingen undervisning b. I klasse: 30 timer svensk 3. klasse: Lidt norsk og svensk	Ja	Nej
8	b. der undervistes 10 timer i hvert sprog i en klasse	Ja	Nej
9	b. I 3. klasse læstes Munch Petersens »Læser Svensk». Der læstes ikke norsk	Der gennemgås 3—4 hovedværker af norsk og svensk litteratur	Nej
10	a. Ingen undervisning b. I en klasse 1 time ugentlig undervisning i enten norsk eller svensk	Ja, svensk	Nej
11	a. Ingen undervisning b. Ingen norsk undervisning. 2—6 timers svensk oversættelse pr. år for nogle klasser. Andre har ingen undervisning modtaget	Elter særlig ønske kan det finde sted	Nej
12	Ingen undervisning	Efter ønske	På grund af ekskursion har en klasse modtaget undervisning i finsk. Ellers ingen undervisning
13	Normalt ikke	2. klasses linjehold læser ugentlig 3 timers svensk. Det flg. år vil der blive undervist i norsk	Nej
14	Ingen undervisning	Nej	Nej
15	Ingen undervisning	Nej	Nej

Seminarium nr.	Undervisning i norsk og svensk i undervisningsåret 1962—63	Svensk og norsk undervisning i forbindelse med linjelæsning i dansk	Kan der undervises i: a. islandsk b. finsk c. grønlandsk d. færisk
16	b. Ingen undervisning	Ja, i svensk	Nej
17	a. Ingen undervisning b. Der undervistes i svensk og norsk sproghistorie, grammatik og udtale. Derudover læstes svenske og norske hovedværker statarisk og kursorisk	Nej (Dansk linjefag går sammen med historie)	Nej
18	b. Undervisning i norsk og svensk blev givet i 2. kl.	Ja	Nej
19	a. Der blev læst 50 s. svensk og 1 svensk og 1 norsk bog b. 100 sider svensk, 100 sider norsk. Norske og svenske romaner	Ja	Der kan (og blev det i 1963) undervises i oldnordisk
20	a. Ingen undervisning b. 1 ugentlig time i første klasse (1. halvår: svensk, 2. halvår: norsk).	3-årige linje: 3 ugentlige timer i 2. kl. 4 ugentlige timer i 3. kl. 4-årige linje: 3 ugentlige timer i 2. kl. 3 ugentlige timer i 3. kl. 4 ugentlige timer i 4. kl. Timerne fordeles ligeligt mellem svensk og norsk og udgør halvdelen af det samlede antal dansktimer	Nej
21	Norsk: a. Novellsml. af Vesaas + nynorske tekster. Svensk: Udvalgt af »Lyrik från vår egen tid» (Gleerup) b. Kortere norske prosatekster m. spr. kommentarer og grammatisk indføring. Svensk: Prosatekster som ovenfor (ca. 100 sider)	Ja	Der er kun mulighed for at lære oldislandsk

Som det vil ses af ovenstående oplysninger er undervisningen i broderlandssprogene ikke blot højt forskellig fra land til land, men også fra se-

minarium til seminarium. Et seminarium i et land vil således kunne dimitttere lærere med de bedst mulige forkundskaber i broderlandssprogene, medens et andet seminarium i samme land vil dimitttere lærere, som i deres seminarietid ingen undervisning modtog i broderlandenes sprog. Andre seminarier gav kun i ringe udstrækning nordisk sprogundervisning.

Når man betænker den respekt, der i den øvrige verden næres til Norden, og i hvor høj grad denne respekt grunder sig på det nordiske kulturfællesskab, er det ikke uden ængstelse, at DNS — som foreningen Norden — i det sidste årti har bemærket en stadig mindre interesse for den nordiske sprogundervisning på seminarierne. Følgerne heraf kan antagelig bl. a. ses i de sprogforståelses-debatter, der med mellemrum (foranlediget af T. V. m. v.) har fundet sted i de nordiske lande.

I det hele taget er der ingen tvivl om, at de nordiske folk har sværere ved at forstå hinanden end eksempelvis lige efter sidste krig.

Det er DNS's håb, at nærværende undersøgelse kan medvirke til, at dette forhold udbedres.

Januar 1964

For

Det nordiske Seminaristråd

Vagn Lundbye

Uppskjutet tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktions- sjukgymnaster

Se Sak D 24/1963, Tilläggsförslag, och soc. utsk. 4/1963 (11:e sesj., s. 1096, 1526; behandl. s. 119).

BILAGA 1

Yttranden över tilläggsförslaget

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

I en over sagen afgiven erklæring har sundhedsstyrelsen udtalt, at der ifølge de her i landet foreliggende planer tilstræbes størst mulig ensartethed med hensyn til grunduddannelsen af fysioterapeuter (sygegymnaster) og beskæftigelsesterapeuter og ligeledes med hensyn til uddannelsen af instruktører for disse, d. v. s. fysioterapeutinstruktører og beskæftigelsesterapeutinstruktører, sidstnævnte to grupper betegnet instruktionsterapeuter. Instruktionsterapeuterne skal medvirke ved fysioterapeuternes og beskæftigelsesterapeuternes praktiske uddannelse på sygehuse m. v. og ved disses teoretiske uddannelse på særlige institutter eller skoler. Behovet for sådanne instruktionsterapeuter anses for Danmarks vedkommende for stort, og der foreligger planer om midlertidige kortvarige instruktørkurser for de pågældende. Sundhedsstyrelsen må mene, at disse kurser bør gives nationalt.

De kortvarige instruktørkurser tænkes afløst af mere udbyggede kurser, og ved tilrettelæggelsen af disse vil det blive overvejet, at der gives de instruktionsterapeuter (fysioterapeutinstruktører og beskæftigelsesterapeutinstruktører), der skal være lærere ved de institutter, som uddanner terapiassistenterne teoretisk, en uddannelse, der i nogen grad afviger fra uddannelsen af de instruktionsterapeuter, der skal medvirke ved den prak-

tiske uddannelse på skoler, sygehuse m. v. Behovet for lærere med en sådan særlig uddannelse til institutterne vil være meget begrænset, og det vil efter sundhedsstyrelsens opfattelse i givet fald formentlig indebære visse fordele at gøre denne uddannelse fællesnordisk. Sundhedsstyrelsen har ikke herved taget stilling til, om en uddannelse af denne art bør henlægges til et af de i nordiske lande eksisterende institutte eller til et særligt oprettet institut.

I denne anledning skal man meddele, at indenrigsministeriet kan henholde sig til det af sundhedsstyrelsen udtalte.

København, den 13. august 1963

P. m. v.

E. b.

(*sign.*)

Danske fysioterapeuter:

1. I en betænkning, afgivet af et af indenrigsministeriet nedsat terapi-assistentudvalg, er et afsnit belliget uddannelsen af instruktionsterapeuter.

Udvalget påpeger nødvendigheden af, at en sådan personalegruppe uddannes og stiller forslag om, at der snarest gørligt iværksættes kortvarige, midlertidige kurser til dette formål.

Det præciseres, at disse midlertidige kurser ikke må betragtes som den endelige løsning, og det anbefales, at det uddannelsesnævn, som foreslås nedsat, udarbejder et endeligt forslag til uddannelse af instruktionsterapeuter.

2. Fra organisationens side er man stærkt interesseret i spørgsmålet. Der har, som bekendt, aldrig eksisteret en videregående uddannelse af fysioterapeuter, og i de tilfælde, hvor en fysioterapeut har måttet påtage sig opgaver udover det rent behandlingsmæssige, har den pågældende selv måttet skaffe sig den fornødne supplerende uddannelse.

Der tænkes her på følgende opgaver:

a. undervisning af elever på de skoler og institutter, der har modtaget lægeforeningens godkendelse som uddannelsessteder.

b. undervisning af elever på hospitalsafdelinger og klinikker.

c. administrativ ledelse af en fysiurgisk afdeling eller klinik (overfysioterapeuter og afdelingsfysioterapeuter).

Der er — og vil i stadigt højere grad — endvidere blive brug for fysioterapeuter med en videregående uddannelse ved de fysiurgiske afdelinger på de større hospitaler, idet udviklingen indenfor det fysiurgiske behandlingsspeciale har medført, at fysioterapeuterne i samarbejde med fysiurgerne deltager i det diagnostiske arbejde.

Organisationen ser det derfor som sin opgave at gøre sit yderste for, at en videregående uddannelse af fysioterapeuter lægges på et højt plan.

Vi ser os ikke i stand til på indeværende tidspunkt at tage stilling til spørgsmålet om en samnordisk uddannelse af instruktionssjukgymnaster. Hvad angår forslaget om, at en sådan uddannelse kunde henlægges til den nordiske hälsovårds högskolan i Göteborg, savner vi oplysning om, hvorvidt denne skole er etableret, og hvis dette er tilfældet da også om de erfaringer, man der har gjort.

For så vidt man med instruktionssjukgymnaster udelukkende tænker på sådanne, som fungerer som lærere ved de eksisterende skoler for fysioterapeuter, kan vi være enige i, at antallet af lærere i de fire nordiske lande er begrænset og kan rimeliggøre en fælles uddannelse; tænker man sig begrebet instruktionsfysioterapeuter udvidet som ovenfor skitseret, vil antallet formentlig være så stort, at uddannelsesspørgsmålet bør løses særskilt for hvert enkelt lande.

København, den

Danske fysioterapeuter

Rudie Agersnap

Formand

Skodsborgs badesanatorium:

På Skodsborg badesanatoriums kursus for fysioterapeut-uddannelsens vegne takker vi for brev og forslag til fællesnordisk uddannelse af instruktions-fysioterapeuter.

Fra Skodsborg badesanatorium har to undervisnings-fysioterapeuter deltaget i kurserne både i Aarhus 1961 og i Lund 1962. Vi anser, at behovet for en særlig uddannelse for undervisnings og instruktions-fysioterapeuter er stort, og støtter derfor med glæde forslaget om fællesnordisk uddannelse i Göteborg.

København, den

Skodsborg badesanatorium

Gertrud Sjögren

Overfysioterapeut

F i n l a n d

Invaliidisäätiö — Invalidistiftelsen:

Med hänvisning till Er förfrågan av den 11 april 1963 ber jag att få meddela att jag på det varmaste understöder förslaget till gemensam samnor-

disk utbildning av undervisningsfysioterapeuter. Antalet fysioterapeuter är dock begränsat, varför inget av de nordiska länderna har kunnat ordna en dylik utbildning. Ur finsk synpunkt kommer dock språket att vara en hindrande faktor.

Helsingfors den 13 maj 1963

Högaktningsfullt

Sylvia Honka

Föreståndarinna för Invalidstiftelsens
Medikalgymnastinstitut

**Suomen lääkintävoimistelijain yhdistys r. y. — Finlands medikalgymnasters
förening r. f.:**

Hänvisande till Er skrivelse jämte bilagor av den 11 april 1963 ber vi vördsam- samt få framföra följande: Vi har den 31 januari 1962 tillställt Finlands delegation i Nordiska rådet ett förslag, som till innehåll är identiskt med det från Danmark anlända och i Köpenhamn den 10 januari 1963 daterade förslaget [*se Bihang*]. Vi anser att den föreslagna nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg vore ett lämpligt institut för handhavande av dylik undervisning.

Vi önskar en positiv och snar lösning i denna fråga, enär behovet av undervisningsmedikalgymnaster i vårt land är synnerligen stort.

Helsingfors den 26 april 1963

Högaktningsfullt

Suomen lääkintävoimistelijain yhdistys
Finlands medikalgymnasters förening

Kaarina Huldén

Ordf.

Marina Ahlskog

Sekr.

BIHANG

Skrivelse från Finlands medikalgymnasters förening till Nordiska rådet

Finland, liksom de övriga nordiska länderna, saknar utbildning av undervisningsmedikalgymnaster. Detta är att beklaga, då kompetent undervisning är absolut nödvändig för medikalgymnastkårens utveckling och standard. Att ordna utbildning ställer sig svårt, då på grund av det ringa antal medikalgymnastinstitut, behovet av undervisningsmedikalgymnaster är litet.

Rektorerna vid de olika nordiska medikalgymnastinstituterna har i sin förening »Nordiska Undervisningsfysioterapeuter» dryftat detta problem och diskuterat möjligheterna av en gemensam nordisk utbildning. Man beslöt att anhålla om Nordiska rådets stöd i o. f. planens förverkligande.

På grund härav anhåller Finlands medikalgymnasters förening r. f. vördsamtt att Nordiska rådet måtte överväga en gemensam nordisk utbildning av undervisningsmedikalgymnaster.

Helsingfors den 31 januari 1962

Högaktningsfullt

Finlands medikalgymnasters förening r. f.

Nanny Signell

Ordf.

Marina Ahlskog

Sekr.

N o r g e

Sosialdepartementet:

Sosialdepartementet oppnevnte den 30. april 1962 et utvalg med det mandat å komme med forslag til plan for oppretting av en statens skole for fysioterapeuter. Departementet er kjent med at utvalget i sin innstilling også vil komme inn på spørsmålet om instruksjonssykegymnasters utdanning og finner det derfor riktig å avvente innstillingen før det gis uttalelse om tilleggsforslaget herfra.

Innstillingen vil foreligge i løpet av våren.

Oslo, 6. mai 1963

Etter fullmakt

Rolf Knudsen

Kaare Salvesen

Sosialdepartementet har i skrivelse den 19 augusti 1963 hänvisat till Helseidirektoratets yttrande (se nedan).

Helseidirektoratet:

Utvalget som skal legge frem forslag til plan for opprettelse av en statens skole for fysioterapeuter har ennå ikke kunnet avgi sin innstilling. Den kan ventes å foreligge først ut på høsten. Som det vil framgå av helseidirektør-

rens notat av 5. april 1963 representerer utvalgets medlemmer de institusjoner og organisasjoner som det ville være naturlig å innhente uttalelse om det aktuelle tilleggsforslag fra. Helseinspektøren finner det lite ønskelig å avkreve disse en slik uttalelse før utvalgets innstilling foreligger. Det må antas at utvalget har diskutert både behovet for en tilleggsutdanning for instruksjonssykegymnaster og det omfang den eventuelt bør ha. På denne bakgrunn finner helseinspektøren for tiden bare å kunne gi enkelte generelle bemerkninger til forslaget om samnordisk utdanning av instruksjonssykegymnaster.

Etter lov av 13. juli 1956 om sykegymnaster og om rett til å utøve virksomhet som sykegymnast og massør, § 2, punkt 1, skal for skole som utdanner sykegymnaster, dens styre, planer, opptagelses-, undervisnings- og eksamensreglement godkjennes av Sosialdepartementet. For Oslo ortopediske institutt, som er den eneste godkjente skole for utdanning av sykegymnaster, har det med hjemmel heri ikke vært stillet bestemt krav om at lærerne som er direkte knyttet til skolen eller som virker som instruktører ved de praktiske undervisningsområder skal ha gjennomgått en spesiell instruktør-utdanning. Undervisningen blir derfor ivarettatt av sykegymnaster uten annen pedagogisk opplæring enn den som har vært gitt i grunnutdanningen, eventuelt supplert med kortere nasjonale eller nordiske kurser eller seminarer som de respektive yrkesorganisasjoner fra tid til annen har avholdt.

Etter de nye vilkår for offentlig godkjenning av læreanstalter til utdanning i alminnelig sykepleie, som Sosialdepartementet fastsatte den 9. juli 1962, er det satt som krav at grunnskolene skal ha et tilstrekkelig antall faste lærere og med kvalifikasjoner som skal godkjennes av Sosialdepartementet. Foruten godkjent grunnutdanning er det her forutsatt at sykepleielærerne skal ha gjennomgått tilfredsstillende pedagogisk utdanning.

Slik som undervisningen ved sykegymnastskolen i dag er lagt opp, bør det etter helseinspektørens mening ikke stilles mindre krav til pedagogisk utdanning for instruksjonssykegymnaster enn til sykepleielærere. Ved eventuell etablering av en statens sykegymnastskole vil helseinspektøren derfor foreslå at det også for instruksjonssykegymnaster blir satt krav om pedagogisk utdanning. I såfall vil det bli nødvendig å organisere en spesiell kursvirksomhet for dette formål. For å sikre det umiddelbare behov for kvalifiserte instruktører til en slik nystartet skole, antas denne kursvirksomhet å måtte drives på rent nasjonal basis.

Hvor stort rekrutteringsbehovet vil bli, har helseinspektøren for tiden intet sikkert grunnlag for å kunne vurdere. Det antas imidlertid ikke å bli av en slik størrelsesorden at det vil betinge en regelmessig nasjonal kursvirksomhet. For dette formål kan det derfor synes hensiktsmessig med et nordisk samarbeid om tilleggsutdanning for instruksjonssykegymnaster.

Forslaget om eventuelt å legge en slik utdanning til Den nordiske helse-

høgskolen i Gøteborg finner imidlertid helsedirektøren ikke å kunne tilrå. Helsehøgskolen er etter hele sitt opplegg beregnet på en utdanning i forebyggende og administrativt helsearbeid. Utdanning av instruksjonssykegymnaster antas ikke å kunne gis bare i form av ren teoretisk pedagogisk opplæring. Det vil også være nødvendig samtidig å gi en praktisk pedagogisk trening. Dette vil kreve at det til enhver tid står et visst pasientmateriale til disposisjon for utdanningsinstitusjonen.

Etter helsedirektørens oppfatning synes det derfor mest hensiktsmessig om også den pedagogiske tilleggsutdannelsen kunne foregå i de godkjente sykegymnastskolers regi. Helsehøgskolen i Gøteborg har verken lokaler eller det nødvendige administrative apparat for å kunne påta seg slik virksomhet.

Helsedirektøren vil under henvisning hertil foreslå at det eventuelt blir søkt etablert et samarbeid mellom de nordiske sykegymnastskoler om avholdelse av kurser for instruksjonssykegymnaster, f. eks. ved at kurser som — når det er behov for det — blir holdt i ett av landene — blir holdt åpne også for deltakere fra øvrige nordiske land.

Oslo, den 16. august 1963

(*sign.*)

Sverige

Medicinalstyrelsen:

För Sveriges vidkommande är tillskapandet av bättre utbildningsmöjligheter för instruktionssjukgymnaster högeligen aktuellt inför den planerade utökningen av utbildningsplatserna för sjukgymnaster. Styrelsen får erinra om att styrelsen i ett till Konungen (ecklesiastikdepartementet) den 14 februari 1963 avgivet utlåtande över ett betänkande rörande ökad utbildning av sjukgymnaster berört utbildningen av instruktionssjukgymnaster och därvid beträffande en föreslagen provisorisk instruktionssjukgymnastkurs uttalat, att densamma icke vore fullt tillfredsställande och i vissa avseenden borde utökas. Styrelsen uttalade som sin mening att frågan om anordnande av en mera permanent central utbildningskurs för instruktionssjukgymnaster närmare borde utredas med hänsyn till det framtida ökade behovet av sådan personal. Enligt en inom styrelsen verkställd approximativ beräkning skulle för ett genomförande av den planerade utökningen av sjukgymnastutbildningen i enlighet med det framlagda förslaget fram till år 1967 erfordras ett tillskott av sammanlagt 60 nya instruktionssjukgymnaster.

Styrelsen får tillika meddela, att i universitetskanslerämbetet för närvarande är under behandling en av lärarrådet vid Sydsvenska sjukgymnastinstitutet den 23 oktober 1962 till Konungen gjord framställning om att en utredning skulle komma till stånd beträffande behovet av instruktionssjukgymnastutbildning samt hur densamma bör organiseras och finansieras. Lärarrådet har därvid skisserat programmet för en till Sydsvenska sjukgymnastinstitutet förlagd kurs med 12 deltagare.

I anledning av det nu väckta förslaget till samnordisk utbildning har styrelsen infordrat här bifogade yttranden av lärarråden vid de tvenne statliga sjukgymnastinstituterna [se nedan]. Lärarrådet vid sjukgymnastinstitutet i Stockholm har därvid som sin mening uttalat att lärarrådet knappast anser bärande skäl föreligga för en gemensam nordisk utbildning. I varje fall vore det lämpligast att man i Sverige sörjer för det egna landets behov av sådan personal och att sökande från andra nordiska länder även mottagas i den mån antalet tillgängliga utbildningsplatser icke fylles av sökande från det egna landet. Lärarrådet vid Sydsvenska sjukgymnastinstitutet har som eget yttrande åberopat ett av medicinska fakulteten i Lund i maj 1963 till Nordiska rådet avgivet yttrande över nu föreliggande förslag, vari hävdas att åtminstone till en början utbildningen av instruktionssjukgymnaster sker endast på ett ställe i Norden och förlägges till någon utbildningsanstalt för sjukgymnaster. Förläggning till Sydsvenska sjukgymnastinstitutet vore lämpligare än till hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Medicinalstyrelsen ansluter sig för sin del till tanken på en nordisk samordning av utbildningen inom förevarande område men finner frågan rörande organisationen härav, förläggningsort och dylikt böra göras till föremål för ytterligare övervägande. För Sveriges del är det emellertid angeläget att omedelbara åtgärder vidtagas för täckande av behovet av väl utbildade instruktionssjukgymnaster i avvaktan på nämnda utredning.

Stockholm den 13 juni 1963

Arthur Engel

O. V. Zweigbergk

Lars Dalén

Medicinska fakulteten vid Lunds universitet:

Fakulteten, som sedan den 1 juli 1959 varit styrelse för Sydsvenska sjukgymnastinstitutet, finner det angeläget, att utbildning av instruktionssjukgymnaster kommer till stånd. Denna åsikt har fakulteten i skrivelse till Konungen den 23 oktober 1962 framfört och motiverat. Sedan januari 1962 har en provisorisk dylik utbildning försiggått vid Sydsvenska sjukgymnastinstitutet, där vissa erfarenheter redan hunnit samlas.

Fakulteten finner det skäligt, att, åtminstone till en början, utbildningen av instruktionssjukgymnaster sker endast på ett ställe i Norden.

Ifrågavarande utbildning bör förläggas till någon utbildningsanstalt för sjukgymnaster, eftersom de blivande instruktionssjukgymnasterna på något sätt måste få deltaga i utbildningen av sjukgymnasteleverna.

Man bör dessutom utnyttja de insamlade erfarenheterna av tidigare dylik utbildning. Fakulteten finner därför lämpligare att förlägga instruktions-sjukgymnastutbildningen till Sydsvenska sjukgymnastinstitutet än till hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Den föreslagna rekommendationen till regeringarna i de nordiska länderna att genomföra en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster synes fakulteten vara värd allt stöd.

Lund den 8 maj 1963

På Medicinska fakultetens vägnar:

Sture Siwe

Ann-Mari Ebenius

Karolinska mediko-kirurgiska institutet:

Behovet av välutbildade sjukgymnaster i Sverige har sedan länge varit stort, bland annat beroende på att det antal sjukgymnaster, som samtidigt kan utbildas måste hållas relativt lågt med hänsyn till utbildningens art. Sannolikt föreligger också i de övriga nordiska länderna ett stort och ökande behov av utbildade instruktionssjukgymnaster. Lärarkollegiet anser emellertid till följd därav, att det knappast föreligger bärande skäl för en gemensam nordisk utbildning. Med anledning härav finner kollegiet det lämpligast att man i varje fall i Sverige sörjer för utbildning av instruktionssjukgymnaster för det egna landets behov och att sökande från andra nordiska länder även mottagas för utbildning i den mån antalet tillgängliga utbildningsplatser icke fylles av sökande från det egna landet.

Stockholm den 9 maj 1963

På Karolinska institutets lärarkollegii vägnar:

C. G. Bernhard

E. Wahlbom

Sjukgymnastinstitutet i Stockholm:

I samband med ett remissvar avgivet till lärarkollegiet den 26 april 1963 med anledning av en skrivelse till Konungen från Sydsvenska sjukgymnastinstitutet rörande utredning av behov och omfattning av instruktionssjukgymnastutbildning har lärarrådet diskuterat hithörande spörsmål, jämväl

från de synpunkter som framförts i ovannämnda förslag. Därvid har framhållits *dels* att behovet av utbildade instruktionssjukgymnaster i Sverige kan väntas bli stort under flera år framåt, *dels* att det antal som samtidigt kan utbildas måste hållas relativt lågt med hänsyn till utbildningens art. Sannolikt föreligger också i de övriga nordiska länderna ett stort och ökande behov av utbildade instruktionssjukgymnaster. Lärarrådet anser därför att det knappast föreligger bärande skäl för en gemensam nordisk utbildning. Lärarrådet finner det därför lämpligast att man i varje fall i Sverige sörjer för utbildning av instruktionssjukgymnaster för det egna landets behov, och att sökande från andra nordiska länder även mottagas för utbildning i den mån antalet tillgängliga utbildningsplatser icke fylles av sökande från det egna landet.

Stockholm den 26 april 1963

På lärarrådets vägnar:

Torgny Sjöstrand

Föreståndare, professor

Lärarrådet vid Sydsvenska sjukgymnastinstitutet har i skrivelse den 30 maj 1963 förklarat sig instämma i Medicinska fakultetens i Lund remiss-svar (se nedan).

Utredningen rörande sjukgymnastutbildningen:

I betänkande rörande ökad utbildning av sjukgymnaster och därmed sammanhängande frågor avgivet 31 oktober 1962 har jag framhållit önskvärdheten av att en organiserad fortbildning av sjukgymnaster kommer till stånd för att tillgodose behovet av väl utbildade lärare i sjukgymnastikens praktik. Jag framhöll att frågan bör behandlas av sjukgymnastinstitutens lärarråd och förslag härom framläggas. Sedermera har också Sydsvenska sjukgymnastinstitutets lärarråd väckt förslag om en utredning av hur denna utbildning bör uppläggas och vad den bör omfatta, vilket också tillstyrkts av lärarrådet vid Sjukgymnastinstitutet i Stockholm. Det torde vara uppenbart att en sådan utredning bör företagas innan beslut om en samnordisk utbildning i enlighet med ovan nämnt förslag fattas. Redan på detta stadium vill jag emellertid framhålla som min åsikt att behovet av instruktionsgymnaster är tillräckligt stort i Sverige för att en utbildning skall anses motiverad på nationell bas. Utbildningen av sjukgymnaster och arbetsterapeuter skiljer sig också i de nordiska länderna så pass att en samordning av utbildningen i dessa länder kan bereda svårigheter. Jag anser också att en

utbildning av instruktionsgymnaster bör ske vid något av de sjukgymnastinstitut i landet där undervisning av sjukgymnastelever sker och där man haft en viss tids erfarenhet av denna undervisning, d. v. s. antingen i Stockholm eller i Lund, eventuellt på bägge platserna beroende av vad den föreslagna utredningen kan ge för resultat.

Sammanfattningsvis ber jag få framhålla som min åsikt att någon rekommendation i enlighet med det framlagda förslaget om samnordisk utbildning av instruktionsgymnaster icke bör ges för närvarande.

Stockholm den 25 april 1963

Torgny Sjöstrand

Professor, föreståndare vid sjukgymnastinstitutet i Stockholm

Legitimerade sjukgymnasters riksförbund har muntligen hänvisat till sin skrivelse till Nordiska rådet den 16 november 1962 (se Bihang).

BIHANG

Skrivelse från Legitimerade sjukgymnasters riksförbund till Nordiska rådet

Under senare år har en gemensam nordisk arbetsmarknad införts för huvuddelen av arbetskraften. Vissa inskränkningar gäller fortfarande beträffande de intellektuella yrkesgrupperna. Delade meningar torde ej råda om angelägenheten av att även denna arbetskraft erbjuds ökade möjligheter till en vidgad arbetsmarknad. Det primära torde härvid vara att utgå ifrån utbildningsförhållandena och där söka åstadkomma större överensstämmelse de nordiska länderna emellan.

I vissa fall är det angeläget med gemensam nordisk utbildning. Det gäller i synnerhet sådana specialområden där varje nordiskt land för sig icke erbjuder tillräckligt ekonomiskt eller rekryteringsmässigt underlag.

Inom de nordiska ländernas sjukgymnastförbund har sedan länge behovet av en samnordisk utbildning av instruktionsgymnaster framstått som angelägen. I intetdera av dessa länder finns för närvarande någon av staten eller i övrigt anordnad utbildning.

Vid Nordiska undervisningsterapeuters sammanträde i Lund i juli 1962 gjordes följande gemensamma uttalande:

Nordiska undervisningsfysioterapeuter hemställer till sina respektive länders myndigheter att snarast möjligt upprätta ett nordiskt seminarium för utbildning av undervisningsfysioterapeuter till de nordiska skolorna för fysioterapi. För närvarande finns icke någon utbildningsinstitution i Norden för denna disciplin inom medicinen. Vi anser behovet vara mycket stort och har därför på eget initiativ hållit kurs i Århus 1961 och i Lund 1962 un-

der en vecka med ämnen från teoretisk till praktisk pedagogik med undervisningsmetodik.

I anledning av denna resolution har Norske fysioterapeuters forbund till Helse direktoratet inom Socialdepartementet avgivit en hemställan om åtgärder i ärendet.

I Danmark har Indenrigsministeriet för två år sedan tillsatt ett udvalg med uppdrag att komma med förslag till ändrad »uddannelse af fysio- og beskæftigelseterapeuter». Kommittén har i sitt nyligen avgivna betänkande även behandlat frågan om »uddannelse af instruktionsfysioterapeuter».

Då frågan om utbildning av instruktionssjukgymnaster ej direkt omfattats av för kommittén avgivna direktiv har kommittén endast nöjt sig med att påpeka angelägenheten av att en dylik utbildning kommer till stånd samt att föreslå en utbildningstid av 6 månader.

Finlands medikalgymnasters förening har i skrivelse den 31 januari 1962 till Nordiska rådet anhållit om gemensam nordisk utbildning för undervisningsterapeuter.

Legitimerade sjukgymnasters riksförbund, som helt instämmer i önskemålet om att utbildning av instruktionssjukgymnaster snarast kommer till stånd har dock ej velat för sin del aktualisera frågan, innan den av professorn vid Karolinska medico-kirurgiska institutet O. T. Sjöstrand företagna utredningen om hela sjukgymnastutbildningen presenterats. Så har nu skett.

Professor Sjöstrand föreslår i sitt nyligen avgivna betänkande med utredningen och förslag rörande ökad utbildning av sjukgymnaster följande:

Utbildningskapaciteten vid sjukgymnastinstitutet i Stockholm och Lund utökas.

Nya sjukgymnastinstitut inrättas i Göteborg från och med 1 juli 1963.

I Umeå från och med 1 juli 1966 samt i Uppsala från och med 1 juli 1967.

Härigenom skulle det deficit på 1 130 årsverken, som med oförändrad utbildningskapacitet beräknas föreligga år 1975, kunna täckas. Professor Sjöstrand framhåller även angelägenheten av att någon form av utbildning av instruktionssjukgymnaster kommer till stånd. Med den i betänkandet föreslagna ökningen av sjukgymnastutbildningen kommer mer än 100 instruktionssjukgymnaster att erfordras. Även om detta antal ej förefaller så ringa, är det ändå möjligt, att det utgör för litet underlag för att en utbildning enbart på nationell grund skulle vara motiverad. Förbundet vågar därför föreslå, att Nordiska rådet måtte med beaktande av vad som ovan anförts undersöka möjligheterna att åvägabringa en gemensam nordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

Legitimerade sjukgymnasters riksförbund är för närvarande ej berett att avge något konkret förslag i fråga om utbildningstidens längd eller kurs-

plan. Skulle principbeslut komma att fattas om en dylik utbildning, hemställer förbundet att få tillfälle framlägga sina synpunkter på den närmare utformningen av denna utbildning.

Stockholm den 16 november 1962

Legitimerade sjukgymnasters riksförbund

Ann-Marie Hamilton

Ordförande

Astrid Kristensson

Ombudsman

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över tilläggsförslaget

I. Tilläggsförslaget

Vid rådets sjätte session 1958 antog rådet en rekommendation angående gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster. Rekommendationen är ännu ej genomförd, och frågan har vilat i avbidan på införande i Danmark av en ordning med statsauktorisering för denna yrkesgrupp. I meddelanden till rådets elfte session 1963 framhölls emellertid, att förslag framlagts i Danmark om sådan auktorisation och att överläggningar i ämnet komme att inom den närmaste tiden upptagas med de övriga nordiska länderna.

Vid nyssnämnda session väcktes av Nina Andersson ett tilläggsförslag till nyssnämnda meddelanden, vari hemställdes att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att genomföra en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

II. Yttranden över tilläggsförslaget

Yttranden över tilläggsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer.

Danmark: Indenrigsministeriet, sundhedsstyrelsen, Danska fysioterapeuter och Skodsborgs badesanatorium.

Finland: Invalidstiftelsen och Finlands medikalgymnasters förening r. f.

Norge: Sosialdepartementet och Helsedirektoratet.

Sverige: Medicinalstyrelsen, medicinska fakulteten vid Lunds universitet, Karolinska mediko-kirurgiska institutet, sjukgymnastinstitutet i

Stockholm, lärarrådet vid Sydsvenska sjukgymnastinstitutet, utredningen rörande sjukgymnastutbildningen och Legitimerade sjukgymnasters riksförbund.

Samtliga myndigheter och organisationer, som avgivit yttranden över tilläggsförslag, har betygat behovet av att förbättrade utbildningsmöjligheter tillskapas för instruktionssjukgymnaster. På åtskilliga håll föreligger även planer på att anordna sådan utbildning eller också utredes frågan. I Danmark planeras, såsom framgår av indenrigsministeriets uttalande, att övergångsvis anordna kortvariga instruktörkurser för denna grupp, vilka kurser sedermera avses komma att avlösas av mera utbyggda kurser. För Norges vidkommande tillsattes den 30 april 1962 en kommitté med uppgift att framlägga förslag till plan för upprättande av en statlig skola för sjukgymnaster. Kommittén väntas komma att i sitt kommande utlåtande diskutera behovet av en tilläggsutbildning för instruktionssjukgymnaster och den omfattning en sådan eventuellt bör ges. I Sverige pågår sedan januari 1962 en provisorisk utbildning för instruktionssjukgymnaster vid Sydsvenska sjukgymnastikinstitutet. I ett den 31 oktober 1962 framlagt betänkande har en statlig utredning rörande sjukgymnastutbildningen framhållit önskvärdheten av att en organiserad fortbildning av sjukgymnaster kommer till stånd för att tillgodose behovet av väl utbildade lärare i sjukgymnastikens praktik. Sedermera har också Sydsvenska sjukgymnastikinstitutets lärarråd väckt förslag om en utredning av hur denna utbildning bör uppläggas och vad den bör omfatta. Förslaget är för närvarande under behandling i universitetskanslersämbetet.

Vid sitt ställningstagande till tanken att genomföra en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster fäster remissinstanserna avgörande vikt vid frågan om den omfattning, en blivande utbildning kan väntas få. I den mån behovet av instruktionssjukgymnaster bedömes vara så stort, att det kan uppbära en egen utbildningsorganisation inom landet, anses utbildningen i allmänhet böra anordnas nationellt.

Den i Sverige tillsatta *utredningen rörande sjukgymnastutbildningen* anser behovet av instruktionssjukgymnaster vara tillräckligt stort i Sverige, för att en utbildning skall anses motiverad på nationell bas. Utredningen framhåller i övrigt att utbildningen av sjukgymnaster och arbetsterapeuter skiljer sig i så hög grad i de nordiska länderna, att en samordning av utbildning i dessa länder kan bereda svårigheter. *Sjukgymnastinstitutet i Stockholm* och *Karolinska mediko-kirurgiska institutet* antager också att behovet av utbildade instruktionssjukgymnaster i Sverige kommer att vara stort under flera år framåt och att det antal som samtidigt kan utbildas måste hållas relativt lågt med hänsyn till utbildningens art, varför bärande skäl för en gemensam nordisk utbildning knappast föreligger. De nämnda instanserna anser därför, att man i Sverige bör sörja för utbildning av instruktionssjukgymnaster för det egna landets behov men att sö-

kande även från andra nordiska länder bör mottagas för utbildning, i den mån antalet tillgängliga utbildningsplatser icke fylles av sökande från det egna landet.

Medicinska fakulteten vid Lunds universitet, i vars yttrande *lärarrådet vid Sydsvenska sjukgymnastinstitutet* förklarat sig instämma, finner däremot skäligt att, åtminstone till en början, utbildningen av instruktionssjukgymnaster sker endast på ett ställe i Norden. Även *medicinalstyrelsen i Sverige* ansluter sig till tanken på en nordisk samordning av utbildningen inom förevarande område men finner frågor som utbildningens organisation och förläggningsort böra göras till föremål för ytterligare övervägande.

Helsedirektoratet i Norge, till vars uttalande *Sosialdepartementet* därstädes hänvisar, anför att, därest en statlig sjukgymnastskola inrättas i Norge — en fråga vilken som ovan nämnts för närvarande utredes — kommer det att bli nödvändigt att organisera en speciell kursverksamhet för utbildning av instruktörer. Helsedirektoratet antager att en sådan verksamhet måste för att säkra det omedelbara behovet av kvalificerade instruktörer till skolan bedrivas på rent nationell bas. Bedömningen av rekryteringsbehovet på längre sikt är osäker, men antagligen kommer behovet icke att bli av den storleksordningen, att det kan motivera en regelmässig nationell kursverksamhet. Enligt Helsedirektoratets uppfattning synes det därför fördelaktigt med ett nordiskt samarbete rörande tilläggsutbildning av instruktionssjukgymnaster.

Sundhedsstyrelsen i Danmark, i vars yttrande *Indenrigsministeriet* därstädes instämmer, anför, att instruktionssjukgymnasterna har att medverka såväl vid sjukgymnasternas praktiska utbildning på sjukhusen som vid dessas teoretiska utbildning vid institut och skolor. Övergångsvis planeras kortvariga kurser för instruktionssjukgymnasterna, vilka kurser enligt sundhedsstyrelsens mening bör givas nationellt. Kurserna avses sedermera komma att avlösas av en utbyggd kursverksamhet. Därvid kommer att övervägas att ge de instruktionssjukgymnaster, som skall vara lärare vid den teoretiska undervisningen, en utbildning som i någon grad avviker från utbildningen för de i den praktiska undervisningen verksamma instruktionssjukgymnasterna. Behovet av lärare med en sådan speciell utbildning för den teoretiska undervisningen vid instituten bedömes av sundhedsstyrelsen komma att bli mycket begränsat, varför det skulle vara förenat med vissa fördelar att göra en sådan utbildning samnordisk.

Danske fysioterapeuter menar att den ifrågasatta utbildningen också bör gälla sjukgymnaster, som innehar den administrativa ledningen av en fysiurgisk avdelning eller klinik (overfysioterapeuter och afdelingsfysioterapeuter). Om begreppet instruktionssjukgymnaster ges denna vidgade innebörd, anser föreningen behovet vara så stort, att utbildningsfrågan bör lösas särskilt för varje enskilt land. Begränsas däremot utbildningen endast till dem, som skall fungera som lärare vid de existerande

skolorna för sjukgymnaster, synes rimligt att genomföra en gemensam nordisk utbildning.

Tilläggsförslaget tillstyrkes även av *Skodsborgs badesanatorium, Invalidstiftelsen i Finland, Finlands medikalgymnasters förening r. f.* och *Legitimerade sjukgymnasters riksförbund i Sverige.*

III. Niomannakommitténs utlåtande

Skolningen av sjukgymnaster i de nordiska länderna står för närvarande inför en omfattande utbyggnad. Därmed uppkommer också ett ökat behov av att ha tillgång till välutbildade lärare, s. k. instruktionssjukgymnaster, vid undervisningsanstalterna för sjukgymnaster. För närvarande förekommer ej någonstades i Norden någon i fastare former organiserad utbildning för instruktionssjukgymnaster. Undervisningen av sjukgymnastelever har hitintills, i den mån den omhänderhafts av sjukgymnaster, ombesörjts av gymnaster utan annan pedagogisk utbildning än som rymmes inom grundutbildningen. Därjämte har kortare kurser och seminarier förekommit på initiativ av yrkesorganisationerna. En provisorisk utbildning för att tillgodose det omedelbara behovet av instruktionssjukgymnaster pågår eller planeras i flera länder. Uppbyggnaden av instruktions-sjukgymnastutbildningen på längre sikt synes vara under övervägande på flera håll, men något slutgiltigt ställningstagande till frågan har ej skett i något land.

Enligt niomannakommitténs mening måste antagas, att undervisningen av sjukgymnastelever i de nordiska länderna är i sådan grad likartad, att en samordning av lärarutbildningen bör kunna ske utan större svårigheter. Goda förutsättningar för att genomföra en samnordisk instruktions-sjukgymnastutbildning synes därför i och för sig föreligga. I vad mån en sådan ordning kommer att ställa sig fördelaktig i jämförelse med en utbildning på nationell grund, torde bl. a. vara beroende på hur stort utbildningsbehovet blir på längre sikt, något som i sin tur sammanhänger med hur grundutbildningen för sjukgymnasteleverna utformas. Rent allmänt torde kunna sägas, att en samnordisk utbildning med deltagande av lärare och elever från flera länder har större förutsättningar att verka stimulerande än en nationell utbildning med starkt inskränkt elevantal. Ställning måste tagas till om en eventuell samnordisk utbildning skall omfatta såväl lärare med huvudsaklig uppgift att meddela praktisk undervisning på sjukhus och institutioner som lärare för de mera teoretiska kursmomenten i utbildningen. Vidareutbildningen för dessa båda grupper kan te sig olikartad.

Under sakens behandling har framgått att behov av utbildning föreligger icke endast vad gäller de vid sjukgymnastundervisningen medverkande lärarna utan även vad angår ledande sjukgymnaster med befattningar av administrativ natur vid större sjukhus och kliniker. Detta se-

nare behov förefaller vara i snabb tillväxt. Fråga är huruvida även detta utbildningskrav kan med fördel tillgodoses inom ramen för nordiskt samarbete. Spörsmålet torde icke kunna besvaras utan mera ingående utredning än den nu föreliggande.

Även om niomannakommittén mot bakgrunden av vad sålunda anförts icke kan fatta någon slutlig ståndpunkt till hur en samnordisk utbildning av instruksionsjukgymnaster bör genomföras, står det dock klart för kommittén, att betydande fördelar skulle kunna vinnas genom samverkan på detta område. Angeläget är att under nu pågående uppbyggnad av sjukgymnastutbildningen i de skilda länderna uppmärksamheten i de nordiska länderna riktas på möjligheterna att lösa frågan om utbildning av instruksionsjukgymnaster gemensamt på ett eller annat sätt.

Socialpolitiska niomannakommittén föreslår därför, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruksionsjukgymnaster.

Oslo den 14 december 1963

Nina Andersen

Birger Andersson

Einar Gustafsson

Förman

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Reservation

av *Magnhild Hagelia*: Jeg har merka meg at medisinalstyrelsen i Norge og Sverige meiner at utdanningen av sjukegymnaster bør gjerast nasjonalt. Det pågår fortida utgreidinger om denne utdanning i fleire av dei nordiske land. Jeg meiner difor at denne saka bør stå ut i påvente av disse utgreidinger.

Uppskjutet tilläggsförslag

om en frihamn för Finland i Nordnorge

Se Sak D 13/1963, Tilläggsförslag 1, och ekon. utsk. nr 4 (11:e sesj., s. 1050).

BILAGA 1

PM angående isfri ishavshamn

(Upprättad av Centralnämnden för Tornedalens kommuner)

Vid Nordiska rådets ekonomiska niomannakommittés session i Köpenhamn den 7 januari 1963 gjorde Finlands representant, generaldirektör V. J. Sukselainen, ett förslag om grundande av en finsk frihamn på Kirkenäsområdet i Nordnorge. Förslaget grundar sig på det s. k. Kirkenäs-projektet, vilket förutsatte upprättande av en norsk-finsk träförädlingsindustri på Kirkenäsområdet. Enligt planerna skulle som råvara användas finska trävaror. Detta förslag inkluderade även möjligheten att grunda en finsk frihamn på ifrågavarande område.

Med tillfredsställelse måste konstateras, att man försöker utreda frågan om en hamn vid Ishavet oberoende av om det förefinnes möjligheter eller ej att förverkliga planerna på en fabrik. Ett helt naturligt förfaringssätt är också att ta upp saken i Nordiska rådet på grundval av Kirkenäs-projektet, men platsen för ishavshamnen kan dock icke på denna grund anses utredd. Frågan måste ingående undersökas, innan ett avgörande beslut fattas. Härtill strävar synbarligen även förslagsställaren.

Sedan förslaget om Kirkenäs-projektet gjordes, har situationen på träförädlingsområdet väsentligt förändrats. Utredningarna beträffande råvarutillgången samt den träförädlingsanläggning, som håller på att byggas i Lemijärvi, har lett till, att det inte finns någon reell grund för förverkligandet av planerna på en träförädlingsfabrik i Kirkenäs. Detta ger i sin tur som en naturlig följd anledning till att frågan om en ishavshamn bör skärskådas

från en helt ny utgångspunkt. Ishavshamnens placering kan inte avgöras med tanke på att tjäna något snävt begränsat områdes syftemål, och det är en vidlyftig riksfråga även ur Finlands synpunkt.

En isfri ishavshamn och dess verksamhetsområde

Då man betraktar själva frågan om en ishavshamn som en riksfråga ur Finlands synpunkt, bör man, då man skrider till utredning av densamma, framför allt fästa uppmärksamhet vid huru de punkter är belägna, varifrån ett transportbehov till en isfri ishavshamn kunde föreligga. Som plats för en sådan har vid sidan av förenämnda Kirkenäs i olika sammanhang nämnts också Alta och Skibotten.

De eventuella trävaror från Enare-området, som ännu kunde förädlas men som de nuvarande industrianläggningarna icke har användning för, borde man sträva till att förädla i Enare. Transporten av de förädlade produkterna borde ske som landsvägstransport antingen till närmaste järnvägsstation eller direkt till hamnen. Någon självständig större industrianläggning kan synbarligen icke komma ifråga på ifrågavarande område, men möjligheter kunde kanske förefinnas att utbygga en förädlingsanläggning t. ex. i samband med en för klenvirke där redan befintlig såginnrättning.

Bland andra sådana orter, vilkas industri och även affärsliv är intresserade av en hamn, som är isfri året runt, kan nämnas åtminstone Kemijärvi, Kolari, Kemi och Uleåborg. I sista hand torde områdena söder om Uleåborg komma ifråga.

En orienterande jämförelse kan göras mellan förenämnda orter.

Avstånden

Som en naturlig målsättning måste anses att hamnen placeras på den i transporthänseende mest ekonomiska platsen, d. v. s. så att transportavståndet blir möjligast korta.

I det följande görs en granskning av avstånden vid järnvägstransport enligt de olika alternativen.

1. Kemijärvi—Kirkenäs	550 km
—Alta	570 » ¹
—Skibotten	545 » ¹
2. Kolari—Kirkenäs	665 km ¹
—Alta	325 »
—Skibotten	300 »
3. Kemi—Kirkenäs	630 km
—Alta	550 »
—Skibotten	525 »
4. Också skiljaktigheterna i transportavstånden från Uleåborg kan fixeras i punkt 3.	

Alternativ I förutsätter järnväg också för sträckan Pello—Rovaniemi.

Erforderliga nya järnvägar och landsvägar

Vid bestämmande av platsen för ishavshamnen måste man utgå från det faktum, att innan hamnen ändamålsenligt och effektivt kan tjäna sitt syfte, måste den bli förbunden även med vårt lands järnvägsnät.

I det följande skärskådas de *nya järnvägar*, som erfordras enligt de olika alternativen.

1. Kemijärvi—Kirkenäs	495 km
sträckan Vikajärvi—Kirkenäs	
Kemijärvi—Alta	405 km ¹
—Skibotten	380 » ¹
2. Kolari—Kirkenäs	575 km
Pello—Rovaniemi och Vikajärvi—Kirkenäs	
Kolari—Alta	325 km
—Skibotten	300 »
3. Kemi—Kirkenäs	495 km
—Alta	325 »
—Skibotten	300 »

¹ Förutsätter järnväg också för sträckan Pello—Rovaniemi.

Av det ovanstående kan konstateras, att det enligt vårt förmenande föreligger reella möjligheter att förbinda den isfria hamnen vid Ishavet med vårt järnvägsnät endast i riktning Alta eller Skibotten. Därvid kunde man få järnvägsförbindelse från Kolari genom ett banarbete på 300 km, medan man vore tvungen att i riktningen Kirkenäs bygga en bansträcka om 500 km innan hamnen vore förbunden med vårt järnvägsnät. Dessutom har man konstaterat, att terrängen i riktningen Alta är förmånligare för banbygge än i riktningen Kirkenäs.

Vidare kan konstateras, att landsvägsförbindelserna till Alta och Skibotten redan nu är trafikdugliga, medan man till Kirkenäs skulle vara tvungen att bygga en 150 km lång ny väg samt till betydande delar grundförbättra den nu i dåligt skick befintliga vägen. Att bygga och förbättra sistnämnda vägar är visserligen ur andra synpunkter ändamålsenligt, men det är icke nödvändigt att nu blanda in dessa, då det är fråga om en rikshamn.

Det är vidare skäl att skärskåda Enare-området ur trafiksynpunkt, emedan trafiken nära ansluter sig till frågan om en ishavshamn. Om Alta eller Skibotten skulle komma ifråga som hamnplats, borde för trafiken från Enarehållet byggas en 90 km lång väg, Menesjärvi—Repjoki—Nunnanen. Denna väg ingår även i det s. k. kalottområdets vägprojekt och skulle erbjuda trävarutransporterna från Repojoki—Pokka-hållet goda möjligheter. Den i kalottområdets vägprojekt ingående vägsträckan Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden kunde byggas för lätt, närmast turisttrafik.

Härtill borde för förenämnda mot hamnen gående trafik byggas en vägförbindelse Repojoki—Kuttura på ca 25 km, vilken skulle förkorta avståndet för den trafik som kommer söderifrån samt från Ivalo.

Kirkenäs, Alta eller Skibotten?

En granskning av Kemijärvi-fallet ger anledning till ett intressant konstaterande. Utgående ifrån, att också mellan Pello och Rovaniemi bygges den järnväg, som ingår i Riksplaneringsbyråns program, skulle den järnvägssträcka, som borde byggas för att man skulle komma till Skibotten, bli inalles 380 km, medan den i riktningen Kirkenäs skulle bli 495 km. Däremot skulle transportavståndet från Kemijärvi bli detsamma till vardera hamnarna.

Från industrierna i Uleåborg och Kemi, vilkas transportbehov synbarligen komme att utgöra en betydande del av trafiken till ishavshamnen, skulle transportvägen till Kirkenäs bli ca 100 km längre än till Skibotten och ca 200 km längre ny järnväg skulle behövas.

Från Kolari till Skibotten är järnvägstransportavståndet ca 300 km, till Kirkenäs ca 665 km.

Vid denna granskning är det även skäl att fästa uppmärksamhet vid sjövägen, som inverkar på båtfrakterna. Till Kirkenäs kommer sjövägen att bli ca 500 km längre än till Skibotten och av denna sträcka är ca hälften underkastad s. k. Ishavs-tillägg. Betydelsen av detta kan inte förbises vid verkställande av ekonomiska jämförelser mellan hamnplatserna. De rätt kännbara kostnadstillägg, som detta medför, kommer naturligtvis att falla på industrin och affärslivet. Tillsammans med de tilläggskostnader, härrörande från transportavstånden till lands, kommer dessa sannolikt att i betydande grad reducera användningen av ishavshamnen för den händelse denna skulle byggas i Kirkenäs.

De fortgående tilläggskostnader, som en hamn i Kirkenäs komme att förorsaka industrin, kan icke anses önskvärda i den även annars hårda konkurrensen, isynnerhet som det gäller Nordfinlands industri, vars kostnader även annars ofta är större än för industriföretagen i Sydfinland.

Hela tiden, då det talats om ishavshamnen, har det utgåts ifrån att den förblir isfri året om, i vilket fall den verkligen skulle motsvara sitt ändamål. Även i detta avseende måste konstateras, att man ingalunda i Kirkenäs kan få en hamn som förblir isfri året om, vilket är huvudmålsättningen. Skibotten och Alta däremot är fullständigt isfria hela året och på så vis skulle även i de svåraste förhållandena åtminstone en sjöväg alltid vara öppen.

Av ovanstående jämförelse framgår ögensägligen, att det allra oförmånligaste redan enbart ur Finlands synpunkt vore att bygga en isfri hamn i Kirkenäs. Altas och Skibottens företräden sinsemellan är däremot svårt att på förhand avgöra utan fordrar detta en detaljerad undersökning.

En isfri ishavshamn ur nordisk samarbetssynpunkt

Frågan om en isfri hamn i Ishavet har i det föregående behandlats enbart ur finsk synpunkt, vilket ingalunda är riktigt, då man talar om nordiskt samarbete. Man måste anse det naturligt, att också Sverige hyser intresse för

en ishavshamn, som förblir isfri året om. Utan att närmare känna till Sveriges planer kan man dock konstatera, att Fagerstas stora malmtillgångar sannolikt behöver förbindelse med en hamn och att därvid, då vintertransporterna blir aktuella, endast Skibotten eller Alta kommer ifråga.

Det är också svårt att uttala sig om Norges inställning, men vissa tecken tyder på, att Alta för Norges vidkommande vore den mest önskade lösningen. Norrmännens synnerligen positiva inställning till förevarande sak framgick på sin tid bl. a. i en ledare i tidningen »Finmarkens Amtstidenden». I denna förutsattes, att Finnmarken skulle komma i järnvägsförbindelse med Finland och fortsättningen lydte: »Om Norges regering får Finland att ansluta sig till ett dylikt banprojekt, får vi till stånd en stabil och i handels-hänseende mycket fruktbar internationell trafikförbindelse». I samma ledare föreslogs byggande av en järnväg via Kautokeino til Enontekiö, där den skulle förena sig med Kolari-banan.

Av det ovanstående framgår, att det finns synnerligen goda möjligheter för ett nordiskt samarbete i transportfrågor, då den under behandling varande frågan om en ishavshamn skall avgöras på möjligast ekonomiska sätt.

Till ovan anförda slutsats har även Riksplaneringsbyrån kommit i en undersökning, som utreder möjligheterna att bringa i jämvikt den export och import som går via hamnarna.

Med hänvisning till vad ovan anförts framför Centralnämnden för Tornedalens kommuner värdsamt till Nordiska rådets Finlands-delegation:

1. att man vid Nordiska rådets session i Oslo i februari 1963 måtte sträva till ett rekommendationsbeslut, som förutsätter verkställande av en ekonomisk utredning av frågan om en isfri ishavshamn och

2. att man, efter det frågan om dennas placering grundligt utretts, måtte sträva till gemensamma underhandlingar med Norge och Sverige för frågans slutliga lösning.

Torneå den 9 februari 1963

Centralnämnden för Tornedalens kommuner

Ordförande *Markus Niskala*

riksdagsman

Sekreterare *J. Vaaraniemi*

dipl.ing.

Utvecklingen av Lapplands hamn- och trafikförhållanden¹

(Av Väinö Paavilainen)

Tillvaratagandet av Lapplands outnyttjade skogstillgångar samt redan kända malm- och andra nyttiga mineralfyndigheter försvåras i hög grad av att hamnarna ligger så avlägset, i synnerhet vintertid då Bottenviken är stängd till följd av ishinder. Situationen skulle i detta avseende i avgörande grad förbättras, om Finland finge tillgång till en hamn vid ishavskusten, som vore isfri året om och som med minsta möjliga kostnader kunde förenas med vårt lands landsvägs- och järnvägsnät. Då det under nuvarande förhållanden icke ser ut att finnas reella förutsättningar att få till stånd en hamn på norskt område norrut från Enare, vore enda möjligheten som vore värd att undersöka, att finna en hamn norrut från Enontekiö i riktningen Skibotten, eller annorstädes på norskt område. Dessa alternativ har summariskt framställts i figurbilaga 1. Det är naturligtvis klart, att utnyttjandet av en sådan möjlighet kommer ifråga endast om Norge ställer sig positivt till saken.

För den händelse Kolaris järnmalmsfyndigheter, vilka som ett resultat av den under senare år intensifierade malmletningen har blivit föremål för en mera ingående undersökning än tidigare, visar sig så värdefulla, att för deras utnyttjande en järnväg bygges från Kauliranta till Kolari, skulle det summariskt sett behövas endast 300 km ny järnväg från Kolari till Ishavets kust. Må det här nämnas, att riksdagen i slutet av år 1959 godkände en lag om byggande av en järnväg från Kauliranta till Kolari. Arbetena på den nya banan påbörjades följande år och den beräknas vara färdig till 1964. Om på det område, som ligger norrom Kolari, i den s. k. »armens» riktning, ännu skulle påträffas värdefulla malm- och mineralfyndigheter, skulle detta för sin del öka behovet av den nya banan och den hamn, som man tänkt sig vid banans ändpunkt. Därför och då på ifrågavarande område utförts s. k. aeroprospektering och annan malmletning endast i begränsad omfattning, bör denna verksamhet kraftigt intensifieras. Huru pass noggrant det område, som befinner sig på norska sidan undersökts, känner man inte närmare till. Även Sverige kunde vara intresserat av en järnväg, som skulle sträcka sig från Kolari till ishavshamnen, bl. a. av den orsaken, att i Pajala Fagersta nära finska gränsen finns outnyttjade malmfyndigheter.

Ishavshamnen och en järnväg till denna från Kolari skulle göra det möjligt att med ett effektivt transportnät införliva många områden, som i dagens

¹ Ur »Utredning av möjligheterna till en utjämning av den över hamnarna gående exporten och importen», publicerad i Rikspaneringsbyråns publikationsserie, 1961, A: 3, s. 34—36.

läge har svåra trafikproblem. Detta gäller t. ex. Kittilä, Sodankylä och Enare områden, vilka med relativt korta anslutningsvägar kunde förenas med den tilltänkta järnvägen. Genom den i figurbilaga 1 summariskt framställda bansträckningen Rovaniemi—Pello skulle åter Kemijärvi och Salla områden vintertid få kortare hamntransporter än tidigare, och nätet kunde vidare utvidgas genom byggande av en järnväg från Kemijärvi i riktningen Kuusamo—Taivalkoski. Inom ramen för det nuvarande bannätet skulle den tilltänkta ishavshamnen bli den närmast liggande isfria hamnen för områdena ända ner till Uleåborg.

Ishavshamnen skulle komma att lätta det ökade transporttryck, som de sydliga exporthamnarna — isynnerhet Kaskö och Björneborg — utsättes för under vintersäsongen. Detta vore ägnat att förhindra, att ifrågakvarande hamnar alltmer utvecklas till exporthamnar och sålunda främja en utjämnning av förhållandet mellan export och import. Vidare kan man antaga, att ishavshamnen med tiden skulle minska den importövertikt, som isynnerhet vintertid kännetecknar de sydfinska hamnarna.

Frågan om en hamn vid ishavet och åstadkommandet av en järnväg till denna, som skulle tjäna Lapplands och det övriga Nordfinlands ökade transportbehov och ändamålsenligt fördela den export och import, som sker över de olika hamnarna, tar sikte på framtiden. Trots detta är dess betydelse som en befordrande faktor för utvecklingen av hamn- och andra transportförhållanden i Nordfinland av den storleksordningen, att möjligheterna för åstadkommande av den nya förbindelsen i samarbete med Norge och Sverige ofördröjligen bör utredas.

Med stöd av det ovensagda hemställas,

att för fixerande av de arbetsuppgifter som erfordras för utvecklande av Lapplands och det övriga Nordfinlands transportförhållanden samarbete omedelbart måtte inledas med Norge och Sverige för att utröna möjligheterna att för Finlands begagnande vid Ishavskusten på norskt område få till stånd en hamn, som är isfri året om och vilken i sinom tid kunde anslutas till Finlands järnvägsnät genom utbyggande av järnvägen Kauliranta—Kolari norrut. Likaså hemställas, att aeroprospektering och annan malmletningsverksamhet ofördröjligen effektiviseras norr om Kolari inom s. k. »armen».

BILAGA 2

Resolution antagen av Storfjord formannskap den 26 april 1963

I anledning av at det fra finsk hold i et memorandum til Nordisk Råd er tatt opp spørsmål om en isfri frihavn på norsk område, tillater Storfjord formannskap seg hermed å henstille til Regjeringen og til de norske representanter i Nordisk Råd å ta alternativet *Skibotn* opp til overveielse og om mulig gå inn for dette alternativ, dersom saken kommer så langt at den blir tatt opp til løsning. I den offentlige diskusjon i disse dager har foruten *Skibotn* også Alta og Kirkenes vært sterkt på tale som sted for frihavn. En mener imidlertid at *Skibotn* står sterkest av samtlige alternativer og vil i den anledning få peke på følgende forhold:

1. *Skibotn* ligger nærmest det finske jernbanenettet. Fra *Kolari* er avstanden til *Skibotn* 300 km., til Kirkenes 665 km. og til Alta 325 km. (veien *Kolari—Kautokeino—Alta* er 376 km.). Fra *Kemijärvi* blir avstanden til *Skibotn* 545 km., til Kirkenes 550 km. og til Alta 570 km. (når den planlagte jernbanen mellom Pello og Rovaniemi blir ferdigbygget). Det er av stor viktighet for næringslivet at transporten til frihavnen blir så kort som mulig.

2. *Skibotn* har allerede nå en solid og sammenhengende helårig veiforbinnelse med det finske veinettet. Til Alta er det forbinnelse over *Kautokeino* bare om sommeren, da veien over den værharde og lange viddeovergangen ikke kan holdes åpen om vinteren. Til Kirkenes måtte det bygges ca. 150 km ny vei og foretas betydelige forsterkninger av den gamle veien.

3. Også *Enare-området* vil få god veiforbinnelse med *Skibotn* når den planlagte 90 km. lange nye veien *Menesjärvi—Repojoki—Nunnanen* blir ferdig.

4. Når det gjelder sjøtransporten, blir avstanden til europeiske og oversjøiske verdenshavner omlag 500 à 600 km. kortere fra *Skibotn* enn fra Kirkenes.

5. En isfri havn må naturligvis alltid være garantert isfri. Dette er vistnok ikke tilfelle med Kirkenes. Derimot er det ingen tvil når det gjelder *Skibotn*.

6. Det må erindres at det tredje Nordkalottlandet, Sverige, sikkert også vil ha stor interesse av isfri havn bl. a. med tanke på utnyttelse av de rike malmforekomster i *Kaunisvaara* (vis a vis *Kolari*). Ved et slikt helnordisk samarbeid i praksis vil *Skibotn* som sted for frihavn være selvskrevet.

7. *Skibotn* har en god havn, god plass for lagerbygg o. l. og store vannkraftressurser, slik som tilfellet er med hele Nord-Troms. Likevel er Nord-Troms økonomisk sett vel det mest tilbakebyggende område i landet med bl. a. stor sesongledighet og mangel på industri — et forsømt område som

skriker etter inntektsbringende virksomhet. Kanskje løsningen på problemet ligger i opprettelsen av en frihavn i dette området.

Storfjord formannskap, 27. april 1963

Fr. Olsborg

Ordt.

BILAGA 3

Resolution antagen av Storfjord formaunskap den 7 februari 1964

Storfjord formannskap viser til sitt vedtak av 26. april 1963 under sak 43/63, som kommunestyret enstemmig sluttet seg til på møte 5. juni 1963, og vil med dette henstille til den norske delegasjonen i Nordisk Råd om å medvirke til at spørsmålet om en isfri frihavn på norsk område blir tatt opp til behandling under årets sesjon.

Denne saken må nå foranlediges utredet nærmere fra norsk side, og det må opptas samarbeide med Finland og Sverige for å komme fram til en endelig løsning, som alle parter vil ha nytte av.

Som det vil være kjent, er Nord-Troms et økonomisk underutviklet område med stor arbeidsløshet og mangel på industri og andre muligheter til varig sysselsetting. De forsøk som fra statens side er gjort for å rette på forholdet, såsom gruvedrift og sjarkprogram, har ikke ført til det forønskede resultat. En er imidlertid av den mening at en frihavn i Skibotn-området vil bety økonomisk oppsving for distriktet og kanskje også innebære en effektiv løsning av Nord-Tromsproblemet.

7. februar 1964

Ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge

(Väckt av V. J. Sukselainen)

Det av undertecknad till Nordiska rådets 11:e session väckta tilläggsförslaget om en frihamn för Finland i Nordnorge behandlades vid rådets senaste session men blev då uppskjutet till följande session. Den förberedande behandlingen av förslaget har visat, att förslaget i vissa avseenden varit för snävt utformat och därtill erhållit en tolkning, som ej står i samklang med förslagets syfte. Då avsikten varit, att den i förslaget nämnda undersökningen skulle gälla en isfri transitohamn vid Nordnorges kust, vilken hamn skulle kunna få betydelse för näringslivet i de nordliga områdena av Finland, Norge och Sverige, får undertecknad härmed, med ändring av det tidigare förslaget, hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt företaga en undersökning angående möjligheterna för skapandet av en isfri transitohamn vid den norska ishavskusten till nytta för näringslivet i sagda länder.

Helsingfors den 31 maj 1963

V. J. Sukselainen

*BILAGA 1***Yttranden över ändringsförslaget****Finland****Handels- och industriministeriet:**

Då en av de hamnplatser, som undersökningen torde komma att omfatta, är Kirkenes, anför ministeriet, att enligt Den norske los av år 1957 finns i Kirkenes följande kajanläggningar:

Eksportkaien, 100 m betong — och 44 träkaj, vars vattendjup är 9 m;
Kullkaien, 98 m betongkaj med ett vattendjup av 7 m och utrustad med 3 kranar;

Ekspedisjonskaien, 181 m lång träkaj med ett vattendjup av 6,5 m;
Pumpehuskaien, 64 m träkaj med ett vattendjup av 5 m.

Dessutom finns det en oljekaj och en fallfärdig kaj. Haganeskaien, en 200 m lång träkaj med ett vattendjup av 6,5 m. Vidare nämnes i beskrivningen av Kirkenes, att vintertid kan isbrytarassistans erhållas och att i hamnen finns ett »transittlager».

Enligt erhållna uppgifter anlöttes Kirkenes år 1962 av 116 fartyg i utrikesfart, vilkas sammanlagda nettodräktighet var 476 000 reg.ton. De losade 33 000 t. gods och lastade 1 113 000 t.

I en till Statsrådet av Centralnämnden för Tornedalens kommuner inlämnad skrivelse den 15 april 1963 föreslås som ev. transitohamnar Alta eller Skibotten. Enligt Den norske los är i närheten av Alta hamnplatserna Bossekop och Bukta. I vardera finns mindre kajer med ett vattendjup varierande från 4,5 till 10 m. Om Skibotten nämns, att hamnen där är icke god, men att där finns en 63 m lång träkaj, med ett vattendjup av 8—9 m.

Ur sjöfartssynpunkt sett torde Alta och Skibotten lämpa sig bättre som transitohamnar än Kirkenes om också den sistnämnda är bättre utrustad med kajer. Men av större betydelse än själva hamnplatserna torde dock vara de vägförbindelser, som utgör en grundförutsättning för utnyttjandet av hamnarna.

Ministeriet har intet att erinra gentemot det i medlemsförslaget framställda utförandet av en undersökning, men önskar dock påpeka, att utbyggandet av landets isbrytarflotta efter kriget har uttryckligen skett i akt

och mening att förlänga skeppningstiden för hamnarna vid Bottniska viken.

Helsingfors den 8 oktober 1963

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

Avdelningschef *S. Sundman*

Sjöfartsstyrelsen:

I det ändringsförslag av V. J. Sukselainen, vilket fogats till handlingarna, framställs, att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt företaga en undersökning angående möjligheterna för skapandet av en isfri transitohamn vid den norska ishavskusten. I V. J. Sukselainens tilläggsförslag av den 5 januari 1963 framställs Kirkenes-området som ort för hamnen.

I princip har sjöfartsstyrelsen ingenting att anföra mot en sådan undersökning. Utan att vilja gå undersökningsarbetet i förväg framlägger sjöfartsstyrelsen redan nu, särskilt med avseende å den framställning av Centralnämnden för Tornedalens kommuner, som fogats till handlingarna, vissa uppgifter om transportavstånden.

Norra Finlands exportindustri är i dag koncentrerad till Kemi och Uleåborg. Som blivande industriorter nämnes Kemijärvi, där en träförädlingsindustri torde planeras, samt Kolari, där enligt tidningsuppgift Pargas Kalkbergs Ab har för avsikt att påbörja en cementindustri sedan järnvägen blivit utsträckt dit från Kauliranta. Cementindustrins produkter torde vara avsedda enbart för den inhemska marknaden.

Frånsett Kemijärvis planerade industriort, utgör Kemi—Uleåborg-området allt fortfarande tyngdpunkten för norra Finlands exportindustri. Enligt handlingarna skulle järnvägssträckan från Kemi till Kirkenes bli 630 km lång samt till Alta och Skibotten, vilka hamnar omnämnes av Centralnämnden för Tornedalens kommuner, 550 respektive 525 km.

Då från Kemi åt Kirkeneshållet hittills finns färdig järnväg ca 200 km, och sedan järnvägen Kauliranta—Kolari färdigställets åt Alta- och Skibottenhållet endast ca 180 km, skulle ny järnväg till ishavshamnarna behövas 345—430 km.

För att betjäna norra Finlands exportindustri har man strävat till att öppenhålla Kaskö hamn hela vintern. Järnvägssträckan Kemi—Kaskö är 552 km, alltså lika lång som sträckan mellan Kemi och Alta, 27 km längre än sträckan mellan Kemi och Skibotten och 80 km kortare än sträckan mellan Kemi och Kirkenes. Transportavstånden till ishavshamnarna skulle

sålunda inte bli kortare än till Kaskö. För Uleåborgs vidkommande skulle transportererna tvärtom märkbart förlängas.

Vad åter sjötransporterna beträffar är sjövägen från Kirkenes till London ca 1 660 sjömil, från Alta ca 1 440 sjömil samt från Kaskö 1 325 sjömil. Sålunda blir ej heller sjötransporterna kortare från ifrågavarande ishavshamnar än från Kaskö.

I beaktande av att Finland, för att kunna sköta hela landets sjötransporter, måste upprätthålla en stark isbrytarflotta, med vars hjälp sjövägen genom Östersjön till utlandet öppenhålles, och att Kaskö, som redan har järnvägsförbindelse med Uleåborg och Kemi, kan åtminstone beträffande transporterernas längd betjäna norra Finlands exportindustri lika väl som Kirkenes, Skibotten och Alta, vilka ligga bortom våra järnvägsförbindelser, framhåller sjöfartsstyrelsen som sin åsikt att den påtänkta isfria ishavshamnen, vad transportsträckorna beträffar, ej erbjuder förmåner som skulle motsvara omkostnaderna av erforderliga järnvägsbyggen.

Helsingfors den 27 september 1963

Generaldirektör *Eero Rahola*

Chef för sjöfartsavdelningen sjöfartsråd *Allan Relander*

Finlands redareförening:

Handelssjöfartens uppgift är att tjäna den internationella handeln. Då en sådan situation uppstår att man med säkerhet kan räkna med att över en viss hamn, regelbundet, transporteras betydande varumängder, är sjöfarten beredd att betjäna denna hamn, förutsatt att den fyller vissa tekniska krav.

En dylik situation föreligger ej med hänsyn till den nu föreslagna transitohamnen. Ehuru föreningen naturligt nog ej önskar motsätta sig en undersökning av frågan anser vi att under nuvarande förhållanden den föreslagna hamnen ej skulle vara av betydelse för vår handelssjöfart.

Helsingfors den 21 augusti 1963

Högaktningsfullt
Finlands redareförening r. f.

Birger Krogius

H. Hallberg

Finlands industriförbund¹:

Nordfinland är till sin natur ett område inom Finlands hushållning som huvudsakligen exporterar varor och halvfabrikat samt importerar konsumtions- och investeringsvaror. Dessutom är några betydande industrianläggningar som producerar exportvaror belägna där. Varuutbytet mellan å ena sidan Nordfinland och å andra sidan det övriga Finland och utlandet är därför relativt sett synnerligen omfattande. De transportleder som kommer i fråga är dessutom mycket långa. Nordfinlands näringsliv är sålunda i hög grad beroende av transporterna. Man kan säga att utvecklingen av detta område i avgörande grad kommer att bli beroende av transportkostnadernas utveckling.

Även de transporter som anknyter till utrikeshandeln är numera redan av stor vikt för Nordfinland. Områdets export och import kommer synbarligen fortsättningsvis att öka. Sedan Petsamo-området gått förlorat finnes icke tillgång till en hela året isfri, tullfri oceanhamn. En genomgångshamn i Nordnorge skulle erbjuda Finlands näringsliv nya transportalternativ, vilket kunde inverka sänkande på transportkostnaderna och sålunda bidra till att främja utvecklingen.

Det förefaller dessutom som om grundandet av en genomgångshamn skulle kunna förverkligas till synnerligen skäliga kostnader för Finland och utan större investeringar. Om det emellertid skulle visa sig att företaget skulle kräva betydande kostnader, borde de därmed sammanhängande transportekonomiska problemen undersökas mera i detalj.

På ovan anförda grunder ställer sig Finlands industriförbund i princip gynnsamt till hamnprojektets förverkligande.

Helsingfors den 18 september 1963

Finlands industriförbund

Bror Wahlroos

N o r g e**Utenriksdepartementet:**

1. Spørsmålet om å etablere en isfri transitthavn i Nord-Norge ble i sin tid tatt opp som et ledd i et finsk-norsk økonomisk samarbeidsprosjekt. Prosjektet gikk ut på opprettelsen av en treforedlingsbedrift ved Kirkenes, utbygging av mellomriksveien og bygging av havneanlegg.

2. Det forslag som nå er fremsatt fra finsk side går ut på at havnespørsmålet bør utredes separat, uten hensyn til spørsmålet om gjennomføringen

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

av det felles treforedlingsprosjekt. Den norske regjering har i prinsippet intet å innvende mot en utredning av havneprosjektet, men finner det lite hensiktsmessig å foreta en slik utredning nå før Kirkenes-prosjektet, som også tar sikte på utbygging av en transitthavn, har funnet sin endelige avklaring.

3. For øvrig vil Regjeringen peke på at de norske bestemmelser om unntak fra den alminnelige innførselsregulering allerede i dag synes å gi adgang til den transitt over nord-norsk havn som måtte være av betydning for Finnland og Sverige. Siden 1960 har det således funnet sted en transittering av trelast fra Finnland over Karasjok—Billefjord.

Oslo, 30. september 1963

O. C. Gundersen

Jahn Halvorsen

S v e r i g e

Järnvägsstyrelsen:

Direkt skulle Statens järnvägar beröras av spørsmålet endast om villkoret om Kirkenäsområdet frångås och i stället Narvik aktualiseras som hamnalternativ.

En allsidig belysning av de faktorer, som har betydelse för transittrafiken via Narvik, har givits i en utredning av den s k Narvikskommittén — tillsatt av järnvägsstyrelserna i Finland, Norge och Sverige på anmodan av resp lands regering. Utredningen har överlämnats till Eder den 14 januari 1963.

Utöver vad som framgår av ifrågavarande betänkande har järnvägsstyrelsen intet att anföra i denna sak.

Stockholm den 21 augusti 1963

Underdånigst

Erik Upmark

Anders Ekelund

Generaltullstyrelsen:

— — — synes förslaget numera innebära inrättande av en isfri ishavshamn (transitohamn) i Nordnorge för Finland och eventuellt också Sverige.

Inrättande av en sådan hamn och varuförsel till eller från Sverige över hamnen medför ur tullsynpunkt icke några särskilda problem.

Genom den från och med den 1 juni 1963 genomförda nordiska förpassningsordningen ha för landsvägstrafiken tullformaliteter vid passerandet av de internordiska gränserna väsentligen förenklats. Mellan Sverige och

Norge äger både vad landsvägs- och järnvägstrafiken beträffar ett långt gående gränstullsamarbete till förenklande av tullformaliteterna vid gränspasserandet rum. Med avseende å landsvägstrafiken tillämpas ett motsvarande, ehuru mindre långt gående gränstullsamarbete mellan Sverige och Finland.

Stockholm den 10 september 1963

Kungl. generaltullstyrelsen

Vidar Fahlander

Jan-Axel Bergström

Sjöfartsstyrelsen:

Sjöfartsstyrelsen är i och för sig av den meningen att samordnade åtgärder inom transportavsnittet av de berörda tre nordiska länderna kan påkallas för att förbättra näringslivets förutsättningar inom ländernas nordligaste delar. Den inriktningen åtgärderna bör ges förtjänar väl att utredas. Med det material styrelsen har sig till buds är styrelsen dock ytterligt tveksam om ändamålsenligheten av det remitterade förslaget med den splittring av vintertrafiken det skulle få som följd. Skogsprodukter samlastas som regel på samma fartyg från olika tillverkare och i olika hamnar. Detta gäller även för relativt korta skeppningsdistanser. Genom minskad lagerhållning på konsumentsidan sker en krympning av skeppningspartiernas storlek, vilket successivt ytterligare ökar behovet av samlastning. För att kostnaderna för denna skall hållas nere och därigenom den totala sjöfrakten är det angeläget att en koncentration av hamnanlöpen kan ske. Att skapa förutsättningar för en sådan bör enligt styrelsens mening vara ett mål för i varje fall den svenska transportpolitiken.

Med hänsyn till skogsindustriens tyngdpunkt inom östersjöområdet såväl på finska som svenska sidan måste genom insättandet av isbrytare huvuddelen av Östersjön i görligaste mån hållas öppen för sjöfart även under stränga isvintrar. Det synes från olika synpunkter mest fördelaktigt att anknyta transportererna från de nordligaste landsdelarna till östersjöhamnarna. Förkortningen av landtransportsträckan, vilken i och för sig skulle tala för nordnorgeprojektet, kan för övrigt nås endast till priset av mycket stora investeringar. Det begränsade trafikunderlaget möjliggör därtill uppbyggandet av blott en gles reguljär trafik. Med motsvarande belopp bör större effektivisering av transportererna kunna nås på annat sätt och därtill med ett större totalt verkningsområde.

Skulle en exploatering av större malmfyndigheter möjliggöras genom förslaget kan perspektivet i och för sig ändras. Järnmalmen skeppas i hela laster. Vid rådande malmkonjunktur synes dock förutsättningarna för ett upptagande av på export inriktad gruvdrift föga gynnsamma. Skulle förhållan-

dena ändras synes därtill i första hand böra undersökas att anknyta utlastningen till redan befintliga malmhamnar. Styrelsen kan icke finna annat än att för svensk del den ifrågasatta utredningen är av ringa intresse.

Stockholm den 13 september 1963

För generaldirektören

Bengt O. Rickard

B. Sandström

Kommerskollegium:

Kollegium anser det i och för sig önskvärt att genom olika åtgärder söka stimulera näringslivet i övre Norrland och som ett led häri skapa gynnsamma betingelser för en ökad samfärdsel mellan de olika länderna på nordkallotten. En förutsättning för investeringar i sådant syfte måste dock vara att de bedömas lönsamma på längre sikt.

Utskeppningen av malm och skogsprodukter från övre Norrland sker för närvarande över hamnarna i Luleå och Narvik ävensom över andra mindre norrländska hamnar och såvitt kollegium har sig bekant erfordras icke för närvarande någon förbättring av skeppningsmöjligheterna. Även om hamnkapaciteten i stort sett är tillfredsställande kan dock under vissa vintrar på grund av ishinder svårigheter uppkomma att skeppa gods över norrländshamnarna. I sådana situationer erbjuder Narvik en isfri hamn, som torde ha tillräcklig hamnkapacitet under nuvarande förhållanden. För övrigt kan det knappast anses önskvärt att så länge trafiken fungerar tillfredsställande medverka till en minskning av trafikunderlaget för de hamnar som för närvarande betjänar denna trafik. Det förtjänar i detta sammanhang också framhållas, att en transitohamn med det läge, varom här är fråga, huvudsakligen skulle bli en exporthamn. Det är sannolikt att de fartyg som komme att anlöpa hamnen skulle få svårt att få last dit, och detta förhållande måste givetvis i betydande grad påverka lönsamheten hos en sådan trafik.

En annan fråga är huruvida det skulle vara möjligt att genom inrättande av en hamn vid den norska ishavskusten och en järnväg dit skapa gynnsammare betingelser för utbyggnad av näringslivet i övre Norrland, exempelvis för bearbetningen av malmfyndigheter eller för skogsbruket. Hittills företagna undersökningar ge icke anledning antaga att några större malmfyndigheter förekomma inom det område som närmare skulle beröras av projektet. De fyndigheter av någorlunda omfattning som för närvarande äro kända kunna lika väl betjänas av hamnen i Narvik eller de norrländska hamnarna som av en ny hamn. De malmtillgångar som omnämnas i handlingarna torde icke vara av den omfattning att några särskilda investeringar

för närvarande äro motiverade i syfte att skapa bättre transportförhållanden för dessa. Icke heller torde skogstillgångarna inom ifrågavarande område vara av den omfattning att de förtjäna beaktande i detta sammanhang.

För övrigt må framhållas, att den förbättring av kommunikationerna inom dessa vidsträckta områden, som kan anses önskvärd för att stödja näringslivet, hittills siktat på en utbyggnad och förbättring av vägnätet. Om ett någorlunda differentierat transportnät skall kunna skapas torde det ur ekonomisk synpunkt vara nödvändigt att fasthålla vid denna riktlinje.

Sammanfattningsvis må framhållas, att det från svensk sida icke synes föreligga något påtagligt intresse av att en ny hamn anlägges på den norska ishavskusten. Med hänsyn härtill finner kollegium den föreslagna utredningen icke motiverad ur svensk synpunkt.

Stockholm den 13 september 1963

Anders Lindstedt

G. v Wachenfeldt

Laila Larson

Stockholms handelskammare:

Tillgången till en större isfri hamn i Nordnorge synes vara av intresse för i främsta rummet skogsbruket och bergshanteringen i nordligaste delen av finska Lappland. Isförhållandena i Bottenviken försvårar i viss utsträckning den finländska exporten av skogs- och malmprodukter. Såsom framgår av till det remitterade förslaget fogat utredningsmaterial skulle emellertid en överflyttning av exporten till nordnorsk hamn bli möjlig endast under förutsättning av bl. a. betydande järnvägsinvesteringar.

Även för exportnäringarna i nordligaste Sverige erbjuder isförhållandena i Bottenviken svårigheter. Genom en rad åtgärder, bl. a. förbättrad isbrytning och effektiviserade landtransporter till sydligare exporthamnar, har förhållandena emellertid successivt förbättrats. I allt väsentligt tillgodoses dessutom det behov som kan föreligga av tillgång till isfri, nordligt belägen, hamn av Narvik och Trondheim, bägge försedda med förhållandevis goda tillfartsförbindelser.

Ur svensk synpunkt synes således, enligt Handelskammarens mening, knappast behovet av en isfri exporthamn, belägen i Nordnorge, så angeläget att ett gemensamt nordiskt projekt skulle vara förtjänt av närmare utredning. Handelskammaren får därför avstyrka förslaget om en utredning av förutsättningarna för en isfri transitohamn vid den norska ishavskusten.

Stockholm den 18 september 1963

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Lennart Blom

Handelskammaren i Gefle:

Förslaget hänger intimt samman med planerna på upprättandet av en norsk-finsk träförädlingsindustri i Kirkenäs-området vid norska ishavskusten. Med hänsyn härtill torde förslaget vara av stort intresse för nordnorsk och nordfinsk industri. För vårt eget lands del synes en isfri transitohamn inom ifrågavarande område endast kunna ha någon betydelse i ett visst av krig förorsakat avspärrningsläge. Under fredsförhållanden är det däremot svårt att inse fördelarna för nordsvenskt näringsliv av en isfri hamn vid norska ishavskusten. Den svenska industrin längst i norr har, förutom de egna hamnarna Luleå och Umeå, vilken sistnämnda hamn regelmässigt är isfri 10 månader om året, även tillgång till Narviks hamn, som är isfri året runt.

För den nordsvenska industrin finns goda landförbindelser till Luleå, Umeå och Narvik. En ny landsväg håller för övrigt på att byggas mellan Kiruna och Narvik. Någon direktgående svensk järn- eller landsvägsförbindelse upp till Kirkenäs finns icke. För att kunna utnyttja hamnen i Kirkenäs skulle således den nordsvenska industrin behöva transportera godset över finskt område med utnyttjande av den planerade finska riksvägen upp till norska gränsen. Förutom höga fraktkostnader skulle en sådan fraktväg innebära onödig tidsspillan.

Handelskammaren kan således icke finna, att näringslivet i Nordsverige på något sätt skulle vara betjänt av en isfri transitohamn vid norska ishavskusten. På grund härav får handelskammaren avstyrka ett svenskt deltagande i det avsedda hamnprojektet.

Gävle den 27 augusti 1963

Handelskammaren i Gefle

Sven Engwall

Birger Bellander

Kammaren avstyrker ett svenskt deltagande i det avsedda hamnprojektet även om ifrågavarande hamn skulle anläggas i Skibotten eller Alta i stället för ursprungligen föreslagna Kirkenäs. Enligt kammarens förmenande torde icke den privata gruvindustrin i Nordsverige ha något som helst intresse av en isfri transitohamn vid norska ishavskusten. För den nordsvenska gruvindustrin är Luleå och Narvik de naturliga utskeppningshamnarna. Narviks hamn är isfri året runt och även om vissa svårigheter hitintills uppstått att kunna få den svenska malmen utlastad över Narvik i önskad utsträckning, har dock de svenska gruvintressenterna (bl. a. Tuolluvaara Gruv

AB) lyckats nå nya lösningar av utskeppningsmöjligheterna över Narviks hamn.

I en till Nordiska rådet upprättad promemoria i ärendet framhålles bl. a., att Fagersta skulle vara intresserade av en isfri hamn vid Skibotten eller Alta. Kammaren har från ledningen för Fagersta jernverk inhämtat, att detta bolag ej har något intresse av ett dylikt projekt. För övrigt äger Fagersta icke några egna malmtillgångar i Nordsverige utan ingår som delägare i förutnämnda Tuolluvaara Gruv AB. Ej heller Avesta Jernverk har egna malmtillgångar i nordligaste Sverige. Uppgiften om Fagerstas intresse av den tilltänkta hamnen vid norska ishavskusten torde enligt kammarens mening bero på en missuppfattning hos förslagsställarna i Nordiska rådet.

Med stöd av ovanstående får således handelskammaren än en gång framhålla, att, såvitt den kan finna, näringslivet i Nordsverige icke torde ha nämnvärt intresse av en isfri transitohamn vid norska ishavskusten. I övrigt önskar kammaren endast hänvisa till sitt ursprungliga yttrande i ärendet av den 27 augusti 1963.

Gävle den 11 september 1963

Handelskammaren i Gefle

Sven Engwall

Birger Bellander

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare:

Handelskammaren får nu i anledning därav såsom infordrat yttrande anföra, att med Handelskammarens uppfattning förutsättningar för att en sådan hamn skulle komma att tjäna avsett syfte icke föreligga och att hamnen förty icke heller skulle kunna bli till avsedd nytta för näringslivet, i varje fall icke för vårt lands vidkommande.

Sundsvall den 15 augusti 1963

Västernorrlands och Jämtlands
läns handelskammare

Ax. Enström

Helge Thomson

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare:

Vid ett flertal tillfällen har handelskammaren haft till behandling förslag till åtgärder syftande till utökning av varutrafiken mellan Norra Sverige och Nordnorge. Särskilt ha olika intressen i Narvik varit initiativtagare härtill.

Främst med hänsyn till att järnvägstaxorna icke samordnats mellan Sverige och Norge har transitering av svenska varor utöver järnmalmen icke fått någon större omfattning. Ej heller har svensk transitoinport över Narvik varit av någon betydelse.

För Norra Sveriges del synes endast Narvik kunna ifrågakomma som transitohamn, vilken dock ej ligger vid den norska ishavskusten. Ytterligare isfria hamnar i Nordnorge synes komma att sakna betydelse för näringslivet i Norra Sverige.

I förslaget har angivits transiteringshamn. Då väl liksom Sverige Norge biträtt konvention angående transiteringsfrihet torde några speciella åtgärder från svensk sida ej behöva vidtagas.

Det framlagda förslaget synes avse förhållanden som endast beröra Finland och Norge. Handelskammaren får därför föreslå att förslaget ej föranleder någon svensk åtgärd.

Luleå den 2 september 1963

Norrbottnens och Västerbottnens
läns handelskammare

Oscar Nylander

Åke Tåhlin

Sveriges redareförening:

Av remisshandlingarna framgår, att förslaget till att börja med avsåg upprättandet av en finsk frihamn inom Kirkenes-området i anslutning till anläggandet av en norsk-finsk träförädlingsindustri därstädes. Det framgår vidare, att svårigheter uppstått i Finland beträffande realiserandet av fabriksprojektet, varför den finske förslagsställaren inom rådet nu inskränker sig till att påyrka undersökningar beträffande en isfri transitohamn.

Föreningen finner förslaget orealistiskt. Tankegången bakom detsamma synes vara, att fartyg, som nu trafikera de finska hamnarna, under viss tid av året i stället skulle anlöpa den föreslagna transitohamnen på Nordkalotten. Vad beträffar den svenska sjöfart, som här skulle komma i fråga, och vilken i stor utsträckning icke endast betjänar finska utan även svenska östersjöhamnar, komme detta att medföra en deviation, som i vissa fall angivits uppgå till åtta dagar eller mera. Kostnaderna för en dylik deviation skulle bli av en sådan storleksordning, att den svenska linjesjöfartens möjligheter att i fortsättningen upprätthålla en direkt trafik från Skandinavien komme att äventyras; så mycket mer som denna trafik redan idag kämpar med stora svårigheter. Något trafikunderlag för ett exklusivt an-

löpande av den föreslagna hamnen i Nordnorge kan med säkerhet ej heller påräknas, varför även ur denna synpunkt förslaget måste anses som illa underbyggt.

Svenska fartyg upprätthålla tillsammans med samseglande nordiska rederier sedan många år regelbunden trafik på Finland under hela året. De tillfällen, när trafiken hindrats på grund av is och man därför nödgats annullera anlop av finsk hamn, ha varit så sällsynta, att detta icke kan tagas till intäkt för en så oekonomisk investering, som det här skulle bli fråga om. — Enligt vad föreningen vidare inhämtat, ställa sig berörda finska intressenter avvisande till det framlagda förslaget, vilket ytterligare torde utgöra en anledning för att detsamma icke bör komma till utförande.

I anledning härav får Sveriges redareförening bestämt avstyrka det finska inom Nordiska rådet väckta förslaget och hemställa, att Kungl. kommerskollegium på allt sätt måtte medverka till att ärendet icke föranleder någon åtgärd från svensk sida.

Göteborg den 29 augusti 1963

Sveriges redareförening

Per Carlsson

Douglas Forssblad

Svenska hamnföreningen:

Såvitt av de i ärendet remitterade handlingarna framgår torde förevarande angelägenhet närmast beröra finsk-norska intressen, då möjligheter redan nu föreligga för den industri, som ligger i nordligaste Sverige, att anlita den isfria hamnen i Narvik för svenskt exportbehov. Med hänsyn till förslaget läge för den tilltänkta transitohamnen och de avsevärda landväga förbindelser, vilka för Sveriges utnyttjande av densamma skulle erfordras, synes det hamnförbundet icke troligt, att projektet ur svensk synpunkt skulle komma att medföra några fördelar. Då emellertid andra skäl än de, hamnförbundet har att beakta, kunna motivera undersökningen ifråga, har förbundet icke något att erinra mot att densamma kommer till stånd.

Stockholm den 3 september 1963

För Svenska hamnförbundet

Gösta Agrenius

Helge Linder

Sveriges industriförbund:

I förslaget hemställas att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt undersöka möjligheterna att skapa en isfri transithamn vid den norska ishavskusten till nytta för näringslivet i dessa länder.

Den diskuterade hamnen kan, enligt Förbundets uppfattning, komma att medföra att betingelserna för näringslivets utveckling förbättras i de nordligaste delarna av Finland och Norge. Däremot torde avståndet till Sverige vara för långt för att en så nordligt belägen hamn kan få nämnvärd betydelse för den svenska industrin. Med hänsyn härtill anser sig Förbundet sakna anledning att närmare yttra sig i frågan.

Stockholm den 12 september 1963

Sveriges industriförbund

Anders Rosenquist

Carl Anderberg

BILAGA 2**Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över tilläggsförslaget och ändringsförslaget*****I. Tilläggsförslaget och ändringsförslaget***

Inför Nordiska rådets elfte session väckte V. J. Sukselainen ett tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge. I förslaget hemställdes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Norge och Finland, att de i skyndsam ordning skulle gemensamt undersöka de praktiska möjligheterna för skapandet av en frihamn för Finland inom Kirkenäs-området samt att regeringarna, i fall reella möjligheter föreläge, skulle förverkliga planerna på en frihamn oberoende av vilken lösning frågan om en norsk-finsk träförädlingsindustri inom sagda område erhöles.

Det framhölls i förslaget att de svårigheter, som i Finland uppstått beträffande realiserandet av det norsk-finska projektet att upprätta en träförädlingsindustri i Kirkenäs, sammanhänge med de varierande bedömningarna om råvarubehovet inom träförädlingsindustrin i Nord-Finland. Förslagsställaren ansåg emellertid inte att dessa svårigheter berättigade till ett fortsatt uppskov med den för hela Finlands och speciellt Nord-Finlands näringsliv betydelsefulla frågan om en isfri frihamn vid Atlantkusten.

Sedan i remissyttrandena viss tveksamhet yppats om begreppet frihamnen, väckte herr Sukselainen den 31 maj 1963 ett ändringsförslag avseende en transitohamn i Nordnorge. I detta förslag hemställdes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt företaga en undersökning angående möjligheterna för skapandet av en isfri transitohamn vid den norska ishavskusten till nytta för näringslivet i sagda länder.

Förslagsställaren framhöll, att det tidigare tilläggsförslaget i vissa avseenden varit för snävt utformat och därtill erhållit en tolkning, som inte stod i samklang med förslagets syfte. Avsikten hade varit att den i tilläggsförslaget nämnda undersökningen skulle gälla en isfri transitohamn vid Nordnorges kust.

II. Remissyttrandena

Yttranden över de bägge förslagen har inhämtats från sexton berörda myndigheter och organisationer i de tre länderna.

Av de inkomna yttrandena framgår, att transitohamnsfrågan ej kan ses isolerad från projektet om en gemensam finsk-norsk träförädlingsindustri i Kirkenäs. Två av remissinstanserna i Finland framhåller t. ex. att det, mot bakgrund av de senaste årens kraftiga utbyggnad av Finlands isbrytarflotta, är tveksamt, om trafikunderlaget för den tilltänkta transitohamnen skulle bli tillräckligt, om träförädlingsfabriken i Kirkenäs icke upprättas.

I yttrandena diskuteras olika alternativ för en sådan hamns förläggning på norska ishavskusten. Intresset från svensk sida för hamnen förefaller tämligen ringa.

III. Kommitténs utlåtande

Då det synes vara förslagsställarens avsikt att ändringsförslaget skall ersätta det tidigare väckta tilläggsförslaget, torde det senare förslaget icke nu föranleda någon rådets vidare åtgärd.

För att skapa underlag för ett slutligt ställningstagande till byggande av en träförädlingsfabrik i Kirkenäs har Handels- och industriministeriet i Finland låtit företaga en utredning angående råvarutillgångarna inom det för den planerade Kirkenäsfabrikens försörjning avsedda området i norra Finland. Utredningen, som avgavs i februari 1963, går ut på att Enareområdets skogstillgångar under nuvarande förutsättningar ej torde förslå att tillfredsställa råämnesbehovet för den i Kirkenäsprojektet avsedda cellulosafabriken. I anledning härav har Finlands regering i december 1963 förklarat det icke vara möjligt att etablera det planerade industriella samarbetet, varför det ingångna avtalet får anses förfallet (se sak D 9/1964).

Sedan nu Kirkenäsprojektet förfallit, torde frågan om en ev. transitohamns placering stå helt öppen. Olika alternativ är tänkbara, till vilka

ekonomiska niomannakommittén ej hunnit taga ställning. Kommittén får på angivna skäl hemställa,

1. att rådet beslutar icke företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget samt

2. att rådet beslutar uppskjuta behandlingen av ändringsförslaget till 1965 års session.

København den 8 januari 1964

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Axel Strand

Uppskjutet tilläggsförslag

om teaterverksamheten inom Nordkalott-området

Se Sak D 13/1963, Tilläggsförslag, och kulturutsk. nr 4/1963 (se 11. sesj., s. 1051, 1495; behandl. s. 143).

BILAGA 1

Yttranden över tilläggsförslaget

Finland

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 29 april 1963 förklarat sig instämma i yttrande från Statens dramatiska nämnd (se nedan).

Statens dramatiska nämnd¹:

— — — får nämnden vördsamt såsom sitt utlåtande anföra, att det vore befogat att förorda den föreslagna effektiveringen av teaterverksamheten inom Nordkalotten, enär befolkningens inom området intellektuella utveckling och trivsel på så sätt kännbart kan främjas och emedan de hittills erhållna erfarenheterna av stadsteaterns i Kemi gästspel i norra Sverige samt finska regissörers verksamhet där varit klart uppmuntrande och gett vid handen, att praktiska arbetsmöjligheter och resultat verkligen kan uppnås.

Helsingfors den 19 april 1963

För Statens dramatiska nämnd:

Hugo Jalkanen

Ordförande

Veneri Veistjä

Sekreterare

Suomen teatterijärjestöjen keskusliitto — Finska teaterorganisationernas centralförbund¹:

Styrelsen för Suomen teatterijärjestöjen keskusliitto (Finska teaterorganisationernas centralförbund) har tagit del av tilläggsförslaget om teatersamarbete inom Nordkalotten, väckt av Ragnar Lassinaniti, och understöder varmt detta initiativ. De ensemble- och gästspel, som företagits de senaste åren från Finland till norra Sverige, bekräftar styrelsens uppfattning om att de praktiska möjligheterna för det föreslagna samarbetet är goda och kan leda till betydelsefulla resultat med relativt ringa omkostnader.

Vi uttalar önskemålet, att det väckta initiativet skall leda till positiva resultat.

Helsingfors den 20 april 1963

Högaktningsfullt
För styrelsen för
Finska teaterorganisationernas centralförbund
Veneri Veistjä
Ombudsman

Föreningen Pohjola-Norden r. f.:

— — — — —

Såsom tilläggsförslagets framställare, riksdagsman Ragnar Lassinaniti, nämner, har teaterverksamheten en stor betydelse, då det gäller att väcka och utveckla den på Nordkalotten bosatta befolkningens kulturella intressen. På Finlands del av Nordkalotten är teaterverksamheten livlig och bl. a. har Kemi teater gästspelat i Norrbotten i Sverige, där den därvarande finskspråkiga befolkningen har varit synnerligen intresserad av föreställningarna. Erfarenheten har visat att teatergästspel har varit framgångsrika, fastän publiken inte förstått skådespelarnas språk. Detta har varit fallet t. ex. i Helsingfors, där de gästspel som företagits av Islands Nationalteater, en grekisk teater och senast Det Norske Teatret blivit framgångsrika. I synnerhet om publiken på förhand har stiftat bekantskap med skådespelets innehåll, kan den njuta av föreställningen t. o. m. utan att förstå språket ifråga. Därför är det antagligt att ett teaterutbyte över Nordkalottens gränser trots språkskiljaktigheterna skulle bli till stort gagn för hela områdets kulturella verksamhet.

Föreningarna Norden anordnade i samband med sin tredje Nordkalottkonferens i Piteå den 26—28 juli 1962 ett möte om kulturfrågor. På basen av en rekommendation från detta möte har under början av inneva-

¹ *Yltrandet översatt från finska.*

rande år tillsatts ett gemensamt Nordkalottens kulturråd för Finland, Norge och Sverige. Rådets oppgift är spesielt att utveckla Nordkalottens kulturelle liv og samverkan. Nordkalottens kulturråd sammanträder till sitt första möte den 5—7 juli 1963, varför vi ännu inte kunnat höra dess åsikt beträffande ett teatersamarbete. Med kännedom om befolkningens inställning till teatern i Lapplands län i Finland tror vi dock att åtminstone rådets finländska medlemmar är mycket intresserade av att utveckla teatersamarbetet på Nordkalotten. Vi tar opp denna fråga till behandling vid ovannämnda möte den 5—7 juli 1963 och ber att till delegationen efter møtet få sända Nordkalottens kulturråds utlåtande i saken.

Utgående från att även norske og svenske foreningen Norden torde ha betts avge ett utlåtande i denna sak, befattar vi oss inte med punkt 1 i tilläggsforslaget, vilket berör utredandet av förutsättningarna for en fast teater i Norges og Sveriges nordligaste områder, utan koncentrerer oss i vårt utlåtande på punkt 2 i det vi håller for synnerligen ønskvært att ett teatersamarbete över gränserna fås till stånd mellan Finland, Norge og Sverige på Nordkalottområdet. Med beaktande av de ringe økonomiske förutsättningarna for en dylik verksamhet på området, vore det enligt vår oppfattning synnerligen viktigtt att statsmakten i alla tre länder økonomisktt skulle støde teatersamarbetet på Nordkalotten, eksempelvis i form av ett årligt anslag for ändamålet. Enligt vårt förmenande skulle Nordkalottens kulturråd vara ett lämpligt organ for att framdeles organisere og koordinere teatersamarbetet på Nordkalotten med stød av de anslag som eventuelt kommer att beviljas.

Helsingfors, den 10 april 1963

Pohjola-Norden r. f.

Veikko Karsma

Verkst. dir.

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Departementet viser likeledes til kapitlet »Teater i Nord-Norge» i innstillingen fra Teaterkomiteen av 1960 [se *Bihang*].

Punkt 1

På statsbudsjettet for 1963 er bevilget kr. 100 000 til Hålogaland Teaterselskap til amatørteater og opplysningsarbeid om teater i Nordnorge. Retningslinjer for dette arbeid vil bli trukket opp under selskapets årsmøte i 1963. Gjennom denne virksomhet vil grunnlaget for en mulig videre ut-

bygging av profesjonelle teater-forestillinger i Nordnorge kunne bygges. Men tidspunktet er ennå ikke inne til å ta avgjørelse i spørsmålet om å opprette eget teater for Nordnorge.

Punkt 2

Når det gjelder dette punkt mener departementet at en utvidet utveksling av teaterforestillinger i de nordligste landsdeler vil kunne skje innenfor rammen av det nordiske teatersamarbeid som er etablert og som det blir gitt særskilt bevilgning til i alle land det her gjelder.

I den utstrekning det fra finsk side vil være mulig å ta imot turnéer med norskspråklige forestillinger, vil Riksteatret kunne utvide sine turnéer til også å omfatte Finnland. I denne sammenheng gjør departementet oppmerksom på at de finsktalende nordmenn i Nordnorge bor så spredt at forestillinger på finsk vanskelig vil kunne gjennomføres i landsdelen.

Oslo, 30. april 1963

Etter fullmakt

Olav Hove

Ingeborg Lyche

BIHANG

Teater i Nord-Norge

(Uttalelse i innstilling fra Teaterkomitéen av 1960)

Nord-Norge får i dag sitt teater gjennom Riksteatret og de turnéer som de faste teatrene foretar i samband med Riksteatret. Landsdelen får ca. 170—180 forestillinger pr. år fordelt på ca. 50—55 spillesteder. Der er én høstturné, én vårturné og én vinterturné på de beste spillestedene. Samlet får Nord-Norge ca. 20—25 % av Riksteatrets samlede produksjon.

Komitéen går ut fra at riksteatret under alle omstendigheter skal fortsette å spille i Nord-Norge og gi denne landsdelen en forholdsmessig andel av sin produksjon.

De tre nordligste fylker med sine 450 000 innbyggere har etter komitéens mening krav på en bedre dekning av sitt teaterbehov. Hvis vi regner sammen alle forestillinger som gis i Syd-Norge, både i de faste teaterbyer og i Syd-Norge ellers, så har de sydlige fylkers 2,9 millioner mennesker i dag ca. 1 700 forestillinger pr. år, mens Nord-Norges 450 000 altså har ca. 180 forestillinger. Skal det bli en balanse mellom syd og nord, må Nord-Norge i alle fall få ca. 300 forestillinger pr. år. Komitéen mener for øvrig at de

tre nordlige fylker på grunn av de spesielle forhold der har naturlig krav på et enda større antall forestillinger.

Komitéen mener at det i Nord-Norge ikke er noen by som er stor nok til å gi grunnlag for et bybundet fast teater. Et slikt teater vil jo heller ikke være et svar på Nord-Norges teaterproblem, som består i å skaffe bedre teaterdekning til et område som er like stort som hele det sydlige Norge. Det er bare et reisende teater som kan gi Nord-Norge som helhet mer teater enn landsdelen har i dag.

Riksteatret har opplyst at det, dersom det får adgang til å øke turnéenes antall fra 7—8 til 10—12 pr. år, kan øke antallet forestillinger i de tre nordligste fylker til ca. 300. Av sin samlede kapasitet vil Riksteatret i så fall bruke noe under tredjeparten i de tre nordlige fylker. På denne måte får de tre nordlige fylker mer høyverdig teaterkunst fra kommende år. Komitéen mener at det bør skje.

Riksteatret har hittil — i Nord-Norge som i landet ellers — måttet legge opp et meget stramt reiseprogram for å rekke over flest mulige spillesteder. Teatret har ikke kunnet gi seg tid noe sted. Komitéen vil foreslå til overveielse at Riksteatret søker å legge opp sine reiseplaner i Nord-Norge slik at det får anledning til å spille noen dager i trekk i de største byene og på de største stedene. En slik ordning vil etter komitéens mening kunne gi økt inspirasjon og støtte til teaterinteressen i landsdelen.

Komitéen tror at Riksteatret vil ha fordel av å opprette en avdeling i Nord-Norge, med en fast ansatt teaterkyndig tillitsmann. Derved vil Riksteatret få en bedre kontakt med de særlige forhold og de særlige ønskemål i landsdelen. Det vil også bli i stand til å yte hjelp i opplysningsarbeidet for teatret i skoler, organisasjoner og forelegninger, og å bistå amatørteaterbevegelsen.

Etter komitéens vurdering bør Nord-Norge, innenfor rammen av ca. 300 forestillinger, kunne få hyppige besøk av de faste teatre. Dette vil uten tvil berike landsdelens teaterliv. Det bør være en naturlig målsetting at også Nationaltheatret spiller i Nord-Norge en gang hvert år.

For flere år siden har Hålogaland Teaterselskap tatt opp arbeidet for et eget nord-norsk teater, — Hålogaland Teater. Dette initiativ har siden fått tilslutning fra mange hold. Komitéen har drøftet spørsmålet om Hålogaland Teater på grunnlag av innstillingen av 1958 fra »Komitéen til utredning av visse kulturtiltak i Nord-Norge» og annet materiale som har foreligget for komitéen, derunder uttalelse fra Statens Teaterråd og kommentarer til innstillingen av 1958 fra fylkeskommunale myndigheter. Komitéen har fått direkte henvendelse fra Hålogaland Teaterselskap og har fått oversendt fra departementet andre uttalelser fra organisasjoner i Nord-Norge.

Nord-norske krav om et eget Hålogaland Teater er etter komitéens mening vel forståelig. Den teaterentusiasme som Nord-Norge har, er det av

betydning å ta vare på og å oppmuntre. Praktisk talt alle faste teatre i vårt land er reist av teaterentusiaster og gitt liv av lokalt initiativ og lokal innsatsvilje. De nyeste eksempler er Rogaland Teater, Norsk Operaselskap og Ny Norsk Ballett. Målet må være at Nord-Norge også får eget teater.

Et fast nord-norsk teater vil nødvendigvis måtte atskille seg fra våre faste byteatre. Ingen enkelt by i Nord-Norge er stor nok til å huse et fast byteater. Det Hålogaland Teater som har vært planlagt, er da også et eget nord-norsk reisende teater med basis i Narvik.

Etter de foreløpige planer skal Hålogaland Teater ha 16 faste skuespillere og gi 350 forestillinger pr. år. I de kalkyler som ble gjort for et par år siden, er det regnet med samlede årsutgifter på noe over 1 million kroner og med samlede tilskudd fra stat og kommune på kr. 700 000, fordelt med én halvpart på hver. Etter de uttalelser som foreligger fra fylkeskommunale myndigheter, er det vel nødvendig og realistisk å regne med at staten må yte den vesentlige del av det samlede offentlige tilskudd som var forutsatt.

Komitéen er kommet til at situasjonen ikke er så klarlagt at den finner det forsvarlig på det nåværende tidspunkt å tilrå opprettelse av et nytt Hålogaland Teater.

Det ligger i dagen at det vil by på betydelige problemer av kunstnerisk art å reise et slikt teater. Etter komitéens vurdering vil det i dag være meget vanskelig å skape i Narvik en egen basis for teaterproduksjon og et nytt teatermiljø. De faste teatre i Bergen, Trondheim og Stavanger har fremhevd at deres største problem er å få rekruttert — og holde på — en skuespillerstab som gir dem muligheter for et forsvarlig kunstnerisk nivå.

På den annen side vil det etter komitéens mening være galt å lukke døren for Hålogaland Teater. Når noen tid er gått — og det behøver ikke å bli lenge — kan nord-norsk teaterentusiasme og lokal innsats på praktisk teaterplan ha dokumentert at grunnlaget for et nytt teater er til stede.

Komitéen tror at et fast nord-norsk teater lettest og sikrest vokser gradvis ut av en stadig kraftigere amatørteaterbevegelse. Staten bør på sin side oppmuntre og støtte praktiske teatertiltak som bidrar til å styrke teaterinteressen og utvikle teatermiljøet, f. eks. ved profesjonelle instruktører til amatørteatrene og teaterkyndige folk til opplysningsarbeidet om teatret. Komitéen vil foreslå at departementet kan bruke etter sitt skjønn inntil kr. 50 000 av ymsebevilgningen til slike særlige tiltak i Nord-Norge.

De forslag komitéen har fremsatt om at Riksteatret bør opprette en basis i Nord-Norge med fast ansatt teaterkyndig tillitsmann, og at Riksteatret bør gi seg mer tid i Nord-Norge, og at de faste teatre, derunder Nationalteatret, bør spille hyppigere der, ligger i tråd med dette. De vil støtte Nord-Norge i dets bestrebelse på å bygge opp et teatermiljø.

Komitéen vil til slutt understreke at det ikke er, og ikke må skapes, noen motsetning mellom Riksteatret og Hålogaland Teater. Riksteatret vil etter komitéens skjønn fremme teaterinteresse og teatersak i Nord-Norge og

dermed også Hålogaland Teaters sak. Alle landsdeler — også Nord-Norge — har grunn til å se Riksteatret som sitt teater. Nord-Norge bør være vel representert i Riksteatrets ledelse, slik at landsdelens synspunkter og interesser kan bli gjort effektivt gjeldende, også der.

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Sommeren 1963 gjennomførte Riksteatret en spesiell turné på samisk i samarbeid med den svenske Riksteatern. Programmet ble kalt »Under Karlsvognen» og ble vist i samisktalende distrikter i Norge, Sverige og Finland, med i alt 14 forestillinger.

På fellesmøte mellom styre og administrasjon i det norske og svenske Riksteater 30. til 31. november 1963 var spørsmålet om teatersamarbeid på Nordkalotten særskilt punkt på dagsordenen. De to teatrene anbefaler en økning av gjestespillutbytte på Nordkalotten, men gjør oppmerksom på de økte omkostninger ved forestillinger på Nordkalotten. Møtets uttalelse til Nordisk Råd anbefaler derfor en økning av de ordinære statstilskott til de to teatrene slik at de kan påta seg økte oppgaver på Nordkalotten.

Videre anbefalte møtet en vesentlig økning av bevilgningen til nordisk teatersamarbeid. Kirke- og undervisningsdepartementet har foreløpig ikke behandlet denne uttalelse.

På statsbudsjettet for 1964 er oppført kr. 100 000 til Hålogaland Teaterselskap til amatørteater og opplysningsarbeid om teater i Nord-Norge. Hålogaland Teaterselskap samarbeider med teatre innen nordkalottområdet i Sverige og Finland.

Det vises for øvrig til departementets uttalelse av 30. april 1963 om denne sak.

Oslo, 17. desember 1963

Etter fullmakt

Olav Hove

Ingeborg Lyche

Statens teaterråd:

De lokale forhold i Nordnorge kjenner jeg for dårlig til å kunne gi det ærede departement et velbegrunnet råd i denne sak. Men jeg tviler på at man for et rimelig beløp vil kunne få større resultater av en finsk-svensk-norsk teaterturnévirkosomhet over landegrensene. En plikt for det norske riksteater til å gi flere forestillinger i våre tre nordligste fylker, ledsaget av en økt bevilgning, vil vel vise seg å være det mest effektive.

Om de ca. 1 400 finsktalende nordmenn i Finnmark hadde bodd så sam-

let at de ville dannet et virkelig teaterpublikum, kunne nok saken stilt seg annerledes.

Oslo, 11. april 1963

Paul Gjesdahl

Formann

Norsk Teaterunion har i skrivelse den 9 april 1963 förklarat sig instämna i yttrande av Riksteatret (se nedan).

Riksteatret:

Vi er jo orientert om at stortingsrepresentant Berte Rognerud i dette møtet [*Nordisk Råds 11. sesjon 1963*] kom med en uttalelse om at en burde utsette en endelig avgjørelse i saken og at den skal opp til fortsatt drøftelse i Nordisk Råds neste møte.

Vi vil meget sterkt støtte beslutningen om at denne saken viderebehandles. Vi mener at en grundig drøftelse i samråd med nordiske teaterfolk som både kjenner forholdene nordpå og kan vurdere scenekunstens situasjon i dag i de tre nordiske land det her gjelder, er av største viktighet.

Riksdagsmannen Lassinanttis uttalelse om at det er viktig at det gjøres en særlig innsats for at befolkningen nordpå skal trives og at det er ønskelig at folk i større utstrekning får se »levende» teater, vil vi umiddelbart tiltre.

Vi har alltid arbeidet ut fra denne oppfatning. Fra vi ga vår åpningsforestilling i Kirkenes i 1949, har vi årlig prioritert de tre nordlige fylker med forholdsvis flere forestillinger enn de sørlige. Vi har i senere år utvidet virksomheten nordpå til også å omfatte vinterturnéer. Det bør understrekes at disse legger et svært press på turnédeltakerne.

Når det gjelder forslag om at de norligste delene av de resp. land bør få faste teatre, vil vi først henvide til uttalelse i Innstilling om teater og operaspørsmål fra Teaterkomitéen av 1960 [*se s. 490*]. Komitéen fant det nordnorske kravet om et eget Hålogaland Teater vel forståelig. Den pekte samtidig på at ingen by i Nord-Norge er stor nok til å huse et fast byteater. Den uttalte at et eget teater i Nord-Norge måtte bli et reisende teater og konkluderte med å si at det ikke ville være forsvarlig på det daværende tidspunkt å opprette et slikt teater.

Ut fra dette syn er det jo at staten nå gir tilskott til Hålogaland Teaterselskap til fremme av amatørteatervirksomhet og til arbeid for å øke teaterinteressen i Nord-Norge.

Vi vil sterkt støtte Teaterkomitéens syn.

Før det tas noe skritt for å opprette et eget reisende teater i Nord-Norge,

må det være klart om fylker og kommuner vil tre inn ved siden av staten og gi sin part av det store tilskottet dette teatret må ha.

Det må videre være klart om det i landsdelen i nær fremtid vil være bygget så mange nye forskriftsmessige teaterlokaler at en utvidet teatervirksomhet har tilstrekkelig store spillemuligheter.

Sist, men ikke minst, må det nevnes at Teaterkomitéen av 1960 pekte på de betydelige problemer av kunstnerisk art som melder seg om en skal reise et slikt teater i Nord-Norge. Komitéen pekte på at de faste teatrene i Bergen, Trondheim og Stavanger da hadde fremhevet at deres største problem var å få rekruttert — og å holde på — en skuespillerstab som gir mulighet for et forsvarlig kunstnerisk nivå.

I de vel to år som er gått siden Teaterkomitéen uttalte dette, er situasjonen for disse tre teatrene og for Riksteatret ytterligere vanskeliggjort. Nyrekruttering gjennom Statens Teaterskole er for liten. Bare et lite antall elever utdannes ved teatrene. Fjernsynet er kommet til med et stort behov for skuespillere til Fjernsynteatret og til andre programmer slik at skuespillerne drages mot Oslo, med de muligheter som der bys for engasjement, ikke bare i Fjernsynet, men i radio og film.

Et nordnorsk teater vil, når det gjelder engasjement av kvalifiserte krefter, komme langt ut i rekken, for ikke å si sist.

Av alle grunner som her er nevnt ser vi det som helt urealistisk foreløpig å tenke på opprettelse av et eget nordnorsk teater.

I vår oppfatning vet vi at vi er på linje med det svenske Riksteatern.

Men dette hindrer ikke at vi umiddelbart kan tiltre forslaget om at et teatersamarbeid over nordkalottgrensen etableres, dette så meget mere som vi allerede i 1952 etablerte et slikt samarbeid med det svenske Riksteatern og har utvekslet gjestespill med dette i en viss utstrekning.

Med en rommelig økning av de resp. lands bevilgninger til nordisk teatersamarbeid vil slik turnévirksomhet over grensene kunne få en meget større dimensjon enn hittil.

For et slikt samarbeid med Finland må det tas den reservasjon at finske turnéer må spilles på svensk. Det finnes ikke stort nok publikum i Nord-Norge til forestillinger på finsk. Vi formoder at det også kan være vanskelig på mange steder i Finland å gi forestillinger på norsk fordi befolkningen der bare forstår finsk.

Riksteatret vil som ovenstående forhåpentlig gjør klart gjerne være med på planlegging av et økt nordisk teatersamarbeid i nordkalottområdet. Vi vet at Riksteatern også gjerne er med i slikt samarbeid.

Vi vil til slutt gjerne gjøre oppmerksom på at da de merknader vi her er kommet med, er ønsket oversendt innen 10. april, har det ikke vært mulig å få sammenkalt Riksteatrets styre til behandling av spørsmålet.

Uttalelsen står altså helt for undertegnede egen regning.

Men vi håper at det ennå er tid før Nordisk Råd har nytt møte til å ta

spørsmålet opp til behandling i vårt styre som har møte i begynnelsen av mai.

Oslo, 6. april 1963.

Hans Heiberg

Styrets formann

Frits von der Lippe

Teatersjef

Sve r i g e

Ecklesiastikdepartementet:

Den vid Nordiska rådets 11:e session väckta frågan om ökade insatser för att bereda befolkningen inom Skandinaviens nordligaste landsdelar tillgång till teaterföreställningar uppmärksammas av den svenska regeringen vid den långsiktiga planeringen av den statsunderstödda teaterns resurser och utbyggnad.

De norska och svenska riksteatrarna, samlade till konferens i Stockholm den 22—24 november 1963, har i en skrivelse till Nordiska rådet understrukt sin vilja att vidareutveckla det sedan 1952 pågående gästspelsutbytet över gränsen men betonar samtidigt de därmed förenade ökade kostnaderna som ytterst måste bestridas av respektive regeringar.

Stockholm den 27 december 1963

(*sign.*)

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Önskemålet om en fast teater i Norrbotten har upprepade gånger framförts i den allmänna debatten. Vetskapen om att närbelägna städer i Finland såsom Rovaniemi, Kemi och Uleåborg har fasta teatrar har stärkt uppfattningen hos allmänheten, att åtminstone en sådan teater borde finnas även i Norrbotten. Länsstyrelsen delar denna uppfattning.

Under åberopande av vad Norrbottens bildningsförbund anfört får länsstyrelsen därför tillstyrka,

dels att förutsättningarna för en fast teater i de nordligaste delarna av vårt land undersökes,

och dels att åtgärder vidtages för att underlätta ett teaterutbyte över gränserna inom Nordkalott-området.

Luleå i landskansliet den 20 april 1963

Manfred Näslund

C. G. Wennberg

Norrbottnens bildningsförbund:

För Norrbottens del framstår önskemålet om en fast etablerad läns-teater allt klarare. Den närmare kontakt med konstarten och dess utövare som följer med en permanent teater har en ytterst stimulerande effekt, vilket exemplet från andra håll i landet och från norra Finland visar.

De nuvarande former av teater som förekommer i Norrbotten, turné-teater förmedlade av Riksteatern, AB Svenska teatern och Norrbottens bildningsförbunds teaterstyrelse, kan inte anses fylla behovet av länets teaterförsörjning på ett tillfredsställande sätt. Turnéteatern tycks ha allt svårare för varje år att kvalitetsmässigt klara sin uppgift och en av orsakerna till detta torde vara, att de mer kvalificerade skådespelarna inte gärna tar turnéuppgifter utan föredrar att arbeta vid fasta scener. En annan nackdel med turnéteatern i Norrbotten är, att det relativt stora antalet föreställningar blir för hårt koncentrerade till några få veckor mitt i vintern. Den norrbottniska teatersäsongen borde rätteligen vara betydligt längre än söderut — framförallt skulle turnéerna kunna börja betydligt tidigare på hösten — men turnéer och engagemang av skådespelare är inte anpassade efter förhållandena i norr.

De synpunkter som ligger bakom förslaget om en utredning av förutsättningarna för en fast teater i Norrbotten kan man utan tvivel dela. Det är av vikt att människorna här i norr får kontakt med »levande» teater. Ett samarbete över gränserna till Norge och Finland och ett utbyte av teater mellan länderna på sätt som nu praktiseras av bildningsförbundet, ökar möjligheterna för de intresserade att få del av en rikare teaterproduktion.

En bättre teaterförsörjning i norr synes oss vara ett viktigt led i den allmänna uppbyggnaden av närings- och kulturlivet inom Nordkalotten.

Vi tillstyrker livligt den föreslagna utredningen i syfte att grunda en fast teater i Norrbotten och vi finner det både självklart och angeläget att i utredningen ingår personer med ingående kännedom om förhållandena i norr och med förankring inom Nordkalottens kulturliv.

Luleå den 16 april 1963

Norrbottnens bildningsförbund

Bengt Andersson

Bildningskonsulent

Teatrarnas riksförbund:

Riksförbundet delar förslagsställarens uppfattning, att det är angeläget att befolkningen i övre Norrland får tillfälle att komma i kontakt med levande svensk teater.

Ur kulturell synpunkt och ur teatersynpunkt måste det också anses lämpligt, att ett teaterutbyte och teatersamarbete äger rum mellan länderna inom Nordkalotten. Ett utbyte av teater mellan de nordiska länderna sker ju redan nu och åtgärder att främja och vidga detta utbyte måste hälsas med stor tillfredsställelse.

Beträffande en fast teater för den nordligaste delen av Sverige ser riksförbundet härpå med en avsevärd tveksamhet. Erfarenheterna från de fasta scenerna inom övriga delar av Sverige visa, att en fast teater kräver — förutom den relativa tätort, där en sådan teater existerar — även ett folkrikt ytterområde med någorlunda bekvämt räckhåll till teaterorten. Härvidlag torde uppenbara svårigheter möta i nordligaste Sverige och riksförbundet ifrågasätter om icke önskvärd utökning av möjligheterna att se teater inom detta område bäst sker genom att för detta ändamål utökade resurser ställes till de nu existerande turnéteatrarnas förfogande.

Det förefaller riksförbundet riktigare att utöka de nu existerande turnéföretagens verksamhet, som står på en dokumenterat hög konstnärlig nivå, hellre än att kombinera en eventuell ny fast teater i övre Norrland med turné-verksamhet. Erfarenhetsmässigt visar det sig, att personal vid en fast teater icke gärna vill kombinera detta med turnéverksamhet i större omfattning och kostnaderna för en dylik turnéverksamhet torde också bli förhållandevis högre än om en utbyggnad sker inom existerande turnéteatrars verksamhet.

Riksförbundet vill också framhålla, att ett utbyggande av teaterverksamheten i Norrland liksom en utbyggnad av utbytesverksamheten mellan länderna inom Nordkalotten måste förutsätta att lämpliga lokaler ordnas på orter, där lokaler icke finnas och att åtskilliga nu existerande lokaler utvidgas så att de bli bättre lämpade att mottaga gästande teaterföreställningar.

Stockholm den 19 april 1963

Teatrarnas riksförbund

Richard Du Rietz

Riksteaterns centralstyrelse:

Riksteatern vill varmt instämma i förslagsställarens uppfattning att den levande teatern bör vara ett av de kulturmedier som skall finnas tillgängliga för befolkningen i övre Norrland. Det har också för Riksteatern varit angeläget att vid teatergivningen i landet beakta önskemålen om teater i denna nordliga landsdel. Riksteatern har lokalavdelningar i Kiruna, Malmberget, Boden, Kalix, Luleå, Piteå, Älvsbyn, Boliden, Rundviksverken, Skel-

lefteå, Skelleftehamn, Umeå och Hörnefors, vilka orter varje spelår erbjudes 8 olika program (4 på hösten, 4 på våren) av Riksteaterns största uppsättningar. Respektive lokalavdelning avgör själv hur många speldagar man önskar av varje program.

Utöver teaterverksamheten på dessa orter erbjuder Riksteatern och Svenska teatern tillsammans ett antal program till mindre orter i övre Norrland. Regelbunden teatergivning förekommer i cirka 40 mindre orter, där lokala Folkets Hus-föreningar, bygdegårdsföreningar, nykterhetsföreningar och andra sammanslutningar är arrangörer.

Därtill kommer speciella skolteaterföreställningar, dels för städerna, dels för mindre orter, dels direkt i skolorna.

Beträffande Riksteaterns verksamhet i övre Norrland (Norrboten och Västerbotten) under de två senaste spelåren ber vi få hänvisa till särskild sammanställning (*se Bihang*), av vilken framgår att verksamheten under spelåret 1961—62 omfattat 306 föreställningar och under spelåret 1962—63 302 föreställningar.

Därtill kommer de i Svenska teaterns egen produktion givna föreställningarna.

Vi vill i anslutning till redovisningen av omfattningen av teater i övre Norrland tillfoga att någon ransonering av antalet föreställningar ej skett från Riksteaterns sida, snarare har utbudet av föreställningar varit större än det antal som de olika arrangörerna har tecknat sig för.

Även om av de här framlagda siffrorna framgår att en tämligen livlig teaterverksamhet bedrivs i övre Norrland vill vi understryka att Riksteatern är positivt inställd till en ytterligare utvidgning när behov av sådan föreligger och vi vill gärna medverka till att de tillgängliga turnéerna kommer fler orter, fler lokaler och alltså en större publik till godo. Vi kan redan nu säga att det finns utrymme i turnéplanerna för en utökning av antalet speldagar i turnéerna men vi kan däremot i dagens läge inte se några möjligheter att ge ett större antal program. Detta sammanhänger med att tillgången på kvalificerade skådespelare just nu är begränsad och inte medger någon expansion av antalet ensembler. Tillkomsten av Stockholms stadsteater, av TV-teaterns fasta ensemble samt en utvidgning av numerären i Dramatiska teaterns ensemble har på ett markant sätt begränsat expansionsmöjligheterna för den övriga teaterverksamheten i landet, inte minst för turnéteatern.

Därmed kommer vi in på frågan om upprättandet av en fast teater i övre Norrland. 1955 års provinsteaterutredning tog upp frågan om fast teater i Norrland, varvid framhölls att de ekonomiska förutsättningarna inte syntes föreligga, men utredningen framhöll å andra sidan att då frågan om ytterligare fasta teatrar kunde bli aktuell borde det vara mera angeläget att bidra till startandet av en fast teater i Norrland än att stödja fasta teatrar i mer tätbefolkade trakter.

Under hänvisning till vad som av oss anförts om situationen på skådespelarsidan synes det oss mycket osannolikt och orealistiskt att för närvarande kalkylera med en konstnärligt tillfredsställande ensemble vid en fast scen i övre Norrland.

En förbättrad och utvidgad utbildning av skådespelare har länge efterlysts, inte minst från Riksteatern, men inte förrän i år har man från statens sida beslutat ge ett effektivt stöd åt en utbyggd undervisning för teatern, vilket är en absolut förutsättning för att teatern i vårt land skall kunna utvecklas och erhålla den breddning som eftersträvas.

Beträffande utbytet av teater mellan länderna inom Nordkalotten vill Riksteatern varmt tillstyrka, att ett sådant utbyte utvecklas så långt möjligt är. Riksteatern har sedan 1952 ett kontinuerligt utbyte av teaterturnéer med det norska Riksteatret, vilket också bedrivits i nordliga delarna av Norge och Sverige, men vi instämmer helt i önskemålet om en utvidgning av detta samarbete, och Riksteatern är beredd att delta i ett sådant utvidgat utbyte under förutsättning att nödvändiga ekonomiska resurser erhålles. Vi vet att det norska Riksteatret är enigt med oss om önskvärdheten av större cirkulation av teater inom de nordliga landsdelarna, och vi vill också gärna se att Finland inkluderas i en sådan verksamhet, ehuru vi inte utan närmare undersökning kan säga i vilken utsträckning föreställningar på finska språket kan mottagas.

Under hänvisning till vad vi ovan anført får vi sammanfattningsvis framhålla,

att förutsättningar finnes från Riksteaterns sida för en utökning av antalet speldagar i övre Norrland när behov av utvidgning föreligger,

att en sådan utvidgning för närvarande synes vara det mest genomförbara alternativet för åstadskommandet av ökad teaterverksamhet,

att Riksteatern starkt instämmer i önskemålet om ökat teaterutbyte med de andra länderna i nordkalottområdet.

Då Riksteaterns centralstyrelse ej sammanträder förrän under maj månad men yttrande i frågan önskats redan under april, har denna skrivelse sammanställts av Centralstyrelsens ordförande och verkst. dir.

Slutligen vill vi framhålla att Centralstyrelsen sammanträffar med representanter för Riksteaterns lokalavdelningar i övre Norrland någon gång under maj månad, varvid den här berörda frågan om teaterverksamheten i Nordkalotten kommer att stå på dagordningen.

Om frågan vid dessa båda sammanträden skulle föranleda ytterligare kommentarer ber vi få återkomma.

Stockholm den 17 april 1963

Riksteaterns centralstyrelse

(*sign.*)

Riksteaterns föreställningar i övre Norrland

	Väster- botten	Norr- botten	Sum- ma
<i>HT 1961</i>			
Den inbillningssjuka	6	13	19
Henrik och Pernille	7	12	19
Höfeber	9	14	23
My Fair Lady	9	23	32
Nu börjar livet	6	15	21
Rättfällan	4	16	20
Summa Summarum	6	14	20
	47	107	154
<i>VT 1962</i>			
Fadren	7	11	18
Figaros bröllop	5	14	19
Patrasket	7	15	22
Skattkamarön	6	12	18
Zigenarbaronen	9	19	28
Älskar — älskar inte	3	21	24
Älskling jag ger mig	9	14	23
	46	106	152
<i>HT 1962</i>			
Hjälten på den gröna ön	9	11	20
Kattorna	6	13	19
Leendets land	9	16	25
Listig som en räva	5	17	22
Mästerkatten	17	5	22
Dolken och kappan			
Nu börjar livet	1	9	10
Perrichons resa	6	14	20
Strindbergskavalkaden	15	9	24
	68	94	162
<i>VT 1963</i>			
Dolken och kappan	—	12	12
Himmelssången	9	12	21
Kiss me Kate	9	13	22
Lysistrate	6	11	17
Min kära är en ros	7	9	16
Misstänkt	12	15	27
Teaterkavalkaden	13	12	25
	56	84	140
Tillsammans	217	391	608

*BILAGA 2***Resolution från de norska och svenska riksteatrarna till Nordiska rådet**

Styrelserna och administrationerna från de svenska och norska riksteatrarna, samlade till gemensam konferens på Hässelby slott i Stockholm den 22—24 november, har som en av de väsentliga frågorna behandlat gästspelsutbyte inom Nordkalotten, vilken fråga tagits upp av Nordiska rådet.

De båda riksteatrarna har årligen sedan 1952 utväxlat gästspel. En rad av dessa gästspelsturnéer har gått till norra delarna av grannlandet. Vi vill mycket gärna utvidga en sådan verksamhet i ländernas nordliga delar. Men gästspel av detta slag är förenade med kostnader. Man kan t. ex. inte räkna med lika stor publikanslutning i grannlandet som det egna. Detta medför bl. a. att man är beroende av särskilt anslag för ändamålet. Det har där-
rör varit angeläget för de båda riksteatrarna att hänvisa till en lösning av detta problem.

Vi vill därför härmed, i anslutning till riksdagsman Ragnar Lassinanttis förslag till Nordiska rådet av den 7 februari 1963, göra en hänvändelse till rådet att hos respektive regeringar hemställa om att det årliga anslaget till nordisk verksamhet väsentligt ökas med sikt på möjligheten av en utökad verksamhet inom Nordkalotten.

Stockholm den 23 november 1963

*BILAGA 3***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över tilläggsförslaget**

Inför Nordiska rådets elfte session föreslog en medlem av rådet i ett tilläggsförslag, att rådet skulle rekommendera dels regeringarna i Norge och Sverige att undersöka förutsättningarna för en fast teater i de nordligaste delarna av respektive land, dels ock regeringarna i Finland, Norge och Sverige att underlätta ett teaterutbyte över gränserna inom Nordkalott-området. Tilläggsförslaget var föremål för behandling i rådets kulturutskott vid elfte sessionen 1963, varvid utskottet förklarade sig i huvudsak kunna biträda de synpunkter, som ligger till grund för förslaget. Det är av stor betydelse att tillgodose de ökande kulturella behoven hos befolkningen i berörda områden. Ett utvidgat samarbete mellan de tre länderna genom en koordinerad turné-

verksamhet kan skapa förutsättningar för en avsevärd ökning av möjligheterna att se god teater också i dessa landsdelar. I anseende till att förslaget väckts vid en så sen tidpunkt, att remissyttranden icke hunnit inhämtas, uppsköts sakens vidare behandling till följande session.

Av de nu föreliggande remissyttrandena framgår, att remissinstanserna överlag är positivt inställda till ett vidgat teaterutbyte över gränserna inom Nordkalotten, medan åsikterna i fråga om inrättande av fasta teatrar i de nordligaste delarna av Norge och Sverige går isär.

1. Fasta teatrar i nordligaste Norge och Sverige

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge meddelar, att Hålogaland Teaterselskap erhållit statsanslag för amatörteater- och upplysningsarbete i Nord-Norge. Frågan om en fast teater i denna landsdel och om en utvidgning av Riksteatrets verksamhet är föremål för utredning, men enligt departementets åsikt är tiden ännu inte inne att avgöra frågan om att inrätta en fast teater i nordligaste Norge. För Sveriges vidkommande tillstyrker länsstyrelsen i Norrbottens län och Norrbottens bildningsförbund åtgärder för åstadkommande av en fast teater i nordligaste Sverige. Det framhålles, att de nuvarande formerna av teater, som förekommer i Norrbotten, turnéteaterföreställningar förmedlade av Riksteatern, AB Svenska Teatern och Norrbottens bildningsförbunds teaterstyrelse, ej kan anses fylla länets teaterbehov på ett tillfredsställande sätt. Teatrarnas riksförbund och Riksteaterns centralstyrelse ställer sig däremot skeptiska till möjligheterna av och det ändamålsenliga i att inrätta fasta teatrar i Sveriges nordligaste delar. Man pekar, i det en redogörelse för den hittillsvarande turnéverksamheten lämnas, såväl på den spridda bosättningen i dessa landsdelar som på svårigheterna att erhålla kvalificerade skådespelare för en konstnärligt tillfredsställande ensemble för en fast scen i övre Norrland.

Enligt kulturella niomannakommitténs mening bör frågan om inrättande av fasta teatrar i nordligaste Norge och Sverige närmast handläggas som en nationell och kommunal angelägenhet, varför kommittén icke anser sig böra framlägga förslag till rekommendation till regeringarna angående denna del av medlemsförslaget. Kommittén vill dock i detta sammanhang framhålla, att förekomsten av fasta scener i berörda områden givetvis skulle vara ägnad att skapa en fastare grundval även för teaterutbytet över gränserna i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige.

2. Teaterutbyte i nordligaste Finland, Norge och Sverige

Det framgår av yttrandena, att Riksteatern i Sverige sedan år 1952 upprätthåller ett kontinuerligt utbyte av teaterturnéer med norska Riksteatret i de nordligaste delarna av Norge och Sverige. Under de senaste åren har även ensemble- och gästspel från Finland förekommit i norra Sverige. Erfarenheterna av dessa har varit mycket positiva och utvisar, att de prak-

tiska möjligheterna för ett utvidgat samarbete av denna art är goda och kan leda till gynnsamma resultat med relativt ringa omkostnader. Föreningen Pohjola-Norden understryker vikten av att statsmakten i de tre länderna stöder teatersamarbetet inom Nordkalotten och hänvisar till Nordkalottens kulturråd som ett lämpligt organ för att framdeles organisera och koordinera detta samarbete. Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge erinrar härvidlag om de särskilda anslag för nordiskt teatersamarbete, som sedan några år beviljas i statsbudgeterna i samtliga nordiska länder.

Kulturella niomannakommittén finner för sin del, att ett vidgat teatersamarbete inom Nordkalotten bl. a. i form av turnéverksamhet, gästspel av fasta teatrar i grannländerna samt utbyte av gästregissörer är av stor betydelse för utvecklandet av de kulturella förhållandena inom de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Det är därför glädjande, att en viss verksamhet redan kommit i gång på området. Såvitt kommittén kan bedöma, uppmuntrar erfarenheterna till fortsatt utbyggnad av teatersamarbetet inom Nordkalotten. Olikheterna i språk synes ej utgöra något avgörande hinder härvidlag.

I vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige beviljas årligen över statsbudgeterna anslag motsvarande ca 30 000 sv. kr. för nordiskt samarbete på teaterns område. Dessa anslag är redan fullt utnyttjade för det pågående samarbetet på ifrågavarande område. Delvis utöver de nämnda fasta anslagen har statsmedel motsvarande närmare 15 000 sv. kr. i ett vart av länderna beviljats för det nordiska teaterseminariet, som inledde sin verksamhet sommaren 1963. En utvidgning av teatersamarbetet inom Nordkalotten förutsätter enligt kommitténs åsikt, att de nordiska teateranslagen i Finland, Norge och Sverige i nödig mån höjes.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté hemställa,

att rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vidtaga åtgärder för att stärka teaterutbytet över gränserna inom Nordkalott-området och bevilja nödiga anslag härför.

Roskilde den 27 september 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Gisli Jónsson

Förman

Helge Larsen

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Uppskjutet medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet

Se Sak A 34/1963 och kult. utsk. 8/1963 (11 sesj., s. 840, 1506; behandl. s. 163).

BILAGA 1

PM angående nordisk tentamensgiltighet m. m.

Vid en nordisk kanslers- och universitetsrektorskonferens den 16 november 1962 i Stockholm ang. nordisk tentamensgiltighet tillsattes en arbetsgrupp med uppdrag att till ett följande sammanträde utarbeta förslag till en generell bestämmelse om tillgodoräknande av nordiska studieprov och till de ändringar och tillägg i gällande författningar och stadgor för filosofiska och samhällsvetenskapliga (statsvetenskapliga) examina, vilka erfordras för en ekvivalering av tentamina på grundval av vissa enkla regler. Vidare skulle arbetsgruppen se över bestämmelserna rörande disputationens rätt i andra nordiska länder med hänsyn till undervisningsministrarnas rekommendation år 1961 ang. denna fråga. Till ledamöter av arbetsgruppen utsågs universitetsdirektör O. Trovik, Norge, universitetssekretær O. Waage, Danmark, universitetssekreterare H. Rauramo, Finland, och byrådirektör U. Åhgren-Lange, Sverige, sammankallande.

Arbetsgruppen har sammanträtt den 10 juni 1963 i Köpenhamn, varvid beslöts att till kanslers- och rektorskonferens deltagare framföra följande synpunkter och förslag.

1. Allmänna synpunkter på nordiskt studentutbyte

Arbetsgruppen finner det vara en viktig förutsättning för ett nordiskt studentutbyte att korrekt och ingående information om studiernas uppläggning och innehåll vid universitet och högskolor i olika länder tillhandahålls. En första början i detta avseende utgör en av nordiska kulturkom-

missionen planerad broschyr om studier i Norden. Arbetsgruppen finner det angeläget, att en utvidgning och förbättring av informationen kommer till stånd, förslagsvis genom att redogörelser för studierna i varje land utarbetas av nyligen examinerade kandidater eller magistrar.

2. Grunder för ekvivalering av nordiska studieprov

Arbetsgruppen önskar understryka, att man i det hittills inom nordiska kulturkommissionen bedrivna arbetet med nordisk tentamensgiltighet, vilket inlemts med en metodkonferens 1957 och därefter omfattat utredningar och konferenser i ett stort antal humanistiska och naturvetenskapliga ämnen, konstaterat en betydande överensstämmelse mellan nordiska akademiska betyg och examina när det gäller vetenskaplig standard och metodiska krav. Icke desto mindre har i många ämnen från universitetshåll uppställts vissa tilläggsfordringar för att en tentamen skall godkännas som närmast motsvarande tentamen i annat nordiskt land. Detta sammanhänger med att en fullständig, detaljerad överensstämmelse mellan studieplanerna för ett och samma ämne vid de olika universiteten eftersträfvats. Resultatet har blivit formellt oenhetliga bestämmelser, som fordrar ständig översyn för att hållas aktuella. På grund av bestämmelsernas komplicerade karaktär synes det nuvarande systemet vidare ha den olägenheten att det icke befordrar nordiskt studentutbyte. De senaste årens erfarenheter tyder icke på någon ökad studierörlighet mellan nordiska universitet. Såväl ur saklig som ur administrativ synpunkt vore det därför angeläget att, såsom kanslers- och rektorskonferensen rekommenderat, komma fram till en annan form för jämförelse av nordiska betyg och examina och enkla regler om godkännande.

Mot denna bakgrund har arbetsgruppen diskuterat vilken jämförelsegrund som kunde användas beträffande avlagda akademiska prov i de nordiska länderna. En möjlighet synes vara att utgå från normalstudietiden för olika betyg och utforma bestämmelser med hänsyn härtill. En student som avlagt tentamen för två betygsenheter i ett ämne vid svenskt universitet, vilket enligt examensstadgan förutsätts kräva ett år, skulle sålunda i Danmark eller Norge få tillgodoräkna sin tentamen som den examen eller del därav i ämnet som motsvarar ett års normalstudietid i vederbörande land. Denna jämförelsegrund skulle kunna innebära en betydande förenkling av bestämmelserna om godkännande av nordiska studieprov. Samtidigt måste man konstatera, att företagna undersökningar tyder på att normalstudierna i flertalet fall icke överensstämmer med faktiska studietider samt att en enhetligt upplagd studietidsstatistik, som skulle möjliggöra jämförelser av faktiska studietider, ännu saknas. Betydande statistiska problem är dessutom förknippade med analysen av bruttostudietidssuppgifter i nettostudietid, studieavbrott, sjukdom, förvärsvarbete och andra studiehinder. Med hänsyn till att något säkert mått på nettostudietidens eller

den effektiva studietidens längd för närvarande icke finns samt att en jämförelse av studieprov baserad enbart på examensstadgornas föreskrifter om normalstudietid i ett flertal fall skulle strida mot de resultat om ekvivalering som nåtts på grundval av studieplanejämförelser vid kulturkommissionens expertkonferenser finner arbetsgruppen sig icke böra förorda att enbart normalstudietiderna läggs till grund för bestämmelser om tentamensgiltighet.

Även i fortsättningen bör sålunda både studieplanernas innehåll och studietidens längd beaktas vid nordiska jämförelser. I syfte att nå en förenklad bedömning härav anser arbetsgruppen det lämpligt att som jämförelsegrund dra in den ställning de olika tentamina och examina intar i det akademiska examenssystemet i vederbörande land och den kompetens de ger för tjänster inom och utom universiteten. Denna jämförelsegrund, som redan tillämpas beträffande studentexamen, finner arbetsgruppen vara i överensstämmelse med de grundläggande intentioner som finns bakom såväl de nordiska undervisningsministrarnas samarbete om högre utbildning och forskning som Nordiska rådets strävanden att få till stånd en gemensam nordisk akademisk arbetsmarknad. Med denna utgångspunkt skulle mer allmänna jämförelser av studiernas nivå ersätta detaljundersökningar och krav på fullständig överensstämmelse i fråga om kursfordringar. Härigenom skulle väsentligt förenklade bestämmelser kunna utformas, t. ex. att norsk mellomfagseksamen, dansk bifagseksamen, finsk cum laude- och svensk tvåbetygstentamen, vilka ger motsvarande kompetens för lärartjänster i de allmänna läroverken, utan vidare jämställs. Detta resultat överensstämmer för övrigt väl med vad som konstaterats vid flertalet expertkonferenser.

Samtidigt finner arbetsgruppen det motiverat att med denna jämförelsegrund dra in även finsk och svensk filosofie licentiatexamen i bestämmelserna om tillgodoräknande. Av praktiska skäl har expertkonferenserna huvudsakligen sysslat med lägre akademisk studienivå, och denna begränsning har till och med uttryckligen gjorts i de svenska bestämmelserna. Vissa uttalanden finns emellertid till förmån för att jämställa norsk och dansk examen, där hovedfag ingår, med filosofie licentiatexamen. I flera fall har dock valts att i bestämmelserna tillgodoräkna dessa danska och norska examina som tre betygsenheter resp. laudatur, underförstått att det åtminstone skulle få gottskrivas så, förmodligen bättre. Arbetsgruppen finner detta förfarande mindre lämpligt och anser det i enlighet med den nya grunden för jämförelse böra ersättas med en enkel bestämmelse om ömsesidigt tillgodoräknande av de examina som ger kompetens för lektorstjänster vid allmänt gymnasium.

Arbetsgruppen föreslår i anslutning till nyssnämnda nya normer för den nordiska tentamensgiltigheten att nuvarande bestämmelser härom ersätts med nya av följande innehåll.

- a. approbatur i Finland och ett betyg i Sverige jämställs,
- b. bifag (eller ämnen som ingår i första del av eksamen i matematisk-naturvetenskapliga ämnen i Danmark), mellomfag (för naturvetare 20 s. k. vekttall), cum laude i Finland och två betyg i Sverige jämställs,
- c. laudatur i Finland och tre betyg i Sverige jämställs,
- d. cand.mag.eksamen eller magisterkonferens i Danmark, cand.philol.- eller cand.real.eksamen eller magistergrad i Norge samt filosofie licentiat-examen i Finland och Sverige jämställs.

Med de kombinationsmöjligheter som härmed skapas går det sålunda att få ut examensbevis eller motsvarande var som helst i Norden, oavsett om studierna bedrivits på olika håll.

Anm. 1. Arbetsgruppen önskar framhålla att omläggningen av det norska examenssystemet, varigenom bifag ersattes av mellomfag för humanistiska ämnen och ett poängsystem (vektttall) för matematisk-naturvetenskapliga ämnen, skapat vissa problem vid jämförelsen med andra nordiska tentamina. Tillgängliga undersökningsresultat tyder på att mellomfag närmast motsvarar den tidigare bifagskursen och att den grunnfagskurs som införts med normalstudietid ett år ligger under tvåbetygsnivån i Sverige och motsvarande. För de naturvetenskapliga ämnena var avsikten att vekttall 20 (en 20-gruppe) skulle motsvara grunnfag, men erfarenheterna visar att den är mer krävande och snarare bör bedömas som likvärdig med tvåbetygsstudier. Ur kompetenssynpunkt (undervisning i läroverk) torde en 20-gruppe dessutom vara jämförlig med två betyg och motsvarande. Arbetsgruppen finner sig därför böra framlägga ovannämnda förslag om ekvivallering, dock att grunfagets ställning senare bör tas upp till övervägande.

Anm. 2. Arbetsgruppen har funnit att de finska och svenska honnörsbetygen (vitsordet godkänd eller icke utan beröm godkänd för ettbetygstentamen osv.) utgör hinder för utformande av enkla bestämmelser om tentamensgiltighet. Sådana ändringar bör vidtas i resp. examensstadgor att tentamen för viss betygsenhet kan avläggas eller tillgodoräknas utan angivande av vitsord.

3. *Generell författning om tentamensgiltighet*

Bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet utfärdas av olika myndigheter i de nordiska länderna med stöd av ett regeringsbeslut vari bemyndigande eller uppdrag ges åt vederbörande myndighet.

I Norge gäller följande:

Etter innstilling fra Kollegiet avgjør Kongen hvordan prøve som er bestått ved andre universiteter eller høgskoler, skal godskrives kandidaten i hans studium ved Universitetet i Oslo. Kongen kan gi alminnelige regler om slik godskrivning av eksamen fra bestemte universiteter eller høgskoler. (Lov om Universitetet i Oslo, § 27).

Motsvarande bestämmelse för Universitetet i Bergen finns i § 21 Loven om sagda universitet. Vidare finns i reglementena om historisk-filosofisk

embetseksamen och matematisk-naturvitenskapelige embetseksamen (§ 15 i båda) följande av Kongen utfärdade bestämmelse:

Prøver avlagt ved nordisk universitet godkjennes i samsvar med de till enhver tidpunkt gjeldende bestemmelser om internordisk tentamensgyldighet.

I *Finland* finns följande förordning (nr 338 år 1956) angående godkännande vid Helsingfors universitet av lärdomsprov, avlagda vid nordiska högskolor:

Kansler för Helsingfors universitet äger befogenhet att, sedan han erhållit vederbörande fakultets eller sektionens eller lärarkollegiums utlåtande, förordna, i vilka fall och på vilka villkor studerande, som vid universitet eller annan motsvarande högskola i Sverige, Norge, Danmark eller Island har avlagt examen eller lärokurs eller del därav, får tillgodoräkna sig denna vid idkande av studier vid Helsingfors universitetet.

Enligt gällande praxis tillämpar övriga universitet i Finland samma regler som utfärdats för Helsingfors universitet.

I *Danmark* finns en Kgl. anordning av den 26 juli 1961 om sproglig-historisk skoleembedseksamen ved Københavns og Aarhus universiteter:

Kandidater og studenter, der ved universiteterne i Finland, Island, Norge og Sverige har bestået eksamen, en del af eksamen eller prøver i enkelte discipliner, kan få disse anerkendt som helt eller delvis ækvivalente med dansk sproglig-historisk skoleembedseksamen efter nærmere derom for de enkelte fag givne regler, eventuelt ved tillægsprøver. (§ 11).

Vidare finns följande bekendtgørelse av den 3 februari 1962 om nyssnämnda examina:

Fakulteterne bemyndiges til at give nærmere for de to universiteter ensartede regler for anerkendelse af eksamen, del af eksamen eller prøver i enkelte discipliner bestået ved universiteterne i Finland, Island, Norge og Sverige som hel eller delvis dansk sproglig-historisk skoleembedseksamen under forudsætning af, at kravene ved de fremmede eksaminer i det hele svarer til de danske eksamenskrav. (§ 11).

Det finns en motsvarande bekendtgørelse från undervisningsministeriet den 12 augusti 1960 om naturvidenskabelig embedseksamen vid Köpenhamns och Århus universitet:

Prøver ved danske eller udenlandske universiteter eller højskoler kan med fakultetets godkendelse efter nærmere af de to fakulteter (i Köpenhamn og Århus) fastlagte, for universiteterne ensartede retningslinier træde i stedet for tilsvarende prøver ved denne eksamen. (§ 10).

För *Sverige* gäller följande. Genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 18 november 1955 (nr 605) om tillgodoräkande av akademiska prov, som avlagts i Danmark, Finland, Island eller Norge, har förordnats att kanslern för rikets universitet äger beslänna, i vad mån och under vilka förutsättningar studerande, som vid universitet eller motsvarande lärosäte i Danmark, Finland, Island eller Norge avlagt godkänt prov på viss studiekurs

eller del därav, må tillgodoräkna sig detta för att avlägga examen vid svenskt universitet eller karolinska medio-kirurgiska institutet.

Med stöd av nämnda kungörelse utfärdade kanslern den 12 september 1957 vissa allmänna bestämmelser om tillgodoräknande av akademiska prov, som avlagts i Danmark, Finland, Island eller Norge. Därutöver har kanslern utfärdat särskilda bestämmelser för ett antal examensämnen. I de allmänna bestämmelserna föreskrivs, att tillgodoräknande äger rum för fil. ämbets- och fil. kand. examen, att det sker endast av prov som avlagts efter den 30 november 1955, samt att minst tre betyg i fil. ämbets- eller fil. kand examen måste ha avlagts i Sverige (halva examen således). Vidare skall den studerande ha fullgjort vad i övrigt i gällande examensbestämmelser eller eljest föreskrivs om examens eller tentamens godkännande samt utfående av examensbevis eller särskilt tentamensbevis.

Som framgår av denna redovisning finns det i Norge en allmän bestämmelse om att tillgodoräknande av nordiska studieprov skall ske i enlighet med vid varje tidpunkt gällande bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet. Arbetsgruppen finner det lämpligt att motsvarande bestämmelse, som alltså utsäger att aktuella regler om nordisk tentamensgiltighet alltid skall finnas, utfärdas även i de övriga länderna.

4. Rätt att undergå disputationssprov

Enligt gällande bestämmelser kan i Danmark fakultet eller konsistorium dispensera från krav på avlagd embedseksamen eller magisterkonferens för att undergå disputationssprov för doktorsgrad.

Kanslern för Helsingfors universitet har 1956 förordnat, att person, som vid högskola i något annat nordiskt land avlagt mot examen, som vid Helsingfors universitet utgör förutsättning för försvarande av dissertation, svarande examen, får med vederbörande fakultets begivande försvara dissertation vid Helsingfors universitet. Det ankommer på fakulteten att pröva, hurudan i annat nordiskt land avlagd examen som bör anses motsvara ovan avsedd examen vid Helsingfors universitet.

Enligt reglementet för doktorsgradspröven ved Universitetet i Oslo krävs avlagd embedseksamen med Laud för att få en avhandling bedömd för doktorsgraden. Vidare heter det: »Det samme gjelder om man har tilsvarende fagutdannelse i utlandet».

I Sverige fordras — enligt universitetsstatuterna — för rätt att vid universitet disputera för doktorsgrad att man avlagt licentiatexamen eller söker ordinarie lärartjänst eller anställning som docent. Universitetskanslern äger dock dispensera från kravet på avlagd licentiatexamen.

Arbetsgruppen finner det lämpligt att bestämmelserna om rätt att undergå disputation för doktorsgrad ses i ett sammanhang med de föreslagna bestämmelserna om nordisk tentamensgiltighet, varigenom skoleembedseksa-

men, embetsexamen, magisterkonferens, magistergrad och filosofie licentiatexamen jämställs. För Norges vidkommande finner arbetsgruppen att gällande bestämmelser om disputationsrätt i föreningen med de föreslagna om tentamensgiltighet är tillfyllest. Beträffande Sverige föreslås följande ändrade lydelse av 112 § universitetsstatuterna:

Rätt att vid universitetet utgiva och offentligen försvara vetenskaplig avhandling tillkommer

- a. licentiat som enligt vad därom stadgas vill vinna doktorsgrad;
- b. den som vid universitetet söker ordinarie lärartjänst eller anställning som docent;
- c. den som i Danmark, Finland, Island eller Norge avlagt akademisk examen som enligt bestämmelser i vederbörande land medför rätt att vid universitet därstädes undergå disputationsprov för doktorsgrad. (Nytt).

En punkt motsvarande c ovan föreslås inryckt i motsvarande bestämmelser i Danmark och Finland. Ett självklart villkor i detta sammanhang är att den som vill disputerat måste ange huruvida avhandlingen tidigare använts vid eller anmälts till disputation i samma eller annat ämne vid något nordiskt universitet.

Köpenhamn, Helsingfors, Oslo och Stockholm den 10 oktober 1963

Olaf Waage

Heikki Rauramo

Olav M. Trovik

Ulla Åhgren-Lange

BILAGA 2

Protokoll fört vid konferens den 16 november 1962 angående nordisk tentamensgiltighet

Närvarande:

Danmark

Rektor för Københavns universitet, professor Carl Iversen.
Universitetssekretær Olaf Waage.

Finland

Kanslern för Helsingfors universitet, professor Edwin Linkomies.
Professor Martti Kantola, Turun yliopisto.

Norge

Ekspedisjonssjef Leif J. Wilhelmsen, Kirke- og undervisningsdepartementet.

Rektor for Oslo universitet, Professor Johan T. Ruud.

Sverige

Universitetskansler Bengt Petri.

Statssekreterare Hans Löwbeer, Ecklesiastikdepartementet.

Förste byråsekreterare Ulla Åhgren-Lange.

1. Nordisk tentamensgiltighet

Förste byråsekreterare *Åhgren-Lange* rekapitulerade de nordiska studentunionernas och nordiska kulturkommissionens arbete sedan början av 1950-talet med jämförelse av kursfordringar och examenskrav i skilda ämnen i de nordiska länderna. Såväl de nordiska undervisningsministrarna som Nordiska rådet hade rekommenderat genomförande av nordisk tentamensgiltighet, och kulturkommissionens verksamhet (redovisad i en utredning den 23 april 1962. Meddelande B 5 (62) 1) hade inletts med en metodkonferens 1957. Därvid hade företrädare för universitetsmyndigheterna samt representanter för ämnena historia och botanik konstaterat en betydande överensstämmelse mellan nordiska akademiska betyg och examina när det gäller vetenskaplig standard och metodiska krav samt rekommenderat, att enkla och allmänt formulerade bestämmelser om godkännande skulle utfärdas. Utredningar och expertkonferenser hade sedan lett till att bestämmelser om tillgodoräknande av nordiska studieprov utfärdats för ett antal filosofiska examensämnen.

Inom nordiska kulturkommissionen hade det emellertid ansetts att den hittills tillämpade metoden med ämnesvisa jämförelser av kursfordringar för olika betyg el. motsvarande, vilket lett till detaljerade krav på kompletteringar i flertalet ämnen, innebär avsevärda nackdelar. Bestämmelser om tillgodoräknande av studieprov, vilka baserats på innehållet i enskilda studiekurser, blir såväl formellt oenhetliga som i behov av ständig översyn. Kulturkommissionen menade, att man i stället borde ta fasta på den allmänna överensstämmelse med hänsyn till vetenskaplig uppbyggnad, metodiska krav och undervisningsstandard som konstaterats mellan akademiska betyg och delexamina i de nordiska länderna och söka komma fram till enkla, generella bestämmelser om tentamensgiltighet.

Utfärdande av dylika bestämmelser vore motiverat med hänsyn till den gemensamma nordiska planeringen av utbyggnad av den högre utbildningen och forskningen — utnyttjande av gemensamma vetenskapliga institutioner förutsätter giltighet av tentamina — samt en gemensam nordisk arbetsmarknad för t. ex. lärare. Vidare innehåller det nordiska samarbetsavtalet 1962 direkta rekommendationer beträffande denna fråga, och de nordiska ländernas förhållande till Europamarknaden gör det önskvärt att snabbt få till stånd en nordisk lösning av tentamensgiltigheten.

Statssekreterare *Löwbeer* underströk behovet av tentamensgiltighet för praktisk användning, tentamina och examina finge ej bli självändamål

utan fungerade bl. a. såsom upplysning åt avnämarsidan. Han ansåg det viktigt att universiteten ej förekomms av andra myndigheter eller arbetsmarknadsorganisationer när det gäller lösningen av tentamensgiltighetsfrågan utan själva tar initiativ.

Enligt hans uppfattning vore det nödvändigt att ta de konsekvenser i betraktande som de europeiska integrationssträvandena, i synnerhet den gemensamma marknaden, kan väntas få för den högre utbildningen och den intellektuella arbetsmarknaden. Romavtalet innehåller en bestämmelse om ömsesidigt godkännande av examina, vilken förutsätter en harmonisering av utbildningen inom EEC-staterna. Vid det nordiska undervisningsministermötet i juni 1962 i Köpenhamn hade det fastslagits att den i Romavtalet givna befogenheten för ministerrådet att utfärda direktiv till medlemsländerna angående godkännande av examina innebär vittgående följdverkningar för det nordiska samarbetet på detta område. Det vore angeläget att snarast få till stånd en nordisk lösning av tentamensgiltighetsfrågan innan förutsättningarna härför ändras.

Statssekreterare *Löwbeer* föreslog, att man för att komma fram till en enkel lösning av tentamensgiltigheten ändrar presumptionen för arbetet så att man i stället för att registrera olikheter i detalj moment för moment utgår från att närmast motsvarande betyg är likvärdiga och att endast absolut nödvändiga undantag skall anges.

Universitetskansler *Linkomies*, ekspedisjonssjef *Wilhelmsen* och universitetsrektor *Iversen* delade liksom *ordföranden* de från nordiska kulturkommissionen framförda synpunkterna och fann det angeläget att få till stånd en förenkling av formen för godkännande av nordiska tentamina med utgångspunkt från förslaget om ändrad presumtion. I Finland, Norge och Danmark är det i realiteten fakulteterna vid universiteten som beslutar om likvärdighet beträffande tentamina i och med att de fastställer kursfordringarna, och en ev. författningsändring angående nordisk tentamensgiltighet skall godkännas av dem. Det ansågs därför lämpligt att bedriva det fortsatta arbetet med tentamensgiltighet i nära kontakt med fakulteterna.

Universitetsrektorerna *Iversen* och *Ruud* tog upp den praktiska nyttan av tentamensgiltigheten och ifrågasatte om det funnes behov av och förutsättningar för studentutbyte annat än för studium av vetenskapliga specialiteter. Statssekreterare *Löwbeer* menade, att den frågan för närvarande vore befogad men att man måste ta framtida förhållanden i betraktande när man bedömer behovet av bestämmelser på detta område. Det kan bli viktigt för de nordiska länderna att bilda en regional enhet i det internationella samarbetet, framhöll han. Men även för att kunna utnyttja specialstudier i nordiska grannländer spelar de lägre akademiska betygen stor roll, påpekade han, i och med att de ingår som delar i en hel examen. Det vore därför ej tillräckligt med löften om välvillig prövning av dispens-

ansökningar utan nödvändigt att träffa en formell överenskommelse mellan de organ i de nordiska länderna som konstitutionellt har befogenhet att bestämma om tillgodoräknade av studieprov.

Beträffande förfarandet vid genomförande av nordisk tentamensgiltighet nämnde ekspedisjonssjef *Wilhelmsen* två vägar. Dels kunde bestämmelser som innebär en större tolerans inarbetas i stadgor och författningar, dels kunde man som ett långsiktigt projekt försöka arbeta sig fram till en enhetlig form för universitetsutbildning och -examina. En nordisk universitetskommission kunde t. ex. tillsättas för att undersöka om endast historiska skäl föreligger för olikheter i uppbyggnad av examensväsendet och om ett samgående är tänkbart. En sådan mer radikal lösning av den nordiska tentamensgiltigheten skulle enligt ekspedisjonssjef *Wilhelmsen* förbättra möjligheterna att delta i internationellt-kulturellt samarbete. Den skulle också underlätta upprättande av ett nordiskt universitet, om något dylikt kunde tänkas ingå i det nordiska samarbetet beträffande utbyggnad av högre utbildning och forskning.

Ordföranden konstaterade, att enighet rådde om att en förenkling av bestämmelserna om nordisk tentamensgiltighet bör eftersträvas utifrån antagandet om likvärdighet mellan närmast motsvarande betyg. Med hänsyn till att universitetens roll i samhället är så likartad i de nordiska länderna vore det vidare önskvärt att på längre sikt eftersträva gemensamma examenssystem. Godkännande av hela examina skulle dock, med hänsyn till frågans arbetsmarknadsmässiga aspekter, icke tas upp i detta sammanhang, utan det gällde här att etablera ett samarbete på kanslers- och universitets- och högskolerektorsnivå i syfte att få till stånd enkla bestämmelser.

Beträffande formen för bestämmelser om tentamensgiltighet föreslog universitetskansler *Linkomies* och professor *Kantola* att man skulle utgå från den i utredningens tabell S 4 angivna ekvivaleringsregeln och precisera nödvändiga undantag. Ekspedisjonssjef *Wilhelmsen* och universitetsrektor *Ruud* invände, att man därigenom skulle låsa bestämmelserna till en viss examensordning i varje land, vilken sedan kan ändras. Det vore lämpligare med en överenskommelse av generell karaktär, som ger nordiska studerande valuta för den studietid vederbörande använt.

Ordföranden fann, att man var överens om att en allmänt formulerad författning angående godkännande av nordiska studieprov är erforderlig samt att denna måste kompletteras med detaljerade föreskrifter som fastslår vilka tentamina och betyg som enligt gällande stadgor må tillgodoräknas.

Det beslöts att tillsätta en arbetsgrupp, vilken till ett följande sammanträde skulle utarbeta förslag till en generell bestämmelse om tillgodoräknande av nordiska studieprov och till de ändringar och tillägg i gällande författningar och stadgor för filosofiska och samhällsvetenskapliga (stats-

vetenskapliga) examina vilka erfordras för en ekvivalering av tentamina på grundval av bifogade tabell. Vidare skulle bestämmelser rörande disputationens rätt i andra nordiska länder ses över med hänsyn till undervisningsministrarnas rekommendation 1961 angående denna fråga. Till ledamöter av arbetsgruppen utsågs universitetsdirektör O. Trovik, Norge, universitetssekretær O. Waage, Danmark, universitetssekreterare H. Rauramo, Finland, och förste byråsekreterare U. Åhgren-Lange, Sverige, sammankallande.

2. Ledigkungörande av professorstjänster

Ekspedisjonssjef *Wilhelmsen* tog upp frågan om utlysande av professors-tjänst i de nordiska länderna och information i grannländerna om lediga tjänster. Det framkom, att professorer i Finland och Sverige kungörs till ansökan lediga i de offentliga tidningarna och genom anslag å universitetet. I Danmark och Norge sänds dessutom meddelande till de nordiska ambassaderna för bekantgörande, och i Norge annonserar man vidare direkt i de andra nordiska offentliga tidningarna.

Man blev enig om att anmoda respektive myndigheter i de nordiska länderna att vid ledigkungörande av professor tillämpa ett enhetligt förfarande så att tjänsten annonseras jämväl i de offentliga tidningarna i övriga nordiska länder. Beträffande ytterligare informationsåtgärder i detta sammanhang skulle en promemoria om det norska förfarandet upprättas och diskuteras.

3. Det akademiska befordringsväsendet

Ordföranden meddelade att frågan om det akademiska befordringsväsendet är aktuell i Sverige och ev. kommer att bli föremål för utredning. Det vore därför önskvärt att få nordiska jämförelser och diskussioner av hithörande problem, t. ex. huruvida man förutom vetenskaplig skicklighet bör beakta undervisningsskicklighet och administrativ förmåga vid professorstillsättning. Ekspedisjonssjef *Wilhelmsen* och universitetskansler *Linkomies* fann det önskvärt att få dessa frågor behandlade.

Ekspedisjonssjef *Wilhelmsen* föreslog, att man skulle be de nordiska undervisningsministrarna att utreda frågan om befordringsreglerna, men universitetskansler *Linkomies* hävdade att saken vore en ren universitetsangelägenhet. Det beslöts att en nationell behandling av frågan om befordringsväsendet först skulle ske och därefter nordiska diskussioner.

4. Övriga frågor

Bland övriga frågor berördes den akademiska forskarkarriären. *Ordföranden* meddelade, att denna fråga för närvarande diskuteras i Sverige. Bl. a. har docentinstitutionen ifrågasatts, liksom kraven för doktorsav-

handlingar i vissa ämnen. Frågan kommer att bli föremål för en statlig utredning. Ekspedisjonssjef *Wilhelmsen* menade, att forskarkarriären måste ges en nationell lösning men att utbyte av erfarenheter vore av värde.

Universitetsrektor *Ruud* tog upp frågan om enhetligt honorar till sakkunniga vid professorstillsättning. Det ansågs önskvärt att få till stånd likformiga regler i de nordiska länderna beträffande dylikt honorar.

Det beslöts, att man skulle anordna ett förnyat möte för fortsatt behandling av de vid konferensen berörda frågorna.

Stockholm den 16 november 1962

Vid protokollet:

Ulla Ahgren-Lange

BIHANG

Sammenlikning av eksamina

I utredningsarbeidet og under forhandlingene har man gått ut fra en ramme for sammenlikningen av eksamina:

Finland		Sverige		Danmark		Norge
Approbatur	↔	1 betyg	←	(forprøve)	←	Grunnfag
Cum laude	↔	2 betyg	↔	Bifag	↔	{ Støttefag
Laudatur	↔	3 betyg	↔	*Hovedfag	↔	{ Mellomfag
				(magister)		Hovedfag (magister)
<p>→ = »godkjennes som» ← → = »godkjennes som . . . og omvendt»</p>						

* forutsatt at uppsatsen fyller de dansk/norske krav.

BILAGA 3

Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen till regeringarna i de nordiska länderna

Frågan om genomförande av nordisk tentamensgiltighet har under en följd av år behandlats inom de nordiska samarbetsorganen på det kulturella området. Nordiska kulturkommissionen, undervisningsministermötena och Nordiska rådet har vid upprepade tillfällen rekommenderat att bestämmelser om giltighet av nordiska universitetsexamina och -tentamina utfärdas samt betonat frågans utomordentligt stora betydelse. Vidare innehåller

den nordiska samarbetsöverenskommelsen direkta rekommendationer beträffande tentamensgiltighet, och det torde också vara motiverat att ta i betraktande de konsekvenser som de europeiska integrationssträvandena, i synnerhet den gemensamma marknaden, kan väntas ha för den högre utbildningen och den intellektuella arbetsmarknaden.

Utän tvivel är utfärdandet av bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet en huvudförutsättning för den gemensamma nordiska planeringen beträffande utbyggnad av den högre utbildningen och forskningen, enär utnyttjandet av gemensamma vetenskapliga institutioner icke kan ske rationellt om icke tentamina och examina tillgodoräknas efter enhetliga, fastställda regler. Den nordiska tentamensgiltigheten är därför en av de allra viktigaste samarbetsfrågorna på detta område.

Ett omfattande utredningsarbete rörande nordiska examenskrav och kursfordringar inleddes inom nordiska kulturkommissionen år 1957 med en metodkonferens. Företrädare för universitetsmyndigheterna samt representanter för vissa examensämnen konstaterade därvid en betydande överensstämmelse mellan nordiska akademiska betyg och examina när det gäller vetenskaplig standard och metodiska krav samt rekommenderade, att enkla och allmänt formulerade bestämmelser om godkännande skulle utfärdas. Utredningar och expertkonferenser har sedan lett till att särskilda bestämmelser om tillgodoräkning av nordiska studieprov utfärdats för ett antal filosofiska examensämnen. Dessa bestämmelser har emellertid baserats på ämnesvisa jämförelser av kursfordringarna för olika betyg eller motsvarande, sålunda innehållet i enskilda studiekurser, vilket lett till att detaljerade krav på kompletteringar uppställts i flera ämnen. Frånsett att sådana ofta smärre men praktiskt sett komplicerade tilläggskrav knappast verkat befördande på studentutbytet mellan de nordiska länderna leder det till administrativa olägenheter genom att bestämmelserna blir formellt oenhetliga och i behov av ständig översyn. Kulturkommissionen har därför ansett att man i stället borde ta fasta på den allmänna överensstämmelse med hänsyn till vetenskaplig uppbyggnad, metodiska krav och undervisningsstandard, som konstaterats mellan akademiska betyg och delexamina i de nordiska länderna, och söka komma fram till enkla generella bestämmelser om tentamensgiltighet. Förnyad kontakt togs därför med företrädare för universitetsmyndigheterna i de nordiska länderna, och en universitetskanslers- och rektorskonferens anordnades på kommissionens initiativ hösten 1962. Det befanns därvid att man på universitetshåll var överens om att förenklade bestämmelser om tentamensgiltighet borde eftersträvas utifrån antagandet om likvärdighet mellan närmast motsvarande betyg. — — — Man beslöt att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att utarbeta förslag till en generell bestämmelse om tillgodoräkning av nordiska studieprov och till de ändringar och tillägg i gällande författningar och stadgor för filosofiska och samhällsvetenskapliga (statsvetenskapliga) examina, vilka er-

fordras för en ekvivalering av tentamina på grundval av vissa enkla regler. Vidare skulle arbetsgruppen se över bestämmelser rörande disputationsrätt i de nordiska länderna med hänsyn till undervisningsministrarnas rekommendation år 1961 angående denna fråga.

I en promemoria den 10 oktober 1963 — — — har nämnda arbetsgrupp redovisat resultatet av sitt arbete. Som jämförelsegrund för nordiska betyg och examina har arbetsgruppen angivit den ställning de olika tentamina och examina intar i det akademiska examenssystemet i vederbörande land och den kompetens de ger för tjänster inom och utom universiteten. Med denna utgångspunkt och de vunna erfarenheterna från kulturkommissionens expertkonferenser har man låtit mer allmänna jämförelser av studiernas nivå ersätta detaljundersökningar och krav på fullständig överensstämmelse i fråga om kursfordringarna. Arbetsgruppen har sålunda föreslagit väsentligt förenklade bestämmelser om tentamensgiltighet, varigenom t. ex. dansk bifagseksamen, norsk mellomfagseksamen, finsk cum laude och svensk tvåbetygstentamen utan vidare jämfställs. Även de högre vetenskapliga examina anses kunna ekvivaleras.

Innebörden av förslaget redovisas i promemorian sammanfattningsvis på följande sätt:

- a. approbatur i Finland och ett betyg i Sverige jämfställs,
- b. bifag (eller ämnen som ingår i förste del av eksamen i matematisk-naturvetenskapliga ämnen i Danmark), mellomfag (för naturvetare 20 s. k. vektftall), cum laude i Finland och två betyg i Sverige jämfställs,
- c. laudatur i Finland och tre betyg i Sverige jämfställs,
- d. cand. mag. eksamen eller magisterkonferens i Danmark. cand. philol.- eller cand. real. eksamen eller magistergrad i Norge samt filosofie licentiat-examen i Finland och Sverige jämfställs.

Med de kombinationsmöjligheter, som härmed skapas, går det sålunda att få ut examensbevis eller motsvarande var som helst i Norden, oavsett om studierna bedrivits på olika håll.

Detaljerade bestämmelser på grundval därav anges i bil. 1—4 till nämnda promemoria. Bestämmelserna föreslås kompletterade av en generell författning, som utsäger att aktuella regler om nordisk tentamensgiltighet alltid skall finnas och att sålunda en ändring av examensstadgar o. d. alltid skall medföra översyn av gällande bestämmelser om tentamensgiltighet inom det område stadgan avser. Slutligen föreslås att det i vederbörande danska, finska och svenska författning om disputationsrätt inrycks en punkt som stadgar att den som i ett nordiskt land avlagt akademisk examen som i detta land medför rätt att vid universitet därstädes undergå disputationssprov ges samma rätt i övriga nordiska länder.

Förevarande förslag till bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet löser enligt kulturkommissionens mening ett av de huvudproblem som är för-

¹ Här ej tryckt.

knippade med tentamensgiltigheten, nämligen det som gäller utbytet av universitetsstudier. Däremot innebär förslaget icke något ställningstagande till det andra huvudproblemet, bestämmelser om behörighet för tjänster, ehuru en enkel lösning av denna fråga finns implicit i förslaget. Kommissionen vill i detta sammanhang nämna att det inom dess sektion II pågår arbete med utformande av behörighetsbestämmelser för lärare i de nordiska länderna.

Det är enligt kommissionens uppfattning utomordentligt angeläget, att — sedan erforderliga remissyttranden inhämtats — bestämmelser rörande nordisk tentamensgiltighet utfärdas snarast möjligt i enlighet med de i bilagorna till promemorian angivna förslagen. Därmed läggs den viktigaste grunden för en gemensam nordisk studiemarknad.

Kommissionen är medveten om att det nu behandlade förslaget icke är fullständigt i den meningen att likvärdiga nordiska motsvarigheter till varje förefintlig studienivå däri angivits. Sålunda kan laudatur i Finland och tre betyg i Sverige först blott genom vissa tilläggsbedömningar tillgodoräknas i Danmark och Norge. Med hänsyn till vad som framkommit vid Kulturkommissionens expertkonferenser om nordisk tentamensgiltighet i enskilda ämnen och därefter vid förutnämnda kanslers- och universitetsrektorskonferens föreslår kommissionen att arbetsgruppens förslag till bestämmelser kompletteras med en regel av följande innebörd. Vitsordet laudatur i Finland eller godkänd sluttentamen för tre betygsenheter i Sverige må tillgodoräknas som eksamen i hovedfag i vederbörande ämne i Danmark och Norge under förutsättning att en avhandling framlagts och bedömts motsvara kraven på speciale respektive hovedfagsoppgave.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer Nordiska kulturkommissionen, att regeringarna — med beaktande av nyssnämnda komplettering — måtte fastställa eller föranstalta om fastställelse av de i bifogade promemoria¹ jämte bilagor föreslagna bestämmelserna rörande nordisk tentamensgiltighet samt rätt att undergå disputationer.

Oslo den 15 november 1963

BILAGA 4

Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över det uppskjutna medlemsförslaget

Nordiska rådets kulturella niomannakommitté har erfarit att de nordiska undervisningsministrarna vid sitt möte den 13—14 januari 1964 i Helsingfors beslutat biträda den hemställan, som återfinnes i Nordiska kulturkommissionens ovan intagna skrivelse av den 15 november 1964 rörande genom-

¹ Se *Bilaga 1*, s. 505.

förande av nordisk tentamensgiltighet (se Bilaga 3). Då under sådana omständigheter bestämmelser i ämnet kan väntas komma att meddelas i alla de nordiska länderna, synes ej anledning föreligga för Nordiska rådet att i närvarande skede antaga någon rekommendation till regeringarna i saken.

Då enligt kommitténs mening rådet bör hålla saken under fortsatt observation intill dess en slutlig lösning blivit förverkligad, får niomannakommittén hemställa,

att rådet vid tolfte sessionen måtte besluta uppskjuta förrevarande medlemsförslag till en senare session.

Helsingfors den 14 januari 1964

Per Borten

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Förman

Uppskjutet tilläggsförslag
om genomförande av gemensam arbetsmarknad
för tandläkare

Se Sak D 12/1963, Tilläggsförslag, och soc. utsk. nr 8/1963 (11. sesj., s. 1047, 1533; behandl. s. 181).

BILAGA 1

Yttranden över tilläggsförslaget

N o r g e

Sosialdepartementet:

Sosialdepartementet har innhentet uttalelse angående det foreliggende avtaleutkast fra det odontologiske fakultet ved Universitetet i Oslo og styret for det nyopprettede odontologiske institutt ved Universitetet i Bergen som ikke har hatt noe å merke til utkastet, men for Bergens vedkommende uttales at det bør fastsettes ensartede retningslinjer når det gjelder kravet om kunnskaper om de enkelte lands lovgivning og bestemmelser for tannlegers virksomhet.

Oslo, 15. august 1963

K. J. Øksnes

Universitetet i Oslo, Den odontologiske fakultet, och Den norske tannlægeforening har i skrivelse den 13 juni 1963, resp. 19 juni 1963, forklarat sig inståmma i tillæggsforslaget.

Universitetet i Bergen, Odontologisk institutt:

Interimstyret for Odontologisk institutt har på møte 18. juni i år vedtatt følgende uttalelse til det fremlagte utkast:

17†—630600. Nordiska rådet.

Artikkel 2: Det bør bli ensartede retningslinjer for de krav de enkelte land må stille når det gjelder »erforderliga kunnskaper angående där gällande författningar av betydelse för tandläkares verksamhet». Man antar at det burde være unødvendig med noen form for prøve, tannlegen må f.eks. med sin underskrift kunne bekrefte at han kjenner angjeldende lands særbestemmelser og forplikter seg til å følge dem.

Interimstyret hadde forøvrig ingen merknader til utkastet, som man anser egnet til å legges til grunn for en overenskomst.

Bergen, 24. juni 1963

Einar Hals

Fungerende formann i Interimstyret

Alv Nernæs

Inst. sekr.

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över tilläggsförslaget

I. Förslagets bakgrund

Vid sin femte session 1957 antog Nordiska rådet en rekommendation (nr 7) till de nordiska ländernas regeringar om vidtagande av åtgärder för att tillskapa en gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare. Efter förhandlingar mellan representanter för regeringarna tillsatte dessa en internordisk kommitté för ändamålet.

Kommittén, som antog namnet Nordiska kommittén för utredning av frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare, inriktade till en början sin verksamhet på läkararbetsmarknaden och framlade den 13 oktober 1959 ett betänkande i denna sak. Sedan kommittén där- efter rekonstruerats, upptogs rekommendationens andra del till behandling. Kommittén framlade i maj 1962 ett betänkande angående en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare (Nordisk utredningsserie, 1962: 6).

Betänkandet innefattar förslag till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare. Förslaget innebär i huvudsak följande. Medborgare i fördragsslutande stat, som avlagt dansk »tandlægeeksamen» och fullgjort föreskriven assistenttjänstgöring eller finsk odontologie licentiatexamen eller norsk »odontologisk embetseksamen» eller svensk tandläkarexamen och som i följd därav är legitimerad tandläkare i den stat, där examen avlagts, skall

äga rätt att vinna legitimation såsom tandläkare i övriga fördragsslutande länder. Samma rätt skall tillkomma medborgare i fördragsslutande stat, som avlagt tandläkareexamen i icke-nordiskt land och som efter prövning vunnit obegränsad legitimation i den nordiska stat, där han är medborgare. Såsom villkor för erhållande av legitimation må fördragsslutande stat kräva, att tandläkaren visar sig ha inhämtat erforderliga kunskaper angående där gällande författningar av betydelse för tandläkares verksamhet. I förslaget föreskrives vidare skyldighet för de centrala medicinalmyndigheterna att fortlöpande lämna varandra de uppgifter och upplysningar, som är av betydelse för bedömning av utvecklingen på arbetsmarknaden för tandläkare, ävensom att, då särskilda åtgärder synes påkallade, göra anmälan därom till Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

Danska indenrigsministeriet har utsänt betänkandet till undervisningsministeriet, Sundhedsstyrelsen och Dansk tandlægeforening med begäran om yttrande över förslaget till överenskommelse. Enligt uppgift är man från dansk sida i princip beredd att biträda förslaget.

Även i Norge har betänkandet gjorts till föremål för remissbehandling. I meddelande till rådets elfte session från Norges regering anfördes, att man från norsk sida ej har någon principiell invändning mot att godtaga det framlagda förslaget (se Nordisk Råd, 1963, s. 1045—1046).

I Sverige, som är koordinerande land i spörsmålet, remissbehandlades betänkandet samtidigt med ett av den svenska medicinalstyrelsen utarbetat förslag till ny lag om behörighet att utöva tandläkaryrket. Detta senare förslag har sedermera antagits såsom lag. De svenska behörighetsreglerna har därmed erhållit sådan utformning, att en svensk anslutning till den föreslagna nordiska överenskommelsen kan ske.

Av Finlands regerings meddelande till rådets elfte session framgår, att åtgärder med anledning av betänkandet där ännu ej företagits.

II. Tilläggsförslaget

Till Nordiska rådets elfte session väckte Birger Andersson ett tilläggsförslag med hemställan att rådet ville rekommendera regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare i huvudsaklig överensstämmelse med det i Nordisk udredningsserie 1962: 6 framlagda förslaget.

III. Socialpolitiska niomannakommitténs utlåtande

I sitt betänkande rörande gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare har den nordiska expertkommittén ansett sig kunna fastslå, att utbildningen till tandläkare i Danmark, Finland, Norge och Sverige är i stort sett likvärdig. Efter betänkandets avgivande har, bl. a. i skrivelser till Nordiska rådet, utbildningens likvärdighet i vissa avseenden ifrågasatts. Därvid har även frågan om tandläkarutbildningens allmänmedicinska anknyt-

ning berörts. Vad som härvid framkommit synes emellertid icke vara av beskaffenhet att utgöra hinder mot att i enlighet med expertkommitténs förslag låta tandläkare, som på grundval av tandläkarutbildning i ett av länderna eller med stöd av därmed jämställd utbildning i icke-nordiskt land vunnit legitimation som tandläkare, erhålla legitimation även i de övriga länderna.

Farhågorna för att en fri nordisk arbetsmarknad för tandläkare skall leda till för stor eller för ensidig rörlighet inom den nordiska tandläkarkåren är värda uppmärksamhet men synes å andra sidan icke böra överdrivas. De arbetsmarknadspolitiska aspekterna har enligt socialpolitiska niomannakommitténs mening i förslaget beaktats på ett godtagbart sätt genom förslagets bestämmelser om skyldighet för de centrala medicinalmyndigheterna att noga följa utvecklingen på arbetsmarknaden för tandläkare, att lämna varandra upplysningar av betydelse för bedömandet av denna utveckling samt att göra anmälan till Nordiska arbetsmarknadsutskottet, därest allvarligare störningar skulle uppstå inom ett lands tandvård.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer socialpolitiska niomannakommittén,

att Nordiska rådet antager en rekommendation i enlighet med tilläggsförslaget.

Reykjavik den 22 augusti 1963

Nina Andersen

Birger Andersson

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Hannibal Valdimarsson

Fornåsa den 30 augusti 1963

Einar Gustafsson

Uppskjutet tilläggsförslag

om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige

Se Sak D 14/1962, Tilläggsförslag, och jur. utsk. 10/1962 (10:e sess., s. 1037, 1464; behandl. s. 169) samt Sak A 8/1963 och jur. utsk. 5/1963 (11. sesj., s. 337, 1473; behandl. s. 233).

BILAGA 1

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över det uppskjutna tilläggsförslaget

Till Nordiska rådets tionde session väcktes ett tilläggsförslag, vari förslagsställaren hemställde, att rådet ville rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att i samråd med samernas organisationer träffa överenskommelse om en ny renbeteskonvention. Den tidigare konventionen mellan de båda länderna av den 5 februari 1919 hade nämligen uppsagts att gälla med utgången av 1962.

Sedan det vid rådets tionde session år 1962 i juridiska utskottet upplysts, att man vore beredd att under den tid förhandlingarna om en ny konvention påginge temporärt förlänga den gällande konventionen, beslöt rådet på förslag av juridiska utskottet att uppskjuta behandlingen av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session. Tilläggsförslaget uppsköts även vid rådets elfte session i avvaktan på resultatet av de förhandlingar om en ny renbeteskonvention, som vid denna tidpunkt pågick mellan den norska och den svenska regeringen. Dessa förhandlingar avslutades den 28 juni 1963, då de båda regeringarna överenskom om tillsättande av en gemensam renbeteskommission och om en förlängning av 1919 års renbeteskonvention, vilken under förhandlingarna provisoriskt prolangerats, till den 1 juni 1966.

Enligt ordalagen i det mandat, som enligt överenskommelsen skall gälla för den nämnda renbeteskommissionen, vilken skall bestå av fyra ledamöter från varje land under en ordförande från tredje nordiskt land, skall

kommissionen företaga en teknisk och praktisk utredning av en rad med den samiska renskötseln sammanhängande frågor. Avsikten är att kommissionens utredning skall vara vägledande för de förnyade förhandlingar om en norsk-svensk renbeteskonvention, vilka regeringarna avser att upptaga så snart utredningen föreligger.

I samband med förlängningen av konventionen träffades vidare överenskommelse om att 2 000 norska renar från norska Finnmarken redan under förlängningsperioden skulle få överföras till de betesområden i Norge, som enligt konventionen nu är reserverade för svenska renars sommarbetning. I syfte att bestämma modaliteterna kring överföringen av ifrågavarande antal renar och att enas om vem som skall vara kommissionens ordförande har sedan den 1 juli 1963 överläggningar pågått mellan de två regeringarna. Dessa överläggningar beräknas komma att fortgå under ännu någon tid.

Med hänsyn till frågans läge får juridiska niomannakommittén föreslå,

att rådet måtte besluta att uppskjuta tilläggsförslagets behandling till en senare session.

Köpenhamn den 7 december 1963

Emil Ahlqvist Ingrid Gärde Widemar Erkki Hara Nils Hønsvald
Harras Kyttä Johan Møller Warmedal Knud Thestrup

Formand

BILAGA 2

PM från norska och svenska regeringarna rörande renbetesfrågan

Den svenska och den norska regeringen har genom avtal den 28 juni 1963 enats om att under bestämda förutsättningar tillsätta en kommission som skall utreda vissa problem, som sammanhänger med den samiska renskötseln. Utredningen skall vara av vägledande karaktär för de nya konventionsförhandlingar angående flyttlapparnas rätt till renbetning, vilka regeringarna avser att upptaga så snart kommissionens utredningsresultat föreligger.

Genom notväxling den 28 juni 1963 har giltighetstiden för renbeteskonventionen förlängts till den 1 juni 1966.

Stockholm i januari 1964

Uppskjutet tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin

Se Sak D 51/1963, Tilläggsförslag, och kult. utsk. 7/1963 (11. sesj., s. 1207, 1504; behandl. s. 235).

BILAGA 1

Yttranden över tilläggsförslaget

De nordiska undervisningsministrarna:

— — — skal man meddele, at spørgsmålet blev drøftet på det nordiske undervisnings- og kulturministtermøde i Reykjavik 2.—3. juli 1963.

Det blev på mødet givet udtryk for, at der her er tale om et vigtigt samarbejdsområde, og ministrene stillede sig principielt positivt til dette samarbejde. Man mente imidlertid ikke at kunne gå ind for den af den nordiske samarbejdskommission foreslåede årlige bevilling på 390 000,— sv. kr., fordelt med 90 000,— sv. kr. til et permanent generalsekretariat for kommissionen og ett dispositionsbeløb på 300 000,— sv. kr. til finansiering af forskningsopgaver. Derimod vil man se med velvilje på de konkrete enkeltprojekter, som måtte blive fremlagt af kommissionen.

København, den 10. september 1963

P. m. v.

E. B.

E. Drostby

Finland

Undervisningsministeriet¹:

Det med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 11/1960 utnämnda samarbetsorganet för forskning i arktisk medicin sammankom till

¹ Yttrandet översatt från finska.

sitt första möte i Helsingfors den 25 och 26 januari 1963. Den från mötet avgivna rapporten och rekommendationen behandlades vid Nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Reykjavik senaste juli månad. Ministerrarna ansåg att arktisk medicin är ett omfattande och betydelsefullt forskningsområde, som kunde rymma viktiga uppgifter för nordiskt samarbete. Dock ansåg majoriteten av ministrarna att det i nuvarande läge knappast skulle vara motiverat att upprätta en permanent organisation med ett särskilt sekretariat, utan att forskningsrådet skulle ges nödiga medel för att arbeta vidare med saken i syfte att få fram konkreta forskningsprojekt. Frågan om anslag till dessa finge sedan prövas i vanlig ordning. Ministerrarna beslöt att verka för genomförandet av den föreslagna enkätundersökningen om aktuella medicinska problem på detta fält.

Undervisningsministeriet har ställt sig positivt till strävandena att befrämja arktisk medicin inom ramen för nordiskt samarbete. Ministeriet hade också berett sig att å sin sida medverka till realiserandet av den av nordiska forskningsrådet för arktisk medicin gjorda rekommendationen i dess huvuddelar. Med anledning av undervisnings- och kulturministermötets beslut är dock så långt gående åtgärder i detta läge ej aktuella. Ministeriet har, enligt mötets beslut, uppmanat forskningsrådet att vidtaga de åtgärder vilka är nödiga för utförandet av den i betänkandet nämnda enkätundersökningen. Vidare har forskningsrådet uppmanats att med ledning av de uppgifter som sålunda erhållits, taga initiativ till nya forskningsprojekt samt även eljest befrämja deras förverkligande. Forskningsrådet har även anmodats att göra framställning för beviljandet av anslag, som är nödiga för finansieringen av dessa funktioner. Ministeriet har meddelat, att det för möjliggörandet av ett snabbt igångsättande av arbetet kommer att överväga möjligheten att ensam svara för av enkätundersökningen föranledda skäliga kostnader, till dess den samnordiska finansieringen av forskningsrådets arbete har kunnat realiseras.

Helsingfors den 16 september 1963

Minister *Armi Hosia*

Byråchef *Matti Aho*

Medicinalstyrelsen¹:

— — — får medicinalstyrelsen högaktningsfullt såsom sitt utlåtande anföra, att den finner det vara av betydelse att ett anslag beviljas för Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin, för att detta skall kunna förverkliga de uppgifter, som framgår av dess den 25—26 januari 1963 i Helsing-

¹ Yttrandet översatt från finska.

fors avgivna rapport, som framlades vid Nordiska rådets 11:e session i Oslo.

Helsingfors den 23 april 1963

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

Statens medicinska kommission¹:

Statens medicinska kommission har tagit del av förslaget om samarbete rörande forskning på den arktiska medicinens område och får som sitt utlåtande värdsamt anföra, att enligt kommissionens åsikt en medicinsk undersökning av den inom de nordliga regionerna bosatta befolkningens hälsotillstånd och hälsovårdsförhållanden utgör en viktig uppgift, i fråga om vilken ett välorganiserat samarbete mellan forskare i de olika nordiska länderna utan tvivel avsevärt kommer att främja undersökningarnas fortskridande. De ifrågavarande undersökningarna äger därjämte en mera vidsträckt betydelse, emedan de kan klarlägga många medicinska problem, som berör människans primärreaktioner vid acklimatisering i en kall miljö och i andra specialförhållanden.

Kommissionen anser, att den i förslaget ingående verksamhetsplanen för den närmaste tiden motsvarar de åtgärder, som behövs för att få i gång forskningen rörande arktisk medicin. Av särskilt stor vikt anses det vara, att en person med tillräcklig forskarkompetens kunde anknytas till planeringen av forskningsarbetet och att insamlandet av vetenskaplig litteratur på detta område så skyndsamt som möjligt kunde inledas. Genom att utdela forskningsstipendier finns enligt kommissionens åsikt möjlighet att få fram tillräckligt mångsidiga och intressanta forskningsuppgifter.

Statens medicinska kommission finner vid sådant förhållande, att de för forskning rörande arktisk medicin föreslagna medlen motsvara forskningens betydelse och rekommenderar, att förslaget måtte godkännas.

Helsingfors den 4 maj 1963

Harald Teir

Viccordförande

Mikko Niemi

Sekreterare

N o r g e

Sosialdepartementet har i skrivelse den 10 juni 1963 anslutit sig till Helse-direktoratets yttrande (*se nedan*).

¹ Yttrandet översatt från finska.

Helsedirektoratet:

Tilleggsforslaget som er fremmet av den finske representanten Ragnvald Lassinanntti bygger på den tilråing som den nordiske samarbeidskommisjon sente Undervisningsministeriet i Finnland etter sitt første og konstituerende møte i Helsingfors i dagene 25. og 26. januar 1963.

Tilråingen er i prinsippet den samme som den tidligere ekspertkomite ga i sin innstilling av 11. desember 1959, men forslaget til bevilgning for rådets virksomhet er vesentlig redusert. De foreslåtte sv. kr. 390 000 er ment å skulle dekke

1. Forskningsbidrag, herunder til samarbeidskommisjonens egne undersøkelser sv. kr. 300 000
2. Drift av sekretariatet og utgifter til kommisjonens møter sv. kr. 90 000
sv. kr. 390 000

Helsedirektøren vil bemerke:

Såvidt det i dag er kjent finnes det ingen spesielle sykdommer eller sykdomsgrupper som er spesifikke for arktiske egne i den forstand at de bare eksisterer der. Det kan imidlertid pekes på en rekke faktorer eller et samvirke av faktorer som er mere eller mindre karakteristiske for disse områder og som helsemessig sett er av betydning. Dette gjelder klimatiske miljøfaktorer med deres fysiologiske og psykiske virkninger, ernæringsforhold og de spesielle hygienisk-tekniske problemer som oppstår i disse egne. I en viss utstrekning gjør også den forskjellige opprinnelse av befolkningen seg gjeldende.

Det har i de senere år vært en økt interesse for de arktiske og subarktiske egne. Med den tiltakende bosetting har også interessen for å bedre befolkningens levevilkår økt. Dette gjelder ikke minst på den hygieniske og medisinske sektor.

Det har tidligere vært utført en rekke verdifulle undersøkelser over medisinske og hygieniske problemer i arktiske egne. De har imidlertid som oftest vært sporadiske og bare vurdert ut fra rent nasjonale synspunkter. Flere av de problemer som helsemyndighetene står over for er felles for de nordiske land og forholdene antas derfor å ligge tilrette for et samarbeid om forskning.

I det mandat som samarbeidskommisjonen fikk, inngikk blant annet å ta initiativ til nye forskningsprosjekter, koordinere igangværende forskning og vurdere foreslåtte forskningsprosjekter (mandatets punkt a).

Det synes ikke å ha vært forutsetningen at samarbeidskommisjonen skulle disponere spesielle midler til forskningsbidrag. Dette er for så vidt også i samsvar med det standpunkt Sosialdepartementet tidligere har tatt om at spørsmålet om bidrag til forskning innen arktisk medisin må vurderes sammen med forslag til forskning på andre medisinske områder og prioriteres på grunnlag herav. Eventuelle utgifter til slike forskningsbi-

drag bør derfor også dekket over de midler som forskningsrådet disponerer. Dette skulle ikke være til hinder for at samarbeidskommisjonen fortsetter sin virksomhet i henhold til mandatet. Når det gjelder spørsmålet om utdeling av forskningsbidrag vil den imidlertid måtte opptre som koordinerende og rådgivende organ for de nasjonale forskningsråd.

Hvis samarbeidskommisjonen skal kunne fylle sin oppgave som initiativtakende og koordinerende organ, vil det være nødvendig å skaffe tilveie visse grunnleggende data. Etter den rapport som foreligger fra dens første møte i Helsingfors, har den i første omgang tatt sikte på å skaffe en oversikt over den generelle helsetilstand i de aktuelle områder ved innsamling og bearbeidelse av medisinsk-statistiske data og over de mest aktuelle medisinske problemer ved en enqueteundersøkelse blant medisinsk personell som arbeider i disse strøk.

Helsedirektøren finner det for sin del rimelig at samarbeidskommisjonen ønsker slike undersøkelser utført og vil støtte forslaget om bevilgning til dette konkrete tiltak. Det må imidlertid antas at disse undersøkelser vil kunne la seg gjennomføre uten at det blir etablert et mere fast sekretariat. Etableringen av dette bør antakelig utstå til samarbeidskommisjonen har framskaffet flere konkrete opplysninger som grunnlag for sin virksomhet. Idet det vises til brev til Sosialdepartementet av 16. mai 1963 fra Statsministerens kontor, forutsetter Helsedirektøren at Kirke- og undervisningsdepartementet tar opp spørsmålet om eventuell bevilgning til dette formål.

Det kan for øvrig opplyses at Kirke- og undervisningsdepartementet ved ekspedisjon av 20. april 1963 oversendte hertil til uttalelse den tilråing som samarbeidskommisjonen sendte Undervisningsministeriet i Finland etter møtet den 25. og 26. januar 1963. Henvendelsen er bevart ved oversendelse av gjenpart av dette notat.

Oslo, den 10. juni 1963

(*sign.*)

S v e r i g e

Medicinalstyrelsen:

Genom remiss den 20 mars 1963 har Herr Statsrådet och Chefen för inrikesdepartementet anmodat medicinalstyrelsen att avgiva yttrande över framställning om att till Nordiska forskningsrådets för arktisk medicin disposition skulle ställas 390 000 kronor för förverkligande av forskningsrådets uppgifter för det första arbetsåret enligt av detsamma uppgjorda kalkyler.

I anledning härav får medicinalstyrelsen med hänsyn till den stora betydelse som forskningen inom arktisk medicin och hygien har för den sam-

verkande nordiska länderna och inte minst för vårt land tillstyrka den remitterade framställningen.

Stockholm den 13 maj 1963

Erik Björkquist

B.-E. Wålinder

Birgit Rydefalk

Kanslern för rikets universitet:

I ärendet har infordrade yttranden avgivits av de medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg samt av lärarkollegierna vid karolinska institutet och medicinska högskolan i Umeå.

Med överlämnande av ovannämnda yttranden [*se nedan*] får kanslersämbetet under åberopande av vad de medicinska fakulteterna och lärarkollegiet vid medicinska högskolan i Umeå anfört för egen del tillstyrka, att medel utverkas till Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin till rådets verksamhet under dess första arbetsår med begärt belopp, 390 000 svenska kronor.

Stockholm den 26 april 1963

På Universitetskanslersämbetets vägnar:

Torsten Arén

C. A. Bruno

Medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala:

På Nordiska rådets rekommendation har tillsatts ett »Nordiskt forskningsråd för arktisk medicin» med uppgift att planera och leda forskning över aktuella och för den arktiska miljön speciella problem av klinisk, socialmedicinsk och hygienisk betydelse. Detta forskningsråd äskar nu 390 000 kr. för att kunna börja sin verksamhet.

Fakulteten anser, att den planerade forskningen ligger utomordentligt väl till för gemensamt nordiskt arbete och att forskningsområdet bjuder på många intressanta och praktiskt betydelsefulla problem, varför fakulteten varmt tillstyrker, att det önskade beloppet ställes till Rådets förfogande, på det att arbetet må komma igång. Fakulteten vill vidare påpeka, att

de planerade forskningsuppgifterna äro av det slag, som kunna för Sveriges del bekostas av den s. k. Norrlands-fonden.

Uppsala den 19 april 1963

På Medicinska fakultetens vägnar:

Nils Thyresson

Ulla Johansson

Medicinska fakulteten vid universitetet i Lund:

Fakulteten har i ärendet tagit del av tidigare remissyttranden över projektet samt det 1959 till Nordiska rådets kulturkommission avgivna »Betänkande av Nordiska expertutskottet för arktisk medicin».

Fakulteten, som är medveten om den stora betydelsen av de speciella medicinska och hygieniska problem som möter i arktiska och subarktiska regioner, konstaterar att dessa hittills visats betydande intresse av militära och militärmedicinska institut i USA, Kanada och USSR och i viss grad även hos oss. Beklagligtvis har emellertid dessa av övervägande militära skäl bedrivna forskningars resultat icke i önskvärd grad gjorts kända eller tillgängliga för den allmänna civila forskningen beträffande hälso- och sjukvård inom dessa områden, bl. a. beroende på sekretessförhållanden. Fakulteten anser det dessutom uppenbart att de nordiska ländernas insats på detta område varit relativt liten, särskilt om man tar hänsyn till att så många av dess invånare normalt är bosatta i dessa regioner. Det av WHO nyligen dokumenterade intresset för utvidgad forskning inom »high» latitude medicine — — — en av WHO organiserad internationell konferens häröver ägde rum i augusti 1962 — — — utgör också ett skäl för att nu bilda en fastare organisation för sådan forskning inom de nordiska länderna.

Bland för arktisk medicin mera specifika ämnesområden kan som exempel nämnas problemkomplex inom antropologi och genetik, med hänsyn till bl. a. etnologiska förhållanden och förekomsten av befolkningsisolat; fysiologi, beträffande de speciella förhållandena i avseende på klimat, ljus och annan strålning samt nutrition; geografisk patologi och epidemiologi, beträffande förekomst och spridning av olika sjukdomar; omgivningshygien, beträffande vatten- och renhållningsfrågor, insektsplågan, lämplig utformning av »klimatskydd» i form av bostäder, beklämnad etc. Fakulteten vill emellertid betona, att många ytterligare forskningsområden, som kan anföras som lämpliga objekt för sådan samnordisk insats, icke är begränsad till enbart de arktiska eller subarktiska områdena utan har hög aktualitet även för andra, särskilt glesbebyggda delar av de nordiska länderna. Hit hör bl. a. mentalhygieniska och socialmedicinska frågor av stor betydelse,

i första hand sammanhängande med det isolerade läget och bristen på kommunikationer. Fakulteten vill därför uttrycka en förhoppning om att forskningsrådet tar hänsyn härtill och ej begränsar sin verksamhet till enbart specifika arktisk-subarktiska problemställningar.

Fakulteten finner således att med detta initiativ ett väsentligt och önskvärt steg tagits för realiserandet av ett vetenskapligt samarbete mellan de nordiska länderna. För att kunna fullgöra sina av Nordiska rådet givna uppgifter måste forskningsrådet för arktisk medicin självständigt få disponera över de medel, som gemensamt av de nordiska länderna ställes till dess förfogande; dock bör samarbete etableras med de statliga råden för medicinsk forskning i respektive länder.

Den av forskningsrådet framlagda planen för dess första verksamhetsår vill fakulteten helt biträda. Nödvändigheten av att verksamheten institutionaliseras med det föreslagna generalsekretariatet vill fakulteten särskilt understryka. Det torde utgöra en förutsättning för att rådet skall kunna fungera effektivt såväl beträffande det interna samarbetet som vid realiserandet av egna projekt.

Lund den 18 april 1963

På medicinska fakultetens vägnar:

Gunnar Lindgren

Ann-Mari Ebenius

Lärarkollegiet vid kungl. karolinska mediko-kirurgiska institutet:

Sedan Nordiska rådet 1960 rekommenderat tillsättande av en samarbetskommission för forskning inom arktisk medicin har de nordiska regeringarna tillskapat ett sådant samarbetsorgan, Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin. Vid dettas sammanträde i januari 1963 antogs en rapport och rekommendation innebärande bl. a. vissa allmänna riktlinjer för rådets verksamhet och organisation samt önskemål om anslag å sammanlagt 390 000 svenska kronor för förverkligande av dess uppgifter för det första arbetsåret. I detta belopp innefattas 300 000 kronor avsedda att utdelas efter anslagsansökningar från utomstående forskare. Återstående 90 000 kronor utgöra lönekostnader för ett generalsekretariat jämte övriga direkta utgifter för rådets verksamhet.

Lärarkollegiet anser det vara angeläget att forskning kommer till stånd inom arktisk medicin. Den lämpliga administrativa ordningen för handhavandet och utnyttjandet av de avsedda forskningsmedlen av icke obetydlig storleksordning synes enligt lärarkollegiets mening ännu icke vara tillräckligt fast utformad för att på bästa sätt tjäna ändamålet. Beträffande den begärda summans storlek har lärarkollegiet intet att invända. Innan

några konkreta forskningsprojekt tagits upp till bearbetning är det svårt att göra en realistisk beräkning av anslagsbehovet. Kollegiet vill därför begränsa sig till att betyga vikten av att forskningsmöjligheter snarast tillkomme inom området arktisk medicin.

Stockholm den 25 april 1963

På karolinska institutets lärarkollegii vägnar:

Sten Friberg

Jan Sverne

Medicinska fakulteten vid universitetet i Göteborg:

Fakulteten hälsar med tillfredsställelse förslaget att förbättrade och för de nordiska länderna samordnande resurser ställs till förfogande för utredning av arktisk-medicinska problem. Bl. a. av geografiska skäl torde dessa problem vara av hög angelägenhetsgrad för de nordiska länderna, en god forskningstradition inom fältet är i vissa av länderna sedan länge etablerad och har, trots hittills otillräckliga resurser, lett fram till intresseväckande och värdefulla resultat.

Beträffande den föreslagna organisationsformen och anslagsramen för ett första verksamhetsår finner fakulteten äskandena väl motiverade och vill därför tillstyrka desamma.

Göteborg den 18 april 1963

På medicinska fakultetens vägnar:

Bo E. Ingelmark

Carin Thelning

Lärarkollegiet vid medicinska högskolan i Umeå:

Lärarkollegiet instämmer i stort sett i de synpunkter, som framföres i betänkandet. Den pågående uppbyggnaden av medicinska institutioner inom de nordiska länderna (universiteten i Uleåborg och Umeå) kommer säkerligen att öka intresset för de speciella medicinska problem, som finnes inom det arktiska området. Lärarkollegiet vill, vid sidan av de forskningsområden som pekas i betänkandet, framhålla de omfattande human-genetiska forskningsuppgifter, som betingas av de inom detta vidsträckta och glesbefolkade område kvardröjande isolatbildningarna. Lärarkollegiet finner det angeläget att anslag ställes till förfogande för forskningsuppgifter inom arktisk medicin och finner det även ändamålsenligt att dessa anslag fördelas av Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin. För att få

en uppfattning om den lämpliga storleken på dessa anslag vill lärarkollegiet tillstyrka att den i betänkandet föreslagna enkätundersökningen snarast utföres. Anordnandet av konferenser och symposier i frågor rörande arktisk medicin synes också vara en lämplig uppgift för det Nordiska forskningsrådet.

Umeå den 24 april 1963

På lärarkollegiets vägnar:

Lars-Gunnar Larsson

Boo Selander

Statens medicinska forskningsråd:

Innan rådet ingår på behandling av det nu föreliggande förslaget vill rådet ge en återblick beträffande frågan om nordiskt samarbete vad avser forskning i arktisk medicin.

På grundval av rekommendation, antagen vid Nordiska rådets 5:e session 1957, samt beslut vid nordiska undervisningsministermötet i juni 1957 tillsatte Nordiska kulturkommissionens naturvetenskapliga sektion i april 1958 ett expertutskott, »Nordiska expertutskottet för arktisk medicin», för att utreda möjligheterna för ett nordiskt samarbete i fråga om forskning på ifrågavarande område. Expertutskottet avlämnade den 11 december 1959 sitt betänkande med förslag om inrättande av ett internordiskt forskningsråd samt en forskningsfond, som skulle disponera över förslagsvis 600 000 sv. kronor, till vilken summa de nordiska länderna årligen skulle bidra enligt sedvanlig fördelningsplan vid samnordiska arbeten. Forskningsrådet och fonden föreslogs av expertutskottet få till uppgift,

a. att själva taga initiativ till forskningsprojekt att verka för en koordinering av forskningen på den arktiska medicinens område i de nordiska länderna, att värdesätta av institutioner och enskilda forskare föreslagna forskningsprojekt;

b. att uppbringa och ställa medel till disposition för forskningen på området;

c. att anordna konferenser och symposier;

d. att på andra lämpliga sätt befrämja vetenskapligt arbete på den arktiska medicinens område.

Expertutskottet föreslog vidare, att inom forskningsrådet skulle upprättas ett verkställande sekretariat samt ansåg, att ett referensbibliotek i anslutning till detta sekretariat vore till utomordentlig nytta för forskningen.

I sitt yttrande av den 7 juli 1960 över det framlagda betänkandet anslöt sig Nordiska kulturkommissionen till expertutskottets uppfattning, att de medicinska problem, som vore säregna för norra Skandinavien, Island och

Grönland borde lösas i ett intimt samarbete mellan de nordiska länderna. Kommissionen var därför enig med expertutskottet, att det borde upprättas en nordisk samarbetskommitté som kunde koordinera forskningsverksamheten på ifrågavarande område samt värdera, utreda och ta initiativ till nya forskningsprojekt. Kulturkommissionen ansåg sig emellertid ej kunna tillstyrka, att dispositionsbelopp ställdes till den föreslagna samarbetskommitténs förfogande. Frågan om medel till nämnda ändamål borde tillsvidare, menade kulturkommissionen upptagas till behandling av kommittén allt eftersom konkreta projekt förelåg. Kommissionen anförde som motivering härför, att bevilningar i varje enstaka fall borde ses i sammanhang med bevilningar till andra forskningsprojekt och till det nordiska forskningsarbetet på andra områden. Kulturkommissionen ansåg även, att den föreslagna samarbetskommittén borde utnämnas gemensamt av de medicinska forskningsråden eller motsvarande organ i de nordiska länderna, samt att finansieringen av verksamheten även borde kunna ske genom dessa organ under förutsättning att deras anslag ökades i motsvarande grad.

Kulturkommissionen rekommenderade slutligen, att i anslutning till samarbetskommittén skulle upprättas ett sekretariat med personal tillräcklig för arbete med utredningar och litteraturtjänst.

Nordiska rådet antog den 31 juli 1960 i huvudsak i enlighet med kulturkommissionens förslag en rekommendation (nr 11/1960) i vilken de nordiska regeringarna anbefalldes att vidtaga de nödvändiga åtgärderna för inrättande av en samarbetskommitté för forskning i arktisk medicin och att ställa nödvändiga medel till disposition för kommissionen. Kommittén borde enligt nämnda rekommendation av Nordiska rådet få följande mandat:

- a. å ta initiativ till nye forskningsprojekter, koordinere igangværende forskningsarbeid og vurdere foreslåtte forskningsprosjekter på den arktiske medisins område i de nordiske land,
- b. å fremme forskning innen arktisk medisin på andre måter som den finner hensiktsmessig, samt
- c. så snart som mulig å fremlegge resultatene av sine overveielser, herunder også spørsmålet om opprettelse av et nordisk institutt for arktisk medisin, knyttet til et medisinsk fakultet.

I anledning av nämnda rekommendation har på förslag av statens medicinska forskningsråd den svenska regeringen den 2 februari 1962 förordnat professorerna Håkan Linderholm, Umeå, och Hans Ronge, Lund, att ingå som svenska representanter i en nordisk samarbetskommitté för forskning i arktisk medicin.

Statens medicinska forskningsråd övergår nu till att behandla den plan för det framtida forskningsarbetets bedrivande inom området arktisk medicin, som utgör underlaget för det nu aktuella till Nordiska rådet framlagda förslaget.

Den på sätt som i det föregående angivits tillkomna samarbetskommittén har hållit sitt första sammanträde, den 25—26 januari 1963. Av den rapport från sammanträdet som lämnats, framgår, att samarbetskommittén konstituerat sig under namnet »Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin (NFAM)». För att kunna fylla sina åligganden enligt Nordiska rådets ovan refererade rekommendation (nr 11/1960) måste, framhåller samarbetskommittén, den ha tillgång till medel dels för utbildning av forskningsanslag, dels ock för dess verksamhet, vari inkluderas kostnader för ett sekretariat under ledning av en generalsekreterare. De sammanlagda kostnaderna för dessa ändamål under det första verksamhetsåret beräknas till 390 000 kronor.

I tilläggsförslaget till Nordiska rådet (Sak D 51) föreslås, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att söka genomföra samarbetskommitténs ovan nämnda plan.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen över tillkomsten av ett nordiskt samarbetsorgan för forskning i arktisk medicin framhöll Nordiska kulturkommissionen i sitt yttrande över den särskilt tillsatta expertgruppens rapport med förslag till åtgärder inom området, vilket yttrande i huvudsak låg till grund för Nordiska rådets rekommendation i ärendet, att den icke fann det lämpligt att särskilda dispositionsbelopp skulle ställas till samarbetsorganets förfogande. Organet borde i stället, framhöll kulturkommissionen, i första hand ha till uppgift att värdera, utreda och ta initiativ till nya forskningsprojekt inom området. Statens medicinska forskningsråd, som tidigare för sin del inte haft något att erinra mot de synpunkter, som i ärendet anlagts av bl. a. Nordiska kulturkommissionen, finner ej att nya skäl anbragts, som skulle kunna motivera, att man nu borde utvidga de mandat, som Nordiska rådet i förut omnämnda rekommendation lämnat den nordiska samarbetskommittén för forskning i arktisk medicin. Rådet kan således — i avvaktan på ytterligare erfarenheter i ärendet — icke tillstyrka att särskilda anslag beviljas för att disponeras av samarbetskommittén för forskningsverksamhet inom berört område. Statens medicinska forskningsråd vill dock uttala, att det för sin del är berett att efter prövning i varje särskilt fall och inom ramen för de resurser, som står till rådets förfogande, bevilja anslag för genomförande av de konkreta projekt inom den arktiska medicinens område, som samarbetskommittén för arktisk medicin kan finna lämpliga. Statens medicinska forskningsråd förutsätter därvid även, att de härigenom ökade framtida anspråken på dess medel skall kunna tillgodoses genom att ökade anslag ställes till medicinska forskningsrådets förfogande.

Enligt statens medicinska forskningsråds uppfattning vore det principiellt betänkligt, om självständiga forskningsråd tillskapades för särskilda områden inom medicinsk forskning. På samma sätt som i den nu förda diskussionen och med likvärdig tyngd skulle skäl kunna anföras för tillskapandet av forskningsråd inom andra medicinens områden, t. ex. diabetes-

forskning, alkoholforskning, odontologisk forskning och veterinärmedicinsk forskning. I samtliga dessa fall föreligger svårösta avgränsningsproblem gentemot övrig medicinsk forskning, vilket vad avser det nu aktuella fallet redan framhölls av Nordiska expertutskottet för arktisk medicin i samband med dess överväganden om ett nordiskt forskningsinstitut för området. En uppsplittring av den medicinska forskningsledningen på flera organ skulle enligt rådets uppfattning dessutom skapa sämre möjligheter för samordning av forskningsfrågor inom skilda medicinska områden samt försvåra en vägning av olika forskningsprojekts angelägenhetsgrad gentemot varandra. Det är därför enligt rådets mening angeläget, att det slutliga ställningstagandet till olika anslagsfrågor inom den medicinska forskningens område sker enhetligt samt på sätt de institutionella förhållandena och de ekonomiska resurserna i varje land möjliggör.

Det nyss sagda utesluter emellertid ej enligt rådets mening lämpligheten av att inrätta självständiga utredande och initiativtagande organ inom forskningsråden, som av olika skäl anses väsentliga, eller för att få igång forskningsarbete på fält, som hittills icke bearbetats. Subkommittéer och nämnder med sådan verksamhet är en inom det medicinska forskningsrådet sedan länge prövad arbetsform som visat sig vara till stor nytta för t. ex. alkoholforskning, diabetesforskning, odontologi, tobaksforskning, läkemedelsforskning, m. m. Ett annat sådant område där organ av denna karaktär kan utöva lämplig verksamhet är forskning i arktisk medicin. Rådet har även, som ovan angivits, tidigare medverkat till inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan inom nyss nämnda fält. För att den nordiska samarbetskommittén skall kunna genomföra det arbete, som blivit den ålagd, anser statens medicinska forskningsråd det erforderligt, att ett mindre expensanslag ställs till kommitténs förfogande. Rådet hyser dock viss tveksamhet beträffande lämpligheten att för det inledande skedet av kommitténs arbete skapa en så fast personalorganisation, som framgår av rekommendationerna från det första sammanträdet i Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin.

Under hänvisning till vad ovan anförts får statens medicinska forskningsråd

avstyrka att särskilda medel avsedda för forskningsverksamhet ställs till disposition för den nordiska samarbetskommittén för forskning inom arktisk medicin men,

tillstyrka att ett mindre expensanslag beviljas för bestridande av kostnaderna för nämnda kommittés utredande och initiativtagande verksamhet.

Stockholm den 3 maj 1963

H. Theorell

Vice ordförande

Bengt Gustafsson

Sekreterare

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över medlemsförslaget**

Nordiska rådet antog vid åttonde sessionen år 1960 en rekommendation (rek. nr 11/1960), i vilken de nordiska ländernas regeringar anbefalldes att vidtaga de nödvändiga åtgärderna för inrättande av en samarbetskommision för forskning i arktisk medicin och att ställa nödvändiga medel till disposition för kommissionen. Kommittén erhöll enligt nämnda rekommendation följande mandat:

- a. å ta initiativ till nye forskningsprojekter, koordinere igangvarende forskningsarbeid og vurdere foreslåtte forskningsprojekter på den arktiske medicins område i de nordiske land,
- b. å fremme forskning innen arktisk medicin på andre måter som den finner hensiktsmessig, samt
- c. så snart som mulig å fremlegge resultatene av sine overveielser, herunder også spørsmålet om opprettelse av et nordisk institutt for arktisk medicin, knyttet til et medicinsk fakultet.

Den i rekommendationen förutsatta samarbetskommissionen har sedermera tillsatts och antagit namnet Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin. Vid dettas sammanträde i januari 1963 antogs en rapport och plan innebärande bl. a. vissa riktlinjer för rådets verksamhet och organisation samt begäran om anslag å sammanlagt 390 000 sv. kr. för förverkligande av dess uppgifter för det första arbetsåret. I detta belopp innefattas 300 000 kr. avsedda att utdelas efter anslagsansökningar från utomstående forskare. Återstående 90 000 kr. utgör lönekostnader för ett generalsekretariat jämte övriga direkta utgifter för rådets verksamhet.

I det inför Nordiska rådets elfte session väckta tilläggsförslaget föreslås, att rådet måtte rekommendera regeringarna att söka genomföra Nordiska forskningsrådets för arktisk medicin ovan nämnda plan.

De remissinstanser, som avgivit yttranden, tillstyrker enhälligt att ett nordiskt samarbete inleds på den arktiska medicinska forskningens område. Det framhålls, att en medicinsk undersökning av den inom de nordliga regionerna bosatta befolkningens hälsotillstånd och hälsovårdsförhållanden utgör en viktig uppgift, i fråga om vilken ett välorganiserat nordiskt samarbete mellan forskare i de nordiska länderna avsevärt kommer att främja undersökningarnas fortskridande. I fråga om den framlagda verksamhetsplanen anförs dock avvikande åsikter i ett par punkter. Sålunda uttalar *Helsedirektoratet* i Norge, till vars yttrande det norska *Sosial-*

departementet anslutit sig, att etableringen av ett permanent sekretariat troligen bör anstå till dess att samarbetskommissionen har framskaffat ytterligare konkreta upplysningar som grundval för sin verksamhet. *Statens medicinska forskningsråd* i Sverige motsätter sig det nya samarbetsorganets självständiga ställning i anslagshänseende i förhållande till de nationella medicinska forskningsråden och avstyrker att särskilda medel avsedda för forskningsverksamhet ställs till dess disposition, varförutom rådet ifrågasätter behovet av ett så fast sekretariat, som föreslagits.

Den av forskningsrådet för arktisk medicin uppgjorda arbetsplanen har varit föremål för behandling vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Reykjavik den 2 och 3 juli 1963. Ministrarna ansåg härvid att arktisk medicin är ett omfattande och betydelsefullt forskningsområde, som kunde rymma viktiga uppgifter för nordiskt samarbete. Dock ansåg majoriteten av ministrarna, att det i nuvarande läge knappast skulle vara motiverat att upprätta en permanent organisation med ett särskilt sekretariat utan att forskningsrådet skulle ges nödiga medel för att arbeta vidare med saken i syfte att få fram konkreta forskningsprojekt. Frågan om anslag till dessa finge sedan prövas i vanlig ordning. Ministrarna beslöt att verka för genomförandet av den av forskningsrådet för arktisk medicin föreslagna enkätundersökningen om aktuella medicinska problem på detta fält.

Undervisningsministeriet i Finland uttalar, att ministeriet ställt sig positivt till strävandena att befrämja arktisk medicin inom ramen för nordiskt samarbete. Ministeriet hade också berett sig att å sin sida medverka till realiserandet av den av Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin gjorda rekommendationen i dess huvuddelar. Med anledning av undervisnings- och kulturministermötets beslut är dock så långt gående åtgärder i detta läge ej aktuella. Ministeriet har, enligt mötets beslut, uppmanat forskningsrådet att vidtaga de åtgärder, vilka är nödiga för utförandet av den i betänkandet nämnda enkätundersökningen. Vidare har forskningsrådet uppmanats att med ledning av de uppgifter, som sålunda erhållits, taga initiativ till nya forskningsprojekt samt även eljest befrämja deras förverkligande. Forskningsrådet har även anmodats att göra framställning för beviljandet av anslag, som är nödiga för finansieringen av dessa funktioner. Ministeriet har meddelat, att det för möjliggörandet av ett snabbt igångsättande av arbetet kommer att överväga möjligheten att ensam svara för av enkätundersökningen föranledda skäligena kostnader, till dess den samnordiska finansieringen av forskningsrådets arbete har kunnat realiseras.

Kulturella niomannakommittén har i samband med handläggningen av det aktuella tilläggsförslaget införskaffat uppgifter särskilt om förutsättningarna för inrättandet av ett institut för forskning i arktisk medicin i anslutning till en medicinsk faktultet i ett av de nordiska länderna (rek. nr 11/1960 punkt c) samt om möjligheterna att tillgodose behovet av spe-

specialiserade forskare vid en dylik institution. Härvid har kommittén erfarit, att det i de olika nordiska länderna finns ett antal forskare, som specialiserat sig på hithörande områden.

Niomannakommittén har härefter upptagit frågan om samarbetet rörande forskning inom arktisk medicin till allsidig prövning.

Det av Nordiska kulturkommissionen tillsatta Nordiska expertutskottet för arktisk medicin konstaterar i sitt betänkande (*Nordiska rådet 1960, s. 343—373*), att då de nordliga regionerna expanderar såväl i ekonomiskt avseende som i fråga om befolkningstäthet, det är nödvändigt, att utvecklingen inom medicinsk forskning till gagn för allmän hälso- och sjukvård håller jämna steg med det övriga framåtskridandet. Expertutskottet anför, att det i de olika nordiska länderna utförts många värdefulla undersökningar. Dessa har dock varit sporadiska och belyst företeelserna från nationell synpunkt. Det framgår vidare, att man även i andra länder både i väst och öst skänker utredandet av arktiska spörsmål stor uppmärksamhet, varför det forskningssamarbete, som utförs i de nordiska länderna på detta område, kan tillmätas internationell betydelse.

I sagda betänkande nämns såsom för de ifrågavarande områdena karakteristiska särproblem de klimatiska miljöfaktorernas betydelse såväl för fysiologiska som psykologiska spörsmål, bostads- och omgivningshygieniska samt hygienisk-tekniska omständigheter, näringsförhållandena, infektionssjukdomarnas specialnatur samt ett flertal organisatoriska problem anslutande sig till hälsovården.

Enligt kommitténs åsikt är det i det förevarande fallet fråga om ett så särpräglat, starkt specialiserat forskningsområde, att det är befogat att för detsamma inrätta en egen, ekonomiskt oberoende forskningsorganisation. Det är föga sannolikt, att detta nya forskningsområde i annat fall skulle kunna vinna gehör för de förhållandevis omfattande behov i form av medel och övriga resurser, som utgör förutsättningen för att resultat av någon betydelse skall kunna uppnås inom en överskådlig tid.

På grundval av det i saken sammanställda materialet kan sägas, att forskningen inom den arktiska medicinens område bör tillmätas så stor betydelse, att ett nordiskt samarbete på området bör inledas så snabbt som möjligt och i en sådan omfattning, att konkreta resultat av arbetet utan onödig tidsutdräkt kan emotses. Härvid finner kommittén, att den under rekommendationens punkt c) berörda frågan om inrättandet av ett samnordiskt institut utgör ett väsentligt led i planerna. Ett sådant institut vore enligt kommitténs åsikt ägnat att ge det ifrågavarande samarbetet erforderlig stadga och utgöra ett centrum för samarbetet på området. Med anledning härav borde denna fråga, såsom i rekommendationen av år 1960 även förutsattes, i skyndsam ordning utredas. Med ledning av de uppgifter kommittén vid ärendets handläggning erhållit, synes härvid särskilt möjligheterna att tillgodogöra sig de institutionella och personella resurserna vid den medicins-

ka fakulteten vid universitetet i Uleåborg böra utredas. För den händelse en sådan utredning skulle resultera i ett förslag om upprättande av ett nordiskt institut för arktisk medicin kunde det övervägas, att verksamheten, i likhet med vad som varit fallet i fråga om somliga andra samnordiska institutioner, bl. a. den nordiska folkakademin i Kungälv, skulle inledas i försökssyfte förslagsvis för en tidsrymd av fem år. Enligt kommitténs åsikt borde även möjligheterna att etablera samarbete på ifrågavarande område mellan övriga lärosäten med medicinsk undervisning i de nordiska länderna och universitetet i Uleåborg undersökas.

Åtgärder har genom regeringarnas försorg vidtagits, som kan anses innebära ett steg mot förverkligandet av det under punkterna a) och b) i rådets rekommendation av år 1960 angivna programmet. Däremot kan den under rekommendationens punkt c) berörda frågan om upprättande av ett nordiskt institut för arktisk medicin ej sägas ha avancerat under de förflutna åren.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté hemställa, att rådet måtte rekommendera regeringarna

att snarast låta slutföra och för rådet framlägga resultatet av den inom det för planläggning av forskningen rörande arktisk medicin tillsatta expertorganet pågående utredningen angående inrättandet av ett nordiskt institut för arktisk medicin, anknutet till en medicinsk fakultet.

Helsingfors den 14 januari 1964

Per Borten

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Förman

Uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden

Se Sak A 23/1960 (8:e sess., s. 306; behandl. s. 85), Sak A 6/1961 och ekon. utsk. 3/1961 (9. sess., s. 296, 1325; behandl. s. 183), Sak A 8/1962 och ekon. utsk. 12/1962 (10:e sess., s. 317, 1598; behandl. s. 190) samt Sak A 13/1963 och ekon. utsk. 10/1963 (11. sesj., s. 385, 1582; behandl. s. 242).

BILAGA 1

Meddelande från norska Fiskeridepartementet i anledning av det uppskjutna medlemsförslaget

— — — kan meddeles at det foreligger ikke noe nytt når det gjelder Danmark, Sverige og Norge.

Færøyenes fiskerigrense

Færøyenes fiskerigrense er utvidet til 12 mil overfor alle land, og det er nå også trukket opp rette grunnlinjer som grensen beregnes fra. Utvidelsen blir satt i kraft den 12. mars 1964.

Grönland

Fiskerigrensen ved Grönland ble utvidet til 12 mil fra 1. juni 1963 basert på de rette grunnlinjer.

Norge og en rekke andre land har rett til å fiske mellom 6 og 12 mil til 31. mai 1973.

For övrig går man ut fra at Danmark vil gi utförlige opplysninger om Færøyenes og Grönlands fiskerigrenser.

Oslo, 13. desember 1963

Etter fullmakt

J. Sellæg

A. B. Voldnes

BILAGA 2

PM angående den europeiska fiskerikonferensen i London

Den brittiska regeringen inbjöd i april 1963 en rad europeiska stater till en fiskerikonferens i London. I inbjudan angav brittiska regeringen som skäl för konferensen, att de fria fiskevattnen under senare år inskränkts i tilltagande grad, särskilt i Nordostatlanten, på grund av utvidgningen av nationella fiskegränser. Det framgick vidare att briterna genom att sammankalla denna konferens önskade markera sitt intresse för en lösning på europeisk basis av fiskeriproblemen.

Fiskerikonferensens första del ägde rum i London under tiden den 3—6 december 1963. Representanter för Europeiska ekonomiska gemenskapens kommission och för följande länder deltog i konferensen: Belgien, Danmark, Frankrike, Irland, Island, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Portugal, Spanien, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Västtyskland och Österrike.

Enligt den efter konferensen utfärdade presskommunikén stod följande fyra punkter på dagordningen:

1. Rätt till fiske och rätt till fiskevattnen.
2. Tillträde till marknaderna.
3. Fiskeövervakning.
4. Diverse.

Särskild uppmärksamhet ägnades möjligheterna att nå en överenskommelse rörande rätten till fiskevattnen. Vidare diskuterades önskvärdheten av att formulera villkor för en liberal handelspolitik i fråga om fisk. Konferensen erkände betydelsen av att effektiva åtgärder vidtogs för att bevara fiskbeståndet. Slutligen rädde allmän enighet om behovet av att utforma moderna bestämmelser rörande sättet att bedriva fiske.

Vad beträffar rätten till fiskevattnen framlades vissa förslag i syfte att närmare definiera sträckningen av fiskevattnen. För att bereda tid för ytterligare studium av dessa förslag och av andra förslag som planlagts under andra punkter på dagordningen, beslöt konferensen att ajournera sig till den 8 januari 1964, då överläggningarna kommer att återupptagas enligt samma dagordning.

De två huvudförslag till överenskommelse om utvidgning av fiskegränserna, som diskuterades under konferensen, hade följande innehåll:

Det ena förslaget gick ut på en utvidgning av fiskegränserna upp till tolv sjömil med en inre och en yttre zon om vardera sex sjömil. Inom den inre zonen skulle kuststaternas medborgare ha exklusiv fiskerätt. Inom den yttre zonen skulle traditionellt fiske få fortsätta. Med traditionellt fiske avsågs fiske, som ägt rum under de senaste fem åren. Det var enligt detta alter-

nativ icke fråga om någon övergångsperiod utan om en mera permanent ordning. Kuststatens jurisdiktion skulle dock gälla även i den yttre zonen.

Det andra förslaget som framlades i fyra punkter, gick för det första ut på att man skulle enas om att genomgående utvidga fiskegränserna till tolv sjömil. Därvid skulle liksom hittills kuststaternas medborgare ha rätt till exklusivt fiske inom en gräns av tre sjömil. Fiskerätten i en yttre zon om nio sjömil skulle vara öppen utan tidsbegränsning för de stater, som anslöt sig till överenskommelsen, i den mån det var fråga om traditionellt fiske. Nästa punkt i förslaget gällde övervakning, bevarandet av fiskebeståndet och hjälp till fiskarena. Man skulle härvidlag komma överens om att tillämpa samma regler. Enligt tredje punkten skulle hänsyn kunna tagas till speciella förhållanden, såsom att befolkningen i närmare angivna kustområden för sin utkomst var helt beroende av fisket. En överenskommelse enligt dessa riktlinjer skulle enligt förslagets fjärde punkt innebära, att en skiljedomstol upprättades. Denna skulle kunna vara sammansatt av experter, vilka ej nödvändigtvis skulle representera olika medlemsstater.

Stockholm den 27 december 1963

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över medlemsförslaget

I ett medlemsförslag till Nordiska rådets åttonde session hemställde medlemmar av rådet, att Nordiska rådet skulle rekommendera Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att undersöka möjligheterna för en gemensam lösning av fiskerigränstrågan för dessa länders del samt att, i den mån det låter sig göra, överenskomma om likställighet för nordiska medborgare eller särskilda grupper av sådana vad angår fisket inom speciella områden.

Förslaget har därefter uppskjutits från session till session. Möjligheterna att taga slutlig ställning till förslaget torde för närvarande avhänga av utgången av den i dag återupptagna europeiska fiskerikonferensen i London. Ekonomiska niomannakommittén är under förhandenvarande omständigheter icke i stånd att nu avgiva något förslag i saken till rådet, som torde få behandla den med utgångspunkt från den vid tiden för tolfte sessionens avhållande rådande situationen.

København den 8 januari 1964

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Finn Moe

Förman

*BILAGA 4***PM angående den europeiska fiskerikonferensen i London
8—17 januari 1964**

Fiskerikonferensen i London, vilken ajournerades den 6 december 1963, sammanträdde ånyo under tiden 8—17 januari 1964.

Under konferensen utarbetades gemensamt av Storbritannien och Gemen-samma marknadens sex länder ett utkast till konvention rörande fiskeri-gränserna i Nordostatlanten (Medelhavet och Östersjön torde icke komma att omfattas av konventionen). Det är att märka, att konventionen icke för-utses beröra territorialvattengränserna.

Enligt konventionsutkastet skall de i konventionen deltagande staterna ha rätt att utvidga sina fiskerigränser till 12 sjömil. Fisket i en inre zon på 6 sjömil skall förbehållas kuststatens fiskare. Fiskare från andra i konventio-nen deltagande stater, som traditionellt fiskat i området 3—6 sjömil, skall emellertid under en kortare övergångsperiod äga rätt att fortsätta fisket i denna zon. Vad beträffar den yttre zonen, 6—12 sjömil, skall konventions-stater med ett traditionellt fiske ha rätt att fortsätta detta på permanent basis. I denna yttre zon skall kuststaten ha rätt att reglera fisket på icke-diskriminerande basis.

Konventionsutkastet innehåller vidare vissa undantagsbestämmelser för områden, i vilka befolkningen till övervägande grad är beroende av fisket för sin utkomst. I sådana områden skall sålunda de andra konventionssta-ternas rätt att i den yttre zonen fortsätta ett traditionellt fiske kunna in-skränkas.

Dessa undantagsbestämmelser ha främst tillkommit för att tillmötesgå Danmarks intressen i vad avser Grönland och Färöarna, samt Islands och möjligen även Norges intressen.

Av uttanden vid konferensen framgick, att Island icke anser sig kunna godtaga en konvention som ej ger dem fria händer att utvidga fiskerigrän-serna utöver 12 sjömil. Detsamma torde gälla för Danmark vad beträffar Grönland och Färöarna. Norge däremot synes kunna acceptera en maxime-ring av fiskegränserna till 12 sjömil men synes under åberopande av undan-tagsbestämmelserna önska utestänga allt utländskt fiske, alltså även tradi-tionellt fiske, från de norska fiskevattnen efter en övergångsperiod på högst 10 år.

Det synes vara anledning räkna med att flertalet i konferensen deltagan-de länder kan komma att förklara sig beredda att ansluta sig till konventio-nen, när Londonkonferensen återupptar sitt arbete den 26 februari 1964. Undantag gäller dock som ovan nämnts i alla händelser för Island och för

Danmark beträffande Färöarna och Grönland. För moderlandet torde Danmark kunna godkänna konventionen. För Norges del blir den avgörande frågan, huruvida konventionens undantagsklausul kan tolkas på sådant sätt att den kan bli tillämplig utan inskränkning på Norges kuster. I Sverige är frågan föremål för utredning.

Stockholm den 8 februari 1964

Uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning

Se Sak A 26/1961 (9. sess., s. 675; behandl. s. 123), Sak A 5/1962 och ekon. utsk. 16/1962 (10:e sess., s. 287, 1603; behandl. s. 212) samt Sak A 14/1963 och ekon. utsk. 15/1963 (11:e sess., s. 390, 1589; behandl. s. 244).

BILAGA

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över det uppskjutna medlemsförslaget

Till Nordiska rådets nionde session år 1961 väckte tre medlemmar av rådet ett medlemsförslag, vari de föreslog rådet att rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett samarbete beträffande utformningen av de nationella beskattningssystemen. Inom ramen för medlemsförslaget har behandlats tre spörsmål, nämligen 1. frågan om företagsbeskattningen, 2. frågan om den individuella beskattningen samt 3. frågan om samverkan mellan skattekommittéer och skattemyndigheter vid förberedande av skattelagstiftning. Medlemsförslaget uppsköts vid nionde sessionen, enär det icke före denna hunnit bli föremål för den närmare utredning som erfordrades för dess behandling i rådet.

Vid tionde sessionen, som avhölls i mars 1962, antog rådet enhälligt en rekommendation (rek. nr 30/1962), i vilken det hemställde till regeringarna att etablera nära samråd mellan de myndigheter, kommittéer och sakkunniga som syssla med utredningar om skatteregler, vilka kunna vara av gemensamt nordiskt intresse (se sak 66/1964). Därmed var medlemsförslaget färdigbehandlat såvitt gäller den tredje av ovannämnda frågor.

Beträffande företagsbeskattningen förordade rådets ekonomiska niomannakommitté i sitt utlåtande i saken till tionde sessionen utarbetandet av en komparativ undersökning av företagsbeskattningen i de fem nordiska länderna. Rådet beslöt i anledning härav att i avvaktan på en dylik utredning uppskjuta medlemsförslaget såvitt avsåge företagsbeskattningen till en föl-

jande session. Vad angående den individuella beskattningen upplyste kommittén i sitt utlåtande till tionde sessionen, att de enskilda skattebetalarföreningarna i de nordiska länderna vore sysselsatta med att gemensamt utföra en komparativ undersökning av skatteförhållandena, vilken skulle kunna ligga till grund för rådets behandling av frågan om den individuella beskattningen. Rådet beslöt därför att uppskjuta behandlingen även av frågan om den individuella beskattningen till en senare session, till vilken den nämnda undersökningen kunde föreligga.

Utredningen om bolagsbeskattningen har på niomannakommitténs uppdrag under hösten 1962 utförts av en grupp särskilt tillkallade experter (se Nordisk utredningsserie, 1963: 5) och tagits till utgångspunkt för ett ändringsförslag i saken till rådets tolfte session avseende harmonisering av bolagsbeskattningen. Det ursprungliga medlemsförslaget syftade visserligen längre, då det avsåg företagsbeskattningen i dess helhet. Som framkommit vid remissbehandlingen av ändringsförslaget, torde man emellertid vid en eventuell harmonisering av bolagsbeskattningen få överväga även någon samordning av reglerna för beskattning av företag som drives i andra former än som aktiebolag. Ekonomiska niomannakommittén får därför vad gäller förevarande del av medlemsförslaget hänvisa till sitt särskilda utlåtande om ändringsförslaget rörande harmonisering av bolagsbeskattningen.

Vad slutligen gäller den individuella beskattningen har skattebetalarföreningarnas ovannämnda utredning nu slutförts och publicerats i skriften »Skatterna i Norden», utgiven av Skattebetalarnas förening i Sverige. Skriften är uppdelad i två avsnitt — en jämförande del och en nationell del. I den jämförande delen visas för varje skatteform hur bestämmelserna i respektive länder verkar för den enskilde skattebetalaren. Den nationella delen innehåller ländervis en utförlig redogörelse för gällande skatte- och socialförsäkringsregler. Då utredningen slutförts först i november 1963, har några initiativ i saken ej hunnit tagas till rådets tolfte session. Ej heller har niomannakommittén själv haft tillfälle att närmare genomgå utredningsmaterialet. Ekonomiska niomannakommittén tillråder därför ytterligare uppskov med medlemsförslagets behandling i denna del.

Med hänsyn till vad som anförts får niomannakommittén föreslå,

att rådet vid tolfte sessionen beslutar ånyo uppskjuta medlemsförslaget till en påföljande session i vad det gäller frågan rörande den individuella beskattningen.

Köpenhamn den 8 januari 1964

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Juha Rihniemi

Bent Røiseland

Axel Strand

Ändringsförslag

om harmonisering av skattereglerna för bolag

(Väckt av John Lyng och Kåre Willoch)

Til niende sesjon fremsatte Holger Eriksen, Hans Gustafsson og Harras Kyttä et medlemsforslag om samarbeid angående beskatningens utforming [se 9. sess., s. 675]. Forslaget ble utsatt til tolvte sesjon. I mellomtiden har rådet latt foreta en ekspertutredning om aksjeselskapsbeskatningen. Ekspertutvalget har utarbeidet en oversikt over skattereglene i Danmark, Finland, Norge og Sverige og en sammenligning av aksjeselskapsbeskatningen i de 4 land (Nordisk utredningsserie 1963: 5).

Av utredningen fremgår at bedriftsbeskatningen i de fire land varierer på en rekke felter, f. eks. med hensyn til skatteformer, avskrivningsbestemmelser, varelagervurdering og regler om investeringsfond.

EFTA's råd besluttet på sitt møte i Lisboa i mai 1963 å avskaffe toll og kvantitative restriksjoner på handelen mellom landene innen 1. januar 1967. Vi mener derfor at det nå må være nødvendig og naturlig å søke å harmonisere reglene om beregning av bedrifters skattbare inntekt og formue i de fire nordiske land på en måte som kan medvirke til å gi bedriftene i alle de fire land ensartede konkurransevilkår innenfor EFTA. Det europeiske økonomiske fellesskap holder allerede på med å utrede spørsmålet om å harmonisere bestemmelsene vedrørende direkte beskatning av bedrifter. Det er mulig at spørsmålet også vil bli tatt opp innen EFTA. Vi mener imidlertid at det ville være naturlig at de fire nordiske land i første omgang søker å bli enige om grunnlaget for bedriftsbeskatningen. Hvis de fire nordiske land kan bli enige herom vil de også kunne fremføre sitt syn med større tyngde innen EFTA.

Vi vil derfor rekommandere regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige

å utrede spørsmålet om en harmonisering av bestemmelsene for bedriftsbeskatning på en måte som kan medvirke til å gi bedriftene i de fire land ensartede konkurransevilkår innen EFTA.

Oslo, 21. juni 1963

John Lyng

Kåre Willoch

*Bilaga 1***Yttranden över ändringsförslaget****D a n m a r k****Finansministeriet:**

For så vidt en harmonisering af selskabsbeskatningen synes motiveret al ønsket om en konkurrencemæssig ligestilling for de nordiske lande, er det måske tilstrækkeligt, at man søger at nå til, at skattebyrden på aktieudbytter bliver nogenlunde ens i de nordiske lande. En bedømmelse af dette spørgsmål må dog formentlig afvente afslutningen af den stedfindende udredning om personbeskatningen.

For så vidt en harmonisering skal være videregående, vil det efter skatte departementets formening på grund af de eksisterende ret betydelige forskelle mellem de i de nordiske lande gældende lovbestemmelser vedrørende selskabsbeskatningen være nødvendigt, at der sker et forarbejde i et fællesnordisk udvalg.

Til supplerung af den foreliggende oversigt over selskabsbeskatningen i de nordiske lande skal man tilføje, at de i Danmark gældende regler for beskatning af avance ved salg af fast ejendom er ændret med virkning fra 1. januar 1965, for så vidt angår de tilfælde, hvor ejendommen ikke er erhvervet i spekulationshensigt, og hvor salget ikke er sket som et led i den skattepligtiges næringsvej.

Efter ændringen gennemføres beskatning ved salg af alle ejendomme uanset ejerens erhvervelsestidspunkt. Udgangspunktet for beskatningen bliver enten den faktiske anskaffelsessum eller det beløb, som ejendommen vurderes til ved den almindelige vurdering, der skal finde sted pr. 1. september 1964. Til det højeste af disse beløb lægges et fast procenttillæg på 40 % og et varierende tillæg på 6 % om året for hvert år, ejeren har haft ejendommen efter 1965. Herudover gives der et skattefrit tillæg på 10 000 kr.

København, den 8. oktober 1963

E. b.

(*sign.*)

Industrirådet och Provinshandelskammeret har i skrivelse den 2 november, resp. den 1 oktober 1963 förklarat sig instämma i yttrande från Erhvervenes skatteseekretariat (se nedan).

Danmarks Rederiforening har i skrivelse den 27 september 1963 förklarat sig instämma i yttrande från Erhvervenes skatteseekretariat (se nedan).

Danske Bankens Fællesrepræsentation:

I det fremsatte ændringsforslag er bl. a. henvist til, at EFTA's ministerråd på sit møde i maj d. å. har truffet beslutning om afskaffelse af told og kvantitative restriktioner inden 1. januar 1967, og forslagsstillerne har derfor fundet, at det nu må være nødvendigt og naturligt at søge at harmonisere reglerne om beregning af virksomhedernes skattepligtige indtægt og formue i de fire nordiske lande på en måde, som kan medvirke til at give virksomhederne i alle de fire nordiske lande ensartede konkurrencevilkår inden for EFTA.

Idet vi takker for henvendelsen, skal vi meddele, at fællesrepræsentationen må finde det betænkeligt, om man søger tilgodese hensynet til ensartede konkurrencevilkår inden for Norden gennem en isoleret harmonisering af de nordiske landes beskatningsregler for virksomheder, idet en række andre faktorer vil være af mindst lige så stor betydning for virksomhedernes konkurrencevilkår, f. eks. spørgsmålet om de i de enkelte lande gældende indirekte skatter, den i de enkelte lande førte kredit- og rentepolitik m. v.

Fællesrepræsentationen må derfor fraråde, at forslaget søges fremmet.

København, den 9. oktober 1963

Med venlig hilsen

Henning Hoffmann

A. Skjoldager

Erhvervenes skatteseekretariat:

Af det norske »ændringsforslag» af 21. juni 1963 »om harmonisering av skattereglerna för bolag» fremgår det ikke ganske klart, hvilke områder af skattesystemet forslagsstillerne kunne ønske harmoniseret. Både forslagets overskrift og titlen på den ekspertredegørelse, som rådet har foranlediget udarbejdet, taler om selskabsbeskatningen (»bolagsbeskattningen»). Men forslagets tekst nævner det videre begreb: »reglene om beregning av bedrifters skattebare inntekt og formue», og indledningen til redegørelsen nævner, at Nordisk Råds økonomiske nimanndskomite har beskæftiget sig med »foretagsbeskattningen».

Formålet med den foreslåede harmonisering angives at være ønsket om at medvirke til at give erhvervsvirksomhederne i de fire lande ensartede konkurrencevilkår, og dette tyder også på, at det ikke blot er selskabsbeskat-

ningen, der nu foreslås harmoniseret. En sådan begrænsning ville heller ikke være hensigtsmæssig, idet reglerne om indtægtsopgørelsen i det væsentlige er de samme for selskaber og for personlige skatteydere; da stærke grunde taler for at bevare dette forhold, vil en harmonisering af indkomstopgørelsesreglerne for selskabsbeskatningen automatisk medføre en harmonisering også af de tilsvarende regler for personbeskatningen.

Selv om forslaget som nævnt efter sit indhold kun omfatter reglerne om beregning af indtægt og formue, kan der vel ikke være tvivl om, at man også må medtage skatternes beregning, idet harmonisering jo vil være ganske illusorisk, hvis den ikke også omfatter skattesatserne.

Forslagets anvendelse af udtrykket »bedriftsbeskatning» kunne tyde på, at man dog har tænkt sig en vis begrænsning i harmoniseringsområdet, men det er vanskeligt at se, hvordan en sådan grænse skulle kunne drages. Ganske vist er der visse regler, som efter deres indhold eller natur kun gælder for erhvervsvirksomheder, men andre regler har betydning for både erhvervsdrivende og andre skatteydere. Endvidere kan nævnes, at adskillige skatteydere både har erhvervsindtægter og andre indtægter, og at det ville være ugørligt at beskatte de to indtægtsarter efter forskellige regler. Endelig skal opmærksomheden henledes på, at den direkte beskatning ikke kan undgå at have virkning for omkostningsniveauet. Hvor skatterne indgår i det lønregulerende pristol er sammenhængen ret åbenlys, men også iøvrigt vil der være en tydelig tendens til, at skatterne påvirker omkostningerne. For at skabe lighed i konkurrencen kommer man derfor ikke uden om at harmonisere alle områder af indkomst- og formueskatten.

Det vil af det anførte fremgå, at den harmonisering af bedriftsbeskatningen, som omhandles i det norske forslag, ikke vil kunne undgå at føre til gennemgribende ændringer i indkomst- og formueskattereglerne i de nordiske lande for alle skatteydere, ikke blot for de erhvervsdrivende. Når man hertil betænker, at de enkelte landes skattesystemer ikke blot hviler på lovgivning og generelle administrative forskrifter, men yderligere på en omfattende, rikt nuanceret judiciel og administrativ praksis, vil man forstå, at en harmonisering af fire landes skattesystemer vil være en næsten uløselig opgave. Men under disse omstændigheder bør man formentlig overveje, om de opnåelige fordele ved en harmonisering står i noget rimeligt forhold til vanskelighederne.

Det mål, man sigter imod, er at give erhvervene i de fire lande ensartede konkurrencevilkår indenfor EFTA. Men man kommer næppe dette mål ret meget nærmere ved at harmonisere indkomst- og formueskatter, idet virksomhedernes konkurrenceevne påvirkes af mange andre forhold.

Mindst lige så vigtigt må det således være at harmonisere de indirekte skatter. Disse udgør nu i Danmark omkring 40 % af den samlede beskatning og i visse andre lande betydeligt mere, jfr. oversigterne i ekspertregørelsen side 72—73. Selv om man i de nordiske lande søger at undgå, at

produktion og eksport direkte belægges med omsætningsskat, vil sådan beskatning dog ikke kunne undgå at have indflydelse på omkostningsniveauet, og dette gælder i det lange løb uden hensyn til, hvor vidt omsætningsskatterne indgår i et lønregulerende prisindeks.

Det tilføjes, at selv om det inden for EFTA er vedtaget inden 1. januar 1967 at afskaffe al told og alle kvantitative restriktioner, vil de enkelte landes interne omsætningsafgifter ikke berøres af denne aftale, og det står derfor stadig de enkelte lande frit for at pålægge omsætningsskatter af enhver art og størrelse, og dermed at øve en vis indflydelse på omkostningsniveauet i det enkelte land.

Selv om man tænker sig en fuldstændig harmonisering af det samlede skattesystem, har man alligevel ikke sikret ligestilling i konkurrenceevnen. For et lands samlede finanspolitik spiller det offentliges udgifter nemlig en lige så stor rolle som indtægterne; af direkte betydning for erhvervene kan nævnes udgifter til jernbaner (herunder taksternes størrelse), vandveje, havne og lufthavne; endvidere er det af stor betydning, om de sociale udgifter afholdes helt af det offentlige eller i større eller mindre grad er pålagt erhvervsvirksomhederne.

Afhængig af finanspolitikken er i ret betydelig grad kreditpolitikken og rentepolitikken, og at disse faktorer har vidtrækkende betydning for virksomhedernes konkurrenceevne, har man i særlig grad kunnet føle i Danmark, hvor kapitalknaphed og en ekstraordinært høj rente har været meget tyngende for visse grene af eksporten.

Men netop afhængigheden mellem pengepolitikken og finanspolitikken gør det umuligt at harmonisere begge disse områder. Låses et lands finanspolitik fast, må pengepolitikken søge at overtage den regulering, som balance i økonomi og beskæftigelse gør nødvendig; men da pengepolitikken indflydelse er relativt svag, vil den i mange tilfælde være ude af stand til at skabe den ønskede balance, og i så fald vil det, som det er sket i Danmark, være nødvendigt også at tage finanspolitikken i anvendelse. Det er derfor ikke praktisk muligt at binde finanspolitikken gennem en harmonisering.

Det europæiske frihandelsområde kan næppe antages at have interesse i den foreslåede harmonisering. Forslaget nævner selv, at harmoniseringsspørgsmålet muligvis vil blive taget op i EFTA og finder det derfor naturligt, at de nordiske lande i første omgang finder et grundlag. Den foreslåede harmonisering skulle altså være et mellemstadium på vej til en europæisk harmonisering.

I realiteten vil vejen over en nordisk harmonisering til en europæisk harmonisering dog være en besværlig og ganske overflødig omvej; det er nemlig ikke tænkeligt, at de store europæiske lande vil tilpasse deres skattesystemer til de nordiske landes, og det bliver derfor disse, der i påkommende tilfælde på ny må foretage en væsentlig omlægning af skattereglerne for at tilpasse dem til et eller andet fælleseuropæisk system.

Hvor vanskeligt det er at gennemføre harmonisering på skatte- og afgiftsområdet, kan belyses ved forhandlingerne indenfor det europæiske fællesmarked (E. E. C.), som endda er baseret på et betydeligt mere vidtgående økonomisk fællesskab, end man har tænkt sig indenfor EFTA. Det norske forslag nævner, at E. E. C. allerede holder på med at udrede spørgsmålet om harmonisering af bedriftsbeskatningen, men såvidt det er skatsekretariatet bekendt, har en sådan harmonisering kun været nævnt som en fjern fremtidsmulighed, der først kan blive aktuel når andre og mere nærliggende problemer er løst. Man har i første række haft opmærksomheden henledt på den indirekte beskatning og har foreløbig gennem nogle år på adskillige møder drøftet muligheden for at indføre ensartede principper for beregningen og opkrævningen af omsætningsskatterne. Selv på dette stærkt begrænsede område har det dog ikke været muligt at nå til enighed, og forhandlingerne synes for tiden at være gået i hardknude. Det er overdraget en ekspertkommission at foretage en sammenlignende undersøgelse af de direkte skatter inden for E. E. C., men om en harmonisering heraf er der ikke tale for tiden, og Rom-traktaten forudsætter da heller ikke en sådan harmonisering.

Erhvervenes skatsekretariat må herefter som sin opfattelse sammenfattende udtale, at det norske forslag om harmonisering af bedriftsbeskatningen i Norden ikke er praktisk gennemførligt. Alene gennemførelsen af de foranstaltninger, som forslaget direkte nødvendiggør, må antages at støde på uoverstigelige vanskeligheder, og selv om disse skulle kunne overvindes, vil man være meget langt fra at have sikret ensartede konkurrencevilkår over for EFTA-landene. Dette mål kan ikke nås, idet det kræver en ensartet økonomisk politik på alle områder, hvilket er udelukket i lande, hvis vilkår er så forskellige som de nordiske landes. En ensidig harmonisering af skattepolitikken vil — bl. a. ved at nødvendiggøre en stærk brug af pengepolitiske midler — kunne få sådanne konsekvenser for større dele af erhvervslivet, at de enkelte lande og deres erhverv må have en klar interesse i at undgå dem. Skatsekretariatet må under disse omstændigheder fraråde, at man viderefører planerne om skatteharmonisering i de nordiske lande.

København, den 25. september 1963

P. s. v.

Jacob la Cour

Finland**Finansministeriet¹:**

I medvetande om att stadgandena rörande företagsbeskattning bl. a. i fråga om inkomst- och förmögenhetsskattefoten, rätten till avdrag för skatter, värdepminskningar och värderingen av lager i de skilda nordiska länderna avviker från varandra, och att i synnerhet skattebördans storlek väsentligt kan inverka på företagets konkurrensmöjligheter inom ramen för EFTA, finner finansministeriet det önskvärt att i de nordiska länderna kunde uppnås enhetliga grunder för företagsbeskattningen. På grund härav meddelar ministeriet värdsamt sin anslutning till planerna på den i medlemsförslaget avsedda undersökningen.

Helsingfors den 10 september 1963

Minister *Onni Koski*

Regeringsråd *Lauri Hervonen*

Centralhandelskammaren¹:

Centralhandelskammaren konstaterar med anledning av förslaget, att bolagsbeskattningen är av stor betydelse med avseende å näringsverksamhetens internationella konkurrensförmåga. Erfarenheterna inom Europeiska ekonomiska unionen har utvisat, att skattesystemets betydelse i konkurrensförhållandena ökas i samband med sänkningen av tullgränserna. Man bör sträva till att anpassa beskattningen efter den internationella konkurrensens fordringar så, att skattemurarna inte ersätter de försvinnande tullmurarna. Denna fråga är ytterst angelägen för vårt land särskilt med tanke på den fria internationella konkurrensen inom ramen för EFTA.

Av denna anledning framhåller Centralhandelskammaren högaktningfullt, att den understöder verkställandet av den i förslaget avsedda undersökningen.

Helsingfors, den 24 oktober 1963

Centralhandelskammaren

T. f. överombudsman *Sakari Yrjönen*

Bitr. ombudsman *Matti Mäenpää*

¹ Yltrandet översatt från finska.

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund, Finlands industriförbund och Arbetsgivarnas i Finland centralförbund¹:

Handelns liberalisering och den snabba utvecklingen inom det internationella handelsutbytet har lett till att konkurrensen skärpts betydligt. Detta har i allt flera fall framtvingat en omvärdering av företagens verksamhetsförutsättningar och konkurrensförmåga samt åtgärder i syfte att avlägsna svagheter. Av statsmakten bör härvid förutsättas en opartisk inställning såtillvida att från dess sida hinder icke uppreses för skapandet av likställda konkurrensvillkor mellan företagen. Med beaktande av den höga nivån hos den skattebörda som åvilar företagsverksamheten, gäller det sagda speciellt beskattningen.

Såsom av den av Nordiska rådet tillsatta sakkunnigkommitténs utredning framgår har företagsbeskattningen i de olika nordiska länderna i stor utsträckning gemensamma drag. Differenserna är likväl så många att t. ex. en noggrann jämförelse av bolagsskattebelastningen icke kan utföras. Av utredningen framgår likväl att bolagens skattebörda i Finland och Norge är kännbart högre än i Sverige och isynnerhet än i Danmark. Kommitténs uträkningar visar ju att bolagens skatter jämförda med den skattbara inkomsten i Finland är 58 %, i Norge 57 %, i Sverige 48,4 % och i Danmark 33,6 %.

Vid beräkandet av ovannämnda procentsatser har man icke kunnat ta i beaktande de skiljaktigheter som förekommer vid fastställandet av den skattbara inkomsten och förmögenheten. Trots att dessa skiljaktigheter kan inverka på företagets totala skattebörda är det uppenbart att de likväl icke ändrar totalbilden av företagsbeskattningens relativa höjd i de olika länderna. Såsom omständigheter som inverkar försvagande på de finska företagets konkurrensläge kan nämnas bl. a. den i kommunalbeskattningen begränsade avdragsrätten för räntor på in-tecknad gäld, den kommunala omfångsbeskattningen samt avsaknaden av möjlighet att överföra förluster. Det faktum att nedgången i penningvärdet icke beaktas vid beviljandet av avskrivningar på anläggningstillgångar, isynnerhet byggnader samt vid realisation av lager och andra tillgångar leder likaså till att skenbara skattbara inkomster uppstår i alla nordiska länder, men isynnerhet i Finland där inflationen varit kraftigast. Förmögenhetsskatten som icke uppbäres av bolag i Sverige och Danmark ökar å sin sida kostnaderna för den kapitalbetonade näringsverksamheten, såsom just industrin.

Utöver de direkta skatterna påverkas företagets konkurrensvillkor även av de indirekta skatter, som bolagen måste erlägga. Isynnerhet omsättnings-skatten höjer produktionskostnaderna hos oss. Detta beror särskilt på att omsättningsskatten hos oss enligt det gällande omsättningsskattesystemet uppbäres, icke endast för produkter som säljes till konsumtion utan även i

¹ Yltrandet översatt från finska.

tidigare skeden av tillverkningen. På grund av omsättningsskatten på industribränslen, produktionsmaskiner och andra inventarier samt fabriksbyggnader kommer dubbel skatt att betalas på en del av produkternas pris och därtill ännu skatt på skatt. Trots att enahanda skattefördubbling sker även i övriga nordiska länder är dess inverkan menligast i Finland, såsom framgår av följande uppställning:

Omsättningsskatt

a) industribränslen (olja, stenkol):

Danmark	—	
Finland	11,2 %	
Norge	—	
Sverige	—	(energiskatt: stenkol 12 Kr/ton, brännolja 16—25 Kr/m ³)

b) produktionsmaskiner:

Danmark	—
Finland	15 %
Norge	11,2 %
Sverige	6,4 %

c) övriga inventarier:

Danmark	9 %
Finland	25 %
Norge	11,2 %
Sverige	6,4 %

d) fabriksbyggnader:

Danmark	—
Finland (byggnadsmaterial)	25 %
Norge (såväl material som arbete)	11,2 %
Sverige (byggnadsmaterial)	6,2 %

Av andra skatter som betungar produktionsverksamheten i Finland kan nämnas skatten på flytande bränsle, stämpelskatten vid grundande av bolag och höjning av aktiekapital, 12 % stämpelskatt vid anskaffning av industri- o.a. fastigheter osv.

Inom den europeiska marknaden har man redan under flera års tid undersökt harmoniseringen av beskattningen samt möjligheterna till en utjämning av konkurrensvillkoren i syfte att försätta företag som arbetar i de olika länderna i ett jämställt läge. Detta arbete håller redan på att även få praktiska följder. Enligt vår uppfattning vore det viktigt att även i de nordiska länderna skrida till åtgärder för att avlägsna de missförhållanden som hindrar konkurrens på lika villkor i övriga EFTA-länder ävensom med företag som arbetar utanför EFTA. Då vi anser det vara viktigt att industrin och annan företagsverksamhet i Finland icke i något avseende försättes i en svagare ställning i beskattningshänseende än dess utländska konkurren-

ter understöder vi det i Nordiska Rådet framställda förslaget om förrättande av en undersökning angående harmonisering av företagsbeskattningen.

Helsingfors den 14 september 1963

Finska träförädlingsindustriernas
centralförbund

Lauri Kirves

Finlands industriförbund

Bror Wahlroos

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Päiviö Hetemäki

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland:

Inom Landsorganisationen i Finland har beskattningslagstiftningen rörande bolag och övrig lagstiftning, som gäller bolagens verksamhet, redan under någon tid varit föremål för undersökning. Härvid har det konstaterats, att beskattningsstadgandena för bolag icke såsom sådana kan särskiljas till ett speciellt frågekomplex utan att de övriga förutsättningar, som inverkar på bolagens verksamhet samtidigt beaktas.

Enär frågan som helhet fortfarande är föremål för undersökning inom vår organisation och det torde dröja flere månader innan slutsatser kan dragas av undersökningarna, önskar Landsorganisationen i Finland i detta skede icke taga ståndpunkt till det förslag, som väckts inom Nordiska rådet.

Helsingfors den 14 september 1963

Landsorganisationen i Finland

Jaakko Rantanen

Orvo Lahtinen

N o r g e

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

— — — skal få meddele at saken ikke gir grunn til uttalelse fra dette departement.

Oslo, 18. desember 1963

Kai Knagenhjelm

Ole Haneborg

Departementet for industri og håndverk:

Industridepartementet er klar over at også andre forhold enn skatteordningene er medbestemmende for industriens konkurransemessige posisjon, og at det er mange hensyn å ta når skattepolitikken skal utformes.

Departementet vil imidlertid fremheve at en rekke industribransjer i Norge ikke har spesielle, naturlige fortrinn, og at de i størst mulig utstrekning derfor bør ha like gunstige vilkår som sine utenlandske konkurrenter; — ikke minst fra de nordiske land. Departementet vil, på det nåværende tidspunkt, ikke uttale noe bestemt om hvorvidt disse industribransjer har et handicap på grunn av beskatningen og hvor stor del av industrien et slikt handicap eventuelt kan antas å gjelde.

I forbindelse med drøftingene om etablering av en nordisk tollunion ble det i 1957 foretatt en undersøkelse av de relative konkurransevilkår for de nordiske lands industrier. Undersøkelsen var meget nyttig. Dette departement vil tilråde at det nå blir foretatt en tilsvarende undersøkelse for å skaffe til veie et ajourført materiale om konkurranseforholdene i Norden.

Spørsmålet om og i hvilken utstrekning en harmonisering av bedriftsbeskatningen i de nordiske land er ønskelig, bør bl. a. sees i sammenheng med resultatene fra en slik undersøkelse.

Oslo, 14. januar 1964

Trygve Lie

Odd Göthe

Finans- og tolldepartementet:

Finansdepartementet skal bemerke at spørsmålet om å harmonisere reglene om beregning av bedrifters skattbare formue og inntekt i de nordiske land reiser problemer av vidtrekkende betydning for den interne norske økonomiske politikk. Det reiser dessuten særlige problemer på grunn av strukturen i norsk næringsliv, dets utadvendte og konjunkturfølsomme karakter, spesielle distriktsforhold etc.

En utredning som anbefalt, ville i alle fall måtte ta atskillig tid. Den ville kreve innsats av mye spesielt sakkyndig arbeidskraft som det er betydelig knapphet på. I den forbindelse vil en peke på at det for tiden er i gang et omfattende utredningsarbeid på skatteområdet, bl. a. i en rekke offentlige komitéer. Det gjelder slike spørsmål som å bringe skattleggingen av inntekt av personlig eide bedrifter mer på linje med skattlegging av inntekt av bedrift som eies av aksjeselskap, spørsmålet om hvordan en lønnskattord-

ning bør utformes, spørsmål om å innføre inntektsskatt av gevinst av verdipapirer og andre formuesgjenstander utenom næringsvirksomhet m. v. I departementet pågår dessuten et omfattende arbeid med en teknisk revisjon av hele skattelovgivningen. Etter henstilling fra Stortinget vil en egen komité bli nedsatt til å vurdere progresjonen i inntektsskatten. Forslag om ytterligere større utredninger reiser derfor med full tyngde spørsmålet om prioritering mellom de ulike utredningsoppgaver.

På denne bakgrunn finner departementet at tiden ikke er inne til å ta forslaget fra Lyng og Willoch opp til nærmere behandling.

Oslo, 28. september 1963

Andreas Cappelen

A. Scheel

Riksskattestyret:

— — — skal bemerkes at skattedirektøren fullt ut slutter seg til de synsmåter som er kommet til uttrykk i Finansdepartementets brev av 28. september 1963. En finner i denne forbindelse grunn til å peke på at etter at Finansdepartementets forannevnte uttalelse var avgitt, har det utvalg som ble oppnevnt ved kgl. resolusjon av 29. september 1961 med sorenskriver Dekke som formann, fått utvidet sitt mandat slik at det også skal utrede spørsmålet om hvorvidt det bør foretas en omlegging av skattereglene for aksjeselskaper og aksjonærer, jfr. kgl. resolusjon av 13. november 1963.

Det kan antagelig være grunn til at omtalte skatteutvalg blir gjort kjent med det fremsatte forslag om harmonisering av selskapsbeskatningen og til det standpunkt Finansdepartementet har intatt til spørsmålet.

Oslo, 28. november 1963

K. G. Bugge

Bjørn Skreiberg

Norges industriforbund:

Som kjent har Norges industriforbund gjentagne ganger i sine henvendelser til myndighetene understreket at den norske bedriftsbeskatning av hensyn til vår konkurranseevne overfor utlandet bør holdes på et forsvarlig nivå internasjonalt sett. Ved skattesammenligninger har vi påvist at våre avskrivningsregler og de øvrige bestemmelser som er avgjørende for ansettelsen av bedriftenes skattbare inntekt, gjennomgående er dårligere og at

våre skattesatser er høyere enn i de land i Europa det er naturlig å sammenligne oss med.

Ut fra dette syn vil vi sterkt anbefale det forslag som er fremsatt i Nordisk Råd om en utredning av spørsmålet om å harmonisere bedriftsbeskatningen i de 4 nordiske land.

Det fremgår av det materiale som fulgte det ærede departements ekspedisjon av 23/11 d.å. at harmoniseringsforslaget har møtt innvendinger på forskjellig hold.

Det har således vært fremholdt at det også er mange andre forhold enn den direkte beskatning som har betydning for bedriftenes konkurransevne, og at man derfor ikke oppnår noen likhet i konkurransevilkårene ved å gå til en harmonisering av bedriftsbeskatningen.

Vi er selvsagt enige i at det også er andre forhold som påvirker konkurransevnen. Allikevel må det være klart at en harmonisering av bedriftsbeskatningen vil være et viktig skritt i retning av en utjevning av konkurransevilkårene for bedriftene i de respektive land. Det er på det rene at den direkte beskatning er av vesentlig betydning for bedriftenes konkurransevne, og man bør da ikke gå imot et forsøk på en harmonisering på dette felt selv om det også er andre forhold som er av betydning for konkurransevnen.

Det har også vært innvendt at en harmonisering av bedriftsbeskatningen i Norden er av liten betydning, i det harmoniseringsbestrebelsene nu må sees i et større perspektiv på grunn av EFTA og EEC.

Det er vel også riktig at det langsiktige mål bør være en harmonisering som omfatter flest mulig land. Dette forhindrer imidlertid ikke at en harmonisering innen Norden vil ha sin store selvstendige betydning. Dette vil nemlig, som nevnt, i alle fall bety et viktig skritt i riktig retning. Under harmoniseringsarbeidet vil man også kunne vinne verdifulle erfaringer, som kan komme til nytte under eventuelle senere harmoniseringsbestrebelsler i større målestokk.

Vi er også enige med de to forslagstillere i at hvis de 4 nordiske land kan bli enige om en harmonisering, ville de kunne fremføre sine synspunkter med større tyngde innen EFTA.

Vi peker også på at samhandelen innen Norden stadig öker. Dette illustrerer riktigheten av det syn at alle harmoniseringsbestrebelsler innan dette område har stor selvstendig betydning.

Når det gjelder en harmonisering av bedriftsbeskatningen i Norden, synes forholdene å ligge vel til rette, idet alle 4 land har noenlunde samme system for direkte beskatning av bedriftenes nettoinntekt.

Derfor skulle det være gode muligheter for å oppnå resultater på dette felt. Det felles grunnlag er her ganske sikkert sterkere enn tilfelle har vært på flere av de viktige rettsfelter, hvor man har tatt opp og gjennomført en felles nordisk lovgivning.

Arbeidet med en harmonisering av bedriftsbeskatningen i Norden bör derfor, efter industriforbundets oppfatning, tas opp så snart som mulig.

Oslo, 20. desember 1963

Ærbødigst
Norges industriforbund

Knut Hald
Adm. direktør

Finn Stranger

Norsk arbeidsgiverforening har enligt skrivelse den 29 november 1963 avbøjt att yttra sig, då spørsmålet skulle ligga utanför föreningens verksamhetsfält.

Norges rederforbund:

Norges rederforbund vil støtte forslaget om utredning av spørsmålet om harmonisering av bedriftsbeskatningen i de 4 nordiske land.

Med økende økonomisk integrering og friere internasjonal konkurranse melder spørsmålet om koordinert skattelovgivning seg med stadig større vekt. Reglene for fastsettelse av skattbar inntekt og formue er av sentral betydning for bedriftenes konkurransevne og næringslivets utbygging, og vi tror en utredning av mulighetene for harmonisering innen Norden vil være et riktig og nødvendig skritt på veien mot større internasjonal ensartethet.

Vi har bemerket de betenkeligheter Finansdepartementet har gitt uttrykk for i sitt brev av 28. september d.å. til den norske delegasjon ved Nordisk Råd. Vi er enig i at spørsmålet om harmonisering reiser problemer av stor økonomisk og næringspolitisk betydning, og vi kan også forstå at de tidkrevende komitéutredninger som foregår på skattefeltet for tiden, reiser spørsmålet om prioritering mellom de forskjellige oppgaver. Men vi kan ikke være enig når Finansdepartementet på dette grunnlag går imot hovedtanken i forslaget fra herrene Lyng og Willoch. På lengere sikt vil det være nødvendig for Norge i langt høyere grad enn idag å tilpasse skattelovgivningen til de regler som gjelder i andre industrialiserte land. Særlig gjelder det reglene for fastsettelse av bedriftenes skattbare inntekt og formue.

For skipsfartens vedkommende vil vi spesielt understreke betydningen av koordinering av avskrivningsreglene. De sammenligninger som på dette felt er foretatt, viser store divergenser mellom landene, og i en næring som er så kapitalkrevende og hvis driftsmidler så hurtig forringes i verdi p.g.a. slit,

alder og »utidsmessighet», vil de årlige avskrivningsfradrag være totalt utslagsgivende for den skattbare inntekts høyde og på lang sikt også for næringens muligheter for kapitaldannelse og vekst.

OECD's Maritime Transport Committee gjennomfører for tiden som kjent såkalte »Consultation and Confrontation Exercises», hvor medlemslandene både skriftlig og muntlig må redegjøre for forskjellige sider av skipsfartsbeskatningen. Særlig vekt er naturlig nok lagt på avskrivningsreglene, hvor medlemslandene i tillegg til spørsmålet om satsenes høyde må spesielt redegjøre for i hvilken grad avskrivningsreglene er bundet til skipenes historiske kostpris, og hvorvidt rederiene kan variere satsene fra det ene år til det annet. Finansdepartementet vil være bekjent med at svarene på disse spørsmål viser at de øvrige OECD-land har langt gunstigere og mer fleksible avskrivningsregler enn Norge. Uten å gå i detalj vil vi henwise til at Statistisk Sentralbyrås oppgaver over kapitalslitet i den norske handelsflåte som kjent fullt ut underbygger vår påstand om utilfredsstillende norske regler på dette område.

Vi vil konkludere med at en bedre internasjonal tilpasning av norsk bedriftsbeskatning er nødvendig. En utredning i Nordisk Råd's regi vil da være av stor betydning, og den bør også være til hjelp for gjennomføringen av de mer langsiktige skattelovsreformer som Finansdepartementet for tiden arbeider med.

Oslo, 14. desember 1963

Ærbødigst
Norges rederforbund

Olaf Malterud

Stedf. direktør

Norske håndverks- og industribedrifters forbund:

Norske håndverks- og industribedrifters forbund vil gi sin tilslutning til forslaget om å utrede spørsmålet om en harmonisering av bedriftsbeskatningen i de 4 nordiske land. Ved bortfallet av tollbeskyttelsen innen EFTA anser vi det som en naturlig konsekvens at konkurransevilkårene for bedriftene i de forskjellige land sålangt det kan avgjøres av myndighetene blir like. De direkte skatter må betraktes som en omkostningsfaktor av meget stor betydning.

En harmonisering på nordisk basis synes ikke å representere noen motsetning til en harmonisering innen hele EFTA, slik at det av den grunn skulle være nødvendig å la saken utstå.

Et punkt av særlig betydning i tillegg til de som er behandlet i de hittil fremkomne uttalelser, er kapitaloverføringene. Er skattene i ett land høye-

re enn i nabolandene vil det være vanskelig å få kapitaltilførsler utenfra til landet og det vil alltid være fare for kapitalflukt.

Mangel på sakkyndige utredere innen det norske Finansdepartement bør ikke være avgjørende for saken. Det synes naturlig at en undersøkelse om harmonisering på nordisk basis foregår i form av en internordisk komité, med en representant fra hvert land. Såfremt departementet ikke selv skulle ha en kvalifisert tjenestemann disponibel som representant i komiteen, vil det formentlig være mulig utenfor departementet å finne en ekspert som departementet ser seg tjent med.

Dette forbund er enig i at det foreligger særlige problemer på grunn av, som Finansdepartementet bemerker, strukturen i norsk næringsliv, dets utadvendte og konjunkturfølsomme karakter, spesielle distriktsforhold etc. Disse hensyn synes imidlertid alt i alt å tale for en harmonisering av driftsbeskatningen.

I tilknytning til dette synspunkt vil vi få anføre at den oppfatning man ikke sjelden støter på — at Norge er et dyrt land å bygge ut og at dette nødvendigvis tilsier at skatteleggingen her i landet må være høyere enn i andre land, i hvert fall ikke kan lede til det resultat at driftsbeskatningen må være høyere enn i andre land. Også bedriftene vil være influert av de samme forhold som gjør at landet som sådant er dyrt å drive, den spredte bosetting, de topografiske forhold m.v.

Oslo, 9. desember 1963

Norske håndverks- og
industribedrifters forbund

Einar Høstmark

Adm. direktør

Arne Getz

Sjefkonsulent

Norges handelsstands forbund:

I vår uttalelse av 2. desember 1963 vedrørende forslaget om harmonisering av den alminnelige omsetningsavgift [*Sak A 34*], har vi bl. a. uttalt at siktepunktet for en eventuell harmonisering av den indirekte beskatning må være å gi næringslivet i medlemslandene ensartede konkurransevilkår. »Dersom man skal nå dette mål, er det imidlertid minst like viktig med en harmonisering av de direkte skatter».

Vi har gjentatte ganger fremhevet hvorledes ulike skattevilkår virker inn på næringslivets konkurranseevne internasjonalt. Dette er bl. a. belyst ved de sammenlignende skatteanalyser som vi har foretatt, og som det ærede Departement tidligere er gjort kjent med.

Vi finner ikke her grunn til å gå nærmere inn på resultatene av disse analyser, som bl. a. viser hvilken innflytelse ulike skatteregler har for bedriftenes muligheter for å kunne finansiere investeringer i driftsmidler og for en økning av varelageret. Selv om de relative konkurransevilkår er bestemt av mange forskjellige faktorer, kan det ikke være tvilsomt at ulikheter i den direkte beskatning har en selvstendig og ofte helt avgjørende betydning.

Den fremlagte utredning, »Nordiske Innstillinger 1963: 5», viser at det systematisk sett er stor grad av ensartethet, men at enkelte regler, f.eks. bestemmelsene om avskrivning på driftsmidler og bestemmelsene om varelagervurdering, fremviser store ulikheter. Denne forskjell får uten tvil stor betydning for skattlegningen av bedriftene og dermed også for konkurransevilkårene innbyrdes.

På bakgrunn av foranstående vil vi sterkt anbefale at man tar opp spørsmålet om en harmonisering av bedriftsbeskatning i Norden. Det må ansees som en høyt prioritert oppgave, som ikke kan settes til side.

Oslo, 7. januar 1964

Ærbødigst
Norges handelsstands forbund

Herman Scheel

Direktor

Paal Brunsvig
Sekretær

Norges byforbund — Norges herredsforbund:

Saken var oppe i felles styremøte i Norges byforbund og Norges herredsforbund tirsdag 17. desember 1963. Styrene vedtok å uttale at man ikke finner grunn til å ta noe standpunkt til saken, idet man går ut fra at de forskjellige instanser som arbeider med revidering av skattebestemmelsene i de nordiske land også har en harmonisering av disse for øye.

Oslo, 4. januar 1964

Kjell T. Evers

Peder Hoftun

Landsorganisasjonen i Norge:

Landsorganisasjonen finner det tvilsomt om det vil være av særlig verdi å ta opp dette spørsmål på det nåværende tidspunkt. En harmonisering av

bedriftsbeskatningen er etter Landsorganisasjonens oppfatning et usedvanlig komplisert spørsmål, og det vil være lite hensiktsmessig å ta opp et så omfattende arbeid for forholdene omkring markedsdannelsene i Europa er nærmere avklart. Landsorganisasjonen vil dessuten understreke at det ikke bare er bedriftsbeskatningen, men en rekke andre forhold som påvirker konkurranseevnen og som det vil være naturlig å studere nærmere hvis man først for alvor skulle gå inn på dette saksområde.

I den utstrekning det er nødvendig med en prioritering av arbeidet med skatteproblemene, vil Landsorganisasjonen gi sin tilslutning til det syn Finansdepartementet har gitt uttrykk for i brev av 28. september d.å.

Oslo, 17. desember 1963

Landsorganisasjonen i Norge

P. Murtsen

Poul Engstad

S v e r i g e

Riksskattenämnden:

Genom Kungl. Maj:ts remiss den 9 augusti 1963 har riksskattenämnden anmodats inkomma med yttrande till Nordiska rådet över ett inom rådet väckt medlemsförslag om harmonisering av skattereglerna för bolag. Med anledning härav får riksskattenämnden, som begränsar sitt yttrande till att omfatta den direkta beskattningen, anföra följande.

Det ökade internationella handelsutbytet, strävandena att genom multilaterala överenskommelser begränsa tullar och andra för handelsutbytet försvårande faktorer och arbetskraftens ökade internationella rörlighet medföra enligt riksskattenämndens mening, att en harmonisering av bl. a. reglerna för beskattning av aktiebolag och andra juridiska personer framstår som i och för sig önskvärd. Det synes emellertid angeläget, att frågan om en dylik harmonisering löses på ett mera generellt plan och icke begränsas till de nordiska länderna. Vad särskilt angår svenska förhållanden bör vidare framhållas, att man torde kunna räkna med att harmoniseringssträvandena komma att i betydande utsträckning beaktas såväl av allmänna skatteberedningen vid dess överväganden rörande den framtida beskattningen i Sverige av aktiebolag och andra rörelseidkare som vid den lagstiftning, som skatteberedningens förslag kommer att föranleda. Med hänsyn till vad nu anförts torde det ur svensk synpunkt te sig naturligt, att det ifrågasvarande medlemsförslaget icke för närvarande bör föranleda någon ytterligare åtgärd.

I handläggningen av detta ärende ha deltagit undertecknad ordförande,

ledamöterna Björklund, Jansson, Manhem, Ager och Helmers samt suppleanten Björnesjö.

Stockholm den 18 september 1963

Rolf Dahlgren

Bengt Bohman

Kommerskollegium:

Ändringsförslaget innebär en rekommendation till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan om en harmonisering av reglerna för företagsbeskattning i syfte att ge företagen i de fyra länderna likartade konkurrensvillkor inom EFTA. Euru den närmare innebörden av förslaget är något oklar, torde en samordning avses i fråga om såväl bolagsbeskattningens former som övriga bestämmelser på området, avseende bl. a. avskrivningar, lagervärdering och avsättning till investeringsfond. En sådan samordning går betydligt längre än vad som tidigare ansetts motiverat av det nordiska ekonomiska samarbetet. Kollegium vill i likhet med Stockholms handelskammare erinra om vad Nordiska ekonomiska samlingsutskottet anförde i denna fråga i sin år 1957 avgivna rapport (SOU 1957: 37). Enligt utskottets uppfattning kunde det icke vara anledning till att lägga speciell vikt vid att företagsbeskattningen samordnades inom den föreslagna gemensamma nordiska marknaden. Det avgörande borde vara att de totala verkningarna av de olika ekonomisk-politiska åtgärder, som är förenliga med samarbetet, gav varje enskilt land en tillfredsställande konkurrensmässig ställning. Utskottet framhöll att skillnad i beskattningen icke i och för sig hindrade de enskilda länderna att uppnå ett sådant resultat.

Ej heller vid tillkomsten av Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) ansågs det motiverat att söka samordna medlemsstaternas bestämmelser i fråga om företagsbeskattning. EFTA-konventionen föreskriver ej en utjämning av de inre konkurrensvillkoren och saknar i stort sett bestämmelser på skatteområdet. De i konventionen intagna konkurrensreglerna i fråga om statliga stödåtgärder, offentliga företag, restriktiva affärsmetoder, etablering och dumping (artiklarna 13—17) har det mera begränsade syftet att förhindra att fördelar, som förväntas av undanröjandet av hindren för internhandeln, motverkas av åtgärder från myndigheters eller enskildas sida. Det beslut angående en accelererad tullavveckling, som fattades vid ministermötet i Lissabon i maj 1963, innebar icke någon ändring härutinnan av EFTA-konventionen.

I sammanhanget må även erinras om att Romavtalet — som till skillnad från EFTA-konventionen syftar till upprättandet av en ekonomisk union

— innehåller uttryckliga fiskala bestämmelser endast i fråga om indirekta skatter, d. v. s. sådana skatter som har en omedelbar inverkan på varuutbytet mellan medlemsstaterna. Inom EEC pågår visserligen även utredningsarbete angående direkt beskattning, men EEC-kommissionen har hittills ej lagt fram några förslag på detta område. Det synes också ovissit i vad mån medlemsstaterna är beredda att godtaga en harmonisering ens i fråga om den indirekta beskattningen. Under alla förhållanden torde en harmonisering av lagstiftning om direkt beskattning tillhöra ett mycket framskridet stadium av integrationsprocessen.

Mot bakgrund härav kan kollegium icke finna att en utredning angående samordning av den nordiska företagsbeskattningen för närvarande är påkallad. Härtill kommer, såsom flera handelskammare framhållit, att den framtida utformningen av skattelagstiftningen i Sverige nu är under utredning, och att utredningens förslag bör avvaktas, innan man tar ställning till frågan om samordnad nordisk lagstiftning på området. Det synes dock naturligt, att de myndigheter, kommittéer och sakkunniga, som i de nordiska länderna arbetar med utredningar om skatteregler, som kan vara av gemensamt nordiskt intresse, samråder med varandra. En rekommendation härtill (nr 30/1962) har tidigare antagits av Nordiska rådet.

Stockholm den 24 september 1963

Nils Malmfors

Rutger Croneborg

Jan Thyberg

Stockholms handelskammare:

I den år 1957 avgivna rapporten från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet om nordiskt ekonomiskt samarbete anförde utskottet, att det icke kunde vara anledning till att lägga speciell vikt vid att företagsbeskattningen samordnades inom den föreslagna gemensamma marknaden. Det avgörande borde vara att de totala verkningarna av de olika ekonomisk-politiska åtgärder som var förenliga med samarbetet gav varje enskilt land en tillfredsställande konkurrensmässig ställning. Skillnad i beskattningen ansågs icke i och för sig hindra de enskilda länderna att uppnå ett sådant resultat.

Oavsett om denna utskottets bedömning av betydelsen av en samordning av den nordiska skattepolitiken i dåvarande läge kunde anses riktig eller ej, har frågan om nordiskt samarbete beträffande den rättsliga regleringen av näringslivets villkor i vissa fall kommit i ett annat läge genom tillkomsten av EFTA och genom den alltfortfarande aktuella frågan om Sveriges anslutning i en eller annan form till ett vidgat europeiskt ekono-

miskt samarbete. Handelskammaren kan för sin del knappast finna anledning till att man nu till närmare övervägande tar upp frågan om harmonisering av de nordiska ländernas skattelagstiftning, särskilt som en allmän harmonisering på skatteområdet ingår som ett viktigt led i det större europeiska samarbetet. Det bör också beaktas, att den reformering av den svenska skattelagstiftningen som f. n. överväges sannolikt skulle fördröjas, om det skulle bli aktuellt med en samordning av de nordiska ländernas skattepolitik.

Handelskammaren anser sig därför icke kunna tillstyrka att det under nuvarande förhållanden vidtages några åtgärder i medlemsförslagets syfte.

Stockholm den 9 september 1963

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Handelskammaren i Göteborg:

Såvitt handelskammaren kan finna är det riktigt, att en samordning inom Norden beträffande reglerna om företagsbeskattningen skulle vara av värde. Förslagsställarna har närmast framhållit önskvärdheten av att företagen i de fyra länderna erhåller ensartade konkurrensvillkor inom EFTA. Även ur många andra synpunkter förefaller det värt att sträva efter en harmonisering av beskattningsreglerna för företag. Både inom EEC och EFTA utgör en sådan likriktning av skattereglerna inom de anslutna länderna ett viktigt önskemål, och det kan enligt handelskammarens uppfattning ej vara något hinder för att man redan nu söker nå fram till en större enhetlighet de nordiska länderna emellan på detta område. Samtidigt må det dock framhållas, att likställigheten i konkurrenshänseende mellan företagen i de olika länderna ej kan uppnås enbart genom en unifisering av skattebestämmelserna. Sådana faktorer som sociala avgifter, socialvårdslagstiftning och skyddslagstiftning etc. spelar också en väsentlig roll i dessa sammanhang.

Handelskammaren har emellertid som ovan angivits intet att erinra mot att en utredning av nu föreslagen art kommer till stånd.

Göteborg den 10 september 1963

För handelskammaren i Göteborg

(sign.)

Skånes handelskammare:

Liksom handelskammaren överhuvudtaget är positivt inställd till ett nordiskt samarbete på lagstiftningsområdet är handelskammaren ej heller

främmande för tanken på att detta samarbete i princip skall utsträckas till att gälla jämväl skatteområdet. Det går emellertid icke att bortse från att på detta senare område frågan om dylikt samarbete kompliceras icke blott genom de samarbetssträvanden, som knyter sig till EFTA, utan även därigenom att den politiska riktpunkten för EFTA otvivelaktigt är ett större europeiskt ekonomiskt samarbete och en anslutning till EEC i en eller annan form. När det gäller en sådan anslutning ligger det för övrigt något olika till för de olika nordiska länderna. I det större europeiska sammanhanget ingår som ett viktigt led i samarbetet även en allmän harmonisering på skatteområdet. Vid sådant förhållande ifrågasätter handelskammaren, huruvida icke frågan om ett särskilt nordiskt samarbete på detta område tillsvidare bör ställas på framtiden, i avvaktan på att klarhet vinnes om samarbetet på den större europeiska fronten. I ärendet är ytterligare att beakta att upptagandet av ett nordiskt samarbete i fråga om skattelagstiftningen skulle för Sveriges del försena de aktuella skatte-reformsträvandena och slutförandet av den allmänna skatteberedningens arbete. Handelskammaren ställer sig därför tveksam rörande lämpligheten av att ett initiativ från Nordiska rådet tages på detta område vid nuvarande tidpunkt.

Malmö den 2 september 1963

Skånes handelskammare

S. Hammarskiöld

Gösta Jacobsson

Handelskammaren i Gefle:

Det är för handelskammaren tydligt, att ett nordiskt samarbete på skatteområdet liksom inom andra områden i princip skulle vara av stor betydelse för näringslivet. Emellertid finner handelskammaren, att en harmonisering av lagstiftningen, som skulle omfatta allenast de nordiska länderna, just för närvarande vore mindre givande, enär vi äro helt beroende av de europeiska ekonomiska integrationssträvandena och den kommande utformningen av beskattningsförhållandena inom EEC och EFTA. Det är möjligt, att ett fastläsande nu av skatteförhållandena i Norden skulle försvåra en anpassning till en alleuropeisk stormarknad.

Härtill kommer att de utredningar angående den svenska skattelagstiftningen, som för närvarande pågår, snart torde kunna framlägga sina betänkanden och att först därefter viss samordning bör upptagas till diskussion.

Handelskammaren vill ävenledes särskilt framhålla, att det är av synnerligen stor vikt, att skatteföreskrifterna ifråga om näringslivet icke allt-

för ofta ändras, då härigenom konkurrensförhållandena kunna bli alltför skiftande och mera långsiktiga lönsamhetsberäkningar omöjliggöras.

Gävle den 5 september 1963

Handelskammaren i Gefle

Gösta Hall

Birger Bellander

Kammarrätten:

Den av experterna verkställda utredningen, vilken icke närmare granskats av kammarrätten, utvisar, såsom förslagsställarna framhållit, att de fyra ländernas lagstiftning på förevarande område företer åtskilliga olikheter av delvis djupgående karaktär. En utjämning av dessa olikheter måste befaras stöta på stora svårigheter. Bland annat kan pekas på företagsbeskattningens nära samband med konjunkturpolitiken ävensom det förhållandet att statsutgifterna på olika sätt variera inom länderna. Därtill kommer framför allt, att utarbetandet av ett förslag på förevarande område torde komma att bli mycket tidskrävande. Att uppnå ett godtagbart resultat inom sådan tid, att detsamma kan komma att spela en roll vid förhandlingarna inom EFTA, på sätt förslagsställarna tänkt sig, ligger enligt kammarrättens mening icke inom möjlighetens gräns. En lösning av frågan inom en avlägsnare framtid torde emellertid icke vara utesluten och synes i varje fall böra eftersträvas. Praktiska åtgärder i detta syfte torde för Sveriges del närmast ankomma på allmänna skatteberedningen, som för närvarande är sysselsatt med en omarbetning av det svenska beskattningsväsendet. Kammarrätten får i detta sammanhang erinra om Nordiska rådets rekommendation nr 30/1962 om samråd mellan myndigheter, kommittéer och sakkunniga som syssla med utredningar om skatteregler, vilka kunna vara av gemensamt nordiskt intresse.

Stockholm den 4 september 1963

På Kungl. Maj:ts och rikets kammarrätts vägnar:

O. v. Unge

Sten Högberg

Allmänna skatteberedningen:

Allmänna skatteberedningen, som enligt sin målsättning avser att under första halvåret 1964 framlägga förslag beträffande de fysiska personernas beskattning, befinner sig för närvarande i ett intensivt arbetsskede,

därvid sedan länge all för sammanträden tillgänglig tid reserverats för bestämda arbetsuppgifter. På grund härav har det inte varit möjligt att inom den fastlagda remisstiden utsätta något särskilt sammanträde med hela beredningen för behandling av den i remissakten aktualiserade frågan. I detta läge har undertecknad i egenskap av beredningens ordförande begagnat tillgängliga möjligheter till samråd med enskilda ledamöter och experter eller grupper av sådana. På grundval av vad därvid framkommit får jag anföra följande.

Allmänna skatteberedningens omfattande utredningsuppdrag är fördelat mellan två kommittéer, vilka tillsammans med experter och sekretariat bildar skatteberedningen. Den ena av dessa kommittéer, skattesystemutredningen, har till uppgift att överväga skattesystemets allmänna konstruktion och uppläggning samt därutöver att utforma reglerna för de fysiska personernas beskattning. Den andra kommittén, företagskatteutredningen, har i uppdrag att ompröva företagsbeskattningen.

Redan från början har det mycket nära sambandet mellan de båda kommittéernas uppdrag och nödvändigheten av att en gemensam grund skapas stått klart. Beträffande betydelsefulla områden inom skattesystemet har därvid befunnits, att de har så nära samband med båda kommittéernas utredningsuppdrag, att även detaljutformningen måste bli en gemensam angelägenhet.

Med det sagda har avsetts att rikta uppmärksamheten på det förhållandet, att vad som i de remitterade handlingarna kallas skattereglerna för bolag — närmast motsvarande vad man i Sverige brukar benämna företagsbeskattningen därvid man åsyftar reglerna för nettointäktens beräkning och tillämplig skattesats — inte kan tagas i isolerat betraktande, när man vill söka bilda sig en uppfattning om belastningen på företagen i ett visst land. Vid sidan av det förhållandet att bedömandet måste påverkas även av sådant som exempelvis i vad mån en dubbelbeskattning av aktiebolagens inkomst är genomförd och vilken uppfattning man kan förskaffa sig rörande de förefintliga möjligheterna för bolagen att övervältra dem påförd direkt skatt, inverkar på ett synnerligen betydelsefullt sätt hur och i vilken omfattning företagen åläggas att utge socialavgifter av skilda slag och i vad mån företagen drabbas av indirekta skatter samt vilka förutsättningar som företagen har att på ett eller annat sätt övervältra dylik belastning.

Väl är möjligt att söka i första hand åstadkomma en ökad grad av harmonisering av skattereglerna inom något bestämt område, såsom i avseende å företagsbeskattningen i inskränkt mening, olika länder emellan. Om man därigenom åstadkommer en utjämning av den sammantagna belastningen av företag i de skilda länderna, är å andra sidan ingalunda givet. Effekten kan lika gärna bli den motsatta. Nettovinstbeskattningen kan med andra ord inte betraktas såsom något isolerat i ett läge,

där det handlar om att nå likställdhet i företagens belastning i skilda länder.

Företagsbeskattningen kan f. ö. helt eller huvudsakligen utformas såsom en form av s. k. bruttobeskattning — en fråga som ingår bland dem skatteberedningen enligt sina direktiv har att pröva. Att en sådan skatt åter till sina verkningar måhända tenderar att mer bli en konsumtionsbeskattning än en skatt, som stannar åtminstone delvis på företagen, är en omständighet som närmast är ägnad att visa den i hög grad flytande gränsen mellan beskattningen av företag resp. av fysiska personer.

Allmänna skatteberedningen har att pröva hela frågan om avvägningen mellan direkt skatt, indirekt skatt och socialavgifter. Betydelsefulla förskjutningar kan bli resultatet av övervägandena samtidigt som det kan ifrågakomma väsentliga omläggningar av reglerna på de skilda områdena. Dessa överväganden sker inom skatteberedningen under beaktande å ena sidan av att ett nykonstruerat skattesystem enligt de lämnade direktiven skall tillföra det allmänna samma inkomst som det gällande systemet och å andra sidan av önskemålet att ernå ett regelsystem som bättre svarar mot samhällsutvecklingen och de faktorer i övrigt, som i dagens läge bedömes vara av särskild betydelse. Till de senare hör givetvis önskemålet att inte genom skattereglerna onödigtvis lägga hinder i vägen för det svenska näringslivets konkurrenskraft och utveckling. Det ligger då i sakens natur att man inom skatteberedningen ingående studerar hithörande regler inom länder, med vilka Sverige upprätthåller handelsförbindelser eller med vilka länders näringsliv vårt lands konkurrerar på hemma- eller utomlandsmarknaden ävensom utvecklingstendenserna på skatteområdet i dessa länder. Att detta kan innebära en utveckling i riktning mot en viss harmonisering är inte uteslutet.

Givetvis kan det inte från skatteberedningens synvinkel finnas anledning att i och för sig avråda från undersökningar i syfte att uppnå en harmonisering av de nordiska ländernas företagsbeskattning i mer in-skränkt bemärkelse. För skatteberedningen ter det sig emellertid angeläget att få fullgöra sitt uppdrag i det större perspektiv, som ovan skildrats.

Stockholm den 14 september 1963

G. Hedborg

Ordförande i allmänna skatteberedningen

Överståthållarämbetet:

En utredning för ett närmare bedömande av möjligheterna att harmonisera reglerna för den direkta bolagsbeskattningen inom de nordiska länderna torde i och för sig vara av intresse. Emellertid lär en sådan

harmonisering icke kunna genomföras utan att skattereglerna i väsentliga stycken ändras. Då ändrade regler i sin tur torde kunna leda till — åtminstone för Sveriges vidkommande — en skärpning i beskattningen, synes även åtgärder till undvikande härav böra upptagas till omprövning. Den åsyftade utredningen torde därför bli vittutseende. Med hänsyn härtill och då den här berörda frågan även måste ses i ett större sammanhang — EFTA och EEEK — samt då den svenska bolagsbeskattningen för närvarande är föremål för utredning inom allmänna skatteberedningen, därvid givetvis den väckta frågan kommer att ägnas uppmärksamhet, torde enligt överståthållarämbetets mening frågan om en särskild utredning nu rörande harmonisering av de nordiska skattereglerna för bolag knappast böra igångsättas.

Stockholm den 9 september 1963

Underdånigst

På överståthållarämbetets vägnar:

Arne F. Bækkevold

Gillis Heimer

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund:

Med det väckta förslaget åsyftas att få till stånd en utredning, hur reglerna för företagsbeskattningen inom Danmark, Finland, Norge och Sverige skall utformas för att medverka till att ge företagen i de nämnda länderna likartade konkurrensvillkor inom EFTA. Om de nordiska länderna kunde bli eniga om de grundläggande reglerna för företagsbeskattningen skulle de enligt förslagsställarnas uppfattning kunna framföra sina synpunkter med större tyngd inom EFTA.

Som förslagsställarna erinrar undersöks inom EEC de nationella skattesystemens inverkan på konkurrensförhållanden och olika åtgärder övervägs på skatteområdet för att säkerställa fri konkurrens och förhindra snedvridning av konkurrensförhållandena. I enlighet med vad som förutsetts i Romfördraget har därvid uppmärksamheten i första hand riktats mot utformningen av den indirekta beskattningen, vilken ansetts ha det mest påtagliga inflytandet på konkurrensförhållandena. Mycket tyder på att man på detta område snart kommer till resultat och att även den direkta beskattningen i större eller mindre omfattning kommer att harmoniseras. Redan nu har den direkta beskattningen blivit föremål för omfattande undersökningar.

Erfarenheterna inom EEC ger vid handen att skattereglernas betydelse

för konkurrensförhållandena ökas i och med att tullgränsernas slopas. Även om förhållandena inom EFTA på detta område delvis skiljer sig från vad som gäller inom EEC finns det dock anledning anta, att beskattningsförhållandena får ökad inverkan på konkurrensmöjligheterna för de olika EFTA-länderna allteftersom tullarna nedsätts, möjligheter till friare kapitalrörelser införs och ett vidgat utbyte av arbetskraft kommer till stånd. Det kunde därför föreligga anledning att som en förberedande åtgärd närmare söka utröna behovet av resp. förutsättningarna för en harmonisering av skattereglerna inom EFTA-länderna. Det är däremot tveksamt om en utredning med det begränsade syftet att harmonisera skattereglerna i Norden skulle i väsentlig utsträckning lösa de problem på detta område, som medlemskapet i EFTA kan antas så småningom aktualisera. Skulle det likväl bedömas önskvärt att den av förslagsställarna ifrågasatta utredningen kommer till stånd inom de nordiska ländernas krets vill vi understryka, att en sådan utredning bör inriktas på att leda till åtgärder, som underlättar och inte försvårar en framtida anpassning till de lösningar, som man inom EEC kan komma fram till.

Ett vidgat samarbete på beskattningsområdet mellan de nordiska länderna är emellertid önskvärt, så mycket mer som frågan om den framtida skattestrukturen är aktuell i samtliga dessa länder. Det synes naturligt att under det pågående reformarbetet kontakter upprättas mellan de lagstiftande instanserna.

Slutligen bör erinras om att för Sveriges del är att förvänta, att skattesystemet inom en tämligen nära framtid undergår viktiga förändringar. Även om dessa förändringar inte i första hand kommer att beröra bolagsbeskattningen, kan de dock bli av avgörande betydelse även för denna beskattnings utformning. Skulle den av förslagsställarna påyrkade utredningen komma till stånd, får detta givetvis inte hindra eller försena de reformer på företagsbeskattningens område, som en förändring i skattesystemet i Sverige kommer att föranleda.

Stockholm den 13 september 1963

Svenska arbetsgivareföreningen

Curt-Steffan Giesecke

Sveriges industriförbund

Dag Helmers

Karl-Olof Faxén

Landsorganisationen i Sverige:

Den framtida bolagsbeskattningen i Sverige är f. n. föremål för utredning inom allmänna skatteberedningen. LO förutsätter att frågan om samordning av företagsbeskattningen i Sverige med företagsbeskattningen i såväl de nordiska länderna som i EFTA- och EEC-länderna därvid blir

föremål för en ingående prövning. Samtidigt som LO väl inser värdet av en samordning inom Norden på detta område för att ge länderna ensartade konkurrensvillkor inom EFTA vill LO framhålla att de framtida marknadsförhållandena i Europa fortfarande är oklara och att det därför kan vara klokt att låta frågan vila för att se ifall samordning inom ett större område kan komma att aktualiseras längre fram i tiden.

Stockholm den 19 augusti 1963

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Clas-Erik Odhner

Sveriges hantverks- och industriorganisation:

De nordiska ländernas beskattningssystem företer inbördes stora likheter ehuru på vissa områden väsentliga skillnader kan påvisas. Det senare gäller inte minst företagsbeskattningen. Av olika skäl torde det vara värdefullt, om man i de nordiska länderna kunde enas om i första hand vissa gemensamma huvudprinciper för beskattningens framtida utformning. Kontinuerliga överläggningar mellan de nordiska ländernas regeringar i syfte att så långt som möjligt samordna planerade beskattningsreformer, borde därför, enligt organisationens uppfattning, vara utomordentligt värdefulla. Organisationen tillstyrker därför i princip förslaget om utredning av möjligheterna att harmonisera företagsbeskattningen så att företagsamheterna i de nordiska länderna ges likartade konkurrensvillkor. En harmonisering enbart av företagsbeskattningen utan samtidigt beaktande av förefintliga skillnader på andra beskattningsområden och i totalt skattetryck samt socialutgifternas storlek torde emellertid inte kunna genomföras. Genom bl. a. den skiftande samhällsstrukturen i de nordiska länderna är den andel av de totala samhällsutgifterna, som direkt finansieras av företagets direkta skatter och socialförsäkringsavgifter, olika i alla länderna. En fullständig harmonisering av företagsbeskattningen torde därför knappast kunna genomföras utan samband med en mera omfattande skatteharmonisering. Eftersom en exportvara normalt belastas med direkt skatt i ursprungslandet och indirekt skatt i destinationslandet, är en annan förutsättning för likartade konkurrensförhållanden, att länderna med jämförbara produktionsförhållanden i stort sett har samma proportion mellan direkt och indirekt beskattning samt även i stort sett samma totala skattetryck.

Diskussionerna kring den planerade skatteharmoniseringen inom EEC utvisar att problem av denna typ uppkommer i ett flertal fall. Såsom grund för en eventuell framtida harmonisering av företagsbeskattning borde emellertid, enligt organisationens mening, läggas en överenskommelse mel-

lan de nordiska länderna om likartade företagsformer och enhetliga definitioner av skattetekniska begrepp såsom intäkt av rörelse och andra förvärvskällor. Inkomstbeskattningen baseras i alla länder på nettointäkten, vilket begrepp dock definieras på olika sätt; principerna för lagervärdering är olika etc. En sådan förberedande överenskommelse skulle innebära, att beskattningen av likartade företag i alla nordiska länder beräknas efter samma principer.

Skattesatsen kan då under övergångstiden variera från land till land, beroende på hur stort totalt skattetryck varje land, allt efter sina förutsättningar, vill lägga på företagen. Harmoniseringen kan därefter gradvis genomföras genom sammanjämkning av skattesatserna. Ett mycket stort antal mindre och medelstora företag i de nordiska länderna bedrivs i annan företagsform än aktiebolag, vilket också bör beaktas vid harmoniseringssträvanden på företagsbeskattningens område.

Sveriges hantverks- och industriorganisation hemställer, att Nordiska rådet vid en utredning om harmonisering av företagsbeskattning inom de nordiska länderna jämväl undersöker möjligheterna att på föreslaget sätt genomföra en gradvis harmonisering.

Stockholm den 19 september 1963

Sveriges hantverks- och industriorganisation

Hans Grundström

Gunnar Björnesjö

BILAGA 2

PM angående bolagsbeskattningens ekonomiska betydelse

(Upprättad av förste byråsekreterare Sven Holmstedt)

Undersökes bolagsbeskattningens betydelse i olika avseenden, kan det konstateras, att denna skatteforms vikt — oavsett om den ses ur stats- eller företagsekonomisk synpunkt varierar från land till land i Norden. En harmonisering kommer därför att få olikartad effekt i skilda länder — än relativt stor, än mindre.

Om skatten på bolagen först betraktas ur rent statsfinansiell synpunkt, d. v. s. som en inkomstpost på statsbudgeten, kan ej oväntat konstateras, att den betyder minst i Danmark. I detta land härrör ca 5 % av statens inkomster från bolagsbeskattningen. I Finland, Norge och Sverige är motsvarande andel 8 à 9 %.

Det är i detta sammanhang av intresse att undersöka, i vilken utsträckning företagsamheten i de fyra länderna bedrivs i aktiebolagsform. Den statistiska redovisningen är dessvärre på denna punkt mycket bristfällig. I den mån statistik över huvud taget finns att tillgå, är den i allmänhet ganska föråldrad. Jämförelser mellan länderna måste göras med stor försiktighet och med många reservationer. Några uppgifter må emellertid lämnas.

Danmark. År 1958 var ca 9 procent av antalet industriföretag aktiebolag. Motsvarande andel av alla de företag, som drev byggnads- och anläggningsverksamhet, var ungefär 1 procent. Inom el-, gas- och vattensektorn var relationstalet 3, inom handel och omsättning 9.

Finland. Den finska statistiken är föredömlig, men något föråldrad (1953). Nedanstående tablå visar för ett antal näringslivssektorer den andel av dels den sammanlagda årsomsättningen, dels antalet sysselsatta, dels antalet driftsenheter, för vilken aktiebolagen svarade. Inom parentes anges andelen aktiebolag och andelsbolag (i beskattningshänseende är dessa två företagsformer likställda).

	Industri och hantverk	Partihandel	Detaljhandel	Transport och kommunikationer	Övriga
Driftsenheter	19 (24 %)	51 (59 %)	14 (40 %)	5 (7 %)	18 (37 %)
Sysselsatta	77 (82 %)	73 (89 %)	28 (54 %)	22 (24 %)	45 (69 %)
Årsomsättning	78 (91 %)	60 (86 %)	35 (66 %)	33 (34 %)	49 (74 %)

Norge. Inom industrin var år 1960 42 % av totala antalet företag aktiebolag. Dessa bolag svarade för 72 % av den sammanlagda utbetalade lönesumman, 75 % av det totala bearbetningsvärdet och 78 % av de samlade bruttoinvesteringarna.

Sverige. Den svenska statistiken avser år 1951. Nedanstående tablå visar för näringslivets olika sektorer, hur stor andel av arbetsställena som drivs i aktiebolagsform.

Trädgårdsskötsel, skogsbruk	5 %
Industri, hantverk	15 %
Byggnads- o. anläggningsverksamhet	5 %
Partihandel	37 %
Detaljhandel	11 %
Samfärdsel	5 %
Övriga verksamhetsgrenar	14 %
Samtliga verksamhetsgrenar	13 %

Som tidigare nämnts, är siffrorna knappast jämförbara. Klart torde emellertid vara, att aktiebolagsformen är minst vanlig i Danmark. Enligt de statistiska centralämbetsverkens skattningar torde aktiebolagens ställning vara ungefär lika stark i Finland, Norge och Sverige.

Aktiebolagsbeskattningens betydelse ur företagsekonomisk synpunkt kan mätas genom att de totala direkta skatter, som åvilar aktiebolagen under ett

visst år, sätts i relation till deras totala omsättning. Här finns dessvärre endast uppgifter för Finland och Sverige. År 1960 utgjorde sålunda de direkta skatterna 2,3 % av omsättningen för industriaktiebolagen i Finland, i Sverige utgjorde de 2 % (1961 2,3 %).

En försiktig tolkning av den redovisade statistiken skulle ge vid handen, att bolagsbeskattningen ur stats- och företagsekonomisk synpunkt är ungefär lika betydelsefull i Finland, Norge och Sverige men ur bägge synpunkterna mindre betydelsefull i Danmark.

Stockholm den 10 december 1963

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över ändringsförslaget

I. Medlemsförslaget

Till medlemsförslaget om samarbete beträffande beskattningens utformning har inför Nordiska rådets tolfte session två rådsmedlemmar väckt ett ändringsförslag, vari föreslås att rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan om en harmonisering av reglerna för företagsbeskattningen på ett sätt, som kan bidra till att ge företagen i de fyra länderna likartade konkurrensvillkor inom EFTA.

Förslaget bygger på den utredning rörande bolagsbeskattningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som särskilda sakkunniga utfört på uppdrag av rådets ekonomiska niomannakommitté (Bolagsbeskattningen i Norden, Nordisk utredningsserie 1963:5). Utredningen ger vid handen, att det föreligger betydande olikheter i beskattningshänseende mellan länderna beträffande såväl skattesatser och skattetryck som mer speciella stadganden i skattelagarna.

Bolagsbeskattningens betydelse ur konkurrenssynpunkt kommer sannolikt att successivt öka, allt eftersom tullar och andra handelsrestriktioner slopas mellan länderna. Förslagsställarna anser det därför nödvändigt att söka harmonisera denna beskattning. De nämner, att frågan för närvarande utreds inom EEC och möjligen kommer att tas upp även inom EFTA, men anser det likväl naturligt, att de fyra nordiska länderna först söker enas om grunderna för beskattningen för att sedan med större tyngd kunna föra fram sina synpunkter vid framtida EFTA-förhandlingar.

II. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från trettio två berörda myndigheter och organisationer nämligen:

Danmark:

Finansministeriet.
Industrirådet.
Provinshandelskammeret.
Danmarks Rederiforening.
Danske Bankers Fællesrepræsentation.
Erhvervenes Skatteseekretariat.

Finland:

Finansministeriet.
Centralhandelskammaren.
Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.
Finlands industriförbund.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Landsorganisationen i Finland.

Norge:

Finans- og tolldepartementet.
Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Riksskattestyret.
Norsk arbeidsgiverforening.
Norges rederforbund.
Landsorganisasjonen i Norge.
Norges industriforbund.

Sverige:

Riksskattenämnden.
Kommerskollegium.
Stockholms handelskammare.
Handelskammaren i Göteborg.
Skånes handelskammare.
Handelskammaren i Gefle.
Kammarrätten.
Allmänna skatteberedningen.
Överståthållarämbetet.
Svenska arbetsgivareföreningen.
Sveriges industriförbund.
Landsorganisationen i Sverige.
Sveriges hantverks- och industriorganisation.

En redovisning för de väsentligaste synpunkter, som upptas i de ovan angivna remissyttrandena, följer nedan.

Några av remissinstanserna är tveksamma om vad förslaget avser. *Erhvervenes Skatteseekretariat* anför sålunda, att både i förslagets överskrift och titeln på den expertredogörelse, som rådet låtit utarbета, talas om bolagsbeskattning, medan i förslagets text nämns ett vidare begrepp: »reglene om beregning af bedrifters skattebare inntekt og formue». Sekretariatet framhåller vidare, att förslagets syfte också tyder på att det inte enbart är bolagsbeskattningen man föreslår harmoniserad. En sådan begränsning skulle inte heller vara möjlig, framhålls det, då reglerna om intäktsredo-

visningen i det väsentligaste är desamma för bolag och för enskilda skattebetalare.

Kommerskollegium framhåller likaså, att den närmare innebörden av förslaget är något oklar — det torde emellertid närmast avse en samordning i fråga om såväl bolagsbeskattningens former som övriga bestämmelser på området avseende bl. a. avskrivningar, lagervärdering och avsättning till investeringsfonder. Kollegiet uttalar vidare, att en dylik samordning går betydligt längre än vad som tidigare ansetts motiverat av det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, som på sin tid konstaterade att skillnaden i beskattningshänseende ej i och för sig hindrade de enskilda länderna att uppnå en tillfredsställande konkurrensmässig ställning.

Praktiskt taget alla instanser framhåller, att det inte går att betrakta ens företagsbeskattningen isolerat. För att kunna bedöma de olikartade konkurrensförhållandena måste också en rad andra faktorer studeras. *Allmänna skatteberedningen* anför, att man också måste taga ställning till dubbelbeskattningen av aktiebolagens inkomst och bolagens möjligheter att övervältra direkt skatt, den inverkan företagets skyldighet att utge socialavgifter utgör samt vidare den utsträckning i vilken företagen drabbas av indirekta skatter, samt deras möjligheter att övervältra också denna belastning. Liknande synpunkter framförs av *Erhvervenes Skatteseekretariat* och *Danske Bankers Fællesrepræsentation*, *handelskammaren i Göteborg*, *kammarrätten* och *Sveriges hantverks- och industriorganisation*. Det framhålles också, att frågan för övrigt har direkt samband med den i länderna förda finans-, kredit- och räntepolitiken. Flera instanser framhåller att frågan måste ses i samband med det pågående integrationsarbetet inom EFTA och EEC.

Erhvervenes Skatteseekretariat framhåller att vägen över en nordisk harmonisering till en europeisk skulle vara besvärlig och utgöra en ganska överflödig omväg. Organisationen anför i detta sammanhang dessutom, att man skulle riskera att bli tvungen att inom en ej alltför avlägsen framtid änyo lägga om skattereglerna för att anpassa sig till ett gemensamt europeiskt system. *Stockholms handelskammare* uttalar, att det knappast finns anledning att nu närmare överväga frågan om en harmonisering på skatteområdet ingår som ett viktigt led i det större europeiska samarbetet. Liknande synpunkter framförs av *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund*, *handelskamrarna i Skåne och Gävle* samt *Landsorganisationen i Sverige*.

Norges rederförbund tror däremot att en utredning av möjligheterna för en harmonisering inom Norden skulle vara ett riktigt och nödvändigt steg på vägen mot en större internationell enhetlighet. *Handelskammaren i Göteborg* framhåller, att arbetet inom EEC och EFTA ej borde utgöra något hinder mot att redan nu söka nå fram till en större enhetlighet mellan de nordiska länderna.

Den föreslagna undersökningen skulle sannolikt bli förhållandevis tidskrävande. Denna synpunkt framföres med särskild tyngd av *Finans- og tolldepartementet*, som uttalar, att utredningen skulle kräva en insats av mycket speciellt sakkunnig arbetskraft, på vilken det råder stor brist. Man hänvisar här till det pågående utredningsarbetet på skatteområdet i Norge. Till dessa synpunkter ansluter sig *Riksskattestyret* och *Landsorganisasjonen i Norge*. *Kammarrätten* anser, att det icke ligger inom möjlighetens gräns att uppnå ett godtagbart resultat inom sådan tid att det kan få den betydelse för förhandlingarna inom EFTA, som förslagsställarna tänkt sig.

Med något undantag framhåller alla svenska remissinstanser, att frågan om företagsbeskattningens framtida utformning i Sverige är under utredning av allmänna skatteberedningen, vars förslag bör avvaktas, innan ställning toges till en samordnad nordisk lagstiftning. Man uttalar på flera håll farhågor för att det svenska reformarbetet skall fördröjas, om en nordisk aktion igångsätts. Skatteberedningen har till uppgift att dels överväga hela skattesystemets allmänna konstruktion och uppläggning samt reglerna för de fysiska personernas beskattning, dels ompröva företagsbeskattningen. Dess uppdrag innefattar hela frågan om avvägningen mellan direkt skatt, indirekt skatt och socialavgifter. *Allmänna skatteberedningen* framhåller själv, att den studerar hithörande regler inom de länder, med vilka Sverige upprätthåller handelsförbindelser eller med vilka länders näringsliv Sverige konkurrerar. Beredningen uttalar, att det inte är uteslutet, att dess studier leda till en utveckling i riktning mot en viss harmonisering.

Det enda yttrande, som innehåller ett mer konstruktivt förslag, är avgivet av *Sveriges hantverks- och industriorganisation*, vilken också i princip tillstyrker förslaget. Organisationen framhåller inledningsvis, att det vore värdefullt, om man i de nordiska länderna kunde enas om i första hand vissa gemensamma huvudprinciper för beskattningens framtida utformning. Kontinuerliga överläggningar mellan de nordiska ländernas regeringar i syfte att så långt som möjligt samordna planerade beskattningsreformer borde därför vara utomordentligt värdefulla. Som grund för en eventuell harmonisering borde enligt organisationen läggas en överenskommelse mellan de nordiska länderna om likartade företagsformer och enhetliga definitioner av skattetekniska begrepp såsom intäkt av rörelse och andra förvärvskällor. En sådan förberedande överenskommelse skulle innebära, att beskattningen av likartade företag i alla nordiska länder beräknades efter samma principer. Organisationen anser, att skattesatserna då under övergångstiden kunde variera från land till land beroende på hur stort totalt skattetryck varje land efter sina förutsättningar vill lägga på företagen. Harmoniseringen skulle därefter kunna genomföras gradvis genom en sammanjämkning av skattesatserna.

Sammanfattningsvis kan sägas, att flertalet remissinstanser är kritiska mot medlemsförslaget — med mer eller mindre välvilliga skrivningar. 15 av

de 32 instanserna avstyrker sålunda förslaget direkt, sex instanser tar ingen bestämd ställning till förslagets hemställan men är genomgående tveksamma, två instanser yttrar sig över huvud taget inte och nio instanser tillstyrker förslaget.

III. Ekonomiska niomannakommittén

I artikel 21 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen stadgas följande:

De fördragsslutande parterna skola eftersträva att befästa det samarbete, som tidigare inletts i syfte att undanröja hinder för handeln mellan de nordiska länderna, samt att så långt möjligt ytterligare stärka och utveckla detta samarbete.

Ett av de områden, där till förverkligande av denna artikels målsättning åtgärder kan ifrågakomma, är bolagsbeskattningen. I den utredning, som ligger till grund för ändringsförslaget, konstateras, att bolagsbeskattningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige företer betydande likheter i stort men att den i en rad enskildheter fått en mycket varierande utformning. Så är t. ex. inkomst- och förmögenhetsskattesatserna olika i alla fyra länderna. Det föreligger också betydande skiljaktigheter beträffande möjligheterna till avdrag för underskott under tidigare verksamhetsår. Avskrivningarna på anläggningstillgångar och byggnader sker efter olika principer. Alla dessa olikheter försvårar givetvis en jämförelse, som syftar till att klargöra skattebelastningen på företagen i de fyra länderna. En någorlunda god bild torde man emellertid få, om man som utredningen beräknar skatterna i procent av den skattepliktiga nettointäkten före eventuella avdrag. I sådant fall blir skattebelastningen 58 % i Finland, 57 % i Norge, 48,4 % i Sverige och 33,6 % i Danmark.

Ovan anförda olikheter med avseende å skattebelastning lärer med all sannolikhet i viss mån påverka konkurrensen mellan företag i olika nordiska länder. Denna effekt torde komma till än klarare uttryck, när tullhindren mellan länderna helt avvecklats. Det är därför naturligt, att blicken riktas på bolagsbeskattningen, då det gäller att genom att skapa likartade konkurrensvillkor verka för utveckling av en fri handel.

Jämkningsåtgärder med avseende på bolagsbeskattningens höjd har relativt begränsad inverkan på statsinkomsternas storlek. Det bör därför ej möta principiella hinder att ta upp frågan om företagsbeskattningens harmonisering till närmare behandling på nordisk bas. En utjämning av olikheterna kan knappast påverka ländernas ekonomiska rörelsefrihet.

Åtskilliga remissinstanser har utgått från att frågan om en harmonisering av företagsbeskattningen kommer att tas upp inom EFTA. Det finns emellertid goda skäl antaga, att det kommer att dröja mycket länge, innan ett sådant arbete, om det överhuvud kommer till stånd, ger resultat. Inom EEC har harmoniseringen av den indirekta beskattningen givits prioritet, varför en likartad företagsbeskattning i Centraleuropa torde vara något, som ligger

långt i framtiden. På denna punkt borde alltså pågående europeiskt samarbete icke lägga avgörande hinder i vägen för ett nordiskt initiativ. För en framtida europeisk anpassning torde vara värdefullt om de nordiska länderna tagit upp bolagsbeskattningen till gemensam behandling.

Flera av de hörda remissinstanserna ställer sig tveksamma till möjligheterna för en isolerad harmonisering av bolagsbeskattningen. Otvivelaktigt finns på denna punkt utrymme för viss osäkerhet. Ofrånkomligt är, att reglerna för bolagsbeskattningen måste ses i samband med vissa allmänna regler, som gäller även beskattningen av fysiska personer. Ingreppen i dessa för hela skatteområdet allmängiltiga regler borde emellertid kunna bli relativt begränsade, om man i första hand koncentrerar harmoniseringsarbetet på de föreskrifter, som gäller skattesatserna. Till dessa stadganden måste givetvis då räknas även de, med vilkas tillhjälp det skattepliktiga beloppet räknas fram. Av de olikheter beträffande bolagsbeskattningen, som utredningen klarlagt, är det tydligen de, som avse skattesatserna, vilka har den avgörande betydelsen för variationerna i skattetrycket. Detta förhållande bör givetvis inte hindra, att man tillika överväger en harmonisering av andra centrala bestämmelser på området, särskilt sådana vilka är av betydelse för bruttovinstens beräkning, bl. a. avskrivnings- och varulagervärderingsreglerna. Av stor vikt är att åstadkomma enhetliga definitioner av de skattetekniska begreppen.

Problemen i samband med en harmonisering är både komplicerade och svårbedömda. Niomannakommittén kan därför nu ej föreslå annat än en allmän rekommendation och är ej beredd att specificera utredningsuppgifterna. Det måste ankomma på regeringarna att med hjälp av den skatteexpertis, som står till deras förfogande, närmare undersöka frågan och i första rummet utarbeta ett program för hur ett harmoniseringsarbete på detta fält lämpligen kan bedrivas.

Tidpunkten för ett initiativ från Nordiska rådets sida får bedömas just nu som lämplig, enär i flera av länderna tämligen vittgående skattereformer planeras. Det ter sig naturligt att man, innan slutlig ståndpunkt tages, överallt närmare överväger på vilka punkter ett nordiskt samarbete kan åstadkommas.

Med stöd av ovanstående synpunkter får ekonomiska niomannakommittén föreslå Nordiska rådet

att rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utarbeta ett program för en framtida harmonisering av bolagsbeskattningen.

København den 8 januari 1964

Ebon Andersson

Finn Moe

Kaarlo Pitsinki

Förman

Juha Rihniemi

Bent Røiseland

Reservation

av *Poul Møller, Carl Petersen och Axel Strand*, vilka förklarat sig icke kunna biträda kommitténs förslag utan anförä:

En harmonisering af aktieselskabsskatterne må formentlig ledsages af en harmonisering af satserne for virksomheder, der ikke er drevet på selskabsbasis. En så vidtgående foranstaltning kan kun anses for rimelig, såfremt man ønsker at nå frem til en nordisk økonomisk union. Om en sådan har man imidlertid som bekendt ikke kunnet enes.

Det forhold, at toldsatserne gradvis fjernes imellem de nordiske lande, vil i sig selv tilskynde hvert enkelt land til at skabe bedst mulige konkurrencevilkår for dets produktionsliv. Dette vil igen betyde, at lande med høj skat på virksomheder tilskyndes til at nedsætte satserne, så de kommer på niveau med de lavest beskattede landes. Herved sker en frivillig og automatisk udjævning i takt md ophævelsen af den ydre beskyttelse. Ved ophævelsen af den ydre beskyttelse må det blive de enkelte landes egen sag selv at føre den udgifts- og indkomstpolitik, der bedst fremmer dets produktionsvilkår inden for et frit marked og under hensyn til dets syn på de staten påhvilende forpligtelser. Et indgreb i staternes frie ret til selv at fastsætte statsindkomsterne vil medføre, at udgiftspolitikken i realiteten afgøres ved en harmonisering af skattepolitikken. Herved bliver de enkelte staters suverænitetsskald til fordel for en union det resultat, som man først må klarlægge sig, om man vil tilstræbe.

Iøvrigt må en harmonisering, såfremt den ønskes, gennemføres af alle de lande, der er tilsluttet et frihandelsområde, hvis de foreslåede harmoniseringsbestrebelse skal have den tiltænkte virkning. Ud fra dette synspunkt må det i sig selv være betænkeligt for de nordiske lande først at skabe deres egen harmonisering, som måske derefter skal harmoniseres med EFTA-landenes beskatningsforhold, for siden at indgå i overvejelser på et fælles europæisk grundlag. En sådan procedure vil i alle tilfælde skabe usikkerhed omkring beskatningsvilkårene igennem en lang årrække.

Vi må derfor anbefale, at det stillede forslag ikke fremmes.

Uppskjutet medlemsförslag om harmoniseringen av sociallagstiftningen i Norden

Se Sak A 19/1963 och soc.utsk. nr 12/1963 (11. sesj., s. 470, 1539; behandl. s. 246).

BILAGA 1

Yttrande över medlemsförslaget

N o r g e

Socialdepartementet har i skrivelse den 19 december 1963 hänvisat till Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (se Sak C 3/1964).

Norsk arbeidsgiverforening:

Vi er kjent med at det omtalte medlemsforslag allerede på et tidligere tidspunkt har vært tilstillet arbeidsgiverforeningene i Danmark, Finland og Sverige til uttalelse. Vi vil gjerne be om at også Norsk arbeidsgiverforening for fremtiden får seg forelagt saker som griper så sterkt inn i vår forenings virkeområde som tilfellet er med denne sak. Vi går for øvrig ut fra at medlemsforslaget ble drøftet på det nylig avholdte ministermøte i Oslo, og vi ville eventuelt være takknemlig for en orientering om resultatet av sakens behandling på dette møte.

Hva realiteten i medlemsforslaget angår, oppfatter vi Sosialdepartementets uttalelse slik at departementet er av den oppfatning at harmoniseringsarbeidet allerede er meget godt i gang og at det bør fortsettes etter de retningslinjer som hittil har vært fulgt. Denne oppfatning er dekkende også for vårt standpunkt til medlemsforslaget. Vi er på ingen måte motstandere av en harmonisering av sosiallovgivningen i de nordiske land, men denne

må ikke föres lenger enn naturlig, under hensyntagen til de ulike forhold i de land det er tale om. Spesielt vil vi i denne forbindelse bare peke på at man ikke kan se *sosiallovgivningen* isolert. Sosiale goder reguleres i dagens samfunn i stor utstrekning også på andre måter enn gjennom lovgivningen, f. eks. i de store organisasjoners tariffavtaler. På dette område er det store ulikheter landene i mellom. Dette må man ta hensyn til når man skal vurdere omfanget av og en realistisk begrensning av harmoniseringsarbeidet.

Oslo, 27. november 1962

Med høyaktelse
Norsk arbeidsgiverforening
(*Sign.*)

Tablå vid bedömning av frågan om harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige ¹
<i>Administration</i>	Frivillig 1) Arbetslöshetskassa 2) Arbetsdirektoratet under arbetsministeriet	Frivillig 1) Arbetslöshetskassa 2) Socialministeriet	Obligatorisk 1) Arbetslöshetskassa 2) Socialministeriet	Obligatorisk 1) Distriktets arbets- og tiltaksnemnd 2) Fylkets arbeids- og tiltaksnemnd 3) Arbeidsdirektoratet under Kommunal- og arbeidsdepartementet	Frivillig 1) Arbetslöshetskassa 2) Arbetsmarknadsstyrelse under inrikesdepartementet
<i>Finansiering</i>	1) Medlemsavgifter 2) Statsbidrag a) delvis restitution av kassas understödsutgifter b) tillskott per aktiv medlem 3) Kommuntillskott 4) Bidrag från arbetsgivare	1) Medlemsavgifter 2) Statsbidrag i form av a) understödsbidrag b) förvaltningsbidrag 3) Stödavgift (arbetsgivareavgift) 4) Tilläggsbidrag	1) Arbetsgivareavgift 2) Kommuntillskott 3) Statsbidrag	1) Arbetsgivarspremieandel 2) Arbetstagerspremieandel 3) Kommuntillskott 4) Statstillskott. Staten är för övrigt garant.	1) Medlemsavgifter 2) Statsbidrag i form av a) grundstatsbidrag b) daghjälsbidrag c) familjetilläggsbidrag d) förvaltningsbidrag 3) Räntor från fonderade medel
<i>Villkor för ersättningsrätt</i>	Lönarbetare, knutna till det fack, kassan omfattar och bosatt inom kassans område 18—60 år	Lönarbetare inom avgränsade yrkesområden angivna i resp. kassas stadgar 15—60 år; dispens för äldre kan i vissa fall ges.	Medlem i fackförening med minst 20 medlemmar inom städer och köpingar med minst 300 inv. 16—67 år	Lönarbetare. Undantagna från arbetslöshetsförsäkringslagen är sådana arbetstagare som inte kan anses ha särskilt behov av understöd, t. ex. de flesta statsanställda, eller vars arbetsförhållanden är sådana att de svårigen kan tagas med i försäkringen, t. ex. personer i fångst och fiske, familjearbetstagare i jordbruk, och i husligt arbete i privathem, personer med huvudsysselsättning som egna företagare. Under 70 år (med en ar-	Lönarbetare inom avgränsade yrkesområden angivna i resp. kassors stadgar. Grupp av egna företagare kan under vissa förutsättningar bilda egen arbetslöshetskassa. 16 år — den ålder då pensionär ej längre kan uppfylla de allmänna villkoren i kassaförordningen (ingen fixerad övre åldersgräns).

¹ Förslag om ändringarframlagda i SOU 1963/40

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	Arbetslös Arbetsför Arbets sökande	Arbetslös Arbetsför Finsk medborgare		betsinkomst över 1 000 kr.), Arbetslös Arbetsför Arbets sökande	Arbetslös Arbetsför Oförhindrad att åtaga sig arbete Arbets sökande
(Avgiftsvillkoren)	Såsom aktiv medlem i erkänd kassa ha erlagt premier under de sista 12 månaderna samt haft arbete under minst 39 veckor varav 26 veckor skall ligga inom de sista 18 månaderna. Arbetsbetingelsen gäller ej för personer som tidigare varit berättigade till understöd i erkänd kassa. Allmän för alla medlemmar gällande regel är att rätt till understöd bortfaller när medlem icke haft lönarbete i 26 (39—52) veckor inom en i stadgarna fastställd tidsrymd av 3 (4—5) år före varje utbetalning av understöd.	Medlem skall ha tillhört kassa åtminstone de 6 närmast föregående månaderna samt under denna tid erlagt medlemsavgift för minst 26 veckor.	Medlem skall under de sista 12 månaderna ha haft arbete i minst 6 månader samt under de sista 6 månaderna varit arbetslös minst 36 dagar, varav 9 dagar skall ligga inom de sista 18 dagarna.	Medlem skall ha varit i arbetslöshetsförsäkringspliktigt arbete minst 30 veckor under det sist avslutade understödsåret eller 45 veckor under loppet av de 3 sista avslutade understödsåren. Konungen kan fastställa att kvalifikationskravet skall vara lindrigare än här ovan för sådana försäkrade som fyllt 50 år. För tillfället finns dock inga särbestämmelser.	Medlem skall antingen erlagt minst 12 månads- (52 vecko-)avgifter eller ha erlagt minst 3 månads- (12 vecko-)avgifter, och därefter på grund av värnplikts tjänstgöring eller yrkesutbildning varit befriad från avgiftsplikt under så lång tid att denna tillsammans med den tid för vilken avgift erlagts motsvarar minst 12 månader (52 veckor). Därjämte gäller beträffande den första arbetslöshetsperioden under varje försäkringsår att medlem under de sista 12 månaderna närmast före arbetslöshetens inträdande för minst 5 månader (20 veckor) har antingen erlagt avgift eller varit befriad från avgiftsplikt på grund av yrkesutbildning eller värnplikts tjänstgöring eller uppburet sjukpenning på grund av barnsörd enligt lagen om allmän försäkring.
(Karenstid — väntetid, då arbetslös ej uppstår understöd)	3 dagars karenstid den första gång en medlem anmäler sig som arbetslös under ett understödsår efter att ha haft arbete av mer än tillfällig karaktär. Arbete som va-	6—18 dagars karenstid och hyresunderstöd. Beklädnads- och reseunderstöd beviljas oberoende av karenstid. Ny karenstid krävs ej då medlem åter blir arbetslös,	Medlem har rätt till ersättning de arbetsdagar utöver 6 som han varit arbetslös de sista 18 arbetsdagarna.	7 karensdagar av de sista 10 kalenderdagarna. Karensbefrielse för a) den som varit arbetsoförmögen och fullgjort full väntetid enl. sjukförsäkringslagen, b) den	6 karensdagar under en sammanhängande tid av högst 21 dagar. Ny karenstid krävs ej då en medlem icke haft mer än 48 dagars arbete sedan han sist fullgjort karenstid.

rar mer än 5 veckor sedan han arbetat högst skall inte anses som tillfälligt.

sedan han arbetat högst 12 dagar.

som fullgjort minst 1 veckas sammanhängande värnplikt, c) dagpenningmottagare, som utfört tillfälligt arbete i högst 4 veckor, d) dagpenningmottagare, som uppbär feriepengar för högst 3 veckor; dock anmälan som arbetssökande inom 1 vecka sedan a) medlem blivit friskskriven, b) tjänstetiden upphört, c) tillfälliga arbetet eller d) ferierna upphört.

tid eller efter det han senast uppburit daghjälp för minst fem av sex på varandra följande dagar eller av skäl som nedan angives befriats från karen. Ny karenstid skall dock fullgöras när medlem förbrukat det årliga understödsmaximum. Karensbefrielse inträder då medlem blir arbetslös efter att ha a) uppburit hel sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring eller lagen om yrkesskadeförsäkring för minst 3 dagar eller b) på grund av barnsörd åtnjutit sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring eller c) fullgjort värnpliktstjänstgöring under minst 30 dagar dock skall medlemmen anmält sig som arbetssökande senast sjunde dagen efter nämnda förmånens upphörande eller värnpliktstjänstgöringens slut.

Förmånernas storlek och form

Dagpengar, högst 19 kr. för försörjare och icke-försörjare med 15 års medlemskap; 12:70 kr. för icke-försörjare och 15:30 kr. för icke-försörjare med minst 8 års medlemstid.

Barnstillägg 1: 95 kr. per barn och dag. Hyresbidrag för var avkontrollerad dag med 1/25 av den för en månad utbetalade hyran.

Bränsletillägg under ti-

Dag-, hyres-, beklädnads- eller reseunderstöd. Dagunderstödet utgår med högst 2/3 av den gängse lönen inom branschen, dock högst 10,00 mark för familjeförsörjare och 7,50 mark för övriga.

Daghjälp för försörjare högst 66 kr., för icke-försörjare högst 57:20 kr., för varje barn intill ett antal av tre 8:80 kr.

Dagpengar högst 19 kr. per dag. Premier till sjukförsäkring och andra sociala försäkringar för medlem under den tid han uppbär dagpengar.

Barnstillägg 2 kr. per barn och dag (icke obligatoriskt).

Maketillägg 2 kr. per dag.

Bidrag till hemhjälp 2 kr. per dag.

Rese- och flyttningshjälp.

Daghjälp högst 20 kr. per dag.

Barnstillägg 2 kr. per barn och dag.

Make- och husföreståndarinnestillägg 2 kr. per dag.

Rese- och flyttningkostnader.

I daghjälp jämte familjetillägg må ej utgivas högre belopp i förhållande till medlemmens dagsförtjänst än som framgår av en av Ko-

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	den 1/10—31/3. Beloppen för dagpengar och barn-tillägg regleras med hänsyn till förändringarna i den genomsnittliga faktiska timlönen inom hantverk och industri. Rese- och flytningshjälp. Hjälp till dubbelt hushåll. Julunderstöd. Försörjare med barn kan maximalt uppbära 4/5 och andra försäkrade 2/3 av den genomsnittliga arbetsförtjäns-ten per dag inom yrket, ev. vederbörandes inkomst, om den skulle vara lägre.			Familjetillskott. Hjälp till »leveveg», här- under elevpengar m. m. till deltagare i kurs för arbetslösa och »under- beskjefteged». Stipendier till vanlig yrkesutbildning (utdelas av Statens lånekasse för studerande ungdom). Dagpengar (grundbelopp och tillägg må icke utgöra mer än 90 % av den arbetsinkomst som låg till grund för klassificering- en vid arbetslöshets- tens inträde (med avdrag av skatt, försäkringspremier o. s. v.).	nungen fastställd tabell (överförsäkringstabell).
<i>Ersättningstidens längd</i>	I respektive kassas stadgar fastställs det högsta antal dagar för vilka en aktiv medlem kan erhålla dagpengar; dagantalet kan icke sättas till mindre än 90 dagar. I stadgarna föreskrives den tidsrymd inom vilken medlemmen högst skall kunna uppbära fullt årligt understöd; maximalt 4 år, efter särskilt tillstånd 5 år.	Högst 150 dagar under 12 på varandra följande månader.	Högst 4 månader per år.	Högst 20 veckor under ett understödsår. Begränsning av understöd- tiden ges genom regeln att antalet understöds- veckor skall stå i ett visst förhållande (1:3) till antalet premieveckor. Efter särskilt tillstånd kan medlem över 50 år erhålla understöd under längre tid (max. 30 veckor av bidragsåret).	Högst 156 dagar under varje försäkringsår. Efter särskilt tillstånd dock 210 dagar. För medlem som fyllt 67 år utgår statsbidrag för högst 78 dagar.
<i>Verksamhetsåret</i>	1/10—30/9	Kalenderår		1/10—30/9	1/9—31/8
<i>Säsongsarbete</i>	Föreskrift av arbets- ministern att vänteliden skall vara minst 15 dagar och högst 45 dagar.	Ingår i kassas stadgar bestämmelse om att under- stöd under viss tid icke utgår till medlem i säsongsarbete, skall denna tid vara angiven i stadgarna.	Särskilda bestämmelser angående säsongarbete kan intagas i stadgarna.	Konungen kan föreskriva särskild karenstid och öka arbetsgivares och/eller arbetstagares premieandel.	Tillsynsmyndighet kan föreskriva att karenstiden förlänges, att dag- hjälp ej utgives för viss tid av året, eller att den maximala tiden för dag- hjälp uppdelas i två pe- rioder av vilka den ena

Korttidsarbete

I kassas stadgar skall bestämmas, att när en medlem får arbete av tillfällig art, för vilket han uppbär en lön som svarar till hans dagliga arbetsinkomst för ett större antal dagar än arbetet varar, skall hans rätt till understöd för detta större antal dagar bortfalla. — I kassas stadgar kan föreskrivas, att understöd till medlem bortfaller i de veckor han haft arbete i ett visst antal dagar, dock icke under 3. — Understöd må icke beviljas till arbetande medlem, vars arbetstid är nedsatt med 1/3 eller mindre. Är arbetstiden reducerad med mer än 1/3, kan, om därom finns bestämmelse i stadgarna, understöd ges för de dagar eller timmar varmed arbetstiden är nedsatt.

I kassas stadgar kan bestämmas att medlem skall beviljas understöd även i fall hans veckoarbetstid till följd av minst 3 veckors fortgången förkortning av arbetstiden är högst 4 hela dagar eller motsvarande antal timmar. Understödet ges i förhållande till antalet arbetslösa dagar eller timmar.

skall omfatta tiden för arbetslöshet.

Reducerat understöd kan beviljas för veckor då medlem har kortare arbetstid och mindre arbetsförtjänst än vanligt. Arbetstiden skall vara nedsatt med mer än 1 dag med ordinär arbetstid. Vid större reduktion av arbetstiden betalas understöd för det antal dagar medlem är arbetslös i veckan. — Departementet ger närmare föreskrifter om understöd vid reducerad arbetstid och härunder särregler för enskilda grupper av försäkrade, för understöd vid driftsinskränkning och för fall då reduktionen av arbetstiden varar särskilt länge. Särregler finns även för lossnings- och lastningsarbetare.

Medlem som är arbetslös och utför avlönat arbete i högst 2 timmar eller i fråga om bisyssla i högst 3 timmar uppbär hel daghjälp. Utför arbetslös medlem arbete i högst 4 timmar, kan han med tillsynsmyndighetens medgivande uppbära daghjälp med hälften av vad eljest skolat utgå. — Daghjälp utgår ej för dag då medlem sökt arbete för kortare tid än 4 timmar. — För enstaka arbetslös dag i vecka, i vilken medlem arbetat övriga 5 dagar, utgår ingen ersättning. — Har medlem på grund av driftsinskränkning arbete mindre än 5 dagar i veckan, skall det antal dagar under varje vecka, för vilka han eljest är berättigad till daghjälp, minskas med 1. Tillsynsmyndighet kan medgiva kassa befrielse från att tillämpa vad här sist sagts.

Arbetskonflikt

Understöd må icke beviljas under strejk eller lockout till personer som omfattas av densamma; som följd härav må understöd icke ges under en inom kassas fackliga område igångsatt konflikt till de medlemmar, som inom en tidrymd av 8 veckor sist har varit oavbrutet sysselsatta i mer än 3 veckor i den

Regler överensstämmande med de svenska.

De medlemmar som tar del i arbetskonflikt äro uteslutna från understödsrätt.

Regler i stort sett överensstämmande med de svenska.

För tid då arbetskonflikt pågår får ersättning icke utges till den som är direkt indragen i konflikten, ej heller till den som eljest blivit arbetslös genom konflikten och har direkt intresse av konflikten utgång för sina löne- och anställningsvillkor.

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Medlemsavgifter</i>	<p>konfliktberörda verksamheten. Frågan om utbetalning av understöd till övriga medlemmar bedöms efter en viss »konfliktprocent» (d. v. s. antalet av konfliktdeltagare i förhållande till antalet arbetande medlemmar vid konfliktens utbrott).</p> <p>Årligt medlemsbidrag fastställs så att det tillsammans med restitution och tillskott från statskassan samt kassans eventuella andra inkomster kan anses vara tillräckligt för att täcka kassans utgifter. Särskilt medlemsbidrag till bildande av lämplig reserv för att säkra kassas likviditet.</p> <p>Extra medlemsbidrag vid särskilt stort behov av att täcka kassas utgifter.</p>	<p>Avgifterna böra fastställas så att de jämte bidrag ur statsmedel och centralkassans stödavgift kunna anses tillräckliga för att fullgöra kassans förbindelser samt verkställa överföringar till reserv- och andra fonder.</p>		<p>Veckopremier med hälften vardera på arbetstagaren och hans arbetsgivare efter viss tabell. När en arbetstagare är befriad från att betala premie till sjukförsäkring bortfaller även skyldigheten att betala premie till arbetslöshetsförsäkringen.</p>	<p>Avgifterna variera i de olika kassorna allt efter arbetslöshetsrisk och de tillförsäkrade förmånernas storlek. I stadgarna angivas regler för uttaxering.</p>
<i>Besvärsmöjligheter</i>	<p>Chefen för arbetsdirektoratet, arbetsdirektören, är första besvärinstans i vissa frågor bl. a. angående medlemsrätt och understödsrätt vid arbetsvägran och arbetsupphörande. Besvär över sådana beslut föres inför »arbetsnævnet». Övriga direktörens beslut överklagas inför arbetsministern.</p> <p>»Arbetsnævnets» beslut som äro enhälliga kan ej överklagas. »Nævnets» övriga beslut överklagas inför arbets- och socialministern.</p>	<p>över debitering av arbetsgivares arbetslöshetsförsäkringspremie kan besvär anföras inför länsrätten.</p>		<p>Besvär över distriktets arbets- och tiltaksnemnds beslut föres hos fylkets arbets- och tiltaksnemnd, vars beslut i sin tur kan överklagas inför Arbetsdirektoratet. Beslut enligt arbetslöshetsförsäkringslagen kan, så länge möjlighet finns att pröva detsamma inför arbetsdirektoratet, icke bli föremål för domstols prövning.</p>	<p>Besvärinstitut saknas inom arbetslöshetsförsäkringen. Kassas beslut i ersättningsärenden, där medlems ersättningsrätt ifrågasatts, granskas av arbetsmarknadsstyrelsen. Besvär över dess beslut föres hos Kungl. Maj:tt.</p>

1955 års konvention om social säkerhet mellan de nordiska länderna innebär, att en nordisk medborgare, som vistas i annat nordiskt land — om han där är arbetslöshetsförsäkrad — kan vända sig till vederbörande försäkringsorgan och erhålla arbetslöshetsersättning på de villkor som gäller för vistelselandets medborgare. Enligt överenskommelse 1959 mellan de nordiska länderna om bestämmelser för tillgodoräknande av avgifts- och arbetsperioder för arbetslöshetsförsäkrade som flyttar mellan respektive länder kan den arbetslöshetsförsäkrade på vissa villkor få tillgodoräkna avgifts- och arbetsperioder som eventuellt fullgjorts i annat nordiskt land.

Vid uppställning av ovanstående tablå har förutom respektive lands lagtext följande litteratur använts:

	Samordning af de nordiske landes statistik vedrørende den sociale lovgivning.
<i>Danmark</i>	Arbejdsløshedslovgivningen i Danmark gennem 25 år, 1907—1932. Arbejdsløshedsforsikringen i Danmark 1932—1957. Danish social structure, Pamphlet no 7.
<i>Finland</i>	Regeringens proposition med förslag om arbetslöshetsförsäkring den 4/2 1960. Socialutskottets betänkande no 2 med anledning av regeringens nämnda proposition. Riksdagens svar å propositionen.
<i>Island</i>	Isländska lagtexten, översatt med hjälp av anställd på Islands ambassad i Stockholm.
<i>Norge</i>	Innstilling om revidert lov om trygd mot arbeidsløyse den 4/5 1957. Proposisjon nr 67/1958 om lov om trygd mot arbeidsløyse. Innstilling fra kommunalkomiteén om lov om trygd mot arbeidsløyse (1959).
<i>Sverige</i>	1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkring (SOU 1955/27). Proposition nr 144/1956 med förslag till förordning om erkända sjukkassor. 1960 års arbetslöshetsförsäkringsutredning (SOU 1963/40). Arbetslöshetsförsäkringen; Handbok för arbetsförmedlare.

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över det uppskjutna medlemsförslaget

Till Nordiska rådets elfte session år 1963 väcktes ett medlemsförslag med hemställan, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att uppnå ett förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning. I motiveringen till förslaget erinrades om hur det

nordiska samarbetet inom sociallagstiftningen successivt utvecklats och givit som viktigaste resultat 1955 års konvention mellan de nordiska länderna om social trygghet m. m. Konventionen åsyftar att skapa jämställdhet mellan nordiska medborgare inom varje land. Däremot var man vid konventionens tillkomst icke beredd att söka förenhetliga sociallagstiftningen i de olika länderna. Tanken på att få till stånd en harmonisering av sociallagstiftningen hade emellertid efter hand vuxit fram och fått spridning. Det naturliga målet för samarbetssträvandena på detta område borde vara att uppnå en även i materiellt hänseende likartad sociallagstiftning i Norden. Målsättningen torde i första hand inriktas på att uppnå en gemensam lagstiftning på sådana områden, där enhetlighet fick omedelbar praktisk betydelse. De skiljaktigheter, som självfallet föreligger mellan ländernas sociallagstiftning, är olika omfattande beträffande olika sociala förmåner. En harmonisering torde i vissa fall kunna genomföras utan större svårigheter, medan i andra fall en harmonisering av systemen kan ställa sig mer komplicerad. Arbetet borde därför enligt förslagsställarna bedrivas etappvis för varje socialförmån eller typ av förmåner för sig.

Vid gemensamt möte i Bifrost, Island, den 23 augusti 1963 mellan de nordiska ländernas socialministrar och Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté hade kommittén tillfälle närmare diskutera frågan om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden. Till underlag för denna debatt låg en skrivelse av den 14 juni 1963 från Nordiska rådets presidium till de nordiska socialministrarna, i vilken det bl. a. hette:

För att Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté skall bli i stånd att på ett effektivt sätt förbereda rådets behandling av det i rådet väckta medlemsförslaget om sociallagstiftningens harmonisering (Sak A 17/1964) är det av betydelse för kommittén att få tillfälle överlägga med såväl de nordiska socialministrarna som Nordiska socialpolitiska kommittén rörande följande spørsmål:

1. Sambandet mellan en harmonisering av sociallagstiftningen på nordisk nivå och på europeisk (vid en eventuell anknytning till Europeiska ekonomiska gemenskapen EEG)

a) Är vår ordning för att skapa likställighet för arbetstagare från ett nordiskt land vid vistelse i ett annat förenlig med motsvarande ordning inom gemenskapen?

b) I vilken utsträckning kommer vid en anknytning till EEG att krävas att man i de berörda nordiska länderna övergår till EEG:s socialförsäkrings-system?

c) Hur långt har man inom EEG nått med harmonisering av sociallagstiftningen?

II. Spørsmål rörande en harmonisering av reglerna rörande de viktigare socialförsäkringarna (ålders-, änke- och invalid- samt sjuk- och yrkeskadeförsäkringarna).

a) De olikheter i de nordiska ländernas system som förorsakar de största politiska hindren för en harmonisering av reglerna rörande dessa försäkringar, om man bortser från olikheter i förmånernas storlek föran-

ledda av att de tillgångar som kan disponeras för socialförsäkringsändamål varierar från ett land till ett annat.

b) Möjligheterna för en partiell harmonisering avseende i första hand förutsättningarna för erhållande av förmånerna med bortseende från finansieringsfrågorna och organisationen av administrationen.

c) Möjligheterna att gå fram etappvis och börja harmoniseringsarbetet med någon enstaka av de nämnda viktigare socialförsäkringarna.

III. Spörsmål rörande harmonisering av reglerna på övriga områden av sociallagstiftningen.

a) Värdet av att till harmonisering taga upp något av de mera perifera lagstiftningsområdena, inom vilka förutsättningarna är relativt gynnsamma.

b) Hur långt har harmoniseringsarbetet kommit på de fält, där enligt Nordiska socialpolitiska kommitténs rapport av 1959 ett sådant arbete låter sig tänkas?

1) Bidragsförskottsreglerna

2) Delar av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen

3) Arbetarskyddslagstiftningen

4) Socialhjälpslagarna

5) Semesterlagstiftningen

c) Vilka ytterligare områden kan tänkas komma i fråga för harmoniseringsarbete?

IV. På vad sätt bör ett intensifierat arbete lämpligen organiseras (statsministrarna har förklarat sig vilja överväga att ställa ökade resurser till förfogande för arbetet)?

I samband med dessa överläggningar bör enligt niomannakommittén det fortsatta arbetet med följande två rådsrekommendationer tagas upp till diskussion.

a) Rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land.

b) Rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen.

Niomannakommittén skulle med tacksamhet se att förefintligt material till belysning av de angivna spörsmålen kunde ställas till kommittémedlemmarnas förfogande i så god tid före mötet, att de hann taga del därav före dettas början.

Någon mera utförlig genomgång av de i skrivelsen angivna ämnena medhans ej vid mötet. Man fann dock att en systematisk kartläggning av olikheterna inom den nordiska sociallagstiftningen med hänsyn tagen till harmoniseringsmöjligheterna borde företagas, för att man på så sätt skulle erhålla en klar bild av räckvidden av ett eventuellt harmoniseringsarbete.

Niomannakommittén har under hösten 1963 påbörjat denna kartläggning, som dock icke kan väntas bli slutförd förrän någon gång under 1964. Arbetet utföres i kontakt med Nordiska socialpolitiska kommittén. I samråd med denna har en plan för en första mera summarisk kartläggning uppgjorts. Tanken är att samtliga nordiska länders socialministerier eller andra vederbörande departement och ministerier skall tillställas ett formulär upptagande ett mindre antal allmänna frågor beträffande ettvar

område inom sociallagstiftningen. Genom svaren på dessa frågor skulle kommittén få en klarare bild av hur förutsättningarna för ett fortsatt harmoniseringsarbete bedömes. Sedan materialet insamlats och sammanställt på ett överskådligt sätt, får niomannakommittén taga ställning till vilka förslag kommittén framgent skall förelägga rådet i denna sak. I avvaktan på resultatet av denna undersökning torde rådet vid 1964 års session böra uppskjuta behandlingen av medlemsförslaget i dess huvuddelar till en senare session.

I en promemoria daterad oktober 1962 från svenska socialdepartementet rörande Nordiska socialpolitiska kommitténs arbete med harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (se Nordisk Råd 1963 s. 490—494) har utförligt redogjorts för Nordiska socialpolitiska kommitténs rapport i ämnet, varin den redovisar sin inställning till möjligheterna av en harmonisering av de skilda socialpolitiska lagarna. Av promemorian framgår vidare, att de nordiska socialministrarna i september 1959 i Fevik beslutat godkänna rapporten, varigenom Nordiska socialpolitiska kommittén fått fullmakt att fortsätta harmoniseringsarbetet. I rapporten nämnes vissa områden (i presidiets ovan refererade skrivelse återgivna under punkt III b) 1—5), beträffande vilka en harmonisering enligt rapporten tedde sig möjlig. Niomannakommittén vill upptaga dessa områden till närmare granskning.

Vad först beträffar harmoniseringsarbetet rörande bidragsförskottslagstiftningen har en rapport, utarbetad av en underkommitté till Nordiska socialpolitiska kommittén, behandlats vid denna kommittés möte i november 1962, varefter den överlämnats till socialdepartementen i de olika länderna för ett genomförande av rapportens förslag. Så torde delvis redan ha skett. En ny lagstiftning har antagits i Norge. I Finland förberedes en ny lagstiftning i ämnet. I Sverige har socialstyrelsen uppgjort förslag till nödiga ändringar i den svenska lagstiftningen, vilka efter ytterligare överarbetning väntas bliva förelagda riksdagen våren 1964. Också i Danmark är man inställd på att genomföra förslagen. Härmed torde man vad gäller bidragsförskottslagstiftningen ha nått så långt som det för närvarande är möjligt i harmoniseringsavseende.

Beträffande arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen har niomannakommittén låtit inom sitt sekretariat utarbeta en jämförande sammanställning [*se Bilaga 2*]. Av denna framgår att beträffande åtskilliga frågor, t. ex. karenstid och avgiftsvillkoren, däribland den tid under vilken medlem skall ha utfört arbete eller erlagt premier för att erhålla understöd, samt försäkringsåret, enhetlighet torde kunna uppnås. Bestämmelserna rörande de organisatoriska förhållandena faller däremot knappast inom ramen för en harmonisering. Under sitt arbete har niomannakommittén funnit förutsättningar föreligga för en relativt långtgående harmonisering av lagstiftningen om arbetslöshetsförsäkringen. Med hänsyn till den gemensamma

nordiska arbetsmarknadens betydelse synes det också angeläget att reglerna på detta område såvitt möjligt harmoniseras.

Vad angår de tre övriga lagstiftningsområden, vilka bedömts harmoniseringsbara, är det niomannakommitténs avsikt att fortsätta arbetet på samma sätt som tillämpats med avseende å arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen. Jämförande sammanställningar kommer sålunda att utarbetas i första hand rörande lagstiftningen om arbetarskydd, socialhjälp och semester.

Under återopande av det anförda får socialpolitiska niomannakommittén föreslå,

1. att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring samt

2. att Nordiska rådet uppskjuter behandlingen av medlemsförslaget till 1965 års session i vad det avser ett förenhetligande av sociallagstiftning i övrigt.

Stockholm den 15 januari 1964

Birger Andersson

Kjell Bondevik

Einar Gustafsson

Förman

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Uppskjutet tilläggsförslag
om likställighet vid inköp av fastigheter
för fritidsbruk

Se Sak D 18/1963, Tilläggsförslag, och jur. utsk. 9/1963 (11:e sesj., s. 1071, 1480; behandl. s. 248).

BILAGA 1

Yttranden över tilläggsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

I anledning heraf skal man meddele, at justitsministeriet ikke for tiden anser det for muligt at foretage ændringer i den danske lov af 23. december 1959 om erhvervelse af fast ejendom eller i den praksis, hvorefter denne lov administreres.

København, den 22. maj 1963

Hans Hækkerup

Gaarden

Landbrugsministeriet:

I denne anledning skal man meddele, at der ikke i den under landbrugsministeriet henhørende lovgivning er indeholdt regler, der indebærer forskelsbehandling mellem danske statsborgere og borgere i de øvrige nordiske lande med hensyn til erhvervelse af fast ejendom til det omhandlede formål.

Ved eventuel ikrafttræden af det den 31. maj 1963 vedtagne lovforslag om ændringer i lov om oprettelse og supplerung af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven — vil der ske udvidelse af området for statens forkøbsret. Idet der henvises til dette lovforslags motiver, bemærkes, at den udvidede statslige forkøbsret næppe i almindelighed kan forventes at ville få betydning med hensyn til det forelagte spørgsmål.

København, den 7. juni 1963

P. m. v.

E. b.

K. Barnekow

Boligministeriet:

I denne anledning skal man meddele, at boligministeriet under hensyn til justitsministeriets skrivelse af 22. maj 1963 til statsministeriet, hvorefter justitsministeriet ikke for tiden anser det for muligt at foretage ændringer i den danske lov af 23. december 1959 om erhvervelse af fast ejendom eller i praksis i henhold til loven, ikke finder anledning til at fremkomme med bemærkninger til medlemsforslagets betragtninger om sommerhusbebyggelser m. v.

Til statsministeriets orientering vedlægger man 1 eksemplar af landsplanudvalgets forslag til Zoneplan 1962 for Danmark, idet man navnlig henviser til side 23 (nr. 3) og side 26 f. o.¹

Skulle man fra dansk side beslutte sig til at gå ind i en nærmere drøftelse, er boligministeriet villig til at bidrage med materiale hertil. I tilfælde af, at en sådan drøftelse skal finde sted, bør ministeriet for kulturelle anliggender formentlig også inddrages i overvejelserne vedrørende det danske oplæg.

København, den 6. juni 1963

P. m. v.

E. b.

Vagn Rud Nielsen

¹ *Här ej tryckta.*

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

— — — — —
Dette departement antar at det arbeid som nå er tatt opp for å verne naturen, sikre befolkningen friarealer, og for ellers å avklare hvorledes de områder det her dreier seg om best kan utnyttes i fremtiden, bør føres lengre fram, før en tar standpunkt til det foreliggende forslag.

Oslo, 11. juni 1963

Etter fullmakt

Oddvar Lie

Trygve Tønnessen

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Kjøp av fast eiendom til fritidsbruk faller inn under bestemmelsene i konsesjonsloven av 14. desember 1917, lov av 18. desember 1909 om erhvervelse av skog, lov av 27. august 1915 om erhvervelse av fjeldstrækninger og lov av 10. desember 1920 om erhvervelse av dyrket mark.

Den melding som fra norsk side er gitt om gjennomføringen av rek. nr. 3/1958 om likestilling ved erverv av fast eiendom til boligformål gjelder for en stor del også det tilleggsforslag som nå er fremsatt. Meldingen er inntatt i protokollene for 9. sesjon 1961¹.

Konsesjonsloven av 1917 er for tiden under revisjon. Industridepartementet uttaler i brev hit av 24. april d. å. at det vil være oppmerksom på det spørsmål som er reist under det videre arbeid med lovrevisjonen.

I *loven om erhvervelse av skog* ble det i 1959 gjennomført en endring som gir Kongen adgang til å gjøre unntak fra betingelserne om norsk statsborgerskap ved erverv av skoggrunn som ikke skal brukes til skogsdrift.

Loven om erhvervelse av dyrket mark inneholder bestemmelser om konsesjonsplikt, og den fastsetter særlige regler for utenbygdsboende. Landbruksdepartementet har i brev av 22. november 1960 (vedr. rek. nr 3/1958) og 10. mai 1963 uttalt at nordiske lands statsborgere blir behandlet likt for så vidt angår spørsmålet om konsesjon på erverv av dyrket jord og skog til boligformål og til fritidsbruk.

I *loven om erhvervelse av fjeldstrækninger* var det tidligere en bestemmelse om konsesjonsfrihet for norske statsborgere bosatt innen det herred

¹ 9. sess., s. 933—934.

hvor eiendommen ligger. Denne unntaksbestemmelse ble sløyfet ved lovendring av 29. juni 1962, slik at det nå er generell konsesjonsplikt ved erverv av fjellstrækninger. Det er i loven samme regler for norske og utenlandske statsborgere. I Ot.prp. nr. 67 (1961—1962) er lovendringen begrunnet slik:

Den økte fritid og velstandsøkningen har ført til et betydelig oppkjøp av fjellstrækninger fra enkeltpersoner som skal nytte eiendommen til jakt, fiske og andre ferieformål. Det er derfor fare for at en betydelig del av våre fjellstrækninger blir skilt fra gårdene og lagt ut til ferieområder. Dette fører til at næringsgrunnlaget for gårdene i fjellbygdene blir ødelagt, idet adgangen til beite, jakt og fiske blir redusert eller forsvinner. Til dette kommer at det skjer en planløs hyttebebyggelse som etter hvert fører til alvorlige innskrenkninger i allmennhetens adgang til fjellstrækningene.

Av foranstående fremgår det at likestilling når det gjelder erverv av fast eiendom til fritidsbruk er gjennomført i Norge, og det skulle ikke være behov for særskilte tiltak på dette område.

Derimot er det etter dette departements oppfatning av vesentlig betydning å hindre at strand-, skog- og fjellområder blir alminnelig salgsvare og gjenstand for spekulasjonspreget omsetning. Det er videre av betydning at slike områder ikke blir nyttet slik at det skjer til skade for allmenne interesser. I lov av 28. juni 1957 er det inntatt bestemmelser som bl. a. gir fylkesutvalget adgang til å legge ned tidsbegrenset forbud mot bebyggelse på bestemt angitt område innen fylket.

Videre kan nevnes at det ved kongelig resolusjon av 12. oktober 1962 er oppnevnt en komité til utredning av spørsmål vedrørende utnyttningen av fjellområder. En legger ved avtrykk av den tilråding som ligger til grunn for resolusjonen.¹

Oslo, 13. mai 1963

Etter fullmakt

Kai Knagenhjelm

Odd Strøm

Departementet for industri og håndverk:

Det fremsatte tilleggsforslag om likestilling ved kjøp av fast eiendom til »fritidsbruk» berører i første rekke Landbruksdepartementet.

Industridepartementet kommer inn i bildet gjennom håndhevelsen av bestemmelsene i kapittel III i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Loven er som tidligere nevnt under revisjon.

¹ Här ej tryckt.

Industridepartementet skal være oppmerksom på det spørsmål som er reist under det videre arbeid med lovrevisjonen.

Oslo, 24. april 1963

Etter fullmakt

Karl Skjerdal

E. M. Hammel

Landbruksdepartementet:

Den endring i konsesjonslovene som har betydning for kjøp av fast eiendom til fritidsbruk, er endring i fjellkonsesjonsloven (endret 29. juni 1962) om generell konsesjonsplikt ved erverv av fjellstrekninger [*se Bi-hang*]. Det er i loven satt samme regler for norske og utenlandske statsborgere. Det som er anført i brev herfra av 22. november 1960 om erverv av fast eiendom til boligformål, gjelder også erverv av samme til fritidsbruk.

For øvrig ingen merknad.

Oslo, 10. mai 1963

Etter fullmakt

Ivar Haugen

Helge Holager

BIHANG

Resolusjon om oppnevning av komité til utredning av spørsmål vedrørende utnyttningen av fjellområder

Fjellområdene i vårt land har særlig ved de muligheter de gir for beite og seterdrift, jakt og fiske m. v. alltid vært av stor viktighet for næringslivet i mange av våre bygder. Disse områder har videre hatt — og vil i tiden framover få — en stadig større betydning som friluftsområder for allmennheten. Store skarer av befolkningen og av utenlandske turister søker sommer og vinter til fjellet for å finne hvile og rekreasjon i ferier og fritid. Utviklingen av moderne samferdselsmidler, velstandsøkningen og lengre fritid har ført til en voldsom økning i utnyttningen av fjellområdene i friluftsyemed. Denne utvikling har igjen åpnet nye muligheter for næringslivet i fjellbygdene.

Fjellviddene våre er en uvurderlig nasjonalrikdom som det gjelder å bevare for vår egen generasjon og for kommende slekter. Det er en viktig oppgave for samfunnet å legge forholdene til rette for at bruken av om-

rådene skjer til gagn for allmennheten og under hensyn til den betydning fjellet har både som naturpark og friluftsområde og som næringsgrunnlag for fjellbygdene.

Etter departementets mening bør det fra samfunnets side legges vesentlig vekt på å hindre at fjellområdene blir alminnelig salgsvare og gjenstand for spekulasjonspreget omsetning. Det bør videre treffes tiltak med sikte på å hindre utparsellering, hyttebygging, anlegg av veier, hoteller m. v. som virker skjemmende eller på annen måte er til skade for allmenne interesser. Myndighetene bør søke å legge forholdene til rette for at utnyttningen av områdene kan skje etter vel overveide planer hvor de ulike interesser i områdene er vurdert på en betryggende måte.

Departementet antar at løsningen bør være at det for de enkelte fjellområder fastlegges bindende disposisjonsplaner som regulerer utnyttningen av området. Hovedformålene ved slikt planleggingsarbeid må være å sikre og fremme

1. allmennhetens adgang til friluft- og ferieliv,
2. fjellbygdens muligheter for rasjonell utnytting av fjellet i deres næringsvirksomhet,
3. en hensiktsmessig regulering av bebyggelse og anlegg i området.

De nærmere retningslinjer for planleggingsarbeidet bør utredes. Spørsmålet om hvor omfattende og detaljert en slik plan bør være, vil for øvrig være avhengig av forholdene i vedkommende fjellområde. Bl. a. for å få bedre oversikt over hvordan det praktiske planleggingsarbeid bør legges opp, har professor Axel Sømme ved Norges Handelshøyskole, påtatt seg å utarbeide et par «fjellplanmodeller» på grunnlag av nærmere undersøkelser av begrensede fjellområder. Undersøkelsene gjennomføres av et team av forskere, og utkast til fjellplaner for et par av områdene ventes å foreligge innen utgangen av 1963.

Vi har i dag en rekke lovbestemmelser som har betydning ved løsningen av enkelte sider av de problemer en her står overfor. Av disse vil en nevne:

Lov om naturvern gir hjemmel for fredning av bl. a. fjellområder. Lov om friluftslivet inneholder en rekke bestemmelser om allmennhetens ferdselsrett og om tiltak til fremme av friluftslivet. Fjelloven og lovene om jakt og fiske regulerer spørsmål av stor viktighet for utnytting av fjellet, og vår konsesjonslovgivning får anvendelse også når det gjelder omsetning av fjellområder. Gjeldende bygningslov har liten betydning for utbyggingen i slike områder. Loven er for tiden under revisjon, og dens virkefelt er foreslått vesentlig utvidet.

Gjeldende lovbestemmelser gir imidlertid etter departementets mening ikke tilstrekkelig grunnlag for en regulering av de særlige forhold som knytter seg til utnyttningen av fjellområdene og er ikke utarbeidet spesielt med disse forhold for øye.

Departementet vil foreslå at det oppnevnes en komité som får i oppdrag

å utrede spørsmålet om det lovmessige grunnlag for planleggingsarbeid i våre fjellområder etter de retningslinjer som er nevnt foran, og utarbeide utkast til de nye lovbestemmelser som den mener er nødvendig eller hensiktsmessige for løsningen av de problemer som knytter seg til utnyttlingen av våre fjellområder. Det forutsettes at komitéen drøfter spørsmålet om de nye bestemmelser bør samles i egen lov eller innarbeides i andre lover. Komitéen bør videre legge fram forslag til nærmere retningslinjer for planleggingsarbeidet. Det vil samtidig være nødvendig å overveie hvilke myndigheter som skal administrere de nye tiltak — sentralt og lokalt — og herunder søke å finne fram til en naturlig koordinering og et effektivt samarbeid mellom interesserte institusjoner og myndigheter.

Departementet vil tilrå at komitéen får i alt 7 medlemmer og at den får anledning til å søke annen sakkyndig bistand. En forutsetter at komitéen under sitt arbeid vil stå i kontakt med Direktoratet for statens skoger og andre interesserte organer og institusjoner.

Som medlemmer av komitéen vil en foreslå:

Professor Olav Gjærevoll, Trondheim, komitéens formann,
 Forretningsfører Tor Aspengren, Oslo,
 Høyesterettsadvokat Eiliv Fougner, Oslo,
 Generalsekretær Toralf Lyng, Oslo,
 Pensjonist Anton Ryen, Vågå,
 Professor Axel Sømme, Bergen, og
 Ordfører Aslak O. Versto, Vinje.

Av praktiske grunner vil en tilrå at Kommunaldepartementet får fullmakt til å løse medlemmene fra deres verv og til å oppnevne nye medlemmer hvis dette skulle vise seg nødvendig. Komitéens sekretær forutsettes oppnevnt av departementet.

Finansdepartementet har i brev av 24. september d. å. samtykket i den foreslåtte komitéoppnevning.

Kommunal- og arbeidsdepartementet

t i l r å r :

1. Det nedsettes en komité på 7 medlemmer som får i oppdrag å utrede behovet for lovbestemmelser eller andre bestemmelser med sikte på å få gjennomført en planmessig utnyttling av våre fjellområder. Det forutsettes at komitéen utarbeider utkast til slike bestemmelser og også overveier de administrative spørsmål som melder seg i forbindelse med reguleringstiltakene.

2. Følgende oppnevnes som medlemmer av komitéen:

Professor Olav Gjærevoll, Trondheim, komitéens formann,
 Forretningsfører Tor Aspengren, Oslo,
 Høyesterettsadvokat Eiliv Fougner, Oslo,
 Generalsekretær Toralf Lyng, Oslo,
 Pensjonist Anton Ryen, Vågå,
 Professor Axel Sømme, Bergen, og
 Ordfører Aslak O. Versto, Vinje.

3. Kommunal- og arbeidsdepartementet gis fullmakt til å løse medlemmene fra deres verv og til å oppnevne nye medlemmer, hvis dette skulle vise seg nødvendig.

4. Komitéens sekretær tilsettes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Det Kgl. Statsrådssekretariat

Bifalt ved kongelig resolusjon av 12. oktober 1962

Foredratt ved statsråd Haugland

Leif Østern

Distriktenes utbyggingsfond:

Forslaget fra riksdagsmann Hugo Osvald synes å reise en rekke både innenriks- og utenrikspolitiske spørsmål som Distriktenes utbyggingsfond ikke anser seg kompetent til å uttale seg om. En finner å burde innskrenke seg til å kommentere forslaget i den utstrekning det kan antas å ha betydning for Fondets virksomhet.

Utbyggingsfondet har i sin årsmelding for 1962, som nå er avgitt til departementet, sterkt framhevet turistnæringens betydning for de særlig vanskeligstilte innlandsstrøk. Fondsstyret mener at en bør satse sterkt på en systematisk utbygging av turistnæringen, med det formål for øye å bedre næringsgrunnet i disse områder. Som et ledd i denne utbygging har en også drøftet spørsmålet om Fondets mulige medvirkning ved en planmessig hyttebygging for ferieformål.

Da det har vist seg at den tilfeldige og mer planløse hyttebygging som til nå har funnet sted, har skapt adskillige problemer, mener Fondet at det bør gjennomføres bestemmelser som overfor alle regulerer de felter som er egnet for hyttebygging i noe større stil.

En bør vel for øvrig kunne gå ut fra at på grunn av vårt lands særlige geografiske fordeler vil tilstrømningen til Norge bli langt større enn til de andre nordiske land. Det kan derfor være større grunn for oss enn for de andre land til å ha regulerende bestemmelser.

De bedre nasjonale og internasjonale kommunikasjoner, den høyere levestandard, sammen med behov for en bedre ferieutnytting, må påregnes å skape en økt interesse for fritidsboliger fra et stort og kjøpekraftig, så vel nasjonalt som internasjonalt publikum.

Ut fra Fondets generelle formål er det av vesentlig betydning at etterspørselen kan bli ledet til de distrikter der næringsgrunnet er svakt.

Ut fra et næringspolitisk synspunkt må en anta at et utvidet nordisk samarbeid, når det gjelder turistnæringene, vil kunne bidra til å lette Utbyggingsfondets arbeid med å løse sysselsettings- og inntektsproblemene i

de vanskelig stilte strøk. En har da særlig for øye de inntektsmuligheter som bøndene får ved utleie av hytter.

Salg av hytter vil ordinært ikke gi distriktene på langt nær de inntekter som utleie av hytter kan gi. En må gå ut fra at de fleste hytter vil bli levert av større og mindre «hyttefabrikker». Disse vil ikke alltid ligge i de vanskeligst stilte strøk. Hytteeiernes valg av tomter derimot, vil konsentrere seg i alt vesentlig om strøk med svakt næringsgrunnlag.

Utbyggingsfondet er av den oppfatning at de andre nordiske lands interesser i å kunne nytte fritidsmulighetene i vårt land, fortrinnsvis bør søkes varetatt ved samarbeid med de ikke-kommersielle fritids- og ferieorganisasjoner i disse land. En har således tatt kontakt med den svenske organisasjon »Reso» om mulighetene for etablering av turistsentra i Rørosdistriktet og Nord-Østerdalen.

En finner å burde tilføye at Utbyggingsfondet under sine overveielser har forutsatt at landets egne innvånere, og da i særlig grad de som hører hjemme i de store sentra, bør ha et visst krav på ikke å måtte konkurrere med utlendinger når det gjelder fritidsboliger som ligger innenfor en rimelig avstand fra disse sentra.

Utbyggingsfondet mener etter dette at en inntil videre bør arbeide på en linje der en først og fremst forsøker å få de andre lands innvånere interessert i å leie hytter, eventuelt for et lengere tidsrom av gangen, og fortrinnsvis i områder fjernt fra de store sentra.

Oslo, 22. mai 1963

Erik Brofoss

E. Jackbo

Landsorganisasjonen i Norge:

Landsorganisasjonen vil i anledning av det tilleggsforslag som er satt fram til det økonomiske råd om likestilling ved kjøp av fast eiendom til fritidsbruk, få fremkomme med følgende:

For Norges vedkommende antas saken å ha særlig interesse når det gjelder erhvervelse av fast eiendom til fritidsbruk i våre fjelldistrikter. Her er stillingen den at så vel norske som fremmede lands statsborgere er undergitt nøyaktig de samme bestemmelser når det gjelder erhvervelse av slik eiendom, slik at det her foreligger fullstendig likestilling.

Når det gjelder annen fast eiendom så er praksis den, etter hva Landsorganisasjonen har kunnet bringe i erfaring, at de konsesjonsbestemmelser som man har blir praktisert på en særdeles liberal måte når det gjelder innvånere i de øvrige nordiske land, slik at det i praksis ikke er noe stort

problem for disse å få erhvervet annen eiendom her i landet som det trenges konsesjon til.

Sett på denne bakgrunn vil Landsorganisasjonen rå til at det forslag som er satt fram blir stillet i bero — i allfall inntil man får se hvorledes markedspolitikken i Europa vil komme til å utvikle seg.

Oslo 3. mai 1963

Ærbødigst
Landsorganisasjonen i Norge
P. Mentsen

Olaf Sunde

Den norske turistforening:

Det er en tiltalende tanke om borgere i de nordiske land kunne likestilles når det gjelder å erverve fast eiendom innen Norden.

Vi vil imidlertid peke på de vanskeligheter som er oppstått i andre land ved utlendingers oppkjøp av eiendommer i de typiske friluftarealer.

Så det må være forutsetningen at det først finner frem til lovbestemmelser som gir anledning til tilstrekkelig regulering og kontroll av denne utvikling, også utover det konsesjonsloven hjemler.

Allerede nu har privat oppkjøp av eiendom i Norge på flere steder begrenset almenhetens adgang til friluftarealene og de forskjellige kommuner, fylker og institusjoner har ofte store vanskeligheter med å sikre tilstrekkelige og formålstjenlige arealer til almenhetens fritidsbruk.

Vi er fullt klar over verdien av at befolkningen i byer og tettbebyggelser får anledning til å skaffe seg egne hytter for avkobling og ferie, og det burde i dagens Norge ikke by på vanskeligheter for alle som ønsker å oppnå dette.

Den av regjeringen nedsatte Fjellplankomité arbeider med disse spørsmål forsåvidt angår fjellet. Og før spørsmålet er helt utredet for friluftarealer over hele landet finner Den norske turistforening det å være for tidlig å inngå overenskomst med de øvrige nordiske land om likestilling ved kjøp av fast eiendom.

Oslo, 14. mai 1963

Med hilsen
C. C. Grøndahl

Formann

Toralf Lyng

Sverige

Kommerskollegium:

Kollegium har berett vissa av handelskamrarna i Sverige tillfälle yttra sig över förslaget. Överlämnande inkomna yttranden från handelskamrarna i Göteborg, Jönköping, Malmö och Sundsvall får kollegium anföra följande.

Kollegium finner i likhet med förslagsställaren och handelskamrarna en utveckling i riktning mot större rättslig likställdhet nordiska medborgare emellan värdefull, också på det av förslagsställaren berörda området. Förslaget ligger i linje med den strävan till ett utvidgat nordiskt samarbete, som tagit sig uttryck bl. a. i 1962 års Helsingforsöverenskommelse, och som av både ekonomiska och allmänpolitiska skäl har ett starkt stöd i de enskilda nordiska länderna. Det kan exempelvis med fog göras gällande, att nordiska arbetstagare, som i kraft av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden vistas i ett nordiskt grannland, också skall ha möjlighet att i detta land förvärva en fritidsfastighet för det egna behovet.

Samtliga nordiska länder har en jordförvärvslagstiftning, som bygger på koncessionsprincipen, och som tillkommit för att tillgodose syftemål av skilda slag. Utlännings förvärv av fastighet för fritidsändamål kräver särskilt tillstånd enligt gällande lagstiftning i alla länderna. För Sveriges del gäller att ansökningar från nordiska medborgare om förvärv av detta slags fastigheter praktiskt taget undantagslöst beviljas. Ej heller upprätthålles för närvarande krav på bosättning i Sverige som villkor för tillstånd till sådant förvärv, när sökanden är medborgare i annat nordiskt land.

Förslagsställaren förordar en samordnad nordisk lagstiftning på detta område. Enligt kollegii mening skulle emellertid en sådan lagstiftning omedelbart aktualisera flera spörsmål av delvis djupgående karaktär, vilka är otillräckligt utredda. Sålunda skulle den samordnade lagstiftning, som förslagsställaren avser, innebära att de nordiska länderna — låt vara blott sinsemellan och på ett begränsat område — definitivt avstår från möjligheten att hävda kravet på bosättning i det egna landet som villkor för förvärv av fast egendom. Hithörande frågor, som tillmäts stor vikt i diskussionen i de nordiska länderna om en anslutning i en eller annan form till den Europeiska ekonomiska gemenskapen, övervägs i Sverige för närvarande av 1962 års etableringsutredning. Enligt kollegii mening bör det för svenskt vidkommande ej komma i fråga att ta upp spörsmålet om en ändrad förvärvslagstiftning när det gäller fritidsfastigheter innan en samlad bedömning gjorts av konsekvenserna i ett större sammanhang av en sådan lagstiftning.

Det synes kollegium i stället ligga närmast till hands att förverkliga det

av förslagsställaren åsyftade målet genom en liberal och likartad praxis vid prövning av nordiska medborgares ansökningar om förvärv av fritidsfastigheter. I likhet med handelskammaren i Skåne tillstyrker därför kollegium en rekommendation till de nordiska regeringarna att överväga en dylik samordning av rättstillämpningen på området.

Stockholm den 15 maj 1963

Nils Malmfors

Rutger Croneborg

Till kommerskollegium har remissvar inkommit från nedanstående handelskamrar.

Smålands och Blekinge handelskammare:

Professor Osvalds förslag innebär allenast, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att noggrant överväga möjligheterna att samordna den lagstiftning, som i varje land reglerar eller planeras skola reglera förvärv av fritidsfastigheter och att därvid tillse att invånarna i de nordiska länderna erhåller samma ställning.

Handelskammaren finner det för sin del vara angeläget att den av professor Osvald åsyftade enhetligheten inom den nordiska lagstiftningen kan ernås. Emellertid synes det tveksamt, om en medborgare i annat nordiskt land bör få köpa mera än ett hus med något så när tillräcklig tomt i något annat nordiskt land. Bl. a. med hänsyn till nödvändigheten av viss kontroll i detta avseende torde krav på tillstånd från Kungl. Maj:t eller ev. länsstyrelse böra i vart fall tillsvidare upprätthållas.

Handelskammaren tillstyrker alltså bifall till förslaget innehåll under ovan angivna villkor.

Jönköping den 6 maj 1963

Bengt H. Skantzé

Skånes handelskammare:

Handelskammaren vill till en början erinra om att inom Handelskammarens verksamhetsområde — Skånes och södra Halland — under senare tid efterfrågan från danska medborgares sida på fastigheter lämpade för fritidsändamål starkt ökat. Även om antalet ansökningar om förvärvstillstånd i sådana fall räknat i absoluta tal ännu icke är påtagligt stort är emellertid tendensen i fråga om sådana förvärv klart stigande. Vad gäller Kristianstads län, vilket får anses erbjuda särskilda möjligheter i detta

hänscende, uppgick ansökningarna år 1962 till 101, vilket innebär en fördubbling i förhållande till antalet ansökningar år 1961; det alldeles övervägande antalet ansökningar har ingivits av danska medborgare.

Det torde vara ett även för medborgare i de övriga nordiska länderna välkänt förhållande att, då det gäller fastigheter för fritidsändamål, ansökningar från utlänningar om förvärvstillstånd som regel bifalles i vårt land. Det har för handelskammaren uppgivits, att avslag förekommer i fråga om endast någon procent av ansökningarna och att avslagsgrunden regelmässigt icke hänför sig till sökandens utländska nationalitet utan till det förhållandet, att fastigheten funnits vara att betrakta som jordbruksfastighet.

Såvitt gäller frågan om möjligheterna för medborgare i andra nordiska länder att förvärva fastighet för fritidsändamål i Sverige kan således i dagens läge icke sägas i praktiken föreligga något hinder. I vad gäller svenska förhållanden finnes vidare anledning erinra om att de frågor som sammanhänger med rätten att här i riket förvärva fast egendom för närvarande utreds av 1962 års etableringsutredning.

Handelskammaren vill för sin del icke uttala någon uppfattning om lämpligheten att i det läge som i dag råder i fråga om de europeiska integrationssträvandena genomföra en gemensam nordisk lagstiftning i syfte att göra medborgare i de nordiska länderna likaberättigade till förvärv av fastighet för fritidsändamål i de olika länderna. Kammaren vill allenast framhålla att det å ena sidan finns anledning uttala förhoppningen att en närmare anknytning i en eller annan form mellan de båda europeiska marknadsbildningarna kommer att kunna genomföras inom de allra närmaste åren och att det å andra sidan finns skäl räkna med att — med hänsyn till de olikheter som föreligger emellan jordförvärvslagstiftningen i de nordiska länderna — ett förverkligande av medlemsförslaget sannolikt skulle taga förhållandevis lång tid i anspråk. Handelskammaren vill emellertid för sin del ifrågasätta, huruvida icke medlemsförslagets syfte, vilket Handelskammaren finner i och för sig beaktansvärt, lättast skulle kunna uppnås genom en uppmjukning av praxis i sådana nordiska länder som har en strängare praxis än vårt land när det gäller prövning av ansökningar om förvärvstillstånd från medborgare i andra nordiska länder. Handelskammaren tillstyrker således en rekommendation till regeringarna att överväga en dylik samordning av rättsstillämpningen på området.

Malmö den 6 maj 1963

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

Ernst Wehtje

Bengt Hemby

Handelskammaren i Göteborg:

Herr Osvald har i sitt förslag framhållit betydelsen av att innevånare i de nordiska länderna får möjlighet att på lika villkor förvärva fritidsfastigheter i dessa länder. För samhörigheten i Norden och för en ökad förståelse länderna emellan skulle en sådan reform enligt förslagsställarens mening vara av synnerligt värde. Då därtill kommer att tidpunkten för en reform av föreslagen art just nu, med hänsyn till det dröjsmål som inträtt i europamarknadsplanerna, kunde anses särskilt lämplig, har herr Osvald hemställt, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att överväga möjligheterna att nu samordna den lagstiftning som här är i fråga.

Handelskammaren kan i och för sig väl förstå de motiv, som anförts för det framlagda förslaget. Det vore utan tvekan värdefullt om kontakterna mellan medborgarna inom det nordiska området kunde ytterligare förbättras och utvidgas genom en sådan »bosättning» under rekreations- och semesterperioder, som den föreslagna reformen avser att gynna. Samtidigt måste man dock beakta, att det för vissa områden inom resp. land, särskilt i närheten av de större städerna, redan nu råder en sådan inhemsk efterfrågan på fritidsfastigheter, att myndigheterna har vissa svårigheter att bemästra situationen. Om man nu även för dessa områden genomför full likställighet beträffande förvärvsmöjligheterna för alla medborgare inom de nordiska länderna, kan utvecklingen bli än svårare att komma till rätta med.

I detta sammanhang bör det också beaktas, att den större frihet till förvärv inom det nordiska området, som förslagets genomförande skulle innebära, också kan medföra lättnader inom områden som nu har svårigheter att tillgodose behovet av fastigheter för fritidsbruk.

I det framlagda förslaget har påpekats, att vid en tillståndsgivning lokala intressen bör givas inflytande framför nationella. Någon närmare utredning om på vilket sätt en sådan prioritet för lokalintressena skall anordnas har ej redovisats i förslaget. Förmodligen kommer dock denna fråga att vålla avsevärda praktiska svårigheter och en viss risk kan också ligga däri, att alltför många och omfattande lokala undantag kan omintetgöra eller förhindra den effekt, som åsyftas med reformen.

Handelskammaren har i princip ej något att erinra mot att ett försök göres att åstadkomma en sådan likställighet mellan de nordiska medborgarna, som angivits i det remitterade förslaget. Kammaren vill emellertid samtidigt med hänvisning till vad som ovan anförts framhålla, att i den mån undantag från bestämmelserna om likställighet måste göras av lokala eller andra skäl, dylika undantag säkerligen måste medföra avsevärda praktiska och lagtekniska svårigheter. Det är ur denna synpunkt angeläget, att en ev. utredning redan från början så långt det är möjligt får klara di-

rektiv om vilka sådana undantag, som kan förekomma och efter vilka riktlinjer dessa undantag bör regleras.

Göteborg den 20 april 1963

För handelskammaren i Göteborg:

B. Thorburn

R. Uddenberg

Handelskammaren i Karlstad:

Förslagsställaren framhåller, att det ändrade läget i marknadsförhandlingarna beklagligtvis torde komma att innebära, att någon mera slutgiltig lösning på de ekonomiska integrationsproblemen i Europa icke är att emottä se inom den närmaste tiden. Härigenom anses å andra sidan det tidsmässiga utrymmet för förhandlingar de nordiska länderna emellan på området ha ökats. Med betoning av vikten av att nu stärka den nordiska samhörigheten föreslås, att medborgare i de nordiska länderna böra, oavsett i vilket av länderna de äro bosatta, kunna förvärva fritidsfastigheter i annat nordiskt land på i stort sett lika villkor, som vederbörande lands egna innevånare.

Handelskammaren finner sig icke kunna dela förslagsställarens mening i detta avseende, utan anser förslaget vara att gå händelserna åtskilligt i förväg. Många andra spörsmål inom det nordiska samarbetet synas först böra lösas, innan frågan om likställdhet vid fastighetsförvärv med alla dess svårbedömbara konsekvenser — något som otvivelaktigt torde böra ses i ett ännu större sammanhang — upptages på dagordningen.

Kammaren anser för sin del hela frågan böra ställas på framtiden och vill för närvarande avstyrka bifall till ifrågasatta åtgärder.

Karlstad den 4 juni 1963

För handelskammaren i Karlstad

A. Dahlin

Ordf.

Per-Olof Esping

Sekr.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare:

Enligt beslut av Handelskammarens arbetsutskott får handelskammaren såsom yttrande i ärendet anföra, att handelskammaren tillstyrker utredning i förslaget syfte.

Sundsvall den 10 maj 1963

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare

Helge Thomson

Statens naturvårdsnämnd:

— — — biträder statens naturvårdsnämnd i princip detta förslag. Vid en anslutning av Norden till en gemensam europeisk marknad kan det emellertid bli svårt att förvägra medborgarna i den gemensamma marknadens länder samma rättigheter i förenämnda avseende som nordiska medborgare. En sådan utveckling kan medföra ej önskvärda konsekvenser, även om man i Norden bör vara beredd att i viss utsträckning lösa fritidsbehov för kontinentens befolkning, t. ex. genom att beakta även detta behov vid planering av semesterbyar och andra fritidsanläggningar. Med hänsyn härtill kanske det ej är möjligt att ge de nordiska medborgarna formell likställighet. Däremot synes det icke föreligga några hinder för att utforma en dispenspraxis, som leder till att de nordiska ländernas medborgare i praktiken blir jämställda med det egna landets invånare.

Sören Lane

C. W. Rhedin

Länsstyrelsen i Kronobergs län:

— — — infortrat yttranden över förslaget av länsarkitekten, överlantmätaren och lantbruksdirektören i länet.

Med överlämnande av nämnda yttranden får länsstyrelsen för egen del anföra.

Förevarande förslag går ut på att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna att noggrant överväga möjligheterna att samordna den lagstiftning, som i varje land reglerar eller planeras skola regiera förvärv av fritidsfastigheter, och att därvid tillse att invånarna i de nordiska länderna erhåller samma ställning.

Enligt förslagställaren bör medborgare i de nordiska länderna, oavsett i vilket av länderna de är bosatta, kunna förvärva fritidsfastigheter i annat nordiskt land på i stort sett lika villkor som vederbörande lands egna invånare.

Ansökningar av utlänningar om tillstånd till förvärv av fast egendom för fritidsbruk har under senare år varit mycket talrika i detta län. Även innevarande år synes frekvensen vara ungefär densamma. I det alldeles övervägande antalet fall är sökandena danska medborgare.

Oftast gäller det förvärv av tomtområde med byggnader till nedlagda jordbruk. Men även förvärv av bestående fastigheter av varierande storlek och beskaffenhet förekommer.

För att länsstyrelsen skall kunna meddela förvärvstillstånd för utlänning fordras enligt 1916 års inskränkingslag bl. a., att egendomen utgör bostadsfastighet, avsedd för en eller ett fåtal familjer, eller tomt, lämpad att

bebyggas med ett mindre bostadshus samt att med egendomens förvärvande huvudsakligen avses att bereda bostad åt sökanden och hans familj. Denna föreskrift har länsstyrelsen funnit böra medföra en ganska stark begränsning av markområdet för att länsstyrelsen skall vara behörig avgöra ärendet. Som generell »tumningsregel» bör enligt länsstyrelsens bedömande tomtområdet icke överskrida ett hektar. Härvid har länsstyrelsen beaktat storleken på de villatomter i glesbygd, som svenska medborgare i detta län synas anse vara lagom för att tillgodose önskemål om avstånd från grannar och frihet från insyn. I händelse särskilda skäl förelegat för att tolerera en något större areal — t. ex. viss del av tomten bestående av kärr eller mosse, tomten redan avskild såsom särskild fastighet — har dock länsstyrelsen funnit sig kunna meddela beslut. Vid större avvikelser beträffande arealen har länsstyrelsen regelmässigt överlämnat ärendet till Kungl. Maj:ts avgörande.

Såvitt länsstyrelsen erfarit har utlänningars förvärv av fastigheter för fritidsändamål här i länet icke medfört några olägenheter. Tvärtom har från kommunalt håll allmänt vitsordats tillfredsställelse med att de försådda stugorna upprustats och att bebyggelsen komme att bevaras för framtiden. Deras ägares vistelse där hade också åtminstone under sommarhalvåret utgjort ett tilltagande inslag av liv och rörlighet i bygden.

Enligt länsstyrelsens uppfattning innebär inskränkningens bestämmelser icke någon särskilt besvärande börda för de utlänningar, som vill förvärva en fastighet för fritidsbruk här i landet, så länge önskemålet i detta hänseende icke vidgas att omfatta större markarealer eller kommer i kollision med andra bestämmelser som verka hämmande även för svenska medborgares fastighetsförvärv såsom vid vattendrag, där strandlagsförordnande gäller, eller då grunderna för jordförvärvslagen bliva tillämpliga.

Likställighet mellan de nordiska ländernas invånare i fråga om förvärv av fast egendom för fritidsbruk kan möjligen medföra olikartade förvärvstryck i respektive länder med hänsyn till olika stora marktillgångar och särpräglade jordproblem. Vissa trakter kunna därför bli mera utsatta för fritidsbebyggelse än andra, vilket torde förhöja marknadspriset och verka irriterande på det egna landets köpare.

Även en annan konsekvens av en ökad konkurrens på ifrågavarande marknad synes böra beröras i detta sammanhang. Den alltmer tilltagande tendensen här i landet att förutom den permanenta bostaden skaffa sig även en sommarbostad skapar åtskilliga problem ifråga om dispositionen av mark lämpad för fritidsändamål. För detta läns vidkommande har visserligen icke ännu anmält sig behov av större områden till fritidsbebyggelse eller som strövområden för tillgodoseende av stora befolkningscentra och länet erbjuder än så länge såväl sina egna invånare som utomlans boende personer rikliga möjligheter att bereda sig sommarvistelse här. Det synes dock förtänksamt att avvakta resultatet av den inventering av tillgångar och

behov av såväl bebyggelseytor som strövområden, som den tillsatta fritidsutredningen torde redovisa. Ett alltför starkt bortplottrande av mark på enskilda fritidstomter kan medföra svårighet att anordna större sammanhängande strömområden — naturreservat, varjämte ökad konkurrens torde påverka det allmännas kostnader för reservatens genomförande.

Trots dessa omständigheter är dock länsstyrelsen villig att i princip ansluta sig till förslaget om likställighet mellan de nordiska ländernas invånare i fråga om fastighetsförvärv i fritidssyfte. Och härvid grundar länsstyrelsen i likhet med förslagsställaren sin inställning på uppfattningen, att förslagets genomförande måste vara till gagn för nordismen och därför i hög grad önskvärt.

Länsstyrelsen vill fördenskull varmt tillstyrka, att frågan upptages till handläggning för vinnande av en positiv lösning.

De inskränkningar i likställighet, som för Sveriges del befinnas påkallade, torde så långt är görligt böra givas en lokal karaktär.

Växjö i landskansliet den 29 april 1963

Thorwald Bergquist

Olof Lönegren

Överlantmätaren i Kronobergs län:

Ansökan om förvärv av fast egendom från utlänningar har under senare år varit mycket talrikt förekommande å detta län. Enligt en av överlantmätaren gjord undersökning har enbart under 1961 och 1962 till länsstyrelsen inkommit 169 sådana ansökningar. Med hänsyn till frågans betydelse för lantmäteriets verksamhet söker överlantmätaren fortlöpande följa densamma. Härvid har överlantmätaren den 7.11.1962 haft tillfälle redogöra för frågan vid länsråd; avskrift av en härför upprättad P.M. bifogas här [*se Bi-hand*].

Av förvärvarna är det klart övervägande antalet nordbor, främst danskar. Förvärven ha undantagslöst syftat till fritidsvistelse. Det övervägande antalet har avsett tomtplats med byggnader till nedlagda jordbruk. Dessa förvärv bli föremål för prövning enligt jorddelningslagen. I de fall då frågan är om hel fastighet torde förvärven prövas efter jordförvärvslagens grunder. Dessa prövningar sker naturligtvis helt objektivt och någon diskriminering i och för sig av utlänningskapet förekommer därvid självklart ej. I ett hänseende har överlantmätaren dock velat tillmäta utlänningskapet viss negativ verkan, nämligen då förvärvet omfattar mera mark än som rimligen synes varit behövt för det uppgivna fritidsändamålet. Det har för överlantmätaren — måhända mot bakgrund av föreliggande svårigheter för en svensk att förvärva fast egendom i vissa andra nordiska län-

der — framstått som mindre tilltalande att tillstyrka utlänningsförvärv avseende »mark i onödan», även om denna mark just för tillfället icke skulle behövas för yttre rationalisering eller liknande inhemska ändamål.

Beträffande synpunkter i övrigt på förevarande förvärv tillåter sig överlantmätaren hänvisa till nyss återopade P.M.

Såvitt överlantmätaren kunnat finna är erfarenheterna av utlänningsförvärven å detta län övervägande goda.

Överlantmätaren delar förslagsställarens mening att likartade möjligheter till fastighetsförvärv i de skilda nordiska länderna måste vara till gagn för nordismen och därmed önskvärda. Det synes dock troligt att de olika stora marktillgångarna i de skilda länderna, liksom de särskilda jordproblemen, kommer att medföra olikartade förvärvstryck. Sålunda förefaller det sannolikt att t. ex. danskförvärven i Sverige skulle bli fler än svenskförvärven i Danmark. Trots detta vill överlantmätaren tillstyrka den åsyftade likställigheten. Överlantmätaren vill dock understryka att denna bör begränsas till ej alltför stora fastigheter av bostadskaraktär och då företrädesvis för fritidsvistelse.

Överlantmätaren vill i detta sammanhang framhålla att den rätt till vistelse m. m. å annans mark som förekommer i Sverige, den s. k. allemansrätten, och som icke lär finnas åtminstone i Danmark, även torde medföra speciell efterfrågan å svenska fritidslägenheter. Därmed torde även allemansrätten bli föremål för ökat tryck och vår natur i övrigt för ökad nötning. Det synes kunna ifrågasättas om icke den väckta frågan har sådant samband med nu berörda spörsmål, att även likställighet beträffande allemansrätten och naturvårdslagstiftningen inom de nordiska länderna bör eftersträvas.

Växjö i länets lantmäterikontor den 19 april 1963

Lars Lejdström

BIHANG

PM rörande vissa utlänningsförvärv inom Kronobergs län under senare år

(Upprättat av överlantmätaren i Kronobergs län)

Antal: Under tiden 1.1.1961—1.11.1962, 152 st.

Förvärvare: Huvudsakligen danskar, någon enstaka tysk; i allmänhet tillhörande socialgrupp 1 (arkitekter, tandläkare m. m.); ofta 2—3 köpare, i ett fall 5 stycken till ett och samma objekt.

Objekt: Som regel äldre, numera icke utnyttjad jordbruksbebyggelse (ödegårdar) med större eller mindre tomtplatser; ibland hela skogs- eller

jordbruksfastigheter. Belägenhet ännu så länge huvudsakligen i södra och sydvästra delarna av länet. Åtskilliga förvärv, kanske flertalet, förutsätter avstyckning. Någon utpräglad strävan att komma i direkt närhet av sjöar eller vattendrag har ej förmärkts; ofta är det fråga om avläggset belägen bebyggelse. Då fiskerätt hör till stamfastigheten har ofta överlåtits del häri; ibland har även avtalats om jakträtt.

Allmänna iakttagelser: Intresset för förevarande objekt synes stort; ofta förekommer annonser i lokalpressen efter objekt, ibland med önskemål om belägenhet inom visst angivet avstånd från Hälsingborg. Det har påståtts att mäklare ibland reser omkring med hela busslaster spekulanter. — I andra landsdelar (H och L län) har förekommit inventerings- och säljningsinitiativ från turist- och RLF-organisationer.

Förvärvsanledning: Som regel uppgives fritidsvistelsen; kontrasten mot den inhemska naturen torde vara tilldragande. Sannolikt är även evakueringsfrågan vid krig med i bilden. Måhända räknas med värdeökning i en ev. blivande gemensam Europa-marknad.

Jordpolitiska synpunkter: Objekt som erfordras för skogs- och jordbrukets ytter rationalisering skola uppenbarligen ej tillåtas; ej heller sådana som strider mot uppsiktslagens grunder, t. ex. ifråga om byggnaders skiljande från jordbruk. Kompletteringsbehovet i trakten måste beaktas, lika så bytesverksamheten storskogsbruken emellan. Ordnanget av gemensamhetsfrågor (t. ex. diken, vägar) kunna försvåras genom för stor ägaresplittning.

De jordpolitiska aspekterna utredas beträffande förvärv av hela fastigheter genom remiss till lantbruksnämnd och överlantmätare. Är det fråga om blott del av fastighet, så skall ju i princip dessa frågor lösas i avstyckningsärendet. Bl. a. uppträder däri regelmässigt frågan om restfastighetens utnyttjande. En tämligen liberal tolkning av jorddelningslagens bestämmelser brukar härvid tillämpas. Ej alltid kan ställning tagas till jordpolitiska eller andra förutsättningar för avstyckning före förrättning. I dessa fall bör om möjligt förvärvsfrågan vila i avvaktan på förrättning. — I avstyckningsfallen skola naturligtvis även beaktas andra allmängiltiga bestämmelser, såsom tätbebyggelseregler, strandlag, vägproblem, fornminnen, naturskydd, fiske etc., liksom prövas tomtplatsens lämplighet i och för sig.

Ekonomiska synpunkter: Såväl säljarna som bygden tillföres ett ej oansenligt kapital genom försäljningarna. Då det inhemska intresset för förvärvsobjekten ej f. n. torde vara tillräckligt stort, så skulle utan utläningsförvärven sannolikt åtskilliga av ödehusen ifråga ha helt förfallit.

Landskapsbilden påverkas: Genom omhändertagandet av byggnaderna undviks den förfuling som fallfärdiga hus innebär. Gamla tomtplatser hindras att växa igen, det blir »luftigt» i skogsbygden; småfåglar och vilt

trivas bättre. -- Å andra sidan införes säkerligen en från bygden något olikartad kultur. Köparna med familjer äro talrika i antal och åtföljas ofta av gäster. Bygden får en särprägel av »utländskhet».

Fritidssidan: Hittills har vår egen fritidssträvan främst riktat sig mot sjöstränder. Denna möjlighet kanske snart är uttömd. Strömmen torde då söka sig även in mot stugor på land. Dessa dock då redan upptagna av danskar.

Försvarssynpunkter: Vad betyder utlänningarnas vistelse för vår militära sekretess, bl. a. i trakter nära försvarsviktiga kommunikations-, kraft-, försörjnings- och andra liknande anläggningar?

Vid utrymning och evakuering kunna kanske byggnaderna behövas för egna inkvarteringar. En fördel då att husen blivit upprustade. Men vad betyder det att de redan lagits i besittning av utlänningar. Förfogandelagen?

I ett krisläge, då våra vägar äro hårt utnyttjade av militära och egna utrymningstransporter, kan måhända ej planlagda danska evakueringsresor skapa katastrofsituationer.

Frågan om utlänningsförvärven stor för G län. Många frågetecken förknippade därmed. Just för tillfället synes kanske icke särskilt mycket vara att erinra mot dem. Men måhända på längre sikt. Men då skulle säkerligen många av de aktuella byggnaderna vara ur bilden. Många starka skäl tala för att förvärven icke böra särskilt försvåras, åtminstone ej beträffande byggnader med tillhörande »ordentlig» tomtplats, bl. a. ekonomiska liksom nordiska och internationella samarbetssträvanden. Däremot synes betänkligt om mark utöver den ordentliga tomtplatsen överföres i utländsk ägo, detta även om marken ifråga icke just nu skulle behövas för komplettering eller andra rationaliseringsåtgärder; bilden härvidlag kan snabbt förändras.

Genom överlantmätarens försorg redovisas förekommande objekts belägenhet successivt å karta över länet.

Växjö i länets lantmäterikontor den 7 november 1962

Lars Lejdström

Lantbruksdirektören i Kronobergs län:

I överlantmätarens yttrande med bifogat PM [*se ovan*] redovisas omfattningen av framställningar från utländska medborgare om förvärv av fast egendom i Kronobergs län under senare år. Överlantmätaren redogör även för handläggningen av dylika ärenden.

Flera av de ifrågavarande förvärven har avsett mindre jordbruksfastigheter och överflödiga byggnader jämte lämpligt avpassat markområde

från sådana jordbruksfastigheter, som tagits i anspråk för rationaliseringsändamål. I en del fall har därvid lantbruksnämnden varit säljare.

På de fastigheter, som tages i anspråk för förstärkning av bestående brukningsenheter blir nämligen i de flesta fall byggnaderna överflödiga. Att de därvid kommer till användning för fritidsändamål framstår ofta som önskvärt. Lantbruksnämnden försöker därför som regel, att från sina innehav, för fritidsändamål avyttra byggnaderna jämte lämpligt avpassade markområden. Då det råder god efterfrågan på sådana fastigheter har dessa försäljningar kunnat göras till förhållandevis goda priser. Detta har haft till följd att lantbruksnämnden vid sina förvärv kunnat totalt betala säljarna av rationaliseringsfastigheterna relativt bra. Efterfrågan på de genom rationaliseringsverksamheten ledigblivna byggnaderna har således i viss mån underlättat nämnda verksamhet.

Byggnaderna på rationaliseringsfastigheterna är ofta i dåligt skick. Det är därför önskvärt och ofta nödvändigt att köparna av dessa fritidsfastigheter har såväl goda ekonomiska resurser som intresse av att bevara och iståndsätta byggnaderna. Danska medborgare har härvid ofta visat sig vara konkurrenskraftiga köpare.

Utformningen av tomtområdena till fritidsfastigheterna sker i samråd med lantmäterimyndigheterna. Ej sällan har tomterna ansetts böra omfatta cirka 0,5 hektar eller mera. Även om tomtområdena ges relativt stor omfattning är emellertid marktillgången så god, att fritidsintresset ej inkräktar på de för jordbrukets och skogsbrukets rationalisering erforderliga markerna.

Genom att en del av den gamla jordbruksbebyggelsen sålunda övergår till att bli fritidsbebyggelse kommer de på så sätt bildade fritidsfastigheterna att få en efter de skilda byggnadernas förhållanden lämplig och naturlig lokalisering.

Som motionären framhåller är reglerna för jordpolitiken olika länderna emellan. Även tillgången på för fritidsändamål lämplig mark är olika. Liksom motionären anser jag att reglerna för förvärv bör så långt möjligt vara lika för samtliga invånare i de nordiska länderna. Lagstiftningen bör emellertid utformas så, att förvärven av fritidsfastigheter bland annat kan väl samordnas med jord- och skogsbrukets strukturrationalisering. Det skulle därför såvitt jag kan bedöma, vara värdefullt om de av motionären anförda synpunkterna bleve föremål för diskussion inom de utredningar i vårt land som arbetar med hithörande spörsmål; 1960 års jordbruksutredning, fritidsutredningen och utredningen om utländska medborgares etableringsrätt.

För min del tillstyrker jag den föreslagna rekommendationen om samordning av lagstiftningen på hithörande område.

Växjö den 29 april 1963

Anton Arvidsson

Länsarkitekten i Kronobergs län:

Det har länge varit mitt önskemål att någon just ville taga upp denna fråga till debatt i Nordiska rådet, och jag hälsar med tillfredsställelse att så nu skett. Det bör anses som en självklarhet att de nordiska ländernas invånare i detta fall böra likställas med varandra så som skett på många andra områden. Frågan är emellertid kanske inte så enkel som det kan synas i första ögonblicket. Även om likställighet åstadkommes lär vissa länder ändå bli mera utsatta för invasion än andra. Enligt vad som förljudes lär sålunda tillgången på mark för fritidsbebyggelse i Danmark vara knapp, medan den i Sverige, i synnerhet Sydsverige, ännu är relativt riklig. Sverige kommer kanske alltså, trots likställighet, att vara mera utsatt för fritidsexploatering än något annat av de nordiska länderna. Mera riktigt och rättvist kanske man i stället bör säga att vissa trakter inom de nordiska länderna bli mer eftersökta än andra, och härom är ju intet att säga. Likställigheten kan alltså bli något av en pappersklausul men bör ändå givetvis åstadkommas. Att den sedan borde följas av en gemensam lagstiftning om fritidsområdenas anordnande och utnyttjande anser jag också önskvärt. Allemansrättsligt lär vissa olikheter föreligga länderna emellan och på naturvårdslagstiftningens område äro olikheterna rätt stora. För ett likställigt utnyttjande av länderna ur fritidssynpunkt kommer det alltså att framstå som ett starkt önskemål att bestämmelserna för umgänget med naturen och för dess utnyttjande samordnas länderna emellan så att icke ett land erbjuder större möjligheter för den enskilde än det andra att inkräkta på naturen och dess värden. Men sker en samordning är det av yttersta vikt att den s. k. allemansrätten icke trädes för nära. Här bör den svenska sedvanerätten få utgöra normen. Undantag bör endast ges lokal karaktär och medges först efter noggrann prövning.

Växjö i länsarkitektkontoret den 16 april 1963

Hans Lindén

Länsarkitekt

Länsstyrelsen i Gotlands län:

Fritidsbebyggelsen inom Gotlands län har under de senaste åren starkt expanderat. Då den av naturliga skäl söker sig till områden nära kusten, varest nybyggnad icke må företagas utan länsstyrelsens tillstånd, har länsstyrelsen god överblick ej blott över bebyggelsens omfattning utan även över vilka som här på förvärvad eller arrenderad mark åt sig uppföra fritidshus. Enligt vad länsstyrelsen kan erinra sig har icke i något fall förekommit att dylikt tillstånd sökts av utlänning. Såvitt avser förvärv av

mark, som dock är betydligt mindre vanligt förekommande än arrende, stämmer denna iakttagelse med att någon ansökan om tillstånd enligt in-skränkningslagen för fritidsfastighet torde ha förekommit hos länsstyrelsen. Med hänsyn till Gotlands läge är det ej sannolikt att inom överskådlig tid någon väsentlig ändring härutinnan kommer att ske. Med utgångspunkt från förhållandena härstädes finns därför inga invändningar mot att alla nordbor rättsligen likställs i fråga om förvärv av fritidsfastighet.

Om frågan ses icke ur gotländsk utan ur nordisk synvinkel sympatiserar länsstyrelsen med tankegången i förslaget. Även om på något håll i vårt land den tilltänkta likställigheten skulle medföra en ökning av efterfrågan på mark för fritidsändamål, som kunde kännas besvärande för svenska spekulanter, bör en sådan omständighet ej få hindra realiserandet av tanken att förvärv av fritidsfastighet i Norden skall på samma villkor stå öppet för alla nordbor.

Förevarande spørsmål är emellertid, såsom också framhölls vid 1962 års session med Nordiska rådet, numera icke en intern nordisk fråga, enär den har nära samband med de europeiska marknadsförhandlingarna. I Romtraktaten kräves som bekant likställighet för alla invånare i gemenskapens länder i ifrågavarande avseende. Vid nyssnämnda session rekommenderades därför, att spørgsmålet skulle behandlas av den studiegrupp, som var avsedd att tillsättas för att undersöka i vad mån den nordiska rättsgemenskapen påverkades vid ett eller flera nordiska länders anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen.

Utgången av den behandling som frågan underkastats vid 1963 års session med Nordiska rådet är icke länsstyrelsen bekant. Det synes emellertid som om det nya läget i marknadsförhandlingarna icke förändrat situationen i nu förevarande fråga på annat sätt än att bättre tid vunnits att förbereda en gemensam nordisk ståndpunkt i frågan inför kommande marknadsförhandlingar. Länsstyrelsen, som utgår från att förenämnda studiegrupps arbete med frågan icke avslutats, finner i varje fall icke i det remitterade förslaget några skäl anförda, som skulle tala för att utan att avvakta nämnda arbetes slutförande, skrida till lagstiftningsåtgärder i åsyftad riktning.

Visby i landskansliet den 21 mars 1963

Martin Wahlbäck

Steffan Trysén

Länsstyrelsen i Kristianstads län:

Med anledning av remissen har länsstyrelsen inhämtat yttranden från lantbruksnämnden och överlantmätaren i länet samt från kommunalnäm-

derna i Osby köping samt Örkeljunga och Örkeneds kommuner. Yttrandena närslutas [*se nedan*].

För egen del får länsstyrelsen vördsamt anföra följande.

Det är givetvis tilltalande för tanken, att medborgare i ett nordiskt land beredes samma möjlighet att förvärva fritidsfastigheter inom annat nordiskt land som det sistnämnda landets medborgare.

Länsstyrelsen känner icke närmare till innehållet i de andra nordiska ländernas lagstiftning på hithörande område. Den gällande svenska lagstiftningen på området — 1916 års inskränkingslag — lämnar emellertid icke-svenska medborgare mycket goda möjligheter att i Sverige förvärva fritidsfastigheter. Som framgår av bifogade sammanställning [*se Bihang*] är skillnaden mellan antalet av länsstyrelsen handlagda ärenden om fastighetsförvärv för fritidsändamål och antalet ärenden, vari länsstyrelsen lämnat dylikt förvärvstillstånd, måttligt eller ringa för åren 1958, 1960, 1961 och 1962 och obefintlig för år 1959.

En fullständig likställdhet mellan de nordiska ländernas medborgare vid förvärv av fastighet för fritidsändamål kan naturligtvis lagstiftningsvägen åstadkommas. Yttre förhållanden kunna emellertid effektivt hindra en faktisk dylik likställdhet t. ex. om av två grannländer ett land lider brist på mark för fritidsändamål under det att det andra landet har förhållandevis gott om sådan mark. Länsstyrelsen tänker därvid på ökningen av danska medborgares fastighetsförvärv för fritidsändamål i Sydsverige; en utveckling innebärande en lika stark ökning av sydsvenskars fastighetsförvärv å Själland torde på grund av markbrist möta hinder.

Enligt länsstyrelsens mening synes man böra sätta in förslaget om de nordiska ländernas medborgares likställdhet i nu nämnt hänseende i ett större sammanhang. De pågående strävandena för samordning av länderna i Europa i ekonomiskt hänseende kunna inom en icke alltför avlägsen framtid aktualisera frågan om ändring av de nordiska ländernas lagstiftning på hithörande område. Icke minst av sistnämnda skäl kan det finnas orsak att avvakta utvecklingen innan en genomgripande ändring av nämnda lagstiftning vidtages.

Kristianstad i landskansliet den 14 maj 1963

Per Westling

T. Allard

Sammanställning över av länsstyrelsen i Kristianstads län handlagda ärenden om fastighetsförvärv för fritidsändamål jämlikt 1916 års inskränkingslag

	År 1958	1959	1960	1961	1962
Antalet av länsstyrelsen i Kristianstads län jämlikt 1916 års inskränkingslag handlagda ärenden om förvärv av fastighet för <i>fritidsändamål</i>	5	6	16	24	72
Antal ärenden, vari länsstyrelsen lämnat förvärvstillstånd	4	6	12	20	70
Tillståndshavarnas nationalitet					
Dansk:	4	5	12	20	63
Tysk:	—	—	—	—	3
Norsk:	—	—	—	—	1
Amerikansk:	—	1	—	—	3
Summa:	4	6	12	20	70

Överlantmätaren i Kristianstads län:

Under senare år har en alltmer ökad efterfrågan på sommarbostadsfastigheter förmärkts från danskarnas sida. Denna efterfrågan har framförallt gällt områden inom länets skogsområden. Därvid ha förekommit såväl redan bebyggda områden, gamla nu ej använda jordbruksbyggnader med tillhörande markområde omkring, samt nya tomtplatser. En genomgång av här förda diariumer har visat att följande antal förvärvsärenden ha behandlats vid länslantmäterikontoret: År 1960 2 st., år 1961 3 st., år 1962 11 st. och år 1963 till och med den 19 april 7 st.

Vad beträffar de förvärvade områdenas storlek ha dessa växlat mellan cirka 0,2 ha till cirka 5 ha. Enligt vad överlantmätaren har sig bekant har också något förvärv avsett hela fastigheter.

Som synes ovan tenderar utlänningars markförvärv här i Kristianstads län att öka starkt. Detta kan då tänkas bero på den markknapphet för fritidsbebyggelse, som torde finnas i då främst Danmark och som bl. a. grundar sig på ökat välstånd med åtföljande växande behov av tillgång till fritidsområden. Detta problem är emellertid även aktuellt för Sverige och har också föranlett bl. a. ett förslag till en ny naturskyddslag. Dessutom har över hela landet igångsatts en fritidsutredning, som har till syfte att beräkna det aktuella och det för den närmaste framtiden erforderliga fritidsutrymmet. Den föreslagna naturskyddslagen är för allmänhetens del

restriktivare än den nu gällande och den pågående fritidsutredningen torde även den komma att resultera i sådana prognoser, att den fortgående utbyggnaden av för fritidsbebyggelse ägnade områden måste bli satt under effektiv kontroll.

Utländsk medborgares rätt att förvärva markområden i Sverige regleras genom utlänningslagen av den 30 maj 1916. Här förekommer inga restriktioner, som kan förvägra en utlänning rätt att förvärva en tomt för fritidsändamål. Tillstånd till förvärvet skall dock sökas hos länsstyrelsen. Härigenom kan länsstyrelsen dels få en kontroll på hur mycket av fast egendom, som överförs i utländsk hand, och dels kan redan på detta stadium en tilltänkt och ur våra synpunkter olämplig fastighetsbildning eller områdesanvändning stoppas. Därest utlänning tillåts att fritt förvärva fritidstomter skulle man måhända snart stå inför problemet med utländska markexploatörer. En sådan utveckling synes icke vara att eftersträva.

Enär det sålunda i allmänhet icke föreligger något hinder för utlänning att förvärva ett område för fritidsbebyggelse här i Sverige och då vid förvärv av område för fritidsbostad i stort sett samma villkor, som för landets egna innevånare gäller för utländsk medborgare, samt då den föreslagna likställigheten i avseende på nordbors förvärv av område för fritidsbebyggelse i annat nordiskt land på grund av den markknapphet, som råder i våra grannländer, torde bli ensidig till förmån för våra nordiska grannar, anser överlantmätaren någon ytterligare likställdhet för nordbor vid inköp av fastigheter för fritidsbruk i Sverige icke vara erforderlig. Överlantmätaren vill dock framhålla önskvärdheten av att våra liberala bestämmelser kunde gälla Norden i dess helhet.

Kristianstad i länslantmäterikontoret den 27 april 1963

Yngve Nylin

Bengt Wahlström

Distriktslantmätaren i Hässleholms distrikt:

Tälortsbefolkningens strävan att under sin fritid söka sig ut till mera naturbetonade miljöer för vila, luftombyte och rekreation får givetvis ses såsom en fullt naturlig och legal företeelse. Ett samordnande därav med försöken att åstadkomma värdefulla kontakter Nordens invånare emellan genom förvärv av fritidsbostad i annat nordiskt land innebär utan tvivel att bättre förutsättningar skulle kunna skapas för förståelsen för och känslan av samhörigheten mellan Nordens folk. Likställdhet mellan innevånarna i de nordiska länderna då det gäller fråga om inköp av fastigheter för fritidsbostad skulle av sagda skäl vara önskvärd.

Problemet synes emellertid böra bedömas även från andra synpunkter.

Frågan om säkerställande av mark för fritidsbebyggelse i Sverige är f. n. föremål för en ställig utredning. Det har i samband därmed påpekats att behovet av mark för sådan bebyggelse inom landet är så stor att särskilda åtgärder och särskild lagstiftning ifrågasatts, för att densamma skall erhålla en ur allmän synpunkt sund och ändamålsenlig utveckling. Vilka åtgärder som än kunna befinnas erforderliga är det uppenbart, att inom de kommuner, där fritidsbebyggelse är aktuell, åtskilliga därmed förknippade problem komma att uppstå t. ex. ang. vatten och avlopp, renhållning, allmän ordning m. m. Detta kommer att draga kostnader. Med hänsyn till fritidsbostadsproblemets regionala natur torde det ankomma på Kronan att svara för dessa. Kan man på så sätt erhålla en fullgod garanti för att fritidsboendet icke kommer att medföra ökade kostnader eller icke ersatt intrång för de enskilda jordägarna, blir det hela en fråga på det nationella planet och ur mera privatekonomiska synpunkter torde då inga erinringar böra göras mot att likställdhet skall gälla mellan invånarna i de nordiska länderna vid förvärv av fastighet för fritidsbostad. Frågan är emellertid direkt avhängig av vad resultatet blir av den pågående statliga fritidsutredningskommitténs arbete.

Jag förutsätter att likställdheten endast skall avse enstaka tomtplatser för köparens och den egna familjens behov, icke större jordegendomar eller exploateringsfastigheter av annat slag.

En annan fråga är om likställdheten skall gälla alla slag av fritidsfastigheter. Enligt min uppfattning kan det ifrågasättas huruvida utlänningar bör kunna förvärva fastighet med andel i by eller andra samfälligheter. Sådana samfälligheter kunna fortfarande representera större eller mindre värden. Förvaltningen av dessa samfälligheter försvåras om utlänning har andel däri.

I vissa avseenden torde det kunna befaras, att önskade formella likställdheten i själva verket blir i huvudsak ensidig. Jag tänker på regionen Danmark—Sydsverige. I Danmark torde för fritidsbebyggelse lämplig mark icke längre vara tillgänglig, i varje fall icke inom de områden, som kunna vara aktuella för svenskarna och ej heller till rimliga priser. Jag skulle icke förmoda, att svenskarna, om avsedd likställdhet erhöles, i någon större omfattning komme att förvärva fritidsfastigheter i Danmark. I södra Sverige däremot finnes god tillgång till mark för fritidsbostäder, och danskar, huvudsakligen från Själland med Köpenhamn, för vilka fritidsboende i Sverige närmast är aktuellt, ha redan i stor omfattning begagnat sig därav. På grund av danskarnas intresse för fritidsbostäder i Sydsverige har redan viss prishöjning kunnat förmärkas på sådana fastigheter här, och med den avsedda fulla likställdheten måste ytterligare prisstegring vara att förvänta, något som för oss svenskar väl bör bedömas ej vara önskvärt.

Vidare finnes möjligen även anledning beakta frågan, huru bör förfaras i det fall, att svensk fritidsfastighet in-tecknas och belånas i utländsk penninginrättning och därefter blir föremål för exekutiv försäljning.

Framförda förslaget om likställdighet böra måhända även bedömas mot bakgrunden av de förhållanden som kunna förväntas bli rådande vid något eller några av de nordiska ländernas anslutning eller associering till Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC).

Vad sedan beträffar själva frågan om att ett antal utlänningar — vad Sydsverige beträffar huvudsakligen danskar — på sin fritid kommer att ha sin bostad här, så tror jag icke att detta kommer att medföra några större problem. Vissa irritationsmoment kommer alltid att finnas mellan de fritidsboende och bygdens eget folk, men jag tror ej dessa äro av större omfattning vis à vis danskarna än mot svensk tätortsbefolkning.

Hässleholm den 16 april 1963

Ture Torstensson

Distriktslantmätare

Lantbruksnämnden i Kristianstads län:

Inom få områden torde utländska medborgares förvärv av fastigheter för fritidsändamål vara livligare än i Kristianstads län. En jämförelse med ärende från detta län som avgjorts med stöd av utlänningslagen och jordförvärvslagen ger icke stöd för annan uppfattning än att innevanarna i de nordiska länderna ha samma rättsliga möjligheter att förvärva fastigheter för fritidsändamål. Då fråga uppkommer om jorddelning tillmätes här i landet ej heller den förrättningssökandes nationalitet betydelse.

Nämnden finner det sålunda icke påkallat med lagändringar för åstadkommandet av jämställighet mellan svenska och övriga nordiska länders medborgare att förvärva svenska fritidsfastigheter.

Emellertid har det försports, att svenska medborgares förvärv av egen-dom för fritidsbruk i Danmark icke prövas lika liberalt som danska eller andra utländska medborgares förvärv av motsvarande egendom i Sverige. En lagändring härutinnan, som underlättade svenska medborgares förvärv i Danmark, anser nämnden vara motiverad av flera skäl. Härigenom skulle ur inhemsk synpunkt bl. a. vinnas, att den mycket livliga efterfrågan på fastigheter för fritidsändamål, som nu råder, kunde i någon mån avledas till gagn för stora grupper svenska medborgare, vars möjligheter att förvärva ett svenskt fritidsställe genom prisutvecklingen håller på att beskäras.

Kristianstad den 26 april 1963

För lantbruksnämnden i Kristianstads län:

Arthur Bengtsson

Lantbruksdirektör

Kommunalnämnderna i Osby, Vittsjö och Örkeneds kommuner, Kristianstads län, har i skrivelser av 2 maj, 6 maj, resp. 3 maj 1963 förklarat sig tillstyrka förslaget.

Kommunalnämnden i Örkelljunga kommun, Kristianstads län:

Ifrågavarande förslag gäller invånarna i de nordiska länderna.

Efter överläggning beslöt nämnden anföra, att nuvarande tillståndsbestämmelser i frågor rörande utländska medborgares markförvärv i Sverige i många fall måhända kunna verka avskräckande. Kommunerna ha i allmänhet vidtagit olika slag av åtgärder för att stimulera icke minst fritidsbebyggelsen inom sina gränser och ha därmed välkomnat icke enbart invånarna i det egna landet utan även andra och då främst medborgare i de nordiska grannländerna att där utföra fritidsbostäder. I många fall äro inom områden för fritidsbebyggelse tomtytorna någorlunda bestämda i för områdena gällande planer. Fara för att en medborgare i annat nordiskt land skulle i spekulativt syfte förvärva ett större område än som behövs för uppförande av en fritidsbostad för eget bruk, synes därför icke vara stort. Om förvärvet avser ett större område, synes tillstånd i vanlig ordning fortfarande böra inhämtas.

På grund härav beslöt nämnden såsom sin åsikt uttala, att intet torde vara att erinra mot bifall till Nordiska rådets förslag.

Örkelljunga den 23 april 1963

Vid protokollet:

A Pålson

Sekr.

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

Med föranledande av de europeiska ekonomiska integrationssträvandena har på senare år frågan om utländska rättssubjekts etablering och drift av ekonomiska företag i Sverige behandlats i olika sammanhang. Sålunda har år 1962 tillkallats sakkunniga med uppdrag att verkställa en allmän översyn av bl. a. de frågor, som sammanhänger med utlännings rätt att här i riket förvärva egendom och driva näring (Etableringsutredningen). De sakkunniga har jämväl fått sig ålagt att behandla spörsmålet om utlännings förvärv av fast egendom för fritidsändamål.

De av förslagsställaren aktualiserade spörsmålen synes alla vara av den art att de kan väntas bli upptagna till behandling av utredningen. Med ställningstagande till de nu aktualiserade problemställningarna torde därför böra anstå i avbidan på utredningens förslag i denna del.

I anslutning till remissen vill länsstyrelsen emellertid erinra om att det kan vara förenat med svårigheter att i praktiken avgöra, huruvida en fastighet är att hänföra till »fritidsfastighet». Vid utformningen av en samordnad nordisk lagstiftning på förevarande område torde därför för vårt lands vidkommande böra beaktas att eventuella bestämmelser i ämnet närmast synes böra taga sikte på förvärv av sådana fastigheter eller tomtplatser, som omfattas av fastställd byggnadsplan för fritidsbebyggelse.

Malmö i landskansliet den 6 maj 1963

Gösta Netzén

Ivar Hinnfors

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:

— — — får länsstyrelsen med biläggande av yttranden i ärendet av överlantmätaren och länsarkitekten i länet samt Vette kommunalnämnd för egen del anföra följande.

Något större behov att ändra i vårt land gällande lagstiftning rörande utlännings förvärv av fritidsfastighet har enligt länsstyrelsens mening icke visat sig föreligga såvitt angår detta län. Efterfrågan på fastigheter för fritidsvistelse från utlänningar har hittills varit ringa. År 1961 inkom 18, år 1962 12 och hittills under år 1963 6 ansökningar om tillstånd att förvärva fritidsfastighet, varav respektive 9, 5 och 5 från medborgare i de nordiska länderna. Efterfrågan kan emellertid med hänsyn till stigande välstånd och förbättrade kommunikationer väntas komma att snabbt öka och därigenom komma i konflikt med den starkt ökade efterfrågan från vårt eget lands medborgare. Emellertid anser länsstyrelsen syftet med förevarande förslag beaktansvärt och tillstyrker därför utredning rörande möjligheterna för den avsedda samordningen av lagstiftningen. Utredningen synes för Sveriges vidkommande lämpligen kunna uppdragas åt 1962 års fritidsutredning.

Göteborg i landskansliet den 6 juni 1963

På länsstyrelsens vägnar:

Åke Paulsson

Carl Hasselrot

Överlantmätaren i Göteborgs och Bohus län:

Såvitt överlantmätaren har sig bekant har den nuvarande svenska lagstiftningen på ifrågavarande område icke medfört några speciella olägenheter vid tillämpningen inom länet. Den önskade likställigheten vid inköp

av fastigheter för fritidsbruk torde komma att inverka på efterfrågan på sådana fastigheter. Då bl. a. de faktorer, som styr efterfrågan på mark för fritidsbebyggelse, för närvarande är föremål för undersökning av 1962 års fritidsutredning, får överlantmätaren föreslå att även den nu väckta likställighetsfrågan kommer att upptagas till behandling av nämnda utredning.

Göteborg i länets lantmäterikontor den 27 maj 1963

Erik Ahlberg

Tore J. A. Pettersson

Länsarkitektkontoret i Göteborgs och Bohus län:

Den svenska västkusten och inte minst Bohuslän är mycket attraktiv för fritidsvistelse i olika former och antalet människor, som vistas där under sommarmånaderna, ökar kraftigt år från år. Bl. a. är efterfrågan på mark för fritidsbebyggelse mycket stor och på många håll betydligt större än tillgången särskilt vid tillbörligt beaktande av 56 § 1 mom. 2:a stycket BS. Behovet av en vittomfattande översiktlig planläggning, som noga beaktar olika såväl allmänna som enskilda intressen och så riktigt som möjligt avväger olika behov är därför ytterst påtaglig. Visserligen har i betydande omfattning under senaste åren upprättats förslag till generalplan för strandområdena men det torde redan stå klart att dessa är i behov av bearbetning på grundval av regionala planeringsavväganden. Därtill kommer den ingalunda lätta men ytterst viktiga frågan om genomförandet i praktiken av sådan översiktlig planläggning ej blott genom detaljplaner utan också genom säkerställande av t. ex. friområden av olika slag vilket i stor utsträckning förutsätter ekonomisk ersättning till markägare. Redan den tillströmning av rekreationssökande människor, som sker, nödvändiggör sålunda planmässigt handlande och icke obetydliga insatser, inte minst ekonomiska, från både kommunerna och staten om tillfredsställande förhållanden skall åstadkommas, särskilt på sikt sett.

Då det enligt länsarkitektens mening inte kan råda någon tvekan om att ett genomförande av föreslagen likställighet redan inom de nordiska länderna skulle komma att medföra ett starkt ökat tryck vad detta län beträffar måste det med allvar framhållas nödvändigheten av ökade resurser att bemästra ovan påtalade problem. Att precisera hur detta lämpligen bör ske kan självfallet icke göras här. Det torde emellertid kunna förväntas att nu pågående fritidsutredning kommer att ge värdefulla synpunkter på hithörande problem.

Länsarkitektkontoret i Göteborg den 5 juni 1963

F. Lindström

Kommunalnämnden i Vette kommun, Göteborgs och Bohus län:

Mot den av herr Oswald föreslagna likställigheten för medborgare i de nordiska länderna genom samordning av lagstiftningen angående förvärv av fritidsfastighet synes i princip inget vara att erinra. Vissa förhållanden bör dock därvid särskilt beaktas, främst frågan om vad som skall betraktas som fritidsfastighet. Redan nu har i skärgårdssamhällena helårshusen i relativt stor utsträckning uppköpts till sommarbostäder. Detta har självfallet många orsaker, i vissa fall kanske att ingen efterfrågan rått på helårshus, men även möjligheten att betala, lånemöjligheterna för gammalt hus jämfört med nybygge m. m. har inverkat. En ytterligare utökning av köpekretsen till liknande fastigheter skulle således ur de helårshostadsökandes och vissa kommuners synpunkt få en beklaglig effekt. Som fritidsfastighet borde därför anges sådan inom område avsett för fritidsändamål. Denna ståndpunkt styrkes även genom de motsättningar som alltför ofta uppstår mellan de, som förvärvat mindre jordbruksfastigheter i kustområdet och allmänheten, såväl de ortsboende grannarna som den tillfälliga fritidsbefolkningen. Jordbruksrationaliseringen medför också att antalet fastigheter av nämnda typ, som blir fria för förvärv ökar.

Vidare bör beaktas diskussionerna och utredningarna angående beskattningen av sommarstugorna och fastighetsskattens ev. ersättande av annan beskattning eller fastighetsavgifter. Kommunerna måste i så fall tillförsäkras samma inkomster av fastigheter, som äges av medborgare i annat nordiskt land, som vad man har av fastighet ägd av svensk medborgare. Samtidigt att möjligheter finnes att bevaka de fordringar som kan uppkomma för lämnade tjänster av olika slag.

Skee den 5 juni 1963

Vette kommunalnämnd

Kjell A. Hallgren

Länsstyrelsen i Värmlands län:

— — — överlämna yttranden över förslaget från lantbruksnämnden och överlantmätaren i Värmlands län ävensom anföra följande.

Enligt nu gällande regler om utländsk medborgares rätt att förvärva fastighet i riket kan länsstyrelsen meddela tillstånd till fastighetsförvärv för endast bostadsändamål, när ej skäl mot tillstånd föreligger med hänsyn till allmänt intresse eller sökandens personliga förhållanden. Förvärvstillstånd meddelas eljest — utom beträffande vissa förvärv för jordbruksändamål — av Konungen.

Med hänsyn till vad nu anförts synes tillstånd till förvärv av fastighet för fritidsbruk i flertalet fall kunna meddelas av länsstyrelsen. Under åren 1960—1962 har emellertid tillstånd för medborgare från nordiskt grannland att förvärva fastighet inom Värmlands län för nu nämnt ändamål sökts hos och beviljats av länsstyrelsen i endast tre fall. Med hänsyn härtill synes den här aktualiserade frågeställningen såvitt avser länet hittills ha varit av mycket begränsad betydelse.

Av sagda skäl och de skäl, som anföras i förslaget, synes några olägenheter ej vara förenade med att nu tillämpad personell lämplighetsprövning avskaffas vid här ifrågavarande fastighetsförvärv av medborgare från nordiskt grannland. Med hänsyn till de fåtal fall som förekommit och deras behandling, torde å andra sidan nuvarande bestämmelser icke ha utgjort någon mera betydande olägenhet vid fastighetsförvärv av detta slag.

Om dylikt förvärv avser jordbruksfastighet, synes det allmännas intresse ej påkalla annan prövning av förvärvet än den som sker jämlikt lagen den 3 juli 1955 om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

Länsstyrelsen har av anförda skäl icke anledning motsätta sig sådan ändring av gällande lagstiftning, att medborgare från nordiska grannland tillerkännas samma ställning vid förvärv av fastighet för fritidsbruk som svenska medborgare.

Karlstad i landskansliet den 3 maj 1963

Gustaf Nilsson

Bengt Lovén

Överlantmätaren i Värmlands län:

Såvitt för överlantmätaren är bekant förekommer icke inom Värmlands län efterfrågan på fastigheter för sommarbostadsändamål eller fritidsbruk i någon större utsträckning från utländska medborgare. I den mån sådan förekommer är det framför allt av norska medborgare och med lokalisering till de västra delarna av länet. Däremot torde efterfrågan på detta slag av fastigheter ha ökat väsentligt främst från invånarna inom länet men även från invånare inom riket i övrigt. Emellertid anser sig överlantmätaren icke vare sig ur principiell synpunkt eller med hänsyn till de konsekvenser förslaget kan komma att få för landets egna invånare ha anledning motsätta sig förslaget. Överlantmätaren tillstyrker därför detsamma.

Karlstad den 8 april 1963

Yngve Åseby

t. f. överlantmätare

Lantbruksnämnden i Värmlands län:

Den erfarenhet lantbruksnämnden har av ansökningar från utlänningar om rätt att förvärva jordbruksfastigheter ger vid handen, att när det gäller sådana mindre egendomar, som saknar intresse ur rationaliseringssynpunkt och närmast äro att betrakta som bostadsfastigheter, har hinder mot bifall till ansökningarna sällan eller aldrig förelegat. Lantbruksnämnden föreställer sig att hinder icke heller reses mot förvärv av fritidsfastighet. Prövning av sistnämnda slag av förvärv sker hos länsstyrelse och i följd därav kan ärendena avgöras betydligt snabbare än om ansökan avser jordbruksfastighet. Åtskilliga fritidsbyggnader stå på ofri grund och mot förvärv av sådana fritidsbostäder finnes icke något hinder.

Ur de synpunkter lantbruksnämnden har att företräda finnes intet att invända mot att förslaget antages, men nämnden ifrågasätter om någon ändring av 1916 års inskränkingslag behövs för att tillgodose förslagets syfte.

Karlstad den 1 april 1963

För lantbruksnämnden

Inge Werner

1962 års fritidsutredning har den 19 oktober 1963 avgivit ett yttrande, som även avser Sak A 18/Ändringsförslag (se s. 657).

Etableringsutredningen:

I medlemsförslaget föreslås, att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna att noggrant överväga möjligheterna att samordna den lagstiftning, som i varje land reglerar eller planeras skola reglera förvärv av fritidsfastigheter och att därvid tillse att invånarna i de nordiska länderna erhåller samma ställning. Vad som åsyftas synes sålunda vara ej blott att undvika, att vid prövning av frågor om rätt till förvärv av fritidsfastigheter i ett visst land medborgare i de övriga nordiska länderna skola utsättas för diskriminerande behandling, utan även att lagstiftningen rörande rätt till dylika förvärv skall göras enhetlig för alla de nordiska länderna.

Vad angår den senare frågan, d. v. s. införande av enhetliga eller i vart fall likartade lagbestämmelser på ifrågavarande område i samtliga nordiska länder är det enligt utredningens uppfattning ingalunda klart att en dylik samordning av lagstiftningen bör uppställas som mål. Såsom förslagsställaren själv påpekar är utgångspunkterna för jordpolitiken i de olika länderna skiljaktiga och de geografiska förhållandena högst växlande. Redan med hänsyn härtill synes det starkt kunna ifrågasättas, om man verkligen

bör eftersträva att få till stånd en för hela Norden enhetlig lagstiftning på ifrågavarande område. Det förtjänar också påpekas, att frågan om utformningen av lagstiftningen om rätt att förvärva mark för fritidsändamål har ett icke obetydligt samband med frågan om utformningen av naturvårds- och naturskyddslagstiftningen. Även detta förhållande är i viss mån ägnat att försvåra den av förslagsställaren önskade samordningen.

Vad härefter gäller det, som måhända är huvudsyftet med förslaget, nämligen att åstadkomma en sådan ordning att medborgare i de nordiska länderna, oavsett i vilket av länderna de är bosatta, skall kunna förvärva fritidsfastigheter i annat nordiskt land på samma villkor som vederbörande lands egna invånare vill utredningen först framhålla att det enligt dess uppfattning har ett stort positivt värde för stärkande av den nordiska samhörighetstanken att medborgare i ett nordiskt land genom semestervistelse i ett annat nordiskt land får möjlighet att stifta närmare bekant- skap med förhållandena i det senare landet. Den fastare anknytning, som innehavet av egen semesterstuga skapar, är härvidlag säkerligen av betydelse. Det förtjänar i detta sammanhang också påpekas, att de svenska myndigheterna under senare år intagit en mycket liberal attityd vid prövning av framställningar från utländska medborgare om tillstånd att förvärva fast egendom för fritidsändamål enligt lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. Antalet dylika ansökningar har också under de senaste åren ökat kraftigt. Det har till helt övervägande del varit medborgare i de andra nordiska länderna, som sökt dylika tillstånd. Den praxis som tillämpats vid tillståndsprövningen synes innebära, att nordiska medborgare kan sägas vara praktiskt taget jämställda med svenska medborgare i detta avseende.

Trots detta är utredningen icke beredd att nu tillstyrka en sådan ändring i nu gällande svenska jordlagstiftning, att medborgare i de övriga nordiska länderna skulle även formellt helt likställas med svenska medborgare, såvitt gäller rätten att förvärva fastigheter för fritidsbruk. Spörsmålet om utlännings rätt att förvärva jord för fritidsändamål utgör nämligen endast en del av den större frågan om utlännings rätt att över huvud taget förvärva fast egendom här i riket. Utredningen har enligt sina direktiv att upptaga hela denna fråga till behandling, och utredningsarbetet har ännu ej fortskridit så långt, att utredningen kunnat ta ens preliminär ställning till frågan, i vad mån det kan visa sig önskvärt och lämpligt att jämställa utländska medborgare med svenska, vare sig när det gäller fast egendom i allmänhet eller i fråga om vissa slag av sådan egendom.

Stockholm den 29 april 1963

C.-H. Nordlander

Åke Åhström

Svenska landskommunernas förbund:

Styrelsen har intet att erinra mot en samordning av lagstiftningen syftande till likställdhet för nordiska medborgare vid förvärv av fastigheter för fritidsbruk. Av berörda länder torde för övrigt Sverige ha den minst restriktiva lagstiftningen. Med hänsyn härtill och då ett icke ringa antal kommuner i vårt land redan nu har betydande svårigheter i fråga om disposition av mark för olika ändamål, reglering och övervakning av bebyggelsen för fritidsbruk och då en liberalare lagstiftning än den som f. n. tillämpas i Sverige kan antas öka svårigheterna i nämnda avseenden för dessa kommuner, anser styrelsen att en mera liberal lagstiftning än den svenska icke bör ifrågasättas.

Stockholm den 8 maj 1963

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund

Rud. Anderberg

Helge Dahlberg

Landsorganisationen:

I förslaget framhålls bland annat att det ur nordisk synpunkt synes vara angeläget att på allt sätt uppmuntra dem som bor i ett nordiskt land att skaffa sig en fritidsfastighet i något annat av de nordiska länderna. Vid Nordiska rådets session 1958 antogs en rekommendation, där likställdhet för enskilda nordbor i fråga om förvärv av bostadsfastighet förordades oavsett i vilket av de nordiska länderna förvärvet ägde rum. Efter den senaste utvecklingen i de europeiska marknadsförhandlingarna finner förslagsställaren att man bör eftersträva att Norden i förevarande avseende betraktas som ett område.

I fråga om jordpolitiken bör man också, enligt förslagställaren, eftersträva så likartade lösningar som möjligt. De begränsningar och förbehåll som kan bli ofrånkomliga, när det gäller fritt markförvärv, bör inte få en nationell karaktär. Där tillståndsgivning måste tillgripas synes det vara rimligare att lokala intressen ges inflytande framför nationella.

För att nå likställdhet i fråga om inköp av fastigheter föreslås »att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att noggrant överväga möjligheterna att samordna den lagstiftning, som i varje land reglerar eller planeras skola reglera förvärv av fritidsfastigheter, och därvid tillse att invånarna i de nordiska länderna erhåller samma ställning».

LO har tidigare uttalat sig i positiv riktning, när det gäller ett utökad

nordiskt samarbete. I två remissvar under 1958 angående rapporter från Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet framhölls i ett av landsorganisationerna i Danmark, Norge och Sverige gemensamt avgivet svar, att man i fråga om nordiskt ekonomiskt samarbete var »villiga att lämna sin fulla medverkan på det sätt som kan vara till löntagarnas och de stora konsumentgruppernas fördel». LO, som ställer sig positiv till det väckta förslaget's allmänna syfte, anser dock att ovan angivna princip för nordiskt ekonomiskt samarbete även bör vara normgivande för en samordnad nordisk lagstiftning på det i förslaget berörda området.

Vid en närmare granskning av förslaget finner LO att detta rymmer många frågor som bör utredas innan man tar definitiv ställning till en mer samordnad lagstiftning. De senaste årens standardutveckling med ökat intresse för och behov av fritidsområden och fritidsfastigheter, även för en större del av vår befolkning, bör först undersökas och kartläggas. Kommunerna bör likaså ges möjlighet att i större omfattning än nu förvärva fritidsområden och planera för ökad fritidsbebyggelse.

Med hänsyn till att statsmakterna för närvarande är sysselsatta med att utreda frågor som på olika sätt berör naturvård, fritidsområden och fritidsbebyggelse, anser LO att man bör hänskjuta frågan om likställighet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk till den av regeringen tillsatta fritidsutredningen.

Stockholm den 29 april 1963

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Gustav Persson

Svenska naturskyddsföreningen:

Föreningen delar helt uppfattningen att samhörigheten mellan de nordiska länderna bör stärkas och att ökat umgänge mellan invånarna i de skilda länderna är önskvärt. I princip synes därför också riktigt, att likställighet borde råda i fråga om nordiska medborgares rätt att förvärva bostadsfastigheter inom hela Norden.

Ett beslut i denna riktning kan emellertid medföra vittgående konsekvenser, om Sverige ansluter sig till en gemensam europeisk marknad. Det kan antagas, att vårt land då måste ge medborgare i annat europeiskt land utanför Norden samma rättigheter som nordiska medborgare. Vad detta skulle innebära kan för närvarande icke överblickas.

Föreningen vill i detta sammanhang framföra vissa allmänna synpunkter på fritidsbebyggelsen och därmed förenad markdisposition. Det är allom bekant, att den dubbla bosättningen vunnit en rekordartad utbredning.

Härom torde icke vara annat än gott att säga, om även sommarbostäderna kommer till en förnuftlig användning. Det bör visserligen ej komma i fråga att ordna någon kontroll i detta hänseende, så länge man genomsnittligt sett ej behöver befara några större olägenheter. Enligt föreningens mening bör man emellertid ha ögonen öppna för att ett allt större antal gynnsamt belägna tomter kommer att innehavas av personer som icke använder sig av dem eller av därå uppförda fritidsbostäder. Det är värdefullt, att tillgång till fritidsbostad finns inom sådant avstånd från den ordinarie bostaden att den ej endast är åtkomlig ett par veckor under semester eller liknande utan kan även i övrigt användas för weekend m. m. Fritidsbebyggelsen fungerar bl. a. som ett annex till samhällena, där ej minst den mindre bemedlade befolkningen bör kunna vinna rekreation och trevnad med trädgårdsarbete, fiske, bad och liknande. Det vore icke lyckligt, om gynnsamt belägna områden skulle i större utsträckning bli spärrade av innehavare som endast helt sporadiskt använder sig av den värdefulla tillgång som de kan erbjuda ur rekreationssynpunkt. I övrigt vitsordar föreningen naturligtvis värdet för familjer och andra att ha tillgång till fritidsbostad även i helt annan trakt än där de är fast bosatta.

Det är antagligt, att Sverige kommer att i ökad omfattning bli föremål för invasion från kontinenten. De personer som har råd att skaffa sig fritidsbebyggelse så relativt långt bort som i Götaland eller längre norrut måste förutsättas tillhöra den mera välsituerade befolkningen. Ur markdispositionssynpunkt förefaller det icke önskvärt, att mera välsituerade personer från andra länder skall tränga bort mindre välsituerade människor i vårt land från områden där det vore naturligt att den svenska befolkningen i tätorterna sökte sin rekreation. Självfallet är också, att fritidsbostäder som tillhör utlänningar på mera avlägsen ort kommer att utnyttjas långt mindre än fallet ordinarie är med fritidsbebyggelse som tillhör personer bosatta i de svenska tätorterna. Att ökad konkurrens om välbelägna områden medför en avsevärd prisstegring är också ofrånkomligt och skulle försvåra för mindre bemedlade svenskar att förvärva fritidsbostäder.

Föreningen anser av dessa skäl, att möjligheten att förvärva fritidsbostäder i vårt land icke bör öppnas för andra än sådana som kan förväntas använda dem i ungefär den omfattning som befolkningen i de svenska tätorterna gör. Eljest kan man befara, att vi får en mängd fritidsbostäder stående tomma så gott som hela året och att kanske avsevärda gynnsamt belägna fritidsområden på det sättet spärras för en ändamålsenlig användning. Önskemålet att utlänningar från mera avlägsna platser får vistas här sommar- eller vintertid kan tillgodoses genom en rationellt ordnad uthyrningsverksamhet i kommunal eller enskild regi.

Olägenheterna av ökat tryck utifrån kan i viss mån motverkas, om en verkligt förutseende planering hinner företagas. Planeringen av fritidsbebyggelsen är emellertid alltjämt mycket bristfällig. Vi torde här släpa efter i hög grad, och det synes dröja länge innan man kommer fatt och, som

nödvändigt är, även hinner före den ansvallande fritidsbebyggelsen. De mest åtråvärda områdena bör helt friställas från fritidsbebyggelse och bevaras som ströv- och fritidsområden. Den nuvarande strandlagen är ett steg i rätt riktning, men tanken bör föras vidare och en mera framsynt generalplanering i stort vidtagas. Om fritidsbebyggelsen läggs långt indragen från de vackra sjöar eller havsstränder, där man helst vill trängas, spelar det mindre roll, om en ökad konkurrens utifrån sätter in. Men det bör under inga förhållanden få ifrågakomma, att den vackrast belägna fritidsbebyggelsen står reserverad för utlänningar långt bort ifrån som helt obetydligt vistas där, än mindre att de gynnsamt belägna tomterna väsentligen blir spekulationsobjekt för kapitalstarka personer som inser att efterfrågan kommer att öka i allt mer accelererad takt.

Ansvar för planering ligger framför allt på kommunerna. Det kan befaras, att personalresurserna för att genomföra den är mycket begränsade på många håll. En ökad rush av fritidsbebyggelse skulle kunna leda till mycket olyckliga verkningar, om man ej i tid sett sig före och kan hindra blockering av mark som med långt större båtnad kan användas på bättre sätt. Att vi själva icke kan på kontinenten vinna några sådana fördelar som kontinentens befolkning skulle kunna uppnå här är uppenbart för envar. Vi bör visserligen icke därför trångsynt vaka över egna fördelar utan inställa oss på att Norden i ökad omfattning blir ett synnerligen värdefullt rekreationsområde för kontinentens hastigt ökande befolkning. För detta ändamål bör turistlivet och ett ändamålsenligt mottagande av strömmen söderifrån ordnas. Däremot bör vi ej ge avkall på vår rätt att upprätthålla en för kommande förhållanden ändamålsenlig markdisposition.

Med hänsyn till konsekvenserna om vi skall nödgas med nordiska medborgare likställa medborgare i länder utanför Norden vill föreningen avstyrka, att nu gällande tillståndstvång för förvärv av bostadsfastigheter upphävs för nordiska medborgare, och anser, att föreliggande berättigade önskemål bör tillgodoses genom en lämplig dispensgivning.

Stockholm den 3 maj 1963

Svenska naturskyddsföreningen

Gösta Walin

Ordförande

Lars-Erik Esping

Intendent

Samfundet för hembygdsvård:

Med tanke på de möjligheter, som idag finns för innevånare i de nordiska länderna att fritt vistas, arbeta och resa omkring inom hela Norden,

finns all anledning att rekommendera en ökad samordning av all lagstiftning.

I likhet med förslagsställaren anser Samfundet, att de nordiska regeringarna bör överväga möjligheterna att samordna den i detta fall aktuella lagstiftningen och därvid tillse att innevånarna i de nordiska länderna erhåller samma ställning.

Stockholm den 22 maj 1963

Samfundet för hembygdsvärd

John Nihlén

Karl-Arne Karlsson

Ändringsförslag

om samordnad politik beträffande mark, avsedd för fritidsbruk

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

I ett förslag till Nordiska rådets elfte session år 1963 har herr Osvald hemställt, att rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att överväga möjligheterna att samordna den lagstiftning, som i varje land reglerar eller planeras skola reglera förvärv av fritidsfastigheter.

Det synes mig emellertid tveksamt, huruvida några framsteg rörande nämnda spörsmål kan göras, om icke hela problemet rörande markpolitiken med avseende å sådana områden, som redan nu utnyttjas för fritidsändamål eller som lämpar sig att framgent brukas i sådant syfte, tages upp till övervägande på gemensam nordisk bas. Så har skett vid den av föreningarna Norden i Landskrona den 29—30 juli 1963 gemensamt anordnade konferensen kring temat »Fritid och natur i Norden». Den vid konferensen antagna resolutionen bifogas (*se Tillägg*).

Under hänvisning till de i resolutionen framförda synpunkterna vill jag framhålla angelägenheten av att Norden i fritidshänseende i vidast möjliga utsträckning behandlas som en enhet. Att så sker är en naturlig konsekvens av den gemensamma nordiska arbetsmarknadens införande. De utomordentliga möjligheter till naturupplevelser såväl under rekreation och vila som under mera strapatsrika förhållanden, vilka den rikt varierande naturen i Norden från vildmarkerna i norr till marsklandet i syd har att erbjuda, bör i lika mån stå öppna för alla Nordens invånare, oavsett i vilket land de är medborgare. Den nationella planläggningen beträffande dispositionen av mark för fritidsändamål måste därför ske under hänsynstagande till den samlade nordiska befolkningens önskemål och behov. De enskilda ländernas planläggning måste av samma skäl kompletteras med en samfällt nordisk, som har att beakta att alla landskapstyper och områden av olika art i tillräcklig omfattning göres tillgängliga för fritidsändamål oavsett markens belägenhet. En sådan gemensam nordisk planläggning behövs även för att länderna skall kunna möta kraven från det övriga Europa på fritidsmöjligheter i våra nordliga länder med

en gemensam politik. Detta tryck måste kanaliseras på sådant sätt, att vår natur bevaras och skyddas.

För att omhänderha dessa spörsmål erfordras, såsom framhålles i nyssnämnda resolution, ett permanent verksamt nordiskt organ med vidsträckta befogenheter.

Under hänvisning till det anförda hemställas,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att med utgångspunkt från en gemensam nordisk planläggning koordinera sin markpolitik beträffande områden avsedda att utnyttjas för fritidsändamål samt att inrätta för detta syfte behövliga nordiska samarbetsorgan.

Landskrona den 30 juli 1963

Ragnar Lassinantti

TILLÄGG

Resolution, antagen vid konferensen »Fritid och natur i Norden» i Landskrona den 30 juli 1963

Konferensen har funnit, att följande faktorer utgör grunden för gemensam nordisk behandling av problematiken kring fritiden och naturen i Norden.

1. Inom överskådlig tid kommer 60—80 % av Nordens befolkning att vara bosatt i tätorter.

2. Stora delar av den arbetande befolkningen får en starkt ökad fritid i och med att fyraveckorssemester och fria lördagar kommer löntagarna till del.

3. Ökade ekonomiska resurser står den enskilde till buds för att utnyttja fritiden.

4. De tätortsboende söker sig under fritid i ökad grad till naturen för att tillgodose sitt rekreatjonsbehov.

5. I Norden måste man vara beredd att tillgodose de behov som uppkommer härigenom och detta icke endast för sin egen tätortsbefolkning utan även för stora grupper från det delvis mycket trångbodda övriga Europa.

Dessa faktorer skapar en rad praktiska problem med aktualitet i alla de nordiska länderna. På grund av den ökade nordiska samfärdseln och ländernas växande inbördes avhängighet ter det sig naturligt och ända-

målsenligt att i många avseenden söka problemens lösning på ett nordiskt plan. Alla sådana lösningar måste dock bygga på kartläggning i varje särskilt land av både befolkningens önskemål och krav och föreliggande möjligheter att tillgodose dessa.

Som en enhet erbjuder Norden härvidlag rikt varierade möjligheter att tillgodose skiftande önskemål om tillgång till natur under fritid. För Nordens samlade befolkning på 20 millioner är det därför av vikt, att man fasthåller uppfattningen av Norden som en enhet när det gäller att säkra naturen och vårda den för fritidsändamål.

För att skapa en enhetlig värdering och likformiga åtgärder vid de nu aktuella problemens lösning vill konferensen föreslå följande.

1. En på likartade principer byggd naturvårdslagstiftning i Norden med likartad terminologi bör eftersträvas, vid vars utformning såväl de kulturella som sociala synpunkterna måste beaktas.

2. Med utgångspunkt från undersökningar av de nationella behoven måste åstadkommas en gemensam nordisk planläggning av hur i sammanhanget aktuella markområden bör disponeras å ena sidan för fritidsbebyggelse av skiftande slag och å andra sidan för strövområden m. m. tillgängliga för allmänheten.

Vid denna planläggning bör bortses från de nationella gränserna, t. ex. Öresund. Vidare måste härvid frågan om att tillgodose det övriga Europas behov och önskemål bli föremål för gemensamma nordiska överväganden.

3. Oavsett vilken lösning nyss berörda problem kommer att få är det angeläget att skillnaden icke göres med hänsyn till nationalitet och hemvist så vitt gäller nordiska medborgare och att sålunda icke de i grannländerna bosatta ges sämre ställning än de i det egna landet boende.

4. Med hänsyn till dessa frågors ökade vikt bör länderna skapa ett gemensamt permanent organ med uppgift att handlägga hithörande spörsmål och därvid även medverka till att de allmänuropeiska önskemålen blir behandlade på gemensam nordisk basis.

Konferensen hemställer till regeringarna att dessa efter hörande av Nordiska rådet vidtager åtgärder i här angivna hänseenden.

Landskrona den 30 juli 1963

BILAGA 1

Yttranden över ändringsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

— — — — skal man meddele, at justitsministeriet ikke finder at kunne afgive nogen udtalelse om, hvorvidt der bør ske en koordinering af de nordiske landes planlægning med henblik på jordlovgivningen, idet den danske lovgivning herom hovedsagelig henhører under andre ministeriers forretningsområde.

For så vidt angår spørgsmålet om afskaffelse af forskelsbehandling på grundlag af nationalitet og bopæl, jfr. pkt. 3 i den af konferencen i Landskrona vedtagne resolution, skal man meddele, at justitsministeriet ikke for tiden anser en lempelse af den danske lov nr. 344 af 23. december 1959 om erhvervelse af fast ejendom eller af den praksis, hvorefter loven administreres, for mulig.

København, den 23. september 1963

(*sign.*)

Boligministeriet:

— — — — —
For så vidt angår ændringsforslagets tanker om nordiske lovgivninger med ensartede principper for naturfredning og naturbeskyttelse samt i tilknytning hertil planlægning af arealets anvendelse til fritidsformål, forekommer forudsætningerne at være så forskellige mellem de nordiske lande, at der for de fleste forholds vedkommende kun synes at kunne skabes ensartethed med hensyn til ret abstrakt udtrykte principper.

Hertil kommer, at situationen med hensyn til en modernisering af jordlovgivningen i Danmark på indeværende tidspunkt er så uafklaret, at det synes vanskeligt at finde et praktisk udgangspunkt for en nordisk samordning af lovgivningerne.

Med hensyn til muligheden for en fælles nordisk planlægning af områder til fritidsformål eller til bevarelse af visse typiske landskabsformer finder boligministeriet, at en sådan fælles planlægning bør gøres til genstand for nærmere overvejelser.

Boligministeriet kan tiltræde, at der nedsættes et fælles nordisk, sag-

kyndigt udvalg, der dog formentlig indledningsvis kun bør nedsættes ad hoc, som det pålægges at gennemgå og fremkomme med indstilling med hensyn til mulighederne for et nordisk samarbejde om naturfredning og naturbeskyttelse og den i forbindelse dermed stående planlægning af arealets anvendelse.

København, den 16. oktober 1963

(*sign.*)

Landbrugsministeriet:

I denne anledning skal man meddele, at landbrugsministeriet for så vidt angår forslaget om indførelse af ensartede principper for naturfredningen og naturbeskyttelsen i den nordiske lovgivning samt for planlægningen i tilknytning hertil af arealers anvendelse til friluftsmål må være af den opfattelse, at forudsætningerne i de nordiske lande er så forskellige, at der på de fleste områder kun synes at kunne skabes ensartethed med hensyn til ret abstrakt udtrykte principper.

Det skal bemærkes, at spørgsmål af denne art allerede er gjort til genstand for overvejelse på nordisk plan ved vedtagelsen af Nordisk Råds rekommandation nr. 7/1963 om fastlæggelse af et ændret princip for fredningen af pattedyr og fugle indenfor jagt- og fredningslovgivningen. Indenfor denne lovgivning er mulighederne for en direkte koordination af visse retsregler i øvrigt taget op til undersøgelse i forbindelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 1/1958 om fastsættelse af jagt- og fredningstider efter ensartede principper for vildt, der veksler eller trækker mellem de nordiske lande.

Med hensyn til jordlovgivningen er situationen i Danmark så uafklaret på indeværende tidspunkt, at man fra dansk side vil have vanskeligt ved at finde et udgangspunkt for en nordisk samordning vedrørende naturområder og områder til friluftsmål. Man henleder dog opmærksomheden på, at den danske lovgivning m. m. allerede i vid udstrækning tilsikrer offentligheden adgang til klitter, skovarealer o. a.

Såfremt det fra anden side findes påkrævet, vil landbrugsministeriet intet have at indvende imod, at der nedsættes et fælles nordisk, sagkyndigt udvalg, som det pålægges at undersøge ønskeligheden af og mulighederne for et nordisk samarbejde vedrørende naturfredningsspørgsmål og den i forbindelse hermed stående planlægning af områder til fritidsbrug.

København, den 7. oktober 1963

P. m. v.

E. b.

(*sign.*)

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man efter forhandlinger med justitsministeriet, boligministeriet og landbrugsministeriet herved meddele, at ministeriet for kulturelle anliggender for sit vedkommende kan tiltræde, at muligheden for et nordisk samarbejde om naturfredningsspørgsmål, herunder planlægningen af områder til fritidsformål eller til bevarelse af visse typiske landskabsformer tages op til nærmere undersøgelse i et fælles nordisk, sagkyndigt udvalg, der dog formentlig indledningsvis kun bør nedsættes ad hoc.

Det tilføjes, at man samtidig hermed har underrettet naturfredningskommissionen om henvendelse fra Nordisk Råd.

København, den 9. oktober 1963

Jul. Bomholt

Viggo Nielsen

Friluftsrådet och Danmarks Naturfredningsforening har i skrivelser den 14 oktober 1963, resp. den 4 november 1963, förklarat sig villiga att delta i det nordiska samarbetet på detta område och hänvisar till nedanstående bihang.

BIHANG

**Notat vedrørende møte med foreningen Nordisk samarbeid for bygd og natur
25.—28. august 1963**

Denne sammenslutning som representerer organisasjoner og institusjoner for naturvern, landskapsvern og bygdekultur i Finland, Danmark, Sverige og Norge, kom i dagene 25.—28. august 1963 sammen til en konferanse på Høsbjør i Norge.

Diskusjonsemnene har omfattet et vidt område, bl. a. landskapsplanlegging, planlegging av hyttebebyggelse, friluftslivets behov for grøntområder, vann og forurensning, fare, landskapsvern, veienes omgivelser, opplysning og undervisning, naturvernet og ungdommen, nasjonal- og naturparker samt rovdyrenes rolle i naturen. Dertil er det gitt rapporter over de siste års viktigste hendelser når det gjelder naturvern, landskapsvern og bygdekultur.

Konferansen var bl. a. enig om følgende:

Det er viktig at visse natur- og landskapstyper blir bevart i sin nåværende tilstand. Dette er først og fremst en samfunnsoppgave. Det er nødvendig å sikre tilstrekkelige naturområder med god beliggenhet til bruk for det

økende friluftsliv. Måten å ordne dette på kan variere etter forholdene. Det er av betydning at der skjer en mest mulig rettferdig avveining mellom offentlige og private interesser. Hyttebebyggelsen og bruken av strandområder kan, på grunn av den raske utviklingen ikke i det lange løp få utvikle seg uten kontroll og planlegging. Beskyttelse av landskapet mot skjemmede inngrep, er en oppgave som raskt øker i betydning. Dette gjelder i høy grad planlegging og plassering av bebyggelsen, utformning av veiene, utbygging av industri og vannkraft m. v. Vern av våre vannressurser og beskyttelse mot forurensing av vann utpeker seg også som meget betydningsfullt.

Det er et sterkt behov for øket opplysning og undervisning i natur- og landskapsvern bl. a. for arkitekter, ingeniører og industriens folk som i sitt daglige arbeide har innflytelse på utformningen av landskapet. Det ville derfor være betydningsfullt om undervisning i naturvern og biologi kunne innføres eller ev. utvides som fag ved de tekniske høyskoler.

Det understrekes at oppgaven med å få ungdommen interesseret i natur- og landskapsvern er betydningsfullt. Dette innebærer at lærerne må aktiviseres, at undervisningen i biologi i skolene må gjøres mere levende og at ungdommen inspireres og gis forståelse for samspillet i naturen.

Flere av de store rovdyr og rovfugler vil på grunn av sterk forfølgelse, meget snart kunne stå i fare for utryddelse i Norden. Det vil ha sin betydning om fredningsbestemmelsene f. eks. for ørn og bjørn utvides og gjøres ensartet i de nordiske land. I den forbindelsen bør spørsmålet om skuddpenger og om erstatning for den skade disse dyr kanskje kan sies å forårsake tas opp til ny vurdering av myndighetene i de respektive land.

Danmark: Statens konsulent i naturfredningssager.

Danmarks Naturfredningsforening.

Naturfredningsrådet.

Friluftsrådet.

Finland: Finske Naturskyddsföreningen.

Delegationen för Hembygdsvård.

Kotiseutuliitto.

Norge: Norges Naturvernforbund.

Sverige: Svenska Naturskyddsföreningen.

Samfundet för Hembygdsvård.

F i n l a n d

Ministeriet för inrikesärendena¹:

— — — får ministeriet för inrikesärendena vördsamt meddela, att det finner det önskvärt, att det skulle skapas ett permanent nordiskt sam-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

arbetsorgan för handläggning av frågor, som sammanhänger med anskaffandet av mark för fritidsbruk. Ett sådant organ vore erforderligt framförallt och redan enbart av den orsaken, att de lagstiftningsfrågor, som på detta område är aktuella även i Finland, är synnerligen mångfacetterade. Vid sådant förhållande kunde tillsättandet av ett permanent samarbetsorgan ske oberoende därav, huru långt gående koordinering av jorddispositionspolitiken Nordiska rådet finner anledning rekommendera för regeringarna.

I detta sammanhang må även nämnas, att statsrådet 30. 5. 1963 på ministeriets för inrikesärendena föredragning tillsatt en kommitté med uppgift att uppgöra förslag till erforderliga bestämmelser rörande allmänna friluftsområden och friluftsliv överhuvud.

Helsingfors den 12 september 1963

Minister Niilo Ryhti

T. f. äldre regeringssekreterare Kaarlo Tetri

Lantbruksministeriet har i skrivelse den 3 oktober 1963 förklarat sig instämna i yttrande från forststyrelsen (se nedan).

Forststyrelsen:

Forststyrelsen finner ändringsförslaget vara riktigt. I den av Osvald föreslagna formen skulle det knappast, åtminstone icke i detta skede förefinnas några möjligheter att uppnå ett effektivt och positivt nordiskt samarbete. Då herr Osvald i bästa avsikt ingav sitt förslag till Nordiska rådets elfte session torde han icke ännu ha ägt kännedom om den nuvarande situationen i fråga om de till bruket av fritiden anslutna olika frågorna. Klarhet rörande dem erhöles i större omfattning först vid den senaste sommar anordnade konferensen i Landskrona, vars tema var: »Fritid och natur i Norden». Riksdagsman Lassinanttis ändringsförslag bör också anses gjort närmast i syfte att underställa de vid konferensen i Landskrona godkända principerna rörande bruket av fritiden Nordiska rådets behandling.

Då det nordiska samarbetet rörande mark för fritidsbruk för Finlands del uppenbarligen åtminstone i detta skede huvudsakligen skulle beröra norra Finland, och då de med hänsyn till det internationella behovet mest betydande för friluftsliv lämpade områdena där är i forststyrelsens förvaltning anser forststyrelsen det vara av vikt att till det i Lassinanttis förslag nämnda nordiska samarbetsorganet — om ett sådant tillsättes — så-

som medlem eller åtminstone såsom permanent sakkunnig eller till därmed jämförbar ställning utses någon med forststyrelsens verksamhet på detta fält förtrogen person.

Helsingfors den 1 oktober 1963

Överdirektör *M. Lappi-Seppälä*

Forstmästare *V. O. Martikainen*

Suomen luonnonsuojeluyhdistys — Naturskyddsföreningen i Finland:

Föreningen finner initiativet behjärtansvärt och anser, att en samordning i Norden av politiken och lagstiftningen beträffande mark avsedd för fritidsbruk borde eftersträvas.

De problem som behandlats vid konferensen »Fritid och natur i Norden» i Landskrona senaste juli och vilka i initiativet åberopas är aktuella i alla de nordiska länderna. Legislatorskt har de kommit till uttryck i naturvårds-, friluftslivs- och strandlagar, vilka man i vissa nordiska länder redan stiftat, medan de i andra nordiska länder befinner sig under utarbetande. För Finlands del konstaterar Föreningen, att man här har tillsatt statskommittéer med uppgift att förnya naturvårdslagstiftningen resp. åstadkomma en lagstiftning om friluftsliv, den förra år 1960 (ordförande forstrådet Olavi Linnamies) och den senare år 1963 (ordförande landshövding Urho Kiukas).

Naturvårdens kulturella och sociala synpunkter är oskiljaktigt förknippade med varandra. Även konferensen i Landskrona betonar under punkt 1 av sina förslag beaktandet av båda dessa aspekter samt behovet av att lagstiftningen om naturvården i sin helhet samordnas. Föreningen anser därför, att initiativet, vilket avser att samordna markpolitiken beträffande social naturvård, borde utvidgas att omfatta naturvården i dess helhet.

Det må nämnas att även frågan om nordiskt samarbete på naturvårdens område togs upp vid den konferens som forskarna av nordkalottens natur på tillskyndan av Föreningen Pohjola-Norden och Lapin Tutkimusseura (Föreningen för Lapplandsforskning) senaste september hade i Rovaniemi, varvid man bland annat hänvisade till möjligheten att inrätta gemensamma naturskyddsområden på rikenas gränsområden.

På grund av det ovan anförda hemställer Naturskyddsföreningen i Finland, att initiativet måtte ändras enligt följande:

Hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i medlemsländerna att utgående från en gemen-

sam nordisk planläggning koordinera naturvårdspolitiken och naturvårdslagstiftningen samt att inrätta för detta syfte behövliga samarbetsorgan.

Helsingfors den 25 oktober 1963

Viccordförande *Valter Keltikangas*

Sekreterare *E.-P. Paavolainen*

Delegationen för hembygdsvård:

Den som utan förutfattade åsikter försöker bilda sig en uppfattning om den sannolika framtida utvecklingen kan knappast komma till någon annan uppfattning än att de nationella gränserna i Europa om icke formellt så i alla fall i praktiken fördunklas och förlorar allt mera i betydelse. Detta är en direkt följd av bl. a. kommunikationernas utveckling, människors större rörlighet och ökade fritid.

Naturskydd och landskapsvård, både i kulturellt och socialt avseende, är ett arbetsfält som helt naturligt lämpar sig för nordiskt samarbete. Det börjar också bli klart för de flesta att det är en integrerande del av samhällsplaneringen i stort. Därvid spelar markanvändningen och sålunda markpolitiken en betydande roll.

Ett samarbete och en koordinering av lagstiftning och regler erbjuder dock betydande svårigheter beroende på att de aktuella problemen i de olika nordiska länderna befinner sig på så olika utvecklingsstadiet. Mest brännande är de i Danmark och minst i Finland. Man ser dock tydligt att utvecklingen hos oss raskt går i samma riktning som i de skandinaviska länderna och Finland har sålunda en chans att lära av de andras både goda och dåliga erfarenheter om vi blott förmår tillvarata denna möjlighet.

Det faktum att man i Central- och Västeuropa redan blickar på Norden såsom ett viktigt framtida friluftsliv- och rekreationsområde har knappast ännu ingått i det allmänna medvetandet i Finland. När turister därifrån i växande skaror söker sig norrut vore det självfallet av största betydelse att möjligheterna för turist- och friluftsliv vore så jämnt fördelade som möjligt och reglerna för rörelsefrihet och beteende så enhetliga som möjligt.

Det bör för Finlands del observeras att en koordinerad nordisk markpolitik skulle medföra betydande ekonomiska konsekvenser både för den enskilde och för staten. I första hand skulle frågor om bebyggelseförbud, inlösnings- och ersättningsregler samt strändernas skydd träda i förgrunden, men natur- och landskapsvården skulle på ett helt annat sätt än hit-

tills också kräva kapitalinsatser från statens sida. Av betydelse blir också frågan om utlännings rätt att förvärva mark.

Helsingfors den 26 september 1963

Högaktningsfullt

Delegationen för hembygdsvård

Ordförande *J. Standertskjöld*

Sekreterare *Holger Kronman*

Kotiseutuliitto — (Hembygdsförbundet) har i skrivelse den 4 november 1963 förklarat sig instämma i yttrande av Naturskyddsföreningen i Finland (se ovan).

N o r g e

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Landbruksdepartementet har meddelt at det ikke har noen merknader. Ytterligere uttalelser vil bli ettersendt så snart de er mottatt.

Det er en klar forståelse for at det er nødvendig med regulerende bestemmelser for mest mulig å bevare de aktive en har for friluftsliv. Dette er kommet til uttrykk bl. a. i Friluftsløven med Statens Friluftsråd, Naturvernsløven med Statens Naturvernråd, Fjellplankomiteen, Undersøkel-seskomiteen vedrørende fredning mot vassdragsutbygging samt i ansettelse av egen landskapsarkitekt i Vassdragsvesenet.

En antar at det vil være av verdi med drøftinger med de andre nordiske land om en samordnet politikk når det gjelder naturvern- og friluftslivs-tiltakene.

Det arbeid som nå er tatt opp her i landet på dette området, bør imidler-tid videreføres slik at de fremtidige retningslinjer kan bli nærmere vurdert for en tar standpunkt til det foreliggende forslag.

Oslo, 14. oktober 1963

Jens Haugland

Kai Knagenhjelm

Kirke- og undervisningsdepartementet har i skrivelse den 9 oktober 1963 hänvisat till sitt yttrande över det uppskjutna medlemsförslaget om likstäl-lighet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk (Sak A 18/1964).

Departementet for industri og håndverk:

Det fremsatte endringsforslag berører i første rekke andre departementer.

Man henleder oppmerksomheten på den komité som ble oppnevnt ved kongelig resolusjon av 18. november 1960 med mandat å utarbeide en oversikt over områder hvor samfunnet bør ta sikte på å bevare naturen mest mulig uberørt av inngrep som står i sammenheng med utbygging og regulering av vassdrag for kraftproduksjon.

Komitéen antas å avgi sin innstilling i løpet av forholdsvis kort tid.

Det konkrete forslag som nå er fremsatt er generelt formet og relativt vidtgående. Da Industridepartementet bare i relativt beskjeden utstrekning er engasjert i denne sak, finner man ikke å burde gå nærmere inn på realiteten i saken på det nåværende tidspunkt.

Man viser for øvrig til brev herfra av 24. april 1963.

Oslo, 28. september 1963

Etter fullmakt

E. M. Hammel

Eilif Andersen

Norges byforbund — Norges herredsforbund:

Forbundene finner for tiden ikke å kunne ta noe standpunkt til det foreliggende forslag fra Nordisk Råd. För det fra ansvarlige, norske myndigheters side foreligger en utredning over hvilke konsekvenser en vedtagelse av forslaget kan få for norske forhold, finner forbundene ikke å kunne avgi noen uttalelse i saken.

Oslo, 5. november 1963

Kjell T. Evers

Einar Saxeböl

Den norske turistforening:

Den norske turistforening er enig i at det søkes å finne frem til en koordinering av de nordiske lands lovgivning når det gjelder naturvernlov og friluftsliv, og at det samarbeides om opprettelse av nasjonal- og naturparker og andre friluftsområder.

DNT er også enig i at det i forbindelse med dette arbeide også tas hensyn til det øvrige Europas behov for friluftsområder.

Når det gjelder likestilling om kjøp av fast eiendom henholder vi oss til uttalelse gitt det ærede departement i brev av 14. mai iår.

Oslo, 23. september 1963

Med hilsen

C. C. Grøndahl

Formann

Toralf L yng

Landsorganisasjonen i Norge:

Landsorganisasjonen i Norge vil i anledning dette endringsforslag tillate seg å foreslå at dette for tiden i det hele tatt ikke tas under behandling i Nordisk Råd.

Landsorganisasjonen begrunner dette sitt standpunkt stort sett med de samme ting som anført i vårt brev av 3. mai 1963 vedrørende det forslag som Osvald hadde reist 2. februar 1963 i samme sak, og Landsorganisasjonen viser for så vidt til hva som er anført i dette brev (*se Sak A 18/1964*).

Oslo, 30. september 1963

Ærbødigst

Landsorganisasjonen i Norge

Juridisk kontor

P. Mentsen

Olaf Sunde

Distriktenes utbyggingsfond:

Utbyggingsfondets styre skal ikke ha møte för 17. ds. og saken kan derfor ikke bli lagt fram for styret innen den satte frist.

Sekretariatet kan imidlertid ikke se at saken prinsipielt står i noen vesentlig annen stilling enn tidligere, og en kan derfor innskrenke seg til å vise til den uttalelse som ble gitt herfra i brev av 25/5 d.å. hvortil Fondets styre og rådets formann sluttet seg.

Sekretariatet vil tilföye at den sterke interesse for å erverve eiendom for fritidsbruk synes å bli mer og mer utbredt, og behovet for regulerende bestemmelser på dette område öker tilsvarende. En er merksam på at så-

vel den siste trontale som langtidsplanen har tatt disse spørsmål opp, men en vil likevel streke under betydningen av at omfattende regulerende bestemmelser på dette område bør være etablert før en öker etterspørselen og problemene gjennom en interskandinavisk liberalisering på dette område.

Oslo, 10. oktober 1963

Reidar Carlsen

E. Jackbo

S v e r i g e

Statens naturvårdsnämnd:

Det av R. Lassinantti väckta förslaget är mera genomgripande och avser att de nordiska länderna med utgångspunkt från en gemensam nordisk planläggning skall koordinera sin markpolitik beträffande områden avsedda för fritidsändamål samt att för detta syfte behövliga nordiska samarbetsorgan skall inrättas.

Naturvårdsnämnden vitsordar önskvärdheten av att de nordiska länderna söker uppnå ett så nära samarbete som möjligt då det gäller att planera för lösningar av fritids- och naturvårdsfrågor. Såsom anförts i en resolution, som antagits vid en av föreningen Norden anordnad konferens i juli i år om Fritid och natur i Norden och till vilken förslaget hänvisar, synes böra åstadkommas en gemensam nordisk planläggning av hur aktuella markområden bör disponeras å ena sidan för fritidsbebyggelse av skiftande slag och å andra sidan för strövområden m. m. tillgängliga för allmänheten. Vid denna planläggning, vilken måste ske med hänsynstagande till naturvårdens olika krav och behov, bör man såsom uttalats i resolutionen bortse från de nationella gränserna.

Hur detta nordiska samarbete skall organiseras kan emellertid enligt naturvårdsnämndens mening diskuteras. Att omedelbart tillskapa ett särskilt samarbetsorgan kanske ej är nödvändigt utan kan till och med innebära en viss belastning. Måhända är det bättre att starta med ett samarbete under mera fria former. Nämnden tänker sig därvid att fortlöpande kontakter mellan de myndigheter och institutioner, som i de olika nordiska länderna ha att syssla med naturvårds- och fritidsfrågor, skulle kunna ge en god grund för samverkan. Naturvårdsnämnden är givetvis beredd att för sin del medverka i gemensamma nordiska överläggningar i hithörande frågor. Först sedan någon tids erfarenhet vunnits av dylik sam-

verkan i fria former, synes frågan huruvida ett särskilt samarbetsorgan är påkallat böra upptagas till närmare övervägande.

Stockholm den 3 oktober 1963

Sören Lane

C. W. Rhedin

Statens friluftsnämnd:

Fonden för friluftslivets främjande används blott i begränsad utsträckning till markinköp. Huvudparten av fondmedlen disponeras för att lämna bidrag till uppförande av fasta friluftsanläggningar av olika slag. Nämnden finner likväl förslaget om koordinering av de nordiska ländernas markpolitik på friluftsområdet värt att uppmärksamma. Därvid tänker nämnden särskilt på den roll, som Norden i framtiden kommer att spela som ett för Europa i övrigt tillgängligt rekreationsområde. Nämnden är dock tveksam om det är nödvändigt att för ändamålet strax inrätta ett särskilt samarbetsorgan. Såsom ägt rum inom många andra grenar av statlig och statsunderstödd verksamhet, ex.vis provningsverksamheten, bör i vart fall inledningsvis samarbetet kunna så bedrivas, att de inom respektive länder på förevarande område huvudansvariga instanserna — i vårt land i detta fall främst statens naturvårdsnämnd — håller löpande kontakter med varandra och samråd i sådana frågor om inköp av mark för friluftssändamål, vilkas lösning i olika hänseenden kan främjas av ett dylikt samarbete. Därvid erhålles ganska snart underlag för närmare bedömning av det önskvärda samarbetets omfattning och av de framtida lämpliga samarbetsformerna. Det är bättre att gå den vägen, än att redan från början i ovisshet binda sig vid en i måhända otympliga former arbetande koordinering. I den mån fråga uppkommer om att förse sådana markområden, som omfattas av koordineringsarbetet, med gemensamhetsanläggningar för friluftssändamål, förutsätter statens friluftsnämnd att nämnden beredes tillfälle att deltaga i det föreslagna samarbetet.

Stockholm den 30 augusti 1963

På friluftsnämndens vägnar:

Erik Berggren

B. Enar Gardell

1962 års fritidsutredning:

Enligt 1916 års lag om inskränkning i rätten att förvärva fast egendom må utländsk medborgare ej utan särskilt tillstånd förvärva sådan. Tillståndsprövningen ankommer på Kungl. Maj:t utom i vissa fall, där länsstyrelsen må pröva tillståndsfrågan. Länsstyrelsen må således bevilja tillstånd då egendomen utgör bostadsfastighet eller tomt för byggnadsändamål, avsedd för bostadsfastighet och där egendomen huvudsakligen förvärfvas till bostad åt köparen och hans familj.

Hittills torde en liberal tillämpning ägt rum, då det gällt bostadsfastigheter eller tomt för fritidsändamål. Någon skillnad synes icke uppehållits mellan svensk medborgare och utländsk förvärvsperson. Beträffande förvärv av mindre jordbruksfastighet för fritidsändamål torde den jordbrukspolitiska synpunkten varit orsak till eventuellt vägrat tillstånd.

I juni 1962 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet att tillkalla sakkunniga med uppdrag att verkställa en allmän översyn av de frågor, som sammanhånga med rätt att i riket förvärva egendom och driva näring. I direktiven uttalas beträffande förvärv av fast egendom följande:

Vad särskilt beträffar förvärv av egendom här i riket bör undersökas, i vilken utsträckning och i vilka former statsmakterna lämpligen kan och bör inverka på omsättningen av fast egendom i Sverige samt förvärv av och inflytande över svenska företag. Därvid bör övervägas hur principen om fri etableringsrätt kan förenas med önskemålet att särskilda regler allttjämt bibehållas rörande förvärv av äganderätten till våra viktigaste naturtillgångar och med kravet på att dessa tillgångar även i fortsättningen utnyttjas för att trygga sysselsättningen i vårt land och i övrigt på ett ur allmän synpunkt önskvärt sätt. Det bör vidare undersökas, vilken kontroll som samhället kan ha anledning påfordra i dessa syften, om rätten till fri etablering vidgas. Även de lokaliseringspolitiska synpunkterna bör i detta sammanhang uppmärksammas.

Ehuru icke direkt sammanhängande med etableringsfrågorna bör vidare spörsmålet om utlänningens förvärv av fast egendom för fritidsändamål upptagas till behandling.

I ytterligare två viktiga frågor, som berör markpolitiken, pågår f. n. en översyn. Således har 1960 års naturvårdsutredning framlagt förslag till ny naturvårdslag och vidare behandlar 1962 års fritidsutredning fritidsbebyggelsens framtida lokalisering samt kollektiva anläggningar för det rörliga friluftslivet. Fritidsutredningen kommer att som bakgrund ha dels en analys av den befintliga fritidsbebyggelsen och tillgången till friluftsanläggningar av olika slag, dels en specialundersökning av svenska folkets behov, önskemål och värderingar på längre sikt rörande fritiden. Sistnämnda undersökning pågår just nu.

Väsentligt i detta sammanhang är givetvis också den svenska jordförvärvslagstiftningen rörande inskränkning i fysiska personers och aktie-

bolags rätt att förvärva mark. Sagda lagstiftning, som numera befunnits omodern, har nyligen varit föremål för översyn. Det av 1958 års jordlagsutredning framlagda förslaget har emellertid icke lett till någon ny lagstiftning. En översyn av förvärvslagstiftningen i hela dess vidd har i visst sammanhang diskuterats. Även i Danmark har lagstiftningen varit under debatt och under sommaren 1963 föll vissa förslag till ny lagstiftning på området. En jämförelse ger emellertid vid handen, att inom det område, som motionärerna avser, otvivelaktigt betydande skillnader föreligger i den grundläggande lagstiftningen.

Enligt fritidsutredningens mening har motionären anfört goda skäl för en samordning inom Norden av planläggning och markpolitiska åtgärder i fråga om dispositionen av mark för fritidsändamål. Emellertid möter det stora svårigheter att omedelbart organisera en sådan verksamhet i syfte att uppnå praktiska resultat. Ur Sveriges synpunkt synes det vara önskvärt att först avvakta resultatet av pågående reformarbete inom området. Framför allt synes det utredningen önskvärt att de framtida riktlinjerna för den svenska förvärvslagstiftningen finge ytterligare beredas. Vidare bör den nya svenska naturvårdslagstiftningen, som väntas komma att träda i kraft den 1 juli 1964, få anses vara en viktig reell grund för internordiska åtgärder på området. De riktlinjer för fritidsbetyggelsens och friluftsanläggningarnas lokalisering och utformning, som kan bli ett resultat av fritidsutredningens arbete, torde också bli av betydelse för överväganden i internordiska sammanhang.

Ur nyss anförda synpunkter anser utredningen vidare, att det ännu är för tidigt att tillskapa ett speciellt organ för internordiskt samarbete på området. De överläggningar i hithörande frågor, som redan nu kan vara aktuella, torde med fördel kunna äga rum vid direkta kontakter mellan respektive länders ansvariga departement.

Stockholm den 19 oktober 1963

Börje Lundgren

Claes-Eric Norrbom

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över det uppskjutna tilläggförslaget och över ändringsförslaget

I. Tilläggsförslaget

I 1958 vedtog Nordisk Råd en rekommandation til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige om ved de nødvendige ændringer i lovgivningen eller administrativ praksis at søge gennemført ligestilling af nordiske

statsborgere med hensyn til retten til at erhverve fast ejendom til boligformål samt opnåelse af lån hertil (rek. 3/1958).

At meddelelserne til 11. session angående den nænte rekommandation (Sag D 18/1963) fremgår følgende angående ligestillingsspørgsmålet på dette område (*Nordisk Råd 11 sesj., s. 1069; jfr. 10:e sess., s. 1059*).

Danmark. I henhold til lov af 23. december 1959 kræves for personer, der ikke ha bopæl i Danmark, særlig tilladelse til erhvervelse af fast ejendom. Statsborgere fra andet nordisk land bosatte i Danmark er således ligestillede med danske statsborgere. Den omhandlede rekommandation må efter justitsministeriets opfattelse anses for færdigbehandlet for Danmarks vedkommende.

Finland. Med tilladelse fra statsrådet kan også udenlandske statsborgere erhverve fast ejendom og bevilges lån hertil.

Norge. Ligestilling er gennemført i praksis.

Sverige. For at udenlandske statsborgere kan erhverve fast ejendom i Sverige kræves særlig tilladelse. Spørgsmålet om eventuelle ændringer i lovgivningen er under overvejelse (etableringsutredningen). For så vidt angår lån til boligformål er rekommandationens formål gennemført.

I tilslutning til Sag D 18/1963 rejste Hugo Osvald et tillæggsforslag, hvorefter rådet skulle rekommandere regeringerne nøje at overveje mulighederne for at samordne den lovgivning, der i hvert land regulerer eller tilsigter at regulere erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål, og herunder påse, at indbyggerne i de nordiske lande får samme retsstilling.

I forslaget anføres det, at det med hensyn til spørgsmålet om lige adgang til at erhverve fast ejendom med en vis føje kan siges, at situationen er ændret siden vedtagelsen af rek. 3/1958, idet et par af de nordiske lande under indtryk af forhandlingerne om optagelse i EEC har forberedt en lovgivning med henblik på at sikre jorden for egne statsborgere og at tilgodese de i landet boendes behov. Afbrydelsen af forhandlingerne med EEC har imidlertid muliggjort, at der er tid til forhandlinger de nordiske lande imellem om den fremtidige lovgivning på dette område, og efter forslagsstillerens mening bør man nu i overensstemmelse med Helsingfors-aftalen tilstræbe, at Norden i den her nævnte henseende bliver betragtet som ét område. De nordiske landes borgere bør, uanset i hvilket af landene de er bosatte, kunne erhverve fast ejendom på stort set samme vilkår som vedkommende lands egne borgere. Ganske vist er udgangspunkterne for jordpolitikken forskellige i de forskellige lande, og geografiske forhold og traditionerne veksler stærkt fra land til land, men uanset dette bør man nå frem til så ensartede løsninger som muligt. De forbehold og begrænsninger i retten til fri jorderhvervelse, som man ikke mener at kunne undgå, bør ikke drage skillelinier mellem landene. Hvis fuld frihed til erhvervelse af fast ejendom ikke kan gives alle nordboer, synes det ifølge forslagsstilleren mere tiltalende at lade eventuelle begrænsninger få en lokal end en national karakter.

Efter forslag af juridisk udvalg på sessionen blev behandlingen af forslaget udsat til næste session med henblik på nærmere udredning i den juridiske nimandskomité (se juridisk udvalgs indstilling nr. 9, *Nordisk Råd*, 11. sesj., s. 1480—81).

Nimandskomiteen har gennem rådets sekretariater foranlediget indhentet udtalelser om forslaget fra forskellige myndigheder og organisationer i de nordiske lande. Af disse udtalelser fremgår følgende:

Danmark. Justitsministeriet anser det ikke for tiden muligt at foretage ændringer i loven af 23. december 1959 om erhvervelse af fast ejendom eller i den praksis, hvorefter denne lov administreres.

Finland. (se nedenfor under afsnit II).

Norge. Efter den gældende norske koncessionslovgivning er der ligestilling af norske og udenlandske statsborgere. Koncessionsloven af 1917 er under revision, og ifølge *industridepartementet* og *kommunal- og arbejdsdepartementet* vil man under denne revision være opmærksom på det spørgsmål, der er rejst i medlemsforslaget. Sidstnævnte departement mener i øvrigt ikke, at særlige foranstaltninger på dette område skulle være nødvendige, da ligestilling er gennemført. En særlig komité (Gjærvoll-komiteén) er nedsat til overvejelse af det planlægningsarbejde, der bør foretages med hensyn til udnyttelsen af fjeldområderne med henblik på at sikre og fremme almenhedens adgang til friluftsliv og ferieliv, bygdernes muligheder for rationel udnyttelse af fjeldet i deres næringsvirksomhed og en hensigtsmæssig regulering af bebyggelse og anlæg i områderne. *Kirke- og undervisningsdepartementet* og *Turistforeningen* anfører i deres udtalelser, at komiteens arbejde må fuldføres, før man kan tage stilling til det i medlemsforslaget rejste spørgsmål. *Distriktenes utbyggingsfond* giver udtryk for, at landets egne indbyggere, og da i særlig grad de, der hører hjemme i de store centre, bør have et vist krav på ikke at måtte konkurrere med udlændinge. Fondet mener derfor bl. a., at man indtil videre bør arbejde på en linie, hvor man først og fremmest forsøger at få de andre landes indbyggere interesseret i at leje (ikke købe) hytter og fortrinsvis i områder fjernt fra de store centre. *Landsorganisasjonen i Norge* henviser til, at lovgivning og praksis stiller norske statsborgere ens på dette område, og mener, at det foreliggende forslag må stilles i bero, indtil man får at se, hvorledes markedspolitikken i Europa vil komme til at udvikle sig.

Sverige: Kommerskollegium, der har indhentet erklæringer om forslaget fra 5 forskellige handelskamre, anser en udvikling i retning af større retlig ligestilling værdifuld, men gør opmærksom på, at en samordnet nordisk lovgivning på dette område vil aktualisere flere spørgsmål af delvis dybtgående karakter, spørgsmål, som er utilstrækkeligt udredede. Således vil den lovgivning, som forslagsstilleren efterlyser, indebære, at man må give afkald på et krav om bopæl i erhvervelseslandet som betingelse for erhvervelse af fast ejendom, og netop dette spørgsmål tillagdes stor vægt under diskussionen

om tilslutning til EEC. Konsekvenserne af en sådan lovgivning må nærmere undersøges, inden man kan tage stilling i sagen. Det synes at ligge nærmest ved hånden, at man søger at nå forslagetets formål gennem en liberal og ensartet praksis i de nordiske lande. *Länsstyrelserne* i *Kronobergs, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs* og *Bohus* samt *Värmlands län* har ligeledes afgivet erklæringer i sagen, tildels efter indhentede udtalelser fra kommunalbestyrelser, länsarkitekter, lantbruksnämnd m. v. Af en redegørelse for praksis med hensyn til udlændinges erhvervelse af fast ejendom inden for disse län fremgår det, at administrationen af den gældende lovgivning ikke har givet anledning til vanskeligheder hverken for myndigheder eller købere. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anbefaler medlemsforslaget og *länsstyrelsen i Värmlands län* vil ikke modsætte sig ændring af den gældende lovgivning med henblik på ligestilling, medens *Göteborgs länsstyrelse* anbefaler en nærmere udredning af herhenhørende spørgsmål. Derimod henviser de øvrige länsstyrelser til, at sagen må ses i forbindelse med de europæiske økonomiske integrationsbestræbelser, og at nærmere afklaring på dette punkt må nås, inden stilling kan tages i sagen. *Etableringsutredningen* stiller sig tvivlende over for, om der på dette område bør gælde en ensartet nordisk lovgivning. Udgangspunkterne for jordpolitikken i de respektive lande er forskellig, de geografiske forhold skifter, og i øvrigt må spørgsmålet om erhvervelse af jord ses i nær sammenhæng med udformningen af naturfredningslovgivningen. Selv om svensk praksis ligestiller udlændinge med svenske statsborgere hvad angår erhvervelse af fast ejendom, bør man ikke uden videre indføre ligestilling i selve lovgivningen. Udlændinges ret til at erhverve fast ejendom til fritidsbrug må nemlig ses i relation til det større spørgsmål om ret til at erhverve fast ejendom overhovedet. *Landsorganisationen i Sverige* mener, at en nærmere undersøgelse af de spørgsmål, der står i forbindelse med den foreliggende sag er påkrævet, herunder spørgsmålet vedrørende behovet for fritidsområder, og henviser til den iværksatte fritidsudredning. *Naturskyddsföreningen* fraråder af hensyn til konsekvenserne i forhold til ikke-nordboer at gennemføre ligestilling af nordiske statsborgere. Forslaget giver foreningen anledning til at påpege nødvendigheden af en planlægning af fritidsbebyggelsen og advare mod en udvikling i retning af, at rekreative områder navnlig tæt ved storbyerne erhverves af personer, der kun sjældent udnytter områderne. Endelig anbefaler *Samfundet för hembygdsvård* medlemsforslaget.

II. Ändringsförslaget

På den i Landskrona i juni 1963 afholdte konference »Fritid och natur i Norden» vedtoges en resolution, hvorefter der bør gennemføres

1. en på ensartede principper bygget naturfredningslovgivning i Norden med ensartet terminologi,
2. en planlægning med hensyn til udlægning af fritidsområder, ved hvilken planlægning der bør bortses fra de nationale grænser,

3. ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til adgangen til fritidsområder, samt

4. etableres et fællesnordisk organ til at behandle de nævnte spørgsmål.

Denne resolution foranledigede Ragnar Lassinantti til at stille et ændringsforslag til det førnævnte tillæggsforslag om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål. Forslaget går ud på en rekommandation til regeringerne om med udgangspunkt i en fællesnordisk planlægning at koordinere deres jordpolitik med hensyn til områder bestemt til at udnyttes til fritidsformål samt at indrette de til dette formål nødvendige nordiske samarbejdsorganer.

I motiveringen for forslaget henvises til, at spørgsmålet om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål (jfr. tillæggsforslaget) må tages op i forbindelse med en fællesnordisk planlægning af, hvilke arealer der bør reserveres for fritidsformål. Norden bør i fritidshenseende i videst mulig udstrækning behandles som en enhed, og de nationale planlægninger med hensyn til fritidsarealer må foretages under hensyntagen til den samlede nordiske befolknings behov.

Om dette forslag er i tilslutning til det af Hugo Osvald tidligere rejste forslag af nimanndskomiteen indhentet yderligere udtalelser. Af disse udtalelser fremgår følgende.

Danmark. *Justitsministeriet* udtaler, at en lempelse af loven om erhvervelse af fast ejendom ikke er mulig. *Boligministeriet* og *landbrugsministeriet* mener, at der vedrørende naturfredning og naturbeskyttelse kun kan opnås ensartethed med hensyn til ret abstrakt udtrykte principper, idet forudsætningerne er vidt forskellige i de nordiske lande. Hertil kommer, at situationen med hensyn til ændring af jordlovgivningen i Danmark er uafklaret. Derimod bør planlægningen af områder til fritidsformål gøres til genstand for nærmere overvejelse og man kan tiltræde, at der nedsættes et nordisk udvalg til at overveje mulighederne for et nordisk samarbejde om naturfredning og naturbeskyttelse. Tanken om et fællesnordisk udvalg støttes endvidere af *Ministeriet for kulturelle anliggender*, *Friluftsrådet* og *Danmarks Naturfredningsforening* går ind for et nordisk samarbejde om de her nævnte spørgsmål.

Finland. *Inrikesministeriet* anbefaler oprettelsen af et fællesnordisk arbejdsorgan til behandling af spørgsmål, der har forbindelse med tilvejebringelse af jord til fritidsbrug. *Lantbruksministeriet* tiltræder efter indhentet udtalelse fra *forststyrelsen* ligeledes medlemsforslaget. *Naturskyddsföreningen* mener, at et nordisk samarbejde om naturfredningsspørgsmål må omfatte naturfredningslovgivningen i sin helhed, ikke blot naturfredningen for så vidt den har forbindelse med spørgsmål vedrørende erhvervelse af jord til fritidsformål, og endelig betoner *Delegationen för hembygdsvård*, at naturfredning og »landskapsvård» både i kulturel og social henseende helt naturligt egner sig til nordisk samarbejde.

Norge. *Kommunal- og arbeidsdepartementet* anfører, att det vil være af værdi med fællesnordiske drøftelser om en samordnet politik på det her-

omhandlede område, men mener at resultaterne af de undersøgelser, der er iværksat (bl. a. af fjeldplankomiteén) må afventes, inden man tager standpunkt i sagen. *Kirke- og undervisningsdepartementet* og *Industridepartementet* samt *Distriktenes byggingsfond* henviser til udtalelserne angående Osvalds forslag og tager ikke stilling til det her omhandlede ændringsforslag. *Turistforeningen* er enig i koordination af den nordiske lovgivning om naturværn og friluftsliv. Derimod foreslår *Landsorganisasjonen i Norge*, at ændringsforslaget »for tiden i det hele tatt ikke tas under behandling i Nordisk Råd».

Sverige. Statens naturvårdsnämnd og *statens friluftsnämnd* tiltræder, at der bør søges opnået et nært samarbejde mellem de nordiske lande i fritids- og naturfredningsspørgsmål, men mener ikke, at det skulle være nødvendigt med et særligt samarbejdsorgan. I stedet peges på fortløbende kontakter mellem vedkommende myndigheder. *1962 års fritidsutredning* peger på, at flere spørgsmål, som har forbindelse med den foreliggende sag for tiden er under udredning i Sverige, således i etableringsutredningen og fritidsutredningen. Endvidere anføres, at der fornylig er fremlagt forslag af jordlagsutredningen, og at en ny naturfredningslov kan ventes bli vedtaget i 1964. Under hensyn hertil menes, at det er for tidligt at skabe et fællesnordisk organ. De aktuelle spørgsmål kan klares ved direkte kontakter mellem de respektive landes departementer.

III. Komiteens bemærkninger

A. Tillæggsforslaget

Komiteen kan tiltræde, at det set fra et nordisk synspunkt vil have visse fordele, om samtlige nordiske landes lovgivning om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål var ensartet og stillede nordiske statsborgere lige med hensyn till erhvervelse af jord. Imidlertid er de geografiske forhold, den traditionelle opbygning af den gældende lovgivning på dette område og hele jordpolitikken så forskellig fra land til land, at det ikke vil være realistisk at regne med, at man for tiden kan nå frem til ensartede bestemmelser i denne lovgivning. Hertil kommer, at det europæiske integrationsspørgsmål yderligere har kompliceret situationen, således at der ikke for tiden er de fornødne politiske forudsætninger for lovændringer, der gennemfører fuld formel og reel ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til adgangen til at erhverve fast ejendom til fritidsformål. Komiteen mener derfor, at tillæggsforslaget må falde.

B. Ændringsforslaget

Selv om der ikke i ændringsforslagets konklusion er nogen henvisning til Landskrona-mødets resolution, fremgår det dog af forslaget klart, at det går ind for resolutionens 4 punkter (forslagets konklusion dækker kun re-

solutionens pkt. 2 og 4). Komiteen skal derfor fremkomme med nogle bemærkninger til samtlige 4 punkter.

1. Ensartet naturfredningslovgivning

Komiteen kan på det foreliggende vanskeligt bedømme, om der overhovedet er mulighed for en samordning af naturfredningslovgivningen. Landskrona-mødets resolution giver ikke nogen vejledning med hensyn til, hvilke principper der bør lægges til grund for en sådan lovgivning, og man går ikke nærmere ind på, hvilken fordel der vil være forbundet med ensartet terminologi, endside hvilke terminologiske forskelligheder der for liden gælder. Remiss-udtalelserne giver ej heller nogen særlig støtte for det synspunkt, at ensartet naturfredningslovgivning skulle indebære særlige fordele.

Naturfredningslovgivningen er i betydeligt omfang traditionelt og geografisk bestemt, og så store økonomiske problemer er knyttet til udformningen af principperne i denne lovgivning, navnlig i det tætbebyggede Danmark, att det efter komiteens opfattelse må anses for meget tvivlsomt, hvorvidt og i hvilket omfang det er muligt at gennemføre en fællesnordisk lovgivning på dette område.

2. Fællesnordisk planlægning

Ved en planlægning af, hvilke områder der bør forbeholdes fritidsbebyggelse, og hvilke områder der må udlægges som fritidsområder i øvrigt, må der naturligvis tages hensyn også til efterspørgselen efter fritidsområder og hvem denne efterspørgsel kommer fra. I grænseegne må man være forberedt på, at en vis efterspørgsel kommer fra udlandet, og eksempelvis må man i Sydsverige vente en vis dansk efterspørgsel, en efterspørgsel der må ventes at stige betydeligt, når Øresunds-broen er en realitet.

Det er efter komiteens opfattelse ønskeligt, at der sker en koordinering af de nordiske landes planlægning vedrørende tilvejebringelse af fritidsområder, herunder såvel områder, der er forbeholdt fritidsbebyggelse som områder, der som naturparker o. lign. bør være tilgængelige for almenheden.

3. Ligestilling af nordiske statsborgere

Med hensyn til spørgsmålet om erhvervelse af fast ejendom henvises til det ovenfor under A anførte.

4. Særligt samarbejdsorgan

Som det fremgår af remiss-udtalelserne foran, har tanken om et permanent samarbejdsorgan kun fundet støtte i Finland.

Efter komiteens opfattelse må der antages at være et behov for et samvirke mellem de nordiske landes planlæggende instanser på dette område. Man bør imidlertid ikke oprette et fællesnordisk organ, før det er godtgjort, at der er behov for et organ, og man kan vanskeligt tage stilling til

sammensætningen af et sådant organ, så længe det ikke nærmere er klarlagt, hvilke funktioner organet bør have. Efter komiteens opfattelse vil den fornødne koordinering af planlægningen med hensyn til tilvejebringelse af fritidsområder for tiden kunne ske derved, at der knyttes fastere kontakt mellem de myndigheder i de nordiske lande, der beskæftiger sig med de her nævnte problemer.

Hvad angår rekommandationsforslagets 2 punkter: koordinering af jordpolitikken og etablering af et samarbejdsorgan mener komiteen herefter alene at kunne tiltræde 1. del af forslaget — med den nedenfor nævnte formulering. Den koordinering af planlægningen vedrørende fritidsområder, der er tale om, bør som anført for tiden kunne tilgodeses alene ved kontakt mellem vedkommende myndigheder i de respektive lande, hvorfor rekommandationsforslagets 2. del efter komiteens opfattelse bør ændres til alene at omfatte etablering af fornøden kontakt mellem vedkommende myndigheder.

Komiteen skal herefter indstille,

at rådet i anledning af tillægsforslaget og ændringsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at koordinere de respektive landes planlægning vedrørende tilvejebringelse af områder bestemt til fritidsformål og at etablere den i så henseende fornødne kontakt mellem vedkommende myndigheder i de nordiske lande.

København, den 7. december 1963

Emil Ahlqvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Harras Kyttä

Johan Møller Warmedal

Knud Thestrup

Formand

Uppskjutet tilläggsförslag
om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa
mindre fartyg

*Se Sak C 4/1963, Tilläggsförslag 1, och trafikutsk. 14/1963 (11. sesj.,
s. 962, 1565; behandl. s. 251).*

BILAGA

Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över det uppskjutna
tilläggsförslaget

I forslaget henstilles, »att Nordiska rådet rekommenderar Norges regering att genom lämpliga åtgärder sörja för att mindre danska och svenska fartyg i möjligaste mån likställas med motsvarande norska fartyg vid tillämpning av de norska bestämmelserna om lotsplikt».

Komiteen vil foreslå, at forslaget uden udvalgsbehandling udsættes til en senere rådssession.

København, den 9. januar 1964

Vang Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Medlemsförslag

om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden

(Väckt av Sven Högström, Harry Klippenvåg och Sven Sundin)

Till Nordiska rådets session 1962 väcktes ett medlemsförslag med hemställan om en plan för utvidgat radio- och televisionssamarbete. Syftet var i första hand att få till stånd en snar utbyggnad och förbättring av möjligheterna att i de nordiska länderna avlyssna varandras radio- och televisionssändningar. I förslaget förordades även gemensamma nordiska regionala program för t. ex. Nordkalottområdet och Öresundsregionen och erinrades om den betydelse sådana program skulle få för befolkningen i gränsområdena.

Förslaget vann bifall i rådets kulturutskott och föranledde antagandet av en rekommendation (rek. nr 6/1962). Redan vid årets session beslöt emellertid rådet att anse rekommendationen för sin del som slutbehandlad. Motiveringen för rådets beslut framgår av kulturutskottets förslag nr 11/1963, där det heter att nya meddelanden från regeringarna icke är påkallade, dels enär ett fortlöpande fast samarbete på radions och televisionens område försiggår mellan de nordiska länderna, dels enär rådet genom förmedling av NKK:s årliga berättelser har möjlighet att följa det pågående radio- och TV-samarbetet.

Anledningen till att vi nu tillåtit oss att på detta sätt taga upp saken på nytt är, att frågan ej kan anses vara färdigbehandlad. Av meddelandena från regeringarna till 1963 års session framgår fastmera att just på det tekniska området åtskilligt återstår att göra. Frågan är av stor betydelse för samhörigheten mellan de nordiska folken och förtjänar en allsidig prövning. Det existerande mycket intima samarbetet på radions och televisionens område kan givetvis blott hälsas med den största tillfredsställelse. Detta samarbete gäller emellertid främst radio- och TV-programmens innehåll. Frågan om möjligheterna att över hela Norden direkt taga del av program, som sänds av radio- och TV-stationer i de olika länderna, behandlas icke i detta sammanhang. Det är just i detta hänseende som för

närvarande stora brister föreligger. Ett exempel härpå är svårigheterna för stora delar av Finland att avlyssna det svenska riksprogrammet i radio. Ett annat exempel med stor aktualitet i de nordligaste delarna av länderna är de bristfälliga mottagningsmöjligheterna i gränstrakterna. En rad artiklar i nordnorsk press i slutet av mars i år avspeglar sålunda befolkningens i Nordnorge starka intresse för mottagning av svenska TV-program. Under förutsättning att Norge bygger ut det TV-nät, som är planerat för Narvik och Tromsöområdet, skulle det också enligt svensk expertis vara fullt möjligt att via sändaren i Kiruna eller Vassijauri överföra det svenska TV-programmet till Hammerfest- och Kirkenes-området i avvaktan på att det norska televisionsnätet utbygges dit.

Det har varit naturligt att man under den period av snabb utbyggnad av de nationella radio- och TV-näten, som vi nu har till största delen bakom oss, i första hand anlagt nationella synpunkter. Vi menar emellertid att tiden nu är mogen för att vid sidan av de nationella aspekterna även beakta de nordiska för att söka skapa bättre mottagningsmöjligheter över gränserna. Vad som krävs är en snar förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett vidgat nordiskt radio- och TV-samarbete.

Det är givet att en rad problem av olika natur måste lösas innan ett nordiskt radio- och TV-samarbete, sådant som åsyftas i detta medlemsförslag, till fullo kan förverkligas. En av berörda myndigheter i de olika länderna gemensamt utarbetad plan med angivande av målsättning och de tekniska och finansiella förutsättningarna för att förbättra mottagningsmöjligheterna inom radio och TV enligt de riktlinjer som ovan skisserats skulle ge en god överblick över hela problemkomplexet.

Under återopande av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast undersöka de tekniska förutsättningarna att skapa förbättrade mottagningsmöjligheter för radio och television mellan de nordiska länderna, särskilt i gränsbygderna.

Helsingfors, Oslo och Stockholm i maj 1963

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Sven Sundin

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Finland**

Länsstyrelsen i Lapplands län har i skrivelse den 3 oktober 1963 hänvisat till yttrande från Finlands rundradio (se nedan).

Oy Yleisradio AB (Finlands rundradio)¹:

Varje nordiskt land använder sig av de vid de internationella konferenserna för fördelning av våglängder för resp. land anvisade på olika våglängder befintliga kanalerna, vilka isynnerhet i fråga om ukv-våglängderna och televisionen är avsedda för nationella behov. Inom ramen för de nu gällande avtalen om våglängder finns det icke tekniska möjligheter att öka de egna stationernas effekt och därigenom tränga in på ett annat lands område.

För televisionens vidkommande har man vid kanal- och stationsanordningar i Finland uttryckligen strävat att undvika att programmen skulle kunna ses i grannländerna, emedan detta kunde medföra avsevärt men för grannländernas egen tv-verksamhet.

Enär man inom Oy Yleisradio Ab icke kan se några tekniska möjligheter att förverkliga denna form av samarbete, borde det nordiska utbytet av program utvecklas och därigenom de brister avhjälpas, som enligt det inom rådet väckta förslaget är för handen.

Helsingfors den 25 september 1963

Högaktningsfullt

Oy Yleisradio AB

Einar Sundström

Eero Vallila

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet har i skrivelse den 18 september 1963 anslutit sig till yttrande från Norsk Rikskringkasting (se nedan).

Norsk Rikskringkasting:

Med vår ekspedisjon av 8. mars 1962 oversendte vi Kirke- og undervisningsdepartementet et notat med uttalelse vedrørende riksdagsmennene

¹ Yttrandet översatt från finska.

Lars Eliassons og Svend Sundins forslag på Nordisk Råds 10. sesjon i mars 1962 angående økede muligheter for lytting på nabolandenes program innen de nordiske land (*se Bihang*).

Notatet inneholder blant annet en utredning om de tekniske mulighetene for et program nr. 2 som helt eller delvis kunne være et fellesnordisk program, og konkluderer med at Norge først må bygge ut sine nett for radio og fjernsyn, slik at disse gir en noenlunde god dekning av hele landet før man kan tenke på å gå til bygging av et nytt sendernet. Et sendernet for program nr. 2, som eventuelt kunne nyttes for et felles nordisk program eller for nabolandenes programmer, kan det for Norges vedkommende derfor ikke bli tale om før om mange år.

Siden dette notat ble skrevet, er det ikke skjedd noen endringer i de tekniske mulighetene for innføringen av et felles nordisk program.

Derimot har pressen i Nord-Norge tatt opp spørsmålet om en hurtigere innføring av fjernsynet i Nord-Norge enn den vedtatte utbyggingsplan regner med, ved delvis å nytte det svenske overføringsnettet for norske programmer eller eventuelt å overføre svenske programmer.

Forslagene har vært basert på at en ved å nytte muligheter i det svenske overføringsnettet skulle kunne få overført norsk eventuelt svensk program til provisoriske sendere i Nord-Norge tidligere enn det vil være mulig ved hjelp av de planlagte radiolinjer nordover fra Trondheim.

Norsk Riksringkasting anmodet derfor Telegrafstyret om å undersøke hvilke muligheter for hjelp fra svensk side man eventuelt kan regne med, og om det vil være mulig å forsere utbyggingen av fjernsynet i Nord-Norge.

Telegrafstyret har henvendt seg til Telestyrelsen i Stockholm og oppgir i en lengre redegjørelse av 24. juli 1963 at det finnes muligheter for overføring til Nord-Norge av norske fjernsynprogrammer — eventuelt også svenske programmer — via det svenske radiolinjenett forutsatt at dette suppleres med nye radiolinjer.

Som svar på den annen del av spørsmålet meddeler Telegrafstyret i samme utredning at det vil være mulig å forsere byggingen av de norske radiolinjer nord for Trondheim, slik at program kan føres fram over disse omtrent like tidlig som over det svenske nett med nødvendige suppleringer, og med mindre utgifter.

Telegrafstyret konkluderer derfor med at det ikke vil være noen fordel forbundet med å føre program til Nord-Norge via svensk område.

En eventuell forsering av fjernsynutbyggingen i Nord-Norge er for tiden under behandling av Norsk Riksringkastings styre og vil antakelig bli sluttbehandlet på møtet 25. september.

Som nevnt i notatet av 8. mars 1962 vil en eventuell utsendelse i Norge av fjernsyn- (radio-) program fra de andre nordiske land medføre opphavsrettslige og andre juridiske vansker. Norsk Riksringkasting har der-

for anmodet et utvalg bestående av høyesterettsadvokat Knut Tvedt, ekspedisjonssjef Jens Evensen og cand. jur. Bjørg Kragem om å utrede denne side av saken. Utvalgets betenkning vil antakelig foreligge om kort tid.

Under henvisning til ovenstående mener derfor Norsk Rikskringkasting at det for tiden for Norges vedkommende er lite eller intet som kan gjøres for å »forsterke de tekniske forutsetningene for et utvidet radio- og fjernsynsamarbeid i Norden» som foreslått i Sak A 20 for Det Nordiske Råds 12. sesjon.

Kort resymert ser saken slik ut:

Radio

På grunn av internasjonale avtaler og manglende frekvenstildeling kan lang- og mellombølgesendere ikke nyttes for spredning av et fellesnordisk program. Dette gjelder både anlegg av et nytt sendernet og øking av nåværende senderes effekt for å gi bedre dekning i nabolandene.

Meterbølgesendere kan heller ikke nyttes til dekking av nabolands områder, blant annet fordi disses rekkevidde stort sett er begrenset til det området som kan sees fra antennen.

Norge er imidlertid tildelt 2 sett frekvenser for meterbølgesendere, hvorav det ene må nyttes for riksprogrammet. Det annet er beregnet på et program nr. 2 som eventuelt kan inneholde poster fra et fellesnordisk program, eller brukes til overføring av programmer fra de andre nordiske land. For spredning av program 2 trenges et helt nytt sett med sendere som anslagsvis vil koste 30—40 mill. kroner, pluss utvidelser av nåværende studioanlegg. Norsk Rikskringkasting ser seg med sine nåværende ressurser ikke i stand til å påta seg slike utgifter.

Dessuten må den arbeidskraft som er til disposisjon først utnyttes til å skaffe full dekning for riksprogrammet (og fjernsynsprogrammet).

Fjernsyn

De frekvenser som er tildelt Norge i bånd I og III, rekker akkurat til dekking av landet med ett program.

I bånd IV og V er Norge tildelt 3 sett frekvenser som hvert vil gi noenlunde dekking.

Ett sett av disse vil derfor kunne nyttes for et fellesnordisk program eller for overføring av programmer fra de andre nordiske land.

Det må imidlertid bygges et nytt sett sendere, og overføringsnettet må praktisk talt fordobles for å sende ut et slikt program.

Dette kan ikke gjøres før sendernet for det nåværende fjernsynsprogram er fullt utbygd, og Norsk Rikskringkasting vil med sine nåværende ressurser neppe være i stand til å dekke utgiftene til anlegg og drift av et nytt overførings- og sendernet.

Norsk Rikskringkasting vil til slutt gjøre oppmerksom på at man arbeider med det mål for øye å skaffe 2 eller flere programmer både for

radio og fjernsyn. Det er imidlertid ikke realistisk å gå til slike utvidelser før landet er noenlunde dekket med ett radioprogram og ett fjernsynsprogram.

Oslo, 12. september 1963

(sign.)

BIHANG

Notat vedrørende plan for et utvidet samarbeid mellom de nordiske kringkastinger

Opprettet av Norsk Rikskringkasting 8. mars 1962

Forslagsstillerne gjør oppmerksom på at hvert lands sendernett er eller skal bli utbygd for å spre landets egne programmer. Men av hensyn til overføring av programmer fra grannelandene bør det tas sikte på

1. Å bygge sendere som dekker store områder i flere nordiske land.

2. Det er ønskelig at sendere med stor kapasitet og stort dekningsområde til visse tider av døgnet stilles til disposisjon for nordiske program av ymse slag.

3. Det er videre ønskelig at sendernettet i hvert enkelt land får en slik kapasitet at en ved siden av nordiske innslag i riksprogrammet kunne sende nordiske programmer »för fixerade våglängder och kanaler». Dette vil si et nordisk dobbeltprogram.

Forslaget konkluderer med å rå regjeringene i medlemslandene til å ta skritt til å utarbeide en plan for utvidet nordisk utveksling og samarbeid i samsvar med dette program.

Etter henstilling fra Kirke- og undervisningsdepartementet har Norsk Rikskringkasting drøftet dette forslaget og tillater seg å avgi følgende uttalelse:

Til den publikasjon om det nordiske kringkastingssamarbeidet som blir utarbeidd i tilknytning til Nordisk Råds 10de sesjon har Norsk Rikskringkasting gitt et oversyn over de vedtak og bestemmelser som har vært gjeldende retningslinjer for programtjenestens nordiske samarbeid. Disse retningslinjer har resultert i en fast administrativ samarbeidsordning, en stadig økende utveksling av programmer, en rekke fellessendinger (Nordvisjonen), regelmessige utsendinger av enkeltprogrammer på grannelandenes språk, engasjement av nordiske kunstnere og andre medarbeidere o. s. v.

Fra alle sider er det lagt stor interesse og iver for dagen i dette samarbeidet, og det kan trygt sies at mulighetene er utnyttet på en effektiv måte innenfor den ramme sendetiden setter.

Imidlertid er det klart at en videre utbygging av sendernet og sendetiden også vil gi bedre mulighet for spredning av innslag fra grannelandene. Fra kringkastingens side ville derfor et initiativ i den retning fra de bevilgende myndigheters side bli hilst med glede.

Men samtidig som en må sympatisere med den tanke som ligger til grunn for forslaget, må en være oppmerksom på at visse hindringer må ryddes av vegen før planen kan bli realisert. Sett fra kringkastingens synspunkt vil disse hindringer ikke i første rekke være av økonomisk art, idet en må forutsette at de bevilgende myndigheter er beredt til å ta de økonomiske konsekvenser av planen om de finner å kunne knesette den.

Juridiske spørsmål

Langt alvorligere er de hindringer av juridisk og teknisk karakter som melder seg. Som et utgangspunkt kan nevnes at kringkastingsevneheten i de nordiske land jo er bygget opp på nasjonalt grunnlag og med nasjonale synspunkter for øye. Kringkastingsevneheten finansieres av landets egne innvånere ved deres lisensavgifter, og det er de samme lisensbetalere kringkastingen henvender seg til. Dessuten blir honorarene til programmedvirkende for en vesentlig del beregnet på grunnlag av lisensinntektene. De nordiske opphavsrettslover og de forskjellige avtaler som kringkastingsinstitusjonene har inngått med organisasjoner av opphavsmenn, utøvende kunstnere m. v., regulerer først og fremst forholdene innen det enkelte land. De forskjellige internasjonale konvensjoner (Bernkonvensjonen, Den universelle konvensjon om opphavsrett, Internasjonal konvensjon om beskyttelse av utøvende kunstnere, phonogramfabrikanterne og kringkastingorganisasjoner, Europarådets konvensjon om beskyttelse av fjernsynsprogrammer) som de nordiske land har tiltrådt eller står i ferd med å tiltre, fastslår visse grunnleggende prinsipper om beskyttelse av opphavsmenn og kunstnere m. v., men overlater også en del områder til den nasjonale lovgivning. Det forutsettes i alle de ovennevnte bestemmelser at den enkelte stat har kontroll med hva som kringkastes til andre land og eventuelt kan hindre slik overføring dersom rettighetshaverne i programmet nedlegger forbud. Opphavsmenn og kunstnere har som hovedregel enerett til å råde over sine verker/prestasjoner, og følgelig rådighet over om og i hvilken utstrekning kringkasting kan finne sted.

Videre er fastslått som et ufravikelig prinsipp at ophavsmenn/utøvende kunstnere har krav på en rettferdig godtgjørelse for kringkasting av deres verker/prestasjoner.

En utbygging som tar sikte på direkte og ukontrollert deltakelse i et annet lands kringkastingprogrammer kan vanskelig sies å være i full overensstemmelse med de ovennevnte prinsipper.

Det kan i denne forbindelse nevnes at det i Norge fra privat hold har

vært fremsatt ønske om å opprette frekvensomformere som kunne gjøre det mulig i større utstrekning å ta inn nabolandenes fjernsynsprogrammer. Norsk Rikskringkasting har etter samråd med disse lands kringkastingsorganisasjoner funnet å måtte fraråde at tillatelse til opprettelse av slike frekvensomformere ble gitt på grunn av forholdet til opphavsmenn og utøvende kunstnere.

Hva angår forslaget om felles regionale programmer, t. eks. for Nordkalott-området og Øresunds-området, vil de samme juridiske problemer reise seg i forholdet til opphavsmenn/utøvende kunstnere, da slike fellesprogrammer for avgrensede områder av flere land vil bety et fullstendig brudd med det innarbeidede juridiske system som nå regulerer vedkommendes rettigheter. Kringkastingsinstitusjonene ville eventuelt måtte bygge opp et helt nytt avtalekompleks med opphavs- og kunstnerorganisasjonene.

Tekniske spørsmål

På de fleste steder i Norge kan en ta inn svenske, danske eller finske lydradioprogrammer på mer eller mindre tilfredsstillende måte.

En lytterstatistikk fra 1961 viser at en ganske stor gruppe av norske lyttere regelmessig hører på utenlandsk radio. Det ble stilt to spørsmål:

1. Hvor lenge hørte De på utenlandsk radio i går?

Svar (fordeling i prosent):

1/2 time	7 %
1	»	9 %
1 1/2	»	3 %

2. Hvilket land hørte De på? (til dem som hadde hørt på utenlandsk radio)

Svar:

Sverige	39 %
Danmark	18 %
Tyskland	10 %

Disse tall refererer til et intervju med i alt 8 050 personer over 16 år, gjennomført i tidsrommet mai—september 1961. En må kunne akseptere dem som et noenlunde representativt uttrykk for interessen når det gjelder direkte lytting på svenske og danske stasjoner. Finske stasjoner ble derimot mindre avlyttet. Det kommer vel først og fremst av språkforskjellen, men også av at finske stasjoner går mindre godt inn i de tettete befolkede distrikter i Norge.

De tekniske problemer melder seg imidlertid med full styrke så snart det blir tale om å bygge eller avsette spesielle sendere for spredning av utenlandske programmer. Det gjelder både lydkringkasting og fjernsyn.

Norsk Rikskringkasting sender bare ett program i lydradio. For spredning av dette riksprogrammet har en i alt 74 sendere — to langbølgesendere, 8 større og 21 mindre mellombølgesendere, 33 meterbølgesendere og 10 sendere for spredning av programmer på kraftlinjer. Dessuten 7 korthølgesendere for programmer til nordmenn i utlandet og til norske båter.

Utbyggingsarbeidet fortsetter med sikte å å dekke de viktigste befolkningscentra med ett program så snart som mulig. Samtidig har Norsk Rikskringkasting bedt Telegrafstyret foreta undersøkelser vedkommende de tekniske og økonomiske muligheter for et program nr. 2. Dette programmet forutsettes spredt over meterbølgesendere (FM).

Under disse omstendigheter er det selvsagt ikke mulig for Norsk Rikskringkasting å avgå noen av sine gamle sendere eller bygge nye til spredning av spesielle nordiske lydradioprogrammer.

Dette gjelder i like høy grad for fjernsynet. De to meterbølgebåndene som for tiden brukes for fjernsyn i Norge, gir i alt plass for 10 senderkanaler (nr. 2—11). Senderne må ligge i en viss avstand fra hverandre for å kunne bruke samme kanal uten gjensidig interferens, og det er derfor et begrenset antall sendere som kan arbeide samtidig innen landet i disse 10 kanalene. Når det gjelder frekvensomformere som må utfylle dekningsområdene for de større sendere, har vi enda en vanskelighet å regne med. Omformersendere har som regel meget liten effekt. De skal dekke lokale områder, og det må tas spesielle hensyn dersom ikke interferens fra andre sendere skal ødelegge omformerdekningen. Prøver og beregninger har vist at omformerne fortrinsvis bør arbeide i de øvre kanalene, nr. 9, 10 og 11, om vanskeligheter skal unngås, mens de lavere kanalene er mindre anvendbare for omformere.

Etter en grundig vurdering ved planleggingsseksjonen i Telegrafstyrets Kringkastingskontor ser det ut til å være mulig å dekke de bebodde delene av landet med ett program med sendere i kanalene 2—11 i band I og III. Det blir imidlertid tale om optimal utnyttelse av kanalene både for sendere og omformere, og man må helt se bort fra muligheten for å avse eksklusive kanaler for utenlandsk program i noen del av landet.

Spredning på desimeterbølger

Enkelte mener å kunne overføre svensk program til begrensede områder i Norge ved å bruke kanaler i band IV og V, d. v. s. desimeterbølger.

Imidlertid skal også disse kanaler etter de foreliggende avtaler og planer i sin helhet disponeres til spredning av riksprogrammer til norske lisensinnehavere.

Om fordelingen av desimeterkanaler kan opplyses:

I mai/juni 1961 ble det holdt en alminnelig Europeisk Kringkastingskonferanse i Stockholm. Programmet for konferansen gikk ut på å revidere de tidligere fordelingsavtaler for fjernsyn og FM-kringkasting, og å

fordele fjernsynkanaler på desimeterbølger (band IV og V). For Norge, Sverige og Danmark dreide det seg om fordeling av i alt 46 nye kanaler, og selv om rekkevidden, særlig i vårt terreng, blir mindre på disse korte bølgelengdene enn på de meterbølgene som nå brukes, har det lyktes å finne fram til en fordeling som vil gjøre det mulig i framtiden å dekke alt vesentlig av den norske bosettingen med 3 samtidige nye programmer ved siden av det ene som for tiden bygges ut.

Dette var etter alt å dømme siste gangen det kan foretas en tildeling av større kanaltall på bølgelengder som passer for spredning av fjernsyn, og de fleste nasjoner gikk derfor inn for å sikre seg best mulig for en ukjent framtid. Danmark og Sverige la opp planer for samme antall programmer som Norge.

De 46 kanaler rakk så vidt til for 3 samtidige landsomfattende programmer, og enhver anvendelse av kanaler til formål utenom systemet betyr derfor at ett av de mulige framtidige programnettene brytes i stykker.

Til dette kan nok sies at det vil gå mange år før alle de nye kanalene kan tas i bruk for landsomfattende sendinger, og i mellomtiden kan de anvendes for spredning f. eks. av svensk program uten å skade noen interesser.

Det er for så vidt riktig, men tillates kanalene brukt for svensk program ett sted, vil de også måtte tillates andre steder. Etter noen år kan da et så stort seertall være implisert at det ikke lenger er mulig å frigjøre disse kanalene, og man sitter da igjen med deler av ett eller flere kanal-systemer, som ikke lenger er tilstrekkelige til landsomfattende dekning.

En slik utvikling ville være katastrofal for de deler av landet som derved mister muligheten for flere parallelle riksprogrammer i framtiden.

Etter kringkastingsens oppfatning vil derfor også særskilte sendere for svensk program på desimeterbølger bety en meget stor risiko for å ødelegge de mulighetene vårt land har for fortsatt utvikling og utbygging av fjernsynet.

Det er umulig å si hvorledes mulighetene for flere samtidige programmer vil bli brukt i framtiden, men vi kan ta for gitt at de før eller senere vil bli benyttet fullt ut.

En må gå ut fra at når landet er dekket med ett program, blir det neste trinn i utbyggingen å ta fargefjernsynet i bruk, eventuelt samtidig med at linksystemet forsterkes med en ny billedkanal og sendernettet med en ny desimetersender pr. stasjon. For hvert nytt program som settes i gang må det så videre framover etableres en ny programkanal i linksystemet og settes opp en ny sender ved hver senderstasjon.

Teknisk sett skulle det ikke være noe i veien for at en av de 4 mulighetene for samtidige programmer i framtida blir brukt for permanent dansk/svensk/norsk programutveksling. Programmessig sett vil det være naturlig å se en slik fast programutveksling som en videre utvikling av Nordvisjonssamarbeidet slik det er i dag.

I praksis vil dette virke slik at Norge til en hver tid har svensk eller dansk program på sitt »Nordvisjonsnett» parallelt med det vanlige nasjonale programmet, mens Danmark tilsvarende har svensk eller norsk program og Sverige norsk eller dansk program på sine »Nordvisjonsnett» parallelt med sine nasjonale programmer.

Det vil imidlertid ta år før et sendernet nr. 2 med nødvendige overføringskanaler for program kan være utbygget i Norge. Utbyggingen av flere programkanaler over grensene tar også sin tid. Det vil i det hele tatt ta atskillig tid å finne løsninger på de mange juridiske, administrative, økonomiske og tekniske spørsmål som melder seg i fall forslaget om fast nordisk programutveksling vinner tilslutning.

Norsk Rikskringkasting må derfor rå til at det nordiske samarbeidet på dette felt fortsetter etter de retningslinjer som hittil er fulgt.

En vil ikke unnlate å minne om at spørsmålet om fjernsynsamarbeidet i Norden også ble drøftet av Kulturutvalget i Nordisk Råd under Oslo-møtet i 1959, og at det da etter forslag av stortingsmann Håkon Johnsen ble vedtatt å ta dette spørsmålet ut av rådets saksområde.

Oslo, 8. mars 1962

Sve r i g e

Telestyrelsen:

Såsom framhållits av Chefen för kommunikationsdepartementet i anledning av en interpellation i riksdagens andra kammare den 6 mars 1962 förutsätter regelbunden, störningsfri ljudradiomottagning på relativt stora avstånd från en svensk sändarstation, t. ex. i våra grannländer, att sändningen sker på lång- eller mellansvåg, att sändaren har hög effekt och att en exklusiv våglängd kan begagnas, dvs. en våglängd som ej användes även av andra starka sändare i Europa.

Sändningar på kortvåg kan ej — bortsett från ett mindre område närmast omkring en sändarstation — regelbundet tagas emot på mindre avstånd än 2 000—4 000 km från sändarstationen och användes företrädesvis för att nå andra världsdelar.

Vad beträffar sändningar på ultrakortvåg, (metersvåg, VHF), som användes för såväl FM-ljudradio som television, förutsätter dessa för god mottagning i stort sett optisk sikt mellan sändarstationens antenn och mottagarantennen. Detta ger för de större stationerna räckvidder på 80—100 km, vilket innebär att godtagbar mottagning i grannländerna blir möjlig endast i vissa gränstrakter. Slavstationer, som etableras som komplement till de större, regionala MF/TV-stationerna, får endast använda låg effekt och har därför endast lokala räckvidder.

För televisionssändningar har även decimetervåg (UHF) börjat användas och på detta våglängdsband är räckvidderna ytterligare begränsade.

Vid den senaste europeiska konferensen för fördelning av våglängder inom lång- och mellanvågsbanden, som avhölls i Köpenhamn år 1948, reducerades på grund av det starkt ökade behovet av sändare i de berörda länderna det tidigare disponibla antalet exklusiva våglängder, dvs. sådana som uteslutande tilldelas *en* station. Sverige, som förut hade haft tre exklusiva vågländer, kunde därför tilldelas blott två, därav en för Motala långvågsstation — som sedan våren 1962 har en effekt av 600 kW — och en för Hörby mellanvågsstation, som har en effekt av 100 kW. I strid mot Köpenhamns-planen begagnar emellertid även ett antal utländska stationer dessa eller närliggande våglängder, vilket avsevärt försvårar mottagningen av de svenska stationernas sändningar på större avstånd, exempelvis i grannländerna. Som en följd av den starka utnyttjningen av lång- och mellanvågsbanden — långt utöver vad som förutsatts i Köpenhamns-planen — har i själva verket samtliga svenska lång- och mellanvågsstationers störningsfria räckvidder reducerats i så hög grad, att de i många fall inte ens ger fullgod mottagning i de avsedda försörjningsområdena inom landet.

Möjligheterna att förbättra lång- och mellanvågsstationernas effektiva räckvidder blir beroende av vilka resultat som kan uppnås vid en eventuell framtida europeisk våglängdskonferens. Frågan om att anordna en sådan har preliminärt diskuterats inom den internationella teleunionen i Genève (U. I. T.). Såvitt f. n. kan bedömas, torde dock en konferens av ifrågavarande slag tidigast kunna komma till stånd under 1965.

De svenska FM-ljudradio- och televisionsnät, som erfordras för distribution av nuvarande program, är i det närmaste fullt utbyggda. I den del av Finland som gränsar till Norrbotten är möjligheterna att mottaga svenska ljudradio- och televisionssändningar relativt väl tillgodosedda genom Harparanda och Pajala FM/TV-stationer. Vad beträffar den södra delen av de norska gränstrakterna, ger FM/TV-stationerna i Bäckefors och Sunne vissa mottagningsmöjligheter. Av topografiska och demografiska skäl torde det dock vara ett relativt litet antal norska invånare som med godtagbart resultat kan mottaga svenska FM/TV-stationer. Den för nordligaste delen av Sverige avsedda FM/TV-stationen i Kiruna kan varken med tanke på avståndet eller de topografiska förhållandena ge några mottagningsmöjligheter av värde för befolkningen i Nordnorge, och de planerade slavstationerna utmed Riksgränsbanan, i Björkliden, Stordalen, Torneträsk och Vassijaure, kan som framgår av ovanstående endast få lokala räckvidder. Den i remisshandlingarna anförda möjligheten att via sändarna i Kiruna eller Vassijaure överföra det svenska TV-programmet till Hammerfest- eller Kirkenes-områdena i avvaktan på att det norska televisionsnätet utbygges dit förutsätter i första hand åtgärder på norsk sida. I Danmark slutligen kan svenska FM/TV-sändningar tas emot i en stor del av Själland och i nordligaste Jylland.

Att åstadkomma större räckvidder och därmed ökade mottagningsmöjligheter genom att öka FM- och televisionssändarnas effekter är som regel icke möjligt. (Beträffande Pajalastationen kan dock nämnas, att den f. n. är under utbyggnad till permanent utförande, vilket kommer att ge ökade mottagningsmöjligheter i berörda finska gränstrakter.) FM-ljudradio- och televisionsnäten byggs nämligen ut i överensstämmelse med den plan som antogs vid den senaste europeiska rundradiokonferensen för fördelning av sändningskanaler inom VHF- och UHF-banden, vilken avhölls i Stockholm år 1961. I planen angivna sändningsdata, bl. a. positioner, maximalt tillåtna effekter och antennhöjder, är avpassade för bästa möjliga utnyttjning av det begränsade antalet tillgängliga kanaler, vilka skall delas av ett stort antal sändare. Varje ökning av sändningseffekter och antennhöjder utöver vad som angivits i planen betyder ökad risk för interferensstörningar på andra platser.

Stockholms-planen av år 1961 anvisar för Sveriges del sändningskanaler inom VHF- och UHF-banden för tre, hela landet täckande ljudradionät samt likaledes tre, hela landet täckande televisionsnät jämte ett televisionsnät med något mindre täckning. Hittills har sändningskanaler enligt planen som bekant tagits i bruk för två FM-nät och ett televisionsnät, varjämte provsändningar av ett tredje ljudradioprogram pågår över fem FM-stationer. En eventuell utbyggnad av ytterligare sändarnät för FM-ljudradio och television kommer inte heller att ge några nämnvärt utökade mottagningsmöjligheter i grannländerna.

Av det ovan framförda framgår bl. a. att sändningarna på lång- och mellanvåg tills vidare inte medger störningsfri mottagning i önskvärd omfattning ens inom landet, än mindre i grannländerna. Vidare framgår, att FM-ljudradio- och televisionssändningarna endast ger möjligheter till god mottagning i vissa gränstrakter. Förhållandena är likartade beträffande möjligheterna att i Sverige ta emot sändningar från de övriga nordiska länderna. Sett mot bakgrunden av vad som ovan nämnts, kan telestyrelsen f. n. inte lämna något förslag till förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat nordiskt samarbete på ljudradions och televisionens område genom direktmottagning av grannländernas rundradiosändningar. Ett ökat samarbete i form av programutbyte, bl. a. inom Nordvisionens ram, blir dock möjligt genom den omfattande utbyggnad av förbindelser som pågår.

Stockholm den 14 augusti 1963

Kungl. telestyrelsen

B. Bjurel

Erik Esping

Sven-Ragnar Larsson

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Sedan många år sänder Sveriges radio ett flertal program där programstoffet hämtas från och inriktas på Nordkalotten, t. ex. särskilda program för samer samt ämnes- och språkkurser för den finskspråkiga befolkningen. Sedan ett år tillbaka sänds vidare varje vecka en särskild Nordkalottkvart på svenska, där händelserna i Nord-Norge och Nord-Finland under veckan summeras. I Norrbottens-radion och riksradion förekommer ofta inslag från Nordkalotten. Denna höst skall vidare försöksvis under en månad utsändas längre regionalprogram i Norrbotten.

Länsstyrelsen hoppas slutligen att en bredare bevakning i radio av händelserna på Nordkalotten skall genomföras.

För att möjliggöra en utveckling av radiosamarbetet över gränserna är det emellertid nödvändigt att skapa förutsättningar härför genom att förbättra de nuvarande tekniska anordningarna för radiosändning på Nordkalotten. Detta kan ske genom att uppföra kvalitativt goda överföringslinjer mellan Kiruna—Narvik samt mellan Haparanda—Torneå. Vidare bör de distribuerande radioföretagen vinnlägga sig om samplanering, när det gäller radiosändare. Sålunda borde vid planering av framtida nya sändare i gränsbygd samordning ske med Norge och Finland så att sändare placeras på platser och får sådan räckvidd att sändningarna även når befolkningen på andra sidan den berörda gränsen.

Ett ytterligare önskemål beträffande radio är att den gamla långvågssändaren i Luleå nybyggs med Motala långvågssändare som mönster till en stor sändare med lång räckvidd så att den blir hörbar över hela Nordkalotten.

Televisionsnätet på Nordkalotten är för närvarande utbyggt endast på svenskt område. Direkta programöverföringsmöjligheter från Nordkalotten och söderut erhålles i viss utsträckning årsskiftet 1963/64 då dubbel överföringslänk Boden—Stockholm kan tagas i bruk. Av stor betydelse för programutvecklingen är att denna överföringsmöjlighet bygges ut så att den når de allra nordligaste delarna av Norrbotten. Givetvis bör utbyggnaden icke stanna härvid utan anknytning även ske till det norska nätet i Nord-Norge via Narvik—Kiruna eller Kautokeino—Karesuando samt till det nordfinska nätet där förutsättningar härför finnes, så att respektive länders inspelnings- eller sändningsnät kan nyttjas. Härigenom skulle skapas programöverföringsmöjligheter till Nordkalottlänternas riksprogram och till Nordvisionsområdet i sin helhet. I framtiden skulle härigenom även givas möjlighet till särskilda Nordkalottprogram av typ Nordvision.

Även beträffande TV-mottagandet på Nordkalotten bör en samplanering mellan de distribuerande företagen i de tre länderna komma till stånd så att framtida TV-sändares placering och räckvidd planeras med hänsyn till befolkningens önskemål på båda sidor av de berörda gränserna. Detta

önskemål har redan i ett par fall kunnat uppfyllas. Den svenska TV-sändaren på 60 KW-effekt i Haparanda har givetvis som främsta uppgift att täcka Haparanda—Kalix—Övertorneåområdena i Sverige men den har också betydelse i Uleåborg—Kemi—Rovaniemiområdena i Finland. Den finska TV-sändaren i Tervola norr om Kemi på 60 KW-effekt beräknas komma i gång i höst och kan då få motsvarande betydelse för befolkningen i södra delarna av Torne och Kalix älvdalar. Liknande önskemål föreligger även i övre Tornedalen (Karesuando—Kautokeino—Enontekiöområdet) samt i gränsbygderna mellan Kiruna och Narvik.

Länsstyrelsen tillstyrker medlemsförslaget.

Luleå i landskansliet den 12 september 1963

Manfred Näslund

C. G. Wennberg

Sveriges radio:

Sveriges radio finner det önskvärt att befolkningen i de nordiska länderna såvitt möjligt kan avlyssna grannländernas radio- och televisionssändningar. Möjligheterna att bereda tillfälle till sådan avlyssning torde emellertid av olika skäl vara begränsade. Vid våglängdsplanernas uppgörande har man nödgats att, på grund av den stora efterfrågan på frekvenser, endast taga hänsyn till nationell täckning. Hörbarheten över gränserna har snarast betraktas som mindre önskvärd ur teknisk synpunkt.

Beträffande de Sverige tilldelade exklusiva långvågs- och mellanvågssfrekvenserna har såsom framhållits i Telestyrelsens yttrande hörbarheten på grund av störningar från utländska sändare i vissa fall icke ens inom landet blivit fullt godtagbar. Möjligheterna att genom förstärkningar av dessa sändare åstadkomma förbättrad mottagning i grannländerna torde vara tämligen ringa. Vad sedan gäller såväl kortvågssändningarna för radio som ultrakortvågssändningarna för radio och television medger de förra icke annat än i undantagsfall mottagning i grannländerna och de senares begränsade räckvidd ger mycket små möjligheter till godtagbar mottagning utom i gränsområdena.

De tekniska möjligheter som kan finnas att förbättra mottagningsförhållandena vid avlyssning av grannländernas sändningar torde uteslutande hänföra sig till de överenskommelser om ultrakortvågssstationernas frekvenser och styrkor som kan träffas. Sådana överenskommelser kan endast få betydelse för gränstrakterna. Sveriges radio vill emellertid tillstyrka förhandlingar mellan teleförvaltningarna i de nordiska länderna i här berört avseende.

Vad däremot gäller en mera fullständig täckning av grannländerna med

sändare från Sverige torde för närvarande inga tekniska möjligheter föreligga.

Redan nu förekommer emellertid ett omfattande programsamarbete inom såväl ljudradions som televisionens område. Detta samarbete kan bl. a. inom ramen för Nordvisionen vidgas ytterligare i den mån förbindelserna kan förbättras. Den utbyggnad av förbindelserna, som för närvarande pågår, kommer i framtiden att ge större möjligheter till nordiskt programsamarbete.

Stockholm den 30 augusti 1963

Erik Mattsson

T. f. radiochef

Föreningen Norden, Norrbottenskretsen:

Allmän bakgrund

Sedan gammalt råder en livlig växelverkan över gränserna inom det område, som numera även i officiella sammanhang benämns Nordkalotten. Innan norra Sverige fick järnvägsförbindelser med sydligare delar av landet, var de gamla handelsvägarna mellan Bottniska viken samt Atlanten och Norra ishavet av stor betydelse för folkförsörjningen i Norrbottens län. Även om riksgränserna existerade på kartan, så var de ända till de sista decennierna av 1800-talet i det praktiska livet obefintliga. Östra delarna av nuvarande Norrbottens län och nuvarande Lapplands län i Finland var länge efter freden i Fredrikshamn 1809 en homogen enhet såväl näringsgeografiskt som språkligt och sociologiskt.

Senare har man av olika skäl hävdad riksgränserna på Nordkalotten, vilket medfört exempelvis i Tornedalen en onaturlig halvering av det tidigare utbildade näringsekonomiska området. Den språkliga gemenskapen utgjorde emellertid en god plattform för samverkan över gränsen även under de nya förhållandena. I äktenskapliga sammanhang har Torne älv aldrig varit en gräns, varför ett vittutgrenat nät av släktförbindelser varit ett utmärkande drag för hela gränsbygden.

Detta förhållande gör, att man i gränsbygden följer med händelseutvecklingen i grannlandet på ett mer intensivt sätt än på andra håll.

Från Norrbotten och Lapplands län i Finland avflyttade ett betydande antal människor till Troms och Finnmarks fylken under 1800-talet. De förbättrade kommunikationerna har efter det andra världskriget möjliggjort ett återknytande av de släktförbindelser, som inte odlats nämnvärt under en generation.

Under de senaste tjugo åren har vidare ett mycket stort antal finländska

medborgare sökt arbetsanställning i norra Sverige, framförallt i Malmöfälten men även i Luleå och andra orter inom Norrbottens län.

Inom Nordkalotten bor närmare en miljon människor. Många av dessa behärskar grannlandets språk, vilket underlättar kontakten över riksgränsen.

I Norrbottens län torde minst 50 000 människor behärska finska språket. Många av dessa behärskar även svenska språket, men åtskilliga äldre människor, som är födda i Sverige även av svenska föräldrar, samt ett flertal av de inflyttade från Finland behärskar inte svenska språket, fast de är bosatta i Sverige.

Den s. k. språkgränsen — varmed sedan gammalt avsetts gränsen mellan de svenska och finska språken — löper ut från Bottniska vikens kust ungefär 25 km väster om riksgränsen vid Haparanda—Torneå och i Gällivare—Kirunaområdet är avståndet från riksgränsen till språkgränsen i runt tal 250 km.

Kontakten mellan svenskspråkiga i Sverige och enbart finskspråkiga i Finland förmedlas av tvåspråkiga människor, som f. n. finns till övervägande del i Sverige. Intresset för svenska språket har tilltagit kraftigt i Lapplands län under senare år. Detta beror till en del på ökade möjligheter att bereda ungdomen utbildning utöver den gängse folkskolan, men detta intresse har genom svensk TV, som kunde ses långt innan Nordkalotten fick finländsk television, fått en påtaglig stimulans.

Förbindelsespråket mellan människorna i gränsbygden mellan Norge och Lapplands län i Finland är i mycket hög grad det samiska språket även mellan icke-samer.

Samerna slutligen kan i väsentlig mån betraktas som ett för de tre rikena gemensamt befolkningselement på Nordkalotten, där riksgränserna ofta skärs av samernas egen livsrytm, som innefattar vistelse sommartid vid norska fjordar, höst och vår i högfjället och vintertid i svenskt skogsland.

Radio- och TV-samarbetet på Nordkalotten

Sedan Nordiska rådet 1957 rekommenderat regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utveckla det ekonomiska samarbetet på Nordkalotten, har man kunnat redovisa ett flertal positiva resultat. Betydande utredningar har gjorts om ett samfällt utbyggande av vattenkraften, om förbättring av vägnätet och anläggande av nya broar o. s. v. F. n. diskuteras möjligheten att få till stånd ett svensk-finländskt samarbete för att exploatera Kaunisvaara malmfält inom Pajala socken genom utnyttjande av den under byggnad varande banan till Kolari i Finland. Mellan Finland och Norge diskuteras frågan om en isfri hamn som Finland vill få tillgång till vid Atlanten eller Norra ishavet. Kraftöverföringen genom högspänningslinjen Petäjäskoski—Kalix är förverkligad sedan flera år.

Det alltmer tilltagande nordiska samarbetet har även medfört en påtag-

lig liberalisering av gränshandeln, vilket självfallet ökat kontakterna över riksgränserna.

Mot denna ekonomiska bakgrund är det naturligt, att samarbetet inom radion och televisionen varit särskilt livligt inom Nordkalottonrådet. Tillgången till grannlandets radio- och televisionsprogram är av särskild betydelse just för gränsbygderna, då därigenom öppnas möjlighet för det andra landets medborgare att följa grannlandets kulturliv och allmänna debatt. Det skapar grundvalen för en god grannsämja, vilket är en stor tillgång för alla parter på Nordkalotten.

Vad finskspråkiga program i Finlands rundradio betytt för de enbart finskspråkiga i Sverige ligger i öppen dag. Utan denna kontakt med finländsk radio skulle många svenska medborgare, som i årtionden betalt radiolicens till Sverige, inte ha vetat, att ljudet från radiomottagare kan språkligt förstås av en människa. Lika naturligt är att inflyttade finländare i många fall för sin orientering är helt beroende av finländsk radio. Sveriges radio har emellertid på ett tidigt stadium uppmärksammat de språkliga minoriteterna på Nordkalotten. Utsändningar för samerna har anordnats sedan 1951. Detta programstoff har i många fall haft en internordisk prägel, varför samesändningarna väckt livligt intresse även i Finland och Norge.

Finskspråkiga sändningar i Sveriges radio har anordnats sedan hösten 1957. Under senare år har dessa sändningar, som går under namnet »Pohjoiskalotti», arrangerats en gång i veckan från mitten av september till början av juli. Programmen har lagts upp så, att de kompletterat programmen i Finlands radio. Nyheter från Nordkalotten har uppmärksamats på ett fylligare sätt än i de skilda ländernas riksprogram, områdets kulturhistoria har belysts och möjlighet för gamla människor att uppleva andaktsstunder i laestadiansk miljö har beaktats. Även om sändningarna självfallet uppfattats som Sveriges röst i etern, så har den internordiska aspekten alltid varit omissskänlig. Sveriges radio har vidare uppmärksammat det faktum, att många människor i Norrbotten med finska språket som sitt modersmål inte kunna läsa och skriva detta språk. För att råda bot mot denna brist har Sveriges radio låtit utarbeta en språkkurs, »Pohjolan juttuja», som sänts under två vintrar över samtliga stationer i Norrbotten. En fortsättningskurs »Pohjolan pulmia» är i det närmaste färdig och skall sändas instundande vinter.

En av Sveriges radio utarbetad språkkurs »Ruotsin ruotsia», svenska för finnar, har under två vintrar sänts i riksprogrammet och i repris över sändarna i Norrbotten. Den har uppmärksamats livligt även i Finland. Tyvärr har mottagningsförhållandena på många håll i Finland varit så dåliga, att man där inte kunnat följa undervisningen. Detta har beklagats inte minst av skolungdomar, som velat följa denna radiokurs som

ett komplement till sina studier vid läroverk, seminarier och folkhögskolor.

Vid den tredje nordkalottkonferensen, som anordnades i Kiruna sommaren 1962, var frågan om samarbetet inom radio och television på Nordkalotten en huvudpunkt på dagordningen. Där antogs följande uttalande:

Konferensen konstaterade i fråga om samarbete i radio- och TV-frågor på Nordkalotten, att tillräckliga organisatoriska förutsättningar finns för programbyte. För ljudradions del beslöts 1961, att regelbundna konferenser skulle hållas två gånger årligen med Nordkalottens programmedarbetare. För televisionens del sker programbytet inom Nordvisionens ram. Det konstaterades, att televisionsnätet på kalotten för närvarande är utbyggt endast på svenskt område, och att det torde dröja något innan man på finländsk och norsk sida nått samma grad av utbyggnad. Detta förhållande innebär, att t. v. åtminstone för Finlands del svensk television kommer att spela roll. I viss mån borde hänsyn härtill kunna tas vid programplaneringen. Genom den programöverföringslinje mellan Narvik och Kiruna, som beräknas vara färdig att tas i bruk innevarande höst, öppnas nya möjligheter för ett programbyte i form av direktsändningar. Sveriges Radio har exempelvis för avsikt att därest beslut fattas om dagliga nyhetssändningar på nord-samiska över Norsk Rikskringkastings sändare återutsända dessa via denna linje över sändare i Norrbotten.

En fortsatt utveckling av programutbytet förutsätter dock avsevärt förbättrade tekniska möjligheter till programöverföring och direktsändning inom och mellan Nordkalottens olika delar.

Den aktiva programpolitik som radioföretagen drivit på Nordkalotten till de språkliga minoriteternas fromma noteras med tillfredsställelse.

Sedan detta uttalande antogs, har TV-sändaren i Uleåborg tagits i anspråk samt TV-sändaren i Tervola norr om Kemi börjat uppföras. I Sverige har sändaren för såväl radio som TV i Haparanda samt TV-sändaren i Karesuando likaså trätt i funktion. På toppen av Nordkalotten, d. v. s. i Karesuando—Enontekiö—Kautokeino-området, har TV-sändaren i svenska Karesuando blivit en stor och bitter besvikelse på grund av sin ringa räckvidd. Man menar nämligen, att en ordentlig sändare i svenska Karesuando skulle ha gett en godtagbar bild inom de delar av svenska Nordkalotten, som nu inte nås av Pajala- eller Kirunasändarna, men som dessutom skulle ha inneburit en nordisk samverkan i handling inom ett område, där samarbetet ur alla synpunkter förefaller vara naturligt.

Beträffande ljudradion har man under senare tid stärkts i uppfattningen, att utbyggnaden av FM-nätet inte på långt när kunnat täcka det område som Luleå långvågssändare söker betjäna. Denna sändare bör utbyggas till avsevärt högre effekt och de utländska störningarna, som nu gör programmen mindre njutbara, bör snarast bringas att upphöra.

Norrbottenskretsen av Norden, svensk förening för nordiskt samarbete,

ansluter sig till det i föreliggande medlemsförslag framförda önskemålet om förbättrade mottagningsmöjligheter för radio och television mellan de nordiska länderna, särskilt i gränsbygderna, och anser det ur nordisk synpunkt som en olycklig utveckling, som statsmakterna i de tre nordkalottländerna skulle vara tillfreds med förhållandena sådana de är i dag.

Luleå den 31 augusti 1963

På kretsstyrelsen vägnar

Ragnar Lassinantti

Ordförande

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets tolfte session har tre medlemmar av rådet väckt ett medlemsförslag, vari föreslås, att rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast undersöka de tekniska förutsättningarna att skapa förbättrade mottagningsmöjligheter för radio och television mellan de nordiska länderna, särskilt i gränsbygderna.

I förslagets motivering framhålls, att det existerande mycket intima samarbetet om radio- och televisionsprogrammets innehåll kan hälsas med den största tillfredsställelse, men att frågan om att i hela Norden direkt taga del av program, som sändes av stationer i de olika länderna, inte behandlas i detta sammanhang. Just i detta hänseende föreligger det stora brister. Förslagsställarna konstaterar, att man hittills helt naturligt vid utbyggnaden av radio- och TV-näten i första hand anlagt nationella synpunkter men att tiden nu är mogen för att, vid sidan av dessa, även beakta de nordiska i syfte att skapa bättre mottagningsmöjligheter över gränserna.

De erhållna remissyttrandena ger vid handen, att möjligheterna att i dagens läge åstadkomma en förbättring av de tekniska förutsättningarna för överföring av radio- och TV-program är begränsade. *Norsk rikskringkasting* framhåller sålunda, att landet först måste bygga ut sina nät för radio och TV, så att de ger en någorlunda god täckning av det egna landet, innan man kan tänka sig att gå in för anläggande av nya sändarnät. Ett sådant, vilket kunde utnyttjas för nordiska program, kan bli aktuellt först om flera år. Med hänvisning till de gällande internationella överenskommelserna på om-

rådet konstaterar både *Finlands rundradio* och *telestyrelsen* i Sverige, att förslag inte för närvarande kan framläggas till förstärkning av de tekniska förutsättningarna för direktmottagning av grannländernas sändningar.

I fråga om gränstrakternas möjligheter att mottaga program över gränserna anför den svenska *telestyrelsen*, att i den del av Finland som gränsar till Norrbotten möjligheterna att mottaga svenska ljudradio- och TV-sändningar är relativt väl tillgodosedda samt att i de södra delarna av de norska gränstrakterna dessliques vissa mottagningsmöjligheter föreligger. I Danmark kan svenska sändningar tagas emot i stora delar av Själland och i nordligaste Jylland. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* föreslår, att en samplanering bör åstadkommas mellan Finland, Norge och Sverige, så att vid planering av framtida radio- och TV-sändare i de nordligaste delarna av dessa länder befolkningens i gränstrakterna önskemål såvitt möjligt kan beaktas.

Den nuvarande utbyggnaden av radio- och TV-näten i de nordiska länderna, som ännu inte ens helt fyller de nationella behoven i respektive länder, medger ännu ej överföring av program från grannländerna. Men om ett antal år bör förutsättningar härför finnas. En sådan överföring kommer då att medföra vissa juridiska komplikationer främst av upphovsrättslig art. *Norsk rikskringkasting* upplyser, att denna fråga i Norge för närvarande är föremål för utredning inom ett härför tillsatt expertutskott.

Kulturella niomannakommittén har härutöver vid ärendets handläggning såsom sakkunnig hört direktör Erik Esping vid televerket i Sverige, som inför kommittén avgivit en utförlig redogörelse för de gällande internationella bestämmelserna på området, dessas tillämpning i praktiken, de tekniska faktorer, som inverkar på radio- och TV-verksamheten, det nuvarande radio- och TV-nätets utbyggnad i de nordiska länderna samt planerna för dettas utbyggande. Framställningen utmynnande i konstaterandet, att på grund av de gällande internationella bestämmelserna, som i hög grad inskränker rörelsefriheten på området, möjligheterna är små att inom en snar framtid åstadkomma avsevärda förbättringar i fråga om den direkta hör- och sebarheten mellan de nordiska länderna. Möjligheterna att med utnyttjande av grannländernas radio- och TV-nät överföra program till dessa länder är dessliques för närvarande begränsade, emedan dessa nät i detta nu i huvudsak endast förmår tillgodose de nationella behoven. När parallellnät i en framtid i större omfattning kunnat utbyggas, bör större möjligheter finnas att överföra program till grannländernas radio- och TV-nät och på så sätt åstadkomma ett livligare radio- och TV-utbyte. Härvid anmäler sig dock ovannämnda juridiska spørsmål, som kommer att kräva en grundlig utredning.

Niomannakommittén, som upptagit frågan till allsidig prövning, vill i det följande behandla televisionen och radion var för sig.

Vad angår TV-sändningar har dessa med nuvarande teknik begränsad

räckvidd. Sebarhet i grannlandet av ett lands sändningar kan därför — även utan upprättande av relästationer i grannlandet — endast åstadkommas i gränsområden eller trakter belägna relativt nära gränsen. Enligt kommitténs mening bör dock eftersträvas att gränsområdena får en så god täckning som möjligt från grannlandet. Redan nu är i västra Skåne och östra Själland sebarheten god för danska resp. svenska sändningar. Denna gränstraktsservice bör systematiskt byggas ut och sändare placeras så att relativt god sebarhet uppnås också i grannlandet. Gynnsamma förutsättningar föreligger härför, t. ex. längs södra delen av den norsk-svenska gränsen. Lika så bör Ålands intresse av att se svensk television tillgodoses genom lämplig placering av en svensk sändare. Andra exempel kan anföras från trakterna på ömse sidor om Bottenviken och inom Nordkalotten. TV-företagen i Norden bör anbefallas att uppgöra en plan för tillgodoseende av gränstraktstinessena på detta område.

Vad härefter angår radiosändningar bör det eftersträvas att ett lands ordinära sändningar kan direkt mottagas i grannländerna i så stor utsträckning som möjligt. De tekniska förutsättningarna härför bör utnyttjas så långt internationella överenskommelser tillåter. En förnyad översyn av möjligheterna härvidlag bör göras.

Vidare bör övervägas i vad mån trådradionät och FM-nät kan utbyggas rationellt, så att möjlighet öppnas att å det inhemska nätet överföra delar av grannländernas radioprogram. De vid överföringar av detta slag uppkommande juridiska problemen kräver närmare utredning.

Kommittén tillmäter denna fråga en så stor betydelse med tanke på informationen och det kulturella utbytet mellan de nordiska länderna, speciellt i dessas gränsbygder, att vederbörande myndigheter i dessa länder ej får sky några ansträngningar att söka uppnå förbättringar i fråga om möjligheterna att taga del av radio- och TV-program från de nordiska grannländerna. Även om resurserna är begränsade och en utbyggnad i enlighet med vad som här rekommenderats kräver tid, bör dock intet lämnas oprövat. Också små förbättringar på detta område kan äga avsevärd betydelse för ett stort antal människor t. ex. i en i övrigt avsidet belägen gränsbygd.

Vad som upplysts i saken ger vid handen, att möjligheterna för överföring av program i en framtid kommer att vara betydligt större än idag. Med tanke härpå bör de nordiska länderna redan nu gå in för att gemensamt utarbeta en allsidig plan innefattande målsättning, tekniska och finansiella förutsättningar samt skyndsamhetsordning för de åtgärder, som erfordras för att förbättra mottagningsmöjligheterna över gränserna inom radio och TV i de nordiska länderna. Samtidigt bör även de komplicerade problem av olika art, icke minst av juridisk natur, som sammanhänger med en fortsatt utbyggnad i enlighet med vad nu förordats, utredas.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturella nio-mannakommitté föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast förbättra möjligheterna att i de nordiska länderna taga del av radio- och televisionsprogram från de övriga nordiska länderna.

Helsingfors den 14 januari 1964

Per Borten

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Förman

BILAGA 3

PM angående radiokommunikationsmöjligheter

(Upprättad av direktören vid svenska telestyrelsen Erik Esping)

Efterfrågan på sändningskanaler för radiokommunikation av olika slag är många gånger större än tillgången, trots att ett mycket stort spektrum av radiovågor från 30 km våglängd ner till några millimeter står till förfogande.

En sändarantenn utstrålar radioenergi i alla riktningar, längs marken och i olika vinklar mot rymden. Den del av den utstrålade radioenergien, som följer marken (markvågen), absorberas så småningom på sin väg från antennen ut över markytan. Absorptionens storlek är bland andra faktorer beroende av markytans beskaffenhet och av den använda våglängden. Sålunda är den t. ex. mångfaldigt större då radiovågorna utbreder sig över skogs- och berglandskap än över saltvatten. Likaså är den mångfaldigt större för korta radiovågor än för långa. Den långvägiga delen av spektrum (kilometervågorna) kom därför först till användning.

När rundradion blev aktuell i början av 20-talet önskade man givetvis för denna verksamhet så långa vågor som möjligt. De våglängdsband, som då stod till buds, låg mellan ungefär 2 000—1 200 m (långvågsbandet) och ungefär 500—200 m (mellanvågsbandet).

En del av de radiovågor, som strålar ut mot rymden, reflekteras vid mörker av ett jonoserat skikt på ca 100 km höjd och kommer sedan åter till jordytan. Reflektionsfaktorn är beroende av den använda våglängden och av den vinkel under vilken strålningen träffar skiktet. Reflektionen är obetydlig för de allra lägsta vågorna men kan bli avsevärd inom långvågs- och

mellanvågsbanden för rundradio. De återvändande radiovågorna börjar göra sig gällande på några 10-tal km avstånd från sändarantennen. De kulminerar vanligen i styrka på 200—500 km avstånd för att sedan åter avtaga. Den reflekterade radiostrålningen (rymdvågen) varierar i styrka inom vida gränser. På den ljusa delen av dygnet är styrkan försvinnande liten, och vid mörker kan den pendla starkt och ibland uppnå betydande värden. På avstånd från sändarstationen mellan 50—200 km (beroende på den våglängd som användes) blandar sig ofta den reflekterade strålningen med den strålning, som följer marken (markvågen), på ett sådant sätt att radiomottagningen inom en viss zon runt stationen långa tider blir helt onjutbar. Man konstaterar där starka ljudstyrkevariationer åtföljda av besvärande förvrängning av ljudets kvalitet. Endast inom det område kring en sändarstation, där mottagningen inte besväras av reflekterad strålning (rymdvåg), kan man räkna med fullgod mottagning av det utsända programmet. Denna zon kallar man stationens primärzon.

Storleken av primärzonen är, som nämnts, beroende av den använda våglängden. För Hörby-stationen t. ex., som använder våglängden 255 m, har zonen en radie av ungefär 50 km, för Motalastationen, som använder våglängden 1 571 m, har zonen en radie av ungefär 200 km. I den närmast utanför liggande zonen blir mottagningen mycket ojämn till såväl styrka som kvalitet. Denna zon kallas ofta för fading-zonen. På större avstånd från sändaren, inom sekundärzonen, besväras mottagningen inte så ofta av kvalitetsförsämring men däremot av variationer i signalstyrkan. Under den ljusa delen av dygnet är signalstyrkan så liten att mottagning oftast inte är möjlig.

Då efterfrågan på sändningskanaler snart nog blev mångfaldigt större än tillgången och då sändarstationerna vid vissa tider på dygnet kan få avsevärda räckvidder, har det blivit nödvändigt med internationella överenskommelser beträffande användningen av sändningskanalerna. Man har regionsvis upprättat våglängdsplaner med tillhörande bestämmelser beträffande användningen av sändningskanalerna. Man har regionsvis upprättat våglängdsplaner med tillhörande bestämmelser beträffande sändningseffekter m. m. Den senaste europeiska konferensen för fördelning av sändningskanaler inom långvågs- och mellanvågsbanden ägde rum i Köpenhamn 1948.

Mot över 400 rekvisitioner av sändningskanaler svarade en tillgång av endast 125. Det blev därför nödvändigt att anvisa samma sändningskanal till ett flertal stationer (delade sändningskanaler). Endast ett fåtal av kanalerna kunde anvisas för endast en station (exklusiva sändningskanaler). Huvudregeln för fördelningen av kanaler var att man i första hand skulle tillgodose de rent nationella behoven av sändningskanaler. Det gällde att geografiskt placera stationerna så, att deras primärzoner föll inom landets gränser och att man inom zonen fick skydd för störningar från andra stationer, som använde samma sändningskanal. Den geografiska placeringen

av sändarstationerna bestämdes dessutom av nödvändigheten av att reducera de ömsesidiga störningarna mellan stationer, som använder samma sändningskanaler till ett minimum. Vid delade sändningskanaler saknar mottagningen inom sekundärzonen intresse på grund av de ömsesidiga störningarna mellan stationerna inom kanalerna. För stationer med exklusiva sändningskanaler får sekundärzonen ett intresse. Dessa stationer ger möjlighet till mottagning utanför landets gränser. Mottagningen blir givetvis aldrig verkligt god, eftersom rymdvägen, till vilken man i detta fall är hänvisad, är högst varierande. Vid dagsljus ger den knappast någon mottagning alls.

Sverige tilldelades vid Köpenhamn-konferensen två exklusiva sändningskanaler — för Motala-stationen och för Hörby-stationen. Antalet sändarstationer inom det europeiska rundradioregionen har emellertid numera ökat till mer än det dubbla. De exklusiva sändningskanalerna respekteras ej längre. Våra långvägs- och mellanvägsstationer ger inte några acceptabla möjligheter för spridning av radioprogram utanför landets gränser.

Vid de europeiska radiokonferenserna i Stockholm 1952 och 1961 anvisades ett stort antal sändningskanaler för ljudradio och television inom de s. k. ultrakortvägsbanden. En ultrakortvägsstations försörjningsområde är tämligen begränsat. Räckvidden för god mottagning sträcker sig endast strax bortom syrranden från sändarantennens topp sett, vilket i praktiken betyder ett område med en radie om 30—50 km. Inom ultravägsområdet förekommer praktiskt taget ingen reflekterad strålning från rymden, varför ett mycket stort antal stationer kan dela samma sändningskanal utan ömsesidiga störningar.

De ultrakorta vågorna ger inte några större möjligheter till »sändning över gränserna». Den stora tillgången på sändningskanaler har emellertid givit möjligheter till att i de flesta länder bygga sändarnät för upp till tre samtidiga program. För ljudradion disponerar vi i Sverige och Danmark redan två landsomfattande distributionsnät; ett tredje nät blir färdigt inom några år. I Norge och Finland kan man vänta sig samma utveckling. F. n. sänds endast ett TV-program. Man diskuterar emellertid i Sverige möjligheterna för ett andra TV-program. Antalet disponibla sändningstimmar blir så stort att det här i Norden borde vara möjligt att över de nationella näten sända urval av de andra nordiska ländernas program. Ett programutbyte som förmedlas av de nationella sändarnäten ger alltid fullgod mottagningskvalitet, vilket torde vara en viktig förutsättning för att programutbyte skall väcka intresse.

De tekniska förutsättningarna för programutbyte mellan de nordiska länderna skulle således kunna anses föreligga. Programmässigt uppkommer emellertid en del problem att närmare diskutera, såsom författarrätt, artistgager m. m. Sådana problem torde dock inte vara allt för svåra att komma till rätta med. I Schweiz t. ex. har man över ett antal trådradionät kunnat

arrangera distribution av grannländernas ljudradioprogram. Man kan där på trådradionäten välja mellan sex olika program: Först och främst mellan de tre nationella programmen och så därtill program från österrikiska, sydtyska, franska och italienska rundradion. Vissa tider sänds även BBC:s nyheter.

Stockholm den 20 januari 1964

Ändringsförslag

om förbättrade mottagningsförhållanden för svensk television på Åland

(Väckt av Gunnar Helén)

På Åland finns ett starkt intresse att se Sveriges radios TV-sändningar. Då mottagningsförhållandena på Åland för dessa sändningar är dåliga, upprättade en enskild person utan vederbörligt tillstånd en televisionssändare i Mariehamn, som återsände det svenska TV-programmet. Genom denna sändare hade Åland under några veckor för första gången kunnat mottaga TV av fullgod kvalitet, medan man tidigare endast med dålig skärpa kunnat mottaga program från Finlands rundradios finska sändare i Åbo och den svenska sändaren i Nacka. I början av januari 1964 stoppades denna sändare under hänvisning till att vederbörande ej hade koncession på TV-sändningar i Finland.

Med tanke på televisionens betydelse som inslag i nutida vardagsliv är det önskvärt att från både Finlands och Sveriges sida åtgärder vidtagas för att vidga möjligheterna att se grannlandets TV-sändningar. I första hand gäller det att ge ålänningarna möjlighet att följa Sveriges radios TV-sändningar.

I den pressdebatt, som uppkom i anledning av de finländska myndigheternas beslut att stänga den illegala sändaren, återgavs ett uttalande av en representant för det svenska televerket av innehåll att man med relativt ringa medel kunde uppnå avsevärt bättre mottagningsförhållanden för svensk television på Åland. Detta kunde antingen ske så att Nackasändaren byggdes ut med en större antenn varifrån en stark stråle kunde riktas mot Åland eller också så att den planerade, avsevärt svagare men närmare Åland belägna sändaren i Östhammar utrustades under hänsynstagande även till ålänningarnas intresse.

Enligt uppgift är man nu på svensk sida i färd med att undersöka vilket av dessa båda alternativ som skulle ge det bästa resultatet. Klart är emellertid att ett dylikt arrangemang endast kan genomföras, sedan full enighet härom uppnåtts mellan myndigheterna i Finland och Sverige.

Under hänvisning härtill får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att träffa överenskommelse om förbättrad mottagning för svensk television på Åland.

Stockholm den 22 januari 1964

Gunnar Helén

Medlemsförslag

om inrättande av en nordisk investeringsbank

(Väckt av K. B. Andersen, Trond Hegna, Gisli Jónsson, Nils Kellgren, Helge Larsen, Carl Petersen och Juha Rihtniemi)

I det betänkande om nordiskt ekonomiskt samarbete, som nordiska ekonomiska samarbetsutskottet framlade i juli 1957, intog förslaget om en nordisk investeringsbank en viktig ställning.

Banken skulle i första hand ge lån och lämna garantier för lån till projekt av nordiskt intresse. Härmed menades inte endast investeringar, som direkt berörde två eller flera länder, utan också investeringar i ett nordiskt land, som i första hand enbart var av intresse för detta land, men som på längre sikt kunde väntas få en gynnsam inverkan på Nordens ekonomi i dess helhet. Investeringsprojekten skulle vara av en sådan storleksordning eller karaktär att de inte kunde finansieras uteslutande med medel som stod till förfogande i ett enskilt land.

Finansieringsbidrag skulle under särskilda omständigheter också kunna ges till investeringar som tog sikte på att reducera de omställningssvårigheter — t. ex. i form av driftsinskränkningar och produktionsomläggningar — som den gemensamma marknadens upprättande kunde förorsaka. Investeringsbanken skulle emellertid inte användas till att hålla i gång oekonomisk produktion utan endast till att bidra till finansieringen av ekonomiskt sunda investeringar.

Investeringsbanken borde i sin utlåning så vitt möjligt nyttja medel som banken själv lånat upp. Bankens lånebehov ansågs till alldeles övervägande delen kunna tillgodoses på den internationella kapitalmarknaden. Som bas för upplåningen skulle banken emellertid också ha eget kapital. Detta bankens grundkapital skulle utgöra 300 miljoner dollar, fördelade med 60 miljoner på vardera Danmark, Finland och Norge, samt 120 miljoner på Sverige.

Investeringsbanken skulle kunna dels ge egna lån, dels garantera lån, som upptogs på annat håll. Dyliga lån och garantier skulle kunna ges både till medlemsländerna och deras myndigheter och till företag i länderna. Låne- och garantirörelsen skulle helt bedrivas efter bankmässiga principer. Den låneansökandes nationalitet och investeringsprojektets lokalisering till ett bestämt land skulle alltså i princip inte tillerkännas någon som helst

betydelse. Ingen åtskillnad skulle heller göras mellan privata och statliga företag.

Styrelsen skulle bestå av 16 medlemmar, fyra från varje land. I var och en av dessa nationella delegationer skulle ingå en representant för det privata bankväsendet samt en som också var medlem av någon av den nordiska gemenskapens organ. Ordförandeposten skulle alternera mellan de fyra staterna.

Samarbetsutskottets förslag rönt ett mycket blandat mottagande. I Danmark förelades förslaget bankerna, som ställde sig välvilliga till planen under förutsättning att näringslivet inte reste några invändningar. I övrigt intog förslaget inte någon mer framträdande plats i den danska diskussionen om det nordiska ekonomiska samarbetet. I Finland hälsades förslaget med allmän tillfredsställelse. I Norge tog Industriförbundet och Bankföreningen avstånd från planen, medan Landsorganisationen ställde sig positiv till densamma. I Sverige, slutligen, rönt förslaget stark kritik från praktiskt taget hela näringslivets sida. En mer positiv inställning redovisade Riksbanksfullmäktige, Landsorganisationen och Kooperativa förbundet.

Mot förslaget anfördes bl. a. att det var tveksamt om den internationella kapitalmarknaden lämnade utrymme för en ökad nordisk upplåning oberoende av det lånesökande institutets karaktär. Det ansågs knappast finnas anledning att tro att benägenheten att investera i de nordiska länderna skulle nämnvärt öka därför att upplåningen verkställdes av en nordisk investeringsbank.

En bank av den föreslagna dimensionen befarades vidare lätt få lånemonopol på den internationella kapitalmarknaden och tränga ut de vanliga bankerna och finansieringsinstitutet. Från svenskt håll anfördes, att om internationella krediter endast kunde erhållas i begränsad utsträckning, banken skulle för sin medelsanskaffning vara hänvisad till den svenska kapitalmarknaden, vilket skulle försvåra finansieringen av inhemska projekt. De norska kritikerna påpekade, att det i första hand var Norge som tagit den internationella kapitalmarknaden i anspråk. Inrättandet av ett nordiskt kreditinstitut ansågs minska de norska lånemöjligheterna i utlandet.

Bankföreningarna i Norge och Sverige anförde att investeringsbankens verksamhet lätt skulle leda till en politisering av kapitalrörelserna, eftersom banken svårigen skulle kunna operera efter rent ekonomiska principer — den skulle säkerligen bli tvungen att böja sig för hänsyn av geografisk, nationell och även politisk art. De uttalade vidare att det privata bankväsendet i förslaget fått ett alltför litet inflytande över bankens verksamhet. En förutsättning för att politiska synpunkter inte skulle bli vägledande ansågs vara att kreditinstitutets representation i styrelsen ökades.

Den gemensamma nordiska marknaden blev aldrig någon realitet i dess ursprungligen tänkta form, och med de nordiska tullunionsplanerna för-

föll tills vidare tanken på en nordisk investeringsbank. År 1959, i samband med upprättandet av den nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, uttalade de ekonomiska samsarbetsministrarna, att ett nära samarbete på produktions- och investeringsområdet i många fall förutsatte ett kapitalarbete vid finansieringen av gemensamma projekt samt att det syntes ändamålsenligt, att frågor av denna art togs under övervägande vid de fortsatta diskussionerna mellan de nordiska länderna.

Vid ministerkommitténs möte i maj 1960 diskuterades, huruvida frågan om en nordisk investeringsbank skulle tas upp till ny prövning. Från svensk sida uttalades då, att planen på en gemensam investeringsbank visserligen utgjorde en del av den förkastade planen på en gemensam nordisk marknad men att man likväl inte ville motsätta sig att saken ånyo diskuterades. Dylka diskussioner borde emellertid inte vara bindande och hållas på ett förutsättningslöst plan. Vid kommitténs möte i oktober samma år diskuterades förutsättningarna för ett utvidgat produktionssamarbete mellan de nordiska länderna. Nordiska ekonomiska samsarbetsutskottet fick i uppdrag att utreda möjliga åtgärder för att främja detta samarbete. För att behandla de finansiella spörsmål, som kunde bli aktuella i sammanhanget, beslöt ministerkommittén att tillsätta ett särskilt underutskott, det nordiska utskottet för finansiella frågor. Detta finansiella utskott avgav i december en rapport. I sin sammanfattande kommentar uttalade utskottet, att samtliga nordiska länder gick in för att hålla en förhållandevis hög investeringsnivå med sikte på att säkra ekonomisk tillväxt på längre sikt, att investeringarna i Finland, Island och Norge legat på en betydligt högre nivå än i Danmark och Sverige samt att de tre förstnämnda länderna och på senare år också Danmark tagit sikte på att få tillfört kapital från utlandet.

Finlands och Islands representanter i utskottet uttalade, att tillgången på långfristigt utländskt kapital på senare år varit mindre än vad som ur realekonomisk synpunkt kunde anses som önskvärt. De ansåg vidare, att möjligheterna att upptaga lån på den internationella kapitalmarknaden var starkt begränsade. Den samlade kapitaltillgången i Norge ansågs ha varit tillfredsställande. En större långfristig finansiering vore dock önskvärd. Också för Norges del fick man räkna med att en ökad investeringstakt i stor utsträckning var beroende av tillförsel av kapital från utlandet. Finlands och Islands representanter menade att ett nordiskt finansinstitut skulle innebära en betydlig hjälp i strävandena att öka tillförseln av utländskt kapital. De andra ländernas representanter tvivlade emellertid på att en nordisk bank skulle möjliggöra några mer påtagliga ändringar i den samlade tillgången på främmande kapital.

Utskottet var enigt i att det nuvarande systemet med enbart nationella finansinstitut i viss utsträckning kunde tänkas få till följd, att projekt av gemensamt intresse inte tillgodosågs i önskvärd utsträckning. Om man

önskade lägga förhållandena till rätta för ett ökat produktionssamarbete mellan de nordiska länderna, skulle troligen ett närmare samarbete beträffande de finansiella frågorna vara ett nyttigt led i en dylik politik.

Den mest närliggande formen för ett närmare samarbete på det finansiella området ansåg utskottet vara en intensifiering av samarbetet beträffande vissa konkreta projekt av gemensamt nordiskt intresse. Om man önskade ge detta samarbete en särskild institutionell ram genom att upprätta en nordisk investeringsbank, ansåg utskottet att det var mycket som talade för att ge denna ett förhållandevis brett verksamhetsfält. Banken borde sålunda både kunna tillgodose investeringsbehov i de nordiska länderna och lämna exportkrediter. Också lån i samband med export till de underutvecklade länderna, t. ex. som led i produktionssamarbetet mellan två eller flera nordiska länder beträffande leverans av större produktionsanläggningar i samband med godkända hjälpprojekt, borde kunna lämnas av institutet.

Utskottet framhöll vidare, att verksamhetsområdet för den europeiska investeringsbanken, som upprättats inom EEC, till en del sammanfaller med det arbetsfält, som kunde bli aktuellt för ett nordiskt finansinstitut. Vid upprättandet av ett dylikt institut måste därför, enligt utskottets mening, tillbörlig hänsyn tas till de organisatoriska förhållandena inom EEC.

Avslutningsvis uttalade det finansiella utskottet, att det givetvis kunde föreligga delade meningar om behovet av ett dylikt institut. Olika värderingar hade också kommit till uttryck i utskottet, men det underströks samtidigt att detta var ett av de fält, där ett ekonomiskt samarbete i Norden kunde föras vidare. Om man önskade utvidga det nordiska ekonomiska samarbetet, skulle ett nordiskt finansinstitut med ett tillräckligt brett mandat och med en stark ledning kunna få viktiga arbetsuppgifter och stor betydelse.

Utskottet fann det slutligen vanskligt att utan närmare instruktioner arbeta vidare med frågan och förelade sålunda nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och ministerkommittén för nordiskt ekonomiskt samarbete rapporten, utbedjande sig dylika instruktioner.

Vid sin anmälan av rapporten till Nordiska rådets tionde session år 1962 uttalade nordiska ekonomiska samarbetsutskottet bl. a. att det mot bakgrund av den senaste utvecklingen inom det ekonomiska samarbetet i Europa inte fanns möjlighet att ställa några konkreta förslag i frågan utan närmare riktlinjer från de politiska instanserna. I samarbetsutskottets rapport till rådets elfte session berördes frågan över huvud taget inte.

En positiv inställning har intagits av såväl samarbetsministrarna som det finansiella utskottet till aktualisering av frågan. Det är därför all anledning att nu — som samarbetsutskottet framhållit — föra den vidare till de politiskt beslutande instanserna. Om så inte sker, kommer tanken om en nordisk investeringsbank uppenbarligen att förfalla. De nordiska regering-

arna bör snarast taga upp frågan med sikte på ett avgörande så snart som möjligt. Ett definitivt ställningstagande torde dock böra föregås av viss ytterligare gemensam utredning. Härvid torde bl. a. förutsättningslöst böra undersökas, vilket utrymme de internationella kapitalmarknaderna lämnar för en ökad nordisk upplåning, vilka verksamhetsuppgifter en nordisk investeringsbank i dagens läge borde få samt vilken sammansättning och vilka arbetsformer den borde ha, under hänsynstagande till den kritik, som anfördes mot det ursprungliga förslaget. Dessa frågor torde kunna klarläggas relativt snabbt och därmed grund skapas för ett avgörande.

Under återopande av det anförda får vi föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snabbt klarlägga förutsättningarna för att skapa en nordisk investeringsbank samt att därefter avgöra frågan om en dylik banks inrättande.

København, Oslo, Reykjavík, Stockholm och Helsingfors i maj 1963

K. B. Andersen Trond Hegna Gisli Jónsson Nils Kellgren
Helge Larsen Carl Petersen Juha Rihtmiemi

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

Generelt bedømt anser udenrigsministeriet forslaget om oprettelse af en nordisk investeringsbank for at være i samklang både med den nordiske samarbejdstanke og med de bestræbelser, som udfoldes for at tilføre det danske samfund den kapital, som vil være nødvendig for gennemførelsen af de kommende års omstillingsproces i dansk erhvervsliv, herunder tilpasningen til et integreret markedsvilkår, og for løsningen af de offentlige investeringsopgaver, som udviklingen på længere sigt vil stille det danske samfund overfor.

Udenrigsministeriet kan for sit vedkommende anbefale, at det stillede forslag nyder fremme, således at forudsætningerne for oprettelse af en nordisk investeringsbank tages op til hurtig undersøgelse, og at regeringerne derefter træffer beslutning i sagen. Udenrigsministeriet ønsker i denne sammenhæng særlig at fremhæve nødvendigheden af, at en sådan undersøgelse kommer til at omfatte de problemer, som en nordisk investeringsbank eventuelt vil give anledning til, såfremt eet eller flere af de nordiske lande måtte tilslutte sig Det europæiske økonomiske Fællesskab, og at et eventuelt forslag vedrørende organisationen af en investeringsbank søges udformet på en sådan måde, at disse problemer i givet fald bliver mindst mulige.

København, den 27. august 1963

Per Hækkerup

Finansministeriet:

— — — skal man meddele, at finansministeriet er af den opfattelse, at det ud fra et dansk låntagersynspunkt er tvivlsomt, om der vil være nogen væsentlig fordel forbundet med etableringen af en særlig nordisk investeringsbank.

Finansministeriet har imidlertid intet imod, at spørgsmålet om etableringen af en nordisk investeringsbank tages op til fornyet undersøgelse, og man

har derfor ikke nogen indvendinger imod, at man fra dansk side indtager en positiv stilling til det i statsministeriets skrivelse nævnte forslag.

København, den 29. august 1963

P. m. v.

Dige

Secher

Økonomiministeriet:

— — — skal man meddele, at økonomiministeriet ganske kan tilslutte sig det af finansministeriet i denne sag udtalte.

København, den 16. september 1963

P. m. v.

E. b.

Th. Hjortkjær

Handelsministeriet:

— — — skal man meddele, at det efter Handelsministeriets opfattelse må anses for tvivlsomt, om en Nordisk Investeringsbank vil kunne danne grundlag for en forøgelse af kapitaltilførslen til Danmark, hvorfor der ud fra et dansk låntagersynspunkt næppe vil være fordele forbundet med oprettelsen af en sådan bank.

Uanset dette skal man dog ikke udtale sig imod, at spørgsmålet om oprettelse af en Nordisk Investeringsbank gøres til genstand for fornyet ekspertundersøgelse inden for rammerne af Nordisk Råd, idet herved de løbende forhandlinger i EFTA om kapitalsspørgsmål må have for øje.

Handelsministeriet har videregivet Statsministeriets forespørgsel af 10. juni 1963 til Danmarks Nationalbank, til hvis skrivelse af 27. august 1963 man henviser.

København, den 29. august 1963

P. m. v.

H. Christiansen

K. Kjærgaard Eriksen

Danmarks nationalbank:

Som bekendt udgjorde forslaget om en nordisk investeringsbank en del af den i 1957 af Det nordiske økonomiske samarbejdsudvalg udarbejdede plan om et fælles nordisk marked. Da dette marked imidlertid ikke blev virkeliggjort, faldt også forslaget om en investeringsbank til jorden.

Siden da har det under samarbejdsudvalget i slutningen af 1960 nedsatte finansielle udvalg drøftet spørgsmålet om det hensigtsmæssige i — uanset den stedfundne udvikling — at der oprettes en nordisk investeringsbank. Disse drøftelser resulterede i en rapport fra det finansielle udvalg, dateret 8. december 1961. Rapporten giver udtryk for, at der i udvalget har hersket delte meninger med hensyn til det økonomiske behov for en nordisk investeringsbank.

Medens man ikke kan se bort fra den mulighed, at en i tilslutning til et fælles nordisk marked oprettet investeringsbank ville have kunnet få en vis gunstig virkning for Nordens økonomi som helhed, finder Nationalbanken det vanskeligt at indse, at et sådant nordisk finansinstitut i den fase, i hvilket det mellemløbelige økonomiske samarbejde i Europa i dag befinder sig, skulle kunne have mulighed for at spille nogen rolle af betydning. I denne sammenhæng har man ikke blot de muligheder i tankerne, som beslutningen på EFTA-ministtermødet den 9.—11. maj d.å. om et mere snævert finansielt samarbejde inden for EFTA rummer, men også den omstændighed, at forhandlingerne mellem Storbritannien, Danmark og Norge på den ene og EEC-landene på den anden side om en nærmere tilknytning ikke er afsluttet, men afbrudt, hvilket turde indebære, at forhandlingerne på et hvilket som helst tidspunkt skulle kunne genoptages. Ikke mindst på grund af den afventende holdning, man må indtage til spørgsmålet om tilslutning til EEC, må tanken om oprettelsen af et finansinstitut inden for Norden i øjeblikket forekomme mindre hensigtsmæssig.

Hvad angår spørgsmålet om den betydning, etableringen af en investeringsbank ville kunne få for tilgangen af udenlandsk kapital til Norden, vil man næppe kunne se bort fra, at et sådant institut ville kunne være til en vis fordel for lande som Finland og Island. Hvad derimod Danmark og Norge angår, må det anses for meget tvivlsomt, at en nordisk investeringsbank skulle kunne danne grundlag for større kapitaltilførsel, end tilfældet er i dag, ganske bortset fra spørgsmålet om, hvorvidt en sådan kapitaltilførsel for Danmarks vedkommende er ønskelig.

København, den 27. august 1963

Med hilsen
Danmarks nationalbank

Friis

Nørregaard Jørgensen

Industriraadet:

— — — vil Industriraadet gerne udtale, at man, da tanken om en nordisk investeringsbank blev fremsat i 1957 i forbindelse med planen om et nordisk fællesmarked, fandt denne lidet interessant — en opfattelse, som iøvrigt deltes af de øvrige nordiske Industriraadsorganisationer. Når tanken nu igen fremføres, finder Industriraadet det — under hensyn til den i Europa herskende markedspolitiske situation — endnu mindre opportunt at oprette en nordisk investeringsbank og er af den opfattelse, at de fællesnordiske investeringsopgaver, som måtte komme i betragtning i de nærmest kommende år, mere hensigtsmæssigt vil kunne løses gennem et samarbejde mellem de bestående banksystemer.

København, den 26. august 1963

P. r. v.

E. b.

E. Carstens

Danske Bankers Fællesrepræsentation:

— — — at der ikke i medlemsforslaget er angivet særlige områder eller foreligger eksempler på sådanne i forslaget nævnte projekter, der kræver bistand fra en nordisk investeringsbank, og at det heller ikke er særligt sandsynligt, at der kan fremkomme projekter, som viser sig særligt egnede til at blive finansieret af en nordisk investeringsbank.

Efter bankernes opfattelse er der gennem den liberalisering, der i de senere år er sket ude i verden af kapitalbevægelserne, i øvrigt skabt så gode muligheder for at fremskaffe finansiering af sådanne projekter såvel som af andre opgaver, at det synes ganske overflødigt at oprette en særlig nordisk investeringsbank hertil.

Sådanne finansieringsopgaver vil kunne løses af de eksisterende finansieringsorganer, og der vil næppe gennem etablering af en nordisk investeringsbank blive skabt bedre muligheder for at tilføre mere udenlandsk kapital til de nordiske lande.

København, den 2. september 1963

Henning Hoffmann

Carl E. Sørensen

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:

— — — skal man oplyse, at fællesrepræsentationen efter en foretagen gennemgang af det udarbejdede medlemsforslag ikke finder det sandsynliggjort, at der foreligger kapitalforsyningsopgaver, som kan tænkes

bedre løst gennem en institution som den foreslåede end gennem allerede eksisterende organer.

Fællesorganisationen er af den opfattelse, at det gennem en fortsat liberalisering af kapitalens bevægelser vil være muligt på et mere organisk grundlag at løse sådanne opgaver, som i påkommende tilfælde måtte blive henvist til en eventuel nordisk investeringsbank.

København, den 25. september 1963

Med venlig hilsen
Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation

Chr. Saugman

B. Høegh-Guldberg

Danmarks Sparekasseforening:

I denne anledning skal man bemærke, at der efter sparekasseforeningens opfattelse — som følge af den foretagne og igangværende liberalisering af de internationale kapitalbevægelser — vil være gode muligheder for finansiering af projekter, der ikke udelukkende kan finansieres af det enkelte lands kapital. Etableringen af en nordisk investeringsbank vil næppe øge finansieringsmulighederne ved at tiltrække mere fremmed kapital til de nordiske lande.

Da en nordisk investeringsbank således formentlig ikke vil bidrage til en nettoforøgelse af investeringsomfanget i de nordiske lande, må Danmarks Sparekasseforening anse dens oprettelse for overflødig.

København, den 13. september 1963

Venlig hilsen
O. Blinkenberg Nielsen

H. Bech

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd:

Vi er sympatisk indstillet over for tanken om oprettelsen af en nordisk investeringsbank, specielt hvis denne får så bredt et virkefelt som muligt.

Men før vi tager endelig stilling til sagen, mener vi, at det vil være nødvendigt med en nøjere undersøgelse af alle de problemer, etableringen af en sådan bank rejser, og hvilke konsekvenser det kan tænkes at få på forskellige områder. Specielt vil det være af betydning at få undersøgt, om den fælles nordiske investeringsbanks optagelse af udenlandske lån vil få skadelige virkninger for de enkelte medlemslandes muligheder for at opnå lån på det internationale pengemarked. Ligeledes vil det være af betydning

at få undersøgt, hvilke virkninger oprettelsen af banken kunne tænkes at få for eventuelle ønskelige bestræbelser for at udbygge det økonomiske samarbejde inden for EFTA.

København, den 29. august 1963

P. r. v.

(*sign.*)

Landsorganisationen i Danmark har i skrivelse den 18 juni 1963 förklarat sig instämna i medlemsförslaget.

Finland

Finansministeriet:

— — — — —

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet föreslog i sitt redan den 8 juli 1957 publicerade betänkande angående ekonomiskt samarbete, att en nordisk investeringsbank måtte grundas. Bankens huvudsakliga verksamhetsform skulle vara att bevilja lån och borgen för förverkligande av sådana investeringsmål, vilkas syfte skulle vara att avhjälpa svårigheterna under tiden för övergången till ekonomiskt samarbete. Förverkligandet av investeringsbanken ansågs på sin tid på finländskt håll som en viktig förutsättning för anslutning till det ekonomiska samarbetet. Sedan detta ekonomiska samarbete förfallit, förföll även planen på en investeringsbank.

Planen på en investeringsbank har därefter behandlats i flera repriser i en ministerkommitté för nordiskt ekonomiskt samarbete, och nordiska finansutskottet som är en underavdelning av kommittén avgav därom ett eget betänkande år 1962:

Investeringsbanker av motsvarande slag har efter andra världskriget uppstått på olika håll i världen, i allmänhet inom handelssammanslutningar, såsom den inom Europeiska ekonomiska gemenskapen genom det s. k. Rom-avtalet grundade europeiska investeringsbanken. Även inom EFTA har inrättandet av en motsvarande investeringsbank planerats och saken behandlades senast på norskt initiativ vid mötet i Lissabon våren 1963, tillsvidare dock utan resultat.

Investeringsverksamheten har hos oss, om bruttoinvesteringarnas andel i nationalprodukten tages till jämförelsegrund, stått på en rätt hög nivå under de senaste åren. Detta har inverkat höjande på totalproduktionen, som under den senaste femårsperioden ökats med i medeltal 4,7 % om året. Våra investeringar har dock på grund av våra speciella förhållanden varit

föga räntabla, och för åstadkommande av en snabbare takt i tillväxten borde vi öka vår investeringsverksamhet, speciellt på de områden, som garanterar den bästa räntan på det placerade kapitalet, närmast i fråga om industrin och trafiken.

Oaktat investeringsverksamhetens höga nivå har långfristiga utländska lån erhållits till vårt land i synnerligen ringa grad och huvudparten av lånen har därtill erhållits av Internationella återuppbyggnadsbanken. Behovet av långfristig utländsk kredit har också sålunda under de senaste åren varit betydligt större än upplåningen. Då den inhemska sparverksamheten hos oss redan nått en relativt hög nivå och några större möjligheter att öka den uppenbarligen icke finns, är det klart, att en förutsättning för ökande av investeringsverksamheten är utvidgad kapitalimport. Då därtill för räntor och amorteringar på gamla lån fordras mycket valuta under de närmaste åren, måste kapitalimporten ökas kännbart, för att den årliga nettoökningen av utländskt kapital i vårt land skall kunna bevaras. Möjligheterna att erhålla utländska lån är dock begränsade, och av denna anledning bör man sträva till att med alla medel utnyttja nya möjligheter.

Förutsättningarna för grundande av en nordisk investeringsbank synes dock för närvarande icke vara gynnsamma. Såsom ovan anförts, har frågan nyligen undersökts i ett ministerutskott och härvid kom man till ett negativt resultat. Samtidigt har frågan om grundande av en investeringsbank inom EFTA-kretsen fortfarande icke blivit slutligen avgjord. Då syftet med initiativet dock endast är att fortgående undersöka möjligheterna att grunda en investeringsbank, borde Finland enligt finansministeriets åsikt understöda initiativet.

Helsingfors den 27 augusti 1963

Finansminister *Osmo P. Karttunen*

Äldre regeringssekreterare *Osmo Kalliala*

Handels- och industriministeriet:

Kapitalfrågorna hör till de svåraste problemen i arbetet för utvecklandet av Finlands industri. Landets ega kapitalresurser är så begränsade, att nya industrier icke kan grundas inom ramen för dem i den grad detta vore behövt för utvecklandet av landets ekonomiska liv. För detta ändamål har utländskt kapital i någon mån kunnat erhållas till Finland men detta stöd borde man kunna få mycket starkare.

Den föreslagna nordiska investeringsbanken skulle måhända till sitt förfogande kunna få lånekapital även från andra källor än dem, som Fin-

land hittills kunnat tillgodogöra sig, och den planerade bankens breda internationella bas skulle kunna anses vara en faktor, som avsevärt ökar kreditdugligheten. Sålunda skulle grundandet av en bank av detta slag kunna öka beloppen av det utländska kapital, som kan erhållas till Finland.

I förslaget nämnes utom långivning åt nya industriföretag såsom möjliga uppgifter för investeringsbanken beviljande av lån i samband med sådana exportleveranser förande flera nordiska länder, vid vilka på grund av kapitalbrist hos köparen måste bevilja lång betalningstid, samt beviljande av borgen för investeringslån, som måhända upptages på annat håll. Utländska köpare skulle säkerligen vara intresserade av att från en gemensam nordisk penninginrättning erhålla exportkredit för finansiering i sådana fall, då leveranserna för något stort investeringsobjekt borde ske från flera nordiska länder. En sådan möjlighet till samfinansiering skulle också tämligen säkert kunna öka den nordiska exportindustrins gemensamma andel i samband med sådana stora, t. ex. till utvecklingsländerna riktade maskinleveranser.

Av den föreslagna investeringsbanken beviljad borgen skulle säkerligen i en betydande grad kunna underlätta möjligheterna att erhålla utländskt kapital även i sådana fall, då långgivaren av något skäl i förgrunden ställer beviljande av kredit direkt åt industriföretag, som skall grundas i något av investeringsbankens medlemsländer. Denna verksamhetsform skulle kunna visa sig rätt värdefull och fruktbringande.

Förslaget i sin nuvarande form är till den grad av allmän natur att handels- och industriministeriet icke kan uttala sin slutliga inställning till enskildheterna i planen. Ministeriet finner dock förslaget värt understöd i sådan måtto, att det rekommenderar mera ingående undersökning av förslaget på åtgärd av Nordiska rådet.

Helsingfors den 9 september 1963

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

Överdirektör *P. Rekola*

Finlands bank:

I flera tidigare sammanhang har Finlands bank i givna utlåtanden framhållit den stora vikt, som på finskt håll måste tillskrivas åtgärder vilka avse grundandet av en nordisk investeringsbank. Uppfattningen, att en på nordisk botten fungerande kreditanstalt skulle vara i stånd att för sina medlemsländers räkning anskaffa internationella långfristiga lån i större omfattning än vad som hittills kunnat erhållas, anser Finlands bank fort-

farande motiverad. Å andra sidan ansluter sig banken till det nordiska samarbetsutskottets ståndpunkt, att det inte är ändamålsenligt att framlägga konkreta förslag i denna fråga, förrän planens realistiska förutsättningar klarlagts på regeringsnivå i de nordiska länderna.

Under hänvisning till det ovan sagda rekommenderar Finlands bank det i Nordiska rådet gjorda medlemsinitiativet om en nordisk investeringsbank.

Helsingfors den 21 september 1963

Reino Rossi

J. J. Voutilainen

Centralhandelskammaren¹:

Då en gemensam nordisk tullunion i tiden planerades, ansåg man det viktigt att få till stånd en ökad kapitalimport från utomstående länder. Man konstaterade då, att de nordiska länderna led av allmän kapitalbrist och att förverkligandet av en gemensam marknad förorsakar ett växande investeringsbehov. Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet föreslog därför att en särskild investeringsbank skulle grundas för förstärkande av Nordens ekonomi genom att bevilja lån och garantier för förverkligande av investeringsplaner. Trots att tullunionsplanerna sedermera förföll, har frågan om inrättande av en investeringsbank varit före vid diskussionerna om en utvidgning av produktionssamarbetet mellan de nordiska länderna.

Då Finlands anslutning till den nordiska gemensamma marknaden dryftades, konstaterade man att den förorsakar vissa anpassningssvårigheter för den inhemska näringsverksamheten och att den i synnerhet ökar investeringsbehovet. Då realvärdet av det sparkapital, som penninginstituten under krigs- och efterkrigstiden disponerade över till följd av då rådande inflation märkbart decimerats och då förhållandena inte var gynnsamma för kapitalbildning, visste man särskilt hos oss, att en finansiering av ökade investeringar bereder svårigheter. Av denna anledning ansåg man rätt allmänt att projektet att inrätta en gemensam nordisk investeringsbank var nyttigt. De som utarbetat projektet hade ju förklarat, att kapitaltillströmningen framför allt borde dirigeras till det land eller de länder, där marknads förverkligande förorsakar det största investeringsbehovet.

Mot projektet framfördes å andra sidan även motiverade tvivelsmål. Det sattes i fråga huruvida den inrättade investeringsbanken skulle kunna förskaffa de nordiska länderna mera sådant utomstående kapital, som det annars inte vore möjligt att erhålla. Man befarade även att kreditverksamheten härvidlag skulle politiseras så, att de ekonomiska och bankpolitiska synpunkterna skulle bli åsidosatta.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Vad läget i dag beträffar, är kapitalbildningen i Finland långtifrån tillräcklig. För hopbringandet av sparkapital var de senaste åren såtillvida gynnsammare än vid tiden för de nordiska tullunionsplanerna, att penningvärdet förblev stabilt. Även utländska krediter erhöles för industrins bruk. Men statens egna avsevärt ökade lånebehov och den i landet bedrivna ekonomiska politiken har för sin del kännbart begränsat hopsamlandet av kapital för näringsverksamhetens behov. Av dessa skäl torde det fortfarande vara på sin plats att grunda en nordisk investeringsbank, vilken skulle sträva till att skaffa den mest betydande delen av sitt kapital från den internationella kapitalmarknaden. Utvecklingen av läget på den gemensamma marknaden i Europa kan dock i de övriga nordiska länderna förorsaka en avmattning av intresset för investeringsbanken. Då EFTA-ländernas anslutning till europeiska ekonomiska unionen uppskjutits, har ett utvidgande och förstärkande av frihandelsområdets verksamhet under senaste tid i olika sammanhang starkt betonats. Kapitalproblemen har även behandlats. Den gamla tanken på ett inrättande av en investeringsbank inom ramen för EFTA kan tänkas bli aktuell. Då man beslutat genomföra sloandet av de inbördes tullarna i rätt rask takt, har man kunnat förmärka att inrättandet av en gemensam investeringsbank redan understöds särskilt i de länder, i vilka tullarnas snara avlägsnande uppenbarligen förorsakar betalningsbalans- och anpassningsproblem.

Oaktat de framförda tvivelsmålen är det dock på sin plats att gemensamt undersöka huru det växande kapitalbehovet inom de nordiska länderna kunde tillgodoses. Av denna anledning understöder Centralhandelskammaren det för utlåtande framlagda förslaget, att de nordiska ländernas regeringar skulle klargöra förutsättningarna för inrättande av en gemensam investeringsbank. Om man genom detta organ kunde till Norden erhålla ytterligare lån från den internationella kreditmarknaden och om organets verksamhet skulle skötas på basis av sunda ekonomiska och bankpolitiska synpunkter, skulle denna investeringsbank vara av stor betydelse.

Helsingfors, den 28 augusti 1963

Centralhandelskammaren

Ordförande *Matti Virkkunen*

T. f. överombudsman *Sakari Yrjönen*

Bankföreningen i Finland¹:

Såsom i förslagets motivering konstateras, har finansieringssvårigheter i betydande grad fördröjt genomförandet av ett flertal industriella projekt

¹ Yttrandet översatt från finska.

inom de nordiska länderna. Speciellt tydligt har man kunnat märka detta i Finland, där den under krigs- och efterkrigstiden rådande inflationen kännbart minskat realvärdet av det hos penninginrättningarna befintliga sparkapitalet. Ehuru slutet av 1950- och början av 1960-talet i detta hänseende varit mera fördelaktiga och ehuru landet särskilt under de senaste åren för sin industri erhållit flera utländska krediter, har man dock inte fullständigt kunnat eliminera kapitalunderskottet. Statens starkt ökade lånebehov, som i motsvarande grad inskränkt näringslivets kreditmöjligheter har varit en orsak till detta.

Grundandet av en nordisk investeringsbank synes emot föregående bakgrund enligt Bankföreningens åsikt vara av behovet påkallat. Så är fallet dock under den förutsättningen, att banken inhämtar den övervägande delen av sitt kapital på den internationella kreditmarknaden, vilket i princip torde finnas förutsättningar för. Med beaktande av att investeringsbankens verksamhet åtminstone till en del skulle sammanfalla med internationella återbyggnadsbankens, anser vi, att den sistnämndas ställning i tillräcklig mån borde klarläggas vid planens vidare utveckling.

Med bankens kapitalanskaffning som bakgrund kan väckas frågan, huruvida det egna kapitalet, 300 milj. dollar, är av lämplig storlek. I inhemsk valuta utgör detta ung. 960 milj. nmk eller 96 mrd gmk. Grovt sagt kan man beräkna att man enbart med ett dylikt kapital förmår bevilja synnerligen betydande finansieringskrediter under det första skedet av bankens verksamhet. Om förhållandet mellan bankens egna medel och förbindelser i ett senare skede blir t. ex. 1: 10, skulle detta betyda en stegring av bankens utlåningskapital till 9,6 mrd nmk. En så vidsträckt investeringsfinansiering torde knappast komma i fråga inom gränserna för en nordisk investeringsbank. Från den internationella marknaden torde det inom de närmaste åren inte heller vara lätt att erhålla kapital i denna omfattning. Därför torde det åtminstone inte i grundläggningsskedet vara på sin plats att fastställa bankens eget kapital till 300 milj. dollar, utan till en märkbart mindre summa. Härvid skulle erläggandet av aktiekapitalet inte heller alltför mycket anstränga medlemsstaternas ekonomi.

Vidare är det uppenbart att fördelningen av aktiekapitalet mellan de olika länderna kan diskuteras. I förslaget är Sveriges andel dubbelt större än de andra nordiska ländernas. Med tanke på ländernas storleksförhållande är detta på sin plats. Med beaktande av utlåningens sannolika fördelning, som torde komma att ha huvudvikten på de kapitalsvaga länderna, kunde kanske dock Sveriges proportionella andel minskas på det att landets inställning till förslaget åtminstone inte av denna orsak skulle bli negativ.

Vid uppgörandet av investeringsbankens kreditpolitik är det ytterst viktigt, att man för undvikande av kapitalrörelsens politisering följer enbart rent ekonomiska och bankpolitiska riktlinjer. På grund härav borde enligt

vår åsikt bankens ledande organ bildas sålunda att representanter för de olika ländernas centralbanker och privata penninginrättningar i dem utgör en absolut majoritet. Det förtroende som en på detta sätt sammanställd ledning åtnjuter såväl på den internationella marknaden, varifrån medlen anskaffas, som även inom låntagarkretsar, är av synnerligen stor betydelse för en framgångsrik verksamhet.

Utan att närmare känna till detaljerna i investeringsbankens grundläggningsschema och de uppdragna principerna för dess verksamhet, begränsar vi vårt utlåtande till ovanstående och hoppas, att vi erhåller tillfälle att framlägga mera ingående synpunkter i det fall att planen kommer att utvecklas vidare.

Helsingfors, den 29 juni 1963

Bankföreningen i Finland

Göran Ehrnrooth

Raimo Ilaskivi

Sparbanksförbundet i Finland¹:

Förslaget om grundandet av en nordisk investeringsbank är intressant och förtjänar att ägnas allvarlig uppmärksamhet. Vid behandlingens nuvarande skede är det dock ännu inte möjligt att precisera en slutgiltig ståndpunkt till saken. Sparbanksförbundet i Finland meddelar dock redan i detta sammanhang att förbundet anser det nödvändigt, att man på åtgärd av Nordiska rådet företar en noggrann utredning av förutsättningarna för grundandet av en investeringsbank och de framtida verksamhetsmöjligheterna för en sådan.

Helsingfors, den 30 augusti 1963

Sparbanksförbundet i Finland

Atte Pakkanen

M. Ali-Melkkilä

Finlands industriförbund¹:

— — — meddelar Finlands industriförbund, som till sitt förfogande har haft Bankföreningen i Finland utlåtande i saken den 29 samma månad, härmed värdsamt att förbundet i huvudsak förenar sig om de i utlåtandet framställda synpunkterna, och framför dessutom i korthet följande:

I ifrågavarande förslag framställs att möjligheterna att realisera den inom det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet i tiden väckta frågan

¹ Yltrandet översatt från finska.

om grundande av en nordisk investeringsbank i brådskannde ordning slutligt utredes och att avgörande därpå träffas i saken.

I ett tidigare skede av frågans behandling har man egentligen blott från Finlands sida varit i det närmaste förbehållslöst för bankens grundande. Detta är även naturligt i betraktande av den kapitalbrist som råder i vårt land och som är särskilt kännbar inom de kretsar Industriförbundet representerar, och detta ännu mera än tidigare till följd av de strukturändringar med tyåtföljande ökade investeringar anpassningsprocessen till större marknader ger upphov till.

Å andra sidan har motståndet varit kraftigast i Sverige, som förutsättes täcka överlägset största delen av den planerade kreditinrättningens grundkapital. I den utredning regeringarna nu rekommenderas låta verkställa, borde därför särskild uppmärksamhet fästas därvid, att en sådan form för planens konkretisering måtte finnas att den kunde tillfredsställa alla de deltagande länderna.

Ur Finlands synpunkt sett vore det enligt vår åsikt åtminstone lika önskvärt att ett positivt resultat nås nu som vid den tidpunkt då frågan först väcktes.

Helsingfors den 1 oktober 1963

Finlands industriförbund

Bror Wahlroos

Finlands grossistförbund:

Då de nordiska tullunionsplanerna på sin tid förföll, avstannade samtidigt diskussionen över många andra utomordentliga initiativ som framförts för att befrämja det nordiska ekonomiska samarbetet. Med så mycket större glädje ser man då, att ett av dessa initiativ, tanken på inrättandet av en nordisk investeringsbank, åter i form av ny diskussion blir aktuell i Nordiska rådet.

Enligt förbundets åsikt bör tanken på inrättandet av en nordisk investeringsbank understödvas och är initiativet värt en grundlig prövning. Redan i detta sammanhang ber förbundet få framföra, att när man, såsom vi vågar hoppas, vid fortsatta diskussioner börjar uppdraga konturerna för bankens verksamhet, skulle förutom industrin även andra stora investeringsobjekt, till exempel inom trafiken, tagas i beaktande som projekt befrämjande den nordiska handeln och näringslivet i allmänhet.

Helsingfors den 22 oktober 1963

Jouko Paakkanen

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland:

Enligt framställningen borde utredningen om förutsättningarna för grundandet av en nordisk investeringsbank ävensom fattandet av beslut i saken bringas till ett avgörande. I framställningen har i korthet hänvisats till tidigare skeden av sakens behandling och till vissa motiveringar. Det är sålunda icke skäl att här närmare ingå på dem. Landsorganisationen i Finland önskar i saken framlägga följande:

— Grundandet av en gemensam investeringsbank skulle skapa förutsättningar för erhållande av sådana kapital, som eljest är mycket svåra att uppbringa. T. ex. emittering av obligationer i de ekonomiskt utvecklade västländerna skulle vid behov få en kännbart större bärkraft än vad som är möjligt för något enskilt land. Då man beaktar, att som största tecknare i dessa uppträder försäkringsbolag och övriga samfund, så är med säkerhetsgarantin förknippade synpunkter i dem av synnerligen stor betydelse.

— Det kan nämnas, att liknande synpunkter i hög grad har inverkat vid grundandet av de internationella banker, som tillkommit t. ex. i arabvärlden, Central- och Sydamerika ävensom i fråga om investeringsbanken i Afrika, som befinner sig i utformningsstadiet. De politiska och ekonomiska säkerhetsgarantierna blir större, emedan växlingarna i något enskilt land förmår i högre grad rubba ifrågavarande banks verksamhet.

Ur det nordiska ekonomiska samarbetets synpunkt skulle en gemensam investeringsbank för viktiga företag skapa gynnsamma förutsättningar i form av lån och garantier. I en del fall skulle detta kunna vara av avgörande betydelse för hela verksamhetens tillblivelse och framgång.

— Auktoriteten hos en samnordisk investeringsbank skulle ha en uppenbart gynnsam inverkan på Finlands möjligheter att erhålla lån på den internationella kapitalmarknaden.

— Om i bankens befogenheter skulle inrymmas bl. a. exportkredit och exportgarantiarrangemang skulle detta samtidigt befrämja ettvarit lands och en samnordisk insats i det internationella ekonomiska livet. Denna synpunkt är av betydelse jämväl t. ex. med tanke på den handel, som är avsedd att bedrivas med utvecklingsländerna.

— Ytterligare är det beträffande stödandet av utvecklingsländerna av vikt att beakta den omständigheten, att en samnordisk investeringsbank skulle skapa förutsättningar för gemensamma investeringar i dessa länder. Detta skulle i sin tur uppenbarligen återspeglas som en ökning även i den övriga ekonomiska växelverkan och handelsutbytet.

— De i framställningen nämnda farhågorna i privata bankkretsar för en monopolisering av den internationella kapitalmarknaden i händerna på en gemensam bank är uppenbart överdrivna.

— Vad återigen fruktan för en politisering av kapitalrörelserna beträffar så bör konstateras, att de även nu är till en viss grad politiserade. I

Ijuset av de samnordiska ekonomiska och politiska realiteterna synes farhågorna för en politisering av kapitalrörelserna i en från den demokratiska och sunda ekonomiska utvecklingen avvikande riktning obefogade. Tvärtom kan man emotse, att utvecklingssträvanden på lång sikt bättre skulle bli beaktade än vad den privata bankverksamheten som sådan är kapabel till.

— Denna synpunkt och den därmed förknippade helhetssynen vore det skäl att taga i beaktande även vid beslutandet om sammansättningen av bankens styrelse.

— Såsom framgår av ovan anförda motiveringar är Finlands Landsorganisationens ståndpunkt till grundandet av en samnordisk investeringsbank starkt positiv. Och speciellt i ljuset av en utveckling på längre sikt vore grundandet av ifrågakvarande bank enligt vår åsikt en sådan åtgärd, som skulle utöka både det i ekonomiskt hänseende på en sund bas varande samarbetet de nordiska länderna emellan och även dessas insats i en internationell ekonomisk växelverkan.

Helsingfors, den 16 augusti 1963

Högaktningsfullt

Jaakko Rautanen

Olavi Järvelä

N o r g e

Handelsdepartementet:

Medlemsforslaget har av Handelsdepartementet vært forelagt Utvalget for saker vedrørende frihandelsforbundet og nordisk økonomisk samarbeid. I dette utvalg møter representanter fra: Statsministerens kontor, Handelsdepartementet, Utenriksdepartementet, Finansdepartementet, Fiskeridepartementet, Industridepartementet, Landbruksdepartementet, Landbrukets sentralforbund, Landsorganisasjonen i Norge, Norges bank, Norges eksportråd, Norges fiskarlag, Norges handelsstands forbund, Norges industriforbund og Norges kooperative landsforening. En representant for Den norske bankforening har vært innkalt til utvalgets møter når saken har vært behandlet.

Utvalget avga den 12. ds. følgende enstemmige uttalelse som også representanten for Den norske Bankforening sluttet seg til:

Utvalget regner med at opprettelsen av en nordisk investeringsbank neppe ville føre til noen nettoøkning i kapitaltilgangen til Norge. En er imidlertid klar over at saken også har andre sider av økonomisk og politisk

karakter og Utvalget vil anbefale at en på norsk side ikke motsetter seg at den utredes videre.

Handelsdepartementet slutter seg til Utvalgets tilråding.

Oslo, 14. desember 1963

Erik Himle

Tor Stokke

S v e r i g e

Bankinspektionen:

Den i förslaget aktualiserade frågan har tidigare varit föremål för utredning och remissbehandling. I yttrande den 29 februari 1958 över Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets rapport angående nordiskt ekonomiskt samarbete reserverade sig inspektionen i fråga om den planerade investeringsbanken. Enligt inspektionens uppfattning fanns icke behov av ett nytt kreditinstitut för genomförande av den erforderliga upplåningen, enär denna med fördel kunde anförtros åt de redan existerande bankerna. Inspektionen uttalade sammanfattningsvis, att den planerade investeringsbanken icke kunde väntas i nämnvärd omfattning tillföra det nordiska näringslivet kapital, som eljest icke skulle stått detsamma till buds, och därmed föll det väsentliga motivet för bankens inrättande bort.

Även om ämbetsverket är positivt inställt till vidgat nordiskt ekonomiskt samarbete i olika former ställer sig inspektionen fortfarande av skäl som förut anförts skeptisk till nyttan av en investeringsbank. Det är emellertid uppenbart att frågan om inrättande av en sådan bank kan ses från många synvinklar och att den i och för sig kan vara av stor betydelse. Inspektionen vill därför icke motsätta sig, att förslaget blir föremål för nya utredningar och överväganden. Härvid bör särskilt undersökas var det erforderliga internationella kapitalet skall kunna upplånas och närmare konkretiseras i vilken ordning förekommande lånebehov skall tillgodoses.

Stockholm den 26 augusti 1963

T. Hanström

K. W. Ström

Kommerskollegium:

Förslaget att tillskapa en nordisk investeringsbank ingick ursprungligen som ett led i ett tilltänkt allmänt nordiskt ekonomiskt samarbete

inom ramen för en tullunion. Investeringsbankens uppgift skulle enligt det ursprungliga förslaget vara att bevilja lån och ställa lånegarantier för genomförandet av investeringsprojekt i de nordiska länderna, i vissa fall sådana projekt, som skulle kunna reducera omställningssvårigheter till följd av den gemensamma nordiska marknadens upprättande. I första hand skulle projekt av gemensamt nordiskt intresse stödjas av banken, varvid kunde komma i fråga såväl investeringar, vilka direkt berörde två eller flera nordiska länder, som investeringar, vilka visserligen i första hand intresserade blott ett land, men vilka dock på längre sikt kunde bedömas stärka Nordens ekonomi som helhet.

Förslaget byggde emellertid på två förutsättningar. Den ena var, att de nordiska ländernas utsikter för en upplåning på de internationella marknaderna skulle förbättras genom investeringsbankens tillkomst. Den andra var, att banken skulle vara nyttig genom att inrikta sin verksamhet på sådana kapitalbehov i Norden, som utan bankens medverkan ej kunde tillgodoses på skäligen villkor. — Vid remissbehandlingen år 1958 av det nordiska ekonomiska samarbetsutskottets förslag om inrättande av en nordisk investeringsbank uttryckte det svenska näringslivet i allmänhet stor tveksamhet om förslagens realism i båda dessa hänseenden. Flertalet av de hörda näringslivsorganisationerna betvivlade, att blott tillskapandet av en gemensam investeringsbank skulle stärka de nordiska ländernas ställning vid försök till upplåning på de internationella marknaderna. Därest den föreslagna banken skulle drivas efter rent bankmässiga principer, betvivlades dessutom, att den behövdes vid sidan av redan tillgängliga kreditinstitut. Kommerskollegium gav i utlåtande den 3 februari 1958 över nordiska samarbetsutskottets rapport uttryck för liknande tveksamhet på dessa båda punkter. Ytterligare anfördes från näringslivets sida år 1958, att om andra än rent bankmässiga principer skulle bli vägledande för bankens verksamhet, kunde en försämrad kapitalhushållning befaras bli följd och därmed risken ökas för en inflatorisk utveckling eller alternativt — genom skärpt kreditpolitik — försämrade möjligheter kunna bli följd för andra mer lönsamma investeringar.

De nu hörda handelskamrarna har i sina yttranden över det aktuella medlemsförslaget åberopat de — i det föregående sammanfattade — invändningar, de anförde år 1958. Stockholms handelskammare anför dessutom i likhet med Skånes handelskammare, att utrymmet för en nordisk investeringsbank numera ytterligare minskat, sedan planerna på en nordisk tullunion fått förfalla.

Kommerskollegium har icke funnit anledning ändra sin tveksamhet i sak inför tanken på upprättandet av en särskild nordisk investeringsbank. Med det nu aktuella medlemsförslaget synes emellertid i första hand åsyftas en förutsättningslös utredning av frågan. Häremot vill kollegium självfallet ej resa någon erinran. Ej heller finner kollegium anledning

erinra mot den uppläggning av en sådan utredning, som motionärerna föreslagit.

Stockholm den 10 september 1963

Nils Malmfors

Rutger Croneborg

Till kommerskollegium har remissvar inkommit från Handelskamrarnas nämnd, Stockholms handelskammare, Handelskammaren i Göteborg, Skånes handelskammare och Handelskammaren i Gefle.

Handelskamrarnas nämnd har i skrivelse den 30 augusti 1963 hänvisat till yttrande från kommerskollegium.

Stockholms handelskammare:

I yttrande till kommerskollegium den 21 januari 1958 — varav avtryck bifogas — över den av nordiska ekonomiska samarbetsutskottet då nyligen avgivna rapporten om nordiskt ekonomiskt samarbete ställde sig Handelskammaren synnerligen tveksam till förslaget om inrättande av en nordisk investeringsbank. De invändningar av principiell och praktisk innebörd, som då framfördes mot förslaget, torde i stort sett alltfortfarande gälla.

I det aktuella medlemsförslaget efterlyses en utredning bl. a. om det »utrymme de internationella kapitalmarknaderna lämnar för en ökad nordisk upplåning». Eftersom en statsägd nordisk investeringsbank sannolikt icke skulle få andra, större möjligheter till upplåning utomlands än som på annat sätt står de nordiska staterna till buds, skulle utredningen i detta hänseende knappast kunna ge något väsentligt bidrag till frågans bedömande. Den föreslagna utredningen skulle enligt förslaget också syfta till att klarlägga verksamhetsuppgifterna för en nordisk investeringsbank i dagens läge. För sin del finner Handelskammaren föga troligt, att det skulle finnas några uppgifter för en sådan bank, vilka icke tillgodoses lika väl genom redan befintliga internationella och nationella kreditinstitutioner. Att under den hittillsvarande diskussionen om en nordisk investeringsbank bankens uppgifter icke kunnat närmare konkretiseras torde sammanhänga med det förhållandet, att banken icke motsvarar något verkligt behov. I den mån gemensamma investeringsprojekt av större ekonomisk räckvidd aktualiseras, torde finansieringsfrågan få lösas genom samarbete i varje särskilt fall.

- ☉ Då samarbetsutskottet på sin tid presenterade förslaget om en nordisk investeringsbank, utgjorde detta ett led i en då planerad uppbyggnad av en gemensam nordisk marknad, därvid banken skulle medverka till att underlätta vissa omställningsproblem. Sedan detta projekt fallit, har utrymmet för ett särskilt organ för investeringar av gemensamt nordiskt intresse onekligen minskats. Under mellantiden har de nordiska ländernas ekonomiska samarbete givits en vidgad ram genom tillkomsten av EFTA. I EFTA-samarbetet har kapitalfrågan särskilt uppmärksamats, och vid det senaste ministerrådsmötet erbjöd sig vissa medlemsstater att, på den egna kapitalmarknaden, underlätta upplåning från övriga EFTA-länders sida. Om strävandena att anknyta EFTA-staterna till en vidgad europeisk ekonomisk gemenskap krönes med framgång, skulle dess speciella investeringsorgan öppnas även för de tillträdande länderna.
- ☉ Handelskammaren kan alltså icke tillstyrka, att några ytterligare åtgärder vidtages för inrättande av en nordisk investeringsbank.

Stockholm den 27 augusti 1963

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Handelskammaren i Göteborg:

Handelskammaren har redan tidigare, i samband med sitt yttrande den 20 januari 1958 över den då av nordiska ekonomiska samarbetsutskottet framlagda rapporten angående nordiskt ekonomiskt samarbete, tagit ställning till ett i denna rapport inbegripet förslag till inrättandet av en särskild nordisk investeringsbank. Kammaren sade sig därvid ha svårt att finna, att en sådan bank skulle kunna ha någon uppgift att fylla vid sidan av de institutioner och banker, som redan vore verksamma på investeringsområdet. De kapitalresurser som kunde finnas inom Norden, borde väl genom bankerna och övriga institutioner på vanligt sätt kunna ställas till näringslivets förfogande, och, när det gällde krediter utifrån, kunde det knappast förutsättas, att en sådan nyskapelse som den nordiska investeringsbanken skulle ha större möjligheter än de redan befintliga bankerna att förmedla lån. Det föreliggande förslaget borde göras till föremål för ytterligare undersökningar. Enligt Handelskammarens mening skulle de redan existerande bankerna och kreditinstituten genom samarbete över gränserna kunna på ett minst lika tillfredsställande sätt som en eventuell, ny investeringsbank tillgodose näringslivets intressen.

Den situation, i vilken det tidigare förslaget framfördes, är i dag i väsentliga avseenden förändrad. Det gamla förslaget utgjorde endast en liten —

om än viktig — del av de större planerna på ett nordiskt ekonomiskt samarbete. Den större frågan om inrättande av en nordisk tullunion förföll och planerna på ett större europeiskt frihandelsområde blev icke realiserade. I stället har den europeiska gemensamma marknaden inom EEC allt mer förverkligat sina syften och parallellt härmed har staterna inom EFTA nått allt längre på vägen mot upprättandet av ett frihandelsområde med bl. a. de nordiska staterna som medlemmar. Den stora frågan idag är i vilken utsträckning och på vilket sätt dessa båda samlingsorganisationer skall kunna bringas att samverka med varandra. Det är givet att i denna situation krav på ökade investeringar kan komma att ställas på näringslivet inom de nordiska länderna, speciellt med hänsyn till de omställningar inom produktion och distribution, som den pågående integrationen förorsakar. Frågan är om en särskild nordisk investeringsbank i dessa sammanhang skulle ha större möjligheter att anskaffa nödvändigt kapital än de redan existerande bankerna och de internationella institutioner, som är verksamma för detta ändamål. När det gäller verkligt stora projekt av gemensamt nordiskt intresse, i vilka även statsmakterna själva är engagerade, synes ett samgående av de intresserade regeringarna för att erhålla kapital på den internationella marknaden, ligga närmast till hands, och även vara den utväg som har störst möjlighet att lyckas. Att i sådana fall gå omvägen över en speciellt organiserad internordisk bank, torde varken vara mera fördelaktigt eller praktiskt. När det gäller kapitalförsörjningen i övrigt för nordiska projekt eller sådana nationella projekt som på längre sikt kan bli av nordiskt intresse, förefaller det Handelskammaren som om de argument mot en nordisk investeringsbank, som tidigare anförts av kammaren och som ovan i korthet återgivits, i stort sett fortfarande ägde giltighet. Därtill kommer i dagens läge de möjligheter som kan öppna sig i samband med den fortskridande europeiska integrationen. I den mån ett samgående kan komma till stånd mellan EEC- och EFTAländerna kan påpekas att det ju inom EEC finnes särskilda arrangemang för tillgodoseende av kapitalbehovet inom sådana medlemsländer som ha särskilda problem med sin kapitalförsörjning.

Med hänsyn till de omständigheter som nu berörts, synes det Handelskammaren föga sannolikt, att inrättandet av en nordisk investeringsbank i nuvarande läge skulle kunna medföra några mera betydande fördelar beträffande kapitalanskaffningen för investeringar av gemensamt nordiskt intresse. Vid bedömningen av frågan bör det också tagas med i beräkningen, att en institution av angivet slag måste kräva en hel del kvalificerad personal och även kostnader av ej helt betydelselös omfattning. Handelskammaren har ej något emot att en ingående och förutsättningslös undersökning kommer till stånd angående förutsättningarna och önskvärheten av en sådan investeringsbank, men anser samtidigt, att planerna härpå endast bör förverkligas om det klart kan visas, att banken i fråga har

möjligheter att tillgodose nordiska investeringsbehov, som ej kan tillgodoses lika bra genom redan existerande kreditinstitut.

Göteborg den 26 augusti 1963

För handelskammaren i Göteborg:

B. Thorburn

R. Uddenberg

Skånes handelskammare:

Inledningsvis vill Handelskammaren erinra om att handelskammaren i sitt den 25 januari 1958 till kollegium avgivna yttrande över den av nordiska ekonomiska samarbetsutskottet framlagda rapporten om nordiskt ekonomiskt samarbete även gick in på den i rapporten väckta frågan om inrättande av en nordisk investeringsbank. Därvid ställde handelskammaren sig icke direkt avvisande till tanken på en dylik bank. Handelskammaren hänvisade emellertid till de institut, som redan stode till förfogande för upptagande av lån på den internationella kapitalmarknaden, nämligen internationella banken m. fl. och pekade samtidigt på att åtskilliga frågor rörande den föreslagna bankens ställning och uppgifter måste klarläggas, innan slutlig ställning togs till frågan om projektets förverkligande.

När frågan om en nordisk investeringsbank förra gången år 1958 stod på dagordningen, ingick den som ett led i ett tilltänkt allmänt nordiskt ekonomiskt samarbete i form av en tullunion. Det var den planerade tullunionen, som kunde åberopas som motiv för densamma. Sedan tullunionstanken fått förfalla och andra samarbetssträvanden i stället framträtt vill det förefalla Handelskammaren som om en nordisk investeringsbank såsom sådan knappast har något existensberättigande. I dagens läge torde något behov av en dylik bank näppeligen föreligga. I den mån lån för gemensamma nordiska uppgifter behöver upptagas på den internationella kapitalmarknaden står fortfarande internationella organ till förfogande för ändamålet, icke blott internationella världsbanken utan även den europeiska investeringsbanken. För den händelse ett nordiskt land önskar för investeringsändamål upptaga lån från något av de övriga nordiska länderna står vägen att med tillstånd av vederbörande nationalbank emittera obligationslån i vart och ett av dessa öppen. Det senaste årets obligationsemissioner för Danmark, Finland och Norge å den svenska kapitalmarknaden har icke minst erbjudit exempel härpå. Affärsbankerna i de olika länderna torde också erbjuda sina tjänster för hithörande uppgifter.

Handelskammaren anser tillräckliga skäl icke föreligga för några ytter-

ligare åtgärder för förverkligande av tanken på en nordisk investeringsbank.

Malmö den 29 augusti 1963

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

S. Hammarskiöld

Gösta Jacobson

Handelskammaren i Gefle:

I sitt utlåtande 1958 över nordiska ekonomiska samarbetsutskottets rapport om nordiskt ekonomiskt samarbete anförde handelskammaren rörande det däri framförda förslaget om inrättandet av en nordisk investeringsbank:

Till stöd för kapitalrörelserna inom Norden föreslås av samarbetsutskottet upprättandet av en nordisk investeringsbank (NIB). Behovet av en dylik bank synes handelskammaren icke alltför stort, enär ett flertal internationella bankinrättningar redan finnes. Härvid böra särskilt Internationella Banken och International Finance Corporation uppmärksammas. Det nyss emitterade »NEA»-lånet har dessutom visat, att de nordiska storbankerna i samarbete förmå tillgodose aktuella finansieringsanspråk. Det ligger i övrigt nära till hands att tänka sig, att den föreslagna bankens verksamhet blir politiskt inriktad med åsidosättande av räntabilitetsprincipen. Samarbetsutskottet har i sin rapport icke på ett övertygande sätt ådagalagt att så icke kan bliva fallet.

Det kan understrykas, att Sverige genom sitt i jämförelse med grannländerna mera differentierade näringsliv kan väntas komma att få bära de huvudsakliga bördorna i det åsyftade samarbetet. Detta gäller såväl kapitalförsörjningen som handels- och tullpolitiken. Överhuvud taget synes i samarbetsutskottets rapport alltför litet avseende ha ägnats nackdelarna för Sveriges del av ett samgående.

Med anledning av det nu väckta förslaget om att åter realisera tanken på en nordisk investeringsbank, får handelskammaren hänvisa till sitt år 1958 avgivna yttrande. Kammaren vill därutöver tillägga, att det synes tvivelaktigt om en nordisk bank skulle kunna möjliggöra några mer påtagliga ändringar i den samlade tillgången på investeringskapital för nordiskt behov. En ökad tillförsel på kapital från utomnordiska länder för aktuella nordiska finansieringsprojekt torde först kunna erhållas genom att frigöra kapitalmarknaderna i de enskilda länderna från de regleringar, som nu kringgärdar dessa, samt genom att samordna de nordiska ländernas kapitalmarknadsförhållanden och villkor i stort.

Naturligtvis har kammaren ingen erinran mot att den svenska kapital-

marknaden i framtiden liksom förr skall vara öppen för våra nordiska grannländer. Det nu framlagda medlemsförslaget utmynnar emellertid endast i en rekommendation att de nordiska regeringarna snabbt skall klargöra förutsättningarna för skapandet av en gemensam nordisk investeringsbank. Kammaren motsätter sig därför icke att frågan tages under omprövning, varvid dock en förutsättning är, att i en eventuell framtida nordisk investeringsbank fri konkurrens måste råda om tillgängliga kapitalmedel samt att de olika upplåningsbehoven fritt prövas ur rent ekonomiska synpunkter. Vidare bör noga uppmärksammas att en politisering av kapitalrörelserna undvikas. Viss garanti härför bör kunna ernås, därest det privata bankväsendet får en tillräckligt stark representation i bankstyrelsen.

Gävle den 21 augusti 1963

Handelskammaren i Gefle

B. Bellander

Konjunkturinstitutet:

Den motion, som framläggs, innehåller en hemställan att frågan om inrättandet av en nordisk investeringsbank, aktualiseras och snarast, efter nödvändiga utredningar, föres fram till ett politiskt ställningstagande. Den rymmer däremot inte något konkret utformat förslag för bankens verksamhet eller några undersökningar som skulle kunna ligga till grund för ett sådant förslag. Institutet begränsar sig därför till att ge några synpunkter på ärendets eventuella fortsatta behandling.

Förslaget om inrättande av en nordisk investeringsbank emanerar inte från några akuta fall med finansieringssvårigheter för projekt av gemensamt nordiskt intresse. Det är snarast att betrakta som en reminiscens från tiden då en nordisk tullunion var aktuell. Banken ansågs bl. a. kunna utnyttjas för finansiering av projekt som sammanhänge med strukturomvandlingen vid övergången till tullunion. Institutet vill inte med detta göra gällande att det saknas behov av en sådan bank men anser att en konkretisering av behovet skulle underlätta förslagets fortsatta behandling. Enligt institutets mening skulle det därför först behöva göras en inventering av påtänkta projekt, vars finansiering kan tänkas ske genom en nordisk investeringsbank. En sådan kartläggning skulle ge en överblick över omfattningen av olika typer av projekt, som kan komma ifråga, exempelvis fördelade på olika länder, på offentliga och privata, på olika storleksgrupper och på lång- och kortfristiga. Samtidigt skulle övervägas vilka alternativa

finansieringskällor, som i de olika fallen kan stå till buds. Institutet vill i detta sammanhang erinra om att det i sitt yttrande den 1 februari 1958 över samarbetsutskottets rapport »Nordiskt ekonomiskt samarbete» ifrågasatte om inte kreditgivningen till projekt av gemensamt nordiskt intresse skulle kunna genomföras lika smidigt med redan existerande finansieringskällor. Det gäller speciellt vid en eventuell liberalisering av kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna. Institutet ställde i nämnda yttrande frågan om inte samarbetsutskottets förslag om en nordisk investeringsbank rentav kunde betraktas som en surrogatlösning för en liberalisering av kapitalrörelserna, vilken utskottet av olika skäl icke ansåg sig kunna föreslå. Det torde under alla omständigheter vara uppenbart att frågan om en nordisk investeringsbank och frågan om frigörande av de internordiska kapitalrörelserna och därmed sammanhängande problem bör samordnas. Detta underlättas för övrigt av att även den senare frågan tas upp i en annan motion till Nordiska rådets 12:e session. Vid friare internordiska kapitalrörelser skulle behovet av en nordisk investeringsbank framförallt bero på konkurrensförhållandena och de institutionella förhållandena på den nordiska kreditmarknaden samt i vilken utsträckning de nordiska länderna skulle kunna öka sin totala upplåning på den internationella kapitalmarknaden genom upplåning via nämnda bank. I motionen läggs särskild vikt vid den sistnämnda frågan som anses böra bli föremål för »förutsättningslös» utredning. Tyvärr torde det inte finnas något erfarenhetsmaterial för en sådan undersökning utan frågan kan sannolikt bara bli föremål för ganska grova spekulationer. Lånemöjligheterna för banken skulle emellertid bl. a. bli beroende på vilka garantier som de nordiska länderna ansågs lämna för bankens upplåning.

I motionen nämns även bankens verksamhetsuppgifter, sammansättning och arbetsformer som exempel på frågor som »förutsättningslöst böra undersökas». Enligt institutets mening skulle emellertid en förutsättningslös utredning härav innebära ett alltför tungrott och omfattande arbete med en rad alternativa lösningar beroende på skiftande målsättningar för bankens verksamhet och olika antaganden om graden av liberalisering av de nordiska kapitalrörelserna. Institutet anser det därför nödvändigt att antalet alternativ redan från början begränsas genom att en eventuell utredning med uppgift att framlägga ett konkret förslag till investeringsbank ges någorlunda preciserade direktiv från de politiska instanserna beträffande målsättningen för en nordisk investeringsbank. Samma uppfattning hade för övrigt, som nämns i motionen, den senaste utredningsinstansen (finansiella utskottet), som inte ansåg sig kunna framlägga ett konkret förslag utan att först erhålla politiska riktlinjer för sitt arbete. Genom ovan nämnda kartläggning av finansieringsbehoven och utifrån ett ställningstagande till frågan om liberalisering av de internordiska kapitalrörelserna

skulle de politiska instanserna få bättre möjligheter än hittills för en sådan precisering av direktiven.

Stockholm den 30 augusti 1963

Konjunkturinstitutet

Börje Kragh

Lars Hansson

Sveriges riksbank:

Det ursprungliga förslaget om en nordisk investeringsbank, vilket i juli 1957 framlades i en rapport från det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, ingick som ett led i planerna på ett långtgående ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna, vilket skulle innefatta upprättande av en gemensam nordisk marknad. Bankens uppgift skulle vara att lämna lån och garantier för lån till sådana samarbetsprojekt och andra investeringar i Norden av gemensamt nordiskt intresse som vore av sådan storleksordning att finansiering ej skulle kunna ske inom respektive land. Utlåningen skulle ske från viss del av bankens eget kapital och från medel som anskaffats genom lån i utlandet. I sitt den 30 januari 1958 daterade yttrande över samarbetsutskottets rapport ställde sig fullmäktige positiva till den föreslagna institutionen. Det noterades, att densamma hade internationell motsvarighet; en sådan institution avsåges sålunda bli upprättad inom ramen för den beslutade sexstatsmarknaden. Det framhölls vidare, att den föreslagna institutionen kunde ha viss betydelse när det gällde att åstadkomma en ökad kapitaltillförsel till Norden i första hand genom de bättre möjligheter till större lån på utomnordiska marknader som investeringsbanken kunde anses få i jämförelse med något enskilt land.

Beträffande det nu framlagda förslaget framgår icke klart inom vilken allmän ram en sådan institution skulle upprättas. Förslagsställarna hänvisar till den rapport angående en nordisk kreditinstitution som det särskilda nordiska utskottet för finansiella frågor avgav den 8 december 1961. Därin anfördes bl. a., att nuvarande system med uteslutande nationella finansinstitutioner i viss utsträckning kunde medföra, att projekt av gemensamt nordiskt intresse icke bleve tillgodosedda i tillräcklig grad. Finansutskottet hade dock icke någon erfarenhet av att sådana otillfredsställda investeringsbehov förelegat. Enligt utskottets mening vore den mest närliggande uppgiften att intensifiera samarbetet avseende vissa konkreta projekt av gemensamt intresse. Därest detta samarbete skulle befrämjas genom upprättande av en nordisk investeringsbank hade inom utskottet hävdats att banken borde erhålla ett relativt vidsträckt verksamhetsom-

råde och därmed få möjlighet att icke blott lämna lån vid investeringsprojekt utan även medverka vid finansieringen av vissa slags exportkrediter.

Beträffande den betydelse som en nordisk investeringsbank kan bedömas ha för att öka kapitaltillförseln till Norden synes förhållandena ha väsentligt ändrats, sedan fullmäktiges tidigare yttrande lämnades. Möjligheterna för internationella kapitalrörelser har sedan dess ökat i betydande grad, varför det numera ej framstår som sannolikt, att en dylik bank skulle öka tillgången till utomnordiskt kapital för flertalet länder i Norden. Beträffande förslaget att utsträcka investeringsbankens verksamhet att även omfatta finansiering av exportkrediter kan hänvisas till de åtgärder som vidtagits i Sverige och andra nordiska länder för att tillgodose de medellånga kreditbehov som den löpande exporten kan ha och som ej kan täckas av traditionella kreditgivare. Det synes icke vara sannolikt, att vid sidan därav utrymme kan finnas för verksamhet på detta område av en internordisk bank, som väl knappast skulle kunna handha finansiering av export, där nordiska företag konkurrera med varandra.

Med hänsyn till vad ovan anförts anser sig fullmäktige från rent ekonomiska synpunkter icke numera böra förorda att en nordisk investeringsbank etableras. Därest ekonomiskt motiverade nordiska projekt skulle framkomma, för vilkas finansiering statligt ingripande skulle erfordras, synes det fullmäktige lämpligast, att åtgärder övervägas i de enskilda fallen.

Fullmäktige anser sig ej ha anledning att söka taga ställning till huruvida en nordisk investeringsbank skulle kunna tänkas få sådan betydelse för de nordiska samarbetssträvandena, att frågan om inrättandet av en sådan bank bör bedömas ur vidare synpunkter än dem fullmäktige sökt anlägga.

Stockholm den 22 augusti 1963

Å fullmäktiges vägnar:

Per Edvin Sköld

Karin Winberg

Exportkreditnämnden:

Beträffande bankens eventuella uppgift att bl. a. finansiera exportkrediter må framhållas, att fullgörandet av denna uppgift skulle möta svårigheter i fall, där olika företag i de nordiska länderna konkurrera om en och samma exportaffär.

Vad gäller själva behovet av en nordisk investeringsbank anser nämnden sig icke ha anledning att gå närmare in på detta spörsmål. Nämnden

vill härutinnan endast uttala, att detta behov synes ha minskat sedan frågan om inrättande av en sådan bank senast diskuterades, bl. a. på grund av att särskilda kreditinstitut — i Sverige AB Svensk Exportkredit — inrättats eller avses inrättas i flera av de nordiska länderna.

Stockholm den 26 september 1963

Exportkreditnämnden

Bertil Swärd

M. Branting

Svenska bankföreningen:

Bankföreningen hade år 1958 tillfälle att yttra sig över nordiska ekonomiska samarbetsutskottets betänkande »Nordiskt ekonomiskt samarbete», som bl. a. innefattade ett förslag om tillskapande av en nordisk investeringsbank. Beträffande detta förslag uttalade sig bankföreningen i avstyrkande riktning under åberopande bl. a. av riskerna för en politisering av kapitalrörelserna i Norden, frånvaron av tillräckliga räntabilitetskriterier för att ge banken en affärsmässig inriktning samt tveksamhet beträffande möjligheterna till en upplåning på de internationella kapitalmarknaderna för gemensamma nordiska ändamål.

Då det nu gäller att ta ställning till det i Nordiska rådet framställda medlemsförslaget i samma ämne ställer sig de allmänna ekonomiska förhållandena i de nordiska länderna i flera hänseenden annorlunda än år 1958. Planerna på en nordisk tullunion är icke längre aktuella. Vidare har de nordiska länderna under den gångna tiden alla åtnjutit en betydande ekonomisk expansion, och förhållandena på kapitalmarknaden har, i varje fall i Sverige, förbättrats i den meningen att bristen på långfristigt kapital mildrats.

Trots dessa förändringar i de allmänna förhållandena synes dock de skäl som bankföreningen år 1958 anförde för sitt avstyrkande av förslaget om en nordisk investeringsbank alltjämt äga full giltighet. I medlemsförslaget anföres ingenting som ger stöd för att de nuvarande institutionella förhållandena på de nordiska kapitalmarknaderna icke skulle ge tillräckliga möjligheter för att finansiera ekonomiskt sunda investeringar. Erfarenheten visar också att även investeringsprojekt av gemensamt nordiskt intresse och av betydande storleksordning på ett fullt tillfredsställande sätt kan genomföras i samverkan mellan de privata kapitalmarknaderna och deras institutioner. Bankföreningen har därför svårt att se, att en gemensam statlig investeringsbank verkligen skulle vara behövlig. Man kan icke längre åberopa ens det år 1958 anförda behovet av att underlätta sådana

omställningsinvesteringar som kunde aktualiseras vid en övergång till en nordisk tullunion. Under sådana förhållanden kan bankföreningen icke finna annat än att inrättandet av den föreslagna investeringsbanken skulle leda till en mera politisk än affärsmässig bedömning av olika investeringars angelägenhetsgrad och därmed till en inriktning av investeringsverksamheten i Norden som skulle vara till skada snarare än till fördel för den ekonomiska utvecklingstakten där.

Samtidigt som bankföreningen sålunda alltjämt ifrågasätter behovet av en nordisk investeringsbank, kvarstår därutöver också den redan år 1958 framförda tveksamheten beträffande möjligheterna att tillföra en sådan bank kapital från de internationella kapitalmarknaderna. Skall det överhuvudtaget vara någon mening med en gemensam nordisk finansinstitution, kan icke det primära syftet få vara att genomföra en omfördelning av kapitalresurserna inom Norden. Om den skall ha något berättigande, måste den vara ett verksamt instrument för att tillföra mera kapital till Norden än som utan dess medverkan skulle stå till förfogande. Bankföreningen betvivlar emellertid starkt att något sådant är möjligt på den vägen. En gemensam nordisk finansinstitution skulle icke ha större möjligheter än de enskilda staterna i Norden att anlita utländska kapitalmarknader, snarare tvärtom.

Bankföreningen kan sålunda icke tillstyrka det nu ifrågavarande medlemsförslaget. Däremot vill bankföreningen gärna i detta sammanhang framhålla angelägenheten av att de nuvarande hindren för fria kapitalrörelser inom Norden så snabbt som möjligt avvecklas, så att det kan komma till stånd ett naturligt och på affärsmässiga kriterier grundat finansiellt samarbete mellan de nordiska länderna. I en sådan utveckling ser bankföreningen den bästa vägen att nå syften som medlemsförslaget anges vara avsett att främja.

Stockholm den 30 augusti 1963

För Svenska bankföreningen
dess styrelse:

Marc Wallenberg

Sven Strömberg

Svenska sparbanksföreningen har i skrivelse den 28 augusti 1963 förklarat sig ej ha något att erinra mot att den föreslagna utredningen vidtages.

Sveriges industriförbund:

Förbundet finner det glädjande att diskussionen om förutsättningarna för ekonomisk expansion i Norden ånyo tas upp i rådet även om de in-

stitutionella förhållandena för Nordens del nu är väsentligt annorlunda än tidigare. Frågorna om bl. a. frigörelse av kapitalrörelser inom Norden och om investeringsbank aktualiserades på sin tid av det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet under år 1957 i samband med planerna på gemensam nordisk marknad. Utskottet deklarerade i sin rapport den 8 juli 1957 att rörlighet för kapital på längre sikt kunde främja effektivare utnyttjande av de nordiska ländernas produktionsresurser och ansåg att ökad rörlighet därför borde eftersträvas. Emellertid ansågs några gemensamma nordiska åtgärder eller överenskommelser på kapitalrörelsernas område ej vara aktuella för tillfället. I sitt remissvar beträffande utskottets rapport påpekade förbundet att en plan för successiv liberalisering av de internordiska kapitalrörelserna vore önskvärd, eftersom liberalisering enligt förbundets mening skulle komma att stimulera produktiviteten i Norden.

Samarbetsutskottets förslag om investeringsbank avsåg att syfta bl. a. till underlättande av finansiering av större projekt av allmänt nordiskt intresse och till ökad nettokapitalimport till Norden. Emellertid hade banken enligt förslaget givits en sådan utformning, att risk syntes föreligga för att andra än ekonomiska överväganden kunde komma att påverka bankens kredit- och garantigivning. Samtidigt föreföll det osannolikt att kapitalimporten till Norden, netto räknat, skulle komma att öka enbart tack vare den föreslagna investeringsbankens verksamhet. Förbundet fann sig därför föranlåtet att, liksom andra svenska näringslivsorganisationer, avråda från förslaget om investeringsbank. Den avrådande hållningen delades av bl. a. bank- och fondinspektionen, kommerskollegium och konjunkturinstitutet.

I samband med att planerna på gemensam nordisk marknad blev inaktuella, avstannade i viss mån diskussionen om liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden och om nordisk investeringsbank. Nya inslag i det finansiella samarbetet inom Norden har efter denna tid i stället bestått av bl. a. utvidgat valutasamarbete mellan centralbankerna och kontakter mellan de nordiska ländernas exportkreditgarantiinstitut.

Under 1960 aktualiserades åter de nordiska kapitalmarknadsfrågorna genom att de nordiska ekonomiska samarbetsministrarna tillsatte ett utskott för finansiella frågor, nedan kallat finansutskottet, vilket skulle utreda formerna för nordiskt samarbete på det finansiella området. Det måste med beklagande konstateras att finansutskottet hitintills icke redovisat några undersökningar rörande möjligheterna av ökad liberalisering av kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna. Det skulle för det nordiska ekonomiska samarbetet vara glädjande, om sådan redovisning nu kom till stånd.

Finansutskottet har i december 1961 avlämnat rapport rörande nordiskt finansinstitut, i vilken utskottet säger sig icke kunna ta ställning till frågan om ett sådant institut utan närmare direktiv. I rapporten kan emellertid

viss tveksamhet utläsas och finansutskottet har icke ansett sig ha anledning att närmare behandla något förslag till utformning av ett finansinstitut. Utskottet anser att samarbete om vissa konkreta projekt av gemensamt nordiskt intresse är mer näraliggande uppgifter men konstaterar samtidigt att det icke känner till att några finansieringsbehov för sådana projekt föreligger.

Det kan icke heller i dagens läge anses sannolikt att nordisk kapitalimport i nämnvärd utsträckning skulle komma att öka enbart på grund av att investeringsbanken upprättades. Härtill kommer att existerande kreditinstitut, bl. a. International Bank for Reconstruction and Development, fyller funktioner liknande dem som tänkts för investeringsbanken. Vi vill på grundval av ovan angivna skäl avråda från inrättandet av en investeringsbank i enlighet med de antydda riktlinjerna.

Stockholm den 16 oktober 1963

Sveriges industriförbund

Jan Rydén

Lennart Grafström

Sveriges allmänna exportförening:

Förslaget om inrättande av en *nordisk investeringsbank* väcktes, såsom framhållits av förslagsställarna i detta ämne, av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet i dess år 1957 avgivna rapport »Nordiskt ekonomiskt samarbete». I sitt den 31 januari 1958 dagtecknade, till handelsdepartementet ställda yttrande över rapporten anförde Exportföreningen beträffande detta förslag:

Starka tvivel kunna uppresas med avseende å lämpligheten av att upprätta en nordisk investeringsbank. Denna skulle komma att upptaga ett mycket avsevärt kapital från de trängda kapitalmarknaderna i de nordiska länderna, vilket kan förutses i praktiken komma att betyda en inskränkning av den enskilda sektorns kreditmöjligheter. Föreningen vill ifrågasätta, huruvida det icke för uppnående av det syfte, man vill nå med den nordiska investeringsbanken, vore tillfyllest med medverkan från redan bestående kreditinstitut i förening med åtgärder för att frigöra kapitalrörelserna inom Norden.

Exportföreningen finner, att de sålunda anförda synpunkterna i dagens läge alltså äga giltighet. Finansieringsproblemen för projekt, som ingå som ett led i nordiskt samarbete, böra kunna lösas inom ramen för redan existerande kreditinstitutioner såväl när det gäller finansiering på den in-

ternationella kapitalmarknaden som när fråga är om att mobilisera kapitalresurser inom Norden.

Under åberopande av vad ovan anförts finner Exportföreningen, att några påtagliga skäl att inrätta en nordisk investeringsbank icke torde föreligga.

Stockholm den 15 oktober 1963

Sveriges allmänna exportförening

Jonas Nordenson

P. Zethelius

Landsorganisationen i Sverige:

Förslaget om en nordisk investeringsbank framfördes i det betänkande om nordiskt ekonomiskt samarbete som i juli 1957 framlades av nordiska ekonomiska samsarbetsutskottet. Banken skulle i första hand ge lån eller garantier för lån till projekt av nordiskt intresse. Sedermera har frågan behandlats av den nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete. Någon bank har ännu inte grundats.

Det remitterade medlemsförslaget utmynnar i en hemställan till Nordiska rådet att rekommendera regeringarna »att snabbt klarlägga förutsättningarna för att skapa en nordisk investeringsbank samt att därefter avgöra frågan om en dylik banks inrättande».

Det kan finnas skäl för en utredning om behovet av och förutsättningarna för en nordisk investeringsbank. Projektet ingick ursprungligen i planen på en nordisk marknad. Den genomfördes icke men investeringsprojekt av nordiskt intresse kan ändå komma att uppstå. Deras finansiering torde kunna underlättas genom en investeringsbank. Med hänsyn därtill tillstyrker LO att Nordiska rådet tar ett initiativ i frågan.

Stockholm den 2 september 1963

Landsorganisationen i Sverige

H. Blomgren

Sven Bergström

Kooperativa förbundet:

Förslagsställarna refererar inledningsvis till den debatt, som fördes i denna fråga sedan förslaget första gången framlades i Nordiska rådets eko-

nomiska samarbetsutskotts betänkande år 1957. I detta betänkande intog förslaget om en nordisk investeringsbank en viktig ställning. Bakgrunden till förslaget var en önskan att skapa ett gemensamt finansieringsinstitut för sådana projekt i de enskilda nordiska länder, som bedömes vara av stort gemensamt nordiskt intresse. De investeringsprojekt som skulle ifrågakomma skulle närmast vara av sådan karaktär och storleksordning att de svårigen skulle tänkas kunnas finansieras genom upplåning inom ett av de nordiska länderna.

Investeringsbanken skulle huvudsakligen finansiera sina placeringar genom upplåning på den internationella marknaden. Möjlighet skulle även finnas för lämnande av garantier för enskild upplåning.

I den ursprungliga argumenteringen framfördes även tankegångar, som sammanhängde med skapandet av den gemensamma marknaden. Det ansågs att en nordisk investeringsbank skulle underlätta övergången till en friare kapitalmarknad inom Norden och dels även bidra till en smidigare anpassning till förändringar i de ekonomiska förutsättningarna på det internationella planet.

Kooperativa förbundets styrelse uttalade sig i positiv riktning beträffande investeringsbanken och förutsåg att den skulle kunna förbättra möjligheterna för kapitaltillskott till Norden. Emellertid har från andra håll uttalats farhågor för att denna bank skulle innebära en centralisering av det utnyttjande av internationell kapitalmarknad som kunde ifrågakomma från nordiskt håll och att banken skulle kunna minska möjligheterna till upplåning i utlandet för det enskilda näringslivet.

Betydelsen av en sådan bank synes dock vara ganska ringa i ett läge, då överföringen av kapital länderna emellan alltjämt är föremål för valutamässiga regleringar av olika slag. Den aktuella situationen i dessa hänseenden synes heller inte för närvarande peka mot någon omedelbar liberalisering av kapitalrörelserna, även om det får anses sannolikt att åtgärder i denna riktning successivt kommer att genomföras. Enligt styrelsens uppfattning är det emellertid önskvärt att en utredning kommer till stånd i syfte att öka möjligheterna för en mera allsidig bedömning av det här aktuella spørsmålet. Det synes därför inte orealistiskt att åter upptaga frågan till behandling och i anslutning till sitt tidigare yttrande finner Kooperativa förbundets styrelse det ändamålsenligt att från Nordiska rådet utgår en rekommendation till respektive regeringar om utredning beträffande inrättande av en nordisk investeringsbank.

Stockholm den 2 september 1963

Kooperativa förbundet

Styrelsen

Carl Albert Anderson

Mauritz Bonow

Sveriges grossistförbund:

Förslagsställarna erinrar om att planerna på inrättandet av en nordisk investeringsbank tidigare framlagts i det betänkande om nordiskt ekonomisk samarbete, som nordiska ekonomiska samarbetsutskottet avlämnade i juli 1957. I det yttrande, som vårt förbund i februari 1958 avgav över detta betänkande, framhölls bland annat att det föreslagna nordiska kreditinstitutet i första hand syntes avsett för att främja näringslivet inom sådana landsdelar i Norden, där detta icke erhållit tillräcklig stabilitet. Förslaget var då intimt sammankopplat med planerna på en begränsad tullunion samt vissa andra samarbetslinjer på det ekonomiska området. Vårt förbund förklarade sig, i berörda yttrande, icke kunna biträda förslaget om inrättandet av en nordisk investeringsbank och de motiv, som då förelåg för ett avstyrkande, är numera — sedan frågan om en tullunion förfallit — än mer bärande.

Självfallet är frågan om tillgång på långfristigt lånekapital av väsentlig betydelse för vår ekonomi. Vi kan emellertid icke finna, att inrättandet av en nordisk investeringsbank skulle gynnsamt påverka den samlade tillgången på främmande kapital. Det finns ej heller anledning förmoda, att benägenheten att investera i de nordiska länderna nämnvärt skulle öka genom att upplåning verkställdes av en nordisk investeringsbank. Härvid bör man, såsom även samarbetsutskottet gjort, uppmärksamma de internationella investeringsinstitut, exempelvis den europeiska investeringsbanken, som tillkommit bl. a. i samband med den fortgående europeiska integrationen och vars verksamhetsområden sammanfaller med det arbetsfält, som kan tänkas bli aktuellt för ett nordiskt finansinstitut. Ytterligare vill vi i detta sammanhang erinra om den vid ministerrådsötet i Lissabon i våras tillsatta ekonomiska utvecklingskommittén, som kan förutsättas bl. a. komma att till utredning upptaga frågor rörande främjandet av kapitalförsörjningen inom EFTA-gruppen. Vi har alltjämt den uppfattningen, att de nuvarande kreditinstituten i de olika nordiska länderna, om så påfordras i samarbete med vederbörande internationella organ, bör vara de, som bäst kan svara för tillgodoseendet av våra framtida kapitalbehov.

Med hänsyn till nu berörda förhållanden samt de betänkligheter, som kan resas emot investeringsbankens verksamhet på grund av att denna lätt skulle kunna leda till en politisering av kapitalrörelserna, kan vi icke biträda förslaget om att tillskapa en nordisk investeringsbank och vi ifrågasätter även på angivna skäl värdet med den föreslagna ytterligare utredningen.

Stockholm den 4 september 1963

Sveriges grossistförbund
Einar Kördel

Bror Cedercrantz

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté
över medlemsförslaget***I. Medlemsförslaget*

I den rapport om nordisk økonomisk samarbeid, som Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg fremla i 1957, inntok forslaget om opprettelse av en nordisk investeringsbank en viktig stilling.

Etter forslaget skulle banken i første hånd ta sikte på å gi lån og garantier for lån til prosjekter av nordisk interesse. Finansieringsbidrag skulle under særskilte omstendigheter også kunne gis med det formål å redusere omstillingsvanskene som følge av opprettelse av et felles nordisk marked. Banken skulle bare bidra til finansieringen av økonomisk sunde investeringer. Forslaget behandlet også fordelingen av bankens grunnkapital og sammensetningen av bankens styre.

Dette opprinnelige forslag fikk en meget blandet mottakelse i de nordiske land. Som følge av at tollunionsplanene ikke kunne gjennomføres, ble også planene om en investeringsbank lagt vekk.

I 1960 fikk Samarbeidsutvalget av Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid i oppdrag å utrede mulige tiltak for å fremme et utvidet nordisk produksjonssamarbeid. Til å behandle de finansielle spørsmål som kunne bli aktuelle i denne forbindelse, ble det nedsatt et nordisk utvalg for finansielle saker. Dette avga sin rapport i desember 1961. I utvalget var det enighet om at ordningen med bare nasjonale finansinstitutter kunne føre til at prosjekter av felles nordisk interesse ikke ble tilstrekkelig tilgodesett. Hvis man ønsket å gi samarbeid i slike tilfelle en særskilt institusjonell ramme ved å opprette en nordisk investeringsbank, burde den få et forholdsvis bredt virkefelt. Utvalget mente for øvrig at tilbørlig hensyn burde tas til de organisatoriske forhold innen CEE, idet den europeiske investeringsbanks virksomhet ville til dels falle sammen med en nordisk investeringsbank. Utvalget fant det vanskelig uten nærmere instruksjoner å arbeide videre med saken og ba om at slike instruksjoner måtte bli gitt.

I rapport til Nordisk Råds 10. sesjon i 1962 uttalte Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg at det ikke kunne stille mer konkrete forslag uten nærmere retningslinjer fra de politiske instanser.

I medlemsforslaget er det videre pekt på at en positiv innstilling er tatt av både samarbeidsministrene og det finansielle utvalg til aktualisering av spørsmålet om en nordisk investeringsbank. Forslagstillerne me-

ner at de nordiske regjeringer snarest bør ta opp spørsmålet. Før definitiv stilling tas, bør det foretas en ytterligere utredning med sikte på å klarlegge hvilke muligheter er til stede på de internasjonale kapitalmarkeder for en øket nordisk opplåning, hvilke oppdrag en nordisk investeringsbank bør få, samt hvilken sammensetning og arbeidsformer den bør ha.

Under henvisning til ovenstående ønsker forslagstillerne

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snabbt klarlägga förutsättningarna för att skapa en nordisk investeringsbank samt att därefter avgöra frågan om en dylik banks inrättande.

II. Remissuttalelser

Uttalelser om medlemsforslaget er innhentet fra en rekke instanser i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Uttalelsene fra de forespurte finske instanser går i positiv retning. *Finansministeriet* synes forutsetningene for opprettelse av en nordisk investeringsbank ikke er gunstige for tiden, men støtter initiativet til fortsatt undersøkning. *Handels- og industriministeriet* kan ikke uttale sitt endelige standpunkt til enkelthetene i planen om nordisk investeringsbank, men vil ha saken utredet. *Finlands bank* er positivt innstilt, men slutter seg til Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalgs standpunkt at planens realistiske forutsetninger må klarlegges på regjeringnivå i de nordiske land før konkrete forslag fremlegges. *Bankföreningen i Finland* mener det er behov for nordisk investeringsbank forutsatt at banken for den overveiende del skaffer seg den nødvendige kapitalandel på det internasjonale kredittmarked. Det pekes på at egenkapitalen, 300 mill. dollar, kan være for stor, likesom fordelingen av aksjekapitalen muligens bør endres noe. Til slutt understrekes nødvendigheten av at nordisk investeringsbank følger rent økonomiske og bankpolitiske retningslinjer. *Sparbanksförbundet i Finland* og *Finlands grossistförbund* ser positivt på forslaget. *Finlands industriförbund* slutter seg til Bankföreningens synspunkter. *Centralhandelskammaren* mener at det fortsatt er på sin plass å etablere nordisk investeringsbank. *Landsorganisationen i Finland* er sterkt positivt innstilt.

Videre er positiv uttalelse avgitt av *Landsorganisationen i Danmark*. *Arbejderbevægelsens erhvervsråd* er sympatisk innstilt, men vil ikke ta endelig standpunkt før saken er nærmere utredet.

Udenrigsministeriet i Danmark anser generelt sett at forslaget er i samsklang med den nordiske samarbeidstanke, og anbefaler at forutsetningene for opprettelse av en nordisk investeringsbank tas opp til hurtig undersøkelse og at det deretter treffes beslutning i saken. Undersøkelsen bør også omfatte problemer som nordisk investeringsbank eventuelt vil stå overfor dersom et eller flere av de nordiske land blir medlem av CEE.

De øvrige danske uttalelser er negative. *Finansministeriet, Økonomiministeriet, Handelsministeriet* og *Danmarks nationalbank* tviler på om det fra dansk låntakersynspunkt vil være en fordel ved nordisk investeringsbank, men har ikke noe imot en undersøkelse. *Danske Bankers Fællesrepræsentation, Industrirådet, Danmarks Sparekasseforening* og *Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation* er sterkt negativt innstilt og mener nordisk investeringsbank er overflødig.

I Norge er medlemsforslaget av Handelsdepartementet forelagt *Utvalget for saker vedrørende frihandelsforbundet og nordisk økonomisk samarbeid*. I dette utvalg er følgende representert: Statsministerens kontor, Handelsdepartementet, Utenriksdepartementet, Finansdepartementet, Fiskeridepartementet, Industridepartementet, Landbruksdepartementet, Landbrukets sentralforbund, Landsorganisasjonen i Norge, Norges bank, Norges eksportråd, Norges fiskarlag, Norges handelsstands forbund, Norges industriforbund og Norges kooperative landsforening. En representant for Den norske bankforening var også til stede under behandlingen av saken.

Utvalget avga den 12. desember 1963 følgende enstemmige uttalelse som også representanten for Den norske bankforening sluttet seg til: »Utvalget regner med at opprettelsen av en nordisk investeringsbank neppe vil føre til noen nettoøkning i kapitaltilgangen til Norge. En er midlertid klar over at saken også har andre sider av økonomisk og politisk karakter og utvalget vil anbefale at en på norsk side ikke motsetter seg at den utredes videre». *Handelsdepartementet* slutter seg til utvalgets tilråding.

Landsorganisationen i Sverige og *Kooperativa förbundet* er begge positivt innstilt og vil gjerne ha saken utredet.

Sveriges riksbank mener at ut fra et økonomisk synspunkt bør nordisk investeringsbank ikke etableres. Dersom økonomisk motiverte nordiske prosjekter oppstår, hvortil statlig inngripen blir nødvendig, bør tiltak overveies i de enkelte tilfelle. *Svenska bankföreningen, Bankinspektionen, Kommerskollegium, Stockholms handelskammare, Handelskammaren i Göteborg, Skånes handelskammare, Handelskammaren i Gäfle, Handelskammarnas nämnd, Sveriges grossistförbund* og *Sveriges allmänna exportförning* er alle negativt innstilt til opprettelsen av nordisk investeringsbank, men motsetter seg ikke at saken utredes nærmere. *Exportkreditnämnden* antar at behovet for en nordisk investeringsbank er minsket siden spørsmålet ble drøftet forrige gang, bl. a. som følge av at særskilte kredittinstitutter er opprettet eller vil bli opprettet i flere av de nordiske land. *Sveriges industriförbund* mener at en nordisk investeringsbank neppe vil bidra til å løse kapitalmarkedsproblemene i Norden og antar det er fare for at politiske og nasjonale interesser ville kunne bli utslagsgivende ved valg av prosjekt. *Svenska sparbanksföreningen* har heller ikke noe imot at en utredning blir foretatt. *Konjunkturinstitutet* anser det nødvendig at en eventuell utredning må ha i oppdrag å fremlegge et konkret forslag

til nordisk investeringsbank på basis av direktiv fra de politiske instanser med hensyn til målsettingen for en slik bank.

III. Komitéens uttalelse

Av remissuttalelsene fremgår at det på finsk hold er en sterk oppslutning om medlemsforslaget. Fra dansk, norsk og svensk side er innstillingen negativ, bortsett fra Udenrigsministeriet i Danmark, landsorganisasjonene i Danmark og Sverige, Arbejderbevægelsens erhvervsråd og Kooperativa förbundet. Flere av de instanser som har uttalt sin tvil om hensiktsmessigheten av en nordisk investeringsbank har derimot ikke noe å innvende mot at en nærmere undersøkelse blir foretatt.

En nordisk finansinstitusjon vil ikke bare være et instrument med sikte på å øke kapitaltilgangen til de nordiske land, men vil også bli et ledd i et utvidet økonomisk samarbeid.

Et viktig spørsmål for bedømmelsen av hensiktsmessigheten av en nordisk investeringsbank er om det foreligger eller kan ventes oppstå økonomisk sunde finansieringsobjekter, som de vanlige finansieringsinstitusjoner av en eller annen grunn ikke har funnet eller finner å kunne støtte finansielt. Det bør undersøkes nærmere hvilke konkrete prosjekter av nordisk karakter som vil egne seg for finansiering ved hjelp av en nordisk investeringsbank.

Et annet viktig spørsmål er om en nordisk finansinstitusjon ved å yte lån eller garantier for lån, vil innebære noen vesentlig hjelp i bestrebelsene for å få tilført utenlandsk kapital til Norden sett under ett. Meningene kan være delte om en nordisk bank vil føre til særlige endringer i den samlede tilgang på utenlandsk kapital, selv om forholdene for de enkelte land kan arte seg forskjellig. Av de finske remissuttalelser fremgår det at en nordisk investeringsbank vil bli av stor betydning for den økonomiske ekspansjon i Finland. Det er også grunn til å tro at en nordisk finansinstitusjon vil være av interesse for Island. Videre bør det vurderes om lån via investeringsbanken vil virke billigere eller dyrere enn de vanlige lån, herunder også om kostnaden for statslån fra et land til et annet.

De organisatoriske spørsmål bør også omfattes av utredningen. Det kan være grunn til å erstatte ordet investeringsbank med finansieringsinstitutt. Et eventuelt nordisk organ bør få en smidig og relativt enkel organisasjon.

Det er ønskelig at en politisk stillingtagen kommer snart, slik at prosjektet enten kan bearbeides videre eller helt skrinlegges.

Under henvisning til ovenstående vil Nordisk Råds økonomiske nimannskommité tilrå at spørsmålet om opprettelse av en nordisk investeringsbank eller finansinstitutt bør utredes på ny. Om mulig bør det søkes klarlagt om det fra en økonomisk vurdering foreligger eller kan ventes å oppstå økonomisk sunde investeringsobjekter som eksisterende finansieringsinstitusjo-

ner ikke har funnet eller finner å kunne finansiere. Videre bør det legges vekt på å vurdere om en nordisk finansinstitusjon vil øke mulighetene til å få tilført mer kapital til de nordiske land enn de kan oppnå enkeltvis og om institusjonen vil innvirke på låntakernes effektive lånerente. Utredningen bør også omfatte de organisatoriske spørsmål som er forbundet med opprettelsen av en nordisk investeringsbank eller finansieringsinstitutt.

Komitéen innstiller,

at Nordisk Råd henstiller til regjeringene å utrede behovet og forutsetningene for opprettelse av en nordisk investeringsbank eller et tilsvarende finansieringsinstitutt.

København, 8. januar 1964

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Førmanu

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Axel Strand

Ändringsförslag

om inrättande av nordisk investeringsbank

(Väckt av Juha Rihtniemi)

Under den närmare utredningen av medlemsförslaget om en nordisk investeringsbank har framkommit ett så rikt och allsidigt material att det enligt min mening numera synes klart, att rådet borde redan vid denna session fatta positiv ställning till förslaget. Utredningen torde därför kunna begränsas till *hur* förslaget skall genomföras. Jag får därför föreslå den justeringen i ekonomiska niomannakommitténs hemställan sålunda, att

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att fatta ett principbeslut om inrättandet av en nordisk investeringsbank eller ett finansieringsinstitut samt härefter i skyndsam ordning låta utarbeta de praktiska bestämmelserna angående banken eller institutets upprättande.

Stockholm den 15 februari 1964

Juha Rihtniemi

Medlemsförslag om rättsligt skydd för växtförädlingsprodukter

(Väckt av Hugo Osvald)

I slutet av 1961 undertecknade Belgien, Frankrike, Italien, Nederländerna och Västtyskland en konvention innehållande regler om skydd för växtförädlingsprodukter. I den konferens, vid vilken konventionen antogs, deltog av de nordiska länderna Danmark och Sverige. Genom konventionen, vilken här bifogas (*Tillägg*), tillförsäkras växtförädlare i de anslutna länderna ett internationellt skydd för sina produkter av privaträttslig karaktär.

Danmark har såvitt bekant är infört ett skyddssystem av den typ, som avses i konventionen. Så är däremot icke fallet med det svenska system, som nu gäller, vilket synes falla utanför konventionens ram. Frågan är emellertid under utredning i Sverige, sedan i november 1962 en grupp särskilda sakkunniga tillkallats för att förbereda lagstiftning i syfte att möjliggöra Sveriges anslutning till nämnda konvention.

Det synes önskvärt att denna lagstiftning — i likhet med vad som skett t. ex. i fråga om patenträtten — utformas genom nordiskt samarbete. Med hänsyn till den omfattande utväxling av sorter, som sker mellan de nordiska länderna, bör uppenbarligen en så långt möjligt gemensam nordisk lagstiftning eftersträvas. Många fördelar skulle vara förknippade härmed.

Ett samarbete de nordiska länderna emellan bör också kunna etableras i fråga om förprovning av sorterna för erhållande av skydd. Genom koncentration av provningen rörande ett visst växtslag till ett nordiskt land borde dels överblicken över det existerande materialet kunna vidgas, dels kostnaderna kunna begränsas. Ett dylikt samarbete är kanske icke möjligt i fråga om de »de stora» växtslagen, t. ex. sädesslagen, men i fråga om blomsterväxter, frukt, foderväxter och köksväxter borde ett samarbete vara genomförbart och önskvärt.

Det skulle innebära en ytterligare utvidgning av det nordiska samarbetet, om ett »nordiskt sortskydd» i överensstämmelse med tankegången i fråga om s. k. nordiska patent kunde införas. En växtodlare skulle då behöva söka skydd i endast ett av de nordiska länderna. Om skydd beviljades, skulle detta gälla samtliga länder, givetvis under förutsättning att de anslutit sig till den internationella konventionen. Möjligen kunde man tänka sig ett nor-

diskt licensavgiftskontor för att organisera uppbörden av licensavgifterna. Även ett sådant arrangemang torde i första hand bli aktuellt för de »sekundära växtslagen». Härigenom skulle man förutom organisatoriska fördelar vinna att licensavgifterna bleve enhetligt fastställda för olika växtslag. Grundtanken skulle vara den att växtodlarna genom sin gemensamma organisation själva skulle verka för sina intressen på samma sätt som exempelvis tonsättarna.

En enhetlig nordisk lösning i angivna hänseenden torde väl kunna förenas med konventionens internationella aspekter. Möjligen bör den utformning, som motsvarande lagstiftning kan komma att få i Storbritannien, närmare beaktas, för det fall att EFTA-områdets ekonomiska politik vidgas till jordbrukssektorn. Ett hänsynstagande till en eventuell framtida växtskyddspolitik inom EFTA bör emellertid ej få uppehålla ett nordiskt samarbete på detta område. Endast en enhetlig nordisk lagstiftning kan fullt ut skänka de betydande fördelar, som stå att vinna på detta område.

Mot denna bakgrund får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för åvägabringande av en gemensam nordisk lagstiftning beträffande skydd för växtförädlingsprodukter.

Stockholm den 28 maj 1963

Hugo Osvald

TILLÄGG

Konvention för skydd av växtförädlingsprodukter¹

undertecknad i Paris den 2 december 1961

Kontrakterande staterna

Övertygade om vikten, som skyddet av växtförädlingsprodukterna har såväl för jordbrukets utveckling på deras områden som för tillvaratagande av förädlarnas intressen;

Medvetna om de särskilda problem, som uppstår till följd av erkännande och skydd av upphovsmannens rätt i detta avseende och särskilt om de inskränkningar, som det allmänna intressets krav kunna ställa på ett fritt utövande av sådan rätt;

Beaktande att det är i högsta grad önskvärt att dessa problem, till vilka ett stort antal stater fäster en berättigad vikt, löses av var och en av dem i överensstämmelse med enhetliga och klart formulerade principer;

¹ Preliminär översättning

Angelägna om att på dessa principer grunda en överenskommelse, som kan antagas vinna anslutning av andra stater, vilka har samma framtidsbekymmer;

Ha överenskommit följande.

Artikel 1

1. Ändamålet med denna konvention är att tillerkänna och tillförsäkra förädlaren av en ny växtsort eller hans rättsinnehavare en rätt, som till innebörden och till verksamhetsformerna närmare bestämmes i det följande.

2. De stater, som anslutit sig till denna konvention, nedan kallade unionsstater, bilda med varandra en union för skydd av växtskyddsförädlingsprodukter.

3. Unionen och dess permanenta arbetsorgan hava sitt säte i Genève.

Artikel 2

1. Varje unionsstat kan tillerkänna förädlaren den rätt som avses i denna konvention, genom att utfärda särskilt skyddsbevis eller bevilja patent. En unionsstat, som genom egen lagstiftning medger skydd under båda dessa former, äger emellertid endast tillämpa den ena av dem på samma växtsläkte eller växtart.

2. Ordet sort i denna konventions mening hänför sig till alla cultivarer, kloner, linjer, stammar och hybrider, som lämpa sig för odling och som uppfylla fordringarna i artikel 6 moment 1 styckena c. och d.

Artikel 3

1. Fysiska och juridiska personer, som hava sitt hemvist eller sitt säte i en av unionsstaterna, åtnjuta i de andra unionsstaterna i fråga om erkännandet och skyddet av förädlares rätt samma behandling som dessa staters respektive lagar tillerkänna eller framdeles komma att tillerkänna sina egna medborgare, allt utan inskränkning i de rättigheter, som särskilt stadgas i denna konvention, och med förbehåll för uppfyllandet av de villkor och formaliteter, som föreskrivits för statens medborgare.

2. Medborgare i unionsstater, vilka ej hava hemvist eller säte i någon av dessa stater, åtnjuta likaledes samma rättigheter, under förbehåll att de uppfylla de förpliktelser, som kunna åläggas dem i avsikt att möjliggöra undersökning av de nya sorter, de eventuellt framställt ävensom kontroll över förökningen av desamma.

Artikel 4

1. Denna konvention är tillämplig på alla växtsläkten och växtarter.

2. Unionsstaterna förbinda sig att vidtaga alla nödiga åtgärder för att successivt tillämpa konventionens bestämmelser på ett allt större antal växtsläkten och växtarter.

3. Varje unionsstat skall vid tiden för konventionens ikraftträdande inom dess territorium tillämpa konventionens bestämmelser på åtminstone fem av de växtsläkten, vilka upptagits på den lista, som är fogad till konventionen.

Dessutom förbinder den sig att tillämpa nämnda bestämmelser på andra växtsläkten av listan inom följande tider, räknade från ikraftträdandet av konventionen å dess territorium:

a. inom en tid av tre år, på minst två växtsläkten

b. inom en tid av sex år, på minst fyra växtsläkten

c. inom en tid av åtta år, på alla övriga växtsläkten på listan.

4. För växtsläkten och växtarter, som ej upptagits på denna lista äger unionsstat, som skyddar en av dessa växtsläkten eller växtarter, att antingen begränsa skyddets förmåner till medborgare i unionsstater, vilka skydda samma växtsläkte eller växtart, ävensom till fysiska eller juridiska personer, som hava sitt hemvist eller sitt säte i sådan stat, eller att utsträcka skyddet till medborgare i andra unionsstater eller i stater, som äro medlemmar av Parisunionen för skydd av industriell äganderätt, ävensom till fysiska eller juridiska personer, som hava sitt hemvist eller sitt säte i någon av dessa stater.

5. Varje unionsstat kan, då den undertecknar denna konvention eller deponerar sitt instrument om ratifikation eller anslutning, förklara, att den kommer att i fråga om skyddet av växtförädlingsprodukter tillämpa artiklarna 2 och 3 i Pariskonventionen för skydd av industriell äganderätt.

Artikel 5

1. Den rätt, som tillerkänts förädlaren av en ny växt eller hans rättsinnehavare medför, att dennes på förhand givna tillstånd erfordras för framställning i kommersiellt syfte av reproduktionsmaterial eller växtförökningsmaterial såsom sådant till den nya växten samt för saluhållande och kommersiellt utnyttjande av sagda material. Växtförökningsmaterialet omfattar hela växten. Förädlarens rätt sträcker sig till prydnadsväxter eller delar därav, vilka på sedvanligt sätt kommersiellt utnyttjas för annat än förökningsändamål ifall desamma skulle kommersiellt utnyttjas såsom förökningsmaterial för framställning av prydnadsväxter eller snittblommor.

2. Förädlaren eller hans rättsinnehavare kan för sitt tillstånd uppställa villkor, som han själv fastställer.

3. Tillstånd av förädlaren eller hans rättsinnehavare erfordras ej för användning av den nya sorten som ursprungskälla till variation i syfte att framställa andra nya sorter, ej heller för kommersiellt utnyttjande av dessa. Däremot erfordras detta tillstånd, då den nya sortens upprepade användning är nödvändig för kommersiell framställning av en annan sort.

4. Unionsstat kan, antingen genom egen lagstiftning eller genom särskilda överenskommelser i den mening artikel 29 avser, för vissa växtsläkten eller växtarter tillerkänna förädlaren en mera omfattande rätt än den, som angivits i första momentet av denna artikel, vilken särskilt kan utsträckas ända till kommersiellt utnyttjad produkt. En unionsstat, som erkänner en sådan rätt, äger att begränsa dess förmån till medborgare i de unionsstater, som erkänna samma rätt, ävensom till fysiska eller juridiska personer, som hava sitt hemvist eller sitt säte i sådan stat.

Artikel 6

1. Förädlaren av en ny sort eller hans rättsinnehavare åtnjuter det skydd som denna konvention stadgar, när följande villkor äro uppfyllda:

a. Oberoende av uppkomsten, artificiell eller naturlig, till den ursprungliga variation som varit upphovet till den nya sorten, skall denna genom ett eller flera viktiga kännetecken kunna klart skiljas från alla andra sorter, vilka vid tiden för ansökningen om skydd äro allmänt kända. Att sådan allmän kändedom föreligger kan framgå av olika förhållanden, såsom att sor-

ten redan odlas eller kommersiellt utnyttjas, intagits i en officiell sortlista eller anmälts till en sådan, förekommer i en referenssamling eller noggrant beskrivits i en publikation.

De kännetecken, som göra det möjligt att beskriva och särskilja en ny sort, kunna vara av morfologisk eller fysiologisk art. I varje fall måste de tydligt kunna beskrivas och igenkännas.

b. Den omständigheten, att en sort förekommit i försök eller anmälts till registrering eller upptagits i en officiell sortlista, kan ej åberopas mot förädlaren av sorten eller hans rättsinnehavare.

Då skydd för en ny sort begäres i en unionsstat, får den ej, med medgivande av förädlaren eller hans rättsinnehavare, hava saluhållits eller kommersiellt utnyttjats i denna stats territorium och ej sedan mer än fyra år i någon annan stats territorium.

c. Den nya sorten skall vara tillräckligt likformig, med hänsyn tagen till de särdrag, som dess sexuella eller växtfortplantningsätt utvisar.

d. Den nya sorten skall vara stabil i sina väsentliga drag, d. v. s. överensstämma med den ursprungliga beskrivningen därav efter successiva reproduktioner eller förökningar eller, när förädlaren fastställt en särskild reproduktions- eller förökningscykel, efter avslutandet av varje sådan cykel.

e. Den nya sorten skall erhålla en benämning i enlighet med bestämmelserna i artikel 13.

2. Beviljandet av skydd för en ny sort får ej vara beroende av andra villkor än dem som här ovan nämnts, dock med förbehåll att förädlaren eller hans rättsinnehavare uppfyllt de formaliteter, som föreskrivas i varje lands egen lagstiftning, erläggande av avgifter inbegripet.

Artikel 7

1. Skydd beviljas efter en undersökning av den nya sorten med hänsyn tagen till de kriterier, som angivits i artikel 6. Denna undersökning skall anpassas efter varje växtsläkte eller växtart med beaktande av dess vanliga fortplantnings- eller förökningssätt.

2. I och för denna undersökning kunna vederbörande myndigheter i varje land avfordra förädlaren eller hans rättsinnehavare alla behövliga upplysningar, handlingar, sättplantor eller utsäden.

3. Under perioden mellan ansökningen om skydd för en ny sort och beslutet i anledning därav kan unionsstat vidtaga åtgärder för att skydda förädlaren eller hans rättsinnehavare mot egenmäktiga handlingar från tredje mans sida.

Artikel 8

1. Den rätt, som tillerkännes förädlaren av en ny sort eller hans rättsinnehavare, beviljas för en begränsad tid. Den får ej vara under 15 år. För sådana växtslag som vinrankor, fruktträd och deras ympkvistar, skogsträd och prydnadsträd får den ej understiga 18 år.

2. Skyddstiden i en unionsstat räknas från den dag skyddsbeviset utfärdats.

3. Varje unionsstat äger att antaga längre skyddstider än de som ovan angivits och att bestämma olika skyddstider för vissa grupper av växter, särskilt för att beakta reglementeringskraven på framställning av och handel med utsäden och sättplantor.

Artikel 9

Det fria utövandet av ensamrätten, som tillerkänts förädlaren eller hans rättsinnehavare, kan allenast begränsas av skäl, som hänföras till det allmänna intresset.

När en sådan begränsning förekommer i syfte att säkerställa spridning av de nya sorterna, har vederbörande unionsstat att vidtaga alla erforderliga åtgärder för att förädlaren eller hans rättsinnehavare skall erhålla skälig ersättning.

Artikel 10

1. Förädlarens rätt förklaras ogiltig, enligt bestämmelserna i varje unionsstats egen lagstiftning, om det befinnes att de i artikel 6 moment 1. under a. och b. fastställda villkoren icke voro vederbörligen uppfyllda då skyddsbeviset utfärdats.

2. Förädlaren eller hans rättsinnehavare går förlustig sin rätt, om han ej är i stånd att för vederbörande myndighet förete sådant reproduktions- eller förökningsmaterial, som möjliggör framställning av den nya sorten med dess morfologiska och fysiologiska egenskaper såsom desamma beskrivits vid tiden för skyddets beviljande.

3. Förädlaren eller hans rättsinnehavare kan gå förlustig sin rätt

a. om han inom föreskriven tid och sedan han uppmanats därtill ej tillhandahåller vederbörande myndighet det reproduktions- eller förökningsmaterial samt de handlingar och upplysningar, som anses behövliga för kontroll av den nya sorten, eller om han ej tillåter granskning av de åtgärder som vidtagits för sortens bevarande,

b. om han ej inom föreskriven tid erlagt de avgifter som han har att i förekommande fall betala för bibehållande av sina rättigheter.

4. Förädlarens rätt får ej förklaras ogiltig och förädlaren eller hans rättsinnehavare får ej gå förlustig sin rätt av annan orsak än som sägs i denna artikel.

Artikel 11

1. Förädlaren eller hans rättsinnehavare äger att välja den unionsstat i vilken han för första gången vill söka skydd för sin rätt till en ny sort.

2. Förädlaren eller hans rättsinnehavare kan i andra unionsstater söka skydd för sin rätt utan att avvakta, att skyddsbevis utfärdats av den unionsstat, i vilken den första ansökningen gjorts.

3. Skydd, som i olika unionsstater sökes av fysiska eller juridiska personer, vilka åtnjuta denna konventions förmåner, är oberoende av det skydd, som erhållits för samma nya sort i andra stater inom eller utom unionen.

Artikel 12

1. Förädlaren eller hans rättsinnehavare, som på vederbörligt sätt lämnat in ansökan om skydd för ny växtsort i en av unionsstaterna åtnjuter för ansökans inlämnande i övriga unionsstater prioriterätt under en tid av tolv månader. Denna tid räknas från dagen då den första ansökan inlämnats. Dagen för inlämnandet räknas ej.

2. För att komma i åtnjutande av de förmåner som stadgas i föregående moment, skall den nya ansökningen bestå av begäran om skydd för den nya sorten, framställning om den första ansökningens prioritet och, inom tre månader, kopia av de handlingar som utgjort denna första ansökning, bestyrkt av den myndighet, som motlagit sagda ansökan.

3. Förädlaren eller hans rättsinnehavare åtnjuter en frist av fyra år efter utgången av prioritetstiden för att åt den unionsstat, hos vilken inlämnats ansökan om skydd under de i moment 2. uppställda villkoren anskaffa de kompletterande handlingar och det material, som enligt denna stats lagar och förordningar föreskrivits.

4. Ej kan mot ansökan, som under ovannämnda villkor inlämnats, åberopas omständigheter, vilka uppkommit under den i mom. 1. stadgade prioritetstiden såsom annan ansökan, offentliggörande av ansökans föremål eller kommersiellt utnyttjande av detsamma. På sådana omständigheter kan icke grundas någon rätt till förmån för tredje man eller någon personlig besittning.

Artikel 13

1. En ny sort skall betecknas med en benämning.

2. Denna benämning skall möjliggöra identifiering av den nya sorten; särskilt gäller att den ej kan bestå enbart av siffror.

Benämningen får ej vara så avfattad att den blir vilseledande eller ger upphov till förväxling i fråga om den nya sortens särdrag, värde eller identitet eller beträffande förädlarens identitet. Särskilt bör den skilja sig från alla andra benämningar, vilka i någon av unionsstaterna beteckna redan befintliga sorter av samma eller närbesläktade växtarter.

3. Det är icke tillåtet för förädlaren eller hans rättsinnehavare att såsom benämning av ny växtsort till registrering inlämna en beteckning, för vilken han i någon av unionsstaterna åtnjuter det skydd, som tillerkänts fabriks- eller handelsmärke och som omfattar varor av samma eller liknande slag i märkeslagstiftningens mening, ej heller en beteckning, som kan befaras framkalla förväxling med sådant märke, dock är han därtill oförhindrad om han förbinder sig att avstå från sin rätt till märket när registreringen av den nya växtsortens benämning kommer till stånd.

Om förädlaren eller hans rättsinnehavare likväl lämnar ansökan om registrering av benämningen kan han, så snart benämningen registrerats, ej längre göra gällande någon rätt till fabriks- eller handelsmärke för ovannämnda varor.

4. Ansökan om registrering av benämning på en ny sort skall av förädlaren eller hans rättsinnehavare inlämnas till den myndighet, som avses i artikel 30. Om det visar sig, att benämningen ej uppfyller de i föregående moment uppställda fordringarna, vägrar myndigheten att registrera densamma samt anmodar förädlaren eller hans rättsinnehavare att inom viss föreskriven tid föreslå en annan benämning. Benämningen registreras samtidigt som skyddsbeviset enligt bestämmelserna i artikel 7 utfärdas.

5. En ny växtsort kan allenast under en och samma benämning i unionsstaterna föreslås till registrering. För utfärdande av skyddsbevis i varje stat behörig myndighet har att registrera benämningen, varom ansökan sålunda inlämnats, så framt icke sagda myndighet finner att benämningen ej lämpar sig för denna stat. I dylikt fall kan myndigheten påyrka, att förädlaren eller hans rättsinnehavare föreslår en översättning av den ursprungliga benämningen eller annan lämplig benämning.

6. Då benämningen av en ny växtsort till registrering inlämnas hos vederbörande myndighet i en unionsstat bringar myndigheten till den i artikel 15 stadgade unionens byrå kännedom om denna benämning och underrettar byrån vederbörande myndigheter i övriga unionsstater därom. Varje

unionsstat kan genom sagda byrås förmedling överlämna sina eventuella invändningar till den stat, som inkommit med underrättelsen.

Vederbörande myndighet i varje unionsstat lämnar till unionens byrå meddelande om varje registrering av benämningar på nya sorter och om varje avslag på registrering, och underrättar byrån därom vederbörande myndigheter i övriga unionsstater. Uppgifter om registreringar skola likaledes genom byråns försorg sändas till medlemsstaterna i Parisunionen för skydd av industriell äganderätt.

7. Envar som i en av unionsstaterna saluhåller eller kommersiellt utnyttjar reproduktionsmaterial eller växtförökningsmaterial av en ny sort, är skyldig att använda benämningen på den nya sorten, även efter det att skyddstiden för sorten utlupit, såvida icke, i enlighet med bestämmelserna i moment 10, äldre rättigheter utgöra hinder härför.

8. Från och med den dag skyddsbevis utfärdats för en förädlare eller hans rättsinnehavare i en unionsstat:

a. kan benämningen på den nya sorten ej i någon av unionsstaterna användas som benämning på en annan sort av samma eller en närstående växtart;

b. skall benämningen på den nya sorten anses såsom den artbeteckningen för denna sort. I följd härav kan ingen i någon av unionsstaterna, såvida ej annat följer av bestämmelserna i moment 10., för en beteckning, som är identisk med benämningen på den nya sorten eller befaras framkalla förväxling med denna, söka registrering eller erhålla skydd som fabriks- eller handelsmärke för varor av samma eller liknande slag i fabriks- och handelsmärkeslagstiftningens mening.

9. Det är tillåtet att, för samma produkt, till benämningen på den nya sorten foga ett fabriks- eller handelsmärke.

10. Det göres ej intrång i tredje mans äldre rättigheter rörande varumärken, som tjäna till att känneteckna hans varor eller företag. Om på grund av en äldre rättighet någon, som enligt bestämmelserna i artikel 7 ålagts att använda benämningen på en ny sort, är förhindrad använda densamma skall vederbörande myndighet i förekommande fall anmoda förädlaren eller hans rättsinnehavare att föreslå en annan benämning för den nya sorten.

Artikel 14

1. Den rätt, som enligt bestämmelserna i denna konvention tillerkänts förädlaren, är oberoende av de åtgärder, som unionsstat vidtager för att därstädes reglera produktionen, kontrollen och kommersiellt utnyttjande av utsäden och sättplantor.

2. Det bör dock såvitt möjligt undvikas, att sådana åtgärder hindra tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention.

Artikel 15

Unionens permanenta organ äro:

a. rådet

b. generalsekretariatet benämnt Internationella unionens för skydd av växtförädlingsproduktion byrå. Denna byrå är underställd det Schweiziska edsförbundets höga överinseende.

Artikel 16

1. Rådet består av unionens staters representanter. Varje unionsstat utser en representant till rådet och en suppleant.

2. Representanterna eller suppleanterna kunna åtföljas av assistenter eller rådgivare.
3. Varje unionsstat har en röst i rådet.

Artikel 17

1. Förevarande konventions signatärstater, som ännu ej ratificerat densamma, äro i egenskap av observatörer inbjudna till rådets sammanträden. Deras representanter ha konsulterande röst.
2. Till dessa sammanträden kunna jämväl inbjudas andra observatörer eller sakkunniga.

Artikel 18

1. Rådet utnämner bland sina medlemmar en ordförande och en förste viceordförande. Det kan utnämna andra viceordförande. Vid förfall för ordföranden ersättes densamma stadgeenligt av förste viceordföranden.
2. Uppdrag såsom ordförande gives för en tid av tre år.

Artikel 19

1. Rådet sammanträder på ordförandens kallelse.
2. Det håller ett ordinarie sammanträde en gång om året. Dessutom kan ordföranden sammankalla rådet på eget initiativ; han skall sammankalla detsamma inom tre månader när minst en tredjedel av unionsstaterna gjort framställning därom.

Artikel 20

1. Rådet antager själv sin arbetsordning.
2. Efter hörande av Schweiziska edsförbundets regering, antager rådet unionens administrativa och finansiella reglemente. Schweiziska edsförbundets regering vakar över verkställighet av detsamma.
3. Dessa förordningar och deras eventuella ändringar skola godkännas med tre fjärdedels majoritet av unionsstaterna.

Artikel 21

Rådets uppgifter äro följande.

- a. undersöka lämpliga åtgärder för tryggande av unionens bestånd och främjande av dess framåtskridande.
- b. granska årsberättelsen för unionens verksamhet och fastställa programmet för dess framtida arbeten;
- c. till generalsekreteraren, vars åligganden fastställts i artikel 23, giva alla erforderliga direktiv även sådana, som avse samband med de inhemska kanslierna;
- d. granska och godkänna unionens budget och enligt bestämmelserna i artikel 26 fastställa bidrag för varje medlemsstat;
- e. granska och godkänna de av generalsekreteraren framlagda räkningarna;
- f. enligt bestämmelserna i artikel 27 fastställa datum och plats för de sammanträden, som i sagda artikel angivits och vidtaga erforderliga åtgärder för att förbereda desamma;
- g. hos Schweiziska edsförbundets regering inkomma med förslag till utnämning av generalsekreterare och befattningshavare i högre tjänst;
- h. i stort sett, fatta alla beslut syftande på ett regelrätt utövande av unionens verksamhet.

Artikel 22

Rådets beslut fattas med enkel majoritet av närvarande medlemmar med undantag av beslut om de i artikel 20, 27, 28 och 32 angivna fallen samt då omröstning gäller budgeten och fastställande av bidrag för varje stat. I de senare tvenne fallen är den erforderliga majoriteten tre fjärdedelar av de närvarande medlemmarna.

Artikel 23

1. Unionens byrå har att fullgöra alla uppdrag och åligganden, som av rådet anförtrots åt den. Byrån ledes av generalsekreteraren.

2. Generalsekreteraren är ansvarig inför rådet; han vakar över verkställighet av rådets beslut.

Han framlägger budgeten för rådets godkännande och vakar över verkställighet av densamma.

Hos rådet redovisar han årligen för sin förvaltning och underställer rådet berättelse för unionens verksamhet och finansiella läge.

3. Generalsekreteraren och befattningshavare i högre tjänst utnämnas, på rådets förslag, av Schweiziska edsförbundets regering, som bestämmer villkoren för deras antagande.

Tjänsteställning och avlöningsförhållanden för övriga befattningshavare fastställas i det administrativa och finansiella reglementet.

Artikel 24

Schweiziska edsförbundets regering har överinseende över Internationella unionens byrås utgifter för skydd av växtförädlingsprodukter och över dess räkenskaper. Den framlägger för rådet en årsrapport angående sitt kontrolluppdrag.

Artikel 25

Formen för tekniskt och administrativt samarbete mellan unionen för skydd av växtförädlingsprodukter och unionerna, som förvaltas av internationella byråer, vilka förenats för skydd av industriell, litterär och konstnärlig äganderätt, skall fastställas genom ett av Schweiziska edsförbundets regering, i samband med vederbörande unioner, upprättat reglemente.

Artikel 26

1. Unionens utgifter täckas

- a. med unionsstaternas årsbidrag;
- b. med ersättning för fullgjorda uppdrag;
- c. med olika slags inkomster.

2. För att fastställa beloppet å årsbidrag äro unionsstaterna fördelade på tre klasser:

1:a klass

2:a klass

3:e klass

fem enheter,

tre enheter,

en enhet.

Varje unionsstat bidrar i förhållande till antalet enheter av den klass den tillhör.

3. Värdet av deltagarenheten erhålles genom att, för den avsedda budgetperioden, dividera totalbeloppet å utgifterna, som måste täckas genom staternas bidrag, med enheternas totalbelopp.

4. Vid tiden för anslutning till unionen, uppger varje unionsstat den klass, den önskar tillhöra. Emellertid kan varje unionsstat sedermera förklara, att den önskar tilldelas en annan klass.

Denna förklaring skall göras minst sex månader före slutet av den verksamhetsperiod, som föregår den period, för vilken klassomändring träder i kraft.

Artikel 27

1. Förevarande konvention underkastas periodiska revideringar med syfte att i densamma införa sådana förbättringar, som kunna fullständiga det för unionen gällande systemet.

2. För detta ändamål hållas konferenser vart femte år så vida icke rådet med fem sjättedelars majoritet av närvarande medlemmar anser, att dylik konferens bör hållas vid en tidigare eller senare tidpunkt.

3. Konferensen är beslutsmässig allenast då minst hälften av unionens medlemsstater därvid äro företrädde.

För att bli antagen, skall konventionens reviderade text samla en majoritet på fem sjättedelar av de vid konferensen företrädde unionens medlemsstater.

4. Den reviderade texten träder i kraft gentemot unionsstaterna, som ratificerat densamma, då den ratificerats av fem sjättedelar av unionsstaterna. Ikraftträdandet sker trettio dagar sedan det sista ratifikationsinstrumentet deponerats. Anser emellertid en majoritet på fem sjättedelar av de vid konferensen företrädde unionsstaterna, att den reviderade texten medför sådana ändringar att desamma för unionsstaterna, som ej skulle ratificera sagda text, utsluta möjligheten att gentemot de övriga unionsstaterna förbli bundna av den föregående texten, inträder ikraftträdandet av den reviderade texten två år sedan det sista av ratifikationsinstrumenten deponerats. I dylikt fall upphör den föregående texten från och med ovannämnda ikraftträdande att binda staterna, som ratificerat den reviderade texten.

Artikel 28

1. Vid fullgörande av sina uppdrag använder unionens byrå franska, tyska och engelska språken.

2. Rådets sammanträden ävensom revisionskonferenserna hållas på dessa tre språk.

3. Rådet kan, om så behövs, med tre fjärdedels majoritet av närvarande medlemmar bestämma att andra språk skola användas.

Artikel 29

Unionsstaterna förbehålla sig rätten att sinsemellan träffa speciella överenskommelser för skydd av växtförädlingsprodukter i den mån dessa överenskommelser ej strida mot bestämmelserna i förevarande konvention.

Unionsstaterna, som ej deltagit i dylika överenskommelser, äro oförhindrade att, på gjord framställning, ansluta sig till desamma.

Artikel 30

1. Varje unionsstat förbinder sig att vidtaga alla erforderliga åtgärder för tillämpning av förevarande konvention.

Särskilt förbinder den sig:

a. att åt övriga unionsstaters undersåtar tillförsäkra lämpliga rättsmedel för möjliggörande av ett effektivt försvar av de i förevarande konvention medgivna rättigheterna;

b. att inrätta ett särskilt kansli för skydd av växtförädlingsprodukter eller uppdraga åt ett redan befintligt sådant detta skydd;

c. att ombesörja översändande till allmänheten av informationer rörande detta skydd och åtminstone av den periodiska publikationen av listan på utfärdade rättsskyddsbevis.

2. Speciella överenskommelser kunna jämväl träffas mellan unionsstaterna för eventuellt gemensamt anlåtande av kanslierna, som har att genomföra den i artikel 7 föreskrivna undersökningen av nya växtsorter och att leda ihop erforderliga samlingar och dokument i referenssyfte.

3. Det är underförstått, att vid den tidpunkt då ratifikations- eller anslutningsinstrumenten deponeras, varje stat skall enligt egen lagstiftning vara i stånd att låta förevarande konventions bestämmelser gå i verkställighet.

Artikel 31

1. Förevarande konvention står intill den andra december nittonhundrasextiotvå öppen för undertecknande av de stater, som företrätts vid Paris-konferensen för skydd av växtförädlingsprodukter.

2. Förevarande konvention är underkastad ratifikation; ratifikationsinstrumenten deponeras hos Franska republikens regering, som har att om depositionerna notificera signatärstaterna.

3. Så snart konventionen ratificerats av minst tre stater, träder konventionen i kraft mellan dessa stater trettio dagar efter det tredje ratifikationsinstrumentet deponerats. Gentemot var och en av de stater, som sedermera ratificerat konventionen, träder densamma i kraft trettio dagar efter det statens ratifikationsinstrument deponerats.

Artikel 32

1. Förevarande konvention står öppen för anslutning av icke-signatärstater under de villkor, som uppställts i mom. 3 och 4 av denna artikel.

2. Ansökningar om anslutning skola tillställas Schweiziska edsförbundets regering, som notificerar unionsstaterna därom.

3. Ansökningar om anslutning granskas av rådet under beaktande i all synnerhet av bestämmelserna i artikel 30.

Med hänsyn till beskaffenheten av det beslut, som skall fattas och till den fastställda skillnaden på förfarande för revisionskonferenserna, vinner en icke-signatärstats ansökan om anslutning bifall därest densamma godkännes med fyra femtedelars majoritet av närvarande medlemmar.

Vid omröstning skola tre fjärdedelar av unionsstaterna vara företrädde.

4. När ett gynnsamt beslut förekommer, deponeras anslutningsinstrumentet hos Schweiziska edsförbundets regering, som notificerar unionsstaterna härom.

Anslutningen går i verkställighet trettio dagar efter det instrumentet deponerats.

Artikel 33

1. Vid konventionens ratificering, då det gäller en signatärstat eller vid ansökning om anslutning då det gäller annan stat, upplyser varje stat i första fallet Franska republikens regering eller i andra fallet Schweiziska eds-

förbundets regering om listan på växtsläkten eller växtarterna, för vilka den åtager sig att tillämpa konventionens bestämmelser under d i artikel 4 uppställda villkoren. Om det är fråga om växtsläkten eller växtarter, som åsyftas i mom. 4. sagda artikel, anger dessutom ifrågavarande stat närmare huruvida den tänkt sig begagna möjligheten av begränsning, som givits genom denna bestämmelse.

2. Varje unionsstat, som sedermera beslutar att tillämpa konventionens bestämmelser å andra växtsläkten eller växarter, överlämnar, minst trettio dagar före dess besluts ikraftträdande, till Schweiziska edsförbundets regering och till unionens byrå samma uppgifter som de i mom. 1. av denna artikel angivna.

3. Franska republikens regering eller, i förekommande fall, Schweiziska edsförbundets regering vidarebefordrar omedelbart till samtliga unionsstater de i mom. 1. och 2. av denna artikel angivna uppgifterna.

Artikel 34

1. Varje unionsstat förklarar vid konventionens undertecknande, dess ratificering eller vid anslutning till densamma huruvida konventionen är tillämplig på unionsstatens territorium i dess helhet eller del därav eller på en, flera eller samtliga stater eller territorier, för vilka den är berättigad att underhandla.

Den kan sedermera när som helst genom ratifikation till Schweiziska edsförbundets regering fullständiga denna förklaring. Notifikationen går i verkställighet trettio dagar efter det sistnämnda regering mottagit densamma.

2. Regeringen, som mottagit de i mom. 1. av denna artikel omnämnda förklaringarna och notifikationerna, underrättar samtliga unionsstater där- om.

Artikel 35

Oavsett bestämmelserna i artikel 6 är varje unionsstat, utan att någon förpliktelse för de övriga unionsstaterna därav uppstår, befogad att begränsa det i sagda artikel uppställda kravet på nyhetskaraktär beträffande växtsorter av nyare uppkomst vilka förefinnas vid föreliggande konventions ikraftträdande gentemot ifrågavarande stat.

Artikel 36

1. Om vid tiden för föreliggande konventions ikraftträdande gentemot en av unionsstaterna förädlaren av en ny växtsort, som skyddas i denna stat, eller hans rättsinnehavare för benämning av växtsorten ifråga i sagda stat åtnjuter skydd såsom fabriks- eller handelsmärke för samma eller liknande produkter i märkeslagstiftningens mening, kan han antingen avstå från skyddet såsom fabriks- eller handelsmärke eller deponera en ny benämning för växtsorten i stället för den föregående benämningen. Därest inom sex månader en ny benämning ej deponerats kan förädlaren eller hans rättsinnehavare ej längre göra gällande någon rätt till fabriks- eller handelsmärke för ovannämnda produkter.

2. Om en ny benämning registrerats för växtsorten kan förädlaren eller hans rättsinnehavare först efter en tid av ett år från kungörandet av den nya benämningens registrering förbjuda dem, som, innan föreliggande konvention trätt i kraft, var skyldiga begagna den föregående benämningen, att använda densamma.

Artikel 37

Föreliggande konvention torde icke kunna inkräkta på de rättigheter, som förut förvärvats vare sig genom unionsstaternas egna lagstiftningar eller genom överenskommelser, som träffats mellan dessa stater.

Artikel 38

1. All tvist mellan två eller flera unionsstater, som avser tolkning eller tillämpning av föreliggande konvention och som ej avgjorts genom underhandling, hänskjutes, på begäran av endera tvistande parten, till rådet, som vinnlägger sig att framkalla en överenskommelse.

2. Om dylik överenskommelse ej kommer till stånd inom sex månader från den tiden rådet tagit befattning med tvisten, tages tvisten upp av en skiljedomstol på enkel begäran av en av de tvistande staterna.

3. Domstolen består av tre skiljemän.

I det fall två stater äro part i tvisten utser varje stat en skiljeman.

I det fall mer än två stater äro part i tvisten utses två av skiljemännen av de tvistande staterna efter därom träffad överenskommelse.

Om de tvistande staterna ej utsett skiljemän inom två månader från den dag då ansökan om domstolens inrättande delgivits dem genom unionens byrå, kan vardera tvistande staten hos Internationella domstolens president anhålla att han företar de erforderliga tillsättningarna.

Den tredje skiljemannen utses under alla förhållanden av Internationella domstolens president.

Om presidenten är medborgare i en av de stater, som äro part i tvisten, företar vicepresidenten ovannämnda tillsättningar, såvida han icke själv är medborgare i en av de stater, som äro part i tvisten. I sista fallet ankommer det på ledamot av domstolen, som ej själv är medborgare i en av de stater, som äro part i tvisten och som valts av presidenten, att företa dessa tillsättningar.

4. Skiljedomen är slutgiltig och bindande för de tvistande staterna.

5. Domstolen fastställer själv regler för förfarandet därest av tvistande staterna ej annorlunda bestämmes.

6. Varje stat, som är part i tvisten, bestrider kostnaderna för sitt franträdande inför skiljedomstolen; de övriga kostnaderna bestridas av varje stat med lika belopp.

Artikel 39

Konventionens undertecknande, dess ratifikation eller anslutning till densamma skola ej innebära något förbehåll.

Artikel 40

1. Föreliggande konvention slutes utan tidsbegränsning.

2. Med förbehåll av bestämmelserna i artikel 27 mom. 4., uppsäger en unionsstat konventionen, går denna uppsägning i verkställighet sedan ett år förflutit från och med den dag notifikation om uppsägningen av Schweiziska edsförbundets regering gjorts till övriga unionsstater.

3. Varje unionsstat kan när som helst förklara, att konventionen upphör att vara tillämplig å vissa av dess territorier eller stater eller territorier, för vilka han fattat beslut jämlikt bestämmelserna i artikel 34. Denna förklaring går i verkställighet, sedan ett år förflutit från och med den dag notifikation om denna förklaring av Schweiziska edsförbundets regering gjorts till övriga unionsstater.

4. Dessa uppsägningar och förklaringar torde icke kunna inkräkta på de rättigheter, som inom föreliggande konventions ram förvärvats före utgången av den i mom. 2. och 3. sagda artikel fastställda tiden.

Artikel 41

1. Föreliggande konvention har avfattats i ett exemplar på franska språket, vilket deponerats hos Franska republikens regerings arkiv.

2. En bestyrkt avskrift tillställes av densamma var och en av signatärstaternas regeringar.

3. Officiella översättningar av föreliggande konvention skola utföras på tyska, engelska, spanska, italienska, nederländska språken.

Till bekräftelse härav ha befullmäktige, för detta ändamål utsedda ombuden sedan deras fullmakter företetts och befunnits vara i vederbörlig form uppsatta, undertecknat denna konvention och försett densamma med sina sigill.

Som skedde i Paris den andra december nittonhundrasextioett.

För Tyska förbundsrepubliken

undertecknat: *G. v. Haeften*
Joseph Murmann
Hans Schade

För Belgien

undertecknat: *A. Bayot*

För Franska republiken

undertecknat: *Henri Ferru*

För Italienska republiken

I min egenskap av fullmäktige ombud förklarar jag, att Italienska republikens regering med stöd av den befogenheten, som givits genom artikel 4 mom. 5 i föreliggande konvention, beslutat att tillämpa, i vad angår skydd för växtförädlingsprodukter, artiklar 2 och 3 i Paris-konventionen för skydd av industriell äganderätt.

undertecknat: *Talamo*

För Nederländerna

undertecknat: *F. E. Nijdam*

Lista enligt artikel 4 moment 3

Arter skola skyddas inom vart och ett av följande växtslag:¹

1. Vete	Triticum aestivum L. ssp. vulgare Triticum aestivum L. ssp. vulgare (WILL, HOST) MAC KAY Triticum durum DESF
2. Korn	Hordeum vulgare L. s. lat.
3. Havre	Avena sativa L. Avena byzantina C. KOCH } <i>eller</i> Ris — Oryza sativa L.
4. Majs	Zea Mays L.
5. Potatis	Solanum tuberosum L.
6. Ärtor	Pisum sativum L.
7. Bönor	Phaseolus vulgaris L. Phaseolus coccineus L.
8. Lusern	Medicago sativa L. Medicago varia MARTYN
9. Rödklöver	Trifolium pratense L.
10. Rajgräs	Lolium sp.
11. Sallat	Lactuca sativa L.
12. Äpplen	Malus domestica BORKH
13. Rosor	Rosa hort. <i>eller</i> Nejlikor — Dianthus caryophyllus L.

¹ Där alternativa växtslag nämnas (under 3 och 13), räknas dessa endast som *ett* växtslag.

Rekommendation

Konferensen

Beaktande artiklarna 7 och 30 i Konventionen;

Beaktande att förhandsgranskning av växtförädlingsprodukterna skall ur teknisk och finansiell synpunkt på var och en av unionsstaterna lägga en tung börda, som det är möjligt och önskvärt att lätta genom anordnande av förhandsgranskning på internationell basis;

Beaktande att detta internationella samarbete skall ha den verkan att därigenom möjliggöres unionens utvidgning till ett större antal stater och till ett större antal växtsläkten och växtarter;

Rekommenderar staterna, som företräts vid konferensen, att snarast möjligt igångsätta erforderliga undersökningar i syfte att åstadkomma förhandsgranskningen på det internationella planet och avslutande av de överenskommelser, varom sägs i artikel 30 av Konventionen.

Deklaration

Signatärstaterna deklarerar deras gemensamma avsikt vara att, så snart konventionen träder i kraft, utsträcka dess bestämmelser till minst femton växtsläkten, om vilka lista skall upprättas gemensamt staterna emellan.

För Tyska förbundsrepubliken

undertecknat: *G. v. Haeften*
Joseph Murmann
Hans Schade

För Franska republiken

undertecknat: *Henri Ferru*

För Nederländerna

undertecknat: *F. E. Nijdam*

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Landbruksministeriet:

— — — har sagen været forelagt plantenyhedsnævnet, der efter at have drøftet spørgsmålet på et plenarmøde har udtalt følgende:

Beskyttelse af ejendomsretten til forædlede planter har gentagne gange både her og i andre lande været taget op til en drøftelse, og til orientering kan nævnes, at der af landbruksministeriet her i landet efter forudgående forhandlinger med de i sagen interesserede parter i foråret 1959 blev nedsat et udvalg, der fik til opgave at undersøge behovet for og den praktiske gennemførelse af en beskyttelse.

På initiativ af det franske landbruksministerium blev de vesteuropæiske stater i 1957 indbudt til et møde i Paris til drøftelse af en beskyttelse af plantenyheder, og fra de nordiske lande deltog bl. a. Sverige og Danmark i dette møde. I fortsættelse heraf blev der afholdt en del møder, som resulterede i, at der den 2. december 1961 i Paris blev undertegnet en konvention til beskyttelse af forædlerrettigheder for planter. Denne konvention blev tiltrådt af Danmark i efteråret 1962 og er omtalt i det overfor Nordisk Råd stillede forslag.

Det danske folketing gennemførte ved lov nr. 205 af 16. juni 1962 en beskyttelse af forædlerrettigheder for plantenyheder, baseret på den betænkning, der blev afgivet af det af landbruksministeriet nedsatte udvalg.

Udvalgsarbejdet i Danmark fandt sted sideløbende med de forhandlinger, der på bredere basis blev ført i Paris, og ved udarbejdelse af betænkningen med dertil hørende lovudkast har det danske udvalg i videst muligt omfang haft opmærksomheden henvendt på de fra arbejdet i Paris foreliggende retningslinier. Nævnet bekendt er Danmark det eneste af de lande, der har underskrevet Pariserkonventionen, som har gennemført en lovgivning.

Danmarks status afviger derfor på dette område noget fra de andre nordiske lande, og plantenyhedsnævnet finder det ønskeligt, at der i de andre nordiske lande skabes en beskyttelse for plantenyheder på linie med den, der er gennemført ved lovgivning i Danmark.

Plantenyhedsnævnet skal desuden tillade sig at fremføre, at man vil være stærkt interesseret i, at der mellem de nordiske lande etableres og opbygges et samarbejde til løsning af de opgaver, der må udføres i forbindelse med en beskyttelse af forædlerrettigheder. Nævnet vil anse det for særdeles nyttigt, at der udarbejdes fælles regler for afprøvning og bedømmelse, og i det omfang, det er muligt, kunne der ved en deling af opgaverne ske en forenkling af arbejdet. Et samarbejde på dette område indebærer den mulighed, at anerkendelse og beskyttelse af plantenyheder i nogle tilfælde kunne ske på basis af de enkelte landes resultater, men dette forudsætter, at der i de øvrige nordiske lande også gennemføres en lovgivning på dette specielle felt.

Landbruksministeriet kan tiltræde det af plantenyhedsnævnet anførte, idet man skal tilføje, at der allerede på nuværende tidspunkt synes at være praktisk interesse for en gensidighedsordning mellem de enkelte lande, især mellem Danmark og Sverige, idet der har vist sig interesse for beskyttelse her i landet af svenske plantenyheder. En sådan beskyttelse kan ifølge § 3, stk. 1, i loven af 16. juni 1962 kun indrømmes, såfremt der enten foreligger gensidighed, eller danske forædlere i vedkommende land kan opnå planteforædlerbeskyttelse på lige fod med dette lands egne forædlere.

København, den 12. december 1963

P. m. v.

F. b.

(sign.)

Finland

Lantbruksministeriet har i skrivelse den 19 juli 1963 förklarat sig instämma i yttrande från Anstalten för växtodling (se nedan).

Statens frökontrollanstalt:

Direktionen understöder i princip tanken på rättsligt skydd för växtförädlingsprodukter. Med beaktande av den omfattande frågan anser direktionen, att planeringen av ifrågavarande lagstiftning fordrar grundligt övervägande.

Direktionen anser det inte nödvändigt att i detta sammanhang närmare gå in på detaljerna i ifrågavarande konventionsförslag. Beträffande växtförädlingsprodukternas sortkännetecken föreslås, att Statens frökontrollanstalt i varje enskilt fall fick avgöra om t. ex. en spannmålssort är ny, enhetlig och bestående.

Ifrågavarande lagstiftning borde enligt direktionens åsikt inte sammanfogas med den lagstiftning, som berör frökontroll och handel, utan föreslås stiftande av en särskild lag inklusive förordningar.

Direktionen föreslår, att Finlands regering tillsammans med regeringarna i de övriga nordiska länderna deltog i åstadkommandet av en lagstiftning rörande rättsligt skydd för växtförädlingsprodukter.

Helsingfors den 11 september 1963

Å direktionens för Statens frökontrollanstalt vägnar:

E. A. Jamalainen

Aarne Hilli

Anstalten för växtodling¹:

Såsom av professor Hugo Osvalds förslag framgår har frågan om rättsskydd för växtförädlingsprodukter senast år 1961 på internationell bas dryftats i Paris. Här undertecknade Belgien, Frankrike, Nederländerna och Västtyskland en konvention enligt vilken förädlingar av bestämda växtslag tillerkändes rättsskydd. Av de nordiska länderna har Danmark och Sverige varit särskilt intresserade av att få växtförädlingsprodukterna rättsligt skyddade. I dessa länder har egna system utvecklats genom vilka de inhemska växtförädlingsprodukterna tillsvidare skyddas i det egna landet.

I Finland har man alltid bl. a. inom jordbruket tillgodogjort sig det utländska växtförädlingsarbetets resultat. I en del fall har det dock visat sig svårt att importera utländska förädlingar enär man icke velat överlämna dem till försöksodling då man fruktat att de skulle utkomma i handeln utan att förädlaren skulle få ersättning härför.

I Finland har man i allmänhet satt stort värde på det utländska växtförädlingsarbetet beträffande åkerväxterna och varit beredd att betala ersättning för värdefulla utländska förädlingar. Då växtförädlingsarbetet år för år blir allt svårare och även kostnaderna härför stiger är det klart att växtförädlingsanstalterna allt mera ogärna velat utlämna sina produkter till prövning och användning utomlands.

Professor Hugo Osvalds förslag bör anses vara särskilt aktuellt och nyttigt. Problemets lösning i de olika nordiska länderna skulle mycket underlättas om lagstiftningen på detta område där vore enhetlig. Inom Nordiska rådet borde ett fackmannaorgan tillsättas där alla nordiska länder vore representerade och som uppgjorde ett gemensamt lagförslag i frågan. Ur Finlands synpunkt vore det önskvärdast att detta aktuella problem skulle behandlas och avgöras inom Nordiska rådets krets.

Helsingfors den 19 juli 1963

Professor *Otto Valle*

Maataloustuottajain keskusliitto — Lantbruksproducenternas centralförbund¹:

Frågan om rättsligt skydd för växtförädling har preliminärt varit före även i vårt land, men hittills har man endast åtnöjt sig med att följa med lagstiftningens utveckling i andra länder.

¹ Ytterlandet översatt från finska.

Det egentliga syftet med en lagstiftning om rättsligt skydd för växtförädling är att skapa skydd för växtförädlarens arbete. Det blir fortlöpande kostsammare att frambringa bättre arter, och det är därför förståeligt, att en växtförädlare önskar något slag av skydd för sitt arbete för att de dryga omkostnaderna på något sätt skulle bli ersatta. Avsaknaden av rättsligt skydd för växtförädlingen i vårt land kan även medföra, att erhållandet av utsäde till nya arter, som befunnits goda, kan gestalta sig svårt, ja måhända helt omöjligt från sådana länder, som har lagstiftning om artskydd, ifall vi icke kan tillförsäkra dem motsvarande rättsliga skydd hos oss. I en sådan situation skulle vi stanna utanför den utveckling på växtförädlingens område, som försiggår i andra länder.

I Sverige gäller för närvarande ett särskilt system för artskydd. Det baserar sig på officiell plombering av utsäde och en i samband därmed uppbyggnad av plomberingsavgift. Det erbjuder dock icke någon garanti för internationellt skydd för växtförädlingen, varför frågan om ett utvecklande av lagstiftningen är aktuell även där. Då förhållandena hos oss inom växtförädlingens område helt naturligt är i det närmaste desamma som i Sverige och de resultat man i Sverige nått på detta område för oss är av avgörande betydelse, är ett samarbete i fråga om utvecklandet av det rättsliga skyddet för växtförädlingen befogat.

Med hänvisning till ovan anförda motiv får Maataloustuottajain keskusliitto understöda det framställda förslaget om att möjligheterna för åstadkommande av en enhetlig samnordisk lagstiftning om rättsligt skydd för växtförädling skulle undersökas.

Helsingfors den 13 september 1963

Högaktningsfullt

Maataloustuottajain keskusliitto

E. J. Korpela

Aarno Lutz

Kylvösiemenliitto — (utsädesförbundet)¹:

I vårt land utövas växtproduktion under exceptionellt svåra förhållanden på grund av det geografiska läget. Den korta, ofta kyliga och frostiga vegetationsperioden med varierande nederbörds mängder ställer många specialkrav på här odlade sorter. Den inhemska växtförädlingen är bl. a. därför av stor betydelse, vilket också bevisas av att 60 % av den nuvarande spannmålsarealen besätts med här förädlade sorter. Å andra sidan har er-

¹ Yttrandet översatt från finska.

farenheten utvisat, att den utländska, i främsta rummet den skandinaviska växtförädlingen har framställt många sorter, som väl tjänar även vår växtproduktion.

På utsädesförbundet har man uppmärksammat den internationella utvecklingen rörande växtförädlarens rätt. Då vårt land särskilt under ogynnsamma år varit beroende av från utlandet importerat spannmåls- och annat utsäde, ligger det i vårt intresse att vi ansluter oss till den internationella verksamheten på ifrågavarande område, varvid också våra egna växtförädlare erhåller rättsligt skydd i andra länder. Dessutom är det sannolikt, att en lagstiftning angående nämnda rättsskydd skulle effektivisera landets växtförädling samt öka intresset för förädlingsverksamhet även på annat håll än de som för närvarande utövar växtförädling.

Vårt lands utsädesvärd, närmast utsädesodlingen och -handeln företer många sådana speciella drag, vilka eventuellt kunde göra det svårt att direkt tillämpa den till brevet bifogade internationella konventionens regler. Därför måste man anse förslaget till en gemensam nordisk lagstiftning rörande rättsligt skydd för växtförädlingen, där de ifrågavarande ländernas specialförhållanden skulle beaktas, vara motiverat.

Med hänvisning till det föregående, ber Utsädesförbundet högaktningfullt att få framhålla, att förbundet omfattar det gjorda förslaget om nordisk lagstiftning angående växtförädlarens rätt samt anser det för viktigt, att man i brådskande ordning undersöker möjligheterna att åstadkomma nämnda lagstiftning.

Helsingfors den 5 september 1963

N. O. Puolakka

Rainer Schildt

Pellervo-seura r.y. — (Pellervo-sällskapet)¹:

Skyddandet av växtförädlarens arbete i lagstiftningsväg bör med beaktande av de ständigt ökade kostnader, som utvecklandet av växtarter kräver, betraktas som en aktuell och angelägen uppgift. Vårt lands möjligheter att erhålla nya användbara arter kan i vissa fall väsentligen reduceras, ifall icke förädlingsverksamheten kan tillförsäkras rättsligt skydd hos oss. Det bör anses vara förenligt med vårt lands intressen att i samråd med de övriga nordiska länderna utveckla ifrågavarande lagstiftning, särskilt då man beaktar de likartade förhållandena samt det redan förefintliga samarbetet mellan växtförädlarna i dessa länder.

Vid sådant förhållande får vi understöda det väckta förslaget därom,

¹ Yttrandet översatt från finska.

att de nordiska länderna gemensamt skulle undersöka möjligheterna att åstadkomma en enhetlig lagstiftning om rättsligt skydd för växtförädling.

Helsingfors den 17 september 1963

Pellervo-seura r.y.

T. Rautavaara

Kyösti Eskelinen

N o r g e

Landbruksdepartementet:

Landbruksdepartementet har forelagt saken for de institusjoner, organisasjoner og etater som man antok måtte være interessert i spørsmålet. Av de innkomne uttalelser går det fram at det er interesse for felles nordisk samarbeid på dette felt. Departementet slutter seg til denne vurdering av saken, og anbefaler at det arbeides videre med saken ut fra de forutsetninger som fremgår av herr Osvalds forslag.

En skal i denne forbindelse gjøre den ærede delegasjon merksam på at Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd i november 1962 satte ned et utvalg til å utrede dette spørsmål. Utvalget har ennå ikke avgitt sin innstilling, men departementet vil underrette delegasjonen så snart denne innstilling foreligger.

Oslo, 2. november 1963

Etter fullmakt

Ivar Haugen

S v e r i g e

Statens centrala frökontrollanstalt:

Som i motionen framhålls undertecknade 1961 Belgien, Frankrike, Italien, Nederländerna och Västtyskland en konvention, som tillförsäkrar växtförädlare i de anslutna länderna ett immateriellt skydd för växtförädlingsprodukterna. Danmark, England och Schweiz har sedermera anslutit sig till konventionen, varvid Danmark för sin del i och för ikraftsättande av konventionen antagit en särskild lagstiftning.

I Norge och Finland har däremot inga mått och steg vidtagits för att åstadkomma något skydd åt växtförädlingen.

I Sverige infördes 1961 en s. k. växtförädlingsavgift för allt offentligen salufört utsäde av strå- och trindsäd. Detta är en avgift av skattemässig karaktär, avsedd att utgöra ett ekonomiskt stöd åt växtförädlingen. Genom denna avgift insamlades under utsädesåret 1961—62 ca 1,4 milj. kronor, av vilka huvuddelen tillföll de svenska växtförädlingsföretagen för av dem marknadsförda sorter. Motsvarande summa för 1962—63 uppgår till ca 1,7 milj. kronor. I Sverige har emellertid hittills saknats en lagstiftning angående skydd av privaträttslig natur. Genom en statlig utredning prövas nu emellertid olika vägar för en sådan modifikation av det svenska systemet att en anslutning till ovannämnda konvention skulle kunna möjliggöras.

Läget på det aktuella området är alltså helt olikartat inom de nordiska länderna.

Då såsom i motionen påpekas lagstiftningen på immaterialrättens område numera anpassats genom nordiskt samarbete och då de nordiska ländernas samarbetssträvanden bl. a. även synes inriktas på ett närmande i fråga om jordbrukspolitiken, torde det föreligga goda motiv för ett fullföljande av dessa strävanden även å det här aktuella området, i all synnerhet som ett livligt utbyte av odlingsmaterial förekommer sedan länge de nordiska länderna emellan. Utsikter borde föreligga för att åtminstone i fråga om vissa sektorer tillskapa gemensamma instrument såväl för den av konventionen förutsatta prövningen av nya förädlingsprodukter, som för upptagande av sådana i officiella sortlistor och för bevakandet av växtförädlarens upphovsmannarätt inom de nordiska länderna. En samordning av den nordiska lagstiftningen synes kunna medföra betydande fördelar, oavsett om samtliga nordiska länder en gång i framtiden skulle ansluta sig till den internationella konventionen eller om ett eller flera skulle stanna utanför denna.

På grund av vad ovan anförts får anstalten i princip tillstyrka den väckta motionen. Anstalten vill samtidigt framhålla att, då det förberedelsearbete, som kommer att krävas för ett nordiskt samgående kan förmodas ta ganska lång tid i anspråk, en eventuell svensk anslutning till konventionen icke bör fördröjas i avvaktan på det resultat, som de nordiska överläggningarna kan leda till.

Solna den 27 augusti 1963

Knut von Horn

Harald Esbo

Skogs- och lantbruksakademien:

Sedan akademien infordrat särskilda yttranden från på området speciellt sakkunniga akademiledamöter (i detta fall professorn Erik Åkerberg, Sva-

löv, filosofie doktorn Olof Gelin, Weibullsholm, samt undertecknad Kåre Frøier) får akademien i korthet anföra följande.

I princip tillstyrker akademien herr Osvalds förslag att Nordiska rådet skall rekommendera de nordiska ländernas regeringar att undersöka möjligheterna för att ävägbringa en gemensam nordisk lagstiftning beträffande skydd för växtförädlingsprodukter. Det synes otvivelaktigt vara värdefullt, om en enhetlig nordisk lösning i berörda avseende efterhand kan utformas.

Akademien önskar emellertid framhålla, att i dagens läge situationen är ganska olika i de fem nordiska länderna, när det gäller möjligheterna att åstadkomma skydd för växtförädlingsprodukter. Enligt akademiens mening bör därför lämpligen varje nordiskt land för sig först utforma åtminstone preliminära förslag till eget växtförädlingsproduktskydd, innan en effektiv samordning mellan de olika ländernas bestämmelser i en andra etapp kan tänkas bli förverkligad. På grund av de antydda olikheterna länderna emellan — bl. a. rätt skiljaktiga åsikter om skyddets omfattning och tidsbegränsning m. m. — synes det akademien lyckligast, om frågan om gemensam nordisk lagstiftning, så betydelsefull och önskvärd den än är, icke låtes influera på och interferera med det enskilda landets åtgärder i avseende på skyddsbestämmelser.

Akademien vill slutligen uttala tveksamhet beträffande den punkt i herr Osvalds förslag, som berör internordiskt samarbete på sortprövningens område i fråga om förprovning av nya sorter. Förslaget synes på denna punkt vara i behov av komplettering och förtydligande. Visserligen torde ett sådant sortprövningssamarbete mellan de nordiska länderna kunna ävägbringas och kanske även på vissa punkter vara att eftersträva, men utsikter till någon mer väsentlig kostnadsbesparing torde enligt akademiens mening knappast föreligga, eftersom de nordiska ländernas odlingsbetingelser dock är så pass olika. Även om påfallande likheter i fråga om breddgrad, marktyp, klimatbetingelser, vegetationsperiodens längd m. m. förefinnes mellan t. ex. Sverige, Norge och Finland resp. sydligaste Sverige och Danmark, måste dock varje lands egna lokala prövningar av de nya sorterna bli de i sista hand utslagsgivande. Några större möjligheter till förenkling och besparing genom koncentration av ett visst växtslags prövning till endast ett nordiskt land synes därför enligt akademiens mening icke föreligga. Endast för det fall att herr Osvalds förslag i fråga om förprovningen tänkes avse den del av sortprövningen, som faller inom frökontrollverksamheten, synes visst fog föreligga för förslaget.

Stockholm den 2 september 1963

Bo Hammarskjöld

Kåre Frøier

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök:

I ett tillägg, som fogats till det väckta medlemsförslaget, återges texten till den »Konvention för skydd av växtförädlingsprodukter», som 1961 undertecknats av Belgien, Frankrike, Italien, Nederländerna och Västtyskland. En grupp särskilda sakkunniga har 1962 av Kungl. Maj:t tillsatts för att förbereda lagstiftning i syfte att möjliggöra eventuell anslutning av Sverige till nämnda konvention. Styrelsen vill förordna en dylik anslutning men anser, såsom herr Osvald, att denna bör föregås av lagstiftning i nordiskt samarbete. Såsom framhålles i det väckta medlemsförslaget förekommer en omfattande utväxling av sorter mellan de skandinaviska länderna och detta är ett starkt motiv för gemensam nordisk lagstiftning.

Styrelsen finner det också motiverat med ett nordiskt sortskydd, som utformas så att om sortskydd beviljas i ett av de nordiska länderna det får giltighet i samtliga nordiska länder. Ett dylikt nordiskt sortskydd bör givetvis också utformas så att det överensstämmer med det internationella skydd för växtförädlingsprodukter som ovan nämnda stater tillförsäkras i den 1961 undertecknade konventionen. Däremot kan styrelsen ej finna att det är nödvändigt med ett gemensamt nordiskt licensavgiftskontor. Uppböörden av licensavgifterna och distributionen av dessa till växtförädlare i Norden torde utan svårigheter kunna handhas av de institutioner, som inom varje land anförtros dessa uppgifter.

I det väckta förslaget framhålles att ett samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om förprovning av sorterna för erhållande av skydd bör etableras. Styrelsen anser att samarbetet mellan de nordiska länderna ifråga om sortförsöksverksamhet bör stimuleras. Dylikt samarbete skulle väsentligt underlätta ett ställningstagande vid en sorts intagande i en rikssortlista och därmed dess automatiska rätt till skydd samt öka möjligheterna för ensartad behandling i de nordiska länderna. Endast i speciella fall är det realistiskt att driva detta samarbete dithän att provning av ett visst växtslag regelbundet koncentreras till *ett* nordiskt land. I flertalet fall är provning i samtliga nordiska länder att räkna med.

Uppsala den 27 september 1963

På styrelsens för lantbrukshögskolan vägnar:

Olov Rylander

Inez Johnsson

Växtförädlingskyddsutredningen:

Utredningen vill till en början erinra om att inom immaterialrätten sedan länge förekommit ett samarbete mellan de nordiska länderna, som under det sista årtiondet utsträckts till att omfatta en generell revision av praktiskt taget alla delar av lagstiftningen på detta område. Varumärkeslagen den 2 december 1960 och upphovsrättslagen den 30 december samma år har tillkommit i samverkan med Danmark, Finland och Norge. Under utredningsarbetet beträffande dessa lagar har förslag till lagtexter för de skilda länderna framlagts, som i det väsentliga överensstämmt. Beträffande patenträtten har samarbetande danska, norska, finska och svenska kommittéer i december 1961 framlagt ett preliminärt betänkande angående nordisk patentlagstiftning, som innehåller förslag till patentlag för vart och ett av de nordiska länderna, utom Island, med en långt gående likformighet i fråga om de materiella reglerna och med bestämmelser, som innefattar ett omfattande samarbete på det administrativa området. I sistnämnda avseende har föreslagits införandet av ett system med s. k. nordisk patentansökan, innebärande att patent på en uppfinning kan på ansökan efter behandling i endast ett av de fyra nordiska patentverken av det ifrågasvarande patentverket meddelas även för de andra länderna. Det har ansetts att en patentgemenskap som den föreslagna vore förknippad med stora praktiska fördelar. Förslaget är efter remissbehandling nu föremål för ny bearbetning av de nordiska kommittéerna. Även vid reformeringen av mönsterrätten, firmarätten och namnrätten samt lagstiftningen mot illojal konkurrens har nordiskt samarbete ägt rum.

Eftersom medlemsförslaget berör ett ämne som väsentligen ligger inom det immaterialrättsliga området, borde det vara nära till hands att det hittillsvarande samarbetet mellan de nordiska länderna på detta område även utsträcktes till att omfatta ifrågasvarande lagstiftning. Inom utredningen har också redan fråga väckts och diskuterats om lämpligheten att samordna en åsyftad svensk lagstiftning med andra nordiska länders.

Det system för skydd och ekonomiskt bistånd åt växtförädlingsverksamheten som för närvarande råder i Sverige avviker i väsentliga avseenden från vad som gäller i övriga nordiska länder. I Sverige främjas växtförädlingen dels genom att staten ställer vissa allmänna medel till dess förfogande och dels på så sätt att växtförädlaren genom vissa författningar åtnjuter ett begränsat rättsligt skydd för sitt arbete. De allmänna medlen utgöres av anslag över budgeten till statliga högskoleinstitutioner och bidrag till enskilda organ samt av bidrag ur en på offentligrättslig väg finansierad växtförädlingsfond. Denna fond uppbygges genom att omsättningen i handeln av utsäde av strå- och trindsäd belägges med en avgift (växtförädlingsavgift), närmast av skatterättslig karaktär. Bidraget till förädla-

ren ur fonden, vilket beviljas av Kungl. Maj:t, skall i huvudsak motsvara de avgifter, som influtit för hans växtsorter. Även utländska förädlare kan — under förutsättning av reciprocitet — erhålla bidrag via svenska representanter. Det rättsliga skyddet för växtförädlarens arbete hänförs sig väsentligast till sådana produkter som vid en statligt anordnad sortbedömning kunnat klassificeras under beteckningen Original.

Danmark har den 26 november 1962 anslutit sig till en av Belgien, Frankrike, Italien, Nederländerna och Förbundsrepubliken Tyskland den 2 december 1961 i Paris undertecknad konvention för skydd av växtförädlingsprodukter. Undertecknandet skedde efter en konferens, vari även Sverige och Danmark deltog. Konventionen äsyftar att tillförsäkra växtförädlare i anslutna länder för sina produkter ett skydd av privaträttslig karaktär. Danmark har i anslutning till konventionen utfärdat en nationell lagstiftning, Lov om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter. Samtidigt har utfärdats Lov om salg af visse mindreværdige plantenyheder, enligt vilken nyheter av »nytte- og næringsplanter», för vilka förädlarskydd söktes enligt förut nämnda lag, icke må utbudas eller säljas inom landet med mindre de blivit godkända efter vederbörlig officiell prövning enligt av lantbruksministern uppställda regler eller blivit upptagna i en genom statens planteavlsudvalgs försorg utgiven lista över odlingsvärda sorter. Hittills har den nationella lagstiftningen satts i kraft beträffande vete, havre, råg, tvåradskorn, potatis, ärter, bönor, rosor och nejlikor, och således har beträffande dessa växtsläkten tillskapats möjlighet till privaträttsligt skydd. Danska staten stöder växtförädlingsverksamheten inom landet på så sätt att Atomenergikommissionens forsøgsanlæg i Risø, en helstatlig institution som bland annat ägnar sig åt grundforskning på växtförädlingsområdet, lämnar ut sina resultat till privata förädlare inom landet.

Finland och Norge har på förevarande område icke några författningsbestämmelser, som innefattar skydd för växtförädlingen, fränsett reglerna i patentlagstiftningen som beträffande växtförädlingsprodukter kan giva ett skydd endast i begränsade fall. Ett indirekt skydd kan anses beredas förädlare genom i dessa länder utgivna officiella listor över odlingsvärda sorter, vilka listor överses varje år. Finska staten stöder växtförädlingsverksamheten genom statsbudgetanslag till institutioner som ägnar sig åt förädlingsverksamhet på jordbruks- respektive trädgårdsväxtsidan och norska staten lämnar stöd åt försöksverksamhet vid lantbrukshögskolan och offentliga försöksgårdar.

De av Kungl. Maj:t givna direktiven för växtförädlingskyddsutredningen innebär sammanfattningsvis, att utredningsarbetet skall syfta till att ange den för svenska förhållanden lämpligaste utformningen av ett rättskyddssystem, som kan möjliggöra för Sverige att tillträda den förut nämnda internationella konventionen, därvid i första hand skall granskas möj-

ligheterna att med erforderliga jämkningar i sak bibehålla det nuvarande svenska systemet beträffande största möjliga antal växtslag samt konsekvenserna i skilda avseenden härav. Utredningen har därutöver fri möjlighet att pröva andra skyddssystem.

Under utredningsarbetet, som pågått sedan årsskiftet 1962—1963, har utredningen i främsta rummet övervägt ett system, enligt vilket förädlaren skulle genom särskild lagstiftning tillförsäkras en ensamrätt av upphovsrättslig karaktär till reproduktion för saluhållande och kommersiellt utnyttjande av nya växtsorter, som framställts av honom. Rätten borde omfatta största möjliga antal växtslag och så många kvaliteter av sorterna inom växtslaget som möjligt och således i princip allt nytt sortmaterial av åkerbruks- och trädgårdsväxter (inkluderande fruktträd) samt skogsfröer och -plantor. Den förädlaren tillförsäkrade rätten till en sort skulle gälla under en tid av minst 18 år för vissa vedartade växter och minst 15 år för övriga växter. Utredningen har utgått från att i systemet borde ingå vissa regler såväl beträffande kontrollen över prisbildningen för de genom den tillskapade rätten skyddade växtsorterna som i fråga om åtgärder för att säkerställa spridningen av dessa sorter samt angående kontrollen över odlingsvärdet hos sorterna och tillåtligheten att marknadsföra ej lämpliga sorter. Utredningen har ansett sig kunna konstatera att det här skisserade systemet ligger inom ramen för de regler som upptagits i den internationella konventionen. Utredningen har på nuvarande ståndpunkt anledning tro, att en anslutning till denna konvention skulle vara till fördel för vårt land. De organisatoriska och administrativa konsekvenserna av införandet av det nationella systemet har utredningen även upptagit till övervägande. Därvid har det visat sig att det ifrågasatta systemet måste kräva vissa nya, speciella anordningar. Utredningen finner det troligt, att en nationell lagstiftning av här tänkt slag och vissa härmed sammanhängande organisatoriska och administrativa förändringar skulle kunna genomföras allra tidigast den 1 juli 1965.

Med anknytning till vad därom särskilt anförts i direktiven har utredningen preliminärt funnit lämpligt att en offentlighetsrättslig avgift även fortsättningsvis skall upptagas vid saluförandet av utsäde av vissa växtslag. Avgiften skulle utgöra en indirekt skatt å utsädesvaror. Syftet med skatten skulle främst vara att erhålla medel för ett förstärkt stöd åt växtförädlingen. Frågan om på vad sätt en sådan avgift skall kunna kombineras med det privaträttsliga skyddet övervägs av utredningen.

Genom att Danmark anslutit sig till konventionen och utfärdat en intern lagstiftning om skydd för växtförädlarrätt samt Sverige, såsom utredningen för närvarande anser sig böra antaga, kommer att vidtagna motsvarande åtgärder skulle redan härigenom i huvudsak likartade rättsnormer komma att gälla för dessa två länder. Huruvida Finland, Island och Norge överväger att ansluta sig till konventionen är icke bekant för utredningen.

Skulle även sistnämnda länder stanna för en dylik anslutning, kommer de nordiska ländernas lagstiftning att bygga på samma grund. Redan detta skulle vara till nytta för de nordiska länderna. Än större skulle fördelarna bli om de nordiska ländernas nationella lagstiftningar på detta rättsområde genom ett samarbete erhöles största möjliga likformighet. Konventionen ger de länder, som ansluter sig till densamma, ej obetydliga variationsmöjligheter då det gäller att utforma enskildheterna i den nationella lagstiftningen. Det torde vara tanken på dylika fördelar med en mera i detalj likformig lagstiftning, som kommit de länder inom EEC-gruppen vilka tillträtt konventionen, att sedermera upptaga ett samarbete för att enhetliggöra de interna lagstiftningarna. Det utbyte av växtsorter som sker mellan de nordiska länderna, torde relativt sett vara av minst samma betydelse som det som sker mellan de nämnda staterna inom EEC-gruppen.

I anknytning till det nu anförda vill utredningen även framhålla att samarbetssträvandena på den internationella handelns område bland annat föranlett åtgärder, som syftat till ett närmande i vissa hänseenden av de nordiska ländernas jordbrukspolitik. Ett motiv till att ett stort antal länder inom Västeuropa infört eller kommer att införa rättsligt skydd för växtförädlingsprodukter inom konventionens ram är av jordbrukspolitisk natur, nämligen att ge växtförädlingen inom vederbörande land ökade ekonomiska resurser, vilket i sin tur är till gagn för odlingen. En gemensam nordisk lagstiftning är önskvärd även i betraktande av här nämnda omständigheter.

De skäl som talat för tillkomsten av det förut nämnda intima samarbetet på andra områden inom immaterialrätten måste också anses gälla för nu ifrågavarande ämne. I detta fall kan särskilt framhållas, att det för förädlaren är av stort värde och förenat med ekonomisk trygghet samt bekvämlighet och förenkling att hans ansökan om skydd blir föremål för enhetlig bedömning och leder till samma rätt inom de nordiska länderna.

Utredningen har för sin del ej funnit några vägande skäl för att denna sektor av immaterialrätten skulle i avseende å samarbetet och samordningen mellan de nordiska länderna bli föremål för annan behandling än vad som skett inom andra större sektorer inom immaterialrätten. Att samarbetet och samordningen skulle leda till en viss gemenskap i organisatoriskt och administrativt hänseende vore enligt utredningens mening i och för sig önskvärdt. Vilken omfattning denna gemenskap skulle kunna få, torde böra prövas under en senare del av det gemensamma nordiska utredningsarbetet, om ett sådant kommer till stånd.

Utredningen vill på grund av det anförda förorda att genom samarbete mellan sakkunniga från de nordiska länderna möjligheterna undersökes att åvägabringa en likformig nordisk lagstiftning angående skydd för växtförädlingsprodukter samt en viss organisatorisk och administrativ gemenskap eller samordning på detta område.

Eftersom åtskilliga skäl talar för att den anslutning för Sveriges del till konventionen, som utredningen här preliminärt utgått ifrån, kommer till stånd snarast möjligt, avser utredningen att bedriva sitt arbete med oförminskad takt utan att avvakta Nordiska Rådets och statsmakternas ställningstagande i anledning av medlemsförslaget och uttalandena över detta. Det är nämligen enligt utredningens mening mycket viktigt att arbetet med lagstiftningen ej försenas. Därest den nu ifrågasatta nordiska utredningen skulle komma till stånd, torde det kunna antagas att dennas arbete kommer att pågå under flera år. Vid sådant förhållande kan det vara motiverat, att växtförädlingskyddsutredningen redan dessförinnan framlägger förslag till en nationell lagstiftning, som gäller intill dess den kan utbytas mot en efter nordiskt samarbete tillkommen sådan.

Stockholm den 19 september 1963

Allan Nordenstam

Sigvard Mejegård

Hushållningssällskapens förbund:

Det förhållandet, att Danmark redan infört ett system för skydd av växtförädlingsprodukter, som ansluter sig till den s. k. Paris-konventionen av år 1961, och att i Sverige en statlig kommitté för närvarande prövar möjligheterna för en svensk anslutning till densamma, gör, att tveksamhet kan hysas mot att nu vidtaga åtgärder för en gemensam nordisk lagstiftning på området. Förbundsstyrelsen har emellertid ej någon erinran mot att för- och nackdelarna av en sådan lagstiftning bli undersökta.

Stockholm den 2 september 1963

Thorwald Bergquist

Sten Zachrison

Sveriges lantbruksförbund:

Förslaget tager sikte på en effektivare samordning av de nordiska staternas handelspolitik i syfte att uppnå ett sådant inflytande på den internationella handelspolitiken, att detta kommer att stå i bättre proportion till Nordens samlade utrikeshandel. Lantbruksförbundet delar uppfattningen att detta är en önskvärd utveckling och vill här ge några kompletterande upplysningar om handeln med jordbruksprodukter.

Bland Nordens länder är Danmark den ojämförligt största exportören av jordbruksprodukter. Danmark har följaktligen också den bäst utbyggda exportorganisationen. Förslag har därför tidigare väckts om att övriga nordiska länder skulle gå samman med Danmark om ett samlat nordiskt utbud av jordbruksprodukter. Detta förslag har inte realiserats. Däremot har efter rekommendation från Nordiska rådet upprättats ett permanent nordiskt kontaktutskott för jordbruksfrågor, i vilket såväl regeringarna som jordbruksorganisationerna i de nordiska länderna har företrädare. I detta utskott förekommer konsultationer mellan medlemsländerna bl. a. vid försäljning av likartade produkter.

Även om ovannämnda kontaktutskott fyller ett visst behov synes dock en ytterligare utbyggnad av det handelspolitiska samrådet på jordbruksområdet vara motiverat.

Stockholm den 2 oktober 1963

Sveriges lantbruksförbund
förening u. p. a.

Ture Bengtsson

C W Curtman

Nils Jacobsson

Svenska utsädesfirmornas förening:

På immaterialrättens område, liksom för övrigt i fråga om annan näringslagstiftning, sker sedan länge en anpassning av lagstiftningen i de olika nordiska länderna till varandra. I princip finner vi att en gemensam nordisk lagstiftning skulle vara önskvärd även på växtförädlingsområdet. Undertecknandet i Paris i december 1961 av en konvention för skydd av växtförädlingsprodukter har i två av de nordiska länderna föranlett initiativ till åtgärder. Danmark har för sin del undertecknat konventionen och har i anslutning härtill antagit en lag, vilken redan satts i kraft för vissa växtslag däribland det viktigaste sädeslaget korn.

I Sverige har statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet med Kungl. Maj:ts bemyndigande i januari 1963 tillkallat sakkunniga, som har att pröva lämpligaste väg för vårt land att tillträda konventionen. Utredningen, som antagit namnet 1963 års växtförädlingssskyddsutredning, har ännu icke avgivit några förslag.

Ett för ett gemensamt nordiskt lagstiftningsarbete gynnsammare läge hade givetvis förelegat, om Danmark icke redan hade antagit en lagstiftning. Nu återstår synbarligen endast möjligheten att Sveriges och eventuella andra nordiska länders lagstiftning i görligaste mån anpassas till den existeran-

de danska lagstiftningen, om på kort sikt en överensstämmande nordisk lagstiftning skall kunna uppnås. Huruvida detta är möjligt, torde när det gäller vårt eget land endast kunna klarläggas genom ovannämnda 1963 års växtförädlingskyddsutrednings fortsatta arbete. Skulle det visa sig svårt, eller omöjligt, att nå en sådan lösning, synes endast återstå att söka på något längre sikt åstadkomma en i och för sig önskvärd nordisk lagstiftning på detta område. Självklart bör i görligaste mån undvikas, att en kommande svensk lagstiftning innehåller element, som skulle kunna försvåra en dylik framtida nordisk samordning. Ett samråd med de danska myndigheter, som administrerar den danska lagstiftningen bör därför komma till stånd, innan förslag framlägges till Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang torde det vara angeläget att något beröra den administrativa sidan av ett eventuellt nordiskt samarbete. Konventionen förutsätter att en ny sort för att tillerkännas skydd skall konstateras representera en ny och självständig växtförädlingsprodukt. Detta innebär att den nya sorten skall klart skilja sig från andra existerande sorter. För att kunna fastställa detta kräves ett avsevärt referensmaterial, vars vidmakthållande nödvändigtvis kommer att medföra betydande kostnader. Om varje enskilt nordiskt land var för sig och för alla arter man önskar medgiva skydd skulle organisera ifrågavarande prövning, bleve resultatet en dubbling av undersökningarna, referensmaterialet m. m. När det gäller mera »sekundära» växtslag av jordbruksväxterna såsom rajgräs, lucern, rödklöver och sådana växtslag, vars identitet och nyhetsvärde relativt lätt kan konstateras exv. självbefruktarna av köksväxter och de klonförökade, rosor, äpple och nejlikor — arter som alla omfattas av konventionens minimilista — borde prövningen för ett och samma växtslag kunna ske i ettdera av de nordiska länderna. Oss synes det vidare både naturligt och önskvärt, om det evt. skyddsbeviset därvid automatiskt utsträckes till att gälla alla de nordiska länderna, i överensstämmelse med de tankegångar som väckts i samband med utformningen av en nordisk patentlagstiftning. Härför talar även starkt att sortmaterialet redan nu är i betydande utsträckning gemensamt (*se Bihang*).

När det gäller de viktigare jordbruksväxterna, utsädesslagen och potatis, där kontrollverksamheten redan är väl utbyggd i respektive land torde den av konventionen förutsatta förprövningen kunna förläggas till vederbörande befintliga institutioner, de officiella frökontrollanstalterna.

Vi vill emellertid starkt understryka, att ett kommande nordiskt samarbete på detta område på intet sätt hör få fördröja ett svenskt tillträde till konventionen. Skulle så bli fallet, komme den svenska växtförädlingen internationellt sett i ett ogynnsamt konkurrensläge, vilket kunde äventyra syftet med det nu pågående lagstiftningsarbetet.

Med stöd av det ovan anförda vill vi sålunda tillstyrka grundtanken i medlemsförslaget om rättsligt skydd för växtförädling. Vi vill emellertid

samtidigt uttala, att evt. undersökningar för att åvägabringa en nordisk lagstiftning på detta område icke må fördröja det nu pågående svenska lagstiftningsarbetet och därmed vårt lands snara tillträde till 1961 års Paris-konvention.

Malmö den 7 oktober 1963

Svenska utsädesfirmornas förening

Gösta Jacobsson

BIHANG

Odlingen av svenska sorter i andra nordiska länder

Ungefärlig andel av odlingsarealen i %

	Danmark	Norge	Finland
Höstvete	98	97	10
Vårvete	25	27	33
Höstråg	45	93	—
Vårkorn, 2 rads	60	96	77
Havre	90	66	25

BILAGA 2

**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över
medlemsförslaget**

Ved den i 1961 af 5 vesteuropæiske lande, alle tilhørende EEC, undertegnede konvention om beskyttelse for vækstforædlingsprodukter er de ophavsretlige synspunkter, der tidligere var trængt igennem inden for patenter, varemærker, mønstre og ophavsrettigheder til litterære og kunstneriske værker, overført på rettigheder angående vækstforædling. Konventionen indeholder bestemmelser om et system med godkendelse og beskyttelse af nye vækster, hvorved forædleren af en som »ny» anerkendt sort tilsikres den rettighed, at hans tilladelse kræves til kommerciel anvendelse af væksten i en periode på mindst 15 år. Konventionen giver de lande, der tiltræder den, ret vidtgående muligheder for afvigelser fra dens bestemmelser, idet konventionsteksten på en del punkter kun opstiller minimumskrav, som de tiltrædende stater skal opfylde i deres interne lov-

givning, og inden for EEC er der da også allerede iværksat et samarbejde med henblik på at udbygge og supplere konventionens bestemmelser.

Med hensyn til de nordiske landes stilling til denne konvention og til en lovgivning, der beskytter forædlerrettigheder, bemærkes, at Danmark og Sverige har deltaget i konventionens udarbejdelse, og at der i Danmark ved en lov af 16/6 1962 er gennemført regler om beskyttelse af forædlerrettigheder, hvilken lov er i overensstemmelse med konventionen og tillader tiltrædelse af denne. I Norge og Sverige er spørgsmålet om gennemførelse af forædlerrettigheder for tiden under udredning, og det svenske udredningsarbejde skal ifølge direktiverne til udredningen tilsigte udarbejdelse af et retsbeskyttelsessystem, der kan muliggøre Sveriges tiltrædelse af konventionen. Hverken i disse lande eller i Finland eller Island findes for tiden nogen lovgivning, der beskytter den enkelte vækstforædleres rettigheder. Derimod er der i Sverige i 1961 indført en såkaldt vækstforædlingsafgift på visse kornsorter m. v., hvilken afgift i hovedsagen tilfalder svenske vækstforædlingsforetagender.

Det foreliggende medlemsforslag går ud på at rekommandere regeringerne at undersøge mulighederne for en fællesnordisk lovgivning på dette område. Det er forslagsstillerens tanke, at et nordisk lovgivningssamarbejde bør komme i stand, allerede fordi der sker en omfattende udveksling af plantesorter mellem de nordiske lande, men han mener, at der — set også på baggrund af konventionen af 1961 — yderligere vil være fordele forbundet med en fællesnordisk løsning derved, at den prøvelse af, om der i det enkelte tilfælde er tale om en ny sort, eventuelt vil kunne koncentrerer på enkelte lande, således at en i ét land foretaget prøvelse kan lægges til grund ved godkendelse i et andet land. Yderligere tænker forslagsstilleren sig, at man i overensstemmelse med tanken om et »nordisk patent« kan indføre en »nordisk vækstbeskyttelse«, muligvis endda et fællesnordisk licenskontor.

De udtalelser, der på komiteens foranledning er indhentet fra myndigheder og organisationer i de nordiske lande, stiller sig alle positivt til forslaget om en fællesnordisk lovgivning. I enkelte udtalelser fra svensk side, således fra Statens centrala frökontrollanstalt, Skogs- och lantbruksakademien og fra Växtförädlingskyddsutredningen peges dog på, at et nordisk samarbejde om en lovgivning ikke må sinke gennemførelse af svenske bestemmelser med henblik på en tilslutning til konventionen.

De synspunkter, der er fremsat i de indhentede udtalelser, angår dels det ønskelige i at indføre en lovgivning om beskyttelse af vækstforædlingsprodukter, dels det ønskelige i at indføre en fællesnordisk lovgivning om spørgsmålet.

Hvad angår en lovgivning om beskyttelse af vækstforædling i det hele taget er der henvist til forædlernes økonomiske interesser og til det forhold, at der, når en beskyttelse på dette område ikke forefindes, kan vise sig vanskeligheder ved at importere udenlandske sorter. Yderligere er hen-

vist til den stimulans for vækstforædleren, der ligger i at hans rettigheder beskyttes, hvilket vil øge interessen for vækstforædling og derved effektivisere vedkommende lands vækstforædling i det hele taget.

Med hensyn til en nordisk løsning af det foreliggende spørgsmål peger flere remissudtalelser på, at der i meget vidt omfang i de nordiske lande anvendes sorter, der er frembragt i et andet nordisk land, hvilket navnlig gælder kornsorterne. Visse udtalelser, således fra Utsädesförbundet i Finland og Skogs- och lantbruksakademien i Sverige, peger dog på, at der som følge af geografiske og klimatiske forhold stilles varierende krav til de i de respektive lande anvendte sorter.

Spørgsmålet om, hvorvidt en fællesnordisk løsning af de her nævnte problemer kan indebære oprettelse af nordiske fællesorganer eller medføre visse besparelser derved, at en sorts anerkendelse i et land medfører anerkendelse i alle nordiske lande, berøres i flere udtalelser. Således nævner Statens centrala frökontrollanstalt, Sverige, at der er udsigt til skabelsen af fællesorganer med henblik på prøvning, udarbejdelse af officielle sortlister og beskyttelse af ophavsrettigheder, og i växtförädlingskyddsutredningens udtalelse nævnes det, at et vist fællesskab i organisatorisk og administrativ henseende vil være ønskelig. Derimod stiller Skogs- och lantbruksakademien sig tvivlende over for, om nogen besparelse kan indvindes ved etablering af et særligt sortsprøvningssamarbejde, eftersom de i hvert land foretagne prøvninger i sidste instans må blive udslagsgivende. Nordisk sortsbeskyttelse svarende til nordisk patent nævnes af Lantbrukshögskolan og Svenska utsädesfirmornas förening, der giver tanken herom sin støtte.

At tilvejebringelse af vækstforædlingsbeskyttelse må ses som et led i jordbrugspolitikken anføres bl. a. af växtförädlingskyddsutredningen, der henviser til det inden for EEC iværksatte arbejde med at gøre den interne lovgivning ensartet også på vækstbeskyttelsesområdet.

Efter nimanndskomiteens opfattelse kan der ikke være tvivl om, at der snarest i samtlige nordiske lande bør søges gennemført en lovgivning, der yder beskyttelse af vækstforædling, og så store fordele må efter det foran anførte antages at være forbundet med en fællesnordisk løsning på dette område, at mulighederne for en sådan ikke må lades uforsøgt. Komiteen skal derfor indstille,

at der vedtages en rekommandation i overensstemmelse med det foreliggende medlemsforslag.

København, den 9. december 1963

Emil Ahlkvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Harras Kyttä

Johan Møller Warmedal

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om biblioteksersättning till nordiska författare

(Väckt av Anselm Gillström)

Odiskutabelt är att bibliotekens utlåning av böcker innebär ett samhällsligt utnyttjande av författarnas verk. I samtliga nordiska länder har det därför också ansetts rimligt, att författarna tillerkännes någon form av gottgörelse härför. Denna gottgörelse, ofta kallad biblioteksavgift, har fått en ganska olikartad utformning i de enskilda länderna. En sak har de olika systemen gemensamt, nämligen att de alla är baserade på nationalitetsprincipen: ersättning utgår endast till det egna landets författare.

Inför Nordiska rådets fjärde session väckte tre medlemmar av rådet ett medlemsförslag (Sak A 15/1956) om utvidgning av systemen med biblioteksavgift till att också omfatta utlåning av verk skrivna av författare från de andra nordiska länderna. I förslaget uttalades bl. a.: »Otvivelaktigt är det av stort nordiskt intresse att grannländernas litteratur blir läst överallt i Norden i större utsträckning än för närvarande är fallet. Många krafter verka också för förbättrade förbindelser mellan de nordiska länderna på detta område. Måhända kan man genom lämpligt utformade regler i fråga om ersättning till författarna för bibliotekslån stimulera till åtgärder, som verka ytterligare befrämjande på läslusten av grannländernas litteratur». Enligt förslagsställarna skulle det vara en betydande vinning för det nordiska kulturella samarbetet, om nordisk litteratur med avseende å biblioteksavgiftens beräknande kunde betraktas som en enhet och om de i länderna utgående ersättningarna till författare för bibliotekslån utsträckts till att gälla författare från alla nordiska länder.

I medlemsförslaget framhölls, att länderna löst ersättningsfrågan på mycket olika sätt, vilket givetvis försvårade förslagets genomförande. Önskvärt vore i första hand, uttalades det, att man i samtliga nordiska länder kunde nå fram till samma system. Om detta visade sig omöjligt, kunde man tänka sig en temporär lösning innebärande att varje land med tillämpning av sitt eget system utsträckte rätten eller möjligheten till ersättning och bidrag att gälla författare som var medborgare i något av de andra nordiska länderna.

Medlemsförslaget utmynnade i en hemställan, att Nordiska rådet skul-

le rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna att beträffande ersättning till författare för bibliotekslån m. m. i ett vart land genomföra en ordning, enligt vilken författare med medborgarskap i något nordiskt land likställes med varandra.

Över medlemsförslaget hade inhämtats yttrande från det danske Statens bibliotekstilsyn, Islands författareförening samt styrelsen för Sveriges författarfond.

Statens bibliotekstilsyn underströk kraftigt de svårigheter, som var förknippade med att ersättningssystemen var så olika utformade i de nordiska länderna. I Sverige baserades sålunda ersättningen på antalet utlånade böcker, i Norge användes ett årligen fastställt statsbidrag i första hand till understöd av äldre författare och författaränkor utan förbindelse med utlåningsfrekvens eller författarnas representation i bibliotekens utlåningsavdelningar. I Danmark utgjorde det antal band, varmed författarna var representerade i utlåningsavdelningarna, grundval för ersättningarna. I Finland och Island förekom vid denna tid ingen bibliotekserättning.

Avslutningsvis uttalade Bibliotekstilsynet följande: »Det er imidlertid min tro, at forslaget — der i følge sagens natur må have almindelig sympati — når det bliver forelagt Biblioteksrådet (og Dansk Forfatterfond), vil møde absolut tilslutning — selv om i al fald de større biblioteker vil være noget betænkelige ved den meget betydlige udvidelse af det med opgørelsen forbundne arbejde — men at man vil være tilbøjelig til at mene at det vi være en forudsætning for dets praktiske gennemførelse, at en fælles nordisk lovgivning herom fastsætter ensartede regler for beregningsgrundlaget.»

Islands författareförening uttalade, att förslag i Altinget var att vänta om statsbidrag till en fond för understöd åt författare.

Styrelsen för Sveriges författarfond framhöll bl. a. att det borde vara en förutsättning att reformen inte ledde till en minskning totalt sett av utgående förmåner. Enligt styrelsens mening borde utvidgningen till nordiska författare över huvud helt bekostas genom ökade anslag. Utan att på frågans dåvarande stadium vilja taga någon bestämd ståndpunkt i de olika detaljfrågorna tillstyrkte styrelsen förslaget till rekommendation.

Vid fjärde sessionen behandlades förslaget av rådets kulturutskott. Utskottet konstaterade, att det endast i Danmark, Norge och Sverige funnes bestämmelser om biblioteksavgift samt att det endast var bestämmelserna i Danmark och Sverige som kunde utvidgas till att gälla författare från andra nordiska länder. Utskottet hyste sympati för förslaget men ansåg att frågan, på grund av då gällande bestämmelser, närmast var att anse som ett internt danskt resp. svenskt spörsmål. En nordisk lösning, som endast torde ha begränsad praktisk betydelse, finge bero på införandet av likartade regler om biblioteksavgift i alla nordiska länder, hävdades

det. Utskottet föreslog därför att rådet inte skulle företaga sig något i anledning av medlemsförslaget. Rådet fattade beslut i enlighet härmed.

Tiden torde nu vara mogen att ta upp frågan till förnyad behandling. Sedan frågan sist var före i Nordiska rådet, har även i Finland och Island införts biblioteksansättning till författarna. Det finska systemet företer betydande likheter med det norska. Det finns knappast anledning att förmoda att man i Finland och Norge är villig att frångå nu gällande system. Av denna anledning synes för närvarande praktiska förutsättningar saknas för att i samtliga nordiska länder utvidga nationalitetsprincipen till att gälla innehav av medborgarskap i något av de nordiska länderna. Däremot torde det inte föreligga några mera svåröverstigligen hinder för att införa ett sådant system i Danmark och Sverige — givetvis avseende författare från samtliga nordiska länder. En sådan åtgärd finge då betraktas som en temporär åtgärd, i avvaktan på att likartade regler om biblioteksansättning infördes i samtliga nordiska länder. Givetvis kan ifrågasättas, om man bör göra något i denna sak, då endast två länder beröres. Härför talar dock att själva tanken på en nordisk gemenskap på detta fält är så värdefull, att man ej bör avstå från partiella reformer, vilka sannolikt småningom kommer att leda till en allnordisk lösning av frågan.

Regeringarna synes därför böra överväga, om det finns möjligheter att åtminstone delvis sammanjämka ländernas olika system. Detta kan tänkas ske på så sätt att båda ordningarna, dels systemet med ersättning för bok eller för lån, dels systemet med allmänna författarbidrag infördes i varje land och tillämpas parallellt. Olika kombinationer kunna tänkas.

Som tidigare framhållits är även de danska och svenska systemen ganska olika. Det är knappast sannolikt att man i någotdera landet är villig att omedelbart övergå till grannlandets system enbart för att bereda möjlighet till ersättning även åt de andra nordiska ländernas författare. Inget av de två systemen kan väl för övrigt sägas ha bestämt företräde — det danska är enklare och billigare men mer schematiskt än det svenska, medan det senare torde vara mer rättvist med hänsyn till själva grundtanken men i stället ganska tungt och dyrbart i tillämpningen. Målsättningen kan på detta stadium ej vara att skapa ett enhetligt nordiskt system utan att i de två nu berörda länderna åstadkomma en sådan ordning, att beträffande författareersättningar ingen åtskillnad görs emellan verk av en dansk, en finländare, en islänning, en norrman eller en svensk. Detta mål kan uppnås även om olika system för ersättningens beräkning tillämpas.

Det är en självklar förutsättning, att de ekonomiska förmåner, som nu kommer författarna till del i vart och ett av länderna, inte minskas genom en reform. En utvidgning av ersättningsgivningen till andra länders författare måste därför helt bekostas genom ökade anslag. Administrativt borde detta kunna lösas relativt enkelt. De nödvändiga justeringarna torde slanna vid mycket blygsamma belopp — det förhåller sig tyvärr ännu så,

att grannländernas litteratur förvärvas och utlånas av biblioteken samt läses av allmänheten i relativt liten utsträckning. Hela frågan har i närvarande stund tyvärr begränsad ekonomisk betydelse. Den får ses som ett led i arbetet på en gemensam nordisk bokmarknad.

En särskild fråga gäller bibliotek ersättning för översättningar från ett nordiskt språk till ett annat. I det tidigare medlemsförslaget hävdades att man om möjligt borde välja ett system, som gynnade läsning på originalspråket. I sitt yttrande över medlemsförslaget anförde på denna punkt styrelsen för Sveriges författarfond, att bibliotek ersättningen inte påverkar den läsande allmänhetens val utan tvärtom måste följa detta. Den ersättning, som belöper på översatta arbeten, borde på skäligt sätt delas mellan originalets författare och översättaren, framhölls det. Denna ståndpunkt synes vara rimlig.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar dels regeringarna i Danmark och Sverige att genomföra en sådan ordning beträffande ersättning till författare för bibliotekslån m. m., att i Danmark och Sverige likställighet uppnås mellan författare från samtliga nordiska länder, dels samtliga regeringar att överväga möjligheterna att sammanjämka systemen för ersättning till författare för bibliotekslån, så att allmän likställighet mellan författare från olika nordiska länder kan uppnås.

Stockholm den 1 juni 1963

Anselm Gillström

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k**

Ministeriet for kulturelle anliggender har i skrivelse den 13 september 1963 hänvisat till yttrande från Statens bibliotekstilsyn (se nedan).

Statens bibliotekstilsyn:*Nordisk Råd 1956*

Et forslag om udvidelse af biblioteksafgiften til også at omfatte forfattere fra de andre nordiske lande blev stillet til Nordisk Råds 4. session i 1956. I skrivelse af 9.1.56 udtalte Bibliotekstilsynet bl. a., at det ville være en forudsætning for forslagens praktiske gennemførelse, at en fælles nordisk lovgivning herom fastsætter ensartede regler for beregningsgrundlaget. Forslaget blev henlagt efter indstilling fra rådets Kulturudvalg, som fandt, at spørgsmålet om udvidelse af biblioteksafgifterne på grund af de gældende bestemmelser for tiden nærmest ville blive et internt dansk og svensk spørgsmål.

Nordisk Kulturkommission 1961

I 1961 blev spørgsmålet taget op af Nordisk Kulturkommission, Sektion III, der med udgangspunkt i overbibliotekar Ib Magnussens betænkning »Problemer omkring et fælles nordisk bogmarked» anmodede den danske biblioteksdirektør og den danske forfatterforenings formand om en udtalelse. Kulturkommissionens henvendelse og svaret derpå vedlægges i kopi. Det bemærkes, at de bevillinger, som nævnes i svarsskrivelsen, nu udgør:

Danmark	ca. 1 000 000 kr.
Norge	ca. 150 000 kr.
Sverige	ca. 2 000 000 kr.

Størrelsen af de islandske og finske bevillinger er ikke oplyst for Bibliotekstilsynet.

Nordisk Råd 1964

Det foreliggende forslag til Nordisk Råds 12. session har som baggrund, at Finland og Island nu også har indført biblioteksafgift til forfattere, men tilsigter dog foreløbig alene en udvidelse af den danske og den svenske ordning. Danmark og Sverige skulle herefter yde biblioteksafgift til forfattere fra alle de andre nordiske lande efter de samme regler, som gælder for henholdsvis danske og svenske forfattere.

Gennemførelsen af dette forslag vil kræve en ændring af den danske bibliotekslov og Dansk Forfatterfonds vedtægter og af de tilsvarende svenske bestemmelser. Det må være en forudsætning, at bevillingerne samtidig forhøjes så meget at de danske, henholdsvis svenske forfattere ikke får udbetalt mindre beløb end hidtil. Størrelsen af de ekstra bevillinger vil i høj grad afhænge af, om nyordningen kun skal omfatte de andre nordiske forfatters værker i originalsproget, eller om den tillige skal omfatte oversættelser til andre nordiske sprog.

I forslaget nævnes de grunde, som synes at tale for gennemførelsen af den skitserede ordning, dels værdien af et nordisk samarbejde, dels sandsynligheden for, at en partiel reform kan bane vej for en senere generel ordning.

Til det første punkt kan bemærkes, at der kun bliver tale om et egentligt samarbejde mellem Danmark og Sverige. Ydelserne til forfattere i de tre andre lande modsvares ikke af lignende ydelser fra disse lande til danske og svenske forfattere og vil derfor indtil videre have ensidig karakter. Hvis den norske ordning og de nye ordninger i Finland og Island ikke kan ventes udvidet, er den tekniske baggrund altså ikke ændret siden 1956, og en gennemførelse af det nye forslag vil derfor bero på, om der i den forløbne tid har vist sig mulighed i Danmark og Sverige for at opnå de fornødne bevillinger uden fastholdelse af gensidighedsprincippet.

Det bør vel ikke udelukkes, at en sådan gestus kunne bane vejen for en senere koordinering af de fem landes ordninger, men det ville dog være betænkeligt at anføre denne forhåbning som et afgørende motiv for gennemførelsen af den partielle ordning. De enkelte landes ordninger er stadig meget forskellige, et forhold, som yderligere er understreget efter vedtagelsen af finske bestemmelser om forfatterafgift, der afgiver fra de danske, norske og svenske. Desuden er de nuværende bevillinger, som nævnt ovenfor, af meget ulige størrelse. Man må derfor være opmærksom på den mulighed, at en reform, der kun omfatter Danmark og Sverige, kan virke imod hensigten ved at forsinke den fremtidige fælles ordning som begge forslagene til Nordisk Råd principielt har anbefalet.

Bibliotekstilsynet skal derfor udtale, at det nu fremsatte forslag kan gennemføres efter den nødvendige lovændring og forhøjelse af bevillingerne, men at man ville anse det for mest hensigtsmæssigt, at der blev skabt et

ensartet lovgivningsgrundlag for alle de nordiske lande ved udarbejdelsen af et forslag til en fællesnordisk løsning af det foreliggende problem.

København, den 3. september 1963

Ærbødigst

P. b. v.

Ole Koch

Danmarks Biblioteksforening:

Gennemførelse af forslaget vil kræve en ændring af såvel den svenske som den danske bibliotekslov med påfølgende forhøjelse af bevillingerne. Man vil derfor anse det for mest hensigtsmæssigt at der blev skabt grundlag for en ensartet lovgivning for de nordiske lande til løsning af det foreliggende problem.

København Valby, den 11. september 1963

Med venlig hilsen

for Danmarks Biblioteksforening

Svend Esbech

Sekreteriatschef

Dansk Oversætterforbund:

— — — og kan udtale, at man finder en sådan afgift rimelig.

Hvad specielt oversætterne angår vil forbundet på forhånd anse en deling af afgiften mellem forfatter og oversætter for naturlig. Men da det forslag om øget biblioteksafgift, der for tiden behandles i Kulturministeriet, kun stiller oversætterne en beskeden godtgørelse i udsigt — 10 % af 2 millioner kroner —, vil det forekomme urimeligt at mindske dette beløb for de interskandinaviske oversættelser. Oversætterforbundet må derfor mene, at den godtgørelse, nordiske forfattere eventuelt skal oppebære for udlånet af deres oversatte bøger, må tilvejebringes ved en forhøjelse af den samlede bevilling til biblioteksafgift. En sådan forøgelse af bevillingen vil da også falde i tråd med hr. Anselm Gillströms forslag.

København, den 5. august 1963

Med venlig hilsen

Aage Kragelund

Finland**Undervisningsministeriet:**

— — — angående ersättningar till författare för bibliotekslån m. m. har jag äran översända ett exemplar av den i Finland gällande lagen i ärendet¹. Enligt denna lag utgående understöd kommer första gången att utdelas år 1964. Den i lagen förutsatta förordningen angående förfarandet vid utdelningen av stipendier och understöd har ännu icke utfärdats — inom de närmaste dagarna torde en kommission tillsättas av undervisningsministeriet med uppdrag att utarbeta förslag till sådan förordning.

Helsingfors den 14 juni 1963

Enligt uppdrag:

Äldre regeringssekreterare *Ragnar Meinander*

Suomen kirjailijaliitto ry (Finlands författarförbund):

1. I princip anser vi memorandumets syfte acceptabelt och i bibliotekslagens anda.

2. Å andra sidan delar vi dock hr Gillströms åsikt däri att förverkligandet av tanken tillsvidare hindras av alltför stora svårigheter, särskilt när det gäller ersättningssystemens skiljaktigheter. Då det närmast är fråga om böcker på originalspråket i de övriga nordiska ländernas bibliotek, skulle den låneersättning som tillfaller Finland bli ringa och utan större praktisk betydelse, mångdubbelt anspråkslösare än den ersättning som Sverige kan påräkna och betydligt mindre än Norges och Danmarks. Ett liknande missförhållande skulle även gälla översättningslitteraturen, emedan översättarnas ersättningsanspråk här även måste tas i beaktande. När det gäller Island och Finland skulle i praktiken endast gottgörelse för översatt litteratur komma i fråga.

3. Då man i Finland först helt nyligen fått till stånd en bibliotekslag, som man emellertid av ekonomiska skäl ännu inte helt förmått förverkliga, och då den författning som lånersättningen fordrar ännu inte finns, är det enligt vår åsikt inte ens tillrådligt att nu försöka få till stånd förändringar i lagen, i synnerhet som förutsättningar knappast i detta nu är för handen.

4. Beträffande förslaget till Danmarks och Sveriges regeringar att för enhetliga sina system är detta för vårt vidkommande närmast värdefullt

¹ Här ej tryckt.

för att berika vår erfarenhet. Likartade förslag till de andra regeringarna anser vi för tidiga och för Finland med dess svåra ekonomiska situation knappast ens tillrådliga.

5. Enär saken ur de finlandssvenska författarnas synpunkt torde te sig annorlunda har vi i detta fall inte velat åstadkomma ett gemensamt utlåtande med dem som vanligen har varit fallet beträffande nordiska frågor.

Helsingfors den 16 september 1963

Martti Santavuori

Ordförande

Marja-Leena Salmi

Exp. föreståndare

Finlands svenska författareförening:

1. Önskvärt är att stadgandena om biblioteksersättning i de olika nordiska länderna får en så likartad utformning som möjligt.

2. Likaså är det önskvärt, att ersättningarna inte enbart förbehålls det egna landets författare, utan utsträcks att omfatta skriftställare också i andra länder, med vilka motsvarande överenskommelser kan fås till stånd.

3. En överenskommelse mellan Danmark och Sverige måste därför hälsas som ett steg i rätt riktning.

4. Denna överenskommelse bör dock inte anses normgivande för ett framtida arrangemang av de internordiska biblioteksersättningarna, utan man borde såvitt möjligt samtidigt pröva möjligheterna att med tillämpning av de finländska och norska systemen bedriva ett internordiskt ersättningsförfarande. I Finland innebure detta, att anslaget för biblioteksersättningarna höjdes med en viss procentsats, som ställdes till vederbörande myndigheters förfogande i de andra nordiska länderna för att utöka de medel, som där reserverats för biblioteksersättningar eller stipendier åt det egna landets författare. En förutsättning härför vore, att en norm skapades för beräkningen av anslagets fördelning mellan mottagarländerna. Förslagsvis kunde den baseras på antalet svenska delupplagor i Finland och det antal nordiska boktitlar, som under föregående år översatts till finska. En annan möjlighet är, att utlåningen vid vissa bibliotek tas till beräkningsgrund. Men detta alternativ är förenat med så stora ekonomiska och administrativa svårigheter, att det knappast går att genomföra, om man inte allvarligt överväger en övergång till ett ersättningsförfarande, baserat på boklån.

5. För den händelse att tanken på en nordisk biblioteksersättning inte till alla delar går att realisera, borde man enligt vår mening med det nordiska litteraturpriset som mönster sträva till att instifta internordiska författarstipendier. Subventionerade utgåvor av nordiska skriftställdes verk

både i delupplaga på originalspråket och i översättning är en annan möjlighet att intensiviera det kulturella utbytet mellan de nordiska länderna. Dessa åtgärder borde för övrigt vidtas, också om en nordisk bibliotekersättning kan fås till stånd.

Helsingfors den 3 september 1963

Högaktningsfullt

Carl Fredrik Sandelin

Ordförande

Mårten Ringbom

Sekreterare

Suomen kirjastoseura — Finlands bibliotekssällskap:

Den 1 januari 1963 trädde i Finland en lag om vissa stipendier och understöd åt författare och översättare i kraft. Enligt denna lag utdelas årligen åt inhemska författare och översättare stipendier och understöd, vilkas totalbelopp utgör fem procent av under det föregående kalenderåret enligt bibliotekslagen beviljade statsbidrag.

Bibliotekersättning i den form som i vissa nordiska länder tillämpas alltså icke i Finland och Suomen Kirjastoseura är icke redo att fatta ståndpunkt i frågan. Däremot är föreningen villig att stödja strävanden, som syftar till att förenhetliga bibliotekersättning i alla nordiska länder, så att ersättningen skulle omfatta även andra än det egna landets författare.

Helsingfors den 8 oktober 1963

För Suomen kirjastoseura

Heikki Hosia

Ordförande

Hilkka M. Kauppi

Sekreterare

I s l a n d

Rithöfundasamband islands — (Författarföreningen i Island)¹:

— — — vill vi upplysa, att ingen sådan avgift upptas här i landet. Islands författareförbund har undersökt möjligheterna att planera något slag av avgiftsarrangemang, och undervisningsministeriet har redan tillsatt en kommitté för att behandla frågan.

Reykjavík, 19. júlí 1963

Kristinn O. Guðmundsson

Sekreterare

¹ Yttrandet översatt från isländska.

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet er i prinsippet enig i at det bør gjennomføres likestilling mellom nordiske forfattere med hensyn til bibliotekavgift.

Forslaget vil imidlertid støte på betydelige praktiske vansker. Man måtte sannsynligvis legge til grunn en skjønnsmessig fordeling fra norsk side for ikke å belaste fondsmidlene i for høy grad.

Før man i tilfelle kan ta et endelig standpunkt til forslaget, bør saken nærmere utredes.

Oslo, 19. september 1963

Etter fullmakt

Olav Hove

Alv Heltne

Statens bibliotektilsyn:

Vederlag til norske forfattere gjennom et avgiftsfond (Norsk forfatterfond) har sin hjemmel i Lov om folke- og skuleboksamlinger. Kap. 3, § 12. Det vil fremgå at den årlige bevilgning til fondet beregnes på grunnlag av statstilskottet til innkjøp av bøker til statsstøttede folke- og skuleboksamlinger under kap. 365 post 71, og beløpet er for 1963 satt til kr. 150 000. Fondet forvaltes slik det fremgår av »Statutter for Norsk forfatterfond». Statuttene er satt opp i forståelse med Den norske Forfatterforening, og fondsmidlene er som det vil fremgå, å betrakte som et kollektivt vederlag til norske forfattere. Det er hittil intet som tyder på at de norske forfattere ønsker en endring av de norske regler i retning av de parallelle bestemmelser i Danmark og Sverige, hvor som kjent den enkelte forfatters representasjon i bibliotekene legges til grunn for avgift til den enkelte forfatter.

En vil imidlertid i prinsippet gi sin tilslutning til det foreliggende medlemsforslag hva angår ønskeligheten av en så vidt mulig enhetlig ordning i Norden for vederlag fra bibliotekene til nordiske forfattere, såfremt en kan finne fram til et beregningsgrunnlag og en fordelingsrutine som arbeidsmessig og dermed økonomisk ikke medfører en for stor belastning på fondsmidlene.

Man kunne tenke seg den ordning at det fra norsk side ble foretatt en skjønnsmessig beregning over nabolandenes representasjon i norske biblioteker, og at det på dette grunnlag ble gitt en ekstra statsbevilgning fra

norsk side til hvert av nabolandenes forfatterfond, mens f. eks. Det norske forfatterfond fikk seg tildelt fra de øvrige nordiske land det beløp som en beregningsmessig kom fram til etter disse lands beregnings skjema for bibliotekavgift.

Oslo, 17. september 1963

Anders Andreassen

Bibliotekdirektør

Else Granheim

Den norske forfatterforening:

I prinsippet er Den norske forfatterforening helt enig i at det bør gjennomføres likestilling mellom nordiske forfattere med hensyn til bibliotekavgift. En gjennomføring er imidlertid meget vanskelig for Norges vedkommende.

I Norge (og Finland) har forfatterne ved enstemmig beslutning gitt avkall på sin individuelle rett til fordel for et biblioteksfond hvis midler utdeles til gamle forfattere, forfatterenker m. v. Det har derfor ikke vært nødvendig å oprette noe kontorapparat for å registrere antall böker eller utlån for hver enkelt forfatter. I Norge er iøvrig bibliotekavgiften bare lagt på statsbidraget til bibliotekene, mens kommunene ikke betaler bibliotekavgift. Derfor er bibliotekavgiften så liten (150 000 kroner for 1963) at et administrasjonsapparat som skulle registrere de enkelte forfatters rettmessige andel ville sluke en meget stor del av det belöp som er til rådighet.

I den nåværende situasjon ville det derfor medføre uforholdsmessige økonomiske og administrative ulemper å registrere individuelle tilgodehavender til nabolands-forfatterne. En likestilling kan muligens oppnås på en annen måte, nemlig ved at det årlig utbetales bibliotekavgiftsfondene i våre naboland et skjønnsmessig belöp svarende til hva det på bibliotekshold antas måtte være nabolands-forfatternes rettmessige del av avgiften.

Oslo, 17. september 1963

Ærbødigst

Den norske forfatterforening

Hans Heiberg

Formann

Sverige**Sveriges författarfond:**

Styrelsen får i anledning härav framhålla, att den är beredd att vidtaga sådana förändringar i registreringen av förekommande boklån, att nordiska författares verk i original och i översättning kan uppskattas till sin totalvolym i de svenska folk- och skolbiblioteken och att styrelsen — i händelse av Kungl. Maj:ts bifall och riksdagens beslut rörande utgivande av författarsättning till nordiska författare jämte beviljande av anslag för ändamålet — även kan åtaga sig att administrera utbetalningen av förekommande författarpennningar i samråd med de nordiska författarorganisationerna.

Rörande anslaget beräkning finner styrelsen det befogat att bibliotekersättning för enstaka lån av ifrågakommande verk i original sättes till halva det belopp, som nu utgår för lån av svenskt rättsskyddat verk, då författarfondens fria del ej synes böra tillföras den eljest förekommande andelen, medan däremot ersättningen för till svenska språket översatt verk bör beräknas till samma belopp, som nu utgår för lån av svenskt originalverk. Hälften av detta belopp överföres till originalverkets författare eller hans rättsinnehavare, därest han avlidit, och hälften tillföres författarfondens fria del.

Stockholm den 30 augusti 1963

För styrelsen för Sveriges författarfond

Bengt Hjelmqvist

Ordförande

Gösta Forsström

Sekreterare

Sveriges allmänna biblioteksförening:

Sveriges allmänna biblioteksförening vill helt instämma i den i motionen framförda åsikten att det är av betydelse för det nordiska kulturella samarbetet att den nordiska litteraturen betraktas som en enhet och att det därför är önskvärt att ersättningen för bibliotekslån utsträcker till att gälla författare från alla de nordiska länderna. Bibliotekersättningens olika utformning i de nordiska länderna förorsakar dock för närvarande stora praktiska svårigheter vid genomförandet av ett sådant förslag.

Sveriges allmänna biblioteksförening tillstyrker förslaget och anser att en utredning bör komma till stånd angående möjligheterna att uppnå en

allmän likställighet mellan författare från de nordiska länderna beträffande ersättning för bibliotekslån.

Malmö och Nyköping den 2 september 1963

För Sveriges allmänna biblioteksforening

Björn Kjellin

Ordf.

Inga Ström

Sekr.

Sveriges författareforening:

Styrelsen är av skäl, som knappast närmare behöver motiveras, i princip varmt intresserad av att ersättning för bibliotekslån ur de allmänna biblioteken skall utgå till författare i de nordiska länderna, så att lån av svensk författares verk i exempelvis danskt bibliotek skall ge honom samma behållning som om boken lånats i en motsvarande svensk institution och vice versa. Det förutsattes dock att en ändring av nu gällande regler i de olika länderna icke får leda till att den »likställighet», varom förslagsställaren talar, kommer att innebära en försämring av nu utgående förmåner. Såsom framgår av medlemsförslaget har styrelsen för Sveriges författarfond varit inne på samma tanke i ett tidigare avgivet yttrande.

För styrelsen ställer det sig svårt att ta definitiv ställning till denna fråga, innan konkreta uppgifter föreligger om hur det framlagda förslaget kan tänkas komma att verka inom den nordiska författarvärlden. En närmare utredning härom synes styrelsen vara påkallad.

Stockholm den 19 september 1963

Sveriges författareforening

På styrelsens vägnar

Hilding Östlund

Föreningens sekreterare,
författare

BILAGA 2

Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen, sektion III, angående biblioteksavgifter

Som det vil være Dem bekendt har Nordisk Kulturkommission efter henstilling fra Nordisk Råd, jfr. rådets rekommandation nr. 30/1958, fået den opgave pålagt af regeringerne at overveje og stille forslag om praktiske skridt, som kan tjene til at skabe et fælles nordisk bogmarked.

Sagen behandles af kulturkommissionens sektion III (sektionen for folkeoplysning og kunst), jfr. sektionens i afskrift vedlagte redegørelse af 1. februar 1961 til Nordisk Råd.

Som grundlag for det videre arbejde med sagen har overbibliotekar Ib Magnussen, Statsbiblioteket i Århus, på kulturkommissionens foranledning udarbejdet den medfølgende betænkning¹ »Problemer omkring et fælles bogmarked», der bl. a. indeholder en række konkrete forslag, jfr. oversigten side 42—43, herunder et forslag om udvidelse af biblioteksafgiften til også at omfatte forfattere fra de andre nordiske lande.

Som oplyst side 32 i betænkningen findes der i Danmark, Norge og Sverige en forfatterafgift for landets egne forfattere. På sektion III's møde i Göteborg i forrige måned blev det endvidere oplyst, at forfatterafgift forventes indført i Finland i løbet af foråret 1961. Reglerne om afgiftens beregning i de enkelte lande er temmelig divergerende.

Forslaget går ud på at udvide ordningen således, at en forfatter i ethvert af landene også får afgift af bøger — både originaler og oversættelser — som findes i de andre landes biblioteker; afgiften må formentlig beregnes efter reglerne i det land, hvor bøgerne befinder sig.

Sektionen vedtog at fremme dette forslag over for de nordiske landes regeringer, såfremt man fra sagkyndig side får en udtalelse og en belysning af problemerne, der kan tjene som grundlag for en nærmere motiveret indstilling til regeringerne, og man besluttede at rette henvendelse herom til biblioteksdirektøren i Danmark og til formanden for den danske forfatterforening.

København, den 7. februar 1961

Svar från Biblioteksdirektøren (Danmark) och Den danske Forfatterforening

Bestemmelser om forfatterafgift gennem bibliotekerne findes i Norge, Sverige og Danmark, og det vil være muligt at udvide disse ordninger, således at en forfatter i hvert af de 3 lande får afgift af bøger, som findes i de andre landes biblioteker. I så fald må det forfatterne tilkommende beløb beregnes efter reglerne i det land, hvor bøgerne befinder sig. Dette vil imidlertid give en betydelig skævhed, da beregningsgrundlaget er meget forskelligt fra land til land, hvortil kommer den ulempe, at det til rådighed værende beløb er af meget forskellig størrelse. Det kan således nævnes, at for det sidst opgjorte regnskabsår andrager beløbet i

Danmark	ca.	763 000 kr.
Norge	ca.	125 000 kr.
Sverige	ca.	1 000 000 kr.

¹ Senare trykt som nr 4/1962 i »Nordisk udredningsserie» under titlen »Nordisk bokmarked.»

Det förekommer os derfor nödvändigt, at en fælles nordisk forfatterafgift göres betinget af en fælles nordisk lovgivning på det pågældende område. Selvom det kan være vanskeligt at nå til enighed herom må det dog anföres, at den bestående forskel i beregningsgrundlaget ikke er udtryk for særlige nationale synspunkter men mere skyldes tilfældigheder.

Da vi gerne vil støtte forslaget om en fælles nordisk forfatterafgift, vil vi foreslå at der i forbindelse med det kommende nordiske biblioteksdirektørsmøde i København den 24.—26. april 1961 optages en forhandling mellem de nordiske biblioteksdirektörer og formændene for de nordiske forfatterforeninger med henblik på et forslag til fælles lovgivning på dette område.

Såfremt Nordisk Kulturkommission ikke mener at kunne fremme et sådant forslag, gör vi opmærksom på at det som tidligere nævnt ikke er udelukket at gennemföre fælles nordisk forfatterafgift — foreløbig for Norges, Sveriges og Danmarks vedkommende — ved hjælp af de eksisterende ordninger, men at det må forudses, at der kan opstå betydelig uro om sagen på grund af de forskydninger i mange forfatters indtægter, som de indbyrdes forskellige ordninger vil afstedkomme.

Köbenhavn, 3. marts 1961

E. Allerslöv Jensen

Biblioteksdirektor

N. Lyngby Jepsen

Formand for den Danske
Forfatterforening

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets tolfte session har en medlem av rådet väckt ett förslag om att rådet måtte rekommendera dels regeringarna i Danmark och Sverige att genomföra en sådan ordning beträffande ersättning till författare för bibliotekslån m. m., att i Danmark och Sverige likställighet uppnås mellan författare från samtliga nordiska länder, dels samtliga regeringar att överväga möjligheterna att sammanjämka systemen för ersättning till författare för bibliotekslån, så att allmän likställighet mellan författare från olika nordiska länder uppnås.

Frågan om biblioteksersättning till nordiska författare behandlades av Nordiska rådet vid dess fjärde session år 1956. Vid sagda tidpunkt hade systemet med biblioteksersättning ännu icke införts i Finland och Island. Förslaget behandlades av rådets kulturutskott, som hyste sympati för det-

samma men ansåg att frågan på grund av då gällande bestämmelser närmast var att anse som ett internt danskt resp. svenskt spörsmål, emedan det endast var bestämmelserna i Danmark och Sverige som kunde utvidgas att gälla författare från andra nordiska länder, medan däremot de norska bestämmelserna var så avvikande att en samordning med de danska och svenska icke var tänkbar. Enligt kulturutskottet finge en nordisk lösning bli beroende av införandet av likartade regler om biblioteksersättning i samtliga nordiska länder. Utskottet föreslog därför, att rådet icke skulle företaga sig något i anledning av medlemsförslaget, vilket även blev rådets beslut.

Numera finnes bestämmelser om biblioteksersättning även i Finland.

I *Danmark* beviljas årligen med stöd av en lag av den 30 mars 1946 såsom ett särskilt anslag till de danska författarna ett belopp, som motsvarar 5 % av grundbidraget till de statsunderstödda biblioteken. Sagda belopp ställs till Dansk Forfatterfonds förfogande för att fördelas efter särskilda regler bland de danska författare, vilkas verk är redovisade bland bibliotekens bokbestånd.

I *Finland* erläggs i stöd av lagen om vissa stipendier och understöd åt författare och översättare, vilken trädde i kraft den 1 januari 1963, årligen åt inhemska författare och översättare ett anslag för stipendier och understöd, vars belopp utgör 5 % av under det föregående året enligt bibliotekslagen utgående statsbidrag för biblioteken. Den första utbetalningen av dylika medel kommer att äga rum år 1964.

I *Norge* avsätts årligen jämlikt lagen den 12 december 1947 om folk- och skolbibliotek till en särskild fond, benämnd Norsk Forfatterfond, ett belopp motsvarande högst 5 % av statsanslaget till inköp av böcker till sagda bibliotek. Av de medel Forfatterfonden erhåller används 70 % till understöd för äldre författare och författares änkor och 10 % till understöd för barn- och ungdomsböcker, medan 10 % avsätts till en regleringsfond, av vars medel endast räntan kan disponeras, varförutom återstoden enligt prövning användes till förmån för norska författare.

I *Sverige* gäller enligt Kungl. kungörelsen den 17 juni 1955 att varje svensk författare skall erhålla författarpennning med 2 öre för varje boklån i bl. a. centralbiblioteken samt i folk- och skolbiblioteken, varförutom ca 1 öre per lån samtidigt avsättes till en fond, Sveriges författarfond, vilken användes för gemensamma ändamål för de svenska författarna, i huvudsak till pensioner och understöd. Ersättningen utgår av statsmedel.

De belopp, som enligt ovanstående i de olika nordiska länderna utgår till författarna, utgör i detta nu i Danmark ca 1 000 000 dkr., i Norge ca 150 000 nkr. och i Sverige ca 2 000 000 svkr. I Finland har för år 1964 budgeterats ett belopp av 335 000 nmk.

Vid en jämförelse av de gällande bestämmelserna om biblioteksersättning kan det konstateras, att betydande skiljaktigheter är rådande mellan

de olika nordiska länderna i fråga om grunden för ersättningsen erläggande. De danska och svenska systemen företer dock vissa likheter, i Danmark beräknas ersättningen per antalet representerade band i biblioteken, i Sverige på grundvalen av antalet boklån och i fråga om läsesalsböcker per antalet representerade band. I Finland och Norge bortser man däremot från antalet band respektive lån och beviljar årligen ett på ovan anförda grunder beräknat visst belopp, som ställs till författarnas förfogande. I samtliga länder gäller nationalitetsprincipen; ersättning kan utgå endast för verk av det egna landets författare.

Kulturella niomannakommittén, som tagit del av det inkomna remissmaterialet, finner de anförda skiljaktigheterna i fråga om uppbyggnaden av de gällande systemen för ersättningsen erläggande försvåra möjligheterna att ernå en enhetlig lösning för samtliga länders vidkommande. Kommittén anser dock, att det skulle utgöra en så betydande vinning för det nordiska kulturella samarbetet, om nordisk litteratur med avseende å biblioteksavgiftens beräknande kunde betraktas som en enhet och om de i de olika länderna utgående ersättningarna till författare för bibliotekslån kunde utsträckas till att gälla författare från alla nordiska länder, att allvarliga ansträngningar bör göras för ernående av en lösning av denna fråga. Möjligheter bör finnas att uppnå åtminstone partiella lösningar, som i ett senare skede måhända kan utbyggas till ett enhetligt samnordiskt system. Kommittén förenar sig även om den i samband med utredningen om en gemensam nordisk bokmarknad framförda ståndpunkten, att en lösning i denna fråga skulle utgöra ett betydelsefullt led i arbetet för åstadkommandet av en nordisk bokmarknad (jfr NU 1962: 4, s. 32).

Det framgår av det föreliggande materialet, att det är föga sannolikt att man i Finland och Norge i detta nu skulle vara villig att övergå till det danska eller svenska systemet. De sistnämnda båda systemen företer dock så stora likheter, att en sammanjämkning av dem borde ligga inom möjligheternas gräns. Som en första åtgärd vore det tänkbart att för Danmarks och Sveriges vidkommande undersöka möjligheterna att genomföra en ordning, enligt vilken i dessa länder ersättning kunde utgå till författare från samtliga nordiska länder. I Finland och Norge kunde eventuellt ordnas på så sätt, att ett uppskattat extra statsbidrag skulle utgå till grannländernas författarfonder på grundvalen av en i dessa länder verkställd ungefärlig beräkning av i dessas bibliotek befintliga verk av vederbörande lands författare. På detta sätt kunde en viss ömsesidighet uppnås. Kommittén är dock medveten om att ett dylikt system icke kan anses fullt tillfredsställande och därför knappast kan betraktas som en slutlig lösning av problemet. Samtidigt med att en ordning av detta slag införes, bör en grundlig utredning verkställas om möjligheterna att i en framtid skapa ett system, som på bättre sätt uppfyller önskemålet om en allnordisk biblioteksersättning.

Kommittén önskar understryka, att förutsättningen vid förverkligandet av planerna på en nordisk biblioteksersättning bör vara, att de förmåner, författarna i de nordiska länderna i detta nu med stöd av de gällande bestämmelserna åtnjuter, icke får inskränkas genom en utvidgning av ersättningsrätten till att gälla även grannländernas författare. För detta ändamål bör särskilda statsmedel anvisas.

Enligt niomannakommitténs åsikt bör frågan om erläggande av ersättning för översatta arbeten desslikes göras till föremål för utredning. Då det inte torde vara möjligt att genom biblioteksersättningen kunna påverka allmänhetens val av litteratur till förmån för läsning av litteratur på originalspråket, förefaller det kommittén naturligt att ersättning för översatta verk bör utgå enligt likartade grunder som för verk på originalspråket.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att i samråd med vederbörande fackorganisationer utreda möjligheterna för att genomföra en sådan ordning beträffande ersättning till författare för bibliotekslån m. m., att likställighet uppnås mellan författare från samtliga nordiska länder.

Stockholm den 21 november 1963

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Helge Larsen

Hugo Osvald

Förman

Paula Ruutu

Medlemsförslag

om ändrade arbetsformer för Nordiska rådet

(Väckt av Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Gisli Jónsson, Nils Hønsvald och Bertil Ohlin)

Mot arbetsformerna i Nordiska rådet har länge riktats kritik i olika avseenden. Bl. a. har anmärkts, att saklistan för sessionerna blivit alltför lång och upptagit flera saker än som kunnat ändamålsenligt behandlas vid en session. Vidare har på grund av de många sakerna trycksaksmängden blivit stor, liksom antalet vid sessionen närvarande experter blivit högt. Lämpligaste sättet för sakernas förberedande under tiden mellan sessionerna har också ställts under debatt.

I syfte att tillgodose framkomna önskemål om en viss koncentration i rådets arbete under sessionerna och för att överhuvud åstadkomma en jämnare rytm i rådets arbete lägga vi nu fram förslag till vissa förändringar i rådets arbetsformer. I en bilaga ha de vid en reform erforderliga ändringarna i de för rådet gällande bestämmelserna närmare redovisats (se Tillägg).

En reform av rådets arbetsformer bör bygga på grundsatsen att i allmänhet endast sådana saker, vilka påkalla något rådets beslut eller uttalande, böra upptagas till behandling vid en rådssession. För tillgodoseende av denna princip måste arbetet i rådet i viss grad skjutas över på de förberedande organen, vilka ha att genomgå och bearbeta allt material. En sak tages upp in pleno först då förberedelsearbetet avslutats. Vunna erfarenheter peka i den riktningen att det förberedande arbetet lämpligast kan ombesörjas av rådets fasta utskott. Dessa måste då för att fullgöra en sådan uppgift, till skillnad mot vad för närvarande är fallet, regelbundet sammanträda mellan rådssessionerna för att därvid behandla de i rådet anhängiga sakerna. Utskotten skulle med andra ord ersätta de nuvarande niomannakommittéerna.

Antages en sådan ordning, kunna nya medlems- och regeringsförslag väckas när som helst. Vederbörligen väckta förslag föras upp på en löpande förteckning över alla i rådet anhängiga saker. Efterhand som förslagen komma in till rådet, fördelas de av presidiet på de fem fasta utskotten, som genast kunna igångsätta förberedelsearbetet. När detta av-

slutats rörande ett förslag, avgiver vederbörande utskott sitt förslag i saken till rådet.

Regeringarnas meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer böra liksom hittills avgivas årligen och regelmässigt avse viss period, med nuvarande förläggning av sessionstiden till februari exempelvis senaste kalenderåret eller möjligen tiden från 1 december ett år till nästkommande 1 december. Meddelandena böra av presidiet likaså hänvisas till de fasta utskotten, som ha att noga genomgå dem. Endast i de fall, då vederbörande utskott finner något rådets åtgörande påkallat, skall saken upptagas vid råds-sessionen. Utskottet har då att avgiva förslag till rådet i ämnet. I övriga fall lägger utskottet meddelandena till handlingarna.

Liksom hittills böra berättelser avgivas av de nordiska samarbetsorganen rörande deras arbete under varje verksamhetsår. Också i fråga om dessa torde böra gälla, att de skola upptagas till behandling i det samlade rådet endast om särskilda skäl därtill föreligga. Det förberedande utskottet har i sådant fall att avgiva ett förslag till rådet angivande vad rådet föreslås skola besluta.

Det bör ankomma på presidiet att uppgöra förslag till saklista för varje session. Förslaget till saklista måste självfallet grundas på utskottens uppgifter om de förslag, de avgivit eller avse att avgiva rörande de olika sakerna. Utskotts-förslagen böra inkomma till rådet senast tre veckor före sessionens början, så att regeringar och medlemmar kunna få dem två veckor före sessionen. Det definitiva beslutet om saklistan för en session bör liksom nu träffas av rådet självt vid sessionens början.

En reform av ovan skisserad art har vissa följdverkningar. Den nuvarande saklistan, som enligt 9 § arbetsordningen uppgöres för varje session, måste ersättas av två dokument, dels en löpande förteckning över de i rådet anhängiga sakerna, dels en förteckning för varje session, upptagan- de sådana saker som skola företagas till behandling vid denna.

Utskotten torde liksom hittills böra nyväljas vid varje session. Vid valen böra därjämte ersättare till utskottsmedlemmarna utses bland suppleanterna i rådet. Behov av ersättare kan förmodas uppkomma om ock mera undantagsvis, enär vissa rådsmedlemmar sannolikt icke ha tid deltaga i det mera rutinmässiga utskottsarbetet under tiden mellan sessionerna. I vissa länder utses personlig ersättare för varje vald rådsmedlem. Denne torde då vid förfall för den ordinarie utskottsmedlemmen kunna falla in i dennes ställe. Utskotten måste ha möjlighet att inom sig utse mindre arbetsgrupper; ekonomiska niomannakommittén torde exempelvis böra fortsätta sitt arbete liksom hittills, då ekonomiska utskottet blir en alltför stor arbetsgrupp för mindre frågor.

Utskotten måste vidare få tillgång till den sekreterarepersonal, som kan erfordras för ett snabbt och effektivt utskottsarbete. Smärre utredningar måste kunna verkställas inom utskottets kansli.

Särskild uppmärksamhet kräver frågan hur samverkan mellan utskott och regeringsrepresentanter skall ordnas under tiden mellan sessionerna. En lösning kan, efter exempel av vad som redan nu praktiseras på det juridiska området, få den formen att ett vart av rådets utskott håller ett gemensamt sammanträde med respektive ministrar vid lämplig tidpunkt före rådssessionen. I övrigt torde kontakten mellan utskott och regeringsrepresentanter få ordnas under själva sessionen.

I samtliga saker vid en session skall i princip föreligga förslag. Trots detta bör, därest så icke är uppenbart onödigt, varje sak vid sessionens början hänvisas till de vid sessionen nyvalda utskotten för den genomgång, som kan erfordras. Någon ny sakbehandling torde de dock regelmässigt ej behöva undergå. Om en regeringsrepresentant påyrkar någon omformulering eller om något nytt inträffat, t. ex. om ett ändringsförslag väckts, måste dock vederbörande utskott ha möjlighet att ompröva eller modifiera det före sessionen avgivna förslaget.

Genom en ordning som den här skisserade vinnas flera fördelar. Antalet saker vid en session kommer att radikalt minskas. Sessionerna komma att kunna förkortas med en, möjligen två dagar. Behovet av att till sessionerna tillkalla sakkunniga minskar avsevärt. Trycket blir av mindre omfång och genom ett utbyggt sekretariatsarbete på utskottsnivå bör materialet kunna presenteras i mera koncentrerad form.

En reform av detta slag torde kunna beslutas vid 1964 års rådssession och omedelbart därefter börja tillämpas. Det torde få ankomma på rådets juridiska niomannakommitté att närmare utforma förslag till de erforderliga ändringarna i arbetsordningen. Med ändring av stadgan för rådet torde böra något anstå, till dess erfarenhet av en reform vunnits.

Med hänvisning till det anförda få vi föreslå,

att rådet beslutar antaga sådana ändringar i sin arbetsordning, som erfordras för genomförande av den ovan angivna reformen av rådets arbetsformer.

Helsingfors den 14 juni 1963

Erik Eriksen

Karl-August Fagerholm

Nils Hønsvald

Gisli Jónsson

Bertil Ohlin

TILLÄGG

Utkast till författningsändringar

1. Stadga för Nordiska rådet

(Nuvarande lydelse)

§ 7

Vid varje ordinarie session fördelas de valda medlemmarna på fasta utskott med uppgift att förbereda sakerna. Utskotten *kunna efter presidiets bestämmande i särskilda fall* hålla möte mellan sessionerna.

För beredning av särskilda saker *under tiden mellan sessionerna* kunna kommittéer tillsättas.

(Föreslagen lydelse)

§ 7

Vid varje ordinarie session fördelas de valda medlemmarna på fasta utskott med uppgift att förbereda *de i rådet anhängiga* sakerna. Utskotten hålla möte mellan sessionerna *i den utsträckning det är erforderligt*.

För beredning av särskilda saker kunna kommittéer tillsättas.

§ 8

Varje lands delegation anställer sekreterare och annan personal. Sekretariatens verksamhet och inbördes samarbete försiggå under presidiets ledning.

Rådets gemensamma personal anställes av presidiet.

2. Arbetsordning för Nordiska rådet

§ 1

Ordinarie session — — — rådet bestämt.

Önska minst — — — med delegationerna.

Presidiet sörjer — — — anledning därtill.

Sessionen avslutas, när de saker som äro uppförda på den i § 2 b nämnda saklistan hava slutligt avgjorts eller uppskjutits till en senare session.

§ 2 a

De i vederbörlig ordning väckta sakerna uppföras å en förteckning öfver de i rådet anhängiga sakerna. Inkomna saker fördelas omedelbart av presidiet å rådets fasta utskott, som hava att förbereda rådets behandling av dessa.

§ 2 b

För varje session skall uppgöras en saklista upptagande de saker, som skola behandlas vid denna. Vad gäller ordinarie session framlägger presidiet förslag till sådan saklista på grundval av från utskotten erhållna upplysningar senast en månad före sessionens början. Rådet fastställer saklistan vid sessionens första möte.

§ 3

I § 2 omförmälda meddelanden och berättelser skola insändas till ett sekretariat senast två månader före en ordinarie sessions början.

I sak, som uppförts på presidiets förslag till saklista för en ordinarie session, skola dokumenten, däribland utskottets förslag i saken, tillställas regeringarna, medlemmarna och suppleanterna senast två veckor före sessionens början. Till extra session utsändas alla aktstycken snarast möjligt.

§ 4

I en genom medlems- eller regeringsförslag väckt sak, som uppförts eller föreslås bliva uppförd å saklistan för en session, kan regering eller medlem skriftligen framställa ändringsförslag senast när saken under sessionen hänvisas till utskott.

§ 5

Återkallas förslag, kan medlem av rådet upptaga förslaget vid det möte, då återkallelsen anmäles.

§ 9

U t g å r

§ 10

Rådet skall vid första mötet i session besluta, vilka fasta utskott som skola tillsättas, och fördelar rådets medlemmar å dessa. Tillika utses ersättare för medlemmarna. Vid valet skall eftersträvas en allsidig representation i varje utskott.

Varje utskott väljer bland sina medlemmar en förman och en vice förman. Sekreterare anställs av presidiet efter samråd med utskottet.

§ 12

De på saklistan för sessionen upptagna sakerna skola vid sessionens början av rådet hänvisas till förnyad behandling i utskott under sessionen, därest icke rådet finner sådan behandling uppenbarligen obehövligen. Innan sak sålunda hänvisas till utskott, hava rådets medlemmar rätt att uttala sig om saken.

Sak, som vid sessionen hänvisas till utskott, må upptagas till avgörande i rådet, först sedan utskottet avgivit slutligt förslag rörande denna. Beslut får träffas i saken första dagen efter det att utskottets förslag inkommit till rådet.

Spörsmål, som angår allenast rådets arbete, kan avgöras utan utskottsbehandling.

§ 15

Rekommendation kan i sak, som är uppförd på saklistan, beslutas inom ramen för regeringsförslag, medlemsförslag eller ändringsförslag och i övrigt i överensstämmelse med förslag, till vars upptagande rådet samtyckt. Sådant samtycke kräves också, då medlem först under debatten om saken ställer förslag till rekommendation, som icke föranletts av vad utskottet hemställt i saken.

Beslut om — — — röstat ja.

Föreligga — — — röstningens början.

§ 24

Får medlem av presidiet eller av utskott tillfälligt eller varaktigt förfall mellan sessionerna eller upphör sådan medlem att vara medlem av rådet

och är ersättare ej utsedd, inträder i hans ställe den medlem, som utses av den delegation han tillhör.

Medlem av kommitté eller ersättare för sådan medlem utses under tiden mellan sessionerna av vederbörande lands delegation.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté
över medlemsförslaget***I. Baggrunden för medlemsförslaget*

Såvel under debatterne på rådssessionerne som i pressen har der jævnligt været rejst kritik mod rådets arbejdsform. Kritikken har især koncentreret sig om tre hovedspørgsmål.

1. Det er anført, at antallet af sager på sessionerne er for stort, således at det ikke er muligt for medlemmerne af rådet at sætte sig tilstrækkeligt ind i problemerne i de forskellige sager.

2. Dernæst har der været rejst indsigelse mod omfanget af de trykte dokumenter på sessionen — senere samlet i en alt for tyk beretning — idet det er gjort gældende, at det trykte materiale, der forelægges medlemmerne på sessionerne og senere trykkes i rådstidenderne, må kunne koncentreret væsentligt, uden at sagsbehandlingen vil forringes derved.

3. Endelig har der været rejst tvivl om, hvorvidt forberedelsen og behandlingen af sagerne i rådet har været den mest hensigtsmæssige. Herunder har der været rejst kritik af det store antal eksperter, der deltager i rådets sessioner.

Forslagsstillerne har nu fremsat forslag til ændring af arbejdsgangen i rådet med henblik på at imødekomme den fremsatte kritik, i det omfang kritikken er fundet berettiget.

II. Forslagets hovedpunkter

1. De til rådet indkomne sager fordeles af præsidiet på rådets faste udvalg, der forbereder sagernes behandling mellem sessionerne og mødes i det omfang, der under hensyn til sagernes antal og beskaffenhed er behov herfor. På sessionerne henvises sagerne formelt til vedkommende udvalg til fornyet behandling, medmindre sådan behandling er åbenbart overflødig. Man ophører med at vælge nemandskomiteer.

2. Saglisten for en session omfatter kun de sager, der skal realitetsbehandles på sessionen.

Som en konsekvens af disse forslag foreslås nogle mindre ændringer:

3. Der vælges suppleanter til udvalgene.

4. Der fastsættes ingen bestemt frist for fremsættelse af medlemsforslag. Meddelelser og beretninger skal derimod indsendes 2 (mod nu 1)

måneder før sessionen (jfr. det forslaget vedhæftede udkast til ændring af arbejdsordningens § 3, stk. 1).

Yderligere foreslås:

5. Kun dokumenter i sager, som præsidiet foreslår optaget på saglisten, skal udsendes til medlemmer m. fl. (udkastet til arbejdsordningens § 3, stk. 2).

6. Materialet i de enkelte sager bearbejdes i udvalgene og præsenteres i mere koncentreret form.

III. Bemærkninger til forslaget

Med hensyn til de enkelte punkter i medlemsforslaget skal den juridiske nimandskomité udtale følgende.

ad 1. Komiteen kan tiltræde, at man så vidt muligt søger at forenkle arbejdsgangen i rådet. Efter det nugældende system behandles sagerne først i nimandskomiteerne og derefter på ny i udvalgene på sessionen. Nogen forenkling vil derfor kunne opnås ved en gennemførelse af forslaget om at sagerne forberedes i rådets faste udvalg, idet ny realitetsbehandling i et udvalg på sessionen sædvanligvis ikke vil blive påkrævet. Visse sager behøver ikke at henvises til udvalgsbehandling på sessionen, nemlig hvis en sådan behandling på forhånd må skønnes åbenbart overflødig. Bortset fra disse sager bør dog de af udvalgene inden sessionen behandlede sager formelt på ny henvises til behandling i vedkommende udvalg på sessionen. Dette har navnlig betydning efter de nugældende regler, hvorefter valg af medlemmer til udvalg sker i begyndelsen af en session (jfr. arbejdsordningens § 10), hvorfor sammensætningen af det udvalg, der på sessionen skal færdigbehandle sagerne, kan være en anden end sammensætningen af det udvalg, der forberedte sagerne. Bortset fra de tilfælde, hvor et medlem af udvalget eller en regeringsrepræsentant udtrykkelig måtte ønske sagen drøftet på ny, må udvalgets fornyede behandling af sagen imidlertid antages alene at ville bestå i en konstatering af, at udvalget ikke har nyt at føje til sin tidligere indstilling.

I denne forbindelse må det bemærkes, at udvalgsbehandlingen på sessionerne tidligere ofte har været særlig værdifuld derved, at regeringsrepræsentanter og deres eksperter har været til stede og haft lejlighed til at ytre sig om den pågældende sag. Dette samvirke mellem udvalg og regeringsrepræsentanter bør ikke gå tabt. I medlemsforslaget er der da også peget på muligheden for at holde kontakt mellem udvalg og regeringsrepræsentanter mellem sessionerne på samme måde, som det allerede nu praktiseres inden for det juridiske område ved fællesmøder mellem den juridiske nimandskomité og justitsministrene og deres rådgivere. Komiteen kan for sit vedkommende tilråde, at en tilsvarende kontakt holdes fremtidig for samtlige udvalgs vedkommende.

ad 2. Med hensyn til saglisten på sessionerne fremgår det af arbejdsord-

ningens § 9, at der på listen skal opføres de sager, som er rejst efter arbejdsordningens § 3 (medlemsforslag, regeringsforslag, berejninger og meddelelser) eller udsat til sessionen. Dog kan rådet undlade på listen at opføre meddelelser, som det finder ikke kræver dets behandling ved sessionen. Siden 1959 har man anvendt den praksis med hensyn til meddelelser, at de sager, som ikke behøver at realitetsbehandles, opføres på listen, men afgøres uden udvalgsbehandling, enten således at de tages til efterretning i afventen på nye meddelelser til næste session, eller således at rekommandationen afskrives som slutbehandlet. Navnlig på de seneste sessioner har saglisten været overordentlig omfattende, og selv om et stort antal af de på saglisten opførte sager i overensstemmelse med det foran anførte er afgjort ret summarisk, har antallet af sager, der har været henvist til behandling i udvalgene og senere i plenum, været ret anseligt. Erfaringerne fra forhandlingerne i udvalgene og plenarmøderne viser imidlertid, at saglisten må kunne afkortes væsentligt. Navnlig 2 grupper af sager kræver ikke optagelse på saglisten:

a. De for rådet fremsatte forslag kræver oftest en vis forberedelse med henblik på behandlingen på sessionerne. Denne forberedelse, der nu foregår i rådets nimbandskomiteer, er undertiden ret omfattende og kræver indhentelse af udtalelser, bearbejdelse af det indkomne materiale og eventuel indhentelse af supplerende oplysninger. I de tilfælde, hvor forberedelsen af sagerne ikke er afsluttet inden sessionen, vil det ofte ikke være forbundet med nogen nytte at optage sagen på rådets sagliste, idet det på forhånd må ventes, at rådet vil beslutte at udsætte sagen til en senere session med henblik på afsluttende forberedelse af sagen.

b. Et meget stort antal meddelelser vil ikke give rådet anledning till nogen realitetsbehandling, f. eks. hvis meddelelserne kun indeholder oplysninger om, at en af rådet rekommanderet undersøgelse nu er iværksat af regeringerne. Der vil dog forekomme tilfælde, hvor rådet kunne tænkes at ville give udtryk for sin mening om behandlingen af en tidligere vedtaget rekommandation, men såfremt den foreslåede reform, hvorefter rådets udvalg mødes mellem sessionerne, gennemføres, må det oftest anses for tilstrækkeligt, at udvalget på rådets vegne giver udtryk for sin opfattelse af sagen, f. eks. via præsidiets til regeringerne. I så fald behøver sagen ikke at optages på saglisten, men kan blot omtales i udvalgets rapport til rådet.

Fælles for de 2 grupper af sager er det, at realitetsbehandling på sessionen ikke er påkrævet. Det må da forekomme naturligt, at sagerne først optages på saglisten for en session, når forberedelsen af sagerne er afsluttet eller — for så vidt angår meddelelser og beretninger — en stillingtagen fra det samlede råd er påkrævet.

Under henvisning til det anførte kan komiteen også på dette punkt anbefale medlemsforslaget.

Det er naturligvis rådet selv, der må fastsætte saglisten, og forslag her til bør — som hidtil — fremsættes af præsidiets, men hvert udvalg bør over

for præsidiets i passende tid før en session afgive en udtalelse om, hvilke sager der inden for dette udvalgs område egner sig til behandling på sessionen.

I medlemsforslaget anføres det, at der bør oprettes en løbende fortegnelse over alle i rådet verserende sager. Dette spørgsmål må foreløbig overvejes i sekretariatene til senere forelæggelse for præsidiets.

Komiteen mener i denne forbindelse ikke at kunne tage stilling til, om antallet af eksperter på sessionerne er for stort.

ad 3. Efter komiteens opfattelse kan det forhold, at rådets udvalg fremtidig skal mødes mellem sessionerne, ikke i sig selv medføre, at der bør udpeges suppleanter for samtlige udvalgsmedlemmer. Er der i enkelte tilfælde behov for udpegelse af stedfortrædere for medlemmer af udvalgene, må stedfortrædere udpeges af vedkommende lands delegation i overensstemmelse med arbejdsordningens § 24.

ad 4. Med hensyn til fremsættelse af forslag og indsendelse af beretninger og meddelelser er der i arbejdsordningens § 3 fastsat visse frister. I praksis er der dog i visse tilfælde set bort fra disse frister, dels således at meddelelser, der er indkommet *efter* fristernes udløb, efter rådets beslutning er taget i betragtning, dels således at præsidiets over for regeringerne har henstillet, at meddelelser indsendes til rådet tidligere end den i arbejdsordningen omhandlede frist på 1 måned.

Komiteen mener ikke, at der er tilstrækkelig grund til på nærværende tidspunkt at ændre de nævnte frister, men vil understrege betydningen af, at meddelelser om tidligere vedtagne rekommandationer indsendes til rådet i så god tid før en session, at vedkommende udvalg får lejlighed til at gennemgå meddelelserne før sessionen og tage stilling til, hvorvidt der bør foretages noget skridt fra rådets side i anledning af disse.

Da visse sager, som foran anført, kan tænkes afgjort uden supplerende udvalgsbehandling på sessionen, bør den i arbejdsordningens § 4 fastsatte frist for fremsættelse af ændringsforslag (sagens oversendelse til udvalg) ændres.

ad 5. Forslaget går ud på, at medlemmerne kun får tilsendt dokumenter vedrørende de sager, som præsidiets har foreslået optaget på saglisten. Dette er dog efter komiteens opfattelse en for snæver begrænsning. Medlemmerne bør gøres bekendt med alle medlems- og regeringsforslag, så snart de er rejst i rådet, d. v. s. at forslagene, så snart de er trykt, tilsendes samtlige medlemmer af rådet. Endvidere bør medlemmerne i passende tid før sessionen, f. eks. samtidig med udsendelsen til medlemmerne af præsidiets forslag til sagliste, have tilsendt en fortegnelse over, hvilke sager de forskellige udvalg har behandlet siden sidste session.

Med disse tilføjelser kan komiteen tiltræde medlemsforslaget også på dette punkt.

ad 6. Komiteen kan tiltræde, at der så vidt muligt bør søges gennemført

en nedskæring af antallet af dokumenter på sessionerne og en formindskelse af omfanget af den trykte sessionsberetning.

En væsentlig reduktion af dokumentantallet på sessionerne vil ske, såfremt sagernes antal begrænses (jfr. herved pkt. 2 og 5), og med hensyn til omfanget af den trykte sessionsberetning bemærkes, at medlems- og regeringsforslag, der er rejst for rådet, men ikke er færdigbehandlet i udvalgene, først trykkes, når sagerne har været behandlet på sessionerne.

Et særligt spørgsmål er det, i hvilket omfang beretninger og meddelelser bør trykkes. Hvis disse har givet anledning til behandling på en session, bør de også optrykkes i rådstidenden, men i denne må efter komiteens opfattelse også optages de beretninger og meddelelser, der ikke har været optaget på saglisten, idet det må skønnes værdifuldt gennem de årlige sessionsberetninger at følge de fællesnordiske komiteers arbejde og regeringernes behandling af vedtagne rekommandationer.

Komiteen har overvejet, om det dokumentmateriale, navnlig i form af remissudtalelser, der forelægges medlemmerne af rådet, vil kunne koncentreret mere end hidtil sket. Herom bemærkes, at det må anses for særdeles værdifuldt, at det materiale, der forelægges medlemmerne, foreligger i en så overskuelig form som muligt. Allerede nu anvendes nemandskomiteerne i et vist omfang den fremgangsmåde, at remissudtalelserne sammenstilles og bearbejdes, og denne fremgangsbåde bør kunne anvendes i væsentlig flere sager end nu.

Komiteen har endvidere drøftet, om man i de tilfælde, hvor en sådan bearbejdelse af materialet har fundet sted, kunne undlade at trykke remissudtalelserne, såfremt der tilvejebragtes stencilerede afskrifter af udtalelserne til brug for udvalgsbehandlingen og for de medlemmer, der på sessionen måtte fremsætte ønske om at gøre sig bekendt med udtalelserne in extenso. Selv om der allerede nu i vidt omfang finder stencilering sted af remissudtalelser til brug for behandlingen af vedkommende sager i nemandskomiteerne, anser komiteen det dog for betænkeligt at undlade at trykke disse udtalelser til brug for arbejdet på selve sessionerne og for det senere arbejde med sagen.

Imidlertid vil der med henblik på en vis begrænsning af tryksagerne kunne foretages en opdeling af rådstidende i 2 dele, hvoraf den ene, der forudsættes trykt i et væsentlig mindre antal eksemplarer, indeholder beretninger og meddelelser i sager, der ikke er optaget på saglisten for en session, samt remissudtalelser og andet materiale — bortset fra udvalgsindstillinger — i sager angående medlems- og regeringsforslag.

Efter komiteens opfattelse bør man ved tilrettelæggelsen af arbejdet i rådet i øvrigt stedse være opmærksom på, om omfanget af det trykte materiale vil kunne begrænses.

IV. Komiteens forslag

Af § 7 i rådets vedtægt fremgår, at udvalgene efter præsidiets bestemmelse i særlige tilfælde kan holde møder mellem sessionerne. En varig ordning med udvalgs møder mellem sessionerne er herefter ikke hjemlet, men efter komiteens opfattelse må der være fornøden hjemmel i den nævnte bestemmelse til en forsøgsvis ordning i en kortere periode. Hvis erfaringerne da viser sig at tale for en permanent ordning med faste udvalg, der mødes mellem sessionerne, bør de nødvendige ændringer i vedtægten søges gennemført.

I øvrigt vil forslagene efter komiteens opfattelse ikke kræve vedtægtsændring.

Derimod er nogle af de ændringer, som er omtalt foran, i strid med den gældende arbejdsordnings formulering.

Efter komiteens opfattelse ville det være ønskeligt, om de nævnte forslag kunne prøves i praksis, inden der blev taget endelig stilling til dem og til spørgsmålet om ændring af vedtægt og arbejdsordning. I det omfang forslagene er i strid med arbejdsordningen, vil de kunne gennemføres i medfør af arbejdsordningens § 26, hvorefter rådet i særlige tilfælde med 2/3 flertal kan beslutte afvigelse fra forskrifterne i arbejdsordningen.

Komiteen skal herefter i anledning af medlemsforslaget indstille,

at rådet forsøgsvis indtil videre gennemfører de af komiteen i afsnit III under punkterne 1, 2, 4 og 5 foreslåede ændringer i rådets arbejdsformer, således at der i medfør af arbejdsordningens § 26 af rådet træffes beslutning om,

1. at den i § 3 omhandlede udsendelse af dokumenter vedrørende udredninger, meddelelser og beretninger kun omfatter de sager, der er opført på præsidiets forslag til sagliste,

2. at den i § 4 angivne frist for fremsættelse af ændringsforslag udløber på sessionens første dag,

3. at der på den i § 9 nævnte sagliste kun opføres de sager, som rådet finder bør behandles på sessionen,

4. at det — med ændring af hvad der herom gælder iflg. § 12 — overdrages til præsidiat at henvise alle over for rådet rejste sager til udvalg med henblik på forberedende behandling inden sessionen.

København, den 7. december 1963

Emil Ahlqvist Ingrid Gärde Widemar Erkki Hara Nils Hønsvald
Harras Kgttä Johan Møller Warmedal Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om enhetliga regler för legitimation av optiker

(Väckt av Nina Andersen, Birger Andersson, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Judit Nederström-Lundén och Hannibal Valdimarsson)

Utprovning av glasögon för rättande av synfel utföres för närvarande i stor utsträckning av personer, som icke innehar läkarlegitimation. I Danmark, Norge och Sverige faller enligt gällande lagstiftning angående behörigheten att utöva läkarkonsten denna för allmänheten betydelsefulla verksamhet på hälso- och sjukvårdens område inom den sektor, där det är tillåtet för lekmän att bedriva medicinsk verksamhet.

En betydande del av glasögonoptikerna har förvärvat kompetens för sin verksamhet genom att avlägga examen vid statsunderstödda eller eljest av staten kontrollerade utbildningsanstalter. Optikerorganisationerna har också ägnat stort intresse åt utbildningsfrågorna och bedriver genom Nordiska optikerrådet ett nordiskt samarbete, som bland annat tagit sig uttryck i att man infört ett nordiskt optikerbrev för att underlätta arbetskraftsutbytet mellan länderna.

Emellertid förekommer även försäljare av glasögon, som icke besitter erforderlig yrkeskunskap. Deras verksamhet innebär utan tvivel påtagliga risker ur hälsosynpunkt. Personer, som behöver glasögon, lider ej sällan av någon sjukdom och bör komma under läkarbehandling. Den icke yrkeskunnige glasögonförsäljaren saknar förutsättningar att avgöra, om ett fall är av den enkla beskaffenheten att en optiker kan utprova glasögon eller om patienten bör hänvisas till ögonläkare.

I syfte att förhindra icke yrkeskunnig verksamhet i kommersiellt syfte på detta område och för att förebygga därmed förenade missförhållanden har i Finland införts krav på auktorisation av glasögonoptiker. Endast legitimerad optiker har rätt att utprova glasögon. Legitimation meddelas av medicinalstyrelsen och förutsätter att vederbörande genomgått godkänd utbildningsanstalt. Övergångsvis har även införts vissa dispensbestämmelser för sådana som redan utövar optikeryrket. I Sverige överväges för närvarande att införa auktorisation för glasögonoptiker.

Även i Danmark och Norge har behov gjort sig gällande av att kring-

gärda glasögonoptikernas yrkesutövning med någon form av auktorisation. Det synes önskvärt att arbetsförhållandena för denna betydelsefulla yrkesgrupp göres likartade i de nordiska länderna. Vid införandet av auktorisationsregler bör därför tillses att behörigheten att utöva optikeryrket i ett nordiskt land även kommer att medföra rätt att utöva yrket i övriga nordiska länder. Även utbildningsfrågorna bör kunna lösas gemensamt. Det värdefulla arbete, som de nordiska optikerorganisationerna här nedlagt, bör utgöra en god grundval för det fortsatta arbetet på detta område.

Med hänvisning till vad sålunda anförts föreslås,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av ensartade regler angående auktorisation av optiker.

København, Stockholm, Helsingfors och Reykjavik den 12 juli 1963

Nina Andersen

Birger Andersson

Einar Gustafsson

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Hannibal Valdimarsson

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordisk optikerråd:**

Nordisk optikerråd slutter seg til de synspunkter som er fremkommet i forslaget. Vi peker på den store betydning det har for samfundet at det blir fastsatt betryggende regler på dette område.

Nordisk optikerråd har i en årrekke arbeidet for gradvis å få innført likhet i utdanning og kvalifikasjoner. Dette arbeide er kommet så langt at relativt ensartede regler kan innføres i samtlige land og at kvalifikasjonsprøve avlagt i det ene land, bør kunne få gyldighet i samtlige land. Arbeidet med koordinering av utdannelsen bør følges opp med et mere direkte samarbeid. Spørsmålet om en felles nordisk høyskole for optikere er således under utredning.

Da Finland og Sverige nylig har fått regler på området av noe forskjellig karakter kan det for tiden støte på vanskeligheter å få gjennomført helt identiske regler i de nordiske land. Reglene bør imidlertid være mest mulig ensartede.

Det gleder oss at denne sak er tatt opp innen Nordisk Råd og vi støtter fullt ut det fremsatte forslag.

Oslo, 31. oktober 1963

Ærbødigst
for Nordisk optikerråd

Carl W. Müller

President

Svein Hommerstad

Generalsekretær

D a n m a r k

Indenrigsministeriet har i skrivelse den 11 december 1963 forklarat sig instämma i yttrande från Sundhedsstyrelsen (se nedan).

Sundhedsstyrelsen:

Udlevering og tilpasning af briller i Danmark sker i en vid udstrækning hos urmagere og optikere. Specialoptikeruddannelse af disse grupper har

indtil for få år siden været ret forskelligartet, og en del af disse brillehandlere vil kun have begrænset erfaring som refraktionerende optikere, ligesom det må anføres, at en del af brillehandelen finder sted gennem brugsforeningerne, der leverer fra egne specialværksteder.

Uddannelsen som optiker er for år tilbage gjort ensartet og henlagt under handelsministeriet som en håndværkeruddannelse. Samtlige optikere vil derfor nu gennemgå denne ret omfattende uddannelse, der beskrives i en særlig rundskrivelse nr. 425 af 27. juni 1960 fra handelsministeriets tilsyn med den tekniske undervisning. Denne uddannelse tilgodeser alle rimelige krav, der kan stilles til optikers tekniske kunnen. Eleverne indføres i problemerne vedrørende synsorganets funktion ved en 40 timers undervisning i fysiologi og anatomi, men de orienteres kun i ringe grad om øjenssygdomme.

De særlige forhold, under hvilke den danske befolkning er tilsluttet lægehjælp gennem forsikringsmæssige ordninger har medført, at en meget betydelig del af brilleordinationerne finder sted hos speciallæger, en mindre del hos læger, og endelig indkøbes en del briller uden lægelig medvirken. Til anskaffelse af sådanne ydes sædvanligvis ikke partiel refusion af forsikringsordningerne. Specialoptikernes organisation har tidligere rettet henvendelse til sundhedsstyrelsen for at orientere sig om, hvorvidt der kunne blive tale om at opnå en offentlig autorisation, hvorved skulle opnås, at alene specialoptikeren skulle kunne sælge og eventuelt bestemme briller, mens dette ikke længere skulle være tilladt for mindre kvalificerede. Under forhandlingen blev det fra sundhedsstyrelsens side gjort gældende, at man ved en sådan ordning i realiteten vil monopolisere brilllesalget til en optikergruppe, hvis omsætning i øjeblikket kun udgør en mindre del af det samlede brilllesalg.

Uanset at den egentlige optikeruddannelse, som den nu er tilrettelagt, må betegnes som tilfredsstillende, vil man ikke uden en meget betydelig forøgelse af uddannelsen kunne opnå at uddanne optikere således, at de vil kunne varetage de funktioner, der omtales i det forelagte medlemsforslag fra Nordisk Råd af 12. juli 1963, stk. 3.

Sundhedsstyrelsen er opmærksom på, at forholdene med hensyn til adgangen til øjenlægetjenesten er vidt forskellige i de skandinaviske lande, og man er bekendt med, at Sverige ved kundgørelse af 28. juni 1963 har indført en offentlig legitimation af optikere.

Sundhedsstyrelsen skal endvidere påpege dels vanskelighederne ved at henlægge en autorisation af udøvere af et håndværk under sundhedsstyrelsen, dels det uheldige i at lade den, der handelsmæssigt er interesseret i salg af ortopædiske hjælpemidler, tillige være den, der tager stilling til tilrådeligheden af disses anvendelse (ordination) til den enkelte, og man skal gøre opmærksom på, at sundhedsstyrelsen for år tilbage har behandlet

sager, hvor der klagedes over lægers mulige interesse i salg af optiske støttemidler.

Alt taget i betragtning må sundhedsstyrelsen nære overvejende betæneligheder ved eventuelt at skulle medvirke ved en autorisationsordning som anført i medlemsforslaget, idet man ikke mener, at forholdene i de nordiske lande er så sammenlignelige, at ensartede autorisationsregler vil kunne være rimelige.

Det må frarådes, at sagen gøres til genstand for videregående udvalgsbehandling, selv om man ikke skal modsætte sig, at en videre drøftelse af spørgsmålet finder sted på embedsmandsplan.

København, den 10. december 1963

(*sign.*)

Den alm. danske Lægeforening:

Den alm. danske Lægeforening har i sagens anledning bl. a. indhentet en udtalelse fra Dansk oftalmologisk Selskab, der er det eneste videnskabelige oftalmologiske selskab i Danmark. På grundlag af denne udtalelse og hovedbestyrelsens vurdering af det forelagte spørgsmål skal Den alm. danske Lægeforening meddele følgende.

En let adgang for befolkningen til på betryggende måde at kunne blive forsynet med briller, når det er nødvendigt, er selvsagt af den største betydning, og enhver forbedring af optikernes tekniske uddannelse må derfor naturligvis hilses med tilfredshed af læger. Nøje kendskab til brilleglassenes slibning og virkemåde i forbindelse med fagmæssigt kendskab til glastyper, polering, centrerung, brilleglassenes indpasning i forskellige steltyper og meget mere er selvsagt af stor vigtighed for at sikre befolkningen den bedste udnyttelse af briller.

Lægeforeningen mener imidlertid, at forslaget om en fælles nordisk statslig autorisationsordning for optikere indebærer et videre sigte med yderst uheldige følger, og af nedenstående tungtvejende, lægelige grunde må man fraråde enhver autorisationsordning, der vil kunne medføre, at optikere foretager egentlig synsprøvning og øjenundersøgelser af mere indgående natur, hvorved befolkningen får tiltro til, at denne undersøgelse er af lægelig art og derved indgives en følelse af sikkerhed, der ikke foreligger.

Det skal herved bemærkes, at i Danmark har optikernes virksomhed i forbindelse med brilleanskaffelse i den sidste menneskealder lægeforeningen bekendt kun undtagelsesvis givet anledning til overvejelser hos sundhedsmyndighederne. Dette hænger utvivlsomt sammen med, at de danske sygekasser i langt de fleste tilfælde har gjort refusionstilskud til medlemmernes brilleanskaffelse betinget af, at der forelå lægeordination. Den-

ne kloge disposition har virket godt og efterhånden medført, at det er en selvfølge for befolkningen, at man ved synsbesvær — og i særdeleshed når synsbesværet indtræder unormalt tidligt eller unormalt hurtigt — bør søge læge, inden man går til en optiker for at få briller. For de fleste, der forhandler briller, har det sikkert været en lettelse at blive fritaget for et ansvar, når den, der skulle have en brille, først var undersøgt af en læge og kom med en recept på brillerne.

Ikke alene de fleste kroniske øjenlidelser, men også en lang række andre sygdomme medfører som første symptom et synsbesvær hos patienten, og dette er meget ofte det eneste symptom, som patienten selv mærker. Af denne grund må man lægeligt gå ind for, at enhver undersøgelse for synsbesvær er en rent lægelig opgave, der ikke uden største betænkelighed kan betros personer, der ikke har lægeautorisation. Selv om en undersøgelse viser, at brydningen i øjet er normal og briller derfor ikke nødvendige, så udelukker dette ikke tilstedeværelsen af en begyndende, måske alvorlig øjensygdom. Nedsat syn kan være første symptom ikke blot på grå stær eller andre svære lidelser i øjets indre, men også første symptom ved blodtryksforhøjelse, sukkersyge m. v. Hertil kommer ikke mindst de øjenforandringer, der ofte er første symptom ved hjernesvulster og andre lidelser i centralnervesystemet. I mange tilfælde vil en undersøgelse foretaget af en øjenlæge da kunne give formodning om eller kendskab til sådanne begyndende alvorlige lidelser, hvad enten der foreligger normale eller unormale brydningsforhold i øjet. Det gælder bl. a. lidelsen grøn stær, hvor en tidlig diagnose og iværksat behandling vil være afgørende for synets bevarelse. Omvendt vil anskaffelse af briller i disse tilfælde kunne forhale henvendelsen til læge, fordi brillerne som forstørrelsesglas kan hjælpe noget rent midlertidigt på synsbesværet ved eksisterende alvorlig sygdom.

Lægeforeningen er med Dansk oftalmologisk Selskab enig i, at lægeundersøgelse ved brilleanskaffelse er det eneste sagligt rigtige. Med de befordringsmuligheder, der i Danmark står til befolkningens rådighed, er besværet ved at få foretaget en øjenundersøgelse hos en øjenlæge ikke stort.

Den i medlemsforslaget omtalte for optikeren påkrævede fagkundskab (erforderlig yrkeskundskab) vil aldrig — idet man ser bort fra en rekruttering af optikere fra lægestanden — kunne sætte optikeren i stand til at afgøre, om et tilfælde er af så enkel natur, at en øjenlægeundersøgelse er overflødig.

Uanset det anførte bør imidlertid faren ved et frit brillesalg uden lægeordination heller ikke overdrives. I mange tilfælde er det heldigvis godartede årsager, der ligger til grund for synsbesværet. Men den, der uden lægeordination køber en brille, må — som i en lang række andre af livets forhold — være sig sit ansvar bevidst, og dette forudsætter, at den, der sælger brillen, ikke kan udgive sig for mere, end han er, herunder ikke kan henviser til nogen paramedicinsk autorisation.

En teknisk dyktiggørelse af optikerstanden må hilses med tilfredshed, men en autorisation, der indebærer udvidede beføjelser, må bestemt frarådes her i landet, fordi den vil rumme faremomenter og ikke er påkrævet.

København, den 30. december 1963

P. h. v.

P. Bonnevie

A. H. Schleisner

Urmager- og optiker-forbundet:

I Danmark er optikeruddannelsen ved bekendtgørelse fra arbejds- og socialministeriet af 21. september 1953 erklæret som et selvstændigt håndværksoplæringsfag i lærlingelovens forstand. Det blev samtidig fastsat visse overgangsbestemmelser, som skulle opfyldes af de, der ønskede at påtage sig oplæring i faget (specialoptikerfaget (brilleoptik)).

Før den tid skete oplæringen dels i specialoptikvirksomheder og dels i blandede virksomheder; for sidstnævntes vedkomende langt overvejende i ur- og optikvirksomheder.

Fagets anerkendelse betød imidlertid øjeblikkelig overgang til systematisk tilrettelagt oplæring såvel praktisk som teoretisk. Oplæringen foregår dels på lærestedet, mesterlære, og dels som obligatorisk dagskoleundervisning. Specialoptikerfagets fællesudvalg besigtiger og godkender hver enkelt lærested. Denne oplæring fører frem til fagets obligatoriske svendeprøve.

Uddannelses- og svendeprøveregler er godkendt af henholdsvis lærlingerrådet og undervisningsministeriet.

Uddannelsen kvalificerer specialoptikeren til med en grundig teoretisk baggrund at udføre først og fremmest alt forekommende brilleværkstedsarbejde, men en del af uddannelsen omfatter også ekspedition med tilpasning af brillefatninger og briller i udstrakt grad som bundne opgaver som f. eks. fremstilling og tilpasning af synshjælpemidler efter brillerecept.

Denne ordning, som fungerer upåklageligt, har været grundlaget for en mærkbar udvikling i retning af dækning med specialoptikvirksomheder jævnt fordelt over hele landet. Men denne uddannelse har kun indkredset en del af specialoptikerens funktionsområde, idet den ikke dækker uddannelse i konstatering af synsfunktionelle vanskeligheder og afhjælpning af disse vanskeligheder ved udmåling og tilpasning af korrektionsmidler.

Denne videregående uddannelse i optometri er her i landet etableret på frivillig basis og har hverken her eller i noget af de andre nordiske lande fungeret så længe, at man med antallet af de ca. 50, der her i landet har gennemgået denne uddannelse, blot nogenlunde kan præstere landsdækning.

Men uanset det sidste forhold, som endnu ikke har fundet en tilfredsstill-

lende løsning hvad indhold og omfang angår, betegner de sidste 10 års bestræbelser fra fagets side en positiv udviklingslinie.

Behovet for at imødekomme forbrugernes stadig stigende behov for betjening af kvalificerede specialoptikere (færdsel, industri, håndværk o.s.v.), kan efter vor formening kun tilgodeses ved en stadig forbedring af uddannelsen og afhjælpes ikke ved, at man udstyrer nogen eller alle, med blot nogen tilknytning til faget, med en eller anden form for autorisation.

Vort forbund repræsenterer den største gruppe af specialuddannede optikere her i landet, og vi vil ikke på det nu eksisterende kvalifikationsgrundlag kunne gå ind for en standard, som skulle imødekomme det forhåndenværende dækningsbehov; slet ikke hvis denne standard skal afpasses efter de muligheder for kvalificeret dækning, det i så henseende dårligst stillede nordiske land kan præstere.

Eventuel gennemførelse af en autorisationsordning på det nu eksisterende grundlag, vil efter vor opfattelse bryde den positive udviklingslinie og fjerne et værdifuldt incitament til videreudvikling af uddannelsen, ligesom den vil kunne have til følge, at der sker en vis stagnation i udviklingen.

Vor helhedsvurdering af det rejste spørgsmål er, at der ikke endnu er noget reelt grundlag for indførelse af nogen form for autorisation, hvis forbrugers interesser hører med i billedet.

Med denne laglige vurdering med vore betænklichkeiten af værdien med det rejste spørgsmål, vil vi også anføre vor forundring over den måde og form, spørgsmålet er kommet frem under. Noget kunne tyde på, at det er personer med et noget overfladisk kendskab til de faktiske forhold, der har taget dette noget søgte initiativ. Eksempelvis kan nævnes, at der ikke i de sidste ca. 10 år er udstedt noget nordisk optikerbrev her i landet, og vi har aldrig set det anvendt i praksis.

Vi kan således ikke tilskynde nogen til i fuldt alvor yderligere at beskæftige sig med spørgsmålet.

Skulle der mod vor forventning blive arbejdet videre med sagen, vil vi finde det mest naturligt, at kontakterne til faget her i landet sker gennem Specialoptikerfagets Fællesudvalg, som i henhold til lærlingeloven er det organ, der er rådgivende overfor myndighederne i faglige spørgsmål.

København, den 18. november 1963

Urmager- og optikerforbundet

p. f. v.

Ernst Eriksen

Optikerforeningen af 1958:

I anledning af ovennævnte forslag tillader foreningen sig at fremsætte følgende redegørelse.

Nuværende tilstande

Optikerfaget er et håndværksfag og blev af staten anerkendt som et sådant i 1955. Der drives en statsunderstøttet og -anerkendt lærlingeskole, som udelukkende underviser i håndværksmæssige færdigheder samt lyslære, men ikke i øjenundersøgelser. Optikerne er derfor henvist til at søge supplerende undervisning for at tilegne sig kendskab til øjenundersøgelser. Mulighederne for sådan undervisning har været meget tilfældige på grund af, at der ikke i branchen har kunnet skabes enighed om oprettelsen af undervisning i øjeundersøgelse.

Optikerne har haft valget mellem at deltage i udenlandske kurser eller at følge undervisning arrangeret af Robert Delfers Mindefond og Institutet for Optometri.

For nogle år siden forsøgte »Handelsministeriets tilsyn med den tekniske undervisning» at samle parterne, men bestræbelserne strandede på, at en af Institutet for Optometri foreslået læreplan blev afvist af sundhedsstyrelsen som værende for omfattende, og instituttet nægtede at fremkomme med, respektive underkaste sig, reducerede læreplaner.

På grund af den nye sygekasselovs bestemmelse om, at sygekasserne har lov til at refundere førsteanskaffelsen af en brille, selv om der ikke foreligger en øjenlægerecept, og — hvad der er det vigtigste — på grund af en akut mangel på øjenlæger i provinsen har flere og flere i de senere år søgt optikere for at få foretaget øjenundersøgelser.

Medlemsforslagets sigte

Det af medlemmerne Henriksson og Nederström-Lundén fremsatte forslag går ud fra, at de ovenfor omtalte tilstande er permanente, og tilsigter derfor at skabe en kreds af optikere, der er i besiddelse af tilstrækkelig faglig indsigt til at kunne erkende og udskille tilfælde af medicinske øjensygdomme fra tilfælde af almindelig brillebestemmelse. En konsekvens af dette må være, at således anerkendte optikere i fremtiden er berettigede til at gennemføre brillebestemmelser i enhver henseende og således også med uindskrænket refusion fra sygekasserne.

Sandsynlige følger af forslagets vedtagelse

Forslagets vedtagelse vil have en udvikling til følge, som må vække store betænkeligheder. Disse vil gruppere sig omkring 2 indvendinger:

1. På grund af de høje kvalifikationer, som må være forudsætningen for opnåelse af statens anerkendelse, vil kredsen af anerkendte optikere blive stærkt indsnævret og konkurrencen derfor svækket betydeligt. Man må i denne forbindelse også rejse det spørgsmål, om opgaver som erkendelse af medicinske sygdomme hører hjemme i en håndværksmessig faggruppe.

2. Den anden betænkelighed er, at forslagets vedtagelse vil medføre, at afgørelsen om berettigelse af sygekassehjælp og den kommercielle udnyt-

telse af leverancen af dette hjælpemiddel er forenet i samme person, altså receptudskrivning og levering af brillen.

Optikernes interesser

Det er ganske klart, at en del af de danske optikere med glæde vil hilse gennemførelsen af nævnte forslag, især da alle øjeblikkelige brilleleverandører på grund af overgangsbestemmelser sandsynligvis vedblivende vil kunne levere briller, men til gengæld er sikre på, at tilgangen til faget fremover vil blive mindre.

Oprettelsen af en sektion af optikere, der kalder sig »optometriste», og som selv skønner at være i besiddelse af særlige kvalifikationer, er ligeledes en foruddiskontering af en ønsket og bevidst tilstræbt udvikling, der skulle tilsikre netop disse folk særlige rettigheder. Fra denne kreds gøres et utrætteligt arbejde for at influere myndigheder og offentligheden til at gennemføre, respektive ønske en autorisationsordning, der vil forbeholde netop denne kreds store rettigheder.

Foreningens forslag

Foreningen gør sig i stedet til talsmand for, at uddannelsen af øjenlæger i almindelig forstand øges betydeligt, således at den øjeblikkelig akutte øjenlægemangel kan afhjælpes. Er dette ikke gennemførligt, eller skønner man, at en øjenlæges uddannelse er for omfattende til slet og ret at gennemføre synsprøver, kunne man tænke sig uddannelsen af specialister udgået fra et forberedende lægestudium, der kan påtage sig synsprøverne og udskillelsen af medicinske sygdomme som assistenter for øjenlæger eller virksomme på klinikker, men i hvert fald uafhængige af det næstfølgende led, nemlig optikerne.

Er dette behov tilgodeset, ville næste trin naturligt være at kræve en vis uddannelse for retten til at fremstille briller efter recept (i lighed med apotekeren). En sådan uddannelse ville lettere lade sig forene med optikerens håndværksmæssige grundlag.

København, den 3. december 1963

Med venlig hilsen
Optikerforeningen af 1958

H. C. Hansen

R. Rahborg

Danmarks Specialoptikerforening:

De nordiske optikerorganisationer stiftede den 10/7 1947 Nordisk optikerråd med det formål at virke for den nordiske optikerstands fremme.

I kraft af dette samarbejde er udviklingen indenfor den optiske stand sket på nogenlunde ensartet måde i de nordiske lande, og som følge heraf ligger for eksempel lærlingeuddannelsen temmelig ensartet i samtlige nordiske lande, således at det ikke volder vanskeligheder for svende fra et nordisk land at tage ansættelse i et hvilket som helst andet nordisk land, hvilket forhold yderligere er fremmet ved de af Nordisk optikerråd indførte nordiske svendebreve.

Svendeprøven dækker imidlertid ikke den fuldstændige uddannelse, som er nødvendig for, at optikeren kan udfylde samtlige de ham tilkomne opgaver indenfor faget. Svendeprøvens krav omfatter optikerens værkstedsarbejde samt ekspedition og tilpasning af briller og brillestel efter foreliggende brillerecept.

Herudover påhviler det optikeren at udføre synsprøver og udmåle synsanomalier, optiske såvel som funktionelle, og til afhjælpning af sådanne at foreskrive, levere og tilpasse optiske korrektionsmidler, herunder briller, kontaktlinser og svagsynshjælpemidler, samt at foreskrive og gennemføre træning af øjne til afløsning af synsfunktionelle forstyrrelser.

Igennem en årrække har der især i Sverige og i Danmark været afholdt kurser, såkaldte videregående kurser, til uddannelse af optikerne med henblik på deres varetagelse af de nævnte opgaver.

Det skal herved særlig anføres, at der i Danmark på mesterorganisationens initiativ den 1. januar 1958 oprettedes et Institut for optometri, på hvilket der siden har foregået regelmæssig videregående undervisning, ligesom der af instituttet har været arrangeret videregående kurser i provinsen.

Der er planlagt afholdelse af fælles nordiske kurser under Nordisk optikerråd på Instituttet for optometri i foråret 1964.

Da således uddannelsesforholdene er særdeles ensartede, og da samvirket blandt optikerne i Norden har 16 års baggrund, forekommer det i høj grad ønskeligt, om der kunne tilvejebringes et egentligt fælles nordisk grundlag for uddannelse og legitimation (eller autorisation), hvorved der sikres offentligheden, at optikeren har den bedst mulige uddannelse, medens på den anden side alle ukvalificerede afskæres fra at yde bistand på det optiske område til publikum, netop af hensyn til de i forslagets 3. afsnit anførte grunde.

Det må dog være en forudsætning for tilslutning til en legitimation (eller autorisation) fra dansk side, at der ikke i forbindelse med en sådan sker nogen begrænsning i de til optikerfaget i dag hørende og igennem årene udøvede rettigheder.

Det tilføjes, at for så vidt der nedsættes et udvalg i overensstemmelse med det for Nordisk Råd fremsatte forslag, bør foreningen som den

eneste repræsentant for mestergruppen indenfor specialoptikerfaget i Danmark være repræsenteret heri.

København, 31. oktober 1963

Egon Petersen

Formand

Feodor Nielsen

Kommitteret

Finland

Medicinalstyrelsen:

I Finland har sedan den 1 juni 1961 en lag om optikeryrket varit i kraft (nr 429/1960) enligt vilken med legitimerad optiker avses person, som på grundvalen av examen vid en av statsrådet godkänd läroinrättning av medicinalstyrelsen erhållit rätt att utöva optikeryrket. Övergångsvis har även införts vissa dispensbestämmelser för sådana personer, som redan tidigare utövat optikeryrket.

Optikerexamen får avläggas endast vid läroinrättning, åt vilken statsrådet, efter att ha hört medicinalstyrelsen, beviljat tillstånd. Optikers lärotid är 4 år, varav 3 månader är prövotid.

I lagen ingår en förordning (nr 212/61) med närmare direktiv om i vilka fall en auktoriserad optiker inte har rätt att ordinera glasögon.

Medicinalstyrelsen anser att, såvida optikerutbildningen i de övriga nordiska länderna motsvarar den som fordras hos oss, inga hinder föreligger för att deras auktoriserade optiker skulle kunna auktoriseras också i Finland. Detta förutsätter emellertid enhetliga regler för legitimationen, en fråga, som närmare borde utredas.

Helsingfors den 15 februari 1964

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

Finlands läkarförbund har i skrivelse den 7 november 1963 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.

Finlands special-optikerförbund r.f.:

Finland har som första land i Europa efter England fått optikeryrket skyddat genom lagstiftning. Nu har även Sverige fått en lag om legitima-

Yttrandet översatt från finskan.

tion av glasögonoptiker. Inom den finländska optikerkåren har det med tillfredsställelse konstaterats, att utvecklingen också i de övriga nordiska länderna framskrider i samma riktning, och att det arbete, som Nordiska Optikerrådet har uträttat i denna sak kan anses ha burit frukt.

Då man tar i beaktande, huru ansvarsfullt arbete en ögonoptiker utför, kan man ej tillräckligt poängtera vikten av en högklassig yrkesskolning. När det gäller en så viktig gren av hälso- och sjukvårdsbranschen som en människas syn, bör största uppmärksamhet fästas vid ögonoptikernas legitimationsregler. Enligt vår åsikt bör grunden för enhetligande av nordiska optikers legitimationsregler vara den, att även yrkesskolningen i dessa länder i möjligaste mån enhetligas. Endast på detta sätt kan man skapa det förtroende, som det internationella utbytet av arbetskraft i ett kvalificerat yrke förutsätter.

I detta sammanhang vill vi ännu framhålla, att behörigheten att utöva optikeryrket i ett nordiskt land kan knappast medföra rätt att utöva yrket i övriga nordiska länder. Man kan endast utgå ifrån att en dylik legitimation kan medföra kompetens för utövande av optikeryrket i övriga nordiska länder, eftersom varje land har sin egen näringslagstiftning, som reglerar rättigheterna till yrkesutövning i respektive länder.

Helsingfors den 29 oktober 1963

Finlands special-optikerförbund r.f.

Yngve Kvarnström

Ordförande

Raoul Furstenborg

Ombudsman

N o r g e

Helsedirektoratet:

Det er i Norge ingen lovhjemmel for å innføre autorisasjon av optikere.

Spørsmålet er omhandlet i Innstilling fra komitéen til revisjon av kvaksalverlovgivningen, avgitt i mai 1955, og i Innstilling II fra komitéen til revisjon av apoteklovgivningen m. v., avgitt i mars 1959.

Komitéen til revisjon av kvaksalverlovgivningen bemerket i sin innstilling at det da foreliggende forslag om autorisasjonstvang for brilleoptikere vanskelig kunne tenkes gjennomført i eller med hjemmel i kvaksalverloven.

I sitt utkast til lov om legemidler og gifter m. v. foreslår Apoteklovkomitéen inntatt som § 44 følgende bestemmelse:

Kongen kan bestemme at vare som ikke regnes som legemiddel etter denne lov, men som selges til spesielt medisinsk bruk eller til annet særlig bruk i helse- og sykepleie, skal være undergitt særskilt kontroll, for å sikre at varen svarer til de krav som må stilles av hensyn til liv og helse.

Forskrifter om kontrollen gis av Kongen. I forskriftene kan fastsettes hvilke krav varen skal fylle, og bestemmes at tilvirkere og selgere skal være godkjent av departementet eller annen myndighet.

Komitéen uttaler i motivene til denne paragraf at den vil gi hjemmel for å gjennomføre den kontroll med brillehandel som anses påkrevd av helsemessige grunner.

Forslaget har som det vil ses først og fremst til formål å skaffe hjemmel for å gjennomføre kvalitets- og sikkerhetskontroll med visse varer. I forbindelse med slik varekontroll kan det også gis bestemmelser om godkjenning av tilvirkere og selgere. Men det er etter helsedirektørens mening tvilsomt om bestemmelsen kan brukes utelukkende for å gjennomføre en autorisasjonsordning for et bestemt yrke.

Allerede ved brev av 20. november 1953 til Helsedirektoratet, kom Norges optikerforbund med en anmodning om å ta opp spørsmålet om å få innført en lov om autorisasjon av brilleoptikere. Det ble den gang av Norges optikerforbund reist forslag om lovregulering av optikeryrket i den retning at det skulle kreves særskilt autorisasjon for den som vil drive forferdigelse og/eller salg av briller med optisk virkning.

Saken ble av helsedirektøren forelagt blant annet Den norske lægeforening. I brev av 3. mai 1954 til Sosialdepartementet sluttet Lægeforeningen seg til følgende uttalelse, avgitt av Norske øyelægers forening den 12. april 1954:

Norske øyelægers forening nedsatte 3. november 1951 et utvalg bestående av øyelegene Holst, Riise og Trumpy til å forhandle med representanter for Norges optikerforbund angående beskyttelse av optikerfaget. Det forslag til lov om autorisasjon av brilleoptikere som 25. februar 1954 gjennom Den norske lægeforening blev sendt N. Ø. F. til uttalelse, blev sendt det nedsatte utvalg. Dette utvalg har nu avgitt sin uttalelse, med forslag til uttalelse i saken. — Norske øyelægers forenings styre har sluttet sig til forslaget og vår uttalelse blir:

Norske øyelægers forening vil understreke den fare vi mener det kan ligge i at optikerfaget er frihåndverk, d. v. s. at selv der hvor håndverksloven gjelder, kan hvem som helst, uten leiet hjelp, eller ved hjelp av hustru og hjemmевærende barn, utføre optikerarbeide uten å ha noen utdanning i faget. Dette mener vi er uheldig og skadelig av flere grunder. Det å ha riktig brille er av så stor betydning for mange menneskers velvære og arbeidseffektivitet, at brilletilpasning ikke bør kunne utføres av andre enn dem som man vet har tilstrekkelig kunnskaper i optikerfaget.

Hvis en person driver et fag han ikke er kvalifisert til, har han neppe den rette ansvarsfølelse overfor sine kunder, slik at han väl unnlate å påta seg en oppgave han ikke skjønner seg på. Dette kan ikke bare føre til at folk kan få feilaktige briller, men det kan også bevirke at en brillehandler som er ukyndig i faget, ikke skjønner når han bør henvise sitt publikum til læge, istedenfor å prøve en forbigående, men undertiden skjebnesvanger hjelp med nye briller.

Øyelægene finner det altså lite betryggende at briller skal kunne selges av hvemsomhelst, uten at man har noen garanti for at selgeren kjenner

sit fag. — Vi finner det også lite betryggende at våre brilleresepter kan bli ekspedert av folk som ikke har det fornødne kjennskap til optikerfaget, så man kan risikere feilaktige glass eller unøyaktige fatninger, med de uheldige følger det kan ha for pasienten, både i form av hodepine, astenopi, med derav følgende nedsatt arbeidsevne, samt alvorlige irritasjonstilstand i øyet, og dessuten i form av økede utgifter for pasienten, når denne må søke hjelp påny og få feilen rettet hos andre.

Norske øyelægers forening mener derfor at det vil være av stor viktighet at optikerfaget ikke fortsatt blir rent frihåndverk. Det optiske instrumentmakerfaget er jo nu utskilt som egen gruppe, og det er lett adgang til å avlegge prøver i faget for den som har sine kvalifikasjoner i orden.

Norske øyelægers forening vil derfor anbefale at optikerfaget blir beskyttet overensstemmende med det foreliggende utkast til lov om autorisasjon av brilleoptikere med autorisasjonsvilkår, fremsatt av Norges optikerforbund.

Håndverkskomitéen har også behandlet spørsmålet om autorisasjon av brilleoptikere, og i brev til Industridepartementet av 10. juni 1954 uttalte helsedirektøren:

Utferdigelse av en brille er en sak av ganske stor betydning av flere grunner.

For det første gjelder det om ved hjelp av brillen å kunne skaffe en så stor effekt som mulig i retning av syn og dermed arbeidsdyktighet. For å oppnå dette kreves en nøyaktig bestemmelse av glassene, hva mange ganger kan være en vanskelig og innviklet sak.

Dernest må man kunne bestemme den riktige stilling av glassene da de ellers kan være årsak til betydelige ulemper og vanskeligheter under arbeide.

Det er derfor av den største betydning at den som skal forarbeide briller har et grundig kjennskap til de forskjellige forhold som har betydning, og en slik kunnskap må læres og den krever også lengre øvelse.

Det er derfor meget ønskelig at arbeidet med briller kun blir utført av folk som virkelig har lært det og kjenner til de vanskeligheter som må overvinnes. Dertil kommer at en hel del skaffer seg briller uten en ordentlig undersøkelse av øynene. I disse tilfeller er det en overordentlig fordel at man har ordentlig skolerte optikere som lett vil kunne forstå om tilpassingen av de riktige glass krever mere enn han kan yde. Og på den andre siden kan han lett få mistanke om at der foreligger en begynnende øyesykdom. Han vil i disse tilfelle foranledige at der straks blir foretatt en ordentlig øyeundersøkelse. Her kan ofte en farlig øyesykdom komme under behandling mens der ennå er tid.

Alt tatt i betraktning vil det være av stor betydning å få autoriserte optikere over alt.

Helsedirektøren har dessverre ikke rukket å forelegge det fremsatte medlemsforslag til Nordisk Råd om ensartede regler for autorisasjon av optikere for Den norske lægeforening og for Norges optikerforbund, og må derfor få vise til de uttalelser om autorisasjon av optikere som er gjengitt foran. Helsedirektøren er ellers kjent med at Nordisk optikerråd på møte

i Norge den 19. og 20. oktober i år behandlet medlemsforslaget, og at Nordisk optikerråd vil sende en uttalelse om medlemsforslaget direkte til Nordisk Råd omkring 1. november 1963.

Selv om spørsmålet om hvorvidt det bør innføres autorisasjon av brilleoptikere i Norge, ikke er avklaret, og selv om lovhjemmel for slik autorisasjon for tiden ikke finnes i vårt land, antar helsedirektøren likevel at det vil være av interesse at det fremsatte medlemsforslag tas opp til drøfting i Nordisk Råd.

Oslo, 30. oktober 1963

Jon Björnsson

T. Due Strand

Norges optikerforbund:

Norges optikerforbund slutter seg til uttalelsen fra Nordisk optikerråd [*se ovan*]. I tillegg vil vi for Norges vedkommende bemerke at løsningen av dette spørsmål her i landet har tatt meget lang tid. Vi viser til den uttalelse fra Stortingets justiskomite som er tatt inn i innstillingen 0 nr. 119—1959—60, tilråding fra Justisnemnda i forbindelse med endringer i lov om håndverksnæring.

Vår forutsetning når vi slutter oss til tanken om et nordisk samarbeide er således at dette for Norges vedkommende ikke vil medføre noen vesentlige forsinkelser av denne viktige sak.

Videre vil vi peke på at optikerfaget, på bakgrunn av det arbeide som allerede er utført, bør være sterkt representert i den eventuelle komité som blir nedsatt.

Oslo, 1. november 1963

Ærbödigt

Knut Beverfelt

S v e r i g e

Medicinalstyrelsen:

Beträffande praktiskt taget samtliga grupper av medicinalpersonal har överläggningar successivt ägt rum mellan de nordiska länderna — eller pågår — i syfte att åstadkomma så överensstämmande kompetenskrav som

möjligt. Positiva resultat har därvid i allmänhet nåtts. Medicinalstyrelsen finner det därför naturligt att motsvarande utredning kommer till stånd även beträffande den nya grupp av medicinalpersonal, som optikerna utgör.

I Sverige träder den 1 januari 1964 bestämmelser om legitimation av glasögonoptiker i kraft (SFS 1963: 456) och medicinalstyrelsen, på vilken verkställigheten av bestämmelserna ankommer, nödgas därför redan inom den närmaste tiden fastställa kompetenskrav för legitimation, vilket i förevarande sammanhang givetvis utgör en viss olägenhet.

Stockholm den 23 september 1963

Enligt kungl. medicinalstyrelsens beslut:

Håkan Rahm

I. Norrman

Sveriges läkarförbund:

Förbundets delförening och sakkunniginstans, Svenska oftalmologförbundet, har i eget yttrande framfört synpunkter i vilka läkarförbundet i huvudsak kan instämma. Det synes för närvarande ej vara lämpligt med någon gemensam arbetsmarknad inom detta område, då detsamma alltså är föremål för utredning i Sverige och förhållandena i övrigt äro alltför olikartade i de nordiska länderna.

Läkarförbundet vill på denna grund för närvarande starkt ifrågasätta värdet av föreslagen utredning.

Stockholm den 19 november 1963

Sveriges läkarförbund

Sture Järnmark

Karl-Fr. Blom

Svenska oftalmologförbundet:

För att giva en bakgrund till förbundets inställning till denna fråga vill förbundet först i korthet redogöra för vad som går under beteckningen det »svenska optikersystemet», som torde vara unikt för vårt land. Detta innebär ett rent ideellt samarbete mellan ögonläkarna och av förbundet s. k.

godkända optiker eller rättare sagt optikerfirmor, på vilka ställas höga krav såväl på den för optikerarbetet ansvarige optikern som beträffande lager och instrumentell utrustning. Samarbetet innebär, att dessa firmor rekommenderas av ögonläkarna för expedierande av glasögonrecept, och att optikern i sin egen verksamhet som glasögonutprovare till läkarna hänvisar de kunder, där ögonsjukdomar eller liknande kan misstänkas föreligga. Optikern är dessutom strängt förbjuden att vidtaga åtgärder, som kunna bibringa kunden uppfattningen, att ögonen blivit sakkunnigt medicinskt undersökta.

Samarbetet har hittills även omfattat optikerskolningen, genom att den högre optikerundervisningen ledes av ögonläkare- och optikerförbund gemensamt.

På detta sätt har efter det svenska optikersystemets tillkomst (1934), en mycket hög standard utvecklats hos optikereliten. Samarbetet mellan denna och ögonläkarna har med få undantag förlöpt friktionsfritt och båda parterna torde vara väl tillfreds med detsamma.

Fr. o. n. årsskiftet 1963/64 kommer nu i viss mån en förändring att ske, genom att legitimation av enskilda optiker författningsledes införts och medicinalstyrelsen blivit tillsyningsorgan för optikerundervisningen. Båda dessa frågor bearbetas f. n. av myndigheterna och intill dess detaljbestämmelser utfärdats, kan intet utsägas om optikersituationens framtida gestaltning i vårt land.

Vad övriga nordiska länder beträffar föreligga högst olikartade förhållanden. I Finland har legitimation av optiker redan genomförts, och såsom motionärerna också anföra, har det bl. a. fastställts att endast legitimerade optiker får utprova glasögon. — I vårt land torde en dylik bestämmelse icke vara aktuell och f. ö. svårligen genomförbar. — I Danmark, där standarden bland optikerna är mycket växlande och vissa optiker bedriva en verksamhet som från svensk (och säkerligen även finsk) sida principiellt måste avvisas, skulle en auktorisation resp. legitimation av optiker bereda stora problem. I Norge råda i viss mån likartade förhållanden.

Av vad ovan anförts framgår, att mycket väsentliga olikheter, delvis av principiell natur, föreligga mellan de nordiska länderna i berörda avseende. Det torde därför för närvarande stöta på stora svårigheter att införa ensartade regler för optikernas verksamhet. Förbundet vill härmed icke ha sagt att detta icke vore möjligt i framtiden, utan anser det tvärtom högeligen önskvärt att optikerutbildningen, liksom villkoren för att en optiker skall kunna hänföras till medicinalpersonal i största möjliga utsträckning internationellt standardiseras. Detta kan och bör givetvis icke ske genom nedprutning av utbildningskrav etc. i något enskilt land.

Läget är dock inom vårt land för närvarande så oklart, att oftalmologförbundet ej anser sig kunna överblicka konsekvenserna av ett tillstyr-

kande av det inom rådet väckta förslaget utan föreslår, att det får vila för att återupptagas för ny remissbehandling om något eller några år.

Stockholm den 3 november 1963

För svenska oftalmologförbundet

I. Kugelberg

Ordf.

F. Beijer

Sekr.

Svenska optikerförbundet:

Nordiska rådets önskan att rekommendera regeringarna i berörda länder att utreda frågan tillstyrkes av Svenska optikerförbundet.

I medlemsförslaget talas endast om auktorisation, Svenska optikerförbundet anser, att genomförandet av auktorisering för närvarande icke kan anses tillrådligt i Sverige.

Möjligheten till legitimation i enlighet med Kungl. Maj:ts kungörelse (SFS 1963: 456) utgör ett klart steg mot sanering av den berörda verksamheten, fullt tillräcklig mot bakgrunden, att den legitima personalen som helhet icke i dagens läge kan förete de bevis, som i denna kungörelse anbefalles.

Auktorisation skulle framkalla en kanalisering, vilken för den glasögonbehövande allmänheten kan få oanade konsekvenser, särskilt med tanke på mindre tätbebyggda områden, där icke fullt rustade optiker av naturliga skäl uppehåller denna form av service.

En opartisk och omfattande utredning måste ligga till grund för ett vidare och fortsatt arbete, ledande till ett beslut i denna fråga.

Stockholm den 25 oktober 1963

Svenska optikerförbundet

Lars Floding

Ordf.

Karl E. Johansson

Sekr.

Special-optikernas riksförbund:

— — — vill SOR, som helhjärtat ansluter sig till förslaget, anföra följande.

Optikerns verksamhet att åt allmänheten utprova glasögon och andra

hjälpmedel för seendet är av oerhört stor betydelse. På grund av omfattningen av utprovningar av glasögon av icke läkare visar detta f. n. att antalet utprovningar utförda av icke-läkare överstiga 400 000 och expediering av läkarrecept kan uppskattas till ca 200 000 årligen i Sverige och dessa siffror är i ständigt stigande. Hos SOR:s medlemmar torde ligga ca 65 % av alla utprovningar. Säkerligen kan man räkna med att f. n. ca 75 % av antalet utprovningar ligger hos optikerna och 25 % hos läkarna. Med hänsyn till denna omfattning är verksamheten inom optiken synnerligen betydelsefull för den stora allmänheten. För SOR har betydelsen härav länge stått klar och SOR har därför ägnat synnerligen stort intresse åt utbildningsfrågorna. Den högre optikerutbildning, som f. n. utgör ett krav för medlemskap i SOR, ordnas i Sverige av SOR i samarbete med Svenska oftalmologförbundet sedan 1951. Från detta år och fram till 1962 har ca 300 optiker utexaminerats. Kurserna är statsbidragsberättigade och har även erhållit statsbidrag för uppsättning av undervisningsmateriel.

Även inom de övriga nordiska länderna är utbildningsfrågorna för de olika förbunden synnerligen betydelsefulla och ägnas stor uppmärksamhet. Som framgår av medlemsförslaget bedriver optikerorganisationerna genom Nordiska optikerrådet ett intimt samarbete och för organisationerna ter sig en samverkan över gränserna både naturlig och betydelsefull. Det göres allt för att underlätta arbetskraftutbytet mellan länderna, något som också framgår av medlemsförslaget.

SOR är ense med förslagsställarna om att detta samarbete bör intensifieras och på allt sätt uppmuntras. Förslaget som nu väckts är ett uttryck för denna anda och SOR vill för sin del därför varmt tillstyrka förslaget så att enhetliga regler kan åstadkommas inom detta för den stora allmänheten så betydelsefulla område.

SOR vill i synnerhet för sin del framhålla betydelsen av att utbildningsfrågorna löses gemensamt. Detta bör kunna ske. SOR vill särskilt för sin del taga upp frågan om en gemensam nordisk skola på högre stadiet för utbildning av optiker. Därmed skulle man vinna enhetlighet i utbildningen som skulle vara till fördel för optikerverksamheten inom de nordiska länderna och utgöra en synnerligen lämplig form för genomförandet av enhetliga bestämmelser. Man skulle därmed vinna att gemensam utbildning för samtliga nordiska optiker genomfördes så att vid legitimation garantier skapades för en enhetlig bedömning.

SOR anser jämväl det vara mycket värdefullt att därtill förtjänta optiker erhåller en statlig titel. Genom annonser och reklam kan annars optiker, med mycket kort och bristfällig utbildning, för allmänheten framstå som fullgoda och skickliga yrkesmän. Tendenser till detta har icke saknats de senaste åren.

SOR vill därför sammanfattningsvis tillstyrka medlemsförslaget att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna utreda förutsättningarna

för införande av ensartade regler angående auktorisation av optiker och vill då särskilt framhålla, att vid en sådan utredning borde utredas möjligheterna för genomförandet av en gemensam utbildning förslagsvis genom högskola eller universitet.

Falun den 22 oktober 1963

På Special-optikernas riksförbunds vägnar

Klas Östlund

Per-Olov Sylwan

Sveriges urmakare- och optikerförbund:

Styrelsen finner Edra synpunkter synnerligen värdefulla och vill som sin uppfattning uttala att det utan tvekan skulle vara till fördel om enhetliga regler kunde åstadkommas. Det synes oss emellertid för närvarande väsentligt att först avvakta de erfarenheter, som kommer att bli följden av den legitimation av glasögonoptiker, som träder i kraft här i Sverige från och med den 1 januari 1964.

Stockholm den 4 november 1963

Högaktningsfullt

Sveriges urmakare- och optikerförbund

Stig Stefanson

Ordf.

K.-E. Bergström

Verkst. direktör

BILAGA 2

**Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté
över medlemsförslaget**

1. Sammanställning av yttrandena över medlemsförslaget

Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till införande av likartade regler om auktorisation av optiker och framhåller behovet av att kringgärda glasögonoptikernas ansvarsfulla yrke med någon form av auktorisation samt understryker samtidigt betydelsen av att utbildningsfrågorna löses gemensamt. I denna riktning har följande remissinstanser yttrat sig: *Nordiska*

optikerrådet, Danmarks specialoptikerforening, Finlands läkarförbund, i Norge Helsodirektoratet och landets optikerförbund samt i Sverige medicinalstyrelsen, Optikerförbundet och Special-optikernas riksförbund.

Från dansk sida har emellertid från flera håll uttalats annan mening. *Den almindelige danske Lægeforening* avstyrker varje form av auktorisation, som kan medföra att glasögonoptikern gives möjlighet att företaga egentligt synprov och ögonundersökning av mera omfattande natur, varvid patienten kan få den uppfattningen att undersökningen är av medicinsk art och patienten ingives en falsk känsla av säkerhet. Vidare framhålles från *Lægeforeningen*, att varje undersökning av synbesvär är en rent medicinsk uppgift, som icke utan största betänkligheter kan anförtros personer utan läkarutbildning, samt att sådan erforderlig yrkeskunskap icke kan krävas av optikerna, att de blir i stånd att avgöra om ett fall är av så enkel art att en ögonundersökning är överflödig. Förslag om förbättring av optikernas tekniska utbildning tillstyrker *Lægeforeningen* starkt. Även *Indenrigsministeriet, Ur-mager- og optikerforbundet* samt *Optikerforeningen af 1958* avstyrker förslaget.

Sveriges läkarförbund, Sveriges oftalmologförbund samt *Sveriges urmakare- och optikerförbund* hänvisar till den förordning om legitimation av glasögonoptiker i Sverige, vilken trätt i kraft den 1 januari 1964, och menar att något ståndpunktstagande till medlemsförslaget inte är möjligt, förrän konsekvenserna av förordningens tillämpning i Sverige kan överblickas.

II. Kommitténs uttalande

Efterhand har ett allt starkare behov gjort sig gällande av att söka skapa enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna beträffande praktiskt taget alla grupper av medicinalpersonal för att åstadkomma så enhetliga kompetenskrav som möjligt för dessa. Undersökningar har tidigare företagits beträffande läkare, tandläkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster m. fl. med anledning av förslag som väckts i Nordiska rådet. Det synes därför naturligt, att motsvarande undersökningar kommer till stånd beträffande optikerna, som också på sitt sätt är att betrakta såsom en icke oviktig grupp medicinalpersonal.

Av de remissyttranden, som lämnats i saken, framgår att man inom yrkesgruppen optiker skiljer mellan specialoptiker och övriga optiker. De båda grupperna särhålls framför allt med hänsyn till sin utbildning.

I Sverige är sålunda specialoptikerna anslutna till specialoptikernas riksförbund (SOR). För medlemskap i detta kräves en högre optikerutbildning, som meddelas av SOR i samarbete med Svenska oftalmologförbundet vid statsunderstödda kurser. Övriga optiker genomgår icke denna specialutbildning. Rätt att utprova glasögon tillkommer emellertid i Sverige båda grupperna. Uppskattningsvis räknar man med att 75 % av antalet glas-

ögonutprovningar företages av optikerna — därav 65 % av specialoptikerna — medan endast 25 % företages av läkarna.

I Danmark skiljer man likaledes mellan specialoptiker och övriga optiker. Den grundläggande utbildningen, som är gemensam för alla elever i yrket och omhänderhas av statsunderstödda skolor, leder fram till »svendeprov». »Svendeproven» täcker emellertid icke den fullständiga utbildning, som är nödvändig för att optikern skall kunna uppfylla samtliga honom åliggande uppgifter inom facket. »Svendeproven» innefattar blott kompetens att utföra optikerns verkstadsarbete samt att expediera glasögon efter föreliggande recept. För att företaga ögonundersökning fordras ytterligare utbildning. Denna vidare utbildning meddelas sedan 1958 av ett av optikermästarna upprättat institut för optometri. Före 1958 skedde vidareutbildningen för specialoptiker i mycket olika former.

Förhållandena i Finland och Norge är likartade.

Utbildningsfrågorna har ägnats stort intresse av de nationella optikerorganisationerna och även av den nordiska facksammanslutningen Nordiska optikerrådet. Genom detta bedrivs ett nordiskt samarbete, som bland annat tagit sig uttryck i försök att gradvis införa likhet i utbildning och kvalifikationskrav. Nordiska optikerrådet utreder för närvarande spörsmålet om upprättande av en gemensam nordisk högskola för utbildning av optiker. Svenska specialoptikernas riksförbund (SOR) understryker också i sitt remissyttrande betydelsen av att utbildningsfrågorna löses gemensamt. SOR tager särskilt upp frågan om en gemensam nordisk skola för utbildning av optiker på ett högre stadium. Därmed skulle enhetlighet vinnas i utbildningen, vilket i sin tur skulle vara till fördel för optikerverksamheten inom de nordiska länderna. Genom en gemensam utbildning för samtliga nordiska optiker skulle även garanti kunna skapas för att vid legitimation av optiker en enhetlig bedömning i Norden komme till stånd. Redan nu synes dock samarbetet ha kommit så långt, att relativt likartade regler rörande kvalifikationskrav bör kunna införas i samtliga länder och att kvalifikationsprov, avlagt i ett land, bör äga giltighet även i övriga nordiska länder.

Legitimation av optiker finns för närvarande blott i Finland och Sverige. Det torde emellertid kunna förutses, att småningom krav om legitimation kommer att uppställas i alla nordiska länder. Därvid måste dock undvikas, att allmänheten ingives den föreställningen att optikerlegitimation gör den legitimerade likvärdig med en ögonläkare. Legitimationens syfte är att garantera upprätthållandet av en hög teknisk standard.

I Finland har genom 1960 års lag om utövande av optikeryrket givits bestämmelser om att endast av medicinalstyrelsen legitimerad optiker, som genomgått godkänd läroinrättning, är berättigad att ordinera glasögon. Också avpassning och minutförsäljning av glasögon får utföras endast av legitimerad optiker. Även i Sverige har utfärdats föreskrifter om legitima-

tion av glasögonoptiker att gälla från den 1 januari 1964. Dessa innebär, att den som genomgått av medicinalstyrelsen föreskriven utbildning för utprovning av glasögon äger hos medicinalstyrelsen ansöka om och erhålla legitimation såsom glasögonoptiker. I motsats till den finska lagen innehåller de svenska bestämmelserna icke något krav på auktorisation som villkor för att utöva optikeryrket. Enligt det finska systemet har rätten att utprova glasögon och även minutförsäljningen av sådana överlämnats till de legitimerade optikerna, vilka sålunda givits en monopolställning. Enligt det svenska systemet har allmänheten valrätt att vända sig till legitimerad eller till icke legitimerad optiker. Legitimationen i Sverige utgör sålunda endast en garanti för att vederbörande erhållit viss utbildning.

Optikerns yrke är tvivelsutan mycket ansvarsfullt. Stora krav ställs på yrkeskunskaperna. En felordination eller felexpediering av glasögon kan medföra synnerligen menliga påföljder. Yrket bör därför icke utövas av andra än dem som fått en gedigen utbildning. Utöver nyssnämnda mera allmänna krav på grundliga fackinsikter tillkommer speciella krav på yrkesutövaren av etisk natur. I dennes avgörande ligger nämligen både frågan om patienten har behov av glasögon (den medicinska aspekten) och frågan om vilka glasögon patienten skall föreslås att inköpa av honom (den kommersiella aspekten). I många fall kan konfliktsituationer tänkas uppstå för yrkesutövaren mellan hänsynen till patientens bästa och till egna kommersiella intressen. Särskilt vid en lagstiftning, som ger optikerna en monopolställning, måste denna situation beaktas.

Nordiska rådets socialpolitisk niomannakommitté finner det vara av stort värde, att reglerna för denna betydelsefulla yrkesgrupps verksamhet göres likartade i de nordiska länderna. Av remissyttrandena framgår visserligen, att olikheter finnas i organisation och utbildning såsom t. ex. mellan optiker anslutna till specialoptikerförbund, optikerförbund eller urmakare- och optikerförbund samt mellan optiker med eller utan specialutbildning. Dock finner niomannakommittén, i likhet med de flesta remissinstanserna, att glasögonoptikernas yrkesutövning bör kringgärdas med någon form av auktorisation samt att likartade regler för sådan bör införas i de nordiska länderna. Auktorisationen torde dock icke böra medföra någon monopoliserad ställning för optikerna.

Utbildningsfrågorna bör kunna lösas gemensamt. Härvid bör utgångspunkt tagas i det arbete som Nordiska optikerrådet nedlagt på detta område. En gemensam utbildningsanstalt för de nordiska länderna synes vara en lämplig lösning av den mera specialistbetonade utbildningen.

Med hänvisning till vad här anförts föreslår niomannakommittén,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av likartade regler angående auktorisation av glasögonoptiker samt att i

anslutning härtill undersöka möjligheterna för en gemensam specialutbildning för denna yrkesgrupp.

Stockholm den 15 januari 1964

Nina Andersen

Birger Andersson

Kjell Bondevik

Förman

Einar Gustafsson

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Judith Nederström-Lundén

Medlemsförslag

angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden

(Väckt av Ebon Andersson och Poul Møller)

Sedan frågan om de nordiska ländernas eventuella anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen skjutits på framtiden, finns det anledning att överväga på vilka punkter ett närmare samarbete kan bedrivas inom EFTA och inom Norden. Ett sådant samarbete är värdefullt både i sig självt och som ett led i strävandena att hålla jämna steg med integrationen emellan EEC-länderna och att förbereda en allmän europeisk integration. Mest önskvärt vore naturligtvis, att det vidgade samarbetet fick bredast möjliga underlag ev. begränsat inom EFTA:s ram. På flera områden är emellertid förutsättningarna för en intimare integration av naturliga skäl gynnsammare inom Norden.

Ett av dessa områden är kapitalrörelsernas. I det nuvarande marknadsläget bör alla möjligheter till ett närmare ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna beaktas. En av förutsättningarna för att detta samarbete ska bli framgångsrikt är en större rörelsefrihet av kapitalet.

Det ligger utomordentligt stora fördelar i fria kapitalrörelser för produktivitet och framåtskridande på lång sikt. En fri nordisk kapitalmarknad utgör en förutsättning för en effektiv stordrift på nordisk basis, innebärande, att vi står bättre rustade gentemot europeiska truster och karteller. På någon sikt är det uppenbart, att den nordiska arbetsfördelningen kan få full effekt först, då kapitalets rörelsefrihet är fullständig, så att kapitalet kan söka sig till den sysselsättning, som enligt arbetsfördelningens principer framstår som naturlig. En inriktning och specialisering av produktionen på de verksamhetsområden, som passar varje land bäst, är på sikt till störst gagn för samtliga länder.

Det torde råda enighet om att en fri värdepappershandel är förutsättningen för en effektiv samverkan i övrigt mellan ländernas kapitalmarknader. Skall en ekonomisk internationell samverkan vara meningsfull, måste kanalerna mellan ländernas kapitalmarknader vara öppna. Ett led i skapandet av sådana förhållanden måste vara en fri värdepappershandel. Ovil-

lighet att ta detta steg kan inte bidra till att skapa det förtroende mellan länderna, som i sin tur är den allmänna förutsättningen för kapitalintegrationen överhuvudtaget.

Mot en snabb och radikal liberalisering av kapitalrörelserna anföres främst att ländernas ekonomiska politik inte är samordnad. Även om man begränsar sig till OECD-länderna kan man konstatera, att betydande olikheter består till följd av dessa länders ekonomiska struktur och institutionella förhållanden. Kraven på en utjämning av dessa olikheter och skillnaderna ifråga om ekonomisk politik kan dock inte drivas för långt. Det är uppenbart, att en sådan utjämning blir av mer avgörande betydelse först, då fullständig frihet råder för mycket kortfristiga kapitalrörelser av främst finansiell natur. Sådana kapitalrörelser är emellertid för dagen avsevärt mindre aktuella än de långfristiga och framför allt de som avser direkta investeringar och kapitalmarknadsengagemang. I detta sammanhang bör också erinras om att de ekonomisk-politiska effekterna av internationell rörlighet hos kapitalet och de därav föranledda kraven på en ekonomisk-politisk utjämning helt naturligt växer med liberaliseringsgraden. För länder vilka, i likhet med de nordiska, intagit och fortfarande intar en relativt sett restriktiv attityd till fria kapitalrörelser — om man bortser från direkta investeringar — torde sålunda gälla, att en ökad liberalisering av krediter och värdepappershandel knappast behöver få några menliga återverkningar på ländernas ekonomisk-politiska handlingsfrihet. Det kan nämnas att liberaliseringen på dessa områden inom EEC inte lett till några sådana återverkningar. Givetvis finns vissa specifika punkter, som i de nordiska länderna kan påkalla särskild uppmärksamhet och föranleda speciella åtgärder, men i princip bör en fri nordisk kapitalmarknad kunna genomföras utan större olägenheter.

Ett betydelsefullt arbete på att liberalisera de internationella kapitalrörelserna har bedrivits inom OEEC, senare OECD. I december 1959 antogs en liberaliseringsstadga, som innehåller de åtaganden medlemsländerna gjort. Enligt denna skall länderna överge de restriktioner, som finns för kapitalrörelserna dem emellan, till den grad som är nödvändig för ett effektivt ekonomiskt samarbete. Stadgan ger emellertid medlemsländerna en viss rätt att genomföra liberaliseringen allt eftersom deras ekonomiska situation det medger. Det sägs också, att om åtgärder som vidtagits i överensstämmelse med stadgan skulle resultera i allvarliga ekonomiska och finansiella störningar i ett land, så kan detta land dra tillbaka eller modifiera sina liberaliseringsåtgärder. Att medlemsländernas åtaganden sålunda inte är fullständigt ovillkorliga framgår därav, att de givits rätt att presentera reservationer till OECD:s ministerråd på de punkter där landet ifråga inte ansett sig kunna uppfylla sina förpliktelser enligt stadgan. Stadgans åtaganden omfattar följande grupper av kapitalrörelser:

direkta investeringar, vissa typer av personliga krediter, fysiska värdepappersrörelser, handel med värdepapper, samt liberalisering av krediter och lån.

Trots att stadgan på åtskilliga punkter endast avser en partiell, ofta mycket blygsam liberalisering, har flera av medlemsländerna ansett den för omfattande. Detta gäller främst EFTA-länderna, vilka samtliga reserverat sig i varje fall på någon punkt. Som exempel kan nämnas att Danmark, Norge och Sverige reserverat sig beträffande kapitalstadgans endast ofullständiga liberalisering av handeln med värdepapper. Norge och Sverige har vidare reserverat sig beträffande liberaliseringen av krediter. Det kan här nämnas, att EEC-länderna avser att genomföra en fullständig och ovillkorlig liberalisering av dessa typer av kapitalrörelser (und. handeln med inte börsnoterade värdepapper).

Ett första led i liberaliseringen av kapitalrörelserna bör vara, att de nordiska länderna reservationslöst uppfyller OECD-stadgans åtaganden. Därmed är man emellertid endast en liten bit på väg mot det slutliga målet på lång sikt, nämligen en fullständig frihet för kapitalrörelser av alla slag. Åtgärder borde med det snaraste vidtagas för ett undanröjande av kvarstående valutapolitiska hinder för investeringar i grannländerna. Ett område, där de nordiska länderna borde ta mönster efter liberaliseringen inom EEC, är handeln med börsnoterade värdepapper. Frigivningen bör här givetvis ske med bibehållen möjlighet att kontrollera rörelsernas omfattning och inriktning. Ett ytterligare område, där liberaliseringsgraden inom EEC bör kunna tas som förebild, gäller kommersiella och andra mycket korta finansiella krediter.

Under återopande av vad som ovan anförts får vi föreslå,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att snarast frigöra kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer.

Stockholm och Köbenhavn den 15 juli 1963

Ebon Andersson

Poul Møller

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

Det er udenrigsministeriet bekendt, at handelsministeriet næst at udtale sig om de realøkonomiske aspekter af forslaget har henstillet, at dette henvises til behandling i det nordiske finansielle udvalg ud fra nærmere angivne synspunkter.

Idet bemærkes, at forslaget er i overensstemmelse med den nordiske samarbejdsoverenskomst art. 20, ifølge hvilken de kontraherende parter er enige om at virke for den størst mulige frihed for kapitalbevægelser mellem de nordiske lande, henstiller udenrigsministeriet, førend der tages endelig stilling til forslaget, at den foreslåede behandling i det særlige nordiske udvalg for finansielle spørgsmål tillige kommer til at belyse forholdet til internationale forpligtelser, der påhviler et eller flere af de nordiske lande, herunder OECD-reglerne og den internationale valutafonds statutter, samt hensynet til EFTA-samarbejdet.

København, den 16. oktober 1963

Per Hækkerup

Finansministeriet:

— — — skal man meddele, at finansministeriet principielt er positivt indstillet overfor tanken om at lette de nuværende valutarestriktioner på kapitalbevægelser mellem Danmark og udlandet.

Man skal imidlertid fremhæve, at der under de nuværende relativt frie forhold på de internationale kapitalmarkeder samt under hensyn til det samarbejde vedrørende valutareglerne på kapitalområdet, der eksisterer indenfor OECD, kun kan antages at være begrænsede muligheder for at gennemføre specielle nordiske ordninger på kapitalområdet. En overvejelse af mulighederne for at etablere et videregående nordisk samarbejde på dette område må derfor ses i sammenhæng med de enkelte nordiske landes indstilling til de bestående valutariske restriktioner på kapitalområdet overfor udlandet i almindelighed.

En ophævelse af de bestående valutarestriktioner på kapitalområdet vil på en række punkter skabe ændrede forudsætninger for tilrettelæggelsen af den økonomiske politik i de nordiske lande, og man er derfor fra finansministeriets side af den opfattelse, at det vil være hensigtsmæssigt, at det foreliggende liberaliseringsforslag henvises til behandling i det nordiske finansielle udvalg.

København i oktober 1963

P. m. v.

(*sign.*)

Økonomiministeriet:

Økonomiministeriet kan tilslutte sig de i handelsministeriets skrivelse [*se nedan*] anførte synspunkter og er enig i, at liberaliseringsforslaget bør henvises til behandling i det nordiske finansielle udvalg, samt at udvalget får til opgave at undersøge og redegøre dels for, om der på begrænsede områder måtte være mulighed for en nordisk fællesoptræden med hensyn til lempelse af reglerne for kapitalbevægelser, dels for hvilke forudsætninger der må opfyldes forud for samt konsekvenserne af en videregående liberalisering, specielt af reglerne vedrørende ikke-kommercielle lån og kreditter og handelen med værdipapirer.

København, den 22. oktober 1963

Heinrich Schlebaum

Handelsministeriet:

— — — skal man meddele, at handelsministeriet efter drøftelse med Danmarks Nationalbank principielt kan tilslutte sig forslagsstillernes opfattelse, at en lempelse af restriktionerne for kapitalbevægelser de nordiske lande imellem vil kunne fremme videregående specialisering og integrering af produktionen i Norden og dermed være af betydning for effektiviseringen af nordisk erhvervsliv.

Ministeriet skal imidlertid samtidig pege på, at kapitalbevægelser mellem Danmark og udlandet i de senere år allerede her i landet er blevet frigivet i meget væsentligt omfang. Denne liberalisering er foregået og foregår forsat i høj grad på basis af de bestemmelser herom, der er fastsat af først OEEC

og senere OECD. I Danmark tillades bl. a. så betydningsfulde transaktioner som import og eksport af kapital i form af langfristede investeringer i datterselskaber, filialer og lign. som egenkapital eller lån. Undtaget er dog — i overensstemmelse med OECD-koden — sådanne investeringer, der må anses at skade danske interesser. Endvidere er bl. a. liberaliseret optagelse og ydelse af normale lån og kreditter til finansiering af kommercielle transaktioner med udlandet. Derimod har Danmark taget forbehold over for to OECD-regler vedrørende »porteføljeinvesteringer», som i tilfælde af liberalisering ville medføre, at der var fri adgang dels for valutaudlændinge til på det danske marked at købe danske børs papirer, der udelukkende lyder i danske kroner, dels for valuta indlændinge til at anvende provenu af danske værdipapirer, der af de pågældende sælges i udlandet, til køb af udenlandske børs papirer.

Den danske liberalisering af de ovennævnte former for kapitaltransaktioner og reglerne vedrørende »porteføljeinvesteringer» praktiseres således, at der ikke diskrimineres mellem de forskellige lande i overensstemmelse med forpligtelserne i OECD's kode vedrørende kapitalbevægelser.

På denne baggrund er man af den opfattelse, at de mest nærliggende muligheder for lempelse af kapitalrestriktionerne på nordisk basis består inden for områderne optagelse og ydelse af andre lån og kreditter end dem, der tjener til finansiering af kommercielle transaktioner med udlandet. For så vidt angår de af OECD-reglerne vedrørende »porteføljeinvesteringer», over for hvilke Danmark, Norge og Sverige har taget forbehold, vil det eventuelt også være ønskeligt at overveje problemerne i forbindelse med en fælles opgivelse af disse forbehold.

Da forholdene på de nordiske landes penge- og kapitalmarkeder imidlertid er afgørende forskellige, vil både en liberalisering inden for de ovennævnte områder og en videregående nordisk liberalisering rejse store problemer. Man skal særligt pege på, at en vidtgående liberalisering af kapitalbevægelser må forudsætte, at der ikke eksisterer væsentlige spændinger mellem renteniveauerne og likviditetsforholdene i de berørte lande. Man skal yderligere henlede opmærksomheden på, at man andre steder i verden, f. eks. i de lande, der er medlemmer af Det europæiske økonomiske Fællesskab — så vidt ministeriet bekendt — kun har ment det muligt at gennemføre en videregående liberalisering af vigtigere former for kapitalbevægelser på regional basis, når de pågældende lande er medlemmer af samme møntområde. Dette skyldes bl. a., at kapital i almindelighed let kan flyde fra et land til et andet via et tredjeland. Som følge af de her påpegede forhold vil en mere omfattende liberalisering af kapitalbevægelser mellem de nordiske lande efter ministeriets formening næppe kunne gennemføres uden dybtgående undersøgelser af forudsætninger og konsekvenser.

Man finder det derfor hensigtsmæssigt, at liberaliseringsforslaget tages

op til behandling i det nordiske finansielle udvalg, som er nedsat af det af ministerkomiteen for nordisk økonomisk samarbejde oprettede nordiske økonomiske samarbejdsudvalg, og at udvalget får til opgave at undersøge og redegøre dels for, om der på begrænsede områder måtte være mulighed for en nordisk fællesoptræden med hensyn til lempelse af reglerne for kapitalbevægelser, dels for hvilke forudsætninger der må opfyldes forud for samt konsekvenserne af en videregående liberalisering, specielt af reglerne vedrørende ikke-kommercielle lån og kreditter og handelen med værdipapirer.

København, den 7. oktober 1963

P. m. v.

E. b.

(*sign.*)

Industriraadet:

I denne anledning vil Industriraadet gerne udtale, at man finder det ønskeligt, at der tages skridt til en yderligere liberalisering af kapitalbevægelserne inden for Norden, når de økonomiske og politiske forudsætninger herfor er til stede.

København, den 5. november 1963

P. r. v.

E.b.

E. Carstens

Provinshandelskammeret har i skrivelse den 11 september 1963 forklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Danmarks Rederiforening:

— — — kan Danmarks Rederiforening, efter at sagen har været forelagt for vor bestyrelse, udtale, at det rejste spørgsmål om liberalisering af kapitalbevægelserne er af vidtrækkende karakter, og at det ikke kan begrænses til Norden, men vil få videre konsekvenser, bl. a. i relation til de øvrige O. E. C. D.-lande. Rederiforeningen må nære betænkeligheder ved disse konsekvenser og mener derfor, at spørgsmålet sikkert bedst udskydes, til der er

skabt større klarhed over den valutariske udvikling her i landet og den fremtidige udvikling omkring markedsdannelserne.

København, den 14. oktober 1963

Ærbødigst
Danmarks Rederiforening

O. Amsinck

Formand

Kamper

Underdirektør

Danske Bankers Fællesrepræsentation:

Efter forslaget bør de nordiske lande som et første led i en liberalisering af kapitalbevægelserne reservationsløst opfylde bestemmelserne i OECD's kapitalkode. Endvidere foreslås, at der snarest træffes foranstaltning til at afskaffe tilbageværende valutapolitiske hindringer for direkte investeringer, og at der efter mønster for kapitalliberaliseringen inden for EEC sker en liberalisering af handelen med børnsnoterede værdipapirer, idet forslaget dog forudsætter, at man opretholder muligheden for at kontrollere omfanget og retningen af sådanne kapitalbevægelser. Som et yderligere område, hvor liberaliseringsgraden inden for EEC bør kunne tages som forbillede, peger forslaget endelig på kommercielle og andre meget korte finansielle kreditter.

Det er fællesrepræsentationens opfattelse, at problemerne for Danmarks vedkommende i forbindelse med det fremsatte medlemsforslag hovedsagelig drejer sig om en eventuel frigivelse af handelen med værdipapirer inden for Norden.

Danske Bankers Fællesrepræsentation afgav i en skrivelse til udenrigsministeren den 3. november 1961 forskellige bemærkninger vedrørende de problemer, der ved en eventuel dansk tilslutning til Rom-unionen melder sig for danske banker og udtalte vedrørende spørgsmålet om en liberalisering af kapitalbevægelserne bl. a. følgende:

Ved vurderingen af det ønskelige i at liberalisere kapitalbevægelserne deler bankerne den opfattelse, at erhvervenes behov for kapital vil være stigende, ikke mindst som følge af den fortsatte industrialisering, ligesom den skærpede konkurrence i et større marked og de heraf foranledigede tilpasningsprocesser vil understrege betydningen af, at erhvervene får lige så gode vilkår som udenlandske konkurrenter med hensyn til kapitalforsyning. Om kapitalbehovet under disse vilkår må imødekommes ved kapitalimport, vil efter fællesrepræsentationens opfattelse i væsentlig grad bero på, om den økonomiske politik, der føres her i landet, i tilstrækkelig grad indrettes på at fremme en hjemlig kapitaldannelse til finansiering af den produktion og investering, som vore øvrige ressourcer betinger. Bankernes muligheder for

at deltage i finansieringen begrænses bl. a. af de pengepolitiske og andre økonomiske foranstaltninger, som myndighederne gennemfører. Skal yderligere finansieringsmuligheder tilvejebringes, må det også i så henseende under frie kapitalforhold være af afgørende betydning, at der ikke gives danske banker ringere muligheder end udenlandske for at formidle finansieringen.

På baggrund af den usikkerhed, der gør sig gældende med hensyn til virkningerne af en øjeblikkelig og vidtgående frigørelse af kapitalbevægelserne, forekommer det rimeligt, at man fra dansk side betinger sig det forbehold, som allerede forudsættes i fællesskabets direktiv over for liberaliseringen af visse kapitalbevægelser ifølge liste C.

Fællesrepræsentationen mener heller ikke at kunne tage afstand fra handelsministeriets indstilling om at søge godkendt et midlertidigt forbehold over for den generelle forpligtelse til ubetinget liberalisering af kapitalimporten i form af porteføljeinvesteringer, som direktivet foreskriver.

Direktivets regler om en mere begrænset frigivelse af kapitaleksporten i form af porteføljeinvesteringer kan næppe give anledning til større problemer for kapitalforsyningen eller pengepolitikken her i landet. Det vil som led i den arbejdsdeling mellem danske og udenlandske virksomheder, som det større marked medfører, i mange tilfælde være nødvendigt for at give danske virksomheder samme vilkår som udenlandske at frigive kapitaleksport i denne form. Hvis et dansk forbehold imidlertid søges gennemført også over for denne mere begrænsede liberaliseringsforpligtelse, bør et sådant forbehold derfor kun tage sigte på de undtagelsestilfælde, som kapitalflugt o. lign. måtte repræsentere.

I tilslutning hertil skal bemærkes, at fællesrepræsentationen finder det hensigtsmæssigt, at der, så snart de økonomiske og politiske muligheder, især under hensyntagen til vort medlemskab i EFTA, er til stede, tages skridt til, at restriktioner, som hæmmer kapitalbevægelserne inden for Norden, afvikles.

København, den 19. september 1963

Med venlig hilsen
Henning Hoffmann

A. Skjoldager

Grosserer-Societetets Komité har i skrivelse den 23 augusti 1963 förklaratsig tillstyrka medlemsförslaget.

Finland**Finansministeriet:**

I förslaget hemställes, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att så snart som möjligt frigöra kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna. Inom ramen för gällande valutareglementering har man strävat att liberalisera de kortvariga handelskrediterna ävensom anskaffningen av aktier och obligationer. Upptagningen av handelskrediter på högst sex månader är på vissa undantag när fri och likaså av utlänningar med konvertibel valuta verkställda anskaffningar av aktier och obligationer.

Enligt finansministeriets uppfattning har vårt land under nuvarande förhållanden ännu icke möjlighet att slå in på den fullständiga frihetens väg, ehuru en allmän strävan dock bör vara en gradvis skeende liberalisering, varvid den naturliga utgångspunkten skulle vara en frigivning av kapitalrörelserna de nordiska länderna emellan.

Enligt finansministeriets åsikt kan ett så vittbärande ärende icke avgöras på basen av ett medlemsförslag, utan saken borde först grundligt undersökas av finansministerierna och centralbankerna i de olika länderna. Först på basen av en sådan utredning skulle det vara möjligt att fatta slutligt beslut i saken.

Helsingfors den 20 december 1963

Minister *Heikki Tuominen*

Äldre regeringssekreterare *Osmo Kalliala*

Finlands bank¹:

I medlemsförslaget föreslås som ett första led i en fullständig liberalisering av kapitalrörelserna frigörandet av handeln med börsnoterade värdepapper och fria kommersiella krediter och »mycket korta» finansiella krediter.

Vad beträffar valutareglerna i Finland kan konstateras, att i utlandet bosatt får köpa aktier och obligationer genom förmedling av bank och börs med användande av konvertibel valuta eller till debet förd konvertibelt markkonto. Likaså tillåtes utan inskränkning sedermera skeende försäljning av sålunda anskaffade värdepapper och överföring till utlandet såväl av dessas löpande avkastning som värdet av nettoförsäljningen eller återinlösningen i konvertibel valuta.

Beträffande kortfristiga kommersiella krediter och finanskrediter anser

¹ Uttrandet översatt från finska.

Finlands bank, att penning- och valutapolitiska synpunkter för närvarande kräver upprätthållandet av en viss reglering. Utländska kommersiella krediter på högst sex månader kan fritt upptas med undantag av sådana krediter, som ansluter sig till importen av särskilt angivna varaktiga konsumtionsvaror. Däremot får kommersiella krediter på över sex månader ävensom samtliga finanskrediter upptas endast på de villkor och med de begränsningar Finlands Bank föreskriver. Dessa inskränkningar avser å ena sidan att övervaka vår externa likviditet och å andra sidan de penningpolitiska orsaker, som gör en begränsning av såväl den inhemska som en från utländskt håll skeende kreditexpansion nödvändig.

På ovannämnda sätt har Finlands bank strävat till att liberalisera både s. k. portfoliointesteringar och kortfristiga kommersiella krediter så långt valuta- och penningpolitiken medger. Däremot har banken likväl inte i nuvarande läge ansett det möjligt att frigöra kapitalexport för investering i värdepapper eller finanskrediter. Detta betingas av att trygghandlet av vår framtida ekonomiska tillväxt och utnyttjandet av våra ekonomiska kraftresurser kräver en betydande nettoimport till landet av långfristigt utländskt kapital, vår utvecklade inhemska kapitalmarknad och den omständigheten, att sparnivån i vår folkhushållning knappast ytterligare kan höjas, gör det särskilt viktigt att uppnå detta mål. Därför anser banken det fortfarande vara nödvändigt att reglera sådan kapitalexport utan att detta likväl hindrar att kapitalexport regelbundet godkännes för s. k. »direkta investeringar».

Finlands bank anser det likväl önskvärt, att Nordiska Rådet undersöker medlemsförslaget och i sinom tid till regeringarna lämnar sin rekommendation beträffande det som på detta område vore möjligt att åstadkomma som resultat av undersökningen.

Helsingfors den 15 oktober 1963

Klaus Waris

Jouko J. Voutilainen

Centralhandelskammaren:

Förslagsställarna framhåller att ett fastare ekonomiskt samarbete än det nuvarande har aktualiserats inom ramen för EFTA och speciellt mellan de nordiska länderna. I sistnämnda hänseende föreligger naturliga förutsättningar att utveckla samarbetet inom flere områden av den ekonomiska verksamheten, bl. a. för att underlätta kapitalets rörlighet. Som första led i strävan att fullständigt liberalisera kapitalrörelserna föreslås att handeln med börsnoterade värdepapper friges, dock så, att rörlighetens omfattning och

inriktning kan kontrolleras, samt att frigivning av kommersiella och andra mycket korta finansiella krediter.

Målet för det mångsidiga ekonomiska samarbetet, till vilket även den europeiska ekonomiska gemenskapen och frihandelsförbundet har uppgett sig sträva, kan anses vara att stegra produktiviteten genom att utnyttja produktionsfaktorerna på det sätt som med tanke på helheten är förmånligast, samt att åstadkomma en gynnsam ekonomisk expansion i avtalsländerna. Då ekonomiska integrationssträvanden förekommer i olika delar av världen och då kapitalet — såsom varande en av produktionsfaktorerna — samt dess rörlighet är av stor betydelse med tanke på målen för samarbetet, är det aktuellt och på sin plats att även i Norden undersöka frågor i anslutning till kapitalrörelserna.

När den nordiska tullunionen i tiden planerades, konstaterade man att dessa länder lider av allmän kapitalbrist och att förverkligandet av den gemensamma marknaden skulle förorsaka ett stegrat investeringsbehov. Under sådana omständigheter är det av vikt att undersöka möjligheterna att stegra kapitalimporten från utomstående länder. I detta sammanhang kan det bli aktuellt att ompröva inställningen till de internationella kapitalrörelsernas fria rörlighet inom en vidare ram än endast mellan de nordiska länderna. Likaså är det av vikt att undersöka hur lockande placeringsobjekt de nordiska länderna anses vara och vad som i detta avseende kan göras för att underlätta erhållandet av utländskt kapital.

Vad beträffar kapitalrörelsernas liberalisering kan man för Finlands del till först konstatera, att lagstiftningen som berör valutabestämmelser alldeles nyss har förnyats. Inom ramen för denna lagstiftning och Finlands Banks valutabestämmelser på basen av den kan man i den nya internationella situationen handla så som behovet in casu dikterar. Det torde därför inte föreligga skäl att ändra lagstiftningen.

Enligt valutabestämmelserna kan en i utlandet bosatt person genom förmedling av en bank och utan speciellt tillstånd från Finlands bank köpa aktier och obligationer, försävt betalningen för dem erläggs i konvertibel valuta eller genom kreditering av ett konvertibelt kapitalkonto. Det är också tillåtet att i konvertibel valuta till utlandet överföra dividendinkomst och räntor av på detta sätt åtkomna aktier och obligationer. Likaså kan man utan speciellt tillstånd ingå avtal om upptagande av varukredit, såvida kredittiden icke överstiger sex månader och den icke berör vissa särskilt uppräknade varaktiga konsumtionsförnödenheter. Därmed är varukrediter för över sex månader ävensom samtliga finanskrediter beroende av Finlands Banks tillstånd för varje särskilt fall. Genom valutabestämmelserna försöker man på detta sätt övervaka bl. a. landets utländska likviditet. Till följd närmast av knappheten på tillbudsstående kapital ransonerar Finlands Bank även kapitalexporten i form av värdepappersplaceringar och finanskrediter, ehuru den tillåter direkta placeringar i utlandet.

Förutom genom den valutapolitiska reglementeringen begränsas det internationella kapitalets rörelsefrihet även av lagstiftningen rörande utlänningars näringsverksamhet. Avsikten med denna lagstiftning är närmast att skydda landets nationalegendom samt förhindra att utlänningar genom sina placeringar skaffar sig bestämmanderätt inom ur landets synpunkt viktig industri. I detta sammanhang bör speciellt nämnas lagen av den 28 juli 1939 om utlänningars och vissa samfunds rätt att äga och besitta fast egendom och aktier. Översynen av denna lag har i de numera förändrade förhållandena blivit nödvändig. Med tanke på den som mål för det alltmer utvecklade internationella samarbetet uppställda ekonomiska expansionen är såväl långfristiga kapitalrörelser som speciellt utländska direkta investeringar av permanent natur betydelsefulla. För att i tillräcklig omfattning möjliggöra de sistnämnda är ändamålsenligheten hos den lagstiftning som berör utlänningars rättsliga ställning av största betydelse.

Finland är genom sitt avtal bundet av bestämmelserna i EFTA-konventionens artikel 16. Enligt denna artikel bör inte de fördelar avvecklingen av tullar och volymbegränsningar medför elimineras genom särskilda bestämmelser rörande andra medlemsländers medborgares rätt att grunda ekonomiska företag.

Statsrådet har den 7 oktober 1960 tillsatt en kommitté med uppgift att klarlägga i vilken utsträckning den gällande lagstiftningen förhindrar eller försvårar möjligheterna att få utländska investeringar till landet. Kommittén har den 1 juni 1963 avgivit ett delbetänkande, i vilket den föreslår smärre förändringar i stämpelskatte- och skattelagen samt ett par förlängningar av fatalietiden i den s. k. inskränkningslagen. Detta skulle underlätta utländska placeringar. Kommittén har samtidigt meddelat, att den till följd av det rådande ovissa läget i de internationella integrationssträvandena inte ännu har kunnat föreslå omfattande lagstiftningsreformer. Om man inom de nordiska länderna inleder undersökningar med sikte på en större liberalisering än den nuvarande i fråga om kapitalrörelser, borde den nämnda kommitténs arbetsresultat även beaktas i detta sammanhang. Centralhandelskammaren anser det inte ändamålsenligt att i detta skede närmare gå in på huvudfrågorna i kommitténs arbetsuppgift, till vilka den kommer att fatta ställning när kommitténs arbete har slutförts.

Såsom ovan har konstaterats, lider Finland liksom även de övriga nordiska länderna en allmän brist på kapital. De numera friare internationella handelspolitiska strävandena och den hårdnande konkurrensen såväl på de inhemska som utländska marknaderna förutsätter dock ökade investeringar för näringsutövningens behov. Även den offentliga sektorns eget lånebehov har starkt stegrats. Den ekonomiska politik som förts i landet har inte skapat gynnsamma förhållanden för ökad självfinansiering inom företagen, liksom inte heller för uppkomsten av sparkapital. Den sistnämnda har även försvagats av den ökade känslan av social trygghet i landet.

Till följd av allt det ovarsagda har näringslivet inte kunnat erhålla tillnärmelsevis tillräckligt kapital för sina behov. I utlandet anskaffat kapital har därför blivit allt mer betydelsefullt. Då behovet av utländskt kapital förefaller att öka kontinuerligt, är det på sin plats att undersöka huruvida det finns sådana hinder för kapitalöverföring, som utan förfång kunde avlägsnas. Vid bedömningen av kapitalrörelsernas liberalisering bör man dock beakta, att möjligheterna att kontrollera överföringarnas omfattning och inriktning bibehålles, så att kapitalrörelser vilka medför störningar ur landets synpunkt kan förhindras.

Med hänvisning till det ovan sagda skänker centralhandelskammaren sitt stöd åt förslaget om en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att vidta åtgärder i saken. Centralhandelskammaren förutsätter, att den får avge mera detaljerat utlåtande efter det eventuella propositioner har utarbetats.

Helsingfors den 3 december 1963

Centralhandelskammaren
Ordförande *Matti Virkkunen*

Tf. överombudsman *Sakari Yrjönen*

Bankföreningen i Finland:

Vi har i vårt uttalande till Nordiska rådets finländska delegation den 29. 6. 1963 angående grundandet av en nordisk investeringsbank [*se Sak A 21/1963*] konstaterat, att betydande finansieringssvårigheter bromsat upp genomförandet av flera påtänkta nordiska industriföretag och att dessa svårigheter varit särskilt kännbara bl. a. just i Finland. Från denna synpunkt sett är det angeläget att erhålla utländsk kredit till Finland. Detta förutsätter å sin sida en liberal inställning till internationella kapitaltransaktioner. Likaledes är det klart, att en liberalisering av den internationella handeln, något som även Finland inom ramerna för EFA-avtalet skall förverkliga, för att lyckas kräver det i avtalet förutsatta frigörandet av kapitaltransaktioner.

Inom de olika nordiska ländernas bankföreningar och industriförbund har under de senaste åren gjorts utredningar om juridiska och centralbankspolitiska stadganden berörande internationella kapitalöverföringar. Som jämförelsegrund har härvid tillämpats OECD-kodens stadganden samt det s. k. Romavtalets paragrafer om liberalisering av kapitalrörelser. Man har i detta sammanhang märkt, att de nordiska länderna i medeltal tillämpar stramare regler än EEC-länderna och att anspråket på en liberalisering av kapitalrörelserna därför i princip är på sin plats. Det är nämligen uppenbart, att den internationella handelns utveckling i framtiden leder

till en ännu hårdare konkurrens mellan bl. a. EEC- och EFA-länderna, varvid de kostnadsbesparingar, som erhålles genom territoriell arbetsfördelning och specialisering, är av nöden. Likaledes är det klart, att de olika marknadsområdenas samarbete eller sammanslutning blir desto lättare beroende av hur likriktad ekonomisk politik inom dessa förts visavi kapitalrörelsernas liberalisering. Vid övervägandet av ovanstående synpunkter bör man dock hålla liberaliseringsfrågans taktiska sida i minnet. Varje liberaliseringsåtgärd ett land gör betyder en fördel för utomstående. På grund härav kan en betydande internationell liberalisering fås till stånd endast genom att även i Norden bevara sådana liberaliseringsmöjligheter, att de kan användas till godo vid förhandlingar.

Kapitalrörelsernas liberalisering kan granskas från flera olika synvinklar. Vad först angår den reglementeringen berörande lagstiftningen, kan man konstatera, att den nyligen förnyats i Finland. Några väsentliga lagstiftningsåtgärder torde sålunda i detta avseende inte vara av nöden, utan Finlands Bank kan i stöd av de inom gränserna för denna lagstiftning utgivna bestämmelserna tillräckligt väl behärska situationen. Sålunda bör t. ex. avtal rörande tagandet av utländskt lån alltid underställas bankens godkännande. I detta sammanhang går vi inte in på frågan om i hur stor utsträckning Finlands bank inom ramerna för sin behörighet borde liberalisera sin inställning. I princip torde man ändå kunna anse, att en centralbanks valutapolitiska reglementering i normala förhållanden inte borde användas till att reglera långfristiga internationella kapitalrörelser, utan att huvudvikten härvidlag borde ligga på stadganden angående utländskt kapital juridiska ställning. Ett effektivt tillgodogörande av de valutapolitiska möjligheterna kan i stället vara nödvändigt under olika slag av ekonomiska eller politiska krisperioder, då reglering fordras för förebyggande av att inhemskt kapital strömmar ut till utlandet.

Vad de juridiska stadgandena ankommer står lagstiftningen om utlänningars rätt att äga fastigheter och aktier, näringslagstiftningen samt skattelagstiftningen i förgrunden. Den år 1939 stiftade lagen om utlänningars och vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier eller den s. k. restriktionslagen förbjuder utlänningar och utländska sammanslutningar att förvärva fast egendom i Finland eller att i stöd av hyres- eller annat avtal besitta dylik egendom. Lagförbundet berör även sådana finländska aktiebolag, enligt vilkas bolagsordning utlänningar har möjlighet att inneha mera än en femtedel av bolagets aktier. Stadgandena i denna lag har kompletterats med en samtidigt given lag som reglerar bulvanförhållanden i samband med aktieköp. Den ursprungliga avsikten med dessa lagstadganden har närmast varit att skydda landets nationalförmögenhet samt att eliminera utlänningars möjligheter att ernå bestämmanderätten inom nyckelindustrin.

Ovannämnda, vid tidpunkten för lagarnas tillkomst motiverade synpunk-

ter, har nu råkat i en delvis ny dager. Den i Europa pågående liberaliseringen av handeln samt det växande internationella samarbetet förutsätter en justering av stadganden som dessa. Utan att närmare gå in på OECD-koden kan man konstatera, att redan EFTA-avtalets 16 artiklar förutsätter att medlemsstaternas medborgare i fråga om grundande av affärsverksamhet erhåller ett lika gynnsamt bemötande som det egna landets medborgare. Restriktionslagen torde inte ha förutsättningen för detta. En uppenbarligen påkallad deljustering av denna lag betyder dock inte, att ej t. ex. utlänningars jordbesittning även då skulle kunna begränsas eller deras bestämmanderätt i finländska företag kontrolleras. Till det förstnämnda finns det möjlighet bl. a. genom att liberalisera endast de stadganden som gäller förvärv av industri- eller andra liknande affärstomter, utan att dock ge möjligheter till förvärv i spekulationssyfte. Det sistnämnda kan igen försiggå bl. a. genom en mera allmän användning av med olika rösträtt försedd A- och B-aktier. Det vore även värt att pröva i vilken mån enbart en lindring av formaliteterna inom gränserna för den nuvarande lagstiftningen skulle befrämja förverkligande av direkta investeringar.

För Finlands del vore det viktigt att skapa gynnsamma förutsättningar för kapitalöverföringar framför allt genom att utveckla sammordiska obligationsmarknader. Då räntenivån i Finland är något högre än i de andra nordiska länderna skulle vårt land uppenbarligen ha förutsättningar för en försäljning av obligationer i mark i de övriga nordiska länderna och på så sätt få medel för näringslivets finansiering. En liberalisering av obligationshandeln skulle inte heller medföra sådana problem i fråga om ägande- och bestämmanderätt, som förekommer i samband med direkta investeringar.

Såsom i initiativet till liberalisering av kapitalinvesteringen konstateras, borde denna liberalisering genomföras gradvis. Denna grundtanke framgår bl. a. även därav, att den av statsrådet den 7 oktober 1960 utsatta kommittén för utländska investeringar under pågående verksamhet givit ett delbetänkande, i vilket den i första hand föreslår förändringar i stämpelskattelagen, beskattningslagen samt restriktionslagen. Dessa förslag går ut på att småningom förenkla eller lindra bestämmelser rörande utländska investerarens näringsverksamhet m. m. Samtidigt som vi sätter stort värde på att en dylik kommitté redan behandlar den nu aktuella frågan, hoppas vi, att detta kommittéarbete för handen varande resultat effektivt kunde tillgodogöras vid behandlingen av Nordiska rådets medlemsförslag. Vi betonar dock slutligen, att man vid arbetet för en liberalisering samtidigt inom allmänt godkännbara internationella normer borde bevara möjligheten till en allmän kontroll av kapitalöverföringar sålunda, att för landet ofördelaktiga transaktioner kan förebyggas. För kapitalimportens del gäller detta närmast förhindrande av spekulativa transaktioner samt beträffande kapitalexport ett omintetgörande av inhemsk kapitalflykt. Det är dock natur-

ligt, att man härvidlag inte skulle ingripa på t. ex. tidigare beviljande repatrieringstillstånd.

Med beaktande av Nordiska rådets medlemsförslags karaktär, som syftar till allmän rekommendation, meddelar vi, att vi med ovannämnt förbehåll understöder förslaget. Vi förutsätter, att vi får återkomma till närmare detaljer, sedan saken utvecklats så långt att åtgärder börjat vidtagas i saken.

Helsingfors den 12 september 1963

Suomen Pankkiyhdistys — Bankföreningen i Finland

Göran Ehrnrooth

Raimo Ilaskivi

Finlands industriförbund:

Strävandena mot ekonomisk integration har under de senaste åren allt tydligare gjort sig gällande. Ändamålet med ekonomisk integration bör anses vara ökad produktivitet med tillhjälp av optimalanvändning av produktionsmedlen samt ernående på detta sätt av en så snabb ekonomisk tillväxt som möjligt. En förutsättning för att en internationell arbetsfördelning med denna målsättning skall kunna förverkligas är en utvidgning av exportmarknaderna genom avlägsnande av tullmurar och andra begränsningar som utgör hinder för den internationella handeln. Produktiviteten kan likväl förbättras även genom de produktiva resursernas effektivare fördelning mellan olika länder. Enär kapitalet är den rörligaste produktionsfaktorn är det klart, att frågan om kapitalrörelsernas liberalisering som ett väsentligt moment ansluter sig till den aktuella, på tillväxt riktade ekonomiska politikens syftemål. Det vid Nordiska rådets 12 session framlagda förslaget om liberalisering av kapitalrörelserna gäller sålunda ett synnerligen aktuellt problem.

Med tanke på tillväxtpolitiken är det närmast långfristiga kapitalrörelser och speciellt sådana utländska direkta investeringar, där investeraren icke har för avsikt att inom en kort tid dra tillbaka sitt kapital, som är av betydelse. Det synes oss dock som om den föreslagna liberaliseringen, som, även om den genomföres gradvis, dock till slut avser en fullständigt genomförd frihet för skandinaviska kapitalrörelser, icke skulle kunna förverkligas innan vi nått betydligt längre med den nordiska ekonomiska integrationen. Med andra ord kapitalrörelsernas liberalisering borde föregås av en koordinering av finans-, penning- och valutapolitiken och icke tvärtom.

Det yttersta motivet till långfristiga utländska investeringar kan anses vara den emotsedda räntabilitetens olikhet i olika länder. Ett investeringsföretags ekonomiska räntabilitet är i allmänhet icke detsamma som dess nationalekonomiska produktivitet. I ett utvecklingsland kan den sistnäm-

da vara avsevärt större än i ett högt industrialiserat land, men privatekonomiska vinstmotiv lockar likväl icke utländskt investeringskapital till landet, då kapitalet hellre söker sig till sådana länder där den företagsekonomiska räntabiliteten är större och den med investeringen förenade risken mindre. De nordiska länderna, inom vilka dessa olikheter icke framträder särskilt markerat, kan knappast nöja sig med att det redan existerande kapitalet skulle omplaceras inom den nordiska kretsen. Den väsentliga betydelsen av kapitalrörelsernas planerade liberalisering borde därutöver ligga i en strävan att göra alla nordiska länder som en helhet till ett mera frestande investeringsobjekt även för kapital som kommer från länder utanför området. Å andra sidan torde man icke heller kunna förbise utvecklingsländernas problem, varför kanaliseringen av offentliga kapital borde påskyndas även från de nordiska länderna till sådana länder, till vilka enskilt kapital icke frivilligt söker sig i tillräcklig mån, bl. a. i form av exportkrediter.

I fråga om direkta investeringar, bl. a. förvärv av aktier, gäller i Finland en år 1939 utfärdad lag om utlänningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier. Denna lag avser att hindra utlänningar från att tillvälla sig bestämmanderätt inom våra nyckelindustrier. Å andra sidan står denna s. k. begränsningslag till vissa delar i strid med den internationella integrationsutvecklingen. Sålunda förutsätter artikel 16 i EFTA-avtalet att medborgarna i medlemsstaterna skall röna en lika gynnsam behandling beträffande etableringsrätt som medborgarna i det egna landet. Frågan om i vilken utsträckning vår gällande lagstiftning förhindrar eller försvårar utländska investeringar i Finland, överväges som bäst av en kommitté under jur. dr Veikko Reinikainens ordförandeskap. Kommittén har i ett delbetänkande den 1 juni 1963 konstaterat att det, även om försiktighet i betraktande av bl. a. den internationella situationen bör iakttagas vid genomförandet av reformer, likväl vore skäl att i Finland göra vissa ändringar i ifrågavarande lagstiftning för att förenkla stadgandena rörande utländsk investeringsverksamhet. Enär kommittén ännu icke har preciserat sin ståndpunkt till lagstiftningen inom området i dess helhet, torde det icke vara ändamålsenligt att i detta skede gå närmare in på denna sida av problemet.

Vad åter beträffar övriga finansinvesteringar, i form av obligationer, debentures o. a. d. är det uppenbart att t. ex. utvecklandet av samnordiska obligationsmarknader kunde bli till effektiv hjälp vid lättandet av vår ansträngda penningmarknad. Det bör likväl hållas i minnet att isynnerhet långfristiga utländska krediter alltid är förenade med en av ändringar i valutakurserna förorsakad risk, vilket har varit ett av skälen till att de privata låntagarna visat en viss återhållsamhet gentemot en finansieringsform av detta slag. Förhållandet är naturligtvis ett annat om det är möjligt att eliminera denna risk t. ex. genom statsgarantier.

Den risk eventuellt ändrade valutakurser medför är icke så påtaglig vid kortfristiga kapitalrörelser. Erfarenheten har redan utvisat att till vårt land, då möjligheter yppar sig till följd av vår jämförelsevis höga räntenivå infly-

ter utländskt kapital som ofta, trots sin kortfristighet genom förnyelser faktisk blir tämligen långfristig. Sålunda har till exempel utländska depositioner, som erhållits från eurodollarmarknaden, ofta verkat som effektiv ersättning för rediskonteringar och gjort det möjligt att lätta läget på penningmarknaden vilket genom bankorganisationen återspeglar sig i företagen. Ett vidare utvecklande och en uppmuntran av dylika kortfristiga utländska kapitalrörelser inom t. ex. en samnordisk ram vore i hög grad att rekommendera.

Det bör likväl beaktas, att i varje konjunkturläge det största tillåtna underskottet i landets bytesbalans samt valutareservsituationen i sista hand bestämmer gränserna för kapitalets rörelsefrihet. De åtgärder den offentliga makten och centralbanken vidtagit för att bringa betalningsbalansen i jämvikt har icke berörts i förslaget. Kapitalrörelserna har där betraktats närmast som en internationell investeringsverksamhet. Likväl finansierar kapitalimporten alltid antingen underskottet i bytesbalansen eller ökningen i valutareserven, och å andra sidan bör kapitalexporten alltid finansieras antingen genom överskott i bytesbalansen eller inskränkning av valutareserven. Då Finlands Bank likväl inom ramen för den nuvarande lagstiftningen synnerligen effektivt kan sörja för landets betalningsberedskap, förklarar vi oss med ovan anförda reserveringar understöda förslaget till liberalisering av kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna.

Helsingfors den 25 november 1963

Finlands industriförbund

Bror Wahlroos

N o r g e

Handelsdepartementet:

Handelsdepartementet vil uttale at det synes lite hensiktsmessig å drøfte disse spørsmål i Nordisk Råd nå, samtidig som et omfattende arbeide med liberalisering av kapitalbevegelsene finner sted i OECD. En peker også på at eventuelle særregler for Norden på dette område antakelig vanskelig vil kunne forenes med prinsippene om ikke-diskriminering i OECD-reglene.

Norges bank har hatt medlemsforslaget til uttalelse og har gitt sin tilslutning til Handelsdepartementets syn.

Oslo, 17. oktober 1963

Erik Himle

Th. Løvold

Den norske bankforening:

Generelt er Bankforeningen av den oppfatning at kapitaltransaksjonene over landegrensene gradvis bør gjøres så frie som mulig. Det kan imidlertid synes betenkelig å søke en frigjøring av kapitaltransaksjonene, spesielt innen Norden, fordi det kan bli oppfattet som en diskriminering mot de øvrige EFTA-land. Vi tror det ville være riktigere om de nordiske land hver for seg eller etter konsultasjoner med hverandre opphever de unntak fra OECD's liberaliseringskode som ennå står ved makt.

En ytterligere liberalisering av kapitaltransaksjonene kan meget vel drøftes på nordisk basis, men en gjennomføring av slik liberalisering bør foregå ved et samarbeide innen EFTA.

Av ovennevnte grunner er det antagelig av liten nytte at Nordisk Råd på det nuværende tidspunkt tar opp spørsmålet om liberalisering av kapitaltransaksjonene innen Norden.

Oslo, 16. oktober 1963

Ærbødigst

Den norske bankforening

Kaare Petersen

Adm. direktor

S v e r i g e**Sveriges riksbank:**

Av förslaget framgår icke klart, inom vilken allmän ram den förutsedda liberaliseringen av kapitalrörelser inom Norden skulle äga rum. Det anföres endast, att i nuvarande marknadsläge alla möjligheter till ett närmare ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna bör beaktas och att en av förutsättningarna för att detta samarbete skulle bli framgångsrikt vore en större frihet för kapitalrörelser.

En sådan liberalisering av kapitalrörelser enbart inom Norden synes emellertid stå i motsättning till de åtaganden Sverige gjort inom OECD. Inom ramen för OECD:s kapitalstadga har nämligen Sverige åtagit sig att vid lämnande av valutatillstånd för de i stadgan intagna posterna icke medge visst medlemsland bättre behandling än annat medlemsland. Beträffande denna non-diskriminationsprincip medger stadgan endast undantag i sådana fall, då de länder som vill medge varandra en särbehandling, tillhör ett särskilt tull- eller valutasystem (»Customs or Monetary System»). Härmed åsyftas dock åtgärder av en betydligt mera vittgående natur är de som förutses i det till Nordiska rådet inlämnade förslaget.

Förutsättningen för att de ifrågasatta åtgärderna skall kunna vidtagas inom Norden är sålunda att en adekvat ändring i OECD:s kapitalstadga åstadkommes. Möjligheterna att genomdriva en sådan ändring måste emellertid starkt ifrågasättas.

En liberalisering av kapitalrörelser enbart inom Norden skulle emellertid även från andra synpunkter medföra svårigheter. Det torde nämligen ur teknisk synvinkel vara svårt att förhindra att en sådan frihet för kapitalrörelser komme att utnyttjas för transfereringar även vis-à-vis andra länder. Det kan här vara av intresse att notera, att den liberalisering av kapitalrörelser, som EEC-länderna vidtagit i enlighet med direktiv från Gemenskapens råd, i allt väsentligt synes ha utsträckts att gälla även utanför Gemenskapen stående länder. Ett förslag att liberalisera kapitalrörelserna inom Norden har därför i realiteten den innebörden, att valutarestriktionerna generellt finge uppmjukas. Fullmäktige anser sig icke i detta sammanhang böra diskutera möjligheterna till en sådan generell uppmjukning, då frågan om valutaregleringens omfattning nyligen blivit utförligt behandlad i den proposition (nr 139/1963), vilken legat till grund för riksdagens beslut i maj detta år att förlänga valutaregleringen för tiden 1 juli 1963—30 juni 1964. Protokollsutdrag i ärendet bifogas [*se Bihang*].

Stockholm den 19 september 1963

Å fullmäktiges vägnar:

Per Edvin Sköld

Karin Winberg

BIHANG

Utdrag av protokoll hos fullmäktige i riksbanken den 19 september 1963

Närvarande:	Ordföranden	herr	Sköld
	vice ordföranden	»	Persson
		»	Åsbrink
		»	Kollberg
		»	Ahlkvist
		»	Torsten Bengtson
		»	Sundén

§ 2. Genom remiss den 14 augusti 1963 hade Kungl. Maj:t berett fullmäktige tillfälle avgiva och till Nordiska rådet inkomma med yttrande över ett inom rådet väckt förslag om liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden.

Före dagens sammanträde hade fullmäktiges ledamöter erhållit del av nämnda förslag jämte ett av direktionen tillstyrkt utkast till yttrande i ärendet.

Fullmäktige beslöto med godkännande av direktionens förslag, att avgiva yttrande av den lydelse registraturet utvisar.

Mot beslutet reserverade sig herr *Kollberg*, som anförde följande:

»Jag anser att fullmäktige i sitt yttrande bort förorda, att det remitterade förslaget upptages till prövning vid de överväganden rörande valutastiftningens liberalisering, som böra äga rum i god tid före den 30 juni 1964 då nuvarande valutareglering upphör att gälla.»

Ur protokollet:

Karin Winberg

Kommerskollegium:

Kollegium har i ärendet begärt yttrande av Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, Handelskammaren i Göteborg samt Handelskammaren i Gefle [*se nedan*].

De hörda handelskamrarna biträder samtliga förslaget. *Stockholms Handelskammare* anför sålunda, att de nuvarande hindren för fria kapitalrörelser inom Norden bör avvecklas så snart som möjligt, så att det kan komma till stånd ett naturligt och på affärsmässiga kriterier grundat finansiellt samarbete mellan de nordiska länderna. Man instämmer vidare i förslagsställarnas önskemål om att de nordiska länderna reservationslöst uppfyller föreskrifterna i OECD:s kapitalkod. *Skånes Handelskammare* delar den i medlemsförslaget framförda åsikten att en förutsättning för vidsträckt ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna är att fria kapitalrörelser, innefattande jämväl fri värdepappershandel, mellan dessa länder upprätthålles. Därutöver anföres bl. a. att det enligt handelskammarens mening är ett gemensamt nordiskt intresse att OECD-stadgans bestämmelser i fråga om liberalisering bör komma till stånd i vart fall de nordiska länderna emellan. Även *Handelskammaren i Göteborg* anser att vad i förslaget anförts om åtagandena mot OECD beträffande liberalisering av kapitalrörelserna synes förtjäna beaktande. Man borde enligt kammarens uppfattning från de nordiska ländernas sida nu kunna vara beredd att utan reservationer uppfylla OECD-staternas åtaganden. *Handelskammaren i Gefle* slutligen anför att ett första steg i liberaliseringen av kapitalrörelserna bör vara att de nordiska länderna helt efterkommer OECD:s liberaliseringsstadga. Därutöver bör en principiellt fri nordisk kapitalmarknad kunna genomföras.

Kommerskollegium vill för egen del ifrågasätta möjligheterna under rådande förhållanden att i de nordiska länderna genomföra de föreslagna liberaliseringsåtgärderna med verkan enbart inom Norden. Ett sådant

avsteg från mest-gynnad-nations-principen står icke, såvitt kollegium kunnat finna, i god överensstämmelse med Sveriges åtaganden inom ramen för OECD:s kapitalstadga. Härtill kommer svårigheten att upprätthålla en kontinuerligt samordnad kontroll i de nordiska länderna av valutaströmmarna till och från tredje länder. Ett förverkligande av förslaget till friare kapitalrörelser inom Norden synes därför i praktiken endast kunna ske genom en generell uppmjukning i vart och ett av de nordiska länderna av gällande valutareglering. För Sveriges del gäller att regleringens giltighetstid förlängts till och med den 30 juni 1964 genom riksdagsbeslut i maj 1963. Vissa förändringar av valutaförordningen av i huvudsak formell natur vidtogs vid detta tillfälle. Kommerskollegium får i detta sammanhang hänvisa till sitt den 9 januari 1963 avgivna yttrande över 1960 års valutakommittés förslag till ändringar i valutaförfattningarna. Kollegium uttalade då, att det — mot bakgrund av att valutakommittén icke tagit ställning till frågan om en fortsatt liberalisering av valutaregleringen — är av desto större vikt att riksbanken även framdeles söker tillfällen att genomföra de reella lättnader och förenklingar i regleringen, som visar sig behövliga och möjliga.

Stockholm den 17 oktober 1963

Nils Malmfors

Rutger Croneborg

Stellan Kronvalt

Stockholms handelskammare:

Handelskammaren har tidigare i olika sammanhang framfört önskemål om en omprövning av den svenska valutapolitiken i syfte att få till stånd friare kapitalrörelser. Det har därvid framhållits, bl. a., att en valutareglering av nuvarande typ och omfattning inte kan bibehållas utan att företagens utvecklingsmöjligheter skadas. I likhet med vad som nu anförts i det föreliggande medlemsförslaget har Handelskammaren hävdats, att det icke behöver hysas några allvarliga farhågor för störningar i ekonomiskt-politiskt hänseende av en vidgad kapitalliberalisering med förhållandena inom EEC som riktpunkt.

Ett frigörande av kapitalrörelserna inom Norden skulle innebära ett steg i rätt riktning. Handelskammaren vill därför biträda medlemsförslaget. De nuvarande hindren för fria kapitalrörelser inom Norden bör alltså avvecklas så snart som möjligt, så att det kan komma till stånd ett naturligt och på affärsmässiga kriterier grundat finansiellt samarbete mellan de nordiska länderna.

Vad särskilt beträffar handeln med börsnoterade värdepapper finner Han-

delskammaren i likhet med förslagsställarna, att den hittillsvarande frigörelsen inom EEC kan tas till mönster. Liksom vad där är fallet kan valutainlännings rätt till förvärv av utländska värdepapper under en övergångstid förses med vissa förbehåll. Enligt Romfördraget gäller även den generella bestämmelsen att ett medlemsland har rätt att vidtaga skyddsåtgärder, om liberaliseringen av kapitalrörelserna skulle medföra störningar på kapitalmarknaden. Friare kapitalrörelser behöver därför icke betyda, att myndigheterna förlorar kontrollen över kapitalströmmarna till och från landet.

Det har i anslutning till det nu föreliggande medlemsförslaget kommit under diskussion, huruvida förslaget överensstämmer med OECD:s kapitalkod. Från den svenska OECD-delegationen i Paris har det upplysts, att en frigörelse gällande enbart de nordiska länderna av sådana kapitalrörelser, exempelvis handeln med värdepapper, beträffande vilka reservationer föreligger från ett eller flera (nordiska) länders sida, torde få anses strida mot art. 9 i kapitalkoden. Förhållandet bleve däremot ett annat om de nordiska länder, för vilka kapitalkoden gäller, reservationslöst uppfyllde kodens förpliktelser. Under sådana omständigheter syntes en längre gående liberalisering möjligen kunna företagas på regional basis under åberopande av kodens art. 10. Det har samtidigt understrukits, att det givetvis ankom på kommittén för osynliga betalningar och OECD:s råd att taga ställning till spørsmål rörande tolkning av kapitalkoden.

Vad sålunda upplysts ger Handelskammaren anledning att instämma i förslagsställarnas önskemål om att de nordiska länderna reservationslöst uppfyller kapitalkodens föreskrifter.

Sammanfattningsvis får Handelskammaren uttala, att den tillstyrker att åtgärder vidtages för förverkligande av medlemsförslaget.

Stockholm den 30 september 1963

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Skånes handelskammare:

Handelskammaren har för sin del tidigare i olika sammanhang uttalat sig för slopande av de kvarvarande restriktionerna för kapitalrörelserna med utlandet och för fria kapitalrörelser. Sett ur en större synvinkel är det förvisso anmärkningsvärt att vårt land — trots sin ådagalagda redobogenhet att främja en arbetsfördelning mellan länderna — på kapitalområdet iakttagit en restriktivare hållning än flertalet övriga OECD-länder och bibehållit längre gående möjligheter till kontroll och reglering på kapitalrörelsernas område. Icke blott vårt land utan även Danmark och Norge har i denna

del reserverat sig mot OECD-konventionen och underlåtit följa dess rekommendationer. Enligt gällande svenska valutabestämmelser kräves tillstånd av riksbanken bl. a. för öppnande av importrembourser med längre giltighetstid än nio månader och vissa förskottsbetalningar vid varuimport. För s. k. portföljinvesteringar likaväl som för direkta investeringar föreligger i princip licenstag. Efter hand har visserligen även vårt land övergått till en relativt liberal praxis för direkta investeringar, medan däremot en restriktiv licensgivning alljämt upprätthålles beträffande portföljinvesteringarna.

Handelskammaren delar den i medlemsförslaget framförda åsikten att en förutsättning för ett vidsträckt ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna är att fria kapitalrörelser, innefattande jämväl fri värdepappershandel, mellan dessa länder upprätthålles. Icke minst samarbetet inom Efta, vilket också på sitt sätt innefattar ett realiserande av tanken på en gemensam nordisk marknad, fordrar, att de kvarvarande hindren för kapitalrörelserna mellan de olika länderna avlägsnas. Det utgör enligt Handelskammarens mening därför ett gemensamt nordiskt intresse att OECD stadgans bestämmelser i fråga om liberaliseringen av kapitalrörelserna förbehållslöst efterkommes. En sådan liberalisering bör fördenskull komma till stånd i vart fall de nordiska länderna emellan såsom ett ytterligare steg på vägen mot fria internationella kapitalrörelser överhuvudtaget.

Handelskammaren tillstyrker sålunda medlemsförslaget att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna att snarast frigöra kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna i huvudsaklig överensstämmelse med de i förslaget uppdragna riktlinjerna.

Malmö den 20 september 1963

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

S. Hammarskiöld

Gösta Jacobsson

Handelskammaren i Göteborg:

Med utgångspunkt från det förhållandet, att de nordiska ländernas eventuella anslutning till EEC skjutits på framtiden, har i det remitterade medlemsförslaget påpekats, att det nu finns anledning att överväga, på vilka punkter ett närmare samarbete kan bedrivas inom EFTA och Norden. Ett område, där sådant nordiskt samarbete f. n. skulle vara av stort värde, är enligt förslagsställarnas mening kapitalrörelsernas. En större rörelsefrihet för kapitalet skulle ge ökade förutsättningar för produktivitet och framåt-

skridande på lång sikt. Det föreslås därför, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast frigöra kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna efter riktlinjer, som närmare anges i förslaget.

Handelskammaren kan för sin del helt instämma i de synpunkter, som framförts i förslaget. Särskilt vad som däri anförts om våra åtaganden gentemot OECD beträffande liberalisering av kapitalrörelserna synes förtjäna beaktande. Enligt kammarens uppfattning borde man från de nordiska ländernas sida nu kunna vara beredd att utan reservationer uppfylla OECD-stadgarnas åtaganden. Som framhållits i förslaget, skulle en sådan åtgärd emellertid endast innebära ett litet steg på vägen mot en fullständig frihet för kapitalrörelser av alla slag. De konkreta förslag till ytterligare liberaliseringsåtgärder, som framförts av förslagsställarna, synes värda allt beaktande, och Handelskammaren vill därför livligt tillstyrka det föreliggande förslaget.

Göteborg den 23 september 1963

För handelskammaren i Göteborg

B. Thorburn

R. Uddenberg

Handelskammaren i Gefle:

Handelskammaren har i andra sammanhang ofta framhållit vikten av en liberalisering av kapitalrörelserna. Således framhöll kammaren i sitt remissvar den 20 december 1962 rörande förslag till ändringar i valutaförordningen bl. a. att en liberalisering av kapitalrörelserna över gränserna sannolikt skulle komma att medföra en konjunkturmässig utjämning och därmed även utgöra en stabilisering av den inhemska ekonomin på lång sikt. I sitt remissvar 1958 över förslaget till nordiskt ekonomiskt samarbete betonade också kammaren att en liberalisering av kapitalrörelserna de nordiska länderna emellan var eftersträvansvärd, men avvisade vid denna tidpunkt ett nordiskt samarbete på detta område, eftersom de europeiska ekonomiska integrationssträvandena då nyligen på allvar hade påbörjats. Med hänsyn härtill ansåg kammaren, att man borde avvakta dessa marknadsförhandlingar, innan ett närmare nordiskt ekonomiskt samarbete upptogs. I yttrande den 21 augusti 1963 rörande förslaget till nordisk investeringsbank uttalade kammaren, att en samordning av de nordiska ländernas kapitalmarknadsförhållanden och ett frigörande av kapitalrörelserna i de enskilda länderna vore att rekommendera, innan tanken på en nordisk investeringsbank realiserades.

Såsom i medlemsförslaget framhålles har visserligen inom OECD nedlagts ett betydelsefullt arbete för att liberalisera de internationella kapitalrörelserna. Flera av medlemsländerna ha dock reserverat sig mot den s. k. liberaliseringsstadgan på väsentliga punkter, däribland de nordiska länderna, vilka icke velat godtaga frigörandet av krediter och handeln med värdepapper. Ett första steg i liberaliseringen av kapitalrörelserna bör därför vara, att de nordiska länderna helt efterkommer OECD:s liberaliseringsstadga.

Kammaren anser att härutöver en principiellt fri nordisk kapitalmarknad bör kunna genomföras. Sedan de nordiska ländernas anslutning till en europeisk stormarknad nu skjutits på framtiden, har frågan kommit i ett annat läge. Det vore naturligtvis lämpligast om ett vidgat samarbete på aktuellt område kunde omfatta flera EFTA-länder än enbart de nordiska. EEC-länderna ha redan påbörjat arbetet på att sinsemellan liberalisera kapitalmarknaderna. Det väntade utökade ekonomiska samarbetet inom EFTA:s ram och senare inom en gemensam europeisk stormarknad bör dock icke utgöra hinder för ett samgående nu de nordiska länderna emellan i berörda frågor. De ekonomiska integrationssträvandena i Europa syftar ju uppenbarligen bl. a. till att de förefintliga hindren för kapitalrörelser mellan de olika länderna helt avlägsnas. För de nordiska länderna måste en anpassning till en sådan framtida situation vara lättare att genomföra om ett intimt samarbete dessförinnan inletts. Även för frågan om en vidgad nordisk arbetsmarknad torde en liberalisering av kapitalrörelserna vara av största betydelse.

Handelskammaren får således för sin del tillstyrka medlemsförslaget om frigörande av kapitalrörelserna, innefattande även fri värdepapperhandel, mellan de nordiska länderna.

Gävle den 24 september 1963

Handelskammaren i Gefle
för Gävleborgs län, Uppland och Dalarna

(*sign.*)

Hans Undén

Svenska bankföreningen:

Medan kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna tidigare haft en icke obetydlig omfattning har de under större delen av efterkrigstiden varit ganska begränsade. Detta torde främst ha berott på att valutaregleringen varit särskilt sträng beträffande kapitaltransaktioner. Under de allra senaste åren har dock vissa lättnader därvidlag kommit till stånd.

Till en del har dessa lättnader varit en följd av det internationella samarbetet för kapitalrörelsernas liberalisering. I detta samarbete, som främst ägt rum inom OEEC—OECD, har dock de skandinaviska länderna — Finland har som bekant inte tillhört organisationen — intagit en restriktivare attityd än jämförliga andra medlemsländer. Sålunda har bl. a. ett relativt stort antal reservationer avgivits mot OECD's stadga för liberalisering av kapitalrörelser.

Samtidigt har emellertid de nordiska länderna i skilda sammanhang vidtagit mått och steg som inneburit en längre gående liberalisering av kapitalrörelserna inom deras egen krets. Redan före OECD-stadgans tillkomst slöt Storbritannien, Danmark, Norge och Sverige det s. k. UNISCAN-avtalet. Och under senare år har övriga nordiska länder emitterat obligationslån på den svenska kapitalmarknaden samt vissa administrativa lättnader genomförts i valutaregleringen beträffande svenska direktinvesteringar i de nordiska länderna. Dessutom må erinras att Helsingfors-konventionen innehåller ett stadgande att de nordiska länderna, för att underlätta internordiska industriella och kommersiella investeringar, skall eftersträva största möjliga frihet för kapitalrörelser sig emellan.

Såsom bankföreningen framhållit vid flera olika tillfällen har bankföreningen den uppfattningen att tiden nu är mogen för att fullständigt avskaffa hindren för kapitalrörelser till och från Sverige. Om detta önskemål inte vinner gehör, är det i vart fall angeläget att en liberalisering äger rum i all den utsträckning så kan ske utan att man i praktiken behöver räkna med någon egentlig risk för menliga återverkningar. I likhet med förslagsställarna anser bankföreningen därför att åtgärder utan dröjsmål bör vidtagas för att införa fri rörlighet för kapital inom Norden.

Ett första steg på vägen mot detta mål synes rimligen böra vara att de nordiska länder, som är medlemmar i OECD, drar tillbaka sina reservationer mot dess kapitalstadga. Detta är önskvärt även av det skälet, att man bör undvika att kollidera med stadgans förbud mot att diskriminera mot en eller flera medlemsstater i förhållande till andra. Det är emellertid att märka, att diskrimineringsförbudet inte är absolut. Vissa slag av internationella ekonomiska samarbetssystem ges nämligen möjlighet att liberalisera kapitalrörelser inom sig utan att utsträcka liberaliseringen till utomstående länder. I vilken utsträckning detta medgivande skulle vara tillämpligt på Nordiska rådets medlemmar om dessa vidtoge liberaliseringsåtgärder enbart inom Norden har ännu inte varit föremål för någon prövning och kan naturligtvis endast avgöras av vederbörande organ inom OECD. Vidare bör beaktas, att kapitalstadgan inte innehåller regler rörande alla typer av kapitalrörelser. Utan risk att bli beskyllda för diskriminering bör de nordiska länderna kunna exklusivt liberalisera sådana kapitalrörelser som faller utanför stadgans ram.

Under hänvisning till vad sålunda anförts tillstyrker bankföreningen det remitterade medlemsförslaget.

Stockholm den 16 oktober 1963

För Svenska bankföreningen
dess styrelse

Marc Wallenberg jr

Sven Strömberg

Sveriges allmänna exportförening:

Även frågan om en *liberalisering av kapitalrörelserna* inom Norden behandlades i rapporten »Nordiskt ekonomiskt samarbete». I art. XIII p. 2 i utkastet till konventionen om nordiskt ekonomiskt samarbete heter det sålunda:

2. De avtalsslutande parterna skola sträva efter att i görligaste mån öka de internordiska kapitalrörelserna. Såsom ett led däri böra för den gemensamma marknaden gynnsamma direkta investeringar och normal kommersiell kreditgivning i samband med internordiska varurörelser såvitt möjligt få ske fritt.

Exportföreningen lämnade härtil i sitt yttrande till Handelsdepartementet följande kommentar:

P. 2. »i görligaste mån öka de internordiska kapitalrörelserna» bör utbytas mot »i görligaste mån frigöra de internordiska kapitalrörelserna». Orden »såvitt möjligt» framför »får ske fritt» i slutet torde saklöst kunna utgå.

Frågan om en liberalisering av kapitalrörelserna har på senare tid aktualiserats även i vidare sammanhang. Det må härvid erinras om OECD:s liberaliseringsstadga ävensom de europeiska integrationssträvandena, materialiserade i EFTA och EEC. I ett av Exportföreningen tillsammans med Stockholms handelskammare, Svenska bankföreningen, Sveriges grossistförbund och Sveriges industriförbund den 28 december 1962 avgivet yttrande till Kungl. Maj:t över Valutakommitténs förslag till ändringar i valutaförfattningarna anføres sammanfattningsvis bl. a.:

Frågan om en liberalisering av kapitalrörelserna får inte enbart ses i samband med Sveriges anknäpning till EEC utan måste bedömas i vidsträcktare sammanhang. Det är angeläget, att en omprövning av den svenska valutapolitiken härvidlag snarast kommer till stånd. Även om vårt lands förhandlingar med EEC skulle misslyckas kan enligt organisationernas mening en valutareglering av nuvarande typ och omfattning inte bibehållas utan att företagens utvecklingsmöjligheter allvarligt försämrats.

Enligt föreningens uppfattning skulle med hänsyn till den snabbt stigande internordiska handeln och till det livliga samarbetet mellan nordiska företag en allmän liberalisering av kapitalrörelserna bliva till särskilt stort gagn för den ekonomiska utvecklingen i Norden.

Under återopande av vad ovan anförts finner Exportföreningen — — —, — — — — — att frågan om en liberalisering av kapitalrörelserna är högaktuell och väl ägnad att upptagas till behandling av de nordiska regeringarna, varvid särskilt bör beaktas önskemålet, att kapitalrörelserna frigöras inom en så vidsträckt krets som möjligt.

Stockholm den 15 oktober 1963

Sveriges allmänna exportförening

Jonas Nordenson

P. Zethelius

Sveriges industriförbund:

Förbundet finner det glädjande att diskussionen om förutsättningarna för ekonomisk expansion i Norden ånyo tas upp i rådet även om de institutionella förhållandena för Nordens del nu är väsentligt annorlunda än tidigare. Frågorna om bl. a. frigörelse av kapitalrörelser inom Norden och om investeringsbank aktualiserades på sin tid av det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet under år 1957 i samband med planerna på gemensam nordisk marknad. Utskottet deklarerade i sin rapport den 8 juli 1957 att rörlighet för kapital på längre sikt kunde främja effektivare utnyttjande av de nordiska ländernas produktionsresurser och ansåg att ökad rörlighet därför borde eftersträvas. Emellertid ansågs några gemensamma nordiska åtgärder eller överenskommelser på kapitalrörelsernas område ej vara aktuella för tillfället. I sitt remissvar beträffande utskottets rapport påpekade förbundet att en plan för successiv liberalisering av de internordiska kapitalrörelserna vore önskvärd, eftersom liberalisering enligt förbundets mening skulle komma att stimulera produktiviteten i Norden.

I samband med att planerna på gemensam nordisk marknad blev inaktuella, avstannade i viss mån diskussionen om liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden och om nordisk investeringsbank. Nya inslag i det finansiella samarbetet inom Norden har efter denna tid istället bestått av bl. a. utvidgat valutasamarbete mellan centralbankerna och kontakter mellan de nordiska ländernas exportkreditgarantiinstitut.

Under 1960 aktualiserades åter de nordiska kapitalmarknadsfrågorna ge-

nom att de nordiska ekonomiska samarbetsministrarna tillsatte ett utskott för finansiella frågor, nedan kallat finansinstitutet, vilket skulle utreda formerna för nordiskt samarbete på det finansiella området. Det måste med beklagande konstateras att finansutskottet hitintills icke redovisat några undersökningar rörande möjligheterna av ökad liberalisering av kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna. Det skulle för det nordiska ekonomiska samarbetet vara glädjande, om sådan redovisning nu kom till stånd.

I ett av de medlemsförslag, som nu föreligger inför Nordiska rådets tolfte session, föreslås att rådet ville rekommendera regeringarna att snarast *fri-göra kapitalrörelserna* mellan de nordiska länderna. Förbundet kan i allt väsentligt stödja de resonemang, som förs i medlemsförslaget, men önskar samtidigt framhålla att de åtgärder, som kan komma att föreslås, bör utformas med särskild hänsyn till samarbetet inom EFTA och OECD.

Det må i detta sammanhang nämnas att förbundet i en med Stockholms handelskammare, Svenska bankföreningen, Sveriges allmänna exportförening och Sveriges grossistförbund gemensam skrivelse till Konungen den 28 december 1962 rörande valutakommitténs promemoria har redogjort för sina åsikter beträffande utformningen av den ekonomiska politiken vad avser kapitalrörelser över gränserna. I nämnda skrivelse hävdades bl. a. att vidgad liberalisering av kapitalrörelserna borde komma till stånd, oavsett utfallet av de då pågående handelsförhandlingarna mellan EEC och vissa EFTA-stater. Som riktpunkt för liberalisering ansåg organisationerna det vara motiverat att välja förhållandena inom EEC. Av visst intresse i detta sammanhang är att i bihanget beträffande valutaregleringen och målen för den ekonomiska politiken till Valutakommitténs promemoria intet framgår, som entydigt tyder på att liberalisering av kapitalrörelserna i dagens läge skulle medföra några allvarliga valutapolitiska svårigheter.

Det är enligt förbundets mening önskvärt att arbetet för ökad liberalisering av kapitalrörelserna såväl inom Norden och EFTA som inom vidare länderkretsar bedrivs med kraft. De nordiska länderna måste i förhållande till flertalet OECD-länder anses ha fört en restriktiv politik i detta avseende. Det är av betydelse att företagen i Norden ges finansieringsmöjligheter liknande dem som gäller för företag i andra länder. Detta gäller speciellt i nuvarande situation, då självfinansieringsmöjligheterna minskar och konkurrensvillkoren skärps.

Stockholm den 16 oktober 1963

Sveriges industriförbund

Jan Rydén

Lennart Grafström

Svenska fondhandlareföreningen:

Vi har beretts tillfälle att taga del av Svenska bankföreningens yttrande och ansluter oss helt till däri framförda synpunkter.

Vi vill också starkt understryka angelägenheten av att de nuvarande hindren för fria kapitalrörelser inom Norden så snabbt som möjligt avvecklas för åstadkommande av ett naturligt och på affärsmässiga kriterier grundat finansiellt samarbete mellan de nordiska länderna.

Stockholm den 10 oktober 1963

för Svenska fondhandlareföreningen

Walter Markland

Ordf.

Stockholms fondbörs:

Börsstyrelsen begränsar sitt yttrande till att avse frågan om internordisk handel med börsnoterade värdepapper.

De utomordentligt vittgående restriktioner i fråga om värdepappershandeln över gränserna som Sverige allttjämt — 18 år efter andra världskrigets slut — upprätthåller är enligt börsstyrelsens uppfattning i hög grad mogna för en omprövning. Utanför diktaturländerna har de svenska bestämmelserna knappast något motstycke i Europa och det ter sig svårförståeligt att man på detta område vidmakthåller de gamla kristidsbestämmelserna, helst som några möjligheter att verkligt effektivt övervaka deras efterlevnad icke torde förefinnas — en omständighet som gör att restriktionerna blir i stort sett verkningslösa gentemot icke laglydiga personer.

Från dessa utgångspunkter vill börsstyrelsen i princip tillstyrka den förordade rekommendationen till de nordiska ländernas regeringar såvitt angår handeln med börsnoterade värdepapper. Av kontrollskäl synes — i händelse förslaget förverkligas — böra föreskrivas att internordiska affärer obligatoriskt skall utföras och noteras på endera av Köbenhavns Fondsbørs, Helsingfors börs, Oslo børs eller Stockholms fondbörs.

Enligt vad börsstyrelsen inhämtat kan det ifrågasättas, huruvida det remitterade förslaget är förenligt med Art. 9 i den i maj 1962 av OECD antagna Code of Liberalisation of Capital Movements. Börsstyrelsen förutsätter emellertid, att de svårigheter, som härav kan föranledas, skall kunna övervinnas.

Stockholm den 4 oktober 1963

Sven Salmonson

Stig Algott

Sveriges redareförening:

Sedan Sveriges redareförening genom skrivelse den 9 augusti 1963 beretts tillfälle att avgiva yttrande över ett inom rådet väckt förslag om liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden, får föreningen härmed anföra följande.

De av motionärerna framförda synpunkterna framstå som fullt riktiga. En liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden är sålunda önskvärd. Det kan givetvis ifrågasättas i vilken takt en liberalisering bör genomföras och föreningen vill i detta hänseende uttala ett önskemål, att åtgärderna vidtagas utan dröjsmål.

Sveriges redareförening tillstyrker motionärernas förslag.

Gothenburg den 15 november 1963

Sveriges redareförening

Nils Grenander

Hans Larsson

BILAGA 2

PM rörande de nordiska ländernas reservationer till OECD: s stadga om liberalisering av kapitalrörelser m. m.

(Upprättad av förste byråsekreterare Sven Holmstedt)

OECD-stadgan — Code of Liberalisation of Capital Movements — vilken ej gäller för Finland, syftar till en liberalisering av sju olika typer av kapitalrörelser, nämligen dem, som avser

- I. direkta investeringar,
- II. likvidering av direkta investeringar,
- III. personliga kapitalrörelser,
- IV. ianspråktagande av »blocked funds» som ägs av utlänningar,
- V. fysiska värdepappersrörelser,
- VI. handel med värdepapper, och
- VII. krediter och lån.

Island har gjort ett mera generellt förbehåll. Övriga nordiska länders reservationer till stadgans regler avser endast kapitalrörelser av typ VI och VII. Nedan redovisas i den vänstra kolumnen kapitalrörelsernas art, i den högra reservationerna.

VI. *Handeln med värdepapper*

- A. Valutainlännings köp av utländska värdepapper i annan medlemsstat *Sverige*
- B. Valutainlännings användande av inkomst härrörande från försäljning av värdepapper i annan medlemsstat. *Danmark.* Reservationen avser inte inkomst från försäljning av danska värdepapper.
Norge. Reservationen avser dels re-investering av sådan värdepappers-avkastning som utgör del av Norges reserv av främmande valuta, dels avkastning av utländska värdepapper som utgivits utomlands av valutainlämning.
(Italien)
Sverige
(Spanien)
- C. Överlåtelse mellan valutainlämningar av sådan värdepappersportfölj i annan medlemsstats valuta, som inte måste säljas till myndigheterna mot inhemsk valuta. *Sverige*
(Spanien)
- D. Valutainlännings köp av landets värdepapper i landet. *Danmark.* Reservationen avser inte f d danska medborgare, inte heller utländska medborgare som utnyttjar teckningsrätt härrörande från av dem ägda danska aktier och liknande värdepapper, inte heller utländska försäkringsbolags köp av börsnoterade värdepapper i syfte att fullgöra sina åtaganden i danska kronor.
Norge.
Sverige.
(Portugal, Spanien)
- ## VII. *Krediter och lån*
- E. Kommersiella krediter, som har en löptid understigande ett år, avseende kommersiella transaktioner, vari valutainlämning är part. *Norge och Sverige.* Reservationerna avser endast av kreditinstitut lämnade krediter.
(Irland, Portugal, Spanien, Storbritannien)
- F. Kommersiella krediter, som har en löptid överstigande ett och understigande fem år, avseende kommersiella transaktioner vari valutainlämning är part. *Norge och Sverige.* Reservationerna avser endast av kreditinstitut lämnade krediter.
(Irland, Italien, Portugal, Storbritannien)

Finland intar en särställning genom att landet inte är medlem av OECD. Beträffande flera typer av kapitalrörelser skiljer sig emellertid de finska reglerna inte påtagligt från de i övriga nordiska länder tillämpade bestäm-

melserna. Ett slopande av Danmarks, Norges och Sveriges reservationer till OECD-stadgan skulle följaktligen kunna föranleda en i stort sätt likvärdig liberalisering för Finlands vidkommande.

I vissa fall är emellertid bestämmelserna i Finland mer restriktiva än de övriga nordiska ländernas. Detta gäller bl. a. rätten att disponera vinstmedel såväl för egna företag i utlandet som för utländska företag i landet. I Danmark, Norge och Sverige föreligger i princip inga inskränkningar. I Finland behövs särskilt tillstånd från nationalbanken, och dispositionsrätten är i viss mån begränsad.

Finland intar vidare en jämförelsevis restriktiv hållning till kapitalrörelser som avser likvidering av direkta investeringar i landet och repatriering av kapitalet. Enligt gällande praxis i Finland kan tillstånd erhållas för repatriering 5 år efter det kapitalet inflöt från utlandet. Beträffande gamla investeringar, för vilka överenskommelse med Finlands Bank saknas, finnes samma möjlighet som gäller andra utländska spärrade tillgodohavanden i Finland, d. v. s. efter försäljning överföres beloppet på s. k. valutamarktransfereringskonto, över vilket 10 procent plus ränta årligen kan överföras i valuta till utlandet. I övriga nordiska länder är repatrieringen fri.

Även beträffande vissa typer av personliga kapitalrörelser är bestämmelserna i Finland betydligt strängare. Medan valutatilldelningen till utflyttande utlänningar (bortsett från emigranter) är obegränsad i Danmark, Norge och Sverige, krävs i Finland särskild ansökan till nationalbanken, som i regel behandlar denna restriktivt.

Vad slutligen gäller arv gottskrives dessa i Finland ett kapitalkonto (spärrat konto). I utlandet fast bosatt utländsk medborgare kan emellertid få arbetsbeloppet krediterat ett s. k. valutamarktransfereringskonto, från vilket 10 procent av det ursprungliga beloppet får utföras varje år. I de övriga nordiska länderna gäller att arv i princip får utföras fritt.

Stockholm den 23 november 1963

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över medlemsförslaget

I. Medlemsförslaget

I den nåværende markedssituasjon mener forslagsstillerne at alle muligheter for et nærmere økonomisk samarbeid mellom de nordiske land bør utnytted. En av forutsetningene for at dette skal bli fremgangsrikt, er en større bevegelsesfrihet for kapital. Det nevnes at fri kapitalbevegelse vil ha

stor betydning for produktiviteten og er en betingelse for en effektiv stor-drift på nordisk basis, hvilket innebærer at Norden står bedre rustet mot europeiske truster og karteller. På lenger sikt kan den nordiske arbeidsfor-deling få full effekt først når det er fullstendig bevegelsesfrihet for kapita-len.

Selv om de nordiske lands økonomiske politikk ikke er samordnet, men-ner forslagsstillerne at i prinsippet bør et fritt nordisk kapitalmarked kun-ne gjennomføres uten større ulemper. På visse punkter vil det dog kunne bli nødvendig med spesielle tiltak.

Det vises til OECD:s kode for liberalisering av kapitalbevegelser som er tiltrådt av fire av de fem nordiske stater. I henhold til denne skal medlems-statene fjerne restriksjoner for kapitalbevegelser seg imellom i den utstrek-ning det er nødvendig for et effektivt økonomisk samarbeid. Koden om-fatter direkte investeringer, visse typer av personlige kreditter, fysiske verdipapirbevegelser, handel med verdipapirer, samt liberalisering av kre-ditter og lån. Island har påberopt seg en generell unntaksbestemmelse. De andre nordiske medlemsstater har reservert seg på noen punkter (*se Bilaga 2*).

Forslagsstillerne mener at de nordiske land reservasjonsløst bør opp-fylle OECD-kodens forpliktelser. Det foreslås videre at det snarest bør tref-fes tiltak for å fjerne de gjenværende valutapolitiske hindringer for inves-teringer i nabolandene. Når det gjelder handelen med børsnoteerte verdipa-pirer bør de nordiske land ta mønster etter liberaliseringen innen CEE, men med mulighet for å kontrollere omfang og retning. Likeledes bør libe-raliseringsgraden innen CEE tas som forbilde for kommersielle og andre meget korte finansielle kreditter.

Under henvisning til ovenstående foreslår forslagsstillerne

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att snarast fri-göra kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer.

II. Remissuttalelser

Uttalelser om medlemsforslaget er innhentet fra en rekke instanser i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Det overveiende flertall av de instan-ser, som har fått forslaget til uttalelse, gir det sin støtte. De instanser som stiller seg negativt til forslaget gir dessuten uttrykk for at på det nåværende tidspunkt er det mindre hensiktsmessig å drøfte spørsmålet videre.

Handelsministeriet i Danmark uttaler at de mest nærliggende muligheter for lempelse av kapitalrestriksjonene på nordisk basis er innenfor områ-dene opptakelse og ytelse av andre lån og kreditter enn dem, som tjener til finansiering av kommersielle transaksjoner med utlandet. Når det gjelder porteføljeinvesteringer vil det eventuelt være ønskelig å overveie problemer

i forbindelse med en felles oppgivelse av de forbehold som de tre nordiske stater har tatt overfor OECD-kodens forpliktelser. Som følge av de forskjellige forhold på de nordiske lands penge- og kapitalmarked, vil en omfattende liberalisering av kapitalbevegelsene innen Norden neppe kunne gjennomføres uten en dyptgående undersøkelse av forutsetninger og konsekvenser. Det foreslås derfor at forslaget tas opp til behandling i Det nordiske finansielle utvalg. *Danske Bankers Fællesrepræsentation, Grosserer-Societets Komité* og *Provinshandelskammeret* støtter medlemsforslaget.

Finlands bank peker på at når det gjelder kortfristige kommersielle kreditter og finanskreditter, er det av penge- og valutamessige grunner nødvendig å opprettholde en viss regulering. Banken har så langt det har vært mulig søkt å liberalisere både porteføljeinvesteringer og kortfristige kommersielle kreditter, men har i den nåværende situasjon ikke funnet det mulig å frigjøre kapitaleksport for investering i verdipapirer eller finanskreditter. *Finlands bank* mener allikevel at det er ønskelig at Nordisk Råd undersøker medlemsforslaget og i sin tid rekommanderer det som på dette området er mulig å gjennomføre som resultat av undersøkelsene. *Bankforeningen i Finland* støtter medlemsforslaget, men tar forbehold om at man bør bevare muligheten til en allmen kontroll av kapitaloverføringer slik at for landet ufordelaktige transaksjoner kan forebygges. *Finlands industriförbund* peker på at i enver konjunktursituasjon vil det største tilsatte underskudd i landets byttebalanse samt valutareservene i siste hånd bestemme grensen for kapitalens bevegelsesfrihet. De tiltak de offentlige myndigheter og sentralbanker har truffet for å bringe betalingsbalansen i likevekt er ikke berørt av forslaget, hvor kapitalbevegelsene nærmest betraktes som internasjonal investeringsvirksomhet. Da *Finlands bank* likevel innen rammen av den nåværende lovgivning vil kunne sørge effektivt for landets betalingsberedskap, støtter *Finlands Industriförbund* forslaget om liberalisering av kapitalbevegelsene mellom de nordiske land.

Svenska bankföreningen, Svenska fondhandlareföreningen, Stockholms fondbörs, Sveriges allmänna exportförening, Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, Handelskammaren i Göteborg og *Handelskammaren i Gefle* støtter alle medlemsforslaget. Et første skritt bør være at de av de nordiske stater som er medlem av OECD, bør dra tilbake sine reserverasjoner mot OECD-kapitalkoden. *Sveriges industriförbund* kan i det alt vesentlige støtte de resonnementer som er anført i medlemsforslaget, men fremholder samtidig at de tiltak som kan komme på tale, bør utformes under særskilt hensyn til samarbeidet i EFTA og OECD.

Når det gjelder de remissinstanser som har en negativ innstilling til medlemsforslaget, anfører *Handelsdepartementet* i Norge med tilslutning fra *Norges bank* at det er lite hensiktsmessig å drøfte spørsmål om liberalisering av kapitalbevegelsene innen Norden i Nordisk Råd samtidig som et omfattende

de arbeid med liberalisering finner sted i OECD. Særregler for Norden vil kunne bli vanskelig å forene med prinsippene om ikke-diskriminering. *Den norske bankforening* er enig i dette syn og anfører videre at det ville være riktigere om de nordiske stater hver for seg eller etter konsultasjoner med hverandre opphever de unntak fra OECD's liberaliseringskode som ennå står ved makt.

Finansministeriet i Finland uttaler bl. a. at landet under de nåværende forhold ennå ikke kan gjennomføre full liberalisering. Et så vidtrekkende skritt kan ikke avgjøres på grunnlag av et medlemsforslag uten at saken blir grundig undersøkt av finansdepartementene og sentralbankene i de ulike land. Først med basis i en slik utredning ville det være mulig å treffe endelig beslutning i saken.

Danmarks Rederiforening uttaler at liberalisering av kapitalbevegelsene begrenset til Norden vil få konsekvenser bl. a. i relasjon til de øvrige OECD-stater. Rederiforeningen anser dette for betenkelig og mener derfor at spørsmålet bør utsettes til det er skapt større klarhet om den valutariske utvikling og om den fremtidige utvikling omkring markedslandene.

Sveriges riksbank peker på at liberalisering av kapitalbevegelsene begrenset til Norden ville være i strid med Sveriges forpliktelser i OECD. En slik frigjøring begrenset bare til Norden ville også medføre vanskeligheter med å forhindre transfereringen vis-à-vis land utenfor Norden. Forslaget ville dermed innebære en generell oppmyking av valutarestriksjonene. Det kan ikke komme på tale å diskutere en slik oppmyking, idet banken viser til Riksdagens beslutning om å forlenge valutareguleringen for tiden 1. juli 1963—30. juni 1964. *Kommerskollegium* reiser spørsmålet om mulighetene for at de nordiske land under de nåværende forhold kan gjennomføre den foreslåtte liberalisering av kapitalbevegelsene med virkning bare innen Norden. Dertil kommer vanskelighetene med å opprettholde en kontinuerlig samordnet kontroll i de nordiske land med valutastrømmene til og fra tredje land.

III. Komitéens uttalelse

I medlemsforslaget foreslås det at de nordiske stater som et første ledd i liberaliseringen skal oppfylle uten reservasjoner sine forpliktelser i henhold til OECD's liberaliseringskode. De nordiske OECD-stater inntar en mer restriktiv holdning til spørsmålet om frie kapitalbevegelser enn andre medlemsstater. Sveriges riksbank har anført i sin remissuttalelse at noen generell oppmyking av valutarestriksjonene ikke kan komme på tale og viser til Riksdagens beslutning om å forlenge valutareguleringen for tiden 1. juli 1963 til 30. juni 1964. Av de øvrige remissinstanser er det ingen som har fremsatt direkte innvendinger mot denne del av forslaget. Noen islandsk ut-

talelse foreligger ikke. Island er imidlertid i OECD-koden gitt generelt unntak fra forpliktelsene til å liberalisere kapitalbevegelser, og det er neppe sannsynlig at Island vil kunne samtykke i noen endring i dette. Island må derfor unntas fra en rekommandasjon i saken.

Medlemsforslaget har også et videre siktepunkt. Etter forslagsstillernes mening bør således tiltak »med det snaraste vidtagas för ett undanröjande av kvarstående valutapolitiska hinder för investeringar i grannländerna». Noen remissinstanser mener det er lite hensiktsmessig at Nordisk Råd drøfter spørsmål om en til Norden begrenset liberalisering, samtidig som arbeidet med liberaliseringen finner sted i OECD. Vedkommende ekspertkomité under OECD ventes å legge fram sin innstilling våren 1964. I den utstrekning resultatet av dette arbeid tar sikte på en fortsatt liberalisering, skulle formentlig en frigjørelse innen Norden ikke vanskeliggjøre forhandlingene i OECD. Det er for øvrig uklart om en slik liberalisering begrenset til Norden vil kunne forenes med forpliktelsene i OECD. Saken vil muligens stille seg noe annerledes, hvis de nordiske medlemsstatene reservasjonsløst oppfyller kodens bestemmelser. Hensynet til koden kan neppe gjøre seg gjeldende i den utstrekning det er spørsmål om liberalisering av regler som ligger utenfor koden.

Flere remissinstanser mener at spørsmålet om liberalisering utover tilbakeføring av reservasjonene til OECD-koden bør utredes av Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål. Nimannskomiteén anser da rimelig at dette problem blir behandlet i nevnte utvalg.

I remissuttalelsene er der videre anført at, om en liberalisering gjennomføres, må det være muligheter til stede for å føre en effektiv kontroll med de for de respektive land ufordelaktige transaksjoner. Dette er komitéen enig i. Videre bør tiltak treffes for å hindre at den økede frihet utnyttes for transfereringer vis-à-vis andre land enn de nordiske.

Når det gjelder spørsmålet om hvilke typer av kapitalbevegelser som eventuelt skulle kunne frigjøres innen Norden, finner nimannskomiteén ikke å burde ta stilling hertil.

Finland inntar en særstilling ved at landet ikke er medlem av OECD. For flere typer av kapitalbevegelser skiller de finske regler seg imidlertid ikke vesentlig fra de bestemmelser som praktiseres i de øvrige nordiske land. En antar derfor at en eventuell oppmyking i valutarestriksjonene i Danmark, Island, Norge og Sverige skulle foranledige stort sett likeverdig liberalisering for Finlands vedkommende.

Under henvisning til ovenstående og til artikkel 20 i Helsingfors-samarbeidsavtalen vil Nordisk Råds økonomiske nimannskomiteé tilrå

at regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige anbefales å utrede og eventuelt fjerne hindringer for frie kapitalbevegelser innen Norden, for

såvidt en liberalisering av slik art er forenlig med forpliktelsene i henhold til OECD-koden.

København, 8. januar 1964

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Formann

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Axel Strand

Medlemsförslag

om förenhetligande av veterinärbestämmelserna för köttkontroll

(Väckt av Hugo Osvald)

För närvarande uppstår ej ringa svårigheter för den nordiska samhandeln med kött, fläsk och charkuterivaror m. m. på grund av att de veterinära bestämmelserna för sådana varor är olika från land till land och från vara till vara. Dessa olägenheter har under senare år efter hand blivit allt större, allteftersom en betydande samhandel mellan de fyra nordiska länderna utvecklats på köttvaruområdet.

Såvitt nu kan bedömas, kommer i framtiden den nordiska samhandeln med dessa varor att ytterligare öka. Därtill bidrager en viss specialisering. Det kan vidare nämnas, att produktionen av kött och fläsk i de enskilda länderna ej är konstant utan företer betydande avvikelser från år till år; en utjämning sker då genom samhandeln länderna emellan. På grund härav har hos de olika handelsleden framkommit önskemål om en mera flexibel och efter förbrukningen bättre anpassad tillgång på köttvaror. En samordning av de handelshindrande veterinära bestämmelserna ter sig från dessa utgångspunkter i hög grad önskvärd.

En reform av angivet slag underlättas av att de veterinära kontrollbestämmelserna i fråga om effektivitet torde ligga på ungefärligen samma höga nivå i samtliga fyra närmast berörda nordiska länder. Det har även fastslagits, att den veterinära utbildningen är likvärdig i de fyra länderna, varför yrkeskvalifikationerna hos de personer, som utför kontrollen, är desamma. En veterinär kontroll, utförd av myndigheterna i ett av de nordiska länderna, borde därför vara en tillräcklig garanti för att varans kvalitet är godtagbar även i de övriga nordiska länderna. Ej heller i övrigt torde finnas några oöverkomliga svårigheter, som skulle lägga hinder i vägen för en samordning av veterinärbestämmelserna.

Emellertid har det samarbete, som förefinnes mellan de nordiska veterinärmyndigheterna, endast tjänat att ytterligare bekräfta, att det för närvarande icke är möjligt att enas om en sådan samordning av veterinärbestämmelserna för köttvaror, att de aktuella svårigheterna beträffande sam-

handeln med dessa varor undanröjes. Utslagsgivande i detta sammanhang torde i främsta rummet vara, att intresset i de olika länderna för samhandel med kött varierar avsevärt, ett förhållande, som ej kan undgå att påverka utformningen av restriktionerna. En annan orsak till svårigheterna för en veterinär samordning är att söka i det förhållandet, att de nordiska länderna till följd av deras geografiska belägenhet i förhållande till övriga Europa sedan andra världskrigets slut fört en skiljaktig politik i fråga om bekämpandet av smittsamma djursjukdomar. De veterinära bestämmelserna för export och import av kött utgör en viktig del av denna politik, och en samordning av dessa bestämmelser förutsätter utan tvivel en viss samordning även av den ordning, som tillämpas för bekämpandet av smittsamma djursjukdomar. Den på detta fält förda politiken har mycket gamla anor i varje nordiskt land. Det är därför på sitt sätt förstäeligt att veterinärmyndigheterna ställer sig tveksamma inför en ev. omläggning av gällande ordning.

I avvaktan på att en sådan samordning på längre sikt småningom kommer till stånd borde emellertid redan nu vissa konkreta åtgärder kunna vidtagas, vilka skulle underlätta den nordiska samhandeln med köttvaror. De fyra nordiska ländernas veterinärmyndigheter bör anmodas att gemensamt med köttbranschens organisationer i respektive land upptaga förhandlingar i syfte att få till stånd

1. en av samhandeln betingad, nödvändig förenkling av de veterinära bestämmelserna;
2. en harmonisering av de olika ländernas veterinära bestämmelser för import och export av kött; samt
3. ett enhetligt veterinärcertifikat, som kan följa varusändningarna och som gör ytterligare veterinärkontroll i mottagarlandet överflödig.

En intensifierad nordisk samordning för ifrågavarande område ter sig desto naturligare i ljuset av det nuvarande allmän-europeiska läget. Om tidigare med visst fog skäl kunnat andragas mot en alltför detaljerad nordisk samordning på specialområden, beträffande vilka grundad anledning finnes att räkna med att de nordiska ländernas anslutning till ett större europeiskt handelspolitiskt block skulle påkalla en senare anpassning av de nordiska reglerna till ett vidare europeiskt system, synas dessa skäl numera ha försvagats efter sammanbrottet i förhandlingarna mellan Storbritannien och Europeiska ekonomiska gemenskapen. En nordisk koordination på detta område kan knappast komma att försvåra en senare anpassning till olika europeiska ordningar.

Den här upptagna frågan kan sägas utgöra en del av det större problemet om en likartad nordisk livsmedelslagstiftning, som behandlas i rådets rekommendation nr 11/1962. Det långsiktiga arbete, som denna rekommendation åsyftar, bör dock icke förhindra att snabba åtgärder vidtagas på begränsade områden, t. ex. ifråga om veterinärbestämmelserna

beträffande kött. Här kan också hänvisas till art. 17 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen, enligt vilken bl. a. medicinsk säkerhetskontroll skall utföras på sådant sätt, att attest eller intyg om kontrollen kan godtagas i övriga nordiska länder. Köttkontrollen torde erbjuda ett tacksamt fält, där medlemsstaterna kan infria sina åtaganden enligt nämnda artikel.

Under åberopande av vad som ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att under medverkan av köttbranschens organisationer i länderna låta utarbeta likformiga regler rörande köttkontrollen i enlighet med vad som ovan anföres i punkterna 1—3.

Stockholm den 9 juli 1963

Hugo Osvald

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

— — — skal man efter brevveksling med sundhedsstyrelsen herved meddele, at spørgsmålet om harmonisering af veterinærbestemmelserne for kødkontrol efter indenrigsministeriets opfattelse bør behandles i et underudvalg under det i henhold til Nordisk Råds rekkommendation nr. 11/1962 nedsatte embedsmandsudvalg.

København, den 30. oktober 1963

P. m. v.

E. b.

K. V. Stang

Handelsministeriet:

— — — skal man meddele, at der ikke af handelsministeriet er iværksat bestemmelser på dette område.

København, den 12. september 1963

P. m. v.

E. b.

Chresten Møller

Landbrugsministeriet:

— — — skal man oplyse, at landbrugsministeriet og veterinærdirektoratet på grundlag af en henvendelse fra januar 1962 fra en organisation kaldet N U I K (Nordisk Kødunion), hvilken organisation som danske medlemmer bl. a. har Danske Slagtermestres Landsforening, Dansk Eksportør- og Kødgrossistforening og Kødindustriens Fabrikantforening har arbejdet med de af unionen rejste spørgsmål om forenkling og harmonisering af

de veterinære forskrifter for handel med kød og kødvarer i de nordiske lande.

I det man vedlægger kopi af henvendelsen fra NUIK [se 10:e sess., s. 649] bemærkes, at medlemsforslaget praktisk taget er identisk med de spørgsmål, unionen har interesseret sig for.

Sagen er efter stedfunden skriftveksling forhandlet ved nogle møder i landbrugsministeriet i august—september d. å. under deltagelse foruden af de allerede omtalte organisationer, landbrugsorganisationerne og disses eksportorganisationer. Man er ved disse drøftelser gået ud fra, at arbejdet i det nedsatte embedsmandsudvalg vedrørende Nordisk Råds rekommandation nr. 11/1962 om fællesnordisk levnedsmiddellovgivning m. v. fortsættes uden at blive sammenkædet med de af NUIK rejste problemer, men man har naturligvis haft for øje, at de to spørgsmål har mange berøringspunkter, og at koordinering må finde sted, hvor problemerne overlapper hinanden.

Der var på møderne i landbrugsministeriet enighed om, at det ville være ønskeligt at opnå en kodifikation af den gældende praksis for import af dansk kød, d. v. s. fersk kød og slagteaffald til de andre nordiske lande (Sverige, Norge og Finland).

Man gik ved disse møder ud fra, at spørgsmålet om trikinkontrol ikke mere frembød noget problem, idet de nævnte 3 lande i nogen tid ikke har krævet trikinkontrol af dansk svinekød. Imidlertid har det norske veterinærnærdirektorat ved en indførselstilladelse udstedt omkring 1. oktober 1963 på svinekød fra Danmark påny stillet krav om trikinkontrol.

Specielt i relation til Sverige bemærkes, at følgende varekategorier har interesse:

- A. Fersk kød (herunder kølet og frosset).
- B. Fersk kød, opskåret eller udbenet, med eller uden knogler, kølet eller frosset.
- C. Ferske organer. (Indvolde, yver, hjerne, tunge, brissel) kun i naturlig forbindelse med kødet.
- E. Saltet parteret kød.
- F. Saltede organer.
- G. »Kødvarer» = kød, organer, blod, hud samt af disse ting tilberedte varer.

Vedrørende kvantiteter (vægtgrænser) bemærkes, at de svenske mindstegrænser ved udførsel af fersk kød er kvarte kroppe og ved saltet kød 4 kg oksekød og 2 kg af mindre dyr.

Man kunne fra dansk side ønske sig disse vægtgrænser nedsat til 1 kg for både svin- og oksekød.

Spørgsmålet om indførsel til de andre nordiske lande af hakket fersk kød frosset i detailpakninger (f. eks. hamburgers og småkød) ønsker branchen også gerne rejst.

Spørgsmålet om forenkling af veterinærattesterne bør afvente resultatet af forhandlingerne om de enkelte produkter.

København, den 30. oktober 1963

P. m. v.

(*sign.*)

Landbrugsraadet:

Det af herr Hugo Osvald fremlagte medlemsforslag i Nordisk Råd om udarbejdelse af ensartede regler vedrørende kødkontrol bør efter rådets opfattelse nyde fremme, idet danske eksportører og landbrugets eksportorganisationer i årenes løb gang på gang har beklaget sig over, at veterinærordninger i de øvrige nordiske lande havde handelspolitisk virkning og hindrede en naturlig samhandel med kød og kødvarer til gensidig fordel.

Som det formentlig vil være Nordisk Råds danske delegation bekendt, har det af Nordisk Råd nedsatte kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål efter forslag fra svensk side allerede taget spørgsmålet op, og det vil blive behandlet ved kontaktudvalgets kommende møde i København den 21. d. m. I samme forbindelse skal nævnes, at der i flere år fra tid til anden har været fællesnordiske møder mellem de nordiske landes veterinærdirektører.

Med henblik på det foran omtalte møde i det nordiske kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål den 21. oktober er rådet af landbrugsministeriet blevet afæsket en udtalelse af mere detajeret teknisk karakter om veterinærrestriktioner og deres indflydelse på samhandelen med kød og kødvarer. Man vil derfor finde det naturligt, om kontaktudvalget i en teknisk specialkomité gennemarbejder de herhenhørende spørgsmål efter opdrag fra Nordisk Råd og senere rapporterer til rådet om disse undersøgelser og eventuelt fremkommer med forslag i sagen til Nordisk Råd.

København, den 16. oktober 1963

På Landbrugsrådets vegne

E. b.

Lars Larsen

Danske Slagtermestres Landsforening, Kødindustriens Fabrikantforening og Dansk Eksportør- og Kødgrossistforening:

— — — skal de undertegnede organisationer tillade sig at udtale, at det pågældende medlemsforslag — såvidt vi kan se — må referere til den henvendelse til de 4 nordiske landes landbrugsministre, som de respektive Nordisk Union i Kødbranchen (N U I K) tilsluttede organisationer rettede i januar 1962 [*se 10:e sess., s. 649*].

Fra N U I K:s side rejste man dette spørgsmål efter en gennemgribende drøftelse mellem de tilsluttede organisationer, repræsenterende den private handel og industri, idet man mener

at der i de respektive nordiske lande forefindes et antal veterinære bestemmelser vedrørende import og eksport, som i større eller mindre omfang er hindringer for vareudvekslingen på dette område,

at disse bestemmelser ikke i alle tilfælde lader sig begrunde med veterinære hensyn, men tjener handelspolitiske formål,

at der med henblik på en lettelse og udvidelse af samhandelen mellem de fire nordiske lande på dette område bør foretages en reduktion i antallet samt en forenkling og harmonisering af de herefter absolut nødvendige veterinære forskrifter for den indbyrdes samhandel, og

at det for at nå dette mål efter vor opfattelse må være hensigtsmæssigt, at dette spørgsmål tages op til drøftelse i Nordisk Råd med henblik på iværksættelse af inter-nordiske forhandlinger mellem de enkelte landes veterinære myndigheder og brancheorganisationer.

De undertegnede organisationer erkender, at der ikke kan afstås fra veterinære regler og forskrifter på dette område, således at menneskers og dyrs sundhed på rimelig måde og i passende omfang bliver beskyttet. De i denne hensigt opstillede krav og forskrifter bør imidlertid ikke overdimensioneres og frembringe større sikkerhedsmargin end absolut påkrævet.

I denne forbindelse tillader vi os at henvise til de meget rigoristiske spørrebestemmelser og forbud, som Sverige og Norge for tiden har iværksat over for såvel normal kommerciel import af kød og flæsk som den såkaldte »forbruger-import» fra Danmark som følge af enkelte og spredte tilfælde af mund- og klov-syge her i landet.

Disse veterinære restriktioner påfører i almindelighed i første række handelen som formidler af vareomsætningen vanskeligheder ved import og eksport, men også på anden måde har de betydelig rækkevidde. På den ene side hindres landbruget i produktionsmæssig henseende i at drage nytte af eksportmæssige ekspansionsmuligheder, og på den anden side unddrages forbrugerne adgang til at få præsenteret det størst mulige varesortiment, eller fremkomsten af nye varer og benyttelsen af nye omsætningsformer forsinkes og fordyres.

Set ud fra et dansk synspunkt har spørgsmålet om formindskelse af an-

tallet af veterinære forskrifter for import og eksport særlig betydning. I kredsen af nordiske lande må Danmark også fremover anses for at være eksportlandet, der er interesseret i disse handelshindrings afskaffelse eller formindskelse, idet de øvrige nordiske lande er potentielle importlande.

Hertil må føjes, at de fire nordiske lande er tilsluttet EFTA-gruppen, inden for hvilken der udfoldes bestræbelser for at få afskaffet andre former for handelshindringer såsom told og kvantitative restriktioner idet mindste foreløbig for industrivarer, men forhåbentlig også for landbrugsvarer. Restriktionsafviklingen vil ikke være fuldstændig, hvis man undlader at medtage handelshindringer som f.eks. de veterinære forskrifter.

På dette område udfoldes der i øvrigt for tiden i bestemte regioner bestræbelser for at få forenklet og harmoniseret de veterinære forskrifter på vareområderne: slagtekvæg, kød og flæsk. Der kan i så henseende henvises dels til de vidt fremskredne forhandlinger om fælles veterinære retningslinier for den interne handel mellem CEE-landene samt i forhold til tredie-lande, og dels til forhandlingerne mellem OECD-landene, med hvilke inter-nordiske forhandlinger bør koordineres.

Ud fra disse generelle synspunkter og med den tanke, at de fire nordiske lande bør kunne skabe en region sig imellem, hvor de veterinære forskrifter forenkles og harmoniseres mest muligt på basis af den kendsgerning, at den veterinære uddannelse er af samme høje stadi, og udøvelsen af den veterinære kontrol sker efter nogenlunde samme standards, er det vor opfattelse, at tidspunktet er velegnet til, at dette spørgsmåls behandling fremmes mest muligt.

Der forholder sig ikke således, at der på dette område hidtil intet er sket. Ved givne lejligheder, og når der forelå konkrete tilfælde, har der været ført forhandlinger på bilateral basis, f.eks. mellem Danmark og Sverige og i mindre omfang mellem Danmark og Norge. Sådanne bilaterale forhandlinger, hvor der opnåedes enkelte indrømmelser, har imidlertid været for sporadiske og uden den bredere sigt, som er det egentlige mål med vore organisationers og N U I K:s henvendelser.

Efter vor opfattelse er der behov for en metodisk undersøgelse af alle spørgsmål af veterinær art på vareområderne: slagtekvæg, kød og flæsk, og ikke begrænset til iværksættelse af bestræbelser for at få forenklet veterinærbestemmelserne for kødkontrol, som angivet i medlemsforslaget.

Såvel bestemmelserne for bekæmpelse af smitsomme dyresygdomme som bestemmelserne for udøvelse af kødkontrol — og dermed forskrifterne for import- og eksporthandelen — har hjemmel i en særlig lovgivning på disse områder. I medfør heraf tillægges der de respektive landes veterinære myndigheder i udstrakt omfang bemyndigelse til at udstede forskrifter, der vedrører vareomsætningen. Omend en vis smidighed i administrationen er påkrævet, finder vi det af principielle grunde vigtigt, at der i selve lovgivningen på disse områder tilvejebringes en passende afgrænsning af disse bemyn-

digelsers udstrækning samt snævrere kriterier for bemyndigelsernes administration. Det sidstnævnte kunne f.eks. i et vist omfang tilgodeses gennem udarbejdelse af generelle retningslinier til vejledning for importører og eksportører vedrørende de varearter, som uden betænkeligheder af veterinærmæssig art frit kan udveksles mellem de fire nordiske lande, også i perioder med sygdomstilfælde.

Med hensyn til selve sagsbehandlingen, hvor et af de fra vor side tilkendegivne mål er at nå dertil, at der etableres et ensartet nordisk veterinærcertifikat, som ledsager varesendingerne, og som gør yderligere kontrol af modtagerlandets veterinærmyndigheder upåkrævet, vil vi tillade os at fremføre følgende:

1. Vore organisationer er klar over, at Nordisk Råd ikke har nogen besluttende myndighed, men at Rådet kan vedtage at rette henstillinger til medlemslandene om at optage bestemte spørgsmål til nærmere prøvelse.

2. Såfremt Nordisk Råd kan vedtage en henstilling på det foreliggende område, der er et udpræget teknisk anliggende, vil vi tillade os at anmode om, at henstillingen udformes derhen, at der mellem de fire nordiske landes regeringer og de respektive landes veterinærmyndigheder optages forhandlinger sammen med de interesserede brancheorganisationer om at få tilvejebragt ensartethed i de veterinære bestemmelser i almindelighed og specielt med hensyn til udøvelsen af kødkontrol ved import og eksport inden for denne region.

3. Der bør som første led ske en registrering og sammenligning af de veterinære bestemmelser på dette område samt foretages en beskrivelse af gældende administrativ praksis.

4. Vi forestiller os en opdeling af arbejdsområdet:

- a. Lovgivningsmæssige spørgsmål,
- b. Sygdomsbekæmpelsen,
- c. Udøvelsen af kødkontrollen ved import og eksport,
- d. Forenkling og harmonisering af de absolut nødvendige veterinære forskrifter for import og eksport med henblik på skabelse af internordiske normer som f.eks. det ensartede veterinærcertifikat.

5. Med hensyn til punkt 4 b — sygdomsbekæmpelsen — bør der tilstræbes gennemført ensartede bekæmpelsesmetoder i de fire lande. Dette gælder sygdomme som mund- og klovesyge, svinepest, trikiner og eventuelle andre sygdomme af relevant betydning for det nordiske område.

6. Hvad angår punkt 4 c — kødkontrollen — skal vi ikke ved nærværende gå i detajer. Vi vil dog påpege, at det bl. a. drejer sig om følgende emner:

a. *Mund- og klov-syge*

Sikkerhedsmargin i tilfælde af sporadiske udbrud. Kodificering med hensyn til afspærringer og spærreområder for dels regioner, hvorfra kød og kødvarer kan eksporteres, og dels for varearterne, herunder hvilken grad af

behandling og forarbejdning, der anses for tilstrækkelig til at eliminere risiko for smitteoverførsel.

b. Salmonella

Registrering af kravene til bl. a. helbreds kontrol og andre former for hygiejnefremmende foranstaltninger på slagtestederne med henblik på en senere afstemning af de enkelte landes krav med ensartede normer som mål.

c. Vægtgrænser

Lempelser i bestående krav om minimums-vægtgrænser for størrelsen af kødstykkerne, der bl. a. på grund af trikin-kontrollen kan tillades importeret.

d. Detailpakninger

Lempelser i bestående begrænsninger ved import i de øvrige nordiske lande med hensyn til detailpakkede varer af fersk kød i dybfrossen tilstand, f.eks. »Hamburgers», småkød og hakkede varer (dog undtaget rørt fars).

e. Forarbejdede og fabrikerede varer

Gennemgang af de enkelte landes administrative praksis med hensyn til meddelelse af tilladelse til import af sådanne varer, registrering af eksisterende »frilister» med henblik på almen gyldighed i den inter-nordiske handel og afprøvelse af eksisterende importforbud af veterinære grunde, subsidiært meddelelse af dispensationer på specielle vilkår (f.eks. de svenske »Tilstandsbeviser») med henblik på medtagelse af nye varer i vareudvekslingen.

f. Attester

Gennemgang af den i de enkelte lande krævede attestation med henblik på etablering af det ensartede nordiske veterinærcertifikat.

Vore organisationer tillader sig herved at henstille til den danske delegation til Nordisk Råd, at behandlingen af denne sag søges fremmet mest muligt på Nordisk Råd's 12. session i februar 1964 i Stockholm i den af os foran angivne retning. Vi er til disposition for meddelelse af eventuelle yderligere oplysninger, som Nordisk Råd måtte ønske i denne sag.

København, den 25. oktober 1963

Danske Slagtermestres Landsforening

Aage Rasmussen

Formand

Kødindustriens Fabrikantforening

W. Schack Nielsen

Direktør

Dansk Eksportør- og Kødgrossistforening

E. Bennetzen

Direktør

Finland**Lantbruksministeriet:**

Av förslaget framgår dock icke vilka svårigheter dessa bestämmelser för närvarande kan medföra för exporten och importen av kött och köttprodukter de nordiska länderna emellan, såsom i förslaget säges har skett, och vilka ändringar av de gällande stadgandena som borde företagas. Innan saken behandlas borde utredning härom erhållas.

Vad först och främst export och import av kött vidkommer, äro bestämmelserna angående utförande av köttbesiktningen ungefär likadana i samtliga nordiska länder. Då kött importeras från ett nordiskt land till ett annat, bereder dessa bestämmelser inga svårigheter, utan försiktigheten vid beviljandet av importlicenser grundar sig därpå, att smittsamma djursjukdomar med transporterna inte skulle överföras till landet, ty sjukdomsläget är olika i de skilda nordiska länderna, ibland t. o. m. sådant, att import från något av dessa länder icke alls kan tillåtas.

Vad åter exporten och importen av köttprodukter vidkommer bör beaktas att bestämmelserna beträffande deras tillverkning är olika i de olika nordiska länderna. Sålunda är t. ex. användningen av fosfat i korv, som i något land är tillåten, förbjuden i ett annat, användningen av mjöl i sådana korvsorter, i vilka användningen av detsamma i något land icke är tillåten, samt färgningen av korv, är tillåten i ett annat land. Högsta tillåtna vattenhalten är i något land fastställd, ett annat icke. Dylika exempel på olikheterna i bestämmelserna i de skilda nordiska länderna kan, såsom känt, uppräknas ännu flera. De är icke veterinära bestämmelser, utan givna i stöd av livsmedelslagstiftningen.

Till följd av dessa olika bestämmelser är det naturligt, att övervakning i samband med import bör verkställas, på det att till landet icke införes sådana köttprodukter, som i importlandet icke fylla fordringarna i gällande bestämmelser.

En enhetlig nordisk livsmedelslagstiftning är under beredning.

Helsingfors den 15 oktober 1963

Överdirektör *E. Huhtala*

Veterinärråd *Klaus Tarnaala*

Handels- och industriministeriet:

Såsom sitt utlåtande om förslaget får ministeriet meddela, att de angelägenheter som berörs i punkterna 1—3 i förslaget hör till lantbruksministeriets verksamhetsområde samt att sagda ministerium underställas

myndigheter handlägger de ärenden som gäller lagstiftningen om köttbesiktning och verkställigheten av dess bestämmelser. Till den del det i förslaget kan vara fråga om den allmänna livsmedelslagstiftningen, ankommer sakens behandling på handels- och industriministeriet. Det förefaller dock som om det i medlemsförslaget berörda spörsmålet enligt vår lagstiftning helt skulle vara en lantbruksministeriets angelägenhet. Såsom av medlemsförslaget framgår, kommer ifrågavarande spörsmål åtminstone delvis att behandlas på grundvalen av Nordiska rådets rekommendation nr/ 11/62, som gäller förenhetligande av livsmedelslagstiftningen. Detta samarbete igångsattes redan vid ett möte i Oslo sistlidna april. Vad medlemsförslaget beträffar torde lantbruksministeriet lämna svar på huruvida det från vårt lands sida är påkallat att särskilt vidta åtgärder för utredning av de frågor som gäller förenhetligande av köttkontrollen.

Helsingfors den 21 oktober 1963

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

Tf. regeringsråd *Klas Bäckström*

Medicinalstyrelsen:

Medicinalstyrelsen har undersökt förslaget och meddelar att ett förenhetligande av bestämmelserna är ytterst viktigt och att den icke har några anmärkningar att göra mot förslaget.

Helsingfors den 4 september 1963

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

Finlands veterinärförening¹:

Det är naturligt, att man i den mån det beträffande olika varuslag är möjligt, skall sträva till att frigöra sig från onödiga bestämmelser, som inskränker den nordiska samhandeln. Varken köttbesiktningens bestämmelserna eller själva besiktningens tekniska utförande skiljer sig nämnvärt inom de nordiska länderna, varför det på dessa punkter finns inga hinder.

Det, att import av kött sker under kontroll av myndigheterna, beror på, att det här är fråga om livsmedel, som lätt blir förskämd och kan sprida många smittosamma människo- eller djursjukdomar. Effektiv kontroll kan

¹ Yttrandet översatt från finska.

inte förverkligas utan importlicenser, där villkoren bestäms allt efter det, som rådande situation kräver.

Myndigheterna skall dessutom ha rättighet att omedelbart kunna avbryta importen, om det i exportlandet har framkommit någon sådan människo- eller djursjukdomsepidemi, som kan sprida sig genom förmedling av köttet.

Eftersom man av erfarenhet vet, att köttet även under de interskandinaviska transportererna hinner bli förskämd, bör importbesiktning anses ofrånkomlig.

Samhandeln av charkuterivaror inskränks närmast av att bestämmelserna beträffande sammansättning, tillsatssämnen m. m. i livsmedelsstadgan avvika avsevärt i de olika länderna.

Helsingfors i oktober 1963

Finlands veterinärförening

T. J. Salmi

Lihakeskusliitto r. y. (Köttbranschernas centralförbund):¹

Vårt förbund har den 15 januari 1962 sänt en skrivelse i denna sak till lantbruksministeriet. Samtidigt inlämnade de övriga medlemsländerna i Nordisk union i köttbranschen till sina respektive regeringar motsvarande förslag. Det svenska förbundets, Köttbranschens riksförbunds skrivelse har intagits som uttalande i samband med Nordiska rådets 10:e sessions Sak A 21 [*se 10e sess., s. 649*].

Sak A 21/1962 är enligt vår uppfattning så vidlyftig, att förverkligandet av dess förslag är förbundet med ett omfattningsrikt och långvarigt planeringsarbete. Som även riksdagsman H. Osvald i sitt förslag omnämner är förenhetligandet av veterinärbestämmelserna som berör köttkontrollen till sitt omfång så mycket mer begränsat, att förverkligandet av detsamma kan ske betydligt lättare och på kortare tid. Med hänvisning till vår ovannämnda skrivelse samt lantbruksministeriets veterinäravdelnings svar vill vi med samma ändamål göra uppmärksam på, att behandlingen nu skulle beröra endast kött, inte köttförädlingsprodukter.

Vi anser det fullständigt självklart, att lagstiftningen som berör bekämpandet av smittsamma djursjukdomar och därpå baserade bestämmelser av veterinärmyndigheterna bör vara tillräckligt effektiva för att skydda människor och djur för besmittning. Enär förhållandena och de förekommande sjukdomarna dock i alla nordiska länder huvudsakligen är likartade, ser vi ingen på praktiska skäl grundad anledning, som skulle för-

¹ *Yltrandet översatt från finska.*

hindra samma metoders användning vid bekämpandet av sjukdomarna och smittofaran. En dylik gemensam utgångspunkt skulle ge rätt grund och möjligheter även för förenhetligandet av de veterinära föreskrifter som berör export och import samt godkännandet av ett gemensamt veterinärcertifikat, som skulle följa med varan och göra ytterligare kontroll onödig. I detta sammanhang är det skäl att ånyo framhålla, att veterinärmyndigheternas skolning, som till stor del skett i samma högskolor, och verkställandet av köttkontrollen i samtliga nordiska länder är på samma, höga nivå, vilket gör att samarbetet för denna del kan grunda sig på ömsesidigt förtroende. Själv sagt är, att ett gemensamt nordiskt förfarande inte får beröra vara, som möjligt »tredje land» levererat till något av dessa.

När behandlingen av saken sålunda begränsats till ett relativt ringa område, hoppas vi Nordiska rådet vill godkänna en rekommendation till medlemsländerna, vilken enligt vår uppfattning kunde formuleras i enlighet med ovan angivna riktlinjer. Vi understöder även vad förslagsställaren nämnt om branschens organisationers medverkan.

Vid sakens behandling skulle efter detta som första uppgift vara, att registrera i kraft varande lagstiftning och gällande administrativa förhållanden gemensamt beträffande varje medlemsland. För det andra borde arbetsfältet uppdelas för behandling av till exempel följande:

- a. lagstiftningsmässiga frågor.
- b. bekämpandet av sjukdomar.
- c. verkställandet av köttkontroll i samband med export och import.
- d. förenkling och förenhetligande av de veterinära bestämmelserna, som berör export och import, med ett enhetligt, nordiskt veterinärcertifikat som mål.

Utan att i detta sammanhang närmare gå in på de tekniska detaljerna vid förverkligandet av frågan, hoppas vi Finlands delegation vid Nordiska rådet vill ställa sig positivt till saken samt understöda strävandena att få den undersökt och i praktiken förverkligad. Vi vill gärna stå till tjänst med möjliga ytterligare upplysningar i enlighet med delegationens önskemål.

Helsingfors den 31 oktober 1963

Högaktningsfullt
Lihakeskusliitto r.y.

A. Aunola

T. Liljeström

Maataloustuottajain keskusliitto (Lantbruksproducenternas centralförbund):¹

Bestämmelserna rörande kött och köttförädlingsprodukter ingår hos oss i två lagar. De bestämmelser, som avser kött som råvara, ingår i lagen

¹ Yttrandet översatt från finska.

om köttbesiktning, och de, som gäller köttförädlingsprodukter, i livsmedelslagen.

Enligt vår uppfattning avser det ifrågavarande förslaget närmast ett förenhetligande av de i lagen om köttbesiktning förutsatta bestämmelserna och åtgärderna i de nordiska länderna. Vi finner förslaget nyttigt och anser, att ett förenhetligande av reglerna för köttbesiktning kunde förenkla export- och importåtgärderna i fråga om kött.

Helsingfors den 27 november 1963

Maataloustuottajain keskusliitto

V. Ihamuotila

Aarno Lutz

N o r g e

Landbruksdepartementet:

Etter norske bestemmelser og praksis berører forslaget to selvstendige områder, idet det angår både den veterinære kjøttkontrollen og bekjempelsen av de smittsomme husdyrsykdommer. For så vidt gjelder kjøttkontrollen er det allerede skjedd en betydelig samordning og bestemmelsene for denne kontroll slik de administreres av veterinærmyndighetene i de nordiske land er meget like. Ved internordisk handel med kjøtt blir kontrollen og stempelingen i ett land godtatt også i de øvrige land. I importlandet skjer kun en summarisk kontroll for å sikre at transporten mellom landene har foregått på en hygienisk tilfredsstillende måte. Men forslaget berører som nevnt også det område som kommer inn under vår lov om foranstaltninger mot smittsomme husdyrsykdommer. Også på dette felt eksisterer visse likheter i de nordiske land, men håndteringen av bestemmelsene om bekjempelsen av husdyrsykdommene er forskjellig. Til orientering kan nevnes at det i Norge i ca. 70 år har eksistert et totalt forbud mot import av levende dyr og animalske produkter. Eventuell innførsel har bare skje ved dispensasjon fra veterinærmyndighetene i hvert enkelt tilfelle. Våre bestemmelser på området og praktiseringen av disse har medført at landet har hatt en frisk husdyrbestand og en kan i denne forbindelse opplyse at Norge på grunn av den husdyrhygieniske stilling er det eneste land i Europa foruten Irland som ved avtale har importtillatelse til U. S. A. for levende husdyr og ferske kjøttvarer. Når det gjelder spørsmål om å forenkle og harmonisere bestemmelsene på dette område, kan departementet ikke anbefale noen form for samordning som innebærer en liberalisering eller nedsetting av de krav vårt land i dag stiller. Etter departementets syn kan en harmonisering av bestemmel-

ser og praksis bare anbefales under den uttrykkelige forutsetning at dette skjer på grunnlag av de strengere krav.

Oslo, 30. oktober 1963

Leif Granli

Egil Lothe

Landbrukets sentralforbund:

I prinsippet kan vi ikke se at det er grunn til innvendinger mot at det tas opp et arbeid for samordning av de nordiske lands veterinærbestemmelser for kjøttkontroll med sikte på å eliminere unødige hindringer for samhandelen med kjøtt og kjøttvarer. Da vår kjennskap til de enkelte lands bestemmelser er begrenset, har vi imidlertid ikke forutsetninger for å uttale oss om mulighetene for at et slikt arbeid kan antas å gi resultater av praktisk betydning.

Vi må imidlertid på det sterkeste advare mot at man for å oppnå en slik samordning og for å komme lengst mulig i retning av ensartede bestemmelser, svekker det vern for vår husdyrbestands sunnhet som en streng veterinærkontroll med importen av kjøtt og kjøttvarer gir. En revisjon av våre veterinærbestemmelser basert på den motivering herr Osvald har gitt sitt forslag, vil utvilsomt kunne føre til et slikt for vårt husdyrbruk meget uheldig resultat.

Herr Osvald anfører at den veterinære utdanning og det veterinære kontrollpersonales kvalifikasjoner må ansees likeverdige i de fire nærmest berørte nordiske land. Vi har ingen grunn til å tvile på at denne forutsetning er riktig, men dette forhold kan ikke tillegges noen avgjørende betydning i denne sammenheng.

Langt viktigere er det forhold som også nevnes av herr Osvald »att de nordiska länderna till följd av deras geografiska belägenhet i förhållande till övriga Europa sedan andra världskrigets slut fört en skiljaktig politik i fråga om bekämpandet av smittsamma djursjukdomar». Det kan for øvrig bemerkes at denne forskjellige politik i høy grad var tilstede før den andre verdenskrig og det kan tilføyes at forskjellen ikke bare skyldes forskjellig geografisk beliggenhet i forhold til det øvrige Europa, men også den ulike opp treden av smittsomme husdyrsykdommer i de forskjellige nordiske land.

En forutsetning for ensartede bestemmelser på dette område må formodentlig være at de land det gjelder, oppnår likeartede forhold med hensyn til smittsomme husdyrsykdommer. Videre at smittefare fra land utenom Norden ikke er påviselig større for ett land enn for det annet. Når disse forutsetninger er tilstede, vil det være grunnlag for å ta opp spørsmålet om

ensartede bestemmelser, men det er på ingen måte gitt at en samordning da må gå ut på en svekkelse av bestemmelsene i de land som nå har forholdsvis strenge regler for veterinærkontroll.

Den sak det her gjelder, har i første rekke veterinærmedisinsk og landbruksøkonomisk betydning. Landbruksøkonomisk fordi en sunn husdyrbestand under våre forhold er en livsbetingelse for jordbruket. Vi er derfor tilbøyelig til å tro at en slik sak egner seg dårlig for behandling på det generelt politiske plan i en forsamling som Nordisk Råd, og spesielt på grunnlag av et forslag som ikke bygger på sakkyndig utredning.

Vi må derfor bestemt fraråde at herr Osvalds forslag tas opp til realitetsbehandling i Nordisk Råd.

Oslo, 9. oktober 1963

Med hilsen
Landbrukets sentralforbund

Hans Borgen

Olav Borgan

Kjøttbransjens landsforbund:

Vårt forbund har i skriv til Landbruksdepartementet den 18. januar 1962 sammen med Fetevaregrossistenes landsforening og Landbrukskommisjonærenes forening gjort henvendelse for å få denne sak fremmet for Nordisk Råd. Likelydende henvendelser ble gjort fra de andre medlemsorganisasjoner i Nordisk union i kjøttbransjen til de respektive regjeringer i de andre nordiske land. Skrivelsen fra de svenske organisasjoner til Sveriges jordbruksdepartement er tatt inn i referatet fra Nordisk Råds 10. sesjon [*se 10:e sess., s. 649*].

Som det vil fremgå av vårt vedlagte brev har vårt forbund her gjort seg til talsmann for de samme synspunkter som Hugo Osvald fremlegger i sitt medlemsforslag.

Når det gjelder kjøttbransjen er det et stigende behov for samhandel mellom de nordiske land. For det første er særlig den norske kjøttproduksjon hva utvalg angår ikke fullt ut tilfredsstillende. Konsumentenes krav til allsidighet i tilbudet av kjøttvarer tilsier et større utvalg av råvarer. Og for det annet er selve markedet sterkt fluktuerende. Det oppstår ofte plutselige mangelsituasjoner og man må dekke behovet ved rask import. Hensynet til menneskers og dyrs sunnhet tilsier selvsagt at myndighetene utviser den største forsiktighet ved import av slakt, men det ville være en stor fordel om de nugjeldende bestemmelser kunne bli forenklet dersom det kan skje uten skadevirkninger for norsk husdyrbestand.

Vi finner det ikke nødvendig i denne forbindelse nærmere å drøfte detaljer i utformningen eller det praktiske opplegg. Riksdagsmann Hugo Osvalds forannevnte forslag tar nemlig sikte på at myndighetene sammen med kjøttbransjens organisasjoner skal utrede spørsmålet senere, dersom hans anbefaling blir vedtatt. Vi for vårt vedkommende vil i så fall sette stor pris på å videre behandle saken sammen med de norske veterinærmyndigheter.

Oslo, 11. oktober 1963

Ærbødigst
Ragnar Horn
Generalsekretær

Norges bondelag:

Vårt styre behandlet saken i møte den 15. d. m.

Norges bondelag vil understreke den store betydning våre veterinære bestemmelser og en effektiv praktisering av disse har for en frisk husdyrbestand. Det er da også et anerkjent faktum at vår husdyrbestand ligger kvalitetsmessig på topp i så henseende. Det skyldes i stor utstrekning at en gjennom våre veterinære bestemmelser har kunnet gjennomføre en effektiv kontroll med import av husdyrprodukter, og i tilfelle når sykdommen har vist seg, har nyttet den direkte metode med nedslakting og isolasjon av smitteområdet. Det sier seg selv at en slik metode gir adskillig større trygghet og effektivitet enn f. eks. en vaksinasjonsbekjempelse av sykdommer.

Utgangspunktet for en samordning av bestemmelsene må derfor være at bestemmelsene gir samme garanti for trygghet og effektivitet som våre nåværende bestemmelser.

Utgangspunktet for samordning må derfor være at land som har svakere bestemmelser og mer liberal praktisering, tar sikte på å få sine bestemmelser på samme nivå som det land med bestemmelser som gir den største sikkerhet og trygghet.

En samordning som fører til en svekkelse av våre veterinære bestemmelser eller at mulighetene for å praktisere dem effektivt blir innsnevret, må vi ta absolutt avstand fra.

Etter vår mening egner ikke en sak med så klar, avgrenset faglig karakter seg for behandling og avgjørelser på et så generelt politisk plan som Nordisk Råd. Det dreier seg her om bestemmelser av typisk veterinær-medisinsk karakter.

Vi vil tilrå at de norske myndigheter frarår at saken får noen realitetsbehandling i dette forum.

Vi vil i den anledning få opplyse at saken også, etter hva vi har fått opp-

lyst, vil bli tatt opp til drøftelse i det nordiske kontaktutvalg for landbruksvarer.

Oslo, 18. oktober 1963

Karl Bonden

Sigurd T. Sandbu

Norsk bonde- og småbrukarlag:

Norsk bonde- og småbrukarlag har i styremøte den 27. sept. behandlet saken og vil overfor det ærede departement alvorlig henstille om at våre myndigheter ikke går inn for å lempe på eller endre gjeldende veterinærbestemmelser for kjøttkontrollen.

Når vårt land hittil er blitt skånet for utbrudd av særlig ondartede husdyrsjukdommer og dertil kan rose oss av å ha en virkelig sunn husdyrbestand skyldes det etter vår organisasjons oppfatning det vern og den sikring man har hatt i gjeldende bestemmelser på det veterinærmessige område. Norsk bonde- og småbrukarlag kan ikke under noen omstendighet gå med på å svekke gjeldende norske veterinærbestemmelser.

Skal det skje en samordning må det bli de andre nordiske land som tillemper sine veterinærbestemmelser til de norske.

Oslo, 27. september 1963

Med hilsen

Bjarne Huvik

S v e r i g e:

Medicinalstyrelsen:

Ur de synpunkter medicinalstyrelsen har att företräda vill styrelsen förorda den föreslagna rekommendationen om förenhetligande av de veterinära bestämmelserna rörande köttkontroll i de nordiska länderna. För en dylik åtgärd finner styrelsen bland annat tala att ur karantänkontrollsynpunkt dessa länder så samverkar att de utgöra ett enhetligt kontrollområde.

Stockholm den 2 september 1963

Enligt kungl. medicinalstyrelsens beslut:

Hans Bolin

Birgit Rydefalk

Generaltullstyrelsen:

Genom samordning av veterinärbestämmelserna för köttkontroll i de nordiska länderna kan en väsentlig förenkling åstadkommas av procedurerna i samband med tullbehandling av kött och köttvaror, som införas till Sverige från övriga nordiska länder. Såvitt styrelsen kan finna, vore det därför av stort värde om enhetliga regler rörande köttkontrollen kunde utarbetas i enlighet med förslaget.

Stockholm den 21 oktober 1963

Generaltullstyrelsen

Ivar Åberg

Arne Rundlöf

Lantbruksstyrelsen:

Lantbruksstyrelsen anser liksom förslagsställaren att samordning av de nordiska ländernas veterinära bestämmelser för import och export av kött är till fördel för samhandeln mellan dessa länder. Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning kan dock — som även Sveriges slakteriförbund anfört — denna fråga ej behandlas utan att samtidigt olikheterna i livsmedelslagstiftningen i de nordiska länderna beaktas. Likaså kommer bestämmelserna för import och export av levande djur med i bilden. Gränserna mellan de nordiska länderna och veterinärkontrollen vid dessa gränser synes effektivt ha bidragit till att begränsa spridning av epizootier inom denna del av Europa. Det är också vanligt att utomstående länder under vissa perioder tillåter införsel av djur från något eller några av de nordiska länderna, men ej från alla. Om kontrollen vid import av levande djur och kött från ett nordiskt land till ett annat skulle försvinna eller få en utformning, som ej gav lika säkert skydd mot införsel av smittsamma djursjukdomar som de nu gällande bestämmelserna, så skulle eventuellt förbud mot införsel från ett nordiskt land omedelbart drabba samtliga.

Lantbruksstyrelsen delar slakteriförbundets uppfattning att ett slopande av den veterinära importkontrollen mellan de nordiska länderna vid handel med köttvaror skulle medföra väsentliga olägenheter. Däremot skulle en enhetlig livsmedelslagstiftning vara till väsentlig fördel för samhandeln, och bör också kunna utgöra en grund för viss förenkling av nu gällande veterinära bestämmelser för den nordiska samhandeln med kött, fläsk och charkuterivaror m. m.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår lantbruksstyrelsen att frågan om förenhetligande av veterinärbestämmelser för köttkontroll i

de nordiska länderna upptages till behandling i samband med den allmänna översyn av livsmedelslagstiftningen varom beslut redan fattats.

Stockholm den 19 oktober 1963

G. R. Ytterborn

Nils Korkman

Veterinärstyrelsen:

Det av herr Osvald väckta förslaget går i linje med den strävan att förenkla tullbehandlingen mellan de nordiska länder som nu råder. Liknande förslag har tidigare varit upp till debatt såväl inom Nordiska rådet som i andra sammanhang och styrelsen har därvid avgivit yttrande såväl den 9 augusti 1961 som den 25 april 1962 [se 10:e sess., s. 638, och 11. sesj., s. 1358].

Med hänvisning till dessa styrelsens tidigare yttranden i frågan får styrelsen meddela att enligt styrelsens mening de av motionärerna framställda yrkandena redan äro under behandling inom Nordiska rådet och Kungl. Maj:t har den 15 februari 1963 utsett de sakkunniga som har att delta i utredning rörande möjligheterna att genomföra en likartad livsmedelslagstiftning i de nordiska länderna.

Vad beträffar import av ostyckat kött till Sverige från de nordiska länderna överväger veterinärstyrelsen för närvarande att ändra nuvarande bestämmelser beträffande kontrollen vid införseln att endast omfatta kontroll över transportförhållandena och allmän hygienisk kvalitet. Veterinärstyrelsen har redan på försök under hand medgivit att ombesiktning, d. v. s. förnyad köttbesiktning, icke behöver verkställas med hänsyn till att styrelsen i särskilda kungörelser godkänt köttbesiktningen i övriga nordiska länder såsom likvärdig med den svenska.

Stockholm den 23 oktober 1963

Gösta Björkman

Torsten Blom

Kommerskollegium:

I likhet med Skånes Handelskammare [se nedan] finner kollegium att frågan om enhetliga veterinära bestämmelser för köttkontroll i de nordiska länderna nära sammanhänger med livsmedelslagstiftningen i övrigt och

att den därför bör upptagas till prövning i detta större sammanhang. Kollegium vill erinra om att hithörande spörsmål aktualiserats i skilda sammanhang såväl inom som utom Nordiska rådet. Sålunda väcktes ett förslag till Nordiska rådets tionde session (SAK A: 21) angående samarbete i fråga om medicinsk livsmedelskontroll. Av de remissyttranden, som avgavs i samband med förslaget, framgick att samtliga remissinstanser ställde sig principiellt positiva till ett vidgat nordiskt samarbete på livsmedelslagstiftningens och livsmedelskontrollens område. Förslaget resulterade i en rekommendation (1962: 11) till de nordiska regeringarna att utreda möjligheterna att genomföra en likartad livsmedelslagstiftning och en gemensam medicinsk kontroll i fråga om livsmedel.

Beträffande den svenska lagstiftningen på området vill kollegium erinra om att Kungl. Maj:t den 19 april 1963 bemyndigat chefen för inrikesdepartementet att tillkalla sju sakkunniga för översyn av livsmedelslagstiftningen. Av de direktiv som utfärdats härför framgår bl. a. att de i nordiska rådets ovannämnda rekommendation förordade utredningarna påbörjats på så sätt att överläggningar upptagits mellan representanter för berörda regeringar. Det framhålles i direktiven vidare att vid den nu förordade utredningen hänsyn bör tagas till resultaten av nämnda överläggningar och kontakt hållas med de utredningar på detta område, som kan komma till stånd i de andra nordiska länderna.

Mot bakgrunden härav finner kollegium, att den i och för sig angelägna frågan om förenhetligande av de veterinära bestämmelserna för köttkontroll i de nordiska länderna icke nu bör tagas upp till avgörande på det sätt, medlemsförslaget åsyftar.

Stockholm den 11 november 1963

Nils Malmfors

Stellan Kronvall

Rutger Croneborg

Skånes handelskammare:

Handelskammaren har tidigare i skilda sammanhang uttalat sin positiva inställning till olika åtgärder för att uppnå en i största möjliga utsträckning enhetlig lagstiftning inom de nordiska länderna, icke minst med hänsyn till önskvärdheten att undanröja bestående hinder för varuutbytet mellan länderna. Det synes handelskammaren följaktligen önskvärt och naturligt att även veterinärbestämmelserna för köttkontroll erhåller en i görligaste mån likartad utformning.

Enligt handelskammarens mening sammanhänger emellertid veterinär-

bestämmelserna för köttkontroll så nära med andra föreskrifter för hantering av livsmedel, att de svårligen synes kunna tagas upp till behandlig fristående från en gemensam nordisk översyn av livsmedelslagstiftningen i övrigt.

Såsom förslagsställaren anfört föreligger vidare mellan de olika länderna betydande skiljaktigheter i fråga om politiken för bekämpandet av smittosamma djursjukdomar. En samordning även för detta område synes utgöra en förutsättning för ett förenhetligande av veterinärbestämmelserna i enlighet med förslaget.

Slutligen vill handelskammaren erinra om att importkontrollen av köttvaror inom handeln mellan de nordiska länderna även kan vara av betydelse för dessa länders export till tredje land. Det finns således anledning räkna med att, i sådana fall då ett av de nordiska länderna smittförklarats, export till tredje land från de andra nordiska länderna komme att försvåras, om importkontroll icke rådde i handeln mellan de nordiska länderna.

Sammanfattningsvis får handelskammaren sålunda anföra att Handelskammaren ställer sig positiv till ett förenhetligande av veterinärbestämmelserna i de nordiska länderna men att kammaren anser att ifrågakvarande spörsmål bör upptagas till prövning inom ramen för en gemensam översyn av livsmedelslagstiftningen i de nordiska länderna och med beaktande jämväl av vad här ovan i övrigt anförts.

Malmö den 25 oktober 1963

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

S. Hammarskiöld

Lars C. G. Samzelius

Statens institut för folkhälsan:

Enligt styrelsens mening bör man söka åstadkomma så enhetliga bestämmelser som möjligt för livsmedelskontrollen i de nordiska länderna, icke minst för underlättande av livsmedelshandeln mellan dessa länder. Nordisk metodikommitté för livsmedel har under en lång följd av år verkat i sådan riktning och därvid utarbetat för de nordiska länderna gemensamma metoder för provtagning och undersökning av livsmedel. Beträffande vissa slag av livsmedel har man inom kommittén enats om att även söka genomföra likformiga nordiska bestämmelser med avseende på bl. a. användningen av färgämnen, antihärskningsmedel, plaster till emballage o. d.

I sin rekommendation nr 11/1962 har nordiska rådet rekommenderat regeringarna i de nordiska länderna att utreda möjligheterna att genomföra en likartad livsmedelslagstiftning och en gemensam nordisk kontroll i fråga om livsmedel. En svensk delegation, i vilken en representant för institutet ingår, har genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 februari 1963 utsetts för deltagande i ifrågavarande nordiska utredning. Vid det sammanträde med de nordiska ländernas delegationer, som på norska socialdepartementets tillskyndan hölls i Oslo den 22—23 april 1963, tillsattes tre expertkommittéer med uppgift att utreda möjligheterna för en likformig lagstiftning inom vissa områden. Den veterinära köttkontrollen upptogs emellertid icke till diskussion.

Styrelsen — som ej finner sig kunna ingå på frågan om eller i vad mån en nordisk koordination på området för den veterinära köttkontrollen kan försvåra anpassning till eventuella senare handelspolitiska ordningar i Europa — finner det från de synpunkter, styrelsen har att beakta, angeläget, att likformiga regler för den veterinära köttkontrollen i de nordiska länderna snarast utarbetas. Den för ändamålet erforderliga utredningen synes emellertid böra ingå som en del av den ovan nämnda nordiska utredningen om samarbete beträffande lagstiftning och kontroll på livsmedelsområdet. Styrelsen vill därför föreslå, att det framlagda medlemsförslaget jämte däröver avgivna remissyttranden överlämnas till ifrågavarande nordiska utredning.

Stockholm den 30 september 1963

Ake Natt och Dag

Arvid Wretling

Stig Linell

Sveriges slakteriförbund:

I förslaget hemställs, att veterinärmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige anmodas att gemensamt med köttbranschens organisationer i respektive land upptaga förhandlingar i syfte att få till stånd

1. en av samhandeln betingad, nödvändig förenkling av de veterinära bestämmelserna;
2. en harmonisering av de olika ländernas veterinära bestämmelser för import och export av kött, samt
3. ett enhetligt veterinärcertifikat, som kan följa varusändningarna och som gör ytterligare veterinärkontroll i mottagarlandet överflödig.

En granskning av bestämmelserna om köttkontroll i Norden visar, att det föreligger betydande likheter länderna emellan. Detta gäller såväl veterinärbesiktningen vid slakteri som köttkontrollen vid export och import.

Sålunda innehåller exempelvis det exportintyg, som följer danska köttvaror till ett annat land, en försäkran av en auktoriserad besiktningsveterinär bl. a.

att köttvarorna är av danskt ursprung,

att de uteslutande härrör från djur, som är slaktade under offentlig kontroll och underkastade veterinärbesiktning omedelbart före och efter slakten,

att djuren befunnits fria från sjukdomar,

att produkterna därav vid avsändandet var friska och obetingat tjänliga till människoföda,

att behandlingen, framställningen och paketeringen av varorna försiggått under hygieniska förhållanden och under veterinärtillsyn.

Föreskrifter om liknande innehåll gäller för finska, norska och svenska exportintyg.

Medan således de veterinära bestämmelserna i de nordiska länderna företer betydande likheter, kan man konstatera avsevärda skiljaktigheter i livsmedelslagstiftningen. Sålunda är det exempelvis i Danmark tillåtet att vid charkuteritillverkning använda tillsatsmedel som är förbjudna enligt svensk lagstiftning såsom vissa färgämnen och polyfosfater.

Med hänsyn till att den nordiska handeln med slakteriprodukter i ökande utsträckning omfattar inom livsmedelsindustrin bearbetade varor är en grundläggande förutsättning för medlemsförslagets genomförande, att livsmedelslagstiftningen i de nordiska länderna göres enhetlig.

Emellertid skulle inte heller en likformig livsmedelslagstiftning i Norden göra importkontroll av köttvaror överflödig. Livsmedelskontrollen i Sverige sker nämligen genom stickprov avseende varans sammansättning och hygieniska beskaffenhet. Dessa stickprov tas i tillverknings-, import- och distributionsleden. Denna kontrollform beträffande köttvaror kan endast slopas, om obligatorisk offentlig kontroll fortlöpande sker vid anläggningar för förädling av köttvaror. Förslag om offentlig kontroll av livsmedelsanläggning har framlagts av veterinärstyrelsen i Sverige men ej genomförts. Förslaget avser ej heller obligatorisk kontroll, som skulle medföra avsevärda kostnader, vilket skulle fördyra livsmedlen.

Systemet med stickprov inom livsmedelskontrollen måste därför behållas. Importkontrollen från hygienisk synpunkt av köttvaror kan således inte undvaras vare sig det gäller produkter av nordiskt ursprung eller från andra länder.

Hygienkontroll vid import erfordras även för ostyckat kött och fläsk. En förnyad veterinärkontroll av kall kropp har ofta visat sig vara värdefull särskilt med hänsyn till inre dolda skador som t. ex. infektioner, lårbens-

brott och blödningar samt olika slag av abnorm lukt. Men även då det gäller transportskador av olika slag och konditionsförändringar, har en förnyad veterinärkontroll i införsellandet sina givna fördelar och utgör en veterinärmedicinsk säkerhetsåtgärd, som ger både trygghet för allmänheten och praktiska anvisningar för varans vidare behandling.

Ett slopande av importkontrollen vid handel med köttvaror mellan de nordiska länderna skulle kunna försvåra dessa länders export till land utanför Norden. Ett sådant lands myndigheter kan exempelvis ha medgivit import från ett nordiskt land, men på grund av epizootiläget i ett annat sådant ha förbjudit import från det senare. Om köttvaror fritt kan föras över gränserna mellan de nordiska länderna, kan veterinärmyndigheterna i det utomnordiska landet väntas utsträcka importförbudet till hela Norden. Importkontrollen är en viktig faktor i syfte att hindra spridning av smittosamma djursjukdomar.

Sammanfattningsvis leder det ovanstående till följande slutsatser:

1. Någon förenkling av de nordiska ländernas veterinära bestämmelser för underlättande av en samhandel på köttvaruområdet är ej tillräddlig. De bestämmelser som finnes täcker ett påtagligt säkerhetsbehov från konsumenternas synpunkt.

2. Någon ytterligare harmonisering av de nordiska ländernas veterinära bestämmelser är icke erforderlig.

3. Den dubbelkontroll, som en förnyad veterinärbesiktning i införsellandet innebär, utgör en god samhällelig säkerhetsåtgärd.

Sveriges slakteriförbund avstyrker av ovan nämnda skäl medlemsförslaget i Nordiska rådet om förenhetligande av veterinärbestämmelserna för köttkontroll.

Stockholm den 14 oktober 1963

Sveriges slakteriförbund

Gunnar Lund

Svante Thunqvist

Sveriges lantbruksförbund:

I förslaget hemställs, att veterinärmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige anmodas att gemensamt med köttbranschens organisationer i respektive land upptaga förhandlingar i syfte att få till stånd

1. en av samhandeln betingad, nödvändig förenkling av de veterinära bestämmelserna,

2. en harmonisering av de olika ländernas veterinära bestämmelser för import och export av kött samt

3. ett enhetligt veterinärcertifikat, som kan följa varusändningarna och som gör ytterligare veterinärkontroll i mottagarlandet överflödig.

En granskning av bestämmelserna om köttkontroll i Norden visar, att det föreligger betydande likheter länderna emellan. Detta gäller såväl veterinärbesiktningen vid slakteri som köttkontrollen vid export och import.

Sålunda innehåller exempelvis det exportintyg, som följer danska köttvaror till ett annat land, en försäkran av en auktoriserad besiktningsveterinär bl. a.

att köttvarorna är av danskt ursprung,

att de uteslutande härrör från djur, som är slaktade under offentlig kontroll och underkastade veterinärbesiktning omedelbart före och efter slakten,

att djuren befunnits fria från sjukdomar,

att produkterna därav vid avsändandet var friska och obetingat tjänliga till människoföda,

att behandlingen, framställningen och paketeringen av varorna försiggått under hygieniska förhållanden och under veterinärtillsyn.

Bestämmelser med liknande innehåll gäller för finska, norska och svenska exportintyg.

Medan således de veterinära bestämmelserna i de nordiska länderna förete betydande likheter, kan man konstatera avsevärda skiljaktigheter i livsmedelslagstiftningen. Sålunda är det exempelvis i Danmark tillåtet att vid charkuteritillverkning använda tillsatsmedel, som är förbjudna enligt svensk lagstiftning såsom vissa färgämnen och polyfosfater.

Med hänsyn till att den nordiska handeln med slakteriprodukter i ökande utsträckning omfattar inom livsmedelsindustrin bearbetade varor, bör ett genomförande av medlemsförslaget icke ske som en isolerad åtgärd. En grundläggande förutsättning för att genomföra förslaget är att livsmedelslagstiftningen i de nordiska länderna samtidigt göres enhetlig och erhåller en ur kontroll- och hygiensynpunkt tillfredsställande utformning.

Även vid en enhetlig livsmedelslagstiftning kommer emellertid en viss importkontroll av köttvaror att bli nödvändig. Livsmedelskontrollen i Sverige sker nämligen genom stickprov avseende varans sammansättning och hygieniska beskaffenhet. Dessa stickprov tages i tillverknings-, import- och distributionsleden. Denna kontrollform beträffande köttvaror kan endast slopas, om obligatorisk offentlig kontroll fortlöpande sker vid anläggningar för förädling av köttvaror. Det kan nämnas, att förslag om offentlig kontroll av livsmedelsanläggning framlagts av Veterinärstyrelsen i Sverige men ej genomförts. Förslaget avser ej heller obligatorisk kontroll, då sådan kontroll ansetts medföra avsevärda kostnader, vilka skulle fördyra livsmedlen.

Systemet med stickprov inom livsmedelskontrollen måste därför behållas. Importkontrollen från hygienisk synpunkt av köttvaror kan således inte undvaras vare sig det gäller produkter av nordiskt ursprung eller från andra länder.

Hygienkontroll vid import erfordras även för osttyckat kött och fläsk. En

förnyad veterinärkontroll av kall kropp har ofta visat sig vara värdefull särskilt med hänsyn till inre dolda skador som t. ex. infektioner, lårbensbrott och blödningar samt olika slag av abnorm lukt. Men även då det gäller transportskador av olika slag och konditionsförändringar, har en förnyad veterinärkontroll i införsellandet sina givna fördelar och utgör en veterinärmedicinsk säkerhetsåtgärd, som ger både trygghet för allmänheten och praktiska anvisningar för varans vidare behandling.

Ett slopande av importkontrollen vid handel med köttvaror mellan de nordiska länderna skulle vidare kunna försvåra deras export till länder utanför Norden. Ett sådant lands myndigheter kan exempelvis ha medgivit import från ett nordiskt land, men på grund av epizootiläget i ett annat sådant ha förbjudit import från det senare. Om köttvaror fritt kan föras över gränserna mellan de nordiska länderna, kan veterinärmyndigheterna i det utomnordiska landet väntas utsträcka importförbudet till hela Norden. Importkontrollen är en viktig faktor i syfte att hindra spridning av smittosamma djursjukdomar.

Stockholm den 7 november 1963

Sveriges lantbruksförbund
förening u. p. a.
Ture Bengtsson

C W Curtman

Nils Jacobsson

Köttbranschens riksförbund:

Såvitt vi kan bedöma har förslaget samband med den hänvändelse i ärendet till de fyra nordiska ländernas jordbruksministrar, som de till Nordisk union i köttbranschen (NUIK) anslutna organisationerna gjorde i januari 1962. Den till statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet avsånda skrivelsen undertecknades förutom av Köttbranschens riksförbund även av Göteborgs köttgrossistförening, Stockholms köttgrossistförening och Sveriges privata kontrollslakteriers samarbetsnämnd [se 10:e sess., s. 619]. De av NUIK:s organisationer i de övriga nordiska länderna avlämnade skrivelserna var av samma innehåll.

I skrivelserna motiveras de önskemål organisationerna efter ingående överläggningar ansett vara nödvändiga att framföra. De utmynnade i ett förslag »att den svenska regeringen måtte medverka till att de fyra nordiska ländernas veterinärmyndigheter får i uppdrag att i samråd med branschens

organisationer i respektive länder upptaga omedelbara förhandlingar i syfte att uppnå

- a. en förenkling av de veterinära bestämmelserna, som är absolut nödvändig för samhandel på köttvaruområdet,
- b. en harmonisering och största möjliga överensstämmelse länderna emellan i de veterinära föreskrifterna för import och export,
- c. ett ensartat nordiskt veterinärcertifikat, som kan följa varusändningarna och som gör ytterligare veterinärkontroll i mottagarlandet överflödig.

De svenska konsumenternas krav på rikligt urval i detaljhandeln har ökats i mycket hög grad under senare år. Övergången till självbetjäningsbutiker och därmed i stor och i framtiden ökande utsträckning till förpackade varor, ställer mycket stora krav på jämn varutillförsel och konstanta kvaliteter.

Även om vårt land under senare år, i motsats till vad som tidigare var fallet, totalt sett varit självförsörjande på kött erfordras för att tillgodose konsumenternas behov och önskemål import av vissa speciellt önskvärda detaljer och import av säsongmässig karaktär, exempelvis skinkor och kalvkött för jubehovet. De sista åren har också visat att över- resp. underskottsperioder för olika köttvaror växelvis föreligger i de nordiska länderna och att import resp. export mellan dessa länder skett i betydande omfattning.

Antingen Europa går samman i ett eller flera olika handelsområden delar vi förslagsställarens uppfattning att den nordiska samhandeln kommer att öka. Det synes oss då naturligt att ett förenhetligande av införselbestämmelserna av skilda slag sker. Såväl inom EEC som EFTA pågår strävanden i denna riktning. De erfarenheter som redan nu kan vinnas genom en samordning av bestämmelserna på det nordiska planet är av obestridligt värde, och kan komma att få utslagsgivande betydelse vid samordningen av bestämmelser inom ett större område.

Förslagsställaren understryker i förslaget att effektiviteten i de veterinära kontrollbestämmelserna är likvärdig i de fyra nordiska länderna, likaså utbildningen. Vi delar uppfattningen härom.

I likhet med övriga till NUIK hörande organisationer respekterar Köttbranschens riksförbund de veterinära regler och föreskrifter, som utfärdas för att skydda människor och djur från sjukdomar, framförallt dem av smittsam karaktär. Vi vill emellertid påpeka att sådana restriktioner ofta pålägger handeln, som förmedlare av för konsumenterna nödvändiga livsmedel, onödig belastning i form av ökade kostnader och tidsutdräkt. Olägenheterna drabbar dock inte bara handeln, även konsumenterna påverkas genom att möjligheterna till varuval minskar med åtföljande åtstramning av priserna.

Att redan i detta yttrande gå in på alla de detaljer som måste beaktas vid utformandet av likformiga bestämmelser för köttkontrollen i den nor-

diska samhandeln synes ej erforderligt. I likhet med förslagsställaren anser vi och understryker värdet av att bestämmelserna utarbetas under direkt medverkan av köttbranschens organisationer, vilket vi har förstått så att de, som praktiskt arbetar med import och/eller export av köttvaror redan från början får tillfälle framföra sina synpunkter.

Av ovannämnda framgår, att förbundet helt tillstyrker förslaget och förklarar sig berett att medverka vid utarbetandet av de bestämmelser som förslaget syftar till.

Johanneshov den 28 oktober 1963

Högaktningsfullt
Köttbranschens riksförbund

Harry Ekenger

Ordförande

Bengt Mattsson

Verkst. dir.

Kooperativa förbundet:

Den av professor Hugo Osvald väckta frågan har länge intresserat Kooperativa förbundet. Professor Osvald framhåller, hur kommunikationerna mellan de olika länderna avsevärt förbättrats, hur den nordiska samhandeln ökat och kommer att ytterligare öka, hur i de olika länderna en viss specialisering av produktionen av kött och fläsk skett och att en reform av angivet slag skulle vara av stort värde.

Redan 1957 hade Kooperativa förbundet anledning ta upp denna fråga, då visserligen från något andra utgångspunkter. Sålunda skrev Kooperativa förbundets styrelse den 22 maj 1957 till statsrådet och chefen för Kungl. Handelsdepartementet följande:

Sedan de tidigare gällande hindren för resetraffiken mellan de nordiska länderna, t. ex. passbestämmelserna, slopats genom åtgärder vidtagna efter samråd inom organen för nordiskt samarbete, återstår för det kommersiella utbytet fortfarande många hinder. Ett sådant hinder är den veterinärmedicinska kontroll, som utövas i gränsorterna av tjänsteveterinärerna.

Sålunda är importen av kött och fläsk, fjäderfä, köttkonserver m. m. från Danmark underkastad en utomordentligt rigorös kontroll vid tullstationerna i Malmö, Landskrona och Hälsingborg. I många fall är denna kontroll av sådan karaktär, att förseningar uppstår. Importen av levande djur kan sålunda omöjliggöras genom att tjänsteveterinären bestämmer, att djuren skall ställas i karantän så lång tid, att avsevärda förluster uppstår genom lätnader och på annat sätt.

Inom det nordiska området är den veterinärmedicinska kontrollen utbyggd efter ungefär samma principer, och knappast något av de nordiska länderna kan sägas stå de andra efter i detta avseende. Därför synes det Kooperativa förbundets styrelse vara en lämplig anordning, att yttergränsen för den veterinärmedicinska kontrollen i Norden sammanfaller med

detta områdes geografiska yttre gränser. Besparingar bör kunna ske, och lämpligen bör kostnaderna för den faktiska framtida gränskontrollen kunna delas mellan de nordiska länderna. Styrelsen avser självfallet icke, att veterinärmedicinska kontrollåtgärder för att förhindra spridning av epizootier till Sverige härigenom skulle otillbörligt försvåras.

Denna fråga synes vara av sådan karaktär, att den bör tagas upp till dryftande inom organen för det nordiska ekonomiska samarbetet, och Kooperativa förbundets styrelse vill därför hemställa, att Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Handelsdepartementet upptager den till behandling vid någon av Nordiska rådets kommande sessioner.

Professor Osvald pekar i sitt förslag på det redan förekommande samarbetet mellan veterinärmyndigheterna och på hur den veterinära utbildningen är jämställd inom de nordiska länderna, varför yrkeskvalifikationerna hos de personer, som utför kontrollen, är desamma. Han föreslår följande som det närmast i tiden liggande målet för förhandlingar mellan de fyra nordiska ländernas veterinärmyndigheter gemensamt med köttbranschens organisationer i respektive länder, nämligen att söka få till stånd

1. en av samhandeln betingad, nödvändig förenkling av de veterinära bestämmelserna;

2. en harmonisering av de olika ländernas veterinära bestämmelser för import och export av kött; samt

3. ett enhetligt veterinärcertifikat, som kan följa varusändningarna och som gör ytterligare veterinärkontroll i mottagarlandet överflödig.

Även det av motionären gjorda förslaget om en likartad nordisk livsmedelstiftning har tidigare varit föremål för Kooperativa förbundets intresse.

I detta sammanhang vill Kooperativa förbundets styrelse framhålla, hur de bestämmelser, som nu gäller inom Norden för växtskydd, är av samma karaktär som de veterinära kontrollbestämmelserna. Styrelsen anser därför, att även växtskyddsbestämmelserna bör bli föremål för harmonisering. I särskilt yttrande till statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet den 26 november 1958 har Kooperativa förbundets styrelse föreslagit, att frågan om växtskyddet borde bli föremål för dryftande inom organen för det nordiska ekonomiska samarbetet.

Kooperativa förbundets styrelse vill livligt tillstyrka motionärens yrkande att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att under medverkan av köttbranschens organisationer i länderna låta utarbeta likformiga regler rörande köttkontrollen i enlighet med vad som ovan anföres i punkterna 1—3.

Stockholm den 23 september 1963

Kooperativa förbundet

Styrelsen

Carl Albert Anderson

Mauritz Bonow

BILAGA 2

**Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över
medlemsförslaget***I. Yttranden över medlemsförslaget*

De flesta myndigheter och organisationer, som yttrat sig över medlemsförslaget har understrukit behovet av förenklade veterinärbestämmelser för att underlätta den nordiska samhandeln med kött, fläsk och köttvaror.

Landbruksraadet i Danmark framhåller sålunda, att danska exportörer och lantbrukets exportorganisationer under årens lopp framfört klagomål över att de övriga nordiska ländernas veterinärbestämmelser utgör en handelspolitiskt sett hindrande faktor för en naturlig samhandel med kött och köttvaror till ömsesidigt gagn för länderna.

Även *Lantbruksproducenternas Centralförbund* i Finland understryker förslagets nytta genom införande av förenklade export- och importbestämmelser i fråga om kött.

Kooperativa förbundet i Sverige tillstyrker likaledes förslaget och framhåller att förbundet redan år 1957 hade anledning upptaga den här berörda frågan till behandling och då påpekade de nordiska veterinärmedicinska kontrollbestämmelsernas handelshindrande inverkan på den nordiska samhandeln med kött. *Medicinalstyrelserna* i Finland och Sverige liksom *Generaltullstyrelsen* i det senare landet är också positivt inställda till förslaget.

Danske Slagtermestres Landsforening, Kødindustrins Fabrikantforening och *Dansk Eksportør- og Kødgrossistforening, Köttbranschernas centralförbund* i Finland, *Kjøttbransjens landsforbund* i Norge samt *Köttbranschens riksförbund* i Sverige, som samtliga är anslutna till *Nordisk Union i köttbranschen* (NUIK) — ett samarbetsorgan för den privata verksamheten såväl inom import och export som fabrikation och detaljhandel med kött, fläsk och charkuterivaror m. m. i Danmark, Finland, Norge och Sverige — tillstyrker förslaget under i stort sett samma motivering. Från finskt håll understrykes, att den lagstiftning, som berör bekämpande av smittsamma djursjukdomar och därpå baserade bestämmelser av veterinärmyndigheterna bör vara tillräckligt effektiva för att skydda människor och djur från smittsamma sjukdomar. Då förhållandena och de förekommande sjukdomarna i de nordiska länderna huvudsakligen är likartade, anses det dock av praktiska skäl ej finnas någon anledning som skulle förhindra samma metoders användning vid bekämpande av sjukdomarna och smittofaran i de fyra länderna. En dylik gemensam utgångspunkt skulle ge rätt grund och möjligheter även för förenhetligande av de veterinära föreskrifter som be-

rör export och import samt godkännande av ett gemensamt veterinärcertifikat. Från danskt, norskt och svenskt håll påpekas att en nordisk samhandel med kött och fläsk är synnerligen betydelsefull med hänsyn till konsumenternas stigande efterfrågan på ett rikhaltigt varusortiment samt till de enskilda ländernas varierande produktionskvantiteter av kött och fläsk. En samordning av de handelshindrande veterinära bestämmelserna ter sig från dessa utgångspunkter synnerligen önskvärd. Särskilt från dansk sida understrykes, att bland de nordiska länderna torde Danmark även framdeles vara exportlandet med särskilt intresse för de handelshindrande veterinärbestämmelsernas avskaffande. Vidare framhålles från samtliga köttbranschorganisationer att en reform av angivet slag underlättas av att den veterinära utbildningen anses vara likvärdig ävensom av att de veterinära kontrollbestämmelserna i fråga om effektivitet torde ligga på ungefärligen samma höga nivå i de fyra länderna.

Danska Landbruksministeriet ansluter sig till de uttalanden som gjorts härovan av till NUIK knutna organisationer och anmäler att i medlemsförslaget framförda spörsmål praktiskt taget är identiska med de frågor NUIK tidigare intresserat sig för och för vilka redogjorts i NUIK:s skrivelse överlämnad i samband med rådets behandling av rekommendation nr 11/1962 om en likartad nordisk livsmedelslagstiftning. (Se 10:e sess. s. 649.)

Åtskilliga remissinstanser har understrukit, att den i medlemsförslaget upptagna frågan bör ses som en del av det stora problemet som spörsmålet om en likartad nordisk livsmedelslagstiftning utgör.

Danska indenrigsministeriet samt *Kommerskollegium*, *Lantbruksstyrelsen*, *Statens institut för folkhälsan* och *Veterinärstyrelsen* i Sverige framhåller sålunda också att den för bedömning av här upptagna frågan erforderliga utredningen bör ingå som en del i den nordiska utredningen om samarbete och kontroll på livsmedelsområdet, vilken tillsatts med anledning av rådets rekommendation nr 11/1962.

Från flera håll påpekas, bl. a. av *Lantbruksministeriet* och *Veterinärföreningen* i Finland, att varken köttbesiktningens bestämmelserna eller själva besiktningens tekniska utförande vid export och import av kött skiljer sig nämnvärt i de olika nordiska länderna. En effektiv kontroll vid införsel, som resulterar i en importlicens, anses av nämnda myndigheter vara en nödvändig försiktighetsåtgärd för att undvika spridande av smittsamma djursjukdomar. Importbesiktning är därför ofrånkomlig.

Vad däremot gäller export och import av behandlade köttprodukter framhålles i nyssnämnda yttranden från Finland olikheterna i bestämmelserna angående deras tillverkning i de olika nordiska länderna. I något land är det t. ex. tillåtet att vid charkuteritillverkning använda tillsatsmedel såsom vissa färgämnen och polyfosfater, något som är förbjudet enligt annat nordiskt lands lagstiftning. Dessa bestämmelser är icke att hänföra till veterinärbestämmelser utan falla under livsmedelslagstiftningen. De finska remissin-

stanserna menar, att det till följd av dessa olika bestämmelser är naturligt att övervakning i samband med import bör verkställas så att sådana köttprodukter icke införes som i importlandet icke uppfyller fordringarna enligt gällande bestämmelser i livsmedelslagstiftningen.

Även *Lantbruksdepartementet* i Norge framhåller, att beträffande den veterinära köttkontrollen redan en viss samordning skett i de nordiska länderna. Vid internordisk handel med kött godtages sålunda kontroll och stämpling i ett land även i annat nordiskt land. I importlandet sker endast en summarisk kontroll för att undersöka att transporten emellan länderna skett på ett hygieniskt tillfredsställande sätt. Lantbruksdepartementet, som menar att förslaget omfattar två självständiga områden, nämligen köttkontrollen, som här berörs, samt frågan om bekämpande av smittsamma djursjukdomar, anser att också på det senare området finns vissa likheter i de nordiska länderna men att däremot tillämpningen av bestämmelserna om bekämpande av djursjukdomar sker på olika sätt. Då ett generellt förbud mot införsel av levande djur och animaliska produkter gäller i Norge sedan 70 år, kan import ske endast efter dispens i varje enskilt fall. Gällande norska bestämmelser har medfört att landet har ett friskt husdjursbestånd och är förutom Irland det enda europeiska land som äger införa levande djur och färska köttvaror till USA. Lantbruksdepartementet kan vid bedömning av frågan om harmonisering och förenkling av bestämmelserna icke tillstyrka någon form av samordning, som innebär en liberalisering eller nedläggning av de krav som nu ställs i Norge.

Norges bonde- og småbrukarlag uttalar sig i samma riktning som lantbruksdepartementet, i det organisationen menar att, om en samordning av de nordiska ländernas veterinärbestämmelser beträffande köttkontroll skall ske, de övriga nordiska länderna måste anpassa sina bestämmelser efter de norska.

Sveriges slakteriförbund och *Sveriges lantbruksförbund* har båda avstyrkt förslaget med motivering dels att någon förenkling av de nordiska ländernas veterinära bestämmelser för underlättande av en samhandel på köttvaruområdet icke är tillräddig med hänsyn till konsumenternas säkerhetsbehov dels att någon ytterligare harmonisering av de nordiska ländernas veterinära bestämmelser icke är erforderlig och dels att en dubbelkontroll med förnyad veterinärbesiktning i införsellandet utgör en god samhällelig säkerhetsåtgärd. Det påpekas vidare, att visserligen betydande likheter finns i de nordiska ländernas veterinära bestämmelser om köttkontroll såväl då det gäller veterinärbesiktning vid slakteri som köttkontroll vid export och import, men att det däremot kan konstateras avsevärda skillnader i de olika ländernas livsmedelslagstiftning. Enligt förbundens mening är en grundläggande förutsättning för medlemsförslagets genomförande, att livsmedelslagstiftningen i de nordiska länderna göres enhetlig men det framhålles samtidigt att icke heller sådant förenhetligande gör importkontroll av köttvaror

överflödig. Förbunden anser importkontrollen på det sätt som den utföres i Sverige vara en viktig faktor såväl i syfte att hindra spridning av smittsamma djursjukdomar som i syfte att konstatera den importerade varans hygieniska beskaffenhet.

II. Niomannakommitténs utlåtande

Kommittén vill till att börja med framhålla, att sedan gammalt ett relativt omfattande nordiskt samarbete förekommit på livsmedelslagstiftningens område. Även vid utformning av riktlinjerna för kontrollen av livsmedel har de nordiska länderna samverkat. Redan på ett tidigt stadium kom rådets uppmärksamhet att fästas vid möjligheterna att utvidga det nordiska samarbetet i fråga om livsmedelskontrollen. Den av regeringarna till rådets session år 1954 framlagda översikten angående samarbete mellan de nordiska länderna på hälsoväsendets område upptog även ett avsnitt om livsmedelskontroll. Rådets rekommendation nr 16/1954 i ämnet ledde emellertid icke till något påtagligt resultat i denna del. Vid rådets tionde session i Helsingfors 1962 upptogs ämnet på nytt till behandling då i form av ett medlemsförslag om samarbete i fråga om medicinsk livsmedelskontroll. Rådet beslöt i anledning härav att rekommendera regeringarna att utreda möjligheterna att genomföra en likartad livsmedelslagstiftning och en gemensam medicinsk kontroll i fråga om livsmedel. En nordisk utredning har även påbörjat arbetet med den i rekommendationen begärda utredningen under 1963.

Flertalet remissinstanser har yttrat sig positivt över medlemsförslaget, vilket får ses som ett tecken på att ett betydande praktiskt behov föreligger för en samordning av reglerna på detta område. Kommittén finner även i likhet med förslagsställaren att förenhetligade regler skulle vara till nytta för underlättande av den nordiska samhandeln med kött och fläskvaror. Denna handel kommer såvitt nu kan bedömas, framledes successivt att öka. Ett tecken härpå är bl. a. att från konsumenternas sida under de senaste åren ställts ökade krav och ådagalagts behov av ett rikhaltigt varusortiment. Vidare kan nämnas att de enskilda ländernas produktion av kött och fläsk icke alltid är konstant utan företer betydande variationer från år till år; en utjämning sker då genom samhandel länderna emellan. På grund härav har hos de olika handelsleden framkommit önskemål om en flexibel och efter förbrukningen bättre anpassad tillgång på köttvaror. En samordning av de handelshindrande bestämmelserna ter sig enligt kommitténs mening från dessa utgångspunkter i och för sig önskvärd.

Två slag av regler normerar detta område. Dels finnas regler avseende den köttkontroll, som erfordras med hänsyn till att köttvarorna skall vara ägnade till människoföda, i livsmedelslagstiftningen, dels finnas regler tillkomna för hindrande av spridande av djursjukdomar, de s. k. veterinärbestämmelserna.

Förslaget torde i viss mån beröra frågor rörande livsmedelslagstiftningen. Då den nordiska handeln med slakteriprodukter i ökande utsträckning omfattar inom livsmedelsindustrin bearbetade varor är enligt kommitténs förmenande en förutsättning för en friare samhandel på detta område att livsmedelslagstiftningen göres mera enhetlig. Såsom här ovan nämnts är med anledning av rådets rekommendation nr 11/1962 sakkunniga från de nordiska länderna utsedda beträffande livsmedelslagstiftningen och utredningsarbetet härom redan påbörjat. Det är ej erforderligt att nu tillsätta ytterligare utredningar rörande den del av livsmedelslagstiftningen, som avser kött och fläskvaror.

Sedan länge förefinnes viss samverkan mellan de nordiska veterinärmyndigheterna. En sådan samordning av veterinärbestämmelserna har dock icke kommit till stånd, att de aktuella svårigheterna beträffande samhandeln kunnat helt undanröjas. En orsak härtill torde vara att finna i det förhållandet, att de nordiska länderna fört en skiljaktig politik i fråga om bekämpande av smittosamma husdjursjukdomar. De veterinära bestämmelserna om import och export av kött ingår som en viktig del av denna politik, och en samordning i fråga om veterinärbestämmelserna förutsätter även en viss samordning av den politik, som tillämpas för bekämpandet av smittosamma djursjukdomar.

Vad angår dessa veterinärbestämmelser torde emellertid frågan om en eventuell harmonisering av dessa kunna övervägas inom det underutskott under den nordiska livsmedelslagstiftningskommittén, som nu sysslar med reglerna rörande kött. Då en sådan granskning kan åstadkommas utan någon särskild rekommendation från rådets sida får kommittén — under hänvisning till det ovan anförda — föreslå,

att rådet icke företager sig något i saken.

Stockholm den 15 januari 1964

Birger Andersson Kjell Bondevik Einar Gustafsson Magnhild Hagelia
Förman

Särskilt uttalande

av *Kjell Bondevik* och *Magnhild Hagelia*:

Når det gjeld kjøtkontrollen, er reglane i dei nordiske landa så like at dei i realiteten ikkje hindrar import frå anna nordisk land. Annleis stiller spørsmålet seg ved smittsame husdyrsjukdomar. Det norske landbruksdepartementet seier: »Når det gjelder spørsmål om å forenkle og harmonisere bestemmelsene på dette område, kan departementet ikke anbefale noen form for samordning som innebærer en liberalisering eller nedsetting av de krav vårt land i dag stiller. Etter departementets syn kan en harmonisering av

bestemmelser og praksis bare anbefales under den uttrykkelige forutsetning at dette skjer på grunnlag av de strengere krav.»

Ut frå dette synet kan vi ikkje sjå at Nordisk Råd bør vedta nokon rekommendasjon i denne saka.

Reservation

av *Nina Andersen, Gunnar Henriksson, Judit Nederström-Lundén* och *Harald Nielsen*, som ansett, att det sista stycket i kommitténs utlåtande bort ersättas med följande:

De i anledning av medlemsförslaget avgivna yttrandena visar, att veterinärutbildningen är av samma kvalitet, och att veterinärkontrollen arbetar efter i stort sett samma regler i alla de nordiska länderna. Uppenbarligen är det i varje lands eget välförståeliga intresse att med största möjliga effekt bekämpa smittosamma husdjurssjukdomar innanför sina egna gränser.

Med hänvisning härtill föreslår kommittén, att rådet — i stort sett i anslutning till medlemsförslaget — rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige

att undersöka möjligheterna för utarbetande av likartade regler för bekämpande av smittosamma husdjurssjukdomar och för veterinärkontrollen av kött, så att kött, som är kontrollerat på detta sätt och vid export till ett annat nordiskt land är försett med behörigt veterinärcertifikat, utfärdat i produktionslandet, kan passera gränserna i Norden utan ytterligare veterinärkontroll.

Medlemsförslag

om samråd i internationella handelspolitiska frågor

(Väckt av Nils Kellgren, Helge Larsen och Birger Lundström)

Tillsammans svarar de nordiska länderna för ungefär 4 å 5 % av världshandeln. Som enhet betraktad kan Nordens fem länder väl mäta sig med åtskilliga av världshandelns stora. Detta framgår tydligt av nedanstående tabell, som visar värdet av import och export år 1961 för vissa länder; den nordiska samhandeln har frånräknats Nordens siffror.

Import och export år 1961, milj. nya finska mark

	Import	Export
USA	47 137	66 362
Västtyskland	35 134	40 740
England	38 120	33 111
Frankrike	21 444	23 153
Norden	20 142	15 788
Japan	18 657	13 602

Det är alltså endast USA, England och Västtyskland, som har en utrikeshandel, som mera avsevärt överstiger Nordens. Utrikeshandelns stora betydelse för de nordiska länderna framgår än tydligare, om exporten och importen sätts i relation till invånarantal. Värdet av utrikeshandeln i finska mark per capita blir för år 1961: Norden 1 787, Västtyskland 1 406, England 1 352, Frankrike 980, USA 628 och Japan 346.

Om de nordiska länderna skall få ett inflytande på handelspolitikens område, som står i proportion till deras samlade utrikeshandel, krävs emellertid en intensiv samverkan dem emellan. Kraftfulla initiativ erfordras på denna punkt, om Norden som enhet skall kunna göra sig gällande. För att erhålla underlag för en planläggning på området, måste först något sägas om den internationella handelspolitikens nuvarande arbetsvillkor.

Formerna för träffandet av handelspolitiska överenskommelser mellan länderna har radikalt ändrats under senare tid. För endast ett fåtal år sedan bedrevs dessa regelmässigt bilateralt, dvs. varje enskilt land hade

att förhandla med en rad olika länder ett och ett. Då man samtidigt förhandlade vara för vara, säger det sig självt, att apparaten ofta nog blev ganska tungrodd och det samlade förhandlingsresultatet svårt att överblicka. För närvarande förekommer bilaterala förhandlingar endast med ett mindre antal länder.

Numera är det vanliga, att länderna förhandlar visserligen formellt sett alltfjämt på bilateral bas men till stor del inom en ram, som åstadkommits genom multilaterala kontakter och ev. ofta inom internationella organisationer, t. ex. GATT och OECD. Vad gäller speciellt tullförhandlingarna kan skönjas en utveckling, som leder bort från förhandlingar vara för vara, mot ett system med förhandlingar om lineära tulljusteringar för hela grupper av varor på en gång. En sådan utveckling är att hälsa med tillfredsställelse. Förutsättningarna förbättras härigenom för en långtgående liberalisering av handeln genom reduktion av handelsrestriktioner och tullar. Samtidigt utgör emellertid denna centralisering ett problem för små nationer med låga tullar, som rimligtvis många gånger har svårt att göra sig gällande i kretsen av handels stormakter.

Mot den här angivna bakgrunden är artikel 22 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen att läsa. Där sägs: »De fördragsslutande parterna skola i internationella handelspolitiska frågor såväl var för sig som gemensamt söka främja nordiska intressen och i detta syfte rådgöra med varandra». Initiativ bör nu tagas för fortsatt utbyggnad av det i denna punkt i samarbetsöverenskommelsen berörda samarbetet.

Redan nu försiggår ett regelbundet samarbete mellan »handelscheferna» i de nordiska länderna i form av sammanträffanden med utbyte av meningar och upplysningar (se härom Nordiska rådet 1962, s. 981—983). Denna ordning, som avsatt goda resultat, torde nu böra utbyggas. Det bör övervägas att få till stånd ett system med regelbundna överläggningar mellan företrädare för de nordiska länderna inför varje mer betydelsefull internationell förhandling. Överläggningarna borde främst syfta till att genom noggranna förberedelser och i vissa fall genom kompromisser lägga grunden för ett gemensamt nordiskt uppträdande. Intressemötsättningar finns givetvis, men genom ömsesidiga eftergifter borde dessa sammanjämkas redan före förhandlingen för att skapa ökad slagkraft.

Bilaterala förhandlingar kan väntas även i framtiden komma att dominera handelsförbindelserna med östblockets länder. Även i samband med dessa borde ett närmare nordiskt samarbete vara fruktbarande. Under nuvarande förhållanden händer ej sällan, att de nordiska länderna vid förhandlingar med länder med centraliserad import spelas ut mot varandra. För att motverka en sådan utveckling torde man böra överväga ett system som tillämpas inom Benelux: vid ett vart av dessa länders förhandlingar med utomstående stater deltagar regelmässigt observatörer från unionens övriga medlemmar. Om en sådan ordning ännu ej skulle

visa sig realiserbar i Norden, borde man kunna enas om ett gemensamt eller samordnat nordiskt uppträdande på viktiga punkter vid dylika handelsförhandlingar.

På grund av vad som ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att överväga ytterligare åtgärder att inför såväl bilaterala som multilaterala handelsförhandlingar skapa organisatoriska förutsättningar för en effektiv samordning av de nordiska staternas handelspolitik.

Stockholm och København i augusti 1963

Nils Kellgren

Helge Larsen

Birger Lundström

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

— — — — —

Fra dansk side tillægger man de nordiske landes handelspolitiske samarbejde stor betydning, og man stiller sig positivt til den praktiske udbygning af dette, der i de senere år har fundet sted i overensstemmelse med Nordisk Råds og regeringernes almindelige indstilling. Denne udvikling har medført, at der regelmæssigt, mindst fire gange årligt, afholdes fortrolige møder mellem de for udenrigshandelspolitikken ansvarlige embedsmænd fra de fem nordiske lande til drøftelse af ethvert spørgsmål af fælles interesse såvel vedrørende de nordiske landes deltagelse i det multilaterale økonomiske samarbejde som vedrørende den bilaterale handelspolitik. Under fuld hensyntagen til de fem landes forskellige udenrigspolitiske placering og de forskelle, der gør sig gældende med hensyn til deres stilling til de universelle og regionale økonomiske samarbejdsorganisationer, finder der på denne måde en nyttig udveksling af synspunkter sted mellem de respektive repræsentanter om de pågældende berørte landes problemer og standpunkter i den foreliggende sammenhæng. Hvor forudsætningerne er til stede, opnås en vidtgående samordning eller fællesoptræden mellem alle eller nogle af de fem lande i internationale drøftelser. Hertil kommer en nær kontakt og som regel et nøje samarbejde mellem de udsendte delegationer forud for og under sådanne drøftelser og konferencer. Det er udenrigsministeriets indtryk, at omfanget af det således stedfindende nordiske samarbejde ikke er fuldt ud erkendt i offentligheden, hvilket næppe kan være overraskende. Endelig kan det anføres, at de nordiske landes ambassader i mange lande har et snævert praktisk samarbejde om tilvejebringelse af det store stof, der hjemsendes til underretning for de respektive landes myndigheder.

Fra dansk side ser man gerne samarbejdet yderligere styrket, hvor dette måtte være praktisk muligt, og dette kræver næppe organisatoriske foranstaltninger.

Afgørende skridt i retning af en gennemført samordning af de nordiske landes optræden i multilaterale og bilaterale forhandlinger synes imidlertid i sidste instans at forudsætte oprettelsen af en økonomisk union eller et økonomisk fællesskab eller dog i det mindste en væsentlig udligning af

de forskelle, der findes mellem de nordiske landes udenrigspolitiske stilling.

København, den 17. oktober 1963

Per Hækkerup

Handelsministeriet:

— — — skal man meddele, at handelsministeriet anser et handelspolitisk samarbejde mellem de nordiske lande for både nyttigt og betydningsfuldt. Et sådant samarbejde har i de senere år været praktiseret i i ikke ringe omfang og har — så vidt man kan bedømme — ført til resultater, der må betegnes som tilfredsstillende. Dette gælder navnlig med hensyn til det samarbejde, der har fundet sted forud for eller i forbindelse med multilaterale forhandlinger. Kan dette samarbejde yderligere udbygges, ser handelsministeriet det gerne, og man er positivt indstillet over for bestræbelser i så henseende.

Det nordiske samarbejde i tilknytning til de enkelte landes deltagelse i bilaterale forhandlinger har været af mere begrænset karakter. Det er vel et spørgsmål, om de bilaterale forhandlinger, som for de nordiske landes vedkommende nu næsten udelukkende vedrører østbloklandene, stadig har eller kan tænkes at få tilstrækkelig betydning til, at der på dette område er anledning til at ændre den bestående form for det nordiske samarbejde. Man vil dog ikke afvise muligheden af, at der også på dette område kan opnås fordele ved et udvidet samarbejde.

København, den 4. november 1963

P. m. v.

(*sign.*)

Fiskeriministeriet:

— — — skal man meddele, at fiskeriministeriet, for så vidt angår den generelle side af det her rejste spørgsmål, vil kunne henholde sig til den af udenrigsministeriet i skrivelse af 17. oktober 1963 til statsministeriet herom afgivne udtalelse.

Hvad angår mere specielle fiskerimæssige problemer, må man fra fiskeriministeriets side være af den formening, at det samarbejde om disse problemer, der er opnået ved nedsættelsen af det særlige nordiske kontaktudvalg for fiskerispørgsmål, sammen med den løbende kontakt, som hid-

til har fundet sted mellem embedsmænd fra de nordiske lande, fuldt ud vil kunne tilgodese de i forslaget nævnte hensyn, således at det skulle være uforholdsmæssigt at oprette nye organer.

København, den 12. december 1963

P. m. v.

E. b.

(*sign.*)

Landbrugsministeriet:

I denne anledning skal man meddele, at landbrugsministeriet for sit vedkommende kan tilslutte sig det i medlemsforslaget fremsatte ønske om, at der tages aktive skridt til samråd i internationale handelspolitiske spørgsmål, jfr. også den i medlemsforslaget citerede art. 22 i den nordiske samarbejdsoverenskomst af 23. marts 1962.

Det tilføjes, at landbrugsrådet på given foranledning over for landbrugsministeriet har gjort opmærksom på, at landboorganisationerne på ikke-statsligt grundlag gennem medlemskab af nordiske bondeorganisationers centralråd har en snæver kontakt også på det handelspolitiske område.

P. m. v.

E. b.

(*sign.*)

Ministeriet for Grønland:

I denne anledning skal ministeriet efter stedfunden brevveksling med den kgl. grønlandske handel udtale, at man principielt kan tilslutte sig forslaget, især for så vidt angår en samordning af de nordiske landes fællesoptræden under multilaterale forhandlinger med større internationale organisationer såsom GATT, EEC og lign.

Derimod vil det næppe være hensigtsmæssigt i samme omfang at søge en samordning gennemført ved bilaterale aftaler.

København, den 19. oktober 1963

P. m. v.

E. b.

K. Budde Lund

Landbruksrådet:

— — — skal Landbruksrådet udtale, at man kan anbefale, at der tages skridt til en samordning af de nordiske landes handelspolitik. Man skal dog i den forbindelse gøre opmærksom på, at landboorganisationerne gennem sit medlemskab af Nordiske bondeorganisationers centralråd har en udmærket kontakt, også på det handelspolitiske område.

København, den 28. september 1963

På Landbruksrådets vegne

e. b.

(*sign.*)

Industrirådet:

— — — vil Industrirådet gerne udtale, at man finder det ønskeligt, at de nordiske lande fortsætter deres hidtidige konsultation og samvirke på det handelspolitiske område, men under de herskende markedspolitiske forhold må fraråde en videre udbygning af dette »med henblik på at skabe organisatoriske forudsætninger for en effektiv samordning af de nordiske staters handelspolitik ved såvel bilaterale som multilaterale handelsforhandlinger».

København, den 5. november 1963

P. r. v.

E. b.

E. Carstens

Føroya landsstyri:

— — — skal landsstyret meddele, at denne sag såvel som Nordisk Råds virksomhed i øvrigt til formidling af et snævrere samarbejde mellem de nordiske lande har landsstyrets interesse.

Tórshavn, den 28. november 1963

Karsten Hougdal

Landsstyresmand

Provinshandelskammeret:

I det pågældende medlemsforslag tales der i de indledende bemærkninger om såvel den mere generelle handelspolitik med bl. a. henvisning til forhandlingerne i organisationerne GATT og OECD, men tillige tales der også

om det formålstjenlige i en koordinering af de nordiske landes konkrete handelsforbindelser og handelsforhandlinger med enkelte stater ganske specielt med østlandene.

I selve medlemsforslaget anvendes imidlertid alene ordet »handelspolitik», og vi ønsker i denne anledning indledningsvis at bemærke, at det ikke er handelskammeret ganske klart, om man fra forslagstillernes side tænker sig en koordinering eller samarbejde mellem de nordiske lande på begge disse områder.

Under hensyn hertil har vi derfor foretrukket at kommentere begge tilfælde, og vi skal for så vidt angår spørgsmålet om en utbygning af det allerede igangværende samarbejde for så vidt angår forhandlingerne på multilateralt plan f. eks. i Gatt og OECD udtale, at der efter Provinshandelskammerets opfattelse næppe er mulighed for at opnå yderligere resultater i henseende til en fælles nordisk optræden, end tilfældet allerede er i dag.

Det vil være kendt, at man mellem de nordiske lande forud for f. eks. toldforhandlinger i GATT har haft indbyrdes drøftelser herom med henblik på eventuelt at tilvejebringe en fælles nordisk linie, og senest gjaldt dette f. eks. under forhandlingerne i Genève for nogen år siden mellem de enkelte GATT-lande og fællesmarkedet.

I det tilfælde, at man fra forlagsstillernes side endvidere har tænkt sig en koordinering af de nordiske landes konkrete handelsforhandlinger med enkelte udenforstående stater ganske specielt østlandene, er det Provinshandelskammerets opfattelse, at en sådan koordinering ikke vil være mulig.

Forslagsstillerne nævner, at det ikke så sjældent hænder, at de nordiske lande under forhandlinger med lande, der har centraliseret import, bliver spillet ud mod hverandre og henviser i denne forbindelse til det af Beneluxlandene anvendte system, hvorefter der ved hvert af disse landes forhandlinger med udenforstående stater deltager observatører fra de øvrige 2 medlemsstater i Beneluxunionen.

Provinshandelskammeret skal understrege, at de nordiske landes interesser på såvel import- som eksportområdet, både når det gælder de vestlige handelsforbindelser såvel som vore handelsforbindelser inden for østlandene, er af så forskellig art, at det ikke kan forventes, at det ene nordiske land vil have nogen interesse i at søge sine konkrete handelsforhandlinger afstemt efter de øvrige nordiske landes ønsker i henseende til im- og eksportkontakter med vedkommende land.

Vi skal her påpege, at navnlig den danske interesse i landbrugseksporten ikke vil kunne forventes, så vidt vi kan se, at finde støtte i de andre nordiske lande, således at disse ville være villige til at slække på deres im- og eksportønsker med henblik på at gavne gennemførelsen af de danske ønsker for så vidt angår landbrugseksporten.

Hertil kommer endvidere, at de nordiske lande på andre eksportområder

f. eks. inden for fisk og fiskeriprodukter konkurrerer om områderne i de enkelte lande ikke mindst i østlandene, og at der navnlig også af denne grund ikke efter vor opfattelse vil være nogen mulighed for en koordinering af de nordiske landes konkrete handelsforhandlinger med nævnte stater.

Endelig er der et forhold, som vi gerne ønsker at omtale til slut, og det drejer sig om, at hvis man tænker sig en samlet nordisk blok, for så vidt angår handelsforhandlinger med udenforstående lande, vil dette medføre, at der inden for EFTA-området opstår en ny, men snævrere handelsblok, hvilket efter vor opfattelse ikke vil være fremmede for udviklingen af EFTA-landenes indbyrdes samarbejde og handel.

Provinshandelskammeret må derfor med henvisning til ovenstående bemærkninger udtale, at vi fra vor side ikke kan anbefale, at man søger dette forslag fremmet.

København i oktober 1963

P. p. v.

H. J. Jakobsen

B. Kremer

Grosserer-Societets komité har i skrivelse den 10 oktober 1963 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.

Finland

Finlands industriförbund¹:

Förslagsställarna, som till grund för sitt förslag citerar artikel 22 i Helsingfors-avtalet, konstaterar även själva att en radikal förändring under de senaste åren skett i formerna för de handelspolitiska rådplägningarna. Den faktiska bilateralismen har blivit sekundär medan underhandlingarna inom ramen för olika internationella organisationer alltmera vunnit terräng. I förslaget nämnes även de regelbundna mötena mellan cheferna för de nordiska utrikesministeriernas handelspolitiska avdelningar för förberedelse av internationella frågor rörande deras verksamhetsområde, men efterlyses likväl »ett system med regelbundna överläggningar mellan företrädare för de nordiska länderna inför varje mer betydelsefull internationell förhandling».

¹ Yttrandet översatt från finska.

Man bör likväl minnas att handelspolitiska frågor utom vid nämnda »handelschefsmöten» även behandlas nordiskt vid de nordiska utrikes- och handelsministrarnas (samarbetsministrarnas) möten, inom det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och vid industriförbundens i de nordiska länderna regelbundna sammanträffanden, varutöver gemensamma underhandlingar mellan representanter för de två sistnämnda organen vid behov har ordnats. Av vikt är ännu att en fortsatt kontakt mellan representanter för de nordiska länderna upprätthålles inom olika internationella handelspolitiska organisationer och möten, såsom t. ex. i samband med GATT-förhandlingarna. Den är oavbruten, icke formbunden och även utan egentliga skrivna stadgar redan en tradition, som på bästa möjliga sätt i praktik förverkligar den i artikel 22 av Helsingfors-avtalet uttalade principen.

Enligt vår åsikt är de redan existerande formerna för det handelspolitiska samarbetet tillräckligt mångfaldiga och till sin utformning så smidiga att de lämpar sig för alla olika situationer som kan tänkas uppstå.

Vad beträffar skapandet av ett specialsystem för de återstående bilaterala underhandlingarna, dvs. underhandlingar med östblocket, tillåter vi oss uttala ett enligt vår åsikt motiverat tvivel över såväl nödvändigheten av ett dylikt system som möjligheterna att förverkliga det. Att de olika nordiska länderna i dessa underhandlingar »har spelats ut mot varandra», torde de facto knappast ha skett, ty deras intressen i östförhandlingarna och hela strukturen av deras östhandel är synnerligen olika. Vad särskilt Finland vidkommer har östhandels speciella betydelse för vårt land blivit även internationellt erkänd. Dessutom bör man ta i betraktande motpartens troligen negativa inställning till eventuella av förslagsställarna nämnda utomstående observatörer vid bilaterala förhandlingar. Exemplet Benelux nämnes med fullt skäl tveksamt, där är det ju fråga om en underhandlande ekonomisk union.

Hänvisande till det ovanstående anser förbundet att det mellan de nordiska länderna icke behöves några nya organisatoriska åtgärder på det handelspolitiska området utan att artikel 22 i Helsingfors-avtalet bäst förverkligas genom smidig effektivisering av samarbetet inom de redan existerande verksamhetsformerna allt efter situationens krav.

Helsingfors den 7 oktober 1963

Finlands industriförbund

Bror Wahlroos

Finlands utrikeshandelsförbund:

Medlemsförslaget avser i första hand den handelspolitiska verksamhet, som sker inom ramen för GATT eller andra internationella sammanslut-

ningar och organ. Enligt Utrikeshandelsförbundets uppfattning är en utvidgning av det nordiska handelspolitiska samarbetet inför och under dylika förhandlingar en önskvärd och följdriktig åtgärd, som helt överensstämmer med det s. k. Helsingfors-avtalets syfte. Värdet för Finland av ett dylikt samarbete bör anses vara stort.

Visserligen tillhör Finland inte OECD och har därför inte möjlighet att delta i förhandlingar av handelspolitisk karaktär inom denna organisation. Häri ligger således för Finlands vidkommande en begränsning. Något hinder för förslagets förverkligande till denna del utgör detta emellertid inte, tvärtom skulle det föreslagna utvidgade samarbetet bereda Finland en möjlighet att indirekt bevaka sina intressen även här.

Däremot uppstår enligt förbundets uppfattning betydande svårigheter för medlemsförslagets förverkligande i samband med bilaterala förhandlingar, vilket även förslagsställarna synes vara medvetna om. Förslaget om nordiska observatörer vid bilaterala förhandlingar torde inte vara genomförbart. Konsultationer inom ramen för de möjligheter, som står till buds och med de begränsningar, som de enskilda medlemsländernas specifika särproblem föranleder, bör emellertid även i detta sammanhang förordas.

Helsingfors den 14 oktober 1963

Finlands utrikeshandelsförbund

Lennart Henrikson

C. G. Tollet

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund¹:

Det hittillsvarande samarbetet på ifrågavarande område har försiggått förutom på ministerplanet även i form av möten för cheferna för de handelspolitiska avdelningarna i de nordiska länderna samt gemensamma konferenser mellan ekonomiska samsarbetsutskottet och företrädare för dessa länders industriförbund. Centralförbundet har även i viss mån tagit del i sistnämnda samsarbetsform. De av dessa verksamhetsformer vunna erfarenheterna har varit fullt tillfredsställande och på grund av verksamhetens elasticitet kan genom den behandlas även andra spörsmål än sådana, som hittills varit före. Samarbetet i fråga om handelspolitiken är enligt vår åsikt skött på ett tillfredsställande sätt och kräver i varje fall i detta skede icke tillsättande av ytterligare organ.

I medlemsförslaget framförs tanken, att då något nordiskt land bedriver bilaterala underhandlingar, observatörer från de övriga länderna finge närvara vid förhandlingarna. Sedan handeln blivit fri förs bilaterala förhandlingar i praktiken endast med de s. k. öststaterna. Handelsutbytet

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

mellan de olika nordiska länderna och staterna i östblocket varierar så mycket såväl med hänsyn till struktur, betydelse och avtalsnatur, att något närmare samarbete icke kunde vara fruktbringande. Därjämte bör beaktas, att motparten säkerligen icke skulle godtaga ett sådant förfarande åtminstone så länge som de nordiska länderna icke utgör en ekonomisk eller tullunion. Koordineringen och diskussioner i fråga om den bilaterala handeln förekommer veterligen i varje fall mellan cheferna för de handelspolitiska avdelningarna, vilket enligt vårt förmenande är tillräckligt.

Helsingfors den 3 oktober 1963

Högaktningsfullt
Finska träförädlingsindustriernas centralförbund
Aarne Castrén

Maataloustuottajain keskusliitto (MTK) — (Lantbruksproducenternas centralförbund)¹:

— — — meddelar Maataloustuottajain keskusliitto, att i somliga fall ett dylikt samarbete kan medföra fördelar, t. ex. vid förhandlingar med Europeiska ekonomiska gemenskapen, medan åter vid bilaterala handelsförhandlingar de nordiska ländernas intressen i så hög grad kan avvika från varandra, att ett dylikt samarbete icke är möjligt. Vi anser, att under rådande förhållanden ett tillräckligt samarbete kunde uppnås genom en ökning av förhandlingskontakterna mellan de handelspolitiska avdelningarna inom de nordiska ländernas utrikesförvaltning.

Helsingfors den 28 november 1963

Högaktningsfullt
Maataloustuottajain keskusliitto
V. Ihamuotila

Aarno Lutz

N o r g e

Utenriksdepartementet:

I den nærmere begrunnelse for forslaget blir det spesielt pekt på art. 22 i den Nordiske Samarbeidsavtale, som har følgende ordlyd:

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Avtalepartene ska i internasjonale handelspolitiske spørsmål såvel hver for seg som i fellesskap søke å fremme nordiske interesser, og rådføre seg med hverandre i dette øyemed.

Denne artikkel stadfester forsåvidt bare hva de nordiske land tidligere har oppnådd enighet om, og som bl. a. har kommet til uttrykk ved opprettelsen av den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid og det nordisk økonomiske samarbeidsutvalg. Det foreligger således allerede organisatoriske forutsetninger for en samordning av handelspolitikken og en ytterligere utbygging skulle etter Utenriksdepartementets oppfatning ikke være nødvendig.

Foruten samarbeidet i de to nevnte organer finner det også sted et nært handelspolitisk samarbeid mellom de nordiske land innen EFTA og FINEFTA. Dessuten foregår det en utveksling av synspunkter og opplysninger mellom de nordiske land om handelspolitiske spørsmål i møter mellom sjefene for de Handelspolitiske Avdelinger i de nordiske lands utenriksdepartementer, de såkalte handelssjefmøter. Disse handelssjefmøter ble drøftet av Den nordiske ministerkomité for økonomisk Samarbeid i mai 1960, og Komitéen var enig i at dette samarbeid var meget viktig, og at det burde gis en fast og mer regelmessig karakter. Det ble således uttalt at disse handelssjefmøter burde finne sted minst 4 ganger om året, og at en redegjørelse for møtene skulle tilstilles Ministerkomitéen.

Utenriksdepartementet vil også peke på at det er regelen at de nordiske lands representanter ved de forskjellige organisasjoner (GATT og OECD) jevnlig samrår seg med hverandre i saker hvor dette synes formålstjenlig, til dels etter instruks fra de hjemlige myndigheter. Det har også funnet sted ad hoc møter mellom tjenestemenn i hovedstedene til forberedelse av viktigere internasjonale forhandlinger.

Når det gjelder konsultasjoner i forbindelse med de bilaterale forhandlinger som de respektive nordiske land fører, finner Utenriksdepartementet at disse bør fortsette som nå, d. v. s. på de regelmessige handelssjefmøter.

De former for samarbeid som således allerede er innledet, synes etter Utenriksdepartementets oppfatning å ha utnyttet de praktiske muligheter og fylt de krav som kan stilles når det gjelder samordningen av handelspolitikken.

Oslo i oktober 1963

Halvard Lange

Jahn Halvorsen

Sverige**Luftfartsstyrelsen:**

— — — — —

Det föreligger ett nära samband mellan den internationella handeln och luftfarten. Genom handeln skapas kommunikationsbehov som i stor utsträckning tillfredsställes genom det reguljära flyget. Särskilt är detta förhållandet mellan handelspartners som geografiskt befinna sig på stort avstånd från varandra. Den nordiska andelen i världsluftfarten (Sovjets och Kinas luftfart ej inkluderade) utgör uppskattningsvis 5 % och svarar följaktligen väl mot andelen i världshandeln som utgör c:a 5,1 %.

Den internationella luftfarten — även de nordiska ländernas — bedrivs så gott som uteslutande på ett system av bilaterala luftfartsavtal. Under åren 1945—1955 gjordes upprepade försök att tillskapa multilaterala avtalssystem, såväl universiellt som på regional (europeisk) basis. Dessa försök misslyckades dock. Från skandinavisk sida har dock i olika sammanhang initiativ tagits att uppnå en liberalisering på multilateral väg. Resultaten härav ha dock varit begränsade och stora svårigheter föreligger att komma vidare på denna väg. De skandinaviska länderna äro dock fortsatt verksamma, såväl i den Internationella Civila Luftfartsorganisationen (ICAO) som i den Europeiska Civila Luftfartskonferensen (ECAC), att uppnå universella eller regionala lättnader för luftfarten.

Förhandlingar om luftfartsavtal och olika former av trafikarrangemang bedrivs så gott som undantagslöst av Sverige, Danmark och Norge gemensamt. Detta motiveras självfallet av det i SAS gemensamt koncentrerade intresset. I första hand äro därvid flygtrafikala och flygtekniska faktorer avgörande för målsättningen resp. förhandlingsresultaten. Det är emellertid givet att även andra faktorer, t. ex. av handels- och allmänpolitisk innebörd, influera bedömningen vid förhandlingarna. Det förekommer dock aldrig att t. ex. luftfartspolitiska och handelspolitiska förmåner direkt bytas mot varandra.

Vad ovan framhållits gäller följaktligen SAS-länderna Sverige, Danmark och Norge. Någon samordning med Finland och Island förekommer självfallet icke inför bilaterala förhandlingar på grund av att dessa länders flygbolag icke ingå i det skandinaviska luftfartssamarbetet på den regelbundna luftfartens område. Det oaktat föra de 5 nordiska länderna i allt väsentligt en ensartad politik på det luftfartspolitiska området. Samordning äger också rum mellan myndigheterna i samtliga nordiska länder i samband med internationella luftfartskonferenser, då förhandlingsfrågor av multilateral karaktär stå på dagordningen.

Även om sålunda icke handelsutbytet direkt inverkar på den internationella luftfartspolitikens utformning, synas de multilaterala handels-

överenskommelser som ingåtts i viss utsträckning ha influerat arbetet på det internationella luftfartspolitiska området. Det har i princip legat nära till hands att jämföra varor och tjänster och överväga en likartad behandling. Sålunda har exempelvis OEEC:s liberaliseringscode tjänat som förebild och utgångspunkt för en inom ECAC utarbetad rekommendation angående principer och metoder för att åvägabringa liberalisering och samarbete på luftfartens område.

Sammanfattningsvis får luftfartsstyrelsen anföra, att anledning ej förefinnes att i luftfartspolitiska sammanhang draga upp konkreta handelspolitiska frågor eller omvänt. Däremot är handelspolitiken i allmänhet av betydelse för den luftfartspolitiska utvecklingen. Styrelsen finner det särskilt angeläget att inom luftfartspolitiken de multilaterala strävandena understödjas och att därvid liberala principer och metoder hämtade från det handelspolitiska området bli vederbörligen beaktade. Genom det samarbete, som sedan lång tid existerar mellan utrikes- och kommunikationsdepartementen samt luftfartsstyrelsen — icke bara i Sverige utan också i Norge och Danmark — samt den koordination, som äger rum mellan de tre ländernas myndigheter, synes det ur organisatorisk synpunkt vara väl sörjt för utbyte av erfarenheter mellan de handelspolitiska och luftfartspolitiska områdena samt för utformningen av ensartade handlingslinjer.

Stockholm den 11 oktober 1963

Luftfartsstyrelsen

Henrik Winberg

Henry Söderberg

Sjöfartsstyrelsen:

Danmark, Norge och Sverige deltar fullt ut i det internationella arbetet på det sjöfartsekonomiska området, som sker dels inom OECD:s sjötransportkommitté samt dels genom de nu regelbundet återkommande västeuropeiska sjöfartsministerkonferenserna liksom den expertgrupp, som skapats för att förbereda ärendenas handläggning i dessa konferenser. Det har varit naturligt för de nordiska ländernas representanter att i görligaste mån samordna sina insatser i dessa organisationer. Samarbetet sker genom olika informella kontakter. Så vitt styrelsen kan finna står ingenting väsentligt att vinna genom att samarbetet ges en fastare form på sätt som skisserats i medlemsförslaget.

Annorlunda är fallet vid bilaterala förhandlingar med s. k. statshandelsländer. Det synes kunna göras gällande i varje fall för svensk del att sjöfartsaspekterna icke i förhandlingarna givits den tyngd de förtjänar.

En samordning av uppträdandet olika nordiska länder emellan borde kunna förbättra förhandlingspositionen.

Stockholm den 16 oktober 1963

C. G. Widell

Bengt O. Rickard

B. Sandström

Kommerskollegium:

Utvecklingen under efterkrigstiden har lett till en ständigt minskad betydelse av den utrikeshandel, som baseras på bilaterala avtal. Såsom underströks i nordiska ekonomiska samarbetsutskottets rapport (SOU 1957: 37) ligger denna utveckling i riktning mot en frigörelse av den internationella handeln och ett i växande grad multilateralt tillrättsläggande av villkoren för utrikeshandeln utan tvivel i de nordiska ländernas intresse. Denna utveckling har också lett till att de viktigaste handelspolitiska ställningstaganden, som de nordiska länderna ställs inför, träffas inom ramen för multilaterala handelsorganisationer såsom GATT, OECD, FN:s underorgan m. fl. Formerna för det nordiska handelspolitiska samarbetet betingas naturligtvis härav. Ett nära samråd sker mellan de nordiska delegationerna vid de internationella handelsorganisationerna och inbördes avstämda synpunkter hävdas icke sällan från nordiskt håll. Detta förhållande accentueras av att de nordiska länderna i praxis räknas som ett geografiskt område, som anses böra företrädas av något av länderna i organisationernas olika arbetsutskott och kommittéer. De internationella handelsfrågorna diskuteras dessutom regelbundet både på regeringsplanet och inom ramen för de s. k. handelschefsmötena.

Det nordiska samarbetet på dessa olika nivåer har främst haft karaktär av inbördes information och samråd. I särskilda fall har överenskommelse om att hävda en likartad eller gemensam ståndpunkt kunnat träffas. Icke heller inför bilaterala handelsförhandlingar har de nordiska länderna gått längre i inbördes samarbete. Gemensamma handelsförhandlingar med andra länder har sålunda icke förts.

Avtalet om den europeiska frihandelssammanslutningen har visserligen fått en mycket stor betydelse för de nordiska ländernas utrikeshandel, men har inte i samma mån förändrat de handelspolitiska samarbetsformerna i Norden. Detta beror på EFTA-konventionens karaktär. Inom ramen för EFTA-samarbetet har medlemsländerna i det väsentliga bibehållit sin handelspolitiska självständighet gentemot tredje länder, även på det tullpolitiska området. I och med att frihandeln inom området fullständigt

förverkligas, skulle det dock kunna göras gällande, att EFTA-länderna i högre grad än nu bör ta hänsyn till övriga medlemsländers intressen, när fråga uppkommer om förändringar av de yttre tullarna. I den mån ett regionalt tullpolitiskt samarbete aktualiseras — t. ex. inom ramen för multilaterala tullförhandlingar i GATT — kan det därför synas mer naturligt att detta sker i EFTA-kretsen än enbart de nordiska staterna emellan.

Medlemsförslaget syftar till att skapa organisatoriska förutsättningar för en effektiv samordning av de nordiska staternas handelspolitik. De nuvarande samarbetsformerna bör enligt förslaget utbyggas och grund däri- genom läggas för ett gemensamt eller åtminstone samordnat nordiskt upp- trädande. Enligt kommerskollegii uppfattning är det emellertid icke sannolikt, att enbart organisatoriska förändringar skulle ge det resultat, för- slagsställarna avser.

Handelspolitiken är ett av de medel varigenom ett land söker tillgodose sina grundläggande samhällsintressen, sådana dessa formulerats i syfte- målen för utrikespolitiken, den ekonomiska politiken, jordbruks- och för- sörjningspolitiken m. m. Så länge de nordiska ländernas politik i ett eller flera av dessa grundläggande avseenden är skiljaktig, lär också deras han- delspolitik komma att divergera i åtskilliga fall. De nuvarande handels- politiska samarbetsformerna i Norden tar hänsyn härtill. Där en faktisk intressegemenskap visat sig råda — såsom varit fallet t. ex. i sjöfartspoli- tiska frågor — har ett samordnat eller samfällt uppträdande gentemot omvärlden kunnat organiseras. Norden har härigenom erhållit ökad han- delspolitisk slagkraft. Såvitt kollegium har sig bekant, har de nuvarande samarbetsformerna visat sig fullt dugliga i dessa fall. I andra fall, där de handelspolitiska målen icke varit på samma sätt gemensamma, har sam- arbetet fullföljts genom inbördes konsultationer. Härigenom uppnås att de nordiska länderna i handelspolitikens tillämpning såvitt möjligt är sö- ker skydda *varandras* intressen. Också för detta syfte synes de nuvarande samarbetsformerna tillräckliga. Förslagsställarna synes emellertid mena, att de nordiska länderna skall söka nå en gemensam ståndpunkt genom inbördes kompromisser också i sådana fall, där deras handelspolitiska mål är skiljaktiga. Kollegium finner det sannolikt att sådana kompromisser, som på grund av sakens natur ofta måste bli förtunnade, snarare leder till minskad än ökad slagkraft i förhållande till tredje land. Om samar- betet institutionaliseras i syfte att fortlöpande söka åvägabrinda en gemen- sam handelspolitisk ståndpunkt i olika uppkommande situationer, kan det också lätt — i strid med sitt syfte — orsaka internordiska friktioner. Detta skulle belasta det förtroendefulla ehuru mindre fast organiserade samarbete, som nu kan äga rum.

Mot bakgrunden av vad sålunda anförts anser sig kommerskollegium icke böra tillstyrka den föreslagna rekommendationen till de nordiska re-

geringarna om ändringar i de nuvarande formerna för samarbetet mellan de nordiska staterna i handelspolitiska frågor.

Förslag av ovanstående lydelse har av kollegium förelagts handelspolitiska rådet och därvid icke föranlett någon erinran.

Stockholm den 15 oktober 1963

Nils Malmfors

Rutger Croneborg

Till kommerskollegium har remissvar inkommit från Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, Handelskammaren i Göteborg, Handelskammaren i Gefle, Landsorganisationen och Kooperativa förbundet.

Stockholms handelskammare:

Såsom i medlemsförslaget erinras, försiggår ett regelbundet samarbete mellan »handelscheferna» i de nordiska länderna. I den rapport, som dessa avgivit i januari 1962 till Nordiska Ministerkommittén för ekonomiskt samarbete lämnas en redogörelse för den närmare innebörden av samarbetet, och det konstateras vidare, att handelschefsmötena varit av stort praktiskt värde, icke minst tack vare den informalitet, koncentration och öppenhet — även i förtroliga ämnen — som karakteriserat dem. I rapporten anföres avslutningsvis, att det vore ändamålsenligt och lämpligt, att detta nordiska samarbete på handelspolitikens område fortsattes såsom dittills.

Det synes Handelskammaren naturligt och riktigt att de nordiska länderna upprätthåller ett nära samarbete i handelspolitiska frågor. Det är givet, att det i vissa fall, såsom också anföres i medlemsförslaget, kan föreligga intresse motsättningar mellan våra länder. Dessa kan bero på olika utrikespolitiska utgångspunkter, på skiljaktigheter i näringslivets struktur och på andra förhållanden. Men där, såsom i flertalet fall, en verklig intresse gemenskap föreligger, bör den totala handelspolitiska slagkraft som Norden representerar tillvaratas genom en nära samverkan. Detta gäller icke endast i multilaterala sammanhang. Även vid förberedandet av bilaterala förhandlingar kan ett nordiskt samråd vara påkallat.

I medlemsförslaget hemställs om övervägande av »ytterligare åtgärder att inför såväl bilaterala som multilaterala handelsförhandlingar skapa organisatoriska förutsättningar för en effektiv samordning av de nordiska staternas handelspolitik». Trots sin positiva inställning till samarbetet som sådant, ställer sig Handelskammaren tveksam till behovet av ifrågasatta nya

organisatoriska åtgärder för samarbetet. Formerna för detta synes Handelskammaren liksom hittills böra smidigt anpassas till frågornas art och till den handelspolitiska utvecklingen i stort. Vissa frågor torde lämpa sig att tas upp på handelschefsnivå, i andra fall bör samarbetet realiseras på ministerplanet. Även samarbetet inom EFTA utgör en aspekt på problemet, som synes tala emot att binda det nordiska handelspolitiska samarbetet i några på förhand givna former.

Stockholm den 30 september 1963

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Skånes handelskammare:

Handelskammaren finner i likhet med förslagsställarna det önskvärt, att det nordiska samarbete, som de senaste åren ägt rum på det handelspolitiska området, fortsättes och ytterligare utbygges. De regelbundna sammankomster, som äger rum såväl på statsrådsplanet som mellan cheferna på utrikesministeriernas handelsavdelningar, är, såvitt Handelskammaren kan bedöma, av stort värde icke minst därigenom att förutsättningar på så sätt skapas för åstadkommande av en enhetlig nordisk linje i viktigare frågor. Att nordiskt samråd äger rum för betydelsefulla handelspolitiska ställningstaganden torde överhuvudtaget vara ägnat ge ökad tyngd åt de nordiska ståndpunkterna vid de internationella rådslagen.

Möjligheterna för ett nordiskt samarbete på detta område har dock sina gränser. Det kan bl. a. ifrågasättas huruvida det är lämpligt och genomförbart att — i överensstämmelse med vad förslagsställarna föreslår — som en mer eller mindre fast institution låta observatörer för de övriga nordiska länderna deltaga i bilaterala förhandlingar som föras av enskild nordisk stat. Vilket utrymme, som i övrigt i allmänhet kan föreligga för samarbetet, faller utanför Handelskammarens bedömande; det ankommer på statsmakterna att avgöra.

Malmö den 25 september 1963

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

S. Hammarskiöld

Gösta Jacobsson

Handelskammaren i Göteborg:

Förslagsställarna, herrar Kellgren och Lundström, har hemställt, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att överväga ytterligare åtgärder att inför såväl bilaterala som multilaterala handelsförhandlingar skapa organisatoriska förutsättningar för en effektiv samordning av de nordiska staternas handelspolitik. I och för sig kan de tankegångar, som utvecklats i förslaget, synes rimliga och ägnade att, om de förverkligas, leda till ett stärkande av de nordiska ländernas ställning vid internationella handelsförhandlingar. En grund för ett mera omfattande samgående av den art, som föreslagits, finns redan i den i förslaget återopade artikeln 22 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen. Handelskammaren ifrågasätter, huruvida man icke enbart med utgångspunkt från denna bestämmelse skulle kunna, i de fall då det visar sig praktiskt möjligt, utvidga samarbetet på sätt, som antytts i det remitterade förslaget. Det måste emellertid i detta sammanhang också framhållas, att ett sådant utvidgat samarbete, som åsyftas, i många hänseenden kommer att möta mycket stora vanskligheter av olika slag. Det lär väl sålunda vara uppenbart, att de olika nordiska länderna i vissa fall när det gäller internationella handelsavtal kan ha ganska motstridiga intressen, bl. a. beroende på den skiljaktiga strukturen av näringslivet i de olika länderna. I andra fall kan svårigheterna ligga däri, att redan ingångna handelsavtal löper med mycket skilda avtalstider, ibland — särskilt när det gäller betalningsavtal — med mycket långa löptider. Icke minst när det gäller avtal med östländerna kan svårigheter av sådan mera formell art förekomma.

Handelskammaren har emellertid ej något att invända mot att försök till utvidgat samarbete i enlighet med förslaget kommer till stånd. Kammaren har blott velat påpeka, att frågan utan tvivel innefattar avsevärda praktiska svårigheter, som förslagsställarna till synes ej berört i sin framställning.

Göteborg den 9 oktober 1963

För Handelskammaren i Göteborg

K. R. Bökman

R. Uddenberg

Handelskammaren i Gefle:

Handelskammaren erinrar om skrivelse i januari 1962 från chefen för utrikesministrarnas handelsavdelningar till Nordiska ministerkommittén, varav framgår att sedan några år tillbaka möten mellan cheferna för de handelspolitiska avdelningarna i de nordiska ländernas utrikesdepartement

äger rum för utbyte av synpunkter och upplysningar i handelspolitiska frågor. Den Nordiska Ministerkommittén förklarade 1960, att den fann det viktigt att detta samarbete intensifierades och i fortsättningen gavs fastare och mera regelbunden karaktär. Med hänsyn till deras värde ur nordisk synpunkt framhölls vidare, att dessa möten borde äga rum minst 4 gånger om året. Sådana möten har därefter också regelbundet kommit till stånd, därvid en i förväg uppgjord dagordning följts. De ha omfattat samtliga för de nordiska länderna aktuella handelspolitiska spörsmål.

Med hänsyn till den nya inriktningen i de nordiska ländernas handelspolitik, har förhållandena till EEC varit föremål för utförliga och givande meningsutbyten, ofta av mycket förtrolig karaktär, varjämte olika frågor, som behandlats inom OEEC/OECD och GATT, upptagit betydande del av tiden vid handelschefsmötena. Diskussionerna har lett till att en samordning av ståndpunkterna ofta kunnat ske, särskilt beträffande förhandlings-taktiken. Det erinras vidare om att de nordiska ländernas representanter i nyss nämnda internationella organisationer upprätthåller ett nära samarbete på platsen.

Vid mötena har vidare erfarenheter utbytts om handelspolitiska problem på den bilaterala reglerade utrikeshandelssektorn, främst beträffande förhållandet till statshandelsländerna, den sovjetiska inställningen till EFTA och EEC m. m.

Det råder enighet om att handelschefsmötena är av stort praktiskt värde, inte minst tack vare den informalitet, koncentration och öppenhet — även i förtroliga ämnen — som karakteriserar dem; detta har bl. a. möjliggjorts av den begränsade deltagarkretsen och de arbetsformer, som utbildat sig.

Som framgår av nämnda skrivelse från chefen för utrikesministrarnas handelsavdelningar förekommer redan nu mellan de nordiska länderna ett regelbundet och förtroligt samarbete för att åstadkomma en samordning av de nordiska staternas handelspolitik.

Handelskammaren har givetvis icke någon erinran mot att detta samarbete utvidgas och konkretiseras, men det förefaller Handelskammaren som om några ytterligare åtgärder icke behöver vidtagas med hänsyn till de positiva resultat som handelschefsmötena synbarligen redan har uppnått.

Gävle den 8 oktober 1963

Handelskammaren i Gefle
för Gävleborgs län,
Uppland och Dalarna
Sven Engwall

Tryggve Ahlgren

Landsorganisationen i Sverige:

Efter en kort genomgång av de nordiska ländernas betydelse i den internationella handeln och av de internationella förhandlingsuppgifter som de nordiska länderna i den närmaste framtiden står inför i sin handelspolitik föreslår motionärerna att ett system med regelbundna överläggningar mellan företrädare för de nordiska länderna inför varje betydelsefull internationell förhandling införes. Dessa överläggningar skulle främst syfta till att genom noggranna förberedelser och i vissa fall genom kompromisser lägga grunden för ett gemensamt nordiskt uppträdande. Vidare föreslås att observatörer från övriga nordiska stater regelmässigt skall delta vid bilaterala handelsförhandlingar med östblockets länder samt att Nordiska rådet mer allmänt måtte rekommendera regeringarna att överväga åtgärder att såväl inför bilaterala som multilaterala handelsförhandlingar skapa organisatoriska förutsättningar för en effektiv samordning av de nordiska staternas handelspolitik.

Såsom motionärerna också framhåller har en viss samordning av de nordiska ländernas handelspolitik redan kommit till stånd bl. a. genom ett regelbundet samarbete mellan handelsministrarna i de nordiska länderna. En annan viktig form av samarbete som motionärerna inte nämner är kartellsamarbete på t. ex. pappers- och massasidan. Inom detta område har de nordiska företagen ett gemensamt intresse och ett samordnat uppträdande utåt har därför fallit dem naturligt. På andra områden kan emellertid en samordning bli svårare att uppnå på grund av olikartade förutsättningar och motstridiga intressen. Ett sådant område är jordbruksexporten.

En närmare samordning av handelspolitiken mellan de nordiska länderna skulle möjligen kunna ge dem fördelar och skulle kunna öka deras inflytande i avgörande internationella förhandlingar. Å andra sidan reser en sådan samordning mera djupgående problem än de motionärerna berört. De kompromisser som motionärerna efterlyser skulle delvis komma att beröra positioner, som förhandlingarna hittills uppfattat som orubbliga eller tabubelagda. Den omsorg om svaga näringsgrenar och olika »vested interests», som i så många andra sammanhang försvårar det ekonomiska samarbetet i Norden, torde även här komma att göra sig starkt påmind. Innan en mera vidsynt attityd gör sig gällande i alla de nordiska länderna kan knappast ett handelspolitiskt samarbete väntas ge något avsevärt resultat.

Stockholm den 7 oktober 1963

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Lillemor Erlander

Kooperativa förbundet:

Förslagsställarna framhåller, att redan nu försiggår ett regelbundet samarbete mellan »handelscheferna» i de nordiska länderna i form av sammanträffanden med utbyte av meningar och upplysningar. Denna ordning, som avsett goda resultat, bör enligt förslagsställarnas mening ytterligare utbyggas. Det bör övervägas att få till stånd regelbundna överläggningar mellan företrädare för de nordiska länderna inför varje mer betydelsefull internationell förhandling. Noggranna förberedelser bör vidtagas och i de fall intressemötsättningar finns bör man söka genom kompromisser och ömsesidiga eftergifter sammanjämka dessa för att redan före förhandlingarna skapa ökad slagkraft genom gemensamt uppträdande.

Förslagsställarna erinrar om artikel 22 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen: »De fördragslutande parterna skola i internationella handelspolitiska frågor såväl var för sig som gemensamt söka främja nordiska intressen och i detta syfte rådgöra med varandra».

Kooperativa förbundets styrelse vill först helt allmänt framhålla, att även sedan de nordiska länderna anslutit sig till European Free Trade Association och ingått som medlemmar i OECD det nordiska samarbetet alltjämt fortsätter på betydelsefulla områden, vilka också berör ekonomiska uppgifter, den ekonomiska lagstiftningen, såsom företags- och näringslagsstiftningen, patentlagstiftningen etc. och att detta samarbete har direkt eller indirekt anknytning till handelspolitiska förhållanden. En företagsmässig integration har ägt rum på vissa områden och är under förberedelse på andra. Styrelsen vill i detta sammanhang erinra om den integration på konsumentkooperationens område, som förberedes inom den gemensamma nordiska organisationen Nordiska Andelsförbund genom det till denna anknutna Økonomisk Sekretariat i Köpenhamn. Integrationen avser ingående samarbete på den kooperativa produktionens område, både genom eventuellt upprättande av gemensamt ägda företag och genom specialisering av produktionen inom redan arbetande konsumentkooperativa industrier, vilka sammanlagt har ett betydande produktionsvärde, ca 2,3 miljarder sv. kronor. Positiva resultat har redan nåtts i den mån de tullpolitiska förhållandena öppnar möjligheter härför. När avvecklingen av de inbördes tullmurarna och andra restriktioner slutförts inom EFTA, till vilken ju också de fyra största nordiska länderna är anslutna, ökar i betydlig omfattning förutsättningarna för denna speciella företagsintegration. Atskilliga av de konsumentkooperativa industriföretagen, särskilt i vårt land, har också upparbetat export på länder utanför Norden och EFTA.

Det framhölls i det betänkande, som avgavs år 1958 av det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, att det nordiska ekonomiska samarbetet kommer att utvecklas avsevärt snabbare än inom det europeiska frihandelsområdet, som vid denna tidpunkt då var föremål för överläggningar men ännu

inte var upprättat. De nordiska länderna med sin relativt höga lönenivå kommer att särskilt inrikta sig på industrier, som erfordrar en hög grad av tekniskt kunnande och arbetsskicklighet, speciellt inom de mekaniska och elektriska industrierna, stålindustrin och övrig metallindustri samt de kemiska industrierna. Samtliga dessa industrier är i mycket betydande omfattning inriktade på export.

Det nordiska samarbetet tar i särskilt hög grad sikte på ytterligare rationalisering och specialisering, för vilka syften grunden läggs genom direkt företagsarbete även inom andra företagsformer än den konsumentkooperativa över de nordiska gränserna ömsesidiga kapitalinvesteringarna, samt genom gemensam forskning. Utvecklingen i dessa riktningar kommer givetvis att förstärka de nordiska ländernas konkurrensförutsättningar i handelsutbytet med dessa länder.

Det synes styrelsen klart, att ett intimt samarbete på handelspolitikens område, sådant som förslagsställarna åsyftar, har ett mycket betydande värde för att hävda samtliga nordiska länders intressen i den internationella konkurrensen. Förutsättningarna för åstadkommande av en gemensam europeisk stormarknad genom EFTA-ländernas anslutning till EEC syns för närvarande vara skjutna på en tämligen avlägsen framtid. En sådan anslutning skulle ha inneburit bortfallande av samtliga inbördes tullgränser inom Europa, där också de nordiska länderna har en stor exportmarknad. Anslutningen skulle givetvis ha betytt skärpt konkurrens på en dylik för alla europeiska länder gemensam stormarknad. Det är dock mycket sannolikt, att bortfallandet av inbördes tullar och handelsrestriktioner i många fall skulle ha haft större positiv betydelse för de nordiska ländernas industriexport än de med dem konkurrerande företagens speciella fördelar i andra länder inom en sådan marknad.

De av förslagsställarna påpekade fördelarna med en inom Nordiska rådet utarbetad, permanent fungerande anordning för det handelspolitiska samarbetet synes styrelsen inte bara ligga på det internationella handelspolitiska området utan en dylik anordning synes även vara ägnad att betydligt förstärka det ekonomiska samarbetet inom Norden på de områden som berörts i det föregående. De rent handelspolitiska motsättningarna, som förslagsställarna berört, torde till säkerligen avsevärd del kunna sammanjämkas och delvis helt undanröjas genom samordning och specialisering av de nordiska industrier, vilka sådana motsättningar nu finns eller annars kunde uppkomma i framtiden.

Styrelsen anser vidare, att de motstridiga intressen som kan uppkomma vid bilaterala förhandlingar med östländerna, är helt naturliga och att en eventuell konkurrens om handeln med dessa länder i längden väsentligen kommer att stärka Nordens ställning i dess helhet i öst-västhandeln. Vilket av de nordiska länderna, som kan ernå de fördelaktigaste villkoren vid des-

sa transaktioner, torde i varje fall knappast kunna bestämmas genom gemensamma förhandlingar de nordiska länderna emellan. I de fall, då en fördelning av en eventuell export eller importtransaktion till öststaterna mellan nordiska länder syns utförbar, torde detta vara möjligt att dryfta inom den permanenta anordning för handelspolitiskt samarbete, som förslaget innebär.

De speciella metoder, enligt vilka handelsförhandlingar förs mellan en öststat och andra länder, syns innebära betydande svårigheter för deltagande av observatörer från ett annat land än det, vilket uppträder som handelspartner å andra sidan vid ifrågavarande förhandlingar. Dessa rör sig, enligt vad hittillsvarande erfarenheter i allmänhet givit vid handen, om enstaka transaktioner av större eller mindre omfattning. I de fall, då det skulle kunna röra sig om generella bilaterala handelsföredrag mellan en öststat och ett nordiskt eller annat land, utesluter principiellt förhandlingarnas bilaterala karaktär deltagande i förhandlingarna av annan part än den, med vilken förhandlas. Även sådana handelsfördrag mellan öststat och annan stat har dock avslutats, t. ex. handels- och kreditavtalet mellan Sverige och Sovjetunionen och mellan Tyska Förbundsrepubliken och Sovjetunionen för några år sedan, som ävenledes är av betydande omfattning. I varje fall förutsätter detta bägge parternas samtycke. Det system, som, enligt vad förslagsställarna framhåller, tillämpas, vid Benelux' förhandlingar med utomstående stater, syns givetvis erfordra också dessa staters samtycke.

Styrelsen har med dessa allmänna reflexioner givetvis inte velat förringa det stora värde, som uppträdande av de nordiska länderna som en enhet också vid bilaterala handelsförhandlingar skulle äga i den mån praktiskt-politiska möjligheter härför erbjuder sig.

Med hänvisning till vad ovan här anförts vill styrelsen tillstyrka det av hrr Kellgren och Lundström avgivna medlemsförslaget, och förorda, att Kungl. Kommerskollegium ville uppdraga riktlinjer för de procedurer att utarbetas av Nordiska rådet, som erfordras för att förslaget skall kunna förverkligas som en permanent anordning för ett ingående nordiskt handelspolitiskt samarbete.

Stockholm den 7 oktober 1963

Kooperativa förbundet
Styrelsen

Harry Hjalmarsson

John Gillberg

Thorsten Odhe

Exportkreditnämnden:

Förslaget syftar till att skapa ökade organisatoriska förutsättningar för samordning av de nordiska staternas handelspolitik utåt, såväl i bilaterala som multilaterala sammanhang. De sakfrågor som därvid aktualiseras spänner över mycket vida områden — redan utformningen av GATT- och OECD-överenskommelserna ger en erinran. Ehuru frågan om internationell reglering beträffande exportkreditgarantigivningen i sig är mycket betydelsefull — de aktuella förhandlingarna i OECD om dessa problem har sålunda stort intresse — får den dock sägas utgöra endast en ringa del av det problemkomplex, som omfattas av det framlagda förslaget. EKN har därför icke funnit anledning att uttala någon närmare uppfattning om hur den i förslaget berörda samarbetsfrågan i stort bör lösas.

På exportkreditgarantiområdet äger samarbete rum mellan de nordiska länderna på skilda vägar. Här må framhållas det kontinuerliga samarbete som sker mellan de olika garantigivande organen i konkreta garantifrågor och beträffande olika tekniska angelägenheter. Formerna härför skiftar allt efter det praktiska behovet; här förekommer såväl telefonsamtal, telegram- och brevväxling som personliga sammanträffanden. Vidare må nämnas att enligt den nordiska ministerkommitténs uppdrag en utredning pågår med syfte att ge en översikt över aktuella problem i samband med ett närmare nordiskt samarbete å exportkreditgarantiområdet. Genom de sålunda existerande anordningarna — som vid behov kan ytterligare utbyggas — torde en praktiskt lämplig institutionell grundval föreligga för sakligt samarbete inför ett av omständigheterna påkallat gemensamt nordiskt uppträdande i garantifrågorna vid internationella förhandlingar. Några ytterligare särskilda organisatoriska åtgärder synes därför under nuvarande förhållande icke erforderliga på det område som beröres av EKN:s verksamhet.

Stockholm den 11 oktober 1963

Bertil Swärd

M. Branting

**Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund och
Sveriges industriförbund:**

Utvecklingen inom utrikeshandeln har sedan andra världskriget kännetecknats av en fortlöpande liberalisering. Det handelspolitiska samarbetet har därigenom också kommit att koncentreras till olika internationella organisationer såsom GATT och OECD, under det att de bilaterala avtalen minskat i betydelse och omfattning. Formerna för nordisk handelspolitisk samverkan har självfallet också präglats härav.

På regeringsplanet förekommer som bekant ett nära samråd mellan de nordiska länderna, varvid tillfälle även gives till en avstämning på det handelspolitiska området. Ett regelbundet samarbete sker också, såsom förslagsställarna framhållit, inom ramen för de s. k. handelschefsmötena, varvid såväl multilaterala handelspolitiska frågor som bilaterala förhandlingsproblem diskuteras. Vidare äger i praktiken ett nära samråd rum mellan de nordiska ländernas delegationer hos olika internationella organisationer på det ekonomiska området, såsom GATT, ECE, OECD och EFTA. — Det kan konstateras, att dessa konsultationer på olika nivåer lett till mycket goda resultat och bl. a. skapat förutsättningar för att de nordiska länderna vid handelspolitiska ställningstaganden kunnat beakta varandras synpunkter och intressen. Några skäl att förändra eller ytterligare utbygga dessa arbetsformer synes därför knappast föreligga.

I medlemsförslaget har en parallell dragits med Beneluxunionen, varvid förslagsställarna hävdar, att vid varje förhandling mellan ett Benelux-land och en utomstående stat observatörer från unionens övriga medlemmar regelmässigt skulle delta. Härtill bör emellertid framhållas, att detta tillvägagångssätt tillämpades endast under initialskedet av Benelux-unionens tillvaro och att Benelux-länderna redan 1955 övergick till att föra gemensamma handelsförhandlingar och sluta gemensamma handelsavtal. Ett i så hög grad integrerat system torde emellertid vara lämpligt endast mellan länder, som sinsemellan redan har genomfört en gemensam marknad.

Danmark, Norge och Sverige är ju medlemmar av och Finland associerat med EFTA, inom vars ram en gemensam marknad håller på att växa fram. Det är i och för sig icke uteslutet, att ett fastare handelspolitiskt samarbete mellan EFTA-länderna kan komma att aktualiseras tämligen snart, i och med att frihandeln inom EFTA fullständigt genomföres. Mot denna bakgrund synes det icke lämpligt att nu kläda det internordiska handelspolitiska samarbetet i så fasta och bindande former, att en övergång till en samverkan i en vidare krets försvåras.

Sammanfattningsvis vill organisationerna — som delar förslagsställarnas uppfattning, att ett nära samarbete på det handelspolitiska området mellan de nordiska länderna är önskvärt och naturligt — framhålla, att ett dylikt samarbete redan synes fungera på ett tillfredsställande sätt och i former, som är väl anpassade efter dagens situation.

Stockholm den 28 oktober 1963

Sveriges allmänna exportförening

Jonas Nordenson

P. Zethelius

Sveriges grossistförbund

Einar Kördel

H. Åkerman

Sveriges industriförbund

Sven Dahlman

E. Braunerhielm

Sveriges lantbruksförbund:

Förslaget tager sikte på en effektivare samordning av de nordiska staternas handelspolitik i syfte att uppnå ett sådant inflytande på den internationella handelspolitiken, att detta kommer att stå i bättre proportion till Nordens samlade utrikeshandel. Lantbruksförbundet delar uppfattningen att detta är en önskvärd utveckling och vill här ge några kompletterande upplysningar om handeln med jordbruksprodukter.

Bland Nordens länder är Danmark den ojämförligt största exportören av jordbruksprodukter. Danmark har följaktligen också den bäst utbyggda exportorganisationen. Förslag har därför tidigare väckts om att övriga nordiska länder skulle gå samman med Danmark om ett samlat nordiskt utbud av jordbruksprodukter. Detta förslag har inte realiserats. Däremot har efter rekommendation från Nordiska rådet upprättats ett permanent nordiskt kontaktutskott för jordbruksfrågor, i vilket såväl regeringarna som jordbruksorganisationerna i de nordiska länderna har företrädare. I detta utskott förekommer konsultationer mellan medlemsländerna bl. a. vid försäljning av likartade produkter.

Även om ovannämnda kontaktutskott fyller ett visst behov, synes dock en ytterligare utbyggnad av det handelspolitiska samrådet på jordbruksområdet vara motiverat.

Stockholm den 2 oktober 1963

Sveriges lantbruksförbund
förening u. p. a.

Ture Bengtsson

C. W. Curtman

Nils Jacobsson

BILAGA 2

**Utdrag ur protokoll från sammanträde av cheferna för handelsavdelningarna i de nordiska ländernas utrikesdepartement
den 21—22 mars 1963**

Med hänsyn till värdet av det informationsutbyte, som ägde rum vid dessa informella möten, beslöts slutligen att man, i det besvärliga läge som uppkommit efter sammanbrottet av de engelska förhandlingarna i Bryssel, på kallelse av land som ansåg särskilda skäl därtill föreligga, även skulle kunna avhålla möten ad hoc för diskussion av någon särskild fråga, som

kunde aktualiseras mellan ordinarie handelschefsmöten. Detta syntes även ligga i linje med det närmare handelspolitiska samarbete mellan de nordiska länderna som förutsattes inom EFTA.

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över medlemsförslaget

I. Medlemsförslaget

Forslagsstillerne peker på de nordiske lands meget betydelige utenriks-handel og illustrerer denne med en del statistiske data. Hvis Norden skal få den innflytelse på det handelspolitiske område tilsvarende landenes samlede utenrikshandel, er det nødvendig med et intensivt samarbeid dem imellom.

Formen for handelspolitiske overenskomster har endret seg vesentlig i den senere tid, idet multilaterale forhandlinger, vanligvis innen internasjonale organisasjoner som GATT og OECD, er kommet sterkere i forgrunnen på bekostning av bilaterale forhandlinger. De små stater har i denne forbindelse mange ganger vanskelig for å gjøre seg gjeldende i kretsen av de store handelsstater.

Under henvisning til artikkel 22 i den nordiske samarbeidsavtale mener forlagsstillerne at det bør tas initiativ til fortsatt utbygging av samarbeidet om internasjonale handelspolitiske spørsmål. Ordningen med et regelmessig samarbeid mellom »handelsjefene» i de nordiske land bør utbygges. Det bør overveies å komme fram til regelmessige drøftinger mellom representanter for de nordiske land med sikte på gjennom nøye forberedelser å legge grunnen for en felles nordisk opptreden ved enhver mer betydningsfull internasjonal forhandling.

Med hensyn til bilaterale handelsforhandlinger med statshandelsland bør det overveies et system hvor observatører fra de øvrige nordiske land får anledning til å være til stede.

Under henvisning til ovennevnte synspunkter ønsker forlagsstillerne att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att överväga ytterligare åtgärder att inför såväl bilaterala som multilaterala handelsförhandlingar skapa organisatoriska förutsättningar för en effektiv samordning av de nordiska staternas handelspolitik.

II. Remissuttalelser

Det overveiende flertall av de instanser som har fått medlemsforslaget til uttalelse, stiller seg negativt til spørsmålet om behovet for å etablere nye

organer for samordningen av handelspolitikken. De samarbeidsformer som brukes i dag, utnytter stort sett de praktiske muligheter og de krav som kan stilles. I slik negativ retning uttaler seg *Udenrigsministeriet* i Danmark, *Industriraadet*, *Provinshandelskammeret*, *Finlands industriförbund*, *Finska träförädlingsindustriernas centralförbund*, *Lantbruksproducenternas centralförbund*, *Utenriksdepartementet* i Norge, *exportkreditnämnden*, *kommerskollegium*, *Stockholms handelskammare*, *Handelskammaren i Gefle*, *luftfartsstyrelsen*, *sjöfartsstyrelsen*, *Sveriges allmänna exportför- ening*, *Sveriges grossistförbund* og *Sveriges industriförbund*. De nevnte instanser erkjenner imidlertid fullt ut betydningen av det handelspolitiske samarbeid og ser det gjerne ytterligere styrket, hvor dette er praktisk mulig.

Handelsministeriet i Danmark peker på det samarbeid som har vært praktisert i de senere år og som har ført til tilfredsstillende resultater. Hvis dette samarbeid kan ytterligere utbygges, ser ministeriet det gjerne og er positivt innstilt til bestrebelse i så henseende. Når det gjelder de bilaterale forhandlinger, er det et spørsmål om det er mulig å endre den bestående form for nordisk samarbeid. Handelsministeriet vil dog ikke avvise denne mulighet. *Finlands utrikeshandelsförbund* og *Skånes handelskammare* finner det ønskelig at det handelspolitiske samarbeid utvides, men uttaler seg ikke om nye organisatoriske tiltak. *Grosserer-Societets Komité* har ikke noen merknader til forslaget i den generelle form som det er holdt i.

Landsorganisationen i Sverige uttaler bl. a., at en nærmere samordning av handelspolitikken mellom de nordiske land skulle muligens være fordelaktig, men på den annen side reiser en samordning mer dyptgående problemer enn de som er berørt av forslagsstillerne. *Handelskammaren i Göteborg* har ikke noe imot at et utvidet samarbeid kommer i stand i samsvar med forslaget, men spørsmålet omfatter praktiske problemer som ikke er omtalt i forslaget.

Ministeriet for Grønland slutter seg prinsipielt til forslaget, særlig forsåvidt angår samordning av de nordiske lands felles opptreden under multilaterale forhandlinger med store internasjonale organisasjoner. Derimot vil det neppe være hensiktsmessig i samme omfang å gjennomføre samordning ved bilaterale avtaler. *Landbruksministeriet* og *Landbruksrådet* i Danmark og *Kooperativa förbundet* i Sverige gir medlemsforslaget sin fulle støtte.

III. Komitéens uttalelse

Av remissuttalelsene fremgår at alle instanser ønsker et videst mulig handelspolitisk samarbeid mellom de nordiske land. Det pekes på at ikke ubetydelig samordning av handelspolitikken allerede finner sted. På visse områder har de nordiske lands bedrifter felles interesser og en samordnet opptreden utad kan være naturlig. På andre områder er forutsetningene ulike og motstridende interesser kan gjøre seg gjeldende, hvorfor en samordning vanskeligere kan gjennomføres.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har et intimt samarbeid om internasjonale markedsproblemer og handelspolitisk samarbeid ellers innen rammen av EFTA og FINEFTA. De nordiske land har videre et nært samarbeid innen GATT, særlig om den ytre handelspolitikken. Også ellers samrår landene seg i handelspolitiske og andre internasjonale saker. Samordningen av handelspolitikken finner sted i flere organer, som Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid, Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg, de såkalte handelssjefsmøter, rådslagninger mellom de nordiske lands representanter ved forskjellige organisasjoner (f. eks. GATT og OECD) og ad-hoc-møter mellom tjenestemenn i hovedstedene til forberedelse av viktigere internasjonale forhandlinger.

I artikkel 22 i den nordiske samarbeidsavtale er anført, at avtalepartene skal i internasjonale handelspolitiske spørsmål såvel hver for seg som i fellesskap søke å fremme nordiske interesser, og rådføre seg med hverandre i dette øyemed. I samsvar med disse bestemmelsene kan det på enkelte felter være behov for intensivering av det handelspolitiske samarbeidet på lengre sikt uten at det skulle nødvendiggjøre etablering av nye organer. Da landene har forskjellige interesser, vil det være vanskelig å nå fram til en felles nordisk handelspolitikk. Sektorvis (f. eks. når det gjelder skipsfarten) kan en få i stand felles nordisk opptreden, ellers må en tilpasse seg de forskjellige tilfelle. Som eksempel på fordelaktig arbeidsdeling landene imellom vil en nevne handelspolitiske utredninger av felles interesse. I praksis burde de nordiske handelssjefsmøter kunne fungere som koordinerende instans. Handelssjefene kunne fordele de aktuelle utredningsoppdrag innbyrdes på en passende måte.

Under henvisning til ovenstående vil Nordisk Råds økonomiske nimannskommité uttale at den er av den oppfatning at de organisatoriske former for samarbeid som en er kommet fram til, synes å virke tilfredsstillende. Det skulle derfor ikke være påkrevet med etablering av nye institutter. En vil imidlertid understreke det som er anført i artikkel 22 i den nordiske samarbeidsavtale og betydningen av at dette samarbeid intensiveres og om mulig utvides. Utviklingen på lengre sikt antas bl. a. å ville gjøre spørsmålet om felles utredningsarbeid av handelspolitiske problemer aktuelt. En fordeling av arbeidet landene imellom ville være naturlig og hensiktsmessig i denne forbindelse.

Komitéen vil foreslå

at rådet ikke foretar seg noe i anledning av forslaget.

København, 8. januar 1964

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Axel Strand

Medlemsförslag

om harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor

(Väckt av Jean Braconier, Holger Eriksen och Knud Thestrup)

Den allmänna omsättningen av varor är i samtliga nordiska länder föremål för en generell beskattning, en varuskatt. Härutöver är i alla länderna ett flertal speciella varor belastade med särskilda skatter eller avgifter — i det följande benämnda punktskatter. Dessa har regelmässigt fått en högst varierande utformning i de olika länderna. Även om vissa varugrupper tämligen genomgående är föremål för s. k. punktbeskattning, varierar dock även urvalet av de varor, som underkastas beskattning från land till land, så att en vara, som i ett land är skattefri, i ett annat kan vara tämligen hårt beskattad. I det följande undantages jordbruksprodukterna, enär beskattningen av dessa dikteras av jordbrukspolitiska hänsyn och därför icke kan ses fristående.

För att närmare illustrera efter vilka varierande principer punktskatterna utgår, lämnas i en bilaga (*Bilaga 1*) uppgifter om hur spritdrycker, vin och maltdrycker, silver, tandkräm, kaffe och bensin beskattas i de nordiska länderna. Olikheterna i beskattningens höjd och utformning torde framgå med all önskvärd tydlighet av dessa uppgifter. De principiella skiljaktigheterna mellan de olika systemen gör dock, att direkta jämförelser mellan skattebelastningen i de olika länderna blir synnerligen svåra att företaga. För en och samma vara kan sålunda punktskatten i ett land beräknas på basis av importpriset, i ett annat på partihandelspriset och i ett tredje på detaljhandelspriset, samtidigt som varan i något land också belastas med allmän varuskatt men i ett annat land inte. I något land kan varan därjämte vara tullbelagd, medan den i övriga länder får införas tullfritt.

Punktskatternas olikartade utformning har fått till följd, att skattebelastningen och därmed konsumentpriserna för flertalet av dessa skatter berörda varor avsevärt växla från land till land. Dessa skattemässigt betingade olikheter förhindrar en naturlig konkurrens mellan producenterna i de fall där en sådan konkurrens i och för sig ter sig naturlig. Vi-

dare nödvändiggör dessa olikheter en rad särbestämmelser, som i sin tur framkallar ett omfattande kontrollsystem icke minst vid gränserna. Härigenom vållas ofta irritation mellan länderna.

Givetvis kan man ej bortse från att dessa skiljaktigheter också har en starkt stimulerande inverkan på »den artificiella gränshandeln» och ofta nog framkallar en livlig resetrafik. Med moderna fortskaffningsmedel kan denna bli synnerligen omfattande och av direkt ekonomisk betydelse. Som exempel kan nämnas den svenska sockerskatten, som för närvarande uppgår till inte mindre än 20 öre per kg. Denna höga skatt har lett till en allvarlig snedvridning av gränshandeln med Danmark och Norge, där man inte har någon specialskatt på socker. I en debatt i svenska riksdagen i mars 1963 om upphävande eller omläggning av viss indirekt beskattning uttalade herr Gösta Jacobsson i första kammaren bl. a. följande:

Sockerskatten leder alltså till mindre rationella inköpsvanor, dyrbara för folkhushållet. Det har beräknats, att de svenska inköpsresorna till Danmark årligen svarar för en kvantitet av 8 å 10 miljoner kg, motsvarande resor till Norge för 3 å 4 miljoner kg. Att observera är att en gränshandel om cirka 14 miljoner kg under normala förhållanden undandrar 6 miljoner i införselavgiftsmedel från den statliga sockerregleringsfonden. Med anlitanade av dessa medel skulle konsumentpriset kunna sänkas med 3 å 4 öre per kg eller med nuvarande avtal betpriset höjas med 30 å 40 öre per 100 kg. Frågan är alltså av stor betydelse för betodlingen — —

Av exemplet, som visserligen angår en jordbrukspolitiskt betingad avgift, framgår med all tydlighet att dessa inköpsresor på intet vis saknar nationalekonomisk betydelse. Liknande siffror kan nämnas för andra varugrupper. Det är ur många synpunkter irrationellt att en och samma vara till följd av skilda beskattningsregler betingar helt olika priser i Nordens skilda länder. I åtskilliga fall snedvrids härigenom den internordiska handeln på ett oekonomisk sätt.

Det nordiska samarbetet — icke minst det som bedrivs inom Nordiska rådets ram — kan sägas vara inriktat på att göra de nationella gränserna inom Norden så litet märkbara som möjligt för ländernas medborgare. På beskattningens område har samarbetet ännu ej kommit särskilt långt, möjligen med viss reservation för bolagsbeskattningen. På detta område har på initiativ av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté en grupp särskilt tillkallade sakkunniga från Danmark, Finland, Norge och Sverige företagit en jämförande studie av de olika ländernas system för företagsbeskattningen, som kan komma att utgöra en god grundval för fortsatt arbete med denna sak (se Nordisk udredningsserie, 1963: 5).

Det vore önskvärt att punktbeskattningen kunde på samma sätt bli föremål för en komparativ undersökning. En sådan redogörelse för punktbeskattningen på vissa viktigare varor skulle troligen ge vid handen, att i många fall de existerande olikheterna kunde åtminstone i viss mån

utjämnas. En harmonisering av punktbeskattningen på sådana punkter, där olikheterna förorsakar särskilda olägenheter för den internordiska handeln, borde alltså kunna komma till stånd.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

Malmö och Köbenhavn i augusti 1963

Jean Braconier

Holger Eriksen

Knud Thestrup

BILAGA 1

Beskattningen av vissa varor i Finland, Danmark, Norge och Sverige

(Samtliga belopp är angivna i nationella valutor; de angivna tullsatserna är i regel reducerade med 50 % gentemot EFTA-länder)

S p r i t d r y c k e r

Finland	Danmark	Norge	Sverige
Med stöd av 5 § alkohollagen fastställer det statliga alkoholbolagets förvaltningsråd utminuterings- och utskänkingspriset på alkoholdrycker. Utgående från alkoholhalten försöker man prissätta olika drycker med hänsyn till de skador de kan vålla. Brännvinsprisets relation till arbetslönerna har under senare år varit rätt stabil. Däremot har ölpriset kontinuerligt tillåtits sjunka i förhållande till arbetslönerna. Alkoholbolagets prispolitik bestäms i enlighet härmed i första hand av sociala motiv medan den statsfinansiella synpunkten endast är en sekundär bakgrundsfaktor. Riksdagen anses med	<p><i>Grundavgift:</i> 27 kr/l 100 % sprit</p> <p><i>Procentavgift:</i> 50 % av grossistpriset (inkl. skatt)</p> <p><i>Allm. varuskatt:</i> 9 % av grossistpriset (inkl. skatt)</p> <p><i>Tull:</i> fatimporterat 1.50—3 kr/l</p> <p><i>Utskänkningsskatt:</i> 20 % av försäljningsvärdet</p> <p><i>Särskild skatt:</i> fatimporterat 6.80 kr/l buteljimporterat 15.60 kr/l</p> <p><i>Allm. varuskatt:</i> 9 % av grossistpriset (inkl. skatt)</p>	<p><i>Grundavgift:</i> 0.50—4.50 kr/volymliter</p> <p><i>Procentavgift:</i> 65—78 % av försäljningspriset (inkl. allm. varuskatt)</p> <p><i>Allm. varuskatt:</i> 10 % av konsumentpriset</p> <p><i>Tull:</i> fritt</p> <p>S t a r k v i n</p> <p><i>Grundavgift:</i> 0.70 kr/volymliter</p> <p><i>Procentavgift:</i> 47 % av försäljningspriset (inkl. allm. varuskatt)</p> <p><i>Allm. varuskatt:</i> 10 % av konsumentpriset</p>	<p><i>Grundavgift:</i> 0.30 kr/volympoc. alkohol</p> <p><i>Procentavgift:</i> 50 % av utminuteringspriset (exkl. allm. varuskatt)</p> <p><i>Allm. varuskatt:</i> 6 % av konsumentpriset</p> <p><i>Tull:</i> fatimporterat 0.35 kr/l buteljimporterat 1.35—1.85 kr/l</p> <p><i>Grundavgift:</i> 2.40 kr/l</p> <p><i>Procentavgift:</i> 36 % av utminuteringspriset (exkl. allm. varuskatt)</p> <p><i>Allm. varuskatt:</i> 6 % av konsumentpriset</p>

nuvarande lagstiftning sakna möjligheter att påverka priserna. Statsmaktens inflytande på prispolitiken kommer till uttryck däri, att det nämnda förvaltningsrådet utnämnes av statsrådet och genom att alkoholbolaget är underställt socialministeriet och överlämnar sitt överskott till staten.

Utskänkningskatt: 20 % av försäljningsvärdet

Tull: fatimporterat 1.15 kr/l

Särskild skatt:

fatimporterat 3.90 kr/l

buteljimporterat 11.70 kr/l

Allm. varuskatt: 9 % av grossistpriset (inkl. skatt)

Utskänkningskatt: 20 % av försäljningsvärdet

Tull: fatimporterat 0.75 kr/l

Särskild skatt: 1.75—2.05 kr/l

Allm. varuskatt: 9 % av grossistpriset (inkl. skatt)

Utskänkningskatt: 20 % av försäljningsvärdet

Tull: fatimporterat 0.58 kr/l
buteljimporterat 1.20 kr/l

Särskild skatt: 1.37 kr/l

Allm. varuskatt: 9 % av grossistpriset (inkl. skatt)

Tull: fritt

L ä t t v i n

Grundavgift: 0.45 kr/volym-liter

Procentavgift: 26 % av försäljningspriset (inkl. allm. varuskatt)

Allm. varuskatt: 10 % av konsumentpriset

Tull: fritt

S t a r k ö l²

Särskild skatt: 2.30 kr/l

Allm. varuskatt: 10 % av konsumentpriset

Utskänkningskatt: 1.26 kr/l

Tull: 2 kr/l

ö l²

Särskild skatt: 1.35 kr/l

Allm. varuskatt: 10 % av konsumentpriset

Tull: fatimporterat 1 kr/l
buteljimporterat 1.35 kl/l

Grundavgift: 0.24 kr/l

Procentavgift: 36 % av utminuteringspriset (exkl. allm. varuskatt)

Allm. varuskatt: 6 % av konsumentpriset

Tull: fatimporterat 0.20 kr/l
buteljimporterat 0.50 kr/l

Maltdrycksskatt: 1.41 kr/l

Allm. varuskatt: 6 % av konsumentpriset

Tull: 1.59 kr/l

Maltdrycksskatt: 0.48 kr/l

Allm. varuskatt: 6 % av konsumentpriset

¹ För inom landet tillverkat vin utgår en särskild tillverkningsavgift av 0.20 resp. 0.50 kr/l.

² Klassificeringen är inte entydig i de olika länderna.

*Finland**Danmark**Norge**Sverige*

Utskänkningsskatt: 20 % av försäljningspriset

*Tull: fatimporterat 0.58 kr/l
buteljimporterat 1.20 kr/l*

Utskänkningsskatt: 0.86 kr/l

Tull: 2 kr/l

Tull: 0.60 kr/l

L ä t t ö l³

Särskild skatt: 0.28 kr pr liter

Allm. varuskatt: 9 % av grossistpriset (inkl. skatt)

Utskänkningsskatt: 20 % av försäljningsvärdet

*Tull: fatimporterat 0.58 kr/l
buteljimporterat 1.20 kr/l*

Särskild skatt: 0.30 kr/l

Allm. varuskatt: 10 % av konsumentpriset

Tull: 2 kr/l

Maltdrycksskatt⁴: 0.12 kr/l

Allm. varuskatt: 6 % av konsumentpriset

Tull: 0.22 kr/l

C i g a r r e t t e r⁵

Grundaccis: 48 % av minut-handelspriset

Tilläggsaccis: 71.55—92.01 penni/st

Allm. varuskatt: 20 % av fabrikantpriset (inkl. accis och allm. varuskatt) resp. 25 % av importvärde och tull

Tull: 3.75 mk/kg

Tobaksavgift⁶:

17.86—23.09 öre/st. ber. på detaljhandelspriset

Tull: 17 kr/kg

Tobaksavgift: 11.6 resp. 13.2 öre/st

Allm. varuskatt: 10 % av konsumentpriset

Tull: 17 kr/kg

Tobaksskatt: 11.4 öre/st

Allm. varuskatt: 6 % av konsumentpriset

Tull: 2.1 öre/st

³ Klassificeringen är inte entydig i de olika länderna.

⁴ Gäller endast lagrat lättöl; det färska är skattefritt.

⁵ Inkluderar allm. varuskatt.

⁶ Avser korta cigaretter i 20-förpackning.

S i l v e r s m e d s v a r o r

			<i>Särskild skatt:</i> 15 % av grosshandelspriset (inkl. skatt)	<i>Särskild skatt:</i> 20 % av konsumentpriset (inkl. särskilda skatter, exkl. allm. varuskatt)
<i>Allm. varuskatt:</i> 20 % av fabrikantpriset (inkl. stämpelavg. o. allm. varuskatt) resp. 25 % av importvärde o. tull	<i>Allm. varuskatt:</i> 9 % av grosshandelspriset (inkl. skatt)	<i>Allm. varuskatt:</i> 10 % av konsumentpriset		<i>Allm. varuskatt:</i> 6 % av konsumentpriset
<i>Stämpelavgift:</i> 25 mk/kg				
<i>Tull:</i> 20 % av importvärdet	<i>Tull:</i> 20 % av värdet	<i>Tull:</i> 24—80 kr/kg		<i>Tull:</i> 10 % av importvärdet

T a n d k r ä m

				<i>Särskild skatt:</i> 20 % av grosshandelspriset (exkl. skatt)
<i>Allm. varuskatt:</i> 20 % av fabrikantpriset (inkl. allm. varuskatt) resp. 25 % av importvärde och tull	<i>Allm. varuskatt:</i> 9 % av grosshandelspriset (inkl. skatt)	<i>Allm. varuskatt:</i> 10 % av konsumentpriset		<i>Allm. varuskatt:</i> 6 % av konsumentpriset
<i>Tull:</i> 40 % av importvärdet	<i>Tull:</i> 15 % av importvärdet	<i>Tull:</i> 20 % av importvärdet		<i>Tull:</i> 12 % av importvärdet

K a f f e^s

				<i>Särskild skatt</i> ¹⁰ : 0.35 kr/kg
<i>Allm. varuskatt:</i> 20 % av fabrikantpriset (inkl. allm. varuskatt) resp. 25 % av importvärde och tull	<i>Allm. varuskatt:</i> 9 % av grosshandelspriset (inkl. skatt)	<i>Allm. varuskatt:</i> 10 % av grosshandelspriset (inkl. skatt)		<i>Allm. varuskatt:</i> 6 % av konsumentpriset
<i>Tull:</i> 1.25—1.80 mk/kg	<i>Tull:</i> 1.87 kr/kg	<i>Tull</i> ⁹ : 0.20 kr/kg		<i>Tull:</i> 0.45 kr/kg

⁷ Vid inhemsk tillverkning.

⁸ Orostat.

⁹ Departementet kan medge tullfri införsel.

¹⁰ Erlägges vid införseln. Finansministern har uttalat, att förslag inom kort kommer att framläggas om slopande av den särskilda kaffeskatten.

B e n s i n

<i>Finland</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Sverige</i>
<p><i>Allm. varuskatt: 20 % av fabrikantpriset (inkl. accis o. allm. varuskatt) resp. 25 % av importvärde och tull</i></p> <p><i>Tilläggsaccis:</i> v. import 0.41—0.46 mk/l v. inhemsk tillverkning 0.37—0.42 mk/l <i>Tull: 0.20 mk/l</i></p>	<p><i>Särskild skatt: 0.66 kr/l</i></p> <p><i>Tull: fritt</i></p>	<p><i>Ordinarie skatt: 0.18 kr/l</i> <i>»Vägs katt» 0.37 kr/l</i> <i>Allm. varuskatt: 10 % av grosshandelspriset (inkl. skatt)</i></p> <p><i>Tull: fritt</i></p>	<p><i>Bensinskatt: 0.38 kr/l</i> <i>Energiskatt: 0.09 kr/l</i></p> <p><i>Tull: fritt</i></p>

*BILAGA 2***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

— — — meddeler udenrigsministeriet, at man for sit vedkommende finder tanken om en sådan harmonisering værdifuld, og at man under hensyn hertil anser det for hensigtsmæssigt, at en undersøgelse som den foreslåede søges iværksat.

Udenrigsministeriet finder ex tuto anledning til at anføre, at de nordiske landes forpligtelser over for Den europæiske Frihandelssammenslutning (EFTA) ikke skønnes at være til hinder for på nordisk plan at gennemføre en harmonisering af beskatningen af visse varer, i det omfang sådan beskatning ikke indebærer diskrimination mod importerede varer.

Forsåvidt angår relationen til Det europæiske økonomiske Fællesskab (CEE) bemærkes, at det, som bl. a. omtalt i det foreliggende forslag (SAK A 34/64), med henblik på at lette de nordiske landes mulige senere tilslutning til Fællesskabet, bør tilsigtes, at der i forbindelse med en eventuel nordisk afgiftsharmonisering i videst muligt omfang tages hensyn til udviklingen i afgiftsspørgsmålet inden for Fællesskabet.

København, den 10 december 1963

P. m. v.

E. b.

Birger Abrahamson

Finansministeriet:

— — — skal man udtale, at man finder det hensigtsmæssigt, at mulighederne for en harmonisering af de nordiske landes indirekte beskatning undersøges. Til gennemførelse heraf vil det formentlig være nødvendigt, at der nedsættes et udvalg med repræsentanter fra de styrelser i de nordiske lande, hvorunder den indirekte beskatning hører, og finansministeriet er for sit vedkommende rede til at udpege repræsentanter fra departementet for told- og forbrugsafgifter til at deltage i et sådant udvalgsarbejde.

København, den 21. november 1963

Poul Hansen

Hans Hjort

Økonomiministeriet har i skrivelse den 25 november 1963 hænvisat till yttrande från Finansministeriet (se ovan).

Handelsministeriet och Landbrugsministeriet har i skrivelse den 3 januari 1964, resp. den 22 november 1963, förklarar sig tillstyrka medlemsförslaget.

Industrirådet:

En væsentlig motivering for en harmonisering af skatter og afgifter på visse varer er ifølge forslaget den øgede grænsehandel, som forskelle i skatter og afgifter giver anledning til. Det er imidlertid rådets opfattelse, at forskelle i punktskatterne kun i begrænset omfang har været årsag til grænsehandel mellem Danmark og de øvrige nordiska lande. For f. eks. tobak og spiritus har grænsehandelen ikke noget nævneværdigt omfang. For så vidt angår vin og spiritus, hvor salget i Finland, Norge og Sverige er underlagt monopoler, ville en harmonisering af skatter og afgifter i øvrigt kunne blive ganske betydningsløs gennem den prispolitik, monopolerne fører.

Industrirådet skal vedrørende vanskelighederne ved i det hele taget at harmonisere skatte- og afgiftslovgivningen henvise til Erhvervenes Skattesekretariats skrivelse af 25. september d. å., hvori bl. a. fremhæves, at hvis der på længere sigt skabes en europæisk harmonisering, som vel i så fald også vil komme til at omfatte punktskatterne, ville det være en besværlig og overflødig omvej først at søge gennemført en nordisk harmonisering og derpå foretage en væsentlig omlægning af de vedtagne regler for at tilpasse dem til et fælles europæisk system. For Danmarks vedkommende måtte det i øvrigt være overordentlig betænkeligt efter en nordisk harmonisering ikke længere at være frit stillet med hensyn til at foretage sådanne afgiftsændringer, som udviklingen i den dansk-tyske grænsehandel måtte gøre nødvendige.

Med bemærkning om, at de i forslaget givne oplysninger vedrørende øl og spiritus ikke er korrekte, må Industrirådet under henvisning til ovennævnte synspunkter fraråde en nordisk harmonisering af punktskatterne.

København, den 11. december 1963

P. r. v.

E. b.

E. Carstens

Grosserer-Societetets Komité:

I forslaget af august 1963 har et svensk og to danske medlemmer af Nordisk Råd henstillet til rådet at anbefale regeringerne at undersøge mulig-

hederne for en harmonisering af de nordiske landes regler om punktbeskatning på sådanne områder, hvor de nuværende uligheder skaber særlige vanskeligheder.

Til illustration af punktskatternes forskellige størrelser i de nordiske lande er der bilagt medlemsforslaget en oversigt over skatterne på drikkevarer, sølv, tandpasta, kaffe og benzin. Oversigterne viser, at sammenligninger vanskeliggøres ved, at afgifterne beregnes på forskellige grundlag. At beskatningen varierer fra land til land, og at dette for nogle varer fører til forskel i detailpriserne, kan der dog ikke være tvivl om.

Ønsket herom motiveres først med, at de forskellige priser forhindrer en naturlig konkurrence mellem producenterne i de tilfælde, hvor en sådan konkurrence ellers ville være naturlig. Det er vanskeligt at se, hvad der ligger bag ved denne betragtning. Hvis en vare er højt beskattet i et land, vil den som regel være mindre efterspurgt, end hvis den ikke var beskattet, og man kan således gå ud fra, at den højt beskattede vare er relativt vanskelig at afsætte. Men dette vilkår gælder principielt for alle, der vil sælge på dette marked, og producenternes indbyrdes konkurrence bliver derfor ikke forhindret som følge af punktbeskatningen. Da punktskatterne sædvanligvis udgør en procentdel af engros- eller detailprisen, må det dog erindres, at en forskel i produktionsprisen kan føre til en endnu større forskel i detailprisen, hvorved den, der producerer billigt, får en ekstra fordel. Dette gælder dog uden hensyn til, om det er en udenlandsk eller indenlandsk producent. Hvis prisforskellen havde været en følge af told eller importafgifter, ville udenlandske producenter have været ringere stillet i konkurrencen, men en punktskat alene kan ikke føre til dette resultat. Der ses herved bort fra den nedenfor omtalte grænsehandel.

En punktskat på en vare i producentlandet vil heller ikke forringe den pågældende producents konkurrenceevne i andre lande, idet punktskatten bortfalder ved eksport.

Forslagsstillerne nævner dernæst, at de store prisforskelle nødvendiggør en række særbestemmelser, som atter kræver omfattende kontrolforanstaltninger, især ved grænserne, og dette fører ofte til irritation mellem landene. Dette er vel i nogen grad rigtigt for grænsehandelens vedkommende, men for den normale samhandel mellem landene kan det ikke ses, at stor forskel i detailpriserne forårsaget af punktskatterne skulle nødvendiggøre væsentligt udvidede særbestemmelser eller kontrolforanstaltninger i forhold til, hvad international handel i almindelighed fører med sig.

Som nævnt frembyder den såkaldte grænsehandel særlige problemer. Grænsehandel foreligger, når personer, der er bosat i det ene land, drager over grænsen til andet land og dér i detailforretningerne indkøber varer, som de derefter selv transporterer tilbage til bopælslandet. Da der som regel kun er tale om varer til eget eller familiens brug eller til mindre gaver, er det begrænset, hvor store varemængder der kan handles på denne måde,

men med store antal af rejsende kan det dog dreje sig om ganske anselige beløb.

Selv om sådanne indkøbsrejser kan betale sig for de enkelte, er det dog alt i alt en urational fremgangsmåde, og samfundsøkonomisk ville det være en fordel, om man kunne reducere grænsehandelen. I forbindelse med grænsehandel kan der også tales om forskydning i konkurrenceforholdene, især måske for de handlende i grænsebyerne, og de af forslagsstillerne omtalte irriterende kontrolforanstaltninger må væsentligst indføres for at regulere grænsehandelen.

Alt i alt er der således meget, der taler for, at man søger at reducere de prisforskelle og andre forhold, der er hovedårsager til grænsehandel af betydeligt omfang.

Men spørgsmålet bliver herefter, om man kan give punktskatterne skylden for en væsentlig del af grænsehandelen. De danske erfaringer fra denne handel med Sverige tyder ikke på, at dette er berettiget.

De senere år har grænsehandelen været domineret af svenskeres indkøb af landbrugsvarer i Danmark, men den prisforskel, som har gjort dette fordelagtigt, skyldes ikke punktskatter, men den svenske landbrugspolitik, som forslagsstillerne dog har ønsket at holde uden for denne debat. Også den tidligere svenske rationering af drikkevarer har ført til indkøb i Danmark, selv om den danske beskatning på det punkt var højere end den svenske.

I årene efter den sidste krig førte almindelig vareknaphed til omfattende indkøbsrejser til Sverige, men dette ophørte, efterhånden som vareknapheden tog af. Der foretages dog stadig mange indkøbsrejser til Sverige, men større økonomisk fordel derved er der næppe, især efter at de høje danske afgifter på nødder og mandler er nedsat; disse var for øvrigt toldafgifter og ikke punktskatter.

Medlemsforslaget nævner kun eet eksempel på grænsehandel som følge af beskatning, nemlig den svenske sukkerskat på 0,20 kr. pr. kg, som ganske vist er et led i landbrugspolitikken. Eksemplet er dog ikke særlig illustrerende, idet der i begge lande er importregulering for sukker, og den indenlandske fremstilling er monopoliseret, så at producenterne og — i hvert fald i Danmark — regeringen kan bestemme prisen. Som følge af stigningen i verdensmarkedsprisen, som skal følges af den sukkerforbrugende industri, kunne den danske forbrugerpris nedsættes, og dette førte til så store svenske grænsekøb, at man måtte indføre dansk eksportforbud. Men så vidt vides var prisforskellen mellem dansk og svensk sukker da betydeligt større end den svenske afgifts 0,20 s. kr.

For øvrigt er det sådanne pludselige eksportforbud eller importforbud — såsom det svenske overfor kød som følge af mund- og klovsyge i Danmark — som irriterer trafikanterne. En almindelig beløbs- eller vægtbegrænsning for den enkeltes grænseindførsel synes de fleste at finde rimelig og fornuftig.

Overfor prisforskydninger som den, der skete med sukker, er harmonisering af punktskatterne virkningsløs. Noget tilsvarende vil gælde over for statsmonopolerne, idet disse vil kunne lade en ændring i punktskatterne opveje gennem en modgående ændring i priserne.

Grænshandelen har således i realiteten kun været lidt påvirket af forskelle i punktskatterne. Betydelig større betydning for grænsetrafikken mellem Danmark og Sverige har det nok haft, at der på en række søværts forbindelser er afgiftsfrihed for nogle varer, der er højt beskattede i begge lande. Med denne trafik følger vel også nogen grænsehandel ud fra det synspunkt, at når man nu er i »udlandet«, kan det være interessant at købe lidt med hjem; men om større beløb er der næppe tale.

Selv om punktskatterne således ikke hidtil har haft større indflydelse på grænsehandelen, kan det dog ikke udelukkes, at fremtidige forskydninger i disse skatter kan give anledning til en stærk forøgelse af grænsehandelen; sandsynligheden for at dette vil ske, er dog næppe ret stor. En forhøjelse af skatten på en vare i et sådant omfang, at en betydelig grænseindførsel vil blive følgen, vil antagelig støde på politisk modstand, især fra producenterne og fra de handlende i grænseområderne. Snarere kunne man befrygte afgiftsnedsættelse, der kunne medføre stor grænseudførsel, men da punktskatterne på de vigtigere varer indbringer ganske betydelige beløb til statskasserne, er risikoen for en sådan stærk nedsættelse nok heller ikke stor.

Heller ikke i fremtiden synes en harmonisering af punktbeskatningen således at være et påkrævet eller egnet middel til at reducere grænsehandelen.

Om vanskelighederne i det hele taget ved at harmonisere vigtigere dele af skatte- og afgiftslovgivningen skal det fremhæves, at hvis det på længere sigt er målet at skabe en europæisk harmonisering, som vel i så fald også må omfatte punktskatterne, vil det være en besværlig og ganske overflødig omvej først at søge gennemført en nordisk harmonisering og derpå foretage væsentlig omlægning af de vedtagne regler for at tilpasse dem til et fælleseuropæisk system.

Efter komiteens opfattelse bør man især i Danmark nære betænkelighed ved at binde sig til en harmoniseret nordisk afgiftslovgivning. For det første har Danmark en grænse til Den vesttyske forbundsrepublik, og over denne grænse foregår en ret betydelig grænsehandel, vistnok bl. a. på grund af de høje danske afgifter på drikkevarer. Det ville være uheldigt, om Danmark ikke længere skulle være frit stillet med hensyn til at foretage sådanne afgiftsændringer, som udviklingen i den dansk-tyske grænsehandel kan gøre nødvendige.

For det andet må det erindres, at der i mange år har været dansk tradition for især at benytte punktskatterne, når der af valutariske grunde skulle foretages finanspolitisk stramning; derved har man hurtigt og let kunnet opnå en forhøjelse af statsindtægterne og en begrænsning i forbruget. Selv om man efter indførelsen af almindelig omsætningskat i 1962 har nedsat nogle af punktskatterne og måske ikke længere vil benytte disse i samme omfang

som hidtil, er det dog betænkeligt helt at give afkald på dette hurtige og effektive finanspolitiske instrument.

Man må herefter som sin opfattelse sammenfattende udtale, at der vel nok kan være nogen anledning til at søge gennemført en vis udjævning af punktskatter, der har eller kan få uheldig indflydelse på grænsehandelen. I den dansk-svenske grænsehandel har man dog hidtil ikke kunnet påvise nogen væsentlig indflydelse hidrørende fra forskelle i punktskatterne, og det er ikke sandsynligt, at dette vil ændre sig i fremtiden. Problemet må derfor antages at være noget overvurderet.

For samhandelen i øvrigt mellem landene har punktskatterne som sådan næppe nogen betydning, idet herved forudsættes, at told og importrestriktioner afvikles.

En nordisk harmonisering på dette område vil kun kunne gennemføres under betydelige praktiske vanskeligheder, og især for Danmark vil et sådant skridt være forbundet med store betænkeligheder.

Komiteen må under disse omstændigheder fraråde, at man viderefører planerne om en harmonisering af punktskatterne i de nordiske lande. Skulle en betydelig forskel i punktskatter i fremtiden føre til en uheldig udvikling i grænsehandelen mellem to lande, bør problemet kunne løses ved forhandling mellem de pågældende regeringer. Måske kunne man søge gennemført en aftale mellem landene om, at væsentlig nedsættelse af punktskatten på en vare eller varegruppe ikke må gennemføres, forinden der har været forhandlet herom med nabolandene.

København, den 3. januar 1964

P. k. v.

Chr. Saugman

Formand

B. Høegh-Guldberg

Generalsekretær

Provinshandelskammeret:

Det fremgår af dette forslag, at hensigten er at få fjernet de særlige vanskeligheder, hvor de nuværende uligheder i de nordiske punktskatter medfører vanskeligheder bl. a. inden for grænsetrafikken.

Det bemærkes her, at ved punktskatter skal man efter forslaget alene forstå offentlige afgifter på varer og varegrupper, som er særligt nævnt i afgiftslove, og punktskatter står således her i modsætning til almindelig omsætningsafgift, der omfatter alle varer, som ikke udtrykkelig er undtaget fra omsætningsafgift.

Ønsket om at fjerne ulemperne ved de eksisterende prisforskelle, som er

nærmere anført for en række varer i forslaget, motiveres i første række med, at de forskellige priser på disse varer forhindrer en naturlig konkurrence mellem producenterne i de tilfælde, hvor en sådan konkurrence ellers ville være naturlig.

Hertil ønsker Provinshandelskammeret at bemærke, at vi ikke kan være enig i dette synspunkt, idet punktskatterne hviler på såvel indenlandske som udenlandske varer og følgelig ikke, når beskatningen på varerne er ensartet, hvilket synes at være tilfældet, vil skabe nogen konkurrenceulighed mellem indenlandske og udenlandske producenter på det enkelte område.

En punktskat på en vare i producentlandet vil heller ikke efter vor opfattelse forringe den pågældende producents konkurrenceevne i andre lande, idet punktskatterne enten ikke opkræves eller godtgøres ved eksport.

Det er dernæst i forslaget anført, at de eksisterende ret betydelige prisforskelle nødvendiggør en række særbestemmelser, som atter kræver omfattende kontrolforanstaltninger især inden for grænsehandelen.

Det er vor opfattelse, at grænsehandelen ikke påvirkes synderligt af de i de nordiske lande eksisterende punktskatter, og fra dansk side må man på dette område specielt hæfte sig ved grænsehandelen mellem Danmark og Sverige, hvor de svenske indkøb i Danmark hovedsagelig består i landbrugsvarer og andre levnedsmidler, hvor punktskatter som hovedregel ikke findes.

Under henvisning til ovenstående må Provinshandelskammeret derfor udtale, at vi ikke ud fra de i forslaget anførte hensyn kan være enig i, at man søger en harmonisering gennemført af de nordiske landes punktskatter, og vi ønsker hertil yderligere at føje, at det i kammeret vækker betænkelighed, at man påtænker en sådan harmonisering, idet vi i denne forbindelse må lægge vægt på, at Danmark ikke, så længe vor eventuelle tilslutning til fællesmarkedet ikke er endelig afgjort, binder os til et bestemt niveau for disse punktskatter eller til en bestemt opkrævningsform, hvilke forhold ville vanskeliggøre vor senere tilslutning til fællesmarkedet og punktskattesystemets eventuelle tilpasning til de i fællesmarkedet rådende regler på disse områder.

I øvrigt er det, som det allerede vil fremgå af ovenstående, vor opfattelse, at punktskatterne ikke kan tillægges nogen synderlig betydning for så vidt angår samhandelen mellem de nordiske lande.

Provinshandelskammeret må med henvisning til ovenstående følgelig udtale sig mod, at man fremmer de nævnte 2 medlemsforslag¹.

København, den 6. januar 1964

P. p. v.

H. J. Jakobsen

B. Kremer

¹ *Avser även Sak A 34/1964.*

De danske Handelsforeningers Fællesorganisation:

På denne baggrund skal HFO udtale, at man kan tilslutte sig anbefaling til regeringerne i de nordiske lande om at undersøge mulighederne for en harmonisering af de nordiske landes regler for punktbeskatning på sådanne områder, hvor de nuværende forskelligheder skaber særlige vanskeligheder.

Navnlig vil vi meget gerne understrege de problemer, som er forbundet med den kunstige grænsehandel, der ofte frembyder irritationsmomenter, som er meget lidt egnede til en udbygning af den nordiske tanke.

Hellerup, den 5. december 1963

Med venlig hilsen

p. f. v.

A. Warming

Direktør

F i n l a n d**Finansministeriet:**

I förslaget hemställas, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av varubeskattningen (punktbeskattningen) på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter. Förslaget måste hälsas med tillfredsställelse, för i alla nordiska länder är man medveten om de svårigheter och olägenheter, som de av olika stora varuskatter förorsakade skiljaktigheterna i pris för med sig. Då trafikförhållandena förbättrats har umgänget mellan de olika länderna blivit allt livligare. I många fall är besöken i grannländerna likväl enbart en inköpsturism i skenbart ekonomisk avsikt, men om man beaktar resekostnaderna och tidsförlusten blir dessa resor ofta oförmånliga.

Nu när omsättningsbeskattningen i Finland ändrats så, att den motsvarar beskattningen i de övriga nordiska länderna, finns det förutsättningar för harmonisering även av den övriga beskattningen. Saken måste likväl först grundligt undersökas, emedan det slutliga genomförandet av den föreslagna harmoniseringen kommer att bereda många svårigheter. Då i medlemsförslaget likväl endast hemställts att saken skulle undersökas, bör förslaget enligt finansministeriets uppfattning understödjas, emedan en noggrann undersökning är av nöden innan saken kan slutligt avgöras.

Helsingfors den 20 december 1963

Minister *Heikki Tuominen*

Äldre regeringssekreterare *Osmo Kalliala*

Handels- och industriministeriet¹:

Enligt handels- och industriministeriets uppfattning är den i det ifrågavarande inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget förutsatta undersökningen om harmonisering av vissa skatter och avgifter på varor med hänsyn till sina syftemål icke lika befogad och lättgenomförbar som åstadkommandet av en utredning om förenhetligande av en sådan allmän konsumtions-skatt som omsättningsskatten. De i medlemsförslaget avsedda specialskatterna har i allmänhet en väsentligen fiskalisk karaktär (t. ex. alkohol- och tobaksskatt), vartill kan ansluta sig även socialpolitiska synpunkter. Dessa skatter kan knappast anses äga någon avgörande inverkan t. ex. på de olika nordiska ländernas ställning i konkurrenshänseende för ifrågavarande produkters vidkommande.

Försåvitt medlemsförslaget avser en sådan utredning, genom vilken en bild skapas om de ifrågavarande skatternas eventuella inverkan på vissa produkters varierande ställning i konkurrenshänseende i de nordiska länderna, vore det önskvärt att förslaget skulle genomföras. Frågan torde dock lämpligen kunna utredas inom ramen för den allmänna utredning angående den indirekta beskattningen, som måhända kommer att verkställas och till vilken man bl. a. strävar i medlemsförslaget ang. Sak A 34.

Helsingfors den 4 december 1963

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

T. f. handelsråd *Jermu Laine*

Tullstyrelsen:

I det framlagda förslaget har uttalats en önskan, att de nordiska regeringarna skulle undersöka möjligheterna att harmonisera de olika nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, var den nuvarande olikheten i beskattningen har förorsakat svårigheter. Differenserna i beskattningen av några konsumtionsartiklar torde delvis ha bidragit till den jämförelsevis livliga inköpsturismen över Finlands västra landgräns. Enligt de lokala tullmyndigheternas upplysning är en sådan turism vanlig bland invånarna i hela Lapplands och Uleåborgs län och under de livligaste tiderna på sommaren och i början av december kommer resande på uppköp ända från södra Finland. Officiella statistikuppgifter över gränshandeln finns icke tillgängliga, men däremot vet man, att den västra landgränsen år 1962 överskreds i en riktning av i runt tal 1 540 000 personer och år 1963 under perioden januari—oktober av 1 390 000 personer. Ehuru i dessa siffror in-

¹ Yttrandet översatt från finska.

går också de egentliga turisterna, kan man konstatera, att inköpsturismen har fått synnerligen omfattande proportioner.

En av de viktigaste orsakerna till de inköpsresor, som riktar sig från Finland till Sverige, är uppenbarligen den omständigheten, att kaffets pris är betydligt lägre i Sverige än i Finland, men även flera andra konsumtionsartiklar är föremål för inköp.

I Finland och Norge avviker prisen på konsumtionsvaror åtminstone icke i gränsområdet i högre grad från varandra, och någon onormal inköpsturism från Finland till Norge har man inte kunnat skönja. Invånarna i gränstrakterna gör visserligen enligt gammal sed uppköp på norska sidan, om förbindelserna dit är bättre än till hemlandets affärer.

Man kan konstatera, att konsumtionsvarornas prisdifferenser, vilka åtminstone delvis föranledes av deras olikartade beskattning, förorsakar en osund inköpsturism. Då det icke är förenligt med den nordiska samverkanssambandsandan att genom skärpt tullkontroll försöka hindra en sådan import, anser tullstyrelsen för egen del önskligt, att man genom beskattningsåtgärder skulle sträva till att harmonisera prisen på de vanligaste konsumtionsvarorna.

Helsingfors den 9 december 1963

Generaldirektör *N. Saarnio*

Byråchef *E. Kunnas*

Acciskontoret:

— — — får acciskontoret högaktningfullt meddela, att det i princip är av den åsikten, att det vore skäl att undersöka alla möjligheter för ett utjämnande, i den mån detta är görligt, av de i beskattningen av vissa viktigare varor förefintliga skiljaktigheterna i de olika nordiska länderna och att man borde sträva till ett förenhetligande av punktbeskattningen i de delar skiljaktigheterna i beskattningen har en menlig inverkan på handeln mellan de nordiska länderna.

I den till förslaget fogade bilagan har getts uppgifter om huru vissa varuslag beskattats i de skilda nordiska länderna. Av nämnda varor är cigaretter och bensin sådana, i fråga om vilka tillverkningsbeskattningen av i hemlandet framställd eller förädlad produkt faller under acciskontorets behörighet och givets i det följande angående dem begärda upplysningar.

1. Cigaretter

Enligt 3 § lagen den 9 december 1938 om accis å tobak (382/38) sådan paragrafen lyder i lagen den 2 september 1957 (296/57), uppbäres för cigar-

retter en grundaccis på tobak vilken för cigarretter med pappersmunstycke är 46 % och för övriga cigarretter (till vilka även hör i den ovanbemälda skrivelse åtföljande bilagan Nordiska rådet Sak A 29 not 6 synbarligen avsedda 70 mm långa cigarretter) 48 % beräknat på minutförsäljningspriset.

Tilläggsaccis på tobak kommer att från 1.1.1964 uppbäras för cigarretter med pappersmunstycke, beroende på minuthandelspriset, 0,8802—1,1817 penni per styck och för övriga cigarretter, beroende på minutförsäljningspriset, 0,8580—1,3585 penni per styck.

I detta sammanhang må nämnas att tobaksprodukter, vilka hittills varit befriade från omsättningsskatt, även kommer att falla under den nya omsättningsskattelagen som träder i kraft 1.1.1964. Omsättningsskatt uppbäres i grosshandels- och detaljhandelsleden. Skattskyldig i grosshandelsledet erlägger i omsättningsskatt 10 % av priset vid försäljning till detaljhandelsledet och skattskyldig i detta sistnämnda 10 % av skillnaden mellan minutförsäljningspriset och detaljhandels inköpspris varvid omsättningsskattebeloppet sålunda är 10 % av minutförsäljningspriset.

I samband med import uppbäres för cigarretter accis och omsättningsskatt såsom i det föregående anförts beträffande inhemska cigarretter.

2. Bensin

Enligt 2 § lagen den 11 december 1959 om accis på flytande bränsle (462/59) uppbäres för i hemlandet förädlad bensin en grundaccis som är 95 % av gällande tull. Då tullen för närvarande är 20 penni per normalliter är grundaccisen sålunda 19 penni per motsvarande rymdenhet.

I tilläggsaccis för bensin uppbäres enligt lagen om ändring av lagen om accis på flytande bränsle — vilken lagändring träder i kraft 1.1.1964 — 6,6 penni per normalliter, då bensinens oktantal är högst 84 och 6,1 penni per normalliter, då bensinens oktantal överstiger 84.

Bensinen har redan tidigare varit underkastad omsättningsskatt. Det nya 1.1.1964 ikraftträdande omsättningsskattesystemet kommer att belasta bensinen på samma sätt som i det föregående anförts i fråga om cigarretter.

Beträffande importerad bensin bör observeras, att i stället för grundaccisen på 19 penni uppbäres i tull 20 penni per normalliter. Tilläggsacciserna liksom även omsättningsskatten är däremot de samma som de vilka uppbäres för inhemsk bensin.

Helsingfors den 30 december 1963

Tauno Asp

Toivo Rissanen

Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län:

— — — meddelar länsstyrelsen högaktningsfullt, att här i ifrågavarande ärende inte konstaterats några sådana värre missförhållanden, vilka skulle giva anledning att framställa förslag i ärendet.

Åbo den 30 november 1963

Landshövding *Esko Kulovaara*

Länsråd *Yrjö Aliharmi*

Länsstyrelsen i Vasa län:

— — — har jag äran meddela att jag, efter att ha rådfört mig med tullförvaltaren vid Vasa tullkammare, funnit att det varken i samband med flygtrafiken mellan Vasa—Sundsvall/Umeå eller båttrafiken mellan städerna i Vasa län och de svenska hamnarna (Stockholm, Sundsvall, Härnösand, Umeå och Skellefteå) i praktiken förekommer några i förslaget nämnda svårigheter eller missförhållanden. Spritdrycker och cigaretter tillhandlar sig resenärer icke i Sverige, respektive Finland, utan de köpes på båten eller flyget. Finska turister köper i Sverige vanligen den tillåtna mängden kaffe och obetydliga mängder tandkräm. Dessutom förekommer på deras »inköpslista» porslin, leksaker och rostfria produkter. Köplusten tyckes dock under senaste tid ha minskat, troligen på grund av att man kommit under fund med att allt även kan köpas hemma, om ock närmast kaffe, porslin, leksaker och rostfria varor är billigare i Sverige. Däremot är svenska turisternas inköp i Finland avsevärt mindre, omfattande bl. a. chokolad, lakrits, något konfektionsvaror, som torde vara betydligt billigare i Finland samt reseminnen av varierande slag.

Frågan om möjligheten att förenhetliga skatter, tullar, acciser m. m. torde vara mycket komplicerad. Enär detta spørsmål närmast ankommer på finansmyndigheterna, anser jag mig ej ha anledning att beröra detsamma.

Vasa den 28 oktober 1963

Högaktningsfullt

K. G. R. Ahlbäck

Landshövding

Länsstyrelsen i Lapplands län¹:

— — — — —
I fråga om prisnivån för vissa varor förekommer betydande skiljaktigheter mellan Sverige och Finland. Kaffe t. ex. kostar i Haparanda i Sverige

¹ Yttrandet översatt från finska.

5,50 mk per kg, medan priset för den billigaste kvaliteten i Torneå i Finland är 8,00 mk per kg för motsvarande kvalitet 11,80 mk per kg. Beträffande vissa andra varor är prisen följande:

		Torneå	Haparanda
fint socker	mk	1,37/kg	mk 1,04/kg
bitsocker	»	1,51/kg	» 1,06/kg
margarin	»	3,16/kg	» 2,20/kg
smör	»	5,22/kg	» 4,70/kg
vetemjöl	»	2,28/2,5 kg	» 1,70/2,5 kg
bensin	»	0,526/liter	» 0,45/liter
dieselolja	»	0,273/liter	» 0,17/liter
tändstickor	»	0,73/bunt	» 0,32/bunt

Därjämte är prisen för åtminstone följande varor billigare i Sverige än i Finland: tvål, tvättpulver, andra tvättmedel, toalettpapper, frukt, kryddor, porslin, fönstertätningssmedel, bilringar och radioapparater.

Dieselolja säljes till ovan angivet pris endast till finnar, emedan dessa erhåller skatteåterbäring, men annars är dess pris högre än i Finland.

Allt detta har haft till följd, att Haparanda blivit mål för en betydande »shoppingturism», som är livligast under sommaren och veckorna före julen samt i synnerhet på Självständighetsdagen. Under de livligaste tiderna kommer dessa shoppare ända från södra Finland, men det kan sägas att en betydande del av invånarna i Lappland och Uleåborgs län året om gör sina inköp i Haparanda. T. ex. från Uleåborg går regelbundet två bussturer i veckan för detta ändamål. Även järnvägspersonal ända från Syd-Finland företar sådana shoppingfärder, emedan deras resor intill en viss gräns är avgiftsfria.

Givetvis begagnar sig gränsborna även av sin traditionella rätt och köper tillåtna varumängder, främst livsmedel, i Sverige. Köpmanskåren vid vår västra gräns har försökt fästa statsmaktens uppmärksamhet vid saken och härvid har man bl. a. meddelat: att minuthandeln av denna orsak är betydligt mindre lönsam här än i övriga delar av Finland.

I fråga om vissa varor, huvudsakligen reseradioapparater och bilringar, förorsakar divergensen i prisnivån under turistsäsongen även smuggling. Senaste sommar beslagtogs dessa varor här i betydande mängder. Målen har i och för sig för det mesta varit små — föremål för den olovliga införseln har varit endast en radioapparat eller en eller två bilringar — men också några större mål har förekommit.

Länsstyrelsen anser att i synnerhet skillnaden i fråga om kaffeprisen är en sådan drivande kraft, som förorsakar denna shoppingturism, men givetvis medverkar även prisskillnaderna i fråga om andra varor till att göra denna turism ekonomiskt lönsam.

Nu föreliggande initiativ har huvudsakligen utgått från svenskt håll, där statsmakten över huvud strävat att stödja näringslivet i dylika fall. Där ingrep man ju även i den till Danmark riktade shoppingturismen genom

att begränsa importfriheten och fastställa en särskild avgift för lantbruksprodukter. Likaså har man strävat att i gränstrakterna i Torne älvadal hålla prisnivån för vissa varor lägre än i övriga delar av Sverige. Sålunda är t. ex. socker- och kaffeprisen i Torne älvadal lägre än annorstädes. Då priset på dieselolja i Sverige på grund av revisionen av beskattningen blev högre än i Finland, ordnades för finnarna möjlighet att köpa skattefritt bränsle på servicestationerna i den svenska gränstrakten. Senaste jul sänktes priset för skinkor på detta område så att svenskarna inte längre köpte sådana i Finland utan tvärtom finnarna införde skinkor från Sverige.

På grund av det ovan anförda finner länsstyrelsen det nödigt, att möjligheterna för förenhetligande av prisen och avgifterna för vissa varor undersökes. I synnerhet borde den ekonomiskt relativt omfattande men för närvarande snedvridna gränshandeln mellan Finland och Sverige genom denna undersökning och de därav föranledda rättelserna bringas att rättvist tjäna båda ländernas och den i dem bosatta befolkningens gemensamma intresse.

På grund av sakens stora härvidd kan länsstyrelsen icke i detta sammanhang uttala sin åsikt om på vilket sätt det i praktiken skulle vara möjligt att åstadkomma en sådan rättelse av den ur finsk synpunkt för närvarande otillfredsställande situationen, som skulle vara möjlig att ekonomiskt genomföra och icke förorsaka nya svårigheter.

Rovaniemi den 20 november 1963

Martti Miettunen

Äldre landssekreterare *Vilho Haataja*

Centralhandelskammaren¹:

Den s. k. punktbeskattningen, som berör vissa varor, har givetvis i någon mån samma inverkningsomfattning som omsättningsskatten, i desto högre grad ju mera denna beskattningstyp drabbar allmänna bruks- och konsumtionsartiklar. Därtill kan — såsom även förslagsställarna har framhållit — dylika specialskatter höja priset på en viss vara i så hög grad, att gränshandeln under rådande fria internationella resetrafik erhåller drag, vilka måste be-tecknas som osunda. Av denna anledning understöder centralhandelskammaren även genomförandet av en utredning angående punktbeskattningens harmonisering.

Helsingfors den 3 december 1963

Centralhandelskammaren

Ordförande *Matti Virkkunen*

Bitr. ombudsman *Matti Mäenpää*

¹ Yttrandet översatt från finska.

Finlands industriförbund:

I det för Nordiska rådet framlagda medlemsförslaget har uppmärksamhet fästs vid de skatter och avgifter, som uppbäres på spritdrycker, viner och maltdrycker, silver, tandkräm, kaffe och bensin. Dessutom erlägges i Finland accis bl. a. på sötsaker, ländsliikor, läskedrycker samt förutom på bensin även på andra flytande bränslen. Hos oss uppbäres likaledes särskilda skatter på motorfordon.

Ovan avsedda skatter och avgifter uppbäres vanligtvis blott för varor, som försäljes eller användes i hemlandet, men däremot icke för exportvaror. Å andra sidan användes ifrågavarande skatter och avgifter underkastade varor blott i ringa mån såsom råvara eller halvfabrikat vid tillverkning av andra varor. Därför har de i allmänhet ingen betydelse vad beträffar konkurrensförhållandena inom handeln och näringslivet. I detta avseende är dock accisen på flytande bränsle i en undantagsställning. Då ifrågavarande accis uppbäres för samtliga bränslen, som användes inom landet, inverkar detta menligt på industrins och särskilt transportverksamhetens internationella konkurrensförutsättningar. Dessutom bör beaktas att ifrågavarande skatter och avgifter är av betydelse inom den s. k. gränshandeln samt inverkar på turisternas köplust överhuvudtaget.

På ovan anförda grunder förordar vi verkställandet av den i medlemsförslaget åsyftade undersökningen.

Helsingfors den 7 januari 1964

Finlands industriförbund

Bror Wahlroos

N o r g e**Finans- og tolldepartementet:**

En vil innledningsvis minne om at spørsmålet om en harmonisering av de nordiske lands regler for den indirekte beskatning tidligere har vært drøftet av Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg i rapporten om nordisk økonomisk samarbeid av 8. juli 1957 (Bind I, s. 121—122).

Formålet med en harmonisering av de indirekte skatter må kort uttrykt være å ta bort hindringer for en optimal utnyttelse av ressursene gjennom internasjonal arbeidsdeling. Indirekte skatter og avgifter påvirker de relative priser og har dermed betydning for etterspørsel og produksjon. Med et slikt utgangspunkt bør en vurdere om en harmonisering av de indirekte skatter i de nordiske land faktisk vil bidra vesentlig til en bedre arbeids-

deling landene mellom. Det er kanskje tvilsomt om noen særlige fordeler kan oppnås på dette område, idet avgiftene stort sett allerede er utformet slik at de virker nøytralt i forholdet mellom innenlandske og importerte varer. (Jfr. EFTA-konvensjonens art. 6). De fordeler som eventuelt kan oppnås vil derfor for det meste ligge på det rent praktiske plan.

Men en harmonisering av skattene vil samtidig føre til en betydelig begrensning i de enkelte lands finanspolitiske handlefrihet. Når skattleggingen i de forskjellige land ikke følger samme mønster, har det sikkert for en del sammenheng med grunnleggende ulikheter i landenes næringsstruktur, inntektsfordeling og forbrukssammensetning. For å fremme en og samme målsetting i flere land kan det vel tenkes at det bør nyttes ulike skattetiltak. I tillegg kommer da at målsettingene for den økonomiske politikk ikke er, og ikke kan ventes å være, den samme i alle land.

En viss binding av de økonomiske virkemidler er allerede gjennomført ved de internasjonale forpliktelser på det toll- og handelspolitiske område som de nordiske land har påtatt seg gjennom sin deltakelse i GATT og i EFTA. De drøftelser om en eventuell harmonisering av den indirekte beskatning som pågår innen Det europeiske økonomiske fellesskap (EEC) må sees på bakgrunn av den omfattende økonomiske integrering som er satt opp som mål for samarbeidet innen Felleskapet. Det er foreløpig ingen planer om noen lignende økonomisk integrering mellom de nordiske land eller mellom de land som deltar i samarbeidet innen EFTA. Det skulle således for tiden ikke foreligge noe reelt behov for å utrede spørsmålet om harmonisering av den indirekte beskatning i de nordiske land i sin alminnelighet. En vil imidlertid ikke se bort fra at det kan være mulig å komme fram til forslag om visse praktiske tillempninger av reglene for enkelte særavgifter i de nordiske land som kan ha betydning for samhandelen mellom disse land. Det foreliggende medlemsforslag synes derfor bare å burde danne utgangspunkt for fastlegging av retningslinjene for et eventuelt felles nordisk utredningsarbeid med et mer begrenset siktepunkt enn det forslaget gir uttrykk for.

Oslo, 19. desember 1963

Andreas Cappelen

Leif Fjeld

Norges eksportråd:

— — — vil vi herved gjerne gi vår tilslutning til forslaget om en felles nordisk utredning av de gjeldende regler om punktbeskatningen i de nordiske land, i sammenheng med spørsmålet om eventuell harmonisering av disse.

Av det mottatte »Medlemsforslag» synes å fremgå at de særskatter som

er diktert av jordbrukspolitiske hensyn, forutsettes holdt utenfor undersøkelsen. I det internordiske varebytte — også i norsk eksport — inngår i dag en rekke ferdigvarer fra næringsmiddelindustriene som tildels er belagt med jordbrukspolitisk motiverte særavgifter ved import.

Av hensyn til fullstendigheten bør det etter vår mening overveies om det er praktisk mulig å la utredningen omfatte også disse avgifter, til tross for deres særlige tilknytning til en bestemt næringsgren.

Oslo, 27 november 1963

Jacob Chr. Prebensen

*Erik Hjortaa*s

A/S Vinmonopolet:

Når det gjelder brennevin og vin kan man etter vår oppfatning ikke si at nåværende ulikheter i beskatningens utformning og høyde skaper vanskeligheter av en slik art at en harmonisering av beskatningen er nødvendig eller ønskelig.

Det er riktignok så at de prinsipielle ulikheter i beskatningen vanskeligjør internordiske sammenligninger.

Forskjellighetene har sammenheng med den ulike økonomiske og sosiale utvikling i de nordiske land og med den ulike organisasjon av alkoholhandelen. Vi nevner således at det i Norge er statsmonopol for brennevin og vin, i Finnland statsmonopol for brennevin, vin og øl med vidtgående fullmakt for monopolet til å fastlegge beskatningen, i Sverige monopol for produksjon og import og særskilt monopolselskab for detaljhandelen inklusive øl. Omsetningen i Danmark formidles av private handlende.

Om det av disse grunner oppstår visse vanskeligheter ved internordiske sammenligninger, bør det etter vårt skjønn ikke tillegges avgjørende betydning.

Med hensyn til beskatningens og dermed salgsprisenes høyde må etter vår oppfatning realinntektene og deres betydning for forbrukets størrelse tas med i vurderingen. Sammenlignes brennevinsprisene f. eks. i Norge og Sverige, viser det seg at realprisene på de alminnelige kvaliteter i Norge ligger lavere enn i Sverige. Likevel har Sverige et atskillig større brennevinsforbruk pr. innbygger enn Norge. Dette beror delvis på forskjell i drikkevaner, men sikkert også i betydelig grad på den større kjøpeevne i Sverige. Dersom brennevinsprisene i Norge og Sverige skulle harmoniseres, ville det vel føre til at Norge måtte tillempe prisnivået på brennevin i Sverige. Dette ville innebære så store pristillegg hos oss at vi ville få ytterligere oppsving i legal og illegal hjemmetilvirkning. En slik utvikling synes betenkelig.

Forskjellen i brennevinsprisnivået i Norge og Sverige synes heller ikke å

ha medført noen særlig reisetrafikk fra svensk side med sikte på kjøp av brennevin i Norge. Selv under streiken ved A/B Vin- & Spritcentralen i vår antok ikke trafikken urovekkende dimensjoner, kanskje bortsett fra et par dager før påske.

I medlemsforslaget er det antydnet at de skattemessige betingede ulikheter hindrer en naturlig konkurranse mellom produsentene. Vi kan ikke se at dette moment har relevans, i hvertfall ikke for det norske marked. Brennevin fra de andre nordiske land blir solgt av vårt selskap og beskatningen for brennevin er som kjent den samme uansett varens opprinnelse.

Vi vil for øvrig fremholde at dersom det skulle bli aktuelt å viderebehandle omhandlede medlemsforslag, bør det på grunn av de mange detalj-spørsmål som melder seg, formentlig best skje gjennom et særskilt internordisk utvalg.

Oslo, 25. november 1963

A/S Vinmonopolet

(sign.)

Norges industriforbund:

Vi tror det kan ha sin interesse å få nærmere kartlagt hvilke særavgifter som man opererer med i de forskjellige nordiske land, og hvilke vanskeligheter en eventuell ulikhet i avgiftsberegningen skaper for samhandelen disse land imellom. Når et slikt utredningsarbeide er foretatt, vil man også eventuelt ha mulighet for nærmere å vurdere om en harmonisering er ønskelig og nødvendig ut fra de konkurransemessige forhold.

Vi tør be om at det eventuelle utvalgs mandat blir formet under hensyn-tagen til disse bemerkninger.

Oslo, 1. november 1963

Ærbødigst
Norges industriforbund

Knut Hald

Adm. direktør

Chr. Bergwitz-Larsen

Norges grossistforbund har i skrivelse den 12 november 1963 hänvisat till yttrande av Norges handelsstands forbund (se nedan).

Norske håndverks- og industribedrifters forbund:

NHIF støtter forslaget om harmonisering og viser forøvrig til brev av 3. april 1963 fra Norges Gullsmedforbund m. fl. til Finansdepartementet om skatter og avgifter på gull- og sølvvarer. Vi vil gi nevnte brev vår tilslutning. Vi anser det for å være av den største betydning for gullsmedsbransjens konkurransedyktighet at denne saken blir løst.

Oslo, 23. november 1963

Norske håndverks- og industribedrifters forbund

Einar Høstmark

Adm. direktor

Arne Getz

Sjefkonsulent

Norges handelsstands forbund har i skrivelse den 2 desember 1963 forklarat sig inståmma i medlemsforslaget och hänvisat i övrigt till sitt yttrande i SAK A 34/1964.

S v e r i g e**Allmänna skatteberedningen:**

— — — har undertecknad i egenskap av allmänna skatteberedningens ordförande dryftat det väckta förslaget jämte motiveringen för detsamma vid sammanträden med skilda grupper inom beredningen och får på grundval av vad därvid framkommit anföra följande.

I det omfattande utredningsuppdrag, som anförtrotts allmänna skatteberedningen, ingår ej blott att överväga tyngden och utformningen av den generella indirekta beskattningen utan även att överse det svenska punktbeskattningssystemet. I sissnämnda hänseende må anmärkas att vissa punkt-skatter av speciell natur, såsom exempelvis skatt å vin- och spritdrycker samt å tobak, torde komma att lämnas utanför beredningens överväganden. Beträffande andra punkt-skatter kommer däremot att prövas om de helt eller delvis kan avskaffas resp. infogas i den generella varubeskattningen eller om övervägande skäl kan tala för deras bibehållande. Därest skatteberedningen, som på detta område ännu inte tagit ståndpunkt, skulle framföra förslag till en mer enhetlig utformning av varubeskattningen och om ett sådant förslag skulle läggas till grund för lagstiftning, förändras givetvis därmed läget för Sveriges vidkommande. Den problematik, som upptages i det nu ifrågavarande medlemsförslaget, blir å andra sidan inte därmed undanröjd. Det vill dock synas, som om vissa skäl kunde anföras för att avvakta

resultatet av skatteberedningens arbete, som i denna del torde redovisas under första halvåret 1964.

Även om en utredning under år 1964 igångsattes i syfte att nå den harmonisering, varom i medlemsförslaget talas, avser beredningen, därest ändrade direktiv inte meddelas, att fullfölja och avsluta sina överväganden rörande vissa i det svenska skattesystemet ingående punktskatter i det snabba tempo, som gäller för denna del av beredningens utredningsuppdrag.

Stockholm den 25 oktober 1963

För allmänna skatteberedningen

G. Hedborg

Generaltullstyrelsen:

I här bifogade, av chefen för styrelsens tullbehandlingsbyrå utarbetade promemoria [*se Bihang*] ha anförts vissa synpunkter på frågan om beskattningens inverkan på de internationella konkurrensförhållandena, till vilka synpunkter styrelsen ansluter sig.

I enlighet med vad som anförts i denna promemoria finner styrelsen anledning till en harmonisering av de nordiska ländernas punktbeskattning icke föreligga i vidare mån än som skulle kunna vara påkallat av de i promemorian berörda olägenheter vilka i vissa fall kunna förorsakas av skattebefrielse för importen vid resandetrafik o. dyl. Det synes också närmast vara detta som medlemsförslaget tager sikte på. Från styrelsens sida är icke något att erinra därest skäl skulle anses föreligga att närmare utreda på vilka punkter särskilda svårigheter göra sig gällande och vilka tillrättalägganden åtgärder som där kunna komma i fråga.

Stockholm den 27 november 1963.

Generaltullstyrelsen

Vidar Fahlander

K. Björklund

BIHANG

PM ang. skatternas inverkan på den internationella konkurrensen

(Upprättad av chefen för generaltullstyrelsens tullbehandlingsbyrå)

Frågan om vilken roll beskattningen spelar för den internationella konkurrensen har ofta varit föremål för debatt. Denna har tagit fart inte minst i samband med pågående arbete för ekonomisk integration mellan olika

grupper av länder. Härvid har särskilt aktualiserats frågan om en harmonisering av beskattningen inom sådana grupper. I det följande skall anföras några synpunkter till närmare belysning av dessa problem.

Allmänna synpunkter

Numera tillgodoses medborgarnas behov i avsevärd omfattning genom samhällets försorg. Samhället finansierar sin verksamhet för detta ändamål i större eller mindre utsträckning genom beskattning. Tillgodoseendet av dessa skattefinansierade behov tar i anspråk en del av landets produktiva resurser, men detta hade givetvis varit fallet, även om samma behov täckts på enskild väg utan beskattning. I båda fallen skulle man kunna betrakta kostnaderna för tillgodoseende av ifrågavarande behov som en del av kostnaderna för den samlade produktionen i ifrågavarande samhälle. Endast i den mån beskattningens utformning leder till ett mindre rationellt utnyttjande av de produktiva resurserna — t. ex. genom att gynna mindre effektiva företag i jämförelse med mera effektiva — kan man säga att skatterna i och för sig medför ökade reella kostnader för produktionen. Huruvida detta är fallet med ett visst skattesystem torde med hänsyn till de komplicerade sammanhangen vara synnerligen svårt att klarlägga. Däremot torde det vara uppenbart att fördelningen av kostnaderna på olika varuslag ofta påverkas av beskattningen, i synnerhet givetvis av en avsiktligt ojämn beskattning av själva varorna (punktbeskattning).

I fråga om ett helt lands »konkurrenskraft» gentemot andra länder torde få konstateras att denna beror på huruvida landets prisnivå är riktigt inpassad i det internationella sammanhanget. Detta är inte beroende av huruvida man valt skattevägen eller någon annan finansieringsform för att tillgodose vissa medborgerliga behov. I vilket fall som helst uppstår det givetvis svårigheter, om den inhemska prisnivån tenderar att stiga i förhållande till den utländska. Tendenser i den riktningen får bekämpas med de medel som står till den ekonomiska politikens förfogande. Visar sig inga andra utvägar lämpliga, får växelkursen anpassas efter det ändrade läget. Avgörande är givetvis till sist att medborgarna inte lever över samhällets tillgångar. I och för sig torde skattefinansieringen sålunda inte ha någon betydelse för ett lands konkurrenskraft gentemot andra länder.

Gäller det enskilt företags eller branschers konkurrens med motsvarande företag eller branscher i andra länder, kan däremot beskattningen vara av betydelse såtillvida att den genom sin effekt på kostnadsfördelningen förbättrar konkurrenskraften för vissa produktionsgrenar och försämrar den för andra. Verkan härav torde dock åtminstone såvitt angår beskattning av mera generell natur inte vara särskilt stor, i alla händelser inte större än den förskjutning av olika produktionsgrenars konkurrensförmåga som åstadkommes genom tullar. I fråga om punktbeskattningen ligger saken annorlunda till. En beskattning av enbart inhemska produkter av visst slag skulle

givetvis i allmänhet radikalt försämra deras konkurrensförmåga gentemot utländska varor av samma slag. Teoretiskt skulle denna försämring för en viss bransch uppvägas av en förbättring i konkurrensläget för produktionen i övrigt, men denna effekt skulle genom fördelningen över ett stort område bli så »uttunnad» att den knappast vore märkbar. Ett sådant ingrepp i produktionsstrukturen skulle med all sannolikhet inte vara samhällsekonomiskt berättigat, och det skulle oavsett detta i allmänhet vara av inrikespolitiska skäl omöjligt att genomföra det. I fråga om punktskatter är det därför allmän regel att man söker eliminera deras verkan på den internationella konkurrensen genom att *dels* belägga importerade varor med skatt motsvarande den som åvilar inhemska produkter av samma slag, *dels* medgiva befrielse från skatt på inhemska produkter vid export. Detta brukar f. ö. tillämpas beträffande alla indirekta skatter¹. I fråga om dylik skatteutjämning vid gränspassagen föreligger dock vissa problem som närmare behandlas i det följande.

Problem i samband med skatteutjämning vid gränsen

Oaktat utjämning av den indirekta beskattningen sker vid gränsen på sätt nyss angivits, d. v. s. genom att varorna befrias från skatt i exportlandet och belägges med skatt motsvarande vad som utgår i importlandet, kan beskattningen ha betydelse för konkurrensen i en viss bransch. Är det fråga om en hög punktskatt kan det nämligen hända att beskattningen avsevärt reducerar konsumtionen och därmed branschens hemmamarknad, vilket kan minska möjligheterna till stordrift och på grund därav göra det svårare för industrin att hävda sig mot utländska konkurrenter. Detta förhållande utgör dock icke något starkare argument för en uniformering av skatten än när liknande förhållanden åberopas för en uniformering av tullen. Anmärkas må att berörda olägenhet reduceras om landet anslutes till tullunion eller frihandelsområde och industrin sålunda får tillgång till marknaden i övriga medlemsländer på mer eller mindre lika villkor.

Ibland kan det vara svårt att i full utsträckning tillämpa principen att belägga importerade varor med skatt motsvarande den som belastar inhemska produkter av samma slag. Detta gäller framför allt i fråga om skatter som inte åvilar den inhemska produkten som sådan utan i densamma ingående beståndsdelar. I dylika fall är det ofta omöjligt att åstadkomma en skattebeläggning av den importerade varan som exakt motsvarar den inhemska beskattningen. Man får då tillgripa något slag av schablonisering. Även om denna innebär att skatten genomsnittligt sett inte blir högre på im-

¹ Förfarandet med befrielse från indirekt skatt vid export får, om man beaktar skattens egen, skap av del i produktionskostnaden, närmast anses som ett slags ställig exportsubventionering vilken är internationellt legaliserad (bl. a. genom GATT). I fråga om punktskatter kan det vännas skäl för denna attityd, men när det gäller generell varuskatt synes frågan mera tveksam. I ett land med hög indirekt beskattning kan skattebefrielse för exportvarorna leda till ett resultat, liknande den speciella prissättning av exportvaror som kan förekomma i länder med förstatligt näringsliv.

porten än på den inhemska produktionen, kan detta lätt bli fallet med vissa typer eller kvaliteter av varan, och det kan beträffande dessa göras gällande att beskattningen strider mot reglerna om icke-diskriminering i internationella avtal (t. ex. GATT). Denna anmärkning kan undvikas genom att skatten för de importerade varorna »inbakas» i tullen (för så vitt inte en tullbindning lägger hinder i vägen härför). I vilket fall som helst kan emellertid en schablonisering av skatten för de importerade varorna under ogynnsamma omständigheter leda till snedvridning av import och produktion. Dessa olägenheter kan inte undgås genom harmonisering av skatten. De är i princip oberoende av huruvida tullunionen (frihandelsområde) föreligger eller ej. Därest skatten är inbakad i en tull och denna i samband med tullunionens (frihandelsområdets) bildande helt avskaffas, trots att den mot skatten svarande delen av tullen hade kunnat bibehållas, blir dock olägenheterna i berörda hänseende självfallet större vid anordningar av nämnda slag; de kan inte heller då undgås genom harmonisering av skatten.

Riskerna för snedvridning av konkurrensen blir givetvis särskilt påtagliga om man avsiktligt underlåter att ta ut skatt på importen. Detta är framför allt fallet med varor som medföres av resande samt förnödenheter för transportmedel som går i trafik över gränserna. Verkningarna härav är dock i stort sett lokalt begränsade och mera kännbara för viss affärsverksamhet i gränstrakterna än för den inhemska produktionen. Genom harmonisering av skatten kan de med ifrågavarande trafik förenade olägenheterna i skattehänseende ofta i avsevärd mån undanröjas, eftersom denna trafik endast i begränsad utsträckning rör sig med varor för vilka befrielse från skatten erhållits vid exporten. Vid gränstrafik över internationellt vatten kan dock särskilda åtgärder vara erforderliga för att hindra att skattefria varor medföres i större omfattning. Framhållas bör emellertid att de här berörda olägenheterna av skattebefrielse för viss trafik i regel torde vara av mindre betydelse än de olägenheter som förorsakas av att ifrågavarande trafik befrias från tull och andra införselavgifter. Dessa problem är desamma inom tullunion (frihandelsområde) som mellan i tullhänseende självständiga stater.

Förhållandena vid tullunion och frihandelsområde

I det föregående har något berörts hur de olägenheter, som i vissa fall kan förorsakas av skiljaktigheter i den indirekta beskattningen, påverkas av att länderna bildar en tullunion eller ett frihandelsområde. Det har sålunda konstaterats att den olägenhet för en viss bransch, som kan ligga i att en hög punktbeskattning krymper dess hemmamarknad, reduceras vid bildandet av integrationsanordningar av detta slag. Däremot påverkas inte den snedvridning av konkurrensen, som kan föranledas av nödvändigheten i vissa fall att schablonisera uttagandet av skatt på importvarorna, för så vitt inte schabloniseringen skett genom att skatten inbakats i en tull och denna helt avskaffas vid tullunionens (frihandelsområdets) bildande, i vilket fall detta

givetvis medför en ökad snedvridning. De med resandetrafik och annan gränstrafik förenade särskilda olägenheterna är desamma vare sig tullunion (frihandelsområde) föreligger eller ej.

Även om det sålunda inte med fog kan göras gällande att olägenheterna av skiljaktigheter i beskattningen på det hela taget skulle bli större genom bildandet av en tullunion eller ett frihandelsområde, torde dock existerande olägenheter falla mera i ögonen mot bakgrunden av den likställdhet i konkurrenshänseende för de olika medlemsstaternas företag i en och samma bransch som dessa anordningar ofta anses kräva. Dylig likställdhet är dock inte något som ligger i de nämnda anordningarnas begreppsmässiga natur. Båda anordningarna innebär en utjämning av konkurrensförutsättningarna endast på ett område, nämligen det tullmässiga (inbegripet regleringar med samma verkan som tullar), och detta för frihandelsområdets vidkommande på ett mycket ofullkomligt sätt. Detta hindrar inte att anordningarna ger uttryck åt medlemsstaternas insikt om värdet av en ekonomisk integration, och vid en fördjupning av denna är det naturligt att de indirekta skatterna hör till de faktorer som i första hand kommer i fråga.

Härtill kommer att det vid såväl tullunion som frihandelsområde framstår som en nackdel att förefintligheten av olika skattesystem omöjliggör fri varutrafik över gränsen trots att tullarna avskaffats. Denna olägenhet kan dock inte undanröjas enbart genom en harmonisering av skattesystemen, utan man måste komplettera harmoniseringen med en verklig »skatteunion», innebärande att skattebeläggning i ett medlemsland befriar från skatt vid införsel till annat medlemsland (varvid givetvis skattebefrielsen vid utförsel från det förstnämnda landet slopas). En dylig anordning kan dock medföra problem med fördelning av skatteuppbörden. Framhållas må även att det finns andra hinder för en fri varutrafik mellan länderna, varför det inte är säkert att man uppnår en sådan genom ifrågavarande åtgärd.

Vidare bör understrykas vad som anförts i det föregående om frihandelsområdets ofullkomlighet i fråga om utjämning av konkurrensförhållandena på det tullmässiga området. De ojämnheter i detta hänseende som föreligger genom medlemsstaternas olika yttre tullmur torde i allmänhet vara av mycket större betydelse än de ojämnheter, som kan uppkomma på grund av att man i begränsad utsträckning måste göra avsteg från principen om skatteutjämning vid passage av gränserna (schablonisering av skatten, undantag för resandetrafik m. m.). I betraktande härav och med hänsyn till att erforderlig ursprungskontroll under alla förhållanden torde omöjliggöra en helt fri gränspassage för varorna i ett frihandelsområde, torde det stå klart att en fördjupning av integrationen i ett sådant område inte i första hand bör ta sikte på en utjämning av skatteförhållandena utan på en mera fullständig utjämning på tullområdet genom enhetliga yttre tullar (d. v. s. genom frihandelsområdets förvandling till tullunion).

Sammanfattning

Resultatet av den föregående utredningen torde kunna i korthet sammanfattas sålunda. Beskattningens utformning kan väl i ena eller andra riktningen påverka effektiviteten i utnyttjandet av ländernas produktiva resurser, men skatterna kan inte i och för sig anses spela någon avgörande roll för de internationella konkurrensförhållandena. En harmonisering av de olika ländernas skattesystem kan därför i allmänhet inte anses påkallad. Detta gäller i princip även förhållandet mellan länderna i en tullunion, men där ligger det nära till hands att ytterligare fördjupa den ekonomiska integrationen, varvid de indirekta skatterna hör till de faktorer som i första hand kommer i åtanke. Vid ett frihandelsområde bör däremot en utjämning av skatteförhållandena stå tillbaka för en mera fullständig utjämning på tullområdet. I förhållandet mellan länder i allmänhet såväl som inom en tullunion eller ett frihandelsområde kan ojämnheter i beskattningen leda till vissa snedvridningar i varuutbytet, vilka visserligen inte är av större betydelse för ländernas ekonomi i stort men kan förorsaka olägenheter för berörda företag. Vissa av dessa olägenheter, företrädesvis sådana som sammanhänger med resandetrafik och liknande företeelser, kan minskas genom harmonisering av skatterna. Huruvida åtgärder i detta syfte bör vidtagas torde få bedömas från fall till fall med beaktande jämväl av de olägenheter som ligger i att eventuellt få godtaga en ur nationell synpunkt mindre lämplig utformning av beskattningen.

Stockholm den 27 november 1963

Hans Hartler

Kontrollstyrelsen:

En harmonisering av punktbeskattningen i de nordiska länderna är i och för sig ett naturligt önskemål. Ett åvägbringande härav förutsätter även en undersökning av den art som förordas i förslaget.

Att det är av stort intresse att beskattningen så långt som möjligt är enhetligt ordnad i de olika länderna och icke rubbar konkurrensförhållanden för säljare och förbrukare på ömse sidor om en nationsgräns, har kontrollstyrelsen särskilt framhållit i ett yttrande till Konungen den 28 oktober 1963 angående beskattning av dieselbrännolja för motorfordon i gränstrafik mellan Norge och Sverige. Med hänsyn till att det svenska beskattningssystemet är föremål för översyn genom allmänna skatteberedningen och då styrelsen för närvarande saknar kännedom om punktskatternas framtida omfattning och utformning, anser kontrollstyrelsen sig dock icke böra förorda, att den ifrågasatta komparativa undersökningen nu vidtages.

Elof Cardelius

L. Mårtenson

Statens jordbruksnämnd:

Det framlagda förslaget är, såsom framgår av den remitterade handlingen, icke avsett att omfatta den av jordbruksnämnden administrerade, av jordbrukspolitiska hänsyn betingade beskattningen av jordbruksprodukter. Indirekt kan emellertid det jordbrukspolitiskt betingade svenska gränsskyddet påverkas av olikheter i de nordiska ländernas varusbeskattningar, exempelvis kan — såsom även berörs i handlingen i fråga — gränsskyddet för socker utsättas för påfrestningar till följd av den i Sverige tillämpade punktbeskattningen på socker. Från förslaget synes däremot icke vara undantagna sådana avgifter som de i det svenska prisregleringssystemet på fiskets område ingående prisregleringsavgifterna på fisk.

Från jordbruksnämndens sida synes i varje fall icke föreligga någon anledning till erinran mot den ifrågasatta undersökningen.

Stockholm den 8 november 1963

Robert Magnusson

Generaldirektör

N. Tolstoy

Byråchef

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

I det framlagda förslaget anföres inledningsvis att den allmänna omsättningen av varor i samtliga nordiska länder är föremål för en generell beskattning i form av en varuskatt. Härutöver är i alla länderna ett flertal speciella varor belastade med särskilda skatter eller avgifter, vanligen benämnda punktskatter.

För länsstyrelsens del inskränker sig kontakten med den indirekta beskattningen enbart till den allmänna varuskatten, medan de punktskatter, som avses i förslaget tillhör andra myndigheters verksamhetsområden. Med hänsyn till att den allmänna varuskatten är utformad på olika sätt i de skilda nordiska länderna kan denna emellertid i vissa fall få motsvarande effekt som en punktskatt. Om sålunda exempelvis en vara i Sverige är föremål för allmän varuskatt men fri från sådan skatt i Danmark blir effekten — vid en jämförelse mellan svenska och danska beskattningsregler — densamma som om varan är föremål för en svensk punktbeskattning.

De problemställningar som aktualiseras av förslagsställarna har betydelse icke enbart för det internordiska samarbetet utan även i än större

sammanhang. Av bl. a. handelspolitiska skäl är det önskvärt att de svenska beskattningsreglerna anpassas till bestämmelserna i de stater med vilka Sverige i första hand bedriver handel och även i övrigt har nära förbindelser. Större likformighet, än som nu gäller, bör därför på lång sikt eftersträvas mellan svenska rättsregler och dem som tillämpas inom EEC och EFTA.

I avvaktan på en sådan allmän samordning av beskattningsreglerna bör man dock dessförinnan söka åstadkomma ett internordiskt samarbete. I den av Nordiska rådet vid dess 10:e session antagna rekommendationen nr 30 har Rådet rekommenderat regeringarna att etablera nära samråd mellan de myndigheter, vilka sysslar med utredningar beträffande skatteregler, som kan antagas vara av gemensamt nordiskt intresse. Vidare utsågs Norge att härutinnan vara samordnande land. Ett fullföljande av nu angivna rekommendation skulle därför tillgodose de önskemål, som berörts av förslagsställarna.

I förslaget har särskilt berörts de speciella problem som vållas av den svenska sockerbeskattningen. För egen del vill länsstyrelsen framhålla vikten av att gränshandeln och därmed även det fria varuutbytet mellan de nordiska länderna särskilt vad angår handeln med för folkhushållet viktiga näringsmedel icke påverkas av sådana för varor ovidkommande omständigheter som skiljaktig behandling i skattehänseende.

Malmö i landskontoret den 21 oktober 1963

På länsstyrelsens vägnar:

C. Arthur Norgren

E. Olofson

Länsstyrelsen i Värmlands län:

Det är givet att från ett gränslän som Värmland förekommer handel i grannlandet. Den största omfattningen torde svenskarnas inköp av livsmedel i Norge ha. Norrmännen köpa företrädesvis husgerådssaker och i viss utsträckning även textilier i Sverige. Handeln synes under senaste åren ha varit av övervägande lokal karaktär.

I och för sig kan en harmonisering av här ifrågakvarande skatter och avgifter vara eftersträvarvärd. Gränshandelns omfattning inom länet kan dock knappast motivera en utredning baserad på fiskaliska synpunkter.

Ur de synpunkter länsstyrelsen har att företräda kan för närvarande

icke anses föreligga något mera framträdande behov av en utredning i ärendet.

Karlstad i landskansliet den 19 november 1963

På länsstyrelsens vägnar:

Nils Thyreen

G. Engstrand

Till länsstyrelsen i Värmlands län har remissvar inkommit från tullkammaren i Karlstad.

Tullkammaren i Karlstad:

Föreliggande förslag om harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor i de nordiska länderna skulle, om det realiseras, för tullverkets del bl. a. innebära en viss lättnad i tullkontrollverksamheten mellan Sverige och Norge. Denna kontrollverksamhet är dock endast till någon del avhängig av rådande olikheter i punktbeskattningen.

Över remissen i övrigt anser sig tullkammaren icke böra yttra sig.

Tullkammaren i Karlstad den 2 oktober 1963

Erik Törnkvist

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Orsakerna till de i vissa fall stora differenserna mellan konsumentpriserna på en del varor i de olika nordiska länderna äro säkerligen många. De så kallade punktskatterna ha mestadels en betydande inverkan på konsumentpriset för de därav drabbade varorna. Då punktskatterna i fråga om utformning och storlek förete stora olikheter de nordiska länderna emellan, kunna förekommande divergenser i konsumentpriserna för en del varor troligen i avsevärd omfattning återföras till dessa skatter. På sätt i förslaget närmare utvecklats medföra dessa prisdifferenser olägenheter i åtskilliga avseenden.

Med hänsyn till det anförda anser länsstyrelsen det önskvärt att den av förslagsställarna begärda undersökningen av möjligheterna för en harmo-

nisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning kommer till stånd.

Luleå i landskontoret den 29 november 1963

Manfred Näslund

Ragnar Dahlqvist

Kommerskollegium:

I likhet med ett medlemsförslag angående harmonisering av skatte-reglerna för bolag, varöver kollegium avgivit yttrande den 24 september 1963, syftar de nu framlagda förslagen angående harmonisering av den indirekta beskattningen betydligt längre än vad som tidigare ansetts motiverat av det nordiska samarbetet. Utkastet till konvention om nordiskt ekonomiskt samarbete innehöll på skatteområdet endast ett förbud mot diskriminatoriska avgifter m. m. å importerade varor, som nära anslöt till GATT artikel III. I samarbetsutskottets rapport (SOU 1957: 37) framhölls, att — bortsett från sådan diskriminatorisk beskattning — ett land i den föreslagna gemensamma nordiska marknaden icke genom konsumtionsbeskattning av speciella varor skulle kunna påverka konkurrensförhållandena till sin fördel, varför en gemensam marknad icke skulle nödvändiggöra någon samordning av denna form av beskattning i de deltagande länderna. Vidare skulle enligt utskottets mening icke heller i fråga om de allmänna indirekta skatterna en samordning vara nödvändig; sådana skatter eller avgifter har i allmänhet inarbetats i prisstrukturen och skillnaden i satserna mellan deltagarländerna kan vara fullt förenliga med rimliga konkurrensvillkor. — Till detta vill kollegium endast anmärka att samarbetsutskottet torde ha förutsatt, att punktskatter och allmänna indirekta skatter inom Norden i princip ej belastar exportvaror utan påföres i förbrukningslandet. Utskottet ansåg följaktligen, att det även efter den gemensamma nordiska marknadens införande skulle vara nödvändigt att upprätthålla kontroll vid gränserna mellan de fyra länderna. Givetvis kommer ej heller förverkligandet av frihandeln mellan de nordiska länderna i dess nu aktuella form — d. v. s. tullavveckling inom ramen för EFTA — att möjliggöra gränskontrollernas avskaffande.

Vad särskilt beträffar medlemsförslaget om harmonisering av punktskatterna må följande framhållas. Från förslaget undantages uttryckligen jordbruksprodukter, enär beskattningen av dessa dikteras av jordbrukspolitiska hänsyn och därför icke kan ses fristående. I fråga om punktskatter å övriga varor synes förslagsställarna mena, att rådande nationella olikheter dels förhindrar en naturlig konkurrens mellan producenterna, dels

skapar gränshandelsproblem. Beträffande den första synpunkten vill kollegium — med hänvisning till nordiska ekonomiska samarbetsutskottets ovan citerade rapport — framhålla, att olikheter i non-diskriminatorisk punktbeskattning mellan de nordiska länderna endast i ringa grad synes kunna föranleda konkurrenssnedvridning mellan ländernas producenter. Stora olikheter i punktbeskattningens höjd kan visserligen inverka på konsumtionen och därmed indirekt på produktionens lokalisering, eftersom denna betingas av bl. a. närheten till de väsentliga avsättningsområdena, men så länge Norden ej bildar en ekonomisk union utgör sådana olikheter blott en av många skillnader i konkurrensbetingelserna och torde därför i och för sig ej kunna få nämnvärd snedvridningseffekt. Dock skulle olikheter i punktbeskattning — åtminstone teoretiskt — kunna leda till snedvridning av handeln exempelvis i fall då skatten å en vara med stor importbenägenhet begränsar konsumtionen — och därmed importen — av denna vara till förmån för en lägre beskattad och substituerbar vara med liten importbenägenhet. Självfallet kan också den i medlemsförslaget påtalade gränshandeln, som delvis betingas av skillnader i punktbeskattningen, i vissa fall medföra olägenheter av ekonomisk och administrativ natur. Vidare kan skillnader i motorfordons- och drivmedelsbeskattningen skapa problem för den gränsoverskridande yrkesmässiga biltrafiken. Kollegium har därför ingen erinran mot att en komparativ undersökning av det slag, som angives i medlemsförslaget, kommer till stånd. För Sveriges del bör dock därvid särskilt beaktas det förhållandet, att en vittgående och angelägen översyn av beskattningssystemet pågår inom allmänna skatteberedningen. Denna översyn, vars första resultat väntas föreligga inom kort, berör jämväl den i medlemsförslaget avsedda frågan om punktbeskattningens utformning. Kollegium vill — i likhet med flera handelskammare — framhålla vikten av att den föreslagna nordiska utredningen ej tillåtes fördröja eller försvåra skatteberedningens arbete på detta område.

Stockholm den 3 december 1963

Nils Malmfors

Rutger Croneborg

Jan Thyberg

Till kommerskollegium har remissvar inkommit från nedanstående handelskammrar och från Eda kommun.

Stockholms handelskammare:

— — — ansluter sig handelskammaren till synpunkten att rådande olikheter mellan de nordiska länderna i fråga om berörda punktskatter stundom kan leda till att den internordiska handeln snedvrids på ett oeko-

nomiskt sätt. Förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på vissa i förslaget omnämnda områden bör därför enligt handelskammarens mening närmare undersökas.

Även enligt handelskammarens mening vore det i och för sig av värde, i varje fall på längre sikt och som en åtgärd av beredskapskaraktär, om ett gemensamt nordiskt utredningsarbete kunde komma till stånd i syfte att åstadkomma en internationell harmonisering av den indirekta beskattningen. En sådan utredning får emellertid enligt handelskammarens bestämda uppfattning icke leda till att den allmänna skatteberedningens arbete, vilket enligt föreliggande uppgifter torde resultera i ett betänkande under våren 1964, fördröjes och att därigenom den alltmer angelägna reformeringen av den svenska skattelagstiftningen försenas.

Stockholm den 13 november 1963

Stockholms handelskammare

Gösta Bohman

Lennart Blom

Handelskammaren i Göteborg:

Handelskammaren finner de i de båda medlemsförslagen framförda synpunkterna värda allt beaktande. Även om arbetet inom EEC och EFTA på en harmonisering av de gällande systemen för indirekt beskattning inom respektive grupp ännu ej lett till några bestämda resultat, måste man på lång sikt räkna med att så kommer att ske. EEC-länderna har utan tvekan i detta samarbete ett avsevärt försprång framför EFTA-länderna, och det torde därför vara av vikt att man så noga som möjligt följer utvecklingen inom EEC på området i fråga. Om man redan nu inom de nordiska länderna kunde uppnå en större enhetlighet beträffande reglerna för den indirekta beskattningen, vore detta säkerligen värdefullt. Samtidigt måste dock beaktas, att de förändringar, som eventuellt genomförs, icke försvårar en senare harmonisering inom EFTA och i sista hand en anslutning av EFTA-länderna till EEC. För Sveriges vidkommande kan det enligt handelskammarens mening också vara av vikt att det föreslagna samarbetet inom Norden icke onödigtvis får fördröja sådana reformer, speciellt beträffande vissa punktskatter, som i dagens läge är aktuella. I stor utsträckning torde punktskatterna nu, sedan en allmän varuskatt genomförts, vara mogna att avskaffas, och det är betydelsefullt, att reformerna på detta område kan genomföras utan dröjsmål.

Under förutsättning, att det nordiska reformarbete, som avses i de remitterade förslagen, äger rum i nära anslutning till utvecklingen på det

européiska området i övrigt samt att de synpunkter beträffande punkt-skatterna, som ovan anförts, beaktas, vill handelskammaren sålunda tillstyrka de i Nordiska rådet framlagda medlemsförslagen.

Göteborg den 20 november 1963

För handelskammaren i Göteborg

B. Thorburn

R. Uddenberg

Skånes handelskammare:

Handelskammaren har i ett flertal sammanhang givit uttryck för uppfattningen, att den oenhetliga utformningen av punktbeskattningen i de nordiska länderna utgör ett icke oväsentligt hinder för skapandet av likvärdiga konkurrensförhållanden och ett rationellt varuutbyte inom Norden. Redan i ett den 24 oktober 1957 avgivet yttrande över ett betänkande angående den statliga indirekta beskattningen pekade Handelskammaren på de olägenheter som den av punktbeskattningen belingade snedvridningen av den internordiska handeln innebär. I nämnda yttrande hemställde Handelskammaren, att frågan om varuskatternas utformning måtte upptagas till behandling i Nordiska rådet. Denna hemställan upprepades i en den 9 juni 1958 hos Kungl. Maj:t gjord framställning angående gränshandeln över Öresund, vari handelskammaren utförligt behandlade gränshandelsproblemet.

De av handelskammaren särskilt uppmärksammade inköpsresorna över Öresund är fortfarande i betydande grad inriktade på varor, som till följd av punktbeskattning eller andra statliga åtgärder är billigare i Danmark än i Sverige. Såsom förslagsställarna framhåller kan en sådan artificiell inverkan på handelsstrukturen icke vara rationell från samhällsekonomisk synpunkt. De restriktioner beträffande de resandes inköp, som för närvarande gäller och som syftar till att motverka snedvridningen av handeln torde med hänsyn till det alltmera omfattande nordiska samarbetet icke i längden kunna upprätthållas. Dyliga restriktioner förorsakar irritation såväl hos de resande som mellan de berörda länderna och kräver en kontroll som är svår att göra effektiv.

En grundförutsättning för att gränshandeln skall kunna få en ekonomiskt sund inriktning är att en harmonisering av punktskattesystemen i de olika nordiska länderna kommer till stånd, åtminstone i de delar, som företer större avvikelser i fråga om skattebelastningen. Handelskammaren vill i detta sammanhang icke underlåta att framhålla som sin mening, att målet för nämnda skatteharmonisering bör vara en i princip fullständig avveckling av punktskatterna. I likhet med förslagsställarna anser handels-

kammaren, att regeringarna bör undersöka möjligheterna för en harmonisering på området. Handelskammaren tillstyrker således förslaget härom.

Malmö den 12 november 1963

Skånes handelskammare

S. Hammarskiöld

Staffan Rylander

Handelskammaren i Gefle:

— — — anser handelskammaren det vara av stor betydelse, att möjligheterna för en utjämning av de nordiska reglerna om punktskatter undersökas snarast. Handelskammaren hänvisar härvid till sitt den 11 januari 1960 avgivna remissutlåtande angående en P.M. med förslag till vissa ändringar i gällande punktskatteförordning och vill ännu en gång fästa uppmärksamheten på att 1952 års skattekommitté på sin tid uttalade, att punktbeskattningen automatiskt borde upphöra, när och om en allmän omsättningsskatt infördes. Kammaren hemställde också med hänsyn till EFTA-konventionens godkännande om en allmän revision av punktskatteförordningens skattesatser. Det är på tiden, att en sådan revision äger rum, och den bör då helst ske i samarbete och samförstånd med våra nordiska grannländer.

Gävle den 14 november 1963

Handelskammaren i Gefle

för Gävleborgs län,

Uppland och Dalarna

Birger Bellander

Hans Undén

Handelskammaren i Karlstad:

Otvivelaktigt har punktskatternas olika utformning i de nordiska länderna medfört avsevärt varierande varupriser. Dessa skattemässiga olikheter ha bidragit till att förhindra en eljest naturlig konkurrens och i vissa fall vållat en allvarlig snedvridning av gränshandeln. Ett framtvingat omfattande kontrollsystem vid gränserna har också ofta förorsakat en förklarlig irritation.

Förslagsställarna hemställa, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att låta undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där

nuvarande olikheter skapa särskilda olägenheter för den internordiska handeln.

Handelskammaren finner självfallet av värde att få till stånd en närmare kartläggning av förhandenvarande förhållanden och skulle ur den synpunkten i och för sig vara benägen att tillstyrka en särskild utredning på området. För vårt lands vidkommande kan emellertid hithörande spörsmål angående punktbeskattningen förväntas bli föremål för en ingående behandling inom den tidigare tillsatta allmänna skatteberedningen, som inom kort väntas framlägga sitt betänkande.

Handelskammaren vill därför för sin del förordna, att resultatet av skatteberedningens arbete först avvaktas, innan frågan om en speciell utredning på området aktualiseras.

Karlstad den 11 november 1963

För handelskammaren i Karlstad

Kj. Åkerhielm

Ordf.

Per-Elof Esping

Sekr.

Eda kommun:

På förslag av arbetsutskottet beslöt kommunalnämnden att såsom yttrande påtala att även om det finnes visst fog för de framförda synpunkterna syns det dock icke motiverat att speciella åtgärder vidtas för att få en ändring till stånd.

Eda den 11 oktober 1963

För Eda kommunalnämnd:

(sign.)

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare:

Förslagsställarna hemställer att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av punktbeskattning dem emellan, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter. Från förslaget har uttryckligen undantagits avgifter på jordbruksprodukter, vilkas storlek regleras av jordbrukspolitiska hänsyn.

Såsom exempel på varor med punktskatter, som äro olika i de nordiska länderna, nämnes rusdrycker, öl, tobak, silver, tandkräm, kaffe och bensin.

Som en följd av denna olika skattebelastning anföres, att den förhindrar en naturlig konkurrens mellan producenterna i de fall, där en sådan konkurrens i och för sig ter sig naturlig.

Problemet har uppdelats i tvenne sektorer, dels den som huvudsakligen berör resandetraffiken och dels den som berör handel i allmänhet. I senare fallet erhålles i Sverige restitution av eller befrielse från punktskatten och andra inhemska avgifter vid export. Berörda avgifters utformning påverka sålunda ej konkurrensförhållandena utan dessa bestämmes av andra faktorer. Handelskammaren förutsätter att liknande regler äro gällande i de andra nordiska länderna och finner att någon harmonisering ur denna synpunkt ej erfordras.

Resandetraffiken och gränshandeln kan stundom taga sådana proportioner att en snedvridning av handeln uppstår. Men denna snedvridning berör huvudsakligen jordbruksprodukter och skall alltså ej behandlas här. Förslagsställarna ha ej heller presterat något exempel på snedvridningen av handeln på andra varor än just — jordbruksprodukter.

Inom handelskammarens verksamhetsområde förekommer resandetraffik till och från Finland och Norge. Av punktbeskattade varor, som berörs, kan nämnas kaffe till Finland. Genom att kaffeskatten i Sverige föreslagits borttagen kommer prisdifferensen att öka men med hänsyn till finska tull- och importrestriktioner förutsättes gränshandeln bli oförändrad för kaffets del.

Den liberalisering av tullformaliteter, som under senare år ägt rum för framför allt resandetraffiken till och från Sverige, har medfört, att de påtalade irritationerna vid gränskontrollen kunnat reduceras till ett minimum. Utöver sprit och tobak synes punktskatter sakna betydelse för inköpen och sålunda ej medföra någon snedvridning av handeln.

De i förslaget berörda punktskatterna har huvudsakligen statsfinansiell innebörd och påverkar enligt vad ovan framförts knappast den internordiska handeln. Vissa av dem uppgå till relativt ringa belopp såsom pälsvaruskatten, skatt på tandkräm och silversmedsvaror och kunna sålunda lätt avskaffas. Då emellertid en särskild utredning i Sverige f. n. är sysselsatt med att utreda frågan om den totala beskattningen i Sverige och då självfallet kommer att behandla i förslaget berörda punktskatter finner handelskammaren ej skäl nu föreligga tillstyrka förslaget.

Luleå den 6 november 1963

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare

Folke Burström

Åke Tåhlin

Sveriges allmänna exportförening:

Förslaget — — — sammanhänger med — — — frågan om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning [se *Sak A 34*]. Den ytterligare snedvridning av handeln, som punktskatternas olika utformning och höjd kan medföra, torde visserligen ej vara särskilt betydande totalt sett men kan ha nog så allvarliga återverkningar på handeln i gränstrakterna.

En anpassning av de nordiska punktskatterna till varandra synes emellertid inte vara möjlig för sådana varor, där beskattningen har ett direkt konsumtionsstyrande syfte, till exempel skatter på alkoholhaltiga drycker och tobak, eller där den helt eller delvis har specialdestinationskaraktär, till exempel skatten på motorfordonstrafiken. För andra punktskatter än de nu nämnda förefaller den av förslagsställarna rekommenderade komparativa undersökningen kunna leda fram till en långtgående harmonisering mellan de nordiska länderna. Därvid borde eftersträvas en fullständig avveckling av den senare typen punktskatter.

Exportföreningen får under återopande av vad ovan anförts tillstyrka [medlemsförslaget].

Stockholm den 19 december 1963

Sveriges allmänna exportförening

C.-F. Gadde

Bo Damberg

Sveriges industriförbund:

— — — är det, som förslagställarna framhåller, förenat med svårigheter att jämföra skattebelastningen i de olika länderna på skilda varor beroende på varierande beskattningsteknik. Det är emellertid allmänt känt att en snedvridning av konkurrensen mellan företag i de olika länderna förekommit genom de prisdifferenser, som den varierande skattebelastningen å vissa varor föranlett. Understundom har denna snedvridning haft allvarliga återverkningar för handel och industri. Exempel härpå har givits i medlemsförslaget.

För vår del hyser vi den uppfattningen, att den snedvridning av konkurrensförhållandena, som punktbeskattningen föranleder mellan företag i de olika länderna, i möjligaste mån bör undanröjas. Emellertid måste frågan om punktbeskattningen av vissa varor även ses ur en annan synpunkt. Denna form av beskattning är enligt vår uppfattning olämplig då den förhindrar det fria konsumtionsvalet. Vi har därför i andra sammanhang hävdat att de punktskatter, som medför en icke avsedd begränsning i eller

styrning av medborgarnas konsumtionsval, bör avskaffas snarast möjligt. För flertalet varor skulle, om denna principiellt riktiga linje fullföljes i alla de nordiska länderna, den önskade harmoniseringen uppnås.

Beträffande ett fåtal varor är en begränsning i medborgarnas konsumtionsval av olika skäl önskvärd, varför en punktbeskattning kan tolereras. Detta gäller i första hand alkoholhaltiga drycker och tobaksvaror. Med hänsyn till de begränsade möjligheter, som föreligger att införa dylika varor från ett nordiskt land till ett annat utan skattepåföljd, torde någon snedvridning av inköpen i verkligheten inte komma till stånd. Härvidlag har sannolikt möjligheterna att skattefritt inköpa dylika varor å internationella transportmedel större inverkan.

En fråga av större praktisk betydelse i detta sammanhang är beskattningen av motorfordonstrafiken. Så länge principen att motorfordonstrafiken skall bära huvudparten av samhällets kostnader för vägväsendet tillämpas, torde en särskild beskattning av innehav av motorfordon och av drivmedel inte kunna undvaras. Här förekommer allvarliga snedvridningar bl. a. beroende på att väsentligt olika beskattningsteknik tillämpats i de olika nordiska länderna. Denna fråga är emellertid av komplicerad natur bl. a. beroende på att samhällets kostnader för biltrafiken måste variera i de olika länderna. Speciell hänsyn måste också tas till den konkurrenssituation som föreligger gentemot trafikföretag i andra, icke-nordiska länder. Vissa skäl talar för att frågan ägnas fortsatt uppmärksamhet.

Stockholm den 10 december 1963

Sveriges industriförbund

Dag Helmers

Erik Eklund

Sveriges grossistförbund:

----- har — såsom förslagsställarna framhåller — punktskatterna fått en högst varierande utformning i de olika nordiska länderna. Skattebelastningen och därmed konsumentpriserna för flertalet av de beskattade varorna växlar för den skull avsevärt från land till land. Det kan betecknas som en olägenhet att dessa skattemässigt betingade olikheter leder till en snedvridning av konkurrensen och att de nödvändiggör en rad särbestämmer, vilkas upprätthållande kräver kontrollsystem vid gränserna. I olika sammanhang har också de kommersiella olägenheter påtalats, som den av skattedifferenserna stimulerade gränshandeln medför.

Det finns sålunda anledning att undersöka möjligheterna att genom mera enhetlig lagstiftning minska de irritationsmoment, som i nu berörda hänseende kan sägas prägla handelsumgänget med våra grannländer. Vi vill

dock framhålla, att frågan om harmonisering av skatter och avgifter på olika varor även måste ses i ett vidare internationellt perspektiv. Frågan måste sålunda exempelvis för danskt vidkommande ha betydelse även med avseende på förhållandena mellan Danmark och dess grannland Tyskland och möjligt är väl även att den i ett större sammanhang kan komma att övervägas i samband med planerna på att inom EFTA-gruppen närmare utreda hur konkurrensförhållandena i de anslutna länderna påverkas av olika skattesystem.

För svenskt vidkommande finns anledning erinra om att frågan om punktbeskattningen här i riket av vissa varor ingår i det omfattande utredningsarbete, som bedrivs inom den år 1960 tillsatta allmänna skatteberedningen. Åtskilliga förslag och yrkanden har under årens lopp framställts i ändamål att eliminera den för vissa varuslag starkt diskriminerande punktbeskattning, som ingår i vårt nuvarande skattesystem. För den händelse skatteberedningen skulle framlägga konkreta förslag till avveckling av dessa punktskatter — vilket vi för vår del skulle hälsa med tillfredsställelse — och ett sådant förslag godkännes av riksdagen, skulle detta innebära en åtgärd, som vore ägnad att för svenskt vidkommande korrigera en del av de olägenheter, som förslagsställarna påtalat.

De utredningsinitiativ, som tagits i de nordiska länderna, är sålunda inriktade på förutsättningarna att åstadkomma en vidare internationell harmonisering av den indirekta beskattningen, vilket naturligtvis icke i och för sig utesluter, att det nordiska utredningsarbetet på lämpligt sätt samordnas i enlighet med det remitterade förslaget.

Stockholm den 13 december 1963

Sveriges grossistförbund

Einar Kördel

B. Cedercrantz

BILAGA 3

PM angående punktskatternas statsfinansiella betydelse i Danmark, Finland, Norge och Sverige

Nedanstående tablå visar den statsfinansiella betydelsen av vissa punktskatter. Statens intäkter härrörande från de olika skatterna är beräknade i procent av statens totala driftsintäkt under den aktuella redovisningsperioden. Det bör framhållas att förteckningen ej är komplett. Bl. a. redovisas icke energiskatt och jordbruksavgifter.

	Danmark 1961/62	Finland 1962	Norge 1961	Sverige 1962/63
Omsättningsskatt å motorfordon	8	2	3	1
Bensin och brännoljeskatt	7	5	5	6
Tobaksskatt	13	7	5	5
Skatt å sprit, vin och öl	10	0,4	8	8
Särskilda varuskatter	9	1	4	2

Stockholm i december 1963

BILAGA 4

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över medlemsförslaget

I. Medlemsförslaget

I förslaget framhålles att den allmänna omsättningen av varor i samtliga nordiska länder är föremål för en generell beskattning samt att ett flertal varor därutöver är belastade med särskilda skatter och avgifter, s. k. punktskatter. Dessa punktskatter har fått en mycket varierande utformning i de olika länderna.

Förslagsställarna anför att dessa olikheter fått till följd att skattebelastningen och därmed konsumentpriserna för flertalet av de av dessa skatter berörda varorna avsevärt växlar från land till land, vilket förhindrar en naturlig konkurrens mellan producenterna. Det framhålls också, att dessa olikheter nödvändiggör en rad särbestämmelser och därmed ett omfattande kontrollsystem.

Förslagsställarna gör vidare gällande, att skiljaktigheterna har en starkt stimulerande inverkan på »den artificiella gränshandeln» och ofta nog framkallar en livlig resetrafik. De anser det ur många synpunkter irrationellt att en och samma vara till följd av skilda beskattningsregler betingar helt olika priser i Nordens skilda länder, med ty åtföljande snedvridning av den internordiska handeln.

I förslaget hävdas, att punktbeskattningen i Norden bör göras till föremål för en komparativ undersökning, avsedd att ligga till grund för en framtida harmonisering av denna beskattning på sådana punkter, där olikheterna förorsakar särskilda olägenheter för den internordiska handeln. I förslaget hemställles därför att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

II. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från fyrtiotre berörda myndigheter och organisationer, nämligen

från Danmark

Udenrigsministeriet
Finansministeriet
Økonomiministeriet
Handelsministeriet
Landbrugsministeriet
Industriraadet
De danske Handelsforeningers Fællesorganisation
Grosserer-Societetets Komité
Provinshandelskammeret

från Finland

Finansministeriet
Handels- och industriministeriet
Tullstyrelsen
Valmistererokontori — Acciskontoret
Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län
Länsstyrelsen i Vasa län
Länsstyrelsen i Lapplands län
Centralhandelskammaren

från Norge

Finans- og tolldepartementet
Norges eksportråd
Norges grossistforbund
Norges handelsstands forbund
Norges industriforbund
Norske håndverks- og industribedrifters forbund
A/S Vinmonopolet

från Sverige

Allmänna skatteberedningen
Generaltullstyrelsen
Tullkammaren i Karlstad
Kontrollstyrelsen
Statens jordbruksnämnd
Länsstyrelsen i Malmöhus län
Länsstyrelsen i Värmlands län
Eda kommun
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Kommerskollegium
Stockholms handelskammare
Handelskammaren i Göteborg
Skånes handelskammare
Handelskammaren i Gefle
Handelskammaren i Karlstad
Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare
Sveriges allmänna exportförening

Sveriges industriförbund
Sveriges grossistförbund

En redogörelse för de väsentliga synpunkter, som upptages i de ovan angivna remissyttrandena, följer nedan.

Tjugonio remissinstanser ställer sig positiva till medlemsförslaget och framhåller, i likhet med förslagsställarna, att punktbeskattningens olika utformning ej sällan har en snedvridande inverkan på den internordiska handeln.

Udenrigsministeriet uttalar, att de nordiska ländernas förpliktelser gentemot övriga EFTA-länder inte kan anses utgöra hinder för en på nordiskt plan genomförd harmonisering av beskattningen av vissa varor, i den omfattning detta inte innebär en diskriminering gentemot importerade varor.

Finansministeriet i Finland hälsar medlemsförslaget med tillfredsställelse och framhåller, att när nu omsättningsbeskattningen i Finland ändrats så, att den motsvarar beskattningen i de övriga nordiska länderna, det finns förutsättningar för en harmonisering även av den övriga beskattningen.

Länsstyrelsen i Lapplands län uttalar, att den finner det nödvändigt, att möjligheterna för förenhetligande av prisen och avgifterna för vissa varor undersökes. I synnerhet borde den ekonomiskt relativt omfattande men för närvarande snedvridna gränshandeln mellan Finland och Sverige genom denna undersökning och de därav föranledda rättelserna bringas att rättvist tjäna båda ländernas och den i dem bosatta befolkningens gemensamma intressen.

Norges eksportråd, som ansluter sig till förslaget, framhåller att det i det internordiska varuutbytet ingår en rad färdigvaror från näringsmedelsindustrin, vilka delvis är belagda med jordbrukspolitiskt motiverade importavgifter. Enligt eksportrådets mening bör den föreslagna undersökningen jämväl omfatta dessa avgifter. *Norges industriförbund* uttalar, att det kan ha sitt intresse att få närmare kartlagt vilka säravgifter man opererar med i de olika nordiska länderna och vilka svårigheter en eventuell olikhet i avgiftsberäkningen skapar för samhandeln mellan länderna.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller, att problemet är av betydelse även i ett större sammanhang. Det är av bl. a. handelspolitiska skäl önskvärt att de svenska beskattningsreglerna anpassas till de stater, med vilken Sverige har nära handelsförbindelser. Större likformighet än som nu gäller bör därför, enligt länsstyrelsens mening, på lång sikt eftersträvas mellan svenska rättsregler och dem som tillämpas inom EEC och EFTA. I avvaktan på en sådan allmän samordning bör man dock dessförinnan söka åstadkomma ett internordiskt samarbete, framhålls det. Länsstyrelsen anser emellertid att önskemålen i medlemsförslaget bör kunna tillgodoses genom ett fullföljande av Nordiska rådets rekommendation nr 30/1962 om samarbete mellan myndigheter, kommittéer och sakkunniga, som sysslar med skattentredningar.

Skånes handelskammare framhåller, att en harmonisering av punktskatterna är en grundförutsättning för att gränshandeln ska få en ekonomiskt sund inriktning. Handelskammaren uttalar vidare, att målet för nämnda skatteharmonisering bör vara en i princip fullständig avveckling av punktskatterna.

Sveriges industriförbund uttalar att förbundet i andra sammanhang hävdat att de punktskatter, som medför en icke avsedd begränsning i eller styrning av medborgarnas konsumtionsval, bör avskaffas snarast möjligt. Industriförbundet framhåller, att den önskade harmoniseringen skulle uppnås för flertalet, om denna principiellt riktiga linje fullföljdes i samtliga nordiska länder. Enligt industriförbundets mening är särskilt beskattningen av motorfordonstrafiken av stor praktisk betydelse. Denna fråga bör ägnas fortsatt uppmärksamhet, framhålls det.

Några av de svenska remissinstanserna är i princip positiva till medlemsförslaget men anser att frågan lämpligen bör vila något med hänsyn till att det svenska beskattningssystemet för närvarande är föremål för översyn av allmänna skatteberedningen. Denna har bl. a. till uppgift att pröva, om en rad olika punktskatter helt eller delvis kan avskaffas respektive infogas i den generella varubeskattningen eller om övervägande skäl kan tala för deras bibehållande.

Allmänna skatteberedning framhåller att den problematik, som upptas i medlemsförslaget, ej blir undanröjd i och med att förslag eventuellt framförs om en mer enhetlig utformning av den svenska varubeskattningen. Skatteberedningen anser emellertid, att vissa skäl kan anföras för att avvakta resultatet av dess arbete, som i denna del torde redovisas under första halvåret 1964. Liknande synpunkter framföres av *Kontrollstyrelsen*, *Handelskammaren i Karstad*, *Kommerskollegium*, *Stockholms handelskammare* och *Handelskammaren i Göteborg*.

Övriga remissinstanser, som tillstyrker medlemsförslaget, är *Finansministeriet*, *Økonomiministeriet*, *Handelsministeriet*, *Landbruksministeriet*. *De danske Handelsforeningers Fællesrepræsentation*, *Handels- och industriministeriet*, *Tullstyrelsen*, *Acciskontoret*, *Centralhandelskammaren*, *Norges eksportråd*, *Norges handelsstands forbund*, *Norges industriforbund*, *Norges håndverks- og industribedrifters forbund*, *Generaltullstyrelsen*, *Statens jordbruksnämnd*, *Handelskammaren i Gefle*, *Länsstyrelsen i Norrbottens län* och *Sveriges allmänna exportförening*.

Finans- og tolldepartementet anser, att medlemsförslaget endast bör läggas till grund för ett utredningsarbete med relativt begränsad målsättning. Departementet ifrågasätter om en harmonisering av den indirekta beskattningen i Norden väsentligen skulle bidra till en bättre arbetsfördelning mellan länderna med hänsyn till att avgifterna i stort sett redan är så utformade, att de verkar neutralt i förhållandet mellan inländska och importerade varor. Departementet framhåller vidare, att en harmonisering skulle

innebära en betydlig begränsning i de enskilda ländernas finanspolitiska handlingsfrihet. Harmoniseringsplanerna inom EEC måste ses mot bakgrund av den mycket intima integration som är Gemenskapens målsättning. En liknande ekonomisk integration planeras inte inom EFTA eller mellan de nordiska länderna. Enligt departementets mening föreligger därför inte något reellt behov av en nordisk harmonisering av den indirekta beskattningen i allmänhet. Departementet anser att ett nordiskt samarbete på området bör begränsas till utarbetande av förslag rörande vissa praktiska tillämpningar av reglerna för speciella säravgifter, som kan ha betydelse för samhandeln mellan de nordiska länderna.

Sex remissinstanser — *Länsstyrelsen i Vasa län, Norges grossistförbund, A/S Vinmonopolet, Tullkammaren i Karlstad* och *Sveriges industriförbund* och *Sveriges grossistförbund* — tar inte direkt ställning till förslaget. *Länsstyrelsen i Vasa län* uttalar, att det varken i samband med flygtrafiken mellan Vasa—Sundsvall/Umeå eller båttrafiken mellan städerna i Vasa län och de svenska hamnarna i praktiken förekommer några i förslaget nämnda svårigheter eller missförhållanden. Tullkammaren i Karlstad framhåller, att ett realiserande av förslaget för tullverkets del bl. a. skulle innebära en viss lättnad i tullkontrollverksamheten mellan Sverige och Norge men anser sig i övrigt inte böra uttala sig över remissen.

Sju remissinstanser avstyrker förslaget. *Industriraadet* framhåller, att om det på längre sikt sker en europeisk harmonisering av punktbeskattningen det skulle vara en besvärlig och överflödigt omväg att först söka genomföra en nordisk harmonisering och därefter företaga en väsentlig omläggning av de antagna reglerna för att anpassa dem till ett europeiskt system. För Danmarks del skulle det för övrigt vara mycket betänkligt att landet efter en nordisk harmonisering ej längre skulle stå fritt att genomföra sådana avgiftsändringar, som utvecklingen av den dansk-tyska gränshandeln kan komma att nödvändiggöra.

Grosserer-Societetets Komité uttalar, att det kan finnas anledning att söka genomföra en viss utjämning av punktskatter, som har en olämplig inverkan på gränshandeln. Komitén framhåller emellertid, att man i den dansksvenska gränshandeln hittills inte har kunnat påvisa några väsentliga olägenheter till följd av olikheter i punktskatterna och att det inte är sannolikt att detta förhållande kommer att ändra sig i framtiden. För samhandeln i övrigt mellan länderna anses punktskatterna knappast ha någon betydelse, förutsatt att tull- och importrestriktioner avvecklas. En nordisk harmonisering på detta område skulle endast kunna genomföras under betydande praktiska svårigheter, och i synnerhet för Danmarks vidkommande skulle ett sådant steg vara förbundet med stora betänkligheter. *Provinshandelskammeret* uttalar, att så länge frågan om Danmarks eventuella anslutning till Gemenskapen inte är slutgiltigt avgjord, vore det belänkligt att binda sig till en viss nivå för punktskatterna eller till en bestämd uttagningsform. Detta

skulle försvåra en anpassning till Gemenskapen och där gällande punktskatte-
teregler.

Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län har inte konstaterat några värre
missförhållanden. *Länsstyrelsen i Värmlands län* och *Eda kommun* bedömer
en harmonisering i och för sig vara eftersträvansvärd men anser det för
närvarande inte vara motiverat att vidtaga några speciella åtgärder i an-
ledning av medlemsförslaget.

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare uttalar att punkt-
skatterna — utöver de på sprit och tobak — synes sakna betydelse för in-
köpen och sålunda inte medföra någon snedvridning av handeln.

Flertalet av remissinstanserna, såväl av dem som tillstyrker medlemsför-
slaget som av dem som intar en negativ hållning, framhåller, att en anpass-
ning av de nordiska punktskatterna ej synes vara möjlig eller önskvärd
för det fåtal varor, beträffande vilka en begränsning av medborgarnas kon-
sumtionsval eftersträvas. Detta gäller i första hand alkoholhaltiga drycker
och tobaksvaror. *A/S Vinmonopolet* anser inte att de nuvarande olikheterna
i beskattningens utformning och höjd beträffande brännvin och vin skapar
svårigheter av en sådan art, att en harmonisering av beskattningen är nöd-
vändig eller önskvärd. *Vinmonopolet* anser att medlemsförslagets tes att de
skattemässigt betingade olikheterna hindrar en naturlig konkurrens mellan
producenterna saknar relevans, i varje fall på den norska marknaden.

III. Kommitténs utlåtande

I likhet med flertalet remissinstanser anser ekonomiska niomannakomit-
tén det önskvärt att punktbeskattningen i Norden görs till föremål för en
komparativ undersökning, i syfte att konstatera på vilka punkter nuvarande
olikheter förorsakar särskilda olägenheter för den internordiska handeln
och vilka åtgärder som lämpligen bör vidtagas för att eliminera olägenhe-
terna i fråga.

Enligt niomannakommitténs mening kan lämpligen en gemensam nordisk
kommitté tillsättas för att utföra den aktuella undersökningen. Kommitténs
första uppgift borde vara att förteckna de aktuella varorna, att visa efter
vilka principer de beskattas i respektive nordiskt land samt att beräkna de-
ras statsfinansiella betydelse. Nästa steg bör vara att utreda på vilka punkter
förefintliga olikheter i beskattningshänseende förorsakar olägenheter för
handeln.

Några av de svenska remissinstanserna anser att hela frågan bör vila
i avvaktan på resultatet av allmänna skatteberedningens arbete. Skattebe-
redningens betänkande rörande bl. a. den indirekta beskattningen väntas
föreligga under första halvåret 1964. Niomannakommittén finner inte att den-
na omständighet bör förhindra rådet att antaga en rekommendation i ämnet
vid sin förestående tolfte session. Att verksamheten inom den föreslagna

nordiska kommittén lämpligen bör anpassas till vad skatteberedningen kan komma att föreslå är naturligt. Som framgår av skatteberedningens remissyttrande kommer den att beträffande en rad punktskatter pröva, om de helt eller delvis kan avskaffas eller eventuellt infogas i den generella varubeskattningen eller om övervägande skäl talar för deras bibehållande. Det förefaller sålunda, som om skatteberedningens blivande betänkande kan komma att lämna ett värdefullt bidrag till arbetet inom en nordisk punktskattekommitté.

Med stöd av ovanstående synpunkter får ekonomiska niomannakommittén föreslå Nordiska rådet

att rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

Köpenhamn den 8 januari 1964

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Reservation

av *Axel Strand*, som ansett att kommittén bort föreslå rådet att i avvaktan på resultatet av allmänna skatteberedningens arbete uppskjuta behandlingen av medlemsförslaget till en senare session.

Medlemsförslag

om lagstiftning rörande barns skadeståndsansvar

(Väckt av Ingrid Gärde Widemar, Harras Kyttä och Knud Thestrup)

I de senere år er væsentlige områder af erstatningsretten gennemgået af nordiske sagkyndige med henblik på, om ændringer i lovgivningen herom måtte være påkrævede eller hensigtsmæssige, f.eks. lovgivningen om ansvar for motorkøretøjer, om det offentliges erstatningsansvar og om børns og forældres erstatningsansvar. Hvad angår børns og forældres ansvar er fornylig afgivet en betænkning af den i Sverige nedsatte komité (SOU 1963:33), og tilsvarende betænkninger kan i løbet af kortere tid ventes afgivet i de øvrige nordiske lande.

Set fra et nordisk synspunkt er det i høj grad ønskeligt, om de nordiske landes erstatningslovgivning, hvis regler allerede nu viser store ligheder, og til dels er fremgået af et fællesnordisk lovgivningssamarbejde, yderligere måtte kunne tilnærmes hinanden og om muligt gøres ensartet. Det er derfor velbegrundet, at spørgsmålet om ensartede erstatningsregler gøres til genstand for overvejelse i Nordisk Råd, så meget desto mere som hovedprincipperne for erstatningslovgivningen synes velegnede til drøftelse på fællesnordisk parlamentarisk plan.

Med hensyn til børns ikke-kontraktsmæssige erstatningsansvar er reglerne i store træk således i de enkelte lande:

Danmark: Barn under 15 år er erstatningspligtigt efter samme regler som personer over denne alder, men erstatningen kan nedsættes eller bortfalde, for så vidt det findes rimeligt (»billigt») på grund af manglende udvikling hos barnet, handlingens beskaffenhed og omstændighederne iøvrigt, derunder navnlig forholdet mellem den skadegørendes og den skadelidendes evne til at bære tabet og muligheden for, at skaden kan fås godtgjort hos andre (der tænkes her bl. a. på forsikring).

Finland: Efter den ret kortfattede bestemmelse i den finske straffelovs 9. kap. 5. §, således som denne fortolkes i praksis, påhviler der børn ansvar efter samme regler som voksne. Både i teori og praksis er der dog nogen tvivl om den nærmere forståelse af bestemmelsen.

Norge: Barn under 14 år er ikke ansvarligt for skadegørende handlinger, men hvis barnet har midler, kan vedkommende domstol, hvis den

efter omstændighederne finder det rimeligt (»billigt«), bestemme, at skaden helt eller delvis skal erstattes af disse midler.

Sverige: Barn under 15 år er erstatningspligtigt, såfremt og i det omfang gerningens beskaffenhed og omstændighederne iøvrigt gør det rimeligt (»skäligt«).

Den foreliggende svenske betænkningens forslag til bestemmelser vedrørende børns erstatningsansvar går stort set ud på følgende:

Den, der er fyldt 15 år, er erstatningspligtig som voksne personer, men erstatningen kan lempes, hvis den under hensyn til hans ungdom og øvrige omstændigheder findes »oskäligt betungande«. Den, der ikke er fyldt 15 år, er erstatningspligtig, såfremt og i det omfang det under hensyn til handlingens beskaffenhed, alder og udvikling samt omstændighederne iøvrigt findes rimeligt (»skäligt«).

Af betænkningen fremgår det, at den finske komité vil fremsætte et næsten ligelydende forslag, medens de danske og norske komiteer kan ventes at ville foreslå en regel, hvorefter børn og unge under 18 år kun er erstatningspligtige, for så vidt det findes rimeligt under hensyn til udvist skyld, alder, udvikling, skadevolderens og skadelidtes økonomiske evne og forholdene iøvrigt (herunder udsigten til at få skaden godtgjort hos andre). Den danske komité vil foreslå en yderligere regel, hvorefter børn under 6 år kun »under særlige omstændigheder» pålægges ansvar.

Formelt og principielt er der ret stor forskel på det finsk-svenske forslag på den ene side og det dansk-norske på den anden side. I praksis vil forskellen næppe blive betydelig, men det forekommer ejendommeligt, at man ikke skulle kunne nå frem til nordisk retsenhed i selve lovgivningen, og efter vor opfattelse bør regeringerne søge i fællesskab at nå frem til ikke blot reelt, men også formelt ensartede bestemmelser.

Det er imidlertid et spørgsmål, om de principper, som de nordiske komiteer har lagt til grund for deres forslag, er de mest hensigtsmæssige.

Som ved al erstatningslovgivning gør der sig ved udarbejdelsen af reglerne bl. a. to modsatte hensyn gældende: hensynet til skadevolderen og hensynet til skadelidte. Ved udarbejdelsen af reglerne om børns erstatningsansvar har man hidtil — i hvert fald i Danmark og Sverige — ladet hensynet til skadevolderen få overvægt. Dette er også tilfældet med samtlige 4 komiteers forslag, og umiddelbart kan det synes en rigtig tanke, at erstatning kun bør tilkendes, hvis det efter domstolens opfattelse findes rimeligt. Det er imidlertid efter de nævnte regler reelt set forholdene hos det skadevoldende barn, der skal være afgørende for, om erstatning er rimelig. Skadelidtes naturlige krav på genoprettelse af den skete skade skydes derimod så at sige i baggrunden, uanset at det fra skadelidtes synspunkt er ligegyldigt om skadevolderen er barn eller voksen.

Konflikten mellem de to hensyn er vanskelig for ikke at sige umulig at løse, hvis de her nævnte regler lægges til grund.

Reglerne vil endvidere give anledning til hyppige retssager og til rets-usikkerhed for skadelidte, hvilket da også bekræftes af dansk-svensk rets-praksis. Retssagerne vil iøvrigt ofte give anledning til ret verdensfjerne overvejelser om, hvorvidt det pågældende barn har optrådt »normalt» under sin skadegørende handling. Den af komiteerne foreslåede løsning er derfor næppe helt tilfredsstillende.

Disse vanskeligheder og ulemper vil kunne fjernes, såfremt man ind-fører en regel om lovpligtig ansvarsforsikring, der dækker ansvar for ska-de forvoldt af børn, uanset om noget personligt ansvar kan pålægges børn eller deres forældre. En løsning af det foreliggende problem efter denne retningslinie er kort nævnt i den svenske betænkning, men tanken herom er afvist af komiteen med den bemærkning, at ingen af de nordiske komi-teer har fundet tilstrækkelig anledning til at rejse forslag herom.

Efter vor opfattelse bør en bestemmelse om obligatorisk ansvarsforsik-ring for børn foretrækkes frem for den af komiteerne foreslåede regel. Den vil efter vor opfattelse betyde en væsentlig forenkling af problemerne, spare en mængde retssager, sikre at skadelidtes tab genoprettes, og den vil ikke være nogen væsentlig belastning for forældre og børn i økonomisk henseende, idet ansvarsforsikringspræmier er ganske ubetydelige.

Under henvisning til det anførte henstiller vi,

at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i fællesskab at indføre ensartede bestemmelser i de nordiske lande om børns erstatningsansvar baseret på et system med obliga-torisk ansvarsforsikring.

Stockholm, Helsingfors og København, den 14. august 1963

Ingrid Gärde Widemar

Harras Kyttä

Knud Thestrup

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

— — — skal man vedlagt fremsende fotokopier af en udtalelse, som justitsministeriet har indhentet fra udvalget vedrørende børns og forældres erstatningsansvar. I udvalgets skrivelse fremhæves bl. a., at gennemførelse af en lovgivning efter de i medlemsforslaget skitserede retningslinier vil rejse en række problemer af betydelig principiel rækkevidde. En sådan lovgivning vil ligeledes afføde en række administrative spørgsmål, f. eks. med hensyn til kontrollen med overholdelse af pligten til at tegne ansvarsforsikring for børns skadegørende handlinger. Bl. a. under hensyn hertil og i betragtning af, at de sagkyndige i Danmark, Finland og Norge endnu ikke har afgivet betænkning, finder justitsministeriet ikke at kunne tage stilling til medlemsforslaget på indeværende tidspunkt. Gennemførelse af de i medlemsforslaget udtrykte principper vil i alle de nordiske lande betyde en gennemgribende ændring af gældende erstatningsregler og må nødvendigvis forudsætte indgående undersøgelser og overvejelser. Det må således eksempelvis overvejes, om en eventuel regel om objektivt ansvar og obligatorisk ansvarsforsikring bør angå alle børn eller kun mindre børn, som efter retspraksis og efter udvalgets forslag i almindelighed ikke pålægges ansvar efter culpereglen. Netop fordi gennemførelse af en lovgivning efter de i medlemsforslaget angivne synspunkter vil betyde et radikalt brud med hidtil gældende regler, vil en drøftelse i Nordisk Råd imidlertid efter justitsministeriets opfattelse kunne være af stor værdi, idet regeringerne gennem en sådan drøftelse eventuelt vil have mulighed for at danne sig et indtryk af, hvorvidt man bør iværksætte de omfattende og derfor også tidkrævende og bekostelige undersøgelser, som måtte gå forud for udarbejdelse af forslag til en sådan lovgivning.

I betragtning af, at der som nævnt endnu ikke foreligger betænkning fra udvalgene vedrørende børns erstatningsansvar i Danmark, Finland og Norge, må det imidlertid forekomme tvivlsomt, om en drøftelse som den omhandlede bør finde sted allerede på rådets førstkommende session.

København, den 4. november 1963

Hans Hækkerup

Gaarden

Justitsministeriets udvalg vedrørende principalansvaret m. v.:

I bemærkningerne til medlemsforslaget kritiseres det, at de nordiske udvalg om børns og forældres erstatningsansvar ikke har kunnet nå frem til formelt ensartede forslag om børns erstatningsansvar. Endvidere gøres det gældende, at visse vanskeligheder og ulemper ved en ordning som den, de nordiske udvalg går ind for, og som i princippet bygger på den almindelige erstatningsregel (culpareglen), »vil kunne fjernes, såfremt man indfører en regel om loypligtig ansvarsforsikring, der dækker ansvar for skade forvoldt af børn, uanset om noget personligt ansvar kan pålægges børn eller deres forældre». Under henvisning hertil henstilles det, »at Nordisk råd rekommanderer regeringerne i fællesskab at indføre ensartede bestemmelser i de nordiske lande om børns erstatningsansvar baseret på et system med obligatorisk ansvarsforsikring».

I anledning heraf skal udvalget udtale, at også vi beklager, at det ikke har været muligt at nå til enighed mellem de nordiske udvalg om den principielle udformning af reglen om børns erstatningsansvar. Forskellen mellem udvalgenes opfattelser består navnlig deri, at mens det danske og det norske udvalg går ind for en ansvarsregel om lempelse af børns ansvar bedømt efter culpareglen og til barnet er fyldt 18 år, går det svenske og formentlig også det finske udvalg ind for en regel ad modum det dansk-norske forslag alene for aldersgrupperne indtil 15 år, mens der for unge mellem 15 og 21 år består en mere begrænset mulighed for at lempe ansvaret efter den almindelige erstatningsregel.

Efter udvalgets opfattelse må det ud fra et dansk synspunkt være rimeligt at gå ind for en forhøjelse af den nuværende 15 års grænse til 18 år, hvorved bemærkes, at det ved anvendelsen af en ansvarsregel, der er mere lempelig end den almindelige ansvarsregel vil være muligt under iøvrigt lige betingelser at anlægge en strengere bedømmelse, der nærmer sig normalen, for personer over 15 år end for personer under denne alder. Udvalget har på den anden side ikke fundet det rimeligt at foreslå en lempelsesregel i ansvaret for den unge, der går helt op til 21 år. Det bemærkes herved, at forældremyndigheden varer til det 18. år, efter hvilket den mindreårige selv træffer bestemmelse om indgåelse og ophævelse af aftale om tjeneste eller andet personligt arbejde. Endvidere bemærkes, at skolegangen for mange unge i dag går ud over det 15. år, uden at den dog for det store flertal rækker ud over det 18. år, og at 18 årsalderen er en grænse, der er af praktisk betydning ved afgørelsen af, om tiltale skal rejses til idømmelse af mere alvorlig straf, jfr. retsplejelovens § 723, stk. 1, nr. 1 og 2, og § 723a, stk. 2. Inden for en ordning med en lempelig erstatningsregel for børn og unge under 18 år har man ikke, som tilfældet er med det svenske

(finske) forslag, fundet det praktisk at opstille to regler, men udvalget har fundet, at man må kunne nøjes med én regel, når der i en af dens betingelser indgår en hensyntagen til barnets eller den unges alder i det enkelte tilfælde.

Med hensyn til spørgsmålet om at gennemføre en obligatorisk ansvarsforsikring, eventuelt kombineret med et objektivt ansvar for barnet eller dets forældre bemærkes, at dette spørgsmål har været drøftet af de nordiske udvalg, men man har ikke fundet det rigtigt at stille forslag om en sådan ordning. For det danske udvalg har det herved været afgørende, at det måtte forekomme vilkårligt at pålægge et objektivt ansvar eller gennemføre en obligatorisk ansvarsforsikring for børn og unge, når en sådan regel ikke er gennemført for personer over 18 år. Spørgsmålet kan ikke rejses isoleret for børn og unge, men må overvejes i forbindelse med en almindelig drøftelse af forholdet i erstatningsretten, hvortil der tillige knytter sig administrative problemer.

Iøvrigt forekommer spørgsmålet om obligatorisk ansvarsforsikring af børn ikke af afgørende praktisk betydning, fordi den frivillige forsikring er almindelig udbredt, både for så vidt angår den private ansvarsforsikring som tings- og personskade-forsikringen.

Spørgsmålet om tvungen ansvarsforsikring af børn blev drøftet på det 20. nordiske juristmøde i Oslo 1954, hvor den islandske referent professor Theodor B. Lindal foreslog en sådan ordning, men forslaget mødte udbredt modstand hos de i øvrigt i forhandlingerne deltagende.

Endvidere skal peges på, at flere andre problemer foreligger vedrørende spørgsmålet om erstatningsansvaret for børn og forældre, som de nordiske udvalg har forbigået, fordi de efter udvalgenes opfattelse ikke egner sig til løsning i sammenhæng alene med en drøftelse af de ansvarstilfælde som udvalgene behandler, men må drøftes i en langt bredere sammenhæng. Det gælder således f.eks. spørgsmålet overhovedet om udformningen af den rigtige erstatningsregel i almindelighed begrundet i culpa, ud fra objektive hensyn eller på anden måde, og spørgsmålet om forsikringens indflydelse på erstatningsansvaret. Det danske udvalg er opmærksom på, at det med det forslag, som udvalget fremkommer med, ikke er sikkert, at den endeligt rigtige erstatningsregel er fundet på reglens område, men såvel spørgsmålet om objektivt ansvar og obligatorisk ansvarsforsikring som andre spørgsmål må overvejes yderligere, dog ikke i denne sammenhæng, men i en bredere.

Det bemærkes, at det forslag, som udvalget agter at fremsætte, går ud på en bibeholdelse af den gældende praksis, hvorefter barnets ansvar ikke lempes, når det er dækket af en ansvarsforsikring. Ansvar for børn under 6 år bør kun pålægges »under særlige omstændigheder».

Et eksemplar af det foreløbigt vedtagne forslag, der er gengivet i den

allerede nu fra svensk side afgivne betænkning (SOU 1963: 33) vedlægges. Endelig betænkning vil blive afgivet senere.

København, den 26. oktober 1963

A. Vinding Kruse

H. Urne

A. Vestberg

Assurandørsocietetet:

Indførelse af tvungen ansvarsforsikring som en forsikring af det ansvar, der efter de gældende regler påhviler et barn og eventuelt tillige det ansvar, der påhviler dets forældre for manglende tilsyn med barnet, vil alene medføre sikring for skadelidte i det omfang, ansvar efter de nævnte regler kan pålægges. Dækning af skader, for hvilke skadevolderen ikke er ansvarlig, falder uden for ansvarsforsikringens rammer. Spørgsmålet om skærpelse af ansvarsreglerne, navnlig om indførelse af objektivi ansvar, har societetet, da den danske betænkning om børns erstatningsansvar endnu ikke foreligger, ikke haft lejlighed til at tage endelig stilling til. Det er dog societetets opfattelse på grundlag af erfaringerne med ansvarsforsikring gennem en lang årrække, at de nu gældende danske regler virker tilfredsstillende, og at tvivlsspørgsmål, der giver anledning til retstvist, kun yderst sjældent opstår.

Ansvar for børn er dækket af ansvarsforsikring tegnet af familieoverhovedet, af den ansvarsforsikring, der indgår i familieforsikringen, og endelig af ansvarsforsikring tegnet af landboere for deres bedrift. Formentlig er omkring 1 million husstande dækket af ansvarsforsikring. Allerede af denne grund vil derfor større udækkede skader kun forekomme i ganske enkeltstående tilfælde.

Tegning af ansvarsforsikring må utvivlsomt anses for et betydeligt gode både for forsikringstagerne selv og for skadelidte. Societetet har imidlertid stedse været af den opfattelse, at arbejdet for yderligere udbredelse af ansvarsforsikring som hidtil bør ske på frivillighedens grund. Societetet skal herved pege på, at indførelse af tvungen ansvarsforsikring, f. eks. for børn under 15 eller 18 år, vil nødvendiggøre et meget betydeligt og kostbart administrativt apparat. Udgiften hertil ville stå i misforhold til de få skader, der ville blive inddraget under ansvarsdækningen. De praktiske vanskeligheder ved gennemførelsen af en pligtmæssig forsikringstegning er betydelige. Særlige regler om præmieinddrivelse måtte gives, og regler til sikring af, at forsikring var tegnet for alle børn, måtte indføres. Sådant sikring af, at ansvaret var dækket, ville volde betydelige vanskeligheder, f. eks. for børn på

besøg her i landet, og selv med al tænkelig omhu ville en særegen dækning for skader, voldt af uforsikrede børn og for børn, hvis identitet ikke kan fastslås, formentlig være påkrævet. Mod indførelse af forsikringspligt og eventuelt i forbindelse hermed indførelse af objektivi ansvar taler også, at skadelidte personers behov for at være fuldt dækket mod enhver skade kun kan fyldestgøres ved tegning af ulykkesforsikring, idet en ansvarsdækningsordning, hvordan de ansvarsregler, den bygger på, end er udformet, vil efterlade udækkede skademuligheder. Der er ikke grundlag for at anse skader, voldt af personer under en vis alder, som skader, for hvilke økonomisk sikkerhed er mere påkrævet for skadelidte end andre skader.

Societetet må derfor fraråde indførelsen af lovpligtig ansvarsforsikring for børn og ligeledes fraråde væsentlige ændringer af de gældende danske regler i myndighedslovens § 63, navnlig på nuværende tidspunkt, hvor de danske sagkyndiges betænkning ikke foreligger og derfor ikke har været genstand for overvejelse og debat.

København, den 20. november 1963

Ærbødigst
P. k. v.
(*sign.*)

Finland

Justitieministeriet:

Såsom i medlemsförslaget sägs har den svenska skadeståndskommittén, efter samarbete med motsvarande kommittéer i de övriga nordiska länderna, i juni 1963 avgivit sitt betänkande om föräldrars och barns skadeståndsansvar. Skadeståndskommittéerna i Danmark, Norge och Finland ha ej ännu avgivit sina betänkanden, men av respektive länders lagförslag, vilka ingå i det svenska betänkandet och alltså tillkommit i nordiskt samarbete, kan konstateras, att de på i medlemsförslaget nämnt sätt skilja sig från varandra. Fastän tillämpningen av de föreslagna reglerna i praktiken uppenbarligen skulle i sakligt hänseende leda till någorlunda likadana slutresultat, kunde det likväl tänkas, att innan man i de olika länderna gör upp de slutliga propositionsförslagen, vederbörande ministerier ännu skulle upptaga till gemensam prövning möjligheterna att få förslagen likartade även i formellt hänseende.

I medlemsförslaget ifrågasättes det dock om man kan anse de i sagda lagförslag framlagda bestämmelserna om barns skadeståndsansvar vara de mest ändamålsenliga. Enligt undertecknarnas av medlemsförslaget mening kan vissa svårigheter och olägenheter i det av de nordiska skadestånds-

kommittéerna föreslagna systemet, som grundar sig på culparegeln, undvikas genom att man inför en regel om obligatorisk ansvarsförsäkring, som täcker ansvar för av barn vållad skada utan hänsyn därtill om barnet eller dess föräldrar kan anses vara personligen ansvariga för skadan. I anseende härtill hemställa undertecknarna, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att i samarbete införa likartade bestämmelser om barns skadeståndsansvar baserat på ett system med obligatorisk ansvarsförsäkring.

Då frågan om revision av skadeståndsrätten dryftats i de nordiska länderna har ofta även framförts tanken därom, att hela det nuvarande skadeståndssystemet eller åtminstone en avsevärd del därav skulle ersättas med försäkring. Härvid har framhållits, att tanken kunde realiseras på två sätt, antingen genom en allmän och obligatorisk folkansvarighetsförsäkring eller genom att skydda intressena med andra lämpliga försäkringsformer, varvid i sistnämnda fall envar skulle få bära sin skada, om han ej försäkrat sig själv eller sin egendom. Skapandet av dylika system skulle givetvis innebära en fullständig revolution inom skadeståndsrätten och det kan knappast anses, att man i Finland ännu är mogen för att taga ett sådant steg.

Beträffande barns skadeståndsansvar torde det ej i någon händelse vara sakenligt att skapa ifrågavarande synnerligen vittbärande principiella och även märkbara administrativa problem innehållande nya system bara på detta begränsade område, ty det är svårt att motivera, varför en ordning med obligatorisk ansvarsförsäkring skulle skapas endast för barn när ett sådant system ej finns för andra personer. Ministeriet anser alltså, att förevarande fråga ej skall behandlas skilt för barnens del, utan att frågan skall tagas under prövning på en bredare bas i det sammanhanget när en helhetsrevision av skadeståndsrätten inleds.

Helsingfors den 21 november 1963

Minister J. O. Söderhjelm

Lagstiftningsråd Henry Ådahl

Socialministeriet:

Framställningens syfte är att i de nordiska länderna få enhetliga stadganden till stånd beträffande ett system för obligatorisk skadeståndsförsäkring, vilket skulle täcka barns skadeståndsansvar. I Finland beviljar försäkringsbolagen numera en s. k. familjeansvar omfattande ansvarsförsäkring, i stöd av vilken försäkring även skador förorsakade genom barn ersätts. Att övergå till en obligatorisk ansvarsförsäkring i fråga om skador, som vållats av barn, torde emellertid icke på de i medlemsförslaget anför-

da grunderna kunna anses vara tillräckligt motiverat. Oaktat den obligatoriska ansvarsförsäkringen skulle ersätta samtliga av barn vållade skador, bör man vid bedömandet av frågan taga i betraktande att en obligatorisk ansvarsförsäkring, som genomförd i den planlagda omfattningen skulle avskaffa barns ekonomiska skadeståndsansvar, därigenom kunde ge upphov till en avslappning i föräldrars och förmyndares fostran och tillsyn av barn och sålunda förorsaka en ökning i okynnesskadegörelser från sådana barns sida, vilka är mera försigkomna och har anlag för asociala levnadsvanor. I anslutning till här nämnda sociala olägenhetsfaktorer bör dessutom tagas i beaktande, att utredningen av de ifrågavarande skadegörelsefallen i praktiken kan bli en vanskelig uppgift, vilken snarare skulle öka än minska därav uppkomna stridigheter. Utan att närmare ingå på olägenheterna av bemälda ansvarsförsäkringssystem, anser socialministeriet sig icke kunna förorda dess genomförande på sätt som i medlemsförslaget förutsättes. I stället borde man sträva till, att de nordiska länderna sinsemellan skulle utveckla de enhetliga stadgandena rörande skadeersättning och inom ramen för dessa ordna frågan om ersättande av skador som förorsakats av barn.

Helsingfors den 21 november 1963

Socialminister *Kyllikki Pohjala*

Kanslichef *Aarne Tarasti*

Medicinalstyrelsen¹:

— — — får medicinalstyrelsen värdsamt såsom sitt yttrande anföra, att det enligt dess åsikt icke är ändamålsenligt eller önskvärt, att åt domstolarna uppdrages att bedöma, i vilken mån barnets själsliga utveckling inverkar på barnets skadeståndsskyldighet, i all synnerhet, då en bedömning av barnets utvecklingsnivå i detta hänseende även för en expert utgör en synnerligen svår uppgift. Åtminstone i vårt land har domstolarna i allmänhet ej möjlighet att vid handläggningen av dylika frågor erhålla sakkunnigt bistånd av utomstående i och för klarläggande av ett barns själsliga utvecklingsnivå. Vid sådant förhållande anser medicinalstyrelsen, att förslaget om åstadkommande av ansvarsförsäkring för skada, förorsakad av barn, träffar det rätta.

Helsingfors den 5 maj 1964

Medicinalråd *P. Kuusisto*

Tf. assessor *Toini Honkanen*

¹ Yttrandet översatt från finska.

Suomen kaupunkituomarien yhdistys — Finlands stadsdomareförening r.y.:

Med hänsyn till att gällande lagbestämmelser rörande sagda skadeståndsansvar är i de skilda nordiska länderna olika och obestämda, rekommenderar föreningen att regeringarna måtte i samråd bereda och ändra gällande lag sålunda, att stadgandena rörande barns skadeståndsansvar måtte bli egentliga i samtliga nordiska länder. Däremot anser sig föreningen på grund av den nu till buds stående utredningen icke kunna avgiva utlåtande om, huruvida övergåendet till ett system, som baserar sig på obligatorisk ansvarsförsäkring vore det enda riktiga.

Helsingfors den 30 oktober 1963.

Suomen kaupunkituomarien yhdistys — Finlands stadsdomareförening r. y.

Aarne Palomäki

Pentti Lyytikäinen

Finlands advokatförbund¹:

I förslaget anmodas Nordiska rådet att rekommendera att enhetliga bestämmelser om barns ersättningsansvar införes på basen av ett system med obligatorisk ansvarsförsäkring. I motiveringen har man hänvisat till att de i detta nu gällande bestämmelserna i de olika nordiska länderna om barns ersättningsansvar i någon mån skiljer sig från varandra, samt till att man i det redan utförda samnordiska lagstiftningsarbetet inte lyckats finna en helt ensartad lösning. De ersättningsbestämmelser som bygger på vållandeprincipen har även ansetts vara svåra att tillämpa i praktiken och lätt leda till tvistemål.

Förslaget torde närmast syfta till en inskränkning av barnets eget ansvar och å andra sidan till tryggandet av den skadelidandes rätt i händelse att skadevållaren inte kan erlægga skadeståndet. Båda dessa ändamål har sitt berättigande.

Trots detta är förslaget ägnat att väcka vissa betänkligheter. Så kan avskaffandet av barnets egen ansvarsskyldighet eller en väsentlig begränsning därav leda till att barnens och deras vårdares försiktighet minskar och till att skadefrekvensen sålunda ökar. Man kan även försöka begränsa barns ersättningsansvar genom andra åtgärder, såsom man gjort i de föreliggande förslagen, nämligen genom att tillåta en jämkning av skadeståndets storlek i sådana fall, då erläggandet av hela ersättningen med hänsyn till barnets ålder, utveckling och andra omständigheter befinnes vara uppenbart oskä-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

ligt, eller genom att ställa ett särskilt skälighetsöverbäggande som en förutsättning för ansvarsskyldigheten för barn under 15 år, såsom man gjort i Finlands och Sveriges förslag.

De av minderåriga och barn vållade person- och egendomsskadorna kan vara sinsemellan mycket olika. Detta torde försvåra skadeståndsansvarets försäkringstekniska behandling i synnerhet då man tar i beaktande att barnen lever i synnerligen olika miljöer och förhållanden, i vilka skaderisken väsentligt varierar. En obligatorisk ansvarsförsäkring torde i motsvarande fall inte i allmänhet vara bruklig. Då en fara som hotar en viss rätt i det praktiska livet är anmärkningsvärt stor kan man lämpligast skydda sig mot den genom skadeförsäkring. Å andra sidan är det möjligt att genom en frivillig ansvarsförsäkring avvärja bl. a. den tunga som av barn vållade skador åsamkat barn och ungdomar. Detta försäkringsverksamhetsområde håller på att utvecklas även i Finland.

Då de frågor som berör föräldrars och barns ersättningsansvar nyligen varit föremål för samnordisk utredning och då man härvid fäst uppmärksamhet bl. a. vid de i förslaget nämnda synpunkterna, anser Finlands Advokatförbund inte att framläggandet av den föreslagna rekommendationen denna gång är av behovet påkallat.

Helsingfors den 31 oktober 1963

Finlands advokatförbund

Mauri Hakapää

Matti Ylöstalo

Finska försäkringsbolagens centralförbund¹:

Enligt i Finland gällande ansvarighetsförsäkringsvillkor kan skada som vållats av barn ersättas av ansvarighetsförsäkring, som innefattar s. k. familjeansvar, medan en sådan skada däremot inte ersättes av privatansvarighetsförsäkring utan familjeansvar, inte ens i de fall där skadan är en uppenbar följd av bristande tillsyn. Just för barnfamiljer är ansvarighetsförsäkring i form av familjeförsäkring viktig och denna försäkringsform blir allt allmännare också i Finland. Det är dock en annan sak att införa ett system med obligatorisk ansvarighetsförsäkring. I den offentliga debatten rörande anslutningen av obligatorisk ansvarighetsförsäkring till det allmänna skadeståndssystemet har som en olägenhet framhållits bl. a., att de fördelar försäkringen otvivelaktigt skulle innebära inte uppväger nackdelarna av ett system med obligatorisk försäkring, bl. a. med hänsyn till dess inverkan på upprätthållandet av allmän omtanke och personlig ansvars känsla. Även bortsett från denna principiella sida av saken måste man anse, att

¹ Yttrandet översatt från finska.

förslaget av många orsaker inte är genomförbart. Däremot måste det anses vara synnerligen angeläget, att strävandena till uppnåendet av likformiga ansvarsregler i de nordiska länderna fortsättes, vilket uppenbarligen samtidigt kommer att leda till ett förtydligande av ansvarsreglerna för Finlands vidkommande.

Helsingfors den 25 oktober 1963

Finska försäkringsbolagens centralförbund

Tauno Angervo

Tauno Suontausta

Häradshövdingarnas i Finland förening:

Enligt uppgift komma de svenska och finska kommittéerna att framställa förslag därom, att barn under 15 år äro skadeståndspliktiga såframt och i den omfattning detta med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt och att unga personer, som fyllt 15 men icke 18 år svara för åstadkomna skador såsom vuxna personer, om detta icke med hänsyn till omständigheterna kan anses oskäligt betungande. De danska och norska kommittéerna däremot föreslå, att barn och unga under 18 år äro skadeståndsskyldiga endast, om detta med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt. Den danska kommittéen föreslår dessutom, att barn under 6 år endast under särskilda omständigheter kunna påläggas skadeståndsplikt.

Dessa olika förslag lämna, trots den teoretiska skillnaden, domstolarna vidsträckt prövningsrätt och ge möjligheter även till ganska godtyckliga domar. Det är svårt att tänka sig, att det på basen av så obestämda stadganden överhuvudtaget kunde uppstå någon fastare praxis. Domstolarna skulle komma att avgöra skadeståndsfrågorna »in casu» och avgörandena skulle icke bestämmas av objektiv prövning, utan av domarnas subjektiva uppfattningar. Domstolarna skulle få i dessa mål företaga en avvägning mellan den skadelidandes rätt till ersättning och barnets förmåga eller oförmåga att betala. I stället för tillämpning av vanliga skadeståndsregler träder en social jämförelse mellan parterna. Detta överensstämmer knappast med våra nuvarande rättsprinciper.

Frågan om barns skadeståndsplikt har till följd av ökningen av motortrafiken fått en allt större betydelse. De fall, då skador åstadkommits genom att barn rusat ut på vägen och tvingat förare av motorfordon att väja så att skador uppstått, äro ingalunda ovanliga. Det stöter rättskänslan, att en förare av ett motorfordon, som lyckas hindra en påkörning, i själva verket får allena stå för skadan. Även om ett barn förpliktas att ersätta skadan, torde nämligen de fall, då skadeståndet verkligen kan utfås, höra till undantagen.

En utväg ur dilemmat erbjuder införandet av en obligatorisk ansvarsförsäkring för barn, som till följd av sin ålder icke äro ansvariga för brott. Premierna torde knappt bliva alltför betungande och kunde väl utkrävas t. ex. i samband med utbetalningen av barnbidrag. I de fall, då belastningen drabbar familjeförsörjaren för tungt, bör väl staten ge sitt stöd.

Åldersgränsen för försäkringen borde utsättas så att den sammanfaller med gränsen för tillräknelighet.

Ett enhetligt förfarande i de nordiska länderna på basen av det gjorda förslaget synes önskvärt.

Helsingfors den 19 oktober 1963

Häradshövdingarnas i Finland förening

Arvo Helminen

N o r g e

Justisdepartementet:

Spörsmålet om barns og foreldres erstatningsansvar utredes f. t. av en norsk komité på grunnlag av et nordisk samarbeid. Innstilling fra komitéen kan ventes med det förste. Justisdepartementet finner ikke å burde ta standpunkt til forslaget för komitéens innstilling foreligger.

Oslo, 19. oktober 1963

Stein Rognlien

Christian Borchsenius

S v e r i g e

Justitiekanslersämbetet har i skrivelse den 11 november 1963 hänvisat till sitt utlåtande över betänknadet SOU 1963: 33 (se Bihang).

BIHANG

Utlåtande av justitiekanslersämbetet över skadeståndskommitténs betänkande
»Skadestånd I» (SOU 1963: 33)

Vad härefter gäller frågan om barns och föräldrars skadeståndsansvar eller således det ämne som utgjort kommitténs egentliga utredningsuppdrag innebär förslaget icke heller härutinnan några mera genomgripande nyheter.

Ändringarna består främst däri att det införes möjlighet att jämka skadeståndsansvaret för ungdom i åldern 15—21 år samt för föräldrar och andra vårdnadshavare.

Beträffande de på barns och ungdoms skadeståndsansvar inverkan omständigheterna är väl särskilt att beakta att kommittén rekommenderar ett större hänsynstagande än för närvarande till förefintligheten av ansvarsförsäkring. Häremot synes i och för sig intet vara att invända. Enligt ämbetets mening skulle det emellertid ha varit av värde om frågan om obligatorisk ansvarsförsäkring i detta sammanhang upptagits till närmare prövning. Att ålägga barn i de lägsta åldrarna skadeståndsansvar torde vara motiverat endast för att bereda den skadelidande ersättning. Någon preventiv funktion kan skadeståndet däremot knappast ha i förhållande till dessa barn. Det skulle därför icke ur principiell synpunkt behöva möta betänkligheter mot att i dessa fall låta en obligatorisk ansvarsförsäkring, anordnad på ena eller andra sättet, träda i stället för skadestånd. Och med en sådan försäkring skulle den skadelidandes anspråk på ersättning otvivelaktigt vara på bästa sätt tryggt. Då det gäller något äldre barn, från 10—12 årsåldern, kan man dock icke bortse från skadeståndets preventiva verkan. Uteslutet är väl emellertid icke att samma effekt, som skadeståndet har i detta hänseende, kan uppnås genom en med ansvarsförsäkringen förenad självrisk eller regressrätt. Även frågan om ett skärpt ansvar för föräldrar skulle enligt ämbetets mening vara av intresse att få närmare belyst. Ett sådant ansvar existerar redan nu i många föräldrars medvetande. Det synes vara av värde att denna ansvarskänsla bibehålles och helst stärkes. Den torde nämligen utgöra en viktig förutsättning för att barn skall få den allmänna fostran, som i högre grad än andra åtgärder torde motverka skadegörande eller brottsliga handlingar från barns sida.

Syftet med att beröra frågorna om obligatorisk ansvarsförsäkring och skärpt ansvar för föräldrar är från ämbetets sida icke att motsätta sig att kommitténs förslag i dessa delar — särskilt som detta icke innebär någon större avvikelse från gällande rätt — lägges till grund för lagstiftning innan nämnda frågor närmare utretts. Ämbetet vill med det sagda blott framhålla, att regleringen av barns och föräldrars skadeståndsansvar i enlighet med det framlagda förslaget icke bör betraktas som så definitivt att den skall hindra att de berörda frågorna upptages till närmare prövning i lämpligt sammanhang.

De danska och norska förslagen innehåller, till skillnad från de svenska och finska, en gemensam bestämmelse om skadeståndsansvaret för barn och ungdom under 18 år och medger icke någon inskränkning av ansvaret för ungdom över denna ålder. Ehuru ämbetet icke anser tillräckliga skäl föreligga att motsätta sig det svenska förslaget i denna del, vill ämbetet dock förklara sig ha viss sympati för den gränsdragning, som de danska och norska förslagen bygger på. Sålunda synes det finnas väl så goda skäl att bestämma den övre gränsen för jämkningsmöjlighet till 18 år som att i detta hänseende anknyta till myndighetsåldern. Bör det t. ex. inte läggas större vikt vid att åldern för erhållande av körkort är 18 år och att ungdom i denna ålder således ansetts mogen att omhänderha ett av de mest skadbringande redskapen än vid att full myndighet uppnås vid 21 års ålder? Ämbetet förutsätter att denna fråga blir föremål för överväganden under det fortsatta nordiska lagstiftningsarbetet på skadeståndsrättens område. Införes en allmän befogenhet för domstol att jämka skadeståndsansvar med

hänsyn till ömmande och andra omständigheter, torde förutsättningar finnas att nå en i och för sig önskvärd likformighet mellan de nordiska länderna i fråga om skadeståndsansvaret för barn och ungdom.

Ämbelet ansluter sig till kommitténs uppfattning, att skadestånd som åläggs barn bör i regel fastställas till ett bestämt belopp i stället för att som nu sker anknytas till en viss bråkdel av skadan.

Stockholm den 11 november 1963

Underdånigst

Sten Rudholm

Tord Sars

Svea hovrätt:

Enligt hovrättens mening är införandet av obligatorisk ansvarsförsäkring beträffande skador förorsakade av barn befogat endast därest det kan antagas, att dylika skador i väsentligt mycket större omfattning än skador förorsakade av vuxna personer kommer att vid nu rådande förhållanden få bäras av den skadelidande själv. Det är emellertid osäkert om så är förhållandet.

I sådant hänseende må först framhållas, att en stor grupp av skador förorsakade av barn utgöres av sådana, som tillfogats andra barn under antingen sedvanlig lek, som inte är av särskilt farlig art, eller under mera farlig lek, som den skadelidande deltagit i med insikt om lekens farlighet. Skador som under motsvarande förhållanden, d. v. s. under utövande av sport och idrott, uppkommit genom vuxna personers handlingar anses emellertid blott i begränsad omfattning kunna föranleda skadeståndsskyldighet. Att ålägga barn ett längre gående skadeståndsansvar än vuxna ter sig icke befogat. Även i andra fall kan omständigheterna vara sådana då barn förorsakat skada, att icke heller en vuxen, som under motsvarande förhållanden orsakat skada, skulle anses ha gjort sig skyldig till vårdslöshet; med hänsyn till att skadeståndsskyldighet enligt nu gällande rätt endast beträffande vissa speciella områden av skadeståndsrätten ålägges vuxna skadevällare oberoende av om den skadevällande handlingen anses innefatta vårdslöshet synes det också föra för långt att — som i det i Nordiska rådet väckta förslaget torde vara avsett — ålägga barn skadeståndsansvar oberoende av om dess skadevällande handling är att betrakta som vårdslös eller ej.

Såvitt angår personskador är även att märka, att läkar- och sjukvårdskostnader i anledning av dylika skador i Sverige numera bestrides genom den allmänna socialförsäkringen. I följd härav framstår det som mindre angeläget än tidigare att genom obligatorisk ansvarsförsäkring eller på annat sätt trygga den som lidit personskada mot risken att han icke erhåller ersättning av skadevällaren.

Sakskador, som orsakas genom utslag av kriminalitet hos barn eller ungdom, kan visserligen, trots att de skadevällande i allmänhet torde ha nått en sådan ålder att skadeståndsskyldighet åläggas dem, på grund av deras betalningsoförmåga föranleda att de skadelidande får vidkännas kännbara förluster. Det framstår emellertid knappast som motiverat att i fråga om åtgärder för tryggande av den skadelidandes rätt behandla skador, som uppkommit till följd av brottslig verksamhet, olika beroende på om den skadeståndsskyldige är underårig eller ej.

Beträffande sakskador i övrigt, som orsakas av underåriga genom vårdslöshet eller till följd av okynne, vill hovrätten framhålla, att — såsom framgår av skadeståndskommitténs betänkande — s. k. hem- och villaförsäkringar, vari ansvarsförsäkring för försäkringstagarens barn ingår som ett moment, vunnit stor spridning på frivillig väg. I de fall då skadan täckes av en dylik försäkring borde, som kommittén anfört, betänkligheter icke möta mot att redan med tillämpning av nu gällande lagregler oftast ålägga barn skadeståndsskyldighet i samma omfattning som vuxna. De sakskador, som vållas genom oförsäkrade barns vårdslöshet, torde vid en jämförelse med sådana sakskador, som vållas av vuxna och för vilka den skadelidande icke erhåller ersättning, icke ha sådan omfattning, att införande av en obligatorisk ansvarsförsäkring för barn med hänsyn till dessa skador framstår som påkallat.

I detta sammanhang vill emellertid hovrätten erinra om betydelsen av det ansvar som kan åläggas föräldrar för skador som vållats av barn under deras vårdnad. I vad mån sådant ansvar på grund av försummelse i tillsynen över barn enligt nu gällande rätt kan åläggas är osäkert, eftersom ansvaret bedömes av domstolarna vid en prövning av omständigheterna i varje särskilt fall. I vart fall i Sverige torde domstolarna visa jämförelsevis stor återhållsamhet vid åläggande av ansvar för föräldrar och andra vårdare. Ordalydelsen av det svenska kommittéförslaget — 5 § — ger också stöd åt att endast vid påtaglig underlåtenhet i fråga om vårdnadsplikten hålla vårdnadshavare ansvarig för skada som barn orsakat. Det förefaller emellertid naturligt att i vart fall beträffande smärre skador, som kunnat förhindras genom bättre tillsyn, föräldrarna få utge ersättning även om deras brist i tillsyn icke i varje särskilt fall framstår som i högre grad klandervärd. Hovrätten har därför i sitt yttrande över skadeståndskommitténs betänkande uttalat, att en skärpning i föräldrars och andra vårdnadshavares ansvar framstår som önskvärd. Med hänsyn till att en billig form av ansvarsförsäkring för dylika genom vårdslöshet uppkomna skador finnes att tillgå och då enligt kommitténs förslag jämkning av skadeståndets belopp skall kunna ske, synes betänkligheter icke möta mot en skärpning av vårdnadshavarnas ansvar. Om en skärpning genomföres, minskar i motsvarande mån angelägenheten av att i de skadelidandes intresse genomföra en obligatorisk ansvarsförsäkring.

Vad ovan anförts ger enligt hovrättens mening vid handen, att tillräckliga skäl icke kan anses föreligga att införa en obligatorisk ansvarsförsäkring för skador, orsakade av barn. Därest emellertid en sådan försäkring genomfördes borde den enligt hovrättens mening utformas så, att staten övertog skadeståndsansvaret för barn intill den ålder, omkring sexton år, då de i allmänhet inträder i förvärvslivet och kan anses mogna att själva svara för skadestånd.

Stockholm den 25 oktober 1963

Underdånigst

Sture Petré

Sven Beckman

Socialstyrelsen:

Från de synpunkter socialstyrelsen har att bevaka, anser sig styrelsen helt kunna instämma i det framlagda medlemsförslaget.

Angående den närmare utvecklingen av styrelsens synpunkter vill styrelsen hänvisa till sitt samtidigt avgivna remissyttrande i anledning av skadeståndskommitténs betänkande Skadestånd I (SOU 1963: 33)¹.

Stockholm den 29 oktober 1963

Underdånigst

Ernst Bexelius

Carl E. Sturkell

Medicinalstyrelsen:

Med anledning därav får medicinalstyrelsen som sin mening uttala, att styrelsen finner den i medlemsförslaget framförda tanken på en obligatorisk ansvarsförsäkring för barn vara väl motiverad och förtjänt av närmare utredning. Härvid torde böra övervägas, huruvida en motsvarande anordning kan tillämpas även beträffande skador orsakade av de personkategorier, som avses i 6 § första stycket i skadeståndskommitténs den 10 juni 1963 framlagda förslag till lag med allmänna bestämmelser om skadestånd. Ifrågasätts kan jämväl om icke omfattningen av en sådan försäkring bör göras än vidare.

I övrigt får medicinalstyrelsen hänvisa till vad styrelsen anfört i utlåtande

denna dag över skadeståndskommitténs den 10 juni 1963 avgivna betänkande Skadestånd I (SOU 1963: 33)¹.

Stockholm den 26 oktober 1963

Underdånigst

Erik Björkquist

Bo Adin

I. Norrman

Försäkringsinspektionen:

Den svenska skadeståndskommittén har i sitt betänkande Skadestånd I (SOU 1963: 33 s. 15) beträffande skadeståndsansvaret för barn bl. a. anfört, att en tänkbar väg kanske vore att stadga skyldighet för föräldrar att hålla ansvarsförsäkring som täckte skador vållade av deras barn, oavsett om föräldrarna eller barnen kunde åläggas personligt skadeståndsansvar, men att ingen av de nordiska kommittéerna funnit tillräcklig anledning att väcka förslag härom. Ingrid Gärde Widemar och Knud Thestrup vänder sig mot denna ståndpunkt och uttalar, att enligt deras uppfattning en bestämmelse om obligatorisk ansvarsförsäkring för barn skulle betyda en väsentlig förenkling av problemen, onödiggöra en mängd rättstvister, trygga att de skadelidandes förluster ersattes och icke skulle utgöra någon väsentlig belastning för föräldrar och barn i ekonomiskt avseende, därför att ansvarsförsäkringspremierna är ganska obetydliga. Ingrid Gärde Widemar och Knud Thestrup hemställer därför att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att införa enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna om barns skadeståndsansvar på grundval av ett system med obligatorisk ansvarsförsäkring.

Försäkringsinspektionen vill framhålla att vid en obligatorisk ansvarsförsäkring avseende barns skadeståndsskyldighet försäkringsgivaren kan vara antingen enskilt försäkringsbolag eller statlig försäkringsinrättning. För båda fallen gäller att riskpremien kommer att bli låg och att en förhållandevis stor del av den premie som erlägges kommer att åtgå till bestridande av administrationskostnader. En dylik ordning är mindre tillfredsställande.

Därest försäkringen skall få meddelas av enskilt försäkringsbolag, synes det ligga närmast till hands att tänka sig att försäkringen organiseras med den obligatoriska trafikförsäkringen såsom förebild och att sålunda ett stort antal försäkringsbolag meddelar dylik försäkring. Vid en lösning av denna typ måste särskilda anordningar träffas för tillsyn över att försäkringsplikten efterlevs och ett för försäkringsbolagen gemensamt organ måste bära

¹ Här ej tryckt.

ansvaret i fall där det skadegörande barnets föräldrar icke tecknat försäkring. Separata ansvarsförsäkringar för barn skulle draga ganska stora förvaltningskostnader. Skulle försäkringsbolagen få samförvalta ifrågavarande risktäckning med hem-, villa- och andra försäkringar inneslutande ansvarsförsäkringsmoment av andra slag skulle ansvarsförsäkringsmomentet avseende barn på grund av karaktären av obligatorisk försäkring i vissa avseenden behöva särbehandlas och detta skulle göra att en del av besparingen genom samförvaltning skulle gå förlorad.

Skall den obligatoriska ansvarsförsäkringen för barn handhas av en statlig försäkringsinrättning, finns det möjlighet att debitera premien på skattsedeln. Härigenom torde man kunna undvika en omfattande speciell kontroll över att försäkringspremierna erlägges. Man torde vid detta alternativ kunna acceptera att en del familjer med låga inkomster kommer att omfattas av försäkringen, fastän de icke erlägger någon premie. Vid en lösning av denna typ bortfaller vissa förvaltningskostnader som föreligger där est försäkringen skall bedrivas av enskilda försäkringsbolag. Den statliga försäkringsinrättningens arbetsuppgift kommer i huvudsak blott att utgöras av skadereglering. Skaderegleringen kräver tillgång till experter av olika slag. Sålunda bör exempelvis vid bedömning av invaliditetsfrågor medicinsk sakkunskap och helst även sakkunskap i rehabiliteringsfrågor anlitas. Bedömningen av egendomsskador förutsätter tillgång till sakkunniga av annan typ. Det är angeläget att den statliga försäkringsinrättningens skadereglering blir förstklassig i alla avseenden och icke kan bli föremål för berättigad kritik vid jämförelser med de regleringar av ansvarsskador, som de enskilda försäkringsbolagen handhar. Eftersom den statliga försäkringsinrättningen icke torde ha samma möjligheter som de enskilda försäkringsbolagen att organisatoriskt samordna nu ifrågavarande skadereglering med motsvarande skaderegleringsverksamhet på angränsande områden, kan det befaras, att administrationskostnaderna för själva skaderegleringen vid lika standard kommer att bli högre i en statlig försäkringsinrättning än i det ovan diskuterade försäkringsbolagsalternativet.

Alternativet med en statlig försäkringsinrättning innebär att staten påtagit sig ansvaret för barn åvilande utomobligatoriskt skadestånd. Det är sakligt sett ingen större skillnad mellan denna lösning och den administrativt sett ännu enklare lösningen att låta någon statlig inrättning eller myndighet gälda ifrågavarande skadestånd med anlitan av statsmedel som anslagsvägen ställes till förfogande. En dylik ordning skiljer sig från alternativet med en statlig försäkringsinrättning endast därutinnan att någon premie för ändamålet inte debiteras på skattsedlarna. Kostnaderna bestrides med anlitan av de allmänna inkomster som staten har. Vad i det föregående sagts rörande skaderegleringen hos en statlig försäkringsinrättning, som meddelar obligatorisk ansvarsförsäkring för barn, äger i lika mån tillämpning på en ordning av nu senast angiven typ.

Erinras må i detta sammanhang därom att 1945 års försäkringsutredning i sitt principbetänkande rörande försäkringsväsendet (SOU 1949: 25) förordade en utredning av frågan om införande av skyldighet för det allmänna att svara för erläggandet av skadestånd avseende personskador till den del skadeståndsbeloppet översteg en viss summa.

Vare sig en obligatorisk ansvarsförsäkring för barn meddelas av enskilda försäkringsbolag eller av en statlig försäkringsinrättning eller staten utan uttagande av försäkringspremier påtager sig att betala barn åvilande utomobligatoriskt skadestånd, uppkommer stora administrativa problem av olika slag. Går man försäkringsbolagslinjen, kommer betydande arbete att behöva läggas ner på tillsynen över att försäkringsplikten fullgöres. Skall staten handha försäkringen eller eljest vara direkt ansvarig för betalningen av barn åliggande utomobligatoriskt skadestånd, måste staten bygga upp en mycket välkvalificerad skaderegleringsorganisation för ändamålet. Härtill kommer att det synes föga motiverat, att just vid de av barn gjorda skadorna de skadelidandes reparationsintresse skall särskilt tillgodoses. Frågan om obligatorisk försäkring eller statligt betalningsansvar för skadegörande handlingar företagna av sinnessjuka eller därmed jämförliga personer kommer genast i blickfältet. Slår man in på den nu angivna vägen, ligger det nära till hands att ställa frågan, varför inte samhället också i andra fall än de ovan särskilt angivna skall garantera att skadelidande personer verkligen utbekommer ersättning för liden utomobligatorisk skada. Frågan om att skapa garantier av denna räckvidd är ett så stort spørsmål och är förenad med så många problem, att i varje fall i detta sammanhang anledning icke synes finnas att överväga densamma. Vad nu sagts utesluter inte, att det i annat sammanhang kan finnas skäl att pröva grundtanken i 1945 års försäkringsutrednings förslag att staten bör svara för erläggandet av skadestånd avseende personskador till den del skadeståndet överstiger ett ganska högt tilltaget bottenbelopp. En sådan prövning torde dock böra uppskjutas tills behovet av en dylik ordning kan bedömas mot bakgrund av utvecklingen av den allmänna försäkringen, den fortsatta utbredningen av den frivilliga ansvarsförsäkringen och reformerna inom skadeståndsrätten.

Erinras må därom att såvitt angår personskador staten genom lagstiftningen om allmän försäkring och genom det reformarbete, som pågår på den allmänna försäkringens område, sörjer för att personer som drabbas av skador erhåller ersättning, låt vara att ersättningarna icke motsvarar fullt skadestånd.

Antages den av skadeståndskommittén föreslagna lagen med allmänna bestämmelser om skadestånd och kommer lagen att tillämpas i enlighet med skadeståndskommitténs i motiven uttryckta tankegångar, torde barn som handlar i strid med gängse beteendemönster i allmänhet bli skyldiga att betala fullt skadestånd i alla de fall där skadeståndssumman täckes av ansvarsförsäkring.

Den frivilliga ansvarsförsäkringen har i Sverige fått en stor utbredning. I skadeståndskommitténs betänkande redovisas, att enligt uppgifter från Svenska försäkringsbolags riksförbund vid årsskiftet 1959/60 fanns cirka 1 645 000 hem-, villa- och lantbruksförsäkringar innefattande bl. a. ansvarsförsäkring för försäkringstagaren och hans familj såsom privatpersoner. Försäkringsinspektionen saknar sifferuppgifter i ämnet. Det synes inspektionen kunna antagas att under den gångna delen av 1960-talet den frivilliga ansvarsförsäkringen fått ytterligare spridning och att denna utveckling kommer att fortsätta.

Mot bakgrund av den frivilliga ansvarsförsäkringens utbredning och under åberopande av det ovan anförda avstyrker försäkringsinspektionen, att en obligatorisk ansvarsförsäkring avseende barns skadeståndsansvar nu införes. Inspektionen anser att skadeståndskommitténs förslag rörande barns skadeståndsskyldighet bör genomföras snarast möjligt.

Stockholm den 16 oktober 1963

Underdånigst
Richard Sterner

L. Vogel

Föreningen Sveriges häradshövdingar har i en skrivelse den 1 november 1963 hänvisat till sitt utlåtande över betänkandet SOU 1963: 33 (se Bihang)

BIHANG

Föreningen Sveriges häradshövdingars utlåtande över skadeståndskommitténs betänkande »Skadestånd I» (SOU 1963: 33)

Skadeståndsansvaret för barn

Kommittén framhåller att något krav på att bestämmelserna om barns skadeståndsansvar skulle bli föremål för särskild revision icke framställts i Sverige. Då emellertid från norsk sida begärts att frågan om föräldrars och barns skadeståndsansvar skulle upptagas i nordiskt samarbete, erbjuds tillfälle att även för Sveriges del behandla vissa spörsmål, som syntes tveksamma och oklara. Beträffande huvudprinciperna för skadeståndsansvaret anför kommittén att det hör till de ofrånkomliga och vardagliga företeelserna att barn i uppväxtåldern ofta åsamkar skador av växlande slag. Enligt kommitténs mening kan emellertid icke fördenskull komma i fråga att ålägga barnen skyldighet att under alla omständigheter svara för den skada de vållar andra. Vidare förklarar kommittén, att den skadegörelse, som barn vållar uppsåtligen — av okynne, skadelystnad eller av andra motiv — endast i be-

gränsad omfattning kan motverkas genom skadeståndsansvar. Likväl är det, säger kommittén, allmän regel i olika länder, att liksom hos oss minderåriga barn åläggs skadeståndsansvar. Kommittén anser också, att denna ståndpunkt bör bibehållas.

Enligt föreningens mening skall motiven till att skadeståndsansvar över huvud taget påläggs icke främst sökas med kriminalpolitiska resonemang eller med utgångspunkt från det värde en skadeståndsplikt kan tillmätas som prevenerande faktor, låt vara att skadeståndspliktens faktiska betydelse i dessa avseenden varken bör eller kan förbises.

Föreningen delar kommitténs mening att barn icke under alla omständigheter bör åläggas full ersättningsskyldighet för vållad skada. Däremot bör prövningen av vilka omständigheter som motivera jämkning av skadeståndsskyldigheten ske restriktivt med hänsyn till den skadelidandes situation och intressen. När sålunda kommittén förklarar att »starka billighetshänsyn talar för att den skadelidande tillgodoses, när detta kan ske utan alltför stark belastning av barnet i ekonomiskt hänseende», vill föreningen ifrågasätta om icke kommittén i alltför hög grad beaktar skadevållarens intressen. Är det icke i stället riktigare och mera i överensstämmelse med svensk rättsuppfattning att ange riktlinjerna för prövningen så att skadeståndsskyldigheten bör kunna med hänsynstagande till den skadevållandes situation jämkas, när detta kan ske utan alltför stark belastning av den skadelidande i ekonomiskt hänseende. Detta bör principiellt vara utgångspunkten även när den vållande är ett barn. Först därefter kommer i beaktande de låt vara ytterst angelägna omständigheter, som är knutna till den vållandes ålder. Kommittén uttalar att nutida sociala välfärdsanordningar gör det mindre angeläget, att skadestånd uttages av den vållande, eftersom den som lider kroppsskada i ganska vid omfattning blir skyddad på annat sätt. Föreningen delar icke helt denna uppfattning. Ännu återstår, såsom redan anmärkts, betydelsefulla reformer, innan den skadelidandes situation på ett fullt tillfredsställande sätt beaktats. Kommittén anser, att i »den mån barnen har egna tillgångar» synes det rimligt, att de t. ex. får betala för uppsåtlig skadegörelse eller misshandel, som de begår, liksom naturligen för stölder och liknande. Föreningen, som utgår ifrån att sådan ersättningsskyldighet bör åläggas ett ekonomiskt sett bärkraftigt barn icke endast vid uppsåtlig utan även vid vårdslös skadegörelse, vill dock framhålla att den ekonomiska bärkraften är synnerligen vansklig att bedöma. Den avgöres icke enbart med utgångspunkt från huruvida barnet vid prövningstillfället har egna tillgångar. Det är exempelvis icke ovanligt, att en medellös fjortonåring några år senare får en avsevärd arbetsinkomst. Hans ekonomiska ställning kan förändras i positiv riktning genom exempelvis arv, i negativ riktning genom sjukdom, underhållsskyldighet och många andra orsaker. Det enda man vid prövningstillfället i de flesta fall säkert vet är att barnets framtida ekonomiska situation kommer att i förhållande till nuläget helt förändras. Föreningen vill helt ansluta sig till kommitténs uttalande att liksom enligt rådande rättstillämpning ett grundläggande villkor för barns skadeståndsansvar skall vara att barnet handlat på ett sätt som avviker från vad man i allmänhet anser sig böra fordra av barn i den aktuella åldern, låt vara att barnets sätt att handla kan tillskrivas anlag, bristande uppfostran eller dålig miljö.

Kommittén har i lagtexten undvikit att karaktärisera handlande av barn som ej fyllt femton år såsom uppsåtligt eller vårdslöst och har icke heller, beträffande sådant barn använt termen vållande. Vidare har kommittén icke

velat använda ordet skuld, enär detta ord enligt svenskt språkbruk synes inbefatta en moralisk värdering som icke är önskvärd i förevarande sammanhang.

Föreningen saknar icke förståelse för de synpunkter kommittén sålunda anlagt vid ordvalet i lagtexten, men vågar likväl förmoda att kommittén icke därvid i något avseende velat minska domstolarnas möjlighet och skyldighet att, då en jämkningssituation föreligger, taga hänsyn till sådana subjektiva faktorer som exempelvis uppsåt, värdslöshet och ringa oaktsamhet. Det är väl då ett rimligt krav att lagtexten ger besked om att sådana hänsyn skall tagas och helst även innehåller riktlinjer för prövningen. Den av kommittén i 4 § i lagförslaget använda formuleringen skada som barnet »gör», täcker ju rent språkligt till och med ett handlingssätt, som icke avviker från vad man i allmänhet anser sig böra fordra av barn i den aktuella åldern. Formuleringen ger sålunda icke någon ledning för rättsskipningen beträffande frågan om i vad mån de subjektiva faktorerna skall beaktas vid bestämmandet av skadeståndsskyldighetens omfattning. Den i och för sig självklara föreskriften att hänsyn skall tagas till »handlingens beskaffenhet» är ju såsom senare skall beröras icke heller till någon hjälp i nu angivet hänseende. Föreningen nödgas därför konstatera att lagtexten icke ger domstolarna den ledning vid prövningen som är önskvärd.

Åldersgränser för barns skadeståndsansvar

Kommittén framhåller att gällande lag icke anger någon bestämd åldersgräns som barnet skall ha uppnått, innan skadeståndsansvar över huvud kan komma i fråga. I rättstillämpningen har barn, som vid tiden för handlingen var fyllda fem år, ålagts skadeståndsskyldighet. Under de nordiska överläggningarna har övervägts att i lagen ange en viss undre åldersgräns, varvid nämnts åldern sex år. Den sålunda ifrågasatta regeln skulle dock icke vara ovillkorlig utan skadeståndsplikt kunna på grund av särskilda omständigheter åläggas även barn i lägre ålder. Det har ej synts kommittén lämpligt att inskriva en sådan undre åldersgräns. Å sidorna 17 och 18 i betänkandet anför kommittén utförliga motiv för detta ståndpunktstagande.

Föreningen är trots de starka skäl kommittén anfört icke helt övertygad om lämpligheten av att i lagstiftningen bibehålla möjligheten av ett skadeståndsansvar för de allra yngsta barnen. Av väsentlig betydelse, om icke avgörande för kommitténs ståndpunktstagande, synes ha varit att kommittén räknar med att ansvarsförsäkring i stor utsträckning kommer att skydda barnen från att drabbas av alltför tyngande skadeståndsbörda, samt att en undre åldersgräns skulle motverka viljan att genom ansvarsförsäkring sörja för att de skadelidande erhåller ersättning. Såsom föreningen senare i detta utlåtande kommer att vidare utveckla, delar föreningen icke helt de synpunkter kommittén anlägger i fråga om förhållandet mellan försäkringskydd, å ena, samt ersättningsskyldighet, å andra sidan. Föreningen delar däremot kommitténs uppfattning att det är angeläget att den skadelidande skyddas genom försäkring. Det må emellertid betonas att det mål kommittén söker nå i verkligheten tenderar mot ett genom frivillig försäkring ordnat skadeståndsansvar för barn eller vårdnadshavare. Föreningen kan icke finna en lagstiftning tilltalande, vilken som led i en social reglering använder en småbarnen pålagd skadeståndsbörda. Även om denna börda väges

med allra största omsorg, finnes alltid med hänsyn till ovissa faktorer risken att den blir alltför tyngande för den skadevällande. Det är särskilt med hänsyn härtill beklagligt att kommittén icke funnit tillräcklig anledning att väcka förslag om utredning angående möjligheten att genomföra skyldighet för föräldrar och andra vårdnadshavare att hålla ansvarsförsäkring, som täcker skador, vållade av deras barn.

Övriga förutsättningar för barns skadeståndsansvar

Den av kommittén föreslagna bestämmelsen om barns skadeståndsansvar (4 §) innehåller, att den som ej fyllt 15 år, skall vara skyldig att ersätta person- eller sakskada, som han gör, om och i den mån det med hänsyn till handlingens beskaffenhet, hans ålder och utveckling samt omständigheterna i övrigt prövas skäligt. Enligt 12 § i förslaget skall vad som i 4 § sagts om person- eller sakskada i tillämpliga delar gälla även i fråga om ekonomisk skada, som någon utan samband med person- eller sakskada åsamkar annan genom brott. Med brott avses även handling, som begås av barn, som icke uppnått sådan ålder att det kan straffas.

Bland de omständigheter som bör tagas i betraktande vid prövning av frågan om skadeståndsskyldighet för barn nämner förslaget först »handlingens beskaffenhet». Uttrycket »sinnesart» i gällande lag (6 kap. 6 § strafflagen) har kommittén icke ansett lämpligt att använda i ny lag. Detta uttryck, vilket enligt gällande lag närmast åsyftade det subjektiva momentet i handlingen, leder enligt kommitténs mening, språkligt tanken till barnets allmänna karaktärsegenskaper. Med uttrycket »handlingens beskaffenhet» åsyftas i första rummet de subjektiva omständigheterna, d. v. s. om handlingen var uppsåtlig eller ej. Givet är emellertid, enligt kommittén, att uppsåtliga handlingar icke alltid skall, oavsett barnets ålder och övriga omständigheter, medföra strängare bedömning än icke uppsåtliga handlingar. De uppsåtliga handlingarna kan bero på okynne som är helt naturligt för barn i den aktuella åldern, medan andra skadegörande handlingar ibland kan, åtminstone hos barn i en ålder, som närmar sig 15 år, bero på höggradig likgiltighet för andras intressen.

Såvitt föreningen kan finna har kommittén genom dessa ytterst kortfattade anvisningar helt lämnat åt domstolarna att med hjälp av tidigare rättslitteratur tillämpning men utan någon ledning av lagtexten väga betydelsen av de subjektiva och objektiva momenten i den skadegörande handlingen.

Bland de övriga omständigheter, som inverkar på skadeståndsfrågan är enligt kommitténs mening särskilt det skadevällande barnets ekonomiska förhållanden av betydelse. Men icke blott det skadevällande barnets ekonomi utan även den skadelidandes ekonomiska situation bör tillåtas »i viss mån» inverka vid bestämmandet av skadeståndsskyldighetens omfattning.

Emot dessa allmänna riktlinjer, vilka uppenbarligen icke åsyfta någon ändring av hittillsvarande rättspraxis, har föreningen icke någon erinran, förutsatt att fastställandet av ersättningsskyldighetens omfattning, såsom kommittén säkerligen förutsätter men knappast tillräckligt betonar, föregås av en självständig prövning av vilken skada, som är ersättningsgill, och av skadans storlek, vilken prövning sker helt utan hänsyn till skadevällarens bärkraft men icke helt utan hänsyn till handlingens beskaffenhet. Denna prövning skall ju nämligen ske med beaktande av sådana frågor som kausalitet, beräknelighet etc. Den skadelidandes ekonomiska situation måste

i vissa fall beaktas för att hans skada skall kunna bestämmas. Däremot kommer skadevällarens ekonomiska förhållanden icke alls in i bilden. Icke heller får enligt föreningens mening vid denna prövning av skadan någon som helst hänsyn tagas till om skadeförsäkring finnes eller icke. Den primära frågan om skadans storlek är helt oberoende av den sekundära frågan om försäkringsskyddet. Såsom kommittén framhåller medför skadeförsäkringen icke heller att rätten till skadestånd i motsvarande mån bortfaller. Detta är ju även förslagets ståndpunkt. Först när den ersättningssgilla skadan är fastställd, börjar prövningen av ersättningsskyldighetens omfattning och då först får det skadevällande barnets ekonomi sin betydelse.

Kommittén betonar att till frågan om det skadevällande barnets ekonomiska förhållanden bl. a. hör om för barnet gäller ansvarsförsäkring och framhåller att rättspraxis »klart intagit den ståndpunkten» att det vid bestämmande av skadeståndsskyldigheten ekonomiska verkningar för skadevällaren skall beaktas, om skadeståndsansvaret är täckt av sådan försäkring. Man har dock icke i svensk praxis gått så långt som i Danmark, där fullt skadestånd utdömes inom ansvarsförsäkringens ram, när över huvud taget skadeståndsplikt anses föreligga för barnet. Svensk praxis har intagit den mera återhållsamma ståndpunkten, att det, även när försäkring föreligger, skall ske en allmän skälighetsbedömning under hänsynstagande till handlingens beskaffenhet, barnets ålder och utveckling och övriga omständigheter vid skadans uppkomst. Därvid har man emellertid icke av hänsyn till det skadevällande barnets aktuella eller framtida ekonomi satt skadeståndet lägre än som eljest funnits rimligt, så länge man hållit sig inom ansvarsförsäkringens ram. Kommittén framhåller att varken ordalagen i gällande lag eller lydelsen av förslaget utesluter möjligheten att i fall, då ansvarsförsäkring finnes, gå längre mot den princip, som är knäsat i Danmark, att för barn under 15 år fullt skadeståndsansvar skall inträda inom ramen för ansvarsförsäkringen. Oaktat kommittén icke velat förorda en ovillkorlig regel härom, anser kommittén för sin del, att förefintligheten av ansvarsförsäkring bör vid den allmänna skälighetsbedömningen kunna tillerkännas större betydelse än som hittills skett genom föreliggande rättsfall.

Föreningen kan icke ansluta sig till den ståndpunkt kommittén sålunda intagit. Orsakerna härtill är flera. Redan den rent principiella frågan om ansvarsförsäkringens samhörighet med och värde bland försäkringstagarens tillgångar kan diskuteras och skulle förtjäna en ingående analys, var till föreningen icke har tid eller plats i detta utlåtande. I första hand har ju emellertid ansvarsförsäkringen i motsats till vissa andra försäkringar icke ett egenvärde och ökar icke tillgångarna, utan innebär allenast en mer eller mindre begränsad garanti mot förmögenhetsminskning genom viss vid försäkringens tagande av båda kontrahenterna uppskattad risk. Skall då enbart innehavet av försäkringen, d. v. s. riskskyddet, innebära att riskens storlek ökar? Får verkligen försäkringen på detta sätt tagas i anspråk som primär förmögenhetstillgång? Innebär icke detta en orätt mot försäkringsgivare och mot andra försäkringstagare i den mån icke försäkringsavtalet innehåller åtagande att svara för mera än vad försäkringstagaren skulle svarat för om försäkring ej funnits? Även andra skäl kan emellertid anföras emot att tillerkänna förefintligheten av ansvarsförsäkring större betydelse. Sålunda finnes för närvarande icke någon skyldighet för skadevällaren att upplysa om att ansvarsförsäkring finnes. Detta försvårar bedömningen och kan medföra osäkerhet och olikheter vid utmätningen av skade-

ståndet, vilka såväl för parterna som för allmänheten framstår som orättvisor. Det skulle föra för långt att här fullständigt redovisa alla de konsekvenser, som kan möta vid en fortsatt vandring den »danska» vägen. Det må emellertid framhållas, att om framdeles staten eller enskild försäkring övertager allt primärt ansvar för skadornas botande, därvid också måste regleras i vad mån den skadevällande slutligen skall få bära ersättningskyldigheten. Sådan skyldighet måste då knytas icke enbart till de subjektiva momenten i handlingen utan även till den skadevällandes ekonomiska bärkraft. Då har ju försäkringsfrågan icke längre någon relevans och prövningen återföres till ett plan, som rättspraxis kanske aldrig skulle ha lämnat.

Beträffande hittillsvarande domstolspraxis förklarar kommittén att skadestånd som åläggs barn under 15 år regelmässigt bestäms i form av viss bråkdel (en tredjedel, hälften o. s. v.) av skadan, på sätt som nära svarar mot vad som brukar ske vid jämkning på grund av skadelidandes medvällande. Kommittén vill ifrågasätta lämpligheten av denna metod, då det gäller att bestämma omfattningen av barns skadeståndsskyldighet. I fråga om jämkning på grund av medvällande är det fråga om en jämförelse mellan faktorer, som är åtminstone likartade, nämligen vållande på ena och medvällande på andra sidan. Avgörande för barns skadeståndsansvar är, förutom handlingens beskaffenhet, barnets ålder och utveckling samt de ekonomiska omständigheterna. Utmätande av skadeståndsansvar på grundval av dessa faktorer leder ej i och för sig till att skadeståndet bestäms till en ideell andel av skadan. Enligt kommitténs mening är de ekonomiska omständigheterna av sådan betydelse för bestämmandet av vad som är skäligt, att skadeståndet i stället bör regelmässigt direkt fastställas till ett fixt belopp, som ej överstiger vad barnet anses ekonomiskt kunna bära. Särskilt när ansvarsförsäkring finns är det naturligt att med beaktande jämväl av ansvarsförsäkringen fastställa ett visst belopp som bör åläggas barnet att betala. Kommittén förordar därför en ändrad tillämpning på denna punkt.

Föreningen vill med anledning härav anföra följande. Med sitt uttalande om praxis torde väl kommittén knappast mena att skadeståndsskyldighet i domslut regelmässigt ålägges barn i form av viss bråkdel. Att en sådan rättspraxis skulle förefinnas motsvarar i vart fall icke föreningens erfarenheter. Om däremot kommitténs uttalande och förord, såsom föreningen förutsätter, hänför sig till formuleringen av domskälen, finnes anledning framställa åtskilliga invändningar. Låt vara att den i domskälen såsom en etapp i prövningen omnämnda bråkdelen lätt framstår som resultatet av en matematisk avvägning av vållande och medvällande och att den allsidiga bedömningen som bör ske av samtliga de subjektiva och objektiva moment, vilka är knutna till de inblandade personerna och till den skadevällande handlingen, icke skall eller kan göras med sådana matematiska metoder. Detta hindrar emellertid icke att det vanligen av flera skäl är följdriktigt och ändamålsenligt att, som ett resultat av den prövning domstolen verkställt med hänsynstagande till handlingens beskaffenhet och de inblandade personernas personliga och ekonomiska förhållanden, anger hur stor del, bråkdel, det skadevällande barnet skall bära av de skador handlingen förorsakat, bland annat av det skälet att skadornas omfattning mycket ofta, för att icke säga i regel, icke kan slutgiltigt överblickas. Det förbises gärna vid studier av rättsfall och vid bedömningen av processmaterialet i en rättegång att det är parterna själva som disponerar över

och bestämmer tvisteföremålet. Ej sällan presenterar parterna i målet endast vissa skador, sedan de träffat överenskommelse om att ännu ej beräknade eller senare framkommande skador skall ersättas efter samma principer som domskälen innehåller. Sådana överenskommelser är vanligen inte bekanta för domstolen. Även utan att sådana överenskommelser uttryckligen träffats, regleras ofta senare aktualiserade skador med ledning av domskälen. Redan av denna anledning låter sig kommitténs i och för sig tilltalande tanke, att det vållande barnets skadeståndsbörda skall på en gång slutgiltigt bestämmas, sällan realiseras. Domstolen saknar möjlighet att framtvunga den utredning, som skulle möjliggöra en sådan prövning. Härtill kommer den skadelidandes berättigade intresse av att snarast få åtminstone någon del av skadan ersatt. Redan nu väntar alltför många skadade personer i årtal på sin ersättning. Att samhället genom sociala anordningar under tiden sörjer för dem är tyvärr icke helt riktigt.

Nu har genom de av kommittén åsyftade rättsfallen fastslagits att hänsyn i viss mån skall tagas till förefintligheten av ansvarsförsäkring. I ett av dessa rättsfall (N. J. A. 1960, sid. 599) har högsta domstolen vid prövningen av jämkningsfrågan i domskälen först redovisat det resultat, i detta fall två tredjedelar av skadans belopp, vartill domstolen kommit innan betydelsen av ansvarsförsäkringen diskuterats. Föreningen anser, att det är denna prövningsmetod som framdeles, även efter lagförslagets antagande, bör användas av domstolarna. Att införa ansvarsförsäkringen i prövningen som en obestämd ekonomisk faktor jämte övriga såväl ekonomiska som andra omständigheter utan att redovisa försäkringens särskilda inverkan på prövningen, ger icke parterna det besked de har rätt att begära och är även ur andra synpunkter otillfredsställande.

Föreningen vill vidare uttala den uppfattningen, att därest parterna i ett skadeståndsmål yrka att få ett domslut, vari skadeståndsskyldigheten fastställes som en viss bråkdel av skadorna, så har de rätt att få detta yrkande bifallet och detta även om storleken av skadan icke anges. Därjämte måste parterna äga rätt överenskomma att skadeståndet skall i målet bestämmas utan hänsyn till förefintligheten av försäkringar.

Medvållande från barnets sida

Vad kommittén anfört i fråga om medvållande från barns sida föranleder ingen erinran från föreningens sida. Endast beträffande en punkt vill föreningen anmäla tveksamhet. Kommittén förklarar att om föräldrar försummat att taga vård om sitt barns egendom, bör jämkning på vanligt sätt ske, därest egendomen kommer till skada. Föreningen vill ifrågasätta om icke situationen ibland kan vara sådan att föräldrarna blir solidariskt med skadevållaren ansvariga för barnets hela skada, varefter den slutliga fördelningen av ansvaret mellan föräldrarna och skadevållaren bör ske enligt bestämmelser i 7 § i förslaget.

Föräldrars och andra vårdnadshavares skadeståndsansvar

Lagförslaget innehåller under 5 § en föreskrift, att om någon genom bristande tillsyn eller annan försummelse i vården om barn medverkat till person- eller sakskada som barnet gör, han är skyldig att ersätta skadan.

Kommittén erinrar om att för föräldrar och andra vårdnadshavare gäller generellt den allmänna culparegeln. Med hänsyn till önskemål från norsk sida föreslår de nordiska kommitterade att uttryckliga bestämmelser meddelas i ämnet. Kommitterade har övervägt att avvisa tanken, att vårdnadshavare skulle åläggas ett objektivt ansvar för barns handlande, oberoende av egen culpa. Tillräckliga skäl härtill har ej ansetts föreligga och svårigheterna att avgränsa det rent objektiva ansvaret i hithörade fall är uppenbara.

Trots att det i hög grad skulle gagna de skadelidandes reparationsintresse att införa ett objektivt ansvar för föräldrar och andra vårdnadshavare är föreningen ense med kommittén om att övervägande skäl tala emot en sådan lagstiftning. Svårigheterna att avgränsa det rent objektiva ansvaret skulle säkerligen visa sig snart sagt oöverkomliga, särskilt i fråga om mera tillfälliga vårdnadshavare. Dessutom synes det vara föga tilltalande att med ett föräldraskap eller en hjälp med att omhändertaga vårdnaden om ett barn skall följa en skyldighet att ovillkorligen utan culpa svara för alla skador som barnet gör. Sannolikt skulle denna risk försvåra möjligheten att skaffa fosterhem och vårdnadshavare.

Kommittén har även upptagit till diskussion, om bevisbördan borde omkastas när det gäller föräldrars och andra vårdnadshavares skadeståndsansvar för barns handlingar. Förebild härtill finns i vissa kontinentala rättssystem. Från dansk sida har man varit benägen att i lagen antyda en lättnad i den vanliga bevisbördan. Övriga länders kommitterade har icke ansett tillräckliga behov därav föreligga. Hittillsvarande svensk praxis ger, enligt kommitténs mening, knappast belägg för att bevissvårigheterna skulle vara så stora för den skadelidande. I skadeståndsmål av hithörande natur torde uppgifterna från den som påstås ha varit försumlig ofta ge god vägledning för bedömande av vad som förekommit; svårare är att avgöra, hurvida upplysta omständigheter skall anses innebära någon skadeståndsgrundande försummelse, med andra ord om handlingen eller underlåtenheten att handla är culpös. En regel, som omkastar bevisbördan, kan vidare icke gärna inskränkas till föräldrar, som har tillsyn över sina barn. De principiella betänkligheter, som kan anföras mot den ifrågasatta nyheten gör sig naturligen i än högre grad gällande, när skadeståndsanspråk riktas mot andra än föräldrar. Kommittén anser på grund av det anförda, att någon särskild bevisbörderegeln ej bör upptagas.

Föreningen delar i huvudsak de betänkligheter kommittén anfört emot en bestämmelse om presumerad culpa. Dock må framhållas att det knappast torde vara möjligt att med ledning av hittillsvarande rättspraxis draga några slutsatser av större värde i fråga om betydelsen av en omkastad bevisbörda, därför att de fall, där bevissvårigheterna bedömas vara stora vanligen icke kommer under domstols prövning. Då föreningen sålunda anser sig kunna dela kommitténs uppfattning såväl i fråga om objektivt ansvar som i fråga om bevisbördan, vill föreningen likväl framhålla att båda dessa frågor synas böra bli föremål för särskild uppmärksamhet vid det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Kommittén har i lagförslaget till bestämmelsen i 5 § om vårdnadshavares skadeståndsansvar fogat en regel om att skadestånd i hithörande fall må jämkas, därest det med hänsyn till försummelsens art och övriga omständigheter finnes oskäligt betungande. Föreningen finner en sådan regel nödvändig för att det skall kunna undvikas att föräldrar och andra vårdnadshavare i vissa fall drabbas av en orimligt hård skadeståndsbörda. Såsom

kommittén själv framhållit bör emellertid jämkning icke ske i sådan omfattning, att resultatet framstår som obilligt mot den skadelidande.

Stockholm den 1 november 1963

Föreningen Sveriges häradshövdingar

Erik Alexanderson

Föreningens Sveriges stadsdomare:

I anledning härav får arbetsutskottet inom föreningens styrelse å styrelsens vägnar anföra följande: I det yttrande över ovannämnda betänkande, som föreningen avgivit, har föreningen uttryckt sitt beklagande över att enighet ej kunnat nå om gemensamma regler i detta ämne inom de nordiska länderna. Styrelsen intager således här samma ståndpunkt som medlemsförslaget ger uttryck åt. Något ställningstagande till frågan om obligatorisk ansvarsförsäkring för barn har styrelsen icke gjort i nyssnämnda yttrande. Åtskilliga skäl kunna givetvis anföras för ett dylikt arrangemang. Det kan väl dock ifrågasättas om tillräckliga skäl finnas för en dylik specialreglering av barns skadeståndsansvar. Ur de skadelidandes synpunkt torde med samma fog kunna göras gällande ett behov av obligatorisk ansvarsförsäkring även för vuxna. Styrelsen föreställer sig att en obligatorisk ansvarsförsäkring kan medföra betydande administrationsproblem. Styrelsen har dock ingenting att erinra emot, att frågan blir föremål för utredning, därvid spörsmålet dock icke bör begränsas till att gälla endast en ansvarsförsäkring för barn utan i så fall för alla.

Jönköping den 15 oktober 1963

För Föreningen Sveriges stadsdomare:

Nils Rappe

Sveriges advokatsamfund:

För kännedom överlämnar styrelsen sitt yttrande över den svenska skadeståndskommitténs förslag »Skadestånd I», avseende allmänna bestämmelser och föräldrars och barns skadeståndsansvar (SOU 1963: 33)¹.

Den fråga som framlagts av förslagsställarna innebär att ensartade lagbestämmelser skulle införas i de nordiska länderna om barns skadestånd-

¹ Här ej tryckt.

ansvar och att detta ansvar skulle baseras på ett system med obligatorisk ansvarsförsäkring. Av förslaget framgår att sådan försäkring skulle täcka skada oavsett om vållande föreligger eller icke.

Frågan om obligatorisk ansvarsförsäkring i samband med skadeståndsrätt är icke ny. Den har i skilda sammanhang varit föremål för utredning och riksdagens uppmärksamhet. Styrelsen vill inskränka sig till att hänvisa till 1945 års försäkringsutrednings principbetänkande rörande försäkringsväsendet (SOU 1949: 25) och professor Ivar Strahls förberedande utredning angående lagstiftning på skadeståndsrättens område (SOU 1950: 16).

Tanken på obligatorisk ansvarsförsäkring för att trygga den skadelidandes rätt till skadestånd har av skilda anledningar hittills icke ansetts genomförbar. Bl. a. har från försäkringshåll framhållits organisatoriska svårigheter. Även ett inordnande av sådan försäkring i skadeståndslagstiftningen har ansetts innebära stora lagtekniska svårigheter. Styrelsen anser att det i och för sig är önskvärt att försäkringsskyddet för de skadelidande utvidgas. Emellertid synes det olämpligt att till särskild behandling i detta avseende upptaga allenast frågan om barns skadeståndsansvar. Frågan bör enligt styrelsens mening tagas upp till behandling vid en reformering av skadeståndsrätten i stort. Det är emellertid diskutabelt om tiden ännu är mogen att införa en obligatorisk försäkring och i varje fall en försäkring, som avser att täcka även fall där vållande ej föreligger. Styrelsen har dock ej något att erinra mot att frågan blir föremål för ytterligare utredning men nödgas ifrågasätta om en sådan utredning kan leda till mera positiva resultat än tidigare varit fallet.

Styrelsen anser sig böra framhålla att det givetvis vore önskvärt att de skadeståndsrättsliga lagreglerna i de nordiska länderna så långt det är möjligt utformas lika.

Stockholm den 12 oktober 1963

För Sveriges advokatsamfunds styrelse

Stig Wiberg

Holger Wiklund

Svenska försäkringsbolags riksförbund:

Förslagsställarna har vid utvecklande av skälen för sin framställning särskilt uppehållit sig vid den intressekonflikt som uppkommer, när man vid fastställande av skadestånd skall taga hänsyn dels till den skadelidandes berättigade krav att gottgöras för sin förlust, dels till skadevällarens ungdom, utveckling och ekonomiska förhållanden. Resultatet av en sådan intressekonflikt blir i stor utsträckning — såsom förslagsställarna framhål-

ler -- att den skadelidandes krav skjutes i bakgrunden. Riksförbundet vill instämma i att detta ej är tillfredsställande.

Riksförbundet har samtidigt med denna remiss behandlat skadeståndskommitténs betänkande »Skadestånd I» och avgivit utlåtande däröver den 24 oktober 1963 [se *Bihang*]. Såsom framgår därav har förbundet förordat att man inom ansvarighetsförsäkringens ram skall tillerkänna skadelidande fullt skadestånd icke blott då skada orsakats av barn, som redan enligt gällande rättsregler och praxis kan bli skadeståndsskyldiga, d. v. s. barn mellan 5 och 15 år, utan även när skadevällaren är under 5 år. Mycket vore utan tvekan vunnet om denna tankegång accepterades. I Sverige finns för närvarande c:a 1,7 miljoner ansvarighetsförsäkringar, vilka på grund av s. k. familjeansvarighet täcker ersättningsskyldighet för ett betydligt antal personer. Riksförbundet har den uppfattningen att övervägande antalet svenska barn omfattas av ansvarighetsförsäkring. Det av riksförbundet framförda förslaget skulle i stor utsträckning erbjuda en god lösning av ifrågakvarande ersättningsproblem.

Med hänsyn till den stora uppmärksamhet som skador orsakade av barn av naturliga skäl tilldrar sig har allmänheten en benägenhet att misstolka frekvensen av dessa skador. Motsvarande iakttagelse kan göras beträffande skador som vållas av jägare, där införande av obligatorisk ansvarighetsförsäkring också ifrågasatts men på goda grunder avvisats.

Det bör framhållas, att antalet skador som orsakas av barn under 15 år i själva verket icke är särdeles stort. Mycket starka skäl måste enligt förbundets mening kunna åberopas för att det skall befinnas välgrundat att införa ett obligatorium, som bl. a. på grund av kontrollåtgärder och nödvändigheten att bryta ut barnens försäkringar ur familjens gemensamma försäkringsskydd skulle komma att ställa sig både svårhanterligt och dyrbart. När såsom nu är fallet barnens ansvarighetsförsäkringsskydd regelmässigt ingår i familjens hemförsäkring, uppkommer för ansvarighetsförsäkringens del endast obetydliga administrationskostnader. Denna fördel skulle bortfalla vid en obligatorisk, separat försäkring.

Riksförbundet finner på grund av vad ovan anförts ej skäl tillstyrka införandet av obligatorisk ansvarighetsförsäkring för barn.

Stockholm den 24 oktober 1963

Svenska försäkringsbolags riksförbund

W. Odhnoff

Styrelsens förste v. ordf.

(Erik Bendz

Verkst. dir.

Svenska försäkringsbolags riksförbunds utlåtande över skadeståndskommitténs
betänkande »Skadestånd I» (SOU 1963: 33)

I förslagets 4 § återfinnes en regel om skadeståndsskyldighet för den som ej fyllt femton år. Bestämmelsen synes enligt ordalagen i huvudsak motsvara nuvarande stadgande i 6 kap. 6 § strafflagen. Av motiven framgår emellertid att kommittén avsett att få till stånd vissa förändringar i praxis, delvis sannolikt långtgående. Särskilt torde dessa förändringar vara avsedda att inträda i fall då ansvarighetsförsäkring föreligger på skadevållarens sida, men även när annan försäkring föreligger hos den skadelidande.

Av motiven kan icke utläsas hur långt kommittén avser att ansvarighetsförsäkringen skall tillåtas påverka frågan om jämkning av skadeståndet. Å ena sidan uttalar kommittén att förefintligheten av ansvarighetsförsäkring bör »vid den allmänna skälighetsbedömningen kunna tillerkännas större betydelse» än hittills. Och vidare att »i den mån hänsyn tages till ansvarsförsäkring på barnets sida — — — detta måste leda till större eller mindre avvikelse från den skada som — — — må ha tillämpats i fråga om barns skadeståndsansvar». Härtill kommer att kommittén i anslutning till sin argumentering för införande av fixa belopp i stället för viss bråkdel av det ojämkade skadeståndet uttalat, att »särskilt när ansvarsförsäkring finns är det naturligt att med beaktande jämväl av ansvarsförsäkringen fastställa ett visst belopp som det bör åläggas barnet att betala». Allt detta skulle kunna tyda på att förekomsten av ansvarighetsförsäkring liksom hittills skall medföra en jämkning, utöver sådan på grund av handlingens beskaffenhet samt barnets ålder och utveckling, icke skall förekomma av ekonomiska skäl. Å andra sidan anför kommittén bl. a. att »om ansvarsförsäkring finns på den skadevållandes sida, synes det regelmässigt svårt att finna några tillräckligt vägande skäl att avvisa den skadelidandes anspråk, såvitt dessa håller sig inom ansvarsförsäkringens ram». Det senaste citatet skulle snarast innebära att fullt skadestånd alltid skall utgå, såvida ansvarighetsförsäkringen förslår därtill. Möjligen avser kommittén att förekomsten av skade- eller summaförsäkring på den skadelidandes sida skall påverka jämningsfrågan även om ansvarighetsförsäkring finns.

Riksförbundet finner det angeläget, att riktlinjerna för tillämpningen i dessa hänseenden göres entydiga och klara så långt detta över huvud taget är möjligt med hänsyn till att här är fråga om skälighetsbedömningar från fall till fall. Tills vidare finner sig riksförbundet böra utgå ifrån att kommitténs avsikt varit att förorda det längre gående alternativet med full ersättning, så snart ansvarighetsförsäkring föreligger och förslår därtill.

Ansvarighetsförsäkringen har idag en vid utbredning och enligt riksförbundets uppfattning är det övervägande antalet barn i Sverige försäkrade genom föräldrars eller vårdnadshavares försorg. Utvecklingen synes fortsätta i denna riktning. Detta förhållande — sammanställt med kommitténs sannolika avsikt att barn skall erlägga fullt skadestånd inom ansvarighetsförsäkringens ram — är tillfredsställande för de skadelidande som hittills i många fall tvingats godtaga partiell ersättning för skada som vållats av barn. Det må nämligen vara riktigt att det — såsom traditionellt har skett — tages hänsyn till skadevållarens ungdom och utveckling. Men för den skadelidande blir naturligtvis skadan icke mindre kännbar därför att den orsa-

kats av ett barn. Kan man uppnå ett system som tillfredsställer båda dessa hänsyn, är mycket vunnet.

Tanken att fullt skadestånd skall utgå inom ansvarighetsförsäkringen är emellertid enligt riksförbundets mening icke fullt så lätt applicerad på nuvarande praxis i fråga om barns skadeståndsskyldighet som kommittén synes ha ansett. Enligt nu tillämpad praxis anses i princip barn under fem år över huvud taget icke kunna åläggas skadeståndsskyldighet. Denna princip har — bortsett från att dylika gränsdragningar alltid ger mindre tillfredsställande resultat i gränfallen — kunnat accepteras så länge man i åldrarna över fem år tillämpat en stigande skala för skadeståndsskyldigheten. Det blir emellertid enligt förbundets mening något helt annat om man för barn över fem år skall i praktiskt taget samtliga fall (med hänsyn till ansvarighetsförsäkringens utbredning) bestämma att fullt skadestånd skall utgå. Det måste för de skadelidande te sig än mer slumpartat orättvist att en relativt godtyckligt bestämd åldersgräns skall avgöra huruvida ersättningen skall bli 100 % eller 0 %. För försäkringstagarna-föräldrarna är det ofta redan för närvarande besvärande att den skada som deras barn vållat icke ersättes fullt ut. Vid en skillnad på 100—0 % måste detta bli än mer påtagligt.

Kommittén torde även ha uppmärksammat dessa problem men synes ha den uppfattningen att de skall kunna lösas av försäkringsbolagen i en riktning som redan anslagits genom att flertalet försäkringsgivare idag tillämpar en bestämmelse innebärande att 2 000 kronor utbetalas i ersättning utöver vad barnet kan åläggas att utgiva i jämkat skadestånd. — Riksförbundet vill här erinra om att ansvarighetsförsäkringens grundläggande syfte är att träda in i den mån skadevållare enligt lag kan åläggas ersättningsskyldighet. Förbundet finner det därför osannolikt, att försäkringsbolagen kan utgiva ersättning utöver lagenligt skadestånd i sådan utsträckning att den ovannämnda gränsen vid fem års ålder blir nämnvärt mindre besvärande. Med den stora utbredning som ansvarighetsförsäkringen har synes det därför bättre att fullt skadestånd föreskrives oavsett barnets ålder så snart ansvarighetsförsäkring föreligger och i den mån försäkringen täcker skadan. De fall där ansvarighetsförsäkring icke föreligger torde vara så få att en dylik gränsdragning blir lättare att acceptera än den av kommittén föreslagna. Riksförbundets här framställda förslag grundar sig givetvis på den förutsättningen att den nu i rättspraxis tillämpade nedre åldersgränsen, fem år, helt skulle bortfalla. Om sålunda skada orsakas av barn under fem år, skulle den skadelidande alltid ha rätt till skadestånd, även om detta skulle komma att jämkas om ansvarighetsförsäkring icke förelåg.

Riksförbundet vill i fråga om 4 § slutligen ifrågasätta huruvida det är påkallat att utbyta begreppet »sinnesart» i 6 kap. 6 § strafflagen mot nu föreslagna »ålder och utveckling». Avsikten är uppenbarligen icke att den föreslagna lydelsen skall innebära nya bedömningsgrunder för jämkning av barns skadestånd. Det synes då ändamålsenligt att bibehålla hittillsvarande formulering, som i praxis givits en viss innebörd även om begreppet »sinnesart» ur andra synpunkter kan sägas vara mindre lämpligt.

Stockholm den 24 oktober 1963

Underdånigst

Svenska försäkringsbolags riksförbund

W. Odhnoff

Styrelsens förste v. ordf.

Erik Bendz

Verkst. dir.

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté
över medlemsförslaget***I. Medlemsförslaget*

Baggrunden för medlemsförslaget er det forhold, at en ændret udformning af reglerne om børns erstatningsansvar for tiden er under overvejelse i de nordiske lande. En svensk betænkning om børns erstatningsansvar er afgivet i 1963, og betænkninger kan ventes afgivet i de andre nordiske lande i den nærmeste fremtid. Af den svenske betænkning fremgår det, at der stilles forslag om lovregler, der ikke afviger væsentligt fra de gældende regler hvad principperne angår, og at betænkningerne i de øvrige nordiske lande kan ventes at ligge på samme linje. Den svenske betænkning viser endvidere, at der desværre ikke har kunnet opnås enighed i de nordiske komiteer om en ensartet lovgivning på dette område.

Medlemsförslaget går for det første ud på at rekommandere regeringerne att gennemføre en ensartet lovgivning på dette område. Dernæst rejses det spørgsmål, om de gældende regler på dette område og de forslag, som komiteerne er nået frem til, er hensigtsmæssige for så vidt som de bygger på den almindelige erstatningsregel (culpareglen) med vidtgående hensyntagen til det skadevoldende barn, idet erstatningsansvar kun må pålægges, hvis det i det enkelte tilfælde findes rimeligt. Forslagsstillerne besvarer spørgsmålet benægtende. I stedet peges på en regel om lovpligtig ansvarsforsikring og objektivi ansvar (ansvar uden skyld), og det anføres, at en sådan regel vil betyde en forenkling af problemerne, spare en mængde retssager og sikre at skadelidtes tab genoprettes.

II. Til rådet indkomne udtalelser om det foreliggende medlemsforslag

I anledning af medlemsförslaget har komiteen indhentet udtalelser fra myndigheder og organisationer i de nordiske lande.

De indkomne udtalelser går positivt ind for, at lovgivningen om børns erstatningsansvar gøres ensartet i de nordiske lande. Derimod er man med enkelte undtagelser yderst tilbageholdende, tildels afvisende over for tanken om obligatorisk ansvarsforsikring. Stillingen kan resumeres således:

Danmark

Justitsministeriet udtaler, at forslagets gennemførelse rejser principielle og administrative vanskeligheder. Da komiteerne endnu ikke alle har af-

givet deres betænkning, er det tvivlsomt, om sagen bør drøftes allerede på den kommende session.

Det danske udvalg vedrørende børns og forældres erstatningsansvar har ikke ment det rigtigt at stille forslag om obligatorisk forsikring, fordi det må forekomme vilkårligt at indføre obligatorisk ansvarsforsikring for børn, når en regel herom ikke indføres for voksne. I øvrigt er spørgsmålet ikke af afgørende praktisk betydning, fordi *frivillige* forsikringer er almindelig udbredt.

Assurandørsocietetet indvender følgende mod obligatorisk ansvarsforsikring:

- 1) de gældende regler virker tilfredsstillende
- 2) der er i meget vidt omfang tegnet frivillige forsikringer
- 3) obligatorisk forsikring indebærer betydelig og kostbar administration
- 4) der er store praktiske vanskeligheder forbundet med en sådan ordning
- 5) der vil alligevel være udækkede skademuligheder
- 6) det er ikke mere påkrævet at dække skader forvoldt af børn end skader voldt af andre.

Finland

Justitieministeriet mener, at spørgsmålet om obligatorisk ansvarsforsikring må tages op i forbindelse med en helhedsrevision af erstatningsretten, og at indførelse af dette system allene vedrørende børn ikke er motiveret.

Socialministeriet udtaler, at tanken om obligatorisk ansvarsforsikring er fremmed for finske forhold. *Stadsdomareforeningen* mener ikke at kunne udtale sig om, hvorvidt obligatorisk ansvarsforsikring er det rigtige. *Advokatförbundet* mener, at børns og deres forældres forsigtighed vil mindskes, og at skadefrekvensen altså vil stige, og *Försäkringsbolagens centralförbund* fremhæver samme synspunkt. *Häradshövdingarnas förening* anbefaler derimod obligatorisk ansvarsforsikring.

Norge

Justisdepartementet finder ikke at burde tage stilling.

Sverige

Justitiekanslersämbetet har i en udtalelse om den svenske betænkning udtalt, at det ville have været værdifuldt, om spørgsmålet om obligatorisk ansvarsforsikring var blevet optaget til nærmere prøvelse. *Svea hovrätt* mener ikke, at der foreligger tilstrækkelig grund til at indføre obligatorisk ansvarsforsikring. *Socialstyrelsen* og *medicinalstyrelsen* tiltræder medlemsforslaget. *Försäkringsinspektionen* kan derimod ikke anbefale forslaget, men henviser bl. a. til den frivillige forsikrings store udbredelse. *Sve- riges häradshövdingar* har i en udtalelse om den svenske betænkning givet udtryk for beklagelse af, at betænkningen ikke har fundet anledning til

at foreslå nærmere undersøgelse af mulighederne for obligatorisk ansvarsforsikring. *Sveriges stadsdomare* har intet imod, at det her nævnte spørgsmål nærmere udredes, men man peger på betydelige administrationsproblemer og bemærker, at set fra skadelidendes synspunkt er der behov også for ansvarsforsikring af voksne. *Sveriges advokatsamfund* bemærker, at obligatorisk ansvarsforsikring bør tages op ved en reform af erstatningsretten i sin helhed; man har intet imod en udredning af dette spørgsmål, men stiller sig tvivlende over for, om der kommer positive resultater ud heraf. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* fremhæver de administrative ligheder og bemærker bl. a., at der i meget vidt omfang foreligger frivillige forsikringer.

III. Komiteens bemærkninger

a. Spørgsmålet om ensartede bestemmelser i de nordiske lande

Komiteen deler forslagsstillernes opfattelse, hvorefter det skulle synes muligt at nå frem til ensartede bestemmelser i de nordiske lande også på dette område, og komiteen vil meget anbefale, at der fra regeringernes side under alle omstændigheder gøres et forsøg på at tilnærme reglerne så meget til hinanden som overhovedet muligt.

b. Culparegel contra objektivt ansvar og forsikringspligt

Uanset de indvendinger, der er fremsat fra forskellig side mod medlemsforslaget, mener komiteen, at det fortjener nærmere overvejelse, om ikke den i forslaget nævnte løsning af spørgsmålet om erstatningsreglernes udformning på dette område er at foretrække frem for den gældende ordning. På det foreliggende grundlag kan komiteen imidlertid vanskeligt tage stilling til forslaget. Ved en stillingtagen i sagen vil det være nødvendigt at have nærmere belyst, om behovet af et objektivt ansvar er større vedrørende skader, der er voldte af børn, end på andre områder, ligeså om de gældende regler har virket tilfredsstillende, og om en regel med obligatorisk ansvarsforsikring og objektivt ansvar kunne have løst foreliggende retstvister enklere, billigere og mere hensigtsmæssigt. Endvidere bør det klargøres, om der er noget til hinder for, at der på dette ansvarsområde indføres forsikringspligt med objektivt ansvar uden samtidig indførelse af tilsvarende regler på andre erstatningsområder. Det fortjener også nærmere undersøgelse, om uheldige virkninger, f. eks. i retning af at mindske agtpågivenheden, vil blive følgen af en ordning som den foreslåede. Yderligere bør det oplyses, i hvilket omfang frivillige forsikringer allerede nu foreligger, og om en fortsat udbygning af forsikringsdækningen på frivillig basis kan være tilstrækkelig. Endelig bør det klargøres, på hvilken måde obligatorisk forsikring kan gennemføres bedst og billigst og enklest muligt, og der bør foretages en nærmere vurdering af de administrative vanske-

ligheder og udgifter ved en obligatorisk forsikringsordning. Disse undersøgelser kan vanskeligt foretages inden for rådets rammer, og komiteen kunne for sit vedkommende tænke sig, at de nævnte undersøgelser blev foretaget af regeringerne, eventuelt gennem de respektive nordiske erstatningskomiteer, og at resultaterne af undersøgelserne samt regeringernes bemærkninger hertil blev lagt frem for rådet med henblik på endelig stillingtagen i sagen. Komiteen er klar over, at en svensk lovgivning på dette område er presserende, idet den står i forbindelse med en reform af straffelovgivningen. For Sveriges vedkommende kan en lovgivning derfor næppe afvente en stillingtagen fra rådets side til det foreliggende forslag. Men i øvrigt ville komiteen finde det ønskeligt og hensigtsmæssigt, om det ovennævnte materiale kunne forelægges for rådet til udtalelse, inden der af regeringerne blev taget beslutning om fremsættelse af lovforslag på dette område.

Under henvisning til det anførte skal komiteen indstille,

at den videre behandling af medlemsforslaget udsættes med henblik på foretagelse af de nævnte yderligere undersøgelser.

København, den 29. januar 1964

Emil Ahlkvist

Holger Eriksen

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Harras Kyttä

Johan Møller Warmedal

Knud Thestrup

Medlemsförslag
om universitetskurser i de nordiska
ländernas historia

(Väckt av Trond Hegna och Helge Larsen)

I 1955 afholdtes i København på Nordisk Kulturkommissions foranledning det første kursus i nordiske sprog og nordisk litteratur, beregnet på modersmålsstuderende ved de øvrige nordiske landes universiteter. Der blev ydet statsstøtte såvel til arrangementet som til stipendier for deltagerne. De følgende år afholdtes tilsvarende kursus på skift mellem de forskellige lande, og erfaringerne, hvad angår både tilslutningen og det saglige udbytte, var så tilfredsstillende, at Nordisk Kulturkommission i efteråret 1962 foreslog kurserne organiseret i fastere rammer og udvidet meget betydeligt (se Nordisk Råd, 9. session 1963 p. 914). Man pegede på, at ved den mere systematiske planlægning kan kurserne indgå som en integrerende del af universitetsstudiet af de nordiske sprog og den nordiske litteratur. Den derved opnåede større effektivitet forventedes at muliggøre en mærkbar forkortelse af studietiden, ligesom der henvises til, at kurserne har været af stor værdi for de studerende både studiemæssigt og almenkulturelt.

Ved rekommandation nr. 11/1963 anbefalede Nordisk Råd, at de nødvendige midler blev stillet til rådighed til at gennemføre Kulturkommissionens forslag, og sådanne kursus er da også allerede i sommeren 1963 blevet afholdt i København, Oslo, Lund, Reykjavik og Tammerfors.

De overmåde tilfredsstillende resultater af de gennem de senere år afholdte kursus i de nordiske landes sprog og litteratur gør det naturligt, at man overfører denne udbytterige og inspirerende studieform til et område, hvor der er al grund til at vente lignende resultater. På samme måde som de modersmålsstuderende i hele Norden i deres studiepensum har de andre landes sprog og litteratur, indgår i historieundervisningen krav om et betydeligt kendskab til de øvrige nordiske landes historie. Det er fra et nordisk kulturelt synspunkt af megen betydning, at de vordende historielæreres kendskab til broderlandenes historie bliver så fyldigt og så personligt præget, som det er muligt inden for studiets rammer. Afholdelse af kursus for universiteternes historiestuderende efter samme principper som

kurserne for de modersmålsstuderende er derfor sagligt lige så påkrævet som for disse. Der kan heller ikke være tvivl om, at interessen blandt de historiestuderende for at deltage vil være meget stor.

Ved sådanne regelmæssige kursus i de enkelte landes historie, tilrettelagt som en integrerende del af studiet, kan yngre universitetslærere forestå det daglige arbejde, men det vil være af stor værdi, om kursusdeltagerne gennem seminarieøvelser eller forelæsninger også får lejlighed til at stifte bekendtskab med førende personligheder inden for den historiske videnskab i Norden.

I disse kursus bør iøvrigt ekskursioner til historisk betydningsfulde lokaliteter, besøg i museer og samlinger samt orientering i det pågældende lands aktuelle politiske og økonomiske problemer indtage en vigtig plads.

Bevis for tilfredsstillende deltagelse i et sådant kursus bør — som led i bestræbelserne for nordisk tentamensgyldighed — under den ene eller anden form kunne indregnes i den endelige eksamen.

Det vil være naturligt, om Nordisk Kulturkommissions sektion I, der har arbejdet med kursus for de modersmålsstuderende, også får lejlighed til at udrede spørgsmålet om tilsvarende kursus for historiestuderende.

Med henvisning til ovenstående tillader vi os at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at oprette en nordisk kursusvirksomhed for universiteternes historiestuderende i lighed med de kursus, som arrangeres for de modersmålsstuderende.

Oslo og København i september 1963

Trond Hegna

Helge Larsen

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över medlemsförslaget**

Inför Nordiska rådets tolfte session har två medlemmar av rådet väckt ett medlemsförslag, vari hemställas, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för att upprätta en nordisk kursverksamhet för universitetens historiestuderande i likhet med de kurser, som anordnas för de modersmålsstuderande.

Förslaget har utsänts till myndigheter och organisationer för deras hörande. Remissbehandlingen av medlemsförslaget, som preliminärt genomgått av kulturella niomannakommittén vid dess sammanträden den 21 och 22 november 1963 och den 13 och 14 januari 1964, har icke kunnat avslutas i så god tid, att kommittén hunnit förbereda ett slutligt ställningstagande i saken från rådets sida.

Under återopande av vad ovan anförts får kulturella niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet måtte besluta att uppskjuta medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 14 januari 1964

Per Borten

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Förman

Medlemsförslag

om höjda anslag för studieutbytesresor mellan nordiska skolor

(Väckt av Stig Alemyr, Kaj Andresen och Håkon Johnsen)

Ved Nordisk Råds 6. session i Helsingfors vedtoges rekommandation nr. 10/1958, som opfordrede regeringerne til at stille midler til rådighed på statsbudgetterne, så at foreningerne Norden kunne arrangere studieudvekslingsrejser mellem skoler i de nordiske lande, uden udgifter for eleverne til rejsen. Rekommandationen bevirkede efter nogle års forløb, at der i Danmark årligt blev stillet 15 000 d.kr. og i Finland 1 370 000 gamle mark til rådighed for foreningerne Norden i de to lande til dette udtrykkelige formål, mens foreningen Norden i Norge modtog 7 000 n.kr. til sin skolerejsevirkosomhed i almindelighed. Den svenske forening Norden oppebar derimod ikke nogen særlig bevilling til skolerejser, men kan yde støtte til dem af en bevilling, som dog også skal dække en række andre udgifter.

I betragtning af de nævnte beløbs begrænsede omfang i forhold til opgavens størrelse er det indlysende, at den pågældende støtte blot måtte betragtes som en forsøgsordning. De forløbne år har imidlertid både bekræftet værdien af disse studieudvekslingsrejser fra et pædagogisk og fra et nordisk synspunkt og understreget behovet for øgede midler til dette formål. Foreningerne Norden, som har administreret bevillingerne, kunne med lethed have arrangeret et langt større antal udvekslingsrejser, såfremt de fornødne penge havde stået til rådighed.

Foreningerne Nordens studieudvekslingsrejser var ingen ukendt foreteelse, da Nordisk Råd vedtog sin rekommandation nr. 10/1958. Det var de stærkt positive anbefalinger fra de centrale skolemyndigheder, fra foreningerne Norden og ikke mindst fra rådets kulturudvalg og dettes talsmand, som dannede grundlaget for henstillingen til regeringerne. Vi minder således om, at udvalget ifølge dets talsmand »med største ildhu» anbefalede rekommandationen, og om at han fastslog, at disse rejser »vil være overordentlig betydningsfulde» og navnlig »betyde ganske overordentlig meget i sproglig henseende».

Siden vedtagelsen af ovennævnte rekommandation er den nordiske samarbejdsoverenskomst blevet indgået. Dens artikel 8 fastslår, at »i alle de

nordiske lande skal undervisningen og uddannelsen i skolerne i passende omfang omfatte undervisningen i de øvrige nordiske landes sprog, kultur og almindelige samfundsforhold».

Bedre end noget andet indslag i undervisningen tilgodeser skolernes studieudvekslingsrejser alle disse formål. De er, som generaldirektør Oittinen i Finlands skolestyrelse fastslog i sin udtalelse om det tidligere medlemsforslag, »ett synnerligen värdefullt uppfostringsmedel», der rummer såvel »pedagogiska som didaktiska värden». At muliggøre en kraftig udvidelse af disse studierejser inden for de forskellige skoleformer er derfor et overordentligt effektivt middel til at virkeliggøre samarbejdsoverenskomstens artikel 8. Med denne begrundelse tillader vi os at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at der i hvert af landene årligt stilles betydeligt forhøjede midler til rådighed på statsbudgetterne, således at foreningerne Norden i øget omfang kan arrangere studieudvekslingsrejser mellem skoler i de nordiske lande uden rejseudgifter for eleverne.

Stockholm, København og Oslo i september 1963

Stig Alemyr

Kaj Andresen

Håkon Johnsen

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Undervisningsministeriet:

— — — skal man meddele, at ministeriet kan anbefale medlemsforslaget. Man skal desuden oplyse, at der i Danmark siden 1961/62 af dispositionsbevillingen til nordiske kulturelle formål er ydet et årligt tilskud på 15 000 kr. til dette formål. Udvekslingsrejserne arrangeres af foreningerne Norden. Hvert land betaler udgifterne til rejsen for leder og elever fra hjemlandet til bestemmelsesstedet og retur. Udvekslingerne foretages som regel mellem skoler i venskabsbyer med hold på 15—20 elever og 1 leder.

Tilskuddet i 1962/63 blev anvendt til udvekslingsrejser mellem Østøfte Centralskole og Namsos realskole, Gammel Hellerup Gymnasium og Brandö svenska samskola i Helsingfors, Viborg Katedralskole og Borgå lyceum.

Århus Katedralskole og Åbo svenska flicklyceum samt Gentofte Statsskole og Enköpings läroverk.

Det fremgår af de modtagne rejserapporter, at de indhøstede erfaringer har været særdeles positive, blandt andet fordi rejserne foretages i en alder, da eleverne både er meget modtagelige for nye indtryk og samtidig modne nok til at forstå og bearbejde disse.

København, den 19. november 1963

P. m. v.

E. b.

E. Drostby

Danmarks Skoleinspektørforening har i skrivelse den 14 november 1963 forklarat sig instämma i medlemsförslaget.

Københavns Skoleinspektørforening:

Det er vor opfattelse, at studieudvekslingsrejser mellem skoler i de nordiske lande har stor betydning for den sproglige forståelse og for forståelsen af den daglige tilværelse i værtslandet, hvorfor vi fuldt ud kan tiltræde »Medlemsförslag om höjda anslag för studieutbytesresor mellan nordiska skolor».

Vi ønsker i denne forbindelse tillige at pege på, at nordiske skoleungdomsstævner og ferieudvekslingsrejser, som de er gennemført mellem de nordiske hovedstæder af foreningerne »Norden», virker stærkt fremmende på de samme områder. Hertil medvirker meget stærkt indkvarteringen af de unge i private hjem, hvor der findes jævnaldrende kammerater. Vi finder, det ville være naturligt at overveje, om disse udvekslingsformer ikke burde medtages som tilskudsberettigede.

København, den 18. november 1963

P. f. v.

Alfred Larsen

Formand

Statsskolernes Rektorsforening:

Også udveksling af elever er gode erfaringer fra; det sproglige og kultu-

relle udbytte bliver måske nok større ved dette arrangement, men kommer et mindretal af eleverne til gode.

Virum, den 14. november 1963

P. f. v.

Folke Roikjer

Rektor

De kommunale Gymnasieskolers Rektorforening:

— — — skal om »studieutbyttesresor» udtale, at erfaringerne har været særdeles gode. Vi tillægger disse rejser meget betydelig værdi i flere henseender og finder det meget ønskeligt, om det lod sig gøre at få stillet rigeligere midler til rådighed. Vi kan derfor fuldt ud tiltræde det af Stig Alemyr og Kaj Andresen stillede forslag.

København, den 9. november 1963

P. f. v.

Erik Lund

Formand

De private Gymnasieskolers Rektorsforening:

— — — at foreningen mener ud fra de erfaringer, der er gjort at hovedvægten på bevillinger bør lægges på lærerudvekslingen.

Naturligvis ser man gerne, at der også stilles penge til rådighed til elevudveksling og til rejselektorernes virksomhed, men er pengemidlerne begrænset, bør lærerudvekslingen først og fremmest tilgodeses.

København, den 15. november 1963

Med venlig hilsen

E. Freil

Danmarks Lærerforening:

— — — at studieudvekslingsrejser mellem skolerne er af overordentlig stor betydning for arbejdet med at give elever og lærere forståelse af de nordiske landes sprog, natur, kultur og erhverv.

Erfaringen viser, at udveksling af elever og lærere mellem de nordiske

landes skoler kan gennemføres for beskedne midler, men de beløb, der hidtil har været stillet til rådighed fra statens side, har været så begrænsede, at det ikke har været muligt at etablere udvekslingsrejser på tilnærmelsesvis så bred basis, som sagen fortjener, og en forhøjelse af de beløb, der stilles til rådighed, er påkrævet, hvis udvekslingsrejser mellem skolerne skal kunne blive et almindeligt led i elevernes opdragelse til internordisk forståelse.

Foreningen skal i denne forbindelse påpege, at en del af den eventuelt forøgede statsstøtte kunne stilles til rådighed i form af frirejser med jernbane- og skibsruter i og mellem de nordiske lande.

København, den 7. januar 1964

Ærbødigst

P. f. v.

Stinus Nielsen

Gymnasieskolernes Lærerforening:

Foreningen vil gerne støtte disse forslag¹, som begge må tilskrives stor betydning, for at fremme kendskabet til de nordiske landes kultur både blandt eleverne og hos lærerne, man vil dog ikke undlade at påpege, at de økonomiske omstændigheder ved de i medlemsforslagene nævnte arrangementer nødvendigvis må være af en sådan art, at man kan få egnede lærere til at påtage sig dette arbejde. GL forventer derfor, at hele denne side af sagen til sin tid tages op til forhandling med de nordiske gymnasielærerorganisationer.

København, den 22. oktober 1963

Med venlig hilsen

Vagn Haarsted

Danmarks Realskoleforening har i skrivelse den 14 november 1963 forklarat sig instämma i medlemsförslaget.

Foreningen Norden:

Da Nordisk Råd ved sin 6. session i Oslo vedtog rekommandation nr. 10/58, havde foreningen Norden haft lejlighed til at udtale sig og i den

¹ *Yltrandet avser även Sak A 33/1964.*

forbindelse anbefale forslaget gennemførelse på baggrund af de erfaringer, foreningerne allerede dengang havde gjort.

På grundlag af den nævnte rekommandation er der her i landet siden 1961/62 årligt blevet stillet 15 000 d. kr. til rådighed til gennemførelse af en forsøgsordning.

Ved de studieudvekslingsrejser, som derefter er blevet gennemført mellem skoler i Danmark og tilsvarende skoler i Finland, Norge og Sverige, har foreningen Norden indvundet yderligere erfaringer, der har givet os et meget stærkt indtryk af disse udvekslingsrejsers store værdi.

På grundlag af den nævnte forsøgsbevilling har det været muligt at gennemføre et begrænset antal udvekslinger, og således at foreningen Norden har henvendt sig direkte til de pågældende skoler med tilbud om økonomisk støtte til en udveksling, idet den nuværende bevillings størrelse ikke har gjort det muligt for os at omtale denne udvekslingsordning i almindelighed. Både gymnasieskoler og folkeskoler har været inddraget i udvekslingerne.

Foreningen Norden ser meget gerne, at bevillingen forhøjes betydeligt, og naturligvis påtager foreningen Norden sig gerne fortsat administration af denne udvekslingsordning.

De rapporter, som indsendes til os efter udvekslingernes afslutning, giver alle et levende indtryk af det udbytte, som de deltagende elever har haft. Til illustration heraf vedlægges rapporter fra 2 af de i løbet af det sidste års tid gennemførte udvekslinger [*se Bihang 1—2*].

Det fremgår af disse rapporter, at lederne særlig lægger vægt på det forhold, at deltagerne ved at blive privat indkvarteret hos jævnaldrende og ligestillede kammerater og ved at følge værterne i skolen, får et særligt indblik i dagliglivet i værtslandet, og i disse tilfælde, hvor det drejede sig om besøg i Finland og Sverige, lærer sig at forstå svensk.

Af begge rapporter fremgår det således, at det personlige udbytte af udvekslingerne har været meget betydeligt.

Foreningen Norden anbefaler derfor varmt det foreliggende forslag.

København, den 15. november 1963

Med venlig hilsen

Ole Harkjær

Foreningens direktør

Rapport over elevudvekslingen mellem Brändö svenska samskola og Gammel Hellerup Gymnasium i Finland 13.—26. oktober og i Danmark 26. oktober—4. november 1962

Rejsen foregik i sovevogn til Stockholm, så eleverne var godt udhvilede, da de kom dertil. Efter at have fået lidt oplysning om Stockholms historie og vejledning om, hvad der var at se, fik eleverne lov til at gå på egen hånd, da der jo var tale om gymnasiaster, der har forskellige interesser. Alle har dog set Wasa Skeppet og Gamla Stan.

På rejsen til Åbo var eleverne henvist til en plads på en lænestol, så det var begrænset, hvad de fik af søvn. De var derfor godt trætte, da vi nåede til Helsingfors.

Da eleverne i forvejen havde fået at vide, hvem de skulle indkvarteres hos, og mange af dem havde korresponderet med hinanden, fandt de hurtigt hinanden ved modtagelsen. Ved indkvarteringen var der taget hensyn til deres alder, så de boede hos jævnaldrende. Sproget voldte lidt vanskeligheder den første dag, men begge parter lærte hurtigt at tale langsomt, så vanskelighederne blev snart overvundet. Eleverne lærte også hurtigt at tale halvt dansk, halvt svensk, eller i hvert fald med svensk accent. En ting, der bandt flere af eleverne sammen, var musikken. De musikalsk udøvende fik megen glæde af sammenspil med finnerne.

Eleverne fulgte de første dage hele undervisningen. Det er vel nok et spørgsmål, hvor meget de fik ud af det fagmæssigt; stof og fag er jo meget forskellige. De var særlig interesserede i filosofitimerne, som holdes i de øverste klasser, måske fordi det var noget nyt for dem, måske fordi det var en særlig interessant lærer. Et spørgsmål for finnerne var det, hvordan de skulle få læst deres lektier, når de skulle tage sig af deres gæster. Dette løstes ved, at vore elever ikke fulgte alle timer, men benyttede de sidste timer og eftermiddagen til på egen hånd at aflægge besøg i byen, så de fik set mange af Helsingfors' seværdigheder. Den første dag var der modtagelse ved morgensangen. Om torsdagen var der »konventsintagning», hvor de nye I G'er blev optaget i gymnasieforeningen ved forskellige muntre prøver. Derefter var der bal. Vort bidrag til festen var lidt musikalsk underholdning. Om søndagen var der samlet besøg på Rigsdagsbygningen og Nationalmuseet, men ellers var eleverne overladt til deres værter.

Jeg selv overværede adskillige timer. Man er stærkt imponeret af, at det kan lade sig gøre at undervise i gymnasieklasser med over 40 elever, men det gøres også kun ved hjælp af mange skriftlige prøver. Jeg underviste også nogle timer, i de ældste klasser ved oplæsning og gennemgang af »Den grimme ælling» og »Ørneflugt», i de lavere klasser ved fortælling om dansk litteratur og Danmark. De ældste elever havde tilsyneladende let ved at forstå mig, men det voldte lidt større vanskelighed hos de yngre. På lærerværelset fik jeg lejlighed til at drøfte forskellige spørgsmål, som jo er ens for alle lærere. Det var et meget hyggeligt samvær.

Den sidste morgen holdt vor elevrådsformand (en pige) en nydelig taketale.

Hjemrejsen gik som udrejsen.

Herhjemme fulgte vi de samme regler, som vi havde fundet gode i Finland. Vi holdt en lille fest for vore gæster mandag aften med tedrikning, musikunderholdning og bal. Om torsdagen var finnerne gæster ved en koncert, afholdt af Gymnasieforeningen. Om søndagen arrangerede vi en busstur til Louisiana, Kronborg og Frederiksborg. Den sidste dag holdt en af de finske gæster en både morsom og nydelig takketale.

Når man ser på udbyttet af turen, må man sige, at rent fagligt får de jo ikke så meget ud af undervisningen, men de lærer at forstå svensk og i nogen grad også at tale det; det sidste gælder særlig pigerne. Det er en udmærket ide at lade eleverne gå i de forskellige klasser, for så er der så mange flere elever, der kan få udbytte af at tale med dem. Flere lærere har også benyttet sig af at lade de finske og danske elever i timen drøfte forskellen mellem skoleforhold i de to lande. Mest udbytte har eleverne vel nok haft af at lære det daglige liv i hjemmene at kende. De blev behandlet som værternes egne børn. Jeg har besøgt mange af hjemmene — finnerne er umådelig gæstfri — og alle har kun været glade for at have eleverne. Det samme udtrykte rektor Jansen på forældrenes vegne. Meget har det sikkert også betydet, at eleverne var meget ligestillede. Jeg tror, at det er af stor betydning at det netop var en finsk skole, vi besøgte. Nordmænd og svenskere kender vi jo lidt mere til, men finnerne står os lidt fjernere. Jeg ved, at der er sluttet venskaber, som vil vare; nogle af vore elever er endda inviteret til Finland i påsken. Selv om det jo nok går lidt ud over skolearbejdet i de 10 dage, vil jeg mene, at der er skabt værdier, der mere end rigeligt opvejer det. Derfor håber jeg, at den udveksling, der her er begyndt, må få lov til at fortsætte.

Lyngby, den 12. november 1962

H. Kirkeby Hansen

Lektor

BIHANG 2

Uddrag af beretning om udveksling i skoletiden af elever fra Vejle gymnasium og Högre allmänna läroverket i Borås

Denne udveksling er baseret på, at de to hold elever rejser til helt forskellige tider. I den danske oktoberferie er der normal skolegang i Sverige, og da gik de danske elever i skole i Sverige. Til gengæld har svenskerne vinterferie 28/2—7/3 1964, og da kommer de på genvisit for at gå i skole i Danmark.

Trods nogen træthed ved ankomsten til Borås søndag kl. 19.30 tog vi straks fat på at gennemføre skoleprogrammet fra mandag morgen kl. 8. Det var aftalen, at alle elever hver dag skulle deltage i alle timerne, d. v. s. fra kl. 8.00—15.25. Men de måtte selv vælge, om de ville følge deres kammerat i tykt og tyndt, eller om de ville gå på besøg i klasser, hvis timer havde deres særlige interesse. — Jeg selv fulgte fortrinsvis mine egne fag og nærbeslægtede, men overværede også filosofitimer i øverste klasse.

Skolen med rektor Lindström og adjunkt Näsström i spidsen (sidstnævnte er ordförande i foreningen Norden og havde tilrettelagt arrange-

mentet) var meget velvilligt indstillet og hjælpsomme, og de fleste af lærerne indstillet på at udnytte de danske gæster i timerne. Først og fremmest blev vore elever rekvireret til at læse op af de svenske elevers dansk-bøger, men i alle fag, hvor man i timens løb kom ind på danske fremstående personer, institutioner og samfundsforhold, blev de danske elever opfordret til at uddybe emnet.

En særlig oplevelse var det for vore elever at deltage i lunchen. Vi var på en meget stor skole — 1 500 elever, deraf 1 000 gymnasieelever og 500 fra realafdelingen — men praktisk talt alle deltog i skolebespisningen i 3 hold omkring kl. 11. — Og lærerne deltog næsten alle og fik øst op af de samme gryder som eleverne.

Skal man udtale sig om det direkte udbytte af selve skolegangen må vekselvirkningen mellem dansk og svensk siges at være det mest givende. Fransk grammatik er nu engang den samme i Sverige som i Danmark, og faldlovene ikke spor anderledes der. — Men ganske givet er det i hvert fald, at eleverne kan mere svensk nu end da de rejste hjemmefra. De første dage kneb det, men efterhånden kom vore elever helt på højde med situationen i timerne.

Det skyldtes vel mest, at de fulgte deres kammerater fra morgen til aften. Og det er uden for tvivl, at det største udbytte er den rent menneskelige kontakt, som blev skabt. — Det giver altid horisont at rejse i det fremmede, men ekstra udbytte giver det, når man som privat gæst følger dagliglivet fra morgen til aften. Og et meget væsentlig moment for stort udbytte er det, at eleverne på forhånd er jævnbyrdige og har fælles indstilling og interesser.

At vi har været heldige på dette punkt fremgår vel tydeligt deraf, at adskillige af eleverne allerede inden afrejsen blev inviteret på sommerferie næste år.

Dog har jeg ikke omtalt det fulde udbytte af rejsen, før jeg har fortalt, at der var tilrettelagt et stort program uden for skoletiden. Næsten hver dag kl. 14 var vi på ekskursion.

Kun på en sight-seeing var de svenske elever med de danske. Ellers måtte de passe deres timer, hvoraf mange udfyldtes af skriftlige øvelser. I disse timer gik vore elever så på besøg i andre klasser eller benyttede lejligheden til at lære byen at kende.

Vi besøgte to typiske Borås-virksomheder: en kunstsilkefabrik og Nordens største konfektionsfabrik. Vi besøgte også Borås' stolthed: Djurparken, en naturpark uden grotter eller gitre, som der ikke findes magen til i Europa.

Vi overværede generalprøve på et finsk teaterstykke, og endelig var der arrangeret et lille bal, hvortil musikken leveredes af skolens udmærkede jazz-orkester.

Rektor bød os velkommen i begyndelsen af ugen, mens de 1 000 gymnasiaster var samlet til morgenandagt. Lørdag blev andagten strøget og jeg fik lov at bruge de normerede 15 minutter til at takke og iøvrigt fortælle om nordisk samarbejde i relation til internationalt samarbejde. Rektor replicerede med at sige, at vore elever havde været ualmindelig gode repræsentanter for dansk ungdom, hvilket de svenske elever bekræftede spontant med langvarige klapsalver.

Alt ialt må man sige, at eksperimentet i alle måder gav positivt resultat, og jeg tvivler ikke om, at vi til foråret kan lægge et program, så vore svenske gæster også vil få udbytte af deres besøg i Vejle.

Jeg vil endnu engang understrege, at det er en god form for udveksling, og at hver eneste af de danske deltagende elever var lykkelige over, at de havde brugt deres ferie til at gå i skole — på den måde.

Vejle, den 30. oktober 1963

Sv. Jakobsen

Lektor

Finland

Undervisningsministeriet:

Beträffande i medlemsförslaget avsedda studientbytesresor har under de år, då dylika resor närmast i försökssyfte ordnats, erhållits mycket gynnsamma erfarenheter. Då dessa resor är ägnade att måhända bättre än skolresor av annan art göra deltagarna förtrogna med förhållandena och vardagslivet i grannländerna och att skapa personliga kontakter med jämnåriga skolelever i dessa länder, vore det i hög grad önskvärt, att sådana kunde ordnas i större skala än hittills.

Då dessa resor ordnas på reciprocitetsbas, vore det angeläget, att de belopp, som i de olika länderna står till buds för dem, vore av samma storleksordning. Undervisningsministeriet hemställer på denna grund till övervägande, huruvida det icke vore anledning att i så avseende precisera förslaget, att i den rekommendation, som är avsedd att föreläggas regeringarna, skulle nämnas, vilket penningbelopp, som årligen i ettvarit land borde ställas till förfogande för ändamålet. Undervisningsministeriet önskar dock icke i detta sammanhang framställa något preciserat förslag om storleken av dessa anslag.

Helsingfors den 27 november 1963

Minister *Armi Hosia*

Tf. regeringsråd *Ragnar Meinander*

Handels- och industriministeriet:

I Finland har man kunnat konstatera, att eleverna i handelsläroverken har stor nytta av att göra studieresor till övriga nordiska länder för att där stifta bekantskap med kontorsarbetet och produktionen inom olika företag, med varuhus och olika försäljningsformer. Elevförbunden vid flera läroverk har med hjälp av insamlade medel under de senaste åren under lärares ledning ordnat gemensamma studieresor med stor framgång. Ty-

värr har inte alla elever på samma klass kunnat av ekonomiska skäl ta del i dessa exkursioner. På dessa resor har besöken varit mycket givande. Då eleverna dessutom under besöken t. ex. i skolor på fadderorter har fått höra föredrag om resp. orter och dess näringsliv har eleverna haft stort utbyte av besöken.

Ministeriet påpekar i detta sammanhang även att eleverna i Finlands navigationsskolor skulle ha utomordentligt stor nytta av att besöka nordiska sjöbefälsskolor, varvid de skulle få undervisning i användning av sådana tekniska hjälpmedel till sjöss, som man ännu inte kunnat anskaffa till Finlands navigationsskolor, såsom t. ex. skeppslaststabilisatorer, vissa loggar, radarsimulatorer osv.

Enär eleverna i alla dessa skolor skulle ha obestridlig nytta av exkursioner i andra nordiska länder, är det synnerligen önskvärt att ett tillräckligt stort anslag upptas i statsbudgeten för understöd av elevernas exkursioner och att ministeriets eller resp. läroverks representant beredes möjlighet att ta del i besluten rörande fördelning av ifrågakvarande anslag.

Helsingfors den 30 november 1963

Överdirektör *Aarno Niini*

Undervisningsrådet *Bertel Cronhjort*

Skolstyrelsen¹:

Elevutbytet mellan skolorna i Norden utgör ett av de effektivaste och mest konkreta sätten att utveckla den inbördes förståelsen och samhörigheten mellan de skandinaviska folken. Resultatet av utbytesverksamheten är emellertid i avgörande mån beroende därav, hur planläggningen av densamma lyckas. Detta gäller särskilt Finlands andel. Endast våra svenskspråkiga skolors elever kan deltaga i utbytet helt under samma förutsättningar som skoleleverna i de övriga skandinaviska länderna. De svenskspråkiga skolornas antal i Finland utgör ca 10 %. För deras vidkommande kunde elevutbyte föranstaltas med skolor i samtliga skandinaviska länder.

Enligt skolstyrelsens åsikt är det viktigt, att vid utbytesverksamhetens planläggning tillräcklig uppmärksamhet fästes vid de svårigheter, som de finskspråkiga skolorna har, då deras elever deltar i detta utbyte. Av de finskspråkiga skoleleverna kan endast eleverna i gymnasiet utan övermåttiga svårigheter tillgodogöra sig den normala undervisningen vid en grannlandsskola och deltaga i skolans övriga verksamhet. Då de dock nödgas bedriva sina studier på ett språk, som icke ens är besläktat med deras modersmål, har de icke samma möjligheter att bedriva fullödiga studier i grannlandet som ungdomar från de övriga nordiska länderna. För att lindra de språk-

¹ Yttrandet översatt från finska.

liga svårigheterna vore det ändamålsenligt att begränsa de finskspråkiga elevernas utbyte huvudsakligen till Sverige, fränsett måhända ett fåtal undantagsfall. Då lärokurserna i Sverige och Finland icke är överensstämmande på de olika klasserna, utan till och med betydande skiljaktigheter förekommer, borde utbyteseleverna beredas möjlighet att studera olika ämnen på olika klasser. Uppgiften att hänföra eleven till lämplig undervisningsgrupp i olika ämnen kunde måhända bäst anförtros föreståndaren för den klass, som motsvarar elevens klass i dennes egen skola.

För att de studier utbyteselever från Sverige (och de övriga nordiska länderna) bedriver vid finskspråkiga läroverk skall motsvara sitt ändamål krävs specialarrangemang. De torde utan större svårigheter kunna bedriva studier tillsammans med sina finska kamrater i sådana ämnen, i vilka den bristande språkkunskapen icke utgör ett alltför stort hinder. Så är exempelvis fallet i fråga om musik-, tecknings-, gymnastik- och idrottslektioner samt lektioner i främmande språk. Under lektionerna i svenska språket kunde de olika stadier assistera vid undervisningen, verka som berättare samt leda och delta i diskussioner. Sådana lektioner borde planeras i samråd med vederbörande lärare, varvid de kunde förläna undervisningen i svenska språket en välkommen omväxling och även annars äga ett stimulerande inflytande. Även under andra lektioner, vid vilka behandlas frågor, som ansluter sig till Skandinavien, kunde en utbyteselev innebära ett välkommet tillskott. I varje fall borde en finsk skola för sina gästande elever planera ett särskilt program, till exempel i samråd med de kommunala myndigheterna, ungdomsorganisationerna samt Pohjola-Nordens lokala förening. I allmänhet kan i finskspråkiga skolor undervisning icke meddelas på svenska språket under andra lektioner än lektionerna i svenska språket. Mycket få lärare skulle gå i land därmed, och det skulle kanske ej heller med hänsyn till eleverna vara önskvärt, emedan det i varje fall för de svagare elevernas vidkommande skulle innebära, att undervisningen skulle fördröjas och dess effekt reduceras.

Skolstyrelsen betraktar som en synnerligen viktig förutsättning för en lyckad utbytesverksamhet att därvid tillämpas successivitetsprincipen. De i elevutbytet deltagande ungdomarna borde således under tre veckors tid få bedriva studier vid en skola i ett annat land och bo som familjemedlemmar i hem i detta land samt vid hemkomsten därifrån få medtaga en skandinavisk kamrat och i motsvarande mån under tre veckors tid fungera som guide och kamrat för denne i sin egen skola och det egna hemmet. På detta sätt skulle nyttan av en tre veckors vistelse i ett grannland avsevärt ökas, emedan vistelsen omedelbart skulle efterföljas (eller föregås) av en tre veckors ytterligare samvaro med skoleleven från det andra landet. Detta skulle lända vardera parten till gagn, icke minst den finskspråkiga eleven, som vid deltagandet i utbytet torde anse befästandet av sin färdighet i svenska språket som det viktigaste om ock icke det enda syftet med utbytet.

Enligt skolstyrelsens åsikt kunde Pohjola-Norden draga försorg om den praktiska planeringen, verkställigheten och övervakningen av utbytesverksamheten. De åtgärder, som i föreningens yttrande anföres i denna sak, kan skolstyrelsen förena sig om. Med tanke på ett smidigt handhavande av dessa angelägenheter vore det av vikt, att de i utbytet deltagande skolorna kan taga direkt kontakt brevlades med varandra, så att utbyteselevernas program kan planläggas på ett ändamålsenligt sätt.

Av praktiska skäl borde man vid valet av utbyteselever sträva till att från samma skola och samma klass icke utses flere elever samtidigt. Då föranleder utbytet icke speciella åtgärder i fråga om planeringen av studierna för de elever, som icke deltar i utbytet.

Skolstyrelsen ger sitt understöd och stöd åt initiativet angående en effektivisering av det nordiska elevutbytet och emotser, att vid dess planering även de i detta yttrande framförda synpunkterna måtte beaktas. Det kan förutsättas, att intresset för det planerade elevutbytet kommer att bli livligt bland skoleleverna i Finland.

Skolstyrelsen fäster ytterligare uppmärksamhet vid att på initiativ av Nordiska kulturkommissionen anhängiggjorts även en annan plan, som avser förbättrande av kunskaperna i svenska bland eleverna vid finskspråkiga skolor. Redan i förslaget till statsbudget för år 1964 hade föreslagits ett anslag, med vars tillhjälp ett förhållandevis stort antal elever, som bedrivit sina studier i svenska språket med framgång, under pågående läsår för viss tid kunnat sändas till skolor i Sverige. Här är det dock icke fråga om något utbytesprogram, utan fråga om att stimulera studiet i svenska. Detta program står icke i strid med det nu ifrågavarande projektet och gör icke detta överflödigt.

Helsingfors den 25 oktober 1963

Generaldirektör *R. H. Oittinen*

Skolråd *Olli Sampola*

Oppikoölnöopettajain keskujärjestö — Läroverkslärarnas centralförbund:

Av utbytet mellan skolbarnen och lärarna i de nordiska länderna har hittills fått relativt ringa erfarenhet. Därför är det svårt att säga något exakt om samarbetet i fråga. Principiellt kan man anse samarbetet vara av stor betydelse och till nytta, om man tänker på detta samarbets vidare utveckling.

1. Skolbarnens utbyte i grannländerna. Under besöken får skolbarnen en god uppfattning om förhållandena i grannländerna, men för att besöken

fullständigt lyckas, förutsättes god språkkunskap. Programmet skulle vara ganska tätt och väl uttänkt; för mycket fritid vore inte av godo.

Helsingfors den 14 november 1963

Läroverkslärarnas centralförbund

Sekreterare *Lauri Kamppi*

Stadsförbundets byrå:

Den kontakt som sker i form av utbytesstudieresor mellan de nordiska länderna för ungdom i skolåldern och studerande ungdom kan i det nordiska samarbetet ingalunda anses vara av ringa betydelse. Vid sitt möte i Helsingfors år 1958 fäste Nordiska rådet jämväl uppmärksamhet vid denna fråga och beslöt därvid till vederbörande länders regeringar avge en rekommendation om att dessa i sina budgeter måtte upptaga anslag för finansiering av nordiska studieutbytesresor för skolelever. På föreningarna Nordens försorg och inom ramen för de anslag som reserverats för ändamålet kunde ifrågakarande elevutbytesverksamhet preliminärt inledas under år 1962. Enligt vad Stadsförbundets byrå erfarit, har erfarenheterna av detta elevutbyte varit synnerligen positiva. Den enda svårigheten i ett ändamålsenligt och tillräckligt ombesörjande av denna verksamhet har varit de ringa anslag som reserverats för ändamålet. I anledning härav kan man med tillfredsställelse konstatera, att frågan på basen av de vunna positiva erfarenheterna ånyo i form av ett medlemsförslag kommer till behandling inom Nordiska rådet.

Det nu väckta medlemsförslaget avser höjda anslag för studieutbytesresor mellan nordiska skolor. Härvid kan man emellertid inte undgå att fästa uppmärksamhet därvid, att de olika nordiska länderna tillsviðare i synnerligen olika utsträckning reserverat anslag för nämnda ändamål, trots att det uttryckligen är fråga om elevutbytesverksamhet, som självfallet förutsätter årliga reciproka utbyten i ungefärligen samma utsträckning med ettvarit ifrågakarande nordiskt land. I anledning härav borde man vid behandling av denna fråga fästa vederbörande lands regeringars uppmärksamhet inte enbart vid höjandet av anslagen i allmänhet, utan även därvid, att de anslag, som reserverats för ändamålet, i samtliga nordiska länder måtte upptas i budgeterna till samma belopp.

Studieutbytesresor mellan de nordiska skolorna har tillsviðare ägt rum endast mellan läroverken. Det är därför förståeligt, att kommunerna åtminstone icke i Finland visat något nämnvärt intresse i denna fråga. Enligt Stadsförbundets byrås uppfattning vore det därför synnerligen ändamåls-

enligt och positivt för hela elevutbytesverksamheten, att ifrågavarande nordiska samarbete skulle utsträckas att omfatta även yrkesskoleleverna. Det torde icke föreligga något tvivel därom, att härvid även kommunerna — åtminstone i Finland — vore färdiga att ekonomiskt understöda det nordiska elevutbytet.

Helsingfors den 6 november 1963

Stadsförbundets byrå

Tf. direktör *Eero Vahtera*

Byråsekreterare *Sakari Kallio*

Maalaiskuntien liitto — Landskommunernas förbund:

Samarbetet mellan de nordiska länderna på olika levnadsområden har blivit allt livligare och intensivare under de senast förflutna åren. I detta umgänge framträder ungdomsbesöken, som i huvudsak har försiggått inom den fria ungdomsverksamhetens krets, som ett klart synligt särdrag. På initiativ av föreningarna Norden har det nordiska umgänget kunnat främjas även bland den studerande ungdomen genom att man har arrangerat utbytesstudieresor med stöd av statsanslag. Ifrågavarande verksamhet, som beträffande alla de nordiska länderna först är i sin egentliga början, har på grund av de för ändamålet reserverade knappa anslagen ännu icke kunnat spela någon nämnvärd roll på det nordiska samsamarbetsområdet. De positiva erfarenheter som man erhållit och nödvändigheten av internationell fostran förplikta dock till fortsatta ansträngningar även i denna verksamhetssektor. Nordiska rådet har tagit upp frågan till förnyad behandling, och denna åtgärd bör hälsas med tillfredsställelse.

Betydelsen och nödvändigheten av nordiskt samarbete i skolungdomskretsar uppfattas i olika länder tydligen på sätt, som i någon mån avviker från varann. Detta är ju naturligt, och måhända delvis beroende härpå har de nordiska länderna reserverat olika stora belopp för ändamålet i fråga. Ömsesidighetsprincipen vid genomförandet av utbytena förutsätter dock anslag, som i det närmaste är jämförbara med varann, varför man med tanke på verksamhetens fortbestånd borde kunna komma till en viss enhetlighet.

De första elevutbytena, som var av delvis experimentell natur, har verkställts bland läroverkselever. Det vore önskvärt att få yrkesskolorna och kanske även medborgarinstituten med i denna verksamhet i framtiden. Då skulle även kommunerna uppenbarligen intressera sig för saken och vore villiga att bevilja medel härför. För Finlands del utgör språkfrågan en begränsande faktor, speciellt med hänsyn till landskommunernas skolung-

dom, men för allt större grupper av studerande skulle åtgärden dock öppna möjligheter att få delta i den nordiska skolutbytesverksamheten.

Helsingfors den 23 november 1963

Maalaiskuntien liitto

Förbundets direktör *Aarne Eskola*

Avdelningschef *Olli Paasio*

Finlands svenska landskommuners förbund:

En utvidgning av kunskapen om de nordiska länderna och möjligheterna att realisera förvärvandet av sådan kunskap är en fråga, som inte varit upptagen på Finlands svenska landskommuners förbunds program. Förbundets verksamhet har nämligen främst inriktats på kommunerna, vilkas intressen för det mesta är lokala.

Undertecknad styrelse anser sig fördenskull inte kunna avge något auktoritativt yttrande rörande behovet och nyttan av studieutbytesresor. I den mån saken gäller studieutbytesresor för elever inom folkskolväsendet samt vid läroverk och andra undervisningsanstalter, som upprätthålls av kommuner, anser styrelsen likväl, att man borde främja dylika studieutbytesresor mellan nordiska skolor. De är tydligen ägnade att ge ökad kunskap om övriga nordiska länder och att inte blott främja kontakten mellan länderna i Norden utan även vara till nytta för utvecklingen av motsvarande förhållanden i vart och ett av länderna.

Huruvida detta även bör inarbetas i skolprogrammet för varje land, är undertecknad styrelse inte kompetent att uttala sig om. Saken torde närmast höra till de statliga myndigheter och fackmannakretsar, som sysslar med hithörande frågor.

Beträffande finansieringen av dylika studieutbytesresor anser undertecknad styrelse, att densamma svårigen kan åläggas kommunerna på annat sätt än möjligen i form av uppmaning att ge frivilliga bidrag. Enligt vad styrelsen har sig bekant har resor av detta slag, i den mån de förekommit utöver Nordiska rådets ram, finansierats med medel insamlade genom åtgärd av lärare och elever samt eventuellt med kommunalt bidrag. Då studieutbytesresor kan betraktas såsom medel för undervisningen, kunde man tänka sig att kommunerna skulle finansiera dem. Enligt styrelsens förmenande kan detta komma i fråga blott om kommunerna erhåller statsbidrag för härav föranledda kostnader i samma omfattning som för övriga utgifter för det kommunala skolväsendet. För närvarande synes detta i Finland dock ej vara genomförbart. Finansieringen av studieutbytesresor torde under sådana förhållanden helt böra åligga staten.

Med utgående från ovan anförda synpunkter anser undertecknad styrel-

se, att den hemställan om anslag, som förslagsställarna i saken gjort hos Nordiska rådet, är värd beaktande.

Helsingfors den 15 november 1963

Styrelsen för Finlands svenska landskommuners förbund

Levi Jern

Gustav Grönlund

Föreningen Pohjola — Norden:

Då Nordiska rådet vid sin session i Helsingfors antog en rekommendation i ovannämnda sak, hälsade vårt förbund detta med stor glädje. Pohjola-Norden har i likhet med de övriga föreningarna Norden under flera års tid under sommaren anordnat skolresor till de övriga nordiska länderna och från Finland har årligen flera hundra elever deltagit i dessa. En brist med dessa skolresor är dock att deltagarna inte får kontakt med det andra landets skolungdom och möjlighet att stifta bekantskap med skolväsendet och undervisningen, vilket enligt vår uppfattning är synnerligen viktigt. Därför var Nordiska rådets rekommendation om elevutväxling under terminen, varvid man även går i skola i besökslandet och bor i privatfamiljer, enligt vårt förmenande en motiverad åtgärd.

På basen av ovannämnda rekommendation av Nordiska rådet framställde vårt förbund till Finlands undervisningsministerium en begäran om att ministeriet skulle föreslå att i statsbudgeten skulle upptas ett anslag för detta ändamål. Vi räknade då med att tio orter i Finland skulle delta i utbytet med 15 elever från varje ort, vilka skulle resa till sina vänorter i Sverige, Danmark och Norge, varvid slutsumman steg till 1 370 000 gmk. Detta belopp ansökte vi även om av undervisningsministeriet.

Det räckte några år innan vår ansökan ledde till resultat, men för år 1962 beviljades för ändamålet det belopp som vi i tiden hade anhållit om. Då kostnadsnivån efter år 1958 åter hade stigit och då vi konstaterade att det var nödvändigt att utbetala dagtraktamenten åt de lärare som följde med som reseledare, konstaterade vi att ifrågavarande anslag skulle förslå till sex elevutbyten, dvs. för 90 elever och 6 lärare. Efter anhållan gav Finlands undervisningsministerium oss tillstånd att använda medlen på ovannämnt sätt.

Då det gällde att genomföra saken i praktiken hade vi att välja mellan två möjligheter: Antingen från förbundskansliets sida sköta utbytesverksamheten på så sätt att vi skulle ta kontakt med skolor på olika orter och för dem föreslå ett utbyte med ortens vänort i Sverige, Danmark eller Norge, eller att allmänt informera våra lokalföreningar om utbytesverksamheten och uppmana dessa att ta kontakt med läroverken på sin ort och därefter sätta

sig i förbindelse med sina vänorter och själva ta hand om arrangemangen i samband med utbytet. Vårt förbund valde det förstnämnda tillvägagångssättet och motiverar detta härmed:

Då vår uppfattning ursprungligen var och erfarenheten sedermera visat att den var riktig, att man i vårt lands läroverk allmänt är mycket intresserad av en dylik utbytesverksamhet, kunde man vänta sig att man, om man på en gång genom våra lokalföreningar på de orter, som har vänorter i det övriga Norden, skulle informera läroverken om utbytesmöjligheten, måhända skulle få mottaga anmälningar från tiodubbelt flera skolor än man kunde ta med i detta utbyte. Emedan talrika skolor härigenom år efter år förvägs skulle meddela att de var villiga att delta i det nordiska elevutbytet utan att dock få komma med — på grund av det obetydliga anslaget — skulle man till slut väcka avoghet mot hela utbytesverksamheten. För det andra vore det tänkbart att, om saken lämnades att omhändertas av våra lokalföreningar själva en stor majoritet av dessa, kanske t. o. m. alla, av språkliga skäl skulle önska ett utbyte med sin svenska vänort. Då något anslag i Sverige likväl inte beviljats för ändamålet och då det å andra sidan vore sakligt om utbytena i ungefär samma relation skulle äga rum även med Danmark och Norge — sett från Finlands synpunkt — föreföll det som om det vore mindre ändamålsenligt att också med tanke på detta låta enbart lokalföreningarna ta hand om saken. För det tredje vet vi att lokalföreningarnas korrespondens med vänorterna ofta är långsam, och om man inte i skolorna på vänorten ifråga skulle vara intresserad av utbytet, skulle hela verksamheten på ett ödesdigert sätt fördröjas. För det fjärde — med tanke speciellt på förhållandena i Finland — ansåg vi det vara av vikt att vårt förbund på förhand har möjlighet att ta reda på om man i de finskspråkiga skolor som skulle delta i utbytet kunde ordna undervisningen på svenska, så att de elever som kommer till Finland från det övriga Norden verkligen under utbytestiden skulle kunna delta i skolgången. Om detta inte skulle kunna ordnas, skulle endast vårt lands svenskspråkiga skolor och deras elever bli delaktiga av utbytet, och en sådan begränsning var alls inte Nordiska rådets avsikt, då det rekommenderade att anslag skulle beviljas för ändamålet.

År 1962 — detsamma gäller innevarande år — försvårades utbytet av omständigheten att man i de olika nordiska länderna i varierande omfattning hade medel för ändamålet. Finland stod i den bästa ställningen. Vårt förbund anordnade i samarbete med resp. förening Norden sex elevutbyten, 3 med Danmark, 2 med Sverige och 1 med Norge. Innevarande år verkställdes åter under höstterminen sex utbyten, av vilka 3 med Danmark, 2 med Sverige och 1 med Norge.

Vår uppfattning är att det för att utbytena skall kunna genomföras friktionsfritt är nödvändigt att vart och ett av de fyra länderna beviljar ett lika stort anslag. För närvarande är Sverige svagast, emedan medel där inte alls

beviljats för detta ändamål. Svenska föreningen Norden har dock till vår glädje från andra källor lyckats få så mycket medel att årligen två utbyten mellan Finland och Sverige kunnat verkställas. Emedan det för finskspråkiga läroverkselever är lättast att språkligt komma till rätta i Sverige, vore det synnerligen önskvärt att speciellt utbytena mellan Finland och Sverige skulle kunna utökas. Också utbytet mellan Finland och Norge har på grund av de obetydliga medlen för ändamålet i Norge varit rätt inskränkt.

På basen av den erfarenhet, som vi hittills inhämtat, om dock under en synnerligen kort tid, kan vi säga att speciellt det nordiska elevutbytet under terminen är en synnerligen värdefull verksamhetsform, då det gäller att närma den nordiska ungdomen till varandra. Betydelsen av att eleverna under utbytestiden får bo i varandras hem och delta i skolans sedvanliga dagordning, kan man inte nog understryka, då det är fråga om att stifta bekantskap med grannländernas ungdom och familjeliv, skolväsendet och förhållandena i allmänhet.

På grund av att man ansett det viktigt att låta utbyteseleverna stifta bekantskap med eleverna på vänorten, har man inte hittills anordnat utbytena på så sätt att eleverna från de skolor på vänorterna, mellan vilka utbytet föresiggår, samtidigt skulle ha vistats i varandras länder. Man har gjort på så sätt, att t. ex. 15 elever från en skola som utsetts att delta i utbytet rest till vänorten i ett annat land, vistats där ett tiotal dagar och då de finländska eleverna anträtt hemresan har »värdeleverna» följt med och i sin tur vistats en lika lång tid i Finland och där bott i utbyteselevernas hem. Härigenom har det mellan dessa elever uppstått en personlig kontakt under närmare tre veckors samvaro. Då åtminstone i Finland klasserna är stora, varigenom placering av 15 utbyteselever på en och samma klass tillsammans med de egna eleverna är en omöjlighet, har man förfarit på så sätt att de i utbytet deltagande 15 eleverna valts från olika gymnasialklasser i samma skola, t. ex. 5 eller 3 från varje eller från olika skolor på samma ort, t. ex. 5 från varje skola. Denna åtgärd, som vidtagits på skolornas egen önskan, har lett till att flera klasser i samma skola eller flera skolor från samma ort har fått glädjen att delta i utbytet genom att sända elever till vänorten och mottaga gäster därifrån. Härigenom har man storligen underlättat placeringen av utbyteseleverna i fulltaliga klasser och också undvikit att närmare hälften av eleverna från en klass under nästan två veckors tid skulle ha varit frånvarande på grund av en utbytesresa till vänorten. En del skolor har framfört önskemålet att utbytestiden skulle vara kortare, t. ex. en vecka och att utbytesskolans svarsbesök inte skulle infalla omedelbart sedan de egna eleverna återvänt från sin resa, utan först något senare så att de egna eleverna hinner inhämta det de förlorat i sina studier under utbytestiden.

Såsom ett sammandrag och resultat av diskussionerna inom vår skolenämnd önskar vårt förbund framhålla följande:

För att det nordiska elevutbytet under terminen skall kunna handhas än-

damålsenligt och effektivt är det enligt vår uppfattning nödvändigt att föreningarna Nordens centralkanslier, som äger kännedom om vänortsförbindelsernas livaktighet och effektivitet för varje ords vidkommande, årligen väljer de orter i varje land som står i vänortsförbindelser med varandra och som inom ramen för de medel som står till buds under ifrågavarande år kan komma ifråga för deltagande i ett sådant utbyte. Detta i likhet med kontakten med orternas skolor sker naturligtvis i samråd med vederbörande lokal-förening. Centralkanslierna sköter även om att det årligen arrangeras ungefär lika många utbyten med varje nordiskt land. De handhar även resornas praktiska arrangemang. Lokalföreningarna åter står i intim kontakt med den skola (eller skolor) på orten som deltar i utbytet och anordnar program av olika slag (som kompletterar det program som skolan eller skolorna själva uppgör eller ansluter sig till detta) för utbyteseleverna från vänorten under deras vistelse på orten. Resp. kommuner kan delta i verksamheten t. ex. genom att låta eleverna från vänorten stifta bekantskap med det kommunala ungdomsarbetet, arrangera sight-seeingturer till sevärdheter på orten etc. Då statsmaktens möjligheter att fortgående finansiera en dylik utbytesverksamhet betr. varje ort är begränsade, vore det synnerligen önskvärt om även kommunerna årligen kunde bevilja anslag för denna utbytesverksamhet med vänorterna. Därigenom skulle allt flera orter fås med i detta synnerligen värdefulla nordiska ungdomsarbete. Enligt vår uppfattning vore det även till fördel, om detta nordiska elevutbyte kunde utsträckas att omfatta även inrättningar för yrkesundervisning.

Då statsmaktens möjligheter att stöda bl. a. ovan skildrade nordiska samarbete är begränsade, men då det å andra sidan likväl vore synnerligen viktigt, att det nordiska elevutbytet under terminen skulle kunna utsträckas att omfatta inte blott ett större antal läroverk än tidigare, utan även inrättningar för yrkesundervisning och att man i alla nordiska länder skulle bevilja lika mycket medel för ändamålet, framför vi som önskemål med tanke på den närmaste framtiden, att man i varje land årligen för ändamålet skulle bevilja ett anslag motsvarande åtminstone 50 000 sv. kr.

Helsingfors den 25 oktober 1963

Veikko Karsma

Verkst. dir.

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

I 1963 er det av midler på dette departements fagbudsjett, kapittel 390, Stipend til skoleungdom og studenter, gitt følgende tilskott til utvekslingsreiser mellom nordiske skoler:

1. Utveksling av gymnasiaster i alt 30 elever fra 30 skoler	kr. 32 000
2. Skoleutvekslingsreiser, en klasse eller deler av klasse med lærer i undervisningstiden (ikke noe bestemt skoleslag)	» 15 000
3. Skolereisevirksomhet i ferietiden	» 7 000
4. Klasser eller deler av klasser i folkehøgskolen	» 6 300
5. Klasser eller deler av klasser i lærerskolen	» 9 000
	I alt kr. 69 300

Tilskottene under punkt 1—3 er utbetalt til foreningen Norden, som administrerer tiltakene.

Departementet har fullmakt fra Stortinget til å gi tilskott til studieutvekslingsreiser også i budsjettåret 1964. Under forutsetning av at det foreligger konkrete og hensiktsmessige prosjekter, vil en overveie muligheten av å øke tilskottene til dette formål i 1964.

Oslo, 17. desember 1963

Etter fullmakt
Erling Waaler

Th. Reinhardtzen

S v e r i g e

Skolöverstyrelsen:

I sina samtidigt avgivna yttranden över förslag om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna samt om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi har överstyrelsen framhållit den betydelse ökade personliga kontakter mellan skolor i de olika nordiska länderna har, då det gäller den allt mer angelägna uppgiften att ge eleverna intresse för och kunskap om grannfolkens språk och kultur. Även om skolresor i enskild regi bättre än hittills kan utnyttjas i detta syfte, kan de inte täcka behovet av internordiska skolkontakter. Om nordiska skolresor skall bli av verklig betydelse inte bara i trakter, där de av geografiska skäl är lättast att anordna, får de inte vara beroende av elevers och målsmäns förutsättningar att själva bekosta dem.

Överstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla, att överstyrelsen i sina petita för budgetåret 1964/65 tagit upp fråga om resestipendier åt gymnasieelever för studier i de övriga nordiska länderna och hemställt att statliga medel beviljas för detta ändamål.

Stockholm den 12 november 1963

På Skolöverstyrelsens vägnar

Börje Beskow

E. Ullstad

Anna-Greta Wallin

Överstyrelsen för yrkesutbildning har skrivelse den 22 november 1963 förklarat sig ej ha något att erinra mot medlemsförslaget. Samtidigt har överstyrelsen påpekat, att frågor rörande grundskolans högstadium icke står under överstyrelsens inseende.

Svenska stadsförbundet:

Styrelsen vill inledningsvis hänvisa till sitt denna dag avgivna yttrande över det inom Nordiska rådet väckta förslaget om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna. Det framgår därav att styrelsen är beredd att stödja de strävanden som syftar till att sprida ökad kännedom om de nordiska ländernas kultur och nationella särart bland Nordens ungdomar. Det är självfallet att utbytet av skolelever och skolklasser länderna emellan här är ett synnerligen värdefullt medel i dessa strävanden. Även om dylika utbytesresor till någon del kan finansieras genom bidrag från elevernas målsmän eller genom inkomster, som eleverna själva förvärvat i syfte att kunna förverkliga en dylik studieresa, måste givetvis den största delen av kostnaderna för resan bestridas på annat sätt. Styrelsen finner det angeläget att medel ställs till förfogande så att en utbytesverksamhet kan inledas — även om det sker i begränsad skala. Styrelsen ifrågasätter om inte en dylik utbytesverksamhet med fördel skulle kunna inordnas i det vänortsutbyte, som förekommer mellan många kommuner inom de nordiska länderna. Härigenom skulle man uppnå att en utbytesresa inte bara blev en tillfällig episod utan mera ett led i de fortlöpande kontakterna kommunerna emellan. En på dylikt sätt upplagd utbytesverksamhet skulle också kunna bidra till att de personliga kontakter, som genom resan kan uppstå mellan de båda kommunernas skolbarn, därefter kunde vidmakthållas och fördjupas.

Styrelsen biträder gärna det väckta förslaget och anser det av stort värde om de medel, som kan ställas till verksamhetens förfogande också får utnyttjas av kommuner på sätt ovan angivits.

Stockholm den 15 november 1963

Svenska stadsförbundet

Hj. Mehr

Sten-Sture Landström

Svenska landskommunernas förbund:

Som styrelsen redan framhållit i sitt yttrande över det inom Nordiska rådet väckta förslaget om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna, är

styrelsen beredd att stödja de strävanden som syftar till att sprida ökad kännedom om de nordiska ländernas kultur och nationella särart bland Nordens ungdomar. Det är självfallet att utbytet av skolelever och skolklasser länderna emellan här är ett synnerligen värdefullt medel i dessa strävanden. Även om dylika utbytesresor till någon del kan finansieras genom bidrag från elevernas målsmän eller genom inkomster, som eleverna själva förvärvat i syfte att kunna förverkliga en dylik studieresa, måste givetvis den största delen av kostnaderna för resan bestridas på annat sätt. Styrelsen finner det angeläget att medel ställes till förfogande så att en utbytesverksamhet — om än i begränsad skala — kan inledas. Styrelsen ifrågasätter om inte en dylik utbytesverksamhet med fördel skulle kunna inordnas i det vänortsutbyte, som förekommer mellan många kommuner inom de nordiska länderna. Härigenom skulle man uppnå att en utbytesresa inte bara blev en tillfällig episod utan mera ett led i de fortlöpande kontakterna kommunerna emellan. En på dylikt sätt upplagd utbytesverksamhet skulle också kunna bidra till att de personliga kontakter, som kan uppstå under resan mellan de båda kommunernas skolbarn därefter kunde vidmakthållas och fördjupas. Styrelsen biträder gärna det väckta förslaget och anser det av stort värde om de medel, som kan ställas till verksamhetens förfogande också får utnyttjas av kommuner på sätt ovan angivits.

Stockholm den 6 november 1963

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund

Rud. Anderberg

Per Lagerfelt

Målsmännens riksförbund (MR):

MR:s styrelse har enhälligt beslutat uttala sin stora uppskattning av och förståelse för vikten av ett sådant lärarutbyte¹ och av studientbytesresorna. Det vidgade intresset för och den fördjupade kontakten mellan de nordiska länderna samt det pedagogiska värdet av att eleverna härigenom får en väsentligt utökad kunskap om respektive länders språk, kultur och samhällsförhållanden har enligt styrelsens mening den största betydelse för det internordiska samarbetet.

MR anser det synnerligen angeläget att medel ställs till förfogande både för ett vidgat lärarutbyte och en utbyggnad av studientbytesresor mellan sko-

¹ Avser även Sak A 33/1964.

lor i de nordiska länderna men anser sig ej ha kompetens att yttra sig över anslagens storlek.

Stockholm den 12 december 1963

för Målsmännens riksförbund

F. Åkerman

Ordförande

Rosa Hellström-Olsson

Sekreterare

Föreningen Norden:

Tanken på fria studietbytesresor för skolungdom i första hand mellan s. k. vänorter väcktes genom ett medlemsförslag till rådets femte session av Gunnar Ericsson, Victor Gram och Aino Malkamäki. Sina allmänna synpunkter i sammanhanget hade föreningen tillfälle ge uttryck åt i ett yttrande som innebar en livlig rekommendation av tanken (*se Nordiska rådet 1957, s. 483—487*). Vid rådets sjätte session var frågan föremål för fortsatt behandling och föreningen hade tillfälle framföra ytterligare synpunkter (*se Nordisk Råd 1958, s. 263—64*). Behandlingen vid sessionen ledde till en rekommendation till regeringarna att ställa statsmedel till förfogande, så att föreningarna Norden skulle kunna arrangera studietbytesresor mellan skolor i de nordiska länderna utan att deltagarna belastades med reseutgifter.

Framställningar från föreningarna Norden har därefter lett till, att särskilda medel ställts till förfogande i Danmark, Finland och Norge, medan motsvarande framställningar i Sverige icke föranlett något fast årligt anslag för ändamålet. Vissa smärre belopp har emellertid av ecklesiastikdepartementet ställts till den svenska föreningens förfogande, så att åtminstone ett utbyte per år med vart och ett av grannländerna kunnat äga rum på de avsedda villkoren. För budgetåret 1964—65 har den svenska föreningen ånyo gjort framställning till regeringen om anslag med 15 000 sv. kr.

Det är klart, att anslag av den storleksordning som hittills förekommit i sammanhanget endast medger en synnerligen begränsad verksamhet, som närmast varit av försökskaraktär. Värdet av att en dylik kan bedrivas är obestridligt och de erfarenheter som hittills inhöstats är synnerligen goda. Föreningen delar därför det i medlemsförslaget under hänvisning till Helsingforsavtalets artikel 8 framförda önskemålet om en kraftig ökning av de statliga ekonomiska insatserna för verksamheten. Att ange den ideala omfattningen av denna låter sig knappast göra. Den skulle i så fall vara sådan att varje skolelev någon gång under sin skoltid fick tillfälle deltaga i en dylik utbytesresa. Härtill skulle utomordentligt stora statsbidrag erfordras.

Det förefaller därför rimligt, att man på längre sikt eftersträvar att kommunerna lämnar väsentliga bidrag till skolungdomsresor av detta slag på samma sätt, som de hittills stött skolresor av traditionell typ. Föreningen tror dock, att en samverkan av statliga och kommunala insatser härvidlag skulle vara lycklig.

För sin del vill föreningen föreslå, att man i varje land tills vidare ställer årliga statsbidrag på förslagsvis 50 000 sv. kr. till varje förening Nordens förfogande för ändamålet. Ett statsbidrag av denna storleksordning skulle redan i och för sig medge en icke obetydlig ökning av studieturbytesresornas antal. Det skulle emellertid också göra det möjligt att intressera kommunerna för viss bidragsverksamhet i sammanhanget på så sätt att de kunde föreslås bidra med exempelvis halva reskostnaden medan resten kunde täckas ur de statsanslag som ställts till föreningarna Nordens förfogande. Ett särskilt kommunalt intresse torde kunna påräknas i den mån utbytesresorna arrangeras mellan s. k. vänorter, något som särskilt rekommenderades i det ursprungliga medlemsförslaget till Nordiska rådet och i föreningarna Nordens yttranden över detsamma. Kommunerna är nämligen i allmänhet starkt engagerade i vänortsutbytet och brukar i olika sammanhang ekonomiskt stödja detta. Det kan här exempelvis erinras om att de icke sällan finansiellt bidragit till nordiskt lärarutbyte mellan vänorter även om denna verksamhet i huvudsak, i varje fall för Danmarks, Finlands och Sveriges del, bekostas genom statsanslag.

Stockholm den 15 november 1963

För föreningen Nordens centralstyrelse

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets tolfte session har tre medlemmar av rådet väckt ett medlemsförslag, vari föreslås, att rådet ville rekommendera regeringarna, att det i varje nordiskt land måtte beviljas avsevärt förhöjda medel över statsbudgeterna så att föreningarna Norden i ökad omfattning skall kunna arrangera stydiutbytesresor mellan skolorna i de nordiska länderna utan reseutgifter för eleverna.

Vid Nordiska rådets sjätte session år 1958 antog rådet en rekommendation i saken (rek. nr 10/1958) och som resultat av denna har vissa anslag i de nordiska länderna ställts till förfogande för föreningarna Norden för anordnande av studietbytesresor mellan nordiska skolor. De beviljade anslagen, som i allmänhet rört sig om något tiotusental kronor, har dock endast medgivit utbytesresor i mycket begränsad omfattning. Förslagsställarna framhåller, att de kunna erfarenheterna av denna verksamhet, som närmast varit att betrakta som försöksartad, bekräftar värdet av densamma både ur pedagogisk och nordisk synpunkt och understryker behovet av ökade anslag för ändamålet.

Samtliga remissinstanser tillstyrker varmt medlemsförslaget och framhåller, att erfarenheterna av verksamheten varit synnerligen positiva. Denna har dock försvårats av den omständigheten, att de belopp som stått till buds för ändamålet i de olika länderna varit av mycket varierande storlek. Från kommunalt håll uttalas ett starkt intresse för denna verksamhetsform, samtidigt som man pekar på möjligheterna att utnyttja vänortsrörelsen för ändamålet och framhåller önskvärdheten av att det ifrågavarande samarbetet skulle utsträckas att gälla även yrkesskoleleverna.

Skolstyrelsen i Finland och föreningen Pohjola-Norden, som vardera ger förslaget sitt fulla stöd, understryker behovet av specialarrangemang för Finlands vidkommande. Beroende på de språkliga förhållandena i landet kan ett elevutbyte i vedertagen bemärkelse med de övriga nordiska länderna förverkligas endast av landets svenskspråkiga skolor. Särskilda åtgärder föreslås dels i fråga om finska skolevers studier vid skola i annat nordiskt land, dels i fråga om elevers från sådant land studier vid finska skolor.

Inom kulturella niomannakommittén fäster man den största vikt vid denna form av samarbete mellan de nordiska länderna. För en ökning av förståelsen mellan de nordiska länderna på lång sikt kan betydelsen av ökade personliga kontakter mellan skolungdomen icke överskattas då det gäller att sprida intresse för och kunskap om grannfolkens språk, kultur och samhällsförhållanden. Deltagarna i dessa skolresor befinner sig i den för nya intryck mest mottagliga åldern. Samtidigt är de tillräckligt mogna för att förstå och smälta dessa intryck.

Enligt kommitténs mening bör målsättningen på längre sikt för skolelevsutbytet vara, att varje elev någon gång under sin skoltid får tillfälle att delta i åtminstone ett skolelevsutbyte och bekanta sig med förhållandena i ett annat nordiskt land. I ett sådant utbyte bör också yrkesskolor, läroverk och andra läroanstalter ingå i enlighet med den angivna målsättningen.

En utbytesverksamhet av denna omfattning kommer emellertid att medföra avsevärda kostnader. Enligt kommitténs uppfattning bör dessa fördelas så att staten, kommunerna och eleverna själva (dvs. föräldrarna) bär envar sin andel av kostnaderna. Som riktpunkt vill kommittén uppställa, att staten lämnar ett bidrag av genomsnittligt 50 sv. kr. per elev. Det förut-

sättes därvid, att kommunerna, som hittills i allmänhet visat stort intresse för denna utbytesverksamhet, är beredda att medverka med ett så stort belopp, att de grundläggande kostnaderna blir täckta. Föräldrarnas bidrag skulle i sådant fall erfordras endast för täckande av de extra kostnader därutöver, som föranleds av utbytesresan.

Kommittén är medveten om att den angivna målsättningen måste ses på lång sikt, och att dess uppfyllande förutsätter en under en längre tidsperiod successivt utökad verksamhet. Härför talar förutom ekonomiska skäl även de stora organisatoriska problem, som en verksamhet av angiven omfattning för med sig och som nödvändiggör en omsorgsfull planering. Dessa möjligheter torde dock kunna minskas, om skolelevsutbytet inordnas i det vänortssamarbete, som redan förekommer mellan många kommuner i de nordiska länderna. Utbytesresorna skulle då, samtidigt som de tillgodoser allmänt nordiska och pedagogiska behov, kunna utgöra även ett led i de fortlöpande kontakterna mellan kommunerna.

Kommittén inser de speciella svårigheter av språklig art, som anordnandet av ett effektivt skolelevsutbyte mellan de finskspråkiga skolorna i Finland och de övriga nordiska ländernas skolor erbjuder. Kommittén förutsätter därför, att vid utbytets planläggning och genomförande särskild uppmärksamhet ägnas dessa svårigheter, så att utbytesverksamheten i full utsträckning kan omfatta även Finland.

Vidare utgår kommittén från, att den erfarenhet föreningarna Norden besitter i fråga om skolrese- och utbytesverksamhet, utnyttjas vid genomförandet av en utvidgad verksamhet av ifrågakommande slag.

Under återopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå.

att rådet, som anser att målsättningen för skolelevsutbytet på längre sikt bör vara att varje elev någon gång under sin skoltid får deltaga i åtminstone ett utbyte, måtte rekommendera regeringarna att i varje nordiskt land årligen ställa efterhand avsevärt förhöjda medel till förfogande för studieutbytesresor så att en successiv utbyggnad av elevutbytesverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna till den ovan angivna nivån blir möjlig.

Helsingfors den 14 januari 1964

Per Borten

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Förman

Medlemsförslag

om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna

(Väckt av Sven Högström, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Hugo Osvald och Dagmar Ranmark)

Det nordiska samarbetet vilar på den breda folkliga gemenskapen mellan våra länder. Av betydelse för detta samarbets vidare utveckling är därför att den breda allmänhetens intresse för och kunskaper om de nordiska grannländerna oavslutligen stärkes och utökas. Arbetet härmed måste börja i skolorna. I insikt härom har också i art. 8 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen ställts krav om nordiska inslag i skolundervisningen. I läroplaner och annorstädes har intagits stadganden om att skolundervisningen skall omfatta vissa nordiska moment.

Dessa bestämmelser är emellertid ej nog. Skall de nordiska inslagen i den elementära undervisningen i våra primärskolor verkligen få önskad betydelse, måste Norden på ett helt annat sätt bli en levande realitet för barnen. Detta mål kan nås genom att skolbarnen får besöka grannländerna och där erhålla direkta intryck av dessa. En annan och billigare metod är att utbyta lärare mellan skolorna. Ett eftersträvansvärt mål bör vara att varje större skola åtminstone någon gång varje läsår får besök av en utbyteslärare från ett grannland under t. ex. två veckors tid samtidigt som en av de egna lärarna förlägger sin undervisning till utbyteslärarens skola, där han ersätter denne åtminstone till viss del.

En sådan plans realiserande kräver tillgång till medel för resor och traktementen. För närvarande erhåller föreningarna Norden i de nordiska länderna av statsmedel tillhoppa cirka 25 000 sv. kronor per år för lärarutbyte mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Anslagens storlek medger ej annat än ett lärarutbyte i mycket begränsad skala. De tillgängliga medlen måste nu mångfaldigas. Självfallet kan inte ett system, som det här skisserade, byggas ut med en gång. En successiv höjning av anslagen för ändamålet måste komma till stånd. Förslagsvis kan ett vart av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige anvisa 100 000 sv. kronor för ändamålet.

Vid sidan av ett stärkt lärarutbyte mellan länderna har möjlighet att erhålla lärare från grannland skapats även på ett annat sätt, som erfarenhetsmässigt visat sig ha ett betydande värde, nämligen genom de av för-

eningarna Norden i Danmark och Sverige utsända reselektorerna. Finansieringen av reselektorernas verksamhet har i Danmark skett genom de av skolorna bekostade skolabonnemangen och genom tillskott från danska föreningen Norden, medan verksamheten i Sverige bekostats av statsmedel, vilka svenska föreningen Norden haft hand om. Förutom av föreningen för ändamålet särskilt anställda lärare, har i Sverige förekommit att universitetslektorer i nordiska språk åtagit sig uppgifter som reselektorer. I Danmark har man intresserat svenska och norska folkskole- och gymnasielärare att utan annan ersättning än för direkta resekostnader ställa sig till förfogande för denna nordiska uppgift. Reselektorerna verkar genom undervisning i regel under några timmar i varje skola eller genom föredrag och högläsning för eleverna.

Då huvudsyftet med reselektorernas besök i första hand ej är att bibringa eleverna konkreta kunskaper utan fastmer att väcka deras intresse för de andra nordiska länderna och vänja dem vid att förstå och höra de andra nordiska språken, har danska föreningen Norden icke uteslutande utsänt lärare som reselektorer. Kvalificerade skådespelare, uppläsare och fängslande föredragshållare har anlåtats för att under besöken i skolorna söka fånga elevernas intresse och därmed giva undervisningen ett moment av nordisk inspiration av varaktigt värde. Behovet av en utökning av reselektorer av denna typ måste även beaktas. Medel för denna verksamhet måste också ställas till förfogande.

Under hänvisning till ovanstående hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att
årligen ställa envar 100 000 svenska kronor till förfogande för lärarutbyte mellan primärskolor samt
årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten vid primärskolorna.

Helsingfors, Oslo, København och Stockholm i oktober 1963

Sven Högström

Håkon Johnsen

Helge Larsen

Hugo Osvald

Dagmar Ranmark

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordisk Akademikerråd:**

Akademikerrådet stötter forslaget om utvidet lærerutveksling mellom de nordiske land. Vi ser dette som et skritt på veien mot et felles nordisk arbeidsmarked for de intellektuelle yrkene, og som et skritt mot økt nordisk integrasjon på det sosiale og kulturelle plan.

Skal imidlertid tanken kunne realiseres på det praktiske plan, bør den økonomiske støtte de enkelte land skal yte, økes. Prinsipielt vil vi hevde at ingen skal tape økonomisk på å ta stilling midlertidig i annet skandinavisk land. Vår norske medlemsorganisasjon anfører i denne sammenheng at merutgifter til vikartimer på reiselærers hjemsted som ikke dekkes av besøkende lærer, bør dekkes av det offentlige. Vår danske medlemsforening anfører at på grunn av den danske pensjonsordning må der ytes pensjonsbidrag fra det offentlige.

Vi vil anmode Nordisk Råd om at det utreder nærmere spørsmålet om i hvilke skolekategorier, og i hvilket omfang, lærerutvekslingen skal skje.

Vi er av den oppfatning at det bør tas stilling til »arbeidsfordelingen» mellom reiselektorer og kortvarige utvekslingslærere på de forskjellige skoletrinn. Vår svenske medlemsforening mener således at en undervisning som varer ut over 4—5 timer, bør ta sikte på at denne gradvis overføres til reiselektorene. Vår finske medlemsforening anfører at 14 dager tør være minimum for utvekslingens varighet. Dessuten påpekes at det bare er den svensktalende »primærskole» som vil dra nytte av utvekslingslærere. De finsktalende skoler vil først få nytte av utvekslingslærere på gymnasttrinnet.

Nordisk Akademikerråd vil overfor Nordisk Råd anbefale at det under sakens videre gang tar de nordiske lærerorganisasjoner med på råd, når det gjelder den praktiske gjennomføring av den utvidede lærerutveksling.

Oslo, 12. desember 1963

Nordisk Akademikerråd

Johan Haffner

President

Kolbjørn Pollen

Sekretær

De nordiska lektorerna i Utländska lektorers förening i Sverige:

Samtlige nordiske lektorer i Sverige har fået lejlighed til at sætte sig ind i forslaget og fremkomme med synspunkter. I sin udtalelse går foreningen på visse punkter ud over forslagets rammer og tillader sig på denne måde at føre visse supplerende meninger frem om den vigtige undervisning i broderfolkenes sprog i de nordiske lande.

1. I mere end hundrede år har skolerne i Norden givet undervisning i broderlandenes sprog. Denne undervisning har altså lige så gamle aner som undervisningen i engelsk, tysk og fransk. Det må desværre erkendes, at de resultater skolen har opnået gennem denne undervisning ikke kan måle sig med resultaterne af samme tidsrums undervisning i de fremmede sprog.

Selvom man nok må indrømme, at et vist kendskab til de andre nordiske sprog er til stede i større kredse end tidligere, kan man let konstatere, at en blot nogenlunde fortrolighed med disse sprog synes at være ganske ringe udbredt. Og hvad der forekommer mere betænkeligt, opfattelsen af at dette er en mangel savnes almindeligvis. Det er langtfra usædvanligt at høre folk beklage sig over dårlige kundskaber i fremmede sprog og samtidig frejdigt erkende deres manglende evne til at forstå søstersprogene.

Man kommer vist ikke udenom, at de nordiske skolars undervisning i de andre nordiske sprog for øjeblikket langtfra når de mål man kunne forvente og at der i dag hersker metodisk og pædagogisk stilstand og rådvildhed på dette område. Skolen — i det mindste i Sverige — er tilbøjelig til at se sagen således.

Efter vor opfattelse indbyder de nu rådende tilstande til en grundig fællesnordisk overvejelse af hele dette problemkompleks med en vurdering af de hidtil opnåede resultater, en kortlægning af de fællesnordiske ressourcer og erfaringer og en metodisk debat, som kan føre undervisningen ind på mere frugtbringende baner. Vinteren 1964 vil en række studiekredse under Nordisk sommeruniversitet behandle problemer omkring nærbeslægtede sprog. At et studium af de nordiske sprog her vil komme til at stå i centrum er givet. Nordisk sommeruniversitets behandling af dette spørgsmål kunne passende danne optakten til nordiske drøftelser af denne undervisning på det praktiskpædagogiske plan.

2. Vi betragter altså ikke det fremlagte forslag som nogen løsning af de problemer som findes, sålidt som vel forslagsstillerne gør det, men vi ser det som en ubetinget forbedring af de nuværende forhold og vi kan fuldt ud tilslutte os forslagsstillernes plan. Vi finder forslagets begrundelse for en øget udveksling rigtig, det er for os ganske åbenbart, at skolernes mulighed for at skaffe sig undervisning af indfødte lærere er katastrofal lille. Nogle

erfaringer fra Institutionen för nordiska språk i Uppsala kan måske give en antydning om de rådende forhold i Sverige: erfaringsmæssigt har betydeligt over 50 % af studenterne i faget aldrig haft lejlighed til at høre dansk eller norsk gennem en indfødte lærer i deres skoletid. Endnu mere betænkeligt virker det, at af institutionens studerende hævder ca. 10 %, at de aldrig har fået undervisning i være sig dansk eller norsk!

Forholdene i Danmark, Finland og Norge er os bekendt ikke bedre, i hvert fald hvad angår det første punkt.

3. Vi finder det derfor meget vigtigt, at rejselektorvirksomheden udvides. Som forholdene er i Sverige med én dansk og én norsk lektor, plus visitter af enkelte gæstektorer er det blot en ringe brøkdel af landets skoler, der kan nyde godt af denne service i løbet af et år.

På et punkt må vi desværre korrigere forslaget opfattelse. Tidligere var det ganske almindeligt, at de nordiske universitetslektorer i Sverige i en vis udstrækning påtog sig undervisning ved skolerne, ligesom de bedrev andre former for kulturel virksomhed. Efter 1958 har dette blot været muligt for dem i meget begrænset omfang. Dette år forøgede de svenske myndigheder lektorernes arbejdsbyrde ganske radikalt — med 120 % — og dette har i højeste grad beskåret lektorernes muligheder for at udføre arbejde af kulturel og undervisningsmæssig art uden for universiteterne. De nordiske lektorer ved de svenske universiteter har en arbejdsbyrde der er 100—200 % større end den deres kolleger i Danmark og Norge har.

Angående rejselektorernes karakter, så tror vi også, at man med fordel kan benytte kvalificerede kunstnere og foredragsholdere til en sådan virksomhed. Kunstnere med et vist internordisk ry kan sikre en meget velvillig forhåndsindstilling hos eleverne, som man ikke skal undervurdere. Vi tror dog, at læreruddannede folk bør drage den største del af læsset.

4. Forslagets udvidelse af lærerudvekslingen finder vi nok mest værdifuld. Rejselektorens besøg er oftest af kort varighed, han underviser som regel blot 3—4 timer per klasse. Hans besøg bliver derfor mere af orienterende og — forhåbentlig — inciterende — art. En egentlig tilvænning til sproget kan der ikke blive tale om, men et værdifuldt grundlag for modersmålslæreren at arbejde videre på.

Anderledes stiller sagen sig med udvekslingslæreren. Gennem hans undervisning har man mulighed for at udsætte eleverne for en sproglig påvirkning i betydelig længere tid og kan derigennem hjælpe eleverne frem til en mere tillidsfuld og sikker holdning over for sproget. Man kan endvidere sætte sproget ind i en mere »meningsfuld» sammenhæng for eleverne, idet man kan knytte det til momenter i undervisningen, der af dem opfattes som vigtige og interessante. Det er vel naturligt, at størstedelen af udvekslingslærerne vil komme fra modersmålslærernes kreds, men det er sikkert meget vigtigt, at også lærerne i andre fag er med i stor udstrækning. Bortset

fra fremmedsprogene bør udveksling kunne ske i alle fag og har da også fundet sted.

5. Efter vor mening er der god brug for både rejselektorer og udvekslingslærere i øget udstrækning. Gennemføres det fremsatte forslag i de nordiske lande betyder dette, at langt større dele af landenes lærerstab end hidtil vil komme i kontakt med de problemer der møder den, der underviser i et andet nordisk land; problemer der til en vis grad skiller sig fra dem man møder i hjemlandet. Da udvekslingslærerens virksomhed er begrænset til forholdsvis kort tid er det vigtigt, at han så hurtigt som muligt gør sig fortrolig med den skoleform han møder i værtslandet. Vi vil foreslå at man — hvis det bliver aktuelt — lader udarbejde et informationsskrift, som giver gæstelæreren de nødvendige oplysninger om værtslandets skoleformer, lærerkategorier, uddannelsesformer på alle trin, uddannelsespolitik og uddannelsesproblemer m. m. samt en kortfattet oversigt over de sproglige vanskeligheder han kan forvente at støde på i sin undervisning og en anvisning på, hvorledes han kan søge at overvinde dem. For tilrettelæggelse af egenlig undervisning må naturligvis forudsættes snæver kontakt mellem gæstelærer og værtsskole.

For tiltrædende rejselektorer, hvis antal efter forslaget at dømme, må øges ret betydeligt, burde der sikkert arrangeres informations- eller instruktionsmøder ledet af lærer med flere års erfaring på området. Man kan herigennem undgå, at begyndervanskeligheder medfører alt for stort tidsspild.

Uppsala, den 15. november 1963

Erik Andersen

Lektor

D a n m a r k

Undervisningsministeriet:

— — — skal man oplyse, at der fra dansk side for tiden ydes følgende årlige finanslovtilskud til nordiske lærerudvekslinger:

Udveksling af folkeskolelærere,	kr. 10 000:—
Udveksling af gymnasielærere,	kr. 12 500:—
Udveksling af seminarielærere,	kr. 6 000:—
	Ialt kr. 28 500:—

I finansåret 1962/63 er der endvidere af dispositionsbevillingen til nordiske kulturelle formål ydet et tilskud på kr. 4 000:— til nordisk udveksling af folkehøjskolelærere.

Alle disse udvekslinger er fra dansk side blevet tilrettelagt og arrangeret af foreningen Norden.

Undervisningsministeriet er enig med forslagsstillerne i, at disse lærerudvekslinger er værdifulde ud fra både et pædagogisk og et nordisk synspunkt og kan anbefale, at statsstøtten til dette formål forøges. Om bevillingens størrelse kan man ikke udtale sig på det foreliggende grundlag, men man skal foreslå, at dens formål udvides til generelt at omfatte alle grupper af lærere, herunder f. eks. også lærere ved erhvervsskoler.

Rejselektorvirksomheden har i Danmark hidtil ligget uden for undervisningsministeriet og er blevet varetaget af foreningen Norden uden bidrag fra statens side. Spørgsmålet om statstilskud til denne virksomhed må derfor undersøges nærmere og drøftes med foreningen Norden.

København, den 19. november 1963

P. m. v.

E. b.

E. Drostby

Statsskolernes Rektorforening:

Der var enighed om at støtte tanken om udvidet udveksling af lærere mellem de nordiske lande, og at tiden for udveksling bør være 2 uger.

Rejselektorer, der i nogle timer, en dag eller højst 2 dage er ved en skole, er efter foreningens opfattelse nok en variation i skolens hverdag, men betydningen er i øvrigt tvivlsom. Især i de senere år har mange af de rejselektorer, Norden udsendte, været af for ringe kvalitet til gymnasiebrug.

Dette har foreningen påpeget over for den danske forening Norden, og et resultat heraf er Nordens tilbud om besøg af skuespillere, kunstnere og foredragsholdere af kvalitet. Besøg af disse kan være en oplevelse, men lærerudvekslingen må vi stadig anse for at være det værdifuldeste arrangement.

Det må være en forudsætning for lærerudvekslingen, at lærerne stort set kan gå ind i hinandens skema. Alligevel kan det ikke undgås, at der bliver vikartimer, der bør betales (bl. a. under rejsen, men også fordi man ikke kan forvente, at udvekslingslæreren går fuldt ind i et skema med overtimer). Det bør derfor tages hensyn til udgifterne hertil, enten ved forhøjelse af bevillingen til udvekslingen eller ved en generel tilladelse fra Direktoratet for gymnasieskoler til at betale vikar i disse timer.

Virum, den 14. november 1963

P. f. v.

Folke Roikjer

Rektor

Danmarks Skoleinspektørsforening och Danmarks Realskoleforening har i skrivelse den 14 november 1963 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.

Københavns Skoleinspektørforening:

Det er vor opfattelse, at arbejdet med at skabe »nordiska inslagen i den elementära undervisningen i våra primärskolor» fremmes meget betydeligt gennem lærerudveksling og udsendelse af rejselektorer. Størst værdi har lærerudvekslingen, hvor gæstelæreren under et 1 à 2 ugers ophold ved samme skole har en reel mulighed for at give eleverne nogen forståelse af sit land og at bibringe dem en ret sikker fornemmelse af, at det uden alt for meget besvær kan lade sig gøre at forstå nabolandets sprog.

Vi kan derfor fuldtud tiltræde en udvidelse af foreningerne Nordens arbejde på disse områder.

Vor forening har for ringe erfaring med hensyn til skuespilleres, oplæses og foredragsholderes optræden i skolen til at turde udtale sig afgørende, men vil dog mene, at der også ad denne vej kan skabes noget værdifuldt.

København, den 18. november 1963

P. f. v.

Alfred Larsen

Formand

De kommunale Gymnasieskolers Rektorforening:

Ad punkt 1: »lärarutbyte mellan primärskolor». Erfaringerne har været overordentlig gode, og vi ønsker indtrængende bevillingerne til udveksling af gymnasielærerne sat således op, at denne udveksling kan finde sted i stærkt øget omfang.

Ad punkt 2: »reselektorverksamheten». Den hidtil praktiserede form med 1 à 2 timers besøg tillægger vi mindre værdi. Bedre er besøg med kunstnerisk optræden, dersom der kan udsendes absolut 1. klasses kunstnere. Alt i alt anser vi dog dette punkt for underordnet i forhold til punkt 1.

Fredericia, den 9. november 1963

Erik Lund

Formand

Gymnasieskolernes Lærerforening:

Foreningen vil gerne støtte disse forslag¹, som begge må tilskrives stor betydning, for at fremme kendskabet til de nordiske landes kultur både blandt eleverne og hos lærerne, man vil dog ikke undlade at påpege, at de økonomiske omstændigheder ved de i medlemsforslaget nævnte arrangementer nødvendigvis må være af en sådan art, at man kan få egnede lærere til at påtage sig dette arbejde. GL forventer derfor, at hele denne side af sagen til sin tid tages op til forhandling med de nordiske gymnasielærerorganisationer.

København, den 22. oktober 1963

Med venlig hilsen

Vagn Haarsted

Danmarks Lærerforening:

Foreningen er af den opfattelse, at betydningen af lærerudvekslingen mellem de nordiske lande vanskeligt kan overvurderes, og man kan derfor med stor glæde anbefale en betydelig forstærkning og effektivisering af dette meget vigtige led i det nordiske samarbejde.

I alle de nordiske lande tiltrænges mere interesse for og bedre forståelse af nabolandenes sprog. Udvekslingslærere og rejse-lektorer har haft og kan i stigende grad få den allerstørste betydning på dette område ikke alene som undervisere i skolerne, men måske nok så meget som rådgivere for lærerne.

Endnu større betydning har det dog sikkert, at sådanne gensidige besøg giver indblik i samfundsforhold og levevilkår og på afgørende vis kan være med til at øge kendskabet til forholdene i de andre nordiske lande.

Danmarks Lærerforening skal iøvrigt tillade sig at foreslå, at der udarbejdes planer for arbejdet, således at alle skoleformer, lærerkategorier og landsdele inddrages og således at en koordinering finder sted på internordisk plan mellem de forskellige bestræbelser for at fremme nordisk samarbejde.

Det tilføjes, at de nordiske lærerorganisationer har et snævert samarbejde på mange for skolen vigtige områder, og man agter at tage sagen op til drøftelse mellem organisationerne. Endelig skal man tillade sig at gøre opmærksom på, at der ikke synes at være rimelig balance mellem de beløb, der fra dansk side stilles til rådighed for de forskellige lærerkategorier, når hensyn tages til det antal lærere, som er beskæftiget inden for disse kategorier.

¹ *Avser även Sak A 32/1964.*

Af en oversigt over de pågældende finanslovskonti fremgår det, at der til udveksling af folkeskolens lærere er stillet 10 000 kr. til rådighed, medens der for seminarielærere og gymnasielærere stilles henholdsvis 6 000 og 12 500 kr. til rådighed.

Det bemærkes hertil, at antallet af lærere i folkeskolen er ca. 20 gange større end antallet af lærere ved gymnasieskolen, og at forholdet mellem antallet af elever i de to skoleformer formentlig er 1:30. Når yderligere henses til den betydning det har, at der allerede i folkeskolen etableres en udvidet forståelse af de nordiske samarbejdsproblemer, og at folkeskolen i denne forbindelse i høj grad må være den formidlende faktor, finder Danmarks Lærerforening det beløb, der hidtil har været afsat til udveksling af folkeskolens lærere, ganske utilstrækkeligt, og man skal henstille, at beløbet forhøjes væsentligt.

København, den 14. november 1963

Med venlig hilsen

H. E. Frank Hansen

De private Gymnasieskolers Rektorforening:

— — — at foreningen mener udfra de erfaringer, der er gjort at hovedvægten på bevillinger bør lægges på lærerudvekslingen.

Naturligvis ser man gerne, at der også stilles penge til rådighed til elevudveksling¹ og til rejselektorernes virksomhed, men er pengemidlerne begrænset, bør lærerudvekslingen først og fremmest tilgodeses.

København, den 15. november 1963

Med venlig hilsen

E. Freil

Foreningen Norden:

Til det foreliggende medlemsforslag skal foreningen Norden i Danmark henvise til, at der i øjeblikket er følgende statsbevillinger til rådighed til nordisk lærerudveksling under foreningen Nordens administration:

Udveksling af folkeskolelærere, kr. 10 000

Udveksling af seminarielærere, kr. 6 000

Udveksling af gymnasielærere, kr. 12 500

Herudover er der af et særligt rådighedsbeløb stillet midler til rådighed gennem det sidste par år til udveksling af lærere ved folkehøjskolerne.

¹ *Avser även Sak A 32/1964.*

Foreningen Norden ser meget gerne, at bevillingerne til lærerudveksling forøges til det foreslåede beløb på 100 000 sv. kr. i hvert land, og vil iøvrigt anse det for mest praktisk, om beløbene ikke som hidtil lægges helt fast for hver enkelt gruppe lærere, men at bevillingen gives i en samlet sum, hvilket tilsyneladende også er forslagsstillernes tanke.

Til ovennævnte oplysning om de hidtidige danske bevillinger bør føjes den oplysning, at mange kommuner selv finansierer udveksling af folkeskolelærere med deres venskabsbyer efter forslag fra foreningen Norden.

En sådan ordning bør også fortsat søges bevaret og udvidet.

De hidtidige erfaringer ved de foretagne lærerudvekslinger har været særdeles gode.

2 karakteristiske udsnit af et par beretninger fra lærere, der har været på udvekslingsrejse, fortæller om disse erfaringer. Først fra en seminarielærers beretning:

Alt i alt må jeg sige, at det har været fornyende og inspirerende, og jeg føler trang til at sige foreningen Norden tak — en dybfølt tak — for det initiativ, der i sin tid blev taget til formidling af disse udvekslingsrejser, og som jeg nu har haft den glæde at nyde godt af. Jeg kan kun håbe på, at det bare i nogen grad er lykkedes mig at gøre propaganda for Danmark og den idé, der ligger til grund for det nordiske samarbejde, en idé, hvis dybere indhold og perspektiv faktisk først helt er gået op for mig efter denne rejse.

Derefter et udsnit af en beretning fra en folkeskolelærer, der har været på udveksling:

Under opholdet har jeg mødt en ganske enestående gæstfrihed overalt i Mjölby, og jeg blev straks kammeratligt modtaget af mine svenske kolleger. Det er altid svært at sige noget konkret om udfaldet af en sådan rejse, men det er min overbevisning (der iøvrigt er blevet styrket ved samtaler med mine danske elever efter hjemkomsten), at alle de »implicerede«, børn såvel som lærere er blevet klare over, at større sprogvanskeligheder mellem dansk og svensk i virkeligheden ikke eksisterer. Der er nu startet en livlig brevveksling mellem elever i Rudkøbing og Mjölby skoler.

Jeg mener at kunne sige, at udvekslingen har været til glæde for alle parter.

København, den 15. november 1963

Med venlig hilsen

Ole Harkjær

Foreningens direktør

Finland

Skolstyrelsen¹:

Skolstyrelsen förenar sig om den uppfattning om nödvändigheten av att utveckla samarbetet mellan de nordiska länderna, som framgår av det inför Nordiska rådets 12. session väckta förslaget. Liksom förslagsställarna anser skolstyrelsen det vara av vikt, att sådant material, som klarlägger och framhäver de nordiska ländernas samhörighet, i tillräcklig omfattning ingår i skolans undervisning. Denna undervisnings andel borde ytterligare ökas, för att föreställningen om de nordiska ländernas samhörighet skulle bli levande för eleverna.

I medlemsförslaget föreslås, att lärarutbytet mellan de nordiska länderna skulle utökas. Med lärarutbyte avses härvid, att lärarna vid motsvarande skolor i två nordiska länder förbinder sig att för någon tid sköta varandras undervisningsuppgifter, antingen helt eller delvis. Finland har redan under flera år deltagit i dylikt utbyte med Sverige, om ock i mycket begränsad omfattning. Lärare i svenska vid finskspråkiga läroverk har verkat som utbyteslärare vid undervisningsanstalter i Sverige, och i motsvarande mån har dessa skolors modersmåls lärare besökt läroverk i Finland. Erfarenheterna av denna verksamhet har tagits i beaktande vid uppgörandet av detta yttrande.

Finland intar i språkligt hänseende en särställning i jämförelse med de övriga nordiska länderna. Endast vid landets svenskspråkiga skolor, vilka utgör ca 10 %, kan nordiskt lärarutbyte planeras under samma förutsättningar som mellan de övriga nordiska länderna. Vad de finskspråkiga skolorna beträffar, borde vid anordnande av lärarutbyte de av språkens olikheter föranledda inskränkningarna tagas i beaktande. Svenska språket är för de flesta lärare vid finskspråkiga skolor ett inlärt språk, och endast ett fåtal förmår använda det lika väl som sitt modersmål. Härvid kommer i fråga närmast lärarna i svenska språket, men icke heller de behärskar alla fullständigt svenska språket. Ehuru svenska studeras vid samtliga läroverk och numera även vid många folk- och medborgarskolor, kan eleverna på låg- och mellanstadiet icke följa med en på detta (eller annat skandinaviskt) språk meddelad undervisning, ifall den inte speciellt tillrättalagts efter deras språkkunskaper. Endast eleverna på gymnasialstadiet skulle kunna tillgodogöra sig en undervisning, som föresiggår på ett skandinaviskt språk.

Av dessa orsaker borde ett nordiskt lärarutbyte med de finskspråkiga skolorna icke göras sådant, att utbyteslärarna åläggs att fullgöra varandras normala undervisningsuppgifter. För den tid, som läraren besöker en skola i grannlandet, borde han kunna anförtro sina undervisnings-

¹ Yttrandet översatt från finska.

uppgifter åt en härför avlönad vikarie. På detta sätt skulle skolans läsordning icke i alltför hög grad binda utbytesläraren och arbetet skulle under gästbesöket icke för honom gestalta sig alltför betungande, utan han kunde uppgöra sitt program på ett friare och mera ändamålsenligt sätt. Han skulle kunna följa med undervisningen på olika stadier i skolan och söka sig särskilt till sådana lektioner, som har beröringspunkter med hans eget land, dess liv och kultur (t. ex. geografi, historie- samt språk- och litteraturlektioner) och härvid göra en insats i undervisningen. Utbytesläraren kunde även hålla separata demonstrationer och kåserier över ämnen som han själv valt och som vore ägnade att i grannlandet öka kännedomen om hans hemland och dess förhållanden. Dylika tillfällen kunde anordnas som gemensamma för hela skolan eller även kombineras med program vid av skolans elevsammanslutningar anordnade tillställningar. Det är beroende av hur lång tid som reserveras för utbytet, om läraren kan beredas möjlighet att besöka flere än en läroinrättning.

Enligt vår uppfattning vore det fördelaktigt om de lärare, som deltar i utbytet, kunde råka varandra. Detta är möjligt om utbytet icke sker samtidigt. Då kan läraren i sin egen skola vägleda sin gäst och inviga honom i sitt eget arbete. Han kan också bäst välja sådana undervisningsuppgifter, vid vilka den gästande lärarens bistånd effektivt kan utnyttjas. I motsvarande mån har den andra parten samma förmåner vid sin egen skola. Vid ett system med samtidigt försiggående utbyten skulle den fördel gå förlorad, som uppenbarligen kan vinnas genom förhandlingar mellan de lärare, som deltar i utbytet. Som en betydande nackdel bör även den omständigheten betraktas, att läraren icke finge se de klasser, vid vilka han särskilt borde verka, under normala förhållanden, utan endast under ledning av en tillfällig lärare, varförutom erhållandet av en kompetent lärare endast för en kort tid under pågående läsår icke vore lätt.

Försåvitt ovan anförda synpunkter kunde tagas i beaktande vid ett framtida lärarutbyte, torde man kunna emotse, att lärarnas vid de finskspråkiga skolorna intresse för utbytesverksamhet med de skandinaviska grannländerna, särskilt med Sverige, skulle bli livligare än vad det hittills varit.

Helsingfors den 25 oktober 1963

Generaldirektör *R. H. Oittinen*

Skolråd *Olli Sampola*

Oppikoulunopettajain keskusjärjestö — Läroverkslärarnas centralförbund:

Av utbytet mellan skolbarnen och lärarna i de nordiska länderna har hittills fåtts relativt ringa erfarenhet. Därför är det svårt att säga något exakt om samarbetet i fråga. Principiellt kan man anse samarbetet vara av stor betydelse och till nytta, om man tänker på detta samarbets vidare utveckling. Medlemsförslaget om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna innehåller tre olika förslag, som här besvaras skilt.

2. Av lärarutbytet har fåtts goda erfarenheter. Särskilt för dem, som undervisar i svenska är besöken mycket önskvärda. I allmänhet fordras av lärarna god språkkunskap, om resan önskas vara till verklig nytta. Man skulle också se till, att lärarna i sina utbytesskolor åtminstone till viss del hade avlönade vikarier, så att mera tid skulle återstå för att lärarna kunde också följa undervisning och på detta sätt få mera intryck.

3. Av reselektorerna har man i Finland knappast någon erfarenhet, men det verkar så, att deras undervisning och föredrag ger eleverna omväxling i skollivet och väcker deras intresse för de andra nordiska länderna.

Läroverkslärarnas centralförbund önskar, att uppmärksamhet beträffande samarbetet skulle fästas vid gemensamma sammankomster mellan de nordiska lärarna, då samarbetet kunde diskuteras. Nordiska facklärarsammanträden har gett goda erfarenheter.

Helsingfors den 14 november 1963

Läroverkslärarnas centralförbund

Sekreterare *Lauri Kamppi*

Suomen kansakoulunopettajain liitto (Finlands folkskolläraryförbund):

Förhållandena inom de olika nordiska länderna är så pass likartade att rön, förvärvade vid utförande av skolarbete, i högre grad än tidigare varit fallet borde kunna utnyttjas till fromma för alla de nordiska länderna. På grund härav anser vårt förbund att ett mera omfattande utbyte av lärare de nordiska länderna emellan skulle vara av synnerligen stor vikt. Vårt förbund ansluter sig också till de synpunkter, vilka företetts, och som upptagits i föredragningslistan och varit föremål för utlåtande, och håller förbundet före att de anslag, som beviljats för lärarutbyte nödvändigtvis borde höjas.

I betraktande av att utbytes-lärarens tid åtgår till undervisning i utbytes-klassen, kommer hans tid inte att bli så effektivt utnyttjad och inom så stort område som önskvärt vore. Detta kunde emellertid kompenseras

därmed att läraren under största delen av tiden skulle frigöras i och för timundervisning i flera skolor, ävensom att han vid anordnade föredragstillfällen för lärare och allmänhet skulle bli i tillfälle att redogöra för skolväsendet i respektive land. Av denna anledning vore det önskvärt att medel avsedda för utbyte av lärare kunde användas också för avlöning av lärarens vikarie, detta under förutsättning att han framställer en godtagbar arbetsplan för utbytestiden. Utbytesläraren skulle sålunda komma att delvis utföra också reselektorns åligganden.

Helsingfors den 10 november 1963

Suomen kansakoulunopettajain liitto r.y.

Lauri Järvi

Ordförande

Vilho E. Pulkki

Verksamhetsledare

Finlands svenska folkskolläraryförbund:

Finlands svenska folkskolläraryförbunds styrelse behandlade vid sammanträde den 3—4 januari 1964 medlemsförslaget om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna och beslöt därvid avge följande yttrande:

Förbundet har alltid varit klart medvetet om betydelsen av nordiskt samarbete inom skolan och städse sökt befrämja detta bl. a. genom att anordna nordiska lärarkurser. Det egentliga lärarutbytet mellan de nordiska länderna har hittills varit av alltför ringa omfattning med hänsyn till den betydelse lärarutbytet har för väckande av intresse för den nordiska gemenskapen. Förbundet finner därför medlemsförslaget om att varje större skola någon tid varje läsår får besök av en utbyteslärare väl motiverat och tillstyrker därför förslaget om ett successivt utbyggande av utbytesverksamheten i denna riktning. Ett utbyggande av reselektorsverksamheten, som omnämns i medlemsförslaget, vinner också förbundets fulla stöd. Reselektornas undervisning, uppläsningar och föredrag har haft ett stort värde, när det gällt att på ett levande sätt presentera den nordiska tanken i skolan och anknyta till den gemensamma nordiska kulturen. Förbundet tillstyrker därför reselektorsverksamheten i den omfattning medlemsförslaget nämner.

Helsingfors den 11 januari 1964

Finlands svenska folkskolläraryförbund

Runar Österlund

Ordf.

Selim Smeds

Sekr.

Stadsförbundets byrå:

Nordiska rådets strävanden och åtgärder för åstadkommande av ett nordiskt samarbete har under de senaste åren lett till betydelsefulla resultat på ett stort antal vitt skilda samhällsliga branscher. Då det nu framställda medlemsförslaget avser ett vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna såväl inom folk- som lärdomskolorna, torde man kunna konstatera, att just den internordiska inbördes kontakt, som förekommer mellan de nordiska skolväsendena, torde måsta anses vara en av de allra viktigaste samarbetsformerna. Nämda lärarutbyte har i de nordiska länderna handhåfts av föreningarna Norden inom ramen för de synnerligen blygsamma anslag nämnda föreningar fått till sin disposition för sagda ändamål antingen av vederbörande ministerier eller på annat sätt. Förutom att de knappa anslagen utgjort betydande hinder för lärarutbytet, har ifrågavarande utbytesverksamhet försvårats även därigenom, att utbytesläraren varit skyldig att i gästlandet handha samtliga de undervisningstimmar utbytestjänstens undervisningsskyldighet förutsätter. På grund av nämnda skyldighet är det även förståeligt att läraren icke under besökstiden kunnat fördjupa sig i vederbörande lands skolförhållanden och kulturliv i allmänhet i den utsträckning man eljest i samband med lärarutbyten primärt borde förutsätta. Med tanke på en utvidgning av nämnda verksamhet och för att få den på en mera ändamålsenlig bog borde de anslag, som beviljas för ifrågavarande ändamål, väsentligt ökas, varvid man samtidigt borde bereda utbytesläraren tillfälle att bl. a. avlöna en vikarie för handhavande av åtminstone en del av de undervisningstimmar, som hör till utbytestjänsten.

Vad beträffar medlemsförslaget om en utvidgning av den sk. reselektorsverksamheten mellan de nordiska länderna, torde man på basen av de erfarenheter man i övriga nordiska länderna vunnit av ifrågavarande verksamhet höra anse det ändamålsenligt att sagda verksamhetsform skulle kunna utsträckas att gälla även Finland. Då nämnda reselektorers uppgifter icke i nämnvärt grad skulle innefatta egentlig undervisningsskyldighet, kunde de i större utsträckning bl. a. genom föredrag göra sitt eget land känt och därigenom befrämja den inbördes kontakten och förståelsen de nordiska folken emellan på ett måhända t. o. m. effektivare sätt än vad som för en utbyteslärare är möjligt.

Helsingfors den 11 oktober 1963

Stadsförbundets byrå

Tf. direktör *Eero Vahtera*

Byråsekreterare *Sakari Kallio*

Maalaiskuntien liitto — (Landskommunernas förbund):

Nordiska rådet har under senaste år i frågor, som berör det nordiska samarbete, fäst stor vikt vid skolungdomen och dess uppfostrare. Det nu framställda förslaget om utvidgat utbyte av folkskol- och läroverkslärare grundar sig på positiva erfarenheter av verksamheten och avser att intensifiera samarbetet inom skolväsendet i de nordiska länderna. Förslaget är ändamålsenligt, emedan utbyte av lärare kan ske i praktiken jämförelsevis lätt och med relativt små ekonomiska kostnader. Intresset för de andra nordiska länderna kan väckas och främjas genom ifrågavarande verksamhet i betydande grad. Lärarutbytet har hittills dock varit begränsat på grund av att anslagen härför måste anses otillräckliga. Härtill kommer ännu som inskränkande faktor den omständigheten, att de ifrågavarande utbyteslärarna har haft att sköta alla av utbytestjänsten förutsatta undervisningstimmar under den tid besöket varar. Bristande kännedom om de lokala förhållandena har inverkat menligt på undervisningen, och å andra sidan har skötseln av befattningen begränsat möjligheten att lära känna resp. lands skolförhållanden och kulturliv. För att råda bot på dessa missförhållanden borde anslagen höjas och vikariat ordnas åtminstone delvis med lärarkrafter från ifrågavarande land.

Den föreslagna utvidgningen av reselektorsverksamheten i de nordiska länderna, som grundar sig på erfarenheter, som vunnits på detta område och även annars, kan likaså anses vara ändamålsenlig och värd att understödas. Genom att arrangera föredrag och informationssammankomster för skolungdomen ökas de nordiska folkens kännedom om varann och leder till ständigt ökande växelverkan. I framtiden har detta en central betydelse både för de nordiska ländernas samarbete och för envar nations eget liv.

Helsingfors den 23 november 1963

Maalaiskuntien liitto

Förbundets direktör *Aarne Eskola*

Avdelningschef *Olli Paasio*

Finlands svenska landskommuners förbund r.f.:

En utvidgning av kunskapen om de nordiska länderna och realiserande av möjligheterna att förvärva sig sådan kunskap är en fråga, som inte varit upptagen på Finlands svenska landskommuners förbunds program. Förbundets verksamhet har nämligen närmast varit inriktad på de kommuner, som hör till förbundet, och tillvaratagandet av deras intressen. Dessa intressen

är för det mesta lokala. Förbundet har självt uppehållit livliga och givande förbindelser med motsvarande organisationer i de övriga nordiska länderna. Ett antal kommuner har genom förmedling av fadderortsrörelsen och vänortsrörelsen likaså haft förbindelse med kommuner i de skandinaviska länderna. Dessa förbindelser har dock i allmänhet haft kommunala ändamål i sikte och torde i viss mån ha finansierats med kommunala medel. Däremot torde kommunerna inte direkt ha medverkat vid utbyte av lärare mellan de nordiska länderna.

Undertecknad styrelse anser sig fördenskull inte kunna avge något auktoritativt yttrande i saken. Den kan sålunda egentligen blott uttala sig om saken försåvitt angår kommunernas medverkan i densamma. I den mån frågan gäller utbyte av lärare inom folkskolväsendet samt lärare vid läroverk och andra undervisningsanstalter, som upprätthålls av kommuner, anser styrelsen likväl, att ett dylikt lärarutbyte borde främjas och utvidgas i den mån sådant är möjligt. Kunskap om övriga nordiska länder är säkerligen ägnad, inte blott att främja kontakten mellan länderna i Norden utan även att vara till nytta för utvecklingen av motsvarande förhållanden i vart och ett av länderna.

Huruvida detta även bör inarbetas i undervisningsprogrammet för varje land, är undertecknad styrelse inte kompetent att uttala sig om. Saken torde i Finland närmast ankomma på de av utbytet intresserade fackmannakretsarna och vederbörande statliga myndigheter.

Beträffande finansieringen av nämnda lärarutbyte anser undertecknad styrelse, att densamma knappast kan ankomma på kommunerna på annat sätt än möjligen såsom frivilliga bidrag av dessa i den mån sådant kan anses höra till kommunernas kompetens. Kännedomen om de nordiska länderna torde närmast höra till lärarutbildningen. Denna åter är inte en angelägenhet, som tillkommer kommunerna. Finansieringen av lärarutbytet torde därför helt böra åligga staten och nyssnämnda kretsar.

Med utgående från ovan anförda synpunkter anser undertecknad styrelse, att den hemställan om anslag, som förslagsställarna i saken gjort hos Nordiska rådet, är värt beaktande.

Helsingfors den 15 november 1963

Styrelsen för Finlands svenska landskommuners förbund

Levi Jern

Gustav Grönlund

Föreningen Pohjola-Norden:

Av Nordiska kulturkommissionens Finlandsavdelning har vårt förbund av Finlands undervisningsministerium redan i flera års tid erhållit ett anslag för nordiskt folkskol- och läroverkslärarutbyte. Anslaget är synnerligen

obetydligt, t. ex. under innevarande år 3 000 mk och detta belopp är avsett för fyra folkskolläraryr- och tre läroverksläraryrbyten. Lärarna ifråga »byter tjänst» under två veckors tid och undervisar i varandras ämnen i varandras skolor. Lärarna bibehåller sina löneförmåner i hemlandet under utbytestiden och det stipendium de erhåller, högst 500 mk per lärare, täcker resorna tur och retur från hemorten till utbytestskolan, vartill beloppet inkluderar dagtraktamentena, vilkas storlek för de finländska lärarna från första början varit en summa motsvarande 25 skr. per dag.

Föreningen Pohjola-Norden informerar folkskol- och läroverkslärarna om dessa utbytestipendier i tidningspressen, i lärarorganisationernas språkrör samt direkt till alla skolor i form av cirkulär. Vårt förbund väljer utbyteslärarna, överenskommer i samråd med lärarna och resp. förening Norden om tidpunkten för utbytet, avtalar med resp. skolas rektor om att denne ger sitt samtycke till utbytet och handhar dessutom alla praktiska arrangemang i samband med resan.

Folkskolläraryrbytena har ägt rum med Sverige på så sätt att från Finland årligen två finsk- och två svenskspråkiga folkskollärare deltagit i utbytet. De finskspråkiga lärarna bör behärska svenska språket så bra att de kan fungera som lärare i ifrågavarande folkskola i Sverige, medan åter de lärare från Sverige, vilka kommer till en finskspråkig folkskola, i sin tur bör kunna undervisa på finska. I den till ca 30—40 000 personer uppgående befolkningen i Norrbottens län i Sverige ingår många folkskollärare, som fyller detta villkor och i vårt lands finskspråkiga folkskolor har det till vår glädje funnits många lärare, som kan undervisa även på svenska.

Då anslaget för vårt lands vidkommande förslår för tre läroverksläraryrbyten, har man strävat till att genomföra ett utbyte med varje nordiskt land. Även lärare från vårt lands finskspråkiga läroverk har deltagit i utbytet. Främst har lärare i svenska, men även historielärare kunnat delta i utbytet från de finskspråkiga läroverken.

På basen av de erfarenheter vi hittills inhämtat av läraryrbytestverksamheten under flera års tid framför vi som vår uppfattning följande:

Otvivelaktigt har förhållandet, att lärarna »byter tjänst» och åtminstone i princip är förpliktade att handha varandras undervisningsskyldighet, inverkat bromsande på utbytestverksamheten. Att under den korta utbytestiden sköta den andra lärarens samtliga lektioner gör att utbytesläraren inte får tillfälle att grundligare fördjupa sig i ortens skolförhållanden och kulturliv i allmänhet. Då detta likväl så vitt vi kan se är utbytestets primära syfte, kommer man inte därefter, om inte resp. skola vidtar specialarrangemang — genom att avlöna en vikarie, som handhar en stor del av ifrågavarande lektioner — varigenom utbytesläraren beredes tillfälle därtill. I flera fall har skolan eller den lärare som deltar i utbytet med egna medel sört för avlöandet av en vikarie. Ekonomiskt blir detta ofta synnerligen tungt för utbytesläraren, då man beaktar att dagtraktamentet, en summa motsvarande 25

skr., inte numera är tillräckligt stort. I Sverige är dagtraktamentet för de svenska utbyteslärarna numera 25 skr., men i Finland ger det lilla anslaget inte möjlighet till att höja detta.

Uppenbart främst på grund av ovannämnda faktorer: dagtraktamentets knapphet och det stora timantalet beror det att lärarna inte visat något större intresse för utbytet. Betr. folkskollärarna har det inte berett svårighet att årligen finna fyra intresserade, men däremot har det ofta varit svårt att vidtala de tre läroverkslärarna.

Då vi likväl äger kännedom om att man i lärarkretsar har intresse för utbytesidén, borde bestämmelserna i fråga om utbytet snarast möjligt utformas på så sätt att utbyteslärarna inte skulle behöva ta hand om den andra lärarens hela timantal, utan anslaget borde förslå till avlönandet av en vikarie, varigenom utbytesläraren skulle få tid till att stifta bekantskap även med andra skolor på orten och på begäran även i dessa hålla någon lektion, hålla föredrag om sitt land i skolor och olika föreningar, skapa sig en uppfattning om olika sidor av ortens kulturliv o. s. v. Dagtraktamentets storlek borde så vitt vi kan se fastställas så att det motsvarar de dagtraktamenten, som utbetalas åt statens tjänstemän under utrikesvistelse. Vår uppfattning är att intresset för nordiskt lärarutbyte skulle öka bland lärarna i Finland om man förfar på detta sätt. Detsamma gäller även de lärare från de övriga nordiska länderna som kommer till Finland — det stora timantalet har avskräckt dem från att söka sig hit.

Av praktiska skäl kan man inte i lärarutbytet i första hand fästa sig vid utbytet mellan vänorterna. Det har likväl förekommit fall då ifrågavarande kommun har fäst så stor uppmärksamhet vid att få till stånd ett lärarutbyte just med vänorten att den beviljat ett specialunderstöd för ett dylikt utbyte. Detta har åter bland lärarna på ifrågavarande orter väckt ett större intresse för utbytesverksamheten. Därför vore det så vitt vi kan se önskvärt, att kommunerna, särskilt städerna och köpingarna, mera allmänt skulle reservera medel för lärarutbytesverksamhet med vänorterna.

Nordiska reselektorer har vi inte i Finland, och därför har vi inte heller erfarenheter av denna verksamhet. I år har Kulturfonden för Sverige och Finland på vår ansökan beviljat vårt förbund 4 000 mk för engagerandet av en reselektor från Sverige i experimentsyfte. Dessa medel förslår till ca en månads verksamhet. Vår skolnämnd ansåg vid behandlingen av denna sak, att reselektorn borde turnera i skolorna under vårterminen, dvs. fem månader. Med beaktande av detta skulle den föreslagna summan på 100 000 skr. årligen räcka till för tre reselektorer, av vilka var och en skulle vistas fem månader i vårt land. Förslaget till anslag måste därför anses vara rätt moderat och inte alls för stort. De goda erfarenheter, som i de övriga nordiska länderna erhållits av reselektorsverksamheten, sporrar oss att hoppas, att en liknande verksamhet skall kunna åstadkommas även i Finland. Enligt vår skolnämnds uppfattning skulle det vara en primär uppgift för reselek-

torerna att fungera som ett slags kulturambassadör för sitt land och hålla föredrag om sitt lands litteratur, historia och förhållanden i allmänhet. Den egentliga språkundervisningen vore enligt vår skolnämnds förmenande en sekundär uppgift för reselektorerna.

Helsingfors den 25 oktober 1963

Veikko Karsma

Verkst. dir.

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til disse uttalelser [*se de norske remissyttrandena nedan*] og er enig i at det vil være av verdi for samhørigheten i Norden at virksomheten med utveksling av lærere og reiselærere blir bygget ut. Det er ønskelig at lærere gjennom personlig erfaring får innsikt i de andre nordiske lands skole og undervisningsmetoder, og for elevene er det av betydning at de tidlig lærer å oppfatte nabolandenes språk.

Den nåværende knapphet på lærere setter likevel en grense for omfanget av lærerutvekslingen. Norge må i stor utstrekning nytte lærere uten fullgod lærerutdanning. Det vil være de utdannede, fullt kvalifiserte lærere som kommer på tale som utvekslingslærere. I den utstrekning det er mulig vil Kirke- og undervisningsdepartementet støtte tiltak med sikte på å fremme utbyggingen av lærerutveksling og reiselærervirksomheten i de nordiske land.

Oslo, 14. november 1963

Etter fullmakt

T. Sirevåg

Knut Aabø

Lærerutdanningsrådet har i skrivelse den 7 november 1963 forklarat sig instämma i medlemsförslaget.

Norsk lektorlag:

Norsk lektorlag slutter seg fullt ut til det forslag som er fremsatt for Nordisk Råd om å anbefale regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige at det blir bevilget midler til en utvidet lærerutveksling mellom de nordiske land.

Målet bør, som nevnt i motiveringen til forslaget, være at hver større skole i det minste en gang hvert skoleår får besøk av en utvekslingslærer fra et annet nordisk land, samtidig med at en av skolens lærere besøker vedkommende utvekslingslærers skole og overtar (en del av) hans undervisning. Dersom dette mål skal nåes, må bevilgningene til formålet for fremtiden økes ut over det beløp som forslaget nevner.

Vi er i tvil om hvordan uttrykket »primærskolor» i forslaget skal forstås. Vi går imidlertid ut fra som en selvfølge at ordningen — som hittil — også tar sikte på den høyere skole. Erfaringene viser at elevene på gymnastrikket spesielt vil kunne ha utbytte av det innslag i undervisningen som en utvekslingslærers besøk representerer.

Av forslaget fremgår at de midler som foreslås stilt til disposisjon er tenkt anvendt til dekning av reise- og kostutgifter. Vi tillater oss i den forbindelse å gjøre oppmerksom på at det enkelte ganger har oppstått problemer i forbindelse med lønnsutbetalinger til utvekslingslærere. En absolutt forutsetning for at utvekslingsordningen skal virke tilfredsstillende er klare regler på dette område, slik at utvekslingslærerne beholder sin fulle lønn ved egen skole, med andre ord at vikarutgifter for timer som den besøkende lærer ikke overtar, dekkes av det offentlige.

Vi går ut fra at det er hensiktsmessig at lærerorganisasjonene blir tatt med på råd når det gjelder den praktiske gjennomføring av den utvidede lærerutveksling.

Oslo i november 1963

(*sign.*)

Norges lærerlag:

Norges lærerlag vil gjerne slutte seg til uttalelsen fra de fem forslagsstillere om en utvidet utveksling av lærere mellom de nordiske land.

Vi vil særlig peke på at lesning av og kjennskap til de andre nordiske landenes litteratur og språk best kan fremmes ved at lærere fra vedkommende land besøker klassene og legger fram sitt stoff, nettopp slik det i noen grad er praktisert ved den danske Foreningen Nordens reiselærervirksomhet. Vi ser det som et svært viktig middel til å gi elevene personlig kjennskap, personlig utbytte og dermed også personlig initiativ til på egen hånd ytterligere å utvide sine kunnskaper i nabolandenes språk.

Ut fra dette synet vil vi sterkt støtte forslaget om at Nordisk Råd tilrår de respektive regjeringer om å stille penger til disposisjon til lærerutveksling i de obligatoriske skolene samt til utbygging av reiselærervirksomheten.

Oslo i november 1963

(*sign.*)

Folkskolerådet:

Formannen i Folkeskolerådet er enig i at lærerutvekslingen mellom de nordiske land bør utvides. De forsøk som har vært gjort gjennom foreningen Norden, har vist seg å være vellykket. For den 9-årige skole vil det ha mye å si at denne virksomhet blir utvidet. Planene inneholder krav om lesning av dansk og svensk tekst. Dette kravet kan neppe imøtekommes på en bedre måte enn ved utvekslingslærere. For øvrig vil en utvekslingslærer være et incitament for den skole som er så heldig å få litt godt av det.

En sterkere ubyggning av utvekslingslærere kan kanskje i framtida føre til at dansk og svensk litteratur kan bli lest uten at vedkommende litteratur blir oversatt til norsk.

Formannen i Folkeskolerådet er også enig i at reiselektorvirksomheten bør økes. Denne virksomhet bør ikke bare omfatte lærere, men like gjerne skuespillere, opplesere, foredragsholdere etc.

Formannen i Folkeskolerådet vil derfor tilrå at økte midler stilles til disposisjon for disse formål, slik at virksomheten kan økes fra år til år.

Oslo i november 1963

(*sign.*)

Norges lærerinneforbund:

Arbeidsutvalget i Norges lærerinneforbund vil sterkt anbefale at forslaget fra medlemmer av Nordisk Råd må bli tatt til følge av regjeringene i de nordiske land.

Uten tvil utgjør reiselærervirksomheten og lærerutveksling mellom de nordiske land et stort bidrag til økt samarbeid og bedre forståelse over landegrensene. De inntrykk barn og ungdom på denne måten får i skolen, gir dem direkte kunnskaper og varige verdier som vil få betydning for deres holdning som voksne samfunnsmennesker.

Det er imidlertid nødvendig — ved en eventuell utvidelse av denne virksomheten — at spørsmålet om lønn i permisjonstida må bli klarlagt. Det er en ansvarsfull og anstrengende oppgave å være reiselærer eller utvekslingslærer. All rimelighet tilsier at de får beholde sin lønn i permisjonstida.

Oslo i november 1963

(*sign.*)

Norges Byforbund og Norges Herredsforbund:

Lærerutvekslinger mellom skolene i de nordiske land synes på en enkel måte å muliggjøre et bedre kjennskap til grannelandene blant skoleelevene. — Forutsatt at de vansker kommunene har i dag på grunn av lærer-

mangelen tas i betraktning ved et eventuelt utvidet opplegg til lærerutvekslinger, har en intet å innvende mot det foreliggende medlemsforslag.

Vi gjør merksam på at saken ikke har vært forelagt kommunene eller forbundenes styrer, og at uttalelsen derfor står for sekretariatets egen regning.

Oslo i november 1963

(*sign.*)

Foreningen Norden:

Spørsmålet om utveksling av lærere mellom de nordiske land har gjennom alle år stått på foreningene Nordens arbeidsprogram. De midler som har stått til rådighet for denne viktige samarbeidssak har imidlertid vært altfor små. Foreningen Norden hilser derfor med stor glede medlemsforslaget til Nordisk Råd om at hvert lands regjering skal stille betydelige midler til rådighet for lærerutveksling og reiselektorvirksomhet.

De midler den norske forening Norden årlig har hatt til rådighet for lærerutveksling har vært kr. 2 500.— fra Clara Lachmanns Fond for utveksling med Danmark, ca. kr. 1 000.— fra Nordens Finlandsfond for utveksling med Finland og fra Fondet for Svensk-Norsk Samarbeid kr. 5 000.— til utveksling med Sverige og kr. 15 000.— til svenske reiselektorer i Norge. Ved lærerutvekslingene har kommunene i flere tilfelle ydet fri vikar til de norske lærerne som har vært utvekslet med nabolandene. De norske lærerne har på søknad til Kirke- og undervisningsdepartementet fått noe bidrag til reiseutgiftene.

På initiativ av foreningen Norden ble det i 1954 ved kongelig resolusjon bestemt at det i norske skoler skal undervises i dansk og svensk språk og litteratur fra 5. folkeskoleklasse og i realskolen, gymnasen og lærerskolen. Dette har i høy grad øket behovet hos skolene for å få besøk av utvekslingslærere eller reiselektorer fra nabolandene. Skal behovet noenlunde dekkes, må det stilles beløp til rådighet av en ganske annen størrelsesorden enn det hittil har vært tilfelle.

Oslo i november 1963

(*sign.*)

S v e r i g e

Skolöverstyrelsen:

Det lärarutbyte, som förekommit mellan de nordiska länderna, liksom reiselektorernas insatser vid skolorna har visat sig vara av stort värde fram-

för allt genom att stimulera intresset för grannfolkens språk, litteratur och kultur. Denna personliga stimulans kan inte ersättas genom de visserligen i och för sig viktiga hjälpmedel i undervisningen, som bl. a. radio och TV innebär. Främst bristande ekonomiska resurser har gjort, att varken lärarutbytet eller reselektorverksamheten fått den omfattning, som skulle vara önskvärd. Överstyrelsen finner en ökning av anslagen angelägen och tillstyrker framställningen.

Stockholm den 12 november 1963

På skolöverstyrelsens vägnar

Börje Beskow

E. Ullstad

Anna-Greta Wallin

Läroverkslärarnas riksförbund har i skrivelse den 31 oktober 1963 meddelat, att förbundet i detta ärende yttrat sig genom Sveriges akademikers centralorganisation.

Sveriges lärarförbund och Sveriges småskollärförbund:

Samarbetet mellan de nordiska folken bör vara en levande realitet redan i den obligatoriska skolundervisningen. I skolans läroplaner förekommer också numera åtskilliga nordiska moment inom olika ämnen. Lärarförbunden har även tillsammans med de andra nordiska lärarorganisationerna på olika sätt sökt rikta intresset mot denna del av undervisningen, bl. a. genom att anordna nordiska lärarkurser.

Som ett led i det nordiska samarbetet har lärarförbunden alltid uppehållit nära kontakter med de nordiska ländernas lärarkårer. I överläggningarna de nordiska lärarna emellan har den uppfattningen allmänt framkommit, att ett lärarutbyte inom Norden gagnar skolundervisningen om Norden, då ju lärarna själva genom att vistas vid skolor i grannländerna får intresse för och kunskaper om den nordiska gemenskapen, inte minst såsom den tar sig uttryck i en språklig gemenskap. Medlemsförslagets uttalande om att det bör vara ett eftersträvansvärt mål att varje större skola någon tid varje läsår får besök av en utbyteslärare från ett grannland anser sig lärarförbunden därför böra stödja.

De uppgifter medlemsförslaget lämnar om storleken av de anslag som nu finns tillgängliga för lärarutbyte mellan de nordiska länderna upplyser om att detta lärarutbyte för närvarande måste starkt begränsas. Förbunden vill därför tillstyrka att lärarutbytet successivt utbygges i enlighet med medlemsförslaget.

Läraryrket finner det även vara angeläget att reselektorer utsändes till de nordiska ländernas skolor i betydligt större omfattning än som nu sker. Deras undervisning, uppläsningar och föredrag har haft stort värde och utgör ett gott exempel på hur de eftersökta nordiska inslagen skall insättas i skolundervisningen. Läraryrket tillstyrker följaktligen vad som föreslås i medlemsförslaget om ekonomiskt stöd för ett utbyggande av reselektorsverksamheten vid de obligatoriska skolorna.

Sveriges läraryrke och Sveriges småskolläraryrke hemställer att vad som ovan anförts måtte beaktas vid Nordiska rådets behandling av förslaget om ett vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna.

Stockholm den 11 november 1963

För Sveriges läraryrke

Martin Widén

För Sveriges småskolläraryrke

Edit Rydelius

Harry Schultz

Svenska stadsförbundet:

— — — — —

Inom de nordiska länderna råder — såsom motionen väl också är ett uttryck för — full enighet om den betydelse som en ökad kännedom om de nordiska ländernas kultur och nationella särart har för skolungdomen i Norden. Man kan t. ex. peka på det värde, som en vidgad internordisk orientering kan ha för uppkomsten och vidareutvecklandet av en nordisk samhörighetskänsla. Ett verkningfullt sätt att skapa bättre kännedom om nordiska förhållanden är givetvis det internordiska lärarutbytet. Styrelsen anser emellertid att den lärarutbytesverksamhet som hittills bedrivits, fått en alltför punktartad utformning och att den i för stor utsträckning kommit att koncentreras till större orter, främst universitetsstäderna. Av olika skäl har det där givetvis funnits särskilt gynnsamma förutsättningar för utbytesverksamheten.

Enligt styrelsens åsikt är det i hög grad önskvärt att utbytesverksamheten får en mer regional spridning. Styrelsen ifrågasätter om inte det vänortsutbyte, som i stor utsträckning redan bedrivs mellan kommuner i de nordiska länderna, kunde stimuleras till att i sig inrymma även ett vidgat lärarutbyte. Härigenom skulle man kunna uppnå lärarutbyten av mer personligt slag, vilket vore ägnat att skapa en årlig kontinuitet åt verksamheten. Därest ökade resurser ställs till utbytesverksamhetens förfogande synes det lämpligt att dessa får användas även för direkta lärarutbyten mellan kommuner i Norden som slutit vänortsförbund. Lärarutbytet skulle då komma att ingå som ett led i en mera allmän strävan från kommunernas sida att skapa nordisk samhörighet. Anknytningen till vänortsrörelsen skulle

skapa större möjligheter att på olika sätt följa upp utbytesverksamheten, till gagn för såväl skolbarnen som lärarna.

Enligt styrelsens mening är det också värdefullt om den av vissa föreningar i Norden bedrivna reselektorsverksamheten kan utbyggas. Härigenom får skolungdomen kontakt med ledande kulturpersonligheter från de olika nordiska länderna på ett stimulerande sätt. Det synes dock angeläget att reselektorernas verksamhet inte koncentreras enbart till det obligatoriska skolväsendet, som motionärerna synes ha tänkt sig, utan också kan komma övriga skolformer till godo.

Sammanfattningsvis vill styrelsen framhålla att den gärna ansluter sig till det väckta förslaget och anser det värdefullt och angeläget att den verksamhet, som förslaget berör, får större resurser till sitt förfogande.

Stockholm den 15 november 1963

Svenska stadsförbundet

Hj. Mehr

Sten-Sture Landström

Svenska landskommunernas förbund:

Inom de nordiska länderna råder — som motionen väl också är ett uttryck för — full enighet om den betydelse, som en vidgad kännedom om de nordiska ländernas kultur och nationella särart har för skolungdomen i Norden. Man kan t. ex. peka på det värde, som en vidgad internordisk orientering har för uppkomsten och vidareutvecklandet av en nordisk samhörighetskänsla. Ett verkningsfullt sätt att skapa bättre kännedom om ländernas förhållanden är givetvis det internordiska lärarutbytet. Styrelsen anser emellertid att den lärarutbytesverksamhet som hittills bedrivits, fått en alltför punktartad utformning och att den i för stor utsträckning kommit att avse större städer och orter, t. ex. universitetsstäder, där det av olika skäl funnits särskilt gynnsamma förutsättningar för utbytesverksamheten. Enligt styrelsens åsikt är det i hög grad önskvärt att utbytesverksamheten får en mer regional spridning i de berörda länderna. Styrelsen ifrågasätter om inte det vänortsutbyte, som i stor utsträckning redan bedrivs mellan kommuner i de nordiska länderna, kunde stimuleras till att i sig inrymma även ett vidgat lärarutbyte. Härigenom skulle man kunna uppnå lärarutbyten av mer personligt slag och som är ägnat att skapa en årlig kontinuitet åt verksamheten. Därest ökade resurser ställes till utbytesverksamhetens förfogande synes det styrelsen lämpligt att man får använda sig därav även för direkta lärarutbyten mellan kommuner i Norden som slutit vänortsförbund. Lärarutbytet skulle då komma att ingå som ett led i en mera allmän strä-

van från kommunernas sida att skapa nordisk samhörighet och man skulle få större möjligheter att så att säga »följa upp» utbytesverksamheten till gagn för såväl skolbarnen som lärarna.

Enligt styrelsens förmenande är det också värdefullt om den av vissa föreningarna Norden bedrivna reselektorsverksamheten kan utbyggas. Härigenom får skolungdomen kontakt med ledande kulturpersonligheter från de olika nordiska länderna på ett stimulerande sätt. Det synes dock angeläget att reselektorernas verksamhet inte bara koncentreras till det obligatoriska skolväsendet utan att verksamheten också kan komma samtliga gymnasiala skolformer till godo.

Sammanfattningsvis vill styrelsen framhålla att den gärna ansluter sig till det väckta förslaget och anser det värdefullt och angeläget att den verksamhet, som förslaget berör, får större resurser till sitt förfogande.

Stockholm den 6 november 1963

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund

Rud. Anderberg

Per Lagerfelt

Målsmännens riksförbund (MR):

MR:s styrelse har enhälligt beslutat uttala sin stora uppskattning av och förståelse för vikten av ett sådant lärarutbyte och av studentutbytesresorna¹. Det vidgade intresset för och den fördjupade kontakten mellan de nordiska länderna samt det pedagogiska värdet av att eleverna härigenom får en väsentligt utökad kunskap om respektive länders språk, kultur och samhällsförhållanden har enligt styrelsens mening den största betydelse för det internordiska samarbetet.

MR anser det synnerligen angeläget att medel ställs till förfogande både för ett vidgat lärarutbyte och en utbyggnad av studieutbytesresor mellan skolor i de nordiska länderna men anser sig ej ha kompetens att yttra sig över anslagens storlek.

Stockholm den 12 december 1963

för Målsmännens riksförbund

F. Åkerman

Ordförande

Rosa Hellström-Olsson

Sekreterare

¹ Anser även Sak A 32/1964.

Föreningen Norden:

Föreningen tillmäter det nordiska lärarutbytet stor betydelse och har under en lång följd av år i samarbete med sina systerföreningar i grannländerna och med skolmyndigheterna organiserat sådant utbyte. Hittills har dock verksamheten varit av alltför blygsam omfattning. Föreningen hälsar därför medlemsförslaget om ökat statsbidrag i alla länderna till ändamålet med stor tillfredsställelse.

För nordiskt lärarutbyte mottar den svenska föreningen numera ett årligt statligt bidrag på 25 000 kronor. Anslaget har tillsammans med smärre tillskott från kommuner och vissa fonder medgivit anordnandet av ett 40-tal lärarutbyten omfattande 14-dagarsperioder. De utgifter som bestritts i sammanhanget har varit traktamentsersättningar och resekostnader. Lärarna har fått behålla sin lön oavkortad. I den mån vikarier behövt anlitas — detta har i viss mån gällt de lägre skolstadierna med klasslärarsystem — har utgifterna härför bestritts med kommunala medel. Det förefaller angeläget, att statsbidrag i fortsättningen i viss utsträckning även kunde få tas i anspråk för vikariatsersättning, liksom de deltagande lärarnas traktamentsersättningar utgå efter i resp. länder i övrigt gällande statliga normer och icke såsom hittills merendels varit fallet med lägre belopp.

Förslaget att 100 000 sv. kr. i varje land årligen skulle ställas till förfogande till lärarutbyte finner föreningen i hög grad tilltalande och menar att härigenom en eftersträvansvärd, rimlig ökning av antalet lärarutbyten per år skulle kunna åstadkommas.

I fråga om urvalet av i lärarutbytet deltagande lärare har föreningen hittills framförallt hävdad principen att verksamheten i första hand skall omfatta modersmålslärare, även om lärare i andra ämnen, även naturvetenskapliga, i begränsad omfattning deltagit. Lärarutbytet har på detta sätt kunnat spela en betydande roll som stimulerande faktor i den grannspråksundervisning skolorna är ålagda att bedriva. Föreningen finner det angeläget, att man även efter en ev. ökning av lärarutbytenas omfattning hävdar samma princip.

I medlemsförslaget berörs också den verksamhet med resande grannlandslektorer som föreningarna Norden i Danmark, Norge och Sverige sedan länge bedrivit. I Sverige äger verksamheten rum med hjälp av statsanslag och sedan en del år har det utgående beloppet i Sverige varit 80 000 sv. kr. Föreningen Norden har i sina framställningar under senare år begärt en ökning av anslaget till 105 000 sv. kr. Ifrågasatta ökning har emellertid hittills icke bifallits. Inom ramen för utgående statsanslag har tillsammans ca 3 000 undervisningstimmar per år kunnat ordnas i skolorna landet runt, företrädesvis på högstadiet. Den ifrågasatta höjningen avser icke i första hand att möjliggöra en ökning av antalet undervisningstimmar, även om detta i och för sig ter sig synnerligen eftersträvansvärt särskilt med tanke på ökade

insatser i lärarutbildningen vid seminarierna, utan närmast en förbättring av reselektorernas ekonomiska villkor, vilka för närvarande är starkt otillfredsställande.

Förslaget om att 100 000 sv. kr. skulle anslås till vart och ett av de tre berörda länderna för lektorsverksamhetens utbyggnad, skulle för Danmarks och Norges del innebära ett utomordentligt stort framsteg. För Sveriges del skulle det enbart innebära en garanti för lektoratsverksamhetens bibehållande på ungefär nuvarande nivå. En utvidgning av verksamheten skulle kräva en väsentlig ytterligare höjning av anslaget i Sverige, förslagsvis till 150 000 sv. kr.

Avslutningsvis vill föreningen meddela, att frågan om grannspråksundervisningen i Danmark, Norge och Sverige, liksom om reselektorernas och det nordiska lärarutbytets roll i denna, av föreningarna Norden har tagits upp till utredning inom en gemensam kommitté och att föreningarna inom kort avser att till Nordiska kulturkommissionen ingå med en framställning om att hela frågan om grannspråkens ställning i skolan, lärarnas utbildning i grannspråksundervisning o. s. v. tas upp till grundlig utredning och allvarlig omprövning mot bakgrunden inte minst av Helsingforsavtalet om nordiskt samarbete.

Stockholm den 15 november 1963

För föreningen Nordens centralstyrelse

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets tolfte session har fem medlemmar av rådet väckt ett medlemsförslag, vari föreslås, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att dels årligen ställa envar 100 000 sv. kronor till förfogande för lärarutbyte mellan primärskolor och dels årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten vid primärskolorna.

I förslagets motivering hänvisas till det i art. 8 i den nordiska samarbets-

överenskommelsen intagna kravet om nordiska inslag i skolundervisningen samt till motsvarande stadganden i gällande skolplaner m. fl. bestämmelser. Vid sidan av skolreseverksamheten, som erbjuder skoleleverna möjlighet till direkt kontakt med de övriga nordiska länderna, utgör utbytet av lärare mellan skolorna i de nordiska länderna en effektiv metod att stärka det nordiska inslaget i skolundervisningen. Ett eftersträfvansvärt mål bör enligt förslagsställarna vara, att varje större skola åtminstone någon gång varje läsår får besök av en utbyteslärare från ett annat nordiskt land.

Förslagets andra del avser en förstärkning av den s. k. reselektorverksamheten, inom ramen för vilken lärare, universitetslektorer samt andra kulturpersonligheter såsom författare, skådespelare m. fl. företagit resor i de nordiska länderna, under vilka de i olika skolor uppträtt inför eleverna.

Lärarytbytes- och reselektorverksamheten har under en lång följd av år ingått som ett led av det nordiska samarbetet. Särskilt har föreningarna Norden intresserat sig för denna samarbetsform och även i praktiken ombesörjt den. De medel, som stått till förfogande för ändamålet, har emellertid varit alltför blygsamma, varför dylik verksamhet hittills kunnat förekomma endast i begränsad omfattning.

De införskaffade remissyttrandena tillstyrker varmt det väckta medlemsförslaget. En ökning av de statliga anslagen för lärarytbytes- och reselektorverksamheten på förslaget sålt skulle erbjuda möjligheter för en avsevärt utvidgad verksamhet i jämförelse med den nuvarande, som endast kunnat få en mera punktartad och försöksbetonad karaktär.

Samtliga remissinstanser framhåller, att erfarenheterna av lärarytbytesverksamheten varit synnerligen positiva. Denna verksamhet har visat sig vara av stort värde framförallt genom att stimulera intresset för de nordiska brödras folkens språk, litteratur och kultur. I skolornas läroplaner förekommer också numera åtskilliga nordiska moment inom olika ämnen, varvid särskilt bör nämnas den numera obligatoriska undervisningen i de nordiska grannländernas språk. Icke minst den aktuella utbyggnaden av den 9-åriga grundskolan, som ställer ökade krav på undervisningen i dessa ämnen, aktualiserar sagda problemställningar. Den kontaktmöjlighet utbytesverksamheten erbjuder kommer såväl elever som lärare till godo och är därmed ägnad att på ett mångsidigt sätt stimulera undervisningen.

Även om det egentliga lärarytbytet av ett antal remissinstanser anses äga större värde än reselektorverksamheten, pekar man allmänt på de gynnsamma erfarenheter man vunnit av de reselektorer, som hittills i Danmark, Norge och Sverige utsänts av föreningarna Norden. Reselektorn verkar vanligen endast under några få timmar i varje skola och kan därför inte på samma sätt som en utbyteslärare under en längre tidsrymd påverka eleverna bl. a. i språkligt hänseende. Däremot kan reselektorerna ofta, särskilt om de utgörs av framstående kulturpersonligheter från olika

områden, i mycket hög grad stimulera intresset för det land som de företräder och dess kultur.

Kulturella niomannakommittén har tagit del av det i saken föreliggande materialet. På grundval av detta finner kommittén, att det med tanke på en ökning av förståelsen mellan de nordiska länderna på lång sikt och en ökning av det nordiska inslaget i skolundervisningen bör betraktas som en synnerligen angelägen uppgift att skapa betingelser för en avsevärt ökad utbyteslärar- och reselektorverksamhet mellan de nordiska länderna. Härför talar icke minst de mycket positiva erfarenheter, vilka vunnits av den verksamhet av ifrågavarande slag, som hittills i begränsad omfattning förekommit. Utbyteslärare kan på ett värdefullt sätt komplettera den obligatoriska undervisningen i de nordiska grannländernas språk, som i takt med den pågående utbyggnaden av skolväsendet, särskilt den 9-åriga grundskolan, ställer ökade krav på lärarna i detta hänseende. Både utbyteslärare och utsända reselektorer kan därjämte verka för en ökning av intresset för de nordiska grannländernas kultur, litteratur och samhällsförhållanden. Omvänt kan denna verksamhet för de personer, som deltar i lärarutbytet och verkar som reselektorer, sägas utgöra en värdefull kompletterande utbildningsform med tanke på deras verksamhet som undervisare i hemlandet.

Kommittén önskar fästa uppmärksamhet vid den omständigheten, att ett alltför strängt fasthållande vid kravet på att en utbyteslärare bör sköta all den undervisning i den skola han besöker, som tillkommer den lärare han ersätter, i somliga fall kan ha menliga följder för den ifrågavarande verksamheten. Dels ställer detta stundom övermäktiga krav på den enskilde läraren, dels förhindrar det honom att på det mest ändamålsenliga sättet verka som sitt lands kulturambassadör vid ifrågavarande skola och dels ger det honom inte möjlighet att mera allmänt göra sig förtrogen med förhållandena i det land han besöker. Därför borde det vara möjligt att delvis använda de medel, som anvisas för lärarutbyte, för avlönande av vikarier, som skulle handha en del av den ordinarie lärarens undervisningskyldighet under den tid utbytet varar.

Denna frågeställning är speciellt aktuell i fråga om Finland, som i det ifrågavarande hänseendet måste anses stå i ett särförhållande. Med hänvisning till skolstyrelsens i Finland yttrande finner kommittén, att nordiskt lärarutbyte i vedertagen bemärkelse för Finlands vidkommande på grund av de språkliga särförhållandena kan förekomma enbart med landets svenskspråkiga skolor, som utgör ca 10 % av det totala antalet skolor. Endast ett omfattande bruk av vikarier kan möjliggöra ett mera omfattande lärarutbyte mellan landets finskspråkiga skolor och skolorna i de övriga nordiska länderna. Utbytesläraren från Finland skulle i praktiken ofta komma att fungera mera som en reselektor, dvs. hålla föredrag och demonstrationer etc. Reselektorverksamheten synes av dessa orsaker för

Finlands vidkommande erbjuda speciellt stora fördelar med avseende å spridandet av nordisk information i landet. Finskspråkiga lärare kan av språkliga skäl ha svårigheter att verka som utbyteslärare i ett annat nordiskt land, medan de mycket väl kunde fungera som gästande reselektorer.

Utbytesverksamhet har förekommit även i kommunal regi, särskilt inom ramen för vänortsrörelsen. Enligt kommitténs åsikt bör möjligheterna undersökas att stimulera denna verksamhet på regional basis, så att ett vidgat lärarutbyte kunde ingå som ett led i en mera allmän strävan från kommunernas sida att skapa nordisk samhörighet.

Enligt vad som framgår av remissmaterialet har utbytesverksamheten hittills i huvudsak försiggått inom den egentliga skolan och härvid främst läroverket. Enligt kommitténs åsikt synes det dock angeläget, att både lärarutbytes- och reselektorverksamheten utvidgas att gälla samtliga grupper av lärare och skolor, härvid också yrkesutbildningsanstalter.

En verksamhet av den omfattning, som den föreslagna ökningen av de ifrågavarande anslagen skulle möjliggöra, förutsätter en omsorgsfull planering samt avvägning mellan olika skolformer. Avseende bör även fästas vid förberedandet av utbyteslärarna och reselektorerna för deras verksamhet. Kommittén förutsätter, att vederbörande statliga skolmyndigheter härvid utnyttjar den sakkunskap på området, som lärarorganisationerna och särskilt föreningarna Norden besitter i fråga om handhavandet av dylik verksamhet.

Under återopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet måtte rekommendera regeringarna,

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige å 100 000 sv. kr. och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna samt

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Helsingfors den 14 januari 1964

Per Borten

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Hugo Osvald

Paula Runtu

Förman

Medlemsförslag

om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning

(Väckt av Leif Cassel, Allan Hernelius och Juha Rihntiemi)

Den internationella handeln hindras inte enbart av tullar och kvantitativa restriktioner av olika slag. Vid sidan av dessa direkta hinder finns andra, som mer indirekt försvårar varuutbytet mellan länderna. Bland dessa märks de ofta mycket varierande varuskattesystemen. Ett fritt utbyte av varor över gränserna motverkas i avsevärd mån, om en och samma vara i olika länder är i olika grad belastad med skatt.

Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC)

Inom EEC-länderna har under senare år i samband med tullavvecklingen betydande kompensering importavgifter och exportpremier införts, särskilt i Frankrike, vilket land har en hög indirekt beskattning. För att undgå de svårigheter, som föranledes härav, har ett intensivt utredningsarbete upplagits rörande möjligheterna att harmonisera den indirekta beskattningen. Varuskatt uttages för närvarande inom gemensamma marknaden efter olika principer. En omsättningsskatt förekommer i form av en *mervärdesskatt* (taxe sur la valeur ajoutée) som uttages i producent- och parti-handelsleden samt hos mångfilialföretag inom detaljhandeln. Mervärdes-systemet innebär i princip att skatt i respektive produktions- och distributionsled erlägges endast på den uppkomna värdeökningen i varje led för sig. Varje skattesubjekt får alltså göra avdrag för den omsättningsskatt, som erlagts i tidigare led, t. ex. för råvara eller halvfabrikat. Skattesatsen varierar från 6 upp till 25 %. På importerade varor uttages en importavgift i samband med förtullningen, vilken avgift i princip motsvarar skatten. Exporterad vara avlyfts omsättningsskatt genom att exportören tillgodoräknas ett motsvarande belopp. Andra exportörer än tillverkare kan mot ett till leverantören avlämnat exportintyg skattefritt inköpa varan.

Å andra sidan förekommer i flera länder s. k. kumulativa omsättnings-skatter — kaskadskatter — som träffar varans hela värde i varje omsättningsled. Dessa skatter avser också tjänster. Vid ny omsättning får avdrag inte göras för skatt som uttagits i tidigare led.

Utredningsarbete inom EEC rörande varuskattornas harmonisering igång-

sattes för några år sedan och är nu i huvudsak avslutat. På grundval av detta arbete har EEC-kommissionen utarbetat förslag till direktiv beträffande harmoniseringen av medlemsstaternas omsättningsskatter med mervärdesskatten som grund. Förslaget till direktiv är för närvarande på remiss hos EEC:s parlament samt hos dess Ekonomiska och sociala kommitté. I samband härmed prövas förslaget även noggrant i de olika länderna, även i deras parlament. Sedan direktiven väl antagits av EEC:s ministerråd — vars beslut i detta sammanhang måste vara enhälligt — har nämligen ländernas lagstiftande myndigheter blott att inom ramen för de erhållna direktiven utfärda behövliga nationella föreskrifter. För att lösa den rad tekniska problem, som följer med en harmonisering, har en särskild expertgrupp tillsatts under ledning av vederbörande statssekreterare.

I direktiven sägs bl. a. inledningsvis att det ligger i den Gemensamma marknadens intresse att harmonisera lagstiftningen ifråga om omsättningsskatter, i syfte att dels eliminera faktorer som kan snedvrinda konkurrensen såväl på det nationella planet som inom Gemenskapen, dels avskaffa alla extra skatter eller skattenedsättningar när det gäller handeln mellan medlemsländerna. Det framhålls vidare, att det för närvarande knappast är möjligt att förutse den tidsperiod, inom vilken alla de villkor kan uppfyllas som är nödvändiga för att avskaffa skattegränserna. Det har sålunda föreslagits att tidpunkterna för den tredje och sista etappen liksom också de åtgärder, som skall vidtagas under denna, senare bestäms på grundval av förslag från kommissionen till ministerrådet. Direktiven går ut på följande.

De medlemsstater, som uttager omsättningsskatt enligt ett kumulativt system, skall senast vid utgången av fjärde året efter det år då direktiven utfärdats ersätta detta system med ett icke-kumulativt. Medlemsstaterna skall ha möjlighet att i detaljhandelsledet införa en kompletterande skatt, eller, om de valt ett system med mervärdesskatt, utsträcka denna till att omfatta också detaljhandelsledet. Vid utgången av fyraårsperioden är schablonartat beräknade utjämningsavgifter för importen eller skattebefrielse vid exporten inte längre tillåtna vid handeln mellan medlemsländerna.

Senast vid utgången av övergångsperioden skall medlemsstaterna införa en gemensam skatt på mervärdet, som sträcker sig till och med grosshandelsledet. Systemets uppbyggnad och reglerna för dess tillämpning skall fastställas av rådet efter förslag av kommissionen före fyraårsperiodens slut. Medlemsstaterna skall också ha rätt att uttaga en tilläggsskatt i detaljhandelsledet.

Kommissionen skall vidare undersöka i vilken form och inom vilken tid harmoniseringen skall leda till det slutliga målet, nämligen avskaffande av avgifter på import och skattebefrielse vid export vid handeln inom EEC, i syfte att uppnå full neutralitet i handelsvillkoren. Beslut härom skall fattas före övergångsperiodens slut.

På längre sikt anses också en harmonisering av punktskatterna nödvändig, främst beträffande skatternas höjd. En dylik harmonisering har emellertid ansetts vara förknippad med så svårbemästrade problem, att några

mer långtgående förslag ännu inte framlagts. Vissa frågor torde man emellertid komma att taga ställning till inom en närmare framtid. Det gäller i första hand avskaffandet av sådana punktskatter, som upptages endast i ett eller ett par länder. En annan fråga, som också anses kräva en relativt snabb lösning, gäller punktbeskattningen av varor som används — ej blott för direkt konsumtion utan också i produktion t. ex. råvaror av halvfabrikat. En liknande fråga avser mineraloljebeskattningen, som är synnerligen olikartat utformad i de sex länderna.

Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)

Den indirekta beskattningen är relativt olikartat utformad inom EFTA. I Österrike tillämpas sålunda en generell kumulativ omsättningsskatt. I Danmark, Norge, Schweiz och Sverige tillämpas en ettledsskatt, dvs. skatten erlägges i stort sett endast på slutprodukten och då i ett försäljningsled. I Norge och Sverige pålägges skatten i detaljhandelsledet, i Danmark och Schweiz i partihandelsledet. En viss kumulativ verkan har skatten även i dessa länder, främst i den mån den drabbar investeringar. I England finns ej någon egentlig allmän omsättningsskatt men i stället ett stort antal punktskatter, som i huvudsak uttages i partihandelsledet. I Finland slutligen uttages skatten för närvarande i fabrikantledet. Skattesatserna i Norden är följande: i Danmark 9 % av grossistpriset, i Finland 20 % av fabrikanterpriset, i Norge 10 % av konsumentpriset och i Sverige 6 % av konsumentpriset.

Vid EFTA:s ministermöte i Lissabon i maj i år uttalades, att det borde närmare utredas vilken grad av anpassning av de i länderna tillämpade formerna för indirekt beskattning, som en mer långtgående integration av länderna skulle kräva.

En verklig harmonisering av skattesystemen i samtliga EFTA-länder torde dock komma att taga avsevärd tid. Vad utvecklingen inom dessa länder beträffar måste man beakta möjligheten av att några medlemmar erhåller något slag av anslutning till EEC. De kunna då bli nödsakade att anpassa sin indirekta beskattning till den ordning som planeras inom Gemenskapen.

Norden

I Danmark och Norge har frågan om en anpassning till EEC:s skattesystem gjorts till föremål för vissa förberedande undersökningar. Inom svenska finansdepartementet har tillsatts en särskild arbetsgrupp med uppdrag att på departementsplanet följa EEC:s reformarbete inom skatteområdet i första hand vad gäller den indirekta beskattningen. Denna utredning får närmast betraktas som en beredskapsåtgärd.

Vidare är att märka, att frågan om den indirekta beskattningens allmän-

na utformning är föremål för diskussion i samtliga nordiska länder och för direkt omprövning i Finland och Sverige. I Finland överväger man för närvarande en omläggning från skatt i fabrikantledet till skatt i såväl parti- som detaljhandelsledet — alltså till ett system, som bättre överensstämmer med det som tillämpas i det övriga Norden. I Sverige arbetar sedan 1960 Allmänna skatteberedningen, som bl. a. har till uppgift att verkställa en allmän översyn av beskattningssystemet, inklusive fördelningen av det belopp, som skall uttagas å direkta skatter, indirekta skatter och socialavgifter samt fördelningen av dessa bördor mellan fysiska och juridiska personer. Ett principbetänkande rörande fysiska personers beskattning, innefattande vissa delar av den indirekta beskattningen, har ställts i utsikt under 1964.

En harmonisering av den indirekta beskattningen i Norden får betydelse ur olika synpunkter. I första hand träder måhända vikten av en anpassning till det system, som kan väntas komma att accepteras i Västeuropa, i förgrunden. Bland de beredskapsåtgärder inför ett nytt läge i fråga om Västeuropas ekonomiska integration, som redan nu kan förberedas, torde få ha så stor betydelse som uppdragande av riktlinjer för en successiv anpassning till ett enheligt västeuropeiskt system för den indirekta beskattningen, efterhand som ett sådant system genomföres.

Också om en nordisk anslutning till EEC i någon form icke skulle bli aktuell samt även om en skatteharmonisering inom EFTA ej genomföres, blir en harmonisering av den indirekta beskattningen i Norden allt mera nödvändig av hänsyn till handeln med EEC och till den ökande handeln mellan de nordiska länderna själva. Att här föreligger ett viktigt problem, som bör upptagas av de nordiska länderna gemensamt, är uppenbart. Naturligt är att en intim kontakt mellan de organ, som i de nordiska länderna arbetar med dessa spörsmål, snarast organiseras. Därutöver torde en samnordisk utredningskommitté rörande ifrågavarande skatteharmoniseringsproblem böra tillsättas, vilken kan arbeta parallellt med nationella utredningar.

Vi får hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt organisera utredningsarbetet rörande den indirekta beskattningens internationella harmonisering på ett sådant sätt, att en nära samverkan mellan de nordiska länderna kan komma till stånd i denna fråga och att alla möjligheter till en harmonisering av de nordiska systemen för denna beskattning blir tillvaratagna.

Stockholm och Helsingfors i september 1963

Leif Cassel

Allan Hernelius

Juha Rihniemi

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

— — — meddeler udenrigsministeriet, at man for sit vedkommende finder tanken om en sådan harmonisering værdifuld, og at man under hensyn hertil anser det for hensigtsmæssigt, at en undersøgelse som den foreslåede søges iværksat.

Forsåvidt angår relationen til Det europæiske økonomiske Fællesskab (CEE) bemærkes, at det, som bl. a. omtalt i det foreliggende forslag med henblik på at lette de nordiske landes mulige senere tilslutning til Fællesskabet, bør tilsigtes, at der i forbindelse med en eventuel nordisk afgiftsharmonisering i videst muligt omfang tages hensyn til udviklingen i afgiftsspørgsmålet inden for Fællesskabet.

København, den 10. december 1963

P. m. v.

E. b.

Birger Abrahamson

Finansministeriet:

I denne anledning skal man udtale, at man finder det hensigtsmæssigt, at mulighederne for en harmonisering af de nordiske landes indirekte beskatning undersøges. Til gennemførelse heraf vil det formentlig være nødvendigt, at der nedsættes et udvalg med repræsentanter fra de styrelser i de nordiske lande, hvorunder den indirekte beskatning hører, og finansministeriet er for sit vedkommende rede til at udpege repræsentanter fra departementet for told- og forbrugsafgifter til at deltage i et sådant udvalgsarbejde.

København, den 21. november 1963

Poul Hansen

Hans Hjort

Økonomiministeriet har i skrivelse den 25 november 1963 forklarat sig inståmma i det yttrande, som avgivits av Finansministeriet (se ovan).

Handelsministeriet och Landbruksministeriet har i skrivelsen den 3 januar 1964, resp. den 22 november 1963, forklarat sig ej hava några erinringar att göra mot medlemsförslaget.

Industriraadet:

Forslaget redegør for de indirekte skatters opbygning i en række europæiske lande og for bestræbelserne for at nå frem til ensartede systemer inden for EEC. Til denne redegørelse skal man bemærke, at harmoniseringen inden for EEC synes at støde på større vanskeligheder, end redegørelsen giver udtryk for. Man kan imidlertid være enig i, at når de nordiske lande måtte tilslutte sig et europæisk fællesskab med ensartede regler for den indirekte beskatning, vil det være rimeligt, at der finder et samarbejde sted mellem de nordiske lande på det pågældende område.

Forslaget anser imidlertid en nordisk harmonisering af de indirekte skatter for ønskelig — også uden nordisk tilslutning til EEC eller skatteharmonisering inden for EFTA. Over for denne opfattelse må man gøre opmærksom på, at der foreligger en forskellig situation inden for EEC og i Norden. Flere af fællesmarkedslandene har omsætningsafgifter i alle led (kumulative omsætningsafgifter), og for at undgå ukontrollabel subsidiering ved refusion ved eksport er det for EEC magtpåliggende, at de indirekte skatter opkræves efter samme system. I de nordiske lande gør tilsvarende hensyn sig ikke gældende, idet omsætningsafgifter og punktskatter kun opkræves i et enkelt omsætningsled, således at refusionsspørgsmålet normalt slet ikke opstår.

Med henvisning til ovennævnte synspunkter og de store vanskeligheder og betænkeligheder ved i det hele taget at harmonisere skatte- og afgiftslovgivningen, således som Erhvervenes Skatteseekretariat har redegjort for i skrivelse af 25. september d. å., må Industriraadet fraråde en nordisk harmonisering af de indirekte skatter.

København, den 11. december 1963

P. r. v.

E. b.

E. Carstens

Håndværksrådet:

1. Man kan være enig i det ønskelige i rekommandationen til regeringerne om at søge organiseret et undersøgelsesarbejde vedrørende den indirekte

beskatnings internationale harmonisering på en sådan måde, at et nært samarbejde mellem de nordiske lande kan komme i stand i dette spørgsmål, og således at alle muligheder for en harmonisering af de nordiske systemer for denne beskatning bliver tilgodeset.

2. Håndværksrådet vil dog bemærke, at denne anbefaling har som sin udtrykkelige forudsætning, at de forskellige muligheder for harmonisering tages i betragtning. Her tænkes ikke blot på spørgsmålet om de forskellige former for almindelig omsætningsskat, men også på punktskatterne, ligesom de forskellige tænkelige former for nordisk tilslutning — helt eller delvis — til de større markedsområder tages i betragtning, idet man er af den opfattelse, at man ellers vil udsætte sig for at komme til at udføre et betydeligt arbejde, som måske senere viser sig at være spildt.

København, den 9. januar 1964

Med venlig hilsen

P. r. v.

Ad. Sörensen

Nissen

Grosserer-Societetets Komité:

Forslaget redegør for de indirekte skatters opbygning i en række europæiske lande og for bestræbelserne for at nå frem til ensartede systemer indenfor E.E.C. Til denne redegørelse skal komiteen blot bemærke, at harmoniseringen indenfor E.E.C. synes at støde på større vanskeligheder, end redegørelsen giver udtryk for. Den af skatteeksperterne udarbejdede plan har ganske vist fået tilslutning i flere lande, og Tyskland og Belgien har foretaget skridt til at ændre deres lovgivning i overensstemmelse hermed. Men andre lande går stærkt imod denne plan, og den er ikke blevet vedtaget af fællesmarkedets kompetente forsamling.

Om betydningen af et nordisk samarbejde på dette område nævner medlemsforslaget i første række betydningen af allerede nu at drage retningslinier for en successiv tilpasning til et fælleseuropæisk system, efterhånden som et sådant indføres. Komiteen kan erklære sig enig i, at en sådant samarbejde vil kunne være nyttigt, når det engang bliver klarlagt, hvilket fælleseuropæisk system man til sin tid skal tilpasse sig.

Men også uden nordisk tilslutning til EEC og uden skatteharmonisering i EFTA anser medlemsforslaget en nordisk harmonisering af indirekte skatter for nødvendig af hensyn til handelen med EEC og til den øgede handel mellem de nordiske lande. Forslaget anser det for åbenbart, at der her foreligger et vigtigt problem, som landene bør optage i fællesskab.

Forestillingen om dette spørgsmåls vigtighed beror antagelig på, at man inden for EEC-landene har udfoldet store bestræbelser for at finde en løsning. Men for disse lande er det også et vigtigt spørgsmål. Man er enig om, at et lands eksportvarer kan fritages for eksportlandets omsætningsafgifter, samt om, at der ikke må ydes eksportsubsidier. Men flere af fællesmarkedslandene har, som det er beskrevet i medlemsforslaget, omsætningsafgift i alle led (kumulativ omsætningsafgift), og under et sådant system vil det ofte være umuligt at beregne, hvor stor en del af fremstillingsprisen for den færdige vare, der består af omsætningsafgift, og dermed hvor stort et beløb der skal refunderes ved eksport. Dette betyder en fristelse for eksportlandene til at ansætte refusionsbeløbene for højt, og dette har man haft grelle eksempler på indenfor fællesmarkedet. Det er for at undgå sådanne tildels ukontrollable eksportsubsidier, at det er fællesmarkedet magtpåliggende, at de indirekte skatter opkræves efter samme system.

Men i de nordiske lande gør tilsvarende hensyn sig overhovedet ikke gældende; i disse lande opkræves omsætningsafgifter og punktskatter kun i et enkelt omsætningsled, og ved eksport vil der sædvanligvis slet ikke blive betalt omsætningskat, hvorfor refusionsspørgsmålet ikke opstår; er der undtagelsesvis (i Finland er det måske ingen undtagelse) betalt omsætningsafgift af en eksportvare, kender man afgiftens nøjagtige beløb og kan refundere dette.

De varer, der handles mellem landene, er således fri for både afgift og subsidier, og det er derfor ikke muligt at se, at afgifterne kan få nogen direkte indflydelse på konkurrencen hverken i den nordiske samhandel eller i de nordiske landes handel med omverdenen. Herom kan henvises til, hvad der ovenfor er anført om punktskatter og konkurrence.

Noget andet er, at skatter i det hele taget, herunder altså også de indirekte skatter, kan have en vis indflydelse på et lands omkostningsniveau og derigennem påvirke konkurrenceevnen i forhold til andre lande.

Af de årsager, som er nævnt ovenfor, kan komiteen ikke anbefale, at man viderefører planerne om en nordisk harmonisering af de indirekte skatter.

København, den 3. januar 1964

P. k. v.

Chr. Saugman

Formand

B. Høegh-Guldberg

Generalsekretær

Provinshandelskammeret:

I dette medlemsforslag anbefales det de nordiske regeringer i fællesskab at organisere arbejdet med at udrede problemerne om den indirekte beskat-

nings internationale harmonisering på en sådan måde, at et nært samvirke mellem de nordiske lande kan komme i stand om dette spørgsmål, og at alle muligheder for en harmonisering af de nordiske systemer for denne beskatning bliver tilgodeset.

I forslaget er der detaljeret redegjort for de indirekte skatters opbygning i en række europæiske lande samt vanskelighederne for at nå frem til ensartede systemer inden for fællesmarkedet.

Provinshandelskammeret ønsker vedrørende sidstnævnte problem at understrege, at harmoniseringen på dette område inden for fællesmarkedet synes at være stødt på betydelig større vanskeligheder end anført i forslaget, og man har, så vidt vi er underrettet, endnu langt fra fundet frem til en fælles løsning af fællesmarkedslandenes problemer på dette område.

Under hensyn hertil samt som allerede tidligere anført i indeværende skrivelse er forholdet det, at Danmarks eventuelle tilslutning til fællesmarkedet endnu henstår i det uvisse både for så vidt angår spørgsmålet om tilslutning som sådan samt tidspunktet for denne, må vi fra Kammerets side være af den opfattelse, at det ikke på indeværende tidspunkt vil tjene noget formål at starte den i forslaget nævnte undersøgelse og endnu mindre at man i givet fald, hvis en sådan undersøgelse blev gennemført, gav tilslutning fra dansk side til mere konkrete former for harmonisering og opbygning af omsætningsafgifter.

Provinshandelskammeret må med henvisning til ovenstående følgelig udtale sig mod, at man fremmer de nævnte 2 medlemsforslag.

København, den 6. januar 1964

P. p. v.

H. J. Jakobsen

B. Kremer

De danske Handelsforeningers Fællesorganisation:

På denne baggrund skal vi udtale, at HFO kan anbefale, at der bliver gennemført et fælles undersøgelses-arbejde vedrørende den indirekte beskatnings internationale harmonisering på en sådan måde, at et nærmere samarbejde mellem de nordiske lande kan tilvejebringes i dette spørgsmål, og at alle muligheder for en harmonisering af de nordiske systemer bliver overvejet.

Vi skal dog i samme forbindelse understrege, at vi med denne udtalelse

ikke har taget stilling til, hvilke af de i sagen omtalte forskellige skattesystemer, der ville være at foretrække.

København, den 5. december 1963

Med venlig hilsen

P. f. v.

A. Warming

Direktor

Finland

Finansministeriet har i skrivelse den 18 november 1963 forklarat sig instämma i yttrande från omsättningsskattekontoret (se nedan).

Handels- och industriministeriet¹:

Enligt handels- och industriministeriets uppfattning kan det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning anses befogat. Frågan ansluter sig visserligen mest naturligt till genomförandet av olika ekonomiska integrationsplaner, vilket även framgår av de motiv förslagsställarna anför. Sålunda har dylika beskattningsmässiga harmoniseringssträvanden bl. a. för den Europeiska ekonomiska gemenskapens vidkommande redan förts synnerligen långt, och även inom Europeiska frihandelssammanslutningen har man redan framfört preliminära synpunkter i frågan. Det är också mycket sannolikt, att en grundlig diskussion och undersökning i ärendet på lång sikt icke heller kan undvikas inom EFTA.

I Finland träder från ingången av nästa år en ny omsättningsskattelag i kraft, som i fråga om sina väsentliga grunder överensstämmer med de i de övriga nordiska länderna gällande omsättningsskattesystemen. Vi saknar ännu erfarenheter av den nya omsättningsskattelagens tillämpning. Därför kan den konstruktiva insatsen från Finlands sida vid harmoniseringen och utvecklandet av systemen i de nordiska länderna ännu icke vara så stor som från de länders sida, som har större erfarenheter att bygga på än vi.

I det förevarande medlemsförslaget hemställes om en samnordisk reglering av utredningsarbetet rörande en internationell harmonisering av den indirekta beskattningen. Med beaktande av övriga redan nu anhängiga internationella utredningsuppgifter förefaller det i medlemsförslaget uppställda målet i detta skede alltför omfattande och krävande. I detta hän-

¹ Yttrandet översatt från finska.

seende torde det förslå, att man samnordiskt följer med det arbete, som redan nu utföres annorstädes i världen.

Vad beträffar den del av medlemsförslaget, som avser att möjligheterna att harmonisera systemen för den indirekta beskattningen i de nordiska länderna i så stor utsträckning som möjligt skulle utnyttjas, är detta en punkt som enligt handels- och industriministeriets åsikt förtjänar synnerlig uppmärksamhet. Mellan skattemyndigheterna i de nordiska länderna har utan tvivel åsikter utväxlats även om denna fråga i vidsträckt omfattning och med goda resultat, vilket hjälpt särskilt Finland vid moderniserandet av landets omsättningsskattesystem. Sakens kärna ligger förståeligt nog icke enbart i en skatteteknisk harmonisering, utan närmast i skapandet av likartade konkurrensförutsättningar inom en sådan den ekonomiska expansionen främjande merkantil samfällighet, inom vilken tullar och andra faktorer, som förhindrar ett fritt varuutbyte och annan ekonomisk växelverkan, undanröjes. Det förefölle befogat, att de nordiska ländernas regeringar med utgående från det nu ifrågavarande medlemsförslaget skulle tillsätta ett sådant gemensamt forskningsorgan, som i detta skede skulle åtnöjas med att dels verkställa en utredning om de olika nationalekonomiska verkningarna av de under instundande år i de nordiska länderna gällande formerna för indirekt beskattning med särskilt beaktande av en harmonisering av konkurrensförhållandena och en ökning av den ekonomiska expansionen och dels skulle följa med annorstädes i världen i denna fråga pågående forsknings- och utredningsarbeten samt sådana genomförande. Ett dylikt grundläggande arbete skulle sedan längre fram betjäna eventuella diskussioner på bred bas om en internationell harmonisering av den indirekta beskattningen.

Helsingfors den 4 december 1963

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

T.f. handelsråd *Jermu Laine*

Tullstyrelsen:

I samband med import uppbäres som indirekta skatter jämsides med tul-len omsättningsskatt och acciser. Det nu föreliggande förslaget avser i första hand harmonisering av omsättningsbeskattningen, men även acciserna torde höra till den föreslagna undersökningens område, eftersom det i medlemsförslaget till Rådets rekommendation talas om den indirekta beskattningen i allmänhet. Visserligen har det i SAK A 29/1964 gjorts ett särskilt medlemsförslag om en nordisk harmonisering av vissa acciser, de s. k. punktskatterna, men detta berör endast bestämda varor. Tullstyrelsen å sin sida har icke något att anmärka mot att den föreslagna undersökningen ut-

föres, ty härav kan man säkert ha nytta också i det fall, att undersökningen icke skulle leda till praktiska resultat alldeles i den närmaste framtiden. Ur tullverksamhetens synpunkt skulle man ha stor nytta av att de bestämmelser, vilka berör de i samband med import uppburna indirekta skatterna, skulle vara enhetliga, om ock blott i de nordiska ländernas krets. Planeringen av den indirekta beskattningen och utvecklingen av lagstiftningen, som hör till detta område, hör dock icke direkt till tullstyrelsens verksamhetsområde.

Helsingfors den 26 november 1963

Generaldirektör *N. Saarnio*

Byråchef *E. Kunnas*

Omsättningsskattkontoret:

I ett vid Nordiska rådets tolfte session framlagt medlemsförslag har föreslagits, att rådet måtte rekommendera medlemsländernas regeringar att dessa tillsammans måtte vidtaga åtgärder för organisering av utredningsarbetet rörande den indirekta beskattningens harmonisering mellan länderna sålunda, att en nära samverkan mellan de nordiska länderna måtte komma till stånd samt att alla möjligheter för harmonisering av de nordiska ländernas beskattningssystem skulle beaktas. Enligt förslaget skulle för detta ändamål tillsättas en utredningskommitté, som skulle arbeta parallellt med de nationella utredningsorganen.

I förslaget har bl. a. framförts, att förberedelsearbetet för harmonisering av den indirekta beskattningen mellan EEC-länderna redan framskridit så långt, EEC:s kommission för att givas åt medlemsländerna förberett föreskrifterna, enligt vilka man inom omsättningsbeskattningen skulle övergå från det s. k. kumulativa skattesystemet till mervärdesystemet, m. a. o. från ett sådant omsättningsskattesystem, enligt vilket skatten uppbäres i en kedja på varans fulla värde i envar omsättningsled, skulle man övergå till ett system enligt vilket varans pris beskattas endast en gång sålunda, att envar omsättningsled betalar skatt på skillnaden mellan sitt inköpspris och sitt försäljningspris eller på det s. k. mervärdet. Även i kretsen av EFTA-länderna har man betänkt huruvida man på beskattningens område borde vidtaga åtgärder i motsvarande avseende. I förslaget har man bl. a. fäst uppmärksamhet vid att harmoniseringen av den indirekta beskattningen de nordiska länderna emellan har betydelse framför allt i fråga om planerna på en hela västeuropa omfattande ekonomisk sammanslutning. Även ifall anslutning av de nordiska länderna till EEC icke skulle bli aktuell har man antagit, att en harmonisering av den indirekta beskattningen mellan de nordiska länderna i varje fall kommer att bli än mera behövlig förutom

på grund av handeln med EEC-länderna även emedan handeln mellan de nordiska länderna ständigt ökas.

I fråga om behovet av harmonisering av den indirekta beskattningen mellan de nordiska länderna förenar sig omsättningsstattekontoret om de i förslaget framförda synpunkterna. Man bör på alla sätt understöda förslaget om bevarande av de nordiska ländernas internationella konkurrenskraft såväl i fråga om export som hemmamarknad. Av saken påkallade nationella utredningsorgan och en sammordisk utredningskommitté borde snarast möjligt fås till stånd.

Helsingfors den 14 november 1963

Direktör *Kalle O. Pesonen*

Byråchef *Kalervo Saarela*

Centralhandelskammaren¹:

Strävandena till internationell harmonisering av den indirekta beskattningen, särskilt omsättningsbeskattningen, är för närvarande aktuella i synnerhet inom den Europeiska ekonomiska gemenskapens medlemsländer. Gemenskapens slutliga syftemål, nämligen en så gott som fullständig sammansmältning av medlemsländernas nationella ekonomier, har visat sig erfordra ett synnerligen långtgående förenhetligande av beskattningen. De på expertnivå och på uppdrag av EEC-länderna utarbetade utredningarna i denna fråga synes utvisa, att harmoniseringen av medlemsländernas beskattning borde inledas uttryckligen med omsättningsbeskattningen. I utredningarna har särskilt betonats skatternas inverkan på näringsverksamhetens konkurrenssituation i medlemsländerna och överhuvud på den internationella konkurrensen. Därtill har man konstaterat, att olikheterna i skattesystemen medför hinder även för andra av de sammansmältande nationella ekonomiernas målsättningar, nämligen för den monetära stabiliteten och för betalningsbalansens jämvikt, för en snabb och kontinuerlig ekonomisk tillväxt samt för en enhetlig fördelning av inkomst och förmögenhet.

Inom ramen för Europeiska frihandelsammanslutningen, EFTA, har en harmonisering av beskattningen inte ännu blivit föremål för officiell behandling. I princip fordrar frihandelsområdets syften ju endast, att inhemska och utländska produkter i vart och ett av medlemsländerna vad skatter och andra offentliga avgifter beträffar underkastas samma behandling sålunda, att inhemska varor inte blir åtnjutande av faktiska specialtiesydd.

I praktiken förorsakar dock slopandet av tullarna mellan frihandelsområdets medlemsländer det, att de faktorer, vilka inverkar på företagens kon-

¹ Yttrandet översatt från finska.

kurrensförmåga i de olika länderna, särskilt på kostnadsnivån, mer än tidigare träder i förgrunden. Vid strävan till fri världshandel är slopandet av tullbarriärerna synbarligen inte tillfyllest. Man bör sträva till att harmonisera även andra på den internationella konkurrensförmågan inverkan faktorer. Konkurrensförhållandena kan ju inte vara enhetliga så länge som de förpliktelser, som staten ålägger företagen, bland dem skatterna och andra på prisen inverkan avgifter, skiljer sig från varandra i de olika länderna.

Med beaktande av ovan anförda synpunkter anser centralhandelskammaren, att genomförandet av den i förslaget framställda utredningen av den indirekta beskattningens verkningar och harmonisering vore till nytta samt understöder dess verkställande.

Helsingfors den 3 december 1963

Centralhandelskammaren
Ordförande *Matti Virkkunen*

Bitr. ombudman *Matti Mäenpää*

Finlands utrikeshandelsförbund:

Den integrationsprocess, som representeras av EEC går medvetet ut på en harmonisering av olika nationalekonomiska sektorer. EFTA:s målsättning är däremot i första hand begränsad till tullområdet, även om det förutsättes att åtgärder, som kan leda till att nyttan av tullsänkningarna elimineras, inte skall få förekomma. EFTA:s senare utveckling har emellertid visat att det i viss utsträckning är ändamålsenligt att genomföra åtgärder, som leder till enhetliga ekonomiska betingelser även utanför det tullpolitiska området.

Behovet av så enhetliga bestämmelser som möjligt om indirekt beskattning är särskilt påtagligt, emedan omsättningsskatterna även belastar importen och avsiktligt eller oavsiktligt kan få en protektionistisk effekt.

Å andra sidan möter en harmonisering av skattesystemen betydande svårigheter. Detta påpekas även i medlemsförslaget. Den nya omsättningsskattereform, varom beslut fattats i Finland, innebär ett närmande till de system, som tillämpas i den övriga Norden. För ögonblicket är det inte möjligt att bedöma förutsättningarna för nya lagstiftningsåtgärder, som ytterligare skulle anpassa Finlands omsättningsskattesystem till de övriga nordiska ländernas och till den tendens som representeras av utvecklingen inom EEC.

Förslaget om ett organiserat samarbete de nordiska länderna emellan i

utredningssyfte bör likväl förordas, varför vi omfattar de förslag, som väckts inom Nordiska rådet.

Helsingfors den 30 november 1963

Finlands utrikeshandelsförbund

Lennart Henriksson

C. G. Tollet

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund, Finlands industriförbund och Arbetsgivarnas i Finland centralförbund¹:

Avlägsnandet av tullar och kvantitativa import- och exportbegränsningar samt den internationella handelns snabba tillväxt har ställt näringsverksamheten inför ett konkurrensmässigt sett hårdare läge än tidigare. Företagen måste vara i stånd att konkurrera med motsvarande utländska företag såväl på hemmamarknaden som på den allt vidsträcktare internationella marknaden. Detta har nödvändiggjort att större uppmärksamhet än tidigare måst fästas vid näringslivets konkurrensförutsättningar och speciellt vid produktionskostnaderna. Härvid har man nödgats ta i betraktande även den inverkan det vid varje tidpunkt tillämpade omsättningsskattesystemet och skattens storlek har på konkurrensförmågan.

Såsom av det för Nordiska rådet framlagda medlemsförslaget framgår uppbäres i omsättningsskatt i Danmark 9 % av partiförsäljningspriset, i Sverige 6 % och i Norge 10 % av detaljförsäljningspriset samt i Finland 20 % av producentens pris, likväl så att skatten hos oss nästa år är 10 %, beräknat på detaljförsäljningspriset. Hos oss liksom i allmänhet även i de övriga nordiska länderna uppbäres omsättningsskatten, utom på för konsumtion sålda produkter, jämväl på varans tillverkning i ett tidigare skede. Den omsättningsskatt som uppbäres på industribränslen, produktionsmaskiner och inventarier samt industribyggnader lägges likväl i form av produktionskostnader till produktens slutliga pris. varigenom skatt kommer att betalas två gånger på en del av produktens pris. Följden därav är att i produktens slutliga pris i själva verket alltid ingår mera omsättningsskatt än den fastställda skatteprocenten förutsätter. Även i exportvarornas pris ingår av samma orsak omsättningsskatt trots att export av vara i princip är skattefri. Fastän en enahanda kumulering av skatten äger rum i alla nordiska länder, är de skadliga verkningarna därav i Finland större bl. a. på den grund, att skatteprocenten även nästa år är högre hos oss än i Sverige och Danmark och att i de övriga nordiska länderna icke uppbäres någon omsättningsskatt på industribränslen.

I några länder står de i produktionsverksamheten använda varorna helt utanför omsättningsbeskattningen. Så är fallet bl. a. i England. I det mer-

¹ Yttrandet översatt från finska.

värdeskattesystem som tillämpas i Frankrike får den omsättningsskatt, som betalats på i produktionen använda råvaror, produktionsmaskiner och bränslen oa. produktionskostnader avdras från den erlagda skattens belopp. Inom EEC, där omsättningsbeskattningens harmonisering har uppställts som den viktigaste åtgärden i fråga om beskattningen, har man beslutat att såsom det system, som med tanke speciellt på medlemsländernas inbördes konkurrensläge och den internationella konkurrensförmågan är det fördelaktigaste, förorda det i Frankrike redan tillämpade tilläggsvärdeskattesystemet, vilket innebär att produktionskostnadsfaktorerna nästan fullständigt befrias från omsättningsskatt. I Västtyskland har redan till riksdagen inlämnats en härmed överensstämmande proposition till ny omsättningsskattelag.

Erfarenheterna inom EEC har visat att beskattningens betydelse för konkurrensförhållandena ökar i den mån tullarna och de kvantitativa importbegränsningarna minskar. Det är skäl att vänta att utvecklingen skall gå i samma riktning också i EFTA-länderna. Även om frågan därom, huruvida en strävan till harmonisering av beskattningen inom EFTA är ändamålsenlig och möjlig, är öppen, är det uppenbarligen nyttigt att utreda vilka problem som i anslutning härtill uppstår på den indirekta beskattningens område. Av ovan framlagda skäl förordar vi verkställandet av den i motionen åsyftade undersökningen.

Helsingfors den 17 december 1963

Finska träförädlingsindustriernas
centralförbund

Lauri Borenius

Finlands industriförbund

Bror Wahlroos

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Päiviö Hetemäki

Suomen osuuskauppojen keskuskuunta — Centrallaget för handelslagen i Finland:

Av den av Nordiska rådet tillsatta sakkunnigkommittén innevarande är offentliggjorda undersökningen framgår, att företagens skattetunga inte ligger på samma nivå i de olika nordiska länderna. Sålunda är denna skattebörda, då man jämför de företagen påförda skatterna med den skattbara inkomsten, enligt kommitténs kalkyler i Finland 58 %, i Norge 57 %, i Sverige 48,4 % och i Danmark 33,6 %. Då man dessutom beaktar, att de av företagen erlagda socialutgifterna synbarligen är högre i Finland än i de övriga nordiska länderna samt att skattebördan i Finland därtill ökas av den i de andra länderna nästan okända kommunala omfångstaxeringen,

är det uppenbart, att de finländska företagen bär den tyngsta skattebördan i Norden. Man kan sålunda konstatera, att beskattningen för vår internationella konkurrensförmåga uppställer hinder, som inte förekommer i de viktigaste av våra konkurrentländer.

Utöver de direkta skatterna inverkar naturligtvis även den indirekta beskattningen på företagens konkurrensförmåga. Särskilt höjer omsättningskatten produktionskostnaderna i vårt land, vilket även beror på att man hos oss uppbär omsättningskatt såväl vid försäljning för konsumtion som i varans tidigare tillverkningskedan. På grund av den omsättningskatt, som uppbärs på industribränslen, produktionsmaskiner och övrig materiel samt på fabriksbyggnader, kommer skatten på en del av produkternas pris att erläggas dubbelt, ja t. o. m. som skatt på skatt. Ehuru en likadan anhopning av skatter även förekommer i de övriga nordiska länderna, är den särskilt hård i Finland.

Inom den europeiska ekonomiska gemenskapen EEC har man redan under flera års tid fäst allvarlig uppmärksamhet vid frågan om förenhetligandet av skattesystemen i medlemsländerna. Vid företagna undersökningar har man understrukt skatternas inverkan på den internationella konkurrenskraften och konstaterat, att olikheterna i skattesystemen även inverkar menligt på finansernas och betalningsbalansens jämvikt samt på den ekonomiska tillväxten. Även inom den europeiska frihandelssammanslutningen EFTA kommer frågorna om förenhetligandet av beskattningen mer och mer i förgrunden. Man bör kunna anpassa beskattningen efter den internationella konkurrensens krav så, att man i stället för de tullmurar, som kommer att slopas, inte reser skattemurar.

Det vore av vikt att man även i de nordiska länderna skulle skrida till åtgärder att avlägsna de olägenheter, vilka försvårar en jämställd konkurrens mellan länderna, såväl inom som utom EFTA. Man borde för vår industri, vad importtullarna på råvaror m. fl. avgifter beträffar, erhålla garantier för likvärdiga utgångspositioner för samtliga nordiska länders industri, och koordineringen borde även omfatta acciser o. a. punktskatter.

Vi understöder det i Nordiska rådet gjorda medlemsförslaget om ett förenhetligande av huvudformerna för indirekt beskattning och om en samnordisk utredning av frågan.

Helsingfors den 13 november 1963

Högaktningsfullt

Suomen osuuskauppojen keskuskuunta

Lauri Hietanen

Viljo E. Mäkinen

Kulutusosuuskuntien keskusliitto — Konsumtionsandelslagens centralförbund:

Då en separat nordisk gemensam marknad för några år sedan planerades och grundliga utredningar verkställdes genom det tillsatta samarbetsutskottets försorg och beredning av saken, riktades uppmärksamheten också på konsumtionsskatterna och därigenom i tämligen stor utsträckning på den indirekta beskattningen.

I konventionsutkastet rörande det nordiska ekonomiska samarbetet i en utvidgad form hade ett allmänt förbud upptagits, vilket innebar, att ett nordiskt land inte får gynna inhemska varor i fråga om konsumtionsskatter framom likadana varor som importerats från andra nordiska länder. I betänkandet rörande denna sak säges det vidare, att det inte är meningen att i övrigt binda den nordiska konsumtionsskattelagstiftningen genom avtal. Samarbetsutskottet sade sig likaså anse det önskvärt, att varje land får ordna sin konsumtionsskattelagstiftning på det sätt det finner ändamålsenligast, om blott förpliktelsen rörande icke-diskriminering hålles.

Kulutusosuuskuntien keskusliitto (KK) anser, att det också under nuvarande omständigheter, då man strävar till att utveckla det ekonomiska samarbetet i former som är mera omfattande än den planerade nordiska gemensamma marknaden, är skäl att vidmakthålla ovannämnda princip rörande konsumtionsskatter i Norden, vilken samarbetsutskottet, som förberett den nordiska gemensamma marknaden, givit uttryck åt.

Fast varje land sålunda har en möjlighet att ordna sitt beskattningssystem på det sätt som bäst anses motsvara dess behov och rådande förhållanden, behöver detta enligt vår uppfattning inte utgöra ett hinder för strävan att förenhetliga beskattningen. Vårt centralförbund anser, att det arbete för reform av beskattningsförhållandena som i Sverige sedan år 1960 utföres av två särskilda statskommittéer, av vilka den ena nämns också i förslaget av herrarna Hernelius och Rihtniemi, i detta avseende är viktigt. Då kommittéernas betänkanden, av vilka det ena rör beskattning av samfund och det andra beskattningssystemet i allmänhet, bl. a. det ändamålsenliga fördelandet av skattebördan mellan indirekt och direkt beskattning, torde bli färdiga nästa år, borde man enligt vårt centralförbunds åsikt vänta på resultaten av dessa kommittéers arbete, innan man påbörjar delvis parallella samnordiska utredningar rörande beskattningsförhållanden, vilka dessutom skulle ha blott en sektor av beskattningen som objekt, på vilken sektor de inbördes skiljaktigheterna kan vara mindre än på vissa andra områden av beskattningen.

Helsingfors den 7 november 1963

Kulutusosuuskuntien keskusliitto (KK) r. y.

Jorma Jalava

Veikko Kuoppala

Akava r.y.:

Strävandena till en liberalisering av världshandeln bl. a. genom tullsänkningar har inom vissa avtalsorganisationer i Västeuropa också lett till forskning för att eliminera övriga hinder som begränsar det internationella varu- och tjänsteutbytet. På grund av det internationella utbytets ständigt ökande betydelse är det, för uppnående av jämbördiga konkurrensförutsättningar, för företagen av vikt att den skattebörda som åvilar produktionen vore så enhetlig som möjligt i de länder som deltar i utbytet.

En dylik minskning av de yttre restriktionerna för konkurrensen till ett minimum skulle ge de företag i olika länder, som deltar i det internationella utbytet, en så jämbördig ställning som möjligt. Konkurrensen skulle alltså försiggå enligt en rent produktiv-kommersiell linje. Statsmakten skulle förhålla sig neutral och för egen del endast skapa förutsättningarna för de konkurrerande företagen.

Det bör observeras, att t. ex. omsättningsskatten i Finland i och för sig inte i högre grad begränsar exportmöjligheterna, emedan omsättningsskatt inte utgår på exportvaror. Å andra sidan är importörerna i det närmaste i samma, stundom t.o.m. i en fördelaktigare position än de inhemska producenterna. Det bör likväl observeras, att den indirekta beskattningen utgör en rätt betydande del av företagens skattebörda.

Vid utredningen av frågan om förenhetligande av de indirekta skatterna torde man särskilt fästa vikt vid att det tillräckligt noggrant klarlägges hur intäkterna av de indirekta skatterna skulle komma att förändras. Dylika förändringar bör uppmärksammas också i statens budgetpolitik så, att skattebördan inom andra branscher inte i motsvarande grad ökas. I samband med diskussionen om lämpligheten av olika beskattningsformer med hänsyn till statens inkomster kan det konstateras, att det med hjälp av indirekt beskattning går lättare och snabbare att skaffa staten skatteinkomster också för akuta behov, emedan organiserandet av en indirekt beskattning går smidigare och snabbare. Härvid borde fästas vikt vid utredandet av möjligheterna för internationella avtal och de utfästelser som bör göras inom ramen för dessa samt vid försök att förenhetliga den indirekta beskattningen. Med beaktande av att vårt land vad grundförutsättningarna beträffar bör en så likartad ställning som möjligt jämfört med övriga, med oss konkurrerande länder, torde man i alla fall förr eller senare att få gå in för en med dessa länder likformig beskattning. Så torde i främsta rummet ske med avseende på de nordiska länderna.

Beträffande förenhetligandet av beskattningsgrunderna och framför allt i samband med studiet av skatternas inverkan på vår produktions konkurrenskraft, önskar AKAVA poängtera, att beskattningen bör betraktas som en helhet. Förenhetligandet av en del av beskattningen får inte betyda att trycket från övriga beskattningsformer ökar. Som tidigare nämnts, bör man

vid undersökningen utgå från att denna uppmärksammar samtliga beskattningsformer och att förenhetligandet utförs så, att den totala skattebördan inte ökas.

AKAVA anser en utredning av den indirekta beskattningens förenhetligande i de nordiska länderna av behovet påkallad och önskar att ovan anförda synpunkter måtte beaktas vid undersökningsarbetet.

Helsingfors den 30 november 1963

Akava r. y.

Styrelseordförande *Kullervo Kuusela*

Ombudsman *Aulis Lintunen*

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland¹:

Såsom känt har frågan om revidering av omsättningsskattelagstiftningen för Finlands vidkommande varit föremål för behandling i riksdagen i november 1963.

I denna liksom i många andra ekonomiska frågor är det på sin plats att konstatera, att det icke är rätt att behandla saken som en fristående fråga så, att man samtidigt icke skulle beakta övriga med densamma nära sammanhängande ekonomiska realiteter. I förslaget nämns, att man i Sverige är sysselsatt med en generell utredning rörande beskattningen, genom vilken man söker skapa sig en allmän bild av hur hela beskattningssystemet fungerar, fördelningen mellan direkt och indirekt beskattning samt socialutgifterna och hur kostnaderna för dessa fördelar sig mellan fysiska och juridiska personer. Just en dylik total utredning vore av behovet påkallad för samtliga nordiska länders vidkommande. Först med utgående från en sådan grund kan frågan om i vilket sakligt förhållande vissa specialskatteformer står till vederbörande lands övriga beskattningsformer på tillräckliga grunder upptagas till prövning. Beskattnings- och inkomstfördelningsfrågorna utgör i det moderna samhället en oskiljaktig helhet, varför jämförelser angående huvudriktlinjerna för inkomsternas fördelning borde företagas även i vidare bemärkelse vid granskning av beskattningen.

Med hänvisning till vad ovan anförts, förenar Landsorganisationen sig om den i förslaget nämnda samfällda undersökningen och harmoniseringen av den indirekta beskattningen på så sätt utvidgad, att utredningsarbetet jämte eventuella rekommendationer omfattar hela beskattningssystemet, inkomsternas och skattebördans fördelning samt den övriga finansieringen av socialförmånerna ävensom synpunkter på erhållandet av förmåner. En dylik grundläggande utredning vore ägnad att skapa en tillräckligt

¹ Yttrandet översatt från finska.

omfattande grundval av fakta ej allenast för åstadkommandet av reformer i fråga om den indirekta beskattningen utan även för många andra sådana reformer, som det expanderande internationella samarbetet förutsätter.

Helsingfors den 29 november 1963

Suomen ammattijärjestö

Jaakko Rantanen

Orvo Lahtinen

Finlands fackföreningars centralförbund (FFC)¹:

Framställningen är dagtecknad den 1 september 1963 och ansluter sig uppenbarligen för sin del till strävandena att förnya omsättningsskattelagstiftningen i Finland. Sedan numera en lag antagits, genom vilken strävanden förverkligas, som i varje fall den finske undertecknaren avser — nämligen en överföring av omsättningsskatten till parti- och minuthandeln, varvid man åtminstone i princip övergått till en mervärdebeskattning — något som undertecknarna även synes förorda, har saken inträtt i ett nytt skede.

Förslagsställarna torde även taga i beaktande en harmonisering med beskattningssystemet inom EEC, samtidigt som det konstateras, att detta i många hänseenden avviker från det nordiska. Försåvitt en harmonisering kunde uppnås i de nordiska länderna synes det som om en del av de nordiska länderna, ifall senare en harmonisering med EFTA och därefter med EEC skulle behövas, skulle nödgas ändra sitt system två eller tre gånger. Förslagsställarna förfäktar vid sådant förhållande i och för sig olika och måhända till och med mycket stridiga strävanden.

Den indirekta beskattningen kan icke i något land behandlas som en fristående företeelse, utan beskattningssystemet måste behandlas som en helhet. I detta sammanhang må det konstateras, att enligt en nyligen verkställd utredning (refererad i »Nordisk Kontakt» nr 14/1963) Finland av alla nordiska länder år 1961 hade den högsta indirekta beskattningen eller 15,8 % — procenttalet var i Sverige 11,75 % — medan Finland däremot hade den nästlägsta direkta beskattningen eller 12,1 %, Danmark 11 %, Sverige 17,6 %. Sedan dess har den indirekta beskattningen i Finland avsevärt höjts. Även i de övriga nordiska länderna har på senaste tid företagits betydelsefulla ändringar i beskattningen.

Enligt centralförbundets uppfattning finns det vid sådant förhållande icke anledning att eftersträva en separat harmonisering av den indirekta beskattningen och formerna för densamma, men däremot vore det på sin

¹ Yttrandet översatt från finska.

plats att företaga en sådan jämförande utredning rörande hela beskattningssystemet, som man för närvarande är sysselsatt med i Sverige.

Helsingfors den 2 december 1963

Finlands fackföreningars centralförbund (FFC)

Vihtori Rantanen

Olavi Saarinen

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

En tillater seg å vise til de alminnelige synspunkter som er gjort gjeldende vedrørende medlemsforslaget om harmonisering av skatter og avgifter på visse varer (sak A 29). Disse synspunkter må også ha sin gyldighet i denne sak hvor særlig spørsmålet om harmonisering av omsetningsavgiften er trukket fram. Når det gjelder spørsmålet om en omlegging av det system som gjelder i Norge med omsetningsavgiften som en generell avgift lagt på siste ledd i omsetningen, vil en spesielt peke på at det i årene 1953—1959 har vært nedsatt 3 komiteer for å utrede dette spørsmål. En har imidlertid funnet å burde beholde det nåværende avgiftssystem som har vært gjeldene helt siden 1940.

Ut fra de betraktninger som er fremholdt i uttalelsen vedrørende sak A 29 og resultatet av de forannevnte utredninger, vil det fra et norsk synspunkt være mange og store betenkeligheter ved en omlegging av avgiftssystemet. Det kan imidlertid på lengere sikt være nyttig å ha nærmere klarlagt hvorledes reglene om omsetningsavgiften bør utformes for å unngå eventuelle skadevirkninger for næringslivet som følge av ulike avgiftssystemer innen de enkelte land. Og det kan være hensiktsmessig at en slik utredning foretas på nordisk basis.

Oslo, 19. desember 1963

Andreas Cappelen

Leif Fjeld

Norges eksportråd:

— — — vil vi herved gjerne gi vår tilslutning til forslaget om en utredning på felles nordisk basis av omsetningsavgiftssystemene i disse land, med sikte på å belyse mulighetene for en harmonisering av denne beskatning i Norden.

Vi er oppmerksomme på at den generelle avgift på omsetningen i de nor-

diske land prinsippielt rammer nasjonale og importerte produkter likt. De noe forskjellige regler med hensyn til hvilke ledd i omsetningen avgiften skal svares av, gjør imidlertid at vi ser en viss eksportmessig interesse for harmonisering på dette punkt. Som eksempel kan nevnes det stigende antall eksportører som tilbyr og leverer varer tollfranko, og hvor leverandørene bør ha sikkert kjennskap til den samlede importavgiftsbelastning som kommer på tale i de enkelte tilfelle.

Oslo, 27. november 1963

Iacob Chr. Prebensen

Erik Hjortaus

Norges industriforbund:

Det kan sikkert ha sin interesse nærmere å vurdere de nordiske avgiftssystemer i relasjon til hinannen og den virkning ulikhetene ved dem kan ha på samhandelen disse land imellom. Vi tror ennvidere det kan være av interesse å få nærmere klarlagt det avgiftssystem som de seks CEE-land synes å ha konsentrert seg om, og forholdet mellom dette system og de nordiske lands systemer. Såvidt forskjelligartet som CEE-systemet er, sammenholdt bl. a. med det norske avgiftssystem, finner vi ikke uten videre å ville gi vår tilslutning til at de nordiske lands avgiftssystemer skal søkes harmonisert med avgiftssystemet i CEE-landene. En eventuell omlegning til dette system vil kunne få de mest vidtrekkende følger, bl. a. av statsfinansiell karakter. Systemets innhold og eventuelle innvirkning på konkurransevilkårene bør først nærmere utredes før man kan ta stilling til spørsmålet om en harmonisering med dette system er ønskelig og nødvendig.

Vi tør be om at det blir tatt hensyn til disse bemerkninger ved fastsettelsen av det eventuelle utvalgs mandat.

Oslo, 1. november 1963

Ærbødigst

Norges industriforbund

Knut Hald

Adm. direktør

Chr. Bergwitz-Larsen

Norges grossistforbund har i skrivelse den 12 november 1963 hänvisat till yttrande av Norges handelsstands forbund (se nedan).

Norske håndverks- og industribedrifiers forbund har i skrivelse den 7 november 1963 forklarat sig inståmma i medlemsforslaget.

Norges handelsstands forbund:

Som fremhevet av forslagstillerne, er man innen EEC nådd forholdsvis langt i arbeidet med harmonisering av den indirekte beskatning, idet man iallfall har fastlagt retningslinjer for et enhetlig avgiftssystem. Vi er enige i at det i arbeidet med en harmonisering innenfor de nordiske land er av største viktighet å følge arbeidet innen EEC. Vi er også enige i at en harmonisering av omsetningsavgiften i de nordiske land er av stor betydning for handelen med EEC-landene og mellom de nordiske land innbyrdes -- og at dette gjelder uten hensyn til om de nordiske land blir tilsluttet Fellesmarkedet eller ikke.

Siktepunktet for en eventuell harmonisering må være å gi næringslivet i medlemslandene ensartede konkurransevilkår. Dersom man skal nå dette mål, er det imidlertid minst like viktig med en harmonisering av de direkte skatter. Vi vil senere avgi uttalelse om det forslag som er fremmet for Nordisk Råd om harmonisering av bedriftsbeskatningen, men vil allerede nu advare mot at man begrenser harmoniseringsbestrebelsene til de indirekte skatter. Vi tror at det spesielt for konkurransen mellom de nordiske land innbyrdes, er viktig å ha for øye de betydelige ulikheter i de direkte skatter.

Med disse bemerkninger finner vi imidlertid å kunne gi vår tilslutning til forslaget.

Oslo, 2. desember 1963

Ærbødigst
Norges handelsstands forbund

Herman Scheel

Direktor

Paal Brunsvig
Sekretær

Norges rederforbund har i skrivelse den 19 november 1963 forklarat sig ej ha något att erinra mot medlemsforslaget.

Landbrukets sentralforbund har i skrivelse den 7 november 1963 förklarat sig i det väsentligaste kunna tillstyrka medlemsförslaget.

Norsk arbeidsgiverforening har enligt skrivelse den 5 november avstått från att yttra sig, då yttrande avgivits av Norges industriforbund (se ovan).

Landsorganisasjonen i Norge:

Spørsmålet om en harmonisering av den indirekte beskatning i de nordiske land er meget omfattende. Det berører viktige virkemidler i den økonomiske politikken, både når det gjelder påvirkning av den økonomiske aktivitet og av inntektsfordelingen i samfunnet. I medlemsforslagets premisser er det gjengitt en rekke synspunkter som Landsorganisasjonen dels kan være enig i, dels stiller seg tvilende til. En har imidlertid ikke funnet noen grunn til på det nåværende tidspunkt å gå nærmere inn på realiteten i disse spørsmål, da medlemsforslagets konklusjon går ut på å få hele dette sakskompleks utredet. Landsorganisasjonen er enig i dette og går ut fra at det senere blir høve til å uttale seg om problemkomplekset når saken er utredet.

Når det gjelder siste setning i forslaget, nemlig »att alla möjligheter till en harmonisering av de nordiska systemen för denna beskattning blir tillvaratagne», vil Landsorganisasjonen på det nåværende tidspunkt ta et visst forbehold. Harmonisering for harmoniseringens egen skyld har liten verdi. Man bör etter Landsorganisasjonens oppfatning vente med å trekke konklusjoner inntil spørsmålet er utredet. Hensikten med en utredning må nettopp være å klarlegge på hvilke områder og i hvilken utstrekning en harmonisering måtte være ønskelig eller nødvendig som ledd i det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land innbyrdes, og eventuelt mellom de nordiske land og Vest-Europa for övrig.

Oslo, 15. november 1963

Landsorganisasjonen i Norge

Knud Nordahl

Paul Engstad

S v e r i g e

Allmänna skatteberedningen:

Såsom närmare skildrats i det remissyttrande, vilket undertecknad avgav den 14 september 1963 över ett inom Nordiska rådet väckt förslag om harmonisering av skattereglerna för aktiebolag och motsvarande associationer i Sverige, Danmark, Finland och Norge, ankommer på skattebered-

ningen att ompröva det svenska skattesystemet i praktiskt taget hela dess vidd, därvid fråga uppkommer såväl om den lämpliga avvägningen av skattetrycket mellan direkt skatt, indirekt skatt och socialavgifter som om utformningen av reglerna inom ett vart av dessa områden. Härefter ligger att skatteberedningen har att pröva ej blott omfånget av den indirekta beskattningen utan även valet av huvudformen för sådan skatt.

Idet nu remitterade medlemsförslaget upptas frågan om ett »utredningsarbete rörande den indirekta beskattningens internationella harmonisering på ett sådant sätt, att en nära samverkan mellan de nordiska länderna kan komma till stånd i denna fråga och att alla möjligheter till harmonisering av de nordiska systemen för denna beskattning blir tillvaratagna». Av motiveringen synes klart framgå att harmoniseringen avses skola ta sikte på själva skatteformen; däremot är ovisst om även skattesatsens höjd åsyftas.

För skatteberedningen har hela tiden stått klart att — när det gäller att ta ställning till frågan om den generella indirekta beskattningens principiella utformning — en mångfald faktorer måste skänkas vederbörligt beaktande. Att närmare ingå på dessa torde i förevarande sammanhang vara obehövt liksom det inte torde böra ifrågakomma att här söka ange hur värderingen av de olika inverkan omständigheterna kan tänkas bli. Däremot må framhållas att den i motiveringen för medlemsförslaget omnämnda internationella aspekten givetvis uppmärksammats vid skatteberedningens utredningsarbete och att man inom beredningen med uppmärksamhet följer den hela tiden fortgående utvecklingen på detta område. Härefter ligger då även att förhållandena på förevarande område inom de övriga nordiska länderna skänkes all uppmärksamhet.

Med hänsyn till att skatteberedningen ännu inte tagit sin ståndpunkt till huvudformen för den indirekta beskattningen, och än mindre givit en sådan ståndpunkt publicitet, kan i rådande läge från beredningens sida ej mer sägas om det förslag, som beredningen enligt sin målsättning avser att avge under första halvåret 1964, än att detsamma kommer att ha föregåtts av ingående överväganden som omfattar jämväl internationella aspekter och harmoniseringsönskemål.

Vad angår den indirekta skattens höjd, kan om denna helt allmänt sägas, att skattesatsens storlek torde vara av mindre betydelse utifrån de allmänna synpunkter, varå det ifrågavarande medlemsförslaget bygger, vid valet av viss skatteform men blir av väsentlig betydelse vid val av annan skatteform. En harmonisering i avseende å det indirekta skattetryckets tyngd möter med andra ord sin särskilda problematik.

För skatteberedningen ter det sig angeläget att få fullfölja sitt omfattande och svärbemästrade arbete i det större perspektiv, som beredningen oavslutligt haft för ögonen. Det ter sig tillika angeläget för beredningen att söka efterkomma sitt åtagande gentemot sin uppdragsgivare att under

första halvåret 1964 framlägga det förslag rörande de fysiska personernas beskattning, som med nödvändighet måste omfatta jämväl den indirekta beskattningen. Mot denna bakgrund kan beredningen inte undgå att hysa farhågor för att ett i början av år 1964 organiserat internordiskt utredningsarbete på ifrågavarande område — oavsett de värden som därmed förvisso kan ur andra synvinklar vara förknippade — kan försvåra eller omöjliggöra beredningens avsikt att framlägga resultatet av sitt utredningsarbete vid nyss angiven tid.

Stockholm den 25 oktober 1963

För allmänna skatteberedningen

G. Hedborg

Generaltullstyrelsen:

I här i avskrift bifogade, av chefen för styrelsens tullbehandlingsbyrå utarbetade promemoria [se Sak A 29, s. 966] har anförts vissa synpunkter på frågan om beskattningens inverkan på de internationella konkurrensförhållandena, till vilka synpunkter styrelsen ansluter sig.

I enlighet med vad som anförts i denna promemoria torde skäl för en harmonisering av den svenska indirekta beskattningen med andra länders skattesystem främst kunna föreligga vid en eventuell svensk anslutning i någon form till EEC. — Vad beträffar den allmänna varubeskattningen synes frågan om dess harmonisering inom nämnda organisation ha nått så långt, att vi icke torde ha någon möjlighet att påverka densamma när en svensk anslutning kan bli aktuell. Vi måste med all sannolikhet acceptera det system som den nuvarande medlemskretsen kan ha kommit överens om. Någon ändring i detta hänseende torde icke kunna ernås genom ett gemensamt uppträdande från de nordiska ländernas sida. Vid sådant förhållande synes spørsmålet för svenskt vidkommande kunna begränsas till ett önskemål att den översyn av vår skattelagstiftning, som för närvarande pågår, icke avlägsnar den svenska generella varubeskattningen från det system som kan förmodas bli antaget i EEC utan i stället såvitt möjligt anknäcker till detta. Enligt vad styrelsen har sig bekant har allmänna skatteberedningen sin uppmärksamhet riktad på denna fråga.

Beträffande en eventuell skatteharmonisering inom EFTA anser styrelsen i överensstämmelse med den uppfattning som uttalats i förenämnda promemoria att åtgärder i detta syfte knappast äro motiverade så länge organisationen bibehåller sin karaktär av frihandelsområde med högst varierande yttre tullmurar i de olika medlemsstaterna.

Vad slutligen angår en harmonisering enbart av de nordiska skattesystemen, utan samband med en dylik åtgärd inom EEC eller EFTA, finner styrelsen anledning härtill icke föreligga i vidare mån än som skulle kunna vara påkallat av de i promemorian berörda olägenheter, vilka i vissa fall kunna förorsakas av skattebefrielse för importen vid resandetrafik o. dyl. Från styrelsens sida är icke något att erinra därest skäl skulle anses föreligga att närmare utreda på vilka punkter särskilda svårigheter göra sig gällande och vilka tillrättaläggande åtgärder som där kunna komma i fråga.

Stockholm den 27 november 1963

Generaltullstyrelsen
Vidar Fahlander

K. Björklund

Kontrollstyrelsen:

I Sverige arbetar för närvarande den allmänna skatteberedningen med en översyn av det svenska beskattningssystemet. Det får förutsättas att beredningen därvid kommer att beröra problem på den indirekta beskattningens område, som är förknippade med den svenska marknadens inlemmande i en handelsgemenskap. Beredningens ställningstagande föreligger ännu icke. Med hänsyn härtill anser sig kontrollstyrelsen icke böra tillstyrka, att ett gemensamt utredningsarbete rörande den indirekta beskattningens internationella harmonisering nu anordnas.

Stockholm den 2 december 1963

Elof Cardelius

L. Mårtenson

Riksskattenämnden:

— — — får riksskattenämnden, som begränsar sitt yttrande till att avse allenast den allmänna varuskatten, anföra följande.

Man torde kunna räkna med att harmoniseringssträvandena i fråga om de allmänna omsättningsskatterna kommer att beaktas av allmänna skatteberedningen under dess arbete. Med hänsyn härtill bör enligt riksskattenämndens mening det ifrågavarande medlemsförslaget icke för närvarande föranleda någon ytterligare åtgärd.

Stockholm den 8 november 1963

Kjell Edström

H. G. Lundin

Kommerskollegium:

I likhet med ett medlemsförslag angående harmonisering av skatteregler-
na för bolag, varöver kollegium avgivit yttrande den 24 september 1963, syf-
tar de nu framlagda förslagen angående harmonisering av den indirekta
beskattningen betydligt längre än vad som tidigare ansetts motiverat av det
nordiska samarbetet. Utkastet till konvention om nordiskt ekonomiskt sam-
arbete innehöll på skatteområdet endast ett förbud mot diskriminatoriska
avgifter m. m. å importerade varor, som nära anslöt till GATT artikel III.
I samarbetsutskottets rapport (SOU 1957: 37) framhölls, att — bortsett
från sådan diskriminatorisk beskattning — ett land i den föreslagna gemen-
samma nordiska marknaden icke genom konsumtionsbeskattning av spe-
ciella varor skulle kunna påverka konkurrensförhållandena till sin fördel,
varför en gemensam marknad icke skulle nödvändiggöra någon samordning
av denna form av beskattning i de deltagande länderna. Vidare skulle en-
ligt utskottets mening icke heller i fråga om de allmänna indirekta skat-
terna en samordning vara nödvändig; sådana skatter eller avgifter har i
allmänhet inarbetats i prisstrukturen och skillnaden i satserna mellan del-
tagarländerna kan vara fullt förenliga med rimliga konkurrensvillkor. —
Till detta vill kollegium endast anmärka att samarbetsutskottet torde ha
förutsatt, att punktskatter och allmänna indirekta skatter inom Norden i
princip ej belastar exportvaror utan påföres i förbrukslandet. Utskot-
tet ansåg följaktligen, att det även efter den gemensamma nordiska mark-
nadens införande skulle vara nödvändigt att upprätthålla kontroll vid grän-
sarna mellan de fyra länderna. Givetvis kommer ej heller förverkligandet
av frihandel mellan de nordiska länderna i dess nu aktuella form — d. v. s.
tullavveckling inom ramen för EFTA — att möjliggöra gränskontrollernas
avskaffande.

Mot denna allmänna bakgrund vill kollegium beträffande medlemsför-
slaget om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning anföra
följande.

I förslaget åberopas det pågående arbetet på en harmonisering av om-
sättningsskatterna inom EEC. Behovet av en sådan harmonisering betingas
emellertid i första hand av svårigheterna för de fem EEC-länder, som till-
lämpar kumulativa omsättningsskattesystem, att på ett invändningsfritt
sätt beräkna utjämningsavgifter och restitution motsvarande den interna
indirekta skattebelastningen å varje vara. Detta speciella problem med där-
av följande risker för konkurrenssnedvridning förekommer ej i handeln
mellan de nordiska länderna, vilka tillämpar non-kumulativa ettledsskatter.
Det är ännu ovisst huruvida EEC:s medlemsstater efter de kumulativa om-
sättningsskatternas avskaffande är beredda att övergå till ett gemensamt
system för allmän indirekt beskattning, exempelvis baserat på mervärdes-
principen. Inom EFTA har något beslut hittills ej fattats om att ens upp-

taga skattefrågor till diskussion, vilket delvis förklaras av att Stockholmskonventionen till skillnad från Romfördraget icke syftar till att skapa en ekonomisk union mellan medlemsländerna. Angivna förhållanden får ses som ett uttryck för att skatteharmonisering tillhör ett framskridet stadium av integrationsprocessen och förutsätter en tämligen långtgående samordning av bl. a. ländernas ekonomiska politik. Med beaktande härav finnes enligt kollegii mening för närvarande ej skäl att påbörja ett samnordiskt utredningsarbete rörande den indirekta beskattningens internationella harmonisering. Detta utesluter självfallet ej, att de nordiska länderna har anledning att nära följa det pågående arbetet på skatteområdet inom EEC, varvid särskilt bör beaktas verkningarna av de olika indirekta skattesystemen på utrikeshandeln. Kollegium vill i sammanhanget erinra om att sistnämnda fråga för närvarande är föremål för studium inom OECD.

Stockholm den 3 december 1963

Nils Malmfors

Rutger Croneborg

Jan Thyberg

Till kommerskollegium har remissyttranden inkommit från nedanstående handelskammrar.

Stockholms handelskammare:

— — — vill handelskammaren erinra om det omfattande utredningsarbete på beskattningsområdet som för Sveriges del bedrivs inom den år 1960 tillsatta allmänna skatteberedningen. Enligt sina direktiv skall beredningen närmare överväga flertalet av de beskattningsformer, vilka särskilt omnämnes i det föreliggande medlemsförslaget. I fråga om företagsbeskattningen skall beredningen ingående undersöka och analysera de verkningar som tänkbara omläggningar i gällande skattesystem kan väntas få från bl. a. handelspolitiska synpunkter. I direktiven erinras vidare om de särskilda problem som hänger samman med utrikeshandeln.

Även enligt Handelskammarens mening vore det i och för sig av värde, i varje fall på längre sikt och som en åtgärd av beredskapskaraktär, om ett gemensamt nordiskt utredningsarbete kunde komma till stånd i syfte att åstadkomma en internationell harmonisering av den direkta beskattningen. En sådan utredning får emellertid enligt handelskammarens bestämda uppfattning icke leda till att den allmänna skatteberedningens arbete, vilket enligt föreliggande uppgifter torde resultera i ett betänkande under våren

1964, fördröjes och att därigenom den alltmer angelägna reformeringen av den svenska skattelagstiftningen försenas.

Stockholm den 13 november 1963

Stockholms handelskammare

Gösta Bohman

Lennart Blom

Handelskammaren i Göteborg:

Handelskammaren finner de i de båda medlemsförslagen framförda synpunkterna värda allt beaktande¹. Även om arbetet inom EEC och EFTA på en harmonisering av de gällande systemen för indirekt beskattning inom respektive grupp ännu ej lett till några bestämda resultat, måste man på lång sikt räkna med att så kommer att ske. EEC-länderna har utan tvekan i detta samarbete ett avsevärt försprång framför EFTA-länderna, och det torde därför vara av vikt att man så noga som möjligt följer utvecklingen inom EEC på området i fråga. Om man redan nu inom de nordiska länderna kunde uppnå en större enhetlighet beträffande reglerna för den indirekta beskattningen, vore detta säkerligen värdefullt. Samtidigt måste dock beaktas, att de förändringar, som eventuellt genomföres, icke försvårar en senare harmonisering inom EFTA och i sista hand en anslutning av EFTA-länderna till EEC. För Sveriges vidkommande kan det enligt Handelskammarens mening också vara av vikt att det föreslagna samarbetet inom Norden icke onödigtvis får fördröja sådana reformer, speciellt beträffande vissa punktskatter, som i dagens läge är aktuella. I stor utsträckning torde punktskatterna nu, sedan en allmän varuskatt genomförts, vara mogna att avskaffas, och det är betydelsefullt, att reformerna på detta område kan genomföras utan dröjsmål.

Under förutsättning, att det nordiska reformarbete, som avses i de remitterade förslagen, äger rum i nära anslutning till utvecklingen på det europeiska området i övrigt samt att de synpunkter beträffande punktskatterna, som ovan anförts, beaktas, vill Handelskammaren sålunda tillstyrka de i Nordiska rådet framlagda medlemsförslagen.

Göteborg den 20 november 1963

För Handelskammaren i Göteborg

B. Thorburn

R. Uddenberg

¹ Yttrandet avser även Sak A 29/1964.

Skånes handelskammare:

Även när det gäller den allmänna varubeskattningen utgör — såsom av förslagsställarna framhålls — olikheterna mellan de nordiska länderna ett hinder för det fria varuutbytet under likvärdiga konkurrensförhållanden, som eftersträvas i det nordiska samarbetet. En viss utjämning av de rådande olikheterna framstår otvivelaktigt som ett angeläget önskemål, och Handelskammaren ställer sig därför positiv till tanken på ett särskilt nordiskt samarbete även på detta område. Genom att harmoniseringssträvandena inom EEC rörande den indirekta beskattningen nu nått så långt att grunddragen av ett gemensamt skattesystem kan iakttagas synes också goda förutsättningar för ett nordiskt samarbete föreligga. Då Handelskammaren sålunda tillstyrker förevarande medlemsförslag utgår emellertid Handelskammaren från att igångsättandet av ett nordiskt samarbete för Sveriges del inte skall komplicera eller fördröja allmänna skatteberedningens pågående utredning av formerna för den indirekta beskattningen.

Malmö den 12 november 1963

Skånes handelskammare

S. Hammarskiöld

Staffan Rylander

Handelskammaren i Gefle:

Liksom i sitt yttrande den 5 september 1963 över ett i Nordiska rådet väckt förslag om harmonisering av skattereglerna för bolag [*se Sak A 16/1964, Ändringsförslag*] vill handelskammaren understryka, att ett nordiskt samarbete på skatteområdet i princip skulle vara av betydelse för näringslivet. Kammaren förmenar emellertid, att i Europasamarbetets nuvarande läge en harmonisering, som endast avser den indirekta beskattningen och allenast omfattar de nordiska länderna, skulle bli en åtgärd på alltför kort sikt. Kammaren grundar denna sin uppfattning framför allt därpå att framdeles hänsyn måste tagas till de långt framskridna integrationssträvanden, som på skatteområdet pågår inom EEC. Som bekant går detta arbete ut på att införa ett enhetligt skattesystem i form av mervärdeskatt (*taxe sur la valeur ajoutée*). Denna skatts slutliga utformning bör i varje fall avvaktas innan de nordiska länderna beslutar sig för en gemensam skattekonstruktion på området. Vad skatteskalorna beträffar är ju dessa beroende av budgetens behov och utformning i de olika länderna och den utsträckning, i vilken direkta skatter påverkar densamma.

Med hänvisning till vad sålunda framhållits finner handelskammaren,

att det väckta förslaget om harmonisering av huvudformerna för den indirekta beskattningen i Norden tills vidare bör bordläggas. Även hänsyn till den nu pågående översynen av den svenska skattelagstiftningen i stort, en översyn som uppgivits inom kort bli tillgänglig för remissbehandling, talar för ett uppskov.

Gävle den 14 november 1963

Handelskammaren i Gefle
för Gävleborgs län, Uppland och Dalarna
Birger Bellander

Hans Undén

Sveriges allmänna exportförening:

Förslaget om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning får ses mot bakgrunden av den indirekta beskattningens allt mer ökade betydelse. Sålunda har vissa länder, som tidigare icke uttagit särskilda skatter på varuomsättningen, på senare tid infört dylika skatter, och i vissa andra länder åter har skattesatserna höjts. Betydande olikheter föreligger vidare i varubeskattningens utformning och nivå olika länder emellan, vilket på grund av diskriminerande importavgifter och överkompenserade exportpremier lett till en snedvridning av konkurrensförhållandena.

För undanröjande av dessa olikheter har inom EEC utförts ett omfattande utredningsarbete. De förslag som nu framlagts syftar till att bereda väg för ett enhetligt konkurrensneutralt omsättningsskattesystem. Inom EFTA har frågan om anpassning av medlemsstaternas olika indirekta skatteformer till ett gemensamt system tagits upp först i år. Med hänsyn till att en harmonisering mellan EFTA-länderna därför måste ses på mycket lång sikt och att den indirekta beskattningen i de nordiska länderna redan företer vissa gemensamma huvuddrag synes det naturligt att — bl. a. i syfte att undersöka möjligheterna av en anpassning till det föreslagna skattesystemet inom EEC — söka etablera ett intimt samarbete mellan de organ som i respektive nordiskt land arbetar med den indirekta beskattningens framtida utformning.

Exportföreningen får under återopande av vad ovan anförts tillstyrka [medlemsförslaget].

Stockholm den 19 december 1963

Sveriges allmänna exportförening

C.-F. Gadde

Bo Damberg

Sveriges industriförbund:

Beträffande frågan om en harmonisering av den generella indirekta beskattningen vill vi först framhålla, att en sådan beskattning enligt vår uppfattning endast skall drabba den privata konsumtionen. De varor och tjänster, som används i produktionen och vid distribution av varor, bör således vara helt fria från indirekt beskattning. Endast därigenom möjliggörs full konsumtions- och konkurrensneutralitet. Att undanröja de inslag i den generella varubeskattningen, som drabbar kostnaderna för produktion, utgör således ett viktigt steg mot önskad harmonisering.

Om sådana åtgärder vidtas och varubeskattningen således endast kommer att likformigt åvila den slutliga konsumtionen, återstår att besvara frågan om behov föreligger av harmonisering av denna del av beskattningen. Svaret på denna fråga är bl. a. beroende av om och i vad mån en så utformad beskattning påverkar handeln i de olika länderna. De förhållandevis små skillnader i skattesatser, som nu föreligger beträffande den allmänna varubeskattningen i de olika nordiska länderna, torde knappast vålla rubbningar i handeln. Däremot kan sådana föranledas av den omständigheten, att beskattningsområdet i de olika länderna inte alltid omfattar samma varugrupper. Av allt att döma torde emellertid i dagens läge dylika förskjutningar förekomma i begränsad omfattning och mindre föranledas av varierande utformning av de allmänna varuskatterna i de olika länderna än av andra statliga åtgärder, t. ex. på jordbrukspolitikens område. En vidgad kontakt mellan de organ, som omhänderhar dessa frågor i de nordiska länderna, skulle måhända vara av värde, om man vill förebygga att alltför stora olikheter uppstår i framtiden. Däremot torde det inte föreligga tillräcklig anledning att nu tillsätta en särskild samnordisk utredningskommitté för harmonisering av den generella indirekta beskattningen.

Stockholm den 10 december 1963

Sveriges industriförbund

Dag Helmers

Erik Eklund

Sveriges grossistförbund:

Vad därefter angår medlemsförslaget om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning vill vi erinra om att även denna fråga är föremål för behandling av allmänna skatteberedningen. Inom denna utredning torde man ha särskild anledning att beakta de överväganden och utred-

ningar, som ägt rum och planeras inom EEC och EFTA rörande varuskatt-ternas harmonisering och för vilka kortfattat redogörs i remisshandlingen. I förslaget påpekas även att man i Danmark och Norge gjort frågan om en anpassning till EEC:s skattesystem till föremål för vissa förberedande undersökningar samt att det svenska Finansdepartementet genom en särskild arbetsgrupp följer EEC:s reformarbete inom skatteområdet i första hand vad gäller den indirekta beskattningen.

De utredningsinitiativ, som tagits i de nordiska länderna, är sålunda inriktade på förutsättningarna att åstadkomma en vidare internationell harmonisering av den indirekta beskattningen, vilket naturligtvis icke i och för sig utesluter att det nordiska utredningsarbetet på lämpligt sätt samordnas i enlighet med det remitterade förslaget.

Stockholm den 13 december 1963

Sveriges grossistförbund

Einar Kördel

G. Cedercrantz

Sveriges hantverks- och industriorganisation:

Vi anser det angeläget och nödvändigt, att den framtida utformningen av den indirekta beskattningen i Sverige så nära som möjligt kommer att ansluta sig till den internationella och särskilt den allmänna europeiska utvecklingen på området. Med denna uppfattning följer att en ökad harmonisering av den indirekta beskattningen de nordiska länderna emellan bör eftersträvas, vilket bl. a. skulle stimulera en fortsatt utveckling av den internordiska handeln. Vi tillstyrker ökat internordiskt samarbete enligt de riktlinjer som anges i förslaget och förutsätter, att dessa frågor tas upp av allmänna skatteberedningen.

Stockholm den 31 december 1963

Sveriges hantverks- och industriorganisation

Hans Grundström

Sveriges lantbruksförbund har i skrivelse den 18 november 1963 hänvisat till yttrande från Lantbrukets skattedelegation (se nedan).

Lantbrukets skattedelegation:

Skattedelegationen har den uppfattningen att en harmonisering av den indirekta beskattningen i Norden har betydelse med hänsyn till handeln

dels mellan de nordiska länderna inbördes dels mellan de nordiska länderna och övriga Västeuropa. Då den indirekta beskattningens framtida utformning för närvarande diskuteras i samtliga nordiska länder är det viktigt att såsom en beredskapsåtgärd möjligheterna av en samordning i dessa frågor undersökes. Delegationen anser därför att det nu till Nordiska rådet väckta medlemsförslaget bör få en positiv behandling.

Stockholm den 12 november 1963

Lantbrukets skattedelegation

A. H. Stensgård

Folke Nilsson

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

TCO anser det vara av vikt att den internationella aspekten uppmärksammas, när det gäller valet av skattesystem för indirekt beskattning. TCO förutsätter dock att allmänna skatteberedningen i sina förslag kommer att ta hänsyn till de internationella relationerna mellan skattesystem och önskemål om harmonisering dem emellan. Utredningsarbetet inom allmänna skatteberedningen bör därför avvaktas innan ytterligare åtgärder vidtages.

Stockholm den 27 november 1963

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Arne H. Nilstein

Landsorganisationen i Sverige:

Den framtida utformningen utav den indirekta beskattningen i Sverige är såsom också framhållits i motionen f. n. föremål för utredning inom 1960 års allmänna skatteberedning.

LO förutsätter att frågan om samordning av den indirekta beskattningen i Sverige med den indirekta beskattningen i såväl de nordiska länderna som i EFTA- och EEC-länderna därvid blir föremål för en ingående prövning. Samtidigt som LO väl inser värdet av en samordning inom Norden på detta område för att ge länderna ensartade konkurrensvillkor inom EFTA vill LO framhålla att de framtida marknadsförhållandena i Europa fortfarande är oklara och att det därför kan vara klokt att låta frågan vila, för att se ifall samordningen inom ett större område kan komma att aktualiseras längre fram i tiden. Det synes inte i och för sig självklart, att en samordning med

den indirekta beskattningsutformningen i EEC-länderna under alla betingelser ger Sverige den bästa konkurrensställningen.

Stockholm den 16 december 1963

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Clas Erik Odhner

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över medlemsförslaget

I. Medlemsförslaget

I förslaget lämnas inledningsvis en redogörelse för de harmoniseringssträvanden och det utredningsarbete beträffande den indirekta beskattningens utformning, som för närvarande pågår inom EEC och EFTA. Särskilt utrymme ägnas den s. k. mervärdeskatt EEC-länderna planerar att gemensamt införa. Förslagsställarna anför därefter, att en harmonisering av den indirekta beskattningen i Norden får betydelse ur olika synpunkter. Det framhålls, att bland de beredskapsåtgärder inför ett nytt läge i fråga om Västeuropas ekonomiska integration, som redan nu kan förberedas, få torde ha så stor betydelse som uppdragande av riktlinjer för en successiv anpassning till ett enhetligt västeuropeiskt system för den indirekta beskattningen, efterhand som ett sådant system genomföres. I förslaget hävdas vidare att, även om en anslutning av de nordiska länderna till EEC ej blir aktuell och även om en skatteharmonisering inom EFTA ej genomföres, en harmonisering av den indirekta beskattningen i Norden blir alltmer nödvändig av hänsyn till handeln med EEC och till den ökade handeln mellan de nordiska länderna inbördes.

Förslagsställarna anser det därför naturligt, att en intim kontakt snarast upptages mellan de organ, som i de nordiska länderna arbetar med dessa spörsmål. Därutöver bör en samnordisk utredningskommitté rörande ifrågasvarande skatteharmoniseringsproblem tillsättas, vilken kan arbeta parallellt med nationella utredningar.

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt organisera utredningsarbetet rörande den indirekta beskattningens internationella harmonisering på ett sådant sätt, att en nära

samverkan mellan de nordiska länderna kan komma till stånd i denna fråga och att alla möjligheter till en harmonisering av de nordiska systemen för denna beskattning blir tillvaratagna.

II. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från femtioen berörda myndigheter och organisationer, nämligen

- från *Danmark* Udenrigsministeriet
 Finansministeriet
 Økonomiministeriet
 Handelsministeriet
 Landbrugsministeriet
 Industriraadet
 Håndværksrådet
 Grosserer-Societetets Komité
 Provinshandelskammeret
 De danske Handelsforeningers Fællesorganisation
- från *Finland* Finansministeriet
 Handels- och industriministeriet
 Tullstyrelsen
 Omsättningsskattekontoret
 Centralhandelskammaren
 Finlands utrikeshandelsförbund
 Finska träförädlingsindustriernas centralförbund
 Finlands industriförbund
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
 Suomen isuuskauppojen keskuskuunta — (Centrallaget för handelslagen i Finland)
 Kulutusosuuskuntien keskusliitto — (konsumtionsandelslagens centralförbund)
 Akava r. y.
 Suomen ammattijärjestö — (Landsorganisationen i Finland)
 Fackföreningarnas i Finland centralförbund (FFC)
- från *Norge* Finans- og tolldepartementet
 Norges eksportråd
 Norges industriförbund
 Norges grossistförbund
 Norske håndverks- og industribedrifters forbund
 Norges handelsstands forbund
 Norges rederförbund
 Landbrukets sentralförbund
 Norsk arbeidsgiverforening
 Landsorganisasjonen i Norge
- från *Sverige* Allmänna skatteberedningen
 Generaltullstyrelsen
 Kontrollstyrelsen
 Riksskattenämnden
 Kommerskollegium

Stockholms handelskammare
Handelskammaren i Göteborg
Skånes handelskammare
Handelskammaren i Gefle
Sveriges allmänna exportförening
Sveriges industriförbund
Sveriges grossistförbund
Sveriges hantverks- och industriorganisation
Sveriges lantbruksförbund
Lantbrukets skattedelegation
Tjänstemännens centralorganisation
Landsorganisationen i Sverige

En redovisning för de väsentligaste synpunkter, som upptages i de ovan redovisade remissyttrandena, följer nedan.

Med endast få undantag anser remissinstanserna att en harmonisering av den indirekta beskattningen i Norden är angelägen och att en anpassning till ett framtida enhetligt centraleuropeiskt beskattningssystem kommer att bli alltmer nödvändig. *Centralhandelskammaren i Finland* framhåller, att det vid strävandena mot en fri världshandel synbarligen ej är tillfyllest att slopa tullbarriärerna. Man bör sträva att harmonisera även andra på den internationella konkurrensförmågan inverkanse faktorer. Konkurrensförhållandena kan, enligt centralhandelskammaren, inte vara enhetliga så länge de förpliktelser staten ålägger företagen — bland dem skatterna och andra på prisen inverkanse avgifter — skiljer sig från varandra i de olika länderna. *Finlands utrikeshandelsförbund* uttalar, att behovet av så enhetliga bestämmelser som möjligt om indirekt beskattning är särskilt påtagligt, emedan omsättningsskatterna även belastar importen och avsiktligt eller oavsiktligt kan få en protektionistisk effekt.

Landsorganisasjonen i Norge vänder sig mot den del av medlemsförslagets konklusion som avser »— — — att alla möjligheter till en harmonisering av de nordiska systemen för denna beskattning blir tillvaratagna». Landsorganisasjonen framhåller, att en harmonisering för dess egen skull har litet värde. Det är den föreslagna utredningens uppgift att klarlägga på vilka områden och i vilken utsträckning en harmonisering kan vara önskvärd eller nödvändig, framhålles det. *Norges handelsstands förbund* anser däremot, att en harmonisering av omsättningsavgiften i de nordiska länderna är av stor betydelse för såväl handeln med EEC-länderna som handeln mellan de nordiska länderna själva. Enligt förbundet gäller detta även om de nordiska länderna inte ansluts till EEC.

Handelskammaren i Göteborg uttalar, att även om arbetet inom EEC och EFTA på en harmonisering av de gällande systemen för indirekt beskattning inom respektive grupp ännu ej lett till några bestämda resultat, måste man på lång sikt räkna med att så kommer att ske. EEC-länderna har utan tvekan i detta samarbete ett avsevärt försprång framför EFTA-länderna, och

det torde därför vara av vikt att man så noga som möjligt följer ifrågavarande utveckling inom EEC. Om man redan nu inom de nordiska länderna kunde uppnå en större enhetlighet beträffande reglerna för den indirekta beskattningen, vore detta säkerligen värdefullt. *Skånes handelskammare* framhåller, att även när det gäller den allmänna varubeskattningen utgör olikheterna mellan de nordiska länderna ett hinder för ett fritt varuutbyte under likvärdiga konkurrensförhållanden. En viss utjämning av de rådande olikheterna framstår otvivelaktigt som ett angeläget önskemål, och handelskammaren ställer sig därför positiv till ett nordiskt samarbete på området.

Som inledningsvis framhölls ifrågasätter några remissinstanser nödvändigheten eller angelägenheten av en harmonisering av den indirekta beskattningen. *Finans- og tolldepartementet* i Norge framhåller, att det från norsk sida finns många och stora betänkligheter gentemot en omläggning av nu gällande avgiftssystem. Departementet hänvisar här till sitt yttrande över Sak A 29 (harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor) i vilket bl. a. framhålles att harmoniseringssträvandena inom EEC får ses mot bakgrund av den mycket intima integration som är Gemenskapens målsättning. En liknande ekonomisk integration planeras inte inom EFTA eller mellan de nordiska länderna. Enligt departementets mening föreligger därför inte något reellt behov av en nordisk harmonisering av den indirekta beskattningen i allmänhet. *Norges industriforbund* anser sig ej heller utan vidare kunna ge sin anslutning till att de nordiska ländernas avgiftssystem skall harmoniseras med avgiftssystemet i EEC. En omläggning till detta system skulle enligt industriforbundet kunna få de mest vittgående följder bl. a. av statsfinansiell karaktär. Likaså anför *Generaltullstyrelsen i Sverige*, att en skatteharmonisering inom EFTA knappast är motiverad så länge organisationen bibehåller sin karaktär av frihandelsområde med högst varierande yttre tullmurar i de olika medlemsstaterna. Vad gäller en harmonisering enbart av de nordiska skattesystemen anser generaltullstyrelsen att anledning till en sådan ej föreligger i vidare mån än som skulle kunna vara påkallat av olägenheter till följd av skattebefrielse för import vid resandetrafik o. dyl. Det hänvisas i remissyttrandet till en bilagd PM angående skatternas inverkan på den internationella konkurrensen. I denna framhålles bl. a. att skatterna ej i och för sig kan anses spela någon avgörande roll för de internationella konkurrensförhållandena. En harmonisering av de olika ländernas skattesystem kan därför i allmänhet inte anses påkallad. Speciellt vid ett frihandelsområde bör en utjämning av skatteförhållandena stå tillbaka för en mer fullständig utjämning på tullområdet. I förhållandet mellan länder i allmänhet såväl inom en tullunion som ett frihandelsområde kan ojämnheter i beskattningen leda till vissa snedvridningar i varuutbytet, vilka visserligen inte är av större betydelse för ländernas ekonomi i stort men kan försäkra olägenheter för berörda företag. Vissa av dessa olägenheter, företrädesvis sådana som sammanhänger med resandetrafik och liknande företeelser, kan

minskas genom harmonisering av skatterna. *Generaltullstyrelsen* framhåller beträffande en anpassning till ett framtida gemensamt system inom EEC, att skatteharmoniseringen där synes ha nått så långt, att det ej torde finnas någon möjlighet att påverka densamma när en svensk anslutning kan bli aktuell. Det system, varom den nuvarande medlemskretsen kommit överens, måste med all sannolikhet accepteras. Någon ändring i detta hänseende torde inte kunna ernås genom ett gemensamt uppträdande från de nordiska ländernas sida.

Kommerskollegium framhåller bl. a. att skatteharmonisering tillhör ett framskridet stadium av integrationsprocessen och förutsätter en tämligen långtgående samordning av bl. a. ländernas ekonomiska politik. Behovet av en harmonisering inom EEC anses i första hand betingat av svårigheterna för de fem EEC-länder, som tillämpar kumulativa omsättningsskattesystem, att på ett invändningsfritt sätt beräkna utjämningsavgifter och restitution motsvarande den interna indirekta skattebelastningen på varje vara. Detta speciella problem med därav följande risker för konkurrensnedvridning förekommer ej i handeln mellan de nordiska länderna, vilka tillämpar nonkumulativa ettledsskatter. Liknande synpunkter framföres av *Håndværksrådet*, *Grosserer-Societetets Komité* och *Provinshandelskammeret*. *Sveriges industriförbund* hävdar att de förhållandevis små skillnader i skattesatser, som nu föreligger beträffande den allmänna varubeskattningen i de nordiska länderna, knappast torde vålla rubbningar i handeln. Däremot kan sådana förändringar av den omständigheten, att beskattningsområdet i de olika länderna inte alltid omfattar samma varugrupper. Av allt att döma torde emellertid i dagens läge dylika förskjutningar förekomma i begränsad omfattning och mindre förändringar av varierande utformning av de allmänna varuskatterna i de olika länderna än av andra statliga åtgärder, t. ex. på jordbrukets område.

De flesta remissinstanserna tillstyrker oreserverat medlemsförslagets hemställan om ett gemensamt organiserat utredningsarbete.

Finansministeriet i Danmark anser att för utredningens genomförande bör tillsättas en kommitté med representanter för de myndigheter i de nordiska länderna, under vilka den indirekta beskattningen hör. Finansministeriet är för sitt vidkommande berett att utse representanter från departementet för told- og forbrugsafgifter för att delta i ett dylikt kommittéarbete. *Tullstyrelsen i Finland* framhåller att den föreslagna undersökningen säkert kan vara nyttig även om den inte leder till praktiska resultat i den närmaste framtiden. Ur tullverksamhetens synpunkt skulle man ha stor nytta av enhetliga bestämmelser rörande indirekta skatter som uppstår i samband med import. *Finans- og tolldepartementet* anser det på längre sikt nyttigt att få klarlagt hur reglerna för omsättningsavgiften bör utformas för att undgå eventuella skadeverkningar på näringslivet som följd av olika avgiftssystem i de enskilda länderna. *Norges eksportråd* tillstyrker att en samnordisk ut-

redning tillsättes med uppgift att belysa möjligheterna för en harmonisering av den indirekta beskattningen i Norden. *Sveriges allmänna exportförening* uttalar att med hänsyn till att en skatteharmonisering inom EFTA måste ses på mycket lång sikt och att den indirekta beskattningen i de nordiska länderna redan företer vissa gemensamma huvuddrag det synes naturligt att — bl. a. i syfte att undersöka möjligheterna av en anpassning till det föreslagna skattesystemet inom EEC — söka etablera ett intimt samarbete mellan de organ som i respektive nordiska länder arbetar med den indirekta beskattningens framtida utformning.

Övriga remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget är i Danmark *Udenrigsministeriet, Økonomiministeriet, Handelsministeriet, Landbrugsmi-*
nisteriet, Håndværksrådet och *De danske handelsforeningers fællesorganisa-*
tion, i Finland *Finansministeriet, Handels- och industriministeriet, Omsätt-*
ningsskattekontoret, Centralhandelskammaren, Finlands utrikeshandelsför-
bund, Finska träförädlingsindustriernas centralförbund, Finlands industri-
förbund, Arbetsgivarnas i Finland centralförbund, Centrallaget för handels-
lagen i Finland, Akava, Landsorganisationen i Finland och *Finlands fack-*
föreningars centralförbund, i Norge *Landbrugets sentralforbund, Landsorga-*
nisasjonen, Norges handelsstands forbund, Norges industrieforbund och *Norske håndverks- og industribedrifters forbund* samt i Sverige *Handels-*
kammaren i Göteborg, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges
lantbruksförbund och *Lantbrukets skattedelegation*.

Några remissinstanser hävdar att en utredning i enlighet med medlemsförslaget skulle bli alltför snäv. *Akava* poängterar att beskattningen bör betraktas som en helhet. Förenhetligandet av en del av beskattningen får ej betyda att trycket från övriga beskattningsformer ökar. Undersökningen bör därför uppmärksamma samtliga beskattningsformer och förenhetligandet utföras så, att den totala skattebördan inte ökas. *Landsorganisationen i Finland* tillstyrker att den föreslagna undersökningen och harmoniseringen kommer till stånd, dock på så sätt utvidgad, att utredningsarbetet jämte eventuella rekommendationer omfattar hela beskattningssystemet. Liknande synpunkter framföres av *Kulustusosuoskuntien keskusliitto, Fackföreningarnas i Finland centralförbund* och *Norges handelsstands forbund*.

Några remissinstanser ställer sig i princip positiva till medlemsförslaget men anser att frågan bör vila något. *Handelskammaren i Gefle* hävdar att en harmonisering, som endast avser den indirekta beskattningen och allenast omfattar de nordiska länderna, skulle bli en åtgärd på alltför kort sikt, och föreslår därför att förslaget tills vidare bordlägges. *Landsorganisationen i Sverige* anför att, samtidigt som organisationen väl inser värdet av en samordning inom Norden på detta område för att ge länderna ensartade konkurrensvillkor inom EFTA, den vill framhålla, att de framtida marknadsförhållandena i Europa fortfarande är oklara och att det därför kan vara klokt att låta frågan vila för att se ifall samordningen inom ett större område kan komma att aktualiseras längre fram i tiden.

Flera svenska remissinstanser anser att en nordisk utredning inte bör igångsättas förrän resultat föreligger av arbetet inom allmänna skatteberedningen, som har att ompröva det svenska skattesystemet i praktiskt taget hela dess vidd, innefattande den lämpliga avvägningen av skattetrycket mellan direkt skatt, indirekt skat och socialavgifter samt utformningen av reglerna inom ett vart av dessa områden. Skatteberedningen har alltså att pröva icke endast omfånget av den indirekta beskattningen utan även valet av huvudform för sådan skatt. *Allmänna skatteberedningen* hyser farhågor för att ett i början av år 1964 organiserat internordiskt utredningsarbete på ifrågavarande område — oavsett de värden som därmed förvisso ur andra synvinklar kan vara förknippade — kan försvåra eller omöjliggöra beredningens avsikt att planenligt framlägga resultatet av sitt utredningsarbete under första halvåret 1964. Liknande synpunkter framföres av *Kulutusosuuskootien keskusliitto*, *Kontrollstyrelsen*, *Riksskattenämnden*, *Stockholms handelskammare*, *Skånes handelskammare*, *Handelskammaren i Gefle*, *Tjänstemännens centralorganisation* och *Landsorganisationen i Sverige*.

Tre remissinstanser förordar en närmare kontakt mellan de nationella utredningsorganen i Norden men tar avstånd från tanken på en gemensam nordisk utredning. *Sveriges industriförbund* uttalar, att en vidgad kontakt mellan de organ, som omhänderhar dessa frågor i de nordiska länderna, måhända skulle vara av värde, om man vill förebygga att alltför stora olikheter uppstår i framtiden. Industriförbundet anser däremot ej, att tillräcklig anledning föreligger att nu tillsätta en särskild samnordisk utredningskommitté för harmonisering av den generella indirekta beskattningen. Liknande synpunkter framföres av *Sveriges grossistförbund*.

Fem remissinstanser avstyrker medlemsförslaget. *Generallullstyrelsen i Sverige och Kommerskollegium* ifrågasätter som tidigare nämnts lämpligheten av en nordisk harmonisering av den indirekta beskattningen. De skäl de anför för sina avstyrkanden har redovisats ovan. *Generallullstyrelsen* har emellertid intet att erinra mot att man närmare utreder på vilka punkter särskilda svårigheter gör sig gällande vid resandetrafik o. dyl. mellan de nordiska länderna och vilka tillrättaläggande åtgärder som där kunna komma ifråga. *Kommerskollegium* framhåller, att de nordiska länderna givetvis har anledning att nära följa det pågående arbetet på skatteområdet inom EEC, varvid särskilt bör beaktas verkningarna av de olika indirekta skattesystemen på utrikeshandeln. *Provinshandelskammeret* påpekar att frågan om Danmarks eventuella anslutning till EEC ännu är olöst, varför det för närvarande vore olämpligt att igångsätta den föreslagna undersökningen och än mer att — ifall undersökningen genomfördes — besluta en dansk anslutning till en harmonisering av den indirekta beskattningen. Förslaget avstyrks vidare av *Håndverksrådet* och *Grosserer-societetets komité*.

Tre remissinstanser — *Norges grossistforbund*, *Norges rederforbund* och *Norsk arbeidsgiverforening* — tar ej ställning till medlemsförslaget.

Sammanfattningsvis kan sägas att trettio två remissinstanser tillstyrker medlemsförslaget, att nio remissinstanser anser att frågan bör vila främst i avvaktan på resultaten av allmänna skatteberedningens arbete, att två remissinstanser tillstyrker en närmare kontakt mellan berörda utredningsorgan o. dyl. i Norden men tar avstånd från en gemensam nordisk utredning samt att fem remissinstanser direkt avstyrker medlemsförslaget. Tre remissinstanser tar ej ställning till medlemsförslaget.

III. Kommitténs utlåtande

I likhet med flertalet remissinstanser anser ekonomiska niomannakommittén det vara betydelsefullt att de nordiska länderna gemensamt närmare överväger vilka åtgärder som erfordras för att förbereda en framtida anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning till det system, som för närvarande håller på att utarbetas inom EEC och som kan väntas komma att bli dominerande på det europeiska fastlandet. Frågan är av stor betydelse, oavsett om en nordisk anslutning till EEC blir aktuell inom rimlig tid eller ej. Det gäller nämligen att under alla förhållanden trygga en fortsatt gynnsam utveckling av såväl den internordiska handeln som handeln mellan Norden och EEC-länderna.

Det är därför viktigt att de nordiska länderna uppmärksammat följer harmoniseringsarbetet inom EEC på detta område. Som framhålles i medlemsförslaget och som även framkommit vid remissbehandlingen sker detta redan i viss utsträckning. Att endast observera utvecklingen inom EEC är emellertid i dagens läge ej tillräckligt. Med hänsyn dels till frågans framskridna läge inom EEC — Europaparlamentet tillstyrkte i oktober 1963 det i medlemsförslaget omnämnda harmoniseringsförslaget, vilket innebär att ett gemensamt mervärdeskattesystem bör vara genomfört inom Gemenskapen vid årsskiftet 1966/67 — dels till frågans mycket komplicerade karaktär, bör aktiva förberedelseåtgärder för en eventuell nordisk harmonisering och anpassning till skattesystemet i EEC icke uppskjutas. Att ett sådant förberedelsearbete lämpligen bör ske i form av en intim samverkan mellan de nordiska länderna synes uppenbart.

Enligt niomannakommitténs mening bör därför, som framhålles i medlemsförslaget, en samnordisk utredning rörande ifrågavarande skatteharmoniseringsproblem komma till stånd. Flera av de svenska remissinstanserna hävdar att en nordisk kommitté ej bör tillsättas förrän betänkande avgivits av allmänna skatteberedningen, som omprövar hela det svenska beskattningssystemet, däribland även den indirekta beskattningen. Detta betänkande väntas föreligga under första halvåret 1964. Remissinstanserna hyser farhågor för att en nordisk utredning skulle försena skatteberedningens arbete. Här torde emellertid i praktiken inte föreligga något problem. Det är givet att den nordiska utredningen måste beakta resultatet av allmänna skattebe-

redningens arbete och den därpå följande svenska debatten. Det finns anledning förmoda att skatteberedningens betänkande kommer att innehålla material, vilket kan begagnas som lämplig utgångspunkt för en nordisk kommittés arbete. En viktig uppgift för kommittén bör vara att tjäna som forum för informationsutbyte rörande utrednings- och lagstiftningsarbetet på den indirekta beskattningens område.

Som sin främsta uppgift bör utredningen ha att undersöka förutsättningarna för och angelägenheten av en harmonisering av de nordiska systemen för indirekt beskattning under beaktande av det system som är under utarbetande inom EEC.

Några remissinstanser gör gällande, att utredningen ej bör begränsas till den indirekta beskattningen utan även omfatta den direkta. Man kan visserligen hävda att de olika skatteformerna är så sammanvävda och bilda ett komplicerat helt, att det svårligen går att betrakta en skatteform isolerad. Denna svårighet uppstår emellertid egentligen först, då fråga är om en harmonisering av skatteskalorna. Undersökningen bör emellertid inriktas på att klarlägga förutsättningarna för ett mer enhetligt system för indirekt beskattning i Norden. En utjämning av skattestrycket är ej ett spørsmål, som kan behandlas på ett nordiskt plan på detta stadium. Niomannakommittén anser därför hinder ej möta att den nordiska skattekommittén koncentrerar sig på den indirekta beskattningen.

Enligt några remissinstanser bör frågan tills vidare uppskjutas, bl. a. med hänsyn till att det ännu ej är fullt klart hur Gemenskapens system kommer att gestalta sig. Ett dröjsmål skulle emellertid av flera skäl vara olyckligt. En undersökning av den karaktär, varom här är fråga, kommer säkerligen att bli tidsödande. Det finns därför ej anledning att vidare uppskjuta denna. Det är också viktigt att kommittén får tillfälle att följa utvecklingen i Sverige, innan ännu allmänna skatteberedningens betänkande resulterat i beslut av svenska riksdagen.

I medlemsförslagets hemställan står bl. a. »— — — och att alla möjligheter till en harmonisering av de nordiska systemen för denna beskattning blir tillvaratagna». I likhet med Landsorganisasjonen i Norge anser ekonomiska niomannakommittén det för tidigt att taga ställning till huruvida en harmonisering bör ske eller ej. Det är underlag för ett dylikt ställningstagande som den föreslagna sammordiska undersökningen avses skola skapa. Denna passus i förslaget till rekommendation bör därför enligt kommitténs mening utgå.

Med stöd av ovanstående synpunkter får ekonomiska niomannakommittén föreslå Nordiska rådet

att rekommendera regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en anpassning av de nordiska syste-

men för indirekt beskattning till det system för denna beskattning, som förbereds inom EEC.

Köpenhamn den 8 januari 1964

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Juha Rihniemi

Bent Røiseland

Reservation

av *Axel Strand*, som ansett, att kommittén bort föreslå rådet att i avvaktan på resultatet av allmänna skatteberedningens arbete uppskjuta behandlingen av medlemsförslaget till en senare session.

BILAGA 3

PM angående harmoniseringen av den indirekta beskattningen inom EEC

(Upprättad av 1. byråsekreteraren Sven Holmstedt)

År 1962 avgav EEC-kommissionen ett förslag till ministerrådet om harmonisering av omsättningsskatterna inom Gemenskapens sex länder. I enlighet med artikel 99 i Romfördraget hänsköts förslaget av ministerrådet till EEC:s parlament för yttrande. Inom parlamentet har nyligen utarbetats en omfattande rapport i frågan samtidigt som ett förslag till resolution har publicerats. Följande redogörelse bygger i huvudsak på de synpunkter som upptas i parlamentets rapport.

Parlamentet anser att trots att skillnaderna på den direkta beskattningens område är väl så stora som skillnaderna på den indirekta, bör harmoniseringen av de senare skatterna ha prioritet. Detta i första hand av följande skäl.

De indirekta skatterna har i allmänhet en mycket påtaglig kostnadsprisökande effekt. Även om det i våra dagar även anses att de direkta skatterna påverkar kostnadsprisstrukturen, är deras effekt aldrig så stark som de indirekta. Indirekta skatter uttas vidare vid gränserna mellan medlemsländerna. Ett exporterande land återbelalar den indirekta skatt som pålagts exporterade varor och ett importerande land pålägger sina indirekta skatter i syfte att skattebelägga importerade varor i samma utsträckning som mot-

svarande nationella. Så länge de nuvarande olikheterna i den indirekta beskattningen består, är det omöjligt att slopa dessa exportrestititioner och importpålagor. Skattegränserna inom EEC kan därför inte slopas förrän den indirekta beskattningen har harmoniserats. Även Romfördraget föreskriver klart att harmoniseringen av de indirekta skatterna skall ha prioritet.

Slopandet av skattegränserna inom EEC anses vara en politisk nödvändighet inte endast av praktiska skäl utan kanske främst med tanke på de psykologiska hinder för integrationen som administrativa gränser inom en gemensam marknad utgör.

Fem av de sex EEC-länderna tillämpar nu s. k. kumulativa skatter, kaskadskatter. Vid ett dylikt system uttas omsättningsskatt vid varje led i omsättningskedjan fr. o. m. råvaran t. o. m. försäljningen i detaljhandeln. Skatten beräknas på hela försäljningspriset i varje led. Det framhålls i rapporten att indirekta skatter av denna typ direkt inbjuder till vertikal integration mellan företag. Antal »skattepliktiga försäljningsled» blir färre för ett integrerat företag och skatten därför lägre. Det är vidare i praktiken omöjligt att vid kaskadskattesystemet uppnå en rimligt exakt skatteutjämning vid gränserna. Dolda exportsubsidier och ett visst mått av protektion vid importen går därför knappast att undvika.

Kaskadskattesystemet bör därför enligt rapporten snarast slopas, även om det inte visar sig möjligt att omedelbart genomföra fullständig harmonisering som även omfattar skattesatserna.

Med tanke på nödvändigheten att avskaffa skattegränserna bör uppmärksamheten inte uteslutande ägnas åt omsättningsskatterna. Även acciserna bör harmoniseras, helst samtidigt med omsättningsskatterna. På denna punkt skiljer sig parlamentets uppfattning från kommissionens. Den senare har än så länge ansett att harmoniseringen av acciserna inte är direkt aktuell, även om den är nödvändig på lång sikt.

Enligt rapporten är det ett ledsskattsystem som tillämpas i bl. a. Schweiz och Storbritannien inte idealiskt för den gemensamma marknaden. En av de väsentligaste invändningarna mot ett dylikt system är att skattesatserna måste vara relativt höga för att garantera en rimlig skatteintäkt. De höga skattesatserna reser psykologiskt motstånd. Parlamentet delar därför kommissionens uppfattning att harmoniseringen av omsättningsskatterna bör baseras på ett mervärde-skattesystem i huvudsak motsvarande det franska »taxe sur la valeur ajoutée». Även enligt detta system uttas skatt vid varje försäljning av en vara, men skatten beräknas endast på den mellan varje led uppkomna värdeökningen. Denna skatteform har inga kumulativa effekter och verkar inte integrationsbefrämjande. Den garanterar vidare den största konkurransneutraliteten, då den möjliggör ett exakt restitutionsförfarande vid gränserna. Skattesatserna kan dessutom hållas relativt moderata utan att statsinkomsterna minskar.

Vid en harmonisering av de indirekta skatterna kommer en rad väsentliga förnödenheter att utsättas för högre beskattning — de socialekonomiska konsekvenserna kommer därför att i vissa fall bli betydande. Parlamentet anser därför att undantagsbestämmelser skall få tillämpas, dock först efter gemensamma konsultationer.

En harmonisering av de indirekta skatterna kommer att påverka statsinkomsterna i en utstäckning som varierar från land till land. I syfte att mildra dessa budgetkonsekvenser har kommissionen föreslagit, att det skall stå medlemsländerna fritt att inkludera detaljhandelsledet i mervärdeskatten (den franska mervärdeskatten sträcker sig endast t. o. m. grosshandelsledet). Parlamentet har inte tagit direkt avstånd från detta förslag men anser att de budgetära konsekvenserna av en harmonisering av de indirekta skatterna bör få verka som en katalysator för en anpassning av de direkta skatterna. Parlamentet anser därför att ett realiserande av kommissionens mer liberala förslag skulle hindra den önskade automatiken beträffande de direkta skatternas anpassning. Med tanke på de budgetära konsekvenserna förordas emellertid ett gradvis genomförande av harmoniseringen.

I kommissionens förslag till direktiv sägs bl. a.: »inte senare än vid början av det fjärde året efter förslaget antagande skall medlemsländerna ersätta sina kumulativa skattesystem med ett icke kumulativt ettledssystem efter eget val; inte senare än vid övergångsperiodens slut skall medlemsländerna införa ett gemensamt mervärdesystem som sträcker sig t. o. m. grosshandelsledet.» Parlamentet har emellertid en annan uppfattning. Enligt rapporten bör de kumulativa skatterna direkt ersättas med ett mervärdeskattesystem. Övergångsperioderna bör vidare förkortas. Strukturen av och sättet för införandet av mervärdesystemet skall gemensamt fastställas senast den 31 december 1964. Själva systemet skall införas senast den 31 december 1967. Ministerrådet skall fatta beslut före utgången av år 1967 på vilket sätt och vid vilken tidpunkt skattesatserna skall harmoniseras.

Stockholm den 4 februari 1964

Medlemsförslag

om statistiskt samarbete

(Väckt av Erkki Hara)

Det nordiska samarbetet inom den officiella statistiken försiggår för närvarande i relativt fast organiserade former inom ramen för de s. k. nordiska chefsstatistikermötena. Till sådana möten samlas vart tredje år cheferna för de statistiska centralämbetsverken i Norden. Det första mötet hölls år 1889 och det senaste — det tjugotredje — i Reykjavik i augusti i år. Mötets förhandlingar publiceras i Nordisk statistisk skriftserie.

Samarbetet har regelmässigt bedrivits inom särskilda utskott med uppgift dels att vara forum för informationsutbyte inom respektive statistikområden, dels att utföra speciella utredningsuppdrag med sikte på nordisk samordning av klassificering, definitioner o. d.

Vid det senaste chefsmötet beslöt man att utskott skulle tillsättas för följande statistikområden:

- Befolknings- och arbetskraftsstatistik.
- Industri- och annan näringsstatistik.
- Samfärdselstatistik.
- Nationalräkenskaper.
- Undervisnings- och annan kulturstatistik.
- Lantbruksstatistik.
- Teknisk samverkan.
- Socialstatistik (inkl. lönestatistik).

De särskilda utredningsuppgifter, som tilldelades de olika utskotten, förutsattes bli slutförda till nästa chefsmöte år 1966. Vissa av dem tänktes skola kunna lösas av vederbörande utskott per korrespondens.

Den samarbetsform, som efter hand utkristalliserats på statistikens område, är byggd på erfarenhet och får antagas vara i och för sig tillfredsställande. Mera tveksamt är däremot om samarbetets intensitet kan betecknas som tillfredsställande och om det praktiska resultat det avsatt är tillfyllest i nuvarande läge, då de starkt ökade förbindelserna mellan länderna ställer allt större krav bl. a. på statistisk information. Trots att det nordiska statistiska samarbetet har gamla anor, gäller fortfarande, att de statistiska serierna inom en rad områden praktiskt taget är ojämförbara. För att något belysa riktigheten av det anförda kan hänvisas till den nordiska

statistiska årsbok — Yearbook of Nordic Statistics — som sedan 1962 utges av Nordiska rådet. Årsboken fyller uppenbarligen ett sedan länge känt behov av statistisk information, särskilt utom Norden, om samhällsliv och förhållandena över huvud taget i de nordiska länderna. I många fall har emellertid den statistiska redovisningen måst bliva ganska knapphändig, vilket ej beror på att nationell statistik saknas utan på att de nationella sifferserierna inte är jämförbara.

Det nordiska statistiska samarbetet bör intensifieras i syfte att lösa nämnda problem och på viktigare områden få fram lätt jämförbara statistiska serier, vilka skulle kunna effektivt utnyttjas i varje enskilt land. Det synes ändamålsenligt att här bygga vidare på den organisationsform som tillämpas vid chefsmötena. Tjänstemän från de statistikproducerande och -bearbetande instanserna i de olika länderna måste få tillräckliga resurser att sammanträffa, så ofta som erfordras för ett snabbt lösande av gemensamma problem, och för att skapa nödig grund för en harmonisering av statistikproduktionen.

Realiserande av detta program kommer att medföra vissa kostnader, bl. a. för resor och för biträdes hjälp. De nordiska länderna har emellertid i artikel 34 i den allmänna samarbetsöverenskommelsen förbundit sig att verka för en samordning av den offentliga statistiken och måste antagas beredda att tillskjuta de resurser, som behövs för realiserande av samarbetsöverenskommelsen på denna punkt.

I anslutning till det anförda kan en jämförelse göras med samarbetet på statistikens område inom Benelux-unionen. Detta torde nämligen kunna i vissa avseenden tjäna som förebild och mönster för ett framtida mer utvecklat nordiskt statistiskt samarbete. Som ett exempel på resultatet av arbetet inom Benelux kan här nämnas unionens statistiska kvartalspublikation — Benelux, Statistisch Kwartaalbericht eller Bulletin Trimestriel de Statistique.

Publikationen innehåller föredömligt färsk statistik — oftast redovisas siffror för sistlidna kvartal — omspannande praktiskt taget alla samhällslivets områden. Särskilt värdefullt är att uppgifterna genomgående möjliggör direkta jämförelser mellan länderna. Alla valutauppgifter redovisas såväl i franc som gulden. Ett kvartalshäfte består av 50 tryckta A 4-sidor, oftast omfattande, bortsett från vissa specialtabeller och diagram, ett femtiotal olika tabeller. Statistiken grupperas under följande huvudavdelningar:

1. Befolkning.
2. Parlamentsval.
3. Undervisning.
4. Sysselsättning och arbetslöshet.
5. Jordbruk och fiske.
6. Industri.
7. Konsumtion.

8. Inrikes handel.
9. Utrikes handel.
10. Transporter och kommunikationer.
11. Turism.
12. Finansier.
13. Löner.
14. Nationalräkenskaper.

Möjligheter att utgiva en liknande publikation för de nordiska länderna bör närmare övervägas. Ett lämpligt forum för undersökning av denna fråga kan måhända chefsmötets utskott vara. Den sakkunskap, som där finns samlad, borde snabbt kunna bedöma, om den nationella statistikens utformning medger en samnordisk kvartalsvis publicering av komparativ statistik. En dylik kvartalspublikation skulle på åtskilliga områden fylla ett påtagligt behov.

På grund av vad som ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna

1. att ställa sådana resurser till de statistiska centralämbetsverkens i Norden förfogande, att en intensifiering av arbetet inom ramen för chefsstatistikermötena möjliggöres och att arbetet på en samordning av den offentliga statistiken snabbt kan giva resultat, samt

2. att närmare undersöka möjligheterna för en löpande publicering av jämförbara serier inom den offentliga statistiken, som har betydelse för det nordiska samarbetet.

Helsingfors i november 1963

Erkki Hara

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté
över medlemsförslaget**

Då remissbehandlingen av det av Erkki Hara väckta medlemsförslaget om utvidgat statistiskt samarbete icke kan väntas vara slutförd i sådan tid, att frågan i sedvanlig ordning kan beredas till avgörande vid rådets tolfte session, får Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté föreslå,

att rådet vid tolfte sessionen måtte utan utskottsbehandling besluta uppskjuta medlemsförslaget till nästföljande session.

Köpenhamn den 8 januari 1964

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Kaarlo Pitsinki

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Axel Strand

Medlemsförslag

om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden

(Väckt av Nina Andersen och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Inden for arkitektstanden i Norden har der gennem en lang årrække fundet et livligt samarbejde sted mellem de enkelte landes faglige organisationer, ligesom et vist samvirke foregår mellem arkitektskolerne. Uddannelsen og de bygningstekniske forhold er stort set de samme i alle landene. Arkitektkonkurrencer står da også i et betydeligt omfang åbne for deltagere fra hele Norden, og der eksisterer et frit nordisk arbejdsmarked for arkitekter i den forstand, at de uden arbejdstilladelse kan tage ansættelse i arkitektfirmaer i de andre nordiske lande. Et stort antal danske arkitekter er således beskæftiget i svenske tegnestuer. Derimod kræves der i hvert fald i Danmark, Finland og Sverige tilladelse for borgere fra andre nordiske lande til at udøve selvstændigt arkitekterhverv.

Dette omfattende nordiske fællesskab ønsker arkitektorganisationerne videreudviklet både for at styrke det faglige samarbejde inden for Norden, for yderligere at højne standens standard og for at sikre de nordiske arkitekter en jævnbyrdigere stilling i forhold til medlemmerne af de øvrige europæiske arkitektorganisationer den dag tilslutning til eller associering med Det europæiske økonomiske Fællesskab (EEC) atter bliver aktuel for en eller flere af de nordiske stater.

Med dette formål for øje har Danske Arkitekters Landsforbund henvendt sig til Nordisk Råd. De synspunkter og forslag, man fra landsforbundets side ønsker at henlede Nordisk Råds opmærksomhed på, fremgår af en resolution (*se Tillæg 1*), der 26. juni 1962 vedtoges af repræsentanter for de nationale arkitektforbund i Norden, samlet til fælles styrelsemøde i Stockholm for at tage stilling til de følger, en eventuel tilslutning til EEC ville få for arkitekterne i Norden. De principper for det nordiske samarbejde, man her tog til orde for, burde dog efter styrelsemødets opfattelse søges virkeliggjort, uanset om tilslutning til EEC fandt sted eller ej.

Eftersom en ligeværdig uddannelse er det nødvendige grundlag for det fælles arbejdsmarked i Norden og eventuelt i Europa, behandler styrelse-

mødets resolution først uddannelsesspørgsmålene. Man anbefaler en intensivering af det bestående samarbejde mellem de nordiske arkitektskoler under hensyntagen til den harmonisering af arkitektuddannelsen, som er i gang inden for EEC-landene. Efter arkitektorganisationernes opfattelse bør uddannelsen af de kvalificerede arkitekter foregå således, at hvert af landene yder en normal uddannelse på bred basis. En eventuel specialuddannelse bør derimod finde sted på et nordisk grundlag som en fælles overbygning på de nationale grunduddannelser.

Resolutionen fra Stockholm-mødet peger dernæst på den afgørende betydning det har, at der skabes ensartede normer for udøvelsen af arkitekt-erhvervet i Norden, og at disse normer afstemmes med de af Den internationale Arkitektunion i 1955 antagne regler (*se Tillæg 2*). Resolutionen henviser særligt til, at man inden for EEC tilsigter at gennemføre en statslig anerkendelse af udøverne af arkitekt-erhvervet. Styrelsemødet finder det ønskeligt at en sådan statslig anerkendelse knyttes til betegnelsen »registreret arkitekt», og at der ved en sådan forstås en arkitekt, som opfylder fordringerne til medlemskab i de nationale arkitektforbund.

Til slut behandler resolutionen de etiske regler for arkitekt-erhvervet, et forsikringssystem på nordisk basis samt ensartede normer for betaling af arkitekternes arbejde.

*

Af de emner, Stockholm-resolutionen behandler, vil vi særligt henlede opmærksomheden på uddannelsesspørgsmålene og på problemet om en offentlig anerkendt ensartet nordisk betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitekt-erhvervet.

*

Forslaget om en grunduddannelse i hvert land for sig og et nordisk samarbejde om specialdiscipliner svarer principielt til de planer, som er forelagt Nordisk Råd for den tekniske uddannelses vedkommende. I betragtning af byggeriets stadig større økonomiske, kulturelle og alment samfundsmæssige betydning og af det dermed skabte voksende behov for højt kvalificerede arkitekter anser vi det for værdifuldt, om der kan foretages en udredning af behovet og mulighederne for en undervisningsmæssig specialisering mellem arkitektskolerne i Norden.

*

Hvad angår en offentlig anerkendt betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitekt-erhvervet oplyses, at for nærværende er inden for EEC- og EFTA-staterne arkitekttitlen beskyttet ved lov i Belgien, Frankrig, Italien, Portugal, Schweiz, Storbritannien og Østrig samt i de vesttyske delstater Bayern og Rheinland Pfalz. Derimod ikke i Holland og Luxembourg.

I Island har man ved lov af 13. januar 1937 fastslået, at »ret til at kalde sig arkitekt har her i landet kun de personer, der har fået ministeriel tilladelse dertil«. Denne tilladelse må ikke udstedes til nogen, medmindre vedkommende har taget en afsluttende eksamen i arkitektur ved et kunstakademi eller en teknisk højskole, som af den islandske arkitektsammenslutning er anerkendt som en fuldgyldig skole i faget.

I Danmark, Finland, Norge og Sverige er benyttelsen af betegnelsen »arkitekt« derimod fuldstændig fri.

Vanskeligheden ved indførelse af en benævnelsesbeskyttelse som den af arkitektforbundene foreslåede består i at definere den kreds af personer, som alene skal være berettigede til at anvende betegnelsen. Et eksempel på den fremgangsmåde, som kan anvendes, finder man i Danmark. Her forelagde undervisningsministeren 9. februar 1955 folketinget et lovforslag om benyttelse af betegnelsen »arkitekt«. Ifølge forslaget, som i øvrigt ikke gennemførtes, begrænsedes betegnelsen arkitekt til personer, som enten har bestået afgangsprøven for arkitekter ved Det kgl. Akademi for de skønne Kunster geller som på anden måde har godtgjort, at de er i besiddelse af de nødvendige kvalifikationer, og som indstilles af et af undervisningsministeriet nedsat fagligt nævn. Personer, som i det sidste år før den foreslåede lovs ikrafttræden havde drevet arkitektvirksomhed som hovederhverv, skulle dog fortsat kunne benytte arkitektnavnet.

Det danske lovforslag byggede på en betænkning afgivet i 1952 af den såkaldte arkitektuddannelseskommission. I motiverne til lovforslaget udtaltes, at det »tilsigter at beskytte de byggende, der ikke selv er i besiddelse af sagkundskab på byggeriets område, således at disse fremtidig har sikkerhed for, at betegnelsen arkitekt er en garanti for betryggende kvalifikationers tilstedeværelse«. Men det betonedes udtrykkeligt såvel i kommissionsbetænkningen som i motiverne til lovforslaget, at det ikke var hensigten at indføre nogen form for monopol på arkitekterhvervet. Lovforslaget drejede sig udelukkende om eneret til en betegnelse, uden at der til denne skulle være knyttet nogen erhvervsbeskyttelse.

Det danske lovforslag af 1955 tilsigtede som nævnt at give eneret til betegnelsen »arkitekt«. Det af de nordiske arkitektorganisationer stillede forslag går derimod ud på at anvende særbetegnelsen »registreret arkitekt«, i overensstemmelse med det engelske udtryk »registered architect« og på linie med betegnelsen »civilingeniør«. Derved vil ingen blive forhindret i også fortsat at kalde sig arkitekt.

*

Udviklingen i Europa har givet principperne i det danske lovforslag fornyet aktualitet og skabt øget interesse om dem i det øvrige Norden. Man må nemlig forudse, at det frie arbejdsmarked for arkitekter, som skal eta-

bleres i EEC inden udgangen af 1965, vil blive gjort betinget af en gensidig anerkendelse af eksamensbeviser og af en samordning af medlemslandenes bestemmelser vedrørende udøvelse af arkitekterhvervet. Eftersom så mange af landene inden for EEC har beskyttet arkitekttitlen ved lov, må man forudse, at denne foranstaltning bliver lagt til grund for de harmoniserede regler inden for EEC.

Såfremt der i de nordiske lande tilvejebringes en benævnelsesbeskyttelse for arkitekter med de fornødne faglige kvalifikationer, vil man derfor i den nuværende situation ikke alene tilgødes de samfundsmæssige hensyn, der motiverede det danske lovforslag af 1955, men tillige tilvejebringe en ensartet nordisk retstilstand med henblik på en eventuel europæisk harmonisering af etableringsreglerne for arkitekter og desuden gøre det lettere for nordiske arkitekter at etablere sig inden for EEC.

Men selv uden at der tages hensyn til disse sidste forhold, vil det — i betragtning af den stadig stærkere udvikling af det nordiske arbejdsfællesskab også på dette område — være nyttigt at skabe ensartede normer i Norden for arkitekter med de fornødne kvalifikationer.

Med henvisning til ovenstående tillader vi os derfor at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de undersøger forudsætningerne for en specialisering af den videregående arkitektuddannelse på nordisk grundlag, samt at de iværksætter en udredning af mulighederne for at fastsætte en ensartet betegnelse for de kvalificerede udøvere af arkitekterhvervet i Norden.

København og Göteborg i november 1963

Nina Andersen

Ingrid Segerstedt Wiberg

TILLÄGG 1

Resolution avgiven av representanter för de nordiska arkitektförbunden den 26 juni 1963

Representanter för arkitektförbunden i Danmark, Finland, Norge och Sverige har varit samlade till extra nordiskt styrelsemöte i Stockholm för att söka klargöra vilka konsekvenser en eventuell anslutning till den europeiska ekonomiska gemenskapen skulle få för arkitekterna i Norden.

Styrelsemötet har sig bekant att förhandlingar för närvarande pågår mellan den europeiska ekonomiska gemenskapens kommission och den kommitté som de sex medlemsstaternas arkitektorganisationer bildat. Denna kommitté, som bildades i Bryssel den 30 maj 1959, har enats om de principer som bör läggas till grund för arkitektyrkets framtida villkor inom den europeiska ekonomiska gemenskapen. Det nordiska styrelsemötet har diskuterat kommitténs förslag och är enigt om att följande principer bör genomföras i det nordiska samarbetet mellan arkitektförbunden vare sig en anslutning till den europeiska ekonomiska gemenskapen blir aktuell eller ej.

1. Styrelsemötet har sig bekant, att det för närvarande existerar ett samarbete mellan arkitektskolorna i Norden och vill rekommendera en intensifiering av detta samarbete. Härvid bör hänsyn tagas till den harmonisering av undervisningen, som arkitektkommittén i Bryssel rekommenderar.

Utbildningen av kvalificerade arkitekter bör ha formen av en normalutbildning på bred basis utan specialisering under studieåren. Eventuell specialisering bör kunna organiseras på internordiskt plan efter genomgången normalutbildning.

2. Det är av avgörande betydelse, att man i överensstämmelse med de internationella regler, som Union Internationale des Architectes antagit år 1955 och som bifogas denna resolution [*se Tillägg 2*], tillskapar enhetliga normer för arkitektyrkets utövande i Norden.

Styrelsemötet anser det önskvärt, att det statliga erkännande av arkitektyrkets utövare, som förutsattes genomförd inom den europeiska ekonomiska gemenskapen, knytes till beteckningen registrerad arkitekt. Med registrerad arkitekt förstås en arkitekt, som uppfyller fordringarna på medlemskap i de nationella arkitektförbunden.

3. Styrelsemötet har ägnat uppmärksamhet åt arkitektens skyldigheter och rättigheter gentemot hans uppdragsgivare och har därvid konstaterat, att de nordiska hedersreglerna är i princip likartade och överensstämmande med de internationella. Styrelsemötet finner dessa regler i stort sett tillfredsställande, men vill samtidigt uttala, att reglerna fortlöpande måste bearbetas, varvid bör beaktas den expansiva utveckling som äger rum inom arkitektyrket.

Med hänsyn till att arkitekten har ett visst ekonomiskt ansvar rekommenderar styrelsemötet förbunden att söka genomföra ett försäkringssystem på internordisk basis. Å andra sidan bör betalningen för arkitektens arbete ske efter i princip gemensamma nordiska normer och de olikheter i dessa normer, som för närvarande föreligger, bör elimineras.

Styrelsemötet förordar, att respektive förbund upptar förhandlingar med

statsmakterna för att söka genomföra gemensamma regler för arkitektyrkets utövande i Norden.

Stockholm den 26 juni 1962

För Danske Arkitekters Landsforbund:

Hans Henning Hansen

Ordförande

Bent Røgind

Generalsekreterare

För Norske Arkitekters Landsforbund:

Frode Rinnan

Ordförande

J. Jervall-Grimelund

Generalsekreterare

För Suomen Arkkitehtiliitto — Finlands Arkitektförbund:

Einari Teräsvirta

Ordförande

Kaj Palmqvist

Generalsekreterare

För Svenska Arkitekters Riksförbund:

Bengt Gate

Ordförande

Lars-Olov Andersson

Verkställande direktör

TILLÄGG 2

Den internationale vedtægt for arkitektvirksomhed

Vedtægten består af 3 afsnit: en indledning, et afsnit vedrørende arkitektens sociale position og selve vedtægten, som præciserer arkitektens pligter og rettigheder. I indledningen »Preamble» konstateres det, at uanset at arkitekterne udøver deres virksomhed under forskellige former som selvstændige eller som ansatte, er det både nødvendigt og muligt at fastsætte moralske regler, som gælder for alle, og som gør arkitektbegrebet eentydigt over hele verden. I det følgende afsnit »Position Sociale de l'Architecte» defineres først arkitektbegrebet, og arkitektens samfundsmæssige betydning fastslås. Det præciseres, at arkitekten skal løse sine opgaver med hensyntagen til samfundet som helhed, og at han er den, der skal inspirere og koordinere de mange led i byggeprocessen. For at løse sine opgaver på rette måde må arkitekten stadig udvikle sin tekniske indsigt og sine kunstneriske evner, ligesom han må være sig sit moralske ansvar bevidst.

Det udtales derefter, at samfundet på sin side må erkende arkitektstandens betydning og i egen interesse skabe den nødvendige baggrund for dens virksomhed. Gennem lovgivningen må samfundet stræbe efter:

a. at definere, hvilke kvalifikationer, der er nødvendige for udøvelse af arkitektvirksomhed,

b. at finde den mest effektive uddannelsesmåde og samtidig forhindre ukvalificeret tilgang til faget,

c. at fastsætte regler for udøvelse af arkitekterhvervet med det formål at sikre en høj moralsk standard.

Endvidere må det

d. hindre overtrædelse af fagets vedtægter ved fastsættelse af strafferegler.

Endvidere fastslås det i dette afsnit, at de nationale arkitektorganisationer uafhængigt af den officielle lovgivning må fastsætte regler, som sikrer gode kollegiale forhold, og at de tillige må vedtage en professionel moral-kodex i overensstemmelse med de i det følgende afsnit angivne principper for arkitektvirksomhed.

Endelig fremholdes det, at uanset under hvilke former arkitekten udøver sin virksomhed, må han altid være sig den fundamentale betydning af sit fag bevidst; kun herved kan han løse sine opgaver i overensstemmelse med de professionelle idealer.

Selve vedtægten »Droits et Devoirs des Architectes» er opdelt i 12 punkter, hvis indhold skal refereres i det følgende:

1. Arkitekten skal stille al sin viden og erfaring til rådighed for sin bygherre, såvel når han udarbejder sit projekt, som når han fører tilsyn med byggearbejdets udførelse, eller når bygherren iøvrigt anmoder om hans råd eller bistand.

2. Arkitekten skal varetage sin bygherres interesser i den udstrækning, det ikke strider mod reglerne for hans erhvervsudøvelse eller de samfundsmæssige interesser.

3. Væksten af arkitektens virksomhed bør alene bero på dens egen værdi, han må derfor afstå enhver form for avertering, og han bør under alle omstændigheder holde sig fri af en merkantil indstilling overfor sit fag.

4. Arkitekten må ikke foretage sig noget, som direkte eller indirekte kan skade en kollega.

5. Arkitekten skal ikke blot afholde sig fra direkte plagiat, men også fra at overtræde de uskrevne moralske love, som på dette område gælder mellem skabende kunstnere.

6. Når arkitekten beskæftiger unge kolleger i sin virksomhed eller på anden måde leder deres arbejde, skal han lade dem nyde godt af sine erfaringer og hjælpe dem i deres bestræbelser for at opnå en stilling, der svarer til deres evner.

7. Arkitekten har den fulde ejendomsret til sine arbejder i henhold til de internationale aftaler og sit eget lands love.

8. Arkitektens faglige uddannelse kvalificerer ham til at lede og koordinere alle slags byggearbejder, herunder også fremstillingen af industrielt udførte elementer og bygningsdele.

9. Når arkitekten tilkalder kunstnere, ingeniører eller andre specialister til et samarbejde, påhviler det ham på forhånd at fastlægge den enkeltes rettigheder, pligter og ansvar.

10. Arkitekten skal med hele sin autoritet søge at skabe et godt indbyrdes samarbejde mellem alle dem, der arbejder på at realisere hans værk, og han skal søge at få dem til at forstå de tanker, der ligger til grund for dette, og de mål, han sigter imod.

11. Arkitekten har ret til rimeligt og retmæssigt vederlag for sine ydelser — herunder også for de ideer, der nyttiggøres. Han skal lade sig betale med honorar eller løn, men under ingen omstændigheder med provision eller andel i overskud. Hvis han samarbejder med byggeindustrien om nye arbejds- eller byggemetoder, er han berettiget til honorering efter de regler, som fastsættes af hans faglige organisation.

12. Enhver ny form for arkitektvirksomhed bør udøves i denne vedtægts ånd.

Indholdet af denne vedtægt afviger, som det vil ses, ikke fra de principper for arkitektvirksomhed, som allerede gennem mange år har været gældende i Danmark og i de øvrige nordiske lande. Den skandinaviske sektion kunne derfor uden betænkeligheder stemme for forslaget, som blev vedtaget med stor majoritet.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté
över medlemsförslaget**

Med hänsyn till frågans komplicerade karaktär samt till att remissbehandling av medlemsförslaget ännu inte slutförts får socialpolitiska niomannakommittén föreslå

att medlemsförslaget utan utskottsbehandling uppskjutes till rådets 13:e session.

Stockholm den 15 januari 1964

Birger Andersson

Kjell Bondevik

Einar Gustafsson

Förman

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Medlemsförslag

om arbetstagares rätt till trygghet i anställning

(Väckt av Kaarlo Pitsinki och Aarne Saarinen)

Förhållandena i de nordiska länderna betecknas ofta som förebildliga då det gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. En tillfredsställande reglering har uppnåtts i vissa delar genom avtal mellan parterna, i andra fall genom lagstiftning. På ett område har man, anmärkningsvärt nog, ej lyckats att helt trygga arbetstagarens rätt till säkerhet i anställningen. Huvudprincipen om arbetsgivares fria rätt att efter gottfinnande entlediga sina anställda är nämligen alltjämt gällande, om ock med vissa begränsningar. Härvidlag skiljer sig i själva verket de nordiska länderna från många andra europeiska länder, där denna fråga antingen lösts avtalsvägen eller genom lagstiftning.

Rättsläget i fråga om den fria uppsägningsrätten är i de nordiska länderna följande.

I Danmark har genom avtal skapats möjligheter till förhandling och prövning i en annan ordning av uppsägningsärendet för fastställande av om en viss uppsägningsanledning varit orimlig mot arbetstagaren.

Utöver vissa lagbestämmelser med förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av värnplikstjänstgöring, äktenskap eller havandeskap eller verksamhet som skyddsombud saknas i Sverige principiella regler angående skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar. Denna fråga regleras i stället genom rättspraxis, avtal mellan arbetsmarknadens parter eller genom föreskrifter i olika tjänstereglementen. I princip sett kan man säga att det råder fri uppsägningsrätt för båda parter i Sverige, d. v. s. om ett arbetsavtal slutits för obegränsad tid, kan det å ömse sidor upptagas till upphörande efter viss uppsägningsstid utan att skäl behöver anföras för denna åtgärd. Denna princip har emellertid under årens lopp begränsats genom vissa avgöranden i rättspraxis och framför allt genom överenskommelse mellan arbetsgivarnas och arbetstagarnas organisationer. Sålunda kan sägas att flertalet arbetstagare, vilkas anställningsförhållande regleras genom kollektivavtal, fått sina anspråk på att icke utan bärande skäl bli skilda från sina anställningar i huvudsak beaktade. Fortfarande kvarstår dock stora grupper av anställda, för vilka en tillfredsställande lösning

av problemet ännu icke uppnåtts, framför allt tjänstemän, i enskild tjänst.

I Norge fastställdes genom 1936 års arbetarskyddslag skyldighet för arbetsgivare att betala skadestånd till en anställd, om den senare uppsäges utan saklig grund. År 1956 utvidgades detta skydd till att vid sidan av skadeståndsutbetalning omfatta ogiltighetsförklaring av uppsägning. Kravet på skydd för äldre arbetstagare betonades därvid starkt.

I Finland och Island har frågan om anställningstryggheten icke reglerats vare sig genom lag eller avtal.

Anställningstryggheten är för arbetstagaren en fråga av vital personlig betydelse. Att ha sin försörjningsfråga för sig och sin familj säkrad utgör icke blott en väsentlig faktor för den anställda själv utan kommer även arbetsgivaren tillgodo i form av ökad trivsel och arbetsglädje på arbetsplatsen och därav följande förbättring av arbetsprestationerna. Även för samhället utgör trygghet i anställningen en betydande tillgång, enär den sociala anpassningen underlättas och risken för att samhället skall nödgas inskrida med ekonomisk hjälp blir mindre.

Det bör här understrykas att med hänsyn till den anda av förtroende, som präglar förhållandet mellan arbetsmarknadsparterna i de nordiska länderna, arbetsgivarna i praktiken sällan vägrar att uppge skäl för en uppsägning. Vid massuppsägningar på grund av driftsinskränkning förfares på ett ur den anställdes synvinkel tillfredsställande sätt. Den anställdes behov att få känna full trygghet i anställningen motiverar emellertid åtgärder på detta område, och i parlamenten höjes med jämna mellanrum krav på lagstiftning om skydd mot obefogade och därmed sammanhängande frågor. Dessa framställningar ha emellertid ännu ej lett till resultat.

Såsom illustration till att förhållandena i Norden ännu icke är nöjaktigt ordnade för alla grupper på arbetsmarknaden kan nämnas den resolution avseende arbetsledare och tekniska funktionärer, som antogs vid den nordiska arbetsledarunionens kongress i Stockholm 15—16 juni 1963. I resolutionen uppmanades medlemsorganisationerna att snarast med respektive länders arbetsgivareföreningar upplaga förhandlingar om en avtalsmässigt garanterad anställningstrygghet. I de eftersträlvade avtalen borde preciseras de skäl, som skulle berättiga arbetsgivare att verkställa uppsägning, tillförsäkra arbetsledare och teknisk funktionär som utan eget förvållande nödgas lämna sin anställning ett till sitt belopp preciserat avgångsvederlag samt föreskriva inrättandet av ett organ som med bindande verkan hade att avgöra trygghetsfrågor i de fall, då parterna förhandlingsvägen icke kunde enas i saken.

Av vad som ovan framförts torde framgå att förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare vid uppsägning är en fråga av stort allmänt intresse och med aspekter som griper in på många olika områden. Då Norden utgör ett gemensamt arbetsverksamhetsområde, synes naturligt att denna fråga löses likartat. Med hänsyn till att en stor del av tjänstemännen ej ha

sin anställning bestämd genom kollektivavtal torde ej vara möjligt att nå fram till en lösning avtalsvägen. I stället torde man böra inrikta sig på att få till stånd en lagstiftning, som lägger fast vissa minimikrav, som måste vara uppfyllda för att en uppsägning skall anses tillåtlig. Lagstiftning bör sedan kunna byggas ut i kollektivavtalen med mera detaljerade regler. Den grundläggande tryggheten i anställningförhållandena bör däremot vara lagfäst.

En gemensam nordisk utredning bör snarast igångsättas för att klargöra utgångsläget för en dylik lagstiftning.

Med stöd av dessa synpunkter får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt låta undersöka möjligheterna att genom en likartad lagstiftning åstadkomma en för alla parter tillfredsställande lösning av spörsmålet om arbetstagares trygghet i anställning, varvid huvudvikten bör läggas på frågan om arbetsgivares fria rätt till uppsägning av anställda.

Helsingfors i september 1963

Kaarlo Pitsinki

Aarne Saarinen

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Arbudsministeriet:**

Det fremgår af sagen, at det omhandlede medlemsforslag nærmere går ud på, at Nordisk Råd bør anbefale regeringerne i fællesskab at lade undersøge mulighederne for gennem en ensartet lovgivning at tilvejebringe en for alle parter tilfredsstillende løsning af spørgsmålet om arbejdstageres tryghed i ansættelsen, hvorved hovedvægten bør lægges på spørgsmålet om arbejdsgiveres frie ret til opsigelse af de ansatte.

I denne anledning skal arbejdsministeriet udtale følgende:

Spørgsmålet om arbejdstageres tryghed i ansættelsen er i Danmark på specielle områder løst gennem lovgivning. Dette gælder således for offentlige tjenestemænd m.v., for medhjælpere og lærlinge. Det vil antagelig endvidere snart gælde for den store gruppe arbejdstagere, der — i et antal af ca. 400 000 — er omfattet af funktionærloven, idet der i indeværende folketingssamling er fremsat ændringsforslag til denne lov, hvorefter arbejdsgivere i tilfælde af usaglig opsigelse kan tilpligtes at udrede en økonomisk godtgørelse til den afskedigede.

Generelle lovbestemmelser til sikring af arbejdstageres tryghed i ansættelsen findes ikke, hvilket må ses på baggrund af, at dette spørgsmål i overensstemmelse med dansk arbejdsretlig tradition har været henvist til løsning ved aftale mellem arbejdsmarkedets parter. Ved den mellem Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen i Danmark den 18. november 1960 indgåede hovedaftale blev der fastsat væsentlige indskrænkninger i arbejdsgivernes hidtil principielt frie afskedigelsesret. Herefter må der ved udøvelsen af retten til at foretage enkeltmandsafskedigelser ikke finde vilkårligheder sted. Klage over påståede urimelige afskedigelser kan indbringes for et særligt nævn, der — såfremt klagen findes berettiget — kan tillægge den afskedigede arbejder en økonomisk godtgørelse på indtil 13 ugers løn.

Tilsvarende bestemmelser findes i den for landbrugsområdet gældende hovedaftale af 1963 og er i øvrigt ved tiltrædelsesaftaler og på anden måde gjort gældende for stort set hele arbejdsmarkedet.

Blandt andet på baggrund heraf har arbejdsretskommissionen i sin i juni 1963 afgivne 2. betænkning udtalt, at kommissionen ikke på indeværende tidspunkt finder tilstrækkelig anledning til ad lovgivningens vej at søge til-

vejebragt et ensartet arbejdsretligt grundlag for samtlige arbejdsmarkedets parter.

Arbejdsministeriet skal for sit vedkommende henvise til foranstående oplysninger med bemærkning, at forslag om større enhed i de nordiske landes arbejdsretlige lovgivning tidligere (i 1955/56) har været behandlet i Nordisk Råd. Efter en nærmere undersøgelse af spørgsmålet vedtog rådet imidlertid, at der ikke skulle foretages videre med hensyn til det da foreliggende forslag. Det tilføjes, at de på dette område mellem de nordiske lande foreliggende afvigende bestemmelser ikke ses at have medført vanskeligheder med hensyn til gennemførelsen af det fællesnordiske arbejdsmarked.

København, den 9. december 1963

P. m. v.

G. Coln

Peer Holm

Dansk Arbejdsgiverforening:

Mellem Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen i Danmark gælder hovedaftalen af 1960, som i § 4, stk. 1, fastslår, at arbejdsgiveren har ret til at lede og fordele arbejdet samt til at anvende den efter hans skøn passende arbejdskraft, dog med den indskrænkning i denne ret, at den skal udøves på en over for arbejderne forsvarlig måde, og således at arbejdernes overenskomstmæssige rettigheder ikke krænkes [*se Bihang 1*]. Bestemmelsen i hovedaftalens § 4, stk. 1, svarer i det hele til punkt 4, stk. 1, i septemberforliget af 1899, som var hovedaftalens forgænger, og hvorefter det antoges, at arbejdsgiveren havde fri afskedigelsesret.

Ved hovedaftalen af 1960 er arbejdsgiverens rettigheder i henhold til § 4, stk. 1, imidlertid blevet væsentligt indskrænket ved den i forhold til septemberforliget nye bestemmelse om urimelige og vilkårlige afskedigelser i § 4, stk. 3.

Det fastslås i denne bestemmelse, at der ved udøvelsen af retten til at foretage enkeltmandsafskedigelser ikke må finde vilkårligheder sted, og det bestemmes endvidere, at klager over påståede urimelige afskedigelser kan behandles for et særligt nævn, såfremt visse betingelser er opfyldt. Betingelserne for, at en klage kan nyde fremme, er, at den afskedigede arbejder er fyldt 20 år og har været uafbrudt beskæftiget hos vedkommende arbejdsgiver i et år. Såfremt dette er tilfældet, har han ret til at begære grunden til afskedigelsen oplyst, og der kan optages organisationsmæssig forhandling om den foretagne afskedigelse. Såfremt denne forhandling ikke fører til nogen afgørelse af sagen, vil det pågældende fagforbund kunne begære sagen behandlet ved Afskedigelsesnævnet, der skal afsige en motiveret ken-

delse om, hvorvidt den foretagne afskedigelse har været rimeligt begrundet i den pågældende arbejders eller virksomheds forhold.

Såfremt nævnet måtte komme til det resultat, at afskedigelsen er urimelig, kan det bestemme, at arbejdsgiveren skal betale den afskedigede arbejder en erstatning, som er maksimeret til 13 ugers løn. Denne erstatning er ikke en egentlig skadeerstatning (for økonomisk skade), men udmåles efter et ret frit skøn over sagens omstændigheder, idet det herom i hovedaftalen alene er bestemt, at den afskedigedes anciennitet skal indgå som et moment i de betragtninger, der ligger til grund for *skønsudøvelsen*.

Tilsvarende bestemmelser findes i hovedaftalerne mellem på den ene side Landsorganisationen i Danmark og på den anden side henholdsvis Sammenlutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger og Landhåndværkernes Hovedorganisation.

I øvrigt foreligger der for arbejdsgivere uden for disse områder i vidt omfang tiltrædelser af hovedaftalen, og det kan i denne forbindelse nævnes, at der mellem Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen er truffet aftale om, at afskedigelsessager mellem medlemmer af Landsorganisationen og arbejdsgivere, som ikke er medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening, kan indbringes for Afskedigelsesnævnet [*se Bihang 2*], såfremt den pågældende arbejdsgiver erklærer sig indforstået hermed. Det kan herved oplyses, at nævnet har behandlet en række sager i henhold til denne særlige aftale, således også en sag, hvor arbejdsgiveren var en offentlig myndighed.

De forannævnte regler er de normalt forekommende for arbejdere, medens retsstillingen for funktionærer efter gældende ret er noget anderledes. Om disses retsstilling skal bemærkes, at der for en meget stor funktionærgruppe, nemlig medlemmer af Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund beskæftiget hos medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening eller Sammenlutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger, gælder regler, der svarer til de førnævnte regler for arbejdere, dog med den forskel, at erstatningsbeløbene udmåles efter lidt andre regler.

Vi kan ligeledes oplyse, at tilsvarende bestemmelser i vidt omfang er blevet optaget i kollektive overenskomster indgået imellem forskellige funktionærorganisationer uden for Landsorganisationen i Danmark og deres modstående arbejdsgivere eller arbejdsgiverorganisationer.

For så vidt angår den øvrige del i funktionærområdet, som er underkastet funktionærloven, bemærkes, at denne lov ikke hjemler nogen beskyttelse mod urimelige eller usaglige afskedigelser. Det skal imidlertid påpeges, at der i indeværende folketingssamling er blevet fremsat forslag til ændringer i den gældende funktionærlov fra såvel oppositionspartierne som regeringen, og at begge disse forslag indeholder bestemmelser om beskyttelse mod urimelige afskedigelser udformet efter samme princip som § 4, stk. 3, i hovedaftalen af 1960.

Under henvisning til denne redegørelse for den bestående retstilstand i

Danmark skal vi som vor opfattelse give udtryk for, at vi ikke mener, at der her i landet foreligger noget behov for en lovgivning som den, det omhandlede forslag tilsigter. Vi skal endvidere understrege, at reguleringen af retsforholdene på arbejdsmarkedet i Danmark normalt har været overladt til arbejdsmarkedets hovedorganisationer, hvis aftaler i vidt omfang har været normgivende også udenfor de områder, der direkte omfattes af disse. Denne fremgangsmåde har vist sig at fungere tilfredsstillende, således at der ikke her i landet har været trang til lovgivning på det arbejdsretlige område.

Det forekommer os derfor uheldigt at skride til en lovgivning på et område, hvor arbejdsmarkedets parter hidtil selv har været i stand til at tilvejebringe tilfredsstillende regler.

I det fremsendte medlemsforslag er det som begrundelse for forslaget anført, at det omhandlede spørgsmål bør løses ensartet i de nordiske lande, fordi disse lande udgør et fælles beskæftigelsesområde. Vi skal i denne anledning påpege, at selv om de arbejdsretlige regler i de nordiske lande er nært beslægtede, findes der dog på mange områder afvigelser, og vi er ikke vidende om, at afvigelser på det her diskuterede område eller på andre områder har voldt vanskeligheder med hensyn til praktiseringen af det fællesnordiske arbejdsmarked.

København, den 25. november 1963

Dansk Arbejdsgiverforening

Johs. Ammundsen

/Jens Degerbøl

BIHANG 1

**Hovedaftalen af 18. november 1960 mellem Dansk Arbejdsgiverforening og
Landsorganisationen de samvirkende Fagforbund, § 4**

§ 4.

Stk. 1. Parterne er enige om, at arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet og til at anvende den efter deres skøn passende arbejdskraft skal udøves på en over for arbejderne forsvarlig måde og således, at arbejderne overenskomstmæssige rettigheder ikke krænkes.

Stk. 2. Såfremt der uden noget forbehold er antaget arbejdskraft til et bestemt angivet akkordarbejde, kan arbejdsforholdene ikke ændres, uden at vedkommende arbejdsgiver godtgør arbejderne det derved eventuelt opståede økonomiske tab. Uoverensstemmelser herom afgøres ad sædvanlig fagretlig vej.

Stk. 3. Ved udøvelsen af retten til at foretage enkeltmandsafskedigelse må vilkårligheder ikke finde sted, og klager over påståede urimelige afskedigelser kan derfor behandles efter nedenstående regler:

a) Såfremt der foretages afskedigelse af en arbejder, der er fyldt 20 år og har været uafbrudt beskæftiget i pågældende virksomhed i mindst 1 år, har den pågældende arbejder ret til at begære oplysning om grunden til afskedigelsen.

b) Hvis man fra arbejderside hævder, at afskedigelsen er urimelig og ikke begrundet i arbejderens eller virksomhedens forhold, kan afskedigelsen kræves lokalt behandlet mellem repræsentanter for virksomhedens ledelse og dens arbejdere.

c) Opnås der ikke herved enighed, skal der, hvis det interesserede fagforbund (eventuelt centralledelse) begærer sagen videreført, omgående optages forhandling mellem organisationerne.

d) Lykkes det ikke ved de ovennævnte forhandlinger at opnå enighed, har det i sagen interesserede fagforbund (eventuelt centralledelse) inden for en frist af 15 dage efter organisationernes forhandling ret til at begære sagen gjort til genstand for behandling i et af hovedorganisationerne nedsat permanent nævn bestående af 2 repræsentanter valgt af hver af hovedorganisationerne samt en af hovedorganisationerne blandt højesterets medlemmer valgt formand og opmand. Kan enighed om valget ikke opnås, udpeges opmanden af højesterets præsident. Valgene gælder for 3 kalenderår ad gangen, og der vælges 2 stedfortrædere for hvert af de 4 nævnsmedlemmer. Nævnet tiltrædes ved hver sags behandling af en repræsentant for hver af de to direkte interesserede overenskomstparter. Intet nævnsmedlem må have direkte tilknytning til ledelsen eller arbejderstaben i en virksomhed, hvis sag er til behandling.

e) Nævnet afsiger en motiveret kendelse, og i de tilfælde, hvor nævnet måtte finde, at den foretagne afskedigelse er urimelig og ikke begrundet i arbejderens eller virksomhedens forhold, kan nævnet bestemme, at arbejdsgiveren skal betale den afskedigede arbejder en erstatning, hvis størrelse skal være afhængig af sagens omstændigheder og ancienniteten af den uberegtiget afskedigede arbejder, men som ikke kan overstige 13 ugers løn beregnet efter den afskedigede arbejders gennemsnitsfortjeneste gennem det sidste år.

Bemærkninger

ad stk. 1. I forhold til septemberforligets pkt. 4, 1. punktum, er der foretaget forskellige ændringer, der dels er udtryk for ønsket om at gennemføre et moderniseret sprogbrug, dels tager hensyn til den retspraksis, der har udviklet sig på basis af septemberforligets pkt. 4.

Specielt bemærkes, at ordene »til enhver tid» er udeladt, fordi retspraksis ikke ses at have tillagt disse ord nogen som helst betydning.

ad stk. 2. Bestemmelsen svarer til septemberforligets pkt. 4, 2. og 3. punktum, men i en moderniseret skikkelse.

ad stk. 3. De i dette stykke optagne bestemmelser imødekommer et stærkt ønske fra arbejderside om at gennemføre en indskrænkning i arbejdsgiverens afskedigelsesret, som i henhold til septemberforligets pkt. 4 var fuldstændig fri. De opstillede regler taler for sig selv, og det skal blot fremhæves, at man har lagt vægt på, at den påståede urimelige afskedigelse først og fremmest gøres til genstand for lokal drøftelse, idet det er hovedorga-

nisationernes opfattelse, at der ofte foreligger misforståelser, der på denne måde kan bringes ud af verden. Det er tanken, at virksomhederne ved disse lokale drøftelser skal være repræsenteret ikke alene ved arbejdslederne, men som regel også ved den øverste ansvarlige ledelse.

BIHANG 2

Forretningsorden for Afskedigelsesnævnet

1) Skriftlig klage, der i henhold til hovedaftalens § 4, stk. 3 d, skal indbringes inden 15 dage efter forgæves organisationsmæssig forhandling, indsendes i 15 eksemplarer til nævnets sekretariat, 3 eksemplarer til modparten i sagen og 2 eksemplarer til egen hovedorganisation, der til orientering videresender det ene eksemplar til modstående hovedorganisation.

Skriftligt tilsvaer udarbejdes og fremsendes på samme vis.

Skriftvekslingen skal indeholde en udførlig redegørelse for sagens omstændigheder, herunder oplysninger om den afskedigede arbejders gennemsnitlige fortjeneste det sidste år, og oplysning om tidspunktet for den organisationsmæssige forhandling.

Sagerne skal fremmes mest mulig, og hovedreglen skal være, at tilsvaer fremsendes inden 15 dage efter modtagelsen af klagen.

Hvis parterne er enige om at gøre en sag til genstand for særlig hurtig behandling, kan fristen for fremsendelse af tilsvaer forkortes, men dog som hovedregel ikke til under 8 dage.

Supplerende skriftveksling kan kun undtagelsesvis finde sted med tilladelse fra nævnets formand. Anmodning herom rettes til nævnets sekretariat.

Sekretariatet vil foranstalte, at indkomne klager og tilsvaer løbende fremsendes til nævnets medlemmer og suppleanter, således at disse til stadighed er kendt med de indbragte sager.

2) Forhandling af sager for nævnet sker ved mundtlig procedure uden anden forberedelse af sagen end den under pkt. 1 omhandlede skriftveksling. Nævnet har dog adgang til, såfremt det findes ønskeligt, at indkalde til forberedende møder.

Proceduren for nævnet foretages i princippet af repræsentanter for de implicerede underorganisationer, respektive enkeltvirksomheder, idet dog hver af parterne er berettiget til at lade sig repræsentere ved hovedorganisationerne.

3) Der tillægges formanden et honorar, der som hovedregel pålægges den tabende part som sagens omkostninger, idet nævnet respektive opmanden, når særlige omstændigheder i den enkelte sag måtte begrunde det, kan fravige denne hovedregel. Hovedorganisationerne hæfter for sagens omkostninger.

Eventuelle honorarer til de øvrige nævnsmedlemmer udredes af de respektive hovedorganisationer efter disses egne regler og er sagens parter uvedkommende.

Øvrige omkostninger ved nævnets virksomhed afholdes af hovedorganisationerne og fordeles ligeligt mellem disse.

4) Forlig, der indgås for nævnet, har ikke præjudicerende virkning og kan, såfremt de påberåbes under procedurer, ikke tillægges nogen form for betydning.

5) Nævnets sekretariat har følgende adresse: Afskedigelsesnævnets sekretariat, c/o Dansk Arbejdsgiverforening, Vester Voldgade 113.

Fællesrepræsentationen for danske arbejdsleder- og tekniske funktionærforeninger:

En forudsætning er dog, at nævnet ikke kommer til at arbejde under ringere vilkår end det, der fremgår af regeringens forslag til ændringer i funktionærloven, et forslag hvortil vi i øvrigt intet har at bemærke.

København, den 22. november 1963

Med venlig hilsen

Aage Rasmussen

Kontor- og Handelsfagenes Arbejdsgiverforening:

I en række kollektive aftaler omfattende en betydelig del af det danske arbejdsmarked har det i adskillige år været optaget bestemmelser om en vis opsigelsesfrist, der sikrer arbejderen den nødvendige tid til at søge andet arbejde til det tidspunkt, da han har måttet opsiges fra sit hidtidige arbejde.

Selv om disse bestemmelser synes at have virket fuldt ud tilfredsstillende fra begge sider på arbejdsmarkedet, rejste fagbevægelsen krav om en udvidet beskyttelse overfor urimelige opsigelser, idet det påstodes, at der på arbejdsmarkedet undertiden fandt opsigelser sted fra arbejdsgiverens eller hans repræsentanters side under sådanne forhold, at det følte uretfærdigt, at arbejderen eller hans organisation ikke var i besiddelse af retsmidler til at træde op imod en sådan uretfærdig behandling fra arbejdsgiverens eller dennes repræsentanters side. Forhandlingerne om dette spørgsmål førte til oprettelse af hovedaftalen af 18. november 1960 mellem Dansk Arbejdsgiverforening og Landorganisationen de samvirkende Fagforbund. Denne hovedaftale vedlægges i 2 eksemplarer, idet der henvises til hovedaftalens § 4.

Når der i det fremsendte medlemsforslag tales om tjenestemænd sigtes hermed tildels til kontor- og handelsfagenes overenskomstområde i Danmark, altså til handels- og kontorfunktionærerne. Om dette overenskomstområde skal vi derfor tillade os specielt at bemærke følgende.

Da hovedaftalen af 18. november 1960 var oprettet imellem hovedorganisationerne, rejste Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark krav om, at bestemmelserne i hovedaftalens § 4 skulle have gyldighed også for handels- og kontorfunktionærernes område.

Dette kunne imidlertid ikke accepteres fra arbejdsgiverside, og motive- ringen herfor var følgende.

Handels- og Kontorfunktionærerne er ligesom andre funktionærer i Danmark omfattet af funktionærloven af 9. juni 1948, der i sin § 2 har givet meget vidtgående indrømmelser til handels- og kontorfunktionærernes og andre funktionærers ønske om tryghed i ansættelsen. Den nævnte lovbestemmelse hjemler således et opsigelsesvarsel på 3 måneder til en måneds udgang efter 6 måneders ansættelse, stigende til 6 måneders opsigelsesvarsel til en måneds udgang efter 9 års ansættelse.

Gennem et lovmæssigt sikret varsel fra 3 til 6 måneder vil der praktisk talt altid være sikret en funktionær den fornødne tid til at skaffe sig andet arbejde ved opsigelsesfristens udløb, forudsat at han er anvendelig i arbejdet og har sørget for at være i besiddelse af en rimelig uddannelse.

I funktionærlovens § 16 gives der endvidere funktionæren ret til den nødvendige fritagelse for arbejdet til at søge anden beskæftigelse. Funktionæren har altså lovmæssig tilsikret ret til den nødvendige frihed til personlig fremstilling i sådanne tilfælde, hvor dette er ønskeligt overfor den nye arbejdsgiver. Selv om der gennemførtes bestemmelser om adgang til erstatning ved urimelig afskedigelse, er det formentlig i det almindelige ansættelsesforhold udenfor de kollektive overenskomsters område umuligt at tænke sig situationer, i hvilke domstolene udover disse meget lange opsigelsesvarsler ville tilkende funktionæren erstatning, idet eventuelt tab af arbejdsfortjeneste udover opsigelsesfristerne altid måtte være begrundet i funktionærens og aldrig i arbejdsgiverens forhold. Yderligere erstatningsbestemmelser udover de lange opsigelsesvarsler ville altså altid komme til at svæve frit i luften uden praktisk anvendelsesmulighed. Og da det i dansk ret er anerkendt, at arbejderen eller funktionæren ikke ved dom kan genindsættes i sit arbejde, idet en arbejdsgiver ikke kan dømmes til at modtage en arbejdsydelse, som han ikke ønsker, forekom det arbejdsgiverne, at de gældende bestemmelser i funktionærloven fuldt ud dækker behovet for tryghed i ansættelsen for funktionærerne i Danmark.

Indenfor de kollektive overenskomsters område kunne det derimod tænkes at en opsigelse kunne være urimelig i den forstand, at den var udtryk for en organisationsfjendtlig handling eller en egentlig organisationsforfølgelse. Under hensyn hertil indsattes i tiltrædelsesoverenskomsten af 25. marts 1961 bestemmelser, der tillemper hovedaftalens § 4 til de særlige forhold på et område, hvor funktionærloven i forvejen indeholder vidtgående regler om tryghed i ansættelsen. Disse bestemmelser er i formen generelle, selv om de altså særligt tager sigte på tilfælde af organisationsforfølgelse.

Indtil nu har der dog ikke foreligget noget tilfælde i praksis, hvor disse nye bestemmelser har fundet anvendelse indenfor handels- og kontorfunktionærernes område.

Der vedlægges eksemplar af tiltrædelsesoverenskomsten af 25. marts 1961 [*se Bihang*].

Uanset at de nævnte bestemmelser i tiltrædelsesoverenskomsten kun kan tænkes at få betydning i tilfælde af organisationsfjendtlig virksomhed fra arbejdsgiverens side, er der dog nu i folketinget fremsat forslag om at gøre tiltrædelsesoverenskomstens bestemmelser gældende også for funktionærer udenfor overenskomstråderne. Da forslag i denne retning er optaget såvel i et af de to største oppositionspartier den 15. marts 1963 i folketinget fremsat forslag til ændring i funktionærloven som i det nu af regeringen fremsatte forslag, kan det formentlig betragtes som givet, at de pågældende bestemmelser i indeværende folketingssamling vil blive ophøjet til lov.

Hermed vil der altså være sikret funktionærerne i Danmark en yderligere — omend ganske vist kun rent formel — lovmæssig tryghed i ansættelsen på linie med de bestemmelser, der gælder i de kollektive overenskomster.

København, den 18. november 1963

Med venlig hilsen

(*sign.*)

BIHANG

Tiltrædelsesoverenskomst

ad hovedaftalens § 4:

Stk. 3 udgår og erstattes af følgende:

»Ved udøvelsen af retten til at foretage enkeltmandsafskedigelser må vilkårligheder ikke finde sted, og klager over påståede urimelige afskedigelser kan derfor behandles efter nedenstående regler:

a. Ifølge § 17 i funktionærloven af 9. juni 1948 har funktionæren, der opsiges, ret til at begære oplysning om årsagen til afskedigelsen.

b. Dersom man fra funktionærside hævder, at en afskedigelse af en handels- og kontorfunktionær, der er fyldt 20 år og har været uafbrudt beskæftiget i pågældende virksomhed i mindst 1 år, er urimelig og ikke begrundet i funktionærens eller virksomhedens forhold, kan afskedigelsen kræves lokalt behandlet mellem repræsentanter for virksomhedens ledelse og dens funktionærer.

c. Opnås der ikke herved enighed, skal der, hvis forbundet begærer sagen videreført, omgående optages forhandling mellem organisationerne.

d. Lykkes det ikke ved de ovennævnte forhandlinger at opnå enighed, har Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund indenfor en frist af 15 dage efter organisationernes forhandling ret til at begære sagen gjort til genstand for behandling i det nedenfor i § 5, stk. 1 a, omhandlede nævn.

Intet nævnsmedlem må have direkte tilknytning til ledelsen eller funktionærstaben i en virksomhed, hvis sag er til behandling.

e. Nævnet afsiger en motiveret kendelse, og i de tilfælde, hvor nævnet måtte finde, at den foretagne afskedigelse er urimelig og ikke begrundet i funktionærens eller virksomhedens forhold, kan nævnet bestemme, at ar-

bedsgiveren udover den funktionæren i medfør af funktionærloven af 9. juni 1948 tilkommende løn skal betale den afskedigede funktionær en erstatning, hvis størrelse skal være afhængig af sagens omstændigheder og den uberettiget afskedigede funktionærs anciennitet, men som ikke kan overstige funktionærens månedsløn i halvdelen af den opsigelsesfrist, som den pågældende har krav på i medfør af § 2 i funktionærloven.

Hvis den uberettiget afskedigede var fyldt 30 år, skal erstatningen dog under hensyntagen til omstændighederne i den enkelte sag kunne gå op til 3 måneders løn, selv om den maksimale erstatning beregnet efter foranstående regler ville være mindre.»

København, den 25. marts 1961

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger:

Som rigtigt anført i det finske forslag er ordningen i Danmark baseret på en aftale og ikke på en lovgivningsforanstaltning. Aftalen er oprindelig truffet den 18. november 1960 mellem Dansk Arbejdsgiverforening og LO, og denne ordning er tilpasset landbrugets særlige forhold ved en aftale af 11. januar 1963 mellem Sammenslutningen og LO.

Bestemmelserne om tryghed og påtaleret overfor urimelige afskedigelser findes i § 4. Der er herved givet den enkelte arbejder, der afskediges, ret til at få meddelt skriftligt begrundelsen for sin afskedigelse. Betingelsen herfor er dog, at han er fyldt 20 år og derefter i mindst 1 år har været uafbrudt beskæftiget hos den pågældende arbejdsgiver. Når disse betingelser er opfyldt, kan han ved afskedigelse kræve sig meddelt skriftligt begrundelsen for afskedigelsen. Finder han denne utilfredsstillende, kan han gennem sin organisation rejse påtale, og lykkes det ikke ved organisationsmæssig forhandling at komme til enighed, kan sagen i sidste instans forelægges et afskedigelsesnævn til afgørelse. Reglerne herom findes nærmere udformet i § 4. Vi understreger, at der her er tale om påtaleret overfor enkeltmandsafsbedigelser og f. eks. ikke afsbedigelser i anledning af omlægning af driften eller indførelsen af nye arbejdsbesparende maskiner.

Vi må være af den opfattelse, at dette ret ømtålige forhold bedst ordnes gennem organisationsmæssige aftaler og ikke gennem lovgivningsforanstaltninger. Vi peger endvidere på, at for så vidt man ville forsøge indenfor det nordiske geografiske område at indføre nye ensartede regler for alle landene, så ville man sikkert herved fra arbejderside insistere meget kraftigt på, at det blev de for arbejderne gunstigste regler på alle punkter, der blev gennemført som almindelige regler. Dette kan vi ikke anse for rimeligt. Ordningerne må hver for sig anses for et samlet hele, og det er ikke meningen at plukke ud fra de enkelte ordninger respektive i Danmark, Norge og Sverige de for arbejderne gunstige betingelser i hvert enkelt tilfælde.

Vi kan derfor ikke anbefale, at man forsøger at gennemføre ensartede lov-mæssige foranstaltninger på dette område.

København, den 20. november 1963

For Sammenslutningen af
Landbrugets Arbejdsgiverforeninger

A. V. Juhl

Formand

Fællesrådet for danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer:

1. Vedr. lovforslag 2. oktober 1963 nr. 6

Forslaget er identisk med nr. 6 i det den 15. marts 1963 fremsatte lovforslag, hvortil FTF i skrivelse af 10. april 1963 til det dengang nedsatte folketingsudvalg bemærkede følgende:

Iflg. lovforslaget nr. 6 tilføjes til § 10, stk. 2, som nyt punktum følgende:

Overordnede funktionærer, som af arbejdsgiveren er særligt bemyndiget til på dennes vegne at regulere arbejdsvilkårene i forhold til det øvrige personale, herunder eventuelt har fået meddelt ansættelses- og afskedigelsesret, kan af arbejdsgiveren dog forlanges holdt uden for kollektive overenskomstforhandlinger vedrørende det øvrige personale.

Da specielt udtrykket »er særligt bemyndiget til på dennes vegne at regulere arbejdsvilkårene i forhold til det øvrige personale» i praksis vil medføre en række fortolkningsproblemer, samt volde en række FTF-organisationer store vanskeligheder i deres forhandlinger, må FTF tage afstand fra den foreslåede formulering, og man skal i stedet foreslå, at lovforslagets nr. 6 udformes således:

Til § 10, stk. 2, føjes følgende:

Det kan ikke som vilkår for afslutning af kollektive overenskomster med en funktionærforening kræves, at overordnede funktionærer holdes uden for medlemskab af funktionærforeningen. Dog kan arbejdsgiveren kræve, at sådanne overordnede funktionærer, der har en almindelig bemyndigelse til på arbejdsgiverens vegne at træffe bindende aftaler med hensyn til ansættelse og afskedigelse af andre funktionærer inden for funktionærforeningen, holdes uden for forhandlinger om kollektive overenskomster vedrørende de øvrige funktionærer i funktionærforeningen.

Under hensyn til, at det er teknisk vanskeligt i lovtekst præcist at anføre, hvilke overordnede funktionærer der herefter kan holdes uden for forhandlinger om kollektive overenskomster vedrørende de øvrige funktionærer, skal man anmode om, at der i betænkningen fra udvalget optages følgende bemærkninger til forslaget:

Ved højesteretsdom af 1951 er det statueret, at den nugældende funktionærlovs § 10, stk. 2, ikke er til hinder for, at arbejdsgiveren som vilkår for

afslutning af en kollektiv overenskomst med en funktionærforening forud kræver en hovedoverenskomst, hvor visse overordnede holdes uden for medlemskab af funktionærforeningen.

Den foreslåede tilføjelse til § 10, stk. 2, sikrer, at et sådant vilkår fremtidig ikke kan stilles, idet dog arbejdsgiveren kan kræve, at de ganske enkelte funktionærer, der har en almindelig bemyndigelse til på arbejdsgivers vegne at træffe bindende aftaler med hensyn til ansættelse og afskedigelse af andre funktionærer indenfor funktionærforeningen, holdes uden for forhandlinger om kollektive overenskomster vedrørende de øvrige funktionærer. Det bemærkes, at undtagelsesbestemmelsens område er meget snævert, idet det kræves, at der er tillagt funktionæren en almindelig bemyndigelse til at træffe bindende aftaler. Den en skibsfører ved sømandsloven tillagte specielle bemyndigelse til på rederens vegne at ansætte og afskedige vil f. eks. ikke kunne give arbejdsgiveren ret til at kræve skibsførerne holdt uden for eventuelle kollektive overenskomster, omfattende søfarende funktionærer.

FTF kan påny henvise til ovenstående udtalelse, men skal tilføje, at man — såfremt flertal på nuværende tidspunkt ikke kan skabes for FTF's forslag — vil kunne tiltræde, at spørgsmålet udskydes til senere behandling under forudsætning af, at arbejdsministeren nedsætter et udvalg med repræsentation fra bl. a. arbejdsmarkedets parter — herunder FTF — til nærmere behandling og undersøgelse af de arbejdsretlige problemer, der måtte opstå ved en løsning af det af FTF rejste spørgsmål.

2. Vedr. lovforslag 2. oktober 1963 nr. 7 og 8

FTF er opmærksom på, at funktionærloven i sin nuværende affattelse ikke klart løser de problemer, der omhandles i forslaget nr. 7 og 8. Det skal således oplyses, at det for nylig for en FTF tilsluttet funktionærorganisation, Danske Forsikringsfunktionærers Landsforening, har været nødvendigt at anlægge sag mod Kontor- og Handelsfagenes Arbejdsgiverforening for at søge afklaring af forhandlingsretlige forhold. Nævnte sag er endnu ikke afsluttet. FTF er derfor interesseret i en løsning af de i lovforslaget nævnte problemer ved tilføjelser til funktionærloven.

Såfremt flertal på nuværende tidspunkt ikke kan skabes for gennemførelse af lovforslag, skal FTF foreslå, at spørgsmålene henvises til behandling i det ovenfor under 1 nævnte udvalg.

3. Vedr. lovforslag 2. oktober 1963 nr. 2 og 3 og lovforslag 18. oktober 1963 nr. 3

Forslaget i lovforslag 2. oktober 1963 nr. 2 og 3 er identisk med nr. 2 og 3 i det den 15. marts 1963 fremsatte lovforslag, hvortil FTF i skrivelse af 10. april 1963 til det dengang nedsatte folketingsudvalg bemærkede følgende:

Iflg. lovforslagets nr. 2 indsættes i § 3 en beskyttelse mod urimelige afskedigelser, der stort set svarer til de regler, der er indført ved hovedaftalen af

18. november 1960 mellem Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen i Danmark, De samvirkende Fagforbund.

FTF ser med tilfredshed, at beskyttelse mod urimelige afskedigelser indføres i funktionærloven, men er dog betænkelig ved, at den eventuelle erstatning maksimeres til tre måneders løn, idet en sådan erstatning for en specialuddannet funktionær med lang anciennitet ikke vil være tilfredsstillende. FTF finder, at det bør overlades til domstolene at fastsætte erstatningens størrelse, samt at der bør være mulighed for i særlige tilfælde at yde større erstatning end tre måneders løn. *Man skal derfor foreslå, at »dog højst en erstatning, der svarer til tre måneders løn» udgår af lovforslagets nr. 2.*

FTF har med tilfredshed bemærket, at lovforslag 18. oktober 1963 nr. 3 — for funktionærer med betydelig anciennitet — delvis imødekommer FTF's ønske, men man skal henstille, at der ved den endelige udformning af lovforslaget tages yderligere hensyn til FTF's bemærkninger.

4. Vedr. øvrige forslag i lovforslag 2. oktober 1963 og 18. oktober 1963

Under hensyn til, at de omhandlede forslag indeholder en række forbedringer for funktionærerne, skal FTF henstille, at de gennemføres.

København, den 14. november 1963

For Fællesrådet for danske Tjenestemand-
og Funktionærorganisationer

N. C. Thomsen Nielsen

Formand

Marvin Madsen

Sekretær

Landsorganisationen i Danmark:

Landsorganisationen i Danmark De samvirkende Fagforbund har ikke noget at indvende mod det stillede medlemsforslag. Vi finder, at det finske forslag kun kan have en gavnlig virkning. En ligestilling inden for de nordiske områder vil altid have vor interesse og har betydning for Norden i sin helhed.

København, den 12. november 1963

P. f. v.

Eiler Jensen

Frands E. Pedersen

Finland**Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:**

Den lagstiftning, som gäller arbetarskydd och dess utvecklande, ankommer i vårt land på socialministeriet. Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena anser för sin del, att det för skötseln av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden endast vore till fördel att arbetarskyddslagstiftningen i alla de nordiska länderna i största möjliga utsträckning lades på enhetlig grund.

Helsingfors den 15 november 1963

Minister *Olavi Lahtela*

Äldre regeringssekreterare *A. Olavi Koskinen*

Socialministeriet:

Upprinnelsen till ifrågavarande förslag bör uppenbarligen sökas i den omständigheten, att Internationella arbetskonferensen under åren 1962 och 1963 behandlade samma sak. Såsom ett allmänt konstaterande kunde anföras, att i flertalet länder utvecklingen gick i den riktningen, att skydd för arbetstagare i samband med upphörande av arbetsförhållande borde eftersträvas och att från arbetsgivarnas sida förutsattes vissa åtgärder, såvida arbetstagarens arbetsförhållande upphörde till följd av initiativ från arbetstagarens sida. Samtidigt konstaterades det emellertid, att man på arbetstagarhåll icke alls alltid önskade exempelvis uppsägningskydd. Så förhåller det sig i synnerhet i det fallet, att vid full sysselsättning efterfrågan på arbetskraft är större än utbudet. Arbetstagarna önskar i sådant fall bevara sin fulla frihet att säga upp sig från sin arbetsplats utan uppsägningsstid av viss längd samt sin rätt att övergå i tjänst hos annan arbetsgivare, som eventuellt erbjuder honom bättre arbets- och lönevillkor. Saken är naturligtvis en annan, om det är fråga om så pass ensidigt uppsägningskydd, att det gäller endast sådana fall, i vilka initiativet till anställningens upphörande kommer från arbetsgivaren. I synnerhet under arbetslöshetstider ligger det självfallet i arbetstagarnas intresse att kunna bevara sin arbetsplats eller att åtminstone i god tid få kännedom om eventuellt upphörande av arbetsförhållande och anledningen därtill, innan anställningen faktiskt upphör.

Det allmänna förfarandet i fråga om de vid Internationella arbetskonferensen behandlade ärendena är, att man i frågor, som för arbetstagarna är av vikt, eftersträvar en internationell konvention, som ILO:s medlemsstater sedan godkänner. I fråga om upphörande av arbetsförhållande ut-

arbetades likväl icke någon konvention utan endast en rekommendation, som icke förpliktar medlemsstaterna till efterlevnad utan endast är att betrakta såsom ett mål, till vilket varje land borde sträva.

Avsikten med ifrågavarande rekommendation vid 1963 års arbetskonferens är att få till stånd, att entledigande av arbetstagare icke tillgripes, såframt icke därtill föreligger giltigt skäl, som har samband med arbetstagarens kunnighet eller uppförande eller grundar sig på företagets, inrättningens eller driftställets verksamhetsförutsättningar. Såsom skäl, vilka berättigar till entledigande, skulle icke få betraktas arbetstagarens medlemskap i fackförening eller deltagande i sådan förenings verksamhet. Val av arbetstagare till förtroendemän och arbetstagarens verksamhet såsom sådan borde lika litet som den omständigheten, att arbetstagaren tidigare har varit verksam i sådan uppgift, få utgöra skäl till entledigande. Såsom motiv för avskedande borde icke heller enligt nämnda rekommendation den omständigheten betraktas, att arbetstagaren i god tro har anfört besvär eller deltagit i rättegång mot arbetsgivaren i sådana fall, i vilka arbetsgivaren har ansetts ha brutit mot lag eller andra föreskrifter. I rekommendationen upprepas likaså det redan tidigare godkända kravet, att arbetstagarens ras, hudfärg, kön, civilstånd, religion, politiska åsikter, nationalitet eller sociala härkomst icke får utgöra skäl till avskedande. Arbetstagare, som anser sig ha blivit uppsagd orättvist, bör enligt rekommendationen ha rätt att vädja till något opartiskt organ eller till domstol, som är berättigad, i fall uppsägningen anses vara orättvis, att, om arbetstagaren icke återtages i arbete, förordna om skäligbefunnen ersättning. Rekommendationen innehåller särskilda föreskrifter om uppsägningstid, om lön under uppsägningstiden, om arbetsintyg osv. Ett särskilt kapitel inom rekommendationen utgör de fall, i vilka arbetsgivaren av ett eller annat skäl ser sig tvungen att reducera sin arbetskraft. I sådana fall borde i allmänhet underhandlingar i god tid inledas med arbetstagarna och dessas representanter.

I sitt svar på den detaljerade förfrågan, som från ILO:s sida riktades till organisationens medlemsstater, har socialministeriet uttryckt sin ståndpunkt såväl till huvudprinciperna i det ifrågavarande medlemsförslaget som till flera detaljer i detta sammanhang. Enligt den finska lagen om arbetsavtal (från år 1922) kan ett individuellt arbetsavtal ingås antingen med ömsesidig rätt till uppsägningstid eller att upphöra utan uppsägningstid. Uppsägningstiden får enligt lagen vara högst sex månader och måste på ömse sidor vara lika lång. Enligt hembiträdeslagen (1949) skall en uppsägningstid av fjorton dygn iakttagas såväl från arbetsgivarens som från arbetstagarens sida. Sjömanslagen åter föreskriver, att arbetsgivaren för obefogad uppsägning till sjömannen skall erlægga två månaders lön jämte fri resa till finsk hamn. I fråga om personer, som utsetts till medlemmar i produktionskommittéer och förtroendemän för ar-

betstagare, förekommer dessutom i Finland särskilda föreskrifter, vilka ger längre gående trygghet än stadgandena i allmänhet i detta hänseende.

Då gällande lagstiftning i Finland följaktligen erkänner riktigheten av den principen, att arbetstagaren åtminstone i vissa fall vid upphörande av arbetsförhållande är utsatt för att råka i en socialt otryggad ställning och under sådana omständigheter har ansett de i det ifrågavarande medlemsförslaget framförda strävandena berättigade, har socialministeriet ingenting emot att Nordiska rådet rekommenderar en undersökning i denna fråga i det i förslaget avsedda syftet.

Helsingfors den 5 december 1963

Socialminister *Kyllikki Pohjala*

Avdelningschef *Raf. Rinne*

Affärsarbetsgivarnas centralförbund, Landsbygdens arbetsgivareförbund och Arbetsgivarnas i Finland centralförbund¹:

Internationella arbetsorganisationen antog vid sin 47:e generalförsamling, som hölls i juni detta år, ett instrument om uppsägning av arbetsförhållande på arbetsgivares initiativ. Det antogs i form av en rekommendation särskilt av den orsaken, att man på detta sätt bättre kunde beakta de olikheter som existerar mellan arbetsmarknadssystemen i Internationella arbetsorganisationens olika medlemsländer. Av samma skäl konstaterades det också i rekommendationens 1. artikel uttryckligen, att rekommendationen i vart och ett land kan tillämpas på sätt som står i överensstämmelse med där rådande praxis; som dylika tillämpningssätt nämndes i en till artikeln ansluten exempelförteckning bl. a. lagstiftning, kollektivavtal samt en rad tillämpningsmetoder, som är mindre kända i de nordiska länderna. Liksom fallet i allmänhet är beträffande av Internationella arbetsorganisationen godkända handlingar sattes också i denna rekommendation som centralt mål uppnående av en viss social nivå utan intrång på nationella tillämpningssätt.

Om man utgående från denna synpunkt granskar den situation, som i denna fråga råder i de olika nordiska länderna, kan det konstateras, att utvecklingen — även om den gått i samma riktning — i dessa länder följt rätt olika linjer. Endast i Norge har man slagit in på lagstiftningsvägen i fråga om uppsägning av arbetsförhållande. Motsvarande arrangemang i Danmark och Sverige har däremot baserats på kollektivavtal. Också i Finland har denna detalj setts som en för arbetsmarknaden typisk avtalsfråga, och som sådan har den tagits upp vid de nu pågående kollektivavtalsför-

¹ Yttrandet översatt från finska.

handlingarna inom ett flertal branscher. Med anledning av motiveringen till det förslag, som detta utlåtande gäller, är det därtill skäl att konstatera, att också privatanställda tjänstemäns anställningsvillkor regleras genom kollektivavtal.

Redan av vad som ovan sagts torde det framgå, att frågan om uppsägningskydd rätt illa lämpar sig som objekt för gemensam nordisk lagstiftning. Tvärtom kunde den lagstiftning, som föreslås i medlemsförslaget, rubba den balans, som till följd av mångårig utveckling skapats mellan lagstiftning och kollektivavtalssystem i vart och ett av de nordiska länderna. När man därtill beaktar den fasta, fortgående samverkan, som äger rum mellan de nordiska arbetsgivar-, arbetar- och tjänstemannaorganisationerna, är det sannolikt, att den sociala nivån i dessa frågor i allt högre grad kommer att ensriktas utgående från den grund, som skapats av vart och ett nordiskt land.

Vi betonar särskilt den i Internationella arbetsorganisationens instrument ofta upprepade och i de nordiska länderna tillämpade principen, att statsmakten på allt sätt bör främja en fri kollektivavtalspolitik mellan arbetsmarknadsorganisationerna utan att själv ingripa. Därför anser vi inte den likartade nordiska lagstiftning rörande uppsägning av arbetsförhållande, som avses i föreliggande medlemsförslag, vara en lyckad eller ändamålsenlig lösning och vi anser inte heller att det finns tillräckliga förutsättningar för eller mot ett konkret behov av dylik lagstiftning.

Helsingfors den 29 november 1963

Landsbygdens arbetsgivareförbund Affärsarbetsgivarnas centralförbund

O. Jaakkola

Viljo Sirkiä

Veikko Pesonius

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

Päiviö Hetemäki

AKAVA r.y.:

Internationella arbetskonferensen omfattade vid sin 47:e session den 26 juni 1963 en rekommendation rörande avbrytandet av ett arbetsförhållande på arbetsgivarens initiativ. Enligt denna kan förverkligandet av rekommendationen genomföras på basen av nationella lagar eller andra bestämmelser, på basen av gemensamma avtal, företagens arbetsreglementen, förlikningsdomstols utslag eller rättens beslut eller i enlighet med nationell praxis på något annat sätt, som under rådande förhållanden anses ändamålsenligt. I rekommendationen framhålles, att arbetsförhållande ej utan giltigt skäl bör brytas. Definition eller tolkning av dylika giltiga skäl bör åläggas ovan nämnda exekutionsmedel.

Arbetstagare, som anser sig ha blivit föremål för ett orättvist avskedande, äger rätt att inom rimlig tid på grund av sitt avbrutna arbetsförhållande vädja till ett på basen av kollektivavtal grundat eller något annat neutralt organ. Ifrågavarande organ befullmäktigas enligt ILOs rekommendation att utreda orsakerna till uppsägningen och besluta om uppsägningens riktighet. Detta bör emellertid inte uppfattas så att det skulle vara berättigat att utöva något inflytande på företagets arbetsstyrka. Om uppsägningen befinnes vara orättvis, kan företaget beordras att återtaga arbetstagaren, varvid denne bör erhålla den icke utbetalade lönen eller vederbörlig ersättning eller gottgörelse. Den uppsagda arbetstagaren bör utan löneförlust ges tillräcklig tid att söka en ny arbetsplats.

Rekommendationen upptar ytterligare punkter, som berör inskränkningar i arbetskraften. Där uppräknas också de fall, som under inga omständigheter utgör giltiga skäl för en uppsägning. Dessa är: anslutning till fackföreningsrörelse, eller deltagande i dess verksamhet utom arbetstid eller med arbetsgivarens tillstånd också under arbetstid, funktion som arbetstagarernas förtroendemän, deltagande i god tro i klagomål eller rättegång mot arbetsgivare, om denne uppges ha brutit mot lagar eller förordningar, samt ras, hudfärg, kön, civilstånd, religion, politisk åsikt och nationell eller socialt ursprung.

Flera länders lagstiftning begränsar redan arbetsgivarens fria rätt till uppsägning. I Tyskland medför en socialt rättstridig uppsägning icke rättslig följd, och arbetsdomstol kan utreda grunderna för avskedandet. Enligt fransk lagstiftning leder en omotiverad uppsägning till skadestånd och även där kan skälen till uppsägningen underkastas domstols prövning. Det samma är fallet i Belgien, där också arbetsförmedlingsmyndigheterna kan behandla saken. I Holland kan en rättsstridigt uppsagd enligt lagen väljas mellan skadestånd eller att återvända och arbetsmyndigheterna bör sanktionera varje uppsägning. I Italien existerar ett avtal mellan arbetsmarknadsorganisationerna, som fått laga kraft. En omotiverad uppsägning kan underställas en förlikningskommissionens prövning. I Spanien råder i stort sett samma system som i Tyskland. Arbetsgivarens uppsägningsrätt är begränsad genom lag också i England, i flera östeuropeiska länder, många latinamerikanska (bl. a. i Argentina är en uppsägning som inte baserar sig på vissa noggrant definierade motiv ogiltig) och flera afrikanska stater, Turkiet, Indien, Pakistan och Indonesien.

I Norden varierar situationen, såsom i motiveringen till det förslag som inlämnats till Nordiska rådet kan konstateras. I Finland liksom på Island har uppsägningskydd med några undantag inte införts genom lagstiftning eller på avtalsbas, utan såväl arbetsgivare som arbetstagare har rätt att säga upp arbetsavtalet när som helst utan att anmäla orsak. I Sverige och Danmark finns det avtal, som reglerar avbrytandet av arbetsavtalet. I Norge

stadgas däremot i lag ytterst noggranna bestämmelser inklusive skadeståndsskyldighet.

Även om arbetsgivarna i Finland inte i större utsträckning torde göra sig skyldiga till ogrundade uppsägningar och trots att arbetsmarknadsparternas relationer i Finland är tillfredsställande, i vissa fall rentav exemplariska också med avseende på arbetstagarens allmänna trygghet, har det dock framkommit fall, där arbetsförhållandets avbrytande utan att uppge orsak har varit uppenbart oskäligt. I vissa enskilda fall kan arbetstagaren anses ha utsatts för rent godtycke utan skydd.

I så gott som alla europeiska länder, det nordiska Norge inräknat, har man lagstiftningssvägen sökt trygga arbetstagarens rätt till arbetsförhållande. Detta — liksom den ovannämnda ILO-rekommendationen — måste anses vara tecken på att det också i utvecklade samhällen finns företeelser, som kommit lagstiftaren att anse det påkallat, att genom särskilda stadganden förhindra ett godtyckligt uppsägningsavtal av arbetstagare.

I samtliga nordiska länder har man de senaste åren strävat att öka medborgarnas sociala trygghet, där som en väsentlig faktor ingår vissheten om arbetsförhållandets beständighet. Om också det sistnämnda skulle kringgärdas med särskilda bestämmelser, skulle därmed elimineras en orsak på basen av vilken man ännu kan underblåsa socialt missnöje och social oro. Också från arbetsgivarens synpunkt är alla lösningar, som främjar socialt lugn så värdefulla, att det är skäl att allvarligt överväga också dessa synpunkter vid granskandet av föreliggande förslag. Man bör nämligen minnas att skapandet av en lagstiftning som syftar till tryggandet av arbetsförhållande inte åsamkar arbetsgivaren någon större ekonomisk belastning och att det i och för sig inte innebär någon förändring av de principer som redan i de flesta fall varit rådande mellan parterna på arbetsmarknaden.

Med hänvisning till det ovan anförda, anser AKAVA det vara skäl att överväga eventuella möjligheter att i samtliga nordiska länder skapa åtminstone enhetliga minimalistiska bestämmelser för ett tillfredsställande uppsägningsskydd så, att arbetstagare inte godtyckligt kan avskedas. De rambestämmelser som sålunda åstadkommes kunde kompletteras med avtal mellan arbetsmarknadsparterna. Lagen borde uppenbarligen definiera de orsaker, på basen av vilka en uppsägning icke kan ske. För avgörande av tvistefrågor borde t. ex. ett särskilt organ tillsättas, inom ramen för antingen en domstol eller ett förlikningsmannaförfarande. Vidare vore det kanske skäl att fastslå ersättningsbestämmelser av sanktionsnatur för den händelse arbetstagaren uppsäges utan giltigt skäl. Ytterligare torde det vara så befogat, att överväga huruvida lagen borde omfatta också stadganden om de principer, som borde följas vid en inskränkning av arbetsstyrkan.

Det är dock inte till fördel för saken att binda arbetsgivaren vid alltför stränga allmänna bestämmelser redan därför, att målet bör vara att få så

kompetent arbetskraft som möjligt till varje bransch. Sålunda borde i den lag, som eventuellt stiftas, reserveras en tid på ungefär 2—3 år från det arbetsförhållandet inlemts, under vilken arbetsgivaren skulle ha jämförelsevis fria händer att besluta om arbetsförhållandets upphörande. Däremot önskar AKAVA understryka behovet av ett system som tryggar särskilt äldre arbetstagares ställning. Detta kunde åstadkommas så, att de sanktioner, som intas i den lag som eventuellt stiftas, progressivt skärpes, såsom fallet är t. ex. i Norge.

I praktiken har arbetarna redan nu i allmänhet kollektivt skydd av fackföreningsrörelsen, som förhindrar omotiverade uppsägningar. Däremot saknar funktionärerna så gott som helt dylikt skydd. AKAVA förutsätter därför, att alla funktionärer, inberäknat de allra högsta ledande posterna i det fall att arbetsförhållandets beständighet tryggas lagstiftningsvägen inryckes i lagen liksom samtliga övriga arbetstagar-kategorier.

I detta sammanhang fäster AKAVA uppmärksamhet vid fall, då det i strid mot grundlagen på arbetsplatserna utövals påtryckning för att avskeda någon, t. ex. en icke organiserad arbetare samt å andra sidan vid de melodier, enligt vilka anslutning till fackföreningsrörelsen anses vara skäl till uppsägning.

Samtidigt som AKAVA i princip ställer sig positivt till det medlemsförslag som gjorts i Nordiska rådet om arbetstagares rätt till tryggande av arbetsförhållande, förutsätter organisationen, att frågan underkastas en grundlig, allsidig utredning. Därvid bör man sträva till ett så opartiskt system som möjligt och undvika att kränka någons rättigheter.

Helsingfors den 30 november 1963

AKAVA r. y.

Styrelseordförande *Kullervo Kuusela*

Ombudsman *Aulis Lintunen*

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund (TOC):

Anställningstryggheten är en av de mest aktuella arbetsrättsliga frågor, som för närvarande är under diskussion inom arbetsmarknadsorganisationerna världen runt. Inom tjänstemannarörelsen i Finland har frågan i sin helhet behandlats sedan 1960, då TOC:s förbundsmöte beslöt placera frågan på centralförbundets arbetsprogram.

Den nuvarande anställningstryggheten för olika tjänstemannagrupper på den finska arbetsmarknaden kan inte anses motsvara den internationella minimumnivån, som Internationella Arbetskonferensen vid sin 47:e session i juni detta år beslöt rekommendera sina medlemsstater. Sålunda baserar

sig bestämmelserna om uppsägning i den finska arbetslagstiftningen i hudsak på den ståndpunkten att arbetsgivaren inte behöver ange skäl för uppsägning.

ILO:s rekommendation om anställnings upphörande på arbetsgivarens initiativ däremot fastställer i huvudpunkt II *Generella normer 2 (1)*: »Upphörande av en anställning skall inte äga rum med mindre det föreligger en giltig grund för att sådant upphörande sammanhänger med arbetstagarens duglighet eller upphörande eller är baserat på företagsekonomiska förhållanden.» Uppsägningen bör således alltid ha giltig grund, en princip som är grundläggande för arbetsmarknadsdemokratins genomförande även i denna sektor.

Rekommendationen nämner därefter som klarläggande exempel (II.3) »följande omständigheter som — bland andra — icke utgöra giltig grund för en anställnings upphörande:

- a. medlemskap i facklig organisation eller deltagande i facklig verksamhet utanför arbetstiden eller — med arbetsgivarens samtycke — under arbetstiden,
- b. framställande av yrkande mot företaget eller verksamhet som arbetstagarombud,
- c. framställande i god tro av klagomål mot eller deltagande i åtgärder mot arbetsgivaren gällande påstådd kränkning av lagar eller bestämmelser, eller
- d) ras, hudfärg, kön, civilstånd, religion, politisk åsikt, nationellt ursprung eller social härkomst».

Även ILO:s rekommendation kan anses här vara för vag, då den bl. a. inte innehåller speciella skyddsbestämmelser för äldre arbetstagare, som ju speciellt är i farozonen. Denna grupp borde skyddas i den nya lagstiftningen.

Den finska lagstiftningen innehåller också vissa anmärkningsvärda bestämmelser som inskränker arbetsgivarens rätt till uppsägning (bl. a. under arbetstagarens värnplikstid och under havandeskap), men även här märkes klara brister som kunde avhjälpas genom ny lagstiftning syftande på ordnandet av anställningstryggheten.

Också de två andra viktiga grundprinciperna i ILO-rekommendationen, nämligen den uppsagdas rätt att besvara sig inom skälig tid och med bistånd, om så önskas, av ett personligt ombud till en neutral instans (domstol, skiljeman, skiljenämnd (samt att denna instans har befogenhet att antingen återinsätta den orättvist uppsagda personen i arbete eller också förordna att han skall erhålla skadestånd eller annan ersättning, är av sådan vikt att de bör beaktas vid dryftandet av frågan inom rådet.

TOC instämmer med motionärernas åsikt om den goda anda, som kan anses prägla förhållandena mellan arbetsmarknadsparterna i de nordiska länderna. Det är emellertid skäl att betrakta dessa relationer i ljuset av den pågående utvecklingen. Våra länder och kanske alldeles speciellt Finland, står på tröskeln till eller mitt i en strukturell utveckling inom näringslivet som kommer att medföra genomgripande förändringar. Dessa kommer att

i många fall innebära uppsägningar av både grupper och enskilda. Då är det inte tillräckligt om det finns god vilja, en social och ekonomisk trygghet måste bevaras och därtill behövs gemensamma lagstiftnings- och avtalsåtgärder i god tid. Detta gäller alldeles speciellt tjänstemannagrupper, som växer snabbast och som också kanske är utsatta för de starkaste förändringarna i samhällsstrukturen.

TOC anser motionärernas förslag vara väl motiverat. Vi ber att få understöda motionen och hoppas, att en gemensam utredning snarast möjligt igångsättes och att målsättningen bör utgöra en likartad lagstiftning i ILO-rekommendationens anda kompletterad med avtal och omfattande alla löntagargrupper både i privat och i offentlig tjänst.

Helsingfors i december 1963

Tjänstemannaorganisationernas centralförbund (TOC) r.f.

Pentti Kalaja

Ordförande

Aarne I. Välikangas

Verkst. direktör

Virkamiesliitto — Tjänstemannaförbundet har förklarat sig instämma i yttrande från Tjänstemannaorganisationernas centralförbund (se ovan).

Suomen maaseututyöväen liitto r.y. — Landsbygdens arbetarförbund i Finland:

Förbundet instämmer i rådets medlemmar Kaarlo Pitsinkis och Aarne Saarinsens förslag. Då det tyvärr ännu i vårt förbunds funktionsområde finns oorganiserade arbetsgivare, finner vi det nödvändigt, att arbetares rätt till trygghet i anställning blir lagstiftad, då kollektivavtalens bestämmelser inte rör de oorganiserade.

Grundande på denna lag kunde man i kollektivavtalen taga i betraktande de olika arbetsbranscherna och på detta sätt genomföra dess bestämmelser.

Med stöd av dessa synpunkter får vi meddela, att vår inställning till det gjorda initiativet är positivt. Vi finner det nödvändigt att genom en lagstiftning åstadkomma en lösning, som vore en bättre grund till arbetarnas rätt till trygghet i anställning än genom kollektivavtal.

Helsingfors den 11 december 1963

Suomen maaseututyöväen liitto r.y. — Landsbygdens arbetarförbund
i Finland r.y.

Nillo Hämäläinen

Juhani Hietanen

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland¹:

Två medlemmar av Nordiska rådet har väckt ett förslag om undersökning av arbetstagares trygghet i anställning och dennas utvecklande genom likartad lagstiftning. Såsom begärt yttrande får Landsorganisationen anföra följande:

Frågan om anställningstryggheten har på initiativ av arbetstagarorganisationerna under detta år varit före inom flera internationella samarbetsorgan. Det mest synliga uttrycket härför utgör Internationella arbetsorganisationens rekommendation i denna sak från juni 1963. Tillämpningen av rekommendationen förutsättes ske antingen lagstiftningsvägen, genom avtal mellan arbetsmarknadsorganisationerna, arbetsreglementen, domstolsutslag eller på andra sätt, som befinnes lämpliga med beaktande av förhållandena i resp. länder. Den ifrågavarande rekommendationen innehåller flera sådana punkter, som i Finland hittills endast delvis genomförts antingen legislativt eller genom avtal. Somliga förbund har t. ex. i sina kollektivavtal inryckt med rekommendationen överensstämmande bestämmelser om anställningstryggheten och därmed sammanhängande omständigheter, andra förbund åter har icke sådana eller så är de med beaktande av arbetstagarnas trygghet synnerligen bristfälliga i jämförelse med sagda rekommendation. För Finlands vidkommande finns det anledning att undersöka och utveckla de med anställningstryggheten sammanhängande frågorna i fråga om hela den kollektivavtalsfront, som ansluter sig till fackförbundens verksamhet. Vi önskar dock icke i detta sammanhang närmare gå in på de härmed sammanhängande detaljfrågorna.

Det förhåller sig nämligen så, att i fråga om praxis vid handläggningen av dylika frågor synnerligen stora skiljaktigheter kan konstateras mellan Finland och de övriga nordiska länderna. Ett flertal sådana frågor, som i Finland genomförts eller genomförs lagstiftningsvägen, har avgjorts eller avgörs i de övriga nordiska länderna genom mellan arbetsmarknadsorganisationerna ingångna avtal. Som exempel härpå må konstateras, att en såpass omfattande fråga som förekomsten av produktionskommittéer och principerna för deras verksamhet i de övriga nordiska länderna uppkommit och fortbestår i stöd av mellan arbetsmarknadsorganisationerna ingångna avtal. I Finland åter finns en synnerligen detaljerad lagstiftning rörande produktionskommittéerna.

Enär det förefaller som om de mest ändamålsenliga tillvägagångssätten i fråga om att utveckla anställningstryggheten kan vara olika i de olika nordiska länderna, kan ett förenhetligande av lagstiftningen för något lands vidkommande te sig oändamålsenligt, även om man skulle eftersträva likartade praktiska resultat.

Frågan om ett enhetligt utvecklande av anställningstryggheten är en så viktig fråga med hänsyn till arbetstagarnas trygghet, att härvid krävs med-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

verkan från såväl det offentliga som arbetsmarknadsorganisationernas sida. Landsorganisationen har bl. a. redan gett sina medlemsförbund direktiv i saken med tanke på kollektivavtalsförhandlingarna. Med beaktande av ovan omförmälda avvikande praxis i Finland och de övriga nordiska länderna synes det enligt vårt förmenande i detta skede mest ändamålsenligt, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att ifrågavarande spörsmål och rådande praxis samt utvecklingsmöjligheterna skulle undersökas och främjas med utgående från internationella arbetsorganisationens ifrågavarande rekommendation såsom minimijämförelsegrund, men att Nordiska rådet avhåller sig från att rekommendera en likartad lagstiftning, ifall en sådan visar sig vara oändamålsenlig och mindre resultatbringande för något nordiskt lands vidkommande.

Helsingfors den 29 november 1963

Suomen ammattijärjestö

Jaakko Rantanen

Orvo Lahtinen

Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto (SAK) — Fnlnds fackföreningars centralförbund (FFC)¹:

— — — anför, att vår centralorganisation understöder den i förslaget framförda tanken men likväl samtidigt önskar framhålla, att Internationella arbetskonferensen innevarande år i ärendet antagit en rekommendation, i enlighet med vars innehåll frågan enligt vår uppfattning borde lösas.

Helsingfors den 18 november 1963

Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto (SAK) r.y.

Vihtori Rantanen

Olavi Saarinen

N o r g e

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Dette departement finner i denne sak først å burde minne om at spørsmålet om harmonisering eller tilnærming av lover og bestemmelser på arbeidsvernets område har vært oppe til vurdering tidligere. På møte i Den nordiske sosialpolitiske komité 7. september 1959 ble det vedtatt å sette ned et underutvalg til behandling av visse sider av arbeidervernlovgivningen. Utvalget fikk som oppgave å legge fram en oversikt for Den nordiske sosialpolitiske komité over hvilke emner innenfor arbeidervernet som ut fra et praktisk syn antas egnet for ensartet regulering, dels av hensyn til arbeide-

¹ Yttrandet översatt från finska.

ren som flytter fra et land til et annet, dels av hensyn til gjenstander, maskiner, apparater og skip som føres fra et land til et annet.

I sin innstilling av 15. november 1961 konkluderte utvalget med å uttale at tankforskrifter for arbeid ombord i skip som fører eller har ført olje samt verneregler for laste- og lossearbeid, dykkerarbeid og sikkerhetsregler for gassflasker og trykkluftanlegg antas å egne seg for ensartet regulering i de nordiske land. Når det gjelder andre sider av arbeidervernlovgivningen så som reglene om arbeid av barn og ungdom, om arbeidsavtalen og arbeidstid uttaler utvalget i sin innstilling at forholdene ikke ligger så godt til rette for en samordning av bestemmelsene, i alle fall ikke på kort sikt. Utvalget viser i denne forbindelse til de tradisjonsbestemte særtrekk som gjør seg gjeldende i de enkelte land og til at det er vanskelig å skille ut enkelte regler som bør gjøres til gjenstand for ensartet regulering, idet bestemmelsene er ledd i et større kompleks.

Nevnte innstilling ble behandlet på møte i Den nordiske sosialpolitiske komité 4. april 1962. Komiteen vedtok i samme forbindelse å anmode det sittende utvalg for harmonisering av arbeidervernlovgivningen om å utarbeide en utredning om reglene om arbeid av barn og ungdom i de nordiske land. I sin innstilling av 15. mars 1963 uttaler utvalget at det etter en nærmere gjennomgåelse av bestemmelsene for de enkelte land må fastholde sitt standpunkt om at disse bestemmelsene ikke ligger godt til rette for koordinering. Utvalget viser til at selv om reglene i vesentlig grad tar sikte på å ivareta de samme hensyn, er det store skilnader i deres oppbygging og karakter. Tradisjonsbestemte og nasjonalt betingede særtrekk spiller inn. Slik som reglene er innarbeidet og fungerer i hvert land, mener utvalget at en større omlegging av disse ordninger ikke er hensiktsmessige. Utvalget uttaler imidlertid at det på områder hvor det er nære tilknytningspunkter mellom bestemmelsene bør overveies en samordning når praktiske hensyn taler for det. Utvalget nevner i denne sammenheng at felles normer for klassifisering av arbeid som ungdom ikke bør settes til av fare for helseskade, bør kunne være et emne for harmonisering.

I anledning av det foreliggende forslag skal Kommunal- og arbeidsdepartementet merke at arbeidsgivernes frie rett til oppsiing av tilsatte i vårt land i stor utstrekning er regulert og begrenset i arbeidervernlovgivningen. Til dels er de også regulert i tariffavtaler og i avtaler ellers mellom arbeidslivets parter. Av begrunnelsen for forslaget går det fram at disse spørsmål i de andre nordiske land er løst i temmelig forskjellig utstrekning og på forskjellig måte.

Departementet vil i denne sammenheng nevne at Den internasjonale arbeidsorganisasjon 26. juni 1963 vedtok en rekommandasjon (nr. 119) om arbeidsforholdets opphør på initiativ av arbeidsgiveren. Rekommandasjonen kan iverksettes ved nasjonal lovgivning, kollektive avtaler, arbeidsreglementer, voldgiftkjennelser eller rettsavgjørelser eller på annen måte som

er i samsvar med nasjonal praksis ettersom det passer med forholdene i det enkelte land. I Den internasjonale arbeidsorganisasjon har spørsmålet vært gjenstand for behandling under to konferanser og under medvirkning av representanter for regjeringene som for arbeidslivets parter. Rekommandasjonen er et eksempel på at man på dette område må ta hensyn til forholdene i det enkelte land når det gjelder gjennomføringen av bestemmelsene om vern av arbeidstakere i arbeidsforhold og på nødvendigheten av at slike bestemmelser blir utarbeidet i samarbeid med arbeidslivets parter.

Departementet antar at det ved vurderingen av det foreliggende forslag bør holdes for øye at man ved gjennomføringen av det i praksis står overfor til dels meget kompliserte forhold både på grunn av de stadig pågående endringer innen produksjons- og omsetningslivet og på grunn av den forskjellige praksis i de nordiske land på dette området. Departementet vil imidlertid ikke for sitt vedkommende reise innvendinger mot at det framsatte forslag blir tatt opp til undersøkelse.

Oslo, 14. desember 1963

Jens Haugland

Berger Ulsaker

Lønns- og prisdepartementet:

Arbeidervernloven har siden loven trådte i kraft vært gjeldende for arbeidere og midlertidige funksjonærer i statstjenesten. Fra 1. januar 1959 er loven i sin alminnelighet også gjort gjeldende for embetsmenn og fast ansatte tjenestemenn som går inn under lov om offentlige tjenestemenn av 15. februar 1918. Disse er imidlertid unntatt fra arbeidervernlovens oppsigelsesregler, jfr. denne lovs § 46 og §§ 41—45.

Embetsmenn har etter Grunnlovens § 22 et sterkt vern mot oppsigelse (avskjedigelse). For faste tjenestemenn, som ikke er embetsmenn, er det i tjenestemannslovens §§ 19, 20 og 22 fastsatt bestemmelser om arbeidsgiverens rett til å si opp eller avskjedige en tjenestemann.

I tjenestemannslovens § 19 er det bestemt at en offentlig tjenestemann med under 3 års tjeneste kan sies opp av ansettelsesmyndigheten med 3 måneders varsel. For tjenestemann med under 1 års tjeneste kan oppsigelsesfristen ved reglement nedsettes til 1 måned. De første 3 år etter ansettelsen i vedkommende tjenestegren er betraktet som en prøvetid og i denne tid setter loven ingen begrensning i oppsigelsesadgangen, men oppsigelse kan likevel ikke skje uten saklig grunn.

En tjenestemann med 3 års tjeneste eller mer kan etter tjenestemannslovens § 20 som hovedregel bare sies opp dersom hans stilling blir overflødig eller nedlegges. Bare hvis tjenestemannen innehar ledende stilling i anlegg eller virksomheter av forretningsmessig eller ervervsmessig art

kan oppsigelse også etter 3 år finne sted uavhengig av de nevnte vilkår, men likevel ikke uten saklig grunn. Oppsigelsestiden for tjenestemenn med over 3 års tjenestetid er 6 måneder, men den kan ved reglement settes ned til 3 måneder hvis tjenestetiden er under 6 år.

Oppsies en tjenestemann med minst 3 års tjeneste, men med under 15 års tjeneste, skal han så vidt mulig gis anledning til å komme i annen stilling hos samme arbeidsgiver, og så vidt mulig i samme tjenestegren.

En oppsagt tjenestemann med minst 15 års tjenestetid i staten kan for inntil 2 år kreve som ventepenger 60 % av sin lønn. Men ventepengene faller bort om han ikke vil akseptere annen offentlig stilling som tilbys ham, og som er lønnet med minst 80 % av hans tidligere lønn og for øvrig svarer noenlunde til den stilling han før hadde. Ellers kan også tjenestemenn med under 15 års tjenestetid på visse vilkår etter søknad innvilges liknende vartpenger av Statens pensjonskasse i henhold til lov om Statens pensjonskasse av 28. juli 1949 § 24.

Etter lovens § 22 kan en offentlig tjenestemann avskjediges av ansettelsesmyndigheten

a) når han viser seg varig uskikket til forsvarlig å utføre sitt arbeid, eller når han ikke lenger har de nødvendige eller gyldig foreskrevne betingelser for å sitte i stillingen, eller

b) når han gjør seg skyldig i grov uforstand i tjenesten, med vilje krenker sin tjenesteplikt, tross tidligere skriftlig advarsel eller irettesettelse fra nærmest foresatte tjenestemyndighet viser forsømmelighet eller slurv i tjenesten, har vært beruset i tjenesten, eller når han ved drikkfeldighet eller ved usømmelig atferd i eller utenfor tjenesten viser seg uverdigg til sin stilling eller nedbryter den aktelse eller tillit som stillingen krever.

Hvis det ansees aktuelt å avskjedige en tjenestemann av grunner som nevnt ovenfor, skal det etter lovens § 23 iakttas bestemte formregler og en bestemt fremgangsmåte, som tilsikter å sikre tjenestemannen en betryggende behandling. Bl. a. skal tjenestemannen gis anledning til å gjøre seg kjent med klagen og de opplysninger den er bygget på og han skal gis adgang til å forklare seg for den myndighet som har avgjørelsen. Tjenestemannen kan også kreve etterforskning etter straffeprosesslovens regler.

Avgjørelsene om oppsigelse og avskjed treffes ikke av den foresatte i tjenesten, men av ansettelsesmyndigheten. Avgjørelsene kan av tjenestemannen påankes til høyere administrativ myndighet, d. v. s. til Kongen, hvis avgjørelsen er truffet av et departement og eller inn til vedkommende departement. Anken har oppsettende virkning, slik at vedtaket ikke kan settes i verk før avgjørelse foreligger i ankeinstansen.

For øvrig nevner en at vedtak om oppsigelse og avskjed etter vanlige regler kan bringes inn for domstolene.

En nevner også at både tjenestemenn og embetsmenn, uavhengig av reglene ovenfor, kan fradømmes sine stillinger som straff etter regler i straffe-

loven når vedkommende ved straffbar handling har vist seg uskikket eller uverdigg til stillingen (strl. § 29).

Lønns- og prisdepartementet har bare i en viss utstrekning kjennskap til hvilke bestemmelser som gjelder for offentlige tjenestemenn i de øvrige nordiske land på dette område, og finner derfor på det nåværende tidspunkt ikke å burde uttale seg om hvorvidt det er grunnlag for å innføre felles nordiske bestemmelser for offentlige tjenestemenn.

Lønns- og prisdepartementet gjør for øvrig oppmerksom på at den norske tjenestemannslov for tiden er under revisjon av en egen komite. En kjenner også til at det i Sverige foreligger et lovforslag som vil regulere en tjenestemanns plikt til å fratre sin stilling og statens adgang til å avskjedige sine tjenestemenn.

Oslo, 22. november 1963

Bjarne Døhlen

Edvin Saastad

Statens arbeidstilsyn:

Internasjonale retningslinjer på dette område er nylig vedtatt i ILO-rekommandasjon nr. 119 (1963). Direktoratet har i den forbindelse gitt uttalelse om sitt syn på spørsmålet om felles normer for oppsigelse av arbeidstakere i sin alminnelighet. Den vedtatte rekommandasjon vil i stor utstrekning kunne brukes som mønster for utbygging av oppsigelsesvernet. Rekommandasjonen stiller imidlertid medlemslandene fritt med hensyn til de former som skal legges til grunn for gjennomføringen av de gitte normer. Det er således ingen forutsetning om at reguleringen skal tas opp som lovspørsmål.

Det finske forslag bør etter direktoratets mening ofres oppmerksomhet. Harmoniseringsutvalget fant det vanskelig å skille ut enkelte regler som på dette område burde gjøres til gjenstand for ensartet regulering idet bestemmelsene om arbeidsavtale m. v. er ledd i større problemkompleks. Forholdene er ordnet forskjellig i de nordiske land. Lengst i lovregulering er Norge kommet idet et alminnelig vern mot usaklig oppsigelse er fastsatt både i arbeidervernloven og loven om arbeidsvilkår for arbeidere i jordbruket. Videre er fastsatt spesielle lovbestemmelser om vern mot oppsigelse på grunn av svangerskap, sykdom, militærtjeneste og verv som verneombud.

På bakgrunn av den store utveksling av arbeidstakere de nordiske land i mellom antar direktoratet at spørsmålet om oppsigelsesvern bør være løst mulig på samme måte i disse land. Direktoratet vil foreslå at Den nor-

diske sosialpolitiske komité overveier å gi harmoniseringsutvalget i oppdrag å utrede spørsmålet.

Oslo, 6. desember 1963

Bjarne Dahlberg

Odd Friberg

Arbeidsdirektoratet:

Direktoratet vil i forbindelse med revisjon av sysselsettingsloven ta opp til vurdering om det er grunn til å få andre tryggingsbestemmelser enn de som allerede er fastslått i arbeidervernloven og hovedavtalen mellom partene i arbeidslivet.

Oslo, 11. desember 1963

Gunnar Bråthen

Th. Grøtterud

BIHANG

Dagsorden ved nordisk arbeidsutvalgsmøte 2.—4. desember 1963

P u n k t 3

Varsling av arbeidsinnskrenkninger overfor arbeidsformidlingen

Oppsigelsesfrister kan i Norge avtales skriftlig, enten direkte mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, eller i tariffavtale eller reglement. Hvis det på forhånd ikke er avtalt noen oppsigelsesfrist, kommer bestemmelsene i lov om arbeidervern til anvendelse. Etter loven gjelder en oppsigelsesfrist på minst 14 dager for arbeider med time-, dag-, uke- eller akkordlønn og minst 1 måned for arbeider med måneds- eller årslønn. Dette gjelder dog ikke for arbeider som uttrykkelig er tilsatt på en bestemt prøvetid eller til å utføre et bestemt arbeid av forbigående art. Har arbeideren etter å ha fylt 21 år vært tilsatt minst 4 år i sammenheng i samme bedrift, gjelder en oppsigelsesfrist på minst 1 måned. Oppsigelsesfristen skal være like lang for begge parter.

Ved hendinger som ikke kan forutsees, f. eks. ved ulykker, naturomstendigheter eller annet, slik at driften helt eller delvis må innstilles og arbeiderne sies opp, kan oppsigelsesfristen settes ned til 7 dager regnet fra hendingen, i tilfelle av brann dog bare til 14 dager regnet fra brannen.

Lov om tiltak til å fremme sysselsetting har føresegner om at arbeids-

givere som i løpet av en måned vil si opp eller permittere uten lønn minst 10 arbeidstakere, skal gi melding til arbeidsformidlingen senest 14 dager før innskrenkingen (eller stansen) blir satt i verk. Det samme gjelder hvis en arbeidsgiver vil innskrenke arbeidstiden for minst 10 arbeidstakere til 36 timer i uken eller mindre for et tidsrom lengre enn 4 uker. Disse føresegner gjelder ikke virksomheter i jordbruk, skogsbruk, fangst og fiskeri og opplegg av skip i utlandet. Heller ikke gjelder føresegnene for oppsiing i hensikt å sette i verk lockout, eller når ulykker, naturomstendigheter eller andre uforutseelige hendinger nødvendiggjør at driften helt eller delvis må innstilles.

Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening har den 12. mai 1959 inngått en avtale hvoretter melding skal gis tidligere enn påbudt i sysselsettingsloven, nemlig samtidig med at oppsigelse foretas overfor vedkommende arbeidstakere. Etter denne avtale vil fristen for melding om oppsigelse bli utvidet fra 14 dager til vanligvis 1—2 måneder.

Arbeidsdirektoratet har hatt under overveielse å foreslå tiltak som kunne sikre et tidligere varsel, en bedre kontakt med bedriftene i disse saker og adgang for arbeidsdirektøren til å kunne kreve opplysninger hos bedriftene i god tid før iverksetting av større oppsigelser og innskrenkninger. Arbeidsdirektoratet overveier en endring i sysselsettingsloven på dette punkt.

*Sjøfarsdirektoratet har i skrivelse den 4 desember 1963 forklarat sig in-
stämman i medlemsförslaget.*

Norsk arbeidsgiverforening:

Etter vår oppfatning kan det spørsmål som her er reist ikke betraktes som ett isolert lovgivningsspørsmål. Trygghetsspørsmålene reguleres nemlig også i stor utstrekning på annet grunnlag, f. eks. gjennom tariffavtale. Forholdene varierer i så måte adskillig fra land til land. I Norge ligger således hovedvekten på den lovmessige regulering, men vi har også adskillige tariffbestemmelser av betydning på dette område. I Danmark har man nylig fått en omfattende avtaleregulering av trygghetsspørsmålene og i Finland og Sverige utgjør disse spørsmål sentrale ledd i forhandlinger som for tiden pågår mellom arbeidsmarkedets hovedorganisasjoner.

Vi finner det under disse omstendigheter ikke riktig at det gripes inn med en anbefaling fra NORDISK RÅD om at arbeidstakernes ansettelsesforhold fortrinnsvis skal trygges lovgivningsveien.

Vi vil videre peke på at en slik anbefaling fra NORDISK RÅD nå skulle synes overflødig etter at ILO på Arbeidskonferansen i 1963 vedtok en

rekommendasjon som spesielt behandler disse spørsmål. Denne rekommendasjon er forøvrig i seg selv et eksempel på nødvendigheten av at man på dette område tar hensyn til forholdene i det enkelte land når det er spørsmål om hvorledes de nødvendige bestemmelser om beskyttelse av arbeidstakernes ansettelsesforhold skal gis, idet rekommendasjonen uttrykkelig nevner at den kan gjennomføres på flere forskjellige måter, f. eks. ved lov, tariffavtale eller annen avtale.

Under henvisning til ovenstående er vi av den opfatning av det ikke er tilstrekkelig grunn til å støtte forslaget om en felles-nordisk lovgivning på dette område.

Oslo, 1. november 1963

Ærbødigst
Norsk arbeidsgiverforening
(*sign.*)

Handelens arbeidsgiverforening:

Vi mener det ikke er grunn til å støtte forslaget om en felles nordisk lovgivning når det gjelder arbeidstakernes rett til trygghet i ansettelsen. Dette spørsmål er delvis løst gjennom lovgivning og delvis løst gjennom tariffavtaler.

Den rekommendasjon som Arbeidskonferansen i 1963 vedtok vedrørende dette spørsmål, forutsetter også at rekommendasjonen kan gjennomføres på forskjellige måter, ved tariffavtaler, lov eller andre avtaler, og det må være riktig at hvert enkelt land vurderer og tar stilling til spørsmålet om arbeidstakernes rett til trygghet i ansettelsen ut fra de spesielle behov som menes å være tilstede.

Oslo, 11. november 1963

Ærbødigst
Handelens arbeidsgiverforening
L. W. Aagaard
Adm. direktør

Skogbrukets arbeidsgiverforening:

I det norske skogbruk er lønns- og ansettelsesforhold i sin store alminnelighet ordnet ved kollektive overenskomster. For våre medlemmers vedkommende skjer dette gjennom vår forening etter forhandlinger med Norsk Skog- og Landarbeiderforbund og Landsorganisasjonen i Norge. Den kollek-

tive avtale omfatter alt arbeide i skogen samt fløting, sagskur m. v. Den har blant annet regler for inntagelse av arbeidere, og i noen grad for oppsigelse. For øvrig gjelder bestemmelsene i lov om arbeidervern av 7. desember 1956, kapitel 6.

Selv om man nå i en viss utstrekning tilstreber helårsbeskjeftigelse er forholdene i skogbruket i Norge nokså spesielle sett f. eks. i forhold til industribedriftene. De arbeider som skal utføres er ofte sterkt sesongpreget, og de engasjerte arbeidere må for størsteparten betegnes som sesongarbeidere. Disse blir under hensyntagen til den kollektive overenskomsts bestemmelser regelmessig tatt inn for å hogge ut en blinket teig, for å transportere (kjøre) virke ut fra et område, for å delta i fløting av en viss mengde tømmer, eller for på et sagbruk å delta i skur av et tømmerparti som transporteres frem dit. I slike tilfeller vil forholdet være at en bestemt oppsigelsesfrist overhodet ikke kommer på tale. Jfr. arbeidervernlovens § 41, pkt. 1, siste avsnitt. En arbeider som på denne måte blir ledig kan ta arbeide hos andre hvor den samme situasjon vil gjenta seg, eller han kan få arbeide hos den samme arbeidsgiver med andre gjøremål, f. eks. kulturarbeider eller lignende.

I hvilken grad vår kollektive overenskomst omhandler spørsmålet ansettelse og oppsigelse av arbeidere i skogbruket vil fremgå av overenskomstens § 1 [*se Bihang*]. Det er etablert en plikt for arbeidsgiveren til å benytte folk som tidligere har vært i bedriften og ved driftsinnskrenkninger gjelder en viss ansiennitet. Arbeiderne bør fortrinnsvis søke arbeide ved bedrifter hvor de tidligere har vært beskjeftiget. Ved overenskomstens bestemmelser er det således skapt en nokså markert stabilitet i forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidere til tross for det sesongmessige preg skogsarbeidet har.

Hva angår vern mot usaklig oppsigelse har arbeidervernlovens § 43 omfattende regler som også gjelder for skogbruket, og vi antar det er nok å vise til disse.

Slik som arbeidsforholdene arter seg i skogbruket i Norge og med de bestemmelser man allerede har så vel i gjeldende kollektive overenskomst som i arbeidervernloven kan vi ikke se det er praktisk eller at det er behov for lovregler som antydnet i det forslag som er oss oversendt ved det ærede Departements før nevnte brev.

Oslo, 13. november 1963

Med hilsen
Skogbrukets arbeidsgiverforening
Conr. Bonnevie-Svendsen

Overenskomst mellom Skogbrukets arbeidsgiverforening og LO i Norge og Norsk skogs- og landarbeiderforbund

§ 1

1. Arbeidsgiveren, eller den han bemyndiger til det, har rett til å lede og fordele arbeidet, hensyn tatt til overenskomstens bestemmelser.

2. Der ingen særlige forhold betinger noe annet — for eksempel at arbeidet må utføres av spesielle fagfolk — tas arbeiderne inn fra det driftsområde hvor arbeidet skal foregå. De som tidligere ved de senere drifter har vært i arbeide i vedkommende bedrift skal likevel ved inntagningen ha fortrinnsrett.

Arbeidsgiveren skal i god tid forut gjøre kjent at arbeidet blir satt i gang, og de som vil ha arbeide skal straks melde seg. De enkelte arbeidere skal fortrinnsvis søke arbeide ved de bedrifter hvor de tidligere vanlig har vært beskjeftiget.

Hvis en arbeidsgiver en driftssesong ikke har bruk for alle arbeidere som er fortrinnsberettiget og har søkt arbeide hos ham, tar han under ellers like vilkår først inn de arbeidere som har arbeidet flest driftssesonger ved bedriften. Forutsetningen er at vedkommende er fullt arbeidsdyktig, er over 18 år og under 65 og har arbeidet i minst 2 driftssesonger hos arbeidsgiveren.

Under praktiseringen av denne bestemmelse skilles det mellom hogst, kjøring, fløting, arbeide på sagbruk og høvleri og andre arbeider.

Arbeidere som blir rammet av innskrenkning etter foregående bestemmelser skal beholde sin fortrinnsrett ved bedriften.

Elever og lærlinger kan tas inn, men ikke til fortrenghet for fortrinnsberettigede arbeidere.

3. Hvis en arbeider forlater et arbeide han har begynt på, eller unnlater å begynne på et arbeide han har tatt på seg for å søke annet arbeide, eller hvis han forsømmer arbeidet ved gjentatt uberettiget skoft (sammenlign § 2), mister han sin fortrinnsrett etter bestemmelsen i pkt. 2 om tidligere beskjeftigelse.

En arbeider mister ikke fortrinnsrett etter pkt. 2 om hans arbeidsgiver selger blink på rot og vedkommende arbeider får beskjeftigelse hos kjøperen av blinken under drift av denne.

4. Når arbeidere tas inn, permitteres eller avskjediges, skal det ikke tas hensyn til om vedkommende er organisert eller ikke.

§ 2

Arbeidstid

1. Den ordinære arbeidstid skal være 45 timer pr. uke. Ved timelønnet arbeide arbeides 8 timer pr. dag i ukens 5 første dager, lørdager 5 timer.

Ordinært timelønnsarbeide på lørdager skal være slutt kl. 13.

2. *Overtid.* Hvor ikke annet er bestemt i tariffen gjelder følgende: For beordret overtid ved timelønnet arbeide betales i de 5 første virkedager i uken 25 % tillegg for de første 2 timer. For overskytende overtid på de 5 første virkedager i uken betales 50 % tillegg. For overtidsarbeide lørdag ettermiddag og på søn- og helligdager betales 100 % tillegg.

3. På innarbeidede frilørdager betales beordret timelønnsarbeide med 50 % tillegg før kl. 13 og 100 % tillegg etter kl. 13.

4. En arbeider skal snarest mulig melde nødvendig fravær til arbeidsgiveren.

Fravær (skoft) som ikke skyldes uvær, sykdom, arbeide på eget bruk eller kommunale eller organisasjonsmessige oppdrag, må ikke forekomme uten arbeidsgiverens samtykke.

§ 3

Twister

1. Partene er enige om: Den overenskomst som er truffet innebærer at arbeidsfred skal råde i den tid overenskomsten varer og at ingen represalier eller trakassier skal forekomme.

Landsorganisasjonen i Norge:

I det forslag som er satt fram har forslagsstillerne ikke berørt rekommendasjon nr. 119 som ble vedtatt på arbeidskonferansen i Genève 1963.

Dersom et spørsmål som det forslagsstillerne har reist, skal tas opp, synes det for Landsorganisasjonen som naturlig at dette da må skje på det grunnlag at man undersøker i hvilken utstrekning det er mulig å bringe lovgivningen i de enkelte nordiske land i samsvar med forskriftene i denne rekommendasjon.

Under den forutsetning vil Landsorganisasjonen kunne gi sin tilslutning til at forslaget fremmes.

Oslo, 18. november 1963

Ærbødigst

Landsorganisasjonen i Norge

P. Mentsen

Olaf Sunde

Norsk skog- og landarbeiderforbund har i skrivelse den 6 desember 1963 hänvisat till yttrande från Landsorganisasjonen i Norge (se ovan).

Sverige

Socialstyrelsen:

Den remitterade framställningen berör synnerligen aktuella problem. Sålunda har tryggheten i anställningen upptagits från såväl tjänstemannahåll som arbetstagarhåll som en av de väsentligaste förhandlingsfrågorna i 1964 års avtalsrörelse. I anledning av öppnandet av avtalsrörelsen har i Svenska Dagbladet för den 28 november i år intagits en redogörelse för tidigare förhandlingar i frågan. Redogörelsen som ger en god orientering om förhandlingsläget är enligt styrelsens uppfattning rättvisande [*se Bilang 1*]. Överläggningar har enligt vad socialstyrelsen erfarit sedan ungefär ett halft år tillbaka pågått i berörda frågor inom SAF:s och LO:s förhandlingsdelegationer.

Såsom framhålles i medlemsförslaget saknas i Sverige lagstiftning som generellt reglerar det enskilda tjänsteavtalet. Ett flertal försök har gjorts — senast år 1935 — men har icke lett till resultat. På de områden av arbetsmarknaden där kollektivavtalssystemet trängt igenom har man främst litat till reglering genom kollektivavtal.

Vid bedömning av frågan vad som skall anses vara god sed ifråga om uppsägning av tjänsteavtal för ej kollektivavtalsbundna anställda har de allmänna domstolarna tagit hänsyn till de inom vederbörande arbetsområde gällande kollektivavtalsbestämmelserna. I fråga om giltigheten av uppsägningar är arbetsdomstolens dom 1932 nr 100 av intresse. I denna dom uttalades bl. a. att såvitt »angår upphörande av arbetsavtal, som slutits för obestämd tid, det icke råder någon tvekan därom, att i Sverige lika väl som i andra länder den allmänna rättsgrundsatsen gäller, att dylikt avtal kan å ömse sidor uppsägas till upphörande efter viss uppsägningstid och att skäl för uppsägningen icke behöver anföras, vare sig denna äger rum från den ena eller den andra sidan». Arbetsgivaren skulle emellertid ej få begagna uppsägningrätten för ett syfte som stred mot lag eller goda seder. I domar från senare år — 1933 och 1936 — har arbetsdomstolen framhållit att, därest i ett kollektivavtal icke intagits bestämmelser om inskränkning i arbetsgivarens rätt att fritt avskeda arbetare, arbetsgivarens rätt gäller oförändrad, även om den icke uttryckligen bekräftats i avtalet. Vad som sedermera förhandlingsvägen åstadkommits på ifrågavarande område framgår av bil. 1. Därav framgår också att uppsägningsskydd i speciella fall skapats lagstiftningsvägen för skyddsombud, vid havandeskap och barnsörd, vid trolovning eller äktenskap samt vid militärtjänstgöring. Det bör också beaktas i detta sammanhang att uppsägning kan innebära kränkning av föreningsrätten.

Frågan om ökat skydd åt arbetstagare mot obefogade uppsägningar har varit föremål för motioner vid 1957 och 1962 års riksdagar. Motionerna vid

1957 års riksdag avstyrktes av andra lagutskottet. I avslagsmotiveringen framhölls bl. a. att vid en avvägning av skälen för och emot en lagstiftning på området den frågan inställde sig om lagstiftning vore den väg, varigenom det effektivaste skyddet kunde skapas för arbetstagaren. En lagstiftning kunde vara av visst värde för dem, som icke genom en organisation kunde hävda sig gentemot arbetsgivaren. Emellertid rörde dessa problem ett område, där av hävd förhållandena reglerades av avtal mellan arbetsmarknadens parter. Det syntes ej påkallat att tillgripa lagstiftning i dylika frågor i en tid då utvecklingen pekade hän mot att parterna på arbetsmarknaden i allt större utsträckning löste sina problem genom frivilliga överenskommelser. Ur både saklig och lagteknisk synpunkt måste det bli en vansklighet att verkställa gränsdragning mellan obefogade och icke obefogade uppsägningar. Om lagstiftningsvägen skulle väljas, kunde det nämligen icke bli fråga om att i lag stadga ett undantagslöst uppsägningskydd — skyddet kunde inte komma att omfatta annat än vad som kunde betecknas som obefogade uppsägningar. Domstolarna skulle ställas inför många svårbemästrade problem, exempelvis vid bedömandet av lämpligheten eller skickligheten hos en arbetstagare. Genom instansordningen hos de allmänna domstolarna kunde även risk uppstå för lång tidsutdräkt i det slutliga avgörandet i en tvist, vilket skulle vara synnerligen olägligt med hänsyn till den ovisshet det med tvisten avsedda anställningsförhållandet skulle befinna sig i under rättegångens förlopp. Utskottet ansåg att ett uppsägningskydd baserat på frivillig överenskommelse vore förenat med så betydande fördelar, att en lagstiftning på förevarande område icke borde aktualiseras förrän det ådagalagts att man avtalsvägen icke kunde uppnå en tillfredsställande lösning. Enligt utskottets mening fanns det berättigad anledning antaga att utvecklingen hittills mot större trygghet för arbetstagarna skulle fortsätta och att nya grupper skulle omfattas av utvecklingen. Riksdagen följde utskottets förslag. Vid 1962 års riksdag väcktes fyra motioner berörande frågan om skydd för arbetstagare mot uppsägning och permittering samt skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning.

I de remissyttranden, som avgavs över motionerna, kan här nämnas bl. a. de från Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen (LO) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

SAF ansåg för sin del att något nytt icke inträffat sedan 1957 års uttalande i riksdagen. Uppsägningsfrågorna hade fått en ytterligare avtalsmässig reglering och SAF hänvisade till olika huvudavtal, som träffats mellan arbetsgivareföreningen och några av landets största tjänstemannaorganisationer.

LO ville ej heller tillstyrka motionerna. Hänvisning till kommande förhandlingar i spörsmålen gjordes av LO, som betonade att åtskilliga förändringar i berörda frågor borde primärt och principiellt rymmas inom ramen

för gällande avtalssystem. Ett avtalsmässigt fastslaget uppsägningskydd gällde icke alla arbetstagare utan primärt endast de som berördes av avtalen, vilket vore en nackdel. Till följd härav ansåg LO det önskvärt att det komme till stånd en sådan utveckling att den rättsregeln bleve gällande att domstolarna skulle fixera de grunder för en uppsägning som skulle kunna vara objektivt godtagbara, d. v. s. att principen om ett uppsägningskydd fastsloges i domstolspraxis. Uppsägningstvister, som ej reglerades i avtal, skulle härigenom kunna bli föremål för domstolsprövning med utgångspunkt från de riktlinjer, som kunde bli gällande framför allt för arbetsmarknadsnämnden. LO framhöll ytterligare, att arbetsrättsexperter gjort gällande att möjlighet kunde föreligga att utan lagstiftning men i domstolspraxis genomföra en generell princip om uppsägningskydd. Enligt LO borde lagstiftningsåtgärder övervägas endast i den mån avtalsvägen eller domstolspraxis icke vore framkomlig i dessa frågor.

TCO hävdade att det vore av stort värde om problemen kunde bli föremål för en allsidig utredning.

Motionerna avstyrktes av andra lagutskottet, som framhöll att lagstiftning på förevarande område icke borde tillgripas förrän det visat sig omöjligt att avtalsvägen nå en godtagbar lösning av frågan. Motionerna ledde icke till någon riksdagens åtgärd.

Slutligen må i denna redogörelse nämnas att anställda i statlig och kommunal tjänst, för vilka anställningsvillkoren regleras i tjänsterelementen och dylikt, åtnjuter uppsägningskydd och uppsägningstid enligt reglementsbestämmelserna.

I nuvarande läge bör man enligt socialstyrelsens mening avvakta utgången av de påbörjade förhandlingarna om uppsägningskyddet, innan man tar ställning till förslaget om en utredning rörande internordisk lagstiftning i frågan. Förhållanden av ifrågavarande slag regleras uppenbarligen bäst avtalsvägen. Om en lagstiftning på området överhuvudtaget skall övervägas, bör den i vart fall utformas med utgångspunkt från gällande avtalsförhållanden.

Stockholm den 29 november 1963

Ernst Bexelius

Carl E. Sturkell

Redogörelse angående arbetstagares rätt till trygghet i anställning

(*Sammanställd av Svenska Dagbladet*)

Under LO:s hela 65-åriga tillvaro har arbetarnas rätt till trygghet i anställningen varit föremål för många och livliga — man kan nästan säga permanenta — diskussioner. Före 1938 riktade sig kritiken mot dåvarande paragraf 23 i SAF:s stadgar (numera paragraf 35), enligt vilken »arbetsgivare, som är ansluten till SAF, inte får träffa överenskommelse om kollektivavtal med mindre än att arbetsgivaren tillerkännes rätt att ensam leda och fördela arbetet och att fritt anta och avskeda arbetare». Dessa bestämmelser daterar sig från 1906.

År 1938 slöt emellertid SAF och LO ett fredsavtal med varandra — vanligen kallat huvudavtalet eller Saltsjöbadsavtalet. I detta infördes vissa regler i syfte att förhindra att en arbetsgivare missbrukade sin rätt att avskeda arbetare. Motsvarande har — med vissa kompletteringar — också intagits i 1946 års avtal om företagsnämnder.

Skydd mot godtycke

En arbetsgivare, som vill säga upp eller permittera arbetstagare, som varit anställd sedan minst nio månader tillbaka, skall ge arbetarparten meddelande därom om möjligt senast 14 dagar i förväg. Om någondera av parterna så önskar kan samråd om de varslade åtgärderna äga rum. Sedan arbetsgivaren satt sina planer i verket kan saken bli föremål för regelrätt förhandling — först på det lokala planet och sedan på förbundsplanet. Sista instans, till vilken frågan kan hänsjutas, är arbetsmarknadsnämnden, som består av tre ledamöter från SAF och tre från LO, alla valda på tre år.

Vid sin prövning skall nämnden beakta »såväl produktionens beroende av arbetskraftens duglighet och lämplighet som arbetarnas berättigade intresse av trygghet i anställningen. Arbetsmarknadsnämndens beslut har emellertid inte karaktären av en absolut bindande skiljedom. Snarare är det fråga om ett utlåtande eller en rekommendation till parterna.

Avsikten har nämligen varit att under fria former skapa möjligheter att påverka arbetsgivarna att handlägga frågor som rör avsked eller permittering efter rent sakliga bedömningsgrunder. Ehuru dessa bestämmelser inte inskränkt arbetsgivarens juridiska rätt att fritt avskeda anställd personal ger de dock arbetstagarna en viss säkerhet mot godtycke. Hitintills har nämnden endast haft ett par fall per år att handlägga, där arbetarna ansett sig orättvist avskedade.

Reglerna gäller emellertid inte för arbetare, som anställts för viss tid eller visst arbete, och inte heller vid permitteringar under säsongarbete. De gäller inte heller vid permitteringar för kortare tid än 14 dagar och inte heller för arbetare med mindre än 9 månaders anställning.

Vad lagen säger

I vissa fall är uppsägning förbjuden genom lag. Ett skyddsombud får sålunda inte avskedas på grund av sin verksamhet som sådant ombud. Olagliga är också uppsägningar som kränker föreningsrätten liksom uppsägningar som sker på grund av trolovning eller äktenskap. Kvinnliga arbetstagare som sedan minst ett år haft anställning får inte avskedas på grund av havandeskap eller barnsörd. Slutligen får ingen avskedas på grund av militärtjänstgöring enligt i lagen närmare angivna regler.

Senast på LO-kongressen 1961 togs dessa trygghetsfrågor upp till diskussion och en kommitté med Arne Geijer som ordförande tillsattes för att göra en utredning. Tidigt i år begärde LO förhandling med SAF om anställningstryggheten och en första förhandlingskontakt togs den 7 februari. Diskussionerna har sedan fortsatt mellan SAF:s och LO:s kommitterade. Det har sålunda inte varit fråga om regelrätta förhandlingar utan mer om en kartläggning av problemen. LO:s krav kan sammanfattas i följande punkter:

Vad LO begär

1. Arbetsgivares fria uppsägningsrätt utgår ur gällande avtal och ersätts med bestämmelser enligt vilka arbetsgivaren endast får avskeda på sakliga grunder. I tvister, som gäller om objektivt godtagbara skäl förelegat för ett avsked eller en permittering, skall arbetsmarknadsnämnden utgöra högsta instans och då fungera som skiljenämnd.

2. Arbetare, som efter viss tids anställning förlorar sin plats skall tillerkännas avgångsvederlag efter närmare angivna regler.

3. Nuvarande varseltid förlängs från 14 till 21 dagar.

4. Vid permittering utgår lön i sådana former att arbetarna hålles skadelösa för inkomstbortfall under korttidspermittering upp till 14 dagar. (Vid längre permitteringar räknar man med att arbetarna blir uppsagda från sina anställningar).

Tjänstemännen i aktion

Även industritjänstemanna- och arbetsledarförbunden har aktualiserat frågan om anställningstryggheten. Också där har saken varit föremål för överläggningar med SAF:s kommitté.

Stockholm den 28 november 1963

Yttrande av svenska socialstyrelsen över ILO:s konvention nr 119 om uppsägning av anställningsavtal

I yttrande den 13 oktober 1962 till ILO-kommittén över internationella arbetsbyråns rapport beträffande Termination of employment at the Initiative of the Employer framhöll socialstyrelsen bl. a. att Sverige saknar generella lagbestämmelser om förbud mot obefogade uppsägningar av anställda. Vissa lagar angavs, där lagregler fanns om uppsägningskydd för vissa speciella fall, exempelvis lag om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnplikstjänstgöring o. s. v. I skrivelsen redovisades rättsfall från olika år i vilka arbetsdomstolen understrukt arbetsgivarens rätt att fritt avskeda arbetare, där syftet med uppsägningen icke stred mot lag eller goda seder, eller där kollektivavtal icke innehåller regler om inskränkning i den fria uppsägningsrätten. Vidare omnämndes, att frågan om att ge ökat skydd åt arbetstagare mot obefogade uppsägningar varit föremål för motioner vid 1957 och 1962 års riksdagar. Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Landsorganisationen (LO) som bl. a. hade att yttra sig över motionerna avstyrkte motionerna och framhöll att förevarande frågor lämpligen borde lösas avtalsvägen. Tjänstemännens centralorganisation (TCO) hävdade i detta sammanhang, att en allsidig utredning av dessa problem skulle vara av stort värde. Motionerna ledde icke till någon åtgärd från riksdagens sida.

På mycket stora delar av den svenska arbetsmarknaden är kollektivavtalens bestämmelser rörande uppsägning av anställningsavtalet av avgörande betydelse. Principen om arbetsgivarens rätt att fritt antaga och avskeda arbetare har fastslagits i Svenska arbetsgivareföreningens stadgar, och praxis har inneburit att till arbetsgivareorganisationen anslutna arbetsgivare varit förhindrade att sluta kollektivavtal, som innefattat inskränkning i denna rätt. Genom tillkomsten av olika huvudavtal eller principavtal om företagsnämnder m. m. har dock en viss modifiering skett i denna princip. Genom dessa huvudavtal och andra liknande avtal har en rättsordning byggts upp genom fria förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter. Hos arbetsmarknadens huvudorganisation har den vägledande principen varit att deras inbördes förhållanden hör regleras av dem själva genom förhandlingar utan inblandning från statsmakternas sida.

I detta sammanhang må framhållas att gällande riksavtal för skoindustrin innehåller en mångårig och unik bestämmelse, som garanterar skoarbetarna full sysselsättning:

Arbetet vid fabriker ordnas så, att arbetarna beredes full sysselsättning. Detta innebär, att fabriker icke få ha flera arbetare anställda än att dessa som regel kunna tillförsäkras 45 timmars arbetsvecka. Fabriksdriften skall planeras så, att avskedanden i större utsträckning undvikas. Arbetarna skola å sin sida iakttaga arbetstiden, så att den fulla sysselsättningen kan upprätthållas, och äga sålunda icke genom självtagen ledighet vara borta från arbetet.

I protokollsanteckningarna till bestämmelsen uttalas, att parterna är ense om att bestämmelsen om full sysselsättning måste tolkas med viss tolerans. Som norm skall gälla sysselsättningsförhållandena inom skoindustrin under 1944 och 1945 — med hänsynstagande till arbetsförkortningen 1958—1960.

Bestämmelser om full sysselsättning skall ej utgöra hinder för fabriker-
na att göra uppehåll i driften vid jul- och nyårshelgen. Vid förhandling, som
föranletts av tvist huruvida bestämmelserna om full sysselsättning efter-
följts, skall man syfta till att åstadkomma rättelse för framtiden. Sagda
bestämmelse har tillkommit i avsikt att förhindra korttidspermitteringar,
och den har varit till stor gagn för branschen.

Ett relativt effektivt skydd vid uppsägningen kan sägas ha skapats på den
privata arbetsmarknaden genom nu anförda principavtalsöverenskommelser
mellan arbetsmarknadens parter. Visserligen föreligger brister i förhållan-
dena genom att den oorganiserade arbetskraften till en viss omfattning ej
omfattas av skyddet. Denna grupp har dock indirekt kunnat draga fördel
av de resultat, vartill organisationerna kommit i detta hänseende. För i stat-
lig och kommunal tjänst anställda, där anställningsvillkoren regleras i
tjänstereglementen och dylikt, finnas olika regler om uppsägningsskydd och
uppsägningstid. I ovan angivna skrivelse av den 13 oktober 1962 framhöll
socialstyrelsen att vanskligheten med en lagstiftning på förevarande om-
råde var avsevärd och att man borde avvakta resultatet av kommande över-
läggningar i frågan mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer, innan
något steg i sådan riktning togs.

De s. k. trygghetsfrågorna omfattar ett betydande komplex av problem,
som främst gäller arbetsgivarens fria uppsägningsrätt, permitteringslön och
vederlag vid avskedanden. Från fackligt håll har framför allt arbetsgivarnas
fria uppsägningsrätt under senare år allt livligare kritiserats, och man har
ansett tiden mogen att helt rensa bort bestämmelserna härom ur kollektiv-
avtalen. Krav har framförts att skydd måste skapas mot sakligt ogrundade
uppsägningar. Inför den kommande avtalsrörelsen har stor vikt lagts på
problemen om tryggheten i anställning från såväl tjänstemannahåll som
arbetstagarhåll.

Enligt vad socialstyrelsen erfarit har överläggningar rörande spörsmålen
om anställningstryggheten pågått sedan ungefär ett halvt år tillbaka och på-
går för närvarande i form av en kommittéutredning inom SAF:s och LO:s
förhandlingsdelegationer.

Med hänsyn till de allmänt sociala synpunkter socialstyrelsen har att före-
träda har styrelsen icke något att erinra mot rekommendationen. Med hän-
syn till de pågående överläggningarna mellan huvudparterna på arbetsmark-
naden synes emellertid några statliga åtgärder i anledning av rekommenda-
tionen för närvarande icke böra vidtagas.

Stockholm den 28 oktober 1963

Ernst Bexelius

Carl E. Sturkell

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Styrelsen har redan genom skrivelse den 1 november 1963 till ILO-kom-
mittén avgivit yttrande över en av Internationella arbetsorganisationen an-
tagen resolution angående uppsägning av anställningsavtal, vilket yttrande
här bilägges i avskrift [*se Bihang*]. Styrelsen har i nämnda yttrande redo-

gjort för de arbetsmarknadspolitiska åtgärder, som närmast genom arbetsmarknadsverkets försorg planlagts och vidtagits för att underlätta arbetskraftens möjligheter att i samband med driftsinskränkningar och driftsnedläggelser vinna ny anställning och utkomst.

Styrelsen har utgått ifrån att anställningar inom näringslivet i ett modernt samhälle är ett naturligt led i anpassningen av produktion efter den tekniska utvecklingen och de föränderliga ekonomiska betingelserna. Den fortgående omflyttningen på arbetsmarknaden är sålunda en process som kräver uppmärksamhet från samhällets sida och påkallar insatser av olika slag av arbetsmarknadsmyndigheterna. Styrelsen räknar med att insatser på arbetsmarknaden behöver förstärkas och utbyggas för att minska de personliga och sociala konsekvenser för arbetskraften som blir en följd av att den enskilde arbetstagaren i olika lägen kan bli tvingad att byta inte endast arbetsplats utan stundom även arbetsort och yrke. Behovet och formerna av en aktiv arbetsmarknadspolitik i våra nordiska länder är föremål för återkommande diskussioner i det nordiska arbetsmarknadsutskott som upprättats i enlighet med 1954 års konvention om gemensam nordisk arbetsmarknad.

Frågan om de motiv som från arbetsgivarens sida kan ligga till grund för individuella uppsägningar av arbetstagare faller utanför arbetsmarknadsverkets prövning. En sådan uppsägning kan visserligen inverka på den enskilde arbetstagarens ersättningsrätt inom arbetslöshetsförsäkringen, men arbetsmarknadsmyndigheterna har endast att konstatera om arbetsgivaren uppgivit huruvida uppsägningen föranletts av arbetsbrist eller av subjektiva orsaker hos arbetstagaren.

Sistnämnda fråga ävensom frågor om uppsägningstid och liknande har i Sverige hittills varit föremål för parternas inbördes överväganden och åtgöranden, i enlighet med den redogörelse som återfinnes i det remitterade medlemsförslaget. Man torde kunna förvänta att hithörande angelägenheter kommer att ägnas ytterligare uppmärksamhet vid nu förestående avtalsförhandlingar, varför det ännu är en öppen fråga huruvida önskemål och krav under den närmaste tiden kan komma att resas på medverkan från samhällets sida för att genom någon form av lagstiftning reglera frågor berörande tryggheten i anställningsförhållandena. Arbetsmarknadsstyrelsen, som i sin verksamhet bygger på ett nära samarbete med parterna i alla frågor av arbetsmarknadspolitisk natur, finner det naturligt att icke taga ställning till frågor om formerna för anställningstryggheten så länge parternas egna överläggningar icke slutförts.

Stockholm den 25 november 1963

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Sven Skogh

Yttrande av svenska arbetsmarknadsstyrelsen över ILO:s konvention nr 119 om uppsägning av anställningsavtal

Genom skrivelse den 28 september 1963 har ILO-kommittén hemställt om arbetsmarknadsstyrelsens yttrande över en vid Internationella arbetsorganisationens 47:e sammanträde i Genève 1963 antagen rekommendation (nr 119) angående uppsägning av anställningsavtal. Då kap. III om särskilda bestämmelser rörande minskning av arbetsstyrkan är den del av rekommendationen, som närmast berör arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet, har styrelsen begränsat sitt yttrande till detta kapitel.

Bestämmelserna i detta kapitel berör i stor utsträckning frågor som kommit att bli föremål för åtgärder från arbetsmarknadsstyrelsens sida. Det samråd som förutsättes komma till stånd vid en minskning av arbetsstyrkan berör inte enbart arbetstagarnas representanter i fackorganisationer och företagsnämnder utan även länsarbetsnämnder och arbetsförmedlingar. Genom det mellan näringslivet och arbetsmarknadsmyndigheterna överenskomna varselssystemet erhåller i regel myndigheterna i god tid underrättelse om förestående personalreduktioner, åtminstone en påtaglig storleksordning. Sådana varselrapporter eller underhandsinformationer om beräknade begränsningar av personal och sysselsättningsgrad kan lämnas till grund för omedelbara åtgärder från arbetsmarknadsverkets sida. Vid större personalreduktioner eller total driftsnedläggelse upprättas alltid samarbetskommittéer, i vilka representanter ingår för berörda företag, länsarbetsnämnd (arbetsförmedling), fackorganisationer och kommun.

Arbetsmarknadsstyrelsen har oavslått haft sin uppmärksamhet riktad på frågan om behovet av initiativ och snabba åtgärder från arbetsmarknadsmyndigheternas sida för att finna lösningar på uppkommande frågor i samband med minskning av arbetsstyrkan inom olika företag. Varselssystemet har successivt utbyggt — senast genom en överenskommelse beträffande skogsbruket — och de erfarenheter som vunnits vid hittills inträffade driftsinskränkningar och driftsnedläggelser har inneburit att effektiviteten i verkets åtgärd ökat. En kartläggning har skett av de åtgärder som kan bli påkallade i olika sammanhang, och arbetsförmedlingspersonalen har gjorts nära förtrolig med de anspråk som kan ställas på verket vid inträffade förändringar i näringslivets sysselsättning.

Oavsett om och i vilken form bestämmelserna i den föreliggande rekommendationen kan komma att ges mera allmän giltighet på den svenska arbetsmarknaden, är arbetsmarknadsstyrelsen beredd att medverka till en smidig anpassning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för att reducera friktionsmomenten på arbetsmarknaden i samband med personalreduktioner och medverka till att en hög och jämn sysselsättning så långt görligt uppehålls.

Stockholm den 1 november 1963

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Sven Skogh

Svenska arbetsgivareföreningen:

Föreningen får med anledning därav framhålla, att den finner förslaget orealiserbart. I vårt land har uppsägningsfrågorna traditionellt reglerats i avtal av huvudavtals natur mellan arbetsmarknadens parter. Härvidlag hänvisas till de avtal som föreningen ingått med Landsorganisationen i Sverige samt med Svenska industritjänstemannaförbundet och Sveriges arbetsledareförbund. Nämnade parter har den gemensamma inställningen, att uppsägningsfrågorna även i fortsättningen bör regleras avtalsvägen. Som uttryck för detta hänvisar föreningen för övrigt till de nu mellan organisationerna pågående förhandlingarna. Det skulle helt strida mot arbetsmarknadsparternas i vårt land erkända självbestämmanderätt, därest de påtvingades lagstiftning i en arbetsmarknadsfråga, som de själva önskade reglera.

Med åberopande av ovanstående, och med hänvisning tillika till andra lagutskottets utlåtande nr 23 till årets riksdag, hemställer föreningen, att det inom Nordiska rådet väckta förslaget icke måtte vinna stöd från svensk sida.

Stockholm den 2 december 1963

Svenska arbetsgivareföreningen

Curt-Steffan Giesecke

Erik Forstadius

Handelns arbetsgivareorganisation:

I Sverige saknas — med de undantag som angivits i förslaget till Nordiska rådet — lagstiftning om det enskilda arbetsavtalet. Regler angående uppsägning av enskilt arbetsavtal har däremot intagits i de huvudavtal, som på den svenska arbetsmarknaden reglerar hithörande förhållanden. Dessa huvudavtal har numera mycket stor räckvidd. I detta avseende, liksom när det gäller en hel rad andra frågor som rör anställningsvillkoren, får kollektivavtalen effekt utöver de områden, vilka de direkt reglerar. I Sverige har sålunda rättspraxis på arbetsrättens område under senare år i allt högre grad tenderat att i avsaknad av lagregler påverkas av de bestämmelser, som i olika hänseenden intagits i kollektivavtalen.

HAO vill även påpeka att regleringen av frågor, som rör förhållandet mellan arbetsgivare och anställda, av statsmakterna i princip hänförs till arbetsmarknadsparterna. Detta gäller även frågan om arbetstagares trygghet i anställningen, vilket problem ju är föremål för diskussioner i den nu inledda avtalsrörelsen i Sverige.

Under hänvisning till ovanstående hemställer Handelns Arbetsgivareorga-

nisation, att det gjorda medlemsförslaget icke måtte föranleda åtgärder från Nordiska rådets sida .

Stockholm den 3 december 1963

Handelns arbetsgivareorganisation

Gunnar Nordholm

Verkst. direktör

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO):

— — — att motiven för förslaget helt överensstämmer med SACO:s uppfattning. Denna framgår av organisationens två yttranden till ILO-kommittén den 7 november 1962 och 5 november 1963 i det ensartade ärendet angående ILO:s rekommendation nr 119 [*se Bihang 1—2*].

SACO tillstyrker också, att de nordiska regeringarna undersöker möjligheterna att lösa frågan om anställningstryggheten i de nordiska länderna på ett likartat sätt. I strävandena att åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad bör detta arbete ingå som ett viktigt led.

Stockholm den 4 december 1963

Sveriges akademikers centralorganisation

J. C. Almquist

Harald Håkansson

BIHANG 1

Yttrande av Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) över föreslagen ILO-rekommendation om upphörande av tjänsteavtal

Genom brev den 21 september 1962 har Sveriges akademikers centralorganisation beretts tillfälle att yttra sig över den föreslagna rekommendationen rörande upphörande av tjänsteavtal på arbetsgivarens initiativ, avsedd att behandlas vid internationella arbetskonferensens 47:e session 1963. Med anledning härav får SACO anföra följande.

Utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden har sedan sista världskriget kännetecknats bl. a. av en strävan att öka de anställdas trygghet. Lagstiftningen har garanterat medborgaren möjligheter till en någorlunda rimlig levnadsstandard under sjukdom och ålderdom, och denna trygghet har byggts ut ytterligare avtalsvägen. Läget är ett helt annat då det gäller den anställdes trygghet i arbetet. Med vissa modifikationer råder här grundsatsen, att arbetsgivaren har rätt att fritt och utan angivande av skäl säga upp arbetstagaren från anställningen. Det kan allvarligt ifrågasättas, om denna

frihet står i överensstämmelse med den allmänna rättsuppfattningen. I varje fall torde det vara en vanlig erfarenhet, att arbetsgivarna begagnar sin formella rätt med en viss varsamhet. Det är numera inte ovanligt, att arbetsgivarna, med beaktande av den anställdes ålder och anställningstid, lämnar någon form av avgångsvederlag, då uppsägning sker utan dennes förvällande. Det torde inte bestridas, att arbetsgivarnas inställning till anställningsstryggheten numera präglas av ett större ansvar än tidigare. Å andra sidan förekommer fortfarande fall av obefogad uppsägning utan att arbetsgivaren underlättar den uppsagdes ekonomiska situation utöver gällande arbetsavtal. Även om man har anledning att räkna med, att anställningsstryggheten med rådande arbetsmarknadskonjunkturer i praxis och avtalsvägen kommer att stärkas, kommer det alltid att finnas betydande sektorer, där arbetstagarna är helt hänvisade till arbetsgivarens goda vilja vad gäller denna trygghet. För övrigt torde de psykiska lidanden, som en obefogad uppsägning förorsakar, inte kompenseras genom de i och för sig begränsade ekonomiska åtaganden, som det här kan bli frågan om från arbetsgivarens sida. Tyvärr finns det också anledning att befara, att den nuvarande utvecklingen bryts vid en konjunkturförändring.

SACO får därför kraftigt tillstyrka de i förslaget till rekommendation framförda tankegångarna. Centralorganisationen anser dock, att det internationella instrumentet bör ta formen av en konvention och inte av en rekommendation vad gäller de bestämmelser, som rör uppsägningens giltiga motivering, möjligheterna att få frågan om en uppsägningens skälighet prövad av en neutral instans, och rätten till återgång till arbetet eller till avgångsvederlag vid uppsägning utan giltig grund. Dessa frågor torde lämpligen kunna bli föremål för lagstiftning. De övriga i förslaget behandlade frågorna torde bättre lämpa sig för avtal, varför det internationella instrumentets karaktär av rekommendation här torde vara mera adekvat.

SACO vill också understryka vikten av — om fråga därom skulle uppkomma — att konventionen och rekommendationen inte begränsas till den privata sektorn utan omfattar även offentliga tjänstemän.

Stockholm den 7 november 1962

Sveriges akademikers centralorganisation

J. C. Almquist

Harald Håkansson

BIHANG 2

Yttrande av Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) över ILO:s konvention nr 119 om uppsägning av anställningsavtal

Genom brev den 28 september 1963 har Sveriges Akademikers Centralorganisation beretts tillfälle att yttra sig över ILO:s rekommendation nr 119 angående uppsägning av anställningsavtal, antagen den 26 juni 1963. Med anledning därav får SACO anföra följande.

SACO har den 7 november 1962 till ILO-kommittén yttrat sig över förslaget till den rekommendation, som nu antagits av ILO, varför centralorganisationen nu kan hänvisa till detta yttrande. Vad beträffar sättet för genomförandet i Sverige av rekommendationen anser alltså SACO, att lagstift-

ningsvägen bör regleras de bestämmelser, som rör giltigheten i motivering-
en för uppsägningen, möjligheterna att få frågan om uppsägningens skälig-
het prövad av neutral instans samt rätten till återgång till arbetet eller av-
gångsvederlag vid uppsägning utan giltig grund. Övriga i rekommendationen
behandlade frågor bör regleras i kollektivavtal.

I övrigt får SACO till enskilda punkter i rekommendationen anföra följande.

3. SACO vill understryka, att de i punkten uppräknade omständigheter, som inte skall utgöra giltig grund för uppsägning från arbetsgivarens sida, inte är en fullständig katalog utan endast en exemplifiering. SACO utgår också ifrån, att »medlemskap i facklig sammanslutning eller deltagande i facklig verksamhet» också omfattar aktivitet för att bilda facklig organisation.

4. Enligt punkten finns möjlighet att definitivt avgöra en uppsägningsfråga på företagsnivå, om sådana bestämmelser finns i lag eller avtal. Detta bör tolkas så, att den uppsagde arbetstagaren dock har rätt att gå förbi institutionen på företagsnivå och direkt vända sig till domstol eller annan neutral instans.

18 d. Enligt SACO:s uppfattning torde inga konstitutionella bestämmelser finnas i Sverige, som utesluter att rekommendationen tillämpas fullt ut även på statstjänstemän.

Stockholm den 5 november 1963

Sveriges akademikers centralorganisation

J. C. Almquist

Harald Håkansson

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Frågan om arbetstagares rätt till trygghet i anställning har under senare år aktualiserats såväl genom centrala förhandlingar mellan arbetsmarknadsparter som genom riksdagsmotioner. Motioner i riksdagen har väckts 1957, 1962 och 1963. TCO har beretts tillfälle att avge yttrande till riksdagens andra lagutskott över de år 1957 och 1962 väckta motionerna [*se Bihang 1—2*].

I samband med behandling av frågan om anställningsskydd vid Internationella arbetskonferensens 46:e session i juni 1962 och 47:e session i juni 1963 har TCO avgivit yttrande till den svenska ILO-kommittén [*se Bihang 3—4*].

Då TCO:s synpunkter på den inom Nordiska rådet väckta frågan torde fullständigt framgå av de bilagda yttrandena anser TCO sig i detta sammanhang kunna begränsa sig till att hänvisa till vad sålunda anförts.

Stockholm den 25 november 1963

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Lennart Geijer

Yttrande av Tjänstemännens centralorganisation (TCO) över år 1957 väckta motioner om uppsägningskydd för arbetstagare

Tjänstemännens centralorganisation (TCO), som genom remiss den 11 februari 1957 beretts tillfälle avge yttrande över dels de likalydande motionerna nr 331 i första kammaren av herrar Apelqvist och Thun och nr 411 i andra kammaren av herr Arvidson angående skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar, dels ock motionen nr 119 i andra kammaren av herr Nihlfors m. fl. om ökat lagligt skydd för arbetstagarna mot obefogade uppsägningar, får med anledning härav anföra följande.

I motionerna lämnas bl. a. redogörelser för bristerna i de anställdes uppsägningskydd, och motionärerna hänvisar till det skydd mot obefogade uppsägningar, som lagstiftningssvägen införts i vissa europeiska länder. Det konstateras, att frågan kan lösas genom ändrad praxis i arbetsdomstolen, genom avtal mellan arbetsmarknadens organisationer eller genom lagstiftning, i vilket fall lagstiftningen bör vara dispositiv i den meningen, att den skall kunna sättas ur kraft genom reglering i kollektivavtalets form, därest arbetsmarknadsparterna så finner önskligt. I motionerna hemställs, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning om arbetstagares skydd mot obefogade uppsägningar.

TCO vill inledningsvis starkt understryka det otillfredsställande förhållandet, att gällande rätts ståndpunkt till arbetsgivarens uppsägningsrätt står i strid med den allmänna rättsuppfattningen i denna fråga. Medan gällande rätt i princip tillåter arbetsgivaren att fritt uppsäga en arbetstagare, oavsett dennes ålder och anställningstid och utan skyldighet att angiva skäl, har rättsuppfattningen undan för undan förändrats så, att det i dag anses att en arbetsgivare skall vara skyldig uppge skäl för en uppsägning och även underkasta sig prövning av skälets hållbarhet. Denna nya rättsuppfattning har registrerats av bl. a. andra lagutskottet under förarbetena till 1952 års sjömanslag. Sedan 1946 års sjömanskommitté angett att utvecklingen gått därhän, att en arbetstagare anses böra vara i viss mån tryggad mot sådana uppsägningar från arbetsgivarens sida, som icke är sakligt grundade, och departementschefen i propositionen understrukt detta, förklarade andra lagutskottet (utlåtande nr 44/1952 s. 66, 86 och 102), att den enskilde arbetstagaren har ett berättigat anspråk på att icke utan skäl bli skild från sin anställning.

Visserligen kan icke göras gällande, att arbetsgivarna mera allmänt missbrukar den fria uppsägningsrätten. Förhållandena varierar inom olika områden, men de direkta missbruken kan likväl betraktas som undantagsfall. Det finns dock tillräckligt många och tillräckligt upprörande fall av uppsägningar av äldre tjänstemän med lång uppsägningstid för att man icke skall kunna acceptera det nuvarande tillståndet. Härtill kommer också att bristen på anställningstrygghet kan verka hämmande på arbetsglädjen och skapa en otrygghetskänsla icke endast hos dem som direkt drabbas av en obefogad uppsägning, utan även hos alla dem som kan befara att bli försatta i en sådan situation. I synnerhet för äldre tjänstemän, som under många år varit anställda i samma företag, föreligger ett påtagligt behov av anställningstrygghet. En uppsägning, som drabbar en sådan arbetstagare, medför både ett avsevärt personligt lidande och ett ekonomiskt avbräck

på grund av svårigheten för sådana tjänstemän att erhålla ny anställning

I den av TCO nyligen utgivna skriften av Lennart Geijer, »Rätten till arbetsplatsen», vilken återopas i motionerna, har som exempel några gravrande fall av obefogade uppsägningar relaterats. I den mån, som motionerna baserats på de i Geijers skrift lämnade upplysningarna, torde i vissa hänseenden snarast en alltför ljus bild av verkligheten ha erhållits. Detta synes bl. a. gälla uppfattningen, att regeln om arbetsgivarens rätt att ej behöva uppge skäl för en uppsägning helt och hållet vittrat bort; det synes också gälla uppgiften att man bl. a. vid t. ex. bankerna på arbetsgivarhåll accepterat uppfattningen att uppsägning av en tjänsteman ej får ske, såvida ej bärande skäl föreligger i form av arbetsbrist eller misskötsel eller oförmåga till samarbete. Ett par nyligen avkunnade domar visar, att domstolarna allttjämt — i motsats till vad departementschefen och andra lagutskottet uttalat år 1952 — strängt upprätthåller regeln att arbetsgivaren ej behöver ange skäl för en uppsägning. I en av Stockholms rådhusrätt den 1 februari 1957 meddelad — här i avskrift bifogad — dom i mål mellan en uppsagd banktjänsteman, M., och en bank uttalas nämligen sedan banken anfört att någon skyldighet för banken att motivera uppsägningen icke förefinnes, i domskälen bl. a. följande: »M. har icke förebragt någon omständighet, på grund varav skyldighet skulle föreligga för banken att vid uppsägningen av ordinarie befattningshavare uppgiva anledningen till uppsägningen. Rådhusrätten finner förty, att uppsägningen kan göras gällande mot M.»

I Geijers skrift behandlas frågan om anställningstryggheten med utgångspunkt från förhållandena på den privata arbetsmarknaden, och även motionärerna torde i första hand ha denna del av arbetsmarknaden i åtanke. Det kan därför vara påkallat att framhålla, att brister i anställningstryggheten förefinnes även på det offentliga området. Vad särskilt avser kommunalt anställda tjänstemäns ställning kan vad som anförts i en av Svea hovrätt den 14 juli 1956 meddelad dom — som också bilägges i avskrift — anses belysande. Vid prövningen av målet uttalas nämligen att vid uppsägningen enligt § 6 första punkten tjänstereglementet behöver »den uppsägande myndigheten icke återopa något skäl; och frågan, huruvida skälen för N:s uppsägning varit av objektiv eller annan natur, är därför utan betydelse för bedömande av frågan om uppsägningens avtalsenlighet.»

Ej heller för anställda i statens tjänst torde anställningstryggheten helt tillfredsställande, i synnerhet för extra tjänstemän samt arvodesanställda.

TCO vill med hänvisning till vad i Geijers skrift relaterats och till de nyss refererade rättsfallen konstatera, att nuvarande rättsläge icke ger de anställda en anställningstrygghet, som svarar mot allmänna rättsmedvetandets krav och att missförhållandena i detta avseende, ehuru de huvudsakligen förekommer i enskild tjänst, dock icke är uteslutna på det offentliga området. Mot bakgrunden härav anser TCO det vara uppenbart att anställningstryggheten måste förbättras.

I motionerna har angetts de vägar, som kan beträdas för att arbetstagar- na skall nå ett skydd mot obefogade uppsägningar. Motionärerna har sålunda pekat på möjligheten att genom ändrad praxis i arbetsdomstolen nå ett sådant skydd. TCO vill icke bedöma möjligheterna härför men vill — i likhet med motionärerna — konstatera, att arbetsdomstolen i domen 1932: 100 betonat, att rättsordningen endast har att träffa ett avgörande, som överensstämmer med gällande rättsregler och avtalsbestämmelser. Det synes därför tveksamt, om man, trots att rättsuppfattningen på detta område har

förändrats sedan år 1932, kan räkna med en sådan förändring av arbetsdomstolens praxis, att problemet därigenom får en tillfredsställande lösning. Att de allmänna domstolarna ej synes benägna att göra detta framgår av de förut refererade domarna. Vad avser den andra av de i motionerna angivna vägen till uppsägningskydd, d. v. s. avtal mellan arbetsmarknadens parter, vill TCO hänvisa till att frågan för stora grupper av arbetare — dock endast ungefär hälften av de till LO anslutna — fått en partiell lösning genom tillkomsten av huvudavtalet och den därigenom inrättade arbetsmarknadsnämnden. Det ankommer icke på TCO att bedöma, huruvida härigenom tillräckliga garantier för obefogade uppsägningar föreligger för de berörda arbetarna. Tjänstemännen beröres icke av arbetsmarknadsnämndens verksamhet. Det materiella innehållet i den mellan Svenska Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen träffade överenskommelsen torde dock ej ur tjänstemannasympunkt ge tillräckliga garantier. Det räcker med att hänvisa till att arbetsmarknadsnämnden i uppsägningsfall ej fungerar som skiljenämnd utan endast har att avge utlåtande och att sådant utlåtande endast kan ges, om det går att få majoritet för en viss uppfattning i nämnden. Då densamma är paritetiskt sammansatt av representanter från LO och SAF, kan lätt inträffa — och har enligt uppgift också inträffat — att vardera sidan har en egen ståndpunkt, och i så fall blir det ej något utlåtande.

Möjligheterna att genom avtal skapa ett uppsägningskydd föreligger visserligen, och åtskilliga av de till TCO anslutna förbunden avser att söka få till stånd sådant uppsägningskydd. Det bör emellertid framhållas, att detta ej medför någon förändring av den nu gällande otillfredsställande rättsregeln om fri uppsägningsrätt och att därför, därest uppsägningskydd skapas genom avtal, situationen för arbetstagare, som ej omfattas av de kollektivavtal som kan komma till stånd, blir oförändrad. Ur allmänna samhällssynpunkter torde det också kunna ifrågasättas, om icke ett rimligt anställningskydd bör beredas alla arbetstagare.

I detta sammanhang må understrykas, att vad som bör eftersträvas icke är något undantagslöst uppsägningskydd utan en skälig avvägning mellan arbetstagarens berättigade intresse av anställningstrygghet och arbetsgivarens berättigade intresse att kunna bedriva sin verksamhet på ett försvarligt sätt. Svårigheter att göra denna avvägning föreligger såväl om man går avtalsvägen, som lagstiftningsvägen.

Mot en lagstiftning på området kan anföras, att frågor av denna karaktär som berör förhållandet mellan arbetsmarknadens parter av hävd i allmänhet anses böra lösas genom avtal mellan dessa. Därest lagstiftningen emellertid, såsom i motionerna föreslagits, blir dispositiv och endast gäller, om frågan ej reglerats i kollektivavtal, synes invändningar av anförd art icke vara av avgörande natur.

TCO finner att det är av väsentlig betydelse för TCO:s medlemmar att 1932 års rättsregel, som alljämt med stränghet tillämpas av domstolarna, ersättes med en annan regel, som står i samklang med allmänna rättsuppfattningen i dag. Utan att nu ta ställning till om en lagstiftning skall genomföras, finner TCO det vara av synnerligt värde om detta problemkomplex blir föremål för en allsidig utredning.

Stockholm den 20 mars 1957

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Valter Åman

Per-Erik Rönquist

Yttrande av Tjänstemännens centralorganisation (TCO) över år 1962 väckta motioner om uppsägningskydd för arbetstagare

Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) som beretts tillfälle att avge yttrande över dels motionerna I: 367 av herr Per Olof Hanson och II: 448 av fru Nettelbrandt m. fl. angående skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar och dels motionerna I: 27 av hrr Lager och Öhman samt II: 49 av herr Hagberg m. fl. om skydd för anställda mot uppsägningar och permitteringar, får härmed anföra följande.

Motionärerna Per Olof Hanson och fru Nettelbrandt m. fl. föreslår att det göres en utredning om ökat skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar, uppsägningskydd, och att för riksdagen framlägges de förslag, vartill en dylik utredning kan ge anledning. Motionärerna Lager och Öhman m. fl. yrkar på en sådan utredning att förslag om lagligt skydd för anställda arbetare och tjänstemän mot uppsägning och permittering kan föreläggas 1963 års riksdag.

Motioner med liknande syfte framlades vid 1957 års riksdag (I: 331 och II: 411).

Som motionärerna framhåller gäller alltså som huvudprincip fri uppsägningsrätt för arbetsgivare i vårt land, medan däremot i vissa länder den fria uppsägningsrätten ersatts med regler om skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar och den fria uppsägningsrätten i andra länder är stadd på avskrivning. I de flesta europeiska länder har arbetstagarna beretts uppsägningskydd antingen genom kollektivavtal eller lagstiftning eller genom en kombination av båda.

Den av arbetsdomstolen år 1932 fastställda principen om arbetsgivarens fria uppsägningsrätt har begränsats för vissa grupper arbetstagare genom avtal (huvudavtalet 1938 mellan SAF och LO och huvudavtalen 1957 och 1959 mellan SAF och SIF samt SAF och SALF). På vissa punkter har lagstiftningsvägen gjorts begränsningar (värnplikt, giftermål, facklig verksamhet etc.).

Det nuvarande rättstillståndet är trots detta långt ifrån tillfredsställande. Ej blott på den privata arbetsmarknaden utan även på det statliga och kommunala området finns brister. Sålunda anför det till TCO anslutna Statstjänstemannaförbundet följande:

Visserligen gäller att anställningstryggheten för flertalet statstjänstemän — ordinarie och extra ordinarie — generellt kan anses större än för privatanställda men för den icke helt obetydliga kategorien extra tjänstemän och arvodister synes frågan om uppsägningskydd icke sakna betydelse. Bl. a. är att märka att motsvarighet till bestämmelserna om s. k. uppsägningsvarsel här saknas.

Statstjänstemannaförbundet anser därför att statstjänstemän i princip icke bör ställas utanför ev. åtgärder till ökat skydd mot obefogade uppsägningar.

I det yttrande som TCO år 1957 avgav till riksdagens andra lagutskott över ovannämnda motioner framhöll TCO bl. a. följande:

Möjligheterna att genom avtal skapa ett uppsägningskydd föreligger visserligen, och åtskilliga av de till TCO anslutna förbunden avser att

söka få till stånd sådant uppsägningskydd. Det bör emellertid framhållas, att detta ej medför någon förändring av den nu gällande otillfredsställande rättsregeln om fri uppsägningsrätt och att därför, därest uppsägningskydd skapas genom avtal, situationen för arbetstagare, som ej omfattas av de kollektivavtal som kan komma till stånd, blir oförändrad. Ur allmänna samhällssynpunkter torde det också kunna ifrågasättas, om icke ett rimligt anställningskydd bör beredas alla arbetstagare.

I detta sammanhang må understrykas, att vad som bör eftersträvas icke är något undantagslöst uppsägningskydd utan en skälig avvägning mellan arbetstagarens berättigade intresse av anställningstrygghet och arbetsgivarens berättigade intresse att kunna bedriva sin verksamhet på ett försvarligt sätt. Svårigheter att göra denna avvägning föreligger såväl om man går avtalsvägen som lagstiftningsvägen.

Mot en lagstiftning på området kan anföras, att frågor av denna karaktär som berör förhållandet mellan arbetsmarknadens parter av hävd i allmänhet anses böra lösas genom avtal mellan dessa. Därest lagstiftningen emellertid, såsom i motionerna föreslagits, blir dispositiv och endast gäller, om frågan ej reglerats i kollektivavtal, synes invändningar av anförd art icke vara av avgörande natur.

TCO finner att det är av väsentlig betydelse för TCO:s medlemmar att 1932 års rättsregel, som alltjämt med stränghet tillämpas av domstolarna, ersättes med en annan regel, som står i samklang med allmänna rättsuppfattningen i dag. Utan att nu ta ställning till om en lagstiftning skall genomföras finner TCO det vara av synnerligt värde om detta problemkomplex blir föremål för en allsidig utredning.

De i 1957 års motioner framställda yrkandena om utredning avstyrktes av andra lagutskottet. I utlåtandet framhölls att trygghet i anställningen var en faktor av väsentlig betydelse för den enskilde arbetstagaren. Den fackliga arbetarrörelsens strävanden att uppnå sådan trygghet hade undan för undan givit resultat även om en tillfredsställande lösning ännu icke nåtts för arbetsmarknaden i dess helhet. Utskottet fann dock att man i första hand borde söka lösa frågan genom avtal mellan arbetsmarknadens organisationer:

Mot bakgrunden av det anförda finner utskottet ett uppsägningskydd baserat på frivillig överenskommelse vara förenat med så betydande fördelar, att en lagstiftning på området icke bör aktualiseras förrän det ådagalagts, att det ej är möjligt att avtalsvägen nå en godtagbar lösning av frågan. Med utgångspunkt härifrån kan utskottet för sin del icke finna, att det för närvarande föreligger anledning att överväga lagstiftningsåtgärder. Enligt utskottets mening finns det berättigad anledning att antaga, att den hitintills förelupna utvecklingen mot större trygghet för arbetslagarna skall fortsätta och även komma att omfatta grupper, som ännu icke nått lika långt som andra i förevarande avseende.

En ledamot, Gerda Höjer, reserverade sig och ville tillstyrka utredning. Båda kamrarna biföll utskottsmajoritetens förslag men under debatten framhölls av flera talare att frågan om lagstiftning finge tas upp på nytt om man icke nådde en lösning avtalsvägen.

Efter 1957 har flera TCO-förbund förhandlat med sina motparter om

ökat anställningsskydd. Uppgörelser har därvid kommit till stånd på industrins område med innehåll i stort sett i enlighet med reglerna om uppsägningsskydd i huvudavtalet mellan SAF och LO. Tjänstemannaavtalen har ej varit i kraft så länge att tillräckliga erfarenheter hunnit vinnas om reglernas lämplighet. Sveriges arbetsledareförbund framhåller härom:

De erfarenheter vi fått och förhållandena i övrigt på arbetsmarknaden har emellertid gjort att vi vid årets avtalsförhandlingar funnit angeläget framföra krav på ytterligare skydd för arbetsledarna mot obefogade uppsägningar. Det är ännu för tidigt att uttala sig om i vilken utsträckning våra önskemål kommer att accepteras.

Sveriges kommunaltjänstemannaförbund har framfört synpunkter på en annan sida av problemet om uppsägningsskydd:

För att få ett prejudicerande avgörande i frågan om vilka rättsverkningar ett avtalsstridigt avskedande av en kommunal tjänsteman anses ha enligt gällande rätt har förbundet i ett tillspetsat fall i Sala stad fört en domstolsprocess, som slutfördes efter huvudförhandling i Högsta domstolen i februari 1960 och är utförligt refererat i N.J.A. 1960 sid. 63 ff. till vilket vi får hänvisa. Genom HD:s domslut, varigenom yrkandena om återinsättande i anställningen och om ideellt skadestånd ogillades, har fastslagits, att för en arbetstagare utanför kollektivavtalsområdet, som avtalsstridigt avskedats, kan allmän domstol icke anses ha befogenhet att lämna annat rättsskydd än skälig ersättning för mistade avlöningförmåner eller alltså ett avsevärt mer begränsat skydd än vad en kollektivavtalsanställd har i motsvarande situation. HD har i sina domskäl bl. a. framhållit: »Spörsmålet huruvida allmän domstol skall äga sådan befogenhet (*anm.* d. v. s. att förplikta en arbetsgivare att återtaga en obehörigen avskedad arbetstagare i tjänsten) är uppenbarligen (även) för vårt lands del av den art, att det bör ankomma på lagstiftningen att avgöra detsamma. Med hänsyn till mångfalden av skiftande arbetsförhållanden och övriga omständigheter fordras härvid omfattande utredning och ingående överväganden. Möjligt är ock, att lagstiftaren kan finna det lämpligare att välja en annan väg för att öka arbetstagarens skydd mot obehörigt avskedande, t. ex. genom utvidgade ekonomiska påföljder (sid. 74, mittstycket).

De allmänna erfarenheter, man kan utvinna av förbundets åtgärder för att förbättra uppsägningsskyddet för kommunaltjänstemän är att både avtalsvägen och domstolsvägen är svår — eller t. o. m. oframkomliga, så länge principen om den fria uppsägningsrätten av domstolarna upprättas såsom fortfarande överensstämmande med gällande rätt

Då riksdagen vid behandlingen av de väckta motionerna i ämnet 1957 uttalade sig för att personalorganisationerna borde söka lösa denna intressefråga förhandlingsvägen, hade man på det kommunala området anledning att förvänta sig en positiv inställning härtill från arbetsgivarsidan särskilt med hänsyn till att dels kommunala organ har en grundlagsenlig skyldighet att fatta objektivt riktiga beslut och dels de till antalet största kategorierna av arbetstagarna sedan gammalt haft sådant eftersträvat uppsägningsskydd. Den klart negativa hållning, man emellertid intagit här till en ändring av rättsprincipen föranleder till antagande, att arbetsgivarsidan på det privata området sannolikt kommer att bjuda långt kraftigare motstånd till en motsva-

rande ändring gentemot arbetstagargrupper, som icke haft ett rättsligt sanktionerat anställningsskydd.

Angivna förhållanden i kombination med Arbetsdomstolens för rättsutvecklingen dominerande principdom nr 100/1932 jämförd med ovan angivna HD-dom 1960 påvisar att en tillfredsställande lösning av arbetstagarernas rättsliga skydd mot obefogade uppsägningar icke torde kunna genomföras inom överskådlig tid på annat sätt än genom lagstiftning, vilken lämpligtvis bör bli av dispositiv karaktär.

Som framgår av vad här från olika TCO-förbund anförts har frågan om anställningstrygghet ännu ej nått sin slutgiltiga lösning. TCO finner därför ej anledning frånga den ståndpunkt som remissyttrandet från år 1957 utmynnade i och TCO anser sålunda alltjämt att det vore av synnerligt värde om ifrågavarande problemkomplex blev föremål för en allsidig utredning.

Stockholm den 14 mars 1962

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Lennart Geijer

BIHANG 3

Yttrande av Tjänstemännens centralorganisation (TCO) över föreslagen ILO-rekommendation om upphörande av tjänsteavtal

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) får härmed avge yttrande över den föreslagna rekommendationen rörande upphörande av tjänsteavtal på arbetsgivarens initiativ, avsedd att behandlas vid Internationella arbetskonferensens 47:e session 1963.

1. *Instrumentets form.* Enligt förslaget skall instrumentet antas i form av en rekommendation. Det framgår emellertid av redogörelsen för frågans behandling vid Internationella arbetskonferensens 46:e session att meningarna varit mycket delade beträffande frågan om instrumentet skulle ha formen av en konvention eller rekommendation. I den kommitté, som behandlade frågan, blev röstsiffrorna 2 847 röster för konvention och 3 237 röster för rekommendation. Då arbetstagargruppen röstade för konvention och arbetsgivargruppen för rekommendation visar detta att det bland regeringsombuden var endast en svag övervikt för rekommendationsformen. Detta visar också vilken stor betydelse man tillmäter frågan bland internationella arbetsorganisationens medlemsstater och det förefaller ej uteslutet att intresset för en konvention nästa år kan ha ökat.

I Sverige har arbetsmarknadsorganisationerna i allmänhet ansett att frågan om anställnings upphörande bör regleras genom avtal och icke genom lagstiftning. Härvid torde man närmast ha åsyftat själva proceduren då uppsägning anses ha skett i strid med regler om uppsägningsskydd.

Den grundval på vilken de nuvarande reglerna i huvudavtalen på arbets-

marknaden utformats i vårt land har varit att arbetsgivarens uppsägningsrätt i princip är fri. Denna rättsprincip torde emellertid i dag vara oförenlig med allmänna tänkesättet. Det förefaller med hänsyn härtill angeläget att själva rättsläget bringas i bättre överensstämmelse med allmänna rättsuppfattningen. Om man utgår från önskvärdheten i bibehållandet av arbetsmarknadens frihet skulle en smidig lösning vara att två internationella instrument upprättades. Det ena skulle ha formen av en konvention vari fastslogs principen i § 4 i rekommendationsförslaget, d. v. s. att en uppsägning alltid måste motiveras med en giltig grund sammanhängande med arbetstagarens duglighet eller uppförande eller baserad på företagets förhållanden. I anslutning därtill skulle i konventionen intagas §§ 6—8 i rekommendationen, d. v. s. bestämmelserna att en arbetstagare som anser att han blivit uppsagd utan giltig grund skall kunna få uppsägningen hänskjuten till en neutral instans och att konsekvensen av en uppsägning utan giltig grund skall bli antingen arbetstagarens återinsättande i arbetet eller skäligt avgångsvederlag. Övriga bestämmelser torde lämpligen höra hemma i en rekommendation. Till denna skulle då hänföras den närmare definitionen av vad som skall utgöra en giltig grund för en uppsägning. Vidare bestämmelserna om vilken instans som skall pröva en uppsägning, frågorna om samråd vid uppsägningar, om uppsägningstid, om betyg etc. Den närmare utformningen av dessa frågor lämpar sig bättre för avtal än för lagstiftning.

2. I fråga om *instrumentets materiella innehåll* vill TCO anföra följande. I stort finner TCO de föreslagna bestämmelserna tillfredsställande och väl ägnade att tillämpas i vårt land. I följande punkter finner TCO dock anledning framföra vissa önskemål.

§ 8. TCO anser det önskvärt att möjligheten till arbetstagarens återinsättande i arbete framhäves starkare än vad som skett. Om en uppsägning förklaras ogiltig av skiljenämnd eller domstol bör i första hand prövas möjligheterna att låta arbetstagaren återfå sitt arbete. Först om arbetstagaren icke önskar återinträda i tjänst eller omständigheterna i det enskilda fallet gör detta mindre lämpligt bör frågan om avgångsvederlag och skadestånd aktualiseras.

I § 10 ges regler om betyg. Dessa bör kompletteras med bestämmelser att arbetstagaren skall vara berättigad att, om han så önskar, erhålla vitsord beträffande arbetets utförande.

I § 12 behandlas frågan om uppsägning på grund av grov misskötsel. Bestämmelsen i punkt 2 förefaller något otydlig och en klarare skrivning borde eftersträvas för undvikande av missförstånd. Punkt 5 bör kompletteras så att arbetstagaren medges rätt att anlita sin fackliga organisation om han så önskar och detta i och för sig inte skulle medföra nämnvärd tidsspillan.

I § 17 punkt 4 rörande återanställning bör arbetstagarens rättigheter formuleras något klarare. Förslagsvis kan den ges följande utformning: »Återanställda arbetstagare skall icke lida någon förlust i fråga om löneläge, varvid hänsyn dock får tagas till ändring i arbetsuppgifter och den allmänna löneutvecklingen för jämförbara arbetstagare».

Slutligen vill TCO framhålla vikten av att rekommendationen blir gällande även för i offentlig tjänst anställda tjänstemän. Under behandlingen av rekommendationen vid 46:e sessionen väcktes förslag om att offentliga tjänstemän skulle undantagas. Detta blev avslaget med stor majoritet.

Men det torde finnas skäl att understryka betydelsen av att offentliga tjänstemän medtages så att det, därest frågan ånyo kommer upp vid 1963 års session, står klart att detta är uppfattningen i vårt land.

Stockholm den 23 oktober 1962

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Lennert Geijer

BIHANG 4

Yttrandet av Tjänstemännens centralorganisation (TCO) över ILO-konvention nr 119 om uppsägning av anställningsavtal

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) får härmed avge yttrande över 1963 års ILO-rekommendation om anställnings upphörande (The Termination of Employment Recommendation 1963). Beträffande innehållet i rekommendationen vill TCO anföra följande.

Som framgår av generaldebatten i plenarförsamlingen vid rekommendationens antagande utgör det materiella innehållet i rekommendationen en kompromiss mellan arbetsgivare- och arbetstagaersynpunkter i denna fråga. Bestämmelserna torde fämligen genomgående återge vad som redan gäller i ett stort antal representativa industriländer på västsidan.

Om jämförelse göres mellan rekommendationens bestämmelser och förhållandena i Sverige, framgår att rättsläget i Sverige på avgörande punkter avviker från rekommendationens regler. Den grundläggande bestämmelsen i § 2 att upphörande av anställning ej får äga rum med mindre arbetsgivaren kan visa en giltig grund motsvaras i Sverige av regeln om arbetsgivarens fria uppsägningsrätt. I Sverige saknas vidare sådan möjlighet att få en uppsägning med bindande verkan prövad av en neutral instans som föreskrives i § 4. I rekommendationen § 6 stadgas att om en uppsägning befunnits sakna giltig grund kan arbetstagaren antingen bli återinsatt i arbete eller erhålla skadestånd m. m. Högsta domstolen har i en dom 1960 (NJA 1960, s. 63) förklarat att enligt svensk rätt kan domstol vid fall av ogiltig uppsägning endast utdöma skadestånd. HD har därvid tillfogat att om en ändring i rättsläget anses önskvärd är detta en sak för statsmakterna, icke för domstolarna.

TCO har härmed endast velat ange ett par väsentliga punkter där rättsläget i Sverige avviker från det i rekommendationen förordade.

Enligt TCO:s uppfattning svarar bestämmelserna i rekommendationen mot vad som i dag anses vara allmän rättsuppfattning i vårt land. Otillfredsställelsen med nuvarande rättstillstånd har under senare år kommit till markant uttryck. Motioner om utredning av frågan om ökad anställningstrygghet har väckts i riksdagen 1957, 1962 och 1963. Motionerna har avslagits med hänvisning till att man i första hand bör söka en lösning avtalsvägen. På flera avtalsområden pågår sedan ett år tillbaka förhandlingar om nya regler för behandling av uppsägningsfall.

Enligt TCO:s mening är det angeläget att de principer som kommit till

uttryck i rekommendationen införlivas med det svenska rättssystemet. I första hand torde därvid utgången av de pågående förhandlingarna avvaktas och därefter finns anledning överväga vilka andra åtgärder som bör vidtagas.

Stockholm den 5 november 1963

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Lennart Geijer

Statstjänstemännens riksförbund (SR):

I betänkandet »De offentliga tjänstemännens förhandlingsrätt» (SOU 1963:51) föreslås en bestämmelse i lagen om statens tjänstemän att i och för sig uppsägbara tjänstemän må uppsägas endast om uppsägningen är påkallad från allmän synpunkt; objektivt godtagbara skäl för uppsägningen måste förebringas. Denna lag är avsedd att träda i tillämpning från den 1 januari 1966.

På enskilda sektorn av den svenska arbetsmarknaden präglas de nu inledda avtalsförhandlingarna av trygghetsfrågorna. Det bör emellertid beaktas, att även om förhandlingsöverenskommelse träffas om att uppsägning inte får ske annat än på objektivt godtagbara skäl, alla anställda inte kommer att direkt omfattas av kollektivavtalen. I Sveriges riksdag har tidigare motionerats om lagstiftning angående ökad anställningstrygghet.

SR anser att det inom Nordiska rådet väckta förslaget om en rekommendation till regeringarna i Norden att låta undersöka möjligheterna till en likartad lagstiftning bör bifallas. SR anser ett bifall till förslaget rimligt inte minst med hänsyn till den gemensamma arbetsmarknaden i Norden.

Stockholm den 2 december 1963

Statstjänstemännens riksförbund (SR)

Georg Nyqvist

Ordförande

Henry Jonsson

Riksförbundet Landsbygdens folk:

Förbundet har tagit del av medlemsförslaget och får meddela, att även om frågan ligger vid sidan om förbundets verksamhet, vill förbundet inte motsätta sig att Nordiska rådet rekommenderar regeringen att gemensamt undersöka möjligheterna till en likartad lagstiftning i de nordiska länderna rörande dessa angelägenheter.

Förbundet vill emellertid starkt understryka, att en eventuell lagstiftning bör ha sådan utformning att såväl arbetsgivarnas som arbetstagarnas trygghet i arbeidskrafts- och anställningsfrågor tillgodoses.

Förbundet vill också som sin mening framhålla, att beträffande korttidsanställd personal, speciellt vid jordbruket, som inte direkt anställes för viss tid eller visst uppdrag, dessa slags anställningar måste ligga helt utanför en eventuell lagstiftning.

Stockholm den 19 december 1963

Riksförbundet Landsbygdens folk
(RLF)

Arne Öhrström

Landsorganisationen i Sverige:

Förslagsställarna hänvisar till att de nordiska arbetsledarna vid sin kongress i juni 1963 uppmanat sina medlemsorganisationer att snarast med respektive länders arbetsgivareföreningar uppta förhandlingar om en avtalsmässigt garanterad anställningstrygghet. Då Norden utgör ett gemensamt arbetsmarknadsområde borde det vara naturligt att denna fråga löses likartat. Emellertid, framhålles det vidare i medlemsförslaget, torde det, bl. a. med hänsyn till tjänstemännens anställningsförhållanden, ej vara möjligt att nå fram till en lösning avtalsvägen, utan i stället bör man inrikta sig på att få till stånd en lagstiftning på området. En gemensam nordisk utredning bör därför snarast igångsättas för att klargöra utgångsläget för en dylik lagstiftning.

Inledningsvis vill LO framhålla att stora olikheter råder mellan de nordiska ländernas system vad avser arbetstagarnas trygghet i anställningen. Frågan har även varit föremål för överläggningar på nordiskt fackligt håll.

LO avser för sin del att genom förhandlingar komma till en lösning av anställningstryggheten. Förhandlingar härom har även inletts med Svenska Arbetsgivareföreningen. LO vill i övrigt hänvisa till vad organisationen anfört 1957 och 1962 i förevarande ämne i sina yttranden över motioner i riksdagen angående lagfäst skydd mot uppsägningar och permitteringar.

Stockholm den 2 december 1963

Landsorganisationen i Sverige

H. Blomgren

Stig Gustafsson

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordiska rådets niomannakommitté över medlemsförslaget***I. Inledning*

Rättsläget i fråga om arbetsgivares fria rätt att efter gottfinnande entlediga sina anställda — en princip som alltjämt är gällande i de nordiska länderna, om även med åtskilliga begränsningar — regleras på olika sätt i de nordiska länderna.

I *Danmark* har genom avtal skapats möjligheter till förhandling och prövning inför särskild nämnd av uppsägningsärende för fastställande av om en viss uppsägningsanledning varit orimlig mot arbetstagare.

I *Finland* och *Island* har anställningstryggheten med några undantag icke reglerats vare sig genom lag eller avtal.

I *Norge* däremot har genom 1936 års arbetarskyddslag fastställts skadeståndsskyldighet för arbetsgivare vid uppsägning utan saklig grund av anställd. Anställningsskyldighet har därefter utvidgats till att omfatta även möjlighet till ogiltighetsförklaring av uppsägning. Därvid har särskilt starkt betonats kravet på skydd för äldre arbetare.

Utöver vissa lagbestämmelser med förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av värnplikstjänstgöring, äktenskap eller havandeskap eller verksamhet som skyddsombud saknas i *Sverige* principiella regler angående skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar. Denna fråga regleras i stället genom avtal mellan arbetsmarknadens parter eller genom föreskrifter i olika tjänstereglementen och av rättspraxis i anledning härtill. Fri uppsägningsrätt kan sägas principellt föreligga i Sverige för båda parter, vilket innebär att ett arbetsavtal, som slutits för obegränsad tid, kan å omse sidor uppsägas till upphörande efter viss uppsägningstid utan att skäl för denna åtgärd behöver anföras. Denna princip har emellertid under årens lopp begränsats genom vissa avgöranden i rättspraxis och framför allt genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer. Flertalet arbetstagare, vilkas anställningsförhållanden regleras genom kollektivavtal, kan sålunda sägas ha fått sina anspråk på att icke utan giltiga skäl bli uppsagda från sina anställningar i huvudsak tillgodosedda. Fortfarande kvarstår dock stora grupper av anställda, för vilka en tillfredsställande lösning av problemet ännu icke uppnåtts, framför allt tjänstemän i enskild tjänst.

I många europeiska länder utanför Norden har frågan om arbetstagares skydd mot obefogad uppsägning lösts antingen genom avtal eller genom lagstiftning.

II. Yttranden över medlemsförslaget

Såsom framgår av ovanstående summariska redogörelse för det aktuella rättsläget, föreligger stora olikheter mellan de nordiska ländernas system beträffande arbetstagares trygghet i anställning. Av de yttranden, som avgivits över medlemsförslaget, framgår även, att de olika remissinstanserna hyser skiljaktiga uppfattningar om förslagets tanke om lagstiftning i ämnet

I ett flertal remissyttranden har den uppfattningen kommit till uttryck, att regleringen av de inbördes förhållandena mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer bör utan inblandning från statsmakternas sida överlämnas till parterna själva. Denna ståndpunkt intages av *Dansk Arbejdsgiverforening*, *Sammenslutningen af Lantbrugets Arbejdsgiverforeninger i Danmark*, *Affärsarbetsgivarnas centralförbund i Finland*, *Landsbyggdendens arbetsgivareförbund i Finland* och *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund*, samt i *Sverige Handelsn arbetsgivareorganisation* och *Svenska arbetsgivareföreningen*. Från danskt och svenskt håll framhålles i detta sammanhang den räckvidd huvudavtalen har utöver de områden de direkt reglerar. Rättspraxis på detta arbetsrättsliga område har nämligen under senare år i allt högre grad tenderat att, då lagregler saknas, påverkas av de bestämmelser som intagits i kollektivavtalen. *Socialstyrelsen* har i sitt yttrande anslutit sig till den mening, svenska riksdagens andra lagutskott uttalat med anledning av motioner väckta i riksdagen 1957 och 1962 angående ökat skydd åt arbetstagare mot obefogade uppsägningar, och framfört, att ett uppsägningskydd baserat på frivillig överenskommelse vore förenat med så betydande fördelar, att en lagstiftning på förevarande område icke borde aktualiseras förrän det ådagalagts, att man avtalsvägen icke kunde uppnå en tillfredsställande lösning. *Landsorganisationen i Sverige* delar svenka socialstyrelsens uppfattning och upplyser, att förhandlingar för att lösa frågan om anställningstryggheten inletts med svenska arbetsgivareföreningen. *Kontor- og Handelsfagenes Arbejdsgiverforening*, vars mening delas av *Fællesrepræsentationen for danske arbejdsleder- og tekniske funktionærforeninger*, uttalar att funktionärerne numera tillförsäkras lagstadgad trygghet i anställningen efter samma principer som gäller enligt kollektivavtalen mellan de danska huvudorganisationerna på arbetsmarknaden.

I medlemsförslaget framhålles, att förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare vid uppsägning är en fråga av stort allmänt intresse och med aspekter, som griper in på många olika områden, samt att, då Norden utgör ett gemensamt arbetsmarknadsområde, det synes naturligt, att denna fråga löses likartat. *Arbejdsministeriet i Danmark* hänvisar beträffande denna del av medlemsförslaget till ett förslag om större enhetlighet i de nordiska ländernas arbetsrättsliga lagstiftning tidigare under åren 1955—1956 varit föremål för behandling i Nordiska rådet, och att förslaget då icke

föranlett någon rådets åtgärd. Ministeriet tillägger, att de på detta område mellan de nordiska länderna föreliggande avvikande bestämmelserna icke synes ha medfört svårigheter för genomförande av en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Från norsk sida menar *Arbeidsgiverforeningen* och *Handelns arbeidsgiverforening* att ifrågakvarande spørsmål bör regleras av varje enskilt nordiskt land med utgångspunkt från dess förhållanden. Även *Skogbrukets arbeidsgiverforening* avstyrker förslaget.

Motsatt uppfattning till de nu nämnda remissinstanserna, vilka icke funnit skäl föreligga att tillstyrka förslaget, att genom en likartad nordisk lagstiftning söka åstadkomma trygghet i arbetstagares anställning har emellertid kommit till uttryck från andra håll. Ett flertal remissinstanser, nämligen *Socialministeriet*, *Akava*, *Tjänstemannaorganisationernas centralförbund* (TOC) och *Finlands fackföreningars centralförbund*, *Norsk skog- og landarbeiderforbund* och *Landsorganisasjonen i Norge* samt *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Statstjänstemännens riksförbund i Sverige*, har åberopat innehållet i en rekommendation, antagen vid Internationella arbetskonferensen i Stockholm 1963, rörande avbrytande av arbetsförhållande på arbetsgivarens initiativ. Rekommendationen innebär, att uppsägning alltid bör ha giltig grund, att ett organ bör inrättas med behörighet att avgöra trygghetsfrågor i de fall, då parterna förhandlingsvägen icke kunnat enas i saken, samt att anställd, som utan eget förvållande nödgas lämna sin anställning, bör tillförsäkras skadestånd eller annan ersättning. TOC framhåller, att målsättningen bör vara en likartad lagstiftning i nämnda rekommendations anda kompletterad med avtal och omfattande alla löntagargrupper både i privat och offentlig tjänst.

Nämnda remissinstanser liksom *Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena i Finland* och *Statens arbeidstilsyn i Norge* menar även att medlemsförslagets genomförande inte minst har betydelse för strävandena att åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Av de remissinstanser, som ställt sig positiva till förslaget, har uppmärksamheten även fästs vid det förhållandet att kollektivavtalens bestämmelser med skydd mot obefogade uppsägningar icke omfattar de icke organiserade arbetstagarna, varför ett tillräckligt skydd synes kunna uppnås endast genom lagstiftning på området. Bland andra framför *Landsbygdens arbetarförbund*, TOC och *Akava i Finland* denna synpunkt.

Förslaget tillstyrkes även av *Fællesrådet for danske Tjenestemænds- og Funktionærorganisationer* och *Landsorganisationen i Danmark*, *Kommunal- og Arbejdsdepartementet* och *Sjøfartsdirektoratet i Norge* samt *Riksförbundet Landsbygdens folk i Sverige*.

Landsorganisationen i Finland finner att då det beträffande praxis vid handläggning av med anställningstryggheten sammanhängande frågor kan konstateras stora skiljaktigheter mellan Finland och de övriga nordiska län-

derna, det synes mest ändamålsenligt att rådet rekommenderar regeringarna att ifrågavarande spørsmål närmare undersökes mot bakgrund av rådande praxis och med hänsyn till föreliggande utvecklingsmöjligheter. Förslaget bör främjas med utgångspunkt från Internationella arbetskonferensens ovan nämnda rekommendation såsom minimijämförelsegrund, och rådet bör avstå från att rekommendera en likartad lagstiftning, om en sådan visar sig vara mindre ändamålsenlig och mindre resultatbringande för något nordiskt lands vidkommande.

Såväl *Arbetsmarknadssstyrelsen* som *Socialstyrelsen* framhåller, att med hänsyn till att frågan om anställningstryggheten är föremål för överläggningar mellan Landsorganisationen och Arbetsgivarförbundet i Sverige, utgången av dessa förhandlingar bör avvaktas innan ställning toges till förslaget om en utredning rörande internordisk lagstiftning i frågan.

Tjänstemännens Centralorganisation i Sverige hävdar att det vore av stort värde om ifrågavarande problem kunde bli föremål för en allsidig utredning.

III. Niomannakommitténs utlåtande

Stora olikheter föreligger i de nordiska ländernas system beträffande arbetstagares rätt till trygghet i anställning. Av ovanstående remissyttranden framgår, att några remissinstanser önska, att frågan om skydd mot obefogad uppsägning löses genom en likartad nordisk lagstiftning i ämnet, medan andra menar, att sådant skydd bäst åstadkommes genom avtal i varje enskilt nordiskt land.

I så gott som alla europeiska länder, Norge inräknat, har man lagstiftningsvägen sökt trygga arbetstagares rätt till innehavd arbetsanställning. Detta förhållande liksom den här ovan nämnda rekommendationen av Internationella arbetskonferensen rörande anställningsskydd kan anses som tecken på att det i samhällen av skilda typer finns företeelser, som kommit lagstiftaren att anse det påkallat, att genom särskilda stadganden förhindra ett godtyckligt uppsäggande av arbetstagare.

Spörsmålet är icke endast att betrakta ur arbetsmarknadssynpunkt utan är fastmer en fråga om medborgarnas sociala trygghet, i vilken som en väsentlig faktor ingår vissheten om arbetsförhållandets beständighet. Att ha försörjningsfrågan för sig och sin familj säkrad utgör icke blott en stor fördel för den anställde själv utan kommer även arbetsgivaren tillgodo i form av ökad trivsel och arbetsglädje på arbetsplatsen och därav betingad förbättring av arbetsprestationerna. Även ur samhällets synpunkt utgör trygghet i anställningen en värdefull tillgång såväl socialt som ekonomiskt. Skapande av en lagstiftning, som syftar till tryggande av arbetsförhållande, åsamkar ej arbetsgivaren någon egentlig ekonomisk belastning och innebär i och för sig inte någon förändring av de principer, som redan i allmänhet är rådande mellan parterna på arbetsmarknaden.

Förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare vid uppsägning är en fråga av stort allmänt intresse. Då Norden utgör ett gemensamt arbetsmarknadsområde, synes det naturligt, att denna fråga löses likartat i alla länderna.

Av remissyttrandena framgår även, att de olika ländernas tjänstemannaorganisationer i allmänhet ställer sig positiva till medlemsförslaget. Detta synes ha sin förklaring däri, att en stor del av tjänstemännen för närvarande icke har sin anställning bestämd genom kollektivavtal och saknar skydd mot obefogad uppsägning.

Då det icke torde vara möjligt att avtalsvägen nå fram till en sådan lösning av frågan om arbetstagares skydd mot obefogad uppsägning att *alla* grupper av anställda kan beredas sådant skydd, anser socialpolitiska niomannakommittén sig böra förorda en enhetlig lagstiftning för samtliga nordiska länder, innehållande regler om enhetliga minimikrav, som måste vara uppfyllda för att en uppsägning skall anses tillåtlig. De sambestämmelser som således åstadkommes kunna självfallet kompletteras med avtal mellan arbetsmarknadsparterna.

Under åberopande av vad här ovan anförts får socialpolitiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt låta undersöka möjligheterna att genom en likartad lagstiftning åstadkomma en för alla parter tillfredsställande lösning av spörsmålet om arbetstagares trygghet i anställning, varvid huvudvikten bör läggas på frågan om arbetsgivares fria rätt till uppsägning av anställda.

Stockholm den 15 januari 1964

Kjell Bondevik

Judit Nederström-Lundén

Ragnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Reservation

av *Birger Andersson* och *Einar Gustafsson*, vilka ansett, att niomannakommitténs utlåtande borde haft följande lydelse:

Stora olikheter föreligger i de nordiska ländernas system beträffande arbetstagares rätt till trygghet i anställning. Av ovanstående remissyttrandet framgår, att vissa remissinstanser önskar att frågan om arbetstagares skydd mot obefogad uppsägning löses genom en likartad nordisk lagstiftning, medan andra menar, att sådant skydd bäst åstadkommes genom avtal i varje enskilt nordiskt land. I Sverige pågår också överlägg-

ningar rörande spörsmålet om arbetstagares rätt till trygghet i anställning sedan snart ett år mellan Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen. Arbetet bedrivs för närvarande i en kommitté inom ramen för organisationernas förhandlingsdelegationer.

Enligt socialpolitiska niomannakommitténs mening, bör man icke nu fatta slutlig ståndpunkt till medlemsförslaget, då i ett av rådets länder förhandlingar mellan arbetsmarknadens huvudparter pågår. Resultatet av dessa bör avvaktas, innan rådet uttalar sig i denna angelägenhet, som enligt kommitténs mening är en av de viktigaste inom arbetsrätten.

Möjligt är att kommittén vid sitt slutliga ställningstagande kommer att föreslå, att en internordisk lagstiftning på området borde förordas. En sådan torde dock böra utformas under hänsynstagande till vad parterna kommit fram till, varför ett studium av gällande avtalsförhållanden blir nödvändigt.

Under hänvisning till ovanstående får socialpolitiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet uppskjuter behandlingen av medlemsförslaget till en senare session.

Medlemsförslag

om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi

(Väckt av Paula Ruutu)

Sedan gammalt pågår det en rätt omfattande skolreseverksamhet mellan de nordiska länderna i de enskilda skolornas egen regi. Dessa resor, som företages klassvis med en eller ett par lärare som färdledare, finansieras vanligen helt av eleverna själva. Vid slutet av vårterminen deltar sålunda hundratals elever från olika trakter av Finland i dylika resor, som vanligen företas till Sverige, ibland ända till Danmark och Norge. Även i de övriga nordiska länderna torde liknande skolresor anordnas.

Erfarenheterna av dylika resor har dock icke varit enbart positiva. De har oftast gestaltat sig till rena nöjesresor och de skapar mera sällan kontakttillfällen eller utgör verkliga studieresor. Orsaken härtill har främst varit, att på grund av bristande förhandskontakt sakkunnig vägledning inte anordnats från det besökta landets sida. Några uppgifter om hur omfattande denna reseverksamhet är föreligger icke, men av allt att döma är den betydande. De belopp som investeras i denna reseverksamhet uppgår sammanlagt till avsevärda belopp. Därför bör det anses vara ett allmänt intresse att utbytet av resorna verkligen blir det bästa möjliga.

Det synes därför naturligt, att en undersökning skulle företagas, lämpligen med tillhjälp av de centrala skolmyndigheterna, om i vilken omfattning dylik med enskilda medel finansierad skolreseverksamhet förekommer samt vad som kunde göras för att genom en ändamålsenlig planering kanalisera in dessa resor i fåror, som skulle göra dem till värdefulla kontakttillfällen med skolungdomen i det besökta landet och till nyttiga studiebesök i vederbörande land. En tänkbar utväg vore exempelvis, att de ifrågavarande resorna icke såsom nu skulle företagas klassvis, utan på intressebasis så, att skolornas historiska, naturvetenskapliga m. fl. elevföreningar skulle anordna dem och motsvarande föreningar i det besökta landet skulle medverka vid reseprogrammets genomförande. Föreningarna Norden, som har erfarenhet av nordisk skolreseverksamhet, bör även kunna lämna värdefull hjälp i sammanhanget.

Under åberopande av vad ovan anförts får jag föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att låta undersöka, i vilken omfatt-

ning nordiska skolresor i enskild regi förekommer samt överväga åtgärder för en förbättrad planering av dessa.

Helsingfors i oktober 1963

Paula Ruutu

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

(Här ej tryckta)

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets tolfte session har en medlem av rådet väckt ett medlemsförslag, vari hemställes, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att låta undersöka, i vilken omfattning nordiska skolresor i enskild regi förekommer samt överväga åtgärder för en förbättrad planering av dessa.

Över förslaget har yttranden inhämtats av myndigheter och organisationer. Remissbehandlingen av medlemsförslaget, som preliminärt genomgåtts av kulturella niomannakommittén vid dess sammanträden den 21 och 22 november 1963 och den 13 och 14 januari 1964, har icke kunnat avslutas i så god tid, att kommittén hunnit förbereda ett slutligt ställningstagande i saken från rådets sida.

Under återopande av vad ovan anförts får kulturella niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet måtte besluta uppskjuta medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 14 januari 1964

Per Borten

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Förman

Medlemsförslag

om reguljär bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

(Väckt av Sven Högström, Urho Kähönen och Birger Lundström)

Vid Nordiska rådets tionde session antog rådet en rekommendation (nr 22/1962) angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige. Syftet med denna rekommendation var i första hand att anmoda regeringarna i Finland och Sverige att medverka till att de reguljära bilfärjeförbindelserna mellan de bägge länderna anordnades så ändamålsenligt som möjligt. Bl. a. framhölls i det medlemsförslag, som låg till grund för rekommendationen, att nya färjleder mellan Finland och Sverige syntes tillkomma årligen utan att föregås av den översiktliga planering, som vore en garanti för undvikande av allvarliga felinvesteringar.

Skälen till att vi redan nu funnit orsak föreligga att taga upp denna sak på nytt i rådet är den fortsatta mycket kraftiga ökning av den bilburna resandeströmmen mellan Finland och Sverige och motsvarande godstransporter samt det förhållandet att den tidigare rekommendationen icke synes ha föranlett några egentliga åtgärder. Detta trafikproblem kräver emellertid största möjliga energi vid sin handläggning. Det kan ej undvikas, att det allmänna måste framgent synnerligen aktivt engagera sig för hur denna trafik ordnas. Endast statsmakterna i de bägge länderna ha möjlighet att överblicka denna trafikfråga i alla dess aspekter, framför allt i vad gäller investeringar i hamnar och vägar.

Motoriseringen ökar snabbt i både Finland och Sverige. Härav följer en ökande nytto- och turisttrafik både i och mellan länderna. Finland måste erhålla en bilfärjeförbindelse via Sverige med den europeiska kontinenten, som tillgodoser trafikanternas rättmätiga krav på hög standard på väganknytningar och på turtäthet. De båda länderna bör tillskapa en huvudled för överfarten mellan Finland och Sverige med tillfarter helst i motorvägsklass och med snabbgående färjor. Oavsett av vem en sådan led skall trafikeras, kan de båda staterna rimligen ej längre undandraga sig ansvaret för att en dylik led kommer till stånd. Leden bör konstrueras så, att den kan ingå som en huvudväg i det Europavägsystem, som är under utbyggande.

Samråd mellan de berörda regeringarna bör snarast äga rum. Det viktigaste spörsmålet blir givetvis att bestämma ledens sträckning. Prövas bör

om den mest rationella lösningen är att draga leden över Åland, i vilket fall vederbörlig hänsyn måste tagas till den åländska befolkningens legitima intresse av snabba och pålitliga förbindelser med de bägge länderna. Valet av färjläge bör på svenska sidan underlättas av de omfattande utredningar, som under senare år utförts av svenska myndigheter. Utslagsgivande för val av ändpunkter för leden bör för övrigt vara sådana faktorer som vägförhållanden samt bilisternas allmänna krav på hotellservice och reparationsmöjligheter. Goda möjligheter föreligga för snabbt anordnande av fullgoda väg- och järnvägsförbindelser i trakten norr om Stockholm. Skärgårdsförhållandena på Finlands sida torde dock förorsaka en rad svårösta tekniska problem.

När väl beslut fattats om färjledens sträckning, bör erforderliga anläggningar snarast ifrågasättas. Ju längre de nuvarande förhållandena fortgå, ju större blir riskerna för dyrbara felinvesteringar.

Med stöd av ovanstående synpunkter får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att snarast fastlägga huvudsträckningen för den i Europasystemet ingående bilfärjeförbindelsen mellan Finland och Sverige.

Helsingfors och Stockholm i september 1963

Sven Högström

Urho Kähönen

Birger Lundström

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****F i n l a n d****Tullstyrelsen:**

Enligt tullstyrelsens mening borde frågan i hela dess vidd tagas till prövning från finsk sida. Då man beaktar den från Finland utgående trafikens anslutning till Europas vägsystem, kan därvid komma i fråga även en direkt förbindelse från Finland till den europeiska kontinenten, antingen över Östersjön eller via Estland. För direkt över Östersjön gående trafik finnes redan färjeförbindelse och man synes försöka utveckla denna trafik. Om man åter strävar till att dirigera hela färjetrafiken över Åland synes det vara ändamålsenligt, att i möjligast stor mån centralisera trafiken till Åbo.

Helsingfors den 28 november 1963

Generaldirektör *N. Saarnio*

Tullråd *Holger Sandström*

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

— — — får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddela, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 5 april 1963 gjort framställning till ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena om att Finland måtte anslutas till avtalet angående byggandet av det internationella vägnätet. Ministeriet har förenat sig om framställningen och blett om utrikesministeriets åtgärder i saken.

I samband med nämnda framställning har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit, att väg- och färjeförbindelsen från Sverige via Åbo till Helsingfors skulle fastställas till internationell väg, t. ex. sålunda, att den nuvarande E 4-vägen som går omkring Bottniska viken skulle leda direkt från Sverige via Åbo till Helsingfors. Nämnda ringväg skulle dock kvarstå som en internationell väg men försedd med något annat nummer. Detta väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag torde kunna upptagas till behandling först efter det Finlands anslutning till nämnda avtal skett.

Helsingfors den 18 november 1963

Generaldirektör *M. Niskala*

Chef för vägplanläggningsavdelningen, byggnadsråd *V. Skogström*

Sjöfartsstyrelsen:

Då det givetvis är fråga om trafik året runt, måste vintersjöfartens betingelser tagas i betraktande vid valet av huvudsträckning för färjtrafiken. Med den nuvarande isbrytarflottan kan garantier ges endast för öppenhål-landet av en farled mellan Finlands fastland, Åland och Ålands hav och det är i så fall den konventionella Åbo—Stockholm leden. Assistan- sen av bilfärjorna i isarna på Ålands hav blir beroende av den svenska och finska isbrytarledningens dispositioner in casu.

Enligt de uppgifter, som ingått till sjöfartsstyrelsen, har som hamn på Åland för passagerarfartygen och bilfärjorna på linjen Åbo—Stockholm planerats Långnäsudd på Lumparlands östra sida, under alla andra årstider än sommaren, då fartygen skulle anlöpa Mariehamn i stället för Långnäsudd.

På grundval av det ovensagda framhåller sjöfartsstyrelsen som sin uppfattning, att bilfärjeförbindelsen mellan Sverige och Finland bör gå från Åbo via Långnäsudd (Mariehamn) till Ålands hav.

Helsingfors den 15 november 1963

Generaldirektör *Eero Rahola*

Chef för sjöfartsavdelningen, sjöfartsråd *Allan Relander*

Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län¹:

Även om man måhända i Sverige gjort decentraliserade planer och investeringar i större utsträckning än i Finland kan nya hamnplaner även framkomma i Finland, närmast i avsikt att i landskommuner söka skapa enskilda hamnplatser, för vilkas nyttjande hamnavgifter icke behöver erläggas. Emedan en decentralisering allvarligt kan försvåra utvecklandet av en sådan varaktig huvudlinje, som avses i förslaget, är det på sin plats, att statsmakten i vartdera landet strävar att åstadkomma centralisering även på detta område i den omfattning och med utnyttjande av de tillvägagångssätt, som står till buds inom ramen för den rådande fria företagsamheten.

Länsstyrelsen anser sig icke kunna befatta sig med frågan om var vattenvägens ändpunkt på den svenska sidan bör vara belägen. På den finska sidan framstår det emellertid som klart att vattenvägens rätta ändpunkt är Åbo, som sedan gammalt betraktats som huvudhamn för fartygstrafiken till Sverige. Från Åbo leder ett huvudvägsnät till olika delar av landet, till Helsingfors, Tavastehus, Tammerfors och via Raumo till Björneborg samt Ös-

¹ Yttrandet översatt från finska.

terbotten. Den via Tammerfors till landets mellersta delar ledande vägen utbyggs för närvarande i dess till Åbo gränsande ända till motorväg. I Åbo hamn finns kajer, tull och ordningsmakt, varförutom järnvägens ändpunkt dragits ända ned till fartygskajerna. Åbo har även inkvarteringsmöjligheter samt goda bilservicestationer. Från och till Åbo finns redan nu flera passagerarfartygs- och färjturer till olika hamnar i Sverige, varför väntetiden vid resa från Åbo till Sverige icke är lång. Turtätheten kan ytterligare ökas.

I det vi betraktar färjleden till Åbo som huvudled, är det dock anledning att konstatera, att det finns två beaktansvärda och med tiden utvecklingsdugliga leder resp. söder och norr om Åbo-leden, om vilkas utvecklande statsmakten bör draga försorg.

På den södra sträckningen har anlagts den genom Pargas, Nagu och Korpo skärgård löpande s. k. skärgårdsvägen. Den i anslutning till denna i Galtby i Korpo anlagda hamnplatsen fungerade under ett par års tid som ett slags ändpunkt för färjtrafiken på Sverige. Sverigetrafiken flyttades dock genom det rederis försorg, som trafikerat denna rutt, bort från Galtby närmast av den anledningen att skärgårdsvägen icke är i tillräckligt gott skick, varför landsvägstrafiken gestaltar sig långsam. Fartygsbolaget anlade en egen privat hamnplats på Lillmälö i Pargas landskommun, varifrån det under år 1963 bedrivit sin trafik. Planer finns på att förlänga skärgårdsvägen till Finnö i Korpo västra skärgård. Försåvitt tillräckliga medel kan erhållas samt vägen och de till densamma hörande färjorna förbättras, kommer vägen och den planerade hamnplatsen i Finnö i en framtid att utgöra en trafikled, som kompletterar Åbo-leden. Skärgårdsvägen är ansluten till landets vägnät i närheten av Åbo stads gräns och på ett avstånd av ca 9 km från Åbo hamn. Från anslutningspunkten är avståndet till Lillmälö hamn ca 31—32 km.

Norr om Åbo har utvecklat sig en från Osnäs (Vuosnainen) bryggplats på Vartsala ö i Gustavs (Kustavi) kommun utgående färjled, på vilken trafiken inleddes sommaren 1963. Den leder via de till Åland hörande skärgårdskommunerna Brändö, Kumlinge och Vårdö längs den gamla postleden mellan Finland och Sverige genom det skyddade skärgårdsområdet. Färjan kombinerar i Osnäs med bussturerna till Åbo och på den åländska sidan med bussturerna till Mariehamn. I Osnäs har genom statens försorg anlagts en bryggplats, som även fungerar som hamn för bl. a. trålare. En kort landsvägssträcka på Vartsala liksom även sagda brygga är dock i behov av förbättringar. En färdig plan finns för förbättring av den lokala färjförbindelsen Vartsala—Kivimaa. Från Gustavs till Åbo leder en förhållandevis god landsvägsförbindelse. Denna led äger i detta nu endast närmast lokal betydelse i det att den förenar Åland med fastlandet.

I förslaget hemställs även, att möjligheterna att leda Europa-vägen över Åland borde undersökas. Länsstyrelsen anser dock, att Ålandstrafiken, som ovillkorligen är i behov av förbättringar såväl med hänsyn till snabbheten

som tidtabellerna, tillsvidare bör skötas som en fristående anslutning av lokal art till Europa-vägen. Passagerarfartygen mellan Åbo och Stockholm har fortgående anlöpt Mariehamn, men fartygen är i Mariehamn mitt på natten. Färjtrafiken, som kännetecknas och även bör kännetecknas av snabbhet, har delvis gått förbi Åland. Genom färjbolagens försorg planeras emellertid i detta nu en färjhamn vid Långnäset på Åland, vilken kunde anlöpas utan att behöva gå in till Mariehamn. Den förenämnda leden över Gustavs betjänar redan för sin del trafiken från Åland till det finska fastlandet. I riktning mot Sverige är förbindelserna i synnerhet sommartid livliga såväl från Mariehamn som via Eckerö från den åländska västkusten.

Även om länsstyrelsen finner anledning föreslå Åbo som under rådande förhållanden realiserbar ändpunkt för färjtrafiken samt såsom en kompletterande sydlig hamn för den framtida trafiken den ännu under planering varande hamnen på Finnö och som ändpunkt för den kompletterande nordliga leden den med tanke på färjtrafiken mellan Finland och Åland redan i bruk varande hamnplatsen på Osnäs i Gustavs, bör det likväl konstateras, att såväl Åbo som Finnö med tiden kommer att förutsätta en alltför lång sjöresa från den svenska kusten för att kunna tillgodose den växande trafikens behov. Det är dyrt och tidsödande att begagna sig av en sjöled i jämförelse med landsvägsförbindelse. De planerade och redan prövade bärplansfarkosterna är nog snabba, men ställer sig kostsamma i drift och förmår icke i sitt nuvarande utvecklingsstadium tillgodose behovet av godsbefordran eller transportera bilar. Av denna anledning anser länsstyrelsen, att möjligheterna att på den finska sidan flytta landsvägens ändpunkt längre västerut allvarligt bör undersökas senast då planen på en bro mellan Sverige och Danmark måhända förverkligas, vilket torde ske på 1970-talet. Ifrågavarande bro kommer på ett avgörande sätt att verka för en intensifiering av trafiken mellan de nordiska länderna och den europeiska kontinenten. I detta syfte fäster länsstyrelsen uppmärksamheten vid en av dipl.ing. V. Salaspuro uppgjord preliminär plan, enligt vilken från Osnäs i Gustavs skulle byggas en landsväg till Åland över en räckla av öar genom att bankar skulle anläggas över grunda sund och broar byggas över de djupare sunden. Enligt denna plan skulle mellan Osnäs i Gustavs och Lumparland på Åland finnas endast två lokala, förhållandevis korta landsvägsfärjetapper. Vägen skulle ha en längd av ca 95 km, varav 61 km landväg, 24 km bankar, 8 km tunnlar och 2 km broar. Från Lumparland på Åland skulle vägen följa en redan färdig sträckning till Eckerö på Ålands västkust, varifrån avståndet till den svenska kusten är icke fullt 50 km samt, beroende på var hamnstället är beläget, färjsträckans längd till Sverige ca 60 km. Ålands hav skulle då utgöra den enda längre färjsträckan mellan Finland och Sverige samt Finland och den europeiska kontinenten, men på sagda sträcka av 50—60 km, som med färja kunde trafikeras på ca 2 timmar, kan med lätt-

het åstadkommas tillräckligt täta turer för färjorna för att kunna tillgodose även avsevärt ökade anspråk jämfört med vad f. n. är fallet.

Åbo den 19 november 1963

Landshövding *Esko Kulovaara*

Äldre landssekreterare *Tauno Ceder*

Finlands redareförening har i skrivelse den 18 november 1963 hänvisat till föreningens yttrande den 7 september 1961 (se 10:e sess., s. 548) och till yttranden från Rederiaktiebolaget Wasa-Umeå, Oy Finnlines Ltd och AB Siljarederiet (se nedan).

Ålands redarförening:

Vi konstaterar, att bilfärjetrafiken mellan Finland, Åland och Sverige, bortsett från trafiken över Bottenviken, för närvarande betjänas av följande hamnar:

I Finland: Åbo stads hamn

Pargas enskilda hamn

På Åland: Mariehamns stads hamn

Eckerö enskilda hamn

I Sverige: Stockholms stads hamn

Norrtälje stads hamn

Kapellskärs enskilda hamn

Simpnäs enskilda hamn

Grisslehamns hamn för trafik på Eckerö

Öregrunds hamn för trafik på Eckerö

Härutöver finnes eller planeras följande hamnar:

I Finland: Korpo, som tidigare använts för trafik på Gräddö

På Åland: En planerad enskild hamn på Björkö, Föglö

En planerad enskild hamn i Långnäs, Lumparland

En planerad hamn i Järsö, Lemland

I Sverige: En av Ålandsfärjan Ab anlagd ny hamn på Kapellskär, som är under utbyggnad och som öppnas i april 1964.

Gräddö statliga brygga som tillfälligt använts somrarna 1959 och 1963.

Allmänna hamnar äro sålunda i detta nu:

I Finland: Åbo hamn

På Åland: Mariehamns hamn

I Sverige: Stockholms hamn

Norrtälje hamn kan icke anses vara en allmän hamn, då angöring av densamma åtminstone sommaren 1963 varit reserverad för ett enskilt rederi

med uteslutande rätt till angöring dagligen under tiden 6.30—12.00 och 18.00—00.30.

En förkortning av sjöresan förutsätter sålunda i detta nu att trafikföretagen använder av dem anlagda enskilda hamnar, vilket även skett och varit till trafikföretagen uppenbarligen varit beredda.

En förkortning av sjöresan förlorar dock mycket av sin betydelse om ej samtidigt tidsenliga vägar dragas till utskeppningshamnarna. Det är därför inte blott ett intresse för trafikföretagen utan ett allmänt intresse att snara beslut fattas om utbyggnad av vägnät till de existerande hamnarna samt att en snabb planläggning åstadkommes av huvudvägnätets framtida dragning. Mest brådskande synes åtgärder i detta avseende vara i Sverige.

Vi har inte anledning att i detta skede uttala oss om vilka hamnar som enligt vårt förmenande är de lämpligaste för ifrågavarande trafikförbindelser, men önskar blott med ett exempel belysa huru transportkostnaderna förbilligats under de senaste åren sedan sjösträckorna förkortats och nya trafikföretag inträtt i bilden.

Transporten av en personbil i mellanklassen mellan Åland och Sverige kostade

år 1957 nmk	47.—
år 1963 »	12.50

Trots den starka penningvärdesförsämringen i Finland är transportkostnaderna idag för ifrågavarande personbil sålunda blott cirka 1/4 av priset 1957.

Mot denna bakgrund önskar Ålands redarförening understryka nödvändigheten av att från statsmakternas sida snara åtgärder vidtagas för en effektivisering och framtida planläggning av landanslutningarna till bilfärjetrafiken mellan Sverige på ena sidan och Finland inkluderande Åland på andra sidan.

Mariehamn den 18 november 1963

Ålands redarförening r. f.

Stig Lundqvist

Ålands landskapsstyrelse:

Frågan om Ålandsöarnas trafikförbindelser med Finland och Sverige har på grund av deras geografiska läge alltid stått i intimt samband med trafiken mellan de båda länderna. Ännu på 1800-talet gick en betydande del av post- och menförestrafiken mellan Finland och Sverige över Åland. Denna trafik upphörde emellertid vid sekelskiftet, sedan de tekniska framstegen på sjö-

fartens område möjliggjort reguljär ångbåtstrafik mellan Åbo och Stockholm även vintertid. Persontrafiken på Åland har härefter i huvudsak ombesörjts av turbåtarna på nämnda linje och under senare år jämväl av flyg, medan däremot styckeogodstrafiken mellan Åland och Åbo handhafts av de s. k. skärgårdsbåtarna samt bulklasterna av tillfälligt tonnage.

Sedan de första bilfärjorna år 1959 började trafikera Åland, har fjärrtransporten av varor med lastbilar till och från landskapet visat en stadigt ökande tendens. Täta regelbundna färjturer har visat sig vara av behovet framförallt för den småindustri, som tack vare de bättre trafikförbindelserna nu är under utveckling i landskapet Färjorna anlitas även i stor utsträckning av resande i egen personbil. Biltätheten på Åland är relativt hög, cirka 1 bil på 7 personer. Sommartid domineras dock såväl persontrafiken som personbilstrafiken på Åland helt av turisterna, vilka under de senaste två åren uppgått till omkring 160 000 per säsong. Turismen har goda naturliga möjligheter att utvecklas till en landskapets viktigaste näringar, men en grundförutsättning härför är givetvis en fortsatt vidare utveckling av kommunikationerna.

För närvarande är färjtrafiken från Åland österut jämförelsevis utvecklade. På linjen Mariehamn—Åbo står även under högsäsong blott en daglig färjtur tillbuds mot i medeltal 10 turer per dag mellan Åland och Sverige. Från åländsk sida önskas dock även utbyggnad av trafiken österut. I sådant syfte igångsattes senaste sommar försökstrafik med en mindre färja på linjen Åland—Gustavs, men denna rutt kan få motsedd betydelse först sedan **erforderliga anslutningsvägar utbyggt** och den isgående statsfärja, som för närvarande projekteras för densamma, blivit färdig.

Ur åländsk synpunkt är det av största vikt, att den huvudled mellan Sverige och Finland, som nu är under planering, får permanent anslutning till landskapet. I sådant avseende vore otvivelaktigt den bästa lösningen att draga leden över Åland, som därmed definitivt skulle inlemmas i den internationella trafiken. Vid planering av trafikförbindelserna mellan Finland och Sverige på längre sikt, är det därför enligt landskapsstyrelsens uppfattning skäl att också beakta möjligheterna att åstadkomma en landsvägsförbindelse mellan Åland och det finländska fastlandet med möjligast få färjpass. Skulle huvudleden i fråga tillsvidare utformas enligt nuvarande system med direktgående färjor borde givetvis Åland såsom hittills få anknytning till densamma, så att dessa färjor kan betjäna landskapet året om.

Mariehamn den 4 december 1963

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd *Hugo Johansson*

Vägingenjör *Bo Wilenius*

Rederiaktiebolaget Vikinglinjen:

Rederiaktiebolaget Vikinglinjen som sedan 1959 upprätthållit bilfärjetrafik tidigare Gräddö—Korpo och Gräddö—Mariehamn men numera Kapellskär—Mariehamn framhåller följande.

Motorfordonstrafikens snabba tillväxt har ställt myndigheterna i alla länder inför stora och överraskande krav på vägar, broar och färjor. I klart medvetande om den stora ekonomiska nyttan av goda kommunikationer har myndigheterna överallt byggt ut vägnätet och bilbärande färjor har satts in över hav och sund.

Vårt rederis erfarenheter av bilfärjetrafiken över Ålands hav kan i stort sammanfattas i följande punkter:

1. Då största delen av trafikvolymen på ifrågavarande rutt, i en icke alltför avlägsen framtid, kommer att ha en huvudinriktning Öresund—Stockholm—Helsingfors—Leningrad, är det viktigt att färjlägena på den svenska och finländska sidan erhåller en placering, som beaktar denna inriktning av den framtida huvudtrafiken.

2. Färjlägena bör från början placeras tätt invid djupvattenfarlederna, som under vintermånaderna kan och måste hållas öppna.

3. Färjfästena bör därjämte placeras så nära varandra som möjligt så att färjornas kapacitet kan utnyttjas maximalt. Möjligast fulla färjor på kortast möjliga rutter ger lägsta tänkbara trafik kostnader och sparar tid för trafikanterna. Inbesparingarna rör sig om mycket stora belopp.

4. Under ovannämnda förutsättningar kan, enligt vår mening, knappast andra färjlägen ens diskuteras än Kapellskär på Rådmansö och Finnö i Korpo.

Så långt torde de flesta obundna vägbyggare och trafikplanerare kunna ena sig. Men då ifrågavarande färjlägens totala överlägsenhet gentemot varje annat förslag är beroende av tillfartsvägarna ut till dem, så kompliceras problemet avsevärt. Privatekonomiska och lokala intressen av olika slag framför nämligen i stor mängd i och för sig beaktansvärda synpunkter, som är ägnade att fördunkla i stället för att belysa detta stora trafikproblems kärna — den internationella trafiken över Ålands hav.

Sålunda är det frågan om ordnande av den lokala bilfärjetrafiken på en del öar och ögrupper, belägna mellan Ålands och Finlands fastland, som tagits upp i samband med planeringen av den internationella stortrafiken mellan Sveriges och Finlands vägnät. Det är självklart att ifrågavarande öar har rätt att bli delaktiga av de moderna samfärdsmedlens välsignelser och det är även en fullt naturlig sak att projekteringen av skärgårdens bilfärjetrafik i viss mån måste beakta den stora bilfärjetrafikens sträckning, men det måste å andra sidan vara odisputabelt, att de för internationell trafik avsedda färjorna inte kan lösa skärgårdens trafikproblem och sam-

tidigt på ett tillfredsställande sätt handha fjärrtrafiken mellan Finland och Sverige.

För att inte allehanda biinflytanden må undanskymma huvudsaken, vore det därför av vikt att svenska och finländska myndigheter snarast möjligt toge kontakt med varandra för att söka komma överens om huvudfärjfastenas placering och den definitiva dragningen av huvudrutten för den internationella fjärrbilstrafiken. Lösningen av problemet på den ena eller andra sidan av Ålands hav är ingalunda en angelägenhet, som berör blott strandägarnationen. Det måste sålunda vara ett finländskt intresse av första ordningen huru snabbt man på alla tider av året per motorfordon kan förflytta sig från färjhamnen över Stockholm söderut och likaså är det av vikt för svenska vägförare att snabbt, säkert och billigt komma vidare från färjfastet på den finländska sidan till det fjärran belägna huvudmålet. Och sist och slutligen är det ett internationellt intresse att bilfärjetrafiken över Ålands hav planeras så att en ideallösning fås till stånd. Alla parter vill ha en snabb överfart över havet.

Dessa omständigheter talar oavgjort för, att vägförvaltningarna i Sverige och Finland i god tid försöker komma överens om en generalplan, som realiserad uppfyller alla tänkbara krav på en snabb, billig och säker överfart. En dylik generalplan skulle samtidigt göra det möjligt för trafikanter och rederier att på säkrare grunder planera för framtiden.

Mariehamn i november 1963

(*sign.*)

Ålandsfärjan AB:

Ålandsfärjan AB, som sedan juni 1963 upprätthållit bilfärjetrafik först på linje Gräddö—Mariehamn och därefter på linje Kapellskär—Mariehamn och som under de gångna 5 månaderna transporterat cirka 80 000 passagerare framhåller följande.

Önskvärt är att erfarenheter och undersökningar som legat till grund för lösning av liknande trafikfrågor även får göra sig gällande i föreliggande fall.

Den s. k. »Fågelvägen» mellan Tyskland och Danmark är ett belysande exempel på hur en färjförbindelse bör förläggas med speciell betoning på den primära aspekten »kortaste sjövägen, den snabbaste och billigaste vägen». För en trafikled Finland—Sverige är detta tema av ytterligare betydelse vintertid då ishinder är en vanlig företeelse. Även ändstationerna bör förläggas till av isen minst störande plats och intill huvudtrafikled var isbrytarassistans ges åt övriga handelsfartyg.

Fågelvägens ändstationer är också lämplig förebild vid platsval. Koncetrerad bebyggelse där bilister har svårt att finna vägen till färjläget bör undvikas. Väsentligt är att ändstationerna ligger i direkt anslutning till huvudvägen i Europavägnätet. Tillgängligt markområde för ändstationerna är av största vikt för att kunna lösa planeringen av erforderliga biluppställningsplatser, administrativa- och servicebyggnader som det ställs stora krav på i detta sammanhang.

Vi anse i övrigt, att Ålands redarförening måtte föra till berörda myndighets kännedom de åsikter, som kan positivt påverka Ålands Redarförenings medlemsfartygs trafik, som är direkt engagerade i bilfärjetrafiken på Åland, Sverige och Finland, samt att åländska myndigheter tillåts vara med vid val av farled och ändstationer, då det för Ålands del är en livsviktig fråga.

Mariehamn i november 1693

(*sign.*)

Rederiaktiebolaget Wasa-Umeå:

1. Biltrafikens utveckling har varit våldsam de senaste årtiondena och kräver helt säkert så väl uppmärksamhet som åtgärder från sjöfartsmyndigheterna som vägmyndigheternas sida. Härmed vill vi dock ingalunda ha sagt att bilfärjetrafiken borde ordnas med staten såsom ägare och trafikidkare. Den privata sektorn inom rederinäringen har enligt vår åsikt skött denna fråga på ett förtjänstfullt sätt, varför svenska och finska staten främst borde ägna uppmärksamhet åt förbättring av hamn- och vägförhållanden.

2. För Finlands vidkommande är det icke klarlagt, att t. ex. långtradartrafiken till kontinenten bäst kunde ordnas genom Sverige. Varför icke direkt till Väst- eller Östtysk hamn eller över någon hamn i Baltikum?

3. Västertrafiken i Sverige gör åtminstone för bilar från Finland trafiken svårare och farligare. Härtill kommer dessutom att all trafik från Finland över Sverige till kontinenten f. n. bör passera åtminstone 3 färjlägen, varjämte särskilt semestertiden de svenska förbindelserna till kontinenten är överbelastade. Till detta kommer dessutom att några svenska hamnar uppbär avgift för personbilar, vilka anländer med bilfärjor.

4. Undertecknat bolag intresserar sig främst för trafiken mellan Vasa och Umeå/Holmsund samt Vasa och Örnsköldsvik. Särskilt trafiken Vasa—Umeå har gammal hävd, ty denna trafik har redan funnits förra århundradet. Förbindelsen Vasa—Umeå och/eller Vasa—Örnsköldsvik har alltid skötts av privata rederiföretag och har möjligheterna att över Vasa komma till Sverige varit tillfredsställande. På dessa trafikrutter kan i likhet med vad som är fallet mellan södra Finland och Sverige observeras, att säsongen

är mycket kort. Endast under tiden från mediet av juni till omkring 10 augusti har trafiken varit intensiv, medan resten av året kännetecknats av svag biltrafik. Då ändock Vasa varit en naturlig hamn för färd från Österbotten och mellersta Finland till södra Norrland och motsvarande delar av Norge, har trafiken här kunnat motiveras.

Tillsvidare har bussar och långtradare icke befraktats på linjerna Vasa—Umeå eller Vasa—Örnsköldsvik, men i den mån behovet härav ökas och tillfredsställande ekonomiskt underlag för dylik trafik uppstår kommer den helt säkert att ordnas.

Med beaktande av vad vi ovan anfört önskar vi påpeka, att staten i resp. länder borde ägna uppmärksamhet åt förbättringen av väg- och hamnförhållanden för att underlätta trafiken mellan länderna och icke ingripa i själva färjtrafiken, vilken redan nu ordnats tillfredsställande på frivillig väg.

Vasa den 28 oktober 1963

Rederiaktiebolaget Wasa—Umeå

(*sign.*)

Oy Finnlines Ltd¹:

Bilfärjan »Hansa Express» trafikerar vintertid på rutten Helsingfors—Kalmar—Travemünde och sommartid på rutten Hangö—Slite—Travemünde. Bland dessa rutter underlättar särskilt den direkta förbindelsen från Helsingfors till Södra Sverige kännbart trycket på den livligt trafikerade linjen över Åland till Sverige. Härutöver anser vi, att »Hansa Express» påtagligt underlättar trafiken genom Sverige till kontinenten, enär den upprätthåller året-runt-trafik mellan Finland och Tyskland och på vägen aviker till Sverige.

Helsingfors den 29 oktober 1963

Högaktningsfullt
OY Finnlines Ltd
Pentti Luukkonen

Oy Siljavarustamo-AB Siljarederiet:

Vi har givetvis intet emot att regeringarna i Finland och Sverige skriker till i hemställen rekommenderade åtgärder, då det måste ligga i det allmännas intresse att icke färjlägen anläggas och färjförbindelser tillkom-

¹ Yltrandet översatt från finska.

mer utan att ha föregåtts av en noggrann undersökning av trafikbehov och lämplighet av placering. Den enda året runt existerande, reguljära bilfärjetrafiken mellan Sverige och Finland upprätthålles som känt av under-tecknat rederi på linjen Åbo—Mariehamn—Norrtälje. Siljarederiets bilfärjetrafik från Åbo till Norrtälje inleddes 1961 och därförinnan hade försiggått en noggrann prövning i valet av ändpunkter för linjen. Med tanke på att bilfärjorna vintertid främst avsågs betjäna den växande långtradartrafiken föll valet helt naturligt på Norrtälje som utgångspunkt på svenska sidan, enär vägnätet ute på Rådmansö, där Kapellskär och Gräddö färjlägen befinna sig, ej tillåter tung trafik. Dessutom fanns i Norrtälje färdiga serviceanläggningar i allt vad som behövdes för en internationell trafik. I fråga om valet av ändpunkt på finska sidan förelåg möjligheten att placera färjläget ute vid ändpunkten av den s. k. skärgårdsvägen, eller att välja någon ort på finska fastlandet som terminal. De förundersökningar, som från vår sida gjordes utvisade att samma omständigheter, som för långtradartrafikens vidkommande betingade valet av Norrtälje på svenska sidan även uteslöt skärgården på finska sidan. Den svagt byggda skärgårdsvägen och de många lokala färjpassen uteslöt möjligheterna att trafikera ett färjläge därstädes med tungt lastade långtradarbilar. Av de möjligheter, som förelåg att anlägga färjfäste på fastlandet, funno vi Åbo hamn vara den överlägset lämpligaste i det att från Åbo strålförmigt utbreder sig ett synnerligen gott vägnät i alla riktningar mot finska inlandet. I hamnen, som kunde erbjuda oss tillräckliga utrymmen för färjläge, fanns redan färdiga järnvägsförbindelser utbyggda. Hotell och serviceförhållanden i övrigt voro överlägsna landsbygden, tull, polis m. m. fanns på platsen.

Senaste år anlades för det åländska rederiet Ab Vikinglinjens räkning ett nytt färjläge på Lillmälö i Pargas, vilket öland genom broförbindelser är förenat med fastlandet. Trots att sjösträckan till Lillmälö från Sverige är ca 8,5 sjömil kortare än till Åbo hamn kan detta enligt vår uppfattning icke motivera en överflyttning av tyngdpunkten för Sverigetrafiken från Åbo till Pargas enär den kortare sjösträckan motväges av mellan 30 och 38 km längre landsvägssträcka (beroende på från vilken del av Finland fordonet kommer), endast en tillfartsled finnes, samt i det föregående nämnda servicemöjligheter och tågkommunikationer saknas. I praktiken blir även totala färdtiden för en långtradarbil, vars hastighet är underkastad restriktioner, densamma oavsett resan företages över Pargas eller Åbo.

Beträffande en ifrågasatt dragning av bilfärjeleden över Åland tror vi icke att detta är en lycklig lösning, då den landsvägssträcka, som kan utnyttjas på fasta Åland är relativt kort och färdtiden på fasta Åland jämte tiden för väntandet på färjor samt in- och utlastning ej kan ställa sig fördelaktigare än den extra färdtid, som åtgår på en direkt färja. Vi önska

emellertid meddela, att våra färjor, som för närvarande på samtliga resor anlöpa Mariehamn, inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att anlöpa den östligaste udden av Lumparland, där vi vid Långnäs komma att anlägga ett färjläge avsett att betjäna åländska fastlandet.

Slutligen framhålla vi, att de samseglande finska rederierna senaste vår från finska Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhöll en förfrågan, huruvida det enligt rederiernas åsikt vore skäl att ändra sträckningen av Europaväg 4 så, att densamma skulle dragas över en Roslagshamn till Åbo och har rederierna med hänsyn till den av Siljarederiet bedrivna bilfärjetrafikens reguljära året runt-karaktär tillstyrkt att Europaväg 4 skulle dragas över Norrtälje hamn till Åbo hamn.

Det må även framhållas att de samseglande rederierna FÅA, Bore och Svea alltsedan senaste sekel uppehålla reguljär daglig trafik mellan Åbo och Stockholm med fartyg som samtliga äro försedda med bildäck för direkt inkörning av personbilar varjämte tvenne av rederiernas fartyg även kunna medföra bussar och långtradare på bildäcket.

Helsingfors den 5 november 1963

Högaktningsfullt
AB Siljarederiet

(*sign.*)

Finlands automobilklubb:

Den regelbundna färjtrafiken mellan Sverige och Finland har tillkommit på privat initiativ och den fungerar bra. Då transportbehovet ökat har bilplatserna kontinuerligt utökats och kommer alltjämt att tillsättas, varför några som helst ingripanden på den ordinarie färjtrafiken är obehövlige.

En konsolidering av färjhamnarna så att de smidigt kan inlänkas i det allmänna vägnätet utgör huvudproblemet. Trafiken från Finland till Sverige har på den svenska sidan koncentrerats till området Norrtälje—Grisslehamn—Simpnäs—Gräddö—Kapellskär. Därför borde vägen Norrtälje—Stockholm byggas ut till motorväg samt vägarna från hamnplatserna till denna väg förbättras sålunda, att deras kapacitet förmår svälja den bilström, som färjorna transporterar till nämnda motorväg.

De andra färjförbindelserna från Gamlakarleby och Jakobstad till Skellefteå, färjorna från Vasa till Umeå samt från Åbo till Stockholm förorsakar uppenbart inga trafikproblem. Det antal fordon som transporteras på dessa färjlinjer smälter sannolikt friktionsfritt in i nämnda hamnars trafik.

Såvida utvecklingen leder till att behovet kräver nya färjlinjer, sköter rederierna om detta och kommer att rikta dessa linjer till hamnplatser där behovet finns och varifrån det redan finns goda förbindelser vidare.

Helsingfors den 15 november 1963

Högaktningsfullt
Finlands automobilklubb

P. Ervi

Verkst. dir.

Ålands museum:

Jag har erfarit att Svenska delegationen vid Nordiska rådet har tagit initiativ till att försöka förmå Sveriges och Finlands regeringar att ena sig om en generalplan för bilfärjetrafiken över Ålands hav, och det är nog ett av de verkligt stora nordiska problemen, som borde fått en definitiv lösning långt tidigare. Det är ju klart, att inte varje färjbolag kan bygga en egen hamn.

Då jag var med om att starta första färjrederiet, Vikinglinjen i Mariehamn, kom jag sedan 1959 att syssla med dessa frågor och kom då i kontakt med både svenska och finska myndigheter. Vikinglinjen försökte först få svenska staten att bygga en allmän färjhamn i Kapellskär, där alla bilfärjor mot fastställd avgift skulle få lägga till. Det såg bra ut till en början. Sjöfartsstyrelsen var idel välvilja, likaså väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, men det blev aldrig mera än resonemang. Det var tydligen divergerande intressen, som från sidan satte in i avsikt att fördröja saken. Så blev Vikinglinjen tvungen att själv bygga hamnen i Kapellskär. Det är ju utan tvekan den geografiskt riktiga platsen på fastlandets östligaste spets invid djupleden till Stockholm, där farlederna i riktningarna norr—söder och öster—väster korsar varandra. Hamnkapten Karlsson i Kapellskär fungerar numera såsom gratisobservatör för lotsar och tullare i Furusund, på Söderarm och Simpnäs, då de vill veta, åt vilket håll något passerande fartyg har svängt.

På svenska sidan kan väl knappast någon annan plats än Kapellskär komma i fråga. På finska sidan är det svårare att inom rimlig tid lösa hamnfrågan. Men det finns redan en plan att förena Finnö i Korpo med fastlandet med broar, eventuellt tunnlar. Kostnaderna gör det emellertid omöjligt att taga fram hela projektet, sade generaldirektören Niskala i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Helsingfors. Dessutom finns det en stark nationalistisk finsk opinion, som till varje pris vill ha hamnen förlagd till Kustavi, som är finskspråkigt med ett kompakt finskt uppland med staden Nystad innanför. Förrre kommunikationsministern, nume-

ra riksdagens talman, Kleemola, som statsrådet Skoglund sammanträffade med i Mariehamn, är anhängare av Korpo-projektet och flera ledande fackmän inom ministeriet och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Men frågan har numera på denna sida blivit en politisk fråga i hög grad.

För Mariehamn och Åland vore det viktigt, om den stora öst-väst-gående färjtrafiken kunde anknytas till Åland vid Björkö Klubb söder om Mariehamn och området införlivas med staden, som här kunde hålla en uthamn. Isen lägger sig också sent här, och vattnet går upp tidigt om våarana.

— — — bilägger jag avskrifter av ett par framställningar, som i ett tidigt skede gjorts till olika myndigheter [*se Bihang 1—2*].

Mariehamn den 4 november 1963

Med hjärtlig hälsning
Eder

Matts Dreijer

BIHANG 1

Skrivelse från Rederiaktiebolaget Vikinglinjen till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland

Vi har härmed äran bekräfta vår direktör, sjökapten Henning Rundbergs, och vår revisor, fil. mag. Matts Dreijers besök hos Eder och de överläggningar de hade med Eder överingenjör K. J. Tolonen och ingenjör V. Skogsström rörande bilfärjetrafik mellan Finland och Skandinavien. På överingenjör Tolonens uppmaning ber vi härmed skriftligen få framlägga vår syn på problemet och vårt bolags möjligheter att bidra till att lösa delsamman.

Den trafik, det här är fråga om, är bilfärjetrafik mellan Finland och Skandinavien samt den åländska huvudön, fasta Åland, som med sina över 2 000 motorfordon och 700 km offentliga bilvägar är en faktor, som inte helt kan förbises vid långtidsplaneringen av frågan. Däremot står frågan om färjtrafik till öarna i den mellan fasta Åland och fasta Finland belägna skärgården helt på sidan om spörsmålet och bör erhålla sin speciella och välvilliga behandling helt oberoende av den stora frågan om den framtida trafiken mellan Finland och utlandet västerut.

Såsom vi vid vårt besök kunde meddela, har vårt bolag på 25 år arrenderat Kapellskär benämnda udde på Rådmansö i Sverige och kommer därstädes omedelbart att påbörja anläggningen av en färjhamn. Platsen är i alla avseenden tjänlig. Hamnen är djup och välskyddad och ligger invid den fyrbelysta och raka vinterfarleden in till Stockholm. Om en auto-

väg skulle dragas rätt fram över Breviks sund och förbi Spillersboda till Össeby-Garn, där den nybyggda motorvägen ut från Stockholm slutar, blir avståndet till den svenska huvudstaden från färjläget 80 km och sträckan bör sålunda kunna tillryggaläggas på 3/4 timme med bil.

Svenska vägmyndigheter är intresserade av projektet med både färjhamn och autoväg, men önskar studera utvecklingen av de närmaste åren. Vi har uppmanat dessa myndigheter att låta bygga färjfasten i Kapellskär för allmän trafik, men erhållit beskedet, att om en skärgård hade legat utanför, som jämväl kunde ha dragit nytta av färjläget, så hade det gått bra. Men ett färjläge enbart för utlandstrafik kunde de statliga svenska vägmyndigheterna bygga först sedan riksdagen anslagit medel för detta ändamål särskilt. Bryggan i Gräddö, som vår bilfärja Viking har angjort senaste sommar, var byggd för den utanför liggande skärgårdens behov och kunde avlöpas av s/s Viking utan någon särskild ersättning.

Då vårt bolag ju inte kan vänta och studera utvecklingen har vi varit tvungna att själva ordna åt oss färjläge och väg upp till allmänna landsvägen på Rådmansö i Sverige. Finlands Bank har i princip godkänt våra engagemang på den svenska sidan, tämligen ovanliga i sitt slag, men tydligen ofrånkomliga i den finsk-svenska bilfärjetrafikens början. Vi har en känsla av, att vårt färjläge på Rådmansö är ett provisorium, som inte kommer att vara längre än tills en finsk-svensk generalplan blir fastställd för färjruttens dragning. Detta förutsätter givetvis statliga förhandlingar, som enligt vår mening borde äga rum så fort som möjligt. I en dylik generalplan kan Kapellskär av geografiska skäl inte bortlämnas och vi måste ta det för givet, att vi, därest den svenska staten tillgriper expropriation, måste få skälig ersättning för de kostnader vi har haft för färjhamnens iordningställande.

Sedan nu färjläget på svenska sidan ordnats på ett tillfredsställande sätt, uppstår frågan om den lämpligaste angörningsplatsen på den finska sidan. Redan från början har vårt företag försökt driva en konsekvent trafikpolitik, sålunda, att bilfärjor av lämplig storlek och med en hastighet av mellan 18 och 19 knop skall kunna övertvåra sjöpasset mellan Finlands och Sveriges vägnät på högst 5 timmar. För att kunna genomföra billiga masstransporter måste nämligen materielen utnyttjas möjligast maximalt och detta kan ske blott om överfartstiden blir kort. För en bilfärja med en kapacitet av ca 100 bilar och 750 passagerare blir en gångtid, som är längre än 5 timmar, för passagerarna alltför tröttande och besvärlig. Dessutom blir sjöresan för den bilresande allmänheten dyrbar och död färdtid. Den moderna biltrafiken följer sina egna regler och kräver inte blott snabba och säkra vägar på land, utan även snabba och säkra färder över havet.

För att tillgodose biltrafikbehovet enligt dessa överallt i Europa beprövade grundsatser insatte vi senaste sommar bilfärjan Viking på den kor-

taste rutten mellan Finlands och Sveriges vägnät på linjen Galtby—Gräddö med invikning till Mariehamn. Experimentet gav flera viktiga lärdomar, bl. a. att trafiken på Åland är ett problem, som skall lösas på ett annat sätt, varom nedan. Försökstrafiken visade, vad vi även emotsett, att behovet av snabba och billiga förbindelser mellan vårt land och Skandinavien i själva verket var mycket stort och att det till följd av bristande kommunikationsmedel och ändamålsenliga rutten på ett konstlat sätt hade hållits tillbaka. Finland är en ö i förhållande till det övriga Europa. Genom att den moderna trafiken på vårt land inte hade ordnats på samma sätt som över de danska öarna och Engelska kanalen hade vårt land i jämförelse med andra länder i samma belägenhet kommit att intaga en plats som underutvecklat område. Den av oss utan någon förhandsreklam öppnade snabbrutten mellan Finland och Sverige tilldrog sig ett mycket stort intresse och på sensommaren, då kännedomen om s/s Vikings turer hade blivit mera spridd, ingick förfrågningar från flera länder på kontinenten. Vi är fast övertygade om, att det under ett antal år framåt inte kommer att finnas tillräckligt med bilfärjor för att under sommarmånaderna förmå tillfredsställa trafikbehovet över Ålands hav.

Enligt vår mening var det lyckligt att låta bilfärjan Viking angöra Galtby i Korpo. Trafikresultatet utvisade, att linjen var omtyckt, och de allra flesta resenärer var mycket nöjda med den nyöppnade kommunikationslinjen, trots att överfarten tog 7 å 8 timmar och färjförbindelsen till Pargas ibland hade svårt att svälja trafiken. Temporära stockningar förekommer emellertid överallt där det är färjtrafik. Det har sålunda inträffat att man fått vänta flera timmar i Hålsingborg trots att så många färjor går i ständig trafik över det smala sundet till Helsingör.

Det bör emellertid stå klart, att den snabba och billiga färjtrafiken från vårt land till Skandinavien förutsätter, att en ny, djup och tillräckligt stor hamn uppsökes så långt ut i skärgården som man med anlitande av den moderna teknikens hjälpmedel genom färjor, broar och autovägar kan förena med vägnätet på fastlandet. Denna färjhamn bör dessutom ligga invid en djup, välbelyst och lätttrafikabel vinterfarled.

Studerar man förhållandena i Finlands sydvästra skärgård, så finner man, att det på Finnö och Kåldersö holmar i Korpo finns möjligheter att anlägga en idealhamn för den planerade permanenta bilfärjetrafiken på utlandet, en hamn, från vilken båtar och färjor jämväl kan betjäna den närliggande skärgården, Houtskär, Sottunga, Kökar, och även fasta Åland.

Det är enligt vår bestämda åsikt viktigt, att man på grund av stora engångskostnader inte förleds till dåliga eller provisoriska lösningar av detta stora trafikproblem, utan att man genast går in för en ideallösning, som visserligen kommer att kosta mera och taga en längre tid att genomföra, men i stället gör det möjligt för motorfordon av alla slag att billigt och snabbt färdas mellan vårt land och Skandinavien per bilfärja.

Vårt bolag bedriver för närvarande underhandlingar för byggande av en ny modern bilfärja för ruttan Korpo—Rådmansö. Den är projekterad för 75 å 100 personbilar och 750 passagerare¹. Den skall vara isgående och kunna taga alla slag av motorfordon, som plägar gå i internationell trafik. Färjan hoppas vi kunna insätta i trafik våren 1961 i kombination med s/s Viking sålunda, att den nya färjan skulle avgå från Långnäs i Lumparland på morgonen till Korpo, sedan gå direkt till Kapellskär, så tillbaka direkt till Korpo, för att på natten ankomma till Långnäs. S/s Viking och den nya färjan skulle på detta sätt upprätthålla två dubbelturer direkt mellan Finland och Sverige och en dubbeltur över Åland under sommarsäsongen. Då sommarens trafikrush är över är det meningen att den nya färjan skall trafikera linjen Korpo—Mariehamn—Kapellskär och retur. Eventuellt kan i stället för Mariehamn Långnäs eller Björkö Klubb söder om Mariehamn komma i fråga såsom angöringshamn på fasta Åland. Men en modern bilfärja kan inte anlöpa Galtby. Därför vore det av mycket stor betydelse, som den goda färjhamnen på Finnö—Käldersö kunde tagas i bruk senast i maj 1961.

Mariehamn den 16 februari 1960

Rederiaktiebolaget Vikinglinjen

(*sign.*)

BIHANG 2

**Skrivelse från Rederiaktiebolaget Vikinglinjen till generalkonsuln
Bernhard Greitz, Mariehamn**

Motorfordonstrafikens snabba tillväxt har ställt myndigheterna i alla länder inför stora och överraskande krav på vägar, broar och färjor. I klart medvetande om den stora ekonomiska nyttan av goda kommunikationer har myndigheterna överallt byggt ut vägnätet och bilbärande färjor har satts in över hav och sund. Men först senaste sommar har frågan om bilfärjetrafik över Ålands hav på allvar tagits till tals.

Den 1 juni senaste år satte vårt rederi in bilfärjan Viking på en försöksrutt Gräddö—Mariehamn—Galtby. Den korta överfartstiden och de låga biljettpriisen gladdade den resande allmänheten och den nya förbindelseleden blev genast mycket omtyckt. Det är tydligt att den fyllde ett behov, som tidigare inte hade kunnat fyllas. Emellertid gav denna försöks trafik en del viktiga lärdomar, som vi i olika framställningar bragt till

¹ Sedermera Hansa Express, som staten övertagit.

såväl de svenska som finländska myndigheternas kännedom. Det första årets erfarenheter kan sammanfattas i följande punkter:

1. Den kortaste sjövägen mellan det svenska vägnätets lämpligaste hamnplats och motsvarande hamnplats på den finländska sidan är så pass lång, att fasta Åland vid dagtrafik på grund av tidsnöd kan angöras endast vid själva huvudfarleden. Tänkbar angöringsplats är Långnäs i Lumparland.

2. Då största delen av trafikvolymen på ifrågavarande rutt i en icke alltför avlägsen framtid kommer att ha en huvudinriktning Öresund—Stockholm—Helsingfors—Leningrad, är det viktigt, att färjlägena på den svenska och finländska sidan erhåller en placering, som beaktar denna inriktning av den framtida huvudtrafiken.

3. Färjlägena bör från början placeras tätt invid djupvattensfarlederna, som under vintermånaderna kan och måste hållas öppna.

4. Färjfästena bör därjämte placeras så nära varandra som möjligt, så att färjornas kapacitet kan utnyttjas maximalt. Möjligast fulla färjor på kortast möjliga rutter ger lägsta tänkbara trafik kostnader och sparar tid för trafikanterna. Inbesparingen rör sig om mycket stora belopp.

5. Under ovannämnda förutsättningar kan, enligt vår mening, knappast andra färjlägen ens diskuteras än Kapellskär på Rådmansö och Finnö i Korpo samt Långnäs i Lumparland för Ålands del.

Så långt torde de flesta obundna vägbyggare och trafikplanerare kunna ena sig. Men då ifrågavarande trafiklägens totala överlägsenhet gentemot varje annat förslag är beroende av tillfartsvägarna ut till dem, så komplieras problemet avsevärt. Privatekonomiska och lokala intressen av olika slag framför nämligen en stor mängd i och för sig beaktansvärda synpunkter, som är ägnade att fördunkla i stället för att belysa detta stora trafikproblems kärna — den internationella trafiken över Ålands hav.

Sålunda har frågan om ordnande av den lokala bilfärjetrafiken på en del öar och ögrupper, belägna mellan Ålands och Finlands fastland, tagits upp i samband med planeringen av den internationella stortrafiken mellan Sveriges och Finlands vägnät. Det är självklart att ifrågavarande öar har rätt att bli delaktiga av de moderna samfärdsmedlens välsignelser och det är även en fullt naturlig sak, att projekteringen av skärgårdens bilfärjetrafik i viss mån måste beakta den stora bilfärjetrafikåderns sträckning, men det måste å andra sidan vara odisputabelt, att de för internationell trafik avsedda färjorna inte kan lösa skärgårdens trafikproblem och samtidigt på ett tillfredsställande sätt handha fjärrtrafiken mellan Finland och Sverige.

För att inte allehanda biinflytanden må undanskymmas huvudsaken, vore det därför av vikt att svenska och finländska myndigheter snarast möjligt toge kontakt med varandra för att söka komma överens om huvudfärjfästernas placering och den definitiva dragningen av huvudrutten för den internationella fjärrbiltrafiken. Lösningen av problemet på den ena eller

den andra sidan av Ålands hav är ingalunda en angelägenhet, som berör blott strandägarnationen. Det måste sålunda vara ett finländskt intresse av första ordningen huru snabbt och tryggt man alla tider på året per motorfordon kan förflytta sig från färjhamnen över Stockholm söderut och likaså är det av vikt för svenska vägfarare att snabbt, säkert och billigt komma vidare från färjfastet på den finländska sidan till det fjärran belägna huvudmålet. Och sist och slutligen är det ett internationellt intresse att bilfärjetrafiken över Ålands hav från början planeras så, att en ideal-lösning fås till stånd. Alla parter vill ha en snabb överfart över havet.

För den internationella motorfordonstrafiken mellan Finland och Sverige är den bästa problemlösningen den enda riktiga. Den får inte lämnas ur sikte på grund av behjärtansvärda lokala trafikbehov, privata ekonomiska beräkningar eller ekonomiska engångsuppoffringar. Dessa omständigheter talar avgjort för, att vägförvaltningarna i Sverige och Finland i god tid innan trafiken vuxit ut försöker komma överens om en generalplan, som gärna kan taga många år att förverkliga, men i stället såsom realiserad uppfyller alla tänkbara krav på snabb, billig och säker överfart. En dylik generalplan skulle samtidigt göra det möjligt för trafikanter och rederier att på säkrare grunder planera för framtiden.

Vårt rederi förutsätter nämligen att fri konkurrens alltid skall komma att råda i bilfärjetrafiken över Ålands hav. Men därför borde även färjfastena och färjhamnarna vara allmän egendom. Omständigheterna har fogat, att vårt rederi har varit tvunget att självt bygga färjfastet vid Kapellskär på Rådmanö, men vi har vid flera tillfällen låtit vederbörande förstå, att svenska staten gärna får övertaga det på skäligena villkor. I Korpo är det ett kommunalförbund, som upprätthåller färjhamnen, men om den nya färjhamnen förlägges på Finnö, blir det den finska staten, som bygger.

Mariehamn den 22 juli 1960

Rederiaktiebolaget Vikinglinjen

(*sign.*)

S v e r i g e

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

I ett tidigare utlåtande, daterat den 7 juli 1961, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen yttrat sig över en inom länsstyrelsen i Stockholms län verkställd utredning rörande färjeförbindelserna Sverige—Åland—Finland. Sty-

relsen utgick därvid från ett uttalande av sjöfartsstyrelsen att hamnarna vid Gräddö, Norrtälje och Kapellskär är väl lämpade som färjelägen för nämnda trafik och att av dessa tre Kapellskär var den ur allmän trafiksynpunkt lämpligaste hamnen. Styrelsen redogjorde i sitt utlåtande över då planerade arbeten på vägförbindelserna till dessa hamnar.

I det av länsstyrelsen i Stockholms län upprättade förslaget till flerårsplan för byggande av riksvägar under åren 1964—1968, vilket förslag dock ännu icke varit föremål för slutgiltig prövning inom styrelsen ingår arbeten av väsentlig omfattning på den i detta sammanhang aktuella vägen 76 Stockholm—Norrtälje. Sälunda ingår ombyggnad av delen Rockstakvarn—Karby (6 km, 4,5 mkr) med medelstildelning under åren 1964—1966. Arbetena å denna del beräknas för övrigt komma att påbörjas redan under innevarande höst. Även den återstående delen, Karby—Norrtälje (37 km, 20,0 mkr) har upptagits i flerårsplaneförslaget med medelstildelning dock utanför planperioden. Syftet härmed är att möjliggöra företagens utförande såsom beredskapsarbete.

I förenämnda yttrande den 7 juli 1961 omnämndes vissa preliminära undersökningar för en ny vägförbindelse från Kapellskär till anslutning med väg 276 i trakten av Penningby. Genom beslut den 12 januari 1962 anbefalldes Kungl. Maj:t väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att snarast möjligt låta upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med arbetsplan för en vägförbindelse mellan Riddersholm (Kapellskär) och väg 276. Det hittills föreliggande utredningsmaterialet för detta vägföretag redovisas denna dag för Kungl. Maj:t i särskild ordning.

Enligt vad styrelsen under hand erfarit har sjöfartsstyrelsen ej haft anledning att ändra sin tidigare bedömning i fråga om val av lämplig lokalisering av färjehamnar på svensk sida. Det kan tilläggas att färjetrafiken visar en fortgående stark ökning vid två av dessa färjelägen, nämligen vid Norrtälje och Kapellskär, under det att vid Gräddö någon färjetrafik ej förekommit under de senaste åren med undantag dock för under år 1963 (Gräddö—Mariehamn). Enligt uppgift lär för övrigt vissa förhandlingar ha förts av rederiintressen rörande förvärv av mark i Gräddö för utbyggnad av en färjehamn därstädes.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kan i detta sammanhang omnämna, att sjöfartsstyrelsen kallat av frågan berörda centrala och regionala myndigheter m. fl. till överläggningar den 25 i denna månad.

Liksom motionärerna finner styrelsen det angeläget att en samordning i frågan om bilfärjeförbindelserna över Ålands hav snarast möjligt kommer till stånd. Därest så icke sker finnes, såsom också motionärerna framhållit, risk för att felinvesteringar i såväl hamnar som vägförbindelser och andra för trafiken erforderliga anordningar kan komma att ske.

Styrelsen vill avslutningsvis nämna att styrelsen vid olika tillfällen under senare år diskuterat bilfärjeförbindelserna över Ålands hav med finska väg-

och vattenbyggnadsstyrelsen. Detta samråd kan icke sägas hittills ha gett något mera påtagligt resultat. bl. a. på grund av ovissheten om hur färjetrafiken i fortsättningen kan komma att gestalta sig i olika avseenden.

Vidkommande slutligen frågan om huruvida här aktuell led skall inlemmas i Europavägnätet eller ej torde anledning icke föreligga att i detta sammanhang göra något ställningstagande. Frågan härom torde få prövas först sedan visshet vunnits beträffande ledens kapacitet m. m.

Stockholm den 13 november 1963

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Gust Vahlberg

Per Olov Tjällgren

Sjöfartsstyrelsen:

Medlemsförslaget innebär en hemställan, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att snarast fastlägga huvudsträckningen för den i Europasystemet ingående bilfärjeförbindelsen mellan de båda länderna. Statsmakterna anses — oavsett av vem en sådan led skall trafikerats — ej kunna undandraga sig ansvaret för att leden kommer till stånd. Endast de har möjlighet att överblicka trafikfrågan i alla dess aspekter, framförallt vad gäller investeringar i hamnar och vägar.

Sjöfartsstyrelsen har redan i yttrande den 13 september 1961 i anledning av tidigare medlemsförslag [*se Nordiska rådet 1962, s. 553*] tillstyrkt att samarbete i ärendet upptages med Finland. För att hålla de statliga investeringarna inom en skäligen ram och få ut den bästa effekten av dessa är en viss styrning av trafikutvecklingen önskvärd. Sjöfartsstyrelsen vill tillägga, att den redan tagit kontakt med övriga berörda statliga myndigheter på svensk sida för att söka skapa ett gemensamt underlag för en vidgad planering. Ett första sammanträde skall hållas innevarande månad.

Vid handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknade.

Stockholm den 11 november 1963

C. G. Widell

Bengt O. Rickard

Generaltullstyrelsen:

Såsom framgår av tulldirektionens yttrande [*se nedan*] har färjetrafiken mellan Finland och Sverige fått en stark utspridning inom Stockholms tull-distrikt. Inom distriktet har sålunda färjetrafiken under år 1963 berört sju olika platser, nämligen Stockholm, Norrtälje, Grisslehamn, Öregrund, Simp-

näs, Gräddö och Kapellskär. Motsvarande orter på finsk sida ha varit sex, nämligen Helsingfors, Åbo, Mariehamn, Eckerö, Pargas och Vasa. Utanför Stockholms tulldistrikt ha följande färjelinjer mellan Finland och Sverige trafikerats under sommaren 1963, nämligen Skelleftehamn—Yxpila/Jakobstad, Umeå—Vasa, Örnsköldsvik—Vasa, Sundsvall—Vasa, Slite—Hangö och Kalmar—Helsingfors.

Denna splittring av trafiken, särskilt inom Stockholms tulldistrikt och motsvarande distrikt i Finland, har medfört svårigheter för tullverken att till rimliga kostnader kontrollera och klarera trafiken i fråga. Tillkomsten av nya, ibland mer eller mindre provisoriska färjehamnar för betjänande av den starkt och hastigt växande färjetrafiken har medfört, att i dylika hamnar inrättade anordningar för kontroll och klarering av trafiken ofta fått en mindre ändamålsenlig utformning och icke sällan äro av låg standard, till olägenhet för både trafikanter och tullpersonal. Ur tullverkets synpunkt skulle en större koncentration av färjetrafiken mellan Finland och Sverige vara önskvärd. Detta gäller främst lastbilstrafiken men även personbilstrafiken.

Stockholm den 5 november 1963

Generaltullstyrelsen

Vidar Fahlander

Gösta Olsson

Tulldirektionen i Stockholm:

Till belysande av den aktuella omfattningen och lokaliseringen av färje- och passagerarefartygstrafiken mellan hamnar i Stockholms tulldistrikt och Finland har upprättats bifogade sammanställningar och uppgift, gällande tiden januari—september 1963 [*se Bihang 1—3*]. Av materialet framgår, att trafiken i distriktet utanför Stockholm avsevärt överstiger trafiken på Stockholm, både i fråga om passagerare och framför allt motorfordon. I den bilburna trafiken dominerar Norrtälje med de på denna hamn insatta stora bilfärjorna kraftigt, särskilt vad beträffar lastbilstrafiken.

Enligt vad direktionen under hand erfarit planeras till nästa år vissa ändringar i förhållande till de nuvarande bilfärje- och passagerarefartygsförbindelserna mellan Stockholms tulldistrikt och Finland. På rutten Stockholm—Åbo/Helsingfors torde Finska Ångfartygs Aktiebolaget sätta in en ny bilfärja, större än de nuvarande största fartygen på denna rutt. I Simpnäs har hamnanläggningen redan utvidgats för att kunna ta emot en större bilfärja, avsedd att insättas i stället för »Boge» och »Slite» eller eventuellt tillsammans med »Slite». Vid öarna intill Kapellskär planeras nybyggnad av en

färjehamn, till vilken »Ålandsfärjan» (f. n. provisoriskt i Gräddö) kommer att överflyttas. Vid Gräddö planeras anordnande av en permanent färjehamn för trafik med en svensk färja på ruten Gräddö—Mariehamn. Rederiaktiebolaget Viking-linjen torde överväga att på Kapellskär insätta en ny stor bilfärja i 10.000-tonsklassen. Slutligen lär den obetydliga trafiken på Öregrund helt bortfalla nästa år.

Den nuvarande spridningen ute i distriktet av här ifrågavarande trafik på ett flertal hamnar har, främst driftsekonomiskt, inneburit nackdelar för tullverket. Självfallet har personalåtgången genom trafikens utspridning blivit större än den eljest skulle behövt bli. Då högsäsongen för trafiken sammanfaller med den tid, då semestertilldelningen är störst, har svårigheter förelegat att överhuvudtaget bemästra personalsituationen. Samtidigt som därför tilldelningen av personal måst hållas i underkant, har på vissa håll turtätheten icke varit sådan, att den avdelade personalen utnyttjats rationellt. Trafikens spridning och den därav betingade personalknappheten har även försvårat organiserandet av en effektiv arbetsledning och kontroll av trafiken. Splittringen av trafiken torde även ha inneburit att lokaler och andra anordningar för expediering av trafiken såväl ur trafikanternas som tullverkets synpunkt blivit mindre ändamålsenliga och av lägre standard än som skulle ha blivit fallet vid en koncentration av trafiken.

Om än den starka differentieringen av trafiken sålunda utgör en icke önskvärd merbelastning för tullverket, så väger enligt tulldirektionens uppfattning detta besvär lätt gentemot de klara fördelar av olika valmöjligheter som differentieringen i fråga om bilburen och annan passageraretrafik innebär för den här heterogena resandeströmmen. Beträffande lastbilstrafiken åter ligger det en större tyngd i tullverkets önskan om en centralisering. Här verkar också andra väsentliga — särskilt vägtekniska — intressen i samma riktning.

Stockholm den 31 oktober 1963

Tulldirektionen i Stockholm

Olof Monthan

Sammanställning av vissa uppgifter angående fartyg, som använts i färje- och passagerartrafik från hamnar inom Stockholms tulldistrikt och Finland under tiden 1 januari—30 september 1963

Rederi	Farfygets			Högsta till- låtna antal pass	Rutt bil		
	namn	slag	netto- dräktig- het				
Stockholms Rederi AB	Svea Jarl	färja	2 100	Stockholm	1 250	50	Stockholm—Åbo
Svea	Birger Jarl	passagera- refartyg	1 267	»	914	30	Stockholm—Helsingfors
	Ragne	— » —	552	»	586	30	Stockholm—Vasa
Rederi AB Slite	Slite	färja	304	Slite	200	30	Norrtälje—Mariehamn
	Boge	»	270	»	340	40	Simpnäs—Mariehamn
Rederi AB Eckerö	Alandia	»	157	Mariehamn	275	35	Grisslehamn—Eckerö
Finska Ång- fartygs AB	Sirena	passagera- refartyg	69	Helsingfors	93	—	Stockholm—Mariehamn
	Aallotar	— » —	1 201	»	1 100	27	Stockholm—Helsingfors
	Wellamo	— » —	890	»	729	45	Stockholm—Åbo
Ålandsfärjan AB	Ålandsfär- jan	färja	551	Mariehamn	700	37	Gräddö—Mariehamn
Rederi AB Vikinglinjen	Viking	»	584	»	550	98	Kapellskär—Pargas
	Panny	»	416	»	—	ca 8	Kapellskär—Pargas
AB Siljare- deriet	Skandia	»	1 297	Åbo	1 100	175	Norrtälje—Åbo
	Nordia	»	1 270	»	1 100	175	Norrtälje—Åbo
Ångfartygs AB Bore	Bore	»	1 345	»	1 150	75	Stockholm—Åbo
	Bore I	passagera- refartyg	144	»	425	—	Stockholm—Åbo
	Bore II	— » —	787	»	798	25	Stockholm—Helsingfors
	Bore III	— » —	1 211	»	1 113	25	Stockholm—Åbo
							Stockholm—Helsingfors
							Stockholm—Vasa

Dessutom har följande tre ryska fartyg upprätthållit passagerartrafik, som till viss del omfattade Helsingfors—Stockholm

Baltic State Steamship Line	Estonia	passagera- refartyg	2 069	Leningrad	318	8	Leningrad—Helsingfors
							— Stockholm—Göte- borg—London—Le Havre
	Michail Kalinin	— » —	2 060	»	318	8	Leningrad—Helsingfors
							— Stockholm—Kö- penhamn—London— Le Havre
Far East Steam- ship Line	Bajkal	— » —	2 164	Vladivostok	350	12	Leningrad—Helsingfors
							— Stockholm

Uppgift avseende färje- och passagerarfartygstrafiken mellan hamnar inom Stockholms tulldistrikt och Finland 1 januari—30 september 1963

Fartyg	Tidsperiod	Rutt	Antal turer
Svea Jarl	2.1— 8.1	Åbo—Stockholm	3
	21.3—29.9	— » —	83
	3.1— 6.1	Stockholm—Åbo	2
Birger Jarl	19.3—30.9	— » —	84
	11.1—18.3	Åbo—Stockholm	23
	22.5—11.9	Helsingfors—Stockholm	38
	16.9	Mariehamn—Stockholm	1
	9.1—16.3	Stockholm—Åbo	23
	18.5— 8.9	» —Helsingfors	38
Slite	13.9	» —Mariehamn	1
	1.1—13.1	Simpnäs—Mariehamn	15
	4.5—29.9	— » —	181
	25.4—31.5	Norrtälje—Mariehamn	27
	27.8—30.9	— » —	25
	1.1—13.1	Mariehamn—Simpnäs	15
	4.5—29.9	— » —	181
	25.4—31.5	Mariehamn—Norrtälje	28
Alandia	27.8—30.9	— » —	25
	22.5—15.9	Grisslehamn—Eckerö	181
	2.7—13.8	Öregrund—Eckerö	10
	23.5—15.9	Eckerö—Grisslehamn	179
Sirena	2.7—13.8	Eckerö—Öregrund	10
	16.6	Mariehamn—Stockholm	1
	1.7— 1.9	— » —	67
Aallotar	15.6	Stockholm—Mariehamn	1
	5.7— 1.9	— » —	67
	1.1— 7.1	Åbo—Stockholm	3
	6.2—25.5	— » —	33
	13.9—28.9	— » —	6
	27.5— 5.9	Helsingfors—Stockholm	34
	2.1— 8.1	Stockholm—Åbo	3
	7.2—23.5	— » —	32
Wellamo	11.9—29.9	— » —	7
	25.5— 4.9	Stockholm—Helsingfors	34
	10.1— 3.2	Åbo—Stockholm	9
	22.4— 1.5	— » —	4
	5.6—19.6	Helsingfors—Stockholm	4
	9.9—29.9	— » —	5
	11.1— 4.2	Stockholm—Åbo	9
Ålandsfärjan	23.4— 2.5	— » —	4
	7.6—23.6	Stockholm—Helsingfors	4
	12.9—26.9	— » —	4
	20.6—29.9	Gräddö—Mariehamn	189
20.6—29.9	Mariehamn—Gräddö	189	

Fartyg	Tidsperiod	Rutt	Antal turer
Viking	11.5—29.9	Mariehamn—Kapellskär	119
	8.5—26.9	Pargas—Kapellskär	122
Skandia	11.5—29.9	Kapellskär—Mariehamn	120
	8.5—26.9	Kapellskär—Pargas	122
	1.1—18.2	Norrtälje—Åbo	25
	18.3—31.3	— » —	7
	7.5—28.9	— » —	90
	20.2—27.2	Stockholm—Åbo	4
	1.3	— » —	1
	2.1—18.2	Åbo—Norrtälje	24
	17.3—31.3	— » —	7
	7.5—29.9	— » —	110
	20.2—27.2	Åbo—Stockholm	4
Nordia	1.3	— » —	1
	1.1—19.1	Åbo—Norrtälje	9
	19.3—28.9	— » —	122
	2.1—19.1	Norrtälje—Åbo	9
	19.3—29.9	— » —	122
Bore	2.3	Stockholm—Åbo	1
	3.1— 8.9	Åbo—Stockholm	95
Bore I	1.1— 8.9	Stockholm—Åbo	96
	1.6—25.8	Stockholm—Mariehamn	68
	27.8	Stockholm—Åbo	1
Bore II	1.6—25.8	Mariehamn—Stockholm	68
	31.6	Åbo—Stockholm	1
	7.6— 7.9	Stockholm—Helsingfors	14
	13.9—27.9	Helsingfors—Stockholm	4
	10.9—28.9	Stockholm—Helsingfors	5
Bore III	21.4—13.5	Åbo—Stockholm	7
	10.9—30.9	— » —	8
	17.5— 7.9	Helsingfors—Stockholm	38
	22.4— 7.5	Stockholm—Åbo	6
	7.9—28.9	— » —	8
Ragne	14.5— 5.9	Stockholm—Helsingfors	37
	15.6—20.8	Stockholm—Vasa	20
	17.6—24.8	Vasa—Stockholm	20
Boge	22.5—26.8	Simpnäs—Mariehamn	149
	31.5	Norrtälje—Mariehamn	1
	4.6—19.6	— » —	12
	22.5—26.5	Mariehamn—Simpnäs	4
	3.6—26.8	— » —	146
Panny	4.6—19.6	Mariehamn—Norrtälje	12
	2.1— 4.1	Kapellskär—Pargas	2
	2.1— 4.1	Pargas—Kapellskär	2

Sammanställning över färje- och passagerartrafiken mellan hamnar i Stockholms

I n r e s a

Hamn	Månad	Lastbilar				Bussar		Övriga motorfordon	
		Nordiska		Andra		Nor-	And-	Nordiska	Andra
		antal	last i ton	antal	last i ton	diska	ra	antal	antal
Stockholm	jan	10	124,4	—	—	—	—	333	29
	febr	13	137,0	—	—	1	—	173	46
	mars	20	61,0	—	—	1	1	228	36
	april	24	172,3	1	0,3	11	—	480	48
	maj	14	189,4	—	—	6	—	318	74
	juni	14	99,1	1	—	22	3	519	110
	juli	10	89,1	1	—	5	9	864	322
	aug	20	163,1	—	—	15	11	881	475
	sept	11	111,3	—	—	2	1	460	176
	Summa	136	1 146,7	3	0,3	63	25	4 256	1 316
Norrtälje	jan	214	2 358,0	—	—	15	—	649	25
	febr	163	1 758,0	1	21,0	6	—	110	1
	mars	101	1 028,0	—	—	8	—	103	8
	april	282	2 619,0	6	20,0	16	—	529	13
	maj	355	2 964,5	2	21,0	35	—	656	36
	juni	261	1 928,0	1	—	103	—	1 735	105
	juli	224	1 229,0	—	—	108	—	5 030	381
	aug	264	2 640,0	—	—	73	1	3 617	578
	sept	266	2 734,0	—	—	7	—	632	140
	Summa	2 130	19 258,5	10	62,0	371	1	13 061	1 287
Simpnäs	jan	3	6,0	—	—	3	—	105	—
	febr—april	ingen trafik							
	maj	2	—	—	—	—	—	224	—
	juni	—	—	—	—	2	—	437	2
	juli	1	—	—	—	1	—	987	6
	aug	4	1,0	—	—	2	—	971	15
	sept	—	—	—	—	2	—	128	—
	Summa	10	7,0	—	—	10	—	2 852	23
Grisslehamn	jan—april	ingen trafik							
	maj	—	—	—	—	2	—	40	—
	juni	12	—	—	—	5	—	319	9
	juli	1	—	—	—	1	—	512	1
	aug	7	5,0	—	—	3	—	558	3
	sept	7	12,0	—	—	7	—	67	—
	Summa	27	17,0	—	—	18	—	1 496	13

tulldistrikt och Finland under tiden 1 januari—30 september 1963

U t r e s a

Pass	Lastbilar		Bussar				Övriga motorfordon		Pass
	Nordiska		Andra		Nor- disk	And- ra	Nordiska	Andra	
antal	antal	last i ton	antal	last i ton	antal	antal	antal	antal	antal
7 690	8	45,0	—	—	1	—	160	49	5 483
5 071	9	49,0	—	—	—	—	148	34	4 726
4 995	22	88,6	—	—	3	1	198	49	4 987
10 701	29	322,0	—	—	3	—	451	99	10 792
10 539	10	77,1	—	—	3	2	427	113	11 858
21 797	6	4,5	—	—	10	6	654	213	25 142
31 975	6	4,7	—	—	12	9	1 079	426	40 211
33 962	13	36,5	—	—	14	3	620	383	32 885
12 836	11	79,1	—	—	3	2	436	146	14 275
139 566	114	706,5	—	—	49	23	4 173	1 512	150 359
3 807	235	2 746,0	2	17,0	15	—	207	12	1 926
847	173	2 289,0	—	—	9	—	115	5	934
767	100	1 097,0	—	—	7	—	137	3	846
5 688	309	3 999,0	5	74,0	15	—	624	13	5 671
7 117	367	4 116,0	1	11,0	35	—	800	44	7 346
17 639	283	3 002,0	—	—	81	—	2 234	154	16 855
31 631	207	2 116,0	—	—	94	5	4 568	404	25 391
27 811	266	2 365,0	—	—	77	—	2 328	393	22 980
11 859	299	2 797,0	—	—	10	1	757	50	12 255
107 166	2 239	24 527,0	8	102,0	343	6	11 770	1 078	94 204
911	2	—	—	—	6	—	31	—	469
ingen trafik	2 001	—	—	—	—	—	197	—	1 908
4 168	1	—	—	—	1	—	508	4	4 362
9 320	3	2,5	—	—	2	—	1 116	9	10 043
9 514	1	—	—	—	1	—	758	10	8 275
2 111	—	—	—	—	2	—	62	—	2 089
28 025	7	2,5	—	—	12	—	2 672	23	27 146
ingen trafik	537	—	—	—	2	—	79	—	759
3 397	13	—	—	—	6	—	301	9	3 776
5 821	4	6,5	—	—	1	—	569	—	6 477
6 063	6	13,0	—	—	2	—	383	3	5 596
1 415	7	12,0	—	—	7	—	67	—	1 415
17 233	30	31,5	—	—	18	—	1 399	12	18 023

I n r e s a

Hamn	Månad	Lastbilar				Bussar		Övriga motorfordon	
		Nordiska		Andra		Nor-	And-	Nordiska	Andra
		antal	last i ton	antal	last i ton	diska	ra	antal	antal
Öregrund	jan—juni	ingen trafik							
	juli	1	—	—	—	—	—	19	—
	aug	—	—	—	—	—	—	12	—
	sept	ingen trafik							
	Summa	1	—	—	—	—	—	31	—
Kapellskär	jan	3	11,0	—	—	—	—	3	—
	febr—april	ingen trafik							
	maj	30	154,0	1	—	24	4	346	13
	juni	40	168,0	—	—	72	—	940	21
	juli	31	39,0	—	—	79	—	2 032	54
	aug	41	111,0	—	—	72	2	1 654	156
	sept	41	309,0	—	—	7	—	569	46
	Summa	186	792,0	1	—	254	6	5 544	290
Gräddö	jan—maj	ingen trafik							
	juni	1	1,0	—	—	—	—	144	—
	juli	5	2,0	—	—	—	—	782	—
	aug	8	5,0	—	—	—	—	917	3
	sept	15	—	—	—	—	—	386	—
	Summa	29	8,0	—	—	—	—	2 229	3
Totalsumma		2 519	21 229,2	14	62,3	716	32	29 469	2 932

Länsstyrelsen i Stockholms län:

I yttrande till statsutskottet den 24 april 1959 över motionerna I: 50 och II: 60 tillstyrkte länsstyrelsen att en av motionärerna begärd utredning om de åtgärder, som kunde underlätta en reguljär bilfärjetrafik Sverige—Åland—Finland, måtte komma till stånd. I sitt yttrande omnämnde länsstyrelsen, att inom länsstyrelsen påbörjats en förberedande utredning, vilken ginge ut på en undersökning av lämpliga tilläggsplatser och vägförbindelser på den svenska sidan i anslutning till den aktuella färjetrafiken. Utskottet ansåg att resultatet härav borde avvaktas ävensom erfarenheterna av ytterligare några års trafik, innan en mera omfattande utredning igångsattes. Motionerna föranledde ej någon riksdagens åtgärd.

Sedan frågan sålunda avhandlades har betydande erfarenheter av denna trafik vunnits, och länsstyrelsens nyssnämnda utredning är sedan länge färdigställd. I denna förklarades, att av inom länet befintliga hamnmöjlig-

U t r e s a

Pass	Lastbilar		Bussar		Övriga motorfordon		Pass		
	Nordiska		Andra		Nor- disk	And- ra		Nordiska	Andra
antal	antal	last i ton	antal	last i ton	antal	antal	antal	antal	
ingen trafik									
398	1	—	—	—	—	—	43	—	290
301	—	—	—	—	—	—	36	1	163
ingen trafik									
699	1	—	—	—	—	—	79	1	453
14	4	28,0	—	—	—	—	1	—	9
ingen trafik									
2 793	33	155,0	1	—	18	—	382	10	2 501
6 495	33	249,0	—	—	54	—	1 147	33	6 643
11 437	23	66,0	—	—	77	—	2 247	100	12 316
11 339	35	213,0	—	—	70	—	1 139	97	8 730
3 875	35	202,0	—	—	19	—	363	14	3 225
35 953	163	913,0	1	—	238	—	5 279	254	33 424
ingen trafik									
1 627	2	3,0	—	—	—	—	184	—	1 769
8 249	5	—	—	—	—	—	956	3	9 727
13 243	12	1,0	—	—	—	—	830	1	12 849
9 135	—	—	—	—	—	—	415	—	8 543
32 254	29	4,0	—	—	—	—	2 385	4	32 888
360 896	2 583	26 184,5	9	102,0	660	29	27 757	2 884	356 497

heter för ifrågavarande trafik Kapellskär och Norrtälje bedömts som de fördelaktigaste alternativen. Med skrivelse den 5 mars 1960 överlämnade länsstyrelsen till kommunikationsdepartementet denna utredning och förklarade därvid att länsstyrelsen anslöte sig till utredningens uppfattning. Länsstyrelsen förklarade vidare, att »enligt länsstyrelsens mening syntes materialet böra bearbetas till utrönande av huruvida och i vilken omfattning det allmänna bör engagera sig i denna kommunikationsfråga. Detta torde lämpligen kunna anförtros sjöfartsstyrelsen, självfallet i nära kontakt med länsstyrelsen.» Yttranden häröver har sedermera avgivits av sjöfartsstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Sjöfartsstyrelsen har därvid framhållit att ur rent allmän sjötrafiksynpunkt Kapellskär är att föredraga som färjestation för året-runt-trafik på Finland framför något av övriga i yttrandet redovisade alternativ. Norrtälje har de fördelarna framför Kapellskär

att upplandsförbindelserna är betydligt bättre utvecklade i form av flera och bättre landsvägar, järnvägsförbindelser m. m. Alternativet erbjuder vidare alla ett utbyggt samhälles fördelar i form av tillgång till hotell, affärer m. m. Trots detta anser sjöfartsstyrelsen att — med hänsyn till den aktuella trafikens inriktning och till Norrtäljealternativets svagheter ur nautisk synpunkt — övervägande skäl talar för Kapellskär som det ur allmän synpunkt lämpligaste färjledsalternativet. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förklarar i sitt yttrande att Norrtälje erbjuder de bästa landförbindelserna och att i gällande flerårsplaner under perioden 1961—1965 ingår vissa arbeten å vägarna mot Norrtälje. Dessa arbeten blir till nytta för färjetrafiken, oavsett vilken av hamnarna, Norrtälje eller Kapellskär, som väljs som utgångspunkt.

Jämväl till vårriksdagen 1961 ingavs motioner angående bl. a. ifrågavarande trafik, nämligen I: 300 och II: 271. Motionärerna yrkade, att undersökningar och utredningar för att kartlägga situationen snarast måtte vidtagas. Genom dessa skulle man söka samordna vägplanerna på båda sidor om gränsen för att skapa interregionala trafikleder, som bidroge till att underlätta trafiken till färjfastena. I sitt yttrande häröver till riksdagens allmänna beredningsutskott den 25 februari 1961 anförde länsstyrelsen bl. a. följande:

Länsstyrelsen ansluter sig helt till vad motionärerna anført om vikten av att det snarast klargöres, var färjlägen för ifrågavarande trafik bäst skola placeras och hur vägförbindelserna till dessa lämpligast böra dragas. I den utredning, som verkställt inom länsstyrelsen har särskilt den första frågan varit föremål för undersökning. Och länsstyrelsen har givetvis därvid även haft frågan om lämplig vägdragnings aktuell. Vad länsstyrelsen hemställt om är en på det förebragta materialet gjord utredning av just dessa spörsmål. Länsstyrelsen har valt sin formulering i skrivelsen den 5 mars 1960 med tanke på att detta är en fråga av sådan vikt, att det allmänna på ena eller andra sättet måste engagera sig däri. Och trafiken har nu nått en sådan omfattning, att detta engagemang måste komma snart. Fortsätter passage-rafikerna att öka som hittills och tillkommer långtradartrafiken, vilket planeras, kommer därav berörda vägar att ställas på hårda prov. Det gäller då för det allmänna att snarast bestämma, var man skall göra en aktiv insats och se till att resurserna ej splittras.

Länsstyrelsen vill med hänsyn till vad sålunda anförts på det sätt tillstyrka motionärernas yrkande, att den av länsstyrelsen i skrivelsen den 5 mars 1960 förordade utredningen, som har i huvudsak samma syfte, snarast kommer till utförande.

Motionerna föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

Vidare har länsstyrelsen den 31 augusti 1961 avgivit yttrande till kommunikationsdepartementet över ett av medlemmar av Nordiska rådet väckt förslag om regulär bilfärjeförbindelse Finland—Sverige. Härvid framhöll länsstyrelsen, med biträdande av den i förslaget framförda rekommendationen, det omedelbara behovet av att en vägförbindelse Kapellskär—Peningby

snarast komme till utförande, och att särskilda medel härför ställdes till förfogande ur anslaget till vissa vägbyggnadsarbeten.

Kungl. Maj:t anbefalldes härefter genom brev den 12 januari 1962 väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att snarast möjligt låta upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med arbetsplan för en vägförbindelse mellan Riddersholm (Kapellskär) och väg 276 vid Penningby. Vägförvaltningen i länet, till vilken uppdraget överlämnats har i oktober 1963 uppgjort en »PM angående upprättande av utredningsplan avseende förbättring av vägförbindelserna till Riddersholm (Kapellskär) i anslutning till bilfärjled Sverige—Åland—Finland.» Med skrivelse den 26 oktober 1963 har länsstyrelsen till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen överlämnat denna promemoria med förslag att Kungl. Maj:ts godkännande måtte inhämtas till att — med viss ändring och komplettering av de i ovannämnda nådiga brev den 12 januari 1962 angivna direktiven — arbetsplan upprättas för en vägförbindelse mellan Riddersholm och Frötuna k:a (väg 76) jämte anslutningsväg från lämplig punkt väster om Åkeröfjärden till Penningby (väg 276).

Länsstyrelsen har här velat redovisa vad som — såvitt för länsstyrelsen är känt — hittills förekommit i denna fråga. Och länsstyrelsen gör detta bl. a. för att understryka, att länsstyrelsen vid flera tillfällen i skrivelser till Kungl. Maj:t framhållit att denna trafikförbindelse är en fråga av utomordentlig vikt och att det allmänna måste aktivt engagera sig däri. Detta bör ske snarast och i en helt annan omfattning än hittills. Fortfarande tillkommer nya färjeleder och det är hög tid för det allmänna att bestämma var en insats bör göras, så att felinvesteringar ej sker. Ett samråd på regeringsplanet mellan Sverige och Finland synes erforderligt för att snarast möjligt åstadkomma en samordning i fråga om bilfärjeförbindelserna mellan de båda länderna. Endast på så sätt kan man erhålla en trafik dem emellan som tillgodoser berättigade krav på hög vägstandard och turtäthet.

Stockholm å landskansliet den 19 november 1963

Erik Westerlind

Olof Ljungström

Vägförvaltningen i Stockholms län:

Sedan länsstyrelsen i Stockholms län till statsrådet och Chefen för kommunikationsdepartementet i mars 1960 överlämnat en utredning rörande lämpliga hamnar för bilfärjetrafik mellan Sverige och Finland jämte för denna trafik erforderliga vägbyggnader inom länet samt sedan medlemmar av Nordiska rådet år 1961 väckt förslag om reguljär bilfärjeförbindelse mel-

lan Finland och Sverige, anbefalldes Kungl. Maj:t genom brev den 12 januari 1962 väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att snarast möjligt låta upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med arbetsplan för en vägförbindelse mellan Riddersholm (Kapellskär) och väg 276 vid Penningby i Stockholms län.

Åt vägförvaltningen uppdrogs att fullgöra det ålagda uppdraget. Då i avslutning till det förberedande studiet för upprättandet av den begärda arbetsplanen bedömdes lämpligt att jämväl genomföra vissa undersökningar syftande till förbättring av den lokala vägförbindelsen väg 1027 Frötuna k:a—Gräddö, särskilt beträffande delen Vreta—Nenninge—Södersvik—Rådmansö k:a, utsträcktes vägförvaltningens undersökningar till att, i avslutning till det av Kungl. Maj:t givna uppdraget, också sikta till en upprustning av den nämnda vägdelen [*se Bihang*].

Då det samlade utredningsmaterialet från de utförda vägstudierna bedömes mot bakgrunden av bland annat det huvudsyfte, som syntes höra beaktas vid lösandet av den aktuella kommunikationsfrågan — nämligen att tillskapa förbättrade vägförbindelser för trafiken till och från bilfärjehamnar på ostkusten av Rådmansölandet — samt det numera uppställda långsiktiga investeringsprogrammet beträffande upprustningen av riksväg 76 Stockholm—Norrhälje, syntes detta motivera, att vägförbindelsen ifråga borde tillskapas med huvudriktning mot väg 76 vid Frötuna k:a i stället för mot väg 276 vid Penningby. Anslutningsväg från lämplig punkt vid Brevik till väg 276 vid Penningby borde dock komma till stånd. En utredningsplan över de undersökta väglinjerna har nyligen av länsstyrelsen överlämnats till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med förslag, att Kungl. Maj:ts medgivande måtte inhämtas till att en sådan ändrad huvudsträckning för vägförbindelsen i fråga måtte väljas.

Under förutsättning av Kungl. Maj:ts bifall till en dylik framställning kan vägförvaltningen därefter fortsätta och slutföra den påbörjade vägprojekteringen i syfte att åstadkomma en förenklad arbetsplan i sådan form, att den kan bli föremål för vederbörlig administrativ handläggning och fastställelseprövning. Först i ett senare skede, när finansieringsfrågan för vägförbindelsen i fråga har tagit fastare form, synes lämpligt att upprätta fullständiga arbetsritningar för företaget.

Med hänsyn till omfattningen av projekteringsuppdraget — avseende en sammanlagd väglängd, inkl. anslutningsvägen, av i runt tal 35 km med en uppskattad, total byggnadskostnad av storleksordningen 25 Mkr — bedömer vägförvaltningen, att färdiga arbetsritningar icke kunna föreligga tidigare än om ca två år.

Inom länsstyrelsen har nyligen avslutats arbetet med upprättande av förslag till flerårsplaner för byggandet av riksvägar och länsvägar inom länet under perioden 1964—1968. Vid upprättandet av detta förslag har frågan om inrymmande i planerna av kostnaderna för en vägförbindelse till Riddersholm icke närmare prövats. Enligt vägförvaltningens bedömande — sett

mot bakgrunden av de synnerligen omfattande vägbehov, som föreligga på såväl riksvägs- som länsvägssidan inom länet — är en finansiering av vägförbindelsen i fråga inom ramen för de vägmedel, som under de närmaste flerårsplaneprioderna komma att ställas till länets förfogande, icke möjlig. De tekniska förutsättningarna för ett bedrivande av företaget såsom beredningsarbete synas emellertid vara goda.

Avslutningsvis vill vägförvaltningen i anslutning till innehållet i motionen till Nordiska rådet framhålla, att genom tillkomsten av en vägförbindelse från Riddersholm med inriktning mot väg 76 vid Frötuna k:a — i omedelbar närhet av Norrtälje — väl tillgodoses de krav i fråga om vägförbindelsernas standard som angivits i motionen. Vägen kan sålunda givas en högre hastighetsstandard, den ansluter på ett naturligt sätt till väg 76, som i framtiden beräknas bli utbyggd till motorvägsstandard ända fram till Norrtälje, och den möjliggör för bilfärjetrafikanterna att på ett smidigt sätt komma i kontakt med den största tätorten inom Roslagen, där möjligheter till motorservice m. m. väl torde kunna tillgodoses.

Stockholm den 18 november 1963

Vägförvaltningen i Stockholms län

Gunnar Schill

Lars A. Carlquist

BIHANG

PM angående upprättande av utredningsplan avseende förbättring av vägförbindelserna till Riddersholm (Kapellskär) i anslutning till bilfärjeled Sverige—Åland—Finland

Nuvarande vägförhållanden

Trafik till och från bilfärjelägen på östra delen av Rådmansölandet berör — förutom väg 76 Stockholm—Frötuna k:a (—Norrtälje) och väg 276 Rosenkälla—Penningby—Frötuna k:a (—Norrtälje) — följande lokala, allmänna vägar nämligen väg 1027 Frötuna k:a (väg 76) — Gräddö brygga, väg 1023 Penningby (väg 276) — Vreta (väg 1027) och väg 1031 Kungsgården (1027) — Gräddö (1027).

Detta vägnät är i sin helhet mindre gott. Av väg 1027 är endast vissa kortare sträckor försedda med enkel beläggning, medan övriga delar har slitlager av oljegrus. Vägarna 1023 och 1031 har till övervägande del körbanan av slitlagergrus. Vägarna har dålig sträckning i plan och profil med snäva horisontalkurvor och siktskymmande backkrön. Vägbredden är för väg 1027 5,0—7,0 m och för vägarna 1023 och 1031 3,5—5,0 m.

Av väg 1027, till vilken under nuvarande vägförhållanden biltrafiken till och från de befintliga bilfärjelägena vid Kapellskär och Gräddö är hänvisad, får särskilt delsträckan Vreta—Nenninge—Södersvik—Rådmansö k:a anses vara i ett för trafikanterna otillfredsställande skick.

Historik

I kort sammandrag återges nedan frågans tidigare behandling under åren 1959 till 1961.

25 februari 1959

Nådig remiss varigenom Länsstyrelsen i Stockholms län anmodas att avgiva yttrande till Riksdagens Statsutskott över inom Riksdagen väckta motioner angående reguljär bilfärjetrafik Sverige—Åland—Finland.

24 april 1959

Länsstyrelsen avger begärt yttrande till Statsutskottet och tillstyrker därvid, att den i motionerna begärda utredningen kommer till stånd. I skrivelsen anföres bl. a., att inom Länsstyrelsen å tjänstemannaplanet (sektionschefen på planeringssektionen, vägdirektören och landsfogden) påbörjats viss förberedande utredning, gående i huvudsak ut på undersökning av lämpliga tilläggsplatser på den svenska sidan i anslutning till den aktuella färjtrafiken.

17 november 1959

Statsutskotten finner — i utlåtande nr 152 — att bl. a. erfarenheterna av något eller några års trafik på de nuvarande provisoriska lederna bör avvakts innan en mer omfattande utredning i ämnet kommer till stånd och hemställer, att motionerna icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

1 mars 1960

Avlämnas till Länsstyrelsen i Stockholms län resultat av den av inom Länsstyrelsen tillsatta expertgruppen utförda utredningen. Betr. Kapellskär anges bl. a., att vägförbindelserna är mindre goda. Ombyggnad och beläggning av väg erfordras på en sträcka av ca 9 km. Ca 2 km ny väg ut till själva färjläget måste dessutom byggas. Färjläge, parkeringsplatser och dylika anordningar måste nyanläggas.

5 mars 1960

Överlämnar Länsstyrelsen i Stockholms län till Statsrådet och Chefen för kommunikationsdepartementet en utredning rörande lämpliga hamnar för bilfärjetrafik mellan Sverige och Finland jämte för denna trafik erforderliga vägbyggnader inom länet, varvid Länsstyrelsen framhöll önskvärdheten av en bearbetning av utredningsmaterialet i syfte att utröna i vilken omfattning det allmänna borde engagera sig i denna kommunikationsfråga.

25 januari 1961

Nya motioner väcks i Riksdagen med förslag, att utredning ang. frågor sammanhängande med färjförbindelse Sverige—Åland—Finland måtte igångsättas. Bl. a. anföres i motionerna vikten av att landförbindelserna erhålla bästa möjliga anknytning till motorvägs- och riksvägsnätet.

7 juli 1961

Kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anger i utlåtande över Länsstyrelsens utredning till Statsrådet och Chefen för kommunikationsdepartementet — efter att ha inhämtat utlåtande från Kungl. Sjöfartsstyrelsen i ärendet — att knappast andra hamnar än Norrtälje, Gräddö och Kapell-

skär kan komma i fråga. Ur allmän trafiksynpunkt har Sjöfartsstyrelsen funnit Kapellskär vara den lämpligaste hamnen. I flerårsplanerna för byggande av läns- och riksvägar inom Stockholms län under perioden 1961—1965 upptagna arbeten å vägarna mot Norrtälje, huvudsakligen å väg 275, kommer enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att »bli till nytta för färjtrafiken oavsett vilken av de tre hamnarna, som väljes som utgångspunkt. Skulle emellertid Gräddö eller Kapellskär bedömas vara den lämpligaste hamnen, krävs utöver den upprustning av vägarna från Norrtälje till respektive hamn, som delvis redan har skett, om- och nybyggnad av en vägförbindelse söderut till anslutning med väg 276 i trakten av Penningby».

31 augusti 1961

Länsstyrelsen i Stockholms län avger yttrande till Statsrådet och Chefen för kommunikationsdepartementet över ett av medlemmar i Nordiska rådet väckt förslag om reguljär bilfärjeförbindelse Sverige—Finland. Avslutningsvis anföres i yttrandet att vägförvaltningen under hand erhållit i uppdrag att verkställa undersökningar och kostnadsberäkningar för en vägförbindelse Kapellskär—väg 276 i trakten av Penningby. Slutligen understrykes behovet av att särskilda medel ställes till förfogande ur anslaget till Vissa vägbyggnadsarbeten.

Utredningsuppdraget

Genom nådigt brev den 12 januari 1962 har Kungl. Maj:t anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att snarast möjligt låta upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med arbetsplan för en vägförbindelse mellan Riddersholm (Kapellskär) och väg 276 vid Penningby i Stockholms län.

Med skrivelse den 30 januari 1962 överlämnade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till vägförvaltningen i Stockholms län en kopia av Kungl. Maj:ts skrift för vägförvaltningens handläggning i enlighet därmed.

Förberedande studier för uppdragets fullgörande

Med hänsyn till bl. a. projekteringsuppdragets omfattning samt bristande kännedom om, vilken omfattning den kraftigt expanderande fritidsbebyggelsen fått inom de aktuella områdena, bedömdes, att, såsom ett förberedande led i åstadkommandet av den begärda arbetsplanen, en översiktlig utredningsplan till en början borde upprättas.

En första åtgärd blev att låta flygfotografera sträckan Kapellskär—Riddersholm—Penningby. Då flygfotografering i varje fall skulle utföras inom det aktuella området och då, såsom inledningsvis berörts, de lokala vägförbindelserna mellan Gräddö och Norrtälje icke kunde anses tillfredsställande, beslöts att »flyga» jämväl avsnittet Neninge—Frötuna k:a (väg 1027) i omedelbar anslutning till flygfotograferingen av sträckan Kapellskär—Penningby.

Fotograferingen beställdes hos rikets allmänna kartverk den 1 februari 1962 och utfördes under april månad. Vissa kompletterande terrestra mätningar i anslutning till flygfotograferingen verkställdes dels i maj 1962, dels under vintern 1962—63.

Under vintern 1962—63 genomfördes — med anlåtande av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens apparatur och stereoperatörer — balplexstudier av dels en väglinje med sträckning Riddersholm—Nyby—Brevikssundet—Brevik—Håtö—Mutsunda—Penningby,

dels en linje syftande till omläggning och upprustning av väg 1027 — med sträckning Nenuinge—Grovo—Ramsta—Frötuna k:a. Denna senare studie koordinerades med en — som av andra skäl — samtidigt var aktuell att utföra för planerad omläggning av väg 76 på delen Rösa—Frötuna k:a (väg 1027).

I anslutning till berörda översiktliga studier genomfördes även en kompletterande undersökning i syfte att möjliggöra en sammanknytning av de två studerade väglinjerna vid lämplig punkt väster om Åkeröfjärden (Brevikssundet).

Balplexstudierna — i förening med vissa okulärbesiktningar, grundundersökningar och samråd med landsantikvarien i länet — har lett till att för vissa delsträckor alternativa lösningar undersökts. Detta gäller bl. a. passagen över Brevikssundet, delsträckan Brevikssundet—Mellanmaren, delsträckan förbi Mutsunda samt delen närmast Penningby och anslutningen med väg 276.

I anslutning till Balplexutredningen har under våren och försommaren 1963 vissa kompletterande grundundersökningar i form av sondborring utförts för båda de två aktuella väglinjerna jämte förekommande alternativsträckningar. Sålunda har borringar utförts för leden mot Penningby — fortsättningsvis benämnd »Penningbyleden» — vid Slottstorp (180 m), Buddboda (420 m), Spillersboda (160 m), Brevikssundet, Tomta (60 m) och vid Riddersholm, samt motsvarande undersökningar för väglinjen Nenuinge—Frötuna k:a — i fortsättningen kallad (»Rådmansöleden» — vid bl. a. Skogsviken (420 m).

Ändring av utredningsdirektiven ifrågasättes

Sedan Kungl. Maj:ts direktiv lämnades i januari 1962 angående projekteringen av en vägförbindelse med utgångspunkt vid Riddersholm (Kapellskär) och med anknytning till väg 276 vid Penningby — och därmed en av Roslagens huvudvägar — får frågan om, hur man på mest ändamålsenliga sätt — och därvid även sett på sikt — skall ernå för trafiken avsedd förbättring av vägförbindelserna med bilfärjelägen på yttre Rådmansölandet, anses ha kommit i ett delvis förändrat läge.

Den främsta anledningen till att en omprövning av den föreliggande kommunikationsfrågan synes motiverad, har aktualiserats i samband med det på länsplanet nyligen avslutade arbetet med upprättandet av förslag till nya flerårsplaner för perioden 1964—1968 avseende såväl riks- som länsvägar inom länet.

Enligt de planförslag man slutligt stannat för, avses beträffande de två huvudvägar som är aktuella i detta sammanhang, nämligen riksväg 76 Stockholm—Norrtälje och länsväg 276 Rosenkälla—Penningby—Frötuna k:a, en betydande genomgående upprustning av väg 76 skola ske under de närmaste flerårsplaneperioderna och därvid gällande hela sträckan från Rockstakvarn (Rosenkälla) till Frötuna k:a, medan å väg 276 endast vissa begränsade punktförbättringar beräknas komma till stånd.

Enligt vägförvaltningens förmenande föreligger därför skäl till att ifrågasätta huruvida icke trafiken till och från befintliga och eventuella nyttillkommande bilfärjelägen utmed ostkusten av Rådmansölandet skulle bli mera betjänt av att tillskapandet av förbättrade vägförbindelser sker med huvudinriktning mot riksväg 76 i stället för mot länsväg 276.

Med användande av de ovan införda arbetsnamnen skulle detta sålunda innebära att man i första hand borde inrikta sig på projektet »Rådmansöleden».

Sett på sikt borde dock jämväl förbättring av förbindelserna med inriktning mot väg 276 böra ske, och därvid i huvudsaklig överensstämmelse med »Penningbyleden», som då skulle anslutas till »Rådmansöleden» i lämplig punkt väster om Åkeröfjärden.

Å bifogade kartbilaga bil. A,¹ har de berörda väglinjerna markerats med röd resp. blå färg. Kartbilaga B¹ illustrerar översiktligt sambandet mellan de två diskuterade väglinjerna och angränsande huvudvägnät ävensom läget för de enligt föreliggande flerårsplaneförslag planerade investeringarna på väg 76 och på väg 276.

De av vägförvaltningen genomförda studierna och undersökningarna dels av ett projekt med sträckning Riddersholm—Penningby, dels av ett projekt siktande ursprungligen till en upprustning av väg 1027 på delen Nenninge—Frötuna k:a, har skapat ett underlag, som möjliggjort en översiktlig teknisk/ekonomisk jämförelse mellan de två nu diskuterade huvudalternativen

Penningbyleden jämte upprustning av väg 1027, och

Rådmansöleden jämte anslutning mot väg 276 vid Penningby.

Vid genomförande av en sådan jämförande bedömning synes motiverat att även redovisa de för- och nackdelar i övrigt, som kan anses förknippade med de två skilda alternativen.

Jämförelse av två alternativ

Alt. Riddersholm (Kapellskär)—Penningby (väg 276) (»Penningbyleden»)

Väglängd:

Riddersholm (Kapellskär)—Penningby ca 22 km

(Körsträcka Kapellskär—Riddersholm—Penningby—Rosenkälla—Stockholm (Roslagstull) ca 87 km).

¹ Här ej tryckt.

Anm. Mellan befintligt färjläge vid Kapellskär och väg 1027 vid Riddersholm (Aspnäs) finnes numera enskild väg av relativt tillfredsställande klass.

Vägsektion:

7,0 m körbana jämte 2 st vägrenar om 3,0 m.

Dimensionerande hastighet:

100 km/tim.

Kurvstandard:

Minsta radie i horisontalkurva 800 m	} Prel. värden
Minsta radie i vertikalkurva 20 000 m	

Kostnad (uppskattad):

22 km huvudväg à 750² kr/lm ca 16,5 Mkr

Bro över Brevikssundet ca 1,0 »

Upprustning av väg 1027

13,5 km à 600 kr/lm ca 8,0 »

Totalt ca 25,5 Kkr

Fördelar

1. Anknytning erhålles *såväl* mot väg 276 Penningby—Rosenkälla som mot Norrtälje och väg 76. Härigenom kan ernås viss avlastning av väg 76 i dess nuvarande ej tillfredsställande skick. Fördelarna i nämnt avseende kan dock till fullo utnyttjas först, när den i regionplanen angivna s. k. Bogesundsleden (Stockholm—Lidingö—Bogesund—Åkersberga) kommit till stånd och genomgående ombyggnad och upprustning skett av delen Roslagskulla—Åkersberga.

2. Alternativet Riddersholm—Penningby — skapar en god matarväg till fritidsområdena på södra Rådmansölandet. En dylik förbindelse har länge varit aktuell. Sålunda upprättades på 1940-talet en arbetsplan för en enkel väg Penningby—Spillersboda—Nyby.

Nackdelar

1. Utbyggnad av väg Riddersholm—Penningby kräver dessutom — åtminstone på sikt — upprustning av de lokala vägförbindelserna mot Norrtälje och väg 76, främst då väg 1027 i vad avser delen Nenninge—Frötuna k:a, vilken senare vägdel innebär stora olägenheter för trafiken.

2. Väg 276 har beträffande delsträckan Rosenkälla—Roslagskulla, ca 24

² Meterpriset 750 kr har erhållits sålunda:

Arb. grupp		kr/lm
I	Terrassering	300
II	Torrläggning	50
III	Överbyggnad	70
IV	Beläggning	150
V	Bror vägportar	100
VI	Marklösen	20
	Adm. kontroll	60
	Summa	750 kr/lm

km, (mer än hälften av sträckan Rosenkälla—Penningby) en för internationell, tung långtradartrafik och temporärt intensiv personbilstrafik icke tillfredsställande standard. Endast relativt obetydliga upprustningsarbeten å denna del torde komma att utföras under de närmaste åren. I föreliggande flerårsplaneförslag upptages sålunda endast 1,5 Mkr för mindre omläggning vid Åkersberga. Rubr. alternativ skulle sålunda innebära att huvudparten av trafiken till och från Kapellskär under lång tid skulle komma att ledas över en vägförbindelse av delvis mindre god standard.

Alt. Riddersholm (Kapellskär)—Frötuna k:a (väg 76) (»Rådmansöleden«)

Väglängd:

Huvudväg:

Riddersholm (Kapellskär)—Frötuna k:a ca 20 km

Anslutningsväg:

Brevik—Penningby ca 15 km

(Körsträcka Kapellskär—Riddersholm—Frötuna k:a—Rosenkälla—Stockholm (Roslagstull) ca 86 km)

Vägsektion:

7,0 m körbana jämte 2 st vägrenar om 3,0 m (huvudvägen)

6,0 m körbana jämte 2 st vägrenar om 1,0 m (ansl.vägen)

Dimensionerande hastighet:

100 km/tim

Kurvstandard:

Minsta radie i horisontalkurva 900 m	} Prel. värden
Minsta radie i vertikalkurva 10 000 m	

Uppskattad kostnad:

	Mkr
20 km huvudväg (Riddersholm—Frötuna) å 750 kh/lm	ca 15,0
Omläggning av lokalvägar	ca 0,5
Bro över Brevikssundet	ca 1,0
15 km anslutningsväg (Brevik—Penningby) å 530 kr/lm	ca 8,0
	Totalt ca 24,5

Fördelar

1. Betydande upprustning av väg 76 avses under de närmaste åren komma till stånd, varvid hela sträckan Rockstakvarn (Rosenkälla)—Norrtälje innefattas. I föreliggande förslag till flerårsplan för perioden 1964—1968 upptages sålunda 4,5 Mkr under perioden och 20,0 Mkr under rubriken »Senare». Med en väglinje enl. rubr. alternativ kan de nämnda investeringarna succesivt nyttiggöras för den internationella biltrafiken, allteftersom de etappvis kommer till utförande.

2. Den pågående utvecklingen av biltrafiken har medfört, att man nyligen (i samband med upprättandet av arbetsplan för ombyggnad av delen Rockstakvarn—St. Karby) tagit under omprövning frågan om till vilken standard

väg 76 Norrtäljevägen skall utbyggas. På grundval av föreliggande trafik-siffror för åren 1958 och 1962 samt den väntade trafikutvecklingen kan man räkna med framtida, dimensionerande trafikmängder av storleksordningen 20 000 fordon per sommarmedeldygn.

Efter samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen projekteras därför nu väg 76 för en dimensionerande hastighet av 120 km/tim och med syfte att vägen senare utan större ombyggnadsarbeten skall kunna dubbleras och givas motorvägsstandard.

3. I samband med upprustningen av väg 76 avses förbättrad anknötning erhållas med riksväg 77 Rimbo—Uppsala, varigenom avsevärd förbättring ernås för sådan långdistant långtradar- och annan trafik, för vilken väg 77 utgör en lämplig vägförbindelse.

4. Bästa möjliga anknötning med riksväg -- och på sikt — motorvägsnätet erhålles.

5. Trafik med mål eller alstring norr om Norrtälje har fördel av rubr. alternativ.

6. Ur lokal samfärdselsynpunkt torde en utbyggnad enligt alt. Riddersholm—Frötuna k:a innebära fördelar, då därigenom vinnes, att en förstklassig uppsamlande vägförbindelse erhålles med traktens huvudort Norrtälje.

Nackdelar

Därest, vid ett etappvis realiserande av projektet enligt nu diskuterade alternativ, anslutningsvägens utbyggande på grund av medelsbrist senare lägges, medför detta att tillskapandet av förbättrade vägförbindelser för fritidsområdena på sydvästra Rådmansölandet i motsvarande mån försenas.

Föreliggande utredningsplan

Det vägtekniska utredningsmaterial — i form av översiktsskartor, plan- och profilritningar, detaljkarta över visst avsnitt och grundundersöknings-sammanställningar ävensom innehållet i föreliggande promemoria — som framställts i samband med det av vägförvaltningen, med benäget bistånd från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens fotogrammetriska avdelning genomförda studiet av de två diskuterade huvudalternativen Riddersholm—Penningby respektive Riddersholm—Frötuna k:a, har sammanställts i form av en översiktlig utredningsplan, benämnd »Utredningsplan avseende vägförbindelser med bilfärjeled Sverige—Finland».

Samråd

Företaget samråd med vederbörande militära myndighet har icke föranlett erinran emot någon av de två aktuella linjesträckningarna.

Vid underhandssamråd med ordföranden i vägnämnden i Stockholms

läns östra vägnämnd, har denne förklarat sig biträda alternativet »Rådmansöleden».

Under hand har från landsantikvarien i länet erfarits, att alternativet »Rådmansöleden» kan komma att ur antikvarisk synpunkt ogynnsamt beröra ett fornlämningsområde (gravfält) norr om sjön Limmaren. Riksantikvarieämbetets skriftliga yttrande i ärendet torde vara att förvänta inom kort.

Förslag

Då det nu föreliggande, samlade utredningsmaterialet bedömes mot bakgrunden av *dels* det huvudsyfte som synes böra beaktas vid lösandet av den aktuella kommunikationsfrågan — nämligen att tillskapa förbättrade vägförbindelser för trafiken till och från bilfärjelägen på ostkusten av Rådmansölandet — *dels* det uppställda, långsiktiga investeringsprogrammet beträffande riksväg 76, syftande till en intensifiering av upprustningen av vägen i fråga på hela sträckan från Rockstakvarn (Roslagskälla) till Frötuna k:a *dels* ock de övriga aspekter, som kunna anläggas på spörsmålet, synes — enligt vägförvaltningens bedömning — detta motivera, att en i förhållande till Kungl. Maj:ts direktiv i nådiga brevet av den 12 januari 1962 delvis ändrad utbyggnadsplan för vägförbindelsen till Riddersholm bör väljas. En sådan samlad bedömning synes nämligen leda till att på sikt betydande fördelar skulle stå att vinna för den mera långdistanta biltrafiken genom en utbyggnad enligt alternativet Riddersholm—Frötuna k:a och med huvudinriktning sålunda mot väg 76 Stockholm—Norrtälje. Ur lokala synpunkter får det emellertid även anses angeläget att i projektet måtte innefattas jämväl anläggandet av anslutningsväg Brevik—Penningby (väg 276).

Under hänvisning till den upprättade utredningsplanen ävensom till de synpunkter och bedömanden som framförts i denna promemoria föreslås att Kungl. Maj:ts godkännande måtte inhämtas till att — med viss ändring och komplettering av direktiven i kungliga brevet den 12 januari 1962 — arbetsplan upprättas för en vägförbindelse mellan Riddersholm (Kappelskär) och väg 76 vid Frötuna k:a jämte anslutningsväg från lämplig punkt i trakten av Brevik väster om Åkeröfjärden till väg 276 vid Penningby.

Stockholm den 26 oktober 1963

På vägförvaltningens i Stockholms län vägnar

Lars A. Carlquist

Sveriges redareförening:

I anledning härav vill föreningen erinra om, att frågan om bilfärjeförbindelserna mellan Finland och Sverige togs upp inom rådet år 1961 och

att Redareföreningen häröver avgav yttrande till rådet den 29 september sagda år.

Under de två år, som förflutit sedan dess, har färjetrafiken mellan Sverige och Finland ytterligare effektiviserats genom insättandet av modernt tonnage med stor kapacitet. Föreningen har därför ingen anledning ändra den inställning, som kom till uttryck i yttrandet från år 1961.

I detta sammanhang vill föreningen dock framhålla, att skäl föreligga att eftersträva en bättre planläggning i vad avser vägfrågorna. Vägplaneringen i de nordiska länderna synes böra samordnas, så att de interregionala trafiklederna på lämpligaste sätt anknytas till befintliga färjelägen.

Göteborg den 14 oktober 1963

Douglas Forssblad

Hans Larsson

Stockholms rederiaktiebolag Svea:

— — — få vi härmed anföra vissa kompletterande synpunkter till Sveriges redareförenings yttrande av den 14 oktober 1963.

Vi äro av den uppfattningen, att nu befintliga bilfärjeförbindelser mellan Sverige och finska fastlandet ha en fullt tillräcklig kapacitet för att täcka det aktuella behovet även vid trafiktopparna under högsäsong. Oss veterligt ha nämligen icke några klagomål förekommit från resenärernas sida över att svårigheter skulle ha förelegat att erhålla plats för sina motorfordon vare sig å leden Norrtälje—Åbo eller å leden Stockholm—Åbo.

Leden Norrtälje—Åbo trafikeras av de båda högmoderna Siljarederiet tillhöriga bilfärjorna Skandia och Nordia med en kapacitet av 175 personbilar vardera. Under högsäsongen trafikeras denna led med två avgångar i varje riktning per dygn.

Å leden Stockholm—Åbo komma från högsäsongen 1964 tre bilförande fartyg, ett från vardera av de samseglande rederierna Svea, Bore och FÅA, att sysselsättas. Varje fartyg har en kapacitet av ca 60 personbilar.

Med ovannämnda moderna och snabba fartyg är det aktuella behovet avseende såväl regularitet som kapacitet väl tillgodosett. De samseglande rederierna ha sin uppmärksamhet ständigt riktad på utvecklingen inom denna trafik och fastän som ovan nämnts behovet för de närmaste åren är väl tillgodosett med lämpligt tonnage, pågå f. n. projekteringsarbeten avseende ytterligare ett bilförande fartyg. Detta fartyg kommer att bli betydligt större än något av de nuvarande och får även en betydligt ökad bilkapacitet. Av ovanstående framgår, att de samseglande rederierna ha noggrant planerat för framtiden, och med den mycket långa erfarenhet dessa rederier besitta då det gäller trafiken Sverige—Finland, kan man lugnt utgå från att denna

trafik kommer att vara fullt tillgodosedd under överskådlig tid framåt. Skulle trots allt de av oss noggrant utarbetade prognoserna komma att överträffas, ha vi möjligheter att, genom en ökad tonnageinsats och omläggning av turlistorna till tätare trafik, klara varje uppkommande behov.

Beträffande sommartrafiken mellan Sverige och Åland komma de samseglande rederierna att fr. o. m. säsongen 1964 verkställa tre dagliga anlöp av Mariehamn med bilförande färjor. Tillsammans med övriga rederiers trafik på Åland är utan varje tvekan härigenom varje rimligt behov väl täckt.

Då, såsom ovan framgår, bilfärjeförbindelserna mellan Sverige och Finland redan genom enskilt initiativ äro ordnade på ett för allmänheten fullt tillfredsställande sätt, få vi bestämt avstyrka det nu föreliggande medlemsförslaget.

Beträffande frågan om vägförbindelserna till de olika färjelägena i Roslagen vilja vi i likhet med Sveriges redareförening framhålla lämpligheten av att de interregionala trafiklederna på lämpligaste sätt anknytas till befintliga färjelägen.

Med hänsyn till att Norrtälje är den utan jämförelse viktigaste överskeppningsorten för såväl person- som lastbilar, bör hela sträckningen Stockholm—Norrtälje utbyggas till motorvägsstandard. Från Norrtälje kan lämpligtvis dragas en väg av god standard till färjeläget vid Kapellskär över Gräddö, varigenom vägfrågan i sin helhet torde ha erhållit en fullt tillfredsställande lösning.

Stockholm den 29 november 1963

Högaktningsfullt
Stockholms rederiaktiebolag Svea

Eman. Högborg

Motororganisationernas samarbetsdelegation (KAK, M och MHF):

I det översända förslaget erinras om ett tidigare medlemsförslag av den 23 maj 1961, som avsåg samma fråga och som lagts till grund för Nordiska rådets resolution nr 22/1962. Även över detta tidigare förslag avgav KAK och M yttrande med skrivelser i september 1961 [se Sak A 18/1962; 10:e sess., s. 558—560].

De i sistnämnda skrivelser anförda synpunkterna är i stort sett alltjämt giltiga. Som väntat har trafikutbytet Sverige—Finland utvecklats i snabb takt även under de senaste åren och detta gäller inte minst biltrafiken. Allt talar för att denna trafikström kommer att ytterligare starkt öka under de närmaste åren. Bilismens fortsatta expansion kommer för Sveriges del

att innebära, att praktiskt taget varje familj kommer att ha bil redan om något tiotal år. Man kan också räkna med att den tidigare eftersläpningen i vad gäller biltätheten i Finland efter hand kommer att inhämtas. Semestertidens förlängning och övergången till högertrafik i Sverige 1967 kommer sannolikt också att medföra en kraftig ökning av biltrafiken mellan de två länderna.

Väganslutningen till de hamnar som på den svenska sidan betjänar Finlandstrafiken kan anses tillfredsställande löst för hamnar belägna utefter E 4. Detsamma gäller i stort sett vägen Stockholm—Norrtälje, som efter vissa kompletteringsarbeten får en standard, som motsvarar de krav den ökande trafiken ställer. Däremot är vägarna från Norrtälje österut mot Gräddö och Kapellskär för närvarande otillfredsställande. Dessa östliga hamnar medger snabbare färjeförbindelser med Finland samtidigt som de normalt — och detta gäller i synnerhet Kapellskär — har en gynnsammare issituation än Norrtälje. Sistnämnda skäl talar för att huvudleden för överfarten mellan Sverige och Finland förlägges till någon av de öster om Norrtälje belägna hamnarna samt att anslutningsvägarna upprustas i samband härmed. Det är MSD bekant, att frågan om vilken hamn som i så fall bör väljas har varit föremål för utredning inom länsstyrelsen i Stockholms län.

Mot bakgrunden av vad ovan framhållits vill MSD med instämmande i motionens syfte förorda, att huvudsträckningen av bilfärjeförbindelsen mellan Finland och Sverige snarast fastlägges.

Stockholm den 19 november 1963

Motororganisationernas samarbetsdelegation

Nils Ahlgren

Jourhavande sekreterare

Svenska turisttrafikförbundet:

Båttrafiken mellan Finland och Sverige har under senare år utvecklats mycket hastigt och omfattar numera inte mindre än ett 20-tal olika linjer. En av STTF gjord sammanställning av uppgifter från tretton olika rederier visar, att dessa under 1963 års säsong (i regel maj/juni—september) befordrat sammanlagt närmare 800 000 passagerare och ca 64 000 motorfordon, varav ca 90 % över Stockholms- och Roslagshamnarna. Totalt torde trafiken i båda riktningarna ha omfattat omkring en miljon passagerare och 80 000 fordon. Enligt generaltullstyrelsen uppgick antalet sjövägen inpasserade motorfordon (exkl. bussar, lastbilar och mopeder) från Finland under 1962 till ca 38 000, innebärande en ökning från 1961 med närmare 27 %.

Det är Turisttrafikförbundets uppfattning, att de investeringar, som under senare år gjorts av olika rederier i båt- och färjetrafiken mellan Finland och Sverige och den differentiering av trafiken, som därmed åstadkommits, i hög grad gynnat och gynnar resenärernas intressen.

Behovet av förbättrade vägförbindelser till och från de större färjelägena är uppenbart. Förbundet vill därvid erinra om det nyligen presenterade förslaget om förbättrad vägförbindelse till Kapellskär (den s. k. Rådmansöleden) liksom om det framförda önskemålet betr. en motorväg Stockholm—Norrtälje. Trafikens omfattning och ökningstakt synes motivera, att dessa frågor handläggs utan dröjsmål.

Stockholm den 23 november 1963

Svenska turisttrafikförbundet

Georg K:son Kjellberg

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska samfärdselkommittén över medlemsförslaget

I. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget framhålles bl. a., att den fortsatta mycket kraftiga ökningen av den bilburna resandeströmmen mellan Finland och Sverige och motsvarande godstransporter kräver att det allmänna framgent synnerligen aktivt engagerar sig för hur denna trafik ordnas. Endast statsmakterna i de bägge länderna har möjlighet att överblicka denna fråga i alla dess aspekter, framförallt i vad gäller investeringar i hamnar och vägar. De båda länderna bör gemensamt enas om en huvudled för överfarten mellan Finland och Sverige med tillfarer helst i motorvägsklass och med snabbgående färjor. Enligt förslagsställarna bör samråd mellan de berörda regeringarna snarast komma till stånd. Det viktigaste spörsmålet blir därvid att fastlägga ledens sträckning och att avgöra huruvida leden skall dragas över Åland.

I förslaget framhålles slutligen, att ju längre de nuvarande förhållandena fortgår ju större blir riskerna för dyrbara felinvesteringar.

Med stöd av sådana synpunkter hemställer förslagsställarna, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att snarast fastlägga huvudsträckningen för den i Europasystemet ingående bilfärjeförbindelsen mellan Finland och Sverige.

II. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från ett stort antal myndigheter och organisationer, varjämte yttranden även inkommit från berörda företag; nämligen

- från *Finland*: Sjöfartsstyrelsen.
 Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen.
 Ålands museum.
 Finlands rederiförening.
 Rederiaktiebolaget Vasa-Umeå.
 OY Finnlines Ltd.
 AB Siljarederiet.
 Ålands redarförening.
 Finlands automobilklubb.
- från *Sverige*: Sjöfartsstyrelsen.
 Generaltullstyrelsen.
 Tulldirektionen i Stockholm.
 Länsstyrelsen i Stockholms län.
 Vägförvaltningen i Stockholms län.
 Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
 Svenska turisttrafikförbundet.
 Sveriges redarförening.
 Motororganisationernas samarbetsdelegation (KAK, M, och MHF).

En redovisning för de väsentliga synpunkter, som upptages i ovan angivna remissyttranden, följer nedan.

1. Färjförbindelsens sträckning

Sjöfartsstyrelsen i Finland framhåller, att med den nuvarande isbrytarflottan kan garantier ges endast för öppethållande året runt av en farled mellan Finlands fastland, Åland och Ålandshav, nämligen den konventionella Åbo—Stockholms-leden.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland förordar att väg- och färjeförbindelsen från Sverige via Åbo till Helsingfors fastställs till internationell väg, t. ex. sålunda att den nuvarande E 4-vägen, som går omkring Bottniska viken, istället skulle leda direkt från Sverige via Åbo till Helsingfors. Nämda ringväg skulle dock kvarstå som en internationell väg men försedd med något annat nummer.

Rederiaktiebolaget Vasa-Umeå menar att det för Finlands vidkommande icke är klarlagt, att t. ex. långtradartrafiken till kontinenten bäst kan ordnas genom Sverige. Den kan gå direkt till väst- eller östtysk hamn eller till hamn i Balticum.

Oy Finnlines Ltd framhåller att bilfärjan »Hansa Express» vintertid trafikerar rutten Helsingfors—Kalmar—Travemünde och sommartid rutten Hangö—Slite—Travemünde. Bland dessa rutter underlättar särskilt den direkta förbindelsen från Helsingfors till södra Sverige kännbart trycket på

den livligt trafikerade linjen över Åland till Sverige. Rederiet anser även att Hansa express påtagligt underlättar trafiken genom Sverige till kontinenten, enär den upprätthåller året-runt-trafik mellan Finland och Tyskland och på vägen avviker till Sverige.

Siljarederiet påpekar att, när dess bilfärjetrafik mellan Finland och Sverige startades år 1961, Norrtälje befanns vara den bästa utgångspunkten på den svenska sidan, medan på den finska sidan Åbo hamn konstaterades vara den överlägset lämpligaste anföringspunkten, bl. a. därför att från Åbo synnerligen goda vägar strålförmigt utbreder sig i alla riktningar mot finska inlandet. Beträffande den ifrågasatta dragningen av bilfärjeleden över Åland menar *Siljarederiet*, att detta förslag icke innebär en lycklig lösning, enär den landsvägssträcka, som kan utnyttjas på fasta Åland, är relativt kort och färdtiden på fasta Åland jämte tiden för väntandet på färjor samt in- och utlastning ej kan ställa sig fördelaktigare än den extra färdtid som utgår på direkt färja.

Finlands automobilklubb anför att en konsolidering av färjehamnarna så, att de samtidigt kan inlänkas i det allmänna vägnätet, utgör huvudproblemet. Trafiken från Finland till Sverige har på den svenska sidan koncentrerats till området Norrtälje—Grisslehamn—Simpnäs—Gräddö—Kapellskär. Därför bör vägen Norrtälje—Stockholm byggas ut till motorväg samt vägarna från hamnplatserna till denna väg förbättras sålunda, att deras kapacitet förmår svälja den bilström, som färjorna transporterar till nämnda motorväg.

Ålands museum anser, att på den svenska sidan är Kapellskär den utan tvekan geografiskt riktiga platsen på fastlandets östligaste spets invid djupleden till Stockholm, där farlederna i riktningarna norr—söder och öster—väster korsar varandra. Däremot synes det svårare att på den finska sidan inom rimlig tid lösa hamnfrågan. Ålands museum framhåller vidare att det för Mariehamn och Åland vore viktigt, om den stora öst—västgående färjtrafiken kunde anknytas till Åland vid Björkö klubb söder om Mariehamn och området införlivas med staden, som här kunde hålla en uthamn.

I en till yttrandet från Ålands museum fogad skrivelse från *Rederiaktiebolaget Vikinglinjen* till den svenske generalkonsuln i Mariehamn framhålls vissa erfarenheter som rederiet erhållit från en försöksrutt Gräddö—Mariehamn—Galtby. Erfarenheterna kan sammanfattas i följande fem punkter:

1. Den kortaste sjövägen mellan det svenska vägnätets lämpligaste hamnplats och motsvarande hamnplats på den finländska sidan är så pass lång att fasta Åland vid dagtrafik på grund av tidsnöd kan angöras endast vid själva huvudfarleden. Tänkbar anföringsplats är Långnäs i Lumparland.

2. Då största delen av trafikvolymen på ifrågavarande rutt i en icke alltför avlägsen framtid kommer att ha huvudinriktning Öresund—Stockholm—Helsingfors—Leningrad, är det viktigt, att färjlägena på den svenska och

den finländska sidan erhåller en placering som beaktar denna inriktning av den framtida huvudtrafiken.

3. Färjlägena bör från början placeras tätt invid djupvattensfarlederna, som under vintermånaderna kan och måste hållas öppna.

4. Färjfastena bör därjämte placeras så nära varandra som möjligt, så att färjornas kapacitet kan utnyttjas maximalt.

5. Under ovannämnda förutsättningar kan enligt rederiets mening knappast andra färjlägen diskuteras än Kapellskär på Rådmansö och Finnö i Korpo samt Långnäs i Lumparland för Ålands del.

Ålands redarförening anser sig icke på nuvarande stadium ha anledning uttala sig om vilka hamnar, som enligt dess förmenande är de lämpligaste för bilfärjeförbindelsen mellan Sverige och Finland. Redareföreningen inskränker sig blott att med exempel belysa hur transportkostnaderna förbilligats under de senaste åren. Det framhålls att trots den starka penningvärdeförsämringen i Finland är transportkostnaden 1963 mellan Åland och Sverige för en personbil i mellanklassen blott ca 1/4 av priset 1957.

Generaltullstyrelsen i Sverige framhåller att inom Stockholms tulldistrikt har färjtrafiken under 1963 berört sju olika platser, nämligen Stockholm, Norrtälje, Grisslehamn, Öregrund, Simpnäs, Gräddö och Kapellskär. Motsvarande antal orter på finsk sida har varit sex, nämligen Helsingfors, Åbo, Mariehamn, Eckerö, Pargas och Vasa. Denna splittring av trafiken särskilt inom Stockholms tulldistrikt och motsvarande distrikt i Finland har medfört svårigheter för tullverket att till rimliga kostnader kontrollera och klarera trafiken ifråga. Ur tullverkets synpunkt skulle en större koncentration av färjtrafiken mellan Finland och Sverige vara önskvärd. Detta gäller främst lastbilstrafiken men även personbilstrafiken. Generaltullstyrelsens synpunkter återkommer i en till dess skrivelse fogad skrivelse från *tulldirektionen i Stockholm*. I den senare skrivelsen påpekas även att, om än den starka differentieringen av trafiken sålunda utgör en icke önskvärd merbelastning för tullverket, detta besvär enligt tulldirektionens uppfattning väger lätt gentemot de klara fördelar av olika valmöjligheter som differentieringen i fråga om bilburen och annan passagerartrafik innebär för den heterogena resandeströmmen. Vad däremot beträffar lastbilstrafiken ligger det större tyngd i önskan om en centralisering.

Länsstyrelsen i Stockholms län anför att den redan i mars 1960 anslutit sig till slutsatserna i en utredning, föranledd av en motion i den svenska riksdagen, vari förklarades att av inom länet befintliga hamnmöjligheter för ifrågavarande trafik Kapellskär och Norrtälje bedömts som de fördelaktigaste alternativen.

Vägförvaltningen i Stockholms län skriver att av en inom vägtrafikförvaltningen utförd utredning om vägförbindelserna mellan Riddersholm (Kapellskär) och väg 276 vid Penningby i Stockholms län framgår, att det mot bakgrunden av bl. a. huvudsyftet att tillskapa förbättrade vägförbindelser för trafiken till och från bilfärjhamnar på ostkusten av Rådmansö-landet

samt det numera uppställda långsiktiga investeringsprogrammet beträffande upprustningen av riksväg 76 Stockholm—Norrtälje synes motiverat, att vägförbindelsen ifråga tillskapas med huvudriktning mot väg 76 vid Frötuna kyrka i stället för mot väg 276 vid Penningby. Anslutningsväg från lämplig punkt vid Brevik till väg 276 vid Penningby bör dock komma till stånd.

Dessa vägprojekt omfattar en sammanlagd väglängd inklusive anslutningsvägen av i runt tal 35 km med en uppskattad total byggnadskostnad av storleksordningen 25 milj. kr. Färdiga arbetsritningar för projekten torde icke kunna föreligga tidigare än om ca två år. Enligt vägförvaltningens bedömning är en finansiering av vägförbindelsen ifråga inom ramen för de vägmedel, som inom de närmaste flerårsperioderna kommer att ställas till länets förfogande, icke möjlig. Däremot synes de tekniska förutsättningarna för bedrivande av företaget såsom beredskapsarbete vara goda.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Sverige nämner att styrelsen vid olika tillfällen under senare år diskuterat bilfärjeförbindelserna över Alands hav med Finlands väg- och vattenbyggnadsstyrelse utan att detta samråd kan sägas hittills ha givit något mera påtagligt resultat, bl. a. på grund av ovissheten om hur färjtrafiken i fortsättningen kan komma att gestalta sig i olika avseenden. Frågan om huruvida ifrågavarande led skall inlemmas i Europavägnätet eller ej finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen böra prövas först sedan visshet vunnits beträffande ledens kapacitet m. m. *Svenska turisttrafikförbundet* anser att behovet av förbättrade vägförbindelser till och från de större färjlägena är uppenbart. Förbundet vill erinra om det nyligen presenterade förslaget om en förbättrad vägförbindelse till Kapellskär liksom om det framförda önskemålet om en motorväg Stockholm—Norrtälje. Trafikens omfattning och ökningstakt synes motivera, att dessa frågor handläggas utan dröjsmål.

Motororganisationernas samarbetsdelegation menar, att vägarna från Norrtälje österut mot Gräddö och Kapellskär för närvarande är otillfredsställande. Dessa östliga hamnar medger snabbare färjförbindelser med Finland samtidigt som de normalt, och detta gäller i synnerhet Kapellskär, har en gynnsammare issituation än Norrtälje. Nyssnämnda skäl talar för att huvudleden för överfarten mellan Sverige och Finland förläggas till någon av de öster om Norrtälje belägna hamnarna samt att anslutningsvägarna upprustas i samband därmed.

2. De statliga myndigheternas ingripande i färjtrafiken

Rederiaktiebolaget Vasa-Umeå menar, att de statliga myndigheterna i respektive länder bör ägna uppmärksamhet åt förbättringen av väg- och hamnförhållandena för att underlätta trafiken mellan länderna men icke ingripa i själva färjtrafiken, vilken redan nu ordnats tillfredsställande på frivillig väg. *Finlands automobilklubb* anser att den regelbundna färjtrafiken mellan Sverige och Finland har tillkommit på privat initiativ och

fungerar bra. Då transportbehovet ökat, har bilplatserna kontinuerligt utökats och kommer alltså att tillsättas, varför några som helst ingripanden på den ordinarie färjtrafiken är obehövliga.

Ålands redarförening understryker nödvändigheten av att från statsmakternas sida snara åtgärder vidtages för en effektivisering och framtida planläggning av landanslutningarna till bilfärjetrafiken mellan Sverige på ena sidan och Finland inklusive Åland på andra sidan.

Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* är ifrågavarande trafikförbindelse en fråga av utomordentlig vikt, varför det allmänna aktivt måste engagera sig däri, vilket bör ske snarast och i en helt annan omfattning än hittills. Även *sjöfartsstyrelsen i Sverige* menar att för att hålla de statliga investeringarna inom en skälig ram och få ut den bästa effekten av dessa är en viss styrning av trafikutvecklingen önskvärd. Sjöfartsstyrelsen tillägger att den tagit kontakt med övriga berörda statliga myndigheter på svensk sida för att söka skapa ett gemensamt underlag för en vidgad planering. Ett första sammanträde ägde rum den 25 november 1963. Liknande uttalande göres av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* i Sverige, som finner det angeläget att en samordning i fråga om bilfärjeförbindelserna över Ålands hav snarast möjligt kommer till stånd. Därest så icke sker finnes, såsom även framhålles i medlemsförslaget, risk för felinvesteringar i såväl hamnar, vägförbindelser som andra för trafiken erforderliga anordningar.

Sveriges redareförening hänvisar till sitt i september 1961 avgivna remissyttrande över sak A 18/1962 (*Nordiska rådet 1962, s. 556—67*) angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige, vari framhölls att föreningen ansåg trafiken mellan Sverige och Finland vara väl ordnad och bjuda trafikanterna en god service. Ytterligare förbättringar i trafiken vore att emotse under kommande år. Ett ordnande av trafiken i statlig regi skulle ingalunda innebära någon garanti för att trafikanterna skulle erhålla förbättrad service. Snarare skulle ett statligt ingripande begränsa de privata företagens intresse för denna trafik, vilket icke kunde anses önskvärt från trafikanternas synpunkt. Redareföreningen avstyrkte därför för sin del medlemsförslaget. — I sitt yttrande över det nu föreliggande medlemsförslaget framhåller föreningen att skäl föreligger att eftersträva bättre planläggning i vad avser vägfrågorna. Vägplaneringen i de nordiska länderna synes böra samordnas så att de interregionala trafiklederna på lämpligaste sätt anknytes till befintliga färjlägen.

3. Färjtrafikens kapacitet

Enligt *Finlands automobilklubb* bör, såvida utvecklingen kommer att leda till ett ökat behov av färjlinjer, rederierna tillgodose detta. *Rederiaktiebolaget Vikinglinjen* säger sig för sin del vara fast övertygat om att det under ett antal år framåt ej kommer att finnas tillräckligt med bilfärjor för att under sommarmånaderna förmå tillfredsställa trafikbehovet över Åland.

4. Övrigt

Rederiaktiebolaget Vasa-Umeå påpekar att vänstertrafiken i Sverige, åtminstone för bilar från Finland, gör trafiken svårare och farligare. Härtill kommer att all trafik från Finland över Sverige till kontinenten för närvarande bör passera åtminstone tre färjlägen, varjämte särskilt under semestertiden de svenska förbindelserna till kontinenten är överbelastade. Några svenska hamnar uppbär dessutom avgift för personbilar, vilka anländer med bilfärjor.

III. Kommitténs utlåtande

Samfärdselkommittén anser sig på grundval av föreliggande upplysningar med fog kunna konstatera, att under de snart två år, som förflutit sedan antagandet av den tidigare rekommendationen i ärendet, endast mycket ringa konkreta åtgärder vidtagits för att få till stånd den planläggning och koordinering mellan myndigheterna, varom rådet uttalat önskemål.

Trafikunderlaget mellan Finland och Sverige kan förmodas komma att öka i snabbare takt än vad man för några år sedan hade anledning att förmoda. Riskerna för felinvesteringar i dyrbara hamnar och andra anläggningar blir därför påtagliga, så länge myndigheterna å ömse sidor ej enats om huvudledens sträckning. Därtill kommer att fråga är om mycket kostnadskrävande investeringsprojekt vilka, när väl sträckningen av leden en gång fastställts, kommer att kräva åtskillig tid för fortsatt planering och färdigställande. På svensk sida torde man numera ha uppnått enighet om hur leden skall dragas, medan myndigheterna i Finland ännu icke givit sitt förord till något av föreligganda alternativ. Enligt kommitténs mening synes frågans vikt kräva att regeringarna ägnar den ökade uppmärksamhet och tillsätter en gemensam arbetsgrupp av ämbetsmän med uppgift att utreda och framlägga förslag till sträckning av den färjeförbindelse mellan Finland och Sverige som bör ingå i europavägssystemet. En sådan arbetsuppgift bör bl. a. uppmärksamma de åländska intressena i detta sammanhang.

Med stöd av ovanstående synpunkter får Nordiska samfärdselkommittén i dess egenskap av niomannakommitté för Nordiska rådets trafiksaker föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag till huvudsträckningen för en i Europavägssystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland.

Köpenhamn den 9 januari 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Förman

PM angående landförbindelserna över Åland till Sverige¹

(Upprättad av diplomingenjören V. Salaspuro)

Vid Finlands vägförenings höstmöte i september 1954 dryftade en auktoritativ församling frågan om åstadkommandet av en färjeförbindelse till Sverige. Föreningens ombudsman Eero Rinne redogjorde i sitt inledningsanförande allmänt för trafikförhållandena samt den internationella vägtrafikens kraftiga ökning och utvecklande i Europa. Vilken ställning ett land kan ha som genomfartsland för fjärrtrafiken och trafikens utveckling åskådliggöres väl av en statistik om de motorfordon, som passerat Schweiz:

år 1938	435 300	motorfordon
» 1950	726 000	»
» 1954	1 629 000	»
» 1955	1 950 000	»

Om förhållandena för Finlands vidkommande vet vi, att vi frånsett vägförbindelserna i öster har landförbindelse västerut endast långt i norr nära polcirkeln. Mötet ansåg det nödvändigt att en bilfärjeförbindelse skulle åstadkommas till Sverige, som redan har en liknande förbindelse till Danmark. Man ansåg det också vara en fråga om bara några år förrän det är möjligt att leda trafiken mellan Danmark och Sverige över en bro eller genom en tunnel eller på vardera sättet. Möjligheten att anlägga en förbindelse bestående av väg-, bro- och tunnelkonstruktioner mellan Finland och landskapet Åland framfördes också. Syftet med förslaget var att föra fram denna fråga av stor bärvidd såsom ett ärende, till förmån för vilket man med fog kunde förvänta sig åtminstone utförandet av en fullständig fältundersökning.

Saken kan skärskådas med utgående från de ibrukvarande sjökorten. Det är möjligt att på flere olika sätt dra upp en landsvägssträckning, som skulle förbinda fastlandet exempelvis från Gustavs med Vårdö eller Lumparland på Åland.

I det följande granskas ett alternativ; Gustavs — Ornäs västra udde — Norr Tisterskär — Ävö — Brändö — Björkö — Kumlinge — Seglinge — Mäshaga — Vårdö — Åland. Denna utsträckning löper långa sträckor längs öar och kommer endast på två ställen att gå över större och mera vidsträckta djup, nämligen Skiftets och Delets fjärdar. Vardera har ett djup av ca 50—60 meter. Skiftet har en bredd av endast 1 800 meter medan Delet har en bredd av 4 700 meter. Om den tänkta sträckningen skulle utgöra en anlagd väg skulle denna fördela sig enligt följande:

¹ *Ur Valtakunnansuunnittelu (Riksplaneringen) nr 2/1957.*

landsväg	61 km (ca 64 %)
havsbankar	24 » (» 25 »)
tunnlar (eller t. ex. färjsträckor över Skiftet och Delet)	8 » (» 9 »)
broar	2 » (» 2 »)

Den sammanlagda sträckan från ena ändan av den redan nu anlagda vägen till den andra ändan komme således att utgöra ca 95 km. Om vi granskar bankavsnitten med ledning av de i sjökorten angivna djupen, varvid till resp. bankavsnitts största djup läggs 2,5 m som nivå för bankens övre nivå och bankens övre nivå får en bredd av 10 m samt branten en lutning av ca 1: 3 ¹/₂—1: 4,0 kan banksträckningen på grundvalen av vattendjupen fördelas enligt följande:

max vattendjup m	bank km	massakvantitet m ³
0 — 5	2.3	2 330 000
5 — 7 1/2	5.7	2 140 000
7 1/2—10	4.0	2 520 000
10 —15	0.6	830 000
15 —20	1.4	3 240 000
Summa	24.0	11 060 000

Som bankmaterial kan ej tänkas annat än sprängsten, varvid den behövliga fasta kubikmängden sten skulle utgöra ca 7,5 milj. f-m³. I samband med tunnelarbetena skulle erhållas ca 1 ¹/₂ milj. f-m³, varvid genom dagbrott borde erhållas ytterligare ca 6,0 milj. f-m³.

Kostnadskalkylen för ett dylikt arbete skulle utgöra följande:

landsträckan 61 km	1 000 mmk
tunnlarna jämte anläggningar 8 km	8 000 »
banksträckan 9,0 milj. f-m ³	10 000 »
broarna	4 000 »
Summa	23 000 mmk

Inklusive undersöknings-, allmänna och anskaffningskostnader m. m. torde som kostnadstal kunna hållas ca 25—30 miljarder mark. För undersöknings- och planeringskostnader borde reserveras 100 miljoner mark som en engångsutgift.

Den byggnadstid ett dylikt arbete skulle kräva vore givetvis lång och skulle sålunda binda statens medel, närmast sysselsättningsmedel, för långa tider framåt. Man kan dock med säkerhet säga, att byggnadskostnaderna genom turisttrafiken till Finland och från Finland till Europa och Åland tack vare tullvägavgifter och den till landet införda utländska valutan skulle amorteras förhållandevis kraftigt. Förutsättningen är givetvis, att det finns en färjförbindelse från Åland till Sverige, en sträcka av ca 60 km.

Angående turismens och trafikens utveckling i Finland kan man bilda

sig en uppfattning på basen av följande statistiska uppgifter beträffande till Finland inresta utläningar:

år 1938	94 000 personer
» 1945	13 000 »
» 1952	145 000 »
» 1953	140 000 »
» 1954	182 000 »
» 1955	235 000 »
» 1956 (11 mån.)	233 000 »

Det penningbelopp varje utläning kvarlämnar i landet kan uppskattas till ca 70 000 mark (i Sverige 1 000 kronor). I den senaste betalningsbalansen för Finland har beloppet upptagits till 3,0 miljarder mark.

Före år 1953 försiggick persontrafiken på utlandet så gott som enbart sjövägen, men under sagda år anlände redan något över hälften landvägen.

Bilar transporterades mellan Finland och Sverige år 1951 till ett antal av 2 471 och år 1953 till ett antal av 4 038. Motorfordonsbeståndet liksom även varutransporterna med motorfordon har i snabb takt ökat.

En dylik väg- och färjeförbindelse västerut skulle äga obestridd betydelse just för godstrafiken och turismen. Finland skulle också komma betydligt närmare det övriga Europa. Landskapet Åland skulle ha en känsla av att utgöra en del av moderlandet. Under byggnadstider skulle arbetet på ett gynnsamt sätt utjämna säsongfluktuationerna inom sysselsättningen osv. Sammanfattningsvis kan det anföras:

Arbetet skulle äga synnerligen stor betydelse av förenämnda orsaker.

Arbetet är för våra förhållanden stort men ej övermäktigt.

Kostnaderna är acceptabla (jämför med t. ex. sysselsättningsmedlen).

Det belopp turisterna kvarlämnar i Finland skulle 2—4-dubblas.

Arbetet är teknisk helt genomförbart. Det krävs givetvis förutom omsorgsfulla fältundersökningar och planering även kompletteringar av arbetsmaskinbeståndet och materielen.

Fältundersökningarna borde inledas utan dröjsmål.

Medlemsförslag

om revision av medborgarskapslagstiftningen

(Väckt av Hugo Osvald och Knud Thestrup)

Allteftersom den gemensamma nordiska arbetsmarknaden blivit av större reell betydelse, har kraven från den flyttande arbetskraften att med större lättnad erhålla medborgarskap i uppehållslandet fått ökad tyngd. Med tanke härpå väckte medlemmar av Nordiska rådet år 1960 ett medlemsförslag om revision av medborgarskapslagstiftningen. Däri föreslogs bl. a., att man borde underlätta för medborgare i ett nordiskt land att förvärva medborgarskap i ett annat nordiskt land, varvid man särskilt tog sikte på att förkorta den tid en medborgarskapssökande måste ha uppehållit sig i landet.

Enligt nu gällande rätt kan en medborgare i Danmark, Norge eller Sverige erhålla medborgarskap i ett annat av de nämnda tre länderna på två skilda sätt, nämligen antingen genom naturalisation på samma sätt som andra utlänningar eller genom anmälan. I Island finns likartade bestämmelser om naturalisation, däremot ej om anmälan. I Finland, som — liksom Island — ej medverkade vid tillkomsten av den nuvarande nordiska medborgarskapslagstiftningen, är motsvarande lagstiftning föremål för översyn.

För naturalisation av medborgare från annat nordiskt land fordras viss tids vistelse i landet, i praxis för Danmarks del 7—10 år, för Norges vidkommande 4 å 5 år och för Sveriges del 4—6 år alltefter omständigheterna. Någon absolut rätt att upptagas till medborgare i det nya landet har inte sökanden i det nu angivna fallet. Så är däremot förhållandet, då anmälningsförfarandet tillämpas. Rätt att upptagas till medborgare efter en enkel anmälan föreligger nämligen enligt den nordiska medborgarskapslagstiftningen, som alltså ej omfattar Finland och Island, under förutsättning att följande fyra villkor är uppfyllda: 1. att det egna medborgarskapet inte förvärvats genom naturalisation, 2. att vederbörande är mellan 21 och 60 år, 3. att han eller hon sedan tio år har hemvist i det land, där medborgarskap skall förvärvas, samt 4. inte under denna tid ådömts frihetsstraff.

I anledning av medlemsförslaget antog rådet år 1960 en rekommendation med följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført lettere adgang for nordiske statsborgere til at erhverve anden nordisk statsborgerskab, bl. a. ved lempelse af kravene om en vis tids ophold.

Sedermera har i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillkallats särskilda sakkunniga för att utreda den i rekommendationen väckta frågan. Utredningsarbetet har nu kommit in i ett avgörande skede, och den svenske kommittésekreteraren har fått i uppdrag att utarbeta utkast till ett gemensamt nordiskt betänkande. Om inget oförutsett inträffar beräknas det sannordiska betänkandet kunna avges under första hälften av 1964.

Man kan förmoda att utredningen bl. a. går in för någon reduktion av kravet på viss tids uppehåll för erhållande av medborgarskap i annat nordiskt land.

Sedan detta arbete igångsatts, har de nordiska länderna ingått den s. k. Helsingfors-överenskommelsen. I dess artikel 3 stadgas, att länderna skall söka underlätta för medborgarna i ett nordiskt land att förvärva medborgarskap i annat nordiskt land. Man kan ifrågasätta om tidpunkten ej nu är inne att radikalt förverkliga överenskommelsen på denna punkt. Enligt min mening bör det i princip icke vara avsevärt svårare att förvärva ett grannlands medborgarskap för den nordbo, som bosatt sig där, än det är att vid flyttning inom ett land förvärva medlemskap i bosättningskommunen. Utan att vilja binda ett framtida utredningsarbete anser jag mig kunna nämna ett år som en lämpligt avvägd vistelsetid, vilken skulle kunna berättiga till medborgarskap i annat nordiskt land genom naturalisation. Skall medborgarskap vinnas genom anmälan, bör givetvis en något längre vistelsetid fordras.

Initiativ till en sådan mera långtgående revision av medborgarskapslagstiftningen måste tagas med det snaraste. Man löper eljest risk, att frågan kommer att bli vilande för mycket lång tid framöver. Det låter sig ju knappast göra att igångsätta en ny utredning kanske endast några månader efter det att den nu arbetande kommittén avgivit sitt slutliga betänkande. En rekommendation till regeringarna vid 1964 års rådssession skulle möjliggöra en vidgning av den nu arbetande kommitténs direktiv i riktning mot en mera definitiv lösning av hela medborgarskapsfrågan.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att uppdraga åt de tillkallade sakkunniga för översyn av medborgarskapslagstiftningen att undersöka förutsättningarna för en sådan ändring av nu gällande bestämmelser, att medborgare i ett nordiskt land, som tagit sitt hemvist

i ett annat nordiskt land, kan erhålla medborgarskap i detta senare land genom naturalisation efter blott kortare tids vistelse därstädes.

Stockholm och København i september 1963

Hugo Osvald

Knud Thestrup

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

— — — skal man meddele, at skandinaver ifølge nugældende praksis i almindelighed skal have opholdt sig her i landet uafbrudt i mindst 7 år, før de kan forvente at blive naturaliseret i Danmark, jfr. indenrigsministeriets cirkulære nr. 51 af 24. marts 1952. Endvidere er der under visse betingelser en almindelig adgang for statsborgere i Norge og Sverige til at erhverve dansk indfødsret ved erklæring herom, når de har opholdt sig her i landet i 10 år, jfr. nærmere § 10 B i lov nr. 252 af 27. maj 1950.

På foranledning af Nordisk Råd — jfr. rekommandation nr. 12/1960 — har der i nogen tid været ført forhandlinger mellem embedsmandsdelegationer fra Danmark, Norge, Sverige og Finland, og der er herunder bl. a. opnået enighed om at anbefale, at opholdsfristerne for nordiske statsborgeres erhvervelse af statsborgerret i et andet nordisk land søges nedsat noget, såvel i tilfælde af naturalisation som ved erhvervelse af indfødsret ved erklæring.

Den danske delegation har kunnet tiltræde, at opholdsfristen ved erhvervelse af anden statsborgerret ved afgivelse af erklæring søges nedsat fra 10 til 7 år, men delegationen har ikke ment at kunne tiltræde nogen bestemt minimumstid for ophold inden naturalisation, idet den dog har udtalt håbet om, at der vil kunne gennemføres en ikke uvæsentlig nedsættelse af den nuværende opholdsfrist, 7 år.

Der har ikke været lejlighed til at drøfte det nu foreliggende medlemsforslag med de øvrige nordiske embedsmandsdelegationer, ligesom folketinget ikke endnu har taget stilling til de omtalte igangværende overvejelser om lempelser i adgangen for nordiske statsborgere til at skifte nationalitet, idet man har villet afvente en nærmere formulering af disse lempelser.

Indenrigsministeriet mener dog for sit vedkommende allerede nu at kunne udtale, at det ikke på nuværende tidspunkt kan gå ind for en nedskæring af opholdskravet ved naturalisation i et omfang som foreslået i medlemsforslaget.

København, den 3. december 1963

P. m. v.

E. b.

Henrik Nielsen

Finland**Ministeriet för utrikesärendena¹:**

— — — önskar ministeriet för utrikesärendena meddela, att det är representerat vid de samtal, som röra ett förslag till ny lagstiftning om finskt medborgarskap. Ministeriet har tagit del av ministeriets för inrikesärendena utlåtande den 28.10.63 i anledning av Eder förfrågan och får härmed högaktningsfullt meddela, att ministeriet till fullo omfattar detsamma.

Helsingfors den 13 november 1963

Avdelningschef Sigurd von Numers

Justitieministeriet¹:

Lagstiftningen om medborgarskap lyder hos oss under ministeriet för inrikesärendena. Sålunda har justitieministeriet ej haft någon del i det som bäst pågående arbetet angående revision av sagda lagstiftning, som hos oss närmast utförts av en av ministeriet för inrikesärendena tillsatt kommitté. Enär nämnda revisionsarbete ännu är oavslutat, anser sig justitieministeriet ej i detta skede kunna giva något närmare utlåtande om saken. Några hinder synes emellertid ej föreligga för att låta verkställa den i medlemsförslaget omtalade undersökningen, varför en positiv inställning till den med Helsingforsöverenskommelsen överensstämmande rekommendationen angående sagda undersökning torde kunna intagas.

Helsingfors den 21 november 1963

Minister J. O. Söderhjelm

Lagstiftningsråd Henry Adahl

Ministeriet för inrikesärendena¹:

Enligt gällande finsk lagstiftning (Lag om förvärvande och förlust av finskt medborgarskap No 325/9.5.1941) fordras för att utlänning må kunna antagas till finsk medborgare bl. a. att han under de närmast föregående fem åren haft sitt egentliga bo och hemvist i Finland. I vissa specialfall kan eftergift beviljas från denna bestämmelse, men för nordbor är icke stadgat lättnader i detta avseende.

Vid utarbetande av förslag till ny lagstiftning i ämnet har man däremot tagit saken i betraktande sålunda, att man i princip skulle fasthålla vid fem-årsperioden, men beträffande nordbor avvikelse skulle kunna ske från

¹ Yttrandet översatt från finska.

angivna bestämmelse. Någon bestämd tidsrymd för nordbos vistelse i Finland skulle dock ej fastslås, utan avgörande ske efter prövning in casu.

Ministeriet för inrikesärendena har ingenting att invända emot ifrågavarande medlems förslag till rekommendation utan anser, att den tidigare tillsatta expertgruppen kunde undersöka vilka möjligheter det finns att genomföra det ifrågavarande förslaget.

Helsingfors den 28 oktober 1963

Rikspolischef, regeringsråd *Fjalar Jarva*

Äldre regeringssekreterare *Aarne Kovero*

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Mellan de nordiska länderna har den 22 maj 1954 undertecknats ett avtal om gemensam arbetsmarknad (förf.saml. nr 329/54; avtalss. nr 22/54). Enligt avtalet behöver medborgare i stat som undertecknat avtalet icke an hålla om arbetstillstånd i annan dylik stat. Dessutom har passtvänet avskaffats mellan de nordiska länderna. De nordiska arbetsmarknaderna har alltså redan i åratal varit öppna för alla personer med medborgarskap i något av de nordiska länderna. Vid anskaffandet av arbetskraft från andra nordiska länder har det visserligen tidvis förekommit illojala drag, men vid bekämpandet av dessa har inte frågan om beviljandet av medborgarrätt någon nämnvärd betydelse. Förverkligandet av medlemsförslaget skulle uppenbarligen inte nämnvärt inverka på arbetskraftspolitiken och Centralförbundet har således inte till denna del något att anmärka.

Enligt Centralförbundets uppfattning kunde det dock vara skäl att fästa uppmärksamhet även vid förslagets socialpolitiska följder. Mellan de nordiska länderna har dock den 15 september 1956 undertecknats ett avtal om socialskydd (förf.saml. nr 496/56; avtalss. nr 23/56). Enligt detta avtal garanteras medborgare i sådant land, som undertecknat avtalet, i princip samma rättigheter till socialskydd i annat dylikt land, som det sistnämnda landet beviljar sina egna medborgare. Även i detta hänseende har det nu uppgjorda förslaget således endast formell betydelse.

Vid övervägandet av förslaget är under nuvarande förhållanden andra synpunkter än arbetskrafts- och socialpolitiska, avgörande. Med avseende å de sistnämnda har Centralförbundet inget att anmärka. Beträffande de övriga synpunkterna anser sig Centralförbundet inte kunna uttala sig om, emedan det är en organisation, som uteslutande befattar sig med arbetsmarknadspolitiska synpunkter.

Helsingfors den 28 november 1963

Arbetsgivarnas i Finlands centralförbund

Päiviö Hetemäki

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland¹:

Med hänsyn till främjandet av det nordiska samarbetet bör frågan som helhet granskas i positiv anda i det man prövar de olika alternativen betydelse såväl ur de personers individuella synvinkel, som önskar byta medborgarskap, som med hänsyn till verkningarna för ifrågavarande länder och dessas folkhushållning som helhet. Ur individuell synvinkel kan underlåtande av byte av medborgarskap förordas på flere olika grunder, vilka här knappast närmare torde behöva angivas.

Granskar man frågan som en angelägenhet mellan staterna kan man åter ej undgå konstaterandet, att ifall det skulle göras så lätt som möjligt att erhålla annat lands medborgarskap detta vore ägnat att förorsaka en fortgående emigration till mera förmögna och tryggare sysselsättningsförhållanden. För Finlands vidkommande skulle detta medföra en ökning av överflyttningen till Sverige, emedan Sverige på flera sätt i fråga om den ekonomiska och sociala utvecklingen hunnit längre samt lider brist på arbetskraft, medan åter i Finland med jämna mellanrum förekommer svårigheter att upprätthålla sysselsättningen. Nationalekonomiskt innebär emigration alltid kännbara förluster för det land, från vilket utflyttningen äger rum.

Denna synpunkt får givetvis icke bli så vägande, att man därför skulle lämna de med saken sammanhängande övriga sidorna utan avseende. Även bland dessa förekommer sådana, som talar för att man bör skynda långsamt, bl. a. den omständigheten, att då arbetskraft överflyttar och stanar i ett land endast för någon tid oöverlagda och tillfälliga medborgarskapsförändringar torde komma att företagas måhända till och med i stort antal, ifall tidströskeln för erhållande av medborgarskap är mycket kort.

Förslagsställaren anför såsom sin uppfattning, att byte av medborgarskap mellan de nordiska länderna i princip borde vara lika lätt som överflyttning från en ort till en annan i det egna landet. Och förslagsställaren frågar även, om ej tiden redan är mogen för att radikalt nedskära de för byte av medborgarskap gällande tidströsklarna och att de av saken förutsatta lagändringarna borde vidtagas med det snaraste. Med anledning av dessa förslag bör följande reservationer anföras:

Medborgarskapsfrågan bör icke avskiljas till en fristående fråga i förhållande till hela det nordiska samarbetet och utvecklandet av de sociala och ekonomiska förhållandena enligt samma linjer. Dessa frågor är alla intimt förbundna med varandra. Därför förefaller det också bäst att i denna sak gå framåt allt efter som utvecklingen i de övriga frågorna gör framsteg. Detta förutsätter icke några radikala, stora och snabba förändringar utan snarare en samordning inom ramen för gällande stadganden och genom att gradvis uppmjuka dessa. I enlighet härmed borde exempelvis tidströskeln icke med ett slag sänkas till ett år, utan man borde först under några år

¹ Yltrandet översatt från finska.

verka inom ramen för vistelsetiden om 4—5 år, förutom i de fall, då särskilda skäl talar för ett avvikande förfarande.

Det kan ju också konstateras, att de nu gällande bestämmelserna icke gett upphov till några större svårigheter. En gradvis skeende liberalisering av dem är uppenbarligen ägnad att främja en så jämn och rättvis utveckling som möjligt för hela det nordiska samarbetet.

Helsingfors den 22 januari 1964

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland

Jaakko Rantanen

Toivo Anttila

Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto (Finlands fackföreningars centralförbund) har i skrivelse den 19 november 1963 förklarat sig icke ha något att erinra mot förslaget.

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Forslaget er av Justisdepartementet oversendt til de norske sakkyndige i det utvalg som er oppnevnt for å komme med framlegg til visse endringer i statsborgerlovgivningen i de nordiske land med anmodning om å ta forslaget opp til overveielse.

Oslo, 21. november 1963

Etter fullmakt

A. Irgens

J. Traagstad

S v e r i g e

Svea hovrätt:

Frågan om underlättande för nordiska medborgare att förvärva medborgarskap i annat nordiskt land är såsom framhålles i medlemsförslaget redan föremål för utredning av sakkunniga från Danmark, Finland, Norge och Sverige. De sakkunniga skall enligt de direktiv som givits dem bland annat

undersöka i vad mån kravet på viss tids uppehåll i landet kan mildras. Med hänsyn härtill synes enligt hovrättens mening den revision av medborgarskapslagstiftningen som medlemsförslaget åsyftar kunna prövas på grundval av det utredningsmaterial som den nu arbetande utredningen kommer att redovisa, utan att för den skull ytterligare direktiv utfärdas till de sakkunniga.

Stockholm den 18 oktober 1963

På hovrättens vägnar:

Sten Björklund

Anders Unger

Överståthållarämbetet:

Rådsmedlemmen har hemställt att Nordiska rådet ville rekommendera vederbörande regeringar att uppdraga åt de tillkallade sakkunniga för översyn av medborgarskapslagstiftningen att undersöka förutsättningarna för en sådan ändring av nu gällande bestämmelser, att medborgare i ett nordiskt land, som tagit sitt hemvist i ett annat nordiskt land, kan erhålla medborgarskap i detta senare land genom naturalisation efter blott kortare tids vistelse därstädes.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 23 april 1960 har överståthållarämbetet den 16 maj samma år avgivit yttrande till Nordiska rådets presidium över ett av medlemmar av rådet den 29 februari 1960 väckt förslag om revision av den nordiska medborgarrättslagstiftningen [*se Nordiska rådet 1960, s. 237—39*].

I nämnda yttrande har överståthållarämbetet beträffande förvärv av svenskt medborgarskap genom naturalisation anfört bl. a. följande:

I praxis krävs i regel fem års hemvist för danskar, finlands-svenskar, islänningar och norrmän. Finska medborgare av finskspråkigt ursprung upptagas till svenska medborgare i allmänhet först då vistelsetiden här i riket uppgått till inemot sex år. För kvinna från annat nordiskt land än Sverige, vilken ingått äktenskap med svensk man, krävs endast ett års hemvist. — — — För närvarande ha de nordiska länderna olika praxis ifråga om kravet å sökandens vistelsetid. En mycket viktig uppgift för det nordiska samarbetet är att åstadkomma en enhetlig praxis i detta hänseende, varvid frågan om uppmjukning av kravet å längden av vistelsetiden bör bli föremål för övervägande. Överståthållarämbetet anser att en viss uppmjukning av den svenska praxis härutinnan bör kunna vidtagas under förutsättning att övriga nordiska länder tillämpa likartade regler.

I det hos rådet nu väckta förslaget nämnes »ett år som en lämpligt avvägd vistelsetid, vilken skulle kunna berättiga till medborgarskap i annat nordiskt

land genom naturalisation». Förslagsställaren tillägger att, om medborgarskap skall vinnas genom anmälan, en något längre vistelsetid givetvis bör fordras.

Som framgår av överståthållarämbetets yttrande den 16 maj 1960 är ämbetet positivt inställt till att vid naturalisation av medborgare i de övriga nordiska länderna kravet å hemvisttidens längd mildras. Ämbetet som finner en vistelsetid i Sverige av ett år vara för kort, anser att krav å tre års vistelse lämpligen bör uppställas. För finskspråkiga finländare och isländska medborgare synes tiden böra förlängas med ett år. I varje fall måste beträffande dessa krävas goda kunskaper i svenska språket. Även om kravet på hemvisttid begränsas, på sätt nu ifrågasatts, torde sådan utredning kunna verkställas att en tillfredsställande grundval för beslut i anledning av ansökan om naturalisation erhålles. En förutsättning för uppmjukning av gällande praxis är självfallet att likartade bestämmelser tillämpas i samtliga nordiska länder.

Med utgångspunkt från nu föreslagen hemvisttid i naturalisationsärenden ifrågasätter ämbetet, om icke som följd därav den i 10 § b) medborgarskapslagen angivna hemvisttiden av tio år — vilken enligt nämnda lagrum utgör en förutsättning för förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan — kanske bör nedsättas till sex å sju år.

Stockholm den 20 november 1963

Erik Ros

Sigmund Wollmer

Polismästaren i Stockholm:

Den nu gällande svenska lagstiftningen innebär att för naturalisation kräves i princip, att sökanden sedan längre tid vistats i Sverige. Sökanden bör sålunda, innan svenskt medborgarskap vinnas, ha blivit förtrogen med våra förhållanden och ha anpassat sig i det svenska samhället. Genom nämnda krav vinnas också att myndigheterna under en relativt lång tid få möjligheter att bedöma sökandens personliga lämplighet.

I 1924 års lag stadgades endast fem års hemvist, men i enlighet med uttalanden i motiven till lagen tillämpades denna tid endast beträffande medborgare i andra nordiska stater samt utlänningar, som genom släktskap eller annorledes hade särskild anknytning till Sverige. För andra utlänningar fordrades som regel minst sju års hemvist.

I 1950 års lag stadgas att avvikelser från kravet på sju års hemvist må göras för dansk, finsk, isländsk och norsk medborgare. För dessa fall finnas sålunda icke någon viss minimetid angiven i lagen. Av det till grund för den-

na lagstiftning liggande betänkandet, avgivet av särskilda delegerade, framgår, att delegerade med denna bestämmelse avsågo att möjliggöra naturalisation efter kortare hemvisttid än fem år. En förutsättning härför borde givetvis vara, framhöllo de delegerade, att ingen tvekan kunde råda om sökandens lämplighet. Vidare borde beträffande finska medborgare av finskspråkigt ursprung krävas, att de behärskade svenska språket.

Departementschefen anslöt sig till de delegerades uppfattning att möjlighet borde beredas att i klara fall naturalisera medborgare i annat nordiskt land efter kortare tids hemvist än fem år och anförde vidare (Prop. sid. 41):

De delegerade ha icke närmare uttalat sig om hur stor sänkning av kravet på hemvisttid, som bör kunna ifrågakomma. För egen del anser jag att naturalisation i allmänhet icke bör beviljas tidigare än efter tre års hemvist i Sverige. Jag är emellertid icke beredd att för närvarande taga ställning till om det kan vara lämpligt att som regel tillämpa en så kort hemvisttid som tre år. Tills vidare synes man få pröva sig fram från fall till fall.

Enligt den erfarenhet polismyndigheten i Stockholm har om Kungl. Maj:ts praxis har dispens från hemvistkravet enligt gällande lag regelmässigt givits danska, isländska och norska medborgare samt finlandssvenskar ävensom personer, tillhörande vissa svenska folkspillror utomlands, när sökande vistats i Sverige i fem år. Vidare har Kungl. Maj:t under senare år beviljat medborgarskap efter sex år åt finska medborgare utan svensk härkomst. Likaså har medborgarskapsförvärv underlättats för utlänning, som vid ansökningstillfället varit gift med svensk medborgare, när äktenskapet kunnat anses varaktigt. För manlig sökande har tiden reducerats med ett år men för en kvinna avsevärt mera. Kvinna från annat nordiskt land, gift med en svensk, har i princip kunnat få svenskt medborgarskap omedelbart på ansökan därom, men för att få något underlag för prövning av ansökningen har liksom i grannländerna krävts en kortare hemvisttid, i Sverige ett år.

Den i 10 b § medborgarskapslagen intagna bestämmelsen att dansk och norsk medborgare, som haft hemvist här i riket sedan 10 år, kan, om han uppfyller övriga villkor i paragrafen, upptagas till svensk medborgare genom anmälan, torde icke ha någon större praktisk betydelse, då huvuddelen av invandrare från nordiskt land naturaliseras långt tidigare än som kan ske genom tillämpning av nämnda paragraf.

Rådande praxis präglas av stor grundlighet i fråga om utredningen och prövningen i varje särskilt fall samt av liberalitet i avgörandena. Myndigheterna skulle icke kunna göra den noggranna utredning, som fordras av Kungl. Maj:t, om sökanden endast haft sitt hemvist i riket under avsevärt kortare tid. Sålunda skulle myndigheterna svårligen kunna göra någon mera tillförlitlig bedömning av sökandens vandel och hans försörjningsmöjligheter. Sökanden skulle ej heller under en sådan kortare tid hinna leva sig in i svenska förhållanden, i språk, tänkesätt, styrelseskick och dylikt, som är väsentligt för det svenska samhället. Med hänsyn till det nu anförda kan det

ur de synpunkter polismyndigheten i Stockholm har att beakta icke förefalla önskvärt med en så radikal ändring av nuvarande praxis ifråga om vistelsetiden som det väckta medlemsförslaget syftar till.

En uppgift om antalet nordiska medborgare, som sedan den 1 januari 1959 jämlikt 6 § sökt eller jämlikt 10 b § anmält önskan om svenskt medborgarskap, närslutes [*se Bihang*].

Stockholm den 9 november 1963

Nils Lünig

Hans Fogelberg

BIHANG

Uppgifter om antalet nordbor, vilka under tiden 1 januari 1959—28 oktober 1963 ansökt om svenskt medborgarskap

(*Sammanställda av R. Jennische*)

År	Jämlikt § 6. Medborgare från				Jämlikt § 10 b. Medborgare från	
	Finland	Danmark	Norge	Island	Danmark	Norge
1959	670	67	61	—	24	21
1960	424	39	43	1	24	31
1961	778	82	92	1	28	32
1962	770	100	81	1	24	36
1963						
1/1—28/10	552	65	54	2	16	19

Statens utlänningskommission:

I ett av medlemmar i Nordiska rådet den 29 februari 1960 väckt förslag om rekommendation till regeringarna att verka för bl. a. en revision av medborgarskapslagstiftningen förordades, att den tid en nordbo måste vistas i annan nordisk stat än sitt hemland för att kunna erhålla medborgarskap i den förra staten borde kunna avsevärt förkortas och förslagsvis halveras. Med gällande praxis skulle detta för svenskt vidkommande innebära, att naturalisation skulle kunna ske efter två års vistelse i riket och att rätt att efter anmälan förvärva svenskt medborgarskap skulle föreligga efter endast fem års vistelse härstädes. Kommissionen, som bereddes tillfälle avgiva yttrande över nämnda förslag, uttalade den 17 maj 1960, att den ansåg att de kvalifikationstider, som enligt rådande praxis krävdes för förvärv av svenskt

medborgarskap, voro väl motiverade. Kommissionen avstyrkte därför bifall till förslaget.

Sedan Nordiska rådet den 31 juli 1960 i enlighet med då föreliggande medlemsförslag avgivit rekommendation till regeringarna i de nordiska staterna om att söka få till stånd liberalare regler för nordiska medborgare vid förvärv av medborgarskap i annan nordisk stat bl. a. genom förkortning av gällande kvalifikationstider, tillsattes i Sverige den 7 mars 1961 en utredning med uppgift att företaga översyn av medborgarskapslagstiftningen. Denna utredning har ännu ej slutförts.

Det nu remitterade förslaget till rekommendation går ut på att de sakkunniga, som i de olika staterna utreder frågan om revision av medborgarskapslagstiftningen, skall erhålla direktiv att överväga en ytterligare förkortning av kvalifikationstiderna för förvärv av medborgarskap inom Norden utöver vad som tidigare rekommenderats.

Den främsta anledningen till att det i Sverige, liksom i andra stater, uppställs krav på viss tids vistelse i riket för förvärv av medborgarskap är att det därigenom gives möjlighet att efter utredning bilda sig en någorlunda säker uppfattning om vederbörandes personliga förhållanden och hans förutsättningar för anpassning till svenskt samhällsliv. Detta låter sig enligt kommissionens mening i allmänhet icke göra efter så kort tid som ett eller två år. Någon saklig motivering för den föreslagna reduceringen av kvalifikationstiden har icke lämnats i föreliggande medlemsförslag. Med anledning härav och till vad ovan anförts får kommissionen avstyrka bifall till det samma.

Stockholm den 19 november 1963

Statens utlänningskommission

O. Wiman

S. Bundsen

1961 års utredning om översyn av medborgarskapslagstiftningen:

Den nordiska medborgarskapslagstiftningen omfattar *dels* de på grundval av ett gemensamt lagstiftningsarbete år 1950 i Danmark, Norge och Sverige tillkomna lagarna om dansk indfødsret, norsk riksborgarrett och svenskt medborgarskap och *dels* den i Finland gällande lagen av år 1941 om förvärvande och förlust av finskt medborgarskap samt den i Island år 1952 antagna lagen om isländsk riksborgarrett.

De dansk-norsk-svenska lagarna överensstämmer i sakligt hänseende helt med varandra, bortsett från att den danska lagen, till följd av att grundlagen kräver lagstiftningsmaktens medverkan i varje särskilt naturalisa-

tionsärende, saknar föreskrifter om villkoren för naturalisation. Från nordisk synpunkt är särskilt av betydelse att lagarna ger nordiska medborgare en förmånlig ställning i medborgarskapshänseende. Såsom framgår av det remitterade förslaget kan nordiska medborgare *dels* påräkna att kravet på vistelsetid i ifrågavarande land vid naturalisation sättes lägre än vad som gäller för andra sökande och *dels* under vissa förutsättningar vinna medborgarskap genom att anmäla sin önskan därom. Reglerna om förvärv av medborgarskap genom anmälan är i princip tillämpliga på medborgare i samtliga övriga nordiska länder. De är emellertid för sitt ikraftträdande i förhållande till medborgare i varje särskilt land beroende av att avtal där- om träffats med detta. Överenskommelse om inbördes tillämpning av de ifrågavarande reglerna utan inskränkningar träffades mellan Danmark, Norge och Sverige i anslutning till lagarnas tillkomst. Avtal av sådan innebörd har däremot icke slutits med Finland och Island.

I enlighet med en vid Nordiska rådets åttonde session år 1960 beslutad hemställan till de olika regeringarna uppdrogs för Sveriges del åt utredningen att tillsammans med sakkunniga från de övriga nordiska länderna verkställa en översyn av medborgarskapslagstiftningen. Enligt utredningens direktiv skulle den nämnda översynen avse frågan om underlättande för nordiska medborgare att förvärva svenskt medborgarskap. Därvid borde bl. a. undersökas i vad mån kravet på viss tids uppehåll i landet kunde mildras. Sedan sakkunniga med motsvarande uppdrag utsetts i Danmark, Finland och Norge, inleddes ett gemensamt utredningsarbete.

Det spörsmål, som mot bakgrunden av ovan angivna förhållanden anmäler sig beträffande det remitterade förslaget om revision av medborgarskapslagstiftningen, är, hur förslaget förhåller sig till utredningens ovannämnda uppdrag.

Vad beträffar innebörden av detta uppdrag kan konstateras att enligt direktiven utredningen formellt sett är oförhindrad att överväga långtgående lättnader i fråga om nordbors medborgarskapsförvärv. De allmänna synpunkter, som utvecklats i direktiven ger dock enligt utredningens mening icke täckning för så vittgående befogenheter. Utredningen har därför närmast ansett sig ha att överväga sådana ändringar i de gällande reglerna, att ökade möjligheter skapas för nordiska medborgare att vinna annat nordiskt medborgarskap utan att dock de nuvarande förutsättningarna härför radikalt förändras. Denna uppfattning om innebörden av det erhållna uppdraget — vilken dels av de övriga sakkunniga — ligger uppenbarligen också till grund för det nu väckta förslaget.

Trots att även nämnda förslag i första hand avser en sänkning av den vistelsetid, som skall krävas för förvärv av nytt medborgarskap, syftar förslaget uppenbarligen till en längre gående reformering av den nordiska medborgarskapslagstiftningen än som enligt vad ovan berörts övervägts i det pågående utredningsarbetet. Såsom riktlinjer för reformeringen anges i

förslaget, att det i princip icke bör »vara avsevärt svårare att förvärva ett grannlands medborgarskap för den nordbo, som är bosatt där, än det är att vid flyttning inom ett land förvärva medlemskap i bosättningskommunen». Ett år angives såsom en lämpligt avvägd vistelsetid. En revision av den nuvarande lagstiftningen enligt dessa riktlinjer torde innebära, att frågan om förvärv av medborgarskap inom den nordiska kretsen kommer i ett helt nytt läge. Den ifrågasatta sänkningen av vistelsetiden till ett år får nämligen återverkningar även beträffande övriga villkor för förvärv av medborgarskap. Från synpunkten att naturalisation hittills innefattat viss prövning av sökandens person kan ifrågasättas om en ettårig vistelsetid i det hänseendet spelar någon egentlig roll. Betydelsen därav skulle närmast vara att ett års vistelse i ett nytt land dock indicerar viss acklimatisering därstädes. Den i förslaget ifrågasatta revisionen torde vidare innebära, att det nuvarande förhållandet mellan naturalisation enligt 6 § medborgarskapslagen och anmälan enligt 10 § samma lag förändras. Därvid aktualiseras frågan om den tänkta ordningen över huvud taget lämnar praktiskt utrymme för två olika förvärvsformer då det gäller nordbor. Det torde vidare få övervägas i vad mån revisionen kan komma att påverka reglerna om icke nordbors medborgarskapsförvärv. Det är icke otänkbart att den nuvarande relationen mellan förvärvskraven för nordbor och icke nordbor kan anses bli alltför kraftigt rubbad. Sistnämnda synpunkt jämte konsekvenserna därav kan måhända vara av större vikt för något eller några av de berörda länderna. Utredningen utgår ifrån att reciprocitet de nordiska länderna emellan är en förutsättning för revisionen. Tekniskt sett torde slutligen den ifrågasatta regleringen komma att inverka bl. a. på reglerna om återvinning enligt 4 § medborgarskapslagen.

Medlemsförslaget syftar i första hand till en rekommendation att undersöka förutsättningarna för den ifrågasatta revisionen. Frågeställningen blir då om man — såsom 1960 års rekommendation torde ha åsyftat — nu skall taga ett mindre steg mot målet att skapa ett nordiskt medborgarskap eller om man på en gång skall söka komma nära detta mål. Svaret härpå synes närmast beroende av om dagens ansvariga opinion inom alla de nordiska länderna allmänt ansluter sig till tanken att utan dröjsmål söka i praktiken göra förvärv av medborgarskap inom den nordiska kretsen till en rättighet för den enskilde. Härom vågar utredningen icke uttala någon mening. För frågan om avlåtande av den ifrågasatta rekommendationen synes vidare förslagets angelägenhetsgrad från praktisk synpunkt vara av betydelse. I detta hänseende kommer bl. a. i betraktande passfriheten inom Norden, den gemensamma arbetsmarknaden samt bestämmelserna i konventionen om social trygghet och 1962 års lag om allmän försäkring. Ur utredningssynpunkt förutsätter det remitterade förslaget uppenbarligen överväganden och undersökningar, vilka går utöver vad som hittills varit påkallat och vilka icke begränsar sig till själva medborgarskapsrättens område. Bl. a. måste de

praktiska verkningarna på olika områden av en reformering av lagstiftningen i angiven riktning närmare undersökas.

Vad slutligen angår det pågående utredningsarbetet må framhållas, att detta inriktats på att inom den ram, som i det föregående angivits, mildra villkoren för nordbos förvärv av medborgarskap i annat nordiskt land i form av såväl naturalisation som anmälan, i det förra hänseendet genom rekommendation i fråga om praxis. På grundval av gemensamma överläggningar under september månad 1963 är ett förslag till betänkande under utarbetande, avsett att föreläggas de sakkunniga vid ett planerat sammanträde under våren 1964.

Visby den 15 november 1963

Martin Wahlbäck

Erik Nyman

Svenska arbetsgivareföreningen:

Föreningen är positivt inställd till strävandena att underlätta möjligheterna för medborgare i nordiskt land att vinna medborgarskap i annat sådant land. Utan att ha kännedom om övervägandena inom 1961 års utredning om översyn av medborgarskapslagstiftningen förutsätter föreningen också, att utredningen kommer att föreslå en liberalisering i detta hänseende. I och för sig synes det naturligt att man avvaktar utredningens betänkande, innan något nytt initiativ för utredningens ändamål tages. I vart fall synes det utomordentligt vanskligt att i förevarande läge taga direkt ställning till det väckta förslaget. Föreningen vill emellertid framhålla följande. Skulle Sverige och de övriga nordiska länderna överväga en mera radikal omgestaltning av gällande medborgarskapsregler, synes också nödvändigt att den nu verksamma utredningen ges en avsevärt bredare sammansättning än som för närvarande är fallet. Bl. a. synes nödvändigt att arbetsmarknadens parter, vilka i hög grad skulle beröras av en dylik reform, beredes representation i utredningen. Föreningen vill vidare framhålla, att utredningsuppdraget i så fall jämväl finge gå ut på en förutsättningslös utredning, utan bundenhet till fixerade normer.

Om föreningen sålunda i förevarande läge saknar underlag för ett helt bestämt ställningstagande i ena eller andra riktningen, anser sig föreningen likväl kunna uttala att den icke skulle motsätta sig en mera vittsyftande utredning av medborgarskapsfrågorna, därest detta sker med beaktande av nyss angivna förbehåll.

Stockholm den 19 december 1963

Svenska arbetsgivareföreningen

Bertil Kugelberg

Erik Forstadius

Landsorganisationen i Sverige:

I praxis krävs i regel fem års hemvist för medborgare från annat nordiskt land för att upptas till svensk medborgare. För närvarande arbetar en utredning med en översyn av medborgarskapslagstiftningen. Enligt sina direktiv skall denna utredning uppta frågan om underlättande för nordiska medborgare att förvärva svenskt medborgarskap. Sedan utredningar med samma uppdrag tillsatts i Danmark, Finland och Norge har ett gemensamt utredningsarbete inletts. Utredningarna har ännu icke slutförts.

Enligt LO:s mening synes den fråga, som väckts i medlemsförslaget, rymmas inom den arbetande utredningens direktiv och lämpligen kunna överlämnas till prövning av denna.

Stockholm den 16 december 1963

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Stig Gustafsson

BILAGA 2**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över
medlemsförslaget*****I. Gældende ret***

Indfødsret erhverves på 2 principielt forskellige måder, dels ved såkaldt naturalisation i henhold til lov, dels ved en anmeldelse til vedkommende myndighed. Sidstnævnte fremgangsmåde anvendes i henhold til de i 1950 mellem Danmark, Norge og Sverige indgåede statsborgerretsaftaler. For at kunne opnå indfødsret på denne måde kræves 10 års ophold i vedkommende stat. Det krav, der stilles med hensyn til opholdstidens længde ved naturalisation, afviger lidt fra land til land og er, for så vidt angår nordiske statsborgere, i Danmark ca. 7 år, i de andre lande ca. 5 år.

II. Rek. nr. 12/1960

I denne rek. henstilledes til regeringerne at søge gennemført lettere adgang for nordiske statsborgere til at erhverve anden nordisk statsborgerret bl. a. ved lempelse af kravene om en vis tids ophold.

Efter vedtagelsen af denne rekommandation har regeringerne nedsat komiteer til undersøgelse af problemerne. Komiteernes arbejde påregnes

afsluttet i foråret 1964. Efter hvad der forlyder, er der inden for komiteerne tanker om at lempe kravet om en vis tids ophold for naturalisation.

III. Det foreliggende medlemsforslag

Forslaget går ud på at rekommandere regeringerne at *overdrage de nordiske statsborgerretskomiteer* at undersøge forudsætningerne for en sådan ændring af de nugældende bestemmelser, at statsborgere i ét nordisk land, som har taget ophold i andet nordisk land, kan opnå statsborgerret i sidstnævnte land gennem naturalisation efter blot kortere tids ophold i dette.

Medens selve rekommandationsforslaget således er meget generelt formuleret, fremgår det af motiveringen for forslaget, at forslagsstillerne har tænkt sig en radikal ændring af gældende lovgivning og praksis. Det anføres således, at det principielt ikke bør være væsentlig vanskeligere at erhverve anden nordisk statsborgerret end at erhverve medlemskab i anden bosætningskommune inden for samme land. Forslagsstillerne nævner samtidig, at de kunne tænke sig, at ét års ophold skulle kunne berettige til statsborgerret gennem naturalisation, medens der ved anmeldelse bør kræves en længere tids ophold.

IV. Til rådet indkomne udtalelser om medlemsforslaget

I anledning af medlemsforslaget har komiteen indhentet udtalelser fra myndigheder i de respektive lande. De synspunkter, der er fremkommet, kan resumeres således:

Danmark

Indenrigsministeriet mener ikke at kunne gå ind for en nedskæring af opholdskravet ved naturalisation i det omfang, der foreslås i medlemsforslaget.

Finland

Inrikesministeriet udtaler, at man ved udarbejdelsen af ny lovgivning om erhvervelse af statsborgerret er gået ud fra, at den hidtil gældende regel om 5 års bopæl i Finland som betingelse for erhvervelse af finsk statsborgerret i princippet bibeholdes, men at der med hensyn til nordboer skulle kunne afviges fra denne bestemmelse. Noget bestemt krav med hensyn til bopælstidens længde skulle ikke fastsættes i forhold til nordboer. Ministeriet har intet at indvende mod medlemsforslaget og mener, at de allerede nedsatte nordiske komiteer nærmere bør undersøge mulighederne for at gennemføre forslaget. *Justitieministeriet* og *utrikesministeriet* udtaler sig på linje hermed. *Arbetsgivarnas centralförbund* har ingen indvendinger mod forslaget, medens derimod *LO* bl. a. ud fra beskæftigelsesmæssige synspunkter ikke kan tiltræde.

Norge

Justisdepartementet oplyser, at man har bedt den norske statsborgerrettskomité om at tage medlemsforslaget op til overvejelse.

Sverige

Utlänningskommissionen bemærker, at når der stilles krav om en vis tids ophold for opnåelse af statsborgerret, skyldes det, at man derigennem får mulighed for efter nærmere undersøgelse at danne sig en nogenlunde sikker opfattelse af vedkommendes personlige forhold og hans forudsætninger for at tilpasse sig svensk samfundsliv. Dette lader sig i almindelighed ikke gøre efter så kort tid som ét eller to år. Under henvisning hertil og til, at der ikke i medlemsforslaget er anført nogen saglig motivering for den foreslåede reduktion af opholdskravet, kan medlemsforslaget ikke anbefales. *Utredningen om översyn av medborgarskapslagstiftningen* redegør for den nuværende retstilstand og fremkommer med forskellige indvendinger mod det fremsatte forslag. For det første anfører man i lighed med utlänningskommissionen, at såfremt opholdskravet lempes til kun ét år, kan der ikke foretages nogen efterprøvning af vedkommende ansøgers personlige forhold. Endvidere anfører man, at en så radikal lempelse af opholdskravet aktualiserer spørgsmålet om, hvorvidt man overhovedet bør have 2 forskellige fremgangsmåder ved erhvervelse af statsborgerret (naturalisation og anmeldelse), og at en ændring af bestemmelserne får konsekvenser i forholdet til ikke-nordboer. Endelig anføres, at de praktiske virkninger af en reform af lovgivningen på dette område nærmere må undersøges, inden der kan tages stilling til medlemsforslaget. *Överståthållarämbetet* er positivt stemt for en lempelse af opholdskravet og mener, at man må kunne gå ned til 3 års ophold (6—7 års ophold ved anmeldelse). *Polismästaren i Stockholm* refererer nogle udtalelser fremsat i forbindelse med gennemførelsen af lovgivningen fra 1950, således en udtalelse fra den daværende departementschef, der mente, at naturalisation i almindelighed *ikke bør bevilges tidligere end efter 3 års ophold i Sverige*. Han var dog ikke parat til på dette tidspunkt at tage stilling til, om den almindelige regel burde være 3 års ophold. *Polismästaren* anser det ikke for ønskeligt med en så radikal ændring som foreslået og henviser bl. a. til, at der bør foretages en nøje undersøgelse af vedkommende ansøgers personlige forhold. *Svea hovrätt* og *Landsorganisationen i Sverige* henviser til den igangværende udredning, der blandt andet foretages med henblik på muligheden for lempelse af opholdskravet, og bemærker, at yderligere direktiver til vedkommende sagkyndige ikke er påkrævet.

V. Betydningen af lempelse af bopælskravet

Selv om der siden Nordisk Råds fremkomst på mange væsentlige områder er gennemført en ligestilling af nordiske statsborgere bl. a. ved opgivelse af krav om statsborgerret stilles der fortsat på flere meget vigtige områder krav om statsborgerret for udøvelse af en bestemt rettighed. Det er derfor klart, at adgang til hurtigt at kunne skifte statsborgerret stadig kan være af stor betydning. Krav om statsborgerret stilles fortsat på bl. a. følgende områder:

1. Valgret.
2. Adgang til statstjeneste.
3. Adgang til at drive visse specielle næringer, som kræver særlig autorisation, f. eks som translatør, mægler, revisor o. s. v.
4. I aktieselskabslovgivningen findes fortsat regler om, at deltagelse i direktion, bestyrelse m. v. kræver statsborgerret.
5. Erhvervelse af fast ejendom kræver i vist omfang statsborgerret.

VI. Komiteens bemærkninger

Som det fremgår af afsnit V, er der fortsat et praktisk behov for hurtigt at kunne erhverve statsborgerret i andet nordisk land.

Nordboer møder ingen retlige hindringer med hensyn til at tage ophold og fast bopæl i andet nordisk land. Der er pasfrihed og frit arbejdsmarked, og der gøres i princippet ingen forskel ved tildeling af sociale goder. På denne baggrund synes det ikke betænkeligt at lette adgangen til at erhverve statsborgerret væsentligt.

Det anføres i remissudtalelserne, at myndighederne ønsker at foretage en prøvelse af ansøgers personlige forhold, og at det derfor er nødvendigt at stille krav om en vis længere tids ophold. Hertil må bemærkes, at en undersøgelse af de personlige forhold ikke synes at kræve nær så langt ophold, som der i praksis stilles krav om, og at myndighederne i det land, hvor en ansøger er statsborger bør kunne medvirke ved at stille oplysninger om den pågældende til disposition. I øvrigt vil komiteen stille sig tvivlende over for, om det overhovedet er påkrævet at foretage så dybtgående undersøgelser angående personlige forhold, som nu foretages.

En lempelse af opholdskravet kan efter komiteens opfattelse ikke antages at ville give anledning til vilkårligt skifte af statsborgerret. Kun de, der har en virkelig interesse i at erhverve andet statsborgerskab, vil ansøge herom.

Nogen konflikt mellem naturalisation og erhvervelse af statsborgerret ved anmeldelse opstår efter komiteens opfattelse ikke, selv om man kræver væsentlig kortere ophold ved naturalisation end ved anmeldelse. Der haves jo ikke *retskrav* på naturalisation. En *egentlig ret* til at erhverve anden statsborgerret kan derimod foreligge i visse ganske bestemte klare situatio-

ner, som nøje er beskrevet i lovgivningen, og hvor anmeldelse derfor er tilstrækkelig til statsborgerretsskifte, og der er intet urimeligt i, at man i så fald kræver en vis længere tids ophold som en art bevis for, at anmelderen har haft en tilknytning til landet.

Når det anføres, at hensynet til ikke-nordboer taler imod at lempe kravet om en vis tids ophold alt for radikalt, er dette argument næppe tungtvejende. Allerede nu gøres der forskel på nordboer og ikke-nordboer (for Danmarks vedkommende stilles krav om 10 års ophold over for ikke-nordboer, og 7 års ophold for nordboer). Hertil kommer, at en forskel er sagligt motiveret med de nordiske landes nære tilknytning, ensartede sociale og kulturelle forhold og — tildels — sproglige samhørighed. Dette indebærer, at man *generelt* må sige, at nordboer på væsentlig kortere tid end ikke-nordboer — ja måske straks når de tager bopæl i det andet land — kan være indlevet i vedkommende lands sociale og kulturelle forhold og have forståelse for det dér talte sprog.

Komiteen har for så vidt sympati for den radikale løsning, der er skitseret i motiveringen for medlemsforslaget, og som praktisk set nærmest er ensbetydende med indførelse af nordisk statsborgerret. Imidlertid er komiteen klar over, at der, i hvert fald ikke for tiden, er nogen mulighed for en gennemførelse af en sådan ordning. Derimod mener komiteen under henvisning til de ovenfor anførte betragtninger, at der bør kunne gennemføres en væsentlig lempelse af opholdskravet, og komiteen går ind for, at der maksimalt stilles krav om 3 års forudgående ophold ved naturalisation af statsborgere fra andet nordisk land. I tilfælde, hvor statsborgerret erhverves ved anmeldelse, bør der formentlig kræves noget længere tids ophold, men komiteen mener det ikke nødvendigt at tage stilling til dette spørgsmål, og medlemsforslaget angår efter sin formulering da heller ikke erhvervelse af statsborgerret ved anmeldelse. I øvrigt er det muligt, at fremgangsmåden ved erhvervelse af statsborgerret ved anmeldelse ikke vil få nogen praktisk betydning, hvis bopælskravet nedsættes til maksimalt 3 år ved naturalisation.

I medlemsforslaget foreslås det, at regeringerne overdrager statsborgerretskomiteerne at undersøge forudsætningerne for en ændring af de gældende bestemmelser i den i forslaget ønskede retning. Komiteen vil for sit vedkommende mene, at det ganske bør overlades til regeringerne, hvorledes forberedelsen af en lovgivning på dette område bør ske.

Komiteen skal herefter indstille,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i gældende bestemmelser og praksis

vedrørende erhvervelse af statsborgerret, at nordiske statsborgere kan erhverve statsborgerret ved naturalisation i andet nordisk land efter højst 3 års ophold.

København, den 29. januar 1964

Emil Ahlkvist

Holger Eriksen

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Harras Kyttä

Johan Møller Warmedal

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område

(Väckt av Hugo Osvald)

I anledning av ett medlemsförslag väckt av bl. a. undertecknad antog Nordiska rådet år 1959 en rekommendation om samverkan i fråga om vattenvårdsforskning. Rekommendationen (nr 18/1959) hade följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene å være oppmerksomme på betydningen av et felles forskningsprogram vedrørende »vattenvård» og stille de nødvendige midler til rådighet for dette.

Rekommendationen slutbehandlades av rådet år 1961 utan att några åtgärder vidtagits i anledning av densamma. Anledningen härtill var främst, att det allmänna statliga stödet till nordisk jordbruksforskning ansågs komma även vattenvårdsforskningen till godo. Emellertid faller endast en begränsad del av vattenvårdens forskning inom jordbruksforskningens område. Vattenvården har betydelse långt utanför jordbrukets intressesfär och har kommit att bli en viktig samhällsangelägenhet.

Det finns mot bakgrund av vad nu sagts anledning återkomma till denna sak, särskilt som förutsättningarna för ett mer intimt nordiskt samarbete på detta forskningsområde i dag synes mycket goda. En ny byggnad för Uppsala universitets limnologiska institution blev klar för inflyttning i slutet av juni 1963. På en sammanlagd nettogolvyta av drygt 2 500 m² finns här modernt inredda laboratorier och andra utrymmen för praktiskt taget alla forsknings- och undervisningsuppgifter inom teoretisk och tillämpad limnologi. Samordnade inom en organisatorisk enhet kommer sex avdelningar att arbeta på följande verksamhetsfält: fysikalisk-kemiska undersökningar, radioaktiva undersökningar, biologiska undersökningar, bakteriologiska undersökningar, fiskeribiologiska undersökningar samt undersökningar rörande vattenvårdsproblem m. fl. praktiska frågor.

För de sistnämnda undersökningarna, vilka i högre grad än övriga faller inom den tillämpade limnologiens område, förfogar institutionen över ungefär 185 m² golvyta, fördelade på ett tjänste- och laboratorierum för

avdelningsföreståndare, ett allmänt laboratorium med tillhörande utrymmen samt en försökshall (genom två våningar) med angränsande förråds- och förvaringslokaler. Dessutom står institutionens resurser i övrigt till denna avdelnings disposition. Enligt arbetsprogrammet skall denna avdelning för tillämpad limnologi inrikta sitt arbete på sådan forskning, som är av grundläggande betydelse för lösning av högaktuella praktiska problem. I den mån som det är möjligt att förena denna forskning med särskilda utredningsuppdrag, skall sådana uppdrag kunna utföras. Däremot skall avdelningen icke fungera som ett service-organ för effektivering av tillfälliga beställningar, som kan utföras av redan befintliga kommersiella ingenjörbyråer o. dyl. Tyngdpunkten beräknas komma att ligga på större och långfristiga forsknings- och utredningsprojekt.

Under den närmast överskådliga framtiden torde utforskandet av recipienternas reaktioner vid olika slag och olika grad av förorening bli vattenvårdsavdelningens dominerande arbetsuppgift. Härvid är de processer, som brukar sammanfattas i begreppet »vattens självreningsförmåga», av största vikt. Det är ytterst angeläget, att dessa fundamentala frågor nu även angrips med moderna, experimentella metoder. Vår kännedom om de kausala sammanhangen är nämligen på detta område särskilt bristfällig, något som ofta märks tydligt, då effekterna av olika avloppsutsläpp skall bedömas och förutsägas, såväl på den kommunala som den industriella sidan. Betydande värden — både nationalekonomiska och ideella — skulle kunna sparas eller räddas, om man med större säkerhet kunde genomskåda vattens beteendemönster vid skilda slag av civilisatoriska ingrepp. Endast genom intensifierad forskning kan framsteg nås i detta avseende.

Med hänsyn till lokalresurser står den nya limnologiska institutionen i Uppsala väl rustad för de centrala forskningsuppgifter som ovan skildrats. Arbetets igångsättande hindras emellertid av en nära nog fullständig brist på erforderlig personal. Tre år i följd har universitetet i sina petita upptagit en laboratorbefattning i tillämpad limnologi för avdelningsföreståndaren. I år har detta äskande understötts även av den nära Uppsala belägna Lantbrukshögskolans institution för lantbrukets hydroteknik. Denna skulle med fördel kunna samarbeta med limnologiska institutionen i fråga om jordbrukets vattenvårdsproblem. Varken denna befattning eller andra tjänster har emellertid hittills kunnat erhållas för institutionens avdelning för tillämpad limnologi.

Då uppenbara svårigheter synes föreligga för att med enbart svenska insatser få i gång denna verksamhet, ligger det nära tillhands att söka utnyttja de på limnologiska institutionen nyskapade möjligheterna för ett nordiskt samarbete.

Basorganisationen bör omfatta en föreståndare (laborator), två kvalificerade vetenskapliga assistenter samt tre tekniska biträden, innebärande en sammanlagd årlig lönekostnad av omkring 160 000 kronor. Den årliga

driftkostnaden bör icke sättas lägre än 90 000 kronor, och för nyanskaffning av instrument m. m. kan beräknas en engångskostnad av 150 000 kronor.

Med personella och materiella resurser av denna storleksordning skulle vattenvårdsforskning på samnordisk basis mycket snart kunna starta i Uppsala. Efter kort tid skulle 4—6 nordiska stipendiater kunna tagas emot för avancerade studier. Det skulle även bli möjligt att genomföra specialkurser på vattenvårdens olika områden för nordiska deltagare, främst biologer och tekniker. Härvidlag bör i så fall ett samarbete inledas med den Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, som redan under en följd av år avhållit kurser i vattenhygien för vatten- och avloppsingenjörer.

Med åberopande av det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att ställa nödiga medel till förfogande för inrättandet av ett nordiskt institut för vattenvårdsforskning vid limnologiska institutionen i Uppsala.

Knivsta i oktober 1963

Hugo Osvald

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över
medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets tolfte session har en medlem av rådet väckt ett medlemsförslag vari hemställes, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att ställa nödiga medel till förfogande för inrättandet av ett nordiskt institut för vattenvårdsforskning vid limnologiska institutionen i Uppsala.

Förslaget har utsänts till myndigheter och organisationer för deras hörande. Remissbehandlingen av medlemsförslaget, som preliminärt genomgått av kulturella niomannakommittén vid dess sammanträden den 21 och 22 november 1963 och den 13 och 14 januari 1964, har icke kunnat avslutas i så god tid, att kommittén hunnit förbereda ett slutligt ställningstagande i saken från rådets sida.

Under angivna omständigheter får kulturella niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet måtte utan utskottsbehandling besluta att uppskjuta medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Helsingfors den 13 januari 1964

Per Borten

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Förman

Medlemsförslag

om samordning av järnvägstaxorna för godstrafik

(Väckt av Harry Klippenvåg och Hugo Osvald)

Ett mål för det nordiska samarbetet på samfärdselns område har sedan länge varit att ersätta de nuvarande nationellt begränsade järnvägstaxorna för fraktgods med ett samnordiskt tariffsystem omfattande alla nordiska länder (utom Island). Olika möjligheter att genomföra ett sådant system har diskuterats mellan de nordiska järnvägsföretagen, vilka sedan gammalt har ett mycket intimt samarbete.

Betydande svårigheter har därvid visat sig vara förknippade med avvägningen av de många skilda faktorer, vartill hänsyn måste tagas vid uppbyggnaden av ett samnordiskt godstariffsystem. Bristen på omedelbart jämförbar handels- och transportstatistik har t. ex. varit besvärande. Den under senare år alltmer hårdnande konkurrensen både mellan bil- och järnvägstrafik och mellan biltransportföretagen i de olika nordiska länderna inbördes har erbjudit en annan svårighet. Förekomsten på den nordiska transportmarknaden av sådana faktorer såsom olikhet i metoderna för fordons- och drivmedelsbeskattningen de nordiska länderna emellan har lett till instabilitet och till osunda konkurrensförhållanden. Därtill bör läggas, att det tett sig mindre tilltalande för järnvägsföretagen att i nuvarande läge med allmänt dålig räntabilitet för detta transportmedel medverka till införande av ett godstariffsystem, som åtminstone i ett initialskede kunde beräknas leda till ytterligare minskade fraktintäkter. Ehuru ur allmänna synpunkter ytterst angelägen har en samordning av godstaxorna i Norden av dessa skäl måst betraktas som en uppgift på längre sikt.

Det framstår följaktligen som desto mer glädjande, att den för utredning av nordiska godstaxefrågor i september 1959 tillsatta Nordiska tariffkommittén nyligen varit i stånd att till järnvägsstyrelserna i de fyra länderna överlämna ett sommaren 1963 avgivet delbetänkande med förslag till vissa samnordiska tariffåtgärder gällande järnvägstrafiken. Genom de föreslagna taxorna skulle ernås en bättre anpassning till konkurrensen på transportmarknaden än genom nuvarande gränssnittfrakter, vilka brytes vid de nationella gränsovergångarna. I betänkandet föreslås att det nya tariffsystemet genomföres under viss tid på prov. Innan ställning togs till att mera allmänt införa för hela Norden gällande direkta tariffer med ge-

nomgående avståndsberäkning i nordisk trafik, har det nämligen ansetts önskvärt att företaga vissa prov inom begränsade områden för att samla erfarenhet i olika avseenden.

Under åberopande av ovanstående får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att i enlighet med Nordiska tariffkommitténs förslag, avgivet i juli 1963, försöksvis tillämpa ett system med enhetstariffer för vissa typer av godstrafik på järnväg som ett första steg i riktning mot åstadkommande av en enhetlig nordisk godstariff.

Oslo och Knivsta i november 1963

Harry Klippenvåg

Hugo Osvald

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Ministeriet for offentlige arbejder:

Som følge af den stærke udvikling i handelsforbindelsen mellem de nordiske lande har der allerede i en årrække bestået en fælles nordisk godstariff omfattende forbindelsen mellem Danmark, Norge og Sverige indbyrdes. Fra den 1. oktober 1959 blev endvidere Finland optaget i tariffen. Det er ved tariffen tilstræbt i videst muligt omfang at gøre befordrings- og tariferingsbestemmelserne ensartede, hvilket i vidt omfang er lykkedes, og dette arbejde fortsætter.

Fragten udregnes for hvert lands strækning for sig, og den samlede fragt fremkommer således ved sammenlægning af fragtandelene.

I september 1959 nedsatte de nordiske jernbanestyrelser en komité for at undersøge mulighederne for en forenkling af tariffen med det formål, at den bedre end hidtil skulle være tilpasset de nuværende konkurrenceforhold.

Som et foreløbigt resultat af disse undersøgelser har komitéen foreslået de nordiske jernbanestyrelser, at der forsøgsvis for et år fra en del af den nordiske godstrafik — hovedsagelig for transporter af varearter, som i Nordisk godstariff henføres til de dyreste vognladningsklasser — indføres nordiske enhedstariffer i nabolandstrafik.

Efter enhedstarifferne regnes fragten igennem for hele transportstrækningen uden hensyn til grænseovergangene.

Forslaget er i princippet tiltrådt af alle fire nordiske jernbanestyrelser.

Arbejdet med den tekniske udformning af enhedstarifferne er i gang, og disse påregnes sat i kraft fra den 1. april 1964.

København, den 13. januar 1964

Kai Lindberg

Landsforeningen Danske Vognmænd:

— — — skal man meddele, at landsforeningen principielt kan tilslutte sig det ønske om enhedstarifering og ensartede konkurrencevilkår, som nævnte forslag er udtryk for.

København, 10. januar 1964

P. l. v.

Jørn Gundelach

F i n l a n d

Handels- och industriministeriet:

— — — meddelar handels- och industriministeriet såsom sitt utlåtande, att ministeriet omfattar den i förslaget framförda tanken, att möjligheterna att genomföra enhetligare transportavgifter på järnvägarna borde undersökas och utredas genom praktiska försök. För Finlands del ankommer handläggningen av ärendet och fattandet av beslut på kommunikationsmyndigheterna, varför ministeriets utlåtande endast är ett principutlåtande.

Helsingfors den 28 november 1963

T. A. Wiherheimo

Handels- och industriminister

Klas Bäckström

Regeringsråd

Järnvägsstyrelsen:

De nordiska ländernas järnvägsstyrelser tillsatte i september 1959 en kommitté för att undersöka möjligheter till samordning och förenkling av den Nordiska godstariffen närmast i sådant syfte, att den bättre än förut skulle vara anpassad för det nuvarande konkurrensläget. Kommittén har föreslagit, att man skulle göra ett minst ett år varande försök och att det skulle gälla för gods tillhörande de högre fraktklasserna. Försöket är föreslaget att utföras i trafiken mellan Finland och Sverige samt likaledes mellan de andra

nordiska länderna och Sverige. Vår järnvägsstyrelse har redan behandlat förslaget och för sin del meddelat den svenska järnvägsstyrelsen, att den är redo till det föreslagna experimentet. Järnvägsstyrelsen har föreslagit, att kommitténs förslag skulle försöksvis vara i kraft under år 1964. Det är dock uppenbart, att försöket knappast ännu kommer i gång vid årsskiftet, enär de nuvarande redovisnings-, bokförings- o a dyl bestämmelser först måste anpassas till brukliga för det nya försökssystemet. Dessa förberedelsearbeten fås utförda under de första månaderna nästa år, varefter den föreslagna tariffen kan tagas i bruk.

I detta sammanhang torde det vara skäl till att konstatera, att det förutom kommittéförslaget, även finns andra möjligheter att förenkla och utveckla den nordiska godstariffen. Som sådana kan nämnas bl a samordnandet av godsindelningen, transportsätten och bestämmelserna för beaktande av vikten. Inom kommittén har dessa frågor varit under behandling och är de alltförvarande under granskning. Som sådana faktorer, vilka försvårar tillkomsten av enhetliga tariffbestämmelser, kan nämnas bl a olika myntslag, förändringar i penningvärdet och olika geografiska lägen. I princip är järnvägsstyrelsen av den åsikten att de nordiska ländernas tariffer borde fås högsta möjliga grad samordnade.

Helsingfors den 10 december 1963

Direktör för tariffavdelningen *Mauno Laisaari*

Biträdande direktör *Yrjö Jalli*

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund och Finlands industriförbund:

Den nordiska tariffkommittén har undersökt frågan och i juli 1963 för de nordiska järnvägsstyrelserna föreslagit att man i experimentsyfte för särskilda varutrafikslag skulle börja tillämpa den av kommittén uppgjorda enhetstariffen. Detta förslag, som för närvarande behandlas av järnvägsstyrelserna, har emellertid inte tillsvidare offentliggjorts. Enligt uppgift av Finlands järnvägsstyrelse har kommittén rekommenderat, att man till en början i experimentsyfte skulle tillämpa enhetstariffen i den internordiska samtrafiken endast på sådana varor, som i Finland hör till tariffklass 4. Nämda enhetstariff skulle i praktiken innebära, att frakten för en försändning från ett nordiskt land till ett annat skulle räknas enligt den av kommittén föreslagna avgiftsskalan på basen av det sammanlagda järnvägsavståndet och icke, såsom i detta nu, såsom summan av de delfrakter, som räknas på basen av varje lands tariff och delavstånden. Den gemensamma avgiftsskala, som motsvarar den högsta tariffklassen skulle enligt uppgift för

Finlands vidkommande innebära i genomsnitt 10 % sänkning av nuvarande 4. klass frakter. Såsom växlingskurs har föreslagits 1 nmk = 1.6 Skr.

Vi konstaterar, att den föreslagna regleringen för Finlands vidkommande till en början skulle beröra en rätt liten del av hela godstrafiken. Enligt enhetstariffen skulle det vara lättare än tidigare för godsavsändaren att beräkna transportavgiften för godset på förhand. Likaså är det möjligt, att tariffen i ett flertal fall skulle leda till en liten minskning av transportavgifterna. I princip kan sålunda förslaget understödvas under förutsättning att samtrafikfrakterna icke till någon del skulle stiga avsevärt.

Vi har uppfattat enhetstariffen sålunda, att den för Finlands vidkommande närmast skulle tillämpas på direkta järnvägstransporter över Torneå—Haparanda, av vilka vår industri använder sig i jämförelsevis betydande utsträckning. Då det emellertid även förekommer järnvägssamtrafik över Åbo—Stockholm borde enligt vår uppfattning enhetstariffen jämväl tillämpas på dessa transporter åtminstone på så sätt, att de egentliga järnvägsavstånden skulle räknas ihop, oaktat däremellan förekommer sjötransport. Såvida de kostnader för överflyttninglastningar, som ansluter sig till nämnda fartygsfrakt och sjötransport fortfarande skulle debiteras särskilt, skulle den föreslagna enhetstariffen emellertid icke för transporter över Åbo—Stockholm innebära en väsentlig förbättring.

En annan reservation, som vi önskar göra, gäller förslagens inverknings på tarifferna för transporter inom landet. Dessa borde icke få stiga till följd av ibruktagandet av enhetstariffen. Likaså förutsätter vi, att de fraktavtal angående samtrafik som vår industri i detta nu har med Finlands och Sveriges statsjärnvägar, bibehålles oförändrade.

Helsingfors den 4 januari 1964

Finska träförädlingsindustriernas
centralförbund

Finlands industriförbund

(*sign.*)

Suomen kuorma-autoliitto r. y.

— — — meddelar vi att vi ansluter oss till Nordisk lastbil unions uppfattning, att de rikscentralorganisationer, som representerar den yrkesmässiga lastbilstrafiken, ej har något emot eller något förfång av att det ifrågavarande förslaget förverkligas. Nämnas bör, att liknande strävanden förefinnes även beträffande biltrafiken mellan de nordiska länderna, varvid ett avtal redan uppnåtts bl. a. beträffande trafiken Finland—Sverige.

Helsingfors den 17 december 1963

Högaktningsfullt
Toivo Ruotsalainen

N o r g e**Samferdselsdepartementet:**

Nordisk Tariffkomités forslag om gjennomregning av takstene i de nordiske land i den såkalte NET-tariffen er vedtatt av Hovedstyret for Statsbanene 18. desember 1963 og senere godkjent av Samferdselsdepartementet. Den vedtatte ordning er i samsvar med det forslag som er fremsatt av herrene Harry Klippenvåg og Hugo Osvald.

Oslo, 4. januar 1964

Trygve Bratteli

John H. Paxal

S v e r i g e**Järnvägsstyrelsen:**

Den kraftigt expanderande handeln mellan de nordiska länderna ställer allt större krav på en effektivt fungerande nordisk transportmarknad. De olika transportmedlen bör härvidlag ges möjlighet att göra effektiva insatser, vilket förutsätter att de får konkurrera med varandra på lika villkor.

I medlemsförslaget anføres olikhet i metoderna för fordons- och drivmedelsbeskattningen de nordiska länderna emellan som en hindrande faktor för en sådan konkurrens på lika villkor. Styrelsen instämmer häri.

För att minska riskerna för en snedvridning av transportstrukturen och för en instabilitet på transportmarknaden krävs det enligt styrelsens mening, att enhetligare regler införes för fordons- och drivmedelsbeskattningen inom Nordens länder och för trafik dem emellan. Styrelsen vill därför föreslå, att frågan om fordons- och drivmedelsbeskattningen inom Norden tas upp i Nordiska rådet eller på regeringsplanet.

För närvarande förändras den nordiska transportmarknaden snabbt, vilket endast delvis kan följas med tillgänglig statistik. Bristen på statistik är särskilt påtaglig när det gäller lastbilstrafiken. Styrelsen beklagar detta förhållande, särskilt som en undersökning av betingelserna för att enhetliggöra godstarifferna i trafik mellan de nordiska länderna bland annat måste bygga på förutsättningen, att transportmarknadens utveckling kan överblickas på ett tillfredsställande sätt. Styrelsen skulle därför gärna se, att Nordiska rådet verkar för att handels- och transportstatistiken förbättras bl. a. vad gäller fördelning på varuslag, transportmedel och transportavstånd.

Väsentliga fördelar har uppnåtts i den nordiska järnvägssamtrafiken genom att bestämmelser och fraktavgifter sedan ett antal år intagits i en tariffpublikation — den Nordiska godstariffen. Det har därvid lyckats järnvägsförvaltningarna att i ett flertal fall komma överens om enhetliga bestämmelser. Detta arbete fortsätter.

Fraktavgifterna för transportsträckan erhålles genom att summera ländernas inländska fraktavgifter. Detta innebär, att fraktavgifternas avståndsd regressivitet brytes vid gränsovergångarna. Dock reduceras härvid de inländska fraktavgifterna med ett belopp motsvarande järnvägarnas mindre kostnad för en avsändnings- och mottagningsterminal vid gränsen.

Styrelsen anser, att det bör vara ett mål för järnvägarna att i nordisk trafik införa tariffer med genomgående avstånds- och fraktberäkning. Härvid bör hänsyn tas till bl. a. transportavståndet, dettas fördelning, kostnaden och marknadsläget.

Problem av ekonomisk och tariffteknisk art försvårar emellertid en övergång till tariffer med genomgående avstånds- och fraktberäkning mellan de nordiska länderna. Detta beror bl. a. på olikheterna i ländernas nuvarande fraktnivåer och tariffutformning samt på det momentana bortfall av fraktintäkter, som dylika tariffer skulle föra med sig.

I princip har överenskommelser träffats mellan järnvägsförvaltningarna att på försök genomföra de av Nordiska tariffkommittén föreslagna nordiska enhetstarifferna. Officiell bekräftelse härpå har avgetts av danska, finska och svenska järnvägsförvaltningarna. Man kan räkna med att slutlig bekräftelse skall kunna lämnas även av NSB inom den allra närmaste tiden.

De nordiska järnvägsförvaltningarna har börjat arbetet med den tekniska utformningen av de nya tarifferna. Styrelsen beräknar att tarifferna skall kunna träda i kraft 1.4.1964. Då blir det möjligt att för viss del av den nordiska godstrafiken — i huvudsak för transporter av varuslag, som i den Nordiska godstariffen hänföres till de dyrare vagnslastklasserna — beräkna fraktavgifterna för hela transportsträckan utan hänsyn till gränserna.

Styrelsen kommer så snart som möjligt att försöka bilda sig en uppfattning om utfallet av de på försök införda enhetstarifferna. Inom styrelsen pågår arbetet att utvidga försökstariffen att omfatta ytterligare varuslag, för vilka en enhetstariff skulle kunna medföra ökad järnvägstrafik. Styrelsen vill bedriva detta arbete skyndsamt och återkommer med information om resultatet.

Stockholm den 31 december 1963

Vördsamt

Erik Upmark

Anders Ekelund

Kommerskollegium:

Trafikdelegationen har i sitt yttrande framhållit att eftersom Nordiska trafikkommitténs förslag ännu icke remissbehandlats, kunde trafikdelegationen icke närmare bedöma ifrågasatt tariffsättning men intog i princip en

positiv hållning till tanken på en samordning av de nordiska järnvägstaxorna för godstrafiken. Under förutsättning att de föreslagna taxorna komme att medföra sänkning eller i vart fall icke höjning av nu tillämpade tariffer i nordisk trafik har trafikdelegationen därför ingen erinran mot den angivna försöksverksamheten. Handelskamrarna i Stockholm, Karlstad, Gävle och Sundsvall har anslutit sig till trafikdelegationens synpunkter. Handelskamrarna i Malmö och Göteborg har anfört liknande synpunkter. Även handelskammaren i Luleå har tillstyrkt förslaget och har därvid beträffande järnvägen Boden—Narvik framhållit att gjorda undersökningar visat att en av anledningarna till den ringa godstrafiken vore bristen på direkta tariffer med genomgående avståndsberäkning i nordisk trafik. Systemet med sådana direkta tariffer skulle, enligt handelskammarens åsikt, säkerligen giva ökade impulser åt näringslivet i dessa trakter.

I likhet med de hörda organisationerna intar kollegium en i princip positiv hållning till tanken på en samordning av de nordiska godstaxorna. En förutsättning för en samordning bör dock enligt kollegii mening vara att en sådan åtgärd ur SJ:s synpunkt ter sig företagsekonomiskt berättigad och att den i varje fall icke på längre sikt leder till ett inkomstbortfall. Enligt vad kollegium under hand inhämtat från järnvägsstyrelsen är förslaget föremål för bearbetning inom järnvägsstyrelsen samt förhandlingar med de övriga nordiska järnvägsförvaltningarna och det förväntas att ett positivt resultat av dessa förhandlingar snart skall föreligga. Eftersom förslaget överlag innebär en sänkning av tarifferna, kan järnvägsstyrelsen självt besluta i enlighet därmed och det kan förväntas att ett beslut i ärendet kommer att föreligga under vårens lopp.

Med hänsyn till vad sålunda anförts förefaller det som om några särskilda åtgärder från Nordiska rådets sida icke erfordras för att påskynda ärendets behandling.

Stockholm den 19 december 1963

Anders Lindstedt

G. v. Wachenfeldt

Laila Larson

Handelskamrarnas nämnd har i skrivelse den 14 december 1963 hänvisat till yttrande av kommerskollegium.

Till kommerskollegium har remissvar inkommit från följande handelskamrar och från Näringslivets trafikdelegation.

Stockholms handelskammare, Handelskammaren i Gefle och Västernorrlands läns handelskammare har i skrivelse den 17 december, resp. 14 december 1963 hänvisat till yttrande av Näringslivets trafikdelegation (se nedan).

Handelskammaren i Göteborg:

I anledning härav får handelskammaren i ärendet anföra följande. Det remitterade medlemsförslaget utmynnar i en hemställan, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att i enlighet med Nordiska tariffkommitténs förslag, avgivet i juli 1963, försöksvis tillämpa ett system med enhetstariffer för vissa typer av godstrafik på järnväg som ett första steg i riktning mot åstadkommandet av en enhetlig nordisk godstariff. Handelskammaren har för sin del intet att erinra mot de synpunkter, som anförts i medlemsförslaget. Handelskammaren kan sålunda tillstyrka ett införande på försök av det förordade systemet med enhets-tariffer, under förutsättning att systemet blir så utformat, att därmed fördelar vinnes för den trafikerande allmänheten och att inga försvärande regler i förhållande till nuvarande villkor införes. Då Tariffkommitténs förslag emellertid ej varit tillgängligt för kammaren, har kammaren ej möjlighet att här yttra sig om enskildheterna i detta förslag.

Enligt vad handelskammaren inhämtat, har järnvägsförvaltningarna i berörda länder redan utarbetat ett förslag till en s. k. undantagstariff till den nordiska taxan, avseende stycke gods, med tänkt giltighet fr. o. m. den 1/4 1964. Eftersom undantagstariffen sålunda endast gäller stycke gods, torde den emellertid ge föga anvisning om enhetstariffsystemets för- och nackdelar i fråga om den avsevärt betydelsefullare vagnslasttrafiken.

Göteborg den 14 december 1963

För Handelskammaren i Göteborg

B. Thorburn

R. Uddenberg

Skånes handelskammare:

I medlemsförslaget framhålles att den för utredning av nordiska godstaxefrågor i september 1959 tillsatta Nordiska tariffkommittén nyligen till järnvägsstyrelserna i Danmark, Finland, Norge och Sverige överlämnat ett delbetänkande med förslag till vissa samnordiska tariffåtgärder gällande järnvägstrafiken. Betänkandet i fråga har ej varit föremål för remissbehandling, och Handelskammaren har därför icke tagit ställning till de i betänkandet behandlade frågorna. Enligt vad Handelskammaren erfarit pågår för närvarande överläggningar mellan järnvägsstyrelserna i de berörda länderna rörande förutsättningarna att få till stånd en sådan samordning. På nuvarande stadium synes det således svårt att bedöma vilka konkreta förslag till åtgärder som kan komma att föreligga då Nordiska rådet upptar medlemsförslaget till behandling. Handelskammaren vill emellertid framhålla, att

Handelskammaren i princip ställer sig positiv till sådana åtgärder för samordning av järnvägstaxorna som kan medföra en sänkning av befodringsavgifterna. Om något slutligt förslag till en sådan samordning tills vidare icke kan framläggas synes det naturligt, att dylika åtgärder genomföres på försök och att slutlig ställning tages sedan tillräcklig erfarenhet vunnits under en försökstid.

Malmö den 13 december 1963

Skånes handelskammare
omfattande Skåne och södra Halland

S. Hammarskiöld

Lars C. G. Samzelius

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare:

Inom handelskammarens verksamhetsområde finnes tvenne järnvägsförbindelser med annat nordiskt land, *dels* med Norge å linjen Boden—Narvik och *dels* med Finland över Haparanda.

Vid åtskilliga tillfällen har beträffande förstnämnda järnväg inom kammaren gjorts undersökningar huruvida en ökning av varuutbytet över Narvik kunde ernås för annan trafik än malmtrafik, särskilt under vintertid, då Bottenvikens hamnar voro tillfrusna. En av anledningarna till den ringa godstrafiken har därvid befunnits vara bristen på direkta tariffer med genomgående avståndsberäkning i nordisk trafik. Systemet med direkta tariffer skulle säkerligen giva ökade impulser åt näringslivet i dessa trakter. Beträffande malmtrafiken synes dess fraktavtal lösas efter andra linjer varför handelskammaren icke finner anledning här närmare beröra densamma.

För varuutbytet med Finland är det beklagligt med olika spårvidd i förhållande till övriga länder, vilket bl. a. medför fördyrande omlastningar i Haparanda. Önskemålet om samma spårvidd i Finland som i övriga nordiska länder framfördes här som en betydelsefull faktor i den samnordiska järnvägstrafiken.

Handelskammaren tillstyrker livligt förslaget om en enhetlig nordisk godstarriff. Det framlagda förslaget om vissa prov bör komma till stånd snarast.

Luleå den 6 december 1963

Norrbottnens och Västerbottnens
läns handelskammare

Oscar Nylander

Ake Tåhlin

Näringslivets trafikdelegation:

Trafikdelegationen har uppmärksammat att i motionen angivits att Nordiska Tariffkommitténs förslag i form av ett delbetänkande avgavs av kommittén till järnvägsstyrelserna i de fyra nordiska länderna i juli 1963. Detta delbetänkande har icke remissbehandlats. Anledningen härtill är förmodligen att förslaget internt närmare överväges inom respektive länders järnvägsstyrelser, och att det torde komma att medföra vissa fraktreduktioner av sådan natur som järnvägsstyrelsen normalt äger meddela.

Trafikdelegationen kan således icke närmare bedöma ifrågasatt tariffsättning men intar i princip en positiv hållning till tanken på en samordning av de föreslagna järnvägstaxorna för godstrafik. Under förutsättning att de föreslagna taxorna kommer att medföra sänkning eller i vart fall icke någon höjning av nu tillämpade tariffer i nordisk trafik har Trafikdelegationen därför ingen erinran mot den angivna försöksverksamheten.

Stockholm den 13 december 1963

Näringslivets trafikdelegation

Carl Petri

Gunnar Himmelstrand

Statens biltrafiknämnd:

Nämnden har med hänsyn till den korta remisstiden icke haft möjlighet att i detalj intränga i de kalkyler och därur härledda tariffer, som framlagts i det av förslagsställarna åberopade delbetänkandet. Förslaget avser emellertid icke permanenta bestämmelser utan endast genomförande på försök av vissa tariffåtgärder. Från de synpunkter, biltrafiknämnden har att företräda, föreligger ingen anledning till erinran häremot.

Stockholm den 10 december 1963

Statens biltrafiknämnd

Erik Montell

Viktor Tryselius

Sveriges industriförbund:

Enligt förslaget hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att i enlighet med ett förslag avgivet av Nordiska tariffkommittén i juli 1963, försöksvis tillämpa ett

system med enhetstariffer för vissa typer av godstrafik på järnväg som ett första steg i riktning mot åstadkommande av en enhetlig nordisk godstariff.

Den Nordiska tariffkommitténs förslag, som icke remissbehandlats, övervägas internt inom respektive länders järnvägsstyrelser. Förslaget kommer vidare sannolikt att medföra sådana fraktreduktioner, som järnvägsstyrelsen normalt äger meddela. Med hänsyn härtill vill Förbundet i förevarande sammanhang allenast understryka betydelsen för näringslivet av en samordning av järnvägstaxorna för godstrafik. En viss försöksverksamhet i enlighet med det remitterade förslaget kan därvid utgöra ett lämpligt första steg. Förbundet förutsätter dock att en sådan samordning medför sänkta eller i vart fall icke höjda taxor.

Stockholm den 18 december 1963

Sveriges industriförbund

Anders Rosenquist

Carl Anderberg

Svenska lasttrafikbilägareförbundet har i skrivelse den 17 december 1963 förklarat sig instämma i förslaget.

BILAGA 2

Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget

Nordisk Tariffkomité, som er nedsat af jernbanestyrelserne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, har sommeren 1963 til de fire styrelser afleveret 1. del af sin betænkning. Tariffkomiteen har for såvel vognladningsgods som for visse arter af stykgods foreslået ensartede nordiske jernbanetakster, hvor man ved afstandsberegningen ikke tager hensyn til grænsepassage. Tariffkomiteen har endvidere foreslået, at de nye takster forsøgsvis sættes i kraft ved bilaterale aftaler mellem landene. Samfærdelskomiteen finder, at forslaget som det første skridt henimod tilvejebringelsen af en egentlig nordisk enhedstarif bør føres ud i livet, og vil derfor anbefale, at rådet vedtager den i forslaget foreslåede rekommandation til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Urho Kähönen

Väinö Leskinen

Svend Horn

Nils Hønsvald

Jon Leirfall

Fritz Persson

Formand

Medlemsförslag

om viss revision av sjömansskattelagstiftningen

(Väckt av Sven Högström)

Nordiska rådet antog redan år 1954 en rekommendation, vari de nordiska ländernas regeringar uppmanades överväga spörsmålet om ingående av en konvention beträffande gemensamma regler för beräkningen av skatt för sjömän och för uppbörden av sådan skatt. Vid en sjömansskattekonferens i Köpenhamn år 1958 uppdrogs sedan de slutliga riktlinjerna härför. I avslutning till de nordiska ländernas därefter stiftade egna sjömansskattelagar kom de vid nämnda tillfälle gjorda överenskommelserna att bli bestämmande för praxis. De särskilda sjömansskattelagarna trädde i kraft räknat från den 1 januari 1959. Enligt sjömansskattelagarna utgör sjömansskatten en vid källan uppburen definitiv skatt och sjömännens inkomster ombord på fartyg beskattas uteslutande i det land fartyget tillhör.

Vid införandet av sjömansskatten som definitiv källskatt vållade frågan om skatteintäkternas fördelning mellan stat och kommun vissa svårigheter, då en differentiering av kommunandelen beroende på bosättningsorten för de skattepliktiga sjömännen icke syntes möjlig att genomföra. På grund härav stannade man vid en sådan ordning att kommunerna erhöll en schablonmässig andel av antingen sjömansinkomsten (t. ex. i Finland) eller sjömansskatten (t. ex. i Sverige). Gemensamt för samtliga nordiska sjömansskattelagar är, att på nordiska fartyg tjänstgörande utländska sjömans sjömansskatt tillfaller i sin helhet den stat, under vars flagga fartyget seglar. Denna sistnämnda regel, som uppenbarligen dikterats av praktiska skäl, har enligt de erfarenheter, man numera inhämtat av sjömansskattelagarnas tillämpning, medfört betydande olägenheter för sådana mindre kommuner, av vilkas manliga befolkning en betydande del får sin utkomst som sjömän ombord på andra nordiska länders än hemlandets fartyg. I Finland är det i synnerhet de åländska kommunerna, som i detta hänseende får vidkännas en avsevärd inkomstreducering i form av skattebortfall (*Se Tillägg*). Att frågan ej saknar betydelse även i övriga länder framgår av det faktum, att åren 1959—1960 tjänstgjorde c:a 7 600 nordiska sjömän på andra nordiska länders än sitt hemlands fartyg. De finländska sjömännens antal utgjorde härav c:a 2 200.

Tiden synes nu vara inne för en revision av de nordiska sjömansskattelagarna på denna punkt.

På grund av vad ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att snarast företaga en sådan revision av sjömansskattelagarna, att kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna utbetalas till sjömans hemkommun inom Norden även beträffande sådana nordiska sjömän, som är bosatta i annat nordiskt land än fartygets hemland.

Helsingfors den 4 november 1963

Sven Högström

TILLÄGG

PM angående skattebortfall för kommuner inom landskapet Åland på grund av att åländska sjömän tjänstgör på nordiska fartyg

I promemorian har beaktats beskattningen för år 1960, vad gäller Mariehamns stad och de femton landskommunerna i landskapet Åland.

Rent allmänt kan konstateras, att knappast någon sjöman från Åland varit anställd på danska eller norska fartyg, medan det efter genomgång av materialet bekräftades, att en relativt stor del av sjömännen tjänstgjort på svenska fartyg. Sålunda var de, som under längre eller kortare tid av året haft anställning på svenska fartyg, 275 till antalet, därav 143 hemmahörande i Mariehamn och 132 bosatta på den åländska landsbygden och i skärgården. Bland dessa sjömän var 145 gifta (101 bosatta i Mariehamn och 44 i landsorten) och hade en större eller mindre familj, som i huvudsak för sin försörjning varit beroende av sjömannens inkomster. Såsom däcksbefäl hade 81, respektive 36 eller totalt 117 sjömän tjänstgjort, såsom maskinbefäl 34, respektive 22 eller totalt 56, och såsom ekonomiföreståndare samt manskap 28, respektive 74 eller totalt 102 under detta år. Till större delen är det således fråga om utbildat befäl och i övrigt kvalificerade sjömän, som, fastän de tagit anställning på svenska fartyg, fortsättningsvis bor kvar i sina hemkommuner på Åland. Överhuvudtaget medräknades i utredningen endast sådana sjömän, som hade starka personliga förbindelser med hemorten.

Under år 1960 utgjorde de beskattningsbara inkomsterna, utom sjömansinkomsterna, i Mariehamns stad totalt 1 573 miljoner gamla mark (omkring 25,5 miljoner sv. kr.) och i landskommunerna tillsammans totalt 1 749

miljoner gamla mark (omkring 28,5 miljoner sv. kr.), eller sammanlagt 3 322 miljoner gamla mark (omkring 54 miljoner sv. kr.). Andelarna i sjömansskatten på finska fartyg utgjorde för berörda kommuner sammanlagt 40,6 miljoner gamla mark (cirka 660 000 sv. kr.), vilket belopp i stort sett torde motsvara en sjömansinkomst om högst 508 miljoner gamla mark (omkring 8,3 miljoner sv. kr.). De på svenska fartyg under samma tid förvärvade sjömansinkomsterna utgjorde i sin tur för i Mariehamn bosatta sjömän 131 miljoner gamla mark (2 137 879 sv. kr.) och för landskommunerna bosatta sjömän 72 miljoner gamla mark (1 172 189 sv. kr.) eller sammanlagt 203 miljoner (3 310 068 sv. kr.). Sålunda uppgick sjömansinkomsterna från svenska fartyg till drygt 6 % av de förutnämnda i kommunerna beskattningsbara inkomsterna, medan sjömansinkomsterna från finska fartyg uppgick till drygt 15 % jämfört på motsvarande sätt.

Mot bakgrunden av dessa uppgifter kan man mycket väl förstå skattebortfallets menliga inverkan på de åländska kommunernas ekonomi. Beloppsmässigt kan skattebortfallet för kommunerna tillsammans beräknas stiga till ungefär 20 miljoner gamla mark per år eller till cirka 325 000 sv. kr. Att antalet åländska sjömän, som tjänstgör på svenska fartyg, inte har minskat, sedan utredningen gjordes, utan snarare ökat, visar en i Mariehamn nyligen företagen undersökning, av vilken det framgick, att 166 sjömän från staden var mönstrade på svenska fartyg år 1962, mot — såsom redan nämnts — 143 under år 1960. I detta sammanhang kan dessutom framhållas, att sjöfarten är en av Ålands huvudnäringar och behovet av sjömän därför stort, vilket i sin tur gör, att de luckor, som på ovanrelaterade grunder uppkommer i den åländska handelsflottans sjömanskår, måste fyllas med sjömän från andra kommuner i Finland. Beträffande dessa sjömän blir det däremot aldrig tal om, att någon del av deras sjömansskatt skulle tillfalla landskapet Åland genom att rederierna har sitt säte i Mariehamn. Kommunandelen går givetvis i detta fall regelmässigt till vederbörande sjömans hemkommun i Finland.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté
över medlemsförslaget**

Med hänsyn till den väckta frågans komplicerade karaktär har det icke varit socialpolitiska niomannakommittén möjligt att till rådets tolfte session avsluta den förberedande behandlingen av det föreliggande förslaget om revision av den nordiska sjömansskattelagstiftningen. Kommittén får därför föreslå,

att Nordiska rådet vid sin tolfte session ville utan utskottsbehandling besluta att uppskjuta medlemsförslaget till en senare session.

Stockholm den 15 januari 1964.

Birger Andersson

Kjell Bondevik

Einar Gustafsson

Förman

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Medlemsförslag

om sänkt rösträttsålder i Norden

*(Väckt av Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Veikko Hyytiäinen,
Hertta Kuusinen och Gösta Rosenberg)*

I slutet av år 1944 sänktes i Finland åldersgränsen för valberättigade från 24 till 21 år. I samband med denna demokratiska reform framfördes från en del håll tvivelsmål om reformens ändamålsenlighet och farhågor i fråga om ungdomens samhälleliga mognad och omdömesförmåga.

Under de tjugo år, som har förflutit sedan dess, har flera statliga och kommunala val hållits i vårt land, vid vilka intet har framkommit, som skulle ha styrkt ovannämnda farhågor. Inte heller har några som helst andra olägenheter framkommit på grund av reformen. I dag är alla fullständigt ense om att ungdomen besitter den förmåga att bedöma vad samhällets fördel kräver, som fordras vid utövandet av rösträtt.

Under den senaste tiden har utvecklingen inom alla områden gått snabbt vidare och det har allmänt kunnat konstateras att ungdomen i det nutida samhället är socialt mera medveten och samhälleligt mera vaken än ungdomen för ett par tiotal år tillbaka. I en hel rad av länder har man dragit konsekvenserna härav och med gott resultat praktiserat en lägre rösträttsålder än hos oss. I andra länder pågår som bäst en undersökning i saken. Också i Finland håller uppfattningen om nödvändigheten av att sänka rösträttsåldern på att sprida sig inom allt vidare medborgarkretsar, och de politiska ungdomsorganisationerna har sedan flera år tillbaka uttalat sig för en sänkning av rösträttsåldern.

Då samhället på flera av livets olika områden uppställer samma krav och skyldigheter för ungdomen som för fullvuxna, innebär en sänkt rösträttsålder större rättvisa åt de unga samhällsmedborgarna och en vidare demokrati i det politiska livet.

Enligt undertecknades mening vore det därför på tiden att ta denna viktiga fråga till allvarlig omprövning i de nordiska länderna, vilket bäst torde kunna ske genom att frågan gemensamt behandlas inom Nordiska rådet.

Under hänvisning till vad som ovan sagts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en sänkning av rösträttsåldern.

Helsingfors i december 1963

Georg Backlund

Gunnar Henriksson

Veikko Hyytiäinen

Hertta Kuusinen

Gösta Rosenberg

*BILAGA 1***PM ang. bestämmelserna i de nordiska länderna rörande rösträtt
vid parlamentsval***Danmark*

Danmarks riges grundlov § 29, 1 st.:

Valgret til folketinget har enhver, som har dansk infødsret, fast bopæl i riget og har nået den i stk. 2 omhandlede valgretsalders (21 år), medmindre vedkommende er umyndiggjort. Det bestemmes ved lov, i hvilket omfang straf og understøttelse, der i lovgivningen betragtes som fattighjælp, medfører tab af valgret.

Finland

Riksdagsordningen § 6:

Valberättigad är envar finsk medborgare, såväl man som kvinna, som före valåret fyllt tjugooett år.

Valrätt tillkommer dock ej:

1) den, som står under förmynderskap;
2) den, som icke under de tre sistförflutna åren varit i landet såsom finsk medborgare mantalsskriven;

3) den, som för lösdriveri förordnats till arbetsanstalt eller i tvångsarbete, ända till utgången av det tredje året från det, då han från arbetsanstalten eller tvångsarbetet frigavs;

4) den, som dömts förlustig valrätt eller medborgerligt förtroende eller förklarats ovärdig att nyttjas i landets tjänst eller att föra annans talan vare sig domen är slutlig eller ej; samt

5) den, som övertygats att hava vid riksdagsmannaval köpt eller sålt röst eller gjort försök därtill, eller på flere än ett ställe avgivit sin röst, eller genom våld eller hot stört valfriheten, ända till utgången av det sjätte kalenderåret efter det, då slutlig dom i saken gavs.

Island

Islands grundlag § 33:

Valrätt vid val till altinget har alla män och kvinnor, som är 21 år eller äldre, när valet äger rum, har medborgarskap här i landet och har varit bosatta i landet de senaste fem åren före valet. Dock har ingen valrätt, som inte har obefläckat anseende och inte råder över sin egendom.

Gift kvinna anses råda över sin egendom, även om hon har egendomsgemenskap med sin make. I lagen om val gives utförligare regler för val till altinget.

Norge

Kongeriget Norges Grundlov § 50, 1 st.:

Stemmeberettigede ere de norske Borgere, Mænd og Kvinder, som have fyldt 21 Aar, have været bosatte i Landet i 5 Aar og opholde sig der.

§ 53

Stemmeret tabes:

- a) ved Domfældelse for strafbare Handlinger overensstemmende med, hvad derom i Lov bestemmes;
- b) ved at gaa i fremmed Magts Tjeneste uden Regjeringens Samtykke;
- c) (oppevet)
- d) ved at overbevises om at have kjøbt Stemmer, solgt sin egen Stemme eller stemt i flere end een Valgforsamling;
- e) ved Umyndiggjørelse.

Sverige

Riksdagsordningen § 16, 1 och 2 st.:

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugooett års ålder.

Valrätt må dock ej utövas av den som står under förmynderskap.

Stockholm den 20 december 1963

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté över medlemsförslaget

Af de foreliggende oplysninger fremgår det, at valgretsaldere i samtlige nordiske lande er 21 år. En ændring heraf kræver i Island og Norge ændring af grundlovene, og i Danmark vedtagelse ved folkeafstemning. Komiteen kan ikke på det foreliggende tage stilling til, hvorvidt det er motiveret at nedsætte valgretsaldere, og kan ikke bedømme, hvilke politiske muligheder der i bekræftende fald måtte foreligge for at foretage en nedsættelse. Man skal dog pege på, at det i Danmark, hvor valgretsaldere indtil 1953 var 25 år, derefter 23 år og fra 1961 21 år, kan være vanskeligt efter så kort et åremål at gennemføre en yderligere nedsættelse af valgretsaldere.

Imidlertid er det komiteens opfattelse, at spørgsmålet om, hvilken aldersbetingelse der i henhold til de respektive landes forfatningslovgivninger bør kræves opfyldt for opnåelse af valgret til parlamenterne, ikke er en sag, der har fællesnordisk interesse, og komiteen mener ikke, at man fra rådets side bør tilkendegive nogen mening om, at valgretsaldere bør sænkes.

Komiteen indstiller herefter,

at rådet ikke foretager videre i anledning af det fremsatte medlemsforslag.

København, den 29. januar 1964

Holger Eriksen

Erkki Hara

Nils Hønsvald

Harras Kyttä

Johan Møller Warmedal

Knud Thestrup

Formand

Reservation

av *Emil Ahlqvist* och *Ingrid Gärde Widemar*, vilka anført:

Rösträttsåldern är för närvarande i samtliga nordiska länder 21 år. Dock råder den olikheten mellan länderna att det i Finland och Sverige fordras att denna ålder skall ha uppnåtts året före det att valet äger rum. Förrättas valet på hösten, innebär denna regel att rösträttsåldern i realiteten är cirka 21 3/4 år.

Onekligen tala åtskilliga skäl för någon jämkning nedåt av rösträttsåldern. Ungdomens tidigare mognad är ett faktum, från vilket man ej kan bortse. Med hänsyn till de krav, som numera ställas på ungdomarna från samhällets sida, är det ej heller omotiverat att ungdomarna tillåtas taga aktiv del i samhällets utformning tidigare än förut varit fallet.

Det har ifrågasatts huruvida frågan om rösträttsåldern är att anse som ett nordiskt spørsmål. Enligt vår mening måste rösträttsåldern ses i sammanhang med myndighetsåldern. Detta samband betonades också av juridiska niomannakommittén, då den i fjol hade att taga ställning till ett förslag om sänkning av myndighetsåldern (se Nordisk Råd 1963, s. 416). Då kommittén då avstyrkte en undersökning om sänkning av myndighetsåldern, uttalade den nämligen att, om förslag om sänkning av rösträttsåldern framkom, frågan om sänkning av myndighetsåldern möjligen kunde bli aktuell. Vi befinna oss nu i detta läge, sedan förevarande medlemsforslag väckts i rådet. Med hänsyn till att myndighetsåldern regleras i lagstiftning, som är av gemensamt nordiskt ursprung, torde hela frågekomplexet om rösträtts- och myndighetsåldrarna böra betraktas som ett spørsmål med nordiska aspekter, vilket lämpligen bör behandlas i Nordiska rådet.

I något eller några av de i rådet samverkande länderna torde frågan om ändrad rösträttsålder för närvarande sakna större politisk aktualitet. Denna omständighet synes dock icke utgöra något avgörande hinder för att gemensamt taga upp frågan till principiellt och förutsättningslöst övervägande. Full samtidighet vid en framtida ändring kan av flera skäl ej uppnås. På grund av att frågan om rösträttsåldern i flertalet av länderna är en grundlagsfråga, måste en eventuell ändring på denna punkt beräknas taga avsevärd tid. En framtida reform torde därför redan av tekniska skäl

komma att genomföras vid växlande tidpunkter. Frågans olika grad av aktualitet i nuläget kan under sådana omständigheter ej utgöra något principiellt hinder för sakens behandling i rådet.

Rent tekniskt kan en jämkning nedåt av rösträttsåldern tänkas företagen på olika sätt. Vad gäller Finland och Sverige kan en anpassning ske till den lagstiftningsmetod som på detta område brukas i övriga länder och rösträtt ges envar så snart han fyllt 21 år. Möjligt är också att i alla länderna generellt nedsätta den ålder, vid vilken rösträtt skall inträda, efterhand som förutsättningar härför föreligga. Kommittén saknar anledning att ingå närmare på dessa metodfrågor. Vid den allmänna undersökning, som enligt vår mening bör komma till stånd, få givetvis även dylika problem närmare övervägas.

Under hänvisning till det anförda få vi föreslå,

att rådet beslutar rekommendera regeringarna att företaga en undersökning av möjligheterna att sänka rösträttsåldern i de nordiska länderna, varvid rösträttsålderns sammanhang med myndighetsåldern särskilt bör beaktas.

BILAGA 3

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

— — — skal man meddele, at den danske regering intet har at indvende imod, at spørgsmålet tages op til nærmere undersøgelse.

Om den i Danmark gældende valgrets alder skal man oplyse følgende:

Under behandlingen af spørgsmålet om betingelserne for valgret til folketinget i forfatningskommissionen af 1946, hvis arbejde dannede grundlag for den gældende grundlov af 5. juni 1953, kunne være 21 eller 23 år. Det blev derfor besluttet at lade dette spørgsmål afgøre ved en folkeafstemning, der fandt sted den 28. maj 1953 og resulterede i en fastsættelse af valgrets alderen til 23 år.

I en mindretalsbetænkning til forfatningskommissionens betænkning havde et enkelt medlem af kommissionen givet udtryk for, at valgrets alderen til alle offentlige forsamlinger og råd principielt burde være 18 år.

I folketingsåret 1960/61 fremsatte regeringen forslag til lov om nedsættelse af valgrets alderen til 21 år, blandt andet under henvisning til, at valg-

retsalderen herved ville falde sammen med den almindelige myndighedsalder. Dette lovforslag opnåede flertal ved en folkeafstemning, der fandt sted den 30. maj 1961. Lovforslaget ophøjedes til lov den 16. juni 1961 og har siden været gældende.

Det bemærkes, at ifølge grundlovens § 29, stk. 2, kan ændring af den til enhver tid gældende valgretsalder ske ved lov. Et af folketinget vedtaget forslag til en sådan lov kan dog først stadfæstes af kongen, når bestemmelsen i overensstemmelse med grundlovens § 42, stk. 5, har været undergivet en folkeafstemning, der ikke har medført lovforslagets bortfald.

København, den 6. februar 1964

Lars P. Jensen

Henrik Nielsen

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

Medlemsforslaget om senking av stemmerettsalderen (sak A 44) har vært forelagt for samtlige norske politiske partier. Man har mottatt uttalelser fra Sosialistisk Folkeparti, Venstre, Høyre og Norges kommunistiske parti. Fotokopi av uttalelsene følger vedlagt i to eksemplarer.

Man nevner til orientering at det ved kongelig resolusjon 24. november 1961 ble oppnevnt et norsk utvalg til å utrede spørsmålet om å sette ned stemmerettsalderen ved stortings- og kommunevalg. Utvalget rekner med at det snart vil kunne avgi innstilling.

Oslo, 5. februar 1964

Stein Rognlien

Arne Christiansen

Høyres landsstyre:

Høyres landsstyre vil i den anledning peke på, at spørsmålet om en nedsettelse av stemmerettsalderen reiser vesentlige prinsipielle spørsmål. En tilfredsstillende behandling har ikke kunnet slutføres med den korte tid som har stått til disposisjon. På denne bakgrunn finner Høyres landsstyre det ikke riktig å avgi en uttalelse som vil kunne oppfattes som retnings-

givende for partiets representant i det nedsatte utredningsutvalg, og i Nordisk Råd.

Oslo, 3. februar 1964

for Høyres landsstyre

Sven Stray

Viseformann

Kåre Willoch

Norges venstrelag:

Venstre er enig i at spørsmålet om senking av stemmerettsalderen blir utredet og vurdert.

Oslo, 31. januar 1964

Norges venstrelag

Bent Røiseland

Sosialistisk folkeparti:

Sentralstyrelse vedtok å svare med å henvise til SFs arbeidsprogram vedtatt på landsmötet 17.—18. juni 1961 som gjelder for inneværende stortingsperiode.

I programmet heter det under kapitlet »Demokratiske reformer og rettigheter»:

»Stemmerettsalderen må settes til 18 år».

Oslo, 28. januar 1964

Med hilsen
Sosialistisk folkeparti
Sentralstyret

Berge Furre

Sekretær

Norges kommunistiske parti:

Norges kommunistiske parti er enig med forslagsstillerne i at stemmerettsalderen nå bör settes ned. Det er uten tvil slik at ungdommen i dag

modnes i en tidligere alder enn tilfelle var för. De unge av i dag er i stor utstrekning sterkt interessert i politiske spørsmål og bör da også få höve til å delta som velgere og som valgte representanter i det politiske liv. Det vil også öke deres politiske ansvarsfölelse.

Norges kommunistiske ungdomsforbund har sammen med andre ungdomsorganisasjoner fremmet krav om senking av stemmerettsalderen til 18 år. Vi har ikke tatt standpunkt til spørsmålet om hvor en ny aldersgrense for stemmerett i dag bör settes, men vil generelt gi uttrykk for sympati med nevnte forslag.

Når innstillingen foreligger fra det i Deres skriv nevnte utvalg vil vi gjerne få höve til påny å avgi uttalelse i saken. Vi går ut fra at det norske utredningsarbeidet blir påskyndet slik at forslag til nödvendig grunnlovsending om stemmerettsalderen ved stortingsvalg kan fremmes i inneværende stortingssesjon.

Behandlingen av spørsmålet i Nordisk Råd og forslaget om en felles nordisk utredning tar sikte på å påskynde lösningen av spørsmålet i alle nordiske land. Behandlingen på nordisk plan må derfor selvsagt ikke före til utsettelse av sakens behandling i land hvor den allerede er tatt opp til utredning.

Oslo, 4. februar 1964

Jørgen Vogt

Medlemsförslag

om inrättande av en nordisk kommission för trafiksamarbete

*(Väckt av Vagn Bro, Leif Cassel, Svend Horn, Nils Hønsvald och
Aksel Larsen)*

Ved Nordisk Råd's tre første sessioner blev de foreliggende sager fordelt på fire udvalg, nemlig det juridiske udvalg, kulturudvalget, det socialpolitiske udvalg og det økonomiske udvalg. De sager, som vedrørte samfærdselen, blev som hovedregel behandlet i det økonomiske udvalg, men da arbejdsbyrden for dette udvalg derved blev for stor, har man fra og med rådets 4. session endvidere nedsat et trafikudvalg, således at sagerne på de otte sidste sessioner har vært fordelt på fem udvalg. Trafiksagerne har imidlertid indtaget en særstilling, for så vidt der ikke har været noget rådsorgan, som har arbejdet med disse sager imellem sessionerne. Indtil 1957 arbejdede den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. med sagområdet. Denne komité blev i overensstemmelse med Nordisk Råd's rekommandation nr. 1/1957 afløst af Nordisk Samfærdselskomité, der ligesom den førstnævnte er en af regeringerne nedsat komité med parlamentarikere som medlemmer. Nordisk Samfærdselskomité har siden 1962 tillige fungeret som nimanndskomité for Nordisk Råd. Der har imidlertid ikke eksisteret noget statsligt organ bestående af særligt sagkyndige embedsmænd til at varetage det nordiske samarbejde i samfærdselsspørgsmål på samme måde som Nordisk Kulturkommission, Nordisk socialpolitisk komité, Kontaktmændene for nordisk samarbejde på lovgivningens område eller Nordisk økonomisk samarbejdsudvalg har varetaget samarbejde på de øvrige fire sagområder.

Såfremt Nordisk Råd på sin 12. session i februar 1964 beslutter at antage ændrede arbejdsformer for Nordisk Råd i overensstemmelse med medlemsforslaget herom (Sag A 24/1964), vil den ordning, som ifølge pressekommunikéet fra mødet mellem de nordiske landes statsministre og Nordisk Råd's præsidium i september måned 1963 er tiltrådt af statsministrene som en prøveordning, medføre, at en stor del af Nordisk Samfærdselskomité's arbejde overgår til Nordisk Råd's trafikudvalg, og der vil for det øvrige arbejde let kunne blive tale om dobbeltarbejde, hvis to parlamenta-

riske organer mellem rådssessionerne skal beskæftige sig med samfærdsels-sager. Det er derfor vægtige grunde til nu at søge det nordiske samarbejde på samfærdselens område lagt i samme rammer som samarbejdet inden for de fire andre områder, hvori Nordisk Råd's arbejde er opdelt. Man vil derfor foreslå, at Nordisk Samfærdselskomité nedlægges, og at der i stedet for oprettes en kommission af embedsmænd fra de ministerier, under hvis forretningsområde samfærdselssager henhører. Til en sådan ny kommission vil det være naturligt at knytte Nordisk Samfærdselskomité's sekretariat for at drage nytte af den erfaring, som her er samlet.

En af kommissionens opgaver vil blive at videreføre undersøgelserne i de sager, som er rejst af Nordisk Samfærdselskomité, og som ikke er taget op i Nordisk Råd eller rådets udvalg. Nordisk Råd's trafikudvalg vil under eventuelt ændrede arbejdsformer ved behandlingen af de fleste sager have behov for adgang til sagkyndig bistand, og det må anses for hensigtsmæssigt, at der gives trafikudvalget mulighed for at foretage direkte henvendelse til kommissionen herom. Forslagsstillerne anser det hensigtsmæssigt, at kommissionen ikke får for stort omfang, men at den får adgang til at supplere sig med særligt sagkyndige eller nedsætte udvalg, hvor dette findes hensigtsmæssigt ved behandling af enkelte spørgsmål. I øvrigt bør kommissionen bemyndiges til at optage sager på eget initiativ.

Under henvisning til det foran anførte skal vi derfor henstille,

at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at ophæve Nordisk Samfærdselskomité og i stedet for nedsætte en af embedsmænd bestående kommission til at varetage det nordiske samarbejde i samfærdselsspørgsmål.

Oslo, den 2. december 1963

Vagn Bro
Nils Hønsvald

Leif Cassel

Svend Horn
Aksel Larsen

*BILAGA 1***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget**

Under forudsætning af, at Nordisk Råd beslutter at antage ændrede arbejdsformer for rådet i overensstemmelse med det herom fremsatte medlemsforslag (Sag A 24/1964), hvilken ordning indebærer, at Nordisk Samferdselskomité — for så vidt angår arbejdet med Nordisk Råd's sager — vil blive afløst af rådets trafikudvalg, kan samferdselskomiteen anbefale, at den foreslåede rekommandation, hvorefter der skal nedsættes en embedsmandskommission til at varetage det nordiske samarbejde i samferdsels-sager, vedtages. Man vil imidlertid finde det hensigtsmæssigt, at Nordisk Samferdselskomité ikke bliver ophævet, før den har afholdt et fællesmøde med embedsmandskommissionen, som må overtage en del af samferdselskomiteens løbende sager.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

*BILAGA 2***Yttranden över medlemsförslaget**

D a n m a r k

Statsministeriet:

Statsministeriet skal for sit vedkommende udtale, at man — såfremt Nordisk Råd antager ændrede arbejdsformer i overensstemmelse med det til 12. session indbragte medlemsforslag (Sag A 24/1964) — finder, at trafik-samarbejdet mere hensigtsmæssigt vil kunne varetages af en lille embeds-

mandskommission end af Nordisk Samfærdselskomité, og at man er rede til at drøfte de fremtidige samarbejdsformer med de øvrige lande.

København, 8. februar 1964

P. m. v.

J. Elkjær Larsen

Finansministeriet:

— — — skal man meddele, at departementet intet har at erindre mod forslagens gennemførelse.

Man vil dog ikke undlade at påpege, at der eksisterer et nært samarbejde mellem de nordiske toldstyrelser i Det nordiske Toldsamarbejdsråd og de under dette hørende udvalg. Sager, der alene er af toldmæssig interesse, bør derfor efter departementets opfattelse fortsat behandles af dette råd og dets udvalg.

København, den 7. februar 1964

A. Presterud

Justitsministeriet har i skrivelse av den 8 januari 1964 meddelat sig tillstyrka förslaget.

Handelsministeriet:

Handelsministeriet finder intet at erindre imod forslaget om ophævelse af Nordisk Samfærdselskomité, eller imod at der nedsættes en af embedsmænd fra de nordiske lande bestående kommission til varetagelse af det nordiske samarbejde i samfærdselsspørgsmål.

Da rammerne for den omhandlede kommissions arbejde ikke ses at være nærmere afstukket, skal man dog henstille, at skibsfartspolitiske spørgsmål og tekniske søfartsspørgsmål ikke inddrages under kommissionens arbejde, idet der på disse områder, der i øvrigt er af internationell karakter, allerede finder et intimt nordisk samarbejde sted mellem de nordiske søfartsadministrationer.

København, den 3. februar 1964

(sign.)

Ministeriet for offentlige arbejder:

— — — skal man herved meddele, at ministeriet for offentlige arbejder kan tiltræde medlemsforslaget, for så vidt angår ophævelsen af Nordisk Samfærdselskomité; men at man under de foreliggende forhold ikke finder, at der foreligger noget behov for oprettelsen af en af embedsmænd bestående nordisk kommission for trafiksamarbejde. Man mener, at den fornødne bistand fra rådet mest hensigtsmæssigt vil kunne ydes af de respektive trafikministerier uden nogen særlig embedsmandskommission.

København, den 4. februar 1964

(*sign.*)

Medlemsförslag

om nordiskt forsknings-samarbete

(Väckt av Jean Braconier och Hugo Osvald)

Nordiska rådet har under sin mer än tioåriga verksamhet antagit ett flertal rekommendationer, som syftar till att stärka och utvidga det nordiska samarbetet på forskningens område. Rekommendationerna har i allmänhet avsett konkreta samarbetsuppgifter inom speciella forskningsfält, och flera betydelsefulla resultat har här kunnat noteras. I enlighet med en rekommendation från rådet upprättades år 1957 Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik — NORDITA — som är knutet till Köpenhamns universitets institut för teoretisk fysik. Vidare har genom rådets initiativ nyligen upprättats ett nordiskt sjörättsinstitut i Oslo. Andra exempel är Nordiska journalisthögskolan i Århus och Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. I vissa rekommendationer har rådet ifrågasatt mera allmänna åtgärder för samordning av forskningen. På denna senare punkt har emellertid resultaten låtit vänta på sig. I det följande lämnas en redogörelse för de initiativ rådet tagit och för de åtgärder regeringarna vidtagit i anledning av dessa.

1953

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

att bemyndiga Nordiska kulturkommissionen att om möjligt före Nordiska rådets session 1954 undersöka möjligheterna att genom forsknings-, undervisnings- och liknande institutioner tillgodose gemensamma nordiska behov

samt att utse sakkunniga, som kan fungera som en rådgivande instans i fråga om utbyggandet av vetenskapliga institutioner i de nordiska länderna (rek. nr 8/1953).

1954

Regeringarna meddelar Nordiska rådet, att Nordiska kulturkommissionen omorganiserats och förstärkts samt att regeringarna inte avser att låta vidtaga den i 1953 års rekommendation nämnda undersökningen, då att utföra en sådan ingår som en del av kulturkommissionens verksamhetsuppgifter.

De nordiska undervisningsministrarna uttalar vidare att några särskilda sakkunniga i enlighet med 1953 års rekommendation inte kom-

mer att tillkallas; kulturkommissionens vetenskapliga sektion skall vara det organ, som ombesörjer samarbetet.

1955

Nordiska rådet avskriver 1953 års rekommendation så vitt avser den föreslagna undersökningen.

1956

Regeringarna meddelar ånyo Nordiska rådet, att de ej har för avsikt att vidta några särskilda åtgärder i anledning av 1953 års rekommendation.

1957

Nordiska rådet avskriver på förslag av sitt kulturutskott 1953 års rekommendation i dess helhet.

1958

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företa regelbundna och ingående undersökningar av samarbetsmöjligheterna beträffande utbyggnaden av universitet och högskolor med utgångspunkt från departementens behandling av dessa institutioners petita och med stöd av utredningsarbete utfört av Nordiska kulturkommissionens vetenskapliga sektion (rek. nr 12/1958).

1959

Undervisningsministrarna anmodar berörda myndigheter och utredningsorgan samt Nordiska kulturkommissionen att vara uppmärksamma på de samarbetsmöjligheter som omnämnes i 1958 års rekommendation.

Nordiska rådet avskriver 1958 års rekommendation.

1960

Nordiska rådet återupptar 1958 års rekommendation till ny behandling.

1961

Nordiska rådet rekommenderar vid nionde sessionen i februari regeringarna

att under medverkan av Nordiska kulturkommissionen och i samråd med rådets kulturutskott med sikte på rådets tionde session utarbeta en programskiss för de närmaste tre årens utbyggnad av samarbetet mellan de nordiska ländernas högre undervisnings- och forskningsinstitutioner med förslag till prioritering av de olika åtgärderna

samt att före rådets tionde session överväga formerna för en utbyggnad av ett permanent organ, som ansvarigt inför de nordiska undervisningsministrarna skall ha till uppgift att planlägga en systematisk arbetsfördelning inom alla områden av forskning och vetenskaplig utbildning i Norden (rek. nr 10/1961).

Nordiska rådet avskriver 1958 års rekommendation, då dess syfte anses täckt av den nya rekommendationen.

Undervisningsministrarna påtar sig vid ett möte i mars ansvaret för utarbetandet av en översikt av den aktuella utbyggnadssituationen beträffande den högre utbildningen och forskningen. De uttalar sin avsikt att vid ett möte hösten 1961 på grundval av översikten fatta beslut om den i 1961 års rekommendation nämnda programskissen. Sedan undervisningsministrarnas översikt utarbetats innehållande bl. a. en redogörelse för genomförda och planerade utbyggnadsåtgärder samt vissa förslag till samsamarbetsåtgärder inom särskilda fackområden, fastslår *undervisningsministrarna* vid ett möte bl. a., att frågan om planläggning, koordinering och genomförande av aktuella samsamarbetsåtgärder på den högre utbildningens och forskningens område skall handläggas omedelbart av dem.

1962

Nordiska rådets kulturutskott konstaterar vid tionde sessionen, att den i 1961 års rekommendation efterfrågade treårsöversikten ej utarbetats samt att regeringarna icke har för avsikt att upprätta det permanenta organ, som nämnes i rekommendationen.

1963

Undervisningsministrarna uttalar i en rapport till Nordiska rådet bl. a. att det varken är lämpligt eller praktiskt att söka binda utvecklingen av samarbetet till ett tidsbestämt program. Det lämpligaste förfarandet anser de i stället vara att taga upp de enskilda frågorna i samarbete med fackfolk på berörda områden alltefter som utvecklingen gör detta önskvärt eller nödvändigt. De hänvisar till en planerad omorganisation av Nordiska kulturkommissionen. Omorganisationen innebär att kommissionens karaktär av regeringsorgan skall understrykas kraftigare än tidigare. Bland ledamöterna i varje sektion från varje land skall ingå en ämbetsman, som på det nationella planet i ansvarig ställning arbetar med sådana frågor, som det nordiska och internationella samarbetet avser.

Nordiska rådets kulturutskott uttalar, att treårsplanen är en mindre lämplig form än den som förordas av undervisningsministrarna. Utskottet finner att samarbetets uppläggning utgör en fullt tillfredsställande grundval för det vidare arbetet.

Av den ovanstående redogörelsen finner man, att de tio årens arbete i rådet inte lett till några påtagliga resultat, såvitt gäller en mer samordnad planering av forskningen i Norden. År 1953 hänsköts planeringsfrågorna från regeringarna till kulturkommissionen. Sedan de vandrat runt på olika håll, är de år 1963 åter tillbaka hos kulturkommissionen.

Det är beklagligt att en effektiv samordning av forskningsplaneringen ännu inte kommit till stånd, då så mycket står att vinna genom ett vidgat samarbete. Den senaste tidens snabba utveckling har kommit de små nordiska ländernas möjligheter att var för sig på alla områden utbilda forskare och anvisa medel till en allt dyrare forskning att framstå som alltför ringa. Det borde vara naturligt att betrakta Norden som en enhet ur forskningssynpunkt.

En icke oviktig anledning till att samarbetet gått så trögt är säkert, att det är svårt att nå enighet mellan stridiga nationella intressen. Inom forskningskretsar är man många gånger ense om att ett samarbete ur allas synpunkt skulle vara gagneligt, men det visar sig oftast hart när omöjligt att bli överens om i vilket land eller i vilka länder de aktuella forskningsuppgifterna skall handläggas. Det bästa sättet att praktiskt lösa detta problem vore otvivelaktigt att skapa något slag av pool för aktuella forskningsprojekt av sådan karaktär, att de lämpligen kan lösas genom nordiskt samarbete. Tid efter annan skulle, då ett tillräckligt antal projekt samlats i en dylik pool, dessa kunna fördelas »rättvist» mellan länderna under hänsynstagande till berättigade nationella anspråk.

Det torde närmast få ankomma på de nordiska ländernas regeringar att samla väl utarbetade projekt rörande forskningssamarbete, som med fördel skulle kunna tillföras en sådan pool.

Det ovan skisserade samarbetet borde kunna bli utomordentligt värdefullt. För närvarande händer det inte sällan, att samma eller likartade forskningsuppgifter utförs på flera håll i de nordiska länderna, samtidigt som resurserna är otillräckliga för andra viktiga uppgifter. Ett närmare samarbete borde möjliggöra en mer effektiv forskning genom att forskningsuppgifterna kunde förläggas till det land eller de länder, som i varje särskilt fall har de största förutsättningarna att lösa dem.

För att den nordiska forskningspoolen skall kunna bli ett verksamt instrument, kräves att finansieringsfrågorna får en tillfredsställande lösning. Det finns anledning att här knyta stora förhoppningar till det regeringsförslag om en gemensam nordisk kulturfond, som Danmarks regering ställt i utsikt till Nordiska rådets tolfte session. Syftet med fonden torde bl. a. vara att underlätta igångsättandet av gemensamma nordiska forsknings- och utbildningsprojekt.

Vi får sålunda hemställa,

att Nordiska rådet vill rekommendera regeringarna att i en nordisk pool samla gemensamma forskningsprojekt och att därpå fördela dem mellan länderna på lämpligt sätt.

Stockholm den 13 december 1963

Jean Braconier

Hugo Oswald

BILAGA

**Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över
medlemsförslaget**

Frågan om det nordiska forskningssamarbetet, vilket aktualiseras genom nu förevarande medlemsförslag, har behandlats i Nordiska rådet vid upprepade tillfällen alltsedan dess tillkomst, såsom också framgår av medlemsförslaget. Rådet har därvid gjort olika uttalanden.

En utförlig redogörelse för uppgifterna för ett nordiskt samarbete beträffande forskning och högre utbildning lämnades i det meddelande, som de nordiska regeringarna gemensamt avgav till Nordiska rådets tionde session. (Rapport om nordiskt samarbete om högre utbildning och forskning, Nordiska rådet 1962 s. 1317—1339.) I denna indelas uppgifter, lämpade för samarbete, i olika kategorier. Skillnad göres mellan samarbetet på specifika och på centrala fackområden. Som en särskild grupp har behandlats samarbetsåtgärder, vilka går över ämnesgränser och berör sådana allmänna frågor som nya undervisnings- och studieplaner, undervisningens organisation, hjälpmedel i undervisningen och studierådgivning. Vad angår själva forskningssamarbetet understrykes behovet av sådant vad gäller specifika fack på specialområden och beträffande »sällsynta» ämnen, bl. a. nämnes keltiska, medicinens historia etc. På andra områden anses ett samarbete vara personalmässigt eller ekonomiskt betingat, t. ex. vad gäller delar av den högre tekniska utbildningen. Slutligen nämns också möjligheterna till samarbete på helt nya forskningsområden. I rapporten betonas att vad gäller vissa ämnen måste länderna uppenbarligen småningom bygga upp egna nationella anstalter, varför ett samarbete har temporär karaktär.

Samma fråga berördes också i den undervisningsministrarnas rapport rörande Nordiska kulturkommissionens arbetsuppgifter och verksamhetsformer, som lämnades till rådet inför dess elfte session (se Nordiska rådet 1963 s. 1272 f.). I denna rapport behandlas, om än mera i förbigående, samarbetsuppgifterna. Dessa anses vara tämligen givna med hänsyn till att de nordiska länderna stå inför relativt likartade problemställningar beträffande de samhällseliga insatserna inom kultursektorn. Men det framhålls, att urvalet av samarbetsprojekten bör ske med en tillfredsställande konkretion och koncentration.

Av intresse är att till rådets tolfte session 1964 Nordiska kulturkommissionen i sin berättelse (se sak C 2/1964) lagt fram vissa programmatiska synpunkter på forskningssamarbetet. I denna rapport heter det bl. a.

Nordiskt samarbete beträffande högre utbildning och forskning bör vara grundat i och överensstämmande med den nationella politik som varje enskilt land bedriver. Utbyggnader av de högre utbildningsanstaltens kapacitet i centrala ämnen betraktas — men hänsyn till den likartade efterfrågesituationen i alla länderna — i första hand som en nationell uppgift, vilken varje land med all kraft måste söka lösa efter sin förmåga. Det är i regel fråga om ett maximalt utnyttjande av de nationella resurserna. I den mån det i dylika sammanhang är aktuellt att i något land bygga upp utbildning och forskning inom nya specialområden bör dock, liksom i fråga om andra ämnen, de möjligheter utnyttjas som nordiskt samarbete kan innebära.

Kommissionen utgår sålunda från att ett nordiskt forskningssamarbete av institutionell art bör anordnas blott i särskilda fall. Bl. a. avses situationer, då man på nordisk bas kan främja och utveckla en specialiserad utbildning, särskilt när det gäller mycket kostnadskrävande projekt.

Tidigare har inom Nordiska rådet stundom gjorts sig gällande en annan uppfattning syftande till en mera långsiktig och generell planläggning av forskningssamarbetet. I vad mån dessa tankar alltjämt har aktualitet är ovisst.

En diskussion kring frågan om det nordiska forskningssamarbetets uppgifter fördes under överläggningar, som ägde rum mellan de nordiska undervisningsministrarna och Nordiska rådets kulturella niomannakommitté i Helsingfors den 14 januari 1964. Därvid framgick att på grundval av det föreliggande medlemsförslaget och kulturkommissionens uttalanden i ämnet en överläggning vid sessionen rörande den allmänna målsättningen för det nordiska forskningssamarbetet lämpligen borde komma till stånd.

Kulturella niomannakommittén har icke haft tillfälle att för egen del närmare förbereda en sådan debatt utan har blott inför rådssessionen velat peka på de olika meningar som gör sig gällande i denna sak.

Köpenhamn, Helsingfors, Oslo och Stockholm i januari 1964

Per Borten

N. Chr. Christensen

Anselm Gillström

Trond Hegna

Sven Högström

Helge Larsen

Förman

Hugo Osvald

Paula Ruutu

Särskilt yttrande

av *Hugo Osvald*:

Det nordiska samarbetet inom forskningen kan givetvis ta sig många olika uttryck. Vad som åsyftas i medlemsförslaget och i rådets tidigare rekommendationer är självfallet inte samråd och diskussioner mellan olika forskare, som arbetar inom samma eller till varandra gränsande forsknings-

områden. Sådana kontakter etableras och utvecklas utan statsmakternas ingripanden. Det är fast mer fråga om en samordnad utbyggnad av forskningen med institutioner och utrustning och andra ekonomiskt fordrande anordningar, för vilka samhällets ekonomiska stöd är ofrånkomligen behövt. Många forskningsuppgifter är numera som bekant mycket kostnadskrävande och det skulle därför vara till stor fördel, om de kunde fördelas mellan de nordiska länderna, i stället för att som nu vanligen är fallet omhändertas i mindre skala i vart och ett av länderna.

Det skall ingalunda förnekas, att — såsom också framhålles i medlemsförslaget — flera betydelsefulla resultat har uppnåtts i fråga om nordiskt samarbete inom vissa begränsade forskningsområden, men trots de många initiativ, som tagits av rådet rörande en koordinerad planering av forskningsutbyggnaden, har det samlade resultatet hittills blivit magert. I vissa fall har fördelningen av arbetsuppgifter helt omöjliggjorts till följd av enskilda forskares prestige hunger, i andra fall har överläggningarna om hur en viss arbetsuppgift skulle organiseras dragit ut på tiden, varigenom forskningen allvarligt hämmats.

Numera förekommer icke sällan att redan befintliga vetenskapliga institutioner är i behov av mycket dyrbar modern utrustning för att kunna följa med forskningens utveckling inom sitt område. Då detta ofta nog gäller gamla institutioner, som sedan länge finns i alla eller de flesta nordiska länderna, skulle det vara svårt att låta endast en av dessa få utrustningar och bli i tillfälle att följa med sin vetenskaps utveckling. Härtill må framhållas, att dylika fall givetvis inte avses i medlemsförslaget. Men just den omständigheten, att dylik modernisering ofta kräver mycket stora belopp, gör det desto angelägnare, att nya forskningsuppgifter fördelas mellan de nordiska länderna. Härigenom ökas i själva verket möjligheterna att förse äldre institutioner med den moderna utrustning, som erfordras för att forskningen i de nordiska länderna skall kunna hållas på hög nivå, även ur internationell synpunkt.

Slutligen torde det behöva framhållas att vi med den i medlemsförslaget föreslagna poolen icke avser att skapa ett nytt organ utan att fråga endast är om en arbetsmetod, som kan användas av kulturkommissionen, ministrarna eller vem annan som helst.

Medlemsförslag
om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta
nationernas förklaring om avskaffande av
rasdiskriminering

(Väckt av Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Hertta Kuusinen, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg, Paula Ruutu och Arne Saarinen)

Den 20 november 1963 antog Förenta nationernas generalförsamling en förklaring om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. De nordiska ländernas representanter i FN röstade till förmån för denna förklaring, i vars motivering det bl. a. heter, att FN:s generalförsamling

är oroad av de yttringar av rasdiskriminering, som alltjämt förekommer i delar av världen, i några fall införda av vissa regeringar genom lagstiftning eller administrativa eller andra åtgärder, bland annat i form av apartheid, segregation och åtskillnad, liksom att man i vissa områden främjar och sprider läror om rasmässig överlägsenhet och expansionism,

är övertygad om att alla former av rasdiskriminering, i särskilt hög grad officiell politik, som grundas på fördomar om rasmässig överlägsenhet eller på rashat, förutom att de utgör brott mot de grundläggande mänskliga rättigheterna också tenderar att äventyra vänskapliga förbindelser mellan folken, samarbete mellan nationerna och internationell fred och säkerhet.

Bland de åtgärder, som föreslås för avskaffande av rasdiskrimineringen, heter det i artikel 10, att

Förenta Nationerna, fackorganen, stater och privata organisationer skall göra allt de förmår för att främja energiska insatser som, genom att förena juridiska och andra praktiska åtgärder kan göra det möjligt att avskaffa alla former av rasdiskriminering.

De mest flagranta formerna av rasdiskriminering i statlig regi förekommer i republiken Sydafrika, vars apartheidspolitik väckt uppseende och ovilja bland rättsinniga människor i hela världen och i skilda sammanhang behandlats i FN och andra internationella organ. Särskilt tydligt har ogillande av den sydafrikanska raspolitiken kommit till uttryck i de Nordiska länderna bl. a. i form av sporadiska blockadåtgärder mot import av sydafrikanska varor.

Folkmajoriteten i de nordiska länderna gillar den ställning dessa län-

ders representanter intagit vid behandlingen av berörda fråga i FN. Emellertid väntar allmänheten nu, att effektiva mått och steg skall vidtagas från regeringarnas sida i syfte att stödja FN-förklaringen med mera praktiska åtgärder och för att understryka de nordiska folkens inställning till denna fråga. Härvidlag bör enligt vår åsikt inte bara förbud mot export av vapen av vad slag det vara må samt maskiner och råvaror för framställning av vapen komma i fråga, utan även andra handelsrestriktiva åtgärder mot republiken Sydafrika bör eventuellt kunna övervägas.

Med hänvisning till vad här anförts får vi därför hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de till rådet anslutna länderna att överenskomma och besluta om gemensamma, enhetliga och planmässiga åtgärder i enlighet med och till stöd för Förenta nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering, särskilt beträffande det i ovanstående motivering utpekade fallet.

Helsingfors den 13 december 1963

Georg Backlund

Gunnar Henriksson

Hertta Kuusinen

Judit Nederström-Lundén

Gösta Rosenberg

Paula Ruutu

Aarne Saarinen

BILAGA 1

PM angående Sydafrika-frågans behandling i FN under hösten 1963

1. Vid *Nordiska utrikesministermötet* i Stockholm den 5 och 6 september 1963 rådde enighet om att de nordiska länderna skulle samråda, innan det sydafrikanska apartheidspörsmålet kom upp till behandling vid höstens generalförsamling i FN.

Den danske utrikesministern Per Hækkerup sade vid detta möte bl. a. att vad han kallade den negativa påtryckningspolitiken borde kompletteras med en positiv politik, som siktade fram mot den dag då Förenta Nationernas målsättning uppnåtts i Sydafrika och apartheidsystemet avvecklats.

I kommunikén från utrikesministermötet utsades, att de nordiska länderna skulle försöka klarlägga de ytterligare åtgärder, som kunde vidtagas, samt även beakta de politiska och mänskliga problem som måste lösas vid genomförandet av en ny politik i Sydafrika grundad på FN-stadgans principer.

2. Utrikesminister Hækkerup redogjorde i ett anförande i *generalförsam-*

lingens generaldebatt den 25 september 1963 för de tankar, som framlagts från dansk sida under de nordiska överläggningar om sydafrikaproblemet, vilka kommit till stånd som en följd av utrikesministrarnas beslut.

Den danska tankegången eller idéskissen, som den kallades, hade ursprungligen två huvudpunkter.

Den första punkten gick ut på att generalförsamlingen skulle utse en kommitté, bestående i huvudsak av representanter för Sydafrikas viktigaste handelspartners och vissa afrikanska länder. Denna kommitté skulle undersöka de möjligheter, som FN hade till förfogande för att påverka den sydafrikanska regeringen, och bedöma vilken anslutning till de olika åtgärderna som kunde påräknas från övriga medlemsstaters sida.

I den andra huvudpunkten föreslogs att generalförsamlingen i en högtidlig förklaring skulle giva alla befolkningsgrupper i Sydafrika, således även den vita minoriteten, en garanti (tilsagn) om FN:s bistånd under en övergångstid vid apartheidssystemets avveckling och att FN:s generalsekreterare skulle utse en expertgrupp för att utreda vilket bistånd FN kunde ge Sydafrika i de olika skedena av utvecklingen.

Medan de nordiska överläggningarna pågick, blev det efter hand klart, att Sydafrikas viktigaste handelspartners icke önskade delta i en kommitté med uppgift att studera sanktionsfrågan.

På norskt initiativ ändrades sedermera den danska planen så, att säkerhetsrådet skulle träda i stället för den föreslagna kommittén. Med de övriga nordiska ländernas stöd framlades sedan den danska idéskissen i sin ändrade form för övriga länders övervägande, i första hand för de afrikanska staterna.

3. Det nordiska initiativet har verksamt bidragit till tillkomsten av den resolution, som *FN:s säkerhetsråd* den 4 december 1963 antog rörande Sydafrikafrågan. Den har följande lydelse:

Säkerhetsrådet,

som behandlar raskonflikten i Sydafrika vilken är ett resultat av Sydafrikanska republikens apartheidspolitik,

som erinrar om säkerhetsrådets och generalförsamlingens tidigare resolutioner rörande sydafrikanska republ:s regerings raspolitik, i synnerhet säkerhetsrådets resolution S/5386 den 7 augusti 1963,

som har beaktat generalsekreterarens rapporter i dokumentet S/5438 med tillägg,

som djupt beklagar sydafrikanska republikens vägran — vilken bekräftats i sydafrikanska republikens utrikesministers svar till generalsekreteraren den 11 oktober 1963 — att godtaga Förenta Nationernas organs upprepade rekommendationer,

som uppmärksammar med uppskattning svaren på generalsekreterarens meddelande till medlemsstaterna rörande åtgärder, som vidtagits och som föreslagits vidtagas av deras regeringar i samband med resolutionens operativa paragraf 3 och som hoppas, att alla medlemsstaterna så snart som möjligt underrättar generalsekreteraren om deras villighet att verkställa paragrafens bestämmelser,

som beaktar särskilda kommitténs rapporter rörande sydafrikanska republikens regerings apartheidspolitik i dokument A/5497,

som uppmärksammar med djup tillfredsställelse det överväldigande stödet för resolution A/RES/1881 (XVIII), vilken antagits av generalförsamling den 11 oktober 1963,

som tar hänsyn till medlemsslaternas allvarliga oro beträffande apartheidpolitiken, som uttryckts i generalförsamlingens allmänna debatt liksom i särskilda politiska utskottets diskussioner,

som har styrkts i sin övertygelse att situationen i Sydafrika allvarligt stör internationell fred och säkerhet och som skarpt ogillar sydafrikanska regeringens politik att bibehålla rasdiskrimineringen, vilket är oförenligt med de principer som innefattas i FN:s stadga och med de förpliktelser som åvilar republiken såsom medlem av FN,

som erkänner behovet att avskaffa diskriminering rörande grundläggande mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla individer inom Sydafrikanska republikens territorium utan avseende på ras, kön, språk eller religion,

som uttrycker den fasta övertygelsen att apartheidpolitiken och rasdiskrimineringen som tillämpas av sydafrikanska republikens regering är motbjudande för mänsklighetens samvete och att därför ett positivt alternativ till denna politik måste sökas med fredliga medel,

1. *vädjar* till alla stater att efterkomma bestämmelserna i säkerhetsrådets resolution S/5386 den 7 augusti 1963;

2. *uppmänar enträget* sydafrikanska republikens regering att genast upphöra med dess fortsatta påtvingande av diskriminatoriska och undertryckande åtgärder vilka strider mot stadgans principer och syften och vilka kränker republikens förpliktelser såsom medlem av FN och bestämmelserna i den allmänna deklarationen om de mänskliga rättigheterna;

3. *fördömer* sydafrikanska republikens regerings icke uppfyllande av de värdjanden som inrymms i generalförsamlingens och säkerhetsrådets ovan nämnda resolutioner;

4. *uppmänar åter* Sydafrikas regering att befria alla personer som fängslats, internerats eller blivit föremål för andra inskränkningar med anledning av att de motsatt sig apartheidpolitiken;

5. *uppmänar högtidligt* alla stater att genast upphöra med försäljning och skeppning av utrustning och materiel för tillverkning och underhåll av vapen och ammunition i Sydafrika;

6. *anmodar* generalsekreteraren att under sin uppsikt tillsätta en mindre rapportgrupp av erkända experter för att undersöka metoder för lösande av den nuvarande situationen i Sydafrika genom helt fredlig och i god ordning genomförd tillämpning av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla territoriets invånare som helhet, utan avseende på ras, färg eller trosbekännelse och för att överväga vilken roll FN må kunna spela för att uppnå detta syfte;

7. *inbjuder* regeringen i sydafrikanska republiken att begagna sig av denna grups hjälp för att åstadkomma en sådan fredlig och i god ordning utförd förändring;

8. *anmodar* generalsekreteraren att fortsätta med att hålla situationen under observation och att rapportera till säkerhetsrådet så snart som möjligt och icke senare än den 1 juni 1964 om tillämpningen av denna resolution.

Stockholm den 19 december 1963

BILAGA 2

Yttrande över medlemsförslaget

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Den 7. august 1963 vedtok De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd med ni mot null stemmer og to avståelser (Frankrike og Storbritannia) en henstilling til alle land om å innstille salg og levering av våpen, ammunisjon og militære kjøretøyer til Sør-Afrika.

Den 4. desember 1963 vedtok Sikkerhetsrådet enstemmig etter forslag fra Norge en henstilling til alle land om også å innstille salg og levering av utstyr og materiell til produksjon og vedlikehold av våpen og ammunisjon i Sør-Afrika.

Den norske regjering etterlever og håndhever disse henstillinger fra Sikkerhetsrådets side som ledd i sin politikk med sikte på å få regjeringen i Sør-Afrika til å oppgi apartheid-systemet.

I Sikkerhetsrådets vedtak av 4. desember 1963 ble FN's Generalsekretær anmodet om å nedsette en liten gruppe av eksperter som kan undersøke metoder for å løse den nåværende konflikt-situasjon på grunnlag av full, fredelig sikring av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter for alle sør-afrikanere, uansett rase, hudfarge eller opprinnelse, og å undersøke hvilken rolle FN kan spille for å nå dette mål.

Det norske forslag til Sikkerhetsrådet om opprettelse av en slik ekspertgruppe, var et resultat av drøftelser som fant sted mellom representanter for de nordiske land på grunnlag av beslutning på det nordiske utenriksministermøte i Stockholm 5. og 6. september 1963.

Generalsekretæren utnevnte den 13. januar følgende medlemmer av ekspertgruppen: Edward Asafu-Adjaye (Ghana), Josip Djerda (Jugoslavia), Sir Hugh Foot (Storbritannia), fru Alva Myrdal (Sverige).

Ifølge Sikkerhetsrådets resolusjon av 4. desember 1963, skal Generalsekretæren fortsatt holde situasjonen i Sør-Afrika under oppsyn og rapportere til Rådet innen 1. juni 1964. Resultatene av ekspertgruppens arbeid forutsattes lagt fram for Sikkerhetsrådet av Generalsekretæren.

Utenriksdepartementet antar at ekspertgruppens arbeid vil gi mer klarhet både når det gjelder den fortsatte utvikling i Sør-Afrika og De Forente Nasjoners videre politikk i spørsmålet, og at en derfor nå bør avvente rapporten fra gruppen, som jo er kommet i stand på nordisk initiativ.

Oslo, 29 januari 1964

Halvard Lange

Per Ravne

BILAGA 3**Uttalanden rörande FN:s arbete för avskaffande av rasdiskriminering****D a n m a r k**

Uttalande av udenrigsminister Per Hækkerup den 5 december 1963:

Da vi fra dansk side i efteråret første gang gav udtryk for ønsket om at se et nyt element indført i det tragiske kapitel i Sydafrikas apartheidpolitik, et element, som til kravet om forstærket pression over for den sydafrikanske regering føjede et positivt, der tog sigte på at finde vej og muligt for en omformning af det sydafrikanske samfund uden vold og blodsudgydelse, havde vi selv regnet med, at det ville kræve meget lang tid, inden disse tanker bar frugt. Vi havde vel knapt nok regnet med, at der skulle vise sig muligheder for noget sådant allerede under indeværende FN-generalforsamling.

Sagens forløb i FN og det foreløbige resultat, vi allerede i dag er nået til, er for mig et eksempel på de muligheder, som også de små lande har i FN for at bringe brugbare tanker frem for verdensoffentlighedens forum. Sikkerhedsrådets resolution i går er nærmere betegnet et eksempel på værdien af det nordiske samarbejde i FN og yderligere et resultat af et meget dygtigt arbejde udført af Norges faste delegerede og repræsentant i sikkerhedsrådet, ambassadør Sivert Nielsen.

At det ikke viste sig muligt fuldt ud at opnå alle vore ønskemål, er en næsten naturlig sag. FN er en universel organisation, der skal virke som en fællesnævner for alle verdens stater, hvor alle opfattelser og samfundssystemer er repræsenteret. Det vil derfor ofte vise sig nødvendigt for overhovedet at bringe en tanke ind i den politiske virkeligheds verden at udvise sans for realiteterne. Så meget større vægt har det da også, når det som her lykkes i sikkerhedsrådet — det organ, der har det endelige og øverste ansvar for opretholdelse af fred og sikkerhed i verden — at tilvejebringe en enstemmig beslutning, som bygger på de tanker, vi fra nordisk hold har gjort os om en fredelig omformning af det sydafrikanske samfund. Vi har lov til at håbe, at den realitetssans, som sikkerhedsrådsresolutionen er udtryk for, vil gøre sig gældende hos alle parter i den videre udvikling fremover.

Det er at håbe, at denne enstemmige beslutning må virke med al sin vægt i Sydafrika, og at det udvalg, der nu ved sikkerhedsrådsresolutionen bliver nedsat, vil blive i stand til at udforme konstruktive og virkelighedsnære forslag, der kan bidrage til løsningen af apartheidproblemet. Når jeg før kaldte sikkerhedsrådets beslutning et foreløbigt resultat, vil jeg meget gerne understrege ordet foreløbig. I virkeligheden står vi kun ved begyndelsen til et stort og vanskeligt arbejde, men den første sten er lagt, og dette er der grund til fra vor side at hilse med stor tilfredshed.

F i n l a n d

I ett svar den 2 december 1963 i riksdagen på en fråga rörande vapenexporter till Sydafrika svarade utrikesminister V. Merikoski bl. a. följande:

Då rasåtskillnadspolitiken i Sydafrika behandlades vid det nordiska utrikesministermötet i Stockholm den 5/6 senaste september månad, uttalade

utrikesministrarna i den kommuniké som utfärdades sin tillfredsställelse över FN:s säkerhetsråds resolution av den 7 sistlidna augusti, vari medlemsstaterna uppmanas att hindra export av vapen och krigsförnödenheter till Sydafrika. Samtidigt konstaterade utrikesministrarna i sin kommuniké, att de nordiska länderna icke har tillåtit och inte ämnar tillåta sådan export.

Efter att ha redogjort för reglerna rörande export av jakt- och sportvapen fortsatte utrikesministern:

Inom ramen för dylika exporttillstånd har från Finland under flere års tid exporterats mindre mängder jakt- och sportvapen också till Sydafrika. Denna export står inte i strid med de uppgifter Finland lämnat FN.

Då emellertid export av jakt- och sportvapen till Sydafrika också i denna ringa omfattning kan väcka ogrundat tvivel beträffande Finlands inställning till säkerhetsrådets rekommendation, har Regeringen vidtagit åtgärder i syfte att helt hindra en dylik export.

Norge

Hänvisas till norska regeringens yttrande till Nordiska rådet i saken (*se Bilaga 2*).

Sverige

I ett interpellationssvar i riksdagens andra kammare den 5 december 1963 yttrade utrikesminister Torsten Nilsson efter att ha redogjort för de nordiska övervägandena i saken, bl. a. följande:

Under de vidare kontakterna mellan de nordiska länderna har uppslaget något närmare konkretiserats utan att för den skull någon avsikt förelegat från vår sida att framlägga ett egen resolutionsförslag. Vad vi kunnat tänka oss hade varit att generalförsamlingen ånyo uppmanade säkerhetsrådet att vidtaga påtryckningsåtgärder som kunde vinna en så allmän anslutning att de blev verkligt effektiva. Vidare borde det vara möjligt att utforma en deklARATION som klart anger målet för FN:s ansträngningar, något som hittills inte gjorts. Det yttersta målet bör vara ett äkta demokratiskt samhälle med lika rättigheter för alla medborgare. FN skulle också kunna förklara sig berett att under en övergångsperiod bidra till upprätthållande av lag och ordning och till skyddande av liv och medborgerliga rättigheter. Slutligen kunde det vara av värde om generalsekreteraren tillsatte en expertgrupp med uppgift att studera de alternativa möjligheterna och utvecklingsfaserna i Sydafrika och att planlägga den roll som FN kan få spela i de olika fallen. Vilka dessa möjligheter kan vara är självfallet svårt att säga något närmare om, innan en sådan utredning kommit till stånd.

Om den väg, som sålunda föreslagits från nordisk sida skall visa sig framkomlig, beror i stor utsträckning på de afrikanska ländernas inställning. Härvidlag förtjänar det att noteras, att de mottagit det nordiska uppslaget med intresse och respekt, liksom för övrigt också flera andra stater, däribland Förenta Staterna, Indien och Japan. Man ser i detta initiativ ett uttryck för de nordiska ländernas engagemang i saken och deras vilja att lämna ett konstruktivt bidrag. Det är också av stort intresse, att ett av de konkreta

uppslag, som ingick i det nordiska initiativet återspeglas i den resolution, som debatten i säkerhetsrådet nu lett fram till. Jag avser förslaget om tillsättande av en expertgrupp.

Från svensk sida kommer vi att fortsätta våra ansträngningar att medverka till sådana beslut från FN:s sida som kan få praktisk betydelse när det gäller att underlätta den fredliga övergången till ett nytt politiskt och socialt system i Sydafrika byggt på demokrati och jämlikhet. De ledande i Sydafrika måste få känna trycket av en praktiskt taget enhällig världsoption. De måste förmås till insikten, att räddningen för dem själva och deras land ligger i en beslutsam kursändring och i ett konstruktivt samarbete med FN.

Medlemsförslag

om internordisk giltighet för körkort

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

Till Nordiska rådets tionde session framlade tre medlemmar av rådet ett förslag vari hemställdes om en rekommendation till regeringarna att snarast undersöka möjligheterna för att låta nordiska medborgares nationella körkort gälla även vid bosättning i annat nordiskt land än det, där körkortet utfärdats. Detta förslag föranledde ingen åtgärd från rådets sida, enär trafikutskottet på grundval av i utskottet lämnade upplysningar ansåg sig kunna utgå från att regeringarna skulle anmoda Nordiska vägtrafikkommittén att ta upp saken samt att Nordiska samfärdselkommittén även framgent skulle på sin dagordning bibehålla frågan om gemensamma nordiska regler om utfärdande, förnyelse och indragning av körkort.

Anledningen till att jag nu funnit det nödvändigt att ånyo väcka saken i rådet är, att såvitt kunnat utrönas sedan mars 1962 icke några åtgärder vidtagits för att föra denna viktiga fråga närmare sin lösning. Särskilt för befolkningen i gränstrakterna, som oftare än andra folkgrupper har anledning att för längre eller kortare tid vistas i ett grannland, är det av vitalt intresse att snarast få ur världen den källa till växande irritation och praktiska svårigheter som nuvarande körkortsbestämmelser utgör.

Enligt nu gällande regler äger nämligen nordiska medborgare rätt att utnyttja sina i hemlandet utfärdade och där gällande körkort för motorfordon endast vid tillfälliga besök i annat nordiskt land. Denna rätt bortfaller emellertid, så snart körkortsinnehavaren på grund av arbetsanställning eller annan anledning utsträcker sin vistelse i det andra nordiska landet utöver 1 år. Vid sådant fall är han eller hon tvungen ansöka om nytt körkort i vistelselandet efter där gällande regler. Denna föreskrift förefaller onödigt restriktiv och är dessutom ej helt konsekvent. Ur trafiksynpunkt måste givetvis riskerna vara större under det första året en person vistas i ett annat land än sitt eget än under de påföljande, då han får förmodas ha hunnit sätta sig in i det andra landets trafikföreskrifter m. m. Såvitt nu kan förutses, kommer trafikreglerna i Norden att inom överskådlig tid förenhetligas. Det ter sig då naturligt, att ett lands körkort blir omedelbart gällande även i övriga Nordiska länder.

Under återopande av vad som ovan framhållits får jag därför hemställa, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna

att genomföra en ordning varigenom personer från de nordiska länderna, som vistas i annat nordiskt land än sitt hemland, tillåtes utan tidsbegränsning utnyttja sina nationella körkort för motorfordon i enlighet med de regler som gäller för körkortsinnehavare i det land där de vistas.

Stockholm i december 1963

Ragnar Lassinantti

BILAGA 1

**Sammanfattning av remissyttranden avgivna till 1962 års session
i anledning av medlemsförslag om internordisk giltighet
för körkort (Sak A 19/1962)**

Över 1962 års medlemsförslag, vari påyrkades internordisk giltighet för i ett nordiskt land utfärdat körkort, avgavs yttranden av 32 myndigheter och organisationer. Av dessa kan 11 remissinstanser sägas ha varit helt positiva till medlemsförslaget: De nordiska Motororganisationers permanente Komité, Nordisk union för alkoholfri trafik, Kongelig dansk Automobil Klub, Finlands lastbilsförbund, Statens bilsakkyndiges forening, Motorførernes avholdsforbund, Statspolisens avdelning i Malmö, Poliskammaren i Helsingborg, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Kungl. automobil klubben och Motormännens riksförbund.

Tio remissorgan tillstyrkte förslaget under förutsättning att lagstiftningen rörande körkort i alla nordiska länder åtminstone till sina väsentligaste delar förenhetligas: Ministeriet för inrikesärendena, Justis- och politidepartementet, Samferdselsdepartementet, Kongelig norsk automobilklub, Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Landsfogden i Malmöhus län, Statens bilinspektion, Malmö distrikt, Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Tre instanser avstyrkte förslaget: Justitsministeriet, Länsstyrelsen i Norrbottens län och Landsfogden i Norrbottens län.

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena i Finland ställde sig tveksamt till förslaget och menade, att dess syfte är riktigt och att det är skäl att sträva därhän genom att i mån av möjlighet förenhetliga alla bestämmelser i saken. Möjligheterna att gradvis lindra bestämmelserna i Stockholms-överenskommelsen av år 1956 om körkortets giltighet borde likväl i första hand undersökas.

Helsedirektoratet i Norge och Polischefen i Trelleborg förordade, att en utredning igångsattes rörande möjligheterna för ett förenhetligande av körkortsbestämmelserna i Norden.

Norges automobilförbund liksom *Överståthållarämbetet* och *Poliskammaren i Stockholm* uttryckte sympati för förslaget men framhöll samtidigt, att ett genomförande av detsamma icke synes kunna ske, förrän den nordiska trafiklagstiftningen i alla avseenden är enhetlig, såvitt avser utfärdande och återkallande av körkort, giltighetstid m. m.

De nordiska motororganisationernas permanenta kommitté, till vars yttrande *K A K* och *M i Sverige* anslöt sig, framhöll att en ändring i den nu gällande ordningen är nödvändig och naturlig, ej minst med hänsyn till de allt intensivare internordiska förbindelserna. Huruvida en ändring bör genomföras i överensstämmelse med medlemsförslaget eller på så sätt, att innehavarens nationella körkort skall kunna utbytas mot ett körkort utan utställande av lämplighetsintyg eller andra formaliteter vid bosättning i besökslandet, syntes vara avhängigt av om reglerna rörande körkort i samtliga nordiska länder kan bringas till inbördes överensstämmelse.

Kongelig norsk automobilklub och *Norges automobil-forbund* påpekade, att det nordiska samarbetet på trafiklagstiftningsområdet i viss mån gjorts om intet genom att Norge infört bestämmelser utan samråd med övriga nordiska länder. Som exempel härpå nämndes de norska reglerna rörande körning på väg med flera körfiler i en riktning, vari ordalydelsen avviker rätt avsevärt från texten i de övriga ländernas trafikregler.

Poliskammaren i Malmö menade, att intill dess enhetliga körkortsregler i de nordiska länderna kan komma till stånd, gällande bestämmelser bör uppmjukas så, att hemlandskörkort får brukas i annat nordiskt land under viss bestämd tid oberoende av under vilka villkor körkortsinnehavaren uppehåller sig i det andra landet.

Liknande tankar uttryckte *Länsstyrelsen i Stockholms län*, som ifrågasatte, om man icke i avvaktan på enhetliga regler på området bör överväga att som ett provisorium tillerkänna ett i vederbörandes hemland utfärdat och där gällande körkort samma giltighetstid i övriga nordiska länder som i hemlandet, oavsett om vederbörandes vistelse är av tillfällig eller stadigvarande karaktär.

Justitsministeriet i Danmark, som i ärendet inhämtat utlåtanden från rikspolischefen, polisdirektören och den danska föreningen av polismästare, avstyrkte förslaget under framhållande av

1. att åldersgränsen för förvärvande av körkort till motorcykel i Danmark är 18 år, medan den i de andra nordiska länderna är 16 år. Följaktligen kan det bl. a. förväntas, att i Danmark bosatta personer mellan 16 och 18 år i icke ringa omfattning kommer att under ett kortvarigt uppehåll i ett annat nordiskt land, skaffa sig körkort till motorcykel och därefter återvända till Danmark.

2. att svenska körkort utfärdas med obegränsad giltighetstid medan danska körkort utställas med 5 års giltighetstid. Såvida medlemsförslaget genomföres, kommer därför personer, i besittning av svenskt körkort, att få en förmånligare ställning än personer med danskt körkort. Genom olikheten i giltighetstiden kan i Danmark fast bosatta personer befaras komma att skaffa sig denna förmån under ett kortvarigt uppehåll i Sverige.

Dessutom menade Justitsministeriet att skiljaktigheterna mellan de dan-

ka och övriga nordiska länders regler för erhållande av förarbevis för lastfordon medföra vissa olägenheter.

Länsstyrelsen i Norrbottens län liksom *Landsfogden i Norrbottens län* ställde sig negativa till förslaget. Det framhölls, att de regler som f. n. gäller om rätt för nordiska medborgare med hemlandskörkort att i Sverige få körkort av motsvarande slag utan förarprov, innebär en avsevärd lättnad för medborgare i de nordiska länderna. Den kontroll i körkortshänseende över i Sverige boende personer, som nu kan vinnas genom körkortsregistret får anses ha en icke oväsentlig betydelse framför allt ur trafiksäkerhetssynpunkt. De besvär, som är förknippade med att skaffa nytt körkort i bosättningslandet synes vara relativt obetydliga. De vinster för de enskilda, som kan vinnas genom att genomföra förslaget, synes icke vara av den storleksordning att de i princip försvara en ändring av nuvarande regler.

Stockholm den 14 januari 1964

BILAGA 2

Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över medlemsförslaget

Samfærdselskomiteen har tidligere på sin sagsliste optaget spørgsmålet om gennemførelse af ensartede nordiske regler for udstedelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer, jfr. sag nr. 32 i komiteens beretning (sag C 4/1964). Sådanne regler vil muliggøre, at en person med førerbevis i et af de nordiske lande ved flytning til et andet nordisk land fortsat kan føre motorkøretøj indenfor førerbevisets gyldighedstid. Komiteen er stadig af den opfattelse, at ensartede nordiske regler på dette område så snart som muligt bør gennemføres, men man har hidtil ment, at udarbejdelsen af en fælles nordisk færdselslov bør have prioritet og har derfor stillet arbejdet med førerbevisspørgsmålet delvis i bero i afventen på Nordisk Vejtrafik Komité's (NVK)'s udkast til en nordisk færdselslov. Da det antagelig bliver NVK eller — i hvert fald i de fleste af landene — NVK's medlemmer, som skal arbejde med spørgsmålet om førerbeviser, har man i samfærdselskomiteen ment, at en optagelse af sagen nu vil sinke arbejdet med en fælles færdselslov uden at fremskynde færdigbehandlingen af sagen om førerbeviser.

Sagen er dog kommet i nyt lys, siden der i Sverige er nedsat en komité med den opgave at udrede spørgsmålet om førerbevis for Sveriges vedkommende.

Komiteen skal foreslå,

at medlemsforslaget udsættes til behandling på rådets 13. session.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

BILAGA 3

Yttrande över medlemsförslaget

Nordiska vägtrafikkommittén:

Sedan Nordiska vägtrafikkommittén beretts tillfälle avgiva yttrande över medlemsförslag till Nordiska rådet om internordisk gillighet för körkort får kommittén anföra följande.

Kommittén har ännu ej tagit befattning med frågor rörande körkort. Med den i Sverige hösten 1962 tillkallade bilförarutredningen, som enligt sina direktiv har att samråda med de svenska ledamöterna av vägtrafikkommittén, har något samråd ej heller ännu ägt rum. Vägtrafikkommittén anser sig ej nu kunna göra annat uttalande än att det synes kommittén önskvärt, att i de nordiska länderna utfärdade körkort får internordisk giltighet utan tidsbegränsning.

Stockholm den 8 februari 1964

För Nordiska vägtrafikkommittén

Bertil Holmquist

Medlemsförslag

om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon

(Väckt av Aksel Larsen och Chr. Madsen)

Moskva-aftalen mellem Amerikas Forenede Stater, Det forenede Kongerige og Unionen af socialistiske Sovjetrepublikker om indstilling af alle forsøg med kærnevåbensprængninger i atmosfæren, i havet og i det ydre rum er det største og glædeligste fremskridt, der endnu er sket i arbejdet for international afspænding. Aftalen har fået tilslutning fra det store flertal af alle selvstændige staters regeringer og parlamenter, og det må håbes, at den må blive udvidet til også at omfatte forbud mod underjordiske kærnevåbensprængninger. Det må også håbes, at de stater, som hidtil har vægret sig ved at tiltræde aftalen, vil ændre deres holdning, således at aftalen også kan medvirke til effektivt at forhindre kærnevåbnenes spredning, hvorved flere stater ville komme i besiddelse af dem.

I forbindelse med mange års forhandlinger om standsning af kærnevåbensforsøgssprængninger og muligt internationalt forbud mod fremstilling og anvendelse af kærnevåben så vel som med de internationale nedrustningsforhandlinger har der været fremsat planer eller forslag, dels om oprettelse af atomvåbenfrie zoner dels om også militært udtyndede zoner. Forhandlinger herom har foreløbig ført til, at de uforpligtede afrikanske stater på konferencen i Addis Abeba har besluttet at erklære Afrika for en sådan atomvåbenfri zone.

I nogle år har man i Europa så vel som internationalt diskuteret den såkaldte Rapacki-plan, fremsat af Polens udenrigsminister Rapacki, og gående ud på, at Centraleuropa skulle erklæres for en atomvåbenfri og også gerne en militært udtyndet zone. Daværende udenrigsminister Undén har fremsat tanker, gående i samme retning, og som det fremgår af erklæringer, afgivet i Sveriges Riksdag, har Sveriges regering ikke opgivet arbejdet for virkeliggørelse af disse tanker eller denne såkaldte »Undén-plan». Finlands præsident hr. Urho Kekkonen har i maj måned 1963 fremført den tanke, at de fire nordiske lande, Norge, Finland, Sverige og Danmark, gennem en flersidet erklæring kunne fastlægge den faktisk bestående tilstand, at Norden er et atomvåbenfrit område.

Der er ingen tvivl om, at ethvert, det være sig aldrig så begrænset, lokalt

initiativ til mindskelse af den internationale spænding og til at sikre freden vil have betydning. En virkeliggørelse af planen om oprettelse af en atomvåbenfri, militært udtyndet zone i Europa, omfattende i hvert fald Tyskland, Polen og de nordiske lande, ville i måske højere grad end nogen anden sådan regional overenskomst medvirke til afspænding og til at forhindre en ny verdenskrigs udbrud. De erklæringer om sympati for en sådan regionalplan, som de nordiske landes regeringer på forskellig måde har afgivet, vidner også om, at denne plan har de nordiske landes støtte.

Erfaringerne viser imidlertid, at der er mange hindringer for realiseringen af en sådan plan. Dette betyder ikke, at planen er opgivet, og de nordiske landes regeringer og parlamenter bør fortsætte deres bestræbelser for at vinde stormagterne for planens realisering. Herudover kan de imidlertid også ved deres egne beslutninger, deres egen optræden være medvirkende til at bane vej for traktaten om det helt store atomvåbenfri område i Europa.

I intet af de nævnte fire nordiske lande befinder sig atomvåben, og deres regeringer har gentagne gange erklæret, at de ikke har planer om at anskaffe sådanne våben. Med andre ord er Skandinavien i dag et atomvåbenfrit område.

Det vil være i god overensstemmelse med den hidtidige praksis i det nordiske samarbejde, om denne faktisk bestående tilstand underbygges enten ved en traktat herom eller ved indholdsmæssigt og tidsmæssigt sideløbende erklæringer fra de fire landes regeringer og parlamenter.

En sådan traktat eller sådanne erklæringer vil ikke nødvendigvis gøre nogen ændring i de fire landes udenrigspolitik og vil ikke anfægte deres sikkerhed. Den vil heller ikke skade nogen stat udenfor Norden. Dens afslutning kræver ikke godkendelse af andre landes regeringer, og den kan udformes og afsluttes uanset andre landes politik i sikkerhedsspørgsmål. Den vil kunne tjene som løftestang i arbejdet for en udvidet atomvåbenfri zone i Europa.

Under henvisning til hvad her er anført, tillader vi os at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Sverige, Norge, Finland og Danmark at fortsætte og intensivere bestræbelserne for gennem international overenskomst at få oprettet en atomvåbenfri, militært udtyndet zone i Europa samt at undersøge mulighederne for gennem en traktat eller flersidet erklæring at proklamere Norden som en atomvåbenfri zone.

København, den 15. december 1963

Aksel Larsen

Chr. Madsen

*BILAGA 1***Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över
medlemsförslaget**

Såsom framhålles i medlemsförslaget utgör Nordens länder i realiteten ett atomvapenfritt område. Anledning saknas att ingå en särskild överenskommelse härom, liksom icke heller behov föreligger av att de nordiska länderna utfärdar ytterligare deklARATIONER i detta ämne. Under angivna omständigheter och då samtliga länder aktivt stödjer nedrustningssträvandena får ekonomiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

København den 8 januari 1964

Ebon Andersson

Finn Moe

Poul Møller

Förman

Carl Petersen

Bent Røiseland

Axel Strand

Kaarlo Pitsinki och *Juha Rihtniemi* har anmält, att de icke deltagit i behandlingen av medlemsförslaget, enär de ansett, att deras medverkan därvid skulle stå i strid med det förbehåll, som Finlands riksdag enhälligt uppställde i samband med Finlands anslutning till Nordiska rådet i fråga om handläggningen av utrikes- och försvarspolitiska frågor inom rådet.

*BILAGA 2***Yttrande över medlemsförslaget**

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Spörsmålet om Norden som atomfri sone ble som bekjent også foreslått behandlet på Nordisk Råds 9. sesjon i København i 1961.

Utenriksdepartementet avga den gang følgende uttalelse datert 9. februar 1961:

»Vedtektene for Nordisk Råd inneholder ingen begrensning av det saklige område for rådets virksomhet. Det har imidlertid vært en forutsetning at rådet ikke skulle beskjefte seg med spørsmål av rent utenrikspolitisk eller sikkerhetspolitisk natur. Et slikt syn er også kommet direkte til uttrykk fra den finske regjerings side i forbindelse med Finlands tiltredelse til rådet.

Det er for övrig vel kjent at intet av de nordiske land har kjernefysiske våpen i sine militære styrker eller på sine områder. Allikevel reiser det foreliggende medlemsforslag spørsmål av vidtrekkende utenriks- og militærpolitisk art, spørsmål som i sine virkninger er av den største betydning for hvert enkelt nordisk land og også for land utenom Norden. Med de nordiske lands forskjellige utenrikspolitiske orientering, vil forhandlinger om spørsmål av den art medlemsforslaget antyder, vanskelig kunne føre til resultater.»

Det aktuelle forslag går noe videre enn det forslag som ble fremsatt i 1961, idet det foruten spørsmålet om en atomfri sone i Norden også omfatter spørsmålet om en »atomvåbenfri, militært utdyndet zone i Europa». Dette endrer imidlertid ikke noe ved selve sakens sikkerhetspolitiske karakter. Utenriksdepartementet er derfor av den oppfatning at heller ikke det aktuelle forslag egner seg til drøftelse i Nordisk Råd.

Oslo, 31. januar 1964

Halvard Lange

J. A. Reiersrud

BILAGA 3

Uttalanden rörande förslaget om Norden som atomvapenfri zon

D a n m a r k

Utdrag av intervju med udenrigsminister Per Hækkerup i Izvestija den 11 november 1963:

Hvad angår spørgsmålet om en atomfri zone i Norden, kan jeg gentage, hvad jeg ved tidligere lejligheder har fremført, at vi ikke har og ej heller under de nuværende forudsætninger påtænker at anbringe atomvåben på dansk grund. Heller ikke de øvrige nordiske lande råder over sådanne våben, og den danske regering — ligesom iøvrigt de andre nordiske regeringer — er modstander af at se atommagternes kreds yderligere udvidet. Vi er lykkelige over, at denne holdning har bidraget til at skabe en rolig atmosfære omkring det nordeuropæiske område, som vi nødigt ser forstyrret af upåkrævede politiske fælleserklæringer. Iøvrigt må problemet anskues i en større europæisk sammenhæng.

Finland

Intervju med utrikesministern Jaakko Hallama den 8 januari 1964 i Finlands rundradio:

Så länge man inte har fått till stånd allmän och fullständig nedrustning ingår det i neutralitetspolitiken att ordna och upprätthålla försvaret för att trygga rikets territoriella integritet. Också våra gällande avtal förutsätter detta. Vissa gränser för ett verkligt effektivt försvar utstakas av de moderna kärnvapenrobotarnas oerhörda pris. Det är ju så att endast två stormakter har med enorma kostnader kunnat skaffa vapen i beredskap för ett modernt storkrig då andra, även mycket mäktiga nationer, har fått nöja sig med mycket mindre. Under dessa omständigheter vore det till gagn för alla länder att åstadkomma en allmän och fullständig nedrustning och att uttryckligen förbjuda och avskaffa kärnvapen. Detta vore i all synnerhet förenligt med de små ländernas intressen.

Detta nationella intresse har dikterat framförandet av den tanke som ingick i de kända uttalandena av republikens president om att skapa en kärnvapenfri zon i Norden.

Norge

Svar av statsminister Einar Gerhardsen vid presskonferens den 20 januari 1964 på fråga av journalist Jørgensen:

Når det så gjelder spørsmålet om atomfri sone i Norden, så har jo det vært reist tidligere, og jeg går ut fra at det er dette forslaget fra president Kekkonen som Jørgensen tenker på. Der har jo vår stilling til det spørsmålet vært den, at når det gjelder de fire nordiske land, som her kommer inn i bildet, så er det en atomfri zone, og det foreligger for tiden ikke noen planer om å forandre det forholdet, og derfor kan jeg si at det for så vidt er overflødig.

På frågan om behov ej fanns av en uttrycklig förklaring om Norden som atomvapenfri zon svarade statsminister Gerhardsen:

Det spørsmålet er naturligvis ikke så enkelt. Hvis det reises fra sovjetisk side, og det var tatt med ett forslag om at et bestemt område på sovjetisk område også skulle inngå i en slik avtale, da vil jeg si at jeg synes det var langt rimeligere saklig mening i det, og da vil det naturligvis være et forslag som i høy grad var naturlig for de nordiske land å ta opp til overveielse, men hvis det dreier seg om å inngå en avtale med Sovjetsamveldet på den ene siden og de fire nordiske land på den andre der bare vi skal forplikte oss til ikke å ha atomvåpen og den andre parten ikke, så vil jeg si at jeg ikke kan skjønne at det har noen fornuftig mening.

Sverige

Svar av utrikesminister Torsten Nilsson i riksdagens andra kammare den 5 december 1963 på en interpellation i ämnet:

Från svensk sida har vi i samband med behandlingen av nedrustningsfrågan i FN och Genève givit uttryck för vårt intresse av att denna metod

att förhindra spridning av kärnvapen — alltså Undén-planens metod — verkligen uppmärksammas och att de möjligheter som kan finnas för att uppnå regionala överenskommelser om kärnvapenfria zoner tillvaratas. De i nedrustningsförhandlingarna i Genève deltagande kärnvapenmakterna har också gått med på att denna fråga skall vid lämpligt tillfälle behandlas vid konferensen.

Vad sedan avser de villkor, vilka Sverige för sin del har uppställt för att kunna biträda en överenskommelse om upprättande av en kärnvapenfri zon i vår del av världen så angavs dessa noggrant i vårt svar förra året på generalsekreterare U Thants rundfråga, som var föranledd av svenska regeringens initiativ. Ett av våra huvudvillkor var att en sådan zon skall inbegripa största möjliga antal stater i Mellaneuropa och Nordeuropa som icke har egna kärnvapen. Innebörden härav är bl. a., att en viss avspänning i Europa får anses erforderlig, innan det kan på allvar bli tal om att upprätta en kärnvapenfri zon, vari även Sverige ingår. Ett annat väsentligt villkor är att kärnvapenmakterna å sin sida åtager sig att dämpa kapprustningen, i första hand genom att träffa överenskommelse om ett stopp för bl. a. kärnvapenprov. — — —

Så länge de i svaret angivna villkoren inte är uppfyllda saknas enligt vår åsikt förutsättningar för att ta upp några realistiska resonemang om en kärnvapenfri zon i Norden. Några initiativ till förhandlingar om upprättande av en sådan zon har icke heller tagits från något håll och förutses inte heller för närvarande. Det förhåller sig ju också så att ingen av de nordiska staterna har kärnvapen på sitt territorium eller företar några förberedelser för att anskaffa sådana vapen. De av president Kekkonen framförda tankarna bedöms av oss i ljuset av de synpunkter jag nu angivit.

Självklart är, att Sverige under de fortsatta nedrustningsförhandlingarna kommer att liksom hittills på allt sätt söka bidra till att nå internationella lösningar syftande till att hindra en ytterligare spridning av kärnvapen. Undén-planen bibehåller i detta sammanhang sin aktualitet.

Den 5 februari 1964

Uppskjutet regeringsförslag

om samarbete ifråga om utbildning av personal på det sociala området

Se Sak B 1/1963 och soc. utsk. 5/1963 (11. sesj., s. 897, 1528; behandl. s. 120).

BILAGA 1

Notat vedrørende spørgsmålet om nordisk samarbejde om uddannelse af personale indenfor det sociale område

*Udarbejdet til brug ved drøftelsen på Nordisk Råds 12. session
i Stockholm i februar 1964*

I. De forskellige uddannelser indenfor det sociale område

De opgaver, som den sociale forsyning og dermed den sociale medarbejder er stillet over for, er så mangeartede og forskellige, at det er hensigtsmæssigt indledningsvis at give en kort oversigt herover som baggrund for den efterfølgende redegørelse for uddannelsesforholdene.

1. Der er for det første de *administrative opgaver* indenfor den sociale forsyning *i forbindelse med* en almindelig *betjening og vejledning* af publikum. Navnlige en stor del af de sociale udvalgs og socialkontorenes arbejde består i varetagelse af sådanne opgaver.

Denne gruppe går jævnt over i

2. en hovedgruppe, hvor de administrative opgaver træder i baggrunden for *den rådgivende og vejledende indsats* og en *dyberegående problembehandling* og vurdering af de personlige momenter og muligheder i de bistanndssituationer, som den offentlige forsyning møder. Opgaver af denne karakter er en meget vigtig side af de sociale udvalgs og socialkontorenes arbejde og præger børneværnsarbejdet, særforsorgens, mødrehjælpens, re-

valideringscentrenes og mange andre forsorgsområders arbejde. Ofte vil medarbejderne her udgøre et team, der tilsammen repræsenterer en mangesidig sagkundskab, men med et meget ujævnt uddannelsesniveau: socialrådgivere, læger, lærere, plejepersonale m. v.

Også her er der en gradvis overgang til

3. en hovedgruppe af *opgaver af egentlig behandlingsmæssig karakter*. Sådanne opgaver er henlagt til mange af børne- og særforsorgens hjem og forsorgshjemmene og indgår i det ambulante forsorgsarbejde, der har rådgivningens form. Også her er der tale om et vidtstrakt teamarbejde, og det bør i denne forbindelse nævnes, at tilsvarende teamarbejde med deltagelse af sociale medarbejdere finder sted uden for den sociale forsorgs ramme i behandlingsarbejde af lignende karakter, f. eks. i den psykiatriske behandling.

4. Her kan indføjes en særlig gruppe: *De pædagogiskprægede undervisnings-, uddannelses- og oplæringsopgaver*, som navnlig varetages inden for børneforsorgen, særforsorgen og revalideringen.

5. En stor gruppe udgør *de sociale omsorgsopgaver*, der bl. a. varetages af husmoderafløsningen, hjemmehjælpen til gamle, plejen og omsorgsarbejdet på hjem for kronisk syge, alderdomshjem og andre sociale institutioner.

6. Endelig er der *de planlæggende opgaver af mere administrativt betonet art* indenfor den sociale forsorg, opgaver, som navnlig er henlagt til kommunernes embedsmænd og folkevalgte råd og de centrale styrelser.

Om uddannelsen for de medarbejdere, der er beskæftiget på disse områder, kan følgende oplyses:

ad 1. For det administrativt-vejledende arbejde i den sociale sektor er situationen i dag den, at en meget væsentlig del af dette arbejde som nævnt udføres af socialkontorenes personale, og hvor en særlig social forvaltning ikke er skilt ud af kommunernes almindelige personale, og at der for dette personales vedkommende kun i meget begrænset omfang er tilrettelagt en uddannelse med særligt sigte på opgaver af social karakter. Enkelte kortere kurser med henblik på videregående uddannelse af det mere avancerede personale er tilrettelagt af København, Frederiksberg og kommunerne i Københavns omegn, men kun som kurser sideløbende med personalets daglige arbejde. Uddannelsesforholdene på dette område kan ikke anses for tilfredsstillende, specielt ikke når det tages i betragtning, hvilke opgaver af mere revalideringsmæssig art den kommunal-sociale forvaltning står overfor. Mangelen på uddannede socialrådgivere og vanskeligheder med indpasning af socialrådgiverne blandt socialkontorenes personale, arbejdsmæssigt og lønningsmæssigt, har hidtil bevirket, at kun meget få socialrådgivere har opnået ansættelse i kommunernes tjeneste, således at der ikke ad denne vej har været en løsning at søge.

Problemet om det kommunale personales uddannelse har været taget op

til bred drøftelse på initiativ bl. a. af socialministeriet på den opridsede baggrund. Resultatet af de iværksatte drøftelser og overvejelser bliver formentlig oprettelse af en forvaltningshøjskole med henblik på videreuddannelse af kommunernes og statens personale.

ad 2, 3 og 4. I det mere intensive rådgivnings- og vejledningsarbejde og i hele revaliderings- og behandlingsarbejdet uden for kommunernes sociale forvaltning, dog omfattende børneværnene og til en vis grad det kommunale hospitalsvæsen og kommunale, sociale institutioner, bygger arbejdet i vid udstrækning på et bredere eller snævre samarbejde mellem en række forskellige sagkyndige. Der deltager i dette samarbejde læger og psykologer og pædagoger, hvis uddannelse dog må udbygges og suppleres, socialrådgivere med en grunduddannelse, der ligeledes trænger til udbygning, beskæftigelses-terapeuter, instruktører med håndværksmæssig uddannelse eller anden praktisk uddannelse, plejepersonale, erhvervsvejledere, administrationsfolk og andre. Der er således en del personale med en fyldig, almindelig teoretisk baggrund, men mange medarbejdere må alene støtte sig på praktisk erhvervet indsigt, og de fleste mangler en systematisk, teoretisk baggrund for deres særlige, socialt betonede arbejde.

Socialrådgiveruddannelsen, der forestås af Danmarks sociale højskole i København og Århus, er i 1961 blevet ændret og udbygget bl. a. med henblik på i større omfang at tilgodese det rådgivende-behandlingsmæssige arbejde. Der gives de samfundsorienterede fag, psykologi og arbejdsmetodik større vægt, og samtidig er sket en udvidelse af den samlede teoretiske undervisning i forbindelse med en afkortning, men mere systematisk tilrettelæggelse af den praktiske side af uddannelsen.

På det social-pædagogiske område har børneforsorgen etableret en særlig uddannelse for medarbejdere ved børnehjemmene. Uddannelsen falder i en grunduddannelse og en videregående uddannelse, begge af 1 års varighed. Den videregående del af børneforsorgsuddannelsen er henlagt til den sociale højskole. Der er endvidere tilrettelagt særlige uddannelser for personalet ved daginstitutionerne — vuggestuer, børnehaver, fritidshjem, skole- og ungdomsklubber — således at personalet på disse institutioner normalt har gennemgået barneplejerske-, børnehavelærerinde- eller fritidshjemplæreruddannelse. Også disse medarbejdere har mulighed for at gennemgå en videregående uddannelse.

For særfor sorgens vedkommende er der i samarbejde med Danmarks Lærerhøjskole oprettet specialkursus for tale-, tunghøre- og ordblinde-pædagoger. Man stræber i øvrigt nu imod en fælles uddannelse for særfor sorgens lærere med hovedvægten lagt på en almen social, pædagogisk-psykologisk uddannelse. Denne uddannelse vil virke som overbygning på den almindelige folkeskolelæreruddannelse eller universitetsuddannelse, som særfor sorgens lærere har gennemgået før ansættelsen. Det er tanken at supplere fællesuddannelsen med en liniedelt uddannelse for de enkelte

forsorgsgrene. Man må for lærernes vedkommende fremhæve, at de i kraft af deres uddannelse og indleven — gennem undervisningsarbejdet — i forsorgens vanskeligste problemer har været og formentlig i lang tid endnu vil blive sat ind på en række opgaver udover undervisning, bl. a. som erhvervskonsulenter og personlige vejledere (kuratorer). For plejere inden for åndssvageforsorgen er der som led i åndssvageforsorgens reorganisation blevet etableret en særlig teoretisk uddannelse i forbindelse med en ændret tilrettelæggelse af den praktiske uddannelse.

Intensivering af revalideringsarbejdet i de senere år, bl. a. gennem oprettelse af særlige revalideringscentre, har rejst specielle uddannelsesproblemer. Det drejer sig om uddannelse af en række forskellige medarbejdergrupper, herunder navnlig de til centrene knyttede sociale medarbejdere (revalideringskonsulenter), de til revalideringscentre, arbejds-klinikkerne og andre revalideringsinstitutioner knyttede læger, ledere og instruktører ved optræningsværksteder og beskyttede værksteder for erhvervshæmmede, fysioterapeuter og beskæftigelsesterapeuter ved arbejds-klinikker og lignende social-medicinske afdelinger ved lægelige behandlingsinstitutioner samt arbejds-konsulenter ved arbejdsanvisningen i det omfang, disse varetager arbejdsplacering af handicappede.

ad 5. Det store personale, der som husmoderafløsere, hjemmehjælpere for gamle, ledere og medarbejdere på forsorgsinstitutioner bærer et stort ansvar for mange menneskers daglige velfærd og velbefindende, har hidtil været uddannelsesmæssigt forsømt. En uddannelse af husmoderafløsere er under udformning.

ad 6. Ved medarbejderne i det planlæggende arbejde tænkes her navnlig på det ledende administrative personale i kommunernes sociale forvaltning og det akademiske personale i centralstyrelserne, der er med i det lovforberedende arbejde, giver retningslinier for den praksis, der på grundlag af lovene skal følges, tager stilling til oprettelse af nye institutioner m. v. Dette personale erhverver sig gennem det daglige arbejde med sociale anliggender indsigt i disse og har også mulighed for at få et vist overblik over det sociale arbejdsfelt, dets udviklingstendenser og mulighederne for at præge udviklingen. De har derimod meget ringe adgang til at søge inspiration og udvikling i videre uddannelse, og personalets forhåndsviden af teoretisk art på det sociale område kunne bygge på et solidere fundament.

Efteruddannelsesmuligheder findes stort set kun i form af korte møderækker i de faglige foreninger.

II. Nordisk samarbejde på de ovenfor omhandlede områder og mulighederne for yderligere at udbygge dette samarbejde

Som det fremgår af foranstående redegørelse, beskæftiges der indenfor det sociale område medarbejdere med uddannelse af vidt forskelligt indhold.

På en række af de omhandlede uddannelsesområder finder der i dag et vist samarbejde sted mellem de nordiske lande.

Danmarks sociale højskole, der forestår socialrådgiveruddannelsen, har således løbende en vis kontakt med de tilsvarende skoler i de øvrige nordiske lande, en kontakt, der bl. a. manifesterer sig i regelmæssigt tilbagevendende nordiske møder for skolernes ledere og lærere, udveksling af gæsteforelæsere og anvendelse af fælles lærebøger.

Inden for åndssvageforsorgen og en række andre grene af særforsorgen har der endvidere gennem en årrække været en nær kontakt mellem de nordiske lande i faglige spørgsmål, herunder også de uddannelsesmæssige spørgsmål, dels gennem afholdelse af fællesnordiske faglige møder, dels gennem udgivelse af fælles-nordiske fagtidsskrifter. Hvad angår revalideringsarbejdet, blev der i 1956 indledt et centralt nordisk samarbejde om uddannelsen af personale gennem nedsættelse af et ekspertudvalg under den nordiske socialpolitiske komité angående de partielt arbejdsføres problemer, idet udvalget navnlig har set det som sin opgave at overveje information og uddannelse af personale på revalideringsområdet.

Underudvalgsarbejdet er med hensyn til samarbejde om uddannelsesspørgsmålet — som nævnt i motiveringen for det finske forslag — foreløbig resulteret i udarbejdelse af en redegørelse om den erhvervsmæssige revalidering i de nordiske lande, kaldet »Arbetsvård i Norden», til gensidig orientering for personalet i de enkelte lande. Underudvalget forbereder endvidere for tiden et internordisk seminar om arbejdsprøvning af erhvervs-hæmmede (arbejdsdiagnose). I forbindelse hermed har udvalget overfor den nordiske socialpolitiske komité peget på værdien af, at enkeltpersoner, der beskæftiger sig med revalidering, får mulighed for studieophold, eventuelt på udvekslingsbasis, i de øvrige nordiske lande, og at kursus tilrettelagt af det enkelte land for revalideringspersonale står åbent for deltagere fra de øvrige lande.

Også inden for børne- og ungdomsforsorgen finder der et vist samarbejde sted gennem afholdelse af fællesnordiske børneværns kongresser og børnehavekongresser, hvor man drøfter principielle spørgsmål af aktuel betydning for børneforsorgen. På den 9. nordiske børneværns kongres i København i 1962 havde man således en principiel drøftelse af spørgsmålet om uddannelsen af personalet ved børneforsorgens institutioner. Der har ikke hidtil været afholdt fælles uddannelseskurser for børneforsorgsmedarbejdere fra

de forskellige nordiske lande. Der består dog en vis indbyrdes kontakt mellem de nordiske lande vedrørende forskellige uddannelser eller kurser, således at det f. eks. er blevet en fast skik, at der indbydes en deltager fra de andre nordiske lande til det årlige kursus, som afholdes af socialstyrelsen for medarbejdere ved ungdomsvårdskolerne på Lidingø i Sverige, og at der indbydes nordiske deltagere til det af direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen afholdte årlige Krogerupmøde i Danmark. Man har desuden fra dansk side brevvekslet og forhandlet med socialdepartementet i Oslo i anledning af, at man dér forbereder en uddannelse af medarbejdere ved opdragelseshjemmene.

Det samarbejde, der finder sted indenfor en række uddannelser fra det sociale område, vil blive fortsat udbygget, og der vil formentlig i kraft af selve udviklingen på socialpolitikens område ske en bevægelse henimod større ensartethed i uddannelserne i de enkelte nordiske lande, således at man efterhånden når derhen, at uddannelsen i det ene land accepteres som fyldstgørende uddannelse for pågældende område i de øvrige nordiske lande. Man vil dog næppe i overskuelig tid kunne nå frem til en *fælles nordisk primæruddannelse eller grunduddannelse* for de forskellige uddannelsesfelter. Der vil på så godt som alle områder gøre sig specielle forhold gældende, som må tages i betragtning ved tilrettelæggelse af uddannelsen. Primæruddannelserne eller grunduddannelserne må derfor formentlig som hidtil gennemføres i hvert land for sig på national basis, således at der kan tages skyldigt hensyn til de særlige forhold i de enkelte lande. Dette udelukker imidlertid på ingen måde et frugtbringende samarbejde mellem de tilsvarende uddannelser i de enskille lande om sådanne spørgsmål som undervisningens tilrettelæggelse, dens indhold og omfang, udveksling af lærerkræfter, anvendelse af lærebøger m. v.

Også udvekslingen af personale mellem tilsvarende institutioner i de enkelte nordiske lande, som i dag praktiseres indenfor flere områder, vil med fordel kunne udvides. Det samme gælder den endnu hyppigere udveksling af medarbejdere på studieophold.

Der vil derimod efter dansk opfattelse på en række uddannelsesfelter være *basis for etablering af fællesnordiske uddannelser eller kurser af videregående karakter*. Man er således fra dansk side meget interesseret i at få etableret fælles nordiske kurser (seminarer af en varighed på 3—12 uger) — om specielle emner for uddannede medarbejdere inden for *børne- og ungdomsforsorgen*. Der tænkes i denne forbindelse søgt etableret fælles nordiske kurser (seminarer af en varighed på 3—12 uger), vedrørende specielle emner for fuldt uddannede medarbejdere. Man tænker i denne forbindelse på den mere behandlingsprægede side af arbejdet, såvel klientbehandling som personalebehandling og personaleledelse. De medarbejdergrupper, for hvem sådanne seminarer kunne være af særlig betydning, er f. eks. psykiatere, psykologer og socialrådgivere ved rådgivningscentre, for-

standere og overlærere (viceforstandere) ved børne- og ungdomshjem og større daginstitutioner samt statens tilsynsførende (konsulenter og inspektører).

Inden for *åndssvageforsorgen* er det tænkeligt, at der med fordel kan etableres en fællesnordisk videregående uddannelse for lærere og plejere. Dette forudsætter dog, at tilrettelæggelsen af grunduddannelserne er så tilpas koordinerede, at eleverne møder med nogenlunde ens forudsætninger. Man kan derfor næppe komme i gang med de videregående uddannelser, før man nærmere har drøftet indholdet og omfanget af de nuværende grunduddannelser og en koordination af disse uddannelser. Udover videregående uddannelse for lærere og plejere kan der blive tale om erhvervsvejledningskursus for socialrådgivere og kortere orienteringskursus for læger, sygeplejersker, psykologer, børnehavelærere, arbejds- og fysioterapeuter m. v.

Også indenfor de *øvrige områder af særfor sorgen* vil der være behov for og mulighed for at gennemføre videregående uddannelse af undervisnings- og plejepersonalet på fællesnordisk basis, lige som der med fordel vil kunne etableres kortvarige kurser i specialemer. Lige som inden for åndssvageforsorgen er det en forudsætning for gennemførelse af en fællesnordisk videregående uddannelse, at der skabes klarhed over, hvorvidt grunduddannelsen i de enkelte lande kan gøres så ensartede, at eleverne på den videregående uddannelse møder med nogenlunde samme uddannelsesmæssige forudsætninger.

For medarbejdere beskæftiget inden for *revalideringsområdet* er der næppe anledning til at foreslå udvidelser af det samarbejde om uddannelsesspørgsmål, der finder sted i det ovenfor nævnte under den nordiske socialpolitiske komité nedsatte udvalg.

For *mødrehjælpsinstitutionernes* vedkommende skønnes der at være behov for fællesnordiske kurser vedrørende administrative spørgsmål, klientbehandling, samtaleteknik og familierådgivningsproblemer m. v.

For så vidt angår *socialrådgiveruddannelsen* bør det overvejes at søge etableret kortere videreuddannelseskurser. Der kan blive tale om såvel kurser, der tager sigte på en videregående almenuddannelse, som kurser, der er afgrænset til specielle emner eller sociale medarbejdere med specialopgaver. Der vil formentlig i første række være behov for videreuddannelse med sigte på de sociale medarbejders rådgivningsopgaver og deltagelse i opgaver af egentlig behandlingsmæssig karakter. Endvidere vil der være behov for gennemførelse af uddannelseskurser for lærerne på de sociale skoler, herunder især kursus for lærere inden for behandlingsfagene og beslægtede faggrupper.

Som det fremgår af de tidligere anførte oplysninger, er man her i landet endnu ikke nået frem til et uddannelsesprogram for det personale, der beskæftiges i kommunernes eller statens sociale forvaltning, lige som der

endnu ikke findes nogen systematisk uddannelse for ledere og medarbejdere ved forsorgsinstitutioner for gamle m. v. Så længe der ikke er nået større klarhed med hensyn til, hvilken uddannelse, der bør gælde på disse områder, vil der næppe fra dansk side være mulighed for at gå ind i fællesnordiske uddannelsesforanstaltninger.

København, den 31. maj 1963

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling

BILAGA 2

Yttranden över regeringsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan:

Beträffande gemensam nordisk utbildning av funktionärer är erfarenheterna inom den Nordiska hälsovårdshögskolan begränsade till verksamhet inom hälsovårdsadministrationen, speciellt omgivningshygien och socialhygien och särskilt då regional och central sådan verksamhet. För denna hälsovårdsverksamhet gäller i alla de nordiska länderna tämligen likartade principer och detta var ett av de viktigaste motiven, när man 1952 enades om att försöksvis starta de gemensamma nordiska kurser för ämbetsläkare, vilka lett fram till etablerandet år 1962 av den Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Under den tioårsperiod sådan undervisning givits i gemensam nordisk regi, har det trots ovannämnda principiella likheter dock icke saknats praktiska svårigheter. Det finns nämligen icke helt obetydliga olikheter i respektive länders organisation och rättsliga detaljreglering o. s. v. av hälsovården och dess bedrivande. De skiljaktigheter, som visat sig vid diskussioner under kurserna, har visserligen i många fall verkat stimulerande och befruktande för elevernas del men har krävt mycken omtanke och arbete vid uppläggning och genomförande av kursprogrammen. En annan mer väsentlig svårighet har varit språkolikheterna. Ovanan vid danska språket för dem, som icke har detta till modersmål, och de finska elevernas icke alltid helt perfekta kunskaper i svenska språket beteckna därvid ytterligheterna.

Dessa och andra hinder har emellertid kunnat övervinnas genom den samhörighet som särskilt förefunnits inom ämbetsläkargrupperna och den mycket goda allmänbildning, som kurseleverna i gemen besuttit.

Högre utbildning av hälsovårdsfunktionärer på området omgivnings-

hygien och socialhygien rör sig på ett relativt väl avgränsat område och avser några få grupper funktionärer såsom länsläkare, länsveterinärer och hälsovårdskonsulenter, vilka i princip har likartade arbetsuppgifter i samhället. Förhållandena är rätt annorlunda beträffande personal på det sociala området, vilket är av betydligt mer differentierad art med ganska olikartade uppgifter för dem som verka på området. Det finns bland sociala funktionärer en avsevärd skillnad i grundutbildning, primär socialutbildning och speciell utbildning. De exempel som anges i remisshandlingen under punkterna 1—5 åskådliggör detta. Den institution, som skall ordna utbildning i någon form för ett så olikartat klientel, kommer att ställas inför betydande svårigheter. Det kommer sannolikt att finnas bäst att redan befintliga utbildningsinstitutioner av olika slag inom det sociala gebitet i de olika länderna påtar sig att anordna internordiska kurser inom sitt område, varvid någon internordisk kommitté kan tänkas göra undersökningar om behovet av dylik undervisning, taga kontakt med olika skolor, förmedla ansökningar, utbetala stipendier m. m. samt sköta utbyte av funktionärer länderna emellan.

Det är möjligt att Nordiska hälsovårdshögskolan kan ha en uppgift att fylla i berörda sammanhang genom att ge kurser i hygien och socialhygien, måhända även i socialmedicin, för kategorier av socialvårdstjänstemän med lämplig och någorlunda likartad primärutbildning. Om resurser ställs till hälsovårdshögskolans förfogande för dylik kursverksamhet, är högskolans styrelse beredd att medverka till sådan speciell undervisning även av socialvårdsfunktionärer. Undervisning i dessa ämnen ingår redan nu i icke ringa utsträckning i kursplanerna vid t. ex. socialinstituten i Sverige och behovet torde icke vara mindre hos de längre avancerade socialvårdsfunktionärerna, för vilka en gemensam nordisk utbildning nu ifrågasättes. Styrelsen har däremot svårt att tänka sig att hälsovårdshögskolan skall ha möjlighet att ordna undervisning i speciell verksamhetsgren såsom medicinsk rehabilitering, socialvårdsadministration, protestillverkning etc.

Göteborg den 17 april 1963

På styrelsens vägnar:

Rolf Bergman

E. Bunne

Nordisk komité for medico-teknisk ortopedi:

Igennem nogle år har denne komité, som er tiltrådt af eksperter fra de fire nordiske lande, drøftet uddannelsesformen for bandagister (bandagemestre) i de nordiske lande, muligheden for et fælles nordisk kriterium for anerkendelse af en sådan uddannelse, og muligheden for nordisk sam-

arbejde med henblik på uddannelsens gennemførelse — specielt hvad angår de teoretiske og mere avancerede praktiske aspekter af bandagistvirksomheden.

Man har foreløbig indsamlet materiale vedrørende problemet i de nordiske lande; dette materiale er endnu ikke komplet.

Man har været klar over det sproglige problem, som kan opstå, specielt hvad angår finsk medvirken, og har derfor overvejet et krav om indførelse af engelsk eller tysk som sideløbende fag under bandagisternes basale uddannelse. Det er næppe tvivl om, at kendskab til et verdenssprog er en forudsætning for fuldt tilstrækkelig, øjeblikkelig orientering og også for fortsat ajourføring af den tilegnede viden. Man er dog klar over, at et nordisk samarbejde også vil lette mulighederne for publikationer om tekniske fremskridt og endda af instruktionshæfter på nordiske sprog.

Hvad angår den fælles nordiske skoling har man særligt overvejet muligheden af et afsluttende kursus for bandagister, som var praktisk og basalt teoretisk uddannede i deres respektive centre. Det har været naturligt at tænke sig en sådan »højskole» placeret i tilslutning til prothese-centret i København, og et kursus på dette sted kunne tænkes gennemført årligt og af en varighed på ca. 3 måneder og med særlig opmærksomhed over for de teoretisk tekniske, fysiologiske og medicinske problemer samt avanceret praktik med mere specielle opgaver og med nye materialer.

I de videre overvejelser kunne en sådan skole først etableret tillige i de vakante perioder tjene som domicil for den påtrængende opgave, som ligger i uddannelse af bandagister fra udviklingslandene.

Komitéen ser derfor med stor interesse på de muligheder, som måtte skabes igennem et forslag som det fremsendte, og man er gerne til rådighed med mere detaljerede oplysninger.

Hvad angår uddannelsen af fysioterapeuter (sjukgymnaster) og beskæftigelsesterapeuter (arbetsterapeuter) vil komitéen mene, at et nordisk samarbejde særligt vil blive aktuelt for kortvarige kurser om specielle emner. Dette problem kan dog bedst drøftes med fysioterapeuternes og beskæftigelsesterapeuternes respektive organisationer.

Med henblik på speciallægeuddannelsen inden for revalideringsfeltet kan jeg med henblik på det ortopædiske speciale oplyse, at man allerede har gennemført et fortbildningskursus for ortopæder og kirurger i Skåne for svenske og danske deltagere, samt at Nordisk Ortopædisk Forening har kurser for læger i specialuddannelse og for fuldt uddannede specialister på sit program. Denne organisations planlægning vil naturligvis i vidt omfang blive tillempet efter de muligheder, en fælles nordisk beslutning måtte åbne.

København, den 15. maj 1963

Med venlig hilsen

Knut Jansen

Ass. overlæge, dr. med.

D a n m a r k**Indenrigsministeriet:**

I denne anledning skal man meddele, at »De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark» og foreningen »Bymæssige Kommuner» vil foranledige, at de to foreningers eventuelle udtalelser i sagen vil blive meddelt gennem Købstadforeningen.

For indenrigsministeriets vedkommende kunne højere uddannelse eventuelt komme i betragtning inden for følgende grupper: Fysio- og beskæftigelsesterapeuter, sygeplejersker, herunder især hjemmesygeplejersker, læger og socialrådgivere ved behandlingsinstitutioner for alkoholskadede, psykologer, sundhedsplejersker, embedslæger samt ingeniører med interesse for teknisk-hygieniske spørgsmål.

På det foreliggende grundlag kan indenrigsministeriet dog ikke udtale sig nærmere om, hvorvidt der fra dansk side vil være interesse for på fællesnordisk grundlag at etablere specialundervisning eller specialkurser for de her nævnte grupper.

Det bemærkes også herved, at sundhedsstyrelsen i en over sagen afgivet erklæring har udtalt, at styrelsen ikke mener at kunne anbefale det fremsatte forslag ud fra den betragtning, at den sociale forsorgsudøvelse i de nordiske lande er så forskellig, at det næppe med større udbytte vil være muligt at etablere en samundervisning.

Man tilføjer, at den undervisning, der gives på den nordiske hälsovårdshögskolan i Göteborg, ikke tager sigte på videre uddannelse af de nævnte grupper, og at det ikke for tiden synes muligt at udvide skolens undervisningskapacitet med henblik på undervisningsvirksomhed for de omtalte grupper.

København, den 28. maj 1963

P. m. v.

E. b.

Henrik Nielsen

Undervisningsministeriet:

— — — skal man meddele, at undervisningsministeriet har hørt universiteterne og rigshospitalet over sagen.

Københavns universitet har ikke synspunkter at fremføre i anledning af forslaget.

Århus universitet slutter sig til følgende udtalelse fra professor Jørgen Dich:

Århus universitet bør støtte forslaget om samarbejde med de nordiske lande med henblik på uddannelse af personale på det sociale område. Man bør som foreslået dog begrænse denne uddannelse til en komplettering og fortsættelsesuddannelse af kvalificeret personale.

Hvad uddannelsesforhold angår, bør man vælge specialkurser og udveksling af personale ved de sociale institutioner, derimod er der ingen grund til oprettelse af en særlig læreanstalt.

Ledelsen kan som foreslået henlægges til en særlig ekspertkomite, men den bør nedsættes af de respektive ministre efter forslag fra universitetet og den sociale administration.

Rigshospitalet udtaler, at man ser med sympati på det fremsatte forslag.

Idet nærværende ministerium iøvrigt henholder sig til disse udtalelser, skal man tilføje, at spørgsmålet om at etablere et samarbejde om efteruddannelse specielt af psykologer er taget op af Nordisk Kulturkommission efter henstilling fra de nordiske undervisningsministre. Dette spørgsmål er nu under udredning i Kulturkommissionens videnskabssektion.

København, den 28. maj 1963

P. m. v.

E. b.

Helge Thomsen

fg. fm.

Den danske Købstadforening, De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark og Bymæssige Kommuner har i skrivelse den 4 juni 1963 ansluttet sig till yttrande från Sammenslutningen af købstædernes sociale udvalg (se nedan).

Sammenslutningen af købstædernes sociale udvalg:

For kommunernes område vil teoretisk grunduddannelse formentlig oftest med fordel kunne etableres alene for danske især for personale (som f. eks. socialrådgivere og andre medarbejdere i kommunalt socialt arbejde), der skal arbejde med lovregler og andre særligt for Danmark gældende bestemmelser.

For personalet, der væsentligt skal forestå en mentalhygiejnisk eller social-pædagogisk rådgivning og vejledning (f. eks. personale på rådgivningsklinikker, hjemkonsulenter, psykologer og psykiatere), og for personale (som f. eks. fysio- og beskæftigelsesterapeuter, sygeplejersker i sociale institutioner, alderdoms- og plejehjemsledere), der forestår behandling, optræning og pleje, vil det formentlig kunne være hensigtsmæssigt at etablere fælles kurser, især hvor specialgrupperne er små inden for det enkelte land.

Med hensyn til videregående uddannelse og undervisning i specialemer vil en fællesuddannelse sikkert kunne blive særlig befrugtende, både hvor der er tale om individuelt socialt arbejde, og hvor der er tale om organisering af sociale hjælpeforanstaltninger.

Man vil endvidere finde, at en udveksling af arbejdende personale vil kunne få væsentlig betydning ikke alene for de enkelte medarbejdere, men for hele standarden i det sociale arbejde.

Århus, den 20. maj 1963

P. b. v.

Orla Jensen

Den alm. danske Lægeforening hænvisar i skrivelse den 22 maj 1963 till nedanstående tre danska remissyttranden från specialläkarorganisation.

Foreningen af tjenestemandsansatte læger ved mødrehjælpsinstitutionerne i Danmark:

— — — skal jeg først gøre opmærksom på, at denne henvendelse næppe omfatter psykiaterne, idet disses forhold på nordisk plan behandles ad anden vej, hvilket formentlig vil fremgå af svaret fra danske psykiateres organisation.

Hvad de andre socialfunktionærer angår, kunne jeg tænke mig, at mange kunne have glæde af fælles kursus i de nordiske lande. Endvidere kunne der være tale om udveksling af synspunkter og formentlig også studiebesøg, medens jeg tror, at egentlig tjeneste ved sociale institutioner i de andre nordiske lande næppe er gennemførlig på grund af sprogvanskeligheder.

Her i Mødrehjælpen arbejder jeg sammen med talrige socialrådgivere, og hvis jeg skulle foreslå nogen yderligere uddannelse for disse, vil jeg mene, at forøget undervisning i psykiatri vil være af betydning, og specielt mener jeg, at socialrådgiverne vil kunne få udbytte af udvidet undervisning i neuroselæren.

København, den 9. maj 1963

Aksel Pedersen

fg. overlæge

Danske psykiateres og børnepsykiateres organisation:

— — — skal man efter drøftelse med de assisterende overlæger Aksel Pedersen og Jørgen E. Andersen, som repræsentanter for de andre forespurgte organisationer, udtale, at Danske psykiateres og børnepsykiateres organisation finder det betydningsfuldt, at lægeforeningen indgår i et

eventuelt kommende nordisk samarbejde om højere uddannelse af socialfunktionærer, ligesom organisationen, for at tilgodese de vigtige psykiatriske områder i en sådan uddannelse, skal være villig til at deltage i lægeforeningens repræsentation i denne sag.

Det skal dog anføres, at forsåvidt angår de i nordisk råds regeringsforslag anførte lægegrupper, psykiatere og revaliderings-speciallæger, må det anses for naturligt, at disses uddannelse koordineres med det nordiske samarbejde vedrørende speciallægers uddannelse, der her fra landet varetages af sundhedsstyrelsens specialistanævn.

Det vil således være naturligt, at psykiatere og andre speciallæger ved revalideringen deltager i uddannelsen af de øvrige nævnte socialarbejdsgrupper. Hvorvidt de udover det nævnte bør deltage i speciel uddannelse sammen med disse grupper må formentlig indtil videre betragtes som et åbent spørgsmål.

Glostrup, den 17. maj 1963

Med venlig hilsen
Gudmund Magnussen

Revalideringscentret:

Revalideringslægespecialet eksisterer endnu ikke som anerkendt lægeligt speciale i Danmark, men ved de under den knap 2 1/2 år (?) gamle revalideringslov oprettede *revalideringscentre* og de af disse uafhængige *revalideringsinstitutioner* og *arbejdsklinikker* er ansat et antal læger. De ved revalideringscentrene ansatte læger fungerer som lægelige rådgivere for centrene i sagsbehandlinger og foretager herunder undersøgelser af revaliderende for at kunne bedømme disses handicap og rådgive om revalideringens videre forløb.

De ved arbejdsklinikker og revalideringsinstitutioner ansatte læger beskæftiger sig direkte med behandling af og fysisk optræning af handicappede, og deres arbejde er følgelig mere terapeutisk betonet.

Begge grupper af læger arbejder naturligt sammen og er tilknyttet samme faglige organisation, og der er i denne enighed om, at der findes et behov for post graduat uddannelse i revalideringsspørgsmål.

Man er fra Danske Revalideringslægers Organisations side enig med de i det finske regeringsforslags bilag udtrykte tanker om det fordelagtige i at samle nordiske revalideringslæger i et fælles uddannelsesprogram. I det enkelte land vil gruppen af revalideringslæger være relativt lille, i Danmark

således kun ca. 40, og der vil derfor være vanskeligheder med at fremskaffe den for undervisningen nødvendige sagkundskab i tilstrækkelig mængde. Fordelene ved et fællesnordisk samarbejde er derfor indlysende.

Man skal endvidere gøre opmærksom på, at der ikke alene foreligger et problem om post graduat uddannelse af den eksisterende gruppe af revalideringslæger, men spørgsmålene om undervisningen af fremtidens medicinske studenter i revalideringsspørgsmål, om specialistkrav, om specialets afgrænsning, ja endog om specialets navn, må løses, og vil alle med fordel kunne løses på fællesnordisk basis.

Danske Revalideringslægers Organisation, som har nedsat et udvalg til behandling af uddannelsesproblemerne, er således positivt indstillet til tankerne i det til Nordisk Råd indsendte finske regeringsforslag om en fællesnordisk uddannelse af revalideringslæger, og vil være interesseret i at deltage i videre forhandlinger herom.

København, den 24. juni 1963

O. K. Kirk

Læge

P. Paaby

Overlæge, dr. med.

Dansk Socialrådgiverforening:

— — — foreningen har i anledning af sit 25 års jubilæum afholdt et nordisk seminar på Krogerup højskole, hvor hovedemnet var videreuddannelse af socialrådgivere i nordiske lande. Forinden mødet havde vi i vort blad offentliggjort en kort rundspørge hos rektorerne ved de sociale højskoler i Finland, Norge, Sverige og Danmark vedrørende spørgsmålet om fælles videreuddannelse af socialrådgivere [*se Bihang till yttrande från Samfundet og hjemmet for vanføre, social service, här nedan*].

I 1962 udsendte Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge en betænkning vedrørende uddannelse herunder videreuddannelse af sosialarbeidere i Norge, og i maj 1963 har Dansk Socialrådgiverforening udsendt en redegørelse vedrørende videreuddannelse af socialrådgivere. Af begge disse redegørelser fremgår, at der er stort behov for en videreuddannelse af socialrådgivere, og at videreuddannelsen bør være den samme for socialrådgivere inden for alle arbejdsområder.

Begge betænkninger lægger i deres krav til en videreuddannelse hovedvægten på en længerevarende videreuddannelse i de i grunduddannelsen erhvervede kundskaber i de fag og metoder, der er fælles for samtlige socialrådgivere, d. v. s. at undervisningen først og fremmest koncentrerer om socialrådgivningens metoder (individuel klientarbejde, socialt gruppearbejde, social planlægning og administration og social forskning) og de klientbehandlende fag (psykiatri, psykologi og pædagogik).

Da der ikke i den her skitserede videreuddannelse stilles krav specialviden inden for områder, der er specifikke for hvert af de nordiske lande, men da der tværtimod alene er tale om videreuddannelse inden for områder, som er fælles for alle uddannede socialrådgivere i de nordiske lande, kan Dansk Socialrådgiverforening tilslutte sig et forslag gående ud på videreuddannelse i den nævnte form for socialrådgivere i Norden.

Efter foreningens opfattelse kan en fælles nordisk videreuddannelse for socialrådgivere udover det nævnte alene omfatte principielle problemer inden for arbejdsområder (f. eks. alkoholistsorg). En uddannelse baseret på lovgivning f.eks. inden for børne- og ungdomsfor sorgen kan efter vor mening ikke etableres, idet de nordiske landes lovgivning på dette område endnu er for uensartet.

København, den 31. maj 1963

Med venlig hilsen

Eva Gredal

Formand

Samfundet og hjemmet for vanføre hänvisar till yttranden från Nordisk komité for medico-teknisk ortopædi (se ovan) och från Samfundet og hjemmet for vanføre, social service (se nedan).

Samfundet og hjemmet for vanføre, social service:

Vi har i vor afdeling ikke forudsætninger for at udtale os om eventuelt uddannelsesprogram for sociale medarbejdere på bred basis, hvor det kunne dreje sig om børnefor sogsmedarbejdere, magistratsuddannelse, personale indenfor Åndssvagefor sorgen, fysio- og beskæftigelsesterapeuter m. v. Vi kan derfor kun fremkomme med nogle betragtninger og oplysninger vedrørende videreuddannelse af socialrådgivere, idet ca. 4/5 af medarbejderne indenfor vore sociale afdelinger er uddannede på Danmarks sociale Højskole.

Spørgsmålet om videreuddannelse af socialrådgivere har de sidste par år været meget aktuelt for såvel Danmarks sociale Højskole som for Dansk Socialrådgiverforening. Begge parter har nedsat udvalg til behandling af spørgsmålet. Der foreligger en betænkning af maj 1963 fra foreningsudvalgets side, medens skoleudvalget endnu ikke har afsluttet sit arbejde. Endvidere har videreuddannelsen været hovedemne på det nordiske seminar, som socialrådgiverforeningen har afholdt på Krogerup Højskole fra 13/5—16/5 1963. I anledning af foreningens jubilæum og seminariet har en del

spørgsmål om fælles læreruddannelse af socialrådgivere været stillet til rektorerne for de nordiske skoler. Svarene vedlægges [*se Bihang*].

I alle fire nordiske land arbejdes der med videreuddannelse af socialrådgivere, hvilket har vist sig nødvendigt ikke mindst under hensyn til, at socialrådgivere mere og mere inddrages i socialt behandlingsarbejde. Princippet i den ønskede uddannelse er alle steder, at den bør være af en vis varighed — mindst 1 år — ligesom det må være en forudsætning, at socialrådgivere først kan optages til videreuddannelse efter at have gennemgået den nuværende grunduddannelse og derefter at have arbejdet i praksis 2—3 år. De fag, der ønskes yderligere uddannelse i er sociologi, socialpsykologi, socialpsykiatri, metodik, pædagogik, administration.

En sådan videreuddannelse kunne tænkes gennemført på fælles-nordisk basis, idet selve klientbehandlingen og baggrunden for denne må afføde nogenlunde samme problemer i så nært beslægtede befolkninger, som de nordiske. På et eventuelt fælles-nordisk videreuddannelsesinstitut kunne man tænke sig en fælles undervisning i de omtalte fag, hvorefter der kunne være tale om specielle linier for f. eks. medarbejdere indenfor revalidering, børneforsorg, alkoholikerforsorg m. v.

En fælles grunduddannelse på nordisk plan og dermed anerkendelse på tværs af landegrænserne vil fortsat være vanskelig trods tilnærmelserne på det lovgivningsmæssige område.

København i maj 1963

V. Svender Nielsen

BIHANG

En nordisk rundspørge

Foranlediget af foreningens nordiske seminar på Krogerup Højskole i maj har redaktionen stillet rektorerne ved de sociale højskoler nogle spørgsmål om uddannelse efter grunduddannelsen.

Vi takker rektorerne hjerteligt, fordi de — med meget kort varsel — har villet deltage i rundspørgen.

Vi har tilladt os at splitte besvarelsene til de enkelte spørgsmål.

1. Hvor langt er man i de nordiske lande i skolernes overvejelser vedrørende en almindelig videreuddannelse og/eller en specialuddannelse som overbygning på grunduddannelsen?

Socialinstitutet i Stockholm, Sverige — Rektor Hans Meijer

För närvarande behandlas i vederbörande regeringsdepartement ett omfattande förslag till omläggning av utbildningen vid de svenska socialinsti-

tuten. I detta förslag ingår bl. a. en förlängning av utbildningstiden från 2 1/2 till 3 1/2 år. Förslaget förutsätter att eleverna som teoretisk bakgrund till studierna har studentexamen eller därmed jämförliga teoretiska förkunskaper. Vidareutbildningen efter examen vid institutet föreslås ske dels genom högre utbildning i samarbete med universitet, dels genom särskild fortbildningsverksamhet vid instituten.

Norges kommunal- og sosialskole, Norge — Rektor Liv Kluge

Efter oppdrag av Undervisningsdepartementet har en av skolens lærere laget en enmannsutredning om sosialarbeiderutdanningen. Utredningen inneholder forslag om å organisere en 2-årig videre utdanning som en overbygning på grunnutdanningen. Forskjellige myndigheter og organisasjoner skal innen 1. juni i år sende uttalelse til departementet om forslaget. Det er derfor alt for tidlig å si noe om hvilket standpunkt myndighetene vil ta til forslaget.

Norske kvinners nasjonalråds sosialskole, Norge — Rektor Anne-Marie Ulsteen

Kirke- og undervisningsdepartementet, som de norske sosialskoler sorterer under, anmodet våren 1961 lektor Bernt Lund ved Norges kommunal- og sosialskole om å utarbeide en utredning om og et forslag til endring av sosialarbeiderutdanningen i vårt land. Herunder var det også meningen å komme fram til forslag om videreutdanningen. I februar i år ble utredningen sent ut til uttalelse. Innen 1. juni skal så sosialskolene, sosialarbeidersammenslutninger, institusjoner og interesserte enkeltpersoner sende inn til Departementet sine kommentarer etc. Vi er således midt oppe i drøftinger også vedrørende en etterlengtet og nødvendig videreutdanningsmulighet for våre sosialarbeidere.

Svenska medborgarhögskolan, Finland — Rektor Magnus Kull

Jag kan ej redogöra för socialutbildningens framtida utformning för andra institutioner i Finland än Svenska Medborgarhögskolan. Under de senaste två åren har planer uppgjorts för en fördjupad undervisning i vissa ämnen. Avsikten är att förlänga studietiden till att omfatta tre år och under den tiden ge eleverna möjlighet att avlägga vitsord av akademisk karaktär. Till planerna hör även en utbyggd undervisning i socialvårds- metodik som skulle förenas med praktik parallellt med studierna. Planerna har ännu ej avancerat tillräckligt långt för att jag i detta skede skulle kunna ge ett slutligt besked om den framtida utformningen av socialutbildningen. Bl. a. är det oklart huruvida studierna på bredden eller måhända även kvalificerad studiepraktik kan komma att motsvara något av de vitsord av akademisk karaktär, som jag här ovan nämnde. Så mycket får i detta skede anses vara klart att benämningen socionomexamen och socionom kommer att bibehållas.

Socialvetenskapliga högskolan, Finland — Professor Armas Nieminen

Socialvetenskapliga Högskolans styrelse har i princip godkänt den av även ett par kommittéer framlagda planen om grundandet av övre socialvårdsexamen och övre kommunalexamen med akademiska vitsord för högre yrkesutbildning, vilka nya examina skulle placeras ovanför nuvarande socialvårdsexamen och kommunalexamen vid högskolan. Sociologiekandidatexamen skulle då i fortsättningen stå ovanför dessa examina.

Danmarks sociale højskole, Danmark — Rektor R. Watt Boolsen

Overvejelserne er på et rent forberedende stadium, og der er ikke taget stilling til, hvorvidt der bør etableres en almindelig videreuddannelse og/eller en specialuddannelse, men det må anses for givet, at der ad åre tilføres uddannelsen en overbygning.

2. *Mener De, at der ville være hensigtsmæssigt og muligt at etablere en fælles nordisk videreuddannelse?*

Kunne De tænke Dem, at det blev oprettet et nordisk socialinstitut (Den nordiske socialhøjskole) i tilknytning til de bestående skoler, hvor der var fælles nordisk videreuddannelseskursus, og hvor der f. eks. også var mulighed for kursus for skolernes lærere?

Socialinstituttet i Stockholm, Sverige — Rektor Hans Meijer

Med hänsyn till ovissheten om hur de svenska socialinstituten i framtiden skall organiseras är det svårt att nu ta ställning till vad som kan vara en gemensam grund för en nordisk vidareutbildning. Mycket talar emellertid för att utvecklingen i de nordiska länderna på det sociala området har så gemensamma drag att det bör finnas goda förutsättningar för ett utvecklat samarbete mellan undervisningsanstalterna. Redan nu bör det vara ändamålsenligt att i internordisk samverkan genomföra kurser för skolornas lärare.

Norges kommunal- og sosialskole, Norge — Rektor Liv Kluge

Jeg mener at det vil være i høy grad ønskelig å få etablert en felles nordisk videre utdanning. Den sosiale strukturen i de nordiske land har så vidt meget til felles at dette skulle være mulig.

Det vil sannsynligvis være en fordel å legge en slik videreutdanning til de bestående skoler.

Det er et meget stort behov for kurs for lærere, og slik virksomhet vil høre naturlig hjemme i en videre utdanning.

Norske kvinners nasjonalråds sosialskole, Norge — Rektor Anne-Marie Ulsteen

En må vel kunne regne med at sosialskolene i Norden stort sett stiller samme kunnskapskrav til eksamen? En må vel kunne gå ut fra at de som

ble tatt opp som studenter ved et videreutdanningscenter måtte ha bak seg minimum etpar års erfaring som sosialarbeidere (sosialrådgivere) etter avsluttet sosialskole? Grunnlaget skulle kunne være så pass ensartet at sosialarbeiderne ved en evt. Nordisk sosialhøgskole fikk en formålstjenlig og utbytterik felles videreutdanning.

Så lenge det er vanskelig for de enkelte land å skaffe tilstrekkelig mange kvalifiserte lærere til videreutdanning av sosialarbeidere, måtte en vel i første omgang regne med lærerkrefter fra utlandet — ved siden av spesiallærere og gjesteforelesere fra våre nordiske land. (Hos oss synes det å være enighet om at det er ledende kuratorer, praktikantveiledere og lærere ved sosialskolene som først og fremst har behov for en videreutdanning.)

Sosialskolen, Trondheim, Norge — Rektor Lillian Bye

Vi mener at hele sosialarbeiderutdanningen bör legges opp på grunnlag av en felles nordisk sosialfilosofisk basis. Med andre ord sosialarbeiderutdanningen bör ta hensyn til de spesielle behov som særpreger den nordiske kultur. Når det gjelder et nordisk sosialinstitut for videre utdannelse, stiller vi oss kanskje mer spørrende enn tvilende. Men det er vel ikke en umulig tanke. Gjennomførelsen av en slik idé ville avhenge av hvor meget de enkelte land går inn for videreutdanning ved sine egne skoler. I Norge har lektor Lund kommet med en konkret plan om videre utdanning for sosialarbeidere der.

Svenska medborgarhögskolan, Finland — Rektor Magnus Kull

På frågan om gemensam nordisk vidareutbildning inom de sociala faccken är mitt svar obetingat positivt. Denna inställning överensstämmer f. ö. med Finlands socialministeriums på vars förslag från Finlands regering vid Nordiska Rådets session i Oslo i år frågan om gemensam nordisk socialutbildning i vissa fall togs upp till behandling.

Jag vore även böjd för att anse förvaltningsutbildningen, sådan som den f. n. bedrivs vid de flesta nordiska socialskolor vara betjänt av internordiskt samarbete. T. ex. undervisningen i samhällsplanering, sjukhusförvaltning och storstadsförvaltning kan åtminstone vid en mindre läroanstalt inte bedrivas på ett sådant sätt som vore önskvärt.

För vårdlinjen vore vidareutbildning i t. ex. mentalhygien, case-work och för personal på specialanstalter även sådan som med fördel kunde bedrivas på internordisk bas.

Rent principiellt omfattar jag därför tanken på en särskild nordisk socialhögskola. Huruvida tanken kan rent praktiskt och ekonomiskt realiseras är sedan en annan sak. Måhända borde man undersöka huruvida basen för den planerade nordiska folkakademien i Kungälv kunde breddas så att den även skulle omfatta en socialhögskolelinje. För lärare vore det helt säkert stimulerande att få verka antingen som lärare eller som kursdeltagare vid en dylik läroanstalt.

Danmarks sociale højskole, Danmark — Rektor R. Watt Boolsen

Hvis der med en videre uddannelse menes en *almindelig* videreuddannelse, kan det ikke etableres på skandinavisk plan, men kun på nationalt plan, idet det formelle indhold i de nordiske landes socialrådgiveruddannelser alt overvejende er afhængig af det pågældende lands sociale lovgivning i bred forstand, og lovreglerne er ikke sammenfaldende, ligesom der er store forskelle i den administrative opbygning af det sociale arbejdsområde.

Hvis der med videre uddannelse menes *specialuddannelse*, kan der sandsynligvis med fordel etableres et nordisk socialinstitut til varetagelse af enkelte specialers udvikling. I denne forbindelse skal peges på det forslag, som er stillet af Finlands regering til Nordisk råds 11. session 1963, efter hvilket der skulle anordnes »skolning av personalen inom det sociala området, varvid närmast skulle ifrågakomma kompletterings- och fortsättningsutbildning av kvalificerad personal». (Skrivelse af 7/12 1962 fra Finlands socialministerium til utrikesministeriet.) I et memorandum peges på bl. a. følgende områder, der kunne dækkes gennem »samnordisk utbildning»: Børne- og ungdomsforsorg, Revalidering, Kommunernes sociale forvaltning, Alkoholistforsorg.

De 3 første af de nævnte 4 områder har formentlig meget til fælles i de nordiske lande, medens der nok er en del forskelle i den kommunale forvaltning, som vil vanskeliggøre en fælles uddannelse.

Det fag, der går igennem alle områderne, er klientbehandlingen, og her til kommer det enkelte områdes særlige karakter, der nok ikke afviger meget fra land til land. Kurser på et nordisk socialinstitut må formentlig være af kortere varighed og derfor ligge udenfor det, man forstår ved uddannelse i mere grundlæggende forstand. Kurserne må bygge på de nationale grunduddannelser.

Muligheden for kurser for skolernes lærere må ses på den skitserede baggrund. De lærere, der beskæftiger sig med det enkelte lands lovregler, vil ikke have samme udbytte i kontant undervisningsindhold i deres respektive lande af et nordisk kursus som de lærere, der beskæftiger sig med sociale, pædagogiske, psykologiske, sociologiske og (andre) behandlingsmæssige problemer.

Med de nævnte indskrænkninger er tanken om et nordisk socialinstitut tiltalende.

3. Ville det være ønskeligt, om de nordiske landes skoler i fællesskab tilrettelagde special uddannelseskurser, således at de enkelte landes skoler tog hver sit speciale op?

Socialinstitutet i Stockholm, Sverige — Rektor Hans Meijer

För de svenska instituten torde även denna i och för sig rimliga tanke vara svår att ta ställning till, innan vi vet bestämt hur vår framtida utbildningsorganisation kommer att te sig.

Norges kommunal- og sosialskole, Norge — Rektor Liv Kluge

Selv om de sosiale institusjonene i de nordiske land er svært like, så forekommer det jo at det ene land har kommet et stykke lenger på et bestemt område enn de andre. Dette kunne utnyttes til fordel for alle nordiske land. Hvordan dette skulle koordineres med en eventuell nordisk videregående høyskole er et praktisk organiseringsspørsmål som man i tilfelle får komme tilbake til senere.

Norske kvinners nasjonalråds sosialskole, Norge — Rektor Anne-Marie Ulsteen

Det synes rimelig og ønskelig at de nordiske land i fellesskap planlegger spesielle videreutdanningskurser, der de enkelte land kunne ta ansvar for spesialområder som var særskilt godt utbygget i de respektive land.

Sosialskolen, Trondheim, Norge — Rektor Lillian Bye

Det er vanskeligere å komme med et svar siden det er uklart hva er ment med spesielle utdanningskurser.

Svenska medborgarhögskolan, Finland — Rektor Magnus Kull

För mig förefaller det vara mindre lyckat att planera vidareutbildning vid olika skolor i speciella fack. Omöjlig är det väl inte, men alternativet med en särskild nordisk socialhögskola förefaller mig mera tilltalande.

Socialvetenskapliga högskolan, Finland — Professor Armas Nieminen

Den samnordiska utbildningsverksamheten skulle bl. a. ha den fördelen, att man genom att på så sätt förena krafterna bättre än förut kunde anordna sådana specialkurser, vilka man kanske i ett land inte hade tillräckligt behov eller resurser för. Man kunde kanske av dessa kurser vinna erfarenhet, på grund varav man sedan kunde överlägga och vidareutveckla tanken om det nordiska socialinstitutet.

Danmarks sociale højskole, Danmark — Rektor R. Watt Boolsen

Nej, for de nationale hensyn i specialuddannelserne vil formentlig være flere end de skandinaviske, selv når bortses fra sprogvanskelighederne.

4. Kunne De ønske Dem et fælles nordisk samarbejde om udgivelse af lærebøger, f. eks. indenfor socialrådgivningsmetodik, sociologi, psykologi med videre?

Socialinstitutet i Stockholm, Sverige — Rektor Hans Meijer

Ja.

Norges kommunal- og sosialskole, Norge — Rektor Liv Kluge

Ved Norges kommunal- og sosialskole bruker vi til dels amerikansk faglitteratur i dansk eller svensk oversettelse. Vi er meget interessert i samarbeid når det gjelder utgivelse av lærebøker.

Norske kvinners nasjonalråds sosialskole, Norge — Rektor Anne-Marie Ulsteen

Når det gjelder nordisk samarbeid innen sosialarbeiderutdanningen, vil le det både innen hoved- og tillegsutdanningen være meget gunstig om landene kunne enes om lærebøker. Det skulle ikke medføre for store vanskeligheter å bruke nordiske lands litteratur på originalspråket — dog kunne det være ønskelig med en medfølgende vokabular som forklarte enkelte av de terminologiske uttrykk som kunne være særegne for de enkelte land (dette er vår erfaring etter å ha brukt både danske og svenske lærebøker).

Sosialskolen, Trondheim, Norge — Rektor Lillian Bye

Vi vil gi et ubetinget »Ja» som svar.

Svenska medborgarskolan, Finland — Rektor Magnus Kull

Det har ofta varit tal om samarbete vad beträffar läroböcker. En del resultat kan även påvisas, men uppenbart är, att vi på det området skulle ha mycket att vinna. De duplicerade kompendierna tror jag har sin särskilda betydelse i detta fall. Frågan borde ytterligare behandlas på de nordiska socialskolornas konferenser.

Socialvetenskapliga högskolan, Finland — Professor Armas Nieminen

Det nordiska samarbetet för utfärdandet av läroböcker kunde vara på sin plats åtminstone inom de områden, inom vilka man ej utan ett sådant samarbete kunde åstadkomma läroböcker.

Danmarks sociale højskole, Danmark — Rektor R. Watt Boolsen

De sociale skoler ej jo alle såpas små, at lærebogsfremstilling ikke er nogen lukrativ forretning for forfatterne. Man har i et vist omfang måttet gribe til at bruge bøger fra andre uddannelsesområder, og i andet omfang har skolerne måttet trække på lærernes energi og velvilje i henseende til at skrive bøger. Dette sidste er i hvert fald typisk for Danmark.

Hvis elever og lærere vil og kan overvinde den vanskelighed, der ligger i at skulle læse et andet skandinavisk sprog, er der et tilstrækkeligt stort marked for lærebøger i fagene socialrådgivningsmetodik, sociologi, psykologi, psykiatri og vel også socialhygiejne.

Man savner stadig i væsentlige dele af undervisningsstoffet materiale, der er tilrettelagt med særligt henblik på socialrådgiverens uddannelse og arbejdsområder, og kan et nordisk samarbejde her skabe det rigtige undervisningsmateriale, er dette samarbejde særdeles ønskværdigt.

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

På grunnlag av muntlige uttalelser som vi har innhentet fra de forskjellige departementer vil Kirke- og undervisningsdepartementet gi uttrykk for at grunntanken i forslaget er tiltalende og såvidt vi kan se i samsvar med innstillingen fra lektor Bernt Lund om utdanningen av sosialarbeidere i Norge. Denne innstilling er forelagt en rekke departementer og institusjoner til uttalelse og departementet vil deretter ta endelig stilling til de forslag som der er tatt opp. Departementet finner det særlig naturlig med et nordisk samarbeid på dette område for videreutdanning hvor behovet for studieplasser i det enkelte land er forholdsvis lite. Det er imidlertid vanskelig å gi en mer utførlig uttalelse i saken før Bernt Lunds innstilling er behandlet.

Dette departement vil derfor tilrå at den norske delegasjon støtter forslaget som er fremsatt av den finske regjering.

Oslo, 4. juni 1963

Etter fullmakt

Kåre Tronsmo

Jon Chr. Løken

Blant de saker som ble utsatt på Nordisk Råds 11. sesjon er et forslag fra den finske regjering om nordisk samarbeid om utdanning av personell på det sosiale område.

De norske departementer som har hatt forslaget til uttalelse, har dels uttalt at de ikke har noe å bemerke til forslaget, dels har de gitt forslaget sin tilslutning.

I brev av 4. juni 1963 til den norske delegasjon av Nordisk Råd uttalte Kirke- og undervisningsdepartementet at det var vanskelig å gi en utførlig uttalelse før Bernt Lunds utredning om sosialarbeiderutdanningen i Norge var behandlet. Utredningen er sendt en lang rekke institusjoner og organisasjoner til uttalelse, uttalelsene er stort sett kommet inn til departementet og er for tiden under vurdering her. Det vil bli utarbeidet en stortingsmelding om sosialarbeiderutdanningen i Norge og meldingen vil trolig bli lagt fram for Stortinget i løpet av våren 1964.

En rekke spørsmål er tatt opp til drøfting i Bernt Lunds utredning: utdanningsbehov, opptaksvilkår, grunnutdanningens innhold og organisasjon, videreutdanningens innhold og organisasjon, statsopplæring og kursvirksomhet, den sentrale administrasjon m. m.

Kirke- og undervisningsdepartementet er kjent med at sosialarbeiderutdanningen er under omforming og utvikling også i de andre nordiske land.

Tidspunktet for å etablere et samarbeid skulle derfor synes gunstig for å oppnå et så ensartet undervisningsopplegg for grunnutdanningen som mulig. I den sammenheng vil det også være naturlig å vurdere mulige fordeler ved et nordisk samarbeid om videregående utdanning på dette området.

Kirke- og undervisningsdepartementet ser derfor gjerne at disse spørsmål blir vurdert av Nordisk Råd.

Oslo, 9. desember 1963

Etter fullmakt

Olav Hove

Kåre Tronsmo

S v e r i g e

Medicinalstyrelsen:

Beträffande personal inom såväl vården av psykiskt efterblivna som epileptikervården föreligger intresse för och även behov av en samordning av utbildningsmöjligheterna. Det må nämnas att Nordiska Utvalget for Aandsvageforsorg -- en informell sammanslutning -- vid ett möte i Oslo den 3—4 december 1962 behandlat frågan om viss gemensam nordisk utbildning för bland annat föreståndare för vårdanstalter. Avsikten var att denna utbildning i första hand skulle få karaktären av vidareutbildning. Statens Aandsvageforsorg i Danmark har i år inbjudit till en vidareutbildningskurs för vårdpersonal inom efterblivenhetsvården, till vilken Sverige och Norge sänt tillsammans c:a 30 deltagare.

Kurser för vidareutbildning av barnpsykiatriker skulle med fördel kunna anordnas gemensamt för de nordiska länderna. En sådan utbildningsform kräver noggranna förberedelser och bör utformas och ledas av läkarutbildningsinstitutionerna.

Vad gäller psykologutbildningen må nämnas att den inom medicinalstyrelsen tillsatta arbetsgruppen för utredning av frågan om legitimation av psykologer m. m. f. n. jämför de nordiska ländernas grundutbildning i psykologi i och för bedömning av dess likvärdighet. En av Nordiska kulturkommissionen tillsatt kommitté har i uppdrag att utreda möjligheterna till nordisk samordning av psykologers efterutbildning.

Inom t. ex. efterblivenhetsvård, epileptikervård, psykisk barna- och ung-

domsvård och vid sjukhus verksamma socialarbetare ha nästan undantagslöst socionomutbildning. Beträffande dessa kuratorer, framförallt inom psykisk barna- och ungdomsvård, vore det värdefullt, om den specialutbildning, som erfordras för deras mera mentalhygieniskt inriktade verksamhetsgren, kunde ske under ungefär samma former och fordringar i hela Norden.

Sammanfattningsvis får medicinalstyrelsen under åberopande av det anförda uttala, att skäl föreligger att utreda möjligheterna att i större omfattning än hittills i samarbete mellan de nordiska länderna, anordna utbildning av personal inom det sociala området, särskilt beträffande kompletterande utbildning och fortbildning för kvalificerad personal.

Stockholm den 17 maj 1963

Erik Björkquist

Karl Grunewald

Celie Enhörning

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Överenskommelsen om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, som trädde i kraft 1954, har medfört att nära samarbete mellan arbetsförmedlingarna i de berörda länderna. Vid det nordiska arbetsmarknadsutskottets sammanträden behandlas emellertid icke enbart frågor, som direkt berör arbetskraftsutbyte utan man studerar även andra aktuella problem på ländernas arbetsmarknad och där så är möjligt söker man nå fram till likartade lösningar och en samordning av arbetet. Kontakterna vidgas sålunda fortlöpande till att omfatta nya delar av verksamheten på arbetsmarknaden.

Det vidgade nordiska samarbetet har inom arbetsmarknadsstyrelsens verksamhetsområde sålunda gjort det önskvärt med viss gemensam utbildning icke endast av tjänstemän inom den vanliga arbetsförmedlingen utan även av annan personal och då främst den som handlägger arbetsvårds- och yrkesvägledningsfrågorna.

Gemensam utbildning har också kunnat ordnas fast i begränsad omfattning. Förutom de exempel som nämns i den finländska promemorian kan framhållas, att arbetsmarknadsmyndigheterna i de nordiska länderna samarbetat med nordiskt yrkesvägledareförbund och tillsammans med denna yrkesvägledarnas egen organisation anordnat nordiska seminarier i yrkesvägledningsfrågor. Hittills har seminarier på c:a 10 dagar hållits i Norge 1958 och i Sverige 1961. Antalet deltagare har på vardera seminariet va-

rit ett sjuttioal. Under 1964 kommer ett nytt seminarium att hållas i Danmark. Vidare har nordiska kulturkommissionens skolsektion i samråd med nordiska arbetsmarknadsutskottets expertgrupp för yrkesvägledningsfrågor tillsatt en utredning om fortbildning på nordiskt plan av lärare, som är engagerade i yrkesvägledningsverksamheten.

Under åberopande av det anförda får styrelsen därför tillstyrka, att den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Stockholm den 14 maj 1963

Bertil Olsson

Ragnar Wahlström

Socialstyrelsen:

Socialstyrelsen anser det vara för kursdeltagare från såväl värdlandet som grannländerna berikande med dylik gemensam utbildning. Om möjligheterna till sådan utbildning vidgas, skapas därigenom också ökade möjligheter till utbyte av socialarbetare de olika länderna emellan. Ett sådant utbyte kan om det ej är för kortfristigt ge värdefulla uppslag för verksamheten i de berörda länderna. Socialstyrelsen tillstyrker med hänvisning till det anförda förslaget om utredning i frågan.

I den till grund för förslaget liggande promemorian uppräknas ett antal grupper av socialarbetare för vilka samnordisk utbildning anses kunna ifrågakomma. Socialstyrelsen är för närvarande icke beredd att ta närmare ställning till dessa frågor. Det bör enligt styrelsens mening ankomma på utredningen — som lämpligen bör bedriva sitt arbete i samråd med berörda myndigheter och organisationer — att tillhandahålla material för bedömning av verksamhetens närmare omfattning.

Helt allmänt vill styrelsen emellertid ifrågasätta om icke utbildningen till en början lämpligen bör begränsas till fortbildning samt om icke denna fortbildning i sin tur lämpligen bör begränsas till att avse något särskilt angivet avsnitt av respektive verksamhet. Det synes också enligt styrelsens mening föreligga skäl att överväga om icke utbildningsverksamheten tills vidare bör begränsas till socialarbetare i ledande ställning, eftersom i första hand dessa torde ha möjligheter att helt tillgodogöra sig de avsedda fördelarna av den gemensamma verksamheten. Beträffande sådana frågor som exempelvis inrättande av ett nordiskt institut för social utbildning eller anordnande av gemensam utbildning genom kurser på bredare

bas kan det enligt styrelsens mening vara befogat att under någon tid avvakta erfarenheterna från en mera begränsad gemensamhetsutbildning.

Stockholms den 15 maj 1963

Ernst Bexelius

Carl E. Sturkell

Socialinstitutet i Stockholm:

Utbildningen av personal för de mera kvalificerade tjänsterna på det sociala området i Sverige är förlagd till socialinstitutet. Institutets hittillsvarande utbildningsmål och undervisningsformer är för närvarande föremål för reformering. En statlig utredning (SOU 1962:43) har avlämnat förslag till omorganisation av socionomutbildningen. Efter remissbehandling är förslaget nu föremål för beredning i ecklesiastikdepartementet. I förslaget har inte någon ställning tagits till en fortbildning på internordisk bas.

Det torde emellertid finnas all anledning att närmare pröva specialutbildningens och fortbildningens uppläggning när väl den grundläggande utbildningen blivit fixerad. Inom flera sektorer av sådan vidareutbildning borde ett internordiskt samarbete vara ändamålsenligt och naturligt. Inom andra sektorer är vederbörande lands speciella utbildnings- och förvaltningsstruktur ett argument för en nationellt organiserad vidareutbildning. Med hänsyn till den svenska socialutbildningens förestående omvandling synes det knappast möjligt att nu taga ställning till nordiskt samarbete på vidareutbildningens område.

Stockholm den 15 maj 1963

För socialinstitutet i Stockholm

Hans Meijer

Rektor

Socialinstitutet i Göteborg har i skrivelse den 17 maj 1963 anslutit sig till yttrande från Socialinstitutet i Stockholm (se ovan).

Svenska landstingsförbundet:

— — — att Svenska landstingsförbundet måtte avgiva yttrande över ett av Finlands regering väckt förslag om samarbete vid högre utbildning av

socialfunktionärer. Med anledning härav får förbundets styrelse uttala, att den finner skäl föreligga för att en utredning i frågan kommer till stånd.

Stockholm den 14 maj 1963

För Svenska landstingsförbundets styrelse:

Fridolf Thapper

Ivar Dahlgren

Svenska stadsförbundet:

Styrelsen delar uppfattningen att en samnordisk utbildning av vissa specialistkategorier inom socialarbetet skulle kunna innebära betydande fördelar. I likhet med vad som framhålls i det finländska förslaget anser styrelsen att den redan existerande nordiska socialpolitiska kommittén — eller en därtill knuten, för ändamålet särskilt tillsatt samnordisk expertsektion — skulle kunna utgöra forum för planeringen och förberedelsearbetet för en sådan nordisk samverkan.

Vid genomförandet av en dylik samordnad nordisk utbildning bör i möjligaste mån tillvaratas de erfarenheter som förefinnes från redan existerande nordiskt samarbete på vissa närliggande utbildningsområden. Inte minst synes härvid den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg böra beaktas.

Styrelsen tillstyrker således att en utredning företas rörande organisationen och omfattningen av ett ökat nordiskt samarbete i fråga om specialist- och vidareutbildning av viss kvalificerad personal inom det sociala området.

Stockholm den 26 april 1963

Svenska stadsförbundet

Hj. Mehr

Sten-Sture Landström

Centralförbundet för socialt arbete:

Centralförbundet för socialt arbete finner det angeläget, att förslaget om samarbete mellan de nordiska länderna vad gäller kompletterande utbildning och fortbildning av kvalificerad personal närmare utreds.

Centralförbundet föreslår, att denna utredning också behandlar, huruvida andra kategorier socialfunktionärer än de i förslaget nämnda kan

komma i fråga för en sådan utbildning, samt huruvida behov föreligger av gemensam grundutbildning i vissa fall.

Stockholm den 20 maj 1963

Gunnar Boalt

Ordf.

Sveriges läkarförbund:

För läkarförbundet förefaller det orealistiskt att nu göra primärutbildningen gemensam. Däremot är förbundet positivt till att ett samarbete etableras för kompletterande utbildning och fortbildning inom det sociala området.

Vid en utredning av förutsättningarna och formerna för ett sådant samarbete bör nivåerna för de olika ländernas primärutbildning klarläggas för att utröna inom vilka områden samarbete är möjligt samt redan befintligt samarbete på det sociala området inventeras.

Den naturliga vägen att starta en gemensam utbildningsverksamhet vore att knyta an till tendenser till kontakt och samarbete inom olika specialistområden, som redan nu kan skönjas. Förslagsvis skulle detta kunna ske genom att samnordiska föreningar för olika specialistområden bildas med uppgift att anordna kurser, vilka till en början göres kortare och med begränsad målsättning. Kursernas innehåll bör mindre ta sikte på formalia än praktisk människovårdande verksamhet. De exempel på praktiskt verkande yrkesgrupper, som nämnes i skrivelsen har förbundet ingenting att invända mot.

De föreslagna kurserna förlägges lämpligen till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, socialinstitutet och de socialmedicinska institutionerna. Berörda regeringar bör stå för huvuddelen av kostnaderna.

Möjligheten till utbyte av personal mellan länderna i utbildande syften bör undersökas. En sådan cirkulation torde vara möjlig att starta genast.

Vad här har sagts gäller kompletterande utbildning och fortbildning. Först sedan erfarenheter därom vunnits är tiden mogen att ta upp till diskussion en eventuell gemensam grundutbildning för vissa ämnen och de därmed samhörande kompetensfrågorna.

Stockholm den 13 maj 1963

Sveriges läkarförbund

Bertil Gardell

Bertil Mårdberg

Sveriges socionomers riksförbund:

Sveriges socionomers riksförbund, SSR, som beretts tillfälle att yttra sig i ärendet, vill instämma i de synpunkter rörande behovet av förbättrad utbildning, som anföres i den till förslaget fogade promemorian. Det är nödvändigt att förstärka såväl grundutbildningen som fortbildningen, om det sociala reformarbetet skall kunna genomföras i enlighet med lagstiftarnas intentioner. Olika åtgärder att uppnå en sådan förstärkning bör därför prövas. Förbundet finner det därför naturligt att frågan om nordiskt samarbete på detta område övervägs, i synnerhet som spörsmålet om utbildningen av socialarbetare nu är aktuell i flera av de nordiska länderna.

Flera skäl kan anföras för att ett sådant samarbete bör komma till stånd. Detta samarbete skulle stimulera utbytet av erfarenheter och kunskaper och leda till en snabbare utveckling inom utbildningsområdet. Dessutom skulle man härigenom få ett större underlag i fråga om rekrytering av lärare och elever, i synnerhet när det gäller mer specialinriktade fortbildningskurser. Sådana kurser kanske inte kan ordnas på nationell nivå, eller kan ordnas endast med långa tidsintervaller. Enligt förbundets mening synes samarbete i fråga om kurser kring vårdarbete och metodfrågor vara av särskilt intresse. På dessa områden synes även svårigheterna vara mindre än när det gäller kurser kring exempelvis administrativa problem, där samordnade kurser med hänsyn till den olikartade förvaltningsorganisationen och sociallagstiftningen, torde vara svårare att genomföra.

Sveriges socionomers riksförbund vill således tillstyrka att en utredning kring frågan om samarbete rörande utbildning av personal på det sociala området snarast kommer till stånd.

Stockholm den 10 juni 1963

Sveriges socionomers riksförbund, SSR

Karl-Lennart Skagemark

Ordförande

Sveriges socionomförbund:

Sveriges socionomförbund, som beretts tillfälle att yttra sig i ärendet, vill inledningsvis instämma i de synpunkter rörande behovet av förbättrad utbildning, som anföres i den till förslaget fogade promemorian. En förstärkning av såväl grundutbildningen som fortbildningen är nödvändig om det sociala reformarbetet skall kunna genomföras med åsyftat resultat, och olika åtgärder att uppnå en sådan förstärkning bör därför prövas. Frågan om utbildningen av socialarbetare är nu aktuell i flera av de nordiska län-

derna och förbundet finner det därför naturligt att spørsmålet om nordiskt samarbete på detta område överväges.

Flera skäl talar för att ett sådant samarbete bör komma till stånd. Härigenom stimuleras ett värdefullt utbyte av erfarenheter och kunskaper. Man kan vidare erhålla ett större underlag i fråga om lärare och elever när det gäller mer specialinriktade fortbildningskurser.

Samtidigt vill förbundet emellertid framhålla, att åtskilliga problem torde uppstå vid ett nordiskt samarbete på detta utbildningsområde. Det föreligger för närvarande icke oväsentliga skillnader mellan grundutbildningen i de olika länderna. Därtill kommer att förvaltningsorganisationen är annorlunda liksom lagstiftningens materiella innehåll. Allt detta medför betydande svårigheter när det gäller att organisera och genomföra en samnordisk fortbildning på kvalificerad nivå. Inte heller ett mer omfattande samarbete när det gäller den grundläggande utbildningen torde av dessa skäl vara möjligt.

På vissa avsnitt, t. ex. socialvårdsmetodik och vårdarbete inom olika områden, bör dock samarbete vara möjligt och av stort intresse. Under senare år har Föreningen Norden anordnat vissa kortare kurser för socialvårdspersonal från de nordiska länderna och dessa kurser synes ha motsvarat ett behov och mötts av stort intresse.

Sveriges socionomförbund anser därför att frågan om samarbete rörande utbildning av personal på det sociala området bör övervägas och vill tillstyrka att en närmare utredning kommer till stånd.

Stockholm den 16 maj 1963

Sveriges socionomförbund

Bengt Söderberg

BILAGA 3

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté över det uppskjutna regeringsförslaget

I. Regeringsförslaget

I en vid förslaget — som säges närmast gälla kompletterings- och fortsättningsutbildning av kvalificerad personal — fogad promemoria, upprättad inom Finlands socialministerium, lämnas en närmare redogörelse för förslaget. Promemorian innehåller i sammanfattning följande.

Inledningsvis erinras om att det sociala arbetet numera icke kan bedri-

vas med framgång om den på området sysselsatta personalen ej erhåller en tillräcklig och sakkunnig utbildning. För många grupper av socialarbetare kräves utöver den egentliga primärutbildningen även kompletterande utbildning och fortbildning. Primärutbildningen och ofta även fortbildning i allmänhet kan som regel med fördel meddelas i varje särskilt land. I fråga om vissa socialarbetargrupper är det emellertid icke alltid ändamålsenligt eller ens möjligt, antingen på grund av gruppens fåtalighet eller med hänsyn till utbildningens särskilda art, att anordna fortbildning i varje land. I vissa fall kan det sagda gälla även primärskolningen och den kompletterande utbildningen. En samnordiskt anordnad utbildning på dessa områden skulle kunna anordnas på ett sakkunnigt, ändamålsenligt och effektivt sätt samt skulle uppenbarligen medföra stora ekonomiska fördelar. Den avsedda utbildningen skulle kunna ordnas icke blott genom att inrätta ett särskilt institut för ändamålet eller att hålla specialkurser utan även genom utbyte av socialarbetare mellan de nordiska länderna i större utsträckning än som nu sker. En samnordisk utbildning skulle lämpa sig särskilt väl på specialområden för arbetargrupper med mera krävande arbetsuppgifter.

Planeringen och det förberedande arbetet bör anförtros åt Nordiska socialpolitiska kommittén, som skulle kunna tillsätta en expertsektion för ändamålet.

I promemorian anges vidare exempel på socialarbetargrupper, för vilka samnordisk utbildning skulle kunna komma i fråga, nämligen:

1. psykiatriker, psykologer och socialarbetare vid uppfostringsrådgivningsstationer;

2. föreståndare och biträdande föreståndare för samt socialarbetare vid skolhemmen;

3. föreståndare och biträdande föreståndare för samt läkare och socialarbetare vid vårdanstalter för missbrukare av berusningsmedel;

4. föreståndare för samt socialarbetare och arbetsterapeuter (för rehabilitering) vid ålderdomshem;

5. kommunernas socialdirektörer och socialsekreterare (med tanke närmast på utbyte av arbetare); samt

6. specialläkare, fysioterapeuter, verksamhetsterapeuter, protesmekaniker och annan personal i den öppna vården, specialiserade lärare (yrkesskola och barntädgård), psykologer, yrkesvägledare, arbetsplacerare och socialarbetare (för samtliga grupper under denna punkt vore det skäl att överväga gemensamma utbildningsåtgärder i fråga om rehabiliteringen).

II. Remissyttranden

Yttranden har inhämtats endast från Danmark, Norge och Sverige samt från två samnordiska instanser. Yttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan
 Nordisk komité för medico-teknisk ortopedi

Danmark

Indenrigsministeriet
 Undervisningsministeriet
 Den danske Købstadsforening
 De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark
 Bymæssige Kommuner
 Sammenslutningen af købstædernes sociale udvalg
 Den alm. danske Lægeforening
 Foreningen af tjenestemandsansatte læger ved mødrehjælpsinstitutionerne
 i Danmark
 Danske psykiateres og børnepsykiateres organisation
 Revalideringscentret
 Dansk Socialrådgiverforening
 Samfundet og hjemmet for vanføre
 Samfundet og hjemmet for vanføre, social service

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet

Sverige

Medicinalstyrelsen
 Arbetsmarknadsstyrelsen
 Socialstyrelsen
 Socialinstitutet i Stockholm
 Socialinstitutet i Göteborg
 Svenska landstingsförbundet
 Svenska stadsförbundet
 Centralförbundet för socialt arbete
 Sveriges läkarförbund
 Sveriges socionomers riksförbund, SSR
 Sveriges socionomförbund

1. Den allmänna inställningen till medlemsförslaget

Förslaget vinner i allmänhet anslutning från remissinstansernas sida. Det tillstyrkes sålunda bland annat av *Undervisningsministeriet i Danmark, Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge, arbetsmarknadsstyrelsen, medicinalstyrelsen och socialstyrelsen i Sverige, Nordisk Komité för medico-teknisk Ortopedi, Sammenslutningen af Købstædernes sociale udvalg i Danmark*, i vilket uttalande *De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark* och föreningen *Bymæssige Kommuner* instämmer, *Dansk Socialrådgiverforening, Den almindelige danske Lægeforening, Samfundet og Hjemmet for vanføre, Sveriges läkarförbund, Sveriges socionomförbund, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet samt Centralförbundet för socialt arbete.*

Indenrigsministeriet i Danmark har icke kunnat på föreliggande material uttala sig om huruvida från dansk sida föreligger intresse av att anordna

specialundervisning på samnordisk grund. Ministeriet har även hänvisat till en förklaring av *sundhedsstyrelsen* om att förslaget icke kan tillstyrkas, med hänsyn till att den sociala »forsorgsutøvelse» i de nordiska länderna är så olikartad, att det näppeligen är möjligt att med större utbyte etablera samundervisning.

Det norska *kirke- og undervisningsministeriet* har framhållit att lektorn vid Norges Kommunal- og Socialskola Bernt Lund på offentligt uppdrag utfört en utredning rörande utbildningen av socialarbetare i Norge. Betänkandet har utsänts för yttrande till departement och institutioner. Ministeriet har med hänsyn härtill funnit det svårt att lämna något utförligt uttalande i ärendet, innan betänkandet blivit behandlat.

Även i Sverige är utbildningen vid socialinstituten föremål för reformering, och under år 1962 framlade en statlig utredning förslag till omorganisation av utbildningen (SOU 1962: 43). Förslaget är för närvarande föremål för beredning i ecklesiastikdepartementet. *Socialinstitutet i Stockholm*, i vars yttrande *Socialinstitutet i Göteborg* instämmer, anför att inom flera sektioner av vidareutbildningen för kvalificerad personal på det sociala området ett internordiskt samarbete vore ändamålsenligt och naturligt men anser det knappast möjligt att nu taga ställning till ett sådant samarbete med hänsyn till den svenska socialutbildningens förestående omvandling.

2. Samarbetets omfattning och organisation

Allmänt ansluter sig remissinstanserna till den i regeringsförslaget framförda uppfattningen att en samverkan mellan de nordiska länderna på förevarande område i första hand bör inriktas på kompletterings- och vidareutbildning för kvalificerad personal samt utbyte av personal i utbildningssyfte.

Danska undervisningsministeriet anför, att man bör välja alternativa specialkurser och utväxling av personal vid de sociala institutionerna, men finner det ej föreligga skäl att upprätta en särskild läroanstalt för ändamålet.

Nordiska hälsovårdshögskolan pekar i sitt yttrande på att det bland sociala funktionärer föreligger avsevärd skillnad i grundutbildning, primär socialutbildning och speciell utbildning och att därför den institution, som skall ordna utbildning i någon form för ett så olikartat klientel, kommer att ställas inför betydande svårigheter. Enligt högskolans mening torde det därför visa sig bäst att redan befintliga utbildningsinstitutioner av olika slag påtar sig att anordna internordiska kurser envar inom sitt område. *Socialstyrelsen* i Sverige anför likartade synpunkter.

Sveriges läkarförbund anser att en gemensam utbildningsverksamhet till en början bör knyta an till de tendenser till kontakt och samarbete inom skilda specialistområden, som redan nu kan skönjas. Detta skulle förslags-

vis kunna ske genom att samnordiska föreningar för olika specialistområden bildas med uppgift att anordna kurser, vilka till en början göres korta och med begränsad målsättning.

Från flera håll påpekas att viss utbildning bör kunna förläggas till *Nordiska hälsovårdshögskolan*. Högskolan anför själv, att skolans styrelse är beredd att under förutsättning att resurser ställs till förfogande giva kurser i hygien och socialhygien, måhända även i socialmedicin, för kategorier av socialvårdstjänstemän med lämplig och någorlunda likartad primärutbildning. Däremot har skolan svårt att tänka sig att den skulle kunna påtaga sig undervisning i speciella verksamhetsgrenar, såsom medicinsk rehabilitering, socialvårdsadministration eller protesttillverkning.

3. För det föreslagna samarbetet aktuella personalgrupper och ämnesområden

Danska undervisningsministeriet anför att spørsmålet om att anordna samnordisk efterutbildning för psykologer behandlas av Nordiska kulturkommissionen på framställning av de nordiska undervisningsministrarna.

Danska indenrigsministeriet anser att för dess vidkommande kan högre utbildning eventuellt komma i betraktande för följande grupper: fysioterapeuter, verksamhetsterapeuter, sjuksköterskor, särskilt hemsjuksköterskor, läkare och socialrådgivare vid behandlingsinstitutioner för alkoholskadade, psykologer, sundhetssköterskor, ämbetsläkare samt ingenjörer med intresse för teknisk-hygieniska frågor.

Enligt *medicinalstyrelsen i Sverige* föreligger intresse för och även behov av en samordning av utbildningsmöjligheterna beträffande personal inom vården av psykiskt efterblivna och inom epileptikervården. Styrelsen anser även att kurser för vidareutbildning av barnpsykiatriker med fördel skulle kunna anordnas gemensamt för de nordiska länderna.

Sammenslutningen af Købstædernes sociale udvalg finner lämpligt att gemensamma kurser anordnas för personal, som väsentligen skall omhändera mentalhygienisk och social-pedagogisk rådgivning och vägledning samt för personal, som förestår behandling, träning och vård.

III. Kommitténs utlåtande

Enligt socialpoliska niomannakommitténs mening torde uppenbara fördelar stå att vinna, om den kompletterande utbildningen och fortbildningen för kvalificerad personal på det sociala området anordnades gemensamt av de nordiska länderna i större utsträckning än som hittills varit fallet.

I det inledande skedet av en sådan verksamhet torde bland annat med hänsyn till utbildningsbehovets mångskiftande natur och personalens olikartade förutsättningar icke kunna komma i fråga att grunda någon ny

utbildningsanstalt. I stället bör fortbildningen anknytas till redan befintliga läroanstalter och fördelas mellan dessa alltefter förefintliga förutsättningar. Förhållandena vid en läroanstalt kan vara gynnsamma för fortbildning inom ett område och vid en annan för utbildning på andra områden. Även Nordiska hälsovårdshögskolan torde kunna tagas i anspråk på begränsade områden, där fråga är om socialmedicinsk fortbildning.

Utbildningen torde till en början böra ha formen av kurser av skiftande längd alltefter behovet. Härigenom vinnes en naturlig anknytning till de betydelsefulla initiativ, som redan tagits på detta utbildningsfält, exempelvis inom rehabiliteringsverksamheten. På längre sikt kan ifrågakomma att få till stånd specialiserade examina av internordisk karaktär på områden där en mera omfattande fortbildning kräves.

Ett ökat utbyte av kvalificerade socialarbetare mellan de nordiska länderna synes även värdefullt. Härigenom skulle vederbörande tjänstemän kunna beredas bättre möjlighet till fortsatt utbildning och även vinna ökad erfarenhet. Utbytet kunde också bli till stimulans för den sociala verksamheten i det enskilda landet.

Det förberedande utrednings- och planeringsarbetet kan uppdragas antingen åt Nordiska socialpolitiska kommittén eller åt en särskild nordisk kommitté, i vilken de berörda utbildningsanstalterna lämpligen borde vara representerade.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer socialpolitiska nio-mannakommittén,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett vidgat samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området, särskilt inriktat på kompletterande utbildning och fortbildning av kvalificerad personal.

Reykjavik den 22 augusti 1963

Nina Andersen

Birger Andersson

Gunnar Henriksson

Judit Nederström-Lundén

Hannibal Valdimarsson

Fornåsa den 30 augusti 1963

Einar Gustafsson

Regeringsförslag

om nordisk kulturfond

(Väckt av Danmarks regering)

Under de seneste års forhandlinger i Nordisk Råd og ikke mindst på baggrund af udviklingen i markedsspørgsmålet er der fra mange forskellige sider og med stigende styrke blevet peget på betydningen af en udbygning af det nordiske kulturelle samarbejde i alle dets mange former: indenfor børne- og ungdomsskolen, mellem de højere læreanstalter, på den videnskabelige forsknings område såvel som på det frie kulturlivs og den folkelige oplysning og voksendannelsens mange felter.

Disse ønsker er blevet fremført af repræsentanter for vistnok alle partier og af talsmænd fra ethvert af de nordiske lande, og så langt fra at møde indvendinger fra regeringernes side har såvel regeringscheferne som ministrene for kultur og for undervisningen understreget værdien af en fortsat udvikling af de kulturelle forbindelser mellem de nordiske folk.

De ministre, under hvem undervisnings-, kultur- og forskningsopgaverne sorteres, har erklæret sig beredt til at søge de af rådet i rekommandationsform udtrykte ønsker gennemført i det omfang, de vil være i stand til at opnå de bevilgende myndigheders samtykke hertil. Denne beredvillighed har bl. a. fundet udtryk i de omfattende udredninger, som de pågældende fagministerier dels allerede har gennemført, dels er i færd med at foranstalte.

Erfaringerne har imidlertid vist, at der rejser sig en række hindringer for at gennemføre arbejdet i så rask et tempo som rådet og regeringerne kunne ønske. En hovedhindring er af bevillingsmæssig karakter. Selv om der i og for sig i alle landene foreligger principiel tilslutning til løsningen af en opgave, volder alene den omstændighed, at næsten ethvert af landene har sine særlige budgettekniske regler og sine særlige frister for budgetternes udarbejdelse og bevillingernes ikrafttræden, at der opstår forsinkelser og usikkerhed i planlægning og gennemførelse af opgaverne, og først når ethvert af landene har sin bevilling klar til udbetaling, kan iværksættelsen af et fælles projekt påbegyndes.

Endvidere har forskningsrådene i de nordiske lande i høj grad forskellig stilling og kompetence fra land til land, hvilket medfører vanskeligheder

med hensyn til den økonomiske gennemførelse af fælles forskningsprojekter.

På denne baggrund mener undertegnede forslagsstillere, at det vil være af stor betydning for det nordiske kultursamarbejde, at der opnås større økonomisk dispositionsfrihed og bedre muligheder for at handle hurtigt. Det foreslås derfor taget op til overvejelse, at der i hvert af de nordiske lande tilvejebringes tilstrækkelig store dispositionsmidler, som frit kan anvendes til kulturelle samarbejdsformål af undervisnings- og kulturministrene i de enkelte lande.

Som eksempler på formål, der kunne støttes af sådanne dispositionsmidler, kan nævnes følgende:

1. Udredninger

2. Engangsforanstaltninger

Eksempelvis kan nævnes fremstilling af undervisningsmidler, udgivelse af bøger og publikationer, udveksling og udsendelse af større teatergæstespil, kunststudstillinger og orkesterkoncerter.

3. Forsøgsvis og tidsbegrænsede foranstaltninger

Måske kunne man i mange tilfælde anvende den regel, at nye nordiske samarbejdsprojekter, hvis gennemførelse anbefales af vedkommende nordiske organer og instanser, igangsættes på forsøgsbasis for en vis forsøgsperiode, f. eks. 5 år, og i så fald ikke finansieres af de ordinære statsbudgetter, men henvises til dispositionsmidlerne. Ved forsøgsperiodens udløb tages der stilling til, om man på grundlag af de indhøstede erfaringer kan anbefale, at der fremtidig ydes permanent støtte af statsbudgetterne. De enkelte landes ordinære bevilgende myndigheder skal naturligvis i en sådan situation helt suverænt afgøre, om de vil yde den anbefalede støtte.

Spørgsmålet om ydelse af faste årlige tilskud til permanente samarbejds tiltag skal altså fortsat helt henhøre under de sædvanlige bevillingsmyndigheder i de enkelte lande. Heri ligger, at tiltag, hvis gennemførelse kræver forudgående investering i faste anlæg normalt ikke bør kunne startes ved hjælp af dispositionsmidlerne.

Af aktuelle formål skal vi her blot fremhæve de foranstaltninger, som kan tjene til at styrke Finlands og Islands forbindelser med det øvrige Norden.

Nærværende forslag ligger på linie med Nordisk Råds rekommandation nr. 12/1959 om tilvejebringelse af dispositionsbevillinger i hvert af de nordiske lande. Sådanne bevillinger er endnu ikke gennemført i alle landene og ikke i noget land med det beløb, 200 000 skr pr. år, som nævnes i rekommandationen.

Det er vor opfattelse, at der gennem Nordisk Kulturkommission bør fore-

tages en nærmere undersøgelse af hele spørgsmålet om behovet for dispositionsbeløb, herunder hvilke formål der bør støttes af sådanne midler, samt beløbenes størrelse, hvilket sidste må ses i sammenhæng med anvendelsesområdet afgrænsning.

Samtidig foreslås, at man i overvejelserne inddrager tanken om at stille en del af de omhandlede dispositionsbeløb til rådighed for et særligt nordisk organ til anvendelse i tilfælde, hvor der er behov for hurtig iværksættelse af fælles tiltag, hvorom der er bred enighed.

Vi tillægger det stor betydning at forelægge disse overvejelser for Nordisk Råd til udtalelse, inden der arbejdes videre med dem på administrativt plan. Nordisk Råd, der så ofte og så kraftigt har udtalt sig for en styrkelse af statsmagternes kulturelle nordiske indsats, og som tillige rummer en alsidig og autoritativ repræsentation for de bevilgende myndigheder i alle de nordiske lande, vil derved kunne give regeringerne en værdifuld vejledning med hensyn til den parlamentariske vurdering af de her skitserede tanker om tilvejebringelse af både nationale dispositionsmidler og — inden for rammerne af disse — et fællesnordisk dispositionsbeløb til hurtig og smidig finansiering af kulturelle samarbejdstiltag.

Med henvisning til ovenstående

tillader undertegnede os på den danske regerings vegne at anmode om en udtalelse af Nordisk Råd angående det ovenfor skitserede forslag om nærmere undersøgelse og overvejelse af spørgsmålet om tilvejebringelse af dispositionsmidler, herunder et fællesnordisk dispositionsbeløb, til kulturelle samarbejdsformål.

København i januar 1964

Julius Bomholt

K. Helveg Petersen

Ändringsförslag om nordisk kulturfond

(Väckt av Helge Larsen, Bertil Ohlin, Paula Ruutu och J. O. Söderhjelm)

I ett regeringsförslag har danska regeringen anhållit om Nordiska rådets yttrande angående ett förslag om närmare undersökning av hur man skall få till stånd dispositionsanslag — inklusive ett anslag ställt till gemensamt nordiskt förfogande — till förmån för kulturellt nordiskt samarbete. I förslaget framkastas tanken att ställa ett belopp till förfogande som skall överlämnas till ett särskilt nordiskt organ att brukas för snabbt förverkligande av sådana nordiska projekt om vilka råder en allmän enighet.

Enligt vår mening bör rådet understryka riktigheten av denna tanke och närmare utveckla den. Det vore för det framtida nordiska samarbetet av värde, om de nordiska länderna vore beredda att besluta att till en gemensam fond årligen sammanskjuta belopp av tämligen avsevärd storlek. Fonden skulle fritt disponeras av ett gemensamt organ med parlamentariskt inslag för realiserande av angelägna nordiska samarbetsprojekt på det kulturella området. En konsekvens av tillkomsten av en sådan gemensam fond kan befaras skola bli att de anslagsbeviljande myndigheterna vid behandling av de nationella anslagen till kulturellt samarbete kunde frestas att hänvisa till att medel för nordiska ändamål bör tagas från det gemensamma anslaget. Med hänsyn till det stora intresset för det kulturella nordiska samarbetets utbyggande måste dock sådana farhågor vika. Riskerna bör kunna minskas genom vaksamhet från rådsmedlemmarnas sida vid arbetet i riksdagarna. Avsikten med den föreslagna fonden är, att den skall kunna brukas för att snabbt sätta i gång samarbetsprojekt, om vilka en betydande samstämmighet råder och därmed bl. a. undgå olägenheterna av att budgetären och reglerna för budgetbehandlingen är olika i de nordiska länderna. I åtskilliga fall bleve det fråga om att finansiera sådana projekt under en första prövotid. Visar det sig bli en bestående verksamhet, torde anslagen sedermera böra överflyttas från fonden till de nationella budgeterna. Därigenom frigöras i så fall anslagen å den gemensamma fonden för nya ändamål. Erfarenheten får visa i vad mån så småningom förutsättningar för en starkare utvinning av en genom gemensamma organ bedriven nordisk kulturpolitik kan växa fram.

Under hänvisning till det anförda får vi föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för tillkomsten av en nordisk kulturfond under gemensam förvaltning.

Stockholm den 15 februari 1964

Helge Larsen

Bertil Ohlin

Paula Ruutu

J. O. Söderhjelm

Regeringsförslag om inrättande av nordiskt musikpris

(Väckt av Danmarks regering)

Efter anmodning af det nordiske undervisningsministermøde i Helsingfors i marts 1961 har Nordisk Kulturkommission i samråd med komponistforeningerne i de nordiske lande, arbejdet med spørgsmålet om etablering af en nordisk musikpris. Nordisk komponistråd har udformet det vedlagte forslag til statutter for en sådan pris. Forslaget har været behandlet på et møde i Nordisk Kulturkommission, der har fundet at kunne give det sin principielle tilslutning, dog sådan at kommissionen stiller sig tvivlende overfor komponistrådets forslag om en årlig uddeling af denne pris og foretrækker en uddeling hvert tredje år.

De nordiske undervisnings- og kulturministre har fået sagen forelagt på et møde i Helsingfors den 13.—14. januar 1964. Ministrene besluttede at anbefale, at der indstiftes en nordisk musikpris i hovedsagen efter de i forslaget nedlagte retningslinier. Med hensyn til spørgsmålet om, hvor ofte prisen bør uddeles, besluttede ministrene, at prisen bør uddeles første gang i 1965 og derefter hvert tredje år, eller med kortere tidsintervaller, såfremt der ved en revision efter udløbet af den første treårsperiode tilvejebringes enighed herom mellem de nordiske regeringer.

Danmarks regering tillader sig herved efter samråd med regeringerne i de andre nordiske lande

at anmode Nordisk Råd om en udtalelse.

København, den 15. januar 1964

Jul. Bomholt

BILAGA 1

**Resolution från Nordiska kulturkommissionen till de nordiska
ländernas regeringar om inrättande av nordiskt musikpris**

På det nordiske undervisningsministermöde i Helsingfors i mars 1961 blev Nordisk Kulturkommission anmodet om at overveje mulighederne for at få etableret nordiske priser også på andre områder end litteraturen.

Kulturkommissionen har arbejdet med denne sag i samråd med komponistforeningerne i de nordiske lande. Nordisk Komponistråd har på et møde i Helsingfors den 21. september 1963 udformet forslag til statutter for en nordisk musikpris baseret på komponistrådets antagelse af, at prisen i lighed med litteraturprisen ville blive uddelt af Nordisk Råd.

På sit plenarmøde i Stockholm 4.—6. november 1963 har kulturkommissionen behandlet sagen og finder at kunne give forslaget fra Nordisk Komponistråd sin tilslutning. Kommissionen stiller sig dog tvivlende til forslaget om en årlig uddeling af denne pris og må foretrække en uddeling hvert 3. år.

Nordisk Kulturkommission vil for sit vedkommende anbefale, at en musikpris uddeles i Nordisk Råds regi og vil henstille til undervisnings- og kulturministerierne at fremme regeringsforslag om sagen til Nordisk Råds forestående session.

Stockholm, den 6. november 1963

Trond Hegna

Formand

BILAGA 2

Statuter för Nordiska rådets musikpris

§ 1

Nordiska rådets musikpris är instiftat av de nordiska ländernas regeringar gemensamt, i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr

§ 2

Musikpriset som utgör 50 000 dkr. utdelas en gång om året normalt i förbindelse med Nordiska rådets session, för ett musikverk av en levande tonsättare.

Med musikverk förstås i detta hänseende ett symfoniskt, kammarmusikaliskt eller musikdramatiskt verk eller annan komposition, som uppfyller höga konstnärliga krav.

Vid bedömningen tages i betraktande verk, som för första gången är uppförda under senare år.

§ 3

Urvalet av de verk, som skall utmärkas med detta pris, företages av en samnordisk, sakkunnig bedömningskommitté, bestående av 10 medlemmar, 2 från varje land.

Undervisningsministeriet i varje land — i Danmark ministeriet för kulturelle anliggender — utser för 3 år i gången sitt lands medlemmar av bedömningskommittén, 2 ordinarie medlemmar samt 1 suppleant.

§ 4

De för ändamålet behövliga medlen beviljas vid statsanslag i de skilda länderna. De gemensamma utgifterna delas mellan länderna i proportion till antalet medlemmar i vart och ett land i Nordiska rådet.

§ 5

Närmare bestämmelser om dessa statuters tillämpning upptages i en av undervisningsministerierna i de nordiska länderna fastställd särskild instruktion för bedömningskommittén.

§ 6

Frågan om eventuell ändring av dessa statuter skall innan utgången af framställas för de andra deltagarländerna av _____, som är koordinerande land för den i § 1 nämnda rekommendationen.

BILAGA 3

Instruktion för bedömningskommittén för nordiska rådets musikpris

§ 1

Bedömningskommittén består av 10 medlemmar, 2 från vart och ett av de nordiska länderna. Undervisningsministeriet i varje land utser för 3 år i gången 2 ordinarie ledamöter och 1 suppleant, som alla bör känna till hemlandets och i största möjliga omfattning också grannländernas skapande tonkonst. Återval kan äga rum.

I varje land utgör de 2 ordinarie medlemmarna och — efter undervisningsministeriets närmare bestämmelse, jfr § 9 — eventuellt jämte suppleanten ifrågavarande lands nationella kommitté.

§ 2

Bedömningskommittén fattar sitt beslut om prisets utdelning på grund av förslagen från de nationella kommittéerna omfattande högst 2 verk från varje land.

§ 3

Senast 3 månader före den 1 i den månad, i vilken prisutdelningen skall äga rum, skall varje nationella kommitté insända exemplar av det verk eller de två verk, som föreslås från ifrågavarande land, till de andra nationella kommittéerna.

§ 4

Bedömningskommittén som normalt håller möte en gång om året, skall inom 2 veckor före öppningen av den rådssession, vid vilken priset skall utdelas, sända meddelande om sitt beslut samt motivering till Nordiska rådets presidium.

§ 5

Bedömningskommittén väljer bland sina medlemmar för 2 år i gången en ordförande och en viceordförande, som inte får vara från samma land. Ordförande- och viceordförandeskapet sker mellan länderna i alfabetisk ordning.

§ 6

Bedömningskommittén är beslutförför, när alla 5 deltagarländerna är representerade vid mötet.

Bedömningskommitténs beslut fattas med enkel röstmajoritet. Varje medlem har en röst. I det fall att rösterna fördelar sig lika fäller ordförandens röst utslaget.

Vid bedömningskommitténs möten kan en suppleant deltaga i egenskap av ställföreträdare för en av sitt lands ordinarie medlemmar. När en suppleant deltar har han rösträtt.

Över det som behandlats vid bedömningskommitténs möten förs ett protokoll, som undertecknas av ordföranden.

§ 7

Sekretariatsärendena skötes av Nordiska rådets sekretariat sålunda att varje nationell kommitté bistås av Nordiska rådets sekretariat i vederbörande land, och att de gemensamma sekretariatsärendena skötes av Nordiska rådets sekretariat.

§ 8

I vart och ett av deltagarländerna reserverar undervisningsministeriet i sin årliga budget medel för de behövliga utgifterna för Nordiska rådets musikpris.

Varje land drar försorg om de egna nationella utgifterna samt en andel, jfr statuternas § 4, av de gemensamma utgifterna.

Nationella utgifter är, respengar och dagtraktamente samt honorar för den nationella kommittés medlemmar och suppleant, inköp och försändelse av partitur och skivor, m. m.

Gemensamma utgifter är: musikpriset.

§ 9

Undervisningsministeriet i vart och ett av deltagarländerna kan fastställa speciella supplerande bestämmelser för vederbörande lands nationella kommitté.

§ 10

Bedömningskommittén kan till de deltagande ländernas undervisningsministerier avgiva förslag till ändring av dessa bestämmelser.

Berättelse

om samarbete på lagstiftningens område

(Överlämnad av Sveriges regering)

Efter det att den senaste redogörelsen för det nordiska lagsamarbetet lämnats (se 11. sesj., s. 900) har justitieministrarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige hållit möte i Stockholm den 15 och 16 januari 1963.

I anslutning till justitieministermötet ägde som vanligt förhandlingar rum mellan justitieministrarna och representanter för Nordiska rådets niomannakommitté. Beträffande dessa förhandlingar hänvisas till niomannakommitténs rapport.

Kontaktmännen för nordiskt lagsamarbete är från Danmark: departementschef Vilhelm Boas; Finland: avdelningschefen Östen Elfving; Island: departementschef Baldur Møller; Norge: departementsråd Rolv Ryssdal; Sverige: statssekreteraren Carl Holmberg (t. o. m. den 30 september 1963 dåvarande statssekreteraren, numera justitierådet Bengt Hult). Kontaktmännen har hållit möten i Stockholm den 14 januari 1963 och i Köpenhamn den 20 augusti 1963.

I anslutning till tidigare redogörelser lämnas följande upplysningar om viktigare områden, på vilka nordiskt lagsamarbete pågår eller planeras.

I. Civilrätt

A. Äktenskapslagstiftning

1. Allmän revision av äktenskapslagstiftningen

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 12/1955 (se Sak D 3).

2. Medicinska äktenskapshinder

Frågan, som tidigare varit föremål för särskild utredning i nordiskt samråd, kommer att övervägas i samband med den allmänna revisionen av äktenskapslagstiftningen.

3. Domsrätt i internationella äktenskapsmål

I Danmark och Norge har ändrad lagstiftning genomförts under 1963. I Sverige har familjerättskommittén i april 1963 avgivit promemoria med lagförslag i ämnet.

B. Adoptionslagstiftning och annan lagstiftning om barn

1. Adoptionslagstiftning

Nya regler är genomförda i Danmark och Norge 1956 och i Sverige 1958. I Finland föreligger utkast till proposition.

2. Barn i äktenskap

Frågor rörande vårdnaden om barn och umgängesrätt efter vunnen hemskillnad och äktenskapsskillnad har behandlats vid nordiska överläggningar angående äktenskapsrätten (se ovan I. A. 1.). I Finland har lagberedningen i november 1962 avgivit förslag till lagändringar i ämnet.

3. Barn utom äktenskap

Ny lagstiftning är genomförd i Norge 1956 och i Danmark 1960. I Finland föreligger ett kommittéförslag, som utsänts på remiss. I Sverige vilar frågan om lagändring i avvaktan på nya bestämmelser om efterlevande makes rättsställning (se nedan C.) samt en översyn av reglerna om fastställande av faderskap till barn utom äktenskap (särskild utredningsman tillkallad den 28 juni 1963).

C. Arvslagstiftning

I Danmark har den 31 maj 1963 antagits ny arvelov. I Finland kommer proposition med förslag till ny ärvdabalk att framläggas för riksdagen under 1964. I Island har den 6 mars 1963 antagits en ny arvelov. Den norska arvelovkomiteen har i september 1962 avgivit betänkande, som utsänts på remiss. I Sverige behandlar familjerättskommittén frågan om efterlevande makes rättsställning. Lagförslag väntas under 1964.

D. Namnlagstiftning

I Danmark har ny namnlag antagits den 17 maj 1961. I Sverige har ny namnlag utfärdats den 11 oktober 1963. I Norge avlämnades proposition den 21 december 1962 och lagärendet är under behandling av stortingets justiskomite.

E. Köplagstiftning

Nordiska överläggningar har ägt rum i Stockholm i november 1963 om internationell köplagstiftning. Vidare har nordiska överläggningar hållits i

Oslo i oktober 1963 rörande ratifikation av Haag-konventionen den 15 juni 1955 om tillämplig lag beträffande internationella köp av lösa saker även som rörande gemensam lagstiftning om tillämpning av konventionen. Propositioner i ämnet torde komma att avgas i Danmark, Finland, Norge och Sverige under 1964.

F. Godtrosförvärv av lösöre

De sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige har hållit avslutande möte i Köpenhamn i december 1963.

G. Preskriptionslagstiftning

Finskt-svenskt samarbete på departementsplanet har inletts. Övriga länder hålls underrättade om samarbetet.

H. Skadeståndslagstiftning

De sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige har hållit nordiska överläggningar i Köpenhamn i april 1963. I Sverige har i juni 1963 avgivits betänkande med förslag till lag med vissa allmänna bestämmelser om skadestånd, innefattande nya bestämmelser om barns och föräldrars skadeståndsansvar. Betänkande från de norska sakkunniga väntas under början av 1964.

I. Kommissionslagstiftning

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 32/1962 (se Sak D 68).

II. Processrätt

A. Konkurslagstiftning

Sedan den förra berättelsen avgavs har den finska kommittén haft överläggningar med den svenska lagberedningen i Stockholm i november 1963. I Norge har den 31 maj 1963 utfärdats nya bestämmelser om fordringars prioritet i konkurs, huvudsakligen på grundval av ett särskilt betänkande av den norska kommittén.

B. Utsökningslagstiftning

Kommittéerna i Danmark, Finland och Norge samt lagberedningen i Sverige har hållit möte i Oslo i januari 1963.

C. Verkställighet av administrativa beslut

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 18/1962 (se *Sak D 58*).

III. Aktiebolagsrätt

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 12/1961 (se *Sak D 43*).

IV. Immaterialrätt

1. Patentlagstiftning

Under 1963 har hållits ett antal nordiska möten. Ett gemensamt nordiskt betänkande är under tryckning och beräknas kunna avges omkring årsskiftet 1963/64.

2. Mönsterlagstiftning

Under 1963 har hållits ett nordiskt delegerademöte samt två sammanträden med särskilda arbetsutskott, som tillsatts av de nordiska kommittéerna.

3. Lagstiftning om arbetstagares uppfinningar

Representanter för de i Finland och Norge tillsatta kommittéerna har under 1963 haft överläggningar med den svenska utredningsmannen, därvid jämväl en observatör från Danmark närvarit. Kommittéerna utgår från att arbetet skall kunna slutföras under första halvåret 1964.

4. Varumärkeslagstiftning

Danmark, Norge och Sverige har under senare år fått nya varumärkeslagar efter nordiskt lagsamarbete. I Finland har ny lag i ämnet antagits den 25 oktober 1963.

5. Firmalagstiftning

Representanter för de i Danmark, Finland, Norge och Sverige arbetande kommittéerna har hållit möte i Oslo i mars 1963, varjämte sekreterarna i kommittéerna haft nordiska överläggningar i Stockholm i november 1963.

6. Lagstiftning om illojal konkurrens

Representanter för kommittéerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har hållit nordiska möten i Oslo i maj 1963 och i Stockholm i november 1963. Sekreterarna i kommittéerna har haft överläggningar i Köpenhamn i juni 1963 och i Helsingfors i september 1963.

V. Sjö r ä t t

I Sverige har i februari 1963 avgivits delbetänkande med förslag till ändrade regler om bärgarlöns fördelning och om sjöförklaring samt till vissa ändringar — delvis för en anpassning till brottsbalken — av sjölagens ansvarsbestämmelser.

Den norska kommittén har under loppet av oktober—november 1963 avgivit betänkanden om befälhavare, sjöförklaring, besiktning m. m. (Innst. IV) och om gemensamt haveri (Innst. V).

Kommittébetänkanden om begränsning av redareansvaret (jfr den nya Brysselkonventionen 1957) har tidigare avgivits i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Nordiskt samarbete på departementsplanet i detta ämne har pågått under 1963. Man räknar med att de nya reglerna skall kunna träda i kraft den 1 juni 1964.

Nordiska överläggningar med kommittéerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har hållits i Oslo i augusti 1963.

VI. L u f t r ä t t

Danmark, Norge och Sverige har under senare år fått nya luftfartslagar efter nordiskt lagsamarbete. I Finland har proposition med förslag till ny luftfartslag avgivits under 1963. Förslaget väntas dock icke kunna behandlas av riksdagen förrän under våren 1964. Den finska lagkommittén har utarbetat förslag till tillämpningsföreskrifter, vilket överlämnats till kommunikationsministern.

Danmark, Island, Norge och Sverige har i maj 1963 ratificerat det s. k. Haagprotokollet till Warszawakonventionen om internationell luftbefordran, vilket därefter trädde i kraft den 1 augusti 1963. Samma dag trädde nya regler om befordran med luftfartyg i kraft i Danmark, Norge och Sverige.

VII. L a g s t i f t n i n g o m f r a k t a v t a l v i d v ä g t r a n s p o r t

I Danmark har den där arbetande kommittén i mars 1963 framlagt utkast till bestämmelser rörande inhemsk godstransport på väg. Utkastet har behandlats vid möte i Köpenhamn i december 1963 med de nordiska kommittéerna.

VIII. T r a f i k n y k t e r h e t s l a g s t i f t n i n g

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 16/1956 (*se Sak D 5*).

IX. S t r a f f r ä t t

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 5/1956 (*se Sak D 4*).

X. Medborgarskapsrätt

Här hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 12/1960 (*se Sak D 35*).

XI. Internationellt lagsamarbete

Liksom tidigare har justitiedepartementen haft nära kontakt rörande skilda internationella lagstiftningsfrågor, som behandlas av FN, Euoparådet, Haagkonferensen för internationell privaträtt, Rominstitutet för privaträttens unifiering och ICAO (International Civil Aviation Organization) m. fl.

Här må även hänvisas till meddelande angående rekommendation nr 1/1962 om nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen (*se Sak D 44*).

Stockholm den 15 december 1963

Berättelse
från Nordiska kulturkommissionen
(Överlämnad av Norges regering)

A. Organisasjon m. m.

1. Endringer i kommisjonens sammensetning

Siden Nordisk Råds forrige sesjon har det funnet sted følgende endringer i kommisjonens sammensetning:

Danmark: Som nytt medlem av Seksjon I er oppnevnt kontorchef i undervisningsministeriet Björn Brynskov. To nye medlemmer er oppnevnt i Seksjon III, kontorchef i Ministeriet for kulturelle anliggender W. Weincke og redaktør Preben Wilmann.

Finland: Universitetskansler Edwin Linkomies, som senere er avgått ved døden, forlot kommisjonen våren 1963. Generaldirektør R. H. Oittinen ble utpekt til ny formann for den finske avdeling og professor Arvi Kivimaa fungerer som formann, mens generaldirektør Oittinen har vervet som undervisningsminister, til viseformann. To nye medlemmer er oppnevnt i Seksjon I, professor Pentti Renvall og byråchef Matti Aho. Aldre regeringssekreterare Ragnar Meinander er blitt nytt medlem av Seksjon II og yngre regeringssekreterare Olli Närvä nytt medlem av Seksjon III.

Norge: Departementsråd Olav Hove er valgt til viseformann for den norske avdeling. Professor Svein Rosseland og sjefredaktør Helge Seip er utgått av kommisjonen, og som nye medlemmer, alle med tilknytning til Seksjon I, er oppnevnt statssekretær Enevald Skadsem, rektor Johan T. Ruud og direktør Karl Stenstadvold. Som personlige suppleanter for disse er oppnevnt henholdsvis byråsjef Dag Omholt, professor dr. Einar Molland og studiesjef Kjell Carlsen.

Sverige: Som nytt medlem av Seksjon II er oppnevnt byråchef Arne Sönerlind og som nytt medlem av Seksjon III avdelningschef Roland Pålsson.

Ved årsskiftet 1963/64 består Kulturkommisjonen således av følgende medlemmer:

Danmark: Kontorchef Björn Brynskov	Seksjon I.
Professor Peter Skautrup	» I.
Professor Hakon Stangerup	» I.
Fhv. folketingsmand Marius Buhl	» II.
Departementschef Albert Michelsen	» II.

	Fhv. folkehøjskoleforstander Uffe Grosen	»	III.
	Kontorchef W. Weincke	»	III.
	Redaktør Preben Wilmann	»	III.
Finland:	Byråchef Matti Aho	»	I.
	Professor Pentti Renvall	»	I.
	Agr. o. forst. dr. Johannes Virolainen	»	I.
	Professor Matti Koskenniemi	»	II.
	Äldre regeringssekreterare Ragnar Meinander	»	II.
	Minister R. H. Oittinen	»	II.
	Professor Arvi Kivimaa	»	III.
	Yngre regeringssekreterare Olli Närvä	»	III.
	Redaktør fil. mag. J. O. Tallqvist	»	III.
Island:	Professor Olafur Björnsson	»	I.
	Departementschef Birgir Thorlacius	»	I.
	Nationalparkinspektør Erikur Eiriksson	»	II.
	Altingsmand Sigurdur Ingimundarson	»	II.
	Altingsmand Sigurdur Bjarnason	»	III.
	Ambassadør Haraldur Gudmundsson	»	III.
Norge:	Professor Johan T. Ruud	»	I.
	Varamann: professor dr. Einar Molland		
	Statssekretær Enevald Skadsem	»	I.
	Varamann: byråsjef Dag Omholt		
	Direktør Karl Stenstadvold	»	I.
	Varamann: studiesjef Kjell Carlsen		
	Stortingsmann Trond Hegna	»	II.
	Departementsråd Olav Hove	»	II.
	Forlagsdirektør Arthur Holmesland	»	III.
	Byråsjef Ingeborg Lyche	»	III.
Sverige:	Statssekreterare Hans Löwbeer	»	I.
	Professor Ingvar Svennilson	»	I.
	Byråchef Arne Sønnerlind	»	II.
	Professor Yngve Norinder	»	II.
	Riksdagsman Stig Alemyr	»	II.
	Avdelningschef Roland Pålsson	»	III.
	Riksdagsman Stellan Arvidson	»	III.
	Landstingsman Erik Forslund	»	III.

2. Presidiet

Som formann for hele kommisjonen har i to år fungert stortingsmann Trond Hegna, Norge. Dette verv overføres imidlertid til Danmark pr. 1. januar 1964. Presidiet har for övrig bestått av formennene for de respektive lands nasjonale avdelinger, nemlig departementschef Albert Michelsen, Danmark, generaldirektør R. H. Oittinen (etterfulgte universitetskansler Edwin Linkomies våren 1963), Finland, professor Olafur Björnsson, Island, og statssekreterare Hans Löwbeer, Sverige.

3. Seksjoner og sekretariater

Pr. 1. januar 1964 overføres Kulturkommisjonens generalsekretariat fra Norge til Danmark, mens hovedsekretariatet for Seksjon III flyttes fra

Danmark til Norge. Byråsjef Ingeborg Lyche, Norge, overtar vervet som seksjonens formann etter fhv. folkehøjskoleforstander Uffe Grosen. Hovedsekretariatene for seksjonene I og II ivaretas fortsatt av henholdsvis Sverige og Finland. Formann for Seksjon I er statssekreterare Löwbeer og for Seksjon II p. t. professor Koskenniemi.

Nasjonale sekretærer i de respektive land er pr. 1. januar 1964 ministersekretær Helge Thomsen, Danmark, yngre regeringssekreterare Zoe Lietz, Finland, fullmektig Arni Gunnarsson, Island, konsulent Helene Andersen, Norge, og byrådirektör Rune Fremlin, Sverige.

Byrådirektör Ulla Åhgren-Lange, Sverige, fungerer fortsatt som hovedsekretær for Seksjon I, mens seksjonens sekretariater i Danmark, Island og Norge ivaretas av de respektive lands nasjonale sekretærer, (ministersekretær Helge Thomsen etterfulgte universitetssekretær Olaf Waage som sekretær for seksjonens danske avdeling pr 1. april 1963). I Finland overtar fil. mag. Jaakko Numminen etter notarie Håkan Branders ved årsskiftet.

Skolrådet Klas Wallin, Finland, etterfulgte äldre regeringssekreterare Ragnar Meinander som hovedsekretær for Seksjon II pr. 15. januar 1963, mens seksjonens sekretariater i de övrige land ivaretas av sekretær Rie Hallelöv, Danmark (etterfulgte ministersekretær Helge Thomsen våren 1963), byrådirektör Carl Johan Kleberg, Sverige (etterfulgte förste byråsekreterare Ingrid Fjellström pr. 1. juli 1963) og i Island og Norge av de respektive nasjonale sekretærer.

Konsulent Helene Andersen, Norge, overtar pr. 1. januar 1964 vervet som hovedsekretær for Seksjon III etter sekretær Niels Toft-Nielsen, Danmark (etterfulgte ministersekretær Helge Thomsen våren 1963). Seksjonens sekretariater i de övrige land ivaretas av sekretær Niels Toft-Nielsen, Danmark, i Island av den nasjonale sekretær, i Finland av pol. mag. Sakari Kiuru, og i Sverige av förste byråsekreterare Inez Johnson.

4. Möter

I året 1963 har det vært holdt följende möter: Seksjon I i Stockholm 30.—31. mai samt i Oslo 17.—18. oktober, Seksjon II i Sandefjord 3.—4. mai, Seksjon III i Lillehammer 24.—25. juni, samt plenumsmöte med seksjonsmöter i Stockholm (Hässelby Slott) 4.—6. november.

5. Kulturkommisjonens arbeidsoppgaver og virksomhet

Kommisjonen behandlet på sitt plenumsmöte i Stockholm 4.—6. november 1963 det svenske ekklesiastikdepartements utkast til nye statutter for Nordisk Kulturkommisjon, som med brev av 1. oktober d.å. ble forelagt de nordiske lands undervisnings- og kulturministerier til uttalelse (*kfr. Nordisk Råd 1963, s. 1272—1283*).

Det svenske ekklesiastikdepartementet har deretter utarbeidet et nytt forslag til statutter for Nordisk Kulturkommisjon, som er vedtatt av de nordiske lands undervisnings- og kulturministerier. De endelige statutter har följende ordlyd:

1 §

Nordiska kulturkommissionen (NKK) är ett för regeringarna i de nordiska länderna gemensamt utredande, initiativtagande och rådgivande organ på det kulturella området.

Kulturkommissionen har till uppgift att på kulturens olika områden, såsom utbildning, forskning och folkbildning samt litteratur, musik, teater, film och övriga konstarter, verka för ett vidgat samarbete mellan folken genom att på grundval av de inom länderna uppdragna handlingslinjerna utreda och väcka förslag samt utöva rådgivande verksamhet i hithörande frågor.

I sin verksamhet har kommissionen att främja samordning av det internordiska arbetet med det samarbete, som nordiska länder bedriva inom andra internationella organisationer på kulturområdet.

Vid fullgörande av sina uppgifter bör kommissionen på lämpligt sätt upprätthålla erforderliga kontakter med övriga organ för nordiskt samarbete på det kulturella området.

2 §

Kommissionens organ äro — förutom kommissionen i plenum — dess presidium, nationella avdelningar samt sektioner.

Sektionerna äro tre, nämligen sektion I för akademisk utbildning och forskning, sektion II för undervisning och utbildning på skolans område samt sektion III för folkbildning och konst.

3 §

Kommissionen består av ledamöter från varje land till ett antal av sex till nio efter landets bestämmande och utsedda av landets regering.

För ledamöterna må suppleanter utses.

Ordförande och vice ordförande i kommissionen skall vara ordföranden och vice ordföranden i den nationella avdelning som enligt kommissionens beslut innehar ordförandeskapet i kommissionen. Ordförandeskapet skall växla mellan länderna på så sätt, att varje land har ordförandeskapet i två år.

4 §

Presidiet består av ordförandena i de nationella avdelningarna. Är ordföranden hindrad att deltaga, inträder vice ordföranden i hans ställe.

Vid sammanträde med presidiet äga ordförande och vice ordförande i sektion, vilken ej är representerad i presidiet, rätt att närvara.

Presidiet behandlar kommissionens gemensamma angelägenheter samt ärenden som falla utanför sektionernas verksamhetsområden. Presidiet har vidare att sammankalla kommissionen, fördela arbetet på sektionerna, befordra kommissionens förslag och andra framställningar till regeringarna samt utarbeta meddelanden om kommissionens verksamhet. Förslag av sektion må, om skyndsamhet är påkallad, av presidiet överlämnas till regeringarna utan föregående behandling vid sammanträde med kommissionen.

5 §

Varje lands ledamöter i kommissionen bilda en nationell *avdelning*. Ordförande och vice ordförande i avdelning utses på sätt vederbörande regering bestämmer.

Avdelning skall i sitt land främja kommissionens arbete. Den äger hos

kommissionen eller presidiet eller ock i annan ordning framlägga förslag och väcka frågor inom kommissionens verksamhetsområde.

6 §

Ledamot av kommissionen är tillika ledamot av någon av sektionerna. Varje *sektion* består av ledamöter från varje land till ett antal av två eller tre efter landets bestämmande. Bland ledamöterna från varje land skall i varje sektion ingå en ämbetsman, som inom landet i ansvarig ställning arbetar med sådana frågor, vilka äro föremål för nordiskt och internationellt samarbete.

Kommissionen beslutar, efter förslag av presidiet, vilket land som för varje period skall ha ordförandeskapet i var och en av de tre sektionerna.

Inom sektion må finnas ett av sektionen utsett verkställande utskott, bestående av det antal ledamöter sektionen bestämmer. Sektion äger påkalla samråd med annan sektion samt tillkalla sakkunniga för att biträda i arbetet.

Sektion har att självant eller på uppdrag av kommissionen eller presidiet verkställa utredning och avgiva förslag i frågor inom kommissionens verksamhetsområde.

7 §

Kommissionen och övriga organ inom kommissionen sammanträda så ofta omständigheterna det föranleda.

8 §.

Vid kommissionen skall finnas ett *generalsekretariat* under ledning av kommissionens ordförande. Sekretariatet skall, om ej annat beslutes, vara förlagt i det land som ordföranden representerar.

För de nationella avdelningarna och för sektionerna skola inom varje land finnas för utredningsarbetet och övriga uppgifter erforderliga sekretariat.

9 §

Varje land svarar för sina utgifter för kommissionens arbete, däribland utgifter för det sekreterararbete som landet har att ombesörja.

Dessa statuter träda i kraft den 1 januari 1964.

6. Kulturkommissionens rolle i det internasjonale kultursamarbeid

Denne sak ble drøftet på plenumsmötet, i lys av Nordisk Råds utredning av spørsmålet om samarbeid mellom institusjoner for kulturell opplysning i utlandet (Sak A 6/1964) og ut fra kommisjonens eget behov for en presisering av dens funksjoner.

Diskusjonen konkluderte med å fastslå at Nordisk Kulturkomisjon for sin del bør ha sine viktigste oppgaver innenfor det kulturelle samarbeid i Norden. Kommisjonen bør imidlertid i den utstrekning den har muligheter til det, kunne stå til rådighet for myndigheter som ønsker å høre dens synspunkter vedrørende konkrete utadvendte kulturtiltak.

B. Saker under presidiet

1. Tiltak for å styrke samhørigheten mellom det finsktalende Finland og de øvrige nordiske land

Denne sak var en av de viktigste på dagsordenen for Kulturkommisjonens plenumsmöte, og den prinsipielle diskusjon tok sitt utgangspunkt i et PM utarbeidet av den finske avdeling [*se Bilaga*].

Kommisjonen har viet denne sak stor oppmerksomhet. Med utgangspunkt i den generelle resolusjon i saken fra plenumsmötet i Köbenhavn i 1962 (*kfr. 11. sesj. s. 912—913*) har saken vært gjenstand for behandling i samtlige seksjoner samt på presidie- og plenarplanet.

Kommisjonen har tatt opp til overveielse et helt kompleks av saker, som til sammen og hver for seg er egnet til å fremme et intensivere samvirke mellom det finsktalende Finland og de øvrige nordiske land. En viktig gruppe av slike saker er de som tar sikte på å skape bedre forutsetninger for direkte språklige kontakter mellom folkene i de berörte land. Fra kommisjonens side er det fremlagt flere forslag med sikte på å styrke og bevare kunnskapene i det svenske språk i Finland. Ved siden av dette har man i den senere tid også tatt sikte på å fremme kunnskapene i det finske språk i de øvrige nordiske land, særlig i Sverige, slik at det i disse land kan finnes i det minste et begrenset antall personer som på forskjellige områder innenfor forskning, undervisning, forvaltning, det frie kulturliv og forskjellige næringsgrener kan spille en aktiv rolle som formidlere og kontaktpersoner mellom sitt eget land og det finsktalende Finland. Kommisjonens vitenskapelige seksjon har i dette öyemed fremmet forslag om tiltak for å effektivisere undervisningen i det finske språk ved universitetene i de øvrige nordiske land. På dette grunnlag har Kommisjonen godkjent en resolusjon til regjeringene i saken (se »Saker fra Seksjon I»).

Av andre konkrete prosjekter som har vært gjenstand for behandling i Kommisjonen bör nevnes spørsmålet om ökt informasjonsvirksomhet mellom de berörte land, særlig på det vitenskapelige område, oversettelse av finsk vitenskapelig litteratur og skjönnlitteratur, samt ökt utveksling av kritikere mellom de nordiske land (*kfr. Bilaga*).

Saken skal fortsatt stå på Kulturkommisjonens dagsorden.

2. Internasjonal informasjon om NKK

På plenumsmötet ble det gjort rede for arbeidet med utformingen av en publikasjon på engelsk om Nordisk Kulturkommisjon. Når det gjaldt generell informasjon om det nordiske kultursamarbeid, var det på det rene at Nordisk Råd hadde tatt opp spørsmålet om informasjon om det nordiske samarbeid overfor utlandet. Generalsekretariatet hadde derfor sørget for at det danske utenriksministeriums pressekontor, som koordi-

nerer denne sak, var informert om NKK's plan om utgivelse av en publikasjon på engelsk om sin virksomhet.

Mötet konkluderte med at generalsekretariatet skulle ta kontakt med det danske utenriksministeriums pressekontor, med sikte på et samarbeid.

3. Forholdet til ekspertutvalgene

Kommisjonens generalsekretariat hadde til plenumsmötet utarbeidet forslag til retningslinjer for administrasjon av ekspertutvalgene, i den hensikt å få virksomheten systematisert.

Det ble vedtatt at de nasjonale sekretærer i fellesskap skulle bearbeide dette utkast, som deretter skulle forelegges presidiet til godkjenning.

C. Saker fra Seksjon I

Inledning

I samband med nordiska kulturkommissionens omorganisation har planeringen av det nordiska samarbeidet beträffande högre utbildning och forskning blivit en av huvuduppgifterna för sektion I. Sektionen har därvid funnit att de allmänna riktlinjer för detta samarbete som de nordiska undervisningsministrarna enats om bör följas även i fortsättningen. Sålunda bör nordiskt samarbete på detta område vara grundat i och överensstämmande med den nationella politik som varje enskilt land bedriver. Utbyggnad av de högre utbildningsanstalternas kapacitet i centrala ämnen betraktas — med hänsyn till den likartade efterfrågesituationen i alla länderna — i första hand som en nationell uppgift vilken varje land med all kraft måste söka lösa efter sin förmåga. Det är här i regel fråga om maximalt utnyttjande av de nationella resurserna. I den mån det i dylika sammanhang är aktuellt att i något land bygga upp utbildning och forskning inom nya specialområden bör dock, liksom i fråga om andra ämnen, de möjligheter utnyttjas som nordiskt samarbete kan innebära.

Det är härvidlag av fundamental betydelse att det finns regler för godkännande av nordiska tentamina och examina så att studier i ett nordiskt land utan vidare tillgodoräknas i hemlandet. Det är med stor tillfredsställelse kulturkommissionen nu kan meddela att förslag om enkla bestämmelser om *nordisk tentamensgiltighet* förelagts regeringarna i de nordiska länderna. Ett godkännande av dessa bestämmelser kommer att lägga grunden för ett intensivt student- och forskarutbyte de nordiska länderna emellan, varigenom — förutom den nordiska »studiemarknad» detta generellt kan sägas innebära — framförallt existerande specialiteter kan utnyttjas väsentligt bättre än som tidigare varit möjligt. Icke minst forskningen är ett

viktigt fält för nordiskt samarbete, enär Norden som helhet erbjuder en mer mångsidig och differentierad forskningsaktivitet än något land vart för sig. På samma sätt som den nordiska hushållshögskolan, den nordiska hälsovårdshögskolan, det nordiska institutet för sjö rätt, det nordiska kollegiet för marinbiologi, det nordiska institutet för teoretisk atomfysik, det nordiska Afrikainstitutet, det nordiska institutet för folkdiktning, det nordiska samarbetsrådet för kriminologisk forskning, den nordiska samarbetskommittén för studiet av internationell politik m. fl. exempel bör ytterligare institut eller samarbetsorgan kunna komma till stånd för att på nordisk basis främja och utveckla specialiserad utbildning och forskning, särskilt i de fall det gäller mycket kostnadskrävande projekt. Förslag har nyligen framlagts av kulturkommissionen om etablerande av dylikt samarbete beträffande ter-rester ekologi samt isländsk geologi och geografi. Utredning om lämpliga samarbetsformer rörande konfliktforskning pågår inom en av regeringarna utsedd särskild kommitté, och sektion I har vidare under hösten 1963 påbörjat en på behovsanalyser grundad långtidsplanering rörande utbyggnad i de nordiska länderna av utbildning och forskning inom det afroasiatiska ämnesområdet.

Enligt sektionens mening måste ett effektivt nordiskt samarbete på forskningens område ha som förutsättning ett välutvecklat *samarbete mellan de forskningsråd* eller motsvarande organ som nationellt har ansvaret för att utveckla forskningen inom sitt ämnesområde. Nordforsk utgör ett gott exempel härvidlag, och sektionen har fattat det som en av sina viktigaste uppgifter att få till stånd ändamålsenliga nordiska samarbetsorgan mellan de forskningsråd vilka ännu ej har dylika. Efter initiativ av sektionen har ett nordiskt samarbetsorgan bildats för de humanistiska forskningsråden under 1963, och en undersökning pågår om lämpliga samarbetsformer för de samhällsvetenskapliga forskningsråden.

Som den viktigaste förutsättningen, vid sidan av nordisk tentamensgiltighet och forskningsrådssamarbete, för ett fruktbart nordiskt samarbete på den högre utbildningens och forskningens område betraktar sektionen en fortlöpande kontakt och information mellan de nordiska länderna rörande nationell planering på ifrågavarande område.

Situationen i de nordiska länderna på universitets- och högskoleområdet präglas för närvarande starkt av det ökade utbildningstrycket. Totalt sett tar man nu emot ungefär dubbelt så många nya studenter per år som vid mitten av 1950-talet. En fortsatt ökning av tillströmningen väntas äga rum under 1960-talet, och det är redan uppenbart att man i de tillströmningsprognoser som legat till grund för de nu tillämpade utbyggnadsplanerna underskattat expansionen. En ökad studiebenägenhet på gymnasienivån har lett till en högre studentexamination än väntat och till en stark efterfrågan på högre utbildning. Mot bakgrund av de snabba förändringarna på utbildningsområdet framstår *planeringsfrågorna* såsom allt viktigare. Prognoser

över tillströmning och utexamination samt arbetsmarknadens behov av kvalificerad arbetskraft inom skilda områden måste uppgöras och ses över regelbundet för att kunna läggas till grund för utbildningsväsendets dimensionering på olika nivåer. Förutom nya eller reviderade utbyggnadsplaner har under 1963 vissa förslag framlagts i syfte att effektivisera *universitets- och högskoleväsendets organisation och administration*. Därtill kom att forskningen och forskningsinvesteringarna ägnats ökad uppmärksamhet, bl. a. i anslutning till pågående internationella undersökningar på detta område. Frågan om *central planering av den långsiktiga utvecklingen på forskningens område* är aktuell i flertalet nordiska länder. Under 1963 har organ för dylik planering — närmast motsvarande den svenska centrala forskningsberedningen — inrättats i Finland och Norge.

Det nationella utbyggnads- och planeringsarbetet på den högre utbildningens och forskningens område har under 1963 omfattat i huvudsak följande.

I *Danmark* har antalet studerande vid universitet och högskolor under de senaste fem åren stigit från c:a 12 000 till 22—23 000, varav 17 000 vid universiteten i Köpenhamn och Århus. Därmed uppgår elevantalet vid universitetet praktiskt taget redan nu till vad som i prognoserna räknats med omkring 1970. Arbetet i 1962 års universitetsplanlägningsudvalg har med hänsyn härtill påskyndats för att förslag om ytterligare universitetsutbyggnad vid sidan av de bestående universiteten skall kunna föreläggas folketinget under vintern 1963/64.

Genom beslut i maj 1963 har anslagsramen för uppförandet av Danmarks tekniske højskole och Danmarks ingeniørakademi på Lundtoftesletten norr om Köpenhamn fastställts till 500 milj. Dkr för innevarande tioårsperiod.

Danmarks Lærerhøjskole har i februari 1963 fått ställning som högre läroanstalt med uppgift att meddela vidareutbildning för folkskollärare samt att utveckla och tillämpa vetenskaplig forskning med särskild hänsyn till skolans behov.

Universitetsadministrationsudvalget väntas under vintern 1963/64 avge ett betänkande om universitetens och de högre läroanstalternas administration.

Enligt beslut i juni 1963 skall 1 000 studentbostäder uppföras årligen under en tioårsperiod.

I *Finland*, där det tills vidare icke finns någon fastställd generalplan för den högre undervisningens utbyggnad, tillsattes i juni 1963 en planeringskommitté för högskoleväsendet med uppdrag att undersöka förutsättningarna för att öka utbildningskapaciteten vid landets högskolor samt ev. inrätta nya högskolor, särskilt en för östra Finland. Vid sidan av nämnda kommitté finns särskilda kommittéer vilka undersöker bl. a. möjligheterna att öka läkar- och tandläkarutbildningen, psykologutbildningen samt att företa en omorganisation av lärarhögskolorna.

På den tekniska utbildningens område avser man att i enlighet med ett

förslag år 1960 av kommittén för utvidgning av den tekniska undervisningen öka utbildningskapaciteten vid tekniska högskolan och Uleåborgs universitets tekniska fakultet. Härvid förutsätts bl. a. att den första etappen av tekniska högskolans förflyttning till Otnäs är avslutad före år 1968.

I ett i mars 1963 avgivet betänkande föreslår kommitténs för undervisningens förvaltning högskolesektion att ett gemensamt kanslersämbete inrättas för tekniska högskolan, pedagogiska högskolan i Jyväskylä, veterinärmedicinska högskolan samt Uleåborgs universitet. I kommitténs för undervisningens förvaltning egentliga betänkande, likaledes avgivet i mars 1963, föreslås en total omorganisation av undervisningsministeriet, bl. a. i fråga om handläggningen av ärenden rörande den högre undervisningen och forskningen.

Vad beträffar den planering, som avser främjande av forskningen, har man strävat att förverkliga de talrika förslag, som kommittén för den vetenskapliga forskningens organisation i sina åren 1960 och 1961 färdigställt delbetänkanden framlagt. För närvarande utarbetas kommitténs tredje och sista delbetänkande, vari förslag kommer att framläggas om en långsiktig utveckling av forskningen på planmässig bas. Planeringsarbete utförs även inom det i februari 1963 inrättade statliga vetenskapsrådet (motsvarar den svenska forskningsberedningen) samt inom statens vetenskapliga kommissioner (forskningsråd).

I Norge har antalet studerande vid universitet och högskolor fördubblats under en femårsperiod och uppgick hösten 1963 till 14 000. Med fortsatt ökning av tillströmningen i samma takt kommer elevantalet under 1970-talets första hälft att uppgå till c:a 30 000.

Under våren 1963 godkände Stortinget en utbyggnadsplan för universitet och högskolor, vilken framlagts av en särskild kommitté. Med hänsyn till den fortsatta starka ökningen av antalet studerande föreslogs i planen bl. a. utbyggnad av en utbildningsorganisation på universitetsnivå i Tromsø. En kommitté har tillsatts för planering av universitetsutbyggnaden i Tromsø. Det har vidare tillsatts en kommitté för utredning av frågan om samordning av högskolorna i Trondheim och utveckling av en universitetsorganisation på denna ort. Sistnämnda kommitté väntas framlägga sitt förslag i början av år 1964.

För att avlasta universiteten viss elementär undervisning har det i samarbete med universiteten i Oslo och Bergen anordnats undervisning avseende förberedande pröver i Kristiansand och Stavanger.

Från och med årsskiftet 1963/64 kommer Kirke- og undervisningsdepartementet att få ett eget planeringssekretariat för högre utbildning och forskning. En central uppgift för detta sekretariat blir att företa en prövning av föreliggande planer för utbyggnad av universitet och högskolor i syfte att hålla dem aktuella och vidareutveckla dem på längre sikt. De enskilda institutionerna kommer även i fortsättningen att ha ansvar för utbyggnad och

utveckling, medan sekretariatet i första hand får utredande och samordnande uppgifter.

I samband med tillkomsten av planeringssekretariatet skall det inrättas ett rådgivande organ med högt kvalificerade medlemmar, vilka företräder sakkunskap beträffande arbetsmarknad, utbildning och forskning.

I Sverige har ett reviderat och utvidgat förslag om riktlinjer för fortsatt utbyggnad av universitet och högskolor fram till omkring år 1970 remissbehandlats under våren 1963. Enligt dessa riktlinjer bör utbildningsanstalterna dimensioneras för drygt 80 000 närvarande studerande vid 1970-talets början i stället för som tidigare beslutats 55 000. Som resultat härav tillsattes i maj 1963 en universitets- och högskolekommitté med uppdrag att utföra vissa undersökningar rörande den fortsatta utbyggnaden av det högre utbildningsväsendet. I första hand skall kommittén ta ställning till huruvida den föreslagna ytterligare utbyggnaden av utbildningen skall ske vid bestående lärosäten eller om ett eller flera nya lärosäten bör upprättas. Till 1963 års höstriksdag har vidare framlagts proposition innehållande riktlinjer för utbyggnad av postgymnasial utbildning avseende i första hand perioden 1965—70 i enlighet med de totalramar för utbildningskapaciteten som angivits i förutnämnda förslag. Riksdagen har godkänt dessa riktlinjer.

Ett betänkande rörande universitetens och högskolornas organisation och förvaltning har framlagts i januari 1963 av 1955 års universitetsutredning. Huvudlinjerna i utredningens program för en administrativ upprustning av universiteten är följande. För att tillgodose kravet på en slagkraftig framtidsplanering av forsknings- och utbildningsresursernas utbyggnad skall tillsättas fem s. k. fakultetsberedningar för olika grupper av fakulteter. Utbildningsråd skall inrättas för att förmedla kontakten mellan utbildningsplaneringen och avnämarna av akademiskt utbildad arbetskraft. Universitetskanslersämbetet skall ombildas till ett gemensamt administrativt överstyrelseorgan för samtliga universitet och högskolor under ecklesiastikdepartementet. Den lokala universitetsförvaltningen skall få vidgade uppgifter, byggas ut och ställas under ledning av förvaltningschefer. De samhälls- och företagsvetenskapliga ämnena skall sammanföras till särskilda fakulteter. Förslaget har remissbehandlats under våren och sommaren. Proposition i ämnet väntas komma att föreläggas 1964 års riksdag.

I maj 1963 har tillsatts en utredning rörande forskarutbildningen och forskarkarriären jämte därmed sammanhängande spørsmål — 1963 års forskarutredning. I direktiven för de sakkunniga anges bl. a. att de med internationella förhållanden som jämförelsematerial bör undersöka om nuvarande licentiatexamen och doktorsgrad kan sammanföras till en gemensam vetenskaplig examen, doktorsgraden. En strävan bör härvid vara att finna sådana kriterier för resultatet av doktorandarbetet att de kvan-

titativa fordringarna får stå tillbaka för de kvalitativa kraven. Formerna för framläggande och granskning av doktorsavhandlingar bör tillika prövas, ävensom forskarutbildningens utformning och handledningens omfattning. Beträffande forskarkarriären anges att de sakkunniga bör pröva huruvida den begynnande vetenskapliga yrkesverksamheten bör inledas av ett aspirantstadium, där den som avlagt slutexamen får tillfälle att genom fortsatt vetenskapligt arbete utbilda och meritera sig för fast vetenskaplig anställning. Eventuellt inrättande av fasta docenttjänster ävensom den lämpliga relationen mellan de olika forskarkarriärtjänsterna inom skilda fakulteter och högskolor bör vidare övervägas.

Den inom sektion I bedrivna verksamheten rörande enskilda projekt redovisas i det följande.

U n d e r v i s n i n g s s a m a r b e t e t

1. Studentutbytet

Frågan om genomförandet av *nordisk tentamensgiltighet* har varit föremål för särskild utredning inom sektionen.

Vid en nordisk kanslers- och universitetsrektorskonferens, som anordnades i Stockholm den 16 november 1962 efter hänvändelse från nordiska kulturkommissionen, behandlades bl. a. frågan om förenklade regler för nordisk tentamensgiltighet samt disputationsrätt i de nordiska länderna. Därvid tillsattes en arbetsgrupp med uppdrag att utarbeta förslag till bestämmelser i nämnda hänseenden. Arbetsgruppen, vari sektion I:s huvudsekreterare medverkat, avlämnade den 10 oktober 1963 en promemoria vari resultatet av dess arbete redovisas.

I nämnda promemoria har arbetsgruppen som jämförelsegrund för nordiska betyg och examina angivit den ställning de olika tentamina och examina intar i det akademiska examenssystemet i vederbörande land och den kompetens de ger för tjänster inom och utom universiteten. Med denna utgångspunkt och de vunna erfarenheterna från kulturkommissionens expertkonferenser har man låtit mer allmänna jämförelser av studiernas nivå ersätta detaljundersökningar och krav på fullständig överensstämmelse i fråga om kursfordringar. Arbetsgruppen har sålunda föreslagit väsentligt förenklade bestämmelser om tentamensgiltighet, varigenom t. ex. dansk bifagseksamen, norsk mellomfagseksamen, finsk cum laude och svensk tvåbetygstentamen utan vidare jämfställs. Även de högre vetenskapliga examina anses kunna ekvivaleras.

Innebörden av förslaget är sammanfattningsvis följande.

- a. approbatur i Finland och ett betyg i Sverige jämfställs,
- b. bifag (eller ämnen som ingår i förste del av eksamen i matematisk-

naturvetenskapliga ämnen i Danmark), mellomfag (för naturvetare 20 s. k. vektfall), cum laude i Finland och två betyg i Sverige jämställs,
c. laudatur i Finland och tre betyg i Sverige jämställs,
d. cand.mag.eksamen eller magisterkonferens i Danmark, cand.philol.- eller cand.real.eksamen eller magistergrad i Norge samt filosofie licentiat-examen i Finland och Sverige jämställs.

Med de kombinationsmöjligheter som härmed skapas går det sålunda att få ut examensbevis eller motsvarande var som helst i Norden, oavsett om studierna bedrivits på olika håll.

Bestämmelserna föreslås kompletterade av en generell författning, som utsäger att aktuella regler om nordisk tentamensgiltighet alltid skall finnas och att sålunda en ändring av examensstadgor o. d. alltid skall medföra översyn av gällande bestämmelser om tentamensgiltighet inom det område stadgan avser. Slutligen föreslås att det i vederbörande danska, finska och svenska författning om disputationsrätt inrycks en punkt som stadgar att den som i ett nordiskt land avlagt akademisk examen som i detta land medför rätt att vid universitet därstädes undergå disputationssprov ges samma rätt i övriga nordiska länder.

Vid möte i Oslo den 17—18 oktober 1963 upptog sektion I ånyo det ifrågavarande problemkomplexet till behandling. Kulturkommissionen tog del av arbetsgruppens promemoria och fann såväl de principiella utgångspunkterna för gruppens arbete som de konkreta förslagen i överensstämmelse med kommissionens egna strävanden att få till stånd en enkel och användbar lösning på den viktiga frågan om nordisk tentamensgiltighet. Med hänsyn till att saken redan kommit så långt ville kulturkommissionen bereda de nordiska regeringarna möjlighet att färdigbehandla tentamensgiltigheten före Nordiska rådets session i februari 1964. Ett resolutionsförslag i frågan behandlades vid mötet i Oslo och togs ånyo upp i samband med plenarmötet i Stockholm den 4—6 november 1963. Därvid beslöt kommissionen att föreslå regeringarna i de nordiska länderna att bestämmelser rörande nordisk tentamensgiltighet utfärdas i enlighet med arbetsgruppens förslag. Samtidigt konstaterade kommissionen att det i det förevarande förslaget inte angivits hur vitsordet laudatur i Finland och tre betyg i Sverige skall tillgodoräknas i Danmark och Norge. Kommissionen föreslog därför att förslaget till bestämmelser kompletteras med en regel av följande innebörd: Vitsordet laudatur i Finland eller godkänd sluttentamen för tre betygsenheter i Sverige må tillgodoräknas som examen i hovedfag i vederbörande ämne i Danmark och Norge under förutsättning att en avhandling framlagts och bedömts motsvara kraven på speciale respektive hovedfagsoppgave.

I syfte att sprida ökad kännedom om studieförhållandena i de nordiska länderna har sektionssekretariatet utarbetat en *informationsbroschyr*, »Att studera i Norden». I broschyren ges en presentation av de filosofiska fa-

kulteterna vid universiteten i Norden, de akademiska examens- och betygssystemen, speciella ämnesområden o. s. v. Broschyren har distribuerats till universiteten, studentkårerna, de nationella instituten för utlandsuppllysning, föreningarna Norden m. fl.

2. Nordiska kurser i språk och litteratur

Den vid sektionens möte i Köpenhamn den 12—14 november 1962 anbefallda omläggningen och utvidgningen av verksamheten med nordiska språkkurser har genomförts under 1963. Följande kurser har anordnats:

kurs i *danska* för 50 finska och svenska studerande i Köpenhamn den 21 maj—1 juli 1963.

kurs i *norska* för 40 danska studerande i Oslo den 6 maj—15 juni 1963.

kurs i *svenska* för 20 norska studerande i Lund den 6 maj—13 juli 1963.

kurs i *finska* för 21 nordiska studerande i Tammerfors den 17 juni—13 juli 1963.

kurs i *isländska* för 25 nordiska studerande i Reykjavik den 2 augusti—19 september 1963.

kurs i *svenska* för 40 finska studerande i Umeå den 4 juni—5 juli 1963.

Kursen i finska anordnades för första gången och erfarenheterna har varit mycket goda. Generellt har den utvidgade kursverksamheten mottagits med stort intresse och positiva resultat har redovisats. Fråga om en ytterligare utvidgning av verksamheten har väckts av den kursledning som svarar för planering av språkkurserna, och utredning om förutsättningarna härför pågår inom sektionen.

Ledningen för den nordiska språkkursverksamheten håller på att överföras till permanenta nationella organ i de nordiska länderna.

3. Samarbete om teknisk utbildning

Vid nordiska undervisningsministermötet i Reykjavik i juli 1963 fattades beslut om samarbete beträffande högre flygteknisk utbildning i Norden på grundval av det av samlagsutskottet för de nordiska tekniska högskolorna avgivna betänkandet del B och den av rektorn vid Tekniska högskolan i Stockholm professor R. Woxén utförda särskilda undersökningen.

4. Samarbete om efterutbildning

Frågan om efterutbildningen av psykologer är för närvarande under utredning inom en av sektionen tillsatt expertkommitté. Kommittén väntas inom kort avge ett slutgiltigt förslag.

5. Utredning om behovet av läroböcker

Vid sektionens möte i Århus 1962 beslöt sektionen, att man med hjälp av studentorganisationerna skulle låta göra en kartläggning av läroboksbehovet.

En första delrapport beträffande det matematisk-naturvetenskapliga ämnesområdet har färdigställts och motsvarande delrapport för det samhällsvetenskapliga ämnesområdet väntas föreligga inom kort.

Sektionen beslöt vid sitt möte i Stockholm den 30—31 maj 1963 att utvidga och precisera utredningsuppdraget beträffande läroboksbehovet på följande sätt. Parallellt med det fortsatta utredningsarbetet skulle nordiska ämneskonferenser anordnas i syfte att konkretisera vissa läroboksprojekt. Förslag om ett antal dylika ämnesområden och projekt skulle begäras från Universitetsforlaget, och sektionen skulle därefter fatta beslut om anordnande av konferenser. Vidare skulle uppdras åt Universitetsforlaget att i anslutning till undersökningen av produktions- och distributionskostnader för läroböcker företa ett urval av läroböcker, för vilka skulle redovisas förlagsmässiga beräkningar rörande produktion och distribution dels genom Universitetsforlagets försorg, dels genom något eller några privata företag.

Vid sitt möte i Oslo den 17—18 oktober ansåg sektionen det alltför kostnadskrävande att nu anordna nordiska ämneskonferenser och fann det bättre att tills vidare låta utredningsmännen göra enbart teoretiska kalkyler. Det beslöts dock att avvakta redovisning av erfarenheterna av en nordisk lärobok i biologisk statistik, som är under arbete inom Universitetsforlaget, innan ställning tas till läroboksutredningens fortsatta bedrivande.

6. Undervisning i finska i de nordiska länderna

Nordiska kulturkommissionen upptog vid sitt plenarmöte i Köpenhamn år 1962 till behandling frågan om en effektivisering av kontakterna mellan det finskspråkiga Finland och de övriga nordiska länderna.

I det fortsatta arbetet med denna fråga inom sektion I har bl. a. en kartläggning gjorts av förekommande undervisning i finska i de övriga nordiska länderna. Vidare har finska avdelningen föreslagit att en nordisk PR-tidskrift tillskapas för information om forskningresultat och förhållanden i Finland.

Vid plenarmötet den 4—6 november 1963 beslöt man förelägga regeringarna vissa förslag om utbyggnad av universitetsundervisningen i finska i de övriga nordiska länderna. Två huvudtyper av åtgärder vore erforderliga här för. För det första bör de institutionella och personella resurserna för akademisk undervisning och forskning i dessa länder förstärkas bl. a. genom att en professur i finska språket samt litteraturen och kulturen inrättas vid universitetet i Stockholm och att ett lektorat i finska inrättas vid Islands universitet. För det andra bör möjligheter för att utnyttja den undervisning och forskning på området som bedrivs i Finland, skapas, lämpligen genom att statliga stipendier beviljas för studerande och forskare i finska från de övriga nordiska länderna för fortsättningsstudier i Finland.

Forskningsarbetet

1. Studier av afro-asiatiska ämnesområden

Vid sitt möte den 30—31 maj 1963 i Stockholm beslöt sektionen att inom ramen för det pågående nordiska samarbetet beträffande högre utbildning och forskning välja ut ämnesområdena afrikanska och asiatiska språk jämte litteratur, samhällsförhållanden m. m. och för dessa ämnen söka komma fram till kriterier för bedömning av utbyggnadsbehov och möjligheter till nordisk arbetsfördelning.

Som första led i detta arbete anordnade sektionen en afro-asiatisk expertkonferens den 12 september 1963 i Köpenhamn, varvid det på grundval av uppgifter om förekommande undervisning i afrikanska och asiatiska språk och samhällsförhållanden vid de nordiska universiteten diskuterades vilka olika utbildnings- och forskningsbehov från universitetens, u-landshjälpens, företagens m. m. sida som borde tillgodoses och vilka som vore mest angelägna.

På grundval av diskussionen vid nämnda expertkonferens beslöt sektionen vid sammanträde den 17—19 oktober 1963 att ge det nordiska Afrikainstitutet i uppdrag att verkställa en kartläggning rörande personella resurser i de nordiska länderna för utbildning och forskning inom afroasiatiska språk och kulturförhållanden (beträffande Afrika håller institutet redan på att färdigställa en utredning). Afrikainstitutet fick vidare i uppdrag att utarbeta en broschyr eller folder om förekommande undervisning i afro-asiatiska språk, samhällsförhållanden, ekonomi m. m., även sådan som anordnas i folkbildningsorganisationernas regi, inom Norden.

Genom sektionens sekretariat skulle vidare verkställas en undersökning dels av de nordiska företagens intressen och behov i fråga om utbildning i afro-asiatiska förhållanden, dels av de nordiska statliga biståndsorganens långtidsplaner i syfte att få fram de angelägnaste behoven av utbildning och forskning på ifrågavarande områden.

Slutligen beslöts att tillsätta *nordiska expertgrupper* för att konkretisera utbyggnadsplaner för ämnesområdena kinesiska/japanska, arabiska och hindi. För vart och ett av de nämnda områdena skall finnas en nordisk expertgrupp med en representant för varje land, utsedd av sektionen. Nationellt skall utredningsarbetet bedrivas i kontakt med vederbörande myndigheter och övriga intresseorgan, antingen i en av resp. nationella avdelning av kulturkommissionen utsedd expertkommitté eller på annat sätt efter sagda avdelnings bestämmande.

De nordiska expertgruppernas uppdrag skall vara att göra upp en plan för en utbyggnad av universitetens resurser för utbildning och forskning inom resp. ämnesområde med utgångspunkt i de behov som föreligger från universitetens, biståndsverksamhetens och företagens sida ävensom från andra

avnämmarkategorier vilka kan komma i fråga i förevarande sammanhang. Beträffande behovssidan bör expertgrupperna särskilt studera behovet av kunskaper i kinesiska, japanska, arabiska och hindi för tekniker och naturvetare, sysselsatta med forskning, samt de behov som förefinns inom universiteten med hänsyn till återväxt av lärare och forskare inom här aktuella ämnesområden. Expertgrupperna skall så snart ske kan få del av de kartläggningar och undersökningar över hela det afro-asiatiska ämnesområdet som verkställs av Afrika-institutet och kulturkommissionen.

På grundval av behovsstudier och med beaktande av resurser och utvecklingsmöjligheter i olika länder skall varje expertgrupp skissera nationella tioårsplaner för utbyggnad av vederbörande område. Därefter bör riktlinjer för en gemensam nordisk utbyggnadsplan avseende sagda period anges på så sätt, att möjligheter till samordning och arbetsfördelning under ett uppbyggnadsskede klargörs.

De nordiska expertgrupperna skall hålla fortlöpande kontakt genom möten i den utsträckning som bedöms erforderlig. Grupperna bör framlägga sina förslag för sektionen före utgången av mars månad 1964. Därefter kommer kulturkommissionen att med ledning av undersökningsresultaten och gruppernas skisser företa en avvägning av behoven och en prioritetsordning för de förslag som kommissionen finner bära föreläggas de nordiska regeringarna. Kommissionens förslag bör framläggas senast i september 1964.

För de fall expertgrupperna vid sitt arbete finner angeläget att nationella åtgärder omedelbart vidtas bör resultaten av kulturkommissionens pågående utredning icke avvaktas utan förslag om dylika åtgärder framläggas i särskild framställning från vederbörande grupp till kulturkommissionen.

Kulturkommissionen kommer senare att på grundval av de behov som framkommer undersöka frågan om utbyggnad och samarbete inom andra afrikanska och asiatiska språkområden, och det är ej avsikten att de undersökningar som nu igångsätts skall hindra en naturlig nationell utveckling av utbildning och forskning inom dessa områden i Norden.

2. Samarbete mellan forskningsråd

Den av kulturkommissionen anordnade konferensen med de humanistiska forskningsråden den 27 oktober 1962 har lett till att ett nordiskt samarbetsorgan bildats under 1963, bestående av en representant för varje nationellt råd eller motsvarande organ.

Vid motsvarande konferens med de samhällsvetenskapliga forskningsråden den 26 oktober 1962 i Stockholm tillsattes en arbetsgrupp för att studera de lämpliga formerna för ett nordiskt samarbete.

I skrivelse den 19 april 1963 föreslog nämnda arbetsgrupp att ett nordiskt samarbetsorgan inrättas mellan de samhällsvetenskapliga forskningsråden med följande sammansättning och uppgifter:

1. Samarbetsorganet skall vara av närmast administrativ karaktär och bestå av två ledamöter per land, i regel ordförande och sekreterare i det nationella rådet. Sammanträde skall äga rum minst en gång per år.

2. Samarbetsorganets uppgifter är av informativ och förmedlande art, icke beslutande, ledande eller kontrollerande. Dock bör organiserande åtgärder från samarbetsorganets sida kunna tänkas i de fall något projekt förutsätter utbyte av stipendiater och inrättande av forskarbefattningar samt i internationella sammanhang.

3. Samarbetsorganet skall kompletteras med löpande information mellan forskningsråden (årsberättelser, budgetuppgifter).

4. En undersökning av forskningsrådets ställning i resp. land i förhållande till forskning och anslagsbeviljning vid universitet och högskolor, fonder, samfund etc. bör företas.

5. På grundval av ökad information mellan råden förutsätts frågorna om arbetsfördelning resp. samarbete mellan forskningsråden lösas parallellt.

6. Vidkommande konkreta samarbetsprojekt anses en rationalisering av vetenskapliga periodica önskvärd på samnordisk bas. Samarbetet skulle därvid framför allt gälla nystartande av engelskspråkiga samhällsvetenskapliga tidskrifter, och NKK:s undersökning och rekommendationer i frågan skulle avvaktas. Vidare konstateras att råden redan bidragit till finansieringen av projektet internationell politik.

Sektionen har vid sammanträde den 30—31 maj 1963 behandlat arbetsgruppens förslag och fann det därvid angeläget, att de samhällsvetenskapliga forskningsråden utser ett nordiskt samarbetsorgan i enlighet med vad som föreslagits av arbetsgruppen, samt att forskningsråden samtidigt som detta organ inleder sin verksamhet ombesörjer en utredning av forskningsrådets ställning i de nordiska länderna och i samband med redovisningen av sagda utredning återkommer med förslag om vidgade och preciserade uppgifter för nordiskt samarbete på här ifrågavarande område.

Särskilt framhöll sektionen att förutsättningar bör finnas för ett omfattande och fruktbara nordiskt samarbete när det gäller socialforskning, t. ex. sociologi, kriminologi och pedagogik, där föremålet för forskning i de nordiska länderna är enhetligt och en snabb utveckling pågår.

3. Nordiskt samarbete om studiet av internationell politik

Vid sektionsmötet i Århus den 14—15 maj 1962 antogs en resolution, i vilken man framhöll betydelsen av att detta projekt i fortsättningen övertas och finansieras av de samhällsvetenskapliga forskningsråden.

Danmarks del av utgifterna för den nordiska samarbetskommitténs verksamhet kommer tills vidare att bestridas av undervisningsministeriets anslag till kommissioner och utskott.

Undervisningsministeriet har bett Statens Almindelige Videnskabsfond om ett yttrande om den framtida finansieringen av forskningen på detta område. I Danmark finns inget egentligt samhällsvetenskapligt forskningsråd. Forskningsbidrag på det samhällsvetenskapliga området måste sökas hos Statens Almindelige Videnskabsfond.

Undervisningsministeriet i *Finland* är redo att ställa de i nordiska kulturkommissionens skrivelse av den 16 juli 1962 förutsatta anslagen till den samnordiska forskningens disposition.

Norges Kirke- och undervisningsdepartement behandlar f. n. finansierings- och ansvarsfrågan med forskningsrådet.

I *Sverige* kommer verksamheten att handhas av statens råd för samhällsforskning, som för budgetåret 1963/64 fått ökat anslag för ändamålet.

För övrigt kan meddelas att frågan om övertagandet behandlades vid kulturkommissionens konferens med de samhällsvetenskapliga forskningsråden i Stockholm den 26 oktober 1962 och att den därvid tillsatta arbetsgruppen fått i uppdrag att undersöka hur övertagande och samarbete beträffande internationell politik skall ske.

NKK:s samarbetskommitté för studiet av internationell politik har genom ledamöterna i respektive länder ansökt hos de samhällsvetenskapliga forskningsråden och motsvarande institutioner om anslag till utgivande av en nordisk engelskspråkig tidskrift om internationell politik. Statens råd för samhällsforskning, *Sverige*, har beviljat det äskade anslaget. Även i *Finland* och *Norge* kommer anslag att beviljas. Den 7 april 1963 sammanträdde finska och svenska forskare i Åbo för att diskutera praktiska samarbetsfrågor rörande kommitténs forskningsprojekt om 1930-talets finans- och säkerhetspolitik. Vid Stockholms universitets statsvetenskapliga institution pågår viss materialinsamling rörande 1948—49 års skandinaviska försvarsförhandlingar.

4. Samarbete om forskning i geologi och geografi på Island

Sektionen behandlade vid mötet den 14—15 maj 1962 ett förslag angående anordnande av nordiska exkursioner till Island, vilket tillstyrkts av flera remissinstanser. Sektionen fann därvid att den föreslagna verksamheten synes motsvara ett stort behov för undervisning och forskning inom geologi och naturgeografi och hemställde hos regeringarna, att erforderliga medel måtte beviljas för ändamålet. Vid behandlingen av detta förslag i budgetarbetet i de nordiska länderna visade det sig dock vara förenat med stora svårigheter att få erforderliga anslag under budgetåret 1963/64. Förslaget är automatiskt anhängiggjort för det följande budgetåret.

5. Samarbete om terrester ekologi

Vid mötet i Århus i maj 1962 behandlade sektionen ett förslag om anordnande av nordisk forskning och undervisning i terrester ekologi, som lagts fram av vissa ämnesrepresentanter för zoologi. Sektionen fann, att terrester ekologi var ett starkt specialiserat forskningsområde, där ett nordiskt samgående syntes kunna erbjuda stora fördelar. För ytter-

ligare utredning av frågan en expertgrupp tillsattes med uppdrag att utarbeta ett detaljerat förslag till samarbetsplan jämte kostnadsförslag.

Expertgruppen har överlämnat sitt förslag som behandlades av sektionen vid mötet i Stockholm den 30—31 maj 1963.

Förslaget är uppgjort med det nordiska marinbiologiska samarbetet som förebild och avses bli genomfört successivt under en treårsperiod.

6. Rationalisering av tidskriftsproduktionen i de nordiska länderna

Genom beslut vid det nordiska undervisningsministermötet den 27 november 1961 erhöll nordiska kulturkommissionen regeringarnas uppdrag att i samråd med vederbörande nationella organ företa en analys av tidskriftsproduktionen i de nordiska länderna och ev. framlägga förslag om rationaliseringar genom utvidgat nordiskt samarbete. Med anledning härav har nordiska kulturkommissionens sektion I låtit företa en undersökning av de vetenskapligt inriktade tidskrifternas ekonomiska situation, upplaga m. m. Denna kartläggning har omfattat såväl nationella som samnordiska tidskrifter och är avsedd att ge underlag för bedömning av förutsättningarna för och behovet av att etablera samarbete mellan tidskrifterna i de nordiska länderna i större utsträckning än som för närvarande sker.

Tidskriftsundersökningen omfattar en sammanställning av inkomna enkätsvar, en bearbetning av svaren med redovisning av situationen för varje ämnesområde jämte kommentar och en ekonomisk-statistisk översikt samt slutligen en separat undersökning av de samnordiska tidskrifternas uppbyggnad och samarbetsformer.

Sedan tidskriftsundersökningen avslutats och bearbetats höll sektionspresidiet en förberedande överläggning om undersökningen med företrädare för de berörda svenska forskningsråden jämte dessas nordiska samarbetsorgan den 3 april 1963 i Stockholm. På grundval av diskussionen på nämnda sammanträde utarbetades en promemoria angående principiella synpunkter på möjligheten att rationalisera den vetenskapliga tidskriftsproduktionen jämte tidskriftsundersökningen. Forskningsråden i de nordiska länderna har avgivit remissyttranden över promemorian. Vid sammanträde i Oslo den 17—18 oktober 1963 beslöt sektionen att den utförda tidskriftsundersökningen skulle överlämnas till regeringarna i de nordiska länderna med en skrivelse innehållande rekommendationer om facklig och ekonomisk rationalisering m. m. Dessa rekommendationer innebar i huvudsak följande:

Eftersom statsbidragen till vetenskapliga tidskrifter ökar och i vissa fall är uppe i en betydande del av forskningsrådets eller motsvarande organs totala anslag är det angeläget att alla åtgärder beträffande *ekonomisk rationalisering* vidtas. Förutom skilda slag av rationaliseringar när det gäller tryckning, teknisk redigering och distribution, som vissa

forskningsråd redan arbetar med, bör de möjligheter till rationalisering utnyttjas som olika former av nordiskt samarbete innebär. Utöver sammanslagningar, vilka kan vara ändamålsenliga i vissa fall, bör gemensamma recensioner och referat av internationella forskningsresultat, bibliografier m. m. ge goda möjligheter att för lägre kostnad få en effektiv bevakning av forskningen på olika områden.

Den snabbt ökade mängden av vetenskapliga forskningsresultat har skapat ett behov av *facklig rationalisering* av tidskriftsproduktionen, varigenom forskarna lättare skulle kunna organisera sin orientering om den pågående utvecklingen. Denna form av rationalisering bör kunna genomföras bättre om Norden betraktas som en enhet. Erfarenheterna visar att nordiska tidskrifter kan redigeras aktivare och stramare, och större möjligheter föreligger att göra ett högklassigt urval av bidrag. Härigenom får nordiska vetenskapliga rön en internationellt sett bättre spridning, och det vetenskapliga samarbetet i Norden stimuleras, förutom att tidskrifterna får en säkrare ekonomisk grundval.

De vetenskapliga tidskrifternas funktion bör emellertid icke betraktas endast utifrån nuläget utan även med tanke på de framtida allt större svårigheterna att bemästra informationsproblemen. Det är angeläget, att kulturkommissionens undersökning följs upp genom analyser av informations- och publiceringsbehov inom olika vetenskapssektorer jämte åtgärder i syfte att tillgodose dessa behov. De olika nordiska samarbetsorgan som etablerats eller är under etablerande mellan forskningsråden har härvid en viktig uppgift.

Med hänsyn till de rationaliseringsmöjligheter nordiskt samarbete erbjuder bör bidrag ej utgå till *nystartande av tidskrifter* utan att det dessförinnan undersökts huruvida en samordning med redan befintliga publikationer eller utgivande av en samnordisk tidskrift är mer fördelaktigt från ekonomiska eller fackliga synpunkter.

Eftersom de samnordiska tidskrifternas viktigaste funktion är att presentera nordisk forskning för en internationell publik bör som regel något av världsspråken väljas som publiceringsspråk för dylika tidskrifter. Dessa kan sedan eventuellt kompletteras genom nationella tidskrifter på vederbörande område med särskild inriktning på det egna landets behov.

Vid bedömningen av en tidskrifts ekonomiska situation bör även det värde beaktas som ligger i att tidskrifter kan användas som bytesobjekt och tillföra institutioner och bibliotek utländska tidskrifter. Det kan emellertid icke anses rationellt att behålla en tidskrift endast för *bytesverksamhet*, om den icke eljest är driven på ett ekonomiskt försvarligt sätt och vetenskapligt verkligen fyller en publiceringsuppgift. För att tillgodose bibliotekens behov av utländska tidskrifter bör man köpa dylika i stället för att trycka sådana inhemska publikationer, som huvudsakligen

fungerar som bytesobjekt. Samtidigt är det självfallet ändamålsenligt att även i fortsättningen använda de högklassiga tidskrifterna för bytesverksamhet.

Andra samarbetsprojekt inom sektionens arbetsområde

1. Översättning av finsk och isländsk facklitteratur

Kommittéerna för översättning av finskspråkig facklitteratur till svenska har under 1963 fortsatt arbetet beträffande redan utvalda projekt samt beslutat föranstalta om översättning av ytterligare ett antal nya projekt.

I Danmark har föreningen Norden utsett ett danskt utskott som i samarbete med motsvarande utskott på Island och i Norge kan behandla frågan om översättning av isländsk facklitteratur till danska eller norska. Från Island meddelas att den kommitté, som från isländsk sida tillsatts för att arbeta med denna sak, på sitt sammanträde den 15 maj 1963 preliminärt utsåg två isländska kulturhistoriska arbeten för översättning till danska respektive norska.

Från Norge har meddelats att 2 000 kronor utbetalats till Universitetsforlaget för översättningsverksamheten.

2. Frågor väckta inom Nordiska rådet

Sektionen beslöt vid mötet i Stockholm den 30—31 maj 1963 om regelbunden information mellan sektionen och Nordiska rådets kulturella niomannakommitté. Niomannakommittéen har informerats bl. a. om sektionens verksamhet beträffande nordisk tentamensgiltighet och den afroasiatiska expertkonferensen. Sektionen har informerats om förslag väckta inom niomannakommittéen, bl. a. beträffande nordiska universitetskurser i historia.

D. Saker fra Seksjon II

1. Skolans uppfostringsmål i det föränderliga samhället

Den samnordiska konferensen rörande skolans uppfostringsmål, vilken anordnats på II sektionens initiativ i samråd med Centralen för medborgarfostran försiggick plan enligt (*se Nordisk Råd, 11 sess., s. 921*) i Helsingfors på Lantbruksproducenternas institut (Maataloustuottajain Keskusliitto) i Westend den 6—9 maj 1963. Följande personer deltog:

Danmark: Adjunkt B. Baunsgaard, formand för Gymnasieskolernes Lærereforening.

Skoleinspektør Ejvind Jensen.

Inspektør, cand. psych. A. Søgård Jørgensen.

Skoledirektør N. P. Andersen.

Viceinspektør Helge F. Pedersen.

- Finland: Prof. Matti Koskenniemi.
Skolrådet, dir. för skolväsendet G. Cavonius.
Prof. Annika Takala.
Rektorn Lars Frösén.
Överläraren Börje Mattsson
Rektor Tuoko Vuotilainen.
Fil. mag. Lilja Peussa.
Skolrådet Klas Wallin.
- Norge: Dr. philos. Eva Nordland.
Prof. Johs. Sandven.
Skoleinspektør Ola Laukli.
- Sverige: Fil. dr. Ingvar Johannesson.
Fil. dr. Jon Naeslund.
Bitr. skolöverläkaren K. Eek-Fock.
Konsulenten L. Gråby.

Konferensen, som öppnades av skolstyrelsens generaldirektör R. H. Oittinen, arbetade i tre grupper, vilka avgav var sin rapport över respektive 1) skolans uppfostringsmål och deras tillämpning i praktiken, 2) läraren vid uppställandet och förverkligandet av uppfostringsmålen samt pedagogiskt samarbete lärarna och skolan emellan och 3) samarbetet mellan skolan och hemmet beträffande uppfostringsmålen.

Vid ärendets behandling under plenarmötet i Stockholm 4—6 november 1963 beslöt NKK:s II sektion uppmana expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksarbete att undersöka om konferensens resultat kan ge anledning till initiativ och i så fall inkomma med förslag till samnordiska undersökningar i anslutning till de av konferensen behandlade frågorna och även ombesörja konferensrapportens publicering.

2. Radio och TV i skolan

På förslag av sektionen beslöt NKK vid sitt plenarmöte i Stockholm 4—6 november 1963 att till ledningen för skolradion och skolmyndigheterna i de nordiska länderna rikta följande hemställan:

På anmodan av Nordiska kulturkommissionens II sektion har expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet avgivit ett utlåtande angående radions användning vid språkundervisningen och därvid konstaterat, att hittills vunna resultat uppmuntrar till »fortsatt nordiskt samarbete i syfte att där så kan anses nödvändigt åstadkomma en intimare kontakt mellan skolmyndigheter och skolradio särskilt med tanke på skolradions användning vid skolornas ordinära språkundervisning och möjligheterna att producera gemensam undervisningsmateriel och sålunda nedbringa produktionskostnaderna».

Nordiska kulturkommissionen finner ett intimt samarbete mellan skolradio och skolmyndigheter värdefullt i synnerhet som uppmuntrande erfarenheter redan erhållits om en dylik kontakt, även om den ännu icke är så

effektivt organiserad som önskvärt vore, och uttrycker därför den förhoppningen,

att representanter för ländernas skolmyndigheter måtte inbjudas att delta i de regelbundna samnordiska rådplägnings- och informationsmöten, som anordnas för representanter för skolradio- och skol-TV, samt att skolmyndigheterna måtte utse kontaktmän.

3. Utbildning av facklärare samt övrigt samarbete i fråga om yrkesutbildningen

För utredning av den ovan rubricerade uppgiften har sektion II tillsatt ett expertutskott med följande sammansättning:

Danmark: direktör för Tilsynet med den tekniske undervisning, Werner Rasmussen, *Finland:* överdirektören vid Handels- och industriministeriets avdelning för yrkesutbildning, Aarno Niini, *Norge:* rektor för Skiensfjordens tekniske fagskole, Knut Kobberstad och som suppleant rektor för Den interkommunale yrkesskole, Fredriksstad, Valther Larsen samt *Sverige:* överdirektören för överstyrelsen för yrkesutbildning, Birger Öhman. Överdirektör Niini utsågs till sammankallare av det nya expertutskottet.

Sektionen har anmodat det nya expertutskottet att till nästa sektionsmöte på våren inkomma med förslag till arbetsplan samt till nästa plenarmöte på hösten med preliminär rapport.

Det nya utskottet avlöser expertutskottet för utbildning av teknisk personal, vilket i det närmaste fullgjort sin uppgift.

4. Nordiska kurser i grannländernas språk

På förslag av sektionen beslöt NKK vid plenarmötet i Stockholm i överenskommelse med den vid Nordiska rådets 10:e session antagna rekommendationen att till regeringarna i de nordiska länderna rikta följande hemställan:

Som ett led i det nordiska samarbetet har också lärarnas fortbildningsfråga upptagits på Nordiska kulturkommissionens program. Nordiska kulturkommissionen finner det angeläget att i samband med modersmålsundervisningen i skolorna eleverna bibringas kännedom om de nordiska grannländernas språk. En förutsättning för att så skall kunna ske är, att lärarna på olika skolstadier beredes tillfälle att vid särskilda kurser förvärva sig ökade kunskaper i dessa språk. Därjämte är det angeläget att lärare från Tornedalen och Nord-Norge, vilka har behov av en viss kunskap i finska språket, bibringas sådan.

De hittills träffade åtgärderna har varit alltför sporadiska för att verkligen kunna utgöra led i en rationellt anordnad verksamhet. Kulturkommissionen har därför i princip godkänt följande allmänna plan för uppläggningsfrågan av för lärare avsedda kurser i grannländernas språk:

1. Kurs skall vara avsedd för antingen folkskollärare (grundskolans mellanstadium) eller lärare vid grundskolans högstadium (realskolestadiet) och gymnasium.

2. I varje land bör årligen anordnas minst en kurs för folkskolstadiet och/eller realskole- och gymnasialstadiets lärare.

3. Om kurs skall vara avsedd enbart för lärare från övriga nordiska länder eller endast ett eller två av dem samt om lärare från det egna landet skall få deltaga i sådan kurs avgöres av kursanordnaren.

4. Kurserna bör med hänsyn till vad som är lämpligast i de olika länderna anordnas antingen av centrala skolmyndigheter, lärarorganisationer, fortbildningsinstitutioner eller föreningarna Norden med beaktande av, vad som i det enskilda fallet förefaller ändamålsenligast för respektive land.

5. Deltagarantalet i kurserna kan uppgå till 40—60, vilka gemensamt åhör föreläsningar, varemot arbetsgrupper för praktiska övningar, inom ramen för kurserna, icke bör överstiga 15—20.

6. Kurstiden kan vara ca 2 veckor.

7. Resekostnadsersättning och traktamente respektive stipendier för täckande av rese- och inkvarteringskostnader för kursdeltagarna bör erläggas av deras respektive hemland, medan övriga kostnader för kurser bör bestri-
das av det land, där kursernas ordnas.

Kostnaderna för en kurs (exklusive ersättning till inhemska deltagare) har i de olika länderna beräknats till i Danmark 12 500 skr, i Finland 15 000 skr, i Norge 15 000 skr och i Sverige 15 000 skr.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer Nordiska kulturkommissionen vördsamt,

att regeringarna fr. o. m. budgetåret 1964/65 respektive 1965 måtte reservera erforderliga medel för anordnande av för lärarna avsedda kurser i det egna landets språk i Danmark, Finland, Norge och Sverige för minst en kurs i varje land. Därutöver beräknas 30 000 skr per land för rese- och traktamentsersättningar respektive stipendier för täckande av rese- och inkvarteringskostnader för ca 40 lärares deltagande i kurser av ovan nämnt slag.

5. Forskarutbyte mellan instituten för pedagogisk forskning

På sektionens begäran har I sektionen inkommit med ett utlåtande över ett förslag angående forskarutbyte mellan de nordiska instituten för pedagogisk forskning (*se 11 sesj., s. 930*). Frågan har ytterligare dryftats av NKK:s presidium. Samtliga instanser är eniga om, att ett behov av intensifierat forskarutbyte på det pedagogiska området synes föreligga. Sektionen beslöt att till universitet och högskolor översända brev angående önskvärdheten att anordna forskarutbyte mellan de nordiska instituten för pedagogisk forskning.

6. Konferenser mellan företrädarna för olika ämnesgrupper inom de centrala skolmyndigheterna

Den första av de ovan avsedda konferenserna för tjänstemän, som företrädde undervisningen i främmande språk, försiggick i Helsingfors på skol-

styrelsen den 28 och 29 maj 1963. Följande personer deltog i denna konferens:

Från Danmark: Fagkonsulent H. Munkholm.

Från Finland: Skolrådet Esko Pennanen (ordförande för konferensen), skolrådet Martti Mikander (viceordförande), överinspektör Jouko Riihä (sekreterare), skolrådet Olli Sampola och överinspektören, t.f. rektorn Lars Frösén.

Från Norge: Rektor Erling Thompson och lektor Finn Havnevik.

Från Sverige: Konsulenten Karl Axel Axelsson och lektorn vid Stockholms lärarhögskola Erland Kruckenberg.

Konferensen gav ett rikt utbyte, vilket framgår av det vid tillfället uppgjorda protokollet.

Nästa år kommer en likadan konferens att anordnas i Norge kring fackområdet historia och samhällslära.

7. Nordiska språkskivor

Expertutskottet för nordiska språkskivor har gjort en räkka provupptagningar i samtliga nordiska länder för att nå fram till texter av passande omfång och svårighetsgrad. Den tekniska sidan av arbetet har hafts om hand av undervisningsministeriets bandcentral i Köpenhamn. Utskottet hade ett sammanträde i Göteborg den 14 september 1963 och beslöt därvid att hålla ett nästa möte i Köpenhamn den 14 mars 1964, varvid det stoff som intalats kommer att genomgå.

Sektionen har anmodat utskottet att inkomma med rapport till nästa sektionmöte.

8. Gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

Som ett led i det av de nordiska ländernas undervisningsministerier givna uppdraget beslöt sektionen vid sektionsmötet i Sandefjord den 3—4 maj 1963 tillsätta ett expertutskott för utarbetande av förslag till föreskrifter i syfte att åstadkomma en gemensam arbetsmarknad för lärare. Utskottet fick följande sammansättning: Danmark, kontorschefen i undervisningsministeriet P. Bilfeldt, Finland, äldre regeringssekreterare Ragnar Meinander, Norge, sekreteraren vid Kontoret for lærerutdanning og folkehøgskoler Randi Kittelsen och Sverige, förste byråsekreteraren hos Kungl. Skolöverstyrelsen Bertha Högström. Till ordförande för utskottet utsågs äldre regeringssekreteraren Ragnar Meinander.

Utskottet har hållit sitt första möte i Helsingfors den 28 oktober 1963. Enighet nåddes om följande principer och tillvägagångssätt: En långt gående standardisering av utbildningsformerna är icke önskvärd. Däremot borde åtgärder vidtagas för att göra lärarnas reella möjligheter att erhålla en mot deras utbildning svarande tjänst i de nordiska grannländerna så likartade som möjligt i de olika länderna. Utskottets medlemmar åtog sig att var och

en för sitt lands vidkommande till utskottets nästa sammanträde i preliminär form utarbeta redogörelse för a) de reella förutsättningarna för anställning, b) de tilläggskrav som ställs i respektive land och c) det formella tillvägagångssättet vid anställning av lärare, som erhållit sin utbildning i annat nordiskt land. Möjligheterna att låta arbetet utmyнна i en tryckt handledning skulle undersökas.

Vid behandling av frågan under plenarmötet i Stockholm uttryckte sektionen sitt gillande med anledning av de av utskottet föreslagna åtgärderna och anbefallde utarbetandet av en tryckt handledning.

9. Aktivisering av undervisningen i svenska i finskspråkiga läroverk

Medels en till regeringarna riktad hemställan har NKK försökt åstadkomma ett system, inom vars ram en elev från varje finskspråkigt gymnasium skulle få tillfälle att vistas i ett nordiskt grannland under ca tre veckors tid (*se 11. sesj., s. 921—923*). Ehuru statsunderstöd ännu icke erhållits i den utsträckning NKK föreslagit, har dock ett relativt stort antal gymnasieelever från Finland kunnat placeras för studier i Sverige, under redovisningsåret har Föreningen Norden placerat 243 och Fadderortsförbundet 100 dylika elever.

I Sverige har skolöverstyrelsen anmodats av ecklesiastikdepartementet att — under förutsättning att medel för ändamålet ställes till förfogande i Finland — vidtaga alla på överstyrelsen ankommande åtgärder för att möjliggöra mottagandet av dels gymnasister, dels — i den mån särskilda medel härför ej erfordras — elever vid lärarutbildningsanstalter i Finland.

Undervisningsministeriet i Norge har lovat ställa medel till förfogande, så snart konkreta planer föreligger från finsk sida.

10. Elevutbyte på vänskapsbasis

Till följd av den stora betydelse sektionen tillmäter elevutbytet mellan de nordiska länderna har olika möjligheter att åstadkomma dylikt utbyte undersökts. Sektionen anser, att elevutbytesverksamheten i hög grad kunde vinna på, att kommunerna kunde göras intresserade av att på vänortsbasis ordna och bekosta elevutbyte och har därför vänt sig till de kommunala centralorganisationerna och anhållit om deras medverkan. Sektionen kommer att fortsättningsvis upprätthålla kontakt med de kommunala centralorganisationerna.

11. Försöksverksamheten inom ramen för Nordiska kommitténs för modernisering av matematikundervisningen arbete

Kommittén har till sektionen ingivit följande rapport över arbetssituationen våren 1963:

Arbetet enligt den uppgjorda arbetsplanen (1960) fortgår.

Följande försökstexter föreligger klara:

Stadiet 7—9.

Geometri del I och II.

Algebra del I och II.

Stadiet 10—12.

Geometri del I, II och III.

Algebra del I och II.

Funktionslära I* och II*.

Differentialekvationer.

Statistik och sannolikhetslära.

De med * betecknade texterna är under utskrift.

Arbete pågår med omarbetningar av främst Algebra för gymnasiet del I, Differentialekvationer och Statistik och Sannolikhetslära.

Följande försökstexter är under arbete:

Stadiet 1—6.

Text för årskurs 1.

Översättning av en amerikansk text för årskurs 4.

Stadiet 7—9.

Geometri och algebra för den mindre matematikkursen.

Stadiet 10—12.

Statistik och sannolikhetslära för den mindre matematikkursen.

Vidare är arbetsgrupper tillsatta för att utreda geometrikursen för stadiet 7—9 samt den mindre matematikkursen på gymnasiet.

Arbete med översättning av texter till olika språk pågår.

En avnämningundersökning på ett svenskt industriföretag har igångsatts.

Försöksverksamheten läsåret 1962/63 omfattar mer än 6 000 elever i nordiska skolor. Det är för tidigt att draga några säkra slutsatser av de rapporter som insänts angående försöksundervisningen läsåret 1961/62 bl. a. därför, att de flesta klasser använder försökstexter under en följd av år. Rapporterna är genomgående positiva och man anser att försöksundervisningen skall fortsättas.

Kommitténs arbete fortsätter enligt tidigare fastställda riktlinjer (*se 9. sess., s. 747—748*).

12. Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet

Expertutskottet har till sektionen avgivit följande rapport angående sitt arbete under redovisningsperioden:

Pedagogiska expertutskottet har under redogörelseperioden fortsatt sin verksamhet i enlighet med den för expertutskottet av Nordiska kulturkommissionen fastställda instruktionen. Presidiet och sekretariatet har härvid särskilt vinnlagt sig om att finna smidiga former för samarbetet mellan det gemensamma sekretariatet och de nationella avdelningarna. I detta syfte har bl. a. hållits 9 protokollförda överläggningar inom sekretariatet, och protokollen har tillställts de nationella avdelningarna liksom även expertutskottets samtliga medlemmar för kännedom.

Finlands avdelning av expertutskottet handhar under treårsperioden 1962—64 arbetsuppgifternas praktiska verkställighet. Ordföranden i Finlands avdelning, fil. dr Gösta Cavonius, fungerar som ledare för verksam-

heten, biträdd av forskningssekreteraren, fil. dr Anna-Liisa Sysiharju, och sekreteraren, kanslichef Ragnar Mannil.

Ordförande i Danmarks avdelning av expertutskottet är undervisningsinspektör Sigurd Højby, sekreterare fuldmächtig Jytte Kvorning; i Norges avdelning ordförande skoleinspektör Ola Laukli, sekreterare konsulent Sven Persson; i Sveriges avdelning ordförande professor Torsten Husén, sekreterare undervisningsrådet Sven Eric Henricson. Förutom av ordföranden och sekreteraren består varje nationell avdelning av tre medlemmar.

Inom expertutskottet och de olika arbetsgrupperna för särskilda projekt har under redogörelseperioden hållits följande möten:

Ordförandekonferens i Köpenhamn den 14 januari 1963.

Evalueringsgruppens möte i Köpenhamn den 14 januari 1963.

Naturvetenskapliga arbetsgruppens möte i Stockholm den 9 februari 1963. Arbetskonferens i Helsingfors 6—7 april 1963 ang. läroboksanalys i fysik och kemi samt en lärarvägledning i dessa ämnen.

Expertutskottets plenarmöte i Köpenhamn 24—25 maj 1963.

Arbetskonferens i Stockholm den 11 oktober 1963 ang. rådgivningstjänsten i skolan.

Expertutskottet har till NKK:s II sektion avgett begärt utlåtande ang. programmet för konferensen kring skolans uppfostringsmål, som hölls i Helsingfors den 6—9 maj 1963.

Expertutskottet har till NKK:s II sektion gjort en framställning ang. arbetsplanen och medelsbehovet för läroboksanalys och framställande av en lärarhandledning i fysik och kemi.

Ordföranden har deltagit i Nordiska kulturkommissionens II sektionens möte 3—4 maj 1963 i Sandefjord, Norge, och i ett nordiskt kontaktmöte med yrkesvägledningsexperter i Köpenhamn den 27 maj 1963.

Vid expertutskottets plenarmöte i Köpenhamn den 24—25 maj 1963 behandlades bl. a. följande ärenden:

Rapporter från sekretariatet och de olika arbetsgrupperna kring särskilda projekt.

Nordisk pedagogisk ordlista, till vilken förslag utarbetats av forskningssekreteraren Sysiharju och sekreteraren Mannil; ärendets fortsatta behandling hänsköts till plenarmötet 1964.

Expertutskottets arbetsformer.

Översikt av pedagogisk forskning; en tvåspråkig rapport i ärendet, Review of Educational Research in Scandinavia, föredrogs vid plenarmötet.

Framställning till Nordiska kulturkommissionens II sektion ang. trygandet av det fortsatta medelsbehovet för gymnasieutredningen.

Expertutskottets ekonomi och i samband därmed budget för 1964 och budgetrekommendation för verksamhetsperioden 1965/67.

Rådgivningstjänsten i skolan på basen av forskningssekreterarens PM och muntlig föredragning vid mötet.

Gymnasiets innehåll på basen av muntlig föredragning vid mötet.

Det av NKK:s II sektion till expertutskottet överlämnade uppdraget

att utarbeta en forskningsplan beträffande (radions och) TV:s användning i språkundervisningen och vid lärarutbildningen.

Sekretariatet hade till plenarmötet utarbetat en rad promemorior och skriftliga förslag. Sekretariatets verksamhet efter plenarmötet har varit inriktat på plenarmötesbeslutens praktiska verkställighet. Genom fortsatta överläggningar mellan de nationella avdelningarna har material insamlats som grund för den skrivelse till Nordiska kulturkommissionens II sektion, vilken innehåller expertutskottets synpunkter på frågan om radions och televisionens betydelse i språkundervisning och vid lärarutbildning.

I överläggningen den 11 oktober 1963 i Stockholm angående *rådgivningstjänsten i skolan* deltog de personer, vilka vid plenarmötet i Köpenhamn refererat ärendet. Vid arbetskonferensen diskuterades olika frågor i anslutning till guidance-betonad verksamhet inom allmän undervisning, dagligt skolliv, skolhälsovård, studie- och yrkesorientering, specialundervisning, fritidsproblem och praktisk social rådgivning samt föräldrarådgivning. Ärendet är under fortsatt behandling inom expertutskottet.

13. Undersökning av de naturvetenskapliga läroämnena inom ramen för pedagogiska expertutskottets arbete

På förslag av sektionen beslöt NKK vid plenarmötet i Stockholm att till regeringarna rikta följande hemställan:

Vid Nordiska kulturkommissionens II sektionens möte i Bergen 1959 beslöt sektionen tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att inventera undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena med speciell vikt lagd på integreringsmöjligheterna.

Arbetsgruppen har nu avslutat planeringsskedet och dragit upp riktlinjerna för arbetet. Enligt den uppgjorda planen skulle som grund för det fortsatta arbetet utföras *analys av läroböckerna* med hänsyn såväl till innehållet och dess relation till läroplanernas anvisningar, omfattningen av undervisningsmomentens behandling och anknytning till det praktiska, tekniska och dagliga livet som till framställningssätt, typografi och utformning i övrigt. Analysen skulle i första skedet begränsas till fysik och kemi och gälla läroböcker för folkskol-, grundskol-, mellanskol- och realskollnivåerna.

På basen av läroboksanalysen, skulle arbetet inriktas på framställande av en *samnordisk lärarvägledning*.

För läroboksanalysen skulle ett par personer i varje land engageras, medan lärarvägledningen skulle utarbetas i samråd mellan en särskilt utsedd kontaktperson från varje land under ledning av en gemensam redaktör.

Pedagogiska expertutskottet har i samråd med den naturvetenskapliga arbetsgruppen gjort en sammanställning av kostnaderna för de båda del-

projektens genomförande. Härvid har beaktats, att varje enskilt land skulle svara för sina egna direkta kostnader i samband med deltagarnas möten och analysarbetet o. dyl., medan övriga, gemensamma kostnader skulle fördelas så att Danmark, Finland och Norge erlägger en femtedel var och Sverige två femtedelar enligt vedertagen fördelningsgrund. Kostnadskalkylerna utvisar följande behov av medel med samtliga kostnader angivna i dkr:

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Gemensamt
<i>a. Läroboksanalysen</i>					
Resor till möten för de två personer som utfört analysarbetet	3 500	3 500	3 500	3 500	
Honorar för analysarbetet	4 000	4 000	4 000	4 000	
Resor och arvode för undersökningsledaren					4 000
Resor och arvode för arbetsgruppens ordförande					4 000
Tekniska utgifter					3 000
	7 500	7 500	7 500	7 500	11 000
<i>b. Lärarhandledningen</i>					
Resor till möten för 1 person	2 000	2 000	2 000	2 000	
Honorar till författare (redaktör)					4 000
Resor och arvode för arbetsgruppens ordförande					2 000
Tekniska utgifter					2 000
	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
<i>Båda projekten tillsammans</i>	9 500	9 500	9 500	9 500	19 000
Andel i gemens. kostnader	1/5	1/5	1/5	2/5	
» » » » dkr.	3 800	3 800	3 800	7 600	
Totalkostnad för varje land	13 300	13 300	13 300	17 100	

Nordiska kulturkommissionen, som finner dessa av det pedagogiska expertutskottet rekommenderade projekt i hög grad behövliga och nyttiga, får med hänvisning till det ovan anförda vördsamt hemställa,

att regeringarna för budgetåret 1964/65 respektive 1965 måtte ställa i Danmark 13 300 dkr, i Finland 6 275 nymark, i Norge 13 995 nkr och i Sverige 13 075 skr till förfogande för genomförande av de av arbetsgruppen för inventering av undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena föreslagna utredningarna, som gäller dels analys av läroböckerna, dels samnordisk lärarvägledning.

E. Saker fra Seksjon III

1. Nordiske teaterseminarer

Efter forslag fra sektionen har Nordisk Kulturkommission den 6. november 1963 tilskrevet regeringerne i de nordiske lande således:

I sommeren 1963 afholdtes det første nordiske teaterseminar for unge instruktører i Vasa i Finland.

Efter forslag fra Nordisk Teaterunion vedtog Nordisk Kulturkommission ved sit plenarmøde i København i november 1962 en resolution, hvori man henstillede til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige om at bevilge statstilskud indtil 10 000 svenske kr. til finansiering af det planlagte teaterseminar i Vasa i juni 1963.

Samtidig henstillede man til regeringerne at stille midler til rådighed til stipendier til kursusdeltagerne.

Regeringerne reagerede positivt, og teaterseminaret afholdtes i Vasa i dagene 16.—29. juni 1963.

Ved skrivelse af 5. juni 1963 henstillede Nordisk Teaterunion, at Nordisk Kulturkommission rettede henvendelse til regeringerne om at bevilge 10 000 s.kr. fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, altså samme beløb som i 1963, af statsmidler til afholdelse af et tilsvarende seminar i Sverige i 1964.

Ved et møde i Lillehammer i juni 1963 vedtog Nordisk Kulturkommission, Sektion III for folkeoplysning og kunst, at rette henvendelse til regeringerne i overensstemmelse med Nordisk Teaterunions henstilling. Samtidig vedtog sektionen, at seminaret også i fremtiden burde afholdes under navnet »Vasa Seminaret».

Ved den ottende nordiske teaterkongres i København i september 1963 vedtoges en resolution, hvori kongressen udtrykte sin taknemlighed over den økonomiske støtte, Nordens regeringer havde ydet til Vasa-seminaret i Finland og udtalte håbet om, at regeringerne også i fremtiden ville give økonomisk støtte til lignende seminarer i de andre nordiske lande.

Ved den nævnte kongres blev det besluttet, at den af Nordisk Kulturkommission nedsatte organisationskomité for teaterseminaret indtil videre skulle have følgende sammensætning:

Professor Arvi Kivimaa, Finland.

Teaterchef Frits von der Lippe, Norge.

Teatersekretær Jens Louis Petersen, Danmark.

Teaterchef Gösta Folke, Sverige.

Fil. dr. Carl Öhman, Finland.

Som korresponderende medlem:

Teaterchef Gudlaugur Rosinkranz, Island.

Under henvisning til ovenstående og på baggrund af de positive erfaringer fra det stedfundne seminar i Vasa i 1963 skal man henstille til regeringerne i landene Danmark, Finland, Norge og Sverige, at der bevilges 10 000 sv.kr. fra hvert land til støtte til afholdelse af det planlagte teaterseminar i Sverige i 1964.

Man skal samtidig henstille, at der stilles stipendier til rådighed for deltagerne i seminaret i Sverige.

Med sigte på afholdelsen af faste årlige seminarer skal Nordisk Kultur-

kommission anbefale, at bevillinger til Vasa-seminaret optages på statsbudgetterne i de enkelte lande, således som det allerede er sket for Danmarks og Finlands vedkommende.

2. Udveksling af litteraturkritikere

Efter forslag fra sektionen har Nordisk Kulturkommission den 15. november 1963 tilskrevet regeringerne i de nordiske lande således:

I artikel 13 i den nordiske samarbejdsoverenskomst er deltagerlandene bl. a. gået ind for at fremme udvekslingen inden for litteraturens område.

Et af de mest frugtbringende midler til at fremme en sådan udveksling er den oplysningsvirksomhed om nabolandenes litteratur, som dagspressen og tidsskrifter kan give såvel særligt interesserede som den større offentlighed.

Denne oplysningsvirksomhed varetages i første række af litteraturkritikerne.

Det må desværre konstateres, at der som hovedregel — selv om der er prisværdige undtagelser — skrives for lidt om nabolandenes litteratur.

Dette forhold vil bedst kunne ændres, såfremt kritikere får lejlighed til ved besøg i de andre nordiske lande at gøre sig personligt bekendt med virksomheden på stedet, med både mennesker og miljø og med de litterære bevægelser og strømninger, der præger vedkommende land.

I medfør af Nordisk Råds rekommandation nr. 30/1958 om tiltag for at fremme et fælles nordisk bogmarked har der fundet en udveksling af litteraturkritikere sted mellem nogle af de nordiske lande.

Nordisk Kulturkommission finder, at erfaringerne fra den udvekslingsvirksomhed, der er i gang, er positive og taler stærkt for en udvidet stipendieordning.

For det første bør ordningen omfatte hele Norden, således at litteraturkritikere fra alle de nordiske lande kan få adgang til besøg i nabolandene.

For det andet bør stipendiebeløbene forhøjes, idet de hidtil har været så små, at det har været vanskeligt at finde kritikere, der var villige til at rejse.

Nordisk Kulturkommission skal foreslå følgende retningslinier for sådanne stipendier:

1. *Bevillingens størrelse:* 15 000 nkr. på statsbudgettet i hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige.

2. *Kredsen af stipendiemodtagere:* Stipendierne gives til litteraturkritikere, som ønsker studieophold eller et kortere besøg i et andet nordisk land, og som har lejlighed til senere at skrive i sit eget land om værtslandets aktuelle litteratur.

3. *Administrerende organer:* Foreningerne Nordens bogkomiteer i nært samarbejde med kritiker- eller journalistorganisationerne i de enkelte lande.

Det bemærkes i denne forbindelse, at Nordisk Kulturkommission vil anse det for ønskeligt, at der i lande, hvor der ikke findes nogen særlig kritikerorganisation, oprettes en sådan.

4. *Fremgangsmåde:* Der bevilges til hvert lands bogkomité som hovedregel tre stipendier à 5 000 nkr. til invitation af kritikere fra de tre andre lande. I tilfælde, hvor omstændighederne taler for det, bør et stipendium kunne deles i delstipendier. Om et stipendium således skal deles, afgøres af bogkomitéerne som ovenfor nævnt i nært samarbejde med kritiker- eller journalistorganisationerne — i kritikernes hjemlande, ligesom det også er

hjemlandenes organer, som udpeger stipendiaterne på grundlag af på sædvanlig måde indkaldte ansøgninger. Fuldt stipendium på 5 000 nkr. forudsætter mindst 5 ugers ophold, således at stipendier, hvis opholdet er kortere end 5 uger, reduceres i forhold til opholdstiden, idet der dog samtidig skal tages hensyn til de faktiske rejseomkostninger, og 1 uges ophold skal være minimum for delstipendium.

Det påhviler værtslandets organer at tage sig af de gæstende stipendiatere.

5. *Islands deltagelse*: Een gang inden for hver 3-års periode skal eet af de fire nabolande benytte eet af sine tre stipendier, altså 5 000 nkr., til invitation af en islandsk kritiker.

Med henvisning til ovenstående skal Nordisk Kulturkommission hermed anbefale, at der i hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige bevilges 15 000 nkr. årligt på statsbudgettet til nordiske stipendier til litteraturkritikere.

3. *Nordisk komponistpris*

Efter forslag fra sektionen har Nordisk Kulturkommission den 15. november 1963 tilskrevet regeringerne i de nordiske lande således:

På det nordiske undervisningsministermøde i Helsingfors i marts 1961 blev Nordisk Kulturkommission anmodet om at overveje mulighederne for at få etableret nordiske priser også på andre områder end litteraturen.

Kulturkommissionen har arbejdet med denne sag i samråd med komponistforeningerne i de nordiske lande. Nordisk Komponistråd har på et møde i Helsingfors den 21. september 1963 udformet forslag til statutter for en nordisk komponistpris baseret på komponistrådets antagelse af, at prisen i lighed med litteraturprisen ville blive uddelt af Nordisk Råd.

På sit plenarmøde i Stockholm 4.—6. november 1963 har kulturkommissionen behandlet sagen og finder at kunne give forslaget fra Nordisk Komponistråd sin tilslutning. Kommissionen stiller sig dog tvivlende til forslaget om en årlig uddeling af denne pris og må foretrække en uddeling hvert 3. år.

Nordisk Kulturkommission vil for sit vedkommende anbefale, at en komponistpris uddeles i Nordisk Råds regi og vil henstille til undervisnings- og kulturministerierne at fremme regeringsforslag om sagen til Nordisk Råds forestående session.

Nordisk Komponistråds udkast til statutter vedlægges.

4. *Samarbejde inden for det folkelige oplysningsarbejde*

På mødet i Stockholm 4.—6. november 1963 fremlagde den af sektionen udpegede udredningsmand, kontorchef Brikt Jensen, resultatet af sit udredningsarbejde, der munder ud i et forslag om oprettelse af et nordisk forsknings- og dokumentationscenter for voksenopklæring.

Baggrunden for fremsættelsen af forslaget var dels et behov i alle de nordiske lande for en videre uddannelse af voksenpædagoger, dels et stærkt behov for øget forskning med hensyn til voksenuddannelsens problemer.

Forslaget fik en god modtagelse og efter en drøftelse var man i sektionen enig om at arbejde videre mod en gennemførelse af forslaget. Ved en fælles forhandling med sektion I gav nogle af kommissionens medlemmer udtryk

for den opfattelse, at man endnu manglede de nødvendige praktiske erfaringer på voksenoplæringens område og en grundlæggende national forskning på området, før en nordisk koordinering kunne iværksættes.

Fra anden side hævdede man, at man snarere kunne siges at være for sent ude med et nordisk initiativ på dette felt.

Debatten mundede ud i en beslutning om, at kommissionen fortsat ville arbejde med denne sag, og at der skulle indkaldes til en ekspertkonference, hvor man kunne få alle aspekter af problemerne omkring voksenoplæring belyst. I forbindelse hermed fremsattes forslag om arrangement af et forberedende møde af fagfolk på området.

5. Samarbejde på den bildende kunsts område

Sektionen har på grundlag af en fra Nordisk Kunstforbund indhentet udtalelse drøftet mulighederne for øget støtte på følgende områder:

1. Tilskud til øget kontakt mellem nordiske kunstnere.
2. Tilskud til øget udstillingsvirksomhed.
3. Tilskud til øget informationsvirksomhed.

Endvidere har redaktør Preben Wilmann, Danmark, på grundlag af udtalelser fra kunstorganisationer i de nordiske lande udarbejdet et memoria dels over behovet for støtte på kunstens område, dels indeholdende et forslag til oprettelse af en nordisk ungdomsbiennale.

6. Nordisk dramaserie på engelsk

Sektionen har fortsat drøftelserne om et fra den finske afdeling fremsat forslag om udgivelse af en serie udvalgte, nyere nordiske dramatiske værker i engelsk oversættelse. På mødet i Lillehammer 24.—25. juni 1963 besluttede man at sigte på udsendelse af ialt ca. 10 dramatiske værker fra tiden efter den 2. verdenskrig (2 fra hvert land). Hvert lands sekretariat fik pålæg om at rette henvendelse til radio- og TV-selskaberne og dramatikernes organisationer for at indhente 3—4 forslag inden for grupperne a. skuespil, b. TV-spil, c. hørespil. Et ekspertudvalg i hvert land skulle herefter foretage den endelige udvælgelse.

Under mødet i Stockholm 4.—6. november 1963 tilbød Nordisk Teaterunion imidlertid sektionen at overtage den praktiske gennemførelse af denne sag. Efter en drøftelse i sektionen vedtog man at modtage tilbudet.

Oslo, den 20. december 1963

Trond Hegna

Formann

Helene Andersen

Generalsekretær

*BILAGA***PM om åtgärder för att stärka samhörigheten mellan det finsktalande Finland och de övriga nordiska länderna**

Vid NKK:s plenarmöte i Köpenhamn år 1962 upptogs till behandling frågan om en effektivisering av samarbetet mellan den finskspråkiga befolkningen i Finland och de övriga nordiska länderna. Denna fråga gestaltade sig till en av plenarmötets huvudfrågor och dess behandling försiggick i en mycket positiv anda. NKK godkände i ärendet en generell resolution till regeringarna, vilken utmynnade i följande klämmor:

Vid handläggningen av dessa frågor har Nordiska kulturkommissionen fastslagit, att åtgärderna för att stärka samhörigheten mellan det finskspråkiga Finland och folken i de övriga nordiska länderna i dagens läge utgör en av de viktigaste nordiska samarbetsuppgifterna.

Nordiska kulturkommissionen har därför beslutat uttala, att, i det Nordiska kulturkommissionen fäster uppmärksamheten vid de särskilda svårigheter av språklig art, som uppställer hinder för ett livaktigt kulturellt utbyte mellan det finskspråkiga Finland och de övriga nordiska länderna, Nordiska kulturkommissionen kraftigt önskar understryka nödvändigheten av att åtgärder i syfte att överbrygga sagda svårigheter vidtas såväl i Finland som i de övriga nordiska länderna.

Härvid förutsättes dels åtgärder från finsk sida i syfte att sprida kännedomen om den finska kulturen, men även att man från de andra nordiska ländernas sida genom ifrågakommande offentliga, ideella och andra organ ger konkreta uttryck för ett aktivt intresse för det finskspråkiga Finlands kultur och utbygger kontakterna med denna.

NKK uppmanade sektionerna att i sitt fortsatta arbete överväga konkreta åtgärder i syfte att stärka relationerna med det finskspråkiga Finland. Vidare beslöt NKK, att denna fråga fortlöpande skulle stå på kommissionens dagordning.

Ärendet har varit föremål för fortsatt observation inom den finska avdelningen. I samband med ärendets beredning inför plenarmötet har avdelningen inhämtat utlåtanden av sektionsavdelningarna i Finland.

Sektion I

Inom sektionen har under de gångna åren behandlats ett flertal frågor, som direkt eller indirekt är ägnade att främja intensifierade kontakter mellan det finskspråkiga Finland och de övriga nordiska länderna. Som exempel på dylika frågor må endast nämnas översättning av vetenskaplig facklitteratur, språkkursverksamheten, speciellt de s. k. Umeå-kurserna, lektorsverksamheten, utbyte av universitetslärare och forskare samt tentamensgiltighetsfrågan.

Nordiska språkkurser

Särskilt verksamheten med nordiska språkkurser bör tillmätas den största betydelse, emedan genom den årligen ett betydande antal blivande lärare vid skolorna i Finland kommer i direkt kontakt med de övriga nordiska länderna och deras studiemiljö. Med tanke på det arbete dessa lärare i en framtid kommer att utföra som ungdomsfostrare kan värdet av denna verksamhet på lång sikt i denna bemärkelse icke överskattas. Avdelningen har med intresse tagit del av det förslag om en utbyggnad av den nordiska språkkursverksamheten, som nyligen framlagts av ledningen för denna kursverksamhet. Enligt förslaget skulle dels möjligheter skapas för att ett ökat antal studerande från Finland kunna delta i kurser i de övriga nordiska länderna och dels en ny kurs för studerande från dessa länder anordnas i Finland.

Universitetsundervisningen i finska språket

Som en följd av plenarmötet i Köpenhamn år 1962 beslöt sektion I att till behandling upptaga frågan om en effektivisering av undervisningen i finska språket vid universiteten i de övriga nordiska länderna. Frågan har beretts inom sektionen, särskilt av dess avdelning i Finland, och resulterade vid sektionens möte i Oslo den 17—18 oktober i ett förslag till resolution till regeringarna. Sektionen, som inventerat den akademiska undervisning i finska språket och finsk-ugriska språk, som förekommer dels inom Norden och dels i länder utanför Norden, konstaterar, att den förra i detta nu inte kan anses motsvara de krav, som bör kunna ställas på densamma med beaktande av de övriga nordiska ländernas närhet till Finland och de livliga kontakterna mellan dessa länder. Denna synpunkt gör sig särskilt starkt gällande i fråga om Sverige, mellan vilket land och Finland det sedan gammalt av geografiska och historiska skäl råder ett speciellt nära förhållande. Sektionen, som anser, att frågan om en effektivisering av undervisningen i finska i de övriga nordiska länderna utgör en kärnpunkt i sammanhanget, utgår ifrån, att den verksamhet, som syftar till att öka kunskaperna i finska språket i de övriga nordiska länderna oundgängligen måste kunna baseras på en fullödig forsknings- och undervisningsverksamhet på universitetsplanet. Sektionen föreslår därför vissa åtgärder dels för en förstärkning av de institutionella och personella resurserna för akademisk undervisning och forskning i finska språket, litteraturen och kulturen i de nordiska länderna och dels åtgärder för att utnyttja den undervisning och forskning på området, som bedrivs i Finland (jfr närmare sektion I:s resolution i saken s. 15).

Akademisk sommarkurs i finska språket

Inom ramen för den av sektionen beslutade utvidgningen av den nordiska språkkursverksamheten hölls sommaren 1963 i Tammerfors den första akademiska sommarkursen i finska språket och kulturen för studerande i fins-

ka från de övriga nordiska länderna. Erfarenheterna av denna kurs är synnerligen positiva och uppmuntrar till fortsatt kursverksamhet. Sektionen konstaterar i sin ovannämnda resolution, att den inledda kursverksamheten, som i varje fall under de närmaste åren förmår tillgodose det aktuella behovet, utgör ett betydelsefullt komplement till undervisningen i finska i de övriga nordiska länderna.

Språkstudier i Finland

För att skapa möjligheter för längre hunna forskare och studerande i finska från de övriga nordiska länderna att bedriva fortsatta studier i finska i Finland har den finska sektionensavdelningen framlagt ett förslag om beviljande av stipendier härför. Enligt förslaget skulle Finland årligen bekosta ett forskarstipendium, som skulle utgå med mk 800,—/mån. och avse 8 månaders vistelse i Finland, sammanlagd kostnad mk 6 400,—. Stipendiet skulle möjliggöra en ekonomiskt oberoende ställning, bl. a. medtagande av familj. Sverige skulle årligen bekosta två stipendier för längre hunna studerande å mk 400,—/mån. avseende 4 månaders vistelse i Finland, sammanlagd kostnad mk 3 200,—. Danmark och Norge skulle vid behov bekosta ett stipendium var av samma storleksordning som det svenska.

Sektionen har med anledning härav beslutat rekommendera, att stipendier av statsmedel måtte beviljas för studerande och forskare i finska från de övriga nordiska länderna för fortsättningsstudier i Finland.

PR-skrift om Finland

Med utgående från det faktum, att betydande forskningsresultat i Finland förblir okända i de övriga nordiska länderna emedan den övervägande delen av det förefintliga materialet på detta område är avfattat på finska och möjligheterna att fortlöpande följa med forskningen i Finland på grund härav är ytterst begränsade har den finska sektionensavdelningen framlagt ett förslag om utgivande av en nordisk PR-tidskrift för information om forskningsresultat och -förhållanden i Finland. Förslaget är f. n. föremål för beredning från den finska avdelningens sida.

Sektion II

Med hänvisning till den av sektionens avdelning i Finland uppgjorda promemorian önskar avdelningen speciellt understryka betydelsen av de planer, som avser en effektivisering av undervisningen i svenska vid de finskspråkiga skolorna i Finland. Skolstyrelsen i Finland har på senaste tid utarbetat planer för en avsevärd effektivisering av utbildningen av lärare i svenska för de finskspråkiga folkskolorna. Andra verksamhetsformer, som är av betydelse i sammanhanget, utgör beviljandet av stipendier för skolelever från Finland för studiebesök i de övriga nordiska län-

derna, lärarutbytesverksamheten, samnordisk fortsättningsutbildning av lärare samt åstadkommandet av ett närmare samarbete mellan kommuner och olika regionala sammanslutningar.

Sektion III

Avdelningen hänvisar till sektionsavdelningens i Finland promemoria¹ och önskar framhålla, att ett förverkligande av de inom sektionen aktuella planerna för en lösning av frågan om kritikerutbytet mellan de nordiska länderna vore av särskilt stor betydelse för Finland, emedan kritikernas verksamhet för majoriteten av befolkningen i landet i realiteten utgör den enda möjligheten till kontakt med de övriga nordiska ländernas litteratur. Även omvänt, dvs. i fråga om bekantgörandet av den finskspråkiga litteraturen i de övriga nordiska länderna intar kritikerna en nyckelställning. Dessa synpunkter gör sig även gällande i fråga om andra former av kulturella prestationer. Ytterligare önskar avdelningen fästa uppmärksamhet vid frågan om översättning av finskspråkig skönlitteratur till annat nordiskt språk.

I syfte att effektivera kulturinformation mellan Finland och de övriga nordiska länderna har den finska avdelningen på förslag av sektion III:s avdelning i Finland gjort en framställning om tillsättande av en press- och kulturattaché för Danmark och Norge.

Övriga initiativ

Arbetarinstitutionen

I Finland bedrivs sedan gammalt en omfattande utbildnings- och folkbildningsverksamhet i de s. k. arbetarinstitutionens regi. NKK:s finska avdelning har framlagt ett förslag om att det nordiska inslaget i dessas verksamhet skulle utökas och att kontakter skulle skapas mellan arbetarinstitutioner i Finland och motsvarande eller övriga folkbildnings- och undervisningsinstitutioner i de övriga nordiska länderna. Förslaget är föremål för beredning i samråd mellan den finska avdelningen och Arbetarinstitutionens Förbund (jfr även mag. Brikt Jensens utredning om folkupplysningen i Norden).

Yrkesutbildningen

Vid plenarmötet i Köpenhamn fästes uppmärksamhet vid den framträdande roll yrkesutbildningen spelar i det moderna samhället och att åtgärder borde vidtagas för en effektivisering av det nordiska samarbetet inom ramen för denna verksamhet. NKK:s finska avdelning har under innevarande år väckt förslag om slopande av den i lagstiftningen om understöd för yrkesstudier ingående medborgarskapsklausulen i syfte att för dylika

¹ Här ej tryckt.

studier avsedda stipendier och understöd skulle kunna beviljas även åt medborgare i de övriga nordiska länderna för yrkesstudier i Finland. Frågan är föremål för beredning i samband med en pågående revision av den ifrågasvarande lagstiftningen.

Helsingfors den 30 oktober 1963

Berättelse

från Nordiska socialpolitiska kommittén

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska socialpolitiska kommittén har under 1963 hållit två sammanträden, det ena i Köpenhamn den 7—8 maj och det andra i Bifröst den 23 augusti. Verksamheten har under året främst gällt följande ämnesområden:

Harmonisering av sociallagstiftningen

Det mesta av kommitténs arbete faller inom ramen för en harmonisering i vidsträckt mening av sociallagstiftningen i de nordiska länderna. Principerna och metoderna för harmoniseringsarbetet diskuterades av kommittén vid dess möten i maj och augusti och vid sistnämnda sammanträde bereddes representanter för Nordiska rådets socialpolitiska nio-mannakommitté tillfälle att muntligen framföra sina synpunkter på ämnet. Kommittén fattade inte något formellt beslut, men majoriteten av ledamöterna uttalade sig för att man borde fortsätta på den av 1959 års nordiska socialpolitiska ministermöte utstakade linjen (*se Sak A 19/1963, s. 470 ff*).

Harmonisering av lagstiftningen om arbetarskydd

Underutskottet för denna fråga har under året avgivit sitt andra förslag, vilket gäller reglerna om arbete för barn och ungdom. Kommittén har ännu inte behandlat förslaget.

Samordning av nordiska och kontinentala trygghetssystem m. m.

Efter sammanbrottet i förhandlingarna om Storbritanniens anslutning till EEC beslöt kommittén vid sitt möte i maj att underutskottet för behandling av socialpolitiska frågor i samband med den gemensamma marknaden ändå borde behållas. Samarbetet i utskottet är av särskild betydelse för det arbete som pågår inom Europarådets expertkommitté för social trygghet i syfte att utarbeta en ny europeisk konvention om social trygghet.

Kommitténs pensionsutskott fick i anslutning till det nordiska socialpolitiska ministermötet i Bifröst i uppdrag att överväga frågan om

införande i de nordiska ländernas lagstiftning av en kvalifikationstid såsom villkor för rätt till folkpension. Införandet av en sådan kvalifikations-tid skulle kunna få betydelse bl. a. för möjligheterna att samordna de nordiska folkpensionssystemen med kontinentala pensionsanordningar.

Indrivning av socialförsäkringsavgifter m. m.

Vid kommitténs möte i maj aktualiserades två nya frågor nämligen dels svårigheterna för myndigheter i ett land att indriva försäkringsavgifter från en försäkrad som vistas i ett annat nordiskt land, dels reglerna om utbetalning av socialhjälp (resebidrag) till personer som under tillfällig vistelse i annat nordiskt land kommer i betalningssvårigheter. Kommittén beslöt att ta upp dessa frågor till närmare granskning vid ett kommande sammanträde.

De nordiska ländernas ratifikation av ILO-konventioner

Vid kommitténs sammanträde i maj rapporterade underutskottet för oratificerade ILO-konventioner att utskottet hade tagit initiativ för att berörda ministerier skulle överväga möjligheten att ratificera vissa av ILO:s sjöfartskonventioner. Kommittén diskuterade vid mötet i maj också frågan om man borde ratificera konventionen nr 117 om socialpolitikens grundläggande mål och normer och beslöt att uppmana underutskottet att närmare överväga denna fråga.

Publikationer

En ny upplaga av skriften »Nordiska medborgares sociala rättigheter under uppehåll i annat nordiskt land» har utkommit under året.

Vid mötet i augusti beslöt kommittén att en redaktionskommitté skulle tillsättas för att förbereda utgivandet av en upplysningsskrift, avsedd för utlandet, om det nordiska samarbetet på det sociala området.

Arbetsordning m. m. för Nordiska socialpolitiska kommittén

Med utgångspunkt från överläggningar mellan de nordiska statsministrarna före Nordiska rådets 11:e session diskuterade kommittén vid sitt möte i maj finansieringen av den utredningsverksamhet m. m. som kommittén utför, bl. a. frågan om ersättning till medlemmarna i underutskotten. Kommittén fann att sådana utgifter borde bäras av varje land för sig och hemställde till socialministerierna att avsätta medel till finansiering av särskilda arbetsuppgifter under kommittén (t. ex. arbete i underutskotten).

Vidare drog kommittén vid samma möte upp närmare regler för kommunikering till socialministerierna av kommitténs förslag.

Stockholm i december 1963

*BILAGA 1***PM angående verksamheten inom Nordiska socialpolitiska kommitténs
utskott för ILO-konventioner**

Vid tidpunkten för utskottets senaste möte, den 8—9 maj 1962, hade av Internationella arbetskonferensen antagits tillhopa 116 konventioner (alltså till och med arbetskonferensens 44:e sammanträde, juni 1961).

Av dessa 116 har följande 12 varit föremål för detaljerad genomgång i utskottet, nämligen:

Konvention nr 24 angående sjukförsäkring för arbetare inom industri och handel samt tjänstefolk (1927).

Konvention nr 25 angående sjukförsäkring för jordbruksarbetare (1927).

Konvention nr 52 angående semester (1936).

Konvention nr 77 angående läkarundersökning av barn och minderåriga för utrönande av deras lämplighet för industriellt arbete (1946).

Konvention nr 78 angående läkarundersökning av barn och minderåriga för utrönande av deras lämplighet för icke-industriellt arbete (1946).

Konvention nr 79 angående begränsning av nattarbete för barn och minderåriga i icke-industriell verksamhet (1946).

Konvention nr 90 angående minderårigas nattarbete inom industrien (reviderad, 1948).

Konvention nr 97 angående migrerande arbetare (reviderad, 1949).

Konvention nr 100 angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde (1951).

Konvention nr 101 angående semester inom jordbruket (1952).

Konvention nr 102 angående minimistandard för social trygghet (1952).

Konvention nr 103 angående skydd vid havandeskap och barnsbörd (reviderad, 1952).

För Sveriges vidkommande må anmärkas, att detta land redan innan detta granskningsarbete inletts hade ratificerat konventionerna nr 101 och nr 102 och att Sverige sedermera även ratificerat konvention nr 100. Såsom resultat av utskottets arbete kan betraktas, att Sverige beträffande konvention nr 102 anslutit sig till — utöver de tre delar som ratifikationshandlingen omfattade — ytterligare tre delar av konventionen, så att Sverige numera är bundet av sex av konventionens nio förmånsdelar. Det må slutligen framhållas, att utskottet begärt utlåtande från ILO rörande Sveriges möjligheter att ratificera konventionerna nr 24 och 25. Utlåtandet är ej entydigt, varför detta spörsmål, om så befinnes lämpligt, bör bli föremål för ytterligare undersökningar. I fråga om övriga här ovan angivna konventioner har för Sveriges del ratifikationshinder ansetts föreligga.

Utskottets granskningsarbete har vidare givit vid handen,

a. att Danmark, Finland, Norge och Sverige samtliga ratificerat tillhoppa 22 konventioner, vilka därför ej ansetts behöva bli föremål för genomgång.

b. att 6 konventioner är »stängda» för ratificering.

c. att 9 konventioner mist sin aktualitet efter antagandet av senare, reviderade konventioner.

d. att 11 konventioner hänför sig till ämnen, vilka saknar aktualitet för nordiska förhållanden, t. ex. skydd åt infödda arbetstagare i icke självstyrande områden, anställningsförhållanden för plantagearbetare och dyl.

e. att 3 konventioner berör förhållanden, som enligt praxis i de nordiska länderna i allmänhet ej är föremål för lagstiftning, t. ex. system för fastställande av minimilöner.

f. samt att i fråga om 27 konventioner avgörande ratifikationshinder föreligger i ett eller flera av de nordiska länderna. Av dessa konventioner hänför sig 12 till arbetarskydd, 6 till socialförsäkring, 7 till sjöfartssociala ämnen samt 2 till »övriga».

Återstår att genomgå 26 konventioner. Av dessa kommer 16 att upptagas till preliminär behandling vid utskottets sammanträde den 23—24 nästkommande januari. Resterande 10 konventioner kommer att behandlas, sedan utlåtanden inhämtats från respektive länders sjöfarts- (kommunikations-)departement.

Den 21 december 1963

BILAGA 2

Nordiska socialpolitiska kommitténs sammansättning våren 1964

Danmark:	Departementschef Finn Nielsen Kontorchef P. Juhl-Christensen
Finland:	Kanslichefen Aarne Tarasti Regeringsrådet Olavi Alanko
Island:	Departementschef H. Vilhjamson
Norge:	Departementsråd Ottar Lund Ekspedisjonssjef K. J. Øksnes
Sverige:	Statssekreteraren Ernst Michanek Generaldirektören Ernst Bexelius Rättsavdelningschefen Bengt Hamdahl

Berättelse
från Nordiska samfärdselkommittén
för tiden december 1962 — november 1963

(Överlämnad av Sveriges regering)

Nordiska samfärdselkommittén bildades år 1957 på förslag av Nordiska rådet (rekommendation nr 1/1957). Kommitténs uppgift är att behandla till densamma överlämnade utredningsuppdrag, samtidigt som kommittén har rätt att taga utredningsinitiativ i de frågor på den nordiska samfärdsels område, som den själv finner angeläget att aktualisera.

Kommittén har följande sammansättning:

Danmark

Folketingets 1. næstformand Vagn Bro.
 Folketingsmand Svend Horn.
 Sekretær: Ekspeditionssekretær Axel Gormsen.

Finland

Riksdagsmannen Urho Kähönen.
 Riksdagsmannen Väinö Leskinen.
 Sekreterare: Bitr. direktören Reino Auvinen.

Island

Förste altingspresident Birgir Finnsson.
 Sekretær: Departementsjef Brynjólfur Ingólfsson.

Norge

Lagtingspresident Nils Hønsvald.
 Stortingsmann Jon Leirfall.
 Sekretær: Byråsjef John Paxal.

Sverige

Riksdagsmannen Fritz Persson.
 Riksdagsmannen Leif Cassel.
 Sekreterare: Byrådirektören Axel Edelstam.

Ordförande under tiden från juni 1962 till maj 1963 var stortingsman Leirfall med riksdagsman Persson som vice ordförande. Sedan maj månad 1963 är riksdagsman Persson ordförande och vice folketingspresident Vagn Bro vice ordförande.

Det har icke skett någon förändring i kommitténs sammansättning sedan den föregående berättelsen avgavs. Kommittén har under den här behandlade perioden hållit tre sammanträden, det femtonde mötet den 14 och 15 januari och det sextonde den 25 och 26 april 1963, vid båda tillfällena i Stock-

holm, samt det sjuttonde mötet den 23 och 24 augusti 1963 i Enare och Kirkenes. Två av sammanträdena har föregåtts av möten mellan sekreterarna. Vid sammanträdet den 25 och 26 april ägnades särskild uppmärksamhet åt de nordiska vägtrafiklagstiftningsfrågorna, varvid avdelningschefen Holmquist, svenska kommunikationsdepartementet, deltog som sakkunnig, samt åt tariffspörsmålen i vad avser nordisk godstrafik med järnväg. Såsom sakkunnig på det senare området deltog byrådirektören Ringbom, svenska järnvägsstyrelsen. Sammanträdet den 23 och 24 augusti ägde rum i samband med en av kommittén företagen kombinerad buss- och flygresor på finskt och norskt territorium inom Nordkalott-området. Såsom sakkunniga på denna resa, som framför allt ägnades vägförhållandena mellan Norge, Finland och Sverige inom området, deltog bl. a. byggnadsrådet Skogström, finska väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och vägchefen i finska Lapplands län, distriktsingenjören Roimu.

Vid kommitténs femtonde sammanträde ägnades särskild uppmärksamhet åt förberedelserna av ärenden som översänts för kommitténs yttrande i dess egenskap av niomannakommitté inom Nordiska rådet.

I närslutna bilaga återgives en förteckning över samtliga ärenden, som har varit upptagna till behandling av Nordiska samfärdselkommittén [*se Tillägg*]. Många av dessa ärenden har ursprungligen anhängiggjorts i Nordiska rådet, medan andra upptagits på kommitténs eget initiativ eller efter hänvändelse från andra instanser. Nedan följer en redogörelse för de ärenden, som behandlats av kommittén under den period denna berättelse omfattar.

3. Transportekonomisk forskning

Nordiska samfärdselkommittén har på sedvanligt sätt följt det arbete som bedrivs inom Nordiska transportforskningskommittén, till vars berättelse omfattande tiden december 1962—november 1963 kommittén får hänvisa.

Nordiska samfärdselkommittén har särskilt uppmärksammat, att arbetet på en utredning om behov av och möjligheter till ett utvidgat nordiskt transportforskningsamarbete inlett och uttalar sin tillfredsställelse häröver.

4. Färdselslagstiftning

Nordisk Vejtrafikkomité (NVK) har i 1963 holdt møder i Helsingfors den 14—18 januar, i Oslo den 25—29 marts, i København den 27—30 maj, i Stockholm den 2—6 september og i Helsingfors den 21—25 oktober. Der er endvidere fastsat et møde i Oslo den 9—14 december 1963 og et møde i København i januar 1964.

NVK har arbejdet videre med det på grundlag af drøftelserne om fælles færdselsregler i den europæiske trafikministerkonference (CEMT) udarbejdede udkast til en fælles nordisk færdselslov, og er nu nået så langt, at

oversættelse til dansk og norsk af udkastet, der er udarbejdet på svensk, er påbegyndt.

Nordisk Samfærdselskomité, som tillægger NVK's virksomhed stor betydning, ønsker at udtale sin tilfredshed med, at Nordisk Råd's rekommandation nr. 5/1963 om, at der må blive stillet sådanne hjælpemidler til rådighed for NVK, at der hurtigt kan udarbejdes et udkast til en fælles nordisk færdselslov, er blevet imødekommet på den måde, at sekretæren, byrådirektør Nils H. Egedal, Statens Biltrafiknæmnd, Sverige, fra den 1 oktober 1963 er blevet fritaget for andre arbejdsopgaver og således er overgået til hel-dagstjeneste i NVK's sekretariat. NVK har endvidere fået tilsagn om yderligere sekretærhjælp fra februar 1964.

Et af Nordisk Vejteknisk Forbund udarbejdet forslag vedrørende færdselstavler er senest behandlet på NVK's møde i Helsingfors den 21—25 oktober 1963 og påregnes færdigbehandlet i løbet af første kvartal i 1964.

Spørgsmålet om overgang til højrekørsel i Sverige er nu afgjort, idet den svenske rigsdag den 10 maj 1963 principielt besluttede, at Sverige i juni 1967 skal overgå til højrekørsel. Reformen skal finansieres ved, at der i årene 1964—1967 opkræves en særlig afgift på motorkøretøjer. Der er nedsat en særlig kommission, som i detaljer skal planlægge overgangen til højrekørsel med henblik på i videst mulig udstrækning at formindske risikoen for ulykker i forbindelse med omstillingen.

5. Buss- og lastbilstrafik

Nordiska samfärdselkommittén har länge sökt verka för införandet av likartade nordiska bestämmelser om arbetstiden i buss- och lastbilstrafiken, lämpligen på grundval av den inom ECE i Genève utarbetade europeiska konventionen rörande arbetsförhållandena för besättningar å fordon i internationella landsvägstransporter. Hittills har denna undertecknats av Sverige och en utredning har tillsatts i Sverige med uppdrag att bl. a. undersöka vilka åtgärder som kan krävas i samband med svensk ratificering av konventionen. I övriga nordiska länder pågår förberedande undersökningar i ämnet.

Som ett led i sina strävanden att verka för såvitt möjligt lika konkurrensbetingelser inom Norden på transportområdet har kommittén jämväl inlett en undersökning om återverkningarna för lastbils- och busstrafiken mellan främst Norge och Sverige av den olika utformade beskattningen i länderna i fråga om diesellojja.

8. Trafikförbindelserna med Island

Kommittén har fortsatt att särskilt intressera sig för möjligheterna att öka turistströmmen till Island och att förbättra inkvarteringsmöjligheterna i Island.

11. Nordiskt tullsamarbete

Det tidigare på prov inledda långtgående tullsamarbetet mellan Norge och Sverige samt Finland och Sverige har numera permanentats. Motsvarande lättnader vid gränsen mellan Finland och Norge tillämpas tills vidare på prov. Såsom ett exempel på omfattningen av de rationaliseringar och lättnader som genomförts må nämnas, att av tidigare existerande 75 tullstationer utmed norsk-svenska gränsen återstår nu blott 22. Först då den fullständiga tullfriheten mellan länderna genomföres per den 1 januari 1967 i enlighet med EFTA:s regler torde antalet tullstationer kunna ytterligare nedbringas.

Ett betydelsefullt steg gentemot ytterligare lättnader vid tullbehandling- en av varor, som sändes mellan de nordiska länderna, togs den 1 juli 1963, då gemensamma regler infördes i Danmark, Finland, Norge och Sverige rör- ande försändning av varor som tullgods med vägfordon från ett nordiskt land till ett annat nordiskt land (den s. k. nordiska förpassningsordningen). En gemensam nordisk tullblankett har införts, »Nordiskt vägtullpass», som tjänstgör som passhandling under transporter genom hela området, såväl vid införsel som vid transitering. Vid passering av nordisk gräns i samband med transitering uppvisas passet, och i de fall som detta är möjligt, plom- beras godset, varefter kontroll av detta som regel ej förekommer.

På basis av den av Nordiska rådet vid dess 11:e session antagna rekomen- dationen (nr 29/1963) avseende nordiskt flygtullsamarbete har de nor- diska tullförvaltningarna inlett undersökningar i avsikt att försöka genom- föra lättnader även på detta område.

Nordiska samfärdselkommittén uttalar sin tillfredsställelse över de bety- dande lättnader och rationaliseringar, som genomförts eller är under genom- förande vad avser tullformalitetserna vid de nordiska gränserna. De vinster i form av inbesparingar av tid och arbete, som därmed åstadkommes, kom- mer såväl trafikanterna som sändare och mottagare av gods till godo och givetvis ytterst också ländernas näringsliv i dess helhet.

12. Samordning av järnvägstaxor

Nordiska tariffkommittén avgav sitt första delbetänkande till de nor- diska ländernas järnvägsstyrelser den 20 augusti 1963. Kommittén föreslår däri ett förenhetligande av stycke- och godstarifferna. För vagnlasternas del fö- reslår kommittén, att man försöksvis skall tillämpa ett nytt system, som i första skedet skulle beröra varorna i de dyraste fraktklasserna i samtliga länder. Enligt betänkandet skulle det nya systemet till en början tillämpas i trafik mellan två grannländer.

Järnvägsstyrelserna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har accepte- rat förslagen och det är tänkt att det nya systemet skall börja tillämpas mellan Danmark och Sverige, mellan Finland och Sverige, respektive Norge och Sverige under våren 1964.

13. Förslagen i slutbetänkandet från den nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m.

Punkt 2. Rätt för resande, som blott medför tullfria och för införsel tillåtna varor och tillåtet resevalutabelopp, att passera de inomnordiska landgränserna, där de själva finner det lämpligt

På basis bl. a. av ett av Sveriges riksdag godkänt utskottsutlåtande pågår utredningsarbete med avsikten att underlätta passerandet av främst den norsk-svenska gränsen genom utökning av antalet gränsövergångsställen och en utvidgning av befintliga gränsövergångsställen till att omfatta en med hänsyn till de lokala förhållandena kortare eller längre sträcka av gränsen.

Kommittén, som är angelägen om att de sedan länge av densamma och i Nordiska rådet framförda förslagen om lättnader i berörda hänseenden nu kommer till stånd, önskar än en gång framhålla behovet av de ifrågasatta uppmjukningarna i bestämmelserna, i första hand i trakten av vintersportorter.

Punkt 3. Fælles minimumsbestemmelser om told- og afgiftsfri indførsel af spiritus, vin og tobaksvarer

Fra 1 marts 1963 gäller i såvel Danmark som Finland, Norge og Sverige, at rejsende med bopæl i Europa ved indrejse i de pågældende lande som hovedregel told- og afgiftsfrit kan medføre 3/4 liter spiritus, 1 liter vin, 2 liter øl, 200 cigaretter eller 250 gram tobaksvarer i anden form samt 200 blade cigaretpapir. Undtagelse gælder for visse korte ruter (Øresunds-trafikken, trafikken mellem Åland og Sverige og enkelte norsk-svenske ruter). Da der herved er opnået ensartede bestemmelser på dette område i de nordiske lande i overensstemmelse med komiteens forslag, besluttede man på komitéens 16. møde at afskrive sagen som færdigbehandlet.

Punkt 7. Genomförande av förslagen i de s. k. Lahti-promemoriorna

a. In- och utförsel av vapen inklusive ammunition till bruk vid jakt och skyttetävlingar under ett interimistiskt uppehåll i ett annat nordiskt land.

De lättnader, som numera genomförts i Danmark, Norge och Sverige på detta område, väntas kunna underställas Finlands riksdag under dess innevarande session.

Punkt 21. Delegerande av utövande av tullkontroll över inskrivet resgods till järnvägspersonalen

Danmark, Finland, Norge och Sverige har nu, eller kommer under den närmaste tiden, att ansluta sig till den av den permanenta tekniska kommittén under tullsamarbetsrådet i Bryssel utarbetade ordningen att in-

skrivet resgodts kan utlämnas av järnvägspersonalen, då det ledsagas av en vid avsändandet avgiven skriftlig deklARATION.

Mellan Finland, Norge och Sverige önskar man även fortsättningsvis tillämpa den enklare ordning som sedan någon tid tillbaka gäller dessa länder emellan och enligt vilken avsändarens deklARATION om resgodsets tullfrihet kan avgivas muntligen.

14. Nordisk passunion

Island är alltså icke anslutet till 1957 års nordiska passkontrollöverenskommelse, men förberedelser pågår för att möjliggöra en anslutning. Härför erfordras nämligen vissa ändringar i den isländska utlänningslagstiftningen. Förslag härom beräknas kunna behandlas av alltinget innevarande session.

Från den 1 juni 1963 har de nordiska länderna (utom Island) godkänt vissa identitetskort i stället för pass vid tillfällig inresa av utlänning, som ej erfordrar arbetstillstånd eller avser stanna längre i Norden än tre månader. Lättnaden gäller medborgare från Frankrike, Schweiz, Förbundsrepubliken Tyskland och Österrike.

Nordiska samfärdselkommittén hälsar denna reform, som länge utgjort ett av kommittén närt önskemål, med stor tillfredsställelse. Den kommer tveklöst att ha stor betydelse för framför allt turistnäringen i Norden. Det är kommitténs förhoppning, att ifrågakommande myndigheter även fortsättningsvis skall följa utvecklingen på detta område, främst i avsikten att om möjligt kunna utsträcka lättnaderna till medborgare i andra länder än de fyra, som nu omfattas av de nya reglerna.

15. Vägförbindelserna i norr mellan Finland, Norge och Sverige

Om de norsk-svenske vegprosjekter fra Sädvaluspe i Arjeplogs kommune til Graddis i Nordland fylke og fra Kiruna stad til Troms og Nordland fylker, holdtes møte i Luleå 21. september 1963 på det svenske väg- och vattenbyggnadsstyrelsens initiativ, der representanter for sentrale og regionale norske og svenske myndigheter deltok. Formålet var å undersøke mulighetene for felles overveielser om tidsskjema og prioritetsrekkefølge for mellomriksveger mellom Norrbottens län og tilgrensende fylker i Norge.

Disse spørsmål vil bli viderebehandlet av et norsk-svenskt kontaktutvalg med representanter for samfærdselsdepartementene og vegdirektoratene i de to land. Dette kontaktutvalg skall søke å skape en samordning ved byggingen av de aktuelle mellomriksveger, som anbefalt i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 14/1963.

Under sin resa å Nordkalotten i augusti månad 1963 fick kommittén tillfälle att med lokala representanter diskutera aktuella väg- och broplaner i vad avser mellanriksförbindelserna mellan Finland och Norge resp.

Finland och Sverige. En sammanställning över de önskemål som framfördes till kommittén har uppgjorts och tillställts de berörda centrala vägmyndigheterna för deras kommentarer. Kommittén avvaktar för närvarande dessa svar.

17. Nordiskt carnetområde. Gemensamt trafikförsäkringsområde

De nordiska trafikförsäkringsföreningarna har numera meddelat, att de är villiga att genomföra en ordning, enligt vilken Danmark, Finland, Norge och Sverige i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 6/1963 skulle utgöra ett gemensamt försäkringsområde såvitt angår den lagstadgade ansvarsförsäkringen för icke nordiska motorfordon. Tanken är, att den nya ordningen skulle träda i kraft den 1 januari 1964.

För att densamma skall bli giltig fordras emellertid ett godkännande från ifrågakommande nordiska myndigheters sida. Dessa har numera också förklarat sig införstådda med att ordningen genomföres i enlighet med det av föreningarna uppgjorda förslaget.

Den planerade reformen kommer att innebära en betydande lättnad för många av de icke nordiska turister, som per bil beger sig till Norden. Samfärdselkommittén uttrycker förhoppningen, att densamma, såsom avsett, skall kunna genomföras från instundande årsskifte.

20. Cyklar med hjälpmotor

Sedan ansvarsförsäkringsfrågan ordnats, har kommittén uppskjutit behandlingen av de särskilda problemen rörande dessa fordon, tills arbetet på en gemensam nordisk vägtrafiklag (jfr. sak nr 4) avslutats.

22. Generell kartläggning av kommunikationsproblemen

a. En fast förbindelse i Öresund

Det av de danska och svenska öresundsdelegationerna i november månad 1962 framlagda betänkandet angående en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund har preliminärt diskuterats av kommittén vid dess sammanträden under den redovisade perioden. Efter sitt sammanträde den 25 och 26 april 1963 gjorde kommittén följande uttalande, som tillställdes kommunikationsdepartementen i de nordiska länderna:

Det av de svenska och danska öresundsdelegationerna i november månad 1962 framlagda betänkandet om Öresundsförbindelsen har diskuterats av Nordiska samfärdselkommittén vid dess sammanträde i Stockholm den 25—26 april 1963. Kommittén har därvid uppmärksammat, att det svenska kommunikationsdepartementet med skrivelse den 5 mars 1963 till kommitténs svenska grupp förklarat sig vilja bereda kommittén tillfälle att före den 1 juli 1963 avgiva utlåtande över betänkandet. Kommittén har även tagit del av den av Nordiska rådet vid dess 11:e session antagna rekommendationen i ärendet (nr 28/1963) av följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at lade bygge en fast forbindelse over Øresund.

Kommittén ønsker i anslutning till denna rekommendation framhålla den stora vikt densamma fäster vid ett snart avgörande i denna sak från de två närmast berörda nordiska regeringarnas sida. I första hand torde regeringarna böra komma överens om vilken sträckning en framtida fast förbindelse över Øresund bör få. Osäkerheten beträffande den planerade förbindelsens sträckning måste nämligen verka i hög grad försvårande för den planering som äger rum inom områdena på båda sidor om Øresund.

För egen del avser kommittén att vid en senare tidpunkt lämna sina synpunkter i ärendet. Innan så sker, önskar kommittén avvakta dels de remissyttranden som infordrats i Sverige och dels de ytterligare utredningar och diskussioner som förestår i Danmark.

Sedan detta uttalande gjordes, har remisstiden i Sverige förlängts till innevarande års utgång. Bl. a. av detta skäl anser sig kommittén alltjämt sakna tillräckligt material för att avgiva något eget uttalande om den lämpligaste placeringen av en fast förbindelse i Øresund. När ett fullständigare material föreligger, bör en noggrann genomgång av detta ske. Då avgörandet om placeringen skall fattas, bör enligt kommitténs uppfattning hänsyn tagas till samtliga berörda intressen och relevanta faktorer, bl. a. stads- och regionplaneringen å ömse sidor om Øresund.

Samfärdselkommittén önskar än en gång understryka vikten av att allt onödigt dröjsmål undviks. Ett avgörande om placeringen bör träffas och projektering och byggnadsverksamhet inledas i så god tid, att den fasta förbindelsen står färdig vid den tidpunkt, som av øresundsdelegationerna angivits vara den med hänsyn till den väntade trafikökningen erforderliga.

b. Färjeförbindelserna mellan Finland och Sverige

Nordiska samfärdselkommittén har såväl på eget initiativ som på grundval av Nordiska rådets rekommendation nr. 22/1962 undersökt förhållandena dels vad angår själva färjetrafiken mellan Finland och Sverige och dels vad avser vägnätets anslutning till färjeplatserna och utbyggnad av vägar och hamnar. Kommittén har trots sig kunna konstatera behov i vissa hänseenden av en central planering på dessa områden. Kommittén har i detta sammanhang uppmärksammat det nya medlemsförslag härom, nr. A 39/1964, som framlagts inför Nordiska rådets instundande session i Stockholm.

25. Færdselssikkerhedsspørgsmål

a. Færdselspropaganda

De fire nordiske færdselssikkerhedsorganisationer har i 1963 særligt arbejdet på at sikre børnene i trafikken og har bl. a. udskrevet en konkurrence mellem pressefotografer i Norden om det bedste billede af småbørn i trafikken. Den samlede nordiske konkurrence blev vundet af en norsk

pressefotograf, hvis billede er anvendt som plakat i Danmark og endvidere har fundet anvendelse på anden måde i de øvrige lande.

I Norge, Finland og Sverige afholder færdselssikkerhedsorganisationerne kurser for lærere, politifolk og børnehavedere. Den danske organisation, Rådet for større Færdselssikkerhed, undersøger mulighederne for at oprette lignende kurser i Danmark .

Organisationerne i Danmark, Finland og Norge overvejer at arrangere instruktionskurser for ledere af kurser i kørsel i glat føre m. v. på samme måde, som sådanne kurser allerede er arrangeret af den svenske organisation.

Nordisk Trafiksikkerhedskomiteé har på et møde i Stockholm den 22.—23. november 1963 truffet aftale om at afholde fælles lygtekampagner, omfattende ensartede regler for lygteføring og adgang til gratis undersøgelse på værksted eller servicestation af lygternes indstilling m. v.

Samfærdselskomiteen ønsker at udtale sin anerkendelse af dette samarbejde og opfordrer færdselssikkerhedsorganisationerne til fortsat at have opmærksomheden henledt på at udnytte de fordele, der kan være forbundet med afholdelse af fælles kampagner m. v.

b. Trafiksäkerhetsforskning

Nordiska samfärdselkommittén har inlett ett informellt samarbete med företrädare för de nordiska organ som sysslar med trafiksäkerhetsforskning. Bland de frågor som i detta sammanhang särskilt intresserat kommitténs ledamöter har varit resultatet av de senaste årens försök i skilda nordiska länder med temporära hastighetsbegränsningar för landsvägstrafik, vidare fordonens och förarnas utrustning, särskilt säkerhetsbältens och störhjälmars användning, samt bedömningen av statistiskt material över olyckor med motorcyklar.

Kommittén har fått ett gott intryck av det samarbete, som redan äger rum när det gäller trafiksäkerhetsforskningen de nordiska länderna emellan. Enligt kommitténs uppfattning bör detta samarbete fortsätta och intensifieras, särskilt sedan problemet om en gemensam nordisk trafiklagstiftning blivit löst. En väsentlig faktor, som skulle underlätta och effektivisera samarbetet, är uppgörandet av gemensamma nordiska normer för den statistiska redovisningen av olycksmaterialet. Kommittén har blivit upplyst om, att arbete pågår på att åstadkomma sådana gemensamma normer.

Vid uppbyggandet av trafiksäkerhetsforskningsorgan i de olika länderna bör frågan om ett intensifierat nordiskt samarbete särskilt beaktas, exempelvis i form av en mera permanent samordning av det pågående arbetet. En väsentlig fråga, som borde utredas gemensamt, utgör finansieringen av trafiksäkerhetsforskningen.

26. *Järnvägsbygget i Tornedalen*

Den planerade järnvägen på den finska sidan av Tornedalen mellan Kauliranta och Kolari är numera färdig fram till Pello. Det första tåget fördes till Pello den 31 oktober 1963, då Jolmanputaa-bron stod färdig. Reguljär trafik på denna bandel, som är 42 km lång, torde kunna inledas inom några månader. Byggnadsarbetet fortsätter på den resterande bandelen Pello—Kolari, som är omkring 62 km lång.

Tarifftekniska överläggningar har inletts mellan de finska och svenska järnvägsmyndigheterna inför möjligheten att en gång i framtiden kunna frakta även svensk järnmalm på Kolari-banan.

28. *Nordkalottspörsmål*

Under sin resa i augusti 1963 hade kommittén tillfälle att på ort och ställe närmare studera de frågor avseende Nordkalott-området, som är upptagna på kommitténs saklista, såväl vad avser kommunikationerna som angående turistväsendet. Kommittén hade kontakt med ett betydande antal företrädare för de kommuner som passerades och fick del av deras önskemål. Dessa har av kommittén sammanställts och för yttrande underställts de berörda centrala vägmyndigheterna. Kommittén hade tillfredsställelsen att konstatera, att, även om mycket ännu återstår att göra, en viss utbyggnad av vägnätet dock skett under senare år inom Nordkalotten och att ytterligare förbättringar planeras.

Även på turismens område kunde kommittén konstatera en betydande utveckling under de senaste åren i form bl. a. av utbyggd inkvarteringskapacitet samt nya turistbroschyrer och kartor. Kommittén kunde med tillfredsställelse notera, att ett framgångsrikt samarbete äger rum mellan representanter för de regionala turistorganisationerna på Nordkalotten.

29. *Transittrafik över Narvik*

Den expertkommitté från de finska, norska och svenska järnvägsförvaltningarna som utrett möjligheterna att öka transittrafiken över Narvik gav i sitt förra året framlagda betänkande föga hopp beträffande möjligheterna att i någon mera väsentlig mån öka denna trafik. Sedan de lokala myndigheterna i Narvik givits tillfälle att yttra sig över betänkandet, har kommittén därför funnit sig böra avskryva ärendet.

32. *Genomförande av enhetliga nordiska regler för utfärdande, förnyelse och återkallande av körkort*

Nordiska samfärdselkommittén avvaktar även på detta område i första hand slutförandet av arbetet på en gemensam nordisk vägtrafiklag (jfr sak nr. 4).

37. *Nordiska trafikflygfrågor*

Kommittén har från tid till annan aktualiserat förslag om nya reguljära flyglinjer inom Norden. Detta har hittills huvudsakligen skett genom underhandskontakter med vissa av de i Norden inom den reguljära luftfarten verksamma företagen. Vid sitt sammanträde i augusti i år beslöt kommittén emellertid att göra en sammanställning av samtliga ej förverkligade projekt, som diskuterats i kommittén, och att tillstålla de nordiska luftfartsmyndigheterna denna sammanställning för att genom deras förmedling giva tillfälle åt alla nordiska flygföretag att få uttala sitt eventuella intresse för ifrågavarande routeförslag. Resultatet av denna enkät föreligger ännu icke.

Kommittén har med tillfredsställelse noterat, att den expertkommitté som varit sysselsatt med att utarbeta gemensamma nordiska bestämmelser på charterflygområdet numera fullföljt sitt arbete. Om dessa rekommendationer antages, uppnås därmed likartade bestämmelser på detta området inom Norden (tills vidare har dock Island stått utanför). Detta har bl. a. betydelse ur synpunkten av lika konkurrensbetingelser för de berörda nordiska flygföretagen.

38. *Samarbejde mellem rejsebureauer og turistkontorer i udlandet*

Hver af komiteens nationale grupper har haft kontakt med det pågældende lands turistchef for at drøfte mulighederne for et positivt samarbejde om driften af fælles turistkontorer i udlandet.

Det er af disse drøftelser fremgået, at der findes visse problemer af økonomisk art i forbindelse med drift af fælles kontorer i nogle af de europæiske lande. Endvidere synes der at være en tendens til, at det rejsende publikum i disse lande foretrækker at kunne henvende sig til et nationalt kontor. For så vidt angår Tyskland, hvor det fælles kontor vil blive erstattet af nationale kontorer, har de nordiske turistchefer vedtaget at afholde fælles årlige møder, hvori lederne af de nationale kontorer skal deltage, og man påtænker endvidere at fortsætte samarbejdet ved trykning af fælles nordiske brochurer til brug i Tyskland og Schweiz. Samfærdselskomiteen ønsker dog at henlede opmærksomheden på mulighederne for et samarbejde i europæiske lande, hvor det findes uhensigtsmæssigt at drive nationale kontorer.

For så vidt angår de oversøiske lande har Nordisk Turist trafik komité oprettet et fælles kontor i Los Angeles, hvori Finland dog endnu ikke deltager. En leder af kontoret er udnævnt fra 1. november 1963, og det påregnes, at kontoret åbner omkring nytår 1964.

Samfærdselskomiteen, som tillægger det nordiske turistsamarbejde stor betydning — ikke mindst i lande uden for Europa — ønsker at udtale, at

mulighederne for en videre udbygning af samarbejdet i New York, eventuelt i form af en sammenflytning af de nationale kontorer, snarest bør optages til en grundig undersøgelse.

Oslo den 2. december 1963

Fritz Persson

Axel Edelstam

TILLÄGG

Förteckning över samtliga ärenden, som behandlats av Nordiska samfärdselkommittén

1. Nordiska samfärdselkommittén. Kommitténs interna förhållanden (NR:s rek. 1/1957).
2. Samarbete angående rendjursaveln (NR:s rek. 20/1956) (avskrivet på 8:e mötet).
3. Transportekonomisk forskning (NR:s rek. 8/1956).
4. Trafiklagstiftning (NR:s rek. 16/1955).
5. Buss- och lastbilstrafik (NR:s rek. 8/1955).
6. Gratisresor för riksdagsmän (avskrivet på 2:a mötet).
7. Gratis studieresor för skolungdom mellan de nordiska vänskapsstäderna (avskrivet på 2:a mötet).
8. Trafikförbindelserna med Island (NR:s rek. 9/1957 och 5/1960).
9. Isbrytarsamarbete (NR:s rek. 2/1959) (slutbehandlat på 13:e mötet).
10. Befrielse från tullbehandling av myndigheters försändelser (NR:s rek. 11/1955) (slutbehandlat på 9:e mötet).
11. Nordiskt tullsamarbete.
12. Samordning av järnvägstaxorna (NR:s rek. 9/1955).
13. Förslag i slutbetänkandet från den nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdse m. m. (NR:s rek. 11/1957).
 - Punkt 2. Rätt för resande, som blott medför tullfria och för införsel tillåtna varor och tillåtet resevalutabelopp, att passera de inomnordiska landgränserna, där de själva finner det lämpligt.
 - Punkt 3. Gemensamma minimibestämmelser för tull- och avgiftsfri införsel av sprit och tobak vid resor mellan de nordiska länderna (slutbehandlat på 16:e mötet).
 - Punkt 5. Befrielse från tullklarering för lastfartyg under 30 ton (slutbehandlat på 13:e mötet).
 - Punkt 7. Genomförande av förslagen i de s. k. Lahti-promemoriorna.
 - a). In- och utförsel av vapen, inklusive ammunition, till bruk vid jakt och skyttetävlingar under tillfälligt uppehåll i annat nordiskt land.
 - e). Upphävande av stämpelavgifter för utländska handelsresande (slutbehandlat på 14:e mötet).
 - Punkt 11. Upphävande av avgifter för tullexpedition av personbilar på icke-normal kontorstid (slutbehandlat på 7:e mötet).
 - Punkt 12. Avskaffande av de hamnavgifter, som uppbäres i Sverige för transportmedel såsom bilar, vilka lastas och lossas med hjälp av särskilda anordningar (slutbehandlat på 6:e mötet).

- Punkt 13. Förläggandet till det nordiska områdets yttergränser av kontroll av resevaluta (slutbehandlat på 6:e mötet).
- Punkt 16. Fastställande av en lägre taxa än den nu gällande för internordiska brev mellan 500 och 1 000 gram.
- Punkt 17. Tillämpning av det inhemska portot internordiskt för trycksaker o. dyl. med en vikt av högst 1 000 gram (slutbehandlat på 5:e mötet).
- Punkt 20. Höjning av värdegränsen för resandes rätt till tullfri införsel (avskrivet på 13:e mötet).
- Punkt 21. Delegerande av utövande av tullkontroll till järnvägspersonal.
- Punkt 25. Upphävande av kravet i Norge på pass som grund för tilldelning av resevaluta (också NR:s rek. 3/1960, punkt 2) (slutbehandlat på 11:e mötet).
- Punkt 26. Sänkning av portot för postpaket inom Norden (avskrivet på 7:e mötet).
14. Nordisk passunion.
 15. Vägförbindelserna i norr mellan Finland, Norge och Sverige.
 16. In- och utförsel av upplysningsfilm utan tullgranskning (NR:s rek. 7/1956) (slutbehandlat på 12:e mötet).
 17. Nordiskt carnetområde. (Avskrivet på 5:e mötet, återupptaget på 11:e mötet i avseende på gemensamt nordiskt trafikförsäkringsområde).
 18. Kustfart i nordiska farvatten (NR:s rek. 26/1957).
 19. Nordiskt väderleks- och sjöräddningssamarbete i Nordsjön (NR:s rek. 27/1957) (slutbehandlat på 8:e mötet).
 20. Cyklar med hjälpmotorer (»knallerter», mopeder).
 21. In- och utförsel av levande djur.
 22. Generell kartläggning av kommunikationsproblem.
 23. Postvalutafrågor.
 24. Nordisk lastpallpool (slutbehandlat på 13:e mötet).
 25. Trafiksäkerhetsfrågor.
 - a. Trafikpropaganda.
 - b. Trafiksäkerhetsforskning.
 26. Järnvägsbygge i Tornedalen (avskrivet på 10:e mötet, återupptaget på 13:e mötet).
 27. Turiststatistik (NR:s rek. 24/1958) (slutbehandlat på 11:e mötet).
 28. Nordkalottspörsmål (NR:s rek. 14/1959).
 29. Transittrafik över Narvik.
 30. Nordiskt utbyte av dokument (slutbehandlat på 8:e mötet).
 31. Befrielse från tullar och avgifter vid överförande av flottningsredskap (slutbehandlat på 12:e mötet).
 32. Genomförande av enhetliga nordiska regler för utfärdande, förnyelse och återkallande av körkort.
 33. Finsk-svenskt Decca-samarbete i Bottniska viken (slutbehandlat på 11:e mötet).
 34. Farvattensavmärkning (NR:s rek. 1/1959).
 35. Förenkling av upptagandet av passageraravgift på flygplatserna (NR:s rek. 11/1959) (slutbehandlat på 13:e mötet).
 36. Undersökning av förutsättningarna att bygga en djupvattenskaj i Skjeberg (slutbehandlat på 9:e mötet).
 37. Nordiska trafikflygfrågor.

38. Samarbete mellan resebyråer och turistkontor i utlandet (NR:s rek. 21/1962).
39. Tullbehandling av paketpost.
40. Gemensam nordisk resebyrålagstiftning.
41. Likartade nordiska sjövägsregler.

Berättelse

från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

(Överlämnad av Norges regering)

I brev af 25. oktober 1963 har Nordisk Råds presidium anmodet om at rådet til sin tolvte sesjon mottar en redegjørelse om virksomheten i Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg. Presidiet har også bedt om meddelelser om blant annet Nordisk Råds rekommandasjoner nr. 12/1959 om økonomisk samarbeid og nr. 17/1963 om samarbeid om internasjonale markedsproblemer.

Ministerkomitéen vil i den anledning gi følgende redegjørelse for samarbeidet om internasjonale markedsproblemer og økonomisk samarbeid ellers. Til redegjørelsen følger fire tillegg:

Tillegg 1: Utviklingen i nordisk samhandel

- » 2: Utviklingen innenfor EFTA
- » 3: GATT-forhandlingene
- » 4: Rapport fra sjefene for de handelspolitiske avdelinger i de nordiske lands utenriksdepartementer

Samarbeidet om internasjonale markedsproblemer og handelspolitisk samarbeid ellers

Det økonomiske samarbeid i Norden er preget av den kjensgjerning at Danmark, Finland, Norge og Sverige gjennom EFTA og FINEFTA deltar i en større europeisk markedssammenslutning. Denne har et sterkt nordisk innslag idet 4 av de 8 tilknyttede stater er nordiske.

Gjennomføringen av EFTA-konvensjonen innebærer at en gradvis får etablert et felles marked mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige. Da EFTA har gått til en akselerert utvikling av interne handelshindringer, blir den markedsmessige enhet i Norden tilsvarende påskyndet. Samhandelen og arbeidsdelingen mellom de nordiske land blir stadig sterkere stimulert med de fordeler som det gir for produktivitet og levestandard. Av statistikken (se bilag 1) vil fremgå at stigningen i de nordiske lands samhandel i 1957—1962 har vært mer enn dobbelt så stor som stigningen i disse lands samlede utenrikshandel.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har et intimt samarbeid innen ram-

men av EFTA og FINEFTA. Bilag 2 gir opplysninger om utviklingen innen disse organisasjoner. Ved de drøftinger som har funnet sted i det siste år om en utbygging av EFTA-samarbeidet har de nordiske land seg imellom utvekslet og koordinert synspunkter på en rekke felter.

De nordiske land har et nært samarbeid også innen andre mellomfolkelige økonomiske organisasjoner og konferanser hvor de deltar. Det er tradisjon at representanter fra nordiske land møter til uformelle meningsutvekslinger for å samordne synspunkter og så vidt mulig dele arbeidsoppgavene på en hensiktsmessig måte. Et slikt samarbeid finner sted i samband med forberedelsene til for eksempel Kennedy-runden i GATT, FN's konferanse for handel og utvikling og de forhandlinger som finner sted mellom europeiske skipsfartsland. Bilag 3 gir en oversikt over GATT-forhandlingene.

Samarbeidsministrene har hatt drøftinger med hverandre når de har møttes ved EFTA- og GATT-konferanser etc. I tillegg til dette kommer de spesielle nordiske møter på forskjellige plan, først og fremst innenfor Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid og Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg.

Ministerkomitéen og Samarbeidsutvalget overveier på løpende basis mulighetene for et øket samarbeid mellom de nordiske land på det handelspolitiske område. Handelspolitiske og andre internasjonale økonomiske saker drøftes også ved de regelmessige møter mellom sjefene for de handelspolitiske avdelinger i de nordiske lands utenriksdepartementer. En rapport om disse møter finnes som bilag 4.

Økonomisk samarbeid ellers

I Ministerkomitéens beretning til 11. sesjon (sak C/1963) fulgte en utførlig redegjørelse om produksjonssamarbeidet i Norden. Redegjørelsen viste at dette samarbeidet er under sterk utvikling så vel mellom organisasjoner som mellom bedrifter. Ministerkomitéen har gitt Samarbeidsutvalget i oppdrag å følge utviklingen på dette felt også i fremtiden og så snart det anses praktisk formålstjenlig å utarbeide en kompletterende redegjørelse. Samarbeidsutvalget har hatt kontakt med industriens organisasjoner og det kan fastslås at utviklingen i retning av økt nordisk bedriftssamarbeid over landegrensene har fortsatt. De kompletterende opplysninger som foreligger er imidlertid ikke av et slikt omfang at det er grunnlag for å utarbeide en tilleggsrapport på det nåværende tidspunkt.

Det er en oppgave for de statlige myndigheter i størst mulig grad å legge forholdene til rette for direkte samarbeid mellom nordiske organisasjoner og bedrifter. I det kontaktorgan som ble etablert i november 1960 mellom Samarbeidsutvalget og de nordiske industriforbund, blir slike samarbeidsproblemer tatt opp til diskusjon etter hvert som de kommer opp. Under de møter som har vært holdt i det siste år har en kunnet konstatere at det for

tiden ikke foreligger ønskemål fra industriens side om nye statlige tiltak som kan lette produksjonssamarbeidet.

Ministerkomitéen ga i 1961 de nordiske eksportkredittgarantiinstitutter i oppdrag å undersøke mulighetene for et utvidet samarbeid. I tillegg til det samarbeid som tidligere har funnet sted er det i løpet av den senere tid etablert nye ordninger mellom institusjonene i Danmark, Norge og Sverige. Disse ordninger innebærer at eksportkredittgaranti for leveranser som to eller flere nordiske land deltar i skal ytes av institusjonen i hovedleverandørens land hvis ikke verdien av leveransene fra andre land overstiger 30 % av kontraktverdien. Det er også tatt skritt til å utvide samarbeidet til å omfatte den nylig etablerte garantiinstitusjon i Finland.

Innen Samarbeidsutvalget er nedsatt et særskilt utvalg med oppdrag å utrede mulighetene for et nordisk samarbeid vedrørende garantiordninger for private investeringer i utviklingslandene.

Samarbeidsutvalget har tidligere utarbeidet en rekke forslag angående samarbeid på næringsstatistikkens område, herunder en felles næringsstatistisk nomenklatur og visse felles regler for næringsstatistikkens utforming ellers. Disse forslag er siden lagt til grunn for utenrikshandelsstatistikken og i en viss utstrekning også den øvrige næringsstatistikk. Gjennom disse tiltak har en i betydelig grad oppnådd at de nordiske lands næringsstatistikk er jevnførbar. Erfaringene har imidlertid vist at skal denne jevnførbarhet kunne bibeholdes, må det skje en fortløpende koordinering mellom de nordiske land i næringsstatistiske spørsmål. Formene for dette samarbeid er under overveielse.

Oslo, den 23. desember 1963

På vegne av Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid

Erik Himle

TILLÄGG 1

Medlemmar i Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet

- Danmark:* Departementschef Otto Müller, Handelsministeriet
 Departementschef Erik Ib Schmidt, Ekonomiministeriet
 Udenrigsrådet Jens Christensen, Udenrigsministeriet
- Finland:* Minister Olavi J. Mattila, ministeriet för utrikesärendena,
ordförande (frånvarande på grund av medlemskap i Statsrådet)
 Professor Samuli Suomela, lantbruksekonomiska forskningsanstalten (frånvarande på grund av medlemskap i Statsrådet)
 Överdirektören Kalervo Hentilä, handels- och industriministeriet

Suppleanter:

Bitr. avdelningschefen P. Talvitie, ministeriet för utrikes-
ärendena

Äldre regeringssekreteraren O. Kalliala, finansministeriet

Island: Departementschef Thorhallur Ásgeirsson, Handelsdeparte-
mentet

Direktör Jónas Haralz, Ekonomiska Institutet

Departementschef Agnar Kl. Jónsson, Utrikesdepartementet

Norge: Expeditionschef T. Stokke, Handelsdepartementet

Expeditionschef J. Halvorsen, Utrikesdepartementet

Sverige: Statssekreteraren G. von Sydow, handelsdepartementet

Bitr. kabinettsekreteraren N. Montan, utrikesdepartementet

Statssekreteraren K. Wickman, finansdepartementet

Suppleanter:

Byråchefen Å. Englund, handelsdepartementet

Utrikesrådet G. Ryding, utrikesdepartementet

Kommerserådet O. Lindqvist, kommerskollegium

*TILLÄGG 2***Nordisk samhandel efter 1961***1. Indledning*

På mödet mellan de nordiska statsministrar och Nordisk Råds præsidium den 25.—26. september 1963 på Marienborg blev det besluttet at lade udarbejde en oversigt over udviklingen af den nordiske samhandel efter 1961. Denne oversigt bliver herved en fortsættelse eller en ajourføring af den oversigt over den nordiske samhandel i årene 1957—1961, der som bilag 2 var vedlagt beretningen fra den nordiske ministerkomite for økonomisk samarbejde (sag C 5), der blev udarbejdet til Nordisk Råds 11. session i Oslo i februar 1963.

2. Handelsstatistisk grundlag

Det er af flere grunde naturligt i en generel oversigt over samhandelen mellem flere lande at give oplysninger pr. kalenderår. For tiden efter 1961 kan der imidlertid kun præsenteres oplysninger vedrørende kalenderåret 1962, men for at opnå så aktuelle oplysninger som muligt, er materialet for dette år udvidet med angivelser for handelen i de første 9 måneder af 1963. En direkte sammenligning mellem disse sidste angivelser med oplysninger for kalenderårene er ikke mulig, og en omregning til helårsbasis er der afstået fra af hensyn til de ikke ubetydelige sæsonsvingninger. Hvor en sammenligning er fundet påkrævet, er denne sket med angivelser for den samme 9 måneders periode i 1962.

I bilagene 1—10 gives for hvert af de 5 lande oplysninger om import og eksport i 1961, 1962 og 1963, januar—september. Indekstal for årene 1961 og 1962 er af praktiske grunde givet med samme basis (1957 = 100), som anvendtes i sidste års oversigt omfattende årene 1957—1961. Korrektion for den i 1957 i Finland og de i 1960 og 1961 i Island foretagne devalueringer er også foretaget på samme måde. Oplysninger gives for handelen med hvert af de nordiske lande og for Norden som helhed. Til sammenligning er vist bevægelsen i den totale import og eksport samt i handelen med udvalgte landegrupper som EEC, andre EFTA-lande og OECD.

For handelen med hvert af de andre nordiske lande, med Norden sammenlagt og for totalhandelen, er i de samme tabeller vist en opdeling i de sædvanligvis i handelsstatistikken anvendte hovedvaregrupper: levnedsmidler (S.I.T.C., kapitel 00—12, 22 og 41—43), råvarer og brændsel (S.I.T.C., kapitel 21 og 23—35) og bearbejdede varer (S.I.T.C., kapitel 51—95).

Bilag 11 indeholder oplysninger om det anvendte statistiske materiale og forskellige statistiske kommentarer.

3. Hovedtal for de nordiske landes indbyrdes samhandel og totale udenrigshandel

De nordiske lande importerede i 1961 for 8,2 milliarder d.kr. varer fra hinanden eller 15,5 % af deres samlede import fra alle lande på 52,7 milliarder d.kr. Måles handelen på eksporten, har de nordiske lande til hinanden i 1961 udført for ligeledes 8,2 milliarder d.kr. eller 18,8 % af deres samlede eksport til alle lande på 43,6 milliarder d.kr.

Denne handel er i 1962 for importens vedkommende vokset til 9,2 milliarder d.kr. svarende til 16,2 % af den totale import på 56,7 milliarder d.kr. I forhold til 1957 repræsenterede dette en stigning på ikke mindre end 75 %. I de første 9 måneder af 1963 androg de nordiske landes import fra hinanden 7,2 milliarder d.kr., hvilket indebærer en ny stigning, som dog i forhold til samme periode året før kun udgør 8,3 % mod 12,3 % fra 1961 till 1962. Den internordiske samhandels andel af totalimporten nåede herved 16,6 %, hvilket er en stigning på 4,1 %-enheder siden 1957.

Den internordiske handel i 1962 udgjorde for eksportens vedkommende 9,0 milliarder d.kr. eller 19,4 % af den totale eksport på 46,4 milliarder d.kr. I forhold til året før er stigningen 0,8 milliarder d.kr. eller 9,6 %, men sammenlignet med 1957 er stigningen her hele 73 % nøje svarende til importstigningen. De første 9 måneder af 1963 viser en nordisk eksport til de andre fire nordiske lande på 7,3 milliarder d.kr., hvilket indebærer en stigning på 11,1 %. Andelen af totaleksporten udgjorde herved ikke mindre end 20,0 %, hvilket er en stigning på 5,1 %-enheder i forhold til 1957.

4. Stigningen i de nordiske landes udenrigshandel

I den i fjor afgivne redegørelse for den nordiske samhandel påvistes, at de nordiske landes udenrigshandel, som altid har været høj, i de senere år var steget langt stærkere end verdenshandelen som helhed. Følgende tabel, i hvilken tallene for 1961 er undergået visse mindre korrektioner, viser, at dette også holder stik i 1962. England og U.S.A. har fortsat en langt lavere stigning, selv om U.S.A.'s import er steget stærkt netop i 1962. Fællesmarkedet viser dog fremdeles en noget større stigning end i Norden.

Stigningen i verdenshandelen

1957 = 100	I m p o r t		E x p o r t	
	1961	1962	1961	1962
Danmark	136	155	129	139
Finland	130	138	127	133
Island	90	115	119	149
Norge	127	130	113	118
Sverige	120	128	128	137
Norden i alt	126	135	125	133
England	108	111	112	115
EFTA	118	123	118	124
Vesttyskland	139	156	141	147
EEC	126	140	139	148
USA	110	122	98	103
Hele verden (excl. øst)	114	122	117	123

For såvel import som eksport ligger fire af de fem nordiske lande betydelig over gennemsnittet for hele verden. Når Norge for eksportens vedkommende ligger noget lavere, skyldes dette især, at Norge havde en usædvanlig stor eksport i basisåret 1957 (særlig af animalske fedtstoffer). De mest bemærkelsesværdige ændringer fra 1961 til 1962 er i øvrigt den stærke stigning i Danmarks import, som til gengæld ikke viser nogen stigning i 1963, samt i Islands udenrigshandel som helhed.

5. Stigningen i den internordiske handel

Forholdet mellem stigningen i de nordiske landes totale udenrigshandel og stigningen i den internordiske handel illustreres af følgende tabel:

Stigningen i de nordiske landes udenrigshandel

1957 = 100	I m p o r t 1962		E k s p o r t 1962	
	Fra alle lande	Fra Norden	til alle lande	til Norden
Danmark	155	198	139	162
Finland	138	245	133	221
Island	115	151	149	192
Norge	130	151	118	166
Sverige	128	159	137	176
Norden i alt	135	175	133	173

Det vil af tabellen ses, at stigningen i den internordiske handel i 1962 i forhold til 1957 var mere end dobbelt så stor for såvel import som eksport. Dette gælder i de fleste tilfælde også for hvert enkelt af de fem lande. Stigningen har været særlig udpræget for Finlands vedkommende, men er dog navnlig sket i årene 1960—1961.

Når Danmark for eksportens vedkommende ikke kan opvise samme relative stigning på de nordiske lande, skyldes det, at selv den stærke vækst i industrieksporten ikke har kunnet opveje, at eksporten af levnedsmidler ikke viser samme vækst. Island, hvis eksport næsten udelukkende består af varer i levnedsmiddelgruppen, har trods en stor stigning i den absolutte eksport til de nordiske lande, heller ikke helt kunnet opnå en relativ dobbelt så stor stigning som i totaleksporten.

Af bilagene vil det i øvrigt ses, at den relative stigning i den nordiske samhandel i både 1961 og 1962 såvel for importen som for eksporten i de fleste tilfælde er større end til nogen anden af de i tabellen viste landegrupper. Undtagelserne er Island, hvor eksporten til de ikke-nordiske markeder er undergået en omlægning, idet eksporten er steget stærkt til EEC, Sydøuropa og USA, medens eksporten til østlandene er gået ned. Endvidere har Norge i 1962 haft en særlig stor eksport af metaller til U.S.A., hvilket bevirker, at eksportstigningen til de andre nordiske lande fortrænges til andenpladsen.

I følgende tabel vises den procentvise stigning i import og eksport, både totalt og for Norden, såvel for 1962 sammenlignet med 1961 som for de første 9 måneder af 1963 sammenlignet med den tilsvarende periode året før:

Stigningen siden 1961 i de nordiske landes udenrigshandel og i den internordiske handel

	Import stigning i %				Eksport stigning i %			
	1961/1962		1962/1963 jan.—sept.		1961/1962		1962/1963 jan.—sept.	
	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden
Danmark	14	20	— 1	— 3	8	12	15	26
Finland	7	11	— 4	— 4	5	— 1	3	— 5
Island	28	48	29	40	26	38	6	— 14
Norge	2	5	9	19	4	15	7	5
Sverige	7	13	9	15	7	8	7	10
Norden	8	12	5	8	7	10	9	11

Med hensyn til 1963 vil det ses, at importstigningen for såvel Danmark som Finland er ophørt, både i den samlede import og fra Norden. Der er endda i begge lande tale om en mindre tilbagegang, begge steder en følge af den kontraktive økonomiske politik. For Danmarks vedkommende har denne politik samtidig medført en stærk stigning i eksporten. I Finland er

eksportstigningen beskeden, og over for Norden er der tilmed en tilbagegang, hvilket især skyldes en betydelig nedgang i eksporten af rundtræ til Norge og Sverige, der var steget stærkt i 1960 og 1961. Også Island må notere en tilbagegang i eksporten til de nordiske lande i 1963, men denne eksport var også steget usædvanlig meget i 1962.

Hvorledes den internordiske handel angivet i d.kr. fordeler sig på de enkelte lande i 1962 og 1963 (9 måneder) fremgår af nedenstående tabel, i hvilken tillige er vist de enkelte landes handelsbalance over for de øvrige nordiske lande. Desuden er vist stigningen fra 1957 til 1962 i såvel import som eksport:

Mill. d. kr.	1962		Balance	1963, jan.—sept.		Balance	Stigning 1957—1962	
	Import fra Norden	Eksport til Norden		Import fra Norden	Eksport til Norden		Import	Eksport
Danmark	2 648	1 998	— 650	1 886	1 744	— 142	1 312	768
Finland	1 364	764	— 600	967	544	— 423	809	419
Island	146	104	— 42	140	58	— 82	42	46
Norge	2 615	1 636	— 979	2 265	1 235	— 1 030	878	647
Sverige	2 401	4 501	2 100	1 913	3 692	1 779	889	1 927
Norden i alt	9 174	9 003	— 171	7 171	7 273	102	3 930	3 807

Medens Norge navnlig på grund af den store import af skibe, særlig fra Sverige, traditionelt er det land, der importerer mest fra de andre nordiske lande, og Sverige og Danmark skiftes til at indtage andenpladsen, er Danmark i 1962 undtagelsesvis kommet op på førstepladsen for dog atter i 1963 at falde tilbage på tredjepladsen. Danmark viser i forhold til 1957 den største stigning i den nordiske import, nemlig 1/3 af den samlede stigning, medens Sverige, Norge og Finland hver har godt 1/5 af stigningen.

Af den samlede nordiske eksport til andre nordiske lande svarede Sverige i 1962 for næsten eksakt halvdelen. Dette svarer også til Sveriges andel i den samlede stigning siden 1957. I 1963 synes der nærmest at blive tale om en yderligere stigende andel. Af den resterende halvdel har Danmark med 20 % af totalen den største andel.

Sverige er — som det vil ses — det eneste af de nordiske lande, der har overskud på sin samhandel med de andre nordiske lande. Overskuddet var i 1962 ca. 2,1 milliarder d.kr. og viser i 1963 tendens til yderligere stigning. Alle de øvrige lande har altså underskud på handelsbalancen over for de øvrige nordiske lande. I 1962 viser navnlig Danmark og Finland en betydelig stigning i underskuddet. For begge disse landes vedkommende er der i 1963 tale om en reduktion af dette deficit. Særlig for Danmarks vedkommende er der en meget betydelig nedgang. Derimod viser underskuddet både for Norge og Island i 1963 en kraftig stigende tendens.

6. Den internordiske handels andel i de enkelte landes udenrigshandel

Den stærke vækst i den internordiske handel er som ovenfor anført resulteret i en voksende andel i såvel totalimporten som totaleksperten. For alle 5 landes vedkommende er der — som det fremgår af følgende tabel — tale om en nettostigning i forhold til 1957 for såvel import som eksport.

Import fra de fire andre nordiske lande i % af totalimport

	1957	1961	1962	1963, jan.—sept.
Danmark	14,1	17,1	18,1	17,6
Finland	9,0	15,5	16,1	16,0
Island	18,0	20,1	23,7	25,8
Norge	19,6	22,4	22,9	24,8
Sverige	9,0	10,5	11,1	11,4
Norden i alt	12,5	15,5	16,2	16,6

Eksport til de fire andre nordiske lande i % af totaleksport

	1957	1961	1962	1963, jan.—sept.
Danmark	15,1	17,1	17,7	18,6
Finland	6,0	10,5	10,0	9,6
Island	13,8	16,3	17,9	13,6
Norge	17,2	22,1	24,3	23,5
Sverige	17,4	21,9	22,3	23,5
Norden i alt	14,9	18,8	19,4	20,0

Da Islands eksport til de nordiske lande er særlig stor i årets 3 sidste måneder, er det usikkert, om det foreløbige fald for eksporten i 1963 vil blive fastholdt. Den nedgang i den nordiske handels andel, der i øvrigt kan konstateres i 1963, har i hvert enkelt tilfælde en speciel årsag, der vil blive nærmere omtalt senere.

Det fremgår i øvrigt, at Norge som helhed har den mest intime samhandel med sine nordiske naboer. Også Island viser en stor andel. Sveriges andel har dog for eksportens vedkommende nu nået den norske, medens Finland nu som før sælger forholdsvis mindst til de andre lande. Den nordiske imports relative andel af totalimporten er lavest i Sverige.

7. Den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupper

I nedenstående tabel vises et sammendrag af de i bilagene givne oplysninger om den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupperne: levnedsmidler, råvarer og brændsel samt bearbejdede varer.

Importen fra de nordiske lande

Mill. d. kr.	1962				1963 jan.—sept.			
	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt
Danmark	204	556	1 888	2 648	125	353	1 408	1 886
Finland	86	91	1 187	1 364	69	63	835	967
Island	5	11	130	146	5	11	124	140
Norge	121	282	2 212	2 615	114	176	1 975	2 265
Sverige	467	369	1 565	2 401	362	268	1 283	1 913
Norden i alt	883	1 309	6 982	9 174	675	871	5 625	7 171

Eksporten til de nordiske lande

Mill. d. kr.	1962				1963 jan.—sept.			
	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt
Danmark	391	166	1 441	1 998	332	124	1 288	1 744
Finland	28	257	477	764	11	166	367	544
Island	95	8	1	104	53	4	1	58
Norge	171	302	1 163	1 636	124	197	914	1 235
Sverige	107	531	3 863	4 501	89	405	3 198	3 692
Norden i alt	792	1 264	6 947	9 003	609	896	5 758	7 273

Index (1957 = 100)

	Import 1962				Eksport 1962			
	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt
Danmark	238	178	201	198	120	174	178	162
Finland	138	200	265	245	461	229	211	221
Island	124	75	170	151	193	223	84	192
Norge	142	306	142	151	118	264	160	166
Sverige	130	189	164	159	136	199	174	176
Norden i alt	148	198	175	175	130	212	174	173

Stigning i % 1962/1963 (jan.—sept.)

Danmark	— 18	— 14	2	— 3	21	7	29	26
Finland	22	— 3	— 5	— 4	— 56	— 18	6	— 5
Island	78	37	39	40	— 17	29	—	— 14
Norge	36	— 15	23	19	2	— 9	8	5
Sverige	11	14	16	15	12	5	11	10
Norden i alt	9	— 6	11	8	9	3	14	11

Ved vurderingen af bevægelserne i samhandelen inden for de enkelte hovedvaregrupper må erindres, at den valgte opdeling er baseret på S.I.T.C.-nomenklaturen, der indtil videre er den eneste anvendelige for samtlige 5 lande. Denne opdeling svarer således ikke til den i EFTA anvendte opdeling

i varer, for hvilke konventionens bestemmelser om afvikling af told og restriktioner gælder — populært kaldet industrivarer — på den ene side og varer i konventionens Annex D (landbrugsvarer) og Annex E (fiskeriprodukter) på den anden side. De her benyttede hovedvaregrupper, råvarer og brændsel og bearbejdede varer indeholder enkelte varer fra Annex D, medens gruppen levnedsmidler her indeholder en række i den nordiske samhandel ikke ubetydelige varer, der i EFTA behandles som industrivarer.

Levnedsmidlernes samlede andel af importen fra andre nordiske lande udgjorde i 1962 9,6 % mod 9,8 % i 1961 og 11,4 % i 1957. Målt på eksporten udgør levnedsmidlerne i 1962 8,8 % mod 9,0 % i 1961. I absolutte tal er der i 1962 en stigning på 83 mill. d.kr., hvoraf dog ca. 50 mill. d.kr. alene falder på øget dansk import af svensk fanget fisk.

Den danske importforøgelse i denne gruppe, der også omfatter korn fra Finland, nærmer sig herved 50 %, ligesom den norske, der særlig omfatter fedtstoffer fra Island og Danmark. Sveriges import er på dette område kun steget 3 %, medens Finland tegner sig for en betydelig nedgang på 25 % (31 mill. d.kr. dansk kød). De første 9 måneder af 1963 viser en forholdsvis betydelig stigning i forhold til samme periode året før for alle lande, også uden for Norden, bl. a. forårsaget af den gode høst i 1962. Stigningen er navnlig stor for Norges vedkommende (sukker fra Danmark).

På eksportsiden inden for levnedsmiddelgruppen viste alle lande, undtagen Danmark, fremgang i 1962. I 1963 er forholdet nærmest omvendt, idet Danmark har en betydelig fremgang og de andre lande nedgang, dog ikke Sverige, der fortsætter en moderat fremgang. Nedgangen i den islandske eksport af sildeolie og sildemel til Norge og Danmark er hovedårsagen til, at Islands totale eksport til de nordiske lande i 1963 må ventes at gå ned.

På importsiden er i den nordiske samhandel levnedsmidlernes andel mindre end i hele udenrigshandelen, undtagen for Sveriges vedkommende, hvor den er knap 20 % mod 13 % i totalhandelen. Årsagen er, at Sveriges import af kød og fisk overvejende kommer fra andre nordiske lande. I disse er levnedsmidlernes andel i den nordiske handel fra 3,5—7,5 % mod 12—17 % i den totale import. Måles levnedsmidlernes andel på eksporten, ligger den nordiske part for Norges (10 %), Finlands (2—3 %) og for Sveriges (2 %) vedkommende på halvdelen af totaleksportens andel. Island har en kun lidt lavere nordisk andel (90—92 %), men for Danmarks vedkommende er den med 19—20 % væsentlig lavere end totaleksportens 54 %.

I 1962 er råvarernes og brændslets andel i den samlede import fra andre nordiske lande trods en stigning i absolutte tal på 100 mill. d.kr. gået lidt tilbage til 14,3 % mod 14,7 % året før. Denne nedgang fortsætter i 1963, hvor denne andel kun er 12,1 %, hvilket indebærer en tilbagegang også i absolutte tal. Eksportsiden viser en tilsvarende bevægelse fra 14,4 % i 1961 til 14,0 % i 1962 og 12,3 % i 1963.

Danmark har på eksportsiden bevaret en mindre fremgang, men har på

importsiden reduceret købene af petroleumprodukter i Norge, der steg stærkt i 1962 og af træ, navnlig i Sverige. Disse to forhold er sammen med nedgangen i importen af korn og foderstoffer årsagen til faldet i den danske import fra de nordiske lande i 1963. Finland har på eksportsiden en betydelig tilbagegang for træ, særlig til Norge og Sverige. Den finske eksport af råvarer (træ og cellulose) til andre nordiske lande, der endnu i 1961 var af næsten samme størrelse som eksporten af bearbejdede varer, vil i 1963 givetvis ikke nå op til halvdelen af færdigvareeksporten. Dette er i alt væsentligt årsagen til nedgangen i 1962 og 1963 i Nordens andel i Finlands eksport. Også faldet i den nordiske andel i Norges eksport i 1963, som hovedsagelig skyldes nedgang i eksporten til Danmark, forklares især ved en halvering af den norske eksport af petroleumprodukter samt en relativt lille nedgang for kvælstofgødning og metaller. Sverige, der i den internordiske handel med råvarer er både største importør og største eksportør, har absorberet alle svingninger og holdt en moderat fremgang på begge fronter.

De bearbejdede varers andel af den nordiske samhandel i 1962 viser — som det efter det foregående kan ventes — på importsiden en stigning til 76,1% fra 75,5% i 1961. I 1963 fortsætter stigningen, der på eksportsiden vokser til 79,3% fra 76,6% i 1961 og 77,2% i 1962. I absolutte tal synes stigningen i 1963 at ville blive mindst lige så stor som i 1962, hvor den udgjorde 0,8 milliarder d.kr. Alle lande undtagen Island har indenfor denne hovedvaregruppe haft fremgang i eksporten til andre nordiske lande, Sverige mest, og derefter Danmark. Også på importsiden viser alle lande, undtagen Finland i 1963, en stigning, der er nogenlunde lige stor for Danmark, Norge og Sverige.

Transportmidler, herunder navnlig skibe, er den største post i gruppen, hvorefter følger maskiner, medens jern og stål og metaller indtager tredjepladsen. Dette forhold har ikke ændret sig i 1962 og 1963, men det er bemærkelsesværdigt, at alle disse 3 hovedposter, som tilsammen udgør indtil 3/4 af hele hovedvaregruppen, ikke længere viser stigning i de enkelte landes handel med hvert af de andre nordiske lande. Skibe, der navnlig betyder meget i Norges import og Sveriges og tildels Danmarks eksport, figurerer kun i handelsstatistikken på leveringstidspunktet. De enkelte enheder er nu ofte så kostbare, at tilfældigheder med hensyn til leveringstidspunktet for en enkelt sådan enhed bliver afgørende for stigning eller fald. Norge havde således en beløbsmæssig betydelig nedgang i skibsimporten i 1962, men denne nedgang synes indhentet i 1963. Finlands nedgang i importen fra Norden i 1963 skyldes hovedsagelig tilbagegang i importen af maskiner fra Sverige og desuden en nedgang i importen af jern og stål fra både Sverige og Norge. Endvidere er i 1963 Danmarks eksport af maskiner til både Norge og Finland gået lidt ned, medens den danske import af maskiner fra Sverige er faldet, men også kun lidt samtidig med, at den danske import af jern og stål fra såvel Sverige som Norge viser en svag tilbagegang.

De varer inden for hovedgruppen, som viser den mest konstante fremgang, er mere forbrugsbetonet, som f.eks. tekstiler og beklædning, og den meget sammensatte gruppe, der i statistikken betegnes »andre forbrugsvarer» (kapitel 89). Endvidere viser hele kemikaliegruppen, specielt plast, fremgang, dog ikke gødningsstoffer i 1963. For Danmarks vedkommende viser også papir og pap en fortsat stigning i importen. Som helhed vil det være korrekt at sige, at så godt som alle varer i gruppen viser fremgang i samhandelen, en fremgang, der naturligvis er lettet ved den stigende afvikling af tolden på industrivarer inden for EFTA, hvori jo de 4 største nordiske lande deltagere.

8. Sammenfatning

Konklusionerne af den i det foregående givne oversigt over den nordiske samhandel efter 1961 adskiller sig ikke væsentligt fra de slutninger, som kunne drages af oversigten over samhandelen i 1957—1961. Det må dog erindres, at der ikke på grundlag af undersøgelsen for 1963, der kun omfatter de 9 første måneder, kan drages sikre slutninger om det endelige udfald for dette år. I let modificeret form er disse konklusioner følgende:

1. De nordiske landes udenrigshandel er steget stærkere end verdenshandelen som helhed.

2. Stigningen i de nordiske landes indbyrdes samhandel er mere end dobbelt så stor som stigningen i deres samlede udenrigshandel.

3. Hvert enkelt af de fem nordiske lande har hentet en voksende andel af deres samlede import fra de andre nordiske lande (undtagen Danmark i 1963).

4. Fire af de fem nordiske lande har i 1962 sendt en større andel af deres samlede eksport til andre nordiske lande end før, medens 1963 formentlig kun vil vise fortsat fremgang for Sverige og Danmark.

5. Levnedsmidlernes andel i den internordiske handel er forholdsvis lav og synkende.

6. Råvarer og brændsel har en forholdsvis lav andel i den nordiske samhandel, og denne andel er efter en foreløbig kulmination i 1961 i nogen tilbagegang.

7. Den nordiske samhandel med bearbejdede varer ligger på et højt niveau og viser stigning over en bred front.

Den 22. januar 1964

BIHANG

Bilag 1. Danmarks import

(Mill. d. kr.)

	1961	1962	jan/sept. 1963	1961 Index (1957 = 100)	1962	Stigning i % jan/sept. 1962 til jan/sept. 1963
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	12 895	14 666	10 714	136	155	— 1
heraf: levnedsmidler	1 973	2 409	1 665	119	146	— 9
råvarer og brændsel	2 592	2 799	2 161	102	110	5
bearbejdede varer	8 330	9 458	6 888	157	179	— 1
<i>Finland</i>	268	294	219	172	189	1
heraf: levnedsmidler	1	15	1	.	.	— 93
råvarer og brændsel	126	111	93	183	166	12
bearbejdede varer	141	168	125	162	193	5
<i>Island</i>	20	21	13	355	371	— 19
heraf: levnedsmidler	17	18	11	329	355	— 27
råvarer og brændsel	2	2	1	500	400	—
bearbejdede varer	1	1	1	.	.	.
<i>Norge</i>	518	612	394	153	181	— 14
heraf: levnedsmidler	31	29	21	84	78	—
råvarer og brændsel	100	161	71	277	447	— 39
bearbejdede varer	387	422	302	146	159	— 6
<i>Sverige</i>	1 395	1 722	1 260	167	206	0
heraf: levnedsmidler	96	142	92	223	327	— 9
råvarer og brændsel	251	282	188	121	136	— 10
bearbejdede varer	1 048	1 298	980	179	221	4
<i>Norden i alt</i>	2 200	2 648	1 886	165	198	— 3
heraf: levnedsmidler	145	204	125	173	238	— 18
råvarer og brændsel	479	556	353	153	178	— 14
bearbejdede varer	1 576	1 888	1 408	168	201	2
Øvrige EFTA-lande	2 219	2 503	1 946	107	121	5
EEC	5 089	5 539	3 897	155	169	— 5
Øvrige OECD-lande	1 231	1 443	1 118	124	145	6
OECD + Finland i alt	10 739	12 133	8 847	140	158	— 1
Andre lande	2 156	2 533	1 867	120	141	— 2

Bilag 2. Danmarks eksport

	1961	1962	jan/sept. 1963	1961 Index (1957 = 100)	1962	Stigning i % jan/sept. 1962 til jan/sept. 1963
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	10 458	11 316	9 392	129	139	15
heraf: levnedsmidler	5 772	6 127	4 937	114	121	9
råvarer og brændsel	695	812	583	144	168	1
bearbejdede varer	3 991	4 377	3 872	155	170	28
<i>Finland</i>	257	257	185	209	209	1
heraf: levnedsmidler	60	31	22	338	173	22
råvarer og brændsel	19	19	16	126	127	23
bearbejdede varer	178	207	147	198	230	1
<i>Island</i>	37	48	46	92	118	35
heraf: levnedsmidler	3	4	3	110	128	—
råvarer og brændsel	2	3	2	153	200	—
bearbejdede varer	32	41	41	87	114	41
<i>Norge</i>	525	588	532	161	181	36
heraf: levnedsmidler	51	68	65	75	101	35
råvarer og brændsel	28	49	30	129	220	— 14
bearbejdede varer	446	471	437	189	200	42
<i>Sverige</i>	970	1 106	981	131	149	25
heraf: levnedsmidler	280	289	242	117	121	17
råvarer og brændsel	65	95	76	115	169	15
bearbejdede varer	625	722	663	140	162	29
<i>Norden i alt</i>	1 788	1 998	1 744	145	162	26
heraf: levnedsmidler	394	391	332	120	120	21
råvarer og brændsel	114	166	124	121	174	7
bearbejdede varer	1 280	1 441	1 288	159	178	29
Øvrige EFTA-lande	2 890	3 142	2 493	123	134	8
EEC	3 051	3 199	2 654	120	125	12
Øvrige OECD-lande	1 000	1 141	866	142	162	14
OECD + Finland i alt	8 729	9 480	7 757	128	139	13
Andre lande	1 729	1 836	1 635	132	140	26

Bilag 3. Finlands import

(Mill. nmk.)

	1961	1962	jan/sept. 1963	1961 Index (1957 = 100)	1962	Stigning i % jan/sept. 1962 til jan/sept. 1963
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	3 690	3 931	2 795	130	138	— 4
heraf: levnedsmidler	440	483	441	84	92	35
råvarer og brændsel	590	643	454	78	85	3
bearbejdede varer	2 660	2 805	1 900	169	178	— 11
<i>Danmark</i>	113	116	90	184	189	9
heraf: levnedsmidler	31	16	10	277	144	4
råvarer og brændsel	7	7	7	170	168	29
bearbejdede varer	75	93	73	162	201	8
<i>Island</i>	8	9	8	77	89	35
heraf: levnedsmidler	7	8	7	82	91	29
råvarer og brændsel	1	1	1	63	95	85
bearbejdede varer	0	0	0	3	6	200
<i>Norge</i>	49	58	41	170	204	— 5
heraf: levnedsmidler	8	9	6	248	269	15
råvarer og brændsel	2	4	3	30	76	— 18
bearbejdede varer	39	45	32	198	230	— 7
<i>Sverige</i>	399	449	309	254	285	— 8
heraf: levnedsmidler	7	7	9	128	128	51
råvarer og brændsel	21	30	18	210	299	— 11
bearbejdede varer	371	412	282	262	291	— 8
<i>Norden i alt</i>	569	632	448	221	245	— 4
heraf: levnedsmidler	53	40	32	184	138	22
råvarer og brændsel	31	42	29	145	200	— 3
bearbejdede varer	485	550	387	234	265	— 5
Øvrige EFTA-lande	599	639	479	131	140	0
EEC	1 265	1 315	855	181	188	— 15
Øvrige OECD-lande	287	299	217	136	141	— 1
OECD i alt	2 719	2 885	1 999	167	178	— 8
Andre lande	970	1 046	796	79	85	8

Bilag 4. Finlands eksport

	1961	1962	jan/sept. 1963	1961 Index (1957 = 100)	1962	Stigning i % jan/sept. 1962 til jan/sept. 1963
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	3 374	3 533	2 616	127	133	3
heraf: levnedsmidler	126	113	93	110	98	3
råvarer og brændsel	1 617	1 435	1 039	127	113	— 1
bearbejdede varer	1 631	1 985	1 484	128	156	6
<i>Danmark</i>	117	127	91	179	195	— 4
heraf: levnedsmidler	1	6	0	552	5 080	— 96
råvarer og brændsel	52	45	35	191	165	2
bearbejdede varer	64	76	56	169	201	3
<i>Island</i>	4	7	6	38	62	13
heraf: levnedsmidler	—	0	0	.	260	.
råvarer og brændsel	1	2	2	26	38	51
bearbejdede varer	3	5	4	50	78	— 3
<i>Norge</i>	63	44	22	668	467	— 34
heraf: levnedsmidler	1	1	1	331	267	235
råvarer og brændsel	44	23	7	3 416	1 787	— 62
bearbejdede varer	18	20	14	228	256	— 5
<i>Sverige</i>	172	176	133	234	239	1
heraf: levnedsmidler	8	6	4	333	242	— 15
råvarer og brændsel	74	49	33	404	270	— 18
bearbejdede varer	90	121	96	170	228	11
<i>Norden i alt</i>	356	354	252	222	221	— 5
heraf: levnedsmidler	10	13	5	331	461	— 56
råvarer og brændsel	171	119	77	330	229	— 18
bearbejdede varer	175	222	170	166	211	6
Øvrige EFTA-lande	778	728	578	134	125	8
EEC	1 038	1 012	785	167	162	8
Øvrige OECD-lande	243	280	213	114	131	5
OECD i alt	2 415	2 374	1 828	153	151	6
Andre lande	959	1 159	788	89	107	— 3

Bilag 5. Islands import

(mill. isl. kr.)

	1961	1962	jan/sept. 1963	Index (1957 = 100)		Stigning i % jan/sept. 1962 til jan/sept. 1963
				1961	1962	
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	3 009	3 843	3 373	90	115	29
heraf: levnedsmidler	421	510	402	99	120	13
råvarer og brændsel	595	693	554	69	81	27
bearbejdede varer	1 993	2 640	2 417	96	128	33
<i>Danmark</i>	252	291	266	108	124	39
heraf: levnedsmidler	18	21	18	95	111	20
råvarer og brændsel	16	21	18	140	185	20
bearbejdede varer	218	249	230	107	122	43
<i>Finland</i>	69	121	88	44	78	10
heraf: levnedsmidler	—	—	—	—	—	—
råvarer og brændsel	19	30	34	26	41	70
bearbejdede varer	50	91	54	61	111	— 10
<i>Norge</i>	139	267	294	130	251	62
heraf: levnedsmidler	4	6	10	533	813	900
råvarer og brændsel	3	4	4	94	128	33
bearbejdede varer	132	257	280	128	251	58
<i>Sverige</i>	158	231	224	150	220	30
heraf: levnedsmidler	2	4	4	45	83	100
råvarer og brændsel	9	16	15	141	248	7
bearbejdede varer	147	211	205	156	225	31
<i>Norden i alt</i>	617	910	872	103	151	40
heraf: levnedsmidler	24	31	32	96	124	78
råvarer og brændsel	47	71	71	50	75	37
bearbejdede varer	546	808	769	113	170	39
Øvrige EFTA-lande	371	541	555	89	130	42
EEC	594	803	722	116	157	38
Øvrige OECD-lande	527	591	449	99	112	5
OECD + Finland i alt	2 109	2 845	2 598	103	138	32
Andre lande	900	998	775	70	77	19

Bilag 6. Islands eksport

	1961	1962	jan/sept. 1963	1961 Index (1957 = 100)	1962	Stigning i % jan/sept. 1962 til jan/sept. 1963
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	2 879	3 619	2 667	119	149	6
heraf: levnedsmidler	2 644	3 389	2 554	115	148	7
råvarer og brændsel	142	171	84	143	173	5
bearbejdede varer	93	59	29	260	163	— 17
<i>Danmark</i>	109	117	65	193	208	— 32
heraf: levnedsmidler	87	99	56	169	194	— 35
råvarer og brændsel	19	15	5	604	457	— 29
bearbejdede varer	3	3	4	168	178	33
<i>Finland</i>	91	120	104	66	87	37
heraf: levnedsmidler	81	118	99	66	95	34
råvarer og brændsel	3	2	5	23	15	150
bearbejdede varer	7	—	0	.	.	.
<i>Norge</i>	32	116	66	111	401	— 34
heraf: levnedsmidler	21	113	65	91	488	— 34
råvarer og brændsel	0	—	1	.	.	.
bearbejdede varer	11	3	0	178	48	.
<i>Sverige</i>	236	294	124	207	258	— 15
heraf: levnedsmidler	195	260	107	181	240	— 20
råvarer og brændsel	28	34	16	488	608	33
bearbejdede varer	13	0	1	541	162	.
<i>Norden i alt</i>	468	647	359	139	192	— 14
heraf: levnedsmidler	384	590	327	126	193	— 17
råvarer og brændsel	50	51	27	220	223	29
bearbejdede varer	34	6	5	435	84	—
Øvrige EFTA-lande	781	761	491	236	231	— 4
EEC	498	626	528	140	175	24
Øvrige OECD-lande	507	714	621	164	230	17
OECD + Finland i alt	2 254	2 748	1 999	169	206	6
Andre lande	625	871	668	57	79	7

Bilag 7. Norges import

(mill. n. kr.)

	1961	1962	jan/sept. 1963	1961 Index (1957 = 100)	1962	Stigning i % jan/sept. 1962 til jan/sept. 1963
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	11 542	11 816	9 443	127	130	9
heraf: levnedsmidler	1 239	1 434	1 212	102	118	15
råvarer og brændsel	2 192	2 171	1 632	138	137	0
bearbejdede varer	8 111	8 211	6 599	129	130	11
<i>Danmark</i>	528	547	520	184	190	45
heraf: levnedsmidler	53	70	68	86	114	48
råvarer og brændsel	28	46	29	134	220	— 17
bearbejdede varer	447	431	423	218	210	52
<i>Finland</i>	165	112	53	736	499	— 39
heraf: levnedsmidler	3	2	2	840	320	100
råvarer og brændsel	121	63	18	1 830	953	— 64
bearbejdede varer	41	47	33	267	309	— 8
<i>Island</i>	9	24	22	200	540	10
heraf: levnedsmidler	7	24	22	144	540	10
råvarer og brændsel	2	0	0	.	.	.
bearbejdede varer	—	0	0	.	.	.
<i>Sverige</i>	1 884	2 021	1 747	128	137	16
heraf: levnedsmidler	21	29	26	100	137	30
råvarer og brændsel	177	182	135	264	270	4
bearbejdede varer	1 686	1 810	1 586	122	131	17
<i>Norden i alt</i>	2 586	2 704	2 342	145	151	19
heraf: levnedsmidler	84	125	118	96	142	36
råvarer og brændsel	329	291	182	347	306	— 15
bearbejdede varer	2 173	2 288	2 042	135	142	23
Øvrige EFTA-lande	2 106	2 102	1 688	119	119	11
EEC	3 722	3 694	2 880	131	130	7
Øvrige OECD-lande	1 469	1 471	1 154	111	111	5
OECD + Finland i alt	9 883	9 971	8 064	128	129	11
Andre lande	1 659	1 845	1 379	120	134	2

Bilag 8. Norges eksport

	1961	1962	jan/sept. 1963	1961 Index (1957 = 100)	1962	Stigning i % jan/sept. 1962 til jan/sept. 1963
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	6 652	6 949	5 436	113	118	7
heraf: levnedsmidler	1 269	1 300	950	86	88	1
råvarer og brændsel	1 145	1 289	948	105	118	1
bearbejdede varer	4 238	4 360	3 538	129	132	11
<i>Danmark</i>	525	607	406	156	181	— 11
heraf: levnedsmidler	29	28	20	81	77	—
råvarer og brændsel	94	155	72	269	445	— 38
bearbejdede varer	402	424	314	152	160	— 2
<i>Finland</i>	110	122	98	142	158	15
heraf: levnedsmidler	16	17	11	110	120	10
råvarer og brændsel	5	8	5	52	92	— 17
bearbejdede varer	89	97	82	166	179	19
<i>Island</i>	24	39	52	158	250	108
heraf: levnedsmidler	0	0	1	50	.	.
råvarer og brændsel	0	0	0	60	.	.
bearbejdede varer	24	39	51	163	262	104
<i>Sverige</i>	811	924	721	138	157	10
heraf: levnedsmidler	115	132	96	117	133	1
råvarer og brændsel	115	149	127	155	201	26
bearbejdede varer	581	643	499	140	154	8
<i>Norden i alt</i>	1 470	1 692	1 277	144	166	5
heraf: levnedsmidler	160	177	128	108	118	2
råvarer og brændsel	214	312	204	181	264	— 9
bearbejdede varer	1 096	1 203	945	146	160	8
Øvrige EFTA-lande	1 517	1 322	1 075	116	101	10
EEC	1 648	1 874	1 495	100	113	11
Øvrige OECD-lande	711	938	687	133	175	— 3
OECD + Finland i alt	5 346	5 826	4 534	118	129	6
Andre lande	1 306	1 123	902	97	83	12

Bilag 9. Sveriges import

(mill. sv. kr.)

	1961	1962	jan/sept. 1963	1961 Index (1957 = 100)	1962	Stigning i % jan/sept. 1962 til jan/sept. 1963
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	15 117	16 119	12 572	120	128	9
heraf: levnedsmidler	1 935	2 086	1 594	110	119	10
råvarer og brændsel	3 191	3 255	2 533	96	98	11
bearbejdede varer	9 991	10 778	8 445	133	144	8
<i>Danmark</i>	696	769	680	134	148	25
heraf: levnedsmidler	215	216	176	123	123	14
råvarer og brændsel	41	59	52	137	198	24
bearbejdede varer	440	494	452	140	157	30
<i>Finland</i>	253	296	202	199	233	2
heraf: levnedsmidler	15	10	6	235	168	— 25
råvarer og brændsel	116	84	49	383	278	— 4
bearbejdede varer	123	202	147	135	223	5
<i>Island</i>	33	34	19	184	190	6
heraf: levnedsmidler	28	29	15	165	174	—
råvarer og brændsel	5	5	4	490	470	33
bearbejdede varer	0	—	—	.	—	.
<i>Norge</i>	610	699	532	132	151	9
heraf: levnedsmidler	83	95	73	118	135	9
råvarer og brændsel	87	128	97	103	151	21
bearbejdede varer	440	476	362	143	154	6
<i>Norden i alt</i>	1 592	1 798	1 433	141	159	15
heraf: levnedsmidler	340	350	271	127	130	11
råvarer og brændsel	249	276	201	171	189	14
bearbejdede varer	1 003	1 172	961	141	164	16
Øvrige EFTA-lande	2 683	2 906	2 375	127	138	13
EEC	6 041	6 567	4 895	122	133	4
Øvrige OECD-lande	1 995	1 950	1 501	111	109	8
OECD + Finland i alt	12 311	13 221	10 204	124	133	8
Andre lande	2 806	2 898	2 368	108	111	12

Bilag 10. Sveriges eksport

	1961	1962	jan/sept. 1963	1961 Index (1957 = 100)	1962	Stigning i % jan/sept. 1962 til jan/sept. 1963
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	14 170	15 127	11 750	128	137	7
heraf: levnedsmidler	496	576	459	99	115	9
råvarer og brændsel	4 317	4 166	3 255	101	98	8
bearbejdede varer	9 357	10 385	8 036	144	165	6
<i>Danmark</i>	1 071	1 198	918	182	204	3
heraf: levnedsmidler	49	45	31	189	175	— 9
råvarer og brændsel	197	204	142	141	146	— 7
bearbejdede varer	825	949	745	196	225	5
<i>Finland</i>	653	689	510	284	300	— 4
heraf: levnedsmidler	14	13	17	83	78	55
råvarer og brændsel	37	44	33	471	561	3
bearbejdede varer	602	632	460	293	307	— 6
<i>Island</i>	18	27	29	131	196	32
heraf: levnedsmidler	0	0	0	400	400	.
råvarer og brændsel	1	2	2	133	250	—
bearbejdede varer	17	25	27	129	192	35
<i>Norge</i>	1 367	1 457	1 308	125	134	24
heraf: levnedsmidler	15	21	19	97	135	27
råvarer og brændsel	127	148	127	239	280	25
bearbejdede varer	1 225	1 288	1 162	120	126	23
<i>Norden i alt</i>	3 109	3 371	2 765	162	176	10
heraf: levnedsmidler	79	80	67	134	136	12
råvarer og brændsel	362	398	303	180	199	5
bearbejdede varer	2 668	2 893	2 395	161	174	11
Øvrige EFTA-lande	2 599	2 494	1 971	115	110	10
EEC	4 673	4 978	3 838	128	137	7
Øvrige OECD-lande	1 140	1 334	1 104	139	162	14
OECD + Finland i alt	11 521	12 177	9 678	133	141	9
Andre lande	2 649	2 950	2 072	110	122	— 3

Bilag 11. Kilder og bemærkninger*Kilder*

- Danmark: Danmarks vareindførsel og -udførsel 1957, 1961 og 1962.
Vareomsætningen med udlandet september 1962 og september 1963.
- Finland: Ulkomaan kauppa vuosijulkaisu 1957.
Kuukausijulkaisu joulukuu 1961, 1962 og 1963.
- Island: Verzlunarskýrslur Árið 1957.
Hagtiðindi januar 1962, oktober 1962, januar 1963 og oktober 1963.
- Norge: Norges handel 1957.
Utenrikshandel 1961.
Månedstatistikk over utenrikshandelen, september 1962, desember 1962 og september 1963.
- Sverige: Handel 1957.
Månadsstatistik över utrikeshandeln, nr 1/1962, nr 10/1962, nr 12: 2/1962 og nr 9/1963.
- I øvrigt: United Nations, Monthly Bulletin of statistics, April 1963.

Bemærkninger

- Danmark: Indførsel til og udførsel fra Færøerne og Grønland er ikke inkluderet.
Tallene for 1957 er ændret fra specialhandel og købsland/salgslund til generalhandel og oprindelsesland/forbrugsland. Visse korrektioner overvejende af marginal betydning er baseret på skøn.
- Finland: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland. Indekstillene for 1961/1962 er korrigeret ved division med 1,25 under hensyn til den finske devaluering med 39 % den 15. september 1957.
- Island: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer ikke Færøerne og Grønland. Indekstillene for 1961 er under hensyn til devalueringerne den 20. februar 1960 med 133 % og den 4. august 1961 med 13 % korrigeret ved division med 2,46 ($2,33 \times 1,054$).
- Norge: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland.
- Sverige: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland.

Valutakurser ultimo september 1963

100 danske kroner	=	—	=	46,33 fm	=	622,54 isl.kr.	=	103,41 n.kr.	=	74,90 sv.kr.
100 finske mark	=	215,85 d.kr.	=	—	=	1 343,74 isl.kr.	=	223,21 n.kr.	=	161,66 sv.kr.
100 islandske kroner	=	16,06 d.kr.	=	7,44 fm	=	—	=	16,61 n.kr.	=	12,03 sv.kr.
100 norske kroner	=	96,70 d.kr.	=	44,80 fm	=	602,00 isl.kr.	=	—	=	72,43 sv.kr.
100 svenske kroner	=	133,52 d.kr.	=	61,86 fm	=	831,21 isl.kr.	=	138,07 n.kr.	=	—

TILLÄGG 3

Utvecklingen inom EFTA

(Redogörelse avgiven av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet)

Vid mötet mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium den 25 och den 26 september 1963 överenskomms att en redogörelse skulle lämnas för utvecklingen inom EFTA sedan rådets elfte session.

EFTA-ländernas ministrar sammanträffade i Genève den 18 och den 19 februari 1963, strax efter det att förhandlingarna om Storbritanniens medlemskap i EEC avbrutits i slutet av januari 1963, sedan de pågått i drygt ett och ett halvt år. Vid ministermötet konstaterades att det för dagen saknades utrymme för nya förhandlingsinitiativ från EFTA-ländernas sida. Full enighet rådde vid mötet om att utveckla och stärka EFTA-samarbetet och att söka ta till vara de ytterligare möjligheter som EFTA-konventionen erbjuder, dock under hänsynstagande till att det alltjämt är EFTA-ländernas mål att arbeta för ett vidare europeiskt samarbete. Överenskommelse nåddes om att uppdraga åt EFTA:s permanenta råd att skyndsamt förbereda beslut om nya åtgärder och att utreda förutsättningarna för en utvidgning av samarbetet inom EFTA. De nordiska ministrar som deltog i detta möte hade tillfälle att lämna en redogörelse för det överenskomna handlingsprogrammet vid den debatt om marknadsfrågorna, som hölls den 21 februari 1963 under Nordiska rådets 11:e session i Oslo.

Enligt det handlingsprogram som fastställdes vid ministermötet skulle det permanenta rådet utarbeta förslag till en ny tidtabell för avvecklingen av tullar och kvantitativa restriktioner samt till åtgärder i syfte att fullfölja EFTA-konventionens målsättning på jordbruksområdet. Handlingsprogrammet avsåg vidare bland annat undersökningar om möjligheterna att öka handeln med fisk och fiskeprodukter samt om möjligheterna till ökat samarbete mellan medlemsländerna i ekonomiska och tekniska frågor.

Vid påföljande ministermöte i EFTA, som ägde rum i Lissabon under tiden 9—11 maj 1963, hade ministrarna att ta ställning till de förslag rörande EFTA:s fortsatta verksamhet som i enlighet med det vid Genève-mötet givna handlingsprogrammet hade utarbetats av det permanenta rådet. Ministrarna enades om konkreta åtgärder beträffande en rad frågor.

EFTA-ministrarna sammanträffade nästa gång i Stockholm den 11 och den 12 september 1963. Mötet kom denna gång att ägnas dels åt en uppföljning av de i Lissabon fattade besluten, dels åt överläggningar om EFTA:s verksamhet för att förbereda och underlätta en framtida övergång till en integrerad europeisk stormarknad.

I samband med ministermötena inom EFTA har även hållits ministermöten inom FINEFTA, d. v. s. associationen mellan EFTA:s medlemsstater och Finland. Sålunda har sedan Nordiska rådets 11:e session hållits tre sådana möten nämligen i Genève den 19 februari, i Lissabon den 11 maj och i Helsingfors den 13 september 1963. Vid dessa ministermöten har Finland orienterats om de överläggningar som förts inom EFTA-rådet och om de beslut som fattats samt beretts tillfälle att taga ställning till dessa beslut. Vid mötet i Helsingfors träffades överenskommelse om nya regler för Finlands avveckling av tullar och kvantitativa restriktioner, varjämte de av EFTA-rådet fattade besluten på andra områden godkändes av FINEFTA:s ministerråd.

I det följande lämnas en redogörelse för de beslut som fattats vid ministermötena och för det aktuella läget på olika områden för samarbetet inom EFTA och FINEFTA.

1. Tullavvecklingen

Vid EFTA:s möte i Lissabon enades ministrarna om en ny tidtabell för tullavvecklingen, innebärande att en ny tullsänkning med 10 procent skall äga rum den 31 december 1963. De återstående tullar, som omfattas av tullsänkingsprogrammet, skall avvecklas med 10 procent den 31 december vart och ett av åren 1964 och 1965 samt med 20 procent den 31 december 1966. Den sista tullavtrappningen från 20 procent till tullfrihet sker tre år tidigare än som avsetts i det ursprungliga avvecklingsprogrammet.

I likhet med vad som var fallet beträffande tidigare beslut om påskyndad tullavveckling innehåller nu föreliggande beslut vissa särbestämmelser.

Norge har sålunda med hänsyn till vissa industrigrenars svårigheter fått rätt att tillämpa den ursprungligen fastställda tidtabellen för vissa varor representerande drygt 4 procent av Norges import år 1962 från EFTA-länderna eller c:a 3,5 procent av totalimporten. De varor som här avses är följande: garn och vävnader av syntet- och rayonull, trikåvaror, vissa konfektionsartiklar, damskor, kylskåp och tvättmaskiner. Om emellertid 15 procent av den norska produktionen av sådana varor exporteras, och denna export icke beror på exceptionella omständigheter, upphör denna rätt och den reviderade tidtabellen kommer då att tillämpas.

En jämförelse mellan det ursprungliga och det slutgiltiga avvecklingsprogrammet återfinnes i tabell 1.

Vid FINEFTA:s möte i Helsingfors beslöts att EFTA-ländernas nya tullsänkingsprogram skulle tillämpas även gentemot Finland. Beslut fattades vidare om ändring av FINEFTA-överenskommelsens bestämmelser om avvecklingen av Finlands tullar. För de varuslag som omfattas av den normala tullavvecklingen innebär beslutet att tullarna skall vara helt avskaffade den 31 december 1967, således ett år senare än vad som gäller för EFTA-medlemmarna men två år tidigare än vad som ursprungligen föreskrivits i asso-

Tabell 1. Tullavvecklingen inom EFTA

Procent av bas-tullarna	Tullavveckling enligt konventionen	Beslutad tullavveckling			Särbestämmelser för Portugal ⁴	
		Generellt ¹	Norge	Österrike	Enligt konventionen	Beslutad tullavveckling
80	1.7.60	1. 7.60	1. 7.60	1. 7.60	1.7.60	1.7.60
70	1.1.62	1. 7.61	1. 7.61	1. 7.61	1.1.65	1.1.63
60	1.7.63	1. 3.62	1. 9.62	1. 7.62	1.1.67	1.1.67
50	1.1.65	31.10.62	31.12.62	31.12.62	1.1.70	1.1.70
40	1.1.66	31.12.63	² 31.12.63	31.12.63		
30	1.1.67	31.12.64	² 31.12.64	³ 31.12.64		
20	1.1.68	31.12.65	² 31.12.65	³ 31.12.65		
10	1.1.69					
0	1.1.70	31.12.66	² 31.12.66	³ 31.12.66	1.1.80	1.1.80

¹ Gäller generellt för Schweiz, Storbritannien och Sverige. För Danmarks del skedde de reduktioner till 60 och 50 %, som skulle ha skett den 1 mars 1962 respektive den 31 oktober 1962, först den 1 mars 1963 i fråga om vissa varor, motsvarande ca 5 % av Danmarks import år 1960 från EFTA-länderna.

² För vissa varor, hänförliga till Bryssel-kap. 56, 60, 61, 64 och 84, gäller den ursprungliga tidtabellen för sänkningarna. Importen av dessa varor svarar för drygt 4 % av importen år 1962 från EFTA-länderna eller ca 3,5 % av totalimporten.

³ Österrike skall ha rätt att till diskussion ta upp speciella problem som följd av eventuella förhandlingar med EEC.

⁴ Gäller för varor som avses i bilaga G till konventionen. Tidsschemet för den fortsatta gradvisa avvecklingen efter den 1 januari 1970 skall bestämmas av rådet. För övriga varor gäller i regel den generella tidtabellen.

ciationsavtalet. Enligt associationsavtalet gäller en långsammare tullavveckling för ett antal varuslag, bl. a. vissa lacker, drivremmar, gummidäck, läder, textilvaror, skodon och vissa metallvaror. För dessa varuslag innebär de nu beslutade ändringarna en snabbare avvecklingstakt under de närmaste åren, medan de därpå följande sänkningarna sker enligt tidigare tidtabell. Enligt beslutet åtar sig Finland därjämte att tillämpa normal tullavveckling för sådana varor som till minst 15 procent exporteras, i de fall denna export icke beror på exceptionella omständigheter.

En jämförelse mellan associationsavtalets tidtabeller och de nya bestämmelserna återfinnes i tabell 2.

Tabell 2. Tullavvecklingen i Finland

Generell tullavveckling			Särskild tullavveckling ¹		
Procent av bas-tullarna	Tullavveckling enligt associationsavtalet	Beslutad tullavveckling	Procent av bas-tullarna	Tullavveckling enligt associationsavtalet	Beslutad tullavveckling
70	1.7.61	1. 7.61	80	1.7.61	1. 7.61
60	1.7.63	1. 8.62	60	1.1.65	1. 5.64
50	1.1.65	30. 4.63	50		1. 3.65
40	1.1.66	1. 5.64	45	1.1.66	
30	1.1.67	1. 3.65	40		31.12.65
20	1.1.68	31.12.65	30	1.1.67	31.12.66
10	1.1.69	31.12.66	20	1.1.68	31.12.67
0	1.1.70	31.12.67	10	1.1.69	31.12.68
			0	1.1.70	31.12.69

¹ För varor upptagna i bilaga I till associationsöverenskommelsen.

2. *Kvantitativa importrestriktioner*

Beslut fattades vid ministermötet i Lissabon om förkortning av övergångstiden för avveckling av kvantitativa importrestriktioner i handeln mellan medlemsländerna från den 1 januari 1970 till den 31 december 1966. Denna övergångstid överensstämmer med den tid som gäller för den slutliga tullavvecklingen.

Under hänvisning till att den i konventionen föreskrivna årliga ökningen av kvoterna med minst 20 procent i vissa fall kunde visa sig icke vara tillräcklig för att nå full liberalisering vid övergångstidens slut, gav ministrarna det arbetsutskott, som har att undersöka medlemsländernas bestämmelser på detta område, i uppdrag att tillse att en jämn och tillräcklig avveckling av restriktionerna genomförs. Vid de undersökningar, som sedan företagits i arbetsutskottet, har konstaterats att den förkortade tiden gör det nödvändigt att öka takten i fråga om utvidgning och avveckling av kvoter för att undvika svårigheter vid övergångstidens slut.

Vid FINEFTA:s möte i Helsingfors beslöts för Finlands del att förkorta övergångstiden för avveckling av de kvantitativa importrestriktionerna till den 31 december 1967, d. v. s. ett år senare än vad som beslutats för EFTA-länderna. Denna fråga skall emellertid omprövas längre fram för att konstatera om det finns möjligheter för Finland att fastställa samma slutdatum för avvecklingen som för EFTA-länderna, d. v. s. den 31 december 1966.

3. *Jordbruksfrågor*

Överenskommelse har träffats om att multilateralt liberalisera handeln med vissa jordbruksprodukter genom att från konventionens jordbrukslista (bilaga D) avföra ett antal varor som därigenom göres till föremål för avveckling av tullar och restriktioner i enlighet med konventionens bestämmelser. De varor som här avses är vissa tarmar, vitlök, färska fikon, mandel, kastanjer, olivolja för tekniskt bruk, konserverade oliver och vissa slag av beredda nötter.

Undersökningarna om möjligheterna att överföra ytterligare produkter från jordbrukslistan har fortsatt i ett särskilt arbetsutskott. Inom utskottet har man även diskuerat andra åtgärder syftande till att underlätta handeln med jordbruksprodukter, t. ex. avveckling av skyddet på annat sätt än direkt överföring av produkter från bilaga D.

EFTA-konventionen innehåller i artikel 25 ett stadgande om att rådet en gång årligen skall närmare överväga utvecklingen av handeln med jordbruksprodukter inom EFTA-området. Vid övervägandena skall hänsyn bl. a. tas till att målsättningen för samarbetet inom EFTA skall vara att — under beaktande av medlemsländernas jordbrukspolitik — underlätta en utveckling av handeln med jordbruksvaror så att medlemsstater, vilka i särskilt hög grad är beroende av jordbruksexport, beredes rimlig recipro-

citet. Vid Lissabon-mötet enades ministrarna om proceduren för denna genomgång och tillsatte en särskild jordbrukskommitté för att assistera rådet i hithörande frågor. Förberedelser pågår för närvarande i fråga om den översyn som skall göras i början av 1964.

Innan beslut om den accelererade tullavvecklingen fattades vid Lissabon-mötet togs från vissa länders sida frågan om förbättrade avsättningsmöjligheter för jordbruksprodukter upp till diskussion vid bilaterala förhandlingar mellan olika medlemsstater. Speciellt från dansk sida ansågs att medgivanden beträffande tullarna på industrivaror måste balanseras med medgivanden på jordbruksområdet. Som resultat av förhandlingarna har bl. a. Danmark slutit avtal med Norge, Sverige, Storbritannien och Schweiz.

De avtal, som Danmark träffat med Norge och Sverige, syftar till att under villkor som närmare angivits i respektive avtal förbättra avsättningsmöjligheterna för danska jordbruksprodukter i de två andra länderna. I enlighet med avtalen skall särskilda utskott med representanter för respektive regeringar tillsättas med uppgift att följa utvecklingen på jordbruksområdet och att övervaka genomförandet av avtalen. I det dansk-svenska avtalet, som ersätter den vid EFTA:s bildande träffade överenskommelsen mellan Danmark och Sverige, förutsättes bland annat att ett visst belopp årligen skall överföras till Danmark som kompensation för att den danska exporten till Sverige belägges med importavgifter. Beloppet skall tills vidare utgöra lägst 20 milj. svenska kronor. Enligt båda avtalen skall diskussioner inledas för att åstadkomma en ökad handel med trädgårdsprodukter.

I detta sammanhang kan erinras om att Danmark och Finland i samband med FINEFTA:s bildande träffade ett avtal rörande samhandeln med jordbruksprodukter.

Vid tillverkning av vissa industrivaror, som är underkastade reglerna för tullavveckling, användes som råvara jordbruksvaror, som icke är föremål för tullavveckling. I de fall betydande skillnader föreligger mellan priserna för dessa råvaror på den inhemska marknaden och priserna på världsmarknaden kan ojämnheter i konkurrensvillkoren uppkomma. Vid Lissabon-mötet fick permanenta rådet i uppdrag att studera hithörande frågor och föreslå lämpliga metoder för frågans lösning. Diskussioner här om pågår för närvarande i en speciell arbetsgrupp.

4. Fiskefrågor

Inför Lissabon-mötet framfördes norska önskemål om att den särskilda listan med fisk och andra produkter (bilaga E till konventionen) skulle slopas i sin helhet varigenom dessa varor skulle behandlas på samma sätt som industriprodukter. Enighet har emellertid icke uppnåtts om multilaterala åtgärder härvidlag, i annan mån än att valkött avförts från bilaga E. Vid Lissabon-mötet gjordes dock från brittisk och svensk sida vissa medgivanden på fiskeområdet.

Från brittisk sida åtog man sig sålunda att före utgången av år 1964 helt avveckla tullarna på sådana fiskeprodukter, som redan faller in under konventionens bestämmelser om tullavtrappning för industrivaror. Åtagandet berör dock icke frysta fiskfiléer. Tullar under 5 procent slopas den 31 december 1963, medan avvecklingen av övriga tullar sker i två etapper med 50 procent den 31 december 1963 och resterande 50 procent den 31 december 1964.

På svensk sida åtog man sig att sänka prisregleringsavgiften på fisk och vidare sänka importavgiften för vissa slag av fiskfiléer samt slutligen avskaffa tullen på spillånga. Sänkningarna i fråga om prisregleringsavgiften och importavgiften har genomförts fr. o. m. den 1 september 1963. Tullen på spillånga slopas den 1 januari 1964.

Under diskussionerna om fiskefrågor vid Lissabon-mötet väckte ett brittiskt förslag om att sammankalla en fiskerikonferens med deltagande av såväl EFTA-länderna som EEC-länderna samt Island, Irland och Spanien stort intresse. Ministrarna underströk betydelsen av det brittiska initiativet och man enades om att samråda under förberedelserna för konferensen. Det första mötet hölls i London under tiden 3—6 december 1963. Vid detta möte behandlades bl. a. frågor rörande fiskegränser och tillträde till fiskevatten, internationell handel med fisk, övervakning av fiske och fiskevatten samt åtgärder för bevarande av fiskebeståndet. Konferensen har ajournerats till den 8 januari 1964.

5. *Tullrestitution*

Enligt bestämmelserna i artikel 7 kan, från och med den 1 januari 1970 områdesbehandling vägras för varor som åtnjutit tullrestitution i produktionslandet. Vid Lissabon-mötet diskuterades möjligheterna att ändra tidpunkten för reglernas ikraftträdande till den 31 december 1966, d. v. s. den dag då tullavvecklingen enligt den nya tidtabellen skall vara avslutad. Mot denna bakgrund har en undersökning inletts beträffande konsekvenserna för EFTA-handeln av dels ett avskaffande av möjligheterna till tullrestitution den 31 december 1966, dels bibehållande av dessa möjligheter även efter nämnda tidpunkt. Undersökningen skall vara slutförd före utgången av år 1964. Beslutet om vilka regler, som skall gälla i fråga om tullrestitution efter den 1 januari 1967, skall fattas före utgången av år 1965.

6. *Tidsbegränsade ursprungsregler*

Vid tillkomsten av EFTA-konventionen gavs vissa bearbetningsregler en begränsad giltighetstid. Ministrarna uttalade sig vid Lissabon-mötet för en permanentning av dessa regler och enades om en procedur för hur beslut i dessa frågor skulle fattas.

Överenskommelse har sedermera träffats i denna fråga, innebärande att flertalet här avsedda regler permanentats.

7. *Konkurrensregler m. m.*

Enligt artikel 16 i konventionen skall en medlemsstat i fråga om etablering och drift av ekonomiska företag icke tillämpa diskriminerande regler gentemot fysiska och juridiska personer från en annan medlemsstat, om sådana regler kan motverka de fördelar som förväntas i anledning av slopandet av tullar och andra handelshinder. Rådet skall enligt nämnda artikel före utgången av år 1964 överväga om ytterligare åtgärder är nödvändiga för att ge effekt åt dessa bestämmelser. En särskild arbetsgrupp skall göra en undersökning av hithörande frågor.

Artikel 15 i konventionen behandlar konkurrensbegränsningar inom näringslivet, som återverkar på handeln mellan medlemsstaterna. Vissa affärsmetoder anses oförenliga med konventionen i den mån de motverkar de fördelar som förväntas i anledning av avvecklingen av handelshindren. Rådet skall före utgången av år 1964 överväga om ytterligare åtgärder erfordras för att förverkliga artikelns syfte. Även för detta ändamål har en särskild arbetsgrupp tillsatts. Från dansk och norsk sida har föreslagits att arbetsgruppen skall inleda sitt arbete med att samla in upplysningar om lagstiftning, administrativa bestämmelser och praxis i medlemsländerna.

Enligt artikel 14 skall medlemsstaterna säkerställa att offentliga företag under tiden fram till den 31 december 1969 avvecklar åtgärder som bereder inhemsk produktion ett skydd som skulle vara oförenligt med konventionen, om skyddet skapats genom tullar, kvantitativa restriktioner eller statliga åtgärder. Offentliga företag skall vidare under den angivna övergångstiden successivt avveckla diskriminering i handeln med hänsyn till nationalitet, i den utsträckning denna diskriminering kan motverka de fördelar som andra medlemsstater har anledning att förvänta sig som följd av avvecklingen av handelshindren. Vid Lissabon-mötet beslöts att fastställa slutdatum till den 31 december 1966.

8. *Ekonomiska frågor*

Vid Lissabon-mötet uppmärksammades den skillnad i ekonomisk utveckling som råder mellan olika EFTA-länder. Ett behov ansågs föreligga att underlätta samarbetet i fråga om den ekonomiska utvecklingen inom EFTA.

Mot denna bakgrund togs frågan om att ge medlemsländerna i EFTA större möjligheter att utnyttja sådant kapital, som är tillgängligt för export, upp till behandling vid mötet. Schweiz hänvisade till att den schweiziska kapitalmarknaden sedan länge stod öppen för alla länder. Storbritannien förklarade sig berett att öppna kapitalmarknaden i London för övriga medlemsstater. Från svensk sida förklarades att, trots att Sverige normalt icke var ett kapitalexporterande land, man var beredd att, i den mån läget på kapitalmarknaden och betalningsbalanssituationen det tillät, underlätta för andra medlemsstater att få tillgång till den svenska marknaden.

Vidare upprättades inom EFTA en särskild kommitté för ekonomisk utveckling, där även Finland deltar. Kommittén skall sammankallas av rådet och dess uppgift är att behandla sådana frågor om ekonomisk utveckling i medlemsländerna, som rådet överlämnar till kommittén, däri inräknat frågor som har anknytning till handelshindrens undanröjande. Kommittén skall i förekommande fall undersöka lämpliga åtgärder ägnade att stärka och underlätta samarbetet mellan länderna i finansiella, tekniska och liknande frågor samt till rådet framlägga rekommendationer härom.

Kommittén höll sitt första möte under tiden 11—14 november 1963. På mötet behandlades, bland annat, på norskt initiativ regionala utvecklingsproblem, speciellt med tanke på de svårigheter, som kan uppkomma vid avvecklingen av handelshindren inom EFTA, och de nya möjligheter som denna avveckling medför. Vidare diskuterades olika tekniska tillvägagångssätt för finansiering av industriell utveckling. Kommittén behandlade också vissa frågor berörande enskilda länder, närmast Portugal och Finland. För Finlands del diskuterades bl. a. marknadsföring av nya finska exportprodukter samt samarbete mellan industrier i Finland och motsvarande industrier i EFTA-länderna. Vidare diskuterades transportplaneringsfrågor berörande såväl Portugal som Finland.

Från svensk sida har inom EFTA rests två frågor på skatteområdet. Den ena avser möjligheten till en överenskommelse om undvikande av dubbelbeskattning under hänsynstagande till det arbete i frågan som för närvarande pågår inom OECD. Den andra äsyftar ett studium av de olika beskattningssystemens inverkan i vissa hänseenden på konkurrensförhållandena inom Västeuropa med beaktande av de åtgärder som vidtagits inom EEC för harmonisering av vissa skatter. Dessa frågor är för närvarande föremål för övervägande.

9. *Kontakter med EEC*

Vid Stockholmsmötet diskuterades bl. a. EFTA-ländernas kontakter med EEC. Ministrarna underströk sin beredvillighet att tillvarata varje tillfälle till samarbete med EEC och dess medlemmar i frågor av gemensamt intresse.

Från brittisk sida har även efter avbrottet i Bryssel-förhandlingarna bilaterala kontakter med EEC upprätthållits. I juli 1963 enades Storbritannien och EEC-länderna om att ekonomiska frågor av gemensamt intresse skulle diskuteras inom ramen för Västeuropeiska unionen (WEU). Ett första möte hölls den 25 och den 26 oktober 1963 med deltagande av ministrar från EEC-länderna och Storbritannien. Vid mötet utväxlades synpunkter på den ekonomiska situationen i Europa samt på de kommande förhandlingarna inom GATT och FN:s handels- och utvecklingskonferens.

Danmark har vid ministermöten med EEC-kommissionen den 8 oktober

och den 6 december 1963 diskuterat aktuella handelsproblem, framförallt på jordbruksområdet.

I detta sammanhang kan nämnas att Danmark, Norge och Sverige nyligen framfört önskemål till EEC om att — utöver det informella utbyte av synpunkter som kunnat ske mellan EEC:s och dessa länders patentexperter — få tillfälle att i lämplig form ta del i det fortsatta arbetet på utformningen av en europeisk patentkonvention.

10. *Koordinering av handelspolitiken*

Vid Stockholmsmötet enades ministrarna om att under år 1964 frågan om EFTA:s medverkan till utvecklingen av världshandeln måste ägnas speciell uppmärksamhet. Ministrarna underströk på nytt sin föresats att på allt sätt verka för att under de kommande GATT-förhandlingarna uppnå en linjär tullsänkning på 50 procent med så få undantag som möjligt. Man välkomnade också det arbete som redan pågår inom GATT för att stödja u-ländernas handel och konstaterade att FN:s handels- och utvecklingskonferens skulle erbjuda ett ytterligare tillfälle för de europeiska länderna och andra industriländer att samarbeta med u-länderna i ansträngningarna att vidga och utveckla deras ekonomier.

Ministrarna enades om att i största möjliga omfattning konsultera och samarbeta beträffande dessa frågor såväl genom rådet i Genève som genom sina delegationer i olika internationella ekonomiska organisationer.

11. *EFTA:s informationspolitik*

Vid Stockholmsmötet diskuterades möjligheterna att förstärka EFTA:s informationsverksamhet. Ministrarna enades om att ytterligare ansträngningar skulle göras såväl individuellt som kollektivt för att sprida kännedom om EFTA:s syften och verksamhet.

12. *EFTA:s rådgivande kommitté*

Vid EFTA:s ministermöte i Stockholm i september behandlades frågan om hur arbetet inom EFTA:s rådgivande kommitté skulle kunna effektiviseras. Ministrarna noterade därvid med tillfredsställelse de förslag till förbättring av kommitténs arbetsformer som framförts av en särskild arbetsgrupp. Det väsentliga i förslagen var att kommittén skulle föreläggas specifika frågor och att dessa frågor skulle behandlas inom kommittén innan beslut fattades i EFTA-rådet eller FINEFTA-rådet.

Den rådgivande kommittén sammanträdde sedan i Stockholm den 10 och den 11 oktober 1963. Detta sammanträde ägnades främst åt diskussioner om den ekonomiska utvecklingskommitténs verksamhet och åt möjligheterna att utvidga samarbetet mellan EFTA-länderna till nya verksamhetsfält ävensom samarbetet med EEC-länderna i fråga om speciella praktiska frågor.

*TILLÄGG 4***GATT-förhandlingarna**

(Redogörelse avgiven av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet)

Vid mötet mellan de nordiska statsministrarna och Nordiska rådets presidium den 25 och den 26 september 1963 överenskoms att en redogörelse skulle lämnas beträffande de handelsförhandlingar, som enligt beslut vid GATT:s ministermöte under tiden 16—21 maj 1963 skall anordnas inom GATT:s ram under år 1964.

1. Förhandlingarnas bakgrund

De resultat som uppnåtts vid de allmänna tullförhandlingskonferenser, som tidigare ägt rum inom GATT, har varit av stor betydelse när det gäller världshandelns utveckling. Under senare år har det emellertid blivit alltmera klart att de hittills tillämpade förhandlingsmetoderna, nämligen förhandlingar vara för vara och land för land, icke längre är tillräckligt effektiva och numera endast kan ge begränsade resultat. Detta kom särskilt till uttryck under den senaste tullförhandlingskonferensen, de s. k. Dillon-förhandlingarna, som hölls under åren 1960—1962.

De därmed sammanhängande problemen togs upp till behandling inom GATT vid ett ministermöte i november 1961. Det rädde vid mötet enighet om att fullfölja strävandena att minska handelshindren på grundval av mest-gynnad-nationsprincipen. Ministrarna beslöt att undersökningar skulle igångsättas om möjligheterna att finna nya förhandlingsmetoder, lämpligen syftande till linjära tullsänkningar, d. v. s. sänkningar lika för alla varor och alla länder.

Resultatet av dessa undersökningar redovisades vid ministermötet i GATT i maj 1963. Ministrarna beslöt vid mötet att nya omfattande handelsförhandlingar skall inledas den 4 maj 1964 i Genève. Ministrarna enades om vissa allmänna principer för förhandlingarnas omfattning och uppläggning. En särskild förhandlingskommitté (Trade Negotiations Committee) tillsattes med uppgift att utarbeta en plan för de kommande förhandlingarna.

Av stor betydelse för uppläggningsen av förhandlingarna har varit de nya riktlinjer för USA:s utrikeshandelspolitik som faststälts genom den nya amerikanska lagstiftning, Trade Expansion Act of 1962, som på förslag av president Kennedy godkänkts av USA:s kongress. Den amerikanska administrationen har i och med denna lagstiftning fått möjligheter att förhandla om generella tullsänkningar. Den nya förhandlingsomgången inom GATT betecknas mot denna bakgrund allmänt »Kennedy-förhandlingarna».

Trade Expansion Act ger möjligheter till en sänkning av de amerikanska tullarna med i regel 50 procent av gällande tullar. Tullarna för varor, där USA och EEC svarar för mer än 80 procent av världsexporten, kan helt slopas, men detta bemyndigande torde i praktiken icke kunna utnyttjas. Med EEC:s nuvarande omfattning är nämligen 80-procentsregeln tillämplig endast för några enstaka varuslag. I fråga om varor med en tull av högst 5 procent kan tullarna helt slopas, och motsvarande gäller under vissa förutsättningar för tropiska produkter. För jordbruksvaror och produkter därav kan de amerikanska tullarna reduceras eller borttagas under förutsättning att EEC underlättar USA:s export av motsvarande varuslag.

2. Förhandlingarnas omfattning

Handelsförhandlingarna skall syfta till att åstadkomma en betydande liberalisering av världshandeln och omfatta alla slag av varor, jordbruksvaror och råvaror härunder inbegripna. Förhandlingarna skall avse inte endast tullar utan även andra handelshinder.

Förhandlingarna skall föras på grundval av mest-gynnad-nationsprincipen, d. v. s. de koncessioner som lämnas av de olika deltagarländerna skall komma samtliga medlemsländer tillgodo. Samtliga deltagande länder skall under förhandlingarna gemensamt sträva efter att uppnå en tillräcklig grad av reciprocitet, d. v. s. att de fördelar som erhålles skall svara mot de medgivanden som lämnas av respektive land, men samtidigt skall deltagarländerna söka åstadkomma handelskoncessioner i så stor utsträckning som möjligt. Varje land skall ha rätt att begära ytterligare koncessioner eller att ändra de erbjudanden som landet lämnar, när förhandlingarna inledes, om detta är nödvändigt för att erhålla balans i fördelarna i förhållande till andra länder.

3. Tullar

På tullområdet skall förhandlingar syfta till väsentliga tullsänkningar med så få undantag som möjligt. I förhandlingskommitténs uppdrag ingår att utarbeta en plan för tullsänkningarna, som bl. a. skall ange storleken av tullsänkningarna och omfatta regler för undantag.

Under de förberedande diskussionerna har man som arbetshypotes allmänt accepterat att söka uppnå allmänna linjära tullsänkningar av 50 procent. Undantagen från de allmänna tullsänkningarna skall begränsas till ett minimum, vilket av de nordiska länderna tillagts särskilt stor betydelse bl. a. med hänsyn till sammansättningen av den nordiska exporten. I samband med att förhandlingarna inledes skall de deltagande länderna framlägga listor över de produkter, där man finner det nödvändigt att göra undantag från de allmänna reglerna. Dessa undantag kan innebära att produkter helt undantas från tullsänkning eller att endast en

mindre tullsänkning ställes i utsikt. Undantagslistorna skall sedan underkastas granskning och prövning, varefter de torde bli föremål för förhandlingar mellan de deltagande länderna för att uppnå en allmän balans i fördelarna för de olika länderna.

Under de diskussioner som föregick ministermötet påpekades från bl. a. EEC:s sida att en 50-procentig sänkning av en mycket hög tull för en vara i ett land inte kunde väntas ge samma fördelar som en motsvarande sänkning för samma vara i ett annat land, där tullen redan före sänkningen ligger på en relativt låg nivå. Enligt EEC:s åsikt borde hänsyn härtill tas vid utarbetandet av tullsänkingsplanen.

Någon slutlig lösning på hithörande problem kunde icke uppnås vid ministermötet. Ministrarna enades om att tullsänkningarna i de fall, där betydande skillnader i tullsatserna för enskilda varor föreligger mellan olika länder, skall baseras på särskilda regler med allmän och automatisk tillämpning. Förhandlingskommittén fick i uppdrag att framlägga förslag till kriterier för att avgöra när betydande skillnader (disparitet) föreligger och till de regler som skall tillämpas för tullsänkningar i dylika fall.

I ministerbeslutet pekas vidare på att problem kan uppkomma för länder, vilkas allmänna tullnivå är klart lägre än tullnivån i andra länder, och för länder med speciell ekonomisk eller kommersiell struktur, t. ex. länder ensidigt inriktade på export av jordbruksvaror eller råvaror. En generell tillämpning av reglerna för linjära tullsänkningar kan för sådana länders del innebära att rimlig balans mellan medgivanden och fördelar icke uppnås. Förhandlingskommittén skall i sitt arbete ta hänsyn till dessa problem, som torde bli aktuella först i ett senare skede av förhandlingarna.

4. *Jordbruksprodukter*

Enligt ministerbeslutet skall med hänsyn till jordbrukets betydelse i världshandeln handelsförhandlingarna syfta till att bereda skäligen av-sättningsmöjligheter även för jordbruksprodukter. Förhandlingskommittén har fått i uppdrag att utarbeta förslag till de regler som skall tillämpas i förhandlingarna för att uppnå detta syfte.

För vissa varugrupper skall man undersöka möjligheterna att skapa allmänna arrangemang i form av världsomfattande avtal, och inom ramen för dessa torde förhandlingarna om handelshindrens borttagande äga rum. Särskilda arbetsgrupper har tillsatts för dylika undersökningar, när det gäller spannmål och kött. Motsvarande undersökningar har igångsatts även för mejerivaror.

För andra jordbruksprodukter kommer att undersökas i vilken utsträckning de automatiska tullsänkingsreglerna kan tillämpas eller om särskilda regler skall fastställas.

5. *Icke-tariffära handelshinder*

Under tidigare GATT-förhandlingar har diskussionerna främst syftat till minskning eller reduktion av handelshinder i form av tullar, som i princip är den enda form för skydd som erkännes av GATT-avtalet. Enligt ministrarnas beslut skall även andra hinder än tullar kunna tas upp till diskussion under de kommande förhandlingarna. Förhandlingskommittén har fått till uppgift att utarbeta förslag till regler och metoder för att komma till rätta med här avsedda hinder.

Bland de hinder som kan bli aktuella för förhandlingar kan nämnas kvantitativa restriktioner, tullvärdeberäkning, statshandel, statliga inköpsbestämmelser, märkningsbestämmelser m. m.

I samband härmed skall man också överväga behovet av översyn av vissa artiklar i GATT-avtalet för att ernå största möjliga liberalisering av handeln och stabilitet i tullreduktionerna. De artiklar, som här närmast kommer i fråga, är artikel XIX ang. nödtågärder och artikel XXVIII ang. omförhandlingar.

6. *U-ländernas deltagande*

I ministerbeslutet fastslås att särskilda ansträngningar skall göras för att minska hindren för u-ländernas export. För dessa länder kommer det därför att vara av stort intresse att deras produkter i största möjliga utsträckning omfattas av de allmänna tullsänkningarna och således inte kommer att beröras av de undantag som de olika länderna finner anledning att begära.

I detta sammanhang kan erinras om att främjandet av u-ländernas handel varit föremål för ingående behandling inom GATT. Vid ministermötet i maj 1963 enades man också om en rad rekommendationer om åtgärder i olika hänseenden. Rekommendationerna innefattar bl. a. slopande av tullarna på vissa tropiska produkter.

Industriländerna kan under de kommande förhandlingarna inte räkna med reciprocitet från u-ländernas sida. De problemställningar, som sammanhänger med u-ländernas deltagande i förhandlingarna, kommer att behandlas inom förhandlingskommittén. De olika u-ländernas möjligheter att delta i förhandlingarna sammanhänger givetvis med graden av ekonomisk utveckling i respektive länder.

7. *Förberedelsearbetet*

I den tidigare nämnda förhandlingskommittén, som upprättats enligt ministrarnas beslut, ingår representanter för samtliga deltagande länder. Arbetet inom förhandlingskommittén bedrivs för närvarande i fyra underkommittéer, nämligen en för reglerna för tullsänkningarna, en för icke-tariffära handelshinder och andra specialproblem, en för jordbruksprodukter och en för u-ländernas deltagande.

TILLÄGG 5

**Rapport om mötena mellan cheferna för de nordiska utrikesministeriernas/
departementens handelspolitiska avdelningar**

1. Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid uttalte på sitt møte i mai 1960 at redegjørelse for møtene mellom sjefene for de handelspolitiske avdelinger i de nordiske lands utenriksdepartementer skulle tilstilles Ministerkomitéen. I samsvar med Ministerkomitéens ønske ble det i desember 1961 avgitt en rapport for de møter som hadde funnet sted inntil da. Undertegnede har herved den ære å fremlegge en ny rapport for virksomheten siden 1961.

2. Siden nevnte redegjørelse ble tilstillet Ministerkomitéen har følgende handelssjefsmøter funnet sted:

Stockholm 16.—17. februar 1962.

København 10.—11. mai 1962.

Åbo 6.—7. september 1962.

Oslo 12.—13. desember 1962.

Sandviken 21.—23. mars 1963.

Reykjavik 25.—27. juni 1963.

København 30. september—2. oktober 1963.

Neste møte er berammet til 16.—18. desember 1963 og skal finne sted i Helsingfors.

3. Møtene er fortsatt blitt lagt opp som et ledd i forberedelsene for de nordiske lands handelspolitiske stillingtagen både i organisasjoner der alle deltar og i rent bilaterale forbindelser med tredjeland. I samsvar med vedtak av Nordisk Råd og ønske ytret av Ministerkomitéen for økonomisk samarbeid, har møtene fått en fast og regelmessig karakter. De er blitt avholdt fire ganger i året, slik som Ministerkomitéen anså som viktig.

4. Handelssjefsmøtenes uformelle karakter, som ble fremhevet i forrige rapport til Ministerkomitéen, er blitt opprettholdt, og deltakelsen er begrenset. Erfaringene har igjen vist at en på denne måte kan gjennomføre møtene effektivt og på relativt kort tid selv om et større antall saker foreligger til behandling samtidig som meningsutvekslingen er preget av stor åpenhet.

5. Hvor forutsetningene har vært til stede, har meningsutvekslingene utvilsomt lagt grunnen for en samordning av handelspolitikken og en felles opptreden i internasjonale drøftelser, selv om det på møtene aldri fattes formelle beslutninger.

Også på områder hvor en slik samordning ikke er mulig å gjennomføre på grunn av de nordiske lands ulike interesser og politiske stilling, finner det

på handelssjefs møtene sted en meget nyttig konfrontasjon av de respektive lands problemer og standpunkter slik at en unngår at det treffes tiltak av det enkelte land til ulempe for andre land.

6. Naturlig nok inntok drøftelsene av forholdet til CEE en relativ bred plass på møtene i 1962. Den utveksling av til dels meget fortrolige opplysninger som her fant sted tross landenes forskjellige holdning til CEE, var av stor verdi.

7. Under møtene har en lagt særlig vekt på spørsmål vedrørende utbygging og intensivering av samarbeidet innen EFTA.

8. Forberedelsene til Kennedy-runden innen GATT og den forestående FN-konferanse for handel og utvikling er blitt viet spesiell oppmerksomhet, og en har kunnet konstatere i hvilket omfang de nordiske land har felles interesse og felles syn når det gjelder disse konferanser.

For å få i stand en mer konkret og presis samordning i forberedelsene til Kennedy-runden og til FN's konferanse om handel og utvikling vil det, etter initiativ tatt på det siste møte i København, bli innkalt møter av eksperter.

9. Når det gjelder OECD har en drøftet såvel det generelle spørsmål om organisasjonens fremtid som en rekke detaljspørsmål av spesiell interesse for de nordiske land om samarbeidet innen organisasjonen.

10. Samarbeidet i skipsfartsspørsmål har fortsatt. Både den politiske og handelspolitiske utvikling i verden har reist en rekke vanskelige problemer for denne næringen, såvel i forholdet til utviklingslandene som til tradisjonelle skipsfartsland, i første rekke De Forente Stater. Dette har forårsaket at de ti vesteuropeiske skipsfartsland har innledet fastere former for samarbeid — f. eks. ved skipsfartsministermøter og etablering av ekspertgrupper.

Drøftelser av spørsmål vedrørende den bilaterale handelspolitikk har bl. a. dreiet seg om øst/vest-handelen.

11. Også forholdet til utviklingsland er blitt tillagt betydelig vekt. Det er utvekslet erfaringer når det gjelder handelen med de nye stater i Afrika, og en har drøftet konkrete utkast til handels- og sjøfartsavtaler med disse landene. På denne måten er det oppnådd samstemmighet om en rekke vesentlige punkter som det ville være ønskelig å få med i nye handelsavtaler.

12. Utover det allerede anførte har en behandlet en lang rekke andre handelspolitiske emner, så som spørsmål om de nordiske lands deltakelse i internasjonale råvareavtaler, i verdensutstillinger og i fiskerikonferansen i London i desember 1963.

13. Den arbeidsformen som preger handelssjefs møtene, synes å svare til

behovet. De bør fortsætte som hittil og udvikle sig som et organisk ledd i det økonomiske og handelspolitiske samarbeidet i Norden.

København, den 11. december 1963

Erling Kristiansen

Helsingfors den 3 december 1963

Olavi J. Mattila

Reykjavik, den 19. december 1963

Thorhallur Asgeirsson

Oslo, 23. november 1963

Jahn Halvorsen

Stockholm den 7 december 1963

Erik von Sydow

BIHANG

**Notat vedrørende det nordiske handelschefsmøde i København den 30. september—
1. oktober 1963**

Cheferne for de økonomiske afdelinger i Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges udenrigsministerier afholdt deres kvartårige møde på Marienborg ved København den 30. september og 1. oktober 1963.

I

Man udvekslede synspunkter vedrørende den europæiske markedspolitiske situation. Fra dansk side redegjordes for de seneste drøftelser med ikke-nordiske lande samt for emnerne på det forestående møde med fællesmarkedskommissionen. Fra svensk side interesserede man sig fortsat for spørgsmålet om en stående kontaktkomité mellem EFTA og CEE. Fra norsk side gaves oplysning om den seneste udvikling vedrørende markedsplanerne; man havde endnu ikke taget stilling til, hvorvidt Norge skulle søge etableret en speciel kontaktordning. Fra finsk side udtaltes, at man fortsat opmærksomt fulgte udviklingen inden for CEE såvel som de kontakter, som tredie-lande plejede med CEE. Man drøftede endvidere stålimportproblemer i relation til CECA.

II

Der fandt en udveksling af synspunkter sted vedrørende løbende EFTA-sager (forslag vedrørende restriktive forretningsmetoder, finske kompensationsafgifter og Sveriges importafgifter for fisk).

III

1. Der udveksledes oplysninger og synspunkter vedrørende Kennedy-runden. Det var den almindelige opfattelse, at man måtte gå ind for så store toldreduktioner som muligt, og at adgangen til at undtage varer fra toldned-

sættelsen burde begrænses mest muligt. Der var enighed om, at løbende kontakt mellem eksperter fra de nordiske landes hovedstæder ville være ønskelig i denne sag.

2. Der konstateredes almindelig enighed om nu at undertegne det på GATT's 20. samling udfærdigede procès-verbal vedrørende Argentinas midlertidige tiltrædelse af GATT og samtidig afgive en erklæring om den betydning, man tillagde en ophævelse af de argentinske konsularformaliteter.

3. Der blev gjort rede for de enkelte landes stilling til spørgsmålet om undertegnelse af deklARATIONERNE om Jugoslaviens og F. A. R.'s midlertidige tiltrædelse af GATT.

IV

Under drøftelsen af OECD-spørgsmål gjordes der rede for formen for den hjælp, der ydedes Tyrkiet af landene i Tyrkietkonsortiet, samt den hjælp, de enkelte lande overvejede at yde Jugoslavien til genopbygningen af Skoplje. Det oplystes, at Danmark ventede snart at kunne tiltræde Tyrkiet-konsortiet. Man konfererede endvidere synspunkter vedrørende visse ikke-europæiske landes ønske om at deltage i arbejdet i forskellige OECD-komiteer og vedrørende OECD's konference vedrørende videnskab.

V

Der fandt en indgående gennemgang sted af aktuelle problemer i de enkelte nordiske landes samhandel med lande i andre dele af verden. Der udveksledes herunder erfaringer vedrørende anvendelsen af bilaterale betalingaftaler contra konvertibilitet.

VI

Man drøftede den af Storbritannien indkaldte vesteuropæiske fiskerikonference. Det oplystes, at man fra dansk, norsk og svensk side havde accepteret den 3. december som konferencens åbningsdato, idet man dog ikke fra norsk side havde taget endelig stilling til deltagelse. Fra islandsk side bemærkedes, at man ville tage stilling til spørgsmålet om deltagelse efter det nordiske fiskeriministtermøde i slutningen af oktober. De foreslåede dagsordenspunkter blev gennemgået.

VII

Man behandlede en række skibsfartsproblemer.

1. Man drøftede mulighederne for til sin tid at tage den amerikanske skibsfartspolitik op til diskussion i Washington på europæisk basis. Der var enighed om som en forberedelse hertil at drøfte spørgsmålet med andre interesserede lande i den såkaldte Cotton Club.

2. Der udveksledes oplysninger om, hvilke skridt hvert enkelt land havde

taget i anledning af nye eller truende diskriminationsforanstaltninger i en række oversøiske lande, herunder USA's restriktioner for skibstransport til Cuba, Argentinas flagdiskrimination i forbindelse med »Alliance for Progress«-programmet, de tysk-tyrkiske forhandlinger om skibsarrangementer under en kreditorordning, Uruguays diskriminatoriske foranstaltninger til støtte for den uruguayiske handelsflåde, skibsfartsproblemerne i forbindelse med striden mellem Indonesien og Malaysia samt Burmas skærpede beskatning af udenlandske linierederier.

VIII

I tilslutning til et tidligere svensk udkast omdeltes fra dansk side et udkast til paradigma for handelsoverenskomster med udviklingslande. Fra norsk side omdeltes et udkast til aftale mellem Norge og Cameroun. På grundlag heraf fandt der en drøftelse sted om den mest hensigtsmæssige formulering af en række bestemmelser i eventuelle overenskomster med udviklingslande.

IX

Fra dansk side redegjorde man for udviklingen omkring FN's verdenshandelskonference og foreslog, at der afholdtes et møde mellem de embedsmænd, der i særlig grad blev ansvarlige for de nordiske landes forberedelser til konferencen, når konferencens generalsekretær havde afgivet sin rapport. Forslaget fik almindelig tilslutning.

Fra dansk side redegjordes for forløbet af fællesmødet mellem de nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium den 25.—26. september 1963. Man drøftede indgående medlemsforslaget om en yderligere samordning af de nordiske landes handelspolitik og konstaterede, at der rådede sammenfaldende opfattelser med hensyn til de praktiske muligheder, der forelå herfor. I forbindelse hermed aftaltes det til underretning for Nordisk Råd at udarbejde en rapport til Rådet om handelschefsmødevirksomheden i 1963.

Det aftaltes at etablere en ordning, hvorefter de nordiske repræsentanter i uldstudiegruppen i London på skift repræsenterede hinanden i studiegruppens »Management Committee«.

XII

Man drøftede muligheden for deltagelse i verdensudstillingen i Montreal i 1967 på fællesnordisk basis. Det konstateredes, at de enkelte lande endnu ikke havde taget endelig stilling til spørgsmålet om deltagelse.

XIII

Det aftaltes at afholde næste kvartårslige handelschefsmøde i Helsingfors den 17. december 1963, idet der dog ville være mulighed for et ad hoc møde forinden, såfremt der ville være konkret behov derfor.

Berättelse
från Nordiska interimskommittén för samordning av
transportforskningen (Nordiska transportforsk-
ningskommittén)

(Överlämnad av Norges regering)

Nordiska transportforskningskommittén upprättades år 1957 av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige efter rekommendation (nr 8/1956) av Nordiska rådet. Föregående berättelse för kommitténs verksamhet avseende tiden december 1961—november 1962 lämnades av kommittén den 1 december 1962.

För verksamhetsperioden december 1962—november 1963 får kommittén härmed lämna följande berättelse.

Kommitténs medlemmar, utsedda av respektive länders regeringar, har under ifrågavarande tid varit:

från Danmark

Kontorchef Kai Lemberg med sekretær Laurids P. Skøtt som ställföreträdare.

från Norge

Byråsjef John H. Paxal med konsulent Arne Hoff som ställföreträdare.

från Finland

Direktören Jukka Wallenius med överaktuarien Aarno Soivio som ställföreträdare.

från Sverige

Kanslirådet, numera direktören Björn Dillén med kanslirådet Bruno Öhrn som ställföreträdare.

Såsom kommitténs ordförande under verksamhetsperioden har fungerat byråsjefen Paxal. Kanslirådet Öhrn har under samma tid tjänstgjort som kommitténs sekreterare.

Under perioden i fråga har kommittén avhållit fyra sammanträden, nämligen i Stockholm den 15 och 16 mars, i Trondheim den 31 maj, i Hämeenlinna-Tavastehus den 16 augusti och i Nykøbing Falster den 11 och 12 oktober 1963. Vid sammanträdena har även deltagit experter på skilda transportforskningsområden. En särskild inom kommittén verksam arbetsgrupp — med uppgift att förbereda kommitténs behandling av inom Nordiska rådet upptagen fråga angående en utvidgad transportekonomisk forskning i Norden — har vidare under verksamhetsperioden haft sammanträden.

Kommitténs samordningsverksamhet med hänsyn till vissa forskningsuppgifter och därmed sammanhängande spörsmål

Beträffande de i förra verksamhetsberättelsen angivna centrala forskningsämnen av trafikpolitisk natur, som tidigare upptagits till överväganden inom kommittén, må nämnas följande.

På investeringspolitikens område har fortsatt uppmärksamhet ägnats åt frågan om vägtrafikinvesteringarnas optimering. Denna forskningsuppgift har till syfte att klarlägga de faktorer, som har betydelse för vägstandarden, så att denna normeras på ekonomiskt mest fördelaktiga sätt med hänsyn tagen till både vägens och trafikens kostnader. Undersökningar har här kommit till stånd för olika terrängtyper, för skilda trafikvolymmer och trafikammansättning. Detta omfattande forskningsarbete utföres efter en överenskommelse i Stockholm år 1961 som ett svenskt-norskt samarbetsprojekt.

Från svensk sida koncentreras arbetet enligt överenskommelsen på problemen om den optimala vägbärighetsstandarden. Statens väginstitut och IVA:s transportforskningskommission har på kommitténs initiativ dessa uppgifter på sina arbetsprogram. Sedan arbetet härmed inom väginstitutet under en viss tid på grund av personalbrist icke kunnat föras vidare, har detsamma i mars 1963 återupptagits, sedan en forskare för uppgiften anställts inom institutet. Genom litteraturstudier och diskussioner har problematiken belysts från olika aspekter och en översiktlig plan uppgjorts hur forskningsuppgiften bör lösas. Väggkostnadernas beroende av bärighetsstandarden söker man bestämma genom att insamla och värdera material från svenska och utländska vägprovningar, varvid i synnerhet den omfattande amerikanska AASHO Road Test har uppmärksamats. Den inverkan vägens bärighet kan ha på fordonsbeståndets och trafikens struktur kommer att kartläggas genom bl. a. jämförelser med förhållandena i andra länder. För att bedöma transportkostnaderna och dessas förändringar vid insättande av fordonsenheter av varierande storlek och axeltryck inhämtas uppgifter från fordonstillverkare, transportkonsulter och fackorganisationer. Vidare prövas olika metodfrågor, såväl användning av teoretiska modeller som empiriska tillvägagångssätt. Härutöver värderas i sammanhanget inverkan faktorer samt undersöks de samband som föreligger dem emellan.

Den del av problematiken, som avser bestämmandet av optimala gränser för olika geometriska standardelement, framför allt linjeföringen, behandlas på norsk sida genom Transportøkonomisk utvalg. I arbetet med olika problem avseende den optimala linjeföringen har utarbetats en rad rapporter över undersökningar av trafikavvecklingen på en- och tvåfiliga vägar med varierande standard. Därvid har använts den ekonomiska modell, som tidigare utarbetats av utvalget och som med fördel tillämpats på investe-

ringsobjekt av olika slag inom samfärdssektorn. Genom dessa undersökningar har lagts en grund för bestämmandet av en vägs standard vid i förevarande hänseende givna aktuella eller framtida trafikvolymen och given svårighetsgrad hos terrängen m. m. På mera tekniskt betonade områden har utvalget arbetat med frågan om bestämmandet av riktlinjer för den geometriska standarden. Detta arbete har i viss utsträckning baserats på ekonomiska kriterier, men framför allt på kapacitetsmässiga kördynamiska och säkerhetsmässiga värderingar. Bland de frågor som studerats kan nämnas vägbanans geometri i korsningar, siktförhållanden och siktlängder i korsningar, refuger och kanaliseringar avseende vänstersvängande trafik, trafikteknikens kapacitetsbegrepp, vertikalkurvor, accelerations- och retardationsfiler samt omkörningssikt. Inom Transportøkonomisk Utvalg har dessutom påbörjats vissa undersökningar avseende optimalt axeltryck för att för norska förhållanden använda svenska forskningsresultat. Detta arbete har väsentligen koncentrerats till en kartläggning av bilstrukturen i Norge, en jämförelse med andra länder och ett försök till prognos avseende bilparkens framtida fördelning på olika biltyper. Dessutom har utvalget påbörjat arbete med att överföra olika resultat från den förenämnda amerikanska AASHO Road Test till norska förhållanden.

Beträffande den i verksamhetsberättelserna den 4 december 1961 och den 1 december 1962 berörda undersökningen genom Kalmar läns kommunikationsråds försorg till grund för forskning i ämnet fjärtransportavvecklingen i kombination bil—(sjötrafik—)järnväg har densamma på grund av svårigheter att erhålla lämplig expertis icke under året kunnat föras längre framåt. Frågan om att på lämpligt sätt tillföra rådet erforderliga personella resurser är för närvarande föremål för övervägande inom därav berörda organ. Så snart personalfrågan lösts, kommer arbetet med forskningsuppgiften att fortsättas. Den i verksamhetsberättelsen den 1 december 1962 omnämnda försöksdriften med bärplansbåt dels mellan vissa kustorter i Kalmar län, dels mellan Gotland och Öland samt fastlandet har ännu icke genomförts enär Finska Ångfartygs Aktiebolag icke kunnat fullfölja där- om träffat preliminär överenskommelse.

Den inom kommittén igångsatta utredningen om samfärdselns ställning i den nationella ekonomin i Danmark, Finland, Norge och Sverige har under året slutförts. Utredningen har utförts på basis av nationalräkenskapsmaterial från dessa länder. I samband med denna utredning har transportprestationerna på såväl gods- som persontrafikens område undersökts och jämförts. Dessa studier har utförts från norsk sida inom kommittén.

Vidare må framhållas, att även under nu ifrågavarande verksamhetsperiod särskilda experter tillkallats för behandling av skilda trafikpolitiska spörsmål. Kommittén har sålunda bl. a. haft tillfälle att diskutera olika aspekter på den franska trafikpolitiken med särskild hänsyn till järnvägens ställning och aktuella frågor, avseende järnvägsnedläggningar. Denna diskussion

har baserats på en för ändamålet upprättad promemoria inom de franska statsjärnvägarna.

Slutligen kan nämnas, att kommittén genom experter fått redogörelser för dels regionplanarbetet i Sør-Trøndelag i Norge med särskild hänsyn till trafikplaneringens inordnande i den översiktliga regionplaneringen, dels regionsutvecklingsproblem på Lolland-Falster i Danmark. Dessutom har experter givit kommittén redogörelser för nordiska trafikala aspekter på den s. k. Fågelvägsleden över Lolland-Falster.

Utvidgning av den transportekonomiska forskningen i Norden

I ett utlåtande till Nordiska rådet över kommitténs berättelse av den 1 december 1962 framhöll Nordisk Samferdselskomité, att utöver inrättandet av Nordiska transportforskningskommittén föga hade utförts för att utveckla den egentliga transportekonomiska forskning, som är av betydelse för trafikpolitiken (enligt dansk och norsk terminologi transportpolitiken). Samtidigt synes, enligt Samferdselskomité, behovet av dylik forskning ha ökat. Större vikt lägges på transportekonomin över huvud taget i den moderna trafikpolitiken, på en riktigare disponering av de miljardbelopp, som årligen krävs för investeringar, på att skapa bättre förutsättningar för trafikanternas val av transportmedel och på rationalisering och effektivisering av varje transportgren. Till detta kom, ansåg Samferdselskomité, att frågan om en samordnad nordisk trafikpolitik i förhållande till den europeiska gemensamma marknaden skulle komma att göra sig allt starkare gällande. Samferdselskomité fann därför, att tiden var inne för en gemensam nordisk utredning om behoven av och möjligheterna till en utvidgad transportekonomisk forskning i Norden, i första hand sådan forskning, som är till gagn för varje enskilt land, men också för en samordnad nordisk trafikpolitik. Det syntes önskvärt, fann Samferdselskomité, att linjerna drogs upp för en nationell och nordisk utbyggnad av den transportekonomiska forskningen också på längre sikt, så att man genom en samordnad utbyggnad nådde de bästa resultaten. Samferdselskomité ansåg, att Nordiska transportforskningskommittén borde utföra en sådan utredning med hänsyn till de erfarenheter man där skaffat sig om forskningsbehoven och de olika forskningsorganens karaktär och räckvidd. Eventuellt borde kommittén förstärkas personellt för detta ändamål, så att ett förslag i ämnet kunde framläggas inom loppet av ett år. Nordiska rådet beslöt vid sitt möte 1963 anbefalla regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ge transportforskningskommittén i uppdrag att snarast möjligt utföra en sådan utredning och att inkomma med ett förslag till en plan för utbyggnad av transportforskningen, som kan tjäna ländernas trafikpolitik.

Denna fråga har intagit en central plats i transportforskningskommitténs arbete under verksamhetsåret. En arbetsgrupp med de fyra ländernas rep-

resenterade och med kontorschefen Lemberg som ordförande och byrådirektör Grahn som huvudsekreterare har tillsatts. Arbetsgruppen arbetar under kommitténs direktiv och är ansvarig inför denna. Kommittén har efter ingående överväganden beslutat, att den föreliggande uppgiften skulle igångsättas etappvis enligt följande:

1. vilken forskning föreligger för närvarande och vilket organ utför densamma?
2. är forskningen tillräcklig eller krävs mera för att täcka behovet?
3. vilka möjligheter föreligger att täcka förefintligt behov?

Svaren på frågorna under 1 och 2 har arbetsgruppen sökt finna genom att företa en omfattande enkätundersökning. Ett frågeformulär har utarbetats och tillställts forskningsorgan, högre läroanstalter samt berörda organisationer i de fyra nordiska länderna. I detta anhåller kommittén om närmare upplysningar rörande dels vederbörande forskningsorgan, dels redan utförda och pågående forsknings- och undersökningsarbeten, och dels behovet av att introducera ytterligare forskning. Kartläggningen av forskningsorganen avser institutionella och organisatoriska förhållanden, samt antalet forskare och forskningens finansiering, forskningsorganets målsättning och forskningsområden samt forskningens ställning i förhållande till forskningskonsumenterna. Stor vikt läggs vid att få forskningsorganens verksamhetsaktiviteter belysta vad avser grundforskning, tillämpad forskning, utbildning, skolning, utgivande av tidskrifter eller andra utgåvor, dokumentations- och informationstjänst m. m. Dessutom begärs upplysning om forskningsorganens nordiska kontakter och dess inställning till Nordiska rådets förslag om utvidgad forskning och nordiskt samarbete. Kommittén har vidare från offentliga styrelser, privata näringsorganisationer m. m., som är sysselsatta med transportfrågor begärt ett uttalande om man nu kan ange områden, där man anser att igångsättande av transportekonomisk och angränsande forskning skulle vara av betydelse för en ändamålsenlig transportavveckling och för en rationell transportpolitik från myndigheternas sida.

Kommittén har i sitt kartläggningsarbete haft stor nytta av en liknande enkätundersökning som utförts av Transportforskningsudvalget i Danmark. Vid denna undersökning upprättade det danska udvalget ett frågeformulär angående transportforskning, vilket tillställts skilda forskningsorgan över hela världen. Frågorna avsåg vederbörande forskningsorgans individuella status, uppgifter, organisation, förekomsten av tidskrifter, genomförda forskningsuppgifter etc.

Kommittén har vidare diskuterat, hur transportforskningen bör avgränsas i förhållande till angränsande forskningsfält. Efter överväganden huruvida trafiksäkerhetsfrågor skall ingå i undersökningen, har kommittén enats om att de bör ingå i etappen med kartläggning av forskningsarbetet, men tills vidare icke i övriga etapper. Slutligen har kommittén funnit, att arbetarskyddsfrågor inom transportsektorn bör medtagas i inventeringen

även i de fall sådana frågor icke täckes av trafiksäkerhetssidan. Utanför ramen för utredningen bör falla interntransporter, emballage- och liknande materialhanteringsspörsmål. Alla externa transportmedel med fasta anläggningar skall ingå i undersökningen.

Arbetet med att sammanställa resultaten av kommitténs enkätundersökning över den transportekonomiska forskningens nuvarande omfattning, inriktning samt arbetsförhållanden liksom över de behov av utvidgad transportforskning som föreligger pågår för närvarande inom arbetsgruppen.

Som framhållits i tidigare rapporter har kommittén betraktat det som en av sina viktigaste uppgifter att till behandling upptaga problem, som aktualiserats genom det pågående arbetet på det allmänna trafikpolitiska fältet och därvid framför allt sådana spørsmål, som har anknytning till de grundläggande principerna rörande trafikpolitiska mål och medel. Detta arbete ser kommittén också som en integrerande del av den nu pågående undersökningen. Genom föredrag och diskussioner har sålunda kommittén under det gångna verksamhetsåret sökt analysera de forskningsobjekt, som är till största gagn för trafikpolitiken. Sålunda har kommitténs finske kontaktman lämnat en översikt över de principer och den praxis som tillämpas i den finska trafikpolitiken. I samma syfte har kommittén analyserat trafikpolitikens allmänna mål och medel och därvid bland annat tagit i betraktande de frågeställningar, som framgår av ett inom Ekonomiska kommissionen för Europa upprättat frågeformulär avseende transportsamordning i frikonkurrensländer. Det har ansetts angeläget, att på detta sätt öppna en möjlighet till kommensurabla jämförelser i fråga om ländernas trafikpolitik och de medel, som där kommer till användning.

Översikt över avslutad, pågående och planlagd transportforskning i Norden

Den tredje reviderade upplagan av kommitténs översikt över avslutade, pågående och planlagda forsknings- och undersökningsarbeten i Danmark, Finland, Norge och Sverige på transportområdet har vad avser de nationella översikterna färdigställts och distribuerats till de institutioner m. m., som tillhandahållit kommittén uppgifter till översikterna ifråga. Det är kommitténs avsikt att utge även en tredje reviderad upplaga av en samlad nordisk översikt, varvid forsknings- och undersökningsarbetena grupperas efter forskningsämnen. Arbetet med denna upplaga, som avser förhållandena per den 1 september 1963, pågår.

Frågan om en gemensam nordisk dokumentationstjänst på transportforskningsområdet

I Sverige har upprättats en nationell dokumentationscentral på transportforskningsområdet från och med den 1 juli 1963 och denna har förlagts till biblioteket vid Handelshögskolan i Stockholm. Kostnaderna för verksam-

heten skall enligt Kungl. Maj:ts beslut till lika delar bestridas med medel från kommunikationsdepartementets och ecklesiastikdepartementets huvudtitlar. Den centrala dokumentationstjänsten skall utformas enligt de riktlinjer, som tidigare uppdragits av särskild utredningsman och godkänts av kommittén, d. v. s. omfatta registrering av svenska tidskriftsartiklar, som berör transportfrågor, distribution till de nordiska grannländerna av vissa särtryck av tidskriften *Affärsekonomi* »Transportnytt», upprättande av en samkatalog över monografisk transportekonomisk litteratur samt distribution av ifrågakommande litteratursammanställningar.

Vad transportdokumentationen i Finland beträffar har Kommunikationsrådet uppdragit åt en arbetsgrupp, vari ingår representanter för de vetenskapliga biblioteken, att framlägga riktlinjer för skapandet av en effektiv dokumentationstjänst. Som ett första led i detta arbete har upprättats en förteckning över löpande tidskrifter av trafikpolitisk och transportekonomisk betydelse. Avsikten är att en förnyad dylik förteckning skall utkomma årligen.

I Norge har inom Transportøkonomisk utvalg tillskapats en dokumentationstjänst, som i allt väsentligt har uppgifter som svarar mot dem som enligt ovan åvilar Handelshögskolan i Stockholm. Utvalget har etablerat direkt kontakt med universitets- och högskolebibliotek samt biblioteken vid kommunikationsverken och får från dem översikter över inköpt litteratur och upplysningar om tidskriftsprenumerationer. Dessa uppgifter redigeras och intages i utvalgets tidskrift »Samferdsel», där i varje nummer reserveras minst två hela sidor för litteraturöversikter. Särtryck av översikterna distribueras till högskole- och universitetsbiblioteken, kommunikationsverken och till utländska kontakter samt till kontaktmännen inom kommittén. Transportøkonomisk utvalg försöker också att efterhand utbygga en viss referattjänst i »Samferdsel».

I Danmark har ännu inga steg tagits i riktning mot etablerandet av en nationell samordnad dokumentationstjänst.

Kommitténs fortsatta arbete

I det föregående har redogjorts för hur kommittén på ett flertal områden tagit initiativ till forsknings- och undersökningsarbeten. Kommittén har sett som sin uppgift att söka samordna olika forskningsuppgifter inom den nordiska transportforskningens ram, hålla nära kontakt mellan forskarna samt stimulera till en ökad inbördes kontakt dem emellan. Vid sidan om fullföljandet av redan initierat och pågående samordningsarbete kommer kommittén att för den närmaste tiden ägna huvuddelen av sina resurser åt den ovan beskrivna undersökningen om behoven av och möjligheterna till en utvidgad transportekonomisk forskning i Norden.

Oslo, 18. desember 1963

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över berättelsen**

Under Nordisk Råd's 11. session i 1963 anbefalede rådets trafikudvalg i sin indstilling nr. 15 (*11. sesj., s. 1567*), at Nordisk Transportforskningskomité (NTK) fik til opgave snarest muligt at give en udredning om behovet og mulighederne for udvidet transportøkonomisk forskning i Norden og at fremkomme med udkast til en plan for udbygning af en transportforskning, som kan tjene landenes transportpolitik. Samfærdselskomiteen har med tilfredshed konstateret, at denne sag har indtaget en central plads i NTK's virksomhed i det forløbne år, og at NTK med henblik på at fremskynde arbejdet med denne sag har nedsat en særlig arbejdsgruppe.

Samfærdselskomiteen har endvidere bemærket, at NTK uden et fast arbejdende sekretariat har kunnet fortsætte arbejdet med udsendelse af en oversigt over udført, igangværende og planlagt forskningsarbejde i Danmark, Finland, Norge og Sverige på transportområdet, samt at arbejdet med en national dokumentationstjeneste i Finland, Norge og Sverige er videreført.

Samfærdselskomiteen foreslår, at Nordisk Råd tager beretningen til efterretning.

København, den 9. januari 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Berättelse

från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

(Överlämnad av Danmarks regering)

På sit møde i København i dagene 2.—4. december 1963 behandlede Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg bl. a. følgende spørgsmål:

Situationen på arbejdsmarkedet og udsigterne for den nærmeste tid samt de senest gennemførte og planlagte beskæftigelsespolitiske foranstaltninger i de nordiske lande blev drøftet på grundlag af svensk indledning. Det konstateredes herunder, at den økonomiske udvikling i landene havde været påfaldende ensartet i mange henseender, uanset forskellighederne i erhvervsstrukturen landene imellem. Forklaringen herpå måtte søges dels i den økonomiske politik, der blev ført i de nordiske lande, dels i styrken i de internationale økonomiske strømninger, som alle landene er stærkt afhængige af. Konjunkturudviklingen i Danmark synes dog forskudt i forhold til de 3 øvrige nordiske lande, idet Danmark er gået foran i konjunktorens op- og nedgange. I 1962 havde Norge, Finland og Sverige haft en konjunkturedgang, først og fremmest inden for skovbruget, jernværker og gruber, samt skibsværfter. I forbindelse hermed blev der i et vist omfang truffet forholdsregler for at opretholde beskæftigelsen. I Danmark var situationen den modsatte, idet man der måtte vedtage forholdsregler for at dæmpe efterspørgslen og sikre betalingsbalancen. I 1963 fik man en mærkbar konjunkturoppgang i Sverige, og en noget svagere opgang i Norge, medens der fortsat har været nogen nedgang i Finland. I Danmark er der sket en afsvækning i den økonomiske vækst, der har medført, at overefterspørgslen efter arbejdskraft er bragt til ophør, ligesom der har været en svag stigning i ledigheden. I hvert af landene imødeså man i den nærmeste fremtid fortsat gode generelle beskæftigelsesforhold.

De anvendte beskæftigelsespolitiske foranstaltninger har stort set været de samme som i de foregående år. Det fremhævedes, at omskolings- og uddannelsesvirksomheden for voksne er steget stærkt.

Under den påfølgende diskussion drøftedes bl. a. mulighederne for ved planlægningen af arbejdsmarkedspolitikken inden for de enkelte nordiske lande i højere grad at tage hensyn til det samlede nordiske arbejdsmarked. Desuden fremhævedes blandt andet betydningen af arbejdskraftreserverne, særlig de ældre og de gifte kvinder.

Omskoling og anden beskæftigelsespolitisk motiveret erhvervsuddannelse

blev i fortsættelse af udvalgets drøftelser i 1962 påny behandlet, idet der blev redegjort for spørgsmålet fra dansk side. I indledningen fremhævedes blandt andet sammenhængen mellem voksenuddannelsen og den almindelige skoleuddannelse.

Der var i udvalget almindelig enighed om, at voksenuddannelsen er af stor arbejdsmarkedspolitisk betydning. På grundlag af drøftelserne konkluderedes iøvrigt blandt andet, at den langsigtede planlægning af voksenuddannelsen ikke kan foretages separat for de ikkefaglærte, men at den må ske i samarbejde med hele planlægningen af uddannelsesapparatet og under hensyn til den forventede udvikling af arbejdsmarkedet. Der må findes en bro mellem den traditionelle faguddannelse og kursusuddannelse. Den autoriserede faguddannelse må til stadighed ajourføres. Kvindernes erhvervsuddannelse, navnlig spørgsmålet om etablering af genoptræningskurser, blev fremhævet som et vigtigt problem.

Efter norsk indledning drøftedes spørgsmålet: Varsling af arbejdsindskrænkninger over for arbejdsformidlingen. Det blev herunder påpeget, at kun i Norge og Sverige er der henholdsvis ad lovgivningens vej og gennem aftaler mellem arbejdsmarkedets parter og arbejdsmarkedsmyndighederne tilvejebragt bestemmelser, der pålægger arbejdsgiverne pligt til forudgående varsling til de offentlige arbejdsanvisningsmyndigheder om større arbejdsindskrænkninger. I Finland har den centrale sammenslutning af arbejdsgivere først fornylig efterkommet en opfordring fra regeringen om at henstille til sine medlemmer at varsle arbejdsindskrænkninger over for arbejdsmarkedsmyndighederne. I Danmark findes ikke aftaler eller bestemmelser af denne art.

Der var enighed om varslingsordningernes betydning. Det blev bl. a. anført, at det måtte være en konsekvens af samfundets pligt til at opretholde fuld beskæftigelse og arbejdernes pligt til i visse tilfælde at flytte, at arbejdsgiverne pålægges at give de fornødne oplysninger til anvisningsmyndighederne. Under drøftelserne kom man også ind på spørgsmålet om i hvilket omfang oplysninger, der gives i forbindelse med varsling med lang frist, bør være fortrolige af hensyn til virksomhedernes uhindrede drift.

Med henvisning til I.L.O.'s behandling af problemet udtryktes ønske om, at de nordiske delegater i organisationen lægger vægt på dette område.

Arbejdsmarkedsmyndighedernes opgaver over for geografiske områder med strukturelle beskæftigelsesproblemer blev behandlet på grundlag af redegørelse fra finsk side. Disse problemer er navnlig af betydning i Norge, Sverige og Finland, der har store tyndt befolkede områder. I alle de nordiske lande søger man at løse problemerne dels ved udbygning af erhvervslivet i områderne med ledighedsproblemer, dels ved stimulering af arbejdskraftens mobilitet. Der har dog været visse nuancer i landenes politik på dette område. I Norge har man således f.eks. i højere grad lagt vægten på udbygningen af erhvervslivet, i Sverige på de mobilitetsfremmende foran-

staltninger. Der var almindelig enighed om nødvendigheden af en balanceret anvendelse af de to midler, og at lønsomheden på længere sigt må være det afgørende kriterium for lokaliseringspolitikken.

Fra norsk side fremlagdes spørgsmålet om flygtningenes stilling i forhold til den nordiske konvention om fælles arbejdsmarked.

På baggrund af drøftelserne konkluderedes, at problemet ikke giver anledning til særlige problemer eller til ændringer i de eksisterende regler.

Endelig blev problemerne i forbindelse med formidling af hushjælp til udlandet, særlig Storbritannien, drøftet. Der var enighed om, at det under udvalget nedsatte underudvalg vedrørende hvervning af arbejdskraft til oversøiske lande, de også har beskæftiget sig med de omhandlede problemer, skal fortsætte sine overvejelser blandt andet med henblik på at tilvejebringe et grundlag for fortsat drøftelse på næste møde i udvalget.

Udvalgets næste møde blev fastsat til at skulle finde sted i Oslo første halvdel af september 1964.

København, den 5. januar 1964

Per Kirstein

Inga Munch-Petersen

TILLÄGG

Förteckning över medlemmar i Nordiska arbetsmarknadsutskottet

- Danmark:* arbejdsdirektør H. Borreschmidt, Arbejdsdirektoratet
departementschef Gunnar Coln, Arbejdsministeriet
- Finland:* regeringsrådet Jouni Hakkarainen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena
regeringssekreteraren A. Olavi Koskinen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena
- Norge:* arbejdsdirektør Reidar Danielsen, Arbejdsdirektoratet
ekspedisjonssjef Berger Ulsaker, Kommunal- og arbeidsdepartementet
- Sverige:* generaldirektören Bertil Olsson, arbetsmarknadsstyrelsen
statssekreteraren Carl G. Persson, inrikesdepartementet

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

(Överlämnad av Danmarks regering)

Det nordiske kontaktudvalg for atomenergispørgsmål blev nedsat i 1957 efter beslutning af de 5 landes regeringer i overensstemmelse med en af Nordisk Råds 5. session i Helsingfors i 1957 vedtagen rekommandation nr. 10/1957. Kontaktudvalget har til opgave at følge planlægningen og virksomheden på atomenergiområdet samt formidle de muligheder for nordisk samarbejde, som herved måtte fremkomme.

Kontaktudvalget består af to medlemmer fra hvert af de nordiske lande, valgt af regeringerne. Medlemmerne består af sekretærer og eksperter. Kontaktudvalgets sidste beretning, der omfattede virksomheden i 1962, blev afgivet til Nordisk Råd den 23. januar 1963 og forelagt for rådets 11. session den 20. februar 1963 [se Nordisk Råd 1963, s. 1018].

Kontaktudvalget har i 1963 afholdt 2 møder. Ligesom tidligere år har udvalgets virksomhed hovedsagelig haft til formål at udveksle erfaringer og oplysninger vedrørende de enkelte nordiske landes atomenergianlæg, virksomhed og projekter på atomenergiområdet.

Herudover har man ved møderne drøftet de nordiske landes stilling inden for rammerne af det internationale samarbejde, der finder sted i Den internationale Atomenergiorganisation, IAEA (International Atomic Energy Agency) og Den europæiske Atomenergiorganisation, ENEA (European Nuclear Energy Agency), som hører under OECD.

Det bestående intime samarbejde mellem de enkelte landes institutioner inden for atomenergiområdet er opretholdt. Således har de enkelte institutioner holdt hinanden underrettet om deres virksomhed på atomenergiområdet, og teknikere fra det ene lands institutioner har i stor udstrækning aflagt besøg på de andre landes institutioner. Det bestående bestrålings-samarbejde mellem det svenske atomforsøgsanlæg Studsvik og det danske forsøgsanlæg Risø er blevet fortsat, ligesom man fra svensk side har fået udført forsøg ved Halden-reaktoren.

Mellem Det norske institutt for atomenergi og det svenske AB Atomenergi er indgået en 4-årig aftale om et skibsreaktor-studieprojekt. Ifølge projektet skal skibets fremdrivningsmaskineri baseres på en kogende letvandsreaktor

med en termisk effekt av 60 000 kW. Arbejdet vil hovedsagelig blive udført ved Institutt for atomenergi. Ingeniører og teknikere fra de deltagende norske og svenske interessenter vil deltage i projekteringen. De samlede omkostninger ved projektet beregnes til 10 mill. sv. kr., som deles lige mellem Norge og Sverige. De svenske skibsværfter har vist betydelig interesse for projektet, bl. a. ved at deltage i finansieringen.

Inden for IAEA:s styrelsesråd har Danmark i tidsrummet fra den 6. til den 7. generalforsamling (oktober 1962—oktober 1963) besat den plads, der ifølge statutterne for eet år ad gangen tilfalder et medlemsland, som yder teknisk bistand. For tiden fra oktober 1963 er Danmark på denne plads i styrelsesrådet blevet efterfulgt af Norge. Denne plads er hidtil skiftesvis blevet besat af Sverige, Danmark, Norge og Finland.

IAEA:s virksomhed har ligesom i tidligere år hovedsagelig omfattet teknisk bistand, afholdelse af teknisk-videnskabelige konferencer og udarbejdelse af internationale normer på atomenergianvendelsens område.

Under IAEA:s medvirken er der i april—maj 1963 udarbejdet en international konvention om civilretligt erstatningsansvar for nuklear skade.

I oktober 1963 er der i Wien undertegnet en overenskomst mellem IAEA og regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige om gensidig bistand ved strålingsulykker. Overenskomsten fastlægger regler, der skal følges, når et af de kontraherende lande ønsker at gøre brug af bistand fra et andet kontraherende land eller fra IAEA i anledning af ulykkestilfælde, der indebærer fare for ioniserende stråling.

Samarbejdet inden for ENEA har i det forløbne år navnlig været præget af forhandlinger om videreførelse af de fælleseuropæiske projekter Eurochemic og Halden og overvejelser vedrørende opførelsen af en fælles forsøgsreaktor med meget høj flux.

Eurochemic, det europæiske selskab til kemisk udskillelse af plutonium til reaktorbrændsel, er beliggende i Mol i Belgien. Som konsekvens af, at en i 1962 besluttet kapitaludvidelse inden for Eurochemic ikke blev fuldt tegnet, er der i 1963 foreløbig gennemført en kapitaludvidelse fra 21,5 til 28,95 mill. \$, hvori Italien, Portugal og Tyrkiet dog ikke deltager. Som følge heraf og på grund af indtrufne forsinkelser i anlæggets opførelse er Eurochemic's finansielle situation fortsat vanskelig, og der føres for tiden forhandlinger med det sigte at tilvejebringe sikkerhed for virksomhedens fortsættelse indtil udgangen af 1967.

Den fælles forsøgsvirksomhed ved den norske Halden-reaktor af typen kogende tungtvandsreaktor indledtes den 1. juli 1958. I 1963 er der truffet en ny aftale om et internationalt forskningsprogram for Halden-reaktoren. Denne aftale gælder i 3 år fra den 1. januar 1964 med et budget på ca. 25 mill. nkr.

Muligheden af som et nyt fælleseuropæisk projekt at opføre en forsøgsreaktor med meget høj neutronflux har i løbet af 1963 været genstand for over-

vejelser i en af ENEA's styrelseskomité nedsat studiegruppe; på styrelseskomitéens møde i november 1963 vedtoges det foreløbig at henlægge projektet i et par år.

Det under ENEA iværksatte fælleseuropæiske reaktorprojekt Dragon, i hvilket 3 nordiske lande (Danmark, Norge og Sverige) deltager, er i det foreløbne år blevet videreført på grundlag af den i 1962 reviderede aftale, hvorefter projektet forlænges indtil 31. marts 1967 og dets beløbsramme udvides indtil 25 mill. £.

ENEA:s styrelseskomité har i 1963 truffet principiel beslutning om at oprette et centralbibliotek for udveksling af koder til elektronisk databehandling ved Euratoms forskningscentrum Ispra i Norditalien og om at oprette en europæisk gruppe ved det franske atomforskningscentrum Saclay til at forestå indsamling af neutrondata.

Den i kontaktudvalgets sidste beretning omtalte tillægskonvention til OECD-konventionen om erstatningsansvar i forbindelse med nukleare ulykker blev undertegnet i Bruxelles i januar 1963 af 8 lande, hvoriblandt Danmark og Norge, og senere af yderligere 5 europæiske lande.

Overvejelserne vedrørende en eventuel modtagelse af det amerikanske atomreaktordrevne skib »Savannah» i havne i Danmark, Norge og Sverige er videreført, men ikke afsluttet, da det fra Amerika er blevet meddelt, at skibets besøg i Europa, som var tænkt at skulle finde sted i august 1963, har måttet udsættes 1 års tid på grund af uoverensstemmelser om aflønning af skibets besætning.

Som følge af den i begyndelsen af 1963 indtrådte afbrydelse af forhandlingerne om Danmarks og Norges eventuelle indtræden som medlemmer af de europæiske fællesskaber har der ikke i 1963 været forhandlinger med Euratom.

København, den 10. december 1963

Hans Henrik Koch

Berättelse

om samarbete mellan språknämnderna

(Överlämnad av Sveriges regering)

Samarbetet mellan de nordiska språknämnderna har fortgått efter samma riktlinjer som tidigare.

Den 15 och 16 februari 1963 sammanträffade nämndernas sekreterare i Helsingfors, varvid särskilt programmet för språknämndernas möte i Stockholm diskuterades.

Det tionde nordiska språkmötet hölls i Stockholm den 23 och 24 september 1963. I mötet deltog 20 representanter för de nordiska språknämnderna, nämligen 2 från Danmark, 3 från Finland, 5 från Norge och 10 från Sverige, vartill kom en isländsk observatör.

Vid mötet avgav de olika nämnderna rapporter om verksamheten sedan närmast föregående nordiska språkmöte. Vidare behandlades framför allt följande ärenden.

1. Flygtermer

Frågan om större nordisk överensstämmelse i flygtrafikens terminologi behandlades av nämnderna redan åren 1956—1959. För huvudparten av termerna rådde redan då god överensstämmelse mellan danskan, norskan och svenskan. Vid språkmötet rapporterades ytterligare framsteg, särskilt genom att man i Danmark kunnat genomföra en rad ändringar. Det beslöts att listan över flygtermer skulle kompletteras och därefter tryckas i publikationen Nordiska språkfrågor (volymen för 1963—1964).

2. Teletermer

Förhandlingarna med telemyndigheterna m. fl. i de nordiska länderna hade lett till att man i danskan hade ändrat 28 teletermer i nordisk riktning, i norskan 15 och i svenskan 12, vartill kommer att man i finlandssvenskan i 20 fall ändrat till samma term som användes i Sverige. För Norges och Sveriges del kunde ytterligare en del ändringar bli aktuella. Mötet beslöt att varje nämnd skulle komplettera materialet, varpå listan över teletermer skulle publiceras i Nordiska språkfrågor 1963—1964.

3. *Meteorologiska termer*

Förhandlingarna med de meteorologiska institutionerna i de olika länderna hade resulterat i en rad detaljändringar i nordisk riktning. Svåra samordningsproblem återstår dock ännu, särskilt då det gäller så viktiga områden som sättet att ange vindstyrka och sjöhävning. Mötet beslöt att hemställa till de meteorologiska institutionerna att försöka åstadkomma en enhetligare nordisk terminologi, varvid språknämnderna skulle ställa språklig expertis till förfogande.

4. *Transkription av kyrillisk skrift*

I stort sett hade dansk och norsk enighet uppnåtts om transkriptionen av kyrillisk skrift, medan det svenska transkriptionssättet på vissa punkter fortfarande var ett annat. Mötet beslöt, att man skulle göra ett nytt försök att åstadkomma en enhetlig eller så gott som enhetlig transkription för danskans, norskans och svenskans vidkommande.

5. *Engelsk-amerikanska lånord*

De engelsk-amerikanska lånorden i de nordiska språken har länge diskuterats av språknämnderna, både internt och vid de gemensamma årliga språkmötena. I enlighet med ett förslag från årets sekreterarmöte i Helsingfors hade man från dansk, norsk och svensk sida oberoende av varandra valt ut vardera 50 engelsk-amerikanska lånord och lämnat förslag till ersättningsord för dessa. Man hade därvid försökt att i största möjliga utsträckning få samma ersättningsord i alla tre språken. Totalt hade den danska, den norska och den svenska listan upptagit ca 100 olika engelsk-amerikanska lånord jämte ersättningsord (samt isländska och finska motsvarigheter till de olika lånorden). Detta material presenterades och kommenterades vid mötet av docent Bertil Molde. Mötet beslöt att de olika nämnderna skulle arbeta vidare med de engelsk-amerikanska lånorden och därvid bl. a. ordna diskussioner med reklammän m. fl. om lämpliga vägar att minska olägenheterna av sådana lånord i de nordiska språken.

6. *Svenska arbeten av intresse för språkvårdsarbetet*

Professor Gösta Bergman gav en översikt över viktigare nyutgiven litteratur på svenska rörande frågor av intresse för språknämndernas arbete.

7. *Redovisning av nya ord i Nordiska språkfrågor*

I arbetsuppgifterna för språknämnderna i Danmark, Norge och Sverige ingår bl. a. att följa ordförrådets förändringar inom respektive språk. Man bedriver därvid en på något olika sätt organiserad excerpering av nya ord,

och sedan en följd av år har resultatet av denna excerpering av nya ord redovisats dels i form av duplicerade, utförliga listor för internt bruk, dels i form av kortare, tryckta listor i publikationen Nordiska språkfrågor. Sättet att redigera dessa listor har varierat rätt mycket, vilket vållat vissa olägenheter. Mötet beslöt att man skulle försöka införa enheligare principer för den framtida publiceringen av nya ord i Nordiska språkfrågor.

8. *Gemensamma riktlinjer vid redigering av officiella rättskrivningsordböcker och rättskrivningsanvisningar*

Dansk Sprognævn framlade ett förslag att man i rättskrivningsordböcker och rättskrivningsanvisningar i de nordiska länderna i största möjliga utsträckning skulle försöka få till stånd likartade regler för användandet av stor begynnelsebokstav i namn, för kommatering, för avstavning, för användning av apostrof, tankstreck och accenttecken m. m. Mötet beslöt att hemställa till de olika nämnderna att där så är möjligt försöka förverkliga de danska förslagen; vidare behandling av frågan hänsköts till sekreterarmötet 1964.

9. *Möjligheterna att åstadkomma en morfemordbok med hjälp av datamaskiner*

Professor Carl Ivar Ståhle redogjorde i ett föredrag för möjligheterna att med hjälp av elektroniska datamaskiner skapa en morfemordbok, dvs. en ordbok där »uppslagsorden» skulle bestå av morfemen, språkets minsta betydelsebärande enheter. En sådan ordbok skulle vara av synnerligen stort värde för såväl språkvården som språkforskningen. Mötet uttalade sitt stora intresse för förslaget och beslöt att en utredning om möjligheterna att förverkliga det skulle företas under ledning av professor Ståhle från Sverige och professor Paul Diderichsen från Danmark.

10. *Ordboksarbeten*

Arbetet med en svensk-isländsk ordbok pågår under ledning av Nämnden för svensk språkvård och ordboksnämnden vid Islands universitet.

Norsk språknemnd och Nämnden för svensk språkvård håller på med förarbeten för en norsk-svensk ordbok, upptagande såväl bokmål som nynorsk.

11. *Isländsk språknämnd*

Mag. art. Sveinn Skorri Höskuldsson meddelade att en isländsk språknämnd sannolikt skulle bildas i början av 1964, sedan Islands ecklesiastikminister i budgetförslaget för 1964 upptagit ett anslag till en sådan nämnd. Stockholm i december 1963

Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan

1 juli 1962—30 juni 1963

(Överlämnad av Sveriges regering)

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har i juni månad 1962 beslutat gemensamt upprätta en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg med huvudsaklig uppgift att för läkare, ingenjörer och annan personal från de nordiska länderna anordna vidareutbildning inom allmän hälso- och sjukvård och därom upprättat ett särskilt avtal gällande från och med den 1 juli 1962 under sex år med möjlighet till förlängning sex år åt gången.

Hälsovårdshögskolan började sin verksamhet den 1 juli 1962 och avslöste därvid den av sagda länder sedan hösten 1953 bedrivna nordiska kursverksamheten med samma syfte. I bifogade promemoria lämnas en närmare redogörelse för tillkomsten och utvecklingen av den gemensamma nordiska utbildningen av högre hälsovårdsfunktionärer.

Styrelsen för hälsovårdshögskolan erhöll följande sammansättning.

Ledamöter

F. medicinalrådet, med. dr. Rolf Bergman, Stockholm.
Overlæge Carl Johan Møllenbach, København.
Medicinalrådet Paavo Kuusisto, Helsingfors.
Medisinalråd Jon Bjørnsson, Oslo.

Suppleanter

Professor Carl-Johan Clemedson, Göteborg.
Fuldmægtig Cand. jur. Karl V. Stang, København.
Medicinalrådet Aimo Ojala, Helsingfors.
Overlege Terje Due-Strand, Oslo.

Med. dr Rolf Bergman har fungerat som ordförande och medisinalråd Jon Bjørnsson som vice ordförande.

Styrelsen har under verksamhetsåret hållit 4 styrelsesammanträden nämligen den 30—31 juli och 6 oktober 1962 samt den 2 februari och 17 april 1963.

Vid högskolan skall finnas anställda en föreståndare i professors ställning, en assistent, ett kanslibitråde samt såsom arvodesavlönade en redogörare—sekreterare och en bibliotekarie. Befattningen som föreståndare har kungjorts till ansökan ledig men icke hunnit under året tillsättas. Länsläkaren i Skaraborgs län, dr. Sixten Haraldsson, har såsom vakansvikare

uppehållit föreståndarebefattningen, tidvis med heltidstjänstgöring, tidvis med deltidstjänstgöring. På samma sätt har assistentbefattningen uppehållits av dr. Lars E. Himmelmann. Såsom kanslibiträde har anställts fru Birgit Stenlöf. Planeringschefen Evert Bunne har varit redogörare och sekreterare. Högskolans inom den medicinska fakulteten inrymda bibliotek har skötts av förste bibliotekarien Folke Ström. Som revisor har av Svenska regeringen förordnats taxeringsintendenten vid länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län Erik Johansson.

Undervisningen har under verksamhetsåret bedrivits efter samma principer, som gällt för de nordiska ländernas kursverksamhet för högre hälsovårdsutbildning, innebärande för läkare m. fl. två-månaderskurser av tre olika typer i växling och för ingenjörer en-månaderskurser med växlande innehåll, vartill kan komma specialkurser för andra personalkategorier. Antalet kursdeltagare är 20 å 21 men i läkarkurser har 24 deltagare tillsvi- daret kunnat mottagas.

Ehuru programmet och budgeten syftar till 7 kursmånader per verksamhetsår, har under det första verksamhetsåret endast 5 1/2 kursmånader kunnat hållas nämligen:

- en 2-månaders läkarkurs i fysiologisk hygien under tiden 30/7—28/9 1962,
- en 1-månads ingenjörskurs i fysiologisk hygien under tiden 30/7—29/8 1962,
- en 1/2-månaderskurs i omgivningshygien för hälsovårdskonsulenter 17/9—29/9 1962,
- en 2-månaders läkarkurs i socialmedicin under tiden 17/4—15/6 1963.

Antalet deltagare i de olika kurserna framgår av nedanstående sammanställning.

Kurs	Deltagare från				Summa deltagare
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	
Läkarkurs 30/7—28/9 1962	2	6	6	10	24
Ingenjörskurs 30/7—29/8-62	2	8	1	2	13
Hälsovårdskonsulentkurs 17/9—29/9 1962	1	8	—	11	20
Läkarkurs 17/4—15/6 1963	—	7	—	17	24
Summa	5	29	7	40	81

I de två läkarkurserna har på framställning av svenska medicinalstyrelsen mottagits tillsammans åtta extra elever, för vilka högskolan erhållit särskild ersättning.

Läkarkursen i fysiologisk hygien omfattade 273 undervisningstimmar, och 80 lärare medverkade som föreläsare, diskussionsinledare m. m. Läkarkursen i socialmedicin omfattade 253 timmars undervisning meddelad av 88 lärare. Ingenjörskursen pågick i 152 kurstimmar under medverkan av 42 lärare. Hälsovårdskonsulentkursen omfattade undervisning i 70 timmar, varvid 30 lärare medverkade.

De fasta kostnaderna har under verksamhetsåret uppgått till 179 930: 20 skr. De rörliga kostnaderna har belöpt sig på 228 573: 29 skr. eller efter avdrag av ersättning för extra elever 203 813: 29 skr. Summan av dessa kostnader fördelar sig på respektive länder enligt följande.

Land	Andel i fasta kostnader	Andel i rörliga kostnader	Summa för resp. land
Danmark	44 932: 55	13 204: 73	58 137: 28
Finland	44 932: 55	76 492: 81	121 425: 36
Norge	44 932: 55	24 848: 01	69 780: 56
Sverige	44 932: 55	89 267: 74	134 200: 29
Summa skr.	179 730: 20	203 813: 29	383 543: 49

Kostnaden per kursdeltagare är för 2-månaderskurserna 6 788 respektive 6 804 skr., för 1-månads ingenjörskursen 3 755 skr., och för halvmånads hälsovårdskonsulentkursen 1 936 skr.

Göteborg den 6 december 1963

Rolf Bergman

E. Bunne

BILAGA 1

**Räkenskapssammanställning för Nordiska hälsovårdshögskolan i
Göteborg verksamhetsåret juli 1962—30 juni 1963**

Tillgångar vid årets början

Inventarier (inom linjen 9 494: 50) —

*Inkomster*Danmarks, Norges, Finlands och Sveriges bidrag
till driftfonden

500 000: —

Ränta på kapitalsamlingsräkning i bank

8 138: 47

Ersättning för extra elever, telefonavg. m. m.

hänförligt till fasta kostnader

2 952: 15

hänförligt till rörliga kostnader

24 760: — 535 850: 62

Skulder vid årets slut

Arvoden till sakkunniga

6 000: —

Obetalda räkningar

1 009: 34 7 009: 34

Summa kronor 542 859: 96

*Skulder vid årets början**Utgifter*Fasta kostnader: löner o. dyl., lokalkostnader,
rese- och transportkostnader, expenser, inven-
tarier, tidskrifter och litteratur

182 682: 35

Rörliga kostnader: arvode och resekostnader för
föreläsare, exkursionskostnader, undervisnings-
material, stipendier och resor för kursdelta-
garna

228 573: 29 411 255: 64

Tillgångar vid årets slut

Kontanter

1 394: 53

Innestående på postgirokonto

2 515: 94

Innestående på checkräkning i bank

121: 38

Innestående på kapitalsamlingsräkning i bank

107 747: 51

Fordran hos svenska medicinalstyrelsen

15 934: —

Upplupen, ej lyft ränta på kapitalsamlingsräk-
ning för 1:a halvåret 1963

3 890: 96

Inventarier (inom linjen 19 809: 05)

— 131 604: 32

Summa kronor 542 859: 96

*BILAGA 2***Den gemensamma nordiska utbildningen av högre hälsovårdsfunktionärer
och Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg***(Av med. dr Rolf Bergman)**I. Från planering till hälsovårdshögskola**1. De första planerna på en gemensam nordisk hälsovårdsutbildning*

Planen på att organisera en gemensam nordisk hälsovårdsutbildning började ta fastare form på 1940-talet, då man räknade med ekonomiskt stöd från någon av de stora amerikanska donationsstiftelser i vilkas program ingick att främja utvecklingen på bl. a. hälsovårdens område.

Dåvarande svenska medicinalchefen, generaldirektör J. Axel Höjer, tog 1948 kontakt med presidenten för Kellog Foundation och denne ställde i utsikt, att hans stiftelse skulle bidra till upprättandet av en nordisk hälsovårdshögskola. Vid ett sammanträde i maj 1948 med cheferna för de nordiska centrala hälsovårdsadministrationerna — Medicinalstyrelserna i Finland och Sverige, Sundhedsstyrelsen i Danmark och Helsedirektoratet i Norge — utformades vissa linjer för en sådan hälsovårdshögskola vars verksamhet — såsom anfördes i en skrivelse till Kellog Foundation — under ett första skede borde inriktas på vidareutbildning av tjänsteläkare och tekniker (ingenjörer) i den allmänna hälsovården (Public Health); så småningom, när större erfarenhet vunnits, skulle kurser anordnas även för andra kategorier av hälsovårdsfunktionärer. Man enades om att hälsovårdshögskolan lämpligen borde förläggas till Göteborg. Det ställdes också i utsikt att högskolan, som avsågs för nordiska elever, senare skulle ta emot även sådana från andra länder.

Initiativtagarna tog också kontakt med Rockefeller Foundation och i november 1949 överlade generaldirektör Höjer med chefen för denna stiftelses europakontor. Fondens representant ansåg, att om medel till uppförande av en skolbyggnad anskaffades från annat håll, skulle hans stiftelse kunna bekosta viss utrustning samt viss del av driftskostnaderna under de första åren. Han ansåg att skolan, åtminstone i början, borde stå öppen för studerande från alla länder och att undervisningen skulle bedrivas på engelska språket av lärare, som huvudsakligen rekryterades från anglosaxiska länder. Detta sistnämnda villkor återtogs dock i juli s. å. och skolan ansågs nu skola få en rent nordisk prägel. Eleverna borde bli 50 å 60 per år och utgöras av läkare, ingenjörer, sjuksköterskor, veterinärer och eventuellt tandläkare.

Efter dessa riktlinjer utarbetade dåvarande laboratorn vid Statens institut för folkhälsan G. Vahlne ett förslag till en hälsovårdshögskola.

Under planeringsarbetet erbjöd sig Göteborgs stad att kostnadsfritt ställa en tomt till förfogande på c:a 35 000 kvm för att, i närheten av Sahlgrenska sjukhuset och de planerade medicinskt-teoretiska institutionerna för Göteborgs universitet, uppföra byggnader åt hälsovårdshögskolan. Sommaren 1950 kunde man överblicka kostnaderna. Hälsovårdshögskolan skulle bestå av en huvudbyggnad med undervisnings- och forskningsutrymmen, en fristående lokal för utställnings- och demonstrationsändamål, en administrationsbyggnad samt bostäder för elever, lärare och annan personal. Byggnadskostnaden beräknades (sommaren 1950) till 16 miljoner svenska kronor.

Undervisningsprogrammet företedde betydande avvikelser från nordiska akademiska traditioner. Man planerade tre kurs typer, en av dessa skulle leda till graden »Master of Public Health», en annan till »Doctor of Public Health»; båda var avsedda för aspiranter på högre tjänster inom hälsovården. För elever utan föregående medicinsk examen, vilka önskade studera någon speciell gren av Public Health, skulle givas kurser för graden »Bachelor of Science in Hygiene och »Doctor of Science in Hygiene». Det skulle också anordnas kortare specialkurser i olika ämnen. För denna undervisning beräknades 12 professorer, 15 docenter och 27 assistenter eller amanuenser jämte 43 personer för tekniska och administrativa uppgifter. Driftskostnaden beräknades till 3,3 miljoner skr per år.

Vid ett besök av Rockefellerrepresentanten i juli 1950 framfördes tanken på ett nära samarbete mellan en hälsovårdshögskola och den under utbyggnad varande medicinska högskolan i Göteborg och andra i staden befintliga eller planerade vetenskapliga institutioner. Därigenom skulle de beräknade kostnaderna kunna skäras ned avsevärt. Ett till i augusti s. å. planerat sammanträde härom kom dock icke till stånd förrän i juni 1951. I detta deltog utom representanter för de nordiska medicinalstyrelserna och Rockefellerstiftelsen även representanter för den medicinska högskolan i Göteborg, för Chalmers tekniska högskola och Göteborgs sjukhusdirektion liksom också från WHO. Nu avsågs att bedriva undervisningen i mikrobiologi och i socialmedicin i anslutning till den medicinska högskolan i Göteborg, i teknisk hygien till Chalmers tekniska högskola och i födoämneshygien till Svenska institutet för konserveringsforskning. Härigenom skulle antalet lärare och övrig personal kunna nedbringas avsevärt och genom att slopa de tidigare planerade bostäderna för elever och lärare skulle kostnaderna kunna skäras ned ytterligare. De kalkylerades nu till 8,3 milj. svenska kronor och den årliga driftskostnaden till c:a 645 000 skr. Större delen av kostnaderna för att få igång högskolan samt driftsutgifterna för de första tre åren räknade man med att få från de ovannämnda båda amerikanska donationsfonderna.

Då emellertid dessa bidrag icke kunde ställas till förfogande måste hela planen skrinläggas i november 1951.

WHO, som redan 1951 anmält sitt intresse för en nordisk hälsovårdsutbildning, återkom till frågan redan året därpå. I juni 1952 hölls därför ett sammanträde i Köpenhamn mellan representanter för WHO och de nordiska medicinalstyrelserna. Man drog upp närmare riktlinjer för en gemensam nordisk kursverksamhet, avsedd för ledande hälsovårdstjänstemän från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Kurserna skulle förläggas till Göteborg, vars dåvarande förste stadsläkare, sedermera professorn Bertil Roos, erbjöd sig att försöksvis organisera och leda en sådan kurs. Verksamheten borde, ansåg de i Köpenhamn samlade medicinalstyrelserepresentanterna, i första hand inriktas på läkare, som innehade eller aspirerade på ledande befattningar inom hälsovården, s. k. ämbetsläkare. WHO erbjöd sig att vid de första årens kurser tillskjuta stipendier och reseersättningar till kursdeltagarna samt att svara för vissa kostnader för lärarna. Efter en del överläggningar om programmen för kurserna och verksamhetens organisation i detalj, kunde så den första ämbetsläkarkursen hållas i Göteborg i augusti—september 1953.

2. Den första tidens provisoriska kursverksamhet

Resultatet av den första ämbetsläkarkursen — hösten 1953 — bedömdes som mycket lovande och man beslöt fortsätta verksamheten, fortfarande som ett försök. Med en alltjämt ganska provisorisk organisation, i hög grad tillfälliga lokaler och en mycket enkel yttre ram gavs sedan ämbetsläkarkurser varje höst under 2 månader med 20—21 deltagare varje gång. Ledningen av verksamheten lades på två representanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige. Dessa delegater utsågs genom vederbörande medicinalstyrelser för varje gång ett sammanträde i kursfrågan ansågs nödvändigt. För det ganska omfattande och krävande arbetet med att göra upp detaljerade kursprogram, träffa avtal med lärare, skaffa undervisningslokaler och icke minst, att i Göteborg ta hand om och skaffa bostäder åt kursdeltagarna utsågs — ävenledes utan större formaliteter — en arbetsgrupp av läkare och hygieniker i Göteborg, »den lokala organisationskommittén», vars arbete leddes av doktor Bertil Roos. Denna grupp arbetade helt frivilligt och i stort sett utan ekonomiskt vederlag.

Trots den tillsynes mycket tillfälliga sammansättningen av den ovan nämnda nordiska delegat-gruppen, som hade att godkänna och därmed ta ansvaret för den lokala organisationskommitténs arrangemang och för verksamhetens allmänna uppläggning, kursernas längd och i dem ingående ämnen ävensom för valet av huvudlärare, för budgetfrågor etc., kom den dock att få en från sammanträde till sammanträde återkommande lika sammansättning och därför att de facto fungera som en permanent styrelse för kursverksamheten.

Kursverksamheten saknade permanent föreståndare; några medel för avlöning åt en sådan fanns icke. Dr Roos åtog sig emellertid frivilligt att från kurs till kurs organisera och leda dessa under de första åren, vilket fortsatte ända till hans död (1960).

Under åren 1953—1959 lyckades man varje höst inhysa sig i Caroline Wijks sjuksköterskehem vid Vasa Kyrkogata; 1960 flyttade man in i en äldre men renoverad byggnad vid Fjärde Långgatan 7 B, som disponerades av Göteborgs universitet. Men redan 1961 måste den flytta därifrån, då universitetet behövde lokalerna för annan undervisning. Man fick nu tillfälligtvis (under sensommar- och höstmånaderna 1961) disponera lokaler för undervisningen i medicinska fakultetens byggnader vid Medicinaregatan och lokaler för kursernas kansli i den medicinska fakultetens administrationsbyggnad där. En av de danska delegaterna förklarade att vår verksamhet saknade ett eget hem. Detta för verksamhetens bedrivande, såväl vid pågående kurser som under förberedelsearbetet utomordentligt betungande förhållande, skulle fortsätta ännu en tid, ty först den 1 juli 1962 fick man flytta in i lokaler, som för en femårsperiod framåt ger en något så när stationär ram; dessa lokaler har ställts till förfogande av Göteborgs sjukvårdsstyrelse i den s. k. mikrobiologibygnaden vid Guldhedsgatan 10. Det må dock antecknas, att även dessa lokaler — såsom varande rätt trånga och på flera sätt opraktiska — endast kan beteckna en övergående provisorisk lösning; de tillåter i varje fall icke någon expansion av verksamheten.

Det stod redan från början klart, att det fanns flera olika personalkategorier, verksamma inom allmän hälsovård, som behövde en fortbildande undervisning i hygien och socialmedicin samt att det ej minst med tanke på deras medverkan i det praktiska hälsovårdsarbetet — ofta i s. k. lagarbete (team-work) — var angeläget, att så långt möjligt samordna deras utbildning. Då det här varit ett i Norden relativt oprövat fält och blott små resurser stod till förfogande, var det nödvändigt att gå sakta fram. I början kunde man blott sätta igång med *en* personalkategori och valde då de s. k. ämbetsläkarna, d. v. s. tjänsteläkare på det regionala planet (länsläkare, amtsläkare och fylkesläkare resp. vissa stadsläkare). Men redan från början sades det ifrån, att det också borde beredas plats bland dessa för högre militärläkare, industriläkare vid större företag m. fl. läkare med viktiga hygieniska uppgifter. Och dessa olika läkare borde få sin utbildning vid hälsovårdskurserna, redan när de befann sig på aspirantstadiet. På initiativ av WHO:s europakontor tog man 1954 upp frågan om utbildning av ingenjörer, verksamma inom den allmänna hälsovården, och 1956 kunde kursledningen för första gången anordna en kurs, på en månad, för den kategori. Senare har det diskuterats att ordna specialkurser för ännu flera personalkategorier såsom hälsovårdsinspektörer (-konsulenter), sjukhusadministratörer, socialarbetare m. fl. men endast för den förstnämnda gruppen har detta kunnat realiseras (1962).

3. Den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning

Redan vid Nordiska rådets första session, i Köpenhamn 1953, framlades förslag — av herrar Anders Pettersson i Dahl (Sverige), Marius Buhl, Gustav Pedersen och Knud Thestrup (Danmark) — om en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att uppgöra och för Nordiska rådet framlägga ett program till nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdens område. Förslag härtill, uppgjorda av de enskilda landens medicinalstyrelser, förelåg redan vid rådets andra session, i Oslo 1954, och bland de olika projekt som nämndes hade en gemensam, nordisk hälsovårdsutbildning fått en framträdande plats. Den därefter följande rekommendationen från Nordiska rådet — nr 12 — fick följande lydelse: »Det Nordiske Råd henstiller till regeringene å utarbeide konkrete planer for det fortsatte arbeid med felles utdanning av høyere tjenstemenn i offentlig helsevirksomhed.» Vid rådets fjärde session, i Stockholm 1955, anmäldes att de nordiska regeringarnas representanter enats om att Sverige skulle vara koordinerande land i denna fråga.

En därefter inom det svenska inrikesdepartementet utarbetad P. M., som gav direktiv för en utredning i ämnet, godkändes av de berörda regeringarna och det tillsattes en »nordisk kommitté för hälsovårdsutbildning». Denna kunde börja sitt arbete i september 1955. Den hade två ledamöter från varje nordiskt land utom Island (som dock vid två av kommitténs sammanträden hade en observatör) jämte en del experter. Kommittén kunde avsluta sitt arbete den 30/9 1957, och dess förslag kom i tryck i svenska statens offentliga utredningar (SOU) nr 1958: 8.

I direktiven sades, att kommittén borde undersöka de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna för såväl en fortsatt, vidgad kursverksamhet för olika grupper av hälsovårdstjänstemän som de allmänna förutsättningarna för organiserandet av en gemensam nordisk hälsovårdshögskola. Kommittén förutsattes vidare utarbeta ett konkret förslag till organisation av en sådan skola jämte skissritningar till institutionsbyggnad. Även frågan om skolans förläggning borde upptagas till behandling.

I sin sammanfattning av utredningsarbetet (SOU 1958: 8, sid. 85) säger kommittén bl. a. att det rått enighet om att en på nordisk bas anordnad utbildning för högre hälsovårdstjänstemän även för framtiden borde vidmakthållas. Den mera grundläggande utbildningen, som i nationell regi anordnas i form av särskilda kurser för vissa kategorier, skulle alltså bibehållas så att den internordiska utbildningen kunde hållas på ett mera avancerat plan. Utbildningen borde med hänsyn till både innehåll och omfattning ge eleverna en allsidig bild av hela ämnesområdet »allmän hälsovård» i fråga om såväl de teoretiskt-vetenskapliga grunderna som tillämpningen av dessa på det praktiska hälsovårdsarbetet. Programmets uppläggning, som betingats av de speciella nordiska förhållandena på detta område, fick ett från det vid icke-nordiska Public Health-skolor något avvikande utseende. Utbild-

ningen borde anknytas till den som ges vid medicinska och andra fackhögskolor i Norden eller vid speciella post-graduate-kurser.

Kommittén ansåg att utbildningen, åtminstone i början, borde begränsas till läkare, veterinärer, sjuksköterskor och sanitäringenjörer — för sjuksköterskornas del till sådana, som förvärvat speciella kvalifikationer inom området för den offentliga hälsovården.

En fullständig utbildning krävde: för läkarna 8 månader och för sjuksköterskorna samma tid; tjänsteveterinärernas kunde begränsas till 4 månader och ingenjörerna, för vilka alternativa program utformats, till 2 å 3 månader. Av praktiska skäl föreslogs kursprogrammen uppdelade på 2-månaderskurser (etapper); för ingenjörerna borde dessa blott vara 1 månad.

Vid bedömningen av det behövliga antalet utbildningsplatser stod det klart, att detta varierade avsevärt från land till land. Kommittén stannade för följande antal årligen erforderliga platser:

	Tjänsteläkare	Veterinär	Sjuksköterskor	Ingenjörer
Danmark	2—5	—	5	—
Finland	4—5	2—3	1—3	4—5
Norge	5—6	1	4—5	1—3
Sverige	10	6	5—6	10

Island beräknades skicka elever blott enstaka år och för Danmarks del reserverade man sig för att det blott var enstaka etapper som kunde påräkna danska kursdeltagare.

Av de olika organisationsformer, som kunde ifrågakomma, stannade kommittén för det alternativet, som innebar upprättandet av en nordisk hälsovårdshögskola, som skulle drivas i samarbete med redan befintlig eller under uppbyggnad varande vetenskapliga institutioner på det medicinska och tekniska området. Högskolan borde förläggas till Göteborg.

Kommittén sammanfattade de ämnen eller ämnesgrupper, vari undervisning borde meddelas, i följande åtta punkter:

1. Allmän epidemiologi och biostatistik m. m.
2. Fysiologisk hygien och bostadshygien m. m.
3. Socialmedicin m. m.
4. Mentalhygien m. m.
5. Infektionspatologi och -profylax m. m.
6. Sanitärhygien m. m.
7. Arbetshygien
8. Näringshygien

Kommittén föreslog att var och en av dessa åtta ämnesgrupper skulle företrädas av en ämnesrepresentant och att som sådana skulle inträda föreståndare för institutioner vid Göteborgs universitet m. m. med vilka hälsovårdshögskolan skulle samarbeta. Sådan ämnesrepresentant skulle planlägga och övervaka undervisningen och forskningen vid hälsovårdshögskolan inom sin ämnesgrupp men också bestrida viss del av undervisningen. Hu-

vuddelen av denna skulle dock handhas av på högskolans egen stat uppförda lärare i olika grader, dock högst laboratorer (adjungerad professor). Endast i ett ämne, allmän epidemiologi och biostatistik, där det vid tidpunkten ifråga saknades professor vid Göteborgs universitet, skulle det inrättas en särskild institution vid hälsovårdshögskolan med en egen företrädare i professors ställning. Denne skulle också bli högskolans föreståndare. Denna plan beräknades kräva tillsättandet av — förutom den nyssnämnda professorn — 7 adjungerade professorer (laboratorer), 6 assistenter (assistent professors) och 8 amanuenser (instructors). Dessutom skulle för undervisningen engageras tillfälliga lärarkrafter för ca 250 undervisningstimmar per år.

Hälsovårdshögskolan angavs under de närmaste åren behöva lita till provisoriska lokaler, men på längre sikt måste lokalfrågan lösas genom nybygge. Detta borde lämpligen ske i anslutning till en ny hygienisk universitetsinstitution. Enligt kommitténs beräkningar behövde då hälsovårdshögskolan få 2 000 kvm jämte dispositionsrätt till en med hygieninstitutionen gemensam aula. Byggekostnaderna för den till hälsovårdshögskolan avsedda delen angavs till 3,5 miljoner skr (1957) och driftskostnaderna per år vid fullt utbyggd verksamhet till 1 miljon skr före inflyttningen i nybygget och därefter till 1,2 skr. Härtill kom kostnader för utrustningen. Amorterings- och räntekostnaderna för det i nybyggnaden investerade kapitalet samt för engångsutrustningen föreslogs fördelade på Danmark, Finland, Norge och Sverige i proportion till ländernas invånarantal. Driftskostnaderna skulle debiteras de olika länderna: för Danmarks och Islands del med belopp, som motsvarade kostnaderna per elev därifrån under året; resten av driftskostnaderna skulle fördelas mellan Finland, Norge och Sverige med hänsynstagande såväl till invånarantalet som till antalet elever under verksamhetsåret.

4. Den fortsatta — andra — provisoriska verksamhetsperioden

Det nu refererade kommittéförslaget ledde inte till några omedelbara beslut från de maktavande och anslagsbeviljande myndigheternas sida i syfte att stabilisera eller vidga och intensifiera kursverksamheten. Utbildningen kom därför att även de följande åren, fram till 1962, bedrivas i samma utsträckning som tidigare d. v. s. med en två-månaderskurs för läkare och en en-månads för ingenjörer varje höst. Det saknades allttjämt ekonomiska möjligheter att anställa en permanent kursledare och kontinuiteten i verksamheten vilade på den frivilligt arbetande lokala organisationskommittén jämte den nordiska samarbetskommittén. Den sistnämnda hade emellertid från 1956 fått en permanent sammansättning och en bättre fixerad status.

Lokalfrågan förblev olöst; kursverksamheten var allttjämt hänvisad till provisoriska lokaler.

Att detta jämte den återhållsamhet, som präglade medelstilledningen till

kursverksamheten var mycket betungande för kursledningen är givet. Värre ändå har varit, att det hindrat en expansion av kursverksamheten, som skulle möjliggöra ett tillgodoseende av ett väl dokumenterat utbildningsbehov. Antalet sökande till kurserna översteg nämligen varje år flerfaldigt antalet till förfogande stående elevplatser (se vidare sid. 20).

Kursledningen sökte övertyga de anslagsbeviljande statsmakterna om det ohållbara i denna politik. I en till samarbetskommitténs anslagsäskanden för budgetåret 1960/1961 fogad P.M. anfördes sålunda bl. a. följande.

Sedan kommittén för gemensam nordisk hälsovårdsutbildning överlämnat sitt betänkande i september 1957 hade icke några förändringar vidtagits beträffande vare sig kursernas organisation eller omfattning. Frågan om en utvidgad kursverksamhet och övergång till en permanent högskoleverksamhet slutbehandlades av Nordiska rådet i november 1958 med följande rekommendation (nr 13/1958) till de berörda regeringarna:

1. Att på grundval av det av nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning framlagda förslaget och däröver avgivna remissyttranden fortsätta arbetet med att försöka tillskapa fastare former för ifrågasvarande utbildningsverksamhet;
2. Att successivt utvidga den nuvarande kursverksamheten i Göteborg samt
3. Att därefter, när förutsättningarna därför föreligga, låta genomföra kommitténs förslag om inrättande av en särskild nordisk hälsovårdshögskola med de ändringar och jämkningar av förslaget, som befinns påkallade.

Samarbetskommittén framhöll, att med den organisation kursverksamheten dittills haft hade det varit nödvändigt att begränsa den till 2 à 3 månader per år. Den lokala organisationskommittén i Göteborg hade på grund av sina ordinarie arbetsuppgifter i huvudsak varit hänvisad till att på sin fritid utföra planläggningen och genomförandet av kurserna. I fortsättningen skulle det bli omöjligt att belasta lokalkommittén med hela ansvaret för en fortsatt verksamhet, t. o. m. en av dittillsvarande omfattning — än mindre en utökad sådan. Om kursverksamheten skulle kunna fortsätta, var det därför oundgängligt att få en härför särskilt anställd person, en kursföreståndare. För att få en tillräckligt kvalificerad sådan kraft måste man kräva professors kompetens och ställning och för att uppehålla denna kompetens måste han ges möjligheter till vetenskaplig forskning exempelvis vid någon redan existerande universitetsinstitution t. ex. den hygieniska eller den socialmedicinska. Dessutom måste föreståndaren få biträde av en assistent med lön motsvarande en svensk klinisk amanuens och därutöver krävdes ett kanslibiträde. Med hänvisning härtill yrkade samarbetskommittén i sin budgetskrivelse på inrättande av dessa tre tjänster redan från början av budgetåret 1960/61. Kommittén framhöll vidare att det först härigenom kunde bli möjligt, att öka kursverksamheten från 3 till 7 månader per år. Av dessa skulle 2 + 2 ägnas åt läkarekurser, 1 + 1 åt ingenjörs-

kurser medan en månad skulle användas till kortare specialkurser t. ex. för hälsovårdskonsulenter eller sjukhusadministratörer. Kommittén menade, att den föreslagna förstärkningen av staten var helt i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation.

Vid behandlingen av denna petita ville regeringarna — i synnerhet den svenska — icke gå med på anslaget till den fasta kursledningen (föreståndaren osv.), men vid behandlingen i svenska riksdagen korrigerades detta. Då emellertid anslagen till kursverksamheten alltjämt, ända fram till dess att avtal slöts år 1962, blott beviljades för ett år i taget, kunde föreståndaretjänsten icke utannonseras och besättas permanent utan måste bestri- das genom förordnande av personer med andra ordinarie befattningar, vilka tog ledigt från dessa under kortare perioder. Kursverksamheten har haft förmånen att kunna förordna framstående läkare och hygieniker som tillfälliga föreståndare — professor Trygve Gjestland, Bergen, för kurserna 1960, länsläkare Sixten Haraldson, Mariestad, för kurserna hösten 1961, hösten 1962 samt våren 1963 samt professor Bengt Lambert, Århus, för höstkurserna 1963. Bristen på kontinuitet i kursledningen har dock känts besvärande.

Samarbetskommitténs andra huvudyrkande, avseende en ökning av verksamheten från 3 till 7 månader, fick däremot ingen förståelse hos de anslagsbeviljande denna gång. Och när kommittén år 1960 återkom med samma krav — för budgetåret 1961/62 — rön- te detta samma öde. Då emellertid svårigheter uppstått — i Sverige — att kunna få tillräckligt antal kompetenta d. v. s. vid kursverksamheten utbildade sökande till lediga ämbetsläkarbefattningar, nödgades den svenska medicinalstyrelsen begära att få sända extraelever till höstkursen 1962 och att utverka särskilda medel härtill från sin regering. Detta upprepades sedan såväl våren som hösten 1963.

När så samarbetskommittén för tredje gången återkom med sin begäran — i statsskrivelsen till 1962/63 — hade en ny viktig faktor tillkommit: det nordiska avtalet om en hälsovårdshögskola förelåg i ett av de nordiska inrikesministrarna sanktionerat förslag.

5. Avtalet om en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg

Den 21/9 1961 träffades Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges inrikesministrar i Göteborg och enades om ett förslag till avtal om en gemensam hälsovårdshögskola. Avtalet godkändes sedan av parlamenten och trädde i kraft den 1/7 1962. Högskolan avlöste och stabiliserade den sedan 1953 bedrivna kursverksamheten. Medel ställdes till förfogande, tillräckliga för en 7 månaders kursverksamhet i enlighet med det program, som samarbetskommittén lagt fram i sin P. M. år 1959. Avtalets viktigaste bestämmelser är följande.

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige upprättar gemen-

samt en nordisk hälsovårdshögskola. Denna har till huvudsaklig uppgift att för läkare, ingenjörer och annan personal från de nordiska länderna anordna vidareutbildning inom allmän hälso- och sjukvård. Verksamheten bedrivs i Göteborg. Kostnaderna för verksamheten bestrides genom statsbidrag av de deltagande staterna och fördelas enligt i avtalet angivna regler (*se nedan*). Ledningen av skolan utövas av en styrelse med en ledamot från varje deltagande satt jämte en suppleant för honom; dessa personer utses för högst tre år i sänder av vederbörande stats regering. Styrelsen äger till-sätta utskott med särskilda uppgifter.

Skolan förestås av en befattningshavare med professors ställning; för verksamheten i övrigt erforderlig personal anställs i mån av behov och tillgång på medel. Föreståndaren och övrig personal tillsättes av styrelsen på en tid av högst sex år med möjlighet till omförordnande för ytterligare en period i sänder. Innan föreståndare tillsättes skall medicinska fakulteten i Göteborg — efter hörande av särskilda sakkunniga — avgiva yttrande rörande de sökandes vetenskapliga skicklighet. De sakkunniga skall om möjligt representera olika nordiska länder. För behörighet till föreståndarbefattningen erfordras styrkt vetenskaplig skicklighet ävensom förmåga att meddela och organisera undervisning av den art skolan avser att giva.

Varje stat har tillgång till en fjärdedel av elevplatserna i varje särskild kurs. Om dessa icke utnyttjas äger övriga stater övertaga de lediga platserna. Island kan därutöver sända enstaka elever.

Reglerna för verksamhetens finansiering, fördelningen av kostnaderna osv. är enligt avtalet, 14 §, följande.

Vid avtalets ingående upprättas en driftsfond på 500 000 svenska kronor, som inbetalas till styrelsen med 125 000 sv. kr. från varje deltagande stat. Av fonden bestrides samtliga utgifter för verksamheten under det räkenskapsår (juli till nästkommande juni) som följer efter avtalets ingående.

Efter avslutningen av varje räkenskapsår inbetalar staterna ett belopp motsvarande utgifterna under räkenskapsåret så att driftsfonden vid varje räkenskapsårs början utgör 500 000 sv. kr. De fasta kostnaderna för skolans verksamhet — varmed avses hyres- och administrationskostnader, löner, pensions- och andra socialförsäkringsavgifter för den fast anställda personalen samt kostnader för anskaffning av utrustning — fördelas för varje räkenskapsår med en fjärdedel på varje deltagande land. De rörliga kostnaderna utslås per utnyttjad elevplats och varje deltagande land påföres kostnaderna för utnyttjade elevplatser (jfr också s. 18).

6. Verksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan

Genom detta avtals ingående fick hälsovårdshögskolan, som nu blev ett officiellt begrepp, dels möjlighet att besätta föreståndartjänsten med permanent innehavare dels förhyra en lokal för en femårsperiod i de mikrobiologiska institutionsbyggnaderna och dels utöka kursverksamheten.

Efter utannonseringen av föreståndarbefattningen (professorsbefattning-
en) inkom 9 ansökningar. Dessa har varit föremål för sakkunnigbehand-
ling i enlighet med avtalet, varvid högskolan haft förmånen att ha en sak-
kunnig från vart och ett av de i avtalet deltagande länderna. Därefter har
den medicinska fakulteten i Göteborg avgivit yttrande och befattningen kan
beräknas bli tillsatt från och med den 1 januari 1964.

Med stöd av avtalet hölls redan hösten 1962 en 2 veckors kurs för hälso-
vårdskonsulenter och våren 1963 anordnades en ämbetsläkarkurs utöver
höstkurserna 1962 och 1963. Även våren 1964 kommer en sådan, andra äm-
betsläkarkurs att avhållas för att tillmötesgå kravet på ökad utbildningska-
pacitet för denna kategori; trots detta önskar den svenska medicinalstyrel-
sen tillgång till extra elevplatser.

Högskolans lokalfråga har ännu icke fått en definitiv eller ens en för en
expanderande verksamhet tillfredsställande tillfällig lösning. Avsikten är
emellertid alltjämt att inom rimlig tid uppföra en med den hygieniska uni-
versitetsinstitutionen gemensam nybyggnad. Ett utkast därtill har gjorts och
den svenska byggnadsstyrelsen är sysselsatt med att utarbeta ett byggnads-
program för ändamålet.

II. Några principiella frågor i samband med kursverksamheten resp. hälsovårdshögskolan

1. Om uppläggnings- och utformningen av undervisningen

Hälsovårdsutbildning på ett mera avancerat plan hade inte någon nordisk
tradition att bygga på och de förhållanden under vilka anglo-sachsiska Pub-
lic Health-schools och liknande arbetar kunde icke utan vidare överföras till
den nordiska miljön. Utformningen av ett program för en nordisk hälso-
vårdshögskola måste därför ske undan för undan, med beaktande av de er-
farenheter man fick under kurserna, av reaktionen från såväl lärare som
elever och inom de centrala hälsovårdsadministrationerna, av nya vetenskap-
liga rön osv. Efter varje kurs har man anordnat »kurskritik», där eleverna
under diskussion med sin kursledare fått framföra sina synpunkter; kursle-
daren har samlat sina iakttagelser vid varje kurs och redovisat dessa inför
högskolans styrelse, som i sin tur ingående diskuterat erfarenheterna inför
planeringen av nya kurser. Även om det så småningom utbildats en viss tra-
dition, som kunnat bli normgivande vid den praktiska utformningen av varje
kurstyp, är dock denna utveckling och omdaning av kursinnehållet, av de
praktiska detaljerna osv. icke avslutad.

Det stod från början klart, att undervisningen måste inrymma mycket av
självständig elevverksamhet. Denna kunde taga sig uttryck i diskussioner,
seminarier, grupparbete osv. Man har försökt att låta detta få en framträ-
dande plats på schemat; att tanken varit riktig framgår bl. a. av att eleverna
betonat vikten härav vid sina kritiska rapporter efter kurserna. Ett bestämt

villkor för att denna undervisningsform skall ge tillräckligt utbyte är dock att kursledaren eller huvudlärare — ofta flera samtidigt — aktivt leder diskussionen. Av praktiska skäl, inte minst den snäva tidsramen, två månader, måste dock alltså en stor del av undervisningen givas som katedrala föreläsningar. Dessa måste emellertid förberedas genom distribution av referat, som i stencil tillställs eleverna i god tid före föreläsningen.

Språkolikheterna — både elever och lärare kommer ju från alla de nordiska länderna — ger givetvis svårigheter, som man måste beakta. Genom lämpliga förberedelser, gärna i god tid före kursen bl. a. genom de nyssnämnda referaten samt uppmaningar till lärarna att beakta elevgruppens sammansättning, har dock svårigheterna i stort sett övervunnits.

Ett önskemål som tyvärr ännu icke kunnat realiseras slutgiltigt är utförande av något slags kunskapsprov. Kursledaren får dock i allmänhet en ganska god uppfattning om hur eleverna tillgodogjort sig undervisningen. Icke minst diskussionerna är upplysande i det hänseendet. Erfarenheten är, att intresset och därmed arbetsvilligheten hos eleverna varit mycket stor.

Utbildningen vid dessa kurser avsåg redan från början endast personer, som i sitt hemland fått en första fackutbildning för hälsovårdande verksamhet. Man räknade vidare med att de hade erfarenhet av sådan verksamhet d. v. s. att de, kanske sedan flera år, varit ute i verksamheten och haft anställning i denna. Denna synpunkt delades också av den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning (jfr ovan sid. 6, fjärde stycket).

WHO:s representanter liksom flera av de delegater som sysslade med kursupplägningen ansåg, att kurserna inte fick göras för korta; de ämnen som skulle behandlas var många och lärostoffet stort. Men å andra sidan stod det klart, att kursdeltagare av den typ man önskade hade svårt att vara borta från sin ordinarie anställning längre tid åt gången, detta med hänsyn såväl till kravet på kontinuitet i detta arbete som av ekonomiska skäl. Beträffande lärarkurserna fann man det mest ändamålsenligt, att dela upp hela »kursen» i tre avsnitt eller etapper, vardera på två månader. Samma princip följdes vid anordnandet av ingenjörskurserna där varje etapp dock ansågs böra omfatta blott en månad.

Varje etapp skulle vara av en viss »typ», behandla en avgränsad ämnesgrupp eller -grupper och utan alltför stora svårigheter kunna givas fristående från de övriga kurstyperna. Av praktiska skäl har alla etapperna i ämbetskursen, liksom ingenjörskursen, förlagts till månaderna augusti—september. En elev som önskat taga alla kursavsnitten måste därför anslå flera års höstmånader — för läkarna tre — härtill. Och vidare, då det främst av ekonomiska grunder ansågs mest ändamålsenligt att upprepa varje kurstyp två år på rad, blev en hel ämbetsläkarkurs rätt utdragen i tiden. Från och med 1963 har det dock blivit bättre; det har kunnat anordnas tvenne läkar-kursetapper, en på våren och en på hösten.

Ämbetsläkarkursens tre etapper kan i korthet karakteriseras på följande

sätt — indelningen har varit lika under hela den tid verksamheten pågått. I utredningen hade dock föreslagits fyra —två-månadersetapper = 8 månader.

- typ I: Allmän epidemiologi och biostatistik jämte infektionspatologi och -profylax samt infektionssjukdomarnas kliniska epidemiologi.
- typ II: Fysiologisk hygien med bostads-(anstalts-)hygien, arbetshygien, strålskydd och annan katastrofhygien samt sanitär hygien ur teknisk och biologisk synpunkt. Hit har också förts näringslära och livsmedelshygien.
- typ III: Socialmedicin med hälsokontroller och hälsovårdsupplysning. Mentalhygien.

Ingenjörskurserna har hittills endast givits i fristående enmånadskurser. På begäran har därvid vatten- och avloppshygien — belyst icke minst ur biologisk synpunkt — ägnats det största intresset. En kurs har dock givits med andra tekniska hälsovårdsproblem som huvudtema.

Kurserna har framför allt avsett utbildningen för praktisk hälsovårdsadministration på det regionala planet. Den därvid lämnade undervisningen skall ha ett vetenskapligt underlag och det meddelade kunskapsstoffet skall vara aktuellt. Lärarna själva måste därför vara fullt å jour med sin vetenskaps utveckling och kunna ge en undervisning som är så specialiserad, som utövandet av modern hälsovård kräver.

Kursernas ämnesområden är flera och dessa är stora och mångskiftande. Det krävs därför tillgång till ett stort antal lärare, som representera olika sidor av hygien och socialmedicin. Det krävs tillgång såväl till framstående teoretiker och forskare som till praktici inom hälsovårdens olika grenar. Man kan inte vänta, att all denna kompetens skall finnas samlad inom en och samma lärarkår dvs. hos en lokal fakultet. Därtill kommer i detta fall att man måste ta hänsyn till de skiftande förhållandena i de olika nordiska länderna. Man avstod därför tidigt från tanken på att åstadkomma en nordisk Public Health-fakultet med fasta professorer, laboraturer etc. och valde istället att slå ut huvuddelen av undervisningen på olika specialister, hämtade från olika håll i de nordiska länderna och ibland också från andra länder.

För att ge undervisningen tillräcklig stadga måste dock verksamheten ha en enhetlig ledning. Denna utövas — under styrelsen — av en kursföreståndare (professor), anställd på hälsovårdshögskolans stat. Han har till sin hjälp assistent och kansli. Därjämte har högskolan arvodesanställd redogörare-sekreterare och biträde av bibliotekarie. Hittills har kursverksamheten fått lita till föreståndare med mycket tidsbegränsade förordnanden, men genom 1962 års nordiska avtal är det nu möjligt att få en permanent innehavare av befattningen.

Föreståndaren skall själv svara för ett av huvudämnena vid kurserna samt bedriva och leda forskningen inom detta. Utom på honom vilar undervis-

ningen — till största delen — på vetenskapligt högkvalificerade lärare från andra högskolor och universitet eller från den praktiska verksamheten. Dessa engageras särskilt för varje kurs som timlärare. Av lärarna ha några haft uppdraget att vara huvudlärare för sina resp. ämnen i pågående kurs.

Anordningen har visat sig vara ändamålsenlig. Den har gjort det möjligt att utnyttja tillgänglig expertis i alla de nordiska länderna — i en del fall även från utom-nordiska — samt kunna för undervisningen anlita krafter, helt å jour med den vetenskapliga och tekniska utvecklingen. Den yttre apparaten har kunnat hållas vid ett minimum vilket säkerligen bidragit till att hålla nere kostnaderna för verksamheten.

2. Om ordningen för antagande av kursdeltagare

I 1962 års nordiska avtal står i § 14, 4:e och 5:e styckena, att »varje stat har tillgång till en fjärdedel av elevplatserna i varje särskild kurs. Därest deltagande stat icke utnyttjar sina elevplatser i varje särskild kurs, äga övriga stater övertaga de lediga platserna». Några regler för i vilken ordning de sökande skall beredas tillträde till kursen ges däremot icke i avtalet.

Då emellertid kurserna tillkommit på initiativ av de centrala medicinalförvaltningarna (jämte WHO) och verksamheten haft till syfte att utbilda för administrativa hälsovårdsuppgifter, syntes det redan från början självklart, att berörda centralmyndigheter — medicinalstyrelserna — skulle ha stort inflytande vid urvalet av elever.

Den procedur genom vilken sökande utväljs för deltagande i kurs vid hälsovårdshögskolan har hela tiden tagit sikte därpå. Detta fixerades formellt i ett uttalande av hälsovårdshögskolans styrelse den 6/10 1962 och återfinns i protokollet för detta sammanträde § 4.:

Sedan vederbörande centrala hälsovårdsadministrationer (medicinalstyrelser osv.) informerats om vilka kurser, som närmast avsågs hållas, skulle kursledningen i god tid utlysa deltagande i kurs till ansökan. Utkast till annons skulle tillställas administrationerna från högskolans kansli med anmodan att publicera annonserna i lämpliga organ. I annonsen skulle bl. a. angivas, att ansökningshandlingarna, inom i annonsen angiven tid, skulle inlämnas till respektive lands centrala hälsovårdsadministration. Sedan ansökningsstiden utgått, skulle administrationerna granska de inkomna handlingarna samt upprätta förslag över de sökande, som administrationen ville förordna till elever. Förslaget borde angeva den ordningsföljd, i vilken de sökande föreslogs komma ifråga. Därefter skulle ansökningshandlingarna på samtliga sökande från det egna landet jämte nyssnämnda förslag översändas till högskolans kansli och högskolans styrelse besluta om antagningen.

Styrelsen uttalade dock samtidigt att vad ovan sagts icke innebar, att styrelsen ville avstå från att i förekommande fall antaga lämpliga elever, som avsåg att ingå i någon annan karriär än den som omedelbart lydde under medicinalstyrelserna. Ej sällan — i regel i fullt samförstånd med den centrala nationella myndigheten — har till kursdeltagare antagits läkare, som

haft för avsikt att verka t. ex. som militärläkare, industriläkare el. dyl. Redan utredningen angav nämligen att kurserna borde stå öppna för sådana kategorier, om befattningen avsåg omfattande hälsovårdsarbete.

Den i det nordiska avtalet angivna rätten för ett land att få disponera platser, som icke tagits i anspråk av ett annat, har medfört, att Sverige och även Finland kunnat som ordinarie elever få med elever utöver det »ordinarie» antalet (= 5), när den norska resp. danska kvoten ej varit fylld. Genom särskilt beslut av högskolestyrelsen har dessutom Sverige vid enstaka kurser medgivits sända extraelever utöver de ordinarie. Kostnaden för dessa extraelever har då bestritts genom särskilda medel från Sverige.

3. Om kursverksamhetens (hälsovårdshögskolans) finansiering

Kursverksamheten torde icke ha kunnat komma i gång och hållas vid liv under de första åren, om icke WHO lämnat ett frikostigt bidrag härtill. Vissa kostnader bl. a. till ett samordnande sekretariat i Göteborg bestreds dock redan de första åren (1953—1955) av de nordiska länderna. Ett annat viktigt bidrag — som alltjämt utgår — ehuru indirekt var att kursdeltagarna fick förmånen av helt eller delvis bibehållen lön under tjänstledighet för att bevista kurs. Fr. o. m. 1956 har WHO — såsom redan från början aviserrats — successivt minskat sitt bidrag, och medel i stället utgått från de nordiska ländernas förvaltningar. Det nordiska avtalet den 1 juli 1962 fastställer kostnaderna för högskolans verksamhet ävensom fördelningen av dessa på de olika staterna.

Kostnaderna uppdelas i fasta och rörliga. Till de förra räknas löner och arvoden, försäkringsavgifter och andra kostnader för den fasta personalen, lokalhyra, resor för kursledningen, m. fl., transportkostnader, kontorskostnader samt utgifterna för tidskriftsprenumeration, bokinköp och bibliotekets vård ävensom inventariers underhåll. Dessa »fasta» utgifter, som enligt avtalet fördelas mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige med en fjärdedel på varje land, uppgick det senaste budgetåret till ca 180 000 skr varav således kommer omkr. 45 000 skr på varje land.

De rörliga kostnaderna avser i första hand arvoden och resekostnader för lärare, undervisningsmaterial och utgifter för exkursioner. I andra hand består de rörliga kostnaderna av stipendier och resor för kursdeltagarna. Högskolan betalar nämligen elevernas resor till och från kursen samt — som en avsevärd post — stipendier å 1 000 kr per månad till varje elev. Senaste budgetåret uppgick de »rörliga» kostnaderna, som högskolan hade att bestrida, till 203 800 kr. De fördelas enligt avtalet på de deltagande länderna efter graden av utnyttjande dvs. efter i anspråk tagna elevmånader. För sagda budgetår blev Danmarks andel 13 200 kr, Finlands 76 500 kr, Norges 24 800 kr och Sveriges 89 300 kr. Sveriges kostnader för extraelever är icke inräknade i nyssnämnda siffror. Om de rörliga kostnaderna slås ut på deltagande elever, finner man att varje elev i de 2-månaders läarkurserna

(hösten 1962 och våren 1963) kostade nära 3 800 kr; varje elev i den enmånads ingenjörskursen hösten 1962 ca 2 250 kr och varje hälsovårdskon-sulent i den hösten 1962 anordnade 2-veckorskursen 1 200 kr. Till ovan-nämnda fasta och rörliga kostnader på högskolans stat kommer lön och andra förmåner, som eleverna fått behålla i sitt hemland under sitt delta-gande i kurs. Förhållandena härulinnan är mycket växlande och någon be-räkning av de kostnader detta dragit — från elevens huvudman — kan icke göras här.

Ovanstående uppgifter om kostnader hänför sig till tiden 1/7 1962—30/6 1963, då endast 5 1/2 månaders kurser hölls mot budgeterade 7 månader. Genom den pågående automatiska kostnadsstegringen kan man redan nu förutse, att hälsovårdshögskolans budget, som balanserar på 500 000 skr per år, snart måste överskridas särskilt om verksamheten skall omfatta 7 kursmånader. Utöver den avtalsenligt reglerade stegringen av lönerna till föreståndare, assistenten o. s.v. kommer den höjning av arvodena till lä-rarna som sannolikt blir nödvändig. Detsamma gäller elevstipendierna, som varit oförändrade sedan 1953. Härtill kommer ett redan nu kännbart behov av att förstärka kursledningen med bl. a. en biträdande kursledare för ingen-jörskursen. Likaså kommer säkerligen lokalkostnader, utgifter för resor och transporter samt andra tjänster att stiga under de närmaste åren.

1962 års avtal fixerar utgiftstaket till 500 000 skr per år. Detta har från norsk och dansk sida förklarats gälla även för de automatiska kostnadssteg-ringarna — alltså i motsats till vad som gäller för svenska förslagsanslag. Det synes därför bli ofrånkomligt att ändra bestämmelserna på denna punkt i avtalet redan om undervisningen skall kunna fortgå i samma utsträckning som nu. Som ett alternativ kan man tänka sig att överföra vissa utgifter från hälsovårdshögskolan till nationella instanser.

I första hand tänker man då på elevstipendierna och utgifterna för elever-nas resor till och från Göteborg. För budgetåret 1963/64 beräknas kostna-derna för stipendierna (7 kursmånader) bli 140 000 kr och för elevernas resor 35 000. Om dessa i stället bestreds av vederbörande land ev. elevernas huvudmän, skulle detta minska hälsovårdshögskolans utgifter med 175 000 kr, som kunde brukas till att täcka de ökade undervisningskostnaderna.

III. Kursverksamhetens omfattning, elevfrekvens etc.

När kursverksamheten startade på hösten 1953, hade den helt karaktären av ett försök. Utan någon säker uppfattning om hur många som kände behov av att få en högre hälsovårdsutbildning, föreslogs ett antal elever på kursen av 20—21, som närmast bestämdes av pedagogiska skäl. Detta har också i fortsättningen befunnits vara en optimal siffra ehuru det visat sig möjligt att utan allt för stora olägenheter öka antalet i läkarkursen till 24 à 25.

Kurserna var redan från början mycket begärliga och med angiven di-

mensionering av verksamheten kunde man endast bereda plats för en mindre del av de sökande. Med denna erfarenhet som bakgrund och efter att ha haft ingående överläggningar med representanter för de av kurserna närmast berörda personalkategorierna kom den nordiska kommittén för hälsovårdsutbildning fram till de siffror, som ovan redovisats på sid. 7 i avsnitt II dvs. ett årligt antal elever av 45—55 vid »ämbetsläkarkursen» (21—26 läkare, 9—10 veterinärer och 15—19 sjuksköterskor). Ingenjörskurserna beräknades behöva ta emot 15—18 elever per år. Dessa prognoser blev sedermera under remissbehandlingen — bl. a. i Sverige — föremål för kritik och även personer i för ämbetsläkarverksamheten ansvarig ställning menade, att kommitténs siffror var för höga.

Hur situationen tett sig under de följande åren belyses av följande uppgifter:

Ämbetsläkarkurserna

		1953—57	1958—62	våren 1963	hösten 1963	Summa	Antagna sökande
Danmark	sökande	46	28		3	77	62 %
	antagna	23	22		3	48	
Finland	sökande	44	61	8	33	146	42 %
	antagna	23	26	7	6	62	
Island	sökande	7	3			10	80 %
	antagna	5	3			8	
Norge	sökande	84	91		9	184	32 %
	antagna	26	27		5	58	
Sverige	sökande	93	92	22	20	227	38 %
	antagna	27	32	17	10	86	
Summa	sökande	274	275	30	65	644	40 %
	antagna	104	110	24	24	262	

Genomsnittligt har alltså mindre än hälften, 40 %, av de sökande kunnat beredas plats på kurserna. Förhållandet har emellertid växlat en del från land till land. Island med sin ringa folkmängd och antal läkare har endast av och till sänt läkare till kursen. Deras 10 sökande representerar mindre än 2 % av samtliga. 8 dvs. 80 % har kunnat komma med; dessa utgör 3 % av hela elevstocken. I Danmark, som sedan länge har en god nationell ämbetsläkarutbildning och där förhållandet i övrigt skiljer sig en del från de övriga nordiska ländernas, har intresset för nordisk högre hälsovårdsutbildning varit mindre än i Finland, Norge och Sverige det vill f. ö. se ut som om intresset sjunkit något under åren. Från Danmark har kommit 77 ansökningar (12 % av samtliga) varav 48 (62 %) medfört plats på kurserna; Danmark har därigenom disponerat 18 % av alla elevplatser.

I de återstående 3 länderna har intresset varit påtagligt, ansökningarna många och följaktligen möjligheten att få platser — vilka överenskommits skola fördelas lika mellan länderna — mindre än danskarnas. Finland sva-

rade för 23 % av alla ansökningarna, Norge för 29 % och Sverige för 35 %. Av de finska aspiranterna bereddes 42 % elevplats, av de norska 32 % och av de svenska 38 %. Det bör då beaktas att Sverige de sista åren själv bekostat en del kursplatser för egna, extra elever. Av hela elevkadern utgjorde finnarna 24 %, norrmännen 22 % och svenskarna 33 % (frånräknas extra-eleverna utgjorde svenskarna 25 %).

Det är tydligt att de siffror utredningskommittén angav 1957 i varje fall icke varit för höga!

Av skäl som angivits i avsnitt II uppdelades ämbetsläkarutbildningen på tre olika kurstyper, etapper, av vilka blott en kunde givas per år. Kurstyp I har givits 1953, 1954, 1959 och 1960; typ II 1955, 1956, 1961 och 1962 samt typ III 1957, 1958 och två gånger 1963. Detta har betytt att en elev, som önskar ta alla tre kursavsnitten måste använda avsevärd tid till detta, minst 4 år. För åtskilliga elever har detta icke varit möjligt. Av en sammanställning som gjordes för åren 1953—1962 framgår att av de *läkare*, som varit elever vid ämbetsläkarkurserna hade endast 29 genomgått alla tre kurstyperna, 26 hade gått två och 94 endast en av etapperna. Olägenheten av att kunna avverka endast en kurstyp varje år är uppenbar. Det är mindre anmärkningsvärt att sjuksköterskor eller veterinärer blott »taga» en eller två av kurstyperna då ju för dem icke alla kurstyperna har samma intresse.

Av kursdeltagarna åren 1953—1963 var 22 sjuksköterskor och 11 veterinärer.

Ingenjörskurserna startade 1956. Även till dessa har antalet sökande varit betydligt större än antalet elever, som kunnat beredas plats. Under åren 1956—1963 var sålunda aspiranterna 280 varav endast 154 kunde få komma med. Av deltagarna i ingenjörskurserna var 25 danskar, 49 finländare, 38 norrmän och 42 svenskar.

Av de specialkurser, som enligt utredningens program skulle ingå i verksamheten, har endast kunnat givas en 2-veckors kurs (1962) för hälsovårdskonsulenter och en fortbildningskurs för läkare (1961). Konsulentkursen hade 20 deltagare varav 1 från Danmark, 8 från Finland och 11 från Sverige. Den på hösten 1961 anordnade fortbildningskursen avsågs för läkare, som redan genomgått hela eller största delen av ämbetsläkarekursen (etapp I—III). Den varade 5 dagar och hade samlat 31 deltagare: 4 danskar, 8 finländare, 2 isländare, 8 norrmän och 9 svenskar.

IV. Hälsovårdshögskolans kurser som kompetenskrav för offentlig tjänst

Genomgång av en eller flera kursetapper har givetvis ansetts som en merit för vederbörande vid sökande av tjänst. Som formellt kompetenskrav har det dock hittills upptagits blott i Sverige.

I Danmark finns redan förut en »ämbetsläkarkurs», som är obligatorisk för blivande ämbetsläkare. I Norge finns det en »tjänsteläkarkurs»,

som distriktsläkare bör gå, före eller snart efter sin första anställning som distriktsläkare; det finns däremot inte någon speciell kurs för blivande fylkesläkare. Icke heller i Finland finns sistnämnda slag av utbildning.

I Sverige ges en »tjänsteläkarkurs» vid Statens institut för folkhälsan liknande den i Norge. Kursen bör tagas före eller snart efter tillträde av tjänsteläkarbefattning (provinsialläkare). Tidigare fanns därtill en särskild ämbetsläkarkurs, som var obligatorisk för erhållande av förste provinsialläkarbefattning (länsläkarbefattning) samt vissa förste stadsläkartjänster. Sedan den nordiska kursverksamheten i Göteborg kom i gång har en där genomgången ämbetsläkarkurs fått ersätta den nyssnämnda ämbetsläkarkursen. Numera krävs — jml. 24 § i instruktionen för länsläkarväsendet av den 6/6 1962 med ändring den 10/5 1963 (SFS 421/1962 och 242/1963) — för att kunna antagas till länsläkare eller biträdande länsläkare bl. a. — mom. 4 — »genomgång av den för läkare avsedda utbildningen vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg eller i annan ordning förvärvad, motsvarande utbildning». Och ytterligare: i en den 10/5 1963 (SFS nr 341) beslutad ändring i allmänna läkarinstruktionen 19 § stadgas att »för tjänst såsom stadsläkare i stad med minst 40 000 invånare gälla samma kompetensföreskrifter som för tjänst såsom länsläkare» — från vilken bestämmelse betr. dessa »stadshygieniker» dock medicinalstyrelsen kan medgiva undantag.

Göteborg den 22 november 1963

Berättelse

Från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

(Överlämnad av Sveriges regering)

En rekommendation om bildandet av ett nordiskt kontaktorgan för jordbruksspörsmål avgavs av Nordiska rådet vid dess nionde session i Köpenhamn. Efter överläggningar mellan regeringarna i Stockholm och Köpenhamn tillsattes det föreslagna organet. Medlemmar i detsamma framgår av närslutna förteckning [*se Bihang*].

Det första mötet hölls i anslutning till Nordiska rådets tionde session i Helsingfors den 21 mars 1962. Därefter har möten hållits i Oslo den 27 april 1963 och i Köpenhamn den 21 oktober 1963. Mötena har dessutom förbättrats genom särskilda möten mellan ordförandena i de nationella delegationerna.

Produktionssituationen inom jordbruket i de nordiska länderna har varit det centrala temat vid kontaktorganets möten. Synpunkter och önskemål beträffande utformningen av de enskilda ländernas jordbrukspolitik har därvid framförts.

Andra frågor som dryftats är forskningssamarbetet inom jordbrukssektorn, förenkling och harmonisering av veterinärbestämmelserna samt uppriktandet av ett nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation.

Diskussionen av här berörda frågor kommer att fortsätta vid kontaktorganets nästa möte, som kommer att anordnas i Stockholm den 20 januari 1964.

Stockholm den 14 december 1963

TILLÄGG

**Förteckning över medlemmar i Nordiska kontaktorganet
för jordbruksfrågor**

*Ledamöter**Danmark*

- V. Brorson, kommitteret i landbrugsministeriet, formand.
E. Mortensen, kontorchef i d:o.
C. Christensen, medlem af landbrugsrådets presidium, næstformand for De danske Mejeriforeningers Fællesorg.
P. Jørgensen, boelsmand, formand for De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Suppleanter

- J. Rønning-Petersen, ekspeditionssekretær i landbrugsministeriet.
P. Kr. Lau-Jensen, fuldmægtig, d:o.
N. Kjærgaard, landbrugsråd.
K. Milthers, sekretariatschef, De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Finland

- S. Suomela, professor, lantbruksekonomiska forskningsanstalten, ordförande.
E. Lähdeoja, lantbruksråd.
E. Winqvist, agronom.
H. Rautavaara, agronomie- o. forstdoktor.

Island

Representeras i allmänhet av ambassadören i resp. nordiska land.

Norge

- B. Robberstad, departementsråd, Landbruksdepartementet.
A. Lidtveit, landbruksdirektør, Landbruksdepartementet.
H. Eika, formann for Norges Bonde- lag.
P. Jacobsen, formann for Norsk Bonde- og småbrukarlag, stortingsrepresentant.
H. Holager, byråsjef, Landbruksdepartementet.
H. Sande, konsulent, Landbruksdepartementet.
O. Bergflødt, konsulent, Norges Bonde- lag.
O. Moen, fylkesagronom, Oppland landbruksselskap, Gjøvik.

Sverige

- V. Paulsson, statssekreterare i jordbruksdepartementet, ordförande.
R. Magnusson, generaldirektör i statens jordbruksnämnd, v. ordförande.
T. Bengtsson, advokat, förbundsordförande, Sveriges lantbruksförbund.
F. Edblom, förbundsordförande, Riksförbundet Landsbygdens folk.
C. Senning, byråchef i jordbruksdepartementet.
S. Larson, byråchef i statens jordbruksnämnd
H. Håkansson, direktör, Sveriges lantbruksförbund.
P. Grabö, agronomie licentiat, Riksförbundet Landsbygdens folk.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

(Överlämnad av Danmarks regering)

På Nordisk Råds tiende session vedtog rådet at rette en henstilling til regeringerne om at oprette et permanent nordisk kontaktudvalg for fiskerispørgsmål. Kontaktudvalget skulle have til opgave at følge udviklingen og til behandling at kunne optage konkrete problemer såvel vedrørende selve fiskeriet i de nordiske lande som afsætningsproblemer mellem landene indbyrdes og overfor tredielande. Herudover skulle udvalget kunne drøfte andre problemer af fælles interesse, der måtte opstå.

Spørgsmålet om oprettelsen af nævnte kontaktudvalg blev drøftet ved nordiske fiskeriministermøder senest ved et den 14. august 1962 i forbindelse med den nordiske fiskerikonference i Trondheim afholdt møde. Der opnåedes herunder enighed om kontaktudvalgets arbejdsform og arbejdsopgaver.

Til formand for kontaktudvalget er for en 2-årig periode valgt departementschef J. Nørsgaard, fiskeriministeriet, Danmark.

Kontaktudvalget har i 1963 afholdt 2 møder, hvor man har behandlet spørgsmål af fælles interesse for fiskeriet i de nordiske lande, såvel i disses indbyrdes relation som i forholdet overfor 3. lande.

Følgende spørgsmål har været genstand for drøftelse i kontaktudvalget:

1. Fiskerigrænsespørgsmålet i Danmark, Norge og Sverige

Dette spørgsmål har været til drøftelse efter henstilling fra Nordisk råds økonomiske komite. Man vil fortsætte bestræbelserne for at opnå en aftale på dette område.

2. Etablering af en laksekommission i henhold til den mellem Sverige, Danmark og Vesttyskland indgåede aftale

Konventionen om beskyttelse af laksebestanden i Østersøen er endnu ikke trådt i kraft. Uanset denne omstændighed, har man anset det for ønskeligt snarest at få iværksat fælles undersøgelser på dette område, og med henblik herpå er der truffet aftale om at etablere et uofficielt samarbejde mellem repræsentanter for Danmark, Finland, Sverige og Vesttyskland.

3. Konventionen om fiskeriet i det nordøstlige Atlanterhav

Man har indenfor kontaktudvalget truffet aftale om nedsættelse af en arbejdsgruppe med repræsentanter fra hvert af de nordiske lande med henblik på forudgående drøftelser af spørgsmål, der kommer til behandling i den i henhold til konventionen nedsatte kommission.

4. Konvention vedrørende Det internationale råd for havundersøgelser

Der har indenfor kontaktudvalget fundet en forberedende drøftelse sted af forskellige spørgsmål med henblik på en fælles nordisk optræden.

5. Nordisk eksportsamarbejde

På foranledning af den på Nordisk råds ellefte session vedtagne rekommandation 22/63 om etablering af et nordisk samarbejde vedrørende fiskeeksport til lande med centraliseret fiskeimport og til udviklingslandene har denne sag været genstand for drøftelse i kontaktudvalget. Der var indenfor udvalget enighed om, at et samarbejde mellem de nordiske lande med hensyn til eksporten af fisk til statshandelslandene ville være ønskeligt, men at et sådant samarbejde ville støde på en række vanskeligheder, blandt andet af organisationsmæssig karakter. Sagen vil blive gjort til genstand for fortsat drøftelse i udvalget.

6. Standardisering af fiskekasser

Spørgsmålet har senest været drøftet på et ekspertmøde i København i september 1963, og yderligere drøftelser i udvalget forudses.

7. Fiskerikonferencen i London

En foreløbig drøftelse har fundet sted indenfor kontaktudvalget af spørgsmål, som kunne forventes at komme til behandling på konferencen i London, og der blev i udvalget givet udtryk for interesse for en fortsat forberedende kontakt om alle sådanne spørgsmål.

8. Udledning af kemikalier m. m. i havet

Det har indenfor udvalget været enighed om, at udledning af kemikalier samt andre årsager til vandforurening volder fiskeriet stigende problemer. I visse af de nordiske lande findes der lovhjemmel til at forhindre sådanne skadevoldende udledninger. Spørgsmålet vil dog kun på effektiv måde kunne løses på mere international basis, og man har fra svensk side givet tilsagn om en nærmere redegørelse for spørgsmålet med henblik på senere drøftelser i kontaktudvalget.

9. Ensartede bestemmelser for afmærkning af fiskeredskaber

De i kontaktudvalget stedfundne drøftelser har resulteret i enighed om, at der på dette område bør etableres et samarbejde foreløbig med henblik

på forholdene i Østersøen. Spørgsmålet har imidlertid videre internationale aspekter, og der vil blive indkaldt til møde mellem eksperter fra de nordiske lande.

10. Redningstjenesten i Nordsøen

Man har indenfor kontaktudvalget besluttet at afvente udfaldet af den forhandling, som vil finde sted på et møde mellem repræsentanter for de nærmest interesserede lande.

København, den 12. december 1963

J. Nørgaard

TILLÄGG

Förteckning över medlemmar i Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

Danmark

Departementschef J. Nørgaard
Kontorchef J. Hertoft
Fiskeskipper Fr. Lodberg Jensen
Fiskeskipper H. Sørensen

Finland

Fiskerirådet D. Wikström
Magister G. Bergman

Island

Fiskeridirektör D. Ólasson
Direktör S. Egilsson

Norge

Ekspedisjonssjef J. Sellæg
Fiskeridirektør K. Sunnanå
Fiskebåtskipper E. Andreassen

Sverige

Statssekreteraren I. Eckersten
Överdirektören J. Hult
Ombudsmannen G. Åberg
Direktören E. Lilja

Berättelser

om samarbete mellan de nordiska postförvaltningarna

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Danmarks regering:

Det afholdes hvert år ordinær konference inden for den nordiske postforening, hvor der drøftes spørgsmål af interesse for det fællesnordiske, postale samarbejde samt spørgsmål af universelt, postalt tilsnit som for eksempel forslag til behandling på Verdenspostforeningens kongresser eller på Den europæiske Post- og Telekommunikationskonferences møder, hvor det er af betydning at få klarlagt de forskellige nordiske landes synspunkter med henblik på eventuelt at opnå en fælles nordisk stillingtagen til forslagene. Undertiden afholdes ekstraordinære nordiske postkonferencer til drøftelse af kongresforslag m. v.

Forud for de 2 årlige fartplanskifter på jernbanerne (færgeruterne) afholdes der mellem det svenske og danske postvæsen møder, hvor postgangen i grænsetrafikken for den kommende køreplansperiode er genstand for drøftelse og endelig aftale.

På luftpostbefordringens område afholdes der ligeledes årlige møder, ved hvilke sædvanligvis poststyrelserne i Danmark, Finland, Norge og Sverige samt det skandinaviske luftfartsselskab SAS er repræsenteret. På møderne behandles såvel enkeltspørgsmål vedrørende luftpostudvekslingen som spørgsmål af generel karakter.

Den danske poststyrelse deltager i nordiske poststatistikerkonferencer, der siden indførelsen i 1958 regelmæssigt afholdes hvert andet år. Desuden holder de nordiske landes poststyrelser hinanden løbende underrettet om resultaterne af foretagne poststatistiske undersøgelser.

Den nordiske Postforening udgiver et fagligt tidsskrift, »Nordisk posttidsskrift«, som officielt organ for poststyrelserne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

København i december 1963

Norges regering:

1. Som det vil være kjent samarbeider de nordiske lands postforvaltninger gjennom Den nordiske postforening, hvis formål og virksomhet er regulert ved overenskomst. Den någjeldende overenskomst trådte i kraft 1. april 1960, og avløste overenskomsten av 1. januar 1947. 3 eksemplarer av overenskomsten ligger ved.

2. Med hjemmel i Overenskomst om Den nordiske postforening holdes hvert år nordisk postkonferanse. Konferansene beskjeftiger seg med aktuelle spørsmål innen det nordiske postale samarbeid, de formidler opplysninger om økonomiske forhold og fremskritt på det tekniske område, og der samrår man seg om felles postale spørsmål utad, f. eks. overfor Verdenspostforeningen, Den europeiske post- og telekommunikasjonskonferanse (CEPT) og flyselskapene. Vedlagt følger saklistene for de siste 5 konferansene, samt saklisten for en ekstraordinær konferanse i København i 1962¹. Saklistene gir en oversikt over hvilke emner og spørsmål som har vært drøftet, og gir et bilde av bredden av det samarbeid som stadig foregår.

3. Av andre samarbeidsformer kan nevnes:

a. Det drives en utstrakt korrespondanse mellom de nordiske postforvaltningene om enkeltspørsmål og for å føre til avslutning saker som har vært behandlet på konferansene eller møtene.

b. Det foregår studievirksomhet ved at tjenestemenn gis anledning til å studere spesielle områder innen de andre lands postverk, områder som man ønsker å gjøre seg nærmere kjent med. Her i Norge innebærer det at vedkommende tjenestemann må avgi innberetning til Poststyret om studiereisen.

c. Det utgis i fellesskap et fagblad, Nordisk Posttidsskrift, med hjemmel i Overenskomst om Den nordiske postforening. Det bidrar bl. a. til å gjøre postale forhold i hvert av de nordiske land kjent for de øvrige land. 3 enkelte nummer av bladet legges ved.

d. Personalorganisasjoner av tjenestemenn i de nordiske lands postverk har også samarbeidsorganer og holder regelmessige møter. De behandler foruten organisasjonsmessige saker også postalt faglige spørsmål.

4. Av saker som har vært behandlet på nordiske postkonferanser og som helt eller delvis er gjennomført i den senere tid, nevnes spesielt:

a. *Forenklinger i den nordiske pakketrafikken* (postkonferanser Helsingfors 1961, Oslo 1962 og Reykjavik 1963). En arbeidsgruppe bestående av representanter for postforvaltningene i Danmark, Finland, Sverige og Norge har bearbeidet spørsmålet. Siktemålet er å komme fram til en overenskomst som medfører at postpakketjenesten internordisk kan utføres like enkelt som den innenrikske pakketjenesten. Foreløpig er man kommet til et resultat vedkommende beregning av transitt- og terminalavgifter for pakkene som medfører at man kan sløyfe kartering av pakkene ved utvekslingskontorene fra 1. april 1964. I samarbeidet har også representanter for tollmyndighetene i de nevnte land deltatt.

b. *Nytt system for beregning av postavgiftene for postabonnerte blad i*

¹ Här ej tryckt.

nordisk utveksling (postkonferansen i Reykjavik 1963). Arbeidet tar sikte på en forenkling i beregningen av postavgiftene, og visse lettelser gjennomføres allerede fra 1. januar 1964.

c. *Avgifter for overføringer i postgirotjenesten* (postkonferansene i Oslo 1962 og København 1962). Ved tilføyelse av en ny artikkel 11 A i Overenskomst om Den nordiske postforening er det gjennomført fra 1. mars 1963 en avgiftsendring slik at avgiften for gireringer og portoen for innbetalingskort i den nordiske utveksling settes lik vedkommende lands innenrikske avgift/porto. Godskrivning av beløp som er girert eller innbetalt ved innbetalingskort, er fritatt for alle avgifter.

d. *Ansvar for rekommanderte brev i internordisk utveksling*. Ved endring av artikkel 21 i Overenskomst om Den nordiske postforening har de nordiske lands postverk besluttet å overta ansvar for rekommanderte brev også i de tilfelle brevene helt eller delvis er innholdsberøvet eller på annen måte er skadd. I internasjonal utveksling ellers ytes erstatning bare ved hel bortkomst.

e. *Standardisering av nordiske blanketter* (postkonferanse Oslo 1962, Reykjavik 1963). Det pågår et samarbeid mellom Danmark, Finland, Sverige og Norge på dette felt, og en arbeidsgruppe med representanter for postforvaltningene i de nevnte land har hatt møter hvor spesielt ensartede utgaver av adressekort og tolldeklarasjoner for pakker til utlandet har vært diskutert. Det er også samarbeid med de respektive lands komiteer for standardisering av eksportdokumenter. Foreløpig er man kommet fram til en utgave av de nevnte adressekort og tolldeklarasjoner som er under utprøving innen Norden.

f. *Arbeid for en mer felles og ensartet terminologi når det gjelder alminnelig brukte postale ord og uttrykk* (konferansene i København 1959, Oslo 1962). Norge har innenfor dette samarbeide besluttet å endre »brevkort» til »postkort», »følg brev» til »adressekort», »adresseløse sendinger» til »gruppekorsbånd» og »tollangivelse» til »tolldeklarasjon».

5. Det internordiske samarbeid har i den senere tid for en del vært rettet mot den kommende verdenspostkongress i Wien (1964), idet man har behandlet en hel del av de forslag som foreligger til behandling på nevnte kongress. Det er forslag som ikke berører det nordiske samarbeid spesielt, men som man finner det gunstig å drøfte i fellesskap før kongressen.

6. Vi vil ikke slutte denne oversikt uten å nevne den betydelige opplysningsvirksomhet som de nordiske postkonferansene innebærer. På hver konferanse gis det opplysninger om den økonomiske utvikling innen hvert postverk, og der gis opplysninger om eventuelle nye tjenestegrener, tekniske framskritt og endringer i tjenestene. Det samarbeides om utgivelse av frimerker med felles motiv (Nordenfrimerker, SAS-frimerker). Av mer spesielle emner som har vært redegjort for på konferansene de siste år nevnes takstpolitikken, oppheving/gjeninnføring av lokalporto, post til sjøfolk i utenriksfart, brevskriveruken. Det henvises for øvrig til den oversikt som saklistene fra postkonferansene gir¹.

Oslo, 28. desember 1963

¹ Här ej tryckt.

Sveriges regering:*Nordiska postföreningen*

Samarbetet mellan postförvaltningarna i Norden bedrivs framför allt inom ramen för Nordiska postföreningen, vilken formellt tillkom enligt ett avtal år 1946. Redan år 1934 träffades dock överenskommelse om ett gemensamt postavtal mellan de fem nordiska länderna, vilket ersatte tidigare bilaterala överenskommelser. Dessa överenskommelser var av sådan karaktär, att man även långt före 1934 både inom och utom Norden hade betraktat en nordisk postunion som ett faktum. Det nu gällande avtalet angående Nordiska postföreningen daterar sig från år 1960.

Föreningens namn och ändamål framgår av avtalets artikel 1, som har följande lydelse:

Postförvaltningarna i Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge bildar Nordiska postföreningen, vars ändamål är förbättring och utveckling av postförbindelserna mellan de fem länderna.

Föreningen arbetar på så sätt att ombud för postförvaltningarna minst en gång årligen sammanträder till nordisk postkonferens för revision eller komplettering av det nordiska postavtalet samt för behandling av andra postala frågor av gemensamt intresse för länderna. I avtalet angående Nordiska postföreningen finns bl. a. bestämmelser beträffande avgifter för postförsändelser mellan föreningsländerna och bestämmelser angående behandling av försändelser samt avräkning.

De viktigaste bland dessa bestämmelser är utan tvekan de, som föreskriver lägre postavgifter i den internordiska trafiken. Bl. a. skall befodringsavgiften för brev av högst 500 grams vikt, enkla postkort och postkort med betalt svar samt affärshandlingar, tryckalster och blandade försändelser av högst 1 000 grams vikt ävensom varuprov vara lika med den i inlämningslandet gällande inrikes befodringsavgiften för riksförsändelser av samma slag och vikt. Andra inrikes avgifter, som gäller för hela Norden, är avgifterna för rekommendation, assurans, postanvisningar, postförskott, expressutdelning av brevörsändelser, överflyttning av postabonnerad tidning, mottagningsbevis, inbetalning till postgirokonto och girering mellan postgirokonton. För försändelser, som sändes i transit genom ett eller flera av föreningsländerna eller med ländernas sjöpostlinjer, erlägges transitavgift med ett betydligt lägre belopp än det, som skulle utgå enligt allmänt internationella grunder.

För att främja samarbetet mellan Nordiska postföreningens medlemmar övertog föreningen år 1956 den tidigare i privat regi utgivna tidningen Nordisk Posttidskrift och gjorde den till föreningens officiella organ. Tidskriften innehåller huvudsakligen artiklar av fackligt postal eller postteknisk art såväl från enskilda postfunktionärer som från postförvaltningarna i medlemsländerna. Tidskriften utges i Sverige, men varje nordisk post-

förvaltning utser en redaktör, som följer utvecklingen i det egna landet. Redaktörerna sammanträder minst en gång per år. De med utgivningen förbundna kostnaderna bäres av föreningsländerna gemensamt.

Arbetet vid de nordiska postkonferenserna har under de senaste två åren helt präglats av förberedelserna för den XV:e världspostkongressen, som ursprungligen skulle ha hållits under 1962 men sedan två gånger framflyttats och nu är fastställd att hållas sommaren 1964. Vid konferenserna har man behandlat förslag, som av andra förvaltningar framlagts till kongressen, och även överenskommit om vissa gemensamma nordiska propositioner. Bland övriga frågor, som varit aktuella vid de senaste konferenserna, märks utgivning av frimärken på begäran av nordiska internationella organ, befordran av post — framför allt med flyg — och samarbete mellan de nordiska postförvaltningarna i fråga om tekniskt bistånd till u-länder.

Inom Nordiska postföreningen har under det sista året två arbetsgrupper utrett praktiska problem på två skilda områden.

Den nordiska postala arbetsgruppen för blankettfrågor har sammanträtt två gånger och hittills som främsta uppgift haft att anpassa postverkets blanketter för paketadresskort och tulldeklaration till den modellblankett för exportdokument, som antagits av ECE. Prov med de nya blanketterna har påbörjats inom Norden och propositioner om införande av dessa i den allmänt internationella utväxlingen kommer att framläggas till världspostkongressen. Bland övriga punkter på gruppens arbetsprogram kan nämnas en standardisering av blanketterna i postgiro- och postsparbanksrörelserna.

Arbetsgruppen för förenklingar i den nordiska paketutväxlingen, i vilken även representanter för ländernas tullverk ingår, har likaledes hållit två sammanträden. Gruppen har utarbetat ett nytt system för expedition av postpaket inom Norden, vilket i korthet innebär, att paketen sändes direkt från inlämningspostanstalten till gränspostanstalten i adresslandet i stället för att som nu först behandlas även av gränspostanstalten i avgångslandet. Systemet, som beräknas medföra kortare befordringstid för pakteten, skall enligt gruppens förslag införas den 1 april 1964.

Samarbete i vissa andra posttekniska frågor

De tjänstemän, som inom de nordiska postförvaltningarna ansvarar för statistikarbetet, samlas vartannat år till nordiskt poststatistikermöte. Hittills har sådana möten ägt rum 1958, 1960 och 1962. Avsikten med mötena är att bereda de berörda tjänstemännen tillfälle till utbyte av erfarenheter och att samordna insamlandet av statistikuppgifter, så att uppgifterna för de olika länderna blir jämförbara.

Ett liknande samarbete äger rum mellan postförvaltningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige när det gäller trafikfrågor. Tjänstemän från förvaltningarnas trafikavdelningar sammanträder två gånger per år före

tidtabellsskiftena i flygtrafiken främst för att samordna expeditionen av post till olika länder, vilket underlättar omlastningen på transitflygplatserna och därigenom motverkar feldirigeringar och förseningar. Även andra trafikfrågor av gemensamt intresse behandlas.

Postförvaltningarna i Danmark, Norge och Sverige samarbetar praktiskt vid expeditionen av flygpost på så sätt att posten i många fall koncentreras i Köpenhamn och därifrån vidareändes i »skandinaviska» poster, främst med SAS.

Samarbete på postsparbanks- och postgiroområdet

Resultatet av det nordiska postala samarbetet är för allmänheten kanske mest påtagligt när det gäller postsparbanks- och postgirorelserna.

Svenska postförvaltningen har träffat överenskommelser med postförvaltningarna i Danmark, Island och Norge samt med postsparbanken i Finland (vilken utgör en självständig enhet inom den finländska statsförvaltningen) om förmedling av uttagning vid anfordran på svensk postsparbanksbok i de övriga nordiska länderna. Av olika anledningar — postsparbank finns inte i Danmark och Island, valutabestämmelser hindrar Finlands deltagande — kan motsvarande förfaringssätt inte tillämpas i Sverige utom beträffande uttag på norska postsparbanksböcker. Möjligheten att använda svensk postsparbanksbok för uttag i övriga nordiska länder har blivit mycket uppskattad av kunderna. Sålunda verkställdes under år 1962 21 171 uttagningar på 3,9 milj. kr genom förmedling av norska postanstalter, 25 798 uttagningar på 5,5 milj. kr i Danmark, 17 862 uttagningar på 4,1 milj. kr i Finland och 265 uttagningar på 0,07 milj. kr på Island.

Inom postgirorelsen har det redan tidigare varit möjligt att enligt det allmänt internationella postgiroavtalet girera belopp mellan postgirokonton i Danmark, Finland, Norge och Sverige. (Island har för närvarande ingen postgirorelse.) Från den 1 mars 1963 har utväxlingen utsträckts till att omfatta även inbetalningar till postgirokonto i något av de övriga länderna och det nordiska postavtalet har kompletterats i enlighet härmed. I den allmänt internationella rörelsen kommer motsvarande bestämmelser förmodligen att införas genom beslut av världspostkongressen 1964, varför man kan säga att de nordiska förvaltningarna på detta område har kommit längre än andra länder. Från ovannämnda datum slopades vidare avgiften för internordisk girering.

Postala studier i annat nordiskt land

Sedan år 1955 har det för svenska postfunktionärer funnits möjlighet att söka tjänstledighet med oavkortad lön för studiebesök i något av de övriga nordiska länderna. Visst bidrag av postmedel kan dessutom erhåll-

las för täckande i första hand av resekostnaderna. I allmänhet beviljas tre funktionärer per år sådan tjänstledighet under 1 vecka.

När det vid utredningar o. d. bedöms vara av värde att få kännedom om något annat nordiskt lands bestämmelser och erfarenheter på visst område och upplysningar inte lämpligen kan inhämtas skriftligen, sker ofta studiebesök i ifrågavarande land. Exempelvis har svenska postförvaltningen under år 1963 mottagit studiebesök av detta slag i elva olika fall och bland ämnena för studierna kan nämnas yrkesutbildningen inom postverket, postverkets organisation, postlokaler, samarbetet mellan post- och televerken samt postvagnar. I motsatt riktning har tre svenska delegationer under 1963 besökt Danmark och en Norge, varvid ändamålet varit ett meningsutbyte om postverkets ansvarighet för försändelser och medel, handläggningen av reklimationsärenden samt konstruktionen av postlokaler.

Nordiskt postmöte

Genom posttjänstemannaföreningarna i de nordiska länderna anordnas i regel vart fjärde år ett nordiskt postmöte med deltagande av ett stort antal tjänstemän. Till mötena inbjuds även officiella representanter för de nordiska postförvaltningarna. Vid mötena förekommer föredrag, diskussioner och grupparbete över aktuella postala ämnen och andra för såväl verksledning som personal betydelsefulla frågor. Vidare anordnas i allmänhet visning av postala anordningar av speciellt intresse. Mötena har effektivt bidragit till att intensivifiera och berika de ömsesidiga förbindelserna mellan posttjänstemännen i de nordiska länderna. Kungl. Maj:t har regelbundet medgivit generalpoststyrelsen att av postmedel bidra till bestridandet av kostnaderna för svenska posttjänstemäns deltagande i nordiskt postmöte.

Sammanfattning

Avslutningsvis kan sägas, att det nordiska samarbetet på det postala området är etablerat sedan mycket lång tid tillbaka och tagit sig uttryck i de olika kontaktorgan, som beskrivits här ovan. Som framgår av denna kortfattade redogörelse, har samarbetet under de sista åren ytterligare intensivifierats och kan betecknas som mycket givande för alla parter.

Stockholm i december 1963

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över berättelserna**

Samferdselskomiteen har med interesse gennemgået beretningerne, hvoraf fremgår, at der mellem de nordiske landes poststyrelser foregår et omfattende og frugtbart samarbejde. Samferdselskomiteen foreslår,

at beretningerne tages til efterretning af rådet.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Berättelser

om samarbete mellan de nordiska teleför- valtningarna

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Danmarks regering:

Hvert 2. år afholdes på skift i de 5 nordiske lande Nordisk Telekonference med deltagelse af repræsentanter fra de nordiske landes telestyrelser. I 1963 afholdtes konferencen i Danmark.

Blandt de behandlede emner kan nævnes indførelse af fuldautomatisk telefонтjeneste i hele Norden, datatransmission, pejltjenesten fra kystradiostationerne og radiostøjlovgivning.

Et af konferencens resultater er en ny aftale vedrørende telegramtrafikken mellem de nordiske lande.

I midten af 1962 etableredes fællesnordiske telexforbindelser til USA i det transatlantiske kabel CANTAT. Etableringen har medført en væsentlig forbedring for afviklingen af telextrafik mellem de nordiske lande og USA.

Den 22. juni 1963 fik abonnenter i København mulighed for selvvalg af abonnenter i Stockholm. I forbindelse hermed gennemførtes en takstnedsættelse for sådanne samtaler.

Efter forudgående forhandlinger undertegnede cheferne for teleforvaltningerne i Norge, Sverige og Danmark i januar 1962 en aftale om oprettelse af »Den skandinaviske telesatellitkomite» (STSK), hvis hovedopgaver blev følgende:

a. Samordning af de skandinaviske synspunkter vedrørende det internationale samarbejde på satellitkommunikationsområdet.

b. Studium af tekniske og økonomiske forhold i forbindelse med en eventuel skandinavisk jordstation for satellitkommunikation.

c. Studium af mulighederne for en aktiv skandinavisk deltagelse i forsøg med modtagning af signaler fra telesatellitter.

Under komitéens ledelse er udfoldet en betydelig aktivitet, og komitéen har påtaget sig, for midler stillet til rådighed af de tre forvaltninger, bygning af en forsøgsstation på Råö, syd for Göteborg. Stationen etableres i samarbejde med det radioastronomiske observatorium under Chalmers

tekniske højskole, der i det væsentlige forestår tilvejebringelse af antenneanlægget.

Arbejdet med fremstilling af udstyret for satellitmodtagning og antenestyring er fordelt mellem institutioner og firmaer i de skandinaviske lande i henhold til det enkelte lands særlige forudsætninger og sagskundskaab.

Stationen forventes at være klar til de første forsøg i forsommeren 1964, og der er afsluttet en særlig overenskomst mellem komitéen og den amerikanske rumforskningsorganisation, NASA, om det for forsøgene nødvendige samarbejde.

Det er opfattelsen hos de skandinaviske teleforvaltninger, at en gennemførelse af komitéens program er af stor værdi, ikke blot for løsningen af de foreliggende store opgaver på telekommunikationens område, men også ved yderligere at styrke det traditionelt gode og intime samarbejde mellem teleforvaltningerne.

København i december 1963

Norges regering:

Fra lang tid tilbake har det vært nært nordisk samarbeid på dette området. Siden 1924 har det vært holdt nordiske telekonferanser med jevne mellomrom, siden 1947 hvert annet år.

Hovedformålet med konferansene har vært å sikre en samordnet utvikling av teletjenestene mellom de fem landene, men en har gjennom konferansene også gjort meget for å koordinere de nordiske administrasjoners synspunkter på spørsmål som har vært oppe til behandling i andre internasjonale samarbeidsorganer på telekommunikasjonsområdet.

De spørsmålene som i årenes løp er blitt behandlet på telekonferansene har spent over et vidt område av teknisk, økonomisk og administrativ karakter.

Som eksempel på resultater en har oppnådd kan nevnes ensartede takstforskrifter for internordisk teletrafikk og spesielle internordiske takster, lavere enn takstene etter gjeldende internasjonale regler. Lengst er en på dette området kommet for telegrammer mellom Danmark, Norge og Sverige hvor de enkelte land fra 1955 nytter de innenlandske telegramtakstene. Disse sakene er delvis behandlet i samråd med Nordisk Råd og Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. Vi viser i denne forbindelse til Telegrafverkets budsjettproposisjon for 1956—57, sidene 6 og 7, hvor det er redegjort for reguleringer av teletakstene i internordisk trafikk.

På grunn av den rivende teletekniske utvikling er spørsmålene etter

hvert blitt tallrikere og mer kompliserte. Det har derfor vist seg nødvendig å overlate mange spørsmål til arbeidsgrupper og spesialkomitéer for utredning mellom konferansene, slik at telekonferansene har kunnet ta de nødvendige prinsipielle avgjørelser.

Koordinering av den videre utbygging av telenettet mellom de fem landene og mellom disse landene og andre land har vært en fast post på dagsordenen for telekonferansene.

Av andre viktigere spørsmål som har vært oppe til behandling i den seinere tid, kan vi nevne disse fra siste telekonferanse (Svendborg mai 1963):

Utbygging av overføringslinjer for kringkasting- og fjernsynsprogrammer.

Planer for fullautomatisering av telefontjenesten mellom de nordiske land (Automatiseringsplanene har gjennom flere år vært behandlet i en arbeidsgruppe og vil i løpet av de nærmeste årene skrittvis bli gjennomført. Automatiseringen vil også gi billigere service for publikum, idet takstene kan reduseres.)

Rasjonalisering av telegramtjenesten mellom de fem land.

Samordning av radiopeiletjenesten ved kystradiostasjonene.

Samordning av de tekniske bestemmelser om tiltak mot radiostøy.

Tilrettelegging av mulighetene for datatransmisjon mellom landene.

Om telesamband til USA har det vært et nært samarbeid. Da den første transatlantiske telefonkabelen ble satt i drift i 1956, leide Danmark, Norge og Sverige en telefonkabel til felles bruk. Siden den tid har trafikken steget meget sterkt og de tre land leier derfor nå hver for seg de telefonkanalene de har behov for (Norge har fra oktober 1963 3 kanaler).

På telekonferansen i Reykjavik i 1961 gikk Norge, Sverige, Danmark og Finland sammen om å leie et felles teleksnett i de transatlantiske kablene. Dette nettet har tilstrekkelig kapasitet for avvikling av teleks trafikken mellom Danmark/Finland/Norge/Sverige og to av de amerikanske telegrafelskapene. Utgiftene til leie og drift av dette nettet (beregnet på kostprisbasis) blir delt mellom de fire lands administrasjoner i forhold til den bruk de hver for seg gjør av nettet. Samtlige administrasjoner har derved oppnådd betydelige økonomiske fordeler.

Et annet samarbeidstiltak av beslektet karakter er nå under utvikling og gjelder utbygging av kabelnettet mellom Danmark/Sverige og Storbritannia. Norge og Sverige har i dag telefonkabler til Storbritannia med henholdsvis 36 og 60 kanaler, mens Danmark får en 120 kanals kabel i 1964. Disse kablene har ikke tilstrekkelig kapasitet til å dekke de økende behov i årene framover. Det er derfor besluttet å legge en ny kabel mellom Norge og Storbritannia i 1966, og den raske utviklingen i forsterkerteknikken gjør det nå mulig å konstruere kabler med meget større kapasitet enn tidligere. Den nye kabel vil få hele 480 kanaler og det er truffet avtale om at kabelen skal nyttes til dekning av framtidig sambandsbehov

mellom de tre nordiske land og Storbritannia, og om hvordan tilførselslinjene fra Danmark og Sverige til Kristiansand (endepunktet for den nye kabelen på norsk side) skal bygges ut. Det er også oppnådd prinsipiell enighet om hvordan en skal fastsette godtgjørelsen for bruken av kabelen som skal eies av Norge og Storbritannia.

I januar 1962 ble Den skandinaviske telesatelittkomité (STSK) oppnevnt av teleadministrasjonene i Danmark, Norge og Sverige. Hensikten med STSK var innen de tre land å samle viten og erfaringer på telesatelittområdet. Videre skal STSK studere de tre lands sambandsbehov over framtidige telesatelittsystemer, frekvensproblemer i forbindelse med telekommunikasjoner i verdensrommet og de tekniske og økonomiske forhold som må tas i betraktning ved eventuell oppretting av en jordstasjon i Skandinavia for kommunikasjon over telesatellitter. Etter forslag fra STSK ble det i august 1962 vedtatt å opprette en eksperimentell jordstasjon (bare for mottaking) i nært samarbeid med det radioastronomiske observatorium som Chalmers tekniske høyskole har i nærheten av Gøteborg. Jordstasjonen er nå under oppbygging og vil tre i virksomhet i 1964. Den skal samarbeide med NASA (den amerikanske National Aeronautics & Space Administration) og avtale om dette samarbeid trådte i kraft 14. september 1963.

Oslo, 6. januar 1964

Sveriges regering:

Internasjonell teletjenst forutsætter samarbeide mellom alle verdens län-der. Det nordiska samarbetet inleddes redan på 1850-talet och år 1866 ägde den första telegrafkonferensen rum mellan Sverige, Danmark och Norge. Regelbundet började nordiska konferenser avhållas under första världskriget och syftade då bl. a. till utformande av enhetliga regler be-träffande censurering av teletrafik. Fr. o. m. år 1924 blev telekonferenserna allnordiska, omfattande alla de fem nordiska länderna. Konferenserna har därefter, med undantag för tiden för andra världskriget, i stort sett hållits vartannat år, varvid de fem länderna alternerat som värdland.

Samarbetet har under senare tid syftat till att inom Norden få till stånd gemensamma enhetliga regler för trafikens avveckling och beräkning av taxorna och ett om möjligt samordnat ställningstagande till internationella teleproblem. Under tidernas lopp har fasta former för detta internordiska samarbete utvecklats och stadfästs i skriftliga avtal.

Konferenserna brukar pågå 3 till 5 dagar, varunder i regel ett tjugotal i förväg framlagda frågor behandlas. Bland mera påtagliga resultat må näm-nas avtal mellan teleförvaltningarna i de fem nordiska länderna vari fast-slagits principiella regler för telekorrespondensen inom Norden. I avtalen

regleras t. ex. kostnadsfri eftersändning av telegram inom och mellan länderna, kostnadsfri transitering av ett lands trafik över något eller några av de andra länderna vid linjeavbrott, nedsatta avgifter för telefonsamtal under trafiksvag tid och vissa likformiga taxebestämmelser. Beträffande dessa har man sökt att i möjligaste mån närma de interskandinaviska taxorna till de taxor, som i ländernas inländska trafik tillämpas för samtal över motsvarande sträckor, och sålunda skapa ett enhetligt telefonområde inom Norden med likformig taxeberäkning för inländsk och mellan-nordisk trafik. Beroende på bl. a. ländernas geografiska och ekonomiska förhållanden har detta ej helt kunnat realiserats. En ledande princip har emellertid varit att hålla taxorna för internordisk trafik på en lägre nivå än den i allmänhet för internationell trafik gällande och taxorna för interskandinaviska telefonsamtal är sålunda genomgående beräknade efter lägre ersättning per avståndsenhet och expedition, än som är internationellt brukligt.

De nordiska länderna kan på grundval av ovannämnda avtal anses bilda en särskild grupp inom den internationella teleunionen. I t. ex. det internationella arbetet på ordnande av våglängdsfrågor ägde samordning rum. Mellan de nordiska ländernas telefonförvaltningar träffades i stor omfattning avtal rörande det gemensamma utnyttjandet av de våglängdsband, som fastställdes av den europeiska administrativa radiokonferensen (EARC) i Genève år 1951. De nordiska länderna är i stor utsträckning beroende av varandra även för utväxling av teletrafik med andra länder, då trafik från ett nordiskt land i många fall måste ledas över ett eller flera av de övriga. Ett viktigt led i samarbetet utgör därför samordnandet av samtliga länders ledningsresurser för tillgodoseende av hela den nordiska trafikens behov.

Konferenserna spelar en viktig roll för det nordiska samarbetet på teleområdet. De har underlättat och förenklat träffandet av överenskommelser i olika slags nordiska telefrågor och varit av betydelse för en viss nordisk enhetlighet vad beträffar ställningstagandet till frågor på internationella eller europeiska planet. Vid konferenserna lämnas dessutom värdefulla redogörelser för den tekniska utvecklingen och de planer, som genomförts eller avses genomföras inom vart och ett av de nordiska ländernas televäsen.

Möten med deltagande av endast två eller tre av de nordiska teleförvaltningarna kan även förekomma. År 1961 bildades för samarbete beträffande telekommunikationer befordrade via artificiella jordsatelliter Skandinaviska telesatellitkommittén (STSK), i vilken ingår representanter för Danmarks, Norges och Sveriges teleförvaltningar. Samarbetet avser i första hand ett gemensamt studium av det nya befordringssättets tekniska, ekonomiska och praktiska aspekter med tanke särskilt på behovet av nya teleförbindelser mellan Skandinavien och Amerika. Bland övriga samarbets-

frågor som f. n. behandlas må nämnas problem betr. automatisering av teletrafik två eller tre länder emellan, gemensamt utnyttjande av under-vattenskablar till utomnordiska länder och frågan om automatisering av viss gränstrafik över Torne älv.

Stockholm i december 1963

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över berättelserna**

Samfærdselskomiteen har med interesse gennemgået de af telestyrelserne afgivne beretninger og har med tilfredshed konstateret bl. a., at automatiseringen har muliggjort visse fordele i den nordiske telefontrafik. Idet komiteen udtaler håbet om, at den videre udbygning og automatisering af tele-nettet vil gøre yderligere forbedringer — ikke mindst for beboerne i grænse-områderne — mulige, skal man foreslå,

at Nordisk Råd tager beretningerne til efterretning.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Tilläggsförslag

om enhetlig nordisk telefontaxa

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

I sitt år 1956 avgivna slutbetänkande framhöll Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m., att teleteknikens landvinningar borde öppna möjligheter att avskaffa nationsgränserna på telefontrafikens område. Kommittén underströk önskvärdheten av att taxorna i den internordiska telefontrafiken i sådant syfte fortlöpande revideras och hänvisade till de förutsättningar härför, som tillskapas genom pågående utbyggnad och automatisering av ledningsnätet. Oberoende härav ansåg kommittén, att vissa ytterligare nedsättningar borde kunna genomföras i telefontrafiken mellan de egentliga gränsområdena.

Sedan 1956 har regeringarna vid några tillfällen företagit vissa smärre telefontaxenedsättningar både av allmän natur och avseende gränsregionerna. Dessa åtgärder torde till viss del ha tillkommit för att tillmötesgå Nordiska parlamentariska kommitténs önskemål. Några egentliga taxesänkningar torde emellertid icke ha förekommit under de senaste åren utan endast vissa justeringar av zonstorleken, etc.

I likhet med vad Nordiska parlamentariska kommittén på sin tid anförde anser jag, att de besparingar, till vilka den nu med sådan intensitet i alla nordiska länder bedrivna automatiseringen av telefonnätet ger upphov, bör utnyttjas även för en snar nedsättning av de internordiska telefonavgifterna, i första hand i gränsregionerna. Särskilt för befolkningen i dessa trakter med dess av geografiska och andra skäl betingade särskilda gemenskap med grannländerna, är låga telefonavgifter av stor betydelse. Det synes rimma illa med den nordiska enhetstanken, att, som nu är fallet, ett telefonsamtal över en riksgräns, t. ex. mellan Haparanda och Torneå, skall betinga en högre avgift än ett samtal till en många mil längre bort belägen ort i det egna landet.

Under återopande av vad som ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att i samband med den pågående automatiseringsprocessen inom telefonväsendet pröva möjligheterna att nedsätta av-

gifterna för internordiska telefonsamtal särskilt i gränsregionerna.

Stockholm den 14 januari 1964

Ragnar Lassinantti

Berättelse

om frågan om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande

(Överlämnad av Sveriges regering)

Erfarenheterna från FN:s vaktstyrka i Främre Orienten penetrerades under våren 1958 inom FN-sekretariatet. Resultatet av undersökningarna framlades av generalsekreteraren i en rapport till generalförsamlingen, som uppfördes på 13:e generalförsamlingens dagordning. Ärendet föranledde inga åtgärder från generalförsamlingens sida.

Generalsekreteraren återkom till frågan om beredskapsåtgärder i en skrivelse till bl. a. de skandinaviska utrikesministrarna 12/6 1959. Efter att ha erinrat om frågans behandling vid den 13. generalförsamlingens möte, meddelade generalsekreteraren, att hans omedelbara syfte med skrivelsen vore att få synpunkter från de stater, som kunde vara intresserade att stödja FN:s militära operationer. I första rummet vore han intresserad få veta, om berörda regeringar i sin militära planläggning beaktade möjligheten av framtida framställningar från Förenta Nationerna om bistånd på basis av och inom ramen för de principer, som framlagts i rapporten angående UNEF, och vidtog lämpliga arrangemang för att kunna möta sådana framställningar, eller om regeringarna skulle vara villiga att vidtaga sådana arrangement i framtiden. Generalsekreteraren föreslog, att frågan skulle upp- tas vid informella konsultationer med vederbörliga regeringar.

Enligt vad som inhämtades i New York, förväntade sig icke generalsekreteraren, att de svar, som inginge, skulle innehålla uppgift om att sådana åtgärder, som omnämndes i hans skrivelse, hade företagits eller planerades. Han uttryckte emellertid förhoppningen, att svaren skulle ge uttryck åt en sådan positiv inställning, att informella överläggningar kunde äga rum. Beträffande de skandinaviska länderna hoppades generalsekreteraren, att frågan kunde upptas till övervägande vid ett skandinaviskt försvarsministermöte.

Vid ett sådant möte i Stockholm den 14 september 1960 diskuterade de skandinaviska försvarsministrarna förberedande åtgärder för att ställa militära förband till FN:s förfogande.

Vid ett skandinaviskt försvarsministermöte i Köpenhamn den 15 mars 1961 lämnades redogörelse för de utredningar rörande beredskapsstyrkor,

som gjorts inom Danmark, Norge och Sverige. Mot bakgrund av att FN-sekretariatet vid ett flertal tillfällen vänt sig till de tre ländernas regeringar med begäran om specialistpersonal, som vid vissa tillfällen på grund av personalbrist icke kunnat efterkommas, upptogs fråga om fördelning mellan de tre länderna beträffande avgivande av specialistpersonal av olika slag samt om gemensam utbildning av sådan personal. Vid mötet fattades beslut, att man inom de tre länderna skulle arbeta vidare på frågan om beredskapsstyrkor samt att man var för sig genom respektive FN-representation skulle inhämta FN-sekretariatets synpunkter i ärendet ävensom FN:s önskemål beträffande specialister från de tre länderna.

Under våren 1961 tog de skandinaviska FN-ambassadörerna upp frågan om FN:s beräknade behov av specialister från de tre skandinaviska länderna för tjänst i operationer av UNEF- och ONUC-typ med FN-sekretariatet. I början av maj samma år överlämnade FN-sekretariatet en tablå över den personal, som man, med ledning av erfarenheterna dithills, bedömde vid behov skulle önskas rekryterad från Danmark, Norge och Sverige. I tablåen upptogs icke blott specialister utan även vaktstyrkor och andra enheter. Samtidigt framhölls från FN-sekretariatets sida, att man vore mycket intresserad att få fortsätta diskussionerna i ärendet.

FN-sekretariatets önskemål behandlades vid det skandinaviska försvarsministermöte, som hölls i Oslo den 28 september 1961. Man beslöt därvid att genom norsk förmedling ev. förekommande oklarheter beträffande FN-sekretariatets önskemål skulle upptas med detta. Därefter skulle en arbetsgrupp, bestående av en representant med erforderliga biträden från vart och ett av de tre länderna, tillsättas med uppgift att närmare utreda frågan om beredskapsstyrkor.

Vid ett försvarsministermöte i Stockholm den 27 mars 1962 framlade arbetsgruppen ett utkast till sammansättning i stort av skandinaviska beredskapsstyrkor för FN-tjänst samt de förutsättningar, som borde gälla för organiseringen och utsändandet av styrkorna. Beslut fattades, att arbetsgruppen skulle fullfölja arbetet. Den skulle härvid uppgöra organisationsplaner mot bakgrund av tre alternativa kostnadsramar, nämligen 40, 60 eller 80 miljoner norska kronor för år under en 4—5-årsperiod, varav ungefär hälften av kostnaderna skulle falla på Sverige och omkring 25 % på vardera Danmark och Norge. Procentsatserna skulle kunna justeras, beroende på vilka enheter respektive land komme att organisera.

Arbetsgruppens resultat redovisades på ett försvarsministermöte i Köpenhamn 4/10 1962. Det beslöts, att man efter en grundlig genomgång av rapporten och dess praktiska konsekvenser i de enskilda ländernas försvarsdepartement och eventuellt på nytt i arbetsgruppen skulle konsultera FN-sekretariatet via vederbörliga FN-representationer. Något beslut i ärendet vore sålunda icke att förvänta förrän tidigast vid det försvarsministermöte, som skulle äga rum vid Stavanger den 24 april 1963.

Vid sistnämnda möte uppnåddes enighet, att de tre ländernas försvarsministrar skulle föreslå respektive regeringar, att beredskapsstyrkor skulle organiseras för att under vissa bestämda förutsättningar kunna ställas till FN:s förfogande i en framtid, när dåvarande FN-engagemang reducerades eller upphörde. Styrkorna skulle organiseras på nationell basis och kunna sättas in var för sig men borde samtidigt vara så sammansatta, att de inom ett tänkt operationsområde skulle kunna verka som en nordisk enhet. Med hänsyn till sistnämnda förhållande ansågs det nödvändigt med ett visst fortlöpande samarbete i den fortsatta planläggningen. Den tillsatta arbetsgruppen skulle därför fullfölja verksamheten.

FN-representationerna skulle vidare meddelas, att de efter samråd sinesmellan kunde orientera FN-sekretariatet om resultatet av försvarsministrarnas överläggningar och att frågan om beredskapsstyrkor avsåges föreläggas respektive regeringar och nationalförsamlingar. Utfästelse att ställa beredskapsstyrkor till FN:s förfogande kunde meddelas FN:s generalsekretärare av ett land utan hänsynstagande till ärendets handläggningsläge i de övriga länderna.

Vid sistnämnda möte uttalades även, att hinder icke föreläge för anordnande av för länderna gemensam utbildning i FN-tjänst för vissa officerare, avsedda att tjänstgöra i FN:s staber eller som FN-observatörer.

Arbetsgruppen sammanträdde i Oslo den 8—9 oktober 1963. I förhandlingarna deltog härvid för första gången representanter för Finland i egenkap av observatörer.

Vid ett skandinaviskt försvarsministermöte i Stockholm den 1 november 1963 orienterade försvarsministrarna om det aktuella läget beträffande beredskapsstyrkefrågan i respektive land. Arbetsgruppen framlade därefter förslag till fortsatta åtgärder i samband med genomförande av beslut att organisera beredskapsstyrkor till FN:s förfogande. Förslagen avsåg bl. a. fortsatt samarbete vid detaljutformningen av beredskapsstyrkornas organisation och utrustning, gemensam detaljplanläggning avseende personal- och materieltransporter i samband med ev. insats av beredskapsstyrkorna eller delar av dessa, (fortsatt) organisation av en gemensam flygtransportförbindelse för personal- och underhållstransporter till utsända beredskapsstyrkor samt samordnad planering av utbildningskurser i FN-tjänst för personal i viktigare befattningar.

Det aktuella läget beträffande beredskapsstyrkor till FN:s förfogande är följande.

Den danska regeringen har fattat beslut att ställa beredskapsstyrkor till FN:s förfogande, när nuvarande FN-engagemang upphör. I sitt öppningstal till folketinget den 1 oktober 1963 orienterade statsministern i korthet om regeringens beslut. Proposition 1 ärendet för utverkande av medel för ändamålet har ännu icke avgivits.

Även Finlands regering har i princip fattat beslut att ställa beredskapsstyrkor till FN:s förfogande. I proposition avseende statsbudgeten för 1964 har under 5. huvudtiteln beräknats medel för bestridande av kostnader för förberedande åtgärder i ärendet. De propositioner, som erfordras i samband med uppställande av beredskapsstyrkor, avses föreläggas riksdagen under våren 1964. Om regeringens förslag godtages inom avsedd tid, beräknas beredskapsstyrkan kunna vara organiserad och utbildad före 1964 års utgång.

I melding till det norska stortinget (nr 84 (1962—1963) av den 14 juni 1963) angående hovedretningslinjer for forsvarets organisasjon og virksomhet i tiden 1964—68 har förutsatts, att Norge skulle ställa beredskapsstyrkor till FN:s disposition. Medel för anskaffning av flygplan och helikoptrar för detta ändamål har beräknats inom långtidsplanens budgetram. Efter stortingsbehandling av långtidsplanen under december 1963 har den norska regeringen den 10 januari 1964 förelagt stortinget en proposition avseende beredskapsstyrkorna.

I sitt tal vid den svenska riksdagens högtidliga öppnande den 11 januari 1964 meddelade konungen, att han avsåg att lämna förslag till organiserande av en permanent svensk FN-styrka. Den proposition i ärendet, som sedan en tid varit under beredning inom Kungl. Maj:ts kansli, torde inom den närmaste tiden komma att föreläggas riksdagen.

Sammanfattningsvis gäller sålunda i medio av januari 1964 att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige fattat principbeslut att organisera beredskapsstyrkor, avsedda att på begäran av FN ställas till organisationens förfogande i samband med att nuvarande FN-engagemang reduceras eller upphör. De enskilda staterna förbehåller sig dock rätten att vid varje särskilt tillfälle pröva om förutsättningar föreligger att ställa styrkorna eller delar av dessa till förfogande för medverkan i avsedd verksamhet. Handlingsfriheten är sålunda helt obesuren.

Det samarbete de nordiska länderna emellan, som ägt rum och alltjämt avses skola äga rum i fråga om beredskapsstyrkor till FN:s förfogande, har sedan många år även fortgått i fråga om de f. n. aktuella FN-engagemangen. Inom ramen för dessa har sålunda — utöver självfallen samverkan i ekonomiska ärenden, personalvårdsfrågor m. m. — de skandinaviska länderna som en enhet gentemot FN åtagit sig att bl. a. ställa visst antal flygbesättningar och markpersonal till FN:s förfogande i Kongo liksom även transportledningsorganisationen inom ONUC.

För flygtransporter från de skandinaviska länderna till omlastningsplats i (Neapel) Pisa och åter har vidare organiserats en gemensam skandinavisk flyglinje, benämnd »Scanap», för vilken kostnaderna delas av de tre länderna.

Planering för till- och fråntransport av kontingenterna i Främre Orienten sker i intim samverkan mellan de skandinaviska länderna. Danmark och

Norge ställer för övrigt en gemensam, blandad bataljon till FN:s förfogande i Främre Orienten.

Samarbetet i fråga om beredskapsstyrkorna innebär sålunda endast en fortsättning av det sedan länge pågående samarbetet mellan de nordiska länderna i FN-sammanhang.

Stockholm den 15 januari 1964

*BILAGA***PM angående anslag till en FN-styrka från Finland**

Beträffande den finska FN-styrkan finnes följande officiella ståndpunkts- tagande i Finlands budget för år 1964 under 5 Huvudtitelns »Ministeriet för utrikesärendena och till detsamma hörande förvaltningsgrenar» IV kap. »Särskilda anslag»:

4. Finlands andel i internationella utgifter (förslagsanslag). För höjande av det år 1963 beviljade bidragsbeloppet för understödjande av Förenta Nationernas (FN) utvidgade program för tekniskt bistånd (EFTA) och av specialfonden (UNSF) från 390 000 till 500 000 föreslås under momentet i tillägg 354 530 nmk. Föreslås att anslaget under momentet även får användas för täckande av eventuella kostnader för planeringen av en beredskapstrupp, som med stöd av särskilt beslut vid behov skulle kunna användas vid Förenta Nationernas verksamhet för tryggande av freden.

Momentets slutsumma är 3 284 530 nmk.

År 1961 (boksl.)	nmk 3 495 866,82
» 1962 »	nmk 3 209 449,11
» 1963 (statsförsl.)	nmk 2 930 000,—

Någon proposition i ärendet har ej avlåtits tills vidare.

Den 14 februari 1964

Tilläggsförslag

om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande

(Väckt av Gunnar Helén)

I berättelse från svenska regeringen lämnas en utförlig redogörelse för frågans tidigare behandling. Det framgår däremot endast relativt oklart vilken karaktär det framtida nordiska samarbetet kring FN-styrkorna tänkes skola få. Det synes önskvärt att formerna för detta samarbete konkretiseras, så långt detta i förväg är möjligt. Olika tänkbara situationer får därvid tagas i betraktande.

Vid ett försvarsministermöte den 24 april 1963 enades man om att föreslå respektive regeringar, att beredskapsstyrkor skulle organiseras för att under vissa bestämda förutsättningar kunna ställas till FN:s förfogande i en framtid, när de dåvarande FN-engagemangen reducerades eller upphörde. Vilka bestämda förutsättningar här är fråga om framgår inte av berättelsen. Ett klarläggande på denna punkt vore värdefullt, ej minst med hänsyn till de fyra ländernas olikartade utrikespolitiska läge.

Vid samma ministermöte fastslogs att styrkorna skulle organiseras på nationell basis och kunna sättas in var för sig men att de samtidigt borde vara så sammansatta, att de inom ett tänkt operationsområde skulle kunna verka som en nordisk enhet. Här reser sig frågan om i vilken utsträckning styrkorna vid de tillfällen de uppträder som en nordisk enhet, bör verka under gemensamt befäl. Vidare vore av intresse att närmare klarlägga i vilken utsträckning styrkan lämpligen kan integreras i syfte att uppnå besparingar.

I detta sammanhang frågar man sig även om de nationella styrkorna skulle till viss del — särskilt vad gäller statspersonalen — kunna utbildas gemensamt. Just beträffande den speciella utbildning, som erfordras för dessa styrkor, borde förutsättningarna för ett samarbete mellan länderna vara särskilt goda. Styrkorna kommer ju att möta samma omställningsproblem beträffande klimat och yttre förhållanden m. m. Ett samarbete skulle möjliggöra både kostnadsbesparingar och ett effektivare utnyttjande av tillgängliga lärar- och instruktörskrafter, samtidigt som trupperna redan på ett tidigt stadium förbereddes för samverkan.

Med hänsyn till erfarenheterna, som vunnits under de svenska FN-styr-

kornas insatser i Kongo, finns anledning att ställa frågan huruvida ej flygförband för spaning och jakt redan i förväg bör stå till FN-styrkornas förfogande.

Det vore värdefullt om diskussionerna i rådet i denna betydelsefulla fråga kunde bidra till ett klagörande på bl. a. ovannämnda punkter.

Enligt min mening bör rådet tillstyrka ett närmare nordiskt samarbete kring denna pionjärinsats för styrkande av FN:s möjligheter att fullgöra sina fredsbevarande uppgifter. Samtidigt måste de nordiska samarbetsproblemen frågan reser nog övervägas.

Jag får föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att realisera planerna på upprättande av nordiska FN-styrkor och att därvid etablera ett nära nordiskt samarbete.

Stockholm den 6 februari 1964

Gunnar Helén

Meddelanden
om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska
medborgares rätt att driva näring

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 15 november 1963:

Under henvisning til den under 23. november 1961 fremsendte meddelelse om, at statsborgere i de øvrige nordiske lande er sidestillet med danske statsborgere med hensyn til erhvervelse af næringsbrev i Danmark skal man udtales, at handelsministeriet er af den opfattelse, at rekommandation angående nordiske statsborgeres ret til at drive næring herefter må anses for opfyldt for så vidt angår adgangen til her i landet at drive handel, håndværk eller industri i henhold til næringsloven af 28. april 1931.

Med hensyn til adgangen til at være medlem af bestyrelsen i aktieselskaber m.v. skal man tilføje, at spørgsmålet om en lempelse af de i aktieselskabsloven af 15. april 1930 § 49, stk. 3, indeholdte krav om indfødsret eller forudgående ophold her i landet for bestyrelsesmedlemmer fortsat er under behandling i den under 6. september 1957 nedsatte kommission.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 1 december 1963:

Den i ministeriets meddelande till Nordiska rådet den 4 december 1960 nämnda kommittén¹ har avgivit ett delbetänkande, vari rekommenderas vissa ändringar i stadgandena angående stämpelskatt. Kommitténs arbete är i övrigt icke ännu slutfört, och ministeriet har följaktligen icke något annat att meddela i detta skede.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 4 januari 1964:

Etter den oversikt man nå har vil proposisjonen til Stortinget om end-

¹ Se 9. sess., s. 839.

ringer i konsesjonsloven av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom, muligens kunne fremmes i 1964. Det foreligger ellers ikke noe vesentlig nytt.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 14 desember 1963:

Med anledning av rekommendationen hänvisar departementet till sitt meddelande den 15 december 1962 (*se 11. sesj., s. 1035*). Den i meddelandet omnämnda etableringsutredningen beräknas fortsätta sin verksamhet under år 1964.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

Under hänvisning till pågående utredningar och till frågans nära sammanhang med de nordiska ländernas ställning i de europeiska marknadsfrågorna får juridiska kommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 29/1954 angående
nordiska patent

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 22 november 1963:

De nordiska patentkommittéerna ha färdigställt manuskriptet för sitt slutliga gemensamma betänkande och tryckningsarbetet har påbörjats. Det beräknas, att ifrågavarande arbete skall vara slutfört inom december månad, varefter betänkandet överlämnas till respektive länders regeringar.

Den finska patentkommittén uppgör ett kortare finskspråkigt betänkande, som även detta torde bli färdigt inom år 1963.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 14 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan remissyttrandena till de danska, finska, norska och svenska kommittéernas för nordiska patent gemensamma preliminära betänkande inkommit, har kommittéernas förslag ytterligare bearbetats och kompletterats. Tryckning av kommittéernas gemensamma slutliga betänkande med förslag till nordisk patentlagstiftning och nordiskt samarbetsavtal på patentområdet för införande av en ordning med nordiska patentansökningar pågår. Kommittéerna avser att framlägga betänkandet omkring årsskiftet 1963/64. Betänkandet utkommer i Nordiska rådets utredningsserie [*Nordisk udredningsserie 1963: 6*].

*BILAGA***PM angående isländska regeringens åtgärder i anledning av
rekommendationen**

(Upprättad av byråchefen Friðjón Sigurðsson)

Selv om der ikke har været tale om en direkte deltagelse fra Islands side i den kommission, der i flere år har arbejdet på en revision af Danmarks, Norges, Sveriges og Finlands patentlovgivning, har industriministeriet med interesse fulgt kommissionens arbejde og har fået tilsendt til betænkning dens protokol og forslag.

Det påregnes, at den islandske patentlov, nr. 12/1923, vil blive taget til revision, efter at en ny patentlov er blevet givet i de andre nordiske lande, og ved revisionen vil man da formodentlig benytte denne lov som sidestykke. På den anden side er det tvivlsomt, at det vil blive anset for praktisk, at Island indgår som deltager i en overenskomst om »nordisk patent«, og der regnes da heller ikke i de fire landes kommissionsresolutions originaltekst med Islands deltagelse.

I denne forbindelse kan det påpeges, at resultaterne fra Danmarks, Norges, Sveriges og Finlands patentbureauer angående patentberettigelse, nyhed og andet er blevet anerkendt her i landet som basis for udstedelsen af islandske patentrettigheder uden forudgående undersøgelse. Det er ikke sandsynligt, at der heri vil blive foretaget nogen ændring, selv om den nu gældende patentlovgivning bliver revideret.

Den 17. februar 1964

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks och Islands regeringar)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s regering (Justitsministeriet) meddelar den 28 november 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

De nordiske ægteskabsudvalg har afholdt møder i Island den 22.—28. juni og i Stockholm den 25.—28. november 1963. Man har herunder fortsat drøftet de udarbejdede foreløbige lovudkast.

Det danske udvalg har som tidligere meddelt i januar 1962 afgivet delbetænkning om skifte mellem ægtefæller ved separation og skilsmisse. Lovforslag på grundlag af denne betænkning er for tiden under behandling i folketinget. Det norske udvalg har i juni 1963 afgivet »Indstilling I om mægling i ægteskabssager». Proposition på grundlag af denne indstilling ventes fremsat i foråret 1964.

I s l a n d s regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 11 februari 1964:

Ægteskabskommissionens arbejde foregår stadig og nærmer sig vel sin afslutning efter mødet i 1963 i Reykjavik og Stockholm — se den danske regerings meddelelse på samtlige regeringers vegne.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning
av meddelandet**

Under det gångna året har utredningsarbetet rörande revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen fortsatt. Arbetet kan väntas fortgå även under det kommande året.

Under hänvisning härtill får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte besluta lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidietts i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 11 februari 1964:

Samarbejdet fortsætter. — En lov om fuldbyrdelse af straffedomme er vedtaget i alle landene og er trådt i kraft 1. januar 1964. — En videre udvikling af samarbejdet blev diskuteret på justitsministrenes møde i København i januar 1964 og på deres møde med den juridiske nímandskomité.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan under 1962 och 1963 propositioner med förslag till lagstiftning om samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om verkställighet av straffdomar framlagts i samtliga nordiska länder, har lagar i ämnet utfärdats i Danmark den 31 maj 1963, i Finland den 20 juni 1963, i Norge den 15 november 1963 och i Sverige den 22 maj 1963. I Island väntas motsvarande lag bli utfärdad före utgången av 1963. Den parlamentariska behandlingen föregicks av en konferens mellan parlamentariker från de nordiska länderna i Stockholm den 24 och 25 april 1963. Samarbetets början, som beräknats kunna äga rum den 1 juli 1963, har måst uppskjutas till den 1 januari 1964.

Den nordiska straffrättskommittén har vid möten i Oslo den 20 och 21 februari och i Åbo den 20 och 21 maj 1963 avslutat behandlingen av spörsmål rörande konfiskation, varom kommittén avgivit ett särskilt betänkande. Behandlingen av frågor rörande bötesstraffet pågår under ledning av kommitténs danske ledamot, professor Knud Waaben.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet

(Överlämnade av Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 11 februari 1964:

Efter sin vedtagelse i 1958 af en ny trafiklov i 1958, samler Island nu på erfaringer vedrørende de ved denne lov indførte — i Island nye — bestemmelser om faste promillegrænser. Fornylig er der nedsat en større kommission som skal undersøge mulighederne for at modarbejde den stigende mængde af trafikulykker.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 31 december 1963:

Rekommandasjon nr. 16/1956, om ens bestemmelser i trafikklovgivningen om alkohol, er tatt opp på svensk hold og Kommunikationsdepartementet er koordinerede. En viser til uttalelse fra den norske regjering i sak D 19 under sesjonen i 1961¹.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 13 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

1957 års trafiknykterhetskommitté i Sverige har den 12 december 1963 avgivit betänkande rörande nykterhet i vägtrafiken (SOU 1963: 72). Betänkandet kommer i första hand att göras till föremål för remissbehandling.

¹ Se 9. sess., s. 889.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

Kring årsskiftet 1963/64 avgav 1957 års trafiknykterhetskommitté i Sverige sitt betänkande rörande nykterhet i trafiken, i avvaktan på vilket arbetet med förevarande rekommendation i övriga nordiska länder anstått. Då betänkandet emellertid icke hunnit närmare behandlas i Sverige eller mer ingående studeras i övriga länder, får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte besluta lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelande
om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete
om invalidvård och de partiellt arbetsföras
problem

(Överlämnat av Finlands regering)

Med godkännande av presidietts i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 5 december 1963 å samtliga regeringars vägnar:

Det underutskott, som Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte för handläggning av i meddelandet avsedda ärenden, har efter det senaste meddelande lämnades sammanträtt två gånger, i juni 1963 i Köpenhamn och i augusti samma år i Stockholm.

Såsom i föregående meddelande nämndes [*se 11. sesj., s. 1043*], blev den av ovannämnda utskottet redigerade samnordiska handboken »Yrkesmässig rehabilitering i Norden» färdig hösten 1962. Vid sitt möte i juni 1963 beslöt utskottet verkställa en revidering av denna handbok. Samtidigt fattades beslut om att handboken framdeles skulle revideras två gånger om året.

Vid ovannämnda möten behandlade utskottet även frågan om anordnande av det i de tidigare meddelandena nämnda nordiska seminariet för behandling av rehabiliteringsverksamhet. Seminariets ämne skulle vara arbetsprövning. Seminariets program godkändes i huvuddrag vid utskottets möte i augusti 1963. I enlighet därmed skulle seminariet hållas under tiden 25 maj—3 juni 1964 sålunda, att seminariet skulle börja i Stockholm och därefter först flytta till Oslo, sedan till Köpenhamn samt slutligen till Helsingfors, där de egentliga diskussionerna och sammanställningen av seminariets resultat på basen av den skulle äga rum.

Nordiska socialpolitiska kommittén äger därefter att fatta beslut om huruvida och på vilket sätt förverkligandet av de i det av utskottet till kommittén år 1957 avgivna rapporten [*6. sess., s. 1375—1384*] planerade övriga samarbetsformerna skall fortsätta.

BILAGA

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena

Av de inkomna meddelandena framgår, att spørsmålet är föremål för fortsatt utredning inom Nordiska socialpolitiska kommittén.

Med hänvisning härtill får niomannakommittén föreslå,

att meddelandena i avvaktan på nya sådana läggas till handlingarna utan utskottsbehandling.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 20/1956 angående samver-
kan på renskötseisns område

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Med godkännande av presidietts i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 december 1963:

Från Finlands sida har utsetts representanter till det nordiska samarbetsorganet för sameärenden, som har till uppgift bl. a. att behandla även de i denna rekommendation avsedda frågorna. En detaljerad redogörelse för nämnda samarbetsorgan har avgetts på åtgärd av justitieministeriet i samband med redogörelsen för rekommendation 13/1962 [*se Sak D 53/1964*].

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 7 januari 1964:

Ved behandling av St. meld. nr. 21 (1962—63) om kulturelle og økonomiske tiltak av særlig interesse for den samiske befolkning vedtok Stortinget den 27. mai 1963 at det skal opprettes et sentralt organ for samiske spørsmål med et råd på 7 medlemmer hvorav 5 skal tiltre et felles nordisk samarbeidsorgan for samiske spørsmål.

Etter opplegget er det meningen at dette nordiske samarbeidsorgan skal få et så vidtgående mandat at det også kommer til å omfatte samarbeide på reindriftens område.

Spørsmålet om oppnevning av rådet og dets organisasjon m. v. er for tiden under behandling i sentraladministrasjonen.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

På svensk sida har man förklarar sig beredd att delta i ett nordiskt organ för samespørsmål, och regeringen avser att utse de svenska ledamöterna i organet så snart som enighet uppnåtts om organets arbetsuppgifter.

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 december 1963:

Der henvises til regeringens meddelelse den 1. december 1962 [11. sesj., s. 1045], idet bemærkes, at Indenrigsministeriet har oversendt de over sagen indhentede erklæringer til Nordisk Råd [se Bilaga].

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

1. Angående arbetsmarknad för läkare hänvisas till meddelandet om rekommendation nr 2/1960 [se Sak D 33/1964].

2. Nordiska kommittén för utredning av frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare avgav den 7 maj 1962 sitt betänkande, vari också Finlands representanter ansåg, att tandläkarnas gemensamma arbetsmarknad i princip kan förverkligas. Vidare konstaterades, att en konvention om genomförandet av arbetsmarknader skulle i Finland och Danmark förutsätta lagändringar, i Finland bl. a. med anledning av vissa stadganden i finsk grundlag. Regeringen framhåller, att konventionen ovillkorligen borde uppgöras med beaktande av den verkan den möjligen kunde ha på den i Finland för närvarande rådande bristen på tandläkare, så att den icke vore ägnad att fördröja eller bromsa de åtgärder, som syfta till hävande av denna brist. I ministeriet för inrikesärendena har handläggningen av ärendet ännu icke slutförts. Det påverkas bl. a. av planerna på ökning av tandläkarutbildningen i Finland.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

I Sverige träder en ny lag om behörighet att utöva tandläkaryrket i kraft den 1 januari 1964. Behörighetsreglerna har fått sådan utformning att Sverige i princip kan ansluta sig till den i betänkande NU 1962: 6 föreslagna nordiska överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare. I samband med utfärdande av tillämpningsföreskrifter till lagen överarbetas förslaget till överenskommelse för närvarande inom departementet.

BILAGA 1

Danska yttranden över betänkandet »Nordisk arbetsmarknad för tandläkare» (NU 1962: 6)

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 29 maj 1963 förklarat sig instämma i yttranden från Köbenhavns tandlægehøjskole och Århus Tandlægehøjskole.

Sundhedsstyrelsen:

— — — at Sundhedsstyrelsen for sit vedkommende kan tiltræde det i betænkningen side 7—9 aftrykte forslag til overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om fælles nordisk arbejdsmarked for tandlæger.

Man gør opmærksom på, at en eventuel ratifikation af overenskomsten vil nødvendiggøre en ændring af lov nr. 190 af 11. juni 1954 om udøvelse af tandlægevirkosomhed, som denne er ændret ved lov nr. 170 af 24. maj 1955.

København, den 23. januar 1963

P. d. v.

C. J. Møllenbach

N. Øhlenschlæger

Københavns tandlægehøjskole:

— — — skal højskolen udtale, at der ikke af uddannelsesmæssige grunde ses nogen hindring for gennemførelsen af reciprocitet med hensyn til udøvelse af tandlægevirkosomhed inden for Danmark, Finland, Norge og Sverige, idet uddannelsesmålet stort set er det samme i disse lande trods visse ikke helt ubetydelige forskelligheder i studiernes tilrettelæggelse og i undervisningsfagene og disses omfang.

For så vidt angår overenskomststudkastets artikel 1 har højskolen følgende bemærkninger:

Den for Danmark særegne obligatoriske assistenttjeneste.

Københavns tandlægehøjskole har tidligere henledt Sundhedsstyrelsens opmærksomhed på, at man gerne så nødvendigheden af og formen for den i lov nr. 190 af 11. juni 1954 om udøvelse af tandlægevirksomhed, § 1, stk. 1, nr. 2, foreskrevne 2-årige assistenttjeneste underkastet undersøgelse i et udvalg i lyset af de meget betydelige ændringer, som er sket i tandlægeuddannelsen siden denne bestemmelses indførelse. Det er fortsat højskolens opfattelse, at en sådan udvalgsbehandling vil være ønskelig.

Om tandlægeeksamen aflagt i et ikke-nordisk land

I henhold til kgl. anordning af 30. juli 1959 om tandlægeeksamen, § 12, skal personer, der har bestået tandlægeeksamen i et fremmed land, undtagelsesfrit eksamineres i alle fagene til 2. del af dansk tandlægeeksamen, altså i de kliniske fag, medens undervisningsministeriet kan dispensere fra eksamenskravet for så vidt angår 1. delsfagene.

I Norge findes allerede nu et meget betydeligt antal tandlæger, som har aflagt deres eksamen ved ikke-nordiske (især tyske og engelske) universiteter, og der forventes fremover at ville komme et betydeligt antal tandlæger i Sverige med en tilsvarende uddannelse. Disse personer vil opnå norsk eller svensk jus practicandi efter et kort kursus af ca. 1 semesters varighed, medens danske statsborgere, der har aflagt tandlægeeksamen i udlandet, må påregne at skulle følge undervisningen på en dansk tandlægehøjskole i mindst 1 år, hvortil kommer, at de pågældende derefter skal gøre 2 års obligatorisk assistenttjeneste, før de kan få jus practicandi i Danmark.

Københavns tandlægehøjskole vil som nævnt ovenfor kunne acceptere som stort set ligeværdige med danske tandlægeeksaminer de ved de odontologiske uddannelsessteder i Finland, Norge og Sverige aflagte tandlægeeksaminer, idet man har et ret nøje kendskab til kvaliteten af disse eksaminer, men man må nære betydelig betænkelighed ved at godtage tandlægeeksaminer aflagt i andre lande, medmindre de pågældende finske, norske eller svenske statsborgere i deres hjemland er blevet eksamineret i samtlige kliniske fag, jfr. følgende udtalelse fra De nordiske tandlægehøjskolars rektorkonvent på side 71 f.n. i betænkningen: »Konventets uttalande härutinnan avser sådana studerande, som i något av de nordiska länderna undergått examination i samtliga kliniska examensämnen».

København, den 6.marts 1963

P. O. Pedersen

M. Schultzer-Nielsen

Århus tandlægehøjskole:

— — — skal højskolen udtale, at man uanset visse ikke helt ubetydelige forskelligheder i studiernes tilrettelæggelse og i undervisningsfagene og

disses omfang anser uddannelsen som helhed i de fire nordiske lande som værende af samme kvalitet. Dette gælder såvel de i de enkelte lande aflagte ordinære eksaminer som de i andre lande aflagte eksaminer, hvor indehaveren efter visse prøver i hjemlandet bliver ligestillet med landets øvrige tandlæger.

Iøvrigt skal man, for så vidt angår overenskomststudkastets artikel 1, henviser til, at Københavns tandlægehøjskole tidligere har henledt sundhedsstyrelsens opmærksomhed på, at man gerne så nødvendigheden af og formen for den i lov nr. 190 af 11. juni 1954 om udøvelse af tandlægevirksomhed § 1, stk. 1, nr. 2, foreskrevne 2-årige assistenttjeneste underkastet undersøgelse i et udvalg i lyset af de meget betydelige ændringer, som er sket i tandlægeuddannelsen, siden denne bestemmelses indførelse. Det er også Århus tandlægehøjskoles opfattelse, at en sådan udvalgsbehandling ville være særdeles ønskelig.

Højskolen erklærer sig villig til at medvirke til den i artikel 2 nævnte orientering i dansk medicinallovgivning.

Århus, den 11. marts 1963

P. A. Knudsen

Kai Storm

Dansk Tandlægeforening:

Dansk Tandlægeforening har inden nedsættelsen af det fællesnordiske udvalg — som det også fremgår af betænkningen — tilsluttet sig tanken om et fællesnordisk arbejdsmarked for tandlæger og mener fortsat at kunne anbefale Danmarks tilslutning, under forudsætning af, at der ikke ved dette skridt kan opstå vanskeligheder for Danmark ved en senere indtræden i det europæiske fællesmarked.

Tandlægeforeningen må dog principielt fortsat være af den opfattelse, at den i den danske tandlæge Lovs § 1, stk. 1, foreskrevne tjeneste som klinisk assistent hos en autoriseret tandlæge efter bestået tandlægeeksamen som betingelse for at opnå jus practicandi bør gælde også for tandlæger fra de andre nordiske lande, og ganske specielt mener tandlægeforeningen at burde henstille til ministeriets velvillige overvejelse, at der ikke meddeles en tandlæge fra et nordisk land jus practicandi i et andet nordisk land, før han i mindst 6 måneder har gjort tjeneste som klinisk assistent under autoriseret tandlæge i det andet nordiske land.

København, den 2. december 1963

Med højagtelse
for hovedbestyrelsen

Ib Dragheim

Formand

V. Stenning

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena**

Då frågan om gemensam arbetsmarknad för läkare behandlas särskilt i anledning av rådets rekommendation nr 2/1960, avser ovanstående rekommendation numera endast frågan om gemensam arbetsmarknad för tandläkare. Då beträffande denna fråga vid rådets tolfte session ett tilläggsförslag kommer att behandlas om genomförande av gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare, anser niomannakommittén för sin del rekommendationen nr 7/1957 slutbehandlad.

Niomannakommittén får med hänvisning till ovanstående föreslå,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för sin del slutbehandlat.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 21 december 1963:

Vid prövningen av möjligheterna att utveckla det ekonomiska livet i norra Finland fäste man uppmärksamhet vid de förmåner, som ett samarbete mellan Norge, Sverige och Finland skulle kunna erbjuda i arbetet på att utveckla dessa länders nordliga delar. I denna avsikt påbörjades en utredning av möjligheterna att få till stånd nya industrier, i den mån dessa skulle kunna utnyttja de skilda ländernas naturliga råämnestillgångar inom detta område samt trafikförbindelser, såsom hamnar m. m. I första hand ägnades därvid uppmärksamheten åt möjligheterna att anlita Finnmarkens hamnar för att få det nordligaste Finlands, speciellt Enareområdets skogstillgångar ut på världsmarknaden i förädlad form. På detta sätt uppstod tanken på att i Kirkenäs anlägga en norsk-finsk cellulosafabrik, som skulle bygga på dessa skogstillgångar. Då man utredde möjligheterna att grunda detta industriföretag hade man likväl icke tillgång till noggranna uppgifter om det faktiska omfånget av skogstillgångarna och avverkningsmöjligheterna i de nordligaste delarna av Finland. Den kommission, som från Finlands sida beredde ärendet, antog på basen av den disponibla utredningen, att trä till råvara i tillräcklig utsträckning stod till buds för ändamålet. Numera föreligger likväl i fråga om statsskogarna i Enare revir en ny vård- och driftplan, vilken baserar sig på aerofotogrammetrisk kartläggning och detaljerad beståndsvis utförd uppskattning, och i vilken även stadgandenas i lagen om skyddsskogar inverkan på avverkningsmöjligheterna har beaktats. På basen av denna nya utredning har det varit möjligt att utarbeta en detaljerad totalutredning beträffande tillräckligheten av träråvara för den i

Kirkenäs planerade fabriksanläggningen. I detta sammanhang har även den omständigheten beaktats, att anskaffningen av träråvara under de senaste åren i Finland i hög grad har överskridit skogarnas årliga tillväxt, varför avverkningarna har utsträckts allt längre norrut, dvs. till områden, där anskaffning av trävaror tidigare ansågs vara fullständigt olönsam.

Stödande sig på det ovan anförda anser regeringen, att de verkställda mycket noggranna undersökningarna av skogstillgångarna har klarlagt, att från det område, vilket har planerats som leveransområde för den i Kirkenäs planerade cellulosafabriken, vars produktion skulle basera sig på virkestillgångarna i norra Finland, icke kan erhållas råvara i sådan mängd som skulle motsvara ifrågavarande cellulosafabriks kontinuerliga behov och att det fördenskull blir nödvändigt att avstå från planerna på fabriken uppförande. I detta sammanhang önskar regeringen likväl betona, att ehuru det i den aktuella frågan icke har varit möjligt att etablera industriellt samarbete, regeringen likväl fortfarande anser det vara av vikt att en utredning, som baserar sig på ett samarbete mellan de nordiska länderna, angående förutsättningarna för näringslivets utvecklande i dessa länders nordligaste delar, kontinuerligt verkställs.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 14 december 1963:

Det i samband med meddelandet om rekommendation 20/1956 nämnda samarbetsorganet [*se Sak D 7/1964*] behandlar även det i ovanstående rekommendation nämnda samarbetet, i vad detta berör dess eget område.

N o r g e s r e g e r i n g (Utenriksdepartementet) meddelar den 13 november 1963:

Det endelige resultat av de finske undersøkelser vedrørende fabrikkprosjektet i Kirkenes foreligger ennå ikke. Den norske regjering har derfor latt arbeidet med denne saken bero.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) *har i meddelande den 13 december 1963 hänvisat till sitt meddelande i Sak D 30/1964.*

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 22 februari 1957 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 december 1963:

Inom jordbruksforskningen har det nordiska samarbetet i fråga om Finland fortgått på samma sätt som tidigare. I knytandet och upprätthållandet av förbindelser har Nordiska jordbruksforskarens förening alljämt haft en central uppgift.

Forskarnas tjänsteresor till de övriga nordiska länderna har under år 1963 ökats. För finansiering av resorna har i begränsad utsträckning medel under hemlandets moment för resor kunnat anlitas.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 7 januari 1964:

I mars 1961 ble det holdt et møte i Stockholm mellom forskningsrådene i de nordiske land og avdelingene i Nordiske jordbruksforskere forening, der særlig spørsmålet om fellesfinansiering av forskningsprosjekter ble drøftet. Det ble på møtet vedtatt å anbefale at forskningsrådene etablerer et kontaktorgan som kan behandle spørsmålet om fellesfinansiering av aktuelle forskningsprosjekter. Et tilsvarende møte vil bli holdt i København i 1964, og det er da forutsetningen at representantene for forskningsrådene skal ha de nødvendige fullmakter til å ta et standpunkt.

Det har ellers vært en tilfredsstillende utvikling i samarbeidet gjennom Nordiske jordbruksforskere forening. I 1963 har foreningen arrangert sin XII. nordiske kongress, og det var den største kongress foreningen hittil har avholdt. Mange arrangementer og møter har også funnet sted ved siden av kongressen. Det viktigste for videre utvikling av det nordiske samarbeid på jordbruksforskningens område synes å være å finne fram til en prak-

tisk og hensiktsmessig måte for fellestfinansiering av aktuelle forskningsprosjekter.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

På svenskt initiativ har förevarande spørsmål tagits upp till behandling inom det nordiska kontaktutskottet för jordbruksfrågor. Ärendet skall tas upp på nytt vid nästkommande sammanträde, som skall äga rum i Stockholm den 20 januari 1964. Frågan har jämväl diskuterats inom Nordiska jordbruksforskarens förening.

Regeringen överväger att i statsverkspropositionen till 1964 års riksdag föreslå, att medel — liksom hittills — anvisas för här ifrågavarande ändamål.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över
meddelandena**

Av regeringarnas meddelanden framgår, att frågan om förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskningen tagits upp till behandling dels inom nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål, dels inom Nordiska jordbruksforskarens förening. Då vissa anslag kunnat utverkas i de olika länderna, får ekonomiska niomannakommittén föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för sin del slutbehandlat.

Köpenhamn den 8 januari 1964

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Finn Moe

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 1/1958 angående samord-
nande av fridlysnings- och jakttider för
vissa djurarter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Landbruksministeriet) meddelar den 27 november 1963:

Den til revision af den danske jagtlovgivning nedsatte kommission har endnu ikke afsluttet sit arbejde.

Det forudsættes, at der af Sverige som koordinerende medlemsland gøres nærmere rede for de mellem repræsentanter for de nordiske lande førte forhandlinger angående forberedende foranstaltninger til fremme af en udvikling i den i rekommandationen ønskede retning.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 december 1963:

I jakttidsförordningen den 26 juli 1963 har från Finlands sida de principer tillämpats, vilka hittills berörts vid de överläggningar som ifr. ministerier fört på grund av rekommendationerna.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 10 januari 1964:

Etter initiativ fra Sverige, som er koordinerende ledd for denne sak, har det i 1962 og 1963 ved møter og pr. korrespondanse foregått rådlegging om saken. Herunder er bl. a. konstatert at prinsippene for fastsetting av fredlysnings- og jakttider i de nordiske land allerede har meget til felles. Når detaljutformingen av bestemmelsene likevel kan være temmelig forskjellig, skyldes det bl. a. at prinsippene må tilpasses til de ulike forhold innen de forskjellige land. Foreliggende ulikheter er således ikke umotiverte.

En videre utvikling i den retning Nordisk Råd tilråder, bør i tilfelle bygge på holdbart faglig grunnlag som må fremskaffes gjennom forskning og

fortsatt rådlegging mellom angjeldende faginstanser. Det er forutsetningen at dette arbeid vil bli videreført.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Vid en viltbiologisk konferens i Sverige i mars 1963 med deltagare från berörda nordiska länder föreslogs att en expertkommitté av viltbiologer måtte tillsättas. Kommittén skulle ha till uppgift att utforma ett detaljerat forskningsprogram. Den svenska regeringen har med anledning härav den 6 september 1963 utsett professor A. G. Johnels att företräda Sverige i en dylik kommitté med fil. dr. G. Svärdson såsom suppleant.

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål

(Överlämnande av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 19 november 1963:

— — — skal man herved meddele, at justitsministeriet fortsat anser denne rekommendation for færdigbehandlet for Danmarks vedkommende.

Finlands regering (lantbruksministeriet) har i meddelande den 14 december 1963 hänvisat till sitt meddelande i saken till rådets elfte session (11. sesj., s. 1069—1070).

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 19 december 1963:

Lagen om ändring av lagen om bostadsproduktion den 17 april 1959 beträffande fast egendom förverkligar den principen, att även annan än finsk medborgare, med statsrådets tillstånd, kan erhålla bostadslån för egnahemshus. I förordningen angående verkställighet och tillämpning av nämnda lag (26 maj 1959) nämnes att aktieägare i bostadsaktiebolag kan med statsrådets tillstånd vara även annan än finsk medborgare.

Norges regjering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Som opplyst i melding til 9. sesjon 1961¹, 10. sesjon 1962² og 11. sesjon

¹ 9. sess., s. 933.

² 10:e sess., s. 1059.

1963¹ er likestilling for nordiske lands statsborgere forlenget gjennomført i praksis. Det er fortsatt ikke tatt standpunkt til Konesjonslovkomitéens forslag til endring av § 19 i den alminnelige konsesjonslov av 14. desember 1917.

¹ 11. sesj., s. 1070.

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 2 december 1963:

Det danske udvalg deltog i november 1963 i et møde i Helsingfors mellem de nordiske udvalg. På dette møde opnåedes der enighed om et udkast til forslag til overenskomst om fællesnordisk arbejdsmarked for psykologer, ligesom det konstateredes, at der var enighed om visse hovedprincipper, bl. a. vedrørende den påtænkte autorisationsordning og oprettelse af et psykolognævn. På dette grundlag vil udvalgets arbejde blive fortsat og formentlig afsluttet i 1964.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Ärendet är för Finlands del fortfarande under beredning i en den 29 mars 1961 tillsatt kommitté. Kommittén har stått i förbindelse med motsvarande nordiska kommittéer och 25—26 november 1963 hölls en gemensam överläggning i Helsingfors. Finlands kommitté kommer att inlämna sitt betänkande före den 31 maj 1964.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 19 december 1963:

Finlands regering har i mars 1963 på föredragning av undervisningsministeriet tillsatt en kommitté, vars uppgift är att undersöka frågan om psykologers m. fl. legitimerande. Kommittén torde få sitt arbete slutfört i maj 1964.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 19 oktober 1963:

Etter møtet mellom utvalgene fra Danmark, Finnland, Sverige og Norge i

1962, har det vært arbeidet videre med saken. Det norske og det svenske utvalget er i alt vesentlig ferdig med sine utredninger. Man har fått opplyst at de vesentlige deler av den finske komitébetenkning også vil foreligge ferdig i høst. Det danske psykologutvalg som først ble oppnevnt i 1962, har meddelt at det vil forsøke å oppnå en avklaring av de mer prinsipielle spørsmål i høst.

Utvalgene fra de nordiske land skal komme sammen til nytt møte i Helsingfors i november 1963. Man antar at det på dette møte vil bli brakt på det rene når de forskjellige lands innstillinger kan avgis. Det norske utvalget håper på å kunne avgi sin innstilling så tidlig som mulig i 1964.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Särskilda kommittéer har utsetts i de nordiska länderna för utredning av frågan om legitimation av psykologer och därmed sammanhängande spørsmål. Ett gemensamt sammanträde har hållits i Helsingfors i november 1963. De särskilda kommittéerna fortsätter därefter sitt arbete. För Sveriges del beräknas förslag till författningsreglering kunna avlämnas under år 1964.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över
meddelandena**

Av meddelandena framgår, att de utredningar, som i de nordiska länderna arbetar med psykologfrågor, kan väntas bliva färdiga inom relativt kort tid. Förslag är sålunda att vänta i denna sak.

Med hänsyn härtill får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam
arbetsmarknad för farmaceuter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 22 november 1963:

Som meddelt den 28. november 1962 [11. sesj., s. 1092] er der med det foreliggende forslag til overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked for læger som forbillede udarbejdet et udkast til en overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked for farmaceuter.

Udkastet har været forelagt Danmarks farmaceutiske højskole og de danske faglige organisationer, og der har i tilslutning hertil været ført drøftelser og anstillet overvejelser med hensyn til, hvilken formulering af detailbestemmelserne man fra dansk side bør gå ind for.

Når overvejelserne er afsluttet, vil udkastet blive udsendt til medlemmerne af den nedsatte embedsmandskomité.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

Ärendet är fortfarande under utredning i Nordiska arbetsmarknadskommittén för farmaceutisk personal.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 3 januari 1964:

at det ikke foreligger noe nytt i saken, og viser til sin melding til 11. sesjon¹.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Socialdepartementet har för året ingenting att meddela angående denna rekommendation.

¹ Se 11. sesj., s. 1092.

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 4 december 1963:

Den i betækning om uddannelse af terapiassistenter (fysio- og beskæftigelsesterapeuter) omhandlede nye autorisationsordning for fysioterapeuter er endnu ikke fuldt udbygget.

Indenrigsministeriet vil være villig til at yde bidrag til forhandlinger om fællesnordisk arbejdsmarked for fysioterapeuter.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

Hänvisas till regeringens meddelande den 1 december 1962¹. Förutom vad som däri sagts, bör beaktas, att person, som innehar stats- eller kommunal tjänst, på vissa undantag när, varom nu icke skulle vara fråga, enligt grundlagen bör vara finsk medborgare. Ett fullständigt genomförande av den gemensamma marknaden skulle sålunda kräva motsvarande lagändringar.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 28 december 1963:

Utvalget til å lage utkast til plan for opprettelse av en statens skole for sykegymnaster, som ble oppnevnt av Sosialdepartementet den 30. april 1962, har nu avgitt sin innstilling om grunnutdannelse av sykegymnaster. Den er for tiden under behandling i departementet. Utvalgets innstilling for så vidt angår videre- eller etterutdannelse av sykegymnaster ventes avgitt i første halvdel av 1964.

For øvrig vises til melding avgitt til forrige sesjon¹.

¹ Se 11. sesj., s. 1094—1095.

Sveriges regering, (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster har vi lat i avbidan på införande i Danmark av en ordning med statsauktorisering för denna yrkesgrupp. Förslag om en sådan auktorisation föreligger emellertid nu och beräknas komma att leda till en positiv lösning. Så snart så skett, kommer överläggningar i ämnet att upptagas med de övriga nordiska länderna.

BILAGA

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena

Av de inkomna meddelandena framgår, att frågan i vissa länder fortfarande är föremål för utredning på nationell bas. Först sedan dessa avslutats, kan en slutlig nordisk lösning uppnås.

Med hänvisning härtill får niomannakommittén föreslå,

att meddelandena i avvaktan på nya sådana läggas till handlingarna utan utskottsbehandling.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Landbruksministeriet) meddelar den 29 november 1963:

I överensstemmelse med den i tidigare meddelelser omhandlede beslutning om at søge optaget kontakt mellem de nordiske veterinærhøjskoler med henblik på en sammenligning af undervisningen i de nordiske lande, har de veterinære faglærere ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole anmodet deres kolleger i de øvrige nordiske lande om en redegørelse vedrørende omfanget af de enkelte undervisningsfag for derved at søge belyst, hvorvidt der eksisterer reelle og væsentlige forskelle i fagene, således som de doceres i de enkelte nordiske lande.

Rektorerne ved veterinærhøjskolerne i Finland, Norge og Sverige har fra det veterinærvidenskabelige fagråd ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole modtaget meddelelse om den fremgangsmåde, der således søges fulgt for at tilvejebringe en alsidig orientering om undervisningen i de enkelte nordiske lande.

Når arbejdet med sammenligningen af fagene er afsluttet, vil fagrådet snarest muligt søge den videre behandling af sagen gennemført.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 december 1963:

I ärendet i fråga har icke efter det meddelande, som från Finlands sida tidigare har angivits i saken¹, inträffat något nytt, och icke heller har Danmarks regering presterat utredning eller gjort nytt förslag i ärendet. Fördens skull föreslås, att saken får förfalla.

¹ Se 7: e sess., s. 1554.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 7 januari 1964:

Danmark har som koordinerende land for denne saken foreslått at det knyttes kontakt mellom faglærere ved veterinærhøgskolene i medlemslandene slik at en kan søke å få mest mulig lik opplæring i de respektive fag. Forslaget er fulgt opp. Norges veterinærhøgskole har sendt alle sine undervisningsreglementer til distribusjon til faglærerne ved de andre nordiske veterinærhøgskolene og Høgskolen har mottatt tilsvarende reglementer fra høgskolene i de andre nordiske land.

En har ikke kjennskap til i hvilken utstrekning faglærerne har hatt kontakt med sine nordiske kolleger.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 desember 1963:

Utredningen om den svenska forskningen och undervisningen på veterinärområdet pågår alltjämt men väntas framlägga sitt betänkande under loppet av år 1964. Under utredningsarbetet upprätthålles, liksom tidigare, kontakter med övriga nordiska länder.

Meddelanden
om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat
samarbete vid utnyttjandet av vattenkraft-
tillgångarna

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 7 december 1963:

Kommittén, som tillsatts för att uppgöra en allmän vattenrättskonvention mellan Sverige och Finland, har fortsatt med sitt arbete.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 4 januari 1964:

En viser til Økonomiutvalgets forslag nr. 14 av 20. februar 1963, og har for øvrig intet nytt å meddele i tillegg til departementets brev av 30. november 1962 til Nordisk Råd¹.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) hänvisar i meddelande den 13 december 1963 till sitt meddelande i sak D 30/1964.

¹ Se 11. sesj., s. 1587 och 1098—1099.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté
över meddelandena**

Av regeringarnas meddelanden framgår, att ingenting nytt av betydelse förevarit sedan frågan behandlades av rådets ekonomiska utskott vid rådets elfte session. Utskottet uttalade bl. a. »— — — att arbetet pågår beträffande uppgörandet av en vattenrättskonvention mellan Finland och Sverige. Denna jämte Nordiska vattenkraftskommitténs betänkande kan sedan läggas till grund för en bedömning av möjligheterna att utnyttja vattenkraften i Torne och Kalix älvar jämte angränsande vattendrag — — —».

Niomannakommittén anser icke att de nu avgivna nya regeringsmeddelandena kräver utskottsbehandling vid rådets tolfte session och får därför föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 8 januari 1964

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Finn Moe

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam
utlämningslagstiftning m. m.

(Överlämnade av Finlands och Islands regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 19 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Av meddelandet till Nordiska rådets elfte session¹ framgår det, att till behandling kvarstår endast frågan om samarbete mellan polis- och åklagarmyndigheterna i brottmål samt att *Danmark* och *Norge* meddelat, att de ej i detta skede ämna vidtaga vidare åtgärder med anledning av rekommendationen. Sedan den samnordiska beredningen av lagstiftningen angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar slutförts under innevarande år har *Sverige* och *Finland* upptagit detta spörsmål och har mellan representanter för dessa länder i sistlidna september i Sverige hållits en gemensam överläggning. Följande möte hålles i Finland i mars 1964.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 11 februari 1964:

Identiske nordiske love om udlevering af lovovertrædere til et andet nordisk land blev vedtaget i 1962. — Disse love vil ligesom lovene om fuldbyrdelse af straffedomme medføre en intensivering af samarbejdet mellem landenes politi- og anklagemyndigheder.

¹ Se 11. sesj., s. 1100.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 15 november 1963:

Til brug ved behandlingen af nærværende forslag ved Nordisk Råds 12. session kan skattedepartementet henholde sig til det i departementets meddelelse af 14. december 1960 udtalte¹.

Finlands regering har i meddelande den 3 januari 1964 hänvisat till tidigare meddelanden (7:e sess., s. 1809; 9. sess., s. 986).

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) har i meddelande den 17 december 1963 hänvisat till sitt meddelande i spörsmålet den 14 december 1960 (9. sess., s. 987).

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Såsom framgår av svenska regeringens meddelande den 15 december 1962² angående denna rekommendation har frågan om rätt att vid inkomstbeskattningen göra avdrag för i annat nordiskt land påförda skatter överlämnats till dubbelbeskattningssakkunniga för utredning. De sakkunniga avgav i december 1962 sitt betänkande om internationella skattefrågor (SOU 1962: 59) i vilket ifrågavarande spörsmål behandlas (kap. 9). I betänkandet konstaterar de sakkunniga att frågan om avdragsrätt för skatt i annat nordiskt land är ett speciellt svenskt problem, som synes sakna aktualitet i övriga nordiska länder. Det framhålles vidare att den i Nordiska rådet påtalade

¹ Se 9. sess., s. 986.

² Se 11. sesj., s. 1101—1102.

beskattningseffekten för personer från de nordiska länderna, som tager tillfällig arbetsanställning i Sverige, bortfaller om den av de sakkunniga förordade löneskatten genomföres. I avsikt att för andra beskattningssituationer tillgodose det med rekommendationen avsedda syftet föreslår de sakkunniga införandet av ett schablonavdrag för kommunala utskylder vid taxeringen till statlig inkomstskatt. Under de sakkunnigas utredningsarbete har kontakt tagits med finansministerierna i Danmark, Finland, Island och Norge. Betänkandet och däröver avlämnade remissyttranden är för närvarande föremål för övervägande inom finansdepartementet.

BILAGA

**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

Frågan om avdrag för i annat nordiskt land erlagd skatt synes närmast angå Sverige. Då frågan där för närvarande överväges, får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte besluta lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam
bokmarknad m. m.

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 17 december 1963:

Der henvises til tidligere meddelelser i Nordisk Råds tidende 1963, s. 143, 1103 og 1491.

Nordisk kulturkommission fortsætter sit arbejde på grundlag af den af overbibliotekar Ib Magnussen m. fl. udarbejdede betænkning, der i 1962 er udkommet i en særlig serie af nordiske betænkninger, udgivet gennem Nordisk Råd. Herom henvises til kulturkommissionens beretning [*se Sak C 2*].

Det i kulturudvalgets skrivelse af 18. februar 1963 omtalte af den danske bogkomite nedsatte udvalg, der skal beskæftige sig med de rent praktiske og tekniske problemer, der er forbundet med spørgsmålet om et fællesnordisk bogmarked, har nu til bogkomiteen afgivet en indstilling.

Denne indstilling, der i øjeblikket arbejdes med, indeholder bl. a. forslag om udsendelse af en kvartalsliste over nordisk litteratur til visse grupper af særligt interesserede. Endvidere har man overvejet en ordning, hvorefter der hvert år i alle landene udsendes en bogpakke indeholdende 4 nordiske bøger, fremstillet som billigbøger. Endelig har man fremsat ønske om, at der bevilges et statstilskud til indkøb af nordiske bogpræmier til skoleelever.

Om rekommandationens punkt 2 og 3, forslag om bevillinger til stipendier for litteraturkritikere, til støtte af folkebibliotekernes indkøb af nabolandenes litteratur på originalsproget og til Foreningen Norden til arrangement af stilekonkurrencer samt afskaffelse af told- og importrestriktioner foreligger ingen nye oplysninger.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Undervisningsministeriet har år 1963 beviljat stipendier för litteraturkritiker. För andra i rekommendationen nämnda ändamål har ej beviljats särskilda anslag, men biblioteken kan inom ramen för allmänna anslag anskaffa också nordisk litteratur.

I s l a n d s r e g e r i n g (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 30 januari 1964:

På sin generalforsamling i Stockholm i november 1963 vedtog Nordisk Kulturkommission at forelægge de respektive regeringer et forslag om byttebesøg for kritikere og pengebevillinger i det øjemed.

Ministeriet er for sit vedkommende interesseret i, at Island kan blive en aktiv deltager i det omtalte samarbejde. Det ville da formodentlig være muligt at bestride omkostningerne ved Islands deltagelse af den helhedsbevilling, kr. 5 000 000,—, der på finansloven for året 1964 er hensat til nordisk kultursamarbejde.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1963:

Innen arbeidsfeltet felles bokmarked er det fra norsk side gjort slike tiltak:

Ad rekommandasjonens punkt 2

a. I 1963 er stilt kr. 6 000 til rådighet til to utvekslingsstipend for kritikere a kr. 3 000. Stipendene er tildelt en svensk og en finsk litteraturkritiker til studieopphold i Norge.

b. På statsbudsjettet 1963 er bevilget kr. 30 000 til tiltak til å øke kjennskap til litteraturen i de nordiske granneland. Samme beløp er bevilget for 1964.

c. Kirke- og undervisningsdepartementet har stilt kr. 8 000 til disposisjon for Foreningen Norden til en stillkonkurranse 1963 om grannelandslitteraturen. Tiltaket er anbefalt av Kirke- og undervisningsdepartementet ved rundskriv til skolene.

Når det gjelder *rekommandasjonens pkt. 3*, Avskaffelse av toll- og importrestriksjoner, foreligger ingen nye opplysninger siden forrige melding.

Av disposisjonsmidler til nordiske samarbeidstiltak i 1963 har Kirke- og undervisningsdepartementet bevilget kr. 5 000 til Foreningen Nordens bokkomité (opprettet etter anmodning av Nordisk Kulturkommisjon) til en artikkeltjeneste om grannelandenes litteratur.

Av samme midler ble i 1962 bevilget kr. 3 000 til Den norske bokklubben til utgivelse av Nordisk poetisk årbok.

På statsbudsjettet for 1963 er bevilget kr. 18 500 til Nordisk Råds litteraturpris. Samme beløp vil bli stilt til rådighet i 1964.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

— — — har finansdepartementet i sak intet att tillägga utöver vad som anförts i tidigare meddelande den 13 december 1960¹. Departementet vill emellertid erinra om att de i meddelandet nämnda, tullbelagda varuslagen omfattas av överenskommelsen om tullavveckling inom EFTA-konventionen.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Rekommendationens punkt 1

I denna fråga hänvisas till Nordiska kulturkommissionens berättelse, avsnittet om ärenden inom sektion III.

Rekommendationens punkt 2

Vad beträffar stipendier till litteraturkritiker har under budgetåret 1963/64 medel beviljats till kritikerutbyte med Norge. Nordiska kulturkommissionen har såsom framgår av berättelsen från kulturkommissionen framlagt en plan för ett utvidgat utbyte av kritiker mellan de nordiska länderna. Från svensk sida beräknas i enlighet med detta förslag ett belopp motsvarande 15 000 norska kronor kunna ställas till förfogande fr. o. m. budgetåret 1964/65.

Särskilda medel till folkbiblioteken för inköp av nordisk litteratur på originalspråken har ej anvisats. Det förutsättes, att dylik litteratur anskaffas inom ramen för de medel som anslagits till folkbibliotekens verksamhet.

Då något önskemål ej framkommit från svenska föreningen Norden om att årligen anordna uppsatstävlingar, har det ej blivit aktuellt att anvisa medel för ändamålet.

¹ Se 9. sess., s. 989.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över
meddelandena**

Enligt kulturella niomannakommitténs mening bör frågan om en gemensam nordisk bokmarknad ägnas fortsatt uppmärksamhet. Lämpligen bör hittills företagna åtgärder närmare genomgå av något rådets organ under tiden mellan 1964 och 1965 års vårsessioner.

Med hänsyn härtill får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 1 december 1963:

Som oplyst af den danske regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) i meddelelse af 1. december 1962¹ agtede ministeriet for kulturelle anliggender som koordinerende ministerium at afholde et møde i januar måned 1963, på hvilket man skulle drøfte det fra Det kongelige Akademi for de skønne Kunster fremkomne nye forslag, hvorefter den videregående uddannelse i havekunst, som i mange år har fundet sted ved Kunstakademiet, indtil videre fungerer som højere skole for Nordens landskabs- og havearkitekter, indtil tilsvarende uddannelser etableres andre steder i Norden, samt et forslag om nedsættelse af et fællesnordisk råd for landskabs- og havekunst, som kan virke som kontaktudvalg og formidle de enkelte landes synspunkter og interesser med hensyn til den igangværende undervisning og forskning også med henblik på samfundsudviklingen inden for fagets interessefelt.

På mødet, der afholdtes den 26. februar 1963, og hvori deltog norske og svenske repræsentanter såvel fra de pågældende landes undervisningsinstitutioner som de ministerier, hvorunder de henhører, var der enighed om, at man ønskede etableret en fælles højere uddannelse i havekunst, således at der skabtes en overbygning til de forskellige landes normaluddannelse.

Man vedtog, at et arbejdsudvalg på 4 medlemmer på baggrund af et af ministeriet for kulturelle anliggender indsamlet materiale vedrørende de enkelte landes normaluddannelse skulle udarbejde et udkast til en fælles højere uddannelse for Norge, Sverige og Danmark. Nævnte materiale skulle

¹ Se 11. sesj., s. 1106.

dog, forinden arbejdsudvalget nedsattes, rundsendes til gennemsyn og eventuel udtalelse til de enkelte mødedeltagere.

I november måned blev det indsamlede materiale distribueret, samtidig med at ministeriet for kulturelle anliggender anmodede hvert af landene om at udpege et medlem til arbejdsudvalget.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 december 1963:

Med hänsyn till det ökade behovet av trädgårdsarkitekter och de ökade kompetensfordringarna för sådana arkitekter planerades på 1950-talet en ombildning av trädgårdsarkitektkursen vid kungliga konstakademien i Köpenhamn till en samnordisk högskola, vid vilken samtliga nordiska länder skulle bekosta lärare och elever. Förslagsvis skulle kostnaderna fördelas jämnt. En sådan fördelning av kostnaderna var likväl icke på sin plats, enär vid denna tidpunkt Finlands behov var mycket mindre än de övriga nordiska ländernas och hos oss icke fanns någon, som kunde sändas ut såsom professor. Finlands intresse för saken var under sådana omständigheter ringa.

Till finsk representant i den av det danska undervisningsministeriet föreslagna kommission, som skall bereda frågan, har utnämnts doktor Toivo Rautavaara från lantbruksstyrelsen.

Sedermera har undervisningen vid kungliga konstakademien i Köpenhamn omorganiserats. En arkitektskola har inrättats, i vilken efter 3 års studier i grundämnena följer 2 års specialisering på fem linjer, nämligen linjerna för byggnads-, stadsplane-, inrednings-, formgivning- (design) och trädgårdsarkitekter.

Vid överläggningar mellan professor Sven-Ingvar Andersson och doktor Rautavaara har överenskommit, att till de två specialiseringsårskurserna för trädgårdsarkitekter skall antagas elever även från Finland, nämligen trädgårdsagronomer, agronomer och kandidater, som har vitsord i trädgårdslära, samt även hortonomer. Undervisningen är för dem liksom för andra kostnadsfri. Därmed är saken från Finlands sida för denna gång ordnad.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 7 januari 1964:

Etter det felles nordiske møte i København den 26. februar 1963 har Landbruksdepartementet den 8. april 1963 tilstillet Ministeriet for kulturelle anliggender i København en fullstendig oversikt over normalutdannelsen for hagearkitekter i Norge.

Forutsetningen var da at når disse oversikter forelå fra alle interesserte land, skulle materialet bearbejdes av et arbeidsutvalg med sikte på å komme fram til en felles overbygning.

Det er grunn til å tro at det materiale som nå foreligger i Ministeriet for kulturelle anliggender, skulle danne et godt grunnlag for videre arbeide i et sakkyndig arbeidsutvalg.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Överläggningar mellan företrädare för de nordiska länderna rörande de i rekommendationen behandlade frågorna ägde rum i Köpenhamn i februari 1963. Ett nytt sammanträde mellan experter är avsett att äga rum i februari 1964.

BILAGA

**Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över
meddelandena**

Arbetet på att få till stånd en högre nordisk trädgårdsarkitektutbildning vid Konstakademiet i Köpenhamn synes nu ha kommit igång på allvar. Med hänsyn härtill får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 3 december 1963:

Under henvisning til tidligere meddelelser til Nordisk Råd vedrørende rekommendation nr. 32/1958 angående nordisk konvention om søfolks rettsstilling, fælles sundhedstjeneste for søfolk m. m., senest meddelelse af 30. november 1962 [11. sesj., s. 1108] meddeles:

For så vidt angår rekommendationens pkt. 1 om indgåelse af en aftale mellem de nordiske lande på sømandslovens område med det formål at sikre national behandling af andre nordiske statsborgere, er der i Danmark, efter at den svenske regering ved lov af 23. november 1962 har gennemført ændringer i den svenske sømandslov med henblik på at sikre udenlandske søfolk om bord i svenske skibe national behandling i henhold til sømandsloven, ved anordning af 31. juli 1963 »om svenske søfolks retlige ligestilling med danske søfolk under eller i tilslutning til forhyring med dansk skib» sikret svenske søfolk om bord i danske skibe national behandling i henhold til sømandsloven i det omfang, bestemmelsen i lovens § 85 hjemler, ligesom der er taget skridt til at indlede forhandlinger med Finland med det formål at sikre finske søfolk i danske skibe tilsvarende rettigheder.

Med hensyn til rekommendationens pkt. 2 a. og b. om fælles nordisk helsetjeneste og regler for lægeundersøgelser for søfarende m. v. bemærkes, at det endnu ikke har været muligt at gennemføre de i Nordisk udredningsserie 1962: 1 omhandlede regler for lægeundersøgelse af søfarende m. v., at der i 1963 har været afholdt møder på nordisk embedsmandsplan, og at sagen fortsat er under overvejelse.

Hvad endelig angår rekommendationens pkt. 2 c. vedrørende spørgsmålene om udarbejdelse af fælles nordiske regler for indholdet af skibsmedi-

cinkister og en fælles nordisk lægebog for søfarende bemærkes, at der af det nedsatte nordiske »medicinkisteudvalg» er udarbejdet en fælles nordisk skitse vedrørende medicinkisters indhold i nordiske skibe, og at det kan forventes, at der i nær fremtid fra dansk side vil blive udfærdiget nye regler herom byggende på den nævnte skitse. Med hensyn til en fælles nordisk lægebog for søfarende kan oplyses, at en ny dansk lægebog forventes at foreligge i den nærmeste fremtid, og at denne er søgt tilrettelagt under hensyntagen til de retningslinier, der er afstukket under nordiske drøftelser.

F i n l a n d s r e g e r i n g (socialministeriet) meddelar den 10 december 1963 angående punkterna 1 och 3 i rekommendationen:

Såsom i föregående meddelande [11. sesj., s. 1109] nämndes, finner socialministeriet att det från norskt håll framlagda utkastet till i punkt 1 avsedd samnordisk överenskommelse utgör en lämplig grund för ärendets vidare behandling. Socialministeriet förutsätter, att initiativet till handläggning av detta utkast vid förhandlingar mellan vederbörande nordiska tjänstemän tages av Norge i egenskap av koordinerande land i fråga om denna rekommendation.

Å andra sidan överväger man för närvarande i socialministeriet frågan om utfärdande av en förordning angående tillämpning även på andra nordiska sjömän av de punkter i den finska sjömanslagen, vilka enligt sagda lag under förutsättning av reciprocitet med stöd av förordning kan tillämpas även i fråga om utländska sjömän.

Beträffande punkt 3 i rekommendationen meddelas, att enligt sjukförsäkringslagen den 4 juli 1963 (364/63) är varje i Finland bosatt person försäkrad för sjukdom. Såsom bosatt i Finland anses härvid även person, som tjänstgör ombord på finskt fartyg. Efter det lagen trätt i kraft, vilket sker i två skeden under år 1964, är denna punkt i rekommendationen genomförd i Finland beträffande sjukförsäkring. I fråga om övriga socialförsäkringsgrenar utreds frågan fortfarande i ett av nordiska socialpolitiska kommittén tillsatt underutskott för handläggning av nordiska sjömans sociala förmåner.

N o r g e s r e g e r i n g (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 30 december 1963:

Rekommandasjonen i forhold til hvilken Norge er koordinerende land, behandles for tiden på norsk side innenfor Sosialdepartementet og Handelsdepartementet. Sistnevnte departement har igjen pålagt Direktoratet for sjømenn å treffe de administrative forføyninger av hensyn til utredningen av saken.

Ad punkt 1: Gjensidighetsavtaler etter landenes sjømannslover

I forbindelse med Rådets 11. sesjon ble det fra norsk side fremlagt et utkast til internordisk overenskomst innenfor rammen av rekommandasjo-

nens punkt 1. En fremholdt dog samtidig den sterke bevegelse som på den tid gjorde seg gjeldende på sjømannslovgivningens område i Norden, og det ble uttrykt tvil om hvorvidt tidspunktet var hensiktsmessig for å søke istandbrakt en slik overenskomst.

Den senere utvikling synes å ha bestyrket denne tvil. Således er det fortsatt sterk bevegelse på det lovgivningsmessige felt. Nevnes kan at det i Norge er under forberedelse en proposisjon om endring av sjømannslovens §§ 10, 15, 25 og 28. Likeledes er det også i år blitt foretatt endringer med hensyn til den svenske sjømannslov, og en har forstått at det på grunnlag av drøftelser innenfor den skandinaviske transportarbeiderfederasjon fra svensk organisasjonshold overfor den svenske sjøfartsadministrasjon er fremsatt krav om felles revisjon av landenes sjømannslover. Herom vises for øvrig til den svenske melding. Også den i Norge ved kgl. res. av 21. desember 1956 nedsatte sjølovkomite, som må sees i sammenheng med tilsvarende komiteer i Danmark, Finland og Sverige, har i sin innstilling IV av oktober 1963 foreslått endringer i sjøfartsloven som samtidig vil medføre en delvis revisjon av sjømannsloven.

Hertil kommer så det forhold at en i Sverige som omtalt i forbindelse med meldingene til 11. sesjon, på nasjonal basis har løst forholdet til rekommandasjonens punkt 1 ved å etablere alminnelig likestilling i relasjon til visse av den svenske sjømannslovs bestemmelser. Dette initiativ er senere, som også omtalt i den danske melding til Rådets 12. sesjon, fulgt opp ved en kgl. anordning av 31. juli 1963 om likestilling av svenske sjømenn med danske i det omfang som den danske sjømannslovs § 85 hjemler.

Etter det således foreliggende og i betraktning av hva det fra norsk organisasjonshold er fremholdt, kan det for tiden fremstille seg som hensiktsmessig at en også på norsk side tar sikte på å oppfylle rekommandasjonens formål ved forføyinger på nasjonal basis.

Ad rekommandasjonens punkt 2. Felles helsetjeneste m. v.

Sosialdepartementet (Helsedirektoratet) har i brev av 27. desember 1963 meddelt følgende om sakens stilling på dette tidspunkt:

Det nordiske samarbeid på det medisinske område har funnet sin form.

Det har i løpet av siste år vært holdt et par møter til drøftelse av spesielle problemer.

Ad rekommandasjonens punkt 3. Utredning av spørsmål om gjensidighet i sjømannstrygdene og om felles helsetjeneste for fiskere

I brev av 20. desember 1963 har Sosialdepartementet opplyst med hensyn til dette punkt:

Når det gjelder pkt. 3 om gjensidighet i sjømannstrygden har saka vært til observasjon i departementet, men disse overveielser har ennå ikke ledet til spesielle forslag eller tiltak.

Vedrørende helsetjeneste for fiskere har Helsedirektoratet tidligere uttalt

at noen gjensidighetsordning foreløpig ikke er aktuell. Situasjonen er fremdeles den samme på dette området.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Beträffande *rekommendationens punkt 1* om överenskommelse inom ramen för gällande sjömanslagar hänvisas till svenska regeringens meddelande i ämnet den 15 december 1962 (se *Nordisk Råd 1963, s. 1111—1112*; jfr. svenska regeringens meddelande denna dag om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter).

I fråga om *rekommendationens punkt 2* om gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. må meddelas, att det av skeppsapotekskommittén utarbetade förslaget till detaljerade förteckningar över läkemedel och övrig medicinsk utrustning, avsedda för fem olika typer av skeppsapotek, under år 1963 ytterligare överarbetats. Vidare har kommittén utarbetat förslag till motsvarande utrustningar för fiskefartyg samt för livbåtar och räddningsflottar. Därjämte föreligger ett utkast till allmänna föreskrifter för skeppsapoteks skötsel m. m. — Det förhållandet, att en gemensam nordisk lärobok i skeppsmedicin och skeppshygien ej för närvarande synes kunna komma till stånd och att i stället i de nordiska länderna var för sig utarbetas en lärobok i ifrågavarande ämnen, har enligt skeppsapotekskommittén i viss grad fördröjt färdigställandet av kommitténs olika förslag. Dessa har bl. a. behandlats vid ett möte i februari 1963 i Bergen av kommittén för utarbetande av likartade bestämmelser om läkarundersökning av sjöfolk (den s. k. administrativa kommittén). Sedermera har de samlade utredningsförslagen granskats av kommittéerna vid ett möte i Köpenhamn i november 1963. Kompletterande arbete återstår dock alltjämt beträffande förslaget om fiskefartygens medicinska utrustning samt i fråga om erforderliga bruksanvisningar till skeppsapoteken. Vid utarbetandet av dessa anvisningar är det särskilt betydelsefullt att erhålla en omsorgsfull anpassning till respektive nationella läroböcker.

Skeppsapotekskommittén avser att sammanträda i februari 1964 (i Oslo) och räknar med att därvid kunna slutjustera sina förslag.

Skeppsapotekskommittén har med den administrativa kommittén dryftat frågan om den av utvecklingen betingade kontinuerliga översynen av gemensamma nordiska föreskrifter om skeppsapotek. Förslag har därvid framkommit, att mandatet för sistnämnda kommitté skulle bestå tills vidare och att vederbörlig expertis skulle inkallas av densamma så ofta behov av ändringar beträffande nämnda föreskrifter uppstår. Frågan är ännu ej slutligt behandlad.

Beträffande frågan om försäkringsskydd för sjöfolk, behandlad i *punkt 3 i rekommendationen*, hänvisas till meddelandena från Norges regering om denna rekommendation och om rekommendation nr 2/1962 [se *Sak D 45/1964*].

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

Med hänsyn till pågående utredningar får niomannakommittén föreslå,

att meddelandena i avvaktan på nya sådana läggas till
handlingarna utan utskottsbehandling.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförurening i Östersjön

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 1 december 1963:

I meddelelse af 1. december 1962 [11. sesj., s. 1127] oplystes, at der på den i London i marts—april 1962 afholdte konference angående foranstaltninger til undgåelse af forurening af havet med olie var vedtaget et totalt forbud mod olieudtømmning i Østersøen og Nordsøen, og at spørgsmålet om Danmarks tiltræden af de på konferencen vedtagne ændringer i konventionen af 1954 var genstand for overvejelser.

Forslag til de lovændringer, der er nødvendige for tiltræden af de således vedtagne ændringer i konventionen, er for tiden til behandling i folketinget og forventes gennemført i indeværende samling, hvorefter det er hensigten fra dansk side at tiltræde ændringerne.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 14 december 1963:

— — — att en proposition om de lagändringar, som betingas av de ändringar i 1954 års oljeskadekonvention, vilka gjordes av de fördragsslutande staterna vid sin konferens den 11 april 1962 i London, är under bearbetning. Avsikten är, att propositionen skall avgivas till riksdagen i början av in-stundande år. När riksdagen godkänt propositionen, är man från finsk sida beredd att biträda de i konventionen gjorda förändringarna.

Norges regering (Handelsdepartementet) meddelar den 23 december 1963:

Handelsdepartementet viser til sitt brev av 16. november 1962¹ der det ble meddelt at det på den internasjonale konferanse i London s.å. ble vedtatt å

¹ Se 11. sesj., s. 1127.

innföre totalförbud mot tömning av olje eller oljeholdig blandning i Östersjön för alla skip som omfattas av konvensjonen om hindring av oljeforurensning av sjöen.

Vedtaket er blitt ratifisert av Norge. Det er for tidlig å kunne uttale seg om når vedtaket vil bli satt i kraft idet det ennå ikke er blitt godkjent av det tilstrekkelige antall stater.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Genom proposition 1963: 161 begärdes riksdagens godkännande av vissa under år 1962 vidtagna ändringar i 1954 års internationella konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja. Genom ändringarna har bl.a. de s.k. förbjudna zonerna avsevärt utvidgats. Enligt de reviderade konventionsbestämmelserna räknas sålunda hela Östersjön och Nordsjön med anslutande vikar till de havsområden, där uttömning av olja är förbjuden. I propositionen framlades vidare förslag om vissa av de nya konventionsbestämmelserna föranledda ändringar i lagen den 6 april 1956 (nr 86) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg.

Sedan riksdagen bifallit propositionen, beslöt Kungl. Maj:t den 31 maj 1963 att godkänna ifrågavarande ändringar i 1954 års konvention. Samma dag utfärdades lag (nr 187) angående ändring i ovan angivna lag (1956: 86).

1954 års oljeskyddskonvention, som trädde i kraft den 26 juli 1958, har ratificerats av 24 stater, däribland samtliga nordiska stater. 1962 års ändringar i konventionen har godkänts — förutom av Sverige — av ytterligare 8 stater, alltså endast nio stater. Ändringarna träder i kraft i förhållande till samtliga regeringar, som ratificerat 1954 års oljeskyddskonvention och som icke före ikraftträdandet förklarat sig icke godkänna desamma, tolv månader efter den dag, då ändringarna godkänts av två tredjedelar av de stater, som ratificerat 1954 års konvention.

I skrivelse den 16 september 1963 till ministern för utrikes ärendena har Nordiska aktionsutskottet för oljeskydd till sjöss anhållit, att utrikesdepartementet måtte gå i författning om åtgärder genom den svenska representationen i samtliga länder där så befinner påkallat för att dels påskynda att 1962 års ändringar i 1954 års oljeskyddskonvention godkännes av de till konventionen anslutna stater, som hittills icke tillkännagivit sådant godkännande, och dels åvägbringa största möjliga anslutning till konventionen av stater, som ännu icke ratificerat densamma.

Vid det tredje mötet, som Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationens (IMCO:s) församling höll i London den 16—29 oktober 1963, framförde den svenska delegaten önskemål om att IMCO måtte vidtaga åtgärder i syfte dels att påskynda ikraftträdandet av de år 1962 antagna konventionsändringarna, dels förmå stater, vilka ännu icke anslutit sig till konventionen,

att godkänna densamma. Ett stort antal av de vid mötet representerade sextio staterna instämde häri. Den 18 oktober 1963 antog församlingen en resolution i ämnet [A. 51 (III)], i vilken församlingen bl.a. fäster regeringarnas uppmärksamhet på de omedelbara fördelarna av en mera allmän anslutning till 1954 års oljeskyddskonvention och de år 1962 antagna ändringarna i konventionen samt uppmanar regeringarna att snarast taga frågan om anslutning till konventionen och ändringarna däri under övervägande.

Sjöfartsstyrelsen har den 14 december 1963, efter samråd med statens oljeskyddsråd, avgivit infordrat yttrande över aktionsutskottets ovannämnda framställning. I yttrandet, vari erinras om den aktion, som avses med IMCO:s resolution, har styrelsen — med beaktande av aktionen och med hänsyn till att densamma tillkommit bl.a. på svenskt initiativ — ifrågasatt lämpligheten för närvarande av en separat svensk insats i form av direkt hänvändelse till ett större antal stater. Däremot anser styrelsen det värdefullt att hos ett begränsat antal stater, vilka vanligen trafikerar Östersjön och Nordsjön med tankfartyg, efterhöra huruvida och i så fall när dessa stater kan väntas ratificera oljeskyddskonventionen respektive godkänna de i densamma beslutade ändringarna. En förfrågan av denna art finner styrelsen icke kunna anses utgöra något ingrepp i den av IMCO företagna aktionen men kunna såsom en påminnelse i saken väl komma att befordra ändamålet med densamma.

Spörsmålet om lämpliga åtgärder för en medverkan i IMCO:s aktion kommer snarast möjligt att i nordiskt samråd prövas inom kommunikations- och utrikesdepartementen.

Tilläggsförslag

om motverkande av oljeföroreningar i havet

(Väckt av Birger Lundström)

De år 1962 vidtagna ändringarna i 1954 års konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja innebär ett stort steg framåt för att skapa skydd mot sådana föroreningar i farvattnen kring de nordiska länderna. Dessa ändringars ikraftträdande, vilket beräknas kunna ske under 1964, måste nu avvaktas, sedan IMCO vid sin generalförsamling i oktober 1963 antagit en resolution, vari understrykes vikten av att alla medlemsstater snarast ratificerar oljeskyddskonventionen.

I avbidan härpå synes ökad uppmärksamhet böra ägnas frågan om huru övervakningen av att oljeutsläpp i havet ej sker i strid mot konventionens regler skall kunna göras så effektiv som möjligt. Denna fråga har för närvarande stor aktualitet. Bl. a. kan nämnas att på initiativ av Västtyskland en konferens kring oljeföroreningsproblemen torde komma att hållas i Hamburg under första halvåret 1964. Meningen är att alla nordsjöstater skall inbjudas till en sådan konferens och att den företrädesvis skall ägnas åt möjligheterna att mera effektivt komma till rätta med utsläppen på havet.

De påföljder i form av böter och i vissa fall fängelse, som kan utdömas vid brott mot 1954 års oljeskyddskonvention, torde vara klart otillräckliga för sitt syfte. Detta förhållande torde ej komma att nämnvärt ändras, när 1962 års ändringar av konventionen träder i kraft. Anledningen härtill är i främsta rummet svårigheterna att övervaka att bestämmelserna i konventionen efterlevs. När en oljeskada på havet upptäcks, är det nämligen till följd av förhållandena i de flesta fall omöjligt att avgöra, när oljeutsläppet gjordes och vilket fartyg som är det skyldiga. Straffbestämmelserna i de olika ländernas lagar förlorar därigenom mycket av sin verkan. Helt klart torde ej heller vara i vad mån straffrättsliga ingripanden kan ske mot utsläpp som sker på internationellt vatten. Oklarhet råder också om vilka myndigheter som har ansvaret för övervakningen.

För rederierna har problemet en ekonomisk sida. Med nutidens snabba fartyg anses t. ex. en tanker på väg från skandinavisk hamn för att hämta ny last i Mellersta Östern i vissa fall vara nödsakad att genast efter avfär-

den börja rensa sina kanske 50 oljetankar, om den vill undvika dyrbar liggetid i ankomsthavn. Befälhavare å fartyg, som seglar under sådant lands flagga, vilket ej är bundet av konventionen, kan därför vara frestade att företaga oljeutsläpp på enligt konventionen förbjudet område.

Glädjande nog synes under 1963, i motsats till tidigare år, i de nordiska farvattnen icke ägt rum någon katastrofal oljeförorening förorsakande tusentals sjöfåglars död och stora skador på stränderna. Men väl har konstaterats en mängd smärre oljeutsläpp som förorsakat ej ringa skada. Utifrån såväl naturvårdande som andra synpunkter måste frågan om en effektiv övervakning därför ägnas oavlätlig uppmärksamhet.

På denna punkt synes ett intensifierat nordiskt samarbete vara på sin plats. I första hand torde de nordiska länderna böra gemensamt överväga, vilka praktiska åtgärder som kan ifrågakomma, t. ex. i form av övervakning genom flyg eller patrullbåtar. Vidare bör det övervakningsarbete, som redan förekommer, koordineras inom de havsområden, där ett samarbete ter sig naturligt. En jämförelse kan göras med det nordiska isbrytarsamarbetet.

Under åberopande av vad som ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att söka åstadkomma en effektiv övervakning av att oljeutsläpp i havet ej sker i strid mot 1954 års oljeskadekonvention.

Stockholm den 4 februari 1964

Birger Lundström

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (justitieministeriet) har i meddelande den 12 december 1963 hänvisat till sitt meddelande i Sak D 53/1964.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 7 januari 1964:

Ved behandling av St.meld. nr. 21 (1962—63) om kulturelle og økonomiske tiltak av særlig interesse for den samiske befolkning vedtok Stortinget den 27. mai 1963 at det skal opprettes et sentralt organ for samiske spørsmål. Stortingets vedtak vil føre med seg en mere aktiv politikk fra myndighetenes side med tanke på å bedre samenes levevilkår. Det må imidlertid satses på mange felter og det vil ta tid å løse de forskjellige spørsmål. Alt avhenger foreløpig av hvor hurtig en kan få satt Stortingets vedtak om et samisk råd med tilhørende organer ut i livet. Landbruksdepartementet er i regjeringskonferanse 16. oktober 1963 oppnevnt som koordinerende departement for disse saker.

Fra 1. september 1963 har en fått en frakttilskottsordning for reinkjøtt. Fra 1. januar 1964 vil det bli opprettet en stilling i veiledningstjeneste, driftsplanlegging og beitegransking innen reindriftsadministrasjonen. På reindriftsbudsjettet for 1963 ble det bevilget ekstraordinært kr. 400 000 til innkjøp av livrein til flyttsamer som hadde for lite rein til å kunne livberge seg. Samme beløp er foreslått bevilget for 1964.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

På svensk sida har man förklarat sig beredd att delta i ett nordiskt organ för samespörsmål, och regeringen avser att utse de svenska ledamöterna i organet så snart som enighet uppnåtts om organets arbetsuppgifter.

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Arbudsministeriet) meddelar den 15 januari 1964 å samtliga regeringars vägnar:

Den af Nordisk Arbudsmarkedsudvalg i 1959 nedsatte arbudsgruppe til behandling af spörsmål vedrørende udveksling af oplysningsmateriale til brug for udvandringsinteresserede og hvervning af arbuds-kraft til oversøiske lande har videreført sit arbejde.

Det norske arbudsdirektorat har således i samarbejde med arbudsmyndighederne i de øvrige nordiske lande udsendt to pjecer, hvoraf den første omhandler Brasilien, den anden Argentina, Chile, Peru og Venezuela. Der har ligeledes fundet udveksling sted mellem de nordiske lande af oplysningsblade m.v.

Med hensyn til spörsmålet om hvervning af arbuds-kraft til oversøiske lande har Nordisk Arbudsmarkedsudvalg i sit møde i december 1963 på grundlag af en af ovennævnte arbudsgruppe afgivet rapport om, hvad de enkelte lande har foretaget med henblik på dette spörsmål, udtalt, at man ville finde det ønskeligt at finde frem til en fælles nordisk løsning af problemerne vedrørende formidling af hushjælp til udlandet og beskyttelse af de i udlandet beskæftigede unge piger. I denne forbindelse blev der fremsat forslag om udarbejdelse af en lille fælles tryksag med oplysninger, f.eks. om Storbritannien. Nordisk Arbudsmarkedsudvalg vedtog, at arbudsgruppen i fortsættelse af sine hittidige overvejelser skal overveje såvel arbudsformidlingsspörsmålet som beskyttelsesspörsmålet, herunder forslag om en eventuel tryksag af den nævnte art, med henblik på at tilvejebringe et forhandlingsgrundlag for de fortsatte drøftelser af spörsmålet i Nordisk Arbudsmarkedsudvalg.

Drøftelserne i arbudsgruppen vil herefter blive fortsat på det ovennævnte grundlag.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 19 december 1963:

Meddelanden och informationsmaterial kan för Finlands del erhållas av Suomi-Seura r.y.

BILAGA

**Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

Med hänsyn till att från regeringarnas sida beträffande denna fråga åtgjorts vad som för närvarande torde vara möjligt, får niomannakommittén föreslå,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för sin del slutbehandlat.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt
samarbete

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Udenrigsministeriet) och Norges regering (Handelsdepartementet) har i meddelanden den 20 december, resp. den 24 december 1963 hänvisat till Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (se Sak C 5/1964).

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr Sak D 73/1964.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 19 december 1963:

Aero A/B inledde i maj 1963 regelbunden flygtrafik mellan Ivalo och Kirkenes.

På åtgärd av myndigheter och nämnda bolag undersökes vidare samtliga möjligheter för förbättrande av trafikförbindelserna på kalottområdet. I främsta rum är utförandet av undersökningen och utredningen av möjligheten av trafikering av den föreslagna rutten Rovaniemi—Luleå—Bodö.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 31 december 1963:

Med istandsettingen av flygplassene ved Kirkenes, Banak og Alta for sivil luftfart kunne SAS åpne helårs flyrute Bardufoss—Kirkenes fra 4. mai 1963. Finnair har åpnet ny rute Ivalo—Kirkenes.

Flyplassen ved Tromsø ventes ferdig høsten 1964.

Utvidelsen av Grand Hotell i Tromsø med 70 senger er fullført. I Banak er åpnet et nytt hotell — »Banak Hotell», med 22 senger. Alta Gjestgiveri får en utvidelse på 44 senger, hvilket regnes å være ferdig til sommersesongen 1964.

Følgende arbeider er påbegynt:

Grand Hotell, Harstad: Utvidelse med 42 senger.

Bardufoss Hotell: Utvidelse med 22 senger.

Hemnes Hotell, Hemnesberget: Nybygg med 23 senger.

Gjenreisning av Kautokeino Gjestgiveri etter brann vil bli påbegynt i 1964.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Svenska turisttrafikförbundets nordkalottskommitté (se *Nordisk Råd 1963, s. 1165—1167 och 1554*) har under år 1963 hållit två sammanträden. I det senare av dessa sammanträden, som hölls i Stockholm den 6 december 1963, deltog representanter för turisttrafikorganisationerna i Finland och Norge.

Vid sammanträdet den 6 december 1963 enades man om att på längre sikt arbeta på att få till stånd en gemensam och för hela Nordkalottsområdet avsedd broschyr för turister, vilka önskar bedriva sportfiske. Därjämte diskuterades bl. a. frågan om utgivande inom den närmaste tiden i turisttrafikorganisationernas regi av en ny upplaga av turistfoldern »Top of Europe» (se *Nordiska rådet 1962, s. 1167*). I anslutning till ett vid Nordiska rådets 11:e session uttalat önskemål uttrycktes därvid förhoppning om att i en ny sådan turistfolder även skulle kunna medtagas uppgifter till ledning för turister, som vill ägna sig åt sport och fiske. Frågan om en eventuell ny turistfolder av ifrågasatt slag samt dess utformning och finansiering är ännu ej slutbehandlad.

I övrigt lämnades vid sammanträdet upplysningar om turistiska förhållanden avseende Nordkalotten, bl. a. om trafiken under år 1963, om olika trycksaker, om nya och planerade hotell och andra turistanläggningar samt om kommunikationsleder och andra förbindelser.

*BILAGA 1***PM över Nordkalottens trafikförbindelser**

(Upprättad av Finlands väg- och vattenbyggnadsstyrelse)

Torneå stad

Som bäst uppgörs en generalplan för byggandet av vägsträckan mellan Torneå stad och Haparanda på Torneå stads område, och den torde bli färdig år 1964. Ifall man kan komma överens med staden att justera stadsplanen i enlighet med generalplanen, kan en detaljerad plan fås färdig år 1965.

Övertorneå kommun

Innevarande höst har Aavasaksa broarbete påbörjats. Enligt ackordsavtalet blir broarbetet färdigt år 1966.

*Pello kommun**1. Broar*

Man har redan påbörjat planeringsarbetet för Pello bro. Det är meningen, att brobygget påbörjas då arbetena på Aavasaksa-bron avslutats.

2. Landsvägar

Pello—Rovaniemi landsväg har på en sträcka av ca 48 km (Pello—Raajärvi) förbättrats ifråga om broar i dåligt skick. Uppgörandet av projekt för förbättrandet av vägsträckan Raajärvi—Sinettä ingår i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vägundersökningsprogram. Förbättringsprojektet för vägsträckan Sinettä—Rovaniemi till stamväg uppgöres som bäst och projektet torde bli färdigt under år 1964.

*Kolari kommun**1. Färjförbindelser*

På väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg har underhandlingar förts med Sveriges vägmyndigheter ifråga om byggandet av den tänkta färjförbindelsen för Kolari kommuns del och i underhandlingarna har man konstaterat, att det är oundvikligt att först utreda eventuella alternativ ifråga om färjplatser och med dem sammanhängande vägregleringar på bägge sidor om gränsen. Undersökningsarbeten utförs som bäst inom styrelsen. Då undersökningen är färdig kommer man att ta förnyad förhandlingskontakt i frågan med de svenska myndigheterna och överenskomma om ärendets fortsatta behandling.

2. *Aavahelukka flygfält*

Undersökningar har utförts och en generalplan uppgjorts. Med avseende på planeringsskede finns det inga hinder för påbörjande av byggnadsarbetena. Anslag för ovannämnda ändamål har inte antecknats i nästa års budgetförslag och arbetet ingår inte heller i arbetsförteckningen för sysselsättningsarbetena.

Enontekiö kommun

1. *Broar*

Brobyggandet blir aktuellt först sedan ovannämnda planer för bron förverkligats.

2. *Perilänkangas flygfält*

Perilänkangas-terrängen, som på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg blivit undersökt med ögonmått, är liksom även Aavahelukka terrängen utmärkt förmånlig med tanke på byggandet av flygfält. Där kan en tillräckligt lång startbana med förhållandevis små kostnader byggas i öst-västlig riktning. Då ministeriet gett styrelsen i uppdrag att undersöka endast ett nytt flygfält i västra Lappland och då Aavahelukka flygplats till sitt läge anses lämpligare än Perilänkangas, har man inte tillsvidare utfört maskinella undersökningar på Perilänkangas.

3. *Enontekiö—Inari*

Mellan Enontekiö—Nunnanen har vägen blivit färdig på sträckan Peltovuoma—Nunnanen. På sträckan Nunnanen—Lisma uppgör man som bäst planering för ca 40 km lång försörjningsväg. För vägsträckan Repojoki—Menesjärvi har för begynnelse delen projektet blivit färdigt för ca 20 km och för slutsträckan har byggnadsprojektet redan fastställts för 20 km. Mellan Menesjärvi—Inari finns vägförbindelse.

4. *Riksväg nr 21 (E 78)*

Under år 1964 kommer vägen att oljebrusbeläggas på Muonio kommuns sida 15 km ända till Pakajoki. För vägsträckan Pakajoki—Palojoensuu måste man uppgöra förbättringsprojekt och av projektet har en ca 30 km lång sträcka blivit färdig på södra och norra sidan om Muonio kyrkby. Vägsträckan Palojoensuu—Kilpisjärvi har grundförbättrats och slutet av denna vägsträcka kommer också att oljebrusläggas under år 1964.

5. *Palojoensuu—Hetta*

VoV-styrelsen kommer att införa vägens förbättringsprojekt i undersökningsprogrammet för de närmaste åren.

6. *Riksgränsen—Alta*

Vägen hålles öppen på Finlands sida.

*Inari kommun**1. Menesjärvi—Pokka*

Ifråga om Menesjärvi—Pokka vägen har ett projekt fastställt för sträckan Menesjärvi—Repojoki (ca 20 km). Vägförbindelsen är viktig för trävarutransport, varför arbetet har intagits i kommande vinters sysselsättningsprogram.

2. Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden

På sträckan Kaamanen—Sevettijärvi har redan utförts förbättringsarbeten, varför vägen kan trafikeras vid gott menföre och med lättare fordon. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kommer att fortsätta med förbättrandet av vägförbindelsen med anslag, som årligen beviljas för förbättring av stigar.

3. Virtaniemi—riksgränsen

För sträckan Virtaniemi—riksgränsen har projektet blivit färdigt.

4. Ivalo flygfält

Ivalo flygfält har en 1400 m lång oljegrusbelagd startbana, varför den, då marken tinar upp, endast kan användas av Douglas DC-3 maskiner för flygtrafiken. Styrelsen har uppgjort projekt för byggandet av en 2000 m lång permanentbelagd startbana för Ivalo flygfält samt i samband med budgeten under flere år gjort förslag om beviljande av anslag för påbörjande av arbetet, men förslagen har inte lett till önskat resultat. Inte heller i nästa års budgetförslag har för ändamålet reserverats anslag. Arbetet har redan under flere år även ingått i sysselsättningsarbetenas arbetsförteckning som hörande till I skyndsamhetsklassen, men i norra Lappland har under de senaste åren inte funnits behov av sysselsättningsarbeten, emedan Tulomajoki kraftverksbygge har bundit en betydande arbetskraft. Då alla andra nordliga flygrutters flygfält har permanentbelagda startbanor, måste Aero Oy enbart på grund av Ivalos flygfält på denna rutt i trafik använda DC-3 maskiner, vilket för bolaget är ytterst oekonomiskt. Av detta skäl måste Ivalo flygfälts grundförbättring anses som oundgänglig och även brådsökande.

Utsjoki kommun

Vägen mellan Utsjoki—Nuorgam—riksgränsen (46,7 km) är i trafikdugligt skick ända till Garnjarga. För sträckan Garnjarga—Alaköngäs har projekt fastställt för vägens byggande som underhållsväg. Under 1963 har ett projekt blivit färdigt för byggande av vägen Alaköngäs—Nuorgam—riksgränsen som permanentbelagd landsväg. Vägens byggande ingår i regeringens proposition till budget för år 1964 samt i styrelsens sysselsättningsarbetsprogram för innevarande vinter.

November 1963

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över meddelandena**

Med anlæg af flyvepladsen ved Kirkenes, hvorved det er gjort muligt at forlænge den norske indenrigs ruteflyvning hertil hele året, med oprettelse af ruteflyvning mellem Ivalo og Kirkenes og mellem Kiruna og Bardufoss, med forskellige vejanlæg, med udbygning af hotelkapaciteten i området og med samarbejdet mellem de tre landes turistorganisationer er de grundlæggende betingelser for det i rekommandationen fremsatte forslag tilvejebragt. Idet man forudsætter, at det påbegyndte samarbejde fortsættes og udvides, skal samferdselskomiteen foreslå, at Nordisk Råd uden udvalgsbehandling tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähkönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningseskatt för flyttgods

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 15 november 1963:

Man har intet at tilføje til tidligere meddelelse af 19. december 1962¹.

Finlands regering (finansministeriet) hänvisar i meddelande den 3 januari 1964 till sitt meddelande den 2 januari 1962 (se 10:e sess., s. 1173—1174).

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 27 november 1963:

Det foreligger i prinsippet ingen endringer i det som er uttalt i brev til Nordisk Råd av 12. desember 1960². I anledning av en rekommandasjon vedtatt av Tollsamarbeidsrådet i Brussel 5. desember 1962 om tollfrihet med videre for løsøre i forbindelse med flytting, har Norge således godtatt denne med følgende forbehold:

1. Motorkjøretøyer og lystbåter (motorbåter eller seilbåter), husholdningsvarer og yrkesutstyr kan ikke fritas for toll og avgifter.

2. Import av radio- og fjernsynsapparater er betinget av en spesiell innførselstillatelse fra radiobeskatningen som krever en spesiell stempelavgift.

Etter Finansdepartementets bestemmelse av 16. mars 1963 vil imidlertid motorkjøretøyer som blir innført i forbindelse med eierens flytting hit til landet, kunne fortolles på grunnlag av takst avgitt av statens bilsakkyndige. Samtykke til takst vil vanligvis bare bli gitt på følgende vilkår:

¹ Se 11. sesj., s. 1173.

² Se 9. sess., 1092—1093.

1. at eieren har vært bosatt i utlandet de 2 siste år,
2. at kjøretøyet ved eierens flytting har vært registrert der i minst et år (det siste) i denne eiers navn,
3. at bilen blir fortollet og registrert her i landet på samme eier.

Det er på det rene at nevnte ordning med fortolling på grunnlag av takst i stedet for de vanlige fortollingsregler basert på bruksfradrag i de fleste tilfelle medfører lempninger med hensyn til oppkreving av toll og avgifter av brukte motorkjøretøyer som blir innført i forbindelse med eierens flytting hit til landet.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Beträffande denna rekommendation har finansdepartementet intet att tillägga utöver vad som anförts i tidigare meddelande den 11 januari 1962¹.

¹ Se 10:e sess., s. 1174; jfr 11. sesj., s. 1174.

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 29 november 1963:

Indenrigsministeriet henviser til meddelelse af 27. november 1962 og til den svenske regerings meddelelse af 31. december 1962 til rådets 11. session¹.

Indenrigsministeriet har under 26. oktober 1963 nedsat et udvalg med den opgave at foretage en undersøgelse af, hvorvidt og i bekræftende fald på hvilke nærmere betingelser der bør gennemføres en autorisationsordning for personer med uddannelse i såkaldt kiropraktisk behandling, samt hvorvidt og i bekræftende fald på hvilke betingelser der bør gives anerkendte sygekasser ret til at yde støtte til deres medlemmers modtagelse af kiropraktisk behandling.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

Hänvisas till det till Nordiska rådets session år 1963 avgivna meddelandet², enligt vilket skäl att med anledning av rekommendationen till prövning upptaga frågan om revision av gällande stadganden om utövande av läkaryrket icke ansetts förevara i Finland. Någon orsak till justering av denna ståndpunkt har icke yppat sig.

Norges regering (Sosialdepartementet) har i meddelande den 28 december 1963 hänvisat till sitt meddelande den 17 november 1961 (se 10:e sess., s. 1202).

¹ Se 11. sesj., s. 1178—1179.

² Se 11. sesj., s. 1178.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Sveriges regering tillåter sig hänvisa till sitt meddelande den 31 december 1962¹.

¹ Se 11. sesj., s. 1178—1179.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena**

Av meddelandena framgår, att de nordiska ländernas regeringar icke är beredda att föreslå åtgärder för att utjämna skiljaktigheterna i respektive länders gällande lagstiftning beträffande kvacksalveri, vilket rekommendationen numera närmast avser. Då niomannakommittén icke finner saken vara av den angelägenhetsgrad, att Nordiska rådet bör ytterligare engagera sig i denna, får niomannakommittén föreslå,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för sin del slutbehandlat.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete
i fråga om produktion och utbyte av elkraft

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) har i meddelande den 17 december 1963 hänvisat till sitt meddelande i Sak D 96/1964.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 7 december 1963:

Ett permanent nordiskt organ benämnt NORDEL har bildats den 9 maj 1963. Redogörelse om NORDEL:s verksamhetsform torde ges från Norge, i vilket land NORDEL:s sekretariat nu befinner sig.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) hänvisar i meddelande den 4 januari 1964 till sitt meddelande i Sak D 96/1964.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 13 december 1963:

Vid ett sammanträde i Stockholm den 13 december 1962 enades representanter för större kraftföretag i Danmark, Finland, Norge och Sverige om att bilda ett nordiskt samarbetsorgan på kraftförsörjningsområdet, benämnt NORDEL. Det nya organet har därefter konstituerats vid ett sammanträde i Köpenhamn den 9 maj 1963, varvid deltog representanter för elkraftindustrier i ovannämnda stater och Island. Enligt de vid sammanträdet antagna stadgarna är NORDEL en sammanslutning av inom elkraftförsörjningens område verksamma personer i berörda stater. Dess uppgift är att vara ett rådgivande och rekommenderande organ med syfte att befrämja internationellt, främst nordiskt samarbete beträffande produktion, distribution och konsumtion av elenergi.

Under 1963 har två nya samkörningsförbindelser mellan Norge och Sverige tagits i bruk, nämligen 380 kV-linjen Hasle—Borgvik och 200 kV-linjen Nedre Rössåga—Gardikfors.

Den 8 april 1963 har avtal träffats mellan danska, svenska och tyska intressenter om byggandet av Konti-Skan-förbindelsen.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över
meddelandena**

Av regeringarnas meddelanden framgår bl. a., att två nya samkörningsförbindelser mellan Norge och Sverige tagits i bruk under 1963 samt att avtal träffats mellan danska, svenska och tyska intressenter om byggandet av Konti-Skan-förbindelsen.

Även i övrigt pågår ett intimt samarbete mellan de nordiska länderna. I maj 1963 konstituerades Nordiska elkraftgruppen (NORDEL), som är en sammanslutning av inom elkraftförsörjningens område verksamma företag i de fem nordiska länderna och som har till uppgift att vara ett rådgivande och rekommenderande organ med syfte att befrämja internationellt, främst nordiskt samarbete beträffande produktion, distribution och konsumtion av elenergi.

Som exempel på andra samarbetsresultat kan nämnas, att efter rekommendation av den nordiska samkörningskonferensen, som hölls år 1961, nordiska kommittéer bildades inom följande specialområden: driftstörningsstatistik, kraftförsörjningsstatistik, driftterminologi samt koronaförluster och radiostörningar. Representanter för Finland, Norge och Sverige har vidare i Nordiska vattenkraftkommittén gemensamt utrett utbyggnadsfrågor rörande Nordkalottens vattenkrafttillgångar.

Ett mycket nära elkraftsamarbete har alltså kommit i gång, varför ekonomiska niomannakommittén får föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för sin del slutbehandlat.

Köpenhamn den 8 januari 1964

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Finn Moe

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av expordokument

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 3 januari 1964:

Finland har under år 1963 deltagit i Nordiska expordokumentkommitténs arbete. Tullstyrelsen har förmedlat kommitténs rekommendationer till vederbörande organisationers inom affärslivet kännedom. I Finland är icke längre någon nationell expordokumentkommitté verksam, men bland näringsidkarna har intresset för enhetlig utformning av expordokument oavbrutet ökat. Vid tullstyrelsen har möjligheterna undersökts att övergå till ny exportvaruanmälan, men frågan har icke hittills avgjorts definitivt. Lika så har järnvägsstyrelsen utexperimenterat en efter ECE-systemet anpassad fraktsedel, varjämte post- och telegrafstyrelsen har deltagit i denna undersökning. Landets största rederi Finska Ångfartygsaktiebolaget har meddelat, att från bolagets sida icke föreligger några hinder för ibruktagandet av de av Nordiska expordokumentkommittén rekommenderade konnossementen. Transportbranschens representanter har på nordisk nivå behandlat frågan om fastställandet av en internationell bilfraktsedel. I fråga om den enhetliga utformningen av flere expordokument har följaktligen i princip ett positivt avgörande nåtts i Finland, men med beaktande av dessa dokumenters privaträttsliga natur äger dokumentens ibruktagande rum långsamt och i allmänhet samtidigt i de skilda nordiska länderna i enlighet med exportmyndigheternas och näringsidkarnas samfälliga beslut.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 14 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor har under 1963 hållit sammanträden i Stockholm den 24 januari, i Köpenhamn den 3 maj, i Oslo den 1 oktober och i Stockholm den 26 november.

Arbetet inom kommittén har under året främst inriktats på att få till stånd en nordisk samverkan inom ramen för den dokumentutredning, som för närvarande pågår på internationellt plan inom det av ECE:s handelskommitté tillsatta arbetsutskottet för förenkling och standardisering av expordokument. I slutet av förra året utsändes på remiss till ECE:s medlemsländer och ett antal internationella organisationer dels ett inom det nyssnämnda arbetsutskottet upprättat förslag till internationell modellblankett («layout key») för handelsdokument — i stort sett baserat på tidigare nordiska utredningar — dels även vissa andra förslag beträffande samverkan på handelsdokumentområdet. Vid remissbehandlingen av de skilda förslagen har ett nära nordiskt samarbete ägt rum inom ramen för nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor med resultat att i stort sett likalydande yttranden avlämnats från de olika nordiska länderna.

Med utgångspunkt från de till ECE från olika länder och organisationer inkomna remissvaren togs förslaget till internationell dokumentlösning upp till behandling vid möte med ECE:s dokumentutskott i Genève under tiden 14—18 oktober 1963. Det konstaterades härvid enighet om att den föreslagna modellblanketten kan användas som grundval för förenkling och samordning av de dokument som användes vid export.

I fråga om dokument för sjötransport konstaterade utskottet att internationella sjöfartskammaren — efter samråd med internationella handelskammaren — beslutat fastställa två alternativa standardkonossement, Modell A och Modell B, av vilka det sistnämnda överensstämmer med ECE:s modellblankett. Mot bakgrund härav beslöt utskottet rekommendera, att modellblanketten — i de fall konossement av B-modell införts eller kommer att införas — lägges till grund för utformningen av sådana handelsdokument, som förekommer i samband med sjötransport.

Vad beträffar dokument för andra former av transport, såsom post-, järnvägs-, bil- och flygdokument, erinrade utskottet om de kontakter som redan etablerats med berörda internationella organisationer och om de positiva resultat som därvid uppnåtts. Utskottet beslöt anmoda en särskild expertgrupp bestående av representanter för dels utskottet, dels ECE:s inlandstransportkommitté, att i samråd med berörda internationella organisationer närmare överväga möjligheterna för en internationell standardisering av de nämnda transportdokumenten på basis av ECE:s modellblankett.

ECE:s handelskommitté har vid möte i Genève under tiden 21—26 oktober 1963 ställt sig bakom såväl utskottets rekommendation beträffande sjötransportdokumenten som dess beslut att fortsätta utredningarna rörande möjligheterna att lägga modellblanketten till grund även för övriga internationella transportdokument.

Mot denna bakgrund har nordiska kommittén för handelsdokument-

frågor funnit det möjligt och lämpligt att man utan längre uppskov i de nordiska länderna övergår till ECE-systemet vad angår dokument som användes vid sjötransporter. I fråga om dokument för andra former av transporter torde tidpunkten för en anpassning till modellblanketten bli beroende av bl. a. resultaten av de pågående internationella undersökningarna beträffande dessa dokument.

Nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor har — i samråd med de nationella handelsdokumentkommittéerna i de nordiska länderna — beslutat rekommendera en anpassning till ECE-systemet av de i Norden använda handelsdokumenten. De nationella handelsdokumentkommittéerna har i enlighet härmed meddelat myndigheter, transportföretag och andra ifrågakommande parter i de olika nordiska länderna närmare upplysningen rörande en övergång till det nya dokumentssystemet.

I detta sammanhang bör nämnas att de nordiska järnvägs-, post- och tullmyndigheterna i samråd med nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor anordnat praktiska prov internt inom Norden med nya blanketter, anpassade till ECE:s modellblankett. En preliminär redogörelse för erfarenheterna från den nordiska försöksverksamheten lämnades vid det ovan nämnda mötet med ECE:s dokumentutskott. En slutlig rapport här- om kommer att så snart som möjligt framläggas för den expertutredning, som nu utsetts att arbeta vidare med dessa frågor på det internationella planet. Det kan i detta sammanhang även nämnas att de nordiska postförvaltningarna enats om att till världspostkongressen i Wien i maj 1964 framlägga en gemensam proposition om att det på försök tillämpade nordiska systemet på postområdet skall kunna godkännas som ett alternativ vid sidan av nuvarande internationella system.

Vid mötet med ECE:s dokumentutskott behandlades även frågan om utarbetande av en teknisk handbok i handelsdokumentfrågor. Det förelåg enighet om att en teknisk handledning på ifrågavarande område skulle vara av stort värde för såväl myndigheter som enskilda företag i de olika länderna. Utskottet godkände ett inom EEC-sekretariatet upprättat förslag till allmän disposition för en sådan handbok och beslöt sedan uppdraga åt en särskild expertgrupp att med utgångspunkt från denna disposition utarbeta ett utkast till handbok, som senare kunde remitteras till ECE:s medlemsländer samt berörda internationella organisationer för yttrande. Det har förutsatts att den planerade tekniska handboken i princip skall baseras på den samnordiska expertutredning i ämnet, som tidigare överlämnats till ECE.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över
meddelandena**

Av regeringarnas meddelanden framgår, att verksamheten inom Nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor sker i nära samverkan med det utredningsarbete, som för närvarande pågår på internationellt plan inom det av ECE:s handelskommitté tillsatta arbetsutskottet för förenkling och standardisering av exporthandlingar. Detta arbete befinner sig på ett relativt långt framskridet stadium — bl. a. har man enats om en modellblankett som grundval för förenkling och samordning av de dokument som användes vid export. Frågor om förenhetligande av olika typer av transportdokument är vidare under utredning.

Niomannakommittén anser icke, att regeringsmeddelandena kräver utskottsbehandling vid rådets tolfte session, och får därför föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 8 januari 1964

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Finn Moe

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Frågan om den svenska tilläggs pensioneringens tillämpning på andra nordiska medborgare än svenskar ligger hos nordiska socialpolitiska kommittén i dess underutskott för vissa pensionsfrågor (nordiska pensionsutskottet). Lösningen på åtskilliga hithörande spörsmål är beroende av vilka ändringar i den svenska lagstiftningen som kan komma att föreslås av en av den svenska regeringen tillsatt utredning, pensionsförsäkringskommittén.

Meddelanden
om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam
läkarmarknad

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 29 november 1963:

Indenrigsministeriet har under 22. april 1963 meddelt Udenrigsministeriet, at Indenrigsministeriet må finde det ønskeligt, at overenskomsten om fællesnordisk arbejdsmarked for læger nu undertegnes fra dansk side, idet det senere er meddelt Udenrigsministeriet, at Indenrigsministeriet kan tiltræde, at den herfra foreslåede særlige bestemmelse, hvorefter overenskomsten i tilfælde af Danmarks eventuelle optagelse i Det europæiske Fællesskab vil kunne revideres eller opsiges i det omfang, den måtte stride mod Danmarks forpligtelser overfor Fællesskabet, ikke optages i overenskomsten.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

Hänvisas till det meddelande, som Finlands regering 30 december 1961 avgav vid Nordiska rådets 10:e session¹. Tillsvidare har man i Finland icke skridit till åtgärder för ändring av de lagstadganden, som t. ex. artikel 5 i avtalsförslaget skulle förutsätta. Det dröjer ännu minst fem år, innan läkarsituationen i Finland börjar vara så pass tillfredsställande, att avtalets ikraftträdande icke längre skulle fördröja eller förhindra de åtgärder, som avser att upphäva läkarbristen.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 17 december 1963:

Sosialdepartementet har merket seg at det fra svensk side er foreslått en ny formulering av artikkel 1 i utkast til overenskomst om felles nordisk ar-

¹ 10: e sess., s. 1222.

beidsmarked for leger, hvoretter den vil omfatte også statsborgere i de kontraherende stater som har avlagt medisinsk eksamen i en ikke-nordisk stat, under forutsetning av at disse har fått og fortsatt har ubegrenset rett til å utøve legevirkosomhet i et av de nordiske land.

Det vil etter dette bli anbefalt at det blir innhentet samtykke til å undertegne utkastet til overenskomst.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Danmark och Sverige har numera förklarar sig beredda att efter vissa smärre ändringar underteckna den föreslagna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare. Från finsk och norsk sida föreligger emellertid inte ännu någon sådan förklaring. Godkänns förslaget av alla berörda stater kommer Sverige, som är koordinerande land för denna fråga, att tillse att överenskommelsen snarast undertecknas.

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1960 angående forskning
i arktisk medicin

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 21 november 1963:

Samarbejdet på dette felt varetages af en nordisk samarbejdskommission, hvis danske medlemmer er professor A. Tybjerg Hansen, Københavns universitet, og professor B. Lambert, Århus universitet.

Samarbejdskommissionen har stillet forslag om, at der stilles årlige bevillinger til rådighed for dens virksomhed, i det første virksomhedsår en bevilling på ialt 390 000,— sv. kr. fordelt med 90 000,— sv. kr. til et permanent generalsekretariat for kommissionen og 300 000 sv. kr. som et dispositionsbeløb til finansiering af forskningsopgaver.

Sagen blev behandlet på det nordiske undervisnings- og kulturministermøde i Reykjavik 2.—3. juli 1963. Der var enighed om, at arktisk medicin er et omfattende og vigtigt forskningsområde med gode muligheder for nordisk samarbejde. Man kunne imidlertid ikke på det nuværende stadium gå ind for oprettelse af et permanent generalsekretariat eller for bevilling af generelle dispositionsmidler. Kommissionen bør fortsætte sin virksomhed med udarbejdelse af konkrete forskningsprojekter, som derefter bør fremlægges med ansøgning om de fornødne tilskud i hvert enkelt tilfælde. Ministrene besluttede at virke for gennemførelsen af den af kommissionen foreslåede enquete-undersøgelse af aktuelle medicinske problemer på dette felt, når nærmere planer, herunder for finansieringen, er fremlagt.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Det med anledning av Nordiska rådets rekommendation utnämnda samarbetsorganet för forskning i arktisk medicin, bestående av representanter

för Danmark, Finland, Norge och Sverige sammankom till sitt första möte i Helsingfors 25—26 januari 1963. Den från mötet avgivna rapporten och rekommendationen har skilt bragts till Nordiska rådets vetenskap. Samarbetsorganet har tagit namnet Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin. Forskningsrådets rapport och rekommendation behandlades vid nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Reykjavik i juli månad 1963. Ministrarna ansåg att arktisk medicin är ett omfattande och betydelsefullt forskningsområde, som kunde rymma viktiga uppgifter för nordiskt samarbete. Dock ansåg majoriteten av ministrarna att det i nuvarande läge knappast skulle vara motiverat att för internordisk forskning i arktisk medicin upprätta en permanent organisation med ett särskilt sekretariat, utan att forskningsrådet skulle ges nödiga medel för att arbeta vidare med saken i syfte att få fram konkreta forskningsprojekt. Frågan om anslag till dessa finge sedan prövas i vanlig ordning. Ministrarna beslöt att verka för genomförandet av den föreslagna enkätundersökningen om aktuella problem på arktiska medicinens område.

Undervisningsministeriet har enligt ministermötets beslut uppmanat forskningsrådet att vidtaga sådana åtgärder, vilka äro nödiga för utförandet av den i betänkandet nämnda enkätundersökningen. Vidare har forskningsrådet uppmanats att med ledning av de uppgifter som sålunda erhöles, taga initiativ till nya forskningsprojekt samt även eljest befrämja deras förverkligande. Forskningsrådet har även anmodats att göra framställning för beviljandet av anslag som är nödiga för finansieringen av dessa funktioner.

Enligt uppgift förberedes som bäst forskningsrådets möte, där förenämnda ärenden kommer att behandlas.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 16 december 1963:

Denne sak ble drøftet på det nordiske undervisnings- og kulturministermøte i Reykjavik 2. juli 1963. Det ble ansett lite hensiktsmessig å drøfte videre spørsmålet om midler til dette formål før en hadde nærmere oversikt over hvilke konkrete forskningsprosjekt som det er naturlig å ta for seg etter hvert innenfor det felt som arktisk medisinsk forskning utgjør. Det ble pekt på at det ikke finnes spesielle sykdommer eller sykdomsgrupper som er spesifikke for de arktiske egne, men at de klimatiske og ernæringsmessige forhold har krav på spesiell oppmerksomhet. Under møtet ble det videre nevnt at spørsmålet om økonomisk støtte til forskning i arktisk medisin må vurderes i sammenheng med bidrag till medisinsk forskning i sin alminnelighet. Før dette kan vurderes nærmere, bør det foreligge konkretiserte forskningsprosjekter. Dette utarbeides nå etter initiativ av den finske regjering, som deretter vil komme tilbake til saken.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

En promemoria från den nordiska samarbetskommissionen för forskning inom arktisk medicin, »Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin», avgiven den 26 januari 1963 (*jfr 11. sesj., s. 1205—1206*) var föremål för behandling vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Reykjavik den 2—3 juli 1963. Ministrarna beslöt verka för genomförandet av en av samarbetskommissionen föreslagen enkätundersökning inom den arktiska medicinens område.

Enligt vad som inhämtats, kommer samarbetskommissionen att sammanträda i Helsingfors i början av år 1964.

*BILAGA***Rapport och rekommendation från det andra sammanträdet med Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin**

Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin har vid sitt andra möte i Helsingfors den 6 februari 1964 godkänt följande rekommendation.

Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin har beslutat att:

1. genomföra en förundersökning (enkätundersökning) med hjälp av frågeformulär av den art som rekommenderats i forskningsrådets rapport av den 25—26 januari 1963;
2. samtidigt med denna förundersökning skall frågeformuläret bearbetas i de övriga nordiska länderna för att anpassas till de lokala förhållandena;
3. på grund av de bearbetade frågeformulären och de erfarenheter som förundersökningen leder till skall forskningsrådet taga ställning till undersökningens fortsättning;
4. för att genomföra ovan nämnda projekt behöves anslag uppskattningsvis 26 000 fmk (motsvarande ungefär 42 000 svkr.) enligt bifogad specifikation¹.

Forskningsrådet rekommenderar de skandinaviska ländernas regeringar att ställa dessa medel till dess förfogande. Rådet har med tacksamhet konstaterat att Finska undervisningsministeriet i ett brev till rådet av den 16. september 1963 har förklarat sig villigt att ställa medel till disposition för enkätundersökningen till dess den samnordiska finansieringen av forskningsrådets arbete har kunnit realiseras.

Under denna förutsättning vill rådet också tillstyrka, att den under punkt 1 i ovan rekommenderade förundersökningen genomföres i Finland.

Forskningsrådet har för avsikt att införskaffa ytterligare information om pågående och planerade forskningsprojekt rörande arktisk medicin i de skandinaviska länderna och är därför för närvarande icke berett att taga ställning i frågan om upprättandet av ett nordiskt institut för arktisk medicin.

Helsingfors den 6 februari 1964

På Nordiska forskningsrådets för arktisk medicin vägnar:

Niilo Pesonen

Ordförande

Esko Karvinen

Sekreterare

¹ Här ej tryckt.

Meddelanden
om rekommendation nr 12/1960 angående revision
av medborgarskapslagstiftningen

(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 11 februari 1964:

Mulighederne for yderligere lempelser for nordiske statsborgere til at erhverve anden nordiske statsborgerret blev diskuteret på justitsministrenes møde med den juridiske nímandskomité i slutningen af januar 1964 og man var enig om, at udviklingen ville bevæge sig i retning af yderlige lempelser af kravene om opholdstid.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1963 *å samtliga regeringars vägnar*:

Enligt beslut vid justitieministermötet i Helsingfors i januari 1961 har i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillkallats sakkunniga för att utreda frågan om underlättande för nordiska medborgare att förvärva medborgarskap i annat nordiskt land. Sedermera har, enligt beslut vid justitieministermötet i Reykjavik i september 1962, åt de sakkunniga uppdragits jämväl att undersöka frågan huruvida de nordiska länderna bör tillträda FN-konventionen den 30 augusti 1961 angående begränsning av statslöshet ävensom spörsmålet vilka ändringar i medborgarskapslagstiftningen som erfordras för den händelse konventionen skulle komma att tillträdas av de nordiska länderna.

Vid sammanträde i Oslo i september 1963 har de sakkunniga preliminärt överenskommit att avge ett gemensamt betänkande i de frågor de har att behandla. Betänkandet beräknas kunna avlämnas under första hälften av år 1964.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 27 november 1963:

Forud for Nordisk Råds 11. session oplyste Ministeriet for kulturelle anliggender¹, at man i det af finansministeriet nedsatte udvalg til gennemgang af problemerne i forbindelse med forlystelsesafgiften havde udarbejdet udkast til en ændring af forlystelsesafgiftslovens § 10, stk. 4, og at man agtede at søge dette forslag gennemført særskilt, således at der snarest kunne åbnes mulighed for dansk deltagelse i samproduktion på filmens område.

Dette forslag er nu gennemført ved lov nr. 205 af 31. maj 1963, i henhold til hvilken man efter nærmere af ministeren for kulturelle anliggender fastsatte bestemmelser med danske film kan sidestille film, der er optaget ved et økonomisk og kunstnerisk samarbejde mellem på den ene side filmproducenter, der er her i landet bosatte danske statsborgere eller danske selskaber og institutioner, og på den anden side udenlandske filmproducenter.

Ministeriet for kulturelle anliggender har i medfør af ovennævnte myndigelse fastsat de nærmere betingelser for godkendelse af en samproduceret film som dansk i bekendtgørelse af 27. august 1963 om støtte til samproducerede film.

I denne bekendtgørelse er fastsat, at godkendelse af en samproduceret film som ligestillet med en dansk film kun kan forventes meddelt, når der er et passende forhold mellem den danske og den udenlandske producents indflydelse på produktionen mellem indsatsen af kapital fra hver side, mellem kapitalindsats og andel i indtægt af filmen og mellem indsatsen fra hver side af arbejde såvel i kunstnerisk som teknisk henseende. End-

¹ Se 11. sesj., s. 1209.

videre skal filmens talesprog være dansk, i det mindste i det omfang, hvori dette er naturligt efter filmens handling og indhold.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Den av statsrådet tillsatta filmskattekommittén avgav sitt betänkande den 30 oktober 1963. Enligt kommitténs förslag komme inhemska filmer fortfarande att i allmänhet åtnjuta befrielse från filmskatt. Denna skattefrihet komme att gälla film, som är framställd i Finland. Som sådan skulle film anses, även om en del av inspelningen dock icke över två tredjedelar av filmens längd, på grund av filmens motiv skett utom landet eller om framkallningen av filmen eller någon annan mindre sådan produktionsled skett utomlands, försåvitt filmen såsom helhet är att anse såsom här framställd. Undervisningsministeriet vore dock berättigat, efter att ha hört finansministeriet, att på ansökan besluta, att även annan film, i vars framställning inhemsk producent har medverkat, skall anses såsom inhemsk film. Det sistnämnda stadgandet erbjuder möjlighet att i fråga om skattefriheten likställa en samproducerad film med en inhemsk film.

En på kommitténs betänkande baserad regeringsproposition till riksdagen med förslag till lag om filmskatt torde inom en nära framtid överlämnas till riksdagen.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 13 december 1963:

I melding av 29. september 1962¹ til Nordisk Råd har Kirke- og undervisningsdepartementet pekt på at når det gjelder spørsmålet om å sidestille de nordiske språk med norsk talespråk i en koproduksjon, vil dette spørsmål bli tatt opp i forbindelse med en justering av de alminnelige regler for statsstøtte til norsk filmproduksjon.

I St.prp. nr. 1, tillegg nr. 2/1963/64, sier Kirke- og undervisningsdepartementet at man må regne med at det kan bli aktuelt i større grad enn tidligere å oppmuntre til samarbeid med utlandet i filmproduksjonen. For å gjøre de gjeldende regler for statsstønning til koproduerte filmer mer smidige, foreslår departementet at bestemmelsen om at talespråket i filmen må være norsk, blir sløyfet. På dette punkt vil da de norske regler samsvare med de som er foreslått i Danmark og Sverige. Stortinget har gjort vedtak i samsvar med departementets forslag.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Genom Kungl. Maj:ts förordningar nr 168—173/1963 angående upphävande

¹ Se 11. sesj., s. 1209—1210.

de bl. a. av förordningarna om nöjesskatt och om särskilt bidrag till producent av svensk film har nöjesskatten slopats och det direkta statliga understödet för filmproduktionen bortfallit med undantag för visst bidrag från skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning för produktionen av undervisningsfilm. Avtal har i samband härmed träffats mellan den svenska staten och organisationerna i den svenska filmbranschen om bildandet av en stiftelse, Svenska filminstitutet, som sedan den 1 juli 1963 fyller en rad uppgifter av kulturell art inom filmens område. Bl. a. räknar man med att 3 à 4 miljoner av institutets årliga inkomster skall stå till förfogande för undervisning, utbildning och forskning inom filmens område.

En samnordisk filmproduktion torde kunna falla inom ramen för det Svenska filminstitutets verksamhet.

Meddelande
om rekommendation nr 3/1961 angående samordning
av hjälpen till utvecklingsländerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Udenrigsministeriet) meddelar den 20 december 1963 å samtliga regeringars vägnar:

Ministerkomitéen har efter afgivelse af tillægsmeddelelsen af 1. februar 1963 afholdt møder den 16. februar 1963 i Oslo, den 27. april 1963 i København og den 26. august 1963 i Stockholm.

Det under ministerkomitéen nedsatte embedsmandsudvalg har ligeledes afholdt et antal møder i de nordiske hovedstæder. Endvidere har den i henhold til internordisk regeringsaftale af 15. januar 1963 nedsatte nordiske styrelse for Tanganyika-projektet og styrelsens byggekomité afholdt en række møder. Formandskabet i styrelsen veksler årligt mellem de nordiske lande.

Nedenfor redegøres for ministerkomitéens hidtidige behandling af spørgsmål i forbindelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1961. En tillægsmeddelelse vil eventuelt blive afgivet inden Nordisk Råds næste session.

1. Et fællesnordisk projekt i Afrika

a. Tanganyika

I meddelelse af 15. december 1962 og tillægsmeddelelse af 1. februar 1963 til Nordisk Råds 11. session 1963¹ blev der gjort rede for de overvejelser, som førte frem til en beslutning om at tilbyde Tanganyikas regering at oprette et nordisk-tanganyikansk center, omfattende en landbrugsskole, en højere almenskole og et sundhedsinstitut. Der blev ligeledes gjort rede for de trufne beslutninger om projektets placering og dets administration og om de om projektet indgåede aftaler, nemlig en aftale af 15. december 1962 mellem de nordiske landes regeringer på den ene side og Tanganyikas

¹ Se 11. sesj., s. 1214—1219.

regering på den anden side og en aftale af 15. januar 1963 mellem de nordiske lande indbyrdes [*se Bilaga*].

I den siden tillægsmeddelelsen af 1. februar 1963 forløbne tid er det planlæggende og forberedende arbejde fortsat, navnlig med henblik på ansættelse af det ledende personale, organisering, projektering og igangsætning af byggeriet og fastlægning af en tidstabel for åbning af undervisningscentrets forskellige afdelinger. Til stillingen som nordisk eksekutivsekretær udpegedes fil. dr. Lars Boman.

Styrelsens udpegning af det ledende personale skete i august, efter at stillingerne i maj havde været opslået ledige i de nordiske lande. De indkomne ansøgninger blev behandlet af de nationale bistandsorganer, hvorefter et antal af ansøgerne blev indkaldt til personligt møde med styrelsens præsidium. Ved beslutningen om besættelsen af de fire chefsposter blev der taget hensyn til det ønskelige i, at samtlige deltagende nordiske lande kunne blive repræsenteret.

De ansatte er følgende:

Projektchef: Bertil Melin, Sverige,
Rektor for landbrugsskolen: Tapani Katara, Finland,
Chef for sundhedsinstituttet: Inger Christensen, Danmark,
Rektor for den højere almenskole: Michel Saxlund, Norge.

Til løsning af problemer vedrørende byggeriet er der nedsat et særligt byggeudvalg bestående af præsidiets for den nordiske styrelse suppleret med kontorchef Jørgen Smith fra det danske boligministerium. Byggekomitéen har engageret firmaet Norconsultants, Oslo, til at projektere byggeriet og fungere som kontrollant under byggearbejdet.

Arbejdet med forberedelse og igangsætning af byggeriet er vidt fremskredet, og det ventes, at de forskellige dele af centret skal komme i funktion efter følgende tidstabel:

I april 1964 påbegyndes kursusvirksomheden på landbrugsskolen,

1. februar 1965: Første del af den højere almenskole parat til at tages i brug (plads for mindst 145 elever, skoleadministration, lærerbygninger).

1. april 1965: Første etape af sundhedsinstituttet færdig til at tages i brug.

Ministerkomitéen har godkendt et budget for projektet for kalenderåret 1963, som omfatter en samlet udgift på 2,9 mill. sv. kr.

Der er i årets løb indenfor styrelsen fremskomet forslag om en vis udvidelse af selve projektet i form af feltarbejde i forbindelse med landbrugsskolen og sundhedsinstituttet. Hovedformålet hermed er at sikre en bedre udnyttelse af selve projektets virksomhed og at sikre kontakt mellem projektet og befolkningens daglige liv i det omliggende distrikt. Overvejelserne herom er endnu ikke ført frem til en beslutning.

Som en konsekvens af arbejdet med fællesnordisk bistand til Tanganyika blev der truffet aftale mellem de nordiske regeringer om at indbyde Tan-

ganyikas præsident, dr. Julius K. Nyerere, til at aflægge officielt besøg i de fire deltagende lande. Indbydelsen blev modtaget, og besøget fandt sted i første halvdel af september 1963.

b. Nigeria

Som nævnt i meddelelsen til Nordisk Råds 11. session 1963 deler ministerkomitéen den opfattelse, som blev fremført af det økonomiske udvalg i dets forslag nr. 5 til Nordisk Råds 10. session 1962, nemlig at den fællesnordiske hjælp til udviklingslandene burde udvides til at omfatte mere end eet land, og ministerkomitéen er fortsat af den opfattelse, at det ville være nærliggende i givet tilfælde at søge gennemført en bistandsvirksomhed i Nigeria. Ministerkomitéen finder dog, at tiden ikke endnu er inde til en sådan udvidelse af projektvirksomheden, idet kræfterne for tiden bør samles om en realisering af den fælles indsats i Tanganyika.

c. Mekong-projektet

Der er opnået enighed mellem de nordiske regeringer om at tilbyde en fællesnordisk bistandsindsats ved det regionale udviklingsprojekt i Mekong-området, som gennemføres under FN's auspicer. Den nordiske indsats tænkes at tage form af udsendelse af en gruppe af eksperter på skovbrugets område. Spørgsmålet er under forhandling mellem de nordiske repræsentationer i Bangkok og Mekong-projektets ledelse.

2. Nordiske ekspertseminarer

Som nævnt i meddelelsen til Nordisk Råds 11. samling 1963 blev der i januar 1962 i Helsingfors afholdt et nordisk ekspertseminar om udviklingshjælp. Ministerkomitéen er af den opfattelse, at sådanne seminarer er nyttige, og at det kan vise sig hensigtsmæssigt atter at gennemføre foranstaltninger af denne art.

3. Nordiske u-landsinstitutter

Det nordiske Afrika-institut i Uppsala har fortsat sin i 1962 påbegyndte virksomhed. I instituttets styrelse sidder repræsentanter for de øvrige nordiske lande, ligesom een af disse nordiske repræsentanter har sæde i styrelsens arbejdsudvalg. Ved uddelingen af de stipendiemidler til forskning, som instituttet råder over, har forskere fra de andre nordiske lande adgang til at søge på lige fod med svenske statsborgere. Ved den første uddeling af instituttets stipendiemidler, i maj 1963, blev der givet bevilling til et norsk og et finsk forskningsprojekt. Instituttet har holdt et første se-

minar med deltagelse af bl. a. eksperter og tjenestemænd fra de nordiske lande. Endvidere har instituttet foranstaltet et kursus for nordiske missionærer.

4. *Forskellige samordnende foranstaltninger i de nordiske lande*

Cheferne for de nationale administrationsorganer for teknisk bistand har fortsat den i 1962 indledte række af møder til drøftelse af spørgsmål af fælles interesse.

Det danske Råd for teknisk samarbejde med udviklingslandene, Rådet for norsk udviklingshjælp og Nämnden för internationellt bistånds Råd har holdt møder med deltagelse af repræsentanter for de øvrige nordiske lande, ligesom den svenske »Beredningen för internationella biståndsfrågor», i lighed med foregående år, har afholdt et par møder med deltagelse af repræsentanter fra de andre nordiske lande.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Udenrigsministeriet) meddelar den 14 januari 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den nordiske ministerkomité for samordning af hjælpen til udviklingslandene har den 13. januar 1964 afholdt møde i Helsingfors. På mødet godkendtes det af den nordiske styrelse for Tanganyika-projektet forelagte budgetforslag for kalenderåret 1964, som viser en samlet udgift på 6,8 mill. sv. kr.

Endvidere besluttede ministerkomiteen at henstille til de nordiske regeringer at tilvejebringe den eventuelt nødvendige hjemmel for, at den nordiske styrelse for Tanganyika-projektet kan undersøge og efter beslutning af ministerkomiteen gennemføre andre bistandsprojekter i Tanganyika end det nordisk-tanganyikanske center, og at styrelsen selv kan træffe beslutning om mindre projekter i Tanganyika, når disse har tilknytning til tidligere nordiske bistandsindsatser og falder indenfor rammen for det af ministerkomiteen fastsatte budget. Samtidig gav ministerkomiteen udtryk for den opfattelse, at omkostningerne ved sådanne nye bistandsprojekter i princippet bør fordeles mellem de nordiske lande efter samme regler, som gælder for bidragene til det nordisk-tanganyikanske center.

Endelig besluttede ministerkomiteen at bemyndige styrelsen til — under forudsætning af, at fornøden hjemmel tilvejebringes som nævnt ovenfor — at give finansiell støtte til et af de kooperative centralorganisationer i de nordiske lande foreslået projekt i Tanganyika og til efter nærmere udredning og overvejelse eventuelt at bevilge midler til opførelse af en station for modtagelse af fisk i Mwanza ved Victoria-søens østlige bred.

BILAGA

Överenskommelse den 15 januari 1963 mellan tekniskt samarbete

Overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om et nordisk-tanganyikansk teknisk samarbejde.

Efter at Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer den 15. december 1962 har sluttet aftale (nedenfor kaldet »hovedaftalen») med Tanganyikas regering om oprettelse og drift af et teknisk bistandsprojekt (nedenfor kaldet »projektet») i Tanganyika, er de nævnte nordiske regeringer, som i den nordiske samarbejdsaftales ånd ønsker at slutte overenskomst om deres indbyrdes samvirke ved udformningen og gennemførelsen af projektet, endes om følgende:

Artikel 1.

Samtlige på de nordiske stater fallende omkostninger ved projektet skal fordeles imellem dem i omtrentlig overensstemmelse med den bidragsskala, som ligger til grund for deres medlemsbidrag til De forenede Nationer, nemlig således at Danmark betaler 4/20, Finland 3/20, Norge 3/20 og Sverige 10/20.

Artikel 2.

De kontraherende parter skal oprette en styrelse, som, med forbehold af hvad der i øvrigt følger af denne overenskomst, skal kunne træffe beslutning om projektets gennemførelse i overensstemmelse med hovedaftalen, og inden for rammerne af de beløb, som af de kontraherende parter er blevet anvist til styrelsen, eller som vil blive anvist til projektet.

Artikel 3.

De kontraherende parter udpeger hver to repræsentanter samt en

Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan välinen sopimus pohjoismais-tanganjikalaisesta teknillisestä yhteistyöstä.

Sitten kun Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan hallitukset sekä Tanganjikan hallitus 15 päivänä joulukuuta 1962 ovat tehneet teknillisen avun ohjelmaa (jota jäljempänä kutsutaan ohjelmaksi) ja sen toteuttamista Tanganjikassa koskevan sopimuksen (jota jäljempänä kutsutaan »pääsopimukseksi»), mainitut pohjoismaiden hallitukset, jotka pohjoismaiden yhteistyösopimuksen hengessä haluavat tehdä sopimuksen keskinäisestä yhteistoiminnastaan ohjelman hahmoittelussa ja toteuttamiseksi, ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla.

Kaikki ohjelmasta pohjoismaille aiheutuvat kustannukset on jaettava niiden välillä likimääräisesti sen jakoperusteen mukaan, jonka perusteella niiden jäsenosuudet Yhdistyneille Kansakunnille määräytyvät, eli niin, että Norja suorittaa 3/20, Ruotsi 10/20, Suomi 3/20 ja Tanska 4/20.

2 artikla.

Sopimuspuolet asettavat johtokunnan, jonka tulee päättää, huomioon ottaen mitä muualla tässä sopimuksessa määrätään, ohjelman toteuttamisesta pääsopimuksen sekä niiden rahamäärien puitteissa, jotka sopimuspuolet ovat osoittaneet tai voivat tulla osoittamaan johtokunnalle ohjelmaa varten.

3 artikla.

Sopimuspuolet määräävät kukin kaksi edustajaa ja yhden varamie-

Danmark, Finland, Norge och Sverige om i Tanganyika

Overenskomst mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om nordisk-tanganyikansk teknisk samarbeid.

Etter at Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regjeringer den 15. desember 1962 har inngått avtale (heretter kalt »hovedavtalen») med regjeringen i Tanganyika om opprettelse og drift av et teknisk hjelpeprosjekt (heretter kalt »prosjektet») i Tanganyika, er de nevnte nordiske regjeringer, ledet av ønsket om å inngå en overenskomst i den nordiske samarbeidsavtales ånd, blitt enige om følgende:

Artikkel 1.

Alle omkostninger som faller på de nordiske stater skal fordeles mellom dem omtrent i samsvar med den bidragsskala som ligger til grunn for deres medlemsbidrag til de Forente Nasjoner, nemlig slik at Danmark betaler 4/20, Finland 3/20, Norge 3/20 og Sverige 10/20.

Artikkel 2.

De kontraherende parter skal opprette et styre som, forsåvidt ikke annet er bestemt i denne overenskomst, skal kunne fatte beslutninger om prosjektets gjennomføring i henhold til hovedavtalen og innenfor rammen av de beløp som de kontraherende parter har bevilget til styret, eller som vil bli bevilget for prosjektet.

Artikkel 3.

De kontraherende parter utnevner hver to representanter og en vara-

Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige rörande nordiskt-tanganyikanskt tekniskt samarbete

Sedan Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar den 15 december 1962 slutit avtal (nedan benämnt »huvudavtalet») med Tanganyikas regering om upprättandet och driften av ett tekniskt biståndsprojekt (nedan benämnt »projektet») i Tanganyika hava nämnda nordiska regeringar, som önska träffa överenskommelse i det nordiska samarbetsavtalets anda om sin inbördes samverkan vid utformningen och genomförandet av projektet, enats om följande:

Artikel 1.

Samtliga på de nordiska staterna fallande kostnader för projektet skola fördelas dem emellan i ungefärlig överensstämmelse med den bidragsskala, som ligger till grund för deras medlemsbidrag till Förenta Nationerna, nämligen så att Danmark betalar 4/20, Finland 3/20, Norge 3/20 och Sverige 10/20.

Artikel 2.

De fördragsslutande parterna skola upprätta en styrelse, som med förbehåll för vad i denna överenskommelse i övrigt säges, skall äga fatta beslut rörande projektets genomförande i enlighet med huvudavtalet och inom ramen för de belopp, som av de fördragsslutande parterna till styrelsen anvisats eller må komma att anvisas för projektet.

Artikel 3.

De fördragsslutande parterna utse vardera två representanter jämte

suppleant til styrelsen. Styrelsen vælger selv formand og en eller flere viceformænd for et år ad gangen. Formandskabet bør gå på omgang mellem parterne. Styrelsesmøderne bør holdes skiftevis i de nordiske lande.

Artikel 4.

Styrelsen træder sammen efter indkaldelse fra formanden, eller såfremt repræsentanterne fra en af de kontraherende parter fremsætter ønske derom. Styrelsen er beslutningsdygtig, når mindst een repræsentant fra hver af de kontraherende parter deltager i mødet. Hver part har en stemme i styrelsen, som træffer beslutning med simpelt flertal.

Artikel 5.

Styrelsen skal forelægge de kontraherende parter spørgsmål af principiel art, herunder spørgsmål vedrørende de generelle ansættelsesvilkår for personalet ved projektet.

Artikel 6.

Styrelsen skal udpege en projekt-direktør til i Tanganyika at varelage projektets løbende administration samt give denne de fornødne instruktioner og bemyndigelser.

Artikel 7.

Styrelsen skal ansætte alt til projektet udsendt personale samt i øvrigt udpege de sagkyndige, som kræves til gennemførelse af projektet.

Artikel 8.

Styrelsen skal fremsætte forslag for de kontraherende parter om anvisningsmyndighed, samt om regnskabsføring og revision.

hen johtokuntaan. Johtokunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja yhden tai useamman varapuheenjohtajan vuodeksi kerrallaan. Puheenjohtajan toimi vaihtuu sopimuspuolten välillä. Johtokunnan kokoukset pidetään vaihdellen eri pohjoismaissa.

4 artikla.

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta tai jonkin sopimuspuolen edustajien toivomuksesta. Johtokunta on päätösvaltainen kun vähintään yksi kunkin sopimuspuolen edustaja osallistuu kokoukseen. Kullakin sopimuspuolella on yksi ääni johtokunnassa, joka tekee päätöksensä yksinkertaisella enemmistöllä.

5 artikla.

Johtokunnan tulee alistaa sopimuspuolten ratkaistaviksi periaatteelliset kysymykset, niihin luettuna kysymykset ohjelman henkilökunnan yleisistä työehdoista.

6 artikla.

Johtokunnan tulee määrätä johtaja ohjelman hallintotehtävien hoitamista varten Tanganjikassa ja antaa hänelle tarpeelliset ohjeet ja valtuudet.

7 artikla.

Johtokunnan tulee ottaa palvelukseen ohjelmaa varten lähetettävä henkilökunta samoin kuin määrätä ohjelman toteuttamiseksi tarvittavat asiantuntijat.

8 artikla.

Johtokunnan tulee tehdä sopimuspuolille ehdotus maksuviranomaisesta, kirjanpidosta ja tilintarkastuksesta.

mann til styret. Styret velger selv, for et år ad gangen, en formann og en eller flere viseformenn. Formannsvervet bør gå på omgang mellom partene. Styremøtene bør holdes skiftevis i de nordiske land.

Artikkel 4.

Styremøte holdes etter innkallelse fra formannen eller dersom representantene for en av de kontraherende parter yrer ønske om det. Styret er beslutningsdyktig når minst en representant for hver av de kontraherende parter deltar i møtet. Hver part har én stemme i styret, som fattar beslutninger med alminnelig flertall.

Artikkel 5.

Styret skal forelegge spørsmål av prinsipiell karakter for de kontraherende parter, herunder spørsmål vedrørende de alminnelige tilsetningsvilkår for personalet ved prosjektet.

Artikkel 6.

Styret skal utnevne en direktør for prosjektet som skal ha ansvaret for den daglige ledelse av prosjektet i Tanganyika. Styret skal gi direktøren de nødvendige instruksjoner og fullmakter.

Artikkel 7.

Styret skal ansette alt personale som utsendes til prosjektet, samt oppnevne de sakkyndige som er nødvendige for gjennomføringen av prosjektet.

Artikkel 8.

Styret skal fremsette forslag til de kontraherende parter om anvisningsmyndighet, regnskapsføring og revisjon.

en suppleant i styrelsen. Styrelsen velger själv ordförande och en eller flera viceordförande för ett år åt gången. Ordförandeskapet bör växla mellan parterna. Styrelsesammanträden böra hållas omväxlande i de nordiska länderna.

Artikel 4.

Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden, eller om representanterna från någon av de fördragsslutande parterna framställa önskemål därom. Styrelsen är beslutför, när minst en representant för vardera fördragsslutande parten deltagar i sammanträdet. Varje part har en röst i styrelsen, som fattar beslut med enkel majoritet.

Artikel 5.

Styrelsen skall underställa de fördragsslutande parterna frågor av principiell natur, däribland frågor rörande allmänna anställningsvillkor för personalen vid projektet.

Artikel 6.

Styrelsen skall utse en projekt-direktör för att i Tanganyika handha projektets löpande förvaltning samt giva denne erforderliga instruktioner och bemyndiganden.

Artikel 7.

Styrelsen skall anställa all till projektet utsänd personal samt i övrigt utse de sakkunniga som erfordras för projektets genomförande.

Artikel 8.

Styrelsen skall avgiva förslag till de fördragsslutande parterna rörande anvisningsmyndighet samt räkenskapsføring och revision.

Artikel 9.

Styrelsen skal hvert år udarbejde forslag til budget vedrørende de omkostninger i forbindelse med gennemførelse af projektet, som skal afholdes af de kontraherende parter. Forslagene skal forelægges parterne til godkendelse.

Artikel 10.

Styrelsen skal en gang om året afgive beretning om virksomheden til de kontraherende parter.

Artikel 11.

Der skal oprettes et sekretariat for styrelsen i et af de nordiske lande. Sekretariatet skal forestås af en eksekutivsekretær i overensstemmelse med en af styrelsen udarbejdet generel instruktion. Eksekutivsekretæren udpeges af styrelsen efter godkendelse af de kontraherende parter. Sekretariatets øvrige personale udpeges af styrelsen efter forslag fra eksekutivsekretæren. Eksekutivsekretærens og det øvrige personales ansættelsesforhold fastsættes af styrelsen. Det land, hvortil sekretariatet er henlagt, skal stille de fornødne lokaler til sekretariatets rådighed.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede underskrevet denne overenskomst.

Udfærdiget i Helsingfors, den 15. januar 1963 på dansk, finsk, norsk og svensk, hvilke tekster skal have lige gyldighed, i et eksemplar, som skal deponeres hos den finske regering.

Bekræftede afskrifter skal af den finske regering tilstilles de øvrige kontraherende parter.

Kjeld Philip

9 artikla.

Johtokunnan tulee laatia vuosittain tulo- ja menoarvioehdotukset ohjelman toteuttamisesta aiheutuvista ja sopimuspuolten vastattaviksi tulevista kustannuksista. Ehdotukset on alistettava sopimuspuolten hyväksyttäväksi.

10 artikla.

Johtokunnan tulee jättää kerran vuodessa sopimuspuolille toimintakertomus.

11 artikla.

Johtokunnan sihteeristö on perustettava yhteen pohjoismaahan. Sihteeristöä johtaa toimeenpaneva sihteeri johtokunnan laatiman yleisen ohjesäännön mukaisesti. Johtokunta määrää sopimuspuolten hyväksymän toimeenpanevan sihteerin, ottaa sihteeristön palvelukseen muun henkilökunnan toimeenpanevan sihteerin ehdotuksesta sekä vahvistaa toimeenpanevan sihteerin ja sihteeristön muun henkilökunnan työehdot. Sen maan, johon sihteeristö on perustettu, tulee asettaa tarpeelliset huonetilat sihteeristön käyttöön.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet valtuutetut ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

Tehty Helsingissä 15 päivänä tammikuuta 1963 norjan, ruotsin, suomen ja tanskan kielellä, kaikkien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset, yhtenä kappaleena, joka on talletettava Suomen hallituksen huostaan.

Suomen hallituksen on toimitettava muille sopimuspuolille oikeaksi todistetut jäljennökset sopimuksesta.

Kyllikki Pohjala

Artikkel 9.

Styret skal hvert år sette opp budsjettforslag vedrørende de utgifter til gjennomføring av prosjektet som skal bestrides av de kontraherende parter. Forslagene skal forelegges for partene til godkjenning.

Artikkel 10.

En gang om året skal styret avgis rapport om virksomheten til de kontraherende parter.

Artikkel 11.

Styrets sekretariat skal opprettes i ett av de nordiske land. Sekretariatet skal ledes av en generalsekretær i samsvar med en av styret utarbeidet alminnelig instruks. Generalsekretæren utnevnes av styret etter godkjenning av de kontraherende parter. Sekretariatets øvrige personale ansettes av styret etter forslag fra generalsekretæren. Tilsetningsvilkårene for generalsekretæren og det øvrige personale ved sekretariatet fastsettes av styret. Det land til hvilket sekretariatet blir henlagt skal stille de nødvendige lokaler til sekretariatets rådighet.

Til bekreftelse av dette har undertegnede, befullmektigede representanter undertegnet denne avtale.

Utferdiget i Helsingfors den 15. januar 1963 i dansk, finsk, norsk og svensk tekst som alle har samme gyldighet, i ett eksemplar som skal deponeres hos den finske regjering.

Bekreftede avskrifter skal av den finske regjering tilstilles de øvrige kontraherende parter.

Aase Bjerkholt

Artikel 9.

Styrelsen skall årligen uppgöra förslag till budget och stat avseende de kostnader i samband med projektets genomförande, vilka skola bestridas av de fördragsslutande parterna. Förslagen skola underställas parterna för godkännande.

Artikel 10.

Styrelsen skall en gång om året avgiva rapport över verksamheten till de fördragsslutande parterna.

Artikel 11.

Styrelsens sekretariat skall upprättas i ett av de nordiska länderna. Sekretariatet skall förestås av en exekutivsekreterare i enlighet med en av styrelsen uppgjord allmän instruktion. Exekutivsekreteraren utses av styrelsen efter godkännande av de fördragsslutande parterna. Sekretariatets övriga personal utses av styrelsen efter förslag av exekutivsekreteraren. Exekutivsekreterarens och den övriga sekretariatpersonalens anställningsförhållanden fastställas av styrelsen. Det land till vilket sekretariatet är förlagt skall ställa erforderliga lokaler till sekretariatets förfogande.

Till bekräftelse härav hava undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat denna överenskommelse.

Som skedde i Helsingfors den 15 januari 1963 på danska, finska, norska och svenska språken, vilka samtliga texter äga lika vitsord, i ett eksemplar, som skall deponeras hos finska regeringen.

Bestyrkta avskrifter skola av finska regeringen tillställas övriga fördragsslutande parter.

Ulla Lindström

Meddelanden
om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan
beträffande fiskeriproblem

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 12 december 1963:

— — — at det i ovenævnte rekommandation omhandlede samarbejde om fiskeriproblemer er henlagt til det nordiske kontaktudvalg om fiskerispørgsmål. Der henvises til den af kontaktudvalgets formand afgivne beretning om udvalgets arbejde i 1963 [*se Sak C 12/1964*].

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 december 1963:

De i rekommendationerna berörde ärendena har uppdragits åt ett permanent nordiskt samarbetsorgan för fiskeribranschen, till vilket Finland utsett sin representant, och vilket hållit möte i Göteborg 31 oktober—1 november 1963.

Norges regering (Fiskeridepartementet) meddelar den 16 december 1963:

Departementet viser til meddelelse om ovennevnte sak utarbeidet for Nordisk Råds 11. sesjon 1963 [*11. sesj., s. 1221*], hvor den norske regjering viser til regjeringens forslag om et nordisk kontaktutvalg for fiskerispørsmål.

Dette kontaktutvalg er nå blitt oppnevnt, og de norske medlemmer av kontaktutvalget ble følgende:

1. Ekspedisjonssjef J. Sellæg, Fiskeridepartementet med direktør J. H. Bertnes, Fiskeridepartementet, som personlig varamann.

Videre oppnevnes:

byråsjef Magne Midsen, Fiskeridepartementet, også som varamann.

2. Fiskeridirektør Klaus Sunnanå, Fiskeridirektoratet, med underdirektør Trygve Aas, Fiskeridirektoratet, som varamann.

3. Utvalgsformann Magnus Andersen, Norges Fiskarlag.

4. Fiskeskipper Einar Andreassen, Norges Fiskarlag.

Som varamann for begge de to sistnevnte oppnevnes generalsekretær Hallstein Rasmussen, Norges Fiskarlag.

Etter at kontaktutvalgets medlem Magnus Andersen nylig er blitt utnevnt til fiskeriminister, er generalsekretær Hallstein Rasmussen, Norges Fiskarlag, Trondheim, blitt utnevnt til nytt medlem.

Utvalget har hatt to møter — i København 14. januar 1963 og i Göteborg 31. oktober/1. november 1963.

Stensilavtrykk av protokollen for disse møter, hvorav fremgår hvilke saker som ble behandlet, vedlegges [*se Bilaga 1—2*].

BILAGA 1

Protokoll från första mötet med Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål den 14 januari 1963 i København

Fiskeriministrene i Danmark, Island, Norge og Sverige deltog i en del af mødet.

De udpegede delegationer fra Danmark, Norge og Sverige var mødt fuldtalligt. Fra Island deltog fiskeridirektør David Olafsson og direktør S. Egilsson. Den norske delegation havde suppleret sig med kontorsjef Midsem, og den finske delegation nåede på grund af trafikvanskeligheder først frem ved mødets afslutning.

1. Fiskerigrænsespørgsmålet i Danmark, Norge og Sverige som følge af, at spørgsmålet på ny er rejst i Nordisk Råds økonomiske komité

Dette spørgsmål var taget op på dagsordenen, fordi det havde været rejst i Nordisk Råds økonomiske komité. På mødet bekræftedes de standpunkter, man hidtil har indtaget fra norsk, svensk og dansk side til spørgsmålet om en aftale om fiskerigrænserne for Skagerak og Kattegat.

Herefter er man fra norsk og svensk side villige til at indgå en 30-årig aftale om bevarelse af status quo. Fra dansk side fortolkes status quo således, at fiskeriet i aftaleperioden kun må drives, som det hidtil er blevet drevet, d. v. s. nye fiskemetoder eller -redskaber må ikke tages i anvendelse. Endvidere er man fra dansk side ikke indstillet på at indgå en overenskomst for så vidt angår Kattegat, ligesom man ønsker, at aftalen indebærer en kort opsigelsesfrist.

Der var i udvalget enighed om, at sagen ikke burde opgives, og at man skulle bestræbe sig for at finde en løsning på dette spørgsmål.

2. Spørgsmålet om en snarlig etablering af en laksekommission i henhold til den mellem Sverige, Vesttyskland og Danmark indgående aftale

Fra dansk side rejstes spørgsmålet om af praktiske grunde at få etableret den i overenskomsten forudsatte kommission straks, uanset at overenskomsten ikke var trådt i kraft.

I overensstemmelse med den fra svensk side hævdede opfattelse var der enighed om, at initiativet til afholdelse af et konstituerende møde måtte komme fra Sverige.

3. *Nordsøkonventionens ikrafttræden*

a. Efter udvalgets drøftelse var der enighed om, at en arbejdsgruppe på 1 eller 2 mand fra hvert land skulle drøfte spørgsmålet om international kontrol, inden det første møde i kommissionen skulle finde sted, og at man også i denne arbejdsgruppe kunne tage andre spørgsmål af fælles interesse op til drøftelse.

b. Man enedes om at ville støtte et forslag om, at en repræsentant for Storbritannien blev valgt som præsident samt at støtte fiskeridirektør David Olafssons kandidatur som vicepræsident.

4. *Konventionen vedrørende Det internationale Råd for Havundersøgelser*

a. Et dansk forslag om at drøfte konventionen i forbindelse med mødet i Nordsøkommissionen blev efter stedfunden diskussion trukket tilbage, og det oplystes, at den danske regering er villig til at gennemføre de fornødne arrangementer i forbindelse med afholdelse af en konference om sagen.

b. Der var enighed om at støtte överdirektör Hults kandidatur til posten som præsident for Det internationale Havundersøgelsesråd.

5. *Nordisk eksportsamarbejde*

Der var enighed om, at et samarbejde mellem de nordiske lande med hensyn til eksporten af fisk til statshandelslande ville være ønskeligt, men vanskeligt at gennemføre.

Der var enighed om på ny at tage spørgsmålet op på et senere møde i udvalget.

Det konstateredes, at der var delte meninger om det overfor Nordisk Råd stillede medlemsforslag om samarbejde med hensyn til u-lands-hjælpen, men at man ville afvente det udfald, denne sag fik på Nordisk Råds kommende møde i februar 1963.

6. *Standardisering af fiskekasser*

Dette punkt på dagsordenen blev udsat til senere drøftelse, idet et forberedende møde mellem de direkt interesserede parter ikke havde kunnet gennemføres forinden kontaktudvalgets møde.

7. *Kontaktudvalgets fremtidige arbejde, herunder drøftelse af forretningsordenen*

Der opnåedes enighed om vedlagte forretningsordenen for kontaktudvalget¹, og kontorchef J. Nørgaard, Danmark, valgtes til formand for en periode af 2 år.

¹ Här ej tryckt.

8. Eventuellt

Fra dansk side rejstes spørgsmålet om, hvorledes det gik med sagen om etablering af et redningsskib i Egersund-området. Det konstateredes, at der var god gang i sagen, og at man fra engelsk og hollandsk side havde givet udtryk for en vis interesse for at deltage i denne udstationering, især af hensyn til den meteorologiske betydning, denne udstationering ville kunne få.

BILAGA 2

Protokoll från andra mötet med Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål den 31 oktober—1 november 1963 i Göteborg

1. Fiskerikonferensen i London

Danmark, Norge och Sverige avsåg att deltaga i konferensen med delegationer. Finland skulle på sin höjd låta sig representeras av en observatör, under det att Island ännu inte tagit ställning.

Från bl. a. isländsk och norsk sida förklarade man sig inte i London kunna gå in på någon förhandling om de egna fiskegränserna. På framför allt norsk sida ansåg man att frågan om fiskegränser borde hållas i sär från handelsproblemen. Sverige hävdade på denna punkt en motsatt uppfattning. Inget av de i mötet deltagande länderna hade emellertid ännu tagit definitiv ställning till de frågor, som uppsatts på dagordningen för konferensen.

Mötesdeltagarna ansåg över lag att man knappast kunde vänta sig några viktigare resultat av konferensen. Resultaten fick framför allt sökas på områden såsom fiskeövervakning, reglering av fiskebeståndet etc.

Det konstaterades att det, med hänsyn bl. a. till bristen på fullständiga informationer rörande konferensen, inte nu fanns tillräckligt underlag för att komma fram till en gemensam bedömning av de aktuella frågorna. I anslutning härtill uttrycktes intresse för fortsatta kontakter under förberedelserna för konferensen.

2. Laxforskning

Konventionen om skydd för beståndet av lax i Östersjön hade ännu ej trätt i kraft. För att utan dröjsmål få till stånd en gemensam forskning på området hade emellertid ett inofficiellt samarbete etablerats mellan särskilt utsedda representanter från Danmark, Finland, Sverige och Västtyskland.

Närmast skulle representanter för Danmark, Västtyskland och Sverige mötas i Sundsvall i januari 1964 för att samordna vissa undersökningar. Ett sammanträffande mellan samtliga fyra länder förutsågs i Kiel i april 1964, vid vilken tidpunkt det av ICES tillsatta laxutskottet skulle sammanträda.

3. Förslag till konvention angående Internationella rådet för havsforskning

Samtliga nordiska länder hade ännu ej haft tillfälle att genomgå det aktuella förslaget i detalj. Danmark åtog sig därför att, om möjligt i januari 1964, anordna ett särskilt möte i frågan. Från norsk sida angavs vissa problem, som därvid i första hand borde diskuteras. Ett preliminärt åsiktsutbyte i frågan ägde rum i anslutning härtill.

4. Samarbete beträffande fiskexporten

Från isländsk och norsk sida upplystes att ett visst samarbete vid export till Nigeria ägt rum mellan fiskenäringarna i Island och Norge. Mötesdeltagarna ansåg — i all synnerhet när det gällde exporten till ekonomiskt underutvecklade länder — att initiativet till samarbete borde tas av näringslivet självt. Det beslöts att frågan om exportsamarbete tills vidare skulle kvarstå på dagordningen.

5. Utsläpp av kemikalier m. m. i havet

Deltagarna var ense om att fisket vållades olägenheter såväl av utkastade fasta föremål som kemikalier och vattenföroreningar i största allmänhet. I vissa av de nordiska länderna fanns lagliga möjligheter att förhindra utsläpp m. m. Frågan var emellertid av den storleksordningen att internationella bestämmelser borde skapas.

De svenska representanterna åtog sig att göra en utredning i frågan och därefter på nytt ta upp ärendet i kontaktorganet.

6. Ensartad utmärkning av fiskeredskap

Enighet förelår om att frågan lämpade sig för ett nordiskt samarbete. Särskilt gällde detta förhållandena i Östersjön. Frågan hade emellertid vidare internationella aspekter och beräknades bl. a. komma upp till diskussion vid fiskerikonferensen i London.

Sverige var för närvarande i färd med att samordna de interna svenska synpunkterna och avsåg därefter kalla till ett möte med experter från de nordiska länderna.

7. Standardisering av fiskemballage

Frågan hade senast diskuterats vid ett expertmöte i Köpenhamn den 27 september 1963 och ytterligare kontakter mellan de berörda parterna förutsågs.

Det beslöts att kontaktorganet skulle hålla ärendets vidare behandling under observation.

8. Övriga frågor

a. Räddningstjänsten i Nordsjön

En viss tveksamhet uttalades rörande värdet av ytterligare ett kombinerat väderleks- och räddningsfartyg. Det principiellt riktiga i att använda ett och samma fartyg för olika ändamål ifrågasattes även.

Kontaktorganet beslöt att avvakta den diskussion som förutsågs komma till stånd vid ett nytt möte mellan de närmast intresserade länderna.

b. Nordisk fiskerikonferens i Reykjavik

Från isländsk sida meddelades att Island inom kort skulle inbjuda till en nordisk fiskerikonferens att hållas i Reykjavik sista veckan i juni 1964. Konferensen beräknades pågå 5 à 6 dagar.

c. Nästa möte med kontaktorganet

Från norsk sida meddelades att man f. n. övervägde att inbjuda till nästa möte som förmodligen skulle förläggas till Bergen.

Lämpligheten av att kombinera ett möte med den nordiska fiskerikonferensen i Reykjavik framhölls även.

I anslutning här till framfördes förslaget att förslag till nya diskussionsämnen vid kontaktorganets möten i förväg borde delges ledamöterna i form av promemorior, där frågeställningarna något närmare belystes.

d. Kommuniké från kontaktorganets möte

En presskommuniké av lydelse som framgår av bilaga¹ antogs vid mötet.

Stockholm den 25 november 1963

C. Senning

BIHANG

Deltagare i andra mötet med det Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

Danmark

Normann, A. C., statsråd².

Nørgaard, J., departementschef.

Hertoft, J., kontorchef.

¹ Här ej tryckt.

² Deltog endast i diskussionen om fiskerikonferensen i London.

Sørensen, H., fiskeskipper.
Lodberg Jensen, Fr., fiskeskipper.

Finland

Korsbäck, V., statsråd¹.
Wikström, D., fiskeriråd.
Bergman, G., mag.
Perttula, H., generaldirektör.
Liedes, L., mag.

Island

Andersen, H., ambassadör.
Elisson, O., kontorchef.
Egilsson, S., direktör.

Norge

Andersen, M., statsråd¹.
Sellæg, J., ekspedisjonssjef.
Sunnanå, K., fiskeridirektør.
Rasmussen, H., generalsekretær.
Gundersen, G., ekspedisjonssjef.
Lund, O., kontorsjef.

Sverige

Holmqvist, E., statsråd¹.
Paulsson, V., statssekreterare.
Hult, J., överdirektör.
Åberg, G., ombudsman.
Lilja, E., direktör.
Senning, C., byråchef.

¹ Dellog endast i diskussionen om fiskerikonferensen i London.

Meddelanden
om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam
arbetsmarknad för sjöfolk

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 17 december 1963:

Under 14. december 1963 har den svenske regering som bilag til meddelelsen til Nordisk Råd fremsendt en fælles nordisk redegørelse for forhandlinger i anledning af rekommendation nr. 8/1961 om fælles nordisk arbejdsmarked for søfolk, hvortil handelsministeriet i det hele kan henholde sig.

Udover det i nævnte redegørelse anførte bemærkes, at den danske regering principielt kan give tilslutning til forslaget om at søge tilvejebragt en ordning, der indebærer gensidig godkendelse af sønæringsbeviser for officerer i nordiske skibe.

Fra dansk side har man i overensstemmelse hermed på såvel det sønæringsmæssige som det uddannelsesmæssige område iværksat overvejelser af en række problemer, som tager sigte på at tilvejebringe de nødvendige forudsætninger for gennemførelse af en sådan ordning.

Da disse overvejelser, som søges fremskyndet mest muligt, imidlertid næppe vil kunne bringes til afslutning før i løbet af 1964, skal man fra dansk side henstille, at sagens videre behandling i Nordisk Råd afventer tilendebringelsen af disse overvejelser og de forslag, der herefter vil kunne fremsættes om gennemførelsen af den pågældende rekommendation.

Norges regering (Handelsdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Handelsdepartementet viser til melding av 14. desember 1963 fra Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) om denne rekommendasjon samt til den felles redegjørelse for drøftelsene i Stockholm 27. no-

vember 1963 som følger som tillegg til meldingen, og skal for sitt vedkommende bemerke:

For så vidt angår spørsmålene om felles nordisk arbeidsmarked for skipsradiotelegrafister og om felles nordisk utdannelse av navigasjonslærere har man intet å tilføye til det som fremgår av punktene 2 og 3 i den omhandlede felles redegjørelse.

Med hensyn til punkt 1, dvs. utkastet til overenskomst mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om felles nordisk arbeidsmarked for nærmere angitt nautisk befal, bemerkes at dette utkast med et brev fra Handelsdepartementet av 5. mars 1963 ble forelagt bl. a. for Skipsfartens arbeidsgiverforening, Redernes arbeidsgiverforening, Norges skipsførerforbund, Norsk styrmandsforening og Norsk sjømannsforbund. Skipsfartens arbeidsgiverforening har i sitt svarbrev til Handelsdepartementet av 10. juni 1963 gitt uttrykk for at foreningen gir sin tilslutning til at navigatører fra de øvrige nordiske land får adgang til å tjenstgjøre i den norske handelsflåte når de fra sine hjemland har kompetansebevis som kan likestilles med norske navigatørsertifikater. Foreningen fraråder imidlertid bestemt — bl. a. av hensyn til de ytterst alvorlige bemanningsmessige konsekvenser det kan få for den norske handelsflåte at man letter norske navigatørers overgang til de andre nordiske lands handelsflåter — at det fra norsk side gis tilslutning til en overenskomst i samsvar med det foreliggende utkast. Redernes arbeidsgiverforening har i et brev av 12. juli 1963 uttalt at den slutter seg til uttalelsen fra Skipsfartens arbeidsgiverforening. — Norsk sjømannsforbund, Norges skipsførerforbund og Norsk styrmandsforening har i brev av henholdsvis 18., 20. og 29. mars 1963 i prinsippet gitt sin tilslutning til utkastet til overenskomst. I brevene er det dog tatt visse reservasjoner bl. a. med hensyn til nasjonalitetskrav for overstyrmannen med henblikk på at denne styrmann rykker opp til skipsfører under skipsførers forfall, jfr. utkastets artikkel 2 hvoretter overenskomsten ikke forutsettes å skulle omfatte tjeneste som överstbefalshavende.

På grunnlag av resultatet av de drøftelser som fant sted under De nordiske navigatørkongressers møte i København 19.—20. august 1963 (jfr. bilag til meldingen fra Sveriges regjering med resolusjon fra Nordisk fartysbefålskongress) har imidlertid Norsk Styrmandsforening i et brev til Handelsdepartementet av 5. september 1963 anført at foreningens styre helt ut slutter seg til uttalelsen i resolusjonen om at det fremsatte forslag ikke kan godkjennes med hensyn til danske navigatører.

Etter det standpunkt redernes organisasjoner har inntatt til det foreliggende utkast til overenskomst om felles arbeidsmarked for nærmere angitt nautisk befal og etter at Norsk styrmandsforening — som representerer den befalskategori som utkastet til overenskomst direkte berører — har meddelt at den ikke kan akseptere utkastet slik det nå lyder, finner

Handelsdepartementet i närværende melding ikke å burde gi uttrykk for norsk stillingtagen til utkastet.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sammanträde för överläggningar om rekommendationen hölls i Stockholm den 27 november 1963 mellan representanter för sjöfartsministerierna i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Redogörelse för överläggningarna bifogas (*se Tillägg*).

Det vid överläggningarna behandlade utkastet till överenskommelse mellan ovan angivna länder om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl (punkten 1 i redogörelsen) har varit föremål för remissbehandling å svensk sida. I utlåtandet den 12 juli 1963 har sjöfartsstyrelsen, som överlämnat införskaffade yttranden från Sveriges redareförening, Rederiföreningen för mindre fartyg och Sveriges fartygsbefälsförening, tillstyrkt, att utkastet i sin nuvarande utformning lägges till grund för en nordisk överenskommelse i ämnet. Av yttrandet må här i övrigt återgivas följande.

Utkastet har i princip godtagits av de båda redareföreningarna, vilka båda dock ansett att överenskommelsen bort omfatta även befäl med lägre behörighet än nu föreslagits. Fartygsbefälsföreningen anser att undantaget i artikel 2 för befälhavare bort utvidgas till att omfatta jämväl den främste styrmannen, enär han vid förfall för befälhavaren skall träda i dennes ställe. Vidare har föreningen ansett förutsättning för överenskommelsens godkännande böra vara att styrman från något av de ifrågavarande nordiska länderna må vid ansökan om medborgarskap i något av de övriga tillgodoräkna tjänstgöringstid å detta lands fartyg.

Den omständigheten att en överenskommelse för närvarande icke kan bringas att omfatta alla förekommande nautiska behörighetsbevis bör ej hindra ett godkännande av det föreliggande avtalsutkastet. Även en sålunda begränsad överenskommelse är ett betydelsefullt steg på vägen mot genomförande av en gemensam nordisk arbetsmarknad för sjöbefäl. Styrelsen anser vare sig enligt 30 § sjölagen eller 44 § sjömanslagen föreliggande skyldighet för styrman att i vissa fall träda i befälhavarens ställe utgöra skäl att från överenskommelsens giltighetsområde utesluta någon styrmansbefattning och därigenom minska överenskommelsens värde.

Sveriges regering är beredd att för sin del i princip godkänna föreliggande utkast till överenskommelse i ämnet.

Beträffande frågorna om gemensam nordisk arbetsmarknad för fartygs-telegrafister och om gemensam nordisk utbildning av navigationslärare torde få hänvisas till ovannämnda redogörelse (punkterna 2 och 3).

TILLÄGG

Gemensam redogörelse för överläggningar den 27 november 1963 i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk

Representanter för ministerierna för sjöfartsärenden i Danmark, Finland, Norge och Sverige höll i Stockholm den 27 november 1963 sammanträde för överläggningar med anledning av rekommendationen nr 8/1961.

Till behandling vid överläggningarna förelåg följande spörsmål (*jfr. Nordisk Råd 1963, s. 1238—1248 och 1544*):

1. utkastet till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl;
2. frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för fartygstelegrafister; samt
3. frågan om gemensam nordisk utbildning av navigationslärare.

Ad 1. Det meddelades, att frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl diskuterats vid Nordisk Fartygsbefälkongress i Köpenhamn den 19—20 augusti 1963 i anledning av utkastet i ämnet och att då antagits en resolution av en lydelse, som framgår av bilaga till denna redogörelse (*se Bihang*). Resolutionen genomgicks, varvid följande uttalanden gjordes i anslutning till de skilda avsnitten i densamma:

Något nationalitetskrav för uppehållande av befattning såsom överstyrman uppställs icke i något av de nordiska länderna och något skäl för att nu införa sådant krav har icke angivits i resolutionen. Det av kongressen i andra hand framförda önskemålet att vid förfall för befälhavare å nordiskt fartyg överstyrmannen skulle tillfälligt träda i dennes ställe, torde bliva tillgodosett efter förslag av de nordiska ländernas sjölagskommittéer.

Frågan om rätt för nordisk sjöman att tillgodoräkna sig av tid, som han tjänstgjort i annat nordiskt lands fartyg, för vinnande av medborgarskap i fartygets hemland, bör lämpligen prövas i samband med frågan om underlättande för medborgare i ett nordiskt land att erhålla medborgarskap i annat nordiskt land (*jfr rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen*).

Något väsentligt praktiskt behov synes icke föreligga att i förevarande sammanhang upptaga frågan om rätt för den, som förvärvat befälhavarbehörighet i ett nordiskt land, att efter naturalisation i annat sådant land vara befälhavare å fartyg under det senare landets flagga.

Vad i resolutionen anförts ansågs sålunda icke utgöra hinder för en nordisk överenskommelse av det innehåll, som angivits i utkastet.

Ad 2. I det av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar den 15 december 1962 avgivna meddelandet angavs, att överläggningar om förut-

sättningarna för en gemensam nordisk arbetsmarknad för fartygstelegrafister avsågs att hållas under någon av de första månaderna av år 1963. Sådana överläggningar hölls i Göteborg den 15 maj 1963 mellan representanter för de nordiska teleförvaltningarna. Överläggningarna gällde väsentligen frågan om likvärdighet av de nordiska ländernas certifikat.

Det upplystes vid sammanträdet, att önskemål framförts jämväl om en översyn av utbildningen av fartygstelegrafister särskilt såvilt angår utbildning för sådana arbetsuppgifter, som regelmässigt ålades dem i fartygen vid sidan av den tekniska tjänsten. Denna fråga borde göras till föremål för fortsatta undersökningar i anslutning till prövning av spørsmålet om certifikatens likvärdighet.

Ad 3. Såsom framgår av tilläggsmeddelandet, avgivet den 6 februari 1963 av Sveriges regering å samtliga regeringars vägnar¹, hade expertgruppen i fråga om navigationslärarutbildningen vid sammanträde den 10—11 januari 1963 beslutat företaga utredningar, nämligen *dels* angående den för navigationslärarutbildningen erforderliga nautisk-tekniska materielen, *dels ock* angående undervisningsplaner för en gemensam nordisk navigationslärarkurs i ämnena navigation och sjömanskap. I promemoria den 16 maj 1963 har expertgruppen framlagt förslag om anordnande av nordiska utbildningskurser för navigationslärare inom ramen för ett nordiskt institut för navigationslärarutbildning.

På grundval av promemorian har sedermera — i november 1963 — inom Nordiska rådet framlagts tilläggsförslag i ämnet (*Sak D 39, Tilläggsförslag*). Enligt uppgift avses från rådets sida, att yttranden över tilläggsförslaget skall inhämtas från berörda myndigheter.

Det antecknades, att bland de närvarande vid sammanträdet rådde enighet om att gemensamma nordiska utbildningskurser för navigationslärare skulle medföra fördelar i skilda avseenden. Ett slutligt ställningstagande till frågan förutsatte dock fortsatta överväganden och undersökningar.

BIHANG

Resolution, antagen av Nordisk fartygsbefälkongress i København den 19—20 augusti 1963, i anledning av utkastet till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl

Selv om man i princippet går ind for forslaget i sin helhed, ønsker man at gøre opmærksom på, at det er ønskeligt, at kravet om nationalitet, der gælder skibsføreren, udvides til at omfatte overstyrmanden, der som skibsførerens stedfortræder til enhver tid skal være klar til at overtage kommandoen på skibet.

Kan kravet om nationalitet ikke udvides til at omfatte overstyrmanden,

¹ Se 11. sesj., s. 1239.

ønsker man i stedet indført en regel i overenskomsten om, at uanset øvrige ombordværende styrmænds certifikater og nationalitet skal overstyrmanden ved skibsførerens forfald overtage kommandoen på skibet og føre det til første havn, hvor anden skibsfører skal tiltræde.

Denne regel ønskes indført, fordi man anser det for u hensigtsmæssigt, at f. eks. 2. styrmand ved skibsførerens forfald skulle nødsages til at overtage skibets kommando, fordi overstyrmanden ikke opfylder et nationalitetskrav.

Man ønsker samtidig at gøre opmærksom på, at gensidigt tilgængeligt arbejdsmarked og anerkendelse af certifikater ikke kan anses for gennemført, medmindre en styrmand, der gør tjeneste på andet nordisk lands skib, under denne tjeneste kan indtjene statsborgerskab, således at han — efter at have erhvervet dette — kan erhverve andet nordisk skibsfører-certifikat og dermed avancere til skibsfører.

Efter at have jævnført de forskellige nordiske landes undervisningsbestemmelser har kongresstyrelsen fundet, at den danske teoretiske uddannelse ligger betydeligt under den undervisningsplan, som af de øvrige lande er bestemt frem til den afsluttende eksamen — skibsførereksamen.

Indtil den danske uddannelse kommer på niveau med de øvrige landes, kan Nordisk fartygsbefålskongress ikke godkende det fremsendte forslag med hensyn til danske navigatører.

*BILAGA 1***PM från Skibsfartens arbeidsgiverforening till Departementet for
handel og skibsfart**

Det fremgår at et nu foreliggende utkast til overenskomst mellom de nordiske land om likestilling ved ansettelse av nautisk befal på nordiske skip, vil bli overlevert til vedkommende departement i de fire land for å gjøres til gjenstand for de respektive regjeringers avgjørelse. Med henblikk på den vurdering som det i den anledning er aktuelt å foreta for vårt lands vedkommende, tillater vi oss å bemerke:

I. SAF:s tidligere uttalelser

Vår forenings prinsipielle syn på de forskjellige bestrebelser som er gjort og som gjøres i Nordisk Råds regi innenfor sjømannssektoren, har vi tidligere en rekke ganger gitt uttrykk for. Når det spesielt gjelder spørsmålet om felles nordisk arbeidsmarked for sjømenn, henviser vi særlig til våre brev til det ærede departement av 4. april 1960, av 8. april 1960 (til daværende statsråd Arne Skaug), og av 23. juni 1960 samt til redegjørelse fra vår forenings representanter på den konferanse som Nordisk Råds sosialpolitiske komité holdt i Stortinget den 5. og 6. desember 1960.

Om enn det konvensjonsutkast som nu foreligger, kanskje kan sies å fremtre som noe modifisert i forhold til enkelte tidligere forsøk på tiltak av samme art, synes det prinsipielle utgangspunkt og premissene stort sett å være de samme. Vi henholder oss derfor innledningsvis til våre ovennevnte tidligere uttalelser angående vårt standpunkt til spørsmålet om inngåelse av gjensidighetsavtaler om nasjonal behandling av nordiske sjømenn på nordiske skip.

II. Det foreliggende konvensjonsutkast

Når det denne gang gjelder utdannelseslovgivningen for sjømenn, er forholdet at det gjennom den foreslåtte overenskomst tas sikte på å skape et felles nordisk arbeidsmarked for nautisk befal ved at kompetansebevis oppnådd etter gjennomgått navigasjonsutdanning i ett av de nordiske land, på nærmere angitte vilkår skal godtas som likeverdig med slikt kompetansebevis oppnådd etter utdanning i et annet nordisk land. En eventuell gjennomføring av en slik konvensjon vil for Norges vedkommende få konsekvenser i to relasjoner:

1. Navigatører fra et annet nordisk land vil på grunnlag av sin utdanning og sertifikat fra sitt hjemland bli å likestille med norske navigatører når det gjelder de kvalifikasjonsmessige vilkår for ansettelse på norsk skip. Derved vil man avvikle de hindringer som i dag eksisterer for utenlandske (nordiske) navigatørers tjenestegjøring i den norske flåte.

2. Norske navigatører vil på grunnlag av sin norske utdanning og sitt norske sertifikat ved ansettelse på skip tilhørende et annet nordisk land bli å likestille kvalifikasjonsmessig med navigatører fra skipets hjemland. Derved vil man avvikle de hindringer som i dag eksisterer for norske navigatørers tjenestegjøring på andre nordiske lands skip.

III. Generelle vurderingsmomenter

Man står her i prinsippet overfor den samme problemstilling som når det gjelder det generelle spørsmål om ønskeligheten av gjensidighetsavtaler mellom de nordiske land på sjømannslovgivningens område. Vi henviser for så vidt til de redegjørelser fra vår forenings side som er nevnt i avsnitt I ovenfor, og skal her bare kort nevne at eventuelle endringer i norsk lovgivning i favør av utlendinger bør skje med norske interesser for øye, ved:

a. at man først vurderer i hvilken utstrekning det er grunn til å utvide norske lovbestemmelser i favør av utenlandske sjømenn,

b. deretter kan man vurdere hvorvidt det vil være hensiktsmessig å la en eventuell slik lovutvidelse skje under forutsetning av gjensidighet, eller hvorvidt utvidelsen i tilfelle bør foretas på ensidig norsk grunnlag uten hensyn til hvilke bestemmelser som fastsettes i de øvrige land, og

c. i de helt spesielle tilfelle hvor man måtte finne det hensiktsmessig med norske interesser for øye å kreve gjensidighet, kan det så eventuelt vurderes hvilken form for gjensidighet som i det gitte tilfelle vil være å foretrekke.

Samtlige av de ved a, b og c nevnte vurderinger bør foretas rent konkret, idet man tar hensyn til de spesielle momenter ved hvert enkelt lovområde man står overfor, de enkelte lovreglers art og innhold, og til hva man tilsiker å oppnå som best vil tjene norske interesser. Man griper etter vår mening saken an i den gale ende hvis man starter med å knesette gjensidighet som det primære utgangspunkt, og så på det grunnlag utleder hvilke konsekvenser dette prinsipp bør få for vår nasjonale lovgivning. Denne vår kritikk retter seg like meget mot det foreliggende utkast som mot Nordisk Råds øvrige bestrebelsler i retning av gjensidighetsavtaler innenfor sjømannssektoren.

På bakgrunn av den rekkefølge av de enkelte vurderingsmomenter som er angitt i a, b og c, skal vi i avsnitt IV og V nedenfor kommentere det foreliggende utkast spesielt ut fra dets konsekvenser i de to relasjoner som er nevnt i henholdsvis pkt. 1 og pkt. 2 i avsnitt II ovenfor.

IV. Utenlandske (nordiske) navigatører på norske skip

Det er på det foreliggende område etter vår mening all grunn til å endre vår nasjonale lovgivning derhen at navigatører fra et annet nordisk land kan tjenestegjøre på norske skip på grunnlag av utdanning og sertifikat fra vedkommendes hjemland.

Det eneste tvilsmoment i denne forbindelse kunne være hvilke nærmere krav som måtte stilles m. h. t. kvaliteten av den utdanning vedkommende utenlandske sjømann måtte ha, for at man i Norge skulle anse den likeverdige med norsk utdanning. Med dette for øye har vi nøye vurdert den ekvivalering som er angitt i konvensjonsutkastets artikkel 2, og vi har funnet at de krav som der er stilt m. h. t. kompetansebevis fra annet nordisk land, fullt ut kan likestilles med kravene for norske sertifikater.

Vi vil derfor tilråde at det foretas den endring som er nødvendig i norsk lovgivning for å åpne adgang til at svenske, danske, finske (og eventuelt islandske) navigatører uten videre kan tjenestegjøre på norske skip når de fra sitt hjemland eller fra annet nordisk land har kompetansebevis som kan likestilles med norsk sertifikat. Som ekvivaleringsnorm kan man ved lovendringen legge til grunn de krav m. h. t. sertifikater fra de øvrige nordiske land, tilsvarende dem som er oppregnet i utkastets artikkel 2.

V. Norske navigatører på utenlandske (nordiske) skip

Hva vi ovenfor har nevnt i avsnitt IV, gjelder utelukkende vår nasjonale lovgivning. Det innebærer absolutt ikke at vi er enig i at Norge inngår overenskomst med de øvrige land på dette område som tar sikte på at andre nordiske land skal foreta tilsvarende endringer i sin lovgivning for å hjelpe disse andre lands offisersmangel ved å lette adgangen for bl. a. norske navigatører til å gå i tjeneste under fremmed flagg. Det foreligger nemlig overhode ingen berettigede hensyn som tilsier at man går inn for lovgivningstiltak i andre land i favør av de nordmenn som foretrekker å seile på utenlandske skip fremfor i sitt eget lands flåte. En slik politikk vil tvert imot være klart i strid med vårt lands interesser. Våre bemerkninger i nærværende avsnitt V har alene tilknytning til denne side av saken.

1. Vi anser det da først aktuelt å rekapitulere enkelte data i forbindelse med behandlingen av den rekommandasjon fra Nordisk Råd — nr. 25/1954 — som var forløperen for den rekommandasjon nr. 8/1961 som ligger til grunn for det forslag til overenskomst som nu er fremlagt. Den førstnevnte rekommandasjon tok nemlig sikte på en overenskomst mellom de nordiske land av samme art som det nu foreliggende konvensjonsutkast om felles nordisk arbeidsmarked (om enn dette nu er begrenset til nautisk befall).

Ved den anledning avga Arbeidsdirektoratet som faginstans flere uttalelser om saken, og fremholdt derunder stadig risikoen for at en overenskomst om likestilling av offiserssertifikatene i de nordiske land vil øke mangelen på kvalifiserte sjømenn i den norske handelsflåte. Gjennom Kom-

munal- og arbeidsdepartementet uttalte Arbeidsdirektoratet således i brev av 28. oktober 1957 til Utenriksdepartementet bl. a.:

Under den rådende mangel på kvalifiserte mannskaper synes det for Norges vedkommende å være betenkelig å gå inn for en likestilling av befall av nordisk nasjonalitet ved tilsetting ombord i handelsfartøyer tilhørende de nordiske land. Slik Arbeidsdirektoratet ser det, bør saken trolig stilles i bero til en har fått bedre oversikt over hvor stor handelsflåten vil bli. En er ellers av den oppfatning at de nordiske land i første omgang bør søke å bli enige om samordning av befalsutdannelsen.

Kommunal- og arbeidsdepartementet anmodet så i februar 1958 om at saken måtte bli forelagt for Sjømannsnemnda, hvor som kjent såvel myndighetene som samtlige sjømannsorganisasjoner og vår forening er representert. Saken ble i denne forbindelse på forhånd forelagt sjømannsorganisasjonene og SAF til uttalelse. På grunnlag av disse uttalelser ga Sjømannsnemnda i møte den 23. juni 1958 enstemmig sin tilslutning til ovennevnte uttalelse fra Arbeidsdirektoratet.

Forholdet til den nevnte rekommandasjon ble videre behandlet på møte den 12. juni 1959 i det ærede departement, hvor også organisasjonene var representert. Organisasjonenes representanter fastholdt da de betenkeligheter de tidligere hadde gitt uttrykk for. Konklusjonen på konferansen var at man fra norsk side burde søke å begrense hele saken til — i tilfelle av likestilling — å oppheve for nordiske sjømenn den norske lov av 1854 om begrensning i adgangen til å forhyre utenlandske sjømenn på norske skip.

Den norske regjering ga i tilleggsuttalelse av 9. oktober 1959 til Nordisk Råd uttrykk for et standpunkt helt i tråd med organisasjonenes anbefaling, og fremholdt der innledningsvis følgende:

Den norske regjering finner at det nå neppe foreligger muligheter for å etablere en generell likestilling av nordiske sjømenn som søker ansettelse på nordiske skip i stillinger som er sertifikatbetingende.

Denne prinsipperklæring modifiseres riktignok noe ved en bemerkning lenger ute i uttalelsen om at regjeringens standpunkt ikke innebærer »at man ikke kan søke å finne frem til sådan likestilling innenfor de spesielle områder hvor forholdene måtte ligge til rette herfor». Men denne reservasjon er det etter vår oppfatning uriktig, i alle fall ytterst betenkelig, å se i forbindelse med den foreliggende sak. Forholdene ligger nemlig på ingen måte mere nu enn den gang til rette for at man med norske interesser for øye bør inngå en overenskomst med det formål å stimulere andre nordiske land til å avvikle de hindringer som i dag eksisterer i disse land for å kunne anvende bl. a. norske navigatører. Det skal vi nærmere påvise under pkt. 3 og 4 nedenfor.

2. Ovennevnte rekommandasjon nr. 25/1954 ble avløst av en senere rekommandasjon, nemlig nr. 8/1961 som vi forstår ligger til grunn for det konvensjonsutkast som nu er fremlagt. I det brev av 18. mai 1960 hvor-

med vi fikk oversendt forslaget til den sistnevnte rekommandasjon, uttaler det ærede departement bl. a. at forslaget innebærer at denne sak

heretter vil bli drøftet innenfor rammen av de retningslinjer som departementet i forståelse med redernes og sjømennenes organisasjoner har funnet å kunne gi sin tilslutning til.

I vårt svarbrev av 23. juni 1960 til det ærede departement presiserte vi nærmere hvilke retningslinjer de interesserte institusjoner og organisasjoner på norsk side var enige om, og anførte bl. a.:

Under tidligere drøftelser av denne sak har Sjømannsnemnda og Arbeidsdirektoratet som faginstanser tatt det standpunkt at det under den rådende mannskapsmangel vil være betenkelig å lette adgangen for norske offiserer til å ta stilling på de øvrige nordiske lands skip, og har anbefalt at saken stilles i bero. Sjømannsorganisasjonene har såvidt oss bekjent gitt uttrykk for et tilsvarende syn. Etter vår mening vil det skade norsk skipsfart, hvis man skulle gå inn for et nordisk samarbeid om felles arbeidsmarked for skipsoffiserer før vi på nasjonal basis har fått utbygget sjømannsutdannelsen og skoleverket, og har sikkerhet for at vi kan dekke behovet for kvalifisert arbeidskraft til handelsflåten.

Disse betraktninger har den samme gyldighet i dag som den gang. Og under henvisning til den først siterte uttalelse fra det ærede departement tillater vi oss å bemerke at det er forbausende at spørsmålet om gjensidighetsavtale vedrørende felles arbeidsmarked nu igjen er tatt opp (denne gang riktignok begrenset til å omfatte navigatører), og vi vil få fremholde at det etter vår mening vil være klart i strid med de ovennevne forutsetninger om man nu fra norsk side skulle gi sin tilslutning til en slik overenskomst.

3. Det ærede departement er fra før orientert om det faktum at den norske handelsflåte i alle år etter siste krig har ført en uavlatelig kamp for å få dekket sitt behov for faglært arbeidskraft, særlig når det gjelder offiserer. Vi minner i denne forbindelse om myndighetenes og organisasjonenes store anstrengelser og betydelige bevilgninger for å avhjelpe den alvorlige mangel på kvalifiserte sjømenn. Videre nevner vi at norske offiserer allerede er svært ettertraktet fra utenlandsk skipsfarts side, og peker for øvrig på det faktum at av offiserene i den svenske handelsflåte er iflg. offisielle svenske data hele 40 % utlendinger.

Hvis man nu fra norsk side skulle inngå internasjonale avtaler som tar sikte på å legge forholdene enda bedre til rette for at våre offiserer skal interessere seg for stillinger i de øvrige nordiske lands handelsflåter, vil man bidra til at den norske handelsflåte ytterligere tappes for faglært arbeidskraft — til fordel for de av våre naboland som ikke selv har villet eller kunnet treffe de nødvendige tiltak for å utdanne tilstrekkelig antall offiserer. En politikk som går ut på at norske offiserer skal få inpass i andre lands flåter er således ikke i norsk interesse fordi den vil gjøre det enda

enklere for andre land å få tak i denne arbeidskraft fra den norske handelsflåte hvor bemanningsproblemene herigjennom vil bli ytterligere forverret. Man kan se det slik at jo mer man fra norsk side stimulerer til nasjonal behandling i andre land av sjømenn — m.h.t. likestilling av sertifikater, sosiale rettigheter, eller andre tiltak av denne art innenfor mannskapssektoren — jo større og flere problemer skaper man for norsk skipsfart, og desto større oppgaver på utdannelsesområdet må de norske myndigheter i landets interesse påta seg å løse.

4. Det må påregnes at en overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked praktisk talt ensidig vil gå ut over norske interesser. Denne vår frykt har også en økonomisk bakgrunn.

Hyrenivået særlig på svenske skip ligger til dels betydelig høyere enn vårt norske, et forhold som aksentueres når kursdifferansen tas i betraktning. Dette høyere hyrenivå har som bakgrunn at det alminnelige inntektsnivå — bl. a. som følge av høyere prisnivå — er høyere i Sverige enn i Norge. En norsk offiser som tar hyre på et svensk skip, vil imidlertid ikke bli rammet av det høyere svenske prisnivå. Han beholder normalt sitt bosted i Norge, og oppnår på den måte en ikke uvesentlig økonomisk fordel både fordi hans hyre som nevnt er fastsatt under hensyntagen til det høyere prisnivå i det annet land og p. g. a. kursdifferansen. Normalt vil det av mange grunner gjøre seg gjeldende avgjørende motforestillinger for en norsk sjømann som overveier å forlate sitt lands handelsflåte til fordel for f. eks. svenske skip. Men det kan iallfall sies at en rent økonomisk motivering for slik overgang allerede foreligger, og vel også ligger til grunn for at en kontingent norske offiserer tjenestegjør under fremmed flagg.

Vi er selvsagt ikke imot at en norsk offiser kan få hyre på utenlandske (nordiske) skip og dermed oppnå gunstigere lønnsvilkår. Hva vi imidlertid må kreve, er at før norske myndigheter direkte stimulerer til en slik utvikling generelt, må man sørge for å få utbygget vårt sjømannsskolevesen så effektivt at den norske handelsflåte kan få dekket sitt eget påtrengende behov for kvalifisert arbeidskraft.

Det foreligger også andre økonomiske synspunkter enn de ovennevnte, nemlig av skattemessig art. I henhold til en avtale inngått mellom de nordiske land skal sjømenn fra et av disse land ved tjenestegjøring på et annet nordisk lands skip beskattes i skipets hjemland. Ved å inngå en overenskomst som den foreliggende og dermed legge forholdene særlig godt til rette for norske navigatørers overgang til andre nordiske lands handelsflåter, vil sjømannsskatten således i større utstrekning enn nu tilfalle disse andre land. Hensett til at vårt land har hatt utgiftene med deres utdanning, er dette et resultat som både er urimelig og dessuten nasjonaløkonomisk utilfredsstillende, og som iallefall ikke norske myndigheter bør bidra til.

VI. Avsluttende bemerkninger

Hvilke regler man skal ha i Norge når det gjelder å likestille norske sertifikater med kompetansebevis fra andre nordiske land ved ansettelse i vår handelsflåte, er et spørsmål som etter vår mening får bli å avgjøre på rent nasjonal basis og ut fra vårt lands egne interesser — jfr. avsnitt IV ovenfor. På samme måte mener vi at det får være opp til hvert enkelt av de øvrige nordiske land selv — ut fra sine egne nasjonale hensyn — å avgjøre hvilke regler som skal gjelde i vedkommende land på dette område.

Vel er det så at Norge ikke kan hindre at et annet land endrer sin nasjonale lovgivning slik at eksisterende hindringer for økt anvendelse av kvalifisert utenlandsk arbeidskraft på vedkommende lands skip opphører. Men som påvist i avsnitt V ovenfor, vil det iallfall være direkte i strid med vitale norske interesser om norske myndigheter skulle fremskynde en utvikling i den retning — enn si gjennom gjensidighetsavtaler faktisk betinge seg slike endringer i andre lands lovgivning.

VII. Konklusjon

1. Vår forening anbefaler sterkt at man i norsk lovgivning åpner adgang til at navigatører fra de øvrige nordiske land uten videre kan tjenestegjøre i den norske handelsflåte når de fra silt hjemland har kompetansebevis som kan likestilles med norsk navigatørsertifikat. Som grunnlag for denne likestilling bør man følge tilsvarende retningslinjer som dem der er angitt i de to kolonner i artikkel 2 i det foreliggende forslag til overenskomst.

2. Av hensyn til de ytterst alvorlige bemanningsmessige konsekvenser for vår handelsflåte tillater vi oss overfor det ærede departement bestemt å fraråde at Norge slutter seg til en overenskomst av den art som det er fremlagt forslag om.

Oslo, 10. juni 1963

Ærbødigst

Skibsfartens arbeidsgiverforening

Børre Sverdrup

Stedf. direktør

Sverre Lund

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena

Med hänsyn till pågående överläggningar i denna viktiga sak får niomannakommittén föreslå,

att meddelandena i avvaktan på nya sådana läggas till handlingarna utan utskottsbehandling.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Tilläggsförslag

om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigationsskollärare

(Väckt av Gunnar Henriksson)

I sina strävanden att förverkliga en allmän nordisk arbetsmarknad för alla grupper av arbetstagare har Nordiska rådet under senare år bl. a. ägnat stor uppmärksamhet åt sjöfolkets arbetsmarknadsfrågor. Nordisk likställighet beträffande sjöfolks- och sjöbefälsutbildningen torde utgöra bästa vägen att i sin helhet förverkliga tanken på en gemensam nordisk arbetsmarknad för sjöfolket. Som framgår av Nordiska rådets socialpolitiska utskotts utlåtande nr 5 vid rådets nionde session (*se Nordiska rådet 1961, s. 1294*), kan sådan likvärdighet knappast åvägabringas annat än på lång sikt.

I rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk stannade rådet efter ingående överväganden för alternativet att genom tilläggsutbildning för skilda kategorier av sjöfolk söka bana väg för en fri nordisk arbetsmarknad på sjöfartens område.

Som ett led i uppfyllandet av denna rekommendation utarbetade regeringarna under 1961 ett utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl. I samband därmed riktade Finlands regering i meddelande till rådet den 2 januari 1962 uppmärksamheten på betydelsen av anordnandet av gemensamma utbildningskurser för navigationsskollärare i syfte att uppnå största möjliga likvärdighet främst med hänsyn till däck- och maskinbefällets utbildning (*se Nordiska rådet 1962, s. 1291*). I meddelandet framhölls att med beaktande av navigationsskollärarnas ringa antal i ettvarrt av de nordiska länderna anordnandet av gemensamma kurser skulle vara fullt motiverat även av ekonomiska och rent praktiska skäl.

För närmare utredning av detta förslag tillsatte regeringarna en särskild samnordisk expertgrupp, som i maj 1963 avlämnade en promemoria rörande gemensam nordisk utbildning av navigationslärare (*Tillägg*). Promemorian innehåller förslag till anordnade av en för de nordiska länderna gemensam undervisning av akademisk art för navigationslärare och uppdrager riktlinjer för hur de gemensamma kurserna skall organiseras.

En nordisk samverkan beträffande navigationslärarutbildningen står helt i överensstämmelse med strävandena till arbetsfördelning och sammanslagning av tillgängliga resurser, då det gäller högt specialiserad utbildning på områden, där varje lands behov är begränsat. Otvivelaktigt skulle också på förevarande fält en gemensamt anordnad utbildning medföra åtskilliga praktiska och ekonomiska fördelar. Under återopande av ovanstående får jag därför hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att genomföra en sannordisk utbildning av navigationslärare.

Helsingfors i november 1963

Gunnar Henriksson

TILLÄGG

PM rörande gemensam nordisk utbildning av navigationslärare

Nordiska rådet har den 24 februari 1961 antagit rekommendationen nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk. Sverige har utsetts att vara koordinerande land för detta spørsmål. Efter överläggningar om rekommendationen mellan representanter för de nordiska ländernas ministerier för sjöfartsärenden har utarbetats ett utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl. I samband härmed har Finlands regering i meddelande den 2 januari 1962 fäst uppmärksamheten vid betydelsen av anordnande av gemensamma utbildningskurser för navigationsskolelärare. För frågans närmare utredning har på föranstaltande av det svenska handelsdepartementet bildats en särskild expertgrupp, bestående av representanter för de nordiska länderna. I expertgruppen har ingått

för Danmark: Navigationsdirektør K. Hansen,
» Finland: Undervisningsrådet B. Cronhjort och
Rektorn H. Grönroos,
» Norge: Navigationskonsulent O. Myrseth,
» Sverige: Sjöfartsrådet G. Lindencrona, ordförande, och
nautiske överinspektören S. Bratt.

Som sekreterare har fungerat byrådirektören Å. Berg.

Expertgruppen har i Stockholm hållit två sammanträden nämligen den 10—11 januari och den 21—22 mars 1963. Gruppen har enats om följande uttalanden och förslag.

Allmänna synpunkter på navigationslärarutbildningen

Den speciella nautiska utbildningen vid navigationsskolor ställer krav på att lärarna vid sådana läroanstalter besitter kvalificerade kunskaper utöver dem som förvärvats under sjökaptensstudier och praktisk tjänst till sjöss. I samtliga nordiska länder har även särskild tilläggsutbildning för läraraspiranter anordnats. Denna har emellertid i väsentliga delar erhållit olika utformning i dessa länder. Sålunda förekommer efter sjökaptensexamen (motsvarande) högskolestudier, annan högre nautisk utbildning eller särskilt anordnade kurser.

I Danmark sker navigationslärarutbildningen sålunda:

Enligt § 22 i Lov om nautiske eksaminer m. m. av den 7 juni 1958 skall »närmere regler om den for ansættelse som navigationslærer fornødne praktiske og teoretiske uddannelse gives av ministeren». Enligt sedan många år tillämpade regler fordras

1. att ha avlagt styrmandseksamen och skibsførereksamen med höga betyg,

2. att ha tjänstgjort såsom timlärare vid navigationsskola under ett å två år och därvid ha fått tillfredsställande vitsord, samt att ha förvärvat radiotelegrafistcertifikat av 2:a klass,

3. att ha godkänts vid sådan särskild prövning i matematik, fysik, kemi, geologi, biologi och fysiologi som krävs för inträde vid Danmarks tekniska högskola samt

4. att vid den tekniska högskolan ha följt undervisningen i matematik, fysik och mekanik på maskiningenjörslinjen och att vid tentamen på denna linje ha blivit godkänd i nämnda tre ämnen.

Studierna vid tekniska högskolan pågår parallellt med lärartjänst vid navigationsskolan i Köpenhamn.

För *Finlands* del gäller nedanstående bestämmelser:

Enligt 17 § i förordning angående sjöfartsläroverk (nr 454/1943) och förordning den 9 juli 1953 angående navigationslärarexamen (nr 314/1953) fordras för anställning som överlärare eller lektor vid navigationsskolor, i vad avser teoretisk utbildning, att ha avlagt sjökaptensexamen eller examen vid sjökrigsskolan, kunskaper i modersmålet, andra inhemska språket, engelska språket, historia, geografi och allmän biologi motsvarande fullständig lärokurs vid läroverk, som leder till universitet, samt dessutom att ha avlagt navigationslärarexamen. Nämnda examen avlägges i ämnena matematik och fysik, navigationslära, sjömanskap, instrumentlära, meteorologi och oceanografi, samhällslära samt pedagogik och didaktik. Handels- och industriministeriet kan anordna de för navigationslärarexamen nödvändiga kurserna.

För Åland gäller landskapslagen om Ålands sjöfartsläroverk den 15 juli 1952 av innebörd att navigationslärare därstädes skall inneha samma kompetens som fordras i riket.

Sjöfartsutbildningskommittén i Finland har i sitt betänkande föreslagit vissa förändringar rörande lärarnas kompetens. Speciellt kan i detta sammanhang nämnas, att kommittén ansett det vara tillräckligt, om lärare i matematiska ämnen har sjökaptensexamen och dessutom universitetsvitsord i matematik och fysik.

Utbildningen i Norge äger rum på följande sätt:

I Norge sker utbildning av navigationslärare enligt praxis vid »høyere skipsføreravdelings navigasjonslinje». I navigasjonsreglementet den 21 mars 1959 uppställas följande krav på teoretisk utbildning för att vinna inträde på denna linje, nämligen att ha avlagt realskoleexamen och skipsførereksamen. Enligt samma reglemente och av Departementet for handel og skipsfart den 19 augusti 1960 fastställda undervisningsplaner skall undervisningen bedrivas under ett läsår och omfatta ämnena matematik, navigation, fysik, lastlära, elektroteknik, maskinlära och skeppsbyggeri, meteorologi, oceanografi och hydrografi, norska med sjöfartshistoria och samhällslära, engelska, budget, korrespondens, kartotek och arkiv, pedagogik och psykologi samt arbetsledning.

Vad slutligen angår *Sverige* må följande framhållas:

För behörighet till ledigförklarad nautisk lärartjänst fordras att ha avlagt navigationslärarexamen eller genomgått högre nautisk kurs vid militärhögskolan ävensom att ha genomgått vid sjöbefälsskola anordnad praktisk lärarkurs. Bestämmelser angående navigationslärarkurs återfinns i Kungl. Maj:ts kungörelse den 13 maj 1932 (nr 148) angående navigationslärarkurs med senare ändringar. För inträde i kursen fordras att ha avlagt sjökaptensexamen och studentexamen eller också sjökaptensexamen och realexamen och att därjämte ha fyllnadsprövat enligt fordringarna för studentexamen i ett flertal ämnen. Även sjöofficersexamen medför behörighet till inträde. I kursen, som är ettårig, meddelas undervisning i ämnena matematik och mekanik, meteorologi, fysik och instrumentlära, navigation, kompasslära samt astronomi.

Bestämmelser angående praktisk lärarkurs har av Kungl. Maj:tt meddelats i brev till kommerskollegium den 19 juni 1931. Kursen varar en termin och omfattar dels praktiska övningar med därtill hörande behandling av metodiska spørsmål, dels diskussioner och föreläsningar rörande pedagogiska frågor ävensom särskilda för lärareutbildningen avsedda kurser.

Tilläggsutbildningen omfattar sålunda ämnen, som är olika i de skilda länderna. Vissa av dessa ämnen är av mera allmän karaktär såsom matematik, fysik, elektroteknik, språk och handelsämnen, medan andra är direkt inriktade på yrkesutbildningen. Bland dessa senare fackämnen märkes särskilt navigation, sjömanskap, instrumentlära och lastlära.

Beträffande tid och sätt för anordnande av tilläggsutbildningen gäller skilda system i de olika länderna. Under det att man i Danmark och Norge har möjlighet att kontinuerligt arrangera den speciella utbildningen, äger den särskilt anordnade kursverksamheten i Finland och Sverige blott rum vid tidpunkter, då lärarbehovet sådant påkallar. Den finsk-svenska studieordningen är så till vida mindre lämplig som den för varje kurs kräver vidtagande av särskilda åtgärder. Sålunda måste lokalfrågor lösas och speciallärare engageras.

Behovet av nautiskt utbildade lärare för varje land är relativt litet. I genomsnitt behövs det sålunda årligen uppskattningsvis i Danmark och Finland 2, i Norge 12 och i Sverige 4 läraraspiranter.

Målsättning för utredningsarbetet

I Nordiska rådets rekommendation nr 8/1961 framhålles bland annat, att rådet rekommenderar regeringarna att hålla uppmärksamheten riktad på önskvärdheten att genomföra största möjliga likvärdighet på sjöfolksutbildningens område i Norden. Ett steg i rekommendationens anda är det utkast till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl, som enligt meddelande till Nordiska rådets 11:e session 1963 nyligen utarbetats.

Som ett annat led i strävandena att nå det i rekommendationen omnämnda syftet måste en nordisk samverkan på navigationslärarutbildningens område betraktas. Genom en gemensam sådan utbildning står även åtskilliga praktiska och ekonomiska fördelar att vinna. I varje enskilt land rör det sig om relativt små grupper av lärarkandidater, och i flera av länderna föreligger önskemål att få till stånd en fastare utbildningsordning.

Arbetsgruppen har funnit anförda omständigheter motivera, att en för de nordiska länderna gemensam utbildning av navigationslärare anordnas. Utredningsarbetet har därför inriktats på att uppdraga riktlinjer för en fast organisation för kontinuerligt anordnande av gemensamma nordiska navigationslärarkurser. I dessa skulle även tidigare examinerade lärare kunna erhålla fortbildning inom önskat ämnesområde. Annan högre nautisk-teknisk undervisning skulle ävenledes kunna meddelas där. En dylik kursverksamhet i förening med forskningsarbete på det nautiska ämnesområdet synes kunna utgöra grunden för ett permanent nordiskt navigationsinstitut av lärarhögskolans karaktär.

Utbildningens omfattning

Av det föregående framgår, att det föreligger vissa olikheter i uppläggningsen av nuvarande former av navigationslärarutbildningen i de olika länderna. Undervisning ges såväl i ämnen av allmän karaktär som i egentliga fackämnen. Ämnena har emellertid olika omfattning, och utbildningen har upplagts på olika sätt. Olika krav uppställas även på det grundläggande teoretiska kunnandet före inträde i tilläggsutbildningen.

Det föreligger en bestämd skillnad mellan de båda huvudtyperna av ämnen. I fråga om de allmänna ämnena såsom matematik, fysik, elektroteknik m. fl. finns i de nordiska länderna redan nu möjlighet att bedriva erforderliga studier och avlägga examina vid befintliga högre undervisningsanstalter. Beträffande sådana allmänna ämnen föreligger därför knappast något behov av en gemensam nordisk utbildningsorganisation. Vad däremot gäller de egentliga fackämnena finns icke i något av länderna ordnad utbildning på akademisk nivå. Syftet med den gemensamma nordiska utbildningen torde därför få anses vara att söka täcka denna brist.

Den gemensamma utbildningen bör sålunda främst inriktas på undervisning av akademisk art i angivna fackämnen.

Fackämnena är emellertid icke entydigt beskrivna. Åtskilliga smärre ämnesområden utgör ofta i undervisningssammanhang särskilda ämnen. I rationaliseringssyfte bör antalet fackämnen icke vara för stort. Det synes lämpligt att sammanföra sådana ämnesdelar till större ämnesgrupper. Man har med hänsyn härtill ansett sig böra koncentrera undervisningen till de båda ämnesgrupperna navigation och sjömanskap.

Även om eleverna antages besitta erforderliga kunskaper i allmänna ämnen för att kunna väl tillgodogöra sig undervisningen i de båda ämnesgrupperna navigation och sjömanskap har det ansetts värdefullt att studierna vid navigationslärarinstitutet inledes med en kortare introduktionskurs i sådana delar av ämnena matematik, fysik och kemi m. m., som är av direkt betydelse för den fortsatta undervisningen i de två ämnesgrupperna. En sådan introduktionskurs torde även vara av betydelse för att eleverna skall få tillfälle att akklimatisera sig i den ifrågavarande speciella nordiska skolan, lära känna varandra och vänja sig vid det språk på vilket undervisningen kommer att bedrivas. Introduktionskursen avses skola uppläggas som en allmän genomgång av för undervisningen i nämnda fackämnen väsentliga delar av matematik, fysik, etc. Den synes därför icke behöva givas någon större omfattning utan torde kunna begränsas till förslagsvis 70 lektionstimmar, vilket synes kunna inrymmas under en tidrymd av två veckor.

För de båda ämnesgrupperna navigation och sjömanskap har utarbetats bilagda förslag till undervisningsplaner (Bihang 4). Beträffande dessa planer må framhållas, att de endast är avsedda att tjäna som riktlinje och därför avsiktligt erhållit en allmän utformning. Huvudläraren i vardera ämnet bör ha tämligen fria händer att giva de olika delarna erforderligt och lämpligt innehåll. Han bör sålunda ha möjlighet att, om så befinnes påkallat, utöka undervisningstiden i något delämne eller begränsa densamma i annat ämne. Undervisningsplanerna är därför närmast att anse som en allmän vägledning.

Beträffande de olika delämnenas innehåll och omfattning hänvisas till nyssnämnda bilaga. Här må allenast framhållas, att timplanen för ämnesgruppen navigation upptar 221 föreläsningstimmar och 110 laborationstimmar samt för ämnesgruppen sjömanskap 220 föreläsningstimmar och 48 laborationstimmar. Därtill kommer vissa orienterande föreläsningar under tillsammans 14 timmar. I vissa ämnen måste uppdelning ske i laborationsgrupper.

Med hänsyn till kursplanernas omfattning och till att i navigationslärarutbildningen bör ingå dels den förutnämnda introduktionskursen och dels ett antal ofta tidsödande studiebesök, synes studietiden få beräknas till omkring åtta månader. Studierna påbörjas blott en gång varje år. Höst-

terminen torde förslagsvis komma att omfatta omkring 15 och vårterminen omkring 18 veckor. Läsåret skulle därvid kunna omfatta tidsperioderna den 1 september—15 december samt den 15 januari—31 maj med en veckas påskledighet. Ämnesgrupperna läses parallellt, vilket för lärarkrafterna medför en jämnare arbetsrytm under läsåret.

Studieordning

För att vinna inträde i den föreslagna utbildningen synes i första hand böra fordras, att de inträdessökande med goda betyg avlagt examina vid navigationsskola (eller motsvarande examen vid sjöofficersskola), berättigande efter erforderlig praktisk tjänstgöring till högsta behörighet såsom befäl å handelsfartyg. De ytterligare inträdeskraven bör emellertid kunna begränsas till att avse sådana kunskaper i ämnena matematik, fysik och kemi som motsvarar minst fordringarna i studentexamen. Varje land bör efter dessa allmänna normer självständigt utvälja kursdeltagare och pröva deras rätt att delta i kursen. I varje kurs bör beredas plats för högst 24 elever.

Eleverna tilldelas vid studiernas början tentamensböcker. Efter vederbörlig kunskapsövning införes åsatt vitsord för varje delämne i sådan bok. Navigationens historia, Fyrväsendet och Undervisningsmetodik, vari fristående föreläsningar hålles, samt de i introduktionskursen ingående ämnen anses vara orienteringsämnen, vari betyg ej skall sättas. Prövning i mindre delämnena bör om möjligt ske under den första terminen. Sedan samtliga övriga deltentamina avlagts med lägst vitsordet godkänt och föreskrivet examensarbete utförts och godkänts, skall i varje ämnesgrupp för sig ett sammanfattningsbetyg meddelas. Elev bör äga rätt att undergå förnyad tentamen i underkänt delämne. För detta ändamål bör en tentamensperiod förläggas till höstterminens början. Över det samlade resultatet av utbildningen i navigation och sjömanskap utfärdas examensbetyg (diplom).

Organisationsplan

Kursverksamheten torde, som förut angivits, böra organiseras som ett nordiskt institut för navigationslärarutbildning. Detta bör förläggas till ort, där det finnes navigationsskola och skeppsvarv, samt helst även tillgång till skeppsprovninganstalt, oceanografiskt institut, meteorologisk station och andra för studiebesök lämpliga anläggningar. Det ankommer icke på arbetsgruppen att avgiva förslag till lämplig förläggningssort för institutet. Vissa allmänna villkor bör dock uppställas beträffande dess placering. Institutet bör sälunda förläggas till en centralt belägen ort, så att restiderna för de övriga ländernas elever blir korta. Krav bör vidare uppställas på att tillräckliga och ändamålsenliga undervisningslokaler kan tillhandahållas samt att möjlighet finnes att avlägga de i det föregående omnämnda stu-

diebesöken. Angeläget är också att bostadsfrågan för eleverna kan lösas på tillfredsställande sätt.

Institutet bör dimensioneras så att tillgång finnes till tjänsterum för två huvudlärare, två ämnesrum, två laborationsrum, ett bibliotek och studierum för eleverna samt ett kansli.

I ledningen för institutet bör stå en särskild styrelse. Denna bör lämpligen bestå av två representanter från ett vart av de nordiska länderna. Den ena bör representera landets regering och den andre företråda den nautiskt-pedagogiska utbildningen. Styrelsen bör ha till huvudsaklig uppgift att utöva allmän tillsyn över verksamheten samt att följa utvecklingen på navigationslärarutbildningens område och föreslå önskvärda förbättringar i denna utbildning. På styrelsen bör även ankomma att beräkna institutets anslagsbehov och kostnadsfördelning mellan de deltagande länderna.

En av huvudlärarna bör vara institutets rektor. Han har därmed den närmaste ledningen av undervisningen. Därjämte blir han ansvarig för institutets ekonomiska förvaltning och för fullgörande av de till institutets kansli hörande göromålen. I administrativt hänseende bör rektor vara underställd styrelsen. Han liksom den andre huvudläraren bör vara närvarande vid styrelsens sammanträden.

Det förutsättes att vederbörande myndigheter i det land, till vilket institutet förlägges, lämnar erforderligt biträde i ärenden som rör institutets administration.

Personalbehov

Vid uppskattning i det följande av lönekostnader för anställd personal har följts de löneförordningar, som tillämpas i Sverige. Samtliga belopp, som nedan användes, avser svenska kronor.

För undervisningen fordras främst tillgång till kvalificerad lärarpersonal. Vartdera huvudämnet navigation och sjömanskap bör ledas av en fast anställd huvudlärare. Då undervisningen kommer att bedrivas på akademisk nivå, bör vardera av de båda ordinarie huvudlärarna erhålla lön motsvarande den som tillkommer universitetslektor (för närvarande omkring 40 000 kronor för år). Den av huvudlärarna som utses till rektor bör äga uppbära tilläggsersättning därför med förslagsvis 4 000 kronor per år.

Huvudläraren (lektorn) har att svara för föreläsningar och laborationer i de till hans ämne hörande ämnesdelarna ävensom för studiebesök i anslutning därtill. Vid bestämning av undervisningsskyldigheten måste hänsyn tas till att examinationen bedömes bli mycket omfattande.

Det blir därutöver erforderligt att bereda eleverna tillgång till specialundervisning av experter. Det torde sålunda bli nödvändigt att låta fackmän inom särskilda ämnesområden närmare belysa dessa. Omfattningen av så-

dan extra undervisning är för närvarande svår att precisera, men ett avsevärt anslag bör reserveras för ändamålet.

Institutet bör förses med kansli för handhavande av kontorsgöromål. I viss utsträckning kommer institutets arbete att få internationell anknytning. På kansliet bör därför finnas en fast heltidsanställd arbetskraft med goda språkkunskaper och med sådana kvalifikationer i övrigt, att rektorn kan avlastas huvuddelen av rutinmässiga administrativa arbetsuppgifter. Den föreslagna befattningen bör benämnas sekreterare. Lönen kan beräknas till omkring 20 000 kronor för år.

För vård och skötsel av anskaffad undervisningsmateriel bör finnas en till institutet direkt knuten institutionstekniker. Denne, som även bör sköta på vaktmästare ankommande göromål, bör erhålla lön med omkring 16 000 kronor för år räknat.

Kostnadsfrågor

Vissa utgifter kan väntas uppkomma i samband med anskaffande av lokalutrymmen för institutet. Kostnaderna härför torde dock kunna fastställas först sedan det bestämts, om skollokaler kommer att inrymmas i för ändamålet inköpt fastighet eller om lokaler i stället skall förhyras.

Den föreslagna navigationsläroutbildningen kräver tillgång till modern och fullständig nautiskt-teknisk materiel. För institutets vidkommande blir det därför erforderligt med en betydande nyanskaffning av sådan utrustning. En särskild beräkning av erforderlig materiel och kostnaderna härför har verkställts (Bihang 2). Det framgår därav att kostnaderna skulle uppgå till omkring 650 000 kronor. Installationskostnader m. m. har uppskattats till omkring 50 000 kronor. Även sedan en sådan engångsanskaffning genomförts kommer att föreligga behov av medel för årlig ersättning av försliten materiel ävensom för vissa nyinköp.

Till institutets förfogande bör ställas ett bibliotek med nautisk facklitteratur. Då institutet kommer att representera den högsta nautiska undervisningen, bör där samlas ett så representativt litteraturförråd som möjligt. Även om vissa boksamlingar tillhörande de nordiska ländernas hittillsvarande navigationsläroutbildning överföres till institutet, torde likväl en betydande litteratursamling behöva inköpas.

Med hänsyn till vad sålunda anförts torde för nyanskaffning samt för underhåll och reparation av såväl materiel som facklitteratur få upptagas ett årligt anslag för materiel, böcker m. m., som kan beräknas till 75 000 kronor.

Bland institutets väsentliga utgifter märkes löner och arvoden till anställd personal. Till två lektorer, en sekreterare och en institutionstekniker bör utgå avlöning med belopp, som kan beräknas till omkring (80 000 + 4 000 + 20 000 + 16 000 =) 120 000 kronor för år. Vidare tillkommer arvoden åt

särskilda experter. Med utgångspunkt i ett beräknat arvode av 75 kronor för föreläsningstimme kan de sammanlagda kostnaderna för anlåtande av experter beräknas till omkring 10 000 kronor per år. De sammanlagda årliga kostnaderna för löner och arvoden uppgår därför till omkring 130 000 kronor.

För studiebesök på skeppsvarv och olika vetenskapliga institutioner beräknas kostnaderna för resor m. m. för lärare och elever till 10 000 kronor per år.

För omkostnader i övrigt, såsom sjukvård, uppvärmning och rengöring av lokalerna samt allmänna expenser bör beräknas uppskattningsvis 15 000 kronor.

Sammanfattningsvis beräknas sålunda kostnaderna för det föreslagna nordiska navigationslärarinstitutet till

dels (650 000 + 50 000 =) 700 000 kronor i engångsbelopp,

dels ock en årskostnad av 75 000 + 130 000 + 10 000 + 15 000 =) 230 000 kronor. Härtill kommer kostnader för institutslokaler.

Det förutsättes, att kostnaderna fördelas mellan de samverkande länderna, förslagsvis i förhållande till det antal platser per kurs, som reserveras för varje land.

Stockholm den 16 maj 1963

För expertgruppen:

G. Lindencrona

Åke Berg

BIHANG 1

Gemensam nordisk utbildning av navigationslärare

Undervisningsplan

I. I n t r o d u k t i o n s k u r s

Ämne	Antal lektioner
1. Matematik	20
2. Fysik	35
3. Kemi	15
	70

Kursplan

1. Matematik:

Aktualisering av sådana tidigare förvärvade kunskaper i matematik, som erfordras för studierna i fackämnena. Systematisk genomgång av sådana matematiska benämningar, beteckningar och förkortningar, som kommer att användas i lärokursen.

2. Fysik:

Aktualisering av sådana tidigare förvärvade kunskaper i allmän fysik, mekanik, optik och elektricitetslära med teleteknik, som erfordras för studierna i fackämnena. Användningen av elektriska mätinstrument; oscilloscop.

3. Kemi:

Aktualisering av sådana tidigare förvärvade kunskaper i kemi, som erfordras för studierna i ämnet lastkännedom.

II. Navigation

Ämne ¹	Föreläsningar	Laborationer och seminarieövningar	Studiebesök
1. Instrumentlära	25	15	Instrumenttillverkare, Instrumentkontroll
2. Magnetkompasslära	20	10	Kompassstillverkare Kontrollstation
3. Gyrokompasslära	25	10	
4. Radarlära	50	30	
5. Kartprojektioner och sjökort	16	—	Sjökortsframställning Kartografisk anstalt
6. Tekniska navigeringssystem	10	5	Decca station
7. Terrester och astronomisk navigation	30	—	
8. Oceanografi	15	—	Oceanografiskt institut
9. Meteorologi	25	30	Meteorologisk station
10. Undervisningsmetodik	5	10	Navigationsskola
11. Examensarbete	—	—	
	221	110	

Kursplan

Med utgångspunkt från vad eleverna inhämtat under tidigare studier och praktisk verksamhet skall utbildningen syfta till utvidgade och fördjupade kunskaper och ökad förståelse för navigationens problemställningar och hjälpmedel. Därvid skall i varje särskilt ämne följande genomgås.

¹ Utöver vad här anges, skall orienterande föreläsningar hållas om navigationens historia (10 föreläsningar) och fyrväsendet (4 föreläsningar).

1. Instrumentlära

Olika slag av lodapparater. Teori för ekolodning; variationer i ljudets hastighet i vatten. Jämförelse mellan några vanliga ekolods konstruktion, reglering och justering; materieldemonstration och laborationer.

Olika slag av loggapparater. Teori för tryck- och vakuumloggar. Jämförelse mellan några vanliga loggapparaters konstruktion, reglering och justering; materieldemonstration och laborationer.

Teori för radiopejling. Jämförande undersökning av några olika apparat-typers konstruktion och funktion. Radiopejlingars tillförlitlighet; noggrant studium av olika felkällor. Materieldemonstrationer och laborationer.

Utvidgade kunskaper om reflexionsinstrument med särskild vikt lagd vid felkällor, prövningar och certifikat.

Litteraturöversikt.

2. Magnetkompasslära

Magnetismen; de magnetiska enheterna; de jordmagnetiska elementen och deras bestämmande, fördelning på jordytan och förändringar; bestämning av kompassers och magneters magnetiska moment samt av kompasskivors tröghetsmoment.

Magnetkompassers detaljkonstruktion, teorien för kompassens känslighet och lugn. Prövning och undersökning av kompasser; kompassens uppställning ombord, dess behandling och skyddande för störningar.

Teorien för fartygsmagnetismens inverkan på kompassen och deviationens sammansättning; beräkning av de ungefärliga och exakta deviationskoefficienterna; deviationens förändring; bestämning av krängningskoefficienten; deflektorn och dess användande; teorien för kompassens kompensering och olika sätt att utföra densamma; olika sätt för uttagning av deviation och utläggande av deviationskurvor.

Avmagnetisering, avmagnetiseringsstationer; elektrisk kompensering.

Praktiska övningar och beräkningar, omfattande de viktigaste av i ovanstående moment angivna bestämningar och undersökningar.

Automatiska styranordningar, som kontrolleras av impulser från magnetkompasser.

Litteraturöversikt.

3. Gyrokompasslära

Teorien för gyrokompassers verkningssätt, felkällor och fel. Gyrokompassens installation ombord.

Gyrokompassers konstruktion, deras mekaniska och elektriska anordningar. Jämförande undersökning av konstruktion och funktion av å handelsfartyg förekommande typer.

Automatiska styranordningar, som kontrolleras av impulser från gyrokompasser.

Litteraturöversikt.

4. *Radarlära*

Radar. Definition; princip och teori. En radaranläggnings funktion och handhavande. Vågutbrednings- och reflexionsteori. Konstruktion och funktion av vissa huvudorgan och specialkomponenter i en radaranläggning. Kopplingsschemat för en radaranläggning. Antenn och strålbredd; antenn-diagrammet.

Sjöreflexdämpning. Differentierad förstärkning. Logaritmisk förstärkning. Analys av radarbilden, identifieringsfrågan. True motion radar. Tillförlitlighetsproblemet.

Diskussion av olika utföranden hos radaranläggningar.

Underhåll och service av radaranläggningar. Vanligare felorsaker och deras avhjälpande. Utvecklingstendenser och nuvarande ofullkomligheter.

Radarfyrar. Radarreflektorer.

Radarsimulatorer; princip, funktion, handhavande och underhåll. Framställning av problem för radarnavigering.

Litteraturöversikt.

5. *Kartprojektioner och sjökort*

Mercators, gnomonisk och stereografisk projektion. Koniska projektioner. Gauss' konforma cylinderprojektion. Diskussion av olika kartprojektioners egenskaper och användningsområden.

Grunder för sjömätning. Sjökorts konstruktion och framställning. Sjömätningarnas och sjökortens tillförlitlighet.

6. *Tekniska navigeringssystem*

Översikt av moderna radionavigeringssystem. Klassificering med hänsyn till information och presentation, riktningssystem, avståndssystem, ortssystem, sammansatta system. Funktion och användning av några i bruk varande system. Utvecklingstendenser.

Principerna för tröghetsnavigering och för navigering med hjälp av jord-satelliter enligt dopplerprincipen. Utvecklingsmöjligheter.

Litteraturöversikt.

7. *Terrester och astronomisk navigation*

Beräkningsmetoder vid storcirkelsegling och för bestämmande av radio-ortlinjer, bestickräkning; matematiskt underlag, tabellariska och grafiska hjälpmedel. Terrestra ortbestämnings- och beräkningsmetoders tillförlitlighet under olika förhållanden.

Den astronomiska ortlinjens teori; olika metoder för att bestämma en astronomisk ortlinje; olika typer av tabellariska och grafiska hjälpmedel. Noggrant studium av den astronomiska ortlinjens tillförlitlighet under olika förhållanden.

Övriga astronomiska beräkningar till sjöss.

Praktiska övningar, räkneövningar. Utarbetande av navigationsuppgifter.

Litteraturöversikt.

8. Oceanografi

Havens utbredning och djup. Havsvattnets sammansättning och egenskaper. Havsvågor, havsströmmar, havsis. Isunderrättelser.

Tidvattensfenomenet. Observations- och beräkningsmetoder, som ligger till grund för tidvattensefemerider.

Litteraturöversikt.

9. Meteorologi

Allmän meteorologi. Atmosfärens byggnad, strålnings-, temperatur- och fuktighetsförhållanden. Lufttryck och vind jämte sambandet dem emellan. Lufthavets skiktning och jämvikt. Moln, hydrometeorer och sikt. Åska. Grunderna av klimatläran.

Meteorologiska instrument, princip och användning. Fartygsstationers utrustning.

Väderlekslära. Väderlektjänstens organisation, arbetssätt och internationella samarbete. Observationsnätet. Meteorologiska koder. Faksimilmottagare för analys- och prognoskartor. Observationsteknik. Huvuddragen av den allmänna cirkulationen. Luftmassor och fronter. Cykloner och anti-cykloner. Tropiska orkaner. Väderlekskartan och dess analys samt grunderna för prognoser. Nautiska tillämpningar.

Litteraturöversikt.

10. Undervisningsmetodik

Metodiska, pedagogiska och praktiska synpunkter på undervisningen i navigation. Hur ämnet disponeras på olika stadier. Kunskapskontroll och betygsättning.

11. Examensarbete

Varje elev bör självfallet utföra en undersökning inom ämnesområdet och presentera resultatet i en uppsats.

III. S j ö m a n s k a p

Ämne	Föreläsningar	Laborationer och seminarieövningar	Studiebesök
1. Sjövägsreglerna	25	—	Rådhusrätt (motsvar.)
2. Sjösäkerhetsbestämmelser	20	—	
3. Hållfasthetslära	30	—	Tillverkare av tågvirke wire m. m. Provningsanstalt

Ämne	Föreläsningar	Laborationer och seminarieövningar	Studiebesök
4. Fartygslära	30	10	Varv; skeppsprovningsanstalt
5. Lastningsteknik	40	—	Stuveribolag; fartyg
6. Lastkännedom	50	20	
7. Befraktning	12	4	
8. Arbetarskydd	8	4	Fartyg; industri (t. ex. varv)
9. Undervisningsmetodik	5	10	Navigationsskola
10. Examensarbete	—	—	
	220	48	

Kursplan

Med utgångspunkt från vad eleverna inhämtat under tidigare studier och praktisk verksamhet till sjöss skall utbildningen syfta till utvidgade och fördjupade kunskaper och ökad förståelse för de problem som innefattas i begreppet sjömanskap. Därvid skall i varje särskilt ämne följande genomgås.

1. Sjövägsreglerna

De internationella reglernas tillämpning i belysning av i de nordiska länderna och övriga större sjöfartsnationer avkunnade domar. Jämförande översikt av i olika länder gällande specialbestämmelser för inre farvatten. Lanternor och lanternekontroll.

Litteraturöversikt.

2. Sjösäkerhetsbestämmelser

Sjösäkerheten i historisk belysning; sjösäkerhetskonferenser och -konventioner. Den internationella lastlinjekonventionen, säkerhetsbestämmelser rörande lastnings- och lossningsredskap. De nationella tillsynsorganen.

Klassificeringssällskapen.

3. Hållfasthetslära

Noggrant studium av de hållfasthetsproblem som är förknippade med användningen av tågvirke, wire och kätting samt olika slag av lastnings- och lossningsanordningar. Principiell behandling av fartygsskrovets hållfasthetsproblem.

Litteraturöversikt.

4. Fartygslära

Fartygs stabilitets- och trimproblem. Grafiska och instrumentella hjälpmedel. Stressproblemet sett ur praktisk synvinkel. Fartygs manöverförmåga; noggrant studium av de krafter som påverkar ett fartyg vid olika man-

överfall. Fartygs underhåll: materiallära, materials förstörelse, olika sätt att motverka materials förstörelse.

Litteraturoversikt.

5. Lastningsteknik

Utvidgad färdighet i lastkalkylering på stycke gods fartyg, kylfartyg, tankfartyg och bulkfartyg. Jämförelse mellan olika typer av stuvningsteknik. Hållfasthetsproblem vid stämpling och surring av last. Olika system för ventilation och fuktighetskontroll i lastrummen. Jämförelse mellan olika slag av kylsystem. Rörssystem på tankfartyg. Tankrengöring och gaskontroll.

Litteraturoversikt.

6. Lastkännedom

Noggrant studium, teoretiskt och experimentellt, av transportegenskaper hos några typiska slag av varor, som transporteras till sjöss, med särskild vikt lagd vid hur varorna påverkas av variationer i temperatur och fuktighetshalt m. m. Samlastningsproblem. Ventilationsproblem. Varors nedkylning och nedfrysning. Emballageproblem. Särskilda problem beträffande oljelaster.

Litteraturoversikt.

7. Befraktning

På grundval av i sjökaptenskurs (motsvarande) inhämtade kunskaper i befraktningsrätt behandlas redarens, skeppsmäklarens och skeppsklarerarens arbetsuppgifter i samband med slutandet av befraktningsavtal, expedition, lastens intagning och lossning samt fartygets in- och utklarering. Tolkning av viktigare klausuler i certepartier. Försäkring av fartyg och last. Rätts- och försäkringsfall. Gemensamt haveri.

8. Arbetarskydd

Arbetarskyddslagstiftningen. Arbetarskydd på fartyg. Fartygsbefälets utbildning i arbetarskydd.

Litteraturoversikt.

9. Undervisningsmetodik

Metodiska, pedagogiska och praktiska synpunkter på undervisningen i sjömanskap. Hur ämnet disponeras på olika stadier. Kunskapskontroll och betygsättning.

10. Examensarbete

Varje elev bör självständigt utföra en undersökning inom ämnesområdet och presentera resultatet i en uppsats.

Förteckning över instrument och apparater m. m., som erfordras för undervisningen i ett nordiskt institut för navigationsläroutbildning

De i förteckningen angivna priserna är ungefärliga anskaffningspriser i svenska kronor (exklusive installationskostnader).

	Pris kronor
Anschütz gyrokompass, typ standard IV, bryggmodell med 2 repeterkompasser och diverse tillbehör	26 000
Anschütz kursskrivare	2 000
Anschütz automatiska styranordning	8 000
Vridbar plattform för gyrokompass	2 000
Plath gyrokompass med 2 repeterkompasser	23 000
Vridbar plattform till gyrokompass	2 000
Sperry gyrokompass MKXX med 2 repeterkompasser och diverse tillbehör	26 000
Sperry kursskrivare	2 000
Sperry transistoriserade gyro-elektriska automatiska styranordning	18 000
Vridbar plattform för gyrokompass	2 000
Arma Brown gyrokompass	23 000
Repeterkompass till Arma Brown	2 000
Vridbar plattform till gyrokompass	2 000
Arkas automatiska styranordning med överföring från magnetkompass	15 000
Decca radar, 3 cm, med 16" PPI, typ TM 969	77 000
Decca reflection plotter	2 000
Decca plotterbord, typ ARP 50	39 000
Raytheon radar, 10 cm, med 16" PPI, Rel.	44 000
Tillsats Rayplot	9 000
Radarsimulator för ett eget fartyg och 2 målfartyg med anslutning till 1 TM radarindikator och 3 RM radarindikatorer, alla med 12" PPI samt med erforderliga mätinstrument	188 000
Sperry LORAN-mottagare (LORAN A)	19 000
Decca Navigator simulator med decometrar och LI-meter, inrättad som för MK5 och MK12 multipulse	8 000
Radiopejlapparat, goniometertyp, med av gyrokompass styrd kompassros	5 000
Plath Sichtfunkpeiler, typ SFP 700/2, med antennenhet och konsol för pejlapparaten	13 000
SAL-logg	14 000
Impulsanordning för överföring till TM-radar	1 000
Kelvin Hughes ekolod med luftoscillatorer och flyttbar reflektorskärm	9 000
Livbåtssändare, typ SM108 KD 2a, komplett med reservdelar	3 000
SARAH-sändare (beacon)	1 000
SARAH-mottagare, inklusive antensystem	9 000
Kelvin & Hughes stressfinder	3 000
Sperry stressfinder	3 000
Loading guide	2 000
Stalodicator och Lodicator	12 000
Uppsättning elektriska mät- och testinstrument	10 000

	Pris kronor	
Meteorologisk-hydrologisk utrustning (enligt förslag av SMHI)		
Termometerutrustning	700	
Nederbördsräknare (komplett)	200	
Barometrar (även barograf)	2 800	
Psykometrar	800	
Hygrometer; termohygrograf	700	
Vindräknare (veckokronograf, handvindräknare m. m.)	6 500	
Heliograf	600	
Radiosond, pejlsändare, reflektor	200	
Molnhöjdräknare med optisk strålkastare	2 800	
Registrerande spegel	700	
Flygel	400	
Telefaxmottagare	10 000	26 000
	Summa kronor	650 000

*BILAGA 1***Yttranden över tillæggsforslaget****D a n m a r k****Danmarks Skibsførerforening:**

Da det er tanken, at nordiske navigatører skal have rettighed til at sejle som sådan i alle nordiske lande, må Danmarks Skibsførerforening finde, at sådanne kurser må tjene den fælles sag godt.

Vi er imidlertid vidende om, at danske navigationslærere hidtil har fået en god oplæring på Danmarks tekniske højskole, og vi mener, at denne uddannelse stadig bør bibeholdes sideløbende med eventuelle kurser på nordisk basis.

København, 5. februar 1964

Med venlig hilsen
Danmarks Skibsførerforening

J. Kastrup Olsen

Formand

Dansk Navigationslærerforening:*Ad. pkt. 1*

Ved antagelse af hjælpelærere med uddannelse til navigationslærere for øje har man gennem de sidste 30 år fulgt den praksis, at de antagne har bestået både styrmands- og skibsførereksamen med en gennemsnitskarakter, der ikke har været lavere end ug — (udmærkelse), samt at de pågældende har faret til søs som navigatører i mindst eet, dog helst to år eller mere.

Ad. pkt. 3

Den her omtalte adgangseksamen til Danmarks tekniske Højskole omfatter den matematisk-naturvidenskabelige studentereksamens pensum i de anførte fag.

Som supplerende oplysninger til rådet skal foreningen tillade sig at udtale følgende:

Dansk Navigationslærerforening anser den for danske navigationslærere gennemførte uddannelse ved Danmarks tekniske Højskole i grundvidenskabernes matematiske analyse, rationel mekanik og fysik for uomgængelig nødvendig for den fornødne forståelse af og det påkrævede overblik over de specielle tekniske discipliner, i hvilke der undervises ved navigationsskolerne. Det er derfor foreningens opfattelse, at en nedskæring af navigationslærernes uddannelse i grundvidenskabernes vil være til stor skade for den fremtidige uddannelse af danske navigatører.

At den øjeblikkelige navigationslæreruddannelse, der har været praktiseret gennem mere end 30 år, må betragtes som formålstjenlig, understreges af det faktum, at danske navigationslærere som følge af deres optræning i de videnskabelige grunddiscipliner har været i stand til at lade deres undervisning følge den meget omfattende tekniske udvikling, der siden sidste verdenskrig har fundet sted inden for navigationens og skibsteknikkens områder, uden at der har været afholdt generelle kurser for lærerne.

En følge af det her fremførte bliver da, at Dansk Navigationslærerforening har den opfattelse, at det — ganske som anført af navigationsdirektør Knud Hansen ved møderne i Stockholm i marts 1963 — bør fastholdes, at en dansk navigationslærer aspirant forinden indtrædelse på et fællesnordisk nautisk institut må opfylde følgende betingelser:

1. Vedkommende må have bestået styrmands- og skibsførereksamen med en gennemsnitskarakter af ikke mindre end ug — (udmærkelse).
2. Have gjort tjeneste som hjælpelærer i eet år, hvorunder han godtgør sin egnethed.
3. Mindst et års sejlads som navigatør.
4. Have erhvervet certifikat som radiotelegrafist.
5. Matematisk-naturvidenskabelig studentereksamen eller dermed i de grundvidenskabelige fag ligestillet eksamen.
6. Uddannelse med efterfølgende prøver i fagene matematisk analyse, rationel mekanik og fysik i det omfang der i disse fag kræves til første del af civilingeniørstudiet.

Dansk Navigationslærerforening finder, at den i tillæggsforslaget omhandlede emnebehandling bør komme som en naturlig fortsættelse af den ovennævnte uddannelse med mindst mulig gentagelse af tidligere lært stof.

Ved igangsættelsen af den i forslaget omtalte navigationslærerhøjskole vil det efter foreningens opfattelse være af stor værdi, hvis der begyndes med nogle studiekredskurser, hvor højskolens lærere kan få lejlighed til at udveksle erfaringer og synspunkter med ældre navigationslærere fra alle de nordiske lande. Herved kan der opnås værdifulde impulser til det arbejde, der skal organiseres med uddannelsen af de kommende navigationslærere.

En forudsætning for, at Dansk Navigationslærerforening kan gå ind for den i tillæggsforslaget skitserede uddannelse på et fællesnordisk nautisk institut er, at der under studieopholdet ved instituttet ydes de studerende frit ophold på stedet, at de fornødne rejser til og fra instituttet bliver betalt, samt

at der under studietiden ved instituttet ydes den pågældende den samme løn, som de oppebærer under studierne ved Danmarks tekniske Højskole.

København, den 15. januar 1964

På foreningens vegne

K. Bredahl Nielsen

Formand

F i n l a n d:

Handels- och industriministeriet¹:

Inom Nordiska rådet har under de senaste åren speciell uppmärksamhet fästs vid utvecklandet av gemensam nordisk arbetsmarknad, bl. a. har uppgjorts förslag till överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för fartygs befäl.

En del av detta arbete har även utgjorts av strävandena att skapa en gemensam utbildning av nordiska navigationslärare i fackämnen. De ämnen som hör till lärarutbildningen kan uppdelas i två grupper: allmänna ämnen och till specialämnena som sammanhänger med yrket. En nordisk sakkunniggrupp kom till det resultatet, att sådana allmänna ämnen såsom matematik, fysik, elektroteknik osv. kan man studera i lärarkandidatens eget hemland, varför det inte är nödvändigt att för dessa ämnen skapa ett gemensamt utbildningssystem. Vad åter de egentliga yrkesämnena beträffar, saknas det helt och hållet utbildning, som ligger på akademisk nivå. Det av sakkunniggruppen uppgjorda förslaget till utbildningssystem för blivande sjöfartslärare inom ett gemensamt nordiskt institut avser just att fylla denna brist. Astronomisk och terrester navigation, sjömanskap instrumentlära osv. är sådana ämnen, där lärarkandidaten behöver tilläggsutbildning och pedagogisk träning. Lärarutbildningskursen beräknas räcka ett läsår. Det av sakkunniggruppen uppgjorda förslaget till studieordning och undervisningsplan motsvarar sitt ändamål. Undervisningen skulle förläggas till institutet, i vars tjänst skulle finnas två lektorer. Gruppen har inte uppgjort ett exakt förslag till plats för institutet men man bör utgå ifrån att det placeras på en sådan ort, där det finns åtminstone navigationsskola och skeppsvarv. Dessutom vore det nödvändigt, att i närheten skulle finnas skeppsprovvningsanstalt, bra bibliotek, oceanografiskt institut samt meteorologisk station, dit man kan företa studieresor. De sakkunniga understryker speciellt att institutet bör placeras på en centralt belägen ort, dit det inte är långa sträckor.

Ministeriet understryker, att i Finland behovet av navigationslärare är jämförelsevis litet. För närvarande finns det i Finlands navigationsskolor

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

sammanlagt 9 tjänster, där till kompetenskraven hör navigationsskolläraryxamen. Det finns anledning att antaga, att lärarna i navigationsämnen i sjömansskolorna eventuellt kommer att skaffa sig ifrågavarande kompetens, vartill ytterligare kommer ett behov av några lärare för parallellundervisning, varför man kan räkna med att åtminstone lärare vart annat år söker sig till institutet.

Ministeriet meddelar att det omfattar de sakkunnigas förslag enligt vilket de med upprätthållande av institutet förenade årliga kostnaderna skulle delas mellan de olika länderna i förhållande till antalet varje år inskrivna elever vid institutet.

Grundläggningsekostnaderna äro betydande oberoende av att vissa länder, där ifrågavarande lärares utbildning nu har förekommit i regelbundna former, skulle överlåta sitt undervisningsmaterial för ifrågavarande ändamål, men detta beror därpå att institutet bör ha för sin verksamhet till sitt förfogande förutom bibliotek även sådana apparater och maskiner, som inte behövs och inte heller förekommer i en vanlig navigationsskola.

Ministeriet förutsätter därför, att beträffande grundandet av institutet träffas en överenskommelse mellan de olika staterna, där för varje land reserveras det antalet platser, som den anser sig ha behov av, och på denna bas borde även grundläggningsekostnaderna delas, och ytterligare borde träffas en överenskommelse om det verkliga antalet tillbudsstående platser och fördelningen av kostnaderna.

Ministeriet konstaterar, att navigationslärares utbildning ifråga om yrkesämnen kan på detta sätt bringas på akademisk bas. Alltjämt skulle för varje land gälla att dra försorg om ordnandet av undervisningen i andra ämnen och fastställandet av skolningssystem.

Med beaktande av sjöfartens betydelse och det lilla antalet lärarkrafter som behövs, förefaller ifrågavarande utbildningssystem ur Finlands synpunkt lämpligt, varför ministeriet föreslår, att Nordiska rådet skulle godkänna framställningen och skulle låta granska densamma beträffande antalet reserverade platser och kostnadsfördelning.

Helsingfors den 19 december 1963

Minister *Aarno Niini*

Undervisningsråd *Bertel Cronhjort*

Finlands skeppsbefälsförbund r. f.:

Emedan en grundlig revidering av undervisningsprogrammet i våra navigationsskolor är förestående noterar Finlands skeppsbefälsförbund med tillfredsställelse att även navigationsskolelärarna givas möjlighet att komplettera sina kunskaper enligt tidens krav. Det torde vara allmänt känt att det

under nu rådande förhållanden är omöjligt att i vårt land utbilda sig till lärare i de nautiska ämnena. Den, som avser förvärva kompetens för nämnda tjänst nödgas utbilda sig härför i utlandet — företrädesvis i Sverige.

Då dylika kurser icke hålles årligen ens i Sverige är det enligt vår åsikt angeläget få till stånd en läroanstalt för att fylla denna brist, som man nu lagt märke till och söker avhjälpa.

I tilläggsförslaget framgår klart de riktlinjer man avser följa i de planeerade navigationslärarkurserna. Finlands skeppsbefälsförbund anser sig dock böra fästa uppmärksamhet vid några fall, även om förslaget som helhet betraktat helt motsvarar sitt ändamål.

1. Undervisningsordningen i de nordiska länderna följer i stort sett samma principer. Detta särskilt beträffande navigation och sjömanskap åtminstone i Sverige och Finland. Läroböckerna äro vanligtvis svenskspråkiga och den finskspråkiga läroboken i navigation är en översättning av Lärobok i Navigation av Bolling-Holm. Sakliga motiv tala sålunda härvidlag för den föreslagna lärarutbildningen på samma botten.

2. Det årliga sammanlagda behovet av lärare i de nordiska länderna är litet. Ekonomiskt sett bör därför en gemensam kurs fylla behovet. Undervisningsspråket kommer däremot att bereda svårigheter. Svenska som undervisningsspråk torde sannolikt väl försvara sin plats. De finskspråkiga deltagarna torde också kunna följa svenskspråkig undervisning, särskilt om det finnes tillgång till kopior av varje föreläsning i de ämnen, som icke tillräckligt detaljerat återgivas i läroböckerna.

3. Angående inträdesfordringarna till kurserna må nämnas följande:

Det torde vara en naturlig förutsättning att kursaspirant har avlagt sjökaptensexamen och att han har tjänstgjort såsom befälhavare på handelsfartyg. Beträffande skolutbildningens grunder före navigationsskola må nämnas att om det fordras sådana kunskaper i matematik som förutsättes i studentexamen så bör härmed uttryckligen avses den långa kursen i matematik. Det må likväl vara vart och ett lands rätt att självständigt utse kursdeltagare, såvida man anser eleven i övrigt ha förutsättningar att genomgå kursen.

4. Då det i kursens första del gäller matematik, fysik och kemi i den grad det höves för yrkesämnena göra vi ett förslag:

Emedan ovan nämnda tre ämnen äro oumbärliga såsom grund för huvudämnena (sjömanskap och navigation) bör det noggrant beaktas att »biämnen» läses parallellt så, att de effektivt komplettera varandra. Det har nämligen konstaterats vara svårt att i så snabb takt inhämta och absorbera nödiga kunskaper i fysik, som förutsättes parallellt med huvudämnena. Eleverna kunna då icke helt tillgodogöra sig den erhållna undervisningen i nämnda biämnena.

I de finskspråkiga skolorna har man hittills icke undervisat i kemi men torde samma tillvägagångssätt som beträffande fysik böra tillämpas.

Angående matematiken kan nämnas att några svårigheter vid dess tillämpning på navigation och sjömanskap knappast kan uppstå förutsatt att eleven behärskar den vid navigationsskolan genomgångna kursen.

Angående kursens andra del gällande navigation och sjömanskap må nämnas:

Navigation

Begreppet »instrumentlära» omfattar i allmänhet de på fartygen använda nautiska hjälpmedlen. Tolkningen av de elektroniska instrumentens kopplingschema är förvisso riktig. Innehållet i den under rubriken »Radarlära» införda satsen »Kopplingschemat för en radaranläggning» förstår vi dock så att icke uppgörandet, utan tolkning av nämnda schema avses. »Kartprojektioner och sjökort» — under nämnda rubrik nämnes stereografisk projektion. Dylig projektion är av betydelse i astronomisk navigation särskilt vid observation av himlakropparnas rörelser.

Såsom ett allmänt omdöme om den nautiska delen må nämnas att ett tämligen stort antal timmar ägnats instrument- och »radionavigationen» jämfört med den astronomiska navigationen. Detta måste anses motiverat, då man beaktar den utveckling de elektroniska hjälpmedlen genomgått under senaste tid.

Sjömanskap

Om denna del av kursen må blott nämnas att den motsvarar de allmänna riktlinjer man nu följer i undervisningen vid våra navigationsskolor. I detta sammanhang må understrykas behovet av att hållfasthet, trim och stabilitet samordnas med korresponderande delar av undervisningen i fysik.

Som ett apropå angående *instrument* må nämnas att nödiga instrument i fysik och kemi helt saknas. Visserligen har endast 50 timmar reserverats för nämnda ämnen, men just på grund av det knappa timantalet vore nämnda observationsinstrument synnerligen angelägna. Exempelvis må nämnas att invecklade funktionsprinciper hos radar, gyro, radio m. m. oftast på ett lättfattligt sätt kan klargöras med s. k. försöks- eller experimentinstrument. Därefter övergår man med större självtillit till studium av den egentliga apparaturen.

Helhetsintrycket av förslaget är gott. Finlands skeppsbefälsförbund tillönskar Nordiska rådet framgång i arbetet och en snar överenskommelse de nordiska strävandena till fromma.

Helsingfors den 4 januari 1964

Finlands skeppsbefälsförbund r.f.

(*sign.*)

N o r g e**Handelsdepartementet:**

Handelsdepartementet vil for sitt vedkommende vise til sin melding av 27. desember 1963 til Nordisk Råd om rek. nr. 8/1961 [*Sak D 00*] om felles arbeidsmarked for sjöfolk, jfr. Sveriges regjerings melding om denne rekommandasjon av 14. desember 1963 med tillegg. Av punkt 3 i det nevnte tillegg vil fremgå at spørsmålet om felles nordiske utdanningskurs for navigasjonsskolelærere forutsetter fortsatte overveielser og undersøkelser.

Oslo, 7. januar 1964

Etter fullmakt:

Johs. Dalstö

Sigurd Storhaug

Sjøfartsdirektoratet:

Sjøfartsdirektoratet er enig i at det foreligger behov for høyere utdanning av de lærerkrefter som skal undervise ved våre navigasjonsskoler, og at de fremtidige navigasjonslærere bør gis bedre anledning til å skaffe seg grundigere utdanning for sitt yrke enn hva tilfellet har vært hittil.

For Norges vedkommende er behovet for navigasjonslærere så stort — 12 pr. år i følge vedlagte sak D 39 — at det antas å være grunnlag for fullstendig permanent skole i denne forbindelse. En har imidlertid intet mot at denne høyere utdanning i fagene navigasjon og sjømannskap skjer på nordisk basis som foreslått av komiteen. I betraktning av Norges store handelsflåte bør denne institusjon i tilfelle plasseres her i landet, fortrinnsvis ved Oslo sjømannsskole.

En er videre enig i at det synes hensiktsmessig om den øvrige utdanning av navigasjonslærerne og opplegget hertil, skjer på nasjonal basis, og da for eksempel ved at høyere skipsførereksamens navigasjonslinje ved Sjømannsskolen i Oslo utvides til 2 skoleår, mot nå ett.

De fag hvor utdannelsen på nasjonal basis bør utvides antas i første rekke å være matematikk, fysikk, kjemi, elektroteknikk, skipsbygning, pedagogikk.

Det bør legges vekt på å skaffe til veie de fremste eksperter til å undervise i de forskjellige fag.

Oslo, 8. januar 1964

Neuberth Wie

Modolv Hareide

Direktoratet for sjømenn har i skrivelse den 27 desember 1963 henvist till yttrande från Handelsdepartementet (se ovan).

Navigasjonsskolens lærerforening:

Generelt kan en si at deltakerne finner å kunne gå inn for forslaget, men uttalelsene ble gitt under forutsetning av at skolen skulle ligge i Norge, p. g. a. at majoriteten av elevene vil være norske.

Det som særlig ble fremhevet som fordelaktig var at ved å kreve gode forkunnskaper i matematikk, fysikk og kjemi, kan en komme lenger på ett år enn tilfellet er nå. Flertallet av deltakerne mente at en kunne skaffe seg de nødvendige forkunnskaper vesentlig pr. korrespondanse uten tap av arbeidstid. De fremhevet også at det ville være meget fordelaktig å komme sammen med elever fra de andre skandinaviske land, da det ville gi nye impulser og videre horisont.

Det ble pekt på at undervisningsmetodikk hadde fått for liten plass i den oppsatte plan, men det skulle vel ikke medføre noen vanskeligheter å utvide dette punkt innenfor rammen av det ene studieår.

Kristiansund, 31. desember 1963

Otto Stensrud

Formann

Arne Engesvik

Sekretær

Skibsfartens arbeidsgiverforening:

Det foreliggende tillegggsforslag om felles nordiske utdanningskurser for navigasjonslærere bygger på en pro memoria fra en oppnevnt ekspertgruppe, som har utredet saken og kommet med forslag om utdannelsens omfang, studieordningen, organisasjonsplan, personalbehov, omkostningsspørsmål og undervisningsplan.

I denne forbindelse viser vi til vårt brev datert 10. juni d. å. til det ærede Departement vedrørende Nordisk Råds rekommandasjon nr. 8/1961 om likestilling ved ansettelse av nordiske sjømenn på nordiske skip. Et avtrykk av nevnte brev vedlegges for ordens skyld. Som det ærede Departement vil bemerke, konkluderer vi i nevnte brev med å anbefale at man i norsk lovgivning åpner adgang til at navigatører fra de øvrige nordiske land uten videre kan tjenestegjøre i den norske handelsflåte når de fra sitt hjemland har kompetansebevis som kan likestilles med norsk navigatørsertifikat, men at de ytterst alvorlige bemanningsmessige konsekvenser for vår handelsflåte

gjør at vi bestemt må fraråde at Norge slutter seg til en overenskomst av den art som rekommandasjonen gir uttrykk for.

Tilleggsforslaget må sees i sammenheng med ovennevnte rekommandasjon. Det fremgår nemlig av motiveringen for tilleggsforslaget at hensikten med felles utdanningskurs for navigasjonslærere bl. a. er å skape likhet innen de nordiske land når det gjelder deks- og maskinbefalets utdanning, med sikte på at denne likhet skal danne det best mulige grunnlag for gjennomføring av ovennevnte rekommandasjon nr. 8/1961.

Som anført i ovennevnte brev datert 10. juni d. å., har vi intet imot at navigatører i de nordiske land med det nødvendige kompetansebevis kan tjenestegjøre i den norske handelsflåte. Imidlertid kan vi ikke være enig i at Norge slutter seg til forslag om utdanningsmessige tiltak som er særlig beregnet på å kunne godtas av de øvrige land. Det er tilstrekkelig at man i vårt land opererer med utdanningsformer m.v. som tilfredsstillende de krav som følger av norsk lovgivning. Går man videre enn dette, bidrar man fra norsk side positivt til å legge forholdene til rette for at norske navigatører i enda større utstrekning enn hittil skal interessere seg for stillinger på skip under utenlandsk flagg. Våre mange argumenter i denne forbindelse faller sammen med hva vi anførte i brevet av 10. juni d. å., og vi tillater oss overfor det ærede Departement bestemt å fraråde at Norge går med på det foreliggende tilleggsforslag.

Oslo, 30. desember 1963

Ærbødigst

Skibsfartens arbeidsgiverforening

Børre Sverdrup

Stedf. direktør

Norges skibsførerforbund:

I denne revolusjonerende tidsalder og det pågående felles arbeidsmarked innen skipsfarten, finner vi det meget viktig at nettopp: I. »Inntroduksjonskurset» legges riktig opp. En for øvrig, efter vår mening feil benevnelse. Undervisningsplanen bör begynne med:

I. »Drift og vedlikeholdskurs»

innbefattet emnene matematikk, fysikk og kjemi. Disse bör gis en betydelig større plass i undervisningen. Under dette avsnitt må man idag, med den hurtige utvikling av automatisering ombord, også nedlegge et større pensum i moderne maskinlære, gjøre elevene fortrolig med bruk av elektrisk og almindelig sveising, lodding og slaglodding, anvendelse av elektriske måleinstrumenter m. m. Manøvrering og annen kontroll av maskineriet, som i

fremtiden kan betjenes fra broen, må man, efter som utviklingen går frem, settes godt inn i.

Det er under dette punkt ikke tatt inn laboratorie-øvelser. Bruk av ovennevnte instrumenter og andre, kan muligens i første omgang henlegges til velvillig innstilte skipsverksteder, inntil man får sine egne laboratorier i dette øyemed.

II. Navigasjon

Vi har festet oss ved at radar-læren har fått 50 forelesninger, samt 30 laboratorieøvelser, likeså at oceanografi og meteorologi har fått 40 forelesninger og øvelser tilsammen.

Uten på noen måte å undervurdere betydningen av radar-læren bør dennes konstruksjon og teoriutdannelse legges opp til det som er av praktisk betydning ombord. Noen timer kunne muligens herved spares inn til fordel for drift og vedlikehold. Det samme gjelder oceanografi og meteorologi, idet man må gå ut fra at navigasjonsskolelærerne allerede har et godt kjennskap til dette emne, samtidig som navigatørene idag får vær-rapporter over radio som rekker alle farvann.

III. Sjømannsskap

Ad punkt 2: Til sjømannssikkerhetsbestemmelsene er det avsatt 20 forelesninger. Vi anser sikkerhetsbestemmelsene vedrørende laste/losse, redskaps klassifikasjonsbestemmelser og skipskontrollens regler som et meget viktig punkt. Likeledes ad punkt 5 og 6: lastningsteknikk og lastekjennskap har vi med interesse sett at man går inn for forelesninger i ulike typer av stuveteknikk, hvori selvfølgelig mekanisering og palletisering må komme inn i bildet. Likeså ventilasjon og fuktighetskontroll av lasterom i varierende klimatiske farvann, ulike typer kjøle- og frysesystemer er av den største betydning for de moderne transport- og (lastings)-stuage-problemer.

Vi har med interesse studert bilag nr. 2, side 17, med en oversikt over de siste moderne navigasjonsinstrumenter etc. som vi håper det også vil bli gitt undervisning i.

IV. Handelsutdannelsen

Dette punkt er ikke kommet med i brevet og vedlagte tillegg, men Norges Skipsførerforbund vil benytte anledningen til å presisere den betydning vi mener det har at skipsførers utdannelse på dette punkt likestilles med minstekravene for handelsbrev, m. a. o. 6 måneders handelsskole. Likeledes undervisningen i kapteins-regnskaper, mannskaps-hyreoppgjør, skattetrekk, pensjonstrekk, ferieberegning etc. og andre poster som nu er blitt en skipsførers vanlige kontorarbeide.

Vi går ut fra at dette pensum i mer moderne opplæring av sjömannsskolelærere også kommer sjömannsskolenes elever tilgode.

I skipsførerpensumet må undervisningen strömlinjereguleres så utdannelsen til en hver tid ligger på høyde med de krav som det idag settes til en skipsfører av et moderne fartøy.

I den anledning ville vi ikke betenke oss på å stryke gammeldagse og upraktiske deler av pensumet for å gi plass til det nye.

Oslo, 23. desember 1963

Ærbødigst
Norges skipsførerforbund
(*sign.*)

Norsk styrmandsforening:

Vellutdannede navigatører er en forutsetning for sikker og best mulig økonomisk drift av handelsflåten, og da vi antar at de foreslåtte utdannelseskurser for navigasjonsskolelærere vil fremme undervisningen ved navigasjonsskolene, tillater vi oss å anbefale forslaget uten derved å ha tatt stilling til de enkelte detaljer i det.

Da behovet for navigasjonsskolelærere er langt større i Norge enn i de øvrige nordiske land, mener vi at undervisningsstedet bør være i Norge.

Oslo, 2. januar 1964

Ærbødigst
Norsk styrmandsforening
(*Sign.*)

Sve r i g e

Sjöfartsstyrelsen:

I sitt uttalende till Nordiska rådet anknyter förslagsställaren till en av en sammordisk expertgrupp verkställd utredning, vars resultat redovisats i en promemoria av den 16 maj 1963. I denna har riktlinjer uppdragits för ett nordiskt institut för navigationslärarutbildning, förslag till läroplaner presenterats och de med institutets drift sammanhängande organisatoriska och ekonomiska problemen skisserats.

Vad först de allmänna riktlinjerna angår finner sjöfartsstyrelsen de anförda skälen till att navigationslärarutbildningen bör ordnas internordiskt vara bärande. För vart och ett av de berörda länderna är behovet av navigationslärare så begränsat, att uppenbara svårigheter föreligger att på ratio-

nellt sätt ordna en utbildning på akademisk nivå i de speciella fackämnen. Genom ett samgående skapas förutsättningar för ett permanent organ för utbildningen, vilket medför fördelar i flera avseenden. Härtill kommer, att en sådan samordning synes vara ett viktigt steg på vägen mot en ensartad utbildning av nordiskt fartygsbefäl.

Om problemen skärskådas ur speciellt svensk synvinkel finner man, att det nuvarande systemet med tillfälliga kurser, som endast anordnas, när nya navigationslärare erfordras, medför besvärande nackdelar. Det är svårt att engagera lärare med tillräcklig kompetens; för en tillfällig kurs kan icke alltid anskaffas önskvärd undervisningsmateriel; en för läraryrket intresserad och lämpad sjökaptan avskräckes ofta, om han måste vänta flera år på att en lärarkurs skall anordnas. Ett permanent institut för navigationslärarutbildning med möjligheter att rekrytera elever från hela Norden skulle därför innebära betydande fördelar för lärarutbildningen.

Mot de av expertgruppen utarbetade läroplanerna, som bygger på den förutsättningen att eleverna tidigare avlagt sjökaptensexamen och i väsentliga ämnen har förkunskaper motsvarande fordringarna i studentexamen, har sjöfartsstyrelsen intet att erinra. Det synes dock styrelsen, att med en definitiv fastställelse bör anstå, tills erfarenhet av dem vunnits under ett å två läsår. Under försökstiden bör institutets ledning givas relativ frihet att vidtaga justeringar i läroplanerna.

Expertgruppen framhåller att det endast är den fackbetonade delen av den totala navigationslärarutbildningen, som skall förläggas till institutet. Vad som därutöver bör krävas av svensk navigationslärare beträffande akademiska betyg, torde få göras till föremål för särskilda överväganden. Sjöfartsstyrelsen är av den uppfattningen, att en naturlig konsekvens av eller till och med förutsättning för likställigheten emellan utbildningen i de olika länderna och mellan eleverna är, att även lärarna likställs. Därest detta eventuellt skulle förutsätta större likformighet vad gäller akademisk utbildning, torde det i så fall böra bli föremål för särskild prövning. Frågan om likställighet mellan navigationslärare bör emellertid icke fördröja genomförande av de nu framlagda värdefulla förslagen på utbildningsområdet, vilka enligt styrelsens uppfattning bör realiseras snarast möjligt.

Den föreslagna organisationen synes ändamålsenlig ur pedagogiska och administrativa synpunkter. Ur kostnadssynpunkt torde däremot vissa invändningar kunna resas. Sjöfartsstyrelsen har undersökt i vad mån en nedskärning av kostnaderna kan åvägbringas, utan att betingelserna för institutet och för dess möjligheter att fylla sin uppgift försämrats. Främst faller då i ögonen, att en stor del av de instrument och apparater, som enligt expertgruppen erfordras för institutets utbildningsverksamhet, redan finns vid flertalet sjöbefälsskolor (motsvarande). Om institutet exempelvis förlades till befintlig sjöbefälsskola — vilket icke skulle behöva innebära, att institutet knöts till denna skola — torde det vara möjligt att schemamässigt

ordna så att institutet för sin undervisning fick utnyttja sjöbefälsskolans nautiska instrument och apparater. Man skulle genom en sådan åtgärd avsevärt kunna reducera det av expertgruppen för materielanskaffning angivna engångsbeloppet om 700 000 kronor. Dessutom skulle lokalbehovet bli mindre; två laborationsrum skulle kunna utgå ur förteckningen över behövliga lokaler. Det synes styrelsen, att det borde vara möjligt att på ett för alla parter tillfredsställande sätt i detta fall lösa de problem som uppstår, när två olika skolor gemensamt skall utnyttja lokaler och materiel.

Vad expertgruppen i promemorian anfört beträffande personalbehovet finner sjöfartsstyrelsen vara realistiskt och välmotiverat.

I promemorian anges, att Sverige i genomsnitt kommer att behöva besätta fyra elevplatser per läsår vid institutet. Denna siffra grundar sig på underhandsuppgifter om sjöbefälsskolornas och skolfartygens lärarbehov och om behovet av navigationslärare vid marinens skolor.

Något förslag till förläggningsort för institutet har icke framförts. Expertgruppen har dock uppställt vissa allmänna villkor, som måste vara uppfyllda, för att en ort skall kunna godtagas. I dessa villkor kan styrelsen helt instämma.

Sammanfattningsvis vill sjöfartsstyrelsen såsom sin åsikt framhålla, att det är angeläget, att den föreslagna samordningen av navigationslärarutbildningen kommer till stånd, och att detta kan ske i huvudsak på sätt som föreslagits av expertgruppen i dess promemoria av den 16 maj 1963 med de modifikationer som ovan föreslagits i kostnadsbesparande syfte.

Stockholm den 7 januari 1964

Underdånigst

C. G. Widell

Sune Bratt

Sveriges fartygsbefälsförening:

Det begränsade behovet av nautiskt utbildade lärare inom vårt land har förorsakat att den särskilda tilläggsutbildning som behövs för dessa lärartjänster endast anordnats då behov förelegat. Förfarandet medför vissa nackdelar, och det vore därför av stort intresse för vårt land, om denna utbildning därför kunde samordnas med de övriga nordiska ländernas, så att en kontinuerligt bedriven kursverksamhet kunde åvägbringas på navigationslärarutbildningens område. Uppenbarligen sammanfaller en dylik åtgärd med överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst sjöbefäl.

Föreningen delar arbetsgruppens uppfattning att behov knappast förelig-

ger för undervisning i sådana allmänna ämnen som nu ingår i navigationslärarutbildningen i de olika länderna inom en gemensam nordisk utbildningsorganisation. Den gemensamma utbildningen torde därför kunna koncentreras till de egentliga fackämnena.

Vad som i föreslaget anföres om studieordning och organisationsplan föranleder ingen erinran från föreningens sida. Inte heller beträffande kursplanen har föreningen någon erinran. Föreningen skulle emellertid finna det värdefullt, om man under avdelning III sjömanskap kunde finna utrymme för föreläsningar rörande befälhavarens rättsliga ställning och ansvar i tjänsten under olika omständigheter. Det har nämligen i praktiken visat sig att insikterna på detta område är bristfälliga och att lärarna inom denna ram borde mera än vad som nu sker inpräntas det stora ansvar som vilar på befälhavaren i olika situationer gentemot redare, besättning och lastägare.

I kostnadsramen för ett nordiskt navigationslärarinstitut ingår en stor post för nyanskaffning av modernt nautiskt-tekniskt materiel. Vid planering av institutets placering torde böra undersökas huruvida inte materialutrustningen kan begränsas, om institutet förlägges till en ort där sjöbefälsskola med dylik utrustning finnes.

Stockholm den 13 januari 1964

Sveriges fartygsbefälsförening

(*sign.*)

Sjöbefälsskolornas lärarförbund:

Den föreslagna samnordiska utbildningen av navigationslärare vid ett gemensamt nordiskt institut för navigationslärarutbildning torde leda till en förbättrad navigationslärarutbildning och Sjöbefälsskolornas lärarförbund vill därför i princip tillstyrka förslaget om inrättande av institutet. Lärarförbundet får emellertid anmäla avvikande mening beträffande två väsentliga detaljfrågor nämligen dels elevernas förkunskaper, dels personalbehovet.

Beträffande elevernas förkunskaper har i förslaget angivits förkunskaper motsvarande fordringarna i studentexamen i vissa ämnen. Detta torde dock i ett flertal av de i kursplaneförslaget angivna områdena vara otillräckligt med särskild hänsyn till den begränsade kurstiden. Kunskaper motsvarande akademiskt betyg i första hand i ämnena matematik och fysik, i andra hand i ämnena kemi och teoretisk fysik med mekanik, torde sålunda komma att visa sig nödvändiga. Under alla omständigheter synes krav på fullständig studentexamen (studentkunskaper i engelska) böra uppställas för tillträde till navigationslärarutbildningen, varjämte i senare fallet kurstiden bör ut-

ökas i icke ringa omfattning för undervisning i allmänna ämnen såsom matematik och fysik.

Personalbehovet synes enligt lärarförbundets mening vara underskattat. Det torde sålunda icke vara möjligt finna lärare som på akademisk nivå kan undervisa över det ämnesregister kursplanerna anger. Lärarförbundet anser därför att minst fyra fasta lärare knyts till institutet med undervisning var och en inom sitt område, där vederbörande har möjligheter till att fördjupa sina insikter och till forskning. I stor utsträckning bör dessutom utomstående specialister anlitas som föreläsare och medelsanslaget för detta ändamål väsentligt höjas. Genom ett dylikt arrangemang gives också möjligheter för lärare vid institutet till författarskap, till medverkan vid fortbildningskurser och till föreläsningar vid sjöbefälsskolorna. Institutet torde därigenom också kunna utnyttjas som informations- och rådfrågningscentral.

Göteborg den 9 januari 1964

För Sjöbefälsskolornas lärarförbund

L. Wigenius

Ordförande

B. Trägårdh

Sekreterare

BILAGA 2

PM om gemensam nordisk utbildning av navigationslärare

(Upprättad inom Danmarks handelsministerium)

På Nordisk Råds 10. session i Helsingfors i 1962 rejstes fra finsk side spørgsmål om etablering af en fælles nordisk uddannelse for navigationslærere.

Spørgsmålet har siden været drøftet mellem embedsmænd fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, hvorunder der bl. a. er foretaget en udredning af de i de nordiske lande gældende regler for sådan uddannelse.

Om resultatet af de foretagne undersøgelser samt om det udarbejdede forslag til en fælles nordisk uddannelse kan henvises til bilagene til det til Nordisk Råds 12. session 1964 fremkomne Tillæggsförslag om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigationsskollärare, SAK D 39.

Som det vil fremgå af de foretagne undersøgelser, synes den danske navigationslæreruddannelse, der for så vidt angår den teoretiske side meddeles

på Danmarks tekniske Højskole (Polyteknisk Lærestalt) at give en væsentlig mere vidtgående uddannelse end den, der efter det foreliggende forslag skulle kræves til optagelse på det foreslåede nordiske institut for navigationslæreruddannelse.

Uanset en eventuel gennemførelse af forslaget, findes det fra dansk side ikke ønskeligt at slække på kravene til den nuværende danske navigationslæreruddannelse, der har vist sig at være af stor værdi, ikke mindst under hensyn til, at den stærkt accelererende tekniske udvikling kræver, at navigationslærere er i stand til teoretisk at følge den tekniske udvikling indenfor de nautiske fag op ved selvstændigt studium. Et sådant selvstændigt studium vil næppe være muligt uden den teoretiske baggrund, som studiet ved Danmarks tekniske Højskole giver lærerne.

Den foreslåede nordiske uddannelse vil derfor fra et dansk synspunkt nærmest kunne betragtes som en yderligere og formentlig hovedsagelig praktisk betonet uddannelse i fortsættelse af den her i landet allerede meddelte uddannelse.

Spørgsmålet om oprettelse af en uddannelsesanstalt som den foreslåede må fra dansk side vurderes positivt ud fra den synsvinkel, at der ikke her i landet findes nogen for det nautiske studium særlig tilrettelagt linie, og ikke uden urimelige udgifter vil kunne etableres en sådan.

En mere praktisk betonet undervisning kunne være ønskelig på grund af den i de senere år stedfundne og stadig stedfindende rivende tekniske udvikling med hensyn til det nautiske og skibstekniske udstyr i skibene.

Overvejelserne om Danmarks stilling til det foreliggende forslag er endnu ikke afsluttet, men man kan i princippet tiltræde tanken om oprettelse af et nordisk institut for navigationslæreruddannelse.

Da udgifterne ved ordningens gennemførelse imidlertid for Danmarks vedkommende ikke er begrænset til de med instituttets oprettelse og drift forbundne udgifter, idet der yderligere kan opstå spørgsmål om fuld aflønning af de lærere eller læreraspiranter, der deltager i undervisningen, hvortil kommer eventuelle rejse- og opholdsudgifter, må de økonomiske konsekvenser af ordningen nærmere undersøges og overvejes inden den endelige stillingtagen.

København, den 15. januar 1964

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 29 november 1963:

De nødvendige midler til Danmarks deltagelse i projektet om etablering af det nordiske folkeakademi i Kungälv er tilvejebragt på finansloven.

Den nærmere tilrettelæggelse af projektets gennemførelse blev drøftet på et møde i Stockholm den 7. november 1963. Fra dansk side har man derefter udpeget fhv. undervisningsminister Jørgen Jørgensen og undervisningsdirektør Roar Skovmand til medlemmer af folkeakademiets nordiske styrelse. Undervisningsdirektør Roar Skovmand er tillige udpeget til at være dansk medlem af byggeudvalget for det nordiske folkeakademi.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

I Finlands statsbudget för år 1963 är upptaget ett anslag stort 63 000 nmk för täckande av Finlands andel av kostnaderna för uppförandet av den för folkakademin avsedda byggnaden.

Undervisningsministeriet har till Finlands representanter i styrelsen för folkakademin förordnat folkhögskolföreståndaren Heikki Hosia och skolrådet Klas Wallin. Den sistnämnde förordnades samtidigt till Finlands representant i byggnadskommittén.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 december 1963:

Kirke- og undervisningsdepartementet har ført opp kr. 200 000 på budsjettforslaget for 1964, jfr. St.prp. nr. 1 for 1963—64, kap. 259, post 72, og det er planen å ta med de resterende kr. 160 000 i budsjettforslaget for

1965. Byggesummen for Nordisk folkeakademi er beregnet til 1 000 000 sv. kr. Det er forutsetningen at Norge skal dekke 25 % av denne summen, dvs. 360 000 n. kr.

Den 7. november 1963 ble det holdt en konferanse i Stockholm med deltagere fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Fra Norge møtte tilsynsmannen for folkehøgskolene, Stein Fossgard.

Fra norsk side ble det pekt på at den planen som ligger til grunn for kostnadsoverslaget, må følges, slik at det ikke blir overskridelser.

På møtet ble det videre pekt på at det hastet med å få oppnevnt styre. Kirke- og undervisningsdepartementet har derfor oppnevnt professor Sigmund Skard og tilsynsmann Stein Fossgard som norske medlemmer i styret.

Underdirektør Odvar Hedlund i Kommunaldepartementet, Boligdirektoratet, er norsk kontaktperson ved utformning og gjennomføring av byggeplanene.

Etter planen skal byggearbeidet kunne settes i gang i september—oktober 1964.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Vid sammanträde i Stockholm den 7 november 1963 mellan företrädare för undervisningsministerierna i Danmark, Finland, Norge och Sverige rörande den nordiska folkliga akademien i Kungälv konstaterades att genom vederbörliga beslut i dessa länder erforderliga medel ställts till förfogande för folkakademiens upprättande. Ritningsförslag för akademien granskades och vann allmän principiell anslutning. Riktlinjer för den blivande akademien program drogs upp, vilka skulle underställas undervisningsministerarna. De ovannämnda länderna har utsett ledamöter i akademien styrelse och i en kommitté, vilken skall följa akademien byggnadsfråga. Island har nominerat sin ledamot av akademien styrelse. Verksamheten vid akademien kan ta sin början då den för denna och Nordiska folkhögskolan gemensamma nybyggnaden färdigställts, vilket beräknas ske under år 1965.

*BILAGA 1***Skrivelse från Kungl. Maj: t till skolöverstyrelsen angående en nordisk folklig akademi i Kungälv**

I skrivelse den 10 maj 1963, nr 8, har riksdagen anmält, bland annat, att riksdagen godkänt de av chefen för ecklesiastikdepartementet i 1963 års statsverksproposition, bilagan 10, punkten 151, förordade riktlinjerna för Sveriges medverkan vid upprättandet av en nordisk folklig akademi i Kungälv.

Kungl. Maj:t fastställer ovannämnda riktlinjer samt förordnar byråchefen i ecklesiastikdepartementet Arne Sönnerlind och folkhögskolinspektören i skolöverstyrelsen Gösta Vestlund att tills vidare intill utgången av december 1966 vara svenska ledamöter i styrelsen för akademien. Tillika uppdrager Kungl. Maj:t åt Vestlund att vara ledamot av byggnadskommittén för akademien.

Slutligen föreskriver Kungl. Maj:t *dels* att blivande ritningar till den del av nybyggnaden för Nordiska folkhögskolan i Kungälv, vilken är avsedd för akademien, skola granskas genom byggnadsstyrelsens försorg, *dels ock* att byggnadsarbetena i nämnda del skola stå under kontroll av byggnadsstyrelsen på sätt denna styrelse i samråd med ovannämnda byggnadskommitté närmare bestämmer.

Detta får jag, på nådig befallning, härigenom meddela.

Stockholm den 29 november 1963

Ragnar Edenman

Chr. Gottlieb

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över meddelandena**

Styrelse för Nordiska folkakademien i Kungälv har nu utsetts, likaså en byggnadskommitté. Nybyggnaden beräknas vara färdig 1965. Arbetet är sålunda väl i gång.

Med hänsyn härtill får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 25 november 1963:

Samordningen af udbygningsplanerne inden for den højere uddannelse og forskning er hidtil blevet ledet af de nordiske landes undervisningsministre selv med bistand af en embedsmandsgruppe, men i 1963 — samtidig med reorganiseringen og styrkelsen af Nordisk Kulturkommission — er det blevet overdraget til kulturkommissionens sektion I (sektionen for viden-skab) generelt at forestå og videreføre dette samarbejde. Man skal derfor henvise til Nordisk Kulturkommissions beretning (*Sag C 2*).

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 27 november 1963:

— — — skal man efter brevveksling med Den kgl. Veterinær- og land-bohøjskole meddele, at Landbrugsministeriet ikke for sit vedkommende har fundet anledning til at fremkomme med nogen udtalelse i sagen.

Det tilføjes, at højskolens lærerforsamling har förbehållt sig at tage spörsgmälet om etablering af et närmere kollegialt samarbete, herunder regelmässig afholdelse af rektor- og professormöder op til särilig behandling.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Möjligheterna att ytterligare utveckla det nordiska samarbetet inom högre undervisning och forskning har upptagits till prövning vid de nordiska undervisnings- och kulturministrarnas möten, i den nordiska kulturkommissionen samt av flera sammordiska sakkunnigorgan. Det kan konstateras att

motivkretsen for den nu foreliggende rekommendationen omfattar talrika projekt, i fråga om vilka Nordiska rådet redan godkänt särskilda rekommendationer och som närmare behandlats i regeringarnas meddelanden med anledning av dessa rekommendationer. Emedan den nordiska kulturkommissionen kompletterats med tjänstemän från undervisnings- och kulturministerierna, har kommissionens insats för främjande av de till rekommendationen 10/1961 anslutna projekten förstärkts. Finlands regering hänvisar till vad den i sina meddelanden med anledning av andra rekommendationer rörande den högsta undervisningen och forskningen redan uttalat samt till Nordiska kulturkommissionens rapport till Nordiska rådet. I egenskap av koordinerande land torde Norge även lämna närmare uppgifter rörande det allmänna samarbetet inom högre undervisning och forskning, som ägt rum under perioderna mellan Nordiska rådets sessioner.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 30 januari 1964:

På grunnlag av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 10/1961 besluttet undervisningsministrene på møte i Helsingfors i mars 1961 å påta seg ansvaret for at det ble utarbeidet en oversikt over den aktuelle utbygningssituasjonen innen høgre utdanning og forskning i de nordiske land og videre trekke opp retningslinjer for det videre samarbeid innen dette feltet.

Melding om arbeidet ble lagt fram for Nordisk Råds 10. sesjon 1962¹ og 11. sesjon 1963². I disse meldingene er det gitt så vel generelle oversikter som opplysninger om konkrete samarbeidstiltak på de forskjellige fagfelter.

I et tillegg til Sak D 59/1963³ ble det redegjort for behovet for en omorganisering av Nordisk Kulturkommisjon (NKK) og lagt fram retningslinjer for omorganiseringen. Etter at saken var drøftet på Nordisk Råds møte i Oslo i mars er omorganiseringen — som blant annet går ut på å gi Kulturkommisjonen en sterkere tilknytning til de respektive ministerier i de enkelte land — gjennomført og nye statutter for Nordisk Kulturkommisjon er satt i verk fra 1. januar 1964.

I Nordisk Kulturkommisjon har seksjon I fått et særlig ansvar, når det gjelder høgre utdanning og forskning. Det vil bli seksjon I's hovedoppgave å arbeide videre med disse sakene, både slike som tidligere har vært behandlet av Kulturkommisjonen og de saker som har vært behandlet i direkte samarbeid mellom ministeriene. Arbeidet vil skje etter de retningslinjer ministrene har trukket opp. Ut fra den samordning som her er skjedd, har en funnet det hensiktsmessig at melding om samarbeidet innen høgre utdanning og forskning nå blir gitt i Nordisk Kulturkommisjons rapport (seksjon 1) til Nordisk Råd. Dermed vil man også kunne unngå at de samme saker omhandles i flere dokumenter.

¹ Se 10:e sess., s. 1315.

² Se 11. sesj., s. 1251, 1253.

³ Se 11. sesj., s. 1272.

Når det gjelder samarbeidet innen høgre utdanning og forskning siden forrige sesjon i Nordisk Råd, synes nå spørsmålet om felles nordisk eksamensgyldighet å ha funnet sin løsning. En regner med at saken vil være helt avklart i løpet av de nærmeste måneder.

Av andre saker nevner en spesielt spørsmålet om samarbeid innen fysisk oceanografi og utdanning for by- og regionalplanleggere. Den nordiske ekspertgruppe for fysisk oceanografi er enig om å anbefale nordisk samarbeid innen dette fagfeltet og vil om kort tid legge fram et konkret forslag. Når det gjelder by- og regionalplanlegging, har det nordiske åttemannsutvalg som utredet saken, nådd fram til enighet om et forslag til en nordisk etterdanningsinstitusjon på dette feltet.

For øvrig henvises til rapporten fra Nordisk Kulturkommisjon [se Sak C 2].

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Frågorna rörande nordisk tentamentsgiltighet, samarbetet mellan forskningsråden samt planeringen på utbildnings- och forskningsområdet behandlas i nordiska kulturkommissionens rapport angående kommissionens verksamhet under år 1963. Det av nordiska kulturkommissionen framlagda förslaget om nya bestämmelser rörande nordisk tentamentsgiltighet har remitterats till berörda myndigheter och organisationer.

I en resolution, antagen vid plenarmötet i Stockholm i november 1963, uttalade nordiska kulturkommissionen bl. a. att den önskade fästa särskild vikt vid en positiv lösning av frågan om inrättande av en professur i finska språket och litteraturen vid Stockholms universitet. I 1964 års statsverksproposition föreslås, att en professur i finska språket och kulturen inrättas vid nämnda universitet fr. o. m. den 1 juli 1964.

I samma proposition föreslås, att vid Stockholms universitet inrättas dels en professur i kriminologi fr. o. m. den 1 juli 1964, dels en professur i sinologi, särskilt nykinesiska språket, fr. o. m. den 1 juli 1965. Båda dessa professurer torde kunna bli av särskild betydelse för forskare och studerande från de nordiska grannländerna. Vidare föreslås, att Nordiska Afrika-institutet fr. o. m. den 1 juli 1964 ges en definitiv organisation, samt att fasta tjänster inrättas vid institutet.

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1961 angående samord-
ning av vissa avdragsregler vid inkomstbe-
skattning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpanhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 15 november 1963:

— — — kan man henholde sig til det i meddelelse herfra af 17. november 1961 [*10:e sess., s. 1360*] samt til det i skrivelser herfra af 14. september og 26. november 1962 til statsministeriet udtalte [*11. sesj., s. 355—358*].

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 3 januari 1964:

Finlands regering hänvisar till vad på dess vägnar meddelades den 2 januari 1962¹.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 17 december 1963:

Ad 1

Den oversikt over de norske skatteregler som er nevnt i melding av 1. desember 1962², er på det nærmeste ferdig utarbeidet. Man har avventet visse endringer i skattelovgivningen som det er særlig ønskelig å få med i oversikten.

Ad 3

En viser til melding av 1. desember 1962². Tilleggsforslaget om multilaterale skatteavtaler behandles i særskilt ekspedisjon av i dag [*se s. 332*].

¹ *Se 10: e sess., s. 1360—1361.*

² *Se 11. sesj., s. 1291—1292.*

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

1. Utöver vad som tidigare meddelats i denna fråga må erinras om att svenska banker och sparbanker regelbundet låter färdigställa tryckta vägledningar för allmänheten rörande svenska skatteförhållanden. I dessa vägledningar, vilka tillhandahålles kostnadsfritt på bankkontoren, lämnas såvitt gäller enskilda personers beskattning tämligen utförliga upplysningar angående deklaraionsförfarandet, behandlingen av tjänsteinkomster jämte dithörande avdragsregler, bestämmelserna om allmänna avdrag och ortsavdrag, källskattesystemet m. m. dyl.

2—4. Efter verkställd utredning avlämnade dubbelbeskattningssakkunniga i december 1962 ett betänkande (SOU 1962: 59) med förslag till ändringar i internt gällande svenska regler rörande beskattningen av inkomster, som uppbares av utomlands bosatta personer eller i utlandet förvärfvas av personer med hemvist i Sverige. I betänkandet föreslås bl. a. införandet av en definitiv källskatt, benämnd löneskatt, för personer, vilka inflyttat till eller vistas tillfälligt i Sverige och ännu ej blivit mantalsskrivna.

Den nya källskatten, som enligt förslaget avser avlöning eller annan därmed jämförlig förmån som utgår för tjänst, skall beräknas på inkomstens bruttobelopp med undantag för särskilt uppuren ersättning för resekostnad. Av intresse för de ifrågavarande rekommendationerna är att schablonmässiga avdrag avseende utgifter för bruttointkomstens förvärfvande har inarbetats i de föreslagna löneskatteskalorna. Om den skattskyldige haft onormalt stora sådana omkostnader, skall jämkning av löneskatten kunna ske. Vid utformningen av skatteskalorna har ortsavdrag såsom för gift, inom landet bosatt skattskyldig medgivits. Vidare är enligt förslaget ett schablonavdrag för försäkringsavgifter inräknat i den skatteskala som baserats på månadsinkomst.

Betänkandet har remissbehandlats i sedvanlig ordning. Ärendet är för närvarande föremål för övervägande inom finansdepartementet.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 20 november 1963:

— — — skal man meddele, at drøftelserne om nævnte spørgsmål har været fortsat mellem sagkyndige fra de skandinaviske lande på møder i Stockholm i marts måned 1963 og i Oslo i november 1963.

Det tilføjes i øvrigt, at nærmere meddelelse om forhandlingerne vil fremkomme fra Finland som koordinerende land.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 19 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Under år 1963 har de nordiska sakkunniga hållit gemensamma möten i mars i Stockholm och i november i Oslo. På grund av uppgiftens stora omfattning kan man ej ännu uttala något säkert om slutresultatet, men möjligheter att uppnå det i rekommendationen avsedda slutresultatet förefinnas. Följande gemensamma möte med de sakkunniga hålles i Köpenhamn under första hälften av år 1964.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

Då arbetet i de nordiska kommittéerna rörande aktiebolagslagstiftningen pågår, synes anledning ej föreligga att upptaga förevarande fråga till närmare behandling i rådet vid den förestående sessionen.

Under hänvisning härtill får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte besluta lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thesirup

Förman

Meddelande
om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk
rättsgemenskap inom ramen för Europeiska
ekonomiska gemenskapen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 22 november 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det i meddelelsen til rådets 11. session (se Nordisk Råd, 11. sesj., s. 1306) omhandlede samarbejdsudvalg består af:

Fra Danmark

Fg. kontorchef i justitsministeriet N. C. Bitsch.
Fuldmægtig i udenrigsministeriet Vagn Korsbæk.

Fra Finland

Afdelningschef i justitieministeriet Östen Elfving.

Fra Island

Departementschef i justitsministeriet Baldur Møller.

Fra Norge

Byråsjef i Justisdepartementet Arne Christiansen.
Førstesekretær i Utenriksdepartementet Leif Terje Løddesøl.

Fra Sverige

Lagbyråchefen i justitiedepartementet Ove Rainer.
Byrådirektören i utrikesdepartementet J. L. Myrsten.

Der er mellem de nordiske justitsministre enighed om, at udvalget skal fortsætte sit arbejde uanset den aktuelle forhandlingssituation i forholdet mellem de nordiske lande og EEC.

Samarbejdsudvalget har afholdt møde i Stockholm den 14. januar 1963, i Oslo i februar 1963 og i København den 9. maj 1963. Udvalget har særlig drøftet fællesskabernes arbejde med harmonisering af lovgivningen på områder, der er genstand for nordisk lovsamarbejde, og mulighederne for

at tilvejebringe mere fyldestgørende oplysninger om dette arbejde, end man hidtil har været i stand til. På grundlag af de foreliggende oplysninger er der udarbejdet en oversigt over fællesskabernes aktuelle planer på dette område. Endvidere er det vedtaget, at der ved udvalgets foranstaltning skal ske udveksling af de oversættelser af fællesskabernes regler, der udarbejdes i de enkelte lande. Endelig har der i udvalget fundet en rent foreløbig drøftelse sted af en række lovtekniske problemer, som tilslutning til fællesskaberne vil rejse.

*BILAGA***Utlåtande av juridiska niomannakommittén över meddelandena**

Arbetet inom den arbetsgrupp, som av regeringen tillsatts för att undersöka de rättsliga problemen vid en anslutning i en eller annan form av de nordiska länderna till Europeiska ekonomiska gemenskapen, har under det gångna året fortsatt. Då anledning icke föreligger får rådet att nu upptaga dessa frågor till närmare behandling, får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 3 december 1963:

Når bortses fra det af sømandsloven dækkede område, henhører intet af de af rekommendationen omfattede spørgsmål direkte under handelsministeriets forretningsområde, men ifølge oplysning fra ressortministerierne kan følgende oplyses, idet der vedrørende spørgsmålet om indgåelse af gensidighedsaftaler på sømandslovens område henvises til den af handelsministeriet under 3. december 1963 afgivne meddelelse vedrørende rekommendation nr. 32/1958.

Ad 1: Socialministeriet har overfor handelsministeriet oplyst, at meddelelse til Nordisk Råd om sagens behandling vil blive afgivet af den norske regering (socialdepartementet) på samtlige regeringers vegne.

Hvad sømandslovenes område angår, er der i løbet af året sket det, at den svenske lovændring, hvorefter de særlige betingelser med hensyn til sømandens nationalitet slettedes i de respektive paragraffer, trådte i kraft den 1. januar 1963, og at det som følge heraf ved dansk kgl. anordning af 31. juli 1963 fastsattes, at svenske søfolk, ansatte i dansk skib, skulle indtage samme begunstigede retsstilling som danske søfolk.

Ad 2: Vedrørende spørgsmålet om konsulær bistand til nordiske søfolk har udenrigsministeriet oplyst, at en af udenrigsministeriet udarbejdet skitse til gennemførelse af den nordiske samarbejdskonventions artikel 31 om nordisk konsulært samarbejde er under overvejelse i de nordiske udenrigsministerier.

For så vidt angår det særlige spørgsmål om konsulær bistand til nordiske søfolk kan i det hele henvises til det i handelsministeriets meddelelse af 6. december 1962 til Nordisk Råds 11. session anførte.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Såsom i föregående meddelande (11 sesj., s. 1308—1309) nämndes inbegärde socialministeriet hösten 1962 utlåtanden angående rekommendationen av vederbörande arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. I föregående meddelande nämndes likaså, att frågan om nordiska sjömäns sociala rättigheter redan är under behandling i ett underutskott, som tillsatts av nordiska socialpolitiska kommittén. Detta utskott har utarbetat två betänkan den rörande nordiska sjömäns ställning med hänsyn till sjukförsäkring. Härefter erhö ll utskottet i oktober 1962 av nordiska socialpolitiska kommittén fullmakter att utan att invänta resultatet av arbetet beträffande sjukförsäkringen börja behandla även andra socialförsäkringsgrenar, vilket arbete för närvarande pågår.

Beträffande frågan om sjömäns sjukförsäkring hänvisas till vad som uttalats i meddelandet om rekommendation nr 32/1958. För övrigt hänvisas i fråga om nu föreliggande rekommendation till meddelandet vid föregående session.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 30 december 1963:

Rekommandasjonen, i forhold til hvilken Norge er koordinerende land, behandles for tiden på norsk side innenfor Sosialdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet og Handelsdepartementet. Sistnevnte departement har pålagt Direktoratet for sjømenn å treffe de administrative forføyninger av hensyn til utredningen av saken.

Ad. punkt 1. Likestilling av nordiske sjømenn i relasjon til nasjonal sosiallovgivning

Med hensyn til det allerede pågående arbeid om likestilling av nordiske sjømenn i forhold til landenes sjømannslover, tillater en seg å vise til den norske melding vedrørende rådets rek. nr. 32/1958 om nordisk konvensjon om nordiske sjømenns rettsstilling, [*Sak D 22*] om felles helsetjeneste for sjømenn m. v., jfr. i denne henseende også den P. M. av 17 desember 1962 som medfulgte den norske melding om rek. nr. 2/1962 til rådets 11 sesjon¹.

Med hensyn til det pågående arbeid vedrørende likestilling i relasjon til de spesielle trygdeordninger for sjømenn har Sosialdepartementet i brev av 20. desember 1963 uttalt at spørsmålet om gjensidighet i sjømannstrygden har vært til observasjon i departementet, uten dog at dette foreløpig har ledet til spesielle forslag eller tiltak.

Ellers har Kommunal- og arbeidsdepartementet opplyst at man der for tiden arbeider med spørsmålet om fremme av kgl. res. i medhold av lov om trygd mot arbeidsløyse av 25. mai 1959, § 1, om utvidelse av trygdeplikt og

¹ Se 11. sesj., s. 1310.

trygderettigheter til å omfatte borgere av andre nordiske land også for så vidt disse måtte være uten fast bopel i Norge.

Ad. punkt 2. Utvidelse av den konsulære virksomhet vedrørende sjöfolk

Med hensyn til dette spørsmål vil en på norsk side begrense seg til å vise til hva som tidligere er anført i forannevnte notat av 7. desember 1962 fra Direktoratet for sjömenn. Som fremholdt av direktoratet skulle rekommandasjonen i sin foreliggende form for dette punkts vedkommende neppe foranledige særskilte forføyninger fra norsk side.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Såsom framgår av svenska regeringens meddelande till 11:e sessionen (*Nordisk Råd 1963, s. 1309*) handlägges rekommendationen i Sverige inom tre departement. Dessa är — förutom oförändrat utrikesdepartementet (den konsulära verksamheten beträffande sjöfolkets angelägenheter) och socialdepartementet (socialförsäkringarna) — fr. o. m. den 1 juli 1963 kommunikationsdepartementet (de bestämmelser i sjömanslagen, som icke täckes av rekommendationen nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjöfolk).

I skrivelse, inkommen till kommunikationsdepartementet den 26 november 1963, har Svenska sjöfolksförbundet, Svenska maskinbefälsförbundet och Svenska stewardsföreningen — samtliga anslutna till Skandinaviska transportarbetarefederationen — hemställt, att de nordiska ländernas ministerier, som handlägger sjöfartssociala frågor, måtte i respektive länder tillkalla utredningsmän med uppgift att verkställa utredning och framlägga förslag rörande vissa ändringar i de nordiska sjömanslagarna, därvid ändringarna måtte utformas så, att en text med lika innehåll erhålles.

Framställningen om utredning gäller såvitt angår den svenska sjömanslagen dess bestämmelser i §§ 10—16, 18, 21, 23—24, 26, 28, 31—37, 41—48, 50 och 52—69 (*jfr. Nordisk udredningsserie 1962: 9, s. 68—76*).

Å svensk sida avses framställningen att till en början bli föremål för remissbehandling.

Motsvarande framställning kommer att ingivas till vederbörande ministerier i övriga berörda nordiska länder. Samråd angående spørsmålet om gemensam nordisk handläggning av ärendet, vilket innefattar en genomgripande revision av de nordiska bestämmelserna på området, kommer att äga rum mellan ministerierna så snart ske kan.

I övrigt hänvisas till meddelandena från Danmarks och Norges regeringar.

BILAGA

Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena

Med hänsyn till det utredningsarbete, som inletts och nu pågår, får niomannakommittén föreslå,

att meddelandena i avvaktan på nya sådana läggas till handlingarna utan utskottsbehandling.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 28 november 1963:

— — — under henvisning til meddelelse af 3. december 1962¹, at langtidsprogrammet for Nordiske Komité for Bygningsbestemmelser er endelig vedtaget, og at de bevilgende myndigheder nu er anmodet om støtte til en begyndende realisering af programmet fra og med finansåret 1964/65.

Den nordiske komité holder sit næste møde i december 1963, hvor man vil drøfte, hvilke opgaver inden for langtidsprogrammet man skal tage op, ligesom man bl. a. skal drøfte bevaringen af den nordiske ensartethed, som komitéarbejdet medfører.

Det løbende samarbejde mellem de nordiske byggeforskningsorganer har i 1963 været yderligere markeret ved afholdelsen af det 12. nordiske byggeforskningsmøde i Oslo (i september 1963). På mødet blev truffet en række beslutninger vedrørende nordisk samarbejde, bl. a. følgende:

1. De allerede eksisterende nordiske byggeforskningskomiteer om enkelte emner videreføres, og nye komiteer oprettes, efterhånden som det er nødvendigt.

2. Nordisk Samarbejdsgruppe, som er organ for det løbende nordiske byggeforsknings-samarbejde imellem byggeforskningsmøderne, bør tage initiativ til afholdelse af nordiske interne konferencer og kurser, der kan danne grundlag for et nordisk samarbejde.

3. Nordisk Samarbejdsgruppe skal holde sig orienteret om planer for oprettelse af nationale speciallaboratorier inden for byggeforskningens arbejdsområde og tilskynde, at sådanne laboratorier såvidt muligt indrettes på at påtage sig arbejde for byggeforskningsinstitutter og andre rekvirenter i hele norden.

¹ Se 11. sesj., s. 1315—1316.

4. De centrale byggeforskningsorganer opfordres til
 - a. at koordinere deres metoder for feltundersøgelser og fejlregistrering vedrørende det praktiske byggeri,
 - b. at iværksætte en systematisk udveksling af erfaring og viden indhentet ved den under a. anførte metode.

Beslutning om iværksættelse af konkrete samarbejdsopgaver tages på grundlag af det eksisterende rammeprogram for nordisk byggeforsknings-samarbejde.

Sammenfattende kan man udtale, at der i videst muligt omfang søges gennemført et nordisk samarbejde inden for byggenormgivning og byggeforskning i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1962.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 19 december 1963:

Finlands regering har år 1961 tillsatt en kommitté, vars uppgift är att utreda bl. a. bestämmelser och normer inom byggnadsbranschen och deras nuvarande läge. Regeringen har föreslagit, att utgiftsstaten för år 1964 måtte upptagas medel för ändamålet.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar den 15 januari 1964:

I tidligere uttalelser til Nordisk Råd er det gjort rede for hvordan det nordiske samarbeid innen byggforskningen er organisert¹.

Nordisk komité for bygningsbestemmelser (NKB) har i 1963 lagt fram plan med langtidsprogram for sin virksomhet.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

De nordiska samarbetsfrågorna på detta område har varit föremål för överväganden vid 12:e nordiska byggforskningsmötet i Oslo 17—19 september 1963. På mötet träffades beslut om nordiskt samarbete på olika områden. Beträffande innehållet i dessa beslut torde få hänvisas till meddelande avgivet av Danmarks regering.

Arbetet med förenhetligande av normerna inom byggnadsverksamheten har bedrivits i Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser.

¹ Se Sak A 9/1962 (10:e sess., s. 320 ff).

*BILAGA 1***PM från Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser
angående nordiskt samarbete**

I Nordiska rådets rekommendation nr 3 vid tionde sessionen i Helsingfors den 17—23 mars 1962 har rådet rekommenderat regeringarna, att vidtaga åtgärder för förstärkning av det nordiska samarbetet bl. a. vad gäller arbetet på att förenhetliga normerna inom byggnadsverksamheten. Rådets ekonomiska niomannakommitté har i sitt utlåtande i detta ärende förutsatt dels att den föreslagna förstärkningen bl. a. får formen av ökade statliga bidrag till Nordiska Kommittén för Byggnadsbestämmelser (NKB) vad gäller husbyggandet, dels ock att NKB skulle utarbeta en långtidsplan för sin verksamhet.

Vid NKB:s möte i december 1962 förelåg en preliminär plan för verksamheten, vilken plan tidigare överlämnats till rådet för kännedom. Efter komplettering av den preliminära planen har denna fastställts av NKB vid möte i Oslo den 10 maj 1963 att gälla tillsvidare.

I enlighet med beslut vid nyssnämnda möte i Oslo överlämnas härmed till Nordiska rådet NKB:s »Plan för verksamheten med långtidsprogram» (*se Bihang 1*).

I överensstämmelse med vad som anges i verksamhetsplanen förutsättes, att de myndigheter, som ingår i NKB, hemställer om det ekonomiska stöd som erfordras för respektive lands deltagande i NKB:s arbete.

Stockholm den 30 maj 1963

På uppdrag av
Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser

Sixten Larsson

Gunnar Essunger

Plan för verksamheten med långtidsprogram 1963

(Utarbetad av Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser)

Innehåll

1. Organisation
2. Målsättning för verksamheten
3. Verksamhetens bedrivande
4. Långtidsprogram
5. Finansiering av verksamheten
 - Bil. 1. Hittillsvarande arbetsprogram
 - Bil. 2. Sammanställning av arbetsuppgifter

1. Organisation

Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser (NKB) är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala husbyggnadsmyndigheter. I kommittén ingår delegater för följande myndigheter.

Danmark: Boligministeriet,
Finland: Byggnadsstyrelsen,
Island: Skipulgstjorinn,
Norge: Kommunal- og arbeidsdepartementet,
Sverige: Byggnadsstyrelsen.

Som ordförande i kommittén fungerar delegaten från det land, där näst följande kommittémöte skall äga rum. Det förutsättes, att inom varje land finns tillgång till ett sekretariat, som handlägger löpande ärenden och förbereder kommitténs möten samt samordnar utskottens verksamhet.

Kommittén tillsätter arbetsutskott och särskilda grupper, sammansatta av sakkunniga från de olika länderna, för behandling av aktuella frågor inom kommitténs verksamhetsområde. Inom dessa organ bör engageras sekreterare och/eller utredningsman, vanligen från samma land som utskotts- eller gruppordföranden.

2. Målsättning för verksamheten

Målsättningen för kommitténs verksamhet är koordinering av bestämmelserna inom husbyggnadsfacket i de nordiska länderna. Med bestämmelser avses här huvudsakligen tekniska normer, anvisningar och föreskrifter.

I första hand syftar koordineringen till att bestämmelserna skall bli innehållsmässigt ensartade samt utformade enligt samma principer. På längre sikt eftersträvas enhetliga och i möjligaste mån gemensamma bestämmelser.

Bestämmelserna bör utformas som allmängiltiga funktionskrav, grundade på objektiva provningsmetoder.

Kommentar

Inom byggnadsfacket pågår en genomgripande teknisk utveckling som främst kännetecknas av följande företeelser:

1. Projektering enligt vetenskapligt utformade beräknings- och dimensioneringsprinciper,
2. Användning av högvärdiga byggnadsmaterial,
3. Industriell tillverkning av byggnadsdelar,
4. Fler tekniska installationer i byggnaderna,
5. Mekanisering av byggandet.

För att denna utveckling skall främjas, är det nödvändigt, att såväl projekteringen som byggandet kan ske enligt enhetliga bestämmelser och normer, som fortlöpande anpassas efter framkomna rön och erfarenheter och som utformas som allmängiltiga funktionskrav.

På grund av välstandsökningen och den allmänna samhällsutvecklingen har behovet av byggnader av olika slag starkt ökat i Norden. Investeringarna i byggnader och antalet uppförda bostadslägenheter under år 1960 framgår av följande sammanställning.

Land	Inventeringar i byggnader ca (inkl. bostäder)	Bostäder	
		Investeringar	Antal lägenheter
Danmark	3 700 M dkr	1 200 M dkr	28 043
Finland	1 900 M fmk (nya)	1 000 M fmk	31 525
Island	1 053 M ikr	628 M ikr	1 484
Norge	4 500 M nkr	1 235 M nkr	26 805
Sverige	8 100 M skr	3 200 M skr	68 064

Samtidigt som behovet av byggnader växer gör sig bristen på tekniker starkt gällande i de nordiska länderna.

Med hänsyn till att utvecklingen är i stort sett densamma i de nordiska länderna, finns det starka skäl, som talar för att man försöker bedriva bestämmelesarbete i samverkan. Förutsättningarna för en sådan samverkan är goda. De klimatiska förhållandena är tämligen likartade i de nordiska länderna. Likaså har man i stort sett samma slags byggnadsmaterial. Även byggnadspraxis överensstämmer i inte ringa omfattning.

Genom samverkan i bestämmelesarbetet kan tillgängliga resurser och kunskaper utnyttjas rationellt. Detta gäller inte minst ifråga om forsk-

ningsresultat. En följd av samarbetet blir, att impulser kan ges till aktuella forskningsuppgifter, som kan lösas gemensamt.

Ensartade eller gemensamma bestämmelser och normer underlättar handeln med material och färdiga byggnadsdelar mellan de nordiska länderna liksom licenstillverkning av konstruktioner. Även utnyttjandet av den tekniska arbetskraftens tjänster i form av rådgivning främjas härigenom.

Samordnade kvalitetskrav och provningsmetoder kommer också att skapa bättre förutsättningar för att produkter från de nordiska länderna blir accepterade i andra länder, vilket är av betydelse ur exportsynpunkt.

Det nordiska samarbetet bör självfallet i möjligaste mån knytas an till ett vidgat internationellt samarbete. Ett ökat sådant samarbete är också på väg inom flera områden, t. ex. beträffande betongkonstruktioner, stålkonstruktioner, belastnings- och säkerhetsfrågor. Olika organ har börjat söka få till stånd ett målinriktat samarbete, som syftar längre än till enbart ett allmänt kunskapsutbyte vid kongresser. Sålunda finns kommittéer för bland annat olika bärande konstruktioner och belastningsförutsättningar samt för ljudisolering m. m. Genom en samverkan inom NKB får de nordiska länderna möjlighet att på ett rationellt sätt medverka i detta internationella normarbete samt utnyttja de resultat, som därvid framkommer.

3. Verksamhetens bedrivande

Kommittémöten hålles som regel två gånger årligen. Härvid behandlas rapporter från arbetsutskott m. fl. Vidare planlägges den kommande verksamheten och erforderliga arbetsutskott och andra organ tillsättes.

Det huvudsakliga arbetet bedrivs genom arbetsutskotten. För expertutredningar av speciellt slag kan kommittén lämna uppdrag till särskilt engagerade institutioner eller fackmän. Sådant nordiskt samarbete, som bedrivs av andra organisationer inom avgränsade områden av husbyggnadsfacket, kan stödjas av kommittén i syfte att uppnå bästa möjliga resultat.

Arbetet inom utskotten inleds vanligen med att gällande bestämmelser i de olika länderna rörande det aktuella ämnet sammanställs och granskas. Därefter framlägger utskottet på basis av sammanställningen samt tillgängliga forskningsresultat och erfarenheter rapport till kommittén. På grundval av denna rapport beslutar kommittén om erforderliga åtgärder, som i normala fall kan hänföras till någon eller några av följande fyra grupper:

1. Riktlinjer för bestämmelser

Riktlinjer för bestämmelser fastställs samt rekommenderas för tillämpning inom respektive land av den institution som utfärdar eller fastställer bestämmelser.

2. *Gemensamma provningsmetoder*

I de fall, då sådana provningsmetoder saknas, som erfordras för bestämmelsernas tillämpning, föreslås de officiella provningsanstalterna eller andra lämpliga organ att erfordrerliga, för Norden gemensamma provningsmetoder utarbetas.

3. *Utredningar och forskning*

Då kunskapsunderlaget för bestämmelseförslagen bedömes vara bristfälligt, lägges förslag till utredningar eller forskningsuppgifter fram. Dessa förslag kan, då så befinnes möjligt, kompletteras med utkast till forskningsprogram.

4. *Andra nordiska samarbetsorgan*

Frågor, som lämpligen bör kunna handläggas inom annat nordiskt samarbetsorgan, överlämnas till sådant organ, t. ex. till ingenjörsföreningarnas byggnadstekniska samarbetsorgan och till Nordiska betongförbundet, för att där fullföljas, eventuellt i samarbete med kommittén.

Med hänsyn till betydelsen av ett internationellt samarbete inom byggnadsfacket bör NKB söka kontakt med byggnadsmyndigheter och norminstitutioner i andra länder liksom med internationella samarbetsorgan på ifrågavarande område. Samarbete bör etableras i syfte dels att få del av nya bestämmelser och normer i de olika länderna och av förslag till samordnade internationella regler, dels ock att delge andra länder de riktlinjer för ensartade eller gemensamma nordiska bestämmelser och normer som NKB framlägger.

4. *Långtidsprogram*

De arbetsuppgifter som hittills tagits upp till behandling finns sammanställda här nedan (*se Bihang 1*). Därav framgår, vilka av dessa uppgifter, som slutförts och resultat i slutrapporter, som förelagts kommittén. Däri anges även de arbetsuppgifter, som pågår och sålunda utgör det aktuella programmet. Med hänsyn till arbetsuppgifternas art kan dessa indelas i följande två huvudgrupper.

1. Allmänna, administrativa frågor.
2. Tekniska frågor (inklusive materialfrågor och installationstekniska frågor).

1. *Arbetsuppgifter i administrativa frågor*

De arbetsuppgifter, som berör de administrativa frågorna kan sammanfattas i följande fem punkter.

11. Utformning av de funktionsbrev, baserade på de grundläggande principerna säkerhet och hälsa, som skall ligga till grund för bestämmelserna.

Härvid bör även på längre sikt klarläggas hur ett nordiskt »Byggningsreglemente» bör utformas.

12. Koordinering av den löpande, administrativa handläggningen av byggnadsfrågor.

13. Samordning av reglerna för bedömning och godkännande eller klassificering av material och konstruktioner (godkännandeordning).

14. Samordning av reglerna för officiell kontroll t. ex. i form av tillverkningskontroll) av material och industriellt framställda byggnadsdelar (kontrollordning).

15. Klarläggande av förutsättningarna för koordinering av provningsmetoder för material och konstruktioner.

De här nämnda arbetsuppgifterna har delvis tagits upp till behandling inom kommitténs administrativa utskott. Det hittills utförda koordineringsarbetet har dock endast berört några delproblem. Här nämnda arbetsuppgifter bör ges hög angelägenhetsgrad.

2. Arbetsuppgifter i tekniska frågor

De tekniska arbetsuppgifterna kan uppdelas i:

21. Frågor rörande bärande konstruktioner.

22. Allmänna byggnadstekniska frågor rörande hygien och brand.

23. Frågor rörande byggnadsmaterial samt särskilda byggnadsdelar och byggnader.

24. Installationstekniska frågor.

Som exempel på sådana frågor rörande bärande konstruktioner, som ännu ej tagits upp till behandling och för vilka likartade normer saknas, kan nämnas grundläggningsfrågor, stål- och andra metallkonstruktioner samt murverk av tegel, lättbetong och betongblock. I detta sammanhang bör också nämnas det samarbete som pågår på betongområdet genom Nordiska Betongförbundets normkommitté.

Bland allmänna byggnadstekniska frågor som NKB bör ägna sig åt kan nämnas ljudisolering, värmeisolering, fuktisolering samt brandskydd.

Som exempel på frågor rörande byggnadsmaterial och byggnadsdelar m. m. kan nämnas nya materialgrupper för t. ex. beklädnads- och golvmaterial.

Installationstekniska frågor har delvis redan tagits upp inom kommittén, men arbetsuppgifterna har av praktiska skäl starkt begränsats. Efter hand finns det anledning ägna större uppmärksamhet åt sådana frågor, t. ex. vatten- och avloppsinstallationer.

Då utvecklingen inom byggnadsfacket går snabbt, är det inte lämpligt att arbetet inom NKB bindes vid ett alltför detaljerat program, som förhållandevis snart kan bli inaktuellt. Det synes motiverat att programmet smidigt anpassas efter de behov, som accentueras av främst den fortgående industrialiseringen samt handeln med byggnadsmaterial och fabriksstillverkade byggnadsdelar. Man bör sålunda inrikta sig på att ha ett s. k. rullande arbetsprogram.

I första hand är det angeläget att ytterligare resurser sätts in på att slutföra pågående arbetsuppgifter. Därvid bör de grundläggande och principiella frågorna på det administrativa planet i möjligaste mån slutbehandlas i första etappen. Därefter bör på grundval av en vid varje tillfälle gjord angelägenhetsgradering aktuella frågor i långtidsprogrammet tas upp till behandling.

I bilagda tablå (*Bihang 2*) har som exempel sammanställts aktuella arbetsuppgifter, såväl sådana som bör tas upp efter hand som erforderliga resurser ställs till förfogande. För de i sammanställningen upptagna arbetsuppgifterna bör detaljprogram göras upp. I dessa bör bland annat anges den ordningsföljd, enligt vilken de olika delproblemen bör behandlas.

På det internationella planet bör NKB engagera sig i sådana arbetsuppgifter, som från fall till fall bedöms motiverade med hänsyn till de praktiska förutsättningarna. Särskilt angeläget är det att betydelsefullare principfrågor i första hand tas upp, t. ex. säkerhetsfrågor och dimensioneringsprinciper, godkännandeordningar och provningsmetoder.

5. Finansiering av verksamheten

I utlåtande den 10 februari 1962 av Nordiska rådets ekonomiska nio-mannakommitté över det inom området väckta förslaget om förstärkning av det nordiska samarbetet för att förenhetliga normerna inom husbyggnadsfacket anföres bland annat följande:

De centrala nordiska byggnadsmyndigheternas samarbetsorgan är Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser (NKB), som sedan sin tillkomst år 1956 kunnat uträtta ett effektivt arbete och infört enhetliga nordiska normer på en rad områden inom husbyggnad. NKB har hittills icke åtnjutit egentliga statsbidrag. Avdelad personal har sysslat med de nordiska samarbetsfrågorna som tjänsteuppgifter vid sidan av det ordinarie arbetet. Statsunderstöd har knappast utgått annorledes än i form av reseersättningar. Med ökad finansiell hjälp skulle NKB kunna till behandling taga upp ett flertal uppgifter inom sitt naturliga verksamhetsområde berörande olika sektorer inom byggnadsområdet. I avsaknad av tillräckliga ekonomiska resurser har NKB hittills måst avstå härifrån.

För att det påbörjade arbetet skall kunna fullföljas utan alltför stor tidsutdräkt samt för att nya arbetsuppgifter i önskvärd omfattning skall kunna tas upp, bör erforderliga medel ställas till förfogande för i huvudsak följande ändamål:

1. Möjlighet att utge ersättning till sekreterare, utredningsmän och experter.
2. Resor och traktamenten samt möteskostnader.
3. Anslag för tryckning av publikationer m. m.

Inom varje land bör en beräkning av erforderliga medel göras, baserad på den verksamhet, som förutsättes äga rum inom det centrala sekretariatet

och arbetsutskotten m. m. Det förtjänar i anslutning härtill noteras, att de medel, som erfordras kan bedömas vara mycket blygsamma i förhållande till den betydelse för rationaliseringen inom husbyggnadsfacket i Norden som den intensifierade verksamheten inom NKB kan förutsättas leda till. Det bör även beaktas, att det arbete, som bedrivs inom NKB:s utskott i stor utsträckning är av sådan art, att det under alla förhållanden bör utföras inom de olika länderna.

*BIHANG 2***Nordiska kommitténs för byggnadsbestämmelser hittillsvarande arbetsprogram**

Kommittén har hittills bedrivit sitt arbete i följande arbetsutskott av vilka flertalet avgett preliminära eller slutliga rapporter.

*1. Slutförda arbetsuppgifter**11. Modulutskottet*

Rapport angående modulordning avgiven i juni 1959. Därmed är huvuduppgiften slutförd. För att ge tillämpningsregler till modulordningen har en informationsskrift påbörjats. Ett första utkast framlades i maj 1962. Arbetet beräknas i huvudsak vara avslutat före den 1 juli 1963.

12. Belastningsutskottet

Rapport angående belastningsbestämmelser i december 1956. Som komplement till rapporten önskades förslag till forskningsuppgifter. Därmed är den ursprungliga arbetsuppgiften slutförd. Pågående arbete: Studium rörande belastnings- och säkerhetsfrågor, bl. a. i anslutning till det internationella samarbetet bland annat genom CIB och ISO.

13. Brandskyddsutskottet

Rapporter angående brandklassificering i maj 1958, angående brandskyddsbestämmelser i större bostadshus i december 1959 och angående brandskyddsbestämmelserna i småhus i december 1961. Utskottet har därmed avslutat sitt ursprungliga uppdrag och står nu till förfogande som remissorgan i brandskyddsfrågor.

14. Värmeisoleringsutskottet

Rapport angående värmeledningstal i juni 1959, angående värmeisolering av golv på mark i maj 1961 samt riktlinjer för värmeisoleringsförmågan hos fönster i december 1961. Därmed är den ursprungliga uppgiften slutförd och resultatet skall nu ge vissa kompletterande regler

angående godkännande av värmeledningstal vilket beräknas kunna ske under 1963.

15. Ljudisoleringsutskottet

Rapport angående luftljudisolering i maj 1959 och ljudisolering i sjukhus, skolor och hotell i december 1960. Arbetet är därmed tills vidare avslutat.

16. Sanitetstekniska utskottet

Rapport angående vatten- och avloppsinstallationer i bostadshus i maj 1959. Arbetet är därmed tills vidare avslutat.

17. Ventilationsutskottet

Rapport angående naturlig ventilation i bostadshus i december 1958. Preliminärrapport angående mekanisk ventilation i bostadshus i maj 1962. Slutlig samordning av rapporterna angående naturlig och mekanisk ventilation samt slutrapport i maj 1963.

2. Pågående arbetsuppgifter

21. Skorstensutskottet

Preliminär rapport angående bestämmelser för små skorstenar i maj 1962 (avser i huvudsak traditionella skorstenkonstruktioner). Rapport angående icke traditionella skorstenstyper förberedes.

22. Träkonstruktionsutskottet

Arbete pågår med rapport angående enhetliga regler för konstruktionsvirke och lamellerat virke.

23. Utskottet rörande lätta icke bärande yttervägar

Sammanställning angående funktionskrav i november 1962.

24. Hissutskottet

Arbetet påbörjat 1962 med uppgörande av arbetsprogram samt behandling av frågor rörande anordnande av hisschakt m. m.

25. Arbetsgrupp rörande bullerproblem vid samhällsplanering

Arbetet påbörjat 1961. Arbetsprogram i februari 1962. Preliminär rapport avlämnad i maj 1963.

26. Administrativa utskottet

Arbetet påbörjat 1961 med kartläggning av den administrativa organisationen beträffande handläggningen av byggnadsärenden, i syfte att få till stånd en gemensam godkännandeordning för byggnadsmaterial.

Nordiska kommitténs för byggnadsbestämmelser sammanställning av arbetsuppgifter

Administrativa frågor	Tekniska frågor				Ange- lägen- hetsgrad
	Bärande konstruktioner	Allmän bygg- nadsteknik	Byggnadsmaterial, byggnadsdelar och byggnader	Installations- teknik	
Godkännandeord- ning Kontrollordning Koordinering av provningsmetoder	Träkonstruktioner Belastningsantagan- den	Värmeisolering	Skorstenar Lätta icke bärande ytterväggar (utfackningsväggar)	Ventilation Hissar	A
Principen för utform- ning av bestäm- melser och normer Nordiska byggnads- normer	Säkerhetsfrågor Grundkonstruktioner Stålkonstruktioner Murverkskonstruk- tioner Betongkonstruk- tioner (Nordiska Betong- förbundet)	Ljudisolering Fuktisolering Brandskydd	Beklädnadsmaterial Golvmaterial Oljecisterner i byggnader Eldstäder Yttertak	Vatten- och avloppsinstalla- tioner	B
Ansvarig projektör Ansvarig arbetsle- dare Krav på ritningar m. m.	Lättmetallkon- struktioner	Vattenavled- ning Belysningsför- hållanden	Måttkrav på olika byggnadsdelar (räcken etc.) Sopnedkast Fördringar betr. specialbyggnader (hotell, skolor, kontor, sjukhus, samlingslokaler, garage, industrier)	El-installatio- ner	C

A = Pågår och bör fullföljas snarast möjligt.

B = Bör tagas upp snarast möjligt.

C = Bör tagas med i arbetsprogrammet efter närmare övervägande.

*BILAGA 2***Årsberetning for 1963 fra Nordisk Komité for Bygningsbestemmelser***1. Organisation*

Nordisk Komité for Bygningsbestemmelser, NKB, er et samarbejdsorgan for de fem nordiske landes centrale bygningsmyndigheder. Komiteen består af repræsentanter for følgende myndigheder:

Danmark:	Boligministeriet
Finland:	Byggnadsstyrelsen
Island:	Skipulagstjorinn
Norge:	Kommunal- og arbejdsdepartementet
Sverige:	Byggnadsstyrelsen

Som komiteens formand fungerer repræsentanten fra det land, hvor det efterfølgende komitémøde skal finde sted. I hvert land varetager den centrale bygningsstyrelse komiteens sekretariatsforretninger m.v., forbereder komitémøderne og samordner komitéudvalgenes virksomhed.

Komiteen har i 1963 haft følgende sammensætning:

Danmark:	Departementschef A. Skalts Stadsbygmester S. Møller
Finland:	Byggnadsrådet B. Kelopuu Överingenjör R. Ruso
Island:	Chefarkitekt G. Pálsson
Norge:	Byråsjef E. Schulze Konsulent J. Ditlefsen
Sverige:	Generaldirektör S. Larsson Överingenjör G. Essunger.

Komiteen har nedsat en række udvalg, der består af sagkyndige inden for de forskellige tekniske områder.

2. Komitéarbejdets sigte

Komitéarbejdets formål er koordinering af de nordiske landes (hus)bygningsbestemmelser, hvilket i hovedsagen vil sige tekniske normer, anvisninger og forskrifter.

I første række skal koordineringen tage sigte på bestemmelser, som er indholdsmæssigt ensartede og udformet efter samme principper. På længere sigt stræber man hen imod ens formulering af bestemmelserne.

Bestemmelserne udformes såvidt muligt som almengyldige funktionskrav baseret på objektive prøvningsmetoder.

3. *Komité- og udvalgsmdder*

Komiteen har holdt mdder i Oslo i maj 1963 og i København i december 1963. Næste mdde afholdes i Helsingfors i maj 1964.

Desuden har komiteens udvalg afholdt en række mdder i årets løb.

4. *Arbejdsprogram*

I Nordisk Råds rekommandation 3/62 opfordres de nordiske landes regeringer til at træffe foranstaltninger til at styrke det nordiske samarbejde vedrørende koordinering af normerne inden for bygningsområdet. Nordisk rekommandation byggede på en udtalelse fra rådets 9-mands komité, hvori bl. a. anf res:

De centrala nordiska byggnadsmyndigheternas samarbetsorgan  r Nordiska kommittén f r byggnadsbestämmelser (NKB), som sedan sin tillkomst  r 1956 kunnat uträtta ett effektivt arbete och infört enhetliga nordiska normer på en rad områden inom husbyggandet. NKB har hittills icke åtnjutit egentliga statsbidrag. Avdelad personal har sysslat med de nordiska s marbetsfr gorna som tjänsteuppgifter vid sidan av det ordinarie arbetet. Statsunderstöd har knappast utgått annorledes än i form av reseersättningar. Med ökad finansiell hj lp skulle NKB kunna till behandling taga upp flertal uppgifter inom sitt naturliga verksamhetsområde berörande olika sektorer inom byggnadsområdet. I avsaknad av tillräckliga ekonomiska resurser har NKB hittills måst avstå härifrån.

På foranledning af Nordisk Råds rekommandation har NKB udarbejdet en »Plan for virksomheden med langtlidsprogram», som vedtoges på komiteens mdde i Oslo i maj 1963. Da udviklingen inden for bygningsområdet sker hurtigt, har NKB ikke fundet det hensigtsmæssigt at binde sit arbejde til et alt for detaljeret program. Programmet skal kunne tilpasses de behov og arbejdsopgaver, som kommer frem. Komiteens program må således opfattes som et rullende arbejdsprogram.

Planen for komiteens virksomhed og arbejdsprogrammet er overgivet til Nordisk Råd og de nordiske landes regeringer.

5. *Samarbejde med andre organer*

Som angivet i planen for NKBs virksomhed l gger komiteen vægt på arbejde i nær forbindelse med andre organer. Gennem komiteens arbejdsudvalg s marbejdes der løbende bl. a. med byggeforskningen, ingeni rforeningerne, standardiseringsorganerne samt pr vningsanstalterne. Komiteen er også i forbindelse med visse brancheorganer. Komiteen er opmærksom på behovet for samarbejde med bygningsmyndigheder uden for Norden og med internationale organer.

6. *Arbejdsopgaver og arbejdsresultater*

Moduludvalget (formand: arkitekt Eske Kristensen, Danmark) har siden afslutningen af sin oprindelige arbejdsopgave — forslag til modulordning

— arbejdet videre med fire informationsskrifter vedrørende modulspørgsmål. Det er hensigten at udsende skrifterne i versioner bearbejdet for hvert land. Desuden skal udsendes en sammenfattende orientering på engelsk. Udsendelsen påregnes at ske i løbet af 1964. Det videre arbejde med tegnings- og signaturforskrifter vedrørende modulprincipperne vil komiteen overlade til de enkelte landes standardiseringsorganer i samarbejde med ingeniør- og arkitektorganer.

Belastningsudvalget (formand: överingenjör G. Essunger, Sverige) står til rådighed efter at have afsluttet sine oprindelige opgaver. Udvalget arbejder nu især på at koordinere den nordiske deltagelse i det internationale samarbejde vedrørende belastningsspørgsmål. Desuden arbejdes med vindbelastning, jfr. senere.

Lydisoleringsudvalget er efter at have udarbejdet forslag til fællesnordiske lydisoleringsbestemmelser blevet ophævet. Et nyt udvalg er nu nedsat, jfr. senere.

Ventilationsudvalget (formand: civilingeniør H. Peschardt-Hansen, Danmark) har afsluttet sit egentlige arbejde med fremlæggelsen af forslag til bygningsbestemmelser vedrørende naturlig og mekanisk ventilation. Udvalget står herefter til rådighed for komiteen.

Brandsikringsudvalget (formand: riksbrandinspektör J. Strömdahl, Sverige) står til komiteens rådighed som ekspertorgan efter at have afsluttet sine oprindelige opgaver. Udvalget overvejer for tiden spørgsmålet om redningsvinduer i bygninger.

Det sanitær-tekniske udvalg er nedlagt efter at have afgivet afsluttende rapport.

Skorstensudvalget (formand: civilingeniør, dr.techn. P. Becher, Danmark) har tidligere fremlagt forslag til bygningsbestemmelser vedrørende små skorstene og har senest udarbejdet tilføjelser til sine tidligere forslag samt forslag til bygningsbestemmelser for store skorstene.

Trækonstruktionsudvalget (formand: diplomingenjör J. Gummerus, Finland) har udarbejdet retningslinier vedrørende klassificering af Konstruktionstræ, som nu er afgivet til komiteens overvejelse, samt arbejdet videre med limede, lamellerede trækonstruktioner.

Elevatorudvalget (formand: byrådirektör A. Malmborg, Sverige) arbejder på fællesnordiske bygningsmæssige elevatorbestemmelser.

Administrationsudvalget (formand: chefarkitekt S. G. Albinus, Danmark) arbejder bl. a. på at registrere gældende prøvningsmetoder vedrørende byggematerialer. NKB har på udvalgets forslag rettet en henvendelse til prøvningsanstalterne og byggeforskningsorganerne med anmodning om registrering af de prøvningsmetoder, som for øjeblikket anvendes, samt med forslag om, at prøvningsmetoderne søges koordineret i Norden. Koordineringen skulle ske i nært samarbejde med bl. a. materialeindustrien og normkomiteer. Ved observatør har administrationsudvalget fulgt det samarbejde, som påbegyndtes ved et møde i maj 1963 med »Nordisk gruppe for materiale-

prøvning og -forskning» (NGMF), som er de officielle prøvningsanstalters samarbejdsorgan. Ved et møde i december 1963 har udvalget fremført visse konkrete forslag.

Som et resultat af administrationsudvalgets arbejde med reglerne om prøvning og materialekontrol har NKB etableret et samarbejde med Nordens samvirkende teglindustriforeninger (NST) om udarbejdelse af fællesnordiske forskrifter for prøvning af teglsten.

Administrationsudvalget arbejder blandt andre opgaver med spørgsmålet om en systematisk disposition af bygningsbestemmelser.

På varmeisoleringsområdet har komiteen på administrationsudvalgets foranledning etableret nordisk kontakt med hensyn til fastsættelsen af varmeledningstal og løbende kontrol med varmeisoleringsmaterialer.

Varmeisoleringsudvalget (formand: direktør Ø. Birkeland, Norge) har afsluttet sine oprindelige opgaver og overvejer nu forskellige detailspørgsmål vedrørende lambda-værdier.

Udvalget vedrørende lette, ikke-bærende ydervægge (formand: direktør Ø. Birkeland, Norge) har udarbejdet forslag til »bygningsbestemmelser for lette ikke-bærende ydervægge», som nu offentliggøres i de forskellige lande med henblik på kritik, før forslaget endelig vedtages af komiteen, hvilket forventes at kunne ske i 1964.

Arbejdsgruppen vedrørende støj og byplanlægning har i maj 1963 fremlagt en rapport med titlen »Støj og byplan», som indeholder en redegørelse for de principper der bør lægges til grund i trafik- og byplanlægningen for at mindske støjulempene. I rapporten redegøres også for behovet for forskning samt angives en række konkrete forskningsopgaver. Komiteen har sendt rapporten til et antal myndigheder og byggeforskningsorganer m. v. i de nordiske lande. Hensigten er nu, at arbejdsgruppen på grundlag af rapporten og de foreliggende kommentarer til denne skal søge at udarbejde en vejledning indeholdende praktiske anvisninger vedrørende støjproblemer i byplanlægningen.

En række af de af udvalget påpegede forskningsopgaver er nylig taget op i de nordiske lande eller står umiddelbart foran behandling. De aktuelle forskningsprogrammer omfatter ikke de efter arbejdsgruppens opfattelse vigtige spørgsmål om støjens søvnforstyrrende virkninger og klassificeringen af støjen fra mindre virksomheder. Komiteen har henstillet, at disse opgaver også tages op.

7. Nye arbejdsopgaver

I 1963 har komiteen optaget følgende nye arbejdsopgaver:

a. Gulvbelægninger

Et arbejdsudvalg er nedsat med diplomingeniør Tehno Sneek, Finland, som formand. Udvalget skal bl. a. overveje spørgsmålet om indførelse af bygningsbestemmelser for gulvbelægninger.

b. Lydisolering

Komiteen har vedtaget at nedsætte et udvalg med professor F. Ingerslev, Danmark, som formand. Udvalget skal — når formanden har fremlagt et arbejdsprogram for komiteen — overveje fællesnordisk formulering af bygningsbestemmelser vedrørende lydisolering.

c. Plastspørgsmål

Komiteen har udarbejdet et foreløbigt udkast til arbejdsprogram for en plast-arbejdsgruppe bl. a. omfattende kortlægning af plastområdet. Komiteen vil nu nedsætte en sådan arbejdsgruppe og i øvrigt sætte sig i forbindelse med plastindustrien m. v.

d. Vindbelastning

En særlig arbejdsgruppe under komiteens belastningsudvalg har optaget spørgsmålet om vindbelastningsnormer. Gruppens formand er tekn.dr. Åke Holmberg, Sverige.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 29 november 1963:

— — — at rekommandationen, som meddelt til rådets 11. session¹, har været forelagt statsprøveanstalten og materialprøverådet, hvis udtalelser af henholdsvis 21. september 1962 og 18. april 1963 hoslagt fremsendes, og hvortil handelsministeriet kan henholde sig [*se Tillæg 1*].

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 28 november 1963:

— — — under henvisning til meddelelse af december 1962², at de indledte drøftelser om et nærmere samarbejde mellem den nordiske byggeforskning og de nordiske prøvningsanstalter har resulteret i et konkret forslag om et fastere samarbejde. Forslaget kommer til behandling på et fælles møde mellem de nordiske prøveanstalter og byggeforskningsorganer i Helsingfors den 2. december 1963.

Det foreslåede samarbejde tager for det første sigte på registrering af prøvemethoder, et arbejde, som er optaget efter opfordring af den i Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1962 omhandlede nordiske komité for bygningsbestemmelser. For det andet søges der i hvert nordisk land skabt et fast kontaktorgan, hvori kan repræsenteres institutioner m. m., der er i stand til at bidrage aktivt til at fremme forskning og metodeudvikling på den byggetekniske prøvnings område. Man tænker sig, at der fra disse organer udpeges en kontaktnmand i hvert land, og disse kontaktmænd, som kan tage initiativ på egen hånd, udgør samarbejdsorganisationens arbejdende del.

¹ *Se 11. sesj., s. 1336.*

² *Se 11. sesj., 1336—1337.*

Endvidere tænkes der hvert år afholdt et møde, hvortil der fra hvert lands kontaktorgan sendes repræsentanter som deltagere i en gruppe, som overordnes kontaktmændene, og som disse afgiver rapport til. Emneområderne begrænses foreløbig til byggesektoren. I tilfælde af, at man vil udvide arbejdet til andre felter, skal samarbejdets organisation på ny overvejes.

Spørgsmålet om de krav, der fra samfundets side skal stilles til materialerne, behandles ikke i første række i forbindelse med det etablerede samarbejde, idet dette spørgsmål henhører under bygningsmyndighederne og disses nordiske samarbejdsorgan Den nordiske komité for bygningsbestemmelser.

Den nordiske byggeforskning og de nordiske prøveanstalter afholder som før nævnt et nyt møde i december 1963 i Helsingfors, hvor man vil drøfte såvel forslaget om at etablere den ovennævnte samarbejdsorganisation som registreringen af prøvningsmetoderne. Efter mødet kan de trufne beslutninger meddeles.

Det er under de drøftelser, der har været ført mellem de nordiske prøveanstalter og byggeforskningsorganer, konstateret, at en effektivisering af arbejdet med prøvemeter forudsætter en væsentlig forøgelse af prøvningsaktiviteten, og at hverken prøvningsanstalter, byggeforskning, de tekniske højskoler eller byggeindustrien for øjeblikket har kunnet indsætte tilstrækkelige midler hertil. Den nævnte samarbejdsorganisation vil formentlig vende tilbage til dette spørgsmål, når samarbejdet om udnyttelsen af de forhåndenværende begrænsede hjælpemidler er fuldt gennemført, således som det anbefales i rekommandation nr. 4/1962.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 14 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Representanter för handels- och industriministerierna och för provningsverksamheten i Danmark, Finland, Norge och Sverige har den 5 mars 1963 hållit sammanträde i Stockholm för överläggningar i anledning av rekommandationen. Redogörelse för dessa överläggningar bifogas (*se Tillägg 2*).

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har i det väsentliga anslutit sig till de synpunkter och förslag, som redovisats i nämnda redogörelse. Avsikten är sålunda att tillskapa en nordisk arbetsgrupp för materialprovning och -forskning, vilken fortlöpande skall följa provningsverksamheten i berörda länder och bevaka möjligheterna att genom lämplig samordning i olika hänseenden av denna uppnå ökad effektivitet och kostnadsbesparingar. Synpunkter har i redogörelsen anförts på ett antal lämpliga arbetsuppgifter, som närmare bör övervägas av arbetsgruppen. Därmed torde syftet med den angivna rekommandationen ha blivit tillgodosett.

TILLÆG 1**Danske yttranden i anledning af rekommendation nr 4/1962****Statsprøveanstalten:**

Efter Statsprøveanstaltens mening er et effektivt samarbejde de nordiske statslige prøveanstalter imellem en nødvendighed, såfremt nordisk samarbejde på det tekniske område skal være en realitet. Det er nødvendigt, at varer, materialer, konstruktioner m. v. undersøges på ensartet hensigtsmæssig måde og efter samme metoder i de nordiske lande, og at resultater af undersøgelser kan benyttes fra land til land uden omprøvning.

Statsprøveanstalten er indforstået med den af Ebon Andersson, Sverige, givne udtalelse, bl. a. om at man må udstrække det nordiske samarbejde til også at omfatte private institutioner (idet Statsprøveanstalten dog vil mene, at en vis udvælgelse må ske), samt om at prøveanstaltens muligheder (gennem samarbejde) vil kunne udnyttes mere effektivt.

Derfor er Statsprøveanstalten stærkt interesseret i, at Nordisk Råds rekommandation til de nordiske landes regeringer om yderligere at udvikle samarbejdet mellem såvel statslige som andre prøveanstalter i de nordiske lande får virkning fremover.

København, den 21. september 1963

Gerhard Hansen

Statens materialprøveråd:

— — — skal man med bemærkning, at sagen har været gjort til genstand for forhandling på et rådsmøde bl. a. på grundlag af en af direktøren for statsprøveanstalten afgiven mundtlig redegørelse om de i Stockholm den 5. marts 1963 indledede internordiske drøftelser om rekommandationen, meddele, at statens materialprøveråd agter på det nøjeste at følge den videre udvikling i de nordiske samarbejdsbestræbelser inden for materialprøvning og materialforskning, samt at rådet agter at støtte et sådant samarbejde.

København, den 18. april 1963

P. r. v.

K. Højgaard

Flemming Hasle

Sekr.

TILLÄGG 2

**Gemensam redogörelse för överläggningar i anledning av Nordiska rådets
rekommendation nr 4/1962 om samarbetet mellan provningsanstalter
i de nordiska länderna**

Efter förslag av ekonomiska utskottet hade Nordiska rådet den 20 mars 1962 antagit en rekommendation (nr 4/1962) av innebörd att de nordiska regeringarna borde ytterligare utveckla samarbetet mellan såväl statliga som enskilda provningsanstalter i de nordiska länderna.

Sverige hade utsetts att vara koordinerande land vid behandlingen av ärendet. På föranstaltande av det svenska handelsdepartementet sammanträdde i Stockholm den 5 mars 1963 representanter för vederbörande departement och för provningsverksamheten i de nordiska länderna för överläggningar i anledning av rekommendationen. Inför mötet hade utarbetats översiktliga rapporter för organisationen av provningsarbetet i berörda länder, vilka rapporter låg till grund för överläggningarna.

I överläggningarna deltog

från *Danmark*: direktör G. Hansen och ministersekretær F. Hasle.
från *Finland*: industrirådet T. Alhos och professorn E. Wegelius.
från *Norge*: sivilingenjör O. Folkestad och professor A. Markestad.
från *Sverige*: tekn. dr Hj. Olson, byråchefen N.-O. Hasslev, tekn. dr M. Jacobsson, överdirektören L. Simonsson.

Dessutom deltog som observatör civilingenjören E. Törnudd, Nordforsk.
— Island hade underrättats om mötet men icke låtit sig representeras.

Beträffande innebörden av överläggningarna och de därvid anförda synpunkterna på möjligheten att utveckla det nordiska samarbetet på provningsområdet kan följande nämnas.

Då i rekommendationen talades om ett ytterligare utvecklat samarbete på provningsområdet, ansågs vid mötet ett dylikt samarbete böra avse såväl ren provningsverksamhet som sådan forskning, vilken syftade till att utveckla provningsmetodik och förbättra grunderna för bedömning av framkomna provningsresultat. Samarbetet borde därvid inriktas på den provning och forskning, som gällde tekniska produkter, konstruktioner och material, däremot icke exempelvis livsmedel, medicinska preparat o. dyl.

Mera preciserat kunde området bestämmas så att det innefattade provnings- och forskningsaktiviteter, som siktade till

att bestämma de mekaniska egenskaperna, särskilt hållfasthet och formförändring hos material under skilda slag av påfrestningar,

att fastställa den kemiska sammansättningen hos material och materialblandningar liksom deras strukturella uppbyggnad,

att bestämma de kemiskt betingade egenskaperna hos material, särskilt deras motståndsförmåga mot angrepp från omgivande media, liksom deras beständighet på lång sikt,

att undersöka materials och materialkombinationers motståndsförmåga mot biologiska påfrestningar (förruttelse, svampbildning, insektsangrepp o. dyl.),

att bestämma materials och konstruktioners teknologiska egenskaper, d. v. s. deras förhållande vid och lämplighet för olika slag av bearbetning och användning,

att undersöka färdiga produkters användbarhet och funktionsduglighet under normala eller extraordinära påfrestningar liksom att typgodkänna konstruktioner och produkter i enlighet med av myndighet fastlagda normer,

att bestämma fysikaliska data, såsom smältpunkt, viskositet, elektrisk ledningsförmåga, ljudabsorption, värmeledningsförmåga etc., vilka är av betydelse för bedömning av materials och konstruktioners användbarhet i olika fall,

att konstatera förekomsten av felaktigheter och brister hos material och konstruktioner liksom att fastställa orsaken till förekommande skador,

att utarbeta lämpliga metoder och apparater för alla förekommande fall av provning och mätningar,

att övervaka och kalibrera apparater och mätdon samt i förekommande fall jämföra dessa med normaler av olika slag, samt

att medverka vid utarbetandet av nationella och internationella normer för material och produkter samt metoder för materialprovning.

De institutioner, vilka närmast ifrågakom för ett samarbete av angivet slag, var sådana som ägnade sig åt offentlig provningsverksamhet — d.v.s. åt provning på uppdrag av utomstående — och åt forskning på materialområdet. Enligt vad som framgick av de inför mötet utarbetade rapporterna bedrevs sådan verksamhet i första hand vid centrala, särskilt för ändamålet tillskapade provnings- och forskningsanstalter men dessutom vid vissa universitets- och högskoleinstitutioner, multiära forsknings- och kontrollanstalter, halvstatliga och enskilda branschforskningsinstitut och kontrolllaboratorier etc.

Det konstaterades, att det nordiska samarbetet på materialprovningområdet hittills icke erhållit några fastare former mer än i ett speciellt fall, nämligen vad gällde den brandtekniska provningen. I detta fall hade representanter för brandlaboratorierna vid de nordiska ländernas centrala provningsanstalter bildat en samsarbetskommitté. I övrigt hade förekommande kontakter en mera informell och tillfällig karaktär. — Då man nu övervägde förutsättningarna för ett vidgat samarbete på materialprovnings- och forskningsområdet i dess helhet, kunde det vara lämpligt att diskutera samsarbetsmöjligheterna utifrån de olika aktiviteter, som innefattades i materialprovningssamarbetet.

För bedömning av de allmänna förutsättningarna för ett nordiskt samarbete på provningsområdet fick bl. a. hänsyn tas till befintliga resurser

för offentlig provningsverksamhet samt till det sätt på vilket dessa var disponerade och samordnade inom varje land. Härvidlag konstaterades, att resurserna för studium och utveckling av provnings- och mätmetoder — ett arbetsområde som enligt det följande särskilt lämpade sig för nordiskt samarbete — måste bedömas som helt otillräckliga. I fråga om provningsresurserna i övrigt gällde, att skiljaktigheter förelåg mellan de olika länderna i fråga om såväl deras omfattning som de institutionella formerna för deras disposition, graden av nationell samordning etc.

Utveckling av provningens metodik

Det framhölls, att provningsmetodikerna måste kunna utvecklas och anpassas i en takt, som svarade mot tillkomsten av nya material och produkter. Den måste också kunna svara mot de successivt ökade kraven på noggrannhet, reproducerbarhet och snabbhet i provningarnas genomförande. Härför krävdes — förutom en bättre överblick av framstegen inom olika tekniska och tekniskt-vetenskapliga ämnesområden — fördjupade insikter om materials och konstruktioners egenskaper och uppträdande vid olika slag av påfrestningar samt tillgång till mera avancerade mät- och undersökningsmetoder. — Som exempel på områden, där behoven av nya provningsmetoder var särskilt framträdande, nämndes bl. a. det byggnadstekniska området. Antalet årligen framkommande nya material var här betydande — vad angick den svenska marknaden angavs de till ca 500. Det förutsttes vidare, att de kraftigt stegrade byggnadskostnaderna skulle framtvinga en successivt ökad grad av standardisering av byggnadselementen. Detta förutsatte i sin tur ökade möjligheter till provning enligt fastställda provningsmetoder. — Ett annat stort och betydelsefullt behovsområde, som närmare berördes, gällde elektroniska komponenter, servokomponenter samt instrument och mätdon avsedda för industriellt bruk. I samband med införandet av automatisk styrning av industriella processer skulle industrin bli mer och mer beroende av kvaliteten och funktionsdugligheten hos utrustning av nämnt slag, varav följde ett äkta behov av kontroll och provning på ifrågavarande område.

De sålunda förda diskussionerna utmynnade i ett konstaterande av att ökade insatser krävdes i fråga om forsknings- och utvecklingsarbete. I sammanhanget hänvisades till utvecklingen i de stora industriländerna, där arbetet vid de centrala provningsinstitutionerna successivt förskjutits mot forskningsverksamhet. För att de nordiska länderna skulle kunna följa med i utvecklingen måste i första hand ett effektivare utnyttjande komma till stånd av de tillgängliga forsknings- och utvecklingsresurserna, i andra hand en successiv utbyggnad ske av dessa. I de båda nämnda hänseendena bedömdes mycket stå att vinna genom en samordning av resurser och insatser.

Större enhetlighet i fråga om provningsmetoder

Det var av stor betydelse, att de metoder som tillämpades vid de nordiska provningsinstitutionerna i möjlig mån bringades till överensstämmelse, så att provningsresultaten från olika institutioner blev likvärdiga ur uppdragsgivarnas synpunkt. Till följd av att olika provningsmetoder och bedömningsgrunder nu ofta användes, måste i betydande utsträckning omprovningar av produkter ske i de länder, dit de infördes. Arbetet med att ömsesidigt anpassa existerande provningsmetoder bedömdes i vissa fall icke vara förenat med större svårigheter. I andra fall var det en tidskrävande uppgift, som i första hand förutsatte en ingående kartläggning av vad som f. n. tillämpades i de olika berörda länderna men som därutöver ofta krävde grundläggande insatser i fråga om harmonisering av författningsmässig eller i annan ordning bestämda normer, som betingade provningsmetodik, vidare kompletterande metodutveckling.

Samordning i fråga om inköp och anskaffning av utrustning

Vid de offentliga provningsinstitutionerna var det av serviceskäl nödvändigt att förfoga över en del dyrbarare utrustning, trots att den endast mera sällan utnyttjades. I sådana fall kunde det vara lämpligt att inleda ett samarbete med sikte på att olika länder påtog sig ansvaret för anskaffning av olika slags utrustning. I särskild grad lämpade sig en sådan ordning, då det gällde utrustning för kalibrering mot primärnormaler. Handhavandet av sådana normaler krävde ofta dyrbara anordningar och speciellt utbildad personal.

Samordning av formerna för rapportering till uppdragsgivare

För närvarande tillämpades olika former för rapportering till uppdragsgivare angående erhållna resultat av provningar och andra undersökningar. Det var ett önskemål, att enhetliga regler utarbetades för hur intyg och andra dokument skulle utformas samt vilka förpliktelser som i sammanhanget skulle åvila vederbörande anstalter och uppdragsgivare. Ett nordiskt samarbete på detta område borde syfta till att om möjligt ge intyg etc. samma juridiska giltighet i alla berörda länder samt skapa gemensamma normer för deras utnyttjande i reklam eller för annan publicering.

Samarbete på dokumentationsområdet

Det framhölls, att uppföljandet av litteraturen på ifrågavarande område erbjöd betydande svårigheter. Det borde övervägas, om icke en intern dokumentationsservice skulle kunna byggas upp för de i ett nordiskt samarbete deltagande provningsinstitutionerna. Eventuellt skulle det kunna tänkas ske i den formen, att institutionerna inbördes delade upp ansvaret att utföra litteraturbevakning och upprätta litteraturöversikter på olika tekniska områden. Frågan om en gemensam publikation för redovisning av provningsresultat etc. kunde också tänkas bli aktuell.

Gemensam representation i internationella organ och sammanslutningar på provningsområdet

Provningsinstitutionernas personal deltog som regel i arbetet inom ett stort antal internationella arbetskommittéer, främst kanske sådana som var anknutna till de internationella standardiseringsorganen. Detta utgjorde en betydande belastning på verksamheten icke minst ur ekonomisk synpunkt. Man var överens om att så långt möjligt ordna gemensam representation i dylika sammanhang. Liknande arrangemang borde kunna vidtagas i fråga om andra slag av internationella sammanträden och konferenser.

Av den sålunda förda diskussionen framgick att avgjorda fördelar skulle stå att vinna med ett utvidgat samarbete mellan provningsinstitutionerna i de nordiska länderna. Möjligheter borde sålunda föreligga att skapa större enhetlighet i fråga om metodiken vid utförandet av olika slags provningar. Utveckling av nya provningsmetoder bedömdes vara ett område, som väl lämpade sig för gemensamma insatser. Genom samordning i fråga om inköp och anskaffning av särskilda slags utrustning borde i vissa fall kostnadsbesparingar kunna uppnås liksom ett mera rationellt utnyttjande av materialen. Även andra frågor kunde tänkas vinna på att behandlas i ett nordiskt sammanhang.

Samtidigt rådde enighet om att ett samarbete icke kunde förväntas ge mera påtagliga resultat förrän på viss sikt. Arbetet på att inom olika tekniska områden få till stånd en enhetlig provningsmetodik var exempelvis en tidskrävande uppgift. Även samarbetet i fråga om utveckling av ny provningsmetodik var en fråga på sikt, där möjligheterna att uppnå resultat givetvis skulle förbättras allteftersom vederbörande provningsinstitutioner i de olika länderna fick ökade personella och materiella resurser för forskningsändamål. Likaså gällde beträffande samordning av utrustningsanskaffningar etc., att förutsättningarna härför fick övervägas framdeles från fall till fall, då genom exempelvis utrangering av äldre utrustning eller tillkomsten av nya provningsuppgifter inköp aktualiserades.

Vid angivna förhållanden bedömdes det angeläget, att så pass fasta former för samarbetet skapades, att en kontinuerlig gemensam uppföljning av provningsverksamheten i de nordiska länder kunde äga rum och en bevakning ske av möjligheterna att genom lämplig samordning av insatserna uppnå effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar. Den lösning man därvid stannade för var följande.

I varje nordiskt land skulle finnas ett kontaktorgan, som i allmänhet förutsattes bli en central provnings- eller forskningsinstitution på materialområdet. Organet skulle dels svara för de fortlöpande relationerna i förhållandet till de andra ländernas kontaktorgan, dels inom det egna landet hålla övriga statliga och enskilda provnings- och forskningsinstitutioner informerade om samarbetet och vid behov samordna de insatser,

som i anslutning till detta kunde påfordras av dem. Företrädare för kontaktorganen och närmast då cheferna för de institutioner som fungerade som sådana — tillsammans utgörande den nordiska samarbetsgruppen för materialprovning och -forskning — skulle mötas en eller högst två gånger om året för gemensamma överläggningar. I sammanhanget borde skapas en arbetsordning, som innebar att något av kontaktorganen var ansvarig för att kallelser utfärdades till mötena och för att dessa — genom i förväg utfärdade agendor, utarbetade rapporter och förslag — förbereddes på ett sätt, som möjliggjorde sakligt underbyggd diskussion och effektiva framsteg i arbetet. — Vid mötena skulle information lämnas om provningsverksamheten i resp. länder, aktuella forskningsuppgifter i fråga om utveckling av provningsmetoder etc., planer på verksamhetens utsträckning till nya tekniska områden, aktuella utbyggnads- och anskaffningsprojekt o. s. v. Detta successiva uppföljande av arbetsfältet skulle bilda utgångspunkt för överväganden av föreliggande möjligheter till samordning och arbetsfördelning och för ställningstaganden till hur därvid konstaterade arbetsuppgifter fortsättningsvis borde handläggas.

Det förutsattes, att samarbetsgruppen i åtskilliga fall skulle finna det lämpligt att tillsätta gemensamma nordiska arbetsgrupper för olika uppgifter. Sådana var exempelvis naturliga för det utredningsarbete, som krävdes för tillskapandet av en enhetlig provningsmetodik på olika tekniska områden. De torde ofta också vara lämpliga, då fråga var om forskningsinsatser för utveckling av ny provningsmetodik. Härvid tänkte man väl sig närmast den ordningen, att samarbetsgruppen sökte åstadkomma en arbetsfördelning genom att något land fick huvudansvaret för ett visst forskningsprojekt. I fall då detta var av mera omfattande eller komplicerad karaktär, kunde det te sig naturligt att säkra önskvärt samråd genom att en särskild kontakt- eller arbetsgrupp knöts till projektet. Även andra uppgifter lämpade sig för beredning i arbetsgrupper, exempelvis frågor rörande formerna för redovisning av provningsresultat, dokumentationsspörsmål, frågor rörande gemensam teknisk nomenklatur etc.

De resultat, som framkom genom samarbetsgruppens och dess arbetsgruppers verksamhet, måste givetvis följas upp med sikte på att de skulle överföras i praktiska tillämpningar. Härvidlag blev det en uppgift för de nationella kontaktorganen att tillse, att i respektive länder åtgärder vidtogs i sådant syfte. — I dess verksamhet ankom det på samarbetsgruppen att hålla nära kontakt med de övriga nordiska samarbetsorgan, som på särskilda områden hade likartade uppgifter, detta ur synpunkten att ömsesidigt stödja varandra och att undvika dubbelarbete.

Det hade i det föregående nämnts, att ett utvidgat nordiskt samarbete på provningsområdet skulle kunna tänkas leda till ökade möjligheter att gemensamt bevaka den verksamhet på det tekniska området, som bedrevs av olika internationella organisationer, och att eventuellt i viss utsträck-

ning åstadkomma former för en gemensam representation vid förekommande konferenser etc. I anslutning härtill uttalade mötesdeltagarna som sin åsikt, att förutsättningarna för sådana arrangemang säkerligen skulle öka efterhand som samarbetet utvecklades. Icke minst torde tillkomsten av arbetsgrupper etc. på olika tekniska områden bidra till att skapa den samsyn, som möjliggjorde gemensamt uppträdande, då motsvarande problemställningar kom upp i ett vidare internationellt sammanhang.

Vid mötet betonades särskilt angelägenheten av att det angivna nordiska samarbetet kom att innefatta provningsverksamheten överhuvud i de nordiska länderna. Detta var en förutsättning för att verksamheten skulle leda till de avsedda samordnings- och rationaliseringseffekterna. Att tillse att samarbetet fick denna vida karaktär var en central uppgift för arbetsgruppen och kanske i särskild grad för de nationella kontaktorganen. Dessa skulle sålunda i första hand tillse, att ifrågakommande statliga och enskilda provnings- och forskningsinstitutioner i respektive länder hölls fortlöpande informerade om arbetsgruppens verksamhet. Då agendorna för sammanträdena upptog ärenden av mera direkt intresse för några sådana institutioner, var det också naturligt, att företrädare för dem beredd tillfälle att deltaga. På samma sätt framstod det som angeläget, att den expertis som fanns att tillgå på olika håll inom den statliga och enskilda provningsverksamheten aktivt engagerades i de arbetsgrupper, som arbetsgruppen kom att tillsätta.

Slutligen betonades av de närvarande representanterna för provningsverksamheten, att de resultat som kunde uppnås genom nämnda samarbete nära sammanhängde med de personella och ekonomiska resurser, som berörda institutioner fick disponera för ändamålet. De vinster som kunde uppnås borde enligt deras mening vara tillräckligt skäl för att behoven härvidlag blev tillgodosedda.

Mars 1963

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 30 november 1963:

— — — at det efter et møde den 5. september 1962 i Malmö mellem svenske og danske kommunale repræsentanter nedsatte svensk-danske arbejdsudvalg har fremsat forslag om oprettelse af et rådgivende organ, »Øresundsrådet».

Efter dette forslag skal rådet bestå af 30 medlemmer, ligeligt fordelt mellem repræsentanter fra dansk og svensk side, og med det formål at forhandle og undersøge spørgsmål af fælles interesse for Øresundsregionen og eventuelt herom rette henstillinger til de kommuner og kommuneorganisationer, der er repræsenteret i rådet, eller andre som forholdene berører, herunder staten eller andre myndigheder.

Arbejdsudvalgets danske afdeling har bedt en række kommunalbestyrelser og kommunale organisationer om inden 1. januar 1964 at tage stilling til dette forslag.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 13 december 1963:

Den 29 augusti 1963 hölls en konferens i Malmö med representanter för svenska kommuner m. fl. inom Öresundsregionen, då man behandlade ett förslag av den år 1962 utsedda svenska delegationen av arbetsutskottet för Öresundsregionen att ett rådgivande organ för förhandling och undersökning av frågor av gemensamt intresse för Öresundsregionen m. m. skulle inrättas, benämnt Öresundsrådet, samt att särskilda regler skulle antagas för rådet. Rådet borde omfatta 30 ledamöter och bestå av två avdelningar om vardera 15 personer från vardera landet. Mandaten i den svenska avdelningen skulle fördelas på följande sätt: Malmö stad 5, Hälsingborgsom-

rådet 2, Landskronaområdet 1, Malmöhus läns landsting 2, Malmöhus läns avdelning av Svenska landskommunernas förbund 2, Kristianstads läns landsting 1, Kristianstads läns avdelning av landskommunernas förbund 1 och Skånska drätselkammarförbundet 1. Respektive huvudmän skulle förrätta val till rådet före den 1 januari 1964.

Förslaget jämte ett från dansk sida framlagt motsvarande förslag framlades på ett möte i Köpenhamn den 24 september 1963 med det år 1962 tillsatta dansk-svenska arbetsutskottet för Öresundsregionen. Man enades därvid om att rekommendera sina respektive huvudmän att biträda förslaget att inrätta ett Öresundsråd och att godkänna förslaget till arbetsregler. Det år 1962 tillsatta arbetsutskottet skulle upphöra när samtliga huvudmän anslutit sig till rådet.

Vid sammanrådet behandlades vidare frågorna om föreningen av Öresund och om Öresundsregionens fritidsproblem.

Under året har Skånes regionplaneinstitut (för översiktliga utredningar och interkommunalt samarbete gemensamt organ för landstingen i Kristianstads och Malmöhus län samt Malmö stad) utarbetat utkast till vissa allmänna riktlinjer för samhällsplaneringen i stort inom Skåne-länen. Därvid har vissa problem för Öresundsregionen även uppmärksamrats. Åtskilliga myndigheter, kommuner och organisationer har avgivit yttranden över förslaget.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

En dansk-svensk kommitté¹ för frågor avseende föreningen av Öresundsvattnet fortsätter planenligt sitt arbete.

I övrigt torde i detta ärende få hänvisas till meddelande från kommunikationsdepartementet.

¹ Se 11. sesj., s. 1340.

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samferdselkomité över meddelandena**

Det er Nordisk Samfærdselskomité bekendt, at Nordisk Råd's præsidium agter at indbyde til en Øresunds-konference, som tænkes afholdt i København og i Malmö den 13.—15. april 1964. Det er hensigten på denne konference at behandle de mange forskelligartede problemer i forbindelse med udbygningen af Øresunds-regionen, herunder også bygning af en Øresundsbro. Uanset at der næppe til den kommende session vil kunne foreligge tilstrækkeligt materiale til, at rådet kan tage endeligt standpunkt til nogle af problemerne, finder komiteen, at der bør være anledning til en debat i rådet, idet der kan påregnes at foreligge et ret omfattende materiale før sessionen.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Meddelanden
om rekommendation nr 8/1962 angående likartade
bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfarts-
lagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 3 januari 1964:

Der er ikke siden den under 29. november 1962 til Nordisk Råd herfra afgivne meddelelse¹ sket nogen ændring i den danske regerings synspunkt, hvorefter en gennemførelse af ensartede skandinaviske lovregler, der indebærer en opgivelse af den gældende danske promilleregulering, ikke for tiden findes velmotiveret.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 19 december 1963:

I riksdagen behandlas för närvarande regeringens proposition till ny luftfartslagstiftning, vari bl. a. bestämmas alkoholförseelser i lufttrafik.

Norges regering (Sosialdepartementet) har i meddelande den 31 december 1963 hänvisat till sitt meddelande till föregående session (se 11. sesj., s. 1348—1349).

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 13 december 1963:

1957 års trafiknykterhetskommitté väntas under 1964 avge betänkande i ämnet. Sedan så skett kommer överläggningar att upptagas mellan de nordiska kommunikationsministrarna.

¹ Se 11. sesj., s. 1348.

BILAGA 1**PM angående isländska regeringens åtgärder i anledning av rekommendationen**

(Upprättad av byråchefen Friðjón Sigurðsson)

Et regeringsforslag om en ny luftfartslov blev forelagt Altinget foråret 1963, men blev ikke uddebatteret.

Forslaget blev igen forelagt Altinget i begyndelsen af tinget, i oktober 1963, og behandles nu på Altinget, og det forventes at blive vedtaget som lov i løbet af dette år.

Det foreslås heri, at en flyver betragtes som spirituspåvirket og uegnet til at udføre sit arbejde, hvis alkoholpromillen i hans blod er 4 ‰ eller mere.

Den 17. februar 1964

BILAGA 2**Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning av meddelandena**

I avvaktan på pågående utredningars slutförande får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte besluta lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 14 november 1963:

Sagen er under udredning i Nordisk Kulturkommission, som har nedsat et ekspertudvalg med den opgave at udarbejde forslag til sådanne bestemmelser, som kan danne umiddelbart grundlag for et nordisk arbejdsmarked for lærere. Udvalget havde møde i Helsingfors i oktober 1963. Iøvrigt henviser man til Kulturkommissionens beretning (*Sag C 2*).

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Sedan Danmarks undervisningsministerium såsom koordinerande instans uppmanat Nordiska kulturkommissionen att uppgöra förslag till stadganden, i stöd av vilka en gemensam arbetsmarknad kan förverkligas, tillsatte kulturkommissionen för ärendets beredning ett under regeringssekreterare Ragnar Meinanders ordförandeskap verkande expertutskott, vars första sammanträde hölls i Helsingfors den 28 oktober 1963. Före utskottets nästa sammanträde, som är utsatt till den 8 januari 1964, uppgöres i de olika länderna redogörelser för gällande stadganden och nuvarande praxis. Utskottet överväger möjligheterna att på basen av dessa redogörelser publicera en broschyr, vari uppgifter meddelas om möjligheterna för personer, som i något av de nordiska länderna förvärvat lärarkompetens, att erhålla lärartjänster i grannländerna.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 januari 1964:

Det vises til den redegjørelse som ble avgitt for Nordisk Råds 10. sesjon

i 1962¹. Man sa seg der enig i at ervervet kompetanse i et annet nordisk land bør utstrekkes til å gjelde tilsvarende undervisningsstillinger i sitt eget.

Den norske loven om lærerkompetanse har likestillet lærerutdanning fra de øvrige nordiske land med norsk lærerprøve. Det kreves bare i tillegg at vedkommende skal kunne bruke norsk mål i skrift og tale. Det blir arrangert spesielle kurs med prøve i norsk og innføringskurs i norsk skole som gir generell kompetanse for lærere med utdanning fra de øvrige nordiske land. Lærer som har bestått prøven ved slikt kurs (eller som har examen artium i norsk) får medregnet tjenestetid fra hjemlandet i sin lønnsansienitet i Norge. Det tas her i landet kun forbehold når det gjelder enkelte utdanningsinstitusjoner i de øvrige land som gir vesentlig kortere utdanning enn hva som kreves etter kompetanseloven.

Man avventer med interesse innstillingen fra det ekspertutvalg som Nordisk kulturkommisjon har nedsatt for å utarbeide detaljerte regler for et felles nordisk arbeidsmarked for lærere.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

I denna fråga hänvisas till Nordiska kulturkommissionens berättelse, avsnittet om ärenden inom sektion II [se Sak C 2].

¹ Se 10: e sess., s. 731.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över meddelandena**

Då frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare för närvarande utredes inom ett expertutskott under Nordiska kulturkommissionen, får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1962 angående likartad
livsmedelslagstiftning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 19 november 1963:

Efter förhandling med fiskeriministeriet, handelsministeriet, landbruksministeriet og sundhedsstyrelsen har indenrigsministeriet udpeget en forhandlingsdelegation, som har deltaget i et i Oslo den 22.—23. april 1963 afholdt møde, som resulterede i nedsættelse af en række underkomiteer. Komiteerne har — på en undtagelse nær — afgivet rapporter, som vil komme til behandling på et plenarmøde i Oslo den 25. november 1963.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 28 december 1963:

Etter innbydelse fra Sosialdepartementet, Norge, deltok representanter for vedkommende departementer/ministerier i Danmark, Finnland, Norge og Sverige, i et møte i Oslo 22.—23. april 1963 for å døfte de skritt som Nordisk Råds rekommendasjon nr. 11/62 måtte foranledige. Fra Island møtte en representant fra Den islandske ambassade i Oslo som observatør.

Til møtet forelå to arbeidsdokumenter utarbeidet av Sosialdepartementet, Norge, på grunnlag av innkomne opplysninger fra de øvrige land. De tok sikte på å gi en oversikt over relevante lover, forskrifter og bestemmelser i de nordiske land på næringsmiddelkontrollens område.

På møtet gav samtlige delegasjoner uttrykk for positiv interesse for det initiativ Nordisk Råd hadde tatt ved angjeldende rekommendasjon, og man var enige om at man burde tilstrebe en størst mulig ensartethet i de nordiske land for så vidt angår lovgivning og praksis med hensyn til næringsmiddel-lovgivning og næringsmiddelkontroll. Det var enighet om at man herunder ikke nødvendigvis behøvde å oppnå fullstendig ensartethet på alle områder

som frambød seg for slikt samarbeid, men at siktemålet i første rekke måtte være å søke oppnådd enighet om alle viktige prinsipper. De spesielle hensyn som det enkelte land måtte ta ville kunne løses gjennom unntaksbestemmelser i de enkelte tilfeller. Det var også enighet om at man under bestrebelsene på å oppnå ensartede bestemmelser i nødvendig utstrekning måtte ta hensyn til rekommandasjoner utarbeidet av World Health Organization, Food and Agricultural Organization of the United Nations og andre internasjonale sammenslutninger de respektive land måtte være knyttet til, samt til nasjonale bestemmelser i ikke-nordiske land som man har atskillig handel med.

Man var enig om at følgende områder spesielt frambød seg som naturlige for stor grad av ensartethet i lovgivning og kontroll: bestemmelser om tilsetningsstoffer i næringsmidler, bestemmelser om vitaminisering av næringsmidler, bestemmelser om næringsmidler som utgir seg for å være spesielt egnet for spebarn (barnemat), merkings- og deklarasjonsbestemmelser, samordning av laboratoriekontrollen av næringsmidler, og kjøttkontrollbestemmelsene.

For så vidt angår tilsetningsstoffer var man enige om at det burde utarbeides en fellesnordisk, positiv liste over tillatte tilsetningsstoffer i næringsmidler. Ved utarbeidelsen av en slik liste burde man ta utgangspunkt i de eksisterende nasjonale lister samt i tilsvarende lister i land som de nordiske land har utstrakt handelsforbindelse med. Det ble antatt at det bare unntaksvis ville bli aktuelt for et av de nordiske land å ha et nasjonalt tillegg til felleslisten. I så tilfelle burde det tilstrebes at de nasjonale tilleggene ikke la hindringer i veien for at de nordiske land for så vidt angår bestemmelser om tilsetningsstoffer framtrer som *ett* område i lovgivnings- og kontrollhenseende. Etableringen av et slikt område forutsatte felles deklarasjonsbestemmelser, definisjoner, ansøknings- og godkjenningsregler samt kontrollmetoder og kontrollpraksis. Disse spørsmål måtte drøftes samtidig med utarbeidelsen av den felles liste over tillatte tilsetningsstoffer.

For så vidt angår vitaminisering av næringsmidler var det enighet om at ensartede retningslinjer på dette område ville bidra til å lette innføringen og håndhevingen av enkle, ernæringsfysiologisk sett rasjonelle bestemmelser vedrørende omsetningen av vitaminiserte eller vitaminholdige næringsmidler samt av vitaminpreparater som ikke omfattes av medikamentlovgivning.

Med hensyn til barnemat var det enighet om at slike produkter helt naturlig burde bli underlagt ensartede bestemmelser i de respektive land.

Ensartede, generelle regler om merking og deklarasjon av næringsmidler ble ansett for å være av grunnleggende betydning for et intimt nordisk samarbeide med hensyn til næringsmiddelkontrollen. Man var enige om i første omgang å beskjefte seg med opplysninger av medisinsk-hygienisk betydning og seinere eventuelt ta opp spørsmålet om generelle konsumentopplysninger.

Når det gjelder samordning av laboratoriekontrollen var man enige om at dette kunne skje i samarbeid med Nordisk Metodikk-komité slik at man kom fram til en fordeling mellom de nordiske lands laboratorier når det gjelder særlig vanskelige, kostbare og tidrøvende analyser.

For så vidt angår kjøttkontrollbestemmelsene var man enige om i første rekke å oppsummere ved brevveksling mellom veterinæradministrasjonene i de nordiske land den praktiske erfaring man hittil har høstet under det samarbeide som allerede har pågått i flere år på dette område.

På møtet ble man enige om å nedsette tre underkomitéer med oppgave å utrede nærmere retningslinjer for ensartede bestemmelser når det gjelder henholdsvis tilsetningsstoffer, vitaminisering og barnemat. Det ble videre besluttet å nedsette en underkomité som skulle utrede og eventuelt framkomme med forslag om en rammeavtale (konvensjon eller samarbeidsavtale) mellom de nordiske land med sikte på det framtidige samarbeide på næringsmiddellovgivningens og næringsmiddelkontrollens område.

Underkomitéen for vitaminisering m. v. av næringsmidler hadde møte i Helsingfors 17. oktober 1963 og underkomitéen for barnemat hadde møte i København 25. oktober 1963. Underkomitéen for tilsetningsstoffer vil først kunne møtes seinere da forarbeidet til dette møte på grunn av dette områdes omfang har måttet ta lenger tid. Underkomitéen til utredning av spørsmålet om en rammeavtale på næringsmiddellovgivningens og næringsmiddelkontrollens område hadde møte i Oslo 7. oktober 1963.

Utredningene fra de underkomitéer som hittil har hatt møte samt et notat fra veterinærdirektøren, Norge, om de praktiske erfaringene av samordningen av kjøttkontrollbestemmelsene i de nordiske land ble tatt opp til behandling på et nytt møte i Oslo 9. desember 1963 hvor det deltok representanter for vedkommende departementer/ministerier i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island var representert med en observatør.

Møtet behandlet det foreliggende utkast til samarbeidsavtale mellom de nordiske land når det gjelder næringsmiddellovgivning og næringsmiddelkontroll og kom fram til enighet om et endelig utkast til slik avtale.

Møtet besluttet å legge fram resultatet av det utredningsarbeide som hittil var gjort i en melding til Nordisk Råds 12. sesjon. Man var enige om å framheve betydningen av at man under det framtidige arbeide med sikte på størst mulig ensartethet i de nordiske lands næringsmiddellovgivning kommer fram til en ensartet definisjon av begrepet »næringsmidler». Likeledes ønsket møtet å presisere at spørsmål i tilknytning til bestemmelser som tar sikte på konsumentopplysning burde behandles i samarbeid med Den nordiske komité for konsumentspørsmål.

For øvrig kom møtet fram til følgende konklusjoner:

1. På grunnlag av det foreliggende utredningsmateriale, konstaterer møtet at det foreligger muligheter for å gjennomføre en utstrakt ensartethet når det gjelder vesentlige deler av næringsmiddellovgivningen i de nordiske

land og gode muligheter for gjennomføring av en felles nordisk kontrollvirksomhet med hensyn til næringsmidler.

2. Det var enighet om at følgende områder i første rekke synes å egne seg for en utstrakt ensartethet når det gjelder lovgivning og kontrollbestemmelser:

a. Bruk av tilsetningsstoffer.

b. Næringsmidler som utgir seg for å være spesielt egnet for barn (barne-mat).

c. Næringsmidlers innhold av vitaminer og mineraler, herunder deklarasjon og reklame av næringsmidlers naturlige forekommende eller tilsatte innhold av disse stoffer.

d. Laboratoriemessig kontroll av næringsmidler og kravene til dokumentasjon fra produsentenes side når det gjelder næringsmidler som er underlagt bestemmelser om spesiell kontroll.

e. Kjøttkontroll.

3. For å styrke samarbeidet mellom de nordiske land med hensyn til næringsmiddelovngivning og næringsmiddelkontroll foreslås inngått en samarbeidsavtale mellom regjeringene i alt vesentlig i samsvar med vedlagte utkast¹.

4. Det er ønskelig at det samarbeide som er innledet mellom representanter for de respektive departementer/ministerier i forbindelse med rekommandasjon nr. 11/62 fortsetter i de hittil antatte former inntil et permanent nordisk samarbeidsorgan eventuelt er etablert etter den foreslåtte avtale. De nedsatte ekspertkomitéer for tilsetningsstoffer, vitaminer og barnemat forutsettes derfor å fortsette arbeidet med sikte på å framkomme med konkrete forslag til ensartede eller tilnærmet ensartede bestemmelser på disse områder.

5. Den Nordiske metodikk-komitée for næringsmidler forutsettes å fortsette sitt arbeide, og man foreslår at komitéen blir anmodet om også å ta opp til drøftelse mulighetene for en fordeling mellom de nordiske land av særlig vanskelige, kostbare og tidsrøvende analyser, (jfr. punkt 4 d).

6. Det samarbeid som er etablert mellom de nordiske veterinærmyndigheter for så vidt angår kjøttkontroll forutsettes ført videre.

7. Protokollene fra de møter som har vært avholdt og som vil bli avholdt i 1964 i forbindelse med utredningsarbeidet foranlediget av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 11/62, oversendes regjeringene.

I samsvar med ovenstående har Sosialdepartementet, Norge, foreslått overfor de respektive departementer/ministerier i Danmark, Finland, Island og Sverige at man inngår en samarbeidsavtale i samsvar med det framlagte utkast og at de representanter som har deltatt i utredningsarbeidet i forbindelse med Nordisk Råds rekommandasjon nr. 11/1962 bemyndiges til inntil videre å fortsette sitt arbeid med sikte på å legge fram konkrete forslag til ensartede bestemmelser innen de områder av næringsmiddelovngivningen som man har funnet mest egnet for dette.

Sve r i g e s r e g e r i n g (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

¹ Här ej tryckt.

Representanter för samtliga de nordiska länderna har under år 1963 sammanträffat vid ett flertal tillfällen för överläggningar om möjligheterna att uppnå likartad nordisk livsmedelslagstiftning. Därvid har bl. a. enighet nåtts om att föreslå regeringarna att träffa ett samarbetsavtal i ämnet. Förslag härtill kommer att framläggas av Norge, som är koordinerande land. I övrigt fortsätter utredningsarbetet.

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 26 oktober 1963:

Efter indbydelse fra det danske indenrigsministerium, der er koordinerende myndighed, afholdtes den 19. og 20. april 1963 i København et møde mellem repræsentanter for de nordiske landes sundhedsmyndigheder til drøftelse af spørgsmålet om etablering af et nordisk samarbejde vedrørende forskning og oplysning på lægemiddelområdet samt om videre udvikling af samarbejdet vedrørende kontrollen med lægemidler.

Repræsentanterne besluttede at give det ved udpegningen af repræsentanterne dannede samarbejdsorgan navnet »Nordisk lægemiddelkomité».

Komiteen vedtog at nedsætte fire underudvalg, der har til opgave at foretage undersøgelser vedrørende henholdsvis 1) de gældende regler i de nordiske lande om medicinske specialiteter, 2) kontrollen med de medicinske specialiteter, 3) forskning på lægemiddelområdet og 4) oplysning.

Komiteen afholdt den 1. og 2. oktober 1963 plenarmøde i Oslo, hvorunder der bl. a. blev redegjort for arbejdet i de enkelte underudvalg.

Det vedtoges, at underudvalgene til næste møde, der agtes afholdt i februar 1964 i Stockholm, på grundlag af de foreløbig afsluttede, ret detaljerede drøftelser i plenarmøderne skal fremkomme med konkrete forslag om indstilling til Nordisk Råd vedrørende de til underudvalgene henlagte spørgsmål.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

Det koordinerande landets Danmarks inrikesministerium har till kännedom översänt ett den 26 oktober 1963 daterat, för Nordiska rådets 12. session avsett meddelande. Finlands regering ansluter sig till det. I den i med-

delandet nämnda 1:a undersektionen, som undersöker i de nordiska länderna gällande regler om medicinska specialiteter och 2:a undersektionen, som undersöker kontrollen av medicinska specialiteter, representeras Finland av apoteksrådet Veli Krogerus. Finlands representant i 3:e undersektionen, som omhänderhar forskningen på läkemedelsområdet, är professor Armas Vartiainen och i 4:e undersektionen, som omhänderhar frågorna angående upplysningen, överdirektör Aatto Virta.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 3 januari 1964:

Etter anmodning av det danske indenrigsministerium, som er koordinerende instans for den omtalte sak, oppnevnte Sosialdepartementet den 8. januar 1963 følgende representanter til å delta i utredningsarbeidet:

Professor, dr. med. A. Jervell, Ullevål sykehus, Oslo.

Overlege H. G. Dedichen, Lillehammer fylkessykehus, Lillehammer.

Byråsjef Å. Thorvik, Helsedirektoratet, Oslo.

Når det gjelder utredningsarbeidet vises til meddelelsen fra den danske regjering om rekommandasjonen.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Nordisk läkemedelskommitté har under året hållit två sammanträden. Kommittén har gjort en inventering av utredningsfältet och tillsatt fyra underutskott rörande lagstiftning, laboratoriemässig kontroll, forskning och upplysning. Man hoppas kunna slutföra arbetet under loppet av 1964.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena**

Med hänsyn till att arbetet inom Nordiska läkemedelskommittén pågår i vederbörlig ordning, får niomannakommittén föreslå,
att meddelandena i avvaktan på nya sådana läggas till
handlingarna utan utskottsbehandling.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 12 december 1963:

För förverkligande av rekommendation n:r 13/1962 anordnades på initiativ av Finlands justitieministerium den 22 januari 1963 i Helsingfors en konferens, i vilken deltog

från *Finland*: regeringsrådet Kai Korte (justitieministeriet),
regeringssekreteraren V. Maarvala (undervisningsministeriet).

från *Norge*: regeringsrådet Kai Korte (justitieministeriet),
avdelningssjef Henry Nærstad (Landbruksdepartementet),
byråsjef Erland Aalde (Kirke- og undervisningsdepartementet).

från *Sverige*: kanslirådet Sven Härdén (jordbruksdepartementet),
inspektören för renskötelsen Åke Wikman (lantbruksstyrelsen),
docenten Israel Ruong (Svenska samernas riksförbund).

Såsom bas för diskussionen vid detta möte var det finska justitieministeriets memorandum av den 30 oktober 1962 [*se 11. sesj., s. 1365*].

Vid konferensen ansåg de svenska representanterna det vara möjligt att grunda ett samarbetsorgan i stort sett enligt de av Finlands justitieministerium skisserade riktlinjerna. De norska representanterna meddelade att Norges regering lämnat stortinget ett meddelande angående bl. a. ifrågavarande ärende, varför de inte innan stortinget behandlat sagda meddelande kunde ta slutlig ståndpunkt till frågan om grundande av ett samarbetsorgan.

Efter det Norges lantbruksdepartement i skrivelser till Finlands justitieministerium den 23 september 1963 och den 25 november 1963 meddelat, att Norge var redo att godkänna Nordiska rådets rekommendation angående tillsättande av ett permanent nordiskt samarbetsorgan för samespörsmål och renskötselfrågor och då justitieministeriet även tagit kontakt med

representanten för Sveriges jordbruksdepartement, överlämnade justitieministeriet i Finland ärendet till statsrådets handläggning.

Statsrådet beslöt den 4 december 1963 att tillsätta en delegation, som fick i uppdrag att deltaga i det i rekommendation nr 13/1962 avsedda samarbetsorganets verksamhet. Till delegationens ordförande kallades regeringsrådet Korte samt till med samespörsmål förtrogna medlemmar ingenjör Nickul och kommunalfullmäktigordföranden Erkki Jomppanen ävensom till med renskötselfrågor förtrogna medlemmar ekonomirådet Yrjö Alaruikka och docenten Mikko Varo. Samtidigt uppdrog statsrådet åt justitieministeriet att skrida till andra för förverkligande av rekommendationen nödiga åtgärder.

På åtgärd av Finlands justitieministerium har Norges lantbruksdepartement och Sveriges jordbruksdepartement erhållit meddelande om statsrådets ovan nämnda beslut, varjämte man anhållit att justitieministeriet skulle få kännedom om de personer, vilka såsom representanter för Sverige och Norge kommer att deltaga i samarbetsorganets verksamhet. Justitieministeriet har för avsikt att så snart sistnämnda uppgifter erhållits sammankalla samarbetsorganet för diskussion av frågor, som sammanhänger med inledandet av verksamheten.

Beträffande rekommendation nr 5/1959 hänvisar justitieministeriet till sitt meddelande vid rådets 11:e session (*s. 1131*) och meddelar, att de i rekommendationen avsedda frågorna i Finland fortfarande behandlats av den genom ett statsrådsbeslut hösten 1960 tillsatta samedelegationen.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 7 januari 1964:

Ved behandlingen av St.meld. nr. 21 (1962—63) om kulturelle og økonomiske tiltak av særlig interesse for den samiske befolkning gav Stortinget den 27. mai 1963 sin tilslutning til innstilling S.nr. 196 (1962—63) om at det skal opprettes et sentralt organ for samiske spørsmål. Kirke- og undervisningsdepartementet, som har fremmet stortingsmeldingen, uttaler i brev av 24. august 1963 til Landbruksdepartementet at det etter Stortingets avgjørelse nå er fastlagt at det skal opprettes et norsk sameråd og at 5 av medlemmene i dette råd skal representere Norge i et nordisk samarbeidsorgan om samespørsmål.

Finnland er det koordinerende land for denne sak, og ved brev av 23. september 1963 fra Landbruksdepartementet er Justitieministeriet i Helsingfors underrettet om Stortingets vedtak.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

På svensk sida har man förklarar sig beredd att delta i ett nordiskt organ för samespörsmål, och regeringen avser att utse de svenska ledamöterna i organet så snart som enighet uppnåtts om organets arbetsuppgifter.

Tilläggsförslag

om samarbete rörande samespörsmål

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

Nordiska rådet har sedan 1956 antagit tre rekommendationer, som syftar till en förbättring av samernas levnadsförhållanden, nämligen rek. nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att undersöka möjligheterna till ökad samverkan mellan länderna på renskötselns område,

rek. nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av bland annat det genom rådets medverkan frambragta materialet (Sak A 7/1958 och A 1/1959) gemensamt närmare undersöka samebefolkningens problem i syfte att klargöra, vilka åtgärder som bör vidtagas för att utveckla denna befolkningsgrupps kultur och för att förbättra dess levnadsförhållanden,

samt rek. nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att snarast tillsätta ett nordiskt organ för behandling av gemensamma samespörsmål och renskötselfrågor.

Av regeringarnas meddelanden till rådets tolfte session beträffande rek. nr 13/1962 framgår, att ett permanent nordiskt samarbetsorgan för samespörsmål och renskötselfrågor torde komma att tillsättas inom en mycket snar framtid. När så sker, har alltså nu nämnda rekommendation blivit helt genomförd. Samtidigt har därmed också ett forum skapats för behandling av de spörsmål, som avses i rek. nr 20/1956.

Under sådana omständigheter synes det ur arbetsteknisk synpunkt vara mindre rationellt för rådet att fortsättningsvis arbeta med tre olika rekommendationer, som till stor del behandlar samma fråga. Att å andra sidan redan nu, innan det nordiska organet för samespörsmål ännu tillsatts och påbörjat sitt arbete, utan vidare betrakta de frågor, som upptas i 1956 och 1962 års rekommendationer såsom slutbehandlade förefaller heller icke riktigt. Lämpligen bör därför nu de tre äldre rekommendationerna sammanfattas i en ny rekommendation, som täcker dessas syften. Om

så sker, bör rekommendationerna nr 20/1956, nr 5/1959 och nr 13/1962 kunna betraktas såsom för rådets del slutbehandlade.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att bl. a. med biträde av ett nordiskt organ för behandling av gemensamma samespörsmål och renskötselfrågor klargöra, vilka åtgärder, som bör vidtagas för att utveckla samebefolkningens kultur och förbättra dess levnadsförhållanden.

Stockholm den 4 februari 1964

Ragnar Lassinantti

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Landbruksministeriet) meddelar den 2 december 1963:

— — — skal man herved meddele, at sagen har været behandlet på et møde i Oslo den 27. april 1963 i Det nordiske kontaktorgan for jordbrugs-spørgsmål, i hvilket møde også de nordiske landbrugsministre deltog, og at drøftelserne vil blive fortsat på kontaktorganets møde i Stockholm den 20. januar 1964.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 december 1963:

Den allmänna verksamheten inom lantbrukskooperationen och den nivå, som denna verksamhet har nått, är i de nordiska länderna jämförelsevis enhetlig, varför forskningen i grundfrågorna såsom sådan är lämpad för nordiskt samarbete.

Dessa frågor behandlas för närvarande, om också icke på ett vetenskapligt sätt, av Nordiska bondeorganisationernas centralråd (NBC) och vid de skilda ländernas forskningsanstalter. Utredningar i många aktuella grundfrågor har fått till stånd i tillräcklig utsträckning för praktiska behov och med den snabbhet, som verksamhetens utveckling förutsätter.

En mera vetenskaplig och grundligare forskning i lantbrukskooperationens grundfrågor skulle vara nyttig, och grundandet av den föreslagna forskningsanstalten skulle uppenbarligen med tiden vara ägnad att fördjupa våra insikter i många frågor.

Hos oss föreligger emellertid icke ännu ett tillräckligt behov av studier och forskning, och icke heller har vi tillräckligt många forskare för en ökning av de nuvarande forskningsmöjligheterna på föreslaget sätt.

Förutsättningar för grundande av den föreslagna samnordiska forskningscentralen för verksamheten inom lantbrukskooperationen föreligger, med tanke på behovet i Finland, för närvarande icke.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 15 januari 1964:

Spørsmålet om å opprette et nordisk landbrukskooperativt sentrum ble i 1962 besluttet tatt opp til drøftning i Det nordiske kontaktutvalg for landbruksspørsmål. En er kjent med at kontaktutvalget arbeider med saken. Utvalget innledet sin behandling av saken på et møte våren 1963. Behandlingen vil bli fortsatt i et nytt møte tidlig i 1964. En regner med at kontaktutvalgets innstilling vil foreligge i forholdsvis nær framtid. Departementet vil komme tilbake til saken tidligst mulig etter at en har fått nevnte innstilling.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Frågan om ett nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation har tagits upp till behandling inom det nordiska kontaktutskottet för jordbruksfrågor. Visst material till belysning av frågan har utarbetats av de norska och danska ledamöterna i utskottet. Frågan kommer på nytt upp till diskussion vid kontaktorganets nästkommande möte i Stockholm.

BILAGA

**Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté över
meddelandena**

Då frågan om ett nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperationen överväges inom Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor, får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt
institut för konfliktforskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 28 november 1963:

De nordiske undervisnings- og kulturministre besluttede i juni 1962 i princippet at søge etableret et nordisk samarbejde om forskning af international politik med særligt henblik på studiet af konflikterne mellem staterne, og ministrene nedsatte et nordisk udvalg med den opgave at undersøge og vurdere de forskellige samarbejds muligheder.

Til brug for udvalgets arbejde har professor Sven Henningsen, på grundlag af en studierejse i efteråret 1962, udarbejdet en redegørelse for den omfattende forskning, som på dette område drives både i Europa og i U.S.A.

Udvalget, som har valgt professor Henningsen til formand, har haft møder i juni 1963 i Helsingør og i november 1963 i Stockholm og håber at kunne afgive sin betænkning inden Nordisk Råds møde i februar 1964.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Det i rekommendationen nämnda ärendet prövas fortfarande av ett samnordiskt sakkunnigutskott, i vilket Finland representeras av biträdande professorn Göran von Bonsdorff och docenten Kullervo Killinen.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 13 december 1963:

Ved kongelig resolusjon av 8. februar 1963 ble det oppnevnt et norsk råd for konflikt- og fredsforskning med professor, dr. juris, Frede Castberg som formann og for övrig 6 medlemmer.

Utvalgets mandat er blant annet å utarbeide en oversikt over den forskningsvirksomhet som allerede er i gang innenfor dette område ved de

ulike norske institusjoner, vurdere mulighetene for en hensiktsmessig utbygging av forskningen og komme med forslag om spesifiserte tiltak for å gjennomføre en slik utbygging. Utvalget har dessuten fått i mandat å arbeide for at den norske virksomhet innenfor freds- og konfliktforskningen skjer i intimt samarbeid med tilsvarende virksomhet i de andre nordiske land og fortrinnsvis som ledd i et felles nordisk opplegg.

Som tilskott til forskningstiltak ved norske institusjoner vedrørende konflikt- og fredsforskning har Stortinget for kalenderåret 1964 bevilget et beløp på kr. 100 000, som skal fordeles etter tilråding fra det nevnte råd.

I samsvar med vedtak på det nordiske undervisningsministermöte i København i juni 1962, har man etablert et nordisk utvalg, bestående av to medlemmer fra hvert av de nordiske land til å utrede de forskjellige muligheter for et nordisk samarbeid vedrørende konflikt- og fredsforskning. Utredningsarbeidet har pågått i hele 1963, og det nordiske utvalg har blant annet hatt møte i januar, juni og november 1963. De norske representanter i utvalget er professor Frede Castberg og direktör Erik Rinde, som også er medlem av det norske rådet for konflikt- og fredsforskning.

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

De nordiska undervisnings- och kulturministrarna beslöt vid sitt möte i Köpenhamn i juni 1962, att ett expertutskott skulle tillsättas för att utreda möjligheterna till ett nordiskt samarbete rörande forskning inom internationell politik med särskilt avseende på konfliktforskning. Arbetet inom expertutskottet pågår. Utskottet beräknar att kunna framlägga sitt betänkande före Nordiska rådets session i februari 1964.

Meddelanden
om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk
institution för sinologi

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 18 november 1963:

Sektion I af Nordisk Kulturkommission, som er blevet reorganiseret i 1963, har samtidig i væsentligt omfang overtaget det løbende arbejde med samordningen af de nordiske landes udbygningsplaner for den højere uddannelse og forskning, hvilket arbejde tidligere blev ledet direkte af de nordiske undervisningsministre selv med bistand af en embedsmandsgruppe. Som et led i denne virksomhed har sektionen besluttet at iværksætte en udredning af behovene og mulighederne for nordisk samordning inden for området afro-asialiske sprog, samfunds- og kulturforhold m. m. Sinologien er en del af dette felt. Sagen blev præliminært drøftet på en af sektionen arrangeret nordisk ekspertkonference i København den 12. september 1963, og sektionen har derfor truffet beslutning om igangsættelse af en række konkrete undersøgelser, bl. a. omfattende studiet af kinesisk og japansk. Med hensyn til enkelthederne henviser man til Nordisk Kulturkommissions beretning (*Sag C 2*).

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Rekommendationen angående grundande av en sinologisk institution har tillsvidare icke föranlett åtgärder från undervisningsministeriets sida. Ministeriet konstaterar, att på åtgärd av Nordiska kulturkommissionen som bäst utföres undersökningar angående utvecklandet av undervisningen och forskningen i afro-asiatiska språk på samnordisk bas. Även frågan om en samnordisk institution på sinologins område torde lämpligast undersökas och avgöras i samband med denna mera omfattande utredning.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 27 januari 1964:

Nordisk kulturkommisjon har innen rammen for det pågående samarbeid om høgre utdanning og forskning tatt ut fagområdene asiatiske og afrikanske språk og kulturer med sikte på å komme fram til behov og muligheter for utbygging og arbeidsfordeling på nordisk basis. Som første ledd i dette arbeidet ble det i september 1962 holdt en konferanse med eksperter fra disse fagområdene. På grunnlag av diskusjonene under denne konferansen ble det vedtatt å sette ned en rekke nordiske ekspertgrupper, bl. a. for kinesisk/japansk, hindi og arabisk. Disse ekspertgrupper har i oppdrag å legge fram konkrete forslag om utbyggingsplaner innen disse fagområder både nasjonalt og på nordisk basis. Ekspertgruppene er nå i arbeid.

Av forannevnte framgår det at spørsmålet om nordisk samarbeid innen sinologi blir vurdert i denne sammenheng.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

I det föregående har — i anslutning till meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning¹ — angivits, att förslag framlagts för 1964 års riksdag rörande inrättande av en professur i sinologi, särskilt nykinesiska språket, vid Stockholms universitet fr. o. m. den 1 juli 1965. Denna professur bör bidra till en fortsatt utveckling av det nordiska samarbetet rörande utbildning och forskning inom ifrågavarande ämnesområde. I detta sammanhang kan erinras om nordiska kulturkommissionens initiativ att tillsätta en expertgrupp för att konkretisera nordiska utbyggnadsplaner för ämnesområdena kinesiska och japanska.

¹ Se Sak D 41/1964.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över meddelandena**

Nordiskt samarbete beträffande bl. a. afro-asiatisk språkforskning utredes för närvarande inom Nordiska kulturkommissionen. Med hänsyn härtill får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 26 november 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Efter at det danske justitsministerium havde indhentet en række oplysninger om identitetskortene i forskellige europæiske lande, nedsatte ressortdepartementerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige i november måned 1962 et fællesudvalg til at behandle Nordisk Råds rekommendation.

Udvalget afgav i marts måned 1963 en beretning, hvori det indstilles, at de i Forbundsrepublikken Tyskland, Østrig, Schweiz og Frankrig udstedte identitetskort til indlændinge godtages som rejselegitimation i det nordiske paskontrolområde for indrejse og ophold i indtil 3 måneder, og at der i en tillægsprotokol til paskontroloverenskomsten af 12. juli 1957 fastsættes, at de i overenskomstens bilag 1 indeholdte almindelige retningslinier for paskontrollen finder tilsvarende anvendelse i tilfælde, hvor identitetsdokumenter godtages som pas, dog at ind- og udrejsestemplingen kan undlades.

Endvidere indstiller udvalget, at den svenske udlændingslov ændres, således at afvisning af andre grunde end formelle kan ske inden for et tidsrum af 3 måneder efter indrejsen, og at der i den ovennævnte tillægsprotokol optages en bestemmelse om, at de i overenskomstens art. 6 fastsatte retningslinier for afvisning af udlændinge ved de nordiske ydergrænser bør finde tilsvarende anvendelse, når der opstår spørgsmål om at fjerne en udlænding fra et af de kontraherende staters territorium inden for det tidsrum, i hvilket opholdstilladelse ikke kræves.

Udvalgets indstilling angående udfærdigelse af en tillægsprotokol til paskontroloverenskomsten af 12. juli 1957 er gennemført ved, at der den 20. maj 1963 i København er undertegnet en tillægsprotokol af det af udvalget foreslåede indhold. Tillægsprotokollen er trådt i kraft den 1. juli 1963.

Udvalgets indstilling angående anerkendelse af de omhandlede identitetskort er gennemført fra den 1. juni 1963, således at identitetskort til indlændinge, udstedt af myndighederne i Forbundsrepublikken Tyskland, Østrig, Frankrig og Schweiz, godtages som gyldig rejselegitimation i det nordiske paskontrolområde for indrejse og ophold i indtil 3 måneder.

Gennemførelsen heraf har ikke medført indskrænkninger i de tidligere tilvejebragte lettelser for rejsetrafikken inden for det nordiske paskontrolområde.

Ved proposition af 18. oktober 1963 er der i Sverige foreslået en ændring i utlänningslagen, hvorved mulighederne for fra Sverige at afvise ikke ønskede udlændinge i løbet af tre måneder fra ankomsten bringes i bedre overensstemmelse med det, der gælder i de øvrige nordiske lande.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

En ändring i den svenska utlänningslagen har den 4 december 1963 antagits av riksdagen, varigenom större enhetlighet i den nordiska utlänningslagstiftningen i fråga om möjligheterna att avlägsna icke önskvärda utlänningar åvägabragts. — I övrigt kommer ett gemensamt meddelande å de nordiska regeringarnas vägnar beträffande denna rekommendation att lämnas av Danmarks regering.

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över meddelandena**

Rekommandationen er med virkning fra den 1. juni 1963 gennemført, for så vidt som identitetskort til indlændinge, udstedt af myndighederne i Forbundsrepublikken Tyskland, Østrig, Frankrig og Schweiz, godkendes som rejselegitimation ved indrejse til og ophold i de nordiske lande i indtil tre måneder. Som det fremgår af indstillingen i den betænkning, som er afgivet af den nordiske ekspertgruppe for visse udlændingekontrolspørgsmål (Nordisk udredningsserie 1963: 7), har ekspertgruppen ment, at en række andre legitimationskort ikke bør godkendes som rejselegitimation ved indrejse til og ophold i det nordiske paskontrolområde. Denne opfattelse, som er begrundet i betænkningen (s. 14—15) kan samferdselskomiteen tilslutte sig, men vil dog henstille, at myndighederne fremtidig er opmærksomme på eventuelle ændringer vedrørende disse kort, som kan begrunde, at kortene anerkendes som gyldig rejselegitimation.

Samferdselskomiteen har med særlig tilfredshed konstateret, at det har været muligt at indføre de omhandlede lettelser, uden at dette har medført indskrænkninger i de eksisterende lettelser for rejsetrafikken imellem de nordiske lande.

Samferdselskomiteen foreslår,

at Nordisk Råd tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Tilläggsförslag
om reselegitimation för medborgare i Benelux-län-
derna vid inresa i nordiskt passområde

(Väckt av Birger Lundström)

Det är glädjande att det nu låtit sig göra att i enlighet med rådets rekommendation nr 17/1962 genomföra en ordning, som möjliggör för medborgare i Förbundsrepubliken Tyskland, Österrike, Frankrike och Schweiz att inresa i det nordiska passområdet på grundval av vissa enklare reselegitimationshandlingar utan att inneha pass. Beklagligt är emellertid att de dokument, som utställs i de tre Beneluxländerna, icke kunnat godtagas som sådana legitimationshandlingar. Härigenom uppkommer åtskilliga olägenheter. Reseströmmen från ifrågavarande tre länder mot Norden är relativt livlig. Då de ifrågavarande dokumenten är användbara vid inresa i åtskilliga andra europeiska länder, är de resande från dessa länder icke alltid varse, att handlingarna ej är användbara vid inresa till det nordiska passområdet. Åtskilliga belgare och holländare måste därför avvisas vid våra gränser.

Ur Nordiska rådets synpunkt är det särskilt olyckligt att medborgare i dessa tre länder måste behandlas sämre än medborgare i de ovannämnda fyra länderna med hänsyn till de goda förbindelser som alltid rått mellan Benelux och Norden och som ytterligare utvecklats genom det samarbete som upptagits mellan dessa båda varandra närstående statsgruppers parlamentariska råd. Med hänsyn härtill synes önskvärt, att de nordiska ländernas regeringar ville närmare utreda huruvida icke någon möjlighet finnes att åstadkomma en ordning på ifrågavarande område, som vid inresa till Norden icke ställer medborgarna i de tre Beneluxländerna sämre än t. ex. fransmän och tyskar.

Under hänvisning till det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att
företaga en undersökning av angivet slag.

Stockholm den 6 februari 1964

Birger Lundström

Meddelande
om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Såsom framgår av meddelande till Nordiska rådets 11:e session¹ har i anledning av förevarande rekommendation till utredning i nordiskt samråd upptagits frågan om verkställighet i annat nordiskt land av administrativa beslut rörande rätt till umgänge med barn. Saken har i Danmark och Finland hänskjutits till de sakkunniga, som tillkallats för översyn av äkten-skapslagstiftningen. I Norge behandlas frågan inom justitiedepartementet och i Sverige av lagberedningen i samråd med familjerättskommittén. Utredningsarbetet beräknas pågå hela år 1964.

¹ Se 11. sesj., s. 1377

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

Under slutet av 1963 har den svenska utredningen om administrativa frihetsberövanden avgivit sitt slutbetänkande benämnt »Utlämning vid administrativa frihetsberövanden i Norden» (SOU 1963: 79), vilket betänkande avvaktats i övriga nordiska länder. Då det emellertid icke hunnit närmare behandlas, får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte besluta lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Danmarks regering (Socialministeriet) meddelar den 22 november 1963 å samtliga regeringars vägnar:

Ved rekommendation nr. 19/1962 opfordres regeringerne til at fortsætte og snarest muligt fuldende den påbegyndte undersøgelse angående samordning af enke- og invalidepensionen.

Det af Nordisk socialpolitisk Komité til overvejelse af disse spørgsmål nedsatte underudvalg (det nordiske pensionsudvalg) har af nævnte komité fået bemyndigelse til i forbindelse med udvalgets behandling af det i rekommendationen omhandlede spørgsmål på ny at overveje det tilsvarende spørgsmål vedrørende alderspension (folkepension), jfr. meddelelse af 18. december 1962 til Nordisk Råds 11. session¹.

Det nordiske pensionsudvalg har fortsat arbejdet på dette udvidede grundlag. Det forventes, at resultatet af udvalgets drøftelser kan foreligge i en indstilling til Nordisk socialpolitisk Komité i komiteens førstkommende møde.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 6 januari 1964:

Sosialdepartementet har ikke noe nytt å melde. Det er imidlertid mulig at de problemer som rekommandasjon nr. 19/1962 og 26/1963 omhandler, vil komme i en annen stilling når alminnelig folkepensjon er gjennomført. På det nåværende tidspunkt lar det seg ikke gjøre å si noe nærmere om dette.

¹ Se 11. sesj., s. 1378.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena**

Med hänsyn till frågans sammanhang med spørsmålet om en allmän harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (*sak A 17/1964*), för vilken sak uppskov med behandlingen föreslagits av niomannakommittén, samt till att frågan är föremål för fortsatt utredning inom Nordiska pensionsutskottet får niomannakommittén föreslå,

att meddelandena i avvaktan på nya sådana läggas till handlingarna utan utskottsbehandling.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *Sve r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne) meddelar den 2 januari 1964:

Mellem SJ og DSB er der den 11. december 1963 sluttet en overenskomst, hvorefter SJ's hidtidige rejsebureau i Hamburg (Schwedisches Reisebüro, Hamburg 11, Ost-West-Strasse 7o) fra den 1. januar 1964 under skiftevis svensk og dansk ledelse omdannes til et fælles-rejsebureau (SJ-DSB) under navnet »Skandinavisches Reisebüro».

Bureauets opgave bliver fra nævnte dato gennem tyske rejsebureauer og direkte at virke for forøgelse af trafikken til og i Norden ved salg af rejser med SJ/DSB tog, busser, færger og skibe (herunder inclusive tours til Norden).

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 19 december 1963:

Finlands regering har i december 1963 tillsatt en kommitté att utarbete förslag till de uppgifter, som är nödiga för främjande av våra turistförhållanden.

N o r g e s r e g e r i n g (Samferdselsdepartementet) meddelar den 31 december 1963:

Følgende kan meddeles om den aktuelle situasjon:

Det skandinaviske felleskontor i Los Angeles vil åpne i begynnelsen av 1964. Felleskontoret i Frankfurt vil bli nedlagt. Landslaget for Reiselivet i Norge vil fra 1. januar 1964 åpne eget kontor i Hamburg. Fellesrepresentasjon i Italia vil bli overtatt av SAS. De skandinaviske turistorganisasjoner er enige om et samarbeid med SAS på de fjernere markeder.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 27 december 1963 i vad rekommendationen jämväl avser turistkontoren i utlandet, *å samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (*se Nordisk Råd 1963, s. 1382—1387 och 1561—1562*) höll sammanträde i Stockholm den 13 december 1963 för överläggningar om gemensamma angelägenheter. Bland annat behandlades rekommendationen nr 21/1962 såvitt den gäller turistkontoren i utlandet. NTTK beslöt därvid att till Nordiska rådet göra ett uttalande av följande lydelse (*se Tillägg*).

Från regeringarnas sida har man med tillfredsställelse konstaterat, att NTTK fattat principbeslut om att de fyra nordiska turistkontoren i New York skall flytta samman till en gemensam lokal därstädes och att cheferna för nämnda kontor uppmanats att senast den 1 maj 1964 inkomma med förslag till lämplig sådan lokal.

Regeringarna finner det angeläget, att NTTK även i övrigt söker vidtaga åtgärder, som kan leda till ett praktiskt nordiskt samarbete i utlandet.

TILLÄGG

Fællesudtalelse til Nordisk Råd fra Nordisk Turisttrafik Komité (NTTK), repræsenteret ved de officielle turistorganisationer i Danmark, Finland, Norge og Sverige

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 21/1962 ønsker Nordisk Turisttrafik Komité (NTTK) at afgive følgende udtalelse i henhold til beslutning på dens ordinære generalforsamling i Stockholm den 13. december 1963:

NTTK er et for ca. 35 år siden oprettet samarbejdsorgan mellem de nordiske turistorganisationer. NTTK afholder plenarforsamling een gang om året, og de deltagende landes turistdirektører (turistchefer) mødes 5—6 gange om året for at gennemføre plenarforsamlingens beslutninger og for at drøfte og afslutte løbende sager.

NTTK er øverste instans for alt nordisk samarbejde angående turistpropaganda i udlandet og øverste organ for de turistkontorer, der drives i fællesskab i udlandet.

Sådanne fælles kontorer forefindes for tiden i Frankfurt, Rom og Zürich.

I New York har de respektive lande deres egne turistkontorer, men der drives et intimt samarbejde mellem cheferne for disse turistkontorer i et for flere år siden oprettet organ, Scandinavian Travel Commission (STC).

Den 17. januar 1964 vil der endvidere blive oprettet et fællesnordisk kontor i Los Angeles, underlagt STC i New York. Deltagerne i dette kontor vil indtil videre være Sverige, Norge og Danmark, og det forventes, at Finland vil tilslutte sig kontoret i Los Angeles den 1. januar 1965.

Hvad angår de enkelte kontorer, bemærkes følgende.

Kontoret i Zürich er det ældste af de fællesnordiske kontorer. Det har et ret beskedent budget på det schweiziske marked, og interessen for dette marked er noget forskellig, for så vidt angår de respektive nordiske lande. I dette kontors drift deltager også Island.

Kontoret i Rom blev oprettet 1. maj 1959 og arbejdede for alle 5 nordiske lande til 1. oktober 1963 fra adressen Via Barberini 86. Det drives i øjeblikket på grund af kontorets økonomi fra lederens privatbolig, men da dette anses for utilfredsstillende, har man opsagt lederen til fratrædelse pr. 31. december 1963. Fra denne dato vil den nordiske turistpropaganda i Italien blive varetaget af SAS i Italien, og tilskuddet til dette arbejde fra de nordiske turistorganisationer vil udgøre det samme beløb, som disse organisationer hidtil har anvendt på driften af det nu under afvikling værende, selvstændige kontor. Man forventer, at det samarbejde, som vil finde sted med SAS fra den 1. januar 1964, vil medføre en intensivning af det nordiske turistarbejde i Italien samtidig med, at udgifterne holdes på det hidtidige niveau. I dette nye kontors drift vil også Island deltage. Fra den finske turistorganisations side vil arbejdet i Italien antagelig blive udført i forståelse med Finnair.

Med hensyn til det fællesnordiske kontor i Frankfurt i Vesttyskland har NTTK på sit plenarmøde den 12. december 1962 vedtaget, at kontorfællesskabet skal ophæves i løbet af året 1964, da den gældende ordning ved dets start i 1957 blev gennemført som en prøveordning, indtil det måtte lykkes at skaffe de fornødne midler til oprettelse af de ønskelige nationale turistkontorer i Tyskland. Det har endvidere vist sig, at nogle af de nordiske lande mente at have interesse i, at deres turistrepræsentationer kom til at ligge i en anden tysk by end Frankfurt, men man er enedes om, at selv om den hidtidige samarbejdsform bringes til ophør, vil man holde nær kontakt med hverandre om udviklingen og propagandaen på det tyske marked, bl. a. ved årlige fælles møder med lederne af de nationale turistkontorer i Tyskland og ved eventuel udgivelse af fællesbrochurer på det tyske marked. Hvert af de fremtidige nationale kontorer i Tyskland vil få et håndlager af de andre nordiske landes brochurer, således at publikum kan betjenes med hensyn til hele Norden fra hvert af disse kontorer.

Hvad angår samarbejdet i New York mellem de nordiske turistkontorer, skal man bemærke, at dette samarbejde som nævnt foregår inden for rammerne af STC, der som ligeledes nævnt er et organ under NTTK. STC har et selvstændigt budget på 100.000 \$, idet Danmark, Norge og Sverige deltager med 20.000 \$ hver, Finland med 10.000 \$ og de nordiske transatlan-

tiske transportselskaber med tilsammen 30.000 \$. STC, der udelukkende driver fællesnordisk turistpropaganda i USA, har eget kontor og egen leder i New York. De 4 nordiske turistrepræsentanter og 1 repræsentant for hvert af de nordiske transatlantiske transportselskaber mødes jævnligt og giver direktiver til den daglige leder af STC:s kontor. Samarbejdet disse 7 repræsentanter imellem foregår gnidningsløst. Der har fra transportselskabernes side været fremsat forslag om et nærmere samarbejde på det amerikanske marked således, at man skulle sammenlægge de nordiske nationale turistkontorer i New York og STC:s kontor i New York under eet kontor med een chef, men NTTK har ikke fundet tiden moden til en sådan konstellation af det nordiske turistsamarbejde i USA.

Derimod besluttede man nu på generalforsamlingen i NTTK den 13. december 1963 i princippet, at de nordiske turistkontorer i New York skal flytte sammen, hvilket betyder en mere rationel drift og yderligere en stærkere kontakt mellem de respektive kontorer.

Der blev sat en frist til 1. maj 1964 for de nordiske turistrepræsentanter i New York til at fremlægge et forslag og en oversigt for en sammenflytning. Efter dette vil tidspunktet for sammenflytningen nærmere fastsættes.

Der lægges vægt på at udbygge det nordiske samarbejde på det amerikanske marked i så høj grad som muligt, hvilket bl. a. også har givet sig udslag i, at man i midten af januar 1964, som nævnt, åbner et fællesnordisk kontor i Los Angeles.

Det bemærkes, at lederne af kontorerne i Rom og Zürich for tiden er svenske statsborgere, og at også lederen af kontoret i Los Angeles vil være svensk statsborger. Det nuværende fælleskontor i Frankfurt ledes af en dansk statsborger, og lederen af STC:s kontor i New York er norsk statsborger.

Der er i løbet af de sidste par år udviklet et praktisk samarbejde mellem SAS' salgsafdeling og de respektive nordiske turistorganisationer, særligt i de områder hvor turistorganisationerne ikke har egen repræsentation. Der er også et intimt samarbejde med SAS med hensyn til produktionen af særligt reklamemateriale.

Forøvrigt foregår der et godt og intimt samarbejde mellem de nordiske landes jernbaneforvaltninger og de øvrige kommunikationsmidler og turistorganisationerne.

Det er NTTKs opfattelse, at der, hvor man af markedsmæssige grunde finder, at det er naturligt, at der opretholdes og oprettes nationale turistkontorer, ingen modsætninger består i samarbejdet de nordiske lande imellem på dette område.

NTTK vil endvidere gerne fremhæve over for Nordisk Råd, at de statstilskud, som de nationale turistorganisationer modtager til deres arbejde, endnu er ret beskedne i forhold til de idag betydelige opgaver, som ligger i at skaffe yderligere turisttrafik til de nordiske lande. Konkurrencen på det

internationale turistmarked er nu så stærk, at det er nødvendigt, at turistpropagandaen for de nordiske lande må udvides ret betydeligt, hvis man skal indvinde sin del af det nye klientel, som er kommet til, ikke blot i de forskellige lande i Europa og i USA, men også på fjernere markeder.

NTTK vil over for Nordisk Råd også gerne fremhæve betydningen af en stærkere kontakt med Nordisk Råd og dets specialudvalg angående trafik og ville anse det for ønskeligt, at der fra hver af de nordiske nationale turistorganisationer kunne udpeges repræsentanter til at deltage i de specielle udvalg inden for trafiksektoren, som berøres af turisttrafikken.

Stockholm, den 19. december 1963

Ragnar Sachs

Formand for

Nordisk Turisttrafik Komité

*BILAGA***PM angående isländska regeringens åtgärder i anledning av
rekommendationen***(Upprättad av byråchefen Friðjón Sigurðsson)*

Island blev for nogle år siden medlem af Nordisk Turisttrafik Komité. Statens Turistbureau fik da forøget statsbidrag til bestridelse af sin del af driftsomkostningerne ved oplysningsbureauer i Frankfurt og Zürich.

Nu er Statens Turistbureau ved at indgå en overenskomst om deltagelse i et nordisk oplysningsbureau i Rom, og er interesseret i også at komme i forbindelse med nordiske oplysningsbureauer i De forenede Stater, hvilken sag formodentlig vil blive nærmere undersøgt i fremtiden.

Den 17. februar 1964

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr Sak A 39/1964.

F i n l a n d s regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 19 december 1963:

Finlands väg- och vattenbyggnadsstyrelse har föreslagit att väg- och färjeförbindelsen från Sverige via Åbo till Helsingfors skulle fastställas till internationell väg t. ex. sålunda, att den nuvarande E 4-vägen, som går omkring Bottniska viken, skulle leda direkt från Sverige via Åbo till Helsingfors.

Tillika har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland och de svenska myndigheterna underhandlat om färjeförbindelse, som planerats i Kolari kommun och har man härvid konstaterat, att man först borde företaga en utredning om de alternativa färjplatserna och de därtill anslutna vägregleringarna på ömse sidor av riksgränsen.

S v e r i g e s regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 13 december 1963:

Den svenska regeringens åtgärder i detta spörsmål har hittills främst avsett frågor rörande förbättring av vägförbindelserna mellan färjlägen på östra delen av Rådmanölandet och vägarna 276 och 76 mot Stockholm.

Genom beslut den 12 januari 1962 anbefalldes Kungl. Maj:t sålunda väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att snarast möjligt låta upprätta och till Kungl. Maj:t inkomma med arbetsplan för en vägförbindelse mellan Riddersholm (Kapellskär) och väg 276 vid Penningby i Stockholms län.

Sedan vissa preliminära utredningar företagits rörande nämnda vägförbindelse samt beträffande anslutningen mellan Kapellskär och väg 76 Stockholm—Norrtälje har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 13 november

1963 redovisat en översiktlig utredningsplan för vägförbindelser till östra delen av Rådmansölandet. Utredningsplanen visar enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att en vägförbindelse mellan Riddersholm (Kapellskär) och väg 76 vid Frötuna kyrka bättre skulle tillgodose föreliggande vägbehov än en förbindelse mellan Riddersholm (Kapellskär) och väg 276 vid Penningby.

På framställning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har Kungl. Maj:t med hänsyn till resultatet av den företagna utredningen genom beslut den 29 november 1963 — med ändring av beslutet den 12 januari 1962 — föreskrivit, att den fortsatta handläggningen jämlikt vägstadgans bestämmelser av den aktuella vägfrågan skall avse i första hand en vägförbindelse mellan Riddersholm (Kapellskär) och väg 76 vid Frötuna kyrka.

Kungl. Maj:t har förutsatt, att arbetet med arbetsplanens upprättande skall bedrivas skyndsamt.

På initiativ av sjöfartsstyrelsen har den 25 november 1963 tillsatts en arbetsgrupp med representanter för vissa statliga myndigheter med uppgift att bl. a. undersöka vissa frågor rörande färjetrafiken mellan Finland och Sverige. Arbetsgruppen, som har att snarast möjligt framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda, skall bl. a. undersöka fördelarna av samt förutsättningar och former för en medverkan från det allmännas sida syftande till en koncentration av färjetrafiken ifråga.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 19 december 1963 å samtliga regeringars vägnar:

Efter det att de lagförslag, som tillkommit i nordiskt lagsamarbete, avgivits till parlamenten, möttes parlamentens lagutskott i maj 1963 i Stockholm för att överlägga om saken.

Sedan parlamenten i samtliga nordiska länder under loppet av innevarande år godkänt vederbörande lagar och dessa trätt i kraft i alla nordiska länder, vidtager tillämpningen av lagarna den 1 januari 1964. Den i rekommendationen avsedda saken kan sålunda anses vara slutbehandlad.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

Med tillfredsställelse kan juridiska niomannakommittén konstatera att, sedan samtliga nordiska länder godkänt lagförslag i fråga om verkställighet av straffdomar, den av rådet förordade ordningen, enligt vilken en i ett land ådömd straffpåföljd kan verkställas i annat nordiskt land, trätt i kraft från och med den 1 januari 1964.

Kommittén för därför föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna och betraktar spörsmålet såsom färdigbehandlat.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 29 november 1963:

Der er nu nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter for de nordiske lande til at gennemgå problemerne omkring gennemførelse af ensartede regler for specialistanerkendelse for læger.

Arbejdsgruppen har afholdt sit første møde i Stockholm i november 1963.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

Til den nordiska arbetsgruppen för utredning av möjligheterna att genomföra enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare har som Finlands representanter förordnats medicinalrådet Paavo Kuusisto, professor Pekka Brummer och medicinlicentiat Esko Helske. Arbetsgruppen höll sitt första möte i Stockholm den 11—12 november 1963.

Islands regering (Doms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 11 oktober 1963:

— — — vil vi meddele, at Island ikke vil deltage i drøftelsen af denne sag.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Särskilda arbetsgrupper för utredning av möjligheterna att genomföra enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare har nu tillsatts i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ett första gemensamt sammanträde med arbetsgrupperna har hållits i Stockholm i november 1963. Arbetet beräknas komma att slutföras under 1964.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena**

Med hänsyn till att utredningsarbetet just påbörjats, får niomannakommittén föreslå,

att meddelandena i avvaktan på nya sådana läggas till handlingarna utan utskottsbehandling.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 28/1962 angående kurser
för språklärare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 18 november 1963:

Sagen er blevet behandlet i Nordisk Kulturkommission, og på kommissionens plenarmøde i Stockholm d. 4—6 november 1963 vedtoges en henstilling til regeringerne i de nordiske lande om tilvejebringelse af bevillinger til gennemførelse af mindst et kursus hvert år i hvert land i vedkommende lands sprog for folkeskolelærere og gymnasielærere fra nabolandene. Med hensyn til forslaget's enkeltheder henvises til Kulturkommissionens beretning (*Sag C 2*).

Denne henstilling er nu under behandling i undervisningsministeriet, som agter at forhandle med Danmarks lærerhøjskole angående den nærmere gennemførelse af kurserne i dansk sprog for lærere fra nabolandene.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

På regeringarnas uppdrag har Nordiska kulturkommissionen utarbetat en plan för regelbunden kursverksamhet, vars syfte dels är att ge modersmålslärarna i de olika skolstadierna tillfälle att förvärva ökade kunskaper i grannländernas språk, dels att bibringa lärare från de nordliga delarna av Sverige och Norge, vilka har behov av kunskap i finska språket, sådan kunskap. Den av kulturkommissionen utarbetade planen, vilken utformats i en till regeringarna riktad rekommendation, är intagen i kulturkommissionens berättelse (*Sak C 2*).

I början av juli 1963 ordnades vid Pedagogiska högskolan i Jyväskylä för tredje gången en två veckors kurs i finska språket, i vilken deltog 34 lärare från Sverige och 3 från Norge. För lärare i svenska vid finska folk-

skolor i Finland ordnades liksom under de föregående åren en kurs i svenska språket i Sigtuna i Sverige.

I s l a n d s r e g e r i n g (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 24 januari 1964:

På sit generalmöde i København i november 1963 vedtog Nordisk Kulturkommission at henstille til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, at de sørgede for, at der fra og med finanslovåret 1964/65, respektive 1965 blev bevilget penge til årligt i hvert land at afholde kursus i vedkommende sprog for lærere fra nabolandene ifølge en for kommissionen udfærdiget plan.

Selv om kommissionens resolution ganske vist ikke er rettet til den islandske regering, synes sagen også at måtte angå islændingene. Det kan forventes, at der fra islandsk side vil foreligge ansøgning om, at islandske lærere fik mulighed for til en vis grad at deltage i de førnævnte kursus, ikke mindst i Danmark.

Det kan også nævnes, at i anledning af det forsøg, der nu foretages med undervisning i islandsk nutidssprog i norske gymnasier, er der på kultusministeriets foranledning blevet bevilget penge på dette års finanslov til et kursus i Island for vedkommende norske gymnasielærere sommeren 1964.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

I rekommandasjon fra Nordisk Kulturkommissjon vedtatt på møte i Stockholm 4.—6. november 1963 er det henstilt til regjeringene i de nordiske land å etablere kurs i nabolandenes språk etter følgende retningslinjer:

1. Kurs skall vara avsedd för antingen folkskollärare (grundskolans mellanstadium) eller lärare vid grundskolans högstadium (realskolestadiet) och gymnasium.

2. I varje land bör årligen anordnas minst en kurs för folkskolstadiet och/eller realskole- och gymnasialstadiets lärare.

3. Om kurs skall vara avsedd enbart för lärare från övriga nordiska länder eller endast ett eller två av dem samt om lärare från det egna landet skall få deltaga i sådan kurs avgöres av kursanordnaren.

4. Kurserna bör med hänsyn till vad som är lämpligast i de olika länderna anordnas antingen av centrala skolmyndigheter, lärarorganisationer, fortbildningsinstitutioner eller föreningarna Norden med beaktande av, vad som i det enskilda fallet förefaller ändamålsenligast för respektive land.

5. Deltagarantalet i kurserna kan uppgå till 40—60, vilka gemensamt åhör föreläsningar, varemot arbetsgrupper för praktiska övningar, inom ramen för kurserna, icke bör överstiga 15—20.

6. Kurstiden kan vara ca 2 veckor.

7. Resekostnadsersättning och traktamente respektive stipendier för täckande av rese- och inkvarteringskostnader för kursdeltagarna bör er-

läggas av deras respektive hemland, medan övriga kostnader för kurser bör bestridas av det land, där kurserna ordnas.

På statsbudsjettet har Kirke- og undervisningsdepartementet en bevilgning til kursvirksomhet av forskjellige slag. Departementet antar derfor at det fra norsk side vil kunne settes i gang kurs som foreslått så snart de øvrige nordiske land er beredt til å delta i et slikt kurssamarbeid. Det er således bevilgningsmessig mulig å holde kurs i norsk for lærere fra nabolandene alt sommeren 1964.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

I denna fråga hänvisas till vad som anfördes i Nordiska kulturkommissionens berättelse under avsnittet ärenden från sektion II [*se Sak C 2*]. I Sverige beräknas medel stå till förfogande för igångsättande av en verksamhet i enlighet med kulturkommissionens förslag från och med sommaren 1964.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 29 november 1963:

Indenrigsministeriet henviser til meddelelse af 14. januar 1963 til Nordisk Råds 11. session¹. Sundhedsstyrelsens sygehusafdeling er endnu under opbygning, og der vil hengå nogen tid, før sundhedsstyrelsen kan yde væsentlige bidrag til et nordisk samarbejde om sygehusplanlægning.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

Ärendet har icke varit under behandling i Finland.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 10 januari 1964:

Til orientering kan meddeles at man har besvart visse forespørsler fra Sverige, som er det koordinerende land i saken. Man gjør regning med at det blir tatt initiativ til mere formelle drøftelser når det koordinerende land gjennom den innledende saksforberedelse har fått oversikt over problemkomplekset.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Genom beslut den 30 november 1962 har den svenska regeringen uppdragit åt centrala sjukvårdsberedningen att efter samråd med berörda myndigheter och organisationer närmare utreda förutsättningarna och formerna för ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område.

¹ Se 11 sesj., s. 1408.

Med samtliga nordiska länder — undantagandes Island — har under det gångna året kontakter etablerats med vissa organisationer och myndigheter. Någon fullständig inventering av för vidgat samarbete lämpliga organ inom de olika länderna har ej skett. Nyligen har emellertid samtliga de fyra ländernas medicinalstyrelseorgan ombetts kartlägga organen här för.

Det har vid hittills gjorda undersökningar tydligt framgått att intresset för ett utnyttjande av erfarenheter länderna emellan är stort speciellt vad gäller sådana som direkt kan utnyttjas. Det har vid kontakterna även framgått att en absolut förutsättning för ett samarbete är att i stort sett jämbördiga samsarbetsorgan finnas i de olika länderna. Där så är förhållandet sker redan nu ett gott samarbete såväl på det personliga som det administrativa planet. Speciellt på standardiseringsområdet är detta märkbart men även beträffande vunna erfarenheter på det organisatoriska området sker ett utbyte.

Med representanter från såväl Norge som Finland har beredningens organisation och arbetssätt ingående diskuterats för att med detta som bakgrund undersöka möjligheterna att i dessa länder tillskapa organ inom sjukvårdsplaneringsområdet.

Beredningen har för avsikt att under våren 1964 intensifiera sitt utredningsarbete genom ett vidgat samråd med såväl svenska som övriga nordiska berörda organ och myndigheter.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena**

Av meddelandena framgår, att centrala sjukvårdsberedningen i Sverige upptagit kontakter med grannländerna i saken.

Niomannakommittén föreslår,

att meddelandena i avvaktan på nya sådana läggas till handlingarna utan utskottsbehandling.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 15 november 1963:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation kan man henholde sig til det i meddelelse herfra af 4. december 1962 udtalte¹.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 3 januari 1964:

En representant för finansministeriet har deltagit i arbetet inom den av medlemsstaterna bildade arbetsgrupp, som undersöker företagsbeskattningen. Erfarenheterna av arbetsgruppens arbete har varit helt positiva, och Finlands regering anser fortsättandet av ett sådant samarbete av behovet påkallat, varför vederbörande myndigheter i Finland kommer att delta i detta arbete även i framtiden.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 17 december 1963:

Som uttalt i melding av 3. desember 1962², synes den kontakt som allerede er opprettet mellom de nordiske land om skattespørsmål, å være tilfredsstillende. Finansdepartementet har ved henvendelse til finansministeriene i de andre nordiske land forespurt om disse har forslag som bør tas opp til drøftelse. Da ingen slike forslag er fremkommet, antar en at det ikke er grunn til å foreta ytterligere i anledning rekommandasjonen.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

¹ Se 11. sesj., s. 1411.

² Se 11. sesj., s. 1411—1412.

Beträffande denna rekommendation har finansdepartementet intet att tillägga utöver vad som anförts i tidigare meddelande den 15 december 1962¹.

¹ *Se 11. sesj., s. 1412.*

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 30 december 1963 å samtliga regeringars vägnar:

Det i regeringens meddelelse til 11. session (s. 1413 f.) nævnte embedsmandsudvalg har afholdt møder den 6. og 7. maj og den 28. og 29. oktober 1963, hvor spørgsmålene om ansættelsesforholdene for personer ansatte i fællesnordiske institutioner er blevet gennemdrøftet. Udvalget har planlagt at afholde yderligere møder den 24. og 25. februar samt i marts måned 1964, på hvilke navnlig spørgsmålet om fordeling af udgifterne på de respektive lande skal behandles.

Det forventes, at udvalgets betænkning vil kunne foreligge inden 13. session.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Enligt svenska gällande skatteförfattningar äger person, som är anställd vid samnordisk institution, inte åtnjuta särskilda fördelar i beskattningshänseende på grund av denna sin anställning.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

I avvaktan på slutförande av pågående utredningar får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte besluta lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 15 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

I Finland tillsattes den 30 november 1961 för revision av lagstiftningen om kommission, agentur och handelsresande en kommitté, som enligt sina direktiv skall utföra sitt uppdrag i nordiskt samarbete och med beaktande av de synpunkter, vilka framställts i det till Nordiska rådets tionde session gjorda medlemsförslaget angående ifrågavarande sak. Den finska kommittén vidtog med sitt arbete i början av år 1962, men på grund av ett brådskande specialuppdrag var den tvungen att avbryta sitt arbete så, att den kunde återupptaga sitt ursprungliga uppdrag först på våren 1963. Enligt sitt arbetsprogram har kommittén till en början behandlat lagstiftningen om agentur. Kommittén kommer senare att taga upp lagstiftningen om kommission och handelsresande. Kommittén har i slutet av innevarande år färdigställt ett utkast till lag om agentur. Detta utkast har sänts till de sakkunniga i Danmark, Norge och Sverige, vilka tillsatts i dessa länder enligt en vid justitieministermötet i Oslo den 18 januari 1962 gjord rekommendation. Sedan kommittén erhållit kännedom om dessa sakkunnigas preliminära ståndpunktstaganden är den beredd att inleda närmare överläggningar i saken. Lagförslaget om agentur kan antagas bliva färdigt jämte motiv tidigast i slutet av år 1964.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

I avvaktan på slutförande av pågående utredningar får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte besluta lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 30 november 1963:

— — — at der i april 1963 på dansk initiativ har været afholdt en nordisk konference mellem de nordiske byplanforeninger i Søhus. På konferencen behandlede uddannelsesspørgsmålene med særligt henblik på muligheden af et nordisk samarbejde [*se Bilaga*].

Et på konferencen nedsat nordisk udvalg har afholdt et par møder og forventer at kunne afslutte arbejdet i foråret 1964.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

I den samnordiska kommittén, som tillsattes vid det för beredning av frågan anordnade mötet i Odense i april 1963, har Finland representerats av arkitekten Erik Kråkström och rektor Magnus Kull. Kommittén torde kunna avsluta sitt arbete i samband med det möte, som skall försiggå i januari 1964.

Från finsk sida har kommittén framfört att man i vårt land anser det vara av vikt att samnordisk fortsättning för samhällsplanerare anordnas antingen i form av kurser vid någon lämplig högskola eller inom ramen för ett för ändamålet grundat gemensamt institut. Oberoende härav torde man i Finland likväl med beaktanden bl. a. av sakens vikt och brådskande natur samt av språkliga orsaker överväga att anordna fortsättningsutbildning för samhällsplanerare även på nationell bas.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

De nordiske byplanforeninger har påtatt seg å utrede mulighetene for et

samarbeid om utdanning for regional- og byplanlegning. Det ble den 21.—24. april 1963 avholdt en nordisk konferanse på Gartner- og fruktavlerhøiskolen, Søhus ved Odense.

Konferansens deltakere var enige om at grunnutdannelsen må foregå i hvert av de nordiske land, men at man bør tilstrebe at utdannelsen følger ensartede retningslinjer. Man konstaterte videre at det er et åpenbart behov for en dyperegående og mer avansert videreutdanning enn hittil. Det ble på møtet nedsatt et utvalg bestående av to medlemmer fra hvert av de fire deltagende nordiske land for å drøfte spørsmålet om etterutdanningens koordinering og utvikling på et nasjonalt og fellesnordisk plan. Det islandske »Statens byplanråd» ble anmodet om å utpeke en observatør til eventuell deltakelse i utvalgets drøftelser. Som medlemmer av utvalget blev valgt:

av de finske deltagere:

arkitekt Erik Kråkström og rektor Magnus Kull,

av de norske deltagere:

arkitekt Sven-Erik Lundby og arkitekt Hans-Kjell Larsen,

av de svenske deltagere:

fil. lic. Per Holm og professor Sune Lindström,

av de danske deltagere:

professor P. H. Bendtsen og professor, arkitekt P. Bredsdorff.

Arkitekt Sven-Erik Lundby ble valgt til formann.

Det er meningen at utvalget skal utforme et konkret forslag om hvilke prinsipper det nordiske samarbeid på dette felt bør følge. Utvalget regner med å legge fram sin innstilling først på nyåret 1964¹.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

På initiativ av de nordiska enskilda föreningarna för samhällsplanering (motsvarande) har tillsatts en kommitté för utredning av vidareutbildning av samhällsplanerare. Kommittén väntas framlägga förslag inom kort. 1962 års Umeåkommitté har i sitt huvudbetänkande, dagtecknat den 23 november 1963, förordat inrättande av samhällsplanerareutbildning inom den föreslagna samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Umeå. Vidare har 1963 års universitets- och högskolekommitté upptagit till behandling frågan om samhällsplanerareutbildning vid de tekniska högskolorna. Förslag väntas under första delen av år 1964.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 13 december 1963:

I likhet med föregående år har frågan om gemensam nordisk utbildning av stads- och regionplanerare på svensk sida behandlats inom den svenska föreningen för samhällsplanering, som därvid samarbetat med motsvarande organisationer i de övriga nordiska länderna. Arbetet har inom föreningen

¹ Se *Nordisk Utredningserie 1964: 2*.

bedrivits i en särskild kommitté, som närmare utrett den lämpliga upp-läggningsplaneringen av den ordinarie grundutbildningen inom landet av samhällsplanerare och möjligheten att därvid samordna utbildningsformer och mål-sättning med motsvarande utbildning i övriga nordiska länder. Förslag tor-de framläggas under den närmaste tiden. Vidare har ett antal medlemmar i föreningen deltagit i ett på dansk inbjudan anordnat internordiskt dis-kussionsmöte kring planerarutbildningen den 21—24 april 1963 i Søhus, Odense. Både inom föreningen och vid Odense-mötet förelåg enighet om att grundutbildningen bäst ordnades av varje land för sig efter dess särskilda önskemål och behov, varvid man dock borde sträva efter viss nordisk sam-ordning av former och mål. Däremot borde vidareutbildningen med fördel kunna göras gemensam för de nordiska länderna. I Odense antogs ett prin-ciputtalande härom och tillsattes en internordisk kommitté för fortsatta överläggningar om hur en sådan utbildning lämpligen skulle läggas upp och administreras. Kommittén har hållit ett antal sammanträden och väntas avge förslag inom kort.

*BILAGA***PM rörande det nordiska mötet för stads- och regionplanerare i Søhus
den 21—24 april 1963¹**

Der skal kort redegøres for debatten om de enkelte punkter på programmet.

Behovet for planlæggere

Mens der nok kan være uenighed om, hvad en planlægger egentlig er, og hvilken uddannelse han skal have for at gøre fyldest på de mange felter, hvor man arbejder med at forberede, udarbejde, sikre eller gennemføre planer, var der fra alle sider enighed om, at der ikke er faguddannede planlæggere nok i de nordiske lande. Behovet er stærkt stigende såvel til den generelle planlægning (herunder den økonomiske) som til den fysiske planlægning med dens mange forskellige plantyper. Der må stilles forskellige krav til de folk, som skal arbejde med undervisning, forskning, planlægningens mål-sætning, forundersøgelser, udarbejdelse af konkrete forslag, sikring og administration af planerne og herunder tilpasningen til detailopgaver. Ved at gøre f. eks. de husbyggende arkitekter mere fortrolige med byplanlægningens aspekter, kunne man formentlig aflaste de folk, som skal tage sig af helhedsplaner.

Planlægningskontorerne forventninger til uddannelsen

Da der er et spring fra at udarbejde en i alle måder tiltalende plan til at få den gennemført — ikke mindst når gennemførelsen strækker sig over en år-række — blev der fra flere sider fremsat ønske om, at de folk, man tager ind på planlægningskontorene, møder med nogen indsigt i forskellen mellem teori og praksis og mellem den rådgivende teknikers opgave og de afgørende politikeres ressort. Der pegedes på muligheden af en tids praktikanttjeneste under studiet som et af midlerne.

Flere ønskede at ændre undervisningsformen, så selve undervisningen giver flere unge lyst til at beskæftige sig med planlægning efter studiet. Der må lægges mere vægt på arbejdet med bebyggelsesplaner, for hvilke behovet er stigende, bl. a. fordi byggeriet sker i større enheder end forhen. Placeringen i landskabet er et vigtigt, men ofte forsømt problem.

Der må lægges vægt på, at de studerende får indpodet fornøden respekt for andre faggrupperes synspunkter, således at et samarbejde med andre myndig-

¹ Ur den danske tidskriften »Byplan».

heder kan forløbe glattere. Et enkelt synspunkt kan ikke, når der er krydsende hensyn, få 100 pct. ret hver gang.

Der blev også peget på at planlæggerne må begrænse deres ærgerrighed og deres ressortstolthed. Hver faggruppe må kende sin begrænsning og prøve på — med forståelse for modgående interesser — at samarbejde med de andre til opnåelse af den bedst mulige løsning.

Uddannelsesformer

Der blev gjort rede for de hidtil anvendte undervisningsmetoder, grunduddannelse, specialistuddannelse, efteruddannelse gennem kurser o. lign., og det blev ønsket, at man fik en videregående undervisning i samfundsplanlægning, spændende over teknik, formproblemer, økonomi, sociologi, lovgivning og administration. Herunder viste der sig rørende enighed om, at vi ved alt for lidt om de andres fagområder. Det oplystes, at man udover kungl. tekniska högskolans kurser i stadsbyggnad (kommunalpolitikere og teknikere af enhver art) havde kurser i Trondheim af samme art, men med begrænset deltagerantal. I Danmark havde man begynderkurser (50 deltagere) og kurser for viderekomne (35 deltagere) fortrinsvis for teknikere af enhver art (også jurister og økonomer). Der var endvidere danske erfaringer med kursusopgaver dels ved begynderkurserne (en uges varighed), dels ved de højere læreanstalters kurser under studietiden (ca. 4 uger). Ved det sidst afholdte var der 10 arkitektstuderende, 10 fra teknisk højskole, 5 landinspektører, 5 havearkitekter, 5 økonomer, 5 geografer og 3 sociologer. Erfaringerne var udmærkede; de unge deltes i grupper med folk fra hver branche og lærte herunder hinandens synspunkter at kende og begyndelsesgrundene i samarbejdets vanskelige kunst. Der blev peget på vigtigheden af også at opdrage kommunalpolitikere. Her kunne Danmark oplyse om resultaterne fra 22 danske byplanmøder med op til 825 deltagere, hovedsagelig kommunalpolitikere.

Mens der på den ene side blev peget på mere undervisning, advarede en enkelt professor mod pølsestopningsprincippet og talte for en systematisk nedbrydning af dogmer gennem undervisningen.

Mulighederne for samarbejde i Norden

Debatten fik et overraskende forløb, idet man efter en ret pessimistisk bedømmelse til at begynde med nåede frem til en enstemmig tilslutning til den nedenstående udtalelse.

I Sverige, hvor ressourcerne synes rigeligere tilmålt end i andre lande, og hvor man har generationers erfaringer med byplanlægning, syntes der i særlig grad at være ønsker om en undervisning på et højere niveau.

En af vanskelighederne ved at nå et fælles resultat i praksis er indtil videre de bestående forskelle i henseende til grunduddannelsen. Der blev dog udtalt håb om at man, f. eks. gennem det forestående udvalgsarbejde

kan nå til, at de mere avancerede formår at opildne de mere underudviklede.

Den af deltagerne vedtagne udtalelse lyder således:

Om uddannelse på nordisk plan af egns- og byplanlæggere

I dagene den 21.—24. april 1963 blev der på Søhus højskole ved Odense holdt et møde om byplanundervisning med 51 deltagere indbudt gennem de fire nordiske byplanforeninger.

Initiativet til mødet var taget af Dansk Byplanlaboratorium, og foranledningen var det forslag, som i 1961 fra norsk side blev fremsat for Nordisk Råd om uddannelse på nordisk plan af by- og egnsplanlæggere m. v. (rekommandation nr. 33/1962).

Efter drøftelse af behovet for planlægning og planlæggere og af kravene til planlæggerens kvalifikationer, efter redegørelse for de nuværende uddannelsesformer i de fire lande — både grunduddannelse og videreuddannelse — samt efter redegørelse for påtænkte eller ønskelige forbedringer af uddannelsen enedes konferencens deltagere om følgende:

Med hensyn til *grunduddannelsen* af de i planlægningsspørgsmål engagerede fagfolk med økonomiske, tekniske, æstetiske og andre forudsætninger finder man, at man i hvert af de nordiske lande hver for sig bør stræbe mod en koordinering og udvikling af grunduddannelsens former og målsætning og derved så vidt muligt følge ensartede retningslinier.

Der er et åbenbart behov for en dyberegående og mere avanceret *videreuddannelse* i planlægningen end den hidtidige. I en sådan videreuddannelse må en indføring i planlægningens mange discipliner og aspekter og en opøvelse i forståelse og samordning mellem disse være et væsentligt tema.

På mødet blev der nedsat et *udvalg* bestående af to medlemmer fra hvert af de fire deltagende nordiske lande for at drøfte spørgsmålet om efteruddannelsens koordinering og udvikling på et nationalt og fællesnordisk plan.

Der var endvidere enighed om at anmode det islandske „statens byplanråd“ om at udpege en observatør til eventuel deltagelse i udvalgets drøftelser.

Til brug ved udvalgets overvejelser henledte man dets opmærksomhed på,

at den pågældendes videreuddannelse mindst måtte være af flere måneders varighed,

at uddannelsen af hensyn til erhvervsarbejde og familie (de studerende må antages at have haft nogle års praksis) eventuelt kunne tænkes delt op i kortere kursusperioder og mellemliggende hjemmepperioder med et vist hjemmearbejde,

at videreuddannelsen burde have en fast administrativ ledelse og, i hvert fald for et åremål ad gangen, et fast tilhørssted i Norden — formentlig en

af de byer, hvor der allerede gives uddannelse i planlægning og kan bydes på forskellige undervisningsfaciliteter —,

at tilfornedede fra de forskellige lande burde være medansvarlige for tilrettelægningen,

at man i videst mulig grad burde inddrage lærerkræfter fra de enkelte lande, og

at man måtte finde frem til en aflønningsordning for deltagerne og finansielle bidrag til den eller de læreanstalter, som påtager sig at huse denne uddannelse.

Udvalget skal udforme et konkret forslag.

Som medlemmer af udvalget blev valgt:

Af de finske deltagere:

Arkitekt Erik Kråkström og rektor Magnus Kull,

af de norske deltagere:

Arkitekt Sven-Erik Lundby og arkitekt Hans-Kjell Larsen,

af de svenske deltagere:

Fil. lic. Per Holm og professor Sune Lindström,

af de danske deltagere:

Professor P. H. Bendtsen og professor, arkitekt P. Bredsdorff.

Ved et umiddelbart efterfølgende konstituerende møde i udvalget valgtes arkitekt Sven-Erik Lundby til formand.

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 29 november 1963:

Der har i den fællesnordiske komité, der er nedsat til at gennemgå problemerne vedrørende en fællesnordisk uddannelse af sygehusadministratører, været afholdt et møde, ligesom den danske repræsentation har afholdt møde med repræsentanter for Sygehusinspektørforeningen. Sygehusforeningen i Danmark har indhentet statistiske oplysninger til brug for udvalgsarbejdet.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

Till den samnordiska kommittén, vilken undersöker förutsättningar för en samnordisk utbildningsverksamhet angående sjukhusadministration, har som Finlands representanter förordnats överdirektören vid medicinalstyrelsen Aatto Virta och överläkaren Erkki Jäämeri.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 24 juli 1963:

— — — meddeler ministeriet, at man her i landet intet har foretaget sig i anledning af denne rekommandation [*se Bilaga 1*].

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 10 januari 1964: Sverige er det koordinerende land for denne sak.

De nordiske lands regjeringer har oppnevnt representanter til en felles komité for å utrede saken. Komitéen har hatt 2 møter i Stockholm og det er berammet nytt møte i Göteborg.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Den nordiska kommitté, som tillsatts för att utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildningsverksamhet, avseende sjukvårdsadministration, vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, har under året hållit två sammanträden. Kartläggningen av utredningsfältet pågår, bl. a. genom enkäter. En plan har gjorts upp för det fortsatta arbetet, vilket beräknas fortgå under 1964.

*BILAGA 1***Isländskt yttrande i anledning av rekommendation nr 1/1963****Medicinaldirektøren:**

Såvidt mig bekendt er der ikke blevet truffet nogen foranstaltninger angående uddannelse for forstandere ved sygehuse her i landet, og jeg finder det ikke sandsynligt, at der i den nærmeste fremtid vil blive taget noget skridt i denne sag, og der er da også kun tale om to stillinger her i landet, hvor forstanderskabet for sygehuse er en hel stilling, nemlig for statens sygehus og Reykjavíks sanitære institutioner.

Reykjavík, den 18. juli 1963

(sign.)

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté i anledning av meddelandena**

Med hänsyn till pågående utredning får niomannakommittén föreslå,

att meddelandena i avvaktan på nya sådana läggas till handlingarna utan utskottsbehandling.

Stockholm den 15 januari 1964

För Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté

Birger Andersson

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 11 december 1963:

Der er over sagen indhentet udtalelser fra elektricitetsrådet, Danmarks elektriske materielkontrol og Udvalget for radiofoniforstyrrelser.

I forbindelse med spørgsmålet om samordning af installationsforskrifter har elektricitetsrådet påpeget, at samtlige nordiske lande for nylig har afsluttet en omfattende revision af deres respektive bestemmelser på dette område. For de danske forskrifters vedkommende har dette arbejde, hvori et stort antal eksperter inden for den elektrotekniske branche har deltaget, været forbundet med store vanskeligheder og strakt sig over 8 år. Dette skyldes, at de senere års udvikling inden for installationsteknikken havde ændret de praktiske forudsætninger for de hidtidige bestemmelser i en så afgørende grad, at et minutiøst arbejde med en tilpasning af bestemmelserne under medvirken af den førende sagkundskab var nødvendig. Det ville derfor efter elektricitetsrådets opfattelse for mange bestemmelsers vedkommende være uhyre vanskeligt nu at foretage ændringer, som ikke er den direkte følge af, at selve den tekniske udvikling ændrer forudsætningerne for bestemmelserne.

Elektricitetsrådet har endvidere i denne forbindelse fremhævet, at de forskelligheder i landenes installationsforskrifter, som kan tænkes at virke hæmmende for en fælles nordisk godkendelse af materiellet, i de enkelte lande kan være motiveret ved forskelligheder i byggemåder eller i årelange traditioner, som det vil være uønskeligt eller i praksis meget vanskeligt at bryde, og at det, hvis man på sådanne områder alligevel gennemfører en koordination af forskrifterne, i nogle lande vil kunne komme til at nødvendiggøre skærpselser, som ikke ville være sagligt motiverede.

Elektricitetsrådet har slutteligt udtalt, at det dog ikke finder det ude-

lukket, at visse bestemmelser kunne koordineres uden væsentlige vanskeligheder eller ulemper, og rådet agter derfor på den givne foranledning at foreslå de øvrige nordiske landes installationsmyndigheder, at man i for- ening overvejer, i hvilken udstrækning en koordination er mulig.

Med hensyn til spørgsmålet om materielprøvning henviser Danmarks elektriske Materielkontrol (DEMKO) til, at der herom har været afholdt to møder i 1963 mellem de fire nordiske materielkontrolanstalter, og at der den 21. februar 1963 er undertegnet en ny nordisk aftale om prøvning af el-materiel. DEMKO har den 20. april 1963 tilsendt Nordisk Råds økonomiske nimanndskomiteé en skrivelse herom.

I henhold til den nye aftale skal materiel, der ønskes godkendt i de fire nordiske lande (Danmark, Finland, Norge og Sverige) kun prøves af materielkontrolanstalten i hjemlandet, og på grundlag af godkendelsesskrivelsen herfra meddeles der godkendelse i de øvrige lande uden yderligere prøvning eller undersøgelse bortset fra kontrol, som kan komme på tale på grund af forskrifterne fra andre offentlige myndigheder i vedkommende land. Den nye aftale omfatter en væsentlig del af det materiel, som kræves godkendt. Aftalen vil blive udvidet, efterhånden som der fra CEE eller IEC foreligger internationale bestemmelser for andre grupper af materiel.

Med hensyn til det i sagen rejste spørgsmål om størrelsen af afgifterne (prøvnings- og årsafgifter) bemærker DEMKO, at man på grund af flytning til nye lokaler har set sig nødsaget til at forhøje afgifterne fra 1. september 1963 for at skaffe balance på regnskabet.

Hvad endelig angår spørgsmålet om ensartede bestemmelser vedrørende radiostøj har udvalget for radiofoniforstyrrelser oplyst, at der på et i maj 1963 i Helsingfors afholdt møde var almindelig enighed mellem de berørte instanser i Danmark, Finland, Norge og Sverige om det ønskelige i såvidt muligt at indføre ensartede bestemmelser på dette område i de nordiske lande. Ifølge udvalget for radiofoniforstyrrelser blev det fra dansk side på mødet fremhævet, at eventuelle nordiske fællesbestemmelser i videst muligt omfang bør være baseret på de relevante internationale anbefalinger, medens der fra anden side blev givet udtryk for, at særligt vanskelige modtagerforhold i nogle af de nordiske lande kan nødvendiggøre strengere bestemmelser i disse lande end de internationalt anbefalede.

Endvidere har udvalget for radiofoniforstyrrelser oplyst, at der på mødet blev truffet foreløbig aftale om anerkendelse af andet nordisk lands målerapporter som grundlag for vurderingen af elektrisk materiels godkendelse i henseende til radiostøj, og at der for at videreføre samarbejdet på dette område påregnes afholdt årligt tilbagevendende møder imellem de interesserede parter.

Efter det i de foran gængivne udtalelser anførte om foranstaltninger, som er eller kan forventes at blive gennemført, finder ministeriet for offent-

lige arbejder for sit vedkommende det ikke påkrævet, at der fra regeringernes side for tiden tages yderligere initiativ på det her omhandlede område.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 7 december 1963:

För att samordna bestämmelserna om radiostörningar, som berör provning av elmateriel, höll man ett möte i Helsingfors den 28—30.5.1963, där de nordiska ländernas rundradioföretag och telegrafstyrelser var representerade. Följande möte torde hållas nästa vår. Tillsvidare avvaktas resultatet av det påbörjade samarbetet på radiostörningarnas område.

Representanterna för de nordiska ländernas elektriska materielkontrollanstalter samlades två gånger detta år, 21.2. i Oslo och 25—26.3. i Stockholm. Avtalet om provning av elektriska produkter av nordiskt fabrikat underreklades av nämnda anstalter under mötet i Oslo.

Vid dessa möten kom man även överens om att sträva till samordning av bestämmelserna för provning av elmateriel. Dessa provningsbestämmelser är dock delvis beroende av de statliga säkerhetsföreskrifterna (installationsföreskrifterna) i respektive land och kontrollanstalterna har inte befogenhet att samordna dessa föreskrifter.

Med anledning av ovanstående har man föreslagit att tillsätta en kommitté för att samordna säkerhetsföreskrifterna i de nordiska länderna till den del, som inverkar på provningsbestämmelserna för elektrisk materiel. Förberedande möte torde hållas i januari 1964 i Helsingfors för att diskutera denna kommittés program och sammansättning.

Norges regering (Departementet for industri- og håndverk) meddelar den 14 juni 1963:

Saken har vært forelagt Hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet, og en sender vedlagt til orientering gjenpart av uttalelse av 16. mai 1963 fra Hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet samt kopi av det deri nevnte brev av 4. mai 1963 med vedlegg fra Norges Elektriske Materiellkontroll til Nordiska rådets økonomiska niomannakomiteé [se Bilaga 1].

Med »installasjonsforskrifter» menes de tekniske forskrifter for hvordan elektriske anlegg skal utføres, vedlikeholdes og drives som fastsettes av Kongen (Industridepartementet) med hjemmel i lov om tilsyn med elektriske anlegg av 24. mai — 29 § 2. Slike forskrifter er senest fastsatt av Arbeidsdepartementet 29. desember 1939, jfr. Norsk Lovtidend 2. avd. for 1939, s. 735. Disse forskrifter er for tiden under revisjon.

De såkalte »prøvebestemmelser» vedrører den kontroll med visse grupper elektrisk materiell og apparater som utøves i medhold av tilsynslovens § 11, og som forestås av Norges Elektriske Materiellkontroll i henhold til departementets bemyndigelse ved avtale av 30.—31. januar 1946. Det gjeldende ar-

beidsreglement for anstalten er fastsatt av Hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet 22. februar 1946. De gjeldende fellesavtaler mellom de nordiske materiellkontrollanstalter — for tiden Lifjellavtalen av 4. mars 1955 mellom de 4 nordiske lands materiellkontrollanstalter — kan betraktes som supplement til arbeidsreglementet.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 4 januari 1964:

En viser til Industridepartementets brev av 14. juni 1963 til Nordisk Råd, hvormed bl. a. fulgte ny avtale av 21. februar 1963 mellom de nordiske lands elektriske materiellkontrollanstalter om prøving av elektriske produkter av nordisk fabrikat. Departementet har intet nytt å tilføye.

*BILAGA 1***Norska yttranden i anledning av rekommendation nr 2/1963****Norges elektriske materiellkontroll:**

I tilslutning til de fire nordiske materiellkontrollanstaltene skrevelse dateret Oslo, den 18. september 1962, meddeles at det på grunnlag av de retningslinjer som der er angitt, er undertegnet en ny nordisk avtale om prøving for godkjenning av elektrisk materiell. Avtalen, som følger vedlagt, ble undertegnet på Gran i Norge den 21. februar 1963 [*se Bihang*].

Denne avtale, som trer i kraft 1. juli 1964, er ratifisert av de respektive myndigheter i de fire nordiske land. Endringene i forhold til den tidligere avtale, den såkalte Lifjellavtalen, fremgår av punkt 4 i den nye avtalen. Etter dette skal en godkjenning i fabrikantens hjemland muliggjøre at det kan oppnås godkjenning også i de øvrige nordiske land, uten at det blir foretatt ytterligere prøving.

Årsaken til at den nye avtalen ikke trer i kraft før 1. juli neste år, er i første rekke at flere av de internasjonale CEE-bestemmelsene som de felles nordiske prøvebestemmelser er basert på, for tiden er under en omfattende revisjon.

For at man imidlertid skal ha muligheter for å imøtekomme ønsket om en samordnet nordisk prøving, også før de nevnte revisjoner er avsluttet, ble det på et nylig avholdt møte i Stockholm truffet avtale om at man uoffisielt, som en provisorisk ordning, skal søke å gjennomføre en behandlingsmåte som for fabrikantene vil gi det samme praktiske resultat som den nye avtalen.

Tilslutt kan tilføyes at den sammenstilling som er gitt i Nordisk Råds SAK A 29/1962¹ over de materiellgrupper som hittil har vært omfattet av Lifjellavtalen, ikke er fullstendig. Fra 1. juli 1961 omfattes også plastisolerte ledninger av avtalen, og på møtet på Gran i år besluttet man å utvide avtalen til også å omfatte elektrisk håndverktøy.

Oslo i mai 1963

Ærbødigst

Norges elektriske materiellkontroll

Paul D. Poppe

¹ Se 10: e sess., s. 746 ff.

Avtale om prøving av elektriske produkter av nordisk fabrikat

De elektriske materiellkontrollanstalter i de nordiske land (Danmark, Finland, Norge og Sverige) inngår følgende avtale om prøving for godkjenning i de nordiske land:

1. Produsenter av elektriske produkter i de nordiske land kan etter prøving i hjemlandet ifølge denne avtale oppnå godkjenning, foruten i hjemlandet, også i ett eller flere av de øvrige nordiske land.

Produktet prøves etter felles nordiske forskrifter, som er basert på CEE-forskriftene, eller etter andre felles forskrifter i den utstrekning CEE-forskrifter ikke foreligger.

Produsenten må ved innsending av produktet for prøving i hjemlandet gjøre oppmerksom på at det ønskes prøving etter den nordiske avtale.

I visse forskrifter tas det i en kort overgangstid hensyn til enkelte spesifiserte nasjonale avvikelser.

2. Etter at godkjenning er oppnådd i hjemlandet kan produsenten henvende seg til materiellkontrollanstaltene i andre nordiske land gjennom en representant i vedkommende land. Representanten skal være bosatt i vedkommende land og være ansvarlig overfor dette lands materiellkontrollanstalt.

Representantene oppnevnes av produsenten, som skal gi en skriftlig bekræftelse av representasjonsforholdet.

3. Sammen med søknad om godkjenning som nevnt foran, innsendes et eksemplar av produktet (av ledninger en bestemt lengde) og en kopi av godkjenningsbeviset utstedt av materiellkontrollanstalten i produsentens hjemland.

Hvis materiellkontrollanstalten ønsker det, kan det innsendte eksemplar beholdes som arkiveksemplar. Dette gjelder særlig mindre typer av materiell.

4. På grunnlag av det fremlagte godkjenningsbevis meddeles godkjenning i de øvrige land uten ytterligere prøving eller undersøkelse, bortsett fra kontroll som kan komme på tale på grunn av andre offentlige forskrifter i vedkommende land, som for eksempel bestemmelser med hensyn til demping av radiostøy, bestemmelser gitt av arbeidstillsynet o.l.

Det forutsettes at søknad om godkjenning ekspederes mest mulig omgående, og utenom den vanlige ventetid.

5. Etter at godkjenning ifølge punkt 4 er gitt, kan materiellkontrollanstalten, hvis det anses nødvendig, prøve eller undersøke produktet samt henvende seg direkte til materiellkontrollanstalten i produsentens hjemland for å få tilsendt kopi av den fullstendige prøveprotokoll eller be om spesielle opplysninger, som i tilfelle behandles konfidensielt.

6. For de produkter som er godkjent ifølge denne avtale gjelder i de enkelte land de samme bestemmelser med hensyn til kontroll og omsetning som for produkter godkjent på grunnlag av ordinær nasjonal prøving.

Avgifter skal betales som bestemt av de enkelte materiellkontrollanstalter.

Godkjenningen kan trekkes tilbake på grunnlag av kontrollprøving av stikkprøver, misligholdelse av avtaler eller manglende gebyrbeta-

ling osv. Slik tilbaketrekking meddeles de øvrige materiellkontrollanstalter.

7. Hvilke grupper av elektriske produkter som til enhver tid omfattes av avtalen er angitt i en fortegnelse som er å få ved materiellkontrollanstaltene.

Avtalen trer i kraft 1. juli 1964 etter at den er ratifisert av de respektive lands myndigheter. Den erstatter Lifjell-avtalen av 1. mai 1955.

Avtalen kan oppsis av hvilken som helst av materiellkontrollanstaltene, men oppsigelsen skal i tilfelle gis i skriftlig melding til materiellkontrollanstaltene i de øvrige nordiske land med angivelse av årsaken.

Gran, den 21. februar 1963

Danmarks elektriske Materielkontrol

A. K. Bak

A. Mose-Christensen

Elektriska inspektoratet

J. Heikinheimo

E. Yrjölä

Norges elektriske materiellkontroll

P. D. Poppe

L. R. Iversen

Svenska elektriska materielkontrollanstalten

S. Tennander

M. E. Nygren

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

Som det vil fremgå av dokumentene er de 4 nordiske materiellkontrollanstalter kommet langt på vei når det gjelder samordning av prøvebestemmelserne.

Samordning av installasjonsforskriftene for elektrisk materiell ble diskutert på et nordisk materiellkontrollmøte i Stockholm i mars 1963.

NVE akter å ta dette spørsmål opp med forskriftsmyndighetene i de nordiske land såsnart man får brakt på det rene hvilke forskriftsbestemmelser som bør samordnes.

Oslo, 16. mai 1963

Halvard Roald

L. Gaukstad

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över
meddelandena**

Av regeringarnas meddelanden framgår, att materialkontrollanstalterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige upptagit ett samarbete i syfte att få till stånd den samordning som åsyftas i Nordiska rådets rekommendation. I april 1963 undertecknades sålunda ett nytt nordiskt avtal om elmaterielprovning innebärande att provning och godkännande i ett land är tillfyllest för godkännande också i de övriga länderna. Kontakt har vidare tagits mellan berörda myndigheter i de fyra länderna i syfte att undersöka möjligheterna till en samordning av bestämmelserna rörande radiostörningar.

Niomannakommittén anser icke, att de nu avgivna regeringsmeddelandena kräver utskottsbehandling vid rådets tolfte session, och får därför föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 8 januari 1964

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Finn Moe

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Handelsministeriet) meddelar den 18 november 1963:

I skrivelse af 15. november 1962¹ meddelte handelsministeriet, at danske rejsebureauers egne foreninger overvejede en ordning, der tænkttes etableret på basis af en frivillig kontrol med virksomheder inden for branchen.

Under hensyn hertil samt til, at der fra forskellig side var fremført kritik over for en påtænkt lovgivning om rejsebureauvirksomhed, var der efter handelsministeriets opfattelse ikke for tiden behov for at gennemføre lovregler her i landet, der tog sigte på at regulere rejsebureauers virksomhed.

De danske rejsebureauforeningers forhandlinger om etablering af en frivillig kontrolordning er endnu ikke afsluttede og handelsministeriet kan derfor i det hele henholde sig til det i førnævnte skrivelse af 15. november 1962 anførte.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 19 december 1963:

Finlands regering har år 1962 tillsatt en kommitté, vars uppgift har varit att utreda nuvarande förhållanden inom resebyråbranschen, att pröva behovet av en särskild lagstiftning för resebyråverksamhet och, i positivt fall, att göra förslag för åstadkommande av denna lagstiftning. Kommittén har i maj 1963 fullbordat sitt arbete och till statsrådet avgivit sitt betänkande angående behovet av lagstiftning för resebyråverksamhet. I betänkandet rekommenderas bl. a. att resebyråverksamheten skulle stipuleras som tillstånd underkastad näring.

Ifrågavarande betänkande har översänts för utlåtande till vissa ämbetsverk, inrättningar och föreningar. Efter det utlåtandena inlutit till ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena prövar ministeriet

¹ Se 11. sesj., s. 564.

behovet av resebyrålagstiftning för Finland. På basen av detta kan Finlands regering vidtaga åtgärder för samarbete beträffande åstadkommande av ifrågavarande samnordiska lagstiftning.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 7 januari 1964:

Etter anmodning er den norske lov om reisebyråvirksomhet tilstillet de øvrige lands myndigheter til orientering.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Som ett led i strävandena att främja sunda affärsmetoder och att skydda allmänheten mot missbruk och avarter på reseförsäljningens område har det i Sverige tillämpade auktorisationssystemet nu ytterligare utbyggt. Enligt bestämmelser som den 6 december 1963 fastställts av handelskamrarnas nämnd har bl. a. införts skyldighet att ställa bankgaranti eller annan likvärdig säkerhet med rätt för auktorisationsnämnden att förfoga över säkerheten. För auktoriserad resebyrå och sällskapsresearrangör skall säkerheten uppgå till minst 100 000 kronor samt för reseagent till minst 50 000 kronor. Vidare har antalet ledamöter i auktorisationsnämnden utökats.

*BILAGA***PM angående isländska regeringens åtgärder i anledning av
rekommendationen***(Upprättad av byråchefen Friðjón Sigurðsson)*

Regeringen forelagde foråret 1963 Altinget et lovforslag om turist- og rejseanligger. Deri var der bl. a. bestemmelser om, at en særlig tilladelse var påkrævet til at drive et turistbureau, og i den forbindelse skulle der sættes et depositum og opfylde visse almene betingelser.

Ved affattelsen af forslaget blev der taget hensyn til OEEC:s mønster for sådanne love, norsk lovgivning og den danske kommissions forslag fra 1960.

Dette forslag blev ikke vedtaget 1963, og siden da har ministeriet haft det til nærmere undersøgelse. Det påregnes, at det i den nærmeste fremtid vil blive forelagt Altinget med mindre ændringer fra det forrige forslag.

Den 17. februar 1964

Meddelanden
om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbin-
delse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50
i Neiden

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 19 december 1963:

På åtgärd av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland har en c:a 75 km lång gångstig från riksväg nr 4 i Kaamanen till Sevettjärvi varit under arbete. Vägen, som år 1963 tagits i bruk, kan under sommaren trafikeras med bilar försedda med högt underrede. Avsikten är att bygga vägandelen etappvis till vårdväg, bredd 4,0 m. Vägen torde fortsättas under de närmaste åren till en början först som gångstig, som senare kan förbättras till vårdväg på en sträckning av 30 km till norska gränsen, varifrån väglängden till riksväg nr 50 i Neiden är 10 km.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 31 december 1963:

På norsk side må det eventuelt bygges ca. 6 km ny veg fra grensen til bygdevegen nedenfor Veines i Neiden, samt bru over Neidenelven. Som ledd i en mellomriksveg må det også regnes med utbedring og forsterkning av bygdevegen fram til riksveg 50.

Det foreligger ikke planer for strekningen innen Norge. På grunnlag av befarung er utgiftene av vegsjefen i Finnmark skjønnsmessig anslått til 2 mill. kroner.

*BILAGA 1***PM angående vägförhållandena för sträckan Kaamanen—Sevettijärvi—
Neiden**

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland har i en översikt över trafikförbindelserna på Nordkalotten anfört följande beträffande vägförhållandena på sträckan Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden¹:

— — — har redan utförts förbättringsarbeten, varför vägen kan trafikeras vid gott menföre och med lättare fordon. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kommer att fortsätta med förbättrandet av vägförbindelsen med anslag, som årligen beviljas för förbättring av stigar.

November 1963

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över meddelandena**

Samfærdselskomiteen vil foreslå, at Nordisk Råd uden udvalgsbehandling tager meddelelserne til efterretning og udbeder sig nye meddelelser til næste session.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

¹ Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens översikt finnes in extenso bifogad till Sak D 27/1964, s. 1653—1655.

Meddelanden
om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam
trafiklagstiftning

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 21 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska vägtrafikkommittén arbetar intensifierat för att åstadkomma en samnordisk trafiklag. Kommittén har jämsides med gemensamma trafikstadganden behandlat frågan om förenhetligandet av trafikmärken och deras enhetliga användning. Angående trafikmärken torde man under våren 1964 kunna avgiva ett delbetänkande. Ävenså har kommittén påbörjat samarbetet, som avser förenhetligande av bestämmelserna om fordonens utrustning. Gemensamma möten skall hållas i slutet av januari 1964 i Köpenhamn, i början av därpåföljande april i Stockholm och i slutet av maj 1964 i Helsingfors.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 31 december 1963:

Vegdirektøren har i notat til Samferdselsdepartementet 18. desember 1963 meddelt:

Nordisk Vegtrafikkomité har i 1963 holdt i alt seks møter. Det er planlagt møter i København i januar 1964 og i Stockholm i april 1964 samt i Helsingfors i mai 1964.

Sekretæren for den svenske delegasjon, som også fungerer som komiteens hovedsekretær, ble fritatt for annet arbeid den 1. oktober 1963. Han kan nå arbeide for Nordisk Vægtrafikkomité i heldagsstilling. Den svenske delegasjon tar også sikte på å styrke sekretariatet ytterligere under komiteens arbeid i 1964.

Den norske delegasjon har pekt på at det vil være behov for særskilt sekretærhjelp for delegasjonen, med sikte på blant annet oversettelse til og

bearbeidelse på norsk av komiteens utkast til trafikkregler og skiltforskrifter m.v. De nevnte utkast har hittil vært utarbeidet på svensk.

Man antar at slik sekretærhjelp vil være påkrevet for komiteens møter i 1964, særlig også fordi man nå søker å forsere arbeidet med sikte på å avgi innstilling om såvel trafikkregler som skiltforskrifter så snart som mulig.

Den norske delegasjon vil få den nødvendige sekretærhjelp i 1964.

Sve r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 13 december 1963:

Nordisk vägtrafikkommitté har från och med den 1 oktober 1963 erhållit en sekreterare, som på heltid ägnar sig åt kommitténs arbete. Ytterligare sekreterarkraft kommer att tillföras kommittén under första kvartalet 1964.

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samfærdselskomité över meddelandena**

Henstillingen i Nordisk Råd's rekommandation er imødekommet på den måde, at Nordisk Vejtrafik Komité (NVK)'s sekretær fra den 1. oktober 1963 er fritaget for andet arbejde og således er overgået til heldagstjeneste i sekretariatet. NVK har fået tilsagn om yderligere sekretærhjælp i løbet af første kvartal 1964. Samfærdselskomiteen vil finde det ønskeligt, om denne udbygning af NVK's sekretariat kan bibeholdes, såfremt der, efter at udkast til en fælles færdselslov er udarbejdet, pålægges NVK nye arbejdsopgaver, f. eks. udarbejdelse af ensartede nordiske regler for udstedelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer eller behandling af de særlige problemer, der knytter sig til cykler med hjælpemotor (knallerter, mopedter).

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1963 angående försäkring av icke-nordiska motorfordon

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 13 december 1963:

Efter det i september 1963 överenskommelse träffats mellan de nordiska gränsförsäkringsföreningarna om grundande av en pol räknat från den 1 januari 1964 för ansvarsförsäkring av icke-nordiska motorfordon, som anländer till de nordiska länderna, förfrågade sig det danska justitieministeriet i sin skrivelse av den 26 oktober 1963 bl. a. om det finska socialministeriets åsikt om bildandet av ett samnordiskt trafikförsäkringsområde, såvida det är fråga om icke-nordiska motorfordon. Socialministeriet meddelade i sin skrivelse av den 20 november 1963 till det danska justitieministeriet, att det icke hade något att anmärka mot ett deltagande i en sådan reglering under den förutsättningen, att bildandet av det samnordiska trafikförsäkringsområdet skulle ordnas på sådant sätt, att icke-nordiskt motorfordon skulle kunna anlända till de nordiska länderna endast i det fallet, att det var fortsatt med ett i samtliga nordiska länder giltigt internationellt trafikförsäkringskort eller att för dess del vid gränsen till det nordiska trafikförsäkringsområdet hade tagits s. k. gränsförsäkring. I skrivelsen framfördes från Finlands sida även den uppfattningen, att det samnordiska trafikförsäkringsområdet i fråga hellre borde ordnas genom utfärdande av föreskrifter för tullmyndigheterna beträffande detta än genom en överenskommelse därom mellan de nordiska regeringarna.

En förordning om tullverkets uppgifter i fråga om trafikförsäkringen av för tillfälligt bruk till landet infört motorfordon, vilken avser att för Finlands del förverkliga det samnordiska trafikförsäkringsområdet, utarbetas för närvarande, och avsikten är, att den skall träda i kraft den 1 januari 1964.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 31 december 1963:

Ved rundskriv fra Samferdselsdepartementet av 30. november 1963 er forholdene for Norges vedkommende lagt til rette for at Norden kan bli et felles forsikringsområde for så vidt angår den lovpliktige ansvarsforsikring for ikke-nordiske motorkjøretøyer [*se Bilaga 1*].

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den av Nordiska rådet föreslagna anordningen har genomförts med verkan från den 1 januari 1964.

BILAGA 1

Endring av § 1 føresegner til bilansvarslova

I medhald av § 17 i bilansvarslova frå 3. februar 1961 har departementet fastsett:

I.

§ 1.

Utanlandske motorvogner og motorvogner som skal ha Q-skilt skal vera trygda i sambøve med § 15 i bilansvarslova medan dei vert nytta mellom- bels her i riket. Dette gjeld for alle slag motorvogner som kjem inn under ansvarslova.

Utanlandske motorvogner som ikkje er trygda på førehand som nemnt nedanfor og motorvogner som skal ha Q-skilt, må trafikktrygdast i Norsk Forbund for Ansvarsforsikring av utenlandske Motorvogner (Nordisk forsikringskort). Slik trygdeutsegn skal gjelda for alle slag motorvogner som kjem inn under bilansvarslova.

Som prov for trygd vert godteke:

1. »Internasjonalt forsikringskort for motorvogner» utferda av utan- landsk trygdslag i samsvar med avtale med Norsk Forbund for Ansvars- forsikring av utenlandske Motorvogner.

2. »Nordisk forsikringskort» utferda på vegne av Norsk Forbund for An- svarsforsikring av utenlandske Motorvogner.

3. For danske, finske og svenske, registrerte motorvogner: vognkort eller anna prov for at vogna er registrert.

II.

Føresegna tek til å gjelda 1. januar 1964 som ny § 1 i føresegner til bil- ansvarslova, fastsett 15. april 1961, og den nå gjeldande § 1 fell bort frå same tid.

Endringa er grungjeve med dette:

Frå 1. januar 1964 tek det til å gjelda ei ny ordning om sams trafikk- trygding i Norden. Det vert då teke i bruk »Nordisk forsikringskort» i sta- den for »Carte d'Assurance Serie B» — likevel slik at dei B-kort som er teikna i 1963, gjeld teikningstida ut i 1964 om den strekkjer seg så langt.

Føresegna om »Carte d'Assurance Serie A» fell bort av di slike kort ikkje vert nytta lenger.

Samstundes har ein gjort det klårt at motorvogner med Q-skilt skal tryg- dast med Nordisk forsikringskort i Norsk Forbund.

Frå 1. januar 1964 får ein såleis berre »Internasjonalt forsikringskort» (grønt kort) og »Nordisk forsikringskort» i desse tilhøve.

Tolldirektoratet gir tolloppsynet melding om dette.

Oslo den 30. november 1963

Etter fullmakt

Sigurd Lorentzen

Karl Olsen

*BILAGA 2***Utlåtande av Nordisk Samferdselkomité över meddelandena**

Rekommandationen er gennemført fra den 1. januar 1964, således at Danmark, Finland, Norge og Sverige fra denne dato udgør et fælles forsikringsområde for så vidt angår den lovpligtige ansvarsforsikring for ikke-nordiske motorkøretøjer. Samferdselskomiteen foreslår derfor, at Nordisk Råd uden udvalgsbehandling tager meddelelserne til efterretning og anser sagen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 27 november 1963:

Som koordinerande medlemsland har Danmark anmodet de øvrige af rekommendationen omfattede lande, Island, Norge og Sverige, om en udtalelse om den nugældende jagt- og fredningslovgivnings forhold til det omhandlede princip og om, hvilke overvejelser man måtte have gjort sig med hensyn til fornøden omlægning af lovgivningen i den af Nordisk Råd ønskede retning.

Når svar foreligger fra alle de nævnte lande, vil der blive taget stilling til den videre behandling af sagen.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 24 januari 1964:

Med hensyn til fuglejagt og fuglefredning baseres den islandske lovgivning på den grundregel, der omtales i Nordisk Råds resolution nr. 7/1963, da alle vilde fuglearter i Island er fuldstændigt fredet med undtagelse af de i loven omtalte (lov nr 63/1954). Angående lovgivningen om fredning af pattedyr forholder det sig derimod anderledes. Om den sag siger direktøren for Islands naturhistoriske Museums zoologiske afdeling i sin rapport til ministeriet (den 6. august 1963):

Islandske pattedyr er enten skadedyr (ræve, minker, rotter og mus), hvis antal man med store omkostninger forsøger så vidt muligt at formindske, eller dyr, der nyder mere eller mindre fredning i følge særlige love (sml. lov om fredning af rensdyr, lov om hvalfangst og lovbestemmelse om sælfangst inden for bestemte områder). Som sagerne står her i landet, anser jeg det for meget tvivlsomt, at det er muligt at give generel lov om pattedyrs fredning på grundlag af den hovedregel, som Nordisk Råds resolution fra februar 1963 går ud fra.

I dyrebeskyttelsesudvalgets udtalelse (den 11. januar 1964) hedder det:

Dyrebeskyttelsesudvalget anser det for ønskværdigt, at bestemmelser om pattedyrs fredning og fangst her i landet, deriblandt af sæler og hvaler, forenes i en generel lovgivning. Vi anser det for muligt at basere en sådan lovgivning på den førnævnte hovedregel, på lignende vis som i lovgivningen om fredning af fugle.

Samtidig vil dyrebeskyttelsesrådet påpege, at forberedelsen til en sådan lovgivning er et meget vanskeligt og omfattende arbejde, der næppe kan udføres af andre end dem, der besidder specielle kundskaber om vilde dyrearter og de love, de er underkastet.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i januari 1964:

Danmark er utpekt til å koordinere det videre arbeid med rekommandasjonen.

Foruten å etterkomme en anmodning fra dansk side om å gi en oversikt over norsk jaktlovgivnings forhold til de omhandlede prinsipper, har en tatt opp til gjennomgåelse og vurdering de problemer av så vel faglig som lovgivningsmessig art som knytter seg til en eventuell gjennomføring av de nevnte prinsipper. Det vil bli nedsatt et sakkyndig utvalg til å utrede saken i tilknytning til en revisjon av den gjeldende jaktlovgivning.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

I Sverige pågår en översyn av bestämmelserna rörande fridlysning av djur. Därvid beaktas bl. a. den av Nordiska rådet i frågan avgivna rekommandationen.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 29 november 1963:

Med hänvisning til spørgsmålet om mulighederne for at indføre uddannelse i film- og televissionskundskab ved seminarierne finder undervisningsministeriet det ønskeligt, at der inden for læreruddannelsen skabes mulighed for: 1) at samtlige elever modtager en grunduddannelse, hvorved de oplæres i at anvende film og television metodisk i undervisningen (altså at undervise med de nævnte visuelle hjælpemidler), og 2) at særlig interesserede elever gennem specialkursus, der indlægges i læreruddannelsen, uddannes til lærer i film- og televissionskundskab (altså til at undervise i de nævnte emner).

Ministeriet har foranlediget, at dette spørgsmål tages op af undervisningsministeriets læreruddannelsesudvalg og indgår i udvalgets drøftelser om fagkreds og specialkurser.

Angående forslaget om afholdelse af et nordisk sommerkursus skal man udtale følgende:

Umiddelbart synes forholdene omkring placeringen af film- og televissionskundskabsundervisningen i de forskellige skoleformer endnu så uafklarede, hvortil kommer forskellene mellem de enkelte landes udformning af den pågældende undervisning, at forudsætningen for afholdelse af et sommerkursus næppe endnu er til stede; men på den anden side ville — set fra dansk side — et sommerkursus med hovedemnet: udveksling af erfaringer om film- og televissionskundskabsundervisning i forskellige skoleformer formentlig kunne blive af betydning for den videre udformning af denne undervisning.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Ifrågåvarande rekommendation har tills vidare icke föranlett åtgärder från undervisningsministeriets sida.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

I løpet av sommeren 1963 er det på nordisk grunnlag blitt gjennomført 2 kurs i film- og televisjonskunnskapsopplæring:

1. Kurs i Sigtuna, arrangert av Kursverksamheten vid Uppsala universitet.
2. Kurs i Oslo, Sogn studentby, arrangert av Kurskontoret ved Kirke- og undervisningsdepartementet.

Det er videre i Sverige holdt ytterligere ett kurs i Växjö, arrangert av svenska skolöverstyrelsen, og beregnet på svenske lærere i den høgre skolen og i de siste klassene av den 9-årige folkeskolen.

Som en videreføring av disse kurs ble det holdt en nordisk konferanse i København 16. og 17. november 1963 for å legge opp nye planer for kurs på grunnlag av den erfaring man har hatt i 1963. En utførlig rapport fra denne konferanse følger vedlagt [*se Bilaga*]. Som det fremgår av denne rapport vil man ytterligere bygge ut denne nordiske kursvirksomhet, og tar sikte på å koordinere den nordiske kursvirksomhet etter mer systematiske retningslinjer etterhvert som man vinner erfaring.

Ellers finner en det naturlig at spørsmålet om internordisk utredning av forutsetningene for å innføre undervisning i film- og televisjonskunnskap ved f. eks. lærerutdanningsinstitusjoner, bør drøftes av det nordiske undervisnings- og kulturministermøtet.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Vad beträffar det i rekommendationen föreslagna nordiska sommarseminariet hänvisas till meddelandet från norska regeringen.

Utbildningen av ämnes- och klasslärare i Sverige är för närvarande föremål för en omfattande utredning. I samband därmed torde även frågan om utbildning av lärare i film- och televisionskunnskap komma att upptas till övervägande.

*BILAGA 1***Konferanse om nordisk kursvirksomhet på film- og TV-kunnskapens område København 16. og 17. november 1963***Innledning*

Etter drøftinger på Den nordiske barnefilmnemndas møte i Oslo våren 1962 og etter et initiativ av Den nordiske barnefilmnemndas formann, Saga Sunqvist, og den norske representant, Elsa Brita Marcussen, tidlig høsten 1963, ble det besluttet å holde en konferanse om kursvirksomhet om film- og TV-kunnskap for lærere og ungdomsledere på nordisk grunnlag. Den danske barnefilmnemnda påtok seg elskverdig vertskapet for konferansen, som ble holdt i København 16. og 17. november 1963.

Deltakerne

Til denne konferansen var det samlet representanter for de nordiske barnefilmnemnder, undervisningsdepartementer, skolemyndigheter og lærerorganisasjoner samt lederne for de filmkunnskapskurs som var blitt holdt sommeren 1963 i Sverige og Norge. Det var første gangen skolevesendet i sin helhet var så sterkt representert ved slike drøftinger. Den nordiske barnefilmnemnda har en gang tidligere arrangert et par filmkunnskapsdager, men disse hadde vesentlig lokket til seg enkelte spesialinteresserte lærere og representanter for organisasjoner innenfor de forskjellige barnefilmnemnder interesserte i de unges sosiale og estetiske oppdragelse.

Bakgrunn for kurset

Nordisk Råd anbefalte på sitt møte i Oslo i mars 1963 at det skulle bli satt i gang en kursvirksomhet på nordisk grunnlag for lærere og ungdomsledere i film- og TV-kunnskap for at en kunne vinne erfaringer om hvordan slike sommerkurs bør legges opp og for generelt å gi erfaringer om hvordan en undervisning i film- og TV-kunnskap, som etterhvert må bli et naturlig ledd i undervisningen ved lærerskolene, kan gis på en forsvarlig måte. Alt sommeren 1963 ble det gjennomført 2 kurs som stod åpne for nordiske deltakere:

1. Kurs i Sigtuna, arrangert av Kursverksamheten vid Uppsala universitet.
2. Kurs i Oslo, Sogn Studentby, arrangert av Kurskontoret ved Kirke- og undervisningsdepartementet.

Det sistnevnte kurset var tilrettelagt etter nordisk samråding innenfor Den nordiske barnefilmnemnda. En komité med Bjørn Moe, Danmark, Sven Norlin, Sverige, Saga Sunqvist, Finland, og Elsa Brita Marcussen, Norge, som medlemmer var kommet med forslag til kursplan.

Videre ble det i Sverige holdt ytterligere et kurs i Växjö, arrangert av svenska skolöverstyrelsen og beregnet på svenske lærere i den høgre skolen og i de siste klassene av den 9-årige folkeskolen.

I en uttalelse til Kirke- og undervisningsdepartementet henstilte kurs 2:

at det i de nærmeste år fremover kontinuerlig blir arrangert kurs i film- og TV-kunnskap for lærere såvel innen den 9-årige skolen som innen den høgre skolen. Slike kurs bør dels gi en første innføring i den kunstneriske verdi og den samfunnsmessige betydning ved disse moderne massemeddelelsesmidler, dels gi orientering om innenfor hvilken fagkrets og på hvilke måter en undervisning i film- og TV-kunnskap kan legges opp.

I en uttalelse »Till Konungen» fra kurset i Sigtuna heter det:

En avgörande förutsättning för en meningsfull undervisning inom ifrågasvarande område är att den bedrivs av kompetenta lärare. Därför måste en tillfredsställande utbildning av lärare igångsättas snarast vid lärarutbildningsanstalterna och möjligheter till fortbildning måste skapas. Kursdeltagarna framhöll till sist önskvärdheten av ett nordiskt samarbete ifråga om lärarutbildning . . .

Hensikten med konferansen var i første rekke utifra de erfaringer som var gjort under de forskjellige sommerkurs i 1963 og utifra de anbefalinger som var blitt gitt, å undersøke hvordan en fortsatt kursvirksomhet kan gis størst mulige effektivitet og kan koordineres i et nordisk samarbeid, samt innenfor den ordinære lærerutdannelse å gi plass for en undervisning i film- og TV-kunnskap og å sørge for en rekruttering av kvalifiserte lærerkrefter til en slik undervisning på lærerskole og universitetstrinnet.

Nasjonale særtrekk i filmkunnskapsbildet

I *Danmark* ønsker man en sammenkobling av emnene film- og teaterkunnskap på skolens timeplan som en kunnskap som skal bidra til å fremme elevenes kunstneriske og menneskelige opplevelsessevne, mens en ser på TV-kunnskapen mer som et ledd i samfunnsorienteringen. I *Sverige* og *Norge* tenker man seg en sammenkobling av film- og TV-kunnskap, knyttet til undervisningen i morsmål, samfunnslære og forming som den for øyeblikket beste løsning, når det gjelder å skape en aktivt vurderende holdning til de forskjellige verdier som massemeddelelsesmidlene har å by på. I *Finland* føler man et særlig sterkt behov for at en undervisning i TV-kunnskap blir fremmet snarest mulig, fordi Finland med 3 forskjellige fjernsynssendinger er blitt et land hvor barn og ungdom i høg grad søker informasjon og underholdning i fjernsynet. Men en ser også i Finland filmkunnskapen som et logisk komplement.

Konferansen

Møtet ble åpnet av kontorsjef W. Weincke, Ministeriet for kulturelle anliggender, og formannen i Dansk Børnefilmneævn. Møtet ble ledet av formannen i Den norske barnefilmmemnd, journalist Elsa Brita Marcussen.

Vurdering av avholdte kurs

Den eksisterende interesse for en innføring i film- og TV-kunnskap hos lærerne i de nordiske land viste seg bl. a. i at til de kurs som ble arrangert i Sverige og Norge sommeren 1963 var det dobbelt så mange søknader om deltakelse som kurskapasiteten tillot. Erfaringene fra kursene viser at lærerne har behov for:

a. en grunnleggende kunnskap om film og fjernsyn som kunstneriske media, som opinionsdannende og opplysende media, den tekniske utvikling som har muliggjort film og TV, filmens historie, »grammatikkreglene» for det audiovisuelle språk som filmen respektive fjernsynet benytter seg av.

b. samspillet mellom disse media og deres publikum, påvirkningen på barn og ungdom på forskjellige alderstrinn fra forskjellige filmer og programtyper, et utvidet kjennskap til de audiovisuelle virkemidler, forskning på dette område.

c. kunnskaper om muligheten for å integrere en undervisning i film- og TV-kunnskap i forskjellige alt eksisterende skolefag, verdien av forskjellige undervisningsmetoder: visning av utvalgte filmeksempler, diskusjon og analyse av filmer og TV-programmer som de unge ser på vanligvis i kinoer og i hjemmet, egen skapende filmvirksomhet blant elevene, filmhistorisk gjennomgåelse, teknisk gjennomgåelse osv. Kunnskaper om eksisterende film- og TV-kunnskapsmateriale som kan settes til støtte for undervisningen.

Det rådet full enighet om at en ikke under et 1-ukes kurs på en tilfredsstillende måte kan orientere om både a, b og c. Såvel deltakerne på de svenske som det norske kurs hadde gitt uttrykk for ønsket om at et nytt filmkurs måtte omfatte minst 14 dager. Det ble pekt på at for de fleste lærere var dette stoffet helt nytt. Man framholdt også ønskverdigheten av at deltakerne i et kurs kunne få et visst forhåndsmateriale tilsendt for at de bedre skulle kunne tilgodegjøre seg kurset.

En drøftet i København mulighetene for et grunnkurs omfattende a og b, fulgt neste år av et fortsettelseskurs omfattende c. En kunne også ha et grunnkurs omfattende a og et fortsettelseskurs omfattende b og c. Det var også tenkelig å lage et kurs, hvor første uken ble viet til a og b, og siste uken til c.

Kursopplegget måtte til dels bli avhengig av, om en avgrenset deltakelsen til bestemte kategorier lærere eller laget det som et helt åpent kurs. Hvis en vil bidra til at kursvirksomheten i den nærmeste fremtid skal få størst mulig virkning for bestrebelsene på å få i gang et arbeid med undervisning

i film- og TV-kunnskap i skolen, vil det være rimelig at man i en viss utstrekning lager kurs for bestemte grupper som på grunn av sin stilling har særlige muligheter til å videreføre inntrykkene fra kurset og til å stimulere kolleger til aktivitet på film- og TV-kunnskapens område.

Hvem skal innbys til kurs i film- og TV-kunnskap?

Det ble framholdt at alle lærere som viser interesse for film- og TV-kunnskapen, og som kanskje på egen hånd har satt i gang med noen form for elevaktivitet på dette området, selvfølgelig har krav på å kunne få bli med på kurs. Likevel var det mye som talte for at en prøvde å stimulere til deltagelse blant lærergrupper med spesielle forutsetninger til å sette ut i livet en undervisning i film- og TV-kunnskap. I de skoletyper og i de land hvor den hovedsakelige undervisning ligger hos faglærere, må en sørge for at spesielt lærere i morsmål, samfunnslære og formingsfag kan delta i film- og TV-kunnskapskurs. Det er også viktig at de lærere som har hand om barna i de tidligste skoleårene får et innblikk i problemstillingene rundt film og fjernsyn for at de alt *før* seervanene hos barna er blitt altfor hardt fiksert skal kunne lenke inn filmens og TVs rolle i barnas liv i positive baner og for at barna fra begynnelsen av skal aktiviseres i sitt forhold til massemeddelelsesmidlene. De lærere som har et spesielt ansvar for anvendelsen av skolens audio-visuelle utrustning bør også komme inn i bildet. Mange av disse har en sterk interesse for filmen også utenfor den rene skolefilmens område. Ved at de ved mer generelle film- og TV-kunnskapskurs får utvidet sin viten om den kunstneriske mulighet og den brede sosiale betydning som filmen og fjernsynet har, vil de kunne bli til utmerket støtte for filmkunnskapsarbeidet på sin skole. En måtte også huske på slike grupper som f. eks. i Sverige Lænskolenæmndernas fortbildningsledare og de halvtidsarbeidende fortbildningskonsulenter. Lærere som underviser ved lærerskoler er ennå en viktig gruppe. Det ble fremkastet tanken om at det etterhvert i grunnskolen ved enhver skole kunne finnes en lærer med oppgave å koordinere og å overvåke arbeidet når, ifølge læreplanen, undervisningen i film- og TV-kunnskap skal igangsettes.

Skal kursene alltid være nordiske?

I prinsipp burde kurs i ett nordisk land stå åpent for deltakere i andre nordiske land. Kursene burde planlegges slik at de ikke kolliderte hva tidspunktet angår og gjerne slik at de programmessig kompletterte hverandre. Det ville dog ikke være riktig å se bort fra nødvendigheten og ønskeværdigheten av nasjonale kurs, tilpasset et behov som svarte til dette lands undervisningssystem og lærerutdanningsordning. Når det gjaldt lærerkrefter ville sannsynligvis også nasjonale kurs i en viss utstrekning måtte ty til nordiske lærerkrefter.

I forbindelse med et arbeid på nasjonalt grunnlag ble nevnt enkelte mu-

ligheter innenfor de forskjellige land til en kursvirksomhet henlagt til andre undervisningsformer enn 7—14 dagers sommerkurs. Film- og TV-kunnskapen måtte også finne innpass på de 5 studiedager pr. skoleår som nå er obligatoriske i den svenske grunnskolen, ved de termin-kurs som blir arrangert f. eks. i byer som Göteborg, Stockholm, Örebro, i de studieringer som lærere kan danne og som de får tilstrekkelig mange deltakere, kan arrangeres som et fortdannelseskurs. I Norge har en de forskjellige lærerstevner: Østlandske, Vestlandske, Trondheim, Hamar etc. Her har det alt vært gitt enkelte forelesninger om film- og TV-kunnskap. Videre ble nevnt de obligatoriske terminkurs som blir holdt i fysikk, matematikk, norsk og historie. En tilknytning til Studentenes Friundervisning burde også være mulig. I Finland hadde en hittil utelukkende vært henvist til kurs organisert på helt frivillig grunnlag gjennom lærerorganisasjonene. Fra dansk side ble nevnt 2—4 dagers kurs i samarbeid med lærerorganisasjonene, kurs av forskjellig type som Dansk Skolescene og Statens Filmsentral kan arrangere, et spesielt kurs for videreutdanning ved Danmarks Lærerhøjskole som omfatter et helt semester.

Kan fjernsynet bli den viktigste medhjelper?

Det ble hevdet at uansett om de muligheter til videreutdanning som foreligger ble utnyttet maksimalt, og en måtte da være klar over at behovet for videreutdanning foreligger innenfor mange områder og ikke bare i film- og TV-kunnskap, så var det et forferdelig langt lerret å bleke. Det ville ta 2 000 år, sa en av de svenske deltakere. Fra norsk side ble det da spurt om en ikke tenkte altfor snevert og tradisjonelt, om ikke selve synet på filmen og TV-kunnskapen ennå manglet det dristige, vidtfaavnende perspektivet som disse media har krav på. Hva lå i grunnen nærmere enn at Fjernsynet, med sine fabelaktige muligheter til å nå ut til et enormt antall mennesker (også lærere) og med sine særegne muligheter til å forene visuell illustrasjon med belærende innføring og diskusjon, ble det redskapet som hjalp oss med en intensifisert og hurtig utdanning av lærere på film- og TV-kunnskapens område. En kunne alt peke på enkelte fremgangsrike TV-serier på dette gebiet, beregnet på skoleelever. Enkelte av disse seriene hadde også vært vist i reprise i alminnelige ettermiddagsprogrammer og hadde interessert de alminnelige voksne TV-seere. Visse vansker må overvinnes, men ettermiddagskurs for lærere via TV er ingen utopisk tanke og det måtte være en maktpåliggende oppgave å interessere de nordiske fjernsynsinstitusjoner for en fremstilling av film- og TV-kunnskapsprogrammer, beregnet både på lærere og på skoleelever.

Film- og TV-kunnskapen ved lærerskoler, lærerhøgskoler og universitet

Jamsides med igangsettelsen av rikt fasettert kursvirksomhet for aktive lærere, må en ha en innføring av film- og TV-kunnskap i den ordinære

lærerutdannelse. I Norge ligger lærerutdannelsen i støpeskjeen, en forlengelse av læretiden er forutsett. Lærerutdanningsrådet må bli gjort kjent med resultatene av forskjellige konferanser, nordiske og internasjonale, som har viet oppmerksomhet til film- og TV-kunnskapen og med de forskjellige lærerorganisasjoner og lærerkategoriens ønsker på dette felt. Fra svensk side ble det uttrykt ønske om en offisiell filminstitusjon i tilknytning til universitetene som kunne planlegge en undervisning i tilknytning til f. eks. det litterære, psykologiske og kunsthistoriske studium. Filmforskning i tilknytning til pedagogiske spørsmålsstillinger vil det også være behov for.

Hva vil skje i 1964?

På grunnlag av de opplysninger som fremkom og den debatt som hadde vært ført, ble det lagt en plan for en mest mulig rasjonell, nordisk kursvirksomhet i året 1964. En tenker seg i første rekke en arbeidsfordeling mellom Sverige, Norge og Danmark.

1 A. Folkuniversitetet i Uppsala burde gjennomføre et 14 dagers grunnkurs som i seg opptar kurselementene a, b og c, nevnt under tittelen »Vurdering av avholdte kurs». Dette kurs kan fungere som et begynnerkurs, men også for enkelte som et fortsettelseskurs.

B. Kurskontoret ved Det kongelige Kirke- og undervisningsdepartement burde gjennomføre et 14 dagers fortsettelseskurs ifølge den plan for et slikt kurs som alt foreligger.

C. Dansk Skolescene i samarbeid med Undervisningsministeriet burde lage et 8—14 dagers kurs for særlig innbudte lærere ved lærerskoler og lærerhøgskoler, hvor en bl. a. skulle prøve å finne fram til hvilke minimumsfordringer en må stille til en undervisning i film- og TV-kunnskap innenfor lærerskolene.

I tillegg til disse kurs har Folkuniversitetet siden en lenger tid tilbake forberedt et kurs sammen med British Film Institute. Dette håper en kunne avvikles som et sommerkurs over et tidsrom på ca. 3 uker og med deltakere som alt har et grunnleggende kjennskap til film og TV.

Det ble på konferansen i København uttrykt håpet om at ikke bare svenske deltakere kunne få bli med på kurset i England, men at også noen plasser ble stilt til rådighet for deltakere fra de andre nordiske land.

Behovet for et spesielt undervisningsmateriale og lærebøker

Både for den kursvirksomhet som planlegges og for et kommende regulært film- og TV-kunnskapsarbeid i lærerutdannelsen i grunnskolen og på gymnasiet, vil det gjøre seg gjeldende et behov for lærebøker og for audiovisuelt illustrasjonsmateriale. Dette behovet ble også sterkt understreket i uttalelsen fra Den Internasjonale Konferanse om film- og TV-kunnskap på Leangkollen i 1962. Eventuelle programserier i TV måtte fremstilles under slike »åndsrettshensyn» at de senere i 16 mm utgave kunne vises som film i skolene. En større tilgang på utvalgte spillefilmer i 16 mm utgave til skole-

bruk, liksom filmeksperter er ønskverdig. Mulighetene til å knytte en del av undervisningen til filmer vist ved abonnementsforestillinger for skoleungdom bør utnyttes. Også for de yngre barna trenger en et materiale. Et tidlige i Den Nordiske Barnefilmnemnda fremlagt dansk forslag om en lærebok i filmkunnskap etter et løsbladsystem og med artikler fra forskjellige nordiske forfattere ble drøftet på ny. En hadde alt i enkelte land kunnet konstatere at skolebokforlagene hadde begynt å »lukte» på filmkunnskapen.

Et særskilt hurtigarbeidende utvalg for film- og TV-kunnskap

Møtet munnet ut i en beslutning om at en innenfor rammen av det initiativ som var tatt av Den nordiske barnefilmnemnda med denne konferansen i København å nedsette et hurtigarbeidende utvalg med oppgave å gjøre:

1. En investering av de lærerkrefter som kan være behjelpelige ved sommerkurs, studiedager, studieringer o. l.
2. En investering av de mest tjenlige rekrutteringsmetoder for deltakelse i forskjellige typer av kurs.
3. En investering av behovet for lærebøker på film- og TV-kunnskapens område, såvel for skoleelever som for lærere og muligheten for et nordisk samarbeid ved redigering og fremstilling av disse bøker.
4. En investering av alt forhåndenværende studiemateriale på film- og TV-kunnskapens område og en internordisk formidling av dette.
5. Et forberedende arbeid med henblikk på å engasjere Fjernsynet sterkere i film- og TV-kunnskapsarbeidet.
6. Et forberedende arbeid med henblikk på utarbeidelsen av et minimumpensum for film- og TV-kunnskap i lærerutdannelsen.

I utvalget ble oppnevnt:

Fra <i>Danmark</i> :	Direktør Bjørn Moe.
Viseinspektør Karl Brøcker.
Undervisningsinspektør Wilh. Baltzer.
Fra <i>Finland</i> :	Formannen i Den nordiske barnefilmnemnda, fru Saga Sundqvist.
Ytterligere 2 medlemmer vil bli oppnevnt etter konferanse med de finske lærerorganisasjoner og skolemyndigheter.
Ytterligere 2 medlemmer vil bli oppnevnt etter konferanse
Fra <i>Norge</i> :	Journalist Elsa Brita Marcussen.
med de norske lærerorganisasjoner og lærerutdanningsrådet.
Fra <i>Sverige</i> :	Lektorn Sven Gunnard.
Studierektorn F. O. Brunzell.
Småskolläraren Roine Rydman-Olsson.

Danmark tilbød seg inntil videre å stille sekretariathjelp til rådighet for utvalget og vil også påta seg vertskapet for det første møtet i utvalget på nyåret 1964.

Takk til de danske arrangører

Møtet gav uttrykk for sin takknemlighet overfor Det Danske Ministerium for Kulturelle Anliggender og Dansk Skolescene, som hadde påtatt seg henholdsvis den økonomiske byrde og det forberedende arbeid i forbindelse med konferansen i København og som nå hadde vist ytterligere generøsitet og forståelse ved å utlove også fortsatt støtte under den tid det særskilte, hurtigarbeidende utvalget er i funksjon.

Oslo, 3. desember 1963

Elsa Brita Marcussen

Formann i Norsk barnefilmmennud

BILAGA 2

**Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över meddelandena**

En viss kursutbildning har kommit till stånd av lärare i film- och TV-kunskap. Ytterligare åtgärder planeras. Med hänsyn härtill får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1963 angående minoritets- problem inom Nordkalotten

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

På initiativ av generaldirektörerna för svenska skolöverstyrelsen och skolstyrelsen i Finland hölls år 1959 en konferens i Matarengi. Där beslöts att man inom skolväsendet bl. a. skulle skrida till sådana praktiska åtgärder, som i ovannämnda rekommendation avsett samarbete förutsätter. Såsom ett resultat härav hölls kurser i finska språket vid Pedagogiska högskolan i Jyväskylä för sådana personer, som i Västerbotten antingen undervisar i finska i folkskolor eller studiecirkelar eller eljest behöver detta språk vid kontakt med den finskspråkiga befolkningen i norra Sverige. Rikligt med sökande har alltid funnits. Under sommaren 1963 deltog i dessa kurser 34 representanter, av vilka tre var från Nord-Norge. År 1962 föranstaltades gemensamma finsk- och svenskspråkiga kurser i Matarengi för finländska och rikssvenska lärare inom Nordkalottens område.

På åtgärd av fadderortsförbundet föranstaltades 13—14 juli 1963 ett s. k. kalottmöte för lärare, i samband varmed redogjordes bl. a. för den kommunala försöksmellanskolan i Finland. I augusti 1963 hölls på åtgärd av Fadderortsförbundet och flera lokala kulturorganisationer finsk-svensk-samekulturpolitiska sommandagar i Jukkasjärvi i Kiruna.

På åtgärd av Tornionlaakson Valistusliitto och Peräpohjolan nuorisoseurojen liitto benämnda förbund har tillsammans med motsvarande kulturorganisationer i Sverige årligen föranstaltats konferenser, föreläsnings- och teaterföreställningar o. s. v. på båda sidorna om gränsen. I Rovaniemi hölls 5—6 oktober 1963 ett av Työväen sivistysliitto och ABF i Sverige föranstaltat tvådagarsmöte, där skol- och andra kulturfrågor behandlades.

Fadderortsförbundet har drivit på frågan om åstadkommande av finskspråkiga läsesalar och bibliotek i Sverige och bl. a. såsom donation till Ki-

runa stadsbibliotek anskaffat en finskspråkig avdelning för värdelitteratur, ca 2 000 band, som anlitats synnerligen flitigt.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 januari 1964:

I Norge er det planlagt en rekke nye tiltak som etter hvert blir satt ut i livet og som man forutsetter så langt det er mulig vil avhjelpe de spesielle problemer som den samisk- og finsktalende del av vår befolkning har.

Det antas at mange av tiltakene mest rasjonelt vil kunne løses i samarbeid med grannelandene Finland og Sverige. Man vil derfor vie et utvidet nordisk samarbeid på disse områder særlig oppmerksomhet.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Något särskilt program för lärarutbyte inom Nordkalottområdet är inte uppgjort utan detta sker inom ramen för internordiskt lärarutbyte över huvud taget.

Såvitt gäller forskning av de speciella problem som sammanhänger med befolkningen inom Nordkalottområdet förtjänar omnämnas, att flera forskare är sysselsatta med tvåspråkighetens problem. Dylik forskning har under år 1963 understötts bl. a. av kulturfonden för Sverige och Finland.

BILAGA

**Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över meddelandena**

I avväntan på resultaten av pågående forskning på området och inledd kursverksamhet får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta försmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 25 november 1963:

Undervisningsministeriet har dröftat saken med de to universiteter, som begge varmt anbefaler, at der ydes tilskud til dansk deltagelse i de forelåede geologiske og geografiske ekskursioner i Island. Det anføres, at Island på grund af sine særegne naturforhold er enestående i Norden i geologisk — geografisk henseende, og at islandske eksempler i vid udstrækning benyttes i undervisningen i geologi og geografi ved de danske universiteter. Sagen er endnu under behandling, men i begyndelsen af 1964 vil det antagelig være afklaret, om der i indeværende finansår vil kunne ydes tilskud til dette formål fra dansk side.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Undervisningsministeriet meddelade redan den 22 januari 1963 till Nordiska kulturkommissionen, att ministeriet är berett att bevilja ett skäligt understöd för Finlands deltagande i planerade geologiska och geografiska exkursioner till Island samt att utse en representant för Finland i sakkunnigkommittén för planering av exkursionerna. Vidare åtgärder från finländskt håll har tills vidare icke blivit aktuella, då slutlig uppgift om huruvida de övriga länderna deltagar i projektet icke erhållits.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 19 december 1963:

Saken er blitt forelagt Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen, Norges handelshøgskole og Norges tekniske høgskole. Det er innkommet uttalelser fra de tre sistnevnte. Uttalelsene går ut på at man anser det unødvendig å opprette en permanent komité for å stå for disse ekskursioner. Det må

være tilstrekkelig at ansvaret for ekskursjonene går på omgang mellom de forskjellige geologiske og geografiske institutter. Fordelingen av oppgavene kan da foretas av en komité med representanter fra de forskjellige institutter uten at det foretas noen permanent oppnevning.

Institusjonene har videre meddelt at ekskursjoner til Island vanskelig vil kunne få plass innen rammen av institusjonenes egne ekskursjonsbevilgninger.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til dette, men mener likevel at det vil være naturlig at utgiftene dekkes av ekskursjonsbevilgningene for de enkelte institusjoner, da det er de faglige myndigheter ved institusjonene som må vurdere hvilken prioritet de enkelte ekskursjoner må ha. Størrelsen av bevilgninger til ekskursjonsformål ved de vitenskapelige institusjoner fastsettes hvert år ved budsjettbehandlingen.

Sve r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Från svensk sida beräknas ett belopp av 30 000 kr. komma att ställas till förfogande för ändamålet under budgetåret 1964/65. Beloppet motsvarar vad som begärts av svenska regeringen i skrivelse från svenska avdelningen av Nordiska kulturkommissionens sektion I.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över meddelandena**

Tillräckliga anslag för geologiska och geografiska exkursioner till Island har ännu ej kunnat erhållas i alla länderna. I avvaktan härpå får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1963 angående kursverksamhet för universitetsstuderande i nordiska språk m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 20 november 1963:

Rekommandationen er gennemført i Danmark.

På finansloven for finansåret 1963/64 er der bevilget ialt 24 500 kr. som tilskud dels til afholdelse af danskursus i København sommeren 1963 for svenske og finske studerende, dels til danske studerendes deltagelse i norsk-kursus i Oslo sommeren 1963.

På forslaget til finansloven for finansåret 1964/65 vil der blive søgt midler dels til afholdelse af danskursus i Århus sommeren 1964 for norske studerende, dels til danske studerendes deltagelse i svenskursus i Stockholm sommeren 1964.

Tilskud til dansk deltagelse i kurser i finsk og islandsk i henholdsvis Finland og Island er hidtil ydet af særlige fonds- og dispositionsmidler.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

I statsförslaget för år 1964 har upptagits ett anslag för möjliggörande av Finlands deltagande i den i nordiska kulturkommissionens rekommendation avsedda kursverksamheten. För det praktiska genomförandet av Finlands deltagande skall tillsättas en kommission.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 23 januari 1964:

Sommeren 1963 blev der ved Islands universitet afholdt et 6 ugers kursus i islandsk sprog og kultur, hvori der deltog 25 studenter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Til kursuset blev der på finansloven 1963 bevilget

kr. 150.000. Fra Islands universitets filosofiske fakultet foreligger der forslag om at afholde sådanne kursus for nordiske studenter med tre års mellemrum, og på finansloven 1964 er der bevilget kr. 50.000 til det næste kursus.

Med brev den 4. december 1963 meddelte kulturministeriet Nordisk kulturkommission, at docent dr. phil. Finnbogi Gudmundsson er blevet udnævnt til Islands repræsentant i et nordisk samarbejdsudvalg om tilrettelæggelsen af kursus for studenter i de nordiske landes sprog og litteratur.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 13 november 1963:

På statsbudsjettet for 1964 er bevilget kr. 50 000 til de nordiske kurs i språk og litteratur, fordelt med kr. 25 000 for kurs i Norge for danske studenter og kr. 25 000 for kurs i Norge for finske studenter.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

I denna fråga hänvisas till vad nordiska kulturkommissionen i sin rapport anført angående nordiska kurser i språk och litteratur. Vidare meddelas, att för verksamheten under år 1963 har från svensk sida anvisats ett sammanlagt belopp av 35 000 kr.

*BILAGA***Notat fra møde med ledelsen af de nordiske sprog- og litteraturkurser**

Repræsentanter for den af Nordisk Kulturkommission eller de nordiske universiteter udpegede ledelse af de nordiske sprog- og litteraturkurser har den 19. og 20. oktober 1963 været samlet på Århus universitets ejendom Sandbjerg. Efter at have drøftet de ved kurserne i 1963 indvundne erfaringer og planlægningen af de kommende års kurser ønsker mødedeltagerne at udtale følgende.

I årene efter krigen har der været afholdt en række kurser ved de nordiske universiteter, tilrettelagt for modersmålsstuderende fra de andre nordiske lande. Målet med disse kurser har været at give de modersmålsstuderende lejlighed til at studere størstedelen af eller hele deres pensum i de andre nordiske sprog og litteraturer i vedkommende land. De studenter, som har deltaget i sådanne kurser, har således i en periode på 5—6 uger befundet sig i det fremmede sprogmiljø, hvor de er blevet undervist af værtsuniversitetets egne lærere. Denne undervisning er blevet afsluttet med en prøve, som — under forudsætning af et tilfredsstillende resultat — trådte i stedet for eksamination i vedkommende fag i forbindelse embedseksamen ved hjemlandets universitet.

Disse nordiske sprog- og litteraturkurser har haft stor betydning for de modersmålsstuderende. På få år har de derfor gennemløbet en rivende udvikling. Således blev der i 1963 afholdt følgende kurser:

Kursus i dansk for 22 finlandske og 38 svenske studerende i København 21. maj—1. juli.

Kursus i norsk for 50 danske studerende i Oslo 6. maj—15. juni.

Kursus i svensk for 25 norske studerende i Lund 6. maj—13. juni.

Kursus i islandsk for 28 nordiske studerende i Reykjavík 2. august—19. september.

Kursus i finsk for 21 nordiske studerende i Tammerfors 17. juni—13. juli.

Med største tilfredshed konstaterer vi, at de nordiske sprog- og litteraturkurser har vist sig at være særdeles værdifuld nyvinding for det nordiske akademiske samarbejde. Vi udtrykker her vor taknemmelighed for den velvilje, hvormed Nordisk Kulturkommission og nordiske politikere har fulgt vore bestræbelser. Betydningen af, at vordende gymnasielærere under ca. 6 ugers ophold i det naturlige miljø lærer et andet nordisk sprog at kende på nærmeste hold og tillige modtager et personligt indtryk af et

andet nordisk lands åndelige og materielle kultur, kan vanskeligt overvurderes. At dette også står de studerende klart, viser den omstændighed, at der i alle de nordiske lande var langt flere ansøgninger om stipendium til kurserne i 1963, end de økonomiske forhold tillod at imødekomme. Efter som antallet af modersmålstuderende i alle de nordiske lande er stærkt voksende, må det påregnes, at også antallet af ansøgninger om deltagelse i kurserne vil stige yderligere i de kommende år. I de tre skandinaviske lande har man ligefrem formuleret de nye studieordninger således, at de udtrykkelig forudsætter, at der gives i hvert fald studerende med modersmålet som hovedfag adgang til at deltage i de nordiske sprog- og litteraturkurser (om Finland og Island nærmere nedenfor). Hidtil har der ikke været faste retningslinjer for, hvor mange stipendier der årlig kunne stilles til rådighed fra hvert enkelt land. På baggrund af de ovenfor omtalte erfaringer må vi meget indtrængende anbefale, at der årlig stilles mindst 40 stipendier til rådighed for studerende fra hvert af de skandinaviske lande (Danmark, Norge og Sverige).

For Finlands vedkommende gælder særlige forhold, idet der hvert år afholdes et kursus i svensk i Umeå for studerende med finsk som modersmål. Men derudover ønsker Finland, som har over 2 000 studerende i faget nordisk filologi, hvert år at kunne sende et antal af disse til kursus i Danmark og Norge. Endelig vil man gerne kunne imødekomme det konstaterede behov for et årligt kursus i finsk sprog og litteratur for finsk-studerende fra det øvrige Norden.

Island har foreløbig ønsket at deltage i samarbejdet på den måde, at der hvert 3. år afholdes kursus i islandsk sprog og litteratur i Reykjavik. Det er dog hensigten, at islandske studerende også lejlighedsvis skal deltage i de kurser, som afholdes i de øvrige nordiske lande.

For at sikre sprog- og litteraturkursernes organisatoriske kontinuitet — hvorved vi især tænker på faste ordninger år for år vedrørende studenternes indkvartering og rekrutteringen af lærerkræfter — vil det efter vort skøn være mest formålstjenligt, om der i Danmark, Norge og Sverige hvert år kan afholdes kursus for ca. 60 studerende (f. eks. i Danmark for 20 finlandske, 20 norske og 20 svenske studenter), og at hvert af disse lande årlig stiller ca. 40 stipendier til rådighed for de studerende til deltagelse i kursus i de to andre skandinaviske lande (f. eks. for Norges vedkommende 20 stipendier til kursus i Sverige, 20 til kursus i Danmark). Herudover forudsætter den ovenfor opridsede plan, at der er et mindre antal stipendier til rådighed for studerende, som vil deltage i kurser i Finland og Island. For Finland gælder særskilt, at stipendier til deltagelse i Umeåkurserne er sikrede, således at der årlig ønskes yderligere ca. 40 stipendier til finlænderes deltagelse i kurser i Norge og Danmark.

Vi er i kursusledelsen overbevist om, at de nordiske regeringers økonomiske bidrag til sprog- og litteraturkurserne vil blive udnyttet på den fag-

ligt bedste måde, dersom en ordning som den her skitserede kan gennemføres. Vi tillader os derfor at anmode Nordisk Råd om over for de nordiske regeringer at rekommandere den foreslåede rammeordning for kurserne, idet vi tillige henstiller, at ordningen så vidt muligt føres ud i livet allerede fra 1964.

Århus, den 22. oktober 1963

I ærbødighed

Gustav Albeck

Professor, dr. phil.
Århus universitet

Paul Diderichsen

Professor, dr. phil.
Københavns universitet

Gösta Holm

Professor, fil. dr.
Lunds universitet

Lars Huldén

Bitr. professor, fil. dr.
Helsingfors universitet

Alfred Jakobsen

Universitetslektor
Universitetet i Bergen

Allan Karker

Amanuensis
Århus universitet

Trygve Knudsen

Professor
Universitetet i Oslo

Poul Lindegård Hjorth

Universitetsadjunkt
Københavns universitet

Bengt Loman

Docent, fil. dr.
Lunds universitet

Leif Mæhle

Universitetsstipendiat
Universitetet i Oslo

Pertti Virtaranta

Professor, fil. dr.
Helsingin yliopisto

Chr. Westergård-Nielsen

Professor, dr. phil.
Århus universitet,
Generalsekretær for de nordiske
sprog- og litteraturkurser

Meddelanden
om rekommendation nr 12/1963 angående vetenskaplig dokumentation

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 30 november 1963:

Sagen blev drøftet på det nordiske undervisnings- og kulturministermøde i Reykjavik i juli 1963, hvor ministeren for kulturelle anliggender på grundlag af den som tillæg aftrykte erklæring af 24. juni 1963 fra rigsbibliotekaren [*se Tillæg*] fremhævede videnskabelige bibliotekers betydning inden for dokumentationsvirksomheden og understregede nødvendigheden af, at man i det videre samarbejde på dette område udnyttede de muligheder, der allerede eksisterede inden for det videnskabelige biblioteksvæsen.

Som det vil fremgå af undervisningsministerens meddelelse har denne påtaget sig den nationale undersøgelse af foreliggende behov og foranstaltninger på den videnskabelige dokumentations område og har ladet rigsbibliotekarens udtalelse indgå i de forhandlinger, der senere er taget op med rektorerne for de højere læreanstalter.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 2 december 1963:

Spørgsmålet om et nordisk samarbejde inden for den videnskabelige dokumentation blev drøftet på det nordiske undervisnings- og kulturministermøde i Reykjavik 2.—3. juli 1963.

På mødet konstaterede man, at hele dokumentationsspørgsmålet både på nationalt og internationalt plan er under stærk udvikling og i mange henseender meget uafklaret. Man vedtog, at der foreløbig i hvert enkelt af de nordiske lande skal udarbejdes et P. M. om landets egne behov og forhold på dokumentationsområdet. Når disse P. M:er om forholdene i de enkelte lande er udarbejdet, skal de udveksles mellem landene og danne basis for senere drøftelse af samarbejds mulighederne på nordisk plan.

I Danmark er sagen nu under behandling i nærværende ministerium i

samarbejde med ministeriet for kulturelle anliggender. Der er foreløbig indhentet udtalelser fra universiteterne og de højere læreanstalter samt fra de videnskabelige biblioteker, der alle giver udtryk for det hovedsynspunkt, som også undervisningsministeriet kan tilslutte sig, at dokumentationstjenesten i Norden bedst opbygges på national basis, men således at man holder nøje indbyrdes kontakt med henblik på udnyttelse af foreliggende koordineringsmuligheder. Der er også almindelig tilslutning til et af rigsbibliotekaren fremsat forslag om, at disse koordineringsmuligheder, når de nationale udredninger foreligger, nærmere undersøges gennem Nordisk Videnskabeligt Bibliotekarforbund i samarbejde med andre kompetente organer, herunder Nordforsk og de tekniske litteraturselskaber i Finland, Sverige og Danmark, som er medlemmer af International Federation for Documentation.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

De nordiska undervisnings- och kulturministrarna beslöt vid möte i juli 1963, att i alla de nordiska länderna skall utföras en undersökning om behovet av vetenskaplig dokumentation och om åtgärder inom detta område.

På grund av ministermötets beslut har undervisningsministeriet uppmanat förbindelseorganet för Finlands vetenskapliga bibliotek, nämnden för de vetenskapliga biblioteken, att till ministeriet avge utlåtande om huru den vetenskapliga dokumentationen i Finland är ordnad i detta nu samt därom, vilka åtgärder enligt nämndens åsikt borde företagas för inledande av det av ministermötet beslutade utredningsarbetet. Utlåtandet är alltjämt under beredning i nämnden.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 19 december 1963:

Kirke- og undervisningsdepartementet har lagt fram medlemsforslaget om samarbeid angående vitenskapelig dokumentasjon for en rekke større forsknings- og høgre undervisningsinstitusjoner. De innkomne uttalelser gir stort sett uttrykk for en ensartet oppfatning, som best er kommet i uttrykk i uttalelsen fra Statens konsulent for de vitenskapelige og faglige biblioteker, overbibliotekar Tveterås, som også er formann i en ekspertkomité som forskningsrådene tidligere har nedsatt for å behandle disse problemer.

Departementet slutter seg i det vesentlige til overbibliotekarens redegjørelse, som lyder slik:

Alle må være enig med de to svenske forfattere av forslaget til Nordisk Råd i at vi i de nordiske land — som over hele verden — står overfor store og voksende problemer når det gjelder bibliografisk informasjon og dokumentasjon. Uenigheten begynner først når det gjelder den praktiske løsning på disse alvorlige problemer.

De to forfattere foreslår en nordisk dokumentasjonssentral, og de er meget optimistiske når det gjelder å ta i bruk elektroniske datamaskiner til et slikt formål. Til dette er å si at det ennå i dag — så vidt meg bekjent — ikke finnes noen dokumentasjonssentral med noen faglig bredde som baserer seg på elektroniske datamaskiner. Det foregår omfattende eksperimenter på disse områder, først og fremst i store og rike land som U.S.A. og Sovjet-Samveldet. Av amerikanske dokumentasjonssentraler som deltar i disse viktige eksperimenter kan jeg nevne ASTIA (Armed Services Technical Information Agency) i Washington D. C., nylig omdøpt til DDC (Defense Documentation Center for Scientific and Technical Information), ved siden av flere andre. Den mest kjente av de russiske er VINITI (Vsesojuznoj institut naučnoj i techničeskoj informacii akademii nauk SSSR) i Moskva. Begge disse steder brukes elektronisk datamaskin til alfabetisk indeksering, men i det vesentlige er man stadig henvist til mer tradisjonelle metoder når det gjelder litteratursøking. I virkeligheten vet vi ennå lite om i hvilken grad mekanisk seleksjon er mer effektiv og mer økonomisk enn litteratursøking i vanlige referatpublikasjoner. Det foregår stadig undersøkelser på disse områder. I dag finnes det et stort antall glimrende referatpublikasjoner, og det er et alminnelig inntrykk at deres kvalitet forbedres, samtidig som deres utgivelseshastighet akselerer. Når det gjelder bruken av elektron- og data-teknikk til dokumentasjonsformål, kan det nok være at de teoretiske problemer er løst, som de to forslagsstillere hevder, men det reiser seg veldige praktiske problemer, og mange kyndige regner med at det vil ta lang tid før disse maskinene får større betydning for den bibliografiske informasjons-tjeneste. Det vil føre for langt å gå inn på alt dette i denne forbindelse. I de nordiske land må vi være glade for de eksperimenter som blir foretatt, og det er nødvendig at vi følger godt med på området. Heldigvis kan jeg si at dette er tilfelle i alle de nordiske land. Derfra er det imidlertid et enormt skritt om vi skulle begynne å delta i disse eksperimenter i stor målestokk, og det må i tilfelle regnes med at det vil gå veldige pengesummer til formålet. En nordisk dokumentasjonssentral som er basert på mer tradisjonelle metoder, vil også koste meget, og den vil i vesentlig grad bli til nytte i det land hvor den blir plassert.

Det er uklart hvorledes de to forslagsstillere har tenkt seg en eventuell nordisk sentral utformet. Så vidt jeg vet, finnes det ikke i noe land dokumentasjonssentraler med allmenn dekning, og det ville i tilfelle være nødvendig med en sterk spesialisering. Det virker som om forslagsstillerne i første rekke har tenkt å gjøre det nordiske materiale tilgjengelig, men dette reiser i virkeligheten små problemer i forhold til alt det utenlandske. Når det gjelder det nordiske materiale, må det i første rekke være vår oppgave i større utstrekning å gjøre det tilgjengelig for utlandet, da det ofte ikke blir opptatt i utenlandske referatpublikasjoner. Referatkomiteen under Forskningsrådenes Fellesutvalg har på dette område gjort et godt arbeid når det gjelder norsk litteratur. Jeg kan også nevne den internasjonale byggedokumentasjon som er basert på materiale innsendt fra nasjonale sentraler. Også i dette velorganiserte arbeidet deltar Norge.

Ikke-nordiske dokumentasjonssentraler legger vanligvis ned et stort arbeid i oversettelser av aktuelle artikler i utenlandske tidsskrifter, men stort sett er en slik virksomhet overflødig i de nordiske land, da arbeider både på engelsk, tysk og delvis fransk kan utnyttes i alminnelighet av den som

måtte trenge dem. Når det gjelder slavisk litteratur, reiser den nok alvorlige problemer, men etter hvert vil den antagelig bli lettere tilgjengelig gjennom European Translations Centre i Delft, som Norge er medlem av.

På samme måte vil jeg henvise til internasjonale organisasjoner når forslagsstillerne nederst på side 3 nevner praktiske oppgaver som etablering av enhetlige regler for byttevirksomhet, katalogisering (registrering) og klassifikasjon. IFLA (International Federation of Library Associations) har nedlagt et stort arbeid når det gjelder å utarbeide enhetlige katalogiseringsregler, både UNESCO og IFLA har lagt stor vekt på utvikling av byttevirksomheten mellom landene og FID (Fédération internationale de documentation) har gjort sin største innsats på klassifikasjonsområdet. De nordiske land er aktivt med i alle disse organisasjoner, og arbeidet på disse viktige områdene bør fortsettes etter samme linjer som hittil.

Popularisering av forskningsresultater i form av »digest«-oversettelser (»Digest-publikasjoner») kan det nok være muligheter for på nordisk basis. Det vil fortrinnsvis være industrien som er interessert i den slags, og vanskeligheten vil være at de nordiske land har en nokså forskjellig industriell struktur. De har følgelig ikke behov for samme materiale. På enkelte spesielle fagområder finnes det allerede fellesnordisk virksomhet, således innenfor tekstilindustrien og lakk- og fargeindustrien. Den slags samarbeid bør oppmuntres.

Med det samme kan jeg ikke la være å bemerke at den arbeidsdeling som de to forslagsstillerne opererer med på side 2 når det gjelder forholdet mellom de vitenskapelige biblioteker og dokumentasjonen, forekommer meg helt kunstig. De to forslagsstillerne må enten ha dårlige erfaringer med vitenskapelige biblioteker eller de står fjernt fra bibliotekenes arbeidsmetoder når de tildeler dem en så passiv rolle i informasjonsarbeidet. Heldigvis har vi her i landet vært forskånet for de motsetninger som eksisterer i enkelte land mellom forskningsbibliotekarer og dokumentalister, og for vitenskapen vil det utvilsomt være en stor fordel om de to parter kan samarbeide så intimt som mulig. I virkeligheten er det ikke mulig å sette noen grense mellom dem. På det nordiske plan har denne tendens gitt seg utslag i at NVBF (Nordisk Vitenskapelig Bibliotekarforbund) nylig har forandret sine lover for å gi nasjonale dokumentalistorganisasjoner lettere adgang til medlemskap. For nordiske tiltak på disse områder vil det ofte være fordelaktig å bygge på NVBF, som for små midler allerede utfolder en stor virksomhet. I denne forbindelse vil jeg nevne at den såkalte Scandia-planen, som NVBF står bak, ikke bare dreier seg om en fordeling av litteratur mellom de nordiske land, men også om en fordeling av informasjons- og dokumentasjonsoppgavene. Arbeidet med å bygge ut dette viktige samarbeidssystemet tar dessverre alt for lang tid fordi NVBF mangler midler.

Som konklusjon må jeg fremholde at jeg ikke kan anbefale det forslag om en nordisk dokumentasjonssentral som er fremlagt gjennom Nordisk Råd. Et sterkere nordisk samarbeid innenfor litteraturtjeneste og dokumentasjon bør imidlertid oppmuntres, og organisasjoner som arbeider med slike oppgaver bør støttes.

Jeg vil sterkt anbefale det fornuftige forslag som ble vedtatt på det nordiske undervisningsministermöte i Reykjavik 2. juli 1963 om at det blir foretatt en undersøkelse i hvert av de nordiske land av de foreliggende behov og mulige tiltak som kan iverksettes når det gjelder vitenskapelig dokumentasjon.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil gjøre oppmerksom på at dette problemkompleks er i Norge under behandling av 4 komiteer som deler saksområdet mellom seg, nemlig Litteraturkomitéen, Referattjenstekomitéen og Klassifikasjonskomitéen og den felleskomité som er opprettet for å fordele arbeidsoppgavene på disse.

Litteraturkomitéen sorterer under Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd. Dens oppgave er å arbeide for en best mulig utnyttelse av den tekniske og naturvitenskapelige litteratur i norsk teknisk-vitenskapelig og produksjonsmessig virksomhet. Den utdeler hvert år stipendier i teknisk litteraturtjeneste til ingeniører og bibliotekarer, har utarbeidet en revidert utgave av Samkatalogen over tekniske og naturvitenskapelige tidsskrifter i norske biblioteker, og virker dessuten gjennom kurser og seminarer. Komiteen er for tiden norsk nasjonalt medlem av FID. Utgiftene til kontingent og representasjon i forbindelse med FID deles med Klassifikasjonskomitéen og Referatkomitéen.

Referatkomitéen (komité for vitenskapelig referattjeneste) sorterer under Forskningsrådenes Fellesutvalg. Den har både en innadvendt og en utadvendt oppgave, da den på den ene siden på forskjellige måter skal stimulere norske vitenskapelige publikasjoner til å gi summaries på engelsk, tysk eller fransk, samtidig som den på den annen side skal virke for at norske vitenskapelige arbeider kommer fram til de utenlandske referatorganer. Den virker gjennom utstillinger og kurser.

Klassifikasjonskomitéen sorterer også under Forskningsrådenes Fellesutvalg. Det er egentlig to komiteer, den ene for generell og den annen for UDK-klassifikasjon. Begge komiteer virker gjennom kurser, forelesninger og publikasjoner. Klassifikasjonskomitéene har nedsatt en spesiell studiegruppe hvis oppgave det er å følge nøye med i utviklingen av klassifikasjonsteoriene i vår tid.

Felleskomitéen er en ad-hoc komité som har til oppgave å utrede spørsmålet om forbindelsen mellom norske og internasjonale organisasjoner som arbeider med litteraturtjeneste og dokumentasjon, og samtidig komme med forslag om tiltak som på mer permanent basis kan koordinere dette samarbeidet fra norsk side — spesielt i forholdet til FID.

Sve r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Vid undervisnings- og kulturministermöte i Reykjavik i juli 1963 behandlades frågan angående en utredning om nordiskt dokumentationscentrum för undervisningsväsendet. Ministrarna beslöt därvid att verka för att en undersökning göres i varje land av föreliggande behov och möjliga åtgärder på den vetenskapliga dokumentationens område.

En av den svenska forskningsberedningen upprättad promemoria rörande vetenskaplig dokumentation m. m. är för närvarande föremål för beredning.

TILLÆG

**Danskt yttrande över tilläggsförslaget om inrättande av gemensam
institution för vetenskaplig dokumentation¹****Rigsbibliotekaren:**

Det kan indledningsvis bemærkes, at spørgsmålet om den videnskabelige dokumentationstjeneste i det store og hele må siges at være et biblioteksanliggende: dokumentationstjeneste udføres i dag i praktisk talt alle forskningsbiblioteker også herhjemme, og vil de de kommende år, såfremt tilstrækkelige bevillinger til lokaler og indkøb af bøger, tidsskrifter, forskningsrapporter o. m. a. stilles til rådighed, blive udbygget mere og mere. Den i forslagets s. 2, afsnit 2 opstillede skillelinie mellem videnskabelige bibliotekers opgaver og »dokumentationens» svarer ikke til den i de nordiske og de fleste andre lande herskende opfattelse, og det vil under alle omstændigheder være bl. a. særdeles uøkonomisk, om udviklingen i de nordiske lande skulle tendere mod etableringen af et system af dokumentationscentre (eller et enkelt sådant organiseret på nordisk basis) ved siden af de videnskabelige biblioteker.

Det foreliggende forslag synes ikke at tage i betragtning den allerede iværksatte, ikke mindst indenfor teknik, medicin og naturvidenskab, dokumentationstjeneste, ligesom man næppe helt gør sig klart, at en alle fag omfattende dokumentationscentral er en så kolossal stor organisme, at man så vidt jeg ved ikke i noget land har turdet binde an dermed. De i Sovjetrusland og USA oprettede dokumentationscentraler er institutioner af en størrelsesorden, som vi næppe i overskuelig fremtid vil kunne oprette magen til her i Skandinavien, og dog beskæftiger disse centre sig kun med et enkelt eller enkelte fag.

Selv en sådan begrænset opgaves løsning på nordisk basis vil kræve en meget stor og kostbar organisation, der endvidere vil »overlappe» en række allerede i god gang værende aktiviteter. Efter mit skøn vil det være langt mere rimeligt at udbygge disse aktiviteter, også til andre fagområder, og at lade udbygningen foregå i nær tilknytning til det videnskabelige og faglige biblioteksvæsen.

Det bør endvidere nævnes, at den i forslaget nævnte elektroniske databehandling naturligvis spiller en meget stor rolle i dokumentationsvirksomheden, og uden tvivl vil denne rolle i de kommende år blive større og større,

¹ Se Sak D 59/1963; 11. sesj., s. 1286—1289.

men endnu er de mere konventionelle metoder i form af bl. a. referatpublikationer i mange tilfælde og af mange grunde at foretrække.

I forslaget berøres også muligheden af at gøre nordiske forskningsresultater mere kendt i udlandet end tilfældet er, og selv om der på enkelte områder er iværksat aktiviteter i så henseende (nævnes kan således det europæiske byggedokumentationscentrum, der fra centraler i de nordiske lande, til et fælles referatidsskrift, modtager alle relevante forskningsresultater samt f. eks. den af Rigsbibliotekarembetet udgivne årspublikation »Dania polyglotta«, der indeholder fortegnelse over de i Danmark på fremmede sprog publicerede faglige bøger og tidsskriftafhandlinger) burde der utvivlsomt gøres langt mere på dette felt.

Det kan sammenfattende siges, at det forelagte forslag rører ved en lang række for forskningen og kulturformidlingen centrale problemer, men det forekommer mig i mange henseender uklart og urealistisk; men kunne det give anledning til, at man foretog en kortlægning af de allerede igangværende aktiviteter samt en analyse af behov og muligheder, ville meget være vundet.

Jeg tillader mig rent konkret at foreslå, at der fra Nordisk Råds side blev stillet en mindre bevilling til rådighed, og at man derefter henvendte sig til Nordisk videnskabeligt Bibliotekarforbund (hvis formand er rigsdagsbibliotekar H. Schauman, Helsingfors) og anmodede dette om i samarbejde med de andre kompetente organer at lade en lille ekspertkomité foretage den ovennævnte kortlægning og analyse samt fremkomme med en skitse vedrørende sagens videre behandling.

København, den 24. juni 1963

Palle Birkelund

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över meddelandena**

Frågan om dokumentationssamarbetet synes ännu icke ha blivit tillräckligt konkretiserad. Av meddelandena framgår ej hur det i de olika länderna pågående nationella arbetet med dokumentationsfrågorna skall nordiskt samordnas. I avvaktan på att större klarhet härom skall vinnas, får Nordiska rådets kulturella niomannakommitté föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling beslutar lägga meddelandena till handlingarna och avvänta nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 20 november 1963:

Denne sag behandles på grundlag af indstillinger fra et ekspertudvalg under Nordisk Kulturkommission.

Ekspertudvalget foreslog, at der som en udbygning af de hidtidige møder mellem rektorerne for de tekniske højskoler i Norden etableres et særligt rektorkonvent med regelmæssige møder og et permanent sekretariat, som med den fornødne fasthed og effektivitet kan organisere samarbejdet på dette felt.

Det er også undervisningsministeriets opfattelse, at et sådant rektorkonvent vil være en vigtig organisatorisk faktor i videnskabsarbejdet inden for de tekniske videnskabers omfattende og betydningsfulde område. Fra Danmarks tekniske Højskoles rektor, der har drøftet forslaget detaljer med sine kolleger på et møde i Stockholm i maj d. å., har man modtaget et budget, hvorefter de danske udgifter til rektorkonventet anslås til årligt ca 8 500 kr., hvilket beløb ministeriet vil optage som bevillingsforslag på forslaget til finanslov for finansåret 1964/65.

Med dannelsen af et sådant samarbejdsorgan vil de tekniske forudsætninger være til stede for en effektiv gennemførelse af de rent praktiske samarbejdsforslag, som ekspertudvalget har stillet, f. eks. om udveksling af lærere og studenter, om gensidig orientering angående ledige studiepladser m. m.

Ekspertudvalget har endvidere foreslået, at der søges iværksat en nordisk arbejdsdeling mellem de tekniske højskoler på visse specielle fagområder. F. eks. foreslås det, at den afsluttende uddannelse i flyteknik samles for hele Norden ved Tekniska högskolan i Stockholm, medens efteruddannelsen i grafiske fag og i tekstillære lægges på Danmarks tekniske Højskole.

De to sidstnævnte forslag er taget op til overvejelse i forbindelse med planlægningen af højskolens stedfindende udbygning på Lundtoftesletten. Spørgsmålet om at koncentrere uddannelsen af flyingeniører i Stockholm blev bl. a. drøftet på det nordiske undervisnings- og kulturministermøde i Reykjavík i juli 1963, og undervisningsministeriet har senere, efter forhandling med Danmarks tekniske Højskole, meddelt ekklesiastikdepartementet, at man fra dansk side er interesseret i at kunne disponere over årligt 5 elevpladser på den foreslåede nordiske flyteknikafdeling på den tekniske højskole i Stockholm.

Endelig skal ministeriet meddele, at man på forslaget til finanslov for finansåret 1964/65 vil søge hjemmel til at anvende indtil 5 000 kr. årligt til dansk deltagelse i nordiske konferencer og udvekslinger m. m. mellem de tekniske højskolars lærere.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 1 december 1963:

Kommittén för revision av stadgandena om tekniska högskolan utarbetar för närvarande ett förslag till erforderliga ändringar i lagen och förordningen om denna högskola. Högskolan har meddelat, att den alltjämt är beredd att årligen antaga högst fem nordiska studerande, som uppfyller högskolans inträdesfordringar, för bedrivande av regelbundna studier vid högskolan. För ögonblicket är antalet av dessa studerande fyra, och samtliga är isländare.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Utredningen fra ekspertutvalget vedrørende samarbeid mellom de tekniske høyskoler i Norden forelå trykt først høsten 1963, og er nå under behandling. I mellomtiden har arbeidet med å iverksette konkrete samarbeidsprosjekter pågått. Som eksempel kan nevnes at det med sentrum i Institutt for industriell miljøforskning ved Norges tekniske høyskole er etablert et intimt nordiskt samarbeid om utvikling av studierådgivning ved universitet og høyskoler. Instituttet gir blant annet opplæring av studierådgivere, og driver forskning- og utredningsarbeid med sikte på utarbeiding av en modell for rådgivnings- og veiledningsvirksomhet ved Norges tekniske høyskole og likestilte institusjoner, mottar stipendiater fra de andre nordiske land, og har holdt et nordisk studieseminar om disse spørsmål i Trondheim. Instituttet har også sendt foredragsholdere og drevet opplysningsvirksomhet i andre nordiske universitetsbyer.

Det kan videre nevnes at det planlegges et samarbeid om utdanning for aerodynamikk og flylære ved å utvide kapasiteten ved den eksisterende avdeling i disse fag ved Stockholms tekniska högskola, slik at de andre nordiske land også skal kunne sende studenter dit.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Vid nordiska undervisningsministermötet i Reykjavík i juli 1963 fattades beslut om samarbete beträffande högre flygteknisk utbildning i Norden på grundval av det av samarbetsutskottet för de nordiska tekniska högskolorna avgivna betänkandet, del B, rörande viss gemensam nordisk utbildning vid de tekniska högskolorna samt en av rektorn vid Tekniska högskolan i Stockholm professor R. Woxén utförd undersökning angående den i nämnda betänkande föreslagna nordiska flygteknikerutbildningen. I 1964 års statsverksproposition har framlagts förslag till riksdagen om att för Sveriges del beslut skall fattas rörande en nordisk flygteknikerutbildning. Förslaget innebär, att 15 nordiska studerande skall kunna intagas i tredje årskursen vid Tekniska högskolan i Stockholm fr. o. m. hösten 1966 samt att utbildningen skall ske i huvudsak i enlighet med förslagen i professor Woxéns särskilda undersökning.

Det nyssnämnda betänkandet — som i övrigt behandlar frågor om samnordisk undervisning i grafiska ämnen, i textillära och i bergsvetenskap — är för närvarande föremål för remissbehandling.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Jfr Sak D 27/1964 och D 73/1964.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 31 december 1963:

Samferdselsdepartementet har oppnevnt 2 representanter til et norsk-svensk utvalg hvis mandat er å utarbeide forslag som kan legges til grunn for en samordning av spørsmål vedrørende utbygging og forbedring av de viktigste mellomriksveger i de nordlige områder i Norge og Sverige.

Til orientering vedlegges rapport fra det møte som ble holdt i Luleå 21. september 1963 mellom representanter for sentrale og regionale myndigheter i Norge og Sverige, der spørsmål om bygging av Graddisvegen og Kirunavegen ble diskutert [*se Tillägg*].

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 13 december 1963:

Genom beslut den 28 september 1962 oppdrog Kungl. Maj:t åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att — efter samråd med länsstyrelsen i Norrbottens län och med vederbörande norska vägmyndigheter — överväga frågan om tidsschemat och turordningen för anordnande av mellanriksvägsförbindelser mellan Norrbottens län och angränsande fylken i Norge.

På initiativ av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hölls i Luleå den 21 september 1963 ett sammanträde med representanter för centrala och regionala norska och svenska myndigheter. Härvid behandlades frågor rörande utbyggnad av följande två mellanriksvägsförbindelser, nämligen dels förbindelsen från Sädvaluspe i Arjeplogs kommun till Graddis i Nordland fylke (Graddisvägen), dels förbindelsen från Kiruna stad med anknytning till det norska vägnätet inom Troms och Nordland fylken (Kirunavägen).

Graddisvägen

Projekterings- och utbyggnadsläget för Graddisvägen är för närvarande följande på den ca 130 km långa sträckan Arjeplog—Ringsele—riksgränsen.

Den befintliga vägen Arjeplog—Ringsele (Sädvaluspe), som är ca 60 km lång, är för närvarande under ombyggnad. År 1966 beräknas hela sträckan vara ombyggd till 6,0 m bredd och försedd med beläggning. Av de beräknade kostnaderna för vägens upprustning, ca 23 milj. kronor, har hittills nedlagts ca 10 milj. kronor. Arbetet bedrivs såsom beredskapsarbete.

På sträckan mellan Ringsele och riksgränsen erfordras nyanläggning av väg. Den nya vägen med planerad sträckning över Vuoggatjälme och Merkenes får en längd av ca 70 km. På delarna Ringsele—Vuoggatjälme (ca 35 km) och Vuoggatjälme—Merkenes (ca 18 km) är arbetsplaner under upprättande. Arbetet härmed är så långt framskridet, att vägarbetena skulle kunna påbörjas under hösten 1964. På delen Merkenes—riksgränsen (ca 17 km) har projekteringsarbetet påbörjats. Färdig arbetsplan skulle vid behov kunna föreligga under hösten 1965. Kostnaden för den nya vägen, utbyggd till 6,0 m bredd, har uppskattats till ca 31 milj. kronor.

Vid förenämnda sammanträde i Luleå enades de närvarande representanterna om att de norska och svenska vägmyndigheterna i Nordland fylke och Norrbottens län skulle projektera Graddisvägens läge i gränsavsnittet i intimt samarbete.

I enlighet med vad som anföres i statsutskottets utlåtande nr 179/1961 och i riksdagens skrivelse nr 386/1961 i fråga om samordning av Graddisvägens utbyggnad på norsk och svensk sida, bör byggnadsarbetena på sträckan Ringsele—riksgränsen icke påbörjas förrän bindande besked om vägens utbyggnad på norsk sida erhållits.

Kirunavägen

Under år 1963 har vissa förberedande projekteringsarbeten utförts.

Vid sammanträdet i Luleå den 21 september 1963 enades representanterna för de norska och svenska myndigheterna om att det fortsatta utredningsarbetet borde bedrivas med utgångspunkt från att mellanriksvägen skulle förläggas söder om Torneträsk med anslutning till det norska vägnätet i Nordland fylke över Björnefjellsvägen och i enlighet med överläggningar i Narvik den 1 september 1962 till Bardu i Troms fylke över Sördalen.

En utbyggnad av vägen till 6,0 m bredd har överslagsmässigt beräknats draga en kostnad inom Sverige av 50 à 60 milj. kronor.

De militära myndigheterna i Sverige har från försvarssynpunkt bestämt avstyrkt en utbyggnad av ifrågakvarande mellanriksväg.

Umbuktavägen

För mellanriksvägen Umeå—Storuman—Umbukta—Mo i Rana (Umbuktavägen) mellan Västerbottens län och Nordland fylke är projekterings- och utbyggnadsläget för närvarande följande i vad avser den 210 km långa sträckan Storuman—riksgränsen vid Umbukta.

Vägen är ombyggd och belagd på en sträcka av 88 km. Ombyggnadsarbeten pågår på en sammanlagd längd av 36 km. Arbetena bedrivs dels som beredskapsarbeten och dels som ordinarie arbeten. Återstående kostnader för dessa pågående arbeten beräknas till ca 10 milj. kronor. För övriga delar av sträckan Storuman—riksgränsen, d. v. s. för en sträcka av ca 86 km, föreligger fastställda arbetsplaner eller är arbetsplaner under upprättande. Kostnaderna för dessa ännu ej påbörjade ombyggnadsarbeten beräknas uppgå till ca 25 milj. kronor.

I rekommendationen nr 14/1963 hemställde Nordiska rådet, att regeringarna i Norge och Sverige måtte tillse, att kontakt snarast toges mellan de båda länderna för att samordna utbyggnaden av de aktuella mellanriksvägarna. Såsom framgår av det ovan anförda har representanter för centrala och regionala norska och svenska myndigheter haft överläggningar och därvid dryftat frågor rörande utbyggnaden av Graddisvägen och Kirunavägen. Kommunikationsministrarna i de båda länderna har vidare tillsatt en kontaktgrupp bestående av två representanter från vardera landet, med uppgift att bl. a. framlägga förslag, som kan ligga till grund för en samordning av frågor rörande utbyggnad och förbättring av de viktigaste mellanriksvägarna mellan de nordliga delarna av Norge och Sverige. Gruppen har hittills haft ett sammanträde.

TILLÄGG

Rapport fra møte i Luleå 21. september 1963 mellom svenske og norske myndigheter om vegprosjektene Graddisvegen og Kiruna—Norge

Vägdirektör Forssell: Vegen Arjeplog—Riksgrensen (Graddisvegen) vil bli ført frem til Sädvaluspe 1963.

Generaldirektör Vahlberg: Redegjørelse for Riksdagsbehandlingen. Anlegget tatt med i en 5 årsplan for planlegging. I 1965 kan arbeidet med planlegging komme igang på strekningen mot grensen.

Fylkesmann Fjermeros: Peker på at Nordland fylke har henstillet at Graddisvegen må bli bygget.

Vegdirektör Karl Olsen: Det gjenstår å bygge ca 18 km i Norge. Vi har eldre planer som må revideres. Revisjonen må kunne fremmes så hurtig at man når grensen med denne i 1965.

Landshövding Näslund nevner levering av trevirke og (kvarts) mineraler til Norge.

Vägdirektören i Norrbotten Forssell: Vegen kan i Sverige være ferdig planert i 1967 og ferdig utbygget i 1968.

Det ble diskutert en del om behandlingen av dette vegprosjekt sentralt, og i en uttalelse fra møtet ble det understreket at det ville ha betydning for realiseringen av prosjektet at de norske statsmyndigheter avgir tilsagn om å ta opp anlegget til bevilgning så snart at vegen kan bli farbar samtidig i Norge og Sverige. Dette er etter det som ble opplyst en forutsetning for riksdagens vedtak i saken.

Kirunavegen

Vägdirektör Forssell og *fylkesmannen i Troms Haug* innledet. Fylkesmannen trodde ikke det var mulig for tiden å få dette prosjekt tatt opp som ordinært anlegg, og det var drøftet å bygge det som bompengeveg.

Generaldirektör Vahlberg: Mo—Umbukta og Graddisvegen har prioritet i Sverige. Vahlberg er ikke tilhenger av å bruke bompenger. Holder på vegen på sydsiden av Torneträsk.

Vegdirektör Olsen: Prosjektet har ikke høy prioritet i Norge. En trafikkutredning foreligger. Bjørnefjellalternativet anses best.

Representant fra Øverbygd Troms anbefaler Dividalprosjektet.

Vegsjef Moy redegjorde for mellomriksveger- og prosjekter i Troms.

Representanten for Kiruna nevner at det er 75 000 mennesker som er mer eller mindre direkte interessert i prosjektet. Finner tilknyttingen til Narvik bra. Vegen bør komme forholdsvis snart 6—8 år. Fremmes ikke i konkurranse med Graddisvegen.

Landshövding Näslund anbefalte linjen på sydsiden av Torneträsk.

Generaldirektör Vahlberg: Anlegget må i tilfelle komme inn som sysselsettingsprosjekt. V. o. V. vil kunne prosjektere veg på sydsiden av Torne-

träsk, man kan allikevel i sin tid velge hvilken som helst av de alternativer som er på tale i Norge.

Vahlberg opplyste at svenske militære myndigheter bestemt fraråder en forbindelse over riksgrensen i dette område.

Fylkesmann Haug skuffet over at Troms fylke faller ut av bildet. Hvordan stiller norske militære seg?

Vegdirektør Olsen mener man gjerne kan ta med en arm til Bardu i utredningsplanene. Han mener at norske militære myndigheter ikke viser noen interesse for Kirunaprojektet. Han spør om prosjekteringsarbeidet ved konsulent nå blir gjort.

Vägdirektör Forssell opplyser at V. o. V. kommer til å utarbeide en utredningsplan for prosjektet.

Etter en del ytterligere bemerkninger ble man enige om en uttalelse fra møtet. Denne går ut på at Kirunavegen planlegges med tilknytting til det norske vegnett over Bjørnefjellvegen, og med en veglinje gjennom Sør-dalen.

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över meddelandena**

Af de indkomne meddelelser fremgår, at der nu er optaget kontakt mellem de centrale og regionale norske og svenske myndigheder vedrørende bygningen af mellemrigsveje.

Samfærdselskomiteen ønsker imidlertid vedrørende udbygning af det nordiske vejnet principielt at udtale, at der ved afgørelsen af et områdes forsyning med veje helt må blive set bort fra landegrænserne. Dette indebærer, at de pågældende myndigheder — når der er tale om bygning af mellemrigsveje — såvel under planlægningen, projekteringen og tilvejebringelsen af bevillinger som under selve anlægsarbejdet, samarbejder på en sådan måde, at det forhold, at der er tale om anlægsvirksomhed i to eller flere lande, ikke forsinker færdiggørelsen.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverknningar

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 20 november 1963:

Det danske indenrigsministerium, der er koordinerende myndighed, agter at indkalde repræsentanter for de nordiske lande til et præliminært møde i løbet af foråret 1964 til drøftelse af spørgsmålet om, hvilke undersøgelser der i givet fald bør iværksættes med henblik på en klarlæggelse af bokningens mulige skadevirkninger, om størrelsesordenen af udgifterne ved disse undersøgelser samt om, hvilke resultater undersøgelserne kan antages at medføre.

F i n l a n d s regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

Det koordinerande landet Danmark har tillsvidare icke tagit initiativ till samnordiska undersökningar av denna fråga. Med finska statens idrottsnämnd pågår för närvarande förberedande konferenser i frågan huruvida nämnden eventuellt skulle kunna åtaga sig att anordna en sådan undersökning i Finland år 1964.

N o r g e s regering (Sosialdepartementet) meddelar i december 1963:

Efter anmodning fra Danmark, som er koordinerende land, har Norge nå utpekt representanter til å delta i et preliminært møte våren 1964 for å drøfte spørsmålet om hvilke undersøkelser som bør settes i verk for å få klarlagt boksingens mulige skadevirkninger.

Følgende representanter er utpekt:

Overlege Per Anchersen;
Overlege Odd Lindahl;
Avdelingslege Sverre Quist-Hanssen.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Uppdrag har givits medicinalstyrelsen att med vederbörande idrottsorganisationer ta upp frågan om inrättande hos medicinalstyrelsen av ett centralt register över boxningsskador och om insyn från styrelsens sida i startboks-kontrollen. Uppdraget har slutförts genom skrivelse till Konungen den 18 november 1963.

BILAGA 1

PM från svenska medicinalstyrelsen angående registrering av boxningsskador

Genom statssekreterarskrivelse från inrikesdepartementet den 24 juni 1963 har åt medicinalstyrelsen uppdragits att med vederbörande idrottsorganisationer taga upp frågan om inrättande hos medicinalstyrelsen av ett centralt register över boxningsskador och om insyn från styrelsens sida i startbokskontrollen. Efter överläggningar med representanter för Riksidrottsförbundet och Svenska boxningsförbundet får styrelsen anföra följande.

Svenska boxningsförbundet har utlovat sin medverkan till förande av ett centralt register i medicinalstyrelsens regi över skador i samband med tävlingsboxning samt till att medicinalstyrelsen beredes erforderlig insyn i startbokskontrollen.

Antalet i landets boxningsklubbar inregistrerade är för närvarande cirka 5 000, varav drygt 2 000 i åldern under 24 år. Årligen utkämpas här i riket cirka 1 000 boxningsmatcher, varav omkring 100 slutar med knockout.

En rationell kontroll med målsättning att på grundval av vunna erfarenheter utfärda föreskrifter för att nedbringa skadefrekvensen blir en relativt krävande arbetsuppgift, som det icke finnes möjlighet att lösa inom medicinalstyrelsens nuvarande personalorganisation. För att förverkliga denna kontroll erfordras i första hand att styrelsen tillföres en deltid-anställd arbetskraft med speciell utbildning i och erfarenhet av idrottsmedicinska problem.

Redan i initialstadiet bör emellertid kontrollen utbyggas att omfatta även vissa andra idrottsgrenar med särskilt framträdande hälsorisker såsom exempelvis störtlopp och slalom samt ishockey. Genom en sådan vidare uppläggning av verksamheten erhålles ett värdefullt kontrollmaterial att jämföra med det som framkommer från boxningssporten. Framtids-målet bör vara en idrottens hälsokontroll för alla typer av tävlingsidrott i landet.

Medicinalstyrelsen anser, att en dylik idrottens hälsokontroll är en samhällsfråga av relativt hög angelägenhetsgrad och att hithörande problem snarast bör bli föremål för en allsidig utredning. Vid utbyggande av en allmän hälsokontroll inom idrotten blir erfarenheterna av den ovan föreslagna hälsokontrollen för vissa idrottsgrenar av speciellt värde. Sistnämnda hälsokontroll får tills vidare i huvudsak karaktär av försöksverksamhet och bör därför i likhet med Värmlands-undersökningen genomföras i medicinalstyrelsens regi.

Erforderliga medel för den föreslagna kontrollverksamheten har för sista hälften av innevarande budgetår av styrelsen beräknats till förslagsvis 10 000 kronor, varav 3 750 till en extra föredragande (läkare) på deltid samt 6 250 kronor till övriga omkostnader för verksamheten såsom biträde av statistiker, skrivhjälp, trycksaker, övrig materiel m. m. Erforderliga medel föreslås anvisade från förslagsanslaget till vissa kostnader för allmän hälso- och sjukvård.

Stockholm den 18 november 1963

Arthur Engel

Hans Bolin

Lennart Löfquist

BILAGA 2

Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning av meddelandena

Av meddelandena framgår att vissa förberedande åtgärder vidtagits för att igångsätta den allmänna undersökning om klargörande av boxningens skadeverkningar, varom rådet hemställt i sin rekommendation.

Under hänvisning härtill får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte besluta lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden
om rekommendation nr 16/1963 angående
sommartid

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 26 juni 1963: Regeringen mener for tiden ikke at kunne lade en forsøgsvis indførelse af sommertid omfatte Danmark.

Man skal i øvrigt henvise til det med statsministeriets skrivelse af 10. januar 1963 til Nordisk Råd's præsidium oversendte notat vedrørende indførelse af sommertid i de nordiske lande efter fælles regler¹.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 13 januari 1964:

Fra og med 1959 har man praktisert sommertid på en time i Norge i tiden fra tredje søndag i mars til tredje søndag i september. Denne praksis vil bli fulgt også i 1964.

I forbindelse med en planlagt bearbeidelse av de erfaringer man har høstet i løpet av den fem-årsperiode som ordningen med sommertid nå har vært praktisert i Norge, vil fordelene og ulempene ved en ny, permanent normaltids tilsvarende den nåværende sommertid, også bli vurdert.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Frågan har övervägts inom den svenska regeringen. Den danska regeringen har i meddelande den 26 juni 1963 om rekommendationen uttalat, att ett försöksvis införande av sommertid inte för närvarande kan omfatta Danmark. Den svenska regeringen finner med hänsyn härtill, att förutsättningar inte föreligger att i en nära framtid efter enhetliga regler försöksvis genomföra sommertid i de nordiska länderna. För Sveriges vidkommande är frågan föremål för fortsatt prövning.

¹ Se 11. sesj., s. 310—312.

Tilläggsförslag

om införande av ny normaltids i Norden

(Väckt av *Magnhild Hagelia*)

Nordisk Råd vedtok på 11. sesjon en rekommandasjon til regjeringene i Danmark, Norge og Sverige om forsøksvis å innføre sommertid i Norden etter ensartede regler. Mellom de innvendinger som er komne mot sommertid er også vanskene som oppstår når klokka om våren blir sett ein time fram og om høsten når klokka blir sett 1 time tilbake. — Dette at vi får ei omlegging frå det tilvante to gonger om året, vil alltid føre med seg ulemper både for den einskilde og for samfunnet. Omleggingsvanskene vil me komme unna ved å ha »sommertid» heile året; ved å føre inn ei ny normaltids, lik den Finland nå har.

Sosialminister Gjærevoll nevnte dette i et interpellasjonsordskifte i Stortinget den 29. januar i år [*se Tillägg*].

I samsvar med dette vil eg rå til

at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Norge og Sverige å undersøke om det vil vere føremålstenlig med ny nordisk normaltids, lik den Finland nå har.

Oslo, 6. februar 1964

Magnhild Hagelia

TILLÄGG

Svar av statsråd Olav Gjærevoll den 29. januar 1964 på interpellation om slopande av sommertid

Siden denne sak nå på nytt er reist i Stortinget vil jeg gjerne nytte høvet til å ta opp spørsmålet om ny normaltids for Norge, slik at vi får permanent sommertid. Det er flere vesteuropeiske land som har endret sin normaltids

med én time. Det gjelder Spania, Portugal, Frankrike, Belgia og Nederland, foruten Sovjetsamveldet, som også har forandret sin normaltids.

Sommertidens helsemessige betydning ligger først og fremst i vår- og høstmånedene. Midt på sommeren er det jo hos oss lyst døgnet rundt, hvilken tid en velger, og midt på vinteren er det mørkt både når en står opp og når en legger seg, uansett normaltids eller sommertids. Så vidt jeg kan forstå, begrunnes de fleste innvendingene mot sommertiden med at tidsforskyvningen vår og høst bringer uro og uregelmessigheter inn i folks daglig rytme, så vel når det gjelder arbeid som levesett. Det ble også presisert av interpellanten. Det er endringene to ganger i året som også skal virke inn på husdyrproduksjonen, særlig mjølkeproduksjonen.

Fra samferdselshold er det også understreket at det ikke er selve sommertidsordningen som skaper problemer, men endringene i rutetabellene for korrespondansen f. eks. mellom utenlandstog og innenlandstog to ganger i året. Jeg har også en mistanke om at en del av reaksjonene mot sommertiden ellers ikke skyldes motvilje mot sommertiden i og for seg, men en slags konservativ ergrelse over å endre klokka vår og høst. Alle disse innvendingene vil forsvinne med en permanent endring av normaltiden.

Normaltiden er jo ikke noe som er naturlig. Hvis noe skulle være naturlig, måtte det være at menneskene innrettet dagen slik at den tid en befinner seg i våken tilstand, ble likt fordelt omkring den tid da sola står høyest.

Vårt land ligger egentlig i tre tidssoner: Finnmark og deler av Troms befinner seg i den østeuropeiske tidssonen, mens Vestlandet ligger i den vesteuropeiske sone, og faktisk har permanent sommertids. Det er ganske betegnende at personer fra Nord-Norge overfor Sosialdepartementet har innvendt at sommertiden begynner for sent om våren og slutter for tidlig om høsten.

Hvis en tar i betraktning landets nordlige beliggenhet og dets utstrekning øst-vest, synes det meg at det mest naturlige for Norge ville være å velge den østeuropeiske normaltids. En forskyvning av normaltiden med én time vil være mest fordelaktig for Nord-Norge. I betraktning av at Nord-Norge har det hardeste klima i landet, og som følge av mørketiden vel har størst behov for å utnytte sol- og dagslyset i vår-, sommer- og høsthalvåret, synes jeg at hensynet til Nord-Norge må veie tungt ved en eventuell fastsettelse av en ny normaltids i Norge.

I samband med undersøkelsene om sommertids har også svenskene vært sterkt inne på spørsmålet om en ny normaltids. Så vidt jeg forstår, er også det en av grunnene til at svenskene ennå ikke har tatt noe definitivt standpunkt.

Det har vært forutsetningen at en etter å ha praktisert sommertidsordningen i Norge i en fem års tid, skulle vurdere spørsmålet på grunnlag av de erfaringene en har høstet. De ulemper en hittil har kunnet registrere i samband med at Norge har hatt sommertids uten at Sverige har hatt det,

kan neppe sies å oppveie de fordeler av overveiende helsemessig art som en mener ordningen fører med seg, men det er uten videre klart at det er ulemper, og at det ville være ønskelig å få disse bort, og da ser jeg det slik at den beste måten ville være om Sverige og Norge ble enige om enten ensartet sommertidsordning eller ny normaltid.

Meddelanden
om rekommendation nr 17/1963 angående eko-
nomiskt samarbete

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Danmarks regering (Udenrigsministeriet) meddelar den 20 december 1963:

— — — meddeler udenrigsministeriet, at behandlingen af den pågældende rekommandation finder sted i den beretning, som Nordisk ministerkomité for økonomisk samarbejde vil afgive til Nordisk Råds 12. session i februar 1964. I beretningen redegøres for de nordiske landes samarbejde om internationale markedsproblemer og for det stedfindende samarbejde på det økonomiske område iøvrigt [*se Sak C 5*].

Norges regering (Handelsdepartementet) *har i meddelande den 24 december 1963 hänvisat till Berättelse från ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (Sak C 5).*

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1963 angående lagstiftning om radions juridiska ansvar

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 19 december 1963 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan Nordiska rådet antagit en rekommendation, vari rådet uppmanade regeringarna att undersöka möjligheterna för en i princip likartad lagstiftning om radions juridiska ansvar, avhölls den 30 september—1 oktober 1963 i Helsingfors ett samnordiskt möte mellan representanter för ministerierna i de olika länderna. Under mötet behandlades frågor om radioföretagens rättsliga ställning i de olika länderna och lagstiftningen på detta område samt upptogs till diskussion de allmänna principerna i saken. Nästa möte hålles i Stockholm i början av år 1964.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 29 januari 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan Nordiska rådet vid dess 11. session 1963 i Oslo godkänt ett medlemsförslag om att rådet skulle rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en i princip likartad nordisk lagstiftning om radions juridiska ansvar, sammanträdde efter inbjudan från finska justitieministeriet representanter för de olika nordiska länderna den 30 september—1 oktober 1963 i Helsingfors till överläggningar i saken. Härvid representerades Danmark av kontorchefen Niels Madsen och sekretær Arno Belling, Finland av avdelningschefen Östen Elfving, regeringsrådet Kai Korte samt lagstiftningsråden Eevert Raunetsalo och Lars Dufholm, Norge av høyesterettsadvokat Knut Tvedt och Sverige av häradshövdingen Johan Björling och hovrättsassessorn Bengt Rydin. Till överläggningarna hade även isländska justitieministeriet erhållit inbjudan, men ej varit i tillfälle att sända någon representant till mötet. Sagda överläggningar fortsattes den 8—9 januari 1964 i Stockholm, varvid Danmark representerades av Madsen

och Belling, Finland av Raunetsalo och Dufholm samt lagstiftningsrådet Henry Ådahl, Norge av Tvedt samt sorenskriver O. F. Harbek och sjefsredaktør Chr. A. R. Christensen samt Sverige av Björling och Rydin. Härvid överenskom sagda sakkunniggrupp om följande uttalande i saken:

Den nordiska sakkunniggruppen har i överensstämmelse med sitt uppdrag behandlat och övervägt frågan om möjligheterna till en i princip likartad nordisk lagstiftning om radions juridiska ansvar. Sakkunniggruppen har ansett det ligga närmast till hands att som utgångspunkt för sina överväganden taga reglerna om pressens straff- och skadeståndsrättsliga ansvar. Emellertid må påpekas att det beträffande reglerna om ansvar för tryckt skrift råder betydande olikheter i lagstiftningen i de nordiska länderna. Sålunda bygger den svenska pressrätten på principen att den, som är anmäld till justitiedepartementet såsom ansvarig utgivare, ensam och således med uteslutande av alla andra ansvarar för en tidnings innehåll. I Danmark svarar den namngivne författaren till en tidningsartikel själv för denna, medan redaktören är ansvarig för icke-namngivna artiklar. Enligt finsk rätt åter är ansvaret för tryckt skrift i första hand att bedöma enligt de vanliga reglerna i allmänna strafflagen. Också i Norge gäller de sedvanliga straff- och skadeståndsreglerna, men dessa regler suppleras med vissa särbestämmelser för utgivare och ansvarig redaktör. På grund av det anförda torde för närvarande en samordning på nordisk grundval av pressens och radions ansvar knappast kunna genomföras.

Även när det gäller radioföretagens rättsliga status, administrativa uppbyggnad och programverksamhet råder skiljaktigheter. I Danmark är radioföretaget en självständig offentlig institution. I Finland bedrivs radioverksamhet med stöd av koncession dels av ett statsägt och dels av ett privatägt aktiebolag. I Norge utövas verksamheten av en institution, upprättad genom lag såsom ett självständigt och offentligt rättssubjekt. I Sverige handhas radiosändningarna av ett aktiebolag, vars aktier äges av pressen och vissa organisationer, men vars styrelse delvis tillsättes av regeringen.

Med hänsyn till vad nu anförts ställer det sig svårt att komma fram till helt överensstämmande lagregler om radions ansvar, om man icke i något eller några av de nordiska länderna är beredd att göra väsentliga avsteg från vad som anses vara grundläggande rättsprinciper eller vidtaga genomgripande ändringar i radioföretagens organisation.

Å andra sidan måste beaktas, att de nordiska radioinstitutionerna är organiserade enligt vissa gemensamma principer och att de har i stort sett samma ändamål och verksamhetsformer. Sakkunniggruppen anser därför att det, trots de svårigheter som beror av olikheterna i fråga om presslagstiftningen och radioföretagens status, bör kunna införas bestämmelser i varje enskild land om ansvar för radiosändningar och -program enligt grundprinciper och riktlinjer, vilka i varje fall i huvudsak bör kunna vara av likartat innehåll. Även om de allmänna straff- och skadeståndsreglerna för närvarande kan antas i det väsentliga täcka det allmännas och den enskildes behov av rättsskydd gentemot radion, anser sakkunniggruppen att det med hänsyn till radions ställning i samhället, arten av dess verksamhet och det nära nordiska samarbetet i fråga om radiosändningar är naturligt att det på detta område finns en lagstiftning, som i möjligaste mån följer likartade riktlinjer.

Utgångspunkten för reglerna bör enligt sakkunniggruppens mening va-

ra ett erkännande av radioinstitutionernas fria och självständiga ställning som informationsorgan och underrättelsemedel och deras betydelse som förmedlare av konst och kulturupplysning. Institutionernas ansvariga ledning bör sålunda i princip ha samma ställning och ansvarsförhållande, som en redaktör enligt gällande tidningspraxis i den demokratiska världen har vid redigering av sin tidning. Detta betyder att utanför radioföretaget ingen myndighet eller annat offentligt organ kan medgivas möjlighet att t. ex. förhandsgranska radioprogram eller att utfärda förbud mot att sända program, bortsett från de reservationer som hänsynen till rikets säkerhet, krigsfara eller liknande omständigheter kan kräva. Beaktas bör också eventuella särbestämmelser i något nordiskt land om granskning av film.

De gemensamma riktlinjerna och grundprinciperna för de nordiska radioinstitutionernas ansvar bör såsom utgångspunkt ha, att i en rundradioverksamhet skall finnas en eller flera, som ansvarar för programverksamheten på liknande sätt som hos en tidning finns en eller flera ansvariga redaktörer, och en högsta ledning med en särskild instruktions- och tillsynsplikt. Spörsmålet om vilka detaljregler man bör ha angående ansvaret generellt eller för de enskilda sändningarna inom en radioinstitution eller vilka regler man skall ha med hänsyn till huru ansvarsförhållandena skall kännetecknas utåt, beror väsentligen på det behov av regler och arten av de regler, som förvaltningsmässig praxis och radions organisatoriska förhållanden i vederbörande land gör naturligt. Det gemensamma och generella kravet är att de regler som ges gör det klart, att det till radiosändningar och -program knyter sig ett ansvar. Vidare bör av reglerna framgå, vilka tjänstemän eller andra medverkande som har ansvaret och när — och i vilket omfång — radioinstitutionen såsom juridisk person har ansvar. Det är således ett generellt krav, att det skall finnas straff- och civilrättsliga regler om det ansvar, som knyter sig till radiosändningar och -program. Sakkunniggruppen utgår ifrån att man på detta område tills vidare i varje särskilt land bör i viss utsträckning försöka samordna reglerna med presslagstiftningen. Vissa spörsmål bör emellertid ses i ett vidare sammanhang, t. ex. frågan om ett eventuellt objektiva ansvar för radioinstitutionen utan hänsyn till om det i det konkreta fallet föreligger ansvar för tjänstemän eller andra, som har medverkat i programmet.

Sakkunniggruppen är vidare enig om att det med avseende å anonymitetsrätt och skydd för upplysningskälla bör finnas regler, som i varje land tar hänsyn till önskvärdheten av likhet mellan förhållandena i pressen och radion.

När det gäller reglerna om beriktiganden och genmälen i radion är sakkunniggruppen av den uppfattningen att det föreliggande behovet svårigen kan tillgodoses med lagregler på det sätt som vissa nordiska länder gjort i fråga om pressen. Sakkunniggruppen föreslår, att det hemställs till de nordiska radioinstitutionerna att ägna detta spörsmål särskilt intresse och att genom underhandlingar försöka komma fram till sådana likartade regler om beriktiganden och genmälen, som på bästa möjliga sätt förenar de motstridande intressen vilka här gör sig gällande.

Sakkunniggruppen vill framhålla, att även om man skulle kunna komma fram till ensartade bestämmelser i de olika nordiska länderna om vem som skall vara ansvarig för innehållet i en radiosändning, detta dock icke medför mer än en yttre formell enighet, såvida man icke också genomför likartade materiella regler om vad som skall medföra straffansvar och skadeståndsskyldighet. Det föreligger sålunda avsevärda skillnader i de olika

nordiska länderna beträffande reglerna om straff och skadestånd för ärekränkning och om skydd för privatlivets helgd.

Fastän det såsom ovan anförts skulle möta avsevärda svårigheter att genomföra en likartad nordisk lagstiftning om radions juridiska ansvar, anser sakkunniggruppen — med hänsyn till det nära nordiska samarbetet i fråga om vissa radiosändningar — angeläget att de skilda nordiska länderna under ett fortsatt arbete med lagstiftning i hithörande frågor upprätthåller nära kontakt med varandra.

I detta uttalande har justitieministrarna beslutat förena sig.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 3 januari 1964:

Den vidare behandling av denne sak har i 1963 vært foretatt av Justisdepartementet, som i brev av 23. desember 1963 har meddelt:

Spørsmålet om en ensartet lovgivning om kringkastingens (radioens/fjernsynets) straffe- og erstatningsrettslige ansvar utredes nå i nordisk samarbeid. Norge er representert i dette arbeidet ved Straffelovrådet, som av Justisdepartementet dessuten har fått i oppdrag å utre spørsmålet om en eventuell samordning av reglene om pressens og kringkastingens juridiske ansvar. Justisdepartementet har uttalt til Straffelovrådet at spørsmålet om og i hvilken utstrekning det bør skje en slik samordning, må vurderes i forhold til muligheten av å få en ensartet nordisk lovgivning når det gjelder kringkastingens ansvar.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til dette og har for sin del ikke noe å tilføye.

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 5 december 1963:

Ved lov nr. 77 af 13. marts 1963 om ændring i lov om folkeregistre er der for Danmarks vedkommende tilvejebragt hjemmel for gennemførelse af en ordning om udveksling af internordiske flyttebeviser.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

Undervisningsministeriet har under beredning förslag till sådana ändringar i förordningen angående flyttningsbetyg, som skulle möjliggöra, att internordiska flyttningsbetyg tagas i bruk från början av år 1964.

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 9 oktober 1963:

I et brev af d. 19. april 1963 meddelte Statistisk bureau Statistisk sentralbyrå i Oslo, at Altinget havde vedtaget de nødvendige lovændringer i anledning af denne rekommandation, og at der ikke var noget i vejen for, at den trådte i kraft d. 1 juli 1963 eller på et hvilket som helst senere tidspunkt, iflg. en nærmere overenskomst. Det skal herved meddeles, at Statistisk sentralbyrå i Oslo har udnævnt en formand i den specialistkomité, som har arbejdet på denne sag.

I et brev, dat. den 5. maj 1963, blev det meddelt de tre andre nordiske landes statistiske bureauer, at der var blevet skabt et grundlag for Nordisk Råds nævnte rekommandations ikrafttræden her i landet.

Der er ikke indløbet nogen meddelelser ang. denne sag siden tidligt i dette år.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 24 december 1963:

Finansdepartementet tillater seg på vegne av den norske regjering vedlagt å oversende avtrykk av brev av 11. desember 1963 fra Statistisk sentralbyrå med uttalelse om gjennomføringen av ovennevnte rekommandasjon:

Statistisk sentralbyrå, som er overlatt ansvaret for den videre behandling av saken, har sett det som nødvendig å innkalle representanter for medlemslandenes faglige myndigheter til drøftelser om en del detaljspørsmål i samband med gjennomføringen av Nordisk Råds tilråding, herunder også om tidspunktet for gjennomføringen.

Ekspertutvalgets forslag forutsetter imidlertid visse lovendringer i medlemslandenes folkeregisterlovgivning, og Byrådet har derfor antatt at det er hensiktsløst å innkalle til møte før stillingen i de enkelte medlemsland er avklart. På et tidlig tidspunkt skrev Byrådet til medlemslandenes faglige myndigheter om saken og ba samtidig opplyst fra hvilket tidspunkt en antok at ordningen tidligst kunne settes ut i livet. Etter de svar en har mottatt fra Danmark, Island og Sverige skulle dette kunne skje når som helst for disse lands vedkommende. Det samme gjelder Norge. Fra Finnland har det tatt tid å få svar. Statistiska centralbyrån i Helsingfors har i brev til Byrådet av 22. oktober d. å. meddelt at de nødvendige lovendringer ville bli fremmet for statsrådet samme måned.

Byrådet venter på nærmere svar fra Finnland, men en skulle anta at saken også der nå er kommet så langt at det vil være mulig å innkalle til møte i nær framtid. I så fall skulle det være mulig å få fremmet saken så vidt raskt at ordningen i tilfelle kan settes ut i livet i løpet av 1964.

En henholder seg til denne uttalelse.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Genom proposition 1963: 18 föreslog svenska regeringen sådan författningsändring att internationella överenskommelser rörande enskilda personers folkbokföring möjliggöres. Sedan riksdagen bifallit propositionen har de nya författningsbestämmelserna utfärdats (Svensk författningsamling 1963: 154) och trätt i kraft den 1 juli 1963.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i anledning
av meddelandena**

Erforderliga lagändringar för genomförande av den i rekommendationen förordade ordningen med internordiska flyttningsbetyg har genomförts utom i Finland, där emellertid lagstiftning i ämnet planlagts. I förhoppning om att även i Finland nödiga lagändringar inom kort kommer till stånd, får juridiska niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet utan utskottsbehandling måtte besluta lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden.

Köpenhamn den 28 januari 1964

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av »Nordens hus» i Reykjavík

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 28 november 1963:

»Spørgsmålet om oprettelsen af »Nordens Hus» i Reykjavik blev drøftet af arbejdsudvalget ved møde i Reykjavik i forbindelse med de nordiske undervisnings- og kulturministres møde i juli 1963.

Man enedes om at anbefale, at den af rektor for Islands universitet nævnte mulige byggegrund beliggende bag studenterrhjemmet foretrækkes, endvidere at anbefale de respektive regeringer, at man afstår fra at benytte sig af en nordisk arkitektkonkurrence — som foreslået af ekspertudvalget og tiltrådt af Nordisk Kulturkommission og Nordisk Råd — idet en sådan konkurrence ansås for tidkrævende og bekostelig; man anbefalede samtidig, at arbejdet blev overdraget til den finske arkitekt, professor Alvar Aalto.

Dette forslag tiltrådtes af de nordiske undervisnings- og kulturministre.

Arbejdsudvalget har afholdt møde med professor Aalto i Helsingfors den 11. november 1963 og i hovedsagen godkendt dennes skitse til »Nordens Hus».

På grundlag af vedtagelse på det stedfundne møde udarbejdes nu tegninger, og det fællesnordiske arbejdsudvalgs drøftelser ventes fortsat i midten af januar måned 1964.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

I statens andra tilläggsbudget för år 1963 beviljades för erläggande av Finlands andel av kostnaderna för en arkitekttävlan gällande Nordens hus i Reykjavik ett anslag om 16 040 nmk. I regeringens proposition till riksdagen med förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1964 föreslås, att såsom reservationsanslag måtte upptagas 148 000 nmk utgörande Finlands andel av byggnadskostnaderna för huset.

Med anledning av att undervisningsministrarna sommaren 1963 överenskom att avstå från utlysande av en arkitekttävlan och uppdrog planeringen av Nordens hus åt ledamoten av Finlands akademi, professor Alvar Aalto, har regeringen i sin sista proposition med förslag till tilläggsbudget för år 1963 hos riksdagen hemställt, att det för arkitekttävlingen avsedda anslaget måtte få fogas till anslaget för byggnadskostnaderna.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 22 januari 1964:

Det arbetsudvalg, om hvis nedsættelse der på det nordiske kultusministermøde i Stockholm 30. januar 1963 blev truffet bestemmelse, når de nødvendige finansbevillinger var blevet sikret, blev fuldtallig nedsat på kulturministermødet i Reykjavik 2.—3. juli 1964. Udvalgets medlemmer er: Kontorchef Eigil Thrane, formand, fra Danmark, regeringsrådet Ragnar Meinander fra Finland, direktør Odvar Hedlund fra Norge, konsulenten fru Kerstin Sönnnerlind fra Sverige og professor Þórir K. Þórdarson fra Island. Arbejdsudvalget holdt sit første møde i forbindelse med kulturministermødet i Reykjavik (fra Norge og Sverige mødte suppleanter), og et andet møde i Helsingfors i november 1963.

I følge arbeidsudvalgets forslag blev professor Alvar Aalto, Helsingfors, anmodet om at påtage sig at tegne huset, hvilket ønske han gik ind på. Han kom til Reykjavik i september i fjor for at sætte sig ind i de lokale omstændigheder og forelagde så på arbeidsudvalgets førnævnte møde i november en foreløbig skitse til en hustegning. Tegningerne er siden ved at blive nøjere udarbejdet, og arbejdet går godt fremad. På kulturministermødet i Helsingfors 13.—14. dennes fik de nordiske kulturministre lejlighed til at betragte dem. I følge planen kommer professor Aalto igen til Reykjavik i den nærmeste fremtid, bl. a. for at forberede en mere detaljeret omkostningsplan i forbindelse med husbygningen.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1963:

Som norsk medlem av det utvalg som skal føre byggesaken videre er oppnevnt underdirektør Odvar Hedlund, Boligdirektoratet.

For 1964 er i samsvar med forslag i St. prp. nr. 1 1963—64 fra Kirke- og undervisningsdepartementet bevilget kr. 50 000 som førstegangsbevilgning til bygging av Nordens Hus i Reykjavik.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Frågan har behandlats vid möten mellan de nordiska undervisnings- och kulturministrarna i Stockholm i januari 1963 och i Reykjavik i juli 1963.

Som svensk medlem i arbetsgruppen för handhavandet av byggnadsfrågan

har utsetts konsumenten Kerstin Sönnerlind. För de kostnader för projektering av anläggningen som beräknas uppstå under budgetåret 1963/64 disponeras i Sverige medel förskottsvis. Som en första medelsanvisning till den svenska andelen av kostnaderna för uppförande av institutionen beräknas ett belopp av 125 000 kr. komma att ställas till förfogande under budgetåret 1964/65.

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 27 november 1963:

For teateruddannelsens vedkommende skal man oplyse, at ministeriet for kulturelle anliggender under den 8. oktober 1963 har nedsat et udvalg, der skal have til opgave at afgive indstilling til ministeriet om den fremtidige tilrettelæggelse af de sceniske uddannelser inden for de områder, hvor der skønnes at være behov for en sådan. Det vil påhvile udvalget at fremkomme med forslag om tilrettelæggelsen af disse uddannelser, såvel i pædagogisk og økonomisk som i administrativ henseende, ligesom udvalget bør stille forslag om, hvorledes de lokalemæssige krav kan imødekommes. Man har anmodet udvalget om at tage mulighederne for et nordisk samarbejde om teateruddannelsen under overvejelse, samt henledt opmærksomheden på det af den svenske regering nedsatte udvalg om teater-, film- og TV-uddannelse.

I overensstemmelse med NKK's forslag om optagelse af regelmæssige bevillinger på statsbudgettet til Vasa Seminaret skal man oplyse, at bevillingen til Vasa Seminaret i 1964 er optaget på finanslovsbudgettet for finansåret 1964/65 med 13.500 kr.

For film- og fjernsynsuddannelsens vedkommende skal man meddele, at ministeriet for kulturelle anliggender siden Nordisk Råds 11. session som et skridt til etablering af en elementær uddannelse på national basis inden for dette område har nedsat en arbejdsgruppe vedrørende tilrettelæggelse af en uddannelse på det filmkunstneriske og filmtekniske område. I arbejdsgruppen er det danske fjernsyn repræsenteret.

Man lægger fra dansk side vægt på, at den i de enkelte nordiske lande eventuelt gennemførte grunduddannelse finder sted efter en så vidt muligt ensartet struktur, ligesom man fortsat mener, at en sådan grunduddannelse til sin tid vil kunne suppleres med en overbygning i form af en fælles inter-

nordisk videregående uddannelse, jfr. herved ministeriets skrivelse af 29. januar 1963 til brug ved Nordisk Råds 11. session (11. sesj. s. 774—775).

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1963:

År 1963 på sommaren anordnades i Vasa det första samnordiska teaterseminariet. Även på filmens och televisionens områden har utbildningstillfällena arrangerats på försorg av Nordiska film- och televisionunionen. Bl. a. hösten 1963 anordnade sagda unions Finlands avdelning i Helsingfors ett utbildningstillfälle för unionens medlemmar.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Kirke- og undervisningsdepartementet har den 15. november d. å. oppnevnt en komité til å vurdere spørsmålet om utdanning for personell innen teater, film, radio og fjernsyn. Komitéen har fått dette mandat:

Komitéen skal vurdere behovet for utdanning av personell innen teater, film, radio og fjernsyn. På dette grunnlag skal komitéen legge fram forslag med planer for en grunnleggende nasjonal utdanning på disse områder, eventuelt i fellesskap.

Komitéen bør under sitt arbeid med disse spørsmål holde nær kontakt med de utredninger som gjøres parallelt i andre nordiske land, med sikte på eventuelt nordiske løsninger når det gjelder den videregående utdanning på disse områder.

Komitéen skal så langt det er råd gi overslag over den økonomiske rekkevidde av de forslag som legges fram.

Når det gjelder rekommandasjonens pkt. 2 kan meddeles at Nordisk film- og TV-union arrangerte det første kurs i en nordisk serie i Stockholm 1.—5. april 1963. Rammen om kurset var: »Bildproduktion för filmduk och TV-ruta». Kirke- og undervisningsdepartementet gav reisetilskott til de norske deltakere i kurset.

Den norske seksjon av Unionen tar sikte på et kurs våren 1964. Kurset er åpent for nordisk deltakelse og har som motto: »Bildets fortellerteknikk for unge nordiske forfattere». Unionen har videre planer om et kurs i Danmark for fotografer og et i Finland for lydteknikere.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

I flertalet yttranden över detta förslag till Nordiska rådets 11:e session 1963¹ kom den meningen till uttryck att utredningsarbete på nationell basis rörande den grundläggande utbildningen på här berörda områden borde bedrivnas innan man med resultatet från sådana utredningar såsom utgångspunkt kunde övergå till att pröva frågan om nordiskt samarbete beträffan-

¹ Se 11. sesj., s. 773 ff.

de högre former av utbildning. Denna mening bekräftades även vid de nordiska undervisnings- och kulturministrarnas möte i Reykjavik den 2—3 juli 1963.

Inom det svenska ecklesiastikdepartementet har förslag utarbetats som förutsätter upprättande av tre stycken statliga skolor för scenisk utbildning. Dessa skådespelarskolor väntas börja arbeta hösten 1964. En under 1963 tillsatt utredning arbetar med förslag om grundläggande utbildning för en rad artistiska uppgifter inom teaterns, filmens och radions samt televisionens område. Den gäller bl. a. dekoratörer, fotografer, regissörer. Slutligen planerar det under 1963 upprättade Svenska Filminstitutet för de två följande åren utbildning på försöksbasis av filmregissörer.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté
över meddelandena**

I flera av de nordiska länderna har under det gångna året grunden lagts till nationella utbildningsvägar inom området för film, radio och television. Härigenom torde småningom förutsättningar skapas för en högre nordisk utbildning på området.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får kulturella niomannakommittén föreslå,

att Nordiska rådet beslutar utan utskottsbehandling lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1963 angående samarbete beträffande fiskexport

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 12 december 1963:

at ovennævnte rekommandation er behandlet i det nordiske kontaktudvalg for fiskerispørgsmål. Der henvises til den af kontaktorganets formand udsendte beretning om udvalgets arbejde i 1963 [se Sak C 12].

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 14 december 1963:

De i rekommendationerna berörda ärendena har uppdragits åt ett permanent nordiskt samarbetsorgan för fiskeribranschen, till vilket Finland utsett sin representant, och vilket hållit möte i Göteborg 31 oktober—1 november 1963.

Norges regering (Fiskeridepartementet) meddelar den 7 december 1963:

Saken ble drøftet under det nordiske kontaktorgans møte i Göteborg den 31. oktober—1. november d.å. Møtedeltakerne var av den oppfatning — særlig når det gjelder eksporten til økonomisk underutviklede land — at initiativet til samarbeid burde tas av næringslivet selv. Det ble besluttet at spørsmålet om eksportsamarbeid inntil videre skal bli stående på dagsordenen.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Genom svensk försorg har frågan om samarbete beträffande fiskexport i enlighet med rekommendationen upptagits till behandling inom det nor-

diska kontaktorganet för fiskerispörsmål. Frågan behandlades senast vid kontaktorganets möte i Göteborg den 31 oktober—1 november 1963. Det beslöts därvid att frågan skulle kvarstå på dagordningen.

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 27 december 1963:

Spørsmålet om mulighetene for å organisere en kompletterende fellesnordisk utdannelse og informasjon av tjenestemenn og ervervsrepresentanter til internasjonalt samarbeid er for tiden under utredning av det norske Kirke- og undervisningsdepartement.

De undersøkelser som har vært foretatt i de enkelte medlemsland, tyder på at det foreligger et behov for økt kjennskap til de internasjonale organisasjoners formål, oppbygging og virkemåte blant tjenestemenn i den offentlige administrasjon og i de store organisasjoner i nærings- og arbeidslivet. En opplæring og etterutdannelse av slike tjenestemenn på dette felt synes også å ligge vel til rette for et samarbeid mellom de nordiske land. Det er overveiende samstemmighet om at samarbeidet ikke bør skje i form av opprettelse av et eget utdannelsesinstitutt, men heller ved en samordning av spesielle kurser og seminarier ved universiteter og høyskoler i de enkelte land med deltakere fra samtlige medlemsland, eller ved egne kurser og seminarier som holdes vekselvis i de enkelte land.

Som et ledd i utredningsarbeidet undersøkes det for tiden hvilke tiltak som allerede måtte være truffet i de enkelte land når det gjelder utdannelse av deltakere i internasjonalt samarbeid, og hvilke kurser og seminarer det særlig er behov og interesse for. Spørsmålet om opplegget og den praktiske gjennomføring av utdannelsen vil deretter bli tatt opp.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar den 14 december 1963.

Genom ecklesiastikdepartementets försorg kommer en utredning att verk-

ställas rörande dels i Sverige nu existerande kurser avseende det internationella samarbetet, dels vilka synpunkter som anses böra tillgodoses vid eventuellt anordnande av gemensamma nordiska kurser.

Meddelanden
om rekommendation nr 24/1963 angående enhetlige
sjötrafikregler

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid møte i Oslo den 22 februar 1963 enedes representanter for regeringarna om att Finland skulle vara koordinerende land for dette spørsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 14 december 1960 å samtliga regeringars vägnar:

Överläggningar beträffande rekommendationen ur nautiska och tekniska synpunkter ha den 22 och 23 november 1963 hållits i Helsingfors mellan därtill utsedda ämbetsmän från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Från överläggningarna föreligger referat av den lydelse bilagan till detta meddelande utvisar (*se Tillägg*). Fortsatta överläggningar i ärendet beräknas kunna äga rum i april 1964.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 30 december 1963:

Fra Sjøfartsdirektoratet som har hatt representanter ved et møte i Helsingfors 22. og 23. november 1963 om rekommandasjon nr. 24/1963, har Handelsdepartementet med et brev av 30. desember 1963 fått seg oversendt utkast til melding fra Finlands regjering og av et tillegg til meldingen, dvs. referat fra drøftelsene under møtet.

Idet en forutsetter at møtereferatets innhold blir endret i samsvar med et forslag oversendt handels- og industriministeriet, Helsingfors med et brev fra Sjøfartsdirektoratet av 23. desember 1963, slutter Handelsdepartementet seg til den melding som Finlands regjering på samtlige regjeringers vegne har avgitt i anledning av ovennevnte rekommandasjon.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 7 januari 1964:

Handelsdepartementet viser til sin melding av 30. desember 1963 om ovennevnte rekommandasjon. En forutsatte i denne melding at det i tillegget til meldingen fra Finlands regjering (referat fra møtet i Helsing-

fors 22. og 23. november 1963 mellom representanter for sjöfartsmyndighetene i de nordiske land) ble foretatt en endring etter forslag fra Sjöfartsdirektoratet av 23. desember 1963.

Ifølge et brev av 28. desember 1963 fra handels- og industriministeriet, Helsingfors til Sjöfartsdirektoratet var meldingen fra Finlands regjering allerede avgitt da Sjöfartsdirektoratets forslag om endring av møtereferatet ble mottat.

I betraktning av at de retningslinjer som er trukket opp i møtereferatet for den videre behandling av de spørsmål som knytter seg til rekommandasjonen er å anse som preliminare, finner Handelsdepartementet å kunne slutte seg til meldingen fra Finlands regjering slik den foreligger. — Det følger av de opplysninger som er gitt i det omhandlede brev av 28. desember 1963 fra Handels- og industriministeriet, Helsingfors, til Sjöfartsdirektoratet at de spørsmål som rekommandasjonen berører vil bli tatt opp til fornyet behandling i april 1964 og at en tilrettelegging av saken i samsvar med Sjöfartsdirektoratets synspunkter da vil kunne foretas.

TILLÄGG

Referat av överläggningar i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 24/1963 angående undersökning av möjligheterna att införa ensartade sjövägsregler i de nordiska ländernas inre farvatten

Representanter för sjöfartsmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige sammanträdde till möte i Helsingfors den 22 och 23 november 1963 för att dryfta Nordiska rådets rekommendation nr 24/1963.

För handläggandet av ärendet hade genom handelsdepartementets i Sverige försorg uppgjorts en jämförelse över de nationella sjövägsreglerna i de nordiska länderna samt av sjöfartsstyrelsen i Finland en jämförelse av olikheterna i dessa regler, vartill från Handelsministeriet i Danmark framlades ett förslag till omarbetade regler för inre sjöfarten.

Mötet enades om, att man skulle sträva till enhetlighet i de sakliga bestämmelserna och lämna varje land fritt att självt avfatta de formella bestämmelserna ävensom bestämmelser, som härleder sig av landets strukturella särförhållanden. Därest enhetlighet kunde nås i de sakliga bestämmelserna, kunde dessa fastställas i en nordisk överenskommelse. Man enades vidare om, att de event. omarbetade reglerna för inre sjöfarten skulle träda

i kraft samtidigt med att de i London år 1960 vid konferensen för tryggande av människoliv till sjöss reviderade internationella sjövägsreglerna trädde i kraft.

Efter att noggrant ha genomgått det utarbetade materialet fann mötet, att de bestämmelser, där enhetlighet i främsta rummet borde eftersträvas, vore bestämmelser angående:

1. ljusföring på små fartyg med begränsad hastighet.
2. ljusföring på timmerflottar.
3. ljusföring på kättingsfärjor.
4. signalfigurer och ljusföring på fartyg, som går längre sträckor med aktern före.
5. signalfigurer, ljusföring och mist signaler för mudderverk.
6. signal för fartyg, från vilket dykare är sysselsatt i undervattensarbete.
7. färd i trångt farvatten.
8. ankring i allmän farled.

För formulering av enhetliga bestämmelser i ovannämnda punkter med tanke på en nordisk överenskommelse ävensom för vidare dryftning av vissa andra bestämmelser, vilka ännu lämnades öppna, vore fortsatta överläggningar i ärendet av behovet påkallade.

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över meddelandena**

Under hensyn til, at de pågældende myndigheder har aftalt i 1964 at fortsætte de påbegyndte drøftelser, vil samferdselskomiteen foreslå,

at Nordisk Råd uden udvalgsbehandling tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Meddelanden
om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande
av nordiskt institut för odontologisk
materialprovning

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 december 1963:

På Nordisk Råds 11. session vedtoges rekommandation nr. 25/1963, hvorefter Nordisk Råd anbefalede regeringerne i de nordiske lande at oprette en nordisk institution til prøvning af dentalmaterialer samt forskning i forbindelse hermed hovedsagelig i overensstemmelse med det af Nordisk komité angående dentalmaterialer i Nordisk udredningsserie 1961:7 stillede forslag.

Da Danmark er koordinerende land for behandlingen af denne sag, har Indenrigsministeriet anmodet regeringerne i Sverige, Norge og Finland om det påtænkte instituts placering. Mødet vil formentlig blive afholdt i foråret 1964.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 15 december 1963:

Som Finlands representant för behandlingen av ärendet har förordnats tandvårdsinspektören vid medicinalstyrelsen, överläkaren Ensio Kalijärvi.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 24 juli 1963:

— — — vil vi meddele at man her i landet intet har foretaget sig i anledning af denne rekommendation.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar i december 1963:

Ved skriv av 2. oktober 1963 mottok man underretning fra det danske Indenrigsministerium om at det ville bli innbudt til møte hvor spørsmålet om institusjonens plassering ville bli drøftet. Sosialdepartementet har utpekt representant til møtet og Indenrigsministeriet er orientert ved skriv av 25. oktober 1963.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 20 december 1963:

Sedan Indenrigsministeriet i Danmark varslat om överläggningar i Köpenhamn angående bl. a. placeringen av ett eventuellt institut för odontologisk materialprovning, har svenska regeringen den 6 december 1963 förordnat om svenska deltagare i överläggningarna.

Tilläggsförslag

om odontologisk materialprovningsanstalt

(Väckt av Sven Sundin)

Såsom framgår av regeringarnas meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning, torde överläggningar om det planerade institutets förläggning och organisation inom kort komma till stånd mellan representanter för berörda ministerier och departement.

I detta sammanhang är det angeläget att ha i minnet de upplysningar, som framkommit rörande produktionen av dentalmaterial och beträffande upphandlingen av sådant material. I en uppmärksam utredning i Norge har klarlagts, att tandläkarorganisationer i vissa fall har betydande ekonomiska intressen att bevaka, då det gäller myndigheters inköp av och val mellan dentalmaterial, framställt av olika producenter. Givetvis bör dessa ekonomiska intressen ej tillåtas influera på ett blivande provningsinstitutets organisation och ledning.

Då beslut skall fattas om institutets uppbyggnad och organisation, måste tillses att detta får anknytning till institutioner, som står helt fria från de ekonomiska intressen av materialprovningens resultat, som gör sig gällande på olika håll i nordiska länder.

Jag får hemställa,

att rådet måtte rekommendera regeringarna att vid utformning och placering av ett nordiskt institut för provning av dentalmaterial beakta, vad ovan anförts.

Stockholm den 4 februari 1964

Sven Sundin

Meddelanden
om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodo-
räkande av offentlig tjänst i nordiskt land i
fråga om pensionsrätt

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 2 december 1963:

I anledning af, at Nordisk Råd i rekommendation nr. 26/1963 har henstillet til regeringerne, at der søges oprettet en overenskomst mellem de nordiske lande, hvorefter der ved ansættelse, som er forbundet med pensionsret efter statens pensionsordning i et af de nordiske lande, sker pensionsmæssig medregning af tilsvarende pensionsberettigende tjenestetid i et andet nordisk land, skal man meddele, at man fra dansk side er villig til at medvirke til at søge tilvejebragt en gensidig ordning på dette område.

Med hensyn til de hovedsynspunkter, man fra dansk side hidtil har ment at måtte anlægge, hvor der inden for et begrænset område (universitetslærere) måtte blive tale om tillæggelse af pensionsret og tildeling af forhøjet pensionsanciennitet på grundlag af tjeneste i et andet nordisk land, kan man henvise til den danske regerings meddelelse af den 27. august 1959 om Nordisk Råds rekommendation nr. 15/1957 (*se 7. session 1959, s. 1453—1455*).

Man imødeser, at problemerne i forbindelse med tilvejebringelse af en eventuel generel ordning inden for rammerne af den vedtagne rekommendation tages op til nærmere drøftelse mellem ressortmyndighederne i de respektive lande.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 3 januari 1964:

Frågan har icke föranlett åtgärder i Finland.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 6 januari 1964:

Sosialdepartementet har ikke noe nytt å melde. Det er imidlertid mulig at de problemer som rekommandasjon nr. 19/1962 og 26/1963 omhandler, vil komme i en annen stilling når alminnelig folkepensjon er gjennomført. På det nåværende tidspunkt lar det seg ikke gjøre å si noe nærmere om dette.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 13 december 1963:

Inom civildepartementet pågår undersökningar angående förutsättningarna — med hänsyn till de olika pensionssystemens uppbyggnad — att tillämpa samordning inom ifrågavarande pensionering.

Meddelanden

om rekommendation nr 27/1963 angående inrättande av permanent organ för elkraftproduktion

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr Sak D 30/1964.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 11 december 1963:

Der er over sagen indhentet en udtalelse fra elektricitetsrådet, og det er efter det herved oplyste Ministeriet for offentlige arbejders opfattelse, at de løbende forhandlinger mellem de danske værker og forsyningsselskabers sammenslutninger og de tilsvarende organisationer i de øvrige nordiske lande er forløbet på en sådan måde, at der ikke på nuværende tidspunkt er anledning til indgriben fra myndighedernes side eller henstillinger til Nordisk Råd.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) och Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) hänvisar till meddelanden om rekommendation nr 23/1959 [se Sak D 30/1964].

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 4 januari 1964:

I og med opprettelse av NORDEL antar en at man har fått et nordisk organ som vil kunne ta seg av de spørsmål i forbindelse med el-kraftsamarbeidet i Norden som faller inn under de ovennevnte rekommendasjoner.

Som det går fram av vedlagte referat fra møte nr. 1 i NORDEL 16. oktober 1963¹ ble det vedtatt å sende melding fra sekretariatet til Nordisk Råds sekretariat i eget land. Ifølge vedtaket går en ut fra at meldingen vil inneholde meddelelse om opprettelsen av NORDEL, en kort oversikt over dens virksomhet hittil og løfte om regelmessig å oversende NORDEL:s årsberetninger.

¹ Här ej tryckt.

I løpet av 1963 er det satt i drift ytterligere to samkjøringsforbindelser mellom Norge og Sverige, nemlig 220 kV forbindelsen Røssåga—Ajaure og 380 kV forbindelsen Hasle—Borgvik. I alt finnes nå 5 forbindelser mellom det landsomfattende svenske nett og nettet i Norge:

132 kV	forbindelsen	Sørnes—Tronehamn.
220	»	»
66	»	»
220	»	»
380	»	»

Røssåga—Ajaure.

Tunnsjø—Linnvasselv.

Nea—Järpstrømmen.

Hasle—Borgvik.

*BILAGA***Utlåtande av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté över
meddelandena**

Av regeringarnas meddelanden framgår, att det nordiska samarbetsorganet Nordiska elkraftgruppen (NORDEL) konstituerades vid ett sammanträde i Köpenhamn den 9 maj 1963.

Kommittén får därför föreslå,

att rådet utan utskottsbehandling lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för sin del slutbehandlat.

Köpenhamn den 8 januari 1964

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Finn Moe

Förman

Meddelande
om rekommendation nr 28/1963 angående fast
Öresunds-förbindelse

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Jfr. Sak D 48.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 31 oktober 1963 å Danmarks och Sveriges regerings vägnar:

Under 23. november 1962 har som tidigare meddelt de to af henholdsvis den danske og den svenske regering nedsatte Øresundsudvalg afgivet betænkninger til deres respektive regeringer.

Forhandlinger mellem de to landes regeringer vil først kunne indledes, når man fra svensk side har haft lejlighed til at gennemgå de udtalelser, man har udbedt sig senest den 1. januar 1964 fra en række myndigheder og organisationer.

BILAGA

Uttalande av Nordiska samfärdselkommittén om en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige i Öresund

Det av de svenska och danska öresundsdelegationerna i november månad 1962 framlagda betänkandet om Öresundsförbindelsen har diskuterats av Nordiska Samfärdselkommittén vid dess sammanträde i Stockholm den 25—26 april 1963. Kommittén har därvid uppmärksammat, att det svenska kommunikationsdepartementet med skrivelse den 5 mars 1963 till kommitténs svenska grupp förklarat sig vilja bereda kommittén tillfälle att före den 1 juli 1963 avgiva utlåtande över betänkandet. Kommittén har även tagit del av den av Nordiska rådet vid dess 11. session antagna rekommendationen i ärendet (nr 28/1963) av följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at lade bygge en fast forbindelse over Öresund.

Kommittén önskar i anslutning till denna rekommendation framhålla den stora vikt densamma fäster vid ett snart avgörande i denna sak från de två närmast berörda nordiska regeringarnas sida. I första hand torde regeringarna böra komma överens om vilken sträckning en framtida fast förbindelse över Öresund bör få. Osäkerheten beträffande den planerade förbindelsens sträckning måste nämligen verka i hög grad försvårande för den planering som äger rum inom områdena på båda sidor om Öresund.

För egen del avser kommittén att vid en senare tidpunkt lämna sina synpunkter i ärendet. Innan så sker, önskar kommittén avvakta dels de remissyttranden som infordrats i Sverige och dels de ytterligare utredningar och diskussioner som förestår i Danmark.

Stockholm den 26 april 1963

Fritz Persson

Förman

Nordiska samfärdselkommittén hänvisar dessutom till sitt utlåtande i Sak D 48/1964, s. 1793.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 19 november 1963:

Spörsgmälet om lettelser i gränseformaliteterne i den internordiske flyvetrafik har gentagne gange, sidst på mødet i Helsingfors i oktober 1963, været drøftet i det almindelige udvalg under Det nordiske toldadministrative råd.

Man har særlig her beskæftiget sig med spørgsmålet om, hvorvidt mindre flyvemaskiner hjemmehørende i et nordisk land skulle kunne benytte anden flyveplads end godkendte toldlufthavne.

Man har hidtil været af den opfattelse, at spørgsmålet ikke havde større praktisk betydning for Danmark under hensyn til landets begrænsede geografiske udstrækning og det allerede eksisterende antal af toldlufthavne.

Finansministeriet er imidlertid blevet underrettet om, at der findes en række mindre private flyvepladser, hvor forskellige private fly har deres hjemsted. Der foretages en del flyvning med disse maskiner til de øvrige nordiske lande, og der er fremsat ønske om, at en sådan flyvning kan foregå direkte fra hjemstedsflyvepladsen uden at skulle passere dansk toldlufthavn, hvorved megen tid kan spares.

Under hensyn hertil vil man på ny begære sagen drøftet på næste møde under Det nordiske toldadministrative Råd for at undersøge mulighederne for etablering af en ordning, hvorefter flyvning med mindre privatfly kan finde sted, således at enten afgang eller ankomst skal ske fra toldlufthavn, hvor toldformaliteterne på begge landes vegne påses.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 3 januari 1964:

Underlättandet av gränsformaliteterna för nordisk flygtrafik har varit aktuellt i Finland redan före Nordiska rådets rekommendation i februari

1963. Frågan har efter rekommendationen blivit aktuellare än tidigare, och den behandlades vid en nordisk tullkonferens i Köpenhamn i augusti 1963 samt vid allmänna tullutskottets konferens i Helsingfors i oktober 1963. De nordiska tullförvaltningarna har beslutat, att samarbetet skall utexperimenteras först i flygtrafiken mellan Sverige och Norge, samt att på basen av erfarenheterna därvid frågan skall upplagas till förnyad slutgiltig prövning vid en nordisk tullkonferens. En huvudprincip vid samarbetet borde vara, att tullklareringarna för båda ländernas räkning skulle handhas antingen av avgångslandet eller av ankomstlandet.

Norges regering (Justis- og politidepartementet) meddelar den 30 januari 1964:

Nordisk Råds rekommendasjon nr. 26/1963 om å undersøke mulighetene for å lette grenseformalitetene i internordisk flytrafikk har vært behandlet av Justisdepartementet i Norge, inrikesministeriet i Finland og inrikesdepartementet i Sverige. De nevnte departementer er alle av den oppfatning at all trafikk over de nordiske grenser, herunder også flytrafikk, bør foregå over godkjente grenseovergangssteder. I den utstrekning den nevnte rekommendasjon tar sikte på en ordning med helt fri og ukontrollert grensepassering når tollpliktige varer ikke medføres, kan den ikke etterkommes. Den må i så fall sees i sammenheng med Nordisk Råds tidligere rekommendasjon nr 11/1957 om fri grensepassering, et forslag som de tre nevnte nordiske fagdepartementer som kjent ikke har funnet det mulig å gjennomføre.

De norske, finske og svenske myndigheter er imidlertid enige om at man kan undersøke mulighetene for særskilt å godkjenne nærmere angitte landingssteder for fly som grenseovergangssteder i internordisk flytrafikk.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 3 januari 1964:

I henhold til tollovens § 138 skal fly ved avgang til og ankomst fra utlandet nytte godkjente tollandingsplasser. Som tollandingsplasser for sjøfly er godkjent i alt 16 kystbyer fra og med Moss til og med Kirkenes. Som tollandingsplasser for landfly er det godkjent tilsammen 13 flyplasser — 2 flyplasser ved Oslo og 1 ved Tønsberg, Kristiansand, Lista, Stavanger, Bergen, Ålesund, Røros, Trondheim, Bodø, Bardufoss og Høibuktmoen flyplass ved Kirkenes. Det er gitt tilsagn om at Tromsø flyplass vil bli godkjent så snart den blir åpnet for trafikk.

Klarering av luftfartøyer skjer i henhold til de normer og retningslinjer vedrørende lettelser og forenklinger som er vedtatt i henhold til Chicagooverenskomsten om internasjonal sivil luftfart. Tolldirektoratet har videre gått inn for at kontrollen med flypassasjerer og flygods er blitt lagt opp på en så enkel og rasjonell måte som mulig.

Når det gjelder rutegående flytrafikk og vanlige charterflygninger mellom Norge og annet nordisk land, er tollformalitetene ved ankomst til og avgang fra Norge meget enkle. Man har ikke kjennskap til at det for disse flygningers vedkommende foreligger noen aktuelle krav om ytterligere forenklinger av tollformalitetene.

Med hjemmel i tollovens § 144, jfr. tollreglementets § 63, har Tolldirektoratet i enkeltstående tilfelle gitt en rekke tillatelser til å lande på eller starte med fly fra flyplasser som ikke er tollandingsplasser. Tillatelser er gitt for private flygninger, for transport av personer og materialer i grense-traktene samt i forbindelse med grenseoppgang og vitenskapelige undersøkelser. Under forutsetning av at det ikke blir brakt med i flyene annet enn nødvendig utstyr og ikke andre varer enn hva reisende kan bringe med seg toll- og avgiftsfritt, har flyene i de fleste tilfelle blitt tillatt å foreta flygningene uten at tollvesen har vært til stede. I andre tilfelle er det gitt tillatelse til for mindre sjøfly å tollklarere for både norsk og svensk regning ved norsk/svenske grensetollstasjoner. De foran nevnte tillatelser er hittil gitt av Tolldirektoratet etter samråd med Luftfartsdirektoratet eventuelt Forsvarsdepartementet. Søknader om slike flygninger har så godt som alltid blitt imøtekommet. Tollformalitetene i forbindelse med flygningene har vært så enkle som mulig og har som nevnt i mange tilfelle vært sløyfet helt. De få tilfelle som er blitt avslått i den senere tid har vært søknader om å fly svenske sportsfiskere fra Sverige opptil norske fjellvann. Bakgrunnen for disse avslagene er at det for en tid tilbake ble reist politisak for ulovlig fiske i forbindelse med en slik flygning.

Trafikkutvalget har i forslag nr. 14 reist spørsmålet om en ordning i internordisk trafikk med at mindre flymaskiner hjemmehørende i nordisk land, kan benytte en flyplass uten å ha plikt til anmeldelse for tollvesenet når det ikke føres med tollpliktige varer. For landevestrafikken mellom Norge og Sverige er det truffet bestemmelser, jfr. vedlagte brosjyre, om at reisende ikke behøver å melde seg ved tollstasjon for kontroll forutsatt at vedkommende bare fører med varer og eventuelt motorkjøretøy som fritt kan føres over grensen. Det er muligens trafikkutvalgets mening at tilsvarende regler bør gis for mindre flymaskiners vedkommende.

Imidlertid blir det ved stikkprøvekontroller av bilpatruljer på mellomriksvegene kontrollert at tollklareringsplikten for landevegstrafikken overholdes. Tolldirektoratet fremholder at noen tilsvarende stikkprøvekontroll vanskelig kan gjennomføres overfor fly som eventuelt tillates å lande og starte på steder hvor det ikke er tollvesen.

Utenlandske luftfartøyer kan innføres til midlertidig bruk i Norge på tilsvarende vilkår som gjelder for motorkjøretøyer.

Saken har foruten for Tolldirektoratet vært forelagt for Forsvarsdepartementet, Justisdepartementet, Landbruksdepartementet, Luftfartsdirektoratet og Utenriksdepartementet.

Luftfartsdirektoratet opplyser i sitt svarskriv bl. a. at man nå tar sikte på å endre de nåværende bestemmelser slik at det kommer til å hete at tollandingsplass skal anløpes »med mindre særskilt tillatelse foreligger fra Tolldirektoratet». Forsvarsdepartementet opplyser i sitt skriv bl. a. at man i denne forbindelse kun er interessert i flybevegelsene og varsel om disse. Landbruksdepartementet meddeler at det av veterinære hensyn bestemt vil frarå at det gis adgang til fri flytrafikk uten tollforpassing, med mindre det på annen måte kan treffes ordning med betryggende kontroll med at det ikke føres i land levende dyr uten særlig tillatelse fra veterinærdirektøren.

Justisdepartementet meddeler at rekommandasjonen har vært forelagt for Nordisk utlendingsutvalg som bl. a. har uttalt:

Udvalgets medlemmer opplyste, at man i Norden konsekvent holder på, at flyvemaskiner fra utlandet, herunder også de øvrige nordiske lande, kun må lande på flyvepladser, der er godkendt som grænseovergangssteder. Udvalgets medlemmer var enige om at udtale, at al trafik over de nordiske grænser, herunder også flyvetrafik, bør foregå over godkendt grænseovergangssted. Spørsmålet om udvidelse af antallet af grænseovergangssteder, vil blive taget op til drøftelse mellem de berørte fagmyndigheder.

Videre opplyser Justisdepartementet at det deretter har forelagt saken for det danske justisministerium, det finske innenriksministerium og det svenske innenriksdepartement, og at man vil komme tilbake til saken når svar foreligger fra de nevnte nordiske fagdepartementer.

Som det vil fremgå av det foran anførte er de norske tollformalitene for flytrafikken svært enkle. Det skulle således ikke foreligge noe reelt behov for ytterligere frigivelse av flytrafikken. Så vel tollkontrollmessige, veterinære, politimessige som rent sikkerhetsmessige hensyn taler mot vesentlige nye lettelser på dette område. Tolldirektoratet og den svenske general-tullstyrelsen har imidlertid tatt opp spørsmålet om å utvide det norsk/svenske grensetollsamarbeid til også å omfatte klarering av mindre flymaskiner ved den norsk/svenske grense. Det tas sikte på at det ene lands tollvesen på visse nærmere vilkår kan klarere mindre flymaskiner på vegne av begge land — herunder tillate visse flymaskiner å nytte andre landingsplasser ved ankomst og avreise enn de som er godkjent som tollandingsplass.

Norges regering (Forsvarsdepartementet) meddelar den 19 oktober 1963:

Forsvarsdepartementet har forelagt saken for Luftforsvarets overkommando. Fra Forsvarets side er en i denne forbindelse kun interessert i flybevegelsene og varsel om disse. Bestemmelser om dette er gitt i »Kunngjøring fra Luftfartsdirektoratet nr. A/8/1961 for restriksjonsområdene 401 og 402» [se Tillägg 2]. Den varslingstid om flybevegelser som der er gitt imø-

tekommer militære hensyn. En eventuell reduksjon av varslingstidene vil være betinget av et bedre samband både innen landsdelen og til nabolandene.

Forsvarsdepartementet gjør også oppmerksom på at alle fly må ha forhåndstillatelse for å kunne lande på militære flyplasser.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

Frågan om nordiskt flygtullsamarbete har varit föremål för överläggningar inom Nordiska tulladministrativa rådet och dess allmänna utskott. Vid utskottets möte i Helsingfors den 29 och den 30 oktober 1963 enade man sig om att undersöka möjligheterna att anordna prov med flygtullsamarbete mellan Norge och Sverige i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i en norsk och en svensk promemoria beträffande nordisk flygtrafik. Enligt vad som inhämtats från generaltullstyrelsen avser styrelsen att i samråd med norska Tolldirektoratet och övriga berörda svenska och norska myndigheter företaga den av utskottet förordade undersökningen. Ett underlättande av gränsformalitetserna för nordisk flygtrafik i allmänhet torde i första hand bero på resultatet av nämnda undersökning.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 14 december 1963:

I Sverige är alla flygplan underkastade bestämmelserna i kungörelsen den 25 november 1949 (krigsmaterielkungörelsen), vari stadgas förbud mot utförsel från riket av krigsmateriel. Utan hinder av detta förbud får dock flygplan, som tillhör svenska staten eller går i yrkesmässig trafik, avgå från landet. Detsamma gäller sådana till riket inkomna utländska flygplan varmed luftfart över svenskt område må äga rum.

För privata svenska flygplan, som icke går i yrkesmässig trafik, erfordras enligt krigsmaterielkungörelsens bestämmelser särskilt tillstånd till utförsel. Sådant tillstånd lämnas av chefen för handelsdepartementet och utfärdas i regel att gälla upprepad utförsel under en tid av ett år utan angivande av det land, till vilket utförseln sker.

Frågan om ett borttagande av tillståndstvånget vid utförsel av privata flygplan har vid flera tillfällen varit föremål för närmare överväganden, senast under 1961 i samband med ikraftträdande av vissa nya lagbestämmelser på luftfartens område. Hittills har emellertid skäl för en sådan ändring av krigsmaterielkungörelsens bestämmelser icke ansetts föreligga. Möjligheter torde emellertid finnas att med bibehållande av nuvarande tillståndsgivning vid utförsel förenkla gränsformalitetserna i olika avseenden och på så sätt inom krigsmaterielkungörelsens tillämpningsområde uppnå lättnader för den privata flygtrafiken inom Norden av den art, som äsyftas i rådets rekommendation.

TILLÄGG 1**Felles norsk-svenske tollbestemmelser for landeveistrafikken mellom Norge og Sverige**

Utgitt av Tolldirektoratet i Oslo i mars 1963

Mellomriksveier

Trafikant som over landegrensen fører med andre varer — herunder motorkjøretøyer — enn de som fritt kan føres med (se nedenfor) skal holde seg til vei hvor det er svensk eller norsk tollstasjon for tollklarering av trafikken. Skal inn- eller utreise skje til tid da tollstasjonen ikke er betjent, må det på forhånd innhentes tillatelse fra tollmyndighet.

Trafikant som ikke fører med andre varer enn de som fritt kan føres med (se nedenfor), skal holde seg til mellomriksvei (med eller uten betjent tollstasjon), men kan også om reisen foretas til fots, på ski eller med transportmiddel uten motor nytte vei som i henhold til fremmedforskriftene er fastsatt som grenseovergangssted. Trafikant med motorkjøretøy skal i alle tilfelle holde seg til mellomriksvei.

Tollklareringsplikt

Trafikant som fører med varer — herunder motorkjøretøyer — som ikke fritt kan føres med (se nedenfor), skal melde seg ved tollstasjonen for tollklarering.

Trafikant, som ikke fører med andre varer eller motorkjøretøy enn de som fritt kan føres med, behøver ikke melde seg for tollklarering.

Fører av motorkjøretøy skal i alle tilfelle melde seg ved tollstasjon for tollklarering hvis han ikke har kunnet forvise seg om at eventuelle medfølgende passasjerer bare bringer med varer som fritt kan føres med.

*Fortegnelse over varer som fritt kan føres over landegrensen mellom Norge og Sverige**Motorkjøretøyer og drivstoff til disse*

Trafikant, bosatt i innreiselandet, kan fritt bringe med motorkjøretøy under forutsetning av

- 1) at kjøretøyet er registrert i innreiselandet, og
- 2) at kjøretøyet under reisen i utlandet ikke er reparert, har fått byttet ut deler eller er forsynt med kompletterende utstyr.

Trafikant, bosatt i annet land enn innreiselandet, kan fritt bringe med motorkjøretøy under forutsetning av

- 1) at kjøretøyet er behørig registrert,
- 2) at gyldig trafikksikring foreligger, og
- 3) at kjøretøyet føres med til midlertidig bruk av høyst 1 års varighet.

Ved innreise til Sverige kan drivstoff ført med på og til bruk for motorkjøretøyet bringes med fritt i så stort kvantum som rommes i slik tank som

kjøretøyet normalt er utstyrt med av fabrikanten — dog høyst 400 liter — og bare under forutsetning av at reisen ikke er foretatt med det formål å innføre drivstoff avgiftsfritt.

Ved innreise til Norge kan drivstoff ført med på og til bruk for motor-kjøretøyet bringes med fritt, av bensin dog høyst 200 liter.

Øvrige varer

Reisende kan fritt føre med de varer som er nevnt nedenfor, under forutsetning av at varene er bestemt til den reisendes eget eller hans families personlige behov eller som gave til nærstående til personlig bruk og således ikke føres med i handelsøyemed eller til yrkesmessig bruk. For visse varer som er nevnt nedenfor gjelder dog særlige vilkår.

Tobakkvarer

Reisende, bosatt i Europa, kan ved én innreise pr. døgn, fritt føre med 200 stk. sigaretter eller 250 gram andre tobakkvarer (tilsvarende 50 sigarer eller 100 sigarillos) samt 200 blad sigarettpapir, under forutsetning av at den reisende

ved innreise til Norge har fylt 17 år

ved innreise til Sverige har fylt 15 år.

Reisende, bosatt utenfor Europa, kan fritt bringe med 400 stk. sigaretter eller 500 gram andre tobakkvarer (tilsvarende 100 sigarer eller 200 sigarillos) samt 200 blad sigarettpapir — ved innreise til Norge bare under forutsetning av at den reisende har fylt 17 år.

Rusdrikker

Reisende, bosatt i Europa, kan ved én innreise pr. døgn fritt bringe med 3/4 liter brennevin, 1 liter vin og 2 liter øl under forutsetning av at den reisende ved innreise til Norge har fylt 17 år og ved innreise til Sverige har fylt 21 år.

Reisende, bosatt utenfor Europa, kan fritt bringe med 2 liter brennevin eller vin og 2 liter øl — ved innreise til Norge dog bare under forutsetning av at den reisende har fylt 17 år.

Næringsmidler

Reisende som har fylt 12 år, kan ved innreise til Sverige én gang pr. døgn fritt bringe med tilsammen 15 kg jordbruksprodukter og fettvarer. I denne kvantitet inngår høyst 5 kg matfett — hovrav høyst 2,5 kg smør. Dessuten får reisende føre med andre slags næringsmidler etter bestemmelsen om »andre varer» nedenfor.

Reisende kan ved innreise til Norge fritt bringe med næringsmidler i så stor mengde som anses passende til forbruk under reisen, jfr. dessuten bestemmelsen for »andre varer» nedenfor. Av kjøtt og kjøttvarer kan den reisende bringe med fritt inntil 3 kg, og bare under forutsetning av at kjøttet stammer fra Danmark, Finland eller Sverige.

Reiseutstyr og andre varer

Reisende kan med nedennevnte unntak fritt føre med gangklær, sengklær og andre fornødenheter for personlig bruk under reisen (f. eks. sykkel, kikkert, fotografiapparater med tilhørende utstyr, skrivemaskin, musikk-instrumenter, reiseradio, sportsutstyr og liknende artikler av slik art som

vanligvis føres med på reiser) — hva angår norsk reisende ved innreise til Norge bare under forutsetning av at vedkommende hadde dem med ved utreisen fra hjemlandet.

Den reisende kan dessuten — med nedennevnte unntak — fritt bringe med følgende varer:

motorsager og annet verktøy, som skogsarbeidere fører med og som de skal bruke under tilfeldig skogsarbeid i grensestrøkene og deretter føre tilbake til hjemlandet,

idrettspremier vunnet i konkurranser — ved innreise til Norge dog bare hvis premiene er av edelt metall,

varer som innføres for tilfeldig anvendelse ved aktuelle rednings- eller bergningsaksjoner eller dermed likestilt humanitær hjelpeaksjon, samt

andre varer til en samlet verdi av høyst 350 norske eller 275 svenske kroner.

Unntak

Følgende varer kan ikke føres med fritt:

apotekvarer, gifter og narkotika, bortsett fra legemidler i rimelige mengder til den reisendes eget bruk,

levende dyr,

huder, skinn og andre produkter av dyr enn hermetikk, produsert i annet land enn innreiselandet,

planter og vekster fra ikke-nordisk land eller som er angrepet av skadegjørende insekter eller vekstsykdommer,

våpen og ammunisjon, krigsmateriell, springstiletter og springkniver, eksplosive varer,

gull og gullmynter,

fortidsminner (mer enn 100 år gamle).

Ved innreise til Norge er også unntatt karosserier, understell, motorer og gummi (ytterdekk og slanger) til motorkjøretøyer, samt fjernsynapparater og kjøleskap.

TILLÄGG 2

Kunngjøring fra Luftfartsdirektoratet i Norge

Sivil luftfart innenfor norsk område øst for meridianen 20°30'E

Med hjemmel i lov om luftfart av 7. desember 1923 § 31 og kongelig resolusjon av 9. januar 1959 har Samferdselsdepartementet med virkning fra 15. september 1961 fastsatt følgende særbestemmelser for sivil luftfart i Norge øst for meridianen 20°30'E:

1. Innenfor et område (R401 Sør-Finnmark) begrenset av:

a. Mot vest: Meridianen 20°30'E,

b. Mot nord: En linje gjennom posisjonene 69°24'N 20°30'E — 70°14'N 28°12'E — 69°40'N 30°00'E — 69°47'42"N 30°49'42"E.

c. Mot øst: Riksgrensen mot Sovjet-Samveldet,

d. Mot syd: Riksgrensen mot Finland og Sverige, gjelder følgende bestemmelser:

1.1. Sivil luftfart innenfor området kan bare finne sted etter forhåndstillatelse.

1.2. Søknad om slik tillatelse må være mottatt av Kontrollsentralen, Bodø lufthavn, Bodø, senest 24 timer før flygingen i området tar til.

1.3. Søknader skal inneholde de opplysninger som forlanges i en fullstendig reiseplan (Ref. NOTAM II/24/1960). Flygeruter (frem- og tilbaketur) skal spesifiseres.

1.4. Flyging i området skal skje i samsvar med de opplysninger som er gitt i søknader og de vilkår som blir gitt i tillatelsen.

1.5. Søknader kan omfatte en enkelt flyging eller en serie flyginger.

1.6 Regulær reiseplan skal innleveres før flyging i området tar til.

1.7. Ambulanseflyging fritas fra forhåndstillatelse.

2. Innenfor et område (R402 Nord-Finnmark) begrenset av:

a. Mot vest Meridianen $20^{\circ}30'E$,

b. Mot nord og øst: En linje gjennom posisjonene $70^{\circ}26'N$ $20^{\circ}30'E$ — $71^{\circ}07'N$ $23^{\circ}41'E$ — $71^{\circ}15'N$ $25^{\circ}50'E$ — $71^{\circ}11'N$ $27^{\circ}57'E$ — $70^{\circ}40'N$ $30^{\circ}27'E$ — $70^{\circ}24'N$ $31^{\circ}22'E$ — $69^{\circ}47'42''N$ $30^{\circ}49'42''E$,

c. Mot syd: Område R401 Sør-Finnmark, gjelder følgende bestemmelser:

2.1. Ikke regelbunden luftrutetraffikk og privat flyging innenfor området kan bare finne sted etter en på forhånd innsendt fullstendig reiseplan (ref. NOTAM II/24/1960). Flygeruter (frem- og tilbaketur) skal spesifiseres.

2.2. Reiseplan skal være Kontrollsentralen, Bodø lufthavn, Bodø, i hende senest 2 timer før flyging i området tar til.

*BILAGA***Utlåtande av Nordisk Samferdselskomité över meddelandena**

Da det af de om rekommandationen afgivne meddelelser fremgår, at fortsat behandling og yderligere drøftelser mellem de pågældende myndigheder er påkrævet, foreslår samfærdselskomiteen,

at Nordisk Råd uden udvalgsbehandling tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til rådets næste ordinære session.

København, den 9. januar 1964

Vagn Bro

Svend Horn

Nils Hønsvald

Urho Kähönen

Jon Leirfall

Väinö Leskinen

Fritz Persson

Formand

Rapport

från Nordiska rådets presidium

Enligt 22 § arbetsordningen för Nordiska rådet åligger det rådets presidium att mellan sessionerna handha rådets löpande angelägenheter samt att till varje session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session. Under hänvisning till detta stadgande får presidiet härmed till rådet överlämna en redogörelse för sin verksamhet mellan rådets elfte och tolfte sessioner.

I. Sammansättning, möten m. m.

Vid rådets elfte session utsågs till medlemmar av presidiet lagtingspresidenten Nils Hønsvald, Norge, såsom rådets president samt fhv. statsminister Erik Eriksen, Danmark, generaldirektören Karl-August Fagerholm, Finland, direktören Gisli Jónsson, Island, och professorn Bertil Ohlin, Sverige, såsom rådets vicepresidenter. Sedan Gisli Jónsson lämnat altinget, har Islands delegation den 2 januari 1964 till ersättare för Gisli Jónsson i presidiet utsett altingsman Sigurdur Bjarnason.

Presidiet har sammanträtt i Oslo den 22 februari 1963, i Helsingfors den 14 juni 1963, i Köpenhamn och på Marienborg den 25 och 26 september 1963 samt i Stockholm den 7 januari och den 14 februari 1964. Erik Eriksen deltog icke i mötet den 22 februari 1963, då han ersattes av folketingsmand Knud Thestrup, och ej heller i mötena den 7 januari och den 14 februari 1964. Vid sistnämnda tillfälle ersattes han av folketingsmand Harald Nielsen. Gisli Jónsson deltog icke i presidiemötet den 14 juni 1963.

Härjämte sammanträdde presidiet och representanter för regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige den 22 februari 1963 i samband med rådets elfte session i Oslo; se härom nedan under II. Vid nämnda möte beslöts bl. a. att avhålla en konferens i Danmark med deltagande av presidiets medlemmar och statsministrarna för överläggningar beträffande uppläggningsen av rådets tolfte session. På inbjudan av Danmarks statsminister ägde konferensen rum på Marienborg i Danmark den 25—26 september 1963; om denna se närmare under IV.

Presidiets medlemmar har härutöver stått i kontakt med varandra genom sekretariatet.

II. Åtgärder i anledning av rådets beslut

1. Vid presidiets ovannämnda sammanträde med företrädare för regeringarna i Oslo den 22 februari 1963 överenskoms, att beträffande envar av de vid rådets elfte session beslutade rekommendationerna något lands regering skulle åtaga sig uppgiften att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet samt att rekommendationerna i detta syfte skulle fördelas mellan länderna på följande sätt:

Rekommendation nr 1 angående utbildning av sjukhusadministratörer.	Sverige.
Rekommendation nr 2 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel.	Finland.
Rekommendation nr 3 angående lagstiftning om resebyråverksamhet.	Finland.
Rekommendation nr 4 angående vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden.	Finland.
Rekommendation nr 5 angående gemensam trafiklagstiftning.	Danmark.
Rekommendation nr 6 angående försäkring av icke-nordiska motorfordon.	Danmark.
Rekommendation nr 7 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen.	Danmark.
Rekommendation nr 8 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap.	Norge.
Rekommendation nr 9 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten.	Sverige.
Rekommendation nr 10 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island.	Island.
Rekommendation nr 11 angående kursverksamhet för universitetsstuderande i nordiska språk m. m.	Sverige.
Rekommendation nr 12 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation.	Norge.
Rekommendation nr 13 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna.	Norge.
Rekommendation nr 14 angående byggande av mellanriksvägar.	Norge.
Rekommendation nr 15 angående undersökning av boxningens skadeverkningar.	Danmark.
Rekommendation nr 16 angående sommartid.	Sverige.
Rekommendation nr 17 angående ekonomiskt samarbete.	
Rekommendation nr 18 angående lagstiftning om radions juridiska ansvar.	Finland.
Rekommendation nr 19 angående internordiska flyttningsbetyg.	Norge.
Rekommendation nr 20 angående inrättande av »Nordens hus» i Reykjavik.	Island.
Rekommendation nr 21 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television.	Sverige.
Rekommendation nr 22 angående samarbete beträffande fiskexport.	Sverige.
Rekommendation nr 23 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete.	Norge.

Rekommendation nr 24 angående enhetliga sjötrafikregler.	Finland.
Rekommendation nr 25 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning.	Danmark.
Rekommendation nr 26 angående tillgodoräkning av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt.	Sverige.
Rekommendation nr 27 angående inrättande av permanent organ för elkraftsproduktion.	Sverige.
Rekommendation nr 28 angående fast Öresunds-förbindelse.	Danmark.
Rekommendation nr 29 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik.	Norge.

Rekommendationerna jämte därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna i slutet av mars 1963. Härjämte har presidiet i skrivelse till regeringarna den 22 februari 1963 anmält, att till elfte sessionen framlagt förslag till rekommendation angående sänkning av myndighetsåldern förkastats av rådet.

2. Förhandlingarna vid elfte sessionen har redigerats av rådets redaktör, bibliotekarien Olof Wallmén, Stockholm, i överensstämmelse med tidigare tillämpade principer.

Förhandlingarna har tryckts vid Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. Upplagan, vilken i sin helhet inbundits av firma M. F. Åkerdahl, Stockholm, har uppgått till 1 965 ex. Utsändandet ägde rum i oktober 1963, varvid förhandlingarna utdelades till de medlemmar av parlamenten i de nordiska länderna, som önskade erhålla dem, samt överlämnades till ministerier, departement och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

3. I anledning av rekommendationen nr 17/1959 angående samarbete i fråga om skydd mot radioaktiv strålning, vilken rekommendation rådet färdigbehandlade vid tionde sessionen 1962, har till rådet överlämnats en av nordiska strålskyddsexperter vid möte i Stockholm den 7—8 mars 1963 utarbetad skrift »Prognos för det radioaktiva nedfallet under 1963—1964» (*se Tillägg 1*).

4. I rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning hemställde rådet till regeringarna, att sådana hjälpmedel skulle ställas till Nordiska vägtrafikkommitténs förfogande, att kommittén snabbt kunde utarbeta ett utkast till nordisk vägtrafiklag. Vid sitt möte den 14 juni 1963 beslöt presidiet i skrivelse till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige understryka vikten av att den ifrågavarande arbetskraftsförstärkningen komme till stånd (*se Tillägg 2*).

5. I en presidieskrivelse den 17 februari 1959 hade presidiet hos regeringarna hemställt om att dessa måtte påbörja ett utredningsarbete syftande till ett förenhetligande av reglerna om betydelsen av god tro vid extinktiva för-

värv av lös egendom. I syfte att påskynda arbetet avlät presidiet den 14 juni 1963 en förnyad skrivelse i ämnet (*se Tillägg 3*).

6. Liksom tidigare år har Nordiska rådets svenska sekretariat i samverkan med övriga sekretariat fullgjort sekretariatsuppgifter åt den av regeringarna tillsatta Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris, vilket pris instiftats i anledning av rådets rekommendation nr 1/1961. Bedömningskommittén har sammanträtt den 1 februari 1964 och då tilldelat den norske författaren Tarjei Vesaas 1964 års pris. Priset kommer att utdelas i Stockholm den 15 februari 1964 i samband med rådets tolfte session.

I syfte att öka publiciteten kring samtliga de till priset föreslagna böckerna har presidiet hänlett de nordiska bokkommittéernas uppmärksamhet på att även dessa böcker och ej blott den prisvinnande boken lämpligen borde utställas hos bokhandlarna och på annat sätt reklameras.

7. Presidiet har genom sekretariatet följt behandlingen hos regeringarna och annorstädes av de olika frågor, i vilka rådet antagit rekommendationer eller beträffande vilka presidiet riktat hänvändelse till regeringarna, samt bistått vederbörande myndigheter vid handläggningen av dessa.

III. Organisatoriska och finansiella förhållanden

1. Ordinarie val har under tiden sedan elfte sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av valen jämte senare ändringar framgår av medlemslistan vid rådets elfte session. Följande förändringar efter elfte sessionen, vilka ej framgår av medlemslistan till tolfte sessionen, skola här antecknas:

Danmarks delegation: Marie Antoinette von Lowzow var suppleant för Poul Sørensen t. o. m. den 28 januari 1964, då hon avgick och ersattes av Jørgen Jensen.

Finlands delegation: Olavi Lahtela lämnade Finlands delegation vid sitt inträde i Finlands regering i september 1963; någon ersättare valdes icke.

2. Enligt § 7 arbetsordningen för rådet skall vid val av presidium iakttagas, att såväl varje land som olika politiska riktningar bliva representerade i presidiet. Presidiet har fortsatt övervägt olika metoder att säkerställa ett uppfyllande av arbetsordningens krav beträffande presidiets sammansättning. Vid sitt möte den 14 juni 1963 enades presidiet om att uttala, att rådets samlade arbetsutskott, som enligt arbetsordningen har att uppgöra förslag för val av presidium, skulle, om så erfordras, kunna för rådet framlägga ett av delegationernas önskemål obundet förslag.

3. I skrivelse den 26 mars 1963 fäste norska regeringen presidiets uppmärksamhet på att arbetet med de nordiska ärendena väsentligen hämmades av den långa tid, som krävdes för att trycka och distribuera de viktigaste rådsdokumenten. Först den 26 mars 1963 hade statsministerns kontor erhållit de vid elfte sessionen antagna rekommendationerna och utskottsutlåtandena hade vid tiden för skrivelsens avlåtande ännu icke förelegat. I an-

ledning härav hemställde norska regeringen att presidiet »söker å utvirke at trykkningen og distribusjonen av Rådets forskjellige dokumenter heretter blir vesentlig påskyndet».

Sedan frågan behandlats av presidiet den 14 juni 1963, avläts samma dag en skrivelse till statsminister Einar Gerhardsen, vari presidiet uttryckte sitt beklagande av att det ej visat sig möjligt att materialet från elfte sessionen hunnit tryckas inom två veckor efter rådssessionens slut. Såsom främsta orsak till dröjsmålet med färdigställande av rådstrycket anförde presidiet att i vissa fall utskottsutlåtandena och rekommendationstexterna på grund av brådskan vid sessionen blivit behäftade med tekniska brister av olika slag, vilket nödvändiggjorde en redaktionell översyn av dessa dokument. De kunde därför ej utan vidare omedelbart efter sessionens slut befordras till trycket. Vidare sammanträffade tryckningen av dessa dokument med slutfasen i den för propositionsavlämning till den svenska riksdagen i grundlagen fastställda tiden, då det tryckeri, som rådet begagnar, är särskilt ansträngt. Tryckeriets kapacitet var för övrigt reducerad på grund av sjukdomsfall. Korrekturtiderna blev därför längre än normalt är vanligt. Härutöver framhöll presidiet, att det redaktionella arbetet inom rådet under och efter en session icke varit rationellt organiserat. Sedan presidiet beslutat om olika åtgärder för att avhjälpa föreliggande brister, var det presidiet förhoppning att härigenom avsevärda förbättringar i tidsschemat för tryckningen och distributionen av rådsdokumenten efter en session skulle kunna ernås.

De av presidiet åsyftade åtgärderna, om vilka beslut fattats, avsåg genomförandet av en förbättrad ordning för protokollförningen vid sessionerna och företagandet av en förhandsgranskning av utskottsutlåtandena ur formell synpunkt.

4. Till presidiummötet den 14 juni 1963 hade inom sekretariatet utarbetats utkast till medlemsförslag angående ändrade arbetsformer för Nordiska rådet. Detta utkast hade i förväg genomgått av rådets juridiska niomannakommitté och återspeglade de tankar, som vid flera tillfällen framförts under presidiummöten och som även kommit till uttryck från olika håll under elfte sessionen i Oslo. Utkastet innefattade ett försök att genom en begränsad omorganisation av rådets arbete tillgodogöra sig det konstruktiva i den kritik, som riktats mot rådets arbetssätt.

Presidiet accepterade i princip det framlagda förslaget, vilket därpå väcktes av presidiummedlemmarna som ett medlemsförslag (*sak A 24/1964*). Rörande medlemsförslaget innehåll och fortsatta behandling hänvisas till saken.

5. I syfte att förbättra rådsmedlemmarnas möjligheter att följa rådets arbete mellan sessionerna har presidiet beslutat att framgent samtliga nyväckta saker skall tillställas medlemmarna i korrekturupplaga samtidigt som de sändes till pressen.

6. Vid sitt möte den 2—3 juli 1962 beslöt presidiet uttala, att rådets växande arbetsbelastning, som förutsågs komma att ytterligare öka i anledning av de stora uppgifter, inför vilka rådet ställdes i samband med förverkligande av den allmänna nordiska samarbetsöverenskommelsen, enligt presidiets mening krävde att i varje land två kvalificerade personer vore sysselsatta, vad på rådet ankom, med att förbereda och följa upp rådets rekommendationer och handha tillsynen av rådets löpande angelägenheter.

Under det gångna verksamhetsåret har presidiets önskemål kunnat tillgodoses i Finland, där rådets sekretariat fr. o. m. den 1 januari 1964 förstärkts med en heltidsanställd biträdande sekreterare.

7. Presidiet har utfärdat en instruktion för den av rådet anställda personalen. Instruktionen, som trädde i kraft den 1 juli 1963, återfinns såsom bilaga (*se Tillägg 4*).

8. Förberedelsearbetet inom rådet har i hög grad effektiviserats genom att under det gångna verksamhetsåret för första gången rådets alla verksamhetsområden varit täckta av niomannakommittéer (den juridiska, den kulturella, den socialpolitiska och den ekonomiska samt Nordiska samfärdselkommittén). Socialpolitiska niomannakommittén har för fullgörande av särskilda utredningsuppgifter sedan oktober 1963 haft biträde av en på 2/3-tid anställd sekreterare.

9. För rådets gemensamma kostnader under 1964 har presidiet uppgjort nedanstående budget, omfattande 445 000 sv.kr. (beloppen avser sv.kr.):

A. Arvoden och löner

1. Redaktör för förhandlingarna och utredningsserien	31 500	
2. Sekreterare i rådets niomannakommittéer	37 000	
3. Redaktör för Statistisk årsskrift	4 500	
4. Diverse utredningar	7 000	80 000

B. Resor för gemensam personal

15 000

C. Rådets tryck

Rådsförhandlingarna	130 000	
Nordisk Udredningsserie	50 000	
Statistisk årsskrift	8 000	
Diverse	12 000	200 000

D. Informationsmaterial

1. Nordisk Kontakt		
Utgifter	125 000	
Inkomster	— 5 000	
		120 000
2. Nytt från Nordiska rådet		9 000
3. Bildband		8 000
4. Kalendariet		1 000

5. Bok om nordiskt samarbete av Frantz Wendt på danska och finska	5 000	
6. Diverse	7 000	150 000
	Summa	445 000

10. I enlighet med det presidiebeslut, vilket presidiet — såsom redovisats i presidiets rapport till rådet vid femte sessionen (*Nordiska rådet 1957, s. 658*) — tidigare fattat, har presidiet under tiden sedan elfte sessionen i överensstämmelse med den för året upprättade budgeten beslutat om vissa gemensamma utgifter, för vilkas täckande medel tillskjutits av de nationella delegationerna enligt bestämmelserna i § 21 arbetsordningen för rådet.

IV. Marienborg-mötet den 25—26 september 1963

Såsom nämnts ovan under I, ägde en konferens mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska ländernas statsministrar rum å Marienborg vid Köpenhamn den 25 och 26 september 1963. I mötet deltog samtliga medlemmar av rådets presidium och statsministrarna Jens Otto Krag, Danmark, Ahti Karjalainen, Finland, Ólafur Thors, Island, samt Tage Erlander, Sverige, ävensom statsrådet Herman Kling, Sverige. Norges statsminister Einar Gerhardsen var förhindrad att närvara. Härjämte medverkade bl. a. rådsdelegationernas nationella sekreterare och statsministrarnas sekreterare.

Mötet godkände följande av presidiet uppgjorda förslag till dagordning:

1. Fastställande av dagordning för mötet.
2. Omläggning av Nordiska rådets arbetsformer (Sak A 24/1964).
3. Nordiskt handlingsprogram.
4. Regeringsförslag till rådets tolfte session; rådets hörande.
5. Huvudämnena vid rådets tolfte session.
6. Upplysningsarbetet om Norden i utlandet.
7. Koordineringen av avgivandet av regeringsförslag till parlamenten i gemensamma nordiska angelägenheter.
8. Rekommendationer, vilkas genomförande stött på särskilda svårigheter.
9. Genomgång av vid tidigare statsministermöten upptagna men då bordlagda eller icke slutbehandlade frågor.
10. Övrigt.

Till grund för behandlingen av dagordningens olika punkter låg inom Nordiska rådets sekretariat utarbetade diskussionspromemorior. Resultatet av mötet framgår av den av mötet godkända presskommunikén, vilken hade följande lydelse:

Formålet med förhandlingerna var at forberede Nordisk Råds 12. session i Stockholm i februar 1964. Mødet gennemgik de vigtigste af de til sessionen indbragte forslag, der fremtrådte som et handlingsprogram til virkeliggørelse af en række af Helsingfors-konventionens artikler.

Statsministrene bebudede, at der formentlig vil blive forelagt sessionen

meddelelser vedrørende permanente nordiske FN-styrker samt forslag om oprettelse af en nordisk kulturfond.

Der var enighed om, at der på den forestående session vil være to hovedemner, dels de nordiske landes økonomiske samarbejde på baggrund af den europæiske markedspolitiske situation og den internationale økonomiske udvikling, dels praktiske skridt til styrkelse af det kulturelle samarbejde i Norden. Det fornødne baggrundsmateriale for drøftelsen vedrørende de økonomiske problemer vil blive udarbejdet af regeringerne og på Nordisk Råds session blive forelagt af den svenske handelsminister.

Mødet drøftede det af rådspræsidiets stillede medlemsforslag, der går ud på at lade Nordisk Råds udvalg arbejde også mellem sessionerne og derved forenkle og effektivisere rådets møder. På mødet var man enige om forsøgsvis at anvende den foreslåede ordning, idet statsministrene understregede betydningen af, at nyordningen ikke kom til at svække forbindelserne mellem regeringerne og rådet. Præsidiets pegede tillige på ønskeligheden af, at Nordisk Råd i videre udstrækning end hidtil får lejlighed til i overensstemmelse med Helsingfors-konventionen at udtale sig om regeringsforslag, der fra et nordisk synspunkt frembyder principiel interesse.

Der var på mødet enighed om, at i tilfælde, hvor det kan medføre forsinkelse at afvente behandling på en råds-session, er det formålstjenligt om muligt i stedet at forelægge forslagene for rådsudvalgene til udtalelse.

På initiativ af præsidiets drøftede mødet muligheden af, at regeringerne såvidt muligt samtidig forelægger forslag vedrørende fælles nordiske spørgsmål for rigsdagene.

Vedrørende oplysningsarbejdet i udlandet om Norden og det nordiske samarbejde var der enighed om, at de 2 af pressecheferne foreslående skrifter på fremmede sprog skulle udgives og forberedelserne hertil umiddelbart påbegyndes under dansk ledelse.

Statsminister Thors indbød statsministrene og Nordisk Råds præsidium til at holde deres næste fællesmøde i Island.

Över mötets förhandlingar har sedermera upprättats ett protokoll, vilket underskrivits av mötesdeltagarna (*se Tillägg 5*).

V. Deltagande i ministermöten

1. Vid det nordiska undervisningsministermötet den 2—4 juli 1963 i Reykjavik företrädde rådet av sin vice president Gisli Jónsson och den isländska delegationens sekreterare Friðjón Sigurðsson.

2. Vid nordiska socialministermötet den 22—23 augusti 1963 å Bifrost i Island hölls sistnämnda dag på hemställen av presidiet en gemensam överläggning mellan socialministrarna och rådets socialpolitiska niomannakommitté. Från rådets sida deltog av kommitténs medlemmar fru Nina Andersen, riksgäldsfullmäktige Birger Andersson, riksdagsman Gunnar Henriksson, fru Judit Nederström-Lundén och LO-ordföranden Hannibal Valdimarsson samt rådets sekreterare i Finland Eiler Hultin och i Sverige Gustaf Petrén ävensom niomannakommitténs sekreterare H. O. Stark. Beträffande detta möte hänvisas till kommitténs utlåtande över medlemsförslaget om sociallagstiftningens harmonisering (*se Sak A 17/1964*).

3. Under andra dagen av nordiska undervisningsministermötet i Helsingfors den 13—14 januari 1964 hölls — efter framställning av presidiet — en gemensam överläggning mellan undervisningsministrarna och rådets kulturella niomannakommitté. Från kommitténs sida deltog i mötet av kommitténs medlemmar odeltingspresidenten Per Borten, redaktören Anselm Gillström, redaktören Trond Hegna, häradshövding Sven Högström, professor Hugo Osvald och fru Paula Ruutu samt rådets sekreterare i Danmark, Finland, Norge och Sverige, Frantz Wendt, Eiler Hultin, Einar Løchen och Gustaf Petrén ävensom kommitténs sekreterare Håkan Branders.

4. I samband med nordiska justitieminstermötet i Köpenhamn den 28—29 januari 1964 hölls sistnämnda dag på inbjudan av Danmarks justitieminister en gemensam överläggning mellan justitieministrarna och rådets juridiska niomannakommitté. Från rådets sida deltog härvid av niomannakommitténs medlemmar riksbanksfullmäktigen Emil Ahlkvist, advokaten fru Ingrid Gärde Widemar, vice häradshövding Erkki Hara, lagtingspresidenten Nils Hønsvald, försäkringsdirektör Harras Kyttä, läraren J. Møller Warmedal och dommer Knud Thestrup, ävensom rådets sekreterare i Danmark, Finland, Norge och Sverige, Wendt, Hultin, Løchen och Petrén samt kommitténs sekreterare kontorchef Poul Eefsen. Beträffande detta möte hänvisas till rapporten från juridiska niomannakommittén (*se Dokumentation 2*).

VI. Förbedelserna för tolfte sessionen

1. Vid sin elfte session beslöt rådet den 22 februari 1963 att förlägga nästa ordinarie session till Stockholm med början den dag i mitten av februari 1964 som presidiet senare bestämde; i anledning härav beslöt presidiet vid sitt möte den 26 september 1963, att rådets tolfte session skulle taga sin början i Stockholm den 15 februari 1964. I enlighet med reglerna i 1 § tredje stycket arbetsordningen för rådet underrättades regeringarna samt rådets valda medlemmar och suppleanter med skrivelse den 21 oktober 1963 om tidpunkten för tolfte sessionens början.

2. I skrivelse den 25 oktober 1963 till regeringarna framställde presidiet — i likhet med som fallet varit under tidigare år — till dessa vissa önskemål och förslag beträffande förberedelserna för tolfte sessionen. Inledningsvis erinrade presidiet om att man vid det gemensamma mötet med de nordiska statsministrarna och rådets presidium på Marienborg i Danmark den 25—26 september 1963 utgått från att huvudfrågorna vid tolfte sessionen skulle komma att utgöras av frågorna om det nordiska ekonomiska samarbetet och om praktiska åtgärder för utbyggnad av det kulturella samarbetet i Norden.

Presidiet erinrade i skrivelsen om att till grundval för diskussionen om

det ekonomiska samarbetet skulle enligt statsministrarnas åtagande vid det gemensamma mötet utarbetas en redogörelse för utvecklingen inom EFTA sedan rådets senaste session och för de kommande GATT-förhandlingarna liksom även en översikt över den nordiska samhandels utveckling och den industriella integrationen i Norden efter 1961. Därjämte förutsattes att, liksom vid tidigare sessioner, redogörelser om marknadsfrågorna skulle komma att lämnas av regeringsrepresentanter.

I skrivelsen uttalade presidiet vidare, att det räknade med att till grund för kulturfrågornas behandling skulle komma att ligga bl. a. det bebådade danska regeringsförslaget om inrättandet av en kulturfond samt Nordiska kulturkommissionens berättelse.

Presidiet sade sig i skrivelsen förutsätta att regeringarna i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis vore villiga att tillstålla rådet berättelser rörande verksamheten inom alla viktigare permanenta nordiska samarbetsorgan för tiden efter det berättelse senast lämnats. Presidiet uttryckte önskemål om att rådet måtte erhålla berättelser — utom från Nordiska kulturkommissionen — från Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska samfärdselkommittén, Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål och Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål. Tillika skulle presidiet sätta värde på att erhålla översikter över det nordiska lagstiftningssamarbetets aktuella läge och över samarbetet det senaste året mellan de nordiska språknämnderna samt redogörelse för samarbetet mellan de nordiska postförvaltningarna och mellan de nordiska televerken.

Beträffande regeringarnas meddelanden i anledning av rådets tidigare rekommendationer uttalade presidiet, att det emotsåg sådana meddelanden dels beträffande de 29 rekommendationer, som antogs vid elfte sessionen, dels rörande de rekommendationer, vilka antagits vid rådets tio tidigare sessioner och som ännu icke slutbehandlats. I en bilaga till presidiets skrivelse uppräknades samtliga ifrågavarande 98 rekommendationer.

I skrivelsen fästes regeringarnas uppmärksamhet på några rekommendationer, beträffande vilka meddelanden om eventuella framsteg skulle vara av särskilt värde för rådets arbete, nämligen rekommendationerna nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område, nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden och nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål, rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförörening i Östersjön, rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad, rekommendation nr 6/1960 angående samarbete beträffande utrikestjänsten, rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning, rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna, rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnad i Öresundsregionen, rekommendation nr 28/1963 angående fast Öresundsförbindelse

samt rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet.

Presidiet hemställde tillika att berättelserna och meddelandena måtte inlämnas till rådet om möjligt ej senare än före utgången av 1963 och påpekade att, därest något av intresse funnes att meddela angående vissa rekommendationer, tilläggsmeddelanden sedermera kunde insändas före sessionens början.

Med avseende på regeringsförslag fäste presidiet uppmärksamheten på önskvärdheten av att eventuella förslag, med hänsyn till sessionens närmarplanering, anmäldes till rådets sekretariat så snart som möjligt.

Vad gällde de uppskjutna sakerna förklarade presidiet sig vara tackesamt, om regeringarna, därest de hade tillgång till material till belysning av dessa, ville ställa detta till rådets förfogande.

3. Vid tillkomsten av samarbetsöverenskommelsen den 23 mars 1962 förutsattes, att Nordiska rådet skulle ha ett särskilt ansvar för förverkligande av det samarbetsprogram för vilket överenskommelsen står som uttryck. I anledning härav har presidiet under 1963 närmare övervägt vad som kan göras för att på olika områden förverkliga överenskommelsens »löftesartiklar». Vid presidiets möte den 14 juni 1963 behandlades en av sekretariatens utarbetad skiss till handlingsprogram omfattande samarbetsåtgärder på en rad olika områden. Bland de ämnen, som upptogs i detta program, kan nämnas en reformering av de nordiska ländernas medborgarskapslagstiftning, ökade nordiska inslag i skolornas undervisning och utbildning, instiftande av en allmän kulturfond, harmonisering av handelshindrande kontrollföreskrifter, antagande av en nordisk vägtrafiklagsstiftning, samordning av de offentliga kommunikationsföretagens taxepolitik, inrättande av en nordisk investeringsbank, ökad frihet för kapitalrörelser mellan de nordiska länderna, harmonisering av företagsbeskattningen samt intensifierad standardisering inom den officiella statistiken.

Sedan konkreta medlemsförslag utarbetats beträffande dessa och andra frågor, upptogs handlingsprogrammet till diskussion vid det förenämnda gemensamma mötet mellan statsministrarna och Nordiska rådets presidium på Marienborg den 25—26 september 1963. Vid detta rådde enighet om att av de ovan angivna förslagen vissa ägnade sig väl att behandlas vid rådets tolfte session, nämligen sakerna:

- A 28/1964 om samråd i internationella handelspolitiska frågor.
- A 29/1964 om harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor.
- A 32/1964 om höjda anslag för utbytesresor mellan nordiska skolor.
- A 33/1964 om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna.
- A 39/1964 om reguljär bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige.
- A 40/1964 om revision av medborgarskapslagstiftningen.

Härtill kommer det danska regeringsförslaget om nordisk kulturfond.

4. Enligt artikel 36 i samarbetsöverenskommelsen bör Nordiska rådet beredas tillfälle att yttra sig om samarbetsfrågor av principiell härvidd, då

detta av tidsskäl icke är ogörligt. Under återopande av denna artikel tillskrev presidiet den 14 juni 1963 regeringarna i Danmark, Norge och Sverige och anhöll om upplysning om regeringarnas ställning till tanken att inhämta rådets yttrande över det förslag, som de nämnda regeringarna utarbetat under våren 1963 om upprättande av en gemensam nordisk beredskapsstyrka avsedd att stå till disposition för Förenta Nationerna att sättas in på uppdrag av denna organisation för fredens upprätthållande (se *Tillägg 6*). Som svar på denna framställning upplystes vid mötet på Marienburg av statsministrarna, att rådet skulle erhålla en redogörelse för frågan om permanenta nordiska FN-styrkor till tolfte sessionen. En sådan har sedermera överlämnats till rådet av svenska regeringen (se *Sak C 15*).

5. Sedan åtskilliga år har rådet brukat inbjuda representanter för de politiska ungdomsorganisationerna i Norden att närvara vid rådets årliga session. Då emellertid ungdomsorganisationerna, enligt uppgift bl. a. beroende på att deras representanter ej kunnat beredas tillträde till utskottet och därmed haft begränsade möjligheter att följa rådets arbete, vid de senaste sessionerna visat ringa intresse att utnyttja denna möjlighet, beslöt presidiet hos organisationerna efterhöra om de även framgent önskade erhålla inbjudan till sessionerna.

I anledning av de svar som därefter inkommit har presidiet den 7 januari 1964 beslutat att ånyo inbjuda ungdomsorganisationerna samt att i samråd med svenska föreningen Norden under tolfte sessionen anordna ett seminarium för de ungdomsrepresentanter som kommer tillstådes vid denna. Vid seminariet skall vissa av de vid sessionen anhängiga sakerna genomgås.

6. Jämlikt § 3 arbetsordningen för Nordiska rådet har presidiet beslutat införskaffa utredning dels beträffande vissa uppskjutna saker, dels beträffande de nya saker, som väckts till elfte sessionen. I stor utsträckning har presidiet därvid haft bistånd av myndigheter och organisationer. Därjämte har material sammanställts inom sekretariatet.

Vid sitt möte den 7 januari 1964 har presidiet, med utnyttjande av sin befogenhet enligt § 3 arbetsordningen, beslutat medgiva att fristen för ingivande till rådet av regeringsförslagen om en nordisk kulturfond (*Sak B 2/1964*) och om ett nordiskt tonsättarpris (*Sak B 3/1964*) förkortas från två till en månad.

7. Förberedelserna av sakerna har i vad gäller saker av juridisk, kulturell, socialpolitisk och ekonomisk natur omhänderhafts av respektive nio-mannakommittéer, medan trafikfrågorna förberetts av Nordiska samfärdselkommittén. Från presidiets sida har eftersträvat att i möjligaste mån nedbringa antalet saker, som skall upptagas till realbehandling i rådet och för den skull fordrar utskottsbehandling.

8. Presidiet har förberett de val, som skall företagas vid tolfte sessionen, och i övriga avseenden planlagt de yttre arrangemangen vid denna.

VII. *Upplysningsverksamhet*

1. Presidiet har, liksom tidigare, under 1963 utgivit en stencilerad publikation »Nytt från Nordiska rådet», innehållande pressklipp och andra upplysningar i ämnen av intresse för nordiskt samarbete. Publikationen, som redigeras av rådets redaktör Olof Wallmén, har under 1963 utkommit med 12 nummer.

2. På presidiets uppdrag har sekretariatet påbörjat utarbetandet av ett sakregister över rådsförhandlingarna 1953—1964. Registret beräknas föreligga under loppet av 1964.

3. Såsom anmäldes i presidiets rapport till rådets elfte session har den förenämnda nordiska samarbetsöverenskommelsen av 1962 översatts till engelska och franska språken samt tryckts och distribuerats i utlandet. Översättning av samarbetsöverenskommelsen till tyska, som ombesörjes av rådets danska sekretariat, har ännu icke kunnat avslutas.

4. Presidiet har beslutat att utge en ny upplaga av Nordisk statistisk årsbok för 1963; årsboken för 1962, som rönt stort intresse både inom och utom Norden, är utgången. Sedan årsbokens förste redaktör, f. d. byråchefen fil. dr Johannes Sjöstrand avlidit, har f. d. förste aktuarien i svenska statistiska centralbyrån fil. lic. Yngve Fritzell övertagit redaktörskapet för årsboken.

Den nya upplagan blir något utvidgad och avses skola föreligga till tolfte sessionens början.

5. Sedan samtliga regeringar under hösten 1963 biträtt förslaget om utgivning av en upplysningsskrift om det nordiska samarbetet på de fem världsspråken i enlighet med ett förslag, som utarbetats av presscheferna i de nordiska utrikesministerierna, och medel för täckande av kostnaderna för denna broschyr ställts till förfogande i respektive länder, har utarbetandet av denna skrift påbörjats under dansk ledning. Avsikten är att skriften skall föreligga färdig att distribueras under andra halvåret 1964.

6. Presidiet har beslutat låta utarbeta ett bildband i färg om Nordiska rådet och dess verksamhet, bestående av cirka 70 bilder. Arbetet härmed omhänderhas av förste byråsekreteraren Sven Holmstedt i samarbete med Aktiebolaget Nordisk Tonefilm. Manuskriptet föreligger klart.

7. I en skrivelse den 15 maj 1963 till de nordiska radio- och televisionsföretagen framkastade presidiet tanken att låta utarbeta en matrikel över rådet, innehållande fotografier och korta biografiska data om varje vid en session närvarande rådsmedlem. Ett sådant häfte bedömdes av presidiet skola vara av värde för de tjänstemän inom televisionen, som hade att medverka vid sändningar av televisionsprogrammen under sessionerna, och underlätta deras arbete att lämna allmänheten upplysningar om talare och överhuvudtaget om rådet och dess medlemmar. Sedan positivt intresse vi-

sat sig föreligga från radioföretagen, har rådets redaktör efter beslut av presidiet utarbetat en dylik matrikel.

8. Utarbetandet av en dansk version av den av Frantz Wendt 1959 utgivna skriften »The Nordic Council and Cooperation in Scandinavia» har fortsatt under året. Parallellt härmed fortgår arbetet med att översätta boken till finska. När publikationerna kan komma att föreligga, är ovisst.

9. Såsom ett led i strävandena att öka kännedomen i utlandet om nordiskt samarbete och om rådets verksamhet har presidiet upptagit tanken att anordna ett nordiskt seminarium för i första hand framträdande representanter för internationella organisationer. Vid sitt möte den 7 januari 1964 beslöt presidiet att låta utarbета en plan jämte kostnadsberäkning för ett dylikt seminarium.

VIII. Övrig verksamhet

1. Under 1963 har följande nummer utkommit i den av presidiet utgivna »Nordisk udredningsserie», vari sedan 1960 samnordiska betänkanden löpande publiceras (upplagans storlek anges inom parentes):

NU 1963: 1 Øresundsforbindelsen, 1. del (600 ex.)

NU 1963: 2 Fiske och flottning i gränsvattnen mellan Finland och Sverige (1 150 ex.)

NU 1963: 3 Opprettelse av »Nordens hus» i Reykjavik (1 100 ex.)

NU 1963: 4 Samarbeid mellom de tekniske høgskoler i Norden (1 220 ex.)

NU 1963: 5 Bolagsbeskattningen i Norden (2 000 ex.)

NU 1963: 6 Betenkning angående nordisk patentlovgivning (12 000 ex.)

NN 1963: 7 Betänkanden avgivna av Nordiska expertgruppen för vissa utlänningskontrollfrågor (500 ex.)

NU 1963: 8 Nordisk statistisk årsbok (4 500 ex.)

Redaktör för serien har under året varit bibliotekarie Olof Wallmén.

2. Rådets kalendarium har under 1963 utkommit med 20 nummer i en upplaga av 500 ex. Det har tillställts intresserade personer och myndigheter. Redigeringen har ombesörjts av förste byråsekreterare Sven Holmstedt.

3. Under 1963 har arbetet fortsatt med utgivande av en årlig publikation upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra författningar avseende nordiska institutioner eller samnordisk verksamhet av något slag.

4. I avsikt att fullfölja de kontakter, som etablerats mellan Nordiska rådet och Benelux' interparlamentariska råd i och med att en delegation från Benelux-rådet följde rådets elfte session i Oslo, avlade en delegation från Nordiska rådet ett besök i Bryssel hos Benelux-rådet den 4—5 oktober 1963. Delegationen bestod av rådets vice presidenter K. A. Fagerholm, Gísli Jónsson och Bertil Ohlin samt sekreterarna Eiler Hultin, Gustaf Petrén och Frantz Wendt. Under besöket hade Nordiska rådets delegation tillfälle att följa en plenarsession i Benelux-rådet samt kunde under en studieresa till gränsregionen mellan de belgiska och holländska provinserna Limburg bil-

da sig en uppfattning om de konkreta problem, som möter i det belgisk-nederländska gränssamarbetet. Vid en överläggning mellan företrädare för Benelux-rådet och Nordiska rådets delegation försiggick ett utbyte av upplysningar om arbetssätten inom de båda råden och om uppnådda resultat.

Formerna för de framtida kontakterna mellan de båda råden är föremål för övervägande inom presidiet.

5. Vid presidietmötet den 14 juni 1963 anmälde rådets svenske sekreterare, som i månadsskiftet april—maj avlagt ett besök i Europarådets sekretariat i Strasbourg, att från Europarådets sida önskemål uttryckts om att Nordiska rådet skulle lämna Europarådet en rapport om sin verksamhet samt att representant för Nordiska rådet skulle närvara vid Europarådets rådgivande församlings session för att där muntligen redogöra för det nordiska samarbetet.

I presidiets svar till Europarådets biträdande generalsekreterare framhölls, att Nordiska rådet fann det praktiskt om vid tillfälle en representant från Nordiska rådet fick möjlighet att närvara vid Europarådets rådgivande församlings session och därvid giva en sammanfattning av Nordiska rådets arbete. Det vore så mycket lättare att för ändamålet finna lämpliga representanter för Nordiska rådet som åtskiliga rådsmedlemmar både bland de valda medlemmarna och bland regeringsrepresentanterna tillika hade säte i Europarådet.

I samma skrivelse anmälde presidiet Nordiska rådets intresse för att visa av dess kommittéer bereddes tillgång till det material, som Europarådets motsvarande kommittéer kunde ha samlat i frågor av gemensamt intresse.

6. I anledning av en underhandsförfrågan från EFTA:s generalsekreterare om representant för EFTA-sekretariatet i Genève kunde beredas tillfälle närvara vid Nordiska rådets plenarmöten under sessionerna som observatör, diskuterades vid presidietmötet den 7 januari 1964 frågan om rådet skulle lämna internationella organisationer tillfälle att sända observatörer till rådets möten. Presidiet beslöt uttala att hinder häremot ej skulle möta i princip. I den mån ansökningar om att få sända observatörer inkomma, skulle de avgöras från fall till fall.

Presidiet har beslutat inbjuda EFTA-sekretariatet att sända en observatör till rådets tolfte session.

7. I anledning av en inbjudan från Rom-institutet för privaträttens unifiering deltog rådets svenska sekreterare i institutets tredje konferens om metoderna för harmonisering av lagstiftning under tiden den 30 september—2 oktober 1963 i Rom.

8. Vid det 22:a nordiska nykterhetsmötet i Karlstad den 3—6 augusti 1963 representerades rådet av stortingsman Kjell Bondevik, Norge.

9. Till Wilton Park-konferenserna, vilka avhållas i England, om »European integration and its impact on Management and Labour» den 22 september—5 oktober 1963 och om »The Common Market and the world out-

side» den 10—16 november 1963, har rådet som stipendiater sänt vid förra tillfället suppleanten i rådet sekreteraren Nils Kellgren, Sverige, och vid det senare suppleanten i rådet rektor Stig Alemyr, Sverige. Till deltagare i konferensen om »Towards a Western Community» den 12—25 januari 1964 har presidiet utsett varamannen i Stortinget Arvid Johanson, Norge.

10. Rådet beslöt den 22 februari 1963 att överlämna översikten »Nordiska rådets verksamhet 1952—1961» (Nordisk udredningsserie 1962: 8) till rådets niomannakommittéer för en genomgång av sådana av rådet slutbehandlade rekommendationer, vilka icke blivit genomförda. En sådan genomgång har företagits av rådets niomannakommittéer, vilka härefter till presidiet anmält att enligt deras mening följande i verksamhetsöversikten omförmälda tidigare slutbehandlade rekommendationer innefattar ämnen, vilka det finns anledning för rådet att ånyo upptaga till behandling, nämligen

Rek. nr 1/1954 ang. rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske.

Rek. nr 4/1954 ang. lättnader vid försändande av upplysningsfilm.

Rek. nr 11/1954 ang. gemensam medicinalstatistik.

Rek. nr 15/1954 ang. samarbete i fråga om läkemedel.

Rek. nr 2/1955 ang. tullfrihet m. m. för barnfilm.

Rek. nr 7 1956 ang. in- och utförsel av upplysningsfilm m. m.

Rek. nr 5/1957 ang. samarbete på näringsforskningens område.

Rek. nr 9/1957 ang. förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länderna.

Rek. nr 11/1957 ang. av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställda förslag såvitt angår a) paketportot, b) telefontaxenedsättning för gränstrafik samt c) fri gränspassage annorstädes än vid gränskontrollort.

Rek. nr 18/1959 ang. samverkan i fråga om vattenvårdsforskning även som

Presidiets skrivelse den 17 maj 1960 angående likställighet för nordiska medborgare i fråga om utövande av verksamhet som revisor.

Sedermåra har beträffande vattenvårdsforskning väckts ett nytt medlemsförslag i rådet (*Sak A 41/1964*), varigenom denna fråga ånyo aktualiserats. Vad angår övriga ovan förtecknade ämnen avser presidiet att närmare överväga, vilka åtgärder som bör ifrågakomma.

11. Vid elfte sessionen beslöt rådet utan utskottsbehandling att lägga en rad regeringsmeddelanden till handlingarna. Samtidigt ålades rådets niomannakommittéer att närmare granska dessa meddelanden. Enligt vad som kommit till presidiets kännedom har denna uppgift fullgjorts av niomannakommittéerna, som i ett flertal fall underhand införskaffat ytterligare upplysningar utöver innehållet i meddelandena.

12. I syfte att få till stånd en allmän översikt över de i rådet anhängiga saker, vilka berör olika aspekter av utvecklingen av Öresundsregionen, har

presidiet beslutat sammankalla en Öresunds-konferens till den 13—15 april 1964 att hållas å olika platser i Öresundsregionen.

IX. Inkomna skrivelser

1. På bordet vilar alltjämt för fortsatt utredning bl. a. följande under tidigare verksamhetsår till presidiet inkomna framställningar:

a. uttalande den 26 augusti 1961 från ungdomsledare från Kolding och dess nordiska vänskapsstäder om ungdomsproblem (*se Nordiska rådet 1962, s. 1389*).

b. skrivelse den 12 mars 1962 från professor Hannes Hyrenius om forskning och undervisning i demografi (*se Nordisk Råd 1963, s. 1435*).

c. skrivelse den 15 mars 1962 från docent Carl-Erik Unnerus om utbildning av strålningsfysiker (*se Nordisk Råd 1963, s. 1435*).

d. skrivelse den 19 april 1962 från representanter för forskningen beträffande träskydd (*se Nordisk Råd 1963, s. 1435*).

e. framställning den 10 januari 1963 från ingenjör Erik Sandell om högerstyrning av bilar (*se Nordisk Råd 1963, s. 1436*).

2. En skrivelse från fru Vieno Jensen av den 2 november 1959 om överförande av arvsmedel från Finland har presidiet den 7 januari 1964 beslutat avskrika såsom färdigbehandlad, sedan i rådet väckts medlemsförslag om liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden (*se Sak A 26/1964*).

3. En skrivelse den 10—11 september 1960 från de nordiska arkitektförbunden om nordiska byggnads- och stadsplanetävlingar ansåg sig presidiet den 7 januari 1964 kunna avskrika, sedan i rådet väckts medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitekturket i Norden (*Sak A 36/1964*) och då frågan om gemensamma arkitektävlingar kunde väntas bli behandlad i detta sammanhang.

4. En skrivelse den 15 februari 1961 från drätselkammaren i Strömstad om ändring av vissa norska bestämmelser rörande försäljning av vissa skattefria varor har presidiet den 14 juni 1963 beslutat avskrika under hänvisning till de nya gemensamma nordiska bestämmelserna på området.

5. En skrivelse av den 7 juni 1961 av sivilingenjör Arnulf Brækken om gemensamt nordiskt språk har presidiet den 14 juni 1963 beslutat översända till de nordiska språknämnderna och därmed ansett saken som färdigbehandlad.

6. Enahanda förfarande som den under 5 omnämnda skrivelserna har den 14 juni 1963 beslutats ifråga om två skrivelser av den 25 januari och den 10 februari 1962 från sivilingenjör Halvor Nygard om vissa samnordiska språkproblem.

7. Följande skrivelser, nämligen en av den 27 januari 1962 från professor John Hertz om den svenska tandläkarutbildningen, en av den 8 september 1962 från lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö om tandläkarutbildningen och en den 10 september 1962 från professorerna M. Glahn,

John Hertz och E. Husted om utbildningen i tandkirurgi, har presidiet den 7 januari 1964 beslutat avskryva såsom för sin del slutbehandlade under hänvisning till socialpolitiska niomannakommitténs uttalande rörande tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare (*se Sak A 12/1964*).

8. En skrivelse den 20 februari 1962 från Sveriges sändaramatörer om internordisk giltighet för radioamatörlicenser har presidiet den 7 januari 1964 ansett sig kunna avskryva såsom färdigbehandlad för sin del, sedan rådets svenska delegation på förslag av juridiska niomannakommittén den 13 december 1963 tillskrivit Kungl. Maj:t i ärendet.

9. Beträffande en framställning av den 9 april 1962 från sivilingenjör Halvor Nygard om anställning av norska svagströmsingenjörer i den svenska svagströmsindustrin har rådets juridiska niomannakommitté uttalat, att man från rådets sida icke bör vidtaga någon åtgärd i den i skrivelsen behandlade frågan med hänsyn till att dess karaktär av säkerhetsfråga gör det svårt att överblicka vilka åtgärder som kan ifrågakomma. Presidiet har den 7 januari 1964 i anledning härav beslutat att icke företaga sig något i saken, som avskrivits.

10. Presidiet beslöt den 14 juni 1963 översända en framställning av den 2 maj 1962 från professor John Hertz rörande förenhetligande av odontologisk terminologi till medicinalstyrelser och helsedirektorat i Norden. Saken var därmed slutbehandlad för presidiets del.

11. Presidiet hade till rådets kulturella och ekonomiska niomannakommittéer samt till Nordiska samfärdselkommittén hänvisat till rådet överlämnade resolutioner från föreningarna Nordens tredje Nordkalottkonferens den 23—27 juni 1962. På förslag av dessa kommittéer har presidiet den 7 januari 1964 beslutat att avskryva resolutionerna från vidare handläggning, varjämte föreningarna Norden underrättats om att åtgärder från rådets sida knappast kan ifrågakomma omedelbart på grund av resolutionerna med hänsyn till dessas allmänna utformning.

12. En framställning av den 10 februari 1963 från Morton Seif Associates om ekonomiskt stöd till utgivning av en publikation Scandinavian Book News har presidiet den 14 juni 1963 beslutat översända till Nordiska kulturkommissionen, varmed saken var för presidiets del slutbehandlad.

13. En skrivelse den 29 maj 1963 från landsrettssagfører Bent Wellejus om passkontrollen vid Arlanda har presidiet den 7 januari 1964, sedan frågan blivit närmare utredd, beslutat avskryva såsom färdigbehandlad för sin del.

14. En skrivelse den 30 maj 1963 från Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser om kommitténs verksamhetsplan och långtidsprogram har presidiet låtit trycka i anslutning till regeringarnas meddelanden om rådets rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (*se Sak D 46/1964*).

15. Danska föreningen Norden har den 8 juni 1963 överlämnat av föreningen vid dess senaste årsmöte antagna resolutioner. Den 7 januari 1964 har presidiet beslutat trycka resolutionerna såsom bilagor till respektive rådssaker och därefter avskrivna angelägenheten såsom slutbehandlad för presidiets del.

16. En framställning den 24 juni 1963 från Aktiebolaget Rustfri Stål-montage om enhetliga regler för godkännande av tryckkokare har hänvisats för utredning till ekonomiska niomannakommittén.

17. En framställning den 6 september 1963 från cand.med. Jens Jung-hans om bestämmelser rörande svenskt skyddsområde har hänvisats till juridiska niomannakommittén för vidare utredning.

18. En skrivelse den 3 oktober 1963 från Birger Heidenfors om receipts internordiska giltighet har hänvisats till socialpolitiska niomannakommittén.

19. Framställningar den 4 och den 5 oktober samt den 3 november 1963 från polisintendent Uno Hernroth om tillträde för andra nordbor till danska läroanstalter har hänvisats till kulturella niomannakommittén.

20. En skrivelse den 16 oktober 1963 från Nordiska samrådet rörande upprättande av ett samarbetsorgan för samespörsmål har hänvisats till juridiska niomannakommittén.

regeringarnas meddelanden om kurser för studerande i nordiska språk och litteraturkurserna rörande dessa kurser har fogats såsom bilaga till regeringarnas meddelanden om kurser för studerande i nordiska språk (*se Sak D 80/1964*). Därmed har saken ansetts slutbehandlad för presidiets del.

22. En från den norska rörelsen »Folkereising mot krig» erhållen skrivelse av den 26 oktober 1963 angående upplysningsverksamhet vad gäller verkningarna av atomvapen och provsprängningar har bordlagts.

23. En från Kvindernes internasjonale fredsaksjon i Norge till Helsedirektoratet den 9 december 1963 ingiven framställning rörande radioaktiviteten i födan har presidiet slutbehandlat den 7 januari 1964 under hänvisning till att rådet har frågan under observation genom den årliga berättelsen från Nordiska kommittén för skydd mot radioaktiv strålning.

24. Nordisk Fartygsbefälskongress har i en framställning den 11 november 1963 föreslagit att likartade benämningar skall införas i de nordiska länderna för styrmän.

25. I en framställning den 23 november 1963 föreslår Finlands läkarförbund — Suomen Lääkäriliitto att reglerna om läkares tillgodoräknande av tjänstgöring i fråga om avlöning och utbildning bör förenhetligas i de nordiska länderna.

26. I en till Nordiska rådet riktad resolution har de norska och svenska riksteatrarna den 23 november 1963 begärt ökade anslag till nordisk teaterverksamhet inom Nordkalotten. Presidiet har beslutat låta trycka framställ-

ningen i anslutning till uppskjutet tilläggsförslag om teaterverksamhet inom Nordkalotten (*se Sak A 10/1964*) och har ansett sig därmed ha slutbehandlat frågan för sin del.

27. Från professorn vid Kungl. Tekniska högskolans bergsavdelning professor Gotthard Björling har inkommit en den 16 december 1963 dagtecknad skrivelse rörande intagning av nordiska studerande å nämnda avdelning.

28. Nordiska detaljhandelsrådet önskar i en skrivelse den 30 december 1963 ett förenhetligande av bestämmelserna om märkning av brand- och hälsofarliga ämnen i de nordiska länderna.

29. Fil. dr Nils Ygberg har i en i december 1963 ingiven framställning hemställt om åtgärder för ett genomförande av högertrafik i hela Europa.

30. Musiker Jørgen Olsen har i en skrivelse den 23 januari 1964 underställt rådet vissa pensions- och skatteproblem.

31. Liberal ungdom i Uppsala län har i en framställning den 14 februari 1964 hemställt om åtgärder för avskaffande av rasdiskrimineringen i Sydafrika.

X. Delegationerna och parlamenten

1. Danmarks delegation har hösten 1963 avgivit berättelse rörande rådets elfte session. Folketinget har, sedan berättelsen utskottsbehandlats, efter första behandling den 26 november 1963, den 4 december 1963 utan debatt lagt berättelsen till handlingarna.

2. Berättelsen från Finlands delegation rörande rådets nionde session behandlades av utskottet för utrikesärenden i dess betänkande nr 5 av den 28 maj 1963. På förslag av utskottet, som icke hade något att anmärka i anledning av berättelsen, beslöt riksdagen den 31 maj 1963 att översända utskottets betänkande till delegationen och till Finlands regering.

Den 25 januari 1964 har Finlands delegation avgivit berättelse till riksdagen över rådets verksamhet år 1962.

3. Norges delegation avgav i december 1963 rapport rörande rådets elfte session (Dokument 2/1963—64), över vilken utenriks- og konstitusjonskomitén avgav innstilling (Innst. S nr 74 (1963—64). Stortinget beslöt den 20 januari 1964 utan debatt lägga rapporten till handlingarna.

4. Sedan Nordiska rådets svenska delegation till Konungen lämnat en skrivelse av den 22 mars 1963 med redogörelse för rådets elfte session, beslöt Kungl. Maj:t överlämna denna redogörelse till riksdagen med skrivelse den 22 mars 1963 (nr 94).

I anledning av skrivelsen väcktes i andra kammaren fyra motioner (II: 855, II: 856, II: 878 och II: 879). Med dessa likalydande motioner väcktes i första kammaren (I: 700, I: 699, I: 723 och I: 724). I motionerna II: 855 och I: 700 hemställdes, att riksdagen ville uttala sig för att Kungl. Maj:t måtte aktivt medverka till en koordinering av jakt- och fridlysningsbestäm-

melserna i de nordiska länderna beträffande sådana djurarter, som är av gemensamt nordiskt intresse. I motionerna II: 856 och I: 699 hemställdes, att riksdagen ville understryka vikten av att den av Nordiska rådet begärda utredningen om radions juridiska ansvar kommer till stånd snarast möjligt. I motionerna II: 878 och I: 723 hemställdes, att riksdagen ville uttala sig för att Sverige måtte medverka i en av Nordiska rådet begärd utredning angående lagstiftning om resebyråverksamhet. I motionerna II: 879 och I: 724 hemställdes, att riksdagen ville ge Kungl. Maj:t tillkänna vad som anförts i motionen, vari ett intensifierat samarbete mellan de nordiska turisttrafikbyråerna i utlandet förordats.

I sitt utlåtande över Kungl. Maj:ts skrivelse (nr 7) förklarade sig utrikesutskottet icke ha anledning göra annat uttalande än att utskottet förutsatte, att Sveriges regering alltjämt komme att med oförminskat intresse stödja och medverka i det arbete, som äger rum inom och genom Nordiska rådet. Beträffande de väckta motionerna erinrades om att den normala proceduren vid behandlingen av Nordiska rådets rekommendationer är att för koordinering av regeringarnas prövning av dessa en fördelning emellan regeringarna sker beträffande samordning av beredningsarbetet. Så hade skett beträffande samtliga i motionerna berörda spörsmål. Man hade enligt utskottet alltså att förvänta, att om resultatet av denna regeringarnas prövning meddelande skedde till Nordiska rådet. Utskottet ansåg sig icke böra göra annat uttalande i anledning av motionerna än denna erinran.

Riksdagen beslöt den 24 maj 1963 efter debatt i kamrarna att bifalla utrikesutskottets hemställan om att riksdagen måtte giva Kungl. Maj:t tillkänna vad utskottet sålunda anfört.

Stockholm den 14 februari 1964

Sigurður Bjarnason

Karl-August Fagerholm

Nils Hønsvald

Harald Nielsen

Bertil Ohlin

TILLÄGG 1

Prognos för det radioaktiva nedfallet under 1963—1964

Vid ett möte i Stockholm den 7—8 mars 1963 mellan strålskyddsexperter från Danmark, Finland, Norge och Sverige har liksom under våren 1962 en prognos utarbetats för det radioaktiva nedfall som kan väntas från föregående års kärnladdningssprängningar¹.

I första hand kan en jämförelse göras mellan styrkan av de kärnladdningar som sprängdes under 1962 resp. 1961, eftersom det i huvudsak är sprängningarna under 1962 som bestämmer mängden av radioaktivt nedfall under 1963, liksom 1962 års nedfall i huvudsak var beroende av sprängningarna under 1961.

Den totala explosionsenergin under 1961 kan antas ha motsvarat 120 megaton TNT; därav beräknas endast c:a 20 % dvs. 25 MT ha varit förenade med tillkomsten av fissionsprodukter. Detta är det antagande som gjordes för prognosen 1962.

I den prognos som de nordiska experterna avgav under våren 1962, antogs dessa 25 MT komma att leda till ett radioaktivt nedfall som kunde uppskattas från erfarenheterna av nedfallet 1959 förorsakat av 1958 års kärnladdningssprängningar, under antagandet att förhållandet mellan fissionsproduktmängderna från åren 1961 och 1958 var 2 ± 1 . Från detta antagande gjordes en förutsägelse av nedfallsmängderna under 1962, framför allt av strontium-90 och cesium-137, och ur dessa nedfallsmängder beräknades sedan den förväntade föroreningen av födoämnen m. m.

De radioaktivitetsmätningar som utförts under 1962 har visat att den under samma vår gjorda prognosen kom att väl överensstämma med det verkliga förloppet. Utöver det förutsagda nedfallet kom emellertid även under hösten 1962 ett nedfall härrörande från samma års sprängningar; detta nedfall bestod i huvudsak av kortlivade radioaktiva ämnen såsom jod-131.

I den prognos som nu göres för nedfallet under 1963—1964, kan man liksom i den föregående prognosen grunda uppskattningen på förhållandet mellan fissionsproduktmängderna i de två senaste sprängningsserierna.

Enligt de uppgifter som lämnats av den amerikanska atomenergikommissionen kan man uppskatta styrkan av de kärnladdningssprängningar som U.S.A. har utfört vid Stilla havet under 1962 till 20—30 MT, vartill kommer 5—10 MT som sprängts på stor höjd i samma område.

Från samma källa kan man dra slutsatsen att vid de sovjetryska proven vid Novaja Zemblja under perioden 5 aug.—26 dec. 1962, sprängts kärn-

¹ I mötet deltog: från Danmark: E. Juel Henningsen, A. Aarkrog, J. Ambrosen, P. Grande från Finland: K. E. Salimäki; från Norge: R. Ekner, T. Hvinden; från Sverige: R. Sievert, K. Edvardson, G. Lindblom, B. Lindell.

laddningar med en total styrka av 200—300 MT, vartill kommer 1—5 MT som sprängts på stor höjd över Semipalatinsk-området.

Om man ånyo antar att 20 % av den totala energin har härrört från fissionsprocesser, kan man uppskatta förhållandet mellan fissionsproduktmängderna 1962 och 1961 till 2 ± 1 .

Bland de fissionsprodukter som har intresse på längre sikt, är det särskilt strontium-90 och cesium-137 som är av betydelse ur hälsosynpunkt. Strontium-90 upptages i skelettet tillsammans med kalcium och utsöndras mycket långsamt, varvid ben och benmärg kan bli underkastade långtidsbestrålning. Cesium-137 upptas framför allt i kroppens mjukdelar, liksom kalium, men utsöndras relativt snabbt.

För den nuvarande prognosen har det antagits att $3/4$ av de långlivade ämnena faller ned under året efter sprängningen, och av återstoden åter $3/4$ (dvs. c:a $1/5$ av totalmängden) året därefter. De nedfallsmängder som i 1962 års prognos antogs komma under 1962 överskattades i någon mån genom antagandet att nedfallet praktiskt taget skulle vara fullbordat redan under det första året.

Med hänsyn tagen till såväl 1961 som 1962 års kärnladdningssprängningar kan man uppskatta nedfallet av strontium-90 och cesium-137 under 1963 och 1964. Förutsättningen för en sådan prognos är, utöver vad som redan sagts, att sprängningarna i huvudsak har utförts på samma plats och vid samma tid på året. För de nordiska länderna är det huvudsakligen de ryska sprängningarna som är av betydelse. Dessa har utförts vid Novaja Zemlja under ungefär samma tid på året såväl 1961 som 1962. Omständigheterna för explosionerna (förhållandet mellan luftexplosioner och jord- samt havsytexplosioner) har antagits ha varit likartade, liksom explosionshöjderna. Nedfallet från dessa sprängningar blir troligen fördelat över en längre tidsperiod än nedfallet från 1958 års prov, och kan påverka den senare delen av betesperioden i större omfattning, vilket kunde påvisas under 1962.

Tabellen [*se Bihang*] anger de uppskattade värdena för nedfallet av strontium-90 och cesium-137 i de olika nordiska länderna under antagandet att nedfallet är korrelerat till nederbörden. Den genomsnittliga förväntade nedfallsmängden i de nordiska länderna under 1963 är c:a 20 mC strontium-90/km² och 35 mC cesium-137/km².

Den förväntade radioaktiviteten i livsmedel under 1963, efter det att årets bete har blivit tillgängligt för kreaturen, kan uppskattas ur prognosen för nedfallsmängden under året samt den ackumulerade radioaktiviteten i jorden. För cesium-137 är det framför allt det som faller ned under 1963 som avgör halten av cesium-137 i kött och mjölk, under det att mängden strontium-90 i mjölk och spannmål i högre grad än cesium-137 påverkas av den ackumulerade mängden i jorden. Man måste även beakta att vissa faktorer utöver nedfallsmängderna, exempelvis jord- och betesförhållanden, påverkar radioaktivitetstransporten till livsmedlen.

Med hänsyn till ovanstående faktorer kan man förvänta att årsmedelvärdet av halten av strontium-90 i mjölk under 1963 kommer att ligga mellan 20 och 50 S.U. (pC Sr ⁹⁰/g Ca) för de nordiska länderna. Den totala kostens S.U.-tal är något högre än mjölkens. Halten av cesium-137 kan väntas ligga mellan 100 och 300 pC/1.

Mängden kol-14 i atmosfären kommer att vara högre än föregående år, och tillskottet till följd av 1962 års kärnladdningsprängningar kan beräknas från antagandet om den totala sprängningsenergin. Detta tillskott är således ungefär dubbelt så stort som tillskottet på grund av 1961 års sprängningar.

Enskilda befolkningsgrupper i de nordiska länderna som lever i områden med särskilt höga nederbörds mängder eller som har extrema kostvanor kan utsättas för en radioaktivitetstillförsel som är betydligt högre än den genomsnittliga. För sådana grupper kan stråldoserna från radioaktivitetstillförseln komma att överstiga de stråldoser som erhållas från den naturliga strålningen. Varken extremdoserna eller de avsevärt lägre genomsnittsdoserna väntas emellertid i de nordiska länderna bli så höga att de enligt av hälsovårdsmyndigheterna accepterade kriterier medför någon strålskaderisk mot vilken förebyggande åtgärder behöver vidtagas.

De förhållandevis höga koncentrationer av jod-131 som under hösten 1962 förekom i mjölk understeg de nivåer vid vilka ett nordiskt expertmöte i Oslo i september 1962 föreslog att eventuella åtgärder skulle diskuteras (de aktuella mängderna jod-131 motsvarade 10—20 % av den föreslagna nivån). Någon upprepad förorening med jod-131 kan icke förekomma under 1963 med mindre än att nya kärnladdningsprängningar företagas.

Stockholm den 8 mars 1963

BIHANG

Prognos för ackumulation av strontium-90 och cesium-137 i jorden i de nordiska länderna för 1963—1964 (mC/km²)¹

(Medeltal för hela landet)

		Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Norden
Sr 90	Slutet av 1961	17	17	24	24	17	20
	Slutet av 1962	25	25	36	36	25	30
	Slutet av 1963	43	43	63	63	43	51
	Slutet av 1964	48	48	70	70	48	57
Cs 137	Slutet av 1961	29	29	41	41	29	34
	Slutet av 1962	42	42	61	61	42	51
	Slutet av 1963	73	73	104	104	73	87
	Slutet av 1964	81	81	119	119	81	97
Antagen nederbörds- mängd mm/år		630	600	870	900	600	720

¹ De beräknade talen har icke avrundats och återspeglar icke osäkerheten i uppskattningen. För de förväntade nedfallsmängderna antages osäkerheten vara $\pm 50\%$.

*TILLÄGG 2***Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige angående vägtrafikfrågor**

Nordiska vägtrafikkommittén tillsattes i slutet av 1960 av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige med uppgift att utarbeta förslag till gemensam nordisk vägtrafiklagstiftning samt såvitt möjligt gemensamma regler för vägmärken, trafiksignaler och fordonsutrustning. Kommittén har utarbetat ett utkast till gemensamma vägtrafikregler, samt är i färd med att uppgöra utkast till regler om vägmärken m. m. Kommitténs arbete synes fortskrida tämligen långsamt. Detta förhållande torde i första hand ha sin förklaring däri att kommittén ej haft tillgång till sekreterarhjälp i erforderlig omfattning, men i viss mån även bero på att kommittén funnit sig böra avvakta utvecklingen av det europeiska harmoniseringsarbetet på området.

Värdet av nordisk enhetlighet på trafikområdet underströks från alla håll i samband med att Nordiska rådet vid årets rådssession hade att behandla ett medlemsförslag om en gemensam nordisk trafiklagstiftning. Detta förslag föranledde som bekant rådet att antaga en rekommendation i ämnet (rek. nr 5/1963), vari framfördes önskemål, om att sådana hjälpmedel skulle ställas till nordiska vägtrafikkommitténs förfogande, att kommittén snabbt kunde utarbeta ett utkast till nordisk vägtrafiklag.

Sedan rekommendationen antogs, har Sverige beslutat övergå till högertrafik. Därmed har ett av de största hindren för en gemensam trafiklagstiftning bortfallit. Det är därför av stor vikt att arbetet inom Nordiska vägtrafikkommittén nu påskyndas och att dess sekretariat erhåller den förstärkning som erfordras för att kommittén skall kunna fullgöra sin uppgift inom rimlig tid.

Då presidiet funnit att frågan om en gemensam nordisk vägtrafiklagstiftning tillhör de angelägenheter av vikt, vilka i dagens lägre bör upptagas i ett gemensamt nordiskt aktionsprogram, har presidiet — trots att endast kort tid förflutit sedan rådets rekommendation nr 5/1963 antogs — ansett sig böra rikta regeringarnas uppmärksamhet på betydelsen av att arbetet i Nordiska vägtrafikkommittén med all kraft påskyndas. Visserligen bör all rimlig hänsyn tagas till arbetet inom den europeiska transportministerkonferensen med motsvarande angelägenhet, men det europeiska lagstiftningsarbetet på detta område, vilket sannolikt kommer att taga lång tid, bör

icke få förhindra framläggandet av ett gemensamt nordiskt lagförslag i ämnet.

Helsingfors den 14 juni 1963

För Nordiska rådets presidium

K.-A. Fagerholm

TILLÄGG 3

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till de nordiska regeringarna angående visst lagstiftningssamarbete

Ved skrivelse af 17. februar 1959 henstillede præsidiet til regeringerne at indlede et fælles udredningsarbejde med henblik på at nå frem til mere ensartede regler med hensyn til betydningen af god tro ved extinktive erhvervelser af løsøre.

Af de af regeringerne afgivne årlige beretninger om samarbejde på lovgivningens område fremgår det, at der efter beslutning på det nordiske justitsministermøde i juni 1959 i hvert land er udpeget en sagkyndig til at kortlægge de gældende regler på dette område samt i princippet foreslå de lovændringer, som kunne komme på tale med henblik på at opnå nordisk retslighed på området.

Rådets juridiske nimanjskomité har under en gennemgang af de i rådet rejste spørgsmål, som endnu ikke er løst, konstateret, at de nævnte sagkyndige endnu ikke har afsluttet deres arbejde. Komiteen har herefter foreslået, at præsidiet henleder regeringernes opmærksomhed på sagen. Over for præsidiet har komiteen givet udtryk for, at det her omhandlede spørgsmål vel ikke hører til de vigtigste, men at det dog må antages, at emnet er af en vis praktisk betydning. Efter komiteens opfattelse kan der derfor være nogen interesse i, at den af regeringerne iværksatte udredning, der allerede har stået på i nogle år, snart tilendebringes.

Præsidiet kan tiltræde det af den juridiske nimanjskomité anførte og skal derfor tillade sig at henlede regeringernes opmærksomhed på denne sag.

Helsingfors, den 14. juni 1963

Nordisk Råds præsidium

K.-A. Fagerholm

TILLÄGG 4

Instruks for de ansatte ved Nordisk Råd

§ 1

Ved Nordisk Råd er ansatt sekretærer i Rådets utvalg, redaktør for Rådets forhandlinger og annet personale i samsvar med Presidiets bestemmelser.

§ 2

Personalet ansettes og avskjediges av Presidiet, når det gjelder sekretærer i Rådets utvalg dog først etter rådføring med vedkommende utvalg.

§ 3

Det påligger sekretærer i Rådets utvalg å forberede utvalgsmøter og å sette iverk beslutninger fattet av utvalget, etter anvisninger fra Rådets sekretariater å foreta mindre utredninger i emner innenfor utvalgets virksomhetsområde, å foredra sakene i utvalget og å sette opp utkast til utvalgets forslag.

§ 4

Det påligger Rådets redaktør å ha ansvaret for redigering og trykking av Rådsforhandlingene og tilhørende dokumenter, å være protokollsekretær ved Rådets plenarmøter, å ha ansvaret for redigering og trykking av Nordisk utredningsserie, å redigere og utgi »Nytt från Nordiska rådet» samt å utgi en årlig sammenstilling av nordiske forfatninger.

§ 5

Den ansatte er i administrativt henseende underlagt Rådets nasjonale sekretariat i det land der han har sin virksomhet.

§ 6

Den ansatte mottar lønn og øvrige godtgjørelser ifølge Presidiets bestemmelser.

Tid for ferier og annen fritid bestemmes av Presidiet.

§ 7

Etter Presidiets bestemmelse kan den ansatte pålegges å utføre arbeidsoppgaver innenfor hans arbeidsområde på andre steder i Norden enn hvor han har sitt faste arbeid.

Denne instruks skal tre i kraft fra og med den 14. juni 1963.

Nils Hønsvald

TILLÄGG 5

Protokol for fællesmødet mellem de nordiske landes statsministre og Nordisk Råds præsidium på Marienborg, onsdag 25. og torsdag 26. september 1963

I mødet deltog

for regeringerne:

Statsminister Jens Otto Krag, Danmark.
 Statsminister Ahti Karjalainen, Finland.
 Statsminister Ólafur Thors, Island.
 Statsminister Tage Erlander, Sverige.
 Statsrådet Herman Kling, Sverige.
 Den norske statsminister var forhindret i at deltage.

for Nordisk Råds præsidium:

Fhv. statsminister Erik Eriksen, Danmark.
 Generaldirektør Karl-August Fagerholm, Finland.
 Direktør Gisli Jónsson, Island.
 Lagtingspresident Nils Hønsvald, Norge.
 Professor Bertil Ohlin, Sverige.

for Nordisk Råds sekretariater:

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark.
 Äldre justitiesekreterare Eiler Hultin, Finland.
 Kontorchef Friðjón Sigurðsson, Island.
 Byråsjef Einar Løchen, Norge.
 Hovrättsrådet Gustaf Petrén, Sverige.
 1. sekreteraren Staffan Wahlquist, Sverige.

statsministrenes rådgivere:

Ambassadør Erling Kristiansen, Danmark.
 Ministersekretær Helge Hjortdal, Danmark.
 Ekspeditionssekretær Axel Gormsen, Danmark.
 Fuldmægtig Otto Møller, Danmark.
 Biträdande avdelningschef Wilhelm Schreck, Finland.
 Biträdande avdelningschef Pentti Talvitie, Finland.
 Statsminister *Krag* ledede forhandlingerne.

Ved mødet fulgtes vedlagte af deltagerne godkendte dagsorden. Til dagsordenens forskellige punkter havde Nordisk Råds sekretariater udarbejdet promemorer, som vedlægges¹.

§ 1. Omlægning af Nordisk Råds arbejdsformer

Det af rådspræsidiets stillede medlemsforslag (sag A 24/1964) drøftedes. Statsministrene erklærede sig enige i, at man forsøgsvis anvender den foreslåede ordning, idet de dog understregede betydningen af, at denne ikke

¹ *Här ej tryckta.*

bevirker nogen svækkelse af forbindelserne mellem regeringsrepræsentanterne og rådets udvalg eller af rådets arbejde i almindelighed. Der var på mødet enighed om, at der ikke på nærværende tidspunkt foretages nogen forandring i rådsvedtægten.

§ 2. Nordisk handlingsprogram

Mødet gennemgik de til rådets 12. session indbragte forslag, der fremtræder som et handlingsprogram til virkeliggørelse af Helsingfors-konventionens forskellige artikler. Uden at tage stilling til forslagernes saglige indhold udtalte statsministrene, at følgende forslag efter deres opfattelse særligt egner sig til behandling på rådets 12. session:

Sag A 28/1964: Handelspolitisk samarbejde.

Sag A 29/1964: Harmonisering af »punktskatter».

Sag A 32/1964: Udvekslingsrejser af skoleklasser.

Sag A 33/1964: Lærerudveksling.

Sag A 39/1964: Bilfærgeforbindelse mellem Sverige og Finland.

Sag A 40/1964: Medborgerskabslovgivningen.

§ 3. Eventuelle regeringsforslag til 12. session

Under drøftelsen bebudedes fra regeringsside, at der formentlig — i overensstemmelse med Helsingfors-konventionens artikel 36 — vil blive forelagt rådet redegørelser vedrørende permanente nordiske FN-styrker og forslag om oprettelse af en nordisk kulturfond.

Der førtes derefter en almindelig drøftelse af spørgsmålet om anvendelsen af artikel 36 i Helsingfors-konventionen. Der var enighed om, at i tilfælde, hvor det kan forsinke gennemførelsen af en sag at afvente behandling i det samlede råds session, er det formålstjenligt i stedet at forelægge et forslag om sagen for et rådsudvalg til udtalelse.

§ 4. Hovedemner til 12. session

Som et hovedemne på 12. session var der enighed om i lighed med de foregående sessioner at behandle spørgsmålet om nordisk økonomisk samarbejde, særligt det handelspolitiske, set på baggrund af den europæiske markedsudvikling.

Som grundlag for drøftelsen af dette spørgsmål påtog statsministrene sig at lade afgive en redegørelse for udviklingen inden for EFTA siden rådets 11. session og for de kommende GATT-forhandlinger samt at lade udarbejde en oversigt over udviklingen af den nordiske samhandel og industrielle integration efter 1961.

Mødet accepterede et tilbud fra statsminister Erlander om, at den svenske handelsminister under sessionen vil indlede en debat i rådet om disse spørgsmål.

Mødet var af den opfattelse, at spørgsmålet om praktiske tiltag til ud-

bygning af det kulturelle samarbejde i Norden skulle være sessionens andet hovedemne.

§ 5. Oplysningsarbejdet om Norden i udlandet

Statsministrene var enige om, at de to af udenrigsministeriernes pressechefer foreslåede skrifter på fremmede sprog om nordisk samarbejde skal udgives, og om at udarbejdelsen af skrifterne omgående skal påbegyndes under dansk ledelse.

§ 6. Koordineret forelæggelse af regeringsforslag for parlamenterne

På baggrund af ønsker fremsat fra parlamentarisk side om koordinering af behandlingen af fælles nordiske spørgsmål i de forskellige landes rigsdagsudvalg drøftede mødet en af præsidiets fremsat henstilling om, at regeringerne så vidt muligt samtidig må indbringe sådanne sager for parlamenterne. Statsministrene gav tilsagn om at virke for, at regeringsforslag om sådanne spørgsmål forelægges parlamenterne samtidig, idet der dog må tages hensyn til forskellene vedrørende finansårene og parlamenternes arbejdsformer.

§ 7. Rekommandationer, hvis gennemførelse havde stødt på særlige vanskeligheder

Præsidiets henledte statsministrenes opmærksomhed på følgende ikke-gennemførte rekommandationer:

- a) rek.nr. 20/1956 om rensdyravl og rek.nr. 5/1959 om samespørgsmål.
- b) rek.nr. 1/1958 om fredlysnings- og jagttider.
- c) rek.nr. 13/1959 om vejforbindelser mellem Nordland fylke og Sverige.
- d) rek.nr. 21/1959 om højere teknisk uddannelse.
- e) rek.nr. 6/1960 om samarbejde om udenrigstjenesten.

Statsministrene, som gav oplysninger om rekommandationernes nuværende stilling, meddelte, at regeringerne opmærksomt fulgte de i rekommandationerne behandlede spørgsmål.

§ 8. Gennemgang af spørgsmål fra tidligere statsministtermøder

A. Harpsundmødet 1960

a. Fælles redegørelse fra regeringerne om nordisk samarbejde siden sidst afholdte session.

Spørgsmålet udsattes til et senere møde, idet præsidiets overvejelser fortsattes.

B. Oslomødet 1962

a. Samråd om konjunkturpolitikken.

Statsministrene oplyste, at der i overensstemmelse med beslutningen på Oslo-mødet forberedes et møde om sagen mellem finansministrene.

b. Eksportkreditsamarbejdet.

Der var enighed om nytten af, at samarbejdsministrene fortsætter deres arbejde med eksportkreditproblemerne.

c. Fælles arbejdsmarked for læger og dyrlæger.

d. Der blev givet oplysninger om spørgsmålenes nuværende stilling.

e. Øgede ressourcer for Nordisk socialpolitisk komité.

Regeringernes overvejelser i sagen fortsættes.

f. Øget samarbejde om turistoplysning i udlandet.

Der udveksledes informationer om samarbejdets nuværende stilling.

g. Øget samarbejde om kulturel udlandsoplysning.

Man henviste til, at spørgsmålet kommer til behandling på 12. session på grundlag af Sag A 6/1964.

h. Kontaktmandsinstitutionen.

Man var enige om værdien af kontaktmandsinstitutionen og om betydningen af en aktiv indsats fra kontaktmændenes side. Statsministrene konstaterede, at der ikke foreligger finansielle hindringer for møder mellem kontaktmændene i den udstrækning arbejdet kræver.

Det oplystes, at også Islands regering vil medvirke i kontaktmandsinstitutionen.

§ 9. Øvrige sager

Tidspunktet for 12. session

Præsidiet meddelte, at det agter at indkalde rådets 12. session til 15. februar 1964.

Omlægning af tidspunktet for sessionerne

Statsminister Krag rejste spørgsmålet, om det kunne lade sig gøre at ændre tidspunktet for rådssessionerne, i det han henviste til de vanskeligheder det nuværende tidspunkt de sidste par år havde voldt det danske folketing og den danske regering.

Henvendelse fra Danmarks kommunistiske parti

Statsminister Krag informerede mødet om, at statsministrene fra Danmarks kommunistiske Parti havde modtaget en henvendelse angående visse udenrigspolitiske problemer.

Indbydelse til fællesmøde af statsministrene og præsidiet i 1964

Statsminister Ólafur Thors indbød til fællesmøde i Island i 1964.

Indbydelsen blev modtaget med tak.

Godkendelse af communiqué

Mødet godkendte en pressemeddelelse, der vedlægges¹.

¹ *Här ej tryckt.*

Optryk af protokollen for mødet

Mødet var enigt om, at den endeligt godkendte protokol kan optrykkes i rådstidenden for den kommende rådssession.

København, den 26. september 1963

Frantz Wendt

Ovenstående protokol godkendes:

Jens Otto Krag

Erik Eriksen

Ahti Karjalainen

K.-A. Fagerholm

Ólafur Thors

Gisli Jónsson

Tage Erlander

Bertil Ohlin

TILLÄGG 6**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Norge och Sverige angående nordiska beredskapsstyrkor till FN: s förfogande**

Efter ingående förberedelser godkände försvarsministrarna i Danmark, Norge och Sverige vid ett möte i Stavanger den 24 april 1963 ett förslag om upprättande av en gemensam nordisk beredskapsstyrka om 3 000 man avsedd att stå till disposition för Förenta Nationerna att sättas in på uppdrag av denna organisation för fredens upprätthållande. Enligt vad som upplysts torde förslaget komma att inom en relativt nära framtid föreläggas folkrepresentationerna i de tre länderna.

Detta förslag innebär att de tre länderna sluta sig samman om ett vittgående samarbete till gagn för verksamheten inom Förenta Nationerna. Förslaget måste anses vara »en samarbetsfråga av principiell bärvidd». Enligt art 36 i samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige bör Nordiska rådet beredas tillfälle att yttra sig om dylika samarbetsfrågor, då detta av tidsskäl icke är ogörligt. I förevarande fall är visserligen fråga om ett samarbete som gäller allenast tre av de nordiska länderna, men enligt stadgan för Nordiska rådet (1 § och 10 § andra stycket) förutsättes även sådana frågor skola komma under behandling i rådet, i vilket tillfälle dock endast rådsmedlemmar från de länder, vilka saken angår, ha rösträtt.

Enligt Nordiska rådets presidium bör en fråga av denna principiella räckvidd i överensstämmelse med den nämnda artikeln i samarbetsöverenskommelsen underställas rådet för yttrande. Därest beslut i saken måste träffas före nästa rådsmöte som hålles i februari 1964, finns möjlighet att i stället höra rådets ekonomiska utskott — eventuellt i dess förstärkta sammansättning — över förslaget. För planläggningen av rådets arbete under den närmaste tiden vore önskvärt, om presidiet kunde erhålla upplysning om de berörda regeringarnas ställning till det ovan berörda spörsmålet om inhämtande av Nordiska rådets yttrande.

Helsingfors den 14 juni 1963

Nils Hønsvald

Rapport

från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté

Til medlemmer af Nordisk Råds juridiske niemandskomiteé valgtes på rådets 11. session i Oslo den 21. marts 1963:

Danmark

Holger Eriksen,
Knud Thestrup.

Norge

Nils Hønsvald,
Johan Møller Warmedal.

Finland

Erkki Hara,
Harras Kyttä.

Sverige

Emil Ahlkvist,
Ingrid Gärde Widemar.

Island

Magnús Jónsson med Matthías Mathiesen som suppleant.

Til formand har komiteen valgt Thestrup og til næstformand Ahlkvist. Som komiteens sekretær har virket fuldmægtig Poul Eefsen.

Komiteen har holdt møder i Ystad den 18.—19. maj 1963, i Sandefjord den 9.—10. oktober 1963, i København den 7. december 1963 og på ny i København den 28.—29. januar 1964. Det islandske medlem såvel som hans suppleant har været forhindret i at deltage i møderne. Ved mødet i Sandefjord har desuden Kyttä og Ahlkvist og ved mødet i København den 7. december 1963 Holger Eriksen været forhindret i at give møde.

I forbindelse med det nordiske justitsministermøde i København afholdtes den 29. januar 1964 et fællesmøde mellem justitsministrene og komiteen.

Komiteen har i første række behandlet de juridiske sager, der agtedes gjort til genstand for forhandling på rådets 12. session. Der henvises herom til komiteens udtalelser, der er vedføjede de pågældende sager, nemlig:

1. Sag A 2 om anerkendelse af Europarådets menneskerettighedsdomstols kompetence.
2. Sag A 3 om multilaterale dobbeltbeskatningsaftaler.
3. Sag A 13 om ny renbeteskonvention mellem Norge og Sverige.
4. Sag A 18 om ligestilling ved indkøb af fast ejendom til fritidsbrug og om samordnet politik vedrørende områder beregnet til fritidsbrug.
5. Sag A 22 om beskyttelse for vækstforædlingsprodukter.
6. Sag A 24 om ændrede arbejdsformer for Nordisk Råd.

7. Sag A 30 om børns erstatningsansvar.
8. Sag A 40 om revision af statsborgerretslovgivningen.
9. Sag A 44 om sænket valgretsalder i Norden.

Komiteen har dernæst — i overensstemmelse med rådets vedtagelse på 11. session den 17. februar 1963 — gennemgået de af regeringerne til 11. session afgivne meddelelser i sager, der ikke var genstand for udvalgsbehandling på sessionen, og som endnu ikke er slutbehandlede. Disse meddelelser har ikke givet komiteen anledning til at fremkomme med bemærkninger om sagernes stilling.

Da det på 11. session den 22. februar 1963 endvidere blev vedtaget, at den af rådet udgivne oversigt over rådets virksomhed 1952—1961 skulle gennemgås af de respektive nimandskomiteer, har komiteen foretaget en gennemgang af de i oversigten nævnte sager af juridisk art. Denne gennemgang har ikke givet komiteen anledning til at tage noget initiativ med henblik på, om tidligere ikke-gennemførte rekommandationer påny kunne rejses for rådet.

Komiteen har gennemgået de af regeringerne til 12. session afgivne meddelelser og beretninger i juridiske sager og har forberedt disse sagers behandling i rådet. I følgende sager har komiteen afgivet en udtalelse, hvortil der henvises:

- Sag D 1 angående ret til at drive næring.
- Sag D 3 angående ægteskabslovgivning.
- Sag D 5 angående promillelovgivning.
- Sag D 19 angående fradrag for skatter betalt i andet nordisk land.
- Sag D 43 angående aktieselskabslovgivning.
- Sag D 44 angående nordisk retsfællesskab inden for rammerne af EEC.
- Sag D 49 angående alkoholmisbrug i luftfarten.
- Sag D 58 angående administrative beslutninger.
- Sag D 62 angående fuldbyrdelse af straffedomme.
- Sag D 67 angående fælles institutioner.
- Sag D 68 angående kommissionslovgivning.
- Sag D 84 angående boksnings.
- Sag D 88 angående flyttebeviser.

I øvrigt har komiteen fulgt regeringernes arbejde med rådets tidligere rekommandationer og holdt sig à jour med behandlingen af lovgivnings-spørgsmål med nordisk aspekt.

Ved forhandlingerne med justitsministrene den 29. januar 1964 drøftedes følgende spørgsmål:

1. Rådets arbejdsformer.
2. Erhvervelse af fast ejendom.
3. Børns erstatningsansvar.
4. Strafferettigt samarbejde.
5. Anerkendelse af Europarådets menneskerettighedsdomstol.
6. Statsborgerretslovgivningen.

Samtidig orienterede justitsministrene komiteen om det nordiske lovsamarbejde angående følgende sager:

1. Offentlighed i forvaltningen og begrundelse af forvaltningsakter.
2. Erstatningsansvar for atomskader.
3. Myndighedslovgivning.
4. Radioens juridiske ansvar.

Ud over de foran nævnte emner har rådet i sine møder behandlet følgende spørgsmål:

1. Forhandlingsregler for fællesmøder mellem repræsentanter for parlamentariske udvalg.
2. Godtroserhvervelse af løsøre (se Dokument 1 s. 3—4).
3. Adgang til at anvende amatørsendere i andet nordisk land.
4. Illoyal konkurrence.
5. Udenlandske svagstrømsingeniørers adgang til at få ansættelse i Sverige.
6. Ligestilling med hensyn til adgangen til at drive sportsfiskeri.
7. Juridiske spørgsmål inden for Europarådet.

København, den 29. januar 1964

Knud Thestrup

Formand

Rapport

från Nordiska rådets socialpolitiska niomanna- kommitté

Vid sin elfte session i Oslo valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar i rådets socialpolitiska niomannakommitté:

- från Danmark: folketingsmedlemmarna Nina Andersen och Harald Nielsen;
från Finland: riksdagsledamöterna Gunnar Henriksson och Judit Nederström-Lundén;
från Island: altingsmannen Einar Olgeirsson med altingsmannen Hannibal Valdimarsson som suppleant;
från Norge: stortingsrepresentanterna Kjell Bondevik och Magnhild Hagelia;
från Sverige: riksdagsmännen Birger Andersson och Einar Gustafsson.

Till förman har kommittén utsett Birger Andersson och till vice förman Nina Andersen.

Hovrättsfiskalen Hans-Olov Stark har tjänstgjort som kommitténs sekreterare till och med den 15 september 1963. Från och med mitten av oktober 1963 har jur. kand. Birgitta Malmros inträtt som kommitténs sekreterare.

Kommittén har hållit sammanträden i Tønder den 5—6 juni 1963, i Reykjavík och Bifrost den 22—24 augusti 1963, i Oslo den 14 december 1963 samt i Stockholm den 15 januari 1964. Harald Nielsen har varit förhindrad att närvara vid sammanträdena i Reykjavík och Bifrost, Oslo samt Stockholm, Nina Andersen vid sammanträdet i Stockholm, Einar Olgeirsson vid samtliga sammanträden — dock vid sammanträdet i Reykjavík och Bifrost ersatt av Hannibal Valdimarsson — Kjell Bondevik och Einar Gustafsson vid sammanträdet i Reykjavík och Bifrost samt Bondevik dessutom vid sammanträdet i Oslo.

Under sammanträdena har kommittén främst behandlat de saker, som skulle bli föremål för behandling i rådets socialpolitiska utskott vid tolfte sessionen.

Härjämte har kommittén den 23 augusti 1963 haft en gemensam överläggning med de nordiska socialministrarna på Bifrost huvudsakligen avseende frågan om sociallagstiftningens harmonisering.

Nedan angivna saker har kommittén slutbehandlat. Kommittén har be-
träffande dessa avgivit utlåtanden, till vilka hänvisas.

1. Sak A 8/1964 om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnas-
ter.
2. Sak A 12/1964 om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tand-
läkare.
3. Sak A 17/1964 om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden.
4. Sak A 25/1964 om enhetliga regler för legitimation av optiker.
5. Sak A 27/1964 om förenhetligande av veterinärbestämmelserna för kött-
kontroll.
6. Sak A 37/1964 om arbetstagares rätt till trygghet i anställning.
7. Sak B 1/1964 om samarbete i fråga om utbildning av personal på det
sociala området.

Härutöver har kommittén behandlat medlemsförslagen om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitekturket i Norden (Sak A 36/1964) och om viss revision av sjömansskattelagstiftningen (Sak A 43/1964), rörande vilka kommittén föreslår uppskov till en senare rådssession. Ej heller beträffande förslaget om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigeringsskollärare (Tilläggsförslag till Sak D 39/1964) har kommittén slutfört sitt arbete.

Kommittén har genomgått de av regeringarna till tolfte sessionen avgivna meddelandena angående rådets tidigare antagna rekommendationer, vilka meddelanden tillhör rådets socialpolitiska utskotts ämnesområde. Kommittén har i särskilda utlåtanden givit tillkänna sitt ståndpunktstagande rörande behandlingen av åtskilliga av dessa meddelanden.

Kommittén har till diskussion upptagit frågor angående ungdomsproblem i samband med radio- och televisionsverksamhet samt spörsmål från arbetarskyddslagstiftningens område. Vidare har frågan om viss praktisk samverkan mellan de nordiska ländernas socialvårdande organ behandlats. Dessa frågor avses bli ytterligare behandlade av kommittén, därest dess arbete kommer att fortsätta. Härutöver har kommittén under behandling även andra till kommittén för utredning hänvisade spörsmål.

Kommittén har övervägt önskvärdheten av viss kontakt med Europarådets organ i frågor av gemensamt intresse, som behandlas såväl i Europarådet som i Nordiska rådet.

För rådets presidium har kommittén anmält de tidigare rekommendationerna, vilka rådet avskrivit som slutbehandlade men vilka kommittén vid en genomgång av tioårsöversikten (NU 1962: 8) funnit förtjäna att åter tagas upp till behandling.

Stockholm den 15 januari 1964

Birger Andersson

Förman

Rapport

från Nordiska rådets ekonomiska niomanna- kommitté

Till medlemmar av Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté valdes vid rådets elfte session i Oslo den 21 februari 1963:

- Från Danmark: Poul Møller och Carl Petersen med Erik Eriksen och K. B. Andersen som suppleanter.
- Från Finland: Kaarlo Pitsinki och V. J. Sukselainen med Juha Rihtniemi och Aarne Saarinen som suppleanter.
- Från Island: Sigurður Ingimundarson.
- Från Norge: Finn Moe och Bent Røiseland med Trond Hegna och John Lyng som suppleanter.
- Från Sverige: Ebon Andersson och Axel Strand med Bertil Ohlin och Sven Sundin som suppleanter.

Till förman har kommittén valt Finn Moe. Som sekreterare har fungerat byråchef G. Saxrud, Norge, t. o. m. den 30 september 1963 samt från denna dag konsulent L. Blaaflat, Norge.

Kommittén har sammanträtt i Stockholm den 29 april och den 21 oktober 1963 samt i Köpenhamn den 8 januari 1964. Vid sammanträdet den 29 april kunde varken V. J. Sukselainen eller Sigurður Ingimundarson eller deras suppleanter delta. Vid sammanträdet den 21 oktober deltog ej Sigurður Ingimundarson och ej heller Axel Strand. Den senare ersattes då av Sven Sundin. Härjämte deltog i detta möte som adjungerad suppleanten i rådets svenska delegation Nils Kellgren. Vid mötet den 8 januari deltog varken Sigurður Ingimundarson eller V. J. Sukselainen. I V. J. Sukselainens ställe deltog vid detta möte Juha Rihtniemi.

Vid kommitténs sammanträde har följande regeringsrepresentanter deltagit vid behandlingen av frågor, som tillhört deras respektive ministeriers verksamhetsområde, nämligen vid mötena i Stockholm statsrådet Gunnar Lange och vid mötet i Köpenhamn udenrigsminister Per Hækkerup och økonomiminister Kjeld Philip.

Enligt rådets uppdrag har kommittén genomgått tidigare, av rådet slutbehandlade rekommendationer och till presidiet anmält de ämnen som kan förtjäna återupptagas (*se Dokument 1*). Därjämte har kommittén genomgått de regeringarnas meddelanden i ekonomiska frågor till rådets elfte session, vilka icke utskottsbehandlades vid denna.

Kommittén har vid sina sammanträden i första hand diskuterat de saker,

som skulle behandlas i rådets ekonomiska utskott under tolfte sessionen. Kommittén har avgivit utlåtande i följande saker:

1. Sak A 9/1964 om en frihamn för Finland i Nordnorge (tilläggsförslag); om transitohamn i Nordnorge (ändringsförslag).
2. Sak A 15/1964 om fiskerigränserna i Norden.
3. Sak A 16/1964 om samarbete beträffande beskattningens utformning; om harmonisering av skattereglerna för bolag (ändringsförslag).
4. Sak A 21/1964 om inrättande av en nordisk investeringsbank.
5. Sak A 26/1964 om liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden.
6. Sak A 28/1964 om samråd i internationella handelspolitiska frågor.
7. Sak A 29/1964 om harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor.
8. Sak A 34/1964 om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning.
9. Sak A 35/1964 om nordiskt statistiskt samarbete.
10. Sak A 49/1964 om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon.

Kommittén har vidare gått genom de regeringsmeddelanden till tolfte sessionen, som kan väntas bli hänvisade till ekonomiska utskottet, och därvid avgivit utlåtanden i följande saker:

1. Sak D 10/1964: Rek. nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning.
2. Sak D 17/1964: Rek. nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna.
3. Sak D 30/1964: Rek. nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft.
4. Sak D 31/1964: Rek. nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument.
5. Sak D 71/1964: Rek. nr 2/1963 angående kontrollbestämmelser för elmateriel.
6. Sak D 96/1964: Rek. nr 27/1963 angående inrättande av permanent organ för elkraftproduktion.

Vidare har kommittén preliminärt behandlat vissa av presidiet till kommittén hänvisade skrivelser.

Köpenhamn den 8 januari 1963

För Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté

Finn Moe

Förman

Rapport

från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Vid sin elfte session i Oslo valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets kulturella niomannakommitté:

Danmark:	N. Chr. Christensen Helge Larsen
Finland:	Sven Högström Paula Ruutu
Island:	Gisli Jónsson
Norge:	Per Borten Trond Hegna
Sverige:	Anselm Gillström Hugo Osvald

Till förman har kommittén valt Sven Högström och till vice förman N. Chr. Christensen. Kommitténs sekreterare har varit notarien Håkan Branders.

Kommittén har hållit möten i Helsingfors den 6 och 7 maj 1963, i Roskilde den 27 och 28 september 1963, i Stockholm den 21 och 22 november 1963 samt i Helsingfors den 13 och 14 januari 1964. I samband med det sistnämnda mötet hade kommittén den 14 januari en gemensam överläggning med deltagarna i det vid sagda tidpunkt i Helsingfors hållna nordiska undervisnings- och kulturministermötet. I det första mötet i Helsingfors var Helge Larsen, Gisli Jónsson och Trond Hegna förhindrade att delta, i mötet i Stockholm Gisli Jónsson och i det andra mötet i Helsingfors N. Chr. Christensen, Helge Larsen och Gisli Jónsson.

Under sammanträdena har kommittén främst behandlat saker, som komme att bli föremål för behandling i rådets kulturutskott vid tolfte sessionen.

I följande saker har kommittén avgivit utlåtanden, till vilka hänvisas:

1. Sak A 1/1964 om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier.
2. Sak A 6/1964 om samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet.
3. Sak A 7/1964 om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk.
4. Sak A 10/1964 om teaterverksamhet inom Nordkalottområdet.
5. Sak A 11/1964 om nordisk tentamensgiltighet.
6. Sak A 14/1964 om forskning i arktisk medicin.

7. Sak A 20/1964 om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete.
8. Sak A 23/1964 om bibliotekersättning till nordiska författare.
9. Sak A 31/1964 om universitetskurser i de nordiska ländernas historia.
10. Sak A 32/1964 om höjda anslag för utbytesresor mellan nordiska skolor.
11. Sak A 33/1964 om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna.
12. Sak A 38/1964 om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi.
13. Sak A 41/1964 om forskning och utbildning på vattenvårdens område.
14. Sak A 46/1964 om nordiskt forskningssamarbete.

Vid mötet i Stockholm var kommittén i tillfälle att diskutera frågan om utlandsinformationen (Sak A 6/1964) med företrädare för de nordiska ländernas institutioner för utlandsinformation och frågan om utvidgat radio- och televisionssamarbete (Sak A 20/1964) med en företrädare för det svenska televerket.

Kommittén har preliminärt genomgått de av regeringarna avgivna meddelandena angående av rådet tidigare godkända rekommendationer, vilka tillhöra kompetensområdet för rådets kulturutskott, samt avgivit utlåtande beträffande dem vilka kommittén föreslår ej skola utskottsbehandlas vid den förestående sessionen.

Vidare har kommittén på grundvalen av Nordiska rådets tioårsöversikt (NU 1962: 8) företagit en genomgång av sådana av rådet tidigare antagna rekommendationer, vilka av rådet förklarats slutbehandlade men endast delvis eller icke alls resulterat i avsedda åtgärder. Kommittén fann härvid, att de i rekommendationerna nr 5/1957 om samarbete på näringsforskningens område, nr 18/1959 om samverkan i fråga om vattenvårdsforskning samt nr:ris 4/1954, 2/1955 och 7/1956 om in- och utförelse av upplysningsfilm och barnfilm berörda frågorna på nytt borde aktualiseras inom rådet.

Av rådets presidium till kommittén hänvisade skrivelser har behandlats.

Vid sina möten har kommittén mottagit informationer om verksamheten inom Nordiska kulturkommissionen, särskilt dess sektion I för vetenskapliga frågor.

Helsingfors den 14 januari 1964

För Nordiska rådets kulturella niomannakommitté

Sven Högström

Förman

Rapport

från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Nordiska rådet utsåg vid sin elfte session i Oslo den 21 februari 1963 till medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» följande personer:

Danmark: folketingsmedlemmerne K. B. Andersen och Poul Møller.
Finland: riksdagsledamöterna Georg Backlund och V. J. Sukselainen.
Island: ambassadrådet Þórleifur Thorlacius.
Norge: stortingsrepresentantene Erling Fredriksfryd och Trond Hegna.
Sverige: riksdagsledamöterna Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wiberg.

Medlemmarna i kommittén har ansett det dem lämnade uppdraget gälla till dess nytt val förrättas under Nordiska rådets tolfte session år 1964. Kommitténs förman har varit Birger Andersson.

Kommittén har sammanträtt den 21 februari 1963 i Oslo. Nästkommande sammanträde är avsett att äga rum i Stockholm den 16 februari 1964 i samband med rådets tolfte session därstädes.

Såsom redaktionssekreterare och ansvarig utgivare har inom redaktionen fungerat redaktören Ivar Arnö, Stockholm. Nationalredaktörer har liksom föregående år varit för Danmark redaktören Carl Kauffeldt, för Finland redaktören Harry Elg, för Island ambassadrådet Þórleifur Thorlacius, för Norge redaktören Oddvar Hellerud och för Sverige redaktören Åke Malmström.

Redaktörerna har den 26 och 27 september 1963 avhållit ett sammanträde i Köpenhamn. Därvid genomgicks en rad frågor rörande tidskriftens redigering m. m.

De svenska medlemmarna av redaktionskommittén har enligt redaktionskommitténs bestämmande utövat den närmare tillsynen med tidskriftens redigering och utgivning. Uppmärksamhet har därvid särskilt ägnats åt olika tänkbara åtgärder, varigenom utgifterna för tidskriften skulle kunna nedbringas. Prenumerationspriset har under året varit 10 sv.kr. för år (motsvarande belopp i övriga valutor).

I Norge har träffats avtal med Narvesens Kioskkompani om lösnummerförsäljning av tidskriften. I enlighet härmed har fr. o. m. nummer 10/1963 trettio ex. per nummer levererats till kioskkompaniet. Undersökningar om motsvarande åtgärder har företagits i Sverige i avsikt att låta distribuera tidskriften genom Svenska pressbyrån. Kostnaderna härför har emellertid

visat sig vara större än de beräknade inkomsterna, varför något avtal med pressbyrån ej slutits. Vidare har åtgärder vidtagits för att öka prenumeranternas antal. Bl. a. har i Sverige prenumerationserbjudande tillställts lärarna i samhällskunskap vid samtliga svenska skolor och seminarier.

Tidskriften har under 1963 utkommit med 16 nummer i stället för i budgeten förutsatta 15. Anledningen härtill var behovet att i början av hösten genom ett särskilt nummer täcka bl. a. sommarens händelser i Norge och folkomröstningen i juni 1963 i Danmark.

Nedanstående av de svenska medlemmarna utarbetade förslag till budget för år 1964 kommer att föreläggas redaktionskommittén vid ovan nämnda möte den 16 februari 1964. Förslaget är baserat på en utgivningstäthet av 15 nummer per år, ettvarvt om 64 sidor med en upplaga av 3 800 exemplar (beloppen i sv.kr.). Kostnadsfördyringarna beror huvudsakligen på ökade framställningskostnader för tryckning och bindning.

	1964		Utfallet 1963 (16 nummer)
<i>Inkomster</i>			
1. Försäljning	4 000		3 620: —
2. Anslag	130 500		130 300: 61
	134 500		133 920: 61
<i>Utgifter</i>			
1. Tryckning (3 000/nr + 1 000 för register m. m.)	46 000		46 238: 90
2. Papper	8 500		8 163: 50
3. Korrekturläsning (225/nr)	3 375		3 367: —
4. a) Översättning till finska (175/nr)	2 625		3 268: 61
b) Andra översättningar	600		
5. Häftning och skärning (450/nr)	6 750		6 698: 83
6. Inläggning (150/nr)	2 250		2 232: 44
7. Porto (400/nr)	6 000		5 277: 41
8. Adressering	900		799: 83
9. Trycksaker	700		949: 62
10. Övriga omkostnader (tel. m. m.)	500	78 200	109: 23
11. Arvodet:			
5 nationalredaktörer	42 000		42 699: 44
1 redaktionssekreterare	5 000		5 200: —
kassagöromål m. m.	1 800		1 800: —
författar- och tecknararvodet	7 500	56 300	7 115: 80
	Summa kronor	134 500	133 920: 61

Redaktionskommitténs medlemmar har varit verksamma för att anskaffa bidrag till ledarespalten och har även själva i viss utsträckning medverkat i denna del av tidskriften. Överhuvud har eftersträvat att genom läsvärda ledande artiklar förhöja det allmänna intresset för tidskriften.

Till revisorer för tidskriften omvalde rådet den 21 februari 1963 riksdagsmännen Leif Cassel och Anselm Gillström, Sverige. Dessa ha företagit revision av tidskriften för år 1963. Beträffande den ekonomiska förvaltningen under nämnda år får redaktionskommittén hänvisa till bifogade av revisorerna avgivna revisionsberättelse (*Tillägg*).

Stockholm den 5 februari 1964

På redaktionskommitténs vägnar:

Birger Andersson

Förman

TILLÄGG

Revisionsberättelse om »Nordisk Kontakt» för 1963

Undertecknade, som av Nordiska rådet utsetts att granska »Nordisk Kontakts» räkenskaper, får härmed avgiva följande berättelse beträffande den av oss företagna revisionen av »Nordisk Kontakt» avseende år 1963.

Under år 1963 utkom 16 nummer av tidskriften. Den har i likhet med föregående år tryckts hos Svenska reproduktionsaktiebolaget enligt upprättat kontrakt samt bokbinderibehandlats och distribuerats av M. F. Åkerdahl bokbinderi aktiebolag, båda i Stockholm. Varje nummer har tryckts i 3 800 exemplar. Tolv nummer har innehållit 64 sidor och fyra nummer 48 sidor. Upplagan har fördelats mellan länderna på följande sätt: till Danmark 1 078 ex., till Finland 538 ex., till Island 190 ex., till Norge 725 ex. och till Sverige 1 259 ex. Till bibliotek och institutioner i utlandet har utgått 55 ex. Hos svenska sekretariatet kvarligger för efterbeställningar, reklamationer och propagandaändamål cirka 140 ex. per nummer.

Prenumeranternas antal har under år 1963 varit sammanlagt 384, fördelade på 145 postprenumeranter och 239 direktprenumeranter, (en ökning från föregående år med 14). Antalet lösnummerförsålda exemplar har varit 27.

Under året influtna inkomster, vilka redovisats till svenska sekretariatet, har uppgått till 3 620 kronor. I Norge har träffats avtal med Narvesens Kioskkompani om lösnummerförsäljning av tidskriften. I enlighet härmed har fr. o. m. nummer 10/1963 trettio exemplar per nummer lämnats till kioskbolaget. Redovisning för dessa exemplar har ännu ej avlämnats.

De sammanlagda utgifterna har under kalenderåret 1963 uppgått till 133 920 kronor 61 öre, varav i trycknings- och distributionskostnader 63 333 kronor 67 öre och i arvoden till huvudredaktör, nationalredaktörer och redaktionssekreterare 47 899 kronor 44 öre. Kostnaderna för tryckning och distribution per nummer har uppgått till 3 958 kronor 36 öre.

Nettokostnaderna, d. v. s. de samlade utgifterna efter avdrag av inkomsterna, har fördelats mellan de olika länderna på följande sätt:

Danmark	20 %	av nettokostnaderna	sv. kr.	26 060: 12
Finland	20 %	»	»	26 060: 12
Island	5 %	»	»	6 515: 03
Norge	20 %	»	»	26 060: 12
Sverige	35 %	»	»	45 605: 22

I övrigt hänvisar vi till bilagda tablå (*se Bihang*).

De utgifter, som utbetalats av Sverige, har granskats i samma ordning, som tillämpas beträffande övriga för riksdagen och dess verk anvisade me-

del. De utgifter, som förskottsvis utlagts av övriga länder och påförts tidningens utgiftskonto, överensstämmer i huvudsak med vad som upptagits i budgeten för år 1963.

Den beräknade budgeten har överskridits med c:a 8 500 kronor, vilket väsentligen förklaras av att tidskriften utkommit med sexton nummer i stället för beräknade femton. Något beslut om denna utökning har vi icke funnit.

Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» har under 1963 hållit ett sammanträde, nämligen den 21 februari 1963 i Oslo. Nationalredaktörerna har därjämte den 26 och 27 september 1963 sammanträtt i Köpenhamn.

Revisionen har icke givit anledning till någon erinran från revisorernas sida.

Stockholm den 6 februari 1964

Leif Cassel

Anselm Gillström

Utgifterna för »Nordisk kontakt» under 1963 och deras fördelning (sv. kronor)

1. Redaktionskostnader

Redaktörsarvoden

Danmark (d. kr. 12 000: —)	9 054: —		
(kurs 31/12 1963 75: 45)			
Finland (nm 5 952: —)	9 633: 31		
(kurs 31/12 1963 161: 85)			
Island (isl. kr. 44 090: —)	5 356: 94		
(kurs 31/12 1963 12: 15)			
Norge (n. kr. 12 447: —)	9 055: 19		
(kurs 31/12 1963 72: 75)			
Sverige: nationalredaktören	9 600: —		
redaktionssekreteraren	5 200: —	14 800: —	47 899: 44
Författar- och tecknararvoden		7 115: 80	
Korrekturläsning		3 367: —	
Översättning		3 268: 61	
Kassagöromål m. m.		1 800: —	63 450: 85

2. Tryckningskostnader

Tryckning av n:ris 1—16/1963	46 238: 90		
Häftning av n:ris 1—16/1963	6 698: 83		
Papper	8 163: 50	61 101: 23	

3. *Expenser*

Distribution		2 232: 44	
Porto		5 277: 41	
Plåtslagning och adressering		799: 83	
Kuvert och påsar		857: 62	
Räkningsblanketter		92: —	
Kontorskostnader			
Finland (nm 50: —)	80: 93		
Sverige	28: 30	109: 23	9 368: 53
		Summa	133 920: 61

Avgår: inkomst vid försäljning av »Nordisk Kontakt» 3 620: —
(beloppet i sin helhet influtet i Sverige, i Norge
influtet belopp ännu ej redovisat)

Brist att fördelas 130 300: 61

	Utlagda kostnader	Bristen 130 300: 61 fördelas sålunda	Differens
Danmark	9 054: —	20 % 26 060: 12	— 17 006: 12
Finland	9 714: 24	20 % 26 060: 12	— 16 345: 88
Island	5 356: 94	5 % 6 515: 03	— 1 158: 09
Norge	9 055: 19	20 % 26 060: 12	— 17 004: 93
Sverige	97 120: 24	35 % 45 605: 22	+ 51 515: 02

UTSKOTTSFÖRSLAG M. M.

Riktlinjer för utskottsarbetet

(Antagna av arbetsutskotten den 14 februari 1964)

1. Utskottets första möte öppnas av den som står först på den i bokstavsordning uppgjorda förteckningen över de i utskottet invalda medlemmarna.

Vid mötet

a. väljes förman och en vice förman,

b. anmäles, vem presidiet jämlikt § 8 arbetsordningen för rådet utsett till sekreterare,

c. inbjudes de rådsmedlemmar, som är regeringsrepresentanter, att, i den mån icke annat särskilt beslutes, delta i utskottets förhandlingar,

d. bemyndigar utskottet ordföranden att i förekommande fall tillåta vald rådsmedlem ävensom suppleant i rådet att övervara utskottets förhandlingar,

e. bestämmer utskottet, vilka sakkunniga som enligt 13 § andra stycket arbetsordningen för rådet skall inkallas till utskottet för att biträda utskottet beträffande de olika sakerna (presidiet har fastställt en förteckning på personer, som enligt dess mening kan ifrågakomma som sådana sakkunniga),

f. fastställer utskottet en preliminär plan för sitt arbete.

2. Utskottets förhandlingar är slutna, och utskottet äger icke göra sina möten offentliga.

3. Tillträde till utskottets förhandlingar har, utöver vederbörande utskottssekreterare och dem som enligt vad under 1. beslutats beretts tillfälle närvara, de som utskottet eljest jämlikt 13 § arbetsordningen beslutat tillkalla, presidiets medlemmar och delegationernas huvudsekreterare. Presidiedlemmarna och huvudsekreterarna har liksom vederbörande utskottssekreterare rätt erhålla ordet i utskottet.

4. Vid utskottets möten föres protokoll av sekreteraren, som däri antecknar tidpunkten för varje mötes begynnelse och avslutning, namnen på närvarande medlemmar och regeringsrepresentanter samt tillkallade sakkunniga ävensom de av utskottet fattade besluten.

5. Varje sak föredrages för utskottet av en utskottsmedlem, utskottssekreteraren eller tillkallad sakkunnig. Utskottet har att till rådet avge förslag angående varje till utskottet hänskjuten sak.

6. För varje förslag utses en talesman med uppgift att, i den mån det anses påkallat, framlägga saken för rådet. I fråga om saker av större betydelse

bör utskottet förbereda debatten i rådet, t. ex. genom att upprätta förslag till en preliminär talarlista för plenarmötet.

7. Utskottets förslag skall innehålla upplysningar om vilka som har deltagit i eller varit närvarande vid sakens behandling i utskottet, hänvisning till de dokument m. m., som har förelagts utskottet, motivering för utskottets konklusion, själva konklusionen samt eventuella reservationer (minoritetsförslag). Förslaget avfattas på dens språk, som har uppgjort det.

8. För konklusionernas avfattande har i förenhelligande syfte uppgjorts visst schema, vilket om möjligt bör följas. I fråga om medlems- och regeringsförslag och sak, i vilket tilläggsförslag väckts, bör konklusionen gå ut på något av följande tre alternativ: antagande av rekommendation, avslag (ej företaga sig något) eller uppskov. Berättelser och meddelanden förutsättes skola läggas till handlingarna, meddelanden tillika med angivande av om rekommendationen anses slutbehandlad eller om nya meddelanden avvaktas till senare session.

9. Sedan presidiet bestämt, att utskottet skall äga sammanträda mellan sessionerna, äger förmannen inkalla utskottet till möte och därvid fastställa tid och plats för detta.

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om ändrade arbetsformer för Nordiska rådet (Sak A 24)

Till juridiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om ändrade arbetsformer för Nordiska rådet, väckt av Erik Eriksen, Karl-August Fagerholm, Gislí Jónsson, Nils Hønsvald och Bertil Ohlin. I medlemsförslaget hemställs till rådet att besluta om antagandet av sådana ändringar i sin arbetsordning, som erfordras för genomförande av en reform av rådets arbetsformer i enlighet med förslag, som närmare utvecklas i medlemsförslaget.

I utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald (talesman), Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup och Knut Toven samt statsråd O. C. Gundersen, justisminister Hans Hækkerup, statsrådet Herman Kling och justitieministern Olavi Merimaa.

Såsom sakkunniga har utskottet hört hovrättsrådet Gustaf Petrén, Sverige, och departementsråd Rolv Ryssdal, Norge.

Utskottet har tagit del av de handlingar, som föreligger i saken, däribland ett utlåtande från rådets juridiska niomannakommitté. Efter närmare genomgång av frågan om ändring av arbetsformerna för rådet finner sig utskottet kunna i huvudsak ansluta sig till den uppfattning, åt vilken juridiska niomannakommittén givit uttryck i sitt utlåtande. Utskottet vill därför tillstyrka de förslag till provisoriska ändringar i rådets arbetsordning, som niomannakommittén framlagt.

Utskottet har vid detta ställningstagande övervägt, hur en reform av detta slag kan tänkas komma att påverka dokumentens antal. Vad avser dessa torde vinsten framför allt ligga däri, att inga andra dokument kommer att föreligga vid en session än sådana, som skall realbehandlas vid denna. Hurvida sakernas antal kommer att öka eller minska totalt sett blir självfallet beroende av omfattningen av medlemmarnas förslagsställande och utskottens arbetskapacitet.

Frågan huruvida rådet kan medhinna att under sin årliga session behandla allt det material utskotten kan färdigställa till denna är en fråga om organisation av rådets arbete under sessionerna. Det saknas dock anledning att antaga, att rådet ej skulle medhinna plenarbehandla de i saklistan för en session upptagna sakerna.

Den fråga, som framför allt debatterats i samråd med den föreslagna omläggningen av arbetsformerna, gäller hur samverkan mellan utskotten och regeringsrepresentanterna lämpligast skall ordnas. Farhågor har uttalats om att, då utskottsbehandlingen under själva sessionen kommer att i stor omfattning försvinna enligt förslaget, tillfällena till kontakt mellan utskott och regeringsrepresentanter kommer att minska. Utskottet, som är av den uppfattningen, att nära samverkan mellan rådets parlamentariska medlemmar och regeringarna är en nödvändig förutsättning för ett framgångsrikt arbete i rådet, har studerat olika möjligheter att tillgodose behovet av sådan kontakt. I denna del vill utskottet bl. a. framhålla önskvärdheten av att på så många områden som möjligt gemensamma överläggningar kan hållas mellan deltagarna i de nordiska ministermöten, som numera regelbundet äger rum, och rådets motsvarande utskott. Dylika överläggningar bör om möjligt förläggas till en sådan tidpunkt före den årliga rådssessionen, då utskottsarbetet fortskridit så långt, att de saker, som skall behandlas vid sessionen, hunnit förberedas av utskottet. Å andra sidan bör dessa gemensamma möten hållas i så god tid före sessionen, att tillräcklig tid återstår för utskottets slutliga ställningstagande och materialets tryckning och utsändning. Vid andra utskottens möten mellan sessionerna torde ofta nog någon regeringsrepresentant från värdlandet kunna delta och följa utskottets arbete. I övrigt torde vara lämpligt att utskotten, innan slutlig ställning togs i en ny sak, låter respektive regeringsrepresentanter få del av utkastet till utskottets yttrande och underhand inhämtar deras synpunkter på frågan.

Utskottet har icke något att invända mot vad niomannakommittén föreslagit beträffande omläggningsens provisoriska karaktär. Härav följer bl. a., att stadgan för Nordiska rådet tills vidare lämnas oförändrad. Det kan i detta sammanhang antecknas, att rådets presidium vid sitt möte den 14 februari 1964 i enlighet med 7 § i stadgan beslutat bemyndiga utskottens förmän att inkalla utskotten till möten under tiden intill nästa session så ofta det finnes erforderligt för att utskotten skall kunna fullgöra sitt arbete.

Under hänvisning till vad ovan anförts, får utskottet hemställa,

att rådet med stöd av 26 § arbetsordningen för rådet måtte besluta att tills vidare försöksvis vidtaga sådana ändringar i arbetsordningen för rådet,

1. att den utsändning av dokument, som omförmäles i § 3 första stycket, begränsas till att gälla de saker, som är uppförda på presidiets förslag till saklista;

2. att den i § 4 angivna fristen för väckande av ändringsförslag bestämmes skola utlöpa på sessionens första dag;

3. att å den i § 9 nämnda saklistan endast uppföres de saker, som rådet funnit böra behandlas på sessionen, samt

4. att det — med ändring av vad därom gäller enligt § 12 — uppdrages åt presidiet att hänvisa de i rådet väckta sakerna till utskott.

Stockholm den 17 februari 1964

Harras Kyttä

Förman

Juridiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i
Östersjön jämte tilläggsförslag om motverkande
av oljeföroreningar i havet (Sak D 23)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser om rekommandation nr. 4/1959 angående forhindring af olieforurening i Østersøen, afgivet af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer tilligemed tillæggsforslag om modvirkning af olieforureninger i havet, stillet af Birger Lundström. I tillæggsforslaget foreslås, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at søge at tilvejebringe en effektiv kontrol med, at olieudtømning i havet ikke sker i strid med olieskadekonventionen af 1954.

I udvalgets behandling af sagerne har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen (talsmand), Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt justitieministern Olavi Merimaa.

Endvidere har som sagkyndige deltaget kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, og konteramiralen Svante Sundman, Finland.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Af meddelelserne om rekommandation nr. 4/1959 fremgår det, at Norges og Sveriges regeringer har ratificeret tillægskonventionen af 1962 til olieskadekonventionen af 1954, og at ratifikation af tillægskonventionen kan ventes også i Danmark og Finland. Når tillægskonventionen er ratificeret af det fornødne antal stater og derefter trådt i kraft er forbudet mod olieudtømning efter 1954-konventionen udvidet til at gælde hele Østersøen.

Hvad angår tillæggsforslaget, der er stillet umiddelbart før sessionen, vil udvalget foreslå, at behandlingen af dette udsættes til næste ordinære session.

Udvalget henstiller herefter,

I. at rådet tager meddelelserne angående rekommandation nr. 4/1959 til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session,

II. at rådet udsætter den videre behandling af tillægsforslaget til næste ordinære session.

Stockholm, den 17. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag
i anledning av medlemsförslag om revision av medborgarskapslagstiftningen (A 40) samt meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen (D 35)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om revision af statsborgerretslovgivningen, fremsat af Hugo Osvald og Knud Thestrup, samt meddelelser om rekommandation nr. 12/1960 angående revision af statsborgerretslovgivningen, afgivet af Islands og Sveriges regeringer. I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at overdrage til de tilkaldte sagkyndige angående revision af statsborgerretslovgivningen at undersøge forudsætningerne for en sådan ændring af nugældende bestemmelser, at statsborgere i et nordisk land, som har taget bopæl i et andet nordisk land, kan erhverve statsborgerret i dette land ved naturalisation efter blot kortere tids ophold der.

I udvalgets behandling af sagerne har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup (talsmand) og Knut Toven samt statsråd O. C. Gundersen, justitsminister Hans Hækkerup, statsrådet Herman Kling og justitieministern Olavi Merimaa.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nimanndskomiteé.

Selv om der i de senere år på mange væsentlige områder er gennemført en ligestilling af nordiske statsborgere stilles der fortsat på flere meget vigtige områder krav om statsborgerret for udøvelse af en bestemt rettighed. Det er derfor klart, at adgang til hurtigt at kunne skifte statsborgerret stadig kan være af stor betydning. Krav om statsborgerret stilles således fortsat bl. a. med hensyn til valgret, adgang til at udøve statstjeneste, adgang til at drive visse former for næringsvirksomhed og i et vist omfang adgang til at erhverve fast ejendom.

Sædvanligvis stilles der krav om en vis længere tids ophold som betingelse for naturalisation. Efter den gældende lovgivning og praksis i Norden

kan nordiske statsborgere således først erhverve statsborgerret i andet nordisk land efter ca. 5 års forløb, i Danmark dog først efter ca. 7 år. I 1960 vedtog Nordisk Råd en rekommandation (nr. 12/1960) om at lette adgangen til at erhverve anden nordisk statsborgerret bl. a. ved lempelse af kravene om en vis tids ophold. De af regeringerne efter vedtagelsen af denne rekommandation nedsatte komiteer påregnes at slutte deres arbejde i foråret 1964, og det ventes, at de vil kunne gå ind for en lempelse af opholdskravet. Det foreliggende medlemsforslag går i sin motivering ind for en radikal ændring af betingelserne for opnåelse af naturalisation, idet det foreslås, at en opholdstid på ca. 1 år må være tilstrækkelig. Nimandskomiteen har ikke ment at kunne gå ind for en så radikal ændring af de gældende regler, men har foreslået, at rekommandationsforslaget udformes således, at det angår en rekommandation om at gennemføre sådanne ændringer i gældende bestemmelser og praksis vedrørende erhvervelse af statsborgerret, at nordiske statsborgere kan erhverve statsborgerret ved naturalisation i andet nordisk land efter højst 3 års ophold.

Udvalget kan ganske tiltræde nimandskomiteens indstilling. Selv om det tidligere i rekommandation nr. 12/1960 er henstillet til regeringerne at lempe opholdskravet, findes det ønskeligt, at det fra rådets side tilkendes, i hvilket omfang rådet mener, at opholdskravet bør lempes.

Da rekommandation nr. 12/1960 ikke blot angår naturalisation, men også erhvervelse af statsborgerret på anden måde, jfr. herved den i 1950 mellem Danmark, Norge og Sverige indgåede konvention om statsborgerret, hvorefter statsborgerret tillige kan erhverves ved anmeldelse, har den tidligere rekommandation et videre sigte end det nu foreliggende medlemsforslag. Meddelelserne om den tidligere rekommandation bør derfor tages til efterretning, idet nye meddelelser i sagen afventes til næste ordinære session.

Udvalget indstiller,

I. at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i gældende bestemmelser og praksis vedrørende erhvervelse af statsborgerret, at der for nordiske statsborgeres adgang til at erhverve statsborgerret ved naturalisation i andet nordisk land stilles krav om højst 3 års ophold;

II. at rådet tager meddelelserne angående rekommandation nr. 12/1960 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Stockholm, den 17. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om sänkt rösträtts- ålder i Norden (Sak A 44)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om sænket valgretsalders i Norden, fremsat af Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Veikko Hyytiäinen, Hertta Kuusinen og Gösta Rosenberg.

I forslaget henstilles, at Nordisk råd rekommanderer regeringerne i de nordiske lande i fællesskab at undersøge forudsætningerne for en sænkning af valgretsalders.

I udvalgets behandling af sagerne har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara (talsmand), Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt statsråd O. C. Gundersen, justitsminister Hans Hækkerup, statsrådet Herman Kling og justitieministern Olavi Merimaa.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nímandskomité.

Af nímandskomiteens udtalelse fremgår det, at et flertal af komiteen foreslår, at rådet ikke foretager videre i anledning af medlemsforslaget. Et mindretal på to medlemmer har derimod foreslået en rekommandation om at undersøge mulighederne for at sænke valgretsalders, i hvilken forbindelse valgretsalderssammenhæng med myndighedsalders særlig bør tages i betragtning.

Det fremgår af de trykte dokumenter, at valgretsalders i samtlige nordiske lande er 21 år, idet der dog i Finland og Sverige stilles det krav, at 21 års alder skal være opnået året før det år, i hvilket valget finder sted. Det er yderligere oplyst, at der i Norge for tiden foretages en udredning af spørgsmålet om at nedsætte valgretsalders, og at det i Sverige i forbindelse med den forestående grundlovsændring overvejes, om bestemmelserne om valgretsalders bør ændres. I Danmark er valgretsalders for ca. 3 år siden nedsat til 21 år fra 23 år.

Udvalget har drøftet, om valgretsalders må ses i sammenhæng med

myndighetsalderen, således at en ændring af valgretsalderen må medføre en tilsvarende ændring af myndighetsalderen, men man har ikke kunnet nå til nogen enstemmig opfattelse af dette spørgsmål.

Da der allerede i Norge og Sverige er overvejelser i gang angående en ændring af valgretsalderen, vil en rekommandation fra rådets side for så vidt være overflødig, og for Danmarks vedkommende må det på forhånd anses for højst tvivlsomt, om en yderligere sænkning av valgretsalderen kan komme på tale på nuværende tidspunkt.

Under disse omstændigheder mener udvalget, at der ikke fra rådets side bør foretages videre i sagen.

Udvalget indstiller,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 18. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Särskilt yttrande

Jeg finder det heldigst at udsætte sagen indtil videre, fordi det foreliggende spørgsmål sikkert vil komme op i rådet igen. Men da dette synspunkt ikke har fået tilslutning i udvalget, slutter jeg mig til majoritetens forslag, fordi rådet efter min opfattelse ikke bør vedtage en rekommandation i en sag, når synspunkterne er så splittede, som det her er tilfældet.

Magnús Jónsson

Reservation

Enligt vår mening är en viss jämkning nedåt av rösträttsåldern motive-rad. Med hänsyn till de krav, som samhället numera ställer på ungdomarna, är det naturligt att dessa tillåtas taga aktiv del i samhällsfrågorna vid tidigare ålder än förut. Förutsättningarna för en sådan reform har ökats genom den förbättrade undervisningen i samhällskunskap.

Enligt vår mening är det i och för sig av värde att rösträttsåldern är lika i alla de nordiska länderna. Frågan har också visst samband med myndighetsåldern, som gör det önskvärt att den löses efter likartade principer i samtliga länder.

Vi får därför föreslå följande rekommandation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en undersökning av möjligheterna att sänka rösträttsåldern i de nordiska länderna, varvid rösträttsålderns sammanhang med myndighetsåldern särskilt bör beaktas.

Emil Ahlkvist

Ingrid Gärde Widemar

Ragnar Lassinantti

Gösta Rosenberg

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal (Sak A 3) jämte meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning (Sak D 42)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om multilaterale dobbeltbeskatningsaftaler fremsat af Juha Rihtniemi samt meddelelser, afgivet af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer om rekommandation nr. 11 1961 angående samordning af visse fradragsregler ved indkomstbeskatning.

I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer Finlands og Sveriges regeringer ved behandlingen af de med pkt. 4 i rekommandation nr. 11/1961 forbundne problemer at overveje mulighederne for at indgå multilaterale nordiske beskatningsaftaler som et alternativ eller supplement til interne lovgivningsforanstaltninger.

I udvalgets behandling af sagerne har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvold, Magnús Jónsson (talsmand), Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt justitieministern Olavi Merimaa.

Endvidere har som sagkyndig deltaget kammarrättsassessorn Bertil Wennergren, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nímandskomité.

I rek. nr. 11/1961 henstilles det som punkt 4 til regeringerne i Finland og Sverige at undersøge mulighederne for at give personer, der midlertidigt har ophold i de respektive lande, samme ret til fradrag for forsikringspræmier m. m. ved beskatning af indkomst af personligt arbejde som den, der tilkommer personer, der er bosat dér. Da dette spørgsmål er af omfattende principiel natur, og en løsning af det muligvis kunne komme i konflikt med internationalt anvendte nondiskriminationsregler på beskatningsom-

rådet, anföres det i tillæggsförslaget, der blev rejst til 10. session og senere udsat, at problemerne muligt kunne løses gennem en udvidelse af de bestående nordiske bilaterale beskatningsaftaler til multilaterale aftaler.

Den juridiske nimandskomité har ladet foretage en nærmere undersøgelse af de foreliggende problemer. Denne undersøgelse har imidlertid vist, at det ikke kan antages at være formålstjenligt at løse de i rek. nr. 11/1961 under punkt 4 nævnte problemer gennem indgåelse af multilaterale dobbeltbeskatningsaftaler. En løsning af de nævnte problemer må efter komiteens opfattelse antages at skulle ske gennem intern lovgivning. Imidlertid er det af nimandskomiteens undersøgelser fremgået, at det kan være hensigtsmæssigt til erstatning for de nordiske bilaterale beskatningsoverenskomster at indgå en fællesnordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale, og komiteen har peget på, at en sådan aftale med fordel vil kunne baseres på den inden for OECD vedtagne mønsteraftale. Nimandskomiteen har derfor indstillet, at der vedtages en rekommandation til regeringerne om at undersøge mulighederne for at indgå en nordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale hovedsagelig i overensstemmelse med OECDs mønsteraftale.

Udvalget kan for sit vedkommende tiltræde nimandskomiteens udtalelse.
Udvalget indstiller,

I. at rådet i anledning af tillæggsförslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at indgå en nordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale hovedsagelig i overensstemmelse med OECD:s mønsteraftale;

II. at rådet tager meddelelserne angående rek. nr 11/1961 til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Stockholm, den 18. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsätt- ningsskatt för flyttgods (Sak D 28)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser, afgivet af Danmarks, Norges og Sveriges regeringer, om rekommandation nr. 15/1959 angående fritagelse for dobbelt omsætningskat på flyttegods.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvold, Magnús Jónsson (talsmand), Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt finansministern Esko Rekola.

Endvidere har som sagkyndige deltaget kammarrättsassessorn Bertil Wennergren, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter og har af finansminister Rekola modtaget en redegørelse for sagen.

Af de oplysninger, der således har foreligget for komiteen, fremgår det, at den nævnte rekommandation ikke kan anses for fuldt gennemført, men at det ikke synes muligt på nuværende tidspunkt at opnå yderligere resultater i retning af at opfylde rekommandationens formål. Udvalget vil under disse omstændigheder foreslå, at sagen afskrives i rådet.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 18. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag
i anledning av medlemsförslag om rättsligt skydd
för växtförädlingsprodukter (Sak A 22)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om retlig beskyttelse for vækstforædlingsprodukter, fremsat af Hugo Osvald. I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at undersøge mulighederne for tilvejebringelse af en fælles nordisk lovgivning angående beskyttelse for vækstforædlingsprodukter.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven (talsmand) samt justitieministern Olavi Merimaa.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nimanndskomiteé.

Efter nimanndskomiteens udtalelse, som udvalget for sit vedkommende kan tiltræde, må det antages, at der vil være væsentlige fordele forbundet med en ensartet nordisk lovgivning på dette område, bl. a. gennem muligheden for oprettelse af fællesnordiske organer med deraf følgende forenkling af administrationen af denne lovgivning.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for tilvejebringelse af en fælles nordisk lovgivning angående beskyttelse af vækstforædlingsprodukter.

Stockholm, den 18. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 7), meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (Sak D 24) och meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål jämte tilläggsförslag om samarbete rörande samespörsmål (Sak D 53)

Till juridiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar, och meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar, samt meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar ävensom tilläggsförslag till sistnämnda meddelanden om samarbete rörande samespörsmål. I tilläggsförslaget, som väckts av Ragnar Lassinantti, hemställer denne, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att — bl. a. med biträde av ett nordiskt organ för behandling av gemensamma samespörsmål och renskötselfrågor — klargöra vilka åtgärder, som bör vidtagas för att utveckla samebefolkningens kultur och förbättra dess levnadsförhållanden.

I utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald (talesman), Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Knud Thestrup och Knut Toven samt justitieministern Olavi Merimaa.

Såsom sakkunniga har utskottet hört regeringsrådet Kai Korte, Finland, och hovrättsrådet Gustaf Petré, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i sakerna föreliggande handlingarna.

Nordiska rådet har länge ägnat samespörsmålen betydande uppmärksamhet, varom de tre rekommendationer, som nu behandlas, bär vittne. Enligt utskottets mening är det av vikt, att rådet alltjämt med uppmärksamhet följer regeringarnas arbete med dessa frågor. Utskottet delar emellertid den mening, som kommit till uttryck i tilläggsförslaget, att det ur arbetsteknisk synpunkt skulle vara mera rationellt att samla innehållet i de tidigare tre rekommendationerna, i den mån de icke redan genomförts, i en rekommendation.

För det fortsatta arbetet på området är av avgörande betydelse, att det nordiska sameorgan, för vars inrättande rådet arbetat, nu verkligen kommer till stånd i överensstämmelse med 1962 års rekommendation. Såväl i Finland som i Sverige har, enligt vad som framgår av meddelandena och vad som upplysts i utskottet, nu medlemmar utsetts i detta gemensamma statliga organ. Emellertid har ännu icke norska medlemmar utsetts i detta organ. Enligt utskottets mening bör de överväganden i norska centraladministrationen om tillsättande av medlemmar i detta organ, som enligt norska regeringens meddelanden pågår, snarast kunna avslutas och medlemmar utses. Därmed skulle organet kunna börja sin verksamhet.

Mot bakgrund av vad nu anförts finner utskottet det naturligt, att den nya rekommendation, som rådet synes böra antaga, främst tar sikte på ett vidareförande av pågående samarbete till styrkande av den samiska kulturen och till förbättring av den samiska befolkningsgruppens levnadsvillkor.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att — med biträde av ett nordiskt organ för behandling av gemensamma samespörsmål och renskötselfrågor — föra redan inlett samarbete på detta område vidare i syfte att stärka den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor;

II. att rådet ville lägga meddelandena om rekommendationerna nr 20/1956, 5/1959 och 13/1962 till handlingarna och anse däri berörda spörsmål såsom slutbehandlade.

Stockholm den 18 februari 1964

Harras Kytä

Förman

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 11) jämte meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (Sak D 76)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser om rekommandation nr. 1/1958 angående samordning af frednings- og jagttider for visse dyrearter, afgivet af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer, og meddelelser om rekommandation nr. 7/1963 angående ændrede principper for dyrebeskyttelses- og jagtlovgivningen, afgivet af Danmarks, Islands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagerne har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen (talsmand), Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvold, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt statsrådet Eric Holmqvist.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

I meddelelserne angående rekommandation nr. 1/1958 oplyses det, at regeringerne siden sidste session har fortsat drøftelserne angående foranstaltninger til gennemførelse af rekommandationen, og at man med henblik på tilvejebringelse af et videnskabeligt grundlag for det videre arbejde med denne har nedsat en særlig ekspertkomité af vildtbiologer med den opgave at udforme et detaljeret forskningsprogram. I tilslutning til meddelelserne har landbrugsminister Eric Holmqvist, Sverige, givet udvalget en orientering om sagens nuværende stilling og udtalt, at selv om videnskabelig undersøgelse må anses påkrævet på længere sigt for at tilvejebringe det fornødne grundlag for udarbejdelse af fredningsbestemmelser, vil der intet være til hinder for allerede nu at søge gennemført den koordinering af jakttidene, som tilsigtes opnået med rekommandation nr. 1/1958.

Udvalget har med tilfredshed konstateret, at det efter den svenske landbrugsministers opfattelse er muligt uden at afvente en formentlig langvarig videnskabelig undersøgelse at gennemføre den i rekommandation nr. 1/1958 nævnte koordinering af jagttiderne. Udvalget finder det meget ønskeligt, at der nu af regeringerne træffes de fornødne foranstaltninger til gennemførelse af rekommandationen.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålene til næste ordinære session.

Stockholm, den 18. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om likställighet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk jämte uppskjutet ändringsförslag om samordnad politik beträffande mark, avsedd för fritidsbruk (Sak A 18) och meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (Sak D 12)

Till juridiska utskottet har hänvisats uppskjutet tilläggsförslag om likställighet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk, väckt av Hugo Osvald, uppskjutet ändringsförslag om samordnad politik beträffande mark avsedd för fritidsbruk, väckt av Ragnar Lassinantti, samt meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål, överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar. I tilläggsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att noggrant överväga möjligheterna att samordna den lagstiftning, som i varje land reglerar eller planeras skola reglera förvärv av fritidsfastigheter, och att därvid tillse, att invånarna i de nordiska länderna erhålla samma ställning, medan i ändringsförslaget hemställes om en rekommendation till regeringarna att med utgångspunkt från en gemensam nordisk planläggning koordinera sin markpolitik beträffande områden avsedda att utnyttjas för fritidsändamål samt att inrätta för detta syfte behövliga nordiska samarbetsorgan.

I utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti (talesman), Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup och Knut Toven samt statsråd O. C. Gundersen, justismister Hans Hækkerup och justitieministern Olavi Merimaa och statsrådet Herman Kling.

Såsom sakkunnig har utskottet hört hovrättsrådet Gustaf Petrén, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i sakerna föreliggande handlingarna, däribland utlåtande angående tilläggsförslaget och ändringsförslaget av rådets juridiska niomannakommitté.

De i förevarande sak berörda problemen har stor praktisk vikt för de nordiska länderna. Med den tilltagande urbaniseringen blir av växande betydelse att stadsbefolkningen får möjlighet att på fritid återknyta kontakten med naturen. I förevarande sak gäller frågan närmast vilka återverkningar på markpolitikens utformning olika lösningar att tillgodose dessa fritidsbehov kommer att få. Det gäller här såväl mark avsedd att inköpas av enskilda för fritidsbebyggelse som sådana områden, vilka skall reserveras för gemensamt bruk, såsom strövområden, badplatser, naturparker etc.

Såsom framgår av juridiska niomannakommitténs yttrande i saken torde möjlighet ej föreligga att för närvarande komma fram till enhetliga principer för lagstiftningen i alla de nordiska länderna på detta område. Vissa vanskligheter har i något land visat sig föreligga även då det gällt att skapa likställighet beträffande rätten att förvärva fastigheter för fritidsbruk mellan personer bosatta i det egna landet och personer från de nordiska grannländerna. Enligt utskottets mening bör, i den mån så är möjligt, en sådan likställighet eftersträvas.

Utskottet kan ansluta sig till juridiska niomannakommitténs uppfattning att det, även om lagstiftningen ej kan samordnas, bör vara möjligt att i den nationella planeringen beträffande de för fritidsbruk till disposition stående markområdena få till stånd ett visst nordiskt samarbete, så att vid denna planering hänsyn tages icke endast till det egna landets behov utan även till de nordiska grannarnas.

Utskottet, som också i övrigt kan ansluta sig till vad juridiska niomannakommittén anfört, finner att 1958 års rekommendation nu bör kunna avskrivas av rådet som slutbehandlad. Likställighet har nämligen i stort sett uppnåtts i praxis vad gäller förvärv av fastighet utom i ett avseende i Danmark. Likaså torde likställighet i realiteten överallt föreligga vad gäller rätten att erhålla lån för bostadsändamål.

Slutligen vill utskottet för sin del understryka angelägenheten av att de organ, som arbetar på detta område i de nordiska länderna, håller nära kontakt med varandra. Icke minst kommer vid en fast förbindelse över Öresund behov att föreligga av god samverkan mellan de danska och svenska myndigheterna på området.

Utskottet föreslår,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget och ändringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att samordna sina länders planläggning vad gäller utnyttjandet av områden avsedda för fritidsbruk och att få till stånd för detta

ändamål erforderlig samverkan mellan berörda myndigheter i de nordiska länderna;

II. att rådet beslutar lägga meddelandena angående rekommendation nr 3/1958 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 19 februari 1964

Harras Kyttä

Förman

Juridiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om lagstiftning rörande barns skadeståndsansvar (Sak A 30)

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om lovgivning angående børns skadeserstatningsansvar, fremsat af Ingrid Gärde Widemar, Harras Kyttä og Knud Thestrup. I forslaget henstilles til regeringerne i fællesskab at indføre ensartede bestemmelser i de nordiske lande om børns erstatningsansvar baseret på et system med obligatorisk ansvarsforsikring.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar (talsmand), Erkki Hara, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt statsråd O. C. Gundersen, justitsminister Hans Hækkerup, statsrådet Herman Kling og justitieministern Olavi Merimaa.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter, herunder en udtalelse fra rådets juridiske nimandskomité.

Nimandskomiteen har foreslået, at sagens behandling i rådet udsættes på en nærmere undersøgelse af visse af komiteen fremdragne spørgsmål.

Udvalget er enig i, at der ikke på nuværende tidspunkt kan tages stilling til forslaget om, hvorvidt der på dette område bør indføres obligatorisk ansvarsforsikring, og udvalget kan derfor tiltræde, at sagen udsættes. Det vil da — efter at forslaget om ændring i rådets arbejdsformer er vedtaget — påhvile juridisk udvalg at forberede sagen til en følgende session, herunder — eventuelt i samarbejde med vedkommende myndigheder og organisationer i de nordiske lande — at tilvejebringe de fornødne oplysninger i sagen med henblik på endelig stillingtagen i rådet. Udvalget minder i denne forbindelse om, at de i Danmark, Norge og Finland nedsatte skadeserstatningskomiteer, der endnu ikke har afsluttet deres arbejde, kan ventes i den nærmeste fremtid at ville afgive betænkning om børns erstatningsansvar, og at disse betænkninger antagelig vil indeholde materiale og synspunkter til belysning af den foreliggende sag.

Udvalget indstiller,

at rådet udsætter den videre behandling af medlemsfor-
slaget til næste ordinære session.

Stockholm, den 19. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak D 4) jämte meddelanden om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m. (Sak D 18)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser, afgivet af Islands og Sveriges regeringer, om rekommandation nr. 5/1956 angående udvidelse af det strafferetlige samarbejde, og meddelelser, afgivet af Islands og Finlands regeringer, om rekommandation nr. 25/1958 angående fælles udleveringslovgivning m. m.

I udvalgets behandling af sagerne har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar (talsmand), Erkki Hara, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt statsråd O. C. Gundersen, justitsminister Hans Hækkerup, statsrådet Herman Kling og justitieministern Olavi Merimaa.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Af meddelelserne fremgår det, at en nordisk udleveringslovgivning nu er gennemført, og at en yderligere udbygning af det strafferetlige samarbejde fortsat er til overvejelse i regeringerne. Efter udvalgets opfattelse vil de her nævnte rekommandationer nu kunne afskrives som slutbehandlede, i hvilken forbindelse udvalget henleder opmærksomheden på, at rådet vil blive holdt orienteret om nordisk samarbejde inden for strafferetten gennem de af regeringerne afgivne beretninger om lovsamarbejdet.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålene for slutbehandlede for rådets vedkommende.

Stockholm, den 19. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 18/1963 angående lagstiftning om radioens juridiska ansvar (Sak D 87)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser, afgivet af Finlands og Norges regeringer, om rekommendation nr. 18/1963 angående lovgivning om radioens juridiske ansvar.

I udvalgets behandling af sagerne har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen (talsmand), Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt statsråd O. C. Gundersen, justitsminister Hans Hækkerup, statsrådet Herman Kling og justitieministern Olavi Merimaa.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Af meddelelserne fremgår det, at de nordiske landes regeringer i anledning af den nævnte rekommendation har ladet foretage en undersøgelse af mulighederne for en i princippet ensartet lovgivning vedrørende radioens juridiske ansvar. Resultaterne af denne undersøgelse viser, at det på grund af forskelligheder i radioforetagendernes organisation og forskelligheder i den øvrige lovgivning, som har betydning på dette område, bl. a. presselovgivning, straffelovgivning og erstatningslovgivning, vil møde betydelige vanskeligheder at gennemføre en ensartet lovgivning om radioens ansvar, og at man derfor må gennemføre den fornødne lovgivning i hvert enkelt land for sig. Af meddelelserne fremgår det imidlertid, at regeringerne er indstillet på under det fortsatte arbejde med en lovgivning vedrørende radioens ansvar at opretholde nær kontakt med hinanden.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 19. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag
i anledning av berättelse om samarbete på
lagstiftningens område (Sak C 1)

Til juridisk udvalg er henvist beretning om samarbejde på lovgivningens område, indsendt af Sveriges regering.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä (talsmand), Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, Gustav Pedersen, Gösta Rosenberg, Knud Thestrup og Knut Toven samt statsrådet Herman Kling og justitieministern Olavi Merimaa.

Endvidere har som sagkyndig deltaget hovrætsrådet Torwald Hesser, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med det foreliggende trykte dokument.
Udvalget indstiller,

at rådet tager beretningen til efterretning.

Stockholm, den 19. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Juridiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (Sak D 2)

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser, afgivet af Finlands og Sveriges regeringer, om rekommandation nr. 29/1954 angående nordisk patent.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Magnús Jónsson, Harras Kyttä, Johan Møller Warmedal (talsmand), Gustav Pedersen, Knud Thestrup og Knut Toven samt statsrådet Herman Kling og justitieministern Olavi Merimaa.

Endvidere har som sagkyndig deltaget expeditionschefen G. Borggård, Sverige.

Expeditionschef Borggård har oplyst, at den endelige betænkning om nordisk patent vil foreligge i begyndelsen af marts 1964. I de lovudkast, som betænkningen vil indeholde, er ikrafttrædelsesdatoen angivet til 1/10 1965. Da den af patentkomiteerne tidligere udgivne præliminære betænkning har været genstand for en omfattende remissbehandling, påregner man i Sverige, at remisstiden for den endelige betænkning vil blive ganske kort, således at proposition om nordisk patentlovgivning skulle kunne forelægges for 1965 års riksdag.

Udvalget konstaterer, at afslutningen af denne nu mere end 10 år gamle sag synes at være nær forestående. Det er udvalgets håb, at forslag til patentlove kan fremsættes for de nordiske landes parlamenter på et sådant tidspunkt, at lovene kan træde i kraft den 1/10 1965 i overensstemmelse med betænkningens forslag.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Stockholm, den 19. februar 1964

Harras Kyttä

Formand

Kulturutskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (Sak A 1)

Till kulturutskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier, väckt av Chr. Christiansen, Anselm Gillström, Håkon Johnsen, Helge Larsen och Hugo Osvald. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att få till stånd en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, N. Chr. Christensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud (talesman), Paula Ruutu, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, undervisningsminister K. Helveg Petersen, ministern Magnus Kull och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande från rådets kulturella niomannakommitté. Kulturutskottet har på basen av den förevarande utredningen kunnat konstatera, att gynnsamma betingelser föreligger för skapandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undanröja de återstående hinder, som föreligger för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier.

Stockholm den 17 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om biblioteksersättning till nordiska författare (Sak A 23)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om biblioteksersättning till nordiska författare, väckt av Anselm Gillström. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera dels regeringarna i Danmark och Sverige att genomföra en sådan ordning beträffande ersättning till författare för bibliotekslån m. m., att i Danmark och Sverige likställighet uppnås mellan författare från samtliga nordiska länder, dels samtliga regeringar att överväga möjligheterna att sammanjämka systemen för ersättning till författare för bibliotekslån, så att allmän likställighet mellan författare från olika nordiska länder kan uppnås.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen (talesman), Georg Backlund, Per Borten, N. Chr. Christensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, undervisningsminister K. Helveg Petersen, ministern Magnus Kull och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande från rådets kulturella niomannakommitté. Utskottet förenar sig om de i sagda utlåtande framförda synpunkterna och föreslår därför,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att i samråd med vederbörande fackorganisationer utreda möjligheterna för att genomföra en sådan ordning beträffande ersättning till författare för bibliotekslån m. m., att likställighet uppnås mellan författare från samtliga nordiska länder.

Stockholm den 17 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om teater-samarbete inom Nordkalotten (Sak A 10)

Till kulturutskottet har hänvisats uppskjutet tilläggsförslag om teater-samarbete inom Nordkalotten, väckt av Ragnar Lassinantti. I förslaget hem-ställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera dels regeringarna i Norge och Sverige att undersöka förutsättningarna för en fast teater i de nord-ligaste delarna av respektive land och dels regeringarna i Finland, Norge och Sverige att underlätta ett teaterutbyte över gränserna inom Nordkalott-området.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, N. Chr. Christensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark (ta-lesman), Berte Rognerud, Paula Ruutu, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt, undervisningsminister K. Helveg Petersen, ministern Magnus Kull och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande av rådets kulturella niomannakommitté. Kulturutskottet förenar sig om den i sagda utlåtande framförda ståndpunkten att frågan om inrättande av fasta teatrar i de nordligaste delarna av Norge och Sve-rige närmast är att betrakta som en nationell och kommunal angelägen-het, varför det icke förefinnes anledning att framlägga förslag till rekom-mendation angående denna del av medlemsförslaget.

Utskottet föreslår,

att rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vidtaga åtgärder för att stärka teater-utbytet över gränserna inom Nordkalott-området och bevilja nödiga anslag härför.

Stockholm den 17 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet (Sak A 6)

Till kulturutskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet, väckt av Kaj Andresen och N. Chr. Christensen.

I förslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att — för att möjliggöra en av förhållandena påkallad starkt ökad utlandsinformation om de nordiska länderna och om nordiskt samarbete — snarast undersöka möjligheterna för att etablera ett omfattande samarbete om denna uppgift mellan de av staterna finansierade eller understödda institutionerna Det Danske Selskab, Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet och Svenska institutet samt att ställa erforderliga medel till förfogande för ett gradvist genomförande av ett sådant samarbete.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, N. Chr. Christensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen (talesman), Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt, undervisningsminister K. Helveg Petersen, ministern Magnus Kull och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande av rådets kulturella niomannakommitté. Utskottet förenar sig om de i sagda utlåtande framförda synpunkterna och får därför föreslå,

att rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att, för att möjliggöra en av förhållandena påkallad kraftigt ökad utlandsinformation om de nordiska länderna och om nordiskt samarbete, snarast undersöka möjligheterna för att etablera

ett omfattande samarbete härom mellan de statligt finansierade eller understödda institutionerna, bl. a. om en utbyggnad av den nordiska kurs-, lektorats- och publikationsverksamheten samt om en undersökning av förutsättningarna för att grunda ett nordiskt kultur- och informationscentrum i västra USA, samt ställa nödvändiga medel till förfogande för ett gradvist genomförande av ett sådant samarbete.

Stockholm den 17 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av berättelse från Nordiska kulturkom-
missionen (Sak C 2)

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kulturkommissionen, överlämnad av Norges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, N. Chr. Christensen, Ólafur Jóhannesson (talesman), Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Rannmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, undervisningsminister K. Helveg Petersen, ministern Magnus Kull och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Föredragande har varit ministersekretær Helge Thomsen, Danmark.

Utskottet har erfarit, att den vid föregående session bebådade reorganiseringen av Nordiska kulturkommissionen nu blivit genomförd. Kommissionen har härvid dels blivit utökad med flera medlemmar, dels erhållit en fastare anknytning till fackministerierna i de olika nordiska länderna.

Utskottet har tagit del av de många och betydelsefulla saker, med vilka kulturkommissionen har arbetat under det senaste året och av vilka flera är upptagna som självständiga saker på utskottets saklista.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 17 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av medlemsförslag om nordiskt forsk-
ningssamarbete (Sak A 46) och meddelanden om
rekommendation nr 10/1961 angående samarbete
i fråga om högre utbildning och forskning
(Sak D 41)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete, väckt av Jean Braconier och Hugo Osvald, samt meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att i en nordisk pool samla gemensamma forskningsprojekt och att därpå fördela dem mellan länderna på lämpligt sätt.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen (talesman), Georg Backlund, Per Borten, N. Chr. Christensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt, statsrådet Ragnar Edenman, undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Föredragande har varit byrådirektören Ulla Åhgren-Lange, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

Utskottet konstaterar, att fördelningen av gemensamma nordiska institutioner och samarbetsprojekt mellan de berörda länderna tillhör de uppgifter inom planeringen av ett utvidgat nordiskt forskningssamarbete, för vilka regeringarna påtagit sig ansvar med anledning av rådets rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning och vid vilkas handhavande regeringarna biträds av Nordiska kulturkommissionens sektion I. Utskottet förutsätter, att man vid den fortsatta handläggningen av dessa frågor inom sektion I ägnar särskild upp-

märksamhet åt spørsmålet om fördelningen av gemensamma institutioner och samarbetsprojekt. Utskottet finner det tillfyllest, att information om de nämnda frågornas utveckling framdeles lämnas genom Nordiska kulturkommissionens berättelser.

Av meddelandena om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning ävensom av nordiska kulturkommissionens berättelse framgår, att planering av det nordiska samarbetet rörande högre utbildning och forskning blivit en huvuduppgift för kulturkommissionens sektion I. Med hänsyn härtill anser utskottet, att erforderlig information om den vidare utvecklingen på området bör kunna erhållas genom Nordiska kulturkommissionens berättelse, varför ifrågavarande rekommendation kan avskrivas.

Utskottet föreslår,

I. att rådet icke företar sig något i anledning av medlemsförslaget om nordiskt forskningssamarbete;

II. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 10/1961 till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
13/1963 angående samarbete mellan de tekniska
högskolorna (Sak D 82)

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen (talesman), Georg Backlund, Per Borten, N. Chr. Christensen, Ólafur Jóhannesson, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, statsrådet Ragnar Edenman, undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Föredragande har varit byrådirektör Ulla Åhgren-Lange, Sverige. Härjämte har såsom sakkunniga hörts byråchefen Matti Aho, Finland, och tf. regeringsrådet Ragnar Meinander, Finland.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

Det framgår av meddelandena, att man i de nordiska länderna påbörjat ett successivt genomförande av det av expertkommittén för de tekniska högskolorna i ett betänkande av år 1962 föreslagna nordiska samarbetet.

I samband härmed vill utskottet framhålla, att samarbetet i Norden rörande teknisk utbildning på lägre nivåer än högskoleplanet är en mycket betydelsefull fråga, vars utveckling utskottet även framdeles önskar följa. Såvitt gäller den tekniska utbildning, som äger rum inom det allmänna skolväsendet, har upplysts, att en expertkommitté på uppdrag av Nordiska kulturkommissionen, sektion II, utarbetat ett förslag, som väntas inom kort bli behandlat inom kommissionen. Utskottet fäster stor vikt vid att hela den tekniska utbildningen, sålunda även sådan som anordnas utanför gymnasier, beaktas när det gäller möjligheterna för nordiskt samarbete.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av regeringsförslag om nordisk kultur-
fond samt ändringsförslag om nordisk
kulturfond (Sak B 2)

Till kulturutskottet har hänvisats regeringsförslag om nordisk kulturfond, väckt av Danmarks regering, samt ändringsförslag angående nordisk kulturfond, väckt av Helge Larsen, Bertil Ohlin, Paula Ruutu och J. O. Söderhjelm.

I regeringsförslaget anhålles om ett uttalande av Nordiska rådet angående ett förslag om en närmare undersökning av spörsmålet om åvägbringande av dispositionsmedel, härunder ett samnordiskt dispositionsbelopp, för kulturella samarbetsändamål. I ändringsförslaget hemställes, att rådet måtte rekommendera regeringarna att verka för tillkomsten av en nordisk kulturfond under gemensam förvaltning.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, N. Chr. Christensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen (talesman), Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, statsrådet Ragnar Edenman, undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Föredragande har varit ministersekretær Helge Thomsen, Danmark.

Utskottet lägger utomordentligt stor vikt vid att man inom det nordiska kulturella samarbetet finner fram till så ändamålsenliga finansieringsformer som möjligt i syfte att uppnå ett snabbt och effektivt genomförande av de samarbetsprojekt, om vilka enighet föreligger hos vederbörande sakkunniga instanser.

Utskottet kan anbefalla det danska regeringsförslaget om att företaga en närmare utredning angående frågan om åvägbringande av tillräckliga dispositionsmedel för finansiering av nordiskt kultursamarbete.

Med hänsyn till det i saken väckta tilläggsförslaget om upprättande av en nordisk kulturfond under gemensam förvaltning finner utskottet, att detta

förslag innefattar så stora principiella spørsmål — såväl kultur- och finanspolitiska som statsrättsliga — att det icke är möjligt att taga ställning härtill utan grundliga undersökningar och förberedelser. Utskottet anser därför, att ändringsförslaget bör uppskjutas till nästa session.

Med hänvisning till ovanstående får utskottet föreslå,

I. att rådet uppskjuter vidare behandling av ändringsförslaget till nästa ordinarie session;

II. att rådet i anledning av regeringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en närmare undersökning av spørgsmålet om anskaffande av dispositionsmedel, härunder ett samnordiskt dispositionsbelopp, för kulturella samarbetsändamål.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare (Sak D 64)

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu (talesman), Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Utskottet, som har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, konstaterar, att genom Nordiska kulturkommissionens försorg en plan utarbetats för den ifrågavarande kursverksamheten och att kulturkommissionen vid sitt plenarmöte i Stockholm den 4—6 november 1963 godkänt en resolution till regeringarna om beviljande av anslag för genomförande av sagda plan. Ärendet är för närvarande föremål för behandling inom ministerierna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin (Sak A 14) och meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (Sak D 34)

Till kulturutskottet har hänvisats uppskjutet tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin, väckt av Ragnar Lassinantti, samt meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att söka genomföra den av Nordiska forskningsrådet för arktisk medicin uppgjorda planen för samarbete om forskning i arktisk medicin.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm (talesman) och Fridolf Thapper samt minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt, undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oitinen.

Föredragande har varit byråchefen Matti Aho, Finland. Härjämte har såsom sakkunnig hörts generaldirektören Niilo Pesonen, Finland.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

Utskottet konstaterar, att frågan om samnordiskt främjande av forskning i arktisk medicin har vidarebehandlats av de nordiska undervisningsministrarna samt av nordiska forskningsrådet för arktisk medicin. Planerna inom detta fält har blivit mera konkretiserade och utskottet förutsätter, att även verkställande åtgärder inom kort kommer att vidtagas av vederbörande myndigheter samt ovannämnda forskningsråd. Såsom en första och samtidigt grundläggande åtgärd kommer det att företagas en enkätundersökning bland inom de ifrågavarande arktiska områdena verksamma läkare och andra i hälsovårdsarbete engagerade personer angående deras uppfattning

om aktuella och speciella problem sammanhängande med miljöomständigheter. Utskottet konstaterar dock därjämte, att frågan om inrättande av ett samnordiskt institut vore enligt utskottets åsikt ägnat att ge det ifrågavarande samarbetet erforderlig stadga och utgöra ett centrum för samarbetet på området. Med anledning härav borde denna fråga, såsom i rekommendationen av år 1960 även förutsattes, i skyndsam ordning utredas.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 11/1960 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast slutföra och för rådet framlägga resultatet av den inom det för planläggning av forskningen rörande arktisk medicin tillsatta expertorganet pågående utredningen angående inrättandet av ett nordiskt institut för arktisk medicin, anknutet till en medicinsk fakultet.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om höjda anslag för studieutbytesresor mellan nordiska skolor

(Sak A 32)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om höjda anslag för studieutbytesresor mellan nordiska skolor, väckt av Stig Alemyr, Kaj Andresen och Håkon Johnsen. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att det i varje nordiskt land måtte beviljas avsevärt förhöjda medel över statsbudgeterna så att föreningarna Norden i ökad omfattning skall kunna arrangera studieutbytesresor mellan skolorna i de nordiska länderna utan reseutgifter för eleverna.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen (talesman), Georg Backlund, Per Borten, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande av rådets kulturella niomannakommitté.

Utskottet anser, att det icke ligger inom de faktiska möjligheternas gränser att i så hög grad utvidga den ifrågavarande verksamheten att det bleve möjligt att inom en överskådlig tid uppnå den av niomannakommittén uppställda målsättningen, enligt vilken varje skolelev i samtliga nordiska länder någon gång under sin skoltid finge deltaga i ett skolelevsutbyte.

Utskottet förenar sig emellertid om kulturella niomannakommitténs ståndpunkt att den största vikt bör fästas vid skolelevsutbytet mellan de nordiska länderna och anser, att avsevärt förhöjda medel bör anvisas för detta ändamål.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår utskottet,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i varje nordiskt land årligen ställa avsevärt förhöjda medel till förfogande för studieutbytesresor så att en successiv utbyggnad av elevutbytesverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna blir möjlig.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden jämte ändringsförslag om förbättrade mottagningsförhållanden för svensk television på Åland (Sak A 20)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden, väckt av Sven Högström, Harry Klippenvåg och Sven Sundin, samt ändringsförslag om förbättrade mottagningsförhållanden för svensk television på Åland, väckt av Gunnar Helén.

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast undersöka de tekniska förutsättningarna att skapa förbättrade mottagningsmöjligheter för radio och television mellan de nordiska länderna, särskilt i gränsbygderna. I ändringsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att träffa överenskommelse om förbättrad mottagning för svensk television på Åland.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund (talesman), Per Borten, N. Chr. Christensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt, undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande från rådets kulturella niomannakommitté.

Utskottet förenar sig om kulturella niomannakommitténs ståndpunkt, att den förevarande frågan bör tillmätas en så stor betydelse med tanke på informationen och det kulturella utbytet mellan de nordiska länderna, speciellt i dessas gränsbygder, att vederbörande myndigheter ej får sky några ansträngningar att söka uppnå förbättringar i fråga om möjligheterna att

taga del av radio- och televisionsprogram från de nordiska grannländerna. Den i niomannakommitténs utlåtande föreslagna allsidiga utredningen rörande förutsättningarna för åstadkommande av en förbättring av möjligheterna att taga del av radio- och televisionsprogram från de övriga nordiska länderna bör snarast verkställas.

Det framgår av det föreliggande materialet, att möjligheterna till sändning av program över gränserna är begränsade frånsett i de egentliga gränstrakterna. Allteftersom utbyggnaden av parallella distributionsnät i de olika länderna fortskrider, ökas emellertid möjligheterna att med utnyttjande av dessa åstadkomma programutbyte mellan de nordiska länderna. För denna form av samarbete synes tekniska förutsättningar redan nu i viss omfattning föreligga.

För ljudradion disponerar man i Danmark och Sverige för närvarande två landsomfattande distributionsnät och i Sverige blir ett tredje nät färdigt inom några år. I Norge och Finland kan en motsvarande utveckling emotses. För närvarande sänds i de nordiska länderna endast ett televisionsprogram. I Sverige dryftas dock möjligheterna för ett andra televisionsprogram. I denna förbindelse har utskottet erfarit, att den statliga rundradion i Finland nyligen genom inköp av ett enskilt televisionsföretag med egna sändningskanaler och anläggningar de facto erhållit ett andra televisionsnät, som delvis täcker landet.

På grundvalen av det i saken väckta ändringsförslaget har utskottet ägnat uppmärksamhet åt det behov av att kunna mottaga svenska televisionsprogram, som finns på Åland. Utskottet har dock önskat se denna fråga i ett större sammanhang, nämligen avseende samtliga svenskspråkiga bosättningsområden i Finland. I denna förbindelse pekar utskottet även på det behov av att se finska televisionsprogram, som förefinns bland det stora antalet till Sverige inflyttade finskspråkiga personer och icke minst bland den finskspråkiga befolkningen i Västerbotten.

Med hänvisning till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast förbättra möjligheterna att i de nordiska länderna taga del av radio- och televisionsprogram från de övriga nordiska länderna;

II. att rådet i anledning av ändringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att träffa överenskommelse om förbättrad mottagning för svensk television inom de svenskspråkiga bosättningsområdena i Finland samt att finna medel, så att den

finskspråkiga befolkningen i Sverige i större utsträckning än för närvarande kan få tillfälle att följa radio- och televisionsprogram på det egna språket.

Stockholm den 19 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Reservation

Nordisk Råd har tidligere uttalt at det samarbeide som allerede er igang mellom de nordiske kringkastingsinstitusjoner bør utvikles videre etterhvert som de tekniske forutsetninger gjør det mulig. Å vedta en ny rekommandasjon om samarbeidet i sin rene alminnelighet anser disse medlemmer for unødvendig og overflødig, og vil begrunne dette standpunkt nærmere under sakens behandling i rådet.

Stockholm, 18. februar 1964

Håkon Johnsen

Berte Rognerud

Kulturutskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
33/1962 angående gemensam utbildning av
stadsplanerare m. m. (Sak D 69)

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m., överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten (talesman), N. Chr. Christensen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, statsrådet Ragnar Edenman, undervisningsminister K. Helveg Petersen, ministern Magnus Kull och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Föredragande har varit statssekretær Enevald Skadsem, Norge.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

En på initiativ av de nordiska enskilda föreningarna för samhällsplanering för utredning av frågan om samnordisk vidareutbildning av stadsplanerare tillsatt expertkommitté har avgivit sitt betänkande i januari 1964. Kulturutskottet har blivit orienterat om betänkandets innehåll.

Enligt expertkommitténs förslag bör den grundläggande utbildningen av samhällsplanerare försiggå på nationell basis, varvid utbildningen i de olika länderna bör koordineras så, att den såvitt möjligt för upp till samma nivå. Det aktuella behovet av vidareutbildning på området bör enligt kommitténs förslag bäst kunna tillgodoses genom samarbete mellan de nordiska länderna. Förslaget innehåller en plan för en samnordisk vidareutbildning av sextio personer per år. Den effektiva kurstiden skulle utgöra tjugo veckor, och driftsutgifterna för verksamheten har beräknats uppgå till sammanlagt 600 000 svenska kronor. Den i förslaget förutsatta samnordiska institutionen för vidareutbildning av samhällsplanerare, vars verksamhet enligt kommitténs åsikt borde inledas den 1 september 1965,

föreslås förlagd till Stockholm. Expertkommittén föreslår därjämte, att forskningsverksamheten på detta område måtte koordineras och intensifieras men finner icke erforderligt, att något särskilt nordiskt organ inrättas för detta ändamål.

Utskottet konstaterar, att denna sak kommit väl i gång och föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 17 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av uppskjutet medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (Sak A 7)

Till kulturutskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk, väckt av Anselm Gillström och Helge Larsen.

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast undersöka möjligheterna att stärka folkskoleseminariernas undervisning i broderfolkens språk och ställa nödiga anslag till förfogande för lösandet av denna nordiska kulturuppgift.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten (talesman), Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande från rådets kulturella niomannakommitté.

Utskottet, som tillmäter den förevarande frågan stor betydelse, anser, att de i sagda utlåtande föreslagna åtgärderna vore ägnade att åvägabringa en erforderlig effektivisering av undervisningen i broderfolkens språk i de nordiska ländernas skolor.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att snarast vidtaga åtgärder för att stärka undervisningen i de nordiska ländernas språk vid folkskoleseminarier och lärarhögskolor;

2. att vidtaga åtgärder för anordnande av en effektiv ef-

terundervisning i berörda språk för redan utexaminerade lärare;

3. att vidtaga åtgärder i syfte att de blivande lärarna instrueras i den moderna undervisningsmetodiken i fråga om utnyttjandet av audiovisuella hjälpmedel vid språkundervisning samt

4. att ställa nödiga anslag till förfogande för anordnande av utbyte av lärare mellan seminarier och lärarhögskolor, utbyte av lärarkandidater, besök av reselektorer eller språkassistenter, föredrag av författare och andra kulturpersonligheter samt utbyggnad av bibliotekens vid seminarierna och lärarhögskolorna bestånd av nordisk litteratur samt prenumeration på nordiska tidskrifter till dessa.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna (Sak A 33)

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna, väckt av Sven Högström, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Hugo Osvald och Dagmar Ranmark.

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att dels årligen ställa envar 100 000 sv. kronor till förfogande för lärarutbyte mellan primärskolor och dels årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten vid primärskolorna.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu (talesman), Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande från rådets kulturella niomannakommitté. Utskottet förenar sig om de i sagda utlåtande framförda synpunkterna och föreslår därför,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna samt

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
15/1962 angående nordiskt institut för konflikt-
forskning (Sak D 55)

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen (talesman), Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Föredragande har varit ministersekretær Helge Thomsen, Danmark.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

Genom försorg av de nordiska undervisnings- och kulturministrarna har det tillsatts ett nordiskt expertutskott, som utreder förutsättningarna för ett samarbete i fråga om forskning angående internationell politik med särskilt avseende på studiet av konflikter mellan stater. Kulturutskottet har erfarit, att detta utredningsarbete är i det närmaste slutfört och att expertutskottet inom en nära framtid kommer att avge sitt betänkande.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
2/1961 angående samnordisk filmproduktion
(Sak D 36)

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud (talesman), Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen. Föredragande har varit förste sekreteraren Staffan Wahlquist, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

Utskottet konstaterar, att i Danmark, Finland, Norge och Sverige åtgärder numera vidtagits eller inom en nära framtid torde komma att vidtagas i linje med rekommendationens syfte, varigenom möjligheter skapas för att i princip jämställa samproducerad film med inhemsk.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av regeringsförslag om inrättande av nordiskt musikpris (Sak B 3)

Till kulturutskottet har hänvisats regeringsförslag om inrättande av nordiskt musikpris, väckt av Danmarks regering.

I regeringsförslaget anhålles om ett uttalande av Nordiska rådet om ett från Nordiska kulturkommissionen mottaget förslag om inrättande av ett nordiskt musikpris i Nordiska rådets regi.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen (talesman), Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, J. O. Söderhjelm och Fridolf Thapper samt minister for kulturelle anliggender Julius Bomholt, undervisningsminister K. Helveg Petersen och undervisningsministern R. H. Oittinen.

Föredragande har varit fuldmægtig Henning Gottlieb, Danmark.

Det ifrågavarande förslaget går ut på, att det inrättas ett samnordiskt pris på 50 000 danska kronor, som utdelas för ett musikverk av en nu levande komponist. Med musikverk avses ett symfoniskt, kammarmusikalliskt eller musikdramatiskt verk eller annan komposition, som uppfyller höga konstnärliga krav.

De nordiska undervisnings- och kulturministrarna beslöt vid ett möte i Helsingfors den 13 och 14 januari 1964 anbefalla, att ett nordiskt musikpris instiftas i huvudsak i enlighet med de i förslaget ingående riktlinjerna och så, att priset första gången bör utdelas år 1965 och därefter vart tredje år eller med kortare tidsintervaller, såframt vid en revision efter utgången av den första treårsperioden enighet härom uppnås mellan de nordiska ländernas regeringar.

Utskottet har beslutat anbefalla inrättandet av ett nordiskt musikpris i enlighet med det framställda förslaget och får därför föreslå,

att rådet i anledning av regeringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genomföra det av Nordiska kulturkommissionen i samråd med Nordiska komponistrådet framlagda förslaget om inrättande av ett nordiskt musikpris å 50 000 danska kronor att utdelas vart tredje år eller med kortare tidsintervaller, såframt vid en revision efter den första utdelningen år 1965 enighet härom uppnås mellan de nordiska ländernas regeringar.

Stockholm den 18 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag
i anledning av berättelse om samarbete mellan
språknämnderna (Sak C 9)

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse om samarbete mellan språknämnderna, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten (talesman), Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg och J. O. Söderhjelm samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, ministern Magnus Kull, undervisningsministern R. H. Oittinen och statsråd Helge Sivertsen.

Utskottet har tagit del av innehållet i berättelsen om samarbetet mellan de nordiska ländernas språknämnder och har erfarit, att samarbetet mellan språknämnderna fortgått efter samma riktlinjer som tidigare. Det framgår av berättelsen, att i Island i budgetförslaget för år 1964 anslag upptagits för inrättande av en isländsk språknämnd, varför det kan emotas, att en isländsk språknämnd inom en nära framtid kan inleda sin verksamhet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 19 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (Sak A 11)

Till kulturutskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet, väckt av Jean Braconier, Helge Larsen och Hugo Osvald. I förslaget hemställs, att rådet ville rekommendera dels regeringen i Danmark att vidtaga åtgärder för utfärdande av tillämpningsföreskrifter för genomförande av en nordisk tentamensgiltighet motsvarande dem, som redan gäller i Finland, Norge och Sverige, dels ock samtliga regeringar att snarast vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu (talesman), Ingrid Segerstedt Wiberg och J. O. Söderhjelm samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, ministern Magnus Kull, undervisningsministern R. H. Oittinen och statsråd Helge Sivertsen.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande från rådets kulturella niomannakommitté.

Utskottet har erfarit, att de nordiska undervisnings- och kulturministrarna vid sitt möte den 13 och 14 januari 1964 i Helsingfors beslutat biträda ett av Nordiska kulturkommissionen framlagt förslag om införande av förenklade bestämmelser för tillgodoräknande av i annat nordiskt land avlagda akademiska examina. Det kan emotses, att dessa bestämmelser inom en nära framtid kommer att utfärdas i de nordiska länderna. Utskottet har vidare inhämtat, att Nordiska kulturkommissionens sektion I utgivit en för akademiska lärare och studerande i de nordiska länderna avsedd broschyr benämnd »Att studera i Norden» innehållande informationsmaterial om studieförhållandena i de nordiska länderna, vilken distribuerats till universitet och högskolor.

Emedan det framlagda förslaget om förenklade tentamensgiltighetsbe-

stämmelser ännu icke bringats i verkställighet i samtliga länder önskar utskottet fortsättningsvis följa utvecklingen av denna sak.

Utskottet föreslår,

att rådet måtte uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Stockholm den 19 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1963 angående kursverksamhet för universitetsstuderande i nordiska språk m. m. (Sak D 80)

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 11/1963 angående kursverksamhet för universitetsstuderande i nordiska språk m. m., överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Helge Larsen (talesman), Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg och J. O. Söderhjelm samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, ministern Magnus Kull, undervisningsministern R. H. Oittinen och statsråd Helge Sivertsen.

Föredragande har varit byrådirektören Ulla Åhgren-Lange, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

Av regeringarnas meddelanden och Nordiska kulturkommissionens berättelse framgår, att den i rekommendationen föreslagna utvidgningen av kursverksamheten för universitetsstuderande i nordiska språk m. m. praktiskt taget helt förverkligats redan under år 1963 samt att erforderliga statsanslag väntas bli beviljade för anordnande av kurser i full omfattning under år 1964.

Utskottet konstaterar, att representanter för den nordiska kursledning, vilken handhar planering och organisation av verksamheten med nordiska språkkurser, framlagt förslag om ytterligare utvidgning av ifrågavarande verksamhet. Med hänsyn till att språkkursverksamheten kommit väl igång och att rapport om den fortsatta utvecklingen förutsätts ingå i Nordiska kulturkommissionens berättelser, finner utskottet att rekommendationen bör kunna avskrivas.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 19 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Kulturutskottets förslag

**i anledning av meddelanden om rekommendation nr
20/1963 angående inrättande av »Nordens hus»
i Reykjavík (Sak D 89)**

Till kulturutskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av »Nordens hus» i Reykjavík, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Kaj Andresen, Georg Backlund, Per Borten, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen (talesman), Helge Larsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg och J. O. Söderhjelm samt minister för kulturelle anliggender Julius Bomholt, ministern Magnus Kull, undervisningsministern R. H. Oittinen och statsråd Helge Sivertsen.

Föredragande har varit t.f. regeringsrådet Ragnar Meinander, Finland, varjämte såsom sakkunnig hörts direktören Magnús Gíslason, Island.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

Utskottet har med tillfredsställelse konstaterat, att den ekonomiska grundvalen för inledandet av arbetena på uppförandet av Nordens hus i Reykjavík genom regeringarnas försorg har säkrats och att de egentliga byggnadsarbetena torde kunna inledas hösten 1964. Utskottet har varit i tillfälle att göra sig förtroget med de av professor Alvar Aalto uppgjorda preliminära ritningarna för Nordens hus i Reykjavík.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 19 februari 1964

Ólafur Jóhannesson

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (Sak D 33)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson (talesman), Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsrådet Sven Aspling och statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Madsen, Danmark, och generaldirektören Niilo Pesonen, Finland.

För utskottet har upplysts, att tidigare föreliggande hinder för ett under-tecknande av den föreslagna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare numera undanröjts.

Utskottet ser med tillfredsställelse, att överenskommelsen snart kommer att undertecknas.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 17 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om samnor-
disk utbildning av instruktionssjukgymnaster
(Sak A 8)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats uppskjutet tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

I ett till elfte sessionen väckt tilläggsförslag (Sak D 24/1963, Tilläggsförslag) hemställde Nina Andersen, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att genomföra en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster. På förslag av socialpolitiska utskottet (nr 4/1963), som anförde, att sedvanlig remissbehandling av tilläggsförslaget borde företagas före rådets slutliga ställningstagande till saken, beslöt rådet att uppskjuta vidare behandling av tilläggsförslaget till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl (talesman), Einar Gustafsson, Magnhild Hage-
lia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähkönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekreter P. Gemynthe Madsen, Danmark, och generaldirektören Niilo Pesonen, Finland.

Utskottet finner i likhet med socialpolitiska niomannakommittén, att stort behov för i fastare former organiserad utbildning av instruktionssjukgymnaster föreligger i de nordiska länderna. Utskottet anser det särskilt angeläget, att under nu pågående uppbyggnad av sjukgymnastutbildningen i de skilda länderna uppmärksamheten riktas på möjligheterna att lösa frågan om utbildning av instruktionssjukgymnaster gemensamt på ett eller annat sätt.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

Stockholm den 17 februari 1964

Nina Andersen

Forman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare (Sak A 12)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats uppskjutet tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare.

I ett till elfte sessionen väckt tilläggsförslag (Sak D 12/1963) hemställde Birger Andersson, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare i huvudsaklig överensstämmelse med i »Nordisk udredningsserie» 1962: 6 framlagt förslag. På förslag av socialpolitiska utskottet (nr 8/1963), som anförde att rådet före det slutliga ställningstagandet till tilläggsförslaget borde avvakta resultatet av pågående remissbehandling av saken, beslöt rådet, att behandlingen av tilläggsförslaget skulle uppskjutas till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson (talesman), Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Madsen, Danmark, och generaldirektören Niilo Pesonen, Finland.

Utredningen ger vid handen, att utbildningen till tandläkare i Danmark, Finland, Norge och Sverige är i stort sett likvärdig. Något hinder mot att låta tandläkare, som på grundval av tandläkarutbildning i ett av länderna eller som med stöd av därmed jämnställd utbildning i icke-nordiskt land vunnit legitimation som tandläkare, erhålla legitimation även i de övriga länderna, synes icke föreligga. Med hänsyn till att de arbetsmarknadspolitiska aspekterna beaktats på ett godtagbart sätt genom förslagets bestämmelser om bl. a. skyldighet för de centrala medicinalmyndigheterna att noga

följa utvecklingen på arbetsmarknaden för tandläkare, finner utskottet, att den risk, som kunde befaras vid en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare för en för stor eller för ensidig rörlighet inom den nordiska tandläkarkåren, eliminerats. Utskottet anser det värdefullt, att en gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare genomföres.

Utskottet föreslår

att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ingå en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare i huvudsaklig överensstämmelse med det i NU 1962:6 framlagda förslaget.

Stockholm den 17 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av medlemsförslag om enhetliga regler
för legitimation av optiker (Sak A 25)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker, väckt av Nina Andersen, Birger Andersson, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Judith Nederström-Lundén och Hannibal Valdimarsson. I förslaget hemställdes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av ensartade regler angående auktorisation av optiker.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen (talesman), Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchef G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Madsen, Danmark, och generaldirektören Niilo Pesonen, Finland.

Utskottet finner, att ytterligare informationer är erforderliga från dansk sida för utskottets bedömning av medlemsförslaget. Med anledning härav anser utskottet det önskvärt, att behandlingen av medlemsförslaget uppskjutes.

Utskottet föreslår,

att rådet uppskjuter vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Stockholm den 17 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (Sak D 14)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson (talesman), Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretär P. Gemynthe Madsen, Danmark, och generaldirektören Niilo Pesonen, Finland.

Av meddelandena framgår, att ett utkast till överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter utarbetats från dansk sida. Vidare framgår av meddelandena, att utkastet för närvarande är föremål för detaljgranskning inom det för ändamålet tillsatta danska arbetsutskottet och att, så snart dessa överläggningar avslutats, utkastet kommer att översändas till medlemmarna i det nordiska arbetsutskottet för farmaceutisk personal. För utskottet har upplysts från danskt håll, att överläggningarna nu synes ha givit resultat och att utkastet inom snar framtid kommer att översändas till respektive länder. Det är utskottets förhoppning, att rekommendationen med hänsyn till den tid, som förflutit sedan den antogs, snarast kommer att leda till ett positivt resultat.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 17 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia (talesman), Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Madsen, Danmark, och generaldirektören Niilo Pesonen, Finland.

Utskottet har med stort intresse tagit del av berättelsen över Nordiska socialpolitiska kommitténs verksamhet på olika områden och uttalar sin tillfredsställelse med de resultat, som nås genom det av kommittén bedrivna arbetet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 17 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk jämte tilläggsförslag om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigationsskollärare (Sak D 39)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjömän, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigationsskollärare, väckt av Gunnar Henriksson. I förslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att genomföra en samnordisk utbildning av navigationslärare.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia (talesman), Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll och socialministern M. Kull.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, kanslirådet Å. Hartvig, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, expeditionssekretær P. Gemynthe Madsen, Danmark, konteramiralen S. Sundman, Finland, och kanslichefen Aarne Tarasti, Finland.

Det framgår av meddelandena och av vad i övrigt i saken upplysts, att Finlands och Sveriges regeringar är beredda att för sin del i princip godkänna utkastet till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl. Den danska regeringen kan principiellt ge sin tillslutning till förslaget om att söka få till stånd en ordning, som innebär ett ömsesidigt godkännande av behörighetsbevis för nautiskt befäl i nordiska fartyg, och har i överensstämmelse därmed föranstaltat om överväganden av en rad olika problem,

som tar sikte på att få till stånd de nödvändiga förutsättningarna för genomförande av en sådan ordning. Dessa överväganden väntas vara avslutade under år 1964. Från norska regeringens sida har man — sedan redarnas organisationer helt och Norsk styrmandsforening delvis uttalat sig mot ett godtagande av utkastet till överenskommelse — förklarat sig för närvarande icke böra ge uttryck för ett norskt ställningstagande till utkastet.

Frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för fartygstelegrafister kommer att göras till föremål för fortsatta undersökningar, därvid avsedda att utvidgas till att gälla även de arbetsuppgifter, som regelmässigt ålägges fartygstelegrafisterna vid sidan av den tekniska tjänsten i fartygen.

Utskottet, som förutsätter, att överläggningarna i frågan om en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl fortsätter, vill uttala förhoppningen, att dessa överläggningar samt de fortsatta utvidgade undersökningarna om fartygstelegrafisterna skall kunna leda till positiva resultat.

Vad angår tilläggsförslaget om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigationslärare har utskottet konstaterat, att frågan kräver fortsatta överväganden och undersökningar. Detta gäller bl. a. dels spørsmålet om en nedskärning av kostnaderna för ändamålet och dels andra problem, som sammanhänger med vissa speciella nationella förhållanden.

Utskottet finner det angeläget, att förutsättningarna i olika avseenden för en sådan samnordisk utbildning av navigationslärare, som tilläggsförslaget avser, fortsättningsvis närmare undersökes och att detta sker utan dröjsmål

Under hänvisning till vad sålunda anförts föreslår utskottet,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för att genomföra en samnordisk utbildning av navigationsskollärare.

Stockholm den 17 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om harmoniseringen av sociallagstiftningen i Norden (Sak A 17)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om harmoniseringen av sociallagstiftningen i Norden.

I ett till elfte sessionen väckt medlemsförslag (Sak A 19/1963) hemställde Nina Andersen, Nils Hønsvold, Nils Kellgren, Aksel Larsen, Olavi Lindblom, Chr. Madsen och Hans Rasmussen, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att uppnå ett förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning. I avvaktan på ytterligare utredning av saken beslöt rådet på förslag av socialpolitiska utskottet (nr 12/1963) att uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik (talesman), Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hage-
lia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll och ministern M. Kull.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, kanslirådet A. Hartvig, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretär P. Gemynthe Madsen, Danmark, konteramiralen S. Sundman, Finland, och kansli-
chefen Aarne Tarasti, Finland.

Av den redogörelse som lämnats beträffande det arbete, som hittills bedrivits på en harmonisering av den nordiska sociallagstiftningen, framgår, att harmonisering torde kunna uppnås inom vissa avsnitt på detta lagstiftningsområde såsom beträffande bidragsförskottsreglerna, delar av arbetslöshetsförsäkringen, arbetarskyddslagstiftningen, socialhjälpslagarna och semesterlagstiftningen.

Vad angår arbetslöshetslagstiftningen finner utskottet i likhet med socialpolitiska niomannakommittén, att beträffande åtskilliga frågor, såsom karenstid, avgiftsvillkor och försäkringsår, harmonisering torde kunna uppnås. Särskilt vill utskottet här understryka den betydelse en harmonisering av denna lagstiftning kan få för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Som vidare framgår av den lämnade redogörelsen har man beträffande bidragsförskottsagstiftningen nått så långt som det för närvarande är möjligt i harmoniseringsavseende.

Beträffande övriga tre lagstiftningsområden, som bedömts harmoniseringsbara, finner utskottet, att behandlingen av dessa bör uppskjutas i avvaktan på resultatet av det inom socialpolitiska niomannakommitténs sekretariat påbörjade harmoniseringsarbetet.

Utskottet föreslår,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring;

II. att rådet uppskjuter vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session i vad det avser en harmonisering av sociallagstiftningen i övrigt.

Stockholm den 17 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (Sak D 32)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land, överlämnat av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson (talesman), Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll och ministern M. Kull.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, kanslirådet Å. Hartvig, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretär P. Gemynthe Madsen, Danmark, konteramiralen S. Sundman, Finland och kanslirådet Aarne Tarasti, Finland.

För utskottet har upplysts, att frågan om den svenska tilläggspensioneringens tillämpning på andra nordiska medborgare än svenskar är föremål för behandling av Nordiska socialpolitiska kommittén, vars ställningstagande är beroende av de ändringar i den svenska lagstiftningen, som kan komma att föreslås av en av den svenska regeringen tillsatt utredning.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 17 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området (Sak B 1)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats uppskjutet regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området.

I ett till elfte sessionen väckt regeringsförslag hemställde Finlands regering, att Nordiska rådet måtte till behandling upptaga frågan om möjligheterna att i större utsträckning än hittills i samarbete med alla nordiska länder anordna skolning av personal på det sociala området, varvid närmast skulle ifrågakomma kompletterings- och fortsättningsutbildning av kvalificerad personal. På förslag av socialpolitiska utskottet (nr 5/1963), som anförde, att före det slutliga ställningstagandet till saken rådet borde avvakta resultatet av regeringsförslagets remissbehandling, beslöt rådet, att den vidare behandlingen av tilläggsförslaget skulle uppskjutas till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén (talesman) och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll och ministern M. Kull.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, kanslirådet Å. Hartvig, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Madsen, Danmark, konteramiralen S. Sundman, Finland, och kanslichefen Aarne Tarasti, Finland.

I likhet med socialpolitiska niomannakommittén finner utskottet, att uppenbara fördelar står att vinna, om den kompletterande utbildningen och fortbildningen för kvalificerad personal på det sociala området anordnas gemensamt av de nordiska länderna i större utsträckning än hittills. Ut-

skottet delar även i övrigt de synpunkter, som framförts i kommitténs utlåtande, och vill för sin del ävenledes betona önskvärdheten av att denna sak måtte upptagas till omedelbar behandling, då frågan om utbyggnad av utbildningen av personal på det sociala och angränsande socialmedicinska området är aktuell i vissa av de nordiska länderna.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av regeringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett vidgat samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området, särskilt inriktat på kompletterande utbildning och fortbildning av kvalificerad personal.

Stockholm den 17 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om förenhetligande av veterinärbestämmelserna för köttkontroll

(Sak A 27)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om förenhetligande av veterinärbestämmelserna för köttkontroll, väckt av Hugo Osvald. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att under medverkan av köttbranschens organisationer i länderna låta utarbeta likformiga regler rörande köttkontrollen i enlighet med vad som anföres i medlemsförslaget under där angivna punkterna 1—3.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Kjell Bondevik, Sigrid Eken Dahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen (talesman) samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, byrådirektören H. Edlund, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, lagbyråchefen E. Hellner, Sverige, jur. dr Åke Larsson, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Madson, Danmark, direktören B. Mattsson, Sverige, generaldirektören Niilo Pesonen, Finland, och kanslichefen Aarne Tarasti, Finland.

Av de remissyttranden, som lämnats över förslaget, framgår, att ett betydande praktiskt behov föreligger för en samordning av gällande nordiska veterinärbestämmelser för köttkontroll. Förenhetligande av reglerna skulle i hög grad underlätta den nordiska samhandeln med kött- och fläskvaror, en handel som, såvitt nu kan bedömas, framdeles successivt kommer att öka.

Två slag av regler normerar detta område, nämligen dels de regler avseende köttkontroll, som återfinnes i livsmedelslagstiftningen, dels de regler, som tillkommit för att hindra spridande av djursjukdomar.

Förslaget torde i viss mån betöra frågor rörande livsmedelslagstiftning-

en. Då den nordiska handeln med slakteriprodukter i ökande utsträckning omfattar inom livsmedelsindustrin bearbetade varor, finner utskottet det vara en förutsättning för en friare samhandel att livsmedelslagstiftningen i detta avseende göres mera enhetlig. Utskottet anser, att denna fråga bör kunna upptagas till behandling inom det underutskott under den nordiska livsmedelslagstiftningskommittén, som nu dryftar reglerna rörande kött.

Vad angår de veterinära bestämmelser för import och export av kött, som utgör en viktig del av den politik, som förs i fråga om bekämpande av smittosamma husdjurssjukdomar, finner utskottet, att frågan om en eventuell harmonisering av dessa bör kunna övervägas inom nyssnämnda underutskott.

Ett sådant övervägande kan enligt utskottets mening företagas utan någon särskild rekommendation från rådets sida.

Utskottet föreslår,

att rådet icke företager sig något med anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 18 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Särskilt uttalande

Under återopande av innehållet i det av undertecknade Bondevik och Hagelia gjorda särskilda uttalandet till socialpolitiska niomannakommitténs utlåtande i saken biträder vi utskottets förslag.

Kjell Bondevik

Magnhild Hagelia

Harald Løbak

Reservation

Under återopande av innehållet i den av Nina Andersen m. fl. avgivna reservationen till socialpolitiska niomannakommitténs utlåtande i saken föreslår vi,

att rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att undersöka möjligheterna för utarbetande av likartade regler för bekämpande av smittosamma husdjurssjukdomar och för veterinärkontrollen av kött, så att kött, som är kontrollerat på detta sätt och vid

export till ett annat nordiskt land är försedd med behörigt veterinärcertifikat, utfärdat i produktionslandet, kan passera gränserna i Norden utan ytterligare veterinärkontroll.

Nina Andersen

Gunnar Henriksson

Jørgen Jensen

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (Sak D 51)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m., överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judith Nederström-Lundén och Harald Nielsen (talesman) samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte ha såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, byrådirektören H. Edlund, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, byråchefen E. Hellner, Sverige, jur. dr Åke Larsson, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Madsen, Danmark, direktören B. Mattsson, Sverige, generaldirektören Niilo Pesonen, Finland, och kanslichefen A. Tarasti, Finland.

Av meddelandena framgår, att representanter för samtliga nordiska länder under år 1963 sammanträffat vid ett flertal tillfällen för överläggningar om möjligheterna att uppnå likartad nordisk livsmedelslagstiftning. Underkommittéer har tillsatts med uppgift att utarbeta närmare riktlinjer för likartade bestämmelser beträffande särskilt angivna områden. Vidare framgår av meddelandena, att förslag till samarbetsavtal på livsmedelslagstiftningens och livsmedelskontrollens område utarbetats. Samarbetsavtalet kommer att föreläggas respektive länders regeringar för godkännande. Utskottet uttalar sin tillfredsställelse med det hittills uppnådda resultatet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (Sak D 16)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har följande medlemmar av utskottet deltagit: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak (talesman), Judith Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, byrådirektören H. Edlund, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, lagbyråchefen E. Hellner, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Madsen, Danmark, generaldirektören Niilo Pesonen, Finland, och kanslichefen A. Tarasti, Finland.

Av meddelandena framgår, att kontakt upprätthålles mellan lärarkollegierna vid de nordiska ländernas veterinärhögskolor för att söka få till stånd en allsidig orientering om de skiljaktigheter, som föreligger i de skilda ländernas undervisning vid veterinärhögskolorna.

Med hänsyn till den tidrymd, som förflutit sedan rekommendationen antogs, och till att något mera påtagligt resultat av det inledda arbetet ännu icke redovisats, vill utskottet uttala den förhoppningen, att det påbörjade arbetet skyndsamt föres vidare, och att ett positivt resultat av rekommendationen inom en snar framtid kommer till stånd.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan
på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning (Sak A 37)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning, väckt av Kaarlo Pitsinki och Aarne Saarinen.

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att låta undersöka möjligheterna att genom en likartad lagstiftning åstadkomma en för alla parter tillfredsställande lösning av spørsmålet om arbetstagares trygghet i anställning, varvid huvudvikten bör läggas på frågan om arbetsgivares fria rätt till uppsägning av anställda.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson (talesman), Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, medisinaldirektør K. Evang, Norge, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, lagbyråchefen E. Hellner, Sverige, jur. dr Åke Larsson, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, expeditionsssekretær P. Gemynthe Madsen, Danmark, regeringsrådet E. Rankama, Finland, och kanslichefen Aarne Tarasti, Finland.

Stora olikheter föreligger i de nordiska ländernas system beträffande arbetstagares rätt till trygghet i anställning. Av inkomna remissyttranden framgår, att vissa remissinstanser önskar, att frågan om arbetstagares skydd mot obefogad uppsägning löses genom en likartad nordisk lagstiftning, medan andra menar, att sådant skydd bäst åstadkommes genom avtal i varje enskilt nordiskt land.

Enligt utskottets mening bör man icke nu fatta slutlig ståndpunkt till medlemsförslaget, då förhandlingar mellan arbetsmarknadens huvudparter pågår i vissa av de nordiska länderna. Resultatet av dessa bör avvaktas,

innan rådet uttalar sig i denna angelägenhet, som enligt utskottets mening är en av de viktigaste inom arbetsrätten.

Möjligt är, att utskottet vid sitt slutliga ställningstagande kommer att föreslå, att en internordisk ordning på området borde förordas. En sådan torde dock böra utformas under hänsynstagande till vad parterna kommit fram till, varför ett studium av gällande avtalsförhållanden blir nödvändigt.

Under hänvisning till vad ovan anförts föreslår utskottet,

att rådet uppskjuter vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Stockholm den 19 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning jämte till- läggsförslag om odontologisk materialprov- ningsanstalt (Sak D 94)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning, överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om odontologisk materialprovningsanstalt, väckt av Sven Sundin. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vid utformning och placering av ett nordiskt institut för provning av dentalmaterial beakta, vad som anförts i tilläggsförslaget.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik (talesman), Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige generaldirektören A. Engel, Sverige, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, lagbyråchefen E. Hellner, Sverige, jur. dr Å. Larsson, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Madsen, Danmark, generaldirektören Niilo Pesonen, Finland, och kanslichefen A. Tarasti, Finland.

Av meddelandena framgår, att med anledning av rådets rekommendation om inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning ett möte planeras under första delen av år 1964 för diskussion mellan berörda länders representanter angående institutets placering. Utskottet noterar med tillfredsställelse sakens utveckling.

Vad tilläggsförslaget angår finner utskottet att ett blivande provningsinstituts organisation och ledning givetvis skall intaga en helt oberoende ställ-

ning gentemot privatpersoners och organisationers ekonomiska intressen.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa session;

II. att rådet icke företager sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Stockholm den 18 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
16/1963 angående sommartid jämte tilläggsförslag
om införande av ny normaltid i Norden
(Sak D 85)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar, jämte tilläggsförslag om införande av ny normaltid i Norden, väckt av Magnhild Hagelia. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att undersöka lämpligheten av att införa en ny, nordisk normaltid, överensstämmande med den i Finland tillämpade.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl (talesman), Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit: avdelningschefen A. Aldestam, Sverige, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, ekspeditionssekreter P. Gemynthe Madsen, kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, och departementsråd O. Lund, Norge.

Av meddelandena framgår, att frågan om ett försöksvis införande av sommartid i Danmark för närvarande icke är aktuellt och att för Sveriges vidkommande frågan är föremål för fortsatt prövning.

I tilläggsförslaget betonas särskilt de nackdelar, som är förbundna med ett införande av sommartid med dess två årligen återkommande tidsomställningar. Med hänsyn härtill föreslås därför en undersökning av möjligheterna till införande av ny nordisk normaltid.

I ett tillägg till nyssnämnda förslag uppehåller man sig särskilt vid de problem, som har anknytning till samfärdseln och i synnerhet till kommunikationsväsendets årliga omställningar. Genom införande av en ny nordisk normaltid, överensstämmande med den för närvarande i Finland rådande,

skulle hithörande nackdelar elimineras, samtidigt som man skulle tillgoda göra sig de fördelar, som är förbundna med sommartiden, bl. a. ur hälsosynpunkt.

Tilläggsförslaget innebär visserligen, att de nordiska länderna skulle komma i otakt med den mellaneuropeiska tiden, men de nackdelar, som härigenom skulle uppstå, torde vara begränsade i förhållande till de fördelar, som står att vinna inom andra områden, såsom t. ex. ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Utskottet ansluter sig till de synpunkter, som ovan anförts, och vill därjämte för sin del understryka betydelsen av en samordning av de nordiska ländernas tidsangivning.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att undersöka lämpligheten av att införa en ny nordisk normalt看, överensstämmande med den finska.

Stockholm den 19 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Reservation till punkt II

Vi uttalar vår tveksamhet, huruvida en undersökning av förutsättningarna för införande av östeuropeisk tid kan giva upplysningar, som skiljer sig från de erfarenheter, som vunnits av pågående undersökning av förutsättningarna för sommartidens införande. Då vi icke kan se, att tilläggsförslagens genomförande skulle innebära några fördelar, får vi föreslå,

att rådet icke företager sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Nina Andersen

Kjell Bondevik

Einar Gustafsson

Jørgen Jensen

Harald Nielsen

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig
tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
(Sak D 95)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen (talesman), Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hage-
lia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, medisinäldirektør K. Evang, Norge, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, lagbyråchefen E. Hellner, Sverige, jur. dr Å. Larsson, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Mad-
sen, Danmark, regeringsrådet E. Rankama, Finland, och kanslichefen A. Tarasti, Finland.

Inför utskottet har lämnats utförlig redogörelse för det arbete, som i denna sak bedrivs av berörda myndigheter. Från norsk sida påpekas, att ifrågavarande spörsmål torde kunna få sin slutliga lösning i samband med att frågan om en allmän tjänstpensionering lösts i samtliga nordiska länder.

Utskottet har med intresse tagit del av lämnade upplysningar och framställer som önskemål att inför nästa session erhålla skriftlig redogörelse angående arbetets fortskridande i denna sak.

Utskottet föreslår,

att meddelandena lägges till handlingarna i avvaktan på
nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 19 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av berättelse från Nordiska hälsovårds-
högskolan (Sak C 10)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson (talesman), Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, medisinaldirektør K. Evang, Norge, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, byråchefen E. Hellner, Sverige, jur. dr A. Larsson, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekretær P. Gemynthe Madssen, Danmark, generaldirektören Niilo Pesonen, Finland, regeringsrådet E. Rankama, Finland, och kanslichefen A. Tarasti, Finland.

Utskottet har med intresse tagit del av lämnad redogörelse för den verksamhet, som bedrivits inom Nordiska hälsovårdshögskolan under dess nu redovisade verksamhetsår. Utskottet uttalar sin förhoppning om att skolans verksamhet skall utvecklas på samma gynnsamma sätt som hittills.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 19 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Socialpolitiska utskottets förslag
i anledning av berättelse från Nordiska arbetsmark-
nadsutskottet (Sak C 7)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet, överlämnad av Danmarks regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: Nina Andersen, Birger Andersson, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen (talesman), Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen samt statsråd O. Gjærevoll.

Härjämte har såsom sakkunniga deltagit kontorchef P. Juhl-Christensen, Danmark, lagbyråchefen G. Danielson, Sverige, generaldirektören A. Engel, Sverige, medisinalkontor K. Evang, Norge, hovrättsrådet B. Hamdahl, Sverige, byråchefen E. Hellner, Sverige, jur. dr Å. Larsson, Sverige, departementsråd O. Lund, Norge, ekspeditionssekreter P. Gemynthe Madsen, Danmark, regeringsrådet E. Rankama, Finland, och kanslichefen A. Tarasti, Finland.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 19 februari 1964

Nina Andersen

Förman

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om reguljär bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (Sak A 39) samt meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (Sak D 61)

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag om regelmässig bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige, väckt av Sven Högström, Urho Kähönen och Birger Lundström, samt meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige, överlämnade av regeringarna i Finland och Sverige. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte antaga en rekommendation till regeringarna i Finland och Sverige om att snarast fastställa huvudsträckning för den bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige, som ingår i Europavägsystemet.

I utskottets behandling av sakerna har deltagit följande medlemmar av utskottet: Asgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström (talesman) och Georg Pettersson samt statsråd Erik Himle, minister för offentliga arbeten Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala och statsrådet Gösta Skoglund.

Som sakkunniga har utskottet hört byråchefen Stig Bergström, Sverige, förste sekreteraren Staffan Wahlquist, Sverige, och byråchefen K. O. Wennerhorn, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i sakerna tryckta handlingarna.

Det anmäldes bl. a., att i november 1963 en svensk arbetsgrupp tillsatts med representanter för följande myndigheter: väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, generaltullstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och länsstyrelsen i Stockholms län. Arbetsgruppen hade bl. a. fått till uppgift att söka lägga fram prognoser för utvecklingen av trafiken mellan Sverige och Finland 1964—75, beträffande såväl passage-

rar- och godstrafik som personbilstrafik samt att utreda behovet av färjkapacitet och utbyggnad av vägförbindelser. Avsikten var att arbetsgruppen skulle arbeta skyndsamt. Möjligt vore, att resultatet av gruppens arbete skulle kunna presenteras redan under våren 1964. Det upplystes tillika, att i de aktuella planerna för vägnätets förbättring på svensk sida ingick att förlänga den nuvarande motorvägen Stockholm—Rosenkälla till Norrtälje samt att avsevärt förbättra förbindelsen mellan Norrtäljevägen och Kapellskär.

Utskottet konstaterade med tillfredsställelse tillsättandet av ovannämnda arbetsgrupp. Med hänsyn till denna frågas stora betydelse fann man det emellertid önskvärt, att en motsvarande arbetsgrupp upprättades i Finland och att de två arbetsgrupperna därefter sammanslogs till ett gemensamt organ.

Utskottet föreslår,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag till huvudsträckningen för en i Europavägsystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland;

II. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Stockholm den 17 februari 1964

Jon Leirfall

Förman

Reservation

Vid behandlingen i utskottet har upplysningar lämnats, av vilka framgick, att en arbetsgrupp redan tillsatts i Sverige för ifrågavarande spörsmål. Man torde kunna förvänta, att arbetsgruppen i sitt arbete kommer att taga kontakt med Finland i frågan. Någon rekommendation synes sålunda icke erfordras för lösandet av detta spörsmål.

Utskottet borde sålunda ha hemställt,

att Nordiska rådet tager meddelandet som upplysning och inväntar nya meddelanden i spörsmålet till nästa session.

Stockholm den 17 februari 1964

Georg Pettersson

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar (Sak D 83)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 14/1963 angående bygning af mellemrigsveje, indsendt af Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Åsgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg (talsmand), P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndige har udvalget hørt byråsjef John Paxal, Norge, og byråchefen K. O. Wennerhorn, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter samt en fra Nord-Troms Arbeiderparti modtaget henvendelse af 6. januar 1964.

Udvalget har med tilfredshed konstateret, at der er nedsat et norsk-svensk udvalg med den opgave at udarbejde forslag vedrørende samordning af vejbygning af fælles interesse for de to lande.

Man kan tilslutte sig Nordisk Samfærdselkomité's principielle udtalelse i sagen og ønsker at tilføje, at man tillægger anlæg af nye mellemrigsveje og udbygningen af eksisterende veje mellem landene stor betydning og derfor vil henstille, at vejmyndighederne søger at fremskynde arbejdet, hvor dette måtte være muligt.

Udvalget, som er interesseret i at følge arbejdet på dette område, indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Stockholm, den 17. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen (Sak D 48)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 5/1962 angående udbygning af Øresundsregionen, indsendt af Danmarks og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Asgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn (talsmand), Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Det oplystes, at udkastet til arbejdsregler for et Øresundsråd er godkendt af de danske og svenske kommuner i Øresundsområdet, og medlemmerne af rådet kan forventes udpeget meget snart, således at rådet kan konstituere sig og sende repræsentanter til Nordisk Råds Øresundskonference i april måned 1964.

Der var i udvalget enighed om, at en række af de opgaver, som må løses for at sikre en hensigtsmæssig udvikling af området, ikke kan løses af kommunerne alene, men kræver statsmyndighedernes medvirken.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Stockholm, den 17. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelande om rekommendation nr 28/1963 angående fast Öresunds-förbindelse (Sak D 97)

Til trafikudvalget er henvist meddelelse om rekommandation nr. 28/1963 angående en fast forbindelse over Øresund, indsendt af Danmarks regering.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Asgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn (talsmand), Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndige har udvalget hørt byråchefen K. O. Wennerhorn, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Der blev givet en oversigt over de udtalelser, som er indhentet fra svenske myndigheder og organisationer. Enkelte udtalelser er endnu ikke indkommet, men der foreligger allerede et meget fyldigt materiale.

Det oplystes, at den danske og den svenske regering er enige om nedsettelse af en fælles arbejdsgruppe som bl. a. skal have til opgave

at gennemgå de udredninger, som er indsendt af forskellige remisinstanser, og bedømme i hvilken udstrækning kompletterende udredninger er påkrævet,

at organisere og gennemføre eventuelt kompletterende bundundersøgelser og

at følge det af delegationerne samlede materiale vedrørende trafikken over Øresund op.

Udvalget finder, at arbejdet må fremskyndes, således at der snarest muligt kan træffes en beslutning om forbindelsens beliggenhed. Udvalget tilstræber for sit vedkommende at afgive en udtalelse herom snarest muligt efter rådets Øresundskonference i april måned 1964.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Stockholm, den 17. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik jämte ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (Sak A 4)

Til trafikudvalget er henvist udsat medlemsforslag om fælles nordisk transportpolitik, fremsat til 11. session (Sag A 35/1963) af Per Borten og Harry Klippenvåg, samt ændringsforslag om retningslinier for nordisk transportpolitik, fremsat af Hans Gustafsson. I medlemsforslaget henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige om snarest at lade foretage en undersøgelse af mulighederne for at fremme de internordiske transporter gennem en fælles nordisk transportpolitik, som kan gennemføres uden at bryde med det internationale samarbejde i en større sammenhæng. I ændringsforslaget henstilles vedtagelse af en rekommandation til regeringerne om at undersøge mulighederne for at lægge det i proposition nr. 191/1963 indeholdte forslag til den svenske rigsdag om nye retningslinier for den svenske stats trafikpolitik til grund for en fælles nordisk transportpolitik.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Asgeir Bjarnason, Leif Cassel (talsmand), Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndige har udvalget hørt byråsjeff John Paxal, Norge, afdelingschefen Bertil Holmquist, Sverige, kanslichefen Klaus Häkkänen, Finland, og statssekretæren Nils Hörjel, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Udvalget har fået en redegørelse for retningslinierne i den trafikpolitik, som den svenske stat fremtidig vil følge. Denne politik, som bl. a. har til formål at indføre friere konkurrenceforhold på transportområdet til gavn for erhvervslivet, omfatter et så stort kompleks af problemer, at det tids-

mæssigt ikke har været muligt for myndighederne i de øvrige lande at gennemgå og tage stilling til de foreliggende forslag. Hertil kommer, at forholdene i de andre lande er forskellige fra forholdene i Sverige, og man er derfor under drøftelserne i udvalget kommet til den opfattelse, at en tilnærmelse mellem de nordiske landes transportpolitik bedst kan ske etapevis. Et af de enkeltspørgsmål, som det er aktuelt at tage op, er de forskellige systemer for beskatningen af dieseldrevne lastbiler i Norge og Sverige og dermed konkurrenceforholdet mellem disse biler; udvalget har imidlertid med tilfredshed taget til efterretning, at der er nedsat et norsk-svensk udvalg med repræsentanter for landenes afgifts- og samfærdselsmyndigheder med den opgave at udrede spørgsmålet. Såfremt trafikudvalget bliver et permanent arbejdende organ, vil man i det kommende år have opmærksomheden henvendt på mulighederne for en gradvis tilpasning mellem de nordiske landes transportpolitik.

Udvalget indstiller,

at rådet udsætter den videre behandling af såvel medlemsforslaget som ændringsforslaget til næste ordinære session.

Stockholm, den 17. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag
i anledning av berättelse från Nordiska interimskom-
mittén för samordning av transportforskningen
(Nordiska transportforskningskommittén)
(Sak C 6)

Til trafikudvalget er henvist beretning fra Nordisk Interimskomite for Samordning af Transportforskningen (Nordisk Transportforskningskomité), indsendt af Norges regering.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Ásgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg (talsmand), Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndig har udvalget hørt byråsjef John Paxal, Norge.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Udvalget, som kan tilslutte sig Nordisk Samfærdselskomité's udtalelse af 9. januar 1964, indstiller,

at rådet tager beretningen til efterretning.

Stockholm, den 17. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om samordning av järnvägstaxorna för godstrafik (Sak A 42)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om samordning af jernbanetaksterne for godstrafik, fremsat af Harry Klippenvåg og Hugo Osvald. I forslaget henstilles vedtagelse af en rekommandation til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige om — i overensstemmelse med et af Nordisk Tarifikomité i sommeren 1963 afgivet forslag — forsøgsvis at anvende enhedstakster for visse arter af gods, der forsendes med jernbane.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Asgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg (talsmand), P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende dokumenter.

Man finder — ligesom Nordisk Samfærdselskomité — at en nordisk enhedstarif for jernbanegods bør tilstræbes, og at et første skridt henimod dette mål er den foreslåede prøveordning. De fire jernbanestyrelser har principielt accepteret forslaget, og udvalget vil anbefale, at det føres ud i livet uden unødigt forsinkelse.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, at de i overensstemmelse med et af Nordisk Tarifikomité i sommeren 1963 fremsat forslag for-

søgsvis vil anvende et system af ensartede jernbanetakster for visse arter af gods som et første skridt henimod indførelse af en nordisk enhedstarif for jernbanegods.

Stockholm, den 17. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (Sak D 74)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommendation nr. 5/1963 angående en fællesnordisk færdselslovgivning, indsendt af Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Åsgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen (talsmand), Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt justitsminister Hans Hækkerup, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Som sagkyndig har udvalget hørt rättsavdelningschefen Bertil Holmqvist, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Udvalget vil finde det særdeles ønskeligt, at Nordisk Vejtrafik Komité's (NVK's) arbejde med udarbejdelsen af udkast til den fælles nordiske færdselslov fremskyndes mest muligt, også fordi en række dertil hørende spørgsmål (f. eks. vedrørende førerbeviser til motorkøretøjer og vedrørende cykler med hjælpemotor) bør behandles inden for den nærmeste fremtid og formentlig bedst kan varetages af den i NVK samlede sagkundskab.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og udbeder sig nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Stockholm, den 18. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort (Sak A 48)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om internordisk gyldighed for førerbeviser til motorkøretøjer, fremsat af Ragnar Lassinantti. I forslaget henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om at gennemføre en ordning, hvorefter personer, der er hjemmehørende i et nordisk land, ved besøg i et andet nordisk land uden tidsbegrænsning kan benytte sit nationale førerbevis i overensstemmelse med de regler, som gælder for indehavere af førerbeviser i besøgslandet.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Ásgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen (talsmand), Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt justitsminister Hans Hækkerup, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Udvalget mener, at dette spørgsmål er af stor vigtighed, og finder, at stort set ensartede regler for udstedelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer er en forudsætning for, at nationale førerbeviser kan få samme gyldighed i alle de nordiske lande. Såfremt et land agter at foretage ændringer i sine nationale regler vedrørende førerbeviser, forinden spørgsmålet har været behandlet af Nordisk Vejtrafik Komité eller et andet fælles organ, vil udvalget anbefale, at det pågældende land optager kontakt med de øvrige lande.

Udvalget indstiller,

at rådet udsætter den videre behandling af medlemsforslaget til næste ordinære session.

Stockholm, den 18. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmidlen i nordöstligaste Skagerak och Oslofjordsområdet (Sak A 5)

Til trafikudvalget er henvist udsat medlemsforslag om fælles norsk-svensk udbygning af navigationshjælpemidlerne i det nordøstlige Skagerak og i Oslofjord-området, fremsat af Lars Eliasson og John Lyng. I forslaget henstilles, at der vedtages en rekommandation til regeringerne i Norge og Sverige om snarest muligt at udbygge Decca-navigationsssystemet til at omfatte det nævnte, udækkede område og herunder lægge de i en aftale mellem Finland og Sverige om et lignende samarbejde indeholdte retningslinier til grund.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Åsgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen (talsmand), Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og kommunikationsministern Martti Niskala.

Som sagkyndig har udvalget hørt kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, og konteramiralen Svante Sundman, Finland.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Det oplystes bl. a., at de pågældende norske og svenske myndigheder har optaget kontakt om spørgsmålet og nedsat et arbejdsudvalg. Dette udvalg har senest i begyndelsen af februar måned 1964 afholdt møde i Oslo, hvor man har stillet forslag om bygning af en Decca-kæde, der dækker bl. a. de i medlemsforslaget omhandlede områder. Arbejdsgruppens forslag forventes at blive forelagt for de to landes regeringer i løbet af de nærmeste dage. Det i Nordisk Samfærdselskomité's udtalelse af 9. januar 1964 fremsatte forslag om optagelse af kontakt er således realiseret.

Udvalget finder, at arbejdet med sagen nu er så fremskredet, at en rekommandation ikke er påkrævet, men ønsker dog at udtale sin forhåbning om en positiv løsning og indstiller,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 18. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyrå- verksamhet i utlandet (Sak D 60)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 21/1962 angående samarbejde vedrørende rejsebureauvirksomhed i udlandet, indsendt af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Asgeir Bjarnason, Leif Cassel (talsmand), Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og kommunikationsministern Martti Niskala.

Som sagkyndig har udvalget hørt kanslirådet Åke Hartvig, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Udvalget har taget til efterretning, at man i Tyskland har erstattet det fælles kontor med nationale kontorer, hvis ledere holder nær kontakt og afholder årlige møder, og at der i Rom er oprettet et nyt fælleskontor.

Man har endvidere med tilfredshed konstateret, at NTTK principielt har besluttet, at de nationale turistkontorer i New York skal sammenflyttes for at skabe en mere rationel drift og i øvrigt forstærke kontakten mellem kontorerne, og at forslag herom skal være udarbejdet senest den 1. maj 1964. Udvalget har bemærket sig NTTKs ønske om deltagelse, når turistspørgsmål drøftes i Nordisk Råds organer, og udvalget finder dette ønske naturligt og vil medvirke til, at repræsentanter for NTTK indbydes til sådanne drøftelser.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Stockholm, den 18. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av berättelser om samarbete mellan de nordiska postförvaltningarna (Sak C 13)

Til trafikudvalget er henvist beretninger om samarbejde mellem de nordiske postforvaltninger, indsendt af Danmarks, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Ásgeir Bjarnason (talsmand), Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Udvalget har med tilfredshed konstateret, at det nære samarbejde mellem de nordiske postforvaltninger, som har eksisteret gennem mange år, har medført en række praktiske resultater, hvoraf her særligt skal nævnes, at breve og tryksager m.v. kan sendes over hele Norden til afsendelseslandets indenrigske porto, samt at dette samarbejde fortsættes med henblik på at skabe yderligere lettelse for publikum og forenklinger i administrationen, bl. a. ved den nordiske udveksling af postpakker.

Udvalget indstiller,

at rådet tager beretningerne til efterretning.

Stockholm, den 18. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av berättelser om samarbete mellan de nordiska teleförvaltningarna jämte tilläggsförslag om enhetlig telefontaxa (Sak C 14)

Til trafikudvalget er henvist beretninger om samarbejdet mellem de nordiske teleforvaltninger, indsendt af Danmarks, Norges og Sveriges regeringer, tillige med tillæggsforslag om fælles nordiske telefontakster, fremsat af Ragnar Lassinantti. I tillæggsforslaget henstilles vedtagelsen af en rekommandation til regeringerne om i forbindelse med den igangværende automatisering af telefonnettet at undersøge mulighederne for takstnedsættelser for internordiske telefonsamtaler, især i grænseområdene.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Ásgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn (talsmand), Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter. Udvalget konstaterer med tilfredshed, at de foregår et nært samarbejde mellem de nordiske teleforvaltninger, og at dette samarbejde kan fremvise mange positive resultater. Udvalget finder det ønskeligt, at forvaltningerne ved udbygningen og automatiseringen af telenettet også søger at skabe muligheder for en nedsættelse og harmonisering af taksterne for internordiske telefonsamtaler. Man ser derfor med sympati på det rejste tillæggsforslag, men finder, at spørgsmålet bør udredes nærmere, inden rådet vedtager en rekommandation i sagen.

Udvalget indstiller,

- I. at rådet tager beretningerne til efterretning;
- II. at rådet udsætter den videre behandling af tillægsforslaget til næste ordinære session.

Stockholm, den 18. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksam- het (Sak D 72)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommendation nr. 3/1963 angående lovgivning om rejsebureauvirksomhed, indsendt af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Ásgeir Bjarnason, Leif D. Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn (talsmand), Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall, Birger Lundström og Georg Pettersson samt statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, kommunikationsministern Martti Niskala og statsrådet Gösta Skoglund.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Det oplystes, at Danmarks Rejsebureau Forening og Dansk Rejsebureau Forbund, som står over for en sammenslutning, i princippet har vedtaget en ordning, hvorefter hvert rejsebureau, der er tilsluttet foreningerne, skal tilvejebringe en garanti på 100 000 danske kr. til sikring af berettigede krav fra bureauets kunder, og at det er hensigten, at denne garantiordning skal træde i kraft inden næste rejsesæson. I Finland er den i maj 1963 afgivne betænkning om rejsebureauvirksomhed fortsat genstand for overvejelser. I Sverige har man fastsat mindstebeløb for garantisummerne, således at det enkelte autoriserede bureau skal tilvejebringe en garanti på 100 000 svenske kr.

Udvalget finder, at man fortsat bør følge udviklingen i denne sag, navnlig for så vidt angår Danmark og Finland og indstiller derfor,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Stockholm, den 18. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om inrättande av en nordisk kommission för trafiksamarbete (Sak A 45)

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om nedsættelse af en nordisk kommission for trafiksamarbejde, fremsat af Vagn Bro, Leif Cassel, Svend Horn, Nils Hønsvald og Aksel Larsen. I forslaget henstilles — under forudsætning af at Nordisk Råd beslutter at antage ændrede arbejdsformer i overensstemmelse med medlemsforslaget herom (Sag A 24/1964) — at rådet vedtager en rekommandation om ophævelse af Nordisk Samfærdselskomité og nedsættelse af en embedsmandskommission til at varetage samarbejdet på samfærdselens område.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Ásgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn (talsmand), Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall og Birger Lundström samt statsråd Erik Himle, justitsminister Hans Hækkerup, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og kommunikationsministern Martti Niskala.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Der var i udvalget enighed om, at Nordisk Samfærdselskomité's virksomhed burde fortsættes for så vidt angår den del af arbejdet, som ikke skal overgå til trafikudvalget, og at komiteen mest hensigtsmæssigt kan omdannes således, at de parlamentariske medlemmer udtræder, og at det fremtidige arbejde videreføres af komiteens sekretariat.

Den således omdannede komité skal herefter have til opgave at stå til rådighed for trafikudvalget, ligesom den bør afgive en årlig beretning om sin virksomhed.

Det forudsættes herved, at Nordisk Samfærdselskomité i sin nye skikkelse i fornødent omfang optager direkte kontakt med de pågældende ressourceministerier, og at ministerierne vil imødekomme anmodninger om at lade embedsmænd deltage i komiteens arbejde.

Under henvisning hertil skal udvalget indstille,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at Nordisk Samfærdselskomité omdannes således, at komiteens parlamentariske medlemmer udtræder, og komiteen herefter fremtidig alene består af det nuværende sekretariat.

Stockholm, den 19. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet jämte tilläggsförslag om reselegitimation för medborgare i Benelux-länderna vid inresa i nordiskt passområde (Sak D 57)

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 17/1962 angående legitimation ved indrejse i det nordiske pasområde, indsendt af Danmarks og Sveriges regeringer tillige med tillæggsforslag om rejselegitimation for statsborgere i Benelux-landene ved indrejse i det nordiske pasområde, fremsat af Birger Lundström. I forslaget påpeges det uheldige i, at borgere i de tre Benelux-lande behandles dårligere end borgere i de fire lande, hvis identitetskort anerkendes som rejselegitimation, og det henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om at lade foretage en undersøgelse af mulighederne for også at anerkende Benelux-landenes identitetskort.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Åsgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall (talsmand) og Birger Lundström samt statsråd Erik Himle, justitsminister Hans Hækkerup, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og kommunikationsministern Martti Niskala.

Som sagkyndig har udvalget hørt byråchefen Eskil Hellner, Sverige.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Udvalget har med tilfredshed konstateret, at der er givet statsborgere i flere ikke-nordiske lande adgang til indrejse i Norden blot mod forevisning af deres nationale identitetskort, og navnlig at dette har været muligt med bevarelse af alle eksisterende lettelser i rejsetrafikken mellem de nordiske lande. Man ser med stor sympati på det i tillæggsforslaget rejste spørgsmål om at udvide adgangen til at indrejse i det nordiske pasområde på identitetskort til også at omfatte borgere i Benelux-landene. Under henvisning dels

til, at en undersøgelse af mulighederne herfor for nylig har været foretaget ved regeringernes foranstaltning, jfr. Nordisk udredningsserie 1963, nr. 7, og dels til, at det under drøftelserne i udvalget blev oplyst, at man i EEC-landene har taget spørgsmålet om indførelse af ensartede legitimationskort op, vil udvalget foreslå, at forslaget henlægges indtil videre. Udvalget tilslutter sig Nordisk Samfærdselskomites henstilling om, at myndighederne er opmærksomme på mulige fremtidige ændringer vedrørende andre landes legitimationskort og tager initiativ til evt. godkendelse af kortene som rejselegitimation.

Udvalget indstiller,

- I. at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende;
- II. at rådet ikke foretager sig noget i anledning af tillægsforslaget.

Stockholm, den 19. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Trafikutskottets förslag

anledning av berättelse från Nordiska samfärdsel- kommittén (Sak C 4)

Til trafikudvalget er henvist beretning fra Nordisk Samfærdselskomité for tiden december 1962—november 1963, indsendt af Sveriges regering.

I udvalgets behandling af sagen har deltaget følgende medlemmer af udvalget: Asgeir Bjarnason, Leif Cassel, Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Svend Horn, Nils Jacobsen, Kauno Kleemola, Harry Klippenvåg, P. B. Thisted Knudsen, Aksel Larsen, Jon Leirfall (talsmand) og Birger Lundström samt statsråd Erik Himle, justitsminister Hans Hækkerup, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og kommunikationsministern Martti Niskala.

Udvalget har gjort sig bekendt med de foreliggende trykte dokumenter.

Man vil finde det ønskeligt, at der også fremtidig i en årlig beretning gives en redegørelse for udviklingen i en række trafikspørgsmål, som ellers ikke ville komme til udvalgets kundskab. En sådan beretning kan hensigtsmæssigt afgives af en omdannet samfærdselskomité, jfr. udvalgets indstilling nr. 15.

Udvalget indstiller,

at rådet tager beretningen til efterretning.

Stockholm, den 19. februar 1964

Jon Leirfall

Formand

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av meddelanden om rekommendation nr
3/1961 angående samordning av hjälpen till
utvecklingsländerna (Sak D 37)

Til økonomisk utvalg er henvist to meldinger om rekommandasjon nr. 3/1961 angående samordning av hjelpen til utviklingslandene, innsendt av Danmarks regjering på samtlige regjeringers vegne.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen (talsmann) og Sven Sundin samt utrikesministern Jaakko Hallama, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie, handels- og industriministern Olavi Mattila, økonomiminister Kjeld Philip og finansministern Esko Rekola.

Videre har som sakkyndig deltatt fil. dr Lars Boman, Sverige.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter og har fått muntlig redegjørelse fra den sakkyndige representant. Utvalget konstaterer med tilfredshet at arbeidet med det felles nordiske prosjekt i Tanganyika synes å fortsette på en tilfredsstillende måte. Prosjektsjef og ledere for landbruksskolen, for den høyere almenkskole og for sunnhetsinstituttet er ansatt. Arbeidet med forberedelse og igangsetting av byggevirksomheten er langt fremskredet.

Ministerkomitéen er fortsatt av den mening at det vil være nærliggende å søke gjennomført et felles nordisk prosjekt i Nigeria, men finner ikke at tiden er inne til en slik utvidelse av prosjektvirksomheten, idet kreftene bør samles om realisering av den felles innsats i Tanganyika.

Det er enighet mellom de nordiske regjeringer om å tilby felles nordisk bistand ved det regionale utviklingsprosjekt i Mekong-området.

Når det gjelder de øvrige samarbeidsområder, som nordiske ekspertseminarer, nordiske u-landsinstitutter og samarbeid mellom nordiske myndigheter og administrasjonsorganer for øvrig, kan utvalget konstatere at

Samordningen mellom de nordiske land også på disse områder synes å være tilfredsstillende.

Utvalget innstiller,

att rådet tar meldingene til etterretning og imøteser nye meldinger til neste ordinære sesjon.

Stockholm, 17. februar 1964

Hans Gustafsson

Formann

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av medlemsförslag och ändringsförslag
om inrättande av en nordisk investeringsbank
(Sak A 21)

Til økonomisk utvalg er henvist medlemsforslag om opprettelse av en nordisk investeringsbank, fremsatt av K. B. Andersen, Trond Hegna, Gisli Jónsson, Nils Kellgren, Helge Larsen, Carl Petersen og Juha Rihtniemi, samt endringsforslag, fremsatt av Juha Rihtniemi.

I forslaget henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å klarlegge hurtig forutsetningene for å skape en nordisk investeringsbank, samt deretter å avgjøre spørsmålet om en slik banks opprettelse. I endringsforslaget henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å treffe en prinsippbeslutning om opprettelse av en nordisk investeringsbank eller et finansieringsinstitutt samt deretter snarest å utarbeide de praktiske bestemmelser angående banken eller instituttets opprettelse.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen (talsmann), Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt utrikesministern Jaakko Hallama, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie, handels- og industriministern Olavi Mattila, økonomiminister Kjeld Philip og finansministern Esko Rekola.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter, deriblant en uttalelse fra rådets økonomiske nimannskomiteé, som tilrår at spørsmålet om å utrede behovet og forutsetningene for opprettelse av en nordisk investeringsbank eller finansinstitutt bør utredes videre. I likhet med den økonomiske nimannskomiteé mener utvalget at det om mulig bør søkes klarlagt om det fra en økonomisk vurdering foreligger eller kan ventes å oppstå økonomisk sunde investeringsobjekter som eksisterende finansieringsinstitusjoner ikke har funnet eller finner å kunne finansiere. Videre bør det legges vekt på å vurdere om mulighetene til å få tilført mer

kapital til de nordiske land vil öke som følge av en nordisk finansinstitusjon og om institusjonen vil innvirke på låntakernes effektive lånerente. Utvalget finner det ønskelig at den foreslåtte utredning skjer hurtig med sikte på en snarlig prinspiell stillingtagen, slik at prosjektet kan bearbeides videre eller helt skrinlegges.

Utvalget innstiller,

at rådet i anledning av medlemsforslaget og endringsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene snarest å utrede behovet og forutsetningene for opprettelse av en nordisk investeringsbank eller et finansieringsinstitutt.

Stockholm, 17. februar 1964

Hans Gustafsson

Formann

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden (Sak A 26)

Til økonomisk utvalg er henvist medlemsforslag om liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden, fremsatt av Ebon Andersson og Poul Møller.

I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene snart å frigjøre kapitalbevegelsene mellom de nordiske land etter de i medlemsforslaget foreslåtte retningslinjer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller (talsmann), Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt utrikesministern Jaakko Hallama, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie, handels- og industriministern Olavi Mattila, økonomiminister Kjeld Philip og finansministern Esko Rekola.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter, deriblant en uttalelse fra rådets økonomiske nimannskomité, som tilrår en utredning av spørsmålet om en liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden, samt eventuelt å fjerne hindringene, forsåvidt en liberalisering av slik art er forenlig med forpliktelsene i henhold til OECD-koden. Utvalget mener i likhet med den økonomiske nimannskomité, at regjeringene i Danmark, Norge og Sverige bør ta opp til overveielse spørsmålet om å trekke tilbake i størst mulig utstrekning sine reservasjoner til OECD-koden. Likeledes bør mulighetene for liberalisering utover tilbaketrekking av reservasjonene utredes nærmere. Utvalget antar at en eventuell oppmyking av valutarestriksjonene i Danmark, Island, Norge og Sverige skulle foranledige stort sett likeverdig liberalisering for Finlands vedkommende.

Under henvisning til ovenstående og til artikkel 20 i Helsingfors-samarbeidsavtalen innstiller utvalget

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige snarest å utrede spørsmålet om en liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden, samt eventuelt å fjerne hindringene, forsåvidt en liberalisering av slik art er forenlig med forpliktelsene i henhold til OECD-koden.

Stockholm, 17. februar 1964

Hans Gustafsson

Formann

Reservation

I föreliggande ärende förefaller grundtanken vara att skapa bättre förutsättningar för bildandet av nordiska trustar och karteller. I medlemsförslaget betonas uttryckligen, att »fri nordisk kapitalmarknad utgör en förutsättning för en effektiv stordrift på nordisk basis, innebärande, att vi står bättre rustade gentemot europeiska trustar och karteller».

Med beaktande av den oro, som i Finland två gånger uppstått med anledning av att aktiemajoriteten i Oy Strömberg Ab hotat att överföras till ett svenskt företag samt att Finlands riksdag uppmanat regeringen att dra försorg om att så ej skulle få ske, förefaller det egendomligt, att ekonomiska niomannakommitténs finländska medlemmar har förenat sig om kommitténs klämförslag, enligt vilket bl. a. Finlands regering uppmanas att undanröja hindren för fria kapitalrörelser mellan Nordens länder. Denna inställning är så mycket mera anmärkningsvärd, då medlemsförslaget baserar sig på liberaliseringsbeslut inom OECD, således på beslut av ett sådant organ, som Finland inte ens är med i och vars beslut inte binder Finland.

Jag kan inte förena mig om niomannakommitténs förslag i andra hänseenden än i fråga om att saken utredes och klarlägges.

Stockholm den 17 februari 1964

Aarne Saarinen

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av berättelse om frågan om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande jämte tilläggsförslag om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande (Sak C 15)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse för utvecklingen av frågan om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande, överlämnad av Sveriges regering, jämte tilläggsförslag om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande, väckt av Gunnar Helén. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att realisera planerna på upprättande av nordiska FN-styrkor och att därvid etablera ett nära nordiskt samarbete.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, Finn Moe (talesman), Poul Møller, Carl Petersen, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen och Sven Sundin.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit överstelöjtnanten Sten Ljunqvist, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna samt muntligen lämnade upplysningar. Härav framgår, att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige fattat principbeslut att organisera beredskapsstyrkor, avsedda att på begäran av FN ställas till organisationens förfogande i samband med att nuvarande FN-engagemang reduceras eller upphör. Utskottet hälsar med tillfredsställelse den betydelsefulla samverkan, som här etablerats mellan de fyra berörda nordiska länderna. Samarbetet synes pågå under former, väl ägnade att leda till positiva resultat. Utskottet anser därför inte, att någon rekommendation från Nordiska rådets sida är påkallad.

Utskottet föreslår,

- I. att rådet lägger berättelsen till handlingarna;
- II. att rådet icke företar sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Stockholm den 17 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete (Sak D 92)

Til økonomisk utvalg er henvist meldinger om rekommandasjon nr. 23/1963 angående utdannelse av deltakere i internasjonalt samarbeid, innsendt av Danmarks og Norges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, Finn Moe (talsmann), Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt utrikesministern Jaakko Hallama, statsråd Trygve Lie, handels- og industriministern Olavi Mattila og finansministern Esko Rekola.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter.

Det fremgår av de uttalelser, som er lagt fram til rådssesjonen at spørsmålet om mulighetene for å organisere en kompletterende fellesnordisk utdannelse og informasjon av tjenstemenn og ervervsrepresentanter til internasjonalt samarbeid er for tiden under utredning i de nordiske land.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingene til etterretning og imøteser nærmere meldinger i spørsmålet til neste ordinære sesjon.

Stockholm, 17. februar 1964

Hans Gustafsson

Formann

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1959 och rekommendation nr 17/1963 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 26/1964 och Sak D 86/1964 samt berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (Sak C 5/1964))

Til økonomisk utvalg er henvist beretning fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid, innsendt av Norges regjering, og meldinger om rekommandasjon nr. 12/1959 og rekommandasjon nr. 17/1963 angående økonomisk samarbeid, innsendt av Danmarks og Norges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin (talsmann), Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt statsrådet Eric Holmquist, udenrigsminister Per Hækkerup, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie, handels- og industriministern Olavi Mattila, fiskeriminister A. C. Normann og økonomiminister Kjeld Philip.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter, hvorav fremgår at det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land foregår i samsvar med de retningslinjer som er trukket opp i rekommandasjon nr. 12/1959 og rekommandasjon nr. 17/1963. Utvalget mener at de to rekommandasjoner kan anses som sluttbehandlet for rådets vedkommende, idet utvalget forutsetter at ministerkomitéen fortsatt vil avgi redegjørelser om sin virksomhet angående nordisk økonomisk samarbeid.

Utvalget innstiller,

- I. at rådet tar beretningen fra Den Nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid til etterretning;
- II. at rådet tar meldingene til etterretning og anser rekkommandasjon nr. 12/1959 og rekkommandasjon nr. 17/1963 som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, 17. februar 1964

Hans Gustafsson

Formann

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om samråd i internationella handelspolitiska frågor (Sak A 28)

Til økonomisk utvalg er henvist medlemsforslag om samarbeid i internasjonale handelspolitiske spørsmål, fremsatt av Nils Kellgren, Helge Larsen og Birger Lundström.

I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å overveie ytterligere tiltak med sikte på ved så vel bilaterale som multilaterale handelsforhandlinger å skape organisatoriske forutsetninger for en effektiv samordning av de nordiske statenes handelspolitikk.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson (talsmann), Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt statsrådet Eric Holmquist, udenrigsminister Per Hækkerup, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie, handels- og industriministern Olavi Mattila, fiskeriminister A. C. Normann og økonomiminister Kjeld Philip.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter, deriblant en uttalelse fra rådets økonomiske nimannskomité som tilrår at rådet ikke foretar seg noe i anledning av forslaget. Utvalget viser til det intime samarbeid mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om internasjonale markedsproblemer og handelspolitisk samarbeid ellers innen EFTA, FINEFTA og GATT. Samordningen av handelspolitikken finner dessuten sted i organer som Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid, Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg, de såkalte handelssjefsmøter, rådslaginger mellom de nordiske lands representanter ved forskjellige organisasjoner og ad hoc-møter mellom tjenestemenn i hovedstedene til forberedelse av viktigere internasjonale forhandlinger. Utvalget mener at de organisatoriske former for samarbeid som en er kommet fram til, synes å virke tilfredsstillende. En vil imidlertid understreke det som er anført i artikkel 22 i den nordiske samarbeidsavtale og betydningen av at

dette samarbeid intensiveres, bl. a. vil spørsmålet om nærmere overveielser i forbindelse med utviklingen på lenger sikt kunne bli reist.

Utvalget innstiller,

at rådet ikke foretar seg noe i anledning av forslaget.

Stockholm, 17. februar 1964

Hans Gustafsson

Formann

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem (Sak D 38) samt meddelanden om rekommendation nr 22/1963 angående samarbete beträffande fiskeriproblem (Sak D 91) jämte berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (Sak C 12)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem, överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar, samt meddelanden om rekommendation nr 22/1963 angående samarbete beträffande fiskexport, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, jämte berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål, överlämnad av Danmarks regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland (talesman), Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt jordbruksministern Eric Holmqvist, udenrigsminister Per Hækkerup, handelsminister Trygve Lie, fiskeriminister A. C. Normann samt økonomiminister Kjeld Philip.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit byråchefen Claes Senning, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna. Av dessa framgår, att inom kontaktorganet diskuterats ett flertal frågor av betydelse för fisket i de nordiska länderna. Sålunda har förberedande diskussioner ägt rum inför den europeiska fiskerikonferensen i London i december 1963 och januari 1964. Ekonomiska utskottet vill uttala sin tillfredsställelse över detta. En av kontaktorganets väsentligaste uppgifter bör,

enligt utskottets mening, nämligen just vara att tjäna som forum för konsultationer inför förhandlingar på ett större internationellt plan.

Kontaktorganet har vidare behandlat rådets rekommendation nr 22/1963 om nordiskt samarbete beträffande fiskexport till länder med centraliserad fiskimport och till utvecklingsländerna. Kontaktorganets medlemmar har ansett, att initiativet till samarbete, speciellt i fråga om export till ekonomiskt underutvecklade länder, borde tas av näringslivet självt. Frågan kvarstår emellertid på kontaktorganets dagordning. I rekommendation nr 22/1963 rekommenderades regeringarna att överlämna den aktuella frågan till kontaktorganet. Detta har alltså skett, varför syftet med rekommendationen är uppnått. Enligt utskottets mening bör därför rekommendationen kunna anses som slutbehandlad för rådets del. Utskottet vill emellertid starkt understryka angelägenheten av att kontaktorganet noggrant prövar möjligheterna till ett samarbete i enlighet med rekommendationen.

Rekommendation nr 5/1961 avser i första hand en samverkan i syfte att åstadkomma tullåttnader vid export av fisk till EEC. I sitt utlåtande i saken vid rådets elfte session uttalade ekonomiska utskottet bl. a.: »Utskottet förutsätter, att detta organ (Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål) kommer att ägna uppmärksamhet åt frågor sammanhängande med ifrågavarande rekommendation». Av regeringarnas meddelanden till årets session framgår, att rekommendationen hänskjutits till kontaktorganet. Enligt utskottets mening bör därför även denna rekommendation kunna anses som slutbehandlad.

Utskottet föreslår,

- I. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 5/1961 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;
- II. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 22/1963 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;
- III. att rådet lägger berättelsen från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål till handlingarna.

Stockholm den 17 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden (Sak A 15)

Til ökonomisk utvalg er henvist utsatt medlemsforslag om fiskerigrensene i Norden, fremsatt av Karl August Fagerholm, Nils Hønsvald og Bertil Ohlin til rådets 8. sesjon.

I forslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for en felles løsning av fiskerigrensespørsmålene for disse land, samt i den utstrekning det lar seg gjøre, komme overens om likestilling for nordiske statsborgere eller særskilte grupper av disse, når det gjelder fiske innen spesielle områder. Forslaget har vært utsatt ved behandlingen under 8., 9., 10. og 11. sesjon.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson (talsmann), Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, Finn Moe, Poul Møller, Carl Petersen, Bent Røiseland, Aarne Saarinen og Sven Sundin.

Videre har som sakkyndig deltatt byråchefen Claes Senning, Sverige.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter, deriblant en uttalelse fra rådets økonomiske nimannskomité.

Utvalget vil understreke uttalelsen i kommunikéet fra EFTA's Ministerrådsmöte 13.—14. februar 1964, som lyder:

Med henvisning til Den vest-europeiske fiskerikonferanse som nå pågår i London, ble det uttrykt det håp at det ville bli mulig å komme frem til en løsning som, samtidig som den ivaretok alle interesserte EFTA-lands berettigede interesser, med tiden ville lede til en utvidelse av handelen.

Utvalget går ut fra at de interesserte regjeringer gjør hva de kan for å komme frem til en slik løsning.

Utvalget innstiller,

at rådet utsetter videre behandling av medlemsforslaget
til neste ordinære sesjon.

Stockholm, 20. februar 1964

Hans Gustafsson

Formann

Ekonomiska utskottets förslag
i anledning av uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning
(Sak A 16)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning.

I ett till 9:e sessionen väckt förslag (Sak A 26/1961) hemställde Holger Eriksen, Hans Gustafsson och Harras Kyttä, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett samarbete beträffande utformningen av de nationella beskattningssystemen. På förslag av presidiet beslöt rådet att uppskjuta vidare behandling av förslaget till nästa ordinarie session. Vid 10:e sessionen antog rådet en rekommendation, vari regeringarna rekommenderades att etablera nära samråd mellan de myndigheter, kommittéer och sakkunniga, som sysslar med utredning av skatteregler, som kan vara av gemensamt nordiskt intresse. På ekonomiska utskottets förslag (nr 16/1962) beslöt rådet att uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session såvitt avsåg frågan om den framtida utformningen av företagsbeskattningen och den individuella beskattningen. Vid 11:e sessionen beslöt rådet på ekonomiska utskottets förslag (nr 15/1963) att ånyo uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget i icke färdigbehandlade delar till nästa ordinarie session.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng (talesman), Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt handelsminister Trygve Lie.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande av rådets ekonomiska niomannakommitté, som föreslår att rådet vid tolfte sessionen beslutar ånyo uppskjuta medlemsförslaget till en påföljande session i vad gäller frågan om den individuella beskattningen.

Frågan om en harmonisering av bolagsbeskattningen har aktualiserats i

ett ändringsförslag till rådets tolfte session (Sak A 16, Ändringsförslag). Ändringsförslaget behandlas i ekonomiska utskottets förslag nr 15, i vilket föreslås, att rådet skall rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan i vad mån en harmonisering av bolagsbeskattningens konstruktion och metoder är en lämplig väg att befrämja de ekonomiska förhållandena i Norden. Enligt utskottets mening tillgodoser detta medlemsförslagets syfte vad gäller företagsbeskattningen.

Beträffande den individuella beskattningen har skattebetalarföreningarna i Norden nyligen utarbetat en omfattande komparativ undersökning. Ekonomiska niomannakommittén har emellertid inte haft tillfälle att närmare genomgå utredningsmaterialet. Utskottet anser därför att förslaget i denna del bör uppskjutas ånyo.

Utskottet föreslår,

att rådet uppskjuter vidare behandling av medlemsförslaget i icke färdigbehandlade delar till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (Sak A 34)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning, väckt av Leif Cassel, Allan Hernelius och Juha Rihtniemi. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt organisera utredningsarbetet rörande den indirekta beskattningens internationella harmonisering på ett sådant sätt, att en nära samverkan mellan de nordiska länderna kan komma till stånd i denna fråga och att alla möjligheter till en harmonisering av de nordiska systemen för denna beskattning blir tillvaratagna.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin (talesman), Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen och Sven Sundin.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande av rådets ekonomiska niomannakommitté, som föreslår, att rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning till det system för denna beskattning, som förbereds inom EEC. En av kommitténs medlemmar har förklarat sig icke kunna biträda detta förslag. Han föreslår, att rådet måtte besluta uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

I likhet med ekonomiska niomannakommittén anser utskottet det betydelsefullt, att de nordiska länderna gemensamt undersöker förutsättningarna för och angelägenheten av en harmonisering av de nordiska systemen för indirekt beskattning. Att en dylik undersökning bör ske under beaktande av det system för indirekt beskattning, som är under utarbetande inom EEC, är givet.

En lämplig utgångspunkt för det samnordiska utredningsarbetet bör, en-

ligt utskottets mening, utgöras av allmänna skatteberedningens i Sverige betänkande, vilket är att vänta under första halvåret 1964. Utskottet förutsätter, att den nordiska utredningen inte igångsätts, förrän skatteberedningen slutfört sitt arbete.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning under särskilt beaktande av det system för denna beskattning, som förberedes inom EEC.

Stockholm den 18 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om harmonisering av skatter och avgifter å vissa varor (Sak A 29)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor, väckt av Jean Braconier, Holger Eriksen och Knud Thestrup. I förslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna (talesman), Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen och Sven Sundin.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande av rådets ekonomiska niomannakommitté, som föreslår, att rådet måtte antaga den rekommendation, varom hemställes i medlemsförslaget. En av kommitténs medlemmar har förklarat sig icke kunna biträda detta förslag. Han föreslår, att rådet måtte besluta uppskjuta vidare behandling av medlemsförslaget till nästa ordinarie session.

Utskottet delar helt de synpunkter, som kommit till uttryck i ekonomiska niomannakommitténs utlåtande. Utskottet vill emellertid understryka, att den framtida harmonisering, som här åsyftas, endast avser de beskattningsregler, som förorsakar särskilda olägenheter.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska

ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden,
där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

Stockholm den 18 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar (Sak D 66)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng (talesman), Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen och Sven Sundin.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna.

I sina meddelanden hänvisar regeringarna till de meddelanden, som avgavs inför rådets elfte session. Av dessa meddelanden framgår, att regeringarna anser, att ett tillfredsställande och väl fungerande samarbete sedan länge existerar mellan berörda myndigheter och sakkunniga i de nordiska länderna och att man avser att fortsätta detta samarbete.

Utskottet vill framhålla, att regeringarnas meddelanden rörande den aktuella rekommendationen hittills varit så knapphändiga, att utskottet saknar möjlighet att bedöma karaktären och omfattningen av samarbetet. Enligt utskottets mening vore det därför angeläget, att regeringsmeddelandena till nästa råds-session innehöll en relativt fyllig redogörelse för samarbetet på området.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 18 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (Sak C 8)

Til økonomisk utvalg er henvist beretning fra Det nordiske kontaktorgan for atomenergisporsmål, innsendt av Danmarks regjering.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi (talsmann), Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt udenrigsminister Per Hækkerup, statsråd Trygve Lie, fiskeriminister A. C. Normann og økonomiminister Kjeld Philip.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter, hvorav fremgår at det bestående intime samarbeid mellom de enkelte lands institusjoner på atomenergiområdet synes å fortsette på en tilfredsstillende måte.

Utvalget innstiller,

at rådet tar beretningen til etterretning.

Stockholm, 18. februar 1964

Hans Gustafsson

Formann

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av ändringsförslag om harmonisering av skattereglerna för bolag (Sak A 16)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ändringsförslag om harmonisering av skattereglerna för bolag, väckt av John Lyng och Kåre Willoch. I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan om en harmonisering av reglerna för företagsbeskattningen på ett sätt, som kan bidra till att ge företagen i de fyra länderna likartade konkurrensvillkor inom EFTA.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng (talesman), Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt udenrigsminister Per Hækkerup, handelsminister Trygve Lie, fiskeriminister A. C. Normann och økonomiminister Kjeld Philip.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande av rådets ekonomiska niomannakommitté, som föreslår att rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utarbeta ett program för en framtida harmonisering av bolagsbeskattningen. Tre av kommitténs medlemmar har förklarat sig icke kunna biträda detta förslag. De föreslår, att rådet icke företager sig något i anledning av ändringsförslaget.

Ekonomiska utskottet delar den av flertalet remissinstanser redovisade uppfattningen, att en harmonisering av skattesatserna för aktiebolag svårigen kan genomföras, om inte en anpassning sker även vad gäller beskattningen av fysiska personer. En så långtgående harmonisering är i varje fall i dagens läge inte aktuell. Det torde få ankomma på varje enskilt land att bedöma vilken anpassning av beskattningens storlek som de internationella konkurrensförhållandena eventuellt kan föranleda.

Enligt utskottets mening är det emellertid angeläget, att åtgärder vidtages för att underlätta denna anpassning. I enlighet med vad som sägs i medlemsförslaget bör därför på nordiskt plan undersökas, i vad mån reglerna

för beskattningen av aktiebolag kan och bör harmoniseras. Bättre förut
sättningar skulle då skapas för en eventuell framtida anpassning av skatte-
satserna.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av ändringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan i vad mån en harmonisering av bolagsbeskattningens konstruktion och metoder är en lämplig väg att främja de ekonomiska förhållandena i Norden.

Stockholm den 19 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta Nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering (Sak A 47)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta Nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering, väckt av Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Hertta Kuusinen, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg, Paula Ruutu och Aarne Saarinen. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de till rådet anslutna länderna att överenskomma och besluta om gemensamma, enhetliga och planmässiga åtgärder i enlighet med och till stöd för Förenta Nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering, särskilt beträffande det i motiveringen till förslaget utpekade fallet.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland (talesman), Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt statsminister Einar Gerhardsen, utrikesministern Jaakko Hallama, udenrigsminister Per Hækkerup, utenriksminister Halvard Lange, statsråd Trygve Lie och fiskeriminister A. C. Normann.

Såsom föredragande har utskottet hört förste sekreteraren Staffan Wahlquist, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, varav framgår, att de nordiska länderna helt anslutit sig till Förenta Nationernas förklaring om avskaffande av alla former av rasdiskriminering.

Enligt utskottets mening är det vidare inte lämpligt, att rådet befattar sig med frågor av denna internationellt kontroversiella karaktär, bl. a. med hänsyn till den prejudicerande verkan för framtiden, som ett initiativ från rådets sida kan ha. Under sådana omständigheter finner utskot-

tet sig böra föreslå rådet att icke företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottet föreslår,

att rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 19 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Reservation

Undertecknade har vid behandlingen av föreliggande medlemsförslag icke kunnat förena sig med flertalet. Vi anser att utskottets motivering borde ha följande lydelse:

Utskottet, som givetvis ansluter sig till FN:s förklaring rörande de mänskliga rättigheterna, vill inledningsvis erinra om att dessa rättigheter på olika sätt kränkes på flera håll i världen. Utskottet finner det därför angeläget att ge uttryck för sitt avståndstagande från alla dessa kränkningar, oavsett kränkningarna äger samband med rasdiskriminering eller ej och oavsett under vilket slags politisk regim de äger rum. Samtidigt bör emellertid framhållas, att den rasdiskriminering, på vilken apartheidpolitiken i den sydafrikanska republiken bygger, är särskilt anmärkningsvärd, emedan den systematiskt genomförts som ett bestående inslag i samhällsordningen och emedan de politiskt ansvariga inte visat någon vilja att göra de elementära mänskliga rättigheterna oberoende av hudfärg.

Såsom framgår av den till medlemsförslaget fogade promemorian angående Sydafrikafrågans behandling i FN under hösten 1963 har ett nordiskt initiativ i frågan tagits vid sislidna FN-session. Genom detta initiativ har debatten i frågan tillförts ytterligare stoff, varigenom syftet med FN:s engagemang preciserats och klargjorts i större utsträckning än som tidigare varit fallet. Vad som sålunda förevarit från nordiskt håll får betecknas som värdefullt. Dessvärre måste emellertid konstateras, att initiativen rörande garanti till alla befolkningsgrupper om bistånd från FN under en övergångstid vid apartheidsystemets avveckling och rörande en expertgrupp för utredning av frågan om vilket bistånd FN skulle kunna ge Sydafrika i de olika skedena av avvecklingen för närvarande inte synes kunna leda till åsyftat resultat, emedan den sydafrikanska regeringen hittills motsatt sig varje medverkan från FN:s sida och förklarat sin avsikt att fortsätta apartheidpolitiken.

I detta läge framstår det som angeläget att understryka den utomordentliga betydelsen av att de mål och tillvägagångssätt som kommit till uttryck i det nordiska initiativet bibehålles som riktmärke vid de nordiska länder-

nas fortsatta medverkan till apartheidpolitikens avskaffande och av att detta klagöres både i den internationella opinionen och inför de för apartheidpolitiken ansvariga. Då emellertid en ändrad inställning hos de ansvariga i Sydafrika är en nödvändig förutsättning för att nämnda mål och tillvägagångssätt skall kunna förverkligas, synes för tillfället åtgärder i syfte att förmå de sålunda ansvariga till en ändrad inställning vara det mest angelägna. Härvid bör uppmärksammas vad som i FN:s generalför-samlings resolution av den 20 november framhållits om att bl. a. stater skall göra allt de förmår för att befrämja energiska insatser som genom att förena juridiska och andra åtgärder kan göra det möjligt att avskaffa alla former av rasdiskriminering. En sådan åtgärd som avses i denna resolution får anses ha kommit till stånd genom FN:s säkerhetsråds resolution av den 4 december 1963, vilken efterkommit av de nordiska länderna. Då icke heller denna åtgärd medfört någon ändring i den sydafrikanska regimens inställning och ytterligare åtgärder med bredast möjliga anslutning sålunda får anses angelägna, synes det naturligt att de nordiska regeringarna prövar vilka åtgärder av främst handelsrestriktiv beskaffenhet som gemensamt kan vidtagas av de nordiska länderna. Syftet med en sådan prövning bör vara att uppnå en för de nordiska länderna gemensam och aktiv handlingslinje i fråga om praktiskt genomförda handelsrestriktiva åtgärder. Det bör även eftersträvas att ge dessa åtgärder en sådan inriktning att de kan väntas vinna så stor anslutning som möjligt från andra staters sida och jämväl utgöra en grundval för de nordiska ländernas gemensamma uppträdande i FN och andra internationella sammanhang där frågan om åtgärder för apartheidpolitikens mildrande och avskaffande kan komma att behandlas.

Vi föreslår därför,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att till prövning upptaga frågan om en för de nordiska länderna gemensam och aktiv handlingslinje i syfte att medverka till mildrande och avskaffande av apartheidpolitiken i den sydafrikanska republiken.

Stockholm den 19 februari 1964

Aarne Saarinen

Sven Sundin

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av medlemsförslag om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon (Sak A 49)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon, väckt av Aksel Larsen och Chr. Madsen. I förslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att fortsätta och intensifiera strävandena att genom en internationell överenskommelse uppnå upprättandet av en atomvapenfri, militärt uttunnad zon i Europa samt att undersöka möjligheterna för att genom en traktat eller flersidig förklaring proklamera Norden som en atomvapenfri zon.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe (talesman), Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Bent Røiseland, Aarne Saarinen och Sven E. Sundin samt statsminister Einar Gerhardsen, udenrigsminister Per Hækkerup, utenriksminister Halvard Lange, statsråd Trygve Lie, ministern för utrikes ärendena Torsten Nilsson och fiskeriminister A. C. Normann.

Utskottsmedlemmarna V. J. Sukselainen, Kaarlo Pitsinki och Juha Rihtaniemi anmälde, att de icke önskade delta i behandlingen av medlemsförslaget, enär de ansåg, att deras medverkan därvid skulle stå i strid med det förbehåll, som Finlands riksdag enhälligt uppställde i samband med Finlands anslutning till Nordiska rådet i fråga om handläggningen av utrikes- och försvarspolitiska frågor inom rådet.

Såsom föredragande har utskottet hört förste sekreteraren Staffan Wahlquist, Sverige, och såsom sakkunnig hovrättsrådet Gustaf Petrén, Sverige.

Utskottet har tagit del av de i saken föreliggande tryckta handlingarna, däribland ett utlåtande från rådets ekonomiska niomannakommitté.

I utskottet anmäldes att det till rådets nionde session 1961 väckts ett liknande förslag om upprättande av atomvapenfri zon i Norden, varvid rådet beslutat att icke ingå i realbehandling av saken. I överensstämmelse

härmed finner utskottet att rådet bör fasthålla vid hittillsvarande praxis att icke behandla frågor av militär- eller säkerhetspolitisk art.

Utskottet föreslår,

att rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 19 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Reservation

Undertecknad har vid behandlingen av föreliggande medlemsförslag icke kunnat förena mig med flertalet utan föreslår, då det inte under den hittillsvarande behandlingen i rådet eller i de offentliga uttalandena kring denna fråga har framställts några sådana synpunkter, på basen av vilka man skulle kunna påvisa att ett godkännande av den i medlemsförslaget uttalade tanken skulle skada de nordiska länderna gemensamt eller var för sig — för att befästa freden i Norden och för att befrämja uppkomsten av liknande zoner i skilda delar av den övriga världen eller utvidgningen av sådana zoner, att rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att sluta ett avtal, innebärande att dessa länder inte deltar i kärnvapenupprustningen och inte heller tillåter andra länder att införa kärnvapen på deras territorier, samt utverka erkännande av detta avtal jämte övriga erforderliga trygghetsgarantier från alla kärnvapenmaktens sida.

Stockholm den 19 februari 1964

Aarne Saarinen

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 9)

Til økonomisk utvalg er henvist meldinger om rekommandasjon nr. 12/1957 om økonomisk samarbeid i Finlands, Norges og Sveriges nordligste områder, innsendt av Finlands, Norges og Sveriges regjeringer.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt følgende medlemmer av utvalget: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng (talsmann), Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen og Sven Sundin samt statsminister Einar Gerhardsen, utenriksminister Halvard Lange og handelsminister Trygve Lie.

Utvalget har gjort seg kjent med de i saken trykte dokumenter. Finlands regjering uttaler i sin melding angående rekommandasjonen bl. a. at fra det forutsatte leveranseområde for den planlagte treforedlingsfabrikk i Kirkenesområdet, vil det ikke være tilstrekkelig råvarer til å dekke behovet kontinuerlig ved en slik fabriks drift. Finlands regjering finner derfor å måtte avstå fra planene om opprettelse av angjeldende treforedlingsfabrikk.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingene til etterretning og anser spørsmålet som ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, 19. februar 1964

Hans Gustafsson

Formann

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (Sak C 11)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål, överlämnad av Sveriges regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard (talesman), Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt statsminister Einar Gerhardsen, utenrigsminister Halvard Lange och handelsminister Trygve Lie.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit byråchefen Claes Senning, Sverige.

Utskottet har tagit del av berättelsen, av vilken framgår, att kontaktorganet behandlat ett flertal frågor av betydelse för jordbruket i de nordiska länderna. Utskottet hälsar detta med tillfredsställelse. Utskottet vill emellertid framhålla angelägenheten av att kontaktorganets berättelse innehåller en relativt utförlig redogörelse för behandlingen av de spørsmål, som varit före.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Stockholm den 19 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (Sak D 46)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen (talesman), V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt statsminister Einar Gerhardsen, utenriksminister Halvard Lange och handelsminister Trygve Lie.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, däribland en PM från Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser (NKB) angående nordiskt samarbete. Av promemorian framgår, att NKB nu utarbetat den långtidsplan för sin verksamhet, vilket av såväl rådets ekonomiska niomanakommitté som dess ekonomiska utskott ansetts utgöra en förutsättning för ökade statliga bidrag till NKB. Enligt promemorian förutsätter NKB att de myndigheter som ingår i kommittén hemställer om det ekonomiska stöd, som erfordras för respektive lands deltagande i NKB:s arbete.

Ekonomiska utskottet noterar med tillfredsställelse, att frågan om statsbidrag till NKB nu synes närma sig en lösning och understryker angelägenheten av att de anslagsbeviljande instanserna tar upp kommande äskanden till välvillig prövning. Utskottet vill här i likhet med NKB framhålla, att de medel som erfordras kan bedömas vara mycket blygsamma i förhållande till den betydelse för rationaliseringen inom husbyggnadsfacket i Norden, som den intensifierade verksamheten inom NKB kan förutsättas leda till, samt att det arbete, som bedrivs inom NKB, i stor utsträckning är av sådan art, att det under alla förhållanden bör utföras inom de olika länderna.

Utskottet vill starkt framhäva den stora ekonomiska och praktiska betydelsen av det nordiska samarbetet på byggnadsforskningens område och ifrågasätter, om inte ytterligare åtgärder kan vidtagas i syfte att vidga denna samverkan.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Stockholm den 19 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

Ekonomiska utskottets förslag

i anledning av meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provvningsanstalter (Sak D 47)

Till ekonomiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provvningsanstalter, överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit följande medlemmar av utskottet: K. B. Andersen, Ebon Andersson, Kresten Damsgaard, Hans Gustafsson, Trond Hegna, Sigurður Ingimundarson, John Lyng, Finn Moe, Poul Møller, Bertil Ohlin, Carl Petersen (talesman), Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Bent Røiseland, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen och Sven Sundin samt statsminister Einar Gerhardsen, utenriksminister Halvard Lange och handelsminister Trygve Lie.

Utskottet har tagit del av de i saken tryckta handlingarna, av vilka framgår att ett närmare samarbete på byggnadsområdet inletts mellan byggnadsforskningsinstitutionerna och materialprovvningsanstalterna i Norden. De berörda institutionerna har enats om konkreta förslag till ett fastare samarbete. Man har sålunda beslutat skapa en Nordisk Samarbetkommitté för materialprovning och forskning på byggnadsområdet — NBM — med uppgift att undersöka möjligheterna till samordning och arbetsfördelning mellan de nationella institutionerna i Norden.

Samtidigt som utskottet vill uttala sin tillfredsställelse över det samarbete som nu inletts, önskar utskottet framhålla betydelsen av att samarbetet inte begränsas till byggnadsområdet. Det är angeläget, att en nordisk samverkan innefattar alla former av provvningsverksamhet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Stockholm den 19 februari 1964

Hans Gustafsson

Förman

BESLUT

Rekommendationer

- Nr 1. Medborgarskapslagstiftningen.*
- Nr 2. Gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier.*
- Nr 3. Bibliotekersättning åt författare.*
- Nr 4. Teatersamarbete inom Nordkalotten.*
- Nr 5. Samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet.*
- Nr 6. Utbildning av instruktionssjukgymnaster.*
- Nr 7. Gemensam arbetsmarknad för tandläkare.*
- Nr 8. Bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige.*
- Nr 9. Nordisk investeringsbank.*
- Nr 10. Multilaterala dubbelbeskattningsavtal.*
- Nr 11. Rättsskydd för växtförädlingsprodukter.*
- Nr 12. Samarbete rörande samespörsmål.*
- Nr 13. Harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen.*
- Nr 14. Högre utbildning för socialpersonal.*
- Nr 15. Samordning av järnvägstavorna för godstrafik.*
- Nr 16. Liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden.*
- Nr 17. Forskning i arktisk medicin.*
- Nr 18. Utbildning av navigationsskollärare.*
- Nr 19. Ökade dispositionsanslag för kulturändamål.*
- Nr 20. Anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor.*
- Nr 21. Förbättrade tekniska förutsättningar för radio- och televisionsmotlagning.*
- Nr 22. Radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige.*
- Nr 23. Utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk.*
- Nr 24. Vidgat lärarutbyte.*
- Nr 25. Nordiskt musikpris.*
- Nr 26. Harmonisering av bolagsbeskattningen.*
- Nr 27. Harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning.*
- Nr 28. Harmonisering av vissa skatter och avgifter.*
- Nr 29. Samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål.*
- Nr 30. Nordisk kommission för trafiksamarbete.*
- Nr 31. Sänkt rösträttsålder.*

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *medborgarskapslagstiftningen*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 3) med 52 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta, 1 medlem deltog ej i omröstningen och 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordisk råd henstiller til regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i gældende bestemmelser og praksis vedrørende erhvervelse af statsborgerret, at der for nordiske statsborgeres adgang til at erhverve statsborgerret ved naturalisation i andet nordisk land stilles krav om højst 3 års ophold.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hegna, Trond, Norge

Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Kleemola, Kauno, Finland
Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark

Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland

Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Saarinen, Aarne, Finland
Segerstedt-Wiberg, Ingrid, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

De 3 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Kresten Damsgaard*, Danmark, *Hans Gustafsson*, Sverige, och *P. B. Thisted Knudsen*, Danmark.

Stockholm den 18 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 1) med 60 röster. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undanröja de återstående hinder, som föreligger för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hegna, Trond, Norge

Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller Warmedal, Johan, Norge

<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Petersen, Carl</i> , Danmark	<i>Saarinen, Aarne</i> , Finland
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Toven, Knut</i> , Norge

Stockholm den 18 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *biblioteksersättning till författare*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 2) med 57 röster. 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att i samråd med vederbörande fackorganisationer utreda möjligheterna för att genomföra en sådan ordning beträffande ersättning till författare för bibliotekslån m. m., att likställighet uppnås mellan författare från samtliga nordiska länder.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland

Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Kleemola, Kauno, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige

Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rithniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge

Saarinen, Aarne, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Stockholm den 18 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *teatersamarbete inom Nordkalotten*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 3) med 59 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta och 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vidtaga åtgärder för att stärka teaterutbytet över gränserna inom Nordkalott-området och bevilja nödiga anslag härför.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark

Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Klemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark

Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland

Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Den medlem, som röstade mot förslaget, var *Aarne Saarinen*, Finland.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Sigurður Ingimundarson*, Island.

Karl August Fagerholm, Finland, deltog ej i omröstningen.

Stockholm den 18 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet.*

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 4) med 59 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att, för att möjliggöra en av förhållandena påkallad kraftigt ökad utlandsinformation om de nordiska länderna och om nordiskt samarbete, snarast undersöka möjligheterna för att etablera ett omfattande samarbete härom mellan de statligt finansierade eller understödda institutionerna, bl. a. om en utbyggnad av den nordiska kurs-, lektorats- och publikationsverksamheten samt om en undersökning av förutsättningarna för att grunda ett nordiskt kultur- och informationscentrum i västra USA, samt ställa nödvändiga medel till förfogande för ett gradvist genomförande av ett sådant samarbete.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige

Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark

<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>	<i>Møller, Poul, Danmark</i>
<i>Ingimundarson, Sigurður, Island</i>	<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>
<i>Jacobsen, Nils, Norge</i>	<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>
<i>Jensen, Jørgen, Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Jóhannesson, Ólafur, Island</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Jónsson, Magnús, Island</i>	<i>Petersen, Carl, Danmark</i>
<i>Kleemola, Kauno, Finland</i>	<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>
<i>Klippenvåg, Harry, Norge</i>	<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>
<i>Knudsen, P. B. Thisted, Danmark</i>	<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>
<i>Kyttä, Harras, Finland</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Kühönen, Urho, Finland</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Larsen, Aksel, Danmark</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Larsen, Helge, Danmark</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Lassinantti, Ragnar, Sverige</i>	<i>Saarinen, Aarne, Finland</i>
<i>Leirfall, Jon, Norge</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Lundström, Birger, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>
<i>Moe, Finn, Norge</i>	

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Juha Rihtniemi, Finland.*

Stockholm den 18 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbildning av instruktions-sjukgymnaster*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 2) med 58 röster. 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktionsjukgymnaster.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland

Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Jónsson, Magnús, Island
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige

Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge

Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Saarinen, Aarne, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Stockholm den 18 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för tandläkare*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 3) med 58 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ingå en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare i huvudsaklig överensstämmelse med det i NU 1962:6 framlagda förslaget.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland

Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Kleemola, Kauno, Finland
Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kytlä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge

<i>Møller, Poul</i> , Danmark	<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland
<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Petersen, Carl</i> , Danmark	<i>Saarinen, Aarne</i> , Finland
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Toven, Knut</i> , Norge

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Magnús Jónsson*, Island.

Stockholm den 18 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att S v e r i g e skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 1) med 47 röster mot 3. 9 medlemmar avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag till huvudsträckningen för en i Europavägsystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland.

De 47 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark

Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Jónsson, Magnús, Island
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Petersen, Carl, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge

Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge

Saarinen, Aarne, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Toven, Knut, Norge

De 3 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Hans Gustafsson, Sverige, Nils Hønsvald, Norge, och Georg Pettersson, Sverige.*

De 9 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Emil Ahlkvist, Sverige, Birger Andersson, Sverige, Kresten Damsgaard, Danmark, Finn Moe, Norge, Poul Møller, Danmark, Harald Nielsen, Danmark, Gustav Pedersen, Danmark, Dagmar Ranmark, Sverige, och Knud Thestrup, Danmark.*

Stockholm den 18 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att S v e r i g e skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk investeringsbank*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 2) med 52 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene snarest å utrede behovet og forutsetningene for opprettelse av en nordisk investeringsbank eller et finansieringsinstitutt.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge

Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Jónsson, Magnús, Island
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland

Rihtniemi, Juha, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Saarinen, Aarne, Finland

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Gösta Rosenberg*, Finland.

Stockholm den 18 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *multilaterala dubbelbeskattningsavtal*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 5) med 50 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at indgå en nordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale hovedsagelig i overensstemmelse med OECD:s mønsteraftale.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island

Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Klemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Ruutu, Paula, Finland

Røiseland, Bent, Norge
Saarinen, Aarne, Finland
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige

Söderhjelm, J. O., Finland
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Nina Andersen*, Danmark.
John Lyng, Norge, deltog ej i omröstningen.

Stockholm den 19 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 7) med 55 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for tilvejebringelse af en fælles nordisk lovgivning angående beskyttelse af vækstforædlingsprodukter.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Bro, Vagn, Danmark
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark

Hønsvald, Nils, Norge
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland

Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Saarinen, Aarne, Finland
Sukselainen, V. J., Finland

Sundin, Sven, Sverige
Söderhjelm, J. O., Finland
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Stockholm den 19 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petré

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete rörande samespörsmål*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 8) med 54 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att — med biträde av ett nordiskt organ för behandling av gemensamma samespörsmål och renskötselfrågor — föra redan inlett samarbete på detta område vidare i syfte att stärka den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Bro, Vagn, Danmark
Cassel, Leif, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge

Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige

Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Ruutu, Paula, Finland

Røiseland, Bent, Norge
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Söderhjelm, J. O., Finland
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

De 2 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Kresten Damsgaard*, Danmark, och *Poul Møller*, Danmark.

Stockholm den 19 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 8) med 55 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Bro, Vagn</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland

Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Saarinen, Aarne, Finland

Sukselainen, V. J., Finland
Söderhjelm, J. O., Finland
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Stockholm den 19 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *högre utbildning för socialpersonal*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 10) med 60 röster mot 1. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett vidgat samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området, särskilt inriktat på kompletterande utbildning och fortbildning av kvalificerad personal.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bro, Vagn</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Knudsen, P. B. Thisted</i> , Danmark
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gärde, Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Lyng, John</i> , Norge

<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Saarinén, Aarne, Finland</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>	<i>Söderhjelm, J. O., Finland</i>
<i>Pitsinki, Kaarlo, Finland</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Rognerud, Berte, Norge</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Kresten Damsgaard, Danmark.*

Stockholm den 19 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordning av järnvägstaxorna för godstrafik*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 7) med 54 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, at de i overensstemmelse med et af Nordisk Tarifkomité i sommeren 1963 fremsat forslag forsøgsvis vil anvende et system af ensartede jernbanetakster for visse arter af gods som et første skridt henimod indførelse af en nordisk enhedstarif for jernbanegods.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Klemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bro, Vagn</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Knudsen, P. B. Thisted</i> , Danmark
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland

Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge

Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Saarinen, Aarne, Finland
Sukselainen, V. J., Finland
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Stockholm den 19 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 3) med 53 röster mot 4. 1 medlem avstod från att rösta och 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige snarest å utrede spørsmålet om en liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden, samt eventuelt å fjerne hindringene, forsåvidt en liberalisering av slik art er forenlig med forpliktelsene i henhold til OECD-koden.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hara, Erkki</i> , Finland
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Hegna, Trond</i> , Norge
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Bro, Vagn</i> , Danmark	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Knudsen, P. B. Thisted</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige

Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland

Rognerud, Berte, Norge
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

De 4 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Georg Backlund*, Finland, *Judit Nederström-Lundén*, Finland, *Gösta Rosenberg*, Finland, och *Aarne Saarinen*, Finland.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Aksel Larsen*, Danmark.

Stockholm den 19 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *forskning i arktisk medicin*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 10) med 49 röster. 4 medlemmar avstod från att rösta och 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast slutföra och för rådet framlägga resultatet av den inom det för planläggning av forskningen rörande arktisk medicin tillsätta expertorganet pågående utredningen angående inrättandet av ett nordiskt institut för arktisk medicin, anknutet till en medicinsk fakultet.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Asgeir, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Bro, Vagn, Danmark
Cassel, Leif, Sverige
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland

Inqimundarson, Sigurður, Island
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klemola, Kauno, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige

<i>Rihtniemi, Juha</i> , Finland	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	<i>Söderhjelm, J. O.</i> , Finland
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Saarinen, Aarne</i> , Finland	<i>Toven, Knut</i> , Norge
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige	

De 4 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *K. B. Andersen*, Danmark, *Kresten Damsgaard*, Danmark, *P. B. Thisted Knudsen*, Danmark, och *Paula Ruutu*, Finland.

Stockholm den 19 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbildning av navigations-skollärare*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 19 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (nr 7) med 51 röster. 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för att genomföra en samnordisk utbildning av navigationsskollärare.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Bro, Vagn, Danmark
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark

Ingimundarson, Sigurður, Island
Jóhannesson, Ólafur, Island
Klemola, Kauno, Finland
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Løbak, Harald, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland

Røiseland, Bent, Norge
Saarinen, Aarne, Finland
Sukselainen, V. J., Finland
Söderhjelm, J. O., Finland

Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

Stockholm den 19 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 8) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en närmare undersökning av spörsmålet om anskaffande av dispositionsmedel, härunder ett samnordiskt dispositionsbelopp, för kulturella samarbetsändamål.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland

Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johansson, Tage, Sverige
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Kleemola, Kauno, Finland,
Klippenvåg, Harry, Norge
Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge

<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Moe, Finn</i> , Norge	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Møller, Poul</i> , Danmark	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Saarinen, Aarne</i> , Finland
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Söderhjelm, J. O.</i> , Finland
<i>Petersen, Carl</i> , Danmark	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Toven, Knut</i> , Norge
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 11) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i varje nordiskt land årligen ställa avsevärt förhöjda medel till förfogande för studieutbytesresor så att en successiv utbyggnad av elevutbytesverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna blir möjlig.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Bro, Vagn, Danmark
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland

Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johansson, Tage, Sverige
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge

<i>Lundström, Birger, Sverige</i>	<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Moe, Finn, Norge</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Saarinen, Aarne, Finland</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Söderhjelm, J. O., Finland</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Petersen, Carl, Danmark</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>
<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>	

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förbättrade tekniska förutsättningar för radio- och televisionsmottagning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 12) med 53 röster mot 7. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast förbättra möjligheterna att i de nordiska länderna taga del av radio- och televisionsprogram från de övriga nordiska länderna.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Johansson, Tage</i> , Sverige
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kellgren, Nils</i> , Sverige
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Klemola, Kauno</i> , Finland
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Bro, Vagn</i> , Danmark	<i>Knudsen, P. B. Thisted</i> , Danmark
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark

<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Saarinen, Arne, Finland</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Petersen, Carl, Danmark</i>	<i>Söderhjelm, J. O., Finland</i>
<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	

De 7 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Nina Andersen, Danmark, Håkon Johnsen, Norge, Jon Leirfall, Norge, Finn Moe, Norge, Johan Møller Warmedal, Norge, Berte Rognerud, Norge, och Bent Røiseland, Norge.*

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 12) med 56 röster mot 2. 4 medlemmar avstod från att rösta och 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att träffa överenskommelse om förbättrad mottagning för svensk television inom de svenskspråkiga bosättningsområdena i Finland samt att finna medel så att den finskspråkiga befolkningen i Sverige i större utsträckning än för närvarande kan få tillfälle att följa radio- och televisionsprogram på det egna språket.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Bro, Vagn, Danmark
Cassel, Leif, Sverige
Damsgaard, Kresten, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige

Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johansson, Tage, Sverige
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge

<i>Knudsen, P. B. Thisted</i> , Danmark	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Kyttä, Harras</i> , Finland	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Kähönen, Urho</i> , Finland	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Larsen, Helge</i> , Danmark	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Lundström, Birger</i> , Sverige	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Saarinen, Aarne</i> , Finland
<i>Møller, Poul</i> , Danmark	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Söderhjelm, J. O.</i> , Finland
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Toven, Knut</i> , Norge

De 2 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Jon Leirfall*, Norge, och *Harald Nielsen*, Danmark.

De 4 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Nina Andersen*, Danmark, *John Lyng*, Norge, *Finn Moe*, Norge, och *Johan Møller Warmedal*, Norge.

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 14) med 63 röster. 6 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att snarast vidtaga åtgärder för att stärka undervisningen i de nordiska ländernas språk vid folkskoleseminarier och lärarhögskolor;

2. att vidtaga åtgärder för anordnande av en effektiv efterundervisning i berörda språk för redan utexaminerade lärare;

3. att vidtaga åtgärder i syfte att de blivande lärarna instrueras i den moderna undervisningsmetodikerna i fråga om utnyttjande av audiovisuella hjälpmedel vid språkundervisningen, samt

4. att ställa nödiga anslag till förfogande för anordnande av utbyte av lärare mellan seminarier och lärarhögskolor, utbyte av lärarkandidater, besök av reselektorer eller språkassistenter, föredrag av författare och andra kulturpersonligheter samt utbyggnad av bibliotekens vid seminarierna och lärarhögskolorna bestånd av nordisk litteratur samt prenumeration på nordiska tidskrifter till dessa.

De 63 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark

Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Bro, Vagn, Danmark

<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Johansson, Tage</i> , Sverige	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Jónsson, Magnús</i> , Island	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Kellgren, Nils</i> , Sverige	<i>Saarinen, Aarne</i> , Finland
<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Söderhjelm, J. O.</i> , Finland
<i>Knudsen, P. B. Thisted</i> , Danmark	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Kyttä, Harras</i> , Finland	<i>Toven, Knut</i> , Norge
<i>Kähönen, Urho</i> , Finland	

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petré

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *vidgat lärarutbyte*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 15) med 61 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Bro, Vagn, Danmark
Cassel, Leif, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge

Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge
Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johansson, Tage, Sverige
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland

<i>Larsen, Aksel, Danmark</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Larsen, Helge, Danmark</i>	<i>Petersen, Carl, Danmark</i>
<i>Lassinantti, Ragnar, Sverige</i>	<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>
<i>Leirfall, Jon, Norge</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Lundström, Birger, Sverige</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Lyng, John, Norge</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Moe, Finn, Norge</i>	<i>Saarinen, Aarne, Finland</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Söderhjelm, J. O., Finland</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Kresten Damsgaard, Danmark.*

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt musikpris*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (nr 18) med 57 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genomföra det av Nordiska kulturkommissionen i samråd med Nordiska komponistrådet framlagda förslaget om inrättande av ett nordiskt musikpris å 50 000 danska kronor att utdelas vart tredje år eller med kortare tidsintervaller, såframt vid en revision efter den första utdelningen år 1965 enighet härom uppnås mellan de nordiska ländernas regeringar.

De 57 medlemmar, som röstad för rekommendationen, var:

Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Backlund, Georg, Finland
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland

Henriksson, Gunnar, Finland
Horn, Svend, Danmark
Hønsvald, Nils, Norge
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johansson, Tage, Sverige
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Kellgren, Nils, Sverige
Kleemola, Kauno, Finland
Klippenvåg, Harry, Norge
Knudsen, P. B. Thisted, Danmark
Kyttä, Harras, Finland
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige

<i>Lundström, Birger, Sverige</i>	<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Moe, Finn, Norge</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Saarinen, Aarne, Finland</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Söderhjelm, J. O., Finland</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Petersen, Carl, Danmark</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>
<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Jon Leirfall*, Norge.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Kresten Damsgaard*, Danmark.

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *harmonisering av bolagsbeskattningen*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 15) med 51 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta och 15 medlemmar var frånvarande.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan, i vad mån en harmonisering av bolagsbeskattningens konstruktion och metoder är en lämplig väg att främja de ekonomiska förhållandena i Norden.

De 51 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hegna, Trond</i> , Norge
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Knudsen, P. B. Thisted</i> , Danmark
<i>Bro, Vagn</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hammarberg, Sven</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark

Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Røiseland, Bent, Norge

Saarinen, Aarne, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Sundin, Sven, Sverige
Söderhjelm, J. O., Finland
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

De 3 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Georg Backlund, Finland*, *Magnús Jónsson, Island*, och *Gösta Rosenberg, Finland*.

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 11) med 55 röster mot 4. 2 medlemmar avstod från att rösta och 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning under särskilt beaktande av det system för denna beskattning som förberedes inom EEC.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hallberg, Raino</i> , Finland
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Hammarberg, Sven</i> , Sverige
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Hara, Erkki</i> , Finland
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hegna, Trond</i> , Norge
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Asgeir</i> , Island	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Bro, Vagn</i> , Danmark	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Knudsen, P. B. Thisted</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige

Lundström, Birger, Sverige
Lyng, John, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Nielsen, Harald, Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige

Rihtniemi, Juha, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Söderhjelm, J. O., Finland
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

De 4 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Georg Backlund*, Finland, *Judit Nederström-Lundén*, Finland, *Gösta Rosenberg*, Finland, och *Aarne Saarinen*, Finland.

De 2 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Ólafur Jóhannesson*, Island, och *Aksel Larsen*, Danmark.

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *harmonisering av vissa skatter och avgifter*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (nr 12) med 60 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Ahlkvist, Emil</i> , Sverige	<i>Hara, Erkki</i> , Finland
<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Hammarberg, Sven</i> , Sverige
<i>Andersen, Nina</i> , Danmark	<i>Hegna, Trond</i> , Norge
<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Andersson, Ebon</i> , Sverige	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Bro, Vagn</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Knudsen, P. B. Thisted</i> , Danmark
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Kyttä, Harras</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	<i>Larsen, Helge</i> , Danmark
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge

<i>Moe, Finn, Norge</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Saarinen, Aarne, Finland</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Petersen, Carl, Danmark</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Toven, Knut, Norge</i>

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Sigurður Ingimundarson, Island.*

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 21 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (nr 10) med 46 röster mot 1. 2 medlemmar avstod från att rösta och 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att samordna sina länders planläggning vad gäller utnyttjandet av områden avsedda för fritidsbruk och att få till stånd för detta ändamål erforderlig samverkan mellan berörda myndigheter i de nordiska länderna.

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersen, K. B., Danmark
Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Cassel, Leif, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hagelia, Magnhild, Norge
Hammarberg, Sven, Sverige
Haro, Erkki, Finland
Hegna, Trond, Norge

Ingimundarson, Sigurður, Island
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Jónsson, Magnús, Island
Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark

Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Ruutu, Paula, Finland

Røiseland, Bent, Norge
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Gunnar Henriks-son*, Finland.

De 2 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Nils Hønsvald*, Norge, och *John Lyng*, Norge.

Stockholm den 21 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *en kommission för trafik-samarbete*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 21 februari 1964 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (nr 15) med 31 röster mot 4. 13 medlemmar avstod från att rösta och 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at Nordisk Samferdselskomité omdannes således, at komiteens parlamentariske medlemmer udtræder, og komiteen herefter fremtidig alene består af det nuværende sekretariat.

De 31 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersen, K. B., Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Andresen, Kaj, Danmark
Bjarnason, Ásgeir, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Cassel, Leif, Sverige
Eriksen, Holger, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Hammarberg, Sven, Sverige
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Jóhannesson, Ólafur, Island
Jónsson, Magnús, Island
Klippenvåg, Harry, Norge

Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Leirfall, Jon, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nielsen, Harald, Danmark
Pedersen, Gustav, Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Toven, Knut, Norge

De 4 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var *Erkki Hara*, Finland, *Judit Nederström-Lundén*, Finland, *Juha Rihtniemi*, Finland, och *Paula Ruutu*, Finland.

De 13 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Emil Ahlqvist*, Sverige, *Trond Hegna*, Norge, *Gunnar Henriksson*, Finland, *Nils Hønsvald*, Norge, *Sigurður Ingimundarson*, Island, *Håkon Johnsen*, Norge, *Urho Kähönen*, Finland, *John L yng*, Norge, *Harald Løbak*, Norge, *Finn Moe*, Norge, *Bertil Ohlin*, Sverige, *Bent Røiseland*, Norge, och *Ingrid Segerstedt Wiberg*, Sverige.

Stockholm den 21 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *sänkt rösträttsålder*.

REKOMMENDATION NR 31

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 20 februari 1964 av Nordiska rådet i enlighet med reservation, fogad till juridiska utskottets förslag (nr 4) med 29 röster mot 27. 1 medlem avstod från att rösta och 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en undersökning av möjligheterna att sänka rösträttsåldern i de nordiska länderna, varvid rösträttsålderns sammanhang med myndighetsåldern särskilt bör beaktas.

De 29 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Ahlkvist, Emil, Sverige
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Ebon, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Cassel, Leif, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Gustafsson, Einar, Sverige
Gustafsson, Hans, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hammarberg, Sven, Sverige
Henriksson, Gunnar, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kyttä, Harras, Finland

Larsen, Aksel, Danmark
Larsen, Helge, Danmark
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Toven, Knut, Norge

De 27 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *K. B. Andersen*, Danmark, *Nina Andersen*, Danmark, *Kaj Andresen*, Danmark, *Ásgeir Bjarnason*, Island, *Sigurður Bjarnason*, Island, *Kjell Bondevik*, Norge, *Vagn Bro*, Danmark, *Kresten Damsgaard*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Raino Hallberg*, Finland, *Erkki Hara*, Finland, *Trond Hegna*, Norge, *Svend Horn*, Danmark, *Nils Hønsvald*, Norge, *Ólafur Jóhannesson*, Island,

Magnús Jónsson, Island, Urho Kähönen, Finland, Jon Leirfall, Norge, John Lyng, Norge, Poul Møller, Danmark, Johan Møller Warmedal, Norge, Harald Nielsen, Danmark, Gustav Pedersen, Danmark, Carl Petersen, Danmark, Georg Pettersson, Sverige, Aarne Saarinen, Finland, och Knud Thestrup, Danmark.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Dagmar Ranmark, Sverige.*

Stockholm den 20 februari 1964

Bertil Ohlin

Gustaf Petrén

Övriga beslut (utom val)

A. Beslut att ej företaga sig något med anledning av:

(den 18 februari)

1. tilläggsförslag om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande (Sak C 15)

(den 19 februari)

2. medlemsförslag om samråd i internationella handelspolitiska frågor (Sak A 28)
3. uppskjutet medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och Oslofjordsområdet (Sak A 5)

(den 20 februari)

4. medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete (Sak A 46)
5. tilläggsförslag om införande av ny normaltid i Norden (Sak D 85)

(del 21 februari)

6. medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta Nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering (Sak A 47)
7. medlemsförslag om förklaring av de nordiska länderna som atomvapen-fri zon (Sak A 49)
8. medlemsförslag om förenhetligande av veterinärbestämmelserna för köttkontroll (Sak A 27)
9. tilläggsförslag om odontologisk materialprovningsanstalt (Sak D 94)
10. tilläggsförslag om reselegitimation för medborgare i Benelux-länderna vid inresa i nordiskt passområde (Sak D 57)

B. Beslut att lägga till handlingarna

- a. som slutbehandlade spørsmål:

(den 18 februari)

1. meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare (Sak D 8)

2. meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning
3. meddelanden om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade (Sak D 25)
4. meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten (Sak D 27)
5. meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten (Sak D 29)
6. meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft (Sak D 30)
7. meddelanden om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar (Sak D 62)
8. meddelanden om rekommendation nr 6/1963 angående försäkring av icke-nordiska motorfordon (Sak D 75)
9. meddelanden om rekommendation nr 27/1963 angående inrättande av permanent organ för elkraftsproduktion (Sak D 96)
10. berättelse från Nordiska kulturkommissionen (Sak C 2)
11. berättelse om frågan om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande (Sak C 15)

(den 19 februari)

12. meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område (Sak D 7)
13. meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden (Sak D 24)
14. meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål (Sak D 53)
15. berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (Sak C 3)
16. berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskning (Sak C 6)
17. berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (Sak C 5)
18. meddelanden om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 26)
19. meddelanden om rekommendation nr 17/1963 angående ekonomiskt samarbete (Sak D 86)
20. meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem (Sak D 38)
21. meddelanden om rekommendation nr 22/1963 angående samarbete beträffande fiskeriproblem (Sak D 91)
22. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (Sak C 12)
23. meddelanden om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet (Sak D 4)
24. meddelanden om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m. (Sak D 18)

25. meddelanden om rekommendation nr 18/1963 angående lagstiftning om radions juridiska ansvar (Sak D 87)
26. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (Sak C 8)

(den 20 februari)

27. meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning (Sak D 41)

(den 21 februari)

28. berättelse om samarbete på lagstiftningens område (Sak C 1)
29. meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion (Sak D 36)
30. berättelse om samarbete mellan språknämnderna (Sak C 9)
31. meddelanden om rekommendation nr 11/1963 angående kursverksamhet för universitetsstuderande i nordiska språk m. m. (Sak D 80)
32. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (Sak C 10)
33. berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (Sak C 7)
34. berättelser om samarbete mellan de nordiska postförvaltningarna (Sak C 13)
35. berättelser om samarbete mellan de nordiska teleförvaltningarna (Sak C 14)
36. meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden (Sak D 9)
37. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (Sak C 11)
38. meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål (Sak D 12)
39. meddelanden om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet (Sak D 57)
40. berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (Sak C 4)

b. i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session:

(den 18 februari)

1. meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön (Sak D 23)
2. meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen (Sak D 35)
3. meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (Sak D 33)

4. meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (Sak D 61)
5. meddelanden om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar (Sak D 83)
6. meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen (Sak D 48)
7. meddelanden om rekommendation nr 28/1963 angående fast Öresundsförbindelse (Sak D 97)
8. meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (Sak D 37)
9. meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete (Sak D 92)

(den 19 februari)

10. meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning (Sak D 42)
11. meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningsskatt för flyttgods (Sak D 28)
12. meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (Sak D 11)
13. meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (Sak D 76)
14. meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (Sak D 14)
15. meddelanden om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (Sak D 32)
16. meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare (Sak D 64)
17. meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (Sak D 34)
18. meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (D 39)
19. meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (Sak D 16)

(den 20 februari)

20. meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (Sak D 82)
21. meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av »Nordens hus» i Reykjavík (Sak D 89)
22. meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid (Sak D 85)

23. meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar (Sak D 66)

(den 21 februari)

24. meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (Sak D 60)
25. meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (Sak D 72)
26. meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (Sak D 2)
27. meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (Sak D 69)
28. meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för filmforskning (Sak D 55)
29. meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (Sak D 51)
30. meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning (Sak D 94)
31. meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräkande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (Sak D 95)
32. meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (Sak D 74)
33. meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (Sak D 46)
34. meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (Sak D 47)

C. Beslut att till nästa ordinarie session uppskjuta vidare behandling av:

(den 18 februari)

1. uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion (Sak A 2)
2. uppskjutet tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nord-Norge (Sak A 9)
3. ändringsförslag om transitohamn i Nord-Norge (Sak A 9)
4. uppskjutet tilläggsförslag om en renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (Sak A 13)
5. uppskjutet tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg (Sak A 19)
6. medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia (Sak A 31)

7. medlemsförslag om statistiskt samarbete (Sak A 35)
8. medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden (Sak A 36)
9. medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi (Sak A 38)
10. medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område (Sak A 41)
11. medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen (Sak A 43)
12. tilläggsförslag om motverkande av oljeföroreningar i havet (Sak D 23)
13. medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker (Sak A 25)

(den 19 februari)

14. uppskjutet medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (Sak A 17) [i vissa delar]
15. uppskjutet medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik (Sak A 4)
16. ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (Sak A 4)
17. medlemsförslag om lagstiftning rörande barns skadeståndsansvar (Sak A 30)

(den 20 februari)

18. ändringsförslag om nordisk kulturfond (Sak B 2)
19. uppskjutet medlemsförslag om nordisk tentamentsgiltighet (Sak A 11)
20. uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (Sak A 16) [i vissa delar]

(den 21 februari)

21. medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning (Sak A 37)
22. medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden (Sak A 15)
23. medlemsförslag om internordiskt körkort (Sak A 48)
24. tilläggsförslag om enhetlig telefontaxa (Sak C 14)

D. Beslut i interna spörsmål:

(den 18 februari)

1. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

2. att lägga rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté till handlingarna (Dokument 2)
3. att lägga rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté till handlingarna (Dokument 3)
4. att lägga rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté till handlingarna (Dokument 4)
5. att lägga rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté till handlingarna (Dokument 5)
6. att lägga rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» till handlingarna (Dokument 6)
7. beslut om ändrade arbetsformer för Nordiska rådet (Sak A 24)

Val

(den 15 februari)

1. Val av presidium
2. Val av medlemmar i utskotten

(den 21 februari)

3. Val av medlemmar i redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
4. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

FÖRFATTNINGAR RÖRANDE
NORDISKA RÅDET

Lag
angående ändring av lagen om Nordiska rådets
Finlands delegation

Given i Helsingfors den 3 maj 1963

I enlighet med Riksdagens beslut ändras 4 § lagen den 1 april 1960 om Nordiska rådets Finlands delegation (170/60) samt fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

4 §

Delegationen har ett kansli, vid vilket finnas delegationens sekreterarbefattning samt efter behov biträdande sekreterar-, registrators- och kanslibitrådesbefattningar.

Delegationens sekreterare utses av delegationen. Övrig personal anställs av arbetsutskottet.

Delegationens sekreterare är chef för kansliet.

4 a §

Angående befattningshavarnas vid delegationens kansli avlöning gäller, vad om avlöningen för innehavare av statens tjänst och befattning med grundlön är stadgat.

Delegationen hänför befattningshavarna vid sitt kansli till avlöningsklasser inom ramen för stafförslaget.

Om befattningshavarnas vid delegationens kansli pension och semester samt efter befattningshavares frånfälle utgående familjepension, begravningshjälp och ersättning för begravningskostnader gäller, vad i fråga om innehavare av statens tjänst och befattning med grundlön är stadgat, likväl så, att pension, familjepension, begravningshjälp och ersättning för begravningskostnader beviljas av riksdagens kanslikommission på framställning av delegationen.

Denna lag träder i kraft den 3 maj 1963.

Helsingfors den 3 maj 1963

Republikens President

Urho Kekkonen

Minister för utrikesärendena

V. Merikoski

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**

Presidium

Bertil Ohlin, Sverige, president
Sigurður Bjarnason, Island, vicepresident
Karl-August Fagerholm, Finland, vicepresident
John Lyng, Norge, vicepresident
Harald Nielsen, Danmark, vicepresident

Arbetsutskott

Danmark

Aksel Larsen
Helge Larsen
Harald Nielsen, formand
Gustav Pedersen
Carl Petersen, næstformand
Knud Thestrup

Finland

Karl-August Fagerholm, ordförande
Hertta Kuusinen
Harras Kyttä
Juha Rihtniemi
V. J. Sukselainen, viceordförande
J. O. Söderhjelm

Island

Sigurður Bjarnason, ordförande
Sigurður Ingimundarsson
Ólafur Jóhannesson

Norge

Per Borten
John Lyng, formann
Finn Moe

Sverige

Birger Andersson, vice ordförande
Leif Cassel

Hans Gustafsson
Bertil Ohlin, ordförande
Sven Sundin

Sekretariat

Hövrättsrådet Gustaf Petrén, huvudsekreterare, tillika svenska delegationens sekreterare

Förste sekreteraren Staffan Wahlquist

Förste sekreteraren Cai Melin

Registratorn Margit Sjöholm

Fil. stud. Peter Abrahamson

Bibliotekarien Olof Wallmén, redaktör

Kontorchef Poul Eefsen, sekreterare i juridiska utskottet

Notarien Håkan Branders, sekreterare i kulturutskottet

Juris kandidaten Birgitta Malmros, sekreterare i socialpolitiska utskottet

Ekspeditionssekretær Axel Gormsen, sekreterare i trafikutskottet

Förste byråsekreteraren Sven Holmstedt, sekreterare i ekonomiska utskottet

Konsulent Lars Blaaflåt, sekreterare i ekonomiska utskottet

Generalsekretær Frantz Wendt, danska delegationens sekreterare

Justitiesekreteraren Eiler Hultin, Finlands delegations sekreterare

Byråchefen Friðjón Sigurðsson, isländska delegationens sekreterare

Byråsjef Einar Løchen, norska delegationens sekreterare

Sakkunniga

(Enligt presidiets beslut den 14 februari 1964)

Danmark

Kontorchef Flemming Agerup

Kontorchef N. C. Bitsch

Departementschef Vilhelm Boas

Kontorchef Ruth Bruun-Pedersen

Fuldmægtig Mogens Foldberg

Ekspeditionssekretær Poul Gemynthe Madsen

Administrationschef Paul Gersmann

Fuldmægtig Henning Gottlieb

Kommitteret Poul Gaarden

Direktør Ole Harkjær

Kontorchef P. Juhl-Christensen
Ekspeditionssekretær Chr. Møller
Fuldmægtig Otto Møller
Departementschef Otto Müller
Ministersekretær Bjørn Olsen
Departementschef Erik Ib Schmidt
Ministersekretær Helge Thomsen
Kontorchef Mogens Warberg

Finland

Avdelningschefen Östen Elfving
Kanslichefen Klaus Häkkänen
Avdelningschefen Max Jakobson
Direktören Veikko Karsma
Regeringsrådet Kai Korte
Tf. byråsekreteraren O. Meinander
Tf. regeringsrådet Ragnar Meinander
Generaldirektören Niilo Pesonen
Regeringsrådet Erkki Rankama
Byråsekreteraren Klaus Sahlgren
Bitr. avdelningschefen Wilhelm Schreck
Konteramiralen Svante Sundman
Bitr. avdelningschefen Pentti Talvitie
Kanslichefen Aarne Tarasti

Island

Direktören Magnús Gíslason
Legationsrådet Þorleifur Thorlaciuss

Norge

Generalsekretær Gerhard Arnesen
Statssekretær Jens Boyesen
Konsulent Oluf Fuglerud
Statssekretær Dagfin Juel
Departementsråd Ottar Lund
Byråsjef John Paxal
Departementsråd Rolv E. Ryssdal
Statssekretær Enevald Skadsem
Statssekretær Olaf Solumsmoen
Ekspedisjonssjef Tor Stokke

Sverige

Avdelningschefen Arne Aldestam
Direktören Arne F. Andersson
Ambassadören R. Hichens Bergström
Byråchefen Stig Bergström
Expeditionschefen Göran Borggård
Lagbyråchefen Gunnar Danielson
Statssekreteraren Ivan Eckersten
Byrådirektören Axel Edelstam
Generaldirektören Arthur Engel
Byråchefen Stig Engfeldt
Byråchefen Åke Englund
Byrådirektören Rune Fremlin
Rättsavdelningschefen Bengt Hamdahl
Kanslirådet Åke Hartvig
Lagbyråchefen Eskil Hellner
Hovrättsrådet Torwald Hesser
Statssekreteraren Carl Holmberg
Rättsavdelningschefen Bertil Holmquist
Statssekreteraren Nils Hörjel
Byråchefen Lennart Klackenbergh
Jur. dr Åke Larsson
Byrådirektören N. B. Leuf
Överstelöjtnanten Sten Ljungqvist
Byråchefen Sture Lundell
Generaldirektören Hans Löwbeer
Statssekreteraren Sven Moberg
Ambassadören Nils Montan
Byråchefen Bengt Odhner
Statssekreteraren C. G. Persson
Utrikesrådet Göran Ryding
Byråchefen Claes Senning
Statssekreteraren G. von Sydow
Kammarrättsassessorn Bertil Wennergren
Byråchefen K. O. Wennerhorn
Byrådirektören Ulla Åhgren-Lange
Rättsavdelningschefen N. E. Åqvist

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS

Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris till författaren Tarjei Vesaas, Norge

Professor Lauri Viljanen, Finland:

Nordiska rådets litteraturpris har i år tilldelats Tarjei Vesaas för romanen »Is-slottet», som utkom senaste höst. Bedömningskommittén motiverar sitt beslut med att den är »en i nordisk vinternatur förankrad roman, som i en lyhörd stil gestaltar själsliga realiteter till en betvingande vision av människans ensamhet och sökande efter gemenskap».

Den nordiska naturen kommer nordiska läsare att känna sig hemma i boken. Och likväl är denna natur i ett norskt verk alltid ny och överraskande för oss andra, danskar, finländare, svenskar och kanske också islänningar, denna natur är märkligt ny, när Tarjei Vesaas beskriver den ytterst diskret, lyriskt trevande, utan patetiska gester. Vem känner inte till dessa skarpt tecknade landskap, dessa än aningsfyllt dystra, än bländande klara, ja man kunde säga dramatiska landskap, som genom den norska litteraturen har nått världens medvetande ända sedan Ibsens tid. För oss är dessa landskap särskilt förtrogna. Men vem har någonsin hört talas om ett »is-slott», om också detta i Vesaas' verk blir full realistisk verklighet: en mäktig isgrotta, som har bildats i en fors under en sällsynt kall förvinter utan snö. Också Ibsen talar ofta om forsen, och som barn hörde han första gången dess olycksbådande brus i Telemark, Vesaas' hembygd. Men Ibsens forsar och Dovre-grottor är inte samma organiska landskap som »Is-slottet» i forsen är för människobarnen i Vesaas' diktvärld.

Genom att åskådliggöra människans ensamhet och sökande efter gemenskap har Tarjei Vesaas allt klarare, särskilt under det andra världskriget och därefter ställt upp sina mål och markerat sin ställning som en diktare, som velat tjäna mänsklighetens sak i ordets djupaste och samtidigt dagsaktuella bemärkelse. I Vesaas' produktion får vi se hur vanligen kampen mellan isolering och gemenskap, mörker och ljus utmynnar i seger för ljuset, gemenskapen. Också detta hör till hans positivt inställda författar-temperament. Men eftersom han inte är moralist utan diktare, kan hans ordkonst hos oss väcka oroande frågor. Den mäktiga bilden av »is-slottet», som med sin symbolik överskuggar den nya berättelsen, leder tanken mot isolering och mörker, särskilt när bokens namn möter oss på titelbladet. »Is-slottet», denna glittrande, förtrollande och förvillande labyrinth uppslukar det lilla flickebarnet Unn dagen efter den kväll hon funnit en vän i den jämnåriga Siss, en underbar upplevelse för henne. I romanen »Kimen» t. ex.

möter vi mycket mera skuldbelastade människor än i »Is-slottet» — och likväl: »Der måtte ha vore ein kime i dustet.» Denna grodd (kimen) symboliserar förhoppning, ljus i mörker, försoning, uppbyggande krafter, det goda. Den livsglada Siss, som har ett stöd i föräldrar och kamrater och som har en omedelbar ledarkaraktär, finner, efter en svår vinter, vägen tillbaka till gemenskapen. Men någon räddning gavs det således inte för den slutna, föräldralösa Unn?

Enligt poesins teori är det utmärkande för en god symbol, att den vid skildring av själsliga eller andliga realiteter endast låter oss ana det oändliga, utan att försöka uttömma detta. Vi måste naturligtvis vara särskilt varsamma när vi strävar att tolka Tarjei Vesaas' underbara prosadikt, eftersom författarens egen stil med en så manlig ömhet berör den tidiga flickålderns själsliga realiteter, fångar endast nyanser av någonting, som förblir outtalt. De två elvaåringarna Unn och Siss samt deras kamrater är betagande friskt skildrade, men själva utvecklingsskedet just på tröskeln till pubertetsåren gömmer i sig någonting ödesmättat, ja skrämmande. Den långa prövningen, som tvingar Siss att under en vinter rentav identifiera sig med den försvunna Unn, bottnade i den hemlighet, som hon inte vågade ta emot den afton vänskapen slog ut. Vilken var då denna hemlighet? Man har sagt mig att inte ens fru Halldis Vesaas, som också hon är diktare, visste det, när hon blev tillfrågad av en litteraturforskare i saken. Vi anar måhända någonting av hemligheten, om vi återkallar i minnet att Unn och hennes ensamma mor inte hade haft ett tryggt hem.

Men detta är ingen huvudsak. Om vi får lov att betrakta barnvärlden i »Is-slottet» som ett symboliskt preludium för hela mänskligheten, så förefaller det uppenbart att ensamhetens och gemenskapens djupa tema har fått sitt renaste, väsentliga och liksom immateriella uttryck i denna berättelse. På vägen mot gemenskapen reser sig svåra hinder: Den lilla Siss är ännu kan man tycka alltför egocentrisk mitt i sin egen livsglädje, och det hämnar sig för henne. Hon måste genom en lång vinter känna sig som den andra, känna sig som Unn för att till sist kunna gå framåt, mot ett uppvaknande. Unn själv representerar mänskligheten på ett ödesdigert sätt. Till ensamhetens, isoleringens faror hör också dess demoniska förtrollning. Om jag får använda ett mycket sublimt ord, så behärskas Unn, sedan hon funnit sin vän, av ett slags hybris, som sedan leder henne djupt in i islabyrinten. När Siss ser henne sista gången, ser Unn begraven bland isspeglar, visar sig Unn vara på något sätt både övermänsklig och omänsklig. Det är en gåtfull passage. Jag har här bara velat antyda att Vesaas på ett rentav subtilt sätt, ja vägande sitt ord på guldvåg, framställt dessa människobarns öden i ensamhetens och gemenskapens dubbelperspektiv.

Slutligen måste man dock understryka, att Tarjei Vesaas har levandegjort sin vision i en enkel och naturlig episk stil, på detta lapidariska, kärvt sköra och varmt klingande nynorska språk, som åtminstone vi nordbor bor-

de läsa i original för att förnimma dess doft. Vi lyckönskar Tarjei Vesaas och tackar för hans rika insats, en norsk och en nordisk diktargärning.

Författaren Tarjei Vesaas, Norge:

Eg må få seie at eg står her fylt av glede og takk ved ei slik påskjønning frå dei nordiske land. Desse land som ein er så glad for å kunna kalle sin store heim. Så inderleg vel som ein kjenner og ser og høyrer at vi er av same folk. Så more som det er å kunne få takke dei på slike vilkår.

Ettersom eg har fått pris for dikting, burde eg sagt noko om dikting. Eller sagt litt om det å skrive. Men det er så rådløst innvikla. Den som skriv, blir kasta frå glede til fortvilning — og like snart tilbake i omvendt orden. Men det kan inkje forklarast. Det er ulikt for kvart menneske som driv med det. Det er eit einsamt yrke.

Den danske dikteren Johs. V. Jensen brast ut eingong: »Hvor ensom er stävnen på et skib!» Det er vel slåande sagt. Den som skal dikte ei ny bok er like så einsam. Just så einsam som stevnen på eit skip under fart skjera seg fram i ukjent. Der er ingen med. Det er harde vilkår — harde vilkår og forunderlege gleder. Den som skriv, dröymmer om å finne noko: ein kan kalle det ein aldeles kvit stein. Han trur det finst, og söker på dei mest utrulege stader. Her er vel ein slik forunderleg kvit stein. Men ingen har funni han. Og ingen vil finne han. Men söke og söke. Vart han funnen, ville diktinga misse si makt. Men han blir ikkje funnen.

Det blir sagt at diktinga står i fare i våre dagar. Det trur eg ikkje noko på. Former kan nok gå under, men berre for å skifte. Det som ikkje går under, er menneskets draum. Draumen födes på nytt med kvart eit nytt lite barn frå mors liv. Så lenge det finst draum, blir det òg diktning. At formene skifter kan vere naturleg, men dei svære omveltningar som går for seg i det ytre no. Men ikkje sluttar sökinga etter ein aldeles kvit stein.

Stare sagn kan ofte bli dikt. Sorger og harm kan bli dikt. Det er ei form for tröyst og utlöysing. Svært ofte, men ikkje alltid.

Diktaren Aasmund Olavson Vinje, frå mine telemarkske heimetrakter, sa det slik:

I livet er
slik sorg
at der
er nok for song.

REGISTER

Översikt
över sakernas behandling

S a k	
nr	r u b r i k
<i>Medlemsförslag</i>	
A 1	Uppskjutet medlemsförslag om gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
A 2	Uppskjutet medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion
A 3	Uppskjutet tilläggsförslag om multilaterala dubbelbeskattningsavtal
A 4	Uppskjutet medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik
A 5	Uppskjutet medlemsförslag om gemensam norsk-svensk utbyggnad av navigationshjälpmedlen i nordöstliga Skagerak och i Oslofjordsområdet
A 6	Uppskjutet medlemsförslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturell upplysning i utlandet
A 7	Uppskjutet medlemsförslag om utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk
A 8	Uppskjutet tilläggsförslag om samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster
A 9	Uppskjutet tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge Ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge
A 10	Uppskjutet tilläggsförslag om teaterverksamhet inom Nordkalottområdet
A 11	Uppskjutet medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet
A 12	Uppskjutet tilläggsförslag om genomförande av gemensam arbetsmarknad för tandläkare
A 13	Uppskjutet tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige
A 14	Uppskjutet tilläggsförslag om forskning i arktisk medicin
A 15	Uppskjutet medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden
A 16	Uppskjutet medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning Ändringsförslag om harmonisering av skattereglerna för bolag
A 17	Uppskjutet medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden
A 18	Uppskjutet medlemsförslag om likställighet vid inköp av fastigheter för fritidsbruk Ändringsförslag om samordnad politik beträffande mark, avsedd för fritidsbruk
A 19	Uppskjutet tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak	
s.	s.	utskott	nr	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr	
293	130	kult.	1	2050	142	2	2186		A 1	
328	135	—			—			uppskov	A 2	
329	130	jur.	5	2033	160	10	2202		A 3	
336 338	130	traf.	5	2124	168			{ uppskov uppskov	A 4	
343										130
353	130	kult.	4	2053	145	5	2192		A 6	
401	130	kult.	14	2072	187, 232	23	2228		A 7	
445	130	soc.	2	2086	146	6	2194		A 8	
462 471	136	}	—		—			uppskov	A 9	
487	130									kult.
505	130	kult.	20	2080	187, 233			uppskov	A 11	
521	130	soc.	3	2088	147	7	2196		A 12	
525	136	—			—			uppskov	A 13	
527	130	kult.	10	2063	178	17	2216		A 14	
544	130	ekon.	9	2158	279			uppskov	A 15	
549 551	130	{ ekon. ekon.	10	2160	244	{	26	2234	uppskov	A 16
			15	2168	245					
588	130	soc.	8	2096	165	13	2208	delvis upp- skov	A 17	
601 642	130	jur.	10	2041	283	30	2242		A 18	
666										136

S a k	
nr	rubrik
A 20	Medlemsförslag om förstärkning av de tekniska förutsättningarna för ett utvidgat radio- och televisionssamarbete i Norden Ändringsförslag om förbättrade mottagningsförhållanden för svensk television på Åland
A 21	Medlemsförslag om inrättande av en nordisk investeringsbank Ändringsförslag om inrättande av nordisk investeringsbank
A 22	Medlemsförslag om rättsligt skydd för växtförädlingsprodukter
A 23	Medlemsförslag om biblioteksersättning till nordiska författare
A 24	Medlemsförslag om ändrade arbetsformer för Nordiska rådet
A 25	Medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker m. m.
A 26	Medlemsförslag om liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden
A 27	Medlemsförslag om förenhetligande av veterinärbestämmelserna för köttkontroll
A 28	Medlemsförslag om samråd i internationella handelspolitiska frågor
A 29	Medlemsförslag om harmonisering av skatter och avgifter på vissa varor
A 30	Medlemsförslag om barns skadeståndsansvar
A 31	Medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia
A 32	Medlemsförslag om höjda anslag för utbytesresor mellan nordiska skolor
A 33	Medlemsförslag om vidgat lärarutbyte mellan de nordiska länderna
A 34	Medlemsförslag om harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning
A 35	Medlemsförslag om statistiskt samarbete
A 36	Medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden
A 37	Medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning
A 38	Medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi
A 39	Medlemsförslag om reguljär bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige
A 40	Medlemsförslag om revision av medborgarskapslagstiftningen
A 41	Medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vatten-vårdens område
A 42	Medlemsförslag om samordning av järnvägstaxorna för godstrafik
A 43	Medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen
A 44	Medlemsförslag av sänkt rösträttsålder i Norden
A 45	Medlemsförslag om inrättande av en nordisk kommission för trafiksamarbete

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	utskott	nr	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
667 693	130	kult.	12	2067	186, 231	21 22	2224 2226		A 20
695 738									
739	130	jur.	7	2036	162	11	2204		A 22
775	130	kult.	2	2051	142	3	2188		A 23
794	130	jur.	1	2023	137			i enlighet med ut- skottet	A 24
806	130	soc.	4	2090	148			uppskov	A 25
831	130	ekon.	3	2147	171	16	2214		A 26
871	130	soc.	11	2101	275			utan åtgärd	A 27
908	130	ekon.	7	2154	172			utan åtgärd	A 28
939	130	ekon.	12	2164	251	28	2238		A 29
992	130	jur.	11	2044	175			uppskov	A 30
1030	136	—			—			uppskov	A 31
1033	130	kult.	11	2065	186, 231	20	2222		A 32
1060	130	kult.	15	2074	187, 232	24	2230		A 33
1093	130	ekon.	11	2162	248	27	2236		A 34
1141	136	—			—			uppskov	A 35
1145	136	—			—			uppskov	A 36
1154	130	soc.	14	2108	277			uppskov	A 37
1221	136	—			—			uppskov	A 38
1223	130	traf.	1	2118	148	8	2198		A 39
1281	130	jur.	3	2028	139	1	2184		A 40
1303	136	—			—			uppskov	A 41
1307	130	traf.	7	2127	170	15	2212		A 42
1319	136	—			—			uppskov	A 43
1323	130	jur.	4	2030	253	31	2244		A 44
1332	130	traf.	15	2138	285	29	2240		A 45

S a k	
nr	r u b r i k
A 46	Medlemsförslag om nordiskt forskningssamarbete
A 47	Medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering
A 48	Medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort
A 49	Medlemsförslag om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon
<i>Regeringsförslag</i>	
B 1	Uppskjutet regeringsförslag om samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området
B 2	Regeringsförslag om nordisk kulturfond Ändringsförslag om nordisk kulturfond
B 3	Regeringsförslag om inrättande av nordiskt musikpris
<i>Berättelser</i>	
C 1	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
C 2	Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
C 3	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
C 4	Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén
C 5	Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete
C 6	Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén)
C 7	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
C 8	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
C 9	Berättelse om samarbete mellan språknämnderna
C 10	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
C 11	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
C 12	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
C 13	Berättelser om samarbete mellan de nordiska postförvaltningarna
C 14	Berättelser om samarbete mellan de nordiska teleförvaltningarna Tilläggsförslag om enhetlig nordisk telefontaxa
C 15	Berättelse om frågan om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande Tilläggsförslag om nordiska beredskapsstyrkor till FN:s förfogande

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	utskott	nr	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1337	130	kult.	6	2056	185, 230			utan åtgärd	A 46
1344	130	ekon.	16	2170	260, 265			utan åtgärd	A 47
1352	130	traf.	9	2130	282			uppskov	A 48
1358	130	ekon.	17	2173	269			utan åtgärd	A 49
1364	130	soc.	10	2099	167	14	2210		B 1
1401	130	kult.	8	2060	186, 230	19	2220	uppskov	B 2
1404									B 2
1406	130	kult.	18	2077	187, 233	25	2232		B 3
1410	130	jur.	14	2048	279			till handl.	C 1
1416	130	kult.	5	2055	146			till handl.	C 2
1456	130	soc.	6	2093	165			till handl.	C 3
1460	130	traf.	17	2142	285			till handl.	C 4
1474	130	ekon.	6	2152	172			till handl.	C 5
1516	130	traf.	6	2126	170			till handl.	C 6
1524	130	soc.	19	2117	281			till handl.	C 7
1527	130	ekon.	14	2167	181			till handl.	C 8
1530	130	kult.	19	2079	281			till handl.	C 9
1533	130	soc.	18	2116	281			till handl.	C 10
1556	130	ekon.	19	2176	282			till handl.	C 11
1558	130	ekon.	8	2156	173			till handl.	C 12
1561	130	traf.	12	2134	282			till handl.	C 13
1569	130	traf.	13	2135	282			till handl.	C 14
1576								uppskov	
1578	130	ekon.	4	2149	156			till handl.	C 15
1584								utan åtgärd	

S a k	
nr	r u b r i k
	<i>Meddelanden</i>
D 1	Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring
D 2	Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent
D 3	Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen
D 4	Meddelande om rekommendation nr 5/1956 angående utvidgning av det straffrättsliga samarbetet
D 5	Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet
D 6	Meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem
D 7	Meddelanden om rekommendation nr 20/1956 angående samverkan på renskötselns område
D 8	Meddelanden om rekommendation nr 7/1957 angående gemensam arbetsmarknad för läkare och tandläkare
D 9	Meddelanden om rekommendation nr 12/1957 angående ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden
D 10	Meddelanden om rekommendation nr 21/1957 angående förbättrat samarbete beträffande jordbruksforskning
D 11	Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter
D 12	Meddelanden om rekommendation nr 3/1958 angående likställdhet i fråga om förvärv av fast egendom och erhållande av lån för bostadsändamål
D 13	Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
D 14	Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter
D 15	Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster
D 16	Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
D 17	Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna
D 18	Meddelande om rekommendation nr 25/1958 angående gemensam utlämningslagstiftning m. m.
D 19	Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
		utskott	nr	s.		s.	nr		
1586	137	—			—			nya meddel.	D 1
1589	130	jur.	15	2049	280			nya meddel.	D 2
1591	137	—			—			nya meddel.	D 3
1593	130	jur.	12	2046	177			slutbehandl.	D 4
1594	137	—			—			nya meddel.	D 5
1596	137	—			—			nya meddel.	D 6
1598	130	jur.	8	2037	162			slutbehandl.	D 7
1599	136	—			—			slutbehandl.	D 8
1604	130	ekon.	18	2175	282			slutbehandl.	D 9
1606	136	—			—			slutbehandl.	D 10
1609	130	jur.	9	2039	164			nya meddel.	D 11
1611	130	jur.	10	2041	283			slutbehandl.	D 12
1613	137	—			—			nya meddel.	D 13
1616	130	soc.	5	2091	165			nya meddel.	D 14
1617	137	—			—			nya meddel.	D 15
1620	130	soc.	13	2106	180			nya meddel.	D 16
1622	137	—			—			nya meddel.	D 17
1624	130	jur.	12	2046	177			slutbehandl.	D 18
1625	137	—			—			nya meddel.	D 19

S a k	
nr	r u b r i k
D 20	Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.
D 21	Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst
D 22	Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälso-tjänst för sjömän m. m.
D 23	Meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön Tilläggsförslag om motverkande av oljeföroreningar i havet
D 24	Meddelanden om rekommendation nr 5/1959 angående förbättring av samernas levnadsförhållanden
D 25	Meddelanden om rekommendation nr 6/1959 angående informationsmaterial för utvandringsintresserade
D 26	Meddelanden om rekommendation nr 12/1959 angående ekonomiskt samarbete
D 27	Meddelanden om rekommendation nr 14/1959 angående utbyggnad av flyg- och turisttrafiken inom Nordkalotten
D 28	Meddelanden om rekommendation nr 15/1959 angående borttagande av dubbel omsättningsskatt för flyttgods
D 29	Meddelanden om rekommendation nr 19/1959 angående likartade regler för behörighet att utöva läkarkonsten
D 30	Meddelanden om rekommendation nr 23/1959 angående samarbete i fråga om produktion och utbyte av elkraft
D 31	Meddelanden om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument
D 32	Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land
D 33	Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad
D 34	Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin
D 35	Meddelande om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen
D 36	Meddelanden om rekommendation nr 2/1961 angående samnordisk filmproduktion
D 37	Meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna
D 38	Meddelanden om rekommendation nr 5/1961 angående samverkan beträffande fiskeriproblem

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
		s.	utskott	nr		s.	s.		
1628	137	—			—			nya meddel.	D 20
1632	137	—			—			nya meddel.	D 21
1636	137	—			—			nya meddel.	D 22
1641 1644	130	} jur.	2	2026	139			{ nya meddel. uppskov	D 23
1646	130		jur.	8	2037	162			
1647	136	—			—			slutbehandl.	D 25
1650	130	ekon.	6	2152	172			slutbehandl.	D 26
1651	136	—			—			slutbehandl.	D 27
1657	130	jur.	6	2035	161			slutbehandl.	D 28
1659	136	—			—			slutbehandl.	D 29
1662	136	—			—			slutbehandl.	D 30
1665	137	—			—			nya meddel.	D 31
1669	130	soc.	9	2098	166			nya meddel.	D 32
1670	130	soc.	1	2085	146			nya meddel.	D 33
1672	130	kult.	10	2063	178			nya meddel.	D 34
1676	130	jur.	3	2028	139			nya meddel.	D 35
1677	130	kult.	17	2076	281			slutbehandl.	D 36
1680	130	ekon.	1	2143	153			nya meddel.	D 37
1690	130	ekon.	8	2156	173			slutbehandl.	D 38

S a k	
nr	r u b r i k
D 39	Meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk Tilläggsförslag om gemensamma nordiska utbildningskurser för navigeringskollärare
D 40	Meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi
D 41	Meddelanden om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning
D 42	Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.
D 43	Meddelanden om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
D 44	Meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen
D 45	Meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter
D 46	Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen
D 47	Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter
D 48	Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen
D 49	Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen
D 50	Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare
D 51	Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
D 52	Meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.
D 53	Meddelanden om rekommendation nr 13/1962 angående nordiskt organ för samespörsmål Tilläggsförslag om samarbete rörande samespörsmål
D 54	Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
D 55	Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning
D 56	Meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi

Tryckt	1:a behandl.	Utskotts-förslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Annat beslut	Sak
		utskott	nr	s.		s.	nr		
1698	130	soc.	7	2094	179	18	2218	nya meddel.	D 39
1712								nya meddel.	D 40
1746								—	—
1750	130	kult.	6	2056	185, 230			slutbehandl.	D 41
1753	130	jur.	5	2033	160			nya meddel.	D 42
1755	137	—			—			nya meddel.	D 43
1757	137	—			—			nya meddel.	D 44
1760	137	—			—			nya meddel.	D 45
1764	130	ekon.	20	2177	282			nya meddel.	D 46
1781	130	ekon.	21	2179	283			nya meddel.	D 47
1791	130	traf.	3	2121	150			nya meddel.	D 48
1794	137	—			—			nya meddel.	D 49
1796	137	—			—			nya meddel.	D 50
1799	130	soc.	12	2104	281			nya meddel.	D 51
1804	137	—			—			nya meddel.	D 52
1807 1809	130	jur.	8	2037	162	12	2206	slutbehandl.	D 53
1811								nya meddel.	D 54
1814	130	kult.	16	2075	280			nya meddel.	D 55
1816	137	—			—			nya meddel.	D 56

S a k	
nr	r u b r i k
D 57	Meddelanden om rekommendation nr 17/1962 angående legitimation vid inresa i det nordiska passområdet Tilläggsförslag om reselegitimation för medborgare i Benelux-länderna vid inresa i nordiskt passområde
D 58	Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut
D 59	Meddelanden om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen
D 60	Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet
D 61	Meddelanden om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige
D 62	Meddelande om rekommendation nr 25/1962 angående samarbete i fråga om verkställighet av straffdomar
D 63	Meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare
D 64	Meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare
D 65	Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering
D 66	Meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar
D 67	Meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner
D 68	Meddelanden om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
D 69	Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.
D 70	Meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer
D 71	Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående kontrollbestämmelser för elmateriel
D 72	Meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet
D 73	Meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden
D 74	Meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning

Tryckt	1:a	Utskottsförslag			2:a	Rekom-		Annat beslut	Sak
	behandl.	utskott	nr	s.	behandl.	nr	s.		
s.	s.				s.			innehåll	nr
1819	130	traf.	16	2140	284	—		slutbehandl.	D 57
1822								utan åtgärd	
1823	137	—			—			nya meddel.	D 58
1825	137	—			—			nya meddel.	D 59
1827	130	traf.	11	2133	278			nya meddel.	D 60
1833	130	traf.	1	2118	148			nya meddel.	D 61
1835	136	—			—			slutbehandl.	D 62
1837	137	—			—			nya meddel.	D 63
1839	130	kult.	9	2062	178			nya meddel.	D 64
1842	137	—			—			nya meddel.	D 65
1845	130	ekon.	13	2166	253			nya meddel.	D 66
1847	137	—			—			nya meddel.	D 67
1849	137	—			—			nya meddel.	D 68
1851	130	kult.	13	2070	280			nya meddel.	D 69
1858	137	—			—			nya meddel.	D 70
1861	137	—			—			nya meddel.	D 71
1869	130	traf.	14	2137	278			nya meddel.	D 72
1872	137	—			—			nya meddel.	D 73
1874	130	traf.	8	2129	282			nya meddel.	D 74

S a k	
nr	r u b r i k
D 75	Meddelanden om rekommendation nr 6/1963 angående försäkring av icke-nordiska motorfordon
D 76	Meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
D 77	Meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap
D 78	Meddelanden om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten
D 79	Meddelanden om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island
D 80	Meddelanden om rekommendation nr 11/1963 angående kursverksamhet för universitetsstudier i nordiska språk m. m.
D 81	Meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation
D 82	Meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna
D 83	Meddelanden om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar
D 84	Meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverknings
D 85	Meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid Tilläggsförslag om införande av ny normaltid i Norden
D 86	Meddelanden om rekommendation nr 17/1963 angående ekonomiskt samarbete
D 87	Meddelanden om rekommendation nr 18/1963 angående lagstiftning om radions juridiska ansvar
D 88	Meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg
D 89	Meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av »Nordens hus» i Reykjavík
D 90	Meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
D 91	Meddelanden om rekommendation nr 22/1963 angående samarbete beträffande fiskexport
D 92	Meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete
D 93	Meddelanden om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Antal beslut	Sak
	s.	utskott	nr	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1877	137	—			—			slutbehandl.	D 75
1881	130	jur.	9	2039	164			nya meddel.	D 76
1883	137	—			—			nya meddel.	D 77
1893	137	—			—			nya meddel.	D 78
1896	137	—			—			nya meddel.	D 79
1899	130	kult.	21	2082	281			slutbehandl.	D 80
1904	137	—			—			nya meddel.	D 81
1912	130	kult.	7	2058	186, 230			nya meddel.	D 82
1915	130	traf.	2	2120	150			nya meddel.	D 83
1921	137	—			—			nya meddel.	D 84
1924	130	soc.	16	2112	181, 233			nya meddel. utan åtgärd	D 85
1925									
1928	130	ekon.	6	2152	172			slutbehandl.	D 86
1929	130	jur.	13	2047	177			slutbehandl.	D 87
1933	137	—			—			nya meddel.	D 88
1936	130	kult.	22	2084	187, 233			nya meddel.	D 89
1939	137	—			—			nya meddel.	D 90
1943	130	ekon.	8	2156	173			slutbehandl.	D 91
1945	130	ekon.	5	2151	157			nya meddel.	D 92
1947	137	—			—			nya meddel.	D 93

S a k	
nr	r u b r i k
D 94	Meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning Tilläggsförslag om odontologisk materialprovningsanstalt
D 95	Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
D 96	Meddelanden om rekommendation nr 27/1963 angående inrättande av permanent organ för elkraftsproduktion
D 97	Meddelande om rekommendation nr 28/1963 angående fast Öresundsförbindelse
D 98	Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik

Översikt över behandlingen av

<i>nr</i>	<i>Dokument Rubrik</i>
<i>1.</i>	<i>Rapport från Nordiska rådets presidium</i>
<i>2.</i>	<i>Rapport från Nordiska rådets juridiska niomannakommitté</i>
<i>3.</i>	<i>Rapport från Nordiska rådets socialpolitiska niomannakommitté</i>
<i>4.</i>	<i>Rapport från Nordiska rådets ekonomiska niomannakommitté</i>
<i>5.</i>	<i>Rapport från Nordiska rådets kulturella niomannakommitté</i>
<i>6.</i>	<i>Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt«</i>

Tryckt	1:a behandl.	Utskottsförslag			2:a behandl.	Rekom- mendation		Antal beslut	Sak
		s.	s.	utskott		nr	s.		
1951 1953	} 130	soc.	15	2110	281			} nya meddel. utan åtgärd	D 94
1954									
1956	137	—			—			slutbehandl.	D 96
1959	130	traf.	4	2122	150			nya meddel.	D 97
1961	137	—			—			nya meddel.	D 98

dokumenten utanför saklistan

<i>Tryckt</i>	<i>Behandl.</i>	<i>Beslutets</i>
<i>s.</i>	<i>s.</i>	<i>innehåll</i>
<i>1971</i>	<i>51, 86, 135</i>	<i>till handl.</i>
<i>2004</i>	<i>135</i>	<i>till handl.</i>
<i>2007</i>	<i>135</i>	<i>till handl.</i>
<i>2009</i>	<i>135</i>	<i>till handl.</i>
<i>2011</i>	<i>135</i>	<i>till handl.</i>
<i>2013</i>	<i>135</i>	<i>till handl.</i>

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Ahlkvist, Emil, Sverige (s)

Vald medlem

Yttrande:

Sänkt rösträttsålder: 257

Alemyr, Stig, Sverige (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Utbytesresor mellan skolor: 1033

Andersen, K. B., Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Investeringsbank: 695

Yttranden:

Investeringsbank: 155

Kulturellt samarbete: 209

Rasdiskriminering: 266

Andersen, Nina, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Legitimation av optiker: 806

Arkitektutbildning m. m.: 1145

Andersson, Birger, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Legitimation av optiker: 806

Yttranden:

Generaldebatt: 64

Gemensam arbetsmarknad för tand-
läkare: 147

Sommartid och ny normalt看: 233,
238

Andersson, Ebon, Sverige (h)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Liberalisering av kapitalrörelserna:
831

Yttrande:

Fiskerigränserna: 279

Andresen, Kaj, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utbytesresor mellan skolor: 1033

Yttrande:

Bibliotekersättning: 143

Backlund, Georg, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Sänkt rösträttsålder: 1323

Rasdiskriminering: 1344

Yttranden:

Kulturellt samarbete: 215

Rasdiskriminering: 265

Benediktsson, Bjarni, Island (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 67

Atomvapenfri zon: 274

Bjarnason, Sigurður, Island (Sj)

Vald medlem

Yttrande:

Inbjudan till 13:e sessionen: 286

Bomholt, Julius, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Kulturellt samarbete: 191

Bondevik, Kjell, Norge (Kf)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 108

Sociallagstiftningen: 165

Sommartid och ny normalt看: 235

Borten, Per, Norge (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

Kulturellt samarbete: 199

- Sommartid och ny normaltid: 242, 243
- Braconier, Jean*, Sverige (h)
Suppleant
Medlemsförslag:
Harmonisering av skatter och avgifter: 939
Forskningsamarbete: 1337
- Bro, Vagn*, Danmark (V)
Suppleant
Medlemsförslag:
Kommission för trafiksamarbete: 1332
- Cassel, Leif*, Sverige (h)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Huvudformen för indirekt beskattning: 1093
Kommission för trafiksamarbete: 1332
Yttranden:
Generaldebatt: 65
Fast Öresunds-förbindelse: 152
Transportpolitik: 168
Sommartid och ny normaltid: 240
- Edenman, Ragnar*, Sverige (s)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Kulturellt samarbete: 188
- Ekendahl, Sigrid*, Sverige (s)
Vald medlem
Yttrande:
Instruktionssjukgymnaster: 147
- Eriksen, Erik*, Danmark (V)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Arbetsformer för Nordiska rådet: 794
- Eriksen, Holger*, Danmark (S)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Harmonisering av skatter och avgifter: 939
- Erlander, Tage*, Sverige (s)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Generaldebatt: 54, 105
- Fagerholm, Karl-August*, Finland (Sd)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Arbetsformer för Nordiska rådet: 794
- Gerhardsen, Einar*, Norge (A)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Generaldebatt: 56
Fiskeriproblem: 175
- Gillström, Anselm*, Sverige (s)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Bibliotekersättning: 775
- Gíslason, Gylfi D.*, Island (A)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Kulturellt samarbete: 210
- Gjærevoll, Olav*, Norge (A)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Sommartid, ny normaltid: 181
- Gustafsson, Einar*, Sverige (cp)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Legitimation av optiker: 806
Yttranden:
Sommartid och ny normaltid: 236, 239
Veterinärbestämmelser för köttkontroll: 276
- Gustafsson, Hans*, Sverige (s)
Vald medlem
Ändringsförslag:
Riktlinjer för transportpolitik: 338
Yttrande:
Internationella handelspolitiska frågor: 172
- Gärde Widemar, Ingrid*, Sverige (fp)
Vald medlem

Medlemsförslag:

Barns skadeståndsansvar: 992

Yttranden:

Generaldebatt: 71

Barns skadeståndsansvar: 175

Sänkt rösträttsålder: 255, 259

Hagelia, Magnhild, Norge (A)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Införande av normaltids i Norden:
1925

Yttrande:

Sommartid och ny normaltids: 238

Hara, Erkki, Finland (KoK)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Statistiskt samarbete: 1141

Yttranden:

Generaldebatt: 129

Omsättningsskatt för flyttgods: 161

Kulturellt samarbete: 227

Sänkt rösträttsålder: 253

Hegna, Trond, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Investeringsbank: 695

Universitetskurser i historia: 1030

Yttranden:

Generaldebatt: 113

Kulturellt samarbete: 222

Skatteregler för bolag: 247

Huvudformer för indirekt beskattning: 250

Skatter och avgifter på vissa varor:
251*Helén, Gunnar*, Sverige (fp)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Beredskapsstyrkor till FN:s förfo-
gande: 1584

Ändringsförslag:

Förbättrade mottagningsförhållanden
för svensk television på Åland: 693

Yttrande:

Generaldebatt: 124

Helveg Petersen, K., Danmark (RV)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Kulturellt samarbete: 205

Henriksson, Gunnar, Finland (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Legitimation av optiker: 806

Sänkt rösträttsålder: 1323

Rasdiskriminering: 1344

Tilläggsförslag:

Utbildningskurser för naviga-
tionsskollärare: 1712

Yttranden:

Tjänstepensionsförmåner i Sverige:
166

Anställningstrygghet: 277

Sänkt rösträttsålder: 1323

Hernelius, Allan, Sverige (h)

Suppleant

Medlemsförslag:

Huvudformen för indirekt beskattning: 1093

Holmqvist, Eric, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Djurskydds- och jaktlagstiftning: 164

Horn, Svend, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kommission för trafiksamarbete:
1332

Yttranden:

Fast öresunds-förbindelse: 151

Utbyggnad av öresunds-regionen: 150

Hyytiäinen, Veikko, Finland (Kp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Sänkt rösträttsålder: 1323

Hækkerup, Per, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 117

Högström, Sven, Finland (Sv)Vald medlem till den 6 februari 1964;
därefter suppleant

Medlemsförslag:

Radio- och TV-samarbete: 667

- Läroarutbyte mellan nordiska länder: 1060
 Bilfärjeförbindelse Finland—Sverige: 1223
 Sjömansskattelagstiftning: 1319
- Hønsvald, Nils*, Norge (A)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Arbetsformer för Nordiska rådet: 794
 Kommission för trafiksamarbete: 1332
 Yttranden:
 Öppningsanförande: 44
 Arbetsformer för Nordiska rådet: 137
 Samespörmål: 163
 Radions juridiska ansvar: 177
 Trafikkommissionen: 285
- Jacobsen, Nils*, Norge (A)
 Vald medlem
 Yttrande:
 Decca-samarbete: 180
- Johnsen, Håkon*, Norge (A)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Utbytesresor mellan skolor: 1033
 Läroarutbyte mellan nordiska länder: 1060
 Yttrande:
 Kulturellt samarbete: 216
- Jónsson, Gísli*, Island (Sj)
 Vald medlem till den 11 december 1963
 Medlemsförslag:
 Investeringsbank: 695
 Arbetsformer för Nordiska rådet: 794
- Jónsson, Magnús*, Island (Sj)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Multilaterala dubbelbeskattningsavtal: 160
 Avdragsregler vid inkomstbeskattnings: 160
 Sänkt rösträttsålder: 256
- Kellgren, Nils*, Sverige (s)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Investeringsbank: 695
 Samråd i handelspol. frågor: 908
- Kling, Herman*, Sverige (s)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Generaldebatt: 121
 Arbetsformer för Nordiska rådet: 139
- Klippenvåg, Harry*, Norge (A)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Radio- och TV-samarbete: 667
 Järnvägstaxor för godstrafik: 1307
 Yttranden:
 Generaldebatt: 81
 Mellanriksvägar: 150
 Kulturellt samarbete: 228
- Krag, Jens Otto*, Danmark (S)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Generaldebatt: 60
- Kull, Magnus*, Finland
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Utbildning av stadsplanerare: 280
- Kuusinen, Hertta*, Finland (Skdl)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Sänkt rösträttsålder: 1323
 Rasdiskriminering: 1344
- Kyttä, Harras*, Finland (Kp)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Barns skadeståndsansvar: 992
 Yttrande:
 Kulturellt samarbete: 214
- Kähönen, Urho*, Finland (MI)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Bilfärjeförbindelse Finland—Sverige: 1223
 Yttranden:
 Generaldebatt: 74
 Sommartid och ny normalt看: 239

Lange, Gunnar, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 86

Larsen, Aksel, Danmark (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Kommission för trafiksamarbete:
1332

Norden som atomvapenfri zon: 1358

Yttranden:

Generaldebatt: 102, 106

Sommartid och ny normalt看: 243

Huvudformer för indirekt beskattning: 249

Sänkt rösträttsålder: 258

Rasdiskriminering: 266

Atomvapenfri zon: 272

Larsen, Helge, Danmark

Vald medlem

Medlemsförslag:

Investeringsbank: 695

Samråd i handelspol. frågor: 908

Universitetskurser i historia: 1030

Läroutbyte mellan nordiska länder:
1060

Ändringsförslag:

Nordisk kulturfond: 1404

Yttranden:

Samarbete mellan kulturella institutioner i utlandet: 145

Kulturellt samarbete: 198

Sänkt rösträttsålder: 259

Lassinantti, Ragnar, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Internordisk giltighet för körkort:
1352

Tilläggsförslag:

Enhetlig telefontaxa: 1576

Samarbete rörande samespörsmål:
1809

Ändringsförslag:

Samordnad politik beträffande mark avsedd för fritidsbruk: 642

Yttranden:

Generaldebatt: 78

Teatersamarbete inom Nordkalotten:
144

Kulturellt samarbete: 224

Sänkt rösträttsålder: 257

Rasdiskriminering: 267

Fastigheter för fritidsbruk och lån för bostadsändamål: 283

Lehto, Reino, Finland

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 62

Leirfall, Jon, Norge (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 77

Reselegitimation för Benelux-medborgare och legitimation vid inresa i Norden: 284

Lie, Trygve, Norge (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 98

Lindström, Ulla, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Medborgarskapslagstiftningen: 140

Hjälp till u-länderna: 153

Lundström, Birger, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samråd i handelspol. frågor: 908

Bilfärjeförbindelse Finland—Sverige:
1223

Tilläggsförslag:

Oljeföreningar i havet: 1644

Reselegitimation för medborgare i Beneluxländerna: 1822

Yttranden:

Generaldebatt: 75

Bilfärjeförbindelse Finland—Sverige:
148, 149

Fast Öresunds-förbindelse: 153

Reselegitimation för Benelux-medborgare och legitimation vid inresa i Norden: 284

Lyng, John, Norge (H)

Vald medlem

Ändringsförslag:

Skatteregler för bolag: 551

Yttranden:

Fiskeriproblem: 175
Skatteregler för bolag: 245, 247

Løbak, Harald, Norge (A)

Vald medlem

Yttranden:

Sommartid och ny normaltids: 242, 244
Veterinärbestämmelser för köttkontroll: 276

Madsen, Chr., Danmark (SF)

Suppleant

Medlemsförslag:

Norden som atomvapenfri zon: 1358

Mattila, Olavi, Finland

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 110

Moe, Finn, Norge (A)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 92
Beredskapsstyrkor till FN:s förfogande: 156
Rasdiskriminering: 267
Atomvapenfri zon: 270

Møller, Poul, Danmark (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Liberalisering av kapitalrörelserna: 831

Yttranden:

Generaldebatt: 51
Kapitalrörelserna inom Norden: 171
Skatteregler för bolag: 246

Møller Warmedal, Johan, Norge (H)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 111

Nederström-Lundén, Judit, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Legitimation av optiker: 806
Rasdiskriminering: 1344

Yttranden:

Generaldebatt: 126
Socialpersonalutbildning: 167

Nielsen, Harald, Danmark (V)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 58
Sommartid och ny normaltids: 236
Veterinärbestämmelser för köttkontroll: 275

Ohlin, Bertil, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Arbetsformer för Nordiska rådet: 794
Ändringsförslag:
Nordisk kulturfond: 1404

Yttranden:

Inledningsanförande: 47
Generaldebatt: 95
Hjälp till u-länderna: 154
Ekonomiskt samarbete: 172
Internationella handelspolitiska frågor: 173
Fiskeproblem: 174, 175
Huvudformer för indirekt beskattning: 248, 249, 250
Sänkt rösträttsålder: 257
Avslutningsanförande: 287

Oittinen, R. H., Finland

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Kulturellt samarbete: 201

Osvald, Hugo, Sverige (fp)

Vald medlem till den 16 januari 1964

Medlemsförslag:

Rättsskydd för växtförädlingsprodukter: 739
Veterinärbestämmelser för köttkontroll: 871
Lärarytbyte mellan nordiska länder: 1060
Medborgarskapslagstiftningen: 1281
Forskning och utbildning i vattenvård: 1303
Järnvägstaxor för godstrafik: 1307
Forskningsamarbete: 1337

Pedersen, Gustav, Danmark (S)

Vald medlem

Yttrande:

Arbetsformer för Nordiska rådet:
138

Petersen, Carl, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Investeringsbank: 695

Pettersson, Georg, Sverige (s)

Vald medlem

Yttrande:

Bilfärjeförbindelse Finland—Sverige:
149

Philip, Kjeld, Danmark (RV)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 69

Pitsinki, Kaarlo, Finland (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rätt till trygghet i anställning: 1154

Ranmark, Dagmar, Sverige (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Lärarytbyte mellan nordiska länder:
1060

Yttrande:

Teatersamarbete inom Nordkalotten:
144

Rihtniemi, Juha, Finland (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Investeringsbank: 695

Huvudformer för indirekt beskattning: 1093

Ändringsförslag:

Investeringsbank: 738

Yttrande:

Investeringsbank: 155

Rognerud, Berte, Norge (H)

Vald medlem

Yttrande:

Kulturellt samarbete: 223

Rosenberg, Gösta, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Sänkt rösträttsålder: 1323

Rasdiskriminering: 1344

Yttrande:

Sänkt rösträttsålder: 254

Ruutu, Paula, Finland (MI)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Skolresor: 1221

Rasdiskriminering: 1344

Ändringsförslag:

Nordisk kulturfond: 1404

Yttrande:

Kulturellt samarbete: 198

Røiseland, Bent, Norge (V)

Vald medlem

Yttranden:

Fiskeriproblem: 173, 175

Sommartid och ny normaltid: 240

Rasdiskriminering: 260

Saarinen, Aarne, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rätt till trygghet i anställning: 1154

Rasdiskriminering: 1344

Yttranden:

Generaldebatt: 100

Kapitalrörelserna inom Norden: 171

Atomvapenfri zon: 271

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Arkitektutbildning m. m.: 1145

Sivertsen, Helge, Norge (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Kulturellt samarbete: 196

Sukselainen, V. J., Finland (MI)

Vald medlem

Ändringsförslag:

Transitohamn i Nordnorge: 471

Sundin, Sven, Sverige (cp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Radio- och TV-samarbete: 667

Tilläggsförslag:

Odontologisk materialprovningssanstalt: 1953

Yttranden:

Generaldebatt: 123

Rasdiskriminering: 261, 269

Söderhjelm, J. O., Finland (Sv)

Vald medlem

Ändringsförslag:

Nordisk kulturfond: 1404

Yttranden:

Forskning i arktisk medicin: 178

Kulturellt samarbete: 219

Thestrup, Knud, Danmark (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Harmonisering av skatter och avgifter: 939

Barns skadeståndsansvar: 992

Medborgarskapslagstiftningen: 1281

Yttranden:

Generaldebatt: 72

Medborgarskapslagstiftningen: 140

Thoroddsen, Gunnar, Island, (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 107

Toven, Knut, Norge (Kf)

Vald medlem

Yttrande:

Skydd för växtförädlingsprodukter: 162

Valdimarsson, Hannibal, Island (Ab)

Suppleant till den 11 december 1963

Medlemsförslag:

Legitimation av optiker: 806

Willoch, Kåre, Norge (H)

Suppleant

Ändringsförslag:

Skatteregler för bolag: 551

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2273—2291; övriga siffror hänvisar till sidor. NU hänvisar till ett nummer i Nordisk udredningsserie.)

- Administration av gemensamma institutioner: *Sak D 67*
- Administrativa beslut, verkställighet av: *Sak D 58, 1413*
- Adoptionslagstiftning: 1411
- Afrika-institutet: 1431
- Afro-asiatiska studier: 1431
- Aktiebolagslagstiftning: *Sak D 43, 1413*
- Alkoholmissbruk i lufttrafik: *Sak D 49*
- Amerikanska lånord: 1531
- Ammunition, införsel av: 1464
- Anglicismer: 1531
- Anställningstrygghet: *Sak A 37*
- Arabiska språket: 1431
- Arbetsinstitutet: 1454
- Arbetskydd: 1456, NU 1964: 4
- Arbetslöshetsförsäkring: *Sak A 17*
- Arbetsmarknad för
- bibliotekarier: *Sak A 1*
 - farmaceuter: *Sak D 14*
 - läkare: *Sak D 8, D 33, 1989*
 - lärare: *Sak D 50, 1441*
 - sjukgymnaster: *Sak D 15*
 - sjöfolk: *Sak D 39*
 - tandläkare: *Sak A 12, D 8*
 - veterinärer: *Sak D 16*
- Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: *Sak C 7*
- Arbetsstagares anställningstrygghet: *Sak A 37*
- uppfinningar: 1413
- Arkitekter, utbildning av och bestämmelser för: *Sak A 36*
- Arkitektävlingar: 1987
- Arktisk medicin, forskning i: *Sak A 14, D 34*
- Arlanda, passkontroll: 1988
- Arvslagstiftning: 1411
- Arvsmedel, överförande av: 1987
- Asiatiska studier: 1431
- Atomenergifrågor, Kontaktorganet för: *Sak C 8*
- Atomvapen, upplysningar om: 1989
- Atomvapenfri zon: *Sak A 49*
- Barnlagstiftning: 1411
- Barns skadeståndsansvar: *Sak A 30*
- Benelux, reselegitimation för resenärer från: *Sak D 57 (Tilläggsförslag)*
- Benelux-rådet, kontakt med: 1984
- Beredskapsstyrkor till FN:s förfogande: *Sak C 15 med tilläggsförslag, 2002*
- Bergsingenjörer, utbildning till: 1990
- Beskattning,
- avdragsregler vid inkomst-: *Sak D 19, D 42*
 - dubbelbeskattningsavtal: *Sak A 3*
 - omsättningsskatt för flyttgods: *Sak D 28*
 - indirekt: *Sak A 34*
 - sjömansskattelagstiftning: *Sak A 43*
 - skatter och avgifter på vissa varor: *Sak A 29*
 - skatteregler för bolag: *Sak A 16 (Ändringsförslag)*, NU 1963: 5
 - skrivelse om: 1990
 - utformning: *Sak A 16*
 - utredningar: *Sak D 66*
- Bibliotekarier, arbetsmarknad för: *Sak A 1*
- Bibliotekarietjänst, villkor för: 299
- Bibliotekersättning: *Sak A 23*
- Bilar, högerstyrda: 1987
- Bildband: 1983
- Billfärförbindelse Finland—Sverige: *Sak A 39, D 61, 1467*
- Blad: se Tidningar
- Bokmarknad: *Sak D 20*
- Boksning, se Boxning

- Bolagsbeskattning: *Sak A 16 (Ändringsförslag)*, NU 1963: 5
- Bostadslån: *Sak D 12*
- Boxningens skadeverkningar: *Sak D 84*
- Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: 1990
- Brev, rekommenderade: 1563
- Busstrafik: 1462
- By: se Stad-
- Byggnads- och stadsplanetävlingar: 1987
- Byggnadsforskning: *Sak D 46*, 1988
- Carnet-område: 1466
- Civilrätt: 1410
- Cyklar med hjälpmotor: 1466
- Danska läroanstalter, tillträde till: 1989
- Decca-kedjor: *Sak A 5*
- Demografi, forskning och undervisning i: 1987
- Dispositionsmidler til kulturelle samarbejdsformål: *Sak B 2*
- Djurskyddslagstiftning: *Sak D 11*
- , principer för: *Sak D 76*
- Dokumentation, vetenskaplig: *Sak D 81*
- Dokumentationscentral för vuxenundervisning: 1449
- Dokumentationstjänst inom transportforskningen: 1521
- Dramatik på engelska: 1450
- Dubbelbeskattningsavtal, multilaterala: *Sak A 3*
- Dyrlägger: se Veterinärer
- EEC: *Sak A 16, A 21, A 26, A 28, A 34, C 5, D 44*, se även Generaldebatten
- EFTA-utvecklingen: 1498, se även EEC
- Efterutbildning: 1429
- Ekologi, terrester: 1434
- Ekonomiskt samarbete: *Sak C 5, D 26, D 86*, se även EEC och Generaldebatten
- , Ministerkommittén för: *Sak C 5*
- inom Nordkalotten: *Sak D 9*
- Eks-: se Ex-
- Elevutbyte: 1442
- El-kraft: *Sak D 17*
- , permanent organ för: *Sak D 96*
- , produktion och utbyte av: *Sak D 30*
- Elmaterielkontroll: *Sak D 71*
- Engelsk-amerikanska lånord: 1531
- Engelska, översättning av dramatik till: 1450
- Enke-: se Änke-
- Erstatning: se Skadestånd
- Etableringsrätt: *Sak D 1*
- Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna: *Sak A 2*
- ekonomiska gemenskapen: Se EEC
- Exkursioner till Island: *Sak D 79, 1434*
- Exportdokument: *Sak D 31*
- Facklitteratur, översättning av: 1437
- Facklärare, utbildning av: 1439
- Farmaceut, arbetsmarknad för: *Sak D 14*
- Fartyg, upphävande av lotsplikt för mindre: *Sak A 19*
- Fast egendom, förvärv av: *Sak D 12*
- Fastigheter för fritidsbruk: *Sak A 18*
- Film- och TV-kunskap, utbildning av lärare i: *Sak D 77*
- Filmproduktion: *Sak D 36*
- FINEFTA: se EEC
- Finland, upplysningsskrift om: 1453
- Finska språket, undervisning i: 1430, 1452
- Finskspråkig facklitteratur, översättning av: 1437
- Finskspråkiga läroverk, svenskundervisning vid: 1442
- Finsktalande Finland, samhörighet med: 1421, 1451
- Firmalagstiftning: 1413
- Fiskeexport: *Sak D 91, 1559*
- Fiskekasser: 1559
- Fiskekonvention om Atlanten: 1559
- Fiskeredskap: 1559
- Fiskerigränser: *Sak A 15, 1558*
- Fiskerispörsmål: *Sak C 12, D 38*
- , Kontaktorganet för: *Sak C 12*
- Fjernsyn: se TV
- Flygtermer: 1530
- Flygtrafik på Nordkalotten: *Sak D 27*
- , underlättande av gränsformaliteter: *Sak D 98*
- Flyttgods: *Sak D 28*
- Flyttningensbetyg: *Sak D 88*
- Flyve-: se Flyg-
- FN, beredskapsstyrkor för: *Sak C 15, 2002*
- Folkakademi: *Sak D 40*
- Folkbildningsarbete: 1449

- Folkskoleseminarier, undervisning i nordiska språk: *Sak A 7*
 För-: se även För-
 Förbrugsbeskatning: se Flyttgods
 Forskning i arktisk medicin: *Sak A 14, D 34*
 —, pedagogisk: 1440, 1443
 —, transportekonomisk: 1461, 1519
 — om vattenvård: *Sak A 41*
 Forskningscentral för vuxenundervisning: 1449
 Forskningscentrum för jordbrukskooperation: *Sak D 54*
 Forskningsråd, samarbete mellan: 1423, 1432
 Forskningsarbete: *Sak A 46, 1431*
 Fraktavtal vid vägtransport: 1414
 Fridlysningstider: *Sak D 11*
 Frihamn för Finland i Nordnorge: *Sak A 9*
 Fritidshus: *Sak A 18*
 Färdsel-: se Trafik-
 Färjeförbindelse Finland—Sverige: *Sak A 39, D 61, 1467*
 Författare, biblioteksersättning till: *Sak A 23*
 Författningssamling, nordisk: 1984
 Försäkring av icke-nordiska fordon: *Sak D 75*
 Förvaltnings-: se Administration
- GATT: 1507, se även EEC
 Geografiska exkursioner till Island: *Sak D 79, 1434*
 Geologiska exkursioner till Island: *Sak D 79, 1434*
 Godstrafik, taxor för: *Sak A 42*
 Godtrosförvärv av lösöre: 1412
 Grannlandsspråk, kurser i: 1439
 Gränsformaliteter för flygtrafik: *Sak D 98*
 Gränspassage: 1464
- Hage-: se Trädgårds-
 Handelspolitik, samråd i internationell: *Sak A 28*
 Have-: se Trädgårds-
 Hindi-språket: 1431
 Historia, universitetskurser i nordiska ländernas: *Sak A 31*
 Hälsöfarliga ämnen, märkning av: 1990
- Hälsotjänst för sjömän: *Sak D 22*
 Hälsovårdshögskolan, Nordiska: *Sak C 10*
 Högerstyrda bilar: 1987
 Högertrafik i Europa: 1990
- Identitetskort som reselegitimation: NU 1963: 7
 Illojal konkurrens: 1413
 ILO-konventioner, ratifikation av: 1457, —, nr 108: NU 1963: 7
 Immaterialrätt: 1413
 Indirekt beskattning: *Sak A 34*, se även Beskattning
 Införsel av ammunition, vapen, sprit, vin, tobak, tullfria varor: 1464
 Inkomstbeskattning, avdrag: *Sak D 19, D 42*
 Institutioner, administration av gemensamma: *Sak D 67*
 — för kulturell upplysning i utlandet: *Sak A 6*
 Instruktionssjukgymnaster, utbildning av: *Sak A 8*
 Interimskommittén för transportforskning, Nordiska: *Sak C 6*
 Internationell handelspolitik, samråd om: *Sak A 28*
 — politik: 1433
 — verksamhet, utbildning av deltagare för: *Sak D 92*
 Internationellt lagsamarbete: 1415
 Invalidpensionering: *Sak D 59*
 Invalidvård: *Sak D 6*
 Investeringsbank: *Sak A 21 med ändringsförslag*
 Ishavshamn: *Sak A 9*
 Island, exkursioner till: *Sak D 79, 1434*
 —, trafikförbindelser med: 1462
 Isländsk facklitteratur: 1437
- Jakt; vapen och ammunition för: 1464
 Jaktlagstiftning, principer för: *Sak D 76*
 Jakttider: *Sak D 11*
 Japanska språket: *Sak D 56, 1431*
 Jernbane-: se Järnvägs-
 Jordbruksforskning: *Sak D 10*
 Jordbrukskooperation, forskningscentrum: *Sak D 54*
 Jordbruksspörsmål, Kontaktorganet för: *Sak C 11*
 Järnvägsbygge i Tornedalen: 1469

- Järnvägstaxor: 1463
— för godstrafik: *Sak A 42*
- »Kalendarium över nordiska möten»: 1984
Kapitalrörelserna inom Norden: *Sak A 26*
Kemikalieutsläpp i havet: 1559
Kinesiska språket: *Sak D 56*, 1431
Knallerter: 1466
Kommissionslagstiftning: *Sak D 68*, 1412
Komponistpris: *Sak B 3*, 1449
Konfliktforskning, institut för: *Sak D 55*
Konkurrens, illojal: 1413
Konkurslagstiftning: 1412
Konst: 1450
Konstnärer, kontakt mellan: 1450
Kontroll av elmateriel: *Sak D 71*
Kringkasting: se Radio-
Kulturfond: *Sak B 2 med ändringsförslag*
Kulturinformation: 1454
Kulturkommissionen, Nordiska: *Sak C 2*
—, internationell upplysning om: 1421
Kultursamarbete, internationellt: 1420
Kursverksamhet i nordiska språk: *Sak D 80*
Kyrillisk skrift, transkription av: 1531
Köplagstiftning: 1411
Körkort, nordisk giltighet för: *Sak A 48*
—, utfärdande och återkallande av: 1469
Köttkontroll: *Sak A 27*
- Lagsamarbete, internationellt: 1415
Lagstiftningssamarbete: *Sak C 1*, 1996
Lakse-, se Lax-
Lastbilstrafik: 1462
Laxbeståndet i Östersjön: 1558
Legitimation vid inresa i nordiskt passområde: *Sak D 57*
— för medborgare från Benelux: *Sak D 57 (Tilläggsförslag)*
— av optiker: *Sak A 25*
— av psykologer: *Sak D 13*
Litteratur, nordisk, kurser i: 1429, 1989
Litteraturkritiker, utbyte av: 1448
Litteraturpris, Nordiska rådets: 1974
—, utdelning av: 2265
Livsmedelslagstiftning: *Sak D 51*
Lotsplikt, upphävande av, i Norge: *Sak A 19*
- Luftfartslagstiftning, alkoholmissbruk i: *Sak D 49*
Lufträtt: 1414
Lånord: 1531
Läkare, arbetsmarknad för: *Sak D 8*, 1989
—, specialistbehörighet för: *Sak D 63*
—, tillgodoräknande av tjänst: 1989
Läkarkonsten, utövande av: *Sak D 29*
Läkarmarknad: *Sak D 33*
Läkemedelsforskning: *Sak D 52*
Lärare, arbetsmarknad för: *Sak D 50*, 1441
— i film- och TV-kunskap: *Sak D 77*
—, utbyte av: *Sak A 33*
Lärarytbyte: *Sak A 33*
Lärarygledning: 1445
Läroanstalter i Danmark, tillträde till: 1989
Läroböcker, behov av: 1429
Lösöre, godtrosvförvärv av: 1412
- Mark för fritidsbruk: *Sak A 18 (Ändringsförslag)*
Matematikundervisning: 1442
Materialprovning, odontologisk: *Sak D 94*
Medborgarskapslagstiftning: *Sak A 40*, *D 35*, 1415
Medicin, forskning i arktisk: *Sak A 14*, *D 34*
Mellanriksvägar, byggande av: *Sak D 83*, se även Vägar
Meteorologiska termer: 1531
Minoritetsproblem inom Nordkalotten: *Sak D 78*
Mopeder: 1466
Morfemordbok: 1532
Motorfordon, försäkring av: *Sak D 75*
Multilaterala dubbelbeskattningsavtal: *Sak A 3*
Musikpris: *Sak B 3*, 1449
Mänskliga rättigheterna, Europeiska domstolen för: *Sak A 2*
Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: 1990
Mönsterlagstiftning: 1413
- Namnlagstiftning: 1411
Narvik, transitotrafik: 1469
Naturvetenskapliga ämnen: 1445

- Navigationshjälpmedel i Skagerak: *Sak A 5*
- Navigationsskollärare, utbildning av: *Sak D 39 (Tilläggsförslag)*
- Neiden, väg till: *Sak D 73*
- »Nordens hus» i Reykjavik: *Sak D 89, NU 1963: 3*
- Nordisk författningssamling: 1984
- »Nordisk Kontakt»: rapport från redaktionskommittén: 2013
- , val av redaktionskommitté: 286
- , val av revisorer: 286
- »Nordisk statistisk årsbok»: 1983, NU 1962: 10, 1963: 8
- »Nordisk udredningsserie»: 1984
- »Nordiska medborgares sociala rättigheter»: 1457
- Nordiska rådet
- Arbetsformer: *Sak A 24, 1998, se även Generaldebatten*
- Arbetsutskott: 2261
- Ekonomiska niomannakommittén: 2009
- Generalindex: 1983
- Inkomna skrivelser: 1987
- Instruktion för anställda: 1997
- Juridiska niomannakommittén: 2004
- Kulturella niomannakommittén: 2011
- Medlemmar: 11
- Ministtermöten, deltagande i: 1978
- Nordiska rådet och parlamenten: 1990
- Nordiska rådets tryck: 1973, 1983, 1984
- Rekommendationer, regeringarnas meddelanden om: 1979
- Rekommendationer, översikt över 1963 års: 1972
- Socialpolitiska niomannakommittén: 2007
- Upplysningsverksamhet: 1983
- Utskott, riktlinjer för: 2021
- 12:e sessionen, förberedelser för: 1979
- berättelser till: 1410
- generaldebatt vid: 51—82, 86—130, 135
- kallelse till: 7
- kulturdebatt vid: 185—229, 230—233
- medlemslista vid: 8
- presidentens avslutningsanförande: 287
- presidentens öppningsanförande: 44
- presidierapport till: 1971—2003
- presidium vid: 47, 2261
- rekommendationer vid: 2183
- remiss av saker till utskott: 130
- sakkunniga vid: 2262
- saklista vid: 21
- sekretariat vid: 2262
- utdelning av litteraturpris i samband med: 2265
- utskott vid: 49—50
- utskottsutlåtanden vid: 2019
- översikt över: 39
- 13:e sessionen, tid och plats för: 286
- »Nordiska rådet — 12:e sessionen» (porträttmatrikel): 1983
- Nordiska språk, folkskoleseminariernas undervisning i: *Sak A 7*
- , kurser i: 1429, 1989
- , kursverksamhet för studerande i: *Sak D 80*
- »Nordiska språkfrågor»: 1531
- Nordiskt språk, gemensamt: 1987
- NORDITA: 1337
- Nordkalotten
- ekonomiskt samarbete: *Sak D 9*
- flyg- och turisttrafik: *Sak D 27*
- minoritetsproblem: *Sak D 78*
- resolutioner om: 1988
- teatersamarbete inom: *Sak A 10, 1989*
- trafiksamarbete: 1469
- vägförbindelser: *Sak D 73, 1465*
- Nordsjön, räddningstjänst i: 1560
- Normaltid: *Sak D 85 (Tilläggsförslag)*
- »Nytt från Nordiska rådet»: 1983
- Näringsrätt: *Sak D 1*
- Odontologisk materialprovning: *Sak D 94*
- materialprovninganstalt: *Sak D 94 (Tilläggsförslag)*
- terminologi: 1988
- OECD: se Kapitalrörelserna *Sak A 26*
- Oljeförening i Östersjön: *Sak D 23 med tilläggsförslag*
- Omsättningskatt för flyttgods: *Sak D 28*
- Optikerlegitimation: *Sak A 25*
- Ordböcker: 1532

- Oslo-fjord, navigationshjälpmedel i: *Sak A 5*
- Pakettrafik: 1562
- Partiellt arbetsföra: *Sak D 6*
- Pass, ogiltiga, som reselegitimation: NU 1963: 7
- Passkontroll vid Arlanda: 1988
- Passområde, legitimation vid inresa: *Sak D 57*
- Passunion: 1465
- Patentlagstiftning: *Sak D 2, 1413, NU 1963: 6*
- Pedagoger, vidareutbildning av vuxen-: 1449
- Pedagogisk forskning, forskarutbyte mellan instituten: 1440
- och försöksverksamhet: 1443
- Pedagogiska expertutskottet: 1445
- Pensionering
skrivelse om: 1990
tjänstepension: *Sak D 32, D 95*
änke- och invalidpensionering: *Sak D 59*
- Pensions- och skatteproblem, skrivelse om: 1990
- Pensionsförmåner i Sverige: *Sak D 32*
- Porträttmatrikel: 1983
- Postavgifter för tidningar: 1562
- Postförvaltningarna, samarbete mellan: *Sak C 13*
- Postgiro: 1563
- Posttermer: 1563
- Preskriptionslagstiftning: 1412
- Processrätt: 1412
- Provningsanstalter: *Sak D 47*
- Psykologer, efterutbildning av: 1429
- , legitimation av: *Sak D 13*
- Punktskatter: *Sak A 29*, se även Beskattning
- Radio i skolan: 1438
- , utbildning för: *Sak D 90*
- Radioaktivitet i födan: 1989
- Radioaktivt nedfall 1963—64: 1992
- Radioamatörlicenser: 1988
- Radiokommunikationsmöjligheter: 689
- Radions juridiska ansvar: *Sak D 87*
- Radiosamarbete: *Sak A 20*
- Rasdiskriminering: *Sak A 47, 1990*
- Recept, giltighet för: 1989
- Regionplanläggning, vidareutbildning i: NU 1964: 2
- Rekommenderade brev: 1563
- Renbeteskonvention: *Sak A 13*
- Renskötsel, samarbete om: *Sak D 7*
- Resebyråsamarbete: 1470
- Resebyråverksamhet: *Sak D 60, D 72*
- Reselegitimation: NU 1963: 7
- , för resenärer från Benelux: *Sak D 57 (Tilläggsförslag)*
- Resevaluta, införsel av: 1464
- Resgods, inskrivet: 1464
- Reykjavík, »Nordens hus»: *Sak D 89*
- Rådgivningstjänst i skolan: 1445
- Räddningstjänsten i Nordsjön: 1560
- Rättsgemenskap inom EEC: *Sak D 44, 1415*
- Rättskrivningsordböcker: 1532
- Rösträttsålder: *Sak A 44*
- Samarbetsöverenskommelsen, allmänna, översättning av: 1983
- Samernas levnadsförhållanden: *Sak D 24*
- Samespörsmål: *Sak D 53 (Tilläggsförslag)*
- , organ för: *Sak D 53, 1989*
- Samfärdselkommittén, Nordiska: *Sak C 4*
- Samhandel: 1476
- »Scandinavian Book News», skrivelse om: 1988
- Seminarium om nordiskt samarbete: 1984
- Sevettijärvi, väg från: *Sak D 73*
- Sinologi, institut för: *Sak D 56*
- , undervisning: 1431
- Sjukgymnaster, arbetsmarknad för: *Sak D 15*
- Sjukhusadministratörer, utbildning av: *Sak D 70*
- Sjukvårdsplanering: *Sak D 65*
- Sjöfolk, arbetsmarknad för: *Sak D 39*
- Sjöfolks-terminologi: 1989
- Sjömansskattelagstiftning: *Sak A 43*
- Sjömäns sociala rättigheter: *Sak D 45*
- , hälsotjänst för: *Sak D 22*
- Sjörätt: 1414
- Sjötrafikregler: *Sak D 93*
- Skadeståndsansvar, barns: *Sak A 30*

- Skadeståndslagstiftning: 1412
 Skagerak, navigationshjälpmedel i: *Sak A 5*
 Skattefria varor: 1987
 Skatteproblem, skrivelse om: 1990
 Skatter och avgifter på vissa varor: *Sak A 29*
 Skatteregler för bolag: *Sak A 16 (Ändringsförslag)*
 Skatteutredningar: *Sak D 66*
 Skolans uppfostran: 1437
 Skolmyndigheter, konferenser mellan: 1440
 Skolradio: 1438
 Skolresor i enskild regi: *Sak A 38*
 Skol-TV: 1438
 Skolutbytesresor: *Sak A 32*
 Skyddsområde, svenskt: 1989
 Skyttävlingar, jakt och ammunition för: 1464
 Social trygghet: 1456
 Sociala förmåner, sjömans: *Sak D 45*
 Socialförsäkringsavgifter, indrivning av: 1457
 Sociallagstiftning: *Sak A 17*, 1456
 Socialpolitiska kommittén, Nordiska: *Sak C 3*
 arbetsordning för: 1457
 Socialutbildning: *Sak B 1*
 Sommarbostad: *Sak A 18*
 Sommarnöje, inköp av: *Sak A 18*
 Sommartid: *Sak D 85*
 Specialistbehörighet för läkare: *Sak D 63*
 Sprit, införsel av: 1464
 Språkkurser: 1429, 1989
 Språklärare, kurser för: *Sak D 64*
 Språknämnder: *Sak C 9*
 Språkproblem, skrivelse om: 1987
 Språkskivor: 1441
 Stadsplanerare, utbildning av: *Sak D 69*, NU 1964: 2
 Stadsplanetävlingar: 1987
 Statistiskt samarbete: *Sak A 35*
 Statsborger-: se Medborgar-
 Straffdomar, verkställighet av: *Sak D 62*
 Straffrättssamarbete: *Sak D 4*, 1414
 Strålningsfysiker, utbildning av: 1987
 Studentutbyte: 1427
 Styrmän, benämning för: 1989
 Svagströmsingenjörer, norska, för svensk tjänst: 1988
 Svenskundervisning vid finskspråkiga läroverk: 1442
 Sydafrika; *Sak A 47*, 1990
 Syge-, Syke-: se Sjuk-
 Sjø-: se Sjö-
 Tandkirurgi, utbildning i: 1988
 Tandläkare, arbetsmarknad för: *Sak A 12, D 8*
 Tandläkarutbildning: 1987
 Teater, utbildning för: *Sak D 90*
 Teatersamarbete inom Nordkalotten: *Sak A 10*, 1989
 Teaterseminarier: 1447
 Teknikerutbildning: NU 1964: 1
 Teknisk personal: 1439
 — utbyggnad av radio och TV: *Sak A 20*
 Tekniska högskolorna, samarbete mellan: *Sak D 82*, NU 1963: 4
 Telefontaxa: *Sak C 14 (Tilläggsförslag)*
 Teleförvaltningarna, samarbete mellan: *Sak C 14*
 Teletermer: 1530
 Television: Se TV
 Tentamensgiltighet: *Sak A 11*, 1422, 1427
 Terrester ekologi: 1434
 Tidningar, postavgifter för: 1562
 Tidskriftsproduktion: 1435
 Tjänstepension: *Sak D 32, D 95*
 Tobaksvaror, införsel av: 1464
 Told-, Toll-: se Tull-
 Tornedalen, järnvägsbygge i: 1469
 Trafikflygfrågor: 1470
 Trafikförbindelser med Island: 1462
 Trafikförsäkringsområde: 1466
 Trafiklagstiftning: *Sak D 74*, 1461
 Trafiknykterhetslagstiftning: 1414
 Trafiknykterhet: *Sak D 5*
 Trafikpropaganda: 1467
 Trafiksamarbete, kommission för: *Sak A 45*
 Trafiksäkerhetsforskning: 1468
 Trafiksäkerhetsfrågor: 1467
 Transitohamn i Nordnorge: *Sak A 9 (Ändringsförslag)*
 Transitotrafik: 1469
 Transkription av slaviska person- och stadsnamn: 1531
 Transportekonomisk forskning: 1461, 1519

- Transportforskning, dokumentations-
tjänst inom: 1521
- Transportforskningskommittén, Nordiska: *Sak C 6*
- Transportpolitik: *Sak A 4 med ändringsförslag*
- Tryckkokare: 1989
- Trygghet i anställning: *Sak A 37*
- , social: 1456
- Trädgårdskonst, utbildning i: *Sak D 21*
- Träskydd, forskning om: 1987
- Tullfri införsel av sprit, vin, tobak m. m.: 1464
- Tullfria varor, införsel av: 1464
- Tullkontroll över resgods: 1464
- Tullsamarbete: 1463
- Turistkontorsamarbete: 1470
- Turisttrafik på Nordkalotten: *Sak D 27*
- TV-kunskap, utbildning av lärare i:
Sak D 77
- TV-samarbete: *Sak A 20*
- TV i skolan: 1438
- , utbildning för: *Sak D 90*
- på Åland: *Sak A 20*
- U-länder: se Utvecklingsländerna
- Ud(en)-: se Ut-
- Udledning: se Utsläpp
- Undervisning i nordiska språk vid folkskoleseminarier: *Sak A 7*
- Undervisningssamarbete: 1427
- Ungdomsledare i film- och TV-kunskap:
Sak D 77
- Ungdomsproblem, skrivelse om: 1987
- Universitetskurser i nordiska ländernas historia: *Sak A 31*
- för språklärare: *Sak D 64*
- för universitetsstuderande i nordiska språk: *Sak D 80*
- Universitetsväsendets organisation: 1424
- Uppfinningar, arbetstagares: 1413
- Uppfostringsfrågor i skolan: 1437
- Upplysningsmaterial för utvandringsintresserade: *Sak D 25*
- Upplysningskrift om Finland: 1453
- , om nordiskt samarbete: 1983
- Upplysningsverksamhet om atomvapen: 1989
- , kulturell, i utlandet: *Sak A 6*
- Utbildning
av arkitekter: *Sak A 36*
- av bergsingenjörer: 1990
- av facklärare: 1439
- för film: *Sak D 90*
- i filmkunskap: *Sak D 77*
- av instruktionssjukgymnaster: *Sak A 8*
- för internationell verksamhet: *Sak D 92*
- av navigationsskollärare: *Sak D 39 (Tilläggsförslag)*
- för radio: *Sak D 90*
- av sjukhusadministratörer: *Sak D 70*
- socialutbildning: *Sak B 1*
- av stadsplanerare: *Sak D 69, NU 1964: 2*
- av strålningsfysiker: 1987
- i tandkirurgi: 1988
- av tandläkare: 1987
- för teater: *Sak D 90*
- av tekniker: NU 1964: 1
- teknisk: 1429
- för teknisk personal: 1439
- i trädgårdskonst: *Sak D 21*
- för TV: *Sak D 90*
- i TV-kunskap: *Sak D 77*
- i vattenvård: *Sak A 41*
- vidareutbildning av vuxenpedagoger: 1449
- Utbildning och forskning, högre: *Sak D 41, 1422*
- Uthyttesresor mellan skolor: *Sak A 32*
- Utlämningslagstiftning: *Sak D 18*
- Utlämningsförvärv av svensk mark: 619
- Utlämningskontroll vid anslutning till ILO-konvention 108: NU 1963: 7
- Utsläpp av kemikalier i havet: 1559
- Utsökningslagstiftning: 1412
- Utvandringsintresserade, informationer för: *Sak D 25*
- Utvecklingsländerna, hjälp till: *Sak D 37*
- Vand-: se Vatten-
- Vapen, införsel av: 1464
- Varumärkeslagstiftning: 1413
- Vattenkrafttillgångar, utnyttjande av:
Sak D 17
- Vattenvård, forskning om: *Sak A 41*
- Verkställighet av administrativa beslut:
Sak D 58, 1413
- av straffdomar: *Sak D 62*
- Veterinärbestämmelser för köttkontroll:
Sak A 27

Veterinärer, arbetsmarknad för: *Sak D 16*
 Vin, införsel av: 1464
 Vuxenpedagoger, vidareutbildning: 1449
 Vägar
 Byggande av mellanriksvägar: *Sak D 83*
 Gemensam vägtrafiklagstiftning: 1995
 Vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg 50 i Neiden: *Sak D 73*
 Vägtrafikförbindelser inom Nordkallotten: 1465
 Vägtransport, fraktavtal vid: 1414
 Växtförädlingsprodukter, skydd för: *Sak A 22*

Yrkesskadeförsäkring: NU 1964: 4
 Yrkesutbildning: 1439, 1454

Äktenskapshinder: 1410
 Äktenskapslagstiftning: *Sak D 3*, 1410
 Äktenskapsmål, internationella: 1411
 Änke- och invalidpensionering: *Sak D 59*

Öresunds-förbindelse, fast: *Sak D 97*, 1466, NU 1963: 1

Öresunds-regionen, utbyggnad av: *Sak D 48*

Östersjön, oljeförening i: *Sak D 23*

Plan
över sessionssalen

NORDISKA RÅDET

12:e sessionen

Sekretärbord

Till stora trapphuset

150 Olav Gjertrøll	148 Einar Gerhardsen	146 Ragnar Edeman	145 Andreas Coppelman	144 Julius Boombolt	143 Sven Aspling
151 Oscar Gundersen	149 Gulfi A. Gjæron	147 Tage Erlander	145 Andreas Coppelman	144 Bjarni Bjarni	143 Sven Andersson
144 Gunnar Lange	142 Jens Otto Krog	140 Rune Jonasson	138 Per Høekkerud	137 Erik Holmgren	136 Poul Hansen
143 Magnus Kvill	141 Herman Kling	139 Lars P. Jensen	137 Hans Høekkerud	136 Erik Himle	135 Jaakko Mallama
134 Wenzel Peterson	132 R. H. Dittmer	130 Arndt Nielsen	128 Arno Nimi	126 Olav Merrinen	124 Kaj Lindberg
133 Olof Palme	131 A. C. Norram	129 Torsten Nilsson	127 Olof Nahli	125 Lilla Lindström	123 Trage Lilje
118 Gunnar Gronn	116 Gosta Skoglund	114 Esko Rekola	112 Knut Toven	110 Knut Thestrup	108 O. O. Söder- blom
117 Gunnar Strang	115 Helge Swetisen	113 Kjeld Phillip	111 Knut Toven	109 Fridolf Thøffer	107 Sven E. Sundin
100 V. O. Suks- Lainen	98 Bert Reinonen	96 Gosta Rosenbom	94 Arne Kosunen	92 Paula Ruutu	90 Berke Rognrud

Till gemet

STOCKHOLM

Februari 1964.

Talarstol

Till klubbrummen

1	Emil Ahlqvist	3	Nina Andersson	5	Ebon Andersson	7	Arvid Bjarnason	9	Kjell Bondevik
2	K.B. Andersson	4	Björk Andersson	6	Moi. Andersson	8	Sigurdur Bjarnason	10	Per Borlen
12	Kresten Rantqvist	14	Holger Erikson	16	Einar Gustafsson	18	Sigrid Gardé	20	Arvid Westemar
13	Sigrid Eriksson	15	Karl-Axel Feenholm	17	Hans Gustafsson	19	Reinhold Hugelcia	21	Sigrid Kallberg
24	Gunnar Henriksson	26	Nils Hestvold	28	Nils Jacobsen	30	Olofur Jonasson	32	August Kjøppen
25	Svend A. Horn	27	Sigurd Jørgensen	29	Jørgen Sørensen	31	Håken Johnsen	33	Kaare Kiernala
34	Urho Kallonen	36	Aksel Larsen	38	Ragnar Laasi	40	Björk Lundström	42	John Lyng
41	Helge Larsen	43	Jon Leiffall	45	John Lyng	47	Hans Lebak	49	Poul Møller
57	Bertil Ohlin	59	Gustav Petersen	61	Georg Petersen	63	John Møller	65	Judith Nederskov
68	Cayl Petersen	70	Kaarlo Pitsink	72	Boon Bro.	74	Walter Nielsen	76	Hans Nielsen

